TOMUS PRIMUS [-QUARTUS] CONCILIORUM OMNIUM, TUM GENERALIUM, ...

Digitized by Google

13
25 L
6

13-19.D.39

17-19

TOMVS TERTIVS CONCILIORVM OMNIVM, TVM GENERALIVM, TVM PROVINCIALIVM ATQVE PARTICVLARIVM, QVAE IAM INDE AB Apoſtolorum Temporibus vſque in præſens habita ſunt, quibus iam denùm non parùm multa acceſſerunt, magno ſtudio hincindè conquiſita, atque hactenùs non parùm deſiderata.

Horum nomenclaturam & ordinem, verſa pagina ob oculos ponet.

[redacted]

[redacted]

Maria de Vico

Carmelitarum

COLONIAE AGRIPPINAE
Apud Geruuinum Calenium, & Hæredes Iohannis Quentelij, anno Domini M. D. LXVII

Cum gratia & Priuilegio Imperiali in decennium.

TOLETANVM CONCILIVM DVODECIMVM, CIRCA TEMPORA AGATHONIS PAPAE, VEL LEONIS PAPAE SECVNDI,

habitum anno primo orthodoxi atque ſereniſſimi domini Eringij regis, quinto Idus Ianuarij. Eſt prouinciale.

CVM EX glorioſo ꝑdicti principis iuſſu in vnū fuiſſemus aggregati cōuentum, & in baſilica ſanctorū Apoſtolorum debitis in ſedibus locaremur, adſuit corā nobis idem clementiſſim⁹ princeps, humilitatis gratia plenus, & claro pietatis cultu perſpicuus, q̃ noſtro ſe cœtui recliuem exhibens ac deuotū, inprimis omnium ſacerdotum ſe commiſit precibus adiuuãdum. Deindè grates multiplices om̃ipotenti Domino egit de cōuentu concilij totius, quia & glorioſæ iuſſionis ſuæ, vt in vnum adeſſent, impleuerint votū, & alternæ viſionis innouatione ferias fecerint gaudiorum. Deindè adijciens, ſic omne concilium eſt alloquutus: Non dubium eſt, ſanctiſſimi patres, quòd optima conciliorū adiutoria ruenti mundo ſubueniant, ſi officioſis, quæ corrigenda ſunt, ſtudijs peragãtur. Et ideò, quibus plagis prouentu dierū ſuccedentium pereamus, paternitati veſtræ non reor eſſe incognitū. Obindè quia certum apud nos gerimus, quòd pro contemptu diuinorum præceptorum terra perniciem ſuſtineat preſſurarum, dicente Domino per prophetam: Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea. ideò oportet, vt quia os Saluatoris noſtri & Domini oracula eſſe probamini, per vos ſaluationis obtineat lucrum, per quos regenerationis percepit ſacramentum, vt diligẽtia dignationis veſtræ ab omni mundata contagione, & ab infirmitatis peſte ſit libera, & bonorum omnium prouentibus ſit glorioſa. Iam nunc quicquid me adhuc dicere opportuna ratio ſinit, quicquid etiàm narrandum auribus veſtris conuenit, aut memorię curarum intercapedo ſubducit, aut faſtidium prolixæ oratiõis intercipit, eccè in breui complexa vel exarata deuotionis meæ negocia in huius tomo cõplicationis agnoſcenda perlegite, perlecta diſcutite, diſcuſſa elimatis ac diſcretis titulorum ſentẽtijs definite, vt pura & placens Deo veſtrarum definitionū valitura diſcretio, & regni noſtri primordia decoret exhortatione iuſtitiæ, & terrores plebium digna cohibeat ſeueritate cenſuræ. Scriptum eſt enim: Iuſtitia eleuat gentem, miſeros facit populos peccatum. Prou. 14 d Tunc ſuſcepto à glorioſo principe hoc tomo pro tam ſalubri inuitamento, & copioſas grates retulimus Domino Ieſu Chriſto, & item benedixim⁹ principi glorioſo. Poſt egreſſum ergò eiuſdem ſereniſſimi principis, hæc in iam dicto tomo ſcripta reperim⁹.

¶ Compellatio regis Eringij ad concilium.

IN nomine Domini Flauius Eringius rex, ſanctiſſimis patribus in hac ſancta ſynodo reſidentibus: En reuerendiſſimi Patres, ſi patres & honorabiles miniſteriorum cęleſtium ſacerdotes, ſoliditatem ſanctę fidei veraciter teneant, & ſyncera cordis deuotione amplectantur, teſtimoniū paternitatis veſtræ fortiſſimum in ſalutis noſtræ adnoco adiumẽtum, vt qui regnum, factore Deo, ad ſaluationem terræ & ſubleuationẽ plebiū ſuſcepiſſe nos credimus, ſanctitudinis veſtræ cōſilijs adiuuemur. Vndèlicèt ſublimationis noſtræ primordia, paternitatis veſtræ cœtū opinabili relatione non lateant, quibus clara diuinorum iudiciorum diſpoſitiõe pręuentus, & regnandi conſcenderim ſedem, & ſacroſancti regni perceperim vnctionem, nunc tamen meliùs id poteritis & ſcripti relatione cognoſcere, & promulgationis veſtræ ſententijs publicare, vt ſicut eadem regni noſtri primordia conuentus veſtrę ſanctitudinis comperit diuinitùs ordinata, ità in his & orationibus ſolamen impendat, & ſalubrium conciliorum nutrimenta impertiat, quo ſuſceptum regnū ſicut iam veſtris aſſenſionibus teneo gratū, ità benedictionum veſtrarum perfruar definitionibus cōſecrandum: vt innouatio quodãmodò noſtri videatur imperij, hęc numeroſitas veſtri ordinis aggregata. Et ideò quia Dominus pręcepit in Euangelio, dicens: Amèn dico vobis, ſi duo ex vobis cōſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunque petiérint, fiet illis à patre meo, qui in cælis eſt: Math. 18.c ob hoc venerabilem paternitatis veſtræ cœtum cum lachrymarum effuſione conuéni, vt zelo veſtri regiminis purgetur terra cõtagione prauitatis: Exurgite, quæſo, exurgite, culpatorum ſoluite nodos, tranſgreſſorum mores

13-19.D.3

corrigite inhoneſtos, & excitate zeli diſciplinam in perfidos, ſuperborũ mordacitates extinguite, oppreſſorũ ponderibus ſubuenite, & quod plus omnibus eſt, Iudæorũ peſtem, quæ in nouam ſemper recrudeſcit inſaniã, radicitùs extirpate: leges quoquè, quæ in eorundem Iudæorum perfidiam à noſtra gloria nouiter promulgatę ſunt, om̃i examinationis probitate percurrite: & tam eiſdem legibus tenorem inconuulſum adijcite, quàm pro eorundẽ perfidorum exceſſibus complexas in vnum ſententias, ꝓmulgate. Etenim valdè nobis cauendum eſt, nè tot antiquorum canonum regulæ, quæ pro eorũ erroribus ſunt etiàm cum anathemate promulgatæ, nos illorum culpis obnoxios reddant, ſi noſtri regni temporibus eorundem canonum cõſtructio diſſoluta pertrãſeat, præſertìm ſi legis illius (quod abſit) ſerenitatis noſtræ in tempore illa claræ fidei inſtitutio ceſſet, vbì diuæ memoriæ domin⁹ atq; præceſſor noſter Siſebutus rex, omnes ſucceſſores ſuos ſub perpetua maledictionis cenſura obſtrinxit, quicunq; regum mãcipium Chriſtianũ Iudæo ſeruire vel famulari permiſerit, &c.

Cócilij Toletani 4. cap. 65.

Poſt hæc illud quoquè veſtris Deo placitis inſero ſenſibus corrigẽdum, quod deceſſoris noſtri pręceptio promulgata lege ſanciuit, vt omnis aut in expeditionem exercitûs non progrediens, aut de exercitu fugiens, teſtimonio dignitatis ſuæ ſit irreuocabiliter carens. Cuius ſeueritatis inſtitutio dum per totos Hiſpaniæ fines ordinata decurrit, dimidiam ferè partẽ populi ignobilitati ꝑpetuę ſubiugauit, ità vt quia in quibuſdam villulis vel territorijs ſiue vicis perſtet, huius infamationis habitatores ipſorum locorũ ſint degeneres redditi, & quia teſtificandi nullam habent licẽtiam, veritatis ex toto videatur interijſſe cẽſura: ſicq; gemino malo terra atteritur, dum & lege, & reperiẽdę veritatis deſtituitur adiumento. Vndè licèt eandem legem noſtræ glorię manſuetudo temperare diſponat, veſtræ tamen paternitatis ſententia hos, qui ꝑ illam infamiæ notã titulum dignitatis amiſerant, reueſtiri iterùm claro priſtinæ generoſitatis teſtimonio, deuotiſſimè optat. Nũc verò miſericordia pręeunte, taliter hæc diſponite, qualiter nec noſtra gloria miniſterium crudelitatis adhibeat, nec tam ſęua ꝑceptio terram ſub diutino infamationis iugulo premat. Nam & hoc generaliter obſecro, vt quicquid in noſtræ gloriæ legibus abſurdum, quicquid iuſtitiæ videtur eſſe contrariũ, humanitatis veſtræ iudicio corrigatur. De cæteris autem cauſis atq; negocijs, quæ nouella competũt inſtitutione formari, videndarum ſententiarum titulis exarando conſcribite, vt quia pręſtò ſunt religioſi prouinciarũ rectores, & clariſſimorũ ordinum totius Hiſpaniæ duces, promulgationis veſtræ ſentẽtias coràm poſiti pręnoſcẽtes, eo illas in *cõmiſſa ſibi terrarum *latitudine inoffenſibili exerant iudiciorũ inſtantia, quo pręſentialiter aſſiſtentes, perſpicua oris veſtri perceperint inſtituta. Omnes tũ in cõmune cõuenio, & vos patres ſanctiſſimos, & vos illuſtres aulæ regiæ viros, quos intereſſe huic ſancto cõcilio delegit noſtra ſublimitas per diuini nominis atteſtationẽ & terribilem cunctis futuri iudicij diem, vt ſinè perſonarũ acceptione aliqua vel fauore, ſinè aliquo quoquè aut malignę contentionis ſcrupulo, aut ſubuertendæ veritatis ſtudio, quę veſtris ſenſib⁹ audiẽda ſe ingeſſerint, ſana verborũ examinatiõe diſcutite, ſanioriq́; iudicio cõprobate, vt collatarum habita priùs deliberatione cauſarũ, diſerta veſtri ordinis condatur probitas titulorum: qualiter, cùm nos amor æquitatis in negociorũ acceleratione reddiderit feruidos, efficientia quoquè iuſtorũ operũ connectat Deo perenniter ſociandos, vt bonorum veſtrorũ actibus lętabũdus, & præſentis vitæ capiam lucrum, & ęternarũ perfruar vobiſcum gaudijs manſionum. Datum ſub die quinto Idus Ianuarias, anno feliciter primo regni ſerenitatis & trãquillitatis noſtræ in Dei nomine Toleto.

*commiſſ. vel
*latitudine

SVBSCRIPTIO PRAEDICTI PRINcipis manu exarata.

In nomine Domini, Flauius Eringius rex: Magna ſalus populi gentiſq́; noſtrę ac regni conquiritur, ſi hæc ſynodalium decreta geſtorum, ſicut pio deuotionis noſtrę ſtudio acta ſunt, ità inconuulſibilis legis noſtrę valido oraculo cõfirmentur, vt quod sereniſſimo celſitudinis noſtræ iuſſu venerãdis patribus & clariſſimis palatij noſtri ſeniorib⁹ diſcreta titulorum exaratione eſt edictum, præſentis huius legis noſtrę edicto ab ęmulis defendatur. Eſt enim hęc ipſa definitio canonum, ſub iſto notata ordine titulorũ.

CAPITVLA EIVSDEM concilij duodecimi.

1 De agnita & confirmata pręlatione faſtigij principialis, in noĩe ſanctę Trinitatis.
2 De his qui pœnitentiam non ſentientes accipiunt.
3 De culpatorum receptione vel communione apud Eccleſiam.
4 Vt in locis, vbì epiſcopus non fuerit, nũquàm epiſcopus ordinetur.
5 De quorundã conſuetudine ſacerdotum fœdiſſima, qui, oblatis Deo ſacrificijs, nõ communicant.
6 De cõceſſa Toletano pontifici generalis ſynodi poteſtate, vt epiſcopus alterius ꝓuinciæ conniuentia principum in vrbe regia ordinetur.
7 De recepto teſtimonio perſonarũ, quę ꝑ legem quę de promotiõe exercitûs facta eſt, teſtificandi licentiam perdiderunt.
8 De his, qui vxores ſuas, diuortio intercedente, relinquunt.

9 De

9 De confirmatione legum, quę in Iudęorum nequitia promulgatæ ſunt, iuxta earundem legũ pręfixum ordinẽ titulorũ, qui in eodem canone annumerantur.

10 De his, qui ad eccleſiã confugiũ faciũt.

11 De cultoribus idolorum.

12 De indicto temporis conſtituti, quo debeat concilium celebrari.

13 Cõcluſio definitionũ, in qua & deo gratiæ referuntur, & pro principe exoratur.

DECRETA
CONCILII TOLETANI XII.

PRimo die ſynodalis exordij, conſidentibus epiſcopis atq; ſenioribus palatij vniuerſis, habita eſt primò de ſancta Trinitate collatio, non quæ nouello exactionis ſtylo definita pateſceret, ſed quæ verbis ſimplicioribus, ſeſe pigris ſenſibus patefacta, monſtraret, vbi ꝓmiſſa ſemper lectio ꝓcederet, quod ſequẽs expoſitio aperiret. Credentes pariter & docentes de eadem ſanctæ fidei puritate, quicquid euangelica & apoſtolica traditio ſanxit, quicquid ſancta ſynodus Nicena cõſtituit, quicquid Cõſtãtinopolitana patrum aggregata collectio promulgauit, quicquid Epheſini cœtús definitio docuit, quicquid etiàm Chalcedonenſis Concilij promulgatio definiuit, ſicut multorũ aliorum catholicorum patrum documentis id ſacramentũ expoſitũ, traditumq; nobis accepimus, ſicut etiàm in Miſſarum ſolennijs patulis confeſſionum vocibus proclamamus:

Credimus in vnum Deum, patrem om̃ipotentem, factorem cæli & terrę, viſibilium omniũ & inuiſibiliũ conditorẽ. Et in vnum Dñm Ieſum Chriſtum, filiũ Dei vnigenitũ, ex patre natum ante omnia ſecula, deum ex Deo, lumẽ ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, nõ factum, homouſion pátri, hoc eſt, eiuſdẽ cum patre ſubſtãtię, per quẽ omnia facta ſunt, quæ in cęlo, & quæ in terra. Qui propter nos & propter noſtrã ſalutẽ deſcendit, & incarnatus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria virgine, Homo fact⁹ eſt, paſſus ſub Pontio Pilato, & ſepultus, tertia die reſurrexit. Aſcẽdit in cęlos, ſedet ad dexterã patris, iterùm venturus in gloria iudicare viuos & mortuos, cuius regni nõ erit finis. Credim⁹ & in ſpiritũſanctũ, Dñm & viuificatorẽ, ex patre & filio procedentẽ, cum patre & filio adorandũ & glorificandũ, Qui locutus eſt per prophetas. Vnam catholicã & apoſtolicam Eccleſiã, Cõfitemur vnũ baptiſmũ in remiſſionẽ peccatorũ. Expectamus reſurrectionẽ mortuorũ, & vitã futuri ſeculi. Amẽ.

Capitulum I.

Poſt pacifica ergò huius ſanctę fidei collationum ſtudia, illa ſe primùm noſtris ſenſibus Saluatoris cognitio cognoſcendã inuexit, quę tanto corda omniũ ardore charitatis adſtrinxit, quanto ſe per eandẽ ipſa cognitio in conuentu generalis cõcilij pręnoſcendam exhibuit. Etenim ſub qua pace vel ordine ſereniſſim⁹ Eringius princeps regni conſcenderit culmen, regnandique per ſacroſanctam vnctionem ſuſceperit poteſtatem, oſtenſa nos ſcripturarum euidẽtia docet, in quibus & pręcedẽtia * Vuambę principis pœnitẽtię ſuſceptio noſcitur, & tranſlatus regni honor in huius noſtri principis nomine deriuatur. *Bambę Idem * Vuãba princeps dum ineuitabilis neceſſitudinis teneretur euentu, ſuſcepto religionis debito cultu, & venerabili tõſuræ ſacræ ſignaculo, mox per ſcripturam definitionis ſuæ hunc inclytum dñm noſtrũ Eringiũ poſt ſe ꝑelegit regnaturũ, & ſacerdotali benedictione vngendũ. *Bambe

Vidimus enim & pariter patulo alternę viſionis intuitu pręlucẽte perſpeximus huius pręmiſſi ordinis ſcripturas, id eſt, notitiam manu ſeniorum palatij roboratam, coram quibus antecedẽs princeps & religionis cultum, & tonſurę ſacrę adeptus eſt venerabile ſignum. Scripturam quoquè definitiõis ab eodem edictam, vbi glorioſum dominũ noſtrum Eringium, poſt ſe fieri regẽ exoptat. Aliam quoquè informationem iam dicti viri, in nomine honorabilis & ſanctiſſimi fratris noſtri Iuliani Toletanæ ſedis epiſcopi, vbi eũ ſeparauit pariter & inſtruxit, vt cum omni diligentiæ ordine iam dictum dominum noſtrum Eringiũ in regno vngere deberet, & ſub omni diligẽtia vnctionis ipſius celebritas fieret. In qua ſcriptura & ſubſcriptio nobis eiuſdem * Vuambę principis claruit, & omnis euidentia confirmationis earundem ſcripturarũ ſeſe manifeſtè mõſtrauit. *Bambæ Quibus omnibus approbatis atq; perlectis, dignum ſanè noſtro cœtui viſum eſt, vt prædictis definitionibus ſcripturarum, noſtrorum omnium cõfirmatio apponatur, vt qui ante tempora in occultis iudicijs pręſcitus eſt regnaturus, nunc manifeſto in tẽpore generaliter omnium ſacerdotum habeatur definitionibus conſecratus. Et ideò ſoluta manus populi ab om̃i vinculo iuramenti, quæ prædicto viro * Vuambę, dum regnũ adhuc teneret, alligata permanſit, hunc ſolum ſereniſſimũ Eringium principẽ, obſecutura, gratæ ſeruitutis famulatu ſequatẽ & libera, quem & diuinum iudicium in regno prælegit, & deceſſor princeps ſucceſſorem ſibi inſtituit, & quod ſupereſt, quem totius populi amabilitas exquiſiuit. *Bambę Vndè his præcognitis atq; pręſcitis ſeruiendum eſt Deo cæli, & prædicto principi noſtro Eringio regi, eique pia deuotione obſequendum & promptiſſima voluntate agendũ & enitendum, quicquid eius ſaluti proficiat, qcquid gentia ſuæ vtilitatibus & patriæ cõſuluerit. Vndè non erit iam deinceps aut ab anathe-

matis ſentētia alienus, aut à diuinę animaduerſionis vltiōe ſecurus, q̄ſquis cōtra ſalutē eius deincèps aut erexerit vocem, aut commouerit cædem, aut quamcunq; exquiſierit lædendi vltionem.

Capitulum II.

Plerunquè hi quibus miſeratio Domini etiàm nolentibus ſubuenit, beneficijs DEI vidētur eſſe ingrati, & abuti gratia largitoris, qua benè vſi, poterant conſequi abolitionem facinoris. Impugnant ſępè, quod honorare debuerunt: & prophanis quęſtionibus, indultæ gratiæ mun⁹ à ſe reijciūt, quod ſummis votis amplecti debuerunt. Etenim multos ſæpè adſpeximus, in ſalute poſitos, vltimum deſiderantes pœnitētiæ fructum: & rursùs, nimietate ægritudinis ità loquendi & ſentiēdi naturale perdidiſſe officium, vt nulla illis cura ſalutis ſuæ videreť ineſſe, nullo etiàm priſtinæ deuotionis noſcereť deſiderio anhelare: quorum tamen caſibus fraternitas cōdolens, ità talium neceſſitates in fide ſuſcepit ſua, vt vltimū illis tribuatur viaticum, ſcilicet, nè ſinè fructu pœnitētiæ videātur tranſire è ſeculo. Quòd ſi forſitan, reſpiciente Deo, ſaluti priſtinæ reformētur, agunt cautiōibus vanis & oppoſitionibus execrandis, qualiter à ſe tonſuræ venerabile ſignum expellāt, atque habitum religionis abijciant, impudentiſſimè aſſerētes, ideò ſe nullis regulis Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſub hoc voto teneri, quia pœnitentiam nec ipſi petiērunt, nec conſentiētes acceperūt: quorum impudentia, & obſtinata procacitas nō aliquandò diceret talia, ſi qualiter ad vitam per ſacroſancti lauacri gratiam veniret, meminiſſet. Etenim paruulorū infantium vita, originali peccato obnoxia, quæ nulli ꝓpter ætatem diſcernendi vel expetendi ſenſui aptior iudicetur, niſi ex ſponſione fidelium baptiſmi accipiant ſacramentum, nullo ſenſu, nulla etiàm diſcretionis induſtria id appetere poſſunt. Vndè ſicut baptiſma, quod, neſcientibus paruulis, ſinè vlla contentione in fide tantùm proximorum accipitur: ità pœnitentiæ donum, quod neſciētibus illabitur, abſq; impugnantia violationis hi, qui illud acceperint, obſeruabunt. Si quis autem quolibet modo pœnitentiā accipiens, hoc violauerit ſynodale inſtitutū, vt verè trāſgreſſor, paternis regulis ferietur. Nec enim iſta ſtatuentes, ſacerdotes quoſq;, vt paſsìm & licenter donum pœnitentię nō pœnitentibus, audeant prorogare, abſoluimus: ſed hos, qui qualibet ſorte pœnitentiā ſuſceperint, nè vlteriùs ad militare cingulū redeant, religamus. Sacerdotes tamen, qui non ſentienti neq; pœnitenti, auſu temerario pœnitentiā dederint, neq; ſe exhortatu ei⁹ q̄ pœnitentiā accipit, vel manuū indicijs, vel quibuſlibet alijs euidentibus ſignificationibus inuitatū fuiſſe ꝓbauerit, vnius anni excōmunicationis ſententię ſubiacebit.

Capitulum III.

Vidimus quoſdam & fleuimus, ex numero culpatorum receptos in gratiam principum, extorres extitiſſe à collegio ſacerdotū: quod denotabile malum illa res agit, quia licentia principalis, in quo ſe ſolui licētiùs curat, ibi alios illigat: & quos in ſuam communionem videtur ſuſcipere, à cōmunione & pace Eccleſiæ eligit ſeparare: vt qui cum illo conueſcuntur, ſola ſacerdotum cōmunione priuentur. Et ideò quia remiſſio talium, qui contra regem, gentem vel patriam agunt, per definitiones canonum antiquorum in poteſtate ſolùm regia ponitur, cui & peccāſſe noſcuntur, ab eis nulla ſe deincèps abſtinebit ſacerdotum cōmunio: ſed quos regia poteſtas aut in gratiā benignitatis receperit, aut participes menſæ ſuæ effecerit, hos etiàm ſacerdotū & populorū cōuentus ſuſcipe in eccleſiaſticā communionē debebit, vt quod iā principialis pietas habet acceptū, nec à ſacerdotibus oeí habeať extraneū.

Capitulum IIII.

Malorum inſtitutionibus contraire, & ſanctorum patrum decreta conuellere, quid aliud eſt, quàm vinculum ſocietatis Chriſti abrumpere, & vſurpatæ præſumptioois licentia ſtatum totius Eccleſię diſſipare? Proſequēte igitur venerabili & ſanctiſſimo viro fratre noſtro Stephano Emeritenſis ſedis epiſcopo, res nobis nouellæ præſumptionis vſurpatione ſeſe intulit pertractanda, tantò communionis noſtrę iudicio conuellenda, quantò & prauitatis noſcitur auſibus perpetrata. Dixit enim, violentia principiali ſe impulſum fuiſſe, vt in monaſterio villulę, in qua venerabile corpus ſanctiſſimi Pimenij confeſſoris debito quieſcit honore, nouam epiſcopalis honoris ordinationē efficeret. Et ideò quia ex indiſcreto & facilimo aſſenſu iniuſtis * Vuambæ principis iuſſionibus * Bamba
parens, nouam & iniuſtam illic pontificalis ſedis prælectionē induxit, vbì canonica cōſtitutio id fieri omnimoda ratione refellit: prædictus idem vir proſtratus humì, medicamine noſtri præcepti & ſibi dari veniam petit, & quid potiſſimùm fieri oporteat de perſona eius, qui illic ordinatus fuerat, noſtri oris ſentētia decerni popoſcit. Sed quia veraciter, immò cōmuniter noueramus, ꝓdictū principē cōſilio leuitatis agētē, nō ſolùm ꝓcepiſſe, vt in ꝑdicto loco aliq̄s epiſcopus fieret, ſed ità etiàm cū cōſuetis obſtinationibus definiſſe, vt hìc in ſuburbio Toletano in eccleſia Pretorięſi ſanctorū Petri & Pauli epiſcopū ordinaret, necnon & in alijs vicis vel villulis ſimiliter faceret: ideò ꝓ tam inſolēti huiuſmodi extirpationis licentia, quid de hac re habent inſtituta canonum, in medium proferri pręcipimus. Tunc hęc in ordinē conſtituta, perlecta ſunt: Inprimis ex èpiſtola Pauli Tito diſcipulo, vt epiſcopos per ciuitates cōſtituere debeat, pręcipientis. Tit. 1. a

*36, ſi capitula Sardicēſis cōcilij addant Niceno cōcilio, ſicut in aliquibus exemplaribus reperitur.

entis. Item ex concilio Niceno titulo *octauo, vbì inter cætera præcipitur, vt in ciuitate vna non videātur duo epiſcopi eſſe. Item ex concilio Laodiceno, titulo quinquageſimoſeptimo, vbì dicit: Non oportet in vicis & in villulis epiſcopos ordinari, &c.

Item ex concilio Aphricæ ſecundo, titulo quinto, vbì Felix epiſcopus Selemſelitanus dixit: Etiàm, ſi hoc placet, ſanctitati veſtræ inſinuo, vt diœceſes quæ nunquàm habuerunt epiſcopos, non habeant: & diœceſis quæ aliquandò habuit, habeat proprium epiſcopum. Secundùm autem hanc proſecutionē ſanctitatis veſtræ eſt æſtimare, quid fieri debeat. Genedius epiſcopus dixit: Si placet inſinuatio fratris & coepiſcopi noſtri Felicis, ab omnibus cōfirmetur. Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt, placet.

Item ex cōcilio Africæ tertio, titulo quadrageſimoſecundo, vbì dicit, vt non accipiat alterum epiſcopum plebs, quę in diœceſi ſemper ſubiacuit. Epigonius enim epiſcopus inter cætera ſic dixit: Hoc dico, non debere rectorem accipere eam plebem, quę in diœceſi ſemper ſubiacuit, nec vnquàm proprium epiſcopū habuit. Quapropter ſi vniuerſo ſanctiſſimo cœtui placet hoc, quod proſecutus ſum, confirmetur. Aurelius epiſcopus dixit: Fratris & conſacerdotis noſtri proſecutioni non obſiſto, ſed hoc me & feciſſe, & facturum eſſe profiteor.

Item ex cōcilio Sardicenſi capitulo ſexto, vbì inter cætera præcipitur: Licentia paſsim danda non eſt. Si enim ſubitò aut vicus aliquis, aut modica ciuitas, cui ſatìs eſt vnus presbyter, voluérit ſibi epiſcopum ordinari, ad hoc vt vileſcat nomen epiſcopi & authoritas, non debét illi ex alia prouincia inuitati, facere epiſcopum, in quibus anteà nó fuit.

Item de ſententia eorum qui huiuſmodi ordinationes faciunt, vel de his qui contra hæc inſtituta canonum ordinantur, ex concilio Tauritano, titulo ſecundo vbì dicit: Geſtorū quoquè ſerie conſcribi placuit ad perpetem diſciplinam, quod circa Octauiū, Vrſionem, Remigiū ac Triſeriū epiſcopos ſynodus ſancta decreuit, qui in vſurpatione quandā de ordinatiōe ſacerdotum ad inuidiam vocabantur, quod ità his videtur indultum, vt decętérò hac authoritate commoniti, nihil vſurpare conētur, ſi quidem ſe ab hac cauſa tali excuſatione defenderint, qua dicerent ſe nó eſſe priùs cōuentos. Proindè iudicauit ſynodus, vt ſi quis ex hoc fecerit contra inſtituta Maiorum, ſciat is, qui ordinatus fuerit, ſacerdotij ſe honore priuandum: & ille, qui ordinauerit, authoritatem ſe in ordinationibus vel in concilijs minimè retenturum. Non ſolùm autem circa *memoratum epiſcopum hęc ſentētia præualebit, ſed & circa omnes ſimili errore deceptos, qui ordinationes huiuſmodi perpetrarunt. His ergò fortiſſimis regulis effectū

*memoratos epōs

pij operis appunentes, in communi definitione elegimus, vt in loco villulę ſupradictę deincèps ſedes epiſcopalis non remaneat, neque epiſcopus illic vltrà conſtituendus exiſtat. Hic tamen Conuildus, qui contra Maiorum decreta illic videtur inſtitutus fuiſſe epiſcopus, nullis canonum erit ad condemnationē ſui ſententijs vlciſcendus: quia non ambitione, ſed priñcipis impulſione conſtitit ordinatus. Et ideò hoc illi remedium humanitatis concedimus, vt in ſedē aliam decedentis cuiuſlibet epiſcopi tranſducatur: & prædictus lucus ſub monaſtica deincèps inſtitutione manſurus, nó epiſcopali vltrà priuilegio fretus, ſed ſub regimine abbatis (ſicut hucuſquè fuit) erit modis omníbus mancipandus. Iam verò decętero generale *ponentes edictum, Si quis contra hæc canonum interdicta venire conatus fuerit, vt in locis illis epiſcopū eligat fieri, vbì epiſcopus nūquàm fuit, anathema ſit in cōſpectu Dei omnipotētis. Et inſupèr tam ordinator quàm ordinatus, gradum ſui ordinis perdat: quia non ſolùm antiquorum patrū decreta, ſed & Apoſtolica auſus eſt cōuellere inſtituta.

*ponamus

Capitulum V.

De cōſ. diſ. 2. Relatū eſt nobis quoſ.

Relatum nobis eſt, quoſdam de ſacerdotibus non tot vicibus communionis ſanctę gratiā ſumere, quot ſacrificia in vna die videntur offerre: ſed in vno die, ſi plurima per ſe Deo offerant ſacrificia, in omnibus ſe oblationibus à communione ſuſpendant, & in ſola tātùm extremi ſacrificij oblatione cōmunionis ſanctæ gratiam ſumunt, quaſi nó ſit totiès illi vero & ſingulari ſacrificio participandum, quotiès corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti immolatio ſacta cōſtiterit. Nam eccè Apoſtolus dicit: Nónne q edunt hoſtias, participes ſunt altaris? Certum eſt, quòd hi qui ſacrificantes non edūt, rei ſunt *Dominicis ſacramentis. Quicunq; ergò ſacerdotū deincèps, diuino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe à cōmunione ſuſpenderit, ab ipſa qua ſe indecēter priuauit, gratia communionis anno vno repulſum ſe nouerit. Nam quale erit illud ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe cognoſcitur? Ergò modis omnibus eſt tenendum, vt quotieſcunquè ſacrificās corpus & ſanguinem Ieſu Chriſti Domini noſtri in altario immolat, totiès perceptionis corporis & ſanguinis Chriſti ſe participem præbeat.

1. Cor. 10. c

* Dominici ſacramenti.

Capitulum VI.

Illud quoquè collatione mutua decernēdum nobis occurrit, quòd in quibuſdā ciuitatibus, decedentibus epiſcopis proprijs, dum differtur diù ordinatio ſucceſſoris, nó minimè creatur officiorū diuinorum offenſio. Nam dum longè lateque diffuſo tractu terrarum commeatur, impeditur celeritas nunciorum, quô aut non queat regis auri-

Diſt. 63. Cū longè lateq;

bus decedentis præſulis tranſitus innoteſci, aut de ſucceſſore morientis epiſcopi libera principis electio præſtolari. Naſcitur ſæpè & noſtro ordini de relatione talium difficultas, & regię poteſtati, dum cõſultum noſtrum pro ſubrogãdis põtificibus ſuſtinet, *ininrioſa neceſſitas. Vndè placuit om̃ibus pontificibus Hiſpaniæ atq; Galliciæ, vt ſaluo priuilegio vniuſcuiuſque prouinciæ, licitum maneat deinceps Toletano põtiſici, quoſcunq; regalis poteſtas elegerit, & iam dicti Toletani epiſcopi iudiciũ dignos eſſe probauerit, in quibuſlibet prouincijs in ꝑcedentium ſedibus pręficere pręſules, & decedentibus epiſcopis eligere ſucceſſnres, ſic tamen, vt quiſqnis ille fuerit ordinatus, poſt ordinationis ſuę tempus infra trium mẽſium ſpatiũ proprij metropolitani pręſentiã viſurus accedat, qualiter ei⁹ authoritate vel diſciplina inſtructus, condignæ ſuſceptæ ſedis gubernacula teneat. Quòd ſi per deſidiam aut neglectum quilibet conſtituti temporis metas exceſſerit, quibus nequeat metropolitani ſui obtutibus præſentari, excõmunicatum ſe per omnia nnuerit, excepto, ſi regia iuſſione impeditum ſe eſſe probauerit. Hanc quoquè definitionis formulam, ſicut de epiſcopis, ità & de cæteris eccleſiarum rectoribus placuit obſeruandam.

a inaſieroſa

Capitulum VII.

Omnis diſciplina ſic ſubiectos debet arguere, vt ſpem veniæ non videatur auferre, nec ſunditùs curuationis inducere iugum, ſed temperãtiæ ſemper adhibere cõſultum. Et ideò quia legem illam à domino Vuambano principa editã, quæ de proditione eſt annotata, huius principis noſtri & domini Eringij manſuetudo temperare diſpoſuit: ideò annuẽte nobis glorioſo & religioſiſſimo Eringio principe noſtro, neceſſariè hoc ſanctum concilium definiuit, vt hi, qui per ſupradictam legem teſtificandi dignitatem perdiderũt, recepto teſtimonio priſtinę dignitatis, cauſas exequi poſſint debitæ actionis, qualiter nobilitatis ſolitæ titulũ reportantes, & quæque de præteritis legitimè teſtificari voluerint, licentiæ obtineant votũ, & à iudicibus nullis prohibitionibus arceantur, hoc videlicet adijcientes, vt ſi quid in ꝑteritis teſtificari voluerint, ſi pro ſola huius rei infamatione reiecti ſunt, teſtimonio ſuo nupèr conquirant, quod in præteritis conquirere potuerant: tãtùm ſi illo tempore quo in præteritis ad teſtimonium dicendum vocati ſunt, & ſupradictę legis inſtitutionibus reprobati, & aliam criminis notã eos tunc non habuiſſe, patuerit, aut *tricennium tunc effluxiſſe, cùm ad teſtimoniũ fuerant prolati, hi qui eos reprobauerant, manifeſtè conuicerint.

* triennium

Capitulum VIII.

Mat. 5. & 19. 32. q 5 Præceptum Domini eſt,

Præceptum Domini eſt, vt excepta cauſa fornicationis, vxor à viro dimitti non de-

beat. Et ideò quicunq; citra culpam criminis ſupradicti, vxorem ſuam quacunq; occaſione dimiſerit, quia quod Deus iunxit, ille ſeparare diſpoſuit: tam diù ab Eccleſiaſtica communione priuatus, & à cœtu omnium Chriſtianorum maneat alienus, quandiù ſocietatem relictæ coniugis ſynceriter amplectatur & foueat. Hi tamẽ, qui iam admoniti à ſacerdote ſemèl, bìs terq́;, vt corrigerẽtur, ad torum ſuę coniugis noluerint redire, ipſi ſe ſuis meritis & à palatinæ dignitatis officio ſeparabũt, & inſupèr generoſæ dignitatis teſtimonium, quandiù in culpa fuerint, amiſſuri ſunt, quia carnem ſuam diſſidij iugulo tradiderunt.

Capitulum IX.

De Iudæorum autem execranda perfidia, diſcretis titulorum ſentẽtijs editas nouiter à glorioſo principe leges vigilanti ſenſuum intentione perlegimus, diſtricto etiàm grauitatis pondere earũ inſtituta probauimus. Proindè quæ debitæ rationis iudicio editę, ſynodali dignatione probatæ ſunt, irreuocabili deincèps iudiciorum ordine, pro eorum exceſſibus tenebĩtur, id eſt, leges, quæ de commemoratione priſcarum cęremoniarum & Iudænrum tranſgreſſionibus promulgatæ ſunt, atq; de nouella cõfirmatione earum. Item de blaſphematoribus ſanctę Trinitatis. Item, nè Iudæi aut ſe aut filios ſuos vel famnlos à baptiſmi gratia ſubtrahant. Item, nè Iudæi more ſuo celebrent Paſcha, vel carnis circunciſiones exerceant, ac nè Chriſtianum quẽquam à fide Chriſti dimoueant. Item, nè Iudęi ſabbata cęteraſq́; feſtiuitates ritùs ſui celebrare pręſumant. Item, vt omnis Iudęus diebus Dominicis & in prænotatis diebus ab opere ceſſet. Item, ne Iudæi more ſuo dijudicent eſcas. Item, nè Iudęi ex propinquitate ſui ſanguinis cõnubia ducant, & vt ſinè benedictione ſacerdotis nubere non audeant. Item, nè Iudæi religioni noſtræ inſultantes, ſectã ſuam defendere audeãt: nec à fide refugientes, alibì ſe tranſducãt. Et nè quilibet refugientes eos ſuſcipiat. Item, nè Chriſtian⁹ à Iudęis quodcunque muneris contra fidem Chriſti accipiat. Item, nè Iudæi libros legere audeant, quos Chriſtiana fides repudiat. Item, nè Iudæis mancipia deſeruiant vel adhæreant Chriſtiana. Item, ſi Iudæus ſe Chriſtianum eſſe teſtetur, & ob hoc non velit à ſe reijcere mancipium Chriſtianum. Item, profeſſio Iudæorum, quomodò vnuſquiſque ad fidẽ veniens, indiculum profeſſionis ſuæ cõſcribere debeat. Item, conditiones Iudæorũ, quas iurare debeant hi, qui ex eis ad fidem venientes, profeſſiones ſuas dederint. Itẽm de Chriſtianis mancipijs Iudæorum, quæ ſe non prodiderint Chriſtiana, ſiue de publicatoribus eorum. Item, nè Iudæi à quolibet poteſtate accepta extra regiam ordinationẽ Chriſtianum quenque impetere, plectere,

vel

vel diſtringere audeant. Item, vt ſi Iudęorũ Dist.54.ex ſi Iudęorum ſerui. ſerui needũm adhuc cõuerſi, ad Chriſti gratiam conuolauerint, libertate donent. Item, nè Iudæi adminiſtratorio vſu in ordinẽ villicorum atque actorum, Chriſtianam familiam redigere audeant & de damnis eorum qui talia ordinanda iniunxerint. Item, vt Iudæus ex alijs prouincijs vel territorijs ad regis noſtri ditionem pertinentibus veniens, epiſcopo loci vel ſacerdoti ſe præſentare non differat, vel quid huic in toto obſeruari conueniat. Item, vt concurſus Iudęorum diebus inſtitutis ad epiſcopũ fieri debeant. Item, vt quicunque Iudæum ſecum aſſequentem habuerit, expetẽte ſacerdote, eum apud ſe retinere non audeat. Item, vt cura omnis diſtringendi Iudęos ſolis ſacerdotibus debeat. Item, de damnis ſacerdotũ vel Iudicum, qui in iudicijs inſtituta legum adimplere diſtulerint. Item, nè iudices quicquam de perfidorũ exceſſibus, extra ſacerdotum conniuenciam, iudicare pręſumant. Item, vt epiſcopi tunc immunes habeantur à damnis, cum eorũ presbyteros ad ea quæ ipſi non correxerint, remiſerint corrigẽda. Item, de ſeruata principibus miſerendi poteſtate in his, qui conuerſi ad fidem Chriſti veraciter fuerint. Item, vt epiſçopi omnes Iudęis ad ſe pertinentibus, libellum de ſuis editum erroribus tradãt, & vt profeſſiones eorũ vel cõditiones in ſcrinijs eccleſię condant. Quarũ oĩm legum, ꝓmulgatio grauida, ſicut ſynodali iudicio cõprobata, ità generali omnium noſtrorũ definitiõe, in eorum erit deincèps exceſſibus exercenda.

CAPITVLVM 10.

27.q.4. Diffiniuit ſanctum concilium Pro his qui quolibet metu vel terrore eccleſiã appetunt, conſentiente pariter glorioſiſſimo domino noſtro Eringio rege, hoc ſanctum cõcilium definiuit, vt nullus audeat conſugientes ad eccleſiam vel reſidẽtes, indè abſtrahere, aut quodcunque nocibilitatis vel damni ſeu ſpolij reſidentibus in loco ſancto inſerre: ſed eſſe potiùs his ipſis, q eccleſiã petunt, ꝑ omnia licitum, in triginta paſſus ab eccleſiæ ianuis progredi. In quib9 triginta paſſibus vniuſcuiuſque eccleſiæ in toto circuitu reuerentia defendatur, ſic tamen, vt hi qui ad eam confugiunt, in extraneis vel longè ſeparatis ab eccleſia domib9, nullo modo abſcedant: ſed in hoc triginta paſſuum numero abſque domorum extranearum receptaculo progrediẽtes, aditum obtinebunt, qualiter requiſitę naturę vſum debitis expleant locis. Et nullo teneantur euentu neceſſitudinis, qui Dominicis ſe defendẽdos commiſerint clauſtris. Si quis aũt hoc decretum tentauerit violare, & eccleſiaſticæ excommunicatiõi ſubiaceat, & ſeueritatis regię feriatur ſententia. Ipſos tamen, qui ad eccleſiam confugium fecerint, ſi iuxta priſcorum canõnum inſtituta hi qui eos repetunt, ſacramenta reddiderint, & ſacerdos eccleſiæ ipſius, ab eccleſiæ non abſtraxerit foribus, aut fuga taliũ ſi euenerit, ſacerdoti quærenda eſt, aut damnorum ſententia ſecundùm electiõem principis, huiuſmodi ſacerdotibus irroganda.

CAPITVLVM 11.

Præcepta Domini ſunt, dicentis: Non facies tibi ſculptile, neque om̃em ſimilitudinem, quæ eſt in cælo deſupèr, & quæ in terra deorsùm, nec eorum q̃ ſunt in aquis ſub terra, nec adorabis ea, neque coles. Item, qui immolat dijs, occidetur, ꝑterquàm Domino ſoli. Item, vir aut mulier qui faciunt malum ante conſpectum Domini DEI ſui, & tranſgrediuntur pactum illius, vt vadant, & ſeruiant dijs alienis, & adorent eos, vel ſolem & lunam & omnem militiam cæli, quæ non præcepi, & hoc tibi fuerit nunciatum, audiensq́ue inquiſiẽris diligẽter, & verum eſſe reperis, & abominatio facta eſt in Iſrael: educes virum ac mulierem, qui rem ſceleratiſſimam perpetrauerit, ad portas ciuitatis, & lapidibus obruentur. Præcepta Domini hæc non in vltione, ſed in terrore delinquentium apponentes, non mortis ſententiam promulgamus, ſed cultores idolorum, veneratores lapidũ, accenſores facularum, & excultores fontium admonemus, vt agnoſcãt quòd ipſi ſpontaneę ſe morti ſubijciunt, qui diabolo ſacrificare videntur. Mortis enim nomine diabolus appellatur, ſicut de eo ſcriptum eſt: Et erat illi nomen, mors. Ac proindè omne ſacrilegium idololatriæ, vel quicquid illud eſt cõtra ſanctam fidem, in quo inſipientes homines captiuati, diabolicis culturis inſeruiunt, ſacerdotis vel iudicis inſtantia inuentum, vt ſacrilegia eradantur, & exterminata truncentur. Eos verò qui ad talem errorem accurrunt, & verberibus coërceant, & onuſtos ferro, dominis ſuis tradant, ſi tamen Domini eorum per iuriſiurandi atteſtationem promittant, ſe eos tam ſolicitè cuſtodire, vt vltià eis non liceat tale neſas committere. Quòd ſi domini eorum nolint huiuſmodi reos in fide ſua ſuſcipere, tunc ab eis à quibus coerciti ſunt, regijs adſpectibus pręſententur, vt principalis authoritas liberam de talibus donandi poteſtatem obtineat. Domini tñ eorum, qui nunciatos ſibi talium ſeruorum errores vlciſci noluerint, & excommunicationis ſententiam perſerant, & iura ſerui illius, quem coërcere noluerint, ſe amiſiſſe cognoſcant. Quòd ſi ingenuorum perſonæ his erroribus fuerint implicatæ, & perpetua excommunicationis ſententia feriantur, & arctiori exilio vlciſcantur.

Exo.20.a Exo.22.c Deut.17.a Apoc.6.b

CAPITVLVM 12.

Placuit huic ſancto cõcilio, vt iuxta priorum eporum ſingularum prouinciarũ canonum inſtituta, annis ſingulis in vnaquaque prouincia Calendis Nouembris concilium celebraturi conueniant. Quiſquis au-

tem in prædictis Calendis Nouembris pro celebratione ſynodi venire diſtulerit, excommunicationi debitæ ſubiacebit.

CAPITVLVM 13.

Præmiſſis his omnibus ſynodalibus geſtis, quæ honeſto decretorum fine compleuimus, perpetuum his robur per manuum noſtrarum ſubſcriptiõem annectimus, dantes pro his gloriam & honorem immortali Deo & Domino noſtro, quo inſpirante, & determinationis noſtræ ſententia viguit, & probitas cauſarum honeſto ſe fine compleuit. Vndè ſanctæ Trinitatis poſcimus inenarrabile *nomen, & glorioſam ineffabilis potentię maieſtatem, vt det amatori Chriſti sereniſſimo domino noſtro atq; amantiſſimo Eringio principi, cuius iuſſu ad hũc meruimus aduocari conuentum, imperare clementer, regnare feliciter, habere de clementia fructum, obtinere de iuſtitia pręmium, de pietate trophæum, quô & hîc inuictus victor hoſtiũ ſemper appareat, & poſt diuturna huius ſeculi curricula, ad regnum ęternũ cum ſuis omnibus coronandus perueniat, pręſtãte Deo & ſaluatore Ieſu Chriſto Domino noſtro, qui cum patre & ſpirituſancto in Trinitate viuit & regnat Deus in ſecula ſeculorum. Amen.

*numen,

CONSVMMATVM EST HOC ſanctum concilium, die octaua Calẽdarum Februariarũ, anno regni feliciter primo ſereniſſimi domini noſtri Eringij regis.

SVBSCRIPTIO EPISCOPORVM.

IVlianus Dei gratia *Spalenſis eccleſię ſedis epiſcopus, hæc ſynodica inſtituta à nobis edita, ſubſcripſi. *Hiſpalẽ

Ego Iulius indignus vrbis regiæ Toletanæ ſedis epiſcopus, hæc ſynodica à nobis inſtituta, ſubſcripſi.

Ego Liuba indignus Bracarenſis ſedis epiſcopus, hæc ſynodica *à nobis inſtituta edita, ſubſcripſi.

Ego Stephanus ſanctæ Emeritenſis eccleſię epiſcopus, hęc ſynodica *à nobis inſtituta edita, ſubſcripſi. *inſtituta à nobis edita,

Affalius Dei miſeratione Auelenſis eccleſię epiſcopus, hęc ſynodica *à nobis inſtituta edita, ſubſcripſi.

In Chriſti nomine Leander eccleſię Ilicitanæ & Iotanę epiſcopus, hæc ſynodica *à nobis inſtituta edita, ſubſcripſi.

In Chriſti nomine Palinatius *Vrcitanę eccleſię epiſcopus, hęc ſynodica inſtituta à nobis edita, ſubſcripſi.

Concordius Palantinę ſedis epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Riccila Accitanę eccleſię epiſcop⁹, ſimiliter ſubſcripſi.

Simpronius Ergauicẽſis eccleſię epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Spera in Deo Italicenſis ſedis epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Geta Ilipenſis eccleſię upiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Memorius *Egobinẽſis eccleſiæ epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi. *Egoſẽ

Tructimũdus Elborẽſis epiſcopus, ſubſcripſi.

Iſidorus *Sitalenſis epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi. *Sitianeſ vel Sitieſ

Gaudentius Valentiẽſis epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Deodatus *Segouienſis epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi. *Segobieſ

Gentinus Tudenſis epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Froaricus Portugalenſis epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Felix Irienſis eccleſiæ epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Antonianus Baſtinę eccleſiæ epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Proculus *Iugaſtrenſis eccleſiæ epiſcop⁹, ſimiliter ſubſcripſi. *Iubieſ

Attala Caurienſis eccleſiæ epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Reparatus Veſenſis eccleſię epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Prouidentius Salamanticenſis epiſcop⁹ eccleſiæ, ſimiliter ſubſcripſi.

Argibado Eliberitanæ epiſcopus eccleſiæ, ſimiliter ſubſcripſi.

Siſebado Tuccitanæ eccleſiæ ſedis epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Ella Segobricenſis epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Seberianus Oxienſis eccleſiæ epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Ioannes Pacẽſis epiſcopus, ſimiliter ſubſcripſi.

Teudulſus Aſtigitanus epiſcopus, ſubſcripſi.

Samuel, Gundulfus, Luſraſius, Theodoratus, Bateradus, abbates ſubſcripſerunt.

Annibonius presbyter, tenẽs vicem domini mei Subdemeri eccleſiæ Complutenſis epiſcopi, ſubſcripſi.

Seſulſus hęc inſtituta quib⁹ interſui, annuens ſubſcripſi.

Reccaredus ſimiliter ſubſcripſi.
Vuitiza ſimiliter ſubſcripſi.
Vuimars ſimiliter ſubſcripſi.
Thenditeudila ſimiliter ſubſcripſi.
Oſtulſus ſimiliter ſubſcripſi.
Salimurius ſimiliter ſubſcripſi.
Theudeſridus ſimiliter ſubſcripſi.
Hildigiſus ſimiliter ſubſcripſi.
Vitulus ſimiliter ſubſcripſi.
Edila ſimiliter ſubſcripſi.
Adelnibus ſimiliter ſubſcripſi.
Attulſus ſimiliter ſubſcripſi.

Quibus omnibus ſynodalibus geſtis decretis atque peractis, & debitam reuerentiam honoris impendimus, & patulum authoritatis noſtrę vigorem his innectere, properamus. Ideoque pręmiſſas has conſtitutiones ſynodicas à prę́ſenti die vel tempore, id eſt, ab octauo Calendas Februarij, anno primo regni noſtri, nullus audeat contemnere, nullus etiàm prętерire, nemo earundem conſtitutionum audeat iura conuellere, nullus temerator hęc decreta ſubuertere. Nemo illicitator vel contemptor, vigorem his inſtitutionibus ſubtrahat, ſed generaliter p cunctas regni noſtri prouincias hęc canonũ inſtituta noſtræ gloriæ tẽporibus acta, & authoritatis debitę faſtigio ꝑpollebunt, & irreuocabili iudiciorum exercitio, prout cõſtituta ſunt, celebria habebuntur. Si quis autem hæc inſtituta contemnat, cõtemptorũ ſe nouerit damnari ſententia, id eſt, vt iuxta volũtatem noſtrę gloriæ & excommunicatus à cœtu noſtro reſiliat, & inſupèr partem decimam facultatis ſuæ fiſci partibus ſociandam, amittat. quòd ſi nihil habuerit facultatis, vndè prædictam compoſitiõem exoluere poſſit, abſque alia infamia ſuì, quinquaginta oportebit eum ictibus verberari, vt ſemper infamis permaneat. Edita lex in confirmatione concilij Toletani, ſub die octauo Calendas Februarij, anno feliciter primo regni gloriæ noſtræ. In nomine Domini Flauius Eringius rex, hoc legis noſtræ edictum in confirmatione huius concilij promulgatum, ſubſcripſi.

Explicit concilium Toletanum duodecimum.

CONCILIVM TOLETANVM DECIMVMTERTIVM, ACTVM ANNO *quarto Eringij regis. Eſt prouinciale.*

Illibatæ charitatis inſtinctu alternis viſionum obtutib⁹ redditi, & in vnum cœtum authore Deo pariter aggregati, in eccleſia videlicet ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, anno regni quarto ſereniſſimi Eringij principis, ſub die ſecundo Nonas Nouembris, æra 721. cùm vnuſquiſque noſtrûm debitis locaretur in ſedibus, affuit idem princeps, pleno fidei ardore ſubnixus, & humilitatis gratia decoratus, qui ſynodico cœtui deliberationis ſuæ vota commendans, & vt pro ſe Deum inſtantiſſimè deprecaretur, expoſtulãs, hoc præſertim eſt allocutus ſufficiẽti exhortatione concilium, vt eccleſiaſticæ diſciplinæ quæ congruunt, & corrigendis moribus quæ conueniunt, tractatûs noſtri euidentia ſancirentur. Deindè religioſa vota ſuæ clementię, quibus ſubueniẽdum miſeris definiuit, ſynodali conuentu confirmanda commiſit, offerens videlicet ſacris pontificibus tomum, obſecrans pariter & conteſtans, vt quicquid illic venuſtioris eſſet calami reſperſione congeſtum, ſynodalis potentiæ conderetur ordine titulorum. Tũc nos pro ſuſcepto à principe tomo gloriam dedimus neo, & eidem principi benediximus glorioſo. Idẽ tamen princeps poſtquàm votorum ſuorum actionem peregit, à conuentu concilij gratioſus exiuit. Tunc poſt prę́ſentiæ principialis abſceſſum, hoc in tomi ipſius allegatione reperimus exaratum.

IN nomine Domini Flauius Eringius rex, ſanctiſſimis patribus in hac ſancta ſynodo reſidentibus: Eccè ſanctiſſimi religioſa pietate excolendi põtifices. & diuini cultûs inſtantiſſimi ſectatores, coram cœtûs veſtri reuerentia humilis deuotusque proſternor, reclinis aſſiſto, promptus adſtipulor, primùm de conuentûs veſtri aggregatione patri luminum gratiarum copiam ſoluens, deindè votorum meorum ſtudia veſtris iudicijs dirimenda committens. Nec enim fas eſt, quenquam, etiàm ſi nondùm ſit opùs, ſinè conſilio agere, cùm multa promiſit Deus bona cum cõſilio bonorum egiſſe. Vndè vt brèui exhortatione perorem, vota mea quibus remedia pietatũ exercere delector, ſenſibus paternitatis veſtræ agnoſcenda innuo. Quæ tamen nè oblitu quodam memoriam fugiant, & relationi propriæ curarum ea intercapedo ſubducat, in huius tomi complicatione accipite annotata. Illud primùm volenti mihi miſeris parcere, conuenit intimare, quòd diuulſam per tyrãnidem noſtri corporis partem, in ſocietatis noſtrę gremium conamur reducere. Etenim retroactis diuæ memorię præceſſoris noſtri * Vuambæ regis temporibus, quæ in prophanatoribus patriæ, qui cum Paulo quondàm tyrannidem aſſumpſerunt, illata eſt ſentẽtia vltionum, qui per iudicij vniuerſalis edictum amiſerunt teſtimonium, rebusque proprijs caruerunt: quę cuncta veſtræ ſanctitudini nota ſunt, quos tamen & in collegio ſocietatis noſtræ recipere, & rebus quibus fas fuerit, deuouimus deueſtire. Nam & de accuſatis modum volumus ponere iuſtiſſimæ perquiſitiõis, quo ſiue de religioſis, ſiue de laicis quiſquam accuſationis cuiuſquam ſtudio fuerit propulſatus, non occultis fraudibus vel violentijs comprimatur, nec clàm ad profeſſionem

*Bambę

nem violenter arctetur, ſed in communi omnium examine iudicetur, quó ſecúdùm publicæ profeſſionis ſuæ tenorem, aut offẽſibilis debitas damnatiõis pœnas accipiat, aut innocens, ex iudicio omnium comprobatus, clareſcat. Nam quid iam de tributorũ fiſcalium exactionibus reſeram, quorũ redhibitiões tantis debitorum cumulis increuerunt, vt ſi exigi penitùs iubeantur, & ſtatus ſubruatur funditùs populorum, & fragmine colliſiõis eorum vltimum terra ſentiat propriæ prolapſionis excidium? Vndè talibus non ſolùm priuatis, ſed etiàm fiſcalibus ſeruis remedia pietatis præoptans noſtra gloria affluenter impendere, omnes tributorum eaactiones, quæ apud illos de retroactis temporibus adiacent, vſque ad primum annum mãſuetudo noſtra illis remittendas laxauit, & ſtylo propriȩ authoritatis remittendas inſtituit, quas etiàm authoritas ſacroſancto cœtui veſtro relegendas relegit. Illud quoquè adijciens loquar, quod votis noſtris horribile & animis execrabile eſt ſemper. Nohilitatis cõditio libertorum vel ſeruorum etiàm adȩquata, genus noſtrȩ ſtatũ degenerat. Ob quam rem hoc noſtræ gloriæ animis placet, vt exceptis fiſcalibus ſeruis vel libertis, abraſa deiocèps huius malæ præſumptionis licentia, nullus qui ex ſeruitute quorumlibet ſeruus ſit vel libertus, ad palatina officia tranſeat. Quod ſi fecerit, illic ſeruiturum proculdubiò reducendum ſe nouerit, ex quo aut conditionis propriæ originem ſumpſit, aut libertatis titulum reportauit. His votorum meorum inſinuationibus allegatis, quæſo, vt ſortia paternitatis veſtræ adiutoria prærogetis. Luce enim clariùs conſtat, quòd aggregatio ſacroſancta pontificum, quicquid conſuerit obſeruãdum, per ſancti ſpiritús donum, omninò eſt ad æternitatẽ præfixum. Et ideò vniuerſitatem paternitatis veſtræ ſublimiumque virorũ nobilitatem, qui ex aulæ regalis officio in hac ſancta ſynodo vobiſcum ſeſſuri prælecti ſunt, obteſtor pariter & coniuro, atque per ineffabile illud ſanctæ Trinitatis ſacramentum cõuenio, vt quicquid in medio vnſtri ſe iudicandum vel retractandum inuexerit, tam quæ per nos dicta, quàm etiàm cætera quæ veſtris auditibus ſe ingeſſerint audienda, communi vigore iuſtitiæ & temperamento miſericordiæ dirimere procuretis, quó cum omni reuerentia patrum prȩcedentium regulis ſubditi, totius vnanimitatis veſtræ ſententia non aliundè, q̃ ex veritatis fonte, procedat. Sicque & his quæ præmiſſa ſunt, ſolidum deliberationis ſtylum promptiſſimè apponatis, & reliqua adhuc quæ neceſſaria ſunt, in peragẽdis eccleſiaſticæ regulȩ diſciplinis, & dirimenda tractetis, & dirempta religioſioribus diligenter conſcribatis, qualiter dum doctrinã diſpergitis ſalutarem in populis, Chriſtũ Dominum in cumolando iuſtitiæ fructu capiatis, vt vobis p̄dicantibus & nobis implẽtibus & q̃ diuinis oculis complaceant, & quæ nobis proficiant, ſemper agere valeam⁹. Sit vtriſque parentibus in hoc ſeculo de lucro animarum ineffabile gaudium, & in futuro de peruentione æternitatis præmium incõuulſum. Datum ſub die 2. Nonas Nouemb. anno feliciter quarto regni glorię noſtrę in Dei nomine Toleto. Perlecto ergò coram cunctis Tomi neceſſariæ inſtitutiõis exorſu, priùs de fide ſanctæ Trinitatis ſermocinationis noſtrȩ cœpit eſſe principium, profitentes pariter & credentes ea, quæ de hac ſancta Trinitate & euangelia tradũt, & apoſtolorum ſanctiones inſtituũt, ſicut Nicena ſynodus hoc pietatis ſacramentum expoſuit, ſicut Conſtantinopolitana definitio ſanxit, vel primi apheſini cœtûs atque Chalcedonenſis euidens doctrina conſtituit, iuxta quod etiàm ſacroſancti ſymboli elucubrata profeſſio claret, quȩ in Miſſarum ſolẽnitatib⁹ patula cũctorũ acclamat̃ fideliũ voce.

FIDES CONCILII TOLETAni xiij, ex ſymbólis Niceno & Conſtantinopolitano potiſſimùm concinnata

CRedimus in vnum Deum, patrẽ omipotentem, factorem cæli & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium conditorẽ. Et in vnum Dominum Ieſum Chriſtum, filium Dei vnigenitum, ex patre natum ante omnia ſecula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, DEVM verum ex Deo vero, natum, non factum, homouſion patri, hoc eſt, eiuſdem cum patre ſubſtantię, per quem omnia facta ſunt, quæ in cælo & quæ in terra. Qui propter nos & propter noſtrã ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria virgine. Homo factus, paſſus eſt ſub Pontio Pilato, ſepultus, tertia die reſurrexit. Aſcẽdit in cælos, ſedet ad dexteram patris, iterùm vẽturus in gloria iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Credimus in ſpiritum ſanctum, Dominũ & viuificatorem, ex patre & filio procedentem, cum patre & filio adorandum & glorificãdum. Qui locutus eſt per prophetas. Vnam catholicam atque Apoſtolicam Eccleſiam, Confitemur vnum baptiſma in remiſſionẽ peccatorum, Et expectamus reſurrectionẽ mortuorum, & vitam futuri ſeculi. Amen.

POſt huius ſanctȩ fidei diſpoſitam ſcripturam, quaſi ſuper ſolidiſſimam petram, cæterorum ſequẽtium conſtruximus fabricam, vt firmitate inconuulſibilẽ durent, quæ ſuper fundamentum veræ fidei fuerint perenne conſtructa. Vndè & has omnium in commune ſententias, quas principis hortatu conſtruendas accepimus, communi voto edidimus, quas etiàm ȩterno reuerentiæ vigore obſeruandas fore cẽſemus.

CONCILII TOLETANI 13.
Capitulum primum: (nam cæteræ deſunt.)
De reddito teſtimonio dignitatis eorũ, quos prophanatio infidelitatis cum Paulo traxit in ſocietatem tyrannidis.

PReconabile ſignum eſt, illis ſemper negocijs intereſſe, quæ & à pietate incipiunt, & per pietatis viſcera temperantur. Pietas enim, vt ait Apoſtolus, ad omnia vtilis eſt. Cuius virtutis admirabili dono multa proficiunt &c.

1. Tim. 4.

Concilij Toletani 13. finis.

DECRETA
GREGORII PAPAE II.
Ex libro Pontificali.

Anno Domini 708.

GRegorius natione Romanus, ex patre Marcello, ſedit annos 16. menſes 9. dies 11. Fuit autem temporib⁹ Anaſtaſij, Theodoſij, Leonis, atque Conſtantini Auguſtorum. Hic à parua ætate in patriarchio nutritus, ſub ſanctę memorię domino Sergio ſubdiaconus atque ſacellarius factus, bibliothecæ curam ſuſcepit: deindè ad diaconatûs odinẽ prouectus eſt, & cum viro ſancto Conſtantino põtifice ad regiam profectus eſt vrbẽ, atque à Iuſtiniano principe inquiſitus de quibuſdam capitulis, optima reſponſione vnamquanque ſoluit quæſtionem. Erat enĩ vir caſtus, diuina ſcriptura eruditus, facundus loquela, & conſtans animo, eccleſiaſticorum dogmatum defenſor, & contrariorũ fortiſſim⁹ impugnator. Hic in exordio põtificatûs ſui calcarias decoq iuſſit, & à porticu ſancti Laurentij inchoans, huius ciuitatis muros reſtaurare decreuerat: & aliquã partem faciens, emergentibus incongruis varijsque tumultibus, præpeditus eſt. Hui⁹ temporibus Ioannes Conſtantinopolitan⁹ antiſtes ſynodicam miſit, atque ad eum reſcriptis idem vſus eſt pontifex. Hic maximã partem baſilicę beati * Petri apoſtoli, q̃ ceciderat, allatis de Calabria trabibus cooperuit, & altare à nouo refecit, & ciborium argenteum, quod fuerat ruina quaſſatum, reſtituit. Sancti Laurẽtij pariter eccleſiam forãs muros ſitam, quæ trabibus confractis, ruinę iam erat vicina, reparauit, atque aquã fiſtulis compaginatis poſt multum tempus in eandem eccleſiam reduxit, diuerſasque eccleſias in ruinis poſitas innouauit, quas per ordinem dicere lõgum eſt. Hic in Germaniam per Bonifacium epiſcopum verbũ ſalutis prædicauit, & gentem illam ſedentẽ in tenebris, illuminauit. Hic monaſteria, quæ circa baſilicã ſancti Pauli apoſtoli erãt ad ſolitudinem deducta, innouauit, atque ordinatis ſeruis Dei monachis, cõgregationem poſt longum tempus conſtituit, vt ibidèm die noctuque Deo redderent laudes. Hic * Gerochomium, quod poſt abſidam ſanctæ DEI genitricis ad præſepe ſitũ eſt, monaſterium inſtituit, atque monaſterium ſancti Andreę apoſtoli, quod Barbarę nuncupatur, ad nimiã deductum deſertionem, in quo ne vnus quidem habitabat monachus, accitis monachis, ordinauit vt vtraq; monaſteria ad ſanctam Dei genitricem ſingulis diebus atq; noctibus Deo laudes canerent. Eo tempore Luithprandus rex donationem patrimonij Alpium Cotiarum, quam Arithpertus rex fecerat, hicque repetierat, ad monitionem tanti viri redditam confirmauit. Huius temporibus ſignum in luna factum eſt per indictionem 14. & viſa eſt cruentata vſque ad mediam noctem. Eo itaque tempore Theodo dux Baioariorum ad apoſtoli Petri limina primus de eadem gente occurrit orationis voto. Huius temporibus Anaſtaſius Imperator claſſem nauium præparatam in partibus Alexandrię, direxit contra à DEO deſtructos Agarenos. Quia ad aliud verſi cõſilium, antequàm ad deſtinatum peruenirent locum, ab itinere medio ad regiam regreſſi vrbem, Theodoſium orthodoxum inquirentes, Imperatorem elegerunt, atque coactum in ſolio Imperij confirmauerunt. Anaſtaſius itaque cum ciuibus, vel quibus potuit de exercitu, munita ciuitate * Nicea, perrexit. Illic cum claſſe, in qua Theodoſius fuerat Imperator, dimicauit: & ferè ſeptem millia exercitûs ſunt interempti. Cuius Anaſtaſij ſuperata pars, verbum immunitatis expetijt: datoq; ſibi ſacramento, clericus factus, atque presbyter & conſecratus. Protinùs etiàm vt ingreſſus memorat⁹ Theodoſius regia vrbẽ, imaginẽ illã venerandã, in qua erant ſanctę ſex ſynodi depictæ, & à Philippo nec dicẽdo fuerat depoſita, in priſtino erexit loco, ità vt hui⁹ fidei feruore oĩis priſtina ab eccleſia ceſſaret quæſtio. Eo autem tempore fluuius, qui appellabatur Tiberis, alueum ſuum egreſſus, ſe per campeſtria dedit. Intumuit etiàm inundatione aquarum multarum, & portã (quæ Flaminea dicitur) egreſſus eſt. Tranſcendit intereà aliquibus locis & muros vrbis, atque vltra baſilicã S. Marci per plateas ſe extẽdit, ità vt in via lata ad vnã & ſemis ſtaturam aqua eiuſdẽ fluminis excreuiſſet, atq; à porta B. Petri apoſtoli vſq; ad pontẽ Miluiũ aquę ſe extẽderũt, & iuxta incõſueta ipſi⁹ fluminis vnda ſe dedit. Domos itaq; euertit, agros deſertauit, eradicãs arbuſta & ſegetes. Nã nec ſerere ipſo tẽpore potuit pars maxima Romanorum, & ꝓ hoc imminebat tribulatio magna. Per dies etiàm ſeptẽ aqua Romã tenebat peruaſam. A dño itaq; papa litanię crebrò fiebãt. Cũq; ĩ oratiõe & litanijs pſiſteret p octanã iã diẽ, miſertus ne⁹, aquã amouit, & fluui⁹ ad ꝓprium reuer-

*Pauli

Gregorio II. quid debeant Germani.

*gerontocomium

for. *, Niceã

Tiberis exundatio incredibilis.

teuerſus eſt alueum per quintamdecimam
indictionem. Tempore etiàm ipſo caſtrum
vnum à Longobardis ſuerat ſub pacis dolo
peruaſum. Quo audito, omnes ſunt redditi
triſtes. Adhortans etiàm ſanctiſſimus pon-
tiſex, & commonens Longobardos, vt red-
derent: quòd ſi non acquieſcerent, in iram
ſe diuinam incidere pro dolo quem ſece-
runt, ſuis ſcriptis proteſtabatur. Nam & mu-
nera eis dare, vt reſtituerent, voluit multa:
ſed illi turgida mente, neque monita audi-
re, nec reddere ſunt paſſi. Vndè nimìs idem
ſanctus indoluit pótiſex, ſeſeque ſpei con-
tulit diuinæ, atq; in munitionem ducis Ne-
apolitani & populi vacâs, ducatum eis, qua-
liter agerent, quotidiè ſcribendo præſta-
bat. Cuius mandato obedientes, inito
conſilio, mœnia ipſius caſtri virtute ſub
nocturno ſunt ingreſſi ſilentio, Ioannes
ſcilicet dux, cum Theodimo ſubdiacono &
rectore, atq; exercitu, & Longobardos pe-
nè trecentos cum eorum caſtaldio interfe-
cerunt. Viuos etiàm ampliùs quingentos
comprehendentes, captos Neapolim duxe-
runt, & ſic caſtrum recipere potuerunt. Pro
cuius redemptione ſeptuaginta auri libras
ipſe ſanctiſſimus papa (ſicut promiſerat) de-
dit. Hic Hieruſalem eccleſiam ſanctam,
quę multo ſuerat diſtecta tempore, & cir-
cunquaquè porticus vetuſtate quaſſatas,
trabibus deductis cooperuit ac reparauit.
Ambonem etiàm marmoreum in eadem
eccleſia fecit, & ditauit illam diuerſis linteis
atq; miniſterijs. Eodem tempore nefanda
Agarenorum gens, cùm iam Hiſpaniarum
prouinciam per decem tenerent annos per-
uaſam, vndecimo anno Rhodanum cona-
bantur fluuium tranſire, & Franciam occu-
pare, vbì Eudo præerat. Qui facta Francorũ
monitione contra Sarracenos, eos circun-
dantes interemerunt. Trecenta enim ſeptu- *Franci cædunt Agarenos.*
agintaquinquè millia vno ſunt die interſe-
cti, vt eiuſdem Eudonis Francorum ducis
miſſa pontifici epiſtola continebat. Mille
tantùm quingentos ex Francis fuiſſe mor-
tuos in eodẽ bello dicebat, adijciens, quòd
anno præmiſſo benedictionem à prædicto
viro eis directam, in tribus ſpõgijs, quibus
ad vſum menſæ pontificis apponuntur, in
hora qua bellum committebatur, idem Eu-
do Aquitaniæ princeps populo ſuo per mo
dicas partes tribuens ad ſumendũ, vt ex eis
nec vnus vulneratus aut mortuus eſſet ex his,
qui participati ſunt. Eoque tẽpore in Cam-
paniæ partibus cõbuſtum triticum & hor-
deum, ſeu legumina, quaſi pluuia in loco
quodam è cælo miſſa ſunt. Hic quadrageſi-
mali tempore vt in quinta feria ieiuniũ atq;
Miſſarum celebritas fierẽt in eccleſijs, quod
non agebatur, inſtituit. Oratorium ſanè in
patriarchio, in nomine beati Petri apoſtoli
diuerſis ornatum metallis, à nouo fecit, &
circunquaquè altaris parietes deargẽtauit,
ac depinxit duodecim apoſtolos, qui pen-
ſant libras centum octoginta. Illis intereà *Cõſtãtinopolis obſeſſa.*
diebus Conſtantinopolis biennio eſt à nõ
nominandis Agarenis obſeſſa. ſed Deo eis
contrario, maxima illic eorum parte ſame
ac bello interempta, confuſi receſſerũt Leo-
ne principe. Nam & eiuſdem ciuitatis po-
pulum ad 300. dictum eſt millia diuerſi ſe-
xùs & ætatis, fuiſſe neceſſitate vaſtatum ac
peſtilentia. Eo nanque tempore, moribus
certè Honeſta & nomine, mater pontificis
ab hac vita ſubtracta eſt. Poſt cuius obitum
domum propriã in honorem ſanctæ Chri-
ſti martyris Agathæ, additis à fundamento
cœnaculis, vel quæ monaſterio erant neceſ-
ſaria, à nouo cõſtruxit, prædia illi ſuburba-
na, vel ruſtica ꝓ monachorum obtulit ne-
ceſſitate. Fecit autem in eadem eccleſia ci-
borium argẽteum, penſans lib. 22. arcus ar-
genteos ſex, penſantes ſingulos libras quin-
decim, caniſtra decem pẽſantia ſingula lib.
duodecim, & alia dona multa largitus eſt.
Eodem tempore caſtrum Narnieñ à Lon-
gobardis peruaſum eſt. Rex verò Longo-
bardorum Luithprandus, generali motiõe
Rauennam progreſſus eſt, atq; illam obſe-
dit per dies: & caſtrũ peruadens, claſſes ca-
ptas abſtulit plures, & opes tulit innume-
ras. Poſt aliquod tẽpus Baſilius dux, Iordanus
Carthilarius, & Ioãnes ſubdiaconus cogno-
mento Lurion, inierunt, vt pontificem in-
terficerent, quibus aſſenſum Marinus ſpa-
tarius Imperialis, qui Romanum ducatum
tenebat, regiam miſſus vrbem, Imperatore
mandante hoc, prębuit: ſed tempus inueni-
re non potuerunt. Qui DEI iudicio diſſo-
lutus, contractus eſt, & ſic à Roma receſſit.
Poſtmodùm Paulus patricius & exarchus,
miſſus in Italiam eſt, qui denuò, vt ſcelus p-
ficerent, meditabantur: quorum conſilium
Romanis patefactum eſt. Qui moti, cuncti
Iordanum interfecerunt, & Ioannem Luri-
onem. Baſilius verò monachus factus, in lo-
co quodam retruſus, vitam finiuit. Paulus
verò exarchus, Imperatoris iuſſione eũdem
pontificem conabatur interficere, eõ quòd
cenſum in prouincia ponere præpediebat,
& ſuis opibus eccleſias denudari, ſicut in
cęteris actum eſt locis, atque alium in eius
ordinare locum. Poſt hunc ſpatarius cum
iuſſiõibus miſſus eſt alter, vt pontifex à ſua
ſede amoueretur. Denuò & Paulus patrici-
us ad perficiendum tale ſcelus, quos ſedu-
cere potuit, ex Rauenna cũ ſuo comite, atq;
ex caſtris aliquos miſit. Sed motis Romanis,
atque vndiquè Longobardis pro defenſio-
ne põtificis in Salario ponte, Spoletini, atq;
hincindè duces Longobardorum, circun-
dantes Romanorum fines, hoc præpedie-
bant. Iuſſionibus itaque poſtmodùm miſ-
ſis, decreuerat Imperator, vt in nulla eccle-
ſia imago cuiuſtibet ſancti, aut martyris, aut *Iconomachia.*
angeli haberetur: (maledicta enim omnia
aſſere-

aſſerebat)& ſi acquieſceret pontifex, gratiã
Imperatoris haberet:& ſi hoc fieri præpedi-
ret,à ſuo gradu diſcederet. Deſpiciens ergò
pius vir prophanã principis iuſſionem, iam
contra Imperatorem quaſi contra hoſtẽ ſe
armauit, renuens hæreſim eius, & ſcribens
vbiquè cauere Chriſtiãos, quæ orta ſuiſſet,
impietatem. Igitur permoti Pentapolenſiũ
& Venetiarum exercitus, iuſſioni Impera-
toris reſtiterũt,& nunquàm ſe eiuſdem pon
tificis condeſcendere neci dicebant, ſed ꝙ
pro eius magìs defenſione viriliter decerta-
rent, ità vt anathemati Paulum exarchum,
qui eum direxerat, eiuſq́; cõſentaneos ſub-
mitterent, ſpernentes eius ordinationem,
ſibiq́ue omnes in Italia mori eligerent: atq;
ſic de pontificis,deq́ue ſua emunitate cun-
ƈti ſtuduerunt. Cognita ergò Imperatoris
nequitia,omnis Italia conſilium inijt, vt ſi-
bi eligerent Imperatorem, & ducerent Cõ-
ſtantinopolim, ſed compeſcuit tale conſili-
um pontifex,ſperans conuerſionem princi-
pis. Ipſis intereà diebus Exhilarat* dux, de-
ceptus diabolica inſtigatione,cum filio ſuo
Adriano Campaniȩ partes tenuit,ſeducens
populum,vt obedirent Imperatori,& occí-
derent pontificem. Tunc Romani omnes
ducem, eum ſecuti,compræhẽderunt, & cum filio
ſuo interfecerunt.Poſt hȩc & Petrum ducẽ,
dicentes contra pontificem Imperarori ſcri
pſiſſe,turbauerunt. Igitur diſſenſione facta
in partibus Rauennæ, alij cõſentientes pra-
uitati Imperatoris, alij cum põtifice & eius
fidelibus tenẽtes, intra eos cõtentione mo-
ta,Paulum patricium occíderunt. Longo-
bardis verò Aemiliæ caſtra,Frentana,Mon-
tella, Venaſrũ,cũ ſuis oppidis Buxo, *Præ-
*Anaxana cutio,Pentapoli quoquè & * Auximana ci-
uitate ſe tradiderunt.Poſt aliquod verò Eu
tychium patricium Eunuchum,qui dudùm
exarchus fuerat, Neapolim Imperator mi-
ſit, vt illud, quod exarchus Paulus, ſpatarij
quoquè & cȩteri malorum cõſiliatores fa-
cere nequiuerãt, ille perficeret. Sed nec ſic,
iubẽte Deo,latuit miſerabilis dolus,ſed cla-
ruit cũƈtis peſſimum conſiliũ, quòd Chri-
ſti violare conabantur eccleſias, & perdere
cunƈtos,atq; diripere omniũ bona. Cumq́;
mitteret hominem * proprium Romam cũ
* patricium ſcriptis ſuis,in quibus continebatur,vt põ-
tifex occíderetur cum optimatibus Roma-
nis: agnita crudeliſſ. inſania,ꝓtinùs ipſum
patricij miſſum occídere voluerũt, niſi de-
fenſio pontificis nimia præpediſſet. Verùm
eundem anathematizauerunt Eutychium
exarchum,ſeſe magni cum paruis conſtrin-
gentes ſacramento, nunquàm pontificem
Chriſtianæ fidei zelotem, & eccleſiarũ de-
fenſorem, permittere noceri aut amoueri,
ſed mori eſſent pro ſalute illius omnes pa-
rati. Munera tunc hincindè ducibus Lon-
gobardorum & regi pollicentes plurima,vt
à iuuamine deſiſterẽt pontificis, per ſuos le-

gatos patricius ille ſuadebat. Qui reſcriptis
deteſtandam viri doloſitatem deſpiciẽtes,
vna ſe quaſi fratres catena fidei conſtrinxe-
runt Romani atque Longobardi,deſiderã-
tes cunƈti mortem pro defenſione ponti-
ficis ſuſtinere glorioſam, nunquàm illum
paſſuri perferre moleſtiam, pro fide vera &
Chriſtianorum certantes ſalute. His ità ſe
habentibus, elegit maius præſidium pater
ille, pauperibus diſtribuere largiſſima ma-
nu,quæ reperiebat, incumbens orationib⁹
& ieiunijs,litanijs Deum quotidiè depreca-
batur, ſpeq́; iſta manebat ſemp fultus plùs
quàm ab hominibus:gratias tamen volun-
tati populi referens pro mentis propoſito,
blando omnes ſermone, vt bonis in Deum
proficerent aƈtibus, & in fide perſiſterent,
rogabat,& nè deſiſterent ab amore vel fide
Romani Imperij,admonebat. Sic cunƈtorũ
corda molliebat, & dolores continuos mi-
tigabat. Eo tempore per vndecimam indi-
ƈtiõem, dolo à Longobardis peruaſum eſt
Sutrienſe caſtellum,quod per quadraginta
dies ab eiſdem Longobardis poſſeſſum eſt:
ſed pontificis continuis ſcriptis atque com
monitionibus ad regem miſſis,quãuis mul-
tis datis muneribus, * ſaltem omnibus ſuis *tamen
datum oppidis,donatione beatiſſimis apo-
ſtolis Petro & Paulo antefatus emittẽs Lõ-
gobardorum rex,reſtituit atq; donauit.Eo
autem tẽpore, indiƈtione duodecima,men
ſe Ianuario,per decẽ & eo ampliùs dies ſtel-
la,quæ * aurifer vocitatur,cum radijs in cæ- *Lucifer
lo apparuit in Occiduo, cuius radij partem
Aquilonis reſpiciebant, & vſque ad mediũ
cælum ſe extendebãt.Eo etiàm tempore ſȩ-
piùs diƈti Eutychius patricius & Luithprã-
dus rex inierunt cõſilium nefandum,vt cõ-
gregato exercitu,rex ſubijceret duces Spo-
letinum & Beneuẽtanum, exarchus Romã,
& quæ pridèm de pontificis perſona iuſſus
fuerat,impleret. Qui rex Spoletum veniẽs,
ſuſceptis ab vtriſque ducibus ſacramentis
atque obſidibus,cũ tota ſua cohorte in Ne-
ronis campo cõuenit, ad quẽ egreſſus pon-
tifex, eiq́ue præſentatus, ſtuduit, vt potuit,
regis mollire animum commonitione pia,
ità vt ſe ꝓſterneret eius pedibus, & promit-
teret nulli inferre læſionem: atque ſic ad
tantam compunƈtionem ipſe pijs monitis
flexus eſt, vt quæ fuerat indutus exueret, &
ante corpus apoſtoli poneret * mantum,ar-
milaſiam,balteum,ſpatam,atque enſem de-
auratum, necnon coronam auream, & cru-
cem argenteam. Poſt orationem factam ob-
ſecrauit põtificem,vt memoratum exarchũ
ad pacis concordiam ſuſcipere dignaretur.
quod & factum eſt,& ſic receſſit,rege decli-
nante à malis, quibus inierat cõſilium cum
exarcho. Igitur exarcho Romæ morãte, ve-
nit in partibus Tuſciȩ in caſtro * Maturanẽ *Maranẽ
quidam ſeduƈtor Tiberius nomine,cui co-
gnomen erat Petaſius,qui ſibi regnum Ro-

*Maraneñ

mani imperij vſurpare conabatur, leuiores quoſque decipiens, ità vt *Maturaneñ, Luneñ, atque Blerani ei ſacramenta præſtitiſſent. Exarchus verò hæc audiens, turbatus eſt. Quem ſanctiſſimus papa conſortans, & cum eo proceres mittens atque exercitum, profectus eſt. Qui venientes in *Mantuarienſe caſtellum, idem Petaſius interemptus eſt. Cuius abſciſſum caput, Cõſtãtinopolim ad principem miſſum eſt, & nec ſic plenam Romanis gratiam largitus eſt Imperator. Nam poſt hæc claruit Imperatoris malitia, pro qua perſequebatur pontificem, ità vt compelleret omnes Conſtantinopoli habitantes, tam virtute quamque blãdimentis, vt deponerẽt, vbicunquè haberentur imagines tam Saluatoris, quamque eius ſanctæ genitricis vel omniũ ſanctorum, easque in medio ciuitatis (quod dicere crudele eſt) igne cremarent, & omnes dealbarent depictas eccleſias. Et quia plerique ex eiuſdem ciuitatis populo tale ſcelus fieri præpediebant, aliquanti capite truncati, alij partem corporis abciſi, pœnam pertulerunt. Pro qua cauſa etiàm Germanum Conſtantinopolitanę eccleſię antiſtitem, eò quòd ei cõſenſum præbere noluiſſet, pontificatu priuauit idem Imperator, ſibique complicem Anaſtaſiũ presbyterum in eius loco conſtituit. Qui miſſa ſynodica, dum tali errori eũ conſentientem reperiret vir ſanctus, nõ cẽſuit fratrem & cõſacerdotem ſolitò, ſed reſcriptis commonitorijs, niſì ad catholicam ſe conuerteret fidem, etiàm extorrem à ſacerdotali officio eſſe mandauit. Imperatori quoquè mãdauit ſalutaria ſuadens, vt à tali execrabili miſeria declinaret, ſcriptis cõmonuit. Hic fecit calicẽ aureum præcipuũ, diuerſis ornatum lapidibus precioſis, penſantem lib. 30. Similiter & patenam aureã, penſantem lib. 28. & ſemis. Hic dimiſit omi clero, monaſterijs, diaconiæ, & manſionarijs ſolidos duo millia centum ſexaginta, et ad luminaria B. Petri apoſtoli ſolidos mille. Hic fecit ordinationes nouem per menſem Septembrem, & vnam per menſem Iunij, presbyteros trigintaquinque, diacones quatuor, epiſcopos per diuerſa loca numero centum quinquaginta. Qui etiàm ſepultus eſt ad beatum Petrum apoſtolũ ſub die tertio Id° Februarij, indictiõe decimaquarta, Leone & Conſtantino imperantibus. Et ceſſauit epiſcopatus menſe vno, dies 5.

IN nomine Domini Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, imperante domino Leone à Deo coronato magno Imperatore, anno ſexto poſt conſulatum eius, ſed & Conſtantino magno Imperatore eius filio, anno quarto indictionis ſextæ, Promitto ego Bonifacius gratia Dei epiſcopus, vobis beato Petro apoſtolorum principi, vicarioq; tuo beato papæ Gregorio, ſucceſſoribusq; eius per patrem & filium & ſpiritumſanctũ, Trinitatem inſeparabilem, & hoc ſacratiſſimum corpus tuum, me omnem fidem & puritatem ſanctæ fidei catholicæ exhibere, & in vnitate eiuſdem fidei Deo operante perſiſtere, in qua Chriſtianorum ſalus eſſe ſinè dubio comprobatur, nullo modo me contra vnitatem communis & vniuerſalis eccleſiæ ſuadente quopiam cõſentire, ſed (vt dixi) fidem & puritatem meam atque concurſum tibi & vtilitatibus tuæ eccleſiæ, cui à Domino Deo poteſtas ligandi ſoluendiq; data eſt, & prædicto vicario tuo, atque ſucceſſoribus eius per omnia exhibere: ſed & ſi agnouero antiſtites cõtra inſtituta antiqua ſanctorum patrum conuerſari, cum eis nullam habere communionem aut coniunctionem, ſed magìs, ſi valuero prohibere, prohibebo: ſi minùs, fideliter dño meo apoſtolico renunciabo. Quòd ſi (quod abſit) contra huius promiſſionis ſeriem aliquid facere quolibet modo vel occaſione tẽtauero, reus inueniar in æterno iudicio, vltionem Ananiæ & Saphiræ incurram, qui vobis etiàm de rebus proprijs fraudem facere, vel falſum dicere præſumpſerint. Hunc autem indiculum ſacramenti ego Bonifacius exiguus epiſcopus manu propria ſubſcripſi, atq; poſitum ſupra ſacratiſſimum corpus tuum, vt ſuperiùs legitur, Deo teſte & iudice, præſtiti ſacramentũ, quod & cõſeruare ꝓmitto.

Is Bonifacius fuit archiepiſcopus Mogũtinus, poſteà martyrio coronatus.

Matth. 16.

Acto. 5. a.

EPISTOLA GREGORII *papæ ſecundi.*

GRegorius ſeruus ſeruorum Dei, Bonifacio religioſo presbytero: Exigit manifeſtata nobis religioſi ꝓpoſiti tui piè in Chriſto flagrantis intẽtio, & approbata ſynceriſſima fidei tuæ perlata relatio, vt ad diſpenſationem verbi diuini, cuius per gratiam Dei curam gerimus, te comminiſtro vtamur, experientes prouidè te ab infantia ſacras literas didiciſſe, prouectusque indolem ad augmentum crediti cælitùs talenti proſpectu diuini amoris extendere, videlicet gratiam *cognationis cæleſtis oraculi in laborem ſalutiferæ prædicationis ad innoteſcendum gentibus incredulis, miniſteriũ fidei inſtanti conatu expẽdere, conlætamur fidei tuæ, & adiutores eſſe cupimus gratiæ prærogatę. Idcircò, qui præmiſſi conatûs pium affectum vſque ad Apoſtolicæ ſedis modeſta præuiſione perduxiſti conſultum, vt membrum ex membro proprij corporis caput requirens, motum mentis probares, capitisque arbitrio humiliter ſe ſubmittens eius directioni, iuſto tramite properans, ſoliditati compaginis plenitudo exiſtas. Ideò in nomine indiuiſibilis Trinitatis, per incõcuſſam authoritatem beati Petri apoſtolorum principis, cuius doctrina magiſterija diſpenſatione fungimur, & locum ſacræ ſedis adminiſtramus, modeſtiam tunc religionis inſtituimus atq; præcipimus, vt in verbo

for. *cognitionis

bo gratiæ Dei, quo igne ſalutiſero, quem
Luc.12.f mittere Dominus venit in terram, enitere
indiès ad gentes quaſcunque infidelitatis
*annuente errore detentas properare Deo *annitente
potueris myſterium regni DEI, per inſi-
nuationem nominis Chriſti nomini noſtri,
veritatis ſuaſione deſignes, & per ſpiritum
veritatis & dilectionis & ſobrietatis, prædi-
ctionem vtriuſque teſtamenti mẽtibus in-
doctis conſona ratione transfundas. Diſci-
plinam deniquè ſacramenti, quam admit-
tendos (oeo præuio) credituros tenere ſtu-
deas, ex formula officiorum ſanctæ noſtræ
Apoſtolicæ ſedis, inſtructionis tuæ gratia
prelibata volumus vt intendas. Quod verò
actiõis ſuſceptæ tibi deeſſe perſpexeris, no-
bis, vt valueris, intimare curabis. Benè vale.
Data idibus Maij, imperante domino pijſ-
ſimo Auguſto Leone à Deo coronato ma-
gno Imperatore, anno tertio imperij eius,
indictione ſecnnda.

EPISTOLA EIVSDEM AD Epiſcopos, presbyteros, ſeu diaconos, & ad cunctos Chriſtianos.

GRegorius ſeruus ſeruorum Dei, vni-
uerſis reuerentiſſimis & ſanctiſſimis
fratribus coëpiſcopis, religioſis presbyte-
ris, ſeu diaconibus, glorioſis ducibus, ma-
gnificis caſtaldis, comitibus etiàm, vel cun-
ctis Chriſtianis Deũ timentibus. Solicitu-
dinem nimiam gerentes pro ſpeculatione
credita, qnia in vmbra mortis aliquas gen-
tes in Germaniæ partibus, vel plaga Orien-
tali Rheni fluminis, antiquo hoſte ſuaden-
te, errare, & quaſi ſub religione Chriſtiana
idolorum culturę eos ſeruire cognouimus:
aliqnos verò, qui necdũm cognitiõem Dei
habẽtes, nec baptiſmatis ſacri vnda ſunt lo-
ti, ſed comparatione brutorum animalium
pagani, factorem non recognoſcunt: neceſ-
ſariò pro vtrorunque illuminatiõe ad præ-
dicandum rectæ fidei verbum, harum por-
titorem Boniſacium reuerentiſſimum fra-
trem epiſcopum, ad eaſdem partes dirigere
ſtuduimus, vt & illis prædicando verbũ ſa-
lutis, vitã prouideat ſempiternã: & ſi quos
fortè, vel vbicũquè à rectæ fidei tramite de-
ſtitiſſe cognonerit, aut aſtutia diabolica p-
ſuaſos erroneos repererit, corrigat, atq; ſuæ
educatiõe ad portũ reportet ſalutis, eosq́ue
ex Apoſtolicæ ſedis huius doctrina infor-
met, & in eadem catholica fide permanere
inſtituat. Cui hortamur ob amorem nomi-
ni noſtri Ieſu Chriſti, & apoſtolorum eius
reuerentiam, vt in omnibus ſolatiari niſib⁹
totis debeatis, eumq́; in nomine Ieſu Chri-
ſti recipiatis, vt ſcriptum eſt de ſuis diſcipu-
Matth.10.d lis: Qui vos recipit, me recipit. Prouidentes
inſupèr neceſſaria itineris eius, comites tri-
buentes, cibum etiàm ac potum, vel ſi quo
eguerit, largientes, vt vno labore & ſocia vo
luntate opus ſibi creditũ pietatis, & negoci-
um ſalutis (annuente Deo) perficiatur, atq;
præmia laboris percipere mereamini, deq;
conuerſione errãtium merces vobis aſſcri-
batur in cælis. Si quis itaq; huic Dei famu-
lo, ad illuminationem gentium ab hac Apo
ſtolica atque catholica Eccleſia deſtinato,
aſſenſum vel concurſum prębuerit, exoran-
tibus apoſtolorum principibus conſortia
mereatur ſanctorum & martyrũ Ieſu Chri-
ſti. Si quis verò (quod non optamus) aduer
ſando, eius præpedire conatus fuerit labo-
rem, aut contrarius extiterit miniſterio ſi-
bi credito, ſucceſſorumq́ue eius eundem la
borem intrantium, ex ſententia diuina ana-
thematis vinculo percellatur, & perpetuæ
damnationi ſubiaceat. Benè valete. Data
Calendis Decembris, imperante domino
pijſſimo Auguſto Leone, à Deo coronato
magno Imperatore, anno ſeptimo, ſed &
Conſtantino magno Imperatore eius filio,
anno quarto, indictione ſexta.

EPISTOLA EIVSDEM ad vniuerſum clerũ & plebẽ Thuringiæ.

GRegorius epiſcopus ſeruus ſeruorum
Dei, clero, ordini & plebi conſiſtenti
Thuringiæ, dilectiſſimis filijs in Domino
ſalutem. Probabilibus deſiderijs nihil at-
tulimus tarditatis, fratrem iam & coepiſco-
pum noſtrum Boniſacium vobis ordinaui-
mus ſacerdotem, cui dedimus in mandatis,
nè vnquàm ordinatiões præſumat illicitas,
nè bigamum, aut qui virginem non eſt ſor-
titus vxorem, neq; illiteratum, vel in quali-
bet corporis parte vitiatum, aut *ex pœni- *impœnitẽtem
tente, vel curiæ aut cuilibet conditioni ob-
noxium, notatumq́ue ad ſacros ordines p-
mittat accedere: ſed ſi quos huiuſmodi for-
tè repererit, non audeat promouere. Afros
paſsim ad eccleſiaſticos ordines prætendẽ-
tes, nulla ratione ſuſcipiat: quia aliqui eorũ
Manichæi, aliqui rebaptizati ſæpiùs ſunt
probati. Miniſteria atque ornatum eccle-
ſię, vel quicquid illud eſt in patrimonio ei-
uſdem, non minuere ſtudeat, ſed augere. De
redditu verò eccleſiæ, vel oblatione fideli- Diſtributio prouẽtuum eccleſię.
um quatuor faciat portiones: quarum vnã
ſibi ipſe retineat, alteram clericis pro offi-
ciorum ſuorum ſedulitate diſtribuat, terti-
am pauperibus & peregrinis, quartam ec-
cleſiaſticis ſabricis nouerit reſeruandam, de
quibus diuino erit redditurus iudicio rati-
onem. Ordinationes verò presbyterorum,
ſeu diaconorum, non niſì quarti, ſeptimi, &
decimi menſiũ ieiunijs, ſed & in ingreſſu q̃-
drageſimali, atque mediante veſpere ſab-
bati, nouerit celebrandas. Sacroſancti autẽ
baptiſmi ſacramentum non niſi in paſchali
feſtiuitate & pentecoſte nouerit eſſe præ-
bendum, exceptis his, quibus, mortis vrgẽ-
te periculo (nè in æternum pereant) talibus
oportet remedijs ſubuenire. Huic ergò ſe-

dis noſtræ præcepta ſeruâti, deuotis animis obſequi vos oportet, vt irrepræhenſibile placidumque fiat corpus Eccleſiæ per Dominum noſtrum, qui viuit & regnat cum Deo patre omnipotente & ſpiritusanсto, per omnia ſecula ſeculorum, Amen. Deus vos incolumes cuſtodiat, dilectiſſimi filij. Data Calendis Decembris, imperante domino pijſſimo Auguſto Leone à DEO coronato magno Imperatore, anno ſeptimo, ſed & Conſtantino magno imperatore eius filio, anno quarto, indictione ſexta.

EPISTOLA EIVSDEM ad clerum & plebem Thuringiæ.

VIris magnificis filijs, Aſuleo, Guodelano, Mulereo, Gunthareo, Alualdo, & omnibus Deo dilectis Thuringis fidelibus Chriſtianis, Gregorius papa. Inſinuatam nobis magnificę in Chriſto fidei veſtrę conſtantiam agnoſcentes, quòd paganis compellentibus vos ad idola colenda, fide plena reſpõderitis, magìs velle feliciter mori, quàm fidem ſemèl in Chriſto acceptam aliquatenùs violare, nimia exultatione repleti, grates debitas perſoluimus Deo noſtro & redemptori, bonorum omnium largitori. Cuius gratia comitante, vos ad meliora & potiora optamus ꝓficere, & ad confirmandum fidei veſtræ propoſitum ſanctę ſedi Apoſtolicę religioſis mentibus adhęrere, & prout opus popoſcerit ſacræ religionis, à memorata ſancta ſede Apoſtolica, ſpiritali omnium fidelium matre ſolatium quærere, ſicut decet filios cohæredes regni à regali parẽte. Miniſterio quoquè præſentis fratris chariſſimi Bonifacij, quem ad vos conſecratum epiſcopum in ſorte prędicationis deſtinauimus, apoſtolicis iuſtitutionibus informatum ad inſtruendam fidem veſtram, in omnibus volumus & hortamur obedientes ei conſentire, ad complementũ in Domino veſtræ ſaluationis.

EPISTOLA EIVSDEM AD Thuringos.

GRegorius ſeruus ſeruorum Dei, vniuerſo populo Thuringorũ. Dominus Ieſus Chriſtus filius dei, Deus verus, de cælo deſcendit, homo factus eſt pro nobis, pati & crucifigi dignatᵘ eſt, & ſepultus, tertia die reſurrexit à mortuis, & aſcendit in cælos, diſcipulis etiàm ſuis ſanctis apoſtolis ait: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritusſancti. Ipſe enim credentibus in ſe, vitam æternam promiſit. Cupientes ergò vos in perpetuum nobiſcũ gaudere, vbì finis nullus eſt, nec tribulatio, nec aliqua amaritudo, ſed gloria ſempiterna, ideò fratrem noſtrum ſanctiſſimum Bonifacium epiſcopum apud vos direximus, vt vos debeat baptizare, & fidem CHRISTI docere, & ab errore ad viam ſalutis reducere, vt ſalutem habeatis ad vitam æternam. Sed vos ei in omnibus obedite, & ſicut patrem veſtrum illum honorate, & ad eius doctrinam corda veſtra inclinate: quia illum non pro lucro aliquo temporali conquirendo direximus, ſed pro lucro animarum veſtrarum apud vos eum miſimus. Diligite ergò Dominum, & in nomine eius baptiſmum ſuſcipite: quia Dominus DEVS noſter, quod oculus hominis nunquàm vidit, nec in cor hominis aſcendit, præparauit diligentibus ſe. Iam recedite à malis operibus, & agite benè. Non adoretis idola, nec immoletis carnes: quia Dominus non recipit iſta, ſed in omnibus, ſecundùm quod vos frater noſter Bonifacius docuerit, obſeruate & agite, & ſalui eritis & vos & filij veſtri in ſempiternum. Facite ergò & domum, vbì & ipſe pater veſter debeat habitare: & eccleſias, vbì debeatis orare, vt Deus vobis indulgeat peccata veſtra, & donet vobis vitam perpetuam.

Mat.28.d (margin, at "tia die reſurrexit"); Eſa. 64.c; 1. Cor.2.c (margin, at "oculus hominis" / "hominis aſcendit")

EPISTOLA EIVSDEM ad Saxones.

GRegorius papa vniuerſo populo prouinciæ Saxonum. Sapientibus & inſipientibus debitor ſum, fateor chariſſimi, Roma.1.b volens vos ſcire, qualem ſolicitudinem habeam pro vobis, & pro his qui verbum exhortationis fidei Ieſu CHRISTI ſuſcepeřũt, & qui adhuc ſuſcepturi ſunt, vt conſolentur corda veſtra inſtructa in charitate, & in omnes diuitias plenitudinis intellectùs, in agnitionem myſterij Dei patris Ieſu CHRISTI, vt ait egregius Apoſtolus, in quo ſunt omnes Theſauri ſapientiæ & Coloſ.2.a ſcientiæ abſconditi. Hoc autem dico, quoniam propè eſt regnũ Dei, vt nemo vos de- Matth.3.a cipiat ampliùs in ſubtilitate ſermonum, aut in quocunque metallo veſtram ſalutem quæratis, adorãtes idola manu facta, aurea, argẽtea, ærea, lapidea, vel de quacũq; materia facta, q falſidico nomine à paganis antiquìs, quaſi dij vocati ſunt, in qbus dæmões habitare noſcunt. Quoniã omnes dij gen- Pſal.95. tium dæmonia ſunt, vt ait propheta, Dominus autem cælos fecit. Quicunque autem in vobis ſuſceperunt CHRISTVM Dominum noſtrum, in ipſo ambulent radicati, & ſuperædificati, & confirmati fide, abundantes in gratiarum actione. Videte, Coloſſ.2.b nè quis vos decipiat ampliùs per philoſophiam & inanem fallaciam. Aſtutiores ſunt Luc.16.b enim filij tenebrarum, quàm filij lucis. Diſcedite ſi ij ab idolorum cultura, & accedite & adorate Dominum Deum noſtrum, qui Pſalm.134. fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis ſunt, & vultus veſtri non erubeſcent. Vnus enim Dominus hominum, volucrũ, quadrupedum, & piſcium, qui eſt benedi-

ctus in ſecula ſeculorum: expoliate ergò veterem hominem, & induite Chriſtum nouum, deponentes omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem nolite de ore veſtro producere. Ab idolorum cultu recedite: iam enim aduesperaſcit dies. Nolite eſſe ocioſi, ſed potiùs operamini opus bonum, vt CHRISTVS habitet in vobis. Et quodcunque facitis in
Coloſſ.3.c verbo, aut in opere, in nomine domini noſtri Ieſu CHRISTI facite, gratias agentes Deo & patri per ipſum, reſpuentes gentilitatis ſectā, ſcientes vos Deum habere in cę-
Pſalm.95. lis. Orationi inſtantes, ad CHRISTVM cor erigite: quoniam magnus eſt Dominus noſter & laudabilis nimis, & terribilis ſuper omnes deos, qui vult omnes ſaluos fie-
1.Timot.2.b ri, & ad agnitióem veritatis peruenire. Hoc autem commoneo, fratres, vt quicunque voluérit ex vobis ad CHRISTVM conuerti, nullo modo eum prohibeatis, neque vim ei faciatis ſculptilia adorare: quia Chriſtus ipſe Dominus viuit cum DEO patre omnipotente in vnitate ſpiritusſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Chariſſimi, fidelem miniſtrum & conſeruum miſi ad vos Bonifacium fratrem & coepiſcopum meum, ad hoc ipſum, vt cognoſcat quæ circa vos ſunt, & conſoletur corda veſtra certæ exhortationis verbo in Chriſto Ieſu Domino noſtro, vt à diabolica fraude liberati, mereamini adoptionis filijs aggregari, & vt ab æterna damnatione liberati, vitam habeatis æternam.

EPISTOLA EIVSDEM AD Bonifacium Epiſcopum.

REuerétiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio coèpiſcopo, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Creditæ ſpeculationis ſolitudine permoti, euangelicā quoquè inſti-
Lucæ 10.a tutione, qua ait, Obſecrate Dominum meſſis, vt eijciat operarios in meſſem ſuam, tuam proindè venerendam fraternitatem ad
Matth.28.d imitationem apoſtolorum, (vt Domino iu-
Marci vlt. d bente præcepti ſunt, Euntes prædicate euá-
Matth. 10.a gelium regni. Gratìs accepiſtis, gratìs date) in partibus Heſperiarū ad illuminationem Germaniæ gentis, in vmbra mortis ſedentis, dirigere ꝓuidimus, lucrū indè vt apportare deberes: quia ſeruus ille de negocio ta-
Matt.25.b c lenti (ſicut ſcriptum eſt) ſidus, in futuro au-
Locus obſcurus aut mutilus. thori*aſſentis*Deo feciſſe. Quod quia ex obedientiæ munere miniſterium verbi cernimus adolere, & prædicationis præconio populum infidelem (vt innotuiſti) audiuimus conuerti, Domini potentiæ gratias referentes, vt ipſe à quo bonum omne procedit, & qui ad agnitionem vult omnes veni-
1.Tim.2.a re veritatis, tibi (vt optamus) cooperatur, & à tenebris ad lucem populum illum ſuę potentiæ inſpiratione reducat. Hinc enim vobis merces copioſa, credim⁹, quòd ab omnipotenti Domino aſſcribatur in cælis. Bonum enim certamen, ſi perſeueraueris, poſ-
2.Tim.4.c ſis cū Apoſtolo dicere, certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui: ſed vt coronam pcipias laboris, inſiſte. Pollicetur enim Deus perſeuerantib⁹ in fine ſalutem. Nec te minæ terreant, nec deijciant terrores: ſed fixam in Deo tenens fiduciam, veritatis verbum denuncia. Erit enim ex adiutorio diuino perfectio. tantùm ſit bonum in voluntate op⁹. Igitur quantos ab errore conuerteris, ſyllabarum tuarum recenſito textu cognouim⁹, læti vberes DEO gratias agentes, de lucro animarum*exultamus. Porrò pro epiſcopo
*exultauimus. illo, qui nunc vſque deſidia quadam in eadem gente prædicationis verbum diſſeminare neglexerat, & nunc ſibi partem quaſi in parochiam defendit, Carolo excellentiſſimo filio noſtro, vt eum compeſcat ſuadētes, paternis literis ſcripſimus, & credimus quòd hoc vetari præcipiat. Ipſe verò op-
2.Tim.4.a portunè, importunè prędicare, quæ ſunt ſalutis, non deſinas. Igitur Thuringis & Germaniæ populo ea, quæ ad animæ reſpiciunt vtilitatem & ſalutem, ſcribere non omiſimus, inter alia, vt conſtruant epiſcopia & eccleſias condant, iniungentes. Ipſe enim, qui
Ezech.18. g non vult mortem peccatoris, ſed magìs vt conuertatur & viuat, erit in omnibus daturus incrementum. Deus te incolumem cuſtodiat. Data pridiè Nonas Decemb. Imperante domino pijſſimo Auguſto Leone, à Deo coronato magno Imperatore, anno octauo, ſed & Conſtantino magno Imperatore eius filio, anno quinto, indictione octaua.

EPISTOLA EIVSDEM ad Bonifacium epiſcopum.

REuerétiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio coèpiſcopo, ad illuminationem gentis Germaniæ, vel circunquaquè in vmbra mortis morantibus gentibus, in errore conſtitutis, ab hac Apoſtolica Dei Eccleſia directo, Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Magna nos habuit gratulatio, lectis ſanctiſſimę fraternitatis tuę literis, cùm in eis relecta ſerie fuiſſet repertum, Domini noſtri IESV CHRISTI gratia, plurimos te à gentilitate & errore, ad veræ fidei agnitionem conuertiſſe. Quod quia diuina inſtitutione docemur in parabolis, cui quinque talenta credita fuerant, alia quinque ſu-
Matt.25.b c iſſe lucratum, in talis commercij lucro cum tota plaudimus Eccleſia: hinc iure tibi ſacri pallij direximus munus, quod beati Petri Apoſtoli authoritáte ſuſcipiens induatis, atq; inter archiepiſcopos vnus, Deo authore, præcipimus vt cenſearis. Qualiter enim eo vtaris, ex mandato Apoſtolico informatus cognoſces, ità vt dum Miſſarum ſolennia geris, vel Epiſcopum te contigerit conſecrare, illo tātummodò tempore eo vtaris. Quia verò turbas Domini gratia in eiſdem

partibus ad rectam fidem aſſeruiſti conuerſas, nequire te occurrere omibus, & ea quæ ſalutis ſunt, impendere aut intimare, cùm longè lateque gratia Chriſti eius fides in illis partibus propagetur: præcipimus, vt iuxta ſacrorum canonum ſtatuta, vbi multitudo excreuit fidelium, ex vigore Apoſtolicæ ſedis debeatis ordinare epiſcopos, pia tamen contemplatione, vt non vileſcat dignitas epiſcopatûs. Presbyterum nanque, quem præterito aſſeruiſti anno ad nos aduenisse, noſtroque iudicio fuiſſe à ſuis nefarijs abſolutum actionibus, credas, neq; nobis confeſſiones aliquas fecit, nec à nobis, vt ſuos expleat libitus, abſolutus eſt: ſed ſi eum errori deditum repereris, hûc Apoſtolicæ ſedis vigore, vt iuxta ſanctorum canonum cenſura corrigas, præcipimus, & emendes vel ſi quos fortaſsè tales inueneris. Ille enim veniens, presbyter ſum, ait. Commẽdaticias apud filium noſtrum Carolum literas expetijt. Nullam illi aliam conceſſimus licẽtiam: quem vitari, ſi prauè conuerſetur, cum reliquis volumus. Eoſdemq́;, quos à paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti, ſi ità habetur, vt denuò baptizes in nomine Trinitatis, mãdamus. Intereà agreſtem caballum alquantos adiunxiſti comedere, pleroſque & domeſticum. Hoc nequaquàm fieri deincèps ſanctiſſime ſinas frater, ſed quibus potueris (DEO adiuuante) modis, per omnia compeſce, & dignam eis indicito pœnitẽtiam. Immundum eſt enim atque execrabile. Pro obeũtib' q̃ppe cõſuluiſſe dignoſceris, ſi liceat oblationes offerre. Sancta ſic tenet Eccleſia, vt quiſque pro ſuis mortuis verè Chriſtianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriam faciat. Et quanuis omnes peccatis ſubiaceamus, congruit vt ſacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat. nõ tamen pro impijs, q̃uis Chriſtiani fuerint, tale quid agere licebit. Nam & eos qui ſe dubitant fuiſſe baptizatos, an nõ, vel qui presbytero Ioui mactanti, & immolatitias carnes veſcenti iunguntur, vt baptizentur, præcipimus. Progeniem verò ſuam, quenq; vſq; ad ſeptimam obſeruare decernimus generationem. Et ſi valueris, deuita, nè ampliùs, cui mulieres obiêrint, duabus debeat copulari. De his verò dicimus, qui patrem, matrem, fratrem, aut ſororẽ occiderint, vt toto vitæ ſuæ tempore corpus non ſuſcipiant Dominicũ, niſi tempore exitûs pro viatico. Abſtineat *em ſe & à carnis comeſtiõe & potu vini, donèc aduixerit. Ieiunet ſecundam, quartam, & ſextam ferias, vt ſic poſſit deflẽs diluere commiſſum ſcelus. Nam & hoc inter alia diſcrimen agi in partibus illis dixiſti, quòd quidam ex fidelibus, ad immolandum paganis ſua venundant mancipia. Hoc vt magnoperè corrigere debeas, frater admonemus, nec ſinas fieri vltrà. Scelus enim eſt & impietas. Eis ergò, qui hoc perpetrauerunt, ſimilem homicidæ indíces pœnitentiam. Et quotiès epiſcopum conſecraueris, duo vel tres conueniant tecum epiſcopi, vt Deo ſit gratum quod geritur, vt eis conuenientibus ipſiſq́; præſentibus conſecres. Hæc te frater chariſſime, diligenter ſeruare volumus, & ſtudio pietatis cœptum negociũ ſalutis exequere, vt de lucro apportato valeas à Domino Deo noſtro mercedem percipere in æterna beatitudine. Priuilegium verò, iuxta quod petiſti, facientes,* his iunctum direximus, optans te (Domini Dei noſtri p̃ſidio) de cõuerſione errantiũ Chriſto Deo noſtro pleniſſimũ atq; integrũ apportare lucrũ. De' te incolumem cuſtodiat reuerentiſſ. frater.

Idololatria & cæcitas Germanorum.

Finis decretorum Gregorij papæ ſecundi.

CONCILIVM ROMANVM, SVB GREGORIO II. HABITVM, NON III.

vt hactenus quidam non rectè ſenſerunt.

TITVLI CAPITVLORVM.

Vt nullus audeat presbyteram in coniugium ducere. 1
Item de diacona. 2
Item de monacha quam Dei ancillã appellant. 3
Item de commatre ſpirituali. 4
Item de fratris vxore. 5
Item de nepte. 6
Item de nouerca aut nuru. 7
Item de conſobrina. 8
Item de propria cognatione, vel quam cognatus habuit. 9
Vt viduam nemo furetur in vxorem. 10
Item vt virginẽ nemo furetur in vxorem. 11
De aruſpicibus vel incãtatoribus, ſeu phylacterijs. 12
De præceptis Eccleſiæ obſeruandis. 13
De Adriano filio Exhilarati. 14
De Epiphania diacona. 15
Vt nullus audeat aſſenſum eis tribuere. 16
De coma clerici non relaxanda. 17

IN nomine Domini ſaluatoris DEI noſtri IESV CHRISTI, imperante domino piiſſimo Auguſto Leone, à Deo coronato magno & pacifico Imperatore anno ſexto, poſt cõſulatũ verò eius anno decimoſexto: ſed & Cõſtantino nouo Imperatore eius filio, anno ſecundo, menſe Aprili, indictione quarta, p̃ſidente ſanctiſſimo ac beatiſſ. Gregorio Apoſtolico papa in baſilica B. Petri Apo-

Apoſtolorum principis ante cõfeſſionem, conſidentibus etiàm ſanctiſſimis epiſcopis Agnello Ferentinati, Agnello Sutrino, Ioãne Velitemẽſi, Tribunitio Phalaritano, Vitale Aletrino, Anaſtaſio Tiburtino, Opportuno *Maturanenſi, Ioanne Blerano, Martiano Gabinati, Vuilari Namienſi, Georgio Portuenſi, Serglo Prænestino, Tiberio Sylux cãdidæ, Petro Amerino, Gregorio Anagniæ, Sinderedo archiepiſcopo *Spaniæ, Georgio Nepeſino, Sedolio epiſcopo Britanniæ, Ioanne Signino, Fergusto epiſcopo Scotiæ, Andrea Albanenſi, & Maiorino Polimartij, ſeu venerabilibus presbyteris, Siſinnio, Ioanne, item Ioãne, *Euſtratio, Georgio, *Thalaſio, Marino, Conſtantino, Gregorio, Ioanne, Epiphanio, Marino, Ioanne, & Ioanne adſtantibus quoquè diaconibus, Petro archidiacono, Gregorio, *Muſco, ſeu Benedicto, vel cuncto clero, Gregorius ſanctiſſimus ac beatiſſimus papa ante corpus beatiſſimi Petri in ſynodo reſidens, dixit:

*Metaurẽſi

*Hiſpaniæ

*Maſcoſio

CVM ſimus Dominicæ plebis ſuperna miſeratione rectores, ſtudioſiùs nos conuenit pro eorum ſæpè cogitare ſalute, nè de creditis fruſtratisq́; (quod abſit) animabus inſidijs antiqui hoſtis, ante paſtorẽ omnium (niſi ſuccedat præueniendo de offenſis correctio) diſtrictam cogamus ſoluere rationem, dúmque perpendo, vel ad animum reduco, quanta circunſpectione nos oporteat, inuigilando contra ſui cuiuſque ſceleris nequitiam, obuiare, & (ſi quãdò inſiliérit ad perturbandas fidelium mẽtes) adiutorio ſuperno ictui eius reſiſtere, valdè concutior atque nimìs tabeſco, nè ſerpentina calliditate (quod abſit) leuiores quoſq; decipiat: Deo verò fauente, ſolicitudine nimia, animæquiore mente, diuino iuuamine freti, pro ſalute omnium ſtudere debemus, vt inconfuſo vultu, non de fraude cuiuſquã perculſi, aſſiſtere æterno iudici mereamur, & vocem audire inquiétem: Eugè ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudiũ Domini tui. Hinc nanque eſt, quod ingemiſcens dico, quia populi Chriſtiani aliquos per prouinciam Italiam commorantes, audio temerè contra catholicam fidem & patrum ſtatuta patrare, ità vt Deo ſacratas fœminas ducere præſumant mulieres, & propinquas in coniugio ſocient. Quod opportunum eſt ſpiritali amputari mucrone, atq; ſi veſtræ placet ſanctitati, radicitùs euelli, nè ſeges boni agricolæ, zizaniorum mixta horrentibus frutetis ſordeſcat. Sanctiſſimi epiſcopi ſeu venerabiles presbyteri reſponderunt: Verè cognoſcimus gratia ſancti ſpiritûs cor apoſtolatûs veſtri ſuccenſum, & vt radicitùs tantæ miſeriæ ſqualores à fideliũ mentibus detergantur, & quaſi vulnus corpori infixum, aditu talis miſeriæ obſerato, ſalutari antidoto curetur, ſicut benè prçuiſum eſt, interdictione anathematis, nè denuò hoc quiſpiam Romanus, Longobard⁹, vel cuinſcunq; ſit gentis, ſacriq́; baptiſmatis vnda lotus, attentet, vt non tanti piaculi mole oppreſſus, præcipitationem incidat, aut voragine mergatur iniquitatis, vitari debeat, atq; radicitùs euellatur. Poſt hãc omnium conſonam reſponſionem, Gregorius apoſtolicus papa ante corpus memoratum venerabilis Chriſti apoſtolorum principis, inſerendo ſententiam, dixit:

Matth. 25.b

CAPITVLVM PRIMVM.

Si quis presbyterã duxerit in cõiugium, anathema ſit. Et reſponderunt om̃es tertiò, Anathema ſit.

2 Si quis diaconam in cõiugium duxerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertiò, Anathema ſit.

3 Si quis monachã quam dei ancillã appellam⁹, in coniugiũ duxerit, anathema ſit. Et reſponderũt om̃es tertiò, Anathema ſit.

4 Si quis commatrem ſpiritalem duxerit in coniugium, anathema ſit. Et reſpõderunt omnes tertiò, Anathema ſit.

5 Si quis fratris vxorem duxerit in cõiugium, anathema ſit. Et reſponderunt om̃es tertiò, Anathema ſit.

6 Si quis neptem duxerit in coniugium, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertiò, Anathema ſit.

7 Si quis nouercam aut nurum ſuam duxerit in coniugium, anathema ſit. Et reſpõderunt omnes tertiò, Anathema ſit.

8 Si quis cõſobrinam duxerit in coniugium, anathema ſit. Et reſponderunt om̃es tertiò, Anathema ſit.

9 Si quis de propria cognatiõe, vel quã cognatus habuit, duxerit vxorẽ, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertiò, Anathema ſit.

10 Si quis viduã rapuerit vel furatus fuerit in vxorem, cum ſibi cõſentientibus anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertiò, Anathema ſit.

11 Si quis virginem, quam ſibi non deſpõſauerit, rapuerit vel furat⁹ fuerit in vxorem, vel conſentiens ei, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertiò, Anathema ſit.

12 Si quis *ariolos, aruſpices, incantatores obſeruauerit, aut phylacterijs vſus fuerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertiò, Anathema ſit.

*hariolos 26.q.5. Si quis ariolos.

13 Si quis in quamlibet partem pręcepta antè emiſſa Apoſtolicæ Eccleſiæ de oliuetis & locis diuerſis temerauerit, & non in om̃ibus obſeruauerit, anathema ſit. Et reſpõderunt omnes tertiò, Anathema ſit.

14 Adrianus filius Exhilarati, qui poſt pręſtitũ ſacramentũ in apoſtolica cõfeſſione, Epiphaniam diaconam illicito auſu in vxorem habet, anathema ſit. Et reſponderũt omnes tertiò, Anathema ſit.

15 Epiphania diacona, quæ poſt pręſti-

tum ſacramẽtum, cum Adriann Exhilarati filio ſuga lapſa eſt, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertiò, Anathema ſit.

16 Si quis ei in tam crudeli actu conſenſum præbuit, anathema ſit. Et reſpóderunt omnes tertiò, Anathema ſit.

17 Si quis ex clericis relaxanerit comam, anathema ſit. Et reſponderunt oẽs tertiò, Anathema ſit.

¶ET SVBSCRIPTIO, primò Epiſcoporum.

Gregorius epiſcopus ſanctæ catholicæ atq; apoſtolicę Eccleſię Romanæ, huic cõſtituto à nobis ꝓmulgato ſubſcripſi. Agnellus epiſcopus ſanctę eccleſię Ferentinenſis, huic cõſtituto à nobis promulgato ſubſcripſi. Ioannes humilis epiſcopns ſanctę eccleſiæ Veliternenſis, huic conſtituto à nobis promnlgato ſubſcripſi. Ego Vitalis epiſcopus eccleſiæ Aletrinæ, ſubſcripſi. Opportunns epiſcopus eccleſiæ Maturanenſis, ſubſcripſi. Martianus epiſcopus eccleſię Sabinatis, ſubſcripſi. Georgius epiſcopus eccleſiæ Portuenſis, ſubſcripſi. Tiberius epiſcopus Eccleſiæ Syluæ candidæ, ſubſcripſi. Gregorius epiſcopus Eccleſiæ Anagninæ, ſubſcripſi. Gregorius epiſcopus eccleſiæ Nepeſinæ, ſubſcripſi. Ioãnes indignus epiſcopus eccleſiæ Signinę, ſubſcripſi. Andreas epiſcopus eccleſiæ Albanẽſis, ſubſcripſi. Agnellus peccator epiſcopꝰ eccleſiæ Sutrinæ, ſubſcripſi. Tribunitius indignꝰ epiſcopus eccleſiæ Phalaritanę, ſubſcripſi. Anaſtaſius epiſcopꝰ eccleſiæ Tiburtinæ, ſubſcripſi. Ioannes epiſcopus eccleſiæ Blerangę, ſubſcripſi. Vuilaris epiſcopus eccleſię Narniẽſis, ſubſcripſi. Sergius epiſcopus eccleſiæ Præneſtinæ, ſubſcripſi. Petrus epiſcopꝰ eccleſiæ Amerinæ, ſubſcripſi. Maiorinns epiſcopus eccleſiæ Polimartij, ſubſcripſi. Sinderedus epiſcopns ex Hiſpania, huic conſtituto à nobis promulgato ſubſcripſi. Sedulius epiſcopus Britanniæ degenere Scotorum, huic conſtituto à nobis promulgato ſubſcripſi. Ferguſtus epiſcopus Scotiæ Pictus, huic conſtituto à nobis promulgato ſubſcripſi.

SVBSCRIPTIO PRESBYterorum.

Siſinnius humilis presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſancti Laurentij, qui appellatur Lucinæ, huic conſtituto à nobis promulgato, ſubſcripſi. Ioannes presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſancti Sixti, ſubſcripſi. Siſinnius presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſanctæ Cæciliæ, ſubſcripſi. Ioannes presbyter tituli ſancti Marcelli, huic conſtituto à nobis promulgato, ſubſcripſi. Ioãnes humilis presbyter ſanctę Romanæ Eccleſiæ, ſubſcripſi. Euſtraſius presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, ſubſcripſi. Georgius immeritus presbyter ſanctæ Romanæ Eccle-

ſiæ tituli ſanctorum Ioannis & Pauli, huic conſtituto à nobis promulgato ſubſcripſi. Thalaſſius presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſanctæ Dei genitricis, quæ appellatur Calixti trans Tiberim, ſubſcripſi. Marinus presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſanctæ Sabinæ, ſubſcripſi. Conſtãtinus presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſancti Cyriaci, ſubſcripſi. Gregorius humilis presbyter ſanctæ Romanę Eccleſię tituli S. Clementis, ſubſcripſi. Epiphanius presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſancti Laurentij, ſubſcripſi. Marinus indignus presbyter ſanctæ Romanę Eccleſiæ tituli ſanctorum Apoſtolorum, ſubſcripſi. Ioannes presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tituli ſanctæ Priſcæ, ſubſcripſi.

SVBSCRIPTIO DIACOnorum.

Petrns indignus archidiaconus ſanctę ſedis Apoſtolicæ, ſubſcripſi. Muſcbns humilis diaconus ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, ſubſcripſi. Gregorius indignus & humilis diaconus ſanctæ ſedis Apoſtolicę, ſubſcripſi. Benedictus indignus diaconus ſanctę ſedis Apoſtolicæ, huic conſtituto à nobis promulgato ſubſcripſi, die Nonarũ Aprilium, imperante domino pijſſimo Auguſto Leone, à Deo coronato magno Imperatore anno ſexto: poſt conſulatum verò eius anno decimoſexto: ſed & Conſtantino nouo Imperatore eius filio, anno ſecundo, indictione quarta.

DECRETA
GREGORII PAPAE III.
Ex libro pontificali.

GREGORIVS natione Syrus, ex Ioãne, ſedit annos decem, menſes octo, dies vigintiquinque, vir mitiſſimus, & valdè ſapiens, in diuinis ſcripturis ſufficiẽter instructꝰ, Græca Latinaq; lingua eruditus, pſalmos oẽs per ordinem memoriter retinens, & in corũ ſenſibus ſubtiliſſima exercitatione limatus, lingua quoquè in lectione polita, exhortator bonorum operum, plebiq; florẽtiſſimæ ſalutaria prædicans fidei catholicæ & apoſtolicæ immutilatè conſeruari, corda fidelium corroborãs, orthodoxæ fidei æmulator ac defenſor fortiſſimꝰ, paupertatis amator, & erga inopum prouiſionẽ non ſolùm mẽtis prouiſiõe, ſed ſtudij ſui labore ſolicitus: captiuorum etiàm redẽptor, orphanis quoquè & viduis largiter neceſſaria tribuens, amator religioſitatis, Chriſtianæ normæ, & religioſè volentibus viuere & DEI timorem habere in ſuis præcordijs dilector exiſtens, Anno Domini 729.

ſtens, Deo fauente peruenit ad ordinem ſacrum presbyterij: quē viri Romani, ſeu om̄is
populus à magno vſq; ad paruū, diuina inſpiratione permoti, ſubitò eum, dum eius
deceſſor de hoc ſeculo migrâſſet, cùm ante
feretrū in obſeqo ſui anteceſſoris eſſet in-
*auferentes uentus, vi * abſtollentes in pontificatûs ordinem elegerunt. Fuit autem temporibus
Leonis & Conſtātini Imperatorum, ea perſecutione graſſante, quæ per ipſos mota eſt
ad depoſitionem & deſtructionem ſacrarū
imaginū Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſanctæ Dei genitricis, ſanctorū Apoſtolorum,
omniumq; ſanctorum & confeſſorum, pro
quibus idem ſanctiſſimus vir, vt ab hoc reſipiſcerēt ac ſe remouerent errore, comminatoria ſcripta vigore Apoſtolicæ ſedis &
inſtitutionis, quemadmodùm & ſanctę memoriæ deceſſor ipſius direxerat, miſit per
Georgium presbyterum, qui humano ductus timore, eadem ſcripta Imperatori non
porrexit: quæ reuertens, & ſecum hîc in ciuitate Romana reducens, ipſi ſanctiſſimo
pontifici pateſecit, cōfeſſum ſe & reum culpæ faciens. Quem magna comminatione
pontifex ipſe voluit ordine ſacerdotali priuare, cui reſidente concilio, & obſecrantib⁹
tam concilio quàm optimatibus, vt nō deponeretur, ſed magìs idem presbyter pœnitentiæ ſubmitteretur, impoſita digna pœnitentia, ſecundò cum eiſdem actis & ſcriptis
*nequam apud regiam direxit vrbem. Sed * nequiter
argumentata eſt diſpoſitio eorundem Imperatorum, eademq; venerabilia ſcripta in
*nē ad regiam vrbem pertranſiſſent Siciliensi inſula retineri fecit, *nec ad regiā
vrbem tranſire permiſit: ſed eundem portitorem penè per annum integrum exilio relegauit. Vndè maiore fidei ardore permot⁹,
ſynodale decretum cum ſacerdotali cōuentu coram ſacroſancta confeſſione ſacratiſſimi corporis beati Petri, reſidētibus cum eodem ſummo & venerabili papa archiepiſcopis, id eſt, Antonio Gradenſi archiepiſcopo, Ioanne archiepiſcopo Rauēnæ cum cęteris epiſcopis ipſius Heſperiæ partis, numero xciij. ſeu presbyteris ſanctæ hui⁹ Apoſtolicæ ſedis, adſtātibus diaconibus vel cuncto clero, nobilibus etiàm conſulibus, & reliquis etiàm Chriſtianis plebibus ſtantibus,
decreuit, vt ſi quis deincèps antiquę cōſuetudinis & Apoſtolicæ Eccleſiæ fidelē vſum
contemnens, aduersùs eādem venerationē
ſacrarum imaginū, videlicet Dei & Domini
noſtri Ieſu Chriſti, & genitricis eius ſemper
virginis immaculatę atque glorioſæ Marię,
beatorum Apoſtolorum & om̄ium ſanctorum, depoſitor atq; deſtructor, & ꝓphanator vel blaſphemus extiterit, ſit extorris à
corpore & ſanguine nn̄i noſtri Ieſu Chriſti,
vel totius Eccleſiæ vnitate atque compage.
Quod & ſuperſcriptione ſua ſolenniter firmauerunt, & inter cętera inſtituta probabilium pręceſſorū orthodoxorū pontificum
annectenda ſanxerūt. Poſt peractū igit̄ hoc
memoratū ſuperius ſynodale conſtitutum,
iterùm miſit alia ſimiliter ſcripta cōminatoria pro erigendis imaginibus per Conſtātinum defenſorē: quę ſimiliter vt anteriora,
detenta ſunt, & portitorē earū fortiſſima cuſtodia * conſtrinxerunt, ferè per integrū an- *conſtringi fecerunt,
num. Poſtmodùm aūt auferētes ei ipſa ſcripta cōminantes ei, poſt tanti tēporis cuſtodiam, cum iniurijs remiſerūt. Nam & cūcta
generalitas ipſius prouincię Italiæ, ſimiliter
pro erigēdis imaginibus ſupplicatiōis ſcripta vnanimiter ad eoſdē principes direxerūt: quæ & ipſa ſimiliter vt anteriora, ablata
ſunt à Sergio patricio & ſtratego ipſius inſulæ Sicilię, & ferè octo mēſibus detenti, remiſſi ſunt ſimiliter cū exprobratiōis iniuria
portitores. Et iterùm faciens adhortatorias
literas pro erigēdis imaginibus, & orthodoxæ fidei firmitate, direxit p Petrū defenſorem apud regiā vrbē tam Anaſtaſio inuaſori
ſedis Conſtātinopolitanę, q̄q; principibus
Leoni & Conſtātino. Hic conceſſas ſibi colūnas ſex onychinas volubiles ab Euty[illegible]io
exarcho, duxit eas in eccleſiam beati Petri
Apoſtoli, quas ſtatuit circa presbyteriū ante cōfeſſionē, tres à dextris, & tres à ſiniſtris,
juxta alias antiquas ſex Philopareas. Super
quas poſuit trabes, & veſtiuit eas argento
mūdiſſimo, in quo ſunt expreſſę ab vno latere effigies Saluatoris & Apoſtolorū, & ab
alio latere Dei genitricis & ſanctarū virginum: poſuitq; ſuper eas lilia & phara argentea, penſantia in vnū libras ſeptingētas. Hic
fecit oratoriū intra eandē baſilicā iuxta arcum principalē in parte virorū, in quo recōdidit in honorē Saluatoris, ſanctęq; eius genitricis reliquias ſanctorū Apoſtolorū, vel
omniū ſanctorū martyrū ac confeſſorum,
iuſtorumq; perfectorū in toto orbe terrarū
quieſcentiū, quorū feſta vigiliarū à monachis trium monaſteriorū illic ſeruientium
quotidiè per ordinē exiſtentia, atq; natalitiorum Miſſas in eodē loco celebrare iuſſit,
inſtituēs in canone ità à ſacerdote dicendūa
Quorū ſolēnitas hodiè in cōſpectu tuę maieſtatis celebratur, Dn̄e Deus noſter, toto
in orbe terrarū. Quam inſtitutionem in eodem oratorio tabulis lapideis cōſcribere fecit, in quo faciens pergulam, contulit dona
diuerſarum ſpecierum, id eſt, gabatas aureas
numero duas, & alias ſaxiſcas numero qnq;
Cruces pēdentes numero quatuor. Itē cruces ſimiles, numero decē. Amulas ſuperauratas, paria duo, pendentes. Fibulatoria numero quinq;. Coronam auream cum cruce
pendentem in gemmis ſuper altare. Patenā
& calicem aureos, par vnū. Aquamaniles argēteos duos. Et in imagine ſanctę Dei genitricis diadema aureum in gemmis. Et collare aureū in gemmis. Et cum gēmis pendentibus inaures habentes hyacinthinas ſex. Et
faciem altaris, & confeſſionem cum * regio-
lis

lis veſtiuit argento, Et in tribus lateribus altaris poſuit cruces argenteas quatuor, penſantes in vnum libras triginta. Caniſtra argentea duo. Calicem argéteum vnum quotidianum. Coronulas argéteas quinque. Et calicem argéteum vnum, qui pendet in abſida ipſius oratorij. Et ſuper eandem abſidã cruces argenteas tres, & cętera quæ in ornaméntum pergulę, & ad veſtes altaris ordinata ſunt. Hic fecit in eccleſia ſanctæ Dei genitricis Ad Præſepe, per circuitũ ſuper columnas regulare candelabrum ad inſtar eccleſiæ beati Petri Apoſtoli. Fecit & ibidèm in oratorio ſancto, quod Ad Pręſepe dicit, imaginem aureã Dei genitricis, amplectentem Saluatorem dominum deum noſtrum, in gemmis diuerſis pẽſantem libras quinq;. Hic renouauit tectum ſancti Chryſogoni martyris, & cameram ſiue picturas parietũ. Ciborium etiàm de argéto, ſeu arcus quinque penſantes in vnum libras CC. XX. vbì obtulit coronas aureas quatuor. Phara canthara duo. Patenam argenteam vnam. Calicem argenteum vnum, ſeu etiàm veſtes altaris, necnon & vela ſerica alba, ornata blatto, circunquaquè pendentia. Conſtruxitq́; monaſterium circa eundem titulum ſanctorũ martyrum, Stephani, Laurentij, atq; Chryſogoni, cóſtituens ibidèm abbatem & monachorum congregationem, ad perſoluendas Deo laudes in eodẽ titulo diurnis atq; nocturnis temporibus, ordinatas ſecũdùm inſtar officiorum beati Petri Apoſtoli, ſegregatum videlicet monaſterium à iure poteſtatis presbyteri dicti tituli. In quo monaſterio pro ſuſtentatione idem ſanctiſſimus vir prædia & dona atq; familiam ibidèm largitus eſt, & diuerſi alij fideles & amatores Domini noſtri Ieſu Chriſti in eodẽ monaſterio ſanctorum Stephani, Laurentij, atq; Chryſogoni, prædia & dona deuotiſſimè contulerunt. Similı etiàm modo renouauit monaſterium ſanctorum Ioannis euangeliſtæ, Ioãnis baptiſtæ, & ſancti Pancratij ſecus eccleſiam Saluatoris antiquitùs cóſtructũ, quod ab omni ordine monachico extitit nimia incuria deſtitutum. In quo prædia & dona cótulit, & quæ inuenerat de ipſo monaſterio alienata, reddito precio, eidem loco reſtituit. Vbì & congregationem monachorum, & abbatem conſtituit ad perſoluẽda quotidiè ſacra officia laudis diuinæ in baſilica Saluatoris domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ Conſtantiniana nuncupatur iuxta Lateranas, diurnis nocturniſque temporibus, ad inſtar officiorum eccleſiæ beati Petri Apoſtoli. Item imaginem ſanctæ Dei genitricis antiquam deargentauit, ac veſtiuit de argento mundiſſimo penſante libras L. Item fecit patenam auream magnã cum diuerſis lapidibus, penſantẽ libras vigintiſex. Et calicem ſimiliter in gemmis, penſantem libras viginti nouem. Similiter & euangelia aurea in gẽmis, penſantia libras quindecim. Fecit autem & tectum nouiter ſimul & cameram ſancti Andreæ Apoſtoli ad ſanctum Petrum Apoſtolum, quã depinxit. Et fecit in eadem baſilica imaginem auream in gemmis beati Andreæ Apoſtoli, penſantem libras ſeptem, & intra confeſſionẽ veſtiuit argento, quod deaurauit auro mundiſſimo. Hic etiàm baſilicã ſancti Calixti pótificis & martyris penè à fundamẽtis dirutam, nouis fabricis cum tecto cóſtruxit, ac totã depinxit. Vbì contulit patenam argenteam & calicem, ſeu & veſtes altaris. Item tectum baſilicæ ſanctorum Proceſſi & Martiniani à nouo conſtruxit, ſuppoſita pila fabricis fortiſſimis poſt eorundem ſanctorum veneranda corpora, ad firmamentum murorum ſanctę baſilicę. Item in Eccleſia beati Geneſij martyris tectũ à nouo reſtaurauit, vbì & altare erexit in nomine ſaluatoris Dñi Dei noſtri. In quo contulit patenam argenteam & calicem, ſeu coronam argẽteam cum delphinis ſex. Necnó & coronulã auream cum cruce, pendentem ſuper altare. Item in baſilica ſanctæ Dei genitricis, quę Ad Martyres dicit, tectum vetuſta incuria demolitum, purgari fecit ad purum, & cum calce abũdantiſſimo ſeu chartis plumbeis nouiter reſtaurauit: & quęcunque per circuitum eiuſdem tecti fuerant diſſipata, nouo nitore cóſtruxit. Item baſilicam ſanctæ Dei genitricis in * Aquiro, in qua antè diaconia & paruum oratorium fuit: eam à fundamentis longiorem & latiorem conſtruxit, atque depinxit. Item diaconiam ſanctorum Sergij & Bacchi ſitã apud beatum Petrum Apoſtolum, in qua pridèm paruum Oratorium erat, à fundamẽtis ampliore fabrica dilatauit. Et concedẽs om̃ia quæ in vſu diaconiæ exiſtunt, ſtatuit perpetuo tempore pro ſuſtentatione pauperum, in diaconiæ miniſteriũm deſeruire. Item in cœmeterio beatę Petronillę, ſtationẽ annuè dari inſtituit. Vbì obtulit coronam, calicẽ & patenam argẽteam, ſeu alia diuerſa ad ornatum eccleſiæ pertinentia. Item accubitus, qui ſunt ad beatum Petrum Apoſtolum in ruinis poſiti, à fundamentis nouiter reſtaurauit, atq; depinxit. Itẽ baſilicę ſancti Marci ſitę foras muros huius ciuitatis Romanę via Appia, tectum dirutum à nouo refecit. Item in eccleſia beati Pauli Apoſtoli mutauit trabes, atq; totiũ eiuſdẽ baſilicę tectum ab arcu altaris vſq; ad * regias reſarciuit ac reſtaurauit. Mutauit aũt trabes in eccleſia ſanctę Dei genitricis Ad pręſepe, numero ſex. Fecit verò eccleſiã ſanctorũ Marcellini & Petri iuxta Lateranas. Etiàm & cœmeteria beatorũ martyrũ Ianuarij, Vrbani Tiburtij, Valeriani, & Maximi, ac tectũ in ruinis poſitũ, à nouo perfecit. Huius tẽporibus cõcuſſa eſt prouincia Romanę ditioni ſubiecta, à nefandis Lõgobardis, ſeu & rege eorũ Luithprãdo. veniensq́; Romã, in cãpo Nerõis tẽtoria tetendit:

* regiolos
* tegulas

tetēdit: deprędataq́; Campania, moltos nobiles de Romanis, more Longobardorum totōdit atq; veſtiuit. Pro quo vir Dei vndiquè dolore conſtrictus, ſacras claues ex conſeſſiooe beati Petri Apoſtoli accipiens, direxit nauali itioere ad partes Franciæ Carolo ſagaciſſimo viro, qui tunc regnum regebat Fraocorum, per miſſos ſuos, id eſt, Anaſtaſium ſanctiſſimum virum epiſcopū, necnon & Sergium presbyterum, ad poſtulaodum à præſato excellentiſſimo Carolo, vt eos à tanta oppreſſione Longobardorum liberaret.

Eodem tempore oeceſſitate compulſus, plurimam partem murorum huius ciuitatis Romanæ reſtaurauit, alimoniā quoquè artificum, & precium ad emendum calcem de proprio tribuit. Huius deniquè tēporibus Gallienſium caſtrum, pro quo quotidiè expugnabatˀ docatus Romanus à ducatu Spoletano, pecunias noo paruas Tranſamundo duci eorum, vt ceſſarēt bella & quęſtiones, potuit cauſam finire, & in compage ſanctæ reipublicæ atque corpore Chriſto dilecti exercitûs Romani aonecti pręcepit. Hicq́; fecit veſtes ad altare in eccleſijs Saluatoris Dei genitricis, ſaoctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, atq; Andreę, & cæteris diuerſis eccleſijs. Nam & Centumcellenſis ciuitatis muros dirutos peoè à fundamentis ſortiſtimè conſtrui fecit. Et hoc conſtituit, vt ſerè ſioè ioteruallo ;& à presbyteris hebdomadarijs Miſſarum ſolennia, & à monachis diuina officia, ſecúdùm conſtitutum, quod à collegio ſacerdotum coram ſacro corpore beati Petri Apoſtoli ſactum eſt, in ſolennijs Chriſti Domioi Dei noſtri, ſanctæque eius genitricis, ſaoctorum Apoſtolorū, vel omnium ſanctorum martyrum, cōfeſſorum atq; virginum in Oratorio nomini eorum dedicato, intra eccleſiā beati Petri ſub arcu principali, ſimiliter & vigiliæ celebrarentur. Eiſdemq́; inſtitutis diſpoſuit, vt in cœmeterijs circuoquaquè poſitis Romæ, in diebus natalitiorum eorum luminaria ad vigilias ſaciendas, & oblatiōes de patriarchio per oblatiooarium deportentur ad celebrandas Miſſas, per eum quem præuiderit pontiſex pro tempore, ſacerdotem. Hic ſecit ordinatiooes tres per menſem Decembrem, presbyteros vigintiquatuor, diacōes tres, epiſcopos per diuerſa loca numero octogiota. Qui etiàm veoerabilē Vuilcharium in partibus Fraociæ, in ciuitate Vienna, dato pallio, archiepiſcopum eum eſſe cōſtituit. Qui ſepultus eſt in eccleſia beati Petri Apoſtoli, quarto Kalendas Decembris, indictione decima. Et ceſſauit Epiſcopatus dies octo.

Hic vel deſunt multa, vel abundant,

EPISTOLA
GREGORII PAPAE III.

GREGORIVS epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectiſſimis nobis omnibus epiſcopis, venerabilibus presbyteris, religioſis abbatibus omnium prouinciarū. Domino cooperante, & ſermonem cōfirmante, præſeos ſanctiſſimˀ vir Boniſacius frater ac coepiſcopus noſter, ſicut à prędeceſſore noſtro ſanctæ recordationis Gregorio præſule, io illis partibus miſſus fuerat prędicare verbū DEI, ità poſt multum temporis, Domino cooperante, anhelanti deſiderio, orationis cauſa liminibus ſacris beatorum principum Apoſtolorum Petri & Pauli præſentandus aduenit. Qui perfecta oratiooe, ad acceptū laborem (angelo Domini præuiante) à nobis eſt abſolutus. Cui pro veſtra omnium dilectione ſeu reuerentia & religioſitate, propter Chriſti amorem iuuamina impendere dignemini, dum & agnoſcitis, quę Dominus noſter Ieſus Chriſtus inquit, dicens: Qui ſuſceperit prophetam io nomine prophetæ, mercedem prophetę accipiet: & quis ſuſceperit iuſtum in nomine iuſti, mercedē iuſti accipiet. Et ſi ſorſitan quis ex veſtris miniſtris ſeſe ipſi ſanctiſſimo viro in miniſterio exhortatioois ſanctæ catholicæ fidei adiungere voluerit, nullo modo prohibeatis chariſſimi. Magis autem concurſum prębete, & ex veſtro ouili adiutores ei tribuite, qui poſſint per Dei gratiam ſufficiēter gentibus miniſtrare verbum prædicationis, vt omoipotenti Deo noſtro animas lucriſaciant, vt & veſtra cōmúnitas boni operis portionem ſortiatur, atque illi mereantur Dominicam vocem audire: Vos qui dereliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, centuplum accipietis, & vitam æternam poſſidebitis. Benè valete.

Marc. 16. a
Matth. 10. d
Matt. 19. d

Epiſtola eiuſdem Gregorij papæ III.

GRegorius papa vniuerſis optimatibus & populo prouinciarum Germaniæ, Thuringis, & Theſis, & Borthariis, & Niſtreſis, Vnedredis & Lognais, Sudnodis & Grafſeltis, vel omnibus io Orientali plaga conſtitutis. Quoniam prædeceſſor noſter ſanctæ recordatiōis Gregorius pręſul nutu diuino motus, ad ſaciendam oeo plebem perſectam, pręſentium portitorē literarum Booiſacium reuerētiſſimum ſratrem noſtrum ac coepiſcopum ordinans, ad vos vſque deſtinauit, eumq́ue regulam & normam Apoſtolicæ & catholicę fidei Romanæ (cui Deo authore deſeruímus), Eccleſiæ edocens, direxit, & poſt temporum ſpatia oratiōis cauſa ad limina beatorum principum Apoſtolorum ſeſe præſentauit, & quę ad ſalutē animarum pertioeant, à nobis expoſcit imbui: nos Deo ſauēte (vt ſacra docet ſcriptura) eū edocentes, ad vos chariſſimi remeaturū abſoluimus, hortātes vos in Domioo, vt dignè ſuſci-

ſuſcipiatis ab eo verbum exhortationis, &
epiſcopos vel presbyteros, quos ipſe ordi-
nauerit per Apoſtolicam ſibi datam autho-
ritatem, in Eccleſiæ miniſterio recipiatis: &
quos forſan deuiantes inuenerit à rectę fi-
dei tramite, ſeu canonica doctrina eosq́; p-
hibuerit, à vobis nullo modo impediať: &
quod eis impoſitum fuerit, obediēdo pro-
pter Deum ſuſcipiant. Nam qui temerator
extiterit ad obediendum, ſibi ipſi damnati-
onem acquirit. Vos autem chariſſimi, qui in
nomine Chriſti baptizati eſtis, Chriſtũ in-
Galat.3.d duiſtis: abſtinete & prohibete voſmetipſos
ab omni cultu paganorũ, non tantùm voſ-
metipſos corrigentes, chariſſimi, ſed & ſub-
ditos veſtros. Diuinos vel ſortilegos, ſacri-
ficia mortuorum, vel lucorum, vel ſontium
auguria, vel phylacteria, vel incantatores &
veneficos, id eſt, maleficos & obſeruationes
ſacrilegas, quæ in veſtris finibus fieri ſole-
bant, omninò reſpuētes, tota mentis inten-
tione ad Dominum conuertimini. Ipſum
timete, adorate, & honorificate, ſanctorum
memorijs communicātes, vt ait Apoſtolus.
Luc. 17.d Si enim fides veſtra (Domino dicente) ſue-
rit vt granum ſinapis, dicetis monti huic, &
transferetur. Ipſe enim Dominus & Salua-
tor noſter Ieſus Chriſtus in ſuo ſacro eloqo
Matth.22.d inqnit, dicēs: Diliges Dominum Deum tu-
um ex toto corde tuo, & ex tota anima tua,
Luc. 12.a & ex tota virtute tua. Et iterùm: Qui me cō-
feſſus fuerit coram hominibus, & ego con-
fitebor eum coram patre meo, qui eſt in cæ-
lis. Vndè & in alio loco promiſit, dicens:
Ioan.14.b Quodcunque petiēritis patrem in nomine
meo, fiet vobis. Et iterùm: Petite, & accipie-
Matth.7.a tis: quærite, & iouenictis: pulſate, & aperie-
tur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: &
qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur. Et
vos chariſſimi, facite fructus dignos, vt in
die aduentûs Domini noſtri Ieſu Chriſti ſi-
dereas mereamini adipiſci manſiones. Be-
nè valete.

EPISTOLA EIVSDEM B. Gregorij papæ tertij.

DIlectiſſimis nobis in prouincia Baio-
ariorum Alemanniæ conſtitutis, lug-
go, Luidoni, Ridolto, Phiphilo, & Seuadæ,
Gregorius papa. Catholica ſanctorum pa-
trum iubet authoritas, vt bìs in anno pro ſa
lute populi Chriſtiani ſeu exhortatiōe ad-
optionis filiorum, ſynodalia debeant cele-
brari, & cauſarum canonicarũ examinatio
prouenire, vt vnicuiq; (prout neceſſitas po-
poſcerit) pia educatiōe ſubueniatur. Vndè
Epheſ. 4.a ſecundùm Apoſtoli doctrinam admoneo
& hortor vos chariſſimi per miſericordiam
Dei, vt dignè ambuletis vocatione, qua vo-
cati eſtis, vt miniſterium veſtrum perfectúm
ſit coram Deo. Opportunum nanque eſt,
vos nôſſe fratrem ac coēpiſcopum præſen-
tem Bonifacium, noſtram & agētem vicem,
cum digno & debito honore pro Chriſti
nomine ſuſcipere, & miniſterium eccleſia-
ſticum cum fide catholica ſecundùm nor-
mam & morem ſanctum catholicæ & Apo-
ſtolicæ Dei Eccleſiæ, cui (miſericordia Dei
præueniēte) præeſſe videmur, ſicut Apoſto-
lica authoritate à nobis deſtinatus eſt, ab eo
ſuſcipientes dignanter, teneatis, & gentili-
tatis ritum & doctrinam, vel venientiũ Bri-
tonum, vel falſorum ſacerdotum hęretico-
rum, ſiue adulteros, aut vndecũquè ſint, re-
nuentes ac prohibentes abijciatis, & vt po-
pulum vobis à Deo commiſſum pijs admo-
nitionibꝰ edoceatis, & à ſacrificijs mortuo-
rum omninò deuitetis, & iuxta quod fueri-
tis à prædicto noſtro conſacerdote edocti,
ità catholicã & Apoſtolicam doctrinam te-
nētes, Domino deo & ſaluatori noſtro pla-
cere feſtinetis. Et in quo vobis loco ad cele-
branda Concilia conuenire mandauerit, ſi-
ue iuxta Danubiũ, ſiue in ciuitate Auguſta,
vel vbicũquè indicauerit, pro nomine Chri
ſti parati eſſe inueniamini, quatenùs cogno-
ſcamus per eius mandatum de veſtro con-
uentu, vt in diem aduētûs Chriſti Ieſu cum
fructu boni operis ante eius tribunal aſſi-
ſtere mereamur, dicentes: Eccè nos & pueri Eſa. 8.
quos dediſti nobis, Domine, non perdidi- Ioan. 18.
mus ex eis quēquam: vt & vos Dominicam
vocem audire mereamini, dicentem: Veni- Matt.25.c
te benedicti patris mei, percipite regnum,
quod vobis paratum eſt ab origine mundi.
Benè valete.

EPISTOLA EIVSDEM ad Bonifacium.

REuerēdiſſimo & ſanctiſſimo fra-
tri Bonifacio coepiſcopo, Gre-
gorius ſeruus ſeruorum Dei. De-
ſiderabilem mihi à te miſſus De-
nual religioſus presbyter attulit nuncium,
cùm te ſoſpitē narrauit, & in miniſterio pro
quo miſſus es, (fauente Deo) proficere nun-
ciauit. Detulit etiàm à te miſſas literas, vbì
indicâſti, quòd ager Dominicus, qui incul-
tus iacebat, & ſpinarum aculeis ex infideli-
tate riguerat, vomere tuæ doctrinæ exaran-
te, ſemen verbi ſuſcepit, & fertilem meſſem
protulit fidelitatis. In eiſdē literis quibuſdã
ſubnexuiſtis capitulis, ſciſcitando qualiter
teneat vel doceat hęc ſancta Apoſtolica Ro
mana Eccleſia. Benè nôſti ſatìs, quia B. Apo
ſtolus Petrus & epiſcopatûs principium ex-
titit, & conſulenti tibi de ſtatu eccleſiæ, nō
ex nobis, quaſi ex nobis, ſed eius gratia qui
aperit os mutorum, & linguas infantium fa- Sap.10.d
cit diſertas, qualiter tenere debeas apoſtoli-
ci vigoris doctrinam, dicimus. Igitur inpri-
mìs legebatur, vt quota progenies propin-
quorum matrimonio copuletur. Dicimus,
quòd oportuerat quidem, quādiù ſe agno-
ſcunt affinitate propinquos, ad huius copu-
læ non accedere ſocietatem. Sed quia tem-
perantia

perantia magìs, & praſertim in tam barbarã
gentem, plùs placet, quàm diſtrictio cenſu-
ræ, cõcedendum eſt, vt poſt quartam gene-
rationem iungantur. Nam quod poſuiſti,
quòd ſi mulier infirmitate correpta, nó va-
luerit debitum viro reddere, quid eius faci-
at iugalis, bonum eſſet, ſi ſic permaneret, vt
Iſthuc hodiè Eccleſia non obſeruat. abſtinẽtię vacaret. Sed quia hoc magnorum
eſt, ille qui ſe non poterit continere, nubat
magìs: non tamen ſubſidij opem ſubtrahat
ab illa, quam infirmitas prępedit, & non de-
teſtabilis culpa excludit. De presbytero ve-
rò, vel quilibet ſacerdos à populo accuſat',
ſi certi non fuerint teſtes, qui crimini illato
approbent veritatem, iuſiurandum erit in
medio, & illum teſtem proſerat de innocen-
tiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt oĩa,
ſicq́; maneat in proprio gradu. Nam de ho-
mine qui à pontifice confirmatus fuerit, de-
nuò illi talis reiteratio prohibenda eſt. In
Miſſarum ſolennijs obſeruandum eſt, quod
Matth. 26. Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſanctis ſuis
tribuit diſcipulis. Accepit nanq; calicem, &
Luc. 22. dedit eis, dicens: Hic eſt calix noui teſtamẽ-
ti in meo ſanguine, hoc facite quotieſcun-
què ſumitis. Vndè congruum non eſt, duos
vel tres calices in altario ponere, cùm Miſſa-
rum ſolennia celebrantur. De immolatitijs
autem eſcis cõſuluiſti, ſi à fidelibus cùm ſu-
perductum fuerit viuificæ crucis ſignũ, edi
1. Cor. 8. a liceret, an nó: illud ſufficit reſpõdere, quod
Rom. 14. c beatus Apoſtolus dicit: Si quis dixerit, quia
hoc immolatitium eſt, nolite edere propter
eum, qui indicauit, & propter cõſcientiam.
Addidiſti adhuc, quòd ſi pater vel mater fi-
liũ filiamq́; intra ſepta monaſterij in inſan-
tię annis ſub regulari tradiderint diſciplina,
vtrùm liceat eis poſtquã pubertatis imple-
uerint annos, egredi & matrimonio copu-
lari. Hoc om̃inò deuitamus: quia nefas eſt,
vt oblatis à parentibus DEO filijs, volu-
ptatis frena laxentur. Enimuerò quoſdam
abſque interrogatione ſymboli ab adulte-
ris & indignis presbyteris ſaſſus es bapti-
zatos. In his tua dilectio teneat antiquum
morem Eccleſiæ: quia quiſquis in nomine
patris & filij & ſpiritusſancti baptizatus eſt,
rebaptizari eum minimè licet. Non enim in
nomine baptizantis, ſed in nomine Trinita-
tis, huius gratiæ donũ percepit. Et teneatur
Epheſ. 4. a quod Apoſtolus ait: Vnus Deus, vna fides,
vnum baptiſma. Doctrinam verò ſpiritalẽ
talibus ſtudioſiùs vt impertias, demanda-
mus. Pro paruulis verò, qui à parẽtibus ſub-
tracti ſunt, & an baptizati ſunt, an nó, igno-
rant: hos vt baptizare debeas ſecundùm pa-
trum traditionem, ſi non fuerit qui teſtifi-
cetur, ratio poſcit. Leproſis autem, ſi fideles
Chriſtiani fuerint, Dñici corporis & ſangui
nis participatio tribuatur, cum ſanis autem
conuiuia celebrare negentur. Adieciſti eti-
àm, quòd ſi peſtifer morbus aut mortalitas
in Eccleſia vel monaſterijs irrepſerit, quos
necdùm tetigit, à loco fugiunt, euitãtes pe-
riculum, * vndè fatuũ hoc videtur. Non enĩ for. * valdè
valet quiſquam Dei effugere manus. In finẽ Tob. 11. a.
epiſtola continebat, quòd ſunt quidã pre-
sbyteri, ſeu epiſcopi multis vitijs irretiti,
quorum vita in ſeipſis ſacerdotiũ maculat:
&, ſi tibi liceret cum eis edere aut loqui, niſì
coërciti fuerint. Dicimus, vt hos ex Apoſto-
lica authoritate redarguendo admoneas, &
ad munditiam eccleſiaſticæ diſciplinæ redu
cas. Et ſi quidem obediẽrint, ſaluabunt ani-
mas ſuas, & ipſe mercedem lucratus es: ve-
runtamen collocutionem & menſam com-
munem cum eis agere non recuſes. Plerun-
què contingit, vt quos correctio diſciplinæ
tardos facit ad percipiendam veritatis nor-
mam, conuiuiorum ſedulitas & admonitio
blanda ad viam perducat iuſtitiæ. Idipſum
autem & in illis proceribus, qui tibi adiuto
rium pręſtant, obſeruare debebis. Hæc fra-
ter chariſſime ex Apoſtolicæ ſedis vigore
ſcripſiſſe ſufficiant, de reliquo implorantes
miſericordiam Dei, vt qui te illis in regio-
nibus vice noſtra ex Apoſtolica authoritate
peragere fecit, & opacam ſyluã lumine ve-
ritatis per os tuũ micare prædeſtinauit, opi-
tulationis ſuæ miſericordiſſimum tribuat
incrementum, quatenùs de fructu operis &
ipſe valeas pręmia percipere, & veniam pec-
catorum inuenire. Deus te incolumem cu-
ſtodiat, reuerentiſſime frater. Data decimo
Kalendas Decembres, imperante domino
pijſſimo Auguſto Leõe à deo coronato ma
gno Imperatore, anno decimo imperij eius,
ſed & Conſtantino magno Imperatore, re-
gni eius anno ſeptimo, indictione decima.

¶ *Epiſtola eiuſdem, ad Bonifacium.*

REuerẽtiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bo-
nifacio, Gregorius ſeruus ſeruorũ dei.
Doctoris omnium gentium egregij apo-
ſtoli Pauli vox eſt, dicentis: Diligentibus Rom. 8 c
* Dominum omnia cooperãtur in bonum. * Deum
Agnoſcentes itaque in ſyllabis fraternitatis
tuę, quæ innotuiſti iam de Germanię genti-
bus, quas ſua pietate deus noſter de poteſta-
te paganorum liberauit, & ad cẽtum millia
animas in ſinu matris Eccleſiæ tuo conami-
ne & Caroli principis Francorum aggrega-
re dignatus eſt, ſed & in Boioariorum pro-
uincia, quæ à te acta ſunt, agnoſcẽtes, datori
omnium bonorũ Domino Deo noſtro, ex-
tenſis ad cælum palmis, gratias retulimus, q
ianuam miſericordiæ & pietatis in illis par-
tibus Heſperijs ad cognoſcendam viam ſa-
lutis, oſtium miſericordiæ aperuit, & miſit
angelum ſuum, qui præparauit viam tuam
ante te. Ipſi eſt gloria in ſecula ſeculorum,
Amen. Igitur quia indicâſti, perrexiſſe te ad
gentem Baioariorum, & inueniſſe eos extra
ordinem eccleſiaſticum viuentes, dum epi-
ſcopos non habebant in prouincia niſì vnũ
nomine Viuilo, quem nos ante tempus or-

for. *Otilo-nis pricipis. dinauimus, & quia cum aſſenſu * Otilo eo-
rundem Baioariorum, ſeu optimatum pro-
uinciæ illius, tres alios ordinâſſe epiſcopos,
& in quatuor partes prouinciam illam diui-
ſiſſe, i. in quatuor parochias, vt vnuſquiſq;
ſuam habeat parochiam, benè & ſatis pru-
dẽter peregiſti frater. Et quoniam Apoſto-
licam præceptionẽ ex noſtra vice impléſti,
& ſicut tibi præcepimus, ità peregiſti: itaq;
non deſinas frater reuerentiſſime, docendo
eos ſanctam catholicam & Apoſtolicã Ro-
manæ ſedis traditionem, vt illuminẽtur ru-
des, & viam ſalutis teneãt, per quam poſſint
ad æterna præmia peruenire. Presbyteros
verò, quos ibidèm reperiſti, ſi incogniti fu-
erint illi, à quibus fuerint ordinati, & dubiũ
eſt eos epiſcopos fuiſſe, an non, qui eos or-
dinauerint, ſi bonæ actionis & catholici vi-
ri ſunt ipſi presbyteri, & in miniſterio Chri
ſti, omnique lege ſancta edocti, apti, ab epi-
ſcopo ſuo benedictionem presbyteratûs
ſuſcipiant, & conſecrentur, & ſic miniſterio
ſacro fungãtur. Illi verò, qui baptizati ſunt
per diuerſitatem & declinationem linguarũ
gentilitatis, tamen quia in nomine Trinita-
tis baptizati ſunt, oportet eos per manûs im
poſitionem & ſacri chriſmatis vnctionem
confirmari. Nam Viuilo epiſcopus à nobis
eſt ordinatus. Et ſi aliquid excedit extra ca-
nonicam regulã, doce & corrige eum iuxta
Romanæ Eccleſiæ traditionem, quã à nobis
accepiſti. De Concilio verò, vt iuxta ripam
Danubij debeas celebrare noſtra vice, præ-
cipimus fraternitati tuæ apoſtolica authori-
tate ibidèm præſentari, & inquantùm Do-
minus tibi vires dederit, prædicare verbum
ſalutis nè ceſſes, vt religio Chriſtiana in no-
mine Domini creſcat & multiplicetur. Nec
enim habebis licẽtiam frater, pro iure cœpti
laboris in vno morari loco: ſed confirmatis
cordibus fratrum & omnium fidelium, qui
rudes ſunt in illis Heſperijs partibus, vbì ti-
bi Dominus aperuerit viam, ſalutis verbum
prædicare nõ deſiſtas: & vbì locum inuene-
ris neceſſarium, ſecundùm canonicam regu
lam epiſcopos ex noſtra vice, & Apoſtolicã
atque catholicam traditionem eos tenere
edocebis. Ex hoc enim magnum mercedis
præmium tibi præparabis, quoniam omni-
potenti Deo noſtro facies plebẽ perfectam.
Nõ pigeat, dilectiſſime frater, itinera cape-
re aſpera & diuerſa, vt Chriſtiana fides lon-
gè lateque tuo conamine extendatur. Scri-
Matth. 7. b ptum nanq; eſt: Arcta & anguſta via eſt, quæ
ducit ad vitam. Operare itaq; frater bonum
opus, quod cœpiſti, vt in die Chriſti Dei no
ſtri merearis dicere, inter cœtum ſanctorum
Eſa. 8. probabilium patrum aſſiſtens: Eccè ego &
Ioan. 18. pueri quos dediſti mihi, non perdidi ex eis
quenquam. Et iterùm: Domine, quinque
Matth. 25. b talenta tradidiſti mihi, eccè alia quinque ſu
perlucratus ſum: vt ſubſequenter merearis
Ibidèm. vocem Domini audire, dicentis: Eugè ſerue
bone & fidelis, quia ſupra pauca fuiſti fide-
lis, ſupra multa te conſtituam: intra in gau-
dium Domini tui. Deus te incolumem cu-
ſtodiat reuerentiſſime frater. Data quarto
Kalendas Nouembris, imperante domino
pijſſimo Auguſto Leone, imperij eius anno
viceſimotertio: ſed & Conſtantino magno
Imperatore eius filio, anno viceſimo, indi-
ctione octaua.

DECRETA
ZACHARIAE PAPAE.
Ex libro pontificali.

ZACHARIAS natione Anno Domini 740.
Græc⁹, ex patre Polychro-
nio, ſedit annos decem,
menſes tres, dies quatuor-
decim, vir mitiſſimus atq;
ſuauis, omnique bonitate
ornatus, amator cleri & to
tius populi Romani, tardus ad iraſcendum,
& velox ad miſerendum, nulli malum pro
malo reddens, neque vindictæ ſibi meritum
tribuens, ſed pius & miſericors. A tempore
ordinationis ſuæ omnia omnibus fact⁹, eti-
àm & his qui antè ſui fuerãt perſequutores,
bona pro malis reddidit, eosq; honoribus
promouens ac prouehẽs, ſimul & facultate
ditauit. Hic inuẽnit totam Italiam valdè
turbatam, ſimul & ducatũ Romanum, per-
ſequente Luithprando Longobardorum
rege, ex occaſione * Tranſamũdi ducis Spo- *Traſimũdi
letani, qui in hac Romana vrbe, eodem re-
ge perſequente, refugium fecerat. Et dum
à prædeceſſore eius beatæ memoriæ Gre-
gorio papa, atque ab Stephano patricio &
duce, vel ab omni exercitu Romano prædi-
ctus Tranſamundus redditus non fuiſſet,
obſeſſione facta, pro eo ab eodem rege ab-
latæ ſunt à ducatu Romano ciuitates qua-
tuor, id eſt, Ameria, Ortas, Polimartium, &
Blera, & ſic idem rex ad ſuum palatium eſt
reuerſus menſe Auguſto, indictione ſepti-
ma. Tranſamundus verò dux, habito conſi-
lio cum Romanis, collectoque generali ex-
ercitu Romani ducatûs, ingreſſi ſunt per
duas partes in fines ducatûs Spoletani. Qui
cõtinuò timore ducti præ multitudine ex-
ercitûs Romani, eidem Tranſamundo ſe
ſubdiderunt Marſicani, Furconenſes, atque
Valuenſes ſeu Pennenſes. Deindè ingreſſi
per Rauennenſe territorium, venerunt in
Reatinam ciuitatem, qui Reatini continuò
& ipſi ſubdiderunt ſe. Exindè pergens, in-
greſſus eſt Spoletum menſe Decembrio, in-
dictione prædicta. Eratque magna turba-
tio inter Romanos & Longobardos, quo-
niam Beneuentani & Spoletani cum Ro-
manis tenebant. Sed dum idem Tranſamũ-
dus Spoletanus dux noluit implere, quæ
prædicto pontifici & patricio ſimul & Ro-
manis

manis promiſerat,pro recolligendis quatuor ciuitatibus,quæ pro eo perierant, & alia quæ ſpopõderat capitula,& prænominatus rex ad motionem contra ducatum Romanum ſe prçpararet,in his prædictus papa diuina vocatione ex hac luce ſubtractus eſt,& diuino nutu prænominatus ſanctiſſimus Zacharias ad pontificatum eſt eleuatus. Cui omnipotens Dominus tantam cõtulit gratiam, vt etiàm ꝓ ſalute populi Romani ſuã ponere animam non dubitaret. Miſſa igitur legatione apud iam dictum regem Longobardorum,ſalutaria illi prædicauit. Cuius ſancti viri admonitionibus inclinatus,prænominatas quatuor, quas à ducatu Romano abſtulerat ciuitates, reddere promiſit. Dumq; motione facta ad compræhendendum Tranſamundum ducem Spoletanum exhortatione ſancti viri exercitus Roman⁹ coniungeret ſe in adiutorium prædicti regis,egreſſi ſunt,& ipſe Tranſamundus ſuam deceptionem conſpiceret,egreſſus à Spoletana ciuitate, ſeſe prædicto tradidit regi. Dumque idem rex protraheret dilationem ad reddendum, iuxta ſuam promiſſionem, iam fatas quatuor ciuitates, prænominatus pontifex,vt verus paſtor populi ſibi à Deo crediti,ſpem ponens in Deo,egreſſus ex Romana ciuitate cum ſacerdotibus & clero, perrexit fiducialiter & audacter ad ambulãdum in locum Interãnenſium, vbi in finibus Spoletanis ipſe rex reſidebat. Qui dum in Ortanam conueniſſet ciuitatem,ipſeque rex eius cognouiſſet aduentum, miſit Grimoaldum miſſum ſuũ,qui ei obuius factus, vſque ad Narnienſem perduxit ciuitatem. Ad cui⁹ ſancti viri occurſum iam nominat⁹ rex miſit duces ac ſatrapas ſuos,magnumq; exercitum,& à Narnienſium ciuitate octauo ferè milliario ab eodem rege eum ſuſcipientes,die quæ eſt ſexta feria, perrexerunt ad baſilicam B. Valentini epiſcopi ad mare ſitam, in prçdicta Interamnẽſium vrbe ducatûs Spoletani,ante cuius fores baſilicç idẽ rex cum reliquis optimatib⁹ & exercitu ſuo ſanctum virum ſuſcepit. Factaq; oratione, atque ſalutationem ſibimet perſoluentes, dum diuinis eius fuiſſet commonitus colloquijs,impenſaq; charitate, ab eadem eccleſia egreſſus,in eius obſequium dimidiũ ferè milliarium perrexit, & ſic in ſuis tentorijs vterq; eadẽ ſexta feria ſunt morati. Sabbato verò iterùm conuenientes,diuina perfuſus gratia,Deo placitis admonitionib⁹ eum eſt allocutus,prçdicans eum ab hoſtili motione & ſanguinis effuſione quieſcere, & ea quæ pacis ſunt,ſemp ſectari. Cuius pijs eloquijs flexus,& de conſtantia S. viri & admonitione admiratus, omnia quæcunq; ab eo petijt,gratia ſpirituſſancti obtinuit, & prædictas quatuor ciuitates,quas ipſe ante biẽnium per obſeſſionem factam pro prçdicto Tranſamundo duce Spoletano abſtulerat, eidem ſancto viro cum habitatoribus eorũ redonauit, quas & per donationẽ firmauit in Oratorio Saluatoris ſito intra Eccleſiam B. Petri nomine ædificatã. Nam & Sabineñ patrimoniũ,quod per annos prope 30. fuerat ablatum,atq; Narnieñ etiàm & Auſinianum,atq; Anchonitanũ, necnon & Numanateñ,& vallem quæ vocatur magna, ſitam in territorio Sutrino,per donationis titulũ ipſi B. Petro apoſtolorum principi recõceſſit,& pacem cum ducatu Romano ipſe rex per viginti confirmauit annos. Sed & captiuos omnes,quos tenebat,ex diuerſis ꝓuincijs Romanorum miſſis literis ſuis tam in Tuſciam ſuam, quàm trãs Padum vnà cum Rauinianis captiuis Leonem,Sergium, Victorem,& Agellum conſules prædicto beatiſſimo papæ redonauit. In prædicta baſilica beati Valentini,per eiuſdem regis petitionem, in locum Conſentini antiſtitis, qui tranſierat,alium ordinauit epiſcopum. In cuius conſecratione, dum adeſſet ipſe cum ſuis iudicibus,compunctione inſpirationis diuinæ,tãta orationis dulcedine ab eo ſunt prolata, vt cùm ſanctum virum conſpicerẽt fundere preces,plures ex eiſdem Longobardis ad lachrymas ſint permoti. Eodem verò die Dominico poſt peracta Miſſarum ſolennia,ad prandium eundem regem ad Apoſtolicam benedictionem ſuſcipiẽdam, ipſe beatiſſimus põtifex inuitauit. Vbi cùm tanta ſuauitate eſum ſumpſit & hilaritate cordis,vt diceret ipſe rex,tantum *ſe nunquàm meminiſſe comediſſe. Alio verò die,quç fuit ſecunda feria,valefaciens ei rex ipſe, miſit in eius obſequium Aldeprãdum ducem Cluſinum nepotem ſuum, ſeu Tacipertum caſtaldum,& Raningum caſtaldum Tuſcanenſem,atque Grimoaldum,qui eidem ſancto viro vſque ad prçdictas ciuitates obſequium facerent, eaſdemque ciuitates cum ſuis habitatoribus traderent. Quod & factum eſt: Inprimìs Amerinam ciuitatem, deindè Ortanam. Dumque in Polimartio caſtro conueniſſent,eumq; recepiſſet, & fuiſſet itineris longitudo per circuitum finiũ Reipublicæ eundi vſque ad Bleranam ciuitatem,per partes Sutrinæ ciuitatis,per fines Lõgobardorũ Tuſciæ, quia de propinquo erat,id eſt,caſtrum *Laternium, ipſe miſſus à rege Grimoaldus,eundẽ beatiſſimum põtificem perduxit vſq; ad Bleranam ciuitatẽ, quã & ipſi ſancto viro prçnominati *Ranning⁹ caſtaldus,& Grimoaldus tradiderũt. Et ſic regreſſus eſt Deo propicio cum victoriç palma in vrbem Romã. Qui etiàm oẽm populum aggregans,ab Eccleſia ſanctç Dei genitricis,quç vocatur Ad martyres,egreſſi ſunt omnes generaliter properãtes ad beatum principem Apoſtolorũ Petrum, quos alloquutus eſt, admonens ad perſoluendas omnipotenti Deo gratiarum actiões. Quibus expletis decima indictione, indictione

*à ſe nunq̃ meminiſſe comeſum.

*Liternum

*Raningus

vndecima, dum nimiùm opprimeret prædictus rex prouinciam Rauénatium, fuiſſetq́; præparatus ad motionem faciendam, & ad obſidendum Rauennatium vrbem, cognoſcens motionem eiuſdem regis Eutychius excellentiſſimus patricius & exarchus vnà cum Ioanne archiepiſcopo Eccleſiæ Rauennatis, atq; vniuerſo populo prædictæ ciuitatis, ac ciuitatum Pentapolis & Aemiliæ, facta in ſcriptis obſecratione, miſerút ſanctiſſimo domino Papę, petentes vt pro eorum occurreret liberatione. Qui miſſis legatióe & muneribus ad obſecrandum regem, per Benedictum epiſcopum & vicedominum, atq; Ambroſium primicerium notariorú, petijt, vt à motione ceſſaret, & Cęſenateñ Rauennatibus redderet caſtrum. Qui non conſenſit. Cuius dum duram perſeuerantiá cóſpiceret iam dictus ſanctiſſimus vir, trophæo fidei monitus, relicta Romana vrbe iam dicto Stephano patricio & duci ad gubernandum, non ſicut mercenarius, ſed ſicut verè paſtor, ad oues quæ perierant, redimendas concurrit. Cui obuiàm occurrit prænominatus excellentiſſimus exarchus, vſque ad baſilicam beati Chriſtophori poſitam in loco, qui vocatur Ad aquilam, quinquageſimo ferè milliario à Rauennatiú vrbe. Egreſſi autem de ciuitate Rauennateñ viri & mulieres diuerſi ſexûs & ætatis, agentes gratias omnipotéti Deo, proſuſis lachrymis eundem ſanctiſſimum pótificem ſuſceperút, clamantes & dicétes: Venit, Venit paſtor noſter, qui ſuas reliquit oues, & ad nos perditos liberãdos occurrit. Ex eadé quoquè Rauennatium vrbe miſit ad prænominatum regem, Stephanum presbyterum & Ambroſium primicerium, annuncians ei ſuum aduentum. Qui viri in finibus Longobardorum ingreſſi ciuitatem, quæ vocatur Imola, & cognoſcentes quòd ꝑpeditio meditabatur prædicto ſancto viro nè illuc ambularet, per epiſtolam ſcriptam per noctis ſilentium eidem nunciauerunt. Quo cognito, iam nominatus pontifex luceſcente die ſabbato, non mortis timore perterritus, ſed Chriſti fretus auxilio, audacter egreſſus Rauennatium vrbem, & fines Longobardorú ingreſſus, ſeqpes factus eſt ſuis miſſis. Quos quidem præcedentes ante eum, iam ductus rex dolore perculſus ſuſcipere noluit. Ipſe verò ſummus pontifex viceſimooctauo die menſis Iulij ad Padum conuenit, vbì & ad ſuſcipiendum eum ipſe rex ſuos miſit optimates, cum quibus Ticinum conueniens, vbì ipſe reſidebat rex, foras muros ciuitatis pertrãſiens, ad orationes nonæ pro vigiliarum B. Apoſtolorum principis Petri celebrandis Miſſarum ſolénijs, in baſilicam ei' quæ vocatur, Ad cælum aureum, perrexit. Et poſt expleta libatione, eandem vrbem ingreſſus, moratus eſt. Alio quoquè die pro ipſius principis Apoſtolorú natali celebrãdo, à prænominato rege inuitatus, Miſſarum ſolennia celebrauit. Ibique mutuò inuicèm ſalutantes, pariter ſuſceperũt cibum, & ſic in prænominatam ciuitatem regreſſi ſunt. Quem ſanctum virum ſequẽti die rex per optimates ſuos ad ſuum palatium properare inuitauit. Et ab eodem rege honorificè nimìs ſuſceptus, ſalutaribus monitis eú allocutus eſt, obſecrans, nè ampliùs Rauennatium prouinciam per factam motionem opprimeret, ſed magis ablatas Rauennatiú ciuitates redonaret finibus & caſtrum Cæſenateñ. Qui prædictus rex poſt multá duritiam inclinatus eſt fines Rauennatium vrbis dilatare, ſicut anteà detinebat, & duas partes territorij Cæſenateñ, ad partem Reipublicæ reſtituit, tertiam verò eius caſtri partem ſub obtẽtu retinuit. Per initum cóſtitutum vtriuſque ad calendas Iunias eius miſſi à regia vrbe reuerſi ſunt * eundem ca- Locus obſcurus.
ſtrum & tertiam partem quam pro pignoris cauſa detinebat. Poſt hæc autem idé rex egreſſus de loco in locum, vſque ad Padum conuiatus eidem ſancto viro, deduxit illú, in quo loco valefaciens, condigna ordinatione ad repedandum abſoluit, dans in obſequium eius duces & primates ſuos, ſed & alios viros, qui ſæpè dicta Rauennatiú territoria & Cæſenam redderent: quod ità factum eſt. Deus enim mirabiliter & Rauennatium atque Pentapolenſium populos ab oppreſſione & calamitate qua detinebãtur, liberauit, & ſaturati ſunt frumento & vino. Regreſſus autem in Vrbem Romaná cum omnibus qui ſecú erãt, gratias agentes Deo, denuò natale beatorum principũ Apoſtolorum Petri & Pauli celebrauit, cum omni populo Rauennatium & Romano, Deum orantes, vt ab inſidiatore & perſequutore illo Luithprando rege eos liberaret. Cuius preces non deſpiciens diuina clementia, eũdem regem ante conſtitutum de hac luce ſubtraxit, & omnis perſecutio ceſſauit. Factumq́ue eſt gaudium non ſolùm Romanis & Rauennatibus, ſed etiàm & genti Lógobardorum: quoniam & Aldeprãdum nepotem ſuum, quem ipſe reliquerat regé maleuolum, proiectum de regno, * Rachiſim, * Rachis
qui fuerat dux, Longobardi ſibi elegerunt in regem, ad qué miſſa relatione ipſe beatiſſimus pótifex, continuò ob reuerentiá principis Apoſtolorú & eius precibus rex inclinatus, viginti annorú ſpatio inita pace, vniuerſus Italiæ quieuit populus. Hic in Lateraneñ patriarchio ante baſilicá beatę memoriæ Theodori papæ renouauit Triclinium, quod diuerſis marmore, vitro, metallis, atq; muſiuo, & pictura ornauit. Sed & ſacris imaginibus tam Oratoriú B. Syluestri, quamq́; porticú decorauit, vbì etiàm ſuam ſubſtantiam omnem per manus Ambroſij primicerij notariorú introduci mandauit. Fecit aút à fundamentis ante ſcriniú Lateraneñ porticum

TOM. 3.

ticum atque turrim, vbì & portas æreas atq;
cancellos inſtituit, & pergulam Saluatoris
ante fores ornauit. Et per aſſcendentes ſca-
las in ſuperioribus ſuper eandem turrim tri-
clinium & cancellos æreos conſtruxit, vbì
& orbis terrarum deſcriptionem depinxit,
atque diuerſis verſiculis ornauit, & omne
patriarchium penè à nouo reſtaurauit: in
magna enim penuria eundem locum inue-
nerat. Hic in Eccleſia ſanctorum principum
Petri & Pauli pẽdentia vela inter columnas
*Syricis ex pallijs *ſericeis fecit, & in Eccleſia eadem
omnes codices domui ſuæ proprios, qui p
circulum anni leguntur ad matutinas, in ar-
marij opere ordinauit. Hic domum occul-
tam Laurentum nouiter ornauit, adijciens
ei maſſam Fonteianam, quę cognominatur
Paunaria. Hic 20. lib. auri pro emendo oleo
annuè, vt de lucro eorum in luminaribus
Apoſtolicis proficiat, inſtituit, & conſtitu-
tũ ſub anathematis vinculo obligauit. Hic
fecit veſtem ſuper altare beati Petri apoſto-
li ex auro textam, habentem natiuitatem
Domini Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chri-
ſti, ornauitque eam ex gemmis precioſis, ſi-
*Syrica mulque & vela *ſericea alithina, q̃ & ornauit
in Rhodicis & ornamẽtis varijs auro textis.
Item fecit coronam de argento puriſſimo
cum delphinis ex proprio precio, penſantẽ
libras centum viginti. Hic beatiſſimus vir
iuxta ritum eccleſiaſticum fidei ſuæ ſpõſio-
nis orthodoxæ Eccleſiæ Conſtantinopoli-
tanæ miſit ſynodicam, ſimulq; & aliam ſug-
geſtionem dirigens Conſtantino principi.
Et pergentibus Apoſtolicæ ſedis reſponſa-
libus ad regiam vrbem, inuenerũt intra pa-
latium regiæ poteſtatis inuaſorem quendã
& rebellem, Artauaſtum nomine. Dum enĩ
idem Imperator ad debellandum Agareno-
rum gẽtem properaſſet, illic prælatus Arta-
uaſtus, datis populo, qui in regia remãſerat
vrbe, præmijs, imperiale arripuit ſolium. &
poſtmodùm aggregans Orientalium exer-
cituum multitudinem antè ſatus Conſtãti-
nus princeps, pergensq; Cõſtantinopolim,
eandem viriliter expugnans, atque extrin-
ſecùs vallãs, compræhendit ciuitatẽ, & pri-
ſtinum regni ſui adeptus eſt faſtigium. ſta-
timque iam fati Artauaſti filiorumq; eius
eruit oculos, & plures ex ſuis rebellib⁹, exu-
les à pprijs fecit habitaculis. Poſt hęc verò
requirens miſſum Apoſtolicæ ſedis, quem
ibidèm temporibus perturbationis conti-
gerat aduenisſe, eumq; repertum ad ſedem
Apoſtolicam abſoluit, & iuxta quod beatiſ-
ſimus pontifex poſtulauerat, donationẽ in
ſcriptis de duobus manſis, quę Nymphas &
Normias appellantur, iuris exiſtentib⁹ Rei-
publicæ, eidem ſanctiſſimo Papæ ſanctęq;
Romanæ Eccleſiæ in perpetuo direxit poſ-
ſidendas. Huius temporibus Carloman-
Carlomannus rex fit clericus. nus filius Caroli Francorum regis, pręſentis
vitæ relinquens gloriam atq; poteſtatẽ ter-

renam, ad B. Petrum apoſtolorum principẽ
deuotus cum aliquantis aduenit fidelibus,
ſeſeq; eidem DEI Apoſtolo cõtulit, atq; in
ſpirituali habitu ſpondens ſe permanſurũ,
clericatûs iugum ab eodem ſanctiſſimo põ-
tifice ſuſcepit. Et inter alia multa dona ob-
tulit B. Petro Apoſtolo ante confeſſionem
arcum argenteum maiorem, penſantẽ libras
ſeptuaginta. Et poſt aliquantũ temporis ad
B. Benedicti, quod in Aquinenſium finibus Idem fit
ſitum eſt, profectus eſt monaſteriũ, in quo monachus.
& ſuam finire vitam iureiurando profeſſus
eſt. Porrò eodem tempore contigit plures
Veneticorum negociatores ad hanc Roma-
nam vrbem aduenisſe, & mercimonij nun-
dinas propagantes, multitudinẽ mancipio-
rum virilis ſcilicet & fœminini generis eme-
re niſi ſunt, quos in Aphricam ad paganam
gentem nitebãtur deducere. Quo cognito,
idem ſanctiſſimus pater hoc fieri phibuit,
dicens iuſtum non eſſe, vt Chriſti abluti ba-
ptiſmo, paganis gẽtibus deſeruirẽt. Datoq;
eiſdẽ Veneticis precio, quod in illorũ em-
ptione dediſſe probati ſunt, cunctos à iugo
ſeruitutis redemit, atq; more liberorum de-
gendos abſoluit. Ipſis quoquè temporibus
*Rachis Longobardorum rex ad capiendã *Rachiſis
ciuitatem Peruſinam, ſicut cætera Pentapo-
leos oppida, profectus eſt cum vehemẽti in-
dignatione, Quam & circundãs, fortiter ex-
pugnabat. Hoc audiens ſanctiſſimus papa,
cõtinuò ſpe diuina fretus, aſſumptis aliquã-
tis ex ſuo clero optimatibus, quãtocyùs ad
eandem perrexit ciuitatem: impenſiſq; eidẽ
regi pluribus muneribus, atq; oppidò eum
deprecans, opitulante Domino, ab oppreſ-
ſione ipſius ciuitatis eum amouit. Cui & ſa-
lutifera prædicans, Deo authore, valuit ani-
mum eius ſpiritali ſtudio inclinare. Et poſt
aliquãtos dies idem Rachis rex regalem di-
gnitatem deuotè cum vxore & filijs ad B. Rachis rex
Petri Apoſtolorum principis coniunxit li- fit monachus.
mina, acceptaq; à pręfato ſanctiſſimo viro
oratiõe, clericus effectus, monachico indu-
tus eſt habitu cum vxore & filijs. Huius de-
niquè temporibus magnũ theſaurum Do-
minus Deus noſter in hac Romana vrbe per
eũdem almificum pontificem propalare di-
gnat⁹ eſt. In venerabili itaq; patriarchio ſa-
cratiſſimum beati Georgij martyris caput
idẽ ſanctiſſimus papa in capſa recõditi rep-
perit. In qua & pitacium pariter inuenit lite-
ris exaratum Gręcis, ipſum eſſe ſignificãtes.
Cui ſanctiſſimo papę cùm oĩnò eſſet ſatiſ-
factũ, ilicò aggregato huius Romanę vrbis
populo, ipſe cum hymnis & cãticis ſpiritali-
bus in venerabili diaconia eius nomine ſita
in hac Romana ciuitate regione ſecunda, ad
velum aureũ illud deduci fecit, vbì immen-
ſa miracula & beneficia oĩpotens Deus ad
laudem nominis ſui, per eundẽ ſacratiſſimũ
martyrem operari dignatur. Huius tempo-
ribus Theodorus maior filius *Megiſti Ca- *regis

taxanthi, ob veniam ſuorum delictorũ, prędium, quo ex hęreditate fruebatur paterna, ſitum ab hac Romana vrbe milliario qnto via Tiburtina, in qno & Oratorium ſanctæ Eccleſiæ eſſe dinoſcitur, beato Petro dereliquit. Quod & ipſe beatiſſimus papa magnæ conſtructionis fabricis atq; picturis decorauit, ampliauitq; in eo fines ex omni parte. Data enim digna recompenſatione his, qui in vicino eiuſdem loci poſſeſſiones tenere videbantur, nemini vim inſerens, ſed magis vt condecet patrem, cuncta ſecus eundẽ locum amica pactiõe emit prędia, & domum cultam, beato Petro eundem locum iure ꝑpetuo ſtatuit permanendum. Quæ domus culta, ſanctæ Cæciliç vſq; in hodiernum diẽ vucatur. Conſtruxit quippe in ea & Oratorium ſancti abbatis Cyri, vbi & multas ſanctorum condidit reliquias, quam videlicet domum cultam, vſui praprio Dominicæ videlicet rationis deſcripſit. Hic conſtituit & aliam domum cultã in quartodecimo milliario ab hac Romana vrbe de patrimonio Tuſciæ, & conſtitutionibus obligauit vſui Eccleſiæ permanendam, etiàm loca quæ ab Anna relicta quõdam Agathonis primicerij, beato Petro videntur eſſe conceſſa.

Hic maſſas, quę vocãtur Antius & Formias, ſuo ſtudio iuri beati Petri acqſiuit, quas & domos cultas ſlatuit, & de omibus ſuperiùs adnexis domibus cultis Apoſtolicę rationis cõſlituta faciens, atq; ſacerdotale collegium aggregãs, ſub interdictionibns ſtatuit, nulli quoquè ſucceſſorum eius pontificum vel aliæ cuilibet pſonæ licere, ipſas domos cultas ab vſu Eccleſiæ quoquo modo alienare. Hic fecit veſtes ſuper altare B. Andreæ apoſtoli ad beatum Petrum apoſtolũ nimià optimas. Hic beatiſſimus papa ſtatuit, vt crebris diebus alimentorum ſumptus, qui & eleemoſyna vſq; nuoc appellatur, de venerabili patriarchio * à parte cellarij pauperibus & peregrinis, qui apud beatũ Petrũ demorant, deportari, eiſdemq; erogari, necnon & omibus inopibus & infirmis per vniuerſas regiones iſtius Romanæ vrbis cõſtiſtitutis eiſdem ſimiliter diſtribui ipſam alimentorum conſtituit eleemoſynam. Huius temporibus contigit ſubitò, tegumen tituli B. Chriſti martyris Euſebij cadere. Qui ſanctiſſimus vir cum tota ſua decertãs virtute, prudenterq; elaborãs, ſicut antiquitùs fuit, rursùs, quod ceciderat, reparauit, atq; optimè reſtaurauit. Hic præcipuus põtiſex multa loca ſanctorum in meliorem ſtatum perduxit, & veſtes optimas ſuper altaria earundem Dei Eccleſiarum fecit. Hic dilexit clerum ſuum valdè, ac presbyteria eis annuè in duplo & ampliùs tribuit omnia, vtpotè pater & bonus paſtor, amplectẽs & vtiliter fouens, & penitùs quẽpiam minimè tribulari permittens. Huius deniquè temporibus in magna ſecuritate & lætitia populus à Deo

* à cellarijs

illi commiſſus degens, vitam duxit. Hic beatiſſimus ſuo prudentiſſimo ſtudio, quos beatæ recordationis Gregorius papa fecit quatuor dialogorum libros, de Latino in Gręcum trãſtulit eloquio, & plures, qui Latinam ignorant lectionem, per eorum illuminauit lectionem atq; hiſtoriam. Hic fecit ordinationes tres per menſem Martiũ, presbyteros triginta, diacones quinq;, epiſcopos per diuerſa loca octogintaquinq;. Qui ſepultus eſt ad B. Petrum apoſtolum, idibus Martij, indictiõe quinta. Et ceſſauit epiſcopatus dies duodecim.

Dialogi Gregorij translati Grecè.

¶ *Epiſtola Bonifacij ad Zachariam papam.*

DOmino chariſſimo ſummi pontificatùs inſula ꝑdito, viro apoſtolico Zachariæ, Bonifacius ſeruus ſeruorum Dei.

Confitemur domine pater, qa poſtquàm per nuncios referẽtes audiuimus, quòd venerãdæ memoriæ apoſtolatùs veſtri prędeceſſor Gregorius põtiſex Apoſtolicæ ſedis, ergaſtulo corporis abſolutus, ad dominum migrauit, quòd maiorem lætitiam & maius gaudium nobis non audiuimus, & ſuſpẽſis ad æthera palmis, deo gratias egimus, quàm quòd clementem paternitatem veſtram altiſſim⁹ arbiter canonica iura regere, & Apoſtolicæ ſedis gubernacula gubernare cõceſſit. Ergò nõ aliter, quàm vt ante veſtigia veſtra geniculãtes intimis ſubnixè ſlagitamus precibus, vt ſicut prædeceſſorum veſtrorũ pro authoritate S. Petri pietatis ſerui deuoti & ſubditi diſcipuli fuimus, ſic & veſtræ pietatis ſerui obedientes ſubditi, ſub iure canonico fieri mereamur, optantes catholicam fidem, & vnitatem Romanæ Eccleſiæ ſeruando dilatare, & quantoſcunque audientes vel diſcipulos in iſta legatione mihi Deus donauerit, ad obedientiam Apoſtolicæ ſedis inuitare & inclinare non ceſſo. Neceſsè quoquè habemus, indicare paternitati veſtræ, quia per Dei gratiã Germanię populis aliquantulùm percuſſis, vel correctis, tres ordinauimus epiſcopos, & prouinciam in tres parochias diſcreuimus, & illa tria oppida ſiue vrbes, in quibus conſtituti & ordinati ſunt, ſcriptis authoritatis veſtræ confirmari & ſtabiliri precantes deſideramus: vnam eſſe ſedem epiſcopatûs decreuimus in caſtello, quod dicitur Wirtzburg / & alteram in oppido, quod nominatur Buraburg / tertiam in loco, qui dicitur Erphesfurt / qui fuit iam olim vrbs paganorũ ruſticorum. Hæc tria loca propria charta authoritate apoſtolatùs veſtri roborari, & confirmari diligenter poſtulamus, vt (ſi Dominus voluerit) per authoritatem & præceptum ſancti Petri iuſſionibus Apoſtolicis fundatæ & ſtabilitæ ſint tres in Germania epiſcopales ſedes, & vt pręſentes vel futuræ generationes non præſumant

Herbipolis. Bamberga. Erpburdia.

mant vel parochias corrumpere, vel violare
præceptum Apoſtolicæ ſedis. Notum ſimi-
liter ſit paternitati veſtræ, quòd Carloman-
nus dux Francorum me accerſitum ad ſe,
rogauit in parte regni Francorum, quæ in
ſua eſt poteſtate, ſynodum incipere congre
gare, & promiſit ſe de eccleſiaſtica religi-
one, quæ iam longo tempore, id eſt, non
minùs quàm per ſexaginta vel ſeptuaginta
annos calcata & diſſipata fuit, aliquid cor-
rigere & emendare velle. Quapropter ſi hoc
(Deo inſpirâte) veraciter implere voluërit,
conſilium & præceptum ſanctæ veſtræ au-
thoritatis, id eſt, Apoſtolicæ ſedis habere &
In Frácia te- ſapere debeo. Franci enim (vt ſeniores di-
puit religio cunt) pluſquàm per tempus octoginta an-
norum ſynodum non fecerunt, nec archie-
piſcopum habuerunt, nec Eccleſiæ canoni-
ca iura alicubì fundabant, vel renouabant.
Modò autem maxima ex parte p ciuitates
epiſcopales ſedes traditæ ſunt laicis cupidis
ad poſſidendũ, vel adulteratis clericis, ſcor-
tatoribus, & publicanis ſecnlariter ad per-
fruendum. Nam ſi per verbum veſtrum hoc
negocium (Duce rogante ſupradicto) mo-
nere & præcipere debeo, præceptum & iu-
dicium Apoſtolicæ ſedis cum canonib' ec-
cleſiaſticis præſtò habere cupio. Si inuene-
ro inter illos (diacones quos nominât) qui
à pueritia ſua ſemper in ſtupris, ſemper in
adulterijs, & in omnibus ſemper ſpurcitijs
vitam ducentes, ſub tali teſtimonio vene-
runt ad diaconatum, & modò in diaconatu
concubinas quatuor vel quinq; vel plures
noctù in lecto habentes, euãgelium tamen
legere, & diaconos ſe nominare non erube-
for. *perue- ſcunt, nec metuunt, & ſic in talibus inceſtis
niẽtes, ei' q; ad ordinem presbyteratûs * officio ſungen-
officio tes, dicunt ſe pro populo intercedere, & ſa-
cras oblationes offerre: ac nouiſſimè, quod
peius eſt, ſub talibus teſtimonijs per gradus
ſingulos aſſcendentes, ordinantur & nomi-
nantur epiſcopi, vt habeant præceptum &
cõſcriptum authoritatis veſtræ, quid de ta-
libus diffiniatis, & per reſponſum Apoſto-
licum conuincantur, & arguantur peccato-
res. Et inueniũtur quidam inter eos epiſco-
pi, qui licèt dicant ſe fornicarios vel adulte-
ros nõ eſſe, ſed ſunt ebrioſi & incurioſi, vel
venatores, & qui pugnât in exercitu arma-
ti, & effundunt propria manu ſanguinem
hominum, ſiue paganorum, ſiue Chriſtia-
norum. Et quia ſeruus & legatus Apoſtoli-
cæ ſedis eſſe dinoſcor, & vnum ſit verbum,
meum hîc, & veſtrum ibì, ſi contingat ad iu-
dicium authoritatis veſtrę, vt pariter miſſos
dirigamus. Præterea de vna re & conſilium
quærere & licentiam petere, neceſsè habeo,
eò quòd venerandę memoriæ prędeceſſor ve-
ſter (ſicut audiſtis) in præſentia veſtra mihi
pcepit, vt presbyterũ poſt obitũ meũ (Deo
volente) in Eccleſiaſtico miniſterio hære-
dem & ſucceſſorem conſtituere deberem.
Et hoc mihi, ſi DEI voluntas eſt, placet: ſed
modò dubito, & neſcio ſi fieri poſſit, quia
poſteà frater illius, auunculum ducis Fran-
corum occidit: & adhuc ignoramus, quali-
ter iſta diſcordia pacificari & finiri valeat.
Et obſecro, vt authoritatis veſtrę licẽtia ſit,
vt cum conſilio ſeruorum DEI de iſta ele-
ctione faciam, quod nobis in cõmune pro
Deo & pro Eccleſiæ vtilitate, vel fructu ſpi-
ritali & defenſiõe religionis optimum eſſe
videatur, vt conſenſum veſtrum habeam de
hoc facere, quod optimum videatur, & mi-
hi inſpirare dignetur Deus: quia hoc non
videtur poſſe fieri, ſi cõtrarius princeps fu- De ſcandalo
erit. Intereà quęrere & interrogare paterni- orto ex diſ-
tatis veſtrę conſilium debeo de quadã con- penſatione.
fuſione & ſcandalo prædicationis, quæ nu-
pèr ad nos veniens, mentem noſtram con-
turbauit, & ſacerdotibus eccleſiarum vere-
cundiam incutiebat: quia laicus quidam
magnæ perſonæ ad nos veniens, dicebat ſi-
bi ab Apoſtolicę ſedis pontifice ſanctę me-
moriæ Gregorio datam fuiſſe licentiam, vt
in matrimonium acciperet viduã auunculi
ſui, quæ & ipſa fuit vxor conſobrini, & illa
illo viuente diſceſſit ab eo, & iſti viro (qui
nunc eam accipere deſiderans, affirmat ſibi
licentiam datam) in tertio * genuculo pro- *gradu
pinqua illius eſſe dinoſcitur, & votum vouit
Deo caſtitatis, & velata fuit, & iterùm abie-
cto velamine maritata. Tale enim matrimo-
nium ſupradictus homo ab Apoſtolica ſe-
de ſibi affirmat eſſe conceſſum, quod non
æſtimamus verũ: quia ſynodus & Eccleſia,
in qua natus & nutritus ſui, id eſt in tranſ- Angliam
marina Saxonia, Lũdunenſis ſynodus quæ dicit.
inprimìs à diſcipulis S. Gregorij, id eſt, Au-
guſtino, Laurentio, Iuſto, Melito archiepi-
ſcopis conſtituta & ordinata fuit, talem co-
pulam & matrimonium, maximũ ſcelus &
inceſtum, & horribile flagitium, & damna-
bile piaculum fieri, ex authoritate ſanctæ
ſcripturę iudicabant. Quapropter paterni-
tas veſtra huius rei veritatem nobis indica-
re nõ dedignetur, vt Eccleſiæ ſacerdotibus
vel populo Chriſtião indè ſcãdala vel ſchi-
ſmata, vel noui errores nõ oriantur, & con-
creſcant. Et quia carnales homines idiotæ
Alemanni, vel Bauari, vel Frãci, ſi iuxta Ro-
manam vrbem aliquid fieri viderint ex his
peccatis, quæ nos prohibemus, licitum &
conceſſum à ſacerdotibus eſſe putant: &
dum nobis improperium deputant, ſibi
ſcandalum vitæ accipiunt. Sicut affirmant
ſe vidiſſe annis ſingulis in Romana vrbe, &
iuxta Eccleſiam ſancti Petri in die vel no-
cte, quandò Calendæ Ianuarij intrant, pa-
ganorum conſuetudine choros ducere per
plateas, & acclamationes ritu gentilium, &
cantationes ſacrilegas celebrare, & menſas
illa die vel nocte dapibus onerare, & nul-
lum de domo ſua ignem, vel ferramentum,
vel aliquid cõmodi vicino ſuo pſtare velle,

Dicunt quoquè, ſe vidiſſe ibì mulieres pagano ritu phylacteria & ligaturas, & in brachijs & in cruribus ligatas habere, & publicè ad vendendum venales ad comparandum alijs offerre. Quæ omnia, eô quòd ibì à carnalibus & inſipientibus videntur, nobis hìc improperium & impedimentū prædicationis & doctrinæ perficiunt. De talibus ait Apoſtolus, increpans: Dies obſeruatis & tempora, timeo nè ſinè cauſa laborauerim in vobis. Et S. Auguſtin° dixit: Nam qui prædictis malis, id eſt, caragis & diuinis & aruſpicibus vel phylacterijs, & alijs quibuslibet augurijs crediderit, etſi ieiunet, etſi oret, etſi iugiter ad Eccleſias currat, etſi largas eleemoſynas faciat, etſi corpuſculum ſuum in omni afflictione cruciauerit, nihil illi proderit, quandiù ſacrilegia illa non reliquerit. Nam ſi iſtas paganias paternitas veſtra ibì in Romana vrbe prohibuerit, & ſibì mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina eccleſiaſtica perficiet. Epiſcopi quoquè & presbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri & fornicatores acerrimi, quos in gradu epiſcopatûs vel presbyterij fornicationum filij nati arguunt, reuenientes ab Apoſtolica ſede, dicunt ſibi Romanum pontificem licentiam dediſſe, miniſterium epiſcopale in Eccleſia miniſtrare. Quos contra contendimus, quia Apoſtolicam ſedem nequaquàm contra decreta canonum audiuimus iudicâſſe. Hæc omnia, domine chariſſime, proptereà vobis nota facimus, vt veſtræ authoritatis reſponſum talibus dare poſſimus, vt per cautelam veſtræ doctrinæ oues Eccleſiæ non ſeducantur, ſed lupi rapaces commoti & ſuperati pereant. Intereà munuſcula parua vobis direximus, non quia digna ſunt paternitati veſtræ, ſed pro indicio charitatis, obedientiæ & deuotionis, id eſt, * vuilloſam vnam, & argenti & auri tantillum. Dextera Domini protegente, incolumem valere, & in Chriſto proficere beatitudinem veſtram in longitudinem dierum optamus.

Galta. 4. b

Serm. de tẽpore 241.

Te Deus * altiton° ſancta conſeruet in æde
Sedis Apoſtolicæ rectorē in tempora lōga.
Melliflua gratū populis doctrina per orbē,
Perficiatque Deo dignū pia gratia Chriſti.
Splēdida perficiat florēs ſua gaudia mater,
Atque domus Domini lætetur plebe fecunda.

❡ EPISTOLA ZACHAriæ ad Vuittam.

for. * epiſcopo ſanctæ

Marc. 16. e

DIlectiſſimo nobis Vuittæ * ſanctæ Eccleſiæ * Barbarenæ, Zacharias papa. Domino cooperante, & ſermonem confirmāte, ad dilatandam Chriſtianitatis legem, & orthodoxæ fidei tramitem ad docendū, iuxta quod prædicat ſancta hæc Romana (cui Deo authore præſidemus) Eccleſia, innotuit nobis ſanctiſſimus ac reuerentiſſim°

frater & coëpiſcopus noſter Bonifacius, nuper decreuiſſe & ordinâſſe ī Germaniæ partibus epiſcopales ſedes, vbì præeſt veſtra dilectio, & prouinciam in tres diuiſiſſe parochias: quo cognito, cum magna exultatiōe extēſis ad ſidera palmis, illuminatori & datori omnium bonorum Domino DEO, & ſaluatori noſtro Ieſu Chriſto gratias egim°, qui facit vtraque vnum. Flagitauit autem à nobis pro ſuis ſyllabis iam dictus ſanctiſſimus vir per Apoſtolicam authoritatem veſtras confirmari ſedes. Pro quo & nos ardenti animo & diuino iuuamine, ac authoritate B. Petri apoſtolorū principis, cui data eſt, à Deo & ſaluatore noſtro Ieſu Chriſto ligandi ſoluendiq; poteſtas peccata hominum in cælo & in terra, confirmamus, atq; ſolidas permanere veſtras epiſcopales ſedes ſancimus, intercedentes ipſius principis Apoſtolorum authoritate à pręſente omnibus & in futuras generationes, vt nullus audeat contra eandē veſtram venire ordinationem. quæ (dignante DEO) ex noſtra præceptione in vobis facta eſt: & hoc interdicētes, vt nullus audeat iuxta ſanctorum canonum traditiōem, ex alio epiſcopatu ibidèm tranſlatari aut ordinare epiſcopum, poſt veſtram de hoc ſeculo euocationem, niſì is, qui Apoſtolicæ noſtræ ſedis in illis partibus præſentauerit vicem. Sed nec vnus alterius parochias inuadere, aut eccleſias ſubtrahere præſumatis. Nam (quod non credimus) ſi quis ille fuerit, qui contra hanc noſtram pręceptionem temerario auſu venire tentauerit, ſciat ſe æterno DEI iudicio anathematis vinculo eſſe innodatum. Si q̃s verò Apoſtolica ſeruauerit ꝑcepta, & normā rectę & orthodoxę fidei fuerit aſſequutus, benedictiōis gratiam conſequatur. De cæterò petimus diuinā clementiam, vt confirmet & corroboret hoc, quod operatus eſt Dominus in vobis. Et charitas Dei, gratia, & pax vera ſit cum ſpiritu veſtro. Sanctiſſimi & dilectiſſimi nobis, toto conamine elaborate pro fide Chriſti, & ad miniſterium eius perficiēdum decertate, vt & cum egregio Apoſtolo mereamini dicere: Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui. De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quā reddet mihi Dominus in illum diem iuſtus iudex. Salutantes, vos in Dño valere optam°. Benè valete.

Ephe. 2. e

Matth. 16. b

1. Timo. 6.

Data Calendis Aprilis, imperante domino Conſtantino magno Imperatore, anno vigeſimoquarto, imperij eius anno ſecundo, indictione ſexta.

EPISTOLA ZACHAriæ ad Bonifacium epiſcopum.

REuerētiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio coëpiſcopo, Zacharias ſeruus ſeruorum DEI. Virgilius & Sodomus

viri religioſi, apud Baioariorum prouinciam degentes, ſuis apud nos literis vſi ſunt, per quas intimauerunt, quòd tua reuerenda fraternitas eis iniungeret Chriſtianos denuò baptizare. Quod audientes, nimis fuimus cõturbati, & in admirationem quãdam incidimus, ſi habetur, vt dictũ eſt. Retulerunt quippe, quòd fuerit in eadem prouincia ſacerdos, qui Latinam linguam penitùs iguorabat, & dum baptizaret, neſciẽs Latini eloquij, infringens linguam diceret, Baptiao te in nomine patria & filia & ſpiritu ſancta, ac ꝑ hoc tua fraternitas conſiderauit rebaptizare. Sed ſanctiſſime frater, ſi ille qui baptizauit, non errorem introducens aut hæreſim, ſed ꝑ ſola ignorãtia Romanæ loquutionis infringẽdo linguam, vt ſuprà fati ſumus, baptizans dixiſſet, non poſſum' cõſentire, vt denuò baptiaetur: quia (quod tua benè compertum habet ſancta fraternitas) quicunque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine patris & filij & Spiritusſancti, nullo modo rebaptizari debeat, ſed per ſolam manûs impoſitionem purgari debeat. Nam ſanctiſſime frater, ſi ità eſt, vt nobis relatum eſt, non ampliùs à te illis prædicentur huiuſmodi, ſed vt patres ſancti docent & prædicant, tua ſanctitas ſtudeat conſeruare. Deus te incolumem cuſtodiat reuerentiſſime frater. Data Calendis Iulij, imperante domino pijſſimo Auguſto Conſtantino à Deo coronato magno Imperatore, anno viceſimoſexto, imperij ei' anno quarto, indictione decimaquarta.

¶*EPISTOLA EIVSDEM ad Epiſcopos diuerſos.*

Dilectiſſimis nobis, Raginfredo Rhothomagẽſi epiſcopo, Rimberto Ambianenſi epiſcopo, Deodato Bellouacenſi epiſcopo, Helidio Nouiomẽſ epiſcopn, Fulgario * Tungrenſi epiſcopo, Dauid Coriſo* pitẽſ epiſcopo, Aethereo Cenomanẽſi epiſcopo, * Trenurardo Cameracẽſi epiſcopo, Burchardo Vuirtzburgẽſi epiſcopo, Genebando Laudunẽſi epiſcopo, Romano Meldenſi epiſcopo, Agilolfo Colonienſi epiſcopo, Heldo * Strasburgenſi epiſcopo, & cæteris epiſcopis, presbyteris, & etiàm diaconibus, cunctiſq́ue orthodoxis eccleſiarum Dei clericis Apoſtolicam doctrinam tenentibus, Zacharias diuina gratia * prędit us, Apoſtolicæ ſedis põtifex, ſeruus autem ſeruorũ Dei, in Domino ſalutẽ dicit. Gratias ago Deo patri omnipotenti, & Domino Ieſu Chriſto vnico filio ei', & Spirituiſancto, qui veſtra om̃ium corda inflammare dignatus eſt per diffuſam à ſe gratiam, vt in vnitate fidei & in vinculo pacis ambuletis, & ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper vos, dilectiſſimi mihi, & abundans gratia pacis & charitatis, vt ſitis vnum corpus ſpiritalis matris veſtrę ſanctę catholicę & Apoſtolicæ Dei Eccleſiæ, (in qua, Deo authore & diſpoſitore, quamuis tanto faſtigio viribus longè impares, præſumus) implentes illud propheticum dictum: Eccè quàm bonũ & quàm iucundum habitare fratres in vnũ. (Pſal.132.) Etenim etſi pro itineris longitudine quanquàm corpore ſumus abſentes, in ſpiritu tamen dilectionis ſemper ſumus vobis prę ſentes, habentes vos in viſceribus noſtris, & aſſiduè orantes, vt neus & Dominus noſter IESVS Chriſtus multo ampliùs confirmet corda veſtra, & corroboret in exhortationem euangelij in miniſterio quo fungimini, vt credita vobis pleps, vr̃is pijs admonitionib' adiutore Deo à diabolica fraude liberata, ſalua perſiſtat, voſq́ue mereamini de eorum animabus in diem Chriſti apportare lucrum. Scriptum quippe eſt: Filij ſapientiæ, eccleſia iuſturum: & natio eorum, obedientia & charitas. (Eccl. 3 c) Obſecro ergò vos, chariſſimi mei, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati eſtis, vt decet ſanctos, cum multa ſapientia, ſupportantes inuicèm in charitate, ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritûs in vinculo pacis & charitatis: (Ephe.4.a) quia finis pręcepti charitas eſt de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. (1. Timo.1.b) Gaudeo in vobis chariſſimi, quoniam fides veſtra & vnitas erga nos, precioſa eſt, & manifeſta non ſolùm coram Deo, ſed etiàm coram omnibus hominibus, (Roma.1.a) dum ad fautorem & magiſtrum veſtrum à Deo conſtitutum, beatum Apoſtolorum principem Petrum benigniſſima voluntate conuerſi eſtis. Laudabilis fides veſtra, & bona fama, quoniam id ipſum ſapitis, quod oportet ſapere. Et nunc (Deo cooperante) eſt aggegrata ſanctitas veſtra noſtræ ſocietati in vno paſtorali ouili. Et eſt nobis vnus paſtor, qui à paſtore paſtorum Domino Deo & ſaluatore noſtro Ieſu CHRISTO princeps Apoſtolorum, & noſter doctor eſt inſtitutus. Habetis itaque noſtra vice ad confirmandum dilectionem veſtram, & collaborandum vobis in Euangelio CHRISTI, ſanctiſſimum ac reuerentiſſimum Bonifacium fratrem noſtrum archiepiſcopum, apoſtolicę ſedis legatum, & vicem noſtram præſentantem. Sit ergò conſtantia veſtra aduersùs contentiones eorum, qui aduerſa ſapiunt, & non quæ Dei ſunt: & erit fortior petra conſtantia veſtra, ſicut ſcriptum eſt: (Matth. 10.c) Nè timueritis ab eis, neque terreamini à facie eorum, qui corpus occídunt, animam autem non poſſunt occídere. Quod autem in aure auditis, prædicate in lumine, illum timentes, qui poteſt corpus & animam occídere, & mittere in gehennam. Fratres mei, (2. Cor. 10.a) in carne ambulantes, nõ ſecundùm carnem militemus. Arma eñ militiæ noſtræ nõ carnalia, ſed potentia Deo ad deſtructionẽ munitionum, conſilia deſtruentes, & omnẽ exaltationem extollẽtem ſe aduersùs ſcienti-

Marginal notes: * Leodienſi. * Treguardo. for. * argẽtinenſi. for. * fretus.

am Dei, & in captiuitatem redigentes oẽm intellectum, & omnem cogitatiõem in obſequium Chriſti perducentes. Decæterò, Ephe.6.b fratres, conſortamini in Domino, & in poteutia fortitudinis eius. Pax vobis multa & gratia à Deo, & Domino noſtro Ieſu Chriſto miniſtretur. Amplectimur & oſculamur, àc ſi præſentes, charitatem veſtram in vnitatem ſpiritûs, in vinculo pacis & charitatis Chriſti. Deus vos incolumes cuſtodiat, dilectiſſimi nobis.

¶ Eiuſdem ad Bonifacium.

Reuerẽtiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio coëpiſcopo, Zacharias ſeruus ſeruorum Dei. Cùm nobis ſanctiſſimæ fraternitatis tuæ ſyllabæ delatæ fuiſſent, atq; per ſingula relegi feciſſemus, & reperiſſemus in earundem literarum tuarum ſerie, quòd peccatis noſtris facientibus, dum Dominici tritici ſemina quæreres elaborare ad augendam ſegetem ſpiritalem, ſubitò inimici ſuperſeminãt zizania, vt ſanctitatem tuam in bono opere impediant. Sed tua ſancta fraternitas inceſſanter orationi inſtet pariter cum fratribus, qui ſecum laborant, & ſpiritales ſarculos conſtruens, zizania eradicans, deportet ad comburendum, vt beatus Gregori⁹ papa: Bonum enim (inquit) opus nobis ſit in voluntate. nam ex diuino adiutorio erit in perfectione. His ità ſe habẽtibus, chariſſime frater, conſortare in Domino, & ipſe erit adiutor tuus. De incurſione autem gẽtium, quæ in tuis plebibus facta eſt, mœrẽdum nobis eſt. Sed hæc aduerſitas nullatenùs tuam fraternitatem conturbet, quia & Romana ciuitas ex accidentibus facinorib⁹ ſæpiùs eſt depopulata, & tamen omnipotẽtia ſua Dominus ex ſupernis eam dignatus eſt conſolari. Sed populis tibi commiſſis, reuerentiſſime frater, prædica ieiuniũ & ſupplicationes apud Dominum litaniarum, & ſupereminens eius clementia adiuuabit te. Te aũt (vt prædiximus) nullatenùs aduerſa perturbent, ſed in bono opere quod cœpiſti, nullo modo deficias. Nos verò, licèt immeriti & peccatores exiſtamus, noſtris precibus vel conſacerdotũ noſtrorum, inquantùm poſſumus, adiuuamus. De ſynodo autem congregata apud Francorum prouinciam, mediantibus Pipino & Carlomanno excellentiſſimis filijs noſtris, iuxta ſyllabarum noſtrarum commonitiõem, peragente noſtras vices tua ſanctitate, qualiter egiſſes cognouimus, & omnipotenti Deo noſtro gratias egimus, qui eorum corda confirmauit, vt in hoc pio opere adiutores exiſterent. & omnia optimè & canonicè peregiſti, tam de falſis epiſcopis & fornicarijs & ſchiſmaticis, quamque etiàm & in reliqua nomine ſacerdotibus, contra canonum inſtituta agentibus, vel contra catholicam oẽi & Apoſtolicam Eccleſiam, de quibus ſecũdùm tuam relationem per ſingula reſpondemus. De eo nanque, quod ſuggeſtiſti, ꝙ elegerunt ciuitatem vnam omnes Francorum principes contingentem vſque ad paganorum fines, & partes Germanicarũ gentium, vbì antè prædicâſti, quetenùs ibì ſedẽ metropolitanã perpetuo tempore habere debeas, vt indè cæteros epiſcopos ad viam inſtrueres rectitudinis, & pòſt tui ſucceſſores perpetuo iure poſſideant, hoc quod decreuerunt, læto nos ſuſcipimus animo, eò quòd ex Dei nutu factum eſt, vel ſi quidem falſi ſacerdotes & ſchiſmatici hoc impedire conati ſunt, quorum vanum agonẽ Dominus diſſipabit, & illa faciet ſtabilita, q̃ ſanctorum patrum ſtatutis cõueniunt concordare. Et quia tibi ipſi principes Francorum in hoc etiàm adiutores extiterunt, retribuat illis omnipotẽs Deus viciſſitudinis præmium, & innumera largiatur bona. Nam ſimiliter de illo falſo epiſcopo, quẽ dixiſti adulterati clerici & homicidæ filium ac in adulterio natum, & abſque diſciplina nutritũ, & cætera mala & horribilia, quæ per ſingula enarrâſti, ac per hoc, & ſui ſimiles ſacerdotes conſecrauit, de hoc meminit tua reuerẽda fraternitas, quod tribus iam vicibus ſcripſimus, vt nullus homicida, nullus adulter, nullus fornicator ſacrum miniſterium debeat attrectare, ſed neque pœnitens, aut talis, qualem ſacri canones prohibent eſſe ſacerdotem. De baptizatis ab illo, ſeu eccleſijs conſecratis requirit tua fraternitas: ſi aut eccleſias in nomine Trinitatis cõſecrauit, aut paruulos ſimiliter baptizauit, dum ſacerdotio fungebatur: & ſic & conſecratio eccleſiarum, & paruulorum baptiſma ſit cõfirmatum. Et hoc pariter ſuggeſſiſti, quòd illi qui à te proiecti ſunt, ſacerdotes, à nobis abſolutos ſe apud Frãcorum prouinciam diuulgent, quòd tua ſancta fraternitas nullo modo credat: q̃a (quod impoſſibile eſt) ſi hoc feciſſemus, tuę charitati p̃ noſtras indicâſſemus literas. Sed hoc quod impoſſibile eſt, nullo modo credas, quia non aliud prædicamus, & aliud agimus aut dirigimus, vt illi garriunt: ſed auxiliante Deo, illud quod p̃dicamus, finetenùs obſeruãdum cenſemus. Hoc autem ſanctitatem tuam firmiſſimè vt teneas, hortamur, vt ſanctorum patrum inſtitutis & conſultis ſacrorum canonũ omnimodò obſequi debeas, quia nos nullatenùs aliud prædicamus, & aliud agimus. Nam & de eo, quod obſecrâſti, vt Francorum principibus ſcriberemus, vel cæteris Francis: vt petiſti, eis per ſingula ſcripſimus, vt tibi & amici ſint, & adiutores in Dominico opere exiſtant. De cenſu verò expetẽdo, eò quòd impetrare à Frãcis ad reddẽdũ eccleſijs vel monaſterijs nõ potuiſti aliud, q̃ vt vertẽte anno ab vnoquoq; cõiugio ſeruorum xij. denarij reddant: & hoc, gratias Deo, q̃a potuiſti impetrare, & dum Dñs donauerit quietam,

Ea eſt Moguntia.

tem, augebuntur & luminaria ſanctorum,
pro eo quòd nunc tribulatio accidit Sarra-
cenorum,Saxonũ vel Friſonũ, ſicut tu ipſe
nobis innotuiſti. De eo nanq; quod inter-
rogâſti, quòd illi qui depoſiti ſunt pro ca-
pitalib⁹ peccatis de gradu ſacerdotali, dum
eos reperiſſes adulteros aut homicidas, vt
nec ſacerdotes, nec clerici eſſe poſſint, nec
ſub pœnitentia monachi eſſe volunt:ſed p-
gentes apud palatium regis Francorum, ro-
gant vt eis loca tribuat eccleſiarum vel mo-
naſteriorum, vt laicam vitam viuant, & di-
ſpergẽtes ſanctorum loca. Sed & de hoc pa-
riter,qualiter fieri debeat,Francorum prin-
cipibus commonentes direximus. In alia
quippe tua Epiſtola reperimus contineri
omnia, quæ contra te egerant ſalſi & ſchi-
Aemuli S. ſmatici Epiſcopi Aldebertus & Clemẽs,per
Bonifacij. quæ omnia acta ipſorum & impijſſimũ er-
rorem ſigillatìm indicâſti. Nos verò con-
gregatis fratrib⁹ & cõſacerdotibus noſtris,
eorundem prauorum ſceleratiſſima acta in
eorum pręſentia relegi fecimus: & dum no-
bis coram concilio relecta fuiſſent, pio ſtu-
dio oẽs eadem ſchiſmatica dogmata ipſo-
rum,atque iniquiſſimas traditiones,ſeu ſce
leratiſſimam vitam, quam ſibi Aldebertus
conſcribere fecit,damnauerunt,& vna voce
exclamauerũt,vt igne cremarẽtur. Sed nos
hoc non rectum iudicauimus, pro eo quod
ad reſeruandũ,ſiue ad in æternum eos con-
demnandum,in ſcrinio ſanctæ Eccleſiæ re-
ſeruanda mandauimus, conſcribentes ipſi
dignam ſententiam, cuius inſtrumẽta acti-
onis ad tuam direximus frater ſanctitatem,
vt relecta in prouincia Francorum omnis
ſchiſmaticus audiẽs,taliter à ſancta Dei ca-
tholica & Apoſtolica Eccleſia iudicatum, à
ſenſûs ſui prauitate reſipiſcat. In tertia nan-
que tua epiſtola intimâſti nobis de alio ſe-
ductore, nomine Geolebo, qui anteà epi-
ſcopali honore fungebatur. Sed quia ſinè
*ad cuinſcunque conſultu*apud nos properat,
dum aduenerit, vt Domino placuerit, fiet.
Tua autem reuerentia (vt auxiliante Domi-
no cœpit) vice noſtra volumus vt omni an-
no apto tempore in Francorum prouincia
concilium debeat celebrare, vt frequentia
ſacerdotum,ſiue inſtitutis ſacrorum cano-
num mediantibus,illic quid aduerſum nul-
lo modo audeat pullulare: ſed magìs Eccle-
ſiæ DEI vnitate, & diſciplina eccleſiaſtica
atq; apoſtolica vbiquè in illis partibus di-
latata, cunctæ populorum turbæ etiàm in
occiduis partib⁹ veri catholici eſſe poſſint,
& non ampliùs per falſos ſacerdotes errori-
bus inuoluti demergãtur in interitũ. Dum
verò concilium aggregaueris, ſi tua frater-
nitas conflictum habeat cum metropolita-
nis,quos confirmauimus. De eo quod di-
xiſti,vt nullus ſinè commendatitijs epiſto-
lis ſuſcipiatur, etiàm & pro hoc ipſo & pro
omnibus, Francorum principibus commo-

nitionis direximus literas, vt iam ſuperiùs
fati ſumus. De ciuitate nanque illa,quæ nu-
pèr Agrippina vocabatur,nunc verò Colo- Agrippina quondam,
nia,iuxta petitionem Francorum noſtræq; nunc Colo-
authoritatis præceptũ, nomini tuo metro- nia, metro-
polim confirmauimus, & tuæ ſanctitati di- polis con-
reximus, pro futuris temporibus ad eiuſdẽ firmatur.
metropolitanæ eccleſiæ ſtabilitatem. Deus
te incolumẽ cuſtodiat, reuerẽtiſſime & ſan-
ctiſſime frater. Data pridiè calendas Nouẽ-
bris, Imperante domino pijſſimo auguſto
Conſtantino à Deo coronato magno impe
ratore,anno vigeſimoſeptimo,imperij eius
quinto anno,indictione decimaquarta.

¶EPISTOLA EIVSDEM *Zachariæ ad Bonifacium.*

SAnctiſſimo & reuerẽtiſſimo fratri Bo-
nifacio coepiſcopo,Zacharias epiſcop⁹
ſeruus ſeruorũ Dei. Benedictus Deus pa-
ter Domini noſtri Ieſu Chriſti,qui diſperſa
congregat,& congregata cõſeruat, augetq;
fidem & fiduciam ſeruis ſuis ad prędicandũ
verbum euangelij Ieſu Chriſti Domini no-
ſtri,cum eodẽ patre & ſpirituſancto in vni-
tate viuente in ſecula ſeculorum: ipſi gloria
& laus, qui adiutor & protector eſt in ſe cre
dentibus. Ipſe enim dixit: Qui credit in me, Ioan.11.c
vita viuet, & non morietur: quoniam ego Ioan.14.a
ſum via,veritas & vita. Laudamus & ſuper-
exaltamus ſanctum nomẽ eius, læti & gau-
dentes per harum gerulos, & ſanctæ frater-
nitatis tuæ literis allatis, ſuperſtitem in hac
vita & in Domino te valere cognoſcentes,
petentes immẽſam Dei noſtri diuinitatem,
vt ad prędicandum multò ampliùs euange-
lij atque ſanctæ fidei eius ſacramẽtum, lon-
gæuum te ſeruet, ſuaque protectione te mu
niat,& ab aduerſantium inſidijs piè miſerã-
do cuſtodiat. Suggeſſit itaq; ſancta frater-
nitas tua in ſuis apicib⁹, quòd præceſſor no 11.q.3.quod
ſter beatæ memoriæ Gregorius, huius ſan- prædeceſſor
ctæ ſedis Apoſtolicæ præſul,dum ad prædi-
candum verbum Euangelij tuã miſiſſet fra-
ternitatem in Germaniæ partibus,& genti-
bus illis paganis verbo pollicitationis te eſ- illã verbo
ſe*munitum,ità vt orthodoxos epiſcopos, à te ...
presbyteros, vel quoſcũque reperire potu- nitam,
iſſes,in verbo exhortationis perfectos am-
pliùs cõfirmares, & eis cõmunicares, quod
& factum eſt. Si quos verò ſeductores epi-
ſcopos, aut pſeudopresbyteros, vel quoſ-
cunque à recto fidei tramite deuiãtes repe-
riſſes, nulla tibi cum eis eſſet communio.
Quod te (Deo ſolatiante) vſque ad pręſens
ſpiritaliter ſeruâſſe confeſſus es,vel ſi omni-
nò *propter principalem & humanum fa- *per
uorem gentis Frãcorum, dum eos acceſſiſ-
ſes corporaliter,abſtinere nõ valuiſti,cogẽ-
te neceſſitate eccleſiarũ Dei,tñ in eorũ con-
cilio & cõſenſu communiõis, anima tua nõ
eſt coinquinata. Itaq; ꝓpter hoc, quòd cũ eis
conuer-

conuerſatus es, non conſentiens iniquitati
eorum, nullum tibi eſt detrimẽtum coram
Deo. Te enim prædicante, ſi obedirẽt, ſal-
ui eſſent. Sin autẽ in iniquitate ſua perma-
nent, ipſi peribunt. Tu autem, iuxta pro-
Ezech.33. phetæ dictum, ſaluâſti animam tuam. De
Epiſcopis autem & pallijs Francorum ſcri-
pſiſti, quòd iuxta promiſſiõem ſuam non-
dum impleuerunt. Qui ſi impleuerint iuxta
verbum ſuum, habebunt ex eo laudem. Sio
verò aliter egerint, ipſi videbunt. Nos enim
Matth.10.d (diuina gratia largiẽte) quod gratis accepi-
mus, gratis damus. Tua quidẽ propter hoc
benigna volũtas à nobis ſuſcepta eſt. Igitur
Fuldã dicit, ni fallor. & hoc petiſti, monaſterium in vaſtiſſima ſo-
litudine & in medio gentium, quibus præ-
dicas, conſtitutum, & à te fundatum, atque
in honore Saluatoris Dei noſtri dedicatũ,
vbi etiàm & monachos ſub regula beati Be
nedicti degere ordinâſti: hoc, inquã, vene-
rabile monaſterium petiſti nomini tuo pri-
uilegio ſedis Apoſtolicæ muniri. Quod vo-
tis tuis acquieſcẽtes, ordinauimus iuxta pe-
titionem & deſiderium tuum. Cógruit enĩ,
diuini miniſterij prædicatorẽ optimumq́;
miniſtrum ad deſiderata pertingere, & cœ-
ptum bonum opus vſque in finem perfice-
Matth.10.e & 24. Lucæ 12.e re, ſicut ſcriptum in Dominico præcepto:
Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſal-
uus erit. Et beatus ſeruus ille, quem, cùm ve-
nerit Dominus, inuenerit ſic faciẽtem: ete-
nim ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.
Intereà prędictus tuus gerulus Lul, cum cę-
teris ſuis concomitibus, quæ iniuncta ſue-
runt à tua fraterna ſanctitate, tam in verbo,
*ſcripto quamq́ue *præſcripto, om̃ia liquidiùs ſug-
gerẽtes, innotuerũt, de quibus tam in ver-
bo reſponſum dantes & præſcripto, tuæ re-
miſimus fraternitati. Continebant enim ca
pitula in pitacio ab eis porrecto, quæ inſe-
riùs annexa ſunt, de quibus flagitâſti à no-
bis, quæ recipiẽda, quæ reſpuenda ſunt. In-
primis de volatilib⁹, i. graculis & corniculis
atq; ciconijs, q̃ omninò cauẽdæ ſunt ab eſu
Chriſtianorum, etiàm & fibri atq; lepores,
& equi ſyluatici multo ampliùs cauendi. at-
tamen ſanctiſſime frater, de omnibus ſcri-
pturis ſacris benè compertus es. De igne au
tẽm paſchali, quod inquiſiſti, à ſanctis pri-
ſcis patribus, ex quo per Dei & Domini no
ſtri Ieſu Chriſti gratiam, & precioſo ſangui-
*ante paſcha ne ei⁹ eccleſia dedicata eſt, quinta feria *pa-
ſchæ, dum ſacrum chriſma conſecratur, tres
lampades magnæ capacitatis, ex diuerſis cã-
delis eccleſiæ oleo collecto, in ſecretiori ec-
cleſiæ loco ad figurã interioris tabernaculi
inſiſtente, indeficienter cum multa diligen-
tia inſpectæ ardebunt, ità vt oleum ipſum
ſufficere poſſit vſque ad tertium diem. De
quibus candelis ſabbato ſancto pro fontis
ſacri baptiſmate ſumptus ignis per ſacerdo
tem renouabitur. De cryſtallis autem (vt aſ-
ſeruiſti) nullam habemus traditionem. De
his q̃ regio morbo vexanẽ, inq̃ſiſti, ſiue ho-
mines ſiue equi ſint, quid faciendum ſit de
illis. Si homines ex natiuitate, aut ex genere
huius morbi ſunt, hi extra ciuitatẽ * comi- for. *commorati
tari debebunt, ad eleemoſynam verò acci-
piendam à populo non deuitari. Si autem
contigerit magnum vel paruum, non nati-
uitate, ſed ſuperueniente ægritudine, vexa-
ri: non eſt proijciendus, ſed, ſi poſſibile eſt,
curãdus. Attamen in eccleſia, dum ad com-
munionem venerit, poſt omnium ſuppleti-
onem erit ingreſſurus ad participandũ mu-
nus. Equi verò, qui præſato morbo fuerint
coinquinati, ſi curari nnn valuerint, in pu-
teis & foueis proijciendi ſunt, nè eiuſdem
morbi contagione cæteri coinquinentur.
De animalibus autem, quæ à fureoribus, id
eſt, rabidis lupis & canibns fuerint lacerata,
oportet ea à cæteris ſeparari, nè per furẽtes
& mordentes, cętera coinquinentur. Quòd
ſi pauca ſnnt, vt ſuprà dixim⁹, in fouea pro-
ijcienda ſunt. Nam & inquiſiuit fraternitas
tua, ſi liceat ſanctimõialibus fœminis, quẽ-
admodùm viris, ſibi inuicèm pedes ablue-
re, tam in cœna Domini, quamq́ue in alijs
diebus. Hoc Dominicum præceptum eſt, Ioan.13.b
quod qui per fidem impleuerit, habebit ex
eo laudem. Etenim viri & mulieres vnũ De-
um habemus, qui in cęlis eſt. Pro benedicti-
onibns autem, quas faciunt Galli, vt nóſti
frater, multis vitijs variantur. Nam non ex
Apoſtolica traditione hoc faciunt, ſed p̃ va-
nam gloriam hoc operàntur, ſibi ipſis da-
mnationem adhibentes, dum ſcriptum eſt: Galat.1.d
Si quis vobis euangelizauerit p̃ter id quod
euangelizatum eſt, anathema ſit. Regulam
catholicæ traditionis ſuſcepiſti frater aman
tiſſime. Sic omnibus prædica, om̃esque do-
ce, ſicut à ſancta Romana (cui Deo authore
deſeruím⁹) accepiſti Eccleſia. Inquiſiſti eti-
àm & hoc, ſi ante trigeſimum annum liceat
ſacerdotem ordinari. Bonum & cõgruum,
chariſſime frater, ſi fieri & inueniri poteſt,
vt p̃fectæ ætatis & boni viri teſtimonij iu-
xta ſacrorum canonum inſtituta, ordinen-
tur ſacerdotes. Si autem minimè reperiunẽ,
& neceſſitas expoſcit, à viginti quinque an-
nis & ſuprà, Leuitæ & ſacerdotes ordinenẽ,
quemadmodùm in lege Domini contine- Di 78. Si 30. annorum.
tur. De Milone autem & eiuſmodi ſimilib⁹, Num.8.d
qui eccleſijs Dei plurimùm nocent, vt à tali 2.Tim.4.a
neſario opere recedant, iuxta Apoſtoli vo-
cem, oportunè, importunè prædica. Si ac-
quieuerint admonitionibus tuis, ſaluabunt
animas ſuas. Sin verò, ipſi peribunt obno-
luti in peccatis ſuis. Tu autẽ qui rectè præ-
dicas, non perdes mercedem tuam. Nam &
hoc inquiſiſti, poſt quantũ temporis debet
lardum comedi. Nobis à patribus conſtitu-
tum pro hoc uon eſt. Tibi aũt petenti con-
ſilium præbemus, quòd non oporteat illud
mandi, priuſquàm ſuper ſumo ſiccetur, aut
igne coquatur. Si verò libet, vt incoctũ mã-
duce-

ducetur, poſt paſchalem feſtiuitatem erit manducandum. Epiſcopus autem condemnatus, de quo inquiſiſti, qui impugnator & fornicator exiſtit, atque res eccleſiæ poſt degradationem ſibi vendicare nititur, hic omninò ac deteſtabiliter reſpuendus eſt.
1.Cor.6.c (Quæ enim portio infidelis cum fideli? Aut quæ communio Chriſti ad Belial?) hunc & ſanctorum patrum traditiones & ſanctorũ canonum inſtituta condemnauerunt. De ordinatione etiàm presbyterorum & diaconorum, cogente neceſſitate & paupertate, rogantium non legitimis temporibus & diebus à te promoueri, ſi aliquam haberes ex hoc offenſionem, inſinuáſti. dicimus autem tibi frater, benè nôſti, quòd ſacri canones docent aptis temporibus ſacerdotes ordinandos. Attamen in eo quod à te propter zelum ſidei actum eſt, à Domino Deo noſtro indulgẽtiam poſtulemus. De cenſu autem eccleſiarum, id eſt, ſolidum de *caſſata ſuſcipe, & nullam habeas hæſitationẽ, dum ex eo poteris eleemoſynam tribuere, ac in Chriſti pauperes partiri, & opus perficere ſacrarum eccleſiarum iuxta canonum inſtituta. Si quos verò presbyteros, qui de laicis promoti fuerint, & anteà criminalibus cauſis obuoluti, celantes peccatum ſuum, ordinati ſunt, poſtmodùm verò & manifeſtata eſt eorum iniqua actio, hos ſacerdotali habitu priuatos pœnitentiæ ſubmitte. Non enim odit deus peccantem & confitentem, ſed peccantem & negantem. Nam & hoc flagitáſti à nobis, ſi licet perſecutionem paganorum fugere, an non. Et pro hoc frater ſalutare conſilium damus. Si fieri poteſt, & locum inueneris, inſta ad prædicandum illis. Si autem ſupportare non valueris eorum perſecutionem, habes præceptum Dominicum, vt in aliam ingrediaris ciuitatem. Nam
Matth. 10.c
& hoc inquiſiſti, quid fiendum ſit de excõmunicato epiſcopo, & Apoſtolicam authoritatem negligente. Hic deteſtabilis eſt coram Deo & hominibus, cui cõdemnato incondemnatus non communicabit. Ipſi enĩ condemnabuntur & in die iræ & reuelationis domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti,
Matth. 25. cùm ſederit ad iudicandum gen' humanũ,
Iacob.4.b ſicut ſcriptum eſt: Superbis ego reſiſtam, dicit Dominus. Etenim de Sclauis Chriſtianorum terram inhabitantibus, ſi oporteat cenſum accipere, interrogáſti frater. Hoc q. dem conſilio non indiget, dum rei cauſa eſt manifeſta. Si enĩ ſinè tributo ſederint, ipſam quandoquè propriam ſibi vindicabũt terram. Si verò tributum dederint, nôrunt dominatorem ipſam terrã habere. Nam & hoc flagitáſti à nobis ſanctiſſime frater, in ſacri canonis prædicatione quot in locis cruces fieri debeant, tuæ vt ſignificemus ſanctitati. Votis aũt tuis clementer inclinati, in rotulo dato Lul religioſo presbytero tuo, p loca,
*quot ſigna ſanctę crucis, *quãti fieri debeãt, inſi-

TOM.3.

ximus. His aũt ità ſe habẽtibus, Dñi deprecamur clementiã, licèt peccatores, vt ſuo te muniat & cõfortet auxilio, nóſque annuat proſperitatis tuę ſemp læta ſuſcipere nũcia. Deus te incolumẽ cuſtodiat reuerẽtiſſ. frater. Data 2. Nonas Nouẽbris, imperãte dño pijſſimo Auguſto Cõſtantino, à Deo coronato magno Impatore, anno trigeſimo, imperij ei' anno vndecimo, indictiõe quarta.

¶EPISTOLA ZACHARIAE *Papæ ad Bonifacium Epiſcopum.*

REuerẽtiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio epiſcopo, Zacharias ſeruus ſeruorum Dei. Suſceptis ſanctiſſimæ fraternitatis tuæ literis per Deneardum religioſum presbyterum tuum, quia ſoſpitẽ te (vt ſemp cupimus) eſſe cognouimus, omnipotenti ac miſericordiſſimo Deo noſtro magnas retulimus gratias, qui tibi in omnibus bonis ꝓſperari dignatur. Magnam enim in cordib' noſtris infundis lætitiam, quotiès nobis ſanctitatis tuę ſcripta mittuntur, quandò reperimus quæ ad ſalutem reſpiciũt animarum, dum quotidiè in gremio ſanctæ matris Eccleſiæ per tuam prędicationem noui populi adduntur, vbi & tres epiſcopos per loca ſingula ſecundùm ſeriẽm ſyllabarum tuarũ te ordináſſe cognouimus, qui eidem populo, quem ſibi Dominus Deus noſter per tuam ſanctitatem aggregare dignatus eſt, prę- eſſe debeant: & petiſti, vt per authoritatem noſtræ ſedis, epiſcopales ibidem ſedes firmẽtur. Sed tua ſancta fraternitas pertractet maturè, & ſubtili conſideratione diſcernat, ſi expedit, aut ſi loca vel populorum turbæ talia eſſe probanẽ, vt epiſcopos habere mereantur. Memineris enim, quid in ſacris ca- Diſt 80. per
nonibus præcipimur obſeruare, vt minimè totum.
in villulas vel in modicas ciuitates epiſcopos ordinemus, nè vileſcat nomen epiſcopi. Sed nos tuis ſynceriſſimis atque nobis dilectis ſyllabis prouocati, quæ ꝓpoſuiſti, abſque mora concedi patimur, & ſtatuimus per Apoſtolicam authuritatem epiſcopales illic eſſe ſedes, quæ per ſucceſſionem epiſcopos mereantur, & populis præſint, atque in quibus verbum prædicationis ſubiectis inſinuẽt, id eſt, in caſtello quod dicit Wirtzburg/ & alterum in oppido quod nominatur *Buraburg/ tertium in loco qui dicitur *Bamburg
Erphesfurt/ ità vt nulli poſt hæc liceat cuiquã hæc quæ à nobis ſancita ſunt, quoquo modo violare, quæ authoritate beati Petri apoſtoli firma eſſe decreuimus. De eo autẽ, quod intimáſti nobis, quòd te Carlomannus filius noſter ad ſe rogauit accedere, vt in vrbe regni Francorum, in ſua ditione ſiue poteſtate conſtituta, ſynodum celebrare debeas, eò quòd omnis eccleſiaſtica regula ſiue diſciplina ab eadem prouincia funditùs abolita eſt, quod nimis *mœrẽdum eſt, *mirandum

D quòd

quòd per ſpatia temporum ibidèm ſyno-
dus ſacerdotum minimè celebraretur. Vn-
dè neque quid ſit ſacerdotium, neque quid
fiat ab eis, qui ſe ſacerdotes exiſtimant, co-
gnoſcitur. Sed dum iuuante DEO, quæ à
præſato filio noſtro promiſſa ſunt, ad effe-
ctum perducta fuerint, tuaque fraternitas
memorato concilio conſederit, cum eo-
dem excellentiſſimo viro, ſi quos repererit
epiſcopos, presbyteros, aut diaconos con-
tra canones vel ſtatuta patrum exceſſiſſe, id
eſt, in adulterio, vel ſi plures vxores habue-
runt, aut ſi ſanguinem Chriſtianorum ſiue
paganorum effuderunt, vel etiàm alijs ca-
pitulis, quibus canonibus obuiàſſe eos re-
pererit tua ſanctitas, nulla ratione Apoſto-
lica authoritate permittat ſacerdotio ſun-
gi: quia tales à ſuo proprio ore ſalſi nomi-
nantur ſacerdotes, & peiores ac deteriores
ſecularibus eſſe noſcũtur, qui ſe neq; à for-
nicatiõibus, neque à nefarijs matrimonijs
abſtinẽt, neq; ab hominũ ſanguinis effuſi-
one man[9] ſeruãt innoxias. Quales ſe eſſe ſa-
cerdotes exiſtimant, aut quid indè ſentiũt,
dicente deo: Sacerdotes mei ſemèl nubant?
1. Tim. 3. a Et Apoſtul[9], vnius vxoris virum, &c. & hoc
ante ſuſceptum ſacerdotiũ vti licitum eſt.
Nam à die ſuſcepti ſacerdotij etiàm ab ipſo
ꝓprio cõiugio prohibẽdi ſunt. Quomodò
*deſiderãt, ſacerdotio fungi *conſiderant, qui talibus
ſceleribus inuoluti eſſe mõſtrantur, vt neq;
ſeculares fideles his facinoribus obuolutos
optemus? Quomodò non pertimeſcunt di-
uina myſteria cõtingere? aut quomodò ad
orãdum pro peccatis populi accedere præ-
ſumunt, dum ſacri canones neque purum
clericum, cui ſacerdotium non eſt, ſecundis
copulari nuptijs pręcipiunt? Iſti enim econ-
trariò non ſolùm poſt ſuſceptum ſacerdo-
tium ſe abſtinere ab vna vxore nolunt, im-
mò luxuria obuoluti, peiora ſecularium ſce-
lera committunt, vt plures vxores habere ꝓ-
ſumant, quibus neque vnam conceſſum eſt
poſt ſuſceptum miniſterium attrectare. Sed
iſta paruipendentes, atque Deum ad iracũ-
diam prouocantes, maiora committunt fa-
cinora, dum proprijs manibus Chriſtianos
atque paganos homines necant. Et fit, vt q-
bus in remiſſionem peccatorum debuerũt
lauacrum regenerationis impendere, atque
Chriſti ſacramentum donare, nè in æternũ
perirent, eorundem ſacrilegis manibus ipſi
extinguãtur. Quis enim ſapiens habẽs cor,
eos æſtimet ſacerdotes, qui neq; à fornica-
tionibus abſtinent, neque ab effuſione ſan-
guinum manus ſeruant innoxias? Quisve
eorum ſacrificijs Deum credit eſſe placatũ,
Pſal. 5. dicente propheta: Virum ſanguinum & do-
loſum abominabitur Dominus? Iſti nanq;
(vt præmiſi) nè ſacerdotio fungi patiantur,
neque diuina cõtingere myſteria, commo-
nemus. Quicquid verò aliud (vt dictum eſt)
eos cõtra eccleſiaſticam regulam exceſſiſſe
repereris, canones ſiue inſtituta patrum prę
manibus habeto: iuxta quod in eis edoctus 7. q. 1. De eo,
fueris, diſcerne. De eo autem, quòd tibi ſuc autem. Vel
ceſſorem conſtituere dixiſti, & te iubente, Petiſti vt cũ
in tuo loco eligatur epiſcopus, hoc nulla ra noſtro.
tione concedi patimur: quia cõtra omnem
eccleſiaſticam regulam, vel inſtituta patrũ
eſſe monſtratur. Sed volumus, vt tibi mini-
ſtret, & ſit in Euangelium Chriſti adiutor,
dicente Apoſtolo: Si quis benè miniſtraue- 1. Tim. 3. e
rit, gradum ſibi bonum acquiret. Nimìs enĩ
repræhenſibile manifeſtum eſt, vt te viuen-
te, tibi alium ſubſtituamus. Sed hoc cõmo-
nemus, vt quandiù te diuina iuſſerit clemẽ-
tia ſupereſſe, ſinè intermiſſione orare non
ceſſes, vt tibi Deus illũ ſucceſſorẽ concedat,
q ei poſſit eſſe placabilis: & populũ, quẽ ad
ſuam gratiã p veſtræ ſanctitatis induſtriam
vocare voluit, irreprehenſibiliter regere vale-
at, atq; ad viã vitæ elaboret pducere. Nam
quomodò hæc, q̃ popoſciſti, ſi & volueri-
m[9], cõcedere poſſumus, dũ nos fragiles ho-
mines exiſtentes, & ſub conditione mortis
cõſtituti, ignorãtes quid ſuperuentura dies
pariat, nõ valẽtes inueſtigare q de nobis pri
or de pſenti ſeculo migret? Sic autem & eũ- 7 q. 1. Petiſti
dem diuina voluerit clementia poſt tui di- vt cum no
em trãſitũs ſupereſſe, ſi eum aptum cogno-
ueris, & in tua voluntate fuerit definitum,
ea hora qua te de præſenti ſeculo migratu-
rum cognoueris, pſentibus cunctis tibi ſuc-
ceſſorem deſigna, vt huc veniat ordinãdus:
hoc nulli alij concedi patimur, quod tibi
(charitate cogẽte) largiri cenſuim[9]. De illo
nanq;, q viduã auũculi ſui, quæ & ipſa fuit
vxor conſobrini ſui, & ſacrũ velamẽ habere
mõſtrata eſt, & à beatæ memoriæ pdeceſſo-
re noſtro ſibi licentiam cõceſſam eſſe diuul-
gauit, vt eam in pernicioſo matrimonio aſ-
ſumere debuiſſet, (abſit hoc, vt prædeceſſor
noſter ità præciperet: nec enim ab Apoſto-
lica ſede illa diriguntur, quæ contraria eſſe
patrum ſiue canonum inſtitutis perhibeu-
tur) admonere, adhortari, increpare eos fra
ter nè ceſſes, quatenùs à tali ſcelesto recedãt
matrimonio, vt non in æternum pereant.
Reminiſcãtur enim ſe Chriſti ſanguine eſſe
redemptos, & non ſpontè ſe contradãt (niſi
ab ipſo receſſerint inceſto matrimonio) di-
aboli poteſtati, ſed magis *illi Deo & Chri- *ipſi
ſto filio eius, ſpirituiſancto quoquè, in cui[9]
nomine ab illius antiq hoſtis erepti ſunt po
teſtate. Elabora nanq; ſanctiſſ. frater in eis,
quia ſcriptũ cognoſcis: Qui cõuerti fecerit Iacob. 5. d
peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit ani-
mã ei[9] à morte, & ſuorũ operit multitudinẽ
peccatorũ. Nam & nos ei pro hoc cõmoni-
toria ſcripta direximus. De Calẽdis verò Ia-
nuarijs, vel cæteris augurijs, phylacterijs &
incantatiõibus, vel alijs diuerſis obſeruati-
onib[9], q̃ gẽtili more obſeruari dixiſti apud
beatum Petrũ apoſtolũ, vel in vrbe Roma,
hoc à nobis & oĩbus Chriſtianis deteſtabi-

le & perniciosum eſſe iudicamus, dicente Deo: Non augurabimini, nec obſeruabitis ſomnia. (Leuit. 19. f; Num. 23. d) Et iterùm: Non eſt auguriũ in Iſrael, nec obſeruatio in domo Iacob. Itá & à nobis cauendum eſſe cenſemus, vt nullis augurijs vel obſeruationibus attendamus, qa omnia hæc abſciſſa eſſe à patribus ſumus edocti. Et quia per inſtigationem diaboli iterùm pullulabant, à die qua nos inſtit diuina clemẽtia (quanquàm immeriti exiſtamus) Apoſtoli vicem gerere, ilꝰ ò om̃ia hæc amputauimus. Pari etenim modo volumus tuam ſanctitatem populis ſibi ſubditis prædicare, atque ad viam æternæ perducere vitæ. Nam & ſanctæ recordationis prædeceſſoris atque nutritoris noſtri Domini Gregorij papę conſtitutione om̃ia hęc piè ac fideliter amputata ſunt, & alia diuerſa quàm plura, quæ diabolo ſuggerente pullulabant in Chriſti ouili, cuius inſtrumenta pro illius populi ſalute dirigere maturauimꝰ. Nam & de ſacerdotibus illis, qui falſa opinantur, qui etiàm adulteri & fornicatores probantur, & ſibi ab Apoſtolica ſede indultum eſſe, & econtrariò ſibi licentiam prædicationis largitam eſſe, hoc nulla ratione credat tua ſancta fraternitas, ſed ſimiliter in eis canonicam exercere vindictam, quemadmodùm de his, de quibus ſuperiùs à nobis edoctus monſtraris. nõ enim aliud te agere volumꝰ, præterquàm quæ ſacri pręcipiunt canones, vel etiàm ab hac Apoſtolica ſede inſtructus eſſe dinoſceris. Secundùm tuæ nanque ſanctitatis petitiõem, & tribus epis tuis ſingulas confirmationis epiſtolas miſimus, quas ꝑ tuæ ſanctitatis manus eis largiri volumus. Et Carlomanno filio noſtro alia ſcripta direximus, vt quę tibi promiſit, adimplere feſtinet, atque adminicula præſtet. Sed hæc frater chariſſime, de omnibus ſuperiùs comprælienſis capitulis, vt Dominus donauit, reſpondemus, ad omnia amputanda diabolicæ fraudis ſcãdala. Tua verò ſancta fraternitas, ſi quid decętero euenerit, vt ſacri docent canones, ſtudeat emẽdare in plebibus ſibi à Deo commiſſis. Nõ enim aliud nobis conuenit prædicare, præter quod à ſanctis patribus ſumus edocti. Si verò & noui aliquid (inimici aſtutia agẽte) acciderit, quod tua ſancta fraternitas minimè per canonum inſtituta diſcernere poſſit, hoc nobis non pigeat inſinuare: quatenùs (Deo iuuante) quæcunque ad emendationem nouæ plebis eſſe poſſunt, tibi abſque tarditate reſpõdere maturemus. Cognoſcat enim frater chariſſime tua ſancta fraternitas, ità dilectionem tuam nos habere in noſtris præcordijs, vt te præſentialiter quotidiè videre deſideremus, & ità te in noſtro conſortio habeamus, vt certè miniſtrum Dei & diſpenſatorem eccleſiarum CHRISTI. Decætero nanque conſortare in Domino frater chariſſime, (Ioſue 1. b) & eſto robuſtus, & elabora in opus, ad quod te diuina voluit euocare clemẽtia. Magna enim te ſpes remunerationis expectat, quam promiſit Deus diligentibus ſe. Et nos licèt peccatores exiſtamus, tamẽ Dei noſtri non ceſſamus abſque intermiſſione immenſam exorare clementiam, vt qui cœpit, (Philip. 1. a) in vobis perficiat opus bonũ vſque adhuc. Et beatus Apoſtolorum princeps Petrꝰ cooperetur tibi in omnibus bonis, quæ ei parere deſideras. Deus te incolumem cuſtodiat reuerẽtiſſime & ſanctiſſime frater. Data Calẽdis Aprilis, imperãte domino pijſſimo Auguſto Cõſtãtino à Deo coronato magno Imꝑatore, anno vigeſimoquarto, imperij eiꝰ anno ſecũdo, indictiõe vndecima.

SYNODVS FRANCICA SVB ZACHARIA PAPA, IVSSIONE APOſtolica à ſancto Bonifacio & Francorum Epiſcopis ſub Carlomanno duce habita, anno incarnationis Domini DCCXLII.

IN nomine Domini noſtri IESV Chriſti, ego Carlomannus dux & princeps Frãcorum, anno ab incarnatione Chriſti 742. vndecimo videlicet Calendas Maij, cum conſilio ſeruorum DEI & optimatum meorum, epiſcopos qui in regno meo ſunt, cum presbyteris ad concilium & ſynodum pro timore Chriſti congregaui, id eſt, Bonifacium archiepiſcopum, & Burchardum, & Ragafredum, & Vuincanum, & Vuilibaldum, & Dedanum & Edanum, ac reliquos epiſcopos cum presbyteris eorum, vt mihi conſilium darent, quomodò lex Dei & eccleſiaſtica religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum principum diſſipata corruit: & qualiter populus Chriſtianus ad ſalutem animæ peruenire poſſit, nè per falſos ſacerdotes deceptus pereat. Et per conſilium ſacerdotum & optimatum meorum, ordinauimus per ciuitates epiſcopos, & cõſtituimus ſuper eos archiepiſcopum Bonifacium, qui eſt miſſus ſancti Petri. Statuimusque per annos ſingulos ſynodum congregari, vt nobis præſentibus canonum decreta & Eccleſiæ iura reſtaurentur, & religio Chriſtiana emendetur: & fraudatas pecunias eccleſiarum, eccleſijs reſtituimus & reddidimus. Falſos verò presbyteros & adulteros vel fornicatores diaconos & clericos, de peculijs eccleſi-

arum abſtulimus, & degradauimus, & ad pœnitentiam coegimus. Seruis DEI per omnia omnibus armaturam portare,vel pugnare,aut in exercitum & in hoſtem pergere,omninò prohibemus. Niſi illa tantummodò, qui propter diuinum miniſterium, Miſſarum ſcilicet ſolennia adimplenda, & ſanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi ſunt, id eſt, vnum vel duos epiſcopos cũ capellanis presbyteris princeps ſecum habeat. Et vnuſquiſque præfectus vnum presbyterum, qui hominibus peccata confitẽtibus iudicare & indicere pœnitẽtiam poſſit. Necnon & illas venationes & ſyluaticas vagationes cum canibus, omnibus ſeruis Dei interdicimus. Similiter vt accipitres & falcones nõ habeant. Decreuimus quoquè iuxta ſanctorum canones, vt vnuſquiſque presbyter in parochia habitans, epiſcopo illi ſubiectus ſit, in cuius parochia habitat, & ſemper in quadrageſima rationem & ordinem miniſterij ſui, ſiue de baptiſmo, ſeu de fide catholica, ſiue de precibus & ordine Miſſarum, epiſcopo reddat & oſtendat. Et quandocunquè iure canonico epiſcopus circumit parochiam ad populos confirmãdos, presbyter ſemper paratus ſit ad ſuſcipiendum epiſcopum cum collectiõe & adiutorio populi, qui ibì confirmari debet. Et in cœna Domini ſemper nouum chriſma ab epiſcopo quærat,* & epiſcopo teſtis aſſiſtat caſtitatis & vitæ & fidei & doctrinæ illius. Statuimus etiàm, vt ſecundùm canonicam cautelam omnes vndecunquè ſuperuenientes ignotos epiſcopos vel presbyteros, ante probationem ſynodalem in eccleſiaſticum miniſterium non admittamus. Decreuimus quoquè, vt ſecundùm canones vnuſquiſque epiſcopus in ſua parochia ſolicitudinem adhibeat, adiuuãte Graphione, qui defenſor eccleſiæ eſt, vt populus Dei paganias non faciat, ſed vt omnes ſpurcitias gentilitatis abijciat & reſpuat, ſiue ꝓphana ſacrificia mortuorum, ſiue ſortilegos vel diuinos, ſiue phylacteria & auguria, ſiue incantationes, ſiue hoſtias immolatitias, quas ſtulti homines iuxta eccleſias ritu pagano faciũt, ſub nomine ſanctorum martyrum vel confeſſorum, Deum & ſuos ſanctos ad iracundiam & vindictæ grauitatem ꝓuocantes. Siue illos ſacrilegos ignes, quos Nedſri vocant, ſiue omnes quęcunque ſunt paganorum obſeruationes, diligenter prohibeant. Statuimus ſimiliter, vt (poſt hanc ſynodum, quæ fuit vndecimo Calẽdas Maias) quiſquis ſeruorum Dei vel ancillarum Chriſti, in crimen fornicationis lapſus fuerit, vt in carcere pœnitentiam faciat in pane & aqua. Et ſi ordinatus presbyter ſit, duos annos in carcere pœnitentiam faciat, & in carcere permaneat. Si autẽ clericus vel monachus in hoc peccatum ceciderit, poſt tertiam verberationem, in carcerẽ miſſus, vertentem annum ibì pœnitentiam agat. Similiter & velatę vel ſanctimoniales eadem pœnitentia contineantur, & radantur omnes capilli capitis earum. Decreuimus quoquè, vt presbyteri vel diaconi non ſagis, laicorũ more, ſed caſulis vtantur ritu ſeruorum Dei. Et nullus in domo ſua mulierem habitare permittat. Et vt monachi & ancillæ Dei monaſteriales, iuxta regulam ſancti Benedicti, cœnobia vel xenodochia ſua ordinare, gubernare, & viuere ſtudeant, & vitam propriam degere ſecundùm prædicti patris ordinationem non negligant.

*vt epiſcopus

SYNODVS SVESSIONENSIS, SVB CHILDERICO REGE, ET *Duce Pipino.*

IN Dei nomine & Trinitatis, anno ſeptingẽteſimo quadrageſimoquarto ab incarnatione Chriſti, ſub die ſexto Non. Martij, & luna xiiij. in anno ſecundo Childerici regis Francorum: Ego Pipinus dux & princeps Francorũ, dum pluribus nõ habetur incognitũ, qualiter nos in Dei nomine, vnà cum conſenſu Epiſcoporum ſiue ſacerdotum, vel ſeruorum Dei conſilio, ſeu comitũ & optimatum Francorum colloquio apud Sueſſionis ciuitatem ſynodum vel concilium facere decrẽuimus, quod ità in Dei nomine & fecimus. Inprimitùs conſtituimus fidem catholicam, quam cõſtituerunt ccc.xviij. Epiſcopi in Niceno concilio, vt denunciaretur per vniuerſam regionem noſtram, & iudicia canonica aliorum ſanctorum, quæ conſtituerũt in Synodis ſuis, quomodò lex Dei & Eccleſiaſtica regula recuperetur, quæ in diebus priorum Principũm diſſipata corruit. Propterea nos vnà cum conſenſu Epiſcoporum ſiue ſacerdotum, ſeu ſeruorum Dei & optimatum eorum conſilio decreuimus, vt annis ſingulis Synodum renouare debeam⁹, vt qualiter populus Chriſtianus ad ſalutem animarum peruenire poſſit, & vt hęreſis ampliùs in populo non reſurgat, ſicut inuenimus in Adalberto hæreſim, quem publicè ter vna voce cõdemnauerunt xxiij. Epiſcopi, & alij multi ſacerdotes cum conſenſu principis & populi condemnauerunt ipſum Adlabertum, vt ampliùs populus per falſos ſacerdotes deceptus non pereat. Idcircò conſtituimus per conſilium ſacerdotum & optimatum eorum, & ordinauimus per ciuitates legitimos Epiſcopos. Et idcircò conſtituimus ſuper eos Archiepiſcopos

Abel

Abel & Ardobertum, vt ad iudicia eorum de omni neceſſitate Eccleſiaſtica recurrerent tam Epiſcopi, quàm alius populus: vt ordo monachorum vel ancillarum Dei ſecundùm regulã ſanctam ſtabilis permaneat,& de rebus Eccleſiaſticis ſubtractis monachis vel ancillis DEI conſolentur, vſque dum illorũ neceſſitati ſatisfaciant, & qnod ſuperauerit cenſus leuetur, & abbates legitimi hoſtem non faciant, niſi tantum homines eorum tranſmittant. Et omnes clerici fornicationem non faciant, nec habitum laicorum portent, nec apud canes venationes faciant, nec accipitres portent. Similiter decreuimus, vt laici homines legitimè viuant, & diuerſas fornicationes non faciant, & periurijs in Eccleſia non conſentiãt, & falſa teſtimonia non dicant, & Eccleſiam Dei in omni neceſſitate conſeruẽt. Et vnuſquiſque presbyter qui in parochia eſt, Epiſcopo obediens & ſubiectus ſit, & ſemper in cœna Domini rationem & ordinẽ miniſterij ſui Epiſcopo reddat, & chriſma & oleum petat: & quandò iure canonico Epiſcopus circumit parochiam ad confirmandum populũ, Abbates, vel presbyteri parati ſint ad ſuſcipiendum Epiſcopum in adiutoriũ neceſſitatis. Et ſtatuimus, vt ſuperuenientes Epiſcopi vel presbyteri de alijs regionibus non ſuſcipiantur in miniſterium Eccleſiæ, niſi priùs fuerint probati ab Epiſcopo, cuius parochia eſt: & omninò decreuimus, vt vnuſquiſque epiſcopus in ſua parochia ſolicitudinem habeat, vt populus Chriſtian[us] paganiſmum non faciat, & per omnes ciuitates legitimus forus & menſura fiat ſecundùm abundantiam temporis. Similiter cõſtituimus, vt illas crucilias quas Adlabertus per parochiam plantauerat, omnes igne cõſumantur. Similiter diximus, vt neque clericus mulierem habeat in domo ſua, quę cũ illo habitet, niſi matrem, aut ſororẽ, aut neptem ſuam. Similiter conſtituimus, vt null[us] laicus homo Deo ſacratam fœminã ad mulierem habeat, nec ſuam parentem, nec marito viuente ſuam mulierem alius accipiat, nec mulier viuente ſuo viro alium accipiat, quia maritus mulierem ſuam non debet dimittere, excepta cauſa fornicationis depꝛehenſę. Si quis contra hoc decretum, quod xxiij. Epiſcopi cum alijs ſacerdotib[us] vel ſeruis Dei vnà cum conſenſu principis Pipini vel optimatum Francorum conſilio conſtituerũt, tranſgredi, vel legem irrumpere voluerit vel deſpexerit, iudicandus ſit ab ipſo principe, vel epiſcopis, vel comitibus componat, ſecũdùm quod in lege ſcriptum eſt, vnuſquiſque iuxta ordinem ſuum. Et ſi hęc omnia obſeruauerimus, quæ ſuperiùs ſcripta ſunt, Chriſti miſericordiam inuenire poterimus in ſecula ſeculorum, Amen.

CONCILIVM APVD

PALATIVM VERNIS, SVB PIPINO REGE

Francorum habitum Anno Domini 755.

SVffecerãt quidem priſcorum patrũ regulæ ſanctæ Eccleſiæ catholicę, rectiſſimęque normæ ad mortalium correctionem ꝓlatæ, ſi earum iura perſeuerãſſẽt illęſa: Sed q̃a emergentibus cauſis quibuſdam non congruis, temporéque inquieto ſuperueniente, contigit nonnulla ex hac re negligentia facientе fuiſſe intermiſſa: ideoque glorioſiſſimus atque Deo religioſus illuſtris vir Pipinus rex Francorum, vniuerſos penè Galliarum epiſcopos aggregari fecit ad cõcilium Vernis palatium publicum, recuperare aliquãtiſpèr cupiens inſtituta canonica. Et quia facultas modò non ſuppetit ad integrum, tamen aliqua ex parte vult eſſe correctum, quod Eccleſiæ Dei valdè cognoſcitur eſſe contrarium. Et ſi tempora ſerena ſpatiaque tranquilla diuinitùs fuerint ei collata, cupit ad plenum ſecundùm ſanctos canones, pleniùs opitulante diuina gratia, meliùs, perfectiùs, integreque in anteà cõſeruare. Et cùm ità factum fuerit, ceſſent hæc, quæ neceſſitate cogente ex ſacris canonibus remiſſiùs ſunt excerpta, maneantque præfata iura canonica firma, integra & intemerata. Tũ interim quòd meli[us] poſſumus, hęc incõuulſa atque inuiolata eſſe cupimus. Ipſarum enim rerum, quæ pro emendatione noſtra communiter ſunt prolata, per diſtincta capitula ſubtèr tenentur inſerta. Datum v. Idus Iulij, anno iiij. regni ſupra ſcripti glorioſiſſimi Pipini regis.

CAP. I.

Vt epiſcopi debeant per ſingulas ciuitates eſſe.

CAP. 2.

Epiſcopos quos modò in vicem metropolitanorum conſtituimus, vt cæteri Epiſcopi ipſis in omnibus ſecundùm canonicã inſtitutionem obediant, interim quòd ſecundùm canonicam inſtitutionem hoc pleniùs emendamus.

CAP. 3.

Vt vnuſquiſque Epiſcoporum poteſtatem habeat in ſua Parochia, tam de clero quàm de regularibus vel ſecularibus ad corrigendum & emendandum ſecundùm ordinem canonicum ſpiritalem, vt ſic viuant, qualiter Deo placere poſſint.

CAP. 4.

Vt bis in anno ſynodus fiat. Prima ſynodus menſe primo, quod eſt Mart. Kalend. vbicunquè dominus Rex iuſſerit, in eius pſentia. Secũda Synodus Kalend. Octobris, aut ad Sueſſiones, vel alibì vti in Martijs Kalend. Inter ipſos Epiſcopos & illi Epiſcopi ibidèm conueniant, quos modò vice metropulitanorũ conſtituimus, & alij Epi vel Abbates ſeu presbyteri, quos ipſi metropolitani apud ſe venire iuſſerint, ibidèm in ipſa ſecunda ſynodo conuenire faciant.

CAP. 5.

Vt monaſteria tam virorum, quàm puellarum, ſecundum ordinem regulariter viuant. Et ſi hoc facere contempſerint, Epiſcopus in cuius parochia eſſe videntur, hoc emẽdare debeat: quòd ſi non potuerit hoc emendare, illi quem metropolitanum conſtituimus, hęc innoteſcat, & ipſe hoc emendari faciat. Quòd ſi hoc nec ipſe emendare potuerit, ad ſynodum publicam exindè veniant, & ibidem canonicam ſententiã accipiant, Et ſi publicam ſynodum contempſerint, aut honorem ſuum perdant, aut excommunicentur ab omnibus Epiſcopis, & talis in eius loco in ipſa ſynodo conſtituatur per verbum & volũtatem domini regis vel conſenſu ſeruorum Dei, qui ſecundum ordinem ſanctum ipſum gregem regat.

CAP. 6.

Conſtituim⁹ vt nulla Abbatiſſa duo monaſteria præſumat habere, nec extra monaſterium licentiam habeat exire, niſi hoſtilitate cogente: ſed dominus Rex quandò aliquam de ipſis Abbatiſſis ad ſe venire iuſſerit, ſemèl in anno per conſenſum Epiſcopi, in cuius parochia eſt, vt tum ad eum aliqua veniat ex ſua iuſſione, ſi neceſſitas fuerit, & alibì omninò non debeat nec per villas, nec per alia loca demorari, niſi tantùm quàm celeriùs potuerit ambulare & reuerti. Et antè non moueat de ſuo monaſterio, antequàm ſuum miſſum ad dominum regem tranſmittat: & ſi iuſſerit rex venire, veniat: ſin autem, in monaſterio permaneat, interìm quòd hoc pleniùs ſecundùm canones emendauerit. Similiter nec illæ monachæ extra monaſterium exire debeant. Quòd ſi aliqua in aliquem lapſum ceciderit, infra monaſterium per conſilium Epiſcopi pœnitentiam agat. Et ſi neceſsè eſt, de earum neceſſitate ad dominum regem vel ad ſynodum aliquid ſuggerere, earum propoſiti vel miſſi hoc debeant facere, & qualia munera ad palatium dare voluerint, per miſſos ſuos hoc dirigãt. Et ſi aliqua monaſteria ſunt, quæ earum ordinem propter paupertatem adimplere non poſſunt, hoc ille Epiſcopus de veritate prouideat, & hoc domino regi innoteſcat, vt in ſua eleemoſyna hoc emendari faciat. Et ſi tales fœminæ velatæ ad præſens ibidèm congregatæ inueniuntur, quæ regulariter viuere non velint, nec ad hoc dignæ ſunt vt cum illis alijs habitent, Epiſcopus vel Abbatiſſa præuideant locum aptum, vbì ſeparatìm cum cuſtodia in pulſatorio habitare debeant, vel operari manibus quod ipſa Abbatiſſa eis iuſſerit, interìm quòd probatæ dignæ ſint, vt in congregatione recipiantur.

CAP. 7.

Vt publicum baptiſterium in nulla parochia eſſe debeat, niſi vbi Epiſcopus cõſtituerit cuius parochia eſt: niſi tantùm ſi neceſſitas euenerit pro infirmitate aut pro aliqua neceſſitate, illi presbyteri quos Eps in ſua parochia conſtituerit, in qualicunque loco euenerit, licentiam habeant baptizandi, vt omninò ſinè baptiſmo non moriantur.

CAP. 8.

Vt omnes presbyteri, qui in parochia ſunt, ſub poteſtate Epi eſſe debeãt, & de eorũ ordine null⁹ presbyter præſumat in illa parochia baptizare, nec Miſſas celebrare ſinè iuſſiõe epi, in cui⁹ parochia eſt. Et oẽs presbyteri ad conciliũ Epi ſui cõueniãt. Et ſi hoc, quod ſuperiùs cõpræhenſum eſt, facere cõtempſerint, ſecũdùm canonicã inſtitutionẽ iudicentur, tam ipſi, quàm defenſor eorũ.

CAP. 9.

De modis excommunicationis tam de clericis, quàm de Laicis.

Si qs presbyter ab Epo ſuo degradatus fuerit, & ipſe p cõtemptũ poſteà aliqd de ſuo officio ſinè cõmeatu facere pręſumpſerit, & poſteà ab epo ſuo correptus & excõmunicatus fuerit, qui cum ipſo communicauerit ſcienter, ſciat ſe eſſe excommunicatum. Similiter qcunque clericus, aut laicus, vel fœmina inceſtum commiſerit, & ab Epiſcopo ſuo correptus, ſi ſe emendare noluerit, & ab Epiſcopo ſuo excommunicatus fuerit, ſi qs cum ipſo communicauerit ſcienter, ſciat ſe eſſe excommunicatum. Et vt ſciatis qualis ſit modus iſtius excommunicationis: In Eccleſiam non debet intrare, nec cũ vllo Chriſtiano cibum vel potum ſumere, nec ei⁹ munera accipere debet, vel oſculum porrigere, nec in oratione ſe iungere, nec ſalutare, antequàm ab Epiſcopo ſuo fuerit reconciliatus. Quòd ſi aliquis reclamauerit, quòd iniuſtè ſit excõmunicatus, licentiam habet ad metropolitanũ ſpm venire, & ibidèm ſecũdũ canonicã inſtitutionẽ dijudicet, interìm ſuam excommunicationem cuſtodiat.

Excommunicationis pœna quæ ſit.

De his qui excommunicationem parui pendunt.

Quòd ſi aliquis iſta omnia contempſerit, & Epiſcopus emendare minimè potuerit, regis iudicio exilio condemnetur.

CAP. 10.

Vt monachi, qui veraciter regulariter viuunt, ad Romanam ſedem vel alicubì vagari non permittantur, niſi obedientiam

em Abbatis ſui exerceant. Et ſi talis cauſa euenerit, quod abſit, quòd ille abbas ſie remiſſus vel negligẽs inueniatur, vt in manus laicorum ipſum monaſterium veniat, & hoc Epiſcopus emẽdare non potuerit, & aliqui tales monachi ibidèm fuerint, qui propter Deum de ipſo monaſterio migrare velint, propter eorum animas ſaluandas, hi per cõſenſum epiſcopi licẽtiam habeant, qualiter eorum animæ poſſint ſaluari.

Cap. 11.

De illis hominibus, q dicunt quòd ſe ꝓpter Deum tonſuràſſent, & modò res eorũ vel pecunias habent, & nec ſub manu epiſcopi ſunt, nec in monaſterio regulariter viuunt: placuit vt in monaſterio ſint ſub ordine regulari, aut ſub manu epiſcopi ſub ordine canonico: & ſi aliter fecerint, & correpti ab epiſcopo ſuo, ſe emendare noluerint, excommunicentur: & de ancillis Dei eadem forma ſeruetur.

Cap. 12.

Ex ſynodo Chalcedonenſi, capite decimonono: De non ſuſcipiendis alterius Eccleſiæ clericis, & de ſuſceptoribus eorum abſque literis commendatitijs. Clericos in Eccleſia militantes, ſicut iam conſtitutum eſt, non licere in alterius ciuitatis Eccleſia, vel in poteſtate laicorum militare, ſed ibidèm permanere, in qua principiò miniſtrare meruerunt, extra eos, qui amiſſa patria, ad aliam eccleſiam pro neceſſitate venerunt. Qui verò epiſcoporum aut laicorum poſt hoc conſtitutum, alterius eccleſiæ clericum ſuſceperit, niſi ad excuſandum rationabiliter, placuit à communione ſuſpendi, & eum qui ſuſcepit, & qui ſuſceptus eſt, quouſquè clericum qui tranſlatus eſt, fecerit ad ſuam reuerti Eccleſiam.

Cap. 13.

De epiſcopis vagantibus, qui parochias non habent, nec ſcimus de ordinatione eorum qualiter fuit, placuit iuxta inſtituta ſanctorum patrum, vt in alterius parochia miniſtrare, nec vllam ordinationem facere debeant, ſinè iuſſione epiſcopi, cuius parochia eſt: & ſi hoc facere præſumpſerint, ab officio ſuſpendantur interìm quòd ad ſynodum exindè venerint, & ibidèm ſecundùm canonicam inſtitutionem accipiant ſententiam, niſi tantùm pro itineris cauſa. Et ſi vllus clericus aut laicus talem epiſcopum aut presbyterum defenſauerit, ſinè cõmeatu epiſcopi, cuius parochia eſt, excommunicetur vſque ad emendationem.

Cap. 14.

De die Dominico, quia perſuaſum eſt populis, de die Dominico agi cum caballis, ſicut bobus & vehiculis, per itinera non debere, neque vllam rem ad victum pręparari, vel ad nitorem domùs vel hominis pertinentem vllatenùs exerceri, quæ res ad Iudaicam magìs quàm ad Chriſtianam obſeruationem pertinere probatur, id ſtatuimus, vt die Dominico, quod antè fieri licuit, liceat: de opere tamen rurali, aratione, aut vineæ ſectione, excuſſione, vel *ſepe cẽſuimus abſtinendum, quo faciliùs ad eccleſiam venientes orationis gratia vacent. Quòd ſi inuentus fuerit quis in operibꝰ ſupraſcriptis, quæ interdicta ſunt exercere, qualiter emẽdari debeat, non in laicorum diſtrictione, ſed in ſacerdotis caſtigatione conſiſtat. *ſeqe faciēnda

Cap. 15.

Vt omnes homines laici publicas nuptias faciant, tam nobiles quàm ignobiles.

Cap. 16.

Ex ſynodo Chalcedonenſi capitulum tertium. Vt clerici conductores non ſint, hoc eſt, vt non habeãt actiones ſeculares, niſi pro cauſa Eccleſiarum, orphanorum vel viduarum, ordinante epiſcopo ſuo.

Cap. 17.

Ex ſynodo Chalcedonenſi capite vigeſimoquarto: Vt poſt mortem epiſcopi, non liceat epiſcopatum eſſe ſinè paſtore ſupra mẽſes tres, niſi talis neceſſitas grandis euenerit, vt hoc nullo modo aliter fieri poſſit: præcipuè ad proximam ſynodum cum euenerit, epiſcopus ordinetur.

Cap. 18.

Vt nullus clericus ad iudicia laicorum publica conueniat ſinè iuſſione epiſcopi ſui vel Abbatis, iuxta canonis Charthaginẽ cap. 8. vbì ſcriptum eſt: Qui relicto Eccleſiaſtico iudicio, publicis iudicijs ſe purgare voluerit, etiamſi pro illo prolata fuerit ſententia, locum ſuum amittat. Hoc in criminali iudicio: in ciuili verò perdat quod euicit, ſi locum ſuum obtinere voluèrit. Cui enim ad eligendos iudices vndiquè Eccleſiæ patet authoritas, quia ſe indignum fraterno conſortio iudicat, quod de vniuerſa Eccleſia malè ſentiendo, de iudicio ſeculari poſcit auxilium, cùm priuatorum Chriſtianorum cauſas Apoſtolus ad Eccleſiam deferri, atque ibidèm determinari pręcipiat, & maximè in talibus cauſis inquietudinem domino regi faciat. 1. Cor. 6.

Cap. 19.

De immunitatibus. Vt omnes immunitates in vniuerſis Eccleſijs conſeruatæ ſint.

Cap. 20.

In alia ſynodo nobis perdonàſtis, vt illa monaſteria, vbì regulariter monachi vel monachę vixerunt, hoc quod eis de illis rebus dimittebatis, vndè viuere potuiſſent, vt exindè ſi regalis erat, ad dominum regem faciãt rationes abbas vel abbatiſſa: Et ſi epiſcopalis, ad illum epiſcopum. Similiter & de illis vicis.

Cap. 21.

Vt illos presbyteratus, qui ad illum epiſcupatum

ſcopatum legibus obringũt, ille epiſcopus ipſos debeat habere, ſicut in alia ſynodo pdonauit dominus rex.

Cap. 22.

De peregrinis, qui propter Deum vadũt, vt de eis telonium non tollãt: & de illis alijs telonijs, qnod domin⁹ rex anteà perdonauit, ſic fiat, vt vbi legitimè non debent eſſe, donati non ſint.

Cap. 23.

Vt comites vel iudices ad eorum placita, primò viduarum, orphanorum vel eccleſiarum cauſas audiant & definiant, in eleemoſyna domini regis, & poſteà alias cauſas cũ iuſtitia rationabiliter iudicent.

Cap. 24.

Vt nullus per pecunias ad honorem vel gradum Eccleſiaſticum accedere debeat, qa hęreſis ſimoniaca eſſe videtur.

Cap. 25.

Vt nullus epiſcopus nec Abbas, nec laicus propter iuſtitiam faciendam ſportulas *cótradictas accipiat, quia vbi dona intercurrunt, iuſtitia euacuatur. *id eſt, vetitas

Cap. 26.

De iuſtitia facienda. Vt omnes faciant iuſtitiam, tam *publici, quàm Eccleſiaſtici. *ſor. laici

ADRIANI PONTIFICIS PRIMI VITA, EX PLATINA BREuiter collecta.

Anno Domini 771.

ADrianus prim⁹ patria Romanus, patre Theodoro ſummæ nobilitatis viro, Pontificatum iniens, nequaquàm à maioribus ſuis degenerauit. Nam magnitudine aoimi, cóſilio, doctrina, & ſanctitate vitæ, cũ quouis optimo pontifice comparari poteſt. Cuius amplitudinem Deſiderius Longobardorũ rex veritus, ſtatìm de pace ineunda & de amicitia mentioné per legatos fecit. Verùm Adrianus cognita hominis perfidia pluſquàm Punica, in aliud tempus pacem diſtulit.

Per idem tẽpus mortuo Imperatore Leone, Irene eius vxor & filius Cooſtantinus ſextus imperium accipientes, concilio trecẽtorum & quinquaginta epiſcoporum in Nicena vrbe ſecundò habito inſtituêre, vt q. ſacras imagines delendas dicerẽt, perpetuo anathemate notarentur. Quam quidẽ conſtitutionem Conſtãtinus adoleſcens patris flagitia ſecutus, quorundam improborum ſuaſu, non ità multò pòſt & abrogauit, & matri omninò adminiſtrationem imperij abſtulit. Subornauit & duces ſuos, quos in Italia habebat, contra finitimos: hos quidẽ vnico oũcio ſua authoritate Carolus in officio continuit, qui tum in Sclauos & Hunnos, quos Hungaros meritò dicimus, copias mouerat, quòd horũ incurſionibus circa Danubium vexarentur omnia: quibus certè perdomitis, in Franconiam duxit, Maiorum ſuorum natale ſolum: Vndè Franci nomen ſnmpſère. Qua quidẽ prouincia haud magno negocio In poteſtatẽ ſuã redacta, biennio pòſt Theophylacius & Stephan⁹ epiſcopi inſignes, Adriani nomine, *ſynodum Francorũ Germanorũq; ẽporum habuêre: io qua & *ſyodus quam *ſeptimam Gręci appellabant, & hęreſis Feliciana de tollẽdis imaginibus abrogata eſt. Adrianus verò opera & authoritate Caroli à terrore bellico ſecurus, ad exornandam vrbem ſacrasq; baſilicas animũ adijcit. Nam & corpus beati Pauli laminis argenteis incluſit: & altare ſancti Petri, pallio exornauit auro intertexto, ĩ quo depicta hiſtoria inerat, quẽadmodùm angelus beatum Petrum è vinculis liberauerat. Reſtituit item & ſtrauit marmoribus Pauli apoſtoli atriũ, iam anteà vetuſtate collapſum. Inſtituit item, vt ſingulis diebus centum pauperes in atrio Lateranẽſi paſcerentur, in quo etiàm diſcumbentes pauperes picti cernebantur. Reſtituit prætereà magna impenſa aquæductus quoſdã, & vetuſtate & hoſtium maleficio collapſoa &c. Dum verò his operibus detinereẽ Adrianus, adeò in immenſum excreuit Tiberis, vt & portam Flamineam à fundamẽtis coerterit, & pontem Antonini Pij, quem olìm Sublicium vocârũt, inter Ianiculũ & Auentinum, & multa vrbis ędificia demolítus ſit, ſecũ & arbores & ſegetes & vrbis ornamenta trahens. In tanta autem calamitate hac diligentia Adrianus vſus eſt, vt per vicos nauiculas mitteret, vndè cibaria ob excreſcentiam aquæ egredi domo nequeuntibus ſubminiſtrarentur. Eos prætereà, qui tãta calamitate magis ac magis vexati fuerant, & verbis & muneribus conſolatus eſt. Turres & vrbis muros collapſos reſtituit, cẽtum auri libris in eo ſumptu expenſis. quid plura? nil prætermiſit in vita Adrianus, quod ad bonum principem, & ad optimum pontificem pertineret. Nam & religionem Chriſtianam, & libertatem ciuium ſuorum, & vitam pauperum, pupillorũ, viduarum acerrimè tutatus eſt. Moritur aũt pontificatûs ſui anno 3. & 20, menſe 10, die 17. ſepeliturque magna cum laude in baſilica Petri, 6. Calend. Ianuarij.

Iſta ſynodus ſeptima, non putetur hęc Nicena ſecunda, verè ſeptima Gręcis habita, ſed Conſtantinopolitana illa, in qua iconomachi imagines damnârunt, ſeptima ab hęreticis falsò dicta, & conciliabulum potiùs, quàm concilium, dicenda.

*hanc Francofurdi habitam aſſerũt hiſtorici.

Felix iſte, non de imaginibus, ſed de ipſo chriſto malè ſenſit.

Act. 12.

AD

AD LECTOREM HVIVS SECVNDAE SYNODI NICENAE SEQVENTIS, MONITIVNCVLA.

Synodus hæc Nicena quam Græci rectè ſeptimam vocant, in qua ſanctarum imaginum vſus vti pius, & ſanctorum ſuffragia vtì neceſſaria aſſeruntur, celebrata eſt ſub Adriano Papa eius nominis primo, imperantibus Conſtantino & matre eius Irene, contra iconoclaſtas ſeu iconomachos, qui imagines ſacras inſtàr abominationum è templis exterminabant. Memineris autem denuò lector ſtudioſe, ante ſynodum hanc habitum fuiſſe conciliabulum Conſtantinopoli per iconoclaſtas, in eoq́; picturas & imagines quaſlibet, velut idola, damnatas. Hoc ſchiſmatis eos vocaſſe quidem ſeptimum concilium, ſed falsò: cùm neque legitimè, Papa incôſulto, congregatum eſſet, neque ſententiæ omnes ibì latæ, ſcripturis & patribus conſonarent. Et ob id nec ſynodi quidem, multò minùs ſeptimę, nomenclaturę dicendum fuiſſe. Si porrò te male habuerit, quòd ſubindè in hac ſynodi huius editione offendes adorandi verbum imaginibus datum, ſcito proprietatem Græci verbi proskynein, non potuiſſe aliter verti. Quàquàm ex ſanctorum patrum in actione ſynodi huius tertia & quarta expoſitione ſubindè admonebitur, adorare, non propriè latrian ſignificare, ſed pro ſimplici honoris exhibitiòe ſumi, quomodò viros ſenio & authoritate graues, nutu capitis & reuerentia excipimus. Item reges & principes flexo genu nonnunq̃ ſalutamus. quod & Græci & Latini adorare ſubindè dicũt, & ſacra ſcriptura ab hac vſurpatiòe vocabuli non abhorret. Hoc inprimis admonitũ te voluimꝰ, nè qs imprudẽs grãmaticę, in hunc ſcopũ impingat.

προσκυνεῖν

PSELLVS DE SEPTEM SACRIS SYNODIS GRAECORVM.

Prima poſt aſſcenſionẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti annis trecẽtis cõgregata eſt.*

*For. anno 337. aut 315.

Cognoſce numerum ſacrarum ſynodorum,
Quotcunque cõtra impios valuerunt, ò rex,
Septem omnes extitêre: Prima in Nicea, — Primo Nicæna.
Domino regnante Domino Conſtantino,
Et in ſacerdotij dignitate pręcellẽte Conſtãtinopoli
Tei pio & animo & ſermone Metrophane.
Hæc furioſi Arrij linguam diſſecuit,
Cùm Trinitatis ille conſubſtantialitatem ſecaret,
Et opificem creaturarum turpiter infamaret,
Dicẽdo minorẽ patre filiũ, cùm ſit natura æqualis.

A prima vſque ad ſecundam, anni ſunt 56.

Secunda autem ſacrarum ſynodorum facta eſt, — Secũda Cõſtãtinopolitana.
Vt tradunt omnes, in Conſtantinopoli,
Cùm quidẽ Theodoſiꝰ imperio benè pręſuit Magnꝰ,
Nectarius verò ſummus pontifex eius loci fuit.
Iſta radicitùs euulſit Macedonium,
Qui Spiritum ter ſanctum fruſtrà alienabat
A ſumma Deitate, & creaturã eſſe blaſphemabat.

A ſecunda vſque ad tertiam, anni 40.

At tertia ſynodus facta eſt in Epheſo, — Tertia Epheſina
Theodoſio iuniore dignè tunc dominante,
Contra vaniloquum & improbum Neſtorium,
Qui Dei incarnationem nullo modo recipiebat,
Et nudum hominem Chriſtum delirabat,
Et contra firmam vnitionem Dei blaſphemabat,
Chriſtiparam dicendo, non Deiparam,
Quæ Deum peperit, Dominam Mariam virginem.

A tertia vſque ad quartam, anni ſunt 30.

Quarta verò ſynodus in Chalcedone fuit, — Quarta Chalcedonenſis
Romæ ſceptra tenente Martiano principe.
Numero autem ſacri & reuerendi patres
Triginta ſimul fuêre ſupra ſexcentos,
Contra Eutychen infelicem & contra Dioſcorum,
Qui corpus Dominicum, phantaſticum eſſe impiè dicebant.

A quarta vſque ad quintã, anni C. & duo.

Quinta autem iterùm fuit in Conſtantinopoli. — Quinta Cõſtãtinopolitana ſecũda
Quinque verò & ſexaginta ſupra centum patres
In hac coacti ſunt, & Chalcedonenſem
Synodum approbauerunt vt ter piiſſimam.
Eiecerunt autem piè extra diuina ſepta
Euagrium & Didymum cum Origene,
Viros qui non eodem tempore deceſſerunt, ſed tamen eadem conſcripſerunt,
Falſa nempe & peregrina dogmata à diuina Eccleſia.
Et nunc quidem corporum reſurrectionem omnino auferebant,
Nunc verò alienigenarum reſuſcitationem præter opinionem aſſerebant.
Paradiſum verò & Adam dicebãt incorporeum,
Et pœnam ad tempus putabãt terminandam.
Quinetiam dæmonum reſtitutiones ſcripſerunt.
Suſtulerunt quoquè Mopſueſtię epiſcopum,
Impiobi Neſtorij exiſtentem myſtagogum,
Et præterea epiſtolam Ibę ad Marim Perſam,
Eaq́; quæ conſcripſit contra Cyrillum, olim
Fortaſsìs ſimulatè, Cyri epiſcopus Theodoritus.

A quinta vſq; ad ſextam, anni C. & 29.

Sexta rursùs ſynodus in Conſtantinopoli
Conſtitit, & diſſipauit dogma impiorum, — Sexta Cõſtãtinopolitana tertia.
Quorum anteſignani, diſerti multi & varij fuêre.
Theodorus epiſcopus Pharan, Honorius Romæ,
Cyrus Alexandriæ, Sergiusq́; & Pyrrhus,
Item Paulus Samoſatenus, præter hos & Petrus,
Et miſer Macarius, cumq́; illo Stephanus.
Hi incarnati verbi negabant duas naturas,
Vnam quandã dicentes eſſe compoſitam, & actionem vnam.
Cum his Polychronium abſtulerunt perfectè,
Et duas dogmatizauerũt incarnati verbi naturas,
Et duas voluntates planè piè aſſeruerunt.

A ſexta vſque ad ſeptimam, anni 60.

Poſtremò ſeptima rursùs facta eſt in Nicea. — Septima Nicena poſterior
Quinquaginta conuenerunt ſupra trecentos.
In iſta piorum patrum diuinorumq́; ſermones.
Irene Imperatrice tunc rem adminiſtrante,
Cum Conſtantino filio recèns coronato.
Decreuerunt autem picturas honore afficiendas,
Et probè anathematizârunt impios quoſdam,
Baſilium epiſcopum exiſtentem Piſidiæ,
Theodoſium Epheſi, Siſinnium Perges,
Alioſq́; plures, venerandas picturas nõ honorãtes.

De ſequenti epiſtola.

HAEC SYNODICA EPISTOLA IN *HOMOCANONIO QVOQVE EXISTIT, ſed quia & in Gręco exemplari concilij huius inueniebatur, viſa eſt in exordio huius ſynodi non omittenda.

*fo., Nomocanono

PIISSI-

PIISSIMO DOMINO IN SACRIS NOBIS COLLE-

gæ Ioanni presbytero præſidi & anachoretæ, contemptoriq́; curarum mundanarum, Tharaſius indignus epiſcopus Conſtantinopoleos nouæ Romæ.

DE fonte & vino diuini ſpiritûs inebriatus, & afflatu Dei illuſtratus Dauid, in regibus propheta, & in ꝓphetis rex, in hymnis ſuis Pſalm.118. dixit: Ab initio cognoui ex teſtimonijs tuis, quia in æternum fundâſti ea. Vera eſt hęc & firma hymnodia apud eos, qui prudentia prędıti, hanc cantant. Dixit enim de om̃i diuinitùs Deut.34 d data ſcriptura Moſes, qui oculis ſuis Deum deu.4.a 12.d vidit, Ab ipſa non licet quicquam auferre, neq; etiàm aliquid adiungere. qui igitur ſedulò & non defunctoriè, ſcripturarum & patrum doctrinis inſiſtunt, & harũ diligenti lectioni intenti ſunt, & mentem ſuam ad pietatem & veritatem adiungunt, nõ ad ꝓpriam voluntatem cuncta referentes, à montibus æternis mirabiliter illuminantur, perfuſi ſcilicet lumine euangelicorum & apoſtolicorum præceptorum. Montes enim no Pſalm.75.e minat hîc pſalmiſta, quia in illis meditantes & ambulãtes, ad cæleſtia ſcandimus. Aeternos autem vocat, quòd non ſint momentanea, neque ad tempus durãtia, ſed ſimul ante mundi cõſtitutionem dicta ſunt, etiamſi in extremis temporibus à præconibus euangelici præconij effata ſint. Nos igitur, ô vir deſideriorum ſpiritûs, quem ab ipſa iuuentute cognouimus DEO deuotum, breues quaſdam cordis noſtri motiones, & cõſilia ad animæ quietem conducentia tibi conferimus. Plura enim ſilentio tribuenda ſunt. Nicena ſynodus 2. Arbitramur autem & ad aures quoquè veſtrûm om̃iuin perueniſſe, quomodò in Nicenſium ciuitate ſecundùm beneplacitum Dei ſynodus congregata ſit, in quam & nos & ſacerdotes veri, vicarij ſcilicet Papæ veteris Romæ & Orientis ſummorum ſacerdotum, prætereà Dei amantes epiſcopi plurimi, ſecundùm mandatum piorum noſtrorũ Imperatorũ conuénimus, nè dicam interim religioſos archimandritas, pręſides, & multitudinem monachorum. Cùm autem illic inter nos de varijs eſſet agitatum, veritas & *indicata Deo placens volũtas *iudicata eſt, quòd ſcilicet iuxta antiquam conſtitutionẽ ſanctorum patrum noſtrorum, imaginum picturã ad inſtructionem & memoriam mentis noſtræ, & participationem ſanctificationis, Eccleſia recepit. Quicquid enim ſanctum euãgelium per lectionẽ nobis demonſtrat, hoc idem imagines per inſpectionẽ: Quicquid item libri de paſſionibus martyrum narrãt, hoc ipſum etiàm imagines ſignant. Has em̃ recipimus tanquàm effigurationem prototyporum. Nihilo minùs credentes in vnum Deum in Trinitate laudatum, eidemq́; ſoli latrian exhibentes, poſcimus interceſſionẽ intemeratę Dominæ noſtræ ſanctę Deiparę, ſanctorum item angelorum, omniumq́; diuorum & patrum noſtrorum. His ità ſe habentibus, bona pars monachorũ apud ſynodum accuſationem, quã nos præſciuimus, inſtituerunt, quòd ſcilicet multi eſſent epiſcopi, qui ſacerdotalem dignitatem pecunijs ſibi comparâſſent. Sanè quanquàm in peccatis noſtris voluamur, & catenis horũ illigemur, in quibus nobis propicius ſit nominus: attamen ſecundùm euangelica præcepta & canonicas ordinationes incedẽtes, in pura conſcientia, ſimplici corde, & moribus non auaris, iuxta timorẽ Domini ambulare cupimus: quin etiàm ſubmittimus nos, vt per omnia euangelicis & apoſtolicis & patrũ doctrinis inſeruiamus. Ad hæc omnibus modis operam damus, vt quicunque in ſacerdotalem ſortem adoptati ſunt, ità cõuerſentur & viuant, quemadmodùm decet omnes eos qui in nomine Domini vocati ſunt. Si verò aliqui recuſant præceptis horum ſtare, ego ſanè cum illis nullam communionem habere velim, alienusq́ue ſum ab illorum animis. Quàm autem id de me facilè teſtificari poſſim, nulli eſt ignotum. verùm iſti qui inſimulati ſunt, videant quomodò ſe defendant. Scimus enim diuinos canones, omnes accipientes aut dãtes quippiam in ordinatione ſacerdotali excommunicare, & à ſacerdotij ſanctitate repellere.
Moſes qui Deum vidit, vt priùs dixi, clamat: deu.4.a 12.d
Ad ipſa nihil addere licet, & ab ipſis nihil auferre. Simili modo pſalmographus Dauid canit, & nos cum eo: Ab initio cognoui Pſalm.118.
ex teſtimonijs tuis, quòd in æternum fundâſti ea. Quis autem poterit iſtis reſiſtere, niſì mentem corruptam habeat, & ludere in diuinis velit? iam enim fundata ſunt teſtimonia Dei, iam in Eccleſia illius radices iecerunt, etiàm ſi ad tempus à quibuſdam non ſeruentur. Verùm illa tamen in ſeculũ permanent, & beati ſunt qui iſta inueſtigantes, ſimul etiàm ijs obediunt. Væ autem qui repugnant. Omnis igitur epiſcopus aut diaconus conuictus, quod pecunijs aut largitione ordinationem obtinuit, ab epiſcopatu excidit. Fortaſſis autem quidam dicunt: Pœnitentiam egimus pro peccatis noſtris, & Deus dat veniam. ſanè & ego dico, quòd omnem pœnitentem Deus ſuſcipit, & *per- * perpetrata
miſſa peccata, per pœnitentiam condonat. 2.Reg.12.
Nouimus enim & Dauid in adulterio & cæde ſimul depræhenſum, ſed poſt pœnitentiam receptum, de quo teſtimonium datum eſt: Inuéni Dauid filium Iſai, virum ſecundùm cor meum, qui facit omnem voluntatem meam. Pſalm. 88.b & Act.13.d Sanè manifeſtum eſt, quòd per pœnitentiã fuerit correctus: ſed iterùm noui eundem Dauid à Domino audiuiſſe, Tu 1.Par 22.b & 28.d

mihi

2.Par. 33. mihi non extrues domum, quia vir ſangui-
num es. Noui & Manaſſen per confeſſionem
Marc. 2.b & Luc. 5.f ab impietate abſolutum, noui & meretrices
& telones per pœnitétiam receptos: verùm
nullum ex his in ſacerdotij dignitatem nu-
meratum, niſi fortè id ante baptiſma com-
miſerit. Noui & monachos aliquot, cùm in
mundo eſſent, omni libidine conſpurcatos:
cùm autem ſolitariè viuerent, tanquàm fa-
ces in orbe reſplenduiſſe, nullum tamen ex
his in ſacerdotem ordinatum. Quòd ſi au-
tem id ſemèl atque iterùm ſactum eſt, non
tamen confeſtim legem in Eccleſia præſcri-
bit. Scimus ſanctam Mariam priùs meretri-
Luc. 7. f.g cem fuiſſe, poſteà factam continentem, non
tamen inter diaconas relata eſt. Quorsùm
verò hæc dico, cùm veritatis ſermonem co-
Canone 30. apoſtolorú. gnoſcam, & eum qui à diuinis apoſtolis ini-
tiatus eſt, audacter clamantē videam, Quòd
quicunque per pecuniam ordinatus eſt epi-
ſcopus, aut presbyter, aut diaconus, alienus
eſt à ſacerdotali dignitate? Non enim diuini
ſpiritûs gratia venditur. Caiaphaicum, hoc
ſtudium eſt. Simoniaca hæc machinatio, &
aliena à ſacerdotali ſanctificatione. In ſcor-
tatione aut adulterio ſi quiſpiam poſt ba-
ptiſma fuerit depræhenſus, diuini canones
illum ad ſacerdotium non admittunt: quin-
etiàm ſi quiſpiam promotus ad ſacerdoti-
um, tale aliquid fecerit, confeſtim eijcitur,
Cano. 25. Om̃is igitur vir, qui in pœnitētia perdurat,
per bonitatem & manſuetudinem Dei, ve-
niam peccatorum ſuorum obtinet, quem-
admodùm etiàm in ſuperioribus demon-
Nouat⁹ hę-reticus cum ſuis. ſtrauimus. Nouatum autem, & eius impiæ
hæreſis aſſeclas anathematizo, vtpotè qui
iniurius ſit aduersùs pœnitentiam, & man-
ſuetudinem Dei eleuat. Quarè eius opinio-
nis ſum, vt confitear recipiendum epiſco-
pum per pecunias ordinatum, modò pœ-
niteat. Bonus enim Deus eſt in omnibus, &
viſcera aperta ſunt ſuper omnem hominem
pœnitentem, quem etiàm in regnum ſuum
inducit, Sed quoniam iuxta diuinum Apo-
1.Tim.3.a ſtolum, Epiſcopus inculpabilis eſſe debet:
qui propter pecunias aliquem ordinat, aut
ab alijs ordinatur, alienus eſt à ſacerdotali
dignitate, vt omnes nouimus quicunq; Ec-
cleſiæ alumni ſumus. Ergò bona & lauda-
bilis pœnitentia, quæ ad Deum ducit, & à
peccatis liberat. Et ego quoquè miſericor-
dia indigeo. Noui enim Dei manſuetudi-
nem, qui omnem ad ſe venientem recipit.
Eſa. 43. d pſalm. 31. Dixit enim per prophetam: Tu primus dic
peccata tua, vt iuſtificeris. Et dixi, eloquar
iniquitatem meam coram domino, & tu re-
miſiſti impietatē cordis mei, & pro ea ora-
bit omnis ſanctus in tempore oportuno.

Nam ſi pater filio peregrè exiſtente, & rem Luc. 15.
impiè & iniquè agente, redeuntem iterùm
ad ſe naturali amore proſequitur: quanto
magìs Deus omnium noſtrum pater, omnē
pœnitentem ſuſcipiet in vlnis ſuis, cùm ſit
ſingulariter miſericors? Non enim mortem Ezé. 18.g &
petit peccatoris, ſed magìs vt conuertatur 33.c
& viuat. Quemadmodùm etiàm in Euan-
gelio ab ipſo Domini voce per parabolam Luc. 15.
de prodigo, & poſteà pœnitente, inſtructi
ſumus à patre cæleſti, recepto in cælis. Gau-
det enim ſupra hominem omnem, agentem
pœnitentiam. Pœnitentia, inſignis eſt ar-
matura, magna ſalutis via, hoſpitij regni cę-
lorum diſpēſatrix, incorruptibilis vitæ dux,
martyricorum certaminum æquiparatio:
ad DEVM viam indicans, & cum ipſo nos
eſſe faciens, humani generis baculus, caden-
tium & lapſorum ſurrectio. Beati qui hanc
amplectuntur, & huic adhærent: qui hanc
exercent, cum angelis vitam æqualem du-
cunt. Ab omni malo declinant, & bonum
faciunt. Pœnitentia eſt columna & fami-
liaris dilectionis, eleemoſynæ, ieiunij, ab-
ſtinentiæ, temperantiæ, probitatis, honeſta-
tis, manſuetudinis, & vt verum vno verbo
dicam, hæc omnia pollet pœnitentia. Si
quis autem hanc contaminat & contemnit,
non inter ſeruatos, ſed inter perditos nu-
merandus eſt, quorum vermis nō moritur, Eſa. 66.d
& ignis non extinguitur. Hæc à nobis præ- Marc. 9.d
dicantur vir ſanctiſſime, ſi fortè fuerint, qui
nos quoquè infamare voluérint. Nouimus
enim te ſingularem admonitorem & culto-
rem euāgelicarum & apoſtolicarum, cano-
nicarumque iuſſionum: quamobrem auda-
ciùs quoquè ad te iſta ſcribimus, cupimusq;
vt ea monachis & aſcetis, virisque omnibus
religioſis, cum quibus tibi cōmercium eſt,
ſignifices: & vt in orationibus tuis cęlipetis
noſtri memor ſis, obnixè rogamus, quo ex
circundantibus nos vndiquè malis tandém
aliquandò liberemur. Vrgent enim & intùs
& extrà inſultationes, è quibus miſericor-
dia DEI ſumus liberati, & poſthàc quoquè
nos euaſuros confidimus. Quamobrem
iterùm atque iterùm dicimus, Ora pro no-
bis, Ora, precare ô amice vir DEI & noſter,
immò potiùs pater. Scimus enim quòd af-
fectu eo erga nos affectus es, quo pater erga
liberos ſuos. DEVS pacis, qui & remota &
propinqua ad ſe conuocat, vitam noſtram
in pace conſeruet, & omnes illos qui eum
colunt & admirantur, nomenque illius in-
uocāt, ſaluos faciat interceſſione & pre-
cibus Dominæ noſtræ ſanctæ Dei-
paræ, & omnium Sancto-
rum, Amen.

SYNODVS NICEAE

SECVNDò HABITA, QVAE EST ORDINE SEPTIMA,

ſub Conſtantino & Irene matre, congregatis ab Imperatore trecentis quinquaginta epiſcopis.

ACTIO PRIMA.

IN nomine domini & dominatoris Ieſu CHRISTI, veri DEI noſtri, imperātibus pijſſimis & Chriſto deditiſſimis dominis noſtris, Conſtantino cum matre ſua Irene, anno conſulatûs illius octauo, ſub octauum Calendas Octobris, indictione vndecima, conueniente ſancta & œcumenica, hoc eſt, vniuerſali ſynodo, quæ per gratiam diuinā, piumq; illorum Imperatorum ſanctè orbé terrarum gubernantium decretum congregata eſt in clariſſima Nicenſium metropoli, quę eſt in Bithynia prouincia: nimirùm, Petro viro religioſiſſimo archipresbytero, quę Romę eſt, ſanctiſſimę beati Petri apoſtoli Eccleſiæ: prætereà Petro pijſſimo monacho & gubernatore monaſterij ſancti * Sabæ apud Romanos, vicarijs exiſtentibus Apoſtolicæ ſedis, cui præerat ſanctiſſimus beatiſſimusque archiepiſcopus veteris Romæ Adrianus: præſentibus Tharaſio ſanctiſſimo & beatiſſimo archiepiſcopo inclytę Cōſtantinopoleos nouæ Romæ: Ioāne & Thoma religioſiſſimis presbyteris monachis, & locum retinentibus apoſtolicarum ſedium eius, quæ in Oriente eſt, diœceſeos: Agapio epiſcopo Cæſareæ, quæ eſt in Cappadocia: Ioanne epiſcopo Epheſi, Conſtantino epiſcopo Conſtantiæ, quæ eſt in Cypro: Nicolao epiſcopo Cyzici, Euthymio epiſ. Sardēſium, Petro epiſcopo Nicomedię, Stauratio epiſcopo Chalcedonis, Elia epiſcopo Cretæ, Epiphanio diacono, tenēte locum Thomæ archiepiſcopi Sardiniæ: Ioanne monacho, loco Nicephori epiſcopi Dyrrhachij: Daniele epiſcopo Amaſiæ, Nicolao monacho & præfecto monaſterij, quod Apra appellatur, in locum metropoleos Thyanenſium: Conſtantino epiſcopo Gangrorum, Niceta epiſcopo Claudiopoleos, Theophylacto diacono, in locum metropoleos Stauropolitarū: Euſtathio epiſcopo Laodiceæ: Michaële epiſcopo Synnadôn, Conſtantino epiſcopo Perges, Anaſtaſio epiſcopo Nicopoleos veteris rpiri, Chriſtophoro epiſcopo Phaſidos, Theodoro epiſcop. Seleuciæ, Baſilio epiſcopo Sylæi, Nicolao monacho, in locum metropoleos Moceſi: Manuele epiſcopo Adrianopoleos Thraciæ, Cōſtantino epiſcopo Rhegij, Cyrillo monacho, in locū Nicetæ epiſcopi Gotthiæ: Theodoro epiſcopo Catanæ, Ioanne epiſcopo Tauromeniæ, Gaudioſo epiſcopo Meſſanæ, Theodoro epiſcopo Panormi, Stephano epiſcopo Bibonum, Conſtantino epiſcopo Leontenæ, Theodoro epiſcopo Taurianes, Chriſtophoro epiſcopo * Adryaces, Theotimo epiſcopo Crotonis, Baſilio epiſcopo Tonneſiorum, Conſtantino epiſcopo Carines, Ioāne epiſcopo Trecaleos, Theophane epiſcopo Lilybæi, Theodoro epiſcopo Trophæurum, Sergio epiſcopo Nicoterôn, Galatone archipresbytero, locum tenēte Rhegij: Stephano epiſcopo Syracuſano, Theodoro epiſcopo Byzies, Mauriano epiſcopo Pōpeiopoleos, Gregorio presbytero, in locum epiſcopi Leontopoleos, quæ eſt in Smyrna: * Euſtratio epiſc. Apameę Bithynię, Siſinnio epiſcopo Parij, Epiphanio epiſcopo Mileti, * Gregorio presbytero, in locum Nicopoleos vrbis: Niceta epiſcopo * Præconeſi, * Euſtratio epiſcopo Methymnes, Leone epiſcopo Chij, Ioanno epiſcopo Aprôn, Theophylacto epiſ. * Cypſalôn, Stephano epiſcopo * Suidaôn, Leone epiſcopo Meſembriæ, Ioanne epiſc. Nyſſæ, Georgio epiſcopu Thermarū * Babæ, Georgio epiſcopo Camulianorum, Soterico epiſcopo * Ciſciſſôn, Conſtantino epiſcopo Maſtaurôn, Georgio epiſc. Briulôn, Theodoſio epiſcopo Nyſſæ alterius, Theophylacto epiſcopo Tralliū, Baſilio epiſc. Magneſiæ, quæ eſt Anclij: Ignatio epiſcopo Prienes, Saba epiſcopo Aggorum, Baſilio epiſc. Magneſiæ, quæ eſt prope Mæandrum fluuium: Gregorio epiſ. Palæopoleos, Theophane epiſcopo Caloës, Leone epiſcopo Algizôn, Nicodemo epiſcopo Eugazôn, Lycaſto epiſcopo Barilôn, Theophylacto epiſc. Hypepôn, Euſtathio epiſcopo Erythrôn, Theophane epiſcopo Lebedon, Stratonico epiſc. Cumano, Theophylacto epiſcopo Cymnôn, Coſma epiſcopo Myrrhines, Olbiano epiſcopo Elæas, * Paride epiſc. Adramytij, Marino epiſcopo Antādri, Ioāne epiſcopo Aſſi, Leone epiſcopo Phocææ, Nicephoro diacono in locum Gargarorū, Conſtantino diacono in locum * Agæôn, Theognide in locum * Sion, Theophylacto in locum * Teo, Ioanne epiſcopo * Rhædeſti, Ioanne epiſcopo Parini, Melchiſedec epiſcopo Callіopoleos, Leone epiſcopo Madytæ, Siſinnio epiſcopo * Tzuruli, Theophylacto epiſco-

* Sabbæ
* Andriacæ
* Encratio
* Georgio
* Proconeſi
* Encratio
* Cypſelôn
* Sugdaôn
* Baſizarum
* Cicellôn
* Baſilio
* Aegeæ vel Aegaes
* Chiôn,
* Teôn.
for * Turzu li aut Truſuli

epiſcopo Chariules, Thoma epiſcopo Danij, Gregorio epiſ. Theodoropoleos, Siſinnio epiſcopo Chalcidos, Ioanne epiſc. Bryſeos, Beniamin epiſcopo Lizici, Conſtātino epiſcopo Heliopoleos, Petro epiſ. Aſpones, Synneſio epiſcopo Cymes, Theophylacto epiſcopo Anaſtaſiopoleos, Leone epiſcopo Minſi, Antimo epiſc. *Herinupoleos, Spyridone epiſc. Cythrôn, Euſtathio epiſcopo Solorum, Theodoro epiſcopo Citios, Georgio epiſcopo *Trimithuntôn, Alexādro epiſcopo Amathuntôn, Michaële epiſcopo Melitopoleos, Theodoro epiſc. Germes, Baſilio epiſcopo * Adranutherôn, Leone epiſcopo Pœmanini, Simeone epiſc. Oces, Strategio epiſcopo Dardani, Ioanne epiſc. Lampſaci, Theodoro epiſcopo Palæorū, Niceta epiſcopo *Ilei, Leóe epiſcopo Troadum, Theodoro epiſcopo Abydi, Anaſtaſio epiſcopo Tripoleos, Leone epiſc. *Traculôn, Stephano epiſcopo Puſalôn, Ioanne epiſcopo Tabæ, Stephano epiſcopo Siladôn, Ioanne epiſcopo Sethôn, Theophane epiſcopo Minnias, Lycaſto epiſcopo Philadelphiæ, Michaële epiſcopo Troales, Gregorio epiſcopo Gordorum, Ioanne epiſc. Daldes, Euſtathio epiſcopo Hyrcanes, Theopiſto epiſcopo Hermocapyles, Dauide epiſcopo Helenopoleos, Cyrione epiſ. Lophi, Theophylacto epiſc. Apolloniados, Conſtantino epiſcopo Cæſareæ Bithyniæ, Georgio epiſc. *Baſinupoleos, Leone epiſcop. Ariſtes, Nicephoro epiſcopo Adranes Thraciç, Baſilio presbytero, in locum Daſcyliorum, Niceta epiſc. Meles, Neophyto epiſc. Gordoſerbôn, Leone epiſcopo Liboes, Leone epiſcopo Aſpendôn, Ioanne epiſcopo Etennôn, Leone epiſcopo *Amyſi, Conſtātino epiſcopo Zelôn, Mariano in locū Zalichi, Gregorio epiſcopo Sinopes, Georgio epiſcopo Nicopoleos, Conſtantino epiſc. Aſemôn, Gregorio epiſcopo Amaſtridos, Gregorio epiſc. *Ionopoleos, Niceta epiſc. Dadybrôn, * Theophilo epiſcopo Pluſiados, Conſtantino epiſcopo Cratiæ, Niceta epiſcopo Adrianopoleos, Ioanne epiſcopo Heracleæ Ponti, Theodoro epiſcopo Comanorum, Niceta epiſcopo *Rhyzæi, Nicephoro epiſcopo Claneôn, Leone epiſcopo Trocnadôn, Leone epiſcopo Corydalôn, Anaſtaſio epiſcopo Patarôn, Georgio epiſ. Nyſſæ, Stephano epiſcopo Arazôn, Theodoro epiſcopo Pinarôn, Nicodemo epiſc. Candibôn, Stauratio epiſcopo *Zenopoleos, Leone epiſc. Lamyrôn, Stephano epiſc. Camnôn, Conſtātino epiſcopo * Tlon, Ioanne epiſcopo Combôn, Petro diacono & in locum Orycandôn, Ioāne diacono in locum Cariæ, Georgio epiſcopo * Cybirres, Baſilio epiſcopo Taborum, Dorotheo epiſcopo Neapoleos, Conſtantino epiſc. Alabandôn, Gregorio epiſc. Heracleæ, Dauide epiſcopo Iaſi, Gregorio epiſcopo *Mylaſſôn, Sergio epiſcopo Vigiliarū, Ioanne epiſcopo Myndi, Stauratio epiſcopo Stadiæ, Gregorio epiſcopo Stratoniceæ, Antimo epiſcopo Hylarymôn, Theophylacto* in locum Amazonis, Niceta epiſcopo Halicarnaſſi, Mariano* in locū Ceramorum, Theodoſio epiſcopo Chonôn, Michaele epiſcopo Cheretepôn, Pantaleone epiſcopo* Valentiæ, Georgio epiſcopo Peltarum, Chriſtophoro epiſcopo* Atanaôn, Leone epiſcopo Eumenias, Paulo epiſcopo Acmonis, Gregorio epiſc. * Timæni Therôn, Leone epiſcopo Scoputranopoleos, Leone epiſcopo Aleûs, Nicephoro epiſ. Lubdôn, Georgio epiſcopo Appiæ, Ioanne epiſcopo Eucarpiæ, Michaele epiſcopo Hierapoleos, Niceta epiſcopo Nicoleias, *Nicephoro epiſcopo Promiæ, Nicolao epiſc. *Phytôn, Theophylacto epiſcopo Cynabôn, Niceta epiſcopo Auguſtopoleos, Ioāne epiſc. Cotylæ, Georgio epiſc. * Medixi, Theophylacto œconomo & vicario * Ipſi, Stephano deſignato Troum, Ioanne deſignato* Ectorion, Conſtantino epiſc. Ambladôn, Epiphanio epiſcopo Pertôn, Siſinnio epiſcopo Philomelij, Michaele epiſcopo Papôn, Theodoſio epiſcopo * Sagalaſſi, Siſinnio epiſcop. Apameæ, quæ eſt* Cibôn, Iona epiſcopo Coanes, Nicephoro epiſcopo Adadôn, Petro epiſcopo* Pythias, Leóe epiſcopo Bares, Petro epiſc. Seleuciæ, quæ eſt Piſidiç: Leone œconomo & vicario Zozopoleos, Mariano epiſcopo * Magydôn, Paulo epiſcopo* Ataliæ, Nicephoro epiſcopo Phoglôn, Leone epiſcopo Andidôn, Leone epiſcopo Sibyllôn, Manzone epiſcopo Pracanôn, Theodoro epiſcopo Germanicopoleos, Euſtathio epiſcopo Cilindereos, Siſinnio epiſcopo Muſbadôn, Euſtathio epiſcopo Lamôn, Theophylacto epiſcopo Zenopoleos, Conſtantino epiſcopo Daliſandi, Anaſtaſio epiſcopo Lauzadôn:

Sedentibus his in editiſſimo templi loco, ſanctiſſimæ eccleſiæ magnæ, quæ cognominatur Sophia, pręſentibus ſimul & audiētibus illuſtriſſimis iuxta ac magnificētiſſimis ſenatoribus, Petronio glorioſo proconſule & patricio, Theophylacto comite imperialis obſequij, Ioāne regio oſtiario & quęſtore ærarij militaris: pręterea religioſis archimādritis, gubernatoribus & monachis, depoſitis in medio ſacris & inuiolatis euangelij Dei codicibus, religioſiſſimi Siciliæ inſulæ epiſcopi dicere cœperunt: Dignum arbitramur ante omnia & conueniens huic ſanctę & œcumenicę ſynodo, ſanctiſſimū ſummumq; paſtorem & rectorem pręſidem imperatricis vrbis Conſtantinopoleos nouæ Romæ, ad initium quę deincèps tractabuntur, capitum pręfari, & velutì ianuam aperire, & quę hoc loco deceant, priùs explicare.

Sancta ſynodus reſpondit: Sanctiſſimorū epiſcoporum voto ſatisfiat.

Marginal notes: *Berinupoleos *Thremethuntôn *Adranitherôn *Trocalôn *Baſilinupoleos *Amyzi *Innopolis *Theophylacto *Ruzęi *Zibupoleos *Burrhæ *Milaſi *Mylaſſes *Elentias *Timeni ferarum, *Pythôn *Iſpi, *Hectoriôn *Agalaſſi *Ciboti

Tharaſius ſanctiſſimus beatiſſimnsq; pa-
triarcha Conſtantinopoleos dicere cœpit:
Admodùm ſanè tempeſtiuum eſt núc, pro-
pheticam illam vocem, quam ſępè etiàm ab
ipſo euágelio prędicatam audiuimns, reci-
Luc. 3.a tare: Recta fient quę obliqua erant, & aſperę
Eſa. 40.a viæ in planas cóuertentur. Cum Deo ſiqui-
dem cuncta quæcunq; fiunt, promptè per-
agi pnſſunt, quoniam illius voluntati cóſi-
lijsq; nemo obſtare poteſt. Quaoquàm au-
tem per inſultú veteratoris hoſtis, qui hoc
vnum conatnr vt diſcerpat & cónellat, diſ-
turbetq; ſanctam & catholicam Eccleſiam,
anni pręteriti tempore, ſub Kalendas men-
ſis Auguſti, in pia & regia ciuitate pręſiden-
tibus nobis in ſanctorum & omnibus ſecu-
lis laudatorú apoſtolorum (quos rectè ſpi-
ritusſancti tubas dicimus) templo, commo-
ta ſit ingés hominum turba, furore & ama-
ritudine plena, quę manus in nos inijcere
tentauit, (à qua tamé diuina gratia & fauo-
re ſumus liberati, idq; paucorum epiſcopo-
rum ſubſidio, quorum nomina libens relin
quo, cùm pleriſque omnibus ſint cognita)
viſa ſit obſtaculú aliqnod & veluti remora
iniecta, nè verns pietatis ſermo exaudiri &
ſtabiliri poſſet: attamen clemétiſſimi noſtri
Imperatores, qui à Deo gubernacula múdi
acceperunt, cùm rectæ fidei acerrimi propu
gnatores eſſent, malę verò & minùs ſyncerę
impugnatores, non potuerút ſomnnm da-
re oculis ſuis, nec palpebris dormitationé,
donèc Dei tabernaculum, hoc eſt, illius Ec-
cleſiam, in vnitatem reduxeruot & pacificú
conuentum eidem indixerint. Qua de cau-
ſa conſilio & diuina voluntate rurſùs in idé
illud, quod tum agebatur, nos congregaue-
runt. Sed pro benefactis iſtis Chriſtus maxi
mus omnium noſtrûm rex, qui ſolus largi-
ter retribuere poteſt, repédat illis. Nos verò
viri ſacerdotes ipſum auxiliatorem inuocá-
tes, & timorem illius animis noſtris inſigen
tes, futurumq; iudicium in eo cóſtituentes,
ſuccinctis ſupercilijs in veritaté ipſam men-
tes noſtras defigamus. Et in omnibns apo-
ſtolico more ſobriè ambulantes, ad æquili-
brium cuncta examinemus, vt omnem ora-
tionis vanitatem, contentionem, & redun-
dantiam, tanquá zizania, puris ſegetibus in-
naſcentia, ſinè aliqua procraſtinatione ex-
tirpemus: cùm aduersùs veritatem ſuppullu
lent, & Eccleſiæ repugnent. Nam quæ in ea
2. Cor. 1. hactenùs tradita ſunt, nó ſunt, Etiàm & Nó,
ſed etiàm, tátùm ſunt in veritate: manentq;
infracta & minimè ficulnea in æternú tem-
Matth. 16.c pus. Et is qui denúciat, quòd portæ infero-
rum non præualebunt ei, métiri neſcius eſt.
Et ſi confidimus gratum eſſe coram cóſpe-
ctu Dei, adueniát qui anno pręterito, cótra
veritatem reſtiterunt: & ſi quiſquam eornm
habet quod obijciat, aut contradicat, ſiue
aliam quanuìs apologiam, intrepidè loqna-
tur. Sic enim omis inquiſitio manifeſtabif.

Conſtantinns ſanctiſſimus Conſtantiæ,
quæ eſt in Cypro, epiſcop⁹ inquit: Si ſanctæ
& œcumenicæ ſynodo, iuxta ea quæ à ſan-
ctiſſimo & beatiſſ. patriarcha Tharaſio di-
cta ſuot, placuerit, ingrediantur ſanctiſſimi
epiſcopi, qui in hac parte ad ſacram & œcu-
menicam ſynodum conuocati ſunt.

Saocta ſynodus reſpoodit: Ingrediantur.
Et ingreſſi ſunt omnes pręfati epiſcopi. De-
indè quoquè ingreſſi clariſſimi ſenatores,
dixerunt: Domini noſtri optimi, *diploma
ſacrum & venerandum, ad ſacroſanctá oém
ſynodum iuſſerunt deſtinari, id audite.

*τιμία, per excellentiá appellantur imperiales epiſtolę, q aliquid fieri aut nó fieri iubent.

Sancta ſynodus ait: Cófirmet Deus regnú
optimorum noſtrorum principum. & ſimul
Leontins vir clariſſimus, à ſecretis, in mani-
bus ferens ſacrum diploma, legere cœpit.

EPISTOLA IMPERATORIS ad ſacram ſynodum.

¶Conſtantinus & Irene fideles Romanorú
Imperatores diuina voluntate & noſtra
gratia, iuſſuq; ſacrati noſtri Imperij
congregatis ſanctiſſimis epi-
ſcopis in Nicena ſynodo.

IEſus Chriſtus oomiuus noſter, verus De-
us, veraq; iuxta Dei patris naturam ſapi-
entia, per illius in sarne diuinitatem, mirifi-
camq; œconomiam vindicans nos ab erro-
re idolorum, noſtram naturam liberando
renouauit, cooperante illius congeoere ſpi-
ritu ſancto. Et primus factus ſummus ſacer-
dos, huins appellationis reddidit nos con-
ſortes, ô viri ſacerdotes. Hic igitur paſtor Luc. 15. a
bonus ille, qui errantem ouiculam in hume
ris portans, hominem qui ab ouili ſuo exci-
derat, reſtituens in conſortium angelicę ſuę
ſacriq; muneris virtutis, per ſeipſum nos re- Col. 2. a
demit, ſoluens interſepti obſtaculum, nimi-
rùm inimicitiá, in carne ſua nobis pacificá
rationem viuendi gratuitò conceſſit, ob id
& cunctis euangelicè prędicari iuſſit: Beati Matth. 5.a
pacifici, quoniam ipſi filij Dei vocabuntur.
Hanc igitur ob beatitudiné, quę nobis do-
nata eſt, nobilitatiſque cauſa qua Deus oos
adoptauit, Impatoria noſtra & pia maieſtas,
ad concordiam & pacen vniuerſam Roma-
num Imperiú erigere contendens, pręcipuè
tamé ſanctarú Dei noſtri eccleſiarum ſtatú,
qua poſſumus cura & conſilio cóſeruare in-
tendimns. Sacerdotumq; concordiam per
omia firmam & ſtabilem eſſe deſideramus,
Orientis videlicet in partibus, ſeptétrionis,
occidentis & meridiei. Iamq; adeſtis Dei vo
luntate per præſides proninciarú, perq; de-
ſcriptas ſępiùs ſynodicas literas, miſſasq; à
ſanctiſſimo patriarcba. Hæc eſt enim à mul-
tis ſeculis ſyoodica lex per vniuerſam eccle
ſiam, quæ à ſeculis per ſecula durabit euan-
gelicè inſtituta, cuius hortatu & veluti iuſſu
vos ſanctos viros ſacerdotes cógregauim⁹,
qui eſſe diſpéſatores teſtaméti illius per in-
cruenta

cruenta ſacrificia vocamini: quo rectè ſen-
tientium ſynodorum determinationibus,
iudicium veſtrum confirmetur, omniſque
Matth.5.b Marc.4 c Luc.11.d
ſplendor ſpiritusſancti reluceat. Nullus ſiq-
dem lucernã accedens, ponit eam ſub mo-
dio, iuxta vocem Domini, ſed ſupra cande-
labrum, vt lumen det omnibus qui in ædi-
bus ſunt. Sic enim & olìm à pijs patribus no
ſtris conſtitutũ deincèps obſeruetur, vt ſan
ctæ Dei eccleſiæ in pacifica cõſtitutione fir-
mentur. Non aliter enim pro veritate depu-
gnamus, pietatemque promotam cupimus:
for. *tam eam quàm
præterea eccleſiaſticum ſtatum * eam qua à
principio obtinuit, legiſlationem & autho-
ritatem obtinere volumus, quàm militarib'
conſilijs nos cupimus eſſe inſtructos, ciuili-
buſque negocijs inuigilantes. Atque hæc in
poſterũ meliùs animo voluentes, nunc mul-
tò ſacratiſſimam non dubitauimus ſummis
laboribus cõgregare ſynodũ. Damus quo-
què vnicuiq; libertatem, vt ſiuè omni for-
midine ea eloquatur, quæ ſecum animo de-
liberauerit, quò veritas magis magiſq; elu-
ceſcat, & intrepida voce audiatur. Simul eti-
àm vt ex multis eccleſijs diſſidium auferat,
Paulus hic ante Tharaſium patriarcha Conſtãtinop. fuit
paciſq; copulatio & conſtantia in omnibus
connectatur. Et ſimulatquè Paulus ſanctiſ-
ſimus patriarcha iuxta diuinam voluntatẽ
carnem pręſentem commutaturus erat, prę-
ſensq; habitaculum derelicturus, & ad ſupe
riores ſedes commigraturus, immò verò ad
Dominum noſtrum Chriſtum, epiſcopatui
renũciauit, monachicam eligens vitam: no-
bis verò interrogantibus illum, qua de cau-
ſa hoc feciſſet, reſpondit, quòd ſi morte oc-
cupatus & præuentus in epiſcopatu huius
pię & regię ciuitatis fuiſſet, etiàm extra oẽm
Eccleſiam catholicam reſurgere cogeretur:
Matth.25.
quod ipſum in tenebras exteriores, q̃ dia-
bolo & angelis illius paratæ ſunt, abducit.
Dolebat enim ſynodum quandam hic iodi
ctam, quæ ſubuertere contendebat imagi-
num picturas, quas ſancta Eccleſia catholi-
ca ſeruat & amplectitur, & ad memoriã prę-
figuratorũ ſuſcipit. Idipſum, inquiebat, eſt
quod animum meum cõmouet, quod meã
conſcientiam vrget, quomodò iudiciũ Dei
effugere queã. At quę cauſa eſt, quamobrẽ
eiuſcemodi viris cõmemorari debeam, aut
ſimul cum illis verſari? Hęc verò & plura alia
ducibus quoquè noſtris glorioſiſſimis lo-
quutus eſt, vitamq; finiuit. Hanc igitur re-
ſponſionem noſtra regia maieſtas animad-
uertens, horrebam, pręſertim cùm & ab alijs
anteà audiêramus hæreticam eſſe horũ ho-
minum cogitationẽ, animo noſtro delibe-
rauimus, quidnam in hac re vtile eſſet & fa-
cto opùs, & conſiliũ noſtrum in medio pro-
poſuimus, vt repræſentato electo nouiter
patriarcha, finis contentionibus per illũ im-
poneretur. Aduocantes igitur viros nego-
ciorum eccleſiaſticorum haud imperitos,
Chriſtum verò verum Deũ noſtrum inuo-
cantes, & cum eis cõſilium capientes, quem
ex omnibus digniſſimum haberem, cui pri-
mas partes in hanc ſacratiſſimam diuinorũ
obſeruãtiſſimæ & regiæ ciuitatis noſtræ ca-
thedram deſerrem*, vno animo concordiq;
ſententia, Tharaſium qui nunc in ſacroſan-
cta dignitate nobis præſidet, dignus decla-
ratus eſt. Hunc igitur ad nos vocantes, teſti-
moniũ de illo & ſuffragia data expoſuimus.
Verùm is nulla ratione acquieſcere illis vo-
lens, reliquorum electioni aſſentiri reſpuit.
Nobis verò perquirẽtibus, qua tandèm cau
ſa obedire nollet, principiò quidem occa-
ſionem hãc attulit: maius eſſe ſummi ſacer-
dotij cathedræ iugum, quàm illius humeris
ſuſtineri. Nos autẽ conſiderantes quòd oc-
caſionẽ quæreret, nec auſcultare nobis vel-
let, non deſtitimus virum ſolicitare, omni-
buſq; viribus in eo perſeuerauimus, donèc
aſſenſum nobis p̃beret, vt ſummi ſacerdotij
dignitatem aſſumeret. Contemplatus itaq;
noſtram inſtantem & vrgẽtem ſedulitatem,
cauſam recuſatiõis nobis denũciauit: Quã-
doquidem, inquit, video & cõſidero, ſupra
petram Chriſtum Deum noſtrum fundatã,
Eccleſiam nunc eſſe diſciſſam, diſſipatam &
ruptã: nos quoquè modò hoc, modò illud
diuerſis animis loquentes, *Orientis autem — Per ἀνατολὴν intelligit Hieroſolym. Antioch. & Alexandrinam eccleſiam.
vnanimi fide pręditos Chriſtianos, noſtros
verò aliter animatos: cumq; illis conſentiẽ-
tes Chriſtianos Occidentis, nos è diuersò in
ſingulos dies ab omnibus illis anathemati-
zari, vniuerſalem ſynodũ poſtulo fieri, eorũ
omnium qui tum ex oĩbus loci guberna-
toribus à papà veteris Romæ, tum ab Oriẽ-
tis ſummis ſacerdotibus mitti poſſunt. Hęc
vbi auribus noſtris fuiſſent percepta, in fa-
ciem pręſentium ſacerdotum, & clariſſimo-
rum noſtrorum ducũ, totiuſq; Chriſticolæ
noſtræ plebis virum eduximus: & omnibus
libertatem dedimus, vt ſi quid aduersùs vi-
rum haberent, dicerent, vt purgare ſeſe poſ-
ſet. Illi verò hęc audientes, libenter hominẽ
acceperunt, poſtulantes ſimul noſtram pa-
cificam & piam dominationem, vt ſynodũ
vniuerſalem indiceremus. Huic igitur peti-
tioni annuere tum viſum eſt, meoque nutu
iuſſi cõuenire, immò vt veriùs loquar, Deo
ſic volente, nobis verò præeuntibus, cõgre-
gaui vos. Quandoquidẽ autem ex vniuerſo
terrarum orbe Deus vos coniunxit, propriã
voluntatem confirmare volens, depoſitis in
medio ſanctis euangelijs, veraciter & pru-
denter clamantibus, Iuſtè iudicate, ſtate fir- — Ioan.7.c
mi pietatis propugnatores, & omnẽ vanilo
quentiam, nuperamq; inductionem excin-
dere animo prompto cõtendite. Quemad-
modùm & Petrus Apoſtolicæ Sedis primus
dux, ſeruilem & temerariam inſaniam ver-
berans, Iudaicę auditus inſtrumentũ gladio — loc' obſcurus.
amputauit. Extendentes igitur ſecurim ſpi-
ritus, omnem arborem ferentem fructum
iurgij & ambiguitatis, & non ferendę noui-

tatis, aut erudito ſermone trāſplantate, aut canonicis edictis conſcindite, & in venturę gehennæ ignem tranſmittite, vt corpus Eccleſiæ omnibus ſuis partibus integrum, rationi conueniens & conſentiens, authoritatem traditionis patrum obtinēs, item pax & tranquillitas ſpiritûs conſeruet, & totius noſtræ Romanæ reipublicæ ſtatus, in fidei quiete tranquilletur. Accepimus autem ab Adriano ſanctiſſimo papa veteris Romæ literas per locum tenentes illius, Petrum religioſiſſimum primatem presbyterum, & Petrum Deum colentiſſimum presbyterum præſidem monaſterij, qui & nobiſcum in concilio ſedent, quas iubemus iuxta ſynodicam conſuetudinem publicè legi: vosque omnes cum decenti ſilētio animaduertere. Poſt id etiàm duos quaterniones vmbilicis concluſos legetis, qui à ſummis ſacerdotibus & viris ſacris orientalis diœceſis, per Ioannem religioſiſſimum monachum & aſſeſſoré patriarchicæ ſedis Antiochenę, & Thomam presbyterum & rectoré, qui nobiſcú in concilio ſunt præſentes, vt per eas cognoſcatis, quænam ſit catholicæ Eccleſiæ ſententia & iudicium.

Sancta ſynodus reſpondit: Seruet Deus imperium eorum, producat illorum tempora Deus: augeat Dominus eos gratia.

Tres epiſcopi ex conciliabulo Cōſtantinopolitano, in quo dānatæ ſunt imagines, reſipiſcentes, adferunt libellos confeſſionis.

Et adductus eſt Baſilius religioſiſſimus Ancyræ epiſcop', prætereà Theodorus epiſcopus Myrôn, & Theodoſius epiſcopus Amorij. Stantibus autem his in medio ſacræ ſynodi, Baſilius Ancyræ epiſcopus inquit: Quantum erat mihi in viribus, argumētum & certam perſuaſionem fidei in me ſuſcipiens patres, ego minimus veſtrûm ſeruus, in catholicę eccleſię defenſioné, ꝓceſſi.

1. Tim. 2. a

Tharaſius beatiſſimus patriarcha ait: Gloria ſit Deo, qui cunctos ſeruatos vult, & in cognitionem veritatis peruenire.

Baſilius Ancyrę epiſcopus, è libello ſic cœpit legere: Eccleſiaſtica legiſtatio iam olim à principiò canonicè, & à ſanctis apoſtolis, illorumq; ſucceſſoribus ſanctis patribus & ꝓceptoribus noſtris, prętereà ſacris & vniuerſalibus ſynodis, reliquisq; certis in locis celebratis conuentionib' tradita eſt: qua omis hæreſeos paſsim ſuppullulātis ſuppreſſa eſt ſeges, & ad melioré orthodoxumq; ſenſum cōuerſa, vt etiàm per ſcripta teſtimonia ſtabilis Eccleſię catholicę authoritas aduersùs omnem hęreſim quę abnegata eſt, aſſumpta in locú orthodoxa fide depręhendat. Hinc & ego Baſilius epiſcopus Ancyranę ciuitatis, catholicam Eccleſiam coniunctā & conſentienté eſſe cupiens, Adriano ſanctiſſimo papæ veteris Romæ, Tharaſio beatiſſimo patriarchæ, ſanctisque apoſtolicis thronis, Antiochiæ, inquam, Alexandriæ, & ſanctæ vrbis, nec minùs ſummis ſacerdotib' & presbyteris cunctis orthodoxis hanc, quā deſcripſi, meam confeſſionem exhibere volo, inſinuās me vobis, qui ex apoſtolica authoritate poteſtatem habetis errata corrigendi & ignoſcendi, id vnum à congregatione veſtra beata ſtipulando, nè quid ægrè feratis, quòd ſeriùs acceſſerim. tarditatis enim eſt, & ineruditæ meæ pigritiæ, qui opus cōmiſſum non adimpleuerim, cùm omnibus viribus laborandum in orthodoxæ Eccleſiæ profectum mihi cognoſcam. ſed hęc, inquā, tardiſſimi intellectûs mei culpa eſt, vt ob id à Deo & beatitudine veſtra iuſtè poſtulem veniam.

CONFESSIO CATHOLICA.

Baſilij priùs hęretici cōfeſſio catholica.

CRedo igitur & confiteor, in Deū patrem omnipotētem, & in vnicum Dominum Chriſtum filium eius vnigenitum, & in ſanctúſpiritum Dominum viuificantem, Trinitatem conſubſtantialem, in throno eodem conſedentem, in vna Deitate, poteſtate & authoritate adoratam & glorificatā, in vnius ſanctæ Trinitatis, & Domini Dei noſtri IESV Chriſti œconomia, quemadmodùm ſex ſacræ œcumenicę ſynodi tradiderunt, hęc oīa ſic confiteor. Vniuerſam antem hęreticorū linguæ incontinentiam abijciens execror: quemadmodùm ipſos ſeſe reddiderunt execrabiles. Interpellās etiàm intemeratę virginis noſtræ Deiparæ, ſanctarum cæleſtium poteſtatum, omniumque ſanctorum interceſſioné, horū etiàm ſanctas reliquias cum omni honorę ſuſcipiens & amplectens, honorificè veneror, firmiter credens me illorum ſanctitatis fieri poſſe participem. Eodē modo venerandas imagines, quæ œconomiam Ieſu Chriſti Domini & DEI noſtri, qui propter ſalutem noſtram homo factus eſt, & inuiolatæ virginis Dominæ noſtræ Deiparę, ſanctorumque apoſtolorum, prophetarum, martyrum & omnium ſanctorū ſuſcipio & amplector, eisque honorem debitum exhibeo. Abijciens & execrans ex toto animo & corde, congregatam ex deprauata mente & inſania, & appellatam ſeptimam ſynodum, apud eos qui rectè ſapiunt, nimiùm quàm iuſtè & canonicè ψευδοσύνοδον, hoc eſt, falſum conciliabulum appellatū, vtpotè ab omni pietate & religione alienā: & à Deo traditæ eccleſiaſticę legiſtationi audenter & præfractè, nè dicā impiè, oblatrantem, venerandasq; imagines contumelia afficientem, iubentemq; has è medio ſacrarū eccleſiarū tolli, cui præfuit Theodoſius falsò nominatus Epheſi epiſcopus, Siſinnius item Pergæ, cognomine Paſtillas: Baſilius Piſidię improbus ille, cognomine Tricacabus: quorum vanus aſſecla, ſed tamen miſeratione dignus, Conſtātinus, qui aliquādò fuit patriarcha. Hæc ità cōfiteor, & in his acquieſco. Ob id ſimplici corde & recto animi arbitrio, Deum teſtē citās, ſubiectas execratiōes (hoc eſt, anathematiſmos) cōſtitui.

ANATHEMATISMI.

1 Chri-

1 Chriſtianorum accuſatores & calumniatores, ſiue εἰκονοκλάςας, hoc eſt, imaginũ demolitores, execror.

2 Qui ſacræ ſcripturæ verba de idolis & gentilium ſtatuis, ad venerandas Chriſtianorum imagines exponentes trahunt, execratio.

3 Qui venerandas & ſanctas imagines nõ amplectitur, execratio.

4 Qui aſſerunt Chriſtianos, vt deos imagines adorare, execratio.

5 Qui fauent ex animo violatoribus, & ignominia afficientibus ſanctas imagines, execratio.

6 Qui præter Chriſtum Deum noſtrum dicunt alios eſſe, qui nos liberârunt à cultu idolorum, execratio.

7 Qui doctrinas ſanctorum patrum, & traditionem catholicæ Eccleſiæ contemnunt: quiq; cauſantur & voces Arrij, Neſtorij, Eutychis & Dioſcori iactant, dicentes quòd niſi ſatis ex veteri & nouo teſtamẽto instructi eſſemus, ſanctorum patrum, ſacrarũ ſex ſynodorum doctrinas, & catholicę Eccleſię traditiones ſequeremur, execratio.

8 Qui audent dicere catholicam Eccleſiã aliquandò idola ſuſcepiſſe, anathema.

9 Qui inquirunt diabolicarum inſidiarũ inuentum, ſacrarum imaginum culturam & ædificationem, nequaquàm autem ſanctorum patrũ noſtrorum traditionẽ, execratio.

Hęc quidem ſic confiteor & approbo, & ex tota anima, corde & mente demonſtro. Quòd ſi autem ſiue ex calumnia, ſiue ex inſtinctu volens nolens vllo tempore ab his à me priùs confeſſis deſciuero, aut peruerſo animo diſceſſero, alienus ſim & à Deo patre & filio & ſancto ſpiritu, à catholica Eccleſia & omnibus ſacratis actionibus. Cuſtodiam autem hæc omnia, & ſecundùm diuinos canones ſanctorum apoſtolorũ, & beatorum patrum noſtrorum ab omni corruptione & turpi lucro.

Tharaſius beatiſſimus & ſanctiſſimus patriarcha, dixit: Omnis ſacratus cœtus Deo det gloriam, & gratiarum actionem rependat, propter hanc cõfeſſionem tuam quam præſtitiſti catholicæ Eccleſiæ.

Sancta ſynodus reſpondit: Gloria illi Deo qui concordat diſſidẽtes. Et in medium accedens Theodorus piĕtiſſimus Myrôn epiſcopus, dixit:

Theodori ſecundi reſipiſcẽtis cõfeſſio.

Et ego peccator & indignus, multa inueſtigaui & inquiſiui, id quod optimũ eſt eligere cupiens: Deum precor & veſtram beatitudinem, vt cum reliquis omnibus ſanctæ Eccleſiæ catholicæ adiungar & cõglutiner.

Tharaſius ſanctiſſimus & beatiſſimus patriarcha, dixit: Gratũ proculdubiò & perq̃ liberale apud Deum, reſipiſcẽtes ſuſcipere.

Theodorus epiſcopus religioſiſſim9 Myrôn, priori libello correſpondentem ſuum quoquè legit.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha inquit: Et pro piĕtiſſimo Theodoro epiſcopo Myrôn, gratiarum actiones Deo agamus.

Euthymius beatiſſimus Sardenſium epiſcopus, ait: Benedictus Deus, qui illum Eccleſiæ coniunxit.

Et adductus eſt Theodoſius piĕtiſſimus epiſcopus Amorij, & inquit: Sacratiſſimi, Deumq; colĕtiſſimi domini huius ſanctiſſimæ ſynodi, etiàm ego peccator & ſeductus, multa mala aduersùm venerandas imagines præter veritatẽ blateraui: quarè nunc agnoſcens culpam, & condemnans meipſum execror, idipſum porrò facturus quod maledixerim & in mundo hoc docuerim. precor autem & obteſtor ſacram ſynodum veſtrã, vt in reliquum Chriſtianorum numerum & me, licèt indignum, veſtrum famulum recipiatis.

Theodoſij qui tertius fuit, reſipiſcentia.

Tharaſius ſanctiſſim9 patriarcha inquit: Plurimam cordis cõtritionem explicuit religioſiſſimus Theodoſius: quamobrem receptu dignus eſt.

Sancta ſynodus ait: Secundùm ſacros canones dignus eſt.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha ait: Si nulla res alia canonicè prohibet, dignus eſt.

Theodoſius religioſiſſimus Amorij epiſcopus, proprium libellum ſic ipſe legere cœpit:

Confeſſio Theodoſij.

Sacræ huic & vniuerſali ſynodo, Theodoſius ego Chriſtianorum minimus, ſic cõfiteor: Inprimis approbo, ſuſcipio, ſaluto & veneror, ante omnia intemeratam Domini Ieſu Chriſti veri DEI noſtri imaginem, & eius, quæ ipſum ſinè ſemine peperit, ſanctæ matris virginis, cuius etiàm auxilium, protectionem & interceſſionem nocte diuq;, vt peccatori mihi ſubueniat inuoco, vt quę eam poteſtatem habet ab illo, quem in mundum edidit, Chriſto Deo noſtro: Qui etiàm ſanctorum & multis rationibus prædicatorum apoſtolorum, prophetarum, martyrũ, patrum & eremum colentiũ imagines ſuſcipio & veneror, nõ vt deos: abſit, verùm mẽtis meæ affectum & deſiderium, quo in illos affectus ſum, hoc modo indicans, ex toto animo omnes obteſtor, vt ad Deum pro me intercedãt, quo in oculis eius miſericordiã in die iudicij conſequar. Eadem ratione & reliquias ſanctorum veneror, & honore ꝓſequor, & ſaluto, veluti athletarum & certatorum pro Chriſto, quiq; gratiam à DEO conſecuti ſunt, & remedia præſtare, morbos curare, dæmones eijcere, quemadmodùm Chriſtiana Eccleſia, veluti per manus accepit à ſanctis apoſtolis & patribus vſque in præſens ſeculum. Probo ſimiliter quæ à primordio receptæ traduntur imagines, principiò Ieſu Chriſti Domini noſtri, & ſanctæ Deiparæ virginis, ſiue ex auro, ſiue ex argẽto, ſiue colorum ductibus, ſiue quacunque materia exprimantur. Vt omnibus manife-

ſta fiat eius in carne œconomia. Neque diſſimili ratione probantur à me ſanctorum & omnibus ſeculis laudatorum apoſtolorum, prophetarum, martyrum geſta, politiæque: vt in omnium oculis prælia & certamina quæ pro Chriſto ſubierunt, hæreant, atque id in cõpendioſam veluti ſcripturam, narrationem & eruditionẽ populi, maximè ſimplicioris. Nam ſi imperatorum vexillis ſanctioribus & imaginibus in ciuitates & prouincias miſſis, omnis populus cum cereis & ſuffimentis odoratis occurrunt: quanto iuſtius eſt, in Chriſti Dei noſtri eccleſijs imaginem ſeruatoris noſtri Dei, & intemeratæ matris eius, ſanctorum etiàm omnium patrum & piorum erigere? Quemadmodùm diuus Baſilius inquit: Verùm etiàm in bello fortia virorum facinora, & hiſtorici ſcriptores & pictores ſæpè denotant: hi quidẽ oratione exornantes, hi verò in tabulis depingentes, vtriq; etiàm multos ad virtutem excitàrunt. Idem alibi: Quãtùm tibi laborandum ſit, vt vnum aliquem è ſanctis inuenias, quẽ puduit Chriſti? Et Chryſoſtomus ait: Sanctorum enim gratia morte non amputatur, interitu nõ obtunditur, ſed & poſt mortem viuentibus ſunt potẽtiores. Aliaq; multa quæ dici vix queunt. Et ob id obteſtor vos ſancti Dei & exclamo, Peccaui in cælum & coram vobis, ſuſcipite me, vt DEVS recepit prodigum, meretricem & latronem. Quærite me, quemadmodùm ouem perditam quæ ſinit Chriſtus, quam & humeris ſuis ſuſtulit. Contingat mihi gratia in oculis Dei, ſanctorumq; eius angelorum, vt per pœnitentiam ſalutem conſequar, dum vos domini ſancti pro me interceditis.

In Conciõe in 40. martyres. *Ioan. Chry.* *Luc. 15. 7. 23.*

Anathematiſmi Theodoſij.

1 Qui venerandas imagines nõ veneratur, anathema.

2 Qui in ſanctas & venerabiles imagines blaſphemias congerunt, anathema.

3 Qui traducere & maledicis verbis inceſſere audent venerandas imagines, aut eaſdẽ reijcere, anathema.

4 Qui ex animo Chriſtianum populũ nõ docent venerationẽ ſanctarum & honorabilium imaginum omnium ſanctorum, qui ab initio Deo placuerunt, anathema.

5 Chriſtianorum accuſatoribus, aut iconoclaſtis, hoc eſt, imaginum demolitorib9, anathema.

Sabas religioſiſſimus præſes ſtudij, dixit: Iuxta apoſtolicas ordinatiões & ſacras vniuerſales ſynodos, dignus eſt vt recipiatur.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha inquit: Qui olim erant orthodoxæ fidei calumniatores, nunc veritatis præcones exiſtunt.

Conſtantinus beatiſſimus Conſtantiæ, quæ in Cypro eſt, epiſcopus inquit: Multas mihi lachrymas libell9 pijſſimi Amorij epiſcopi excuſſit.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha inquit: Si videbit ſynodo, in ſedes ſuas recipiantur.

Religioſiſſimi monachi dixerũt: Quemadmodùm ſacræ œcumenicæ ſynodi eos q. ex hæreſi ad meliorem mentem redeunt, ità quoquè nos illos recipiamus.

Sacra ſynodus reſpondit: Placet nobis omnibus. Confeſtim Baſilius Ancyræ, Theodorus Myron, & Theodoſius Amorij, religioſiſſ. epiſcopi in ſedibus ſuis & cathedris iuſſi ſunt reſidere.

Epiſcopi ex hæreſi redeuntes, priſtinum locum recipiunt.

Euthymius religioſiſſimus Sardenſium epiſcop9 ait: Benè nos orthodoxũ induxit.

Sacra ſynodus reſpondit: Orthodoxus adſit ſynodo, pater patribus.

Poſt eos autem inducti ſunt Hypatius religioſiſſimus Nicææ epiſcopus, Leo Rhodi, *Gregorius Piſſidię, Gregorius alter Peſſinuntõn, Leo alter Iconij, Nicola9 Hierapoleos, Leo alter Carpathi religioſiſſ. epiſcopi.

Adducũtur plures ex priori hęreſi. *Georgius*

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Nõ poſſum ſatis nõſſe, vnde exiſtatis inſtructi, vt tam profundum conſilium conflaueritis, non propter Dominum: item cõſœderationes iniẽritis, non ex ſpiritu eius, nupèr concurrentes clàm & latenter, quò veritatẽ ſubuerteretis. ſiquidem verò ex imprudentia id feciſtis, date rationem ignorantiæ veſtræ: ſi verò falſa ratione inducti, adducatur ea, vt ab omnibus exaudiatur. Certum enim mihi eſt, ſanctum hunc cœtum complexiones & cõtrouerſias veſtras, auxiliãte & propugnante, quę nunquàm vinci poteſt, veritate, diſſoluendo diſſoluturum, & confringendo confracturum, vt falſos nexus iniuſtosq;, & qui nullum veritatis argumentum in ſe continent.

Eſa. 30. *3. Eſdr. 3.*

Leo religioſiſſimus epiſcopus Rhodi, inquit: Peccauimus & coram Deo & corã Eccleſia, coramq; hac ſacra ſynodo. Imperitia autẽ nos excidere à veritate compulit, neq; quicquam quod in defenſionem adducere poſſumus, habemus.

Gregorius epiſcop9 Peſſinuntõn inquit: Secundùm fidem à ſanctis apoſtolis nobis traditam, ſic confitemur & ſeruamus.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha inquit: Si quæ ratio eſt apud vos, quemadmodùm vobis dictum eſt, adducatur.

Hypatius eiuſque complices dixerunt: Nihil eſt ter ſancti patres quod loquamur. Secundùm ignorantiam & inſipientiam fueramus loquuti.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha ait: quę vos ratio ad veritatem redire coẽgit?

Hypatius eiuſq; complices dixerunt: Sanctorum apoſtolorum patrumq; noſtrorum doctrina.

Gregorius religioſiſſimus Peſſinuntũm epiſcopus, ait: In Antiochena ſynodo ſanctorum apoſtolorũ dictum eſt, ſeruatos nõ debere ampliùs ad idola aberrare, ſed certãdum eſſe ante columnã Dei hominisq; Ieſu Chriſti dñi noſtri. Sed & diuus Iſidor9 Peluſiotes dicit: τοῦ λόγου οὐδὲν θεοῦ εἰρυ ἀγάλμα,

Iſidorus Peluſiota

μα, Hoc eſt, Templi nulla ratio, quod non ornatur imagine.

Leo religioſiſſimus Rhodi epiſcopus inquit: Cuncta piè & verè loquimur, etiamſi indigni & peccatores ſimus. Ex legali, prophetica, apoſtolica, patrumq́; traditióe inſtructi ſumus, hāc eſſe veritaté, pietatemq́;, vt in ſanctis eccleſijs venerandæ imagines colantur, docente idem multorum annorū cóſuetudine, ab apoſtolorum temporibus hucuſquè ꝓbata, atq; ex his perſuaſi ſumus.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha inquit: Quo pacto cùm fueris decem aut octo annos epiſcopus, non potuiſti hucuſquè in eā perſuaſionem venire?

Leo religioſiſſimus epiſcopus ait: Quandoquidem multis temporibus malitia durauit, durauit & improba doctrina: cumq́; hæc perſeueraret ob noſtra peccata, declinare nos à via veritatis coëgit: ſed ſpes eſt apud Deum ſalutis noſtræ.

Hæreſis quo durâtior, hoc extirpatu difficilior.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha inquit: Morborum qui longiſſimi ſunt, difficilimi curatu eſſe ſolent: ſic animus hęreſeos tenebris obrutus, lumé veritatis difficilimè admittit.

Conſtantinus ſanctiſſimus Conſtantiæ, quæ in Cypro eſt, epiſcopus inquit: Oportebat vos epiſcopos exiſtentes, ab alijs non debere doceri, ſed aliorum eſſe doctores.

Leo religioſiſſimus Rhodi epiſcopus ait: Si in lege peccati non fieret expreſſio, non opus eſſet gratia.

Stauratius ſanctiſſimus Chalcedóis epiſcopus, inquit: Sed nos fratres ſub lege non ſumus, ſed ſub gratia.

Hypatius, eiuſque complices epiſcopi aiunt: Ex malis magiſtris malas doctrinas aſſumpſimus.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha inquit: Quandoquidem dixiſtis, κακῶν διδασκάλων κακὰ τὰ μαθήματα, Mali doctoris improba eruditio. Ex malis doctoribus ſacerdotes Eccleſia non recipere debet.

Hypatius religioſiſſimus Niceę epiſcop⁹, inquit: Sic vſus obtinuit.

Gregorius religioſiſſimus Peſſinuntiûm epiſcopus, inquit: Diuus Ioannes Chryſoſtomus inquit: ἐγὼ καὶ κηρόχυτον ἠγάπησα γραφὴν εὐσεβείας πεπληρωμένην, Hoc eſt, ego & ex cera fuſilé picturā pietate plenā amaui.

Ioan. Chry.

Sabas religioſiſſimus monachus & præſes ſtudij, ait: Benedictus Deus, qui nos in viam veritatis perduxit.

Tharaſius ſanctiſſim⁹ patriarcha ait: Audiamus modò rationem & defenſionem horum.

Sacra ſynodus inquit: Rectè domine.

Ioannes religioſiſſimus monachus presbyter, & locum tenēs apoſtolicæ ſedis Antiochiæ, inquit: Multorum ore celebratum eſt, per ſancte pater, quo pacto oporteat eos recipere, qui ex hæreſi reuertuntur: ob id ſuademus, vt ſacra ſynodus libros ſanctorū patrum inpręſentiarùm adſerri iubeat, quô cognoſcamus & conſideremus, quænam in recipiendis certa ratio conſeruari debeat. Dubitamus ſiquidem & nos.

Conſtantinus religioſiſſimus Conſtantiæ, quæ eſt in Cypro, epiſcopus inquit: Rogamus tuam beatitudinem, domine, adferantur libri de quibus dictum eſt, vt plena fiducia hanc optimam ordinationem exequamur.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha inquit: Iuxta petitionem Dei amantiſſimorum virorum locum tenentium, & beatiſſimorum epiſcoporum, adferantur libri.

Conſtātinus vir diuinorum ſtudioſiſſimus, ſacri patriarchatús notarius, dixit: Secundùm iuſſionem veſtræ ſanctitatis adſumus, ſacros codices adferentes, quos ex bibliotheca ſacri patriarchatús, & ex canonibus ſanctorum apoſtolorum, ſacrarumque ſynodorum, ſacrique noſtri patris Baſilij, & aliorum ſanctorum patrum traditionibus ſumpſimus.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha inqt: Principiò legatur Canonicarum ordinationum liber.

Sancta ſynodus dixit: Legatur.

Idem ille Cōſtantinus Dei ſtudioſiſſim⁹ diacon⁹, & notari⁹ ſacri patriarchatús, legit.

In noſtris exēplaribus Græcis canon iſte, 51. eſt.

¶Canon ſanctorum Apoſtolorum quinquageſimuſtertius.

Si quis presbyter eum qui à peccatu cōuertitur, non receperit, ſed reijcit, deponitor. Siquidem Chriſtum offendit, qui gaudium in cælo ſuper peccatorem reſipiſcentem oboriri dixit.

Luc. 15.

Sabas religioſiſſ. vir, & qui cum eo erant, inqt: Hoc certè manifeſtū & clarū eſt, & ab omnib⁹ receptū, debere videlicet peccatoré vnúquenq; reſipiſcenté, ab Eccleſia recipi.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha inqt: Eſt & alter canon eadem de re.

Idem diuinorū amātiſſimus notarius, legit:

¶Sacræ ſynodi Nicenæ canon octauus.

De his qui ſe catharos, id eſt, puros nominârunt, ſi ad communem catholicam & apoſtolicam Eccleſiam redièrint, viſum eſt ſanctæ & magnæ ſynodo, vt accepta manûs impoſitione in clero ſic maneant. Præ omnibus autem his curandum, vt confeſſionem per ſcripturam exhibeant: videlicet vt Eccleſię catholicę dogmata ſuſcipiant & ſectentur, nimirùm communionem ineuntes cū his qui ſecundas nuptias affectârunt, quique in perſequutione lapſi ſunt, quibus tamen ſpatium temporis præſcriptum eſt, vt in omnibus Eccleſiæ catholicæ & apoſtolicæ dogmata ſequantur. Vbicunque auté illi ipſi, ſiue in vicis, ſiue in ciuitatibus inuéti fuerint, modò per manuum impoſitioné ordinati fuerint, in clero reperti, in eodem ordine ſunto. Et quæ deincèps.

Theodorus religioſiſſimus epiſcopus Catanes, dixit: Ad hæreſim iſtam lectus canon nihil facit.

Tharaſius ſanctiſſ. patriarcha dixit: Immò ad quamcunque hæreſim pertinet.

Epiphanius religioſiſſ. diaconus ſanctiſſimæ eccleſiæ Catanes, quæ eſt Siciliæ prouinciæ, vicarius Thomæ epiſcopi Sardiniæ, ait: Hic canó de hæreticis Catharis dat⁹ eſt.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha inquit: Modò igitur & nos renaſcentem hæreſim quomodò debemus recipere?

Iohannes Dei colentiſſimus, loci ſeruator apoſtolici throni Orientis, ait: Hæreſis quemuis etiàm hominē ab Eccleſia ſeparat.

¶Sancta ſynodus ait: Hoc notiſſimum eſt.

Religioſiſſimi monachi dixerunt: Canó iubet, χειροθετουμένους, id eſt, ordinatos recipi.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha reſpōdit: Quonam modo intelligitis hoc ipſum verbum χειροθετουμένους?

Religioſiſſimi monachi aiunt: Domine, doctrina etiamnùm opùs habemus.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha infit: Fieri poteſt, vt χειροθεσία, id eſt, manùs impoſitio, pro benedictione accipiatur, non pro ordinatione.

Clariſſimi duces dixerunt: Si nihil aliud vetat, ob eorum iſtam reſipiſcentiam, iuxta canones recipiantur.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha inquit: Inueſtigemus & alios canones de reliquis hæreſibus.

Sancta ſynodus dixit: Id omnes rogam⁹, veniant canones.

Idem ille ſtudioſiſſimus notarius legit.

¶Sacræ & œcumenicæ Epheſinæ ſynodi canon tertius.

Si qui in qualibet ciuitate clericorum à Neſtorio, quique illius dogma ſequuntur, ꝓhibiti ſunt, vt minùs rectè ſenſerint, hos vt gradum propriū recuperent, iuſtum cenſuimus. Quicunque autem clerici vniuerſali & orthodoxæ ſynodo cōſentiunt, & nūc & in futurum etiàm quouis tempore iubemus, nè omninò epiſcopis à ſacris canonibus & orthodoxa fide deficientibus & abſiſtentibus, eaque tranſgredientibus, ſubijciantur.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Manifeſtior canō hic de eo articulo quem quærebamus. Legantur & reliqui canones.

Stephanus venerabilis monachus, & librorum cuſtos ſacri patriarchatûs, dixit: In manibus ſunt epiſtolæ beati patris noſtri Baſilij de prędicto argumento, num recipiendi ſint in ſacrum ordinē qui ex hæreſi reuertuntur. Has, ſi vultis, lecturus ſum.

Sacra ſynodus reſpondit: Legantur.

Stephanus monachus legere cœpit.

Ex epiſtola Baſilij ad Amphilochium.

Ex prima ad Amphilochium canonica epiſtola beati patris noſtri Baſilij.

Eorum qui Encratitæ nominantur, verſutiam operæpretium eſt conſiderare. Siquidem, vt ſeipſos reddant nè ab Eccleſia recipiantur, auſi ſunt proprium baptiſma occupare. Vndè & ſuam quoquè conſuetudinem falſam reddiderunt. Quandoquidem autem nihil expreſſum de his neque conſtitutum eſt, arbitror, non eſſe nobis inconueniens eorum baptiſma irritum & vanum aſſerere. Et ſi quiſpiā ab illis fuerit aſſumptus, ſi ad Eccleſiam redierit, baptizandus eſt. Quòd ſi autem illud ipſum vniuerſali ordini videbitur impedimento futurum, ad cōſuetudinem prouocandum eſt. Et patres qui apud nos rerum eccleſiaſticarum diſpēſationem habent, ſequendi ſunt. Suſpicor autem, nè auſteritate ſententiæ tardiores ad baptizandum redditi, impediantur, nè minùs (alioquì ſeruandi) baptiſma conſequantur. Si verò illi baptiſmum noſtrum ſeruant, nihil nos angat: non enim illis in gratiæ retributione obnoxij ſumus, ſed canonibus exactè ſeruiendum eſt. Omni autem ratione conforme ſit, eos qui ad eorū baptiſma accedunt, inungi fidelium modo, & ità ad myſteria accedere. Noui verò ꝙ fratres qui cū Izoe & Saturnino, quique ex eo ordine ſunt, conueniūt, in epiſcoporum ſedem receperimus. Vt etiàm nunc qui eius ſunt ordinis, diſſeparare ab eccleſia nequeamus, qui canonem quendam, qui de communicatione cum ijs agit, ex epiſcoporum traditione ediderimus. Baſilius pœnitentes recepit ad ordines ſacros

Venerabiles monachi dixerunt: Petim⁹, vt & adferatur diui Athanaſij ad Rufinianum epiſtola.

Sancta ſynodus reſpondit: Fiat iuxta venerabilium monachorum petitionem.

Intereà Leontius vir clariſſimus à ſecretis, dixit: Legantur ordine & reliquæ diui Baſilij epiſtolæ.

Stephanus venerabilis monach⁹ & librorum cuſtos, recitauit:

Ex epiſtola beati patris noſtri Baſilij ad Euaiſenos: Ex Epiſtola 72. Baſilij

Quos verò nuper ex Galatia trāſmiſerunt, vt libertatem recuperandi epiſcopatū conſequantur, tales ſunt, quales eos eſſe nouerunt, qui cum illis vel exiguo tempore conuixerunt. Iterùm: Quòd ſi autem dicunt ſe reſipuiſſe, doceant per ſcripturam ſuam reſipiſcentiam, & execrationem fidei quam Conſtantinopoli ſuſceperunt. Præterea ab hæreticis ſeparēt ſe, & ſimpliciores minimè decipiant.

Ex eiuſdem ad Occidentis epiſcopos epiſtola: Ex eiuſdem Epiſtola 74.

Eorū etiàm qui me non parùm adflixerunt, Euſtathius vnus eſt: is, inquam, qui ex ✶Sebaſtea Armeniæ minoris oppido natus eſt, quiq; olìm Arrij diſcipulus comesq; indiuiduus extitit, cùm is Alexandriæ inclaruiſſet, & impias in vnigenitū blaſphemias me-

taretur, quo tēpore etiàm inter veriſſimos & maximè germanos viri illius diſcipulos numeratus eſt. Poſteaquàm autē ad ſua reuerſus eſt, beatiſſimo epiſcopo Hermogeni illum accuſanti, & de peruerſo dogmate repræhendenti, ſanioris fidei confeſſionem tradidit, atque ità manûs impoſitionem ab eo nactus, poſtquàm ille dormiuit, confeſtim ad Euſebium epiſcopum Cōſtantinopoleos (quo per ea tēpora nemo magis Arrij dogma tutabatur) fugit. Illinc etiàm ijſdem ferè de cauſis expulſ⁹, iterùm in patriam redijt, defenſionem adſerens, impiã ſuam mentem callidè celans, verbaque non iniqua, ſed quæ recta ſapere videbantur, ꝑtexens. Epiſcopatum autem facilè conſecutus, confeſtim induxit animum ad execrationem conſubſtantialitatis conſcribendã, in eo conuenticulo quod Ancyræ ab ipſis habitum eſt. Illinc autem in Seleuciam profectus, ea quæ cũ illis qui eiuſdem ſunt dogmatis, conſcripſit, omnibus notum eſt. in Conſtantinopolitana autem vrbe, conſenſit iterùm cum ijs quæ ab hæreticis erant propoſita, ità ab epiſcopatu deiectus, quòd ſcilicet in Melitena iam anteà fuerat depoſitus, ipſe ſibi viam qua in priſtinum ſtatũ reuocari poſſet, (nimirùm reditum ad nos) excogitauit. At quę fuerint illi à beatiſſimo epiſcopo Liberio propoſita, quæque ipſe compoſuerit, ignoramus. Hoc vnum ſcim⁹, epiſtolam qua reſtitueretur, ab illa Thyanenſi ſynodo exhibitam, qua etiàm in locũ eſt reſtitutus.

Lecta etiàm eſt ad Terentium comitem eiuſdem beati patris noſtri epiſtola, in qua ſignificauit pater idem communicationem & receptionem Euſtathij, qui ab hęreſi fuerat reuerſus.

Stephanus venerabilis diaconus & loci ſeruator ſancti patriarchici ſecreti, legere cœpit.

Ex Synodo Epheſina.

Ex definitione œcumenicæ ſynodi tertiæ, quæ contra impios Meſſalianos, hoc eſt, Euchitas habita eſt.

Placuit omnibus nobis, & Dei amantiſſimis epiſcopis Valeriano & Amphilochio, omnibusque Pamphyliæ & Lycaoniæ prouinciarum venerabilibus epiſcopis, ea quæ in ſynodica charta deſcripta ſunt, om̃ia conſeruare, neque vlla ratione tranſgredi, firmatis ſimiliter quę in Alexandria acta ſunt, vt quicunq; per quanuis prouinciam Meſſaliani, hoc eſt, furioſæ hæreſeos cultores extiterint, ſiue etiàm in ſuſpicionem venerint eiuſcemodi morbi, ſiue clericorum de numero fuerint, ſiue ex laicis, inquiri & excommunicari: quòd ſi autem aliquis illud ipſum dogma fuerit execratus, ſi quidē clericus extiterit, in ea ordinatione permaneat: ſi verò laicus, in Eccleſiæ communioēm recipiatur.

Petrus venerabilis lector & notarius ſacri patriarchici ſecreti, legit:

Beati patris noſtri Cyrilli Archiepiſcopi Alexandriæ epiſtola commendatoria ad Maximum Alexandrinæ eccleſiæ diaconum:

Ex Epiſtola Cyrilli ad Maximum

Didici à dilecto anachoreta Paulo, tuam pietatē religioſiſſimi epiſcopi Ioannis conſuetudinem, & in hunc diem vſque recuſauiſſe, quòd in Antiochenſium fortaſsè eccleſia ſint etiamnùm aliqui, quibus aut Neſtorij dogma placeat, aut aliquandò placuerit, ſed nunc abſtinere cœpiſſe. Probet igitur tua beneuolentia, num illi ipſi nudè & irreuerenter congregentur, Neſtorianaq; & ſapiãt, & apud alios loqui auſint, númve aliquandò conſcientiam cauterio vſtam habuerint. Arbitror enim eos nunc congregari, vt ſimul reſipiſcant qui in eodem erãt errore depræhēſi, quia fortè apud alios delictum fateri non auſint. Solent enim pleraque talia apud deceptos fieri. Quòd ſi autē iam videas eos congregari in recta fide, malorum oportet te obliuionem præteritorũ inducere. Malumus enim eos videre negantes, quàm inuerecundo animo collaudãtes Neſtorij improbitatem. Igitur nè contentiones dicamur amare, religioſiſſimi epiſcopi Iohannis familiaritatē amplectamur, hoc illi indulgentes, & eccleſiaſticæ œconomiæ cauſa nec ſimus tam exacti exploratores in eos qui ad mētem redierunt. Res enim cōmoda adminiſtratione, multaq; (vt dixi) diligentia indiget.

Eiuſdem ad Gennadium presbyterum & archimandritam epiſtola:

Cyrilli epiſtola ad Gennadium.

Intenſam tuam erga pietatem affectionem non iam nũc, ſed multis ab hinc annis cognoui, plurimùm autem ea de cauſa ſtudia tuæ vitæ diligentiamq; commendo. Eſt tamen cùm adminiſtrationem rerum aliqui tranſgrediantur, extraq; limites paulò plùs quàm oporteat ferãtur, quô maius lucrum conſequantur. Quemadmodùm illi qui mare nauigant, exoriente tempeſtate & fluctibus concitatis, ità vt nauis periculum timeant, onera quædam in mare deijciant, vt reliqua conſeruent: ſic & nos in noſtris rebus facere oportet, cùm non liceat exactè om̃es ad ſalutem perducere, ſubindè aliquem cōniuenter relinquimus, nè vniuerſorum iacturam & damnum patiamur. Hæc aūt ſcribo ꝙ inaudierim te ægrè affectum eſſe aduersùs beatiſſimũ & pijſſimũ noſtrũ cōminiſtrum Proclum epiſcopũ, quòd in cōmunionem Aelienſium epm̃ receperit, quem Palæſtinæ eccleſię ſtatuta præſidē nō agnoſcunt. Ad effrenem autem huius negocij cupidinem, vana quædã ambitio excitat, quæ proculdubiò finem amarũ eſt adſecutura. Itaq; nequaquàm velim tuam pietatem fugere familiaritatē cum beatiſſimo & pijſſimo

mo Proclo epiſcopo. Siquidem eadem illius ſanctitati mihique ſententia eſt, neque huius diſpenſationis modus cuiquam prudentium diſplicuit.

Lectis his, monachi dixerunt: Si iuſſerit ſancta ſynodus, adferatũ ad Ruſinianũ beati patris noſtri Athanaſij epiſtola, & legatur.

Sancta ſynodus dixit: Satisfiat petitioni religioſorum monachorum.

Ex epiſtola D. Athanaſij ad Ruſinianum.

Stephanus prefatus monachus ferens in manibus librum, legere cœpit:

Diui Athanaſij ad Ruſinianum.

Domino dilecto & deſideratiſſimo comminiſtro Ruſiniano, Athanaſius in Domino ſalutẽ. & poſt alia: Quandoquidẽ ſtudioſè & eccleſiaſticè (hoc enim tuæ pietati iterùm conuenit) de ijs q neceſſariò redacti ſunt, nec per improbã fidẽ ſunt corrupti, inquiſiuiſti: eaque de re ad ſynodos & alios ſcribere voluiſti, vt animi ſententiam de ijs explicarent, velim mi domine deſideratiſſime ſic habeas. Inprimìs cùm à vi ceſſatum eſſet, ſynodusq; præſentium & eorum qui longinquas regiones incolebãt, epiſcoporum haberetur, nec modò comminiſtris q per Græciam paſſim habitant, verùm etiàm in Gallijs & Hiſpania: communi decreto placuit, vt & hìc & vbiquè gentiũ, quicunq; lapſi fuiſſent ꝓprio arbitrio, & anteſignani fuiſſent impietatis, ſi reſipiſcerent, ignoſcendum quidem illis, verùm non reſtituendos in cleri numerum: qui verò non authores, ſed neceſſitate & violentia compulſi fuiſſent, viſum eſt illis quidem ignoſcendum, & in cleri locum reſtituendos, maximè cùm probabilem defenſionẽ & excuſationem dederint. Atque hoc quoquè œconomicè & rationabiliter factum videtur. Nam ipſi quidem animo ſtatuerant, non velle ad impietatem delabi: verùm quoniam impijſſimi quidam eorum cauſa ſtatum Eccleſiæ ad ſeditionem trahebant, duxerũt longè ſatiùs eſſe, vi compulſos ſe concurrere & onus geſtare, quàm populum perdere. Hęc cùm adferrent, viſi ſunt nobis non abſurda reſpódiſſe, quandò & in occaſionem facti, exemplo Aaron fratris Moſeos ſe defenderent, qui in eremo populi tranſgreſſionibus acquieuit, defenſionem habens, nè populus in Aegyptum reuerſus, idolorum cultui iterùm ſe manciparet. Videbat enim ſi in eremi vaſtitate ſubſtitiſſet, futurum vt paulatìm ab impietate regrederet, in Aegypto autem nullam eſſe ad pietatem regreſſùs viam. (Exodi. 32. c) Hac de cauſa clero per ea tempora ignotum eſt. Qui verò in errorem ſeducti erant, & violentia huc compulſi, data quoquè ijs communio eſt: quẽadmodùm hęc & Romam ſcripta ſunt, Romanorumq; Eccleſiam omnia comprobâſſe cõſtat. Hæc quoquè tuæ pietati confidenter ſcribo & ſignifico, quò pietas tua, ea q̃ decreta ſunt, hoc modo amplectatur.

Sabas & qui cum eo aderant, monachi dixerunt: Non hęc ſolummodò D. Athanaſij vox eſt, verùm etiàm ſynodorũ, propterea quòd inquit idem pater ipſos quoquè Romanos totamque Græciam idem comprobauiſſe. Definit autem eos qui ex hæreſi ad priſtinam mentem redeunt, ſuſcipiendos ad pœnitentiam, verùm ſacerdotij dignitatem minimè illis reſtituendam.

Tharaſius beatiſſ. patriarcha dixit: Non de quouis hæretico redeunte ad mentem, recipiendo beatus pater ſtatuit, ſed de eorũ principibus & anteſignanis, quique in ſua hæreſi veluti delicientur & ſe oblectẽt, verbisque artificioſis veritatem ipſam fucare ſtudent, haud aliter àc orthodoxi cum libertate ſolent, ipſi autem ſententiam ſcripturæ peruersè explicẽt. Verùm iterùm recitetur eadem epiſtola ad Ruſinianum.

Epiſtola eiuſdem Patris. (Ex epiſtola Athanaſij Alexãdrini ad Ruſinianum.)

Lecto autem loco, in quo beatus pater lapſis veniam dat impietatis, ſed qui pręcipui hęreticorum fuerunt, negat reſtituendos in ordinem ſacerdotalẽ: qui verò anteſignani non fuiſſent, ſed vi & neceſſitate ad impietatem coacti, ignoſcendum quidem illis, & in cleri locum reſtituendos, quòd iuſtam accuſationem adferrent.

Venerabiles monachi dixerunt: En quẽadmodùm in principio diximus, ſic eſt: ſiquidẽ beatus pater, eos qui ex hæreſi reuertũtur, in ſacerdotij dignitatem non recipit.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Videmini mihi mentem patris non intelligere, quandoquidem eos qui non fuère authores hęreſeos, vi autem compulſi ſunt, recipit ad priſtinam dignitatem: ſolummodò verò præcipuos atque adeò parentes, ſiue authores hæreſium, à dignitate ſacerdotij recipienda excludit, rectè profectò iuſteq; id pronuncians.

Et rurſùm:

Inſignem pugilem D. Athanaſium Eccleſia nouit, vtpotè qui Romam vſque varia perſequutione ab Arrianicę hæreſeos principibus coactus, deindè inhoneſtè iſthinc fugatus, cùm redijſſet in Gręciam, paſſimq; per eccleſias oberraret, aduerſarij illius pro tempore veluti ad meliorem mẽtem reuerſi, cum illo coniuncti ſunt: verùm illo recedente, confeſtìm ſolita audentia ad priſtinã hæreſin reuerterunt: piosque omni ratione perſecuti ſunt. Hac igitur ratione arbitror beatum patrem dixiſſe, ad ſacerdotij dignitatem eiuſcemodi non recipiendos: vtpotè à quibus cùm ipſe, tum reliqui orthodoxi nihil præter grauia expectarent. (Athanaſij laus.)

Sabas religioſus monachus inquit: Profectò vir erat, qui facilè malorũ obliuiſcebatur.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha reſpódit: Clarum hoc eſt, non enim alicui mortaliũ malum ꝓ malo retribuit. Verùm ꝓpter ze-

zelum Dei & confirmationem Eccleſię, humanitate ſua & benignitate inſita non potuit vti, niſi ad iuſtitiam Dei tuendam vindicandamque.

Ioannes venerabilis presbyter monach⁹, & locum retinens orientalis diœceſeos, dixit: Rectè hoc ſtatutum in confirmationem audientium explicatum eſt. Monachi reſpondentes dixerunt: Verùm vi adactos & compulſos, beatus pater admittit. dicant igitur hi, an vim paſſi ſint, an adacti ſint, vt à veritate deſciuerint.

Hypatius eiusque complices epiſcopi, dixerunt: Nos violentiam nullam ſuſtinuim⁹, neq; adacti ſumus, ſed in hac hæreſi noſtra nati ſumus & conuerſati, & vitam diù egimus.

Theodor⁹ pijſſim⁹ epiſ. Catanæ, quiq; aderãt illi Siculi epiſ. ꝓptereà Epiphanius ciuitatis Catanæ diaconus, & vicarius Thomæ epiſcopi Sardiniæ, dixerunt: Qui hactenùs lecti ſunt beatorũ patrum canones, de Nouatianis, Encratiſtis & Arrianis dati ſunt: hui⁹ autem hæreſis magiſtros quo loco habebimus?

Imaginum vſum Manichæi primùm dãnauerunt, deindè & alij plurimi.

Tharaſius beatiſſ. patriarcha dixit: Inuenimus & Manichęos reſpuiſſe imagines, ſed & prę̨ter hos Marcioniſtas, & illi qui cõfundunt naturas Chriſti, quorum princeps Petrus Fullo: prætereà Xeneum Hierapolitanum, ſed & Seuerum, aliosque hæreticos.

Epiphanius venerabilis diaconus ſanctiſſimæ Catanes eccleſiæ, & vicarius beatiſſimi Thomę Archiepiſcopi Sardiniæ, inquit: Minór ne eſt, quæ nunc nouata eſt hæreſis, an maior illis quæ hactenùs fuére?

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Malum perpetuò idem eſt & æquale: maximè autem in rebus eccleſiaſticis, in quarum decretis, cùm paruis tum magnis, errare idem eſt: ſiquidem in vtriſque lex diuina violatur.

Ioãnes venerabilis monachus, locum tenens thronorum Orientalium, dixit: Hæreſis iſta omnibus hæreſibus peior eſt, malorum omnium peſſima: vtpotè quæ œconomiam ſeruatoris noſtri ſubuertat.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Ducit nos in rectam viam id, quod à beato patre noſtro dictum eſt, ſi nulla alia ſubſit cauſa, recipiantur venerabiles epiſcopi.

Sancta ſynodus dixit: Legantur & reliqua canonicarum inſtitutionum.

Fragmentũ breue ex ſynodo Chalcedonẽ.

Conſtantinus venerabilis diaconus, & notarius ſacti patriarchatûs, legit: Ex actis ſanctæ & vniuerſalis quartæ ſynodi Chalcedonenſis.

Orientales & qui cum illis erant, pijſſimi epiſcopi exclamârunt: Peccauimus oẽs, omnes veniam precamur. Et rursùs Thalaſſius, Euſebius, & Euſtathi⁹ venerabiles epiſcopi dixerunt: Omnes errauimus, omnes veniam petimus.

Et exurgens pijſſimus epiſcopus Iuuenalius, trãſgreſſus eſt in alteram partem, & adiũxit ſe pœnitẽtibus. Et exaltata voce Oriẽtales, quiq; cum his erant religioſiſſimi epiſcopi clamauerunt: Bono omine Deus huc te adduxit: Orthodoxe, rectè veniſti.

Et poſt alia plurima pijſſimi Illyrici epiſcopi dixerunt: Omnes lapſi ſumus, omnes veniam precamur.

Sabas venerabilis monachus & præfect⁹ ſtudiorum, inquit: Si viſum eſt ſanctę ſynodo, videamus ordinationem eorum, quos recepimus, nũ ſint ab hæreticis, an minùs?

Sancta ſynod⁹ dixit: Quæratur deinceps de electione.

Antonius venerabilis monachus, ex lib. ecclesiaſticæ hiſtoriæ Rufini Romani presbyteri, legit: *lib. 10. ca. 28.*

Græca appoſuimus, vt verũ eſſe cognoſcat, quod Suidas Ruffini hiſtoriarũ libros duos trãſlatos in Græcũ idioma teſtat.

Εὐσέβιος ἐν ἀλεξανδρίᾳ γενόμενος, εὑρίσκει σύνοδον χροτουμένην περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ὀλίγων μὲν ὄντων τῶν συνελθόντων, χάριτι δὲ τῆς ὑπὲρ χριστοῦ ὁμολογίας τὰ μέγιστα πράττειν καὶ λέγειν δυναμένων, ἔνιοι γοῦν ζήλῳ τῆς εὐσεβείας ἔλεγον, μὴ θέμις τοῖς δεξαμένοις ἄρειον κοινωνεῖν, ἔνιοι δὲ ἐβουλεύοντο πάντας δέχεσθαι μετανοοῦντας καὶ ἀναθηματίζοντας, ἵνα μὴ πολλὰ πλῆθη ἀνθρώπων ἀπόλωνται, λέγοντες ὅτι οὐκ ὀφείλομεν τὰ ἑαυτὸν ἐπιζητεῖν, ἀλλὰ τὸ πολλοῖς σύμφερον καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ποιεῖ σταυρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα σώζῃ τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος. οὔτε γὰρ μόνοις ἡμῖν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν πρεσβεύειν ὀφείλομεν, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις πολλοῖς. ὅπως καὶ τὸν υἱὸν τὸν ἐν ἀσωτίᾳ βιώσαντα ὁ πατὴρ προσεδέξατο καὶ συλλήβδην εἰπεῖν τῆς ἱερωσύνης αὐτῷ μετεῖναι βουλόμενος τὴν σφραγῖδα ἐν τῷ δακτυλίῳ δίδωσι, καὶ τὴν στολὴν περίθεσθαι ποιεῖ. ἐκράτησε γοῦν οὗτος ὁ κανὼν ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς αὐθεντίας συνεσφιγμένος καὶ τυποῦσιν. Ἀστέριον μὲν ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐκκλησίαις περὶ τούτου πρεσβεύειν, Εὐσέβιον δὲ ταῖς ἐπὶ τῆς δύσεως προσατέθη δὲ κατὰ τὴν σύνοδον, καὶ τὰ περὶ τοῦ πνεύματος ἁγίου διὰ τὸ ἀναφυῆναι πάλιν, τοὺς χωρίζοντας αὐτὸ τῆς δοξολογίας.

Hoc eſt,

Pergit intereà Euſebius Alexandriam, ibiq; confeſſorum concilio cõgregato, pauci numero, ſed fide integri, & meritis multi, quo pacto poſt hæreticorum procellas & perfidiæ turbines tranquillitas reuocaretur Eccleſiæ, omni cura & * deliberatione diſcutiunt. Alijs videbatur fidei calore feruentib⁹, nullum debere vltrà in ſacerdotium recipi, qui ſe vtcunquè hę̨reticæ cõmunionis contagione maculâſſet. Sed qui imitantes Apoſtolum, quærebant, non quod ſibi vtile eſſet, ſed quod pluribus, vel qui imitarentur Chriſtum, qui cùm eſſet omnium vita, pro ſalute cunctorum humilians ſe, deſcendit in mortem, quò ſcilicet inueniretur & in mortuis vita: dicebant melius eſſe, * humiliare paululùm propter deiectos, & inclinari propter eliſos, vt eos rursùs erigerent, nec ſibimet ſolis puritatis merito cælorum regna defenderẽt, ſed eſſe glorioſi⁹, ſi cũ pluribus

**liberatiõe*

**humiliari.*

bus illuc mererentur intrare. Et ideò ſibi rectum videri, vt tantùm perfidiæ authorib⁹ amputatis, reliquis ſacerdotibus daretur optio, ſi fortè velint, abiurato pfidiæ errore, ad fidem patrum ſtatutaque cōuerti, nec negare aditum redeuntibus, quin potiùs de eorum conuerſione gaudere, quia & ille euangelicus iunior filius, paternæ depopulator ſubſtātię, ſed in ſemetipſum reuerſus, non ſolùm ſuſcipi meruit, ſed & dignus paternis complexibus deputatur, & anulum fidei recipit, & ſtola circundatur: per quam quid aliud, quàm ſacerdotij declarantur inſignia? nec probabilis extitit apud patrem ſenior filius, quòd inuidit recepto: nec tantum meriti habuit non delinquendo, quantum notæ contraxit non indulgendo germano.

Luc. 15.

Cùm igitur huiuſcemodi ſententiam ex euangelica authoritate prolatam, ordo ille ſacerdotalis & apoſtolicus approbâſſet ex concilij decreto, Aſterio cæteriſque qui cum ipſo erant, Orientis iniungitur procuratio, Occidentis verò Euſebio decernitur. Additur ſanè in illo concilij decreto etiàm de ſpiritu ſancto plenior diſputatio, vt eiuſdem ſubſtantiæ ac Deitatis, cuius pater & filius, etiàm ſpiritus ſanctus crederetur, nec quicquam prorsùs in Trinitate aut creatū, aut inferius, poſteriúsve diceretur.

Hucuſquè Rufinus.

Conſtantious venerabilis diaconus & notarius, legit:

Ex hiſtoria Eccleſiaſtica Socratis:

Photinus Syrmij exiſtēs epiſcopus, Marcelli Ancyrani fuit diſcipulus, & ipſe purū hominem Chriſtum, quemadmodùm præceptor eius Marcellus, dixit.

Et iterùm idem ex eadem hiſtoria legere cœpit:

Qui verò in Sardicenſi ſynodo fuerant, indicta cauſa damnârunt, definitionem autem fidei Nicęę datam confirmârunt, omnē impietatem eijcientes & execrantes: reddiderunt verò ſedes Paulo & Athanaſio, necnon Marcello Ancyrano, apologiam adſerenti & dicenti, non intellectum ſuum librum, cùm ipſe etiàm auerſetur omnes, qui purum hominem Chriſtum dicunt.

Tharaſius ſanctiſſ. patriarcha dixit: Plurimi iam canonici, ſanctarumque ſynodorum & patrum libri lecti ſunt, qui docent nos reuerſos ab hęreſi recipere debere, modò non ſubſit improba aliqua cauſa. Sancta ſynodus dixit: Rectè fecit dominus, qui nos ex epiſtolicis & ſynodicis commentarijs de hæreticis recipiendis inſtruxit.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Id quod ex beato patre Athanaſio lectum eſt, denuò legatur.

Stephanus librarius & venerabilis monachus legit: Epiſtola B. Athanaſij ad Rufinianum, vt priùs ſcriptum eſt.

Tharaſius ſanctiſſ. patriarcha dixit: Quē-

admodùm in ſuperioribus docuimus, ità mens eſt beati patris Athanaſij.

Venerabiles monachi dixerunt: Nos indigni ſanctitatis tuę ſerui, & anteà teſtati ſumus, quodcunque ſacræ ſynodi admittunt, modò nihil ſit quod impediat, & nos recipere.

Petrus Dei ſtudioſiſſ. presbyter, & Apoſtolicæ ſedis Adriani papæ Romani vicarius, dixit: Et Romæ quoquè extorris erat Macarius, hæreticus à ſancta ſynodo ſexta deſignatus. verùm piæ memorationis pater noſter Benedictus, deliberandi ſpatium per 30. dies illi conceſſit, & quodam tempore Boniſacium conſiliariū ad eum miſit, quô verbis admonitione plenis ex ſacra ſcriptura illum inſtrueret, verùm ad meliorē mentem haud quaquàm perduci potuit. Id autem pater beatus ob id egit, quó rursùs illū in priſtinum ſtatum reciperet.

Macari⁹ hæreticus humaniter à pontifice tractatur.

Sacra ſynodus reſpondit: Si ex toto corde epiſcopi iſti delictum agnouerint, gratia Deo ipſiſque. Si verò ficto animo ſimulāt, iudicet in eos Dominus, quemadmodùm in Arrium & Neſtorium iudicauit. Epiſcopi autem in quos inquiſitum erat, ſe ipſi execrantes, aptè teſtati ſunt non ſubeſſe confeſſioni fictum animum: dixerunt autem, niſi ſecundùm catholicam Eccleſiam ſenſerimus, execrabiles ſimus à Deo patre, & filio, & ſancto ſpiritu.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha ait: Inhærendum eſt ſuperioribus dictis.

Petrus Dei ſtudioſiſſimus epiſcopus, vicarius ſanctiſſimi papæ Romani Adriani, dixit: Vt ſcriptū eſt ab hiſtoricis, diuus Meletius creatus fuit ab Arrianis epiſcopus, & cùm aſſcendiſſet ambonem, prædicauit cōſubſtantialitatem, & tamen illius electio reprobata eſt.

Meletio nō profuit reſipiſcentia.

Theodorus ſanctiſſ. epiſcopus Catanes, reliquique epiſcopi Siciliæ, dixerunt: Certum eſt quod inquit protopresbyter Apoſtolicæ cathedræ.

Tharaſi⁹ ſanctiſſ. patriarcha ait: Nuſquàm equidem diſcrepanti animo patres inuenimus, verum omnes veluti eiuſdem ſpiritûs, eadem prædicant, eademque docēt: vt ùm Eccleſiæ œconomiam gubernationem cōtemplatus beatus pater Athanaſius, ità nobis tradidit, vt iudicet recipiendos in cleri cōnſortium, qui hæreſeos magiſtri non fuiſſent.

Religioſi monachi dixerunt: Si quid in medio ſynodi iudicatum eſt, cenſemus recipiendum.

Sancta ſynodus dixit: Speramus poſt ſanctam ſynodum non futuros aliquos qui peruertentur. Ea ratione & epiſcopi ſeſe anathematiſmo obligauerunt, vt ſi ad priorem hæreſin reuerſi fuerint, iudicet de eis ſancta ſynodus.

Cōſtantinus vir religioſus epiſcop⁹ Cō-

ſtan-

ſtantiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: Multa ſanctitate cōſpicui domini, ſi quidem hi libellos confeſſionis exhibuerint, recipiantur: ſin minùs, iudicet de eis ſancta ſynodus.

Clariſſimi duces dixerūt: Geſtant in manibus libellos, eosq; parati ſunt offerre.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Cōſilio meo, de præſenti quæſtione quicquid eſt reliquū ſanctorū canonum, euoluatur.

Coſmas venerabilis diaconus, & ſacri patriarchatùs cubicularius, ex vita ſancti patris noſtri Sabæ, legit: Itaque cùm ſancta vniuerſalis quinta ſynodus Conſtantinopoli eſſet congregata, communi & generali anathemate reiecti ſunt Origenes & Theodorus epus Mopſueſtias, & q̄cunq; ab Euagrio & Didymo dicta ſunt de p̄exiſtētia ſiue περὶ προυπάρξεως. Probārūt autē id quatuor patriarchæ præſentes. Prætereà Imperator noſter Dei obſeruātiſſimus, acta ſynodi Hieroſolymā miſit: in qua ciuitate coacto epiſcoporū cōuentu, quotquot erant Palęſtinorū epi, manibus & pedibus & ore ſententiam & ſtatutū ſynodi confirmarūt, niſi quòd Alexander epiſcopus Abyles, cōtrariū ſenſit, quamobrem epiſcopatu exutus, Byzantium ſe recepit, & terræmotu abſorptus eſt & defoſſus. Neolauritas autem, cùm ſe à catholica cōmunione ſeparâſſent, Eutychius patriarcha diuerſis rationibus aggreſſus eſt, & in octo menſes vſque varia admonitione & adhortatiōe vſus, cùm non poſſet fieri voti compos, neq; ad vnitatem Eccleſiæ eos perducere, imperatorijs iuſſionibus obtemperans, illos per Anaſtaſium ducem à Neolaura expulit, regionem ab illorum peſte liberans.

Ex vita S. Sabæ.

Tharaſius beatiſſ. patriarcha ait: Videtis quòd octimeſtre tempus archiepiſcopus exegit, longaminitate & adhortationibus apud illos vſus: atquì iam nouerat antè eos anathemate in ſynodo execratos. Quid eſt igitur quod hæſitamus & p̄bemus noſmetipſos difficiles, quò minùs ex ordinatione canonica, & ſanctorum patrum diligentia, & ſynodicis iuſſionibus, quæ redeuntes ab hæreſi qualibet recipiunt, & hos admittamus?

Sancta ſynodus dixit: Sic eſt reuerà, niſi tamen canonica ſubſit cauſa, quæ impedimento ſit.

Tharaſius ſanctiſſ. patriarcha inquit: Sic placeat omnibus, quò eos recipiamus.

Sancta ſynodus dixit: Placet omnibus.

Venerabiles monachi exclamârunt: Et nobis ſanè placet.

Tharaſius beatiſſ. patriarcha dixit: Denuò dicimus, ſi alia nō ſubſit canonica cauſa quę p̄hibeat, redeūtes recipiātur. Oportet enim vbiquè canonicas ordinationes ſeruare.

Venerabiles monachi dixerūt: Iuxta ſex ſanctas & œcumenicas ſynodos, ex hæreſi redeuntes recipimus, niſi cauſa quæpiam non toleranda ſubſit.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha dixit: Et nos quoquè omnes inſtructi à ſanctis patribus noſtris, ſic definimus.

Venerabiles monachi dixerūt: Si qui monachi à ſacra ſynodo abſunt, q̄d de illis fiet?

Tharaſius ſanctiſſ. patriarcha dixit: Illis ex canonibus priùs lectis hæc perſuadebim⁹. qua aūt de cauſa ab hac ſynodo abſunt?

Sabas religioſiſſ. monachus dixit: Nō noui, ſed ſibi ipſi aduerſantur.

Euthymius religioſiſſ. epiſ. Sardenſium, dixit: Quemadmodùm iam admonuimus, adferant libri, vt pleniùs erudiamur de his, qui ab hæreticis ſunt ordinati.

Cōſtantinus venerandus diaconus & notarius, ait: Quandoquidem iubetis, vt de conſuetudine ea qua ab hæreticis quidam ordinantur, legamus: eccè vobis libros, vt ſi iuſſeritis, legantur.

Sancta ſynodus reſpondit: Legantur.

Stephanus venerabilis monachus librorum cuſtos, legit:

Ex hiſtoria eccleſiaſt. Rufini.

Ex Rufini 10. Eccleſiaſticę hiſtoriæ.

Τοῦτον μὲν οὖν τὸν ἐμφύλιον διωγμὸν βραχὺν ὄντα πρότερον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν παρελθὼν Μακεδόνιος ηὔξησεν, ἀκάκιος δὲ καὶ πατρόφιλος Μάξιμον τὸν τῶν ἱεροσολύμων ἐξωθήσαντες Κύριλλον ἀντικατέστησαν.

Hoc eſt:

Hanc igitur inteſtinam perſecutionem Macedonius, ad epiſcopatum accedens, auxit. Acacius verò & Patrophilus, Maximo Hieroſolymorū epiſcopo expulſo, Cyrillum ſuffecerunt.

Et poſt hæc Coſmas venerabilis diaconus, notarius & cubiculari⁹ ſacri patriarchatûs, legit.

Ex hiſtoria eccleſiaſtica Theodori Lectoris libro quinto:

De hoc Theodoro vide Suidam.

Dioſcorus autem ſecundùm canones ſibi viſus creatus, epiſcopatui Conſtantinopolitano inhæſit: deſignauit etiàm primatē eccleſiæ eiuſdem Anatolium quendam, qui Alexandrinæ eccleſię quiſquilias Conſtantinopoli effundebat, habens ſibi confeſtim comminiſtrum Eutychen, ad quem vrbanè Anatolius inquit: Futurum ignorat, qui in quo ſtatu fuit, non conſiderat. Acta autem hęc ſunt ſub cōſulatu Protogenis & Aſterij.

Tharaſius beatiſſ. patriarcha dixit: Quid de Anatolio dicitis? nónne princeps fuit quartæ ſynodi? & tamen à Dioſcoro impio illo fuerat creatus, atque id etiàm præſente Eutyche. Ergò & nos ab hæreticis ordinatos recipiamus, quemadmodùm quoquè Anatolius receptus eſt. Et iterùm: Vera Dei vox eſt, filios non morituros pro patribus, ſed vnuſquiſque pro ſuo peccato morte morietur. Addatur quòd ordina- Ezech. 18. c.

tio à Deo eſt. Quandoquidem autem quidam de Anatolio dubitant, legatur, quid de eo ſcriptum ſit.

Coſmas diaconus & cubicularius ſacri patriarchatûs, legit.

Præfatio Chalcedonenſis ſanctæ & vniuerſalis ſynodi.

Ex præfatione côcilij Chalcedoneñ.

Conueniente ſancta & vniuerſali ſynodo, ſecundùm ſacram præceptionẽ in Chalcedonẽſi vrbe côgregata, nimirùm Paſchaſino & Lucentio reuerẽdiſſimis epiſcopis, & Bonifacio religioſiſſimo presbytero, tenentibus locum ſanctiſſimi & reuerendiſſimi archiepiſcopi almæ vrbis Romę Leonis, & Anatolio reuerẽdiſſimo epiſcopo inclytæ vrbis Conſtantinopoleos nouæ Romæ.

Reuerendiſſimi monachi dixerunt: Et iſtud quoquè recipimus.

Iterùm Conſtantinus diaconus & notarius ſacri patriarchatûs legit.

Ex vita S. Sabæ confeſſ.

Ex vita ſancti patris noſtri Sabæ.

fortaſsis legendum* καλλιγραφοῖς

Flauiano igitur & Helia patriarchis, vt dictũ eſt, Sidoni exiſtentibus, literisque *adulatorijs & œconomicis ad Imperatorẽ venientibus, prætereà Sidonenſem ſynodum, quæ ſecundùm rectã fidem congregata fuit, diſſoluẽtibus, cùm domum ad proprias ſedes redirent, qui à Soterico & Philoxeno ſtabant, rem indignè ferentes, in iram vehemẽtiſſimam Imperatorem excitárunt, vtpotè, qui deceptus per vaſriciem & ſimulatiõem patriarcharum fuiſſet. Accepta autem poteſtate, quantam ipſi volebant, auroque ſufficienti Antiochenſiũ populo id diuiſerunt, atque ità varijs modis Flauianũ afflixerunt & vexárunt, cogentes interìm & obtorto collo huc trahentes, vt acta Chalcedonẽſis côcilij anathemate proſequeretur: quo nolente, epiſcopatu ſuo priuatus, in exilium quoque damnatus eſt. Cùm autẽ eam rem cognouiſſet Imperator, & ex animo id ſibi placeret, Seuerum quendam, principẽ hæreſis Acephalorum, Antiochiam in epiſcopatum dirigit. Hic epiſcopatu accepto, qui illius conuerſationem & côſuetudinem deteſtabantur, in eos peſſima quæuis exempla edidit. Dirigit etiam ſynodicas ſuas literas Heliæ Patriarchæ, quo non recipiente, in archiepiſcopum Imperatorem excerbauit. Rurſùs eaſdem Hieroſolymam verſùs mẽſe Maio indictione ſexta mittit, addita clericorum quorundam & regia quoquè manu: quod cùm percepiſſet beatus noſter pater Sabas, aſſcẽdens cum reliquis eremi pſidibus in ſacram vrbem, eos qui cum ſynodicis Seueri veniebãt, ex ſancta ciuitate exegit. Multitudine autem monachorum vndiquè confluente, omnes ante ſacrum Cranium, ſiue Caluariæ locum, ſimul cum Hieroſolymitis congregati ſunt, vnaque voce exclamàrũt, anathema Seuero, omnibusq; qui cum eo communicant, præſentibus & audientibus adhuc Magiſtrianis principib⁹ & militibus, quos Imperator iſthuc miſerat. Hic autem Seuerus miris adulationibus authoritatem ſibi apud Imperatorem obtinens, & confiſus regia poteſtate, Chalcedonenſem ſynodum infinitis execrationibus deuouit, omibus ingenij viribus Eutychis opinionem catholicis aduerſam, defendere, & porrò ſpargere conatus. Eutyches autem vnam Chriſti filij Dei poſt incarnatiõem ex virgine naturam aſſerebat, homo peruertens omnia & tumultuarius, qui plurima noua dogmata Eccleſiæ catholicæ fidei & legibus contraria confinxit. probabat enim impijſſimam illam & latrocinijs maximè infamem ſecundam Epheſinã ſynodum, teſtatus apertè, illam nõ inferiorem, quàm priorem Epheſi habitam, cẽſendam. Præter hæc eruditione & doctrina æquales affirmabat Cyrillum diuinum Alexandrinorum archiepiſcopum, & Dioſcorum, qui in communionem recepit Eutychen hæreticum, velutì conuenientem animo & opinionibus ſuis, & ſanctiſſimum & vnicè orthodoxum Flauianum ſanctæ vrbis archiepiſcopum, interſecit & ſuſtulit. Atque ità ad omnem impietatem promouens Seuerus his, nihil aliud quàm linguam ſuam in Dei blaſphemiam exacuit. diuiſit autem in ſuis libris indiuiſam & vnam in Trinitate deitatem & hypoſtaſin, nullam in his nominib⁹ differentiam agnoſcens. Vnam ſanctã adorandam & côſubſtantialem diuinarum hypoſtaſeon trinitatem, naturarum & deitatũ & deorum Trinitatem auſus eſt dicere. huiuſcemodi autem animarũ corruptorem & peſtem Anaſtaſius Imperator compulit Heliam archiepiſcopum in communionẽ recipere: cumque nulla ratiõe id ageret, ira exardeſcens Imperator, Olympium quẽdam Cæſareenſem, qui ducatum Palæſtinæ curabat, addita generali à Sidone ſcripta epiſtola, in qua continebatur, non recipiendam Chalcedonenſem ſynodum, ad Heliam epiſcopatu deturbandum miſit. Olympius autem cum regia poteſtate accedens, vſus varijs artibus, Heliam abegit, Ioannem verò Martiani filium, conſentientem cum Seuero & communicantem, Chalcedonenſemq; ſynodum execrantem, epiſcopum Hieroſolymorum die tertio menſis Septembris, in principio decimæ indictionis inſtituit. Poſtquàm autem honorabilis Sabas & reliqui eremi patres audiuiſſent Ioannẽ conſecratum eſſe à Seuero, congregati apud eum, ex aperto teſtati ſunt, ſe neutiquàm in communiõem Seuerum recepturos, ſed pro Chalcedonenſi ſynodo extrema paſſuros, præſertim cùm totam populi caternam habeant commilitantem. Ea ratione Ioannes, quia patres ſuſpiciebat, negligit ea conficere quæ à duce erant ei cômiſſa. Anaſtaſius aũt Imperator poſtquàm percepiſſet Ioãnẽ fœdera rupiſſe, in furorẽ verſus, cùm Olympi-

Seuer⁹ princeps Acephalorum.

Eutychetis dogmata.

Anaſtaſij odiũ in orthodoxos

Olympius ad manus non eſſet, ſtatim Anaſtaſium Pamphili ducatui Palæſtinæ præfectum mittit, quo Ioannem compellat, vel Seuerum ad communionem recipiat, & ſynodum Chalcedonenſem anathemate deuoueat, aut epiſcopatu deturbetur. Hic igitur cùm ingreſſus eſſet Hieroſolyma, e veſtigiò Ioannem ad ſe vocatum, in carcerem publicum dimittit. Totus autem populus ea cauſa gaudio diſſolutus eſt, quòd is inſidiator & proditor archiepiſcopi Heliæ fuiſſet. Quidam autem Cæſareenſium ciuitatem gubernans, clàm in carcerem ingreſſus, conſilium dat Ioanni, modò velit rebus ſuis conſultũ, & epiſcopatu ſuo minimè priuari, videat nè à quopiam illi perſuadeatur, quo in cõmunionem Seuerũ recipiat. perſuadeat autem duci, dicatque ſe omnia quæ iuſſa ſint vt faciat, ſinè mora effecturum: verùm nè per vim & neceſſitatem videatur cumpulſus, ſe, vbi liberatus ſit è carcere, poſt duos dies, quo inſtat dominica, quæuis imperata alacriter facturum. His verò verbis perſuaſus dux, eum eccleſię ſiſtit: itaque archiepiſcopus à carcere liberatus, totum monachorũ cœtum, per noctem ad ſanctã ciuitatem cõuocat. Fuit autem numerata eorum multitudo circiter decem millia monachorum. Quandoquidem autem tantam hominum multitudinem eccleſia capere non poterat, viſum eſt, vt ad ſancti protomartyris Stephani templum ſeſe cõferrent, quod tãtæ multitudini videbatur ſufficiẽs: quò minùs autem mali quippiam daretur ſuſpicandũ duci, ſimulauit omnis turba, ſe Hypatio conſobrino Imperatoris gratulandi cauſa occurrere, qui à Vitelliana captiuitate liberatus, voti reus, Hieroſolymam ſe cõtulerat. Poſtquàm igitur omnes tum monachi, tum ciues in prememorata baſilica conueniſſent, adſuit & Anaſtaſius dux, & Zacharias vir conſularis, adducentes ſecum cum magna multitudine Hypatiũ in protomartyris Stephani baſilicam, exiſtimante quoquè duce om̃ia pro regis voluntate & arbitrio euentura. His autem congregatis, in cãcellos aſcendit archiepiſcopus, comites habens ſecum Theodoſion & Sabam monachorum corypheos & præſides. Populus autem vniuerſus nihil aliud quàm longo tempore exclamabat, Hæreticos anathematiza, ſynodon confirma. Cõfeſtim autem tres illi vna voce Neſtorium, Eutychen, Seuerum & Sotericum, Cæſareæ eius quę eſt Cappadocię, epiſcopum, & om̃es qui ſynodum Chalcedonenſem non recipiunt, condemnant.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha dixit: Rectè hactenus noſtras aures patrum præcepta inſtruxerunt. quid autem, ab hæreticis creatos recipiemusne, an minus?

Sancta ſynodus dixit: Sanè domine, ſatis ſumus inſtructi, & ſunt recipiendi.

Tharaſius beatiſſim' patriarcha dixit: Sanè & plurimi qui in ſexta ſynodo præſides fuerũt, à Sergio, Pyrrho, Paulo & Petro, doctoribus (inquam) hæreſeos monothelitarum, fuére creati. Sed & hi vicißim Conſtantinopolitanas ſedes inter clerum diſtribuerunt, & ab extremo eorum doctore Petro, vſque ad ſextam ſynodum, anni non pauciores quàm quindecim interceſſerunt. Qui verò intermedijs temporibus fuerunt, Thomas ſcilicet, Ioannes & Cõſtantinus, ab hæreticis fuerunt ordinati, verùm ea de cauſa nõ ſunt reprobati. Circiter enim quinquaginta annos hæreſis illa viguit: & tamen in ſexta ſynodo patres quatuor illos prenominatos tãtùm damnârunt, quumque eorum ordinationem reliquerint, Loc' mutil'

Sancta ſynodus dixit: Clarum eſt.

Conſtantinus reuerendiſſimus epiſcop' Conſtantiæ eius, quæ eſt in Cypro, dixit: Satis iam videtur mihi confirmatum, eos qui ab hęreticis ordinati ſunt, recipiendos: ſi qs verò deſtinato animo ad hæreticos ſe cõtulerit, ab eiſq; ordinatus fuerit, eum nequaquàm recipiendum.

Venerabiles monachi dixerunt: De his quoquè diui Baſilij ad Nicopolitas epiſtolam habemus, rogamusque vt audiatur.

Tharaſi' beatiſſim' patriarcha dixit: Legat.

Conſtantinus diaconus & notarius legit: Ex Epiſtola B. Baſilij ad Nicopolitas

Ex epiſtola beati patris noſtri Baſilij ad Nicopolitas:

Non noui epiſcopum, neque inter ſacerdotes Chriſti numerauerim, qui à cõtaminatis manibus in fidei vaſtationem, ad dignitatem aliquã fuerit prouectus. Hoc meum eſt iudicium: vos vero ſi quam habetis vobiſcum electionem, ipſi iudicate conſultateque, quandoquidem vnuſquiſque ſuæ ſententię dominus eſt, nos verò innocentes à ſanguine iſto. Hęc autem vobis ſcripſi, nõ quòd quicquam diffidam, ſed vt quorundam ambiguitatem confirmem, & explicẽ, prolata in diuerſum mea ſententia, nè ſcilicet quoſlibet ad communionem ſuſcipiatis, néve manuum impoſitionem ab eis recipiatis, vt poſteà pace facta, violẽter ſeipſos ſacerdotali complemento adnumerent.

Verẽdi monachi dixerunt: Eccè pater hæreticorum creationem, in eo quod inqt, Neque inter Chriſti ſacerdotes numerauerim, qui ab impuris manibus in fidei vaſtationem, ad dignitatem aliquam fuerit prouectus, omninò auerſatur.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha inqt: Et ego profectò, qui ob huiuſcemodi cauſam & in fidei diſſolutionem creati ſunt, abominor. Tum aũt maximè, quotiès orthodoxi epiſcopi fuerint pręſentes, à quib' potuére creari. Hæc autem eſt ſententia beati patris, ſi ſynodica cõuocatio fuerit facta, & eccleſiarii in recta fide concordia, qui auſus fuerit impuris hæreticis creandum ſeſe dare, deponi dignus eſt.

Sancta ſynodus ait: Hæc vera ſentẽtia eſt.

Venerandi monachi dixerunt: Id verò, quod in fine epiſtolę ſcriptum eſt, vt poſteà pace facta violenter ſeipſos ſacerdotali cõplemento adnumerent, & poſt pacem creatos quoquè non recipit, quid ſibi vult?

Tharaſius beatiſſ. patriarcha dixit: Nequaquàm inquit pater eos non recipiẽdos, ſed nè vim ſuſtineant, volentes vniri rectè ſentienti clero. Sanè enim, nõ ex neceſſitate & difficultate, hoc fiet. Attamen diuinus pater cùm per ea tẽpora plurimi eſſent epiſcopi orthodoxi, alumnis eccleſię Arrianorum creatiõem interdixit. Nulla enim aderat defenſio. Quòd autem illud ità ſe habeat, quodq́ue non ignorârint ſententiam patris noſtri, qui fuerunt in eccleſiæ functionibus illi ſucceſſores, q ab hæreticis electos, deindè verò emendatos receperũt, clarum eſt ex ſuperioribus. In omibus enim patres ſibi conſona ſcribunt, contrarietasq́ue inter ipſos nulla reperitur: ſed illi videntur ſibi cõtraria apud illos notare, qui diſpoſitionẽ dictorũ & ſcopos eorũ non intelligũt.

Venerabiles monachi dixerunt: Apte ſoluta eſt dubitatio.

Sancta ſynodus dixit: Epiſcopi qui confeſſi ſunt, proprios libellos, quòd ad Eccleſiam redierint, legant.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha dixit: Legant. diſcuſſa enim exactè quæſtionum duarum capitalium hypotheſis eſt, de ijs videlicet qui ad Eccleſiam catholicam ex hæreſi redeunt, & q ab hereticis ſunt ordinati.

Hypatius epiſcopus Niceæ, ſuum libellũ legit: eſt autem idem libellus, quem etiàm Baſilius reuerendus Ancyræ epiſcopus fecit. Leo epiſcopus Rhodi, Nicolaus Hierapoleos, Gregorius Peſſinuntũm, Georgius Antiochię Piſidiæ, & Leo Carpathi, æquales libellos exhibuerunt.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Confeſſiones cognoſcentes, vbi libellos legerimus, in ſecunda congreſſione receptio illorum fiet, modò nihil apud eos ſit quod impediat.

Sancta ſynodus dixit: Fiat vt iubes. Intereà ſancta ſynodus exurgens, in hũc modum fauſta precata eſt: Multi ſint anni Cõſtantini & Irenes, maximorum regum & Imperatorum multi ſint anni, Multi ſint anni orthodoxis imperatoribus. Compeſce Domine hæreticorum vanas voces, da Domine illis piam vitam.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Pax Domini ſit cum omnibus nobis. Amẽ.

ACTIO SECVNDA.

IN nomine Dñi & dñatoris Ieſu Chriſti veri Dei noſtri, imperantibus pijſſimis & Chriſti amantiſſimis dominis Conſtantino & Irene, pia e'* matre anno octauo cõſulatûs eius, ſub ſexto Kalen Octob. indictione vndecima, cõuenientè ſancta ac vniuerſali ſynodo, quæ per diuinam gratiam & à Deo decretorum Imperatorũ piam ſanctionem in Nicea ſplendida metropoli prouinciæ Bithynię congregata eſt, videlicet Petro religioſo protopresbytero eccleſię ſanctiſſimæ diui Petri apoſtoli apud Romanos, & Petro venerabili presbytero, monacho & præſide mãſionis piæ ſancti Sabæ apud Romanos, retinentibus locum Apoſtolicæ ſedis ſanctiſſimi archiepiſcopi veteris Romę Adriani, Tharaſio beatiſſ. archiepõ almę vrbis Cõſtantinopoleos nouæ Romæ, Ioanne item & Thoma religioſiſſimis presbyteris monachis, retinẽtibus locum apoſtolicorum thronorũ Orientalis diœceſeos, cõſiſtentibus his ante ſacros cancellos templi ſanctiſſimæ eccleſiæ cognominatæ Sophię, præſentibus ſimul & audientibus illuſtriſſimis iuxtà ac magnificentiſſimis ſenatoribus, nimirum Petronio glorioſo exconſule patricio, & Theophylacto comite imperialis obſequij, Ioanne regio oſtiario, & quæſtore ærarij militaris, & tota deniquè ſynodo iuxta ordinem in priori actione præſcriptum: præſentibus etiàm religioſiſſimis Archimandritis præſidibus, & toto monachorum cœtu, propoſitis in medium ſanctis & inuiolatis DEI euangelijs, Nicephorus reuerẽdus diaconus & chartophylax ſacri patriarchatûs, dixit: Ante fores huius venerãdi templi regius quiſpiam homo adſtat, Epiphanium Neocęſareę epiſcopum ſecum adducens.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha dixit: Ingrediantur.

Mox ſplendidiſſimus regius Mãdator ingreſſus, ait: Miſſus fuerã ab optimis noſtris dominis, vt venerãdum epiſcopum Neocęſareæ ad piam & ſacram veſtram ſynodum adducerem, quem iam vobis ſiſto.

Sacra ſynodus reſpondit: Deus pios noſtros Imperatores cuſtodiat & conſeruet.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha ad epiſcopum Neocæſareæ ait: Num ignota tibi hactenùs fuit veritas, aut cognitam contẽpſiſti? & ſi ignota tibi fuit, non pudet te rectum ſermonem minimè didiciſſe, quemadmodum nõ puduit te didiciſſe peruerſum?

Gregorius venerandus epiſcopus Neocæſareæ, dixit: Quandoquidem vniuerſus iſte cœtus idem loquitur & idem ſentit, didici & inſtructus ſum, quòd hæc ſit veritas, quæ nunc exiſtimatur & prædicatur. Et ea de cauſa veniam poſtulo meorũ anteà delictorum. Cupio autem & cum omnibus his illuminari & doceri. Siquidem errata mea & delicta infinita eſſe agnoſco, & pro pœnitentia apud ſanctam ſynodum beatumq́; dominum ſolicito. Gregorij epiſcopi reſipiſcentia.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha dixit: niſi forte verſuto velamine & prętextu mẽtem tuã inumbres, verbis quidẽ veritatẽ exprimens, ſed animo interim doloſo aliud ſenti-

ſentias. Gregorius venerandus epiſcopus Neocęſareæ,ait: Abſit, veritatem confiteor, neque eſt cur mentiri velim, aut verba mea diſtorquere.

Tharaſius beatiſſ. patriarcha ait: Debueras ab hinc multo tempore aures aperuiſſe, & Paulum diuinũ apoſtolum audiuiſſe, dicentem: Traditiones quas accepiſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolas noſtras, ſeruate. Et iterùm Tito & Timotheo ſcribẽtem: Impuras verborum vanitates reſpuite. quid autem impurius & vaniloquentius, quàm Chriſtianos idololatriæ ſtudioſos dicere?

2. Theſ. 2. d
1. Tim. 6. d & 2. Tim. 2. c d
Tit. 3. c

Gregorius venerandus epiſcopus Neocæſareæ, dixit: Malum eſt, & malum eſſe cõfitemur: ſed ſic factum eſt & fecimus: ea verò de cauſa veniam delictorum noſtrorum poſtulamus. Confiteor domine coram honorificentia ſanctitatis tuæ, omniumq́; fratrum ſanctæ ſynodi, quòd errauim⁹, & iniquitatem improbitatemq́; deſignauimus, & veniam ob id poſcimus.

Tharaſius beatiſſimus patriarcha inqt: Placeat vt ſequenti auditione cum libellis quæ ad eum pertinent, cognoſcamus.

Sancta ſynodus ait: Vt iubet ſanctitas tua, cum libello in ſequẽti actione adſtans epiſcopus veniat, & iuxta conſtitutum agetur.

Leontius glorioſiſſimus Imperatori à ſecretis, dixit: Sacra & à Deo collecta ſynod⁹ meminerit, in priori conuentione Dei obſeruantium magnorum Imperatorum noſtrorum fuiſſe lectas literas, in quibus mentio fiebat ſanctiſſimi & beatiſſimi archiepiſcopi veteris Romæ, & religioſiſſimorum pontificum orientis ſynodicarum literarũ, quas in duobus quaternionibus adducim⁹, de quibus vos, quid fieri vultis, admonem⁹.

Sancta ſynodus dixit: Legant libelli beatiſſimi & ſanctiſſimi archiepiſcopi veteris Romæ. Et legit eas Nicephorus glorioſiſſimus ab imperialibus ſecretis.

Interpretatio literarum Romanarum Adriani Romani archiepiſcopi.

Epiſtola Adriani papæ ad Cõſtantinũ Imperatorem & Irenen eius matrem.

DOMINIS PIISSIMIS ET Sereniſſimis victoribus, triumphatoribus filijs in Deo & Domino noſtro Ieſu Chriſto dilectis, Conſtantino & Irenæ Auguſtis, Adrianus ſeruus ſeruorum Dei.

2. Cor. 4.

DEus qui iuſſit è tenebris lucem ſplendere, quiq́; nos à poteſtate tenebrarum, per filij ſui, veræ ſcilicet lucis incarnationem, liberauit, in quo cuncta diuinitatis ſuæ ſpecimina iuſſit conuerſari, per quem etiàm vniuerſa renouauit, ſimul in illo per ſanguinem crucis illius, cùm ea quæ in cælis, tum in terra exiſtentia pacificans, per diuitiarum bonitatis ſuæ plenitudinẽ, in Eccleſiæ ſuæ faciem reſpiciẽs, pietatem veſtrã & prædeſtinatam ſerenitatem imperatoriæ manſuetudinis, ad perfectionem fidei vo-

Coloſſ. 1. c

care non dedignatus eſt, quò omnem mendacij improbitatem per vos contegat, veritatemq́ue in lucem producat. Poſteaquàm enimq́ à veſtra ſerenitate & pietate nobis miſſa ſunt, cognouim⁹: dici nõ poteſt, quãtoperè cor noſtrum gauiſum ſit. tanto enim gaudio & lætitia repleti ſumus, vt ne humana quidem lingua explicare ea ſufficiat. Quemadmodùm enim à ſuperioribus hæreſens ſchiſmatibus eramus conterrefacti, ità nunc rurſùm pér veſtram iuſſionem exultatione ſumus perfuſi. nam in regia veſtra ciuitate venerãdarum imaginum cauſa iuſſiſtis retractari, quæ à retrò Imperatoribus turpiter in eas commiſſa ſunt. Hi enim non ſolùm eas ſubuerterunt, ſed & contumelia affecerunt, ridiculas eas exiſtimantes, atque vtinàm nõ computet illis peccatum hoc altiſſimus. Satiùs enim fuiſſet, ne inieciſſe quidem manus in Eccleſiam. vndè factum, vt totus Orientalium partium populus in errorem ſit inductus, & in propria exiſtimatione & voluntate rebus eccleſiæ abuſi ſint, donèc in regni ſolium vos erexit, quos ſciebat in veritate illius gloriam inquiſituros, & quæ à ſanctis Apoſtolis cunctisq́ue doctoribus tradita erant, conſeruaturos: honoremq́ue debitum venerandis imaginib⁹, quæ per amentiam hæreticorum ſubuerſæ fuerant, redditurum. Nupèr verò per piam veſtram iuſſionem de voluntate veſtra inſtructi, omnipotentẽ Deum pro veſtro imperio precibus ſolicitantes, gratiarum actione gloriam illius prædicauimus. Illud aũt in ſtabilimentum & confirmationem regni veſtri maximè ſit, quòd magnum opus hoc aggreſſi eſtis, quod ſinè mediatione veſtra in hoc mundo vix fieri poteſt: reddetur enĩ iam ſibi vetus & antiqua orthodoxa fides, reſtituentur venerandæ imagines in eam faciem, qua in prima Eccleſia conſpectę ſunt. Vos autem partẽ habebitis cum eo, qui nũc in diuina requie quieſcit, Conſtantino Imperatore & Helena eius matre, qui orthodoxam fidem illuſtrârunt & confirmârunt, adeoq́ue ſanctam matrem veſtram catholicam & ſpiritualem, Romanam Eccleſiã exaltârunt, vt planè ſpes ſit, eorum piam appellationem in veſtra cognomenta piiſſima & à Deo data tranſituram, vt per omnem terrarũ orbẽ nouus Cõſtantinus & noua Helena pdicet, p quos ſancta catholica & apoſtolica Eccleſia renouabit. Vns aũt maximè in traditiõe orthodoxæ fidei Eccleſię B. Petri & Pauli principum apoſtolorum acquieſcetis, eamq́ue amplectemini, quemadmodùm à ſuperiorib⁹ Imperatoribus factũ eſt, qui vicarium eius ex toto corde dilexerũt. Quapropter veſtra quoquè à Deo data maieſtas, ſanctiſſimã Romanã Eccleſiã principum Apoſtolorum, quibus à Deo ipſo data eſt poteſtas ſoluendi & ligandi peccata cùm in cælo, tum in terra, honorabit. Ipſi ſcilicet Matth. 16. b

regni veſtri propugnatores erũt, cunctasq́;
barbaras nationes pedibus veſtris ſubijci-
ent, vt quocunquè ire perrexeritis, victo-
res vos declarent. Hi ſiquidem principes
apoſtolorũ ſunt, qui catholicam orthodo-
xam fidem auſpicati, per ſcripta quidem ve-
lutì legibus latis fidem ſuam ſeruâdam prę-
ceperũt: omnibus ſcilicet, qui in ſedes illo-
rum ſucceſſuri erât, & in fide eorum vſqua
ad conſummationẽ ſeculi permanſuri, atq;
ità noſtra ſeruat eccleſia, & ſanctas eorũ fi-
guras veneratur, vndè in hunc vſque diem
venerandis horum imaginibus eccleſię no- *Sylueſtri & Conſtãtini hiſtoria, cõfirmata etiàm authoritate & literis Adriani papæ.*
ſtræ ornatæ ac conſpicuæ ſunt. Quemad-
modùm ſanctiſsimus & beatiſsimus papa
Sylueſter in principio Chrianorum noſtro-
rum orthodoxa fide teſtatur. Cùm aliquã-
dò felicis recordationis Conſtantinus Im-
perator per noctem ſomnum caperet, eccè
beati apoſtoli Petrus & Paulus dormienti
adſtiterunt, dicentes: Quandoquidem ſan-
guinis infantium effuſionem morbi tui gra
tia fieri iuſſiſti, en à Chriſto miſſi ſum⁹, quò
ſanitatem tibi afferamus. Audi igitur no-
ſtrum conſilium, & ea quæ tibi præcipi-
mus, fac impleas. Principiò Sylueſtrum epi-
ſcopum, qui perſecutionis tuæ gratia Ro-
ma exulat, & in * Sorapeno monte clàm in *for. * Soracteno*
ſpeluncis cum clero latitat, cura ad te voca-
ri. Is tibi lauacrum pietatis, in quo lauabe-
ris, præparabit, dabiturq́ue tibi non modò
lepræ, verùm omnium morborum ſanitas.
Cumq́ue præclaris iſtis bonis fueris recrea-
tus, confeſtim iubeto, per omnia loca Ro-
manorũ eccleſias reſtaurari, te verò ipſum
purum, abiecto idolorum cultu, declara-
bis, cultumq́ue debitum ſoli Deo vero ado-
rando exhibeas, iuxta illius voluntatem oĩa
tua conſilia diſponens. Imperator itaque è
ſomno excitatus, omnes ſuos aulicos, qui-
cunq; in palatio erant, cõuocauit: quodq́;
per inſomnium illi oſtenſum fuerat, expo-
ſuit: nec mora aliqua, ſed confeſtìm mini-
ſtros ſuos ad * Sorapenum montem, in quo
beatus pater Sylueſter cum clero, vacans le-
ctiõibus ſacrorum librorum, latitabat, mi-
ſit. Iam cùm vndiquè videret milites circũ-
cingentes montem inquirendi cauſa, exiſti-
mãs quòd ad martyrium raperetur, clerum
ità affatus eſt: Eccè nũc tẽpus expectatum,
eccè nũc dies ſalutis. Egreſſo autem de ſpe-
lunca narrârunt milites, qua de cauſa quæ-
reretur: cùm quibus ad Imperatorem, tra-
hens ſecum comites tres presbyteros cum
duobus diaconis, profectus, cùm Impera-
torem vidiſſet: Pax tibi, inquit, ô imperator
ſursùm de cælo & victoria. Imperator itaq;
hilari oculo & tranquillo animo illius ver-
ba exaudiens, quæcũque ſibi per inſomnia
fuerant reuelata, beato Sylueſtro expoſuit.
Poſtquàm aũt finẽ narrationis feciſſet, qſi-
uit Imperator, qualéſnam arbitraretur eſſe
deos Petrũ & Paulũ quos viderat? Reſpon-

dit pater, nequaquàm eſſe deos, ſed ſeruos
& diſcipulos Dñi noſtri Ieſu Chriſti, quos
in hoc elegiſſet, vt oẽs gẽtes cõuerterent, vt
crederẽt in eũ. Hæc cùm audiuiſſet Impera-
tor, pcontatus eſt, nũ alicubì eſſent hiſtorię
illorũ: mox beatus Sylueſter par diaconos
adſerri, quas habebat, apoſtolorum imagi-
nes iuſſit: quas cùm Imperator adſpexiſſet,
clara voce proclamauit: Hi ſunt quos p vi-
ſum conſpexerã, neque ampliùs incredulus
ſum: parẽ lauacrũ in meã ſalutẽ. Cõſtructo *Baptizatur Romæ Cõſtãtinus.*
aũt lauacro, cùm ſacro rore tinct⁹ eſſet, con-
feſtìm eſt ſanitati priſtinæ reſtitut⁹. Deindè
non immemor accepti beneficij, eccleſias
Dei exędificare cœpit, colũnas eorũ paſsìm
ſacris imaginibus in memoriã incarnatiõis
Dñi noſtri Ieſu Chriſti, oĩumq́ue ſancto-
rum reuerentiã exornauit: nec alia de cauſa,
quàm vt Chriſtianiſmũ in lucẽ & veritatẽ,
Deiq́ue cultũ pduceret, & oẽs gentes à cul-
tu idolorũ & diabolica deceptiõe cõuerte-
ret. Quẽadmodùm etiàm diuus pater Gre-
gorius apoſtolorum ſucceſſor pdicauit, ob
id depingi in templis euãgelicas hiſtorias,
vt homines illiterati, & q ſacros libros lege-
re nequeunt, (quorũ ſanè maxima pars eſt)
conſpectis illis redderent Deo gloriã, & re-
ducerent in mentẽ, q̃ in carne conuerſatio
Domini noſtri Ieſu Chriſti fuiſſet. Vt taceã
interim orthodoxos alios & Chriſtianiſſi-
mos Imperatores, cum ſacerdotibus omni-
bus & honeſtis viris Deum colẽtibus, ſimul
etiàm cũ vniuerſo Chriano populo, q oẽs
iuxta antiquã ſanctorũ patrũ traditionem,
venerandas imagines & receperũt & tenẽt,
& in mamoriã & cõpunctionem cordis cõ-
ſeruant, & in hunc vſq; diẽ venerantẽ. Neque
aliter fiebat in partibus & regionibus iſtis,
donèc proauus veſter ex impiorum quorũ-
dam inſtructiona venerandas imagines ab-
ſtulit. Ex quo tempore magnus error Græ-
ciam iſtã innaſit, vndè non contemnẽdum
ſcandalum in mũdo factum eſt. Sed væ illis,
per quos ſcandala in mundum irrepſerunt,
vt ipſa veritas mentiri neſcia teſtatur. Qua
de cauſa in magnam tribulationem vterq;
Gregorius, Romani pontifices per ea tem-
pora ſanctiſſimi, coniecti ſunt. Sæpiùs eti-
àm proauũ veſtræ ſerenitatis admonuerũt,
nè ſineret venerandas imagines de ſtatu ſuo
deijci. verùm illorum ſalutiferæ preces ne-
quicquàm fuſæ ſunt, animumq; illius haud *Matth. 18.*
quicquàm commouerunt. Poſt id & Zacha
rias, Stephanus, Paulus, & alter Stephanus,
qui nobis in epiſcopatu huius almę vrbis p-
ceſſerunt, auum patremq́ue veſtræ ſerenita-
tis, pro reſtitutione ſanctarum imaginum,
ſæpè interpellârunt. Eadem ratione & no-
ſtra exiguitas imperatoriam veſtram maie-
ſtatem cum omni humilitate obſecrat, ſi-
nat aliquandò recordationis cauſa erigi in
Eccleſias ſacram Ieſu Chriſti iuxta incarna-
tionem humanitatis imaginem. ponatur in

aula

aula Dei ſimilitudo, eius ſanctæ matris, ſanctorum quoq; & beatorum apoſtolorũ, ꝓphetarum, martyrum & confeſſorum, & ex animi deſiderio eas veneremur, quẽadmodùm à ſanctiſſimis patribus maioribus noſtris, probatiſſimiſq; pontificibus, nobis à multis ſeculis traditum eſt. Reliquum eſt, vt manſuetudo Imperatoria in partibus illis Græciæ hoc idem imperet, & orthodoxam

Ioan. 10.

fidem confirmet, quò iuxta ſcripturam vnũ ſit ouile & paſtor vnus: cùm videat in vniuerſo terrarũ orbe, vbi Chriſtianiſmus pollet, ab omnibus fidelibus venerandas imagines honorari: nimirùm vt per viſibilẽ figuram, ad inuiſibilẽ magnitudinis eius diuinitatem ſpirituali diſpoſitione mẽtes noſtræ rapiantur, ſecũdùm carnem quam Dei filius propter ſalutem noſtram ſuſcipere dignatus eſt, redemptorẽ noſtrum in cęlis exiſtentem adoremus, & in patre glorificãtes,

Ioan. 4.

laudemus, quẽadmodùm ſcriptum eſt, Deus ſpiritus eſt: & illud comprobãdo, ſecũdùm ſpiritum Deitatem illius adoramus. Nequaquàm autem ſic ſtatuamus, quẽadmodùm quidã nugãtur, vt imagines tanquàm deos cõficiamus. Labor enim & fatigatio noſtra, quem exhibemus, in deſideriũ Dei ſanctorumq; eius perficitur. Et quẽadmodùm ſacra ſcriptura imagines in memoriam venerationis habet, ſic & nos eas habeamus, ſer-

Deus primꝰ imaginem finxit.

uantes tamen perpetuò fidei noſtræ puritatem. Quin etiàm factor noſter & artifex Dominus Deus, iuxta propriam imaginem &

Adam

ſimilitudinem, hominẽ de luto terrę finxit,

Gen. 2. d

illuminauitq;, in libera poteſtate ſui ipſum conſtituens. Præterea primus ille homo liberi arbitrij exiſtens, cuncta animantia terræ & volatilia cæli, annuẽte Deo, nominibꝰ proprijs vocauit.

Abel

Abel autem ex primitijs ouilis ſui, propria voluntate dona Domino

Gen. 4. a

Deo obtulit, de quo legimus: Reſpexit Dominus ad Abel & ad munera illius. Deindè

Noe Gen. 8. d

Noe poſt cataclyſmum, hoc eſt, diluuiũ altare propria voluntate Domino cõſtruxit, & ex omnibus animalibus & volatilibus pura dona in altare hoc attulit. Similiter etiàm

Abraham

Abraham, quemadmodùm teſtatur ſcriptura, propria volũtate aram extruxit in honorem & gloriam Dei, quemadmodùm appa-

Iacob Gen. 28. c d

ruerat. Iacob etiàm, cùm fugiſſet à facie fratris ſui, vidit per viſum angelos Dei per ſcalam aſſcendentes & deſcendentes, & Dominum innixum ſcalæ, ad ſe loquentem. Poſtquàm autem ſurrexiſſet, ex ſua volũtate lapidem, in quo caput declinârat, ſuſtulit: & vbi erexiſſet eum, infudiſſetq; oleum ſuper eum, vocauit locum Bethel, dicens: Non eſt hîc aliud quàm domus Dei. Ob quam ſanè cauſam non legimus illi iratum Deum. non enim illi exprobrauit, quòd ſua voluntate lapidem erexiſſet. Etenim ô ſereniſſimi filij principes & rectè ſentientes Imperatores, quæcunq; in admonitionem hominum ad gloriam Dei ſpectantia fiunt, Deo diſplicere nequeũt. Rurſus idem Iacob ille in ſum-

Gen. 49. f Heb. 11. d

mitate virgæ ſuæ adorauit, fide dilectionis id agẽs. De qua beatus Paulus apoſtolus in epiſtola ad Hebræos dicit. Non quòd virgã illam, ſed tenẽtem eam, in ſignum dilectionis adorauit. Quid hoc ſibi vult? nimirùm quòd & nos iuxta deſiderium & amorem, quo erga Deum ſanctoſq; illius affecti ſumus, figuras in imaginibus repręſentemus. Non inquam in coloribus & tabulis honorem conſtituentes, ſed eorum prædicantes gloriam, quorum appellationem imagines referunt. accedamus iterùm ad ſcripturam,

Moſes Exo. 37.

videamuſq; quid Moſi à Domino mandatum fuerit, cùm illum iuberet propitiatorium de auro mundiſſimo conficere, quod duos cubitos & dimidium in lõgitudine, &

Exo. 25. 37.

cubitum & ſemiſſem in latitudine conficiebat. Duos quoquè cherubin aureos & pro-

Exo. 40. 38. & 39.

ductiles ex vtraque parte oraculi. Et paulo poſt: Impones teſtimoniũ quod dabo tibi, quo operienda eſt arca. Et loquar ad te ſupra propiciatoriũ, ac de medio duorũ cherubin qui erunt ſuper arcã teſtimonij. quin etiàm in velis & cortinis tentorij, duorum cherubim opus textile & diuerſicolorium fieri iuſſit. Ex his animaduertendum eſt, ſereniſſimi domini & filij principes, Deũ omnipotentem Dominũ noſtrum, de medio cherubim manu hominum factorum, pro ſalute populi non dedignatum loqui. Quamobrem non eſt dubitandum, omnia quæ in eccleſijs Dei ad laudem & decorem domûs illius conſtituuntur, ſancta & colenda eſſe. Sed & hoc, ô ſereniſſimi Imperatores, ad incredulorum certiorem fidem & errantium caſtigationem adijciendum eſt, non fruſtrà Moſi famulo ſuo, quemadmodùm in libro Numerorum legitur, propter peſtem in po-

Num. 21. b

pulum graſſantem, pręcepiſſe: Fac ſerpentẽ, & pone illum in ſignũ, & qui tactus fuerit, illumq; inſpexerit, viuet. Fecit igitur Moſes ſerpentem æneum, & poſuit illum, & ſeruati ſunt. O inſaniam infrementium aduersùs fidem & cultum ſacrum Chriſtianorum, ô ſtultitiam vetantium venerandas imagines honorari, in quibus ſeruatoris noſtri, cuius potentia genus humanum & conſtat adhuc, & ſeruatur: & præterea genitricis eius, omniumque ſanctorum hiſtoriæ continentur. Nam ſi Iſraeliticum populum, per inſpectionem ænei ſerpentis, ſeruatum à ſua peſte credimus: CHRISTI verò DEI & Seruatoris noſtri, omniumque ſanctorum figuras contemplantes & venerantes, dubitamus nos ſeruari? Abſit vt ampliùs dubitemus. Abſit vt à patrum ſanctorum traditione, diuerſa ſentiamus. hæreamus in doctrina illorum, nec ab illa declinemus.

3. Reg. 6. d

Et Solomon in eo templo quod Domino ædificauit, Cherubim in gloriam DEI fecit, & diuerſis coloribus illud adorna-

uit. Quarè ergò non & nos quoquè ſenti-
entes rectè, confeſſionē fidei noſtræ & ſpe-
cioſitatem domûs oei ex diuerſis coloribus
& picturis exornabimus? Cùm & Eſaias ꝓ-
pheta dicat:In diebus illis erit altare oomi-
Eſa.19.d oi in medio terræ Aegypti, & colnmna cō-
tinens fines eius:& erit in ſignum & teſtimo
nium Domino in terra Aegypti. Clamabūt
enim ad Dominnm à facie tribulantium, &
mittet eis ſaluatorem, & propugnatorē qui
liberet eos. Quin etiàm pſalmorum cantur
Dauid hymnum canens,dicit: Confeſſio &
Pſal. 95. pulchritudo eoram eo. Iterùm: Domine,
Pſal.25. dilexi decorem domûs tuæ,& locum taber-
naculi gloriæ tuæ. Rurſùs idem aduentum
& incarnationem filij Dei ſeruatoris noſtri
prædicans, magnificè faciem illius, iuxta
diſpenſationē incarnstionis illius adoran-
Pſal.26. dam cenſet,dicēs: Exquiſiuit te facies mea,
faciem tuam domine requiram.Iterùm: Fa-
Pſal.44. ciem tuā ſupplicabunt diuites populi. Rur-
Pſal.4. ſùs:Signatum eſt ſuper nos lumē vultûs tui
Domine. Qua de cauſa diuus Auguſtinus,
Auguſtinus magnus ille doctor, in ſermonibus adhor-
tatorijs ſuis inquit:Quid eſt imago Dei ali-
ud,niſi vultus Dei, in quo ſignatus eſt po-
Gregorius pulus Dei?In cuius cōſenſum & diuus Gre-
Nyſſenus gorius Nyſſæ epiſcop⁹, de patriarcha Abra-
ham ſermonem faciens, dixit: Vidi non in-
frequenter paſſionis figuram, neq; ſinè la-
chrymis eiuſcemodi picturam tranſij, cùm
ſcilicet opus artificij in perſonam ſignifica-
tam demonſtratum eſſe viderem.& reliqua,
quę ex interpretatione in cantica canticorū
adfert. Nec aliter deincèps ſubſequēs ex ea-
dem doctrina ſonat. Nunquid materia di-
uerſorum colorum, animæ imitationē non
repræſentat?Nam qui imaginē adſpicit,quę
ex arte per diuerſos colorea in tabula eſt ex-
Baſilius ad- preſſa, non ex pictura & colorum tinctura
uerſus Iuli- ſimilitudinem accipit, ſed ad contemplati-
anum. onem primi exemplaris, animum reducit.
Quin etiàm in epiſtola diui Baſilij, qua in
Iulianum deſertorem inuehitur: Quemad-
modùm à Deo Chriſtianam & inculpabilē
noſtrā fidem, veluti hęreditario iure acce-
pimus,ſic conſiteor,& in eo maneo. Credo
autem in vnum Deum patrem omnipoten-
tem, Deum patrem, Deum filium, Deū ſpi-
ritum ſanctum, Vnum Deum hęc tria ado-
ro & glorifico. Confiteor etiàm filij incar-
natam οἰκονομίαν: deindè ſanctam Mariam,
quæ ſecundùm carnem illum peperit, hanc
Deiparam vocans. Suſcipio etiàm ſanctos
Apoſtolos,prophetas & martyres, qui pro
me apud Deum ſupplicant,quò per illorum
mediationem propicius mihi ſit Deus no-
ſter benigniſſimus, & remiſſionem pecca-
torum mihi gratis largiatur.Quam ob cau-
ſam & hiſtorias imaginum illorū honoro,
& palàm adoro.hoc enim nobis traditum à
ſanctis Apoſtolis,non eſt prohibēdum, ſed
in omnibus eccleſijs noſtris ęorum hiſtori-

as erigimus. Idem in ſermone in quadra- Idem.
ginta martyres: Quin etiàm bellorum tro-
phæa & victorias, & hiſtorici ſcriptores &
pictores demonſtrant, hi quidem oratione
rem exornantes,hi verò in tabulis depingē-
tes,multos ad virtutem & virilitatem exci-
târunt.Siquidem quæ hiſtoria oratione ex-
primit,hæc tacens pictura per imitationem
oſtendit. Ioannes quoquè Chryſoſtomus Chryſoſt.
epiſcopus Conſtantinopolitanus,in ſermo-
ne in parabolam de ſemente:Nónne iniuria
afficit regem,qui regiam veſtem violat? Nō
nouiſti, quòd is qui iniuria afficit impera-
toriam imaginem, in Imperatorem ipſum
veluti exemplar imaginis, eiuſq; dignitatē
iniurius eſt?Neſcis quòd quicunq; ex ligno
& coloribus imagini conuicia dicit, illū nō
damnari,veluti in rem inanimatam,ſed cō-
tra regem ipſum dixerit?Iudicatur enim oc-
cultè regi iniuriā intuliſſe. Et rurſùs ex eo-
dem in ſermone in ſanctam quintam diem
paſchę:Omnia facta ſunt in gloriam Dei,& Idem.
ad noſtram doctrinam:quare ad pluuię mi-
niſterium dictū eſt:Impleatur terra fructuū
copia,mare natantibus: oīa Deo ſeruiūt,
immò potiùs imagini Dei. Nam cùm regiæ
figuræ & imagines,in ciuitates inferuntur,
populus non ipſam tabulam, aut ex cera fa-
ctam imaginē honore proſequitur, cumq;
magiſtratu illuc obuiàm procedit,ſed poti-
ùs regiam hiſtoriā & veluti præſentiā ſuſci-
piunt:eodem ſanè modo & ipſa creatio nō
terrenam iſtam ſpeciem,ſed cæleſtem hiſto-
riam admiraſ. Similiter beati Cyrilli ver- Cyrillus.
ba ex interpretatione eius in ſanctum Mat-
thæi euangeliū,adferimus.Sic enim inquit:
Fides enim depingit verbum quod in for-
ma Dei exiſtit,quod liberata noſtra vita ad-
iunxit ſe DEO. ſimilitudineque noſtra ad-
ſumpta factū eſt homo. Idem paulopòſt:
Imaginum vſum nnbis ſupplent parabolæ,
quæ ſignorum virtutem nobis ſubijciunt,
nimirùm per oculorum appoſitionem,ma-
nnum tactū,& quæ in nudo intellectu con-
templationem obſcurè habēt. Adducamus Athanaſius
etiàm & diui Athanaſij Alexādrini epiſcopi
verba,de eo quòd nominus carnem huma-
nam adſumpſit.Ex multis commodè pauca
ſumentes,ſcripſimus: Quandoquidem ea
quę in tabulis picta ſunt,cùm figura per ſor
des & ſitum deleta fuerit,neceſſarium eſt,vt
denuò pingatur & reficiatur,modòtalis ſit,
vt adhuc renouari in eadē materia & tabu-
lis poſſit. Nam per eādem formam & mate-
riam,in qua depingiſ,nō deſtruitur: verùm
potiùs in eo qnod antè fuit,cōſenſit. Dica-
mus & aliud ex diui Ambroſij ad Gratianū Ambroſius
Imperatorē libro tertio,capite nono: Quid
ergò?nunquid,cùm diuinitatem & carnem
adoramus,Chriſtū diuidimus? num, quan-
dò in eo & diuinā imaginem & crucem ad-
oram⁹,ipſum partimur?Abſit.Itidèm audi-
amus,quid nobis beat⁹ Stephan⁹ epiſcopus
Boſtro-

Boſtrorum prædicet: Quicunque imagines diuorum cófiteotur, non errant. ſiquidem omne opus factum in nomine Dei, bonum & ſanctum eſt. Aliud enim imago, aliud ἄγαλμα, hoc eſt, animalis abiecti ſtatua. Quandò nanq; Deus Adam plaſmauit, hoc eſt, creauit, dixit: Faciamus hominem ſecúdùm imaginem & ſimilitudinem noſtram, & fecit hominem in imagine DEI. Ergò quòd imago Dei ſit homo, ob id ſtatua, deorum eſt idolulatria & impietas? haudquaquàm. Etenim ſi Adam imago dæmonum fuiſſet, vtiquè reprobandus fuiſſet & receptu indignus: quando verò Dei imago eſt, honore proſequendus eſt & admitti dign°. Omnis enim imago, ſiue angelorum, ſiue prophetarum, aut Apoſtolorum, aut martyrum, aut alioqui iuſtorum virorum, in nomine Dei facta, ſancta eſt. Non enim ipſum lignum honoratur, ſed ipſum illud quod in ligno datur contemplandum: atque ità per recordationé veneratio exhibetur. Omnes enim principes, etiamſi peſſimi ſint peccatores, aduramus & reuerenter ſalutamus. quid vetat igitur, quò minùs non liceat & ſanctos Dei miniſtros venerari, & in memoriam eorum imagines ſtatuere & erigere, nè in obliuionem perpetuam veniant? Verùm, inquis, Deus ipſe manufacta prohibuit adoranda. Dic mihi, ò Iudæe, quid eſt quod ſuper terram extet, quod non ſit manu hominum factum, poſtquàm à Deo fuerat creatum? Quid? arca Dei, quæ ex lignis Sethim conſtructa eſt & ædificata, nónne opus eſt hominum? Quid altare? Quid propiciatorium? quid vrceus, in quo manna recondebatur? quid menſa & caudelabra? quid interiores & exteriores cortinæ? ſúntne opera manuum haminú, quę Solomon fieri mandauit? Quamobrem ea quæ ſancta ſanctorú dicúntur, cùm ſint manufacta, præterea Cherubim & ſexalata illa, quæ circa altare Domini fuerunt, cùm ſint animalia., & imagines angelorum, opera manuum hominum, non fuerunt eiecta, & à Iudæis proculcata? Non aliam ſanè ob cauſam, quàm quòd Dei mandato, imagines fuerunt angelorum ſacratæ. Gentium autem idola, quia imagines fuerunt dæmonum, Deus eiecit & condemnauit. Nos verò in memoriam ſanctorum imagines facimus: quorum, ais? Abrahæ, Moſis, Eliæ, Eſaiæ, Zachariæ, reliquorumq; prophetarum, Apoſtolorum, & ſanctorum martyrum, qui propter Chriſtum tribulati ſunt quo omnis qui in imagine cótemplatur, illorum & meminerit, & glorificet Deú, qui illos quoquè magni fecit. Decet ſiquidem eos honor & veneratio, propter iuſtitiam eorum, vt omnis qui viderit eos, in imitationem illorum operú ducatur. Qualis verò iſte eſt adoratio, honor? profectò nó alius, quàm is, quo nos peccatores quoquè inuicèm proſequimur, ſalutantes nos inter nos per honorationem & dilectioné. Quid aliud apud Dominum Deum noſtrú tentamus, quàm adorantes, glorificantes & trementes eum. Imago enim nihil aliud eſt, quàm figura eius, *in qua pictura expreſſus eſt. Impij verò qui ipſi nihil boni ſciúnt, neque ſanctorum recordantur, caueant bona operantes impedire: neque ſcandalo ſint his, qui ſanctos Dei ſeruos honore afficiunt. Boni enim operis bonam mercedem adipiſcentur. Impij verò quemadmodum animo ſuo voluerunt, ità infidelitatis ſuæ manſionem inuenient: quandò iuſtitiam negligentes, à Deo deſciuerunt. Ex his liquidò conſtat, ob recordationem ſanctorum imagines tátùm pingi, venerari & coli, quos clarè conſtat ſeruos eſſe Dei, & pro nobis apud Deitatem obſecrantes & intercedentes. Dignum nanque eſt, vt ducum noſtrorú memores ſimus, & Deo gratias agamus. Accedát his, quæ beatus Hieronymus presbyter Hieroſolymitanus in quodá ſermone ſcripta reliquit. Etenim vt conceſſit omnibus gentibus adorare quæ manu facta ſunt, Iudæis quidé cruſtas illas quas fabricauit Moſes, prętereà duo Cherubim aurea: ità nobis Chriſtianis crucem largitus eſt, & bonorum operum imagines pingere & venerari, atq; ità noſtrum opus apud eum probare. Hæc ſunt ſereniſſimi & pijſſimi Imperatores & dilectiſſimi filij, quæ ex ſacra ſcriptura noui & veteris teſtamenti, item pijs ſanctorum patrum ſententijs de ſacris imaginibus Dei, ſanctorumq; virorum, item de diuina pictura in eccleſijs ad laudem Dei, & memoriam ſanctorú ſuſcipienda breuiter deſcripſimus. Quæ per Apoſtolicam relationem ſerenitati veſtræ potentiæ cum omni humilitate & ſyncero corde ſtudioſè diſcutienda offerimus. Nos enim p ſanctorúm ex diuerſis probatiſſimis patribus teſtimonia de venerandis imaginibus deſumpſimus: quæ profectò quod in libris eorum non adulterinis, ſed germanis inuenta ſunt, ſeruanda exiſtimamus, & ob id mitiſſimis veſtris imperijs legenda tradidimus, obſecrantes interim ex animi feruore veſtram manſuetudinem obteſtando, & velutì præſentes genibus aduoluti, & coram veſtigiis pedum volutando, ego cum fratribus meis coram Deo ſupplico, obteſtor, adiuro, quò ſacras imagines in ipſa DEVM colente & regia vrbe, & in vtriſque Græciæ partibus in priſtinum ſtatum reſtitui & firmari iubeatis, cuſtodientes traditionem huius ſanctiſſimæ veſtræ Eccleſiæ, abijciendo etiàm & execrádo impiorum hæreticorum improbam vehementiam, quò ſacram hac veſtram catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiá indiſſolutam complecti poſſitis, Amen.

Gene. 1. c

*qui in pictura

Hiaron.

EX

EX ANASTASIO BIBLIOthecario viro ſummæ fidei & diligentiæ, qui totam hanc VII. Synodum Latine interpretatus eſt, cuius eius verſio hodiè in Vaticana Bibliotheca ſeruatur, deſcripta ſunt ea quæ ſequuntur, omiſſa à Græcis in Epiſtola Adriani Pontificis ad Conſtantinum Imperatorem.

SI verò impoſſibile eſt hæreticorum veſanię, pro incredulitate ipſorum, ipſas ſacras ac venerandas imagines ſinè ſynodi actione in priſtino erigere ac confirmare ſtatu, & noſtros ſacerdotes pro eiuſcemodi pia operatione veſtra cupit ſereniſſima imperialis potentia accerſire, ſicut in veſtris fertur imperialibus iuſſionibus, inprimis pſeudoſyllogus ille, qui ſinè Apoſtolica ſede enormiter, nequiter, irrationabiliter cótra ſanctorum patrũ traditionem de ſacris imaginibus actus eſt, anathematizetur, præſentib' miſſis noſtris: & tunc ſicut antiquitùs mos extitit, iureiurando veſtra pijſſima ac tranquilliſſima poteſtas vnà cum domina Auguſta Imperij veſtri genitrice, ſeu eiuſdem regiæ vrbis patriarcha, necnon & cuncto ſenatu corporale tribuentes ſacramentum, verbum commonitorium ſicut antiquitùs, pia ſacra nobis dirigere veſtra dignetũ imperialis poteſtas, quòd non eſt apud vos partis cuiuſlibet fauor aut defenſio, ſed æqualitatem vtriſque partibus conſeruabitis, nullatenùs neceſſitatem facientes in quocunq; capitulo eis, q à nobis diriguntur, quoquo modo, ſed omi honore, cum competenti munificentia & ſuſceptione dignos eos habebitis. Et ſi quidem vtriq; conuenerint, eccè benè: ſi autem minimè conuenerint, iterùm cum omi humanitate ad nos dirigere ſatagetis. Quia dudùm ibidèm pro piæ zelo fidei ac ſanctarũ imaginũ, religioſi viri ac Dei famuli in exilium miſſi ſunt, & bonæ confeſſionis huiuſmodi finiêrunt vitam. Porrò & hoc veſtrũ à Deo coronatum imperium ac pijſſimum poſcimus, vt ſi veram & orthodoxam ſanctæ catholicę & apoſtolicę Eccleſiæ Romanæ nitimini amplecti fidem, ſicutì antiquitùs ab orthodoxis Imperatoribus ſeu à cæteris fidelibus Chriſtianis oblata atq; conceſſa ſunt, patrimonia beati Petri apoſtolorum principis fautoris noſtri, in integrũ nobis reſtituere dignemini pro luminariorũ concinnationibus eidem Dei eccleſiæ, atq; alimonijs pauperum, immò & conſecrationes archiepiſcoporum ſeu epiſcoporũ, ſicut olim cõſtat traditio, noſtræ diœceſis exiſtentes, penitùs canonicè ſanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtituãtur, vt nequaquàm ſchiſma inter concordiam perſeuerare valeat ſacerdotũ, ſed ſicut in veſtra ſereniſſima iuſſione exaratum eſt, confundatur omne zizaninm malè plantatum, & Domini atq; ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti verbum impleatur, quoniam portæ inferi non prędualebunt aduerſùs eam. (Matth. 16.) & rurſus: Tu es Petrus, & ſuper hãc petram ędificabo Eccleſiam meam: & tibi dabo claues regni cęlorum, & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cęlis: & quod ſolueris ſuper terram, erit ſolutũ & in cælis. Cuius ſedes in toto orbe terrarũ primatu fungens, caput omnium eccleſiarũ conſtituta eſt: & quanuìs beatus Petrus apoſtolus per Domini præceptum rexit Eccleſiam, nihilominùs ſubſequẽs & tenuit ſemper & retinet principatum, quod vniuerſalis Eccleſiæ nomen nullam magìs oportet exequi ſedem, quàm primam, quæ & vnamquanque ſynodum & ſua authoritate confirmat, & cõtinuata moderatione cuſtodit. Et valdè mirati ſumus, quòd in veſtris imperialibus iuſſis, pro patriarcha regiæ vrbis, ſcilicet Tharaſio directis, vniuerſalẽ ibidèm eum reperimus exaratum: ſed vtrùm per Imperium, vel ſchiſma, vel hæreſim iniquorũ ſcriptum eſt, ignoramus. Sed deincèps ſuademus veſtræ clemẽtiſſimæ & Imperiali potentiæ, vt minimè in ſuarum exarationũ ſerie vniuerſalis deſcribatur: quia contra ſanctorum canonum inſtituta, ſeu ſanctorũ patrum traditionum decreta eſſe videtur. In ſecundo enim ordine ſinè ſanctæ noſtrę catholicæ Eccleſiæ authoritate, ſicut in omnibus patuit, nunquàm valuit nomen habere: quod nimirùm ſi ſuper pręlatam ſibi ſanctã Romanam Eccleſiam, quæ eſt caput omniũ eccleſiarum, deſcribatur, tanquàm ſanctarũ Synodorum rebellem atque hęreticum ſe manifeſtare certũ eſt: quia ſi vniuerſalis eſt, etiàm noſtræ ſedis primatum habere dinoſcitur. Quod ridiculum omnibus fidelibus Chriſtianis appáret, quia in toto orbe terrarum ab ipſo redemptore mundi beato Petro apoſtolo principat' ac poteſtas data eſt, & per eundem apoſtolum, cuius vel immeriti vicem gerimus, ſancta catholica & apoſtolica Eccleſia Romana vſque hactenùs retinet principatum & poteſtatis authoritatẽ, quatenùs (quod non credimus) ſi quiſpiam eum vniuerſalẽ nuncupauerit, vel aſſenſum tribuerit, ſciat ſe orthodoxæ fidei alienum eſſe, & noſtræ ſanctæ catholicæ eccleſiæ rebellem. Ipſe enim Tharaſius, regiæ vrbis patriarcha, miſit nobis ſynodicam, priſcã adimplens cõſuetudinem, quam ſuſcipientes & liquidiùs indagantes, & de confeſſione tam rectæ fidei eius, quàm dogmatum ſanctarum ſex ſynodorum & venerandarum imaginum ouantes, nimìs iterùm cõturbati ſumus, quia ex laicorum ordine & imperialibus obſequijs deputatus, repẽtè ad patriarchatùs culmen electus eſt, id eſt, à caliga militari cõtra ſanctorum canonum cenſurã

factus

factus eſt patriarcha, & quod dicere pudet, & graue facere eſt, qui regendi adhuc & docendi ſunt, doctores neque erubeſcunt videri, neque metuunt: ducatumque animarũ impudenter aſſumunt, quibus via omnis ignota decoris eſt, & quò ipſi gradiantur, ignari ſunt: quod quàm prauũ, quámve ſit temerariũ, ſeculari ordine & diſciplina mõſtratur. Nam dum dux exercitûs non niſi labore & ſolicitudine expertus eligitur, quales animarum duces eſſe poſſunt, qui in epiſcopatûs culmen immatura cupiunt feſtinatione conſcendere: huius ſaltem rei comparatione conſiderent, & aggredi repentè inexpertos labores abſtineant, quippe qui nõ didicerint quod docent. Vndè canonica inſtituit cenſura, nequaquàm ex laico ad ſacerdotium repentè tranſire. & niſi per eius fidelem concurſum pro ſanctarum imaginum erectione, eius conſecrationi aſſenſum omnimodò tribuere nequimus. Et ideò domini rerũ, à Deo coronati magni principes & ſereniſſimi Imperatores, petimus & obnixè iterùm obſecramus à Deo illuſtratam clementiam veſtram, & per omnipotentem Deum, qui vos regnare pręcepit, & imperialis culminis apicem vobis cõſcendere iuſſit, pietatem veſtram (vt dictum eſt) coniuramus, vt pio intuitu veſtras clementiſſimas aures noſtræ humilimæ deprecationi inclinare iubeatis, ipſasq; ſacratiſſimas imagines in priſtino gradu cõſtituere, vt omnes Chriſtiani in vniuerſo mundo exultẽt, & magno lætentur gaudio. Nam cùm tale, inquam, erroris ſcandalum, quod in ipſis Græciæ partibus irrepſit, abolitum fuerit, & Deo annuente ipſæ venerandæ imagines in priſtino ſtatu fuerint reſtitutæ, erit magna lætitia dilatata per vniuerſum orbẽ terrarum, & nũc ſuper omẽs barbaras nationes, beato Petro principe apoſtolorum vos comitante, eritis in triumphis imperantes victores, ſicuti filius & ſpiritualis noſter compater dominus Carolus dux Francorũ & Lõgobardorum, ac patricius Romanorum noſtris obtemperans monitis, itaque adimplens in omnibus voluntates, omnis Heſperiæ occiduæque partis barbaras nationes ſuis proſternens conculcauit pedibus, omnipotẽtatum illarum domans, & ſuo ſubijciens regno adunauit. Vndè per ſua laborioſa certamina eidem Dei Apoſtolicæ Eccleſiæ ob nimium amorẽ plura bona in perpetuo obtulit poſſidenda, tam prouincias, quàm ciuitates ſeu caſtra, & cætera territoria, immò & patrimonia, quæ à perfida Longobardorum gente detinebantur, brachio forti eidem Dei Eccleſiæ reſtituit, cuius eſſe dinoſcebãtur. Sed & aurum atque argentum quotidiè pro luminariorum concinnatione ſeu alimonijs pauperum non deſinit offerendo, quatenùs eius regalis memoria non derelinquatur in

Caroli Magni munificentia in Romanam Eccleſiam.

ſeculum ſeculi. Idcircò nimiùm diligentes ac venerantes magnoperè quæſumus, vt pręſentes tranſuerſores, videlicet Petrum dilectiſſimum noſtrum archipresbyterum, & Petrum Abbatem ac presbyterum venerabilis monaſterij ſancti Sabę hilari mente ac vultu placidiſſimo ſuſcipiens, vt ſoſpites ad nos iterùm remeent, diſponere iubeat veſtra ſereniſſima imperialis clemẽtia: vt quia de veſtra orthodoxa fide, quã cœpiſtis, nos reddiderunt certiores, nos ex hoc veſtro propoſito læti, altiſono Domino noſtro referre ſtudeamus laudes, diuinam pro immenſa pijſſimæ ſerenitatis veſtræ lętitia exorantes clementiam, ac conſona cum Propheta inquientes: Domine, ſaluos fac inuictiſſimos noſtros principes & magnos Imperatores, & exaudi nos in quacunque die te deprecantes pro eis inuocauerimus. Ipſe enim rerum opifex & arbiter Dominus Deus noſter, in cuius manu omnia regna mundi cõſiſtunt, per quem & reges regnant, & principes imperant, & potentes quæ pietatis ſunt clementer cuncta mudigerando diſponũt, veſtræ piæ ſerenitatis mellifluis cordib⁹ inſpirare dignetur ad exaudiẽdas noſtras humilimas preces, & reſtituendum in priſtinũ ſacras imagines: tribuatq; vobis, intercedentibus beatiſſimis apoſtolorum principibus Petro ac Paulo, longæua ac proſpera & felicia tempora, & cum maxima corporis ſoſpitate & animę ſalute imperialis potẽtiæ ſceptris vos perfrui faciat, & ſicut terrę ſummę potentiæ gloriam vobis conceſſit, & cælorum regna vobis per infinita ſecula largiri poſſidenda dignetur. Data Calendis Nouembris, Indictione 9.

Pſalm. 19.

Prou. 8.

DE HIS LITERIS ANASTASIus idem ſcribit in hæc verba:

GRæci, quia eodem tempore ex laicis fuerat Conſtãtinopolitanus patriarcha factus, nè publicè ab Apoſtolica ſede argui videretur, & aduerſus eum tanquàm repræhenſione dignũ, hæreticis repugnandi occaſio præberetur, ac proindè ſynodi, cui interent, vtilitas excluderetur, ea quæ de non facienda laicorũ promotione, cæterarumque præſumptionum redargutionibus ſubſequũtur, in Synodo hæc neque recitari, neque actis inſeri paſſi ſunt. Hæc ille.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Ipſi vos qui literas has à Papa ſuſcepiſtis, ad pios noſtros Imperatores deferte.

Petrus & Petrus DEI amantiſſimi presbyteri, & locum tenentes Adriani ſanctiſſimi papæ Romani, dixerũt: Nos poſtquàm ab Apoſtolico noſtro patre Adriano literas accepiſſemus, eas ad pios noſtros Imperatores pertulimus.

Ioannes

Ioannes magnificentiſſimus quęſtor inquit: Nôrût & hoc venerabiles Siculi. Nam Theodorus Catanēſium epiſcopus, & cum illo religioſiſſimus diaconus Epiphanius, locum retinens archiepiſcopi Sardiniæ, ambo inquam, ex mandato Imperatorum noſtrorū ſimul cum pijſſimo apocriſario beatiſſimi domini noſtri patriarchæ Romā ꝓfecti ſunt.

Theodorus * Deum amātiſſimus epiſcopus Catanes, inquit: Cùm ab imperio pijſſimorum principum literæ ſacrę ad me miſſæ fuiſſent, ſimul cum Leone presbytero veſtræ ſanctitatis ſeruo, datū quoquè eſt mandatum mihi à prouinciæ Siculæ præſide, vt Romam proficiſcēs, orthodoxorū noſtrorum Imperatorū fidem & rectam animi ſententiam archiepiſcopo exponerem. Beatus autem Papa cùm audiuiſſet, inquit: Quòd ſi hęc in diebus horum Imperatorum côtigerint, non eſſe dubitandum, quin Deus imperium illorum ſupra anteceſſorum ſuorū regna extolleret. Hinc & ſuperiùs lectā epiſtolam reſponſoriam ad pios Imperatores miſit. Addidit & epiſtolas cùm ad ſanctitatem veſtram, tum ad eos qui in cōcilio præſident, ſcriptas.

Coſmas notarius & cubicularius inquit: Miſſæ ſunt & aliæ literæ à ſanctiſſimo Papa veteris Romæ ad Tharaſium ſanctiſſimum & * vniuerſalem patriarchā noſtrum. Quòd ſi autem placuerit ſanctæ ſynodo & cœtui, dicant quid de ijs fieri debet.

Sacra ſynodus dixit: Legantur.

Coſmas præfatus legit.

EPISTOLA ADRIANI SANctiſſimi papæ veteris Romæ, tranſlata ex Romana lingua in Græcum ſermonem.

* hoc videtur Gręculus quiſpiā appoſuiſſe.

Dilecto fratri Tharaſio * generali patriarchæ, Adrianus ſeruus ſeruorum Dei, ſalutem.

PAſtoralibus curis & ſubtiliſſima conſideratione animaduertentes, quomodò pręconij vox ſana omī tempore à pręcone oporteat prædicari, quomodò item paſtor in compaſſione, qualiſque in reductione exiſtere debeat, & in eadem ex integro inſignis, vtque in pia commiſeratione omnium infirmitatem in ſeipſum ſuſcipere debeat, & in diuinam voluntatem cuncta ſua ſagaci inſpectione transferre: De his, inquam, omnibus ſtatutum eſt nobis, veſtram dilectam beatitudinem & conuentum ſacratum appellare, ſuccinctè & paucis in his ſynodicis literis confeſſionem veſtræ fidei prædicando. Nam quas mihi per Leonem venerabilē presbyterum veſtrum literas miſiſtis, mox in principio paginę primę cognoui, pietatem tuā cùm laicorum ordinatione, tum imperatorio ſuffragio in ſacrum patriarchatûs ſolium exaltatū. Quam ob cauſam effuſo gaudio exultauit cor meum. Quòd ſi autem nō perſpecta mihi eſſet & probè cognita, erga ſacras ſynodicas ſex conſtitutiones & venerandas imagines veſtra ſynceritas & orthodoxa fides, nequaquàm ad ſynodum conuocandam aſſentiremus. Verùm quemadmodùm non leuiter cor noſtrum ex ſuperioribus veſtris diſſenſionibus dolore tactū eſt, ità plurimo gaudio anima noſtra perfuſa eſt, poſtquàm cognouiſſem piam veſtram confeſſionem & rectam fidem eſſe firmam & ſtabilem. Inuenimus aūt in prędicta ſynodica veſtra epiſtola, quanta ſit cōfeſſio & recta fides veſtra circa cœtus ſacros & ſex ſacras ſynodos, & erga venerandas & ſacras imagines, quæ profectò mira eſt & compūctione digna. In qua etiàm clarè eſt expreſſum, quòd in ſextæ ſynodi diuinè & legaliter prædicatis canonibus recipitur pictura illa veneranda, in qua agnus digito pręcurſoris demonſtratus, graphicè eſt inſculptus: qui in typum gratiæ aſſumptus, verum nobis per legem agnum, nempe Chriſtum Deum, indicat. Veteres igitur typos, figuras & vmbras, tāquàm veritatis ſigna & notas Eccleſiæ traditas ſuſcipientes, gratiam & veritatem agnoſcimus, tanquàm legis plenitudinem hanc arbitrātes. Vt igitur & in colorum effectibus, omnium oculis ſubijciatur figura illa, quæ agnū illum qui abſtulit peccata mundi, nimirùm Deum noſtrum, iuxta humanam effigiē delineat: cēſemus ab hoc tempore, pro veteri illo agno & nouum in eccleſijs Dei erigendum, quô per eum exaltationem humilitatis verbi Dei conſideremus, quô in memoriam politiæ illius qua in carne vixit, item paſſionis eius & ſalutiferæ mortis, vndè mundo liberatio contigit, veluti manu ducamur. Hac orthodoxæ fidei teſtificatione, improborum hæreticorū curioſitatem & importunam garrulitatem veſtra fraterna ſanctitas repellat: quemadmodùm eorū improba machinatio apud nos Dei gratia non recepta, ſed impia iudicata eſt. Succingentes igitur lumbos noſtrę mētis, nobiſcum cum catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia conſentiendo, contra hęreticorum inſaniam armemur, quanuis ab his ſæpè fuerit Eccleſia impugnata. Deincèps etiàm venerādas imagines primùm iuxta humanam figurationem Chriſti Dei noſtri, ſecūdùm nos & pro nobis & per nos incarnati: deindè inuiolatæ & veræ Deiparæ, poſtremò omniū Sanctorum ſuorum beatitas veſtra dilecta colere & adorare pergat. Rogamus etiàm interìm, vt in eo propoſito quod ab initio conſtituiſti, manere velis. Conſulimus etiàm paſtorali cura, vt orthodoxam fidem quam ſemèl confeſſus es, inuiolatam & ſtabilem prędicando & docendo conſerues. Fundamentum enim aliud nemo

Imago ꝑcurſoris, demōſtrantis digito agnū, à ſynodo ſexta ꝓbata.

Ioan. 1. e

1. Cor. 3. e

nemo ponere poteſt,præter id, quod iacet,
qui eſt Ieſus Chriſtus. Quisnā igitur firma-
mētum dilectionis Dei & ꝓximi conſeruās,
ipſum illum Ieſum Chriſtum, Deum & ho-
minis filium,ante oculos fundamentū non
propoſuerit?In confeſſo enim eſt, vbi Chri-
ſtus fundamentum eſt,ibi bonorum operū
ſtructuram ſequi. Ipſa verò ver.tas per ſe di-
Ioan.10. cit: Qui non ingreditur per ianuam in oui-
le,is fur eſt & latro: qui verò per fores ingre
ditur,hic paſtor eſt ouium. Quēadmodùm
Ibidem. ipſe ſaluator inquit: ego ſum ianua. Is igitur
ad ouile ingreditur, qui per ianuā incedit:
qui verò per ianuam intrat,per Chriſtū in-
greditur. Quicunque igitur ab ipſo creati &
liberati generis humani veritatē intelligens
conſeruat, & gradum paſtoralis dignitatis
portans,pondus ſuſtinet,non ad gloriam &
honorem prætereuntem reſpiciēs, ſed gre-
gem ſuſcipiens diligenter vigilat, nè oues,
vel à peruerſis hominibꝰ & peruerſa loquē-
tibus,vel malo ſpiritu afflatis corrumpātur.
Rectè ſanè beatus Iacob, qui propter vxo-
Gen.31.a res multos annos ſeruiuit Labā ſocero ſuo,
viſus eſt dixiſſe: Viginti annis fui tecū.oues
tuæ & capræ ſteriles non fuerūt,arietes gre-
gis tuarum non comēdi. captum à beſtia,
non oſtendi tibi. ego damnum omē redde-
bam,quicquid furto perierat. diù noctuq;
æſtu vrgebar & gelu, fugiebatq; ſomnus ab
oculis meis. Si tantos labores & vigilias pa-
ſtor Laban ſuſtinuit: quot quantasq; vigi-
lias ſuſtinere debet,qui paſcit oues Dei? Sed
in omnibus his confirmabit & docebit,qui
propter nos homo factus eſt. Dignatus eſt
fieri quod fecit. Ipſe dilectionem & ſancti
ſpiritûs amorē in nos transfundat,& à cun-
ctis ſolicitudinibus nos eximat, oculosque
mentis veſtra aperiat,vt per laborem & cer-
tamen dilectionis & curſûs veſtri, quo ſan-
ctam noſtram & Apoſtolicam Eccleſiā imi-
tamini,efficiatis aliquandò apud pios Im-
peratores noſtros, quò ſanctorum venerā-
dæ imagines in priſtinum locū reſtituātur,
vt in hoc ſacerdotium noſtrum firmū per-
maneat. Nam ex confeſſione fidei veſtræ co-
gnouimus beatitudinem veſtram id vnum
egiſſe apud pijſſimos,orthodoxos,& Chri-
ſti amantes Imperatores noſtros, fideles &
rectæ fidei propugnatores,quò ſynodus ge
neralis celebretur,idque illi in præſentia to-
tius fidelis populi ſupplicationibus veſtris
annuerunt, ſynodumque in regia ciuitate
fieri mandàrunt. Nos itaq; ſapientes & pro-
batos ſacerdotes,& de rebus quæ ad conſti-
tutionem imaginum pertinent doctos,cum
magno animi deſiderio, quemadmodùm
regia mandata iubebant, miſimus, quò in
priſtinum locum in illis partibus reſtituerē-
tur. Inprimis autē veſtra ſanctitas pijſſimis
& triumphatoribus noſtris Imperatoribus
ſinè trepidatione inducat in animum,vt fal
ſam congregationem illam ſinè conſenſu
ac præſentia Apoſtolicæ ſedis,contra omnē
patrum venerabilium traditionem, contra
venerandas imagines ſinè ordine & debita
conuocatione factam execretur,& anathe-
matizatam præſentibus apocriſarijs noſtris
cognoſcat: quò omne zizanium ab Eccleſia De authoritate pontificis Romani, & q̄ Romana eccleſia caput ſit omnium.
eradicetur, & Ieſu Chriſti Domini noſtri
verbum impleatur, cùm ait: Et portæ inſe-
rorum non præualebunt aduerſus eam. Et
alibi: Tu es Petrus, & ſuper hanc petrā ędi-
ficabo Eccleſiam meam, & dabo tibi claues
regni cælorum: & quæcunque in terra liga- Matth.16.
ueris,ligata erunt in cælis: & quæcunq; ſol-
ueris in terra,ſoluta erunt in cælis: cuius eti-
àm ſedes per totum terrarū orbem prima-
tum obtinēs lucet, omniumque Eccleſiarū
Dei caput exiſtit. Vndè & ipſe beatꝰ Petrus
Apoſtolus,Dei iuſſu Eccleſiam paſcens, ni-
hil omninò prætermiſit,ſed vbiquè princi-
patum obtinuit & obtinet: cui etiàm & no-
ſtræ beatæ & Apoſtolicæ ſedi, quæ eſt omi-
um Eccleſiarum Dei caput, velim beata ve-
ſtra ſanctitas ex ſyncera mente & toto cor-
de agglutinetur, vtpotè quæ reuerà ſit rectè
ſentiens, & pietatis incorruptæ conſerua-
trix. Hoc ſacrificium primùm omnipotenti
Deo exhibeatur. Veſtraque beatitudo ma-
gnos & pijſſimos noſtros Imperatores ſup-
plicibus verbis admonebit, vt Eccleſiæ no-
ſtræ veſtigia ſequentes coram Deo & horri-
bili eius iudicio, venerādas imagines in re-
gia ciuitate & omni loco in antiquum ſtatū
reſtituendas curent, iubeantque: nimirùm
ſeruantes traditionem huius ſanctiſſimę no
ſtræ Romanæ Eccleſiæ,perſequantur imꝓ-
borum & hæreticorum impoſturam, & per
veſtrum certamen & fidiſſimos labores,eo-
rum deceptionem execrēt. Niſi enim ſacras
& venerandas imagines in priſtinum locū
reſtituerint,noſtram cōfirmationem nullo
modo audemꝰ tradere. Huius rei cauſa ſum-
mo labore fidei & conatu,ante omnia con-
uenit veſtræ ſanctitati,aduigilare,vt quam-
primùm ſacræ & venerandæ imagines Do-
mini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti,& ſan-
ctæ eius genitricis ſemper virginis, & ſan-
ctorum apoſtolorum, omniumq; beatorū
prophetarum,martyrum & confeſſorum in
partibus illis, in priſtinum ordinem collo-
cētur,vt vnanimiter propheticam illā odem
cantemus: Domine, ſalua pijſſimos Impe- Pſal. 19.
ratores. Et: Exaudi nos Domine, in qua die
inuocauerimus te, quoniam dilexi decorē Pſal. 25.
domûs tuæ,& locū tabernaculi glorię tuę.
Quos autem ad vos miſi, Petrum ſcilicet di-
lectum noſtrum protopresbyterum ſanctæ
Romanæ Eccleſiæ: necnon Petrum Abbam
& præſidem,vt ad pedes sereniſſimorum &
pijſſimorum noſtrorum Imperatorum ad-
ducantur,per principem Apoſtolorum Pe-
trum ſupplicamus, vt cum humanitate &
ſingulari beneuolentia ab eis recipiantur,
precenturque cum gratiarum actione illis

& corporis mentiſq; firmum robur. Omnipotens Deus veſtram dilectioné, modo cóſtans maneat, conſeruet, cuſtodiat & protegat, & fructum fidei tibi innatum, infinitis modis augeat, & in æternum gaudium deducat. Deus ſanum te conſeruet frater dilecte.

Petrus & Petrus pijſſimi presbyteri, & locum tenentes ſanctiſſimi papæ veteris Romæ Adriani, dixerunt: Dicat nobis beatiſſimus patriarcha regiæ vrbis Tharaſius, conſentítne literis ſanctiſſimi papæ veteris Romæ, an minùs?

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha reſpódit: Cui Chriſti lumen circunſulſit, quique nos per Euangelium generauit Paulus, verè diuinus Apoſtolus Romanis ſcribens, & ſtudium ſynceræ fidei eorum erga verum Deum noſtrú exoſculatus, ſic inquit: Fides veſtra prædicatur in vniuerſo orbe. Hoc teſtimoniú & nos inſequi par eſt, temerariumq́; repugnare arbitramur. Quamobrem Adrianus veteris Romę primàs, & teſtatorú principum ſucceſſor, clarè & verè, cùm ad imperatores noſtros, tum ad noſtram mediocritatem, mihi ſcripſiſſe videtur, conſtabiliuitq́ue, & rectam eſſe declarauit catholicæ Eccleſiæ antiquam traditionem. Ob id & nos per ſcripturam inquirendo, argumentando, & demonſtrando exquirentes, & patrum quoquè præceptis imbuti, ſic confeſſi ſumus, confitemur & confitebimur, concordamus & vim literarum lectarum cófirmamus, & imaginum picturas ſecúdùm priſcá patrum noſtrorum traditionem recipimus, & has deſiderio noſtro adoramus, vt in nomine Chriſti Dei noſtri, & intemeratæ Dominæ noſtræ deiparę virginis, ſanctorumq́; angelorum & omnium ſanctorum ſactas. Sed apertis verbis teſtamur nos duntaxàt in vnum Deum verum, latrian (hoc eſt, cultú) & fidem noſtram referre & reponere.

Rom. 1. a

Sancta ſynodus dixit: Vniuerſa ſancta ſynodus ſic credit, & ſic docet.

Petrus & Petrus Deum amantiſſimi presbyteri, legati Apoſtolicæ cathedræ, dixerunt: Dicat nobis ſacra ſynodus, num recipiat ſanctiſſimi papæ veteris Romæ literas, an minùs?

Sancta ſynodus reſpondit: Sequimur, recipimus, & probamus.

Ioannes Deum colentiſſimus presbyter, & legatus Oriétalis diœceſeos, inquit: Tempeſtiuum eſt inpræſentiarùm ex pſalmo canere: Miſericordia & veritas obuiárút ſibi, iuſtitia & pax ſeſe exoſculatæ ſunt. Scimus auté quòd Deus noſter Ieſus Chriſtus ipſe miſericordia eſt & veritas, in ſucceſſione quoquè ſanctiſſimi patriarchę & orbis terrarú paſtores, idem exiſtunt & dicuntur. Etenim miſericordia & veritas occurrút ſibi. Adrianus ſanctiſſimus papa veteris Romę, & Tharaſius patriarcha imperatricis vrbis Conſtátinopoleos idem ſapiút, idem ſentiunt & fatentur. Et verè nominata pax, Dei ſuffragio imperans & diuinitate potens, deſiderás videre Eccleſię decoré, & literis quoquè vſa, rectè nominatam iuſtitiam, Romanam ſcilicet Eccleſiá, exoſculata eſt, iuſſitq́; in medium procedere, & pręſentem ſanctum cœtum lętitia perfudit, rectá fidem propalauit. Núc etiàm ob ſacras Adriani ſanctiſſimi papę literas, quę & ad ſereniſſimos noſtros Imperatores, & ad ſanctiſſimum & ter ampliſſimum patriarchá Tharaſiú ſcriptæ ſunt, plurimùm gaudij inter nos erupit. Ea quoquè de cauſa Deo maximas gratias agim⁹, quòd in nobis lætitiam tam imméſam effecit. Benedictus Deus, qui nobis eiuſcemodi imperium excitauit, quod omni cura & ſolicitudine ſatagit, Chriſtianum populú vndiquè in conſenſioné & vnanimitaté, & ſacrorum canonum, patrumq́; traditionis obſeruantiam deducere. Sed Chriſtus Deus noſter per ſanctiſſimam illius genitricé & omnes eius ſanctos, voſq́; ipſius ſacros ſacerdotes, qui idem ſentitis, & dolum in cordibus veſtris non habetis, ſed perpetuò incúbitis in hęc ſtudia, vt omnia quæ ſcripta ſunt, impleatis, promiſſiones ſuas veras demonſtret. Imperatores aút noſtros dominos, longæuos faciat, induat eos gloria, & cornu eorú exaltet: ſubijciat ſub pedib⁹ inimicos eorú, donet illis pręmium vitę ęternę, & cum ſanctis regibus cónumerari. Cuſtodiat etiàm ſacrá hanc & eadem ſentientem ſynodum.

Pſalm. 84.

Agapius ſanctiſſimus epiſcopus Cęſareæ Cappadocię, dixit: In diuinis noſtris ſcripturis exaratum eſt: Diſtinxit Deus inter lucem & tenebras. Eccè enim poſtquàm hęreticorú caligines diſcuſſę ſunt, lux orthodoxę fidei oés illuminauit. Quá & ego ſecutus, ſuſcipio & amplector ſanctas & venerádas imagines, qui verò ſec⁹ ſentiút, eos anathemate deuoueo. Geneſ. 1.

Ioannes ſanctiſſ. Epheſi epiſcopus, dixit: Quemadmodùm ſanctiſſimi papę Romani literis continetur, ſic credo, & per gratiam Chriſti Dei noſtri veri confiteor.

Conſtantinus ſanctiſſ. Conſtantiæ, quæ eſt in Cypro, epiſcopus, dixit: Iuxta tenoré literarú, quæ ab Adriano ſanctiſſimo papa romano, ad ſereniſſimos dominos noſtros & ad beatiſſimum patriarcham Tharaſium miſſæ ſunt, omnibus conſentio, & ſic confiteor, & cum hac fide ad tribunal Chriſti veri Dei noſtri proficiſcar.

Baſilius ſanctiſſimus Ancyræ epiſcopus, dixit: Quemadmodùm cótinent literę ſanctiſſ. papæ veteris Romæ Adriani, & ſecundùm ſententiá beatiſſimi & vniuerſalis patriarchę Tharaſij, ſic ſentio, ſic teneo, ſic docebo. Et cum hac mea ſentétia ad futurum ſeculum digredior.

Nicolaus ſanctiſſ. epiſcopus Cyzici dixit: Secundùm literas beatiſſimi papę Romani Adriani, & expoſitioné cófeſſionis ter ſanctiſſimi

ctiſſimi patriarchæ Tharaſij, ſic ſentio, ſententiamque, & de præſenti ſeculo cum illa ipſa confeſſione diſcedam.

Euthymius ſanctiſſimus epiſcopus Sardenſium, dixit: Et ego antè lectis beatiſſimi papæ veteris Romæ literis, ſyncerè & irrepugnabiliter inhæreo, conſentio & confiteor de orthodoxa fide, deq; ſanctis videlicet & venerandis imaginibus, nó veluti hoc ſit nouum aliquod dogma, aut nuperũ inuentum recipiens, ſed clarè cognoſcens ex Apoſtolica traditiune, ſanctorumq; doctorum in Eccleſia iuſſu per manus nobis traditum: ob eam cauſam venerãdas imagines ex toto corde cũ debito honore, & ſalutatoria adoratione ſuſcipio. Eos verò, qui ſecùs ſentiunt, aut reclamant, contrariáve docent, alienos à catholica Eccleſia arbitror, renuncio, & hæreticos proclamo.

Veneratio imaginũ eſt Apoſtolicæ traditionis.

Petrus ſanctiſſimus epiſcopus Nicomediæ, dixit: Iuxta priùs lectas Adriani beatiſſimi papæ Romani literas, & ſecundùm fidem ſanctiſſimi patriarchæ Tharaſij, venerandas imagines recipio, adoro, & id perpetuò docebo, vt poſſim etiàm aliquandò in futuro ſeculo rationem apud iudicem noſtrum Deum reddere.

Elias ſanctiſſimus epiſcopus Cretę dixit: Iuxta venerandas ſanctiſſimi papæ veteris Romæ Adriani literas cõfiteor & teneo, venerandas & ſacras imagines nũquàm ſeponens, ſed perfectè eas adorãs: qui verò ſecùs confitentur, eos anathematizo.

Stauratius ſanctiſſimus epiſcopus Chalcedonis, dixit: Secũdùm epiſtolã ab Adriano ſanctiſſ. papa veteris Romæ, ad ſanctiſſimum & generalem patriarcham Tharaſium miſſam confiteor, & ſanctas & venerabiles imagines recipio, amplector, & honoro, veluti arrabonem exiſtentes meæ ſalutis: ſecùs autem ſentientes, anathematizo.

Nicephorus ſanctiſſ. epiſc. Dyrrhachij, dixit: Iuxta relationem ab Adriano ſanctiſſimo papa veteris Romæ, ad ſereniſſimos noſtros Imperatores, & ad ſanctiſſimum & vniuerſalem patriarchã miſſam: item iuxta ſanctiſſimi archiepiſcopi Tharaſij doctrinam, fidem & confeſſionem, ſentio, teneo, doceo & docebo, & cum hac mea confeſſione vitæ meæ breue ſpatium finiã, & timẽdo tribunali Chriſti me ſiſtam.

Epiphanius diaconus eccleſiæ Catanes, & locum tenens Thomę archiepiſcopi Sardiniæ, dixit: Clariſſimam orthodoxiæ definitionem & ſanctorum Apoſtolorum traditionem, relatio ad pios & Chriſtũ amãtes noſtros Imperatores, à beatiſſimo papa veteris Romæ Adriano miſſa, in præcedenti lectione clarè explicauit. Quinetiã idẽ docuit epiſtola ad beatiſſimum vniuerſalẽ patriarcham Tharaſium miſſa. ob id & ego his omnibus aſſentior, & recto corde adhæreo, veneror que & adoro, quæ à multis ſeculis traditæ ſunt in Eccleſia, venerandas & ſanctas imagines. Qui verò his cõtradicit, eum tanquàm hæreticum conſentientem auerſor, & diris deuoueo.

Leo presbyter ſanctiſſimę eccleſię Conſtãtinopoleos, locũ tenẽs Sidæ metropolis, dixit: Iuxta lectas ſynodicas epiſtolas Adriani ſanctiſſimi papę veteris Romę, ſanctas & venerandas imagines recipio, quoniam hæc vetuſtiſſima traditio eſt: qui verò aliter ſentiunt, anathematizo.

Nicolaus pręſes manſionis Apræ, & locũ tenẽs Thyanẽſium metropoleos, dixit: Venerandas imagines, & iuxta veterũ traditionem, & iuxta ſynodicas literas Adriani ſanctiſſimi papæ veteris Romę, recipio: eos verò qui aliter credunt, anathematizo.

Conſtantinus ſanctiſſimus Gangrorum epiſcopus, dixit: Iuxta lectam relationẽ ſanctiſſimi papæ veteris Romę Adriani, & priſcam patrum traditionẽ, venerandas imagines recipio, & qui idem ſibi faciendum nõ exiſtimant, anathemate deuoueo.

Nicetas ſiue Victor ſanctiſſ. epiſcop' Claudiopoleos, dixit: Iuxta ſynodicas literas Adriani ſanctiſſimi papæ veteris Romæ, venerandas imagines ex traditione priſca recipio: qui ſecùs faxint, anathemati ſunt obnoxij.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcop' Myrõn Lycię, dixit: Iuxta ſynodicas epiſtolas lectas ab Adriano ſanctiſſimo papa veteris Romę miſſas, credo, ſicq; confiteor, adoro & amplector venerandas imagines: & qui diuerſum ſtatuunt, anathematizo & auerſor.

Theophylactus diaconus & exarchus, locum tenens metropoleos Carię, dixit: Iuxta ſynodicas literas Adriani ſanctiſſimi papæ Romę veteris, confiteor: eos verò qui ſecùs ſentiunt, anathemate percello.

Michaël ſanctiſſ. epiſc. Synnadõn, dixit: Iuxta tenorem literarum, ab Adriano ſanctiſſimo papa veteris Romę miſſarum, cõfiteor, & iuxta priſcã traditionem ſanctas & venerandas imagines recipio: qui verò non itidẽm ſentiunt, anathemate percutio.

Euſtathius ſanctiſſimus epiſcopus Laodiceę, dixit: Quemadmodùm literę ſynodicæ iam lectæ, ab Adriano ſanctiſſimo papa veteris Romę, ſic confiteor, & eodẽ modo recipio venerandas imagines iuxta veterum traditionem, repugnantes verò execror.

Anaſtaſius epiſcopus Nicopoleos veteris Epiri, dixit: Iuxta ſynodicas Adriani ſanctiſſimi papæ veteris Romæ, cõfiteor, recipio, & adoro venerandas imagines, idque iuxta priſcam doctrinam: qui verò ſecùs faxint, auerſor vt hęreticos.

Chriſtophorus ſanctiſſim' Phaſidos epiſcopus, dixit: Quemadmodùm literæ ſynodicæ Adriani ſanctiſſimæ papæ veteris Romæ iam lectæ tradunt, ſic cõfiteor, & venerandas imagines iuxta priſcam docttinam reci-

recipio, anathematizo autem qui ità nõ faciunt.

Gregorius presbyter eius, quæ eſt prope Conſtantinopolim ſanctorum Apoſtolorũ Eccleſiæ, & locum tenens metropoleos Mocesi, dixit: Iuxta literas ſynodicas ſanctiſſimi papæ veteris Romæ Adriani, & iuxta priſcam traditionem venerandas imagines recipio: q eas auerſantẽ, condẽno anathemate.

*Silei, Baſilius epiſcopus *Silæi, dixit: Iuxta traditionem veterem Eccleſię & literarũ ſynodicarum ſanctiſſimi papę veteris Romæ Adriani, cõfiteor, & recipio & adoro venerãdas & ſanctas imagines: qui verò reſpuũt hoc, anathematizo.

Theodorus ſanctiſſim⁹ epiſcopus Catanes, pronunciauit in eandem ſententiam.

Manuel ſanctiſſim⁹ epiſcopus Adrianopoleos Thraciæ, in eãdem ſententiam pronunciauit.

Maurianus ſanctiſſ. epiſcopns Pompeiopoleos, in eandem ſententiam pronũciauit.

Cyrillus in locum ſanctiſſimi epiſcopi Gotthię, in eandem ſententiam pronunciauit.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Byzies, in eandem ſententiam pronunciauit.

Ioannes ſanctiſſimus epiſcopus Tauromeniæ, in eandem ſententiam pronunciauit.

Gregorius presbyter, locũ retinens epiſcopatus Smyrnes, in eandem ſententiam, &c.

Gaudioſus epiſcopus Meſſanæ Siculus, &c.

Euſtratius ſanctiſſimus epiſcopus Apameæ Bithyniæ, in eandẽ ſententiã ꝓnunciauit.

Petrus ſanctiſſim⁹ epiſcopus Germión, &c.

Ioannes diaconus & locũ retinens Apoſtolopoleos, in eandẽ ſententiã pronũciauit.

Theodorus ſanctiſſ. epiſc. Panormi, &c.

Ioannes ſanctiſſ. epiſ. Archadiopoleos, &c.

Stephanus ſanctiſſ. epiſc. Bibonum, &c.

* locum tenens Leontopoleos, &c.

Siſinnius ſanctiſſimus epiſcopus Parij, &c.

Conſtantinus ſanctiſſ. epiſc. Leontenæ, &c.

Epiphanius ſanctiſſ. epiſc. Mileti, &c.

Nicetas ſanctiſſ. epiſ. Proconneſi, &c.

Theodorus ſanctiſſ. epiſc. Taurianes, &c.

Chriſtophorns ſanctiſ. epiſ. *Adryaces, &c.

*Andriacæ vel Adriæ Euſtratius ſanctiſſ. epiſ. Methymnes, &c.

Theotimus ſanctiſſ. epiſc. Crotonum, &c.

Leon ſanctiſſimus epiſcopus Chij, &c.

Baſilius ſanctiſſ. epiſcopus Nelión, &c.

Ioannes ſanctiſſimus epiſcopus Aprón, &c.

Ignatius ſanctiſſim⁹ epiſcopus Prienes, &c.

*Cypſalón Theophylactus ſanctiſſ. epiſc. *Cypſelón, in eandem ſententiam pronunciauit.

Theodorus ſanctiſſ. epiſcopus Trophęorũ, in eandem ſententiam pronunciauit.

*Suidaón Stephanus ſanctiſſ. epiſcopus *Sugdaón, in eandem ſententiam pronunciauit.

Sergius ſanctiſſ. epiſc. Nicoterón, &c.

Gregorius presbyter, locum tenens Nicopoleos, in eandem ſententiam pronũciauit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Meſembrię, &c.

TOM. 3.

Theodoſius ſanctiſſ. epiſc. Amorij, &c.

Cyriacus ſanctiſſ. epiſ. Driziparón, &c.

Galatas presbyter in locum Regij, &c.

Theodoſius ſanctiſſ. epiſcopus Nyſſæ, &c.

Georgius ſanctiſ. epiſ. Camulianorum, &c.

Sotericus ſanctiſſ. epiſc. *Ciceſſón, &c. *Ciſciſſon

Conſtantinus ſanctiſſ. epiſ. Maſtaurón, &c.

Georgius ſanctiſſ, epiſc. Briulón, &c.

Ioannes ſanctiſſimus epiſcopus Nyſſæ, &c. *Sabbas

Baſilius ſanctiſſ. epiſcopus Magneſiæ, &c.

*Sabas ſanctiſſ. epiſcopus Ægæorum, &c.

Gregorius ſanctiſſ. epiſ. Palæopoleos, &c.

Baſilius ſanctiſſ. epiſcopus Magneſiæ, quæ eſt prope Mæandrum, in eandem &c.

Theophanes ſanctiſſ. epiſc. *Coloes, &c.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Algizon, &c.

Nicodemus ſanctiſſ. epiſc. Engazón, &c.

Lycaſtus ſanctiſſ. epiſc. Barilon, &c.

Theophylactus ſanctiſſ. epiſc. Hypepón, in eandem ſententiam pronunciauit.

Theophanes ſanctiſſ. epiſc. Lebedón, &c.

Stratonicus ſanctiſſ. epiſcopus Cymes, &c.

Coſmas ſanctiſſ. epiſc. Myrrhines, &c.

Olbianus ſanctiſſimus epiſcopus Elçæ, &c.

Pardus ſanctiſſim⁹ epiſcopus Pittanes, &c.

Baſilius ſanctiſſ. epiſcopus Pergami, &c.

Marianus ſanctiſſ. epiſc. *Antandri, &c.

Baſilius ſanctiſſ. epiſcopus Adramittij, &c.

Ioannes ſanctiſſimus epiſcopus Aſi, &c.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Phoceæ, &c.

Nicephorus ſanctiſſ. epiſc. Gargarón, &c.

Conſtantinus ſanctiſſ. epiſc. *Agaes, &c. *Aegeon

Theognis ſanctiſſimus epiſcopus Sión, &c. *Agęę

Ioãnes ſanctiſſ. epiſcopus Rhœdeſti, &c.

Ioannes ſanctiſſimus epiſcopus Panij, &c.

Melchiſedec ſanctiſ. epiſ. Calliopoleos, &c.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Madyti, &c.

Theophylactus ſanctiſſim⁹ epiſcopus Chariupoleos, in eandem ſententiam pronũciauit.

Thomas ſanctiſſimus epiſcopus Danij, &c.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Theodoropoleos, in eandẽ ſententiã pronũciauit.

Siſinnius ſanctiſſ. epiſcopus Chalcidos, &c.

Ioannes ſanctiſſim⁹ epiſcopus Bryſcos, &c.

Beniamin ſanctiſſ. epiſcopus Lizicón, &c.

Gregorius ſanctiſſ. epiſc. Amaſtridos, &c.

Stephanus ſanctiſſ. epiſcopus Sorón, &c.

Gregorius ſanctiſſ. epiſcopus Dercón, &c.

Heracleus ſanctiſſ. epiſc. Ionopoleos, &c.

Conſtãtinus ſanctiſſ. epiſ. Heliopoleos, &c.

Antonius ſanctiſſ. epiſc. Tryzenes, &c.

Nicetas ſanctiſſ. epiſcopus Nacaleæ, &c.

Petrus ſanctiſſ. epiſcopus Aſpones, &c.

Synneſius ſanctiſſ. epiſcopus Cynes, &c.

Synneſi⁹ ſanctiſſ. epiſ. Anaſtaſiopoleos, &c.

Euſtathins ſanctiſſ. epiſc. Solorum, &c.

Theodorus ſanctiſſ. epiſc. *Citutij. &c. *Cicutij

Baſilius ſanctiſ. epiſ. *Trimithuntón, &c. *Tremethũtôn

Alexander ſanctiſſ. epiſ. Amathuntón, &c.

Michael ſanctiſſ. epiſc. Melitupoleos, &c.

Siſinnius ſanctiſſ. epiſ. Adranias, &c.

Theodorus ſanctiſſ. epiſcopus Germes, &c.

Grego-

Gregorius ſanctiſſ,epiſ.Adrianitherôn,&c.
Leo ſanctiſſimus epiſcopus Pœmanij,&c.
Simeon ſanctiſſimus epiſcopus Oces,&c.
Ioannes ſanctiſſ.epiſcopus Lampſaci, &c.
Nicetas ſanctiſſimus epiſcopus Ilij,&c.
Leo ſanctiſſimus epiſcopus Troados, &c.
Theodorus ſanctiſſ.epiſcopus Abydi,&c.
Anaſtaſius ſanctiſ. epiſcop' Tripoleos, &c.
Leo ſanctiſſ.epiſcopus *Traculôn,&c.
Stephanus ſanctiſſ.epiſcopus Salôn,&c.
Ioannes ſanctiſſ.epiſcopus Abalôn, &c.
Stephanus ſanctiſſ.epiſcopus Silandi,&c.
Nicolaus ſanctiſſ.epiſc.Pericommatos, &c.
Ioannes ſanctiſſ.epiſcopus Sethôn,&c.
Baſilius ſanctiſſ.epiſcopus Liparôn,&c.
Theophanes ſanctiſſ.epiſc. Meoniæ,&c.
Michael ſanctiſſ.epiſcopus Stratonices,&c.
Lycaſtus ſanctiſſ.epiſc. Philadelphiæ,&c.
Michael ſanctiſſ.epiſcopus Troalôn,&c.
Gregorius ſanctiſſ.epiſcopus Gordôn, &c.
Ioannes ſanctiſſ.epiſcopus Daldes,&c.
Euſtathius ſanctiſſimus epiſ.Hyrcanes,&c.
Ioſephus ſanctiſſimus epiſcop.Attaliæ,&c.
Zacharias ſanctiſ. epiſc. Hierocæſareæ,&c.
Dauidus ſanctiſ. epiſc. Helenupoleos, &c.
Cyrion ſanctiſſimus epiſcopus Lophi,&c.
Theophylact' ſanc.epiſ. Apolloniados,&c.
Conſtantinus ſanctiſſ.epiſ.Cæſareæ Bithyniæ, in eandem ſententiã pronunciauit.
Georgius ſanctiſſ.epiſ.Baſilinupoleos, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſcopus Ariſtes,&c.
*Adranes Thraciæ Nicephorus ſanctiſſ.epiſ.*Adranes,&c.
Baſilius in locum Daſcylij,in eandem &c.
Chriſtophorus ſanctiſſ.epiſ.Ceraſenes,&c.
Nicetas ſanctiſſimus epiſcopus Meles,&c.
Neophytus ſanctiſſ.epiſ.Gordoſerbôn,&c.
Leo ſanctiſſimus epiſcopus Linoes,&c.
Ioannes ſanctiſſ.epiſcopus Etennôn,&c.
Conſtantinus ſanctiſ.epiſcopus Zelôn,&c.

Gregorius ſanctiſſ.epiſcopus Sinopes, dixit: Quemadmodùm tradiderunt nobis, qui ab initio oculati teſtes Verbi fuerunt, quiq; ab ipſis imbuti ſunt ſancti noſtri patres, ità quoquè certior factus, in literis ab Adriano ſanctiſſimo papa veteris Romæ,& ad ſereniſſimos & pijſſimos dños noſtros,& ad ſanctiſſimum & vniuerſalem patriarchã Tharaſium miſſis, contineri: ſic credo & ſic confiteor, ſicq; teneo & tenebo ad extremũ vſq; animę ſpiritum, veneraborq; & adorabo honorabiles, venerandas & ſacras imagines: qui verò ità non ſentiunt, aut confitentur, eos anathemate execror.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Saſimôn, dixit: Iuxta prælectas ſanctiſ. Adriani papæ veteris Romæ ſynodicas literas, ſic cõſiteor, credo, adoro, & recipio ſanctas & venerandas imagines, ex veteri eccleſię traditione: qui verò diſſentiunt, eos diris deuoueo.

Nicetas ſanctiſſ. epiſcopus Dadybrôn, in eandem ſententiam pronunciauit.
Theophilus ſanctiſſ.epiſc.Pluſiados,&c.

Nicetas ſanctiſſ.epiſc. Adrianupoleos,&c.
Ioannes ſanctiſſ.epiſc. Heracleæ Ponti, &c.
Conſtantinus ſanctiſſ.epiſc.Cratiæ,&c.
Nicetas ſanctiſſ.epiſcopus *Ruzæi,&c. *Rhyzęi *Rhozęi
Nicephorus ſanctiſſ.epiſc.Claneôn,&c.
Leo ſanctiſſ.epiſcopus Trocnadôn,&c.
Anaſtaſius ſanctiſſ.epiſc.Patarachôn,&c.
Georgius ſanctiſſ.epiſcopus Niſſoi,&c.
Theodorus ſanctiſſ.epiſc.Pimiarôn,&c.
Nicodemus ſanctiſſ.epiſc.Didymôn,&c.
Georgius ſanctiſſ.epiſc.*Vniandi,&c. *Vinandi
Conſtantinus ſanctiſſ.epiſ. Candibôn, &c.
Stauratius ſanctiſſ. epiſc. Zenopoleos, &c. *Lamyron
Leo ſanctiſſimus epiſcopus Lamirôn,&c.
Stephanus ſanctiſſ.epiſcopus Cannôn, &c.
Conſtantinus ſanctiſſ.epiſc. Combôn, &c.
Petrus ſanctiſſ.epiſcopus Orycandi, &c.
Ioannes ſanctiſſ.epiſcopus *Phaſilidos, &c. *Phaſelidis
*Abbas locum retinẽs metropolis Tij, &c. *Abas
Gregorius ſanctiſſ.epiſc. Cybirres,&c.
Baſilius ſanctiſſ.epiſcopus Thabon,&c.
Dorotheus ſanctiſſ.epiſc.Neapoleos,&c.
Gregorius ſanctiſſ.epiſc.Heracleæ,&c.
Dauid ſanctiſſimus epiſcopus Iaſſi,&c.
Gregorius ſanctiſſ.epiſc.Mylaſſes, &c.
Sergius ſanctiſſ.epiſc. Vigiliarum,&c.
Ioannes ſanctiſſ.epiſcopus *Mibdi,&c. *Mybd
Stauratius ſanctiſſ.epiſc.Stadiæ,&c.
Gregorius ſanctiſſ.epiſc.Stratoniceæ,&c.
Theodoſius ſanctiſſ.epiſc.Chonôn,&c.
Michael ſanctiſſ.epiſc. Chæretopôn,&c.
Pantaleon ſanctiſſ.epiſc.Valentiæ,&c.
Georgius ſanctiſſ.epiſcopus Peltarum, &c.
Chriſtophorus ſanctiſſ.epiſcopus *Atanaſſi, in eandem ſententiam pronunciauit.
Leontius ſanctiſſ.epiſcopus Eumeniæ, &c.
Gregorius ſanctiſſ.epiſcopus Timæni ſerarum, in eandem ſententiã pronunciauit.
Leo ſanctiſſ.epiſcopus Tranupoleos,&c.
Nicephorus ſanctiſſ.epiſc.Lundôn,&c.
Georgius ſanctiſſ.epiſcopus Appiæ,&c.
Conſtantinus ſanctiſſ.epiſcopus Eucarpiæ, in eandem ſententiam pronunciauit.
Leo ſanctiſſ.epiſcopus Aleûs, in eand, &c.
Michael ſanctiſſ.epiſc. Hierapoleos, &c.
Chriſtophorus ſanctiſſ.epiſc.Promiſi,&c.
Nicolaus ſanctiſſ.epiſcopus *Phytiæ,&c. *Pythię
Theophylactus ſanctiſſ.epiſ.Cinnabari,&c.
Nicetas ſanctiſſ. epiſc. Auguſtopoleos, &c.
Conſtantinus ſanctiſſ.epiſcopus Cotyęi, in eandem ſententiam pronunciauit.
Georgius ſanctiſſ.epiſcopus *Medięi,&c.
Leo ſanctiſſimus epiſcopus *Docimi,&c. *Docimij
Damianus ſanctiſſim. epiſcopus Meri, &c.
Theophylactus œconomus & locum tenẽs *Ipſi, in eandem ſententiam pronunciauit.
Stephanus deſignatus Itri,&c.
Ioannes deſignatus Hectorij,&c.
Conſtantinus ſanctiſſ.epiſ.Ampladôn, &c.
Epiphanius ſanctiſſ.epiſc.Pertôn,&c.
Siſinnius ſanctiſſ.epiſcopus Philomelij,&c.
Ioannes ſanctiſſimus epiſcopus Sibliæ, &c.
Michael ſanctiſſ.epiſcopus Papporum, &c.

*Agalaſſi Theodorus ſanctiſſ.epiſc.*Sagalaſſi,&c.
Siſinnius ſanctiſſ.epiſc.Apameç quę eſt Ciboti,in eandem ſententiā pronunciauit.
Conſtantinus ſanctiſſ.epiſc.Conanes,&c.
Leo œconomus & locum tenens Sozopoleos,&c.
Marianus ſanctiſſ.epiſc.Magydôn,&c.
Nicephorus ſanctiſſ.epiſc.Phlogón,&c.
Leo ſanctiſſ.epiſcopus Andidón,&c.
Manzo ſanctiſſ.epiſcopus Pracanón,&c.
Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Germanicopoleos,&c.
Euſtathius ſanctiſſ.epiſc.Cilindereos,&c.
Zacharias ſanctiſſ.epiſc.Trapezupoleos,&c.
Siſinnius ſanctiſſ.epiſc.Mosbadón,&c.
Euſtathius ſanctiſſ.epiſc.Lamón,&c.
Stephanus ſanctiſſ.epiſc.Philadelphiæ, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſcopus Sibyllón,&c.
Theodor⁹ ſanctiſſ.epiſ. Tiberiupoleos, &c.
Ioannes ſanctiſſ.epiſc.Azanôn,&c.
Baſilius ſanctiſſ.epiſc. Dionyſiupoleos,&c.
Manuel ſanctiſſ.epiſc.Nicopoleos,&c.
Ioānes presbyter ex cōmiſſo *Coloneę,&c.
Euſtratius ſanctiſſ.epiſcopus Debelti,&c.
Theodorus ſanctiſſ.epiſ.Bulgarophygi,&c.
Georgius ſanctiſſ.epiſ.Plutinopoleos,&c.
Baſilius ſanctiſſ.epiſc. Perbereos,&c.
*Pāphyliç Michael ſanctiſſ.epiſc.*Pamphyli,&c.
Ruben ſanctiſſ.epiſc.Scopeli,&c.
Siſinnius ſanctiſſ.epiſc.Garelles,&c.
Petrus ſanctiſſ.epiſc.Monembaſiæ,&c.
Gabriel ſanctiſſ.epiſcopus Aeginæ,&c.
Leo ſanctiſſ.epiſcopus Porthmi,&c.
Dardanius ſanctiſſ.epiſ.Dobrón,&c.
Andronic⁹ ſanctiſſ.epiſ.Leontopoleos,&c.
Leo ſanctiſſimus epiſc.Sebaſtæ,&c.
Nicetas ſanctiſſ.epiſc.Halicarnaſi,&c.
Leo ſanctiſſ.epiſc.Corydalôn,&c.
Theodorus ſanctiſſ.epiſc.Cremôn,&c.
Conſtantinus ſanctiſſ.epiſ.Adrianes,&c.

Sancta ſynodus dixit: Aequum eſt, vt & venerabiles monachi pronuncient.

Venerabiles monachi dixerunt: Si ordo ità exigit, pronunciabitur à nobis vt mandatis. Sabas venerabilis monachus præfectus ſtudiorum,dixit: Iuxta priſcam traditionem iam à multis ſeculis approbatam,& ſecundùm irrepręhēſibilem à ſanctis Apoſtolis, prophetis & eccleſiaſticis doctorib⁹ traditā fidem: pręterea ſecūdùm epiſtolam à beatiſſimo & Apoſtolico papa Adriano, ad pios Chriſti amātes noſtros reges,& Tharaſium * vniuerſalem patriarcham miſſam, quæ oculos noſtros & aures fulgore fidei perſtrinxit,confiteor & credo.

Gregorius venerabilis monachus & pręſes S.Sergij,dixit:Iuxta priſcam traditionē, & ante multa ſecula legiſlationē,quę in magna Dei Eccleſia per manus beatorum & pclarorum Apoſtolorum trādita eſt, hactenusq; à pijs omnibus & ſanctis patribus noſtris & doctoribus eſt obſeruata:item iuxta ſacrarum ſex ſynodorum traditionem,& literas ab Apoſtolico & ſanctiſſimo veteris Romæ papa Adriano,ad piiſſimos & DEO deuotiſſimos noſtros Imperatores,necnon ad Tharaſium vniuerſalē patriarchā miſſas, quibus intellectus cordiū noſtrorum illuminatus eſt,credo,prædico, confiteor, certamq; fidutiam accipio,me remiſſionē peccatorum,ſi rectè egero,conſequuturum.

Ioannes præfectus Pegurij, in eandem ſententiam pronunciauit.
Simeon præfectus Chores,in eandem &c.
Euſtathius pręſes monachorum S.Maximini,in eandem ſententiam pronunciauit.
Georgius præfectus *Perges,in eādem &c.
Simeon pręſes Abrahamitarū,in eandē &c.
Ioſeph præſes Heraclei,in eandem &c.
Plato pręfectus Saculón,in eandem &c.
Gregorius pręſes monachorum S.Hyacinthi,in eandem ſententiam pronunciauit.

ACTIO TERTIA.

IN nomine Domini & dominatoris Ieſu Chriſti,veri Dei noſtri,imperantib⁹ piiſſimis & Chriſti amantiſſimis dominis Conſtātino & Irene pia eius matre, anno octauo conſulatûs eius,ſub ſextū Kalē. Octobris, indictione vndecima:cōueniēte ſancta ac vniuerſali ſynodo, quę p diuinam gratiam,& à Deo decretorum Imperatorum piam ſanctionem in Nicea ſplēdida metropoli prouinciæ Bithynię cōgregata eſt, videlicet Petro religioſo protopresbytero Eccleſiæ ſanctiſſimę diui Petri apoſtoli apud almam Romam:& Petro venerabili monacho,& pręſide monaſterij S.Sabę apud Romanos,vicem agentibus Apoſtolicæ ſedis ſanctiſſimi ac beatiſſimi papæ veteris Romæ Adriani: Tharaſio beatiſſimo archiepiſcopo almæ vrbis Conſtantinopoleos nouæ Romæ,Ioāne item & Thoma religioſis presbyteris monachis,retinentibus locum Apoſtolicorum thronorum Orientalis diœceſeos,ſtātibus his ante ſacros cancellos templi ſanctiſſimę eccleſię cognominatæ Sophiæ:pręſentibus ſimul & audientibus illuſtriſſimis iuxtà ac magnificentiſſimis ſenatoribus,nimirùm Petrona glorioſo exconſule patricio,& Theophylacto comite imperialis obſequij, Ioanne regio oſtiario,& quæſtore ærarij militaris, tota deniquè ſynodo iuxta ordinem in prima actione præſcriptum: Pręſentibus etiām religioſiſſimis archimandritis pręſidibus, & toto monachorum cœtu: propoſitis in medio ſanctis & immaculatis Dei euangelijs, Demetrius Dei ſtudioſus diaconus,armamentarius ſanctæ eccleſiæ Conſtātinopolitanę, dixit: quandoquidem in priore actione viſum eſt magnę & generali ſynodo,inſequēti doctrinam patrum & legiſlationem eccleſiaſticam,eos qui ex hęreſi reuertūtor, recipiendos:quin etiām rurſus admittendos, q ab hæreticis ordinati ſunt,modò orthodoxam fidem ſapiant, eccè adſtant ante fores epi-

epiſcopi, qui libellos confeſſionis orthodoxiæ ſuæ pauloantè legerunt, rogantes vt admittantur, & de illis iudicetur ſecundum veſtram exiſtimationem.

Sancta ſynodus reſpondit: Adſint.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Qui dudùm aduenit Neocæſareæ pijſſimus epiſcopus, reddat de ſe rationem p libellũ.

Gregorius pijſſimus epiſcopus Neocæſareæ, dixit: Confirmet Deus imperiũ dominorum noſtrorum optimorum, lætitia perfundat Deus thronum eorum. Ter ſanctum autem dominum noſtrum cum ſacerdotali cœtu & ſancta ſynodo Dominꝰ orãtem pro mea paupertate exaudiat. Attulit autem libellum ſuum, cumq́; legit, nihil aliud continentem, quàm quod in ſuperioribus libellis in prima actione lectis, ſcriptũ eſt: poſtquàm autem legiſſet, Tharaſius beatiſſimus patriarcha dixit: Confiteris etiàm hæc ſimplici corde?

Gregorius pijſſimus epiſcopus Neocæſareæ, dixit: In nomine Dei, & p ſacras tuas preces ſanctorumq́ue patrum, pura conſcientia & omni ſimplicitate confiteor, obſecroq́ue veſtram beatitudinem pro me orare.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Quid ad hæc definiemus?

Sanctiſſimꝰ epiſcopꝰ Siciliæ dixit: Quod cum alijs factum eſt, fiat etiàm cum iſto.

Sancta ſynodus dixit: Fiat.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Sed verbũ quoddam vulgatum eſt, quo tempore perſequutio fuit, quoſdam epiſcoporum verbera intuliſſe viris pijs, cui tamen rumori ſinè aperta demonſtratione non putârim fidem adhibendam. Sed de hac re cognoſcat ſancta ſynodus, canonem quẽdam ſanctorum Apoſtolorum extare: Si quis presbyter aut diaconus fideles peccantes, aut infideles iniuriantes verberauerit, deponitor.

Sancta ſynodus inquit: Sic prædicant.

Beatiſſimꝰ patriarcha dixit: Id ſi hoc modo ſe habuerit, quid fieri par eſt?

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopos Catanes, dixit: Iuxta ſanctos Eccleſiæ catholicæ canones, cognoſcit hæc ſynodus.

Sanctiſſimus patriarcha Tharaſius ait: Si intulerit qualiſcũque etiàm epiſcopus verbera aut plagas viris deum timẽtibus, quiq́; perſecutionem patiuntur, indignus eſt epiſcopatu.

Sancta ſynodus ait: Indignus eſt.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Nam flagellationibus tanquàm perſecutor graſſatus eſt.

Theodorus ſanctiſſ. epiſcopus Catanes, & qui cum illo erant religioſiſſimi Siciliæ epiſcopi, prætereà Epiphanius diaconus, & vicem agens Thomę epiſcopi Sardiniæ, dixerunt: Quarta ſynodus confeſtim vbi ſediſſet, inprimìs exclamauit, Dioſcorum foràs pelle, interfectorem eijce, quandoquidẽ in ſynodo latronum manus in viros innocentes iniecit.

Ioannes religioſiſſimus presbyter, locum retinens Oriẽtalis diœceſeos, ait: Sacra ſynodus ex inſpiratione ſancti ſpiritûs hoc rectè definiat.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Verbis fictis non adhibemus fidem.

Sancta ſynodus dixit: Si quiſpiam habet quò eum accuſet: ſuo tempore apud ſanctã ſynodũ inſimulet: vt tandem cognita veritate, ſynodus hæc ſacra de eo p ſuffragia determinet.

Gregorius epiſcopus Neocæſareæ, dixit: Nemo mortalium me accuſare poterit de verberibus aut plagis alicui illatis.

Sancta ſynodus ait: Hac de cauſa & nos gaudemus.

Gregorius epiſcopus Neocæſareæ, dixit: Neque etiàm in regia piaq́ue ciuitate, neq; etiàm in meo territorio, hominum quiſpiã à me læſus eſt.

Sancta ſynodus reſpondit: Si hoc modo ſe habet, in priſtinum locum recipiatur.

Sabas venerabilis monachꝰ & præſes ſtudij, dixit: Videte quid agatis. Archiepiſcopi hunc hęreticorum anteſignanum cõfeſſi ſunt. Scitis autem beatum noſtrum patrem Athanaſium ad Rufinianum ſcripſiſſe, hæreticorum anteſignanis ſatis ſit, vt ad pœnitentiam recipiantur. Athanaſij Alexãdrini ad Rufinianum teſtimonium.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Sed neminem verberauit.

Conſtantinus epiſcopus Conſtãtiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: Iuuenalius, quiq́ue ſtabant à partibus illius, principes erant ſynodi latronum, attamen in quarta ſynodo recepti ſunt.

Ioannes clariſſimus quęſtor dixit: Placeat ſacræ ſynodo diuinitùs congregatę, Gregorium Neocæſareæ epiſcopum, qui ſynodo impiæ præteritæ anteſignanꝰ fuit, in craſtinum conſeruari, quò ipſe ſuam hęreſin & propriam doctrinam condemnet.

Ioannes venerabilis presbyter, & vicem agens Orientalis diœceſeos, dixit: Gratia deo, quòd viros hos à tam peruerſa ſynodo ſuſtulit, qui ipſi repræhendunt & auerſantur ſuas doctrinas & improbas factiones, quiq́ue ipſos ſe pudoris & verecundiæ notauerunt.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Nouimus omnes Iuuenalium, patriarcham exiſtentem Hieroſolymitanũ, ratione dignitatis principem ſynodi fuiſſe: poſtquàm autem iniquitatis ſciuiſſet ſe argui, pœnituiſſetq́ue, ſuſceptus eſt.

Epiphanius ſanctiſſimus diaconus eccleſiæ Catanę, retinens locum Thomę epiſcopi Sardiniæ, inquit: Verùm Iuuenalius neminem fuerat perſecutus.

Tharaſiꝰ ſanctiſſimꝰ patriarcha dixit: At-

qui hic quoquè reſpondit ſe neminem perſequutum fuiſſe. Quin etiàm Euſtathi⁹ hæreſiarcha Macedoniorum fuerat, ſed tamen diuus Baſilius pater noſter cum libello illũ recepit.

Venerabiles monachi dixerunt: Verum, ſed quia conticuit Iuuenalius, ob eam cauſam obijcimus hoc.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Laudamus feruorem ſtudiumque veſtrum, & in canonicas & euangelicas traditiones zelum.

Sabas venerabilis monachus, præſes ſtudij, dixit: Conſeruet Deus optimos noſtros dominos, qui congregationem hanc ſynodicam ad vniendam Eccleſiæ catholicæ cõcordiam, conuocauerunt.

Sancta ſynodus dixit: Gratiæ Deo, & in ſecula ſeculorum laus.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Sancta ſynodus iam anteà declarauit, reuerſos ab hæreſi, iuxta patrum traditionem recipiendos, niſi alia quædam cauſa ſubſit, q̃ ex ſacerdotali dignitate eos eijciat. Hoc igitur & nunc quoquè referimus.

Sancta ſynodus reſpondit: Omnes hoc ipſum dicimus.

Ioannes venerandus presbyter, locũ retinens Oriẽtalis diœceſeos, dixit: Quę hactenùs dicta ſunt diuerſimodè, ſancta & vtilia ſunt.

Petrus religioſus presbyter Romanus, item Iohannes & Thomas Deum colentiſſimi presbyteri vicem agentes Orientis, dixerunt: Recipiant ſedes ſuas.

Sancta ſynodus dixit: Hoc ipſum omnes iubemus, & in hoc conuenimus. Et in ſuas ſedes aſſcenderunt religioſiſſimi epiſcopi, videlicet Niceenſis, Neocęſareanus, Rhodi, Iconij, Hierapoleos, Peſſinuntôn & Carpathi.

Sancta ſynodus dixit: Benè Deus orthodoxos induxit.

Cõſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Cõſtantiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: Quandoquidem in priori ſanctæ ſynodi conſeſſu, pijſſimorum noſtrorum Imperatorum ſacram digni habiti ſumus à ſecretis illius accipere, conſequens eſt, vt videamus quid in ea ſcriptum fuerit. Habebatur autem in illa, literas fuiſſe miſſas ad ſereniſſimam eorũ maieſtatem, ab Adriano ſanctiſſimo papa veteris Romæ: pręttereà duos quaterniones ad ſanctiſſimum patriarcham ab Orientalibus archiepiſcopis. Atquì literas papę Romæ veteris legimus & audiuimus, quæque in ijs dicebantur, cognouimus. Precamur itaque generoſitatem veſtram illuſtriſſimi patricij, vt & literæ ab Orientalibus allatæ huic ſancto ſynodo, legantur, vt cognoſcamus, idém ne ſentiant & doceant papa veteris Romæ, & Tharaſi⁹ beatiſſ. patriarcha, ꝑtereà q in Orientalibus plagis ſunt epiſ.

Magnificentiſſimi duces & ſacra ſynod⁹ dixerunt: Fiat ſecundùm veſtram petitionem.

Iohannes & Thomas Deũ amantiſſ. presbyteri, & vicem agentes Orientalium patriarcharum, dixerunt: Si huic ſacræ ſynodo viſum fuerit, legantur priùs literæ à beatiſſimo Tharaſio patriarcha ad pontifices Orientales ſcriptæ: deindè, ſi videbitur, legemus quoque ea quæ ab illis ſunt reſcripta.

Sancta ſynodus dixit: Legantur.

Et legere cœpit Stephanus venerabilis diaconus & notarius ſacri patriarchici ſecreti.

¶ Exemplar literarum ad ſummos ſacerdotes & epiſcopos Antiochiæ, Alexandriæ, & ſanctæ vrbis, à Tharaſio ſanctiſſimo patriarcha Conſtantinopoleos miſſarum.

DOminus noſter Deus, multa magnaque prudentia hominum vitam dirigẽs & gubernãs, & vniuſcuiuſque vitę exitum & euentum ſumma cura reſpiciens, (nanque ſinè ipſo nihil factũ eſt, cùm & capilli noſtri numerati ſint à Deo) me hominem laicum, & in vulgari ordine in hunc diem vſque habitum, imperialibusque obſequijs & miniſterijs inuigilantem, neſcio quo iudicio (ipſe nouit) ad ſacerdotalem ſedem violentis iuſſionib⁹ Imperatorum noſtrorum pijſſimorum, veritatis propugnatorũ, item ſanctiſſimorum epiſcoporum & clericorum aſſcẽdere coëgit, ità vt neceſſitatibus me ſubmittere decreuerim, & fructum obediẽtiæ carpendum illis tradiderim. Quamobrem vos ter ſanctos viros, veluti patres obſecro, vt meam puſillanimitatem baculo veſtræ virtutis, & paternis doctrinis ſuſtentetis: & velutì fratres, puris veſtris precibus mihi per armaturam Dei contra inſidias hoſtiũ ſuccurratis: & in his tempeſtuoſis fluctibus me gubernetis, vt recta in portũ volũtatis Chriſti Dei noſtri nauim meã impellã. Eſt enim verè inter nos bellum acerbum, quod non ferro, ſed verbis depugnatur. Trophęum tamen victorię erigere poſſumus, inuictam videlicet veritatem. Neque quicquam eſt, quod turbulentam adeò tempeſtatem vereamur, cùm defenſorem & tranquillatorem omnium malorum CHRISTVM habeamus, qui etiàm fluctuanti mari minari & increpare poteſt. At nunc ſatis prooemiorum. Ad alterius ſermonis narrationem accingor. Quandoquidẽ antiqua quędã obſeruantia, immò verò Apoſtolica traditio in eccleſijs diù obtinuit, vt illi qui recèns aſſumpti fuiſſent ad ſummi alicuius ſacerdotij grad⁹, illis qui & ante eos & multis temporibus ſummi ſacerdotij gradum obtinuiſſent, fidẽ ſuam exponerent: viſum igitur eſt mihi hæc ſequuto, & me ſubmittere vobis

Ioan. 1. a
Matth. 10. d
Tharaſi⁹ ex laico repentè epiſcop⁹.

Matth. 8.

vobis,& manifeſtè meæ fidei confeſſionem apud vos exponere, quemadmodùm à Spiritusſancti tubis, quarum ſonus egreſſus eſt in om͂em terrã, & verba eorũ in fines orbis terræ, itẽ à gregibus & ouibus eorũ diuinis patribus noſtris, à teneris vnguibus didici.

Pſal. 18.a

Confeſſio fidei Tharaſij.

CRedo in vnum DEVM patrem omnipotentem, & in vnum Dominum Ieſum Chriſtũ filiũ Dei, & Deũ noſtrum, genitũ ex patre extra tempora & ante ſecula,& in Spiritum ſanctum Dominum viuificãtem: qui ex patre per filium proceſſit,& ipſum eſſe definimus Trinitatem cõſubſtantialem, eiuſdem venerationis & honoris & ſedis, ſempiternam, increatam, omnium opificem, vnum principium, vnam Deitatẽ & dñatum, vnum imperium, potentiam, facultatem & authoritatem, in tribus ſubſiſtentijs indiuiſim diſcretam,& diſtinctim vnitam: non ex imperfectis tribus vnum exiſtẽs, quemadmodùm magnus ille Dionyſius inquit: Secundùm quidem ſingularitatem perſonarum, tria adoranda: iuxta verò communitatem naturæ, vnus Deus, omnium viſibilium & inuiſibilium factor & prædeſtinator. Confiteor & propter noſtram ſalutem in extremis temporibus iuxta carnem vnius ſanctæ Trinitatis filij DEI, Dominiq́; noſtri Ieſu Chriſti, ex vera Deipara & ſemper virgine Maria generationẽ, ſubſtantiam aſſumpſiſſe nobis ſimilem materialiter ſinè peccato, non *deſciſcente ab eo quod fuerat, ſed in duabus naturis ſinè cõfuſione manẽtibus, cumq́; duabus in illis voluntatibus & effectibus: Crucifixum pro nobis carne, ſepultum,& reſurgentem, in cęloſq́ue reuerſum, venturum iudicare viuos & mortuos. Præter hæc mortuorum reſurrectionem expecto, & ſecundùm vniuſcuiuſque actionem æternam retributionem, bonorum ſimul & malorum. Obſecrãs interceſſionem ſanctiſſimæ intemeratæ Dñæ noſtræ Deiparæ & ſemp virginis Mariæ, ſanctorũq́; angelorũ, & ſanctorũ glorioſorũ Apoſtolorũ, ꝓphetarũ, martyrũ, confeſſorũ & doctorũ. Amplector etiàm horum venerandas imagines, & omnem hæreticã vaniloquentiam execror, eorumq́ue anteſignanos & primates, Simonem dico, Marcionem, *Manenta, Paulum Samoſatenum,& Sabelliũ Afrum, eorumq́; ſceleſta dogmata deteſtor. Suſcipio etiàm ſex ſacras generales ſynodos, earumq́ue diuina decreta, primæ quidem, quæ definiuit patri conſubſtantialem, & æquè ſinè principio fuiſſe filium, anathematizans impium Arrium, Aëtium, Eunomium, Eudoxium, Demophilum, poſt hos etiàm qui rectè dicuntur Anomij, & Semiarriani, præterea omnem eorum ſceleſtam congregationem. Secũdæ autem decreta recipio, quæ definijt Deum eſſe ſpiritum ſanctum Dominum viuificãtem, Auerſor autem Macedonium, & omnes qui ab illius partibus ſtant. Cum his verò & Deo odioſum Apollinariũ, hominem planè de diuinis inſipidè loquentem. Ex tertia verò, vnum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, verum Deum noſtrum, ex patre genitum, ipſumq́; in extremis diebus noſtra cauſa ex ſancta Deipara ſemper virgine Maria incarnatum, & Neſtorium hominis adoratorem, eiuſque aſſeclas, Diodorum, inquam,& Theodorum, quique illius quadruplarẽ fabulam ſectantur,& in Chriſto dualitatem perſonalem cõſtituunt, longè à mea confeſſione propello. Quartę verò ſynodi capita hæc accipio, duabus naturis, & in duabus naturis vnum eſſe ſanctæ Trinitatis Chriſtum Deum noſtrum in carne peregrinantem, anathematizo autem Eutychen, Dioſcorum,& omnem acephalõn eorum turbam: cum his etiàm Dei hoſtem Seuerum,& impium illum Iulianum Halicarnaſenſem, q incorruptibile corpus Dominũ noſtrũ aſſumpſiſſe fabulatur. Quintã verò, veluti ſpiritus ſancti machęram amplector, quæ à multis antè temporibus vigentes impias hæreſes amputauit,& de eorum authoribus triumphauit, Origene nimirùm, Didymo, & Euagrio, quos omnes vt hæreticorum magiſtros execror. Sextã autem laudo, quòd ex duabus naturis Chriſtum prædicauit, ob id etiàm illi duas naturales voluntates & operationes in alterutra natura, humana ſcilicet & diuina, adſignauit: anathemate autem execror Cyrum, Sergium, Honorium, Pyrrhum, Paulum,& om͂es qui eorum decretis inſiſtunt, veluti Sodomiticam vitem, & Gomorrhicum palmitem amaros botros producẽtem, exoſos habeo. Eiuſdem quoquè ſextæ ſynodi omnia, tum rectè & diuinè decreta ẽdita, traditoſq; canones recipio, præcipuè tamen, in quo adſignatur, quibuſdam in picturis agnum digito præcurſoris indicatum feliciter effigiari, velut in typum gratiæ, verum illũ agnũ Chriſtum Deum noſtrum, per legis præceſſionem præfiguratum. Propterea antiquas illas picturas & vmbras figurarum, tãquàm ſymbola & notas Eccleſiæ traditas, amplectimur: ipſam tamen gratiam & veritatem priùs, ſuo honore conuenientes. legis enim ſatisfactio hæc ſunt. picturas autem non in alium vſum admittimus, niſi vt perfectiùs omnium conſpectui, oculiſque exhibeantur: queadmodùm agnus qui peccata mundi ſuſtulit, iuxta humanam effigiem configuratus à nobis erigitur, vt ex hac eius humiliatione altitudinem verbi Dei conſiderantes, ad memoriam diſpenſationis in carne eius omnia trahantur,& ad illius paſſionem ſalutiferamq́ue mortem, vndè mundo liberatio orta eſt, veluti manu ducamur. Superuacuę autem verborum nugæ & vaniloquentia, quæ temerè à quibuſdam effunditur, ob hoc à nobis non recipiẽda eſt, quòd

Dionyſius Magnus.

*deſciſcẽtẽ.

ſecundùm gratiam dininam nó proferatur.
His igitur valere iuſſis, & ab eorum conſor
tio abſtinétes, lumbos intellectûs noſtri in
veritate ſuccingimus, pariterque cum Im-
peratoribus noſtris pijſſimis, veritatis pro-
pugnatoribus, ad concordiam Eccleſię eri-
gimur, quam ob cauſam ab illis ſynodum
cum libertate totius populi CHRISTI-
ANI ritè indíci poſtulauim⁹, illi noſtræ au-
tem petitioni innata ſua pietate mox aſſen-
ſerunt. Vos autem ſupra fundamentũ Apo-
Ephe.2. ſtolorum & prophetarũ, quorum lapis an-
gularis Chriſtus, ædificatos (quéadmodùm
ab initio dicere cœperam) commilitones,
comites, & pariter defenſores accipientes,
2.Cor.3. fiduciam hanc à Deo maximo habemus, (nó
quòd nobis quicquam tribuamus, tãquàm
ſufficere ad hanc rem noſtra poteſtate poſ-
ſemus, ſed ſufficiẽtia noſtra à Deo adimple-
tur) membra iſta Eccleſiæ, quæ nunc facta
ſunt & diuulſa, in vnum Eccleſiæ corp⁹ co-
aptari, cõglutinari & coniungi, nè ampliùs
diſſipentur poſſe, quæ tunc augmentum ca
pient, cùm ſciuerint Chriſtum Deum caput
eorum eſſe. Cæterùm ſanctitatem veſtram
precamur, quò nobis ſimul cum epiſtolio
veſtro duo mittantur, qui vices veſtras hîc
peragant. Si quid autem ex Dei traditione
hactenùs, quod ad hoc argumentum facere
poſſit, habueritis, velim nobis declaretis,
quò literæ veſtræ ſynodicæ, & vicarij quo-
què à vobis miſſi, hi quidem cum gratia au-
diantur, illæ verò legantur: atque id ſolùm,
nè ampliùs ſchiſma aliquod in Eccleſia Dei
maneat. Idem etiàm hoc à primate veteris
Romæ poſtulauimus. Vos autem fraternè
nunc obteſtamur, Apoſtolicamque ad vos
vocem eloquimur, vt cum Deo optima in-
ueſtigetis, & iuxta diuinam veſtram ſpecu-
lationem ea quæ inueſtigata ſunt, maniſe-
Mala.2.b ſtetis. Scriptum enim eſt: Labia ſacerdotum
iudicium ſeruabũt, & Dei legem ab ore eo-
rum reqnirent. Credimus enim ſemina ve-
ritatis in ſacerdotibus ſeruari. Noſtri autem
pij Imperatores, & in omnibus rectè ſentiẽ-
tes, veritatis ſtabilimentum erigere cupien-
tes, Deum perpetuò ſupplicant, iuxta diui
Gregorius theolog⁹. Gregorij, qui à Theologia cognomentum
inuenit, ſentẽtiam, vt in vno Deo & in Tri-
nitate vni exiſtentes, vno ore & vnanimes
per Spiritumſanctum non contrariãtes, ſed
inter nos veritatis ſententiam cognoſcam⁹
& exerceamus. Abſit autẽ cõtentio & ſe di-
tio lõgiſſimè à nobis: & quéadmodùm vno
baptiſmo tincti, ſummam vnamque fidem
habemus, ità quoquè in omnibus eccleſia-
ſticis negocijs vnum animũ ſtudeamus ha-
Phil.4.b bere. Pax autem Dei, quę omnem intellectũ
ſuperat, in vnitate & nos, & q̃ diſciſſa ſunt,
reducat. Diuturnum quoquè hulcus curet,
& in firmitudine ſynceræ fidei, & veritatis
confeſſione om̃es nos cõfirmet, ſanctamq;
ſuam Eccleſiam cuſtodiat, quęque hui im-

minent ſcandala, intercedente immaculata
Deipara virgine Maria, omnibusque ſan-
ctis, auertat. Fiat. Amen.

Petrus & Petrus religioſiſſimi presbyte-
teri, vicem agentes Adriani ſanctiſſimi pa-
pæ veteris Romæ, dixerunt: Poſteaquàm
ſanctiſſim⁹ papa eiuſcemodi literas accepiſ-
ſet, ea de cauſa cum reſcripto iam lecto nos
huc miſit.

Ioannes Deum colentiſſimus presbyter,
vicem retinens Orientalium pontificum, di
xit: Dedit & nobis pijſſima Imperatrix has
literas, nè in manus impiorum & hoſtium
Eccleſiæ inciderem⁹, ſed ſiſteremur in præ-
ſenti ſynodo.

Sancta ſynodus dixit: neus rectè vos huc
adduxit.

Conſtantinus Deum amantiſſimus dia-
conus & notarius, dixit: In manibus geſto
præfatos quaterniones, ab Oriente miſſos:
ſi videbitur ſynodo commodum, legentur.

¶ Beatiſſimo & ſanctiſſimo domino Tha-
raſio archiepiſcopo Cõſtantinopoleos,
vniuerſali patriarchæ, Orientales
pontifices & ſacerdotes in
Domino gandere.

LEctis ſanctiſſimis & diuino afflatu Orientaliũ epiſcoporum epiſtola ad Tharaſium.
editis libellis, & Apoſtolica & pa-
trum doctrina ſanctitateque ple-
nis, nos eremum ineolere ſtuden-
tium minimi & extremi, timore & gaudio
perculſi ſumus. Illo quidem propter terro-
rem, quo plerique noſtrûm peccatis ſeruiẽ-
tes, in extremo iudicio vexabimur, cùm im-
pietatem non extinguamus: ſed per om̃e ge
nus mali ambulantes, nouas quotidiè occa
ſiones excogitamus, quibus noſipſos per-
damus & interficiamus. Gaudio autẽ exul-
tam⁹, quòd fidei orthodoxæ ſynceritas, ve-
lutì ſolaribus radijs emicãs, in lucem ſe ma-
gìs magisque ꝓfert: patrũ quoquè & Apo-
ſtolica dogmata in clariſſimã ſimplicitatem
illuſtrat. Tempeſtiuũ igitur eſſe videtur, vt
prophetæ Zachariæ, qui parẽs fuit vocis in-
dicis verbi illius, carmen alta voce exclame-
mus: Viſitauit nos oriens ex alto. Itaq; cùm Luc.1.g
in tenebris & vmbra mortis, ignorãtię & ꝑ-
uerſæ deceptionis & impoſturæ, nimirùm
Arabicæ impietatis, ſedeam⁹: opùs eſt, vt in-
tellectualibus & prudẽtibus pedib⁹ in recta
pacifici ſtatûs via incedamus. Quis potis eſt
eloqui magnificentiam Domini? Concinat
nobiſcum Dauid diuin⁹ ille pater: Auditas Pſal.105.
faciet laudes eius, quoniã miſertus eſt Deus
populi ſui deſperantis. Quinetiàm quæ di-
uiſa erant, in vnam fidei conuenientiam re-
duxit. Erexit em̃ nobis cornu ſalutis noſtræ Luc.1.f
in domo *, & dinino ſuo ſucceſſore vnige- *Dauid
nito filio Dño & Deo, ſeruatore noſtro Ie-
ſu Chriſto, cui eſtis vos beatiſſimi, primo lo
co ſecundùm Eccleſię legem & ordinem vi-
cini, deindè triumphatores & diuinitùs de-
ſignati Imperatores noſtri & dñi terrarum
orbis

orbis. Sacerdotalis enim dignitas, imperij ſanctificatio eſt & confirmatio. Imperium verò, ſacerdotalis dignitatis robur & potẽtia. Qua de re ſapiens quiſpiam rex, & inter reges facilè beatiſſimus, dicere ſolebat: Maxima dona, quæ à Deo hominib⁹ data ſunt, ſacerdotij dignitatem & imperium exiſtimaui: Illa enim, cæleſtia curat & diſpenſat: hoc autem, legibus æquis & iuſtis omnia q́ in terris fiunt, procurat. Nũc obſtaculi medium, ruptum eſt & diſſolutum: eminet aũt ante diſcordiam & ſchiſma, vnanimitas & cõſenſio. Pax quoquè Dei q́ excellit omnẽ cogitationem, ſplendidè triumphat: nunc qui genuerunt inter nos, cõuicium vicinis, & ſubſanatio participantibus nobiſcum, & improperium qui circundant nos. Ex hoc quoquè tempore in terram proſtrati, in cælos diuinitùs aſſcendamus, & cum Pſalmographo in mẽtis lætitia clamabimus: Io hoc cognoui, quoniam voluiſti me, quoniam nõ eſt gauiſus ſuper me inimicus meus. Et me quoquè ꝓpemodùm ex mentis ſimplicitate & innocentia deceptum reſumpſi, & iterùm erexi, & in petra Apoſtolicæ fidei claudicantes meos pedes defixi. Hæc aliaq́; his ſimilia, glorioſæ literę veſtrę nos ſcribere coegerunt, vt in omni canonico ſtatu, & à patribus tradita ordinatione incedentes, cognoſcat veſtra ſanctitas in vnitate fidei & recta mentis ſententia, idẽ nos cum dilectis & religioſiſſimis fratribus noſtris viris ſanctis ſape & ſentire, quod ſanctitudo veſtra libellis ſuis declarauit: quos multis de cauſis omnes libenti & alacri animo ſuſceperunt: primùm, quia veſtræ ſanctitatis placentem omnibus ſententiam continebant: deindè, quòd tam ampliter optimorum noſtrorum Imperatorum bonam mentem & ſententiam prædicabant: Poſtremò, totius populi Chriſtiani erga veram pietatem meliorem mentem, & bonam erga diuina voluntatem & ſententiam, ſpemq́ue melioris ſeculi. Vos verò veluti vna anima in duob⁹ corporibus Apoſtolico more ſentientes id quod rectum eſt, & à Spiritu ſancto inſtigati, cõfirmate fratres veſtros, vt diligẽtes ſint contra hoſtes crucis, atque in eam rem omnibus animi viribus incũbite, conſiliaque bona date, quoniam ſcriptum eſt: Conſiliũ bonum conſeruabit te, intellectus bonus cuſtodiet te. Nos quoquè bono conſilio vtẽtes, fratres noſtros veritatis ſtudioſiſſimos, Ioannem & Thomam zelo Dei orthodoxæ fidei amore ornatiſſimos, nõ veluti magnorum patriarcharum ſedibus conſimiles, ſed ſanctiſſimi ſilentij & quietis amatores. Diximus autem ad eos: Eccè nunc tempus ſalutis & trãquillitatis, quo nullum aliud vel tempeſtiuius, vel vtilius. Ite cum viris his, & viua voce docete, quæ dominos veſtros per literas cognouiſſe putatis, aut potiùs ſuſpicamini, & falſam accuſatiõem, qua quidam

Pſal. 40.

Prou. 2. 6.

eccleſias Aegypti & *Syrij infamant, infringite: & quis cultus, quæque ex Apoſtolica traditione in eccleſijs Dei obſeruantia ſit, exponite, deſideratosq́; dominos noſtros ſalutate. Quanquàm autẽ vos infantes eſtis, & nõ admodùm docti, confidenter tamen agite. Deus enim ora veſtra aperiet, dabitq́; eloquentiam, qua ſufficientes eritis ad oẽm contentionem ſubuertẽdam. Hæc cùm mãdâſſemus illis, ad vos miſimus ó viri ſanctiſſimi, quamobrem precamur veſtrã ſanctitatem, vt bono animo eos recipiatis: habebitis enim trium Apoſtolicorum thronorum concordem ſententiam, & concinentẽ concordiam, q ſanè ſex generales ſynodos antè habitas, vna voce prædicant: aliam autem illam (quam ſeptimam dicunt) nõ modò nõ recipiunt, ſed vno animo & voce deteſtanẽ, vtpotè quæ ex hæreſi contra Apoſtolicam & patrum traditionem ſit congregata, non aliã ob cauſam, quàm vt ſacroſanctas & venerãdas imagines ſubuertat. Vos autem viri ſanctiſſimi, zelo Dei inſtructi, cùm habeatis adiutores piiſſimos noſtros dños ſereniſſimos Imperatores, totamq́; ſimul à Deo vocatam congregationem, eſtote fortes & animoſi, præualeat cor veſtrum contra eos, qui Apoſtolicas traditiones ſubuertere conantur. In Dei autem Chriſti obedientiam omnes transferatis. Gaudemus enĩ, & Chriſto gratias agimus, quòd Imperatores piiſſimos dominos noſtros, & ſanctiſſimũ papam veteris Romæ Adrianum, conſentientes & conſolicitãtes habeatis: qui etiàm dicitur ſuos apocriſarios ad vos miſiſſe. Confeſſos autem omnes audiuimus eam fidem, quæ in ſexta ſynodo poſtremùm edita eſt, quæ profectò ſine omni controuerſia ſana eſt, & valdè vera, & ſecundùm Apoſtolicam ſententiam & mentem incedens. Vt autem veſtra beatitudo ſatis copioſè de noſtra fide inſtruatur, putauimus conſultũ quoquè, ſex ſynodorum anteà habitarum fidem recenſere, principiò autem Theodori beatæ memoriæ patris noſtri patriarchę Hieroſolymitani, deindè aliarum ſynodorum, quæ ità habet.

*Syriæ

Intellige pſeudoſynodum Conſtantinopolitanam, falsò ab hæreticis ſeptimã dictam.

¶ *EXEMPLAR SYNODICArum literarum Theodori ſanctiſſimi patriarchæ Hieroſolymorum.*

CRedim⁹ ſanctiſſimi fratres, quẽadmodùm à primordio credidimus, in vnum Deũ patrem omnipotentem, ſinè principio exiſtẽtem & ſempiternum, omnium viſibilium & inuiſibilium factorẽ. Et in vnum Dominũ Ieſum Chriſtum, filium Dei vnigenitum, q ab æterno & expers affecti ex eo genitus ex Deo & patre, neque aliud initium quàm patrem cognoſcentem, & qui ex ipſo *ſubſtãtiam habet, lumen de lumine, Deum verum è Deo vero. Et in vnũ ſanctum ſpiritũ, ſinè

Theodori Hieroſolymorum patriachæ exemplar fidei.

*ſubſiſtentiam

ſine ex patre ꝓcedentē, lumē & Deū, & ſuiipſi⁹ decreti exiſtentē, & verè exiſtētē, patri filioq; coęternū, cōſubſtantialē & eiuſdem generis, eiuſdemq; ſubſtātię & naturę, eodē modo etiàm Deitatis eiuſdē Trinitatę conſubſtantialem, eodem honore affectum, & eiuſdem throni exiſtentem, in eandem Deitatem conſummatam, & in vnam & cōmunem coactam poteſtatem, ſinè perſonali & ſubſtantiali conſuſione & electione Trinitatē in vnitate credimus, & vnitatē in Trinitate glorificamus. Trinitatem quidem in tribus ſubſiſtentijs, vnitatem verò in vnitate Deitatis, neque vnitatem illam cōſuſam habentem, neq; Trinitatem per omnia diuiſam, ſed in altera alteram conſeruatā. Diuiſa eſt enim numerarijs ſubſiſtentijs, & numerata perſonalibus alteritatibus, ſed ſubſtantiæ & naturæ identitate vnita, & nulla ratione partitionem admittens. Vnus enim Deus eſt. Indè etiàm Diuinitas vna abſolutè ꝓdicatur, & in perſonarū Trinitate cognoſcitur. Et non, inquantùm vnus Deus, & vna Deitas, Deus eſt diuiſus, & in tres deos partitus. Arrianorum enim iſta eſt impietas: neque etiàm, inquantùm tres vnus neeſt, & demonſtratur, & tres hypoſtaſes prædicatur, & pater & filius & Spiritusſanctus dicit, cōtractus & cōiunctus, & in vnā ſe hypoſtaſim contrahens: Sabellianorum enim iſta eſt impietas. Quamobrem rectè à viris diuinarum rerum peritis dictum eſt, vnitatem nos ſentire in vna & ſingulari Deitate, Trinitatem autem in tribus inconfuſis ſubſiſtētijs: nec alium Deum vnum præter tres perſonas cognoſcimus, neque tres Trinitatis conſubſtantiales perſonas, quæ ſunt pater, filius & Spiritusſanctus, aliū præter vnū Deum agnoſcimus. Ob id etiàm vnum hęc tria, in quibus diuinitas prædicamus, vel (vt veriùs dicamus) quæ Deitas eſt & cognoſcitur. Credimus etiàm in vnum eiuſdē ſanctæ conſubſtantialis Trinitatis Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui in forma Dei exiſtens, non rapinam arbitratus (vt inquit Apoſtolus) in eo quòd ſimilis cū Deo exiſtat, ſed ſeipſum inaniuit, aſſumpta ſerui forma. Nam patri exiſtens conſubſtantialis, & coæqualis aſſeſſor, in extremis temporibus non dedignatus eſt ex ſancta & immaculata Domina noſtra Deipara aſſumpta carne, animata anima intellectuali & rationali ab initio à noſtra maſſa, non ſeminio, ſed opificio per Spiritumſanctum naſci. Sic ex duobus contrarijs progreſſus Deum verbum, perfectus natura Deus exiſtens, idem perfectus natura homo fuit, non vertens naturā, neque phantaſmate ſimulans diſpoſitionē ſuam, ſed aſſumpta ex ſancta virgine rationaliter & intellectualiter carne, & quę in ſeipſo id quod erat ſortita, vnitus ſecundùm hypoſtaſin, inconfuſus, indiuiſus, non naturam Deitatis ſuæ, in carnis ſubſtantiā mu-

Phil. 2. a

tans, neque etiàm ſubſtantiam carnis ſuę, in naturā Deitatis ſuę. Duæ enim naturæ immutabiliter in ſe inuicèm vnitæ in vna verbi Dei hypoſtaſi, vnum filiū & Dominū noſtrum declarāt, viſibilē & inuiſibilem, mortalem & immortalem: eodem modo deſcriptum, perfectum Deū & perfectū hominē, perfectum in duab⁹ naturis declaratum, & in duabus poteſtatibus & virtutibus & voluntatibus adoratū. Non enim operatus eſt diuinè, neque rursùs humaniter, niſi natura fuiſſet Deus & homo. Hunc verè Deum exiſtentē & hominē cōfitemur, propter noſtram ſalutē crucifixū, & mortē in carne guſtâſſe tribus etiàm diebus in ſepulcro receptum, & reſurgentē à mortuis propriæ Deitatis potentia, deprædantem infernum, & eos qui à principio captiui tenebantur liberantē, in cælum aſcendentē, & à dextra patris ſedentē, venturū, iuxta incorporeorum vocem ad Apoſtolos, in ſecūda præſentatione iudicare viuos & mortuos. Cōfitemur etiàm & à mortuis in extremo die per vocē archangelicæ tubæ reſurrectionem, & omnium qui vixerunt, ſiue benè, ſiue malè, ex iuſto Dei noſtri Ieſu Chriſti iudicio retributionem & vitam æternam venturam, neque finem habituram. Suſcipimus autem & ex animo amplectimur & amam⁹ ſex ſacras & vniuerſales ſynodos, q̄ ex ſpiritusſancti inſtinctu cōtra oēs hæreſes q̄ in diuerſis locis & temporibus fuerūt, cōgregatæ ſunt, quas ſanè omnes excellenter vniuerſæ, quæ ſunt ſub ſole, Eccleſiæ prædicant, earumq́ue rectis & à Deo inſpiratis dogmatibus ſeipſos confirmant, reijcientes quos ipſę reijciunt, recipientes verò, quos illæ recipiunt.

Act. 1.

Capita ſex cōciliorum.

Et prima quidem in Nicea congregatis trecentis decem & octo Patribus, propter Arrij, cognomento inſani, hæreſin extirpādan, eiuſq; corruptrices animarū blaſphemias: qui ſublatā cupiuit vnā illam & inconfuſam Deitatem, patris etiàm creationē filium inani ſua garrulitate prędicabat, negās p filiū etiàm cuncta ex nihilo, in illud quod ſunt, producta. Damnauit etiàm eadē ſynodus omnes qui cum illo erant eiuſdē ſententiæ. Hæc eadem perſanctè cōſtituit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ante cuncta ſecula, ex patris ſubſtantia & hypoſtaſi, ante tempora ſinè defluxu generatum, pręterea patri conſubſtantialē, & ſancto quoquè ſpiritui. Atque hęc per ſymbolum, ſiue rectam fidem confeſſa eſt.

I. Nicenum.

Secunda verò in Conſtantinopoli, conuenientibus centum quinquaginta patribus, congregata eſt contra πνευματόμαχον Macedonium, & eos qui à partibus ejus ſtabant, Deo odibiles Semiarrianos. Hæc ſancta ſynod⁹, Spiritumſanctū ducē & ductorem nacta, declarauit ex patre ante tempora & perpetuò Spiritumſanctum egreſſum habuiſſe: prætereà patri & filio conſubſtantialem,

II. Cōſtātinopolitanum.

lem, coadoratum & conglorificatum: Eos verò qui blaſphemias fuderunt in paracletum, veluti non ſimul proceſſiſſet, execrationibus infinitis deuouerunt. Sed & cum his inſanum Apollinarium, qui & ſeruatorem, hominem ſinè mente, ipſe demēs blaſphemauit.

III. Epheſ.

Tertia, quę in Epheſo prior ex ducentis patribus emicuit, Neſtorij adoratoris hominis, veſaniam ſuſtulit & abſcidit, eiusque aſſeclas in perpetuum damnauit. Hic enim ex propria ſtultitia ſeductus, alium ante ſecula Deum verbum, alium verò ex virgine pro noſtra ſalute incarnatum nugatus eſt. Ob id etiàm nolens coactus eſt Trinitati quartam perſonam ſuperinducere: non ſolùm autem vnítas duas Chriſti naturas in duas hypoſtaſes, verùm etiàm nomen hoc θεοτόκον, hoc eſt, Deipara, impius iſte adiurās, pro eo χριστοτόκον, id eſt, Chriſtipara, ſubſtituit, cùm omnes cognoſcant eam verè Dei matrem, poſt partum & ante partum virginem quálibet intellectuali & ſenſibili natura ſuperiorem, gloria & ſplendore ornatam. Hunc igitur tertia ſynodus ducentorum patrum anathemate reddidit execrabilem, illiusq; corruptrices animarum nugas planè deteſtata eſt, vnū ex patre filiū ante ſecula ſplēdentem, & in extremis tēporibus ex immaculata virgine Deipara Maria noſtram naturam induentem teſtata. Quin etiàm docuit perfectum Deum & perfectum hominem, ipſius filium Dei prædicans: hoc eſt, vnum & filium & Chriſtum & Dominum. Simpliciùs autem vnam naturam verbi Dei incarnatam, quod indicat duarum naturarū ſecundùm hypoſtaſin vnitatem. Inſtituit aūt propriè dici, & ſecundùm veritatem, ſanctā Mariam θεοτόκον, hoc eſt, Deiparam.

IIII. Chalcedonen.

Tempeſtiuè & ea, quæ in Chalcedone celebrata eſt ſynodus, in qua ſexcenti patres erroneā hæreſin, quæ Chriſti duas naturas confundit, ſuſtulerunt: quam ſanè primus inſanus Eutyches per inſipientiam induxit, auſus negare duas naturas in vno Chr̄o incōmutabiliter vnítas, vnam antē naturam ex duabus extitiſſe compoſitam prodigioſè pronuncians. Hic Dioſcorum ſceleſtum illum hominem commilitonem & aduocatum nactus, bonorum dogmatum accuſator, & veritatis hoſtis repertus eſt. Sed hos duos ſancta quarta ſynodus ſubuertit, eorum vaniloquas deliratiōes ſeueris anathematibus, ipſosque authores ſubiecit. duas aūt Chriſti veri Dei noſtri naturas, ſinè cōfuſione incommutabiliter, intranſmutàtim in vna ipſius hypoſtaſi vniri prædicauit: perfectum etiàm ipſum in Deitate & humanitate exiſtere, ex duabus & in duabus naturis cognitum. Præter hæc Neſtorij quoque ſceleſti iſtius diuiſionem, ipſumque adeò & qui dogmata illius ſectant, abrenūciauit.

V. Cōſtātinopolitanū

Deincèps & quinta congregata ſynodus eſt in impatoria ciuitate, ex ſexagintaquatuor ſupra centum Epiſcopis conſtans. hęc, ſpiritu ſancto duce, priores quatuor ſynodos confirmauit, iuſſitque vt harum decretis acquieſceremus, execrans Arrium, Neſtorium, Eutychen, Theodorum Mopſueſtiēſem, horumque omnium blaſphemias. Prætereà Origenem, Euagriū, Didymū, oēsque fabuloſas & gentiles eorū prodigioſas narrationes. Ad hæc epiſtolam, quæ Ibæ cuiuſdam nomine ad Marim Perſam circunfert. His adde Theodoriti commentaria, q̄ contra recta duodecim capita beatæ memoriæ Cyrilli conſcripta ſunt.

VI. Cōſtātinopolitanū

Poſt quam ſancta ſexta ſynodus, veluti alter ſol, ex ducentis & octogintanouem patribus, in regia ciuitate locum ſortita illuxit: in qua cōgregata exiſtēs, eos qui duas ſui iuris voluntates & operationes in Chriſti Dei noſtri incarnata œconomia negant, & vnam voluntatem vnamque operationē ſeruatoris noſtri Deitatis & humanitatis conſtituunt, anathematizauit: nimirùm Sergium, Pyrrhum, Petrum, Cyrum, Honorium, Theodorum dictum Pharan, necnon Polychronium delirantem ſenem, prætereà omnes qui conſtituerunt, conſtituunt, ac conſtituere tentabunt vnam volūtatem & operationem duarum Chriſti naturarum. Nam ſi (vt quidam Sapiens inquit) inuolūtariam & inefficacem humanam Chriſti naturam relinquimus, vbi perfectum illud in humanitate ſeruabitur? Igitur duas voluntates & operationes inuicèm in Chriſti naturis, vt naturaliter loquamur, aptantes, efficiemus vt magnum ſalutaris œconomiæ myſterium maniſeſtiſſimè appareat. — Sapiētis cuiuſdā dictū,

His itaque ſex ſacris ſynodis, quas ſolas vniuerſales agnoſcimus, cōcorditer orthodoxa fides ſtabilita eſt: neque aliam, præter has, ſynodum accipimus. Nō enī quicquam Apoſtolicarū traditionū, nihil etiàm patrū legitimarum editionū, quod dubiū moueve poterat, aut correctione indigebat, omiſſum eſt. Idcircò vniuerſos hæreticæ improbitatis authores, vt ſeminis zizaniarum diabolicarum plantatores, animarumq; corruptores, à principe peſſimo, Simone (inquam) Mago, vſq; ad extremos eorū ſucceſſores, vno (quod aiūt) faſce deincèps ex tota anima anathematizamus. Maximè autem, quos ſex priores ſynodi vniuerſales dānàrunt. Quibus etiàm adijcio Seuerum, Acephalorum & vnius naturæ clamantiū principem, illiusque commilitones omnes: neq; iniquum eſt his adijcere Petrum Fullonem, qui ter ſancto hymno adijcere aliquid auſus fuit, impaſſibilique Deitati paſſiones affricare tentauit: Quicunque etiàm hunc vt ducem ſequuntur. Locales autē ſynodos non auerſamur, ſed magìs amamus, amplectimur & recipimus, earum etiàm diuinitùs

inſpiratas canonicas conſtitutiones, correctiones, & vtiles earum legiſlatióes ſumma obſeruãtia colimus. Apoſtolicas autem Eccleſiæ traditiones, quibus veneratio culturaque ſanctorum docetur, recipimus & veneramur. Eos autem vt miniſtros, amicos, Damaſcen⁹ lib.4.de orthodoxa fide & filios Dei exiſtentes, honoramus. Honor enim qui à conſeruis idem ſentientibus inuicèm exhibetur, indicium eſt beneuolentiæ erga Dominum. Sunt enim promptuaria nei & pura CHRISTI habitacula, Spiritusque ſancti immaculata ſpecula. Quinctiàm animæ eorum in manu Dei exiſtunt, vt Sap.3.a ſcriptum eſt. Deus enim vita exiſtens, cùm ſancti in DEI manu ſint, in vita & lumine neceſſum eſt vt exiſtant. Et ob id precioſa Pſal.115. in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Hi viuentes in libertate Deo adſtiterũt. Seruator noſter Chriſtus fontes ſalutares, ſanctorum reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia in debiles fundentes, vnguentum redolentis ſuauitatis ſcaturiẽtes. Athanaſium intelligit. Et vt inquit magnus doctor, cui ab immortalitate nomen eſt, martyrum oſſa morbos fugant, infirmis medicant, cæcis viſum impartiunt, lepras emundant, tentationes & mœrores ſoluunt. Atque id per Chriſtum, qui in ipſis habitat. Benè etiàm Pſalmographus cecinit: Pſal.67. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis. Pſal.15. Et iterùm: Sanctis in terra illius, mirificas fecit omnes voluntates eius in ipſis. Cùm etiàm ſanctas imagines reueremur, principiò adorãtes Dei verbi, propter nos incarnati, Domini noſtri & ſeruatoris Ieſu Chriſti, Phil.2.a qui formam ſerui adſumpſit, imaginem. Quanquàm ſciamus ipſam imaginem & typum Deitatis, quæ cum carne illius immaculata inconuulsìm vnita eſt, minimè poſſe figuram præſtare. Inuiſibilis em̃ eſt diuina natura, nec depingi, nec figurari ſe ꝑmittit. Ioan.1.b 1.Iohan.5. Deum enim, vt ipſe inquit, nemo vidit vnquàm. Sed humanitatis illius imaginem coloribꝰ ducẽtes adoramꝰ. Viſus em̃ eſt Deus, Baruch 3. & cum hominibus cõuerſatus eſt, noſtroq; more & natura laborauit, eſurijt, ſitijt. Adoramus quidem Chriſti imaginem, quemadmodùm facies eius viſa eſt, nõ tamen à Deitate ſeparata: abſit vt ità ſentiamus, cùm ab ipſa prima conceptione, cum Deitate vnita ſit. Quanuis enim dicat ad Iudæos, Quia Ioan.8.c vultis me occidere, hominem qui veritatẽ loquutus ſum vobis, non tamen ob id dũtaxàt homo fuit, ſed & Deꝰ. Ioan.10.f Et cùm inquit, Ego & pater vnum ſumus, hîc non abnegat noſtram naturam. Humano enim ore & lingua inſtrumentaria hæc loquitur. Veneramur etiàm & adoramus imaginem Deiparę, & Dominę noſtræ irrepræhenſibilis, immaculatæ, & inexplicitæ caſtitatis matris, quæ illum peperit. Quin etiàm ſanctorum Apoſtolorum, prophetarum, & victorùm martyrum, ſanctorumque & beatorũ, velutì amicorum Dei, imagines colimus, non in materia aut coloribus honorẽ conſtituentes, ſed ꝑ hoc officiũ noſtrum, quod ipſis adeò, quorũ typũ imagines geſtãt, debemꝰ impartiẽtes: cùm ſciamus, iuxta Baſilij Magni ſententiã, ꝙ imagini honor exhibitꝰ, ad Baſilius Magnus. ipſum prototypum referatur. Ad eos verò qui contentioſiùs nobiſcum agentes, negãt fas eſſe, imagines ſanctorum adorare, cùm ſint manufactæ, ob id etiàm idola impij illi eas vocant, ſciant hi, quòd & Cherubin & propiciatorium, & arca, & menſa, quæ admirandus Moſes ex Dei mandato præparauit, manu hominũ facta ſunt & adornata. Pſal.96. Eſa.42.c Diuina enim ſcriptura repræhendit eos qui ſculptilia adorant, & qui dæmonibus immolant. Gentium enim ſacrificia abominãda erant, iuſtorum verò probãda. Cùm igitur ſatis craſsè ſcriptura venerandas imagines recepit, adorare eas licitum eſt, ſed prototypi cauſa. Has igitur ſynodicas literas cùm acceperitis patres ſanctiſſimi, ſi quid in illis repertum fuerit correctiõe dignum, petimꝰ vt ſinè inuidia, veſtra doctrina nos reddatis participes, idque literis reſcriptis admonete. Sic enim fiet, *vt concordes vos & nos in fide *inuenti, glorificetur pater & filius & ſpirituſſanctus nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen. for.*vt per for.*inuẽtos

Et poſteaquàm literæ lectæ fuiſſent, Petrus vterque venerabiles presbyteri, vicem agẽtes ſanctiſſimi Adriani papæ veteris Romę, dixerunt: Confidimus, iuxta fidem quã rectè confeſſus eſt Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha Conſtantinopoleos, & apud nos Apoſtolicus papa Adrianus, ſanctam hanc ſynodum ambulaturam, vtpotè q̃ iam conſenſit illis, quæ ipſi confeſſi ſunt. Benedictꝰ etiàm Deus, quòd Orientis ſanctiſſimi pręſules in confeſſione adorationis imaginum venerandarum, conſoni cum Adriano ſanctiſſimo papa veteris Romæ & Tharaſio beatiſſimo patriarcha nouæ Romæ inuenti ſunt. Qui verò ità non confitentur, anathemati à trecentis decem & octo patribus hîc congregatis, ſubijciantur.

Sancta ſynodus dixit: Fiat, fiat, fiat.

Agapius ſanctiſſimus Epiſcopus Cæſareæ, dixit: Literis quæ ab Orientis præſulibus ſanctiſſimis miſſæ ſunt ad Tharaſium *vniuerſalem patriarcham, velutì columnã orthodoxæ fidei, omnibus modis aſſentior, eorumque communionem recipio: qui verò ſecùs faxint, anathemati ſubijcio.

Ioannes ſanctiſſimus epiſcopus Epheſi, inquit: Epiſtolio orthodoxo à præſulibus ſanctiſſimis Orientis, ad ſanctiſſimũ & vniuerſalem patriarcham Tharaſium deſtinato, acquieſco, eorumque communionẽ amplector. Qui verò ità non confitentur, neque venerandas imagines colũt, alienos ab Eccleſia catholica & apoſtolica cẽſeo, eosq; diris deuoueo.

Con

Cõſtantinus Epiſcopus Cõſtantiæ, q̃ eſt in Cypro, dixit: In nullis peccantes cùm videam literas, quæ nũc lectæ ſunt, & ab Orientalibus Epiſcopis ad Tharaſium ſanctiſſimum & beatiſſimum Archiepiſcopum & vniuerſalem patriarcham miſſæ: item cùm in his eandem fidei confeſſionem cognoſcam ego indignus etiàm aſſentior, & vno animo idem prædico. Suſcipio enim & amplector venerandas imagines, adorationem autem quæ fit ſecundùm λατρείαν, hoc eſt, Dei culturam tantummodò superſubſtantiali & viuificæ Trinitati conſeruo. qui verò aliter ſentiunt, quique glorioſos ſanctos non approbant, à catholica & Apoſtolica Eccleſia ſeparo, & anathemati ſubijcio, & ad eos relego, qui incarnatam Chriſti Dei veri noſtri œconomiã pertinaciter negant.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Ancyræ, dixit: Literis, quæ ab Orientalibus ſanctiſſimis præſulibus ad beatiſſimum archiepiſcopum & vniuerſalẽ patriarcham Tharaſium miſſæ ſunt, acquieſco & adhęreo: & quę illi ſunt confeſſi, cum omni animi promptitudine recipio: qui verò ſic non ſentiunt, anathemati ſubijcio.

Nicolaus ſanctiſſimus epiſcopus Cyzici, dixit: Literis ſanctiſſimi patriarchæ Tharaſij ad Orientales præſules miſſis, & rursùs libellis Orientalium ſanctiſſimorum præſulum, ad vniuerſalem patriarcham reſcriptis de ſanctarum imaginum venaratione aſſentior, eorumq́ue communionem recipio: qui verò ſecùs ſentiunt, anathemati relego.

Enthymius ſanctiſſimus Epiſcopus Sardenſium, dixit: In omnibus veritatem ſectari cupio, & traditionibus ſanctorum Apoſtolorum, patrumq́ue inhærere contendo. Quamobrem literis dudùm lectis, à Tharaſio ſanctiſſimo patriarcha ſcriptis, quaſq́ue ille à ſanctiſſimis Orientis præſulibus recepit, quoniam illis vna eſt voluntas, acquieſco, & idem ſentio, nimirùm de ſanctis eorum decretis, & quæ veneratiõem ſanctarũ imaginum reſpiciũt. Qui verò extra hoc vaniloqui ſunt, nuganturq́ue contra ſanctas imagines, neque illis quicquam tribuunt, hæreticos & peruerſos exiſtimo, & eorum commuoionem longè valere iubeo.

Petrus ſanctiſſimus epiſcop⁹ Nicomedię, dixit: Iuxta literas à præſulibus Orientalis diœceſeos, ad ſanctiſſimum & vniuerſalem archiepiſcopum & patriarcham Tharaſium miſſas ſentio, & quæ in illis confeſſa ſunt, recipio. Veneror autem & adoro venerandas & ſacras imagines, & qui non ſunt eius ſententiæ, execror.

Hypatius Niceæ epiſcopus dixit: Epiſtolæ, quam miſerunt Oriẽtales præſules ſummi ad Tharaſium beatiſſimum & vniuerſalem patriarcham, accedo: & quæ in ea confeſſa ſunt, recipio. Veneror etiã ſacras imagines & eaſdem adoro & amplector. Omẽs aũt qui ità ſibi faciendum nõ exiſtimãt, alienos à catholica & apoſtolica Eccleſia eſſe arbitror, & anathemate deuoueo.

Helias ſanctiſſ. epiſc. Cretæ dixit: Literis ab Oriente miſſis inſiſto, & eas approbo.

Stauratius Chalcedonis epiſcopus, dixit: Cùm videã literas lectas, tum quas ſanctiſſim⁹ & vniuerſalis patriarcha Tharaſius ad Orientem direxit, tum quas ab Oriẽtali diœceſi ſanctiſſimi archiepiſcopi ad Tharaſium reſcripſerunt, planè conuenire, & in nulla re diſſonare, ſed plena teſtimonia rectæ fidei dare, ego quoquè his aſſentior, eadem confiteor, & alienos ab Eccleſia, qui aliter exiſtimant, iudico.

Nicephorus reuerẽdus epiſcopus Dyrrhacbij, dixit: Ab Oriẽte orthodoxis literis à ſacerdotibus ſummis ad Tharaſium ſanctiſſimum patriarcham miſſis, aſſentior, eorumq́ue confeſſionis expoſitiõem recipio: qui verò aliter animati ſunt, eos cõdemuo.

Epiphanius ſanctiſſimus diaconus eccleſiæ Catanes, locum retinẽs Thomæ ſanctiſſimi epiſc. Sardiniæ, dixit: Verum eſt quod ſcriptum eſt, Faui mellis, ſermo bonus: dulcedo eorum, medela animæ. [Pro.16.d] Eccè enim quę iam lectæ ſunt ſynodicæ literæ Tharaſij ſanctiſſimi & beatiſſimi archiepiſcopi imperialis vrbis Conſtantinopoleos nouæ Romę, ad Orientis ſanctiſſimos ſummosq́ue ſacerdotes ſcriptæ: quin etiàm rursùm ab his ad illum deſtinatæ, dulci & redolenti ſauo doctrinæ & orthodoxæ fidei patrum efflorescentes, omniũ noſtrorum mentes ſensûs redolentia perfuderunt, eos etiàm qui in fide anima claudicabant, robore & virtute orthodoxæ doctrinæ ſanauerunt. Ob eam cauſam ego paria cum his ſentiens, recipio, venerorque iuxta veterem traditionem ſanctas imagines. Et conuenticulũ *illum apoſtaticum, [for. *illud] quam ſeptimam ſynodum delirantes quidam auſi ſunt appellare, omnesq́; qui cum hac ſentiunt, horrendis diris deuoueo.

Leo ſanctiſſimus presbyter, & locum retinens metropoleos Sides, dixit: Gratia Chriſto vero DEO noſtro, qui concordes eſſe voluit literas Orientalium præſulum cum illis, quas ad illos ſanctiſſimus patriarcha Tharaſius deſtinauerat: quamobrem ego quoquè his accedo ac inhæreo. Qui verò diuersè ſentiunt, anathemate execror.

Nicolaus venerabilis monachus, p̃ſes mãſionis quæ Apra appellatur, locum retinens metropoleos Thianenſium, pronunciauit in eandem ſententiam.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Neocæſareæ, dixit: Literis ab Orientalibus archipræſulibus ad ſanctiſſimum & vniuerſalem patriarcham Tharaſium miſſis acquieſco, adhæreo, & recipio venerandas colen-

daſque ſanctorum imagines: qui verò mecum non ſentiunt, anathemati ſubijcio.

Idem adhuc ſecundo ponitur.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Catanes, dixit: Quibus perpetuò pietatis ratio habita eſt, his ſanè continuò orthodoxæ fidei ſermo ſplendeſcit. Meritò ſanè ob id literis iam lectis, quas ſanctiſſim⁹ patriarcha Tharaſius ad Orientis archiepiſcopos direxit, & rurſùs quas illi ſanctiſſimi præſules ad Tharaſium vniuerſalem patriarcham imperatricis vrbis Conſtantinopoleos nouæ Romę remiſerũt, mea tenuitas accedit, cùm in illis videam conſenſum orthodoxæ fidei & ſanctorum patrũ decreta conuenire. Ob id idem etiàm ſentiens cum ipſis, recipio & exoſculor ſanctas & venerandas imagines. Septimam aũt ſynodũ falsò ità appellatã, q̃ contra hss promulgata eſt, cũ omnibus qui huic adhærent, anathemate deuoueo.

Anaſtaſius ſanctiſſimus epiſcopus Nicopoleos veteris Epiri, dixit: Cùm videam cõſonas, & per omnia conueniẽtes literas ſanctiſſimi & vniuerſalis patriarchæ Tharaſij, & ad illas quoquè reſcriptas ab Oriẽte, aſſentior his, & me in finẽ vitæ in eadem ſententia permanſurum, ſanctaſque & venerãdas imagines reuerenter habiturum confiteor: eos verò qui ità non ſentiunt, anathemate execror.

Pagina ſequẽti idem repetitur.

Ioannes ſanctiſſimus epiſcopus Tauromeniæ, dixit: Quemadmodùm conuenim⁹, vt idem ſentiremus, ità & idem eruditi ſumus: Conuenientibus enim & concordantibus literis ſynodicis lectis Tharaſij ſanctiſſimi & vniuerſalis patriarchę, pridèm ad Orientis ſanctiſſimos præſules miſſis, & reſcriptis eorum ad eundem patriarcham ſecundùm traditiõem ſex ſacrarum ſynodorum, & orthodoxã fidem, ego quoquè bis fidem adhibens, eadem credo, & venerandas imagines veneror & adoro. Inque hac catholica & orthodoxa fide & viuere cupio, & tribunali Chriſti animo intrepido ſiſti. Qui verò præter hoc aliter exiſtimant, eos anathemate percello.

Gregori⁹ ſanctiſſ. epiſ. Peſſinuntôn, in eandem ſententiam pronunciauit.
Baſilius ſanctiſſimus epiſc. Sylæi, &c.
Theodorus ſanctiſſimus epiſc. Myrôn, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſc. Rhodi, &c.
Euſtathius ſanctiſſ. epiſc. Laodiceæ, &c.
Theodorus ſanctiſſ. epiſc. Seleuciæ, &c.
Nicolaus ſanctiſſ. epiſc. * Amorſi, &c.
Theodoſi⁹ ſanctiſſ. epiſc. Hierapoleos, &c.
Nicetas ſanctiſſ. epiſc. Claudiupoleos, in eandem ſententiam pronunciauit.
Michael ſanctiſſ. epiſc. Synnadôn, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſc. Iconij, &c.
Georgius ſanctiſſ. epiſc. Piſſidiæ, &c.
Conſtantinus ſanctiſſ. epiſc. Perges, &c.
Theophylactus Deum amantiſſimus diaconus, locum tenens metropoleos Thyanenſiũ, in eandẽ ſententiã pronũciauit.

tom. 3.

Leo ſanctiſſ. epiſc. Carpathi, in &c.
Chriſtophorus ſanctiſſ. epiſc. Phaſidos, &c.
Theodorus ſanctiſſ. epiſc. Catanes, &c.
Manuel ſanctiſſ. epiſ. Adrianopoleos Thracię, in eandem ſententiam pronunciauit.
Maurian⁹ ſanctiſſ. epiſc. Põpeiopoleos, &c.
Cyrillus in locũ ſanctiſſ. epiſc. Gotthię, &c.
Theodorus ſanctiſſ. epiſc. Byziei, &c.
Ioannes ſanctiſſim⁹ epiſc. Tauromenię, &c.
Georgius presbyter locum retinens ẽpatûs Smyrnes, in eandẽ ſententiã pronũciauit.
Gaudioſus ſanctiſſ. epiſco. Meſſanę Sicul⁹, in eandem ſententiam pronunciauit.
Euſtratius ſanctiſſ. epiſc. Apameę Bithynię, in eandem ſententiam pronunciauit.
Petrus ſanctiſſ. epiſc. Germiôn, &c.
Ioannes diacon⁹ & locũ retinẽs Apoſtolopoleos, in eandẽ ſententiã ꝓnunciauit.
Theodorus ſanctiſſim⁹ epiſc. Panormi, &c.
Ioannes ſanctiſſ. epiſc. Archadiopoleos, &c.
Stephanus ſanctiſſimus epiſc. Bibonũ, &c.
Siſinnius ſanctiſſ. epiſc. Parij, &c.
Conſtantinus ſanctiſſ. epiſc. Leontenæ, in eandem ſententiam pronunciauit.
Epiphanius ſanctiſſ. epiſc. Mileti, &c.
Nicetas ſanctiſſ. epiſ. Proconneſi, &c.
Theodorus ſanctiſſ. epiſc. Taurianes, &c. *Andriacæ vel Adriæ
Chriſtophor⁹ ſanctiſſ. epiſc. * Adriaces, &c.
Euſtratius ſanctiſſ. epiſc. Methymnes, &c.
Theotimus ſanctiſſ. epiſc. Crotonum, &c.
Leon ſanctiſſimus epiſc. * Cij, &c. for. * Chij
Baſilius ſanctiſſ. epiſc. Neſiôn, &c.
Ioannes ſanctiſſ. epiſc. Aprôn, &c.
Ignatius ſanctiſſimus epiſc. Prienes, &c.
Theophylact⁹ ſanctiſſ. eps. * Cypſelôn, &c. * Cypſalon
Theodorus ſanctiſſ. epiſc. Tropheorũ, &c.
Stephanus ſanctiſſ. epiſc. Sugdaôn, &c.
Sergius ſanctiſſ. epiſc. Nicoterôn, &c.
Georgius presbyter locũ retinens Nicopoleos, in eandẽ ſententiã pronunciauit.
Leo ſanctiſſ. epiſc. Meſembriæ, &c.
Theodoſius ſanctiſſ. epiſc. Amorij, &c.
Cyriacus ſanctiſ. epiſc. Dryziparôn, &c.
Galatas presbyter, in locum Regij, &c.
Theodoſius ſanctiſſ. epiſc. Nyſſæ, &c.
Georgius ſanctiſſ. epiſc. Camulianorũ, &c.
Sotericus ſanctiſſ. epiſcopus * Ciceſſôn, &c. * Ciſciſſon
Cõſtantin⁹ ſanctiſſ. epiſc. Maſtaurôn, &c.
Georgius ſanctiſſ. epiſc. Briulôn, &c.
Ioannes ſanctiſſ. epiſcopus Nyſſæ, &c.
Baſilius ſanctiſſ. epiſc. Magneſiæ, quę eſt ꝓpe Mæandrum, in eandem &c.
Theophanes ſanctiſſ. epiſc. * Coloes, &c. * Caloes
Leo ſanctiſſimus epiſc. Algizôn, &c.
Nicodemus ſanctiſſ. epiſcop⁹ Eupazôn, &c.
Lycaſtus ſanctiſſ. epiſc. Barilôn, &c.
Theophylact⁹ ſanctiſſ. epiſ. * Hypepôn, &c.
Theophanes ſanctiſſ. epiſc. Lebedôn, &c.
Stratonicus ſanctiſſ. epiſc. Cymes, &c.
Coſmas ſanctiſſ. epiſc. Myrrhines, &c.
Olbianus ſanctiſſ. epiſ. Elææ, &c.
Pardus ſanctiſſ. epiſc. Pittanes, &c.
Baſilius ſanctiſſ. epiſc. Pergami, &c.

Ma-

Mariꝰnus ſanctiſſ. epiſc. Antandri, &c.
for. *Adramytti Baſilius ſanctiſſimus epiſc. * Atramiti, &c.
Ioannes ſanctiſſimus epiſc. Aſi, in &c.
Leo ſanctiſſimus epiſc. Phoceę, in &c.
Nicephorus ſanctiſſ. epiſc. Gargarôn, &c.
*Aegeon *Aegeæ Conſtantinus ſanctiſſimꝰ epiſc. * Agaes, &c.
Theogniꝰs ſanctiſſimus epiſc. Siôn, &c.
*Rhædeſti Ioannes ſanctiſſ. epiſc. * Prædeſti, &c.
Ioannes ſanctiſſimus epiſc. Panij, in &c.
Melchiſedech ſanctiſſ. epiſc. Calliopoleos, in eandem ſententiam pronunciauit.
Leo ſanctiſſimus epiſc. Madyti, &c.
Theophylactus ſanctiſſimus epiſc. * Charipoleos, in eandē ſententiā pronūciauit.
*Daonij Thomas ſanctiſſimus epiſc. * Danij, &c.
Gregorius ſanctiſſ. epiſc. Theodoropoleos, in eandem ſententiam pronunciauit.
*Cholcidos Siſinnius ſanctiſſ. epiſc. * Chalcidos, &c.
Inannes ſanctiſſimus epiſc. Bryſeos, &c.
Beniamin ſanctiſſ. epiſc. * Lizicôn, &c.
Gregorius ſanctiſſ. epiſc. Amaſtridos, &c.
Stephanus ſanctiſſimus epiſc. Sorôn, &c.
Gregorins ſanctiſſimus epiſc. Dercôo, &c.
Heraclius ſanctiſſ. epiſc. * Ionopoleos, &c.
Cōſtantinꝰ ſanctiſſ. epiſc. Heliopoleos, &c.
*Trizenes Antonius ſanctiſſ. epiſc. * Tryzenes, &c.
*Nacolæ Nicetas ſanctiſſ. epiſ. * Nacaleæ, &c.
Petrus ſanctiſſ. epiſc. Aſpones, &c.
Synneſius ſanctiſſimus epiſc Cynes, &c.
Synneſiꝰ ſanctiſſ. epiſ. Anaſtaſiopoleos, &c.
Euſtathius ſanctiſſ. epiſc. Solorum, &c.
Theodorus ſanctiſſimus epiſc. Cicutij, &c.
*Thremethuntôn Baſilius ſanctiſſ. epiſc. * Trimithuntôn, &c.
Alexander ſanctiſſ. epiſc. Amathuntôn, &c.
Michael ſanctiſſ. epiſc. Melitupoleos, &c.
Siſinnins ſanctiſſ. epiſc. Adranias, &c.
Theodorus ſanctiſſ. epiſc. Germes, &c.
Gregoriꝰ ſanctiſſ. epiſc. Adrianitherôn, &c.
Leo ſanctiſſ. epiſc. * Pœmanij, &c.
Simeon ſanctiſſimns epiſc. Oces, &c.
Ioannes ſanctiſſ. epiſc. Lampſaci, &c.
Nicetas ſanctiſſ. epiſc. Ilij, in &c.
Leo ſanctiſſ. epiſc. Troados, &c.
Thendorus ſanctiſſ. epiſc. Abydi, &c.
Anaſtaſius ſanctiſſ. epiſc. Tripoleos, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſc. Traculôn, &c.
Stephanus ſanctiſſ. epiſc. Salôn, &c.
Ioannes ſanctiſſ. epiſcopus Abalôn, &c.
Stephanus ſanctiſſ. epiſc. Silandi, &c.
Nicolaus ſanctiſſ. epiſc. Pericommatos, &c.
Inannes ſanctiſſimus epiſc. Sethon, &c.
Baſilius ſanctiſſ. epiſcopus Liparôn, &c.
Theophanes ſanctiſſ. epiſc. Meonię, &c.
Michael ſanctiſſ. epiſcopus Stratonices, &c.
Lycaſtus ſanctiſſ. epiſc. Philadelphiæ, &c.
Michael ſanctiſſ. epiſcopus Troalôn, &c.
Gregorius ſanctiſſ. epiſc. Gordôn, &c.
Ioannes ſanctiſſ. epiſcopus Daldes, &c.
Euſtathius ſanctiſſ. epiſc. Hyrcanes, &c.
Ioſephus ſanctiſſimus epiſc. Ataliæ, &c.
Zacharias ſanctiſſ. epiſc. Hierocæſareæ, &c.
Dauidus ſanctiſſ. epiſc. Helenupolaos, &c.
Cyrion ſanctiſſ. epiſc. Lophi, &c.

Theophylactus ſanctiſſ. epiſc. Apolloniados, in eandem ſententiam pronūciauit.
Conſtantinus ſanctiſſ. epiſ. Cæſareæ Bithyoiæ, in eandem ſententiam pronunciauit.
Georgius ſanctiſſ. epiſc. Baſinupoleos, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſc. Ariſtes, in &c.
Nicephorus ſanctiſſ. epiſc. * Adranis, &c. *Adranæ Thraciæ
Baſilius in locum Daſcylij, in eandem &c.
Chriſtophorus ſanctiſſ. epiſc. Ceraſenes, in eaodem ſententiam pronunciauit.
Niceas ſanctiſſ. epiſc. Meles, &c.
Neophytꝰ ſanctiſſ. epiſc. Gordoſerbôn, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſcopus Linoes, in &c.
Ioannes ſanctiſſ. epiſc. Etennôn, &c.
Conſtantinus ſanctiſſ. epiſc. Zelôn, &c.
Gregorius ſanctiſſ. epiſc. Sinopes, &c.
Conſtantinus ſanctiſſ. epiſc. Saſimôn, &c.
Nicetas ſanctiſſ. epiſc. Dadribôn, &c.
Theophilua ſanctiſſ. epiſc. Pluſiados, &c.
Nicetas ſanctiſſ. epiſc. Adrianupoleos, &c.
Ioannes ſanctiſſ. epiſc. Heracleæ Ponti, in eandem ſententiam pronunciauit.
Conſtantinus ſanctiſſ. epiſc. Cratiæ, &c. *Rhyzæi *Rhozæi
Nicetas ſanctiſſimus epiſc. * Ruzęi, &c.
Nicephorus ſanctiſſ. epiſc. Claneôn, &c.
Leo ſanctiſſ. epiſc. * Trocnadôn, &c. *Trogmadôn
Anaſtaſius ſanctiſſ. epiſc. Patarachôn, &c.
Georgius ſanctiſſ. epiſco. * Niſſoi, in &c.
Theodnrus ſanctiſſ. epiſc. Pimiarôn, &c.
Nicodemus ſanctiſſ. epiſc. Didymôn, &c.
Georgius ſanctiſſ. epiſ. * Vinandi, &c. *Vniandi
Conſtantinus ſanctiſſ. epiſc. Candibôn, &c.
Stauratius ſanctiſſ. epiſc, Zenopoleos, &c.
Leo ſanctiſſ. epiſc. Lamirôn. &c.
Stephanus ſanctiſſ. epiſc. Caunôn, in &c.
Conſtantinus ſanctiſſ. epiſc. Combôn, &c.
Petrus ſanctiſſ. epiſc. Orycandi, &c.
Ioannes ſanctiſſ. epiſc. * Phaſilidos, &c. *Phaſelidos
* Abbas locū retinens metropnlis Tij, &c. for. *Abas
Gregorius ſanctiſſ. epiſc. Cybirres, &c.
Baſilius ſanctiſſ. epiſc. Tabôn, &c.
Dorotheus ſanctiſſ. epiſc. Neapoleos, &c.
Gregorius ſanctiſſ. epiſc. Heracleæ, &c.
Dauid ſanctiſſ. epiſc. Iaſſi, in &c. * Mylaſſôn
Gregorius ſanctiſſ. epiſc. * Mylaſſes, &c. *Milaſi
Sergius ſanctiſſ. epiſc. Vigiliarum, &c.
Ioannes ſanctiſſ. epiſc. * Mibdi, in &c.
Stauratius ſanctiſſ. epiſc. Stadiæ, in &c.
Gregorius ſanctiſſ. epiſc. Stratoniceæ, &c.
Theodoſius ſanctiſſ. epiſc. Chonôn, &c.
Michael ſanctiſſ. epiſc. Chæretopôn, &c.
Pantaleon ſanctiſſ. epiſc. Valentiæ, &c.
Georgius ſanctiſſ. epiſc. Peltarum, &c.
Chriſtophorus ſanctiſſ. epiſc. Atanaſſi, &c.
Leontins ſanctiſſ. epiſc. Enmeniæ, in &c.
Gregorius ſanctiſſ. epiſc * Timeti ſerarū, in eandem ſententiam pronnnciauit. *Timæni *Tymeni
Leo ſanctiſſ. epiſc. * Tranupoleos. &c.
Nicephorus ſanctiſſ. epiſc. Londôn, &c.
Georgius ſanctiſſ. epiſc. Appiæ, in &c.
Conſtantinus ſanctiſſ. epiſc. Eucarpiæ, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſc. Aleûs, in &c.
Michael ſanctiſſ. epiſc. Hierapoleos, &c.

Chriſtophorus ſanctiſſ. epiſc. *Promiſi, &c.
Nicolaus ſanctiſſ. epiſc. Pythiæ, &c.
Theophylact⁹ ſanctiſſ. epiſ. Cinnabari, &c.
Nicetas ſanctiſſim⁹ eṗs Auguſtopoleos, &c.
Cóſtantinus ſanctiſſimus eṗs *Cotyæi, &c.
*Medæi Georgius ſanctiſſimus eṗs *Medizi, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſcopus Docimi, &c.
Damianus ſanctiſſimus epiſc. Meri, in &c.
Theophylactus œconomus & locum tenés *Ipſi, in eandé ſententiá pronunciauit.
Stephanus deſignatus Itri, in eandem &c.
Ioannes deſignatus Hectorij, in eandé &c.
Conſtantinus ſanctiſſ. epiſ. Ampladón, &c.
for. *perheſi Epiphanius ſanctiſſ. epiſc. *Perteń, &c.
Siſinnius ſanctiſſ. epiſc. Philomelij, &c.
Ioannes ſanctiſſ. epiſc. Sibliæ, in &c.
Michael ſanctiſſ. epiſc. Papporum, in &c.
*Agalaſſi Theodorus ſanctiſſ. epiſc. *Sagalaſſi, &c.
Siſinni⁹ ſanct. eṗs Apameæ q́ eſt Ciboti, &c.
Conſtantinus ſanctiſſ. epiſc. *Conanes, &c.
Leo œconomus & locum tenens Zozopoleos, in eandem ſententiam pronúciauit.
Marianus ſanctiſſim⁹ epiſc. Magydón, &c.
Nicephorus ſanctiſſ. epiſc. Phlogón, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſc. Andidôn, in &c.
Manzon ſanctiſſimus epiſc. Pracanôn, &c.
Theodor⁹ ſanct. eṗs germanicopoleos, &c.
*Celendereos. Euſtathius ſanctiſſ. epiſ. *Cilindereos, &c.
Zacharias ſanctiſſ. epiſ. Trapezupoleos, &c.
Siſinnius ſanctiſſim⁹ epiſc. Muſdabôn, &c.
Euſtathins ſanctiſſimus epiſc. Lamôn, &c.
Stephanus ſanctiſſ. epiſc. Philadelphiæ, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſc. *Sibyllón, in &c.
Theodorus ſanctiſſimus epiſc. Tiberiupoleos, in eandem ſententiam pronúciauit.
Ioannes ſanctiſſimus epiſc. Aſanôn, &c.
Baſilius ſanctiſſ. epiſc. Dionyſupoleos, &c.
Manuel ſanctiſſimus epiſ. Nicopoleos, &c.
Euſtratius ſanctiſſimus epiſc. Debelti, &c.
Theodor⁹ ſanctiſſ. epiſ. Bulgarophygi, &c.
Georgius ſanctiſſ. epiſc. Plutinupoleos, &c.
*Perhireos Baſilius ſanctiſſ. epiſc. *Perbereos, in &c.
*Pamphyli Michael ſanctiſſimus epiſc. *Pamphili, &c.
Ruben ſanctiſſimus epiſc. Scopeli, in &c.
Siſinnius ſanctiſſimus epiſc. Garalles, &c.
Petrus ſanctiſſimus epiſc. Monébaſiæ, &c.
Gabriel ſanctiſſimus epiſc. Aeginæ, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſc. Porthmi, in &c.
Dardanius ſanctiſſimus epiſc. Dobrôn, &c,
Andronicus ſanctiſ. eṗs Leontopoleos, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſc. Sebaſtæ, in &c.
Nicetas ſanctiſſimus epiſc. Halicarnaſi, &c.
Leo ſanctiſſimus epiſc. Corydalôn, in &c.
*Cremnôn Theodorus ſanctiſſimus eṗs *Cremôn, &c.
Cóſtantinus ſanctiſſ. epiſ. Adrianes, in eandem ſententiam pronunciauit.

Reliqui autem ſanctiſſimi epiſcopi & venerabiles monachi exclamauerút: Vniuerſa hæc quæ per gratiam Chriſti veri Dei noſtri, & diuinum Imperatorú noſtrorum decretum congregata eſt ſynodus, propter relationem, quæ ab Adriano ſanctiſſimo papa veteris Romæ, ad Imperatores Chriſtianiſſimos noſtros miſſa eſt: & propter chartam, quæ nunc in definitionem rectæ ſententiæ lecta eſt, & ab vniuerſali & ſanctiſſimo patriarcha Tharaſio ad Orientales p̄ſules miſſa fuit, item ob eas literas, quæ à ſanctiſſimis præſulibus Orientis ad beatitudinem præſentis patriarchæ deſtinatæ ſunt, quoniam ſimul omnes in nulla re diſſonát, ſed conueniunt, gaudio & lętitia plurimùm perfunditur, noſq́ue ſimul omnes eas recipimus & amplectimur, & venerandas imagines cum ſummo honore adoramus. Septimam verò falſam ſynodum, quæ contra illas eſt habita, nimirùm vt omnibus in locis ſubuerterentur, diris deuouemus. Cęterùm Deus cuſtodiat Imperatores noſtros bonos & ſanctiſſimum patriarcham. Intellige Conſtantinopolitaná. ità falsò dictam.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Rixoſa contentio inter nos ſedata eſt & obſtaculum inimicitiæ ſublatum eſt. Oriens enim & Occidens, Septentrio & Meridies ſub iugum vnum inclinant, & vnam concordiam acceptant. Sententia vera & catholica totius ſynodi.

Sancta ſynodus dixit: Gloria tibi Deus, qui nos vnos reddideris.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Gratiarum actio pacificatori Chriſto vero Deo noſtro, cum patre & ſancto ſpiritu in ſecula. Amen.

Sancta ſynodus ità benè & feliciter precata eſt: multi anni Imperatoribus. Conſtátino & Irenæ magnis regibus multi anni. Orthodoxis Imperatoribus multi anni. Cuſtodes fidei Domine protegas, propugnatores Eccleſiæ Domine confirma. Noui Cóſtantini & nouæ Helenæ æterna memoria. Pacificam vitá da illis Domine. Patriarchis multi ſint anni: ſacræ congregationi multi anni. Amen.

¶ACTIO QVARTA.

IN nomine Domini & dominatioris Ieſu Chriſti, veri Dei noſtri, imperantibus piiſſimis & Chriſti amantiſſ. dominis, Cóſtantino & Irene pia eius matre, anno viij. conſulatûs eius ſub ſextum Kalend. Octobris, indictione vndecima: conueniente ſancta ac vniuerſali ſynodo, quæ per diuinam gratiam, & à Deo decretorum Imperatorú piam ſanctionem in Nicea ſplendida metropoli prouinciæ Bithyniæ congregata eſt, videlicet Petro religioſo proropresbytero Eccleſiæ ſanctiſſimæ diui Petri Apoſtoli apud almam Romam: & Petro venerabili monacho & præſide monaſterij ſancti Sabæ apud Romanos, vicem agentibus Apoſtolicæ ſedis ſanctiſſimi ac beatiſſimi Papæ veteris Romæ Adriani: Tharaſio beatiſſimo archiepiſcopo almæ vrbis Conſtantinopoleos nouæ Romæ: Ioáne item & Thoma religioſis presbyteris monachis, retinétibus locum Apoſtolicorú thronorú Orientalis diœceſeos, ſtantibus his ante ſacros cácellos apoſtolicę ſanctiſſimæ eccleſiæ cognomi-

gnominatæ Sophiæ: pręſentib⁹ ſimul & audientibus illuſtriſſimis iuxtà àc magnificétiſſimis ſenatoribus, nimirùm Petrona glorioſo exconſule patricio, & Theophylacto comite Imperialis obſequij, Ioanne regio oſtiario & quęſtore ęrarij militaris, tota deniquè ſynodo iuxta ordinem in prima actione præſcriptum: Præſentibus etiàm, religioſiſſimis archimãdritis, præſidibus, & toto monachorũ cœtu, propoſitis in medio ſanctis & immaculatis Dei euãgelijs, Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Iuxta actiões præteritas ſpiritus Domini omnipotentis inſtruens, quantùm fieri potuit, ad veritaté labia noſtra, in procœmij gratiam pręfati ſumus. Et nunc quoquè teſtamur ſynodũ ſacram hãc gaudere, quòd ex lectis literis clarum eſt & perſpicuum, Orientis & Occidétis ſacerdotes ſummos in vnam ſententiam conueniſſe. Iam verò propheticam ſentétiam inducere oportet:

Eſa.40.b

In altũ monté aſcende qui euangelizas Sion. Prædica in fortitudine vocem tuam qui euangelizas Hieruſalem, prædicate, nec timete. Hanc propheticam admonitionem ô viri ſacerdotes inſigentes animo, annunciemus voce noſtra, pacem Eccleſiæ catholicæ, quæ eſt vera Sion, & ciuitas cæleſtis Imperatoris Chriſti DEI noſtri. Fiet autem illud hac ratione, adducãtur nobis in omnium auſcultationé & conſpectum ſanctorum patrum pręſtantiorum libri: è quibus haurientes, potum det vnuſquiſq; noſtrûm ad ouile iſtud. Sic enim fiet,

Pſalm.18.a

vt per omnem terram ſonus noſter exeat, & in fines orbis terrarum virtus verborũ. Nec transferam⁹ benè definita à patrib⁹ noſtris, ſed apoſtolicè edocti, traditiones quas accepimus, ſeruemus.

Conſtãtinus ſanctiſſimus epiſcopus Cõſtãtię, quę eſt in Cypro, dixit: Iuxta ſanctiſſimi patriarchę vniuerſalis allocutionem, conſuetudines & libri ſanctorum patrũ adferantur, & curſìm huic ſanctæ ſynodo legantur.

Leontius clariſſimus à ſecretis, dixit: Sanctiſſimi & beatiſſimi patriarchæ vniuerſalis Tharaſij ſalutiferæ & vtili iuſſioni, necnon huius vniuerſalis ſanctæ ſynodi approbationi acquieſcentes, adducimus ſanctiſſimos libros. Horum autem primus codex ſacrorum bibliorum eſt à Deo ſcriptorum & electorum, quem & primo loco nũc legemus. Omnes igitur attentè & ſtudioſè auſcultemus, vt verborum virtutem cognoſcamus, fructumq́; omnem indè decerpamus.

Idem ille ſic legit:

Exod.25.b

¶E LIBRO EXODI FILIORVM ISRAEL.

Dixitq́; Dominus ad Moſen: Facies propiciatoriũ ex auro puro, duos cubitos cum dimidio in longitudine, & cubitum vnum cũ dimidio in latitudine: facies etiàm bina Cherubim aurea ſculpta, impones autem ea vtrinquè ſuper angulos propiciatorij. Fient auté Cherubim hoc modo: Vnus ponatur ex hac parte, & Cherubim alter ponatur ex illa parte propiciatorij. Vtrunq; latus propiciatorij tegant Cherubim expãdentes ſurſùm alas, obumbrantes alis ſuis propiciatorium. Reſpiciant auté ſeſe aduerſis vultibus ad propiciatoriũ verſis. Et ſuperpones propiciatorium ſurſùm ſuper arcam, & in arcã teſtimonia quæ dabo tibi, immittes. Illinc autem me cognoſces. Loquar auté tibi deſupèr ex ꝓpiciatorio in medio Cherubim, qui erunt ſuper arcã teſtimonij, oĩa quæcunque volo per te mandari filijs Iſrael.

E NVMERIS.

Num.7.g

Ipſa eſt dedicatio altaris, poſt lotionem manuum & vnctioné illius, vt ingrediatur Moſes ad tabernaculum teſtimonij, & loquar illi: & audiuit vocem Domini loquentis ad ſe de altari, quod eſt ſuper arcã teſtimonij, in medio duorũ Cherubim, & loquebatur ad illum.

¶EX EZECHIELE PROPHETA. Ezech. 41.a

Et introduxit me in templum, vt metiretur ⁎ Ailam ſex cubitos latitudinis hinc, & ſex cubitos latitudinis ⁎ Ailam illinc. Et paulopòſt: Domus autem & quæ vicina erant, in gyrum fabrefacta ligno, fundamentũ aũt & à fundamento vſque ad feneſtras eodem modo. Feneſtræ auté triplicibus valuis claudebantur, vt darent proſpectum. Et vſq; ad domum interiorem & forinſecùs, & omnem parietem in circuitu intrinſecùs & forinſecùs ad menſurã ſculpti Cherubim & palmę, & palma per medium Cherubim, duasq́; facies habebant Cherubim, faciẽ hominis iuxta palmam ex hac & illa parte, cęlata auté erat domus in circuitu à fundamento vſque ad laquearia Cherubim.

EX EPISTOLA AD HEBRAEOS. Hebr. 9.a

Igitur habebat & quidem etiàm prius tabernaculum iuſtificationes cultûs, ac ſanctũ mundanum. Siquidem tabernaculũ factum fuit primum, in quo erant lucernę, & méſa, & propoſitio panum, quam vocãt ſanctam. Poſt ſecũdum autem velum erat tabernaculum, quod vocatur ſanctum ſanctorũ, aureum habens thuribulum, & arcam teſtamenti, vndiquè circuntectam auro, in qua vrna aurea habens manna: & virga Aaron quæ germinauerat, & tabulæ teſtamenti. Supra hanc autem Cherubim gloriæ obumbrantia propiciatorium.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Animaduertamus viri ſacerdotes, quia vetus ſcriptura diuina habuit ſymbola, & ex hac aſſumpſit noua Cherubim gloriæ obumbrantia propiciatorium.

Sancta ſynodus dixit: Rectè Domine, ità eſt veritas.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Si vetus ſcriptura habuit Cherubim obũbrantia propiciatoriũ, & nos quoquè imagines Ieſu Chri

ſti & ſanctæ Deiparæ ſanctorumq́; habebi-
mus obumbrantes altaria.

Magnifici duces dixerunt: Verè Dei mā-
datum eſt.

Conſtantinus ſanctiſſ.epiſcopus Conſtā-
tiæ Cypri,dixit: Qnemadmodùm lectū eſt,
Cherubim ſaciem habuic hominis:quanam
ergò ratione quidam dicunt, Quis vidic fa-
ciem Cherubim? Atquì habeƐ etiàm,quòd
faciem cælatam habuerit.

Sanctiſſimus patriarcha dixit:Omēs ſan-
cti,quos Deus dignos iudıcauit videre an-
gelos,conſpexerunt eos in ſorma hominis,
quemadmodùm multis locis io ſcriptura le
gicur. Quamobrem & de Cherubim Moſi
Exod.25.d dans oraculum Deus, iuſſit vc om̄ia faceret
ſecundùm ſormam & typum quem oſtēdit
illi in monte.Hine eſt qnamobrem ſamulus
Dei Moſes,quales figuras vidiſſet,eıuſcemo
Exod.10. di etiàm faceret,inter quę & Cherubim.

Conſtancinus ſanctiſſ.epiſcopus Cooſtā-
tiæ,quæ eſt in Cypro,dıxit:Cùm autem po-
pulus ad idnlnlatriam conuertebacnr, tune
ad Moſen nominus dicebat:Non facies tibi
ſimilitudinem aliquā,nè populus culturam
illi exhibeat.

Ioannes ſanctiſſimus presbyter vicē agēs
Apoſtolicarum ſedium Orientis,dixit:Cla-
rius eſt his,quòd & Iacob columnam erexit
Gene.28.c Deo,vndè & benedixit illū,promittens illi
non dicenda dnna:ſed & alibì & ſorma ho-
minis cum eo luctatus eſt, vocauitq́; illum
Iſrael,quod interpretatur, mens vidēs De-
um.Ipſe eoim inquit: Vidi Dominum facie
Gene.32.f ad ſaciem,& ſaluata eſt anima mea.Eccè au-
tem nō ſolùm intellectuales virtutes illi vi-
ſæ ſunc, ſed ipſe inuiſibilis natura Deus &
incorporeus,vt hoc in noſtra ſpeculatinne
oſtenſum eſt.

Demetrius religioſus diaconus,& arma-
mentarius ſanctæ Eccleſiæ magnæ Conſtā-
cinopoleos,legit:

Chryſoſt. SANCTI PATRIS NOSTRI IO-
ANNIS CHRYSOSTOMI, EX EN-
COMIO IN MELETIVM.

Cùm vndiq; per ſacrū hunc gregem ocn-
los circūferens,totam vrbem hic pręſentem
videā,nō habeo quod de beaco hoc dicam.
Meletios Et paulopòſt: Religionis aūt doctrina erat
eſt Grecis quod fiebat.Continuè enim cogētes,vt ap-
ab exerci- pellationis ſuę memor eſſec, irrationalis af-
tio dicitur. fectionis & cogicationis expulſionē nomen
ſuum habebat:atq; in hoc adeò incūbebac,
vt paſsìm in triuijs,in ſoro,in agris,in com-
pitis nominis proprietati ſatisfaceret: neq;
enim ad nomen hoc duntaxàt affectus erac,
ſed & ad corporis typum. Quod antem in
nomine ſaciebat,hoc & in imagine illius ef-
fectum eſt.Siquidem in aonulis,in poculis,
in phialis, in thalami parietibus, & vbiquè
ſanctam illam imaginem multi pinxerunt,
vt non tantùm ſanctam illam appellationē
audirent, ſed & vbiquè corporis formam

inſpicientes,duplicem haberent peregrina-
tionis conſolationem.

Petrus ſanctiſſimus epiſcopus Nicome-
diæ,dixit:Si quidem diuus Ioānes Chryſo-
ſtomus de imaginibus eiuſcemodi prędi-
cac,quis eſt qui cootra illas ampliùs mutire
audeat?

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Ancyræ,
dixit:Recepit eas verè, & tāto deſiderio er-
ga illum affecti ſuêre viri pietatıs ſtudioſi,
vt omnıbus in locis ſancti Meletij imaginē
figurarent: vndè & beatus pater magnıficè
eos laudac.

Sanctiſſimns patriarcha dixit: Et nos ex
ſanctis patribus noſtris accepta inſtructio-
ne,confitemur imagines ſanctas & veneran
das.

Theodoſius venerabilis pręſes ſancti An- Ex Ioanne
dreæ apud Neſium, lıbellum eiuſdem beati Chryſo.ali-
patris Ioānis Chryſoſtomi attulit, quem in ud teſtimo-
manibus acceptum Antonius monachus le- nium
git. BEATAE RECORDATIO-
NIS patris noſtri Ioānis Chryſnſtomi ora-
cio: Quòd veteris & noui teſtamēti vnus ſit
legiſlator,& in veſtimētum pontificis, cui-
us initium,Euangelium regni Chriſti pro-
phetæ quidem annunciant. Et paulopòſt:
Ego & ex cera ſuſilem picturam pietate ple
nam amaui. Vidi enim angelum in imagine
Barbarorum oubes propulſantē, vidi bar-
barorum cohortes cōculcatas, & Dauidem
verè dicētem: Domine,in ciuitate tua ima- Pſal.72.e
ginem eorum ad nihilum redige.

Sanctiſſ.patriarcha dixit:Qui auro habuit
os & ſermonē magìs lucidū,auſus ſuit dice-
re,Ego & ſuſilē ex cera picturā amaui. quid
ergò dicemus de illis,qui eam execrantur?

Baſilıus ſanctiſſ.epiſ.Ancyræ,dixit:Cùm
is dicat,ego amaui,quis audebit reclamare?

Ioānes venerabilıs monachus presbyter,
& lncum tenens Orientalıū diœceſium, di-
xit: Quis autem eſt iſte angelus,niſì de quo
ſcriptum eſt,Quia angelus Domini centum
octogintaquinq; millıa Aſſyrinrum in vna 4.Reg 19.f
noćte percuſſit, qui pro Hıeruſalem caſtra- Eſa.37.f
metati ſuerant?

Nicephorus ſanctiſſimus epiſcopus Dyr-
rhachij,dixit:Sed Deus nobis ſit propicius
in ijs, quæ perpetrauimus contra ſanctas
imagines.

Gregorius diaconus & notarius legit:EX Gregorius
ORATIONE BEATI Gregnrij Nyſ- Nyſſenus.
ſes,dicta in Conſtantinopoli de Deitate fi-
lij & ſpiritûs,& in Abraham, cuius initium:
Quēadmodùm afficiūtur erga florida pra-
ca.Et paulopòſt: Vidi ſæpiùs inſcripcionis
imaginem,& ſinè lachrymis tranſire nō po-
tui, cùm tam efficaciter pictura ob oculos
poneret hiſtoriam. Procumbic enim ante Gen.22.
aram Iſaac genibus innixus, circūductas ſe-
rens in tergo manus.Ille verò à tergo pueri,
innixus pedum curuamini, ſiniſtra comam
pueri appræhendit ad ſe crahens: declinac
autem

autem faciem ad puerũ, miſerabiliter intuens, dextram autem gladio obarmatam geſtat, quam etiàm ad ſedem dirigit, iamque gladij acies ipſum corpus propemodùm attingit, cùm illũ diuina vox à facto deterret.

Clariſſimi duces dixerunt: Mirum eſt, patrem ità miratum fuiſſe picturam, vt fleret.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Ancyræ, dixit: Frequenter beatus pater hiſtoriam legit, ſed obitèr: poſtquàm autem eam picturam expreſſam vidit, fleuit.

Ioannes venerabilis monachus, locum tenens diœceſis Orientalis, dixit: Si tanto doctori hiſtoria inſpecta peperit vtilitatem & lachrymas, quantò magìs rudibus & idiotis vtilitatem & commoditatem adferet?

Sacra ſynodus dixit: Varijs in locis hiſtoriam Abrahæ vidimus, vt pater inquit.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Catanes, dixit: Si beatus Gregorius vigilantiſſimus ad diuina oracula, inſpecta Abrahæ hiſtoria fleuit: quanto magìs œconomia Domini noſtri Ieſu Chriſti veri Dei noſtri, à nobis inſpecta, ad lachrymas & vtilitatem cõtemplantes nos adhortabitur?

Sanctiſſim⁹ patriarcha dixit: Nónne & nos lachrymas fuderimus, ſi Dominum & nos videremus cruci affixum?

Sancta ſynodus dixit: Mirificè in ea altitudo humilitatis, qua pro nobis homo factus eſt, inſpicitur.

Cyrillus Alexādrin⁹.

Stephanus venerabilis notarius & diaconus & referendarius, legit: S. CYRILLI epiſcopi Alexandrini epiſtola ad Acacium epiſcopum Scythopoleos, de malorum depulſore, cuius initium: Literis, quæ à tua ſanctitate miſſæ fuerant dudùm, lectis valdè gauiſus ſum. ET POST MVLTA: Dicimus igitur quòd vmbra & figura lex erat, immò veluti quædam pictura, ad contemplationem videntiũ ipſa opera poſita. Vmbræ autem artificij in tabulis pingentium primæ characteres exiſtunt: quibus ſi ſuperinducti fuerint colores, tunc ſanè pulchritudo picturę apparebit. ET POST ALIA: Scriptum autem eſt in libro de mundi creatione: Et factum eſt poſt verba iſta, tentauit

Gen.22.a

Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham Abraham. At ille reſpondit: Adſum. Ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram excelſam, atq; ibì offeres eum in holocauſtum ſuper vnũ mõtium, quẽ mõſtrauero tibi. Igitur Abraham de nocte conſurgens, ſtrauit aſinum ſuum, ducens ſecum duos miniſtros, & Iſaac filiũ ſuũ: cumq; concidiſſet ligna in holocauſtũ, abijt ad locum quem præceperat ei Deus. Die autem tertio eleuatis oculis, vidit locũ procùl, dixitque ad pueros ſuos: Sedete hìc cum aſino, ego autem & puer illuc vſque properantes, poſtquàm adorauerimus, reuertemur ad vos. Tulit quoquè ligna holocauſti, & impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum: Ipſe verò portabat in manibus ignẽm & gladiũ, & profecti ſunt ambo ſimul. ET PAVLO POST: Et ędificauit Abraham altare, & deſupèr poſuit ligna: cumque colligâſſet pedes Iſaac filij ſui, poſuit eum in altare ſup ſtruem lignorum, extenditq; manum & arripuit gladium, vt immolaret filium ſuum: Num igitur quiſpiam noſtrûm cupit cognoſcere, quomodò totam hanc de Abrahã hiſtoriam in tabula depinxerit? num in vna oĩa iam dicta, an per partes, & in diuerſis multimodè conſtituta? dico autem nunc in- Gen.22.b ſidentem aſino aſſumpto ſimul & puero, miniſtris autem ſubſequẽtibus. nunc verò vbì aſinũ cum famulis iubet manere, oneratq; lignis ipſum Iſaac, aſſumẽdo gladiũ & ignẽ. Rursùs in alio loco, ſed tamẽ in ſpecie altera. Adoleſcentem enim in lignis ligando, armabat ipſe dextram gladio, vt puerum immolaret. Nõ autẽ erat alius atq; alius Abraham. Diuerſis enim in locis pictura ſępè viſa, vbiquè pictoris artificio eandem repræſentabat facti rationem. Non enim conueniebat, cùm tam multis daretur conſpiciendum artificium, in aliquo dictorũ vacillare.

Conſtãtinus ſanctiſſimus epiſcopus Cõſtantię, quę eſt in Cypro, dixit: En & beatus Cyrillus conſona cum diuo Gregorio Nyſſenſi dixit.

Coſmas notarius & cubicularius legit: Greg. Nazianzenus. EX CARMINE SANCTI Gregorij Theologi, & ex ſermone de virtute, cui⁹ initium:

θεὸν τὸ πάντων ἄιτιον πρῶτον καλῶ, Hoc eſt, Deum cunctorum authorẽ primũ inuoco.

ET PAVLO POST:

Οὐδ᾽ ὁ πολέμων ἔμοιγε σιγήσεται,
Καὶ γὰρ τὸ θαῦμα τῶν ἄγαν λαλουμένων.
Ην μὲν τὸ πρόσθεν οὗτος οὐκ ἐν σώφροσι.
Καὶ σφόδρα γ᾽ αἰσχρὸς ἡδονῶν ὑπηρέτης,
Επεὶ δ᾽ ἔρωτι τοῦ καλοῦ κατεσχέθη,
Σύμβουλον εὑρὼν οὐκ ἔχω δ᾽ εἰπεῖν τινὰ,
Εἴτ᾽ οὖν σοφόν τινα. εἴτε ἀυτὸν, ἀθρόως
τοσοῦτον ὤφθη τῶν παθῶν ἀνώτερος,
ὥστ᾽ ἐν τιθήσω τῶν ἐκείνου θαυμάτων.
Εταιρὶδ᾽ εἰσκαλεῖται τὶς ἀκρατὴς νέος,
ἣδ᾽ ὡς πυλῶνος ἦλθε φασὶ πλησίον.
Τὴς δ᾽ ὑπερκύπτων πολέμων εἰκόνι,
Ταύτην ἰδοῦσα, καὶ γὰρ ἦν σέβασμα,
Απῆλθεν εὐθὺς καὶ θέαν ἡττομένη.
Ως ζῶντ᾽ ἐπαιαχυνθεῖσα τὸν γεγραμμένον.

Hoc eſt:

Nec Polemon mihi tacebitur,
Res mira hæc multorum verbis claruit: Polemõ hic philoſoph⁹ fuit, de quo Laertius copioſè.
Hic priùs erat vtiquè non ſobrius,
Turpiſq; valdè voluptatum ſeruus.
Sed poſtq̃ amore honeſto ſe occupauit,
Conſiliariũ nactus non noui ſatis quemnã,
An prudentem aliquẽ, an ſeipſum, cõfeſtìm
Vſq; adeò affectionibus viſus eſt ſuperior,
Vt quoddã ponere cogar illi⁹ factorũ mirũ.
Scortum intemperans aliquis ad ſe vocârat iuuenis,

Illa verò vbi propè limen perueniſſet,
De quo in imagine Polemon proſpiciebat,
Inſpecta illa,(erat autem veneranda)
Spectaculo victa,mox receſſit,
Vt viuum teuerita pictum.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Ancyrę, dixit: Beatus Gregorius pater diuinus, mirandam exiſtimauit Polemonis effigiem.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Etenim continentia ex ea orta eſt. niſi enim Polemonis imaginem ſcortum vidiſſet, ab improbitate non deſtitiſſet.

Nicephorus ſanctiſſimus epiſcopus Dyrrhachij, dixit: Mirifica illa imago, & digna contemplatione, quia mulierculã à delicto turpitudinis vindicauit.

Antipatri Boſtrorum epiſcopi.

Georgius diaconus & notarius ſacri patriarchatus, legit: EX ORATIONE DE muliere ſanguinis fluore laborãte, Antipatri epiſcopi Boſtrorum, cuius initium: Quòd Iudæorum vocationem primam docuit ſcriptura. Et paulopòſt: Hæc ſalutarès fimbrias attingens, regem naturæ veluti retinens Dominum allocuta eſt, vehementiamq; paſſionis illi exponens, poſtquàm gratiã nacta fuiſſet, ſtatuã Chriſto erexit. Cùm autẽ ſubſtantiam in medicos omnem erogaſſet, quicquid habebat reliqui, Chriſto applicuit.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Quemadmodùm columnarum depictor imaginem Chriſto adſignat, eodem modo & hæmorrhoiſſa ſtatuam.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Ancyræ, dixit: Dominus non prohibet imagines, immò recepit quoquè eas.

Thomas venerabilis monachus monaſterij, Lacus anſeris, dixit: Librũ beati Aſterij epiſcopi adſero, & ſacrę huic ſynodo, ſi iubet, legendum trado.

Sancta ſynodus dixit: Legatur.

Conſtãtinus venerabilis diaconus & notarius legit.

Aſterius.

BEATI ASTERII EPISCOPI Amaſeæ, ecphraſis in Euphemiã martyrẽ.

Euphemię hiſtoria.

NVpèr ô viri, Demoſthenem habebã in manu vehementem illum oratorẽ. Erat autẽ locus ille, in quo Aeſchynem crebris enthymematibus acerbè vexat. inhæſi autem orationi, & ſententiarum denſitate feſſus, animi remittendi cauſa obambulabam, quò animus aliquãtulùm reſocillatus, redderetur quietior. Egreſſus autẽ ędibus, poſtquàm in foro cum familiaribus aliquot aliquandiù ambulãſſem, illinc me in Dei tẽplum orandi pro tẽpore cauſa recipio. Huc autem cùm veniſſem, ambulabam in vna ex porticibus, in qua picturam quandam contemplatus ſum, quæ me ſuſpenſum tenuit. Dixiſſes Euphanoris fuiſſe artificiũ, aut alicuius eorum qui picturæ plurimum dignitatis cõciliãrunt, non aliter pingentes tabulas, àc ſi viuas formas traderent. Adeſdũ autem, ſi voles, modoque ocium ſit: picturam tibi exponere cupio. Non enim nos muſarũ filij, pictoribus colores peiores habemus. Mulier quædam ſancta, virgo ſyncera, Deo caſtitatem ſuã dedicauit. Euphemiã ipſam vocant. Cùm autem tyrãnus aliquãdò pios homines ad mortẽ cogeret, ipſa mortis periculum alacriter ſubire cupijt. Ciues autẽ & ſacrificij ſodales, propter quod mortua eſt, veluti virilem & ſacram admirantes virginem, capſam exponentes, laudibus illam efferũt, feſtumq; annuum cum ſumma & totius populi ſolennitate celebrant. Aeditui autem diuina myſteria populo oſtendunt, & oratione memoriam illius celebrant, & quo modo certamen fortitudinis ſubierit, aduenientes docent. Pictor autẽ & ipſe pietatis ſtudioſus, vniuerſam hiſtoriã, quo potuit artificio, prope capſam in ſindone effigians, ſacrum hoc ſpectaculũ ibi dedicauit. Habet autem artificium picturę hoc modo: Iudex in alta ſella, acerbè & toruè virginem adſpiciens, (iraſcitur enim & inanimata materia, ſi quandò pictura voluerit) collocatus eſt. Adſtant autem latrones regni & cohors militum. Adſunt & commentarienſes, tabulas & ſtylos geſtantes mãnibus, quorum alter abducta à cera manu, ſeriò admodùm virginem adſpicit, faciem ad illam inclinãs, quaſi iuberet vt altiùs loquatur, nè auſcultatiõe impeditus vitioſè ſcribat, falſáve aut dubia. Adſtat autem virgo pulla veſte & pallio, vt pictor putauit, philoſophiã profeſſa: vt autem ego arbitror, anima virtutibus ornata prædita, facies illius vrbana. Ducunt autem eam ad iudicem duo milites, hic quidem à fronte illam trahens, ille autem à tergo eam protrudẽs. Virginis autem habitus, pudore & cõſtantia mixtus eſt. Oculos enim in terram, velut à virorum conſpectu pudefacta, defigit. Stat autem intrepida, certaminis amaritudinẽ nihil exhorreſcens. Vt ego tandèm pictores etiàm laudare cogar, quot Colchicæ illius mulierculæ facinus pinxiſſe video. Hæc enim adactura in viſcera filiorũ ferrum, commiſeratione & ira vultũ habet temperatum. ſiquidem altero oculorum irã exprimit, altero autem matris naturam, horrentem ad tale facinus, & parcere cupiẽtem liberis, indicat. Nunc autem in hanc picturã miraculum iſtius operis tranſtuli. Multùm verò pictorem iſtum admiror, quòd longè magis coloribus mores expreſſerit, affectiones pudoris & virilitatis, quæ tamẽ inuicèm pugnant, affabrè commiſcens. Progrediente verò hac imitatione, populares quidem in tuniculis nudi ipſam rem iam aggrediuntur. Hic enim arrepto capite virginis, & in tergum reflectens, alteri ad pœnam virginis ora exhibet. Adſtans ergò ille, dentes virginis excutit. Malleus autem & terebra, tormenti ſunt inſtrumenta. Sed lachrymas fundo. Nam & mihi hæc paſſio vocem aufert, vt

vt ampliùs loqui nequeam. Nam tam exactè ſanguinis guttas pictor defluētes depinxerat, vt iuraueris à labijs profluere. Virgo aūt iterùm carcerem petens, in pulla veſte ſola ſedet, manusq́ue ad cælum extendens, Deum malorum depulſorem alloquitur. Fundente autem hac orationem, appáret ſupra caput illius ſignum, quod ſcilicet Chriſtianorum conſuetudine adoratur, & paſsim inſcribitur: erat autem (vt arbitror) ſymbolum pœnæ, quam illa erat ſubitura. Deindè quoquè pictor aliâs ignem vehamentem, rutilante colore, hincindè accéderat, etiàm flammam faciēs corpoream. Conſtituit autem eam mediam, manibus quidem ad cælum elatis, nullos dolores horrentem: ſed potiùs vultu læto gaudentem, quòd ad incorpoream & beatam vitam ſit tranſmigratura. Hucuſquè pictor manum tabulæ, ego verò verba adhibui. Tempus verò eſt, vt & tu, modò velis, picturam abſoluas.

Aſteri⁹ crucis ſymbolū à Chriſtianis adorari dicit.

Clariſtimi duces dixerūt: Pia ergò eſt pictoris ars, neque (vt aliqui) eam cōuicijs proſequamur. Quinetiam & ipſe pater pictorē, velutì piè agentem, ſtatuit.

Conſtātinus ſanctiſſimus epiſcopus Cōſtantiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: Immò & ſacram tabulam illam vocat, Theologus autē imaginem venerandam, Chryſoſtomus ſanctam: qui verò nūc lectus eſt, ſacrá appellat: quis poterit autē ampliùs his contradicere?

Theodorus ſanctiſſim⁹ epiſcop⁹ Myron, dixit: Sanctorum patrum doctrinas omnes audientes, animo compuncti ſumus, & ob delicta ploramus. Deo tamen gratias agim⁹, quòd ſancta patrum inſtructione, in cognitionem veritatis rediérimus.

Theodoſius ſanctiſſ. epiſcopus * Amorij, dixit: Ter ſacri & Deum colētes domini, nos cū tota hac ſynodo ſancta, vbì ſanctorum patrum de venerandis imaginibus audiſſemus ſententiam, credimus, cōfitemur, & imagines venerādas, etiàm ſanctas appellamus: qui verò aliter ſentiunt, anathema.

Sancta ſynodus dixit: Anathema.

Nicephorus ſanctiſtimus epiſcopus Dyrrhachij, dixit: Semper artificioſus pictor per artem res ipſas exhibet, quēadmodùm etiàm qui martyris Euphemiæ imaginem delineauit, quamobrem & in his doctor pingēdi artem laudat.

Conſtātinus ſanctiſſimus epiſcopus Cōſtantię, quę eſt in Cypro, dixit: Rectè dictū fuit, Laudabā priùs, quæ de Colchide muliere picta fuerunt, donèc ad imaginē martyris tranſij.

Sancta ſynodus dixit: Et hęc vidēs, compunctus eſt.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Ancyrę, dixit: Lectus pater, eiſdem affectiōibus fuit obnoxius, quibus etiàm ſanctiſtimus Gregorius. Ambo enim per imagines ad lachrymas acti ſunt.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Adhortatur pater & facultatem dat in fine, vt qui velint martyrum certamina depingere, faciant. Dicit enim: Tempus eſt, vt & tu, modò velis, picturam abſoluas.

Ioannes religioſiſſ. presbyter, locū tenēs apoſtolicorum thronorū, dixit: Ergò maior eſt imago, quàm oratio. Atq; hoc prouidētia Dei contigit, propter idiotas homines.

Conſtātinus ſanctiſſimus epiſcopus Conſtātię, quæ eſt in Cypro, dixit: In ſanctis iſtis viris talem compunctionem ſacrę imagines excitârunt, quanto magìs igitur in nobis?

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Myrôn, dixit: Cùm eiuſcemodi patres noſtri dicant, non habemus, quod dicendum nobis ampliùs videtur.

Reuerendus presbyter locum tenēs orientaliū diœceſiū, dixit: Pictores haudquaquàm aduerſantur ſcripturis. Nam quod ſcriptura dicit, hoc illi repręſentant, vt adeò confirmatores videantur ſcriptorum.

Theodoſius * Amorij epiſcopus dixit: Diuinus apoſtolus ſic docet: Quæcunq; præſcripta ſunt, in noſtrā doctrinam ſunt præſcripta. Ipſę igitur ſacrę imagines & picturę, tum muſaicis operibus, tum colorum materia delineatę, in noſtram doctrinam, zelū & typum eriguntur, & pictæ ſunt, vt & nos illis conformes, idem certamē apud Deum exhibeam⁹, quô & nos eo ſtatu & parte conſtituat, quo illi fuerunt, & cohæredes regni ſui cæleſtis faciat. Rom. 15. a

Theodorus ſanctiſſ. epiſcopus Catanes, dixit: Beatus doctor & Dei ſtudioſus Aſterius, velut aſtrum lucidum, omniū noſtrûm mentes illuminauit, vt iam nō pręter ęquū & rectum catholica & ſancta Eccleſia venerandas imaginēs ſuſcepiſſe videatur, ſed cōmodè & tempeſtiuè ſanctorū patrum conſilijs acquieuiſſe.

Gregorius venerabilis diaconus ſanctæ magnæ eccleſiæ, legit.

EX ANASTASII PERSAE ſancti martyris vita, martyrioque, cuius initium, Congeneres filius et verbum Dei, per quod cuncta creata ſunt, cùm exiſtant.

Ex vita S. martyris Anaſtaſij Perſę, & martyrio eius.

CVm verò redūdaret in eo deſiderium quo illuminaretur, ſępè virum pręnominatū precatus eſt, vt ſacri fontis lauacro tingeretur. Is verò Perſarū metuens vim, nè per hoc in periculum incideret, rem diutiùs protraxit: adijt autē ſimul cum eo eccleſias precum fundendarū gratia. cùm verò iſtbic ſanctorū martyrum hiſtorias depictas conſpicaretur, interrogauit, ecquid iſta ſibi vellent? audiens autem ab eo, quænam eſſent à ſanctis miracula deſignata, quęq; intolerabiles cruciatus à tyrannis pertuliſſent, quantaque cōſtantia firmati, obdurauiſſent, miratus

ratua eſt plurimùm, etiàm ad ſtuporē vſq;. Poſtqoàm aũt aliquandiù apud religioſum illum virum hæſiſſet, ſubijt illi in mentem, quò Hieroſolyma peteret, atque illic ſacri baptiſmatis rore lanaretur.

Theodorus religioſiſſimus epiſcopus Myrorum, dixit: Venerabilium imaginum traditio, vt videtur, neceſſaria eſt & legitima.

Euthymiꝰ venerabilis diaconus monachꝰ & notarius Dei colentiſſ. epiſc. Gotthię, * — locꝰ mutilꝰ.

EX MIRACVLIS S. MARtyris Anaſtaſij, cuius libri initiũ: Miraculorum narratiorem contexere inſtitui. Et paulopòſt legit.

* martyris S. Anaſtaſij libello de miraculis eiuſdem.

AGedùm igitur & in Cęſarea Palęſtinę regionis, mirifica à ſancto viro deſignata recēſeamus. Cùm ſanctæ ciuitati reliquię ſacræ appropinquâſſent, omnibus res ea fuit declarata & ſignificata. itaque lętitia magna perfuſi omnes, ſurgentes ſubitò, lignaq; ſacra pulſantes inuicèm, obuiàm ſacti ſunt in venerãda virginis Deiparæ æde, quæ appellatur Noua. Illinc cum cruce & ſupplicatione egreſſi, læti & gaudentes, cum gratiarum actione ſacris reliquijs occurrerũt. Et refloreſcentes, immò veluti nouo igniculo iterùm excitati, magnam ex infidelitate ſua & mortificatione pietatis reſocillationem acceperunt. Accedentibus autem illis, & ſalutantibus ſepulcrum martyris, illicq; ſacris reliquijs munus in memoriã ſancti offerentibus, mulier quæpiã ex primarijs ciuitatis fœminis, cui nomen Arete, verùm à virtute, quàm Græci ἀρετὴν vocãt, longè alieniſſima, ad infidelitatem cõuerſa, dixit: Ego reliquias è Perſide venientes nunquàm venerabor. O miſeram & deſperatã fœminam. Non audinit hæc miſera ſacri Dauidis vocē, increpantis eos qui impudenti & inuerecundo ore quiduis effutiunt. Ceſſare, inquit, ſacias linguam tuam à malo, & labia tua nè loquãtur dolum. Quid igitur glorificãs eos, quos glorificat, Deus in hãc deſignauit, deincèps me referente audietis. Cùm ſacræ reliquiæ in vrbem adlatæ fuiſſent, communi ſententia ciues, martyri Oratorium prope Tetrapylum (locus eſt is in medio ciuitatis) conſtruere decreuerunt. Quin etiàm illius imaginem illic conſtituerunt. Iam cùm eſſet extructum oratoriũ, ſanctus martyr in habitu monachi per ſomnum coram miſera adſtitit, illiq; ait: E lumbis ægrotas, ipſa autē reſpondens, Non, inquit, domine, neq; enim quicquam mali ſentio. Poſtquàm hoc dixiſſet, expergefacta, ſubitò dolores in ſe ruere ſenſit, cœpitq; clamare & gemere. Atq; adeò grauiter affecta fuit, vt ne quidem ocij ſatìs habuerit, quo expotare quiuiſſet, quænam illius tam ſubiti & vehemētis doloris cauſa, quíſve author eſſe poſſet. Sic autē quatuor integris diebus in cruciatibꝰ ſubſtitit. quinto autem die ſub crepuſculum vidit ſibi ſanctum illum adſtantem, atq; ad eam dicentē: Deſcēde ad Tetrapylum, ſanctiq; Anaſtaſij interceſſionem apud Deum poſce, quò ſana fias. Ipſa igitur cùm ſurrexiſſet ex grabbato, in memoriamq; blaſphema illa & impia verba quę contra caput ſuum dixerat, redirent, cõuocatis liberis ſuis, ad eos dixit: Tollite me, tollite me, in q; templũ D. Anaſtaſij cõcedamus: ſiquidē iam docta ſum meo tum periculo, reliquias ex Perſide venientes, adorandas venerandasq;: & quæ Deus ſacrauit, ea non eſſe communia appellãda. impoſitam itaq; eam ferculo baiulârunt: cùm autem appropinquarēt ipſi loco, ipſa eminùs cõſpicata ſancti imaginem, cum lachrymis cœpit exclamare: Hic eſt qui in ſomnis verè à me viſus, inſtruxit me de malis quæ me habent. Deindè ſe ipſa in ſolum proſternens, ſanctumq; orationibus flebilibus martyrē placans, ſana firmaq; ſurrexit. Et quę paulò antè alienis pedibus incedebat, extremaq; patiebatur: nũc ſuis ititans, domũ vnà cum reliquis, Deum glorificans, martyremque magnificans, perrexit.

Nondùm, vt videtur, eo tempore cãpanarum & nolarũ vſus fuit.

Pſalm. 33.

Petrus & Petrus religioſiſſimi presbyteri, vicarij Adriani papę veteris Romę, dixerũt: Ipſa illa imago in pręſentem diem Romę eſt in monaſterio, cum precioſo capite.

Ioãnes epiſcopus Tauromeniæ, dixit: Rectè dixerũt venerabiles vicarij. Nam & in Sicilia muliercula cùm dęmonio vexaret, Romam profecta, ad imaginem ſanctiſſimã ſuprà dictam ſanata eſt.

Ioannes colentiſſimus monachus, vicarius Orientalium ſedium, dixit: Ex prædictia ſatìs clarum exiſtit, ſanctorum imagines etiàm miraculis clareſcere, & medelas facere.

Petrus ſanctiſſimus epiſcopus Nicomedię, dixit: Adſero diui Athanaſij in hãc ſacrã ſynodum librum, quē (ſi iubetis) legemus.

Sacra ſynodus ait: Legatur.

Stephanꝰ itaq; notarius & diaconꝰ legit:

SERMO B. PATRIS NOSTRI Athanaſij, de imagine Domini veri Dei noſtri Ieſu Chriſti, de miraculo in Beryto ciuitate prodito.

Athanaſij Alexand. archiepiſcopi ſermo de imagine Ieſu in Beryto.

LEuate oculos intellectûs veſtri, nouum hoc ſpectaculũ contemplamini, inſpicite in Dei immenſum hoc miraculum, date illi gloriã, illius inexplicabilem erga homines amorē, illiuſq; diſpenſationis magnitudinē conſiderate, lachrymas cum lętitia fundite. Apud Deum nihil nouũ, Deus enī exiſtens cuncta poteſt. Quod aũt in diebus noſtris & noſtri cauſa factum eſt, corda omnia quæcunq; audient, in ſtuporem ducet. Stupuit cælũ propter talia auſa. Abyſſus cõturbata nimìs eſt. Sol, luna & reliqua ſidera obtenebrata ſunt ob tale facinus. Rursùs autē lętata ſunt ob id, quod circa ſe Deus diſpēſauit. Cunctæ cęlorũ virtutes audite, & ſtupeſcite in eo quod factum eſt in diebus noſtris,

ſtris. Intelligentes intelligite,inclinate aures veſtras,vt ex corde audiatis.

Berytus ciuitas eſt in finibus Tyri & Sidonis ſita, vectigalis autem Antiochienſibus. In hac ciuitate cùm Iudæorum natio frequens eſſet, contigit, vt prope ſynagogam, quam illic amplam habent, quidam è Chriſtianorũ numero domicilium à quodam cõductum habitaret. Hic ex aduerſo lectuli,imaginem Ieſu Chriſti Domini noſtri fixerat, erat hæc ſanè veneranda, quòd integram Chriſti Domini proportionem exprimeret. Contigit autem non ità diù poſt id temporis,Chriſtiano manſionẽ aliquanto ampliorem quærere:neq; id omninò fortuitò factum eſt, ſed ex diuina diſpenſatione, quæ omnes cupit in agnitionem veritatis venire, & ſaluos fieri, [1.Tim.2.a] exhibens miracula his qui illum colunt, & piè in illum credunt:verùm in redargutionem diffidentium,cõfirmationem autem & ſtabilimentum credentibus. Quærebat itaq;, vt dicere cœperã, Chriſtianus ædes maiores,quas cùm in alio ciuitatis loco inueniſſet, è domo quam prope ſynagogã habuit, in alterã migrauit. Cumq; res ſuas omnes in eam tranſtuliſſet,imaginem tamen illam Domini illic fortè reliquit, obliuione quidem illud, ſed tamẽ diuina diſpenſatione. Iudæus autem commoditate loci captus, ædiculam illã conduxit, nondùm animaduertens eiuſcemodi imaginem illic affixã: ſuaque iſthuc transferens, aliquandiù illic habitauit. Quodam autem die cùm hic gentilium ſuorum quoſdam in prandium inuitâſſet,contigit,vt quidam conuiuarum ſublatis oculis, imaginem CHRISTI Domini noſtri inſpiceret: moxque conuerſus ad conuiuatorem, Tu (inquit) Iudæus cùm ſis,qua frõte tandèm audes huiuſcemodi imaginem domi tuæ habere?Nõ dicam hìc, quot plauſtra conuiciorum & maledicta in Dominum Saluatorem effuderit. Conuiuator autem ſeipſum purgare ſtudẽs,affirmabat etiàm ſanctè,ſe huiuſcemodi imaginem hactenùs non vidiſſe: atq; ità qui inuitatus erat, tacuit. Poſtquàm autem ſuiſſet egreſſus, ad principes ſacerdotum hominem detulit, quòd imaginem Saluatoris in ædibus conſeruaret, Nazaræumque non eieciſſet. Illi verò audita re, interrogauerunt,num id poſſet approbare: clamante illo, ſe poſſe confirmare quæ diceret, omnes congregati & furore perciti, illo quidem die nihil egerunt, ſed manè facto, congregati ſummi ſacerdotes & ſeniores, cum ingenti hominum eiuſdẽ nationis turba, aſſumpto ſimul delatore Iudæo,ad ædes illas, in quibꝰ imago Domini noſtri habebatur,ire pergunt. Cùm autem ad eum locum veniſſent ſeniores & principes ſacerdotum cum ipſo ſimul delatore, irruunt in domum,& confeſtim imaginem Saluatoris Domini noſtri contemplati, furore pleni,Iudæum quidem extra ſynagogam eijciunt, imaginem verò detrahunt, dicentes:Quemadmodùm patres noſtri illuſerunt illi, ità & nos faciamus. [Mat.26.g] Tunc oẽs cœperunt expuere in faciem ſanctę imaginis Chriſti, colaphiſque hinc illinc faciem cædentes,dicebant:Quæcunq; deſignârũt patres noſtri in illum, ea & nos quoquè faciamus in illius imaginẽ.Deindè inquiunt: Audiuimus quòd illuſerunt ei patres noſtri, faciamus idẽ hoc & nos quoquè. [Luc.23.g] Mox talia conuicia euomuerunt in Ieſu Chriſti imaginem,quæ nemo ſanæ mentis excogitare poſſet. Addunt deindè: Audiuimus, patres noſtros pedes manusq; illius clauis fixiſſe: [Ioan.19.c 20.f] quid obeſt, quô minùs & nos idem tentemus?confeſtìm autẽ imaginis Domini pedes manusq; clauis ferreis forauerũt. Deindè inſano ore clamant,Audiuimus ꝙ & aceto & felle imbuta ſpongia illum potauerunt: [Mar.15.d] faciamus & nos ſimiliter. acceptaq; ſpongia aceto plena, ad os imaginis applicuerunt. Rursùs aiunt: Notum nobis eſt, ꝙ & calamo caput illius patres noſtri percuſſerint. [Mat.27.d] Fiat idipſum etiàm à nobis pariter.ſumpto igitur calamo, caput Domini cædere cœperunt. Tandèm,aiunt, clarum nobis eſt, quòd lancea latus illius pupugerunt. [Ioan.19.f] nihil à nobis omittatur. addamus & hoc ipſum. itaq; lanceam cuidam porrigẽtes, iuſſerunt, vt latus imaginis Dominicæ transfigeret. Ex eo autem confeſtìm ſanguinis & aquæ riuuli emanâre cœperunt. Chriſte,gloria tibi.Incõprehenſibilis dñe, gloria tibi.Quis tibi ſimilis Domine?Quis alius pręter te, Deus faciens horrẽda ſigna & terribilia, & obſtupeſcenda in cælo & in terra? [Doxologia.] O admirabilis mediator Dei & hominum,& homouſion, mundi redemptor ac ſaluator,totius bonitatis & pietatis fons & origo.O quantus es Domine Ieſu in humilitate,qui cùm eſſes Deus,morticinum noſtræ carnis ſuſcipiendo, homo fieri dignatus es pro ſalute generis humani,quem impij & crudeles paulò minùs ab angelis minoratũ cernentes,horribili morte plectere nõ erubuerunt.O quàm magnus es noſter ſaluator in patientia, qui in tẽpore tuę traditionis,tuo proditori ad te venienti oſculum præbere non renuiſti,& ſeruo Malcho apoſtoli gladio abſciſſam auriculam redintegrâſti, [Luc.22.f] quandò ad paſſionis victimam velut ouis manſuetus deducebaris.O quãtus es in miſericordia Chriſte,ſpes vnica mundi, qui cùm in cruce teipſum hoſtiam Deo patri exhibuiſſes ſanctam & immaculatam, pro tuis crucifixoribus veniam poſtulâſti, dicẽdo ad patrem: Pater,ignoſce illis,quia neſciunt quid faciunt. [Luc.23.e] Tunc quidem pro noſtra ſalute incuruatus,in eadẽ carne quã ex virgine ſancta & immaculata aſſumpſeras, mortem pertuliſti crudelem. Et qui

eras in ſubſtantia cum patre ſanctoque ſpiritu, vnus & impaſſibilis exiſtens & inuiſibilis, condoluiſti humanam perire naturã. Et ideò in hanc lachrymarum vallem deſcendens, pro noſtris erratibus & piaculis formam ſeruilem ſuſcepiſti, in qua te permiſiſti ab iniquis teneri, flagellari, ad vltimum verò crucifigi. Nunc autem in ſancta imagine tua crucifigeris Domine iterùm, ad confuſionem impiorum omnium infidelium, & ad corroborationem omnium in te credentium. Et ideò tibi omnipotenti DEO vnà cum patre ſpirituque ſancto gloria ſit per cuncta ſeculorum ſecula, decus & fortitudo, virtus atq; victoria. Amẽ.

Redit ad hiſtoriam. Audite omnes Eccleſiæ filij cætera quæ poſtmodùm facta ſunt. ipſius enim myſterij diſpenſatio. Poſtquàm enim (vt ſuperiùs dictum eſt) latus ſanctæ imaginis illius apertum eſt, continuò exiuit ſanguis & aqua. Dixerunt autem principes ſacerdotum: Afferatur vas ad locum vulneris, & videamus exitum rei. Qui ilicò detulerunt hydriam, & ad locum vulneris, vndè ſanguis & aqua decurrebant, ſtatuerũt. Quæ abſq; vlla mora ſubitò repleta eſt. Dixerunt autem ad inuicèm: Quoniam ſuſurrant Chriſtum colentes, quod ſigna & inaudita multa fecerit in mundo, quæ nemo alius agere potuit, (Joan. 15. d) accipiamus hunc ſanguinem & aquam hanc, & deferamus ad noſtram ſynagogam, & cõgregemus vniuerſos qui ſe malè habent, & ex hoc ſpargamus eos: & ſi vera ſunt, quæ de Chriſto dicuntur, cõtinuò ſanabuntur: ſin aliâs, oſtentui habeantur à nobis cuncta, quæ à ſuis ſequacibus aſſeruntur de eo. Hæc dicentes, hydriam deferunt ad ſynagogam, æſtimantes ſe CHRISTO IESV Domino noſtro æterni regis filio maximam inferre poſſe iniuriam. Congregauerunt igitur quoſcunque repererunt languidos, & in conſpectu Hebræorum introducti in ſynagogam, inter quos quidam prouectæ ætatis erat homo, quem à natiuitate ſua grauiſſima poſſederat corporis moleſtia, quæ græca locutione παράλυσις, Latinè verò diſſolutio membrorum dicitur. (Miracula ſanguinis ex imagine Chriſti hauſti.) Hic dum primùm ab eis fuiſſet perunctus, repentè de ſuo grabato, quaſi ceruus exiliens, ad laudem filij DEI incolumis redditus, ad propria remeauit. Deindè adducentes cæcos nonnullos, loca eorum luminum perungere ſtuduerunt. Qui ipſi ſtatìm in IESV CHRISTI nomine diſcuſſa cæcitate, poſt multos annos lumen amiſſum recipere meruerunt. Aegrotantes autem plurimi, ad hoc ſpectaculum ſunt adducti, manibus poſt terga reuinctis. Cumque & illi fuiſſent peruncti, mirabili virtute Dei vndiquè perfuſi, ſenſu reintegrato priſtino, ad propria dum reuertuntur ſaniſſimi, laudes Dei omnipotentis filio IESV Chriſto Domino Saluatori noſtro perſoluuntur ab omni populo. Tumultus autem exortus eſt magnus per totam tandèm vrbem, concurrentibus omnibus propter innumerabilia quæ fiebant miracula. Et quicunq; varijs languoribus infirmos poſſeſſos habebant apud ſe, illuc eos deducentes, perungebant, & ſtatìm ſanitatem quam deſiderabant, conſequebantur. Omnes aũt ad quoſcũq; peruenire potuit opinio, afferentes infirmos, quos habere poterant in domibꝰ, paralyticos, cęcos, claudos, ſurdos, mutos, & leproſos, ſiue aridos, deducebãt eos ad ſynagogam Iudæorũ, vbi hæc ſigna fiebant diuinitùs. Sed quanuis maxima eſſet hæc eadẽ ſynagoga, nequaquàm tamen recipere poterat ſuperuenientium multitudinem. infinitæ enim erãt populorum cateruæ, quæ illuc vndiquè confluebant propter innumerabilia miracula & prodigia, quæ pro ſua nimia prolixitate, nè faſtidium generent, tranſgrediendo prætermittuntur. Omnes autem principes ſacerdotum & ſeniores, & omnis turba Iudæorum, paruulorum, ac maiorum, & mulierum, videntes quę facta fuerãt, crediderunt in Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ, (Iudæi conuertũtur.) & dicebant: Gloria tibi ſit æterne Deus & omnipotẽs pater, qui nobis indignis, quãuis ſerò, reuelâſti vnicum filium tuum, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, quem, vt Eſaię vaticinium cecinit, virgo concepit, & virgo peperit, ac poſt partum virgo permãſit. (Eſa. 7. e) Gloria tibi ſit Chriſte fili Dei, qui tanta mirabilia nobis miſeris demonſtrâſti. *Te credimus, (for. *In te) tu nobis eſto propicius, & nos ſuſcipere dignare, quia ex toto corde, & tota anima atq; virtute ad te confugimus. Hæc & his ſimilia clamantes, dicebant, lachrymas autem amaras emittebant & ſingultus. Poſtquàm autẽ curati ſunt cuncti, qui ægritudine detinebantur, occurrit oĩs multitudo Iudæorum ad domũ ſanctæ Eccleſiæ, quæ in eadem vrbe erat, vbi metropolitanus. Cuius ꝓuoluti veſtigijs, ſe peccâſſe, ſe grauiter deliquiſſe, magnis vocibꝰ fatebantur. Qui cùm ab ijs perquireret omnem rei geſtæ veritatem, ſanctã iconam Domini ſaluatoris eidem demonſtrantes, annunciauerunt cuncta quæ in eo exercuerant. Et qualiter ab ictu lanceæ, ſanguis & aqua emanauit ex latere ipſius, necnon & de mirabilibus ab ea oſtenſis, illi retulerũt per ordinem. Ille verò interrogabat, qualiter icona ipſa ab ijs fuiſſet reperta, & ſi ab aliquo eam excepiſſent. At illi retulerũt ei, quòd quidam Chriſticola per obliuionem in cellula ſynagogæ ꝓxima dimiſiſſet eandem iconam, dum ſe ad alium locum trãſferret hoſpitandi gratia. Qui ſtatìm iubetur inquiri, & repertus, in præſentia domini metropolitani ſtatui. Cumq; ab ea ſtudioſiſſimè fuiſſet interrogatus, quomodò

icona apud ſe deueniſſet, vel à quo tam mirabiliter poſita eſſet, reſpondit dicẽs, quòd Nicodemus qui ad IESVM nocte venerat, proprijs manibus eam compoſuiſſet, & moriens Gamalieli tradidiſſet. Gamaliel autem doctoris gentium Pauli διδάσκαλος, cùm diem ſibi cerneret adeſſe extremum, Iacobo eam reliquit, & Iacobus Simeoni & Zachæo, & ſic per * ſucceſſores temporum in Hieroſolyma perdurauit, vſquequò ſubuerſio illius vrbis patrata eſt quadrageſimo & tertio anno poſt aſſcenſionẽ Domini & ſaluatoris ad cælos. Sed biennium antequàm Titus & Veſpaſianus eandem ſubuerterent vrbem, admoniti ſunt à Spirituſancto fideles atq; diſcipuli Chriſti, vt relicta vrbe, ad regnum ſe tráſferrent Agrippę regis, quia ipſe tũc Agrippa Romanis fœderatus erat. Qui egreſſi ab vrbe, oĩa quæ ad cultum noſtræ religionis vel fidei pertinere videbantur, ſecum auferentes, in regiones tráſtulerunt ſe. Quo tempore etiàm icona cum cæteris rebus Eccleſiaſticis deportata, vſque in hodiè in Syria permanſit, quam ego ipſe à parẽtibus ex hac luce migrantibus mihi traditam, iure hæreditario vſq; nunc poſſedi. Hæc certa & manifeſta ratio eſt de icona ſancta Domini Saluatoris, qualiter de Iudæa in Syriæ partes deuenit. Auditis his ſermonibus, reuerendiſſimus metropolitanus valdè hilaris redditus, cõuerſus ad populum Iſraeliticum, dicebat: Conuertere Iſrael ad Dominum patrem vniuerſorum viuentium, & adora nobiſcum eius filium, per quem ſunt omnia creata, & ſpiritumſanctum, qui eſt viuificator eunctorum viuentium, & illuminator noſtrarum animarum: feſtina debitum abſoluere votum. Omnis autem turba ſtirpis Iudaicæ, clara voce cœpit cantare & dicere: Vnus DEVS pater, & ipſe ingenitus. Vnus filius, & ipſe vnigenitus CHRISTVS, quem patres noſtri crucifixerunt, & nos ipſum agnouimus verum Dominum. Vnus Spiritusſanctus, & ab vtroque procedens, per quem veraciter nos credimus eſſe ſaluandos. Hæc dicentes, proſtrati genibus ipſius, veniam poſtulabant de ſuis cõſequi ſceleribus per baptiſmi remedium. Quos ſuſcipiens beatus antiſtes cum ſuis clericis, per dies plurimos de diſciplina erudiuit Chriſtiana. Ad vltimum verò catechumenos factos, & triduano peracto ieiunio, ex aqua & Spirituſancto regenerauit eos.

Ioh. 3.

Act. 22.

for. * ſucceſſiones

Poſtquàm verò baptiſmũ cõſequuti ſunt, rogabant enixiùs ſanctum virum, vt ſynagogam ſuam Eccleſiam conſecraret in honore ſancti Saluatoris mundi. Quorum petitionem minimè aſpernatus, ſynagogá illorum quę maior eſſe videbatur, in nomine vnigeniti filij DEI redemptoris mundi conſecrauit. Ex tunc itaque per diuerſas orbis terræ natiões & prouincias mos inoleuit, vt baſilicas plurimas vel oratoria pontifices Chriſtianæ legis, in honore ſancti Saluatoris mundi condere & dedicare non deſinant. Nam anteà antiquiores noſtri vel maiores hoc peragere minimè pręſumpſerunt. Sed ad narrationis noſtræ ordinẽ reflectamus articulum. Rogauerũt autem metropolitani præfatum virum, vt cæteras ſynagogas eorum, in honore quorundam beatorum martyrum conſecrando reconciliaret. Itaque & huic petitioni libenter animum accommodauit, & quæ ſuggeſſerunt, iuuamine cuncta expleuit deuotus. Factum eſt gaudium magnum in ciuitate illa non ſolùm de ſanitate corporum, quæ emanauerat maxima: ſed & de tantis animabus, quæ ab interitu ſatanæ ad vitam æternam fuerunt reuocatæ. Venerabilis verò & ſummus antiſtes die noctuque varijs fluctuabat cogitationibus de hydria, quæ Dominicum intra ſe retinebat cruorem, valdè hęſitans, quid de ea oportunum fuiſſet peragere. Tandèm autem ſalubri reperto conſilio, omnium Eccleſiarum quæ per orbem terræ, longè lateque conſiſtebant, inæſtimabile atque profuturum prouidit conſolationis remedium. Deniquè ampullas præcepit fieri vitreas, in quibus portiones miſit ſingulas de ſanguine & aqua, quæ de imagine Domini Saluatoris noſtri decurrerunt, quas etiàm per Aſiam, Africam, Europam, per ſuos nuncios dirigens, cuncta quæ apud vrbem iam dictam ſuo tempore cõtigerant deueniſſe, ſuis ſcriptis vel eloquijs manifeſtiſſimè vniuerſis ſanctæ Eccleſiæ filijs viriliter declarauit. Hoc inſupèr ab his efflagitans, vt per annos ſingulos in mẽſe Nouembri, qui apud Hebræos eſt nonus, apud nos verò menſis vndecimus, nono die ipſius menſis, id eſt, quinto Idus Nouembris, nó minori reuerentia, quàm natalis Domini vel paſchalis, iſta dies præcipua obſeruatione colatur.

Sanguis imagines Chriſti p omnem orbem diſtributus.

Hæc eſt vera & vehementer credula ratio de cruore lateris Domini noſtri Saluatoris, qui profluxit de ſancta imagine ipſius, quæ crucifixa eſt in Syria, in Beryto ciuitate. Hic eſt etiàm ſanguis ille Dominicus, qui apud pleroſque repertus eſſe dicitur. Nec eſſe aliter æſtimandum à verè catholicis, præter id quod ſcribitur à nobis, quàſi ex carne & ſanguine Chriſti aliquid poſſit in mundo inueniri, niſi illud quod in ara altaris per manus ſacerdotum quotidiè ſpiritualiter efficitur. Hæc ergò ſciens, amantiſſimi patres & fratres, acceleraui declarare, vobis ad ædificationem animarum veſtrarum, ad incrementum noſtrę fidei, vt & in hoc ſcire valeatis, quãta ſit virtus & pietas * Domini Saluatoris, Domini noſtri Ieſu Chriſti. Idcircò in fide fortes eſtote, & cõgaudete ſuper magna & obſtupenda eius miracula, quę in noſtra generatione à Deo

ſunt patrata. Et date illi gloriam cum lætitia gaudentes,& cum nimia cordis cõpunctione eius maieſtati immenſas gratias agite, eò quòd fidei ſuæ & ſcientiæ dignos fecit eſſe. Ipſi Chriſto Ieſu Saluatori noſtro, cum patre ſanctoque ſpiritu gloria ſit, honorque, laus etiàm perennis, qui in ſempiternum atque indiuiſum abſque initio & fine obtinet imperium.

Cõſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Cõſtantiæ,quæ eſt in Cypro,dixit: Eccè is qui ab immortalitate appellationem ſortitus eſt, totam hanc ſacram congregationem, ad compunctionem & lachrymas compulit. Non enim venerandas eſſe tantummodò imagines ſanctorum docuit, ſed & maximas quaſdam medicandi rationes ab his proficiſci.

Athanaſiũ intelligit.

Cur hodiè imagines non edãt miracula.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Sed quiſpiam dixerit, quamobrẽ miracula à noſtris imaginibus nõ eduntur? Cui ſanè ità ſit cum Apoſtolo reſponſum: Miracula non credentibus data ſunt, ſed illis,qui in incredulitate verſantur. Hi igitur qui imaginem ità tractabant,infideles erãt: qua de cauſa ſignum illis datum eſt à Deo per imaginem,vt ea ratione ad fidem noſtrã Chriſtianam traherentur. Generatio enim improba & adultera ſignum quęrit,& ſignum non dabitur illis.

1. Cor. 14.

Matt. 12 d

Ex epiſtola Nili.

Theodorus deuotiſſimus diaconus & notarius, epiſtolam beati Nili ad Heliodorum ſilentiarium,legit: Inter miracula quæ diuerſis in locis & temporibus ad infideliũ fidem roborandam ſtabiliendamque, credentiũ verò ſpem augendã Dominus edidit,vnum ex mille tibi,Platonis ſcilicet noſtri triumphatoris martyris,recenſebo: per quem non ſolùm in noſtra patria, ſed per omnem ciuitatem regionemq; poſtulantibus eius præſentiam, Dominus mirificam donat gratiam, & incredibilem potentiam oſtendit. Nam in mõte Sina,in quo Moſes à Deo legẽ ſuſcepit,cùm ingens monachorum, tum indigenarũ, tum alienigenarum turba verſaretur, quidam ex eis vir Galata cum filio ſuo vitam ſolitariam eligens,longam iſthic ætatem duxerat: quæque ad exercitium eremiticæ vitæ pertinebant, diligenter obierat. Fortè autem fortuna cùm barbaricæ quædam nationes, in præfatum montem irruptionem facerent, eos qui in procinctu erant, ſimulque Galatæ ſenis filium captiuos traxerunt, manibusque poſt tergum reuinctis,nudos abſque calceis,ieiunosque per immitia illa & aſperrima ſilentiaque loca vi & neceſſitate,immenſoq; terrore compulſos,abegerunt. Abſcõdens autem ſeſe in abdita quadam montis ſpelunca bonus ſenex,luctu mœroreq;, quòd optimo filio orbatus eſſet, macerabatur: Dominumq; noſtrum Chriſtum per interceſſionem Platonis, patrij martyris,ad cõmiſcrationem ſolicitabat. Idem quoquè filius in vinculis per eiuſdẽ martyris patrocinium tentabat,vt ſui miſertus Dñs,miraculum aliquod exhiberet. Vtrorunq; autẽ preces cùm eſſent exauditę,patris videlicet in ſpem mortis latentis, filijq; in captiuitate detenti: eccè confeſtìm martyr noſter Plato ipſe eques, equumq; alium trahens, filio vigilanti, cognoſcẽtiq; ex pictura ſępè viſa effigiem martyris, apparuit, iuſſitq; vt ex media turba exurgens,equũ aſcẽderet. Vix dixerat hæc, cùm vincula aranearũ telis fragiliora viſa ſunt,ipſeq; ſolus per diuinum nutum admonitus, liberatusq; equũ aſcendens,gaudens, cõfidensq;, diuinum martyrẽ ducem ſuũ ſecutus eſt. Cõpendio aũt & admodùm velociter vterq;,tum ſanctus ipſe,tum adoleſcens monachus,velutì alati, ſenis manſionẽ perueniunt,aſſequunturq;,iacentis adhuc in terra,& filij cladem deflentis. Sanum aũt patri ex animo dolẽti præclarus victor martyrq; filium dilectum poſtq̃ obtuliſſet, nuſquàm ampliùs viſus eſt. Vt nõ dubitandũ ſit, quin omnibus in locis Deum per ipſos martyres inuocantibus,mirifica & admirãda pręclari illi athletæ per Dominũ Chriſtum dare poſſint. Hoc tibi ſcripſi, velutì gratum de martyre teſtimonium, quem nunquàm ſatietas recordationis beatorũ martyrum capere ſolet.

Plato martyr

Sancta ſynodus dixit: Demonſtratũ eſt, quomodò per præcognitã imaginem martyris,ipſum adeò martyrem pręſentem cognouit quum liberaretur.

Theodorus Myrorum epiſcopus, dixit: Ego quoquè non multùm diſſimilia paſſus ſum. Nam cùm aliquãdò ab aulicis quibuſdã iniuria eſſem affectus, venit ad me diaconus meus,vir pius & timens Deum,retulitq; in ſomnis ſibi viſum metropolitanum noſtrũ,pollicentẽ negocijs meis expectatũ finẽ & ſucceſſum. ibì mihi inquirenti, qua effigie viſus ſibi eſſet patriarcha,reſpondit: Facie rubicunda & capite cano,inquã ego, non eſſe eam patriarchæ ſimilitudinẽ, ſed D. Nicolai imaginem,quemadmodùm fertur. reſpondit tum is mihi me rectè dixiſſe, ſic enim circunfertur illius imago paſsim expreſſa, quemadmodùm mihi in ſomnis adſtitit. Mox itaq; confiſus ſermonibus,in ſacram & regiam vrbem profectus,res quæ ad epiſcopatum meũ pertinebant,ex animi ſententia compoſui.

Miraculũ & viſio de S. Nicolao epiſcopo.

Thomas D E I amantiſſimus presbyter, monachus & vicarius Orientis,dixit: Sunt quidam qui aſſerunt beatum Nilum cõtra imagines ſcripſiſſe. videamus igitur, cùm in manibus ſint libri, q̃d de ijs ſentiat, modò ſynodo placeat.

Sancta ſynodus dixit: Legatur.

Coſmas ſanctiſſim⁹ diaconus & cubicularius,accepto libro,legit: Eiuſdẽ beati patris noſtri Nili ad Olympiodorum procõſulem:

Nili epiſtola ad Olympio

dorũ proconſulem

ſulem: Scribis mihi num decorum putem, cùm in animo habeas ſani ædificationem in honorem ſanctorum martyrum, eiuſq́; qui per eorum teſtata certamina, labores & ſudores prædicatus eſt Chriſtus, vt imagines in ſacro loco omnigenarum animantium, per parietes vndiquè fieri cures, has quidem à dextra parte, illas verò à ſiniſtris: quo ſpectatores per terram caſſes, apud eosq́ue lepores & capreas circuncurſantes, venatoresq́ue fugientia animalia velociter cum canibus inſequentes videant: In mari verò emiſſa retia, omneq́ue genus piſcium captum, in terramq́; piſcatorum manibus eductũ: Præterea, ex gypſo omne id quod oculos paſcere poteſt, effectum, idq́; in domo Domini contemplentur. Nequaquàm. Sed in vulgari domo mille cruces figi, q̃ hiſtorias auium, iumentorum, & ſerpentum, germinumq́ue, mâlim. Ego verò ad ſcripta ſic reſpondeo, puerile planè eſſe & ſtultum, eiuſcemodi rebus fidelium oculos faſcinare velle. Debet enim eſſe firmæ & virili ſententiæ genuinum, in ſacro loco ab Oriente ſanctiſſimi templi, vnicam & ſolam effigiari crucem. Per ſolam enim ſalutiferam crucem, genus humanum liberatum eſt. Perq́ue hanc deſperabundis vndiquè ſpes annunciatur. Verùm noui & veteris Teſtamenti hiſtorijs hinc indè parietes templi repleri doctiſſimi pictoris opera velim, quô ſcilicet hi qui literas non nôrunt, neque ſacram ſcripturam legere queunt, cõtemplatione picturæ in memoriam reducant, quinam germanè vero illi Deo per fortia facta ſeruiêrunt, atque in certamen excitentur glorioſorum & laudatorum facinorum, per quę cum cęlo terram commutàrunt, venerantes ſcilicet per contemplationem ea quæ non viderunt. In communi verò domo, in qua multa fuerint habitacula, ſufficiat ſingulis venerãda crucis imago. Reliqua omnia, vt ſuperuacua, relinquẽda neceſſarium puto. Orationibus autem continuis, firma fide, eleemoſynis notabilibus, humilitate, ſpe ad Deum perpetua, diuinorum ſermonum meditationibus, erga fratres compatiẽtia, erga familiares humanitate, omnibus deniquè Domini noſtri Ieſu Chriſti, præceptis veluti muro cingere ſeſe, ſuamq́; coniugem, liberos, & omnem ſubſtantiam curare, ornare & tueri laudo, & ad hoc adhortor.

Templa nõ ornanda nugacibus & vanis picturis.

Quæ ſint ornamenta domûs.

Epiſtola Nili corrupta.

Theodorus epiſcopus Myrôn, dixit: Hęc epiſtola lecta, iamdudùm ab alijs corrupta & vitiata exiſtens, perdidit & errare nos fecit. arbitrabamur enim eam eſſe ſynceram & rectè conſultricem, vt nunc lecta eſt.

Sanctiſſimi epiſcopi dixerũt: Nos ſi tum audiuiſſemus, quòd pater iſte hinc & illinc depingi iubet ædem veteris & noui Teſtamenti narrationibus, nõ ſanè fruſtrati crediſſemus. Illi enim pro eo, quod pater inquit, hinc & illinc hiſtorias colloca, dealba, poſuerunt. id ſcilicet eſt, quod nos potenter in errorem induxit.

Petrus & Petrus DEI amantiſſimi presbyteri, vicarij Adriani papę veteris Romę, dixerunt: Tale etiàm qui nũc in Deo quieſcit, Ioannes olim fecit. nam cùm templum Romæ Saluatoris extrueret, in vtroq; pariete templi hiſtoriam veteris & noui Teſtamenti inſcripſit: hinc quidem Adam exeuntem paradiſum, illinc verò latronem paradiſum ingredientem, & reliqua.

Templum ſaluatoris pictum Romæ.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Si veri fuerint olìm ꝓpugnatores dogmatum Chriſti, quam ob cauſam beati Nili patris librum in confirmatione nõ exhibuerunt, nimirùm in cõfirmationem omnium dogmatum ſuorum? dicãt itaq, religioſiſſimi epiſcopi, Gregorius Neocæſareæ & Theodoſius * Amorrij, num adducti fuerint libri ad ſynodum, an minùs.

* Amorij
* Amurij

Gregorius & Theodoſius religioſiſſimi epiſcopi, dixerunt: Nequaquàm domine, ſed pro ipſis libris excerpta quædam nobis oſtenderunt, & ex ijs deceperunt nos.

Euthymius ſanctiſſimus epiſcopus Sardenſium, dixit: Vos autẽ cùm ſummi ſacerdotes eratis, quamobrem non quæſiuiſtis integram ſententiam à libris?

Gregorius Neocæſareæ dixit: Crede domine, neq; negligentia, neque detrectatio laboris in cauſa nobis fuit: ſed quemadmodùm ſcriptum eſt, obtenebratum erat cor noſtrũ imprudens, dicentesq́; noſipſos ſapientes, ſtulti facti ſumus. Rom. 1.c

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Myrôn, dixit: Scilicet & noſipſos illa ipſa excerpta, quæ vos adduxiſtis, ꝑdere poſſent. Nouit eñ Deus, quòd hæc ipſa ſancti Nili quæ nũc lecta eſt ſententia, excęcauit nos, maximè autem me: verùm nũc ſyncerè lecta, confirmauit & ſeruauit me.

Conſtantinus epiſcopus Cypri, dixit: Quandoquidem adeſt eiuſdem epiſtolæ alterum exemplar, legatur. Et accepto codice, Ioannes diaconus & notarius ſancti patriarchatûs codicem alterum, continentem præſcriptã epiſtolam eiuſdẽ Nili, legit:

Cõſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Cypri, dixit: En manifeſtum eſt, ſanctũ hunc & diuinum patrẽ Nilum ſanctas imagines recepiſſe. Verùm à falſa ſynodo illa accuſatus eſt, quòd contra imagines locutus ſit: vndè non ſolùm improbi illi Chriſtianorũ calumniatores ſunt, verùm etiàm ſanctorũ accuſatores & parricidæ, ſycophãticè diuinos patres mendacijs circunuenientes.

Euthymius ſanctiſſimus epiſcopus Sardenſium, dixit: Librum ſancti confeſſoris Maximi in manibus habeo, adducoq́;, quô legatur. Sumptum illum Ioannes notarius ſacri patriarchatûs legit. Ex dogmatibus

Maximi abbatis & cõfeſſoris liber.

quæ agitata, ſunt inter piè memoriæ Maximum & Theodoſium epiſcopum Cęſareę, quæ eſt in Bithynia, eiusq́; aſſeclas, quorũ principium: Quæ agitata ſunt de fide incul pata noſtrorum Chriſtianorum. Et paulò poſt: Maximus dixit: Domine, ſi ſic decretum eſt vt fiat, egrediantur qui ità ſenſerunt, & quæcunq; iuſſeris, ſequar. poſt hæc ſurgẽtes omnes, cum gaudio & lachrymis ſurrexerunt, pœnitentiamq́ue egerunt, ſactaq́; precatione vnuſquiſque ſancta euangelia veneraodamq́; crucem & imaginem Dei ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti, necnon Dominæ noſtræ Deiparæ ſalutârunt, ponentes manus ſuas ſuper ea in cõfirmationem eorũ quæ loqnuti erant. Et paulopòſt: Conuerſus autem ad epiſcopum abbas Maximus, cum lachrymis eum ſic affatus eſt: Magnus Dominus, diem iudicij omnes expectamus: nouiſti quæ ſancita ſunt per ſancta Euangelia, viuificamq́; crucem, necnon imaginem Dei Saluatoris noſtri, ipſiusq́ue ſanctam ſemper virginem matrem.

Coſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Cypri, dixit: Verbum hoc, ſalutârunt, hoc loco ſanctus pater ſumpſit pro, adorârunt: ſiquidem ſanctum Euangelium & viuificam crucẽ ipſe adorauit, deindè imagines venerandas Seruatoris & inculpatæ eius matris.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha, dixit: Annumeratæ ſunt ſacris vaſis venerabiles imagines.

Sancta ſynodus dixit: Clarum eſt.

Sanctiſſimi epiſcopi Siciliæ inſulæ dixerunt: Quemadmodùm ſacra cũ ſacris numerantur.

Petrus ſanctiſſimus epiſcopus Nicomediæ, dixit: Habemus & nos eundem ſancti Maximi librum, & ſi operæprecium putaueritis, iterùm prælibata legantur.

Coſmas diaconus & cubicularius, accepto libro, eandem beati Maximi ſententiã legit.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha, dixit: Animaduertamus fratres, quo pacto dixerunt hoc verbum ἠσπάσαντο, id eſt, ſalutârunt: quod & nos reuerẽda acceptione facere debemus. Nam λατρεία ad vnũ Deum refertur.

Ioannes venerabilis monachus, presbyter, vicarius Orientis, dixit: Niſi fuiſſent neceſſariæ imagines, eas propter ſtabilitionem factorũ non fuiſſent oſculati, vt etiàm meo iudicio cum ſanctis Euangelijs & veneranda cruce æquiualeant.

Petrus ſanctiſſimus epiſcopus Nicomediæ, dixit: Neq; etiàm vulgaris vir qui hoc fecit, ſed Maximus Dei philoſophus, & cum patribus certans, quin etiàm confeſſor & veritatis propugnator: ſufficiat igitur nobis, vt in ſalutando venerandas imagines, illum ſequamur.

Helias venerabilis protopresbyter ſanctæ Eccleſiæ Dominæ noſtræ Deiparæ in in Blachernis, legit ex charta, quæ definitiones ſanctæ & vniuerſalis ſextæ ſynodi cõtinet. Canon ſanctę & vniuerſalis ſextæ ſynodi: In qbus ſanctarũ imaginũ picturis, agnus digito pręcurſoris indicatus, expreſſus eſt, qui in formam acceptæ gratiæ, verũ nobis per legem agnum Chriſtum Deum noſtrum oſtendit. Veteres igitur typos & obumbrata veritatis ſymbola, præfigurationesq́ue Eccleſiæ traditas amplectentes, gratiã inprimìs curantes, & veritatem tanq̃ legis plenitudinẽ acceptamus. quo igitur perfectiùs & in colorum varietate omniũ oculis ſubijciatur character ille, quo ſecũdum hominẽ agnus Chriſtus Deus noſter, qui abſtulit peccata mundi, effigiatus eſt, poſthàc in imaginibus pro veteri agno erigi debere declaramus. Per hoc enim humilitatis altitudinem verbi Dei cõſiderantes, & ad memoriã in carne paſſionis illius & ſalutaris mortis diſpẽſationis, velutì manuducti, quę mundo illinc contigit liberatio, cognoſcimus. Poſtq̃ autem hæc legiſſet, ad ſanctam ſynodum conuerſus, dixit: Venerandi ſancti patres Eccleſiæ, perſecutionẽ me magìs nullus excitâſſet, niſì diuinus hamus me cepiſſet hac charta, cui ſancti patres ſextę ſynodi ſubſcripſerũt: neq; ſolum in rectè ſentientem fidem iſta me traxerũt, verùm etiàm ſanctiſſimus patriarcha, cui mercedem cæleſtem Deus retribuat, plurimùm docendo me iuuit.

Vniuerſalis ſextæ ſynodi teſtimoniũ.

Sabas venerabilis monachus dixit: Qua de cauſa hæc non ex libro, ſed ex charta lecta ſunt?

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Quoniam charta ipſum eſt autographum, in qua patres ſubſcripſerunt.

Petrus metropolites Nicomediæ, dixit: Quin etiã habeo & alterum codicem, ſextę ſacræ ſynodi canones continentem. quem in manibus ſumptum, Victor venerabilis diaconus & notarius legit, rèpetens eundẽ canonem.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Quæ eſt hæc ignorantia, qua pleriq; laborant circa hos canones? ſcandalum enim eſt, dubitare num ſint ſextæ ſynodi. Cognoſcant igitur tales ſextam ſynodum temporibus Cõſtantini fuiſſe congregatã, nimirum cõtra eos, qui tantummodò vnam actionem & volũtatem in Chriſto collocant. illi igitur hæreticos anathemate verberantes, orthodoxamq́; fidem confirmantes, ſub annum decimumquartum imperij Cõſtantini domũ redierunt. poſt annos igitur quatuor aut quinq; ijdem illi patres ſub Iuſtiniano Cõſtantini filio congregari, prædictos canones ediderunt, neq; hac de re quiſquã dubitet. Nam qui temporibus Conſtantini ſubſcripſerunt, ijdẽ illi ſub Iuſtiniano quoquè præſentem hanc chartam ſubſignârũt,

Sexta ſynodus.

qua

quæ res ſatìs clara eſt ex eorundem propriorum manuum immutabili ſimilitudine.

*vt poſt

Neceſſum autem erat,* poſt ſynodum vniuerſalem deſinitá, canones quoquè eccleſiaſticos ederent: igitur ad recordationem ſalutaris illius mortis in carne, politiæ ex venerandis imaginibus nos manuduci declarârunt: quòd ſi autem in diſpenſationé Chriſti veri dei hoc modo manuducimur, quales eos eſſe arbitrandú eſt, qui has ſubuertere conantur?

Sancta ſynodus dixit: Verè impios, Hebræos, & veritatis hoſtes.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Sed Deus noſter Dominus bonus eſt ad ſuſcipiendú omnes nos: non enim virgam peccatorum in ſurtem iuſtorum miſit.

Pſal. 124

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Rhodi, dixit: Eccè ex ſacris ſcripturis demonſtratum eſt, Eccleſiam noſtram tot annis fuiſſe oppugnatam, & veluti diſcerptam: ſed gratias Deo noſtro agimus, qui ter ſanctum noſtrú Dominum, in correctioné illius ſuſcitauit.

Petrus & Petrus dei amantiſſimi presbyteri, & locum ſeruantes Adriani papæ veteris Romæ, dixerunt: Librum habemus in manibus B. Leontij epiſcopi Neapoleos, quæ eſt in Cypro, rogamus auté vt legatur.

Stephanus autem diaconus & notarius acceptum codicem legit: LEONTII EPISCOPI Neapoleos Cypri, ex quinto libro apologiæ pro Chriſtianis & contra Iudæos, & de imaginibus ſanctorum: Agedùm igitur & deincèps de venerabiliter pictis imaginibus apologiam texamus, quò eorum ora, qui impietatem garriunt, obturentur. Hæc enim eſt ipſa legalis traditio. Audi verò Deum dicentem ad Moſen: Imagines duas Cherubim aureas ſculptas facies obumbrantes propiciatorium. Rursùs templum quod oſtendit Ezechieli Deus, facies habebat palmarum, leonum, & hominum, & cherubim, à fundamento ipſo, vſque ad laquearia tecti. Verè horrendum verbum Iſraeli præcipitur, ne vllum ſculptile faciant, neque imagines, neque ſimilitudinem quæcunque ſunt in cœlo, aut ſuper terram: rursùs verò iubetur Moſes facere ſculptilia, & Cherubim animantia: Ezechielique præcipitur, vt impleat omnia imaginibus & ſimilitudinibus ſculptilium, leonum, palmarum & hominum, atque ità templum illud oſtendit. Vndè & Salomon ex lege formam hanc accipiens, templùm ſculptilibus æreis, ſuſilibus imaginibus boum, leonum, palmarum, & hominum impleuit, neque tamen ob id repræhenſus eſt à Deo. Igitur ſi de imaginibus me arguis, *redargue ipſum Deum, qui hæc in memoriam eorum quæ apud nos ſunt, fieri iuſſit. IVDAEVS dixit: Sed euiuſcemodi ſimilitudines non adorabantur vt dij, tantummodò in recordationem fiebant. CHRISTIANVS dixit: Rectè dixiſti: Neque enim apud nos, vt dij, adorantur ſanctorum imagines, typi, characteres. nam ſi deos in ligno imaginis adorarent, futurú eſſet vt omnes & reliqua quoquè ligna adorarent: ſi verò vt Deum adorarent lignum, non ſanè vbiquè, extincto charactere, imaginem exurerent. Ego verò, quatenus duo ligna crucis colligata ſunt, typum quidem adoro propter Chriſtum, qui in eo crucifixus eſt: cùm verò fuerint diſſoluta à ſe, abijcio ea & exuro quoquè. Et quemadmodùm qui mandatum Imperatoris ſuſcepit, illius ſigillum oſculando, non ipſam ceram, aut characterem, aut plúbú veneratur, verùm Imperatori ipſi adorationem & cultum exhibuit: ità quoquè Chriſtianorum filij, typum crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, ſed ſigillum, & annulum, & characterem, Chriſtum ipſum adſpicié es, per hoc eum qui in illo crucifixus eſt, ſalutamus & adoramus. Et quemadmodùm genuini filij, peregrinante longo tempore patre, ingenti amore ex animo erga eum affecti, quicquid illius in domo viderint, ſiue baculum, ſiue ſedem, ſiue chlamydem, hæc inquam omnia cum lachrymis attrectantes, amplexantur, non illa honorantes, ſed patrem deſiderantes & venerantes: ſic & nos fideles omnes crucem CHRISTI tăquàm virgam adoramus: vt ſedem verò & cubile illius, ſacroſanctum ſepulcrum: præſepe autem & Bethleem, reliquaque illius habitacula, vt domú: ſic apoſtolos illius, beatosque martyres & reliquos ſanctos, veluti amicos illius colimus. Ità Sion tanquàm illius ciuitatem, Nazareth verò tanquàm illius patriam amplectimur. non aliter etiàm Iordanem, quàm diuinum illius lauacrum, reueremur. Magno enim & inexplicabili erga eum amore, quò aſcendit, vbi reſedit, vbi apparuit, aut quod tetigit, aut omninò obumbrauit, tăquàm DEI locum colimus & adoramus, non ipſam regionem aut lapides venerantes, ſed eum qui in illis conuerſatus eſt, apparuit, & in carne cognitus eſt, quique nos ab errore liberauit, CHRISTVM Dominum Deum noſtrum. Hinc etiàm propter CHRISTVM, Chriſtique paſſiones, paſsìm in eccleſijs, in domibus & foro, in picturis, in ſindonibus, in promptuarijs, veſtibus, omnibus deniquè in locis hanc figuram ponimus, quò continuò contemplantibus nobis hæc in mentem veniant, & non obliuiſcamur, quemadmodùm tu oblitus es Domini DEI tui. Sicut autem tu adoras librum legis, non naturam membranarum, aut atramenti adorans, ſed verba DEI quæ in illo continentur: ſic & ego imaginem CHRISTI adorans, non lignorum aut colorum naturam adoro, abſit, ſed inanimatum characterem Chriſti. Hunc enim cùm habeam, per ipſum Chriſtum

Marginal notes:

Pſal. 124

Leótij docta contra Iudæos diſceptatio.

Exo. 25.

Exo. 20, a 25. b

Ezec. 40, c d 41. c d

3. Reg. 6. & 7.

Quomodo adorãda ſint ac venerãda, loca ſancta; inſtructio vera & apta.

ſtum me tenere & adorare mihi videor.
Gena.37.d Quemadmodùm etiàm Iacob accipiens à
filijs ſuis veſtem ſanguine conſperſam Io-
ſeph,cũ lachrymis eam oſculatus eſt,ſuiſq;
oculis circumpoſuit,non ipſam veſtem di-
ligendo,aut honorando hoc fecit, ſed per
eam arbitratus eſt ſe Ioſeph oſculari, & in
manibus habere Sic & Chriſtiani omnes
imaginem Chriſti,aut Apoſtoli,aut marty-
ris tenentes, noſtraque carne oſculantes,
animo videmur nobis ipſum Chriſtum aut
martyrem amplecti. Agedùm tu qui arbi-
traris nullum manu factum,aut planè effi-
giatum,adorãdum eſſe:nunquid ſępè vxo-
ris,aut filiorum mortuorũ veſtem, aut or-
namentum in veſtiario videns, illud oſcu-
latus es,& lachrymis rigâſti, neque tamen
in hoc damnatus es? nó enim vt Deum ve-
ſtes adorâſti,ſed ipſum amorem erga eum,
qui his amiciebatur,tuũ per oſcula decla-
râſti. Quandoquidem ipſos noſtros libe-
ros & patres,qui creati ſunt, & peccatores
exiſtunt, ſubindè oſculamur: neque ob id
damnabiles ſumus, neque illos tanquàm
deos complectimur, ſed amorem noſtrum
erga eos naturalem per eiuſcemodi oſculú
declaramus. Ergò vt ſæpè dixi, in omni ſa-
lutatione & adoratione intẽtio ipſa requi-
ritur & exputatur. Tu verò cùm me crimi-
naris,quòd vt Deum lignum crucis adoro:
quid eſt,quamobrem non veris in crimen
Iacob,adorantem in ſummitate baculi Io-
Heb.11. ſeph? Sanè manifeſtum eſt,quòd lignũ non
adorauit,ſed per lignum Ioſeph, quemad-
modùm nos per crucem Chriſtum. Quin-
etiam (impios illos viros qui ſepulcrũ ven-
Gen. 23.c debant,Abraham adorauit, & genu illis in
terram flexit,veruntamen illos nó vt deos
Gen. 47.c adorauit. Rursùs Iacob Pharaonem impiũ
& idololatram exiſtentem benedixit, ſed
for. tamẽ tãtùm illum nó vt Deum benedixit. Rur-
sùs procidens corã Eſau adorauit, ſed non
Gene.33.a vt Deum benedixit. Quòd ſi autem plures
ſalutationes & adorationes ex ſcriptura ti-
bi demonſtrari poſtules,quæ non ſunt re-
præhẽſæ, facilè efficiam. Atquì & tu quoq;
coniugem tuam fortaſsis impiam, affectio-
nibus turbulentam, quotidiè ſalutans,non
repręhenderis,etſi nequaquàm tibi diuino
ore vxoris ſalutatio præcepta ſit: me verò
cùm videris Chriſti,aut eius inculpatæ ma-
tris,aut alterius iuſti imaginem ſalutãtem,
confeſtim indignaris,blaſphemias fundis,
reſilis,& idololatras nos vocas. mirũ te ex-
tra verecundiam,neque horrere, neq; tre-
mere,neq; erubeſcere,cùm videas me per
omnem terrarum orbem idolorum phana
deſtruentem,martyrum verò templa ędifi-
cantem. Iam ſi conſtat me idola adorare,
quid cauſæ eſt, quamobrem martyres qui
idola deſtruxerunt, veneror vt deos & glo-
rifico? quo pacto ipſos martyres, qui ſtatu-
as ligneas cóſregerunt,honore proſequor?

Si ligna,vt deos glorifico,quomodò vene-
ror & adoro martyres & apoſtolos, qui la-
pideas effigies perdiderũt? Quomodò ho-
nore afficio,laudo,templa erigo, feſta ce-
lebro tribus illis pueris, qui in Babylone Dan. 3.
imaginem aureã non adorârunt? Verè ma-
gna eſt Iudęorum cæcitas,magna impietas,
in veritatem iniurij ſunt: ingratæ Iudæorũ
linguæ,in Deum cóuicia dicunt. A ſancto-
rum martyrum reliquijs & imaginibus ſæ-
pè dæmones fugantur, hæc tamen ſceleſti
illi contumelijs afficiunt,peruertunt, illu- Ex imaginibus & reliquijs martyrũ ſanguis fluxit.
dunt & ſubſannant. Dic mihi, quot inum-
brationes,quot ſcaturigines,ſæpè etiàm &
ſanguinis fluores ex imaginib9 & reliquijs
martyrum extiterunt? ij tamẽ corde incen-
ſati,videntes non credunt, verùm fabulas
iſta & nugas eſſe arbitrantur. Quinetiam
quotidiè per orbem terrarum omnem, ho-
mines planè impios, exleges, idololatras,
homicidas,ſcortatores & latrones confe-
ſtim per Chriſtum & crucem illius cópun-
ctos,in agnitióem meliorem venire, mun-
doque renunciantes,omnem virtutem co-
lere videtis. Velim autem mihi dicas,qua
ratione tibi idololatræ ſumus, qui oſſa, ci-
neres, pannos,ſanguinem,ſepulcra deniq;
martyrum adorantes,illis tamen non ſacri-
ficamus. IVDAEVS DIXIT: Qua ratione per
vniuerſam ſcripturã præcepit Deus nullam
creaturam adorandam? CHRISTIANVS dixit:
Dic mihi,terra & montes,nónne ſunt Dei
creaturæ? IVDAEVS dixit: Rectè. CHRISTIA-
NVS dixit: Quomodò igitur ait ſcriptura:
Exaltate Dominum Deum noſtrũ,& ado-
rate ſcabellum pedum eius, quoniam ſan- Pſal. 98.
ctum eſt,& adorate in monte ſanctum ſu-
um? Et rursùs Deus ait: Cælum mihi ſedes, Eſa. 66.
terra autem ſcabellum pedum meorum.
IVDAEVS: Sed tamẽ non vt deos, verùm per
illa eum qui hæc fecit, adoras. CHRISTIA-
NVS: Fidelis ſermo,quemobrem ſcias & tu,
quòd & ego per cęlum,terram,mare,ligna,
lapides,reliquias,templa,crucem, angelos,
homines, per omnem deniquè creaturam
viſibilem, & nó viſibilem,omnium autho-
ri Domino & factori ſoli, adorationem &
cultum exhibeam. Non enim per ſe creatu-
ra authorem adorat, ſed per me Cęli enar- Pſal. 18.
rãt gloriam Dei,per me Deum adorat Lu-
na,per me Deum glorificant aſtra, per me
aquæ,pluuię,rores, omnis deniquè creatu-
ra Deum adorat & glorificat. Sicuti rege
aliquo bonam coronam pulchrã, & ſpeci-
oſam ſuis manibus contexentem, omnes
qui benè erga regem affecti ſunt,eam am-
plectuntur,& coronam venerantur, nó ſa-
nè aurum,aut margaritam venerantes, ſed
verticem regis, & doctas illas manus quæ
coronam fecerunt: ità ô homo, Chriſtia-
norum populus quaſcunq; crucis & imagi-
num eius figuras amplectuntur, non ipſis
lignis,aut lapidibus,vel auro, aut corrupti-
bili

bili imagini, aut capſulæ, aut reliquijs cultũ præſtant, verùm per hæc Deo omnium factori gloriam, venerationem & cultum exhibent. Siquidem qui in ſanctos impenditur honor, in ipſum recurrit. Imago enim Dei eſt, qui ſecundùm Dei imaginem, homo factus eſt, maximè autem qui ſpiritum ſanctum in habitaculum ſuum recipit. Iuſtè itaque imaginem Dei ſeruorum venerans & adorans, donum ſancti ſpiritûs glorificat. Inhabitabo enim in eis, inquit, & circumâbulabo. (Leuit. 26. 2.Cor.6.d) Pudore ſuffundantur Iudæi, qui proprios reges & alienos adorãtes, nos Chriſtianos tanquàm idololatras deridẽt. Nos autem Chriſtiani, omnibus in ciuitatibus & regionibus in dies & in horas ſingulas cõtra idola ſtamus armati, cõtra idola pſallimus, contra idola & preces fundimus: & qua tandèm fronte Iudæi nos vocant idololatras? vbi nũc ſunt, quæ olìm ab ab ipſis oblatæ ſunt idolis, boum, ouium, & filiorum quoquè victime? Vbi ſacrificiorum ſumi? vbi aræ & profuſiones ſanguinum? Nos verò Chriſtiani propemodum, quid ſit ara, quid ſit victima, ignoramus.

Nam Græci adulteris quibuſdam hominibus, homicidis, impuris & ſceleſtis templa dicàrunt: eorumq; idola cum illiſipſis deos fecerunt, nequaquàm ſanè vel prophetarum, vel ſanctorum martyrum nomine, templum aut aram appellantes. Quemadmodùm enim in Babylone Iſraelitæ organa & citharam & alia quędam, quemadmodùm ipſi Babylonij, habebant, & illi quidẽ ad laudem Dei, hi verò in miniſterium dęmonum: ſic & de imaginibus gentilium & Chriſtianorum cenſendum eſt: ſiquidem gentes ad cultum diaboli, nos verò ad gloriam & recordationem Dei illa ſeruamus. Alioquin & multa Deus per crucem audi- (Gene.3.) tu mira fecit: ſiquidem lignum vitæ, & lignum ſcientiæ appellauit: aliam autẽ plantam vocando Sabech, conceſſionis lignũ ponit, deindè virga Pharaonẽ obtexit, mare diuiſit, aquam dulcem fecit, ſerpentem exaltauit, petram rupit, & aquam eduxit: lignum etiàm germinãs in tabernaculo, Aaronis ſacerdotium cõfirmauit. Sic & Salomon inquit: (Sap.14.a) Benedicite lignum per quod fit iuſtitia. Sic & Heliſæus lignum in Iordanem (4. Re. 6. a) proijciens, ferrum in typum Adam, velut ex inferis reduxit: ſic mandat ſuo puero (4.Reg.4.c) per virgam reſuſcitare filium Sunamitidos mulieris. Is igitur qui tanta miracula per ligna fecit Deus, dic rogo, nunquìd per ſanctæ crucis precioſum lignum miranda efficere poteſt? Quòd ſi autem eſt impium oſſa venerari, quamobrem oſſa Ioſeph cum omni honore ex Aegypto vecta ſunt? Quomodò (Geneſ.50. 4.Re.13.d) homo mortuus, oſſa Heliſæi attingens, reſurrexit? Iam ſi per oſſa mirifica Deus facit, clarum eſt quòd & per imagines, lapides, pluraque alia idem poſſit. Adde

quòd & Abraham noluerit Saræ vxoris (Geneſ. 23) corpus alieno ſepulcro mandare, ſed magìs proprio, honoris gratia. Adde Iacob, qui per lapidem DEVM veneratus, con- (Gen.28.d) ſtituens, eum vnxit in typum ſummi angularis lapidis. Rurſùs & in Labàn, lapidem (Gene.31.f) *Bunon appellauit. Teſtatur etiàm Ieſus filius Naue, duodecim lapides conſtitu- (Ioſ.4.a) ens in memoriam Dei. Erant autem, ô Iudæe, duo etiàm Cherubim obumbrantia (Heb.9.b) propiciatorium ſculpta. Iam ingrediatur aliquis templum tuum Græcus idololatra, ijſque viſis carpat te, tanquàm & tu quoquè idola adores: fare, quid habes quo de duobus Cherubim fuſilibus, bobus, palmis, & leonib⁹, quæ in templo ſculpta ſunt, te defendas? Verè nihil habes quod aduersùs illum dicas, niſi hoc vnum, quòd ea non tanquàm deos habeas, ſed in memoriam DEI, eiuſque gloriam Cherubin hæc in templo viſantur. Quòd ſi iſta ſic ſe habent, qua ratione nos de imaginibus reprehendis? At dices mihi: Moſi à DEO iuſſum eſt, vt eiuſmodi ſculptilia in templo collocanda curaret: ego ſanè hoc ipſum etiàm dico. ſed Salomon illinc digreſſus, plura in templo apparauit, quæ tamen Deus non mandauerat, quæ neque tabernaculi teſtimonium habuit, neque templum quod vidit Ezechiel, non tamen in hoc à DEO in crimen vocatus eſt Salomon. (Ezec. 40. 41.) Nam in gloriam DEI, quemadmodùm etiàm & nos, eiuſcemodi effigies excogitârunt. Habuiſti quoquè & tu Iudæe & alia quædam in memoriam & laudem Dei, nimirùm virgam Moſis, tabulas à DEO fabricatas, rubum incombuſtum, humidam ex ſiccitate petram, vrceum continentem manna, arcam, propiciatorium, velum, & à DEO declaratum Ephod, deniquè à deo præparatum tentorium. Vtinàm & tu hæc adoranda, ſuper omnia DEVM inuocando, primùm vocâſſes, recordatuſque fuiſſes per hæc puſilla imaginum & figurarum veri DEI, & non vitulum ſupra tabulas diuinitùs datas habuiſſes. Vtinàm ſanctum aureum thuribulum ſeruâſſes, & non vitulas Samariæ coluiſſes. vtinàm florẽtem virgam, & nõ Aſtarthem vrbis deſolatricem: vtinàm à DEO ſtillantem petram pro Baal amplexus fuiſſes. Verùm propter hæc omnia non adoras, ô quondàm Iſraelita, quia Deum ex toto corde non amas. Nam qui amicum ſuum aut regem, maximè autem benefactorem ſuum amat, etiàm filium illius, modò viderit aut baculum, aut ſedem, aut coronam, aut domum, aut ſeruum amplectitur, & per hæc ipſum benefactorem honore proſequi ſibi videtur, maximè verò Deum. Cùm igitur Chriſtianos crucem adorare conſpexeris, ſcito quia crucifixo CHRISTO honos impenditur, tantum abeſt vt lignum colant.

Nam

Nam ſi ligni naturam adorarent, profectò omnes ſyluas & arbores adorando venerarentur. Quemadmodùm tu Iſrael aliquandò hæc adorâſti, ligno & arbori dicens, Tu mihi eſto Deus, tu me produxiſti. Rursùs nos crucem ità non affamur, neque etiàm ſanctorum imagines, Dij noſtri eſtis. Non enim dij noſtri ſunt, ſed tantummodò ſimilitudines & imagines Chriſti & ſanctorum illius, ad commemorationem, honorem, & decorem eccleſiarum venerandę. Nam qui Martyrem colit, Deum ipſum colit: qui Matrem illius adorat, ipſi honorem aſſignat: qui apoſtolum honorê proſequitur, ipſum qui apoſtolum miſit, honorat. Vtinàm & tu quoquè Moſaicas & Propheticas imagines feciſſes, illasque quotidiè adorares. ſic enim eorum Domino & Deo veram latriam exhiberes, non autem aureas ſtatuas Nabuchodonoſoris. Qua verò fronte contra me imaginum & crucis cauſa inſurgis, cùm nôris Abrahamum idololatras adoraſſe, Moſen verò Iethro idololatræ idem feciſſe, Iacob autem Pharaonẽ, Daniel Nabuchodonoſorem? Hi prophetę & iuſti cùm ſint, ob beneficia quædam illis præſtita, in terra exiſtẽtes illos idololatras adorârunt, me ſcilicet crucem, ſanctorũq; effigies, à quibus infinita beneficia, DEO procurante, nobis obtigerunt, adorantem deſpicies? Quandoquidem qui regem metuit, filium illius iniuria non afficit. Qui Deum autem timet, hic omninò etiàm filium Dei, crucisque illius typum & ſanctorũ illius effigies colit & adorat. Ipſi enim gloria cum patre & ſancto ſpiritu, & nunc & in ſecula ſeculorum, Amen.

Hier. 2. f

Geneſ. 23.
Exod. 18. a
Gene. 47.
Dan. 2.

Conſtantinus ſanctiſſimus Epiſcopus Conſtantiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: Pater hic, qui lectus eſt, in vna ex ciuitatibus Cypri decenter & ſanctè cõuerſatus eſt, multaque encomia & panegyricas illius orationes etiàm habemus, inter quas & extat oratio in transfigurationem Domini. Scripſit & ſancti Ioannis, Miſericordis appellati, epiſcopi Alexandrini vitam: præterea beati Simeonis, turbationesq; propter Chriſtum circa ea tempora in eccleſia factas. Scripſit & alia quędam, in quibus omnibus orthodoxus cognoſcitur. floruit circa tẽpora Mauricij Imperatoris.

Leontius quis fuerit, & quæ ſcripſerit.

Ioãnes Dei colentiſſimus presbyter, vicarius apoſtolicæ ſedis Orientis, dixit: Clarum eſt, quæ in laudẽ prædicti patris dicta ſunt, ſic ſe habere. Quinetiã legati ſanctiſſimi papæ librum iſtum ſynodo exhibuerunt, maximè verò ob eam cauſam, quòd copioſè ſanctarũ imaginum receptionem & adorationem prædicârit.

Idem ille vicarius librum ſanctæ ſynodo oſtendens, dixit: Libellum iſtum reuerendiſſimi patres in hac regia ciuitate apud Cyrium Procopium Silentiarium reperi, eamque ob rem gauiſus ſum, quandoquidem exemplar aliud planè idem & immutatum in Oriente habemus. Docet autem in illo beatus Anaſtaſius de differentia adorationis, & ſi ſacræ ſynodo viſum fuerit, legatur.

Anaſtaſius epiſc. Theopoleos.

Sancta ſynodus dixit: Legatur: Aſſumptumq; librum Stephanus venerabilis monachus legit:

Sancti Anaſtaſij epiſcopi Theopoleos epiſtola, per quam reſpõdet cuidam ad dubitationem quandam, à qua expediri cupiebat. eius autem principium tale, Si doctrina exiſtimaretur ex varijs opinionibus. Et paulopòſt: Nemo autem offendatur in adorationis vocabulo. Siquidem & homines & ſanctos angelos adoramus, non autẽ quòd λατρείαν, hoc eſt, cultum diuinum exhibeamus. Inquit enim Moſes: Deum tuũ adorabis, & illi ſoli λατρείαν præſtabis: quo loco diligenter obſeruabis, qua ratione poſteriori dicto, nimirũ latriæ, adiecerit, ſoli: adorabis verò, hoc ipſum non eſt appoſitum. Quamobrẽ adorare licet. Quid enim aliud eſt, quàm honoris alicui exhibiti, veluti emphaſis adoratio? Latria verò nequaquàm: neque etiàm licebit προσκυνῆσθαι, quod eſt propriè Deum adorare. Hæc quiſpiam ad primum dicere poſſet. Secũdùm verò multorum opinionibus ſubuertetur, qui experientiam lectionis ſacræ non ſatis perceperint.

Adoratio & latria qd diſtẽt

Deut. 6.

Adorare quid

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Videamus quid de adoratione dicat pater iſte.

Deute. 6. e
10. d

Sancta ſynodus dixit: Differentiam adorationis exhibuit. dixit enim, Deum tuum adorabis, & illi ſoli latriam præſtabis: ad latriæ præſtationem adiecit, ſoli: adorationi verò haud quaquàm ipſum id appoſuit, falſa autem ſynodus, hunc ipſum locum in maximum ſtabilimentum ſuũ adſumpſit.

Matt. 4. a

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Videndum tamen diligentiùs, quomodò ter ſapiens pater ipſum hoc interpretatur quod in medio ſcripſit. id enim eſt, quod nos omnes & eos qui contentioſè aduerſantur, in imaginum receptionem & adorationem addunt. Honorationis, ait, emphaſis, adoratio eſt. Omnes igitur qui ſacras imagines ſe venerari confitentur, adorationem autem recuſant, à ſancto patre tanquàm hypocritę redarguuntur. Nam cùm verè adorationem, quod eſt honoris ſymbolum, recuſant, cõtrarium facere cognoſcũtur, nimirùm ſanctis conuicia dicere.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Phoceæ, dixit: Tempeſtiuũ eſt cum propheta dicere: Conuertiſti planctum meum in gaudium mihi, rupiſti ſaccum meum, & induiſti me lætitia. Scripturæ enim animos noſtros ab

Pſal. 29.

omni impietate conuerterunt, & diuina ſcientia & eruditione nos impleuerunt.

Conſtãtinus ſanctiſſimus epiſcopus Cõſtantiæ, quæ eſt Cypri, librum B. Anaſtaſij epiſcopi Theopoleos, Stephano diacono & notario legendum tradidit.

Anaſtaſij epiſ. Theopoleos ſermo.

BEATI PATRIS NOSTI Athanaſij ad Simeonem epiſcopum Boſtrorum ſermo de ſabbato, cuius initium: Si patres oportet ſecundùm oracula, vt tu ais, interrogare. Et paulopòſt: Quẽadmodùm enim abſente rege, pro eo illius imago adoratur: præſente verò eo, veluti ſuperuacuum hoc mittitur, cùm ſatiùs ſit ipſum, quàm imaginem, coli: neque tamen ob id ipſe qui non adeſt, per id quod pro illo adoratur, ignominia affici creditur. Et poſt pauca: quemadmodùm eùm quiſpiam temulentus in imaginem Imperatoris impetum faciẽs iuſtè corrigitur, velutì ipſum regem ignominia affeciſſet, cùm tamen ipſa imago nihil ſit præterquàm lignũ, aut colores cum cera mixti: eodem modo qui in alicuius typum aut effigiem ignominioſus eſt, in illũ, cuius eſt typus, iniuriam factam arbitramur.

Ioannes venerabilis monachus, presbyter & vicarius ſummorum ſacerdotũ Orientis, dixit: Indicat dictus pater, quomodò abſentis Imperatoris imago honore, non ignominia, affici debeat: eodẽ modo, cùm nobis verè omnium Dominus Ieſus Chriſtus ſenſibiliter nõ adſit, (carnalibus enim noſtris oculis diuina illius eſſentia videri non poteſt, quanquàm vt Deus vbiquè ſit) tantùm illius imago honoranda eſt, quemadmodùm de Imperatore ſtatuit pater prędictus.

Gregorius venerabilis monachus, præſes mãſionis Hermicdòn, librum beati Sophronij attulit, quem acceptum Stephanus religioſiſſimus monachus legit:

Sophronij epiſ. Hieroſolymorũ ſermo de S. Cyro & Ioãne.

BEATI PATRIS NOSTRI Sophronij archiepiſcopi Hieroſolymorũ encomium in ſanctum Cyrum & Ioannem: Venerentur alij aliter ſanctos hos, diuerſimodè eorum dona magnificantes, beneſactaque multifariàm prædicãtes, hi quidem excelſorum templorum erectionibus, illi verò variorum vnionum ornatibus, alij gemmarum & auri contextibus, alij pręclaro pictorum artificio, alij aureis argẽteiſq; donarijs, alij ſericis bombycinisque texturis, & (vt vno dicam verbo) omnes in martyrum honorem pro cuiuſlibet opibus & voluntate inuicẽ vincere contendant, quò affectionem erga ſanctos hos clarè oſtendant, referantque pro corruptibilibus immarceſcẽtia, pro temporarijs ea quæ finem non habẽt, præmia. talibus enim donis admirandi iſti ſuos amatores rurſùm afficere ſolẽt. EX EODEM commentario de ijſdem ſanctis miraculum tricenteſimum ſextum, cuius initium, Alexandriam Aegypti & Libyæ metropolim. ET PAVLÒ PÒST: Igitur cùm veniſſemus in templum quoddam abſoluti operis, forma quidem tremendum & ſupra modum ſplendidum, altitudine verò in cælum vſque aſſcẽdens, ingreſſi ſingula perluſtrantes, eccè imaginem maximam & mirificam vidimus, repræſentantem in medio quidem picturam Domini noſtri Ieſu Chriſti. Chriſti autem matrem & Dominam noſtram Deiparam ſemper virginẽ Mariam à ſiniſtris, à dextris verò Baptiſtam ſaluatoris noſtri præcurſorem, qui in vtero ſaltu illum indicauerat, Luc. 1. prætereà apoſtolorum & prophetarũ choros aliquot & martyrũ cœtus, qui ante imaginem collocati, genibus flexis & capitibus in ſolum ioclinatis, ante Dominum procidebant. ET PAVLÒ PÒST: Et tertiò ad imaginem venientes, prædictis verbis modiſque vſi ſunt, horamque longam obſecrârunt, & declinati, hoc ſolùm, quod iubes oomine, clamabant. Chriſtus verò cõmiſeratus annuit, & ante imaginem inquit, illi date. de terra itaq; ſurgentes martyres, primò quidam gratias agebãt Deo noſtro, qui eorũ preces exaudiuiſſet, deindè gaudentes & exultantes, eccè (aiũt ad me) gratiam Deus tibi dedit: ingredere itaq; Alexãdriam, & in magno templo ieiunus dormi, parumque olei ex lampade, quæ ſupra Saluatoris imaginem accenſa dependet, in ampulla ſumpto, rurſùs ieiunus ea quæ hîc ſunt, anſeres, & hoc pedes vngens, donum ſanitatis cõſequẽris. ET PAVLÒ PÒST: Ipſe verò ſurgens poſt ſomnum, lampadis oleum ſumpſit, & ad ſanctorum phanu veniẽs, manus & pedes inunxit, & confeſtìm à morbo liberatus, valetudinem bonam recuperauit.

locus obſcurus

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Omnia vera dicit, quæ de decore ſanctarum domorum, picturarum, reliquarum artium, item donariorum celebritate locutus eſt.

Thomas religioſiſſimus monachus, presbyter & vicarius ſummorum ſacerdotum Orientis, dixit: Hæc ipſa imago, patres reuerendi, Alexandriæ in templo dicto Tetrapylo, etiàm hodiè exiſtit, omneſq; morbos curat.

Sancta ſynodus dixit: Gloria Deo, qui etiàm per imagines ſanctorũ miracula perficit.

Euſtathius venerabilis monachus, presbyter, & præſes manſionis Maximi, dixit: Et ego, patres ſancti, eiuſdem patris librum adſero, cõtinentem multorum ſanctorum virorum vitas, & ſi placet, adducatur.

Sophronij epiſ. Hieroſolymorũ liber de vitis multorum ſanctorum.

Sancta ſynodus dixit: Legatur.

Stephanus itaque monachus acceptum librum legit: EIVSDEM PATRIS noſtri Sophronij è limonario: Dixit abbas Theodorus Aeliotes, quòd erat quidam inclu-

incluſus in móte oliuarum,pugil egregins, oppugnabat autem eum dęmon ſcortationis. Quodam itaque die cùm vehementer inſultaret illi dęmon,ſenex lamentari cœpit,dixitq́ue dęmoni, Quouſquè nó relinques me? Abſiſte poſthàc à me, iam enim mecum conſenuiſti. Dęmon oculari adſpectu videndum illi ſe tradens,dixit: Iura mihi quòd ea quę tibi dicam,nemini ſignificabis,& non ampliùs tecum pugnabo. & iurauit illi ſenex per eum qui in altiſſimis habitat, ſe nemini dicturum. Tum illi dęmon dixit:Imaginem iſtam, ſi nolis me tecũ luctari,caue ampliùs adnres. habuit autem imago figuram Dominę noſtrę Deiparę virginis Marię, geſtantem Ieſum Chriſtum. Dicit illi incluſus:Apagè,res erit mihi curę. In ſequenti autem die rem Abbę Theodoro Aeliotę, qui tunc habitabat in vico Pharan, rem ſignificauit, omniaq́; patri retulit.ſenex autem pater incluſo dixit: Verè pater deluſus es qnòd dęmoni iurâſti.tantùm hoc vnum benefeciſti,quòd cófeſſus es.profuerit auté tibi, nè ſinas in hac ciuitate ampliùs lupanar, neque egrediaris quin adores Chriſtum Ieſum Dominũ noſtrum cum matre ſua in imagine. Confirmatoq́ue eo ac animato pluribus verbis,ad proprium locum conceſſit: dęmon autem illi iterùm apparuit, dixitq́ue: Quid agis maledice?nunquìd iurâſti mihi, nemini te dicturum?quo pacto autem hęc effutijſti? dico tibi maledice, In die iudicij tanqnàm periurus condemnaberis.Incluſus reſpondit:Quod iuraui,iuratus ſum:quodq́; peieraui,noui:verùm Dominum meum & creatorem non abiuraui, te verò non audio.

Conſtantinus ſanctiſſimus Epiſcopus Conſtantię, quę eſt Cypri,dixit: Quemadmodùm monilia aurea,ità diuini noſtri patres in ſanctorum adorationem conſentiunt.

Ioannes religioſiſſimus monachns, presbyter,& vicarius ſummorum ſacerdotum Orientis,dixit:Sed & aliud indicant etiàm verba patris noſtri Sophronij, quòd ſcilicet prę́ſtat iurantẽ peierare,quàm planè iuramentum in deſtructionem venerandarũ imaginum ſeruare. Hoc autem dico,quià hodiè quidam iuramento idem ſtatuerút.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Quandoquidem nouerat bonitatem DEI, qni pœnitentes facilè recipit, huius gratia ſtatuit impium iuramentum tranſgrediendum:& nunc qui in hęreſim hanc coniurârunt,ſi aliud peccatum non fecerint,facilis erit excuſatio,habebunt quod dicẽt: quòd ſi verò alijs peccatis grauentur,vtinàm deũ plácent,petantq́ue remiſſionem illegitimi iuramenti.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Snbritón,dixit:Coryphæus apoſtolorum Petrus negauit quidẽ,ſed pœnitẽs recept9 eſt.

Matt.26.

Tharaſius ſanctiſſimns patriarcha dixit: Herodes benè iurauit,ſed perijt.Petrus autem negans Dominum cum iureiurando, deindè regreſſus,poſtquàm fleuiſſet,ſeruatus eſt.Omnem enim iniquitatem bonus Dominus remittit, ſi quiſpiam ex toto corde pœnituerit.

Marc.6.
Marc.14.

Sancta Synodus dixit: Rectè domine. nam ſic & nos ſancta ſcriptura docet.

Thraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Princeps primus Theologiæ diuus Ioãnes, dixit: Filioli, ſi dixerimus quòd peccatnm non habemus, mendaces ſumus: igitur ſi Deum inuocauerimus pro peccatis noſtris, propicius nobis erit, & conniuebit ad peccata noſtra.

1.Ioan.2.a

Nicephorus ſanctiſſimus epiſcopus Dyrrhachij,dixit:Multis precibus opùs habemus,ô pater:multa eñ mala fecimus: quin etiàm continua pœnitentia & confeſſione indigemus.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Phoceæ, dixit:Scriptnm eſt,quod falſum iuſiurãdnm non amabitis: huius gratia,falſum noſtrum iuramentum,veluti nullum habens robur, remittetur.

Ioannes religioſiſſimus monachus, presbyter & vicarius Orientis, dixit: Si iuſſeritis,fiat excuſſio de iurando.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: De eo iam dictum eſt.Verùm quia plura reſtant excutienda, ad propoſitum redeamus.

Theodoſius diaconus,monachus,notarius,& oratorij cuſtos,legit: EX LIBRO miraculorum ſanctorum Coſmæ & Damiani: Vir quiſpiã admodùm manſuetus, fiſtula in iunctura coxæ laborabat: cumq́ue multorum curationes fruſtrà tẽtâſſet, medicorumq́ue nouaculis annis quindecim eſſet ſciſſus, exhauſtus, & ſuperatus malo, vidẽs vlcus indiès augeri,iamq́ue pro vno foramine quatuor oſcula aperta, perq́ue vnum eorum potum etiàm & cibum quandoquè reddi, medicosq́ue dicentes malum præualere,neque hominum manu ſuperari poſſe:deſperabundus,ſtatuit deincèps abſtinere.Multis autem conſulentibus, vt diuorum Coſmæ & Damiani famulorũ Dei templum ſacratum adiret,ſtatuit ſecũ conſilijs amicorum (res enim multi cóſilij, neceſſitas) acquieſcendum. Videt igitur per ſomnium viros Dei ſibi adſtantes, dicẽtes: Adeſdum ad nos,& ſanaberis. Hac itaque adhortatione confiſus, inſigne templum diuorum accedit, quotidiè ad eos ſupplicans,quô poſſet à morbo liberari.Cùm autẽ iam multos dies fruſtrà preces fudiſſet, neque quicquam quod ſolatio eſſe poſſet, perciperet:egreſſus ædem ſacram, videt in porticũs limine à dextro latere imaginem Seruatoris noſtri poſitam: appicta autem erat & ſancta Deipara Domina noſtra,bea-

Liber miraculorũ S. Coſmæ & Damiani.

tiq́ue

tiquè viri Coſmas & Damianus,& quidam ex magnatibus, qui tabulam ſuſpenderat, Leontius nomine. Obſecrationibus igitur rurſùm factis, amareq; illachrymans multis horis, rogat ſanctos, vt voti fiat compos. Digreſſus autem ad cubiculū domûs ſuæ, vidit noctū ſanctos viros Dei ad ſe venientes, in medio autem virginem matrem, dicentem ad illos : En hic eſt, ſuppetias illi quàm primùm ferte.

Ex eodem lib. aliud miraculū. Idem iterùm ex miraculis Coſmæ & Damiani legitur de vxore Conſtantini Laodicenſis: Contigit virum quendam, in militari ſcientia approbatum, nomine Conſtantinum, ſingulariter erga ſanctos DEI Coſmam & Damianum affectum, perpetuoque eorum interceſſionem implorantem, extra regiam hāc ciuitatem exercitûs ſibi commiſſi cauſa proficiſci, qui & imaginem ſanctorum ſecum etiàm peregrè ferre ſolebat. Cùm autem veniſſet in Laodicenſium ciuitatem quandam, quæ Trimiſtaria dicitur, hæreretque ibì paulo longiùs ob mandata quæ procuranda ſuſceperat, vxorem ibidèm duxit. Quæ cùm paulopòſt ex maxilla ſiniſtra dolere cœpiſſet, iamque in abſceſſum malum vergeret, viro ſæpè queſta de doloribus, tandèm eum adijt, faſſaq; eſt, ſe eos dolores ampliùs ferre non poſſe. Is verò illi reſpondens, conſolanſque, quatenùs fieri poſſet, ait: Quid vis faciam vxor? neſcis nos peregrè eſſe, neque domi noſtræ? ſi quidē in noſtra ciuitate viueremus, poſſem ego cerea ſanctorū meorum Coſmæ & Damiani imagine omnes dolores tuos ſedare & auferre. Hæc autem fidelis exiſtens, mirataq; ſubitæ ſanitatis per ſanctos Dei promiſſionem, rogauit, vt in ſancta beatorum æde, poſtquàm reuerſi fuiſſent, preces fundere ſibi liceret. Compuncta enim animum ex auditione tātummodò de viris ſanctis, quieuit. Poſtera autem nocte ſe ſomno vbi cōpoſuiſſet, videt tremendos hos & magnos medicos & famulos Chriſti, Coſmam & Damianum, ea qua pinguntur figura, lecto ſuo adſiſtentes, & dicentes illi: Quid habes? quid torqueris? quid virū tribulas? en adſumus vobis, nihil eſt quod ſitis ſoliciti. Hæc cùm dixiſſent, abiērunt. Hæc verò cùm de ſomno ſurrexiſſet, maritum ſtudioſè de viſo interrogauit, de forma ſanctorum Coſmæ & Damiani, de hiſtoria, & ratione qua conſolationē ferunt ægris: ad quæ cùm vir reſpondiſſet, ipſa quoquè cætera quæ per viſum cognouiſſet, expoſuit. Poſteà autem maritus cogitans & recordatus, quòd in manicis ſub axilla figuram ſanctorum ferret, manicam excuſſit, vxorique imaginem oſtendit. Hęc autem cùm vidiſſet, adorauit, & cognouit verè om̄ia quæ cum ſanctis & ſecum eſſent acta.

Ioannes venerabilis monachus, locū tenens ſummorum ſacerdotum Orientis, dixit: Satis apertè declaratum eſt nobis, per imagines quoq; ſuas ſanctos miracula deſignaſſe. Siquidem per imaginem mulierculæ apparentem, hanc curârunt.

Manzon ſanctiſſimus epiſcopus Pracanôn, dixit: Poſtquàm ego è regia vrbe profectus, in ciuitatem meā perueniſſem, ſubito morbo adeò correptus fui, vt amicorū iuſſu teſtamentum condere cogerer. ſed iuſſi, vt inſerrent ad me ſanctam Seruatoris noſtri Chriſti imaginem: quam cùm vidiſſem, dixiſſemque, Domine, qui das ſanctis gratiam, reſpice me: impoſuiſſemq; loco dolenti, morbus ab ea repulſus eſt, & ſanitatem recuperaui.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Seleuciæ, dixit: Et nobis hoc perceptum eſt, factum enim eſt non longè à nobis.

Theodoſius diaconus, monachus, & armarij cuſtos ſacrarij patriarchici, ex eodem paſſionis libro, de muliere quę torminibus agitabatur, legit Paulus ſapientiſſimus doctor & columna Eccleſiæ, clamat: Spes non pudefacit, quia charitas DEI effuſa eſt in cordibus noſtris: eiuſcemodi ſpem habēs fidelis quædam mulier, cùm continuis torminibus vexaretur, ob ſingularē erga ſanctos Dei Coſmam & Damianum affectionem, perpetuò precibus apud eos ſolicitabat, eòrumque templum frequētabat, quô poſſet aliquandò à tam ſæuo malo liberari. nec ſatìs fuit quòd in ſingulos dies eorum templa frequentabat, quin etiàm omnibus ædium ſuarum parietibus imagines eorum appinxit: inſatiabile ſiquidem deſiderium eius erga ſanctos Dei apparebat. Neq; hoc repræhenſione dignum cenſebitur, quandoquidem in animi ſimplicitate id quod eſſe incredulum poteſt, iudicatur. Contigit autem quodam tempore, vt hæc internis affectionibus ſupra modum cruciaretur: cumque prę torminibus in grabato ſeſe volueret, erigens ſeſe præ pœnarum magnitudine, ad locum repere cœpit, in cuius parietibus ſanctorum effigies depinxerat, fide vſa pro ſcipione. Chriſma autem accipiens, in aquam effudit, illamque bibit, & confeſtìm ſanitati, ſanctorum interceſſione, reſtituta eſt. Hæc ergò poſtquàm conualuiſſet, in magnàm eccleſiam aſcendit, omnibuſque indicauit, quanta beneficia curationis erga eam ſancti præſtitiſſent.

Miraculū tertiū ex lib. de miraculis eorundē ſanctorum. Roma.5.a

Simeon venerabilis monachus, presbyter, & præſes manſionis Choræ, librū obtulit, quem acceptum, Victor Dei amantiſſimus diaconus & notarius ſancti patriarchici ſecreti, legit: BEATI PATRIS NOSTRI Ioannis Chryſoſtomi oratio in peluim, cuius initium, Omnia facta ſunt ad gloriam Dei, vtilitatem verò noſtram. Nubes in pluuiarum adminiſtrationem, terra in fructuum productionem, mare in mercium copiam,

Ioannis Chryſoſt. oratio.

omnia tibi ſeruiunt DEO, immò imagini domini. Non enim cùm regiæ imagines & figuræ in ciuitatem adſeruntur, magiſtratus & populus gratulabundus tabulas veneratur, neque ex cera fuſilem imaginem, ſed regiam figuram: ſic & * creatio nō terreſtrem formam, ſed cæleſtē characterem veneratur.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Libri iſti qui lecti ſunt, ex templo ſunt ſanctorum Anargyrôn in hac regia ciuitate: clerici autem loci iſtius eos attulerunt, vt in ſacra ſynodo legerentur.

Sancta ſynodus dixit: Oportebat eos libros adſerri, nam ad vtilitatem omniū lecti ſunt.

Petrus venerabilis lector & notarius ſacri patriarchatûs, legit: EX QVARTO LIBRO cōtra Arrianos verba diui Athanaſij, cuius initium, Cùm iudicatū ſemèl ſit, Arrianorum inſanias ab Eccleſia deſciuiſſe, & poſt alia: Hoc aliquis ex imagine Imperatorum clariùs & attentiùs cognoſcere poſſit. Nam in imagine regis forma & ſpecies eſt, in rege verò ea quæ eſt in imagine, forma exiſtit: impermutabilis autem eſt in imagine regis ſimilitudo, ità vt qui imaginē inſpexerit, ipſum quoquè regem ſimul inſpiciat. Rurſùs qui regem conſpicit, nouit eū eſſe quem in imagine conſpexerat. Quandoquidem autem ex eo quòd ſimilitudo non differt, volenti poſt imaginis inſpectionem regem videre, rectè dixerit imago, Ego in illo ſum, & ille in me: & quod in me vides, vides & in illo: qui igitur imaginem adorat, adorat etiàm ipſum regem. Illius enim forma & figura eſt imago.

Ex lib. 4. Athanaſij contra Arrianos.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Hęc ſanè rerum natura docet, quòd honor imagini exhibitus, ad ipſum fontē primùm referatur, quomodò etiā contumelia. Quæ autem pater dixit illo loco, ad exemplum quoddam pertinent ſimilitudinis.

Epiphanius venerabilis diaconus eccleſiæ Catanes, locumque tenens Thomæ venerabilis epiſcopi Sardiniæ, dixit: Paradigmata de rebus coincidentibus & conuenientibus dicuntur, quemadmodùm diuinus pater accipit regis imaginem.

Victor venerabilis diaconus & notarius, legit ex S. Baſilij magni ad Amphilochium de ſancto ſpiritu triginta capitibus. Ex cap. 17. Quia rex dicitur etiàm regis imago, neque tamen ob id duo reges: nō enim ſcinditur potentia, neque honor diſtribuitur. Nam quemadmodùm principium nos conſeruans, poteſtaſque vna, ità & noſtra glorificatio, ſiue laudatio vna, & non plures: quā ob cauſam etiàm imaginis honor, ad primum velutì fontem dirigitur.

Baſilius Magn. de Spiritu ſancto.

Ioannes venerabilis monachus, presbyter, & locum tenens orientalium ſedium, dixit: Librum quem in manibus ferimus, ab Oriente adduximus, petimuſque vt legatur.

Conſtantinus venerabilis diaconus & notarius, legit: Ex libro D. Baſilij contra Sabellianos, Arrium, & impios alios, cuius initiū, Iudaiſmus cum gentilitate pugnat, vtraque autem cum Chriſtianiſmo, & poſt alia: Sed veritatis ſermo vtrinquè contrarietates effugit. Vbi enim vnum quidem principium, vnū verò quod ex eo, & vnum quidē Originale, vna verò imago, illic vnitatis ratio non corrumpitur. Quapropter ex patre genitus filius exiſtens, & naturaliter exprimens in ſeipſo patrem, vt imago quidem, incommutabilitatem habet: vt verò genitum, conſubſtantiale conſeruat. Nō enim qui in foro regiam imaginem diligētiùs intuens, regemque illam dicens, eum qui in tabula pictus eſt, duos reges fatetur, nimirùm ipſam imaginem, & eum cuius eſt imago. Neque ſi quis in tabula pictum indicauerit, dixeritque, eccè regē, ob id primum & verum exemplar, ipſum ſcilicet regem, appellatione priuauit, profectò videtur magis honorem regis per eiuſcemodi confeſſionem ſtabiliuiſſe.

Idem cōtra Sabellianos, &c.

Ioannes ſanctiſſimus presbyter, locum tenens epiſcoporum orientaliū, dixit: Falſa ſynodus ſparſerat hoc axioma: Quicunque imaginem Chriſti adorat, in duo Chriſtū diuidit: & quicunque imaginem adſpiciēs, dixerit, aut inſcripſerit ei, hic eſt Chriſtus, Chriſtum diuidit. Stultum id ſanè eſt. Nam diuinus pater Baſilius, velutì lampas & doctor Eccleſiæ Chriſti, quique per ſpiritum ſanctum ad diuina initiatus eſt, honorem imaginum ad ipſum exemplar primum redire teſtatus eſt. Et qui imaginem regis cōtemplatus, inſpexerit in ea regem, ſiue adorauerit, non ſanè duos reges aut adorat, aut videt, ſed vnum regem tantùm. Clarè enim dixit beatus pater, quòd & rex dicatur regis imago, neque tamen duo reges. Adeò vt tam clarum ſit, quòd is qui adorauerit imaginem, & dixerit, Hic eſt Chriſtus, non peccauerit. Indicat enim quòd Chriſtus verus eſt Dei filius, & patri coaſſidēs in cęlis, idq; in proprio ſuo corpore: verùm per imaginem quę per colores exprimitur, potentia eius adoratur & glorificatur, & per ſenſum in cognitionem eius poteſtatis peruenimus. Vndè & beatus pater indicauit, non eſſe duas adorationes, ſed vnam ipſius imaginis & primi exemplaris, cuius eſt imago.

Falſum eſſe axioma, Quicunq; imaginem Chri adorat, Chrm in duo diuidit.

Petrus & Petrus Dei amantiſſimi vicarij Adriani papæ veteris Romæ, librum obtulerunt, quem Demetrius venerabilis diaconus, notarius & armarij ſanctæ magnæ eccleſiæ cuſtos, legit: Ex epiſtola beati patris noſtri Baſilij ad Iulianum Imperatorē apoſtatam. Quemadmodùm à Deo Chriſtianam & inculpabilem noſtram fidem,

Ex epiſtola Baſilij ad Iulianū

veluti hæreditario iure accepimus,ſic confiteor,& in eo maneo.credo autem in vnũ Deum patrem omnipotentem, Deum patrem,Deum filium, Deum ſpiritumſanctũ. Vnum Deum hæc tria adoro & glorifico. Confiteor etiàm filij incarnatam οἰκονομίαν. Deindè ſanctam Mariam, quæ ſecundùm carnem illum peperit, hanc Deiparam vocãs.

* etiàm

Suſpicio *enim ſanctos apoſtolos,prophetas & martyres,qui pro me apud Deum ſupplicant, quô per illorum mediationem propicius ſit mihi Deus noſter benigniſſimus,& remiſſionem peccatorum mihi gratìs largiatur. Quam ob cauſam & hiſtorias imaginum illorum honoro & palàm adoro. Hoc enim nobis à ſanctis apoſtolis non eſt prohibitũ,ſed in omnibus eccleſijs noſtris eorum hiſtorias erigimus.

Theodoriti teſtimonium.

Gregorius venerabilis diaconus ſanctorum & laudatorũ apoſtolorum,legit: Theodoriti epiſcopi Cyri, ex vita Simeonis, cuius initium,Simeon inter præcipuos. Et poſt alia: Aiunt autem eum in Roma, maxima ſcilicet illa,tam fuiſſe fama nobilem, vt in omnibus etiàm officinarum veſtibulis exiguas eius imagines collocârint,cuſtodiam quandam & ſecuritatem rebus ſuis illinc promittentes.

Ioſeph venerabilis monachus manſionis Herculij,dixit:Et ego peccator librum adſero, qui vitam Simeonis in admirando monte continet:& ſi iuſſeritis,legetur.

Sancta ſynodus dixit: Capita tãtummodò hiſtoriæ referantur, vt domi ab omnibus poſteà legatur.

Ex vita S. Simeonis in mirando monte cap.118.

Coſmas autem venerabilis diaconus & cubicularius, legit: EX VITA BEATI patris noſtri Simeonis in mirando monte,caput cẽteſimum decimumoctauum, de muliere quæ in Rhoſopoli mirum in modum à dæmonio exagitata, & ſanitati reſtituta eſt,& multis annis ſterilis exiſtens concepit,& ob id imaginem in domo ſua ſancti viri collocauit,ad quam plurima miracula contigiſſe clarum eſt,quale de hæmorrhoiſſa quadam,quæ annis decem & quinque malo laborans,tantummodò inſpecta imagine ſanata eſt,adhuc beato patre viuente. Item alter quidam Antiochenus ciuis mercator,qui cùm dæmonio vexaretur, ad Simeonem conceſſit,à quo ſanatus, imaginẽ illi in veſtibulo ædium ſuarũ poſuit, quam improbi quidam & infideles de loco deturbantes,validè puniti ſunt.

Cõſtantini Cyprij narratio.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Conſtantiæ Cypri,dixit: Hæc quidem venerabiles patres ex ijs quæ lecta ſunt,& audiuimus & credimus. Et ego pro mea mediocritate,quæ contigère ſigna his nõ abſimilia,narrabo. Vir quiſpiam Cyprius in Conſtantia vrbe armentarius, in ſacellum Virginis Deiparæ orandi cauſa conceſſit, & inter orãdum ſuſpiciens, imaginem virginem ex coloribus in pariete expreſſam animaduertit,aitque: Quorsùm hæc?& ſtimulo quo boues agebat, ſublato, imagini dextrum oculum exculpſit. egreſſus antẽ templum, cùm pecus pungeret, ſtimulus fractus eſt,parsque ea cui ferrum infixum eſt, in hominem delapſa, in oculum illius dextrum infixa eſt. Hunc ego virum vidi, & vnoculum eſſe etiamnùm cognoſco.

Cõſtantini altera narratio.

Alius quidam in ciuitate quæ dicitur Citium,die decimaquinta menſis Auguſti, cùm feſtum virginis celebratur, ingreſſus templum vt velis ornaret illud, clauum in parietem malleo adigendo, frõtem imaginis diui Petri in pariete depictæ, transfodit. Funiculo itaque velo alligato, cõfeſtim illius caput,frontemque intolerabilis doloris cruciatus inuaſit, qui conſtanter per duos feſtiuitatis illius dies permanſit. Epiſcopus autem Citij,re cognita, hominẽ increpauit,iuſſitque vt abiens clauum iterùm eximeret ex imagine: quo facto, continuò dolor mitigatus eſt. Interrogetur, ſi libet, epiſcopus,adeſt enim in hac congregatione. Interrogatus autem epiſcopus Citij,iureiurando affirmauit ità ſe habere in medio ſynodi.

Conſtantini tertia narratio.

Ante biennium duæ naues in Syriæ ciuitatem Gabala cum aliquot viris Cyprijs nauigauerunt. Cùm autem in Gabala perueniſſent,ſagittarij aliquot Agareni circa mare deambulabant. & quidam eorũ cum Cyprijs ingreſſus templum in ciuitatem, cùm vidiſſent in pariete pictam imaginem, quæſiuit è Chriſtianis, quidnam prodeſſet iſthic imago,ad quem Chriſtianus inquit, Venerantes eam iuuat,ignominia verò afficiẽtes nocet. ad quem Sarracenus ait: En ego effodiam illius oculum, vt cognoſcam quid poſſit. arrepto igitur conto quem manibus ferebat,in dextrũ imaginis oculum intruſit,quo facto,ſtatìm quoq; illius oculus dexter in terram cecidit. Ipſe quoquè ardenti febre correptus, à comitibus ſuis ad propria reductus eſt. Hæc nobis narrârunt redeũtes Cyprij, qui trigintaduo numero fuére.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Catanes librum attulit,quem acceptum Gregorius Dei amantiſſimus diaconus ſanctorum apoſtolorum,legit. Ex oratione diui Baſilij in beatum martyrem Barlaam,cuius initium,Priùs quidẽ ſanctorum mortem. Inter reliqua: O clari athleticorum rectè factorum pictores,exurgite,veſtris artibus militis mutilatam imaginem magnificate. Obſcuriùs à me corona dignum virum deſcriptum, coloribus artis veſtræ lucidũ & ſplendẽtem facite. In oſtẽdendis præclaris facinoribus martyris, victrix abeat pictura. Gaudeo in hoc certaminis generis me vobis eſſe inferiorem. Videam manûs exactiſſimum opus, quo certamen pingitur.

Baſilij magni oratio

videam clariorem pictum in veſtra imagine pugilem. Lugeant dæmones, claris martyris facinoribus per nos oſtenſis attoniti: inſcribatur etiàm tabulæ, qui certaminibus præſidet, Chriſtus, cui gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Phoceæ, dixit: Deut.17.b 19,d Scriptum eſt, in duobus aut tribus teſtibus ſtabit omne verbum. Hodiè autem nobis plurimi ſacrati libelli oblati ſunt, q mentes noſtras irrigauerunt, & ſatis de ſanctarum imaginum firmitudine docuerunt. Et Petrus lector librum ex vita ſanctæ Mariæ Aegyptiacæ legit, cuius initium, Tob.12: Myſterium regis celare decorum. Inter cætera.

Ex vita S. Marię Aegyptiacæ. Alios quidem, nemine impediéte, templum recepit, me ſolùm autem miſeram nó admiſit, veluti ſi copię militares in hoc ſubornatæ eſſent, quò mihi ingreſſum præcluderent. ità me turbæ vehementia coarctabat, quamobrem in proaulium ſiue veſtibulú templi me recipere coacta ſum. Deficiebam enim ex populi impetu & impreſſione, ab ea quam intuli, & ſuſtinebā. Adeò violenter mecum agebatur. Stabam autem in angulo quodam aulæ ipſius templi, atq; ità adhuc vix à populi tumultu me defendere potui. Cumq́ue ſursùm adſpicerem, intuita ſum viuificum illud lignú, ſtatimq́; ratio ſalutaris oculos mentis meæ tetigit, cùm indicaretur mihi, cœnoſitatem & impuritatem operum meorum in cauſa eſſe, quamobrem à templo ſecluderer. Cœpi ob id flere & lamentari, pectusq́ue tundere, gemitusq́ue ex fundo cordis depromere. Cùm autem lachrymarer, eccè in ſuperiore loci, in quo ſtabam, parte imaginem ſanctiſſimæ Deiparæ ſtantem cóſpexi. Loquor autem ad eam, non conniuentibus oculis eandem inſpiciens: O virgo Domina, quæ Deum verbum iuxta carnem peperiſti, noui profectò, noui nó eſſe decorum neque rationabile, me ſordidam adeò & inquinatiſſimam fœminam, imaginé, corpus & animam caſtitatis tuæ & ſemper virginitatis continentem, inſpicere. Iuſtum enim eſt, impuram adeò me à tua caſtitate & múditia odio haberi & execrari. Verùm quandoquidem (vt audiui) propter hoc Deus, quem tu genuiſti, homo factus eſt, Matt. 9. vt peccatores ad pœnitentiam vocaret: auxiliare mihi ſoli, & non habenti qui mihi ſuppetias ferat: iube, vt mihi quoquè contingat in templum ingreſſus: fac nè priuer adſpectu ligni, in quo iuxta carné adfixus fuit, quem tu genuiſti, proprium ſuum ſanguinem in redemptionem meî effundens. Iube vt & mihi quoquè fores pateant, vt & diuinam illam crucem adorem. Do enim fideiuſſorem tibi Deú, qui ex te ortus eſt, me non ampliùs corpus hoc meum turpi commixtione conſpurcaturam. Verùm vt tantummodò crucem filij tui inſpiciá, confeſtìm mundo omnibusq́ue rebus mundi valedico & renuncio. Quin etiàm extemplò, quò me ſponſor ille ſalutaris iuſſerit & duxerit, abeo. Hæc cùm dicerem, flagrans quædam redundátia fidei in me ſuccreuit: confiſaq́ue Deiparæ commiſeratione, è loco illo, in quo ſtabam, me mouens, precesq́ue continuas fundens, me turbæ ingredientium inijcio, neque quiſquam erat qui me impelleret, aut à quo ego truderer aut premerer: neq; quiſquam qui me prohiberet, quò minùs ad valuas, per quas in templum itur, appropinquarem. Me igitur & horror animiq́ue eeſtaſis inuaſit, totaq́ue contremiſcere & conturbari cœpi: quantùm autem viribus poteram, iunxi me ad ianuam, & quæ anteà mihi aditú negabat, nunc viſa eſt recipere, idq́ue adeò libens. Dein procedens, ingreſſaque ſancta ſanctorum, ſancta crux viuifica me, vt eam adſpicerem, dignata eſt, diuinaq; illic myſteria inſpexi. Quantùm autem fieri potuit, ad pœnitentiam me conuertendo, in terrā poſtraui, ſanctumq́ue illud pauimentum oſculata ſum. Poſt id autem egreſſa, ad locum ſponſionis properando, in quo chirographum ſponſionis ſcriptum erat, genibus inclinatis coram ter ſancta virgine Deipara, verbis iſtis vſa ſum: Tibi quidem ò bonarum rerum amatrix Domina, quæ tantam mihi præter meritum humanitatem exhibuiſti, preces meas nec reiecisti, gloria: vidi enim gloriam, quam nos prodigæ pudicitię videre non debeamus: tibi, inquam, & DEO qui propter te peccatorum pœnitentiam admittit, gloria. Quid enim ego infelix peccatrix vltrà poſſum aut excogitare, aut loqui? Iam autem ó Domina tempus eſt, vt ſponſioni ſatisfaciam. tu verò me, quò placuerit, ducito. eſto mihi ſalutis magiſtra. mihi viam, quæ ad pœnitentiam ducit, indica. Hæc cùm adhuc in ore haberem, procùl audiui vocem clamátem: Si quidem Iordanem tráſieris, requiem inuenies bonam. Ego verò vocem eam exaudiens, cum lachrymis clamaui, & ad dominum vocem intendi: Domina Deipara, nè me relinquas. Hæc cùm dixiſſem, aulam templi egreſſa, feſtinabunda abij.

Ioannes religioſiſſimus monachus, & vicarius ſummorum epiſcoporum Orientis, dixit: Talem imaginem nos vidimus in ſancta Chriſti Dei noſtri ciuitate, eamq́ue ſæpiùs ſalutauimus.

Stephanus Dei amantiſſimus diaconus, Ex lib. de martyrio Procopij martyris. & referendarius ſacri ſecreti, legit: Ex martyrio beati martyris Procopij, cuius initiú, Per ea tempora regnum obtinebat Diocletianus tyrannus, inter cætera: Neanias gaudio magno perfuſus, & fide audens, rem benè geſſit. Similiter illius omnes comites: ea auté nocte cum militibus reuerſus eſt. Venit autem in Scythopolin, & omne

ſodali-

ſodalitium aurifabrorum & argenti fuſorum conuocans, interrogauit eos, dicens: Poteſtíſne mihi facere vas aliquod, quod ego tradam vobis? illi verò hominis auſteritate deterriti, communi conſilio ſtatuerunt apud illum, vnum ex omnibus, quem optimum artificem exiſtimabant, nomen illi Marcus erat, dicẽtes: Si quis eſt qui voluntati tuæ domine ſatisfaciet, hic erit. Et paulopòſt: Marcus autẽ nequaquàm obedire volebat iuueni. Perſuaſit tamen tandèm is, dicens: Hoc myſterium regi vſque ad vitam nunquàm reuelauero. Perſuaſus itaque Marcus, in abdito ex auro & argento noctù crucem fabricauit. Cùm autem opus conſummatum erigeretur, tres in eo imagines apparuerunt. Scriptum autẽ erat Hebraica dialecto in ſuperiore parte Emmanuel, & vtrinquè in ſummitate alarum, Michael & Gabriel. Voluit autem Marcus, ſibi timens, expungere imagines, verùm nõ potuit. Confeſtìm enim manus illius ſicca permanſit. Sub gallicinium autem dux qui dicebatur Neanias, ad ędes Marci, quò crucem auferret, properat. Videns autem illam, protinùs adorauit. Ait autem ad Marcum: Quæ ſunt hæ perſonæ? quæque hæc

Hic videt aliqd deeſſe.

inſcriptio? * Domine, in qua hora crux à me erigebatur, imagines iſtę per ſe enatę ſunt, neque ego cognoſco, quænam aut cuius ſit inſcriptio. Neanias verò cognoſcens virtutem quandã in his eſſe, adorata cruce, Marco artifici copioſam mercedẽ ſoluit, profectuſque eſt in ciuitatem ſuam.

Ex vita S. Theodori archimandritæ.

Stephanus religioſiſſimus monachus & librorum cuſtos ſacri patriarchij, legit: EX VITA BEATI patris noſtri Theodori archimandritæ monaſtèrij Sicanôn, cuius initium, Benedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti. Inter alia: Cùm autẽ

2. Cor. 1. a

natus eſſet annos circiter duodecim, lætales bubones homines iſtius loci inuaſerãt, quo & ipſe grauiter vſq; ad mortem laborare cœpit, itaque illum ad templum beati Ioannis Baptiſtæ, quod erat prope oppidũ, ducunt: depoſuerunt autem eum in limine ingreſſûs altaris, ſupra illum verò locum in trabe crucis imago Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ſtabat. eo autem ex bubone eiulante, inſtillârunt in illum guttas roris ex imagine. confeſtìm autem gratia Dei leuiùs à dolore ſe habuit, ſanitatíque priſtinæ reſtitutus eſt, domumque reuerſus eſt. Paulopòſt autem cùm imitari cuperet Dauidem in hymnorum melodia, pſalterium diſcere cœpit. Ipſe aũt difficultèr & cũ ſummo labore diſcebat. cûm autem vſque ad pſalmum decimumſextum proceſſiſſet, decimumſeptimum tandèm tranſire non potuit. Igitur meditabundus in oratorium S. martyris Chriſtophori, quod prope oppidum erat, concedens, in faciem ſe proijciens, Deum precabatur, vti illum docilem & facilè appræhendentem in pſalmorum meditationem redderet. Benignus autem Deus & amator humani generis, qui dixit, Petite, & dabitur vobis: petitionem illius exaudiuit, eíque annuit. Cùm autem iam à pauimento ſe leuâſſet, inq; Dei imaginem intẽtiùs ſpectaret, dulcedinem ſenſit melle ſuauiorem ori illius inſertã. Ipſe autem cognita gratia DEI, aſſumptaque dulcedine, DEO gratias egit, & ab illa hora facili negocio & dociliter pſalterium didicit.

Matt. 7. a

Coſmas Dei amantiſſimus diaconus cubicularius, legit:

EPISTOLA GREGORII SANctiſſimi papæ Romani, ad ſanctiſſimum Germanum patriarcham Conſtantinopolitanum.

Gregorij papæ epiſtola ad Germanũ patriarchã

QVanta qualisque animi delectatio, cùm venerabile tuũ & honorificum nomen exaudio, quod mihi gratiam annunciat, non poſſum ſatis declarare. Hanc enim nunciationem, quæ & nupèr te tuis venerandis literis mihi euãgelizata eſt, plurimo gaudio & exultatione ſuſcepi, & præ gaudio nimio ſpiritus meus refocillatus eſt. Deindè in cælum oculos ſuſtollens, gratiarum actionem Deo omnium rerum principi dixi, qui ità in omnibus beneplacitum ſuum facit, & nobiſcum vſque ad finem adeſt. hic enim omnia veſtra ad lucem perducit. hoc eſt enim quod noctù diúque precor, neq; vnquàm ab hac intentione ceſſo. Confido enim in Chriſtum, neque ab eo abſiſtam. Teſtatur idem ſuauis illa & honeſta in ſingulas horas tuæ probitatis recordatio, ô benedicte & Deo amate frater. hanc enim in labijs habens, nõ poſſum dimittere quin per literas ſubindè te alloquar. Non enim mihi ſolummodò hoc vtile eſt, ſed omnibus, quòd tam inſignem Eccleſiæ propugnatorem te habeant, vt rectè tua certamina omnium ore celebrentur. Maximè autem in hoc certamine, in quo quanquàm multa paſſus ſis, & pro benefactis iniuriam acceperis, tamen laudandus es, quòd ad ſummam felicitatem res perduxeris. Cecidit enim impietatis pręcurſor. Nam poſtquàm putabat iuxta ſuam voluntatem omĩa peragere, ex alto in profundum ruens, & viribus comminutus, cecidit, ſpe ſua inſignitè fruſtratus. Audíuit autem ab Eccleſia, quæ & Pharao Aegpptius tyrannus priùs, Moſe illi accinẽte, audíerat: Dixit inimicus, Cõpræhendam, diuidam ſpolia, implebo animam meam. Acclamabatur autem illi, velutì diabolus ipſe foret, hæc prophetica execratio: Propter hoc auferet te vſque in finem, euellet te & transferet è tabernaculo ſuo

Exo. 15. b

Pſal. 51.

lo ſuo,& radicationem tuam è terra viuentium. Ità ille præter ſpem,fruſtratus propoſito ſuo,ſecundùm ſpem perijt, idque fortitudine propugnationis quæ venit deſupèr,qua ad ſummam peruenit excidionem, vt de eo verū eſſe videatur, quod per ſcri-
1. Reg. 2.a pturam dictum eſt: Telum potentium,imbecillum redditum eſt,& impotentes ſuccincti ſunt fortitudine. Ob id nihil eſt quod contra impietatem eorum qui cum Deo pugnant,Deum eſſe imbecillem cre-
Sap. 5.d damus. Et ſi in inſanos totus mundus cum Deo pugnare dicitur,quarè tu qui ſanctificatus es,cum Deo hoſtes non poſſes ſuperare? Bellum enim erat cum impijs, in quo licèt non apertè,inſignem tamen belli ſocium habuiſti, Deum noſtrum Chriſtum, cuius quidem labarum inſigne geſtaſti, ipſam dico viuificantem crucem,magnum illud poſt mortem illius trophæum,in quo mundi fines quadripartitò deſcripſit, partes etiàm eius literis tres indicauit. Deindè etiàm ſanctam omnium Dominæ castæ Dei matris imaginem,cuius faciem diuites populi ſupplicant. Sanctum enim eſt, vt patribus videtur. nam quicunque eam ità venerantur,his ſinè dubio magna retri-
Baſilius buit. Quandoquidem imaginis veneratio, in prototypum,iuxta magnū Baſilium, redit. Pietate enim plenum eſt venerādarum
Chryſoſt. picturarū argumentū,vt author eſt Chryſoſtomus. Si quis alius,ego certè,inquit, ex cera fuſilem picturam pietate plenam amaui. Vidi enim angelum turmas barbarorū
Pſal. 72.e in imagine perſequētem, & Dauid verè dicentem: Domine,in ciuitate tua imaginem eorum annihilabis. Neque vnquàm Eccleſia errauit in hoc quòd dixerit Deum nobis imagines conceſſiſſe,neque etiàm hoc ethnicam traditionem ſapit. Nam & in Paneadem ciuitatem hæmorrhoiſſæ imago trāſmiſſa,in memoriam miraculi, quo herbę excreſcentes oībus ęgritudinibus auxiliares erant,celebrabatur:idque ſumma erga nos Dei bonitate. Ergò Eccleſiæ capita & columnę talia fieri permiſerunt & tradiderunt, vt in omnium oculis eiuſcemodi picturæ exhiberentur, ſacer ille & venerādus typus, quo iuxta humanitatem Chriſtus qui peccata mundi abſtulit, velut columna erigeretur,per quā humilitatis Dei altitudinem noſceremus, & diſpoſitionem illius incarnationis in memoriam reduceremus, inque agnitionem ſacratæ mortis illius, veluti manu duceremur, quemadmodùm ad eam quæ * illius contigit, liberationem: nèque tamen in hoc quicquam, quod à diuinis diſcordat, dicitur. Si enim prophetica p̄conia euentū nō aſſecuta ſunt, nè ſcribantur res ipſæ ad demōſtrationem eorum,quæ nondùm contigerunt: hoc eſt, niſi incarnatus eſt Dominus, nè figuretur illius iuxta carnem imago. Si in Bethleem

non natus eſt ex glorioſiſſima virgine Deipara,neque Magi munera obtulerunt,neq; paſtoribus adſtitit angelus, turbaque cæleſtis exercitūs hymnum nato puerulo cātārunt: ſi nō in brachijs,is qui cuncta portat, geſtatus eſt, neque lacte nutritus eſt, qui dat eſcam omni carni, neque etiàm iſta
pingantur. Si non à ſene ſuſceptus, is qui Luc. 2.
vitę & mortis,omnium [illegible] princeps & dominus eſt,fuit,(ſimul ab ip[illegible] cognitus, cùm ab eo liberationem diſſolutionemq; precaretur) ipſumque prædicauit, ſi non in
Aegyptum à matre deportatus,& rurſus ex Math. 2.
ea redijt, Nazarethq; habitauit, coloribus non effigietur. Si non mortuos ſuſcitauit, ſi non diſſolutos reſtituit, ſi nō lepras mūdauit,& cæcis oculos reddidit, & impeditam linguam ſoluit, item greſſus claudorum firmauit, dæmoniaque exegit, aures ſurdorum aperuit, cuncta vltra fidem hominum diuinis ſignis egit, non pingatur. Si paſſionem volens non ſubijt, & infernum non deſpoliauit, & vbi reſurrexiſſet, in cælum aſſcendit, vndè venturus eſt iudicaturus viuos & mortuos,non per picturam indicetur. Neque etiàm earum rerum figuræ & hiſtoriæ,picturis & coloribus repræſententur. Hæc autem cuncta ſi facta ſunt,magnumque hoc pietatis myſterium eſt,vtinàm fieri poſſit,vt & cælum, & terra, & aqua,omnia quoquè animantia & plantæ,& ſi quid aliud eſt, ſiue per colores, ſeu per picturas aut voces poſſet narrare. Siquidem earum rerum quæ non ſunt, effiguratio,imaginatiua pictura vocatur. Quā ſanè & Græcorum fabuloſitas, poëſim tacentem eſſe dixit. Neque tamen volumus, vt in eccleſia Chriſti idolum aliquod ſit, abſit. Non enim vaccas adorauimus, neq; vitulum in Choreb fudimus, neque Deus nobis factus eſt exiſtimatus eſt, neque rurſùs ſculptili procidimus, & Beelphegor initiati ſumus, neque filios noſtros & filias noſtras vnquàm dæmonijs obtulimus, vt
nobis ea quæ in Solomonem dicuntur,ob- 3. Reg. 11.
ijci poſſint: neque à nobis terra ſanguine cædium perfuſa eſt, aut imaginem fecimus quadratam continētem idolum, nec in tēplum hoc induximus, neque impuritatem ſerpentium aut volatilium parietibus tem-
pli inſcripſimus: neq; Ezechiel ſpectauit nos Ezec. 8.f
Adonim lamentātes, & thymiama Soli of-
ferentes. De quibus inquit Apoſtolus, ſer- Rom. 1.
uiērunt in colenda creatura,creatorem re-
linquentes. Neq; etiàm imagines duarum Ezec. 23.a
meretricū * Olodom & * Olibas in Aegypto ereximus,aut has adorauimus,neq; ſa-
crificia à nobis Bel in Babylone, neq; Da- Dan. 14.
goni in Palæſtina obtulimus, neque etiàm Iudic. 16.f
alijs gentium dijs ſubiecti fuimus. Nō ſunt iſta,verè nōn ità ſe habent. nemo hac de re nos accuſet. Non enim ijs rebus quæ nihil ſunt,nomen illud quod ſupra omne nomē

eſt,

eſt, inferius Chriſti populus vſque in hunc præſentem diem iudicat, ſed viuificantem Trinitatem colimus & adoramus. Abſint impura illa à nobis. Modus enim quo idola coluntur, ſatis manifeſtus eſt: Chriſtianis autẽ pietatis ſtudioſis, omniũ Dominus eſt quem adorant. Quòd ſi autẽ quiſpiam Iudaico animo nobis obijciat ea, quæ in eos qui inſano in idola amore ferebantur, dici ſolent, Eccleſiamq́; noſtram idololatriæ ꝓpter venerandarum imaginũ diuina & admiranda ad promotionem & adductionẽ ad pietatẽ ſtudia accuſet, habeatur hic non alius àc canis oblatrans, & vt in ſunda ẽ nobis quàm procùl abijciatur. Vtinàm ſanè & Iſraelem Iudæus imitetur, cui iuſſum erat per viſum, vt Deum typica cõmemoratione adoraret, neq; vitulũ & muſcas ante tabulas teſtamẽti extuliſſet. Vtinàm ſacrum altare illi placuiſſet, & non vaccæ Samariæ: vtinàm virgam Aaron adſpexiſſet, & non Aſtarthen. Profectò longè honeſtius & iuſtius fuiſſet illis, petram, per quam DEVS aquam dedit, ſalutare, quàm Baal. Vtinàm ſatiùs duxiſſent virgam Moſis inſpicere, & vas aureum, & arcam, & propiciatorium, & velum, & Ephod, & menſam, & tabernaculum interius exteriusq́;, quæ omnia in honorem Dei, quamuis manu hominum erãt facta, & ſancta ſanctorũ vocabantur: deindè etiàm ſculpta Cherubim, quorum men-
Heb.9.b tionem facit apoſtolus, cùm ait: Cherubim gloriæ inumbrantia propiciatorium, quæq́; gloriam Dei prouehere ex ſcripturis docti ſumus: quàm corã idolis procidere, in eisq́; adorandis ſanctitatẽ collocare. Omne enĩ opus quod in nomine Dñi factum eſt, venerandum & ſanctũ eſt. Quid opùs eſt multis verbis? Maximè aũt ad virum in diuinis eruditum & electũ vas Dei, quiq́; gratiam ſpiritusſancti accepit? Nõ ſanè neceſſarium eſt deſcẽdere ad diuinorũ decretorũ profunditates, cùm tu ad altitudinem ſcientiæ, Deo duce, facilè aſſcendas. Sed hæc hactenùs: Ad id aũt quod principiò dicebamus, reuertamur. Propugnatricis illius ſanctæ & omnium Chriſtianorum Dominæ miranda facta, quæ in te declarata ſunt, per quæ tu quoque contra hoſtes ſeruatus es, non ſunt reticẽda. Illi enim cùm inſania multa tumultuarentur, tantum inuenerunt in ſe aduerſitatis hoſtilis, quantum eorum cauſa iniuſtitiæ habuit. Neq; hoc tamen mirandum eſt. Nam ſi * Betula per manus Iudith
* Bethulia vel Bethuſia Iſraelitidos mulieris ſeruata eſt, cuius opus Holophernis erat ſublatio, & per ea tẽpora ob id ſalus Iſraelis vocata eſt: quomodò
Iudith 13. & 15. non oportebat & tuam ſanctitatẽ, huiuſcemodi propugnatrice vtentem, hoſtibus ciuitati præualere ipſamq; victoria coronare? Sane ipſius ſanctis interceſſionibus, omniumq́; ſanctorum precibus potens in bello, Deus noſter fortis & lõganimus duxit te ſuper Ioſeph, & tanquàm ouẽ cuſtodiet te in lõga etiã tẽpora, vt Chriſtianorũ rẽpub. vniuerſam beneficijs adficias, & ad diuinam regulam cuncta diſpenſes. Simul autẽ inuicèm exhortemur, vt mandata quæ à ſanctis patribus accepimus, ſeruemus, errantesq́ue in viam rectam ducamus: pro quo tibi gaudium & oblectatio, & bonorum fruitio, ô pater ſanctiſſime, & om̃ibus Chriſtianis expectate.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Petrum diuinum apoſtolum imitatus & hic beatus pater, buccino nobis ex vrbe Roma veritatem cecinit.

Theodoſius religioſſimus monachus & notarius, legit:

EPISTOLA GERMANI ſanctiſſimi patriarchæ Conſtantinopoleos, ad Ioannem Epiſcopum Synnadõn.

Epiſtolam Sanctitatis tuæ Tharaſius glorioſus Patricius nobis tradidit, in qua de Theophilo epiſcopo Nacoliæ ſcriptum fuit. Significamus autem hac, priuſquàm à Sãctitate tua accepiſſemus literas, nos ipſum Theophilũ conueniſſe, ꝑſcrutatosq́; quænam illius mens, quæve ſententia in cauſa illa, de qua audiéramus, eſſet. Hanc autem nobis apologiam obiecit. Oportet autem vt tuæ ſanctitati omnia pro mediocritate ingenij mei ſcribam. Dicebat ſe in-
ſtructum ſacra ſcriptura dicente, Nullam Exo. 10. a
facies ſimilitudinem ad adorandam illam, Deute. 5. a
neq; in cælo deſupèr, neque ſuper terram. Deindè dixit, non oportet manufacta adorare, hoc eſt, quæ manu hominum elaborata ſunt. Quum vero ſanctos Chriſti martyres, veras fidei margaritas, omni honore dignos arbitremur, & interceſſiones eorũ poſtulemus, non potui illi non reſpõdere. Chriſtianorum itaq; fidem, cultum & adorationem in vnum & ſolum Deum exiſtere dixi, quemadmodùm ſcriptum eſt, cùm ab ijs quæ in cælo ſunt ſanctis & intelligibilibus incorporeis poteſtatibus, tum ab ijs qui in terra ſunt, quotquot veritatis viã nouerunt. Quemadmodùm in omnibus Eccleſijs ſancta laudatur & glorificatur Trinitas, in vnica dominatione & Deitate, quemadmodùm & nos vnum DEVM confitemur: neque aliquis eſt præter eum, qui ex poteſtate illius dominatur per ſecula, qui ex non exiſtentibus cuncta produxit, tam quæ viſibilia ſunt, quàm inuiſibilia. Hoc eſt, in patrem, filium & ſanctum ſpiritum, ſanctam conſubſtantialem, viuificantem Trinitatem, in quam credentes
& cõfitentes baptizati ſumus, quemadmo- Matth. 28.
dum tradidit Deũs verbum exiſtens incarnatum, vnus ex ſancta & incõpræhenſibili

Trinitate Dominus noſter Ieſus Chriſtus,
in nomine patris & filij & Sanctiſpiritûs.
Hìc ſanè creaturas non adoramus, abſit:
neq; cultum diuinæ dominationi debitú,
in conſeruos deducimus,abſit. Neq; prin-
cipes, aut reges ſuper terram adorantes,
æqualem illis cum Deo adorationé præſta-
3.Reg.1.d re videmur. Nam & propheta Nathan appá-
ret, in terra cùm eſſet, Dauid adoraſſe, quá-
quàm hominem & regem, neq; tamé ob id
repræhenſus eſt, quòd hominé iuxta Deum
adorauit. Neq; imaginum ex cera & colore
effigiationem, in erroré perfectionis diui-
ni cultûs ſuſcipimus. Non enim inuiſibilis
Deitatis imaginem, aut ſimilitudinem, aut
figuram, aut formá expreſſam, quin etiàm
ipſorum ſanctorum angelorum præſtantes
ordines neq; intelligere, neq; inueſtigare
omninò poſſumus. Sed quádò vnigenitus
filius, qui in ſinu patris exiſtens, ſuam crea-
turam ex mortis adiectione reuocando,
patris & ſanctiſpiritûs beneplacito homo
fieri dignatus eſt, nó aliter àc nos, carnem
& ſanguinem adſumens: & vt inquit ma-
Hebr. 4.d gnus Apoſtolus, per omnia nobis ſimilis
factus, excepto peccato. Igitur humanita-
tis illius characteris, & iuxta carnem indiſ-
cretæ hominis formæ imaginem figuran-
tes, ipſius incompræhenſibilem Deitatem
atque inuiſibilem (vndè ea quæ noſtræ fi-
dei præcipua ſunt, naſcuntur) oſtendere
nequimus. Non enim iuxta phantaſiam
& vmbratice noſtram naturam ſibi vniuit,
vt quidam ex veteribus hæreticis errantes
tradiderunt: verùm re ipſa, vereque homo
perfect⁹ per omnia, excepto, quod ab ho-
ſte nobis inſitum eſt, peccato, factus eſt.
Hanc ob cauſam, in fide certi, ſanctæ illius
carnis characteré in imaginibus delinean-
tes ſalutamus, & cultu & honore omni, quo
decet, dignamur, nec ob aliud, niſi in re-
cordationem diuinitatis illius viuificæ &
inexpreſſæ humanitatis. Eadem ratione &
intemeratæ eius iuxta carnem matris, ſan-
ctæ Deiparę virginis, ſimilitudinem referi-
mus. Hoc modo oſtendentes, quòd mulier
iuxta naturam exiſtens, & à noſtra maſſa
haudquaquàm aliena, Deum inuiſibilem,
& omnia manu ſua continenté, vltra omné
& hominum & angelorum exiſtimationé
in ventre ſuo conceperit, & ex ſe incarna-
tum genuerit. Etenim ob id eam, vt verè &
propriè veri Dei matrem veneramur & ma-
gni facimus, & quauis viſibili & inuiſibili
creatura ſuperiorem reputamus. Ad hæc
ſanctos martyres Chriſti, Apoſtolos, pro-
phetas, tanquàm cóſeruos noſtros & veros
DEI miniſtros, bonis operibus & diuina
prædicatione veritatis, item perpeſſione ꝓ
ipſo DEO afflictionum glorioſos amicos
Dei veros, quibus ipſe etiàm magnam lo-
quendi confidentiam dedit, admiramur &
beatos prædicamus, necnon ad recorda-
tionem fortitudinis eorum, & rectam pro
CHRISTO ſerũitutem, ſimilitudines
eorum depingimus: non quòd de diuina
natura participent, per hoc demonſtrare
volentes, neq; debitum tantummodo di-
uinæ poteſtati & gloriæ honorem illis tri-
buentes, verùm deſiderium noſtrũ & amo-
rem, quo erga eos affecti ſumus, ità decla-
ramus. Nam quæ per auditionem tanquàm
vera credidimus, hęc etiàm per pingibilem
imitationem, ad ſtabiliorem noſtram in-
ſtructionem collocamus. Quandò & ipſi
ſancti DEI, in vnum & ſolum Deum cul-
tum adorationis, & glorificationé, & pro-
creationem conſeruantes, pro Chriſto ſan-
guinem ſuum effuderunt, & veræ confeſ-
ſionis coronam acceperunt. Hæc imaginú
apparatùs ratio eſt, nó ꝙ nos adorationem
in ſpiritu & veritate, incompræhenſibili &
inueſtigabili Deitati decentem, in manuſa-
ctas imagines, aut in opera hominum arte
facta, aut ſanè in ea quæ ſubſunt Deo, ſiue
viſibilia ſint, ſiue inuiſibilia, transferre ſtu-
deamus: verùm vt dilectionem noſtram,
quam iuſtè in ſanctos DEI ſeruos habé-
mus, per iſtum modum exhibeamus. Et
per honorationem illorum, in eum qui per
illos glorificatus eſt, quique illos glorifica-
uit in confeſſionem potentiæ ſuæ, Chriſtú,
glorificationem & cultum referimus, ità vt
& nos imitatores fortitudinis eorum & di-
lectionis erga Deum, per bonorum ope-
rum contra paſſiones reſiſtentiam, ſiamus.
Hunc auté eſſe imaginum in Eccleſia Dei
vſum, vnuſquiſque per hanc inſtructionem
cognoſcat, neq; aliundè nos ſalutis ſpem,
ſiue in hoc mundo, ſiue in futuro ſeculo
expectare, niſi ab vnigenito filio Dei, qui
ſimul cum patre & ſpiritu ſancto diuina
dona largitur. Non enim aliud nomen, per
quod ſaluari queamus, in hominibus da- Acto.4.c
tum eſt. At ſi Domini & ſentuatoris no-
ſtri, item intemeratæ eius matris verè Dei-
paræ, nec non ſanctorum imagines ſaluta-
mus, confeſtìm etiàm fidem & diſpoſitio-
nem mentis erga illos habemus, ſed vnum
Deum ſinè principio, ſinè fine, qui omnia
in manu ſua habet, factorem noſtrum &
omnis creaturæ & verè ſeruatorem, haben-
tem poteſtatem in cælo & in terra, pro ge-
nere humano hominem factum agnoſci-
mus. Ancillam autem & matrem illius ex-
iſtentem, verè pro genere noſtro interce-
dentem præſentiſſimè, ità vt Dominus qui-
dem noſter ſalutem diſpenſet, illa verò ma-
terno affectu pro nobis poſcat, agnoſci-
mus. Sanctos deniquè omnes, tanquàm
conſeruos noſtros, & eiuſdem nobiſcum
naturæ participes, gratiſſimos DEI mini-
ſtros, vt dictum eſt, & hac gratia à DEO
donatos, vt beneficia à DEO data no-
bis miniſtrent: curationes (inqu m)
morborum, & periculorum liberationes,
quandò

quando per memoriam eorum inuocatio DEI fit, quatenùs nobis in hymnodijs & glorificationibus poſſibile eſt, (Memoria autem eorum cum encomio celebratur, vt ait ſcriptura) agnoſcimus. Hæc igitur omnia Theophilo Nacoliæ epiſcopo propoſuimus, quæ ſanè & ſuſcepit, & vt diuina, confeſſus eſt ſe ſeruaturũ, neq; quicquam ampliùs dicturum, aut facturũ, quod alijs poſſet eſſe offendiculo, aut tumultum excitare. Hæc igitur cognoſcens veſtra ſancta congregatio, illum ampliùs, niſi in eundem errorem labatur, vexare non pergat: ſed tam ipſum cũ literis noſtris tranſmiſſum, & ſatisfactionẽ illius condeſcentiæ accipiens cõtenta eſto, pro potentiſſimis noſtris dominis & Imperatoribus, vt quàm diutiſſimè viuant, & victores declarentur, precetur. Oret etiàm, vt Chriſtianorum populo Dei pax contingat, quæ omnem mentem exuperat.

Prou. 10.
Philip. 4.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Pater hic noſter beatus Germanus, cum ſanctiſſimis patribus præceſſoribus illius conſenſit.

Sacra ſynodus dixit: Verè dñe in omnibus conueniunt.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Literas has epiſcopus Nacoliæ cùm accepiſſet, celauit, neque metropolitæ ſuo tradidit. Ob eam cauſam beatus Germanus deincèps ad eum ſcripſit. Nam principium huius hæreſeos, ex eo ortum eſt.

Theodoſi⁹ Dei amantiſſimus diaconus, notarius, monachus, & armarij ſacri oratorij cuſtos, legit:

EIVSDEM BEATI PATRIS noſtri Germani ad Conſtantinum epiſcopum Nacoliæ epiſtola.

S. Germani patriarchæ Conſtantinop. epiſtola ad Conſtantinum epiſ. Nacoliæ.

IOãnes Dei amantiſſimus Synadõn metropolites, nobis ſcripſit, quomodò tua charitas literas noſtras illi non tradiderit. Qua de cauſa nõ mediocrẽ propter te dolorẽ concepimus, quod videris mihi amorem Dei & charitatem & honorẽ, quæ membra Chriſti mutuò ſibi debent, poſtpoſuiſſe. Quã ob cauſam per literas iſtas præſentes charitati tuæ renunciamus, vt Theophilo à Conſtantino metropolitæ cõfeſtim literas tradas, omnemq; honorem illi debitũ tribuas, illiq; ſecundùm ſacerdotalem ordinationem ſubijciaris: quemadmodùm quoquè ſermones noſtros tua charitas ſuſcepit, profeſſaq; eſt eos ſequuturum, neq; proprię ſententię inhæſurum. nouiſti enim quæ locuti fuerimus, cùm me inuocâſti, nè epiſcopatu tuo priuareris: promittebaſque te correcturũ ea & cõfirmaturũ, de quibus fides tua vacillare dicebat: neq; etiàm quicquam ampliùs cõtumeliæ aduersùm nõm, aut ſanctorum eius imagines dicturũ, aut facturum: ſed tantummodò è ſcriptura probaturum, nihil diuini honoris in creaturis cõſiſtere, ſed licere tamen venerationẽ illis exhibere: quam ſanè rem & nos docuimus ſic ſe habere, quamq; ſtabiliter tenemus & cõfitemur. Scripta aũt noſtra ad Theophilum metropolitã, eadẽ cõtinent, & nos illi exemplar idem trãſmiſimus. Nè igitur populo innocẽti offendiculum præbeatur in memoriam redigas diuinũ iudicium, quo inquit: Quicunq; vnũ ex minimis iſtis ſcãdalizauerit, ſatius, vt ſubmergatur, illi fuerit. Hoc igitur charitas tua cognoſcat, & epiſtolam noſtrã metropolitæ reddito, atq; per ſanctam conſubſtantialem & venerandam Trinitatem hoc iubeo, vt niſi facias, nunquàm ſacrũ officium ampliùs adminiſtrare poſſis. Nam ſi admonitionibus nihil profecerimus, certè ſententiæ auſteritate, quãtùm poterimus, te deterrere cupimus, nè Dei ſubdaris iudicio.

Matt. 18 a
Marth. 9. f
Lucæ 17. a

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Venerãdi fratres, quemadmodùm prædixi, inductio peregrinæ iſtius nouitatis, à prædicto epiſcopo Nacoliæ initium cepit.

Conſtantinus Dei amantiſſimus diaconus & notarius, legit:

EPISTOLA GERMANI EPIſcopi Conſtantinopoleos, ad Thomam Epiſcopum Claudiopoleos.

Germanus epiſc. Cõſtantinopol.

SOlomon ſapiẽtię doctor, verbis ſuis ità alibi expreſſit: Frater à fratre adiutus, tanquam ciuitas munita & alta, & regnũ vectib⁹ clauſum. Ego aũt meipſum non ex eis eſſe qui auxiliari poſſunt, ſed potiùs qui auxilio egent, arbitratus, ad veſtram charitatẽ, nõ ſufferens cogitationum turbam, literas has direxi, (quò enim properarem aliò, quàm quò me veritatis ſtudium pellit?) in quibus ſi falſa cõtinentur aut mendacia, vt vtar Gregorij theologi verbo, auræ eas ferãt: ſin aũt vera ſunt quæ referũt, vndiquè ſanè me mentis ſentẽtia firmet. An nõ igitur propter multorũ tarditatem & pigritiam, quibus verba tantúmodò in labijs naſcuntur, & delectatio dilectionis cor nõ intrat, ſententię ſcripturarũ non exquiruntur, & ad profunda non rimãtur? Quamobrẽ multorũ charitatem fictam potiùs quàm veram eſſe arbitramur, vt neq; etiàm multos iã videamus animaduertere & indagare, quid ſanctæ ſcripturæ iuſſionibus nobis demandetur. Dilectio enim, vt inquit Apoſtolus diuinus, malum nõ cogitat. Hæc cùm apud multos expleta ſit, neceſſariũ mihi eſſe putaui, ſignificare & quid nobis de præſenti tumultuatione videatur. Harũ aũt cogitationũ occaſio mihi fuit, quod cùm vidiſſem tuam erga Deum affectionẽ, qua nobiſcum verſatus es, & multis quęſtionibus & orationũ meditationibus, cùm per ſcripta, tũ per diſputationes, ſe exercitantẽ, nunquam tamẽ nobis quæſtionẽ aut dubitationẽ de imaginib⁹, cùm ſanctorum virorũ, tũ ipſi⁹ dñi noſtri Ieſu Chri ſeruatoris nři, & iuxta carnẽ illius ſanctæ & verę & Deiparæ

Prou. 18.
Gregori⁹ Nazianz.
1. Co. 13. b

Deiparę matris à tua charitate propoſitam,
neq; quęſitum, quid ego ea de re ſentirem.
Quapropter, vt fraterna approbatione mẽ-
tem noſtrã aperiamus, breuibus, quæ de ea
re nobis cognita ſunt, dicemus. Illud tamẽ
priùs ſubijciẽtes, oportere nos omnem re-
rum vanam nouitatẽ obſeruare, & maximè
cùm in fide in Chriſti populo diſcordię tu-
multus, & ſcandali argumentũ ſuboritur.
Deindè in eccleſijs cõſuetudinẽ lõgi tem-
Prou. 31. poris tenendã. Etenim ſi cum cõſilio ſcri-
ptura vinũ ordinat bibi debere, quãto ma-
gìs nos opportunioribus tẽporib⁹, plenio-
re cõſultatiõe, res adgredi oportet, nè tre-
mendo Dei iudicio ſubijciamur, quo is qui
Matt. 18. vnũ ex puſillis ſcãdalizat, à Deo tollitur? &
alioquin oẽs quicunq; ad cõtumeliã Eccle
ſiæ Chriſti, errorẽ aliquem ſiue verbis, ſiue
factis cõſultò inducunt, quíve eius diuinũ
venerandumq́; honorẽ infringere tentant,
iudicãtur. Hoc igitur pręcognoſcere opor-
tet, nõ ſolùm nunc, verùm ſæpiùs, idq́; ma-
ximè Iudęos nobis opprobrio vertiſſe, cùm
tamẽ idololatrię ſerui & miniſtri verè ſem-
per extiterint. Nõ ſanè aliam ob cauſam, q̃
vt fidẽ noſtram inuiolabilem, cõtaminent.
Cùm aũt in manufacta inuehũtur, eaq́; au-
ferre ſtudent, nõ hoc agũt, vt diuina natu-
ra omnibus viſibilibus & ſenſibilib⁹ ſupe-
rior cognoſcat, ſed omne ſtudium cultusq́;
eorũ huc vertitur, quô diuinam naturã hu-
miliẽt. ſed nos ſatiùs fuerit relinquere: qd
enĩ aliud q̃ canes ſunt, latrantes cõtra ouile
Chriſti? Sarracenis aũt (quãdoquidẽ & ipſi
de ea re aliquid dicere velle videntur) ſuf-
ficiat, ꝙ in eremo lapidi inanimato ſacrifi-
cia faciant, acclamẽtq́; hanc vocẽ, Chobar,
quod à patribus acceptũ, per puerilia my-
ſteria & feſta peragunt. Chriſtianis verò,
quibus per vniuerſum orbem terrarũ, ſub
vnum Euãgelij iugũ videlicet (vt propheta
inquit) ſeruientibus Deo, character ꝓprijſ-
ſimus eſt fides & cõfeſſio in vnum Deum
patrẽ, filium, & ſanctũ ſpiritum, Trinitatem
increatam, ſempiternã, incõpræhẽſibilem,
inuiſibilẽ, conſubſtantialẽ, in eodẽ throno
ſedentẽ, ſimul etiàm confeſſa vera filij Dei
humanitate, cũ reliquis ſacri ſymboli capi-
tibus, quod populis Chriſti cõuenienter &
myſticè in ſacrã anaphoram Deo adducit,
anaphora pars eſt liturgiæ, ſiue ſacri officij Græcorum. Deindè ſpiritualis in nomine triũ Dei prin-
cipaliũ hypoſtaſiũ facta ꝑ diuinũ baptiſma
regeneratio, & viuificorũ incruenti ſacri-
ficij ſymbolorũ diuinæ operationis tranſ-
ſumptio cõmunioq́;. Per quę ſanè veritatis
reſplendet illuminatio, impietatisq́; tene-
bræ diſcutiuntur. Adferẽs etiàm ſecum iu-
dicium euidens, quo errores in diuinis cõ-
miſſi, impietasq́; diſcerni poſſit. Hæc igitur
cùm inuicèm oppoſita ſint, & vt apoſtolicè
dixerim, ab Initio ſegregauit Deus per me-
dium luminis, & per medium tenebrarum.
1. Ioan. 5. a Dicat nobiſcum B. Euangeliſta Ioannes:

Hęc eſt victoria quę vicit mundũ, fides no-
ſtra: hæc ꝓponatur nobis, de hac nobis di-
catur, ipſa eſt petra, ſupra quã Chriſtus ſuã Matt. 16. a
ædificauit Eccleſiam in portas inferni, hoc
eſt, impreſſionum & inſultationũ cõtrariæ
potentiæ incõcuſſum & incõmutabile prę-
ſidium. Illinc cõmune nomen accepimus,
quod (vt Eſaias ait) benedicetur. Sic enim Eſaiæ 65.
inquit: Deũ verũ benedicent, & nõ dicibi-
lis eius naturæ inueſtigabile & incõpręhẽ-
ſibile annunciabunt, incircunſcriptibile, &
quod nulla ratione mutari poteſt, & in ple-
nitudine cõſtans, prædicantes eius ſempi-
ternam potẽtiam & diuinitatẽ à creatione
mundi, iuxta ſanctiſſimũ Apoſtolũ in crea- Rom. 1. c
turis intellectã cõſiderantes: ità Deo viuẽti
& vero ſeruire digni habiti ſumus, idq́; ea Gala. 4.
libertate agimus, qua ipſe Chriſt⁹ nos libe-
rauit, honorãtes eũ & glorificãtes, omnem
idololatriæ errorẽ & impietatis abijciẽtes,
cui ſingularis cognitio dicere lapidi, Tu me Hier. 2. f
genuiſti: in ligno, tu me feciſti, vt eſt apud
ꝓphetã: neq; inſpicere vult in cælũ, vt Eſai- Eſaiç 29. e
as clamat, neq; cogitare quiſnã ſit qui hæc
oĩa indicauerit, qui in numerato totũ mũ-
dum eduxit, oĩa nominib⁹ vocari fecit per
gloriã & roboris ſui plenitudinẽ: cuius ma-
nus omnẽ cęleſtẽ exercitũ, vt alius quidam
ꝓpheta inquit, fecerũt, vt cùm bonã & har-
monicã omnis creationis illius harmoniã
inſpexerimus, ꝑ animæ intellectũ, & verbũ
illud productificum, & per illud patrẽ verè
exiſtentẽ Deũ intelligamus & adoremus,
vt alibì B. Athanaſius in ſermone cõtra ido- Athanaſ.
la clariſſimè explicat. Quẽadmodùm igiẽ
nulla cõmunio lumini cum tenebris, neq;
vlla Chriſto cum Belial cõcordia: ità nulla
Chriſtianis, qui Deũ vnũ inenarrabili glo- 2. Cor. 6. c
ria & potentia adorantes colunt, cũ his qui
Deũ, vt Deus eſt, effingere & formare intẽ-
dunt. Et hæc quidẽ apud ꝓphetã iuſtæ mi- Eſaiç 44.
feriæ exiſtimãtur. Illis enim cor cinis eſt, vt
ſcriptũ eſt: Quorũ hi quidẽ arbitrantur ſe
deũ, facto ſibi idolo recenter ex eo quod
nõ erat, facturos: & eo qualicunq; de cauſa
euaneſcente & obſcurato, firmiter ſibi, nõ
eſſe deũ, perſuaſum habent, niſi confeſtim
alium in locũ eius erigãt. Et hoc nos apertè
diuina ſcriptura docet, de vituli in deſerto
Iſraëlitarum formatione, quãdò ſeditione
concitati, cõtra Aaron dicebant: Fac nobis Exod. 32. a
deos qui nos præcedãt. Hoc vnũ arbitrati,
nõ eſſe deum neq; verum neq; falſum, niſi
cuius idolum formatum videant, cui etiàm Idola Iudæorum.
poſteà egreſſum ex Aegypto attribuerunt.
qua ſanè re quid aliud, q̃ exceſſum impie-
tatis ſuæ indicãrint, non video. Hi autẽ qui
gentilis ſuperſtitionis & impietatis turpi-
tudinem ſectabantur, & hanc promouere
ſtudebant, in nomine deorum, qui ab eis
colebantur, ſtatuas erexerũt, nimirùm Io- Statuę gentilium.
uis, quem patrẽ & primatem deorũ omni-
um & hominum vocabant, reliquorumq́;
pluri-

plurimorum, quorum nota ſunt nomina.
Quorũ culturæ, religiones, & ſacrificia, qd
aliud erant, quàm ſcortationes, ſcelera, &
omnis impuritatis demonſtratio? nè dicam
interim puras blaſphemias & libidines, vbì
& ſacrificia & cultus erat, hominem dijs iu-
Imagines Chriſtianorum. gulâſſe. Apud Chriſtianos verò ſanctorum
virorum imagines, qui & vſq; ad ſanguinẽ
peccato obſtiterũt, vt cũ Apoſtolo loquar,
Hebr. 12. quiq; verbo veritatis miniſtrauerunt, dico
autem Apoſtolus & prophetas, qui pia vita
in bonorum operũ exercitio fuerũt, quiq;
verè Dei ſerui reperta ſunt, nihil aliud ſunt
quàm fortitudinis eorum delineatio, ſan-
ctæq; diſpenſationis & virtutis figuratio, &
ad glorificandũ Deum, cui in præſenti hac
vita ſeruièrunt, admonitio & inſtructio.
Sermo enim qui bonorum virorum actio-
nes recẽſet, iuuat audientes, & ad imitatio-
nem ſæpiùs adhortatur. Hoc etiàm per fre-
quentem imaginum Inſpectionẽ fieri, veri-
ſimile eſt. Nam quæ hiſtorica narratio per
auditum docet, ea tacens pictura per imi-
tationem oſtendit. Magnus enim Baſilius
Baſilius. inquit, ex vtroq; ad fortitudinem incitari.
Breuis, & (vt ità dicam) per ſumma facta
narratio, & factorum in imagine per pictu-
ram expreſſorum imitatrix demonſtratio,
nobis cuntẽplantibus vtilis eſt. Nam & per
idola, falſorum illorum deorum geſta im-
pura demonſtrantur. Nam & qui ſæpè au-
diuerunt eiuſcemodi de ſanctis viris narra-
ri, ſi iterùm in imagine iſta repræſentari vi-
derint, in memoriam ea quę audiuerunt &
legerunt, reducunt. Quinetiàm ignorantes
eiuſcemodi, cùm obiecta fuerit eorũ ocu-
lis talis contemplatio, cauſam inquirendi
& perueſtigandi acquirunt. Præterea ab his
vehementiùs in amorem & laudem DEI
concitamur, ità vt per hæc vtraque illi qui
egregia ſanctorũ facta vident aut audiunt,
Matth. 5. b patrẽ noſtrũ qui eſt in cælis, glorificare iu-
xta Euangelij vocem cogantur. Legiſlatio
Num. 15. d autem Moſaica, populum iubet filamenta
hyacinthina ad veſtium fimbrias aſſuere, vt
memores ſint iuſſorum, & ea cuſtodiant.
Imaginũ vtilitas. Multò ſanè magis per ſimilitudinariam vim
apparẽtem in pictura ſanctorum virorum,
egreſſum glorioſæ cataſtrophes ritè videre
Hebr. 13. b licet, horumque fidem iuxta Apoſtolicam
doctrinam imitari. Domini autem iuxta
carnem formæ characterem figurari in re-
dargutionẽ hæreticorum, qui eum in phan
taſtico & nõ vero corpore veniſſe, deliran-
tes dicunt, quid obeſt? ità vt & his proſit,
qui ad ſumma diuinitatis ſpiritali ſpecula-
tione peruenire nequeunt. Indigent enim
& hi corporeo quodam intellectu, ad eorũ
quæ audiuerunt, confirmationem. Myſte-
rium enim quod & cælos regit, quodq; vir-
tute à ſeculis & à generationibus in DEO
celatum eſt omnium conditore, nõ ſolùm
ex auditu fidem habet, fides enim (inquit

Apoſtolus) ex auditu, verùm etiàm ex vi- Rom. 10. c
ſis in animis videntium imprimitur. Deus
enim in carne in mundo apparuit, & credi-
tus eſt, omnibus ſanctior & magis ſalutaris
repertus. Quare & per Euangelica præco-
nia de diſpẽſatione eius, quæ in carne cum
hominibus fuit, ſcripta, ad populorum me-
moriam iuuandam, & venerationes glorię,
eius & bonitatis erga nos recordationem
faciunt, quæ etiàm eadẽ claritate per artifi-
cium prędicari poſſunt, & ad adorationem
eius nos perducere. Non enim colorum &
lignorum mixtura adoratur, ſed inuiſibilis
Deus, qui in ſinu patris exiſtit, Is enim ado-
rationem ſuſcipit in ſpiritu & veritate, per Ioan. 4.
ipſum ad patrem nobis aditum gratis dans,
qui cũ eo adoratur. Nam & Iacob in ſum- Gene. 48.
mitate virgæ Ioſeph adoràſſe dicitur, non Hebr. 11.
ſanè ligno illum cultum exhibens, ſed ſuũ
amorẽ in eum indicans qui habuerat ean-
dem. Ità etiàm ſanctitatis Chriſti & ſuper-
glorioſę matris imagines populo Chriſtia-
no inſpiciuntur, & cõſiderantur, & hono-
re afficiuntur. Quarè à longis temporibus
ſanctiſſimis Eccleſijs eas ſuſcipere viſum
fuit, neq; quicquam adhuc accidit vt pro-
hiberentur. Quin etiàm poſt omnes perſe-
cutionum turbulentias, & poſt fidei cõfir-
matæ vbiquè libertatem, omnibus ſynodis
vniuerſalibus vſq; ad noſtram generationẽ
celebratis, cùm multi quoquè canones de
imaginibus ederentur, nunq̃ tamẽ quicquã
de earum abrogatione ſtatutum eſt: quod
certè, ſi illicitæ fuiſſent, fieri debebat. Mul-
ta aũt de idolis & idolorum ſtatuis & exe-
crationibus earum, in ſcriptura dicta ſunt,
quę etiàm & nũc ipſa cõſuetudine excluſæ
ſunt: hæc enĩ ad abalienationẽ à Deo fere- Matt. 28. d
bant. Nã qui dicebat, apoſtolis ſe adfuturũ
vſq; ad conſummationẽ ſeculi, profectò hoc
ipſum & illis qui Eccleſiæ ſuæ curã gerunt,
annunciauit. Non enim illis corporaliter
adfuturus erat vſq; ad huius præſentis ſe-
culi tranſitionẽ. Item & tribus aut quatuor Matt. 18. c
in nomine illius cõgregatis, adfuturum ſe
illis dixit. Putásne tantas congregationes
zelo bono coeuntes, vt illius cultus propa-
getur, diuina illius inſpiratio & ductio re-
liquit, nè poſſet cõſummationem perfectæ
cõfirmationis ſuę eccleſię, in qua neq; ma-
cula, neq; ruga, neq; aliqud tale eſt, videre?
Neq; hãc cõſuetudinẽ nõ paucæ aut igno-
biles vrbes, verùm omniũ regionũ nobiliſ-
ſimæ & principales Eccleſię ſeruant. Quòd
aũt res peruetuſta ſit, hiſtoricas ſcripturarũ
narrationes in imagine effigiare, adſtruit B.
Gregorij Nyſſeni epi ſermo, in Abrahã in- Gregorij Nyſſeni ſermo de Abraham.
ſcriptionẽ prę ſe ferẽs, in quo de oblatione
Iſaac in tabula expreſſa recenſet. Quòd ſi
aũt illorũ res ità expreſſę ſunt, quãtò magis
miracula dñicę diſpẽſatiõis & paſſionis ta-
lẽ demonſtrationẽ habere debẽt? Sic etiàm
athleticę ſanctorũ martyrum fortitudines,
quæ

quæ ad zelum & bonam imitationem adſpicientes induñt, exprimi debent, in quibus habetur etiàm generoſi & admirandi martyris Anaſtaſij veri pugilatûs certamẽ. At illi fortè dicent, neceſſariò eſſe ſanctæ ſcripturæ mandata ſequenda, veluti cùm
Exo. 20.a dicitur: Non facies tibijpſi idolum, neq; ſimilitudinem vllam eorum quę aut in cęlo, aut in terra ſunt infrà, aut in aquis ſubter terram, neq; adorabis ea, neq; ea coles. Iterùm: Non aſſumatur nomen dñi Dei tui in
Ibidèm. Deute. 5.a vanum. Et in Deuter. Legẽ meam nè trãſgrediamini, nec facite vobis ſculptam imaginem. Et hæc quidẽ illi dicunt. Sed clarũ habent intellectũ. Naturã enim Dei ſcimus forma repræſentari nõ poſſe, incõpræhenſibilemq́; eſſe, neq; honorem aliquem eſſe, qui illi tanq̃ viſo exhibeatur, ſed cõiecturis & opinationib9 ad corporeas cõceptiones
Deut. 5.a ducimur. Prædicens enim illis Moſes, Cuſtodite diligenter animas, nè quam ſimilitudinem adſpiciatis, nè die illa qua locutus eſt dñs ad vos in Choreb, in monte ex medio ignis. Hęc pręfatus, ſtatim ſubdidit, Nè legem tranſgrediamini, nec facite vobis, & quę ſequuntur. Hoc quidem ob id, quia recordabatur conſtructionis vituli: atque ità diligenter hoc inculcauit, nè ex Aegyptiorum conſuetudine ad tantam impietatem redirent, diuinaq́; illis arbitrarentur ſimilia. Hoc & magnus Apoſtolus in oratione ad populum Athenienſem habita, ait: Ge-
Acto. 17.g nus igitur cùm ſimus Dei, argento, auro, lapidi, aut figuræ artis, aut excogitationis hominis, diuinum eſſe ſimile exiſtimari non oportebit. Eundem intellectũ habet & il-
Exo. 20.b lud: Non accipies nomen dñi Dei tui in vanũ, hoc eſt, nõ vocabis aut autumabis Deũ, in quo nihil diuinitatis exiſtit, ſed vana opinione & falſa appellatione hoc dignaberis.
1. Cor. 8.b Nobis autem, vt magnus docet Apoſtolus, vnus Deus pater, ex quo cũcta: & vnus nominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia: & vnus ſpiritus ſanctus, in quo vniuerſa. naturalis aũt diuerſitas, per præpoſitionũ commutationẽ, nè ſit inducta. Etenim tria hęc, vnus Deus inter ſe inuicèm intellecta ſunt, vt ſapiens docet Gregorius. Nulli igitur
Gregor. Nazianz. nomen illud ſuper omne nomen exiſtens, populus Chriſti in hunc vſq; diem, prӕterquàm ad ſanctam viuificantem Trinitatẽ, retulit. Abſit vt hoc faciat. Vbiquè cùm verbũ hoc, λατρεύειν, diuina ſcriptura ponit, tantummodò dictis adſignat, quô à nobis alienum, & non communem, indicet hunc errorem. Manifeſta enim eſt quæ ſit latriæ idolorum ratio. Apud nos autẽ vnus Deus adorandus, vna & in eum fides, vnum ſalutare baptiſma: ſic quoquè vna, quæ illi debetur, latria: quemadmodùm à ſanctis Apoſtolis traditum eſt, & hactenùs ſeruatur.
Hebr. 13. Laudationiſq́; ſacrificium, quod per Chriſtum Deo patri repræſentari inquit diuinus

Apoſtolus, qd aliud eſt, quàm labiorũ nomen illius confitentium fructus, & in viuificis myſterijs diuiniſſima traditio, quam
pręſignificauit Malachias propheta, veluti Malac. 1.
ex perſona loquens Dei: Ab Oriente ſole vſq; ad Occaſum in gentibus glorificatum eſt nomen meum, & omni in loco ſacrificiũ
offertur nomini meo? Sacrificium, inquã, 2. Cor. 6.c
purum. Nulla itaq; conſœderatio templo
Dei, hoc eſt, illius Eccleſię, cum idolis. Ab- 1. Timo. 3.
ſit. Ipſa enim, columna & firmamẽtum veritatis, Apoſtolicè nominatur. Idolorum Zach. 13.a
autem nomina, vt Zacharias clamat, de terra auferentur, quandò omnis locus domui Dauid, hoc eſt, Eccleſiæ Chriſti, cuius domus ſumus nos, per traditionem fidei aperietur. Hic faciunt omñinò, quę in Sapientia Salomonis, & apud magniloquũ Eſaiã
reperiuntur. Illic enim dicitur: Principium Sapi. 14.b
ſcortationis, reſpectus idolorum: deſiderium eorum, corruptio vitæ. Neque enim erat à principio, neque in perpetuum erit. Vanitas enim hominum ingreſſa eſt mundum. Et propter hoc, breuis finis illis de-
putatus eſt, &c. In propheta autem, Con- Eſaiæ 1.d
futabuntur omnes qui ſculptilem Deum 42.c.44.b
aut faciunt, aut conflant, & omnes qui indè generantur, exiccati ſunt, & fabri ab hominibus facti ſunt, & reliqua, hoc eſt, fabri lignarij artis induſtria, & lignorũ quorum vſus ad miniſterium hominum, in formam viri transformatur, & tripudium inſi-
pientiæ adorantium ea. Quibus inſertur: Eſaię 44.a
Videte, nè dicatis, mendacium in dextera mea. Quod præmiſſę impietatis veluti ſubuerſionem induxit. Nos autem cognoſcentes & credentes filium Dei, quòd ſit veri-
tas & dextra patris, alieni à damnatione ꝓ- Hiere. 23.f
phetica demonſtramur. Et ob id valdè opportunè propheticam orationem vſurpauero: Quid paleis ad triticum? quæ familiaritas ſufflatæ à ſpiritibus nequitiæ, inſtabilis leuitatis colentium creaturã, prӕterito creatore, ad veræ diuinitatis cognitionis nutriens verbum, quod in omni Chriſti populo inuenitur? Illi enim ſunt, de qui-
bus Eſaias ait: In verticibus montium ſa- Eſaię 65.b
crificauerunt, & ſuper colles incenſum fecerunt. Sub quercu & populo, ſubter arbore ſubumbrante, quia bona tegmenta
erant, quemadmodùm alius propheta con- Oſee. 4.c
temporaneus Eſaiæ, clamat. Populus autem Chriſti, regi ſeculorum, incorruptibi-
li, inuiſibili, vni ſapienti Deo, adorationis 1. Cor. 1.b
cultum exhibet, in ſpiritu & veritate adorando, omnemque laudationem & glorificationem viuificæ Trinitati inceſſanter offerens. Ea verò quæ extra ſapientiam de idolis iactantur, breuem finem habent. Nam eorum obſcuratio, & quòd ampliùs eſſe non poterant, non aliundè, q̃ ex Chriſti Ieſu magni Dei & ſeruatoris noſtri apparitione, factum eſt, quam etiàm Eccleſia

illius à principio vſq; ad totius mundi terminum, ſanguine illius redẽpta, per omnia confitetur & glorioſè prędicat. Non igitur in illa ſcripta idolorum damnatione vituperationeq́;, verus & germanus Trinitatis adorator popul⁹ Chriſti, ſe notari putabit, quòd ſanctorum virorum imagines in recordationem virtutis eorum habeat. Neq;
Rom.3.d Galat. 2.d 1.Cor.7.d etiàm B. Apoſtolo Paulo, carnalem cicuncisionem prohibẽti, & illis qui per legem iuſtificari volebant, minanti, circuncisio Timothei, legalis tonſura, ſacrificium in templum inducere, repræhenſionem aliquam aut cõdemnarionem conciliauit. Nõ enim ſimpliciter deſignata inſpicere oportet, ſed vndiquè rerum intentio probãda eſt. Nam qui cauſam, offerentemq́; non inſpicit, ſępè contraria iudicat. Qui verò ità nõ faciunt, fortaſsè apud hos ipſius quidem DEI mandatum irreprẹhenſum nequaquàm videbitur. Siquidem lege ſculptile & conflatile interdicẽte, ſubijcitur, Cherubim glo-
Exo.20.a Hebr.9.b riæ obumbrantia propiciatorium, vt Apoſtolus inquit. Hæc enim eius apparatus fuerunt, quibus diuinã gloriam vectã fuiſſe, nõ ſolùm ex ſcriptura docemur, ſed & diu⁹
Athanaſius. Athanaſius, pſalmicũ hoc verbũ exponens, Qui ſedes ſuper Cherubim, appareas, talẽ de his tradit ſententiã: Etenim Cherubim illorum exemplaria, ignota iuxta naturam omnibus hominibus exiſtenria, ſpiritus & ignis exiſtunt, & ab omni corporea figuratione & natura aliena, ea quæ de ipſis à propheta corporaliùs dicũtur, ſymbolicum & altiùs ductũ ſenſum habẽt. Aliter enim intelligere iuxta ſacram, & corporeis nõ decentem, rationẽ oportet. Illud verò neceſſarium eſt vt dicatur, nequaq̃ Chriſtianos ſuorũ iuxta carnẽ aut cognatorũ, aut amicorum, aut familiariũ figurã pingentes, illã aut colere, aut honore aliquo dignam ducere, immò ne Imperatorũ quidẽ iuſſibus obedientes, poteſtati talia tribuunt: in quibus ſanè culpabiles inueniuntur, qui dicẽtes ſe ſapientes, infatuati ſunt, & gloriã Dei incorruptibilis, cum ſimilitudine corrupti-
Rom. 1.c bilis hominis cõmutârunt, vt inquit Apoſt. Adeò ex hac re ſcire licet, nobis non licere prædictam ſcripturã in calumniam rapere. Igitur ſi de Deo pias opiniones, ad id quod corporalius eſt, tranſponimus, aut Deo decentem gloriã & ſeruitium relinquẽtes, aut aliqua ratione imminuẽtes huiuſmodi argumento deprębendimur: rectè vtiquè auferentur, quæ nos vacare faciũt & abducunt à cultura & aſſiduitate erga vnũ & verum Deum. Nunc verò cõtrarium fieri videmus. Nam ſi quiſpiam cum ſcientia, ſanctorum alicuius imaginẽ inſpexerit, rectè Deum laudans dicet, Gloria tibi Deus, no-
☞ menq́; ſancti apponet. Vt per hunc modũ, id quod in precatione à nobis dicitur, impleatur, vt per viſibilia & inuiſibilia ter ſanctum nomen Chriſti glorificetur. Verùm neque ſanctorum virorum aliqnem, Deum appellari ſuſtinuerimus. Propriè enim & verè eiuſcemodi appellatio Deo conuenit: & ijs qui faciunt quòd Deo placeant, Deus id nomen tradidit, vt in pſalmorum ſacro Pſalm. 81.
codice ſcriptum eſt. Neq; rursùs, vt ſufficientem exiſtimantes cognitionis Dei aſſertionem, eiuſcemodi imagines habẽtes, deſpicimus in Eccleſijs Dei populi congregationes & cõcurſum: immò in eis diù noctéq;, & vt cũ pſalmographo meliùs dixe- Pſal.54.
rim, veſperì & manè, & meridie benedicere Deum oportebit, maximè autem in diuinis myſterijs & ſacris officijs, dum hæc, inquam, peraguntur. Sed certò ſciamus, non aliundè nobis ſpem ſalutis accedere, niſi ex pia fidei confeſſione, quæ fit erga Deum verum & vnum in Trinitate adoratum. fidei dico confeſſionem, quæ partìm in corde conſiſtit, partìm per os profertur. Rom.10.b
Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem. Semper lau- Pſal.149.
dem eius qui nos fecit, in ore ferentes, & exaltationes eius in gutture habentes, oĩs populus Chriſti in tranſſumptione ſangui- Lucæ 22.
nis & corporis eius, per quam, memoriam mortis & reſurrectionis illius, iuxta ſuam traditionem celebramus, inſatiabili deſiderio & à Deo incitato ſtudio ad ea incitatur, magis quàm ad fontes aquarum ceruus.
Verùm nè quempiam offendat, quòd ante Pſal. 41.
ſanctorum imagines lumina & ſuaue olentia thymiamata accenduntur. Symbolicôs enim iſta fieri in honorem illorum, opinandum eſt, quorũ cum Chriſto requies, quorum honor ad ipſum recurrit, hoc ipſum teſtante ſapiente Baſilio, quòd erga conſer Baſilius
uos bonos honor, erga ipſum Dominum Magnus.
commune beneuolenriæ ſignum exhibet. Senſibilia enim lumina ſymbolũ ſunt immaterialis illius & à Deo dati luminis. aromatum autem incẽſio, ſynceram & totum ſancti ſpiritûs afflatũ & repletionem ſignificat. Et hæc quidẽ velutì cõtra ſubornatas contradictiones, & ex ſcripturis hinc illinc acceptas obiectiones ſcribere nobis permiſimus, adhortantes, vt ſinè ſcandalo & ſinè turbatione cũ populo cõuerſemur, quãdò etiàm ne vnũ ex puſillis deſpiciendũ Deus Matt.18.b
prohibet. Similiter ſcãdalizare aliquẽ intolerabile & horrẽdum iudicium adſert illis qui intendũt. Nunc aũt & totæ ciuitates, & hominũ cõgregationes non parùm hac de re tumultuantur. Caueamus aũt nos omni ſtudio, nè huius rei authores ſimus. Ante omnia verò prouidendũ eſt, nè à ſententia permuteris, nè ex hoc inimici noſtri & hoſtes crucis Chriſti, ſupercilium eleuent cõtra fidẽ noſtrã, dicantq́;: Hucuſquè Chriſtiani errârunt: niſi enim inſtitutũ ſuum idololatriam cognouiſſent, non ſanè nunc manufacta abijcerent. Quod ipſum quantum

contumeliæ ſubuerſionisq; fidei in Chriſtum cóciliat, quiuis agnoſcere poteſt. Nã qui ſemèl errârint, eos in viã reducere difficile eſt, vt qui à veritate alienantur. Quid auté dicere oportet, cùm videamus reges noſtros & Imperatores, ex ꝓpria erga Deũ adſectione, pro ſua ſtatua, ſalutiferam crucem gloriationem ſeculi erexiſſe? Summa autem rerum in hoc cócludi poteſt, quòd extra omnem cõtrouerſiam eſt, ſanctorum imagines mirifica deſignare miracula, vt & debilibus valetudo bona per eos concilietur, ſæpeque in ſomnis apparentes, optima quæq; nobis conſulant. Extra omnem cõtrouerſiam eſt in Zozopoli Piſidiæ ciuitate imago virginis matris intemeratæ, quæ ex picta etiàm manu ſua vnguentorum ſcaturiginem effundit. Cuius ſanè miraculi plures teſtes ſunt. Hæc omnia ſancti per ſidem operati ſunt in mũdo, vt in actis Apoſtolicis legimus, cuius rei etiàm euidẽs teſtimonium eſt, vmbra veſtimentorum, & ſudaria ſanitates largientia. Quòd igitur non omnis corporis vmbra, neq; quælibet ſudaria id poſſint, facilè videt is, qui, quæ fides fuerit vtriuſque erga Deum, animaduerterit, vt qui eiuſcemodi gratiã per inanimata illa indicauerit. Quamobrem credendum eſt, & per imagines quoquè talia à Deo deſignari. non per quaſlibet tamen picturas aut imaginum ſpecies eiuſmodi fiunt, ſed ſanctorum effigies repræſentantium tantùm, aut Ieſu Chriſti. Neq; etiàm ob huiuſcemodi curationes, ſpõtaneas eſſe credendum eſt, ſed tantummodò ex Dei gratia. Dignum autem eſt (vt arbitor) & id recenſere, quod apud Pamphili Euſebium hiſtoricè ſcriptum eſt in hiſtoria eccleſiaſtica. In Paneade enim ciuitate, quam & Cæſaream Philippi Euangelium vocat, dicitur, fuiſſe domus hæmorrhoiſſæ, hoc eſt, laborantis profluuio ſanguinis mulieris, quæ tacta fimbria Seruatoris, ſanata eſt, quemadmodùm Euangelium teſtatur. Pro foribus autem domùs aiunt ex ære fuſam imaginem ſtare, quæ Domini noſtri effigiem repræſentat, exaduersò verò ſtatua eiuſdem materiæ, mulieris genibus prouolutæ, palmaſque ſuppliciter tendentis, expreſſa eſt, idque in memoriam miraculi illius, quod circa ipſam factũ eſt, quamobrẽ & eiuſdẽ procuratione facta eſt. ſub pedibus autem (velutì appáret) ſtatuæ Dominicæ, herba quædam excreſcit, peregrina ſpecie, neq; ſatis cognobilis, quæ omnium morborum remedia & curationes exhibet, quod & ipſe Euſebius oculis ſe vidiſſe tradit. Manifeſtum autem eſt, quòd ex inſigni Dei miſericordia eiuſcemodi dona contingunt, quemadmodùm nobis in ſuperioribus demonſtratum eſt. Idem in eodem libro Euſebius ſcripſit, ſe apoſtolorũ Petri & Pauli, itẽ ipſius Domini noſtri Ieſu

Miraculũ de imagine beatæ virginis Mariæ.

Hebr. 11. p totum.

Acto. 5. c 19. b

Euſebius lib. 7. ca. 14

Matt. 16. b

Matt. 9. e

Ex eodem & libro & ca. alia narratio de imaginibus.

Chriſti ex coloribus depictas imagines vidiſſe. Aſſerit autem ea ſpecie, qua putantur fuiſſe. Hæc autem non dicimus, quòd arbitremur nobis circa ærearum ſtatuarum operoſitatem laborãdum, ſed tantummodò vt admoneamus ſanctitatem tuam, veterem conſuetudinem nõ eſſe reijciendã. Deus enim & veritatis Dominus, in omnẽ veritatem te deducet, omneſq; ambiguitates & diſceptãdi occaſiones ab animo tuo auferet, ſi vnanimiter nobiſcum ad veritatis rationem indagandam deſcendas, cuius regnum benedictum eſt in perpetuum.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Cuſtodes Catholicæ Eccleſiæ ſancti patres nobis acclamârunt, ex ſuperna illa prudẽtia in præſidijs ſuis vigilantes, omnemq; vaniloquorum exercitum diſſipârunt. Suam autem cuſtodiam inconuulſam ſeruantes, phalanges hoſtium perſequuti ſunt. Simul etiàm cum antiquis hęreſibus, & hãc Chriſtianorum accuſatorum nouitiam improbitatem gladio ſpiritus abſtulerunt. Dicamus igitur omnes vna voce, cum ſacro noſtro doctore Paulo: Pax noſtra Chriſtus, qui ex duobus vnum fecit. Illum omnis gloria, & cum patre & ſancto ſpiritu nunc & in ſecula ſeculorum omnis decet adoratio. Epheſ. 2. c

Sancta ſynodus dixit: Diuiniloquorum patrum doctrinæ nos correxerunt, ex ijs veritatẽ haurientes, admoniti ſumus: ipſis adhærẽtes, mendacium perſequuti ſumus: ab ijs eruditi, venerandas imagines ſalutamus, patribus annunciantibus bona filijs obedientes ſumus: gloriamur autem in facie matris, ſanctæque traditionis Eccleſiæ, credentes vnum Deum in Trinitate laudatum. Venerandas imagines veneramur. Qui ſic non credunt, anathema. qui aliter ſentiunt, longè ab Eccleſia abijciantur. Nos veteri Eccleſię legiſlationi inſiſtamus. Nos ſtatuta patrum conſeruemus. Nos, qui addunt aut auferunt aliquid de Eccleſia, anathematizamus. Nos nuperam Chriſtianorum accuſatorũ inuentionem anathematizamus. Nos venerandas imagines ſalutamus. Nos, qui ſic nolunt, anathemati ſubijcimus: Chriſtianorum accuſatoribus, videlicet iconoclaſtis, anathema. Qui ex ſcriptura ſententias contra idola dictas, in ſanctas imagines torquent, anathema. Qui ſacras imagines idola vocant, anathema: Qui dicũt Chriſtianos, tanquàm deos imagines amplecti, anathema. Qui communionem habent cum ijs, qui ſanctas imagines reijciunt aut contemnunt, anathema. Qui dicunt, præter Chriſtum aliquem nos à cultu idolorum liberâſſe, anathema. Qui dicere audent, ſanctam Catholicam Eccleſiam idola vnquàm accepiſſe, anathema. Cùm autem anathematiſmi præſentes eſſent ex charta dicti, ſancta ſynodus iterùm, ſubiecta legente Euthymio epiſcopo Sardenſium

Anathemata in Iconoclaſtas.

denſium, exclamauit: Domini & Seruatoris noſtri diuinam ordinationem ſancti patres noſtri perficientes, candelã cognitionis ab eo datam, non ſub modio celârunt,
Matt. 5. b Marc. 4. c Lucæ 11. d ſed ſuper lucernam vtiliſſimę doctrinę poſuerunt, vt omnibus in domo, hoc eſt, Catholica Eccleſia genitis luceat, vt nemo ex ijs qui piè confitentur Dominum, ad lapidem hæreticæ prauitatis pedem impingat: ipſi omnem hæreticorum errorem expulerunt, ipſi putridum membrum, quatenùs curari non poterat, abſciderunt, & ventilabrum
Matth. 3. b in manu ferentes, aream eius expurgârunt. Frumentum autem, hoc eſt, verbũ nutribile, quod mentes hominum firmat, in horreo catholicæ Eccleſiæ concluſerũt. Paleas autem hęreticę prauitatis eijcientes, combuſſerũt eas igni inextinguibili. Quapropter ſancta ſynodus Dei voluntate, & piiſſimorum noſtrorum Imperatorum Irenæ nouæ Helenæ & Conſtantini noui iuſſu, in Nicenſium ſplendida metropoli ſecundò congregata, per lectiones cognitis ſanctorum patrum decretis, ipſum Deum glorificet, à quo illis datum eſt verbum ad noſtram inſtructionem, & ad perfectioné ſanctæ & catholicæ Eccleſiæ. Qui verò ſic non ſunt animati, ſed veritatem ob nouitia dogmata reijciunt, eis Pſalmographi hoc
* Pſal. 73. occinemus: Quantas improbitates hoſtes in ſancto tuo cogitârunt, gloriati ſunt cùm dicerent, non eſt ampliùs qui docet? Sed nos non ignoramus dolos eorum, qui ſecundùm patrum traditionem incedentes, vno ore atque corde veritatem annnnciamus, nihil auferentes aut addentes ad ea, ſed his conſentimus, his adhæremus, ſic probamus noſtra, ſic confitemur, quemadmodùm ſex ſacræ vniuerſales ſynodi confitentur.

Credimus autem vnum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inuiſibilium factorem, & in vnum nominum Ieſum Chriſtum filium vnigenitum, verbum eius, per quod cuncta creata ſunt, in ſanctum ſpiritum viuificantem nominum, &c. Salutamus etiàm ſanctas Dominicas, Apoſtolicas & Propheticas, item ſanctorũ, præcipuè autem Dominæ noſtræ Deiparæ imagines, quæ nobis veluti exéplaria ſunt & inſtructiones bonorum operum imitationis & fidei erga Chriſtum, omnem idololatriam execrãtes, & latriam ſolam Chriſto tribuentes & DEO patri & Spiritui ſancto, tanquàm vni deo, cui honor & laus in ſecula.

Petrus primãs presbyterorum in ſancta Romana Eccleſia, ſubſcripſit romanè, cuius hæc eſt interpretatio: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Petrus DEI miſeratione archipresbyter ſanctæ Dei Apoſtolicæ & catholicæ Eccleſiæ, & locum retinens Adriani ſanctiſſimi Papæ veteris Romæ, omnes qui ex priori iconoclaſtrum hæreſi reſipiſcunt, ſuſcipiens, & venerandas imagines admittens, iuxta traditionem patrũ, ſubſcripſi.

Petrus miſeratione diuina presbyter & præſes monaſterij ſancti Sabæ, locum ſecundum retinens apoſtolici Papæ, * & dictis ipſis ſubſcripſi.

Tharaſius miſeratione diuina epiſcopus Cõſtantinopolitanus nouæ Romæ, in omnibus prædictis veritatem confeſſus, libens ſubſcripſi.

Ioannes miſeratione diuina presbyter & legatus, & locum tenens trium thronorum Orientis, Alexandriæ, Antiochiæ, & Hieroſolymorum, omnia approbãs & laudans, ſubſcripſi.

Thomas miſeratione diuina presbyter, & pręſes monaſterij ſancti patris noſtri Arſenij, quod eſt in Aegypto, locum retinens trium Orientalium diœcéſium, ſubſcripſi.

Agapius indignus epiſ. Cæſareæ Cappadocię, omnia prędicta recipiens, ſubſcripſi.

Ioannes indignus epiſco. Epheſi, omnia prædicta recipiens, ſubſcripſi.

Conſtantinus indignus epiſcopus Conſtantiæ, quæ eſt in Cypro, omnia prædicta recipiens, ſubſcripſi.

Baſilius indignus epiſc. Ancyræ, omnia prædicta recipiens, ſubſcripſit.

Nicolaus indignus epiſcopus Cyzici, in eandem ſententiam, ſubſcripſit.
Euthymius indignus eps Sardenſium, &c.
Petrus indignus epiſc. Nicomediæ, &c.
Hypatius indignus epiſcopus Niceæ, &c.
Helias indignus epiſcopus Cretæ, &c.
Stauratius indignus eps Chalcedonis, &c.
Nicephorus indignus eps Dyrrhachij, &c.
Epiphanius indignus diaconus Eccleſiæ Catanes, locũ tenens Sardinię, in ean. &c.
Leo indignus presbyter, & locum retinens metropoleos * Sides, omnia prædicta recipiens, ſubſcripſit. * Syder
Nicolaus indignus monachus * metropolis Thyanenſiũ, in eandem ſententiã ſubſc. for. * locũ tenens
Gregorius indignus eps Neocæſareæ, &c.
* Theodorus indignus eps Catanes, &c. Is inferiùs repetitur.
Anaſtaſius indignus eps Nicopoleos veteris Epiri, in eandé ſentétiam ſubſcripſit.
* Ioannes indignus eps Tauromenię, &c. Is inferiùs etiàm repetitur.
Gregorius indignus eps * Piſſinuntón, &c.
Baſilius indignus epiſcopus Sylæi, &c.
Theodorus indignus epiſcop* Myrón, &c.
Leo indignus epiſcopus Rhodi, &c.
Euſtathius indignus eps Laodiceæ, &c.
Theodorus indignus eps Seleuciæ, &c.
Nicolaus indignus epiſco. * Amorſi, &c.
Theodoſius indignus eps Hierapoleos, &c
Nicetas indignus eps Claudiupoleos, &c.
Michael indignus epiſc. Synnadón, &c.
Leo indignus epiſcopus Iconij, &c.
Georgius indignus epiſcopus Piſidiæ, &c.
Conſtantinus indignus epiſc. Perges, &c.

Euſtratius indignus eps Methymnes, &c.
Theotimus indignus epiſ. Crotonum, &c.
Leon indignus epiſc. Chij, in eandem &c.
Baſilius indignus epiſcopus Neſiôo, &c,
Ioannes indignus epiſcopus Aprôn, &c.
Ignatius indignus epiſcopus Prienes, &c.
Cypſalôn Theophylact[9] indignus eps * Cypſelôn, &c
Theodorus indignus eps Trophæorũ, &c.
Stephanus iodignus eps Sugdaôn, &c.
Sergius indignus epiſc. Nocoterôn, &c.
Georgius presbyter locum retinens Nicopoleos, in eandem ſententiã ſubſcripſit.
Leo indigous epiſcopus Meſembriæ, &c.
Theodorus indignus eps Amorij, &c.
Cyriacus indignus eps * Driziparôn, &c.
Galatas presbyter in locum Rhegij, &c.
Theodoſius indignus epiſcopus Nyſſę, &c.
Georgius indignus eps Camulianorũ, &c.
Sotericus indignus epiſc. Ciceſſôn, &c.
Cõſtaotious indignus eps Maſtaurôn, &c.
Georgius iodignns epiſc. Briulôn, &c.
* Nyſſæ Ioannes indignus epiſcopus * Niſſæ, &c.
Baſilius indignus epiſc. Magneſiæ, quæ eſt propè Mæandrũ, in eandem ſenten. &c.
Theophanes indignus epiſc. Coloes, &c.
Leo indignus epiſc. Algizôn, &c.
Nicodemus indignus epiſ. Eugazôn, &c.
Lycaſtus indignus epiſc. Barilôn, &c.
Theophylact. indignus eps Hypepôn, &c.
Theophanes iodignus eps Lebedôn, &c.
Stratonicus indignus epiſc. Cymes, &c.
Coſmas indignus epiſc. Myrrhines, &c.
Olbianus indignus epiſcopus * Elææ, &c.
Pardus indignus epiſcopus Pittanes, &c.
Baſilius indignus epiſcopus Pergami, &c.
Mariaous indignus epiſc. Antandri, &c.
for. * Adramyti Baſilius indignus epiſc. * Atramiti, &c.
Ioannes indignus epiſcopus Aſi, &c.
Leo indignus epiſc. Phoceæ, &c.
Nicephorus indignus eps Gargarôn, &c.
* Aegeon vel Aegeæ Conſtantinus indignus epiſ. * Agaes; &c.
Theognis indignus epiſc. * Siôn, &c.
Ioanoes iodignus epiſc. * Prædeſti, &c.
Ioannes indignus epiſcopus Panij, &c.
Melchiſedec indignus epiſ. Calliopoleos, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Leo indignus epiſcopus Madyti, &c.
Theophylactus indignus epiſc. Chariupuleos, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Thomas indignus epiſc. Daoij, &c.
Gregorius indignus epiſc. Theodoropoleos, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
* Cholcidos Siſinnius indignus epiſ. * Chalcidos, &c.
Ioannes indignus epiſc. Bryſeos, &c.
Beniamin indignus epiſc. Lizicôn, &c.
Gregorius indignus epiſ. Amaſtridos, &c.
Stephanus indignus epiſc. Sorôn, &c.
Gregorius indignus epiſc. Dercôn, &c.
Heraclius indignus epiſc. Iunopoleos, &c.
Cõſtãtinus indignus eps Heliopoleos, &c.
Aotonius indignus epiſc. Tryzeoes, &c.
Nicetas iodignus epiſc. * Nacaleæ, &c.
Petrus indignus epiſcopus Aſpones, &c.

Synneſius indignus epiſcopos Cynes, &c.
Synneſius indig. eps Analtaſiopoleos, &c.
Euſtathius iodignus epiſ. Solorum, &c.
Theodorus indignus epiſc. Cicutij, &c.
Baſilius indignus epiſ. * Trimithuntôn, &c. * Thremethuntôn
Alexander indignus eps Amathuntôn, &c.
Michael indignus eps Melitupoleos, &c.
Siſinnius indignus epiſc. Adranias, &c.
Theodorus indignus epiſc. Germes, &c.
Gregor. indignus eps Adrianitherôn, &c.
Leo indigous epiſcopus Pœmanij, &c.
Simeon indignus epiſc. Oces, &c.
Ioannes iodignus epiſcopus Lampſaci, &c.
Nicetas indignus epiſeopus Ilij, &c.
Leo indignus epiſcopus Troados, &c.
Theodorus indignus epiſc. Abydi, &c.
Anaſtaſius iodignus epiſc. Tripoleos, &c.
Leo iodignus epiſc. Traculôn, &c.
Stephanus indignus epiſc. Salôn, &c.
Ioanoes indignus epiſcopus Abalôn, &c.
Stephaous indignus epiſc. Silandi, &c.
Nicolaus indignus eps Pericommatos, &c.
Ioannes indignus epiſc. Setôo, &c.
Baſilius indignus epiſc. Liparôn, &c.
Theophaoes indignus eps Meoniæ, &c.
Michael indignus epiſc. Stratonices, &c.
Lycaſtus indignus epiſc. Philadelphiæ, &c.
Michael indignus epiſc. * Troalôo, &c.
Gregorius indignus epiſc. Gordôn, &c.
Ioannes iodignus epiſcopus Daldes, &c.
Euſtathius indignus epiſc. Hyrcanes, &c.
Ioſephus indignus epiſc. * Ataliæ, &c.
Zacharias indignus epiſ. Hierocæſareę, &c.
Dauidus indignus eps Helenupoleos, &c.
Criton indignus epiſc. Lophi, &c.
Theophylactus indignus epiſc. * Apollomados, in eandẽ ſententiam ſubſcripſit. * Apollonados
Conſtantinus indignus epiſc. Cæſareæ Bithynię, in eandẽ ſententiam ſubſcripſit.
Georgius iudignus eps Baſilinupoleos, &c.
Leo indignus epiſcopus Ariſtes, &c.
Nicephorus indignus eps * Adranis, &c. * Adranes Thraciæ
Baſilius in locũ Daſcylij, in eandẽ ſent. &c.
Chriſtophorus indign[9] eps Ceraſenes, &c.
Nicetas indignus epiſc. Meles, &c.
Neophytus indign[9] eps Gordoſerbôn, &c.
Leo indignus epiſc. * Linoes, &c.
Ioannes indignus epiſc. Etennôn, &c.
Conſtantinus indignus epiſc. Zelôn, &c.
Gregorius indignus epiſc. Sinopes, &c.
Conſtantinus indignus epiſc. Saſimôo, &c.
Nicetas indignus epiſc. Dadrybôn, &c.
Theophilus indignus epiſ. Pluſiados, &c.
Nicetas indignus epiſ. Adriannpoleos, &c.
Ioãnes indignus epiſ. Heracleæ Ponti, &c.
Conſtantinus indignus epiſc. Cratiæ, &c.
Nicetas indignus epiſc. * Ruſei, &c. * Ruzzi
Nicephorus indignus epiſ. Claneôn, &c. * Rhuzzi
Leo indignus epiſcopus * Trocnadôn, &c.
Anaſtaſius indignus epiſ. Patarachôn, &c.
Georgius indignus epiſc. Niſſoi, &c.
Theodorus indignus epiſc. Pimiarôn, &c.
Nicodemus indignus epiſ, Didymôn, &c.

Geor-

*Vniandi Georgius indignus epiſc. * Vinandi,&c.
Cóſtantinus indignus eṗs Candibôn,&c.
Stauratius indignus epiſ. Zenopoleos,&c.
Leo indignus epiſcopus Lamirôn,&c.
Stephanus indignus epiſc. Caunôn,&c.
Conſtantinus indignus eṗs Combôn, &c.
Petrus indignus epiſcopus Orycandi,&c.
* Phaſelidos Ioannes indignus epiſco. * Phaſilidos, &c.
for. * Abas *Abbas locũ retinens metropolis Tij, &c.
Gregorius indignus epiſ. Cybirres,&c.
Baſilius indignus epiſcopus Tabôn,&c.
Dorotheus indignus epiſc. Neapoleos,&c.
Gregorius indignus epiſc. Heracleæ, &c.
Dauid indignus epiſcopus Iaſſi,&c.
Gregorius indignus eṗs Mylaſſes, &c.
Sergius indignus epiſc. Vigiliarum, &c.
Ioannes indignus eṗs Mibdi, &c.
Stauratius indignus epiſc. Stadiæ,&c.
Gregorius indignus epiſc. Stratonicæ, &c.
Theodoſius indignus eṗs Chonôn,&c.
Michael indignus epiſc. Chæretopôn, &c.
Pantaleon indignus epiſc. Valentiæ,&c.
Georgius indignus epiſc. Peltarum,&c.
Chriſtophorus indignus epiſ. Atanaſij,&c.
Leontius indignus epiſc. Lumeniæ,&c.
Gregorius indignus eṗs Tumæni ferarum, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Leo indignus epiſco. * Tranupoleos, &c.
Nicephorus indignus eṗs Lundôn, &c.
Georgius indignus epiſc. Appiæ, &c.
Conſtantinus indignus eṗs Eucarpiæ, &c.
Leo indignus epiſcopus Aleũs,&c.
Michael indignus epiſcopus Hierapoleos, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Chriſtophorus indignus epiſc. * Promiſi, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Nicolaus indignus epiſco. Pythiæ, &c.
Theophylactus indignus epiſ. Cinnabari, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Nicetas indignus eṗs Auguſtopoleos, &c.
Conſtantinus indignus eṗs * Cotyæi, &c.
*Medæi Georgius indignus epiſc. * Medæi, &c.
Leo indignus eṗs Docimi, &c.
Damianus indignus epiſc. Meri,&c.
Theophylactus œconomus & locũ tenens *Ipſi, in eandem ſententiã ſubſcripſit.
Stephanus deſignatus Itri, in eandem &c.
Theophylact⁹ Dei indignus diaconus, locum tenens metropol. Thyanenſiũ,&c.
Leo indignus epiſcopus Carpathi,&c.
Chriſtophorus indignus eṗs Phaſidos,&c.
Idẽ ſuprà adhuc ſemel ponitur. * Theodorus indignus epiſc. Catanes, &c.
Manuel indignus epiſco. Adrianupoleos Thraciæ, in eandẽ ſententiã ſubſcripſit.
Maurianus indig. epiſc. Pópeiopoleos,&c.
Cyrillus in locum indigni eṗi Gotthię,&c.
Theodorus indignus epiſc. Byzies,&c.
Idẽ ſuprà poſitus eſt *Ioannes indignus epiſc. Tauromeniæ,&c.
Georgius presbyter locũ retinens epiſcopatus Smyrnes,in eandẽ ſententiã ſubſ.
Gaudioſus indignus eṗs Meſſenæ Siculus, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Euſtratius indignus epiſc. Apameæ,&c.

Petrus indignus epiſc. Germiôn,&c.
Ioannes diaconus & locum retinens Apoſtolopoleos, in eandem ſenten. ſubſc.
Theodorus indignus epiſc. Panormi, &c.
Ioãnes indignus eṗs Archiadiopoleos,&c.
Stephanus indignus epiſc. Bibonum, &c.
Siſinnius indig. eṗs Parij, &c.
Cóſtantinus indignus epiſ. Leontenæ,&c.
Epiphanius indignus epiſc. Mileti,&c.
Nicetas indignus epiſ. Proconneſi,&c.
Theodorus indignus epiſc. Taurianes,&c.
Chriſtophorus indign⁹ eṗs* Adryaces,&c. *Andriacæ vel Adriç.
Ioannes deſignatus Hectorij,in eandẽ &c.
Cóſtãtinus indignus epiſ. Ampladôn, &c.
Epiphanius indignus epiſc. *Perteñ,&c.
Siſinnius indignus epiſc. Philomelij, &c.
Ioannes indignus epiſcopus Sibliæ,&c.
Michael indignus epiſc. Papporum, &c.
Theodorus indignus eṗs * Agalaſi, &c. * Sagalaſſi
Siſinnius indignus epiſc. Apameæ, quæ eſt Ciboti, in eandem ſententiã ſubſcripſit.
Cóſtantinus indignus epiſc. Conanes,&c.
Leo œconomus & locum tenens Zozopoleos, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Marianus indignus epiſc. Magydôn, &c.
Nicephorus indignus eṗs Phlogôn,&c.
Leo indignus epiſcopus Andidôn,&c.
Manzo indignus epiſc. Pracanôn,&c.
Theodorus indignus epiſc. Germanicopoleos, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Euſtathius indign⁹ epiſ. * Cilindereos,&c. * Celendereos
Zacharias indig. epiſc. Trapezupoleos,&c.
Siſinnius indignus epiſc. Muſdabôn,&c.
Euſtratius indignus eṗs Lamôn,&c.
Stephanus indignus eṗs Philadelphiæ, &c.
Leo indignus epiſc. Sibyllôn, &c.
Theodorus indig. eṗs Tiberiupoleos,&c.
Ioannes indignus epiſco. Aſanôn, &c.
Baſilius indignus eṗs Dionyſiupoleos,&c.
Manuel indignus epiſc. Nicopoleos, &c.
Euſtratius indignus epiſ. Debelti,&c.
Theodor⁹ indignus eṗs Bulgarophygi,&c.
Georgius indignus eṗs Plutinupoleos,&c.
Baſilius indignus epiſc. *Perbereos,&c. *Perbireos
Michael indignus eṗs*Pamphyli,&c. for. *Pamphyliæ
*Ruben indignus eṗs Scopeli,&c. *Rubim
Siſinnius indignus epiſc. Garailes,&c.
Petrus indignus epiſc. Monembaſiæ,&c.
Gabriel indignus eṗs Aeginæ,&c.
Leo indignus epiſc. Porthmi,&c.
Dardanius indignus eṗs Dobôn, &c.
Andronic⁹ indignus eṗs Leótopoleos,&c.
Leon indignus epiſc. Sebaſtæ,&c.
Nicetas indignus epiſc.* Halycarnaſſi,&c.
Leo indignus epiſc. Corydalôn,&c.
Theodorus indignus eṗs * Cremôn, &c.
Cóſtantinus indignus eṗs Adrianes, &c.
Sabas monachus & præſes ſtudij, ſimiliter ſubſcripſit.
Simeon præſes Choræ, in eandem ſen.&c.
Gregorius præſes Hormiſdę,in eandẽ.&c.
Ioannes preſes Pagurij, in eandem ſen.&c.
Euſtathius præſes Maximini, in eand. &c.

Ioſeph præſes Heraclij, in eandē ſentē.&c.
Thomas monachus ex pſona Ioannis præſidis Lacûs Anſerini, in eandē ſent. ſubſ.
Plato præſes & archimandrita Sacri,&c.
Theodorus præſes Pandiorum,in ean. &c.
Macarius præſes * Budanum, in eandē &c.
Gregorius præſes monachorū ſancti Hyacinthi, in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Theodorus præſes Badis,in eandē ſen.&c.
Michael præſes ſancti Petri,in eandem &c.
Antonius præſes monaſterij * Dij,&c.
Victor præſes Gudilorum, in eandem &c.
Victor præſes ſancti Alexandri,&c.
Theoctiſtus præſes Anlithæ, in eādem &c.
Stephanus præſes *Caronis,in eandem &c.
Theophylactus præſes ſancti Heliæ,&c.
Paulus præſes Bathylei,in eandē ſentē.&c.
Laurentius præſes ſancti Laurentij, &c.
Gregorius præſes Calliſtrati, in eandē &c.
Siſinnius præſes Aretes, in eandē ſent. &c.
Baanes præſes Thermarum,in eandem &c.
Stephanus præſes Termizôn,in eandē &c.
Strategius monachus ſanctæ Sion,&c.
Ioſeph præſes * Vigilantium,in eandē &c.
Theophylactus monachus Catharorū,&c.
Conſtantinus præſes Calabrorum, &c.
Hilariō pręſes Flori,in eandē ſententiā &c.
Theodorus præſes Aridi horti,&c.
Victor præſes ſancti Heliæ, in eandem &c.
Conſtantinus præſes ſancti Cyriaci,&c.
Nicephorus præſes ſanctæ Deiparæ, &c.
Ioannes præſes * Chenolacci,in eandē &c.
Stephanus præſes ſancti* Ceryci,&c.
Ignatius præſes*Zitij,in eandē ſenten. &c.
Gregorius præſes Monagriæ,in eandē &c.
Anaſtaſius pręſes Cançorum,in eandē &c.
Petrus præſes Homericorum,in eandē &c.
Thomas præſes Gyragates, in eandem &c.
Theophylactus præſes* Thodiæ,&c.
Dauid præſes ſancti Thyrſi,in eandē &c.
Ioannes pręſes Faccorum,in eandem &c.
Gregorius præſes Agaurôn,&c.
*Doſitheus præſes Mnemoſynes, &c.
Theodorus præſes * Amorrhæi,&c.
Conſtantinus præſes ſanctorū trium puerorum,in eandem ſentētiam ſubſcripſit.
Antonius præſes Dodecathei,in ean. &c.
Paulus p̄ſes ſancti Petri ciuitatis Pœmaniuôn,in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Macarius præſes Pſarodi, in eandē ſen.&c.
Antonius præſes ſanctorum Apoſtolorum Magneſiæ, in eandē ſenten. ſubſcripſit.
Calliſtus præſes diuerſorum monachorū Cypri,in eandem ſentētiam ſubſcripſit.
Daniel præſes Columbarij, in eandem &c.
Ioannes præſes ſancti Vitalis,in eandē &c.
Theodorus præſes Lemni,in eādē ſen.&c.
Georgius p̄ſes Dominicorū, in eandē &c.
Euphemius præſes Oxybetôn,in eādē &c.
Baſilius, p̄ſes ſancti Andreæ, in eandē &c.
Baſilius præſes ſanctæ Deiparæ,&c.
Ioſeph præſes Saluatoris, in eandē ſen. &c.
Nicephorus præſes ſancti Andreæ,&c.

Leo præſes* Celleorum,in eandē ſent.&c.
Leo præſes Aquæalbæ,in eandē ſentē.&c.
*Iſidorus præſes Latri, in eandem ſen.&c.
Nicephorus præſes ſancti Medicij,&c.
Theodorus præſes Atractrôn, in ean.&c.
Ioannes præſes * Coelagiorū,in eandē &c.
Paulus pręſes Cybeôn,in eandem ſen.&c.
Euſchemon præſes Creſôn,in eandē &c.
Epiphanius præſes Paranādij,in eandē &c.
Dauid præſes ſancti Sergij*Prijecij,in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Agapius pręſes ſancti Thyrſi,in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Theodoſius præſes ſanctæ Deiparæ,&c.
Theophylact⁹ præſes Pepuzôn, in ean.&c.
Antonius pręſes*Oūzias,in eandē ſen.&c.
Philippus præſes Beſcôn, in eandē ſen.&c.
Acacius præſes ſancti Oreſtę,in eandē &c.
Petrus monachus & ex pſona Cellariorū, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Zacharias præſes Sugdaôn, in eandem &c.
Theophilus monachus, & ex pſona præſidis ſanctæ Deiparæ Photini,in eādē &c.
Cerycus præſes Dulocomiæ,in eandē &c.
Sergius præſes Germiorum, in eandē &c.
Ioannes præſbyter ſancti Ioſeph Germiorum, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Victor præſes* Octauini, in eandē ſen.&c.
Antonius præſes Acraborum,in eandē &c.
Petrus præſes Platanij, in eandem ſen.&c.
Marcus præſes ſancti Ioannis Theologi,in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Leo præſes ſanctæ Deiparæ * Saldalôn, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Cōſtantinus præſes* Antypſili,in ean.&c. *Anthypſeli
Theodorus monachus ex pſona Theodoti præſidis Calocetôn, in eandem ſen.&c.
Eutychianus monachus Calliſtrati, &c.
Theodotus monachus ſanctę Deiparę Epicanzę, in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Ioannes monachus, & ex perſona præſidis Locuſtarum,in eandē ſententiam ſubſc.
Calliſtus monachus eiuſdem monaſterij, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Victor p̄ſes ſanctæ Deiparæ monaſterij caſtri Tij, in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Samuel monach⁹ archangeli Gabrielis,&c.
Theodoſius præſes ſanctæ Trinitatis,&c.
Ioannes monachus & ex perſona Strategij abbatis ſanctæ Deiparæ, in eandem &c.
Hilarion monachus ſanctę Deiparę Cellariotum,in eandē ſententiam ſubſcripſit.
Doſitheus monachus ſancti Theodori Secundorū, in eandē ſententiā ſubſcripſit.
Paulus præſes ſanctæ Deiparæ, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Leo præſes ſancti Cyriaci, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Epiphanius præſes ſanctæ Deiparæ Lines, in eandem ſententiam ſubſcripſit.
Georgius p̄ſes ſanctæ Deiparæ, in ean. &c.
Coſmas pręſes Paradiſi,in eandem ſen.&c.
*Euſchemius monachus Saluatoris prope

•Byraicen, in eandem ſententiam ſubſcr.

Bardas præſes & archimandrita Pluſiados, in eandem ſententiam ſubſcripſit.

Petrus prȩſes ſanctorum Apoſtolorũ caſtri Protiles, in eandẽ ſententiã ſubſcripſit.

Baſilius monach⁹ ſanctæ Deiparæ ciuitatis Amorij, in eandẽ ſententiã ſubſcripſit.

Baſilius presbyter monaſterij Acutæ petrȩ, in eandem ſententiam ſubſcripſit.

Philippus præſes Eumeniæ, in eandem ſententiam &c.

Baſilius prȩſes ſancti Luciani, in eandẽ &c.

Theophylactus prȩſes Pegaſij, in eãdẽ &c.

Antimus monachus Pſammatbij, in eãdem ſententiam ſubſcripſit.

Michael p̃ſes ſancti Georgij, in eandẽ &c.

Chriſtophorus præſes Candelarum, &c.

Nicolaus præſes Cæmirgiòn, in eandẽ &c.

Siſinnius præſes Lithini, in eandẽ ſent. &c.

Thomas monach⁹ Moſyoôn, in eandẽ &c.

Michael monachus & ex perſona præſidis ſanctæ Deiparæ à Turri, in eãdẽ ſen. &c.

Gregorius prȩſes Symbolorũ, in eandẽ &c.

Ioãnes prȩſes Rudorum, in eandẽ ſent. &c.

Conſtantinus præſes ſancti Petri Hydendrôn, in eandẽ ſententiã ſubſcripſit.

Simeon præſes Abraamitarũ, in eandẽ &c.

Gregorius præſes ſancti Clementis, in eãdem ſententiam ſubſcripſit.

Theognes præſes ſancti apoſtoli Timothei inſulæ Cretæ, in eandẽ ſententiam ſubſ.

Ioannes p̃ſes ſancti martyris, in eandẽ &c.

Theodoſius præſes ſanctæ Deiparȩ in Blachernis, in eandem ſententiam ſubſcrip.

Petrus præſes ſancti Ioaonis Theologi, in eandem ſententiam ſubſcripſit.

ACTIO QVINTA.

IN nomine Domini & dominatoris noſtri Ieſu Chriſti veri Dei, imperantibus pijſſimis & Chriſto deditiſſimis noſtris regibus & Imperatoribus Cõſtàtino cum deuota eius matre anno octauo cõſulatûs eorum, quarto Nonas Octobris, indictione vndecima, conueniente ſancta & vniuerſali ſynodo, iuxta diuinam gratiam & piorum noſtrorum Imperatorũ à Deo declaratorum mandatum, in Nicea ſplendida metropoli prouinciæ Bithyniæ congregata, hoc eſt, Petro religioſiſſimo primate presbyterorum ſanctiſſimæ Romanæ Eccleſiȩ beati apoſtoli Petri, & Petro religioſiſſimo presbytero, monacho & prȩſide ſanctiſſimi in vrbe Roma monaſterij ſancti Sabæ, tenentibus locum Apoſtolicæ ſedis ſanctiſſimi & beatiſſimi archiepiſcopi veteris Romæ Adriani: & Tharaſio ſanctiſſimo & beatiſſimo archiepiſcopo inclytæ Conſtantinopoleos nouæ Romæ, Ioanne item & Thoma religioſiſſimis presbyteris & monachis, locum tenentibus Apoſtolicorum thronorum Orientis diœceſeos, ſedentibus ante ſacrum ambonem ſanctiſſimæ magnæ Eccleſiæ, quæ vocatur Sophia, præſentibus & audientibus glorioſiſſimis & magnificentiſſimis ducibus, Petrona glorioſo exconſule patricio, comite Imperatorij obſequij: & Ioãne regio oſtiario, quæſtore ærarij militaris, ac tota ſynodo iuxta primam ordinationem cõſidente, ſimul cum deuotiſſimis archimandritis præſidibus monachorum turbæ: depoſitis in medium ſacris & inuiolatis Euangelij Dei codicibus, Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Deus qui ventura nobis per prophetas nunciauit, per prophetam Hieremiam de nouis iſtis in Eccleſia catholica vanitatum & dogmatũ authoribus ait: Duo enim mala fecit populus meus. Dereliquerunt me fontem aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quȩ nõ poſſunt continere aquas. Ciſterna igitur diſſipata, hæreticorum quæuis orario eſt, ex qua Chriſtianorum calumniatores, quiq́; eam hȩreſim induxére, hauſerunt, potaueruntq́; ex ea ſimplices peruerſionẽ & errorem intolerabilem, quibus per propheticã vocem, Væ væ immittetur. Imitati enim Hebræos, Saracenos, Gentiles, Samaritas, item Manichæos, phantaſiaſtas & hæreticos, qui Deũ paſſum fuiſſe aſſerunt, ſanctarum imaginũ vſum prohibere voluerunt, quem tamen à primordijs in Eccleſia catholica fuiſſe, ex ſanctorum patrum lectione clarum eſt.

Hier. 2.

Ciſterna diſſipata.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Conſtantiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: Legâtur & ſi qui plures ſunt libri, in redargutionem & triumphũ falſæ iſtius & calumniatricis congregationis.

Leontius Sacratus regius ſecretarius, dixit: Iuxta ſacræ ſynodi iuſſionem adſunt diuini libri, quos legi operæprecium eſt. Quin etiàm & canones hæreticorum contra venerandas imagines editi.

Sancta ſynodus dixit: Legantur.

Coſmas diaconus & notarius & cubicularius, legit: BEATI PATRIS NOSTRI Cyrilli archiepiſcopi Hieroſolymorum in catecheſi ſecũda, cuius initium, Grauis res peccatum, & animæ difficilimus morbus legis tranſgreſſio. Inter alia: Quæ verò tibi ſententia eſt de Nabuchodonoſor? Non meminiſti ſcripturæ, vbi impijſſimus appellatur, moribus item feriſſimus, leonina volũtate? Ignoras quòd oſſa regum ad lucem eduxerit? ignoras quòd populũ captiuum duxerit, quòd regis oculos eruërit, ſimul illi iugulatos filios obijciens? Non audiuiſti, quòd Cherubin rapuerit, nõ (inquam) intellectilia illa & cæleſtia, verùm ea quæ in templo erant collocata, obumbrantia propiciatorium, è quorum medio Deus loquebatur?

Ex Cyrillo archiepiſcopo Hieroſo.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Animaduertamus quomodò accuſetur Nabuchodonoſor, ꝙ Cherubim ſubuerterit, quantumque

tumque ob eam rem increpatus ſit, & paſſus fuerit.

Sancta ſynodus dixit: Magnum ſanè caſum & condemnationem.

Sāctiſſimus patriarcha dixit: Igitur quicunque ſacrum aliquid è templo eijcit & ſubuertit, eidem ſententiæ ſubiacebit.

Petronas glorioſiſſimus patricius dixit: Dan. 4. f Poſt iſtam increpationem & regno eiectus eſt, & ſeptem annis in deſertis herbas vorauit inſtar bouis.

Coſmas diaconus, notarius & cubicularius, legit: BEATI SIMEONIS STILITAE, qui in admirando monte vixit, epiſtola quinta ad Iuſtinum iuniorem Imperatorem: (Ex epiſtola 5. Simeonis Stilitæ. Hier. 9. a) Quis dabit oculis meis fontem lachrymarum, vt in omnibus diebus miſeræ meæ vitæ, ſatìs & ex toto corde fleam? Tanta enim veſtra ſerenitate & pietate regnante, tāta ſcelera & impietates ab impijs & execrandis Samaritis in ſanctum templū, quod deuota tua maieſtas extrui iuſſit, deſignata ſunt, qualia nunquàm ſunt audita. Dico autem eos, qui caſtra habent prope ciuitatem Porphyrionis. Hæc autem quæ facta ſunt, breuiter & tenuiter cognoſcet veſtra ſerenitas, ex his quæ noſtra humilitas per ſanctiſſimum epiſcopum orientalem patriarcham, qui non leuiter ex hoc angitur, ad veſtram maieſtatē ſcripſit. Nec lapides ſufficientes ſunt, vt omnem illam impietatem exclament, quæ oculis ſuis dictus ſanctiſſimus archiepiſcopus vidit. Citiùs enim mortem & interitum noſtra tenuitas expeteret, quàm iterùm talia mihi narrari audire. Omnē enim blaſphemiam excellit improbum hoc factum, quod in Deum verbum pro nobis incarnatū, eiusq; glorioſam matrem, & in venerandam ſanctamque crucem deſignârunt. Hanc rem cùm cogitamus, ad diuinas veſtras aures nos referimus. Nam cùm videamus pias veſtras leges, eos qui imaginē aut ſtatuam Imperatoris ignominia afficiunt, extremo & iuſto mortis ſupplicio plectere: qua tandèm pœna puniendi ſunt, qui in imaginem Domini noſtri, eiusque matris infando facinore graſſati ſunt? Profectò non video quid mihi dicendum ſit. tantum enim ſceleris eſt commiſſum, vt nec vlla humanitatis mica ampliùs ſupereſſe credatur. quamobrem obſecramus victorioſam veſtrā potentiam, nè vlla poſthàc miſericordia eis oſtendatur, neq; ampliùs parcere illis quiſpiam velit, neque vllam apologiam aut excuſationem illorum nomine accipere, nè poſthàc peiora adgrediantur.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Cognoſcitisne, qualem ſententiam pater pronunciauit?

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Ancyræ, dixit: Indignos putauit vt quibus ignoſceretur.

Ioannes religioſiſſimus presbyter, monachus, locum tenens ſummorum epiſcoporum Orientis, dixit: Clarum eſt, Samaritas hos reliquis hæreticis peiores eſſe, eorumq; hæreſim exterminandam & auferēdam, vtpotè cùm ſint longè ab omī gratia. Oratio autem præfata oſtendit, eos qui ſacras imagines proturbant, illis etiàm peiores eſſe. Dicantur igitur & hi Samaritæ.

Conſtātinus ſanctiſſimus epiſcopus Cōſtantiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: Ego quidē iconoclaſtas peiores Samaritis habeo, vtpotè qui in ignorātia Chriſtianiſmi verſantes, ignorant quid faciunt. Hi verò cùm in cognitione Chriſtianiſmi ſint, non ſunt audiēdi, nec excuſabiles, quemadmodùm ſcriptum eſt: Is qui cognoſcit voluntatem Luc. 12. e Domini, & non facit, vapulabit multis.

Nicolaus epiſcopus Cyzici, dixit: Et ego veſtræ ſanctitatis minimus, librū beati patris noſtri Ioannis epiſcopi Theſſalonices adfero, eum rogo vt legatis.

Sancta ſynodus dixit: Legatur.

Demetrius religioſiſſimus diaconus & Sermo catholicus Ioannis epiſ Theſſalonicēſ. notarius, armarijq; cuſtos, legit: IOANNIS EPISCOPI Theſſalonicenſis ex ſermone, cuius initium: Hucuſquè aduersùs Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum tentator præualuit, vt eum duceret in deſertum. ET PAVLÒ PÒST: Gentilis dixit: Nunquid & vos Chriſtiani in eccleſijs veſtris imagines pingitis ſanctis veſtris, easq; adoratis, neque ſanctis tantummodò, verùm etiàm Deo veſtro? Ità & nos quoquè ſtatuas habere exiſtima, non vt eas adoremus, verùm vt per cultum noſtrum, incorporeæ earum virtutes ad nos perueniant.

SANCTVS dixit: Verùm nos imagines ſanctorum, qui re vera in carne fuerūt ſerui Chriſti, fingimus, idque in memoriam eorum: neque quicquā indecorum efficimus, pingentes eos, vt re ipſa fuerunt: neq; enim è nobis fingimus, neq; rerum incorporearū corporeas formas cudimus. Neq; ipſi imagines, vt tu dicebas, adoramus: ſed eum qui per picturam indicatur, glorificamus: neque hos etiàm vt deos, Abſit, ſed vt veros Dei ſeruos, & amicos, & poteſtatem habentes pro nobis apud Deum intercedendi. Dei autem imaginem, (dico IESV Chriſti ſeruatoris noſtri) quemadmodùm ipſe ſuper terram cum hominibus conuerſatus eſt, pingimus, non vt ipſa natura Deus eſt, (quæ enim poſſet eſſe Dei ſimilitudo? aut quæ figura incorporei non effigiabilisque verbi patris? Deus enim, vt ſcriptum eſt, ſpiritus eſt) Ioan. 4. c quoniam viſum eſt Deo patri, vt vnigenitum ſuum filium è cœlis demitteret, quò pro noſtra ſalute ex ſpiritu ſancto & inuiolata virgine Deipara incarnaretur, nos eius humanitatem ea ratione pingimus, non illius incorpoream Deitatem.

GENTILIS dixit: Eſto, DEVM verbum hominem factum icone exprimatis. Quid ad angelos hoc facit, quos vt homines pingitis & adoratis? Hi tamen homines non ſunt, ſed intellectuales & incorporei, & ſimpliciter exiſtentes dicuntur. Sanè ea ratione & à nobis deos venerabiles exiſtima: non enim ſic quicquã abſurdi agimus, quemadmodùm neque vos dum angelos adoratis.

Vide Cõciliũ Lateranũ ſub Innocẽtio 3.

SANCTVS DIXIT: De angelis & archangelis, & eorum poteſtatibus, quibus & noſtras animas adiungo, ipſa catholica Eccleſia ſic ſentit, eſſe quidem intelligibiles, ſed non omninò corporis expertes & inuiſibiles, vt vos gẽtiles dicitis, verùm tenui corpore præditos & aëreo ſiue igneo, vt ſcriptum eſt: Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros eius ignem vrentem. Sic autem multos ſanctorum patrum ſenſiſſe cognouimus, quorum eſt Baſilius cognomento Magnus, & beatus Athanaſius, & Methodius, & qui ſtant ab illis. Solummodò autem Deus incorporeus & informabilis, intelligibiles autem creaturæ nequaquàm ex toto ſunt incorporeæ, & imitabiles pictura exiſtunt: quarè etiàm in loco exiſtunt, & circunferentiam habent. Quanquàm autem non ſunt vt nos corporei, vtpotè ex quatuor elemẽtis, & craſſa illa materia, nemo tamẽ vel angelos vel dæmones vel animas dixerit incorporeas: multotiès enim in proprio corpore viſi ſunt, ſed ab illis quibus Dominus oculos aperuit. Nos igitur eos non vt Deum, ſed vt creaturas intelligibiles & miniſtros DEI, nõ tamen vt verè incorporeos, pingimus & colimus. Quòd autem hominis forma pingantur, in cauſa eſt, quòd in ea viſi ſunt, ſi quandò miniſterium Dei apud homines obiêrunt.

Pſa. 103. & ad Heb. 1. c

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Animaduertamus dictum patris, quòd illic Samaritæ imagines Domini & Seruatoris noſtri, item intemeratæ eius matris ſubuerterunt, hìc verò gentiles. Oſtendit autem pater, quòd & angelos pingere oporteat, quãdò circunſcribi poſſunt, & vt homines apparuerunt.

Sacra ſynodus dixit: Etiàm domine.

Leontij epiſ. Neapol. Cypri lib. diſputationum Iudæi & Chriſtiani

Stephanus monachus legit: EX LIBRO diſputationum Iudæi & Chriſtiani. IVDAEVS INQVIT: Omnibus aſſentior & credo crucifixo Chriſto, quòd ipſe ſit filius Dei viuentis. Offendor autem in hoc ô Chriſtiani, quòd coram imaginibus prociditis. Scriptura autem vbiquè prædicat, nè faciamus nobis ſculptile, aut aliquam ſimilitudinem. CHRISTIANVS dixit: Deo vt talis eſt, ſcriptura iubet non eſſe faciendam ſimilitudinem, neque aliquam imaginem adorãdam eſſe vt Deum. Imagines enim quas vides, ad memoriam Ieſu Chriſti ſalutaris nobis incarnationis pinguntur, perſonam

illius humanitatis exprimentes. Sanctorũ autem imagines, eodẽ modo vniuſcuiuſq; prælia, certamina & pugnas, item contentiones contra diabolum & mundum, victoriaſque ſignificant. Non enim (vt tu arbitraris) Chriſtiani in * Deo ſibi illas erigentes adorant, verùm zelo & fide flagrantes, ſanctorum imagines inſpiciunt, recordantes in typo, quanta fuerit eorum erga Deũ pietas. Quinimmò adorãtes, ſanctorũ Deum inuocant, dicentes: Benedictus DEVS huius vel illius ſancti, omniumque ſanctorum, qui dediſti illis patientiam & tolerantiam, quique eos dignatus es tuo regno, fac nos cum illis participes, & interceſſionibus eorum ſerua nos. Saluatoris autem imaginem contemplantes & adorantes ſpiritualibus oculis & luminibus mentis, omnium Domino Deo gratias agimus, qui formam ſerui accipiens, hominem mundumque liberauit, nobiſque, ſinè vllo peccato exiſtens, ſimilis factus eſt. Non igitur ligneæ imagini aut picturæ cultũ exhibemus, adoramuſque: ſed omium Dominũ Chriſtum glorificamus. Atqui frater indicabo & MOſen, qui legem eam tulit, talia quædam feciſſe. Nam duo Cherubim ſculpta parauit, volantia ſuper tabernaculum teſtimonij hinc & illinc quò ſanè nulli mortalium dabatur acceſſus, præterquàm ſummo ſacerdoti, idque ſemèl in anno, cùm ſcilicet incenſum ferebat ſanctis ſanctorum. Similiter & ſerpẽtem æneum fecit, quem in deſerto ſuſpendit in medio tentoriorum ordine, dixitque: Quemcunque momorderit ſerpens, hic intueatur hanc ſerpentem, credatque quòd medelam & ſanitatem ab ea ſumere poteſt. Vides hìc, quo pacto idem Moſes, qui ſimilitudinem non faciendam iuſſerat, ſerpentem fuderit.

for. * deos

Num. 21. b

Ioannes ſanctiſſimus monachus, presbyter, & locum tenens ſummorum Oriẽtis ſacerdotum, dixit: Eccè quomodò ſancti noſtri patres, negantes incarnatam diſpenſationem ſeruatoris noſtri IESV CHRISTI teſtantur abieciſſe ſacras imagines, Hebræos dico & Samaritas: quãobrem & qui nunc eas abijciunt, illis ſimiles ſunt.

Itineraria apoſtolorum falſò intitulata.

Epiphanius religioſiſſimus diaconus locum tenens Thomæ epiſcopi Sardiniæ, legit: EX FALSO INSCRIPTIS ſanctorum Apoſtolorum itinerarijs. Pictor igitur primo die ipſum primis lineamẽtis denotauit, ceſſauitque: poſtridiè coloribus eum expreſſit. Atq; ità Lycomedi gaudenti imaginem tradidit, quam in cubiculo poſitam corollis ornauit, vt Ioannes illi poſteà cognitus dixerit: Malogranata iſta de balneo aufer dilecte fili. ſolus enim cubiculum ingredior, neque tecum, neque cũ alijs orare poſſum. Hæc dicens, & iocosè recitans, ſimul cum illo ingreditur. Senex autẽ imaginem

nem ibì corona cinctam videt, ſucernasq; adſtantes, & ante eam aram. aduocato autẽ Lycomede, dixit: Quid ſibi vult hæc imago? quem deorum tuorum ſic depingi curauiſti? Video te nódùm gentilitatem exuiſſe. Lycomedes autem illi reſpondit: Deus quidẽ hic mihi ſolus eſt, qui me à mortuis cũ coniuge mea ſuſcitauit. Si verò poſt Deum eiuſcemodi beneſactores deos licet appellare, tu es qui in imagine depictus es, quem ego corono, amo & colo, vtpotè qui mihi dux bonorum omnium ſuiſti. Ioannes autem cùm ſaciem ſuam nódùm vidiſſet, dixit illi: Ludis tu quidem me fili mi, putásne me tali ſorma? quo modo mihi pſuadebis, vt hæc imago mihi aſſimiletur? Lycomedes autem ſpeculum illi obtulit, in quo poſtquàm ſeipſum ſuiſſet contemplatus, dixit: Viuit Domini Ieſus Chriſtus, imago hæc mihi ſimilis eſt. Malè verò hanc rem ſeciſti.

EX EODEM LIBRO.

Ex eodem alia narratio.

Aliquandò cùm Ieſum vellem appræhẽdere, in materiali & craſſo corpore mihi occurrit: aliâs cùm illum tangere ſtuderem, immateriale erat & incorporeũ ſubiectũ, ità vt planè nihil eſſet. Aliquandò autem à phariſæo quodam ad cœnam vocatus, iſtuc nobis comitantibus conceſſit. Vnuſquiſq; autem noſtrùm panem dimenſum vnum tãtùm accepit, quinetiàm & ipſi datus vnus eſt: quem poſtquàm benedixit, nobis diuiſit. Breuì autem omnes ſatiati ſumus, neq; tamen quiſquam noſtrùm panem ſuũ guſtauerat, qua de re perculſi ſunt admiratione, qui nos vocauerant. Sæpè autem quandò cum illo ambularẽ, animaduerti, num alicubì pedis veſtigium, cùm pedes de terra eleuaret, imprimeret: verùm obſeruanti mihi nunquàm contigit hoc videre. Illud autem vobis refero, quô fides veſtra magis confirmetur. Magnalia enim eius & admiranda quæ fecit, ſatiùs nunc ſuerit tacere. Sunt enim arcana, quę neque dici, neq; audiri poſſunt. Priusquàm autem ab impijs Iudæis compræhenderetur, omnes nos cõgregans dixit: Antequàm ego illis tradar, laudes dicamus patri, & ſic ad inſtitutum progrediamur. Iubens itaque nos illũ circungyrare, manibus inuicèm amplexabamur. Ipſe autem in medio conſiſtens, dixit: Amen, auſcultate autem me. Cœpit igitur hymnum dicere, inquiens: Gloria tibi pater. & nos illum cingentes, ſubaudiuimus, Amen. Gloria tibi verbum, gloria tibi gratia, amẽ. Gloria tibi ſpiritus, gloria tibi ſancte, gloria tuæ gloriæ, Amen. Laudamus te pater, gratias agimus tibi lumen, in quo tenebræ non morantur, Amen. In quo gratias agimus, dico. Saluari volo, & ſaluare volo. Solui volo, & ſoluere volo, Amen. Vulnerari volo, & vulnerare volo, Amen. Naſci volo, & generare volo, Amen. Edere volo, & edi volo, Amen. Audire volo, & audiri volo, Amen. Intelligi volo, cùm ſim totus intellectus, Amen. Lauare volo, & lauari volo, Amen. Gratia choreas ducit, canere tibijs volo, vos omnes ſaltate, Amen. Lamentari volo, tundite pectora omnes, Amen. Et inter alia: Hæc dilecti mei ſaltate nobiſcum. Dominus autem egreſſus eſt, nos autem velutì aberrantes, aut è ſomno mox experrecti, alij aliò ſugimus. Ego autem cùm viderem illum patientem, nequaquàm potui paſſionem illius ſerre, ſed ſugi in montem Oliuarum, flens ob ea quæ acciderant. Et cùm hora diei ſexta cruci eſſet affixus, tenebrę ſuper totum terrarum orbem factæ ſunt. Et Dominus meus ſtans in medio ſpeluncę, & illuminans me, dixit: Ioannes, à peruerſis Iudæorum turbis crucifigor, lanceis & calamis pungor, acetum & ſel mihi in potum dant, tibi loquor, & quod loquor audi. Ego iubeo te aſſcendere in illum montem, vt audias quæ oportet diſcipulum à magiſtro audire, & hominem à Deo. Hæc cùm dixiſſet, per lumen mihi crucem oſtendit, & circa crucem populum magnum non vnius figuræ. at in ipſa cruce erat vna ſorma, & idea ſimilis. Ipſum verò Dominum ſupra crucem vidi non habentem ſormam, ſed ſolam vocem. Vocem autem non illam quidem nobis conſuetam, ſed propriam quandam & bonam, & verè diuinam, ad me dicentem: Ioannes, vnum oportet vt à me audias, vnum enim in futuro opùs eſt vt audias. Hæc crux huius lucis aliquãdò à me per vos verbum vocabitur, aliquandò mens, aliquandò Chriſtus, aliquandò ianua, aliquandò via, aliquandò panis, aliquandò ſemen, aliquandò reſurrectiò, aliquandò filius, aliquandò pater, aliquandò ſpiritus, aliquandò vita, aliquãdò veritas, aliquandò fides, aliqñ gratia.

Matt. 27 e Marc. 15. c Luc. 23. f Ioan. 19. e

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Videamus, quia totum hoc opus euãgelio repugnat.

Sancta ſynodus ait: Certè domine, dicit enim incarnationem eſſe opinionem.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: In his periodis ſcriptum eſt, quòd neque edebat, neque bibebat, neque pedibus ſuper terram ambulabat, quæ ab hæreticorũ phantaſiaſtarum opinione non abludunt. Verùm in euangelio ſcriptum eſt de Chriſto, eum & ediſſe, & bibiſſe. Nam & Iudæi de illo dicebant: Eccè homo edax & vini potator. Qua ratione etiàm mentiti ſunt, quòd terram pedibus non calcabat. Quomodò enim ſcriptũ eſt, Ieſus de via ſeſſus, ſedit ad puteum?

Matt. 11. e

Ioan. 4. a

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Conſtantiæ, quæ eſt Cypri, dixit: Hic eſt liber ille, quem falſa ſynodus adduxit.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit:

Proſo-

Profectò quæ in eo habentur, riſu digna ſunt.

Theodorus Catanes epiſcopus dixit: Hícne liber euertet omnia Dei eccleſiarũ ornamenta?

Euthymius Sardenſium epiſcopus dixit: Decebat eiuſcemodi congregationem tales habere libros.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Conſtantiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: O inſignem blaſphemiam. Ioãnem inquit apoſtolum in montem Oliuarum fugiſſe tunc, cùm crux leuaretur: & tamen Euangelium teſtificatur, quòd cum illo aulam Caiphæ ingreſſus ſit, & quòd ſteterit prope crucem cum matre Domini. Ioan. 18. c Ioan. 19. c

Sancta ſynodus dixit: Omnis hæreſis ab hoc libro dependet.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Heu heu, ô qualibus hæreticorũ libris hæreſim ſuam conſtituunt.

Gregorius Neocæſareæ epiſcopus dixit: Liber iſte omnis impietatis & ſceleris eſt parens, & tamen contra idola de Lycomede ex eo teſtimonium citant.

Ioannes presbyter, monachus & locum tenẽs Orientalium diœceſium patriarcharum, dixit: Inducit Lycomeden coronantem imaginem Apoſtoli, quemadmodùm Græci ſua idola.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Ancyrę, dixit: Abſit, quòd ſanctus Ioannes coram Tito euangelium ſuum proloquutus ſit.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Prælectæ hæ ſententiæ ſúntne Euãgelicæ?

Sancta ſynodus dixit: Nequaquàm. Non enim quæ priùs lecta ſunt, recipimus, neq; etiàm ea quæ de Lycomede poſteà dicuntur.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Qui priora recipit, recipit & poſteriora, & media, & quæ de Lycomede dicuntur, quemadmodùm falſum cõciliabulum fecit.

Sancta ſynodus dixit: Anathema ſit illi libro à principio vſque ad calcem.

Ioannes presbyter, religioſiſſimus monachus, vicarius thronorum trium patriarcharũ Orientis, dixit: En patres ſancti, manifeſtè declaratum eſt, anteſignanos iſtos Chriſtianorum calumniatores, verè participes & communicãtes cum Nabuchodonoſor & Samaritis, immò etiàm cum gentibus & Iudæis, ad hæc cum impijs & execrãdis Manichæis, quorum teſtimonia adduxerunt. Hæc enim ſunt eorum, qui verbi Dei incarnatam diſpenſationem, phantaſiã eſſe dicunt. Sed illis ſit cum ipſis commentarijs anathema.

Sancta ſynodus dixit: Anathema.

Petronas magnificentiſſimus patricius dixit: Si iubes domine, quæramus epiſcopum Amorrhij & Neocæſareæ, num ij libri in falſa illa ſynodo fuerunt lecti.

Gregorius Neocæſareæ epiſcopus, & Theodoſius Amorij, interrogati dixerũt: Non per Deum talis liber illic viſus eſt, ſed ex falſis citationibus nos deceperunt.

Sãctiſſimus patriarcha dixit: Ex propria cogitatione quæ volebant, explicuerunt.

Petronas magnificentiſſimus patricius dixit: Sed tamẽ ex regia procuratione cuncta faciebant.

Gregorius Neocæſareę epiſcopus dixit: Sæpè dixi, & iterùm dico pater, nunquàm in medium tales libri aut patrum quoquè ſcripta iſthuc allata ſunt, ſed ex falſis quibuſdam citationibus nos deceperunt. Hęc autem de Lycomede, videtur & nobis abominanda.

Ioannes ſanctiſſimus presbyter monachus, locum tenens Orientalium præſulũ, dixit: Si videbitur ſanctæ huic & vniuerſali ſynodo, pronuncietur ſententia, nè quis ampliùs eum librum deſcribat, impurũ & impium.

Sãcta ſynodus dixit: Nemo ampliùs deſcribat: nec id ſolùm, verùm dignum iudicamus qui Vulcano committatur.

Petrus religioſiſſimus lector legit: Sancti Amphilochij Epiſcopi Iconij de falsò inſcriptis ab hæreticis libris, cuius initium, Iuſtum quidem arbitramur omnem eorum impietatem detegere, & errorem eorum in publicum proferre. Proferunt enim libellos quoſdam, quibus Apoſtolorum titulum affingunt, in hoc, vt rudiores & ſimpliciores decipiant. ET PAVLÒ PÒST: Oſtẽdemus autẽ quinam ſint hi libri, quos proferunt nobis inſani Eccleſię deſertores, nõ quidem Apoſtolorum acta, ſed dæmonum commentaria. ET INTER ALIA: Hæc ſanè Ioannes apoſtolus non dixit: Nam qui ſcripſit in Euangelio, Dominum de cruce dixiſſe, Mulier, eccè filius tuus, vt & poſt eũ diem in ſuam acceperit MARIAM, quomodò hoc loco dicitur, quòd non adfuerit? Sed non eſt nouum illud. Quemadmodùm enim Dominus veritas ipſa eſt, ità diabolus mendax exiſtit. Eſt enim verè mendax, & pater mendacij. Cumque mendaciũ loquitur, de proprijs id agit. Et hæc quidẽ de mendacijs. Amphilochius Iconij epiſcop. Ioan. 19. e Ioan. 14. Ioan. 8. e

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Magnus eſt beatus pater noſter Amphilochius. Audiuimus autem quid de itinerarijs iſtis ſentiat, quamobrem nihil nos ampliùs titulus iſte moueat.

Baſilius Ancyræ epiſcopus dixit: Nullus liber eſt, qui Euangelio magis repugnat. Non eſt igitur mirandum, ſi & de imaginibus alienam habeat opinionem.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Rectè pater ſanctus nugacitatem & impudentiam iſtius libri retudit.

Sancta ſynodus dixit: Rectè pater.

Nicephorus epiſcopus Dyrrhachij, dixit: Satiùs fuiſſet vt liber Amphilochij lectus fuiſſet, & nó itinerarium: contaminauit enim aures noſtras.

Sancta ſynodus dixit: Sed ad maiorem cautionem, bonum fuit vt legeretur.

Euſebij Pā phil. epiſt. ad Cōſtātiam Licinij vxorē.

Tharaſius patriarcha dixit: Euſebiū Pāphili tanquàm teſtem adduxerunt illi, qui contra ſanctas imagines nugantur. Adducunt autem epiſtolam illius ad Conſtantiam Licinij vxorem ſcriptā. Videamus autem quam habeat opinionem Euſebius.

Stephanus religioſiſſimus monachus legit: Euſebij Pamphili ad * Euphrationem, cuius initium, Domino meo per omnia cófiteor. Inter alia: Non énim coéxiſtere dicimus filium patri, verùm præexiſtere patrem filio. Nam ſi ſimul exiſtant, quomodò pater erit pater? quomodò filius filius? aut quomodò ille primus, hic ſecundus, & ille quidem ingenitus, hic verò genitus? Nam duobus ſimul ſecum exiſtentibus, eadem vtriuſq; erit æſtimatio. Eſt aut vtraque (vt ità dixerim) ingenita, aut alterutra genita, ſed neutrum horum verum eſt. Neq; enim ingenitum, neque genitum fuerit. Sed hoc quidem prius & ordine, & dignitate ſecundo erit, & in eo quod eſt, & quod eiuſcemodi exiſtit.

Sanctiſſimus patriarcha interrogando dixit: Recipimus hoc?

Sacra ſynodus dixit: Nequaquàm Domine. hic reliquis nobis maiore odio proſequendus.

Baſilius ſanctiſſimus Ancyrę epiſcopus, dixit: Nō veniat Chriſtiano homini in mētem, vt ſic loquatur. Lectum autem eſt ex eadem epiſtola. Inter alia: Eundem autem & ſolum verum eſſe docet, per quæ dicit, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, non vt vno ſolo exiſtente Deo, ſed vt ſolo vno exiſtente vero Deo, cum maximè neceſſaria adiectióe, vero: quandoquidem & ipſe quidem Deus filius, ſed non verus DEVS: vnus enim eſt & ſolus verus Deus, quia neminem habet ante ſe. Si verò & filiꝰ verus, id eſt, tanquàm imago Dei veri, ſit & Deus, quando & Deus erat verbum, non tamē vt ſolus verus Deus.

Ex eadem epiſtola.

Chriſtophorus ſanctiſſimus epiſcopus ſanctæ Cyriacæ, dixit: Ter ſancte Domine & ſacra ſanctaque ſynode, quemadmodùm nos habuimus à Deo ſcriptos libros Apoſtolorum, prophetarū, reliquorumq; ſanctorum, ità decebat eiuſcemodi libros in teſtimonium & roboratióem illam falſam ſynodum habere.

Sacra ſynodus dixit: Anathema & libris illis, & qui illos legunt.

Petrus & Petrus ſanctiſſimi presbyteri vicarij Adriani papæ veteris Romæ, dixerunt: Ipſa lectio indicat, quòd Arrianorum ſententiam ſapiat. habet enim antè lectus Euſebij Pamphili liber & alias blaſphemias, quas ſynodus audire reſpuit.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Libros illius reijciamus.

Sancta ſynodus dixit: Reijcimus & anathematizamus.

Antipatri Boſtrorū epiſ. refutatio apologię pro Origene ab Euſebi. Pamphili cōſcriptę.

Stephanus religioſiſſimus monachus dixit: Antipatri epiſcopi Boſtrorum refutatio apologiæ pro Origene ab Euſebio Pāphili epiſcopo Cæſareæ conſcriptæ, liber primus, cuius initium, Ego quidem ſufficienter & ſatis ſcriptum eſſe religioſiſſime & beatiſſime pater Ioannes, à tua ſanctitate in varijs tractatióibus arbitror. ET PAVLÒ PÒST: Quòd autē vir multiſcius fuit, qui omnes veterum libros & commentaria inueſtigans & inquirens, & propemodùm omnium ſententias & opiniones exponēs, plurima commentaria reliquerit, quorum aliqua digna ſunt vt approbentur, non eo inficiàs. Quòd autem aliqui ex eo nitūtur probare eum non erràſſe, quòd veterū patrum omnium mentem & ſententiam, vtpotè tot libris lectis, tenuerit, hoc ego non omninò tibi concedo. Potuit enim omniū veterū commentaria facilè corradere, cùm Imperatoriam voluntatem & ſtudium pronum ſibi in hoc habuerit. Nego autē eum in dogmatibus quicquam profeciſſe: multimodam etiàm cognitionem illi tribuo, dogmatum verò ſtabilitatem & conſtantiā illi nego. Fuit enim longè inferior certitudine iſta dogmatum. ET POST PAVCA: Vt mihi planè non ſit ingrediendum in illius ſententiam. priùs enim apologiam illā excutere volumus, vt ità non illum ſolùm, pro quo apologia ſcribitur, ſed & ipſum authorem, hæreticos oſtendamus. Inter alia: Indicabam clarè & verè, & ſinè ambiguitate quendam ex præclaris Eccleſię doctoribus, docuiſſe animas hominum priùs exiſtere, neque ſallacias aliquas in adſtruendo aſſero. In hoc enim, quòd indicare conatus es egreſſum filij ad patrē, primùm quidem peregrina opinio habita eſt. Tua enim eſt hæc, & eorum qui ſtant à partibus tuis: quamobrem in præſenti de hac re nobis nihil eſt dicendum: olìm enim vniuerſali ſynodo tractatum eſt & determinatū. In hoc autem non conſentire, neque hæc quæ nobis obiecta ſunt, exquirere, non putàrim decorum eſſe.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Oſtenſa ſunt commētaria Euſebij, aliena eſſe à ſancta Eccleſia catholica.

Theodori lectoris ex eccleſiaſtica hiſtoria

Demetrius religioſiſſimus diaconus & armarij cuſtos, legit: THEODORI LECTORIS ex hiſtoria eccleſiaſtica. Perſa quidem Xenæus nomine, qui illis temporibus Calandrion inueniens eccleſiaſtica dogmata adulterantem, viroſq́ue peruertentem, de regione diſceſſit. De hoe multa à diuerſis audiens, particulatìm omnia recenſebo.

Ex

Ex Perſide enim proprium dominum fugiens, Romã peruenit. ET PAVLÒ PÒST: Hũc Petrus pro Cyro Hierapolim epiſcopum mittit, hunc non longè poſteà epiſcopi Perſici inſequentes, ſeruilibus parentibus ipſum ſeruum quoquè natum, & nondùm baptizatũ, accuſabant: quod cùm Petrus cognouiſſet, neque ſatis cognoſceret quid de illo ageret, dixiſſe fertur, Sufficere illi epiſcopi ordinationẽ ad ſatiſdationem diuinæ initiationis.

Ioan. Diacrimonij ex eccleſiaſtica hiſt.

Stephanus diaconus & notarius ſacri patriarchici, legit: Ioannis Diacrimonij ex hiſtoria eccleſiaſtica: Non eſſe decens dicebat Xenæus, angelos exiſtentes incorporeos, corporea forma effigiare, & in humana effigie incorporeos repræſentari. Quin etiàm & hæc fuit opinio eius, Chriſto non dandum eſſe honorem, aut laudem dicendam in pictura hominum arte elaborata. Eſſe autem illi ſolummodò acceptam adorationem in ſpiritu & veritate. Inter cætera autẽ dicebat, & hoc eſſe puerilis animi factum, fingere in columbæ idolo ter adorabilem Spiritum ſanctum. Nuſquàm enim euangelicis ſcriptis traditum eſſe, Spiritum ſanctum columbam eſſe, ſed quòd in ſpecie columbæ aliquandò viſus eſt. Id autem diſpenſatiuè, & nõ ſubſtantialiter, factum eſſe. Ità, vt ſemèl dicam vno verbo, intempeſtiuum putabat & inconueniẽs, pios homines Spiritumſanctum, vt corpus habentem, delineare. Hæc Philoxenus docens, ſimul cum ipſa doctrina opere rem demõſtrabat. Sæpè angelorum imagines adferẽs eiecit. Chriſtum autẽ imagines repræſentantes omnes in vnum locum collocauit.

Ioan. 4 c

Matt. 3. d Marc. 1 a Luc. 3. d Ioan. 1. a

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Audiuimus viri ſacerdotes, quales fuerunt, q imagines non receperunt, non baptizati, Manichæi, qui phantaſiam de diſpenſatione Domini agnoſcunt. Ex ſceleribus eorum & impuris dogmatibus, Chriſtianorum accuſatores, & hæreſeos authores, occaſionẽ acceperunt.

*Sabbas

*Sabas ſanctiſſimus præſes ſtudij, dixit: Gratias agimus Deo, & bonæ Imperatorũ noſtrorum dominatorum voluntati, quòd falſi illi cuſtodes adulterinæ iſtius ſynodi, victi ſunt, cùm hæreticis qui à partibus eorum ſtabant.

Sancta ſynodus dixit: Anathema illis.

Teſtimoniũ S. Sabę abbatis

Cõſtantinus religioſiſſimus lector ſanctæ magnæ Eccleſiæ, legit. Ex ſancto patre noſtro Saba: Flauiano igitur & Elia ſanctis patriarchis in *Sindone exiſtentibus, vt dictum eſt, literiſque adulatorijs & vniuerſalibus apud Imperatorem vtentibus, & in *Sindone congregatã cõtra fidem rectam ſynodum diſſoluentibus, in propriaſque ſedes reuertentibus, Sotericus & Philoxenus, in iram inſuperabilem Imperatorem excitàrunt, vtpotè qui eſſet deceptus à patriarcharum vafricia & ſimulatione: & accipientes quam volebant poteſtatem, aurumque ingens Antiochienſium populo largientes, Flauianum mirificè tribulàrũt, & propemodùm ſuffocârunt, compellentes hominẽ, vt Chalcedonæ habitam ſynodum anathematizaret, ità illo ab epiſcopatu fugato, exulem declarârunt, Seuerũq; Acephalorũ principẽ, epiſcopũ deſignârũt.

* ſynodo

* ſynodo

Antonius religioſiſſimus monachus legit: Ex narratione quæ data eſt ſanctę ſynodo, quæ congregata eſt in hac regia ciuitate, contra Seuerum hęreticum & acephalum, à clericis & monachis ſanctæ Dei Eccleſię inclytę ciuitatis Antiochię, cuius initium, Nunc ſi quãdò vnquàm ô beatiſſimi. Et paulò pòſt: qualia verò ſanctiſſimi & circa Daphnes fontes facere auſus eſt, magia vſus, & incenſis impijs dæmonibus ſeruiẽdo, tota nouit ciuitas. Quin etiàm neque ſacris altaribus pepercit, neque ſacra vaſa intacta reliquit. Hæc quidem vt deteſtanda ſculpens, illa verò conflans & erogans ſuis complicibus. Auſus etiàm aliud fuit, ſanctiſſimi: aureas & argenteas columbas, in figura ſancti ſpiritûs ſupra diuinos fontes ſuſpenſas, cum alijs abſtulit, dicẽs, non oportere in ſpecie columbæ Spiritumſanctum nominare.

ex Cõſtãtinopolit. ſynodo contra Seuerum.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Si in nomine ſancti ſpiritûs dedicatas colũbas ſancti patres receperunt, quanto magìs corpus incarnati verbi, & in terris in corpore viſi, recipiendum? Credite autem mihi, Anaſtaſium ducem Conſtantinopolitanum, aureas argenteaſque iconas ſibi adſcripſiſſe, ſi modò hoc fecit Seuerus.

Stephanus religioſiſſimus monachus, notarius & referendarius, legit: Ioannis epiſcopi Gabalôn, in vitam & politiam Seueri hæreſiarchæ, cuius initium, Si noluiſſet Seuerus aut vitæ ſemper ſuæ. Et paulò pòſt: Neque etiàm ſanctorum angelorum honorem illæſum eſſe ſiuit. Frequenter autem ſermonem, in gradibus ſtans, hac de re habebat, populumque ſæpè perſuadere conabatur etiàm in ipſo templo ſanctiſſimi Michaelis, non decere purpureas angelos veſtes, ſed albas, non ignorans, ſanctis non eſſe curę poteſtatibus, quo veſtitu vtantur. Studebat autem & hæc diſcerpere & commouere, nè, quo modo res ſe haberet, cognoſci poſſet.

Ioãnis epi Gabalôn in vitã & politiam Seueri hęreſiarchæ.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Animaduertamus, quòd præter reliqua etiàm in hoc accuſatus eſt, qui non purpureas veſtes angelis, ſed albas, attribuendas eſſe docebat.

Demetrius religioſiſſimus diaconus & armarij cuſtos, dixit: In ſancta magna Eccleſia Conſtantinopolitana, cùm velũ obtegerem, interiuſque manum mitterem in breuiarium, inueni duos libros relictos,

perimagines deargentatos: quas cùm quærerem, cognoui eas in ignẽ cõiectas & exuſtas. Inuéni & alium librum Conſtantini Chartophylacis, continentem quædam de venerandis imaginibus. Folia autem illa quæ de ea re tractabant, exciderunt, eumq; librum en ſacræ ſynodo offero. Idem Demetrius librum omnibus indicauit, foliorumque exciſionem.

Cõſtantinus Chartophylax.

Leontius Cathoſiomenus à ſecretis, dixit: Eſt & aliud, quod in hoc libro dignum admiratu eſt. Nam vt videtis, argenteas tabulas habet, & vndiquè ſanctorum imaginibus decoratus exiſtit. Ipſi verò rem linquentes, hoc eſt, imagines, ea quæ de imaginibus intùs ſcripta ſunt, exciderũt: quod ſanè extremæ dementiæ facinus eſt.

Sãcta ſynodus dixit: Anathema, qui ſciderunt & conſultârunt.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Phoceæ, dixit. Ex hoc libro ſolia exciderunt & perdiderunt: in ciuitate autem in qua ego habito, vltra triginta libros igne combuſſerunt.

Sabas præſes ſtudij dixit: Moris eſt, Domini, cęcis, vt lumen non videant: hinc etiàm & illi cæci exiſtentes in anima, obtenebrati ſunt.

Cõſtantini diaconi Cõſtantinopoli. de martyrib.

Demetrius religioſiſſimus diaconus & armarij cuſtos, legit: Conſtantini diaconi & Chartophylacis ſanctiſſimæ magnę Dei Eccleſiæ Cõſtantinopoleos, in omnes ſanctos martyres, qui per omnem terrarũ orbem pro Chriſto certârunt. Deindè iudices dixerunt: Putatísne vos, quòd in ære & lapidibus ſalutem collocamus? Nónne ad poteſtatem aliquam prouiſoriam aut contentricem adſpicimus, à qua optima nobis contingunt? Quomodò autem (dixerunt martyres) plaſtæ & lapicidæ ſtatuarũ multitudinem varijs formis præparant, templiſque affigunt? Vos autem ſacrificijs eas honoratis, & miſeriarum liberationem ab eis poſcitis, illas inuocantes. Quid eſt autem cauſæ, quòd & (vt dicitis) diuina, quæ tyranni apud vos deſignârunt, nõ inſculpitis in imaginibus? nos autem accuſatis, & tamen longè ſuperſtitioſiùs in hiſce rebus nobis eſtis affecti. * Nunquid autem & vos pugiles veſtros ſculpitis, & tamen non dicendis conuicijs imaginum picturam & afficitis? Agèagè, de hoc errore & ambiguitate ſententię vos liberabimus, dicunt ſancti martyres. Non enim diuinum, ſimplex exiſtens & incompręhenſibile, formis & figuris aſſimilamus: neque cera & lignis ſuperſubſtantialem, & ante principia exiſtẽtem ſubſtantiam, honorare nos decreuimus. Sed primò per tranſgreſſionem ſuperato homine, & audenti illa poteſtate deſertoria detracta, natura opìs habuit reparatore. Non enim poterat ſuccumbens ex ſe conflictum, quo fuerat inferior, reſtaurare, inimico caſum vrgente, neque patiente reſpirare, neque par erat in ſecunda lucta tyrannum exenti, quarè ipſe opifex proprię creatiõis Trinitatis Deus vnus & verbum, non ſubſtituit aliquem ex ſuis creaturis, ſed poteſtate qua ipſe valebat, vſus, certamina pro nobis in humana natura ſubiuit. Et paulopòſt: Igitur in qua viſus eſt ab hominibus figura, & in qua conuerſatus eſt inter homines, in tabulis pingitur: qua ratione per diuinum typum, eius ſalutaris potentiæ recordamur.

*Nónne

Baruc. 3. d

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Gentiles propter idola martyres accuſabant, & dicebant eis, qua gratia certatis, & noſtras ſimilitudines cõtemnitis, cùm & vos ipſi habeatis proprias imagines? Sancti autem ſic reſpondent: Sed nos ſtatuas dęmonum nõ facimus, ſed verbi Dei incarnati imagines pingimus, eiusque ſanctorum, non tamen confeſtim eos deos facimus.

Liber quidã in defenſionẽ imaginũ.

Coſmas religioſiſſimus diaconus & cubicularius, dixit: Librum hunc quem fero in manibus, veteris eſt teſtamẽti cum ſcholijs ſuo loco appoſitis: innéni autem eum in patriarchio. Habet autem ſcholion in defenſionem imaginum. Inſidiatores autẽ veritatis expunxerunt ſcholion. eccè veſtigia. adhuc liquidem ferè appárẽt. Inſpicite, obſecro, venerandi patres.

Idem religioſiſſimus Coſmas aperiẽs librum, omnibus in ſacra ſynodo exiſtentibus locum deletum indicauit, quæque adhuc aliqnantulùm extabant, legit: Non erunt tibi dij alij præter me. Non facies tibi idolum, neque alicuius ſimilitudinem. quæcunque in terra infrà, & quęcunque in aquis deorsùm ſubter terram, non adorabis ea, neque ſeruies illis. Scholion: Etſi facimus hominum piorũ ſimilitudines, non tamen ea fiunt, vt adorentur vt dij, ſed vt eas videntes, ad imitationem ſacinorum illorũ *iritemur. Si verò ſimilitudines Chriſti facimus, ſanè non propter ſimilitudinẽ adoramus, ſed quò mens per ea quæ conſpexit, ſursùm volet. Non enim imaginem corruptibilem hominis corruptibilis adoramus, ſed quia Deus homo incommutatè dignatus eſt fieri, facimus illius imaginem velut hominis, quanuìs ſciamus eum natura DEVM exiſtentem. Non idem igitur, Deum & imaginem dicimus: ſed Deum cognoſcentes, ſimilitudinẽ in imagine diſpenſationis illius humanę figuramus. Gentiles autem errantes, ſimilitudines deos eſſe arbitrantur.

Exo. 20. a
Deut. 5. a

*inciemur.

Adductus eſt & alter libellus, eandẽ habens loci illius ſcripturæ explicationem, in qua & illud lectum ſcholion erat. Eum autem acceptum Gregorius epiſcopus Cæſareæ legit, hîc faciliùs apparẽte ſcriptura expuncta & prælecta,

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit:

Hæc

Hæc ſecerunt dicti patriarchæ, Anaſtaſius, Conſtantinus & Victor, hæretici.

Theodorus Epiſcopus Myrorum, dixit: Si ſuiſſet iſte theſaurus omnibus obuius, non ſanè quiſquam mortalium ſuiſſet læſus. Deus autem reddat illis in die illa, qui eiuſmodi celant.

Theodorus Epiſcopus Catanes dixit: Tales profectò digni ſunt anathemate: veritatis enim deprauatores extitère, & patrum inſimulatores ſalſi. qui autem ab illis anathemate percuſſi ſunt, laudari meritò debent.

Sacra ſynodus dixit: Væ animabus eorũ qui veritatem celârunt.

Pſal. 48. Petrus ſanctiſſim⁹ epiſcopus Hermiôn, dixit: Deleantur nomina eorum ex libro viuentium, & cum iuſtis non ſcribantur.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Conſtantiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: Benedictus Deus, qui poſt tot vſtiones, ſectiones & expunctiones ea reliquerit.

Theodorus epiſcopus Cõſtantiæ, dixit: Qui talia ſecerũt, lucernam ſuam ſub modio poſuerunt.

lib. de martyrij certaminib⁹. Coſmas religioſiſſimus diaconus & cubicularius, dixit: Et iſtum librum inuênimus in armario oratoriorum ſacri patriarchatûs, varia martyrum certamina continentem, & præter iſta quædam de imagine non manufacta Camulianorum. ſolia autem quæ de imaginibus tractabant, excîſa ſunt. eccè eum omnibus oſtendo.

Michael ſanctiſſimus epiſcopus Synnadôn, dixit: Paſtillus dicebat, terſancte nomine, anathema ſit illis qui ſcripturam aliter quàm iacet, interpretâtur, & qui illi inſidiantur.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Sed labor eius in caput ſuum reuerſus eſt.

Ioannes religioſiſſimus presbyter, monachus & locum tenens thronurum Orientis, dixit: Vt verè dicam, impia iconoclaſtarum, hoc eſt, imaginum demolitorum, & libros exurẽtium impietas, veritatẽ reddidit clariorem.

Tharaſius ſanctiſſimus pattiarcha dixit: Non ſolùm ſacras imagines eiecerunt, ſed & Euangelium ipſum, & alia ſecreta quædam. Ità ſanè potuit veritas tandèm meliùs caput exerere.

Stephanus monachus dixit: Habemus & alium librum, in quem impetum ſecerunt iconoclaſtę, & ſi iubes, omnibus oſtẽdam.

Sancta ſynodus dixit: Omnibus oſtendatur. & ſynodo vniuerſæ oſtenſus eſt, habens in duabus paginis lituras.

Gregorius religioſiſſimus presbyter & præſes Hyacinthi, dixit: Eſt mihi eius libri integrum exemplar. Domine, ſi voles, legetur.

Euagrij hiſt. Eccl. Stephanus monachus bibliothecarius, acceptum librum legit: Ex hiſtoria eccleſiaſtica Euagrij ex libro quarto: Coſroes

De Edeſſa agit. poſtquàm impreſſionem in ciuitatem ſeciſſet, mille inſidias tetendit. tantos enim aggeres ſecerat, vt per muros ſaltare poſſe videretur, aliaſque machinas infinitas cõſtruxit. Dicam autem quæ ſacta ſunt. Imperauit Coſroes poteſtatibus ſuis, vt lignorum copioſam materiam ad extruendam machinam procurarent, quæ poſtquàm accepiſſet, ea quę voluit, extruxit, & in medio aggeris machinam poſuit, nouumque aggerem circumpoſuit. ſtabat autem in ciuitatem directa, in tãtam autem altitudinem erecta eſt, vt facilè poſſent ſinè periculo à dextra parte tela in murum & munimenta conijcere. Cùm autem qui expugnationibus adſueti erant, machinam inſtàr montis muro appropinquare, hoſteſque arbitrari ſe poſſe pedibus ex ea vrbem ingredi viderunt, ſimul omnes manè ſacto, machinam aliam contra hoſtiũ aggerem ſtruũt, quam Romani aggeſtam appellant, quòd ſubter terram duci poſſit, in qua etiàm ignis indi debebat, vt ſic infernè lignis exuſtis, agger ſuperpoſitus in terram rueret. Opus autẽ cùm factum eſſet, igniſque incenſus, intentione ſua ſruſtrati ſunt. ignis enim non habebat egreſſum, vt flamma ventilationem accipiens, ligna inuaderet. Re igitur ad ſummam deſperationẽ deducta, imaginem à Deo ſactam, quam hominum manus non attigit, portant. * Augaro autem Chriſtus* Deus, quòd eam videre deſiderabat, miſit. Hanc igitur ſacram imaginem ad opus à ſe ſactum adſerentes, ignem quidem ſuccenderunt, ligneæque Coſroæ machinę immiſerunt. Confeſtìm autem diuina voluntate & potentia, fideque inſpicientium res ſucceſſit, & quod anteà non poterant, nũc perſecerunt. Ligna enim flammam hauriẽtia, dicto citiùs in carbones conuerſa ſunt, & vſque ad ipſam ſummitatem opus eſt exuſtum.

Leo religioſiſſimus lector magnæ & regiæ eccleſiæ Conſtantinopoleos, dixit: Et ego indignus veſter ſamulus, cùm deſcendiſſem cum regijs apocriſarijs in Syriam, Edeſſam petiui, & venerandam imaginem, nõ ſactam hominum manu, adorari & honorari à populo vidi.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Heſterno die religioſiſſimus præſes Maximini, limonarium attulit, lectumque eſt: & inuênimus nos in bibliotheca exemplar eiuſdem limonarij, ſed ſolijs quibuſdã exciſis, in quibus de imaginibus tractabatur.

Chriſtophorus ſanctiſſimus epiſcopus ſanctæ Cyriacæ, dixit: Terſancte domine, indignus ſeruus tuus audebitne loqui ad ſacram & vniuerſalem ſynodum? Prophe- Pſal. 9.
ticum verbum eſt, in operibus manuum ſu-

arum compræhẽſus eſt peccator. Nam quæ contra nos in ſalſa illa ſynodo moliti ſunt, hoc contra illos factum eſt: & alia quidem exciderunt, alia adulterârunt, quô eorum impietas, veritate ad lucem perducta, magìs clareſcat.

Miraculũ de imaginibus, & ſimiliter liber de illis tractãs.

Stephanus monachus & librarius dixit: Liber traditus à præſide Maximini, continens locum in alijs libris vitiatum de imaginibus, adeſt, idemque legit: Dixit abbas Theodorus Aeliotes, quòd erat quidam incluſus in monte Oliuarum pugil egregius, oppugnabat autem eum dæmon ſcortationis: quodam itaque die cùm vehementer inſultaret illi dæmon, ſenex lamentari cœpit, dixitq́ue dæmoni: Quouſquè nõ relinques me? abſiſte poſthàc à me, iã enim mecum conſenuiſti. Demon oculari adſpectu videndum illi ſe tradens, dixit: Iura mihi quòd ea quæ tibi dicam, nemini ſignificabis, & non ampliùs tecum pugnabo. Et iurauit illi ſenex per eum qui in altiſſimis habitat, ſe nemini dicturum. tum illi dæmon dixit: Imaginem iſtam, ſi noles me tecum luctari, caue ampliùs adores. Habuit autem imago figuram Dominæ noſtræ Deiparæ virginis Mariæ, geſtantem Ieſum Chriſtũ. Dicit illi incluſus: Apagè, res erit mihi curæ. In ſequenti autem die Abbæ Theodoro Aeliotæ, qui tunc habitabat in vico Pharan, rem ſignificauit, omniaq́ue patri retulit. Senex autem pater incluſo dixit: Verè pater deluſus es, quòd dæmoni iurâſti: tamen hoc vnum benefeciſti, quòd confeſſus es. profuerit autem tibi, nè ſinas in hac ciuitate ampliùs lupanar, neque egrediaris quin adores Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum cum matre ſua in imagine. Confirmatoq́ue eo ac animato pluribus verbis, ad proprium locum conceſſit. dæmon autem illi iterùm apparuit, dixitque: Quid agis maledice? *nunquid iurâſti mihi nemini te dicturum? quo pacto autem hęc effutijſti? dico tibi maledice, in die iudicij tanquàm periurus condemnaberis. Incluſus reſpondet: Quòd iuraui, iuratus ſum: quodq́ue peieraui, noui: verùm dominum meum & creatorem non abiuraui. te verò non audio.

* nonne

Miraculũ aliud.

Narrârunt nobis ijdem illi patres, & hoc addentes, fuiſſe in partibus Apameę fœminam quandã deuotam & Chriſto deditam, quę puteum fodit. magnos autem ſumptus cùm feciſſet, fruſtraq́ue laborem expẽdiſſet, inuenit haudquaquàm aquam. magna autẽ animi moleſtia cùm torqueretur, cùm propter labores, tum propter ſumptus, in ſomnis vidit quendam ad ſe venientem, & dicentem: Agè, mitte vt ſimulacrum Abbæ Theodoſij, eius qui in ſcopulo viuit, huc adferatur, & Deus tibi dabit aquam. Mulier itaque duos homines miſit, qui imaginem adferrent, quæ cùm eſſet allata, demittentes eam in puteum, confeſtim aqua ſcaturijt, vt bona pars putei impleretur. Attulit itaque nobis de iſta aqua, bibimusque, & Deum noſtrum glorificauimus.

EIVSDEM.

Miraculũ adhuc aliud.

Narrauit nobis Dionyſius presbyter eccleſiæ Aſcalonis de Ioanne Abba anachoreta, dicẽs: Fuit hic vir noſtris temporibus magni nominis, & quòd DEO plurimùm placeret, miraculum hoc de eo legitur: Habitauit in partibus *Sicchûs, vbi poſſeſſionem habebat milliaribus ab Hieroſolymis viginti paruis. Habebat autẽ ſenex in ſpelunca imaginem intemeratæ noſtræ Deiparæ & ſemper virginis Mariæ, habẽtem in vlnis Chriſtum Deum noſtrum. Cùm autem eſſet abiturus in deſertum vaſtum, aut Hieroſolyma adorãdæ crucis gratia & ſancta loca, vel in montem Sinai orandi cauſa, vel ad martyres longè ab Hieruſalem diſtãtes, (erat enim ſtudioſus martyrum. nũc enim in Epheſum ad diuum Ioannem, nũc verò ad *Eucharta ad ſanctum Theodorum, vel ad ſanctam Teclam in Seleuciam, vel Araphas ad diuum Sergium, ibat) candelam parabat, eamq́; incendebat pro ſuo more. Et cùm accinctus ad iter, preces funderet, dicebat ad Dominam, tótus in imaginem eius intentus: Sancta Domina Deipara, quandoquidem reſtat mihi longum iter conficiendum, candelam tuam cura, eamq́ue inextinctam iuxta meum propoſitum ſerua. Nam ego tuo fretus ſubſidio, longum iter ingredior. Hæc autem cùm ad imaginem dixiſſet, abijt, deſtinatumq́; iter poſtquàm confecit, redijt, nũc quidẽ intra menſem, nunc intra duos aut tres. Eſt & qñ quinq; aut ſex mẽſibus abſuit, candelã tñ ſemper accenſam depræhendit & ardentẽ, quemadmodùm eam reliquit cùm abierat. Neque tamen vnquàm eam à ſe extinctam potuit depræhendere, ſiue de ſomno excitatus eſſet, ſiue ex eremo ad ſpeluncam rediens.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Ancyrę, dixit: Demonſtratum eſt, ſanctarum imaginum vſum peruetuſtæ eſſe traditionis.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Iam ſanè ſatiati ſumus patrum ſentẽtijs, nouimusq́; ex ijs vetuſtam eſſe traditionem, venerandarum imaginum erectionem. Sumus igitur & patrum hac in re imitatores.

Sacra ſynodus dixit: Imitatores.

Stephanus religioſiſſimꝰ monachus dixit: Habemus eiuſdem argumenti quindecim libros, & ſi iuſſeritis, *

Vel eſt hic interruptio, vel deeſt, legatur.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Impleti ſumus, & ſufficit nobis.

Sancta ſynodus dixit: Sufficit nobis.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Quandoquidem in præcedenti lectione indicatum eſt,

eſt,ab Hebræis,Gentilibus,Samaritis, Ma-
nichæis & Phantaſiaſtis, Eccleſiam velutì
in culpam tractam ob ſanctarũ imaginum
cultum,omnibusq́ue nũc aliter perſuaſum
eſt,iuſtum eſt & fratrem noſtrũ dilectum
dominum Ioannem vicarium thronorum
Apoſtolicorum Orientis audire. Habet
enim quædam de origine ſubuerſiõis ima-
ginum,quæ ſi vultis audire,narrabit.

Sacra ſynodus dixit: Cupimus audire,
domine,ſi quid habet.

Miraculũ de ſubuerſore imaginum.

Ioannes religioſiſſimus monachus,vica-
rius Orientalium Epiſcoporum, è charta
legit:Cupio equidem ego omnium poſtre-
mus,præſentem hanc ſacram ſynodum de-
monſtratione quadam docere, idq́ue om̃i
veritate, qua ratione, quoq́ue tempore, &
vndè ſceleſtiſſima iſta & à Deo odio habita
Chriſtianorũ calumnia, & iconoclaſtarum
rabies,originem duxerit. Quo autem ex-
peditiùs & compendiò res agatur, de char-
ta mihi pronunciandum eſſe ſtatui, nè qua
in re veritati parcatur. Cùm diem extremũ
impiorum Arabum tyrannus,quem • Suli-
man nominabant,clauſiſſet, ſubſecutus il-
lum eſt Vmarus, qui poſteaquàm regnum
adijſſet,Anaſcaphon Malſaman,hoſtem ſa-
nè atrocem,per gratiam Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti Seruatoris,eiusq́ue Deiparę ma-
tris,cũ magna exercitûs ſui clade & igno-
minia à terra iſta expulit,in Syriamq́ue fu-
gauit.Neque de redeundo ſpem illi vllam
reliquit.Vmaro autem fato defuncto,Ezi-
dus quiſpiam,homo lèuis & inconſtans,re-
gnum accepit.Per ea tempora in Tiberiade
dux quiſpiam erat Hebręorum impiorũ,
cui nomen Sarantapechys, officina diabo-
lorum,quibus vitiare animas luſus eſt &
iocus, homo præſtigiator & veneficus &
Eccleſiæ Dei hoſtis implacabilis. Hic ani-
maduerſa Ezidi regis leuitate, hominem
adgreditur,polliceturq́ue Hebræorum in-
genita malitia ſe regi quædam prædicturũ,
& vatem acturum in maximè neceſſarijs
rebus ſe offert. Ea re cùm eſſet inſinuatus
tyranno: Volo,inquit, ô princeps,modò
me andias,rationem quandam indicare ti-
bi,qua poteris facilimè & vitam commo-
dam degere,& triginta annos regnũ æqua-
bili in poteſtate conſeruare. Stultus autem
tyrannus, ſpe & deſiderio longioris vitæ,
animi leuitate elatus,(erat enim homo vo-
luptatibus deditus & præditus) reſpondit:
Quæcunque me iuſſeris facere,modò poſ-
ſim,agam:teq́ue, ſi modò conſecutus fue-
ro quod prędixiſti,beneficijs infinitis affi-
ciam. Veneficus autem Hebræus cõfeſtìm
inquit:Sinè vlla dilatione iube vniuerſum
per regnum epiſtolam quæ paſsìm circun-
feratur,ſcribi & mitti,qua omnem imagi-
nem & picturam,ſiue ea in tabulis, ſiue in
opere muſaico in parietib⁹,ſiue in vaſis ſa-
cris,aut indumentis,& altaribus ſit,& quę-
cunque in Chriſtianorum eccleſijs reperi-
tur,deleri,expungi,auferri,& ex toto ſub-
uerti,mandes.Neq; illas ſolùm, verùm oẽs
planè ſimilitudines,& earum etiàm quæ in
foro ornatûs & honeſtatis gratia collucan-
tur. Nulla igitur ratione alia,quàm vt odiũ
& furorem aduersùm Chriſtianos exerce-
ret,præſtigiator id tentauit. Tyrannus au-
tem nefandus præſtigiatori leuitate ſua au-
ſcultans,miſſis nuncijs,omnes ſanctas ima-
gines & ſimilitudines per vniuerſam pro-
uinciã abſtulit. Hoc itaque modo primùm
eccleſiæ ornamenta, procurante Hebræo
venefico,ablata ſunt. Chriſtiani autẽ cùm
id ſuis manibus facere detrectarent, miſſi
ſunt Hebræi & Arabes, homines in Deum
impij,qui imaginibus exuſtis, eccleſiarum
quaſdam calce,quaſdã alijs coloribus de-
albârunt & incruſtârunt. Hæc autem cùm
perueniſſent ad aures pſeudoepiſcopi Na-
coliæ,& qui eiuſdem erant cum illo opini-
onis,impios Hebręos & Arabes imitati,ec-
cleſias Dei veluti crucem Chriſti verecũ-
dantes reddiderunt. Arbitror autem rela-
tu dignum,vt & ſanctitas veſtra audiat,quẽ
finẽ ignauus iſte & veneficus Hebræus ha-
buerit.Ezidus enim qui facinus perpetra-
uerat,vltra annum cum dimidiato non vi-
xit,in ignemq́ue æternum deſcendit. poſt-
quàm autẽ mortuus fuit, in priſtinum or-
dinem & ſtatum imagines reſtitutæ ſunt.
Filius autẽ illius Vlidus nomine, indigna-
tus Hebræo, tanquàm interſectori patris,
turpiſſima morte hominẽ mori coëgit. Ità
is falſi ſui vaticinij dignũ præmiũ accepit.

Sanctiſſimus epiſcopus Meſenæ, dixit:
Et ego puerulus eram in Syria, quãdò Sar-
racenorum princeps imagines ſubuertit.

Sabas pijſſimus monachus & præſes ſtu-
dij,dixit:Domine,& nos indigni ſanctita-
tis tuæ ſerui,petimus, vt ſuis in locis imagi-
nes reſtituantur,propriumq́ue & ſolitũ ob-
tineant. Chriſtiani autem apud eas preces
fundant.

Tharaſius ſanctiſſimus patriarcha dixit:
Quid dicitis fratres honorandi?

Sancta ſynodus dixit:Laudamus & nos
omnes hos.

Petrus deuotiſſimus presbyter, locum
retinens ſanctiſſimi Papæ Romani,è charta
legit: Tharaſio ſanctiſſimo archiepiſcopo
Cõſtantinopoleos nouæ Romæ,& vniuer-
ſali patriarchæ & omni ſacræ & vniuer-
ſali ſynodo,Petrus primâs presbyterorum
ſanctiſſimæ Eccleſiæ ſancti & omnibus ſe-
culis celebrati Petri Apoſtoli,&Petrus pre-
ſbyter & præſes ſancti Sabæ, ambo vicarij
Adriani ſanctiſſimi papæ veteris Romæ:
Iuſtum cenſemus, vt iuxta omniũ veſtrûm
ſententiam,immò ſecundùm veterem Ca-
tholicæ Eccleſiæ traditionem, quemad-
modùm ſancti patres nos docuerunt, in
medium noſtrî veneranda imago adfera-

Sententia de veneratione imaginum.

tur, quam ſalutantes, ſancti vos ſacerdotes quid de ea fieri debeat, pronuncietis. Deindè aliud capitulũ aggrediamur, vt oĩa quæ ſcripta ſunt aduersùs ſanctas imagines, aut anathemate deuoueantur, ant expungantur, aut igni mancipentur. Et hac de re poſtulo ſacræ ſynodi ſententiam.

Sacra ſynodus dixit: Veniat, fiat.

Petrus & Petrus religioſiſſimi presbyteri, vicarij ſanctiſſimi papæ vetèris Romæ, dixerunt: Si iubet ſancta ſynodus, ſtatuatur in craſtinum veneranda imago, & oẽs eam ſalutemus.

Sancta ſynodus dixit: Fiat fiat.

Ioannes deuotiſſimus monachus, vicarius Orientalium archiepiſcoporum, dixit: Benedictus Deus, qui hanc Chriſti amantem Nicenſium ciuitatem in diebus Conſtantini & Irenes pientiſſimorum noſtrorum Imperatorum glorificauit. Benedictus Deus, qui eam duplici gratia dignam cenſuit. Nam & Arrius blaſphemus hic ſubuerſus eſt, & nunc iconoclaſtarum Deo odioſa hæreſis, per ſancta huius ſacræ ſynodi ſymbola obſcurata eſt. Benedictus Deus,
Apocal. 1. & 22. qui per ſanctum Apoſtolũ dixit: Ego ſum alpha & ω. Benedictus Deus, qui ab initio vſque in hunc diem, orthodoxorum fidem conſeruauit.

Sancta ſynodus in eandem ſententiam proclamauit, ſecundùm ſingulos verſus ter exclamãs: Diuiniloquorum patrũ doctrinæ nos correxerunt. Ex illis haurientes fidem & veritatem, potati ſumus. Illos inſequentes, mendacium perſecuti ſumus. Ab illis docti, venerandas imagines amplectimur. Illis ducibus, ſanctorum imaginibus iuxta honorem adorationem tribuimus. Patres prædicant filijs, filij obedientiæ ſumus. Gloriamur in facie matris, nempe in traditione catholicæ Eccleſiæ. Credentes in vnum Deum in Trinitate glorificatum, venerandas imagines ſalutamus. Qui aliter ſentiunt, anathema. Qui nobiſcum nõ conſentiunt, procùl ab Eccleſia abigantur. Nos veterem legiſlationem catholicæ Eccleſiæ ſequimur. Nos patrũ ſtatuta conſeruamus.
Nota hæretice. Nos eos qui addunt, aut auferũt ab Eccleſiæ traditionibus, anathematizamus. Nos nuperam & importunam Chriſtianorũ accuſatorum introductionem & inuentionẽ anathematizamus. Nos venerandas imagines ſuſcipimus. Nos, ità non affectos, anathemate deuouemus.

Anathemata in Iconomachos. Chriſtianorum accuſatoribus & iconoclaſtis, anathema.

Qui torqnent ſententias ſcripturæ de idolis, in venerandas imagines, anathema.

Qui venerandas imagines non complectuntur, anathema.

Qui venerandas imagines idola vocant, anathema.

Qui clamant, Chriſtianos imagines vt deos adorare, anathema.

Qui ſcienter communicant cum ijs, qui ignominia adficiunt ſanctas imagines, anathema.

Qui dixerit, alium præter Chriſtum nos ab idolis liberâſſe, anathema.

Qui dicere audent catholicam Eccleſiã aliquandò idola admiſiſſe, anathema.

Multi anni Conſtantini & Irenes. Magnorum regum & Imperatorũ multi anni. Imperatorũ pacificorum multi anni. Extirpatores nuperæ opinionis Domine cõſerua. Piam illis vitam Domine tribue.

ACTIO SEXTA.

IN nomine oomini & dominatoris Ieſu Chriſti veri Dei noſtri, imperantibus pijſſimis & Chriſti amantiſſimis noſtris imperatoribus, Cõſtantino & Irene ei⁹ deuota matre, pridiè Nonas octobris, indictione vndecima, congregata ſancta & vniuerſali ſynodo iuxta diuinã gratiam & piorum noſtrorum Imperatorum à DEO declaratorum mandatum, in Nicea ſplendida metropoli prouinciæ Bithyniæ, hoc eſt, Petro religioſiſſimo primate presbyterorum ſanctiſſimæ Romanæ Eccleſię beati Apoſtoli Petri, & Petro religioſiſſimo presbytero, monacho & præſide ſanctiſſimi in vrbe Roma monaſterij ſancti Sabæ, tenẽtib⁹ locũ Apoſtolicæ ſedis ſanctiſſimi & beatiſſimi archiepiſcopi veteris Romæ Adriani, & Tharaſin ſanctiſſimo & beatiſſimo archiepiſcopo inclytæ Conſtantinopoleos nouæ Romæ, Ioanne item & Thoma religioſiſſimis presbyteris & monachis, locum tenentibus Apoſtolicorum thronorum Orientis diœceſeos, ſedentibus ante ſacrum ambonem ſanctiſſimis magnæ eccleſiæ, quæ vocatur Sophia, præſentibus & audientibus glorioſiſſimis & magnificentiſſimis ducibus, Petrona glorioſo exconſule patricio comite Imperatorij obſequij, & Ioãne regio oſtiario quæſtore ærãrij militaris, ac tota ſynodo iuxta primam ordinationem conſidente, ſimul cum deuotiſſimis archimãdritis, præſidibus monachorum turbæ, diſpoſitis in medium ſacris & inuiolatis euangelij Dei codicibus, Leo à ſecretis dixit: Nouit ſancta & ſacra ſynódus, quòd in præcedenti conuentu diuerſas hæreticorum, accuſantium ſanctam & inculpabilem Chriſtianorum Eccleſiam, ſententias in ſanctarũ imaginum deiectione percurrimus. Nũc autem in manibus eſt ſcripta eorundem blaſphemia, res inquam abſurda, & quæ nullo negocio ſubuerti poteſt, definitionem continens falſæ iſtius ſynodi, quam ipſi congregârunt: quæ tamen in omnibus odioſorum Deo hæreticorum impuræ orationi vbiquè conuenit. Neq; ſolùm illam adſerimus, ſed & artificioſam

ciosam & efficacem eius confutationem, quam nobis ſpiritusſanctus dedit. Oportet enim eorum temeritatem doctis contradictionibus ſuperare, & fortibus reſolutionibus diſſipare. Hanc autem in præſenti corā ſancta ſynodo deponimus.

Sancta ſynodus dixit: Legatur.

Ioannes ſanctiſſimus diaconus magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ & Cancellarius, legit.

REFVTATIONIS FALSO nominatæ definitionis, à turba Chriſtiani nominis accuſatorum confutæ,

TOMVS PRIMVS.

STudio eſt perpetuo dæmoni, humani generis oſori, hominem ad DEI imaginem factum, à Deo quàm longiſſimè ſeparare, multijugisque deceptionibus diſtrahere: neque quicquam illi magìs cordi gratiusq́; quàm veram pietatem oppugnare, Eccleſiaſticæ pacis ſtatum conturbare. Quod ſanè noſtris temporibus nō ſegniter, per auxiliares ſuas copias oſtendit, in quibus qui congregati fuerunt, ſubiectæ expoſitionis interpretes fuêre, & ſeptimā ſynodum eam vocare auſi ſunt, ſimpliciter omnibus decretum illud & cognitum odium contra idola exclamantes, & tanquàm in hamo eſcā implicātes, abominationes ſuas & improbas machinationes contra imaginum figuras omnibus proponere ſtuduerunt, ſimplicioresque rapuerunt, dum antiquatam illam & corruptam idololatriæ vocem, in ſanctas imagines recudêre. Per quam ſanè, qui diabolo eiusq́; peruerſæ ſententiæ in diabolicis ſtatuis, & qua ſeruiuerunt creaturæ, relicto creatore, idololatræ vocati, rectè condemnati ſunt. Qui autem Chriſtum induerūt, & per gratiam illius ab idolis & errore liberati, & per illum ſalui facti ſunt, eiuſcemodi conculcantur, eorumque verba, veluti abortiua, quę conſeſſo vitiata ſunt, veluti ſcelera quædam in Eccleſia nō ferenda, deteſtantur. Quanquàm autem ea aliquandiù deliramentis quorundam, veluti infantes lacte, educata ſint, tamen in iuſtam ætatem peruenire non potuêre. Spiritûs enim ſancti gladio occiſa ſunt Sed Chriſtus verus Deus noſter, qui illuminat
Ioan. 1.b omnem hominem venientē in hunc mundum, dirigat cogitata dictaque. Solus enim intellectus eſt intelligentium & intellectorum, item verbum dicentium & dictorum, omnibus omnia exiſtēs & ens, qui dat linguam eruditionis ad cognoſcendum, cùm opùs eſt, vt verba ferantur. Claritas ēm verborum illius illuminat & inſtruit paruulos, vt mendacium exigatur, veritas aūt ſubintret, omnibus clarè & lucidè ſplendeſcens: quam veritatis imitatores cognoſcūt, memores diuini Apoſtoli, dicentis: Væ mihi 1. Cor. 9. c
niſi euangelizem. Pro hac enim eſt pugnādum, hæcq́; defendenda erit: mendacium autem funda ſpiritûs lapidandum. Hinc ſcriptura & patribus, item indagatoribus & ſyllogiſmis, ſpeculationem nugantium & ſecūdùm Phinees venientium, haſta ſpiritûs facilè vna plaga, cò quòd iuxta hanc impietatem inuicèm connexi ſunt, diſſecuerimus, & falſiloquas eorū linguas per claram demonſtrationem omnibus probauerimus, vtpotè quę cōtra vnigenitum filium Dei, & illius Eccleſiam exertæ ſunt, & impietatem contra illius humanitatis altitudinem loquutæ ſunt. Ob id machæra ſpiritûs, quod eſt verbum Dei, vincula eorum Epheſ. 6. d
dirumpentes, & imperitiæ eorum iugum diſſoluentes, verſutiæ eorum tegumenta aperta omnibus indicemus. Quamobrem DOMINVS illos deriſit & ſubſannauit, Matt. 7. d
ad eos in ira ſua loquitur, dicens: Ite à me, non noui vos. De quibus per prophetam Hieremiam loquutus eſt: Hi prophetârunt Hier. 14. c
mendacia in nomine meo, non enim miſi & 23. d. e
eos, neq; præcepi illis. Viſiones cordis ipſi loquuti ſunt, & propter hoc erunt proiecti in biuijs Hieruſalem, hoc eſt, in Eccleſia catholica, & conculcatio illis qui rectè confitentur Dominum. Laqueus enim fortis propria labia, & capientur verbis oris proprij. Retributio enim labiorum eorum debetur illis, impietatis ſcilicet redargutio. Repræhendam enim te, inquit, & ſtatuam Pſal. 49.
coram te peccata tua. Atque hæc quidem hactenùs. Nè quid autem longis procœmijs orationem extendamus, rectam inſtantes viam, ad ipſas reprobationes ſcripti illorū recurramus. Nō enim eorum vaniloquentiam apertam, & manifeſta cōuicia indicare poterimus, niſi redarguendo, meliorem contra eos ſententiam, iudiciumq́; ſyncerius opponamus. Magnam ſanè ſecuritatē in eo collocamus, quòd nulla recentia inuenta ad rem noſtram probandam inquirimus, ſed Apoſtolicis & patrum doctrinis, item eccleſiaſticis conſtitutionibus acquieſcentes, his noſtra cōfirmamus. Rogamus autem quicunq; inciderint in hunc Commentarium, vt cum ſingulari indagatione legant, neque defunctoriè inſpexiſſe contenti ſint. ſic ēm clarè & verè ſummam contradictionis intelligentes, victoriæ præmia Eccleſię perſoluent. Vſi autem ſunt eiuſcemodi procœmijs.

Quicquid Gregorius iſte Neocæſarienſis poſthàc dixiſſe aut legiſſe hìc ſcribitur, id ex ſynodo illa falsò ſeptima dicta, ſumptum, hìc confutari noueris.

GREGORIVS DEI AMANtiſſimus epiſcopus Neocæſareę, legit:

Definitio ſanctæ magnæ & vniuerſalis ſynodi.

IOANNES RELIGIOSISSIMVS DIACONVS ET CANCELLARIUS, legit.

ICONOCLASTÆ à mendacio inchoantes, per vniuerſam hanc nouitiam vaniloquentiam ſynodum in defenſionē adſumentes, in mendacio quoquè ceſſant. Quo pacto autem ſancta dicenda erit, quæ, quid ſit ſanctum, non intelligit? Execrabilis eſt, & prophana, & adulterina. Nam qui in hac con-
Hier. 22. f gregati fuêre, (vt cum propheta loquar) inter ſanctum & prophanum nō diſtinxerūt, inter purum & impurū diſcrimen non ſtatuerunt. imaginem enim Domini Dei noſtri, cum imagine ſimul ſatanæ, idolum appellârunt. Quomodò autem magna & vniuerſalis, in quam neq; omnes cōſenſerunt,
for. * & qui * & reliqnarum Eccleſiarum præfecti non admiſerunt, ſed anathemate eam deuouerunt? Non habuit cooperarium, vt hæc quę
Nō eſt vera ſynod⁹, quæ authoritate Papę caret. nunc celebratur, Romanum papam, neque illius ſacerdotes, neq; per vicarios, neque per prouinciales literas, quemadmodùm fieri in ſynodis debet. Quinetiàm neq; cōcordātes ſibi habuit Orientis patriarchas, Alexandrinum inquam, Antiochenum, & vrbis ſanctæ ſummos pontifices, neq; cū illis etiàm myſtas & ſacerdotes. Verè fumus eſt, caligine plenus, obtenebrans oculos:
Matth. 5. c inſipientium eorū oratio, non lucerna poſita ſuper candelabrum, quō lumē præbeat omnibus qui ſunt in domo: quamobrem eorum verba, veluti ſub lectulo enunciata ſunt, non ſupra montem orthodoxæ fidei: neq; in omnem terram apoſtolicè egreſſus
Pſal. 18. eſt ſonus eorum, aut in fines orbis terrarū verba eorum, quemadmodùm ſex priores ſanctæ vniuerſales ſynodi. Septima autem quomodò erit, vtpotè quæ non concordet cum ſex prioribus ſanctis & vniuerſalibus ſynodis? Omne enim ſeptimum ordinatū, in eadem numeratione, qua res quæ præceſſerunt, rebus præcedentibus conſentaneum eſſe debet. Quādoquidem id, quod nihil cum antè numeratis participat, ſimul connumerari nequit. Veluti ſi quiſpiam ordine ſex aureos nūmos collocet, deindè his addiderit æreum nummum, hunc ſanè ſeptimum non appellabis, idq́ue propter materiæ diuerſitatem. aureus enim precioſus & multi vſûs, æneus autem neq; precio, neque operoſitate commendabilis. Ità & hæc nihil aureum, aut precioſum habens dogmatum, tota ſubærata eſt, adulterina, veneno lœtali pręgnans, ſex ſanctis & aureis ſynodis, quæ verbis ſpiritusſancti lucent, connumerari indigna eſt. Habent aūt elationem illius qui dixit, Ponam thronū
Eſaiæ 14. meum ſupra nubes, talia proloquitur:

GREGORIVS EPISCOPUS Neocæſareæ:

Nōrit lector ea quæ hic curſiuis (vt vocāt) literis exprimūtur, eſſe verba ſynodi falſo ſeptimæ dictæ, eamq; variationē, non honoris, ſed diſcretionis gratia fieri.

Sancta magna & vniuerſalis ſynodus, quæ iuxta gratiam Dei, & per pium deuotorū & orthodoxorum noſtrorum Imperatorum Conſtantini & Leonis decretum, in hac diuinorū ſtudioſa et regia ciuitate congregata eſt, in baſilica intemeratæ & ſanctæ ſemper virginis Deiparę Marię, quæ cognominatur Blachernis, hæc ſubſcripta determinauit.

IOANNES CANCELLARIVS:

Si per diuinam gratiam horum congregatio facta eſt, quibuſnam gratia DEI loquutis verbis exornata eſt? qua veritate reſplendet? Gratia enim cum veritate coniuncta eſt. Sunt enim hæc duo ſub vno iugo, & veluti conuictrices. eius rei teſtis Ioannes theologiæ princeps: Gratia & ve- Ioan. 1. b
ritas per IESVM CHRISTVM fuit. Ipſi igitur à veritate (in qua gloriatur parœmiaſta, hoc eſt, Prouerbiorum author, dicens: Veritatē meditabuntur fauces meæ) Prou. 8. a
alieni ſunt. Qui autem ad mendacium feſtinant, exciderūt à veritate & gratia. Hinc Col. 4.
eſt quòd illorum ſermo diuino ſale nō ſit conditus, quo gratiam det audientibus. Quòd autem aiunt, in ſacro virginis noſtræ Deiparæ templo ſe congregatos, ne hoc quidem mirum eſt: nulla enim verecundia ducuntur. Non aliter àc Annas & Caiphas, reliquumq́; Iudæorum conciliabulum, qui contra Chriſtum cōuenientes, ſacrum locum nō reſpexerunt, vt ex eo ab impijs conſilijs auerterentur. Quinimmò ob hoc magis accuſandi ſunt, vtpotè qui ſcelerata & impia conuenticula in loco nō impio, ſed ſacro coëgerunt. Vtinàm autem vt à patrum voce prœmium inſtituerunt, Dionyſij diuini voces, eiuſq́; traditiones & ſanctorum patrum obſeruâſſent intemeratas. Profectò nō eſſet quòd ob impietatem ſuam nunc malè audirent, quemadmodùm per omnem expoſitionem clarum fiet. Verùm per omnia repugnanter & minùs cohærenter differentes, veluti lupus ouina pelle tecti, è theologia præfantur.

GREGORIVS:

Deitas omnium cauſa, & perfectè cuncta conficiens, qua omnia ſua bonitate ab ijs quæ nō erant, ad eſſe produxit, hæc vniuerſa vt ornatè & compoſitè ſerrentur, definijt, vt bonum iuxta gratiam illius traditum habentia habitum, indeclinatam permanſionem, & minimè labilem ad ambigua nutum, ſtatumq́; veritatis conſeruet.

EPIPHANIVS DIACONVS & cubicularius legit:

Omnis creatura à DEO condita, & quæ ab eo quod non eſt, id quod iam eſt, ſubſtantialem facultatem ſumpſit, nunc ipſius mandato mota & gubernata, nouit creatoris pręceptum ſeruare, veluti ab ipſo ſic prædiſpoſita, ſiue inanimata ſit, ſiue animata. Illi autem traditā nobis à Chriſto in ſancta Eccleſia eius, ad recordationē ſalutiferę diſpēſationis illius, obſeruantiā anathemate deuouere nō dubitârūt. Sed ignorant hi, nihil ſinè Deo in ea fieri. Inueniuntur

tur autem ipſis inanimatis ſtupidiores, & ratione caſſis minus rationabiles. Neq; illud duntaxàt, ſed recto curſu ſe ferri arbitrantes, & abſurdis ſermonibus dogmatibusq́; falsò prædicant ſanctam Dei Eccleſiam idolis acquieuiſſe. In falſo autẽ ſpem
Iob 21. b ſuam collocantes, eam aſſantur, Vias tuas nôſſe non volumus, neq; traditiones retrò traditas ſequi curauimus. Non igitur mirum, ſi à Chriſto qui fundamenta veritatis
Matth. 7. & 25. collocauit, aliquandò audituri ſunt, Non noui vos. Diabolum autem triumphãtem ſuum, cùm ità ſentiant, ſibi derelinquant.

GREGORIVS:

Poſteaquàm Lucifer ob claritudinem ſedem ſuã apud Deum firmatã habere volens, & cõtra creatorem ſuum in ſuperbiam mẽtis elatus, illinc cum desertorum exercitu ex ſuperilluſtri Dei principatu per ſe eſſet delapſus, cunctorum malorũ opifex, author, inuentor & magiſter declaratus, deſecit, hominem à Deo creatũ, in locum, à quo ipſe deiectus erat, videre non ſuſtinens, omnem aduersùs eũ improbitatem exhauſit, & per fraudem illum à gloria & ſplendore Dei alienans, & vt creaturã, relicto creatore, adoraret compulit.

EPIPHANIVS:

Si quidem de ea idololatria & creaturarũ adoratione ſermo fuiſſet, quę ab apoſtolis, quibus poteſtas data deſupèr eſt, & à diuinis prophetis, quibus per inſlationẽ diuinã ſanctus datus eſt ſpiritus, abominata eſt & renunciata, oẽs ſani Eccleſiæ alumni cum illis cõſentirent. Quinetiam tempeſtiuum erat illis, hæc ſcriptis committere. Verùm quoniam illã relinquentes, pro mendacio pugnant, & patrẽ eius diabolũ velutì ſuperare ſimulantes, cõtra irrepręhenſibilẽ Dei Eccleſiã linguas exerunt, & cauponũ more vinum aquis cõmiſcentes, & perdendum errorẽ proximo propinantes, iuſtè audient diuinam vocem, quã in eos diuinus vates
Pſal. 49. Dauid intendit, pſallens: Quid eſt quod narratis iuſtitias meas, & teſtamẽtum meũ aſſumitis per os veſtrum? Vos autẽ odiſtis diſciplinam, & eieciſtis ſermones meos retrorsùm, cõſtituentes partem veſtram cum illis, qui dogmata veritatis adulterant. Vndè ſimulantes veritatem loquuntur.

GREGORIVS:

Vndè opus manûs propriæ Deus plaſmator in perniciem abire conſpicatus, ferre ipſum nõ potuit. Videns enim quòd neq; per legis ſtudium, neq; per prophetarum ſanctorum ſalutiferam admonitionẽ genus humanum in priſtinam nobilitatem redire poſſet, filium ſuum proprium in extremis & definitis temporibus in terrã miſit, qui patris placito & ſpiritus ſancti viuificantis & æquipollentis cooperatione, in vtero virginis habitãs, & ex ſancta & intemerata illius carne, in ſua propria ſubſtantia ſiue exiſtentia, carnem accipiens nobis conſubſtantialem, item hãc mediante anima rationali & intellectuali compingens & configurans, natusq́; ex ea ſupra omnem rationem & intellectum, volensq́; crucem ſubiens, mortemq́; eligens & tertio die à mortuis reſurgens, omnem ſalutarem ſuam diſpenſationem impleuit.

EPIPHANIVS:

Scriptura dicit, in creatione mundi Deũ Gene. 1. c
dixiſſe, Faciamus hominem ſecũdùm imaginem noſtram & ſimilitudinem. Magna itaq; dignitatis magnitudo, qua terrigena imagine Dei honoratus eſt: ſed per deceptionem ex eo ſtatu lapſo, neq; prioris plaſmationis dignitatem ſeruante, genus humanum in idololatriam impegit. Hominẽ autem hunc Deus & verbum patris, perfectus homo factus, neq; naturam commutans, à caſu illo erexit, & illum ab errore eximens idolorum, ad immortalitatem formauit, tribuens illi inſupèr donum certæ ſpei & confidentiæ, quæ ſanè priore multò eſt diuinior. Adeoq́; ipſa formatione melior extitit reformatio, quæ eſt gratia ſempiterna. Volentes igitur donorum magnitudinem obſcurare, audenti ore aliam idololatriam ſucceſſiſſe, imaginum ſcilicet apparatum, iſti iactitãt, & à ſe nouam quandã ab ijs liberationem oſtenſam iactanter gloriantur, ſuamq́; ſententiam ornatis verbis conſuentes, Eccleſiam Dei errâſſe contendunt, ſermonesque ſuos pluſquàm oleum emolliunt, dum ſcripturæ locos quoſdam in hoc citant. Sed doloſiſſima ſunt verba eorum, & iaculum vulnerans lingua eorũ. Loquuntur enim pacifica, ſed in ſe inimicitiam continent: quarè ſubiungitur:

GREGORIVS DEI AMANTISSIMVS EPISCOPVS Neocæſareæ, legit:

Reduxit nos à corruptrice dæmonum doctrina, nempe ab idolorum cultu & errore, & in ſpiritu & veritate adorationem nobis dedit.

EPIPHANIVS:

Nolentes, optimi viri, ad veritatem trahimini. Omnis enim ſanctorum apoſtolorum conſentiens conuentus, & patrũ multitudo, ad homines veniſſe DEI filium & verbum prædicat, nosq́; ab idolorũ errore reduxiſſe annunciat. Quin etiàm prænunciantes voces prophetarum habemus, ſic Zach. 13. a
clãmantes: Eccè enim (inquit Dominus) dies veniunt, & delebo nomina idolorum de terra, & nõ erit ampliùs eorum memoria. Vt ſanè & vos confiteri cogamini, Chriſtum Deum noſtrum ab idolorum errore nos abduxiſſe. Quòd ſi aũt abduxit, quomodò rursùs in idololatriam inciderunt, qui in illum credunt? Apagè cum nugacibus iſtis deliramentis: Deus incarnatus liberauit, & iterùm captiuati ſumus, & iterum ſub potenti manu tyranni ſumus? Audite Pſal. 144. & 145.
quid ſcriptura dicat: Regnum illius, regnũ ſempiternum. Et potentia illius in generationes generationum, regnabitque Dominus in æternum, Deus ille tuus Sion in genera-

generationem & generationem. Non quẽadmodùm terreni reges, qui nunc quidem victoria ſuperiores, nunc verò inferiores videntur, ità quoquè Deus: verùm eius victoria in ſecula perdurabit. Neq; enĩ Deus
1.Reg. 15.f inſtàr hominis affectꝰ eſt, neq; vt filius hominis abibit, vt ſcriptum eſt. His autem &
Rom. 11.d Apoſtolus cõſentit: Non pœnitenda enim dona Dei, & iudiciũ illius. Ipſi aũt hæc ipſa loquentes, ſpecioſos ſcilicet ſe & venerandos exhibere volunt, verùm non animaduertunt quòd pugnantia loquantur.

GREGORIVS:

Et ſic in cælos aſſumptus, ſanctos illius diſcipulos & apoſtolos doctores eiuſcemodi ſalutaris fidei reliquit, qui noſtram ſanctam Eccleſiam velutì ſponſam ſuam, varijs pietatis & lucidis dogmatibus exornantes, vndiquè ornatam & venuſtam, velutì aureis tegumentis ornatam indicârunt, cuius ſpecioſitatem inclyti noſtri patres & doctores, item ſex ſacræ priores ſynodi adſumentes, incontaminatam conſeruauerunt.

EPIPHANIVS:

Indocto ſanè & rudi faſtu ingerentes ſeſe, nouatæ vaniloquentiæ ſuæ adulterinã opinionem nõ intelligũt: & velamento vaſro arrogantiam ſuam obtegere ſtudentes, per negligentiam ſuam ridiculi depræhenduntur. Laudant enim miris modis Eccleſiaſticã legiſlationẽ, & hanc ſex ſacras ſynodos ſeruâſſe, etſi nolint, fateri coguntur, verbiſque lepidis pietatem effigiant, circa ſententiam verò deprauandam ſtudent. Et
Eſaiæ 29.c labijs quidem illam honorât, corde autem quàm longiſſimè ab ea abſunt. Neq; traditionem, tot anteactis ſeculis probatam, re-
Imaginũ ſacrarum antiquitas cipere aut ſeruare deſiderant. Vtinàm erubeſcât, cùm in priſcos Chriſtianorum mores inſpiciunt, qui nũc dici volunt hoc nomine: ſanè non damnarent picturarum apparatum, qui ab eo tempore fuit, quo prædicatum eſt Euangelium. Nam ab eo tempore quo celebrata eſt ſacroſancta ſynodus, vſq; ad conciliabulum, quo hi conuenere qui contra ſanctas imagines ſteterũt, non plùs quàm ſeptuaginta anni lapſi ſunt. Omnibus autem notum eſt, illis annis ſanctorũ picturas non fuiſſe cõtemptas: omnibus, inquam, hoc notum eſt. Verùm ab iſtis temporibus, immò (vt veriùs loquar) ab Apoſtolorũ prædicatione extiterũt, quemadmodùm omni loco ex earundem inſpectione in templis ſacris docemur, id quod & patres ſancti teſtificantur, & hiſtoriarum enarratores tradunt, quorum commentaria etiàm in hunc vſque diem ſeruantur. In primo enim & quinquiès milleſimo anno Chriſtus deus noſter ad homines veniens,
for. xxxij & triginta annis & mẽſibus circiter quinque nobiſcum viuens, & magnum illud & ſalutare myſterium operans, in cælos migrauit, aſſcendens iſtuc vndè deſcenderat. Quo ſanè tempore Apoſtolis mandauit, vt ea quæ à ſe erant docta, alios deincèps docerent. A temporibus itaq; illis vſq; ad tẽpora Conſtantini, primi ex Imperatoribus plenè Chriſtiani, anni propemodùm trecenti acti ſunt, ante illum ferè gentilibus tyrannicè regnantibus. Per illa autem tempora Chriſtianorum plurimi certamẽ præclarum certantes, non ſinè martyrio vitam hanc liquerunt, idq́; dum idolorum ſtatũ ſtudioſè oppugnant. At verò Chriſtianorum cœtus diuina æmulatione ducti, templa conſtruxerunt, partim Chriſti nominis gratia, partìm ſanctorum martyrum cauſa. Atq; illi quidem hiſtoriam humanæ Chriſti diſpenſationis in ijs pinxerunt, hi verò martyrum geſtis effigiandis operam collocârunt. Alij id tabulis expreſſere, quò martyrum memoriam in oculis perpetuò ferrent, aut ipſius etiàm Chriſti facta. alij autem in veſtibus ſacratis, in precioſis repoſitorijs, in quibus incruenta ſacrificia peragunt, imagines pinxêre. Et ſanè euidenter hæc ad noſtra vſq; tempora oſtenduntur, durabuntq́ue per ſecula, quantumuis amaritudine & bile hæreticorum linguæ contra Eccleſiã & ſex ſynodos vniuerſales flagrent. Ipſæ autẽ Dei nutu per diuerſa tempora congregatæ, quo illos ſubuerterent, ea quæ in catholica Eccleſia, & per ſcripta & ſinè ſcriptis tradita ſunt, confirmârunt & ſtabiliuerunt, inter quę & imaginũ etiàm confirmationem. Sacra autem ſexta & vniuerſalis ſynodus, poſteaquàm ſententiam ſuam de vna voluntate Chriſti ſub Conſtantino, qui per ea tempora imperium adminiſtrabat, cuiuſq́; nutu & voluntate cõuentus is erat indictus, pronunciâſſet, cõtigit Imperatorem de vita decedere. Iuſtiniano autẽ eius filio imperium adſumente, iterùm vnanimiter omnes diuina voluntate poſt quatuor aut quinque annos congregati, de rebus eccleſiaſticis ſtatuſq́; earum correctione, circiter duos & centum [Canones 102. ſynodi Cõſtantinopolit. ſextæ.]
canones edidêre, in quorum octuageſimo ſecundo de imaginibus ſic tradiderunt: In quibuſdam venerandarum imaginum picturis, agnus digito præcurſoris indicatus, figuratus eſt, qui in typum gratię eſt aſſumptus, verum illum nobis per legem præſignificans agnum Ieſum Chriſtum Deum noſtrum. Veteres igitur typos & vmbras, velutì veritatis ſymbola & pręfigurationes ab Eccleſia traditas amplexantes, gratiam & veritatem veneramur, &c. Videmus igitur omnes & intelligimus, quòd & ante ſacras ſex ſynodos, & poſt has etiàm, ſanctorum picturæ in Eccleſia traditæ fuerint, nõ aliter àc ſacra Euangelij lectio. Nam quæ leguntur vbi ad aures venerint, ad animum deindè legamus & tranſmittimus: & quæ oculis videmus in picturis, ea quoquè mẽte complectimur: atq; ità per duo iſta inuicèm conſequentia, lectionem (inquam, & pictu-

picturam, vnam cognitionem acquirimus, qua ad recordationẽ rerum geſtarum, peruenitur. Vndè è duobus iſtis ſummis ſenſibus, in Canticis canticorum inuenire licet efficacem coniunctionem. Sic enim ibì dicitur: Oſtende mihi faciem tuam, & audire
Cant. 2, d fac mihi vocem tuam,. Vox enim tua ſuauis, & facies tua ſpecioſa. Quibus nos conuenienter & illud ex pſalmo accanamus:
Pſal. 47. a Quẽadmodùm audiuimus, ità & vidimus. His igitur ſeſe in hunc modum habẽtibus,
Pſal. 11. tempeſtiuum cõtra eos qui in ſanctas imagines blaterãt, ità dicere: Vnuſquiſq; vana loquutus eſt ad proximũ ſuum. Labia doloſa in corde, & in ore loquutus eſt mala. A quibus nos gratia Chriſti liberati ſumus.

TOMVS SECVNDVS.

EPIPHANIVS.

IGnorantes Domini, mẽtiri neſcientis, de eccleſia
Matt. 16. b ſua promiſſionem, Portę ſcilicet inferorũ nõ præualebunt illi: obſtipo capite, & ore minimè tecto repugnantiſſimas aſſerentes opiniones, ipſi inter ſe pugnãt, & patrũ voces ſuffurati, tanquàm proprias ſibi adſcribunt, ſic dicentes:

GREGORIVS:

Rursùs huius decorem videre recuſans prædictus ille improbitatis architectus, nõ dubitauit per diuerſa tempora & modos varios, praua quadam perſuaſione humanũ genus ſibi ſubijcere. Quomodò ſub prætextu Chriſtianiſmi, idololatriam latenter induxit, proprijs ſuis ſophiſmatibus eos, qui illum reſpicerent, eò adducent, vt nõ putarẽt ſibi à creaturis abſiſtendum, verùm has adorandas & colendas, Deumq; ipſum factitium aliquid eſſe, Chriſti nomine appellatum.

EPIPHANIVS:

Qui ſpiritualem impugnant Hieruſalẽ, videlicet catholicam Eccleſiã, configurantur quodãmodò ijs qui terreſtrem Hieruſalem oppugnant. Student etiàm patrũ verò ſermone, quemadmodùm Rhapſaces ali-
4. Reg. 18. quandò Hebraica lingua cõtra Iſraelẽ vſus eſt. Siquidem contra patres & Catholicam Eccleſiam, hæretici iſti patrum doctrinam
Matth. 7. c & Eccleſiaſticam vocem vſurpãt. Sed à fructibus eorũ, inquit Dominus, eos cogno-
Matt. 23. c ſcetis. Aſſimilantur enim ſepulcris dealbatis, quæ foris quidem hominibus ſpécioſa videntur: quomodò & hi Chriſtianorũ accuſatores, patrum quidẽ verbis tecti, intùs autem oſſibus & impuritate omni, cadauerum (inquam) & fœditatum dogmatibus, ſcatent. Nos autem eorum ſepulcrum aperientes, omnẽm eorum impuritatem ad lucem manifeſtam pducemus, maximè quia iuxta libidinẽ ſuam, ea quæ à patribus ſanctis in Eccleſia catholica tradita ſunt, peruertunt: & vocibus quidem eiuſdem vtuntur, ſed ſentẽtiam deprauant. Nam quę ipſi cõtra Arrianos determinãrũt, hæc illi contra venerandarum imaginum erectionem dętorquẽt. Præclarus enim Gregorius Ec-
Gregorius Nyſſ. oratio funebris in ſanctum Baſilium. clesiæ Nyſſenſium præſul, in funebri oratione, quam habuit in ſanctum Baſilium & carne & ſpiritu fratrem ſuum, quædam cõtra Arrianos decernit, quę ipſi contra imagines adſumpſerunt, quemadmodùm ex ipſius prooemij argumento videre licet. Habet hoc ad verbum ità: Nullus omninò eſt, qui ſcopum illum, quo tempore doctor noſter erat, inſtitutorũ ignorat. Poſtquàm enim furor ille, quo erga idola animi hominum rapiebantur, prædicatione Chriſti extinctus eſt, omneſque culturæ vanarum rerum ruinam feciſſent, & eſſent obſcuratæ, propter pietatis prędicationem, quæ per vniuerſum propè terrarum orbem vagabatur: vndiquè is, qui humanæ naturę prædominari ſtudebat, phibitus, per Chriſti nomen ex terrarum orbe eſt expulſus. Callidus autem ad improbitatem omnis malitię repertor exiſtens, in promptu habuit peruerſas cogitationes, quo iterùm humanũ genus per fraudẽ ſibi ſubijceret. Enimuerò ſub prætextu Chriſtianiſmi, idololatriã latenter inuexit, proprijs ſuis ſophiſmatibus inducens eos, qui in illum reſpiciebãt, nè putarent ſibi à creatura deſciſcendum, ſed hanc adorandam, hanc colendam, Deumque ipſum opus eſſe, quod Dei appellatione nominaretur. Si verò ex non exiſtentibus eſt creatio, & diuina ſubſtantia ſecundùm propriam naturam alterata eſt, nullam eſſe huius rationem habẽdam: ſed Chriſti nomine creaturæ impoſito, hanc adorari debere, huic ſeruiendum eſſe, in hac ſpes omnes ſalutis ponendas, ab hac iudicium expectandum. Et deſertor ille & apoſtata irruens in genus humanum, improbitatem ſuam multis conceſſit, Aetio (inquam) & Arrio, Eunomio & Eudoxio, & ante illos multis alijs, per quos idololatriam iam cedentem, iterum (vt dictum eſt) nomine Chriſtianiſmi induxit, morbuſq; hic inualuit apud homines, vt creaturam, relicto creatore, adorare gauderent. Huc acceſſit regum per ea tempora auxilium, quibus eum errorem alere cordi erat. Ità per omnia regna morbus iſte inualuit. Cumque omnes propemodùm malo ſuperati eſſent, eccè tibi ſubitò à Deo indicatus
3. Reg. 17. 18. 19. eſt Magnus Baſilius, quemadmodùm Helias tempore Achab, qui religionem lapſam quodammodò ſuſcipiens, tanquàm lucernam quãdam deficientem, fidei rationem, per gratiam quam poſſidebat, iterùm vt luceret, effecit.

Videamus quæ ſit hoc loco rei veritas. Omnis ſanè patris ſententia in Arrianitas expletur. Dicit enim Baſilium Magnum illis temporibus apparuiſſe, quibus Arrius, Euno-

Eunomius, Macedonius, Eudoxius, & reliqui ſceleſti illius & ſcelerati ſodalitij fuêre, aſſerentes filium creaturam eſſe, & verbum patris, & Dominum noſtrum. Hinc Deum, vtì creatum, adorantes, iuſtè ab illo & Catholica Eccleſia idololatræ appellantur. Quamobrem quem adorant, ex non ente ad eſſe productum, quemadmodùm omnium procreationum creatio aſſerunt.

Venerandas itaque imagines Chriſtiani neq; deos appellant, neq; vt Deo cultum exhibent, neque ſalutis ſpem in illis conſtituunt, neque ab ijs iudicium aliquandò futurum expectant. Quòd ſi autem in recordationẽ & memoriam, item quòd ſingulari quadam affectione in ipſa prototypa ferebantur, ſalutauerint & honorificè adorauerint imagines, non tamen ob id illis latriam exhibuerunt, aut diuinam venerationem adſcripſerunt. Abſit hæc calumniatio. Verùm Arriani creaturæ Dei filiũ & verbum annumerãtes, ab eo ſpem ſaluationis concipiebant, & futurum iudicium per eũ fore arbitrabantur. Ob eam cauſam admirandus pater illos redarguens, dixit: Hanc adorare, nempe creaturam, huic latriam exhibere, in ea ſpem ſalutis collocare, ab illa iudicium futurum expectare. Nónne igitur huius ſcilicet vaniloquentię propugnatores, & iuxta prophetam caupones, miſcẽtes vinum aqua, veritatis corruptores inueniuntur? [Eſaiæ 1.f] Neque id ſolùm, verùm etiàm patrum traditionum falſarij exiſtunt. Nam quod inquit diuinus pater, filij appellatione vocatum: ipſi in imaginum effigurationem ſententiam transferentes, pro filij appellatione, CHRISTI ſcripſerũt vocatione. Manifeſtũ ſiquidem eſt, cùm is dicat filij appellatione nominatum, quòd contra Arrianos pronunciet, vtpotè qui in generationem increatam, & de ſupernis exiſtentem filij, blaſphemabant. Quam ob cauſam huius hæreſeos anteſignanos nominatìm perſtrinxit, Arrio dicens, & Eudoxio, & Eunomio, & Aetio. Verùm noui iſti hæretici pro filio CHRISTVM ponentes, in venerandarum imaginum effigiationem blaſphemias conuehere ſtuduerunt. Ob id & in hoc falſiloqui, & mendaciorum patroni oſtenſi ſunt, adducuntq; quæ non decet, neque fas eſt vſurpare.

GREGORIVS:

Quamobrem ſanè, quemadmodùm olìm dux authorq; noſtræ ſalutis Ieſus, ſuos abſolutè doctos diſcipulos apoſtoloſq; infuſa illis ſpiritusſancti poteſtate, ad huiuſcemodi rerum extirpationem miſit: ità ſanè & nunc ſuos famulos, & qui cum apoſtolis certant, fideles noſtros reges ſuſcitauit, peritos & ſufficientes ad componẽdam, quæ inter nos eſt, cõtentionem, & ad diſciplinam diabolicæ munitionis ſubuertẽdam, quæ erecta eſt aduersùs cognitionem Dei, idq; in redargutionem diabolici erroris & inſidiarum.

EPIPHANIVS:

Quis vnquàm contumelias tales in altiſſimum dixit? Quis vnquàm grauiora hac impietate elocutus eſt, ô impudens & improba blaſphemia, ô dolus occultatus fucatę verſutię, vtpotè eùm à diabolo edocti, inſidias & fraudes loquuntur, quòd manifeſtè & verè ad gloriam Dei ducentem nos cõtemplationẽ & inſpectionem, per quam humilitatis verbi Dei altitudinem cognoſcimus, & ad memoriã incarnatæ illius diſpenſationis, paſſioniſq; & ſalutiferæ mortis perducimur, diabolicam munitionem contra cognitionem Dei extructam, & dęmonum inſidias & errores audenti ore appellant. Verè arcum ſuum ad iaculandum (res infanda) id, quod eſt inculpatũ, tetenderunt. Nam ſi confeſſum habent, ex alto diſcipulos, accedẽte ſpiritusſancti miniſterio, in extirpationem idolorum virtutem accepiſſe: quid eſt quòd alios dicunt excitatos, qui de imaginibus traditionem, quæ per octingẽtos annos valuit, quamq; beati patres velutì ancora ſtabilinerunt & confirmàrunt, ſubuerterunt? Nam cùm ſemel à Chriſto vniuerſi ab idolis liberati ſumus, quid eſt quòd de ijs nos iterùm aliquis incuſet? Niſi quiſpiam dicere auſit, poſt ſecula alias leges & ordinationes, quæ nos in abſurdas occaſiones & errores plenas ducunt, traditas. Hoc enim iactant generoſi illi, dicentes: Quemadmodùm olìm ſalutis noſtræ dux & author Ieſus. Hinc enĩ ſubit illis, vt ità dicant: Omne quod inueteratũ eſt & ſeneſcit, propè eſt vt intereat: quandoquidem autẽ apoſtolorũ doctrina inueterata eſt, conſequens eſt vt nouã nos erigamus. Moſes enim & Aaron ſacerdotes, [Hebr, 8, d] inquit Apoſtolus: ſed poſtq̃ gratia ſubingreſſa eſt, alius nobis ſacerdos ſurrexit. Debebãt igitur & ipſi quoquè gratiam aliquã amplam inuexiſſe, quæ etiàm apoſtolicam vinceret. Sed operæprecium eſt audire qd dicant: Ad cõponendam, quę inter nos eſt, contentionẽ & doctrinam, &c. En cùm oẽs illius ſynodi fuerint epiſcopi, & perfectionem apoſtolicarũ inſtitutionũ habuerint, alios debebant diſſidentes componere, nõ ab alijs corrigi: ità enĩ plùs extuliſſent diſciplinam & doctrinam traditionũ ſanctorũ apoſtolorũ, patrumq; inclytorum. Quamobrem cum illis & eorum doctrina neque partem, neq; locum habẽt, vtpotè qui doctrinæ illorum nõ adhærent. Decantat aũt illis Dauid pſalmographus, dicens: Perdat [Pſal.11.] Dñs labia doloſa, linguam iactabundam. Dicant nobis, num verus ſit Dauid, noſq; [Pſal.9.] cum eo, pſallens: Defecerunt iacula inimici in finem, & ciuitates ſubuertiſti. olìm enĩ hoſtis iacula defecerũt, & ciuitates, hoc eſt, munitiones eius, cùm ſcilicet filius incarnatus

natus eſt. De quo etiàm ſcriptum eſt: Diuidentur ſpolia fortis. Non autem de ſalſa illa ſynodo & eorum collegis traditum eſt: Defecerũt hoſtis iacula in finẽ. Et ſi in finẽ, & vbiquè deſecerũt iacula hoſtis, & ſi ciuitates impietatis ſubuerſæ ſunt, quomodò illas reſtaurare conantur hi & renouare, vt ſibi adſcribant earũ ſubuerſionẽ, & generis humani liberationem? Deprimentes magnum noſtræ ſalutis myſterium, œconomiã ſcilicet Chriſti ſupra omnes Dei ſubuertunt, qui verè benedictus in ſecula ſeculorum, Amen. Deindè adulationibus ad Imperatores vſi, ſic ſubijciunt:

Lucæ 11. c

GREGORIVS:

Qui excellenti & diuino zelo cõmoti, fidelium Ecclesiam, dæmonum fraude deprædatam videre non ſuſtinentes.

EPIPHANIVS:

Talia cùm dicunt, non videntur cognoſcere ꝓmiſſiones catholicę Eccleſiæ, ab eo, qui illam fundauit Chriſtus, ſactas: neque confitentur per liberationem eam, quæ eſt in Chriſto Ieſu, humanum genus ſeruatũ. Quos enim Deus precioſo ſanguine ſuo redemit, eos diabolo reuendũt: Quos ꝓpria morte viuificauit, eos linguis venenoſis occidunt, & in laqueum inferni adigunt. Audiant igitur cãtica, quæ lepidè ad Eccleſiam ex perſona Chriſti canuntur: Tota pulchra es cognata mea, & repræhenſio nõ eſt in te. Iam audiuerunt illam totam pulcbrã eſſe, & cognatam Chriſti, & abſq; omni repræhenſione. Ad quam & per Eſaiam loquitur: In manibꝰ meis deſcripſi te, & muri tui coram me ſunt ſemper. Quo pacto autẽ Eccleſia, cùm tales promiſſiones acceperit, ab hoſtili dæmonum poteſtate in prædam rapitur? Et vbì Deus eſt ipſum caput, iuxta Apoſtolum, quis hanc captiuitate peſſundare poterit? Ipſe hanc ſibijpſi ſinè macula & ruga addixit, quis autem eam iam inquinabit? Vah cum iſta ſuſpicione. Clarũ ſanè eſt, quòd inficiatio illius humanę diſpenſationis, eiuſcemodi opiniones excitet. Sed conati ſunt Eccleſiam in nihilum redigere, ob id & Dñs eos pro nihilo habebit. Erũtq; apud omnes qui in Eccleſia eius ſunt, contempti & anathematizati. Manſit enim hęc ſemper prædationi non obnoxia, infracta, inconcuſſa. Expleti antẽ adulationibus, in narratione earum quę apud eos factę ſunt, rerum, ſermonem glorioſum contexunt.

Cant. 4. b

Eſai. 49. d

1. Cor. 11. a

GREGORIVS:

Vniuerſum deuotorũ epiſcoporum ſacrum conuentum cõuocauerunt, quò ſynodicè in vnum conuenientes, ex ſacra ſcriptura diſquiſitionem de erronea ſimilitudinũ pictura faciant, quæ ab excelſa & Deo decente latria, ad humilem, terreſtrem & materialem creaturarũ latriam hominum mentes detrahit. Hæc inquam diſquirant, et quid ſibi hac de re videatur, exclament, cognoſcentes id quod à propheta dictum eſt: Labia ſacerdotum cognitionem cuſtodient, & legem exquirent ex ore eorum. Nuncij enim Dei ſunt omnipotentis.

Mala. 2

EPIPHANIVS:

Immemores verbi Dei ex virgine *generationem, magnũ hoc & ſalutare myſteriũ, quod ipſe nobis incarnatus gratuitò donauit, liberãdo nos ab idolorum errore & inſano cultu: hanc ipſi ſalutem cõminuentes, ſibi honorẽ adſcripſerũt, qua improbè contra Catholicam Eccleſiam triumphare nituntur. Quibus meritò per prophetam Chriſtus alloquitur: Sacerdotes contaminauerũt leges meas, & ſancta mea profanauerunt, inter ſanctum & prophanum non poſuerunt diſcrimen. Siquidem imagines Domini & ſanctorum eius, non diſcreuerunt à dæmonum imaginibus. Quin etiàm has ſimulacra gentium appellantes, ſycophantarũ more Eccleſiam, quam Chriſtus ſuo ſanguine ſibi comparauit, accuſant, & quòd coloribus varijs euangelicæ hiſtoriæ pingantur, repræhendunt: quam tamen fideles venerandam & ſanctam prædicant, cùm non reſpiciant ad ea quę oculis repręſentantur, ſed quæ per res ſignificantur. Nam vt illi qui audiunt auribus, gloriam Deo acclamant: ità qui oculis vident, eundem glorificant: quia in recordationẽ conuerſationis illius inter homines, hoc modo peruenimus. Nã ſi narratio ſcripta nobis res declarat, quid ni & pictura idẽ demonſtret? Qualia autem nugari pergant, videamus. Quæ, aiunt, ab excelſa & DEO decente latria, ad humilem, terreſtrem & materialem creaturarũ latriam, hominum mentes detrahit. O inſanientẽ linguã, quã inſtar machæræ acutæ & veneno imbutę poſſident, qua Chriſtianorum inculpatam fidem, in ſimulacrorum arbitrantur trãſlatam culturam. Et cõtumelioſè humilem & materialem creaturarũ latriam hanc appellant. Nemo enim Chriſtianorum, eorũ quę ſub cælo ſunt, imagini latriam exhibuit. Etenim hoc eſt gentilium fabulamentum, dæmonumq́ue inuentio, Satanicæ demùm actionis aggreſſio. Verùm hoc Chriſti in hac terra peregrinatione ſubuerſum eſt. Latria noſtra eſt in ſpiritu & veritate. Inter varia aũt quæ Deo dicantur & ſanctis eius, Eccleſia quoquè ritum imaginum habet. Ipſi aũt ſeipſos redarguunt, cùm dicunt, Et quid ſibi hac de re videatur. Ignorãt igitur quod ore Dominico dictũ eſt: Qui à ſeipſo loquitur, gloriã propriã quęrit. Cum igitur hi à ſeipſis loquãtur, vt teſtificatũ eſt, & nõ à ſpiritu, qs eos audire velit, niſi qui à ſpiritu alienus exiſtit? Deindè gloriabundi nõ in Domino, ſed ſuorum linguis, ſic aiunt:

*generationis aut generati,

Eze. 22. d

Ioan. 4.

Ioan. 7. b

GREGORIVS:

Et ideò congregata ſacra hæc noſtra ſynodus, quam numero trecenti triginta octo conſtituimus, iuxta ritum legiſlationis ſynodicæ, voluntariè amplectimur & prædicamus decreta & ſcita, traditionesq́;

tionesq́, quas illi firmiter approbauerunt, & ſeruare iuſſerunt.

EPIPHANIVS:

Ingentis multitudinis cœtum habentes, numero & hominũ copia iactabundi gloriantur, & quòd turbam contra Eccleſiam excitârũt, ob id importuno ore & clauſtrũ neſciente, garrire, quæ fas non erat, nõ ceſſârunt. Quarè iuxta populum Hebræũ aucti ſunt & multi euaſerunt, ſed in ipſis ſibi non cõplacuit Dominus. Quid verò cauſę eſt? Quia ſeipſos ab Eccleſia expellentes, in eremo errârunt, & in ſicco & inaquoſo ſpirituale vinum, corda hominum lætificans, non habuerunt. Iterùm autem eandem fabulam inculcant: verbis enim, ſynodicis ſtatutis inhærere pollicentur, factis autem ipſis negant. Quin etiàm annumerãt ſynodos vniuerſales præhabitas, ſic dicentes:

Pſal. 103.

GREGORIVS:

Nicena ſynodus 1.

Et primùm quidem, iuxta quod ſancta ſynodus magna vniuerſalis, quæ tẽporibus piæ recordationis Conſtantini Magni Imperatoris in Nicea congregata eſt, quæ impiſſimum Arrium ſacerdotali abdicauit dignitate, propterea quòd increatũ filiũ Dei, creaturam eſſe dixit, cùm ſit conſubſtantialis patri & ſpiritui ſancto, necnon eiuſdem gloriæ & dignationis. Quæ quoquè à Deo electum nobis pronunciauit fidei ſymbolũ. Ità quoquè deincèps centum quinquaginta patres cõgregati in imperatoria ciuitate, temporibus magni Imperatoris Theodoſij, Macedoniũ ſpiritusſancti hoſtẽ cõdemnârunt: vtpotè quem conſtabat in ſanctum & increatum ſpiritum blaſphemias profudiſſe. dicebat enim illũ patri & filio nõ eſſe cõſubſtantialem: illa aũt ſynodus, ſalutaris noſtræ ſymbolon fidei latiùs extendit, ter ſanctum ſpiritum & omnipotentem Deum eſſe prædicans.

Cõſtantinopolitana 1. ſynodus.

EPIPHANIVS:

Has quoquè ambas ſacras ſynodos & vniuerſales, Neſtorius impius ille, quiq́; illi aderant hæretici, admiſerũt. Eadem etiàm ratione & hæc tumultuaria ſynodus, aliam inducens hęreſin, (à qua, qui huic aſſentiũtur, Chriſtianorum accuſatores à catholica Eccleſia nominantur) recepit. Verùm hi nihil à dementibus hominibus diſcrepant. ſolem enim exortum ſuper terram videntes, & inter ſe dicentes, Splendore ſolis ſidera abſconſa ſunt, & dies eſt & non nox, aperta & manifeſta ocioſiloquẽtia ſua colligentes, admonent.

GREGORIVS:

Epheſina Synod. 1.

Poſt has, ducentorũ ſanctorũ patrum in Epheſo prior cõgregatio Theodoſij iunioris imperio, iudaizantem & hominis adoratorem Neſtorium condemnauit, quia decernebat ipſum Chriſtũ propriè ex Deo verbum, & particulatìm alium Chriſtum ex muliere, & propriè quidem creatũ Deum verbũ, & particulatìm hominem. Hinc duas hypoſtaſes in vno Chriſto cõſtituebat, vnionemq́, iuxta hypoſtaſim negabat, ſecundùm quam nõ alius atq; alius adoratur, ſed vnus intelligitur Chriſtus Ieſus vnigenitus, vna adoratiõe in propria carne adoratus.

EPIPHANIVS:

Hanc & Eutyches & Dioſcorus, & eiuſdẽ farinę hæretici cõfuſa Dei appellati, approbant, ſed tamen hæretici permanſerũt, vtpotè qui aliam hæreſin induxerũt. Rectè igitur & illis hi connumerabuntur, vaniloquentiã enim nuperam & hi in Eccleſiam adduxerũt. Quemadmodùm aũt pueri ea quæ à patribus pſpicuè dicta & facta, ridiculè inuicèm enarrãt: ità & hi quoquè quæ apud oẽs notiſſima ſunt, veluti docẽdo ſe pferre putant, & ſcripto tradunt. Sed apud omnes ridiculi depræhẽſi ſunt. Rursùs aũt ſua propria vaniloquentia vtentes, dicunt:

GREGORIVS:

Cõgregata deindè eſt & in Chalcedone magna & vniuerſalis ſynodus, imperante Martiano DEI amantiſſimo Imperatore. hæc Dioſcorũ & infelicẽ Eutychen anathematizauit, docentes in duabus naturis, poſt exactam iuxta hypoſtaſin verbi Dei vnionẽ, nõ eſſe eundem & vnum Chriſtum & Dominum cum carne, ſed ex duabus naturis vnitionẽ factã, vnã aũt mixtam & cõfuſam perfectã fuiſſe. Vltra has Conſtantinopoli cõgregata Iuſtiniani Imperatoris imperio, qui nunc in Dei pace quieſcit, ſynodus eſt, quæ Origenem, (qui & Adamantius) Euagriũ, Didymum, cum gentilibus illorum commentarijs anathemate deuouit. Præterea Theodorum Mopſueſtiæ epiſcopum, & Diodorum Neſtorij præceptorem, Seuerum, Petrum, Zoarã, cum impijs eorũ dogmatibus damnauit. Et epiſtolã Ibæ appellatã, quæ ad Marim Perſam extat. Decreta aũt & ſtatuta quartæ ſynodi vniuerſalis approbauit.

Chalcedoneñ ſynodus tẽpore Martiani Imperatoris.

Cõſtantinopolit. ſynodus.

EPIPHANIVS:

Vniuerſales has & ſacras ſynodos, & quę illas præceſſerũt, & Sergius Cõſtantinopolitanus, Cyrus Alexandrinus, & Honorius Romanus antiſtites, & oẽs illi q Monothelitę dicuntur, receperũt: veruntamẽ vt hæretici à catholica Eccleſia damnati ſunt, ꝙ noua quædam dogmata per ſuas hæreſes in Eccleſiã effuderint. Sic & hi ſanctas has & vniuerſales ſynodos recipiẽtes, per nouam ſuã hæreſin è catholica Eccleſia eiecti ſunt. Vana aũt de his illorũ eſt oratio & ocioſa, neq; vlla reſpõſione digna: quia dũ ſanctas ſynodos appellãt, illis aduerſari oſtendunt. Quòd ſi aũt illud ex ignorãtia faciunt, res eſt & ſtoliditate & ruditate plena: ſi verò ſcientes id perpetrant, impiæ ſanè & abſurdæ conſcientiæ. Aut enim ſynodũ ſynodo ſibi aduerſantem, nobis (niſi ſint aliquæ ab Eccleſia alienæ & condemnatæ, quemadmodùm illorum eſt) oſtendent, aut ſanctas has & ſynceras ſequentur, & quod tota Eccleſia, & ipſi recipient. Et ſi quidem ſacras imagines ſuſceperint, Eccleſiæ Catholicæ adhærebunt, vtpotè quas ſacræ ſex vniuerſales ſynodi admiſerunt: ſi verò non ſequentur Catholicam Eccleſiam, nemo eos audiet, vtpotè qui huius ſacram traditionem non ſequantur.

GRE-

GREGORIVS:

3. Cōſtantinopolit. ſynodus. *Deindè temporibus Conſtantini pij Imperatoris in hac deuota ciuitate centum ſeptuaginta epiſcoporum concilium coactum eſt: in quo Theodorus quem Pharan vocant, & Cyrus Alexandriæ præſul, & Honorius Romanus epiſcopus, Sergius item & Paulus, Pyrrhus et Petrus, qui illic præſidebāt: item Macarius Antiochenus cum Stephano illius diſcipulo, anathemate percuſſus eſt, & extra Catholicam Eccleſiam eiecit, quòd vnam voluntatem & operationem in duabus vnius Dei noſtri Chriſti naturis ſtatuerent.*

EPIPHANIVS.

Hiſce verbulis nihil ædificant, hęc enim anteà deſtructa fuerunt. Adulterina autem cauillatione ſacras ſex ſynodos iterùm in medium adducunt, ſic dicentes:

GREGORIVS:

Sex igitur iſtæ ſacræ & vniuerſales, piæ, & Deo placentes ſynodi, dogmata noſtra inculpatæ fidei ex ſanctis euangelijs imitata tradiderunt, vnam ſcilicet eſſe hypoſtaſin in duabus naturis et voluntatibus & operationib⁹ vnius Chriſti Domini Dei noſtri, illiusq́; vnius eſſe & miracula & paſſiones.

EPIPHANIVS:

Ah quid iſtud eſt opinionis & ſuperbæ iactationis? Eccleſiam veluti rudē, & quaſi nōdùm Chriſti dogmatib⁹ imbutā docere conantur, quæ tamē teſtimonijs omnium, ſcientia plena eſſe depræhēditur, quemadmodùm diuinus Paulus Eccleſię myſtagogus, in ſpiritûs magniloquentia clamat. Sic

Ephe. 3. b enī de ea ait: Vt cognoſcatur principatibus & poteſtatibus per Eccleſiā multimodè varia Dei ſapientia. Nō igitur rectè iudicârūt, ſed impoſtorū more, ea quę nō erāt dubia, in medium adduxerūt, quę Eccleſia catholica tanq̃ ancoram firmā & recipit & obſeruat, pceptisq́; eorū continuò inhęret. Nā & ſacræ ſynodi cū diuinis placitis & venerandas imagines admiſerūt, & honore & cultu quodā certo eas patres noſtri dignati ſunt: quinetiā in templis ſanctis ab ſe ædificatis, eas collocauerunt, nec illic ſolùm, verùm etiàm in omni loco cōuenienti eas pinxerunt, ſalutârūtq́;. Verùm hoc conciliabulum, omnē illorū diuinum cœtū ſupergredi auſum eſt, & ſuam ſedē contra illos poſuerunt, iuxtaq́; diabolum patrē mendacij ceruices erigentes, quę ſancta erāt & ſacra, cōtaminauerūt, cōtempſerunt, & in ignem coniecerunt. O violentiam, ô inſanam audaciam, pereat eorum ſuperbia: nūs ex corruptrice malitia illorum, populum liberet, omnesq́; catholicæ Eccleſiæ adhærere faciat, & vt Euangelicas picturas, & certaminum martyrū effigiationes, quēadmodùm ab initio factum eſt, & Eccleſia Dei obſeruat, recipiāt, & vt venerent̄ efficiat. Deindè eiſdem artibus vtentes, ſic delirādo dicūt:

GREGORIVS:

Quæ & nos cum omni diligentia & diſcuſſione, conſilio ter ſancti ſpiritûs exquirentes & cognoſcētes contra ipſum illud ſalutis noſtræ dogma, hoc eſt, contra Chriſti œconomiam, nefandam pictorū artem blaſphemantem, & ſex ſacras ſanctas ſynodos ſubuertentem inuenimus.

EPIPHANIVS:

Eſt & diligentia & diſcuſſio quæ in malo procedit, quemadmodùm diligētiam & inquiſitionem cōtra proprium patrem ſuū 2. Reg. 15. 16. & 17.
cum Achitophel exercuit Abeſalon. talib⁹ quoquè & iſti cōtra ſanctos patres vſi ſunt. Quemadmodùm etiàm diuino cōſilio, falſorum prophetarum vaticinia oriri Achaz arbitrabatur: verùm ſpe ſua fruſtratus fuit. Quoniam & parœmiaſta inquit: Sunt viæ Prou. 14.
quæ videntur viro rectæ, ſed exitus earum in fundum inferni deducunt. Talia & illis accidunt. Nam obnoxij affectibus his, vt hominibus placeant, & de proprio ore loquentes, videntur quidem vias rectas indicare, verùm eos qui illis auſcultant, in laqueum inferni deducūt. Quomodò enim contra diſpenſationis Chriſti myſterium, imaginum pictarū apparatus blaſphemias inſerūt? aut qua ratione ſex ſacras ſynodos cōtumelia adficiunt? an præter illarum ſententiam, in Eccleſijs imagines collocatæ ſunt, quum ipſi illi diuini patres noſtri, doctorum more & volūtariè veritatem ſignificantes, noſtræ ſalutis myſterium in venerandis templis, pictorum opera vtētes, collocârunt? Non autem, vt ipſi aiunt: Quis contra ſalutis noſtrę dogma tempeſtiuum, nimirùm aduersùs Chriſti diſpenſationē, nefandam pictorum artem induxit? Nam quod quiſpiam probat, id vituperari non ſuſtinet. Itaque ſe delirare cognoſcant, nec nugas ſuas demonſtrari ſinunt, arbitrantur autem neminem exorturum, qui fraudes eorum, quibus veritatem deprimunt, ſe deprænhenſurum putet. Omnes artes illiberales, quæ à ſcopo mandatorum Dei declinant, interdictæ ſunt. Quæ verò ſecùs agunt, ſed in vſum aliquem vitæ proficiunt, & non ſunt indecoræ, ità à ſanctis patribus noſtris non ſunt damnatę, nec excluſæ. Picturæ autem arte ſi in adſpectum turpitudinis quiſpiam vſus fuerit, execrabilis eſt & damnoſa: veluti ſi quis effigies meretricias & ſpectacula, item molles ſaltandi flexus, & equeſtrium certaminū formas, aut ſi quid his ſimile fuerit, pingat: Sanè opus illud turpe & noxium cenſebitur. Si autem honeſtorum virorum vitas, & hiſtorias certaminū martyrum, eorundemq́; paſſiones, item magni DEI & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti diſpenſationis myſterium pictura repræſentare voluerimus, tūc quidem pictorum arte vtentes, valdè rectè feciſſe dicemur. Nam & pictor crucem depingit, neque tamen aliquis cui ſanum cerebrum eſt, ob eam cauſam pictorem auerſatur, neque à diuina gratia illum excludit, quòd coloribus eam ornauerit. Ruſsùs

& de libris ſimiliter iudicandum eſt. Nam ſi quiſpiam turpes hiſtorias aut geſta referat, turpis quoquè & abijciendus, & Chriſtianis auribus indignus cenſebitur: ſi verò diuinitùs inſpirata verba, & narrationes ad pietatem facientes ſcribat, cómendandus eſt, & Eccleſia Dei non indignus æſtimandus. Idem de imagine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctorumq; eius exiſtimandum. Nam & ſi quis tibiam aut citharam ſecerit, turpe illius opus habebitur: ſi verò ſacrum aliquod vas, ſuſcipiendum quidé hoc erit. Neq; quiſpiam prudens artem vituperauerit, cùm quiſpiam ædificat, quod in vitæ vſum ac neceſſitatem fuerit deſtinatum. Intentio enim & modus, quorsùm ſcilicet artis opus tendat, inſpiciendus. Et ſi quidé ad pietaté vergat, admittédum erit: ſi verò ad turpitudinem aliquam, execrandum & reijciendum. Appingentes auté dictis plures vituperationes, deincèps aiunt:

GREGORIVS:

Neſtorium autem diuidentem in filiorum dualitatem vnicum filium & verbum DEI pro nobis incarnatum, fingunt.

EPIPHANIVS:

Rursùs, quéadmodùm & antè diximus, tantummodò pronunciant, nihil demonſtrantes. Quomodò enim Neſtorium fingit, qui Chriſti imaginem pingit? Neſtorius duos filios inducit, alterum quidem verbú patris, alterum autem virginis filium. Veri autem Chriſtiani filium vnicum Chriſtum & Dominum confitentur. Et cùm imaginé illius, quemadmodùm caro factus eſt & habitauit in nobis, perfectus videlicet homo, depingunt, valdè rectè & piè facere cognoſcuntur. eſt enim DEVS verbum in carne apud nos diuerſatus, non ipſa Deitas conſideratur depicta. Deum enim (vt ait) nemo vidit vnquàm. Siquidem neq; depingi, neq; videri, neq; compræhendi poteſt, ſed tantummodò illius humanitas. Ex duabus enim naturis, & in duabus naturis Chriſtú eſſe ſcimus, nempe indiuisìm diuina & humana. Altera quidem ex ijs indepingibilis, altera verò pingi valens, in vno Chriſto cóſideratur. Et imago nó quidem ſecundùm ſubſtantiam exemplo primo ſimilis exiſtit, ſed tantummodò nominis ratione, & diſpoſitione expreſſorum lineamétorum per membra. Non enim cùm quiſquam imaginem alicuius hominis pingit, animam in imagine quærit Et quidem animę hominis & diuinæ naturæ differentia diſcreta exiſtit. hæc enim increata eſt, & temporis neſcia, illa verò & creata, & temporaria, & ab hac condita. Nullus autem qui ſapit aliquid, hominis imaginem videns, cogitauit hominem ab anima per pictorem ſeparari. Non enim duntaxàt anima priuata eſt imago, ſed & ipſa corporis ſubſtantia: carne, inquam, muſculis, neruis, oſſibus, elementis,

Ioan. 1. b

1. Ioã. 4. b

nempe ſanguine, phlegmate, humore & bile, quorum ſanè commixtio in imagine videri haudquaquàm poteſt. Hæc eñ in imagine ſi conſpici poſſent, hominem vtiquè eam, & non hominis imaginem, appellaremus. Igitur & hæc cum cæteris problematú illorũ monſtris faciunt. Quæ verò ſequuntur, riſu digna ſunt.

GREGORIVS:

Nec minùs Arrium, Dioſcorum, Eutychen, Seuerum, qui confuſionem & commixtioné duarum naturarum vnius Chriſti ſtatuunt.

EPIPHANIVS:

O incircunſpectas & aniles ſabulas, magnum enim exiſtimant ijſdem inſiſtere nugamentis. Nã aut ignorant, quantùm inter ſe diſtant hęretici à ſe numerati, aut voluntarij in has nugas delabuntur. Arrij enim & Dioſcori & Eutychis hæreſes, cótrariæ quodammodò ſunt Neſtorio, & inter ſe nó parùm pugnant, quãquàm impietatis ratione ſatis coueniant. Arrius enim à nó exiſtentibus ad eſſe ante ſecula ꝑductũ & * increatum Dei patris verbú dicés, huic impietati & aliam adijcit hęreſin. negat enim Chriſtũ animam rationalé habere, ſed pro ea Deitaté, cui affectus applicãtur. Dioſcorus aũt & Eutyches, Neſtorio diceñti duas & naturas & hypoſtaſes repugnantes, naturas cóſundentes, vnam vaniloquè adſerunt eſſe. Et lógè à via regia, quæ neq; ad dexteram, neq; ad ſiniſtram declinat, incedentes, ab Apoſtolica & patrum diſciplina exciderũt. Quæ nunc autem concordia & coniunctio catholicæ & ſanctæ Dei Eccleſiæ, ité picturarum explicationibus, cũ Arrio, Neſtorio & Eutyche? verùm dant ſinè mente ſonũ, & verba inania effutiunt, ab Apoſtolico præcepto longè alieniores. ſic enim ait Apoſtolus: Sermo veſter ſit ſemper gratioſus, ſale conditus. Sed & bonus Iob eos deteſtatus, inquit: Nũ edetur panis ſinè ſale, aut eſt guſtus in verbis inanibus? Clarum igitur eſt, quòd & ſruſtrà & inaniter Eccleſiam DEI accuſant, nunc quidem impio Neſtorio & ſchiſmatico picturam humanitatis Chriſti conuenire dicentes, nunc verò Eutychi & Dioſcoro impijs illis hæreticis & confundentibus naturas. Clarum autem eſt, quòd inter ſe ſectæ iſtę pugnent, & vtraq; contra Eccleſiã inſurgat. Nã ſi duxerimus Neſtorium, iuxta eorũ verba, Eccleſiæ adhærere, mendaces depræhenduntur, dicentes eam Eutychen & Dioſcorum ſequi. Si aũt Eutychi & Dioſcoro cũ Eccleſia couenire, & in hoc quoquè ſalſi reperiuntur. Nã vt anteà dicebamus, Neſtorius & Eutyches inter ſe pugnant: quarè inepta & ſuperuacanea eorum eſt ratiocinatio.

* for. creatum

Coloſ. 4. a

Iob 6. a

TOMVS TERTIVS.

EPIPHANIVS:

QVandoquidé in ſpinis arantes, aliena ab Apoſtolicis ſeminibus garriunt,

& hæ-

& hæreticorum zizaniorum germinationes colligunt, ad eos Deus per prophetam clamat: Paſtores multi corruperũt vineam meam, contaminauerunt partem meam, hæc dicentes.

Hier. 12. c

GREGORIVS:

Quamobrem iuſtum cenſemus, breuiter per præſentem hãc noſtrã definitionem, eorum qui hæc faciunt & venerantur, errorem demonſtrare. Igitur ſanctorum patrum & vniuerſalium ſynodorũ puram & inuiolatam & à Deo traditam fidẽ noſtrã & cõfeſſionem ſic obſeruantes, dicimus, nõ debere quenquam diuiſionem aut confuſionem, vltra verum ſenſum & voluntatem inexprimibilem et incognoſcibilẽ illam vnionẽ duarũ ſecũdum hypoſtaſin vnam expreſſæ perſonæ; naturarũ commuiſci.

Nota, vt hæretici falſo iactitẽt Patres & ſynodos ſe ſequi.

EPIPHANIVS:

Verè ſuum errorem oſtenderunt vanitatis huius magiſtri. Ab omnibus enim ſanctis patribus noſtris, in ſex vniuerſalibus ſynodis congregatis, in ſanctis templis alijsque conuenientibis locis venerandas imaginum picturas collocantibus, propter verba quædam exilia ſeſe abdicârunt. Errorem enim eſſe dicũt, & idololatriam aliã præter dęmonicam iſtam inducentes, inter duas res contrarias inter ſe, non diſtinxerunt. Nam ea quæ in gloriam Chriſti DEI noſtri, & recordationem illius incarnatæ politiæ, ſacta: item quæ in laudem dæmoniorum, eorumq́; memoriam, à gentilibus & quibuſdam Iudæis conſtructa ſunt, vna appellatione per ora ſua ferunt, iactantq́;, neq; veriti ſunt ea ſcriptis mandare, commiſcentes ea quę miſceri nequeunt: & prętexentet occaſiones in peccatis, diuiſionis & confuſionis deliramenta in Eccleſiã catholicam & theologicam ſcientiam. Quin etiàm nugãtur, dicentes nullum diuiſionis modum in vnitione Dei verbi ſecundùm hypoſtaſin intelligendum aut excogitandum. Videntur autẽ illi patrum ſententias nunq̃ legiſſe, aut ſi omninò legerint, id defunctoriè factum eſt, & minimè diligenter. Gregorius enim theologus ille vanam horum verborũ congeriem ſiue rhapſodiam diſſecat, ità dicens: Quandò conſiderationibus diſtabãt naturæ, ſimul etiàm diuidebãtur nomina. Quin & omnes beati patres noſtri cõſuſionem non admittentes, conſideratione duas naturas ſeparabiles eſſe dicunt, idq́; ratione differentiæ, non diuiſionis. Itaq; neceſſum eſt, aut latuiſſe illos exquiſitam horũ dogmatũ ſcientiam, aut iniuſtè patres accuſauiſſe, cùm ipſi nullo modò diuiſionẽ de duabus naturis in vnitione diſpenſationis Chriſti ſtatuant. Et Neſtorius quidẽ ipſa re diſtinguit naturas: aliud enim Dei verbũ, & alium ex virgine, ſpecialiter ad hominẽ, & ſpecialiter ad deũ reſpiciens, exiſtimant. Sed catholica Eccleſia à confuſione alienam vnitionem confitetur, & naturas ſola conſideratione in-

Greg. theologus.

diuiſim diſtinguit. Nam & poſt vnitionem vnum Emmanuel confitetur. Iniuriam autem in naribus ſpirantes, inſerunt:

GREGORIVS:

Quænam eſt hæc inſana opinio pictorũ, vt lucri turpis & miſeri cauſa, ea quæ effici nequeant, ſtudeant cõficere, vt & ea quæ ore & corde ſunt tantũmodò cõfeſſa, impijs manibus ſigurare intendãt?

EPIPHANIVS:

Stupidi eſt, eiuſcemodi verba fundere, animoq́; tali eſſe præditum, qui nihil aliud, quàm probos & innocentes cauillari, didicit. quorsùm enim iſta inſana mens, res in Eccleſia ſacras, nugis & deliramẽtis æquare? Nam quod dicunt, pictorum eſſe lucri turpis cupiditatem, vt Chriſti imagines in templis conſpiciantur: nõ vident & eos lucri cupiditati deditos, qui ſacros Euangelij codices deſcribũt. Quin etiàm appellãt illos vmbratiles pictores, qui Chriſtum coloribus delineant, depinguntq́;? Quid ergò? Num & fabrum crucem præparantem, ædificantémve, ſcaiotectona, hoc eſt, ineptum fabrum & rudem, vocabunt? Dicatur & lapicida, qui menſam ſacram in eccleſijs polit & aptat, ſcaiolithurgos, id eſt, improbus lapicida. Similiter aurifaber, & argentarius faber, σκαιοχρυσόχοος, hoc eſt, inept⁹, & minimè in ea arte doctus auri cudendi magiſter, & phrygio: nó tamen ob horum inſaniam quæuis ars & ſcientia, à DEO ad gloriam illius & noſtram vtilitatem noſtrę vitæ tradita, peribit. Quòd autem in craſſa ignorantia verſentur, & inſignitè improbi ſint, ex ſacra ſcriptura & diuinis patrũ ſententijs audiant: Hæc enim, naturæ noſtræ à rerum opifice donatam ſcientiam approbant. Sic enim Iob de DEO dicit: Quis dedit mulieribus ſubtegminis & telæ ſciẽtiam? Quin etiàm vt aſſerit, teſtaturq́; ſcriptura, à DEO data eſt Beſeleel ſapientia in omni fabrili ſcientia. Sic enim ait Moſes: Et loquutus eſt Dñs ad Moſen, dicens: Eccè nominatìm vocaui Beſeleel, filiũ Vriæ, * filium Or, tribûs Iudę, & impleui illũ ſpiritu diuino ſapientiæ, eruditionis & ſcientiæ, vt omne opus fabrè excogitet, & faber ſummus ſit, tum in argento & auro, tum ære & ferro, hyacintho & purpura, & coccinea tela & byſſo cõſuendo. Prætereà docui eũ lapidicinam ad opera, & fabrilem artẽ ad ligna vſũs cuiuſlibet apparanda. Et dedi illi ſocium Eliab, filiũ Sciſamachon de tribu Dan, & in corde oĩs eruditi collocaui prudentiã, vt faciant omnia quæ mandaui tibi. Quibus ſanè magnus ille & facũdia & eruditiõe omnigena in theologia Gregorius, cõſona cõſentiẽtiaq́; tradit, dicẽs: Et deſcẽdit ſpiritus Domini, & deduxit eos, & ſpiritus ſcientiæ repleuit Beſeleel architectũ tabernaculi. Mirum eſt igitur, cùm ex Deo homines iſti improbi ſcientiã eſſe videant, cognoſcantq́; nobis traditam, quid ità in-

Iob 38. ſecundùm tranſl. 70.

exo. 31. a. b

* filij

Greg. Nazianzenus

ſolenter ſe gerãt. Profectò ob eam cauſam recenſendi ſunt inter hæreticos à Deo damnatos. nã vt ſcriptũ eſt, Peccatis peccata
Eſaię 30,a accumulant. Germani igitur filij, & nó nothi & adulterini, ſponſæ exornatæ Chriſti, quæ neq; maculas neq; rugas habet, catholicæ Eccleſiæ, ſoli Deo cum obſecratione ſacrificia & cultum præſentantes, venerandam Chriſti imaginẽ, veræq; & indubitatæ virginis noſtræ Deiparæ, ſanctorum angelorum, & omnium deniquè ſanctorũ, ſenſu viſûs intuentes ſanctificat, & in memoriam eorum animo & corde perpendunt, vt in
Rom.10. vnum Deum per iuſtitiam credant, & ore confiteantur ad ſalutem. Eodem modò & Euãgelij audientes auditione ſenſitiua ſanctificationem, gratia repleti, corde quoquè intelligunt ſcriptorum narrationẽ. Deindè fruſtrà inflati, aiunt:

GREGORIVS:

Arbitratus etiàm ſic eſt, ipſam imaginem Chriſtum vocando. Eſt autẽ Chriſtus hoc nomine Deus & homo. Sequitur, vt & imago Dei ſit et hominis: & conſequens eſt, vt aut iuxta opinionem vanitatis ſuæ, Deitatem, quæ circunſcriptione creatæ carnis circunſcribi non poteſt, circunſcripſerit: aut inconfuſam illam vnitionem, impietatis confuſione confuderit, & geminas blaſphemias in Deitatẽ, & per deſcriptionem & confuſionem intulerit Iiſdem ergò blaſphemijs earum adorator innoluitur, & væ illud vtriſq. premium, quòd ſcilicet & cum Arrio, Dioſcoro, Eutyche, & acephalorum hæreſi errauerint.

EPIPHANIVS:

Non eſt imaginum ſtructura, pictorum inuẽtio, ſed Eccleſiæ catholicæ probata legiſlatio & traditio. Nã quod vetuſtate excellit, venerãdum eſt, vt inquit diuinus Ba-
Baſilius Magnus. ſilius. Teſtatur hoc ipſa rerum antiquitas, & patrum noſtrorum, qui ſpiritu ſancto feruntur, doctrina. Etenim cùm has in ſacris templis conſpicerent, ipſi quoquè animo propenſo veneranda templa extruentes, in eis quidẽ gratas orationes ſuas & incruẽta ſacrificia Deo, omnium rerũ domino offerunt. Atquì conſilium & traditio iſta, non eſt pictoris: eius enim ſola ars eſt: verùm ordinatio & diſpoſitio patrum ſanctorum, qui ædificauerunt. Hoc autẽ nomen Chriſtus, ſignificatiuum eſt & deitatis & humanitatis, duarum Chriſti perfectarum naturarum. Secundùm autem illam naturã qua viſus eſt, homines Chriſtiani illius imaginẽ depingerẽ didicerunt, non ſecundùm eam qua inuiſibilis erat. Hæc enim deſcribi nó
Ioan. 1.b potuit. Audiuimus enim ex Euãgelio, Deũ
1.Ioã. 4.b neminem vnquàm vidiſſe. Itaq; natura humana Chriſto depicto, vt rei veritas id indicat, ſecũdùm nomen tantùm Chriſtiani cóſitentur ſe adaptare viſam imaginem archetypo, & non ſecundùm eſſentiam. Ipſi autem ſtolidè leues, imaginem & prototypum nihil differre dicũt, & in diuerſis ſubſtãntijs identitatem ſubſtantiæ indicant.

Quis aũt riſu inſignem ruditatẽ & imperitiam nó proſequatur, immò magis impietem eorum nó deflebit? nam in ſenſum reprobum conuerſi, ea quæ non decent, blaterant: & catholicam Dei Eccleſiam, ꝓpter imaginum apparatum, confuſionis cauſam habere iactitant, & illam Deitati ſpeciem circũſcriptionis attribuere Deindè iniquitatem iniquitati ſuperaddentes, væ nobis minãtur, ſed labor eorum in caput eorum conuertetur. Nam ſi is qui execrabatur ve- Num.24.
terem Iſraelem, execrabilis erat, & qui benedicebat, benedictus: quanto magis, qui nouum Iſraelẽ videntẽ intelligenter Deũ, Dei ſcilicet Eccleſiã, execratur, execratione plenus erit? Quis autem illos non deteſtetur, cùm Eccleſiã cum Arrio & Dioſcoro & Eutyche, & acephalorũ hæreſi, erráſſe dicant? Hos ſanè illi magiſtros & nouę hęreſeos ſuæ anteſignanos habent.

In ſubſequentibus etiàm Euſebius Pam- Euſebius Pamphili ſcribitur hic Arrianæ hęreſis defenſor.
phili, ab illis in teſtem aduocatur: qui tamẽ ab omni Catholica Eccleſia Arrianę hæreſeos defenſor eſſe cognoſcitur, quemadmodùm in commentarijs ſuis & omnibus à ſe editis libris manifeſtum fit. Dicit enim ſecundo loco adorandum Deum verbum, & miniſtrum patris, & ſecundas dignitatis partes ferre, qua in re conſubſtantialitatis opinioni repugnat, & tranſmutationem ſacratæ carnis Domini in Deitatis naturam renuit, & ex eo confuſionem adſtruendo, imagines nó recipit. Neq; is ſolùm, verùm omnium Arrianorũ inſana & impia turba. Opinantur enim, ęxtra animam rationalẽ, Dominum noſtrum ſactum hominem, & pro anima Deitatẽ habuiſſe, vt affectiones illi quoquè adſignent, queadmodùm Gre- Greg. theologus.
gorius Theologus teſtificatur. Et quemadmodùm Theopaſchitæ hæretici imaginem nnn admittunt, ità neque Seuerus, qui confuſionem induxit, imaginem CHRISTI DEI noſtri in Eccleſia non recipit, quemadmodùm à pluribus hiſtoricis illud traditum eſt.

Quomodò igitur Arrio, Dioſcoro, Eutychi & Acephalorum hæreſi catholicam Eccleſiam, quę imaginum picturas recipit, ſimilem dicunt? Mira profectò ſunt. Neq; quicquam aliud agunt, quàm inanes quaſdam blaſphemias lingua eorum effrenata eructantes aerem verberent. Audiant igitur veritatem. Quemadmodùm in ſuperioribus diximus, ſupra omnẽ circunſcriptionem eſt diuina natura: ſed humana circunſcribi & deſiniri poteſt. Neq; quiſquã adeò delirus eſt, qui humanã naturam circũſcribi poſſe dicens, per eam circũſcribere tentat, quæ circunſcribi haudquaquàm poteſt. DOMINVS enim, quatenùs perfectus erat homo, in Galilæa fuit: fuit & in Iudæa, eius rei fidem ipſe faciebat, dicens:

Aſcen-

Ioan. 11, b

Aſcendamus in Iudæam iterùm. Et de Lazaro ſuis diſcipulis loquẽs, ità ait: Gaudeo propter vos, vt credatis quòd non fuerim ibì. Quatenùs autẽ Deus eſt, in omni loco dominationis ſuæ adeſt, & vſquequaq; incircunſcriptibilis permanet. quomodò igitur intemperanti lingua deliramenta iſta iteratìm effutiunt? Et ità dicunt: Circũſcripſit iuxta ſuam opinionem pictor, circunſcriptione creatæ carnis, diuinitatem quæ circunſcribi non poteſt. Si in præſepi iacens faſcijs inuolutus per naturam humanitatis illius diuinitatis natura fuit, circũſcribetur & in colorata imagine humanitatis ei⁹, incircũſcriptibilis ei⁹ diuinitas: Si verò illud factũ nõ eſt, neq; hoc etiã. Vtinã cognoſcãt diuini Dionyſij ex libro de Hierarchia verbũ, ſic dicentis: Non enĩ eſt exacta ſimilitudo cauſatis & cauſis. habẽt enĩ cauſata cauſarũ cõtingentes imagines. Ipſę verò cauſę, ſecundùm proprij principij rationẽ, exemptę ſunt & ſupereminẽt. Vt profectò & illis qui vel paululùm mentis habeãt, manifeſtũ ſit, collectaneã eorum vaniloquentiam nõ aduersùm pictores, ſed contra Dei Eccleſiam deſtinatam. Eadem autem impudentia vtentes contumaces, dicunt:

for. inuoluta

Dionyſius in lib. de Hierarchia

GREGORIVS:

Damnati autem à cordatis viris in eo, quòd incompræhenſibilem & incircunſcriptibilem diuinam Christi naturã ipſi depingere ſtuduerunt, ad aliam aliquam praua inuentione apologiam confugiunt, quòd ſolius carnis, quam vidimus & palpauimus, & cum qua verſati ſumus, illius inquã, imaginem exhibemus: quod ſanè impium eſt, & Neſtoriana diabolica inuentio.

EPIPHANIVS:

Iiſdem ſuis artificioſis technis vtuntur iniqui iſti veritatis accuſatores, quique ad impudentes contradictiones toti propendent. Simul etiàm ſibijpſis conuenientia garrientes, in laqueum blaſphemiæ cadũt. Et non ſobria verba proferentes, incircunſcriptibilem & incompræhenſibilem diuinam Christi naturam, in Chriſtianis accuſant, dicẽtes eos illam circunſcribere. Deindè vaſramento artis vſi, perſonamq; reſumentes, mendacium demonſtrant, quòd carnis ſolius, quam vidimus & contrectauimus, & cum qua verſati ſumus, imaginẽ referimus. Atq; id, vt ex hoc rursùs in Neſtorij dogma Eccleſiam abducãt. vndè & ſubijciũt: Quod eſt impium, & Neſtorianæ dęmoniacæ prauitatis inuentum. Audiãt igitur iſti veritatem. Chriſtiani vnum Emmanuel Chriſtum Deũ noſcentes, ipſum pingunt ſecundùm hoc, quo verbum caro factum eſt. Varia inſupèr deliramenta à ſe reijciunt, ſimplici mente omnia quę in Eccleſia tradita ſunt, recipientes: & picturas inſpicientes, nihil aliud animo cogitãt, quàm quod in his ſignificatur. Nam cùm in pictura virginẽ pepeciſſe conſpiciunt, angelosq; cum paſtoribus adſtantes, Deum hominem factum eſſe reputant, natum ob noſtrã ſalutem, atq; id etiàm confitentur, dicentes: Is qui extra carnem eſt, incarnatus eſt: verbum corpus induit, increatus eſt creatus, intangibilis eſt palpatus: eumque vnum in Deitate & humanitate perfectũ pręedicant. Dictum eſt autem in præcedẽtibus de Neſtorij impia hęreſi, quòd ſcilicet imaginum effigiationes nihil cum ea conueniant. Etiam de hac quoq; ſatis dictum eſt, ſi modò quippiam de ea dici oportet. Arbitrati autem ſecum aliquid inueniſſe, dicunt:

GREGORIVS:

Conſiderandum eſt & hoc Quòd ſi iuxta orthodoxos patres, ſimul caro, ſimul Dei verbi caro nũquàm partitionis notitiam ſuſcepiſſet, ſed totaliter tota natura diuina adſumpta, & totaliter & perfectè Deitate arrepta fuiſſet, quomodò in duas diduceretur, & ab impijs illis qui iſtud facere conantur, priuatìm ſeparabitur? Conſimiliter verò & de ſacra eius anima ſe habet. poſtquàm enim aſſumpſiſſet Deitas filij in propria hypoſtaſi carnis naturam, inter Deitatem & carnis craſſitudinem, anima mediam ſe interpoſuit: & quemadmodum ſimul caro, ſimul verbi Dei caro: ſic ſimul anima, ſimul verbi Dei anima. Et ambabus ſimul conſpectis, videlicet anima & corpore, inſeparabilis ab ipſis Deitas extitit, & in ipſa etiàm disiunctione animæ à corpore in voluntaria paſſione. Vbì enim anima Chriſti, illic etiàm Deitas: & vbì corpus Chriſti, & illic quoquè Deitas conſiſtit.

EPIPHANIVS:

Quotiès iſti qui Catholicam Eccleſiam auerſantur, improbum & impium aliquem ſermonem contexere inſtituunt, quædam ab omnibus confeſſa & aſſerta aſſumunt, vt propter iſta probè dicta, in cæteris quoquè fidem acquirant. quædam enim rectè pronunciantes, littorales lapillos cum vnionibus commiſcent, & ad proprium vomitum reuerſi, in duas partes diductum, & priuatim ſeparatũ vnum Chriſtũ ab illis, qui venerandas imagines recipiunt, docẽt, & peruersè loquuntur de partitione, cuius ſententia non eſt recepta. Sed vt videntur, patrum ſententiæ illos latent. Omnes enim conſilio quodam & inſpiratione diuiſionẽ duarum naturarum apertè prædicant. Non quidẽ rebus ipſis, quemadmodùm in ſuperioribus dictũ eſt, vt blaſphemus auſus eſt dicere Neſtorius. Sermo autem, qui ob id, quòd Chriſtus, quemadmodùm fuit perfectus homo, pingatur, diuiſiones aut priuatas ſeparationes, aut alias partitiões factas dicit, à veritate nõ proficiſcitur: neq; rursùs verus eſt, qui econtrà confuſionẽ iactat, quẽadmodùm iſti falſarij ſæpè dixerunt. Aliud enim eſt imago, aliud prototypũ: neq; àliquis, modò quid ſapiat, proprietates prototypi in imagine exquirit. Nam vera ratio in imagine nihil aliud, quàm nominis cõmunionẽ, cuius eſt imago, neq; ſubſtantiã proto-

Nota fraudem hęreticorum.

typi (vt ſæpè aliàs diximus) cognoſcit, huc ſcilicet ipſa ſignificatione dictionum cogente. Deſperantes enim cõtra catholicam Eccleſiam ſe poſſe aliquid iuſtè obijcere, vana quędam & nugacia garriunt, & futili loquacitate auditoribus ſe inſinuare nitũtur. Quamobrem & ridiculi apud omnes depræhenduntur, nunc quidem diuiſioné, nunc confuſionem ſpargẽtes: & promptiſſimam, vt verbis peccent, linguam habent. Quarè adijciunt:

GREGORIVS:

Siquidem igitur in paßione inſeparabilis ab his manſit Deitas, quomodò inſani iſti, & quauis imprudentia irrationaliores, carnem Deitati coniunctam & deificatam, diuidũt, & hanc, vt nudi hominis imaginem, pingere conantur? Et ex hoc in aliud impietatis barathrum labuntur. Nã carnem à Deitate ſeparãtes, & per ſe ſubſiſtentem eam inducentes, aliamq́ personam in carne conſtituentes, quam in imagine repræſentari dicunt, quartã perſonam Trinitati adijciũt, & diuinam aſſertionem prædicant impiam. Itaq; fiet illis qui Chriſtum depingere nituntur, vt aut Deitatem circumſcriptibilem & cum carne confuſam dicant, aut corpus Chriſti expers Deitatis & diuiſum, prætereà perſonam per ſe ſubſiſtentem in carne aſſerant: & ità Neſtorianæ Deo repugnanti hæreſi ſimiles exiſtũt. In talem igitur blaſphemiam & impietatem cadẽtes, pudore ſuffundantur, auerſentur ſeipſos, & talia facere deſinãt, nec hi ſolùm qui faciunt, verùm etiàm qui falſo nomine factam & dictam ab ipſis Chriſti imaginem venerantur. Abſit à nobis ex æquo & Neſtorij diuiſio: & Arrij, Dioſcori, Eutychis & Seueri confuſio, malè ſibipſa repugnantia, & quæ vtraq; ex æquo impietatem procurant.

EPIPHANIVS:

Nequaquàm vna via hæreſeos, Chriſtianorum accuſatorum anteſignani incedũt, quemadmodùm econtrariò Orthodoxis mos eſt regiam viam ambulare, neque huc & illuc declinare, ſed in vijs Domini tantummodò verſari, illi autem repugnantiſſimas inter ſe opiniones conſtituentes, proprijs ſenſibus inhærentes, ſapientes ſibi per omnia videntur. Sed ab Eſaia qui veritaté

Eſa.5.c liberè proloquitur, audire coguntur: Væ qui ſibi ſapientes videntur, & in ſeipſis eruditi. Nã quæ nec vnquàm etiàm à Chriſtianis effata ſunt, ipſi tanq̃ confeſſa accipiunt: falſiſq́; argumentationibus vtentes, ſophiſticè Eccleſiam inuadunt, conuiciaq́; & cõtumelias quas poſſunt, cógerunt. neq; etiã his contenti, impietatis quoquè inſania laborant. Etenim quæ Diodorus & Theodorus epiſcopus Mopſueſtiæ, item Neſtorius, Eutyches, Dioſcorus & Seuerus contra veritatem rabientes, adſtruxerunt, hæc omnia boni ſcilicet iſti viri, Eccleſię catholicæ adſcribunt. Quin etiàm malum malo commiſcentes, hæreſiarcharum iſtorũ verba, delirijs & ſtoliditate plena & exundantia, cũ vero Eccleſiæ ſermone confundunt. Non aliter auté àc caupones, hac in re mihi feciſſe videntur. nam vt illi vinũ cum aqua turpis lucri gratia cõmiſcent, ità quoq; iſti veritatis ſermonem cum peruerſo cõfundunt. Nam Dioſcori hæreſis, Neſtorio planè aduerſatur: contrarias autem hæreſes in vna opinione & confeſſione eſſe, non contingit. Album enim & nigrum, calidũ item ac frigidum, in vno ſubiecto eodé tempore exiſtere, impoſſibile. Nemo enim in niue calorem, neq; in igne frigus depræhenderit. Stoliditaté autem ingenij inſani ex his etiàm depræhendere licet. Idem eſſe aiũt, imaginem, & exemplar primum imaginis. Eam ob cauſam ad confuſiones & diuiſiones cogere conãtur eos, qui hiſtoriã euangelicam depingunt. Nam Eutychianiſtarũ, (locus mutilatus.) aut eorũ qui vnam, in vnitione ſecundùm hypoſtaſin Chriſti naturam aſſerunt, & cõfuſioné ex eo opinantur per ſubuerſionem veritatis, qua nihil aliud agunt, q̃ vt oſtendant naturam & hypoſtaſim idem eſſe, quę ſanè inter ſe differre, veri Eccleſiæ catholicæ alumni cognoſcunt. ὑπόστασιν enim cum proprietatibus ſubſiſtẽtiam dicimus, ab eo quod eſt ὑφεστάναι, hoc eſt, ſubſiſtere: φύσιν verò, id eſt, naturam, rem per ſe exiſtẽtem, non indigentem altera vt ſubſiſtat, παρὰ τὸ πεφυκέναι, hoc eſt, à naſcendo. Hoc modo iſti & ipſum Chriſtum, & imaginem illius, nihil ſecundùm ſubſtãtiam inter ſe differre aiunt. Nam ſi differẽtiam cognouiſſent, monſtroſam illam orationem non contexuiſſent. Omibus ſiquidem manifeſtũ eſt, aliud eſſe imaginem, aliud prototypũ. Illa enim res eſt inanimata, hoc autem anima pręditum eſt. Quandoquidé autem nugati ſunt, in imagine diuinam naturã circũſcribi, excidẽtes à vero ſermone, in reprobum ſenſum traditi ſunt. Petro enim & Paulo in imagine figuratis, certum eſt eorum nõ adeſſe animã: cùm neq; etiàm quiſpiam, ipſo Petri corpore pręſente, animam illius videre poſſit. Et cùm ipſa non videatur, quiſnam, rogo, qui veritati ſtudet, dixerit, ſeparatam eſſe carné Petri ab anima illius? Quæ ſi ità ſe habent, quanto magìs incircunſcriptibilis verbi Dei natura, ex aſſumpta ab illo carne circunſcriptibilis exiſtit? Nõ enim diuina natura ex itinere defatigata fuit, neq; à muliercula Samaritide potum pete- (Ioan.4.) bat: neq; cùm à Iudæis lapidabatur, diuini- (Ioan.8.) tatis natura laborabat, aut lapidibus impetebatur. Abſit iſta à nobis blaſphemia. Hęc igitũ vaniloquentia iconoclaſtarũ, mirificas ſtrophas & verſutias cõtra imaginũ picturã excogitat: quinetiã intemperanti lingua & alia quędã adferunt, iniquitatem iniquitati accumulantes. quartã enim perſonam ad Trinitaté adiectiõe nugantur. At qui in gremio Eccleſię catholicæ tanq̃ genuini filij ſe continent, omnia quę de Domino no-

ſtro Ieſu Chriſto per œconomiam diſpenſata ſunt, recipientes, Arrium, Neſtorium, Apollinarem, eorumq́; diſcipulos Dioſcorum & Eutychen execramur, venerãdasq́; imagines ſuſcipimus: Imagines inquam ſolummodò, neq; quicquam aliud eas, quàm imagines exiſtimantes, quæ ſcilicet primi exemplaris nomen tantùm habent, ipſam verò ſubſtantiam minimè. Cancri autẽ in modum obliquè gradientes, ad aliam blaſphemiam iter conuertunt, dicentes:

GREGORIVS:

Exultent & lætentur, & libertate linguæ fruantur, quicunq; verã Chriſti imaginem ſynceriſſima mente facientes, deſiderant & venerantur, & ad ſalutẽ animi corporisq́; adferũt, quam ipſe Dominus noſter Deus ſummus ſacerdos, ex nobis integrè maſſam aſſumens, circa paſſionis tempus in typum & recordationem efficaciſſimã ſuis ſacerdotibus & myſtis tradidit. Nam cùm ſe ſpontè morti obijceret, glorioſæ inquam illi & viuificanti, ſumẽs panem, benedixit, poſtquã gratias egiſſet, & fregit, tradensq́; diſcipulis, dixit: Accipite, manducate in remiſſionem peccatorum, hoc eſt meum corpus. Similiter & calicem tradẽs, dixit: Hic meus eſt ſanguis, hoc facite in meî memoriã, veluti nè eſſet vlla alia ſpecies electa ab illo, aut quaſi non poſſet vllo alio typo earum quæ ſub cælo ſunt, incarnatio illius repræſentari. Eccè igitur viuificantis corporis illius imaginem, quæ honorificè & glorioſè exhibita eſt. Quid enim aliud in his egit Chriſtus Deus? Nõ ſanè aliud, quàm vt oſtẽderet & exhiberet nobis hominibus apertè myſterium illud, in diſpenſatione ſecũdùm illum operatum. Quia quemadmodùm id, quod è nobis aſſumpſit, materia ſola eſt ſubſtantiæ humanę, iuxta omnia nõ perfectè expreſſa, quę per ſe exiſtit perſona, nè adiectio in diuinitate accidat: ità & imaginem totam electã, videlicet panis ſubſtantiam, mandauit apponi, nè ſcilicet humana effigie figurata, idololatria induceretur. Quemadmodùm igitur ſecundùm naturam Chriſti corpus (vtpotè quod à Deo eſſet) ſanctum eſt, ſic & poſitione, videlicet imago eius ſancta, vt quæ per quandam ſanctificationem ipſa Dei gratia manet. Hoc enim (vt diximus) Dominus Chriſtus tractauit, vt ſicuti carnem quam aſſumpſit, propria ſecundùm naturã ſanctificatione ex ſua vnitione deificauit. ſimiliter etiàm panè Eucharistiæ, veluti verã imaginem naturalis carnis per ſancti ſpiritûs aggreſſionem ſanctificatã, diuinum corpus eſſe voluit, illiq́; ſic placuit. Medius autem venit ſacerdos, qui ex communi ſanctum id facit ſacra illa anaphora. Cęterùm iuxta naturam animata & intelligibilis caro Domini, per ſpiritum ſanctum diuinitati iuncta eſt. Eodem modo & à Deo tradita imago carnis eius, panis ſcilicet diuinus impletus eſt ſpiritu ſancto, cum poculo quoq; ſanguinis lateris illius viuificantis. Hæc igitur vera incarnatæ diſpenſationis Chriſti Dei noſtri imago, quemadmodùm prædictũ eſt, quam ipſe nobis verum naturæ viuidus creator, propria voce tradidit.

EPIPHANIVS:

Videtur quidem tota oratio abominanda. nam qui ſemèl à veritate exciderunt, in multas & periculoſas abſurditates, per cõſequentiam proprij erroris, deferuntur. ſic & iſtis vaniloquis contigit. Nam à via veritatis deſciſcẽtes propter imaginum formationem, in aliam quoq; extremam dementiam perducti ſunt. Nam tanquàm ex Delphico oraculo obliqua iſta & pernicioſa dogmata vaticinati ſunt. Sed à Prouerbiorum authore audient: Laqueus validus viro propria labia, & capietur verbis oris ſui. Ligna enim & fœnũ & ſtipulas apposuerũt, quorum finis ad vſtionẽ deſtinatus eſt. Nemo enim vnquàm ſanctorum apoſtolorum, qui tubæ ſunt ſpiritusſancti, aut glorioſorum patrum noſtrorum, incruentum noſtrũ ſacrificium in memoriam paſſionis Chriſti Domini Dei noſtri, & totius ſuæ diſpenſatiõis factum, imaginem corporis illius dixerit. Nam is qui accepit à Domino, ſic non dicit aut confitetur, ſed audiunt eum ſic dicentẽ euangelicè: Niſi comederitis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non *intrabitis in regnum cælorum: & qui mãducat carnem meam & bibit ſanguinẽ meum, in me manet, & ego in eo. Et cùm accepiſſet panem, & gratias egiſſet, fregit & dedit diſcipulis ſuis, & dixit: Accipite, edite: hoc eſt corpus meũ. Et accepto calice, cùm gratias egiſſet, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effunditur in remiſſionem peccatorum. Non autem dixit, Sumite, edite imaginem corporis mei. Quin etiàm Paulus diuinus apoſtolus, è ſacris Domini verbis hauriens, dixit: Ego accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quia in ea qua traditus eſt, nocte accepit panẽ: & poſtquàm gratias egiſſet, fregit & dixit: Accipite, mãducate: hoc eſt corpus meum quod pro vobis frãgitur, hoc facite in meam recordationem. Simili modo & poculum, poſtquàm cœnatus eſſet, dicens: Hoc poculum nouum teſtamentũ eſt in ſanguine meo. hoc facite, quotieſcunquè biberitis in meam cõmemorationẽ. Quotieſcũq; panem hunc ederitis, & poculum hoc biberitis, mortem Domini annunciatis. Legas quouſquè voles, nunquàm inuenies, neque Dominum, neq; apoſtolos, neq; patres, incruentum illud ſacrificium, quod à ſacerdote offertur, imaginẽ dixiſſe, verùm ipſum corpus, & ipſum ſanguinem. Attamẽ ante ſanctificationis conſecrationem, quibuſdam patribus piè ſanè viſum eſt, *ἀντίτυπον*, hoc eſt, exemplar ſimilis formæ nominare, quorum de numero Euſtathius, conſtans is propugnator orthodoxæ fidei, & Arrianicę inſaniæ expugnator clarus, item Baſilius eiuſdem ſuperſtitionis auerruncator: qui apertam & planam rectorũ & probatorum dogmatũ viam docentes, vno ore & ſpiritu loquuntur: hic quidem, exponens dictum

Hæretici ab alijs in alios labuntur errores.

Prouer. 6.a

Ioan. 8. f

*habebitis vitam in vobis. & Ibidem.

Matt. 26. c
Marc. 14. c
Luc. 22. b

1. Cor. 11. e

Cõtra Sacramentarios.

Prou. 9. a

dictũ illud in Prouerbijs Salomonis: Edite meum panem, & bibite vinum quod commiſcui vobis, hæc inquit: Per panem & vinum, ἀντίτυπα membrorum corporalium Chriſti prædicat. Ille verò ex eodem ſonte hauriens, vt omẽs ſacerdotij myſtæ cognoſcunt, in precatione diuinæ anaphoræ (ità Græci Miſſæ partem vocant) ſic alibì legit: Confidẽtes tuo ſacro altari appropinquamus, & proponentes antitypa ſancti corporis & ſanguinis Chriſti tui, te precamur & inuocamus. Et quæ deincèps ſequuntur, ſententiam patris ampliùs confirmant, ꝙ ante ſanctificatiõem antitypa vocauerint, poſt conſecrationem autem, corpus Domini & ſanguinem Chriſti, atq; ità eſſe credũtur. Sed generoſi iſti, ſacrarum imaginũ cupientes cõtemplationem obſcurare, aliam ſcilicet imaginem introduxerunt, quæ ſanè non imago eſt, ſed corpus & ſanguis. verùm vaſritia & improbitate cõfuſi, falsò ſophiſmate ſeipſos ſubuertunt, hanc ſacram oblationem poſitione fieri dicentes. Verùm quemadmodùm iſtud dicere, aperta inſania eſt: ſic & imaginem aſſerere corpus & cruorem Domini, eiuſdem eſt dementiæ. Et præter id, quod eſt ſingularis ruditatis opus, impietatem quoquè admixtã habet. Deindè dimittẽtes mendacium, quadantenùs veritatem contingunt, confeſſi diuinum corpus panem fieri. At ſi imago corporis eſt, nõ poteſt ſanè fieri diuinum corpus. Nunquid igitur huc illucq́ue ſe iactantes, inconſtantia & minimè firma omnia ſua dogmata aſſerunt? Quemadmodùm enim oculus conturbatus non rectè videt, ità & ipſi prauarum & ſententiarum & rationum confuſione, mentem ſuam perturbant & peruertunt. Idemq́ue quod inſani homines patiuntur, iam hoc, iam illud imaginantes: & nunc quidem ſanctum & notabile noſtrum ſacrificiũ, imaginẽ ſacri corporis Chriſti, nunc autem ſacrum & diuinum corpus aſſerunt. Hoc autem modo affecti ſunt, vt anteà etiàm diximus, ꝙ imaginum * figurarum contemplationem, ab Eccleſia reijcere voluẽrunt, eccleſiaſticarũ traditionum peruerſioni inſiſtentes.

for. * figuratarum

TOMVS QVARTVS.

EPIPHANIVS:

ITerùm inſiſtentes ijſdem blaſphemijs, linguas ſuas contumelia tingentes aduersùm Eccleſiam DEI, ſic aiunt:

GREGORIVS:

Imaginum autem ſalſi nominis praua appellatio, neq; ex Chriſtũ, neq; apoſtolorum, neq; patrũ traditione cœpit: neq; precationem ſacram vllam, qua ſanctificari poſſet, habet: ſed manet communis & inhonorata, quemadmodum ab artifice pictore abſoluta eſt.

EPIPHANIVS:

Linguam magniloquam poſſidẽtes, improbitatem adijciunt, & longè extra timorem DEI audacia & confidentia cuncta agunt. Nam præter vana nihil cogitant & meditantur. Imagines enim in nomine Chriſti factas, ſalſi nominis & improbę appellationis vocant. Sanè ſi id ſub Imperatoribus Chriſtianis feciſſent, procul dubiò meritas pœnas dediſſent. Dabunt autem hanc, cùm verborum & operum ratio reddetur. Quòd autem cum multis alijs, quæ in Eccleſia obſeruantur ſinè ſcriptura, nobis imaginum veneratio tradita ſit, ab apoſtolorũ temporibus latè per hiſtorias traditum eſt, de imagine maximè hæmorrhoiſſæ, quam multis ſcriptoribus confirmare poſſumus. Huiuſmodi autem cum ipſo Domino imago, in ſtatuam conflata eſt. contingit autem ipſa fimbriam ſtatuæ Dominicæ, quemadmodùm in Euangelio traditum eſt, vndè etiàm ſalutem cõſequuta eſt, atque hęc in libris multorum eccleſiaſticorum ſcriptorum reperire licet. Quin etiàm Baſilius Magnus, cuius ſcripta per omnes terræ fines reſonant, in diuerſis opuſculis ſuis mentionem imaginum facit. Gregorius etiàm illius & carne & ſpiritu frater, Nyſſenſium præſul, in ſermone in Abrahã, idem ſentit. Itẽ alter Gregorius, qui à Theologia nomen ſortitus eſt, in verſibus à ſe conditis, qui de virtute inſcribuntur, aſſentit. & Ioannes qui os auro ſplendidius & lucidius conſecutus eſt, in oratione funebri in Meletium epiſcopum Antiochiæ, & in ſermone qui inſcribitur, quòd veteris & noui teſtamenti vnus ſit legiſlator. Cyrillus item expiator Neſtorianæ hæreſis, in Epiſtola ad Acacium Epiſcopum Scythopoleos, Anaſtaſius epiſcopus Theopoleos, Sophronius, maximus. Sed quid hos nominatìm citamus? Omnes enim ſancti patres noſtri imagines receperunt. Quam ob cauſam mendaces depræhenduntur in hoc, ꝙ dicunt non eſſe patrum traditionem. At id valdè decenter. Nam ſi euangelium nõ tradiderunt legendum, tum ſanè neq; imagines fecerunt: ſi verò illud, etiàm & has curàrunt edendas. Planè enim pictura cõuenit cum euangelica narratione. Vtraq; bona, vtraque honore digna. Nam quid aliud quàm mutuam enarrationem promittunt, & indubitanter certas inter ſe demonſtrationes & indicationes adferunt? Etenim ſi dixerimus, Sol eſt ſuper terram, & omninò dies eſt: ſiue, Omninò dies, quia ſol eſt ſuper terram: eodem modo res hîc ſe habet. Nam ſi cõſpexerimus in imagine angelum annũciantem virgini, planè in recordationem euãgelicæ hiſtoriæ venímus, qua narratur, quòd angelus Gabriel à Deo ad virginẽ miſſus fuerit, & ad illam dixerit: Salue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Cùm igitur Euangelium audi-

Baſilius magnus. Greg. Nyſ. Greg. the. Ioã. Chryſoſtomus. Cyrillus. Anaſtaſius Theopol. epiſc. Sophronius. Maximus. Luc. 1.

audimus,& quod ab angelo deſignatũ eſt, percipimus: nónne omnia manifeſtiùs & clariùs multo intelligimus per picturã contemplantes, quàm per ſimplicẽ narrationẽ? Quomodò autem ad aliam ruditatis viam ſe conuertant, operęprecium eſt audire.

GREGORIVS:

Neque precationem vllam qua ſanctificari poſſit, habet, ſed manet communis & inhonorata, vt eam abſoluit pictor.

EPIPHANIVS:

Veritatem audiant. Multa quę inter nos ſacrata ſunt, ſacram precationem non accipiunt, cùm à ſeipſo & à nomine ſuo plena ſint ſanctificatione & gratia: quapropter & veneranda & ſancta honoramus & amplectimur. Ipſe itaq; typus ſalutiferæ crucis, ſinè ſacrata precatiõe ſiue dedicatione, apud nos honorabilis exiſtit. Satisfacit enim nobis figura, quæ tum ſanctificationem accipit, cùm à nobis fuerit adorata. Nam ſiue in fronte eam tãquàm ſigillum imprimimus, ſiue per vacuum aëra crucis ſignũ facimus, ſperamus & confidimus dæmones crucem poſſe fugare. Eodem modo per imaginem & per nominis ſignificãtiam, quam ad primum exemplar referimus, fieri poſſe credendum eſt: quinetiam ſalutantes eam, & honorificè adorãtes, ſperamus nos ſanctificationẽ conſecuturos. Nam cùm diuerſa ſacra vaſa habemus, eaq́; amplectimur & timemus, ſanctificationem quandam ab ijs nos accepiſſe confidimus, quanquàm iſti & ſacra vaſa & crucem nugacibus verbis proſequantur, dicẽtes, ea eſſe & communia & inhonorata, quemadmodùm abſoluit ea faber & pictor & phrygio, quandò nullam ſanctam precationem habẽt quæ ea ſanctificet. Volentes autem & alia zizania ſeminare, tanquàm ex ſpiritu pythonico ſic deincèps loquuntur:

GREGORIVS:

Quòd ſi autem quidam ex eo errore exiſtentes dixerint, rectè & piè à nobis dictum eſſe, in ſubuerſione imaginis Chriſti à nobis facta, propter indiſſeparatã & incõfuſam eſſentiã duarum naturarum in vna hypoſtaſi cõuenientium: tamẽ iterùm dubitare oportet, propter imagines ter inculpatę & ſupergilorioſæ dominæ Deiparæ, prophetarum, apoſtolorum, & martyrum, cùm ſint meri nudiq́; homines, neq; ex duabus naturis, diuina ſcilicet & humana, in vna hypoſtaſi conſiſtãt, quemadmodùm in ſolius Chriſti imaginibus fieri renunciauimus.

EPIPHANIVS:

Nemo eorũ qui in ecclesia catholica verſantur, cogitauerit hoc modo aut dixerit, quòd rectè & piè ſenſerint iſti, præſertim in hac noua vaniloquentia: ſed quotquot ſunt ſupremi pontifices & ſacerdotes Orientis, Occidentis, Meridiei & Septentrionis, omnes eos qui tali ſunt ſententia aut opinione, anathemate deuouerunt. huius autem regionis pauci aliquot errãrunt, & toto corpore ab Eccleſia execti ſunt, aut quia domini vocem ignorauerint, aut quia contemptui habuerint, quæ ità tonat: Quicunq; vni ex puſillis iſtis offendiculo fuerit, ſatiùs illi fuerit, vt mola aſinaria à collo illius ſuſpẽſa, proijciatur in mare. Itaq; iſti Deum non timentes, contra imaginẽ illius blaterant: neque ſanctos illius reuerẽtur, ſed & contra illos linguas ſuas exerunt, ſic dicentes: Matt. 18.b

GREGORIVS:

Dubitare autem oportet propter imagines ter inculpatæ & ſupergilorioſæ Deiparæ dominæ, prophetarum, apoſtolorum, & martyrum, cùm fuerint nudi homines, & non ex duabus naturis cõſtituti, quidnam cõueniens aut commodum ad has dicere potuerint, ſubuerſo priore argumento. Profectò nihil eſt quod hîc habent.

EPIPHANIVS:

Neque euangelicè, neq; apoſtolicè, neq; ex ſcriptis, aut patrum ſentẽtijs, neq; etiàm probabilibus vllis argumentis, vt vno dicã verbo, ſubuerterũt ea quæ à nobis piè ſunt aſſerta: ſed proprio ore loquẽtes, in aciem contra catholicam Eccleſiam ſeſe conſtituerunt. Neque enim quicquam habent, quod contra intemeratæ virginis aut ſanctorum imagines verè pieq́ue aſſerere poſſunt, quemadmodùm nos, Deo ſuppeditãte orationem, demonſtrauimus. Nam in præcedentibus ex ſanctorum patrum riuis haurientes, imaginis honorem in primum exemplar reuerti ſignificauimus. Et qui imaginẽ Imperatoris videt, in ea ipſum Imperatorem contemplatur: & qui imaginem eiuſdem adorat, ipſum Imperatorem quoquè adorat. huius enim forma & figura, illius eſt imago. Et quemadmodùm qui deſipiens imaginem Imperatoris violat, non aliter caſtigatur, quàm ſi ipſum Imperatorem contumelia affeciſſet, cùm tamen illa ipſa imago præter lignum & colores nihil ſit, colores inquam cum cera mixtos & cõtemperatos: eodem modo, qui typũ alicuius ſiue figuram ignominia aſficit, in illum ipſum quem typus repſentat, iniurius eſt. Quin etiàm ipſa rerum natura idipſum docet. Hoc etiàm vniuerſi mortales agnoſcũt, patresq́ue ſanctos ità tradidiſſe nõrunt, & eos qui aliter docent, Eccleſiæ catholicæ, immò naturæ rerum, contradicere. Rursùs autem linguam habentes mẽdacijs imbutam, impetu verborum ità inſtant:

GREGORIVS:

Sed quid dicimus de ſubuerſione? Quãdoquidẽ catholica noſtra eccleſia, media exiſtẽs inter Iudaiſmum & Gẽtilitatem, neutram illis cõſuetam ſanctificationem accepit, verùm nouã pietatis & myſticæ cõſtitutionis à Deo datæ formam & vitã ingreditur. Nam cruẽta Iudæorum ſacrificia & holocau-

locauſtomata nō admittit, & Gentilitatis in ſacrificādo omnem idololatriam & ſtatuarum copiam auerſatur. Hæc enim caput & inuētrix abominabilis iſtius artis fuit. Nam cùm ſpem reſurrectionis nō haberet, dignum ſibi ludicrum excogitauit, vt per eum luſum abſentes tanquàm adhuc præſentes exhiberet. Siquidem igitur nihil noui ſapit hæc res, profectò tanquàm alienum dæmoniacorum hominum inuentum, ab eccleſia Chriſti longiſſimè abijciatur.

EPIPHANIVS:

Immoderatæ garrulitatis eorum ſcriptū, bellè in deliramentis omībus eſt exercitatum, ſceleſtumque & ridiculum propemodùm exiſtit. Nā qui in ſuperioribus ſeipſos proprijs ſuis verbis in præcipitia & barathra coniecerant, nunc in laqueum inferni ſe protrudunt. Mediam enim inter, Iudaiſmum & gentilitatem Chriſtianam eccleſiā pronunciant. Deindè ſibi iterùm malè cōſulentes, dicunt, neutrum illorū ſacrificiorum Chriſtianos attigiſſe. Itaque aut illic mentiuntur, aut hîc veritatem nō loquuntur. Sed vt verum dicam, ſibi mentiuntur. Mendacium enim nō modò veritati, ſed & ſibijpſi contrariū eſt, quēadmodùm ſacer pſaltes Dauid canit: Mentita eſt iniuſtitia ſibijpſi.

Pſal. 26.

Baſilius itaq; Cęſareenſium pręſul, cuius ſonus in totum terrarum orbē egreſſus eſt, in ipſo proœmio libri contra Sabellium ſcripti, ſic inquit: Iudaiſmus cū Gentilitate pugnat, vtraq; autem cum Chriſtianiſmo. Iſti autem qui ſapientia ipſos patres ſuperare ſibi videntur, mediam declarârūt hiſce duobus pugnantibus ſecum, Chriſtianorum fidem. Iudaiſmus enim Deitatis egeſtatem, gentilitas deorum copiam induxit.

Baſili⁹ Cęſareē epiſcopus.

Gregorius verò, qui à Theologiæ profeſſione cognomen accepit, vtrorunq; horum renunciationem ediſſerens, itả inquit: Cùm dico Dei, patris inquam, & filij & ſanctiſpiritûs, neque vltra hæc Deitatem fundo, nè gentem deorum introducamus: neq; intra hæc quicquam minùs definio, nè diuinitatis egeſtatem decernamus, aut propter monarchiam iudaizantes, aut propter copiam gentiliter ſtatuentes. Vitium enim in vtriſq;, etſi contrarijs, ſimile inuenitur. Atq; illa quidem ſacrificia veteris fuēre teſtamēti, quibus populus Iſraelita iuſſis diuinis acquieſcens adhæſit, hæc autem dęmonum gentilium. Nónne igitur & hoc loco diuinis præceptis & mandatis, dęmoniaca iſta annumerârunt & commiſcuerūt? Imaginem enim Domini, idolum dixerūt, dæmonum imaginibus perſimile. Accuſant igitur & Abel & Noe & Abrahā, propterea quòd per animalia ſacrificauerint: Itē Moſen, Samuelem, Dauid, & reliquos patriarchas, qui noua & gētilia ſacrificia Deo obtulerunt, cùm tamen ſcriptura teſtetur, Dominum lætatum fuiſſe in illorū ſacrificijs, in odorem ſuauitatis. Vtinàm veritatē nō auerſarentur: tunc enī facilè cognoſcerent, ea quę Deo cōſecrata ſunt, illi eſſe accepta. Scriptū eſt enim: Sacrificauerunt Dño Deo ſuo. Quę autē dęmonijs ſacrificata ſunt, abominanda & reſpuenda exiſtunt. Sacrificauerunt enim dęmonijs, & non Deo, inquit ſcriptura. A nobis igitur & per nos, bonum & quod bono contrariū eſt, nō autē ex ſubiecta materia. Quid enim eſt idolum, inquit Apoſtolus, aut quid eſt id quod idolis fuerit oblatum? Niſi ea quę ſacrificāt gentes, dęmonijs ſacrificant, non Deo. Maximè autem errantes, & conuicia mendaciaq́ne fingentes, inſerunt iſta.

Gregori⁹ theolog⁹.

Deut. 32. d

1. Cor. 10.

GREGORIVS:

Ceſſent itaq; ora omnium, quæ loquuntur impia & contumelioſa cōtra hanc noſtram Deo gratam ſententiam & decretum. Sancti enim qui Deo placuerūt, & qui ab eo dignitate ſanctitatis honorati ſunt, etiàm ſi hinc tranſmigrauerint, nō tamen eos odioſa mortua ars vnquàm facies rediuiuos. Sed quicunq; ex gētilium errore illis ſtatuas aut imagines erigere fuerit conat⁹, blaſphem⁹ iudicabitur.

EPIPHANIVS:

Ex his iam lectis verbis, alienos docent ſe & peregrinos à Dei pace, quam Dñs noſter ſyncerè & minimè doloſè in eū credētibus dimiſit, dicens: Pacē meam do vobis, pacem meā relinquo vobis. Nam quomodò pax eſſe poteſt, ſi contra propriā ſententiam & decretum catholica Eccleſia inſurgat, confirmans & ſtabiliens eorum traditiones? Quicunq; enim diuino zelo ducuntur, vbiquè patrum traditionibus cōſentanea & traditioni eccleſiaſticorum mandatorum cōuenientia dicunt: qui verò aliter ſentiunt, tāquàm inimicos ſeſe abſcindūt. Veri autem adoratores, qui in ſpiritu & veritate Deum colunt, non ceſſabunt imaginum picturas, quas in hiſtoriam & recordationem tantummodò habent, erigere: & has venerantes, amplectentesq́; iuxta Deo gratam ſententiam & decretum ſuū, thoracem veritatis induent, & haſtam ſpiritûs vibrabūt. Nam qui à ſeculo ſancti Deo placuerunt, ad noſtrā vtilitatem & ſalutē vitas depictas nobis relinquentes, & q̄ ab ipſis geſta ſunt, per picturę narrationē in catholica eccleſia tradiderūt, maximè in memoriā noſtrę mētis, & inſtructionem eorū politię. Etenim & D. Baſilius in encomio quadraginta martyrum ſic inquit: Agedùm in mediū eos adducentes recordationis gratia, cōmunem ab illis vtilitatē pręſentibus conſtituamus. Oſtendemus enim omībus, tāquàm in pictura, virorum iſtorum fortia facta. Nam & bellorum facinora pręclara & ſcriptores hiſtorici & pictores ſępius expreſſerunt: illi quidē oratione rem exornātes, hi autem in tabulis effigurantes, atque ità multos vtriq; ad fortitudinem excitârunt. Nam quę ſermo hiſtoricus perauditū exhibet, hęc pictura tacens per imitationē oſten-

Ioan. 14. d

Ioan. 4. e

Baſilius in Encomio 40. martyrum.

oſtendit. Commiſcentes autem encomia ſuæ verſutiæ, ſic aiunt:

GREGORIVS:

Quomodò autem & valdè laudatam Dei matrem, quã obumbrauit plenitudo Deitatis, per quã nobis illuxit lumẽ quod adiri nequit, matrem inquam ipſis cælis altiorẽ, ſanctiorem Cherubim, vulgaris Gẽtilium ars pingere audet? Rurſùs, quomodò eos qui cum Chriſto regnaturi ſunt, & in ſedibus cum eo ſedebũt iudicaturi orbem terrarum, cõformes eius gloriæ, quibus nõ erat dignus mũdus, vt diuina miracula aſſerũt, quomodò inquam eos nõ timẽt per artem gẽtium exhibere? Profectò nõ fas eſt Chriſtianis, qui ſpem reſurrectiõis habẽt, dæmonum cultura cõſuetudinibus vti. Et eos qui in tãta & tali gloria reſplẽdebũt, nõ decebat ignominioſa & mortua materia ignominia afficere. Nos autem ab alienis, noſtræ fidei demõſtratiões nõ recipimus, & in dęmonibus teſtimonia nõ requirimus.

EPIPHANIVS:

In hoc vtuntur encomijs, quò ſimpliciores ad ſuam vaniloquentiã rapiant. Sed qui mentem habẽt ſerpentis, vafritiem verò nõ habent: item qui ſimplicitatem columbæ poſſident, nouerunt & verbis & encomijs ter inculpatam & inuiolatam verè & propriè Deiparam eſſe: nõrunt etiàm ſanctos venerari, eorundemq́; virtutes per hiſtorica exempla in memoria habere. Et rursùm per ſpecificam effigiationem, certamina & virilia eorum facta animo perſpicere, & ſupernis honoribus magnificare, cognoſcereq́; illos ſecundùm diuinum Apoſtolum, cum Chriſto vinctos eſſe, & pro nobis intercedere, ſynceramq́; & inuiolatam fidem, & cultum in ſpiritu & veritate, ſoli Deo offerre: minimè verò creaturis illis quæ ſunt ſub cælo. Quid autem opùs erat materiam vituperare, quò veritatẽ ſubuerterent? profectò ſatius fuiſſet, id quod peius eſt euitare, meliora autem eligere: & ſacrificia ſancta, olim à ſcriptura probata, erant in mentem reuocanda, vtpotè quæ Deo placuerãt. dæmoniorum autem culturæ ab illis erant ſeparandæ, quanquàm tamen eadem fuerit vtriuſq; materia, ſed altera omni impietate & ſcelere redundabat. Sed hi reſpicientes tantummodò in ſubiectum ipſum, hoc nomine damnat Eccleſiã, quòd ſymbola gentilium figmentorum admittat. Non ob id damnata eſt materia, quòd rerum differentes & contrarios vſus exhibeat. Nam ſi turpis eſt, profectò illius vſus reijciendus eſt. Porrò ſi ſic tandèm oportet omnia intelligere & accipere, nihil obſtabit, quin omnia ea quæ Deo conſecrata ſunt, damnentur, ſacras dico veſtes, vaſa ſacra, & ſimilia. Nam & gentiles ex auro & argento idola fecerunt, & libamina vini ex eodem libauerunt. Item è farina panes militares militiæ cæli qui apud Hebręos idololatræ fuerũt, obtulère. Reſtat igitur vt clarum fiat, illos iniuſtè Eccleſiam catholicam accuſare. nam gentiles hiſtoricis libris deos ſuos & dęmones grandibus encomijs proſequuntur. nos autem, quemadmodùm illi, nõ facimus: ſed omniũ Deum, ſanctosq́; illius veris demonſtrationibus, non ex alienis acceptis, per encomia prædicamus. Nos enim homines exiſtentes, ſenſu præditi, ad noſtram ignorantiam, & recordationem omnis diuinæ & piæ traditionis, rebus ſenſibilibus vtimur. Deindè tanquàm adulteratores veritatis, ſenſum & viam Domini ſubuertentes, dicunt:

GREGORIVS:

Ad hæc exquiſita & exputata noſtra ſentẽtia, tum ex ſcriptura diuinitùs afflata, tum ex patrum electorum teſtimonijs efficacibus, cõnectentibus nobis & aſſerẽtibus piam noſtram intẽtionem, exhibebimus noſtrã deſinitionem: quibus nõ cõtradixerit is, qui conatur hæc in dubium vocare: qui verò ignorat, diſcat is & erudiatur, quòd ſcilicet à Deo ſint. Principiò verbum diuinæ vocis, ſic dicẽtis, præmittimus: Deus eſt ſpiritus: Quicunq; Deum adorauerit, in ſpiritu & veritate adoret. Et iterùm: Deum nemo vidit vnquàm, neq; vocẽ eius audiuiſtis, neq; formam eius vidiſtis. Beati ſunt qui non viderunt, & crediderunt. Ioan. 4. Ioan. 1. Ioan. 5. Ioan. 20.

EPIPHANIVS:

Quotiès recta dogmata homines iuxta ſuam opinionem ſubuertere conantur, non miretur aliquis, ſi ſcripturæ verba vſurpent. Nam & omnes hæreſiarchæ ſuorum errorũ occaſiones è diuina ſcriptura collegerunt: & quæ rectè à ſpiritu ſancto dicta erant, peruerſa animi ſententia conuellunt. Atq; hoc coryphæus Apoſtolorum Petrus olìm prædixerat, dicens: Quæ imperiti & minimè cõſtantes, ſecũdùm proprias cupiditates, peruertunt. 2. Pet. 3. Proprium enim eſt hęreticis, ſecundùm animi cupiditatem cognitionem diuinorum & verorum dogmatum ſubuertere. Nam ſanctorum Patrum vniuerſalem hanc ſententiam, Dominus creauit me principium viarum ſuarum ad opera ipſius, Prou. 8. c (quæ de diſpenſatione Chriſti ſecundùm carnem exponitur) Arrius & Eunomius eorumq́ue complices, de ſuperna Dei generatione intelligunt, atq; ex his veram ſententiam peruerterũt. Rursùs Apollinarius Euangelicam vocem malè intellexit: Nemo aſcendit in cælum, niſì qui de cælo deſcendit filius hominis. Ioan. 3. b Mirum enim eſt, in quam abſurditatem fuerit coniectus, dum conatur oſtendere, Deum verbum cum carne de cælo deſcendiſſe, illa, ait, quam in cælis conſubſtantialem ſibi & ante ſecula habuit. Quin etiàm Apoſtolicum dictum hoc idem adducit, Secundus homo Dominus è cælo, &c. 1. Cor. 15. f Deceptus enim eſt propria ſua opinione. Quamobrem non eſt mirandum, ſi nouæ iſtius prauitatis hæretici, nobis è diuina ſcriptura ſumptiones quaſdam adferunt. Nam è doctoribus ſuis occaſiones ſumpſerunt, quibus verba quæ de inuiſibili & incompræhenſibili Deitate dicta ſunt, in diſpen-

diſpenſationem Domini noſtri Ieſu Chriſti
Ioan.1.b ſecundùm carnem commutârunt. Quis em̃,
modò quicquam intelligat, non cognoſcit,
neminem Deum vidiſſe vnquàm? Nam hoc
de diuina natura ſcriptum eſt, quemadmo-
Ioan.5.f dùm & illud: Neq; vocem eius audiuiſtis,
neq; formam eius conſpexiſtis. Quòd ſi au-
tem hæc ſecundùm humanitatem quiſpiam
intellexerit, totum Euangelium ſubuertet.
Vbì enim iſta collocabimus, Dixit Domi-
nus diſcipulis ſuis? Et, Dixit Dominus ve-
nientibus ad ſe Iudæis? Et, Dixit Dominus,
Matt.23.b Væ vobis Scribę & Phariſæi hypocritę? Aut
quomodò rursùs hoc intelligemus, Poſtq̃
Matt.5.a aperuiſſet os ſuũ, docuit eos? Profectò cer-
tum eſt, iſta de humanitate dici. Illud verò,
Ioan.5.f Neq; vocem eius audiuiſtis, neq; formam il-
lius contemplati eſtis, ad diuinam ſubſtan-
tiam refertur. Nam qua ratione homo per-
fectus fuit Deus verbum, (vt anteà diximus)
ea ſanè formam illius inſpeximus, & vocem
eius audiuimus. Ad hæc & poſt reſurrectio-
Ioan.20. nem tangendum ſe dedit, & diſcipulis viſus
eſt, diſſerens illis de regno. Poſt id autem &
diuinum cultũ & adorationem, quam Chri-
ſtiani veram & puram fidem in ſe ſeruant,
honorariæ & obſequenti adorationi aſſi-
milauerunt. In his enim duabus rebus om̃is
eorum peruerſitas conſiſtit, quamobrem &
Chriſtianorum accuſatores ſunt & dicun-
tur. Nam cultum Deo cõuenientem & ado-
rationem Chriſtianos venerandis imagini-
bus exhibere, ad hæc incircunſcriptibilem
DEI naturam circunſcribere aſſerunt. O
peruerſam mentem & ſtultitiam, aut ſi quid
aliud in eos dici conueniat. Non enim iam
ampliùs habet, quò excurrat impia eorum
oratio, ſed conuicijs & ſycophantijs plena
exiſtit. Non enim Chriſtiani adorationem
in ſpiritu & veritate, imaginibus exhibue-
runt, neq; etiàm diuinæ crucis effigiei, neq;
etiàm vnquàm inuiſibilis & incompræhen-
ſibilis naturæ imaginem apparârunt. Sed
quemadmodùm verbum caro factum eſt, &
tabernaculum fecit in nobis, ità quoq; hu-
manam eius œconomiam deſcribunt & de-
Ioan.4.c pingunt. Cognouimus enim Deum eſſe ſpi-
ritum, & qui adorant eum, in ſpiritu & veri-
tate id facere debere. Et quæ ſecundùm fidẽ
eſt, adorationem & cultum, illi ſoli, vtpotè
omnium Deo in Trinitate laudato, offeren-
dum. Nam cùm diuinam crucis effigiem, &
venerandas imagines amore & deſiderio
amplectimur, ad ipſum prototypum reſpi-
cimus. Quam ob cauſam nugamenta illo-
rum, vana & nupera, item putrida & à veri-
tate exorbitantia, depræhenduntur, quem-
admodùm etiàm in ſequentibus aliena à
pietate garriunt.

GREGORIVS:

Deut.5.a *Et in veteri teſtamẽto ait ad Moſen & populũ:*
Nõ facies tibi idolum, neq; omnem ſimilitudinem,
Deut.4.b *quæcunq; ſunt in cælo ſuprà, & in terra infrà. Quã*
ob cauſam in mõte in medio ignis, vocem verborum
vos audiuiſtis, ſimilitudinem autem nõ vidiſtis,
ſed tãtummodò vocem.

EPIPHANIVS:

Ex hoc loco occaſionem impietatis hau-
ſerunt, qua Chriſtianos veluti pueros, lar-
uatis ſuis ſophiſmatis terrent, hoc modo: Si
per imaginariam picturã Chriſtum aut ſan-
ctos eius in memoriam reuoces, in idolola-
triam lâberis, & omnem impietatẽ exerces.
hac enim ratiõe generoſi iſti ex illis verbis,
Non facies tibi ſimilitudinem, argumẽtan-
tur. Ipſam autem veritatem in iniuſtitia poſ-
ſidentes, & propriam iuſtitiam quærentes
confirmare, ad omnem impietatem ſeipſos
inſtituunt, continuiſq; in mendacijs deli-
ciantes, à veritate alienati ſunt. Nam quæ in
veteri lege contra eos qui inter filios Iſrael
vitulum adorabant, & Aegypti abominati-
onibus inſiſtebant, dicuntur, in Chriſtianos
quoq; iactare non deſinunt. Capiuntur au-
tem labijs proprij oris. Vtinàm autem cogi-
tâſſent, quia Dominus eam gentem ductu-
rus erat in terram promiſſionis, in qua habi-
tabant gentes, quæ adorabant & colebant
idola, dæmonas, ſolem, lunam & aſtra, reli-
quasq; creaturas, quin etiàm volucres, qua-
drupedes, & ſerpentes, Deum autem verum
ignorabant: quarè tam diligenter eis præce-
pit, nè facerent vllam ſimilitudinem eorum
quæ aut in cælo, aut in terra ſunt: poſtquàm
autem eos ab idololatria abduxiſſet, iuſſiſ-
ſetque tabernaculum teſtimonij fabricari,
Moſes ſeruus illius fidelis, cui omnia ſigni-
ficauerat, ſenſibilia Cherubim, habentia ho
minum formam, reſpondentia figura intel-
ligibilibus, ex auro apparauit inumbrantia
propiciatorium, quod ſcilicet Chriſtũ præ-
figurauit. Nam ipſe propiciatio fuit pro pec
catis noſtris, quemadmodùm inquit diui- 1.Ioan.2.a
nus Apoſtolus. Proindè per duas iſtas res ad Luc.4.b
Dei cognitionem illos perduxit, ſic dicens: Matt.4.b
Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſo-
li latriam exhibebis. Hoc autem faciens, * & ſoe. * per ea
ex auro fuſa Cherubim obumbrantia pro-
piciatorium, ſiue adorantia illum, per illa,
inquam, adduxit eos, veluti per viſum & au-
ditum, vt Dominum Deum adorarent, & il-
li ſoli ſeruirẽt. Verùm hi, peruerſione omni
plenum habentes animum, Apoſtolicum
quoq; dictum illud in medium adducunt.

GREGORIVS:

Et mutauerunt gloriam immortalis Dei, per Rom.1.e
imaginem nõ ſolùm ad mortalis hominis ſimilitu-
dinem effictã, & venerati ſunt, & coluerũt ea quę
cõdita ſunt, ſupra eum qui cõdedit. Et rurſùm: Si 2.Cor.5.
enim cognouimus Chriſtum ſecũdùm carnem, iam
nõ cognoſcimus: per fidem enim ambulamus, nõ per
ſpeciẽ. Et hoc quod ab Apoſtolo apertè dictum eſt, Rom.10.e
Igitur fides ex auditu, auditus autẽ per verbũ Dei.

EPIPHANIVS:

Apertè dicere licet, eos ſimiles factos gẽ-
tibus, qui gloriam Dei mutauerunt, relicto
creatore,

creatore, dum Apoſtolicas ſententias, ſecundùm proprias cupiditates ſubuertunt. Clarum enim omnibus eſt, Apoſtolum gen- Rom.1.c tes repræhendiſſe in eo quod ait, commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis. Infert etiàm, volucrum, quadrupedum, & ſerpentium. Doloſè tamen iſti totam phraſim contaminauerunt, vt per eam immutatam ſimpliciores ineſcarent, quaſi ſcilicet Apoſtolus de imaginum in Eccleſia pictura verba faceret. Nam quæ ab Apoſtolo inferuntur, apertam habent manifeſtationē: volatilium enim, quadrupedum, & ſerpētium mentionem facit. Item ea, & venerati ſunt & coluerunt: creaturas ſcilicet, ſupra creatorem. Norunt enim qui in hiſtoricis triti ſunt, Aegyptios olìm & boues & reliqua animalia coluiſſe, vt diuerſa volatilia, mures, veſpas, item vilia alia & abiecta animalium. Perſæ verò ignem & ſolem adorabāt. Græci, præter iſta, quanuis creaturam colebant. Quin etiàm Hebræi quidam, vt teſtatur liber Regum & propheticæ enarrationes. Decepti enim ſunt omnes, & gentes vanitatem induerunt: quare obſcuratum eſt ſtultum cor eorum & ante Chriſti aduentum, & poſt Chriſtū, maximè tamen omniū, antequam in Chriſtum credidiſſent: clarum enim hoc eſt. Quòd ſi autem dicant, poſtquàm creditum eſt in Chriſtum, gentes creaturis & idolis ſeruiuiſſe, œconomiæ inquam Chriſti Dei noſtri, falſæ ſunt prædi- Iohel 3 d ctiones in ſe, quæ per prophetas prænunciatæ ſunt de Eccleſia: Erit Hieruſalem ſancta, Pſalm.88. & alienigenę non ingredientur ampliùs per eam. Et miſericordiam meam non auferam ab ea, neq; teſtamentum meum prophanabo: nec ea quæ per labia mea egreſſa ſunt, irrita faciam. quòd ſi autem à cognitione Dei ſe exterminauerunt, & antequàm Chriſtus in mundum veniret, traditi ſunt in reprobum ſenſum ſeruientes diabolo, vana eſt accuſatio, quæ nunc contra Chriſtianos facta Eſa.10. ſecúdùm 70. eſt. Proindè Eſaias audacter contra eos clamat, dicens: Vę ſcribentes iniquitatem. ſcribentes enim iniquitatem, ſcribunt. Iniquè enim & malitioſè, Apoſtoli & ſcripturę verba exponentes, mentiuntur, poſt ſalutis noſtræ myſterium œconomiæ Chriſti Dei noſtri, per quem ſumus liberati ab idolorum errore, errorem rediiſſe, & in idola gloriam eſſe relatam. Sed Chriſtianorum nullus illis facilè crediderit. Confitemur enim omnes, nos ab idolorum errore & omni gentili cultura liberatos tunc, cùm Chriſtus ſecundùm carnem ad nos venit. Si verò illi id factum eſſe negant, cum Eccleſia illius non conſen- 1.Cor.4.b tiunt. Et ait ad eos Apoſtolus: Tu quid habes, quod non accepiſti? ſi verò acceperunt eam liberationem, confiteri debebant, & venerandas imagines admittere, quæ ad oculorum adſpectum eccleſiaſtici decoris gratia nobis ſunt factæ, vt narrationes Euangelicas per eas in animum & memoriam ſubindè reuocaremus, vt ſæpè dictum eſt. Adducunt autem & alias Apoſtolicas ſententias, ità dicentes:

GREGORIVS:

Si enim cognouimus Chriſtum ſecundùm carnem, iam non cognoſcimus: per fidem enim ambulamus, non per ſpeciem. 2.Cor.5.b d

EPIPHANIVS:

Nos in medium adducemus inſignes huius loci interpretes. Ioannes igitur qui vltra Chryſoſt. aurum & lapidem precioſum eruditionem habet, dictū illud Apoſtoli, Quarè nos huc- 2.Cor.5.c uſquè nullum nouimus ſecundùm carnem: ſi verò cognouimus ſecundùm carnē Chriſtum, iam non ampliùs cognoſcimus, interpretando ſic ait: Neminem fidelium iuxta carnem nouimus. Quid enim ſi in carne fuerint, cùm vita illa carnalis perierit? de ſupernis enim nati ſumus in ſpiritu. Nouimus etiàm aliam vitam, politiam, conuerſationem, & ſtatum qui in cælis eſt. Et mox eiuſdem ducem Chriſtum exiſtentem oſtendit, quapropter etiā induxit: Si verò iuxta carnem Chriſtum nouimus, ſed ampliùs iam non cognoſcimus. Agedùm igitur num carnem depoſuit, & non ampliùs cum carne eſt? abſit. nam & nunc in carne eſt. Quemad- Act.1.b. modùm enim Ieſus à nobis in cęlum aſſumptus eſt, ità veniet. At quomodo? in carne cum corpore. Quamobrem ergò inquit, nā ſi Chriſtum ſecundùm carnē cognouimus, ſed iam non ampliùs modò cognoſcimus? Quia ſi paſſibilem cognouimus Chriſtum, at iam non ampliùs. Ad nos enim pertinet ſecundùm carnem, qui in peccatis ſumus: ſed non ſecundùm carnē huc ſpectat, quandò in peccatis non fuerimus. At cùm ad Chriſtum refertur, ſecundùm carnem, in affectionibus naturæ eſſe ſignificat, velutì ſitire, eſurire, fatigari, dormire. Chriſtus enī Eſa.53. peccata non commiſit, neq; dolus in ore illius inuentus eſt, quā ob cauſam dixit: Quis Ioan.8.f ex vobis arguet me de peccato? Et rurſùm: Venit princeps mundi huius, & in me nihil Ioan.14.d inuenit. At, non ſecundùm carnem, ſignificat, iam liberum eſſe ab illis paſſionibus, nō quòd reliquerit carnem: nam cum hac veniet iudicaturus terrarum orbem, cum hac, inquam, paſſionibus non obnoxia, & ſyncera, in qua & nos ambulabimus, corporibus noſtris conformibus illius glorioſo corpori exiſtentibus.

EXPOSITIO CYRILLI IN eundem locum Apoſtoli. 2.Cor.5.d

CYrillus Alexādrinus fidei noſtræ ſyn- Cyrillus. ceræ propugnator, idem illud dictum explicans, ità commentatur: Quandoquidem vnigenitum verbum Dei, factus eſt homo, & radix ſecunda generis apparuit, non

ſecundùm primã quæ ex Adam, ſed in melioribus incomparabiliter cõſiderata & exiſtens, contendamus nos ad vitam. Non em̃ ſub morte ſumus, ſed ſub ipſum, quod cuncta viuificat, verbum. Neque vllus eſt in carne, hoc eſt, in infirmitate carnali, qui eſt interitus. Neq; enim hoc dicit Apoſtolus Paulus, quòd Chriſtus non eſt incarnatus. Nam quáuis dicat, quòd neminem cognouimus ſecundùm carnem, non id ſignificat, quaſi aliquo modo mortuus fuiſſet. Hoc em̃ tantummodò carnis infirmitas. Quod igitur inquit, tale eſt: Verbum caro factum eſt, & pro omnibus occubuit: atque ità illum cognouimus ſecundùm carnem, ſed amodò non cognoſcimus. Nam etſi nunc ſit in carne, reſurrexit enim tertia die, aſcendit in cęlos. Verùm hæc ſupra carnem conſiderantur. Non enim ampliùs moritur, neq; vllam aliam carnis infirmitatem ſuſtinet. enimuerò omnibus his ſuperior eſt veluti Deus. Animaduertitis igitur, qui aduerſari ſemper didiciſtis, ꝙ non modò apoſtolicas ſentẽtias peruertitis, ſed & ſanctis Patribus cõtraria ſtatuitis. Iſti enim per prædicta Apoſtolica verba, poſt reſurrectionem paſſiones exuiſſe oſtendunt, & nos, veluti factos conformes glorioſo illius corpori, non ſecundùm carnem ambulare debere dicunt, hoc eſt, non inſiſtere carnalibus voluptatibus. Vos verò illorum veſtigijs non inhærentes, diuerſa à patribus ſapere gaudetis, & nouam quandam & minimè tritam viam incedentes, & voſipſos, & qui vos ſequuntur, in præcipitium & rupes ducitis, deindè in laqueos inferni deturbatis. Verùm vobis haud quaquàm faciliter quiſpiam aſſenſerit, cùm patrum noſtrorum ſanctorum traditionibus minimè inhæreatis. Quod verò ſequitur,

GREGORIVS:

2. Cor. 5. b *Per fidem enim ambulamus, & nõ per ſpeciem.*

EPIPHANIVS:

Ioan. Chryſoſtomus. Hunc locum idem Ioannes Chryſoſtomus enarrans, ait: Porrò nè quis audiens, peregrinamur à Domino, dicat, cur hæc dicis? Alieni enim ab illo ſumus, dum hîc agimus: priùs hæc corrigit, dicens: Per fidem enim ambulamus, non per ſpeciem. Et hîc quidem iſta ſcimus, verùm haud ità apertè:
1. Cor. 13. b quod & alibi dicit, in ſpeculo & ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Atq; hæc à diuinis iſtis Patribus dicta ſunt. Quanquàm etiam alijs in locis ipſe Apoſtolus ſententiam
Rom. 8. c ſuam apertè ſignificet, dicens: Nam quod
for. * quid ſperet? quiſpiam videt, * id & ſperat: ſi verò quod non videmus, ſperamus, per patientiam expectamus. Manifeſtum igitur, quòd per fidem, non per ſpeciem, ambulamus. Non em̃ Deum hîc videmus, ſed credimus in eum. Nam & creaturas illius fide dicimus ab illo factas, quemadmodùm idem per magniloquentiam ſpiritûs prædicat, dicens: Fide Heb. 11. a
percipimus ſecula verbo Dei abſoluta, vt ex his quæ non apparebant, ea quæ videntur, fierent. Et contemplantes benè diſpoſitum & ordinatum motum, ad conſiderationem peruenimus Dei, qui omnia iſta ſapientia ſua fecit. Itaq; id eſt, per fidem ambulamus, & non per ſpeciem. Nos verò iſtorum more, (qui indocta ſua lingua Apoſtolicam ſententiam, quaſi contra venerandas imagines faceret, peruertunt) dicta verba exponenda ſunt. Nos igitur patrum doctrinas audientes, his adhęreamus, & nouam iſtam vaniloquentiam execremur, dicentes: Odi eccleſi- Pſal. 25.
am malignantium, & cum impijs non ſedebo.

TOMVS QVINTVS.

EPIPHANIVS:

QVòd ad omnem improbitatem delati, tãdèm ſeipſos in laqueos abduxerint, iam oſtenſum eſt. Quòd autem nemo eorũ qui in Eccleſiæ ſinu educati ſunt, gloriam Dei ex imaginibus, aut alia aliqua creatura immutatam dixerint, agè nunc deincèps aſſertione facta, veritatemq; inſuperabilem cõmilitantem habentes adſtruamus. Iſti autem additamentis & auctarijs malum ditare cupientes, & ſanctos Patres in medium adducunt, eos hoc nomine inſimulantes, quaſi contra imaginum picturam ſcripſerint.

GREGORIVS:

Hæretici falsò pro ſe Patres citant. *Eadem etiàm & Apoſtolorum diſcipuli & ſuc ceſſores diuini patres noſtri tradunt. Epiphanius enim Cyprius inter anteſignanos præclarus, ſic inquit: Attẽdite vobis, vt ſeruetis traditiones quas accepiſtis. Nè declinetis neq; ad dextera neque ad ſiniſtra, quibus infert hæc: Eſtote memores dilecti filij, nè in eccleſiã imagines inferatis, neq; in ſanctorum cœmeterijs eas ſtatuatis, ſed perpetuò circunferte Deũ in cordibus veſtris. Quin etiàm neque in domo cõmuni toleretur. Nõ enim fas eſt, Chriſtianũ per oculos ſuſpẽſum teneri, ſed per occupationẽ mẽtis. Idem in alijs quoq; ſermõibus ſuis de imaginum ſubuerſiõe multa dixit, quæ ſtudioſi quærentes, facilè inuenient.*

EPIPHANIVS:

Qui ſtudioſi ſunt in rebus eccleſiaſticis perueſtigandis, inueniẽt iſtos propriam iuſtitiam aſſerere cupere, & hoc vnum ſtudere, quò gratiæ Dei ſeſe maximè opponant, inq; nothis & adulterinis cõmentarijs vim & robur opinionis ſuæ collocent. Quamobrem eos, tanquàm nothos & non germanos fratres, Eccleſia catholica recipere recuſat, auerſaturq; illos & dicit: Semen Cha- Dan. 13. f
naan, & non Iudæ. Sciunt enim quid ab Euangeliſta dictum ſit: De nobis egreſſi ſunt, 1. Ioan. 2.
ſed

ſed è nobis non erant: Nam ſi è nobis fuiſ-
ſent, nobiſcum manſiſſent. Item ab Apoſto-
lo diuino: Quia poſt diſceſſum meum ingre
Act. 20. f dientur lupi graues in vos, non parcẽtes gre-
gi, quò contrahant poſt ſe diſcipulos. Vide-
te autem nè quis ſit, qui ſyllogiſmis per va-
nam deceptionem & philoſophiam vos ſe-
1. Ioan. 4 a ducat. Et idem rursùs inquit: Omni ſpiritui
nè credatis. Decet igitur omnem Chriſtia-
num, cùm libros aliquos adulterinos audit
aut legit, ea reſpuere, neque omninò animũ
Epiſtolæ ad Laodiceñ reprobatio. adhibere. Nã & inter Epiſtolas diuini Apo-
ſtoli quædam fertur ad Laodicenſes, quam
patres noſtri tanquàm alienam reprobaue-
runt. Ad hęc Manichæi, Euangelium ſecun-
Euangelij Thomę improbatio. dùm Thomam, inuexerunt: quod Eccleſia
Catholica meritò, vt impium, auerſatur.
Quemadmodùm etiàm id, quod nunc è be-
ato patre noſtro Epiphanio dictum eſt, cùm
illius nequaquàm exiſtat. Diuinus enim hic
pater octoginta capitum librum edidit, in
quo omnes hæreſes Gentiles & Iudaicas,
item quotquot poſt Chriſtianiſmum ſuſce-
ptum inuectæ ſunt, damnauit: in quo pro-
culdubiò & eam poſuiſſet, quæ de imagini-
bus ab iſtis fertur, ſi alienam à Chriſti reli-
gione hanc exiſtimàſſet. Quòd ſi autem Ec-
cleſia has contra venerandas imagines ex-
poſitiones ſuſcepiſſet, profectò nõ fuiſſent
for. * vſa illis * vſæ in ornatum templorum ad noſtrã
memoriam iuuandam. nam ex illo vſu, quẽ
in teſtimonium afferunt vaniloqui iſti, il-
linc inquam ſubuerſionem habet. Beatus
enim pater Epiphanius temporibus Archa-
dij & Theodoſij floruit. ab eo igitur tem-
pore ad hanc hæreſim vſque, anni ſunt qua-
dringenti. Et tamẽ libros illos contra ima-
gines, nemo Chriſtianorum, præter iſtos
nouitatis magiſtros, recepit. Quòd ſi tanto
tempore in Eccleſia non ſunt recepti, quã-
Epiphanij epiſtola apocrypha. obrem nunc à nobis recipi debent? Nam
quam adferunt quidam iſtorum epiſtolam,
velutì ſcriptam à beato Epiphanio Cyprio-
rum prȩſule ad Theodoſium Imperatorem,
nos eam in manibus ſumentes, & diligenter
& minimè deſunctoriè legentes, inuenimus
circa finem epiſtolæ eiuſcemodi emphaſim:
for. * cõminiſtris Sæpè cum * miniſtris meis de imaginum
ablatione egi: ſed ab ijs non receptus ſum,
neque vel in paucis vocem meam audire ſu-
ſtinuerunt. Attendamus autem qui florue-
rint per tẽpora ſupradicti patris noſtri Epi-
phanij in Eccleſia, quos tanquàm glorio-
ſos doctores & tuta munimenta Eccleſiæ
Baſilius magnus dicere poſſumus. Profectò Baſilius, ſermo-
Greg. Theologus ne & opere magnus, Gregorius cognomen-
to Theologus, Gregorius Nyſſenſium epi-
Greg. Nyſſenus ſcopus, quem omnes Patrum Patrem vocãt.
Ioannes item, cuius à lingua fluit vox melle
Chryſoſtomus dulcior, quamobrem & Chryſoſtomi appel
Ambroſius lationem meruit. præter hos etiàm Ambro-
Amphiloch. ſius, Amphilochius, Cyrillus Hieroſoly-
Cyrill. Hieroſolymorum eps. morum epiſcopus. Quòd ſi is, qui hanc ex-
poſitionem dictorum contra venerandas
imagines edidit, ait ſe à ſanctis Patribus, qui
per ea tempora floruerunt, non fuiſſe rece-
ptum: quomodò ea quæ ſancti Patres non
probauerũt, nos qui circa fines temporum
& ſeculorum occurrimus, quiq; verbi & co-
gnitionis vſu * deficimur, & indigni ſumus
vt diſcipuli illorum vocemur, recipiemus,
præſertim cùm falsò contra Eccleſiam edi-
ta ſint? Apagè cum iſta impia & intolerabili
editione. A ratione deuiàrunt, qui illã con-
tra Eccleſiam inſerunt. Nos autem Chriſti-
colę, dictum illud Apoſtoli cogitemus: Tra- 2. Theſ. 2. d
ditiones quas accepimus, eas ſeruemus, & 2. Tim. 3. d Tit. 3. c
prophanas vaniloquentias recuſemus, eaq;
omnia falſa & efficta cognoſcamus. Libri
enim beati patris noſtri Epiphanij, præci-
puè is qui dicitur Ancyrot⁹, & reliqui quo-
què per vniuerſum terrarũ orbẽ ſunt fami-
gerati, quòd ſonus eorum ità ſit per omnes
eccleſias paucis etiàm temporibus ſparſus.
at quæ cõtra ſanctas imagines verbula ſcri-
pta ſunt, eorum vix tres aut quatuor libelli
per omnem Eccleſiam reperiuntur, modò
non ſint nupèr editi. Quòd ſi autem eſſent
legitimi in catholica Eccleſia, quemadmo-
dùm eſt Ancyrotus beati Epiphanij, profe-
ctò per omnes eccleſias eſſent diſperſi. Ve-
rùm vt nouitij & alieni, falſique, ab Eccleſia
exiſtimati ſunt, nec vnquàm fuère recepti.
Quam ob cauſam neq; nunc etiàm recipi-
endi ſunt, quò pax Dei, & quæ ab initio tra-
ditio exiſtit, in eccleſijs conſeruetur. Neque
hîc linguas ſuas acuant & exerceant vanilo-
qui iſti accuſatores rectè ſentientium, quaſi
illi qui antiquam Eccleſiæ traditionem re-
cipiunt, beato Epiphanio aduerſentur. Ne-
quaquàm. Commentarium enim illum re-
ijcimus, beatum autem patrem Catholicæ
Eccleſiæ doctorem agnoſcimus. Nam & di-
uini patres, qui in quarta vniuerſali ſynodo
fuerunt congregati, epiſtolam quæ nomine
Ibæ epiſcopi Edeſſæ, ad Marim Perſam cir- Epiſtola Ibę ad Marim Perſam.
cunferebatur, anathemate damnàrunt, qua-
ſi Neſtorio conſentientem. eodem modo
qui in ſacra quinta ſynodo conuenerant:
ipſum autem Ibam, nequaquàm. Non enim
demonſtrari poterat quòd eſſet Ibæ. quam-
obrem in anathematiſmis non ipſum Ibam
deuouerunt, ſed Ibæ epiſtolam. Dicebatur
enim Ibæ, cùm tamen illius haudquaquàm
eſſet. Sic igitur iſta falſa ſcripta contra vene-
randas imagines, dicuntur quidem à qui-
buſdam Epiphanij, non tamen ſunt, vt de-
monſtratum eſt. Nam & illius diſcipuli tem-
plum in Cypro, quod eiuſdem patris nomi-
ne appellauerunt, ædificàrunt: & cum mul-
tis alijs picturis, illius quoq; imaginem ibi-
dèm collocârunt. Quòd ſi autem is tanto-
perè venerandarum imaginum inſpectionẽ
fuiſſet execratus, quomodò in tantam au-
daciam illius diſcipuli erupiſſent, vt illi
imaginem collocarent? Iudicate omnes qui

auditis,& verum à falſo diſcernite,quia editiones iſtæ non ſunt beati iſtius patris, ſed potiùs Manichaicæ, quas veluti amara bile plenas ſugiamus. Manichæi enim, & quicunq; confuſionis ſuerunt authores, contemplationem iſtam nunquàm ferre potuerunt. Non enim accedunt ad hoc, quòd Deus verbum in carne ſit homo factus, ſed tantummodò ſecúdùm exiſtimationem & phantaſiam. quamobrem illi alia pro alijs imaginantes,ſubijciunt hæc:

GREGORIVS:

Similiter & Gregorius Theologus in verſibus ſuis dicit: Flagitium eſt,fidem habere in coloribus, & nō in corde. Ea enim quæ in coloribus exiſtit, faciliter eluitur: quæ verò in profundo mentis, illa mihi amica.

EPIPHANIVS:

Peruersè rursùs cogitantes, & aliud dictum Gregorij ſcilicet Theologi ſubijciút, quod à dicto patre ſic editum eſt:

ὕβρισ πίστιν ἔχειν ἐν χρώμασι, μὴ κραδίῃσι,
ἣ ῥεῖα ἐκπλυτέον βένθοσ ἐμοίγε φίλον.

Hoc eſt: Flagitium, fidem habere in coloribus,non in animis: Quæ facilè elui poteſt, ſed profunditas mihi chara. Ab his autem ſic falsò ſcribitur: ὕβρις, πίστιν ἔχειν ἐν χρώμασι, μὴ ἐν καρδίᾳ, ἃ μὲν γὰρ ἐν χρώμασι, εὐχερῶσ ἀπλύεται, ἡ δὲ ἐν τῷ βένθει τοῦ νοὸσ, ἐκείνη ἐμοὶ προσφιλήσ. Id eſt, flagitium eſt, fidem habere in coloribus, & non in corde: ea enim quæ in coloribus exiſtit, faciliter eluitur: quę verò in profundo mentis, illa mihi amica. Obturârunt ſanè aures, & oculos clauſerunt. nam iſti qui eccleſiaſticas traditiones reijciunt, recta intelligere & conſiderare nequeunt. Auditionem enim audierunt, & nō intellexerunt: videntes viderunt, & non cognouerunt. Indurati enim corde, patrum doctrinas, ſecundùm proprias cupiditates,
Gregorius Theologus peruerterunt. Beatus enim Gregorius Theologus in metricis ſuis öpuſculis dictum illud, quod hi citant, ad moralem quendã ſenſum attulit. Corrigit enim vitam noſtrã, vt abſiſtamus à temporalibus & mundanis rebus, voluptatibus ſcilicet carnalibus, & ſpiritualem rursùs vitã, quæ ad cæleſtia perducat, eligamus. Nec credamus mũdo huic, neq; temporaneis & non manentibus adhæreamus: (hæc enim colores vocauit) ſed potiùs ſpiritualibus & veris inſiſtamus, quæ in corde ſtabilimentum habent, & in æternum manent. Vita autem noſtra, fluxilis & aduena quædam eſt. Quemadmodùm enim color & atramentum facilè abluitur, aut à pictore trãsformatur, ſic etiàm in hac vita noſtra contingit, ſicut & ipſe alibì dicit: Orbis quidam verſat noſtras res, fit enim aliquandò, vt in vno die aut hora multas ferat mutationes. Omnia enim vmbræ in modũ obſcurantur & pereunt humana. Et bulla diſſabilior eſt humanæ potentiæ ſuperbia.
Eſa.40.a Omnis enim homo fœnum, & omnis hominum gloria ſicut flos fœni. At ſpiritualiũ operum demóſtratio, perfecta eſt, & in manentibus habet retributionem. Nam ſi contra imagines ab illo dictum fuiſſet, dixiſſet potiùs. Flagitium eſt, fidem habere in coloribus,& non in Deum. Sed ipſe ſubiecit, non in animis, quæ ſunt fixa, firma & certa, vt operemur quæ ſunt regni cælorum, non verò mundi huius, quæ tanquàm fluxa & celeriter ſe mutantia, fidem non habent. Rursùs verò allegoricè referentes, & omnia ſecundùm propriam mentem adducentes, magnorum ſacerdotum Ioannis & Baſilij verba citant.

GREGORIVS:

Ioannes autem Chryſoſtomus ſic docet: Nos per ſcripta, ſanctorum fruimur præſentia, nō ſanè corporum ipſorum, ſed animarũ imagines habẽtes. Nã quæ ab ipſis dicta ſunt, animarum illorũ imagines ſunt. Maxima verò ad recti inueſtigatiõem, inquit Magnus Baſilius, meditatio ſcripturarum diuino afflatu nobis datarum. In his enim & rerum argumẽta inueniuntur, & vita beatorum virorum perſcriptæ veluti imagines quædã animatæ, ſecũdum Deum politica imitatiõe operum exhibẽtur.

EPIPHANIVS:

Qui quicquam rectè ſapit, nequaquàm hæc, ad ſubuerſionem ſacrarum imaginum pertinere intellexerit. Omnibus enim manifeſtum eſt, cùm audimus virilia & fortia ſanctorũ facta, conſtãtiam firmitudinemq; animorum illorum nos beatificare & laudare. Quin etiàm cùm in diuinis ſcripturis ſanctorum vitas legimus, cumq; in picturis eaſdem contemplamur, in memoriam reuocamus, quantoperè in Deum feruore fuerint accenſi. Nam quæ oratio per auditum exhibet, hæc ſcriptura tacens per imitationem oſtẽdit, vt magnus inquit Baſilius. Sed & Ioãnes Chryſoſtomus in ſermone, quòd veteris & noui teſtamẽti vnus ſit legiſlator, & in veſtitum ſacerdotis, cuius initium, Regnum Chriſti Euangelium, prædicant quidem prophetæ, Inter reliqua: Ego & ex cera fuſilem adamaui picturã pietatis cauſa. Vidi enim angelum in imagine, propulſantẽ Barbarorum gentem pedibus conculcatam. Et Dauid verè dicentem: Domine, in ciuitate Pſa. 72.
tua imaginem eorum comminues. Demonſtratum igitur ſatis eſt, ea quę à ſanctis patribus rectè tradita ſunt, ab his qui extra diuinum chorum ſunt, peruerti. Inſiſtunt etiàm Nota fraudem.
adhuc in eadem improbitate, cùm ea quæ à beato patre noſtro Athanaſio contra idola dicta ſunt, in ſubuerſionem imaginum picturæque allegant.

GREGORIVS:

Et Alexãdriæ lumẽ Athanaſius, dixit: Quomodò nō miſeratiõe proſequẽdi ſunt qui creaturas adorãt, quòd illi qui videt, nō videtibus cultũ exhibẽt, & audiẽtes, nō audiẽtes orãt precanturq́? Creatura enim à creatura nunquàm ſeruabitur.

EPIPHANIVS.

Papè, quanta inſania? Nunc enim nouam quandam blaſphemiæ viam excogitantes, planè à veritate deuiant. Nam ea quæ diuinus vir cootra idola loquutus eſt, hæc iſti homines etiàm poſt cognitionem veritatis & confeſſionis ſynceræ & diuinæ regenerationis, tribuunt*, & præter vnum vniuerſorum Dominum, creaturis ſeruire Chriſtianos, & idololatriam commiſiſſe, aſſerunt. Parce Domine populo tuo, & nullum horũ blaſphemia ſeduci ſine. Omnes enim qui tuo nomine vocati ſuot, coofitemur nos ab idolorum deceptione & errore liberatos. Et poſtq̃ te cognouimus, quos diuina regeneratiooe dignatus es, nequaq̃ ad creaturas quę ſub cælo ſunt, tuam diuinam adorationem retulimus. Tibi autem ſoli liberatori noſtro pſallimus: Domioe, pter teneminem nouimus, Nomen tuum vocamus. Teſtis ipſe aogelorum beatorum exercitus: teſtis apoſtolorum, prophetarum, martyrum & ſanctorũ patrũ cœtus. Ad recordationem autem ſenſitorij noſtri ad tuam gloriam, quô ad magnificentiam & figurã diuinæ crucis tuæ adducamur, euangelicam narrationem & imagioum picturam habemus. Habemus item & alia plurima conſecrata vaſa: hæc, quia in nomine tuo facta ſunt & cóſecrata, exoſculamur. Sed iſti tanq̃ liogua mendaci theſauros ſibi congregantes, vana proſecuti ſunt. Quam ob cauſam & dolor linguæ eorum, & improbitas taodèm peribit. Quemadmodùm enim lumine accedente, tenebræ fugantur: ſic & veritate apparente, gladio ſpiritûs linguæ illorũ venenum exciſum eſt. At iterùm aſſumptióes quaſdam adducunt, ſic dicentes:

* For. imaginib. ſacris, &

GREGORIVS:

Similiter Amphilochius Iconij epiſcopus, ità inquit: Non enim nobis, ſanctorum corporales vultus coloribus effigiare, curæ eſt, quoniam his opùs nõ habemus, ſed politiæ illorum virtutum memores eſſe debemus.

EPIPHANIVS:

Hæretici mutilas Patrum ſentẽtias pferũt.

Hereticis proprium eſt, mutilatas exquirere ſententias. Nam ſi quis ſtudioſè exquirat, haud facilè hanc beati patris ſententiã inuenerit contra venerandarum imaginum repræſentationem: ſed affectionis animæ ſanctorum virilitatem & cooſtaotiam celebrans, & prædicans virtutum efficaciam, hæc dicit beatus pater, maximè quô nos ad imitationem perducat. Non enim ſanctos propter carnalem amorem laudamus, neq; pingimus, ſed quó virtutum illorum ſimus memores. Et in libris quoquè vitas illorum deſcribimus, in tabuliſq; illos depingimus, non quòd hoc à nobis poſtulét ipſi, verùm id noſtra cauſa, & propter vtilitatem noſtrã facimus. Non enim ſolùm paſſióes martyrũ nos inſtituunt, ſed & contextus & ſcriptum de illorum paſſionibus, picturaq́; idem indicans. Similimodo & annua illorum memoria. Figura autem oratioois tota beati patris, hoc innuere videtur. de ſubuerſióe autem venerandarum imaginum, nulla planè apud illum mentio: ſiquidem nihil, quod eas calumniari poſſit, hîc deprahenditur. Nam quid ſi dicat, Non enĩ corporales vultus coloribus in tabulis effigiare nobis curæ eſt? Hæc enim intentione virtutis ab eo dicuntur Inſert enim: Curæ enim nobis eſt, virtutes bonorum virorum eligere, & operum illorum meminiſſe, & politiam illorum imitari: Ipſis autem tẽpla fabricari, aut imaginem illorum in tabulis circunſerre, côtemnentes interim illorũ virtutes, haudquaq̃ laudabile eſt. Nemo enim laudauerit virum, quem viderit virtutes ſanctorũ auerſantẽ, & quotidiè illorum imagines circunſereotem, aut templa illis ædificantem, aut vaſa comparaotem illis, ſuſpſius autem templũ diuinis virtutibus non ornantẽ. Inquit enĩ Deus per Eſaiam prophetam ad eos qui ità affecti ſunt: Si mihi obtuleris ſimilaginem, fruſtrà: Incenſum mihi abominatio eſt: & quotiès manus veſtras tetenderitis ad me, auertam oculos meos à vobis: & ſi multiplicaueritis obſecrationem, nó exaudiam vos. Sed quid facietis? Lauamini, mundi eſtote, auferte improbitates ab animis veſtris corã oculis meis. Ceſſata à malitia veſtra, diſcite facere bonum, exquirite iudicium, liberate eum qni iniuria afficitur, pronunciate pro orphano, ius dicite viduæ. Hæc enim ſi rectè fecerimus, tunc ea quæ à nobis offerunt, grata & ſuſcepta erunt apud Deum, ſiue ea ſancta templa fuerint, ſiue ſacra vaſa, ſiue etiàm venerandæ imagines. Ità enim commodum nobis eſt, ad memoriam horũ virtutes exquirere, & pro viribus imitari. Hoc ſanè martyrum eſt encomium, electorũ ad virtutem conuocatio, quemadmodùm magnus inquit Baſilius in moralibus ſuis ſermonibus. Inter hæc quoq; laudanda eſt tẽplorum exædificatio, imaginũ effiguratio, ſacrorum vaſorum Deo oblatio. Hæc enim oportet etiàm facere, & illa non omittere, vt veritatis verbum nos docet. Non enim aliquis virtutem poſſidere poterit, niſi in aulis Domini aſſederit, niſi per lectionem diuina oracula auribus hauſerit, & per viſum ad euangelicas hiſtorias & doctrinas, ad martyrum repræſentationes & certamina fuerit perductus. In omni autem tempore, loco & hora virtutes exercere, perq̃ neceſſarium eſt. Nam & paſſionibus Chriſti incumbere, & in ijs verſari perpetuò & continuò, neceſſarium: illiuſque mortificationem in corpore noſtro circunſerre, & ſtudioſè hoc facere, vtile eſt. Regni enim cælorum hoſpes eſt & procurator. Multas autem cruces in ædicula figurare, & præcepta

Eſai. 1. d

Eſa. 1.

Baſilius Magnus.

Matt. 23.

Dei contemnere, imitationiſque paſſionis illius obliuiſci, extrema dementia eſt. Sinè operibus eoim fides mortua. Eoangelicè enim ait Dominus: Nō omnis qui dicit mihi, Domioe domine, intrabit in regnum cęlorum, ſed qui facit voluntatem patris mei qui eſt in cælis. Inhærentes autem præſentibus, agedùm & aliam demonſtrationem his competentem reddamus. Cóſueuerunt patres noſtri ſancti, qui voluntatem Dei ſalutiſeram nobis exponunt, per exaggerationem mandatorum obſeruationem nos docere, & ad quod mādatum illis ſcopus vergit, eò pparare auditores, hocq; extollere & magnificare, quò veluti ancora tuta iniecta, in reliqs quoq; non ſimus negligentes. Nè verò in pluribus adſerendis longiores ſim⁹, vnū Aſteriū Amaſiæ epiſcopū citemus. Hic igitur in Lazarum & diuité epuloné ſermonem conſcribés, emphaſim quandā de alendis pauperibus contra diuites exercet. Adhortatur diuites, vt eleemoſynarum fructibus diuites ſint, nè veſtitu ſpleodido & molli vtaotur. Inducit autem inter cætera ethicam quandam diſputationem, contra religioſulos quoſdam ipſa vita, ſed tamen diuitijs inhiantes. Sic autem ioquit: Nè pingas Chriſtum in veſtibus, ſed magìs ſumptu illo & impenſis, pauperibus ſubueni. Deindè adimere cupiens diuitiarum appetitum, infert: Sufficit enim illi vna incarnationis humilitas. Hoc eſt, Non placitum eſt Chriſto Dño Deo noſtro, vt per mundanam affectionem & auaritiam, illius œconomiæ myſteria demonſtrentur. Non enim pium eſt aut coram illo acceptum, Euangelicæ recordationis gratia materiā diuitiarum theſaurizare, & cauſari occaſiones peccati. Pauperes autem qui pane & veſtitu indigent, negligere, non pietatis, ſed auaritiæ opus eſt. Quemadmodùm enim nulla communio eſt luminis & tenebrarum, neque participatio iniuſtitiæ cum iuſtitia, ità neqne diuitiarū cupiditas, & mollium veſtium indumenta, cum euangelica hiſtoria & figura conueniunt. Hæc enim nobis diſpenſationis narrationem, verè ad ſalutem ducentem, explicat. Illa verò ad miſeriam ducit, cùm ſit ſubiecta pœnis. Quemadmodùm Iacobus frater Domini dicit: Diuites, lugete & lamentamini, eiulantes ſuper miſerijs veſtris. Diuitiæ veſtræ computruerunt, & veſtes veſtrę à vermibus roduntur, aurum & argentū veſtrum rubigine exeſum eſt, & rubigo in teſtimoniom contra vos manet. Quā ob cauſam, vt dictum eſt, quæcunq; per auaritiam fiunt, cum mundo ſimul pereunt. Poſſumus enim nos perexiguis ſumptibus cibos, veſtes, tectum, quæ nobis ſufficiant, comparare. Omne enim quod non ad vſum, ſed ad ſpecioſitatem comparatur, laſciuiæ habet accuſationé, vt diuinus inquit Baſilius. Sufficiant igitur nobis, quæ ad vſum tantùm habem⁹, & ex ijs pauperibus largiamur, manumq; porrigamus, vt & nos aliquādò Dei vocem audiamus, dicentis: Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiā cóſequentur: Et: Quodcunq; vni horum fratrū meorum vel minimo feceritis, mibi feceriris.

Iacob 2.d — Matt. 7.c — Aſterius Amaſiæ epiſcopus. — Iacob 5.a — Baſilius Magnus. — Matt. 5.a — Matt. 25.

ASSERTIO IMAGINVM ex Aſterio Amaſiæ epiſcopo, de Euphemia martyre.

Aſterius epiſcop⁹ Amaſiæ de Euphemia martyre.

QVandoquidem autem Aſterij mentionem fecimus, eiuſq; verbis tanq̄ exemplo vſi ſumns, oſtendamus quoq; ex eodem, perquàm veterem eſſe de imaginibus traditionem. Ipſe enim contemplatus imaginem paſſionis Euphemiæ martyris, hiſce encomijs vſus eſt: Mulier quædam ſacra virgo inuiolata, Deo caſtitatem conſeruans extitit. Euphemiam eam vocant. Tyranno autem aliquandò pios pellente, animo propenſo mortis periculum adijt. ciues autem & ſacrificij cómunicatores pro quo ſacrificabat, virginis virilitatem admirātes, prope templum thecam reueriti, deponentes ciſtam, honores illi exhibēt, annuum feſtum communemque celebrantes conuentum. Diuinorum autem Dei myſteriorum ſacerdotes, & verbis memoriam illius celebrant, & quomodò fortitudinis certamen certauerit, populum congregatum docent. Pictor autem & is quoquè ſecundùm vires per artem pius eſt, qui omnem hiſtoriam in ſiodone pinxit. Poſuit enim illius prope thecam ſacrum ſpectaculum. Habet autem ſe ad hunc modum ſuauitas artis. In alto throno iudex ſedet, amarè & horribiliter in virginem videns, (iraſcitur enim etiàm in ipſis inanimatis rebus, cùm vult, ars) ſatellites verò imperij, & multi milites commentarienſes, tabulas & ſtylos in manibus geſtantes, adſtant: quorum vnus manum à cera auferens, diligenter ad condemnatam adſpicit, qoaſi iubeat clariùs virginem loqui, nè in ſcribendo à ſe error committatur. Stat auté virgo in polla tunica & pallio, philoſophiā ſigoificante, vt pictori viſum fuit. vultu verò ſatis vrbano, meo autem iudicio, animo virtutibus omnibus egregiè ſplēdente. Ducunt autem eam ad principem milites duo, quorum alter horsùm, alter illorsùm virginem truduot. Vultus autem virginis pudore & cooſtantia mixtus eſt: annuit enim in terram, veluti virorum erubeſcat adſpectum. Stat autem imperterrita, nihili omninò facieos miſerum certamen. Quēadmodùm autem aliquandò alios pictores contemplatus ſum, in pictura mulierculæ Colchidos, quomodò ſit affecta in iugulatione prolium, dum gladium illis intentat, miſericordia enim & furore vultum habet diuiſum, quia alter oculorum irā exhibet, alter verò maternū affectum, horrens & parcenti ſimilis: ità quoquè mihi hîc cōtigit.

tigit. Nam admirationem meam ab illa cogitatione, ad hanc picturam tranſtuli. Valdè autem miror pictorem, qui affectus naturæ pugnantes, pudorem ſcilicet & virilitatem, commiſcuerit. Imitatione autem artis procedente ad hiſtoriam, eccè adſunt duo vulgares homines, in tuniculis nudi, quorum alter caput virginis arripiens, & in tergũ flectens, ad pœnam alteri commodè exhibere videtur: ille verò adſtans, dentes virginis excutit. Inſtrumenta autem pœnæ, malleus & terebra ſunt. hîc lachrymas ampliùs continere nequeo, dolorq; ſermonem auſert. ☞ Nã ità manifeſtè & euidenter ſanguinis guttas pictor decolorauit, vt iuraueris à labijs effluere, & cum fletu diſcedere cogaris. Dehinc carcer. Et iterùm in pullis veſtibus decenter virgo ad cælum manus eleuans, Deũ in malis auxiliatorem inuocat. Hac verò ſic precãte, appáret à capite ſignum illud, quod conſuetudo eſt Chriſtianis adorare & de-☞pingere. ſymbolum autem arbitror paſſionis, quam illa ſuſcepit. Statìm autem pictor alibì ignem, huc illucq́; ſe ſpargentẽ, rubro colore depinxit, & hîc quoq; noua arte flãmam faciens corpoream. Stat autem ipſa in illo media, manus ad cælum cõplicans. dolorem autem nullum vultu pſert, ſed magìs gaudenti ſimilis eſt, quòd ad vitam incorpoream & beatã iter faciat. Hucuſq; pictor manum ſuam extendit, & ego orationem. Tempus autẽ eſt, vt & tu picturã perficias, nè nimiùm extra narrationem veniamus. Hactenùs Aſterius.

Speculantes autem ea q̃ in ſcriptura ſacra dicta ſunt, inueniemus illinc quoq; deſum-
Exo. 26. a f & 25. b pta, q̃ ab eo narrata ſunt. Deus enim ſamulo ſuo Moſi de tabernaculo quædã mandans, variaque & diuerſa opera fieri iubẽs, ait: Facies vela è byſſo texto & hyacintho, purpura & coccinea textura. Cherubin artificio texturæ facies. Et hoc ſanè mandatũ docet nos, vt in ijs quæ Deo dicantur, non parcamus ſumptibus etiàm magnis: in hoĩm autẽ rebus nõ ità ſe habere debet. Dictum enim
Deut. 22. b eſt populo: Veſtem ex duabus contextã vobis non inijcietis. Clariſſimè autem diuinus Apoſtolus horum ſenſum explicat, iubens
1. Tim. 2. b 1. Pet. 3. mulieres in habitu decẽti, cum verecundia & caſtitate ſe ornare, non in reticulis auro & margaritis ornatis, aut etiàm veſte precioſa, ſed quam decet mulieres, quæ bona pdicant opera. Hæc igitur nos, qui Dẽo ſoli & vni latriam exhibemus in ſpiritu & veritate, ſcientes: quæcunque illi offeruntur aut conſecrantur, ſiue diuina fuerit venerandæ crucis figura, ſiue ſacer Euangelij codex, ſiue venerandæ imagines, ſiue ſacra vaſa, ea amplectimur & veneramur, vt qui ſpem habeamus ſanctificationis ab ipſis reddendæ, & illis ob id adorationem honorificam ex-
Pſal. 98. hibemus. Adorate enim, ait, ſcabellum pedum eius, quia ſanctus eſt ipſe. Quam ob
Gregorius Theolog. cauſam Gregorius theologus in ſermõe natalium Dñi, ſic inquit: Bethleem honore affice, & pſepe adora. nam q̃ Deo oblata ſunt, eius participatione & contrectatiõe ſancta fiunt. Quẽadmodùm idem & tota ſcriptura teſtatur, & ob hoc ſancto honor ſanctitatis illius non aliter conſeruatur, q̃ per noſtram deuotam adorationem. Iſti verò noua mendacia ſpirantes, aliena quædam à catholica Eccleſia conſuentes, dicunt:

GREGORIVS.

Conſentanea his etiàm Theodotus Ancyræ epiſcopus, ſic docet: Sanctorũ formas & ſpecies ex materialibus coloribus formari, minimè decorum putamus: horum autem virtutes, quæ per ſcripta traditæ ſunt, veluti viuas quaſdam imagines reficere ſubindè oportet. ex his enim ad ſimilium imitationem & zelum peruenire poſſumus. Dicant enim nobis, qui illas erigunt ſtatuas, quænam vtilitas ex illis ad ſe redit? an quòd qualiſcunq; recordatio eos habet ex tali ſpeciali cõtemplatiõe? Sed manifeſtũ eſt, quòd vana ſit eiuſcemodi cogitatio, & diabolicæ deceptionis inuentum.

EPIPHANIVS.

Si Theodotus eſſet in pſenti vita, clamaret vtiq; cum beata Suſanna, ad Dominum
dicens: Deus ęternus, arcanorum cognitor, Dan. 13. a nouit cuncta priusq̃ facta ſunt, tu nouiſti Domine, q falsò me accuſant, imitati presbyteros Babylonicæ confuſiõis, qui om̃is vaniloquentiæ ſunt authores. Sed ſeipſos idoneos & claros demonſtrare volentes, noua quædã garriunt, & mendax calamus ſcripturæ illorum reperitur, & apertè veritatis proditores depræhenduntur. Multi enim noſtrûm diligenter quærentes & indagãtes in ſermonibus huius Theodoti præſentem ſententiã, num alicubi apud illum extaret, nuſq̃ ſanè inuenimus. Nihil enim tale ipſe vnquàm ſermocinatus eſt. Satìs autẽ argumenti fuerit, quia totus hic ſermo amarulẽtia & exacerbatione plenus ſit. & linguæ incontinentis & labiorum impurorum audacia, immò diabolicæ fraudis inuentio, ità contra effigiationem ſanctarum imaginum garrire. Quamobrem Chriſtianos accuſantium figmentum eſt & idioma, non autem Theodoti. Nam ſi illius eſſet, debebãt vtiq; apertè locum deſignâſſe ſermonis aut libri, vndè hæc ſententia eſſet deſcripta. Sed quia nouerunt falſum eſſe mẽdacium, locum ſilentio præteriêrunt. Nos igitur cùm cõgregâſſemus illi⁹ libros, ſex ad Lauſum tomos contra Neſtorium ſcriptos, Interpretationẽ in ſymbolo ſanctorum patrum, qui in Nicea conuenerant, Sermonem in natalẽ Do-
Theodoti Ancyrę epiſcopi librorum quos edidit, tituli. mini, in luminaria, in Heliam & viduam, in ſanctum Petrum & Ioannem, & in claudum ſedentem ad portam ſpecioſam, in eos qui talenta acceperant, in duos cæcos, nuſquàm ſanè dictam ſententiam inuenire potuimus. Neque etiàm fieri potuit,

vt hanc falsò colligentem ſententiam, è veris Ancyrani libris protulerint, ſed fortaſsis alicubi in chartula conſcriptam, tāquàm peſtem euitandam deprompſerint, quó ſcilicet ſimpliciores caperent. Nam qui mentem habent & veritatem audiunt, talia emẽtita eſſe cognoſcũt. Duces autem hæreſeos ſuæ in aciem nondùm vocare deſinunt, Arrij ſcilicet protectores, & contribules illius, Euſebium Nicomediæ, Theognium Niceæ, & Maridem Chalcedonis, ſic dicentes:

GREGORIVS.

Euſebij Pãphili ad Cõſtantiam auguſtam epiſtola perniciosa.

Similiter & Euſebius Pamphili ad Conſtantiã Auguſtã, petentẽ Chriſti imaginẽ ad ſe ab illo mitti, talia dicit: Quoniã autẽ de Chriſti imagine ad me ſcripſiſti vt tibi mitterẽ, velim mihi ſignifices, quamnã putes Chriſti imaginẽ, vtrùm illã veram & incõmutabilem, naturæ illius characteres ferẽtem, aut hãc quã propter nos aſſumpſit, ſeruilẽ formam pro nobis induens. Sed ſanè de diuina forma non arbitror etiã ipſe ego te eſſe ſolicitã, cùm fueris ab illo edocta, neminẽ patrem cognouiſſe, præter filium, neq; ipſum filium cõdignè quempiam cognouiſſe, niſi qui illum genuit pater. Et poſt alia: Sed omninò ſerui requiris imaginem formæ, & carnẽ quam propter nos induit. ſed & hanc gloria deitatis ſuæ cõmixtam eſſe didicimus, & paſſam mortuamq;. Et poſt pauca: Quis igitur gloriæ eiuſcemodi & dignitatis ſplendores lucẽtes & fulgurãtes, effigiare mortuis & inanimatis coloribus & vmbratili pictura poſſet? cùm neq; diuini illius diſcipuli in monte illum cõtemplari quiuerint, qui cadentes in faciem ſuam, non poſſe ſe eiuſcemodi ſpectaculum inſpicere confeſſi ſunt. Igitur ſi carnis illius figura tantam ab inhabitante in ea diuinitate accepit potentiam, quid oportet dicere tunc cùm mortalitatem exuit, & corruptiõem abluens, formam ſerui in Domini & Dei gloriam tranſtulit, poſt mortis ſcilicet victoriam, poſt aſcenſum in cælos, poſt cum patre regio in throno à dextris cõſeſſum, poſt requiem in ineffabilibus & innominandis finibus patris, in quam aſcendentẽ & deſidentem cæleſtes poteſtates illi benedictis vocibus acclamabant, dicentes: Principes, tollite portas veſtras: aperiamini portæ cæleſtes, introibit rex gloriæ?

Matt. 11.

Matt. 17.

Pſal. 23.

EPIPHANIVS.

Hiere. 2. c

Optimè in hos quadrat prophetica vox, quam Dominus per Hieremiam vatem, Iudaicum populum repræhendens, dixit: Me dereliquerunt fontem aquæ viuentis, & fuderunt ſibi ciſternas pertuſas, quæ non potuerunt aquam continere. Relinquentes enim ſelectorum noſtrorum patrum ſentẽtias, ſectantur eos qui ventilabro ex area Dominica iudicio diuino excreti ſunt: aream dico catholicam Eccleſiam. Hos enim in protectionem ſuæ hæreſeos adſerunt. Quis enim fidelium in Eccleſia, quique verorum dogmatum ſcientiam habet, ignorat Euſebium Pamphili, in reprobum ſenſum traditum, conſenſiſſe Arrij placitis? Nam in cunctis hiſtoricis ſuis libellis, filium & Verbum Dei creaturam vocat, item ſubminiſtrum, & ſecundo adorandum loco. Si verò quidam aſſerunt eum in ſynodo ſubſcripſiſſe, concedimus quidem hoc ità ſe habere. verùm labris illum dicimus veritatem coluiſſe, corde autem longè ab ea abſuiſſe, quemadmodùm & omnes epiſtolæ illius, & commentaria oſtendũt. Quòd ſi autem aliâs aliquandò pro temporis & rei conditione mutatus apparuit, nunc hos laudans, qui ſtabant à partibus Arrij, nunc verò veritatẽ ſimulans, profectò ob id, ſecundùm Iacobum fratrem Domini, homo duplicis animi, inconſtans in omnibus vijs ſuis dicetur, neq; putet quòd quicquã à Domino accepturus ſit. Etenim ſi corde credidiſſet in iuſtitiam, & ore quoquè ad ſalutem verbum veritatis fuiſſet confeſſus, in omnibus ſuis commẽtarijs & veniam popoſciſſet. Verùm pro epiſtolis ſuis nuſquàm apologiam conſcripſit. manſit enim vt Aethiops, non commutans cutem ſuam. Nam in expoſitione illius loci: Dixi Domino, Dominus meus es tu, extra cognitionem veritatis rem aggreſſus, ſic inquit: Lege naturæ, cuiuſuis filij pater, dominus quoquè eius exiſtit: ob id vnigeniti illius filij DEI, qui genuit illum pater, fuerit ſanè illius & Dominus, & Deus, & pater. Simili modo & in epiſtola ad beatum Alexandrum magiſtrum & doctorem Athanaſij, cuius initium: Quanto labore & diligentia in has literas inciderim: (hic apertiſſimè blaſphemans, ſic ait) Arrium eiusq; ſtudioſos accuſant hæ literæ, quòd filium ex non ente, inſtar vnius omnium, factum eſſe dixerint. Illi verò epiſtoliũ attulerunt quod ad te ſcripſerunt, in quo fidem ſuam exponentes, his verbis confitentur quæ ſentiunt: Legis, prophetarum, & noui teſtamẽti Deum, ante ſempiterna ſecula ſibi filium vnigenitum generàſſe, per quem & ſecula, & omnia fecit. generàſſe autem non videtur, ſed in veritate propriæ voluntati ſubſtituiſſe, immutabilem & inalterabilem, creaturam Dei perfectam: verũtamen non vt vnã creaturarum. Tua verò epiſtola accuſat eos quaſi dixerint, quòd filius factus, tanquàm vnus omnium, cùm tamen hoc nõ dixerint, ſed apertè pronuncient, non vt vnam creaturarum. Vide nè dederis ſtatim illis occaſionem, vt ea etiàm calumnientur & aſſumãt, quæcunq; voluerint. Iterùm accuſas eos, quòd dixerint, quòd qui eſt, non exiſtentem genuit. Miror ſanè ſi quiſpiam aliter dicere poterit. Nam ſi vnus eſt, qui eſt, manifeſtũ eſt, quòd ex eo genitum eſt omne quod eſt, eſtq; id poſt illum. Si verò qui eſt, non vnus ſit, ſed & filius ſit qui eſt, quomodò eũ qui eſt, quod eſt, genuit? Sic enim qui eſt, duo fuerint. Et hæc quidem Euſebius ad glorioſum Alexandrum. Feruntur eius ad eundem glorio-

Iacob 1. b

Rom. 10. b

Euſebij Pãphili expoſitio hæretica in pſal. 15.

Euſebij ad B. Alexandrũ epiſt. pernicioſa.

Euſebij epiſ-

ſum virum & aliæ epiſtolæ, in quibus variæ ſunt blaſphemiæ, dum Arrium defendere conatur. Eodem modo in Epiſtola ad Euphraſionem blaſphemus eſt. Initium eius epiſtolæ eſt, Domino meo cũ omni gratia confiteor, & cætera. Non enim filium patri coexiſtere dicimus, ſed patrem ante filium fuiſſe. Porrò ipſe filius Dei, hæc nobis omĩbus exactiùs cognoſcens, alterum ſeipſum, & minorem à patre, ſubiectumque cognoſcens, admodùm valdè piè nos id docet, dicens: Pater qui me miſit, maior me eſt. Et inter alia: Quoniam filius & ipſe quidem Deus, ſed non verus Deus. Ex his igitur ſcriptis illius appáret, apertè illum Arrianicæ eſſe opinionis & ſententiæ. Cum hac autem abominanda hæreſi inſani iſti Arriani, & vná naturam in vnitione hypoſtaſis eſſe dicũt. Opinantur autem Chriſtum Dominum noſtrum carnem ſinè anima aſſumpſiſſe, addẽtes in ſalutari illius diſpenſatione, diuinitatem impleuiſſe animæ conſilia, motionesq́; nimirùm quò paſſionem (vt ait Gregorius) diuinitate circunſcribant, & ob id verè Theopaſchitæ ſunt. Qui autem huius ſententiæ ſunt, imaginem non habendam cenſent. Quemadmodùm impius Seuerus, Petrus Fullo, Philoxenus Hierapoleos Epiſcopus, & omnis deniquè illa multi capitis & ſinè capite hydra contendit. Huius igitur ſocietatis exiſtens & Euſebius, (quemadmodùm ex illius epiſtolis & hiſtoricis commentarijs demonſtratum eſt) imaginẽ Chriſti Theopaſchitarum more reijcit, qua de cauſa & Conſtantiæ Licinij vxori ſcribit, apud ſe imaginem non reperiri. Nam & in eadem Epiſtola dicit, quòd illius incarnata forma, in Deitatis naturam mutata ſit. Nemo tamẽ ſanctorum patrum noſtrorum ſic ſenſit aut docuit. Neque etiàm veritas ſic ſe habet. Audiamus Athanaſium inſaniæ Arrij vindicatorem: alia enim docet in dogmatica ad Eupſychium presbyterum Cæſareę epiſtola. Similiter & Cyrillus in prima ad Succeſſum Diocæſareæ epiſcopũ. Similiter in oratione contra libidinoſos dicta. Ambo enim, ſicut vnum terreſtris reipublicæ adminiſtrationem habentes, ità & cæleſti velutì ab vno ſpiritu afflati, conſona inuicèm loquuntur.

Ioan. 14.

Seuerus hęreticus. Petrus Fullo. Philoxenus

Athanaſius in epiſt. ad Eupſychiũ.

Anaſtaſius in epiſtola ad Eupſychium, cuius initium, in quibus exiſtimâſti nos pijſſime, inter cætera ſic inquit: Communis ouium fructus eſt, hæc inquã tergoris meſſis, haud quæ omĩbus ad communem vſum proſtat: verùm poſtquàm tinctura, quæ de mari accipitur, ſubdita fuerit, purpurea dicitur, & appellatione mutata & vſu, propter excellentiam regibus tãtummodò aptatur. Ità lana eſt, & non eſt. Natura quidem manet id, quod à principio fuit: vſu autem nõ ampliùs. vulgaris enim vſus fuit, propter colorationis dignitatem. Ità quoquè caro, natura cõmuni aſſumpta: poſtquàm enim facta fuerit regis tegumentum, cum ipſo rege eiuſdem ſit dignitatis, quanquàm natura non fuerit talis. Quarè rectè Dominus gloriæ dicitur. Et ſecũdùm quod homo quoq; fuit, affectiones & paſſiones naturæ eum inuaſerunt, & cõtumelijs aliorũ fuit quoquè obnoxius. quonam modo enim rex veſte vtitur, ſic ipſe carne quoq; ſe circuncinxit. Quemadmodùm autem qui regis purpurã rumpens, regi pœnam dat, quaſi inſidiator aut maleuolus, quanquàm ipſe rex nihil fuerit grauiùs paſſus, purpuræ autem paſſio ad ipſum refertur: ità quoquè carnis paſſio, verbo Dei manente impaſſibile, in ipſum propter contumeliam deſcendere dicitur. Et ob id Paulus Dominum Chriſtum, quatenùs homo, filium Dei tradit. Et antehũc Gabriel archangelus paradoxum nuui partûs Mariæ euangelizans: Aue, inquit, gratia plena, Dominus tecum. Eccè tu in vtero habebis, & paries filium, & vocabunt eum Ieſum: hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur. Quarè Ieſus filiꝰ Dei vocat̃, non ꝙ caro in diuinã naturã fuerit mutata, ſed ꝓpter vnitionẽ ad Deũ verbũ cognominẽ dignitatẽ accepit. ¶ Eodẽ modo Cyrillus in ꝓdicta ad Succeſſum epiſtola, cuius initium, Incidi in cõmentarium à tua ſanctitate mihi miſſum, inter cætera inquit: Poſt reſurrectionem idem illud corpus, quod paſſum fuit, manſit, niſi ꝙ debilitates humanæ naturæ in ſe ampliùs non recepit. Non enim aut ſame, aut laſſatione, aut alia aliqua tali paſſiõe torquebatur, ſed deincèps incorruptibile manſit. Nec id ſolùm corpus eſt, verùm ꝑter hoc etiàm corpus viuificãs. Vitæ enim corpus eſt, hoc eſt, vnigeniti. nam Deo decẽtiſſima gloria illuminatũ eſt, & intelligit̃ Dei corpus. Proindè ſi quis ipſum diuinũ corpus, vt certè hominis, humanũ dixerit, non ſanè quicquã errauerit, decentiq́; ſermone fuerit vſus. Hinc arbitror doctiſſimũ Paulũ dixiſſe: Si verò Chriſtũ ſecundùm carnẽ cognouimus, ſed iam nunc ampliùs non cognoſcimus. Dei enim, vt dixi, ꝓprium corpus exiſtens, humana omnia excedit. Corpus autem quod à terra eſt, non poteſt mutationẽ ſecundũ diuinã naturã ſubire. Etenĩ hoc impoſſibile, quoniam in Deitate, velutì generationis aliquid, & quod nullã ſecũdùm naturam habet ſecũ ꝓprietatem, exiſtit. Aequè enĩ abſurdum eſt, ſi quis dicat, ꝙ corpus in Deitatis naturã mutatũ ſit, & ꝙ verbum in carnis naturam ſit alteratum. Nam vt hoc impoſſibile, (immutabile enim & inalterabile verbum eſt) ità & aliud. Non enim poſſibile eſt, creaturã aliquã in Deitatis naturã aut ſubſtantiam tranſgredi poſſe. Creatura autẽ caro eſt. Quamobrẽ diuinum eſſe dicimus corpus Chriſti, quoniam Dei corpus eſt, & ineffabili gloria illuminatum, incorruptibile, ſanctũ, viuificans. ꝙ autẽ in Deitatis

Rom. 1.a

Lucæ 1.c

Cyrillus ad Succeſſum.

2. Cor. 5.b

tis naturam ſit mutatum, neque patrum aliquis dixit aut cogitauit, neq; nos ità ſentire poſſumus.

Cyrilli fragmẽtum ex oratione ad libidinoſos

Similiter & in oratione contra libidinoſos, cuius initium, Longam nupèr de veritatis dogmatibus contexuimus orationem, inter cætera inquit: Proindè num carne ei° in Deitatis naturam mutata, deſinit eſſe filius hominis? manifeſtũ fuerit omni quod ex hoc ſequitur, quòd nos ex adoptionis gloria reiecti ſumus, veluti non haberemus ampliùs primogenitum in multis fratribus. Et paulopòſt: Num igitur de tam bona fama, quæ nobis data fuit gratìs, adeò ſubitò excidimus? non ſanè. Non enim ſtoliditate, inſipientia, & ſtultiſſimis quibuſdam inuẽtis, in reprobum ſenſum perducti, ea quæ non decet, ſentimus. Sacram autem ſcripturam, veluti Canonem rectitudinis & incõmutabilis fidei habentes, dicimus, ꝙ qui natus nobis eſt primogenitus & vnigenitus, Dei ſcilicet verbum, non deſtitit eſſe poſt illud verus Deus & filius hominis. Neque in naturam Deitatis, incommutabiliter & inconfusè vnita ſibi caro, trãſmigraſſe videt, immò gloria ꝓpria illam illuſtrans, intelligit rectè Deũ decentib° impleta dignitatibus. Sic etiàm ſecundùm tempora per vniuerſum terrarum orbem, rediens è cælo, videbitur. Atquè cum carne quoq;, poſtq̃ benè hoc diſpenſatinnis myſterium obiuiſſet, redijt in cælum. Nam qui rem eam viderunt, ſtupore perculſi ſunt. Quia vt ſcriptũ eſt, Nubes illũ aſſumpſit, tum admirantibus illis vox angelorum ſanctorum audita eſt: Viri Galilæi, quid ſtatis ſuſpicientes in cælum? Hic Ieſus qui à vobis aſſumptus eſt in cælum, ità veniet, quemadmodùm eum vidiſtis aſſcendentem in cælum. Num igitur hi, quibus hoc dictum eſt, viderunt eum ſinè carne ad patrem aſſceodcntem? aut abijcientem noſtram ſimilitudinem, qua in corpore tactili & viſibili fuit, ◦ & intangibilem & inuiſibilem naturam commutâſſe? Quis hoc auſus ſit dicere? Si verò veniet ſicut diſceſſit, non verè dixerimus, veoiet rursùm in corpnre, non nudum & ſinè carne verbum? Et paulopòſt: Cognoſce igitur, ꝙ deſcẽſum illum quem facturus eſt in fine ſeculi, ipſis priùs manifeſtauerit, cùm ſcilicet ſe transfiguraret. Hæc autem transfigurationis figura (mirandus inquit Euangeliſta) facta eſt non ſecundùm depoſitionem ſpeciei, videlicet humanæ figuræ abiectionem, immò circa ſolam gloriam. Reſplenduiſſe, inquit, faciem illius, non aliter àcà ſolis radijs fulgor emittitur. Et mox: Scripſit verò & de Chriſto doctiſſimus Paulus: Qui humilitatis noſtræ corpus transformabit conforme gloriæ illius. Quid ad hoc dicẽt, qui in verbi naturam, carnem illius commutatam aſſerunt? Num ſcilicet ſanctorũ corpora trãſibunt in naturam Deitatis, vt fiant corpori illius glorioſo conformia? profectò hæc extremæ imperitię & inſcitię nugacitas exiſtit. Mutata enim carne in naturam Deitatis, vt aiunt, quonam vtetur corpore Deus verbum exiſtens? Deitas enim res eſt incorporea, & verum eſt qnòd Deum nemo vidit vnquàm. Deindè clariſſimè idem deducens, veluti contra Euſebium, ſic idem beatus pater in eodem ſermone dicit: Videtur pro illis facere (quemadmodùm aiunt) de his rebus & aliud verbnm. Nam diuinus Apoſtolus ſic ſcripſit: Si enim cognouimus ſecundùm carnem Chriſtum, ſed nunc non ampliùs cognoſcimus. Igitur, aiunt, ſi ſecũdùm carnem non cognoſcitur, neceſſarium eſt illum carnem in verbi ſui naturam mutâſſe, vt tanquàm Deus cognoſcatur. Dixerit autem ad hos (arbitror) confeſtìm aliqs: Igitur quandò de nobis ſcribit, Cùm verò in carne ſumus, Deo placere non poſſum°. Vos antem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu. Num inquã, tum nos carne & ſanguine nudatos eſſe cognouit? Vtrùm ſpiritibus incorporeis iſta ſcribit? Quo pacto non fuerint iſta monſtro ſimilia? Quamobrem de nobis dicit carnem, nimirùm carnis abſurdas & quæ caſtigatiõe opùs habent, affectiones. De noſtro autem omnium caſtiſſimo ſeruatore, qui errare non nouit, neque peccatum fecit, alio modo illud ſecuodùm carnem conſiderare oportet. Non enim ampliùs eſt in carnalibus infirmitatibus. Clarè igitur ex diuinoloquis iſtis patribus cognoſcimus, nugamentorum iſtorum magiſtros non ex fontibus Iſrael, quò illis ſuppetat in vitam æternam hauſiſſe, ſed in fontibus iniquitatis & deſolationis ſibi potum quæſiuiſſe. Alienos enim ſecuti, in præcipitia & anfractus ſeducti ſunt. Debebant igitur, ſi Eccleſiæ alumni ſunt, Baſilium Magnum in teſtem citâſſe, qui imaginis honorem ad ꝓtotypum referri aſſerit, & Gregorium Nyſſæ epiſcopum, dicẽtem: Vidi imaginem paſſionis loquenté, & non ſinè lachrymis rem contemplatus ſum, hiſtoriam ipſa arte pulchrè repræſentante: & Ioannem, qui ſe imaginem è cera fuſam, pietate plenam amâſſe dicit. Debebant, inquam, illos ſuiſſe ſequuti, & quicunque cum illis faciunt. Iſti verò in malis auctarium addentes, ità deincèps dicunt:

Act. 1. b

ſor. °& in

Matt. 17. a

Philip. 3. d

Ioan. 1. b

1. Iohan. 4. b

2. Cor. 5. b d

Rom. 8. b

Baſilius.

Gregorius Nyſſenus.

Chryſoſto.

GREGORIVS:

Hæc igitur ex multis pauca ſcripturæ patrumq́, teſtimonia, in hac definitiõe noſtra, parcẽtes ſanè copiæ, nè in longum res protraheretur, collocauimus: reliquis enim quæ infinita ſunt, volentes ſuperſedimus, vt qui velint, ipſi requirant. Ex his igitur à Deo inſpiratis ſcripturis, & beatorum patrum ſententijs ſtabiliti, & ſuper petrã cultûs diuini in ſpiritu pedes cõfirmantes, in nomine ſanctæ & ſuperſubſtantialis viuificantis Trinitatis, vnanimes, & eiuſdem ſentẽtiæ nos, qui ſacerdotij dignitate ſun- cin-

Nota mendacium hæreticis familiare.

cincti ſumus, ſimul exiſtentes, vna voce definimus, omnem imaginem, ex quacunque materia improba pictorum arte factam, ab Eccleſia Chriſtianorum reijciēdam, veluti alienam & abominabilē.

EPIPHANIVS:

Eccleſiaſticæ traditiōi ceruicem ſubdere nolentes, ſed excæcati in electione cōuenientis, & appræhenſione veritatis, pietatis traditionem abdicàrunt, neq; torrentem vo-
Ioann.4. luptatis bibere ſuſtinuerunt, quò illis eſſet fons ſaliens in vitam æternam, ſed è lacub⁹ pertuſis irrigati, malè olentem truncum, habentem ſructus bilis & amaritudinis, produxerunt. Mendacium enim mendacio adglutinantes, dixerunt: Alijsq; teſtimonijs, q̄ infinita ſunt, ſuperſedimus volentes. At vt nos indicauimus, quaſcunq; patrum ſentētias attulerunt, quibus propriam iuſtitiam conantur aſſerere, omnes peruersè intellexerunt: quæ verò contrariæ planè fuerant, non erant ex ſpiritu diuino. Quamobrem beatus vates Dauid alloquitur eos, in ſpi-
Pſal.11. ritu canens: Vana locuti ſunt ſinguli ad ꝓximum ſuum: labia doloſa in corde, in corde locuti ſunt mala. Et Eſaias liberrimus
Eſa.44. prophetarum, contra illos dicit: Conſilium impiorum impia conſulit. Rectè enim ſentire nequeūt, quia obſcuratus eſt viſus oculorum eorum. Sanas enim definitiones & leges relinquentes, verbis pietatem figurāt, conanturq; piè quædam concionari, quô ſcilicet in hoc rectè dicentes, in alijs quoq; fidem inueniant. Aiunt enim: In nomine ſanctæ & ſuperſubſtantialis & viuificantis Trinitatis: ſed circa ſenſum & intellectum impiè agere nituntur. Nam ex propria ſententia loquuntur, & impietatem nudam ob oculos ponunt: neque iudicium Dei reueriti, neque Dominicam declarationem & pronunciationem reſpicientes, quæ ſic habet: Nam qui ſcandalizauerit vel vnum ex
Matt. 18.a Marc.9.g paruulis iſtis credentibus in me, ſatiùs illi fuerit, vtì mola aſinaria alligata illius collo, ſubmergatur in mari. Deincèps & tanquàm porci margaritas proculcantes, eccleſiaſticas dico traditiones, omnem imaginem ab Eccleſia Chriſtianorum reijciēdam & abominandam ſtatuunt. conſilia ineuntes nō per Dominum, & fœdera ferientes non per ſpiritum eius. Etenim tanquàm graues lupi, in ouile Chriſti inſidias tendunt. Cæterùm veritatis ſplēdor, & luminis fulgor, inconcuſſam habēt libertatis audaciam. Quis enim ignorat, imagine cōtumelia aut ignominia affecta, illum lædi cuius eſt imago?
Luc. 20 e Baſilius Magnus. Hoc & ipſa veritas, hoc rerum natura docet. hoc & beati patres tradiderunt. Baſili⁹ enim Magnus inquit: Honos imaginis in
Athanaſius. ipſum prototypum redit. Athanaſius: Qui imaginem adorat, in ipſa Imperatorem adorat. Similiter & Chryſoſtomus: Non no
Chryſoſto. uiſti, ꝙ is qui imaginem Imperatoris violat, in prototypum dignitatis iniuſtus eſt?

Atq; ità patres rerum naturam ſecuti ſunt. Hi verò & ab Eccleſia & veritate deſciſcentes, non ſolum blaſphemia pleni ſunt, ſed & inſania & imperitia. Debebant enim communem & non diſſonantem vocem eloqui, veteremq; traditionem confirmare, quam fidelium multitodo ex traditione Apoſtolorum & patrum ſeruauit hactenùs & confeſſa eſt: omnem autem nuperam vaniloquentiam euitare, & conſuetudinem quæ piè hactenùs apud nos valuit, nullo modo infringere & labeſactare. Nam quæ in Eccleſia tradita ſunt, neque additionem, neq; ademptionem ſuſtinent. Maxima enim eos qui ità agūt, pœna manet. Maledictus enim, Deut. 27. e
inquit, qui tranſponit horrea patrum ſuorum. Sed non ducuntur amore & ſtudio veritatis, quamobrem audient hoc Sapiētię: Qui ſtudet theſaurizare lingua mendaci, va Pro.21 a
na ꝑſequitur, & in laqueum veniet diaboli.

TOMVS SEXTVS.

EPIPHANIVS:

VOcem, qua Dominus ad coryphæum Apoſtolorū Petrum vſus eſt, animo debebant intelligere: Tu es Pe- Matt.16.c
trus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meā, & portæ inferi non ꝓualebunt illi: ſed ab hac ædificatione & harmonia alienati, digna quæ riſu excipiantur, definiunt.

GREGORIVS:

Nemo hominum, qualiſcunque tandèm fuerit, tale inſtitutum & impium & impurum poſthàc ſectetur. Qui verò ab hoc die imaginem auſus fuerit ſibi parare, aut adorare, aut in Eccleſia, aut in priuata domo conſtituere, aut clàm habere, ſi epiſcopus fuerit aut diacōus, deponitor: ſi verò ſolitarius aut laicus, anathemate percellitor, imperialibusq; conſtitutiōibus ſubijcitor, vt qui diuinis decretis repugnet, & dogmata non obſeruet.

EPIPHANIVS.

Non ſatìs illis fuit, ꝙ Eccleſiam omnem carpſerint & vellicauerint, niſi nunc quoq; impiè definiant, non faciendam eſſe imaginem, nec illi etiàm, qui ſibi ſic faciendū eſſe perſuaſerit. Vſqueadeò enim venerādarum imaginum demonſtratio in Eccleſia obtinuit, vt ab eo tempore, quo euangelium ꝑdicari cœptum eſt, ad hæc vſq; tempora receptæ fuerint. Iam autē cognoſcimus omne quod antiquitate excellit, venerādum eſſe. Quid enim aliud Corinthijs mandat diui- 2. Theſ. 2.d
nus Apoſtolus, dicens: Seruate traditiones 1 Tim.6.d& 2 Tim 2.cd
quas accepiſtis? Et rursùs Timotheo & Ti- Tit.3.e
to, prophanas vaniloquentias auerſemini? Om̄es igitur Chriſtiani, qui in Eccleſiā Catholicā geniti ſumus, traditiones quas acce-

pi-

pimus, ſeruamus, & in ijs ſtabiliti ſumus, nouamq́; hanc vaniloquentiam, ſecuti diuinũ Apoſtolum, reijcimus. Et quæcunq; patribus pro tempore ſuper ſundamentum Apoſtolorum & prophetarum ædificare placuit, recipimus: quæ verò ſecùs ſe habent, vt hoſtilia reſpuimus. Dico autem quæcunq; ab inimiciſſimis & impijs hæreticis veluti nugæ allata ſunt, in quorum numero, quoniam & hi nuperi vaniloqui Chriſtianorũ accuſatores ſunt, ob id eos execramur. nam non modò linguam habẽt impietate & peccato imbutã, ſed & manus docuerunt oẽm ſycophantiam expedire, verberareq́; dicentes, Conſtitutionibus imperialibus ſubijcitor, qui non ità ſecerit. Ex hac igitur voce, per omnem terrarum orbem multa & varia deſignata ſunt. Continuam autem crudelitatẽ & ipſi principes, duces, & falſi epiſcopi exercuerunt. Sed quænam lingua calamitatem iſtam poterit exprimere? Vndè & quomodò hanc narrationem aggrediar, non video. Nam quot terrores, perſecutiones, per omnes ciuitates cuſtodiæ, monachorum flagellationes, carceres, multis his annis extitere? Taceo pedicas, catenis ligatos pedes, ſacrorum vaſorum ablationem, librorum exuſtionem, ſanctorum templorum prophanationes, ſanctorum monaſteriorum prophanas in mundana hoſpitia & habitacula tranſlàtiões, q; ſcilicet in ijs pietatis & religionis ſtudioſi viri habitarent, poſt raptum ſubſtantiæ & bonorum, tranſmigrationes in barbaras nationes exiſtimãtium ſe poſſe apoſtolicè meliorẽ vitam inter gentes, q̃ apud ſuos, ducere. Et quod omnium grauiſſimum eſt, in hunc vſq; diem prophanatio iſta miniſteriorum apud quoſdam adhuc manet. Et pro ſacris hymnis & voce lætitiæ in tabernaculis iuſtorum, cantica meretricea & Satanicæ melodiæ audiuntur: & pro geniculationibus, ſaltationes theatrales celebrantur. His adijce pericula, turbationes, vexationes, verbera, pœnas, oculorum extritiones, narium amputationes, linguarum abſciſſiones, inhoneſtas ſugas & exilia piorum, qui per omnẽ terram diſperſi ſunt, ſanctarũ facierum aduſtiones, barbæ vellicatiões, aduſtionesq́;: virginum, poſtquàm Chriſto dedicatæ fuerant, impias & violentas nuptias, & quod vehementiſſimum eſt, malorum cædes. Hi ſunt fructus horum hominum, qui contra veritatem inſurgunt. Hæc vera inſania, & non iudicium verum. Inſpexit hæc Deus, & ex omnibus malis liberauit Eccleſiam ſuã. Gloria ſit illi, Amen. Ab impio autem conſilio ſuo ſeducti, ex ipſa veritate arguunt, dicentes:

Iconoclaſtarum in Catholicos ſæuitia.

GREGORIVS:

Determinamus & hoc, nè quis hominum ex ijs qui præſunt Eccleſiæ, aut ſacratis ædibus, ſub prætextu exterminationis aut eleuationis talis imaginum erroris, manus in ea quæ ſunt Deo ſacrata, iniiciat, quia poſſunt transferri in alios vſus eiuſcemodi idola.

EPIPHANIVS:

Hæc eructant ora, quæ Dominum non verentur, neque venerantur. Quis enim, modò mentem diuino timore firmatam habeat, ea quæ Deo oblata ſunt & dedicata, idolorum appellatione dedignetur? profectò non ſatis noui, num & rudes & imperiti rerum id auſint. Nisi planè obliti eſſent magni & ſalutaris illius myſterij, quod Deus verbum caro factum, & in nobis habitans, operatus eſt, cùm ſcilicet nos ab idolorum errore liberaret. ξόανα enim (qua voce iſti vtuntur) à pijs gentilium idola nominantur. Sed ſunt nugaces verborum ſtrepitus & battariſmata, & apophthegmata oris illius, quod ſtercoreis alimẽtis vſum, vapores ſœtidos animo mentique immittit, & deliros inſanosque iſtos homines, riſu dignos indicat, quamobrem inſerunt:

GREGORIVS:

Neque etiam in ſacras veſtes, aut alia vela, aut quicquid conſecratum eſt in ſacrum Dei miniſterium, nè qua ratione in abuſum conuertantur.

EPIPHANIVS:

Qui hactenùs calumnijs ꝓſequuti ſunt, definiéruntq́; venerandas imaginum picturas non recipiendas in ſacris Dei eccleſijs, & qui eas idola & ξόανα vocauerunt: nunc tanquàm obliti impij ſui decreti, has in eccleſijs manere volunt. Quòd ſi autem Deo conſecrata ſunt, quomodò turpes & diabolicæ inſidiationis inuentiones habebuntur? Sed manifeſtum eſt q; ſit Caiaphica aſſertio. Nã is animi quidẽ malitia Chriſtum occiſum cupiebat: at ignorantia veritatem dicẽs, ſeruatorem illum humani generis cõfeſſus eſt. Ioann. 11. 6 Eodem modo & iſti, malitia quidem errorem idola, ξόανα, & diabolicæ inſidiatiõis inuenta, „ſanctorum imaginum inſpectiõem „ſanctarum cauillantur, verùm cõtra animi ſententiam, has ſacras & Deo dedicatas confiteri cogũtur, & laqueis propriæ nugacitatis implicãtur. Quarè illos qui ſe ſequuntur, præſtigijs decipientes alloquuntur.

GREGORIVS:

Si quis autem à Deo poteſtatem nactus, hæc ipſa vaſa, aut veſtes in meliores vſus conuertere voluerit, non auſit hoc ſinè ſententia & voluntate ſanctiſſimi & beatiſſimi vniuerſalis patriarchæ, & Imperatorum noſtrorum piorum iuſſu, nè diabolus ſub eo prætextu eccleſias Dei humiliet. Neque aliquis ducum, aut magiſtratus, aut laicorum cohortes ſub illis conſtitutæ, in diuinas ædes manus iniiciant, easq́; veluti captiuas prophanent, quemadmodum à quibuſdam indecenter antehàc factum eſt.

EPIPHANIVS:

Quis propter hanc legiſlationem non inſigniter rideat, immò magis non lugeat? Pro-

Propter hæc enim vana verba, multi auſi fuerunt Briarei gigantæasque manus ſacris armarijs inijcere, ab his videlicet occaſionẽ ſumẽtes. Labilis enim eſt & lubrica improbitas. Videntes enim ipſos ſanctiſſimos, (vt iſti aiunt) reuerà autem falſos epiſcopos, aurum & argentum ex dedicatiõibus, & imagines quæ in muſeis, ſibi adſcribere, & in priuatos vſus vertere, & ipſi quoq; ſic fecerunt. Hæc enim in gutturnia, pelues, theatra commutârunt: & quæ quandoquè ſacra fuerunt, horum iudicio prophanata ſunt.

GREGORIVS:

His ità ſe probè habentibus, & Dei gratia confirmatis, iuſtum eſſe decreuimus, hoc noſtro catholico & Deo grato ſcripto, definitiones breues velutì in ſummam edere, quandoquidem & nos videmur apoſtolicè dicere: 1.Cor.7.g *Quia etiàm credimus nos ſpiritum Chriſti habere, & quẽadmodùm qui anteà in illum crediderunt, & ſynodos congregauerunt, decretaq; & definitiones ediderunt, ità & nos quoquè idipſum credimus. Quambrem poſt ſacras aliquot præmiſſas patrum definitiones, conſequenter & conuenieñter noſtra determinabimus.*

EPIPHANIVS:

Multa & diuerſa in ſuperioribns nugati, & propriam improbitatem manifeſtè determinantes, & in multa diſtrahentes, nunc ſeipſos doctoribus Eccleſiæ contendunt comparare, & ſacris illorum declarationibus, has impias ſuas definitiones connumerare ſe iactant, nimirùm mendacium cum veritate, tanquàm venena noxia cum melle, miſcere contendentes. Sed qui ſpiritu DEI aguntur, facilè malum à bono dijudicauerint: & quæcunq; à ſanctis patribus rectè ſtatuta ſunt, recipient: quæ verò ab his puersè & improbè ſtatuuntur, auerſabuntur. Iſti enim falſidici confitentur ſe Deum cognoſcere, verùm à regia via per calles & anfractus decedunt. Noſtræ enim ſyncerę fidei verba, veneno improbitatis imbuũt. Habent nanque conſimilem cum hæreſiarchis veteribus ignorantiam. Nam & ipſi multa cum catholica Eccleſia conuenientia dixerunt. In vno autem aut altero trãſgreſſi, anathema acceperunt, cum quibus ſanè & iſti partem habent, etiàm ſi ſic dicant.

PRIMA DEFINITIO.

GREGORIVS:

SI quis ſecundùm Apoſtolicas & patrum traditiones de patre, filio, & ſancto ſpiritu, non confeſſus fuerit vnã & eandẽ Deitatẽ, naturam & ſubſtantiam, voluntatẽ & actionem, virtutẽ & dominatũ, regnũ, & poteſtatẽ, in tribus ſubſiſtẽtis ſiue hypoſtaſibus, nempe perſonis, glorificatam, anathema.

Secunda.

Si quis non confeſſus fuerit eiuſdem ſanctæ Trinitatis vnum, videlicet filium & verbum Dei & patris, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, ante ſecula quidem ex patre ſecundùm Deitatem, in extremis autem temporibus ipſum, propter ſalutem noſtram, è cælis deſcendiſſe, & incarnatum ex ſpiritu ſancto & Maria virgine, & ex eadem natũ, ſupra omnem humani intellectûs comprehenſionẽ, anathema.

Tertia.

Si quis non confitetur Deum eſſe ſecundùm veritatem Emmanuel, & ob id virginem ſacrã Deiparam, quæ ſecundùm carnem, carnem factum ex Deo verbum genuit, anathema.

Quarta.

Si quis verbum ex Deo patre, carni ſecundùm hypoſtaſin nõ vnitum, & vnum eſſe cum propria carne Chriſtum, eũdem videlicet Deum & hominem, nõ cõfeſſus fuerit, anathema.

Quinta.

Si quis nõ cõfeſſus fuerit Dei carnem viuificãtem eſſe, & propriam ipſius ex Deo patre verbi, ſed velutì alterius præter ipſum, vnitã ſecundùm dignitatem, videlicet quaſi tãtummodò in ea diuinã habitatiõem habuerit, minimè verò viuificantem, vt diximus, quòd factum ſit in proprietate verbi omnia viuificare potentis, anathema.

Sexta.

Si quis nõ confeſſus fuerit in vno Chriſto, vero Deo noſtro, duas naturas & duas naturales voluntates, & duas naturales actiões, communicatiter, indiſtinctim, incommutabiliter, impartibiliter, incõfuſè ſecundùm patrum ſanctorum traditionem, anathema.

Septima.

Si quis nõ cõfeſſus fuerit, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, poſt aſſumptiõem animatæ, ratiõabis & intellectualis carnis, ſimul ſedere cum Deo & patre, atq; ità quoquè rurſùs vẽturum cum paterna maieſtate, iudicaturum viuos & mortuos, nõ ampliùs quidem carnẽ, neque incorporeum tamen, vt videatur ab his à quibus compunctus eſt, & maneat Deus extra craſſitudinem carnis, anathema.

EPIPHANIVS:

Hucuſq; rectè ſentiunt, & patrum traditionibus conuenientia dicunt, immò potiùs tanquàm ſua propria dogmata aſſerentes, ſibi laudem & gloriam vẽdicant: in ſubſequentibus autem amara venenatæ & viperinæ linguæ dogmata, pharmacis lœtalibus plena, euomunt.

GREGORIVS:

Octaua.

Si quis diuinam Dei verbi ſecũdùm incarnationem figurã, materialibus coloribus ſtuduerit effigiare, & non ex toto corde oculis intellectualibus ipſum ſedẽtem à dextris patris, ſuper ſolis ſplẽdorem lucẽtem in throno gloriæ adorare, anathema.

EPIPHANIVS:

Abſurdi & præter modum admirabiles allegoriſtæ, in hac venefica definitiõe iudi-

cantur. Apoſtolo enim filium Dei patris figuram prædicante, propter incommutabilitatem ſubſtantiæ ipſius commutatione facta in carnē, à Deo verbo aſſumptā, obliquè cogitant, & ex animis inſipientibus nouam quandam definitionem eructant. Nouimus enim omnes, quòd caro quam aſſompſit, diuerſæ ſubſtantiæ à natura verbi Dei exiſtat. Hoc, inquam, in veritate præſides Eccleſiæ ſancti Apoſtoli & admirandi noſtri patres, nos docuerunt. Nam abſconditorum ſpectator Paulus, diuinus (quemadmodùm dictum eſt) Apoſtolus volens conſubſtantialitatē filij & Dei verbi ad Deum & patrem prædicare, nihil aliud appropriatum & conciueus inuenit, quàm vt exclamet, characterem hypoſtaſeos patris ipſum filium. Heb.1.a Iſti verò veritatem mendacijs ſubuertere conantes, tumultuarijs & putridis vocibus inſiſtentes, odio venerandarum imaginum, mendacium inducere conantur. Vndè in blaſphemum & peruerſum ſenſum collabentes, & in reprobam ſententiam traditi, dicunt:

GREGORIVS:
NONA.

Si quis incircūſcriptibilem verbi Dei eſſentiam & hypoſtaſin, propterea quòd incarnatus eſt, naturalibus coloribus in imaginibus ad formam hominis depinxerit, & qui nō theologicè ſentit eam, poſt carnem, nō minùs incircunſcriptibilē remanſiſſe, anathema.

EPIPHANIVS:

Tanq̃ circa oportuna Apoſtolicarum traditionum negocia occupati, peſtilentem morbum ſpirantes, ſententiamq; corrumpentes, omnia dicunt. Nam turpitudinem erroris & fraudis rectis verbis prætexunt: & impoſtore animo ad naturam incircunſcriptibilem diuini Verbi, carnem aſſumptam ab eo & circunſcriptam coaptant. Hoc em̃ apertè indicat, quod ab illis dictum eſt, nihil minùs incircunſcriptibilem exiſtentem. Vbinàm hanc vaniloquentiam inuenēre ſapientes iſti in rebus vanis? Blaſphemiæ em̃ plenum eſt, ꝙ poſt incarnationem, incircūſcriptibilem fuiſſe aſſerunt Ieſum, omnium
Ioann.11.b Dominum, noſtrum verum Deum, maximè cùm is diſcipulos ſuos ità affatur: Lazarus amicus noſter dormit, & gaudeo propter vos, quòd iſthic non fuerim. Nónne igitur hoc, quòd iſthic non fuerim, circunſcribi poteſt? Profectò poteſt. Et vt ea quæ ante mortem de illo euangelicè dicta ſunt, omittamus, cùm poſt reſurrectionem ſe ex-
Ioann.20.d hiberet mulieribus, nunquid hac ratione
Lucæ 24.b circunſcribi nequit? Profectò poteſt. Cùm
Ioan.20.c ſe duobus diſcipulis oſtendit, nónne circunſcriptione dignum eſt? Eſt profectò. Quòd clauſis ianuis ingreſſus ſit, & à Tho-
Matth.28.b ma contactus, quid aliud q̃ circunſcriptio? Item quòd diſcipulis in Galilæam profectis, & eum iſthic videntibus & adorantib⁹, quidnā eſt? Nempe ipſum quod dixi. Quòd diſcipulis intuentibus, in cælum aſſumptus
eſt, & ab angelo, ipſis adſtante & dicente, Acto.1.b
audièrint: Quid ſtatis, ô viri, defixis oculis in cælum adſpiciētes? hic IESVS qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet, quemadmodùm vidiſtis illum abeuntem in cælum. Nónne hæc ſunt circunſcriptione digna? Sunt ſanè. Sic enim omnes noſtri diuini patres tradiderunt. Et manifeſtum eſt rectè ſentientibus, ꝙ quemadmodùm Deus & verbum Dei patris, inuiſibile, incompræhenſibile, & in omni loco dominatiōis ſuæ exiſtit: ità ſecundùm naturam humanā quam aſſumpſit, viſibilis eſt & circunſcri-
ptibilis eſt, quemadmodùm ipſe diſcipulis Ioan.11.
ſuis dixit, ꝙ iſtic non fuerim. Item eſt com-
præhenſibilis, ſicut Thomas nos credere fe- Ioan.20.
cit. In multas igitur improbitates, propter vnam iſtam blaſphemiam, qua Chriſtianos decipere conantur, ruunt. Calumniatores autem deindè loquuntur:

GREGORIVS:
DECIMA.

Si quis indiuiſam Dei verbi naturæ & carnis ſecūdum hypoſtaſin vnitionē, videlicet ex vtriſq; vnam inconfuſam & impartibilem perfectionem factam, in imagine depingere cōatur, vocatq; eam Chriſtum, (Chriſtus enim nomine vno & Deum & hominem ſignificat) & ex ea re confuſionem duarum naturarum monſtroſè aſſerit, anathema.

EPIPHANIVS.

Impudentia deceptionis verbo recto imprimitur. Et indiuiſæ & inconfuſæ ſecundùm hypoſtaſim vnitioni imaginum ſtructuram opponentes, tanq̃ confuſionem duarum naturarum, mēdaciter & improbè accipiunt. Sed veritas Domini ligata non eſt. ꝙ autem Chriſti nomen, duarum naturarū ſignificatiuum eſt, apertum: altera enim ratione viſibilem, altera inuiſibilem naturam demonſtrat. Ipſe enim Chriſtus hominibus per velum carnis ſuæ viſus eſt, quanq̃ diuina natura in eo celabatur, tamen per ſigna elucebat. Sancta igitur catholica Eccleſia, quemadmodùm accepit ab Apoſtolis & patribus, ipſam formam quæ ab hominibus viſa eſt, pingit: neque tamen ob id Chriſtum diuidit, quemadmodùm iſti falsò dicunt. Imago enim ſecundùm nomen tantū, & non ſecundùm definitionem, cum primo exemplari communicat: quia (quemadmodùm in ſuperioribus ſæpè diximus) anima
priuata eſt, quam nemo circunſcribere po- ſor. creata
teſt, quia inuiſibilis eſt. At ſi animam, quāuis creata ſit, nemo pingere poteſt: quanto minùs inueſtigabilem & incompræhenſibilem vnigeniti filij Deitatem potuerit quiſquam cogitatione compræhendere, vt ſenſibiliter à ſe depingatur? Cōuerſus eſt itaq; *dolor eorum in caput ipſorum. Anathema enim quod ipſi nugantur, in illis manebit in perpetuum.

GRE-

GREGORIVS:

Vndecima.

Si quis carnem hypoſtaſi verbi Dei vnitam diuiſerit, & in nuda excogitatiõe mentis eam habẽs, ex eo conatus fuerit illam in imagine depingere, anathema.

EPIPHANIVS:

Grego. Nezianz. Diuus Gregorius, q à theologia cognomen inuenit, ſic ait: Quandò naturę diſtant excogitationibus, ſimul diuiduntur etiàm nomina. Quin etiàm plurimi patrum, hac notione vſi ſunt: etenim ità reuerà ſe habere videtur. Ab illa autem & à patrum traditionibus deſciſcentes, dicũt: Si quis carnem hypoſtaſi verbi Dei vnitam diuiſerit excogitatione mentis. Itaque in hoc depræhenduntur repugnantes patrum traditioni. Sed cùm ſubindè eandem rem inculcant, veritati apertiſſimè contradicere cognoſcuntur. (apertiſſimæ) Eccleſiam enim cum Neſtorio ſentire, falsò aſſerere nituntur. Sibijpſis autem conſentanea dicentes, inſerunt:

GREGORIVS:

Duodecima.

Si quis vnicum Chriſtum in duas hypoſtaſes diuiſerit, ab vna parte Dei filium, & ab altera parte Mariæ filium collocãs, neque cõtinuam vnitionem factam cõfitens, & ob id in imagine, tanquàm per ſe ſubſiſtentem Mariæ filiũ depinxerit, anathema.

EPIPHANIVS:

Eadem totiès inſarciunt, vt breuibus ſatìs dici nequeat, quæ ab ipſis nugæ proferantur. Adiungentes autem impiam Neſtorij opinionem ſacrarum imaginum effigurati õi, paradoxa quædam & inanes ſermones commiſcent, quorum deſtructionem cùm anteà ſæpè oſtendimus, nunc eadem ſilentio præterire decreuimus. Eructant autem iterùm talia.

GREGORIVS:

Decimatertia.

Si quis ex vnitiõe ad diuinum verbum Deificatam carnem in imagine pinxerit, velutì diuidẽs eam ex aſſumpta & deificata Deitate, & indeificatam ex hoc eam cõficiens, anathema.

EPIPHANIVS:

Cùm Eccleſia catholica Chriſtum pingit humana figura, non diuidit eum à diuinitate illi vnita, màgìs autem deificatam illam credit, & conſimilem Deo illam cõfitetur, quemadmodùm rei veritas habet, & magnus docet Gregorius. Non verò, vt ipſi indoctè (Nazianz.) & imperitè barbariſmum committens, indeificatam dicunt carnem Domini ex hoc confici & formari. Quẽadmodùm aliquis hominem pingens, nõ inanimatum hominem facit, ſed ille animatus manet, & imago, ipſius imago, ab eo quòd illum imitetur, dicitur: ità quoquè imaginem Dei facientes, deificatam carnem Domini confitemur: imaginem autem nihil aliud eſſe cognoſcimus, quàm imaginem, ſignificãtem ſcilicet primi exemplaris imitationem, vndè & nomen accepit. & hac ratione cum ea duntaxàt communicat, & ob eam quoquè cauſam pia & veneranda. Quòd ſi autem hominis ſit improbi, aut dæmonis, prophana & execrabilis exiſtit, quoniam & ipſum primum exemplar, ad quod facta eſt. Laborantes igitur in vanum, fructum ſterilitatis ſecum adſerunt, à quo non deſiſtent, cùm dicant hæc etiàm.

GREGORIVS:

Decimaquarta.

Si quis in forma Dei exiſtẽtem Deum verbum, ſerui formam in propria hypoſtaſi aſſumentem, & per omnia nobis ſimilem factum ſinè peccato, cõatus fuerit materialibus coloribus figurare, velutì ſi nudus homo fuiſſet, & hoc modo ab inſeparabili & incommutabili deitate ſeiũgere, velutì quaternitatem inducturus in ſanctam & viuificantem Trinitatem, anathema.

EPIPHANIVS:

O inſaniam & dementiam, nullúſne pudor eſt congerendi anathematis? Sed quẽadmodùm vermes in cœno volutantes, ità hi quoq; viuunt. Hanc poſteaquàm ſemèl acceperunt, ſatietatem eius capere nequeunt. Neque quicquam aliud agunt, quàm q Eccleſiam Dei execrentur, ipſi execratione digniſſimi. Eam enim qui benedicunt, (vt ſcriptura teſtatur) benedicentur: & qui (Gen. 12.) eam deuouent, ipſi deuouentur. Ipſum autem ſeruatorem noſtrum, nudum hominẽ exiſtimare, & Chriſtum à Deitate ſeparare, & ex illa re quaternitatem per picturam inducere, quis non craſſo riſu eorum dementiam, qui ſic loquuntur, proſequatur, immò magìs defleat blaſphemiam iſtam? Non enĩ qui Chriſtum humana ſpecie in imagine pingit, mox etiàm quaternitatem inducit: ſed Deum verbum hominem in veritate factum, non in phantaſia, fatetur. Inſanus autem Neſtorius duas hypoſtaſes, tanquàm duas pſonas in Chriſto blaſphemè aſſerens, quaternitatem induxit. Verùm Dei Eccleſia vnam hypoſtaſin Chriſti in duabus naturis rectè confeſſa, ad recordationem ſalutaris illius in carne diſpenſatiõis, illum imagine excipere diuinitùs docta eſt. Volentes autem ſeipſos probos oſtendere, & veritatis aliquid adſpergunt, dicentes:

GREGORIVS:

Decimaquinta.

Si quis non cõfitetur ſanctam ſemper virginem Mariam, propriè & verè Deiparam, quamuis viſibili & inuiſibili creatura ſuperiorem: & cum ſyncera fide eius interceſſiones, tanquàm quæ libertatem apud eum, qui ex ſe genitus eſt, Deum habeat, non poſtulauerit, anathema.

EPIPHANIVS:

In his firmata & ſtabilita catholica Eccleſia, ab ijs, qui aliter quàm dogmata & traditiones eius habent, ſentiunt, non vult confirmari.

firmari. Nam & Dominus à dæmonibus p̄dicatus, eos tamen expulit. Et Paulus diuinus apoſtolus & comites itineris eius, probati ab ipſis tanquàm homines Dei altiſſimi, & viam ſalutis annunciantes, ab ipſo p̄ſequutionem perpeſſi ſunt: ità quoquè iſti. Quanquàm enim aliquid verè dicant, tamē ab Eccleſia expulſi ſunt & reiecti. Rursùs autem tanquàm canes ad vomitum proprium reuerſi, & ſues in volutabro luti, talia grunniunt.

Act. 16.

2. Pet. 2.

GREGORIVS:
Decimaſexta.

Si quis ſanctorum omniū ideas in imaginibus inanimatis & mutis materialibus coloribus depingere ſtudeat, cùm nullum omninò vſum adſerāt picturæ, anathema. Vana enim eſt excogitatio, & diabolicæ inſidiationis inuentio. Nónne enim ſatiùs fuerit illorum virtutes & virilia facta, quæ nobis per ſcriptas hiſtorias tradita ſunt, velutì viuas quaſdam imagines in ſeipſo depingere, & ad eadē iſta ſeipſum zelo iſtiuſmodi excitare, quemadmodùm ſancti patres nos docuerunt?

EPIPHANIVS:

Diuini patres, neq; hoc docuerunt, neq; prædicârunt, ſed ſibi ipſis hoc nomen adſignant falſi iſti accuſatores. Eorum enim eſt deliramentum hoc. nam & poſteà ſeipſos ſeptimam ſynodum appellant. Sed Sapiēs quidam dixit: Commendet te vicinus tuus, non autem os proprium tuum: alienus, & non labia tua. Iſti autem neq; ab aliquibus laudari, neq; ab alijs inſtructi, ſibi ipſi laudem arrogant, & ab hominibus vocari volunt Rabbi: cupientes eſſe patres catholicæ Eccleſiæ, quam ſycophantijs circunueniunt, & verum Deum reliquiſſe, idololatriæq; adhæſiſſe aſſerūt. Sanè Deus per Eſaiam prophetam ad eam ait: Ponam te exultationem æternam, lætitiam generationib⁹ generationum. Et per† Eccleſiaſticum: Tota pulchra es propinqua mea, tota pulchra, & repræhenſio non eſt in te. Inſpiciamus igitur eorum inſaniam, quoniam accuſant eam idololatriæ, cuius ipſi ſe glorianturr eſſe doctores. Siquidem igitur idololatriæ ſunt patres, dicant nobis, num partis Eccleſiæ idololatriam agentis, an totius ſint doctores. Si autē partis, debebāt ſanè ipſi Eccleſiæ Catholicę authoritati concinuiſſe, & ab hac iudicium poſtulâſſe, fructusq; veritatis ab ea carpſiſſe, quēadmodùm omnes noſtri diuini patres errata correxerūt, & q̄ rupta & conſciſſa erant, connexuerunt. Quoniam autem catholica Eccleſia hac traditione exclarata eſt, ipſi ab ea auulſi, videntur eam totam, vt errantem, condemnauiſſe. Horrendum eſt talia loqui, & condemnatio, omninò tacere. Perijt enim illis in Chriſtum confeſſio vera, & omnium rerum corruptela vniuerſa inuaſit. Sed abſint hęc, fruſtrà à nobis dicta *ſunt. Illi enim hinc illinc ſe abducentes, nuſquàm conſiſtunt. Venerandarum imaginum pictura, multis retrò annis in Eccleſia Catholica & venerandis templis publicata fuit, hanc ſancti patres & tradiderūt, & vniuerſus Chriſtianorum cœtus recepit: ab hoc iſti non ſolùm exciderunt, ſed & grauiſſimè & horribiliſſimè clamor anathematis illorum, Sodomitarum & Gomorrhæorum more, omia impleuit, vndè peccatum illorum valdè ampliatum eſt. Et quis poterit ampliùs ſuſtinere inſaniæ immenſitatem, & Satyricorum tumultuum laruationes? Vtinàm cognouiſſent veritatem. Omnibus enim pietatis cultoribus manifeſtum eſt, quòd quemadmodùm per ſcripta, quæ ſanctorum paſſiones nobis ad memoriam reducunt, ad ſimilia imitanda excitamur: ità, quoq; per imaginum picturas certamina illorum adſpicientes, in recordationem virilitatis & diuinæ vitæ peruenimus. Deindè recta animi ſententia loquuntur:

Pro. 27. a.

Eſa. 60. c ſecundùm LXX.

Cant. 4. b

*ſunt.

Gene. 19.

GREGORIVS:
Decimaſeptima.

Si quis non confitetur omnes qui à ſeculo hucuſq; & ante legem, & in lege, & in gratia à DEO data fuerunt, ſanctos venerandos eſſe coram Deo & anima & corpore, & horum interceſſiones non petiērit, vtpotè qui libertatem apud Deum habeant pro mundo ſecundùm eccleſiaſticam traditionem interuenire, anathema.

EPIPHANIVS:

Cùm Eccleſiaſticam Traditionem dicebant, debebant vtiquè appoſuiſſe: Si quis imaginum picturas non recipit, anathema ſit. Perquàm vetuſta enim traditio Eccleſiæ catholicæ veraciter habetur, & rectè nobis in recordationem prototyporum decreta. Sed hanc reſpuentes impudentia, ſanè eiuſcemodi imitationem damnabilem Eccleſię catholicæ annunciant dicentes: Vias tuas ſcire recuſauimus. Vndè & poſt hanc illorū editionem, & interceſſionum Deo acceptabilium conſuetudinem reiecerunt, expungentes eam ex hoc illorum ſcripto. Atque hoc omnes nouêre. Hunc nanq; morem habent hæretici, quotiès vno verbo pietatem contempſerint, & à veritatis via aberrauerint, in multos & varios errores labi. vniformis enim res veritas, mendacium autem in varia diſtrahitur. Arriani enim Deum verbum creaturam dicentes, poſt hanc illorum blaſphemiam impiam, ex anima illum hominem factū nugati ſunt. Eutyches quoq; miſer, vnam in diſpenſatione Chriſti naturam aſſerens, diuiniorem carnem illum aſſumpſiſſe, neque noſtræ humanæ conſubſtantialem effingit. Simili modo & huius hæreſeos præſides, illos imitati agunt: nam vaniloquentiæ & malitiæ non videntes finē & ſatietatem, vicina quoquè mala ad ſe trahunt. Et verbula quædam ſanctis patribus conſentanea dicunt, ſed hypocriſi tandèm veritatem ſimulant, quarè inferunt:

GRE-

GREGORIVS:

Decimaoctaua.

Si quis nō cōfitetur reſurrectionem mortuorum, iudicium, & pro merito cuiuſque ſecūdùm iuſtam Dei libram retributionem, neq; finem eſſe punitionis, neque regni cœleſtis, quæ eſt in Deo voluptas & delectatio: nō enim eſt regnum Dei eſca & potus, Rom.14.c *ſed ſecundùm diuinum Apoſtolum, iuſtitia, pax, & gaudium in Spiritu ſancto, anathema.*

EPIPHANIVS:

Hæc eſt principum veræ noſtræ fidei ſanctorum Apoſtolorum & diuinorum patrum certa ſententia, & Catholicæ Eccleſiæ vnica confeſſio. at quæ ſequitur, illis propria eſt, ignorantia & ruditate plena, ſic ſtrepens.

GREGORIVS:

Decimanona.

Si quis hanc noſtram ſacram vniuerſalem ſeptimam ſynodum non receperit, ſed eam quocunq; modo calumniatus fuerit, & cum ſatisfactione omnia quæ in ea definita ſunt doctrina à Deo afflata, nō amplexus fuerit, anathema illi ſit à patre, & filio, & ſancto Spiritu, & à ſeptem ſanctis vniuerſalibus ſynodis.

EPIPHANIVS:

Defectio à veritate, mentis & animi excæcatio eſt. Hæc enim illorum ſententia, plena omni impietate, inſcitiam & omnem inſaniam ſecum adfert. Non enim docti ſunt, niſi in ruditate. Nam ſeipſos ſeptimam ſynodum vocant, & tamen anathematiſmos ſuos ità conficiunt, quaſi à ſeptima aliqua alia ſynodo eſſent anteà notati. Sic enim dicunt, anathema ſit à ſeptem ſanctis vniuerſalibus ſynodis. Quarè non magìs ridiculi ſunt ob inſcitiam, quàm miſerabiles ob impietatem. Veritatem enim relinquentes, & extra regiam & militarem viam ambulātes, in foueas & rupes præfractas ſe præcipitārunt. & rectè illis ob id prouerbialis ſenten- Prou.9. tia acclamatur: Aſciæ propriæ agricolationis errauerunt, & congregauerunt manibus ſterilitatem. quapropter ſagittas illorū veneno imbutas, & arcus intenſos, quos contra Eccleſiam extenderant, amatores veritatis, & iuſtitiæ inquiſitores, in corda illorum for. *ſpiritu detorſerunt. Et Dauid in * ſpiritu melodia Pſalm.7. pſallentem arripiunt: Lacum aperuerunt huius nouæ improbitatis authores, & effoderunt eum, inciderunt in foueam quam fecerunt. Peruerſus eſt labor eorum, & iniu- Eſa.5. ſtitia eorum peribit. Dicunt enim dulce amarum, & amarum dulce. Statuunt tenebras eſſe lumen, & lumen tenebras eſſe dicunt.

GREGORIVS:

His à nobis cum omni diligentia & induſtria decretis, definimus nullam aliam fidem præter hāc afferendam, aut conſcribendam, aut componēdam, aut docendam. Qui ſecùs facere auſint, docendo ſcilicet aliam fidē, aut aſſerendo, aut tradēdo illis qui ex quacunq; hæreſi ad cognitionem veritatis redeunt, aut quicunque nouam aliquam vanitatē, aut verborum inuentionem, ad deſtructionem eorum quæ à nobis determinata ſunt, adferunt, ſi epiſcopi fuerint aut clerici, ab epiſcopatu & clericatu deponuntor: ſi verò monachi aut laici extiterint, anathemate deuouentor.

EPIPHANIVS:

Hæc bubulci iſti & indocti à ſanctis patribus noſtris ſuffurati ſunt, & tāquàm propria ſibi adſcripſerunt: quamobrem vanus & ocioſus eſt illorum ſermo, nec reſponſione dignus.

GREGORIVS:

Diuiniſſimi Imperatores Cōſtantinus & Leo dixerunt: Dicat nūc ſacra & vniuerſalis ſynodus, num ea quæ nūc lecta eſt definitio, ab omnibus ſanctiſſimis epiſcopis collaudetur.

Sancta Synodus exclamauit: Omnes ſic credimus, omnes idem ſapimus, omnes approbando volēſes ſubſcripſimus, omnes orthodoxè credimus, oēs intellectualiter, intellectualem diuinitatē colimus, adoramus. Hæc eſt fides Apoſtolorum. Hæc eſt fides Patrum. Hæc eſt fides orthodoxorum: ſic oēs latriam exhibentes adorāt. Multi anni Imperatorū. Illuminatores pacis Domine cuſtodi, piam vitam Domine da eis. Leonti & Conſtātino perpetua memoria. Vos eſtis pax orbis terrarum. Cuſtodiat vos fides veſtra. Chriſtum honorate, ipſe vos ſeruabit. Orthodoxam fidem vos ſtabiliuiſtis. Piam vitā Domine da eis. Abſit inuidia à regno ipſorum. Deus cuſtodiat robur eorum. Dominus imperium illorū pacificabit. Veſtra vita, vita orthodoxorum. Rex cœleſtis, reges terrenos cuſtodi. Per vos vniuerſalis eccleſia pacificabitur. vos eſtis faces orthodoxæ fidei. faces orthodoxæ fidei Domine cuſtodi. Perpetua memoria Conſtantino & Leoni. Conſtantino nouo piſſimo Imperatori multi anni. Orthodoxum ab ipſis maioribus Domine cuſtodi. Vitam piā Domine da illi. Abſit ab imperio illius inuidia. Multi anni piſſimæ Auguſtæ. Piam orthodoxam Domine cuſtodi. Abſit ab imperio veſtro inuidia. Vos inconfuſam Chriſti diſpenſationem probè diiudicāſtis. Vos indiuiſam duarum Chriſti naturarum ſtabilimentum prædicâſtis, Sacrarum ſex ſynodorum vniuerſalium dogmata confirmâſtis. Omnem idololatriam obſcurâſtis. Doctores eiuſcemodi erroris vos triumphâſtis. Vos eos qui contraria ſtatuunt, notâſtis.

EPIPHANIVS:

Quæ conſueuerunt Imperatoribus acclamari, proferentes, & animam habentes œſtro mendacij flagrantem, ex ipſa diaboli inſidiatione loquuntur, dicentes: Omnem idololatriam vos obſcurâſtis. Vtinàm aures noſtræ eſſent obturatæ, nè cogeremur hanc corruptricem animarum vocem exaudire. Nè intenderis mulieri meretrici, inquit paroemiaſta. Prou.5. Salutarem enim diſpenſationis rationem contaminare volentes, omnes

blaſphemiæ angulos perſcrutati ſunt. Quid autem ad hanc triſtem rabiem dicam aliud, quàm quod per Spiritumſanctum regius
Pſal.5. & 13. propheta DAUID locutus eſt: Venenum aſpidum ſub labijs eorum, ſepulcrum apertum guttur eorum, & linguis ſuis doloſè agunt? Vndè & à conſilijs ſuis exciderunt, iudicati ab eo, qui nos liberauit à cultu idolorum, Chriſto Deo noſtro. Ipſe enim homo perfectus ob noſtram ſalutẽ dignatus fieri, omnẽ idololatriam obſcurauit. Inquit enim per
Zach.13.a Prophetam: Eccè dies venient, & nomina idolorum à terra delebo, & nõ ampliùs erit illorum memoria. Clarum eſt, prophetiam in ipſum dirigi, & non, vt iſti aiunt, in potentiam & robur Imperatorum. Defectionis enim ſignum eſt, hanc gratiam & donationem alijs tribuere præter Chriſtum. Cla-
Eſa.63.c mant Chriſtiani, ex magniloquo Eſaia haurientes: Non legatus, non angelus, ſed ipſe Dominus ſeruauit nos. Si verò (vt ipſi aiũt) conuentus epiſcoporum, & robur Imperatorum nos ab idolis liberauit, genus humanum à veritate fallitur. Nam cùm ab errore idolorum Ieſus Chriſtus Dominus DEVS noſter nos liberauit, quomodò poterunt gloriari & iactare à ſe idipſum factum? O inſanam iactantiam. Nam à veritate deficientes, & animo & mẽte excæcati ſunt: & proprijs imaginationibus & opinatiõibus adulatione imbuti, in mille errores lapſi ſunt. Et ea quæ apta & conuenientia regibus acclamari encomia ſolita ſunt, à Chriſto abſtulerunt, & Imperatoribus aſſignârunt. Quod ſanè impium eſt & blaſphemum valdè. Debebant potiùs virilia illorum facta proclamare, debebant ab hoſtibus victorias prodere. Item barbarorum caſus & excidia, quę à multis in tabulis & imaginibus ob id ſuſpenduntur, quô poſteros illorum ad ſimilia imitanda excitent. Debebât item prædicare quot ſubegerint ſibi inimicos, conſilia, trophæa, mundi gubernationem, politicas cõſtitutiones, ciuitatum emendationes. Hæ ſunt Imperatoribus conuenientes acclamationes & laudes, quę omnes ſubditos ad beneuolentiam trahunt. Linguas autem ſuas adhuc veneno habentes imbutas, & ſpirantes iras & ſycophantias, in obſcuro noctis ſe rectos & probos de gradu deijcere poſſe opinantes, ſic dicunt:

GREGORIVS:

Germani, Georgij, & Manzuris ſententiam minùs rectam vos diſpuliſtis. Germano bilingui & animo duplici adoratori lignorum, anathema. Georgio conſentienti illi, & falſario paternorum dogmatum, anathema. Manzuri ignominioſo & Saracenico, anathema. Iconolatræ & falſigrapho Manzuri, anathema. Doctori impietatis & peruerſo interpreti diuinæ ſcripturæ Manzuri, anathnma. Trinitus hos tres abſtulit.

EPIPHANIVS:

Dicamus ad hæc propheticum verbum, Hiere.3.b
Facies meretricis facta eſt tibi: depuduiſti apud omnes qui te viderunt. Nam hæ in ſua conuicia, & contumelias, & turpitudinem ſe exornantes, qui honeſtè & probè viuunt, ſubſannant. Peccatoribus enim pietas eſt abominatio. Ità & iſti labijs præditi doloſis, contra iuſtos ganniunt iniquitatem. Sed Pſal. 11.
DEVS illos in abdito vultûs ſui abſcondit, & à cõturbatione horum protexit illos, à contentione linguarum liberauit eos. Nam vt faces in Eccleſia reſplenduerunt, habentes verbum vitæ. Germanus enim in Germanus.
literis ſacris eruditus fuit, & velutì Samuel à puero DEO dedicatus, diuinis patribus ſemper adhæſit: quarè dialogis illius, qui per totum terrarum orbem euulgati ſunt, par eſt acquieſcere. Altitudo enim DEI in ore illius, & enſes ancipites in manibus il- Pſal.149.
lius, ſcindentes eos qui eccleſiaſticæ traditioni aduerſantur. Georgius autem cui Georgius Cyprius.
patria Cyprus, ciuiliter in hac vita degens, CHRISTVM DEVM, qui nobis ſuam diſpenſationem deſcriptam reliquit, imitatus, non fuit contentioſus, non clamoſus, nõ calumniator, non retaliator conuiciorum: ab alijs vexatus, non minabatur: qui illum ad maxillam verberabat, exhibebat huic confeſtìm & alteram: qui cogebat eum ad milliarij vnius iter, adiecit duplum. Iugum DEI à iuuentute portauit, opti- Thren.3.d
mum ratus, ſecundùm Prophetam, ſedere in ſolitudine. Ioannes verò, qui ab illis Hunc Ioannem Mãzurem quidam putãt Ioannem Damaſcenum.
Manzur contumelioſè nominatur, cunctis relictis cum Matthæo Apoſtolo, Chriſtũm ſecutus eſt, longè maiores diuitias, quàm ſunt Arabicæ, exiſtimans contumeliam pro Chriſto. Maluitq; ſimul cum populo Chriſti affligi, quàm temporariam in peccato voluptatem. Ipſe igitur cruce ſua ſublata pro Chriſto, Chriſtiq; charis, Deum ſecutus eſt, & ex Oriente per Chriſtum tuba cecinit, non arbitratus ferendam, quæ in aliena effundebatur regione, vaniloquentiam, & eum qui contra Dei Catholicam Eccleſiam inſtructus eſt, apparatum, rabioſamq; inſaniam. Sed hanc triumphans, vbiquè adhortatoriè & conſolabiliter tutam vitam duxit. In eccleſijs enim veterem conſuetudinem diligenter ſeruandam monuit. Pacificam quoquè illarum conſtitutionem & ſtatum, quem Dominus etiàm diſcipulis in ſignum quô cognoſcerentur, quòd ſui eſſent, diſcipulis dedit, dicens: Pacem meam relinquo Ioan.14.d
vobis, conſeruare & roborare ſtuduit. Hos igitur venerabiles & dignos fide viros in Eccleſia Catholica probatos, illorum ſeditioſa ſycophantia ferre non poteſt. Ità per craſſam ignorantiam exacuerunt turpiter propriam linguam. Germanum Sacerdotem DEI, ancipiti animo hominem

& li-

& ligni cultorem, ſimiliter & Georgium, & Manzurem appellauerunt. Nemo enim eorum qui in honore ſunt, fratrem qui in vna fide ſecum viuit, ità blaſphemè alloqui ſolet. Hebręi autem & Agareni, & alij item infideles, eiuſcemodi conuicia & maledicta in diuinam crucem, & venerandas imagines, item ipſos Christianos, conijcere ſolẽt. Chriſtiani enim non ſolent ſe inuicèm (vt dixi) huiuſmodi conuicijs proſcindere. Hi autem fugitiui à veritate & eccleſiaſticis decretis, tradiderunt ſe falſis accuſationibus & conuicijs, neque aliud quicquam conuehunt, quàm plauſtra maledictionum & accuſationum contra Chriſtianos, eorumq́ue pontifices & ſacerdotes, quaſi hi reliquorint ſcilicet Deum viuentem & verum, & imaginibus culturã exhibuerint: facti proculdubiò conuiciatores, contumeliatores, loquentes ſinè iudicio, & in verbis peccantes. Quis autem timentium Deum, nõ propter hanc eorum impietatem in maximum riſum non effunditur, aut potiùs luctum triſtem non aſſumit? Quoniam (vt ait diuinus Apoſtolus) malorum inueſtigatores ſunt, & ſuas nugas valere affirmârunt, quas tamen per gratiam Dei ſatìs ex falſis illorum ſententijs & decretis ſatìs retudimus, & hæreſibus antiquis eorũ nuperam vaniloquentiam rectè annumerauimus, abſcindentes eam gladio ſpiritûs. Agè autem, quô moraliter auditorum animos præparemus, apud intelligentes, & qui recta diſcernere nouerunt, & veritatem amant, ſingula explicemus.

QVANTOPERE IN ECCLEſia vtiles ſint imagines, quæ hiſtorias veteris & noui inſtrumenti repræſentant, breuis demonſtratio.

SAncta Dei Catholica Eccleſia, ad pœnitentiam & cognitionem obſeruationis mandatorum DEI omnes noſtros ſenſus trahit, & ad gloriam Dei cognoſcendam ſtudet nos deducere, non modò per auditum, ſed & per viſum, morum correctionem moliri cupiens: quarè ea quæ acta ſunt, omnium oculis optat etiàm eſſe conſpicua. Cùm enim
Matt. 9. a Marc. 2. b & Luc. 5. f ex auaritia & habendi ſtudio aliquem rapit, Matthæum ex telone Apoſtolum illi indicat, qui relicta auaritiæ inſania, Chriſtum ſequutus eſt. Eodem modo Zachæum aſ-
Luc. 19. a ſcendentem in ſycomorum arborem, & Chriſtum deſiderantem videre, & comparantem ſeſe, vt dimidietatem bonorum ſuorum det pauperibus: & ſi quem defraudârit, vt reddat illi quadruplum. Ità imaginum pictarum iúgis contemplatio, continuò memoriam exercet, nè iterùm recurratur ad proprium vomitum. Si quem autem amore meretricio detentum rapere cupit, caſti Ioſeph imaginem proponit, qui adul- Gen. 39. b fort. * illud vicit:
terium execratus, & temperantia * illam vincens: atque hoc ipſum factum in imagine repręſentatum, amatores huius virtutis multùm confirmat. Rurſùs alibì beatam Suſannam continentia exornatam exhibet, extenſis manibus auxilium ex alto inuocantem, Danielemq́ue præſidentem iudicem, eruentem eam è manibus impio- Dani. 13. c. a
rum ſacerdotum. Ipſa autem pictura, ad recordationem temperantis & continentis vitæ facit. Rapere vult aliquem luxurioſum, mollibusque veſtimentis indutum, & non erogantem in pauperes, quæ poſſet ab illis precioſis veſtibus ſumere, & à ſua delicata vita? Ioannem huic pilis camelorum indutum, edentem ſylueſtre mel, & digito Matt. 3. a
Chriſtum, qui ſuffert peccata mundi, indi- & Marc. 1. a
cantem exhibet. His adiungit Baſilium magnum, & cum eo ſolitariorum ieiunanti- Baſilius Magnus.
umq́ue, corporibus in terram ſtratis, multitudinem. Sed ſatìs ſit, horum paucorum mentionem feciſſe: reliqua auditoribus inueſtiganda relinquo. Habemus etenim totam Euangelicam narrationem depictam, & in recordationem diuinorum nos ducentem, gaudioq́ue nos implentem. Hæc enim cùm nobis ob oculos fuerint poſita, corda illorum qui timent Deum, exultant, florent vultus, anima contriſtata, in voluptatem transformatur. Et cum diuino patre Dauid pſallit: Recordatus ſum Dei, & exultaui. Itaque ſemper per eam Dei recor- Pſal. 76.
dari poſſumus. Nam eſt cùm lectio in ſacratis templis non pronuncietur: imaginum autem apparatus, & manè, & meridiè, & veſperè in his fixus, actorum veritatem nobis narrat & annunciat. Traditionem itaque Eccleſiæ recipiamus, legiſlationem eiuſdem veneremur, nè floccipendamus piam & diuinam conſuetudinem, in vetera & priſca iudicia nè ſimus curioſi. Omne enim quod in recordationem Dei erigitur, acceptum illi eſſe conſtat. Qui autem ſe excludunt ab iſta traditione, quam acceptârunt, quicunq; germani in Eccleſia catholica filij fuerant, an non ſunt nothi & minimè legitimi? An nondùm ſentimus probam & laudabilẽ eſſe imaginum erectionem? an non ſentimus ſpiritualiter nos per eas referri ad prototyporum recordationem? Sanè ſentimus. Quapropter non indignas habebimus eas honore, ſalutatione & veneratione, debitamq́; adorationem illis dare debemus. Siue igitur placebit ſalutationem, ſiue adorationem appellare, idem profectò erit. Modò ſciamus excludi latriam. Hæc enim eſt alia à ſimplici adoratione, vt alibì ſæpè eſt oſtenſum. Qui autem eſt adoraturus venerandam imaginis picturam, ſi dignus eſt, accedat: ſi indignus ſit, purgetur, dein-

deindè accedat. Non autem in ſeditione Sa-
tanica aut timiditate ſuſpicionis occaſionē
malignæ habeat, quòd ſcilicet latriam ſit il-
li exhibiturus. Abſit iſta ſuſpicio. Dei enim
impugnatores & vaniloqui, ſerpentem imi-
tantes, hęc lingua impudica dicunt. Serpens
enim ad mulierem veniens, ſtridens men-
Gene.3.a dacia loquebatur: Quid eſt quod dixit De-
for. *comedetis us, Ab omni ligno paradiſi * comedes, à li-
gno autem quod eſt in medio paradiſi, nè
comedatis ab illo? Sic & hi mentes muliebres
decipiunt, dicentes: Quòd ſi quis adorauc-
rit imaginem Domini, aut intemeratæ Dei-
paræ Dominæ noſtræ, aut ſanctorum An-
gelorum, aut alicuius è ſanctis, is in ſpiritu
latriam illi exhibet. Cauete nè decipiamini
oratione iſtorum. Cauete nè doloſa labia
vos ſeducant. Admonitio & tranſgreſſio
Grego.Nazianzenus. diaboli hæc eſt. Gregorius ille Theologus
eiuſcemodi cogitata ſubuertit, adhortatus
nos omnes ad Bethleem venerationem, &
ad præſepis adorationem. Cum illo glorio-
Maximus. ſus Maximus, cuius laus in omnibus eccle-
ſijs, quandò cum quibuſdam de Eccleſia-
ſticis negocijs agebat, diuinam figuram ve-
nerabilis Crucis, item ſacrum Euangelium
& venerandam imaginem iuſſit in medium
adduci, voluitque vt in confirmationem
actorum, oſcularentur ab omnibus. Qui ve-
Athanaſius Alexand. rò ab immortalitate nomen habet Athana-
ſius, clariſſimè nobis in epiſtola ad Marcel-
linum, quam præpoſuit libro interpretatio-
num pſalmorum, diſſerit, ſic dicēs: Librum
pſalmorum aliquis aſſumens, prophetias de
Saluatore, cōtinuò, vt in alijs ſcripturis, ad-
miratus & adorans enarrat. Vides quomo-
dò admirādus pater noſter prophetias ado-
randas eſſe iubet. Quòd ſi autē pium eſt eas
adorare, quanto magis exitus propheticа-
rum declarationum in imagine videntes,
neceſſariò adorabimus? Habet enim pro-
Eſa.7.c phetia, Eccè virgo in vtero habebit, & pa-
riet filium. Hanc igitur prophetiam nos in
imagine videntes, nempe virginem in vlnis
habentem quem peperit, quomodò non
poterimus adorare & ſalutare? Quis tam in-
doctus, qui audebit differre ſalutationem?
Dignos igitur nos faciamus adoratione, nè
for. *Ozæ indignè adgreſſi, pœnam * Ozan incurra-
2.Reg.6.b mus. Hic enim arcam Domini nutantem at-
tingens, eadem hora interijt, cùm indignè
ad eam appropinquaret. Quanquàm & ipſa
ex diuerſis figuris eſſet variata, & ex lignis
conſtructa, quemadmodùm imaginum ma-
teria eſt. Qui verò dicunt, ſufficere vſum
imaginum ad memoriam ſolùm, non verò
ad ſalutationem eas habendas, illud quidē
☞ recipientes, hoc verò recuſantes, ſemiprobi
quadantenùs & falſoueri, vt ità dicam, de-
præhenduntur, altera quidem parte verita-
tem confitentes, ex altera verò peruersè
agentes. O inſignem quoquè horum inſa-
niam. Igitur qui accuſatores ſunt veritatis

& orthodoxæ fidei, nunc conſonos nos ha-
bituri ſunt? & in reprobatione eccleſiaſti-
carum traditionum accuſabimur, veniamq́;
poſtulabimus? In ōmnibus his præcepta ſer-
uemus: in mandatis, propheticam vocem
auribus percipientes, ambulemus. hæc ità
dicit: Si annunciatum fuerit tibi, ô homo, Mich.6.
bonum aliud, quàm Dominus à te requirit,
aut quàm facere iudicium, & diligere miſe-
ricordiam, & paratum eſſe ambulare cum
Domino DEO tuo, huic non acquieſcas.
His itaque animum applicemus, linguam
refrenemus, quò à mendacio, conuicio &
turpiloquentia diſcedat. Oculum contine-
amus, ventrem diſciplinemus, in pſalmo-
dijs & precationibus fortes ſimus. In omni-
bus quæ à DEO nobis largita ſunt, gratias
agamus. iuramentis non inſiſtamus, ſed vo-
cem Domini audiamus, dicentes: Ego dico Matt.5.
vobis, nè iurate: inanem gloriam ſub pedi-
bus calcemus. Maximum bonorum omni-
um, miſericordiam & dilectionem, ample-
ctamur, & hanc timori DEI coniunctam.
Nam dilectio quæ eſt ſinè timore DEI, re-
proba eſt. Quia & Ioſaphat amabatur ab
Achab, ſed audiuit: Si cum peccatore ami- 2.Para.19.a
citiam inieris, ſi exoſo à Deo, ſuppetias tu-
leris. Igitur cum timore Dei omnia aga-
mus, poſtulantes interceſſiones incontami-
natæ Deiparæ & ſemper virginis Dominæ ☞
noſtræ Mariæ: itèm ſanctorum angelorum,
omniumq́ue ſanctorum. Salutantes & ve-
nerandas illorum reliquias, vt nos ſanctitu-
dinis eorum fiamus participes. Sic enim
reddemur perfecti in omne opus bonum,
in Chriſto Ieſu Domino noſtro, quem de-
cet gloria, potentia, & ſuperadoratio ſiue
latria, cum patre & ſancto ſpiritu, nunc & in
ſeculorum ſecula.

ACTIO SEPTIMA, EAdemq́ue vltima.

IN nomine domini domi-
natoris noſtri Ieſu Chri-
ſti veri dei noſtri, regnan-
tibus pijſſimis & Chri-
ſtum amantibus dominis
Conſtantino & Irene re-
ligioſa eius matre, anno
VIII. conſulatûs eorum, tertiò Idus Octo-
bris, indictione XI. conueniente ſancta &
vniuerſali ſynodo, iuxta diuinam gratiam,
& pium Imperatorum à Deo electorum de-
cretum congregata in Nicea ſplendida me-
tropoli Bithyniæ prouinciæ, hoc eſt, Petro
religioſiſſimo protopresbytero ſanctiſſi-
mæ Romanæ Eccleſiæ ſancti Petri Apoſto-
li, & Petro religioſiſſimo presbytero, mona
cho & præſide venerandæ manſionis ſancti
Sabæ, agentibus vicem Apoſtolicæ ſedis be-
atiſſimi & ſanctiſſimi Epiſcopi veteris Ro-
mæ, Tharaſio ſanctiſſimo Archiepiſcopo
almæ

for. * nouæ Romæ, almæ Conſtantinnpoleos * nouæ, Ioanne & Thoma religioſiſſimis presbyteris & monachis, agentibus vicem ſedium Apoſtolicarum Orientis diœceſis:
Agapio ſanctiſſimo epiſcopn Cæſareę Cappadociæ,
Ioanne ſanctiſſimo epiſcopo Epheſi,
Conſtantino ſanctiſſ.epiſc.Conſtantiæ,quę eſt in Cypro:
Baſilio ſanctiſſimo epiſcopo Ancyræ, quæ eſt in Galatia:
Nicolao ſanctiſſ.epiſc.Cyzici,
Euthymio ſanctiſſ. epiſc. Sardenſium,
Petro ſanctiſſ.epiſc.Nicomediæ,
Helia ſanctiſſimo epiſc.Cretæ,
Hypatio ſanctiſſimo epiſc.Niceæ,
Theophilo ſanctiſſ.epiſc.Theſſalonicæ,
Stauratio ſanctiſſ.epiſc.Chalcedonis,
Leonte religioſiſſimo presbytero, & vices agente metropoleos Sidæ:
Epiphanio religioſiſſimo diacono, vices agente Sardiniæ:
Nicephoro ſanctiſſ. epiſc. Dyrrhachij,
Nicolao religioſiſſimo presbytero, præſide & vices agente metropoleos Thyanenſium,
*Amaſeæ, Daniele ſanctiſſ.epiſc. * Amaſiæ,
Gregorio religioſiſſimo presbytero, & vices agente Moceſi:
Conſtantino ſanctiſſ.epiſc.Gangrorum,
Niceta ſanctiſſimo epiſc. Claudiopoleos,
Gregorio ſanctiſſ.epiſc.Neocæſareæ,
Gregorio ſanctiſſ.epiſc.*Piſſinunthôn,
Theodoro ſanctiſſimo epiſcopo Myrôn,
Euſtathio ſanctiſſ.epiſc.Laodiceæ,
Michaele ſanctiſſ.epiſc.Synnadón,
Georgio ſanctiſſimo epiſcopo Antiochiæ, quæ eſt Piſidiæ:
Theophylacto religioſiſſ. diacono, & vices agente ſanctiſſimi epiſcopi Cariæ:
Leonte ſanctiſſ.epiſc.Iconij,
Anaſtaſio ſanctiſſimo epiſcopo Nicopoleos veteris Epiri,
Conſtantino ſanctiſſimo epiſc.Perges,
Gregorio religioſiſſimo presbytero, & vices agente * Thyanopoleos:
Leonte ſanctiſſ. epiſc. Rhodi,
Chriſtophoro ſanctiſſ. epiſc.Phaſidos,
Manuele ſanctiſſimo epiſcopo Adrianopoleos Thraciæ,
Nicolao ſanctiſſ.epiſc.Hierapoleos,
Baſilio ſanctiſſ.epiſ. Silæi,
Theophylacto ſanctiſſ.epiſc.Euchaiton,
Cyrillo venerabili monacho ex perſona Gotthiæ,
Theodoro ſanctiſſ.epiſc.Seleuciæ,
Stephano ſanctiſſ.epiſc.Sugdaón,
Antonino venerabili monacho, & vices agente Smyrnæ:
Conſtantino ſanctiſſ.epiſc.Rhegij,
Ioanne venerabili monacho ex perſona Patrarum,
Theodoro ſanctiſſ.epiſc. Catanes,

Ioanne ſanctiſſimo epiſcop. * Tauromenij, *Tauromeniæ,
Gaudioſo ſanctiſſ.epiſc.* Meſſenæ, *Meſſanæ,
Theodoro ſanctiſſ. epiſc. Panormi,
Stephano ſanctiſſ.epiſc.Bibonum,
Conſtantino ſanctiſſ.epiſc. * Leontinæ, *Leontenę,
Ioanne ſanctiſſimo epiſc. * Trocalôn, *Traculôn,
Theodoro ſanctiſſ.epiſc.Taurianes,
Chriſtophoro ſanctiſſimo epiſcopo ſanctæ Cyriacæ,
Baſilio ſanctiſſ.epiſc.Carines,
Theophane ſanctiſſimo epiſc. Lilybæi,
Theodoro ſanctiſſ.epiſc.* Trophæorum,
Sergio ſanctiſſ.epiſc. Nicoterón,
Theodoro ſanctiſſ.epiſc.Byzies,
Mauriano ſanctiſſ.epiſc.Pompeiopoleos,
Ioanne ſanctiſſ.epiſc.Salonintiæ,
Euſtathio ſanctiſſimo epiſcopo Apameæ, quæ eſt in Bithynia:
Petro ſanctiſſ.epiſc.Germiorum,
Ioanne ſanctiſſ.epiſc. Archadiopoleos,
Conſtantino religioſiſſimo presbytero, ex perſona Nicopoleos Armeniæ ſecundæ:
Siſinnio ſanctiſſimo epiſc.Parij,
Epiphanio ſanctiſſ. epiſc.Mileti,
Niceta ſanctiſſ.epiſc.Proconneſi,
Ioanne religioſiſſimo presbytero, vices agente Colonæ:
Euſtratio ſanctiſſimo epiſc. Methymnæ,
Leonte ſanctiſſ.epiſc.Chij,
Vrſo ſanctiſſimo epiſcopo eccleſiæ Baritianorum,
Ioanne ſanctiſſ.epiſc.Aprôn,
Theophylacto ſanctiſſ.epiſc.Cypſelôn,
Laurentio ſanctiſſimo epiſc. eccleſiæ Apſetianorum,
Leonte ſanctiſſ.epiſc.Carpathi,
Euſtathio ſanctiſſimo epiſc.Troadis,
Cyriaco ſanctiſſ.epiſc.Driziparorum,
Leonte ſanctiſſimo epiſc.Meſembriæ,
Gregorio ſanctiſſ.epiſc.Derci,
Theodoro ſanctiſſimo epõ Heracleæ,
Theodoſio ſanctiſſ.epõ Amorij,
Ioanne ſanctiſſ.epiſcopo Nyſſæ,
Georgio ſanctiſſimo epiſcopo Thermarum *Baſizarum, *Babæ,
Georgio ſanctiſſ.epiſc. Camulianórum,
Soterico ſanctiſſ.epiſc.* Ciſciſôn, * Ciceſſôn,
Theophylacto ſanctiſſ. epiſc.Hypepôn,
Damiano ſanctiſſ.epiſc.Mitylenæ,
Theophylacto ſanctiſſ.epiſc.Trallium,
Conſtantino ſanctiſſ.epiſc.Maſtaurôn,
Ignatio ſanctiſſimo epiſc.Prienes,
Georgio ſanctiſſ.epiſc.Briulôn,
Conſtantino religioſiſſimo presbytero, vicem agente * Agaes: *Aegeôn,
Theodoſio ſanctiſſimo epiſcopo Nyſſæ alterius, *Aegeæ,
Baſilio ſanctiſſ.epiſc.Magneſiæ,
Baſilio ſanctiſſ.epiſc.Mæandri,
Saba ſanctiſſ.epiſc. * Aneón Thraciæ, *Aegeorũ
Nicephoro religioſiſſimo presbytero ex perſona Gargarón,
Gregorio ſanctiſſimo epiſc. Palæopoleos,

 Theo-

Theophane ſanctiſſimo epiſcopo Caloes,
Leonte ſanctiſſimo epiſc. Algizôn,
Nicodemo ſanctiſſimo epiſc. Eugazôn,
Lycaſto ſanctiſſ. epiſc. Baretôn,
Theognio religioſiſſimo presbytero, vices agente *Sion:
Thoma ſanctiſſ. epiſc. Lebedi,
Stratonico ſanctiſſimo epiſc. Cumarum,
Euſtathio ſanctiſſ. epiſ. Erytheôn,
*Theophylacto *Theophilo ſanctiſſ. epiſc. *Tymnôn,
*Cymnôn, Coſma ſanctiſſ epiſc. Myrrhines,
Olbiano ſanctiſſimo epiſco. Eleæ,
Pardo ſanctiſſ. epiſcopo Pittanes,
Baſilio ſanctiſſimo epiſc. Pergami,
*Adramytton Baſilio ſanctiſſimo epiſcopo * Atramytôn,
Mariano ſanctiſſ. epiſcopo Antandri,
Ioanne ſanctiſſimo epiſc. Aſſi,
Leonte ſanctiſſ. epiſcopo Phoceæ,
Ioanne ſanctiſſimo epiſc. *Rhedeſti,
Ioanne ſanctiſſimo epiſcopo Panij,
Melchiſedech ſanctiſſimo epiſcopo Calliupoleos,
Theophylacto ſanctiſſimo epiſcopo Chariuppoleos,
Leonida ſanctiſſimo epiſcopo Madyti,
for. *Tiuzuli, aut * Turzuli, Siſinnio ſanctiſſ. epiſc. *Tzuruli,
Thoma ſanctiſſimo epiſ. Daonij,
Gregorio ſanctiſſ. epiſc. Theodorupoleos,
Siſinnio ſanctiſſ. epiſc. Cholcidos,
Beniamin ſanctiſ. epiſc. Lizicôn,
Ioanne ſanctiſſ. epiſcopo Bryſeos,
*Spyridiõe *Spyridone ſanctiſſimo epiſcopo Palææ ſiue Cythron,
Euſtathio ſanctiſ. epiſc. Solorum,
Theodoro ſanctiſſimo epiſcopo Citij,
*Thremethuntôn Georgio ſanctiſſ. epiſc. *Trimithuntôn,
Alexandro ſanctiſſimo epiſcopo * Trimithuntôn alterius Badenæ,
Conſtantino ſanctiſſ. epiſc. Heliopoleos,
*Syneſio *Synneſio ſanctiſ. epiſco. Tabiæ,
Theophilo ſanctiſſ. epiſc. Anaſtaſiopoleos,
*Amyai, Leonte ſanctiſſ. epiſc. *Amazi,
Petro ſanctiſſimo epiſcopo Aſpones,
Antimo ſanctiſſ. epiſc. Berinopoleos,
Michaele ſanctiſſ. epiſc. Melitupoleos,
Siſinnio ſanctiſſ. epiſcopo Adrianes,
Theodoro ſanctiſ. epiſcopo Dermes,
Baſilio ſanctiſſimo epiſc. *Adriani,
Leonte ſanctiſſimo epiſc. Pæmaninôn,
Simeone ſanctiſſ. epiſc. Oces,
Strategio ſanctiſſ. epiſc. Dardanes,
Ioanne ſanctiſſimo epiſc, Lampſaci,
Theodoro ſanctiſſ. epiſc. Palæôn,
Leonte ſanctiſſ. epiſcopo Troados,
Theodoro ſanctiſſ. epiſco. Abydi,
Niceta ſanctiſſimo epiſc. Ilij,
Anaſtaſio ſanctiſſ. epiſcopo Tripoleos,
Leonte ſanctiſſ. epiſc. Traculôn,
Stephano ſanctiſſ. epiſcop. Salôn,
Ioanne ſanctiſſ. epiſcopo Gabalôn,
Eſaia religioſiſſi. presbytero, & vices agente Thyatirôn:
Stephano ſanctiſſimo epiſc. Silandi,

Nicolao ſanctiſſ. epiſcopo Pericommatos,
Ioanne ſanctiſſimo epiſc. Sethon,
Conſtantino ſanctiſſ. epiſc. *Arraſi, *Arazon
Theophane ſanctiſſ. epiſcopo Meoniæ,
Michaele ſanctiſſimo epiſc. Stratoniceæ,
Gregorio ſanctiſſ. epiſcopo Gordi,
Ioanne ſanctiſſ. epiſcopo Daldes,
Euſtathio ſanctiſſ. epiſcopo Hyrcanes,
Ioſeph ſanctiſſ. epiſcopo * Athaliæ,
Theopiſto ſanctiſſ. epiſco. Hermocapylon,
Zacharia ſanctiſſ. epiſcopo Hierocæſareæ,
Michaele ſanctiſſ. epiſcopo Ceraſeon,
Dauid ſanctiſſ. epiſcopo Helenupoleos,
Cyrione ſanctiſſ. epiſc. Lophi,
Baſilio religioſiſſimo presbytero, & vices agente epiſcopi * Daſcylij: *Daſcylij
Theophylacto ſanctiſſimo epiſcopo *Apolloniados,
Conſtantino ſanctiſſimo epiſcopo Cæſareæ, quæ eſt Bithyniæ:
Georgio ſanctiſſ. epiſc. Baſilinupoleos,
Leonte ſanctiſſimo epiſcopo Neocæſareæ Thraciæ, aut Ariſtes,
Nicephoro ſanctiſſ. epiſc. Adranes,
Theodoro ſanctiſ. epiſc. Pruſes,
Epiphanio ſanctiſſ. epiſc. Lampes,
Theodoro ſanctiſſ. epiſc. Heracleopoleos,
Anaſtaſio ſanctiſſ. epiſc. Gnoſi,
Melitone ſanctiſſ. epiſc. Cydonij,
Leontio ſanctiſſ. epiſcopo Cyſami,
Theodoro ſanctiſſimo epõ Subriton,
Leonte ſanctiſſ. epiſc. Phanicon,
Ioanne ſanctiſſ. epiſc. Archadiæ,
Epiphanio ſanctiſſ. epõ Eleutherio
Photino ſanctiſſ. epiſc. Cantani,
Siſinnio ſanctiſſimo epiſc. Cherroneſi,
Gregorio religioſiſſimo presbytero, & vices agente Cephaleniæ:
Philippo ſanctiſſ. epiſc. Cercyrôn,
Antonio ſanctiſſ. epiſc. *Trizenes,
Petro ſanctiſſ. epiſc. Monembaſiæ,
Gabriele ſanctiſſ. epõ Aegines,
Leonte ſanctiſſ. epiſcopo Porthmi,
Philippo ſanctiſſ. epiſc. Horei,
Leonte ſanctiſſ. epiſcopo Zacynthi,
Leonte ſanctiſſ. epõ Linoes,
Niceta ſanctiſſimo epiſcopo Meles,
Neophyto ſanctiſſ. epiſc. Gordoſerbon,
Ioanne ſanctiſ. epiſcopo Erennôn,
Leonte ſanctiſſ. epiſc. Aſpendi,
Conſtantino ſanctiſſ. epiſc. Zelorum,
Gregorio ſanctiſſ. epiſ. Sinopes,
Mariano venerabili diacono, vices agente Antrapôn,
Georgio ſanctiſſ. epiſc. * Amaſtris, *Amaſtridis,
Heraclio ſanctiſſ. epiſcopo * Ionopoleos, *Iunopolis,
Niceta ſanctiſſ. epiſc. Dadybon,
Theophane ſanctiſſ. epiſc. Sorôn,
Ioanne ſanctiſſ. epõ Heracleæ Ponti,
Theophilo ſanctiſſ. epiſc. Pluſiados,
Conſtantino ſanctiſſ. epiſc. *Cratini,
Niceta ſanctiſ. epiſc. Adrianopoleos,
Niceta ſanctiſſ. epiſc. * Rhœzæi,

Con-

Cóſtantino ſanctiſſ.epiſc.Polemonij,
Theodoro ſanctiſſ. epiſc.Cormanón,
Ioanne ſanctiſſ.epiſc.Ceraſuntón,
Nicephoro ſanctiſſ.epiſc.Clanei,
Leonte ſanctiſſ.epiſc. Trocnadón,
*Phaſelidis Ioanne venerabili diacono ex perſona *Phaſilidos,
Theodoro ſanctiſſ.epiſc.Pinarón,
Stephano ſanctiſſimo epiſc.Canni,
Anaſtaſio ſanctiſſ.epiſc. Patarôn,
Georgio ſanctiſſ. epiſc. Nyſſæ,
Cádybôn, Conſtantino ſanctiſſ.epiſc. Candibôn,
Leonte ſanctiſſimo epiſc.Corydalón,
Nicodemo ſanctiſſ. epiſcopo Didymorum,
Leonte ſanctiſſimo epiſc.Limyrôn,
Conſtantino ſanctiſſ.epiſc.*Tlón,
Petro venerabili diacono ex perſona Orycandôn,
Stephano ſanctiſſ.epiſc.*Anaxi,
Georgio ſanctiſſ. epiſc.Hymandi,
Conſtantino ſanctiſſ. epiſc.Cobôn,
Stauratio ſanctiſſ.epiſc.Zenopoleos,
Gregorio ſanctiſſ.epiſc. Cibyres,
Baſilio ſanctiſſ.epiſc.Tabôn,
Dorotheo ſanctiſſ.epiſc.Neapoleos,
Conſtantino ſanctiſſ.epiſc.Alabandôn,
Dauid ſanctiſſimo epiſc.Iaſi,
Gregorio ſanctiſſ. epiſco.Milaſi,
Sergio ſanctiſſ.epiſc.Bargylij,
Gregorio ſanctiſſ.epiſc.Latmi,
Ioanne ſanctiſſimo epiſc. Myndi,
Stauratio ſanctiſſ. epiſc.Stadiæ,
Gregorio ſanctiſſ.epiſc.*Stratonicee,
Niceta venerabili diacono ex perſona Halycarnaſi,
Michaele ſanctiſſ.epiſc.Cheretopôn,
Pantaleonte ſanctiſſ.epiſ. Valentiæ,
Georgio ſanctiſſ. epiſc.Peltarum,
Chriſtophoro ſanctiſſ.epiſc.*Atanaſſi,
Leonte ſanctiſſ.epiſc.Eumeniæ,
Paulo ſanctiſſ.epiſc.Acmoniæ,
Gregorio ſanctiſſimo epiſcopo *Tymeni ferarum,
Philippo ſanctiſſ.epiſc.*Tranupoleos,
Leonte ſanctiſſ.epiſc.Aleón,
Nicephoro ſanctiſſimo epiſc.Lundôn,
Georgio ſanctiſſ. epõ Appiæ,
Ioanne ſanctiſſ. epiſc. Siblión,
Zacharia ſanctiſſ.epiſc.Trapezupoleos,
Leonte ſanctiſſ.epiſc.Sebaſtiæ,
Andrea ſanctiſ. epiſc.Cidiſſoſi,
Doſitheo ſanctiſſimo epiſcopo Pſonôn aut *Colaſſeón.
Conſtantino ſanctiſſ.epiſc.*Cotyæi,
Niceta ſanctiſſimo epiſcopo Nacoliæ,
Leonte ſanctiſſ.epiſc.*Docimij,
Theophylacto religioſiſſimo presbytero, & ex perſona Ipſi:
Conſtantino ſanctiſſ.epiſcopo Eucarpiæ,
Michaele ſanctiſſ.epiſc.Hierapoleos,
Ioanne religioſiſſimo presbytero,& ex perſona epiſcopi Actoij:
*Pythiæ, Nicolao ſanctiſſ.epiſcopo*Phytiæ,

Theophylacto ſanctiſſ.epiſc. Cinnabareos,
Damiano ſanctiſſ. epiſc. Myri,
Chriſtophoro ſanctiſſ.epiſ.Promiſi,
Niceta ſanctiſ. epiſc.Auguſtopoleos,
Conſtantino ſanctiſſ.epiſc.Ambladôn,
Stephano religioſiſſimo presbytero, & vices agente Otri:
Georgio ſanctiſſimo epiſcopo * Medæi, *Mediæi,
Gregorio religioſiſſimo presbytero, & vices agente Polyboti:
Siſinnio ſanctiſſ.epiſc.*Philomilij, *Philomelij
Michaele ſanctiſſimo epiſcopo Papôn,
Siſinnio ſanctiſſimo epiſcopo Apameę,quę eſt Ciboti:
Conſtantino ſanctiſſ.epiſ.Comanes,
Nicephoro ſanctiſſ.epiſc.Adadôn,
Petro ſanctiſſimo epiſcopo Petraſi,
Theodoro ſanctiſſ.epiſc.*Sagalaſſi, *Agalaſſi,
Leonte ſanctiſſimo epiſc.Bares,
Petro ſanctiſſimo epiſcopo Seleuciæ Piſidiæ,
Nicephoro ſanctiſſ.epiſc.Phoglôn,
Mauriano ſanctiſ.epiſc.*Magydôn, *Magidôn,
Leonte ſanctiſſ.epiſc. Andidôn,
Stephano ſanctiſſ.epiſc.Parnaſi,
Bardano ſanctiſſ.epiſc.Doarôn,
Euſtratio ſanctiſſimo epiſcopo Debelti,
Euphemio ſanctiſ.epiſc. *Sozopoleos, *Zozopoleos,
Theodoro ſanctiſſ.epiſc.Bulgarophygi,
Georgio ſanctiſſ.epiſc. Plutinopoleos,
Baſilio ſanctiſſ.epiſc.Perbireos,
Michaele ſanctiſſ. epiſc. *Pamphili, *Pamphyli,
*Rubim ſanctiſſ.epiſc.Scopelón, *Ruben
Siſinnio ſanctiſſ.epiſc.Gareles,
Calliſto ſanctiſſimo epõ *Eudonidos,
Conſtantino ſanctiſ.epiſc.Laginôn,
Ioanne ſanctiſſ.epiſc. Codrullón,
Theodoro ſanctiſſ.epiſc. Cremnôn,
Conſtantino ſanctiſſimo epiſc.Adrianes,
Theophilo ſanctiſſ.epiſ.Chij,
Galata ſanctiſſimo epiſc.Meli,
Sergio ſanctiſſ.epiſc.Leri,
Mauzone ſanctiſſimo epiſc.Diocæſareæ,
Euſtathio ſanctiſſimo epiſc.Celendereos,
Zacharia ſanctiſſ.epiſc.Cardabendón,
Siſinnio ſanctiſſ.epiſc.Musbadôn,
Euſtathio ſanctiſſimo epiſc.*Lami, *Latmi,
Theodoro ſanctiſſimo epiſcopo Germanicopoleos,
Siſinnio ſanctiſſ.epiſc.Syces,
Conſtantino ſanctiſſ.epiſc.Dalyſanes,
Leonte ſanctiſſ.epõ Sibyllôn,
Stephano ſanctiſſ.epiſc.Philadelphiæ,
Eudoxio religioſiſſimo presbytero,& vices agente *Metellipoleos:
Theodoro ſanctiſſimo epiſc.Cadôn,
Theophylacto ſanctiſſ.epiſc.Moſynôn,
Baſilio ſanctiſſimo epiſc. Dionyſiupoleos,
Stephano ſanctiſſ. epiſc.*Sinao,
Conſtantino ſanctiſſ. epiſc. *Andri,
Euſtathio ſanctiſſimo epiſc.Toni,
Ioanne ſanctiſſ. epiſc.Decaterôn,
Ioanne ſanctiſſ.Epiſc.Niceæ Thraciæ,

Theophane ſanctiſſimo epiſcopo Lebedi,
Ioanne ſanctiſſ. epiſcopo Lithoproſopi,
Nicephoro ſanctiſſ. epiſc. Archadiopoleos,
Theodoro ſanctiſſ. epiſco. Heracleapoleos, aut * Pidachtoes,
Conſtantino ſanctiſſ. epiſc. Metrôn,
Lycaſto ſanctiſſ. epiſc. * Phyladôn,
Michaele ſanctiſſ. epiſc. Trallenſium,
Ioanne ſanctiſſ. epiſc. Lemni,
Leonte ſanctiſſ. epiſc. * Amiſſi, *Amyzi,
Michaele ſanctiſſ. epiſcopo Tij,
Epiphanio ſanctiſſ. epõ Pertorum,
Ioanne ſanctiſ. epiſcopo Thymbriadôn,
Stephano ſanctiſſ. epiſcop. Orynnôn,
Heraclio ſanctiſſ. epiſcopo Sami,
Ioanne ſanctiſſ. epõ Præneſti:

Sedentibus his ante ſacrum ambonem templi ſanctiſſimæ & almæ Eccleſiæ, quæ cognominatur Sophia, præſentibus & audientibus glorioſiſſimo & magnificentiſſimo duce Petrona clariſſimo conſule, & Petro patricio & comite Imperatorij obſequij: prætereà religioſiſſimis archimandritis, præſidentibus & monachis eo ordine, qui in præcedenti actione eſt annotatus, propoſitis ſanctis & inuiolatis Dei Euangelijs, Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Taurianes inſulæ Siciliæ, acceptam in manibus editam definitionem legit:

DEFINITIO SANCTAE magnæ & vniuerſalis in Nicea ſynodi ſecundæ.

SANCTA MAGNA ET *VNIVERSALIS Synodus, quæ gratia Dei, & iuxta piũ Chriſti amantium Imperatorum noſtrorum Conſtantini & Irenes illius matris decretum, ſecundò in ſplendida Niceæ metropoli, quæ eſt in Bithynia, in ſacra Dei Eccleſia Sophia congregata, traditionem Catholicæ Eccleſiæ ſecuta, hæc definiuit ſubiecta:*

QVi nobis cognitionis ſuæ lumen gratis dedit, & tenebras caliginemq́; idolorum inſaniæ diſcuſſit, noſque ab ea liberauit, Chriſtus Ieſus Deus noſter, qui ſuam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugas ſibi deſponſauit, (Ephe.5.) eam diligenter cuſtodiendã eſſe præcepit, & diſcipulis ſanctis confirmauit, dicens: (Matt.28.d) Vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. Hanc verò promiſſionem non ſolùm illis, ſed & nobis fecit, qui per illos credidimus in nomen illius. Hanc igitur donationem quidam contemnentes, ab impoſtore & defraudatore inimico elatiores facti, à recta ratione deſciſcentes, catholicæq́; Eccleſię opponentes ſeſe, circa veritatis intelligentiam peccârunt: & vt dicit prouerbialis ſermo, (Prou.9.) axes propriæ agricolationis errare fecerũt, & manibus congregauerunt ſterilitatem. Quandoquidem ſacrarum dedicationũ & & oblationum Deo decentem ornatum, calumniari non dubitârunt, appellantes ſe ſacerdotes, cùm reuerà non ſint. De his Deus per Prophetam clamat: (Hier.12.c) Multi paſtores deſtruxerunt vineam meam, contaminauerũt portionem meam. Minimè enim ſanctè viros, qui ſibijpſi multa tribuunt, ſecuti, ſanctam noſtram Eccleſiam, quam ſibi Deus adaptauit, accuſârunt, neque inter ſacrum & prophanum vllum diſcrimen poſuerunt. nam imagines Dei & ſanctorum ſuorum, (Ezech.22.f) ſimiliter cum ſtatuis ſatanicis idolorum nomine appellârunt. Igitur obediẽtiam ſuam ab inſania iſtorum corrumpi ampliùs non ferens Dominus Chriſtus, nos vndiquè ſacerdotalis dignitatis præfectos, ſecundùm ſuum beneplacitum conuocauit, accedente huc diuino zelo & nutu Conſtantini & Irenes fideliſſimorum noſtrorum Imperatorum, quô diuina traditio Eccleſiæ catholicæ, communi ſuffragio authoritatem accipiat. Igitur cum omni diligentia perſcrutantes & inueſtigantes, iuxta ſcopum veritatis nobis propoſitum, nihil adijcimus, nihil demimus: ſed cuncta Eccleſiæ catholicæ dogmata conſeruamus, & ſex vniuerſalibus concilijs inhærentes, eorum acta comprobamus. Principiò, ſecundùm ſynodum in ſplendida Nicea congregatam, deindè in regia vrbe, (Intellige Nicenã primã, & Conſtantinopolitanam primã.) Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium: & in vnum Dominum Ieſum Chriſtum, filium Dei vnigenitum, lumen de lumine, Deum verum ex Deo vero: genitum, non factum: conſubſtantialem patri ante omnia ſecula, per quem cuncta facta ſunt: qui propter nos homines & propter noſtram ſalutẽ deſcendit de cælis, & incarnatus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria virgine, & homo factus eſt: Crucifixus etiàm pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus & ſepultus: Et reſurrexit tertia die ſecundùm ſcripturas: Et aſſcendit in cælos, ſedens ad dexterã patris: Et iterùm venturus eſt cum gloria, iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in ſpiritum ſanctum Dominum viuificantem, qui ex patre filioq́; procedit, qui cum patre & filio ſimul adoratur & conglorificatur, qui locutus eſt per prophetas. In vnam ſanctam catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. confitemur vnum baptiſma in remiſſionẽ peccatorum, & expectamus reſurrectionẽ mortuorum, & vitam venturi ſeculi, Amen. Execramur & anathematizamus Arrium & aſſeclas eius, & qui communicant cum illius improbis

improbis opinionibus. Macedoniumq́; & ſodales illius, qui rectè appellantur pneumatomachi, id eſt, impugnatores ſpiritûs. Confitemur etiàm Dominam noſtram ſanctam Mariam propriè & verè Deiparam, vt quæ peperit vnum ſanctæ Trinitatis Chriſtum Deum noſtrú: quemadmodùm prior Epheſina ſynodus cóſtituit, & impium Neſtorium, ſociosq́ue illius, tanquàm dualitatem perſonarum inducentes, ab Eccleſia depulit. Ad hæc duas naturas incarnati propter nos ex immaculara virgine Maria confitemur, perfectum Deum & perfectum hominem cognoſcétes, quemadmodùm ſynodus in Chalcedone habita declarauit: Eutychenq́ue & Dioſcornm, blaſphemantes in illius diuinitatem, exterminauit: adijcientes his Petrum, Seuerum, & catenam iſtorum blaſphemam, non concorditer connexam. Præterea Origenis, Euagrij & Didymi fabuloſitates anathematizamus, quemadmodùm ſynodus Conſtantinopoli conflata, quinra numero, docuit: Deindè duas voluntates & actus, ſecundùm naturam proprietatem in Chriſto prædicamus, quemadmodùm ſexta Conſtantinopolitana ſynodus definijt, deteſtamurq́ue cum ea Sergium, Honorium, Cyrum, Pyrrhum, Macarium impios iſtos pietatis impugnatores, omnesq́ue illis conſentientes anathematizamus. Fatemur autem vnanimiter nos eccleſiaſticas traditiones, ſiue ſcripto ſiue conſuetudine valentes & decretas, retinere velle, quarum de numero eſt imaginum effigiatio, vt quæ hiſtoriæ Euangelicæ promiſſionis concinat, ad credulitatem veræ & non phantaſticæ incarnationis Dei, & ad vtilitatem ſimilitudinis, quam nobis exhibet, vtiliter inuentam. His ſic ſe habētibus, regiam viam incedentes, & ſanctorum noſtrornm & diuinorum patrum doctrinæ inſiſtentes, & catholicæ Eccleſiæ, in qua ſanctus ſpiritus inhabitat, traditionem obſeruantes: definimus cum omni diligentia & cura, venerandas & ſanctas imagines ad modum & formam venerandæ & viuificantis crucis è coloribus & teſſellis, aut alia quauis materia commodè paratas, dedicandas, & in templis ſanctis Dei collocandas, habendasq́ue: tum in ſacris vaſis & veſtibus, tum in parietibus & tabulis, in ædibus priuatis, in vijs publicis: maximè autem imaginem Domini & Dei Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti, deindè intemeratæ Dominę noſtrę Deiparæ, venerandorum angelorú, & omnium deindè ſanctorum virorum. Quo ſcilicet per hanc imaginum pictarum inſpectioné, omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem & deſiderium veniant, illisq́; ſalutationem & honorariam adorationem exhibeant, non ſecundùm fidem noſtram, veram latriam, quæ ſolùm diuinæ naturæ competit: ſed quemadmodùm typo venerandæ & viuificantis crucis, & ſanctis Euangelijs, & reliquis ſacris oblationibus ſuſſitorum & luminarium reuerenter accedimus, quemadmodùm veteribus piè in conſuetudinem hoc adductum eſt. Imaginis enim honor in prototypum reſultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoquè deſcriptum argumentum. Sic enim ſanctorum noſtrorum patrum obtinet diſciplina, vel traditio catholicæ Eccleſiæ, quæ à finibus vſque ad fines euangelium ſuſcepit. Paulo ergò ſic in Chriſto loquenti, omniq́ue Apoſtolico cœtui & patribus ſanctis idem ſentientibus inhærentes, ſeruamus traditiones quas ſuſcepimus. Quarè & victoriæ carmina ad Eccleſiam cum propheta accinimus: Gaude valdè filia Sion, prædica filia Hieruſalem, exulta & lætare ex toto corde tuo: à te Deus abſtulit iniquitates aduerſantium tibi, liberata es de manu inimici tui. Dominus rex tuus in medio tui, & pax tibi in ſempiterna ſecula. Zopho. 3. c

Igitur qui auſi fuerint aliud ſentire aut docere, aut more impiorum hæreticorum eccleſiaſticas traditiones contaminare, aut nouam quandam vaniloquentiam inducere, aut quicquam de conſecratis in eccleſia abijcere, Euangelij inquam depictum codicem, aut figuram crucis, aut imaginis alicuius picturam, aut reliquias martyrú, quas ſciuerint eſſe germanas & vęras, aut contra iſta vaſrè & improbè aliquid excogitare, quod ſit contra conſtitutionem eccleſiaſticam: aut vti tanquàm communibus, ſacratis Deo, repoſitis precioſis, aut monaſterijs reuerendis: ſi fuerint epiſcopi aut clerici, deponuntor: ſi monachi aut laici, communione priuantor.

Petrus miſeratione diuina protopresbyter ſanctiſſimæ Eccleſiæ Romanæ beati Petri, & locum retinens Adriani papæ veteris Romę, definiens ſubſcripſi.

Petrus indignus presbyter & præſes ſancti patris noſtri Sabæ, & vices agens Adriani papæ veteris Romæ, definiens ſubſcripſi.

Tharaſius miſeratione diuina Epiſcopus Conſtantinopolitanus nouæ Romæ, patrú dogmatibus inſiſtens, & catholicæ Eccleſiæ adhærens, definiendo ſubſcripſi.

Ioannes miſeratione diuina presbyter, aſſeſſor patriarchicus, & vices agens trium Apoſtolicorum thronorum Orientis, Alexandriæ, Antiochiæ, & Hieroſolymorum, patrum dogmatibus inſiſtens, & Catholicę Eccleſię inhęrens, definiendo ſubſcripſi.

Agapius indignus epiſcopus Cæſareæ Cappadociæ, patrum dogmatibus inſiſtens &c. ſubſcripſi.

Ioannes indignus Epiſcopus Epheſi, in eandem ſententiam ſubſcripſi.

Conſtantinus indignus epiſcopus Conſtantiæ,

ſtantiæ, quæ eſt in Cypro, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Leontius indignus epiſcopus Heracleæ Thraciæ, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Baſilius indignus epiſc. Ancyræ, quæ eſt in Galatia, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Nicolaus indignus epiſc. Cyzici, &c.
Euthymius indignus epiſc. Sardēſium, &c.
Petrus indignus epiſc. Nicomediæ, &c.
Helias indignus epiſc. Cretæ, &c.
Hypatius indignus epiſc. Niceæ, in &c.
Theophilus indig. epiſc. Theſſalonicæ, &c.
Stauratius indignus epiſ. Chalcedonis, &c.
Leontius indignus presbyter, & vicem agẽs metropoleos Sydæ, in eãdem &c.
Epiphanius diacon⁹ vicẽ agẽs Sardiniæ, &c.
Nicephorus indignus epiſc. Dyrrhachij, &c.
for. * præſes Nicolaus presbyter * præſidi & vicẽ agẽs metropoleos Thyanenſium, in eandem &c.
Daniel indignus epiſc. Amaſiæ, &c.
Greg. presbyter & vicẽ agens Moceſi, &c.
Conſtantinus indignus epiſ. Gangrorũ, &c.
Nicetas indignus epiſc. Claudiopoleos, &c.
Gregorius indignus epiſc. Neocæſareæ, &c.
Gregorius iodignus epiſc. Piſſinuntôn, &c.
Theodorus indignus epiſc. Myrôn, &c.
Euſtathius indignus epiſc. Laodiceæ, &c.
Michael indignus epiſc. Synnadôn, in &c.
Georgius indignus epiſ. Antiochiæ, quæ eſt Piſidiæ, in eandem ſentẽtiam ſubſcripſi.
Theophylactus diaconus & vicẽ agens ſanctiſſ. epiſc. Cariæ, in eandem &c.
Leontius indignus epiſc. Iconij, in &c.
Anaſtaſius indignus epiſ. Nicopoleos veteris Epiri, in eandẽ ſententiam ſubſcripſi.
Conſtantinus indignus epiſc. Perges, &c.
Gregorius presbyter & vicem agens *Thyanopoleos, in eãdem ſententiã ſubſcripſi.
Leontius indignus epiſc. Rhodi, &c.
Chriſtophorus indig. epiſc. Phaſidos, &c.
Manuel indignus epiſ. Adriaoopoleos Thraciæ, in eodẽ ſeotentiam ſubſcripſi.
Nicolaus indignus epiſc. Hierapoleos, &c.
Baſilius indignus epiſc. Silæi, &c.
Theophylactus indig. epiſ. Euchaitôn, &c.
Cyrillus monachus ex pſona Gotthiæ, &c.
Theodorus indignus epiſc. Seleuciæ, &c.
Stephanus indignus epiſc. Sugdaôn, &c.
* Antonius *Antoninus monachus & vicẽ agens Smyrnæ, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Conſtantinus indignus epiſc. Rhegij, &c.
Ioannes monachus ex perſona Patrarũ, &c.
Theodorus indignus epiſc. Catanes, &c.
*Tauromeniæ, Ioannes indignus epiſc. *Tauromenij, &c.
Gaudioſus indignus epiſc. Meſſenæ, &c.
Theodorus indignus epiſc. Panormi, &c.
Stephanus indignus epiſc. Bibonum, &c.
*Leontenæ, Conſtãtinus indignns epiſ. *Leontinæ, &c.
*Traculôn, Ioannes indignus epiſc. *Trocalôn, &c.
Theodorus indignus epiſc. Taurianes, &c.
Chriſtophorus indignus epiſc. ſanctæ Cyriacæ, in eandẽ ſententiam ſubſcripſi.
Baſilius indignus epiſc. Carines, &c.

*Theophanus indignus epiſc. Lilybæi, &c. *Theophanes
Theodorus indignus epiſ. Trophæorũ, &c.
Sergius indignus epiſc. Nicoterôn, &c.
Theodorus indignus epiſ. Byzies, &c.
Maurianus indignus epiſcopus Pompeiopoleos, &c.
Ioannes indig. epiſc. ſanctæ *Salonintiæ, &c.
Euſtratius indignus epiſcop. Apameæ, quæ eſt in Bithynia, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Petrus indignus epiſc. Germiorum, &c.
Ioannes indignus Archadiapoleos, &c.
Conſtantinus presbyter, ex perſona Nicopoleos Armeniæ ſecundæ, in eandẽ &c.
Siſinnius indignus epiſc. Parij, &c.
Epiphanius indignus ẽps Mileti, &c.
Nicetas indignus ẽps *Præconeſi, &c.
Ioannes indignns presbyter & vicem agens *Coloniæ, in eãdem ſententiã ſubſcripſi.
*Euſtrathrus indig. epiſc. Methymnæ, &c. *Euſtathius *Euſtratus
Leontius iodignus epiſc. Chij, in eandẽ &c.
Vrſus indig. ẽps eccleſiæ Baritianorũ, &c.
Ioannes indignus ẽps Aprôn, in &c.
Theophylactus indig. epiſ. *Cypſelôn, &c.
Laurẽti⁹ indig. ẽps eccleſiæ Apſetianorũ, &c.
Leontius indignus ẽps Carpathi, &c.
Euſtathius indignus epiſc. Troadis, &c.
Cyriacus indignus ẽps Driziparorum, &c.
Leontius indignus ẽps Meſembriæ, &c.
Gregorius indignus epiſ. Derci, &c.
Theodorus indignus ẽps Heracleæ, &c.
Theodoſius indignus epiſc. Amorij, &c.
Ioannes indignus ẽps Nyſſæ, &c.
Georgius indignus ẽps Thermarũ *Baſizarum, in eandẽ ſententiam ſubſcripſi. *Badæ,
Georgius indignus ẽps Camulianorũ, &c.
Sotericus indignus ẽps *Ciſciſôn, &c.
Theophylactus indig. ẽps *Hypepôn, &c. *Hypæpôn
Damianus indignus epiſc. Mitylenæ, &c.
Theophylactus indig. epiſc. Trallium, &c.
Cõſtantinus indignus ẽps Maſtaurôn, &c.
Ignatius indignus epiſc. Prienes, &c.
Georgius indignus epiſc. Briulôn, &c.
Cõſtantinus indignus presbyter vicẽ agens *Agaes, in eandẽ ſententiam ſubſcripſi. *Aegeon vel Aegeæ,
Theodoſius indignus epiſc. Nyſſæ alterius, in eandem ſententiã ſubſcripſi.
Baſilius indignus epiſc. Magneſiæ, &c.
Baſilius indignus epiſc. Mæandri, &c.
Sabas indignus epiſc. *Aneon, &c. *Aegeorũ vel Aenos Thraciæ,
Nicephorus indignus presbyter ex perſona *Bargarorũ, in eandẽ ſententiã ſubſcripſi.
Gregorius indignus epiſ. Palæaſpoleos, &c.
Theophanes indignus epiſc. Caloes, &c.
Leontius indignus epiſc. Algizôn, &c.
Nicodemus indignus epiſ. Eugazôn, &c.
Lycaſtus indignus epiſc. Baretôn, &c.
Theognius indignus presbyter, vicem agẽs *Sion, in eandem ſententiã ſubſcripſi.
*Thomas indignus epiſc. Lebedi, &c. *Theophanes
Stratonicus indignus epiſc. Cnmerum, &c.
Euſtathius indignus ẽps Erytheôn, in &c.
Theophilus indignus ẽps Thymnôn, in &c.

Coſmas indignus epiſ. Myrrhines,in &c.
Olbianus indignus epiſ. Elææ,in eandẽ &c.
Pardus indignus epiſc. Pittanes,in &c.
Baſilius indignus epiſc. Pergami,in &c.
Baſilius indignus epiſ. *Antamytón,in &c,
Marianus indignus epiſc. Antandri,in &c.
Ioannes indignus epiſc. Aſſi,in &c.
Leontius indignus epiſc. Phocεæ, in &c.
Ioannes indignus eṗs *Rhædeſti,in &c.
Ioannes indignus epiſc. Panij,in &c.
Melchiſedec indig. epiſc. Caſſiupoleos,&c.
Theopylactus indignus epiſc. Chariupoleos,in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Leonidas indignus epiſc. Madyti,in &c.
for.* Turzuli aut Truzuli, Siſinnius indignus epiſc. *Tzuruli,in &c.
Thomas indignus epiſc. Daonij,in &c.
Gregorius indignus epiſ. Theodorupoleos,in eandẽ ſententiam ſubſcripſi.
Siſinnius indignus epiſc. Cholcidos,&c.
Beniamin indignus epiſc. Lizicôn,in &c.
Ioannes indig. epiſc. Bryſeos,in &c.
*Spiridion *Spyridon indignus epiſc. Palææ ſiue Cythrôn,in eandẽ ſententiam ſubſcripſi.
Euſtathius indignus epiſc. Solorum,&c.
Theodorus indignus epiſc. Citij,in &c.
*Thremethuntón Georgius indignus eṗs * Thrimituntôn alterius Badenæ,in eandẽ &c.
*Thremethuntón Alexander indignus epiſc. *Trimithuntón alterius Badenę,in eandem &c.
Conſtantinus indig. epiſ. Heliopolens,&c.
Synneſius indignus epiſc. Tabiæ,in &c.
Theophilus indignus eṗs Anaſtaſiopoleos, in eandem ſententiã ſubſcripſi.
Leontius indignus epiſ. Minzi,in &c.
Petrus indignus epiſc. Aſpones,in &c.
*Antimus *Anthymus indig. epiſc. Berinopoleos,&c.
Michael indignus epiſc. Melitupoleos,&c.
Siſinnius indignus epiſc. Adrianes,in &c.
Theodorus indignus epiſ. Dermes,in &c.
*Adrianes, Baſilius indignus epiſc. *Adriani,in &c.
Leontius indignus epiſc. Pœmaninôn,&c.
Simeon indignus epiſc. Oces, in eandẽ &c.
Strategius indignus epiſ. Dardanes,in &c.
Ioannes indignus epiſc. Lampſaci,in &c.
Theodorus indignus epiſc. Palæôn,&c.
Leontius indignus epiſc. Troados,in &c.
Theodorus indignus epiſc. Abydi,in &c.
Nicetas indignus eṗs Ilij,in eandẽ &c.
Anaſtaſius indignus epiſ. Tripoleos, in &c.
Leontius indignus eṗs Traculôn,&c.
Stephanus indignus epiſc. Salôn,in &c.
Ioannes indignus epiſc. Gabalôn,in &c.
Eſaias indignus presbyter,& vicẽ agẽs Thyatirôn, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Stephanus indignus epiſc. Silandi,in &c.
Nicolaus indignus epiſc. Pericommatos, in eãdem ſententiã ſubſcripſi.
Ioannes indignus epiſc. Setôn,in &c.
Conſtantinus indignus epiſc. *Arraſi,&c.
Theophanes indignus epiſ. Meoniæ,&c.
Michael indignus epiſ. Stratoniceæ,in &c.
Gregorius indignus epiſ. Gordi,in &c.
Ioannes indignus eṗs Daldes, in eandẽ &c.

Euſtathius indignus epiſc. Hyrcanes,in &c.
Ioſeph indignus epiſc. * Ataliæ,in &c. * Athalię, *Attaliæ,
Theopiſtus indignus epiſc. Hermocapylô, in eandem ſentẽtiam ſubſcripſi.
Zacharias indignus epiſ. Hierocæſareæ,&c.
Michael indignus epiſc. Ceraſeôn,in &c.
Dauid indignus epiſc. Helenupoleos,&c.
Cyrion indignus epiſc. Lophi,in eandẽ &c.
Baſilius indignus presbyter,& vicem agens epi *Daſcyli, in eandem ſententiam &c. *Daſcylij,
Theophylactus indig. epiſ. *Apollomados, in eandẽ ſententiam ſubſcripſi.
Cõſtantinus indignus eṗs Cæſareæ,quæ eſt Bithyniæ,in eandẽ ſententiã ſubſcripſi.
Georgius indignus eṗs Baſilinupoleos, in eãdem ſententiã ſubſcripſi.
Leontius indignus epiſco. Neocæſareæ aut Ariſtes,in eandẽ ſententiam ſubſcripſi.
Nicephorus indignus epiſc. Adranes Thraciæ,in eandem ſententiã ſubſcripſi.
Theodorus indignus epiſc. Pruſes,in &c.
Epiphanius indignus epiſ. Lampes,in &c.
Theodorus indig. eṗs Heracleopoleos, &c.
Anaſtaſius indignus epiſc. Gnoſi,in &c.
Meletinus indignus epiſc. Cydonij, in &c.
Leontius indignus eṗs Cyſami,&c.
Theodorus indignus epiſc. Subritôn, &c.
Leontius indignus epiſc. Phanicón,&c.
Ioannes indignus eṗs Arcadiæ,&c.
Epiphanius indignus epiſc. Eleutheriæ,&c.
Photinus indignus eṗs Cantani,&c.
Siſinnius indig. epiſc. *Cherroneſi,&c.
Gregorius indignus presbyter, & vicẽ agẽs Cephaleniæ, in eandẽ &c.
Philippus indignus eṗs Cercyron,&c.
Antonius indignus eṗs *Trizenes,&c.
Petrus indignus epiſc. Monembaſiæ,&c.
Gabriel indignus eṗs Aegines,&c.
Leontius indignus eṗs Porthmi,&c.
Phiſippus indignus eṗs Horei, &c.
Leontius indignus epiſc. Zacynthi, &c.
Leontius indignus epiſc. Linoes,&c.
Nicetas indignus epiſc. Meles, &c.
Neophytus indig. epiſc. Gordoſerbôn, &c.
Ioannes indignus epiſc. Etennôn, &c.
Leontius indignus epiſ. Aſpendi,&c.
Cõſtantinus indignus epiſc. Zelorum,&c.
Gregorius indignus epiſc. Sinopes,&c.
Marianus indignus diaconus vicem agens Antrapón,in eandem &c.
Gregorius indignus epiſc. * Amaſtris,&c. *Amaſtridis
Heraclius indignus epiſc. *Ionopoleos,&c. *Iunopolis
Nicetas indignus epiſ. Dadybrón,&c.
*Theophanus indignus epiſc. Sorôn,&c. *Theophanes
Ioannes indignus epiſcopus Heracleę Ponti,in eandem ſenten. &c.
Theophilus indignus epiſc. Pluſiados, &c.
Conſtantinus indignus epiſ. *Cratini, &c.
Nicetas indignus epiſc. Adrianopoleos, &c.
Nicetas indignus eṗs * Rhozgi, &c. *Rhuzæi,
Conſtãtinus indignus epiſ. Polemonij, &c. *Rhylæi,
Theodorus indignus epiſ. Cormanôn, &c.
Ioannes indignus epiſc. Ceraſuntón,&c.

Nicephorus indignus epiſc. Clanei, &c.
Leontius indignus epiſc. Trocnadôn, &c.
Ioannes indig. diaconus ex perſona * Phaſi-
*Phaſclidos lidos, in eandem ſententiam ſubſcripſi.
Theodorus indignus epiſc. Pinarôn, &c.
Stephanus indignus epiſ. Canni, &c.
Anaſtaſius indignus epiſc. Patarôn, &c.
Georgius indignus epiſc. Nyſſæ, &c.
Conſtantinus indignus epiſ. Candibôn, &c.
Leontius indignus epiſc. Corydalôn, &c.
Nicodemus indignus epiſ. Didymorũ, &c.
Leontius indignus epiſ. Limyron, &c.
Conſtantinus indignus epiſ. Tlôn, &c.
Petrus indignus diaconus ex perſona Ory-
candôn, in eandem &c.
Stephanus indignus epiſ. * Anaxi, &c.
* Georgius * Gregorius indig. epiſc. Hymandi, &c.
Conſtantinus indig. epiſcop. Cobôn, &c.
Stauratius indig. epiſc. Zenopoleos, &c.
Gregorios indig. epiſcopus Cybires, &c.
Baſilius indig. epiſcopus Tabôn, &c.
Dorotheus indig. epiſco. Neapoleos, &c.
Conſtantinus indig. epiſc. Alabandôn, &c.
Dauid indig. epiſcopus Iaſi, &c.
*Mylaſſôn, Gregorius indig. epiſc. * Milaſi, &c.
Sergius indignus epiſcopus Bargylij, &c.
*Latmi, Gregorius indig. epiſc. * Lami, &c.
Ioannes indig. epiſcopus Myndi, in &c.
Stauratius indig. epiſcopus Stadiæ, &c.
Gregorius indig. epiſcop' Stratonicex, &c.
for. *presbyter Nicetas indig. * diaconus ex perſona Haly-
carnaſi, in eandem &c.
Michael indig. epiſc. Chæretopôn, &c.
Pantaleontus indig. epiſc. Valentiæ, &c.
Georgius indignus epiſc. Peltarum, &c.
Chriſtophorus indig. epiſc. Atanaſſi, &c.
Leontius indig. epiſc. Eumeniæ, &c.
Paulus indig. epiſc. Acmoniæ, &c.
*Timęni therôn, Gregorius indig. epiſ. * Tymeni ferarũ, &c.
Philippus indig. epiſc. Tranupoleos, &c.
Leontius indig. epiſcopus Alcôn, &c.
Nicephorus indignus epiſ. Lundôn, &c.
Georgius indig. epiſcopus Appię, &c.
Ioannes indig. epiſcopus Siblion, &c.
Zacharias indig. epiſ. Trapezupoleos, &c.
Leontius indignus epiſ. Sebaſtæ, &c.
Andreas indig. epiſcopus Cidiſſoſi, &c.
Doſitheus indig. epiſcopus Pſonôn, aut Co
laſſaeôn, in eandem &c.
Conſtantinus indig. epiſc. * Coryaëi, &c.
Nicetas indig. epiſcopus Nacoliæ, &c.
Leontius indig, epiſcopus Docimij. &c.
Theophylactus indignus presbyter, & ex
perſona Ipſi, in eandem &c.
Conſtãtinus indig. epiſco. Eucarpiæ, &c.
Michael indig. epiſc. Hierapoleos, &c.
Ioannes indignus presbyter, & ex perſona
Epiſcopi Actorij, in eandem ſententiam
ſubſcripſi.
*Pythiæ, Nicolaus indig. epiſc. * Phytiæ, in &c.
Theophylactus indig. epiſcopus Cinnaba-
reos, in eandem &c.
Damianus indig. epiſcopus Myri, &c.

Chriſtophorus indig. epiſcopus * Promiſi,
in eandem &c.
Nicetas indig. epiſc. Auguſtopoleos, &c.
Conſtantinus indig. epiſc. Ambladôn, &c.
Stephanus indig. presbyter, & vicem agẽs
Otri, in eandem &c.
Georgius indig. epiſcop. Medæi, &c.
Gregorius indig. presbyter, & vicem agens
Polyboti, in eandem &c.
Siſinnius indig. epiſc. * Philomilij, &c. *Philomelij
Michael indig. epiſcopus Papôn, in &c.
Siſinnius indig. epiſcopus Apameæ, quæ eſt
Ciboti, io eandem &c.
Conſtantinus indig. epiſc. Comanes, &c.
Nicephorus indig. epiſc. Adadôn, &c.
Petrus indig. epiſc. * Potraſi, in &c.
* Theodoſius indig. epiſc. * Sagalaſſi, &c. *Theodor- *Agalaſſi,
Leontius indig. epiſcopus Bares, in &c.
Petrus indig. epiſc. Seleucię Piſidiæ, in &c.
Nicephorus indig. epiſc. Phoglôn, &c.
Maurianus indig. epiſc. Magydôn, &c.
Leontius indig. epiſcopus Andidôn, &c.
Stephanus indignus epiſcopus Parnaſi, in
eandem &c.
Bardanus indig. epiſcopus Doarôn, &c.
Euſtratius indig. epiſcopus Debelti, &c.
Euphemius indig. epiſco. Sozopoleos, &c.
Theodorus indig. epiſcopus Bulgarophy-
gi, in eandem &c.
Georgius indig. epiſc. Plutinopoleos, &c.
Baſilius indig. epiſcopus Perbireos, &c.
Michael indig. epiſc. * Pamphyli, in &c. for. *Rubem
* Rubim indig. epiſc. Scopelôn, &c.
Siſinnius indig. epiſc. Gareles, in &c.
Calliſtus indig. epiſc. Eudonidos, in &c.
Conſtantinus indig. epiſc. Laginôn, &c.
Ioannes indig. epiſcopus Codrullôn, &c.
Theodorus indig. epiſco. Cremnôn, &c.
Conſtantinus indig. epiſco. Adrianes, &c.
Theophilus indig. epiſcopus Chij, &c.
Galatas indig. epiſcopus Meli, in &c.
Sergius indig. epiſcopus Leri, in eand. &c.
Mauzones indig. epiſcopus Diocæſareæ, in
eandem ſententiam ſubſcripſi.
Euſtathius indig. epiſc. Celendereos, &c.
Zacharias indig. epiſc. Cardabendôn, &c.
Siſionius indig. epiſcopus Musbadôn, &c.
Euſtathius indig. epiſcopus * Lami, &c.
Theodorus indig. epiſcopus Germanico-
poleos, in eandem ſententiã ſubſcripſi.
Siſinnius indignus epiſc. Syces, &c.
Conſtantinus indig. epiſ. * Dalyſanes, &c. *Daliſandi,
Leontius indignus epiſc. * Sibilon, &c.
Stephanos indignus epiſc. Philadelphię, &c.
Eudoxius indignus presbyter, & vicẽ agẽs
Metellipoleos, in eandem ſententiã &c.
Theodorus indignus epiſc. Cadôn, in &c.
Theopylactus indig. epiſc. Moſynôn, &c.
Baſilius indignus epiſ. nionyſiopoleos, &c.
Stephanus indignus epiſc. * Sinao, &c. for. * Sinaôn,
Conſtantinus indignus epiſc. Andri, &c.
Euſtathius indignus epiſc. Toni, in &c.
Ioannes indignus epiſc. Decaterôn, &c.

Ioannes indignus epiſc. Niceæ Thraciæ, in eandem ſententiam ſubſcripſi.

Superiùs ſcribitur *Thomas

*Theophanes indignus epiſc. Lebedi, &c.

Ioãnes indign⁹ epiſc. Lythoproſopi, in &c.

Nicephorus indignus epiſc. Archadiopoleos, in eandem ſententiam ſubſcripſi.

Theodorus indign⁹ epiſc. Heracleopoleos aut *Pidachtoës, in eãdẽ ſentẽtiam &c.

Conſtantinus indignus epiſc. Metrón, &c.

Lycaſtus indignus epiſc. Phyladón, &c.

Michael indignus epiſcop⁹ Trallenſiũ, &c.

Ioannes indignus epiſc. Lemni, &c.

*Amyzi

Leontius indignus epiſc. *Amiſſi, &c.

Michael indignus epiſc. Tij, in eandem &c.

Epiphanius indignus epiſc. Pertorum, &c.

Ioannes indignus epiſc. Thymbriadón, &c.

Stephanus indignus epiſc. Orynnón, &c.

Heraclius indignus epiſc. Sami, in eand. &c.

Ioannes indignus epiſc. *Præneſti, in eandẽ ſententiam ſubſcripſi.

Sancta ſynodus exclamauit: Omnes ſic credimus, oẽs idẽ ſapnimus, oẽs approbantes ſubſcripſimus. Hæc eſt fides apoſtolorum, Hæc eſt fides patrum, hæc eſt fides orthodoxorum, hæc fides orbem terrarum confirmauit. Credentes in vnum Deum, in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur. Qui ſecùs agunt, anathemate percelluntor. qui ſic non ſentiũt, ab Eccleſia depelluntor. Nos antiquæ Eccleſiæ legiſlationi inſiſtimus, nos decreta patrũ cuſtodimus. nos, adijcientes aliquid aut auferentes Eccleſiæ anathematizamus. Nos venerandas imagines ſuſcipimus. nos, qui ſecùs ſaxint, anathemate percellimus. Quicunq; ſententias ſacræ ſcripturæ de idolis, contra venerandas imagines adducũt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, anathema. Qui dicunt, quòd imagines Chriſtiani vt deos adorẽt, anathema. Qui ſcientes communicant cum illis, qui contra venerandas imagines ſentiunt, aut eas dehoneſtant, anathema. Qui, ꝑter Chriſtum Dominũ Deum noſtrum, dixerit alium nos à cultu idolorum liberâſſe, anathema. Qui audent Eccleſiam Catholicam dicere idola aliquandò ſuſcepiſſe, anathema. Multi anni Imperatorum. Conſtantini & Irenes eius matris multi anni. Victorum Imperatorum multi anni. Nouo Conſtantino & nouæ Helenæ perpetua memoria. Deus imperium Auguſtorum conſeruet. Imperator cæleſtis, terrenos reges cuſtodi. Cunctis hæreticis anathema. Rugienti conciliabulo contra venerãdas imagines, anathema. Impia hæreſeôn verbula æſtimantibus, anathema. Theodoſio falſi nominis epiſcopo Epheſi, anathema. Siſinnio cognomẽto Paſtillæ, anathema. Baſilio maledico Tricacabo, anathema. Trinitas triũ horum dogma ſuſtulit. Anaſtaſio, Conſtantino & Victori, qui ſucceſſiuè thronum Conſtantinopolitanæ eccleſiæ aſcenderunt, non aliter àc

Anathemata in Iconoclaſtas.

nouo Arrio, Neſtorio, Dioſcoro, anathema. Sancta Trinitas horum trium dogma ſuſtulit. Ioanni Nicomediæ, & Conſtantino Nacoliæ hæreſiarchis, anathema. In nihilum redegerunt imaginem Domini & ſanctorũ eius, Dominus eos ad nihilum deduxit. Si quis ex iconoclaſtarum hęreſi aliquem exiſtentem defenderit, anathema. Si quis Deũ ſecundùm humanitatem non circunſcriptibilem confeſſus fuerit, anathema. Si quis euangelicas narrationes per picturam rẽpſentatas nó acceptauerit, anathema. Si quis has non ſalutauerit in nomine Domini & ſanctorum eius, anathema. Si quis traditionem Eccleſiæ, ſiue ſcripto ſiue conſuetudine valentem, non curauerit, anathema. Germani orthodoxi perpetua memoria. Ioannis & Georgij perpetua memoria. Pręconũ veritatis perpetua memoria. Trinitas hos tres approbauit. Horum diſputationibus inhærentes, digni reddamur miſericordijs & gratia primi & magni ſupremi ſacerdotis Ieſu Chriſti Dei noſtri, intercedente ſimul inuiolata Domina noſtra ſancta Deipara, & omnibus ſanctis. Fiat, fiat, Amen.

PIISSIMIS ET SERENISſimis Imperatoribus noſtris, Conſtantino & Irenæ matri, Tharaſius indignus epiſcopus Dei obſeruantis & Imperatricis noſtræ vrbis nouæ Romæ, & vniuerſa ſancta ſynodus, quæ ſecundùm diuinam voluntatem & iuſſu Imperatoris, in hac ſplendida Nicenſium metropoli ſecundò conuenit.

CHriſtus Deus noſter, fortiſſimi Imperatores, caput Eccleſiæ prędicatur: quoniam cor noſtrum in manu eius exiſtẽs, verbũ bonum ſcaturijt: ſuo enim decretò & mandato vos in nomine ſuo conuocauit, vt dogmatum Eccleſiaſticorum oracula fixa, firmaq; conſeruetis. Etenim quemadmodum caput veſtrum auro & lapidibus precioſis exornatũ eſt, ità & mentes veſtræ Euangelicis patrum doctrinis ſunt excultæ. Nam quorum ſonus in vniuerſum terrarum orbẽ eſt egreſſus, cùm ſitis velutì diſcipuli & conſodales, vniuerſiq; Chriſtiani populi duces & principes, ad pietatem veritatis ſermonem contuliſtis, & orthodoxæ fidei pietatiſque figurã deſcripſiſtis. Vndè fidelibus tanquàm faces ardentes relucetis, & periclitanti Eccleſiæ manum porrexiſtis. Nam & ſanas doctrinas conſeruatis, & diſſidentium vnanimem concordiam gubernatis (abſit verbo inuidia) Dei beneplacito: pietatis officia & honeſtas actiões p vos ſunt ſtabilitæ. Quãobrem os noſtrum impletum eſt gaudio, & Pſal. 125. lingua noſtra exultatione. Nam per ſcriptã

Tharaſij epiſt. ad Imperatorem Conſtantinum & Irenem illius matrem.

noſtram vocem res ipſas linguæ loquûtur. Quid enim ſplendidius magnificentiusque eſſe poſſit principi, quàm eccleſiaſticarum conſtitutionum firmitatem & ſtabilimentum integrum conſeruauiſſe? Quandoquidem autem quidam, imaginem quidem pietatis circunferentes, ſacerdotij dignitate conſpicuos ſe exhibent, verùm ipſum robur ſacerdotij denegantes conſurrexerunt, Babyloniorumq; ſacerdotum accuſationẽ arripuerunt, (quos & propheta triumphat,
Dan.13.a dicens: Egreſſa eſt ex Babylone iniquitas) Caiaphaicumq; conciliabulum coegerunt, facti parentes impiorum dogmatum, execrationis & amaritudinis, quorum os non aliò quàm ad maledicẽdum ſpectat, & hinc gloriam famamque venatur: linguam habẽtes blaſphemam, & calamum benè huic inſeruientem, pugnantes verbis Dei, Imperatorum maieſtatem monſtroſis verbis corrumpentes, gentem ſacram, quæ ſemel Chriſtum induit, & ex gratia illius ſeruata eſt, quaſi in idolorum errore exiſtentem, idololatras vocantes, & improbitatis animo præditi, illis hactenùs manus iniecerunt, arbitrantes ſe poſſe obſcurare venerandarum imaginum picturam, atque eas partim velutì communi ſuffragio exterminârunt, partìm verò quæ ex cera fuſæ erant in ſingularem ornatum, in turpes vſus conuerterunt: quæ verò ex tabulis & aſſerculis depictæ erant, tum Chriſti, tum etiàm ſanctorum illius, igni tradiderunt: & vt vno verbo dicã, omnes noſtras eccleſias cõtaminantes diſturbârunt, & hierarchę, id eſt, ſacrarum rerũ præſides anteà exiſtentes, hæreſiarchæ facti ſunt: & pro pace rixas ad populum locuti ſunt, pro frumento zizaniam eccleſiaſticis agris inſeruẽrunt: vinum cum aqua miſcuerunt, & proximo potauerunt ſubuerſionẽ noxiam. Thereà cùm eſſent lupi Arabici, pellem ouinam egregiè ſimilârunt ſe geſtare. Defraudantes quoq; veritatem, mendacium vires cupiuerunt acquirere poſſe. Sed aſpidum oua fregerunt, & ſecundùm pro-
Eſa.59.a phetam, telam araneæ filârunt. Qui autem de ouis iſtis edere debebat, poſtquàm confregiſſet ea, ventum inanem reperiens ſimul & baſiliſcum accepit veneno & lœtali afflatu plenum. Quoniam autem hæc ità ſe habent, & veritatem ad tempus mendacium adedit, O vos mitiſſimi & fortiſſimi Imperatores, non ferentes eiuſcemodi peſtilentẽ & animis lœtalem errorem diutiùs in terris hærere, ſed hunc ſpiritûs diuini, qui in vobis inhabitat, afflatu obſcurare contendiſtis, quô ſcilicet firma maneat Eccleſiæ conſtitutio, & totius populi coagmentum, ac imperium veſtrum pacificè ſecundùm nominis appellationem gubernetur. Neque putâſtis ferendum aut tolerabile, quòd in reliquis omnibus rebus benè inter nos conueniret, de vitæ autem noſtræ ſumma

& præcipuo, nimirùm pace Eccleſiæ, inter nos eſſent diſſidia, maximè cùm noſtrum caput vnicum ſit Chriſtus, nos autem deincèps illius vnius corporis membra, propter eam quæ inter nos, communem fidem & ſententiam. Quapropter vos ſacrum hunc noſtrum copioſum in hac Nicenſium metropoli conuenire iuſſiſtis cœtum, quô eccleſiarum diſſenſiõem auferremus, & malè disiuncta, ad vnitionem commodam reduceremus, & vt eam, quæ nupèr ex ſpinoſis conſuta eſt ſententijs, vallam, hoc eſt, falſam doctrinam, conuelleremus & diſrumperemus, & veſtem orthodoxæ fidei conſeruaremus illæſam. Quarè apoſtolicis & patrum adhærentes traditiõibus, ex afflatu ſpiritûs ſancti in vnum conuenientibus animis, itẽ Eccleſiæ Catholicæ & ſacrarum ſex vniuerſalium dogmata habentes nobis concordantia, audemus anathematizare Arrij inſaniam, Macedonij rabiem, Apollinarij dementiam, Neſtorij idololatriam in homine, Eutychis & Dioſcori conſpirantem vanitatem, & horum multorum capitum hydrã, Origenis, Didymi & Euagrij nugas fabulasque, Sergij, Honorij, Cyri & Pyrrhi, eorumque aſſeclarum vnam voluntatem, immò malam & improbam voluntatem. Deindè & qui poſt hos vana & noua excogitârunt nugamenta contra venerandas imagines, eodem ſuffragio & conuenienter accepto à ſancto ſpiritu verbo, & pura fontis illius aqua, ſpongia diuinorum dogmatum abſterſimus & expunximus, inuentoresque nuperæ vaniloquentiæ longè extra eccleſiaſticos muros eiecimus. Et quemadmodũ pedes & manus competenter animæ conſilijs mouẽtur, ità & nos à ſpiritu accepta gratia, & robur habentes fortitudinis veſtræ coadiutans, & pietatem reconciliauimus, & veritatem deprædicauimus. Quamobrem omnibus modis recipiendæ ſunt venerandæ imagines Domini noſtri IESV CHRISTI, quatenùs ſcilicet perfectus homo fuit, & hæ quoquè omnes quæ hiſtoricè è ſacra Euangeliorum narratione depinguntur, nempe intemeratæ Dominæ noſtræ Deiparæ, ſanctorum quoquè angelorum, nam hominibus ipſi quoq; in forma hominis viſi ſunt. item ſanctorum omnium, quorum prælia & certamina tabulis & parietibus, ſacris item veſtibus & vaſis inſculpta amari debent, quemadmodùm catholica Eccleſia multis retrò ſeculis in hiſce eſt inſtructa. Sic enim ea accepit, ſicà ſanctis noſtræ diſciplinæ ducibus, & eorum ſucceſſoribus patribus noſtris ſtatutũ eſt. Sunt autem hæ adorandæ quoq;, hoc eſt, exoſculandæ & amandæ. idẽ enim ſignificant hæc iuxta antiquam Græciæ dialecton. Nam προσκύνειν, id eſt, adorare, & ἀσπάζεσθαι, id eſt, amplecti, & φιλεῖν, id eſt, amare ſignificat. Prępoſitio autem πρὸς, intentionem ſignificat deſide-

ſiderij, quemadmodùm in προσφέρω à φέρω, κυρῶ & προσκυρῶ, κυνῶ & προσκυνῶ, quod
ſignificat & amplexum, & vehementē amorem. Nam quod quis φιλεῖ, (hoc eſt, amat,)
id etiàm προσκυνεῖ: (hoc eſt, amplectitur:) &
quod adorat ſiue amplectitur, nempe προσκυνεῖ, hoc etiàm omninò φιλεῖ, id eſt, amat.
Teſtatur id ſanè humana natura & affectiō,
qua erga amicos ſumus affecti. ſic enim inter duos res agitur, & hoc modo ſibi occurſantes agunt. Non ſolùm autem apud Græcos hæc loquendi ratio in vſu eſt, ſed in diuina quoq; ſcriptura idem annotare licet.
1.Reg. 20.g In libris enim Regum ſcriptum eſt: Dauid
ſurrexit, & cecidit in ſaciem ſuam, & adorauit ter Ionathan, & oſculatus eſt eū. Rurſùs, nónne Dominus de phariſæis dicit in
Luc. 14.b euangelio: Amant primos accubitus in cō-
Matt. 23. uiuijs, & ſalutationes in foro. Certum eſt
ἀσπασμὸν, id eſt, ſalutationem, hoc loco à
Domino appellari προσκύνησιν, id eſt, adorationem. Phariſæi enim glorioſo animo
præditi, & ſeipſos iuſtos exiſtimantes, ab
omnibus adorari ſtudebant. Non enim ore
oſculari petebant: fuiſſet etenim hoc humilitatis ſignum, & haudquaq̄ phariſaici ſupcilij. Iterùm Paulus Apoſtolus diuinus ſanè,
Act. 21.c quemadmodùm in Actibus ſcribit Lucas:
Nam cùm (inquit) eſſemus nos in Hieroſolymis, libenter & alacriter exceperunt nos
fratres, ſequenti autem die Paulus nobiſcū
ad Iacobum ingreditur. aderant antem oēs
presbyteri. ſalutatis autem illis, ſingula, quæ
in gentibus per illum feciſſet Dominus, expoſuit. Hîc enim ſalutationem, honorificam adorationem mutuò factam, Apoſto-
Gen. 48. lica ſententia ſignificat. Quemadmodùm
Heb. 11. etiàm de Iacob legitur: Adorauit in ſummi-
Greg. Nazianz. tate virgæ ſuæ. Cum his conuenit Gregorius cognomento Theologus, dicens: Bethleem venerare, præſepe adora. Quis autem,
modò rectè & ſyncerè ſcriptnras intelligat, ea quæ ità in ſcripturis occurrunt, non
viderit, indè latriam quæ fit per ſpiritum, nō
dici, niſi omninò expers ſit intelligētiæ, &
planè in ſententijs ſcripturæ & patrum rudis? Non enim in ſummo virgæ Iacob latriā
fecit. Neq; etiàm Gregorius præſepi latriæ
vocabulum addit, nequaq̄. Rurſùs cùm crucem viuificam ſalutamus, conuenienter canimus, Crucem tuam adoramus Domine.
Lanceam, q̄ viuificans latus ſanctitatis tuæ
apuit, adoram᷒: q̄ ſanè adoratio nihil aliud
eſt, quàm ſalutatio, ſiue amplexum malis dicere, quod indicat hoc, quòd labijs quoquè
noſtris proprijs ea contingimus. Si verò ſæpiùs in ſcriptura & elegantibus noſtris patribus adorationem quis dixerit, pro cultu
ſiue latria, quæ in ſpiritu fit, ſumi non negamus. Nam cùm vox ſit multæ ſignificatiōis,
non poteſt non aliquandò, pro cultu adorationis in ſpiritu, ſumi. Adoratio enim eſt,
cùm venerationem, deſiderium & timorem
ſignificet. ità nos veſtrū victorioſum & placidiſſimum imperium adoramus. Eſt adoratio, q̄ tantummodò timorem ſignificat,
quemadmodùm Iacob adorauit Eſau. Eſt q̄ Gen. 33.a
gratiam notat, quomodò Abraham pro
agro, quem accepit à filijs Chet in ſepulcrū
Saræ vxoris ſuæ, adorauit illos. Rurſùs, qui Gen. 23.c
ſperant beneficium ſe accepturos à potentioribus, eos adorant, quemadmodum Iacob adorauit Pharaonem. Hinc diuina ſcri- Gen. 47.a b
ptura, dicens, Deum tuum adorabis, & illi Lucæ 4.b
ſoli cultum exhibebis: adorabis, abſolutè Deut. 6,e 10,d
ponit, neq; adijcit, ſoli, vt ſignificetur vox
diuerſæ notionis & æquiuoca. Cultum autē
exhibebis ſiue ſeruies, ſoli dixit: quam ob
cauſam latriam vni Deo tribuimus, adque
illum referimus. His ità ſe habentibus, in
conſeſſo & ſinè vlla dubitatione credimus,
acceptam & placitam coram Deo eſſe venerandarum imaginum depictiōem, & earum
quæ diſpenſationem Domini noſtri IESV
Chriſti exprimunt, & virginis quoq; Mariæ
Deiparæ intemeratæ, quin etiā glorioſorum
angelorum, & omium ſanctorum, has quoquè adorandas & ſalutandas putamus. qui
verò ità non eſt animatus, ſed circa venerādarum imaginum adorationem laborat &
dubitat, eum anathematizat ſancta & veneranda noſtra ſynodus, quæ efficacia diuini
ſpiritûs & eccleſiaſticis patrum traditionibus munita eſt & cincta. Anathema antem
iſtud, nihil aliud eſt quàm ſeparatio à Chriſto. Si verò aliqui repugnauerint aduersùm
ea quæ ſtatuta ſunt, his non adhibentes fidem, ſanè contra ſtimulum calcitrant, & ꝓprijs animis iniurij ſunt. Nam & Chriſto aduerſantur, & ſycophantijs quæ aduersùs eccleſiam Dei exercentur, gaudent, ipſamque
pietatem ſubuertere conantur. quarè hæreticorum veterum aſſeclæ, ſocij & contribules propter impietatem verè dicendi ſunt.
Nos autem fratres & comminiſtros noſtros
Dei amantes epiſcopos, & cum his præſides
& clericos miſimus, vt omnia quę inter nos
acta ſunt, ad diuinas aures veſtras renuncient. Ad conſignationem autem & maiorem
certificationem eorum quæ à nobis decreta ſunt, & quò maieſtati quoq; veſtræ pijſſimæ ſatisfiat, authoritates quaſdam patrum
ex multis paucas ſubnexuimus, quarū ſplēdore veritatis ſtabilimentum elucidari magìs poſſit. Saluator autem omnium & qui
nobiſcum regnat, Eccleſiæ ſuæ pacem pro
præmio tribuat. veſtrum autem imperium
cum ſenatu & ducibus, & fideliſſimo militum exercitu, in multos annos conſeruet,
& victoriam vobis concedat. Ipſe enim di- 1. Re. 2.f
xit: Viuo ego, dicit Dominus: Et glorificā- for. Ego
tes me, glorifico. Ipſe eſt, qui accingens vos
potentia, omnem hoſtilem impreſſionem
à vobis auferet, obedientiam autem apud
omnes conciliabit. Gaude igitur ciuitas,
exulta noua Sion, totius terrarum orbis
vel-

veluti alta ſpecula. Regnauit enim & illic Dauid, & Dauidicè illam allocutus eſt: Dominus in medio tui, cuius nomen ſit benedictum in ſecula ſeculorum, Amen. Pſal. 45.

DEI AMANTISSIMIS SAcerdotibus & clericis ſanctiſſimæ magnæ Dei Eccleſiæ, & omnium eccleſiarum DEI colentis & imperialis vrbis, ſancta ſynodus quæ in Nicea ſecundò congregata eſt.

Epiſt. 2. Nicenæ ſynodi ad ſacerdotes & clericos oẽs

CHriſtus Deus noſter vera veritas, patris lumẽ & ſplẽdor, qui è tenebris nos in mirandam ſuam lucẽ vocãs, ex idolica inſania nos liberauit, & nomina idolorum de terra deleuit, vt nulla planè eorum ſit poſthàc memoria: placitum ſibi exiſtimauit, pios & in omnibus orthodoxos noſtros fideles Imperatores excitare, qui nos in ſplendidam metropolim Niceam conuocarent, vt nouiſtis, quò diſſidentia in vnum per nos conuenirent, & medi⁹ paries inimicitiæ ſuſtolleretur, & vetuſta Eccleſia Catholicæ legiſlatiõis authoritatem obtineret. Igitur ſpiritûs ſancti inſpiratione in hoc ipſum cõuenientes, eiuſdem cooperatione omnes in idem conſenſimus. Oriens, inquam, Occidens, Septentrio & Meridies, in vnam vnionem, vt ità dicam, conuenimus: ſanctarum eccleſiarum pacificus ſtatus propter conſentientem fidem & ſententias conſtitutus eſt. Pedes ẽm noſtri in rectam viam dirigens Dominus, truncum, qui ex zizanijs vetuſtæ & improbæ hæreſeos excreuerat, funditùs eradicauit. Eccè euangelizamus vobis, in mõte excelſo ſtantes, eccleſiaſticæ pacis gaudium & celebrem feſtiuitatem. Quid enim gratioſius eſt cõfidentis illius Eſaiæ verbo, Quàm ſpecioſi ſunt pedes euangelizãtium pacem, euangelizantium bona? Dignum autem fuiſſet, & veſtram deuotam præſentiam rebus omnibus interfuiſſe, quò omnem à Deo electam noſtram congregationem vno in loco inueniretis, & per Dei gratiam ſpectatores fieretis, omnium quæ acta ſunt: ità & diſſertationis vim quoquè cognouiſſetis, quæ in confirmationem legalium Eccleſiæ catholicæ traditionum, & deſtructionem eorum qui inſurrexerunt contra veritatem, & apoſtolicas & patrum traditiões ab Eccleſia catholica alienârunt, facta eſt. Sed quoniam inter nos & veſtram ſanctitatem, & humidum iter eſt, & longa terreſtris via: duabus rebus opùs fuit, nauibus ſcilicet & iumẽtis, quibus deferri poſſetis. At quoniam vtrorunq; copiam non habentes, nobis corporè adeſſe nõ potuiſtis, certum eſt, vos mente & animo idem ſentiente nobis adfuiſſe, quod ſanè Eccleſiæ catholicæ magnum adiumentum exiſtit. Quandoquidem autem inter nos membra ſumus, habentia vnum caput Chriſtum Dominum noſtrum, neceſſarium duximus, omnem eorum quę diuinè apud nos acta ſunt, ſeriem narrare. Nã & linguæ res per literas effari poſſunt, eęq; ità ſubindè repræſentant omnia, quaſi coràm viſa fuiſſent. Poſtquàm igitur ex præſcripto patrum & doctrina conuẽnimus, omnes idem ſentire cœpimus. Recordatiq; ſumus carminis, quod à Moſe factum eſt & doctum: Interroga patrem tuum, & renunciabit tibi: quære ſeniores tuos, & dicent tibi. Ità quoq; & nos eccleſiaſticæ ordinationi inſiſtentes, neque quicquam illi adiecim⁹, neque etiàm ademp ſim⁹, ſed apoſtolicè inſtructi, traditiones quas accepimus, ſeruamus, omnia ſcilicet ſuſcipientes quæ ſancta catholica Eccleſia & ſcripto & conſuetudine admiſit. Quorum de numero cùm & venerandarum imaginum eſſent figuratiões, de his peculiariter egimus. Rurſùs omnia q̃ diuini noſtri patres reijciũt, ea quoq; & nobis indigna & catholicæ Eccleſiæ aduerſa & hoſtica arbitramur, in quibus ſanè recenſetur & continuata vaniloquentia iconoclaſtarum, & eorum qui falsò Chriſtianos accuſant, gangræna, hactenùs Eccleſiam depaſcens. Sed Deus Dominus noſter eam in finem non ſuſtinuit: nam poſtq̃ veritas detecta eſt, orthodoxa & ſyncera fides omnib⁹ reſplenduit, mendacium cum tenebris ſibi congenitis euanuit. Nam ſi, vt ipſi aſſerunt, imaginum pictura idolis comparabilis exiſtit: noſtræ liberationis myſterium, quod Dei filius per ſuam in carne ſinè peccato p̃ſentiã operatus eſt, vanum reputatur. Quinetiàm vanæ ſunt propheticæ promiſſiones, quarum quędam iubet nos eum adorare & colere in ſanctitate & iuſtitia omnibus diebus vitæ noſtræ. Alia verò dicit: Surrexit tanquàm ex ſomno Deus, tanquàm potens à crapula vini, pcuſſit inimicos ſuos: & dedit eis in poſterum improperium ſempiternum. Si improperium ſempiternum datum eſt inimicis noſtris, hoc eſt, improbis potẽtijs per reſurrectionem, quomodò rurſùs Chriſtiani idolis ſeruient? Vah eorum impietatem & ruditatem. Vtinàm cogitâſſent illud, qui ſcandalizat vnum ex puſillis credentium in Chriſtum, indignationem intolerabilem Dei incurrit. Sed verbum Domini nihili fecerunt, eccleſiaſticas traditiones ceſſauerunt, quam ob cauſam in nihilũ rediget eos Dominus. Et cum Arrio, Eunomio, Macedõio, Apollinario, Neſtorio, Eutyche, Dioſcoro, Sergio, Honorio, & reliquis iſtis improbè ſentientibus, conſpiratio iſtorum connumerata eſt. Nam horum ſtultitiam abſtergentes, ipſi quoquè ſtulta loquuti ſunt. Iam tamen ſunda veræ confeſſionis cum ipſis proſtrati ſunt, & acies eorum eſt diſperſa. Non enim Deus

Eſa. 52. b
Num. 1. d
Rom. 10. c
Deut. 32. a
Lucæ 1. f
Pſalm. 77. f
Matt. 18.

Deus in ſeculum dimiſit virgam eorum in ſortem iuſtorum, hoc eſt, Eccleſiæ. Iudaicè enim vana cogitàrunt, & alteras in conciliabulo Iudæ tulerunt: quarè conciliabulum illorum, Caiaphaicum innentum eſt. Hoc enim, contra Dominum conflatum eſt: ſed iconoclaſtarum aduersùs eius imaginē illud conciliabulum, liberationem noſtram per Chriſtum factam, ſibi & alijs inſcripſit. Hoc autem conſilium proſundum, non p Chriſtum cœpit: conſœderationes inijt, ſed non per ſpiritum illius, quia ornatum venerandorum templorum ſuſtulit. In hoc conciliabulo nullus iouenietur, qui imagincm ad ſimilitudinem Dei ſerat, quia imaginē Domini & ſanctorum illius ignominioſè conſringentes, igni tradiderunt. Hoc conciliabulum inſania & demeotia occaſionem dedit multarum & ſatanicarum cædium. Hoc conciliabulum ſalsò nomen ſibi aſſumpſit ſacerdotale & ſacrum concilium. improba enim & prophana mente cōflatum eſt. Hoc conciliabulum os habet intemperans. ſpiritu autem falſo Chriſtum & veritatem ſimulauit, mendacijs verò in totum eſt cōfiſum. Hoc conciliabulum catholica Eccleſia tanquàm zizania ex area Dominica, hoc eſt, Eccleſia catholica extirpauit, & ſputo diuini iudicij eiecit. Itaque ex Eccleſia catholica ablatum eſt, & vafra eius conſilia redargutionem incurrêre. Verum enim & rectiſſimum Eccleſię iudicium, innouari in ſe nihil patitur, neq; vllam ſemèl probatæ rei ablationem ferre poteſt. Nos igitur patrum legibus inſiſtentes, ab vno eodemque ſpiritu gratia accepta, ſinè vlla nouitia machinatione, & incontaminatè cuncta Eccleſiæ dogmata cuſtodiuimus, quemadmodùm ſacræ ſex vniuerſales ſynodi conſtituerunt. Et quæcunq; in Eccleſia honore affici inſſerūt, ſinè omni cōtrouerſia recipimus, è quibus eſt, vt anteà diximus, imaginum quoq; apparatus. Quarè eas honorabiliter adoram' & ſalutamus: idem enim ſignificāt hæc duo verba. Quiq; eadem confitetur, hic catholicæ Eccleſię verus & germanus filius & particeps illius exiſtit. Cuncta itaque ſcandala abierunt, cuncta obſcurata ſunt. Veritas gubernat omnia, mendacium exterminatum eſt, ſeminator zizaniorum omninò defecit. frumentum, hoc eſt, deuotus Chriſti populus, in vnum horreum, nempe Chriſti Eccleſiam, comportatū eſt. Orthodoxæ fidei lumen reſplenduit, erroris tenebræ ſuccubuerunt, mœror in gaudium verſus eſt, luctus in exultationem commutatus eſt. Conuerſus eſt dolor noſter in lætitiam, omnia in meliorem partem reſpexerunt. Quapropter & nos Apoſtolicè vos alloquimur: Phil.3. a 4.a Gaudete in Chriſto, gaudete. Terna gaudia trinitas nobis peperit: quam decet om̄is gloria, honor, & potentia in ſecula ſeculorum, Amen.

CANONES

SANCTÆ ET VNIVERSAlis VII. Synodi, interprete Gentiano Herueto.

Canon 1. Quòd oporteat diuinos canōes omninò ſeruari.

IS qui ſacerdotalē dignitatē ſortiti ſunt, teſtimonia & ad rectè ſe gerendū inſtituta, ſunt canonicarū conſtitutionū deſcriptiones. Quas cum diuiniloquo Dauid lubenter recipientes, ad Dn̄m cantamus, dicentes: In via Pſalm.118. mandatorum tuorum lætatus ſum tāquàm in omnibus diuitijs, Et, Mandâſti iuſtitiam teſtimonia tua in ſeculum: erudi me, & viuam. Et in ſeculum nos iubet vox prophetica teſtimonia Dei ſeruare, & in eis viuere, & quæ ſcilicet nequāq concutienda, nullaq; ratione labeſactanda permaneant. Nam & venerandus Moſes ſic ait: Eis nō licet ad- Deut.4. & 12. dere, nec eis licet detrahere. Et diuinus Apoſtolus Petrus in ijs glorians, exclamat, Ad q̄ 1.Pet.1. angeli declinare deſiderāt. Atq; etiàm dicit Paulus: Etiāſi vel angelus de cælo annūciet Gal.1. vobis aliud euangeliū, q̄ vobis annunciauimus, ſit anathema. Cùm hæc ergò ità ſe habeant, & ſint nobis teſtata, ijs exultantes vt ſi quis multa ſpolia inuenerit, diuinos canones libenter amplectimur, eorumq; conſtitutiooem integram & illabeſactabilem confirmamus, q̄ edita fuerūt à ſanctis ſpiritûs tubis, omni ex parte benedictis apoſtolis, & ſex ſanctis vniuerſalibus ſynodis, ijsq; alius vertit, q̄ ad eiuſmodi decretorū traditionē †localiter *prouinciatim. coactæ fuerunt, & noſtris ſanctis patribus. Ex vno enim om̄es eodemq; ſpiritu illuminati, quæ erant vtilia, decreuerunt: & quos anathemati quidem tranſmittunt, nos quoq; anathematizamus: quos verò depoſitioni, nos quoq; deponimus: quos autem ſegregatiōi, nos itidèm ſegregamus: quos autem pœnæ tradunt, nos quoquè ſimiliter ſubijcimus. Ab auaritia enim alieni mores ſint, præſentibus contenti, is qui tertiū cæ- Heb.13. lum cōſcendit, & arcana verba audiuit, Paulus diuinus Apoſtolus apertè vociferatur. 2.Cor.12.

Can. 2. Quid exigendum ab eo, qui ſit in Epiſcopum ordinandus.

Quoniam pſallentes DEO *coordinamur, alius, *ſpōdemus, in iuſtificationibus tuis meditabor, non Pſal.118. obliuiſcar eloquiorum tuorum, omnes quidem Chriſtianos hoc ſalutare ſeruare oportet, eos autem præcipuè, qui ſacerdotalem dignitatem obtinent. Quamobrem decernimus quemlibet quidem, qui ad epiſcopalem gradum eſt prouehendus, Pſalterium omninò nôſſe, vt ex eo omnem

quoq;

quoq; ſuum clericum ità imitari moneat: à
metropolitano autem benè examinari, au
ad ſacros canones diligẽter ac cum perſcru-
tatione, non autem obitèr curſimq; legen-
dos, prompto paratoque ſit animo, & ſacrũ
etiàm euangelium, & librum diuini Apo-
ſtoli, omnemq; diuinam ſcripturam, & in
diuinis præceptis verſari, & populum do-
cere. Noſtræ enim hierarchiæ ſubſtantiæ
ſunt eloquia diuinitùs tradita, diuinarum
ſcilicet ſcripturarum vera ſcientia, ſicut &
magnus ait Dionyſius. Si quis autem du-
bius animi fuerit, & non lubenter hæc fa-
cere & docere voluerit, non ordinetur, Pro-
Oſeæ 4. pheticè enim dicit Deus: Tu repuliſti ſcien-
tiam, & ego te repellam, nè ſis mihi ſacer-
dos.

*Can. 3. Electiones epiſcoporum, quæ vi princi-
pum procedunt, infirmari debent.*

Omnem electionem, quæ fit à magiſtra-
Can. 31. Apoſtol. tibus, epiſcopi, vel presbyteri, vel diaconi,
irritam manere, ex canone dicente: Si quis
epiſcopus ſecularibus magiſtratibus vſus, p
eos eccleſiam obtinuerit, deponatur & ſe-
gregetur, & omnes qui cum eo communi-
cant. Oportet enim eum, qui eſt promouẽ-
dus ad epiſcopatum, ab epiſcopis eligi, quẽ-
admodùm à ſanctis Patribus Niceæ decretũ
Can. 4. eſt in canone qui dicit: Epiſcopum oportet
maximè quidem ab omnibus, qui ſunt in
prouincia conſtituti: ſi autem hoc difficile
fuerit, vel propter vrgentem neceſſitatem,
vel propter viæ longitudinem, tres omninò
eodèm conuenientes, ijs quoquè qui ab-
ſunt, ſimul ſuffragiũ ferẽtibus & aſſentien-
tibus per literas, tunc facere electionẽ, eo-
rum autem quæ à ſe fiunt, confirmationem
dare vnicuiq; metropolitano.

*Can. 4. Pœna talionis puniendus antiſtes, qui
iniuſtè clericos arcet, vel templa claudit.*

16. q. 1. prædicator. Præco veritatis Paulus diuinus Apoſto-
lus, quendam veluti canonem Epheſiorum
presbyteris imponens, vel vniuerſæ potiùs
Act. 20. ſacerdotali multitudini, ſic liberè dixit: Ar-
gentum vel aurum vel veſtem nullius con-
cupiui, omnia vobis oſtendi, quod oportet ſic
laborantes infirmos ſuſcipere, dare beatum
exiſtimãtes. Quocircà nos ab eo edocti ſta-
tuimus, nè turpis lucri gratia epiſcopo in
mentem veniat, quærenti excuſationes in
peccatis, aurum vel argentum, vel vllam ali-
am ſpeciem ab ijs, qui ſibi ſubſunt epiſco-
pis, vel clericis, vel monachis exigere. Dicit
1. Cor. 6. enim Apoſtolus: Iniuſti regnum DEI non
2. Cor. 12. poſſidebunt: nec debent liberi parentibus
theſaurum parare, ſed parentes liberis. Si qs
ergò per auri exactionem vel alicuius alte-
rius ſpeciei, vel propter aliquam propriam
affectionem à miniſterio arcere inuentus fu
erit, vel ſegregare ſuorum clericorum ali-
quem, vel venerandum templum claudere,
nè in eo diuina fiant miniſteria, ad id quod
non eſt ſenſu præditum, ſuam inſaniam im-
mittens, eſt reuerà ſinè ſenſu, & talionis erit
legi obnoxius, & labor ipſius in caput eius
redibit, vt qui ſit mandati Dei tranſgreſſor.
Præcepit enim & Petrus apoſtolorum ſum-
mus: Paſcite gregem Domini, epiſcopatum
gerentes, non per vim, ſed ſpontè ac volũ- 1. Pet. 5.
tariè ſecundùm Deum: neq; turpis lucri gra
tia, ſed promptè & alacriter: nec vt domina-
tum in clerum obtinentes, ſed gregis exem-
plaria exiſtentes: & cùm ſummus paſtor ap-
paruerit, quæ nec corrumpi nec marceſcere
poteſt, gloriæ coronam referetis.

*Can. 5. Qui clericis exprobrant, quòd in Ec-
cleſia ſinè largitionibus conſtituti ſint,
mulctæ ſubijciantur.*

Eſt peccatum ad mortem, quandò pec-
cantes aliqui manent incorrigibiles. Hoc
autem eſt deterius, quandò & erecta ceruı-
ce aduersùs pietatem & religionem inſur-
gunt, mammona Dei obedientiæ præferẽ-
tes, & eius canonicas conſtitutiones nõ fe-
rentes. In ijs nõ eſt Dominus Deus, niſì for-
tè hũiliati, à ſuo delicto reſipuerint. Opor-
tet enim eos magis Deo ſupplicare, & cum
corde contrito huius peccati remiſſionem
& condonationem petere, & non de illici-
ta donatiõe ſe iactare. Deus enim propè eſt Pſalm. 33.
ijs, qui ſunt contriti corde. Eos ergò, qui p
auri dationem ſe fuiſſe in eccleſia conſtitu-
tos gloriantur, & in ea improba conſuetu-
dine ſpem habent, quæ à DEO & ab omni
ſacerdotio alienat, & ideò impudente vul-
tu & ore aperto, probroſis & contumelio-
ſis verbis eos, qui propter actam ex virtute
vitam à ſancto ſpiritu ſelecti electique ſunt,
propter auri dationem vilipendunt ac ne-
gligunt: primùm quidem eos, qui hoc faci-
unt, vltimum proprij ordinis gradum ſu-
mere: ſin autẽ perſeuerârint, inflicta quoq;
pœna corrigere decernimus. Si quis autem
in ordinatione hoc quandoq; feciſſe viſus
fuerit, fiat vt vult canon apoſtolicus, qui di- Can. 30.
cit: Si quis epiſcopus per pecunias hanc ſit
dignitatem aſſecutus, vel presbyter, vel dia-
conus, deponatur & ipſe qui ordinauit, &
excindatur omninò à communione, vt Si-
mon magus à me Petro. Et ſecundus canon
ſanctorum patrum, qui Chalcedone con-
uenerunt, qui dicit: Si quis epiſcopus pecu-
nijs ordinationem fecerit, & non venalem
gratiam in emptionem deduxerit, & pecu-
nijs ordinauerit epiſcopum, vel chorepiſco
pum, vel presbyterum, val diaconum, vel
aliquem eorum qui in clero enumerantur,
vel pecunijs promouerit œconomum, vel
defenſorem, vel paramonarium, vel omninò
aliquem ex canone turpis lucri gratia: qui
hoc aggreſſus eſſe conuictus fuerit, de pro-
prio gradu veniat in periculum, & qui or-
dinatur, ex ea ordinatione vel promotione,
quæ precio dato inſtàr mercaturæ facta eſt,
nihil

nihil iuuetur:ſed ſit alienus à dignitate, vel munere,ſeu curatione,quã pecunijs aſſecutus eſt. Si quis autẽ rebus adeò turpibus & lucris illicitis interceſſor ſeu ſequeſter apparuerit,hic quoquè,ſi ſit quidem clericus, à proprio gradu excidat: ſin autẽ laicus vel monachus,ſegregetur.

Can.6. De cogendo Concilio prouinciali, quòd ad tempus attinet.

Conc.Nicen.cap.5. Quoniam canon eſt, qui dicit bis in anno in vnaquaq; prouincia, per congregationes epiſcoporum fieri oportere quæſtiones canonicas propter vexationẽ: & quòd itineri perficiundo minùs ſufficerẽt qui co- Can. 8. gebantur,ſtatuerũt ſancti ſextæ ſynodi patres,ea quouis modo & quacunq; ex cauſa ſemèl in anno fieri,& delicta corrigi. Hunc ergò canonem nos quoquè renouamus. & ſi quis magiſtratus hoc prohibere inuentus fuerit,ſegregetur.Si quis autem metropolitanus hoc fieri nõ curauerit, prçterquàm vi vel neceſſitate & iuſta aliqua de cauſa, canonicis pœnis ſubijciatur. Cùm autem de canonicis & euãgelicis rebus fiat ſynodus, opùs eſt vt congregati epiſcopi magnã curã & diligentiam gerant, vt diuina & viuifica Pſalm.18. mandata ſeruentur. In eis enim ſeruandis Prou.6. eſt retributio multa: quoniam lucerna eſt mandatum,lex verò lux,& via vitæ probatio & diſciplina. Nè liceat autem metropolitano ex ijs, quæ ſecum adfert epiſcopus, vel iumentum,vel aliquam rem aliam petere. Si enim hoc feciſſe deprçhenſus fuerit, reddet quadruplum.

Can.7. Vt templa ſinè reliquijs ſanctorum non conſecrentur.

1.Tim. 5. Ait Paulus diuinus Apoſtolus: Quorundam hominum peccata ſunt manifeſta, nõnullos autem conſequuntur. Præcedentibus autem peccatis,alia quoquè ea ſequuntur. Impiam ergò ſectam, qui Chriſtianos accuſant,alia quoquè impia cõſecuta ſunt. (Mos erat eccleſiaſticus, templa per ſacras martyrum reliquias conſecrare.) Quemadmodùm enim venerabilium imaginum adſpectum ex Eccleſia ſuſtulerunt, alios quoquè mores reliquerunt,quos quidem oportet renouari, & tã ex iure ſcripto quàm non ſcripto ſic obſeruari. Quæcunq; ergò templa conſecrata ſunt abſq; reliquijs martyrum, in ijs fieri ſtatuimus reliquiarũ depoſitionem cum conſuetis precibus.Qui autem templum conſecrat ſinè ſanctis reliquijs, deponatur, vt qui Eccleſiaſticas traditiones tranſgreſſus ſit.

Can. 8. Quòd non oportet Hebræos recipere,niſi quandò ſyncero corde conuerſi fuerint.

Quoniam Hebrçorum religionis quidã errantes Chriſtum Deum noſtrum ſubſannare niſi ſunt, ſeſe Chriſtianos eſſe fingentes,ipſi autem clàculùm & occultè eum negantes,ſabbata obſeruãtes,& multa alia iudaica facientes: ſtatuimus vt neq; ad communionem,neque ad orationem,neque ad Eccleſiam admittantur, ſed apertè ſint ſecundùm ſuam religionem Hebræi, & neq; filios eorum baptizent,neque ſeruum emãt vel poſſideant.Sin autem ex pura & ſyncera fide quis eorum cõuerſus, & ex toto corde cõfeſſus fuerit,eorum moribus & rebus inſultans,& velutì triumphum agens,vt & alij refellantur & corrigantur, eum recipiant & baptizent & eius liberos, & caueant ipſi, ſe ab Hebræorum ſtudijs & inſtitutis deſcituros.Si autem non ità ſe gerãt, eos nullo admittant modo.

Can. 9. Hæreticorum ſcripta vulgari non permittantur.

Puerilia omnia ludibria, furioſaque dicta ac ſcripta,quæ aduersùs ſanctas imagines edita ſunt,oportet dari epiſcopo Cõſtantinopolitano,vt cum reliquis libris hæreticis reponantur. Si quis autem hæc cælare inuentus fuerit, ſi ſit quidem epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus,deponatur: ſin autem laicus,vel monachus,ſegregetur. (Hçreticorũ ſcripti non niſi puerilia ſunt ludibria, quia facilè ſoluuntur.)

Can.10. Non oportet clericum relinquere ſuam parœciam,atque ad alteram ſe conferre citra conſenſum epiſcopi.

Quoniam nonnulli clerici canonicã conſtitutionem circunſcribentes,ſua relicta parochia in alias parochias excurrunt, vtplurimùm autem in hac à Deo cuſtodita & Imper.vrbe,etiàm inter magiſtratus ſeu officia aſſident,& in eorum oratorijs diuina miniſteria facientes: eos ſinè proprio epiſcopo & Conſtantinopolitano nõ licet in quauis æde vel eccleſia recipi:ſi quis autem hoc fecerit,ſi perſeueret,deponatur. Quicunque autem cum prçdictorum ſacerdotum conſenſu hoc faciunt,non licet eis curas ſeculares,& ad victum pertinẽtes ſuſcipere,vt qui ſint à canonibus prohibiti hoc facere. Si qs autem eorum, qui dicuntur maiores, curationem obtinere depræhẽſus fuerit, vel ceſſet,vel deponatur: potiùs autem ad docendos filios & ſeruos accedat, legens eis diuinas ſcripturas. Ad hoc enim etiàm ſacerdotium ſortitus eſt.

Can. 11. Oportet œconomos eſſe in ædibus epiſcopalibus & monaſterijs.

Cùm omnes diuinos canones ſeruare teneamur,eũ quoquè, qui iubet œconomos Can.26. Conc.Chalcedon. eſſe in eccleſijs,illæſum omninò ſeruare debemus. Et ſi quidem vnuſquiſq; metropolitanus in ſua eccleſia œconomum conſtituit,benè habet:ſin minùs,Conſtantinopolitano epiſcopo propria authoritate licebit œconomum in ſua eccleſia præficere. Similiter & metropolitanis, ſi,qui eis ſubſunt epiſcopi, nolint in ſua eccleſia œconomos cõſtituere. Hoc ipſum autem ſeruari etiàm in monaſterijs oportet.

Can. 12. Non oportet epiſcopum vel præpoſitum ſuburbana eccleſiæ alienare.

Si quis epiſcopus vel monaſterij præfectus inuentus fuerit ex epiſcopatûs vel monaſterij agris, in principis alicuius aut magiſtratûs manus alienare, vel alteri pſonæ tradere, nullius ſit momẽti traditio, vt ſanctorum apoſtolorũ vult canon, qui dicit: Omnium rerum eccleſiaſticarum epiſcopus curã gerat, & ea adminiſtret tanquàm Deo intuente. Nè liceat autem quicquam ex eis ſibi vendicare, vel proprijs cognatis quæ DEI ſunt, elargiri. Si ſint autem pauperes, vt pauperibus ſuppeditet: ſed non eorum prætextu res eccleſiæ venundet. Sin autem detrimentum afferre cauſetur, nec quicquam ex agro emolumẽti percipi, nè ſic quidem magiſtratibus aut principibus, qui ſunt in eo loco, *det prædiũ, ſed clericis vel agricolis. Sin autem aliqua improba calliditate vtentur, & ab agricola vel clerico agrum præſes vel magiſtratus emerit, ſic quoquè nullius ſit momẽti venditio, & epiſcopatui vel monaſterio reſtituatur. Porrò epiſcopus vel monaſterij præfectus qui hoc fecerit, exturbetur quidem epiſcopus ab epiſcopatu, monaſterij verò præfectus à monaſterio, vt qui malè diſſipent quæ non congregauére.

Can. 39.

alius habet, *venundet

Can. 13. Magno ſupplicio digni ſunt, qui monaſteria prophanant.

Quoniam per eam, quæ fuit propter peccata noſtra in eccleſijs, calamitatem ſacroſanctæ quædam ædes à quibuſdam viris arreptæ ſunt, & epiſcopatus, & monaſteria, & facta ſunt communia diuerſoria: ſi, qui ea quidem tenent, volunt reddere, vt in priſtinum ſtatũ reſtituantur, benè & pulchrè habet: Sin minùs, ſi ſunt quidem ſacerdotalis catalogi, eos deponi iubemus: ſin autẽ monachi vel laici, ſegregari, vt qui ſint condemnati à patre & filio & ſpirituſancto, & ponantur vbi vermis non moritur, nec ignis extinguitur: quia voci nomini aduerſantur, quæ dicit: Nè facite domum patris mei domum negociationis.

Iohan. 2.

Can. 14. Non oportet citra manûs impoſitionem legere in ſacro cœtu ſuper pulpito.

Quòd ordo in ſacerdotio verſatur, eſt omnibus manifeſtum: & ſacerdotij manuũ impoſitiones ſeruare Deo gratum eſt. Quoniam ergò videmus nonnullos à pueris cleri tonſuram accipientes, nondùm accepta epiſcopi manuum impoſitione, & in congregatione in ſuggeſtu legentes, & id non canonicè facientes, hoc à præſenti canone non fieri permittim⁹: hoc ipſum autem etiàm in monacho ſeruari. Lectoris autem manuum impoſitionem licet in proprio monaſterio etiàm ſoli vnicuique monaſterij præfecto facere, ſi ipſi præfecto ſcilicet ab epiſcopo manus eſt impoſita, qui fuit & ipſe presbyter. Similiter & ex antiqua conſuetudine chorepiſcopos epiſcopi permiſſu oportet per manuum impoſitionem lectores creare.

Diſ. 69. quoniá videm⁹.

Can. 15. Ne aliquis clericus in duabus collocetur eccleſijs.

Clericus ab hoc deincèps tẽpore in duabus eccleſijs non collocetur. hoc enim eſt negociationis & turpis lucri proprium, & ab eccleſiaſtica conſuetudine alienum. Ab ipſa enim Domini voce audiuimus, nõ poſſe quempiam duobus dominis ſeruire. Vel enim vnum odio habebit, & alterũ diliget: vel vnum amplectetur, & alterum negliget. Vnuſquiſque ergò, vt vox eſt Apoſtolica, in eo, in quo vocatus eſt, debet manere, & in vna eccleſia aſſidere. Quæ enim propter turpe lucrũ fiunt in eccleſiaſticis negocijs, ea à Deo ſunt aliena. Ad huius autem vitæ vſum ſunt diuerſa ſtudia: ex ijs ergò, ſi quis velit, ea quæ ſunt corpori ad vſum neceſſaria, comparet. Dixit enim Apoſtolus: Vſui meo & ijs qui mecum ſunt, ſubminiſtrauerunt manus meæ. Et hæc quidem in hac Dei obſeruatrice ciuitate. In ijs autem, quæ extrà ſunt, locis propter hominum inopiam permittitur.

21. q. 2. clericus.

Matth. 6.

1. Cor. 7.

Actor. 20.

Can. 16. Non oportere virum ſacerdotio prædıtum, ſumptuoſis veſtibus amiciri.

Omnis *iactantia & ornatus corporeus, eſt à ſacerdotali ordine & ſtatu alienus. Epiſcopos ergò vel clericos, qui ſe ſplendidis & inſignibus veſtibus exornant, ſe corrigere oportet: ſin autem permaneant, ſupplicio tradi. ſimiliter & eos, qui ſunt vnguentis delibuti. Quoniam autem radix acerbitatis ſursùm pullulans, fuit noſtræ Eccleſiæ inquinamentum, Chriſtianos ſcilicet accuſantium hæreſis, & qui eam ſuſceperunt, nõ ſolùm imaginum picturas auerſati ſunt, ſed omnem etiàm pietatem ac religionem extruſerunt, in eos qui piè & honeſtè viuunt inuehentes, in eis impletum fuit quod ſcriptum eſt, Abominatio peccatorum, religio & verus Dei cultus. Si inuenti itaque fuerint nonnulli eos irridentes, qui vilem & modeſtum amictum induti ſunt, pœna corrigantur. A ſuperioribus enim vſque temporibus omnis vir ſacerdotalis cum moderato & honeſto indumento verſabat. Quicquid enim non propter vſum, ſed oſtentatorium ornatum aſſumitur, in nequitiæ repræhenſionem incurrit, vt ait magnus Baſilius. Sed nec ex ſericeis texturis variatum quis veſtimentum habebat, neque in veſtimentorum * fimbrijs adiecta erant alieni coloris additamenta. Ex diuina enim lingua

*βλακεία

21. q. 4. omnis iactantia.

Eccl. 1.

*ἄκροις

lingua audiêrunt, quòd qui mollia ferunt, ſuut in ædibus regum.

Can. 17. Qui non habet, quæ ad perfectum ornatum pertinent, nè aggrediatur extruere ſacellum.

Quidam monachi ſuis monaſterijs relictis, vt qui imperare deſiderent & parére recuſent, oratoria ædificare aggrediátur, cùm ea non habeant, quæ ad perfectionem pertinent. Si quis ergò hoc facere aggreſſus fuerit, prohibeatur ab eius loci epiſcopo. Si quis autem ea habet, quæ ad perfectionem ſuſſiciunt, quæ ab ipſo deliberata ſunt, ad finem deducantur. Idem autem ſeruetur in laicis & clericis.

Can. 18. Non oportet fœminas vitam degere in ædibus epiſcopalibus, vel in monaſterijs virorum.

1. Cor. 10.

Sinè offenſione eſſe etiàm ijs, qui extrà ſunt, inquit diuinus Apoſtolus. Mulieres autẽ in epiſcopatibus vel monaſterijs verſari, eſt omnis offenſionis cauſa. Si quis ergò ancillam vel liberam in epiſcopatu poſſidere depræhenſus fuerit, vel in monaſterio ad miniſterium aliquod obeundum, puniatur. Sin autẽ perſeueret, deponatur. Si verò etiàm in ſuburbanis mulieres eſſe contigerit, & voluerit epiſcopus vel monaſterij præfectus illic iter facere, præſente epiſcopo vel monaſterij præfecto mulier eo tempore nullo modo miniſterium obeat, ſed alio in loco ſeorsùm degat, donèc receſſerit epiſcopus, vt omnis repræhenſionis occaſio vitetur.

Can. 19. Vt ſinè muneribus conſtitutiones ſacerdotum, monachorum & monacharum fiant.

Tanta execrabilis auaritiæ labes eccleſiarum præfectos inuaſit, vt nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pij ac religioſi dicuntur, Domini mandati oblíti fallantur, & eos qui ad ſacerdotalem ordinem & vitam monaſticam accedunt, pecunijs admittant: & quorum reprobum eſt principium, vniuerſum quoquè reijciendum eſt, vt ait magnus Baſilius, nec Deo licet & mammonę ſeruire. Si quis ergò inuentus fuerit hoc facere, qui hoc facit, ſi ſit quidem epiſcopus, vel monaſterij præfectus, vel ex ſacerdotali ordine, vel ceſſet, vel deponatur, vt vult 2. canon Chalcedonenſis ſynodi. Sin autem monaſterij præfecta, à monaſterio extrudatur, & alij monaſterio tradatur ad ſubiectionem. Similiter & monaſterij præfectus, quĩ presbyteri ordinationem non habet. De ijs autem, quæ dantur liberis à parentibus inſtàr dotis: vel rebus ſuis proprijs oblatis, ꝓfitentibus ijs qui ea offerunt, eſſe Deo conſecrata, ſtatuimus vt ſiue maneant, ſiue exeant, ea in monaſterio maneãt, vt fuit ipſorum profeſſio, niſi is qui præeſt, in culpa fuerit.

Can. 20. Non oportet ex vno duplex fieri monaſterium, & de duplicibus monaſterijs.

18. q. 2. definimus.

A præſenti ſtatuimus nõ fieri duplex monaſterium, quoniam hoc fit multis ſcandalum & offenſio. Si qui autẽ volunt cum cognatis mundo renunciare, & vitam ſequi monaſticam, viros quidem oportet in virorum monaſteria diſcedere, fœminas autẽ ingredi in mulierum monaſteria. Hoc enim eſt Deo acceptum. Quæ autẽ hucuſquè duplicia fuerunt, ſeruentur ſecundùm canonem ſancti patris noſtri Baſilij, & ſecundùm eius conſtitutionem, quæ ſic definit: In vno autem monaſterio nè verſentur monachi & monachæ. *Adulterium enim habet intercedentem conuerſationem. Nec monachus liberè cum monacha loquatur, vel monacha cum monacho ſeorsùm confabuletur, nec cubet monachus in fœminarum monaſterio, nec monacha ſeorsùm comedat. Et quandò quæ ſunt vitæ neceſſaria à parte virorum ad regulares fœminas deferuntur, extra portam hęc accipiat monaſterij muliebris præfecta cum aliqua anu monacha. Si autem eueniat, vt aliquam velit cognatam monachus adſpicere, pręſente præfecta cum ea colloquatur exiguo & breui ſermone, & mox ab ea recedat.

alius ſic vertit: *lupanaria enim irrepunt in illam vitę cõiunctionẽ.

Can. 21. Non oportet monachos ſua relinquere monaſteria, & in alia migrare.

Non oportet monachum vel monachã propriũ relinquere monaſteriũ, & ad aliud ſe conferre. Si hoc autem contigerit, ipſum vt hoſpitem accipi eſt neceſſarium: ſed eum recipi ſinè mente monaſterij præfecti non conuenit.

Can. 22. Oportet cum gratiarum actione & omni reuerentia monachos, ſi vſus venerit, cum mulieribus cibum capere.

Deo quidem vniuerſum dedicare, & non proprijs volũtatibus ſeruire, res magna eſt. Siue enim comeditis, ſiue bibitis, inquit diuinus Apoſtolus, omnia in Dei gloriam facite. Chriſtus autẽ Deus noſter in ſuis euangelijs iuſſit peccatorum principia reſecare. nõ enim adulterium ſolùm apud ipſum punitur, ſed etiàm cogitationis motus ad aggrediendum adulterium cõdemnatur, ipſo dicente: Qui adſpexerit mulierem ad concupiſcendam ipſam, eam iam in corde ſuo adulterauit. Vndè nos quoquè edocti, debemus cogitatiões purgare. Etſi enim omia licent, non tamen omnia expediunt, vt à voce Apoſtolica docemur. Cuiuis ergò homini neceſsè eſt comedere vt viuat: & quibus eſt vita quidem matrimonij, & liberorũ, & laicæ conſtitutionis, permixtìm comedere

1. Cor. 10. Matth. 18. Matth. 5. 1. Cor. 6. & 10.

viros & mulieres, eſt ab omni repræhenſio-
ne alienum, ſi modò ei qui dat nutrimentū,
gratias agant, non cum ſcenicis quibuſdam
ſtudijs, ſiue ſatanicis cāticis & citharœdicis
Eſa. 5. ac meretricijs vocib⁹: quos prophetica exe-
cratio perſequitur, ſic dicens: Væ qui cum
cithara & pſalterio vinum bibunt, Domini
autem opera non reſpiciunt, & opera ma-
nuum eius non conſiderant. Et ſicubi tales
fuerint inter Chriſtianos, corrigantur: ſin
minùs, aduersùs eos robur ſuum obtineant,
quę ab ijs qui nos pręceſſerūt, canonicè tra-
dita ſunt. Cui autem quieta eſt vita & ſoli-
taria, vt qui Domino Deo iugum monaſti-
cum tollere ſtatuerit, in ſolitudine & ſilētio
ſedebit. Atquì nec ijs etiàm, q vitam ſacer-
dotàlem elegerint, licet omninò ſeorsùm
cùm mulieribus comedere, niſì vtiquè cum
diuinis & religioſis viris ac mulieribus: vt
ipſum etiàm conuiuium ad ſpiritalē corre-
ctionem adducat. Porrò idipſum etiàm in
cognatis faciat. Si autem rursùs contingat,
vt quæ ſunt ad vſum neceſſaria, non afferat
monachus vel ſacerdos, & propter neceſſi-
tatem velit ſiue in publico diuerſorio, ſiue
in alicuius domo diuertere, ei liceat hoc fa-
cere, vtpotè vrgente neceſſitate.

¶ Poſt editionem canonum extat
epiſtola, ſic ſe habens:

*IN OMNIBVS SANCTISSI-
mo & beatiſſimo fratri & comminiſtro, domi-
no Adriano papæ veteris Romæ, Tharaſius
diuina miſeratione epiſcopus Conſtan-
tinopoleos nouæ Romæ, in Do-
mino gaudere.*

Tharaſij archiepiſcopi Conſtantinopolis epiſtola ad Adrianum papam.

SVfficit quidem ſalutaris diſpenſatio
magni Dei & ſeruatoris noſtri Ieſu
Chriſti, ad pacem & concordiam
for. omnibus omībus Chriſtianis. Ipſe enim poſt
reſurrectionem à mortuis, apoſtolis ſuis in-
Ioan. 14. d ſpirando dixit: Pacem meam do vobis, pa-
cem meam relinquo vobis. Qua de cauſa is
2. Cor. 12. qui raptus fuit in cęlum, & in paradiſum in-
greſſus, audiuit verba quę nō oportebat di-
ci, Paulus inquam, Apoſtolus diuinus, omī-
Epheſ. 2. c bus nobis teſtatus eſt, dicēs: Chriſtus eſt pax
noſtra, qui omnia facit ex diuerſis, & mediū
parietem obſtaculi diſſoluens, inimicitiam
2. Theſſ. 2. d ſcilicet de carne ſua. Et iterùm ad Theſſalo-
nicenſeś ſcribēs, admonet: Igitur fratres ſta-
te, & ſeruate traditiones, quas edocti eſtis,
ſiue per verbum, ſiue per epiſtolas noſtras.
Sed poſteà inueteratus hoſtis diabolus, Ec-
cleſiam ſuper fundamentum apoſtolorum
& prophetarum per diuerſa tempora, iuxta
beneplacitum Dei ædificatam, non ſtuduit
non conuellere & interturbare, ſeipſum ſci-
licet vi inferens per quoſdam aſſeclas ſuos
viros improbos, per quos etiàm zizania ſe-
minauit in hac eleganti terra ab apoſtolis

exculta. Hi ſiquidem accepta à ſupernis po-
teſtate, in ſulcis diuinæ efficacię ſeminatum
frumentum reliquêre, quorum diuinā do-
ctrinam arripientes patres noſtri admiran-
di, zizania quidem extirpârūt, nimirùm hę-
reſes & nuper vaniloquētias radicitùs vſq;
euellētes, & dimiſêre meſſem puram Eccle-
ſiæ. Veſtra igitur Deo decens ſanctitas ho-
rum adhærens doctrinis, & ab ipſis veritatis
ſermonem accipiens, turbas illas ſpinoſas
nunc pullulantes, adiungente ſe tibi Impe-
ratorum fideliſſimorum ſynceritate, extir-
pare machæra ſpiritusſancti ſatagit. Miſiſti
enim nobis poſtulantibus viros concordes,
& dignos Apoſtolica ſede ſancti Petri, quos
ad ſe miſſos Imperatores noſtri ſynceriſſimi
humaniter ſuſcipientes, ad nos iuſſerunt ꝓ-
ficiſci, à quibus poſtquàm literas ſanctitatis
tuæ accepiſſemus, eaſque legiſſemus, addu-
ximus ad ſanctos & reuerentes viros Ioan-
nem & Thomam verbo & cognitione vo-
biſcum ſentientes, qui eiſdem temporibus,
vnà cum varijs epiſcopis, zelo Dei & volun-
tate huc ſe ad ſacram ſynodum, iubentibus
& volentibus etiàm ſynceriſſimis Impera-
toribus, contulerunt. Verùm nos ante an-
num ſedem colligere ſynodi ſtatueramus,
cùm improbi aliquot homines, & quorum
mentes inſania tumultuabantur, turbam in
nobis cientes, cathedram prohibuerunt.
Quamobrem coacti ſumus integrum annū
à propoſito noſtro deſiſtere, nihilq; quod
ad eam rem attinebat, tentare. Tempore
deindè ſuccedente, iterùm venerabiles iſti
epiſcopi in ſplendida metropoli Nicea pro-
uinciæ Bithyniæ, Imperatorum noſtrorum
mandato congregati ſunt. nos autem acci-
pientes comites itineris & venerandos vi-
ros legatos veſtros, & vicarios quoquè Ori-
entis, ad ipſam metropolim venim⁹, & omī-
bus ſedentibus, eligere caput, nempe ipſum
Chriſtum, viſum eſt. Iacebat autem in ſacro
throno euangelium ſanctum, quod omni-
bus nobis qui conuenerant, Iuſtum iudiciū Ioan. 7. e
iudicate, Iuſtitiam pro ſancta Dei Eccleſia
adminiſtrate, proclamabat. Itaque præro-
gatiua quadam literas ſanctitatis tuę primo
loco legi iuſſimus, & eramus quidem tunc
omnes veluti in regio conuiuio epulis ſpi-
ritûs intenti, quòd tali conuiuio animi no-
ſtri recrearentur. Pedeſque noſtri in viam
rectam veritatis per te ducebantur. Sic con-
fracta membra in vnum corpus compone-
bantur, ſic vera concordia reualuit, ſic ca-
tholica Eccleſia in vnionem eſt collecta.
Poſt illas autem literas, legimus quoquè eas
quæ ex Oriētalibus diœceſibus nobis miſ-
ſæ fuerant: atque ità patrum traditionis lu-
men acriùs exactiuſque reſplenduit, & vis
veritatis clarior fortiorque euaſit. His ſe ità
habētibus, ab omībus nobis qui diuina vo-
luntate cōueneramus, confeſſa eſt vera, & ca
lumnis

lumniæ expers confeſſio, quæ & à nobis ad vos miſſa eſt. Per relationem itaq; noſtram pijs Imperatoribus noſtris omnes hæreticæ prauitatis principes, quiq; eos inſequútur, prophanatione & execratione condemnati ſunt, propterea quod ſanctā catholicā Eccleſiā iniuria affecerint: nec verò illi tātùm, qui in hac vita in eadem opinione manēt, ſed etiàm qui vitā turpiter & peruersè proiecerūt. Sed quidam eorum adhuc præſentes, ſalutē ſuam per ſcriptos libellos cōfeſſi ſunt. Neq; Ioan. 19. e Chriſtus Deus noſter, petra ſcilicet in qua fixi ſumus, veſtē illā deſupèr cōtextam, ipſam nimirùm catholicā, à ſe & ſuper ſe ædificatā, Eccleſiam ſuam, diuiſam & diſruptam diutiùs pati potuit, neque membra huc illucq; diſperſa diutiùs diffundi ſuſtinuit. ſed ſimul cum veteribus hæreſibus errorem nouæ prauitatis iconoclaſtarum, qui contra venerandas imagines rabiem ſuam exercuerūt, verbo gratiæ ſuæ ſubuertit, & machæra ſpiritùs 3 Eſdr. 3. execuit. Abūdè aūt inſtructi ſumus & expe- Veritas vincit. rientia cognouimus, veritatem ſuper omia poſſe & valere. Quicqd illi repugnat, id tandèm ſemper cedit, & aciē relinquere cogitur. Ipſa eſt omnium fortiſſima, ità vt facilè quoſuis inimicos ſuperet, & repugnantium phalāgas diſſipet. Eccè enim falſiloquorum & mēdacium labia compreſſit, tenebræ abſurdarum blaſphemiarum ceſſàrūt, pulchritudo veritatis dogmatū reſplēduit. Iam oīs hæretica blaſphemia eiecta eſt, & propulſata. Eccleſia proprium ornatū recepit, requiem ex immēſis laborib⁹ inuenit. Veritas eſt inconcuſſa & inexpugnabilis, aduersùs quam portæ inferorū & infidelitatis non præualebunt: quēadmodùm ex ore Dñico audiuimus, & gaudio repletū eſt os noſtrū, & lingua noſtra exultatione. Pſalm. 125. Gauiſi autem ſum⁹ in eccleſia cui præſidemus, juxta Dei volūtatem. Hæc igit facta ſunt, Chriſto Deo noſtro, qui ſuper omnes eſt, rem procurante, auxiliantibus etiàm orthodoxis & fortiſſimis noſtris Imperatoribus. Ipſi enim omnibus in locis venerandas imagines reſtituerunt, cùm in ſacris tēplis, tum etiàm in portis regiarum, quibus Deus præmium, exaltando cornu Imperij illorum, ad pacem eccleſiæ ſuæ, & ſalutem omnium noſtrorum Chriſtianorum, cuius nomen ſit benedictū in ſecula ſeculorum, Amen.

FINIS.

CANDIDO LECTORI FRATER
LAVRENTIVS SVRIVS S.

ANno 1549 prodijt in publicum opus quoddam ſub Caroli Magni nomine contra alteram Nicenam Synodum. In illud opus qui præfatus eſt, Eli. Phili. ſe nominat, vt Oedipus quidam neceſſariò adhibendus ſit, qui id nominis nobis interpretetur. Deindè neque nomē typographi, neque loci vbi excuſum ſit, vſpiàm appàret. Itaque velimus nolimus, fraudē hic aliquā vel ob hæc ipſa ſuſpicari cōpellimur. Scilicet iā demùm poſt tot ſecula ſanctus ille rex & Romanæ ſedis atque catholicæ fidei obſeruantiſſimus, cogitur eſſe iconomachus, idque obſcuri cuiuſdam homuncionis fraude, qui nec nomē ſuū exprimere auſus eſt. Dici vix poteſt, quanti hoc ſcriptum faciant hæretici ætatis noſtræ, & tamen vel ſolo hoc opere ipſi mirabiliter confutantur, atque adeò pudefiunt, vt prorsùs iacere neceſſè ſit, quicquid ipſi hactenùs cōtra Romanæ ſedis fidem & authoritatē nobis pro Euāgelio obtrudere auſi ſunt. Nā ipſius ſtatim primi libri (quatuor enim libris opus hoc conſtat) capite ſexto oēs fidei quæſtiones Romanæ fidei deferēdæ aſſerūtur, quippe quæ nō vllis ſynodicis cōſtitutis (vt eius verbis vtar) cæteris eccleſijs prælata eſt, ſed ipſius Dñi authoritate primatū tenet. Quod cùm ſit veriſſimū, ruunt omnia tum huius ipſius pſeudocarolini libri, tum hæreticorum noſtri temporis dogmata, quæ ab huius ſedis fide diſcordant. Et tamen Eli. Phili. qui in hoc opus præfatur, ait nos in tāti principis ſententiam debere intrepidè pedibus ire, nec aduertit ſe inſtar phrenetici portare funē quo ligetur. Sed fefellit eum, quòd putauit Romanum pontificem etiàm malè ſenſiſſe de veneratione imaginum, & in eadem fuiſſe cum hoc Pſeudocarolo ſententia. At tamen quia verebatur, nè quandoquè aliquid prodiret in lucē, quo eius conatus detegeretur, nomē ſuū apponere noluit, immò nec loci, nec typographi. Sed abſit à Petri cathedra, vt vlli vnq̄ hæretico dogmati ſuffragata ſit. Habet ea ſedes inuiolatæ fidei per omnes ſeculorū ſucceſſiones laudē cōſtantem atq; perpetuam, nec poteſt effectu fruſtrari ſuo illa Chriſti precatio, Ego pro te rogaui Petre, vt non Luc. 22. *deficiat fides tua. Habuit ergò etiàm illo tempore, quo hoc Pſeudocaroli opus editum eſt, pontificem Adrianū, qui tantum abeſt vt Iconomachis aſſenſerit, vt etiàm prolixè hūc ipſum Pſeudocarolinum librum confutārit. Quod ſcriptum tanti pontificis ex Gallijs ad nos miſſū, & pulcherrimis iam olim characteribus in mēbranis exaratum, licèt aliquot locis mancum & mutilū, iam primùm tibi Lector candide cōmunicamus, ex quo certò diſcere poteris, non Caroli Magni Chriſtianiſſimi regis hoc eſſe opus, quod ſub eius nomine deplorati homunciōes ediderūt, ſed aliorum quorundā, qui illud Carolo nuncupâſſe aut ſaltem miſiſſe videntur, porrò ab ipſo Carolo miſſum eſſe ad Adrianum pontificem, cuius Carolus erat longè amātiſſimus & obſeruātiſſimus, & ab eo eſſe cōfutatum, quod Carolus haud dubiò petijſſe videtur. Et vt minùs dubites Adriani*

eſſe ſcriptũ iſthuc, in Iuonis Decreto aliquot capita offendes parte quarta, quæ & nomen Adriani præferunt, & eum numero capitum ad amuſsim concordant. Sunt autem docti viri, qui putent in quadam bibliotheca opuſculum hoc Adriani integrum haberi, ſed necdùm ad eum certã peruenire potuimus. Quòd autem aliquot locis mancum et mutilum ſit, vt iam diximus, res ipſa indicat, et poteſt etiam tum ex Pſeudocarolo, tum ex Iuonis decreto animaduerti. Nec mouere quẽquam debet, quòd in primo ſtatim capite ſic Thaſarium defendit, vt videatur cum Græcis ſentire, ſpiritumſanctum à patre ſolo procedere: (ſic enim maleuolus aliquis cauillari forſan poſsit) nam reuerà catholicam tuetur ſententiam, vt facilimè ex ijs poteſt locis intelligi, quos non paucos ex patribus adducit: nec mens illius fuit Tharaſium tueri, niſi quatenus à Catholicæ Eccleſiæ doctrina neutiquam ille diſcreparet. Aliquot præterea locis alijs lector naſutus in eo forſan deſiderabit dictionis elegantiam et neruos maiores: ſed meminiſſe talis debet eum ſcribere more ſeculi ſui, nec deeſſe orationi illius neruos, ſi ſit lector attẽtus. Nam plerunque dum nõ ſatis aptè aduerſarijs reſpondere imperito lectori videri poteſt, eos tanquàm aliud agẽs egregiè flagellat. Certè interdum et calumniari eos dicit, et imperitiæ eos arguit, quod nobis certiſsimo documẽto eſſe poteſt, eum non Carolo regi, ſed alijs, vtpotè Pſeudocarolini libri authoribus, ea reſpõdere ſeueritate, cùm erga Carolum in ipſa præfatione et alibi ſummam declaret modeſtiam, amorem et beneuolentiam. Poſſem hoc loco adferre, quod ad Lateranenſe concilium ſub Stephano 3. Romæ celebratũ contra Iconomachos, idem Carolus 12. epiſcopos miſit, è quibus vnus fuiſſe videtur Herulphus, cuius in hoc ſcripto Adrianus mentionẽ facit: tum præterea quod ſynodo Nicenæ idẽ Adrianus per ſuos legatos præfedit, quod Carolũ latere nõ potuit, et pleraque alia, quæ plus ſatis arguũt, nimis impudẽter Carolo adſcribi hoc opus, quo Nicena ſynodus impetitur. ſed hæc aliũ habebunt locũ opportuniorẽ. Tu iam, Candide lector, ad ipſum Adriani ſcriptũ euoluendũ accede, et ex eius lectiõe, quãta ſit fidei Catholicæ conſtãtia, tum quàm hæreticorũ leuitas & vanitas, diligẽter obſerua.

ADRIANI PAPAE AD CAROLVM REGEM DE IMAGINIBVS SCRIPTVM,

quo confutantur illi, qui ſynodum Nicenam 2. oppugnârunt, qui liber falsò adſcriptus eſt Carolo Magno.

DOMINO EXCELLENTISſimo filio, noſtroque ſpirituali compatri Carolo regi Francorum, et Longobardorum, ac patritio Romanorum,
ADRIANVS PAPA.

Hoc loco ſpatium vacabat in manuſcripto, apparetque quędã deeſſe.

DOMINVS ac redemptor noſter, qui prouido ſuo cõſilio author eſt, dignatus eſt de cælis ex ſinu patris deſcendere* *Euangelium ſciẽtibus liquet,

Gregorius li. 4. epiſ. 37.

quòd voce dominica ſancto & omniũ apoſtolorum principi Petro claues regni cęlorum, & totius Eccleſiæ cura cõmiſſa eſt. Ipſi quippe dicitur: Petre, amas me? paſce oues meas. Ipſi dicitur: Eccè ſatanas expetiuit cribrare vos ſicut triticũ, & ego pro te rogaui, Petre, vt non deficiat fides tua: Et tu aliquãdò conuerſus, confirma fratres tuos. Ipſi dicitur: Tu es Petrus, & ſuper hãc petram ędificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi nõ præualebunt aduersùs eam. & tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatũ & in cælo: & quodcunque ſolueris ſuper terram, ſolutum erit & in cælo. Eccè cura ei totius eccleſię & principatus committitur. Et ipſe vices ſuas vicarijs ſuis pontificibus relinquere dinoſcitur Eccleſiæ curam gerendi. Nam etiam claues regni cæleſtis accepit, & poteſtas ei ligãdi & ſoluẽdi tribuitur. Vndè fiducialiter freti exiſtimus, quòd ſi veſtra à Deo pręſata regalis excellentia, erga eius ſanctam catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam, & nos, vt cœpit, vſque in finẽ in amore & dilectione fideliter extiterit, nõ ſolùm eam ab omni peccati macula abluẽs eripiet, ſed etiàm in hoc mũdo ſuper omnes barbaras gẽtes cum ea cõmitẽtes ſuffragijs ſuis victorias tribuet immẽſas, inſupèr & regnũ cęlorũ ſinè fine. Pręterea directũ à veſtra clemẽtiſſima præcelſa regali potẽtia, fidelẽ familiarẽ veſtrũ, videlicet Engilbertũ Abbatẽ & miniſtrũ capellę, qui penè ab ipſis infantię rudimẽtis in palatio veſtro enutritus eſt, & in omnibus cõſilijs veſtris receptus: & ideò ſicut à vobis in omni familiaritate recipitur, ità & à nobis reciperetur & condecẽter honoraretur. Vndè pro nimio amore, quem erga veſtrã melliſluã gerimus regalẽ excellentiã, ſicut miſiſtis cũ nimio amore dulcedinis eximię, eũ ſuſcipiẽtes, prout voluit, & qualiter voluit, cũ magna familiaritate nobis enarrãtẽ aure placabili & mẽte benigna eum ſuſcepimus, & quaſi veſtra corporali excellẽtia nobis narrãte, noſtrũ ei patiẽtiùs credidimus conſiliũ, ad profectũ ſanctę nostrę Romanæ eccleſiæ, & veſtrę à Deo protectę regalis potẽtię exaltationẽ. Inter quæ edidit nobis capitulare aduersùm ſynodũ, quæ pro ſacrarũ imaginũ erectiõe in Nicea acta eſt. Vndè pro veſtra melliflua regali dilectiõe per vnũquodque capitulũ reſpõſum reddidimus: nõ quælibet, abſit, hominem defendẽtes, ſed olitanã traditionem

Iohan. 21.
Luc. 22.
Math. 16.

Capitulare vocat eum librũ, quem ſub nomine Caroli Magni falso edidêre hęretici,

onem ſanctæ catholicæ & Apoſtolicæ Romanę eccleſię tenētes, priſcā pdeceſſorū noſtrorum ſanctorum pontificum ſequimur doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes.

Cap. 1.

IN ACTIONE TERTIA.

IN primo quidem capitulo ferebatur, in eo quod dicit, Et in Spiritum ſanctū Dominum ac viuificatorem, ex patre per filiū procedentem.

REPRAEHENSIO. Quòd Tharaſius non rectè ſentiat, qui ſpiritum ſanctum non ex patre & filio, ſecundùm Niceni ſymboli fidem, ſed ex patre per filium procedentem, in ſuæ credulitatis lectione profiteatur.

Quatenùs dicat Spiritus ſanctus à patre per filium procedere, vide apud S. Tomā in Summa, par. 1. quæſt. 36. artic. 3.

RESPONSIO. Hoc dogma Tharaſius nō per ſe explanauit, ſed per doctrinā ſanctorū patrum confeſſus eſt: quorum capitula pro veſtro nimio amore, quod erga veſtram pcrectiſſimam à Deo protectam regalem excellentiam gerimus, breuiter exaramus: ſ. ſancti Athanaſij de Apparitione nomini in carne, inter cætera: Et propter hoc inſufflat in facie apoſtolorum, dicens: Accipite ſpiritum ſanctum: (Iohan. 20.) vt cognoſcam⁹ quia de plenitudine Deitatis eſt, qui dabatur ſpiritus diſcipulis. In Chro eñ (inquit) habitat, hoc eſt, in carne eius, omnis planitudo Deitatis (Coloſ. 2.) corporaliter, ſicut & Euangeliſta Iohannes dicit: Nos oēs ex plenitudine ei⁹ accepim⁹. (Iohan. 1.) Corporali eñ ſpecie ſicut colūba apparuit (Luc. 3.) Spiritusſanctus deſcendens, & manens ſup eū. In nobis etenim primitiæ & pignus Deitatis inhabitat, in Chriſto aūt omnis plenitudo Deitatis. Et nè qs arbitret, qa quaſi nō habens ipſe accipiebat: ipſe eñ ſibi deſupèr mittebat ſicut De⁹, & ipſe ſibi deorsùm ſuſcipiebat, ſicut homo. Ab ipſo ergò in ipſū deſcēdebat, ex Deitate ei⁹, in humanitatē eius. Et poſt plura: Manifeſtū eſt, qa p ipſum omnia fecit pater. per ipſum ergò eū ſuſcitat, per ipſum eū ſanctificat, & per ipſum eū exaltat, & per ipſum vitam dat.

Itē eiuſdē S. Athanaſij de virginitate, inter cætera: Et in ſpūm ſanctum, q in patre & filio exiſtēs, q à patre emittit, & p filiū dat.

Itē de Hiſtoria Eccleſiaſtica lib. 7. Euſebij Cęſareēſis, poſt plura: Gregorij martyris & Epiſc. Neocæſareæ fides: Vnus De⁹ pater verbi viuētis, ſapiētiæ ſubſiſtētis & virtutis ſuæ & figuræ, pfectus pfecti genitor, pater filij vnigeniti. Vn⁹ Dñs, ſol⁹ ex ſolo, figura & imago Deitatis, verbū ppetrans, ſapiētia cōphendens oīa, & virt⁹ qua tota creatura fieri potuit. Fili⁹ ver⁹ veri, & inuiſibilis ex inuiſibili, & incorruptibilis ex incorruptibili, & immortalis ex immortali, & ſempiternus ex ſempiterno. Vn⁹ ſpūs ſanct⁹, ex Deo ſubſtātiā habēs, & q p filiū apparuit, imago filij pfecti, pfecta viuentiū cauſa, ſanctitas ſanctificationis pſtatrix, p quē Deus ſup oīa & in oībus cognoſcit, & cætera. Et nō ſolùm hiſtoriographus iſte hanc memorat S. Gregorij fidem, ſed & maximus prædicator ſanct⁹ Gregorius Nyſſenus in ſermone Gręco mirificè atque ſplendidè ea explanauit, qualiter & à quibus eidem ſancto Gregorio diſpoſita atqua oſtenſa & viſa eſt.

Fides Gregorij Taumaturgi.

Item ſancti Hilarij ex libro 8. de fide, inter cætera: Cùm ſpiritus ſanctus, qui & ſpiritus Chriſti, & ſpiritus Dei eſt, res naturæ eſſe demonſtretur vnius, quęro igitur, quomodò non ex natura vnum ſunt? A patre pcedit ſpiritus veritatis, à filio mittitur, & à filio accipit, ſed omnia quæ habet pater, & filius. Et idcircò qui ab eo accipit, Dei ſpiritus eſt, ſed idē & ſpirit⁹ Chriſti eſt. & poſt pauca: Eſt enim in nobis ſpiritus Dei, ſed & eſt in nobis ſpiritus Chriſti: & cùm ſpiritus Chri ineſt, ineſt ſpūs Dei. Ità cùm quod Dei eſt, & Chriſti eſt, & cùm quod Chriſti eſt, Dei eſt, nō poteſt aliud quid diuerſum Chriſtus eſſe, quàm Deus eſt. Deus igitur Chriſtus eſt, vnum cum DEO Chriſtus: & illud euangelicum: Ego & pater vnū ſumus &c. (Hilarius.) (Ioan. 10.)

Item de Epiſtola ſancti Baſilij ad Amphilochiū epiſcopū Iconij, infra cætera: Vnum idem & ſpiritum ſanctum, & ipſum in vnitate dictum per vnum filium vni patri coniunctum, & per ipſum complens ſuperlaudabilem & beatā Trinitatem. & poſt pauca: Enimuerò vna Dei ſcientia eſt, ab vno ſpiritu p vnum filium in vno patre. Et iterùm: Naturalis bonitas & ſecundùm naturalem ſanctificationem, & regalem dignitatem ex patre per vnigenitū in ſpiritū ptranſit, &c. (Baſilius.)

Item S. Ambroſij ex libro 1. de ſpiritu ſancto, inter cætera: Vos autem baptizabimini in ſpiritu ſancto. & poſt pauca: Vnitas ergò operationis, vnitas prædicationis, quæ non poteſt ſeparari. Quòd ſi hoc loco ſeparatur ſpiritus ab operatiōe patris & filij, qa dictū eſt, Ex Deo oīa, &, Per filiū oīa, ergò & ibì, qa Apoſtolus de Chriſtu dixit, Qui eſt ſup omnia Deus benedict⁹ in ſecula, nō ſolùm eum creaturis oībus, ſed etiàm patri, quod dictu eſt nefas, ptulit. ſed abſit. Nō enim inter oīa pater, nō inter plebē quandā creaturarū ſuarū. Subtèr creatura oīs, ſuprà diuinitas patris, & filij, & ſpiritusſancti. Illa ſeruit, hęc regnat: Illa ſubiacet, iſta dñatur, &c. (Ambroſius lib. 1. ca. 3.) (Rom. 9.)

Item S. Gregorij Theologi de ſecundis Epiphanijs, inter cætera: Nobis aūt vn⁹ De⁹ pater, ex quo oñia: & vnus Dñs Ieſus Chriſtus, p quē oñia: & vnus ſpiritus ſanctus, in quo omnia. Hoc ipſo aūt quod dicim⁹, Ex quo, & p quē, & in quo, nō naturā ſecamus, neq; eñ præpoſitionū ſyllabæ mutatæ, naturæ veritatē mutabūt: ſed vnius naturę ſui cuiuſq; nominis pprietatē deſignat. Quod manifeſtiſſimè indicat ex eo, quòd rursùs in vnū reuocatur iſta ipſa diuerſitas: ſi qs tā non tranſitoriè apud ipſum Apoſtolū legat illud quod ſcriptum eſt, cùm dixit: Quia ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo omnia. & addidit, Ipſi gloria in ſecula ſeculorum. (Greg Nazianzenus.) (Rom. 11.)

Extat hic ſermo inter eos, q ſeparatim editi ſunt Louanij anno 1564.

Item S. Auguſtini ex Sermone de aſcenſiōe Domini inter plura: Dedit in terra cōſpicuus, & proximis proximus ſpiritum ſanctum, inſufflando in faciem eorum: & ab hac maximè charitate, quæ in cælis eſt, de cælo miſit ſpiritum ſanctum. Spiritum ſanctum accipe in terra, & diligis fratrem: accipe de cælo. & diligis Deum: quia & in terra quod accepiſti, de cęlo eſt. In terra Chriſtus dedit, ſed de cælo eſt, qui dedit. Ille enim dedit, qui de cælo deſcendit, &c.

Eiuſdem S. Auguſtini de Pentecoſte inter cętéra: Deſinant nanq; inſipientes blandiri nobiſque dicere, Quid accepturi ſumus cùm vobis acceſſerim', cum iam nos baptiſmum Chriſti habere fateamini? Reſpōdeamus eis: Habetis baptiſmum Chriſti, venite vt habeatis & ſpiritum Chriſti. Timete quod ſcriptum eſt: Quiſquis autem ſpiritū Chriſti nō habet, hic non eſt eius. Induiſtis Chriſtum forma ſacramenti, induite imitatione exempli.

Rom. 8.

Et eiuſdem S. Auguſtini libro 4. de Trinitate, inter cætera: Nec poſſumus dicere, quod ſpiritus ſanctus & à filio non procedat. neque enim fruſtrà idem ſpiritus, & patris & filij ſpiritus dicitur. Neque video quid aliud ſignificare voluerit, quòd ſufflans ait, Accipite ſpiritum ſanctum. Neq; enim flatus ille corporeus, cum ſenſu corporaliter tangendi procedens ex corpore, ſubſtantia ſpiritùs ſancti fuit: ſed demōſtratio per cōgruam ſignificationem, nō tantùm à patre, ſed & à filio procedere ſpiritumſanctum. Quis enim dementiſſimus dixerit, alium fuiſſe ſpiritum, quem ſufflans dedit, & alium quem poſt aſcenſionem ſuam miſit? Vnus enim ſpiritus eſt, ſpiritus Dei, ſpiritus patris & filij, ſpiritusſanctus, qui operatur omnia in omnibus, &c.

Iohan. 20.
1. Cor. 12.

Item eiuſdem S. Auguſtini in libro 15. de Trinitate inter cætera: De vtroque autem procedere ſic docetur, quia ipſe filius ait, De patre procedit. Et cùm reſurrexiſſet à mortuis, & apparuiſſet diſcipulis ſuis, inſufflauit & ait, Accipite ſpiritum ſanctum: vt etiàm eum de ſe procedere oſtenderet. Et ipſe eſt virt⁹, quæ de illo exibat, (ſicut legitur in euangelio) vt ſanabat omnes. Et poſt pauca: Hoc ſignificans Dominus Ieſus, bis dedit ſpiritumſanctum: ſemèl in terra, propter dilectionem proximi: & iterùm de cælo, propter dilectionem Dei.

Iohan. 15.
Iohan. 20.
Luc. 6.

Anathematiſmo 9.

Item de ſententia S. Cyrilli inter cæteras, Si quis eum, qui vnus eſt, Dominum Ieſum Chriſtum glorificatum eſſe à ſpiritu ſancto, tanquàm aliena potentia, qua per eum operari poſſet aduerſùs immundos ſpiritus, & per eum impleſſe diuina ſigna, & non magis proprium eius eſſe ſpiritum dicat, per quē ſigna operatus eſt, anathema ſit, & cætera.

Idem eiuſdem S. Cyrilli ad Iohannē Antiochenum inter cætera: Nè transferas terminos æternos, quos poſuerunt patres tui. Non enim erant ipſi loquentes, ſed ſpiritus Dei & patris qui procedit quidem ex ipſo, non eſt autem à filio alienus ſecūdùm eſſentiæ rationem. Et ad hoc nos ſanctorum, qui myſteria tradiderunt, dicta confirmant. In Actibus enim apoſtolorum ſcriptū eſt: Venientes autem circa Mœſiam, tentabant ire in Bithyniam, & non eos permiſit ſpiritus Ieſu. Scribit etiàm & venerabilis Paul⁹: Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Vos autem nō eſtis in carne, ſed in ſpiritu, ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius, &c.

Deut. 19.
Acto. 16.
Rom. 8.

Item S. Cyrilli de ſpiritûs cultura, ex libro primo inter cætera: Sicutì eſt Dei & patris ſimul & filij ſubſtantialiter, ex vtroque, videlicet ex patre per filium, procedente ſpiritu, & reliqua.

Item eiuſdē S. Cyrilli ex libro Acclamatorio ad Theodoſium Imperatorem, inter cætera: Itaque etſi dicetur vbicunquè viuificare pater, operatur hoc omninò per filiū ſpiritu ſancto, &c.

Item ex epiſtola encyclia ſiue Synodica S. Leonis Papæ, ad Flauianum archiepiſcopū Conſtantinopolitanum directa, inter cætera: Ideò & clauſis ad diſcipulos ianuis introiuit, & flatu ſuo dabat ſpiritum ſanctum, & donato intelligentiæ lumine, ſanctarum ſcripturarū occulta pandebat. & reliqua.

Iohan. 20.

Item ex Sermone eiuſdem S. Leonis præcipui doctoris de Pentecoſte, inter cætera: Omnes ergò, dilectiſſimi, qui in Dominum Ieſum crediderant, infuſum ſibi habebant ſpiritum ſanctum, & remittendorum peccatorum etiàm tunc apoſtoli acceperūt poteſtatem, cùm poſt reſurrectionē ſuam Dominus inſufflauit, & dixit: Accipite ſpiritū ſanctum. quorū remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt, &c.

Vndè & egregius prædicator atque melliflitus doctor S. Gregorius papa in 26. ſancti Euangelij Homilia, inter cætera inquit: Cùm venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à patre. Si enim mitti, ſolummodò incarnari deberet intelligi, ſanctus procul dubiò ſpiritus nullo modo diceretur mitti, qui nequaquàm incarnatus eſt. Sed eius miſſio, ipſa proceſſio eſt, qua de patre procedit & filio. Sicut itaque ſpiritus mitti dicitur quia procedit, ità & filius non incongruè mitti dicitur, quia generatur. Hoc cùm dixiſſet, inſufflauit & dicit eis: Accipite ſpiritum ſanctum. Quærēdum nobis eſt, quid eſt quod ſpiritum ſanctum Dominus noſter & ſemèl dedit in terra conſiſtens, & ſemèl cælo pręſidens.

Iohan. 15.

Item eiuſdem S. Gregorij Papæ ex libro 27. ſuper Iob, inter cætera: De quo Ioannes dicit, Omia per ipſum facta ſunt: ità etiàm os

Ioan. 1.

os dicitur, àc ſi oris nomine patenter diceretur verbum, ſicut nos quoquè pro verbis linguam dicere ſolemus, vt cùm Græcã vel Latinam linguam dicimus, Latina vel Græca verba monſtremus. Os ergò Domini nó immeritò ipſum accipimus, per quem nobis omnia loquitur. Hinc eſt enim, quòd

Eſa.48. propheta ait: Os enim Domini locutum eſt hæc, &c. Sed & ſancta catholica & apoſtolica Eccleſia ab ipſo S. Gregorio papa ordinem Miſſarum, ſolenitatum, orationum ſuſcipiens, plures nobis edidit orationes, vbì ſpiritum ſanctum per nominum noſtrũ Ieſum Chriſtum infundi, atque illuſtrari & confirmari nos ſuppliciter petere docuit. Item S. Sophronij, cui⁹ orthodoxa dogmata in ſancta ſexta Synodo venerantur, inter plurima: Omnia enim per vnigenitum filiũ pater in ſancto fecit ſpiritu, quæ vt ſapienti prouidentia continet, vt Deus ſuis operib⁹ præſidens, &c.

IN EADEM ACTIONE.

Cap.2. Reprahẽſio

VTrùm Theodorus Archiepiſcopus Hieroſolymorum rectè ſentiat, qui cùm patrem ſinè principio penitùs & ſempiternũ ſe eredere dixit, filium (neſcio ſub qua ambage verborum) nó aliud principium quàm patrem agnoſcentem, & ex ipſo ſubſiſtentiam habentem, profeſſus ſit.

Reſponſio

Iſte Theodor⁹ patriarcha Hieroſolymorum, cum cæteris præcipuis patriarchis, videlicet Coſma Alexandriæ, & Theodoro alio Antiochię, dudùm prędeceſſori noſtro ſanctæ recordationis quõdàm Paulo papæ, miſerunt propriam eorum rectæ fidei Synodicam: in qua & de ſacratiſſimis imaginibus ſubtili narratione, qualiter vnà cum noſtra ſancta catholica & Apoſtolica vniuerſali Romana Eccleſia ipſi vel cæteri Orientales orthodoxiæ epiſcopi & Chriſtian⁹ populus ſentiunt, & in earundem ſanctarum imaginum veneratione ſyncero mentis affectu feruentes in fide exiſtunt, ſtuduerunt intimandum. Quam Synodicam in Latino

Synod⁹ Stephani Papæ contra Iconoclaſtis.

interpretatam eloquio prædeceſſor noſter quondàm ſanctiſſimus dominus Stephan⁹ papa in ſuo Cõcilio, quod & ipſe pro ſacris imaginibus vnà cũ diuerſis epiſc. in partibus Franciæ ſeu Italiæ fecit, ſuſcipientes ac relegẽtes placuerunt, tam de diuerſis Francorum patrum teſtimonijs, quàm de ſymbolo fidei, vbì fati ſunt, dicẽtes: Si quis alium terminum fidei, ſiue ſymbolum aut doctrinam habet, præter quod traditum eſt à ſanctis magnis & vniuerſ[illegible]ib⁹ ſex ſynodis, & confirmatum eſt ab his ſanctis patribus, qui in eis conuenerunt, & non adorat imaginem ſine figurã Domini noſtri Ieſu Chriſti, neque humanationem eius confitetur, ſicut qui deſcẽdit & incarnatus eſt propter genus humanum: talem impium anathematizamus, & aliẽũ extraneumq́; deputam⁹ ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Eccleſiæ: & cætera, quæ longum eſt enarrari. Et ideò ꝑdictus Theodor⁹ archiepiſcopus taliter ꝓfeſſus eſt, ſanctorum patrum ſequẽs doctrinam: id eſt, S. Hilarij Pictauienſis epiſcopi ex libro primo cõtra hæreſim Arrianorum, inter cætera: Ità verò natum eſſe, vt ſemper fuiſſe maniſeſtemus: ſicque in eo non innaſcibilitatis exceptio, ſed natiuitatis æternitas, qa & natiuitas authorẽ habeat, neq; careat æternitate Diuinitas, &c. Itẽ eiuſdẽ S. Hilarij ex lib. xj. de fide, inter cætera: A nobis benè intelligit & creditur. nam ipſa ſermonum enunciatione cùm natum confitemur, nó tamen nó natũ prędicamus. Neque enim idipſum eſt non natum, atque naſci: quia illud ab altero, hoc verò à nomine eſt: & aliud eſt, ſinè authore ſemper eſſe æternum, aliud quod patri, i. authori eſt coęternum. Vbi enim pater author eſt, ibì & natiuitas eſt. At verò vbì author æternus eſt, ibì & natiuitatis æternitas eſt: Quia ſicut natiuitas ab authore eſt, ità & ab æterno authore æterna natiuitas eſt, &c.

Itẽ S. Gregorij, q & Theologi, in Sermone de Epiphania, inter cætera: Pater ergo pater eſt ſinè initio, nõ enim eſt aliud aliquid, vndè pater eſt. Filius, filius eſt, ſed nõ abſq; initio. de patre enim eſt. Si verò temporale ſpectas initium, & ipſe ſinè initio eſt. Creator nanque eſt temporum, & non ipſe initium ſumit ex tempore. Spiritus ſanctus, verè ſpiritus ſanctus eſt, procedens quidem ex patre, ſed non & ipſe filius. non enim generatur, ſed procedit, &c. Item eiuſdem ex libro vj. de S. Trinitate, inter cætera: Quomodò ergò Deus de D E O, lumẽ de lumine? Non enim ſimul ambo, Deus de D E O, ſed ſolus filius de D E O, ſcilicet patre: nec ambo ſimul lumen de lumine, ſed ſolus filius de lumine patre &c.

Itẽ S. Sophronij archiepiſcopi Hieroſolymorum ex Synodica eius, quæ oblata eſt in ſancta ſexta Synodo, inter cætera: Credo igitur beati, ſecundùm quod à principio credidi, in vnum D E V M patrem omnipotentem, ſinè principio penitùs & ſempiternũ, omniũ viſibiliũ atque inuiſibiliũ factorẽ. Et in vnũ Dñm Ieſum Chriſtum, filium D E I vnigenitum, qui ſempiternè & impaſſibiliter ex ipſo natus eſt D E O & patre, & non aliud principium quàm patrem agnoſcentem. Sed nec aliundè quàm ex patre, ipſam ſubſiſtentiam habet: lumen de lumine, conſubſtantialem, D E V M verũ de Deo vero, ſempiternũ. Et in vnũ ſpiritũ ſanctũ, q ſempiternè à Deo patre procedit, lumẽ & Deũ & ipſum a[illegible]noſcendũ, &c.

IN SEXTA ACTIONE.

Cap.3. Repręhẽſio

QVòd idem Tharaſius non rectè ſpiritum ſanctum contribulem patri & filio dixerit, cùm ſufficeret dicere coęternum, conſubſtantialem, eiuſdemque eſſentiæ & naturæ.

Hoc

Hoc loco numerus capitum non cohæret, ſed interrumpitur: & certè ex ipſa Reſponſione appáret aliam præceßiße Repræhenſionẽ, cui hìc reſpondetur. Poterant hæc facilè ſarciri, ſi plura ad manum exemplaria fuiſſent. Videtur autem hìc deeße capita vndecim.

Reſponſio. Item ipſe S. Sophronius: Et quoniam peiurauit. Oportebat enim illi mentientem periurare eum. Ex malorum electione melius erat vtiliora eligere, &c.

Item ex D. Auguſtino in præfatione in pſalmum 31. inter cætera: Debemus nulla opera præponere fidei, id eſt, vt ante fidem quiſquam dicatur benè operatus. Ea enim ipſa opera, quæ dicuntur ante fidem, quanuìs videantur hominibus laudabilia, inania ſunt: & ità mihi videntur eſſe, vt magnæ vires & curſus celerrimus præter viam. Nemo ergò cõputet bona opera ſua ante fidẽ &c.

IN ACTIONE QVARTA.

Cap. 15. Repræhẽſio. QVòd non propter eos ſcriptum ſit, q imagines adorare contemnunt, ſicut illi dicunt qui eas adorant, quod in pſalmo legitur, Quanta malignatus eſt inimicus in ſanctis tuis? Pſal. 73.

Reſponſio. Veraciter propter hæreticos hæc dixerunt, ſicut beatus Auguſtinus in eiuſdẽ pſalmi explanatione inquit: Quanta malignè operatus eſt inimicus in ſanctis tuis, in his quæ ſancta tua erant, id eſt, in templo, in ſacerdotio, in illis omnibus ſacramentis, quæ illo tempore fuerunt &c. Similiter & nunc ampliora mala inimici ſanctæ catholicę & apoſtolicæ Eccleſiæ malignantes aduersùs olitanam orthodoxamque traditionem, p ſacris imaginibus, depoſitione ad nihilum redacti ſunt.

Item S. Gregorij Nazanzeni, qui & Theologi, in Sermõe de Philoſopho Irone, inter cetera: Quomodò enim non gloriabantur? quomodò enim non polluerunt templum ſanctum ſuperuentionibus multimodis? Et in omnibus malis principabatur quidem vir impius & iniquus, & neque nomen Chriſtianitatis circunferens &c.

IN ACTIONE QVINTA.

Cap. 16. Repræhẽſio. QVòd epiſtola, quam ille ſancti Simeonis Stilitæ dicunt, miſſa ad *Iuſtinianum Imperatorem, multùm diſtet à diuinis ſcripturis, ſiue ſanctorum patrũ documentis, in eo quod ait pręfato Imperatori: pro quibus commemorantes referimus diuinis veſtris auribus: ſiue in eo, quòd idẽ Imperatori miſericordia vti prohibuerit.

*Iuſtinum

Reſponſio. Sanctus quippe Ambroſius ſcribens ad Gratianum Imperatorem librum orthodoxæ fidei, nunquid peccauit quia dixit ei, Sãcte Imperator? Et quid extrà dixit iſte, ſcribens ad Chriſtianiſſimũ *Iuſtinianũ Imperatorem pro zelo fidei ſuæ, diuinis auribus exprimens? Et ideò diuinis auribus, quia q diuinos ſermones audit, & fideliter atq; orthodoxè eos obſeruat, rectè diuinas aures, videlicet auditum diuinum habere monſtratur. De miſericordia verò vti prohibente, non ità eſt, ſed petens morari neque ad modicum, ſed fieri decẽtem vindictam ſanctus ille popoſcit: nam non ſinè miſericordia, vt ſuperiùs fati ſunt: verùm etiàm tantũ amorem erga imagines ſanctorum habere videbatur, vt impios illos anathematis iacularet ictibus. Quod agnitum habere veſtram à Deo inſpiratam excellentiam magnoperè credimus, vbì S. Gregorius in dialogis ſuis meminit de beato Boniſacio, q̃liter miſerum illum, qui cum ſimia veniens cymbala percuſſit, ſermõe ſuo cũ mœrore ad mortem iaculauit. Vndè & poſt pauca S. Gregori⁹ inquit: Metuenda ergò tantò eſt ira iuſtorum, quantò & conſtat quia in eorum cordibus ille præſens eſt, qui ad inferẽdam vltionem quam voluérit, inualidus nõ eſt. Lib. 1. ca. 9.

*Iuſtinum

Lib. 34. Cap. 6. Item idẽ ipſe S. gregorius in explanatione beati Iob, vbì dum de fortibus ſanctę Eccleſiæ prædicatoribus tractaret, adiunxit: Vndè & ad prophetam de bonis doctorib⁹ Dominus dicit: Deuorabunt & ſubijcient lapidibus fundæ. Zach. 9. Sancti quippe doctores, qui ad virtutẽ & alios inſtruunt, hoſtes deuorãt, dum eos intra corpus ſuum per vim conuerſionis immutant. Fortes ex illa (Eccleſia) viri prodeunt, quibus quaſi lapideis ictibus iniquorum corda tundantur. Vndè & Golias immaniſſimus ſaxo fundæ moritur, quia angulari ſanctę Eccleſię lapide diabolica celſitudo ſuperatur. 1. Reg. 17.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 17. Repræhẽſio. DE eo, quòd omnibus hereticis Samaritanos deteriores, & Samaritanis eos deteriores dicunt, qui imagines deſtruunt, cùm parentes eorum ſecũdùm eorum opinionem omnibus hæreticis deteriores fuerint, qui vtrique imagines deſtruxerunt.

Reſponſio. Et in his mellifluus doctor beatus Gregorius Theologus in Sermone de Natali Domini, inter cætera inquit: Offenderis carne: hoc & Iudæi. Si & Samaritanum vocabis, & vt reliqua ſileam, non credis deitati. hoc neque dæmones. O & Iudęis infidelior tu, & dęmonibus deterior. &c. Item ex Edicto Iuſtiniani Imperatoris inter cætera: Sed neque Theodorus Mopſueſtenus, qui & Iudæos & * Hellinas ſuperauit in ſua impietate &c. Item S. Gregorij papæ in explanatione beati Iob de libro 14. inter cætera: Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum: ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimitur à gloria. & infrà: Gloria inuiſibilis cõditoris, quæ moderatè inquiſita nos erigit, vltra vires perſcrutata premit. Vndè & hęretici quanto de ſublimi intelligẽtia amplìus repleri ambiunt, tanto ampliùs inaneſcunt. Immoderatis nanq; auribus cognitionis ſupernę ſcientiam quo plùs appetũt, plùs

*id eſt Græcos

Pro. 25.

plùs amittũt. At contra ij, qui in ſancta eccleſia, veraciter ſunt humiles & veraciter docti, nôrunt de ſecretis cæleſtibus & quædam conſiderata intelligere, & quædam non intellecta venerari: vt & quæ intelligunt, veneranter teneant: & quæ necdũ intelligunt, humiliter expectent. Quam præſumptionis audaciam benè prædicator egregius refrenat, dicens: Non plus ſapere, qoàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Et ideò prædeceſſores eorum plùs quàm oportet ſapere, ſe extollentes, & nouitate imponere molientes, hæretici deteriores effecti, ad nihilum redacti ſunt.

Rom. 12.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 18. Repræhẽſio

QVòd nulla euangelij lectio tradat Ieſum ad Abagarum imaginẽ miſiſſe, vt illi dicunt.

Reſponſio

Prædeceſſor noſter ſanctæ recordationis dominus Stephanus quondàm ſanctiſſim⁹ papa, in ſuprà dicto Concilio prçſidens, inter plurima veridica teſtimonia per ſemetipſum aſſerens, docuit ità: Sed nec illud eſt prætereundum, quod relatione fideliũ de partibus Orientis aduenientium ſæpè cognouimus: In quibus licèt euangelium ſileat, tamen nequaquàm in omnibus incredibile fidei meritum, & hoc affirmãte de ipſo euãgeliſta, Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus, quæ nõ ſunt ſcripta in libro hoc. Deniquè fertur ab aſſerentibus, quòd redemptor humani generis appropinquante die paſſionis, cuidã regi Edeſſenæ ciuitatis, deſideranti corporaliter illũ cernere, & vt pſecutiones Iudçorũ fugeret, ad illũ cõnocare, vt anditas miraculorũ opiniones & ſanitatũ curationes illi & populo ſuo impartiret, reſpondiſſet: Quòd ſi faciem meam corporaliter cernere cupis, en tibi vultùs mei ſpeciem transformatam in linteo dirigo, p quã & deſiderij tui feruorẽ refrigeres, & quod de me audiſti, impoſſibile nequaquàm fieri exiſtimes. Poſtquàm tamen compleuero ea, quæ de me ſcripta ſunt, dirigam tibi vnum de diſcipulis meis, qui tibi & populo tuo ſanitates impertiat, & ad ſublimitatem fidei vos perducat, &c. Item ex Synodica trium patriarcharum, videlicet Coſmæ Alexandriæ, Theodori Antiochiæ, & Theodori Hieroſolymæ, quæ in prædicto Concilio relecta, ab omnibus fideliter honorata & venerabiliter ſuſcepta eſt: vbì poſt multa ſanctorum patrum teſtimonia Theodorus patriarcha Hieroſolymorum inquit: Reſtat mihi tempus enarrandi de Abagaro Edeſſeno, & alia aut ſimilia ſanctorum patrum, quæ & vos meliùs cognoſcitis. Perſeuera ſanctiſſime pater, perſeuera in eadem bona fide, corroboratus ſuper petram fidei, ſicut Deiloqua vox affata eſt apoſtolum Petrum: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferj non præualebunt aduersùs eam. Verè non præualebunt ei in ſeculum ſeculi. Cognitum facimus tibi ſanctiſſimo domino ego humilis Theodorus patriarcha Hieroſolymorum, & hi qui nobiſcũ ſunt, Coſmas patriarcha Alexandriæ, & Theodor⁹ patriarcha Antiochiæ: idipſum intelligimus & credimus, ſicut & veſtrç ſanctitati patet &c.

In Iconis decr. par. 4. ca. 83.

Ioan. 20.

Matth. 16

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 19. Repræhẽſio

QVòd nec illud ad hãc pertineat, vt illi dicunt, quod ſcriptum eſt, Quoniam non eſt iam propheta, & nos non cognoſcet ampliùs.

Reſpõſio

Pro hæreticis illis, qui in pſeudoſyllogo ſub Conſtantino quondàm hæretico Imperatore gloriantes ſe aliquid ſapere & intelligere, neſcientes talia, iſti pſalmificè dixerunt, coæquantes eos Iudæis, de quibus beatus Auguſtinus in eodem pſalmo explanauit, dicens: Eccè iſti Iudçi, qui ſe dicunt non agnoſci adhuc. & poſt pauca: Iam ſigna tua non vides, iam non eſt propheta, & dicis, Et nos non cognoſcet adhuc, quia vos non agnoſcitis adhuc. Iam non eſt propheta, & nos non cognoſcet adhuc. Vſquequò Deus exprobrauit inimicus? Similiter & ipſi hæretici: vſquequò princeps eorum videlicet Conſtantinus hçreſiarcha, exprobratus eſt, non intellexerunt, & ideò redacti ſunt ad nihilum.

IN ACTIONE SEXTA.

Cap. 20. Reprçhẽſio

QVomodò intelligendum eſt, quod in Canticis Canticorum ſcribitur: Oſtende mihi faciem tuam, & auditam fac mihi vocem tuam: quoniam vox tua ſuauis eſt, & facies tua ſpecioſa: quod quidem capitulum illi impudentiſſimè ad imaginum viſionem protulerunt.

Can. 2.

Reſponſio

Rectè illud protulerunt, quia viſio ſacrarum imaginum ad ſpecioſam formam Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ſecundùm carnem, ſanctæque eius genitricis, & ſanctorum pertinet. In perſona enim Chriſti & Eccleſiæ, diuerſa ſanctorum patrum opuſcula in Cantica Canticornm, explanata ſunt: & ſi, quomodò intelligendum eſt, ſcire velint, S. Epiphanij epiſcopi Cypri pferimus expoſitionem, in qua inter multa diuerſa inquit: Oſtende mihi faciem tuam, & auditam fac mihi vocem tuam: hoc eſt, Per legem & prophetas non mihi loquaris, ſed temetipſum totum mihi demonſtra: ſicut & Moſes tali deſiderio compræhenſus, fiducialiter dicebat ad Deum: Oſtende mihi teipſum, vt te videam. Sed tunc equidem dixit Moſi: Nullus videbit faciem meam, & viuet. Sponſç autẽ ſuæ volens ſemetipſum oſtendere, incarnatus ei ſe induto corpore demõſtrauit, p virtutis modũ, p ſuſtẽtationẽ & innocẽtiã, tradẽs ei pietatis adſpectũ.

Oſtendit igitur ei faciem ſuam conceptus
in Dei genitrice virgine,& audire eam fecit
Matth.5. vocem ſuam,cùm doceret in oliueti monte
diſcipulos,& rursùs dum per eos in vniuer-
ſum orbem terrarum prædicatiõis dogma-
ta deſtinâſſet. Quoniam vox tua ſuauis,&
facies tua ſpecioſa. Vox eius verè ſuauis eſt,
Matth 25. quæ dicit: Venite benedicti patris mei,&c.
Vox tua ſuauis,hoc eſt,quæ cæcos videre fe
Matth.9. cit, cùm diceret: Secundùm fidem veſtram
Matth.11. fiat vobis. Vox tua ſuauis eſt, id eſt,dicẽdo,
Venite ad me omẽs, qui laboratis &c. Vox
Mar.2. ſuauis eſt,dicẽs paralytico:Surge,tolle gra-
batum tuum, & ambula. Vox ſuauis eſt,di-
Matth.9. cens: Confide fili,remittantur tibi peccata
Luc.7. tua. Vox tua ſuauis eſt,dicẽs:Cõfide filia,fi-
des tua te ſaluã fecit:vade in pace.& alia plu
ra, q̃ per ordinẽ exarare longum eſt.

IN ACTIONE SEXTA, IN Tomo primo.

Cap.21. Repræhẽſio
QVòd non ad adorandas imagines p-
tineat,quod ſcriptũ eſt, Creauit De-
us hominem ad imaginem & ſimilitudinẽ
ſuam.

Reſponſio
Si ſic intelligunt,quòd creauit Deus ho-
minem, ad imaginem & ad ſimilitudinem
ſuam, quia propter adorãdas imagines ex-
planauit hoc Tharaſius patriarcha, de intel
lectu habere nihil quippiã videntur,vt ſcri-
ptum eſt,& intelligere non potuerũt. Tha-
raſius nanque patriarcha dum Cõcilio hæ-
reticorũ renueret & exprobraret, quòd in
eorum obſcuritate contra ſacrarum imagi-
nem ſtabilitatem dicere auſi ſunt, Quaten⁹
propriæ manûs opus plaſmator Deus vidẽs
perire &c. idcircò hoc dixit ſenſu, quoniã-
quidem terrigena imagine Dei honoratur
&c.Et poſt pauca: Imaginum facturæ & de
liberatione vacua ſęuiſſimè gloriari per eos
facta, & varijs ſermonibus eorum mentem
conſuentes, Eccleſiam Dei vt erraotem iu-
dicant &c.

[*Hæc deprauatè in exemplari ſcripta, magnam habent obſcuritatem: porrò in noſtra verſione his verbis leguntur: Volentes igitur donorum magnitudinẽ obſcurare, audenti ore aliam idololatriam ſucceſſiſſe, imaginum ſcilicet apparatum, iſti iactitant, & a ſe nouam quandam ab ijs liberationem oſtenſam iactantes gloriantur, ſuamq́ ſentẽtiam ornatis verbis cõſuẽtes, Eccleſiam Dei errâſſe cõtendũt.*]

Nam creauit Deus hominem ad imaginem
& ſimilitudinem ſuam. Beatus Auguſtinus
in lib. 5.ex eo, quod in Geneſi ſexto die fa-
ctum legitur, inter cætera inquit: Et modò
attendite:In pœna ſua cõſtitutus eſt homo,
& quantùm valent reliquiæ imaginis Dei,
q̃ in illo remanſerunt. Obtriuit ipſam ima-
ginẽ p peccatũ, & ipſa reformať p gřam, q̃ p
libidinem obſoleſecta eſt. Quomodò enim
nummus, ſi cõfricetur ad terrã, perdit ima-
ginem Imperatoris:ſic mens hominis,ſi cõ-

fricetur libidinibus terrenis, amittit imagi-
nem Dei. Venit autem monetarius Chriſt⁹,
qui repcutiat nummos. Et quomodò rep-
cutit nummos? nonando peccata ex gratia,
& oſtendet tibi, quia Deus quærit imaginẽ
ſuam. Nam quandò illi de triboto Cæſaris Matth.22. Mar.12.
dictum eſt,Licet tributum dare Cęſari? Tẽ-
tabant enim eum, vt ſi diceret, Non detur,
calumoiarẽtur illi per exactores tributi,Ec-
cè q̃ docet.vt nõ dem⁹ tributũ. Si aũt dice-
ret, Detẽ: eccè q maledixit Ieruſalẽ:fecit illã
tributariã.Quid ergò ipſe dixit,& quid ad-
monuit?Quid me tẽtatis hypocritę? Afferte
mihi nummũ. & obtulerũt illi. Et ait: Cui-
us habet imagioem & ſcriptionem? Reſpõ-
derunt,Cæſaris. Tũc ait:Reddite ergò Cę-
ſari quæ Cæſaris ſunt,& Deo quę Dei ſunt:
id eſt, Si Cæſar quærit imaginẽ in nummo,
Deus non quęrit imaginem in homine?&c.
Itẽ S. Seueriani Gabalaneñ epiſcopi de ho-
milia quæ io ſabbato dicta eſt, Ad imaginẽ
& ſimilitudinem,inter cætera:Et ſicut nos,
ſi oon adeſt Imperator, hoooramus imagi-
nem Imperatoris: ſic & creatura & non vi-
dens inuiſibilem,qui ad imaginem fact⁹ eſt,
honorabat,&c.

IN ACTIONE QVARTA.

Cap.22. Repręhẽſio
QVomodò intelligendũ ſit, quod ſcri
ptum eſt, Abraham adorauit popu-
lum terræ filios Heth,ſiue quòd Mo
ſes Iethro legitur adorâſſe: quib⁹ exemplis
ij, qui propter adorãdas imagines ſynodos
faciunt, ſuum errorem fulcire affectant: &
quia nec Iacob Pharaonem,nec Daniel Na-
buchodooofor regem, vt illi dicunt, vſpi-
àm leguntur adorâſſe.

Beatus Auguſtinus in xlvj. pſalmum nos Reſponſio
docuit,dicẽs: Domious Deus noſter fidem,
in qua viuimus, per libros ſuos, ſcripturas
ſanctas,multipliciter nobis varieque diffu-
dit, ſacramenta quidem verborum vari- Gen.22.
ans,fidem tamen vnam commendans. Vna
enim eademq́; res ideò multis modis dici-
tur, vt modus ipſe dicendi propter faſtidiũ
varietur, ſed propter cõcordiam vna fides
teneatur,&c. Item eiuſdem beati Auguſti-
ni de filio Abraham ducto ad ſacrificium,
inter cætera: Duo illi ſerui dimiſſi, & nõ p-
ducti ad locum ſacrificij, Iudæos ſignifica-
bant: aſina illa neſcio quid Iudæorũ ſigni-
ficabat. Nolite mirari, quia totiès vna res
poteſt multis modis ſignificari,&c.

IN EADEM ACTIONE.

Cap.23. Repręhẽſio
QVòd nõ ad adorationem imaginum
pertineat,nec in noſtris codicibus,q
ex Hebraica veritate tranſlati ſunt,
inueniatur, quod illi in ſua Synodo dicũt
Iacob ſuſcipiens à filijs ſuis veſtem talarem
tabefactã Ioſeph, oſculatus eſt cum lachry-
mis,& proprijs oculis impoſuit.

S.Gregorij Theologi de Sermone paci- Reſponſio
fico tertio,inter cætera: Pax amica, quæ ab
omibus quidem laudatur bonum, à paucis
verò

verò cõſeruatum, vbi aliquandò reliquiſti nos tantum iam tempus, & quandò reuerteris ad nos? Et præſentem amplector,& recedentem inuocabo multis lamentationibus & luchrymis, quib⁹ neq; Iacob Ioſeph
Gene.39. illum patriarcham à fratribus venditum, à beſtia autem raptum vt ſperabat: neq; Dauid Iouathã ſuum amicum, aut filium Abeſſalon poſtmodùm: quorum vnus viſceribus paternis lacerat⁹. Fera rapuit, clamabat
Iocus obſcurus Ioſeph,fera peſſima & immanſueta,& pueri veſte tabefacta appoſita, ſicuti pueri carnes oſculabatur &c. Vndè & in multorum patrũ opuſculis de diuerſis hiſtorijs aſſerta leguntur. In libro enim tertio S. Ambroſij ad Grátianum Imperatorem ità inter cætera inuenitur:Neque ad præiudicium trahas, quia non moritur Gabriel,nõ moritur Raphael,non moritur Vriel. Ecce & in noſtris codicibus,qui ex Hebraica veritate tranſlati ſunt,nequaquàm inuenit Vriel ſcriptum.
In dec.Iuonis par.4. ca.225. Ambroſius lib.de Trib. ca.20. Item & in eiuſdẽ S.Ambroſij libro ſecundo de Spiritu ſancto inter cætera: Eſdra nos docuit,dicens in tertio libro. Similiter nec in noſtris codicibus, qui ex Hebraica veritate tranſlati ſunt,ſuſceptus eſt tertius liber Eſdræ, niſi tãtummodò duo. Sed & S.Gre-
Lib.9. Epiſto.39. gorius egregius papa in epiſtola ſua Theoctiſtæ patritiæ miſſa, inter cætera inquit: Quantæ autem virtutis præcurſor noſtri redemptoris fuit nouimus, qui per ſacrũ eloquiũ nõ ſolùm plùs q̃ ꝓpheta, ſed etiàm angel⁹ vocat:ſed tũ,ſicut mortis ei⁹ hiſtoria teſtatur, poſt mortem à perſecutoribus corp⁹ eius incenſum eſt. Et nos legimus in ſancto
Mar.6. euangelio, corpus eiuſdem ſancti Iohannis Baptiſtæ à diſcipulis ſuis ſepultum eſſe, & beatus Gregorius dicit per hiſtoriam, eiuſdem ſancti Iohannis Baptiſtæ corpus incẽſum eſſe. Et ideò, vt diximus, ſanctorum dicta nequaquàm reſpuuntur: quia ſacram totam diuinam ſcripturam quis aliquandò comprehendere valebit?

IN EADEM ACTIONE.

Cap.24.

Repræhẽſio DE eo,quod indoctè & inordinatè dicunt: Si calumniaris me, quoniam vt DEVM adoro lignum crucis, cur non calumniaris Iacob adorantem ſummitatem virgæ Ioſeph? Sed manifeſtum eſt, quoniam non lignum videns adorauit, ſed per lignum Ioſeph, ſicut & nos per crucem Chriſtum.

Reſponſio Ipſam nanque virgam, videlicet ſceptrum, fideliter atque pulchrè in typo crucis explanauit beatus Auguſtinus in pſalmo 73. inter cætera dicens: Immò iam in nomine CHRISTI euenire gaudeamus.
Pſal.71. Iam tenentes ſceptrum ſubduntur ligno crucis:iam fit quod prædictum eſt, Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient illi. Iam in frontibus regum preciosius eſt ſignum crucis, quàm gemma diadematis.

IN EADEM ACTIONE,
& repertum eſt in Actione ſeptima.

Cap.25.

NOn pertinere ad imaginum adorationem,vt illi dicunt,quod ſcriptũ eſt, Iacob Pharaonem benedixit. Reprehenſio.

Semper benedicere nos docet ſancta Reſponſio ſcriptura: Benedicite, & nolite maledicere. Rom.12.
Item, Benedicite omnia opera nomini Do- Dan.3.
mino, docemur: & rursùs proſtrati in oratione ſpiritaliter ante ſancta ſanctorum, pſalmificè dicimus: Benedicat nos DEVS Pſal.66.
DEVS noſter, benedicat nos DEVS, & metuant eum omnes fines terræ. Quapropter ſi de diuinæ ſcripturæ benedictionibus exarare volumus, antè quàm ſermo, vt opinamur, chartæ ceſſabunt. Tamen vnum vobis ſancti Auguſtini addimus teſtimonium de eo ipſo Iacob luctante cum ange- Gen.32.
lo, vbi inter cætera inquit: Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Quia per carnem nos priùs benedicit Dominus: nôrunt fideles, quid accipiunt, quia per carnem benedicũtur:& ſciunt quia non eſſent benedicti, niſi caro illa crucifixa daretur pro ſeculi vita.

IN ACTIONE QVINTA.

Cap.26.

QVòd vana ſit ſpes eorum, qui ſalu- Reprahẽſio
tem ſuam in imaginibus ponunt, dicentes: Sicut Iſraeliticus populus ſerpentis ænei inſpectione ſeruatus eſt, ſic nos ſanctorum effigies adſpicientes ſaluabimur.

Autè iam hoc in prædictis ſacris codi- Reſpõſio
cibus prædeceſſorum meorum ſanctiſſimorum pontificum explanatum eſt, dicentibus etiàm hoc ſanctiſſimis patribus. Addendum eſt ad incredulorum ſatisfactionem & directionem Francicam, quid DEVS famulo ſuo Mnſi præceperit, dicens: (In libro enim Numeri ità legitur contra peſtem, quæ eis irruerat:) Fac ſerpentem, & Num.21.
pone eum pro ſigno: qui percuſſus adſpexerit eum, viuet. Fecit ergò Moſes ſerpentem æneum, & poſuit pro ſigno: quem cùm percuſſi adſpicerent, ſanabantur. O inſania frementium contra fidem & religionem Chriſtianam, vt aſſerant non colere aut venerari imagines, in quibus figuræ ſunt ſaluatoris, eius genitricis, vel ſanctorum, quorum virtute ſubſiſtit orbis, atque potitur humanum genus ſalutem. Aenei ſerpentis inſpectione credimus Iſraeliticum populum à calamitate iniecta liberari: CHRISTI Dei noſtri & ſanctorum effigies adſpi-

ſpicientes atque venerantes dubitamus ſaluari? Abſit talium nefariæ temeritatis cedere amentiæ: patrum priſcas ſequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione. Poſſumus enim ità tenentes, quemadmodùm noſtri prædeceſſores atq; patres, eorum plenam gratiam obtinere.

Item beati Auguſtini de eo, quòd apparuit De⁹, de virga & manu colorata, & aqua

Iohan.3. in ſanguinem verſa: Sicut Moſes exaltauit ſerpentem in eremo, ità exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam: hoc eſt, Quicunque percuſſus fuerit à ſerpentibus peccatorum, CHRISTVM intueatur, & habebit ſanitatem in remiſſionem peccatorum.

Item eiuſdem S. Auguſtini ſuper Iohan-

Tractatu 33. nem Euangeliſtam de eodem ſermone Homilia, inter cætera: Interim modò fratres, vt à peccato ſanemur, Chriſtum crucifixum intueamur: quia ſicut Moſes, inquit, exaltauit ſerpentem in eremo: vſque in eo, vbi dicit, Sed habeat vitam æternam. Et poſt pauca: Hic autem ait, vt habeat vitam æternam. Hoc enim intereſt inter figuram ſiue imaginem, & rem ipſam: Figura præſtabat vitam temporalem: res ipſa, cuius illa figura erat, præſtat vitam æternam, &c.

Lib. 3. cap. 10. Item eiuſdem S. Auguſtini libro 3. de Trinitate, inter cætera: Nam ſicut vnctio lapidis Chriſtum in carne, in qua vnctus eſt oleo exultationis præ participibus ſuis: ità virga Moſis conuerſa in ſerpentem, ipſum Chriſtum ſactum obedientem vſq; ad mortem crucis. Vndè ait: Sicut exaltauit Moſes

Iohan.3. ſerpentem in eremo, ſic oportet exaltari filiũ hominis, vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Sicut intuentes illum ſerpentem exaltatum in eremo, ſerpentum morſibus non peribant. Vetus enim homo noſter confixus eſt cruci cum illo. Per ſerpentem enim mors

Gen.3. intelligitur, quæ facta eſt à ſerpente in paradiſo, modo locutionis per efficientem, id quod efficitur, demonſtrante. Ergò virga in ſerpentem, Chriſtus in mortem, & ſerpens rursùs in virgam, Chriſtus in reſurrectionem totus cum corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, &c.

Item S. Seueriani epiſcopi Gabalaneñ in Sermone S. Crucis, inter cætera: Putas non erat inſtum dici, Si quis veſtrûm morſus fu-

locus obſcurus erit, reſpiciat in cælum ſurſùm ad DEVM, & ſaluabitur? Vt enim & attendi cælo relinquat, non potuit dicere, Si quis morſus fuerit, adſpiciat lucernam luminis, & ſaluabitur? aut adſpiciat ad menſam propoſitionis ſanctorum panum, & ſaluabitur? aut ad altare, aut ad velum, aut in arcã, aut in imaginem Cherubim, aut in propitiatorium? Sed nihil horum ad medium adduxit legiſlator magnus, ſed ſolam fixit crucis imagi-

nem, & hanc per maledictum ſerpentem. Dic mihi vt fidelis famulus: Quod interdicis, facis? quod abrenuncias, ædificas? Qui dicis, Non facias ſculptile, & fuſilem ſculpis ſerpentem? Sed illam quidem legem poſui, vt materias abſcindam impietatis, & populum hunc eruam omni idolorum cultura: nunc autem effundo ſerpentem, vt præfigurem imagine Saluatoris diſpẽſationem, præplanans curſum apoſtolorum, &c.

IN ACTIONE QVINTA, & repertum eſt in Quarta.

Cap. 17. Reprehenſio.

IMportuna & deliramento plena dictio Leonis Phoceæ epiſcopi, qui in eo quod ad imaginum adorationem conuerſus eſt, ſibi verſiculum pſalmiſtæ accommodat, dicentis: Cõuertiſti planctum meum in gaudium mihi, concidiſti ſaccum meum, & circundediſti me lætitia.

Reſponſio. Omni homini Chriſtiano licet cum pſalmiſta orare, vt quandò à tenebris in lucem per gratiã venerit Chriſti, iuſtè dicat: Con- Pſal. 19. uertiſti planctum meum in gaudium mihi: quia quandò erutus eſt ab hæreſi, tunc ſciſſus eſt ſaccus eius. Quandò verò rectæ fidei cognouit veritatem, tunc ab orthodoxis ſanctæ catholicæ Eccleſiæ circundatus eſt lætitia. De hoc ipſo S. Auguſtinus in eiuſdẽ pſalmi explanatione ſimiliter inquit: Concidiſti lamentum peccatorum meorum, triſtitiam mortalitatis meæ, & cinxiſti me ſtola prima, immortali lętitia. & iterùm: vt non plangat, ſed cantet tibi, non humilitas, ſed gloria mea: quia iam ex humilitate exaltâſti me, & non compungar conſcientia peccati, timore mortis, timore iudicij, &c.

IN ACTIONE SEXTA, IN Tomi primi fine.

Cap. 18. Reprehẽſio

QVòd non pertineat ad imaginũ adorationem contemnentes illud, quod Pſalmographus cecinit, Vana locuti ſunt vnuſquiſque ad proximum ſuum, labia doloſa in* corde, & corde locuti ſunt mala. * ore

Reſponſio Non ità eſt, vt illi contempſiſſent quod Pſalmographus cecinit, Vana locuti ſunt, &c. Sed contemnentes deliramenta hæreticorum in peruerſa facie ipſorum, cum pſalmographo cecinerunt de illis, Vana locuti ſunt vnuſquiſque ad proximum ſuum, & ſequitur. Beati Auguſtini in eiuſdem pſalmi explanatione, inter cætera: Veritas vna eſt, qua illuſtrantur animæ ſanctæ. Sed quoniam multæ ſunt animæ, in ipſis multæ veritates dici poſſũt, ſicut ab vna facie multæ in ſpeculis imagines appárẽt. & poſt pauca: Superbi hypocritæ ſignificantur, in ſermone ſuo ſpem ponentes ad decipiendos homines, & Deo non ſubditi.

IN

IN ACTIONE SECVNDA.

Cap.19. Repræhēſio. Pſal.84.

QVomodò intelligendum eſt, quod Pſalmographus cecinit, miſericordia & veritas obuiauerūt ſibi, iuſtitia & pax complexę ſunt ſe: quod temerè aut adulatoriè à Iohāne presbytero & legato orientalium in participatione beati papæ Hadriani & Tharaſij dicitur eſſe completum.

Reſpōſio. Rectè dictum eſt, quia Deus miſertus eſt eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & obuiauit veritati ſanctæ catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, quæ ſemper iuſtitiam tenuit, vt ſcriptum eſt:

Iuſtitiæ ſedes, fidei domus, aula pudoris.

Quam iuſtitiam, fidem atque pudorem, vt confeſſa eſt, Eccleſia Conſtantinopolitana amplectens quandò ab errore conuerſa eſt, fecit pacem: quia tantummodò ipſa ſola ſedes Cōſtantinopolitana reſiſtebat olitanę orthodoxę fidei. Nā ſedes Alexādrina, ☞ ſeu Antiochena & Hieroſolymitana ſemper nobiſcū tenuerūt priſcam traditiōem, ſcilicet orthodoxam fidem, vt apud nos Synodica earum pro ſacrarum imaginum ſtabilitate habere monſtratur. Beati Auguſtini in eiuſdem pſalmi explanatione inter cætera: Quia iuſtitia & pax ſe oſculantur, non litigant. Tu quarè litigas cum iuſtitia? Eccè iuſtitia dicit tibi, Nè fureris, & nō audis: nè adulteres, & non vis audire: non facias alteri quod tu pati nō vis, nō dicas alteri quod tibi dici non vis. Inimicus es amicæ meæ, dicit tibi pax, quid me quæris? Amica ſum iuſtitiæ. Quęcunque inuenero inimicum amicæ meæ, non ad illum accedo. Vis ergò venire ad pacem? Fac iuſtitiam. Ideò alius pſalmus dicit tibi: Declina à malo, & fac bonum, hoc eſt, ama iuſtitiam: & cùm declinaueris à malo, & feceris bonum, quære pacē, & ſequere eam, &c. (Pſal.36.)

IN ACTIONE. QVARTA.

Cap.30. Repręhēſio. Pſal.98.

QVòd nō ad adorationem imaginum pertineat, vt illi dicunt, quod ſcriptū eſt, Exaltate Dominū Deum noſtrū, & adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt.

Reſponſio. Pſal.98. Beati Auguſtini in eiuſdem pſalmi explanatione, vbì inter cætera inquit: Timeo non adorare ſcabellum pedum Domini mei, quia pſalmus mihi dicit, Adorate ſcabellum pedum eius. & poſt pauca: Conuerto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hîc, & inuenio quomodò ſinè impietate adoretur terra, ſinè impietate adoretur ſcabellum pedum eius. Suſcepit enim de terra terrā, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ ☞ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hîc ambulauit, & ipſam carnem nobis manducādam ad ſalutem dedit: nemo autem illam carnem mādu cat, niſi priùs adorauerit, inuentum eſt quemadmodùm adoretur tale ſcabellum Domini, & non ſolum non peccemus adorando, ſed peccemus non adorā-

do. Et poſt pauca: Ideò & terram quālibet, cùm te inclinas atque proſternis, non quaſi terram intuearis, ſed illum ſanctum, cuius pedum ſcabellum eſt quod adoras, propter ipſum enī adoras. Ideò & hîc ſubiecit, Adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt. Quis ſanctus eſt? in cuius honore adoras ſcabellum pedum ejus, &c.

IN EADEM ACTIONE.

Cap.31. Reprehēſio. Pſal.98.

QVòd nec de eo imaginum adoratio adſtrui poſſit, vt illi putāt, quod ſcriptum eſt, Adorate in monte ſancto eius.

Reſponſio. Beati Auguſtini in pſalmi 6. expoſitione, inter cætera: Hæretici non adorant in iſto monte, quia mons iſte impleuit vniuerſam faciem terræ. Hæſerunt in parte, & totum amiſerunt. Si agnoſcant Eccleſiam catholicam, adorabunt in iſto monte nobiſcū. Etenim lapis ille, qui præciſus eſt de mōte ſinè manibus, iam videmus quantùm creuerit, & quantas regiones terræ occupauerit, & vſque ad quas gentes peruenerit. (Dan.2.) Et poſt pauca: Videmus confracta ab illo lapide omnia regna terræ. Quę erant omnia regna terræ? Regna idolorum, regna dæmoniorū fracta ſunt. Regnabat Saturnus in multis hominibus, vbì eſt regnum eius? Regnabat Mercurius in multis hominibus, vbì eſt regnum eius? Fractū eſt, redacti ſunt illi in regnū Chriſti, in quibus ille regnabat, & poſt pauca: Natus eſt ergò de monte ſinè manibus lapis ille, creuit, & creſcendo fregit oīa regna terrarum. Factus eſt autem mons magnus, & impleuit vniuerſam faciem terræ. Hæc eſt Eccleſia catholica, cui vos communicare gaudete. Ille autem qui non ei communicant, qui præter ipſum montem adorant & laudant Deum, non exaudiuntur ad vitam æternam, &c. ☜

IN EADEM ACTIONE.

Cap.32. Repræhēſio. Pſal.124.

QVòd non propter illos, qui imaginū adorationem ſpernūt, vt illi delirāt, per prophetam dicitur: Declinantes ad obligationem, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.

Reſponſio. De hæreticis dixerunt, ſicut beatus Auguſtin⁹ in eodem pſalmo explanauit, inter cætera: Id eſt, quorum facta imitati ſunt: qa eorum præſentes lætitias amauerunt, & futura ſupplicia non crediderūt. & poſt pauca: Ergò quia Chriſtus filius DEI pax eſt, ideò venit colligere ſuos & ſecernere ab iniquis. Quibus iniquis? Qui oderunt Ieruſalem, qui oderunt pacem, qui volūt conſcindere vnitatem, qui non credunt paci, &c.

IN ACTIONE QVINTA.

Cap.33. Repręhēſio. Luc.8. & 11.

ABſurdiſſimè & incautè contra eos, q imagines adorare cōtemnunt, ab his qui eas adorant, prolatum eſt teſtimonium ſancti euangelij, Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio.

Reſponſio Valdè nimis atque pulchrè contra eos, q imagines contemnunt, dixerũt poni lucernam ſub modio: quia lucerna fides noſtra eſt videlicet ſanctæ catholicæ & apoſtolicę Eccleſiæ, de qua fide S. Ambroſius Mediolaneñ epiſcopus ſuper ſanctum Euangelium ſecundùm Lucam explanatione, inter cætera teſtatur, dicens: Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio, ſed ſupra caodelabrum. Ergò quia in ſuperioribus Eccleſiam ſynagogæ prætulit, hortatur nos, vt fidem potiùs noſtram ad Eccleſiam transſeramus. Lucerna enim fides eſt, iuxta quod ſcriptum eſt, Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine. Verbum enim Dei fides noſtra eſt, verbum Dei lux eſt, lucerna eſt fides. & poſt pauca: Nemo ergò fidem ſub lege conſtituat. Lex eñ intra menſuram eſt, vltra menſuram gratia. Lex obumbrat, gratia clarificat: & ideò nemo fidem ſuam intra menſuram legis includat, ſed ad Eccleſiam conſerat, in qua ſeptiformis ſpiritûs relucet gratia, quam princeps ille ſacerdos ſulgore ſupernę diuinitatis illuminat, nè eã legis vmbra reſtinguat. Item S. Iohannis Chryſoſtomi de interpretatione euangelij ſecundùm Matthęum, inter cætera: Ego enimuerò accendi, inquit, lumen: eſſe verò ardentem, veſtræ fiat celeritatis: non propter vos ſolùm, ſed & propter eos qui futuri ſunt, huius ſplendore lętificari, & ad virtutem deduci, &c.

Pſal. 118.

IN ACTIONE QVARTA.

Cap. 34 Repręhẽſio

QVòd non ità intelligenda ſit ſententia beati Athanaſij Alexandrinæ vrbis epiſcopi, vt illi eam intelligẽdam putant, qui hanc ad adoratiõem imaginum accommodare nituntur.

Reſponſio Multæ quippe ſententię beati Athanaſij in eadem ſeruntur Synodo, & qualem ex ipſis ſingulatìm ſententiam dixerint, minimè in hoc Capitulari exaranerunt: ſed ſicut in ſacris concilijs prædictorum noſtrorum prædeceſſorum ſanctiſſimorum põtificum eiuſdem S. Athanaſij ſententiæ inter cætera ſcriptæ ſunt, fideliter proſerimus. Ioterrogatio Antiochi ad S. Athanaſium pro imaginibus: Cùm lex & prophetæ dicant, Statuas & ſimilitudines non adorabitis, quomodò vos ſacitis imagines, & adoratis eas? Reſpõdit: Non ſicut deos imagines adoramus nos fideles: abſit, pagani: ſed tantummodò affectu & charitate noſtræ animæ ad vultum ſaciei imaginis apparentis. Vndè multotiès vultu deleto, ſicut lignũ purum atque commune eam, quæ dudùm ſuerat imago, comburimus. Sicut enim Iacob appropinquans morti, ſummitatẽ virgæ Ioſeph adorauit, non virgam honorificans, ſed qui eam tenebat: ſic & fideles non pro aliquo alio modo imagines adoramus, niſì pro deſiderio effigie declarati: & alia plura ſimilia, vt ſequitur.

Gen. 47. iuxta 70.

TOM. 3.

IN ACTIONE SEXTA.

Cap. 35. Reprahẽſio

QVòd non ad adorationem imaginũ pertineat teſtimoniũ, quod de ſexta Synodo protulerunt.

Reſpõſio Idcircò teſtimonium de ſe ſancta ſexta Synodo protulerunt, vt clarificè oſtenderent, quòd iam quandò ſancta ſexta Synodus acta eſt, à priſcis tẽporibus ſacras imagines & hiſtorias pictas venerabantur. Vndè ipſa ſancta ſexta Synodus fideliter per canones orthodoxè ſtatuens, ità conſtituit dicens: In quibuſdam venerabilium imaginum picturis, agnus digito præcurſoris monſtratus deſignatur, qui in ſignum relictus eſt gratiæ. & poſt pauca: Secundùm humanam figuram & in imaginibus à nunc ꝓ veteri agno retitulari decernimus, &c. Vndè & beatus Auguſtinus in 92. pſalmo explanauit: Si autem non adoras in Chriſto iſta terrena, quanuìs de illis ſimilitudo quędam data eſt ad ſignificandos ſanctos, de quacunque creatura ducta fuerit ſimilitudo, tu intellige ſimilitudinem creaturæ, & adora artificem creaturæ, &c.

In dec. Iuonis par 4. ca. 126.

Can. 82.

IN ACTIONE QVARTA.

Cap. 36. Reprahẽſio

QVòd nũquàm ab apoſtolis exemplis aut verbis, vt illi garriunt, imagines adorare inſtitutum ſit.

Reſponſio S. Dionyſius Areopagita, qui & epiſcop' Athenicõ, valdè nimirum laudatus eſt à S. Gregorio papa, confirmante eum antiquũ patrem & doctorem eſſe. Iſte ſub temporibus apoſtolorum fuit, & in Actibus apoſtolorum monſtratur. Vndè & à prædictis ſanctiſſimis prędeceſſoribus noſtris pontificibus in ſacris Concilijs eorum, eius confirmata ſunt veridica teſtimonia pro ſacrarum imaginum veneratione, inter cætera: Amplectentes iſta ex epiſtola S. Dionyſij epiſcopi Athenienſis, quæ directa eſt ad S. Iohannem euangeliſtam. & infrà: Quid mirabile, ſi Chriſtus verax, & diſcipulos iniqui de ciuitatibus eijciunt? ipſi dignè ſibi iudicantes, & de ſacro ſcelerati interdicũt recedentes? In veritate & manifeſtè imagines ſunt viſibilia inuiſibilium. Nec enim in ſeculis ſuperuenientibus culpabilis erit ex eius iuſtitia reſpectus Dei.

Act. 17.

[Hunc locũ, quia obſcurus eſt, & deprauatè (vt apparet) ſcriptus, ex Ioachimi Perionij verſiõe libet huc adſcribere: Quid mirum, ſi Chriſtus vera dicit, & iniqui diſcipulos ex vrbibus expellunt, qui ſibi ea quæ meriti ſunt tribuunt, & à ſanctis ſceleſti ac nefarij homines diſiunguntur atque diſcedunt? Sunt reuera ea quæ videtur, eorum quæ ſub adſpectum non cadunt, certæ claræque imagines. Neque enim in ſeculis quæ ventura ſunt, cauſa erit Deus iuſtarum à ſe ſecretionum.]

Item

Cæleſt. Hierarchiæ cap. 1.

Item ęiuſdem de cæleſti militia: Prędicta enim incorporea agmina diuerſis colorib⁹ effigurãtur, & compoſitionibus varios per colores tradidit, quatenùs tacitè noſmetipſos p ſacratiſſimas effigies ad ſimplices & incorporales pia mēte trāſeamus. Etem̄ impoſſibile eſt, noſtra mēte ad incorporeā illā ptingere cęleſtis militię imitationem viſionemq́ue, niſi per elementorum poterimus per viſibilē ad inuiſibilem pulcherrimamq́; attingere effigiem, & viſibiles odoriſeraſq; imagines rationali traditione inuiſibiles ⁎præſulgi &c.

[*Et hic quoquè locus deprauatè ſcriptus, ſic eſt ab eodem Perionio tranſlatus: Itaque ſanctiſſimam noſtram hierarchiam prima illa ſacrorum myſteriorū inſtitutio cùm diuina cæleſtium hierarchiarum imitatione dignam iudicâſſet, & hierarchias, quas omni materia carere dixi, figuris corporeis varijsq́ue formis diſtinxiſſet, tradidit, vt pro captu noſtro ſimulacris ſacroſanctis illis ad ſimplicium illarum, & minimè figuris adumbratarum rerum vitā ſimilitudinemq́ue efferamur. Non enim mens noſtra ad illam cæleſtium hierarchiarum materiæ expertem imitationem contemplationemq́ue excitari contendereq́ poteſt, niſi rerum corporearum ſibi notarum præſidio vtatur, tum pulchritudinem quæ videatur, ſpeciei ac pulchritudinis occultæ atque reconditæ ſimulacrum quoddam eſſe cogitans, tum ſuaues odores, q ſub ſenſum cadat, effigies eſſe et ſuauitatis, quæ ſola ratiōe intelligatur, &c.*]

Cap. 37.

IN EADEM ACTIONE.

Reprehenſio.

QVòd nō ad adorationem imaginum pertineat, vt illi aſſerunt, ſententia B. Cyrilli in expoſitione euangelij ſecundùm Matthæum.

Reſponſio.

S. Cyrillus Alexandrinus & S. Gregorius Nyſſenus vno tenore in hiſtoria Abrahæ pro ſacrarum imaginum veneratione dixerunt. Nam & in ſacris cōcilijs prædictorum noſtrorum ſanctiſſimorum pontificum ità fertur de Sermone S. Cyrilli Alexandrini epiſcopi: Quemadmodùm imaginem ſi qs deſignatam iucūdam reſpexerit, mirabitur quidem regis figurā, & quæ in illa appáret. hanc & eius noſcens conſcriptionem, pariter cernens delectabitur, vt ipſum regē adſpiciat, &c.

Cap. 38.

IN ACTIONE SEXTA.

Reprehenſio.

QVòd magnæ ſit temeritatis ingentisq́ue abſurditatis, ſæpè memoratas imagines corpori & ſanguini Dominico ęquiparare velle.

Reſponſio.

Non æquiparauerunt, ſed magìs ſcripturaliter dixerunt. Nullus enim aliquandò tubarum ſpiritus, ſanctorum apoſtolorū aut probabilium patrum noſtrorum, quæ ſinè ſanguine noſtram libationem, quæ ad memoriam paſſionis CHRISTI Dei noſtri & omnis eius diſpenſationis ſacta, dixit imaginem corporis eius, nec ſuſceperunt à Domino ſic dicere aut confiteri, ſed audiunt dicentem eum euangelicè: Niſi comederitis carnē filij hominis, & biberitis eius ſanguinē, ⁎non intrabitis in regnum cęlorum. Et alia plurima ex Domini doctrina & beati Pauli apoſtoli, quæ exarare noluimus, quia in eadem per ordinem ſcribitur Synodo: Nam æquiparare, vt dicunt Iconoclaſtę hæretici in eorum pſeudoſyllogo, venerandas imagines corpori & ſanguini Dominico, inſenſabiliter æquiparauerunt. Iohan. 6.

IN EADEM ACTIONE. Cap. 39.

QVòd pſumptiuè & indoctè eas Thaſius cum complicibus ſuis, ſacratis vaſis æquiparare non formidet. Reprehenſio.

Pro hoc in ſynodo dictum eſt à Tharaſio patriarcha Conſtantinopolitano: Quia & ſacra diuerſa vaſa habentes, hæc oſculamur & amplectimur, & ſanctificationem quādam accipere ab eis ſperamus: eô quòd hæretici in eorum pſeudoſyllogo oblatrātes delirabant, neque orationem ſacram ſanctificantem eam, vt ex hoc ad ſanctam à communi transferatur, ſed manere communem & inhonoratam, ſicut eam operatus eſt pictor. Nos verò in his fideliter & veraciter dicimus & probamus, quia vſus ſanctæ noſtræ catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ ſuit & eſt, quándò ſacræ imagines vel hiſtoriæ pinguntur, priùs ſacro chriſmate vnguntur, & tunc à fidelibus venerantur: inſtar ſacientes vt locutus eſt Dominus ad Moſen dicens: Facieſq́ue vnctionis oleum ſanctum vnguentum, compoſitum opere vnguentarij, & vnges ex eo tabernaculum teſtimonij, & arcam teſtamenti, menſamq́ue cum vaſis ſuis, candelabrum & vtenſilia eius, altaria thymiamatis & holocauſti, & vniuerſam ſupellectilem, quæ ad cultum eorum pertinet: ſanctificabiſq́ue omnia, & erūt ſancta ſanctorum. qui tetigerit ea, ſanctificabitur.

Reſponſio. Exod. 30.

IN ACTIONE SEXTA, IN Tomo 2. Epiphanius legit:

Cap 40.

QVòd non ad eorum parētes pertineat, ſicut illi dicunt, Diſperdat Dominus vniuerſa labia doloſa, & linguam magniloquam. Reprehenſio.

Benè propheticè dixerūt, cum pſalmiſta canētes, ſicut beatus Auguſtinus in eodem explanauit pſalmo, dicens: Diſperdat Dominus vniuerſa labia doloſa, &c. Vniuerſa dixit, quis ſe exceptum putet? ſicut Apoſtolus dicit: In omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci. Et linguam ſuperbam. Reſponſio Pſal. 11. Rom. 2.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 41. Rephenſio.

QVòd non in eorum parentibus, vt illi dicunt, impletum ſit, quod ſcriptũ eſt, Inimici defecerunt frameæ in finem, & ciuitates eorum deſtruxiſti.

Pſal. 9.

Hunc verſum ſemper cum propheta prophetici pſalmificè dixerunt. Vndè & beatus Auguſtinus in eodem pſalmo explanauit, dicens: Inimici defecerunt frameę in finem. Non pluraliter inimici, ſed ſingulariter huius inimici. Cuius autem inimici, niſi diaboli frameæ defecerunt? Hæ autem intelliguntur diuerſæ opiniones erroris. & poſt pauca: Et ciuitates deſtruxiſti. Ciuitates autem iſtæ ſunt, in quibus diabolus regnat, vbi doloſa & fraudulenta cõcilia tanquàm curiæ locum obtinent, &c. Et ideò adimpletum eſt in ipſis hæreticis, quandò ſacras imagines temerantes procaciter depoſuerunt.

Reſponſio. Pſal. 9.

Cap. 42. Rephenſio.

IN ACTIONE QVARTA.

QVomodò intelligendum eſt, Domine, in ciuitate tua imaginem ipſorũ ad nihilum rediges, quod quidem capitulum, ſicut & cætera, illi aliter quàm dictum ſit, intelligunt.

Pſal. 72.

Reſponſio

Pro diuitibus huius mundi in errore exiſtentibus, atque & alijs modis intelligitur. Nam & ipſe S. Iohannes Chryſoſtomus, vbi ſe oſtendit picturam ſacrarum imaginum diligere, explanauit dicens: Ego & ceræ infuſam dilexi imaginẽ pietate repletam. Vidi enim angelum in imagine perſequentem multitudinem barbarorum, & Dauidẽ verè dicentem: Domine, in ciuitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges. Eccè luculentiſſimè oſtendit pater, quomodò intelligendum eſt.

Pſal. 72.

Item S. Athanaſij de interpretatione pſalmorum, inter cętera: Ciuitas enim Domini, quæ ſurſùm Ieruſalem: imago autem eorũ, terreſtris. Quod enim dicit, tale eſt: Quoniam terreſtris, inquit, induti ſunt imaginem, & non cæleſtis, propter hoc ad nihilum redigentur. Audient enim illo tempore, Neſcio vos, vtpotè non indutos eadem Domini imagine, &c.

Item S. Auguſtini in eiuſdem pſalmi explanatiõe, inter cætera: Quicũque iſta non habetis, nõ cupiatis: quicunq; habetis, non in eis pſumatis. Eccè dixi vobis: nõ dico, damnamini q̃a habetis, ſed, damnamini ſi de talibus præſumatis, ſi de talibus inflemini, ſi propter talia magni vobis videamini, ſi propter talia pauperes non agnoſcatis, ſi generis humani conditionem communem propter excellentem vanitatem obliuiſcamini. Tunc enim Deus neceſſè eſt retribuat in nouiſſimo, & in ciuitate ſua imaginem talium ad nihilum redigat.

Cap. 43. Rephenſio.

IN EADEM ACTIONE.

QVòd nõ, vt illi gloriant̃, propter illos dictum eſt, qui imagines adorant, Quoniam non derelinquet Dominus virgam peccatorũ ſuper ſortẽ iuſtorũ, vt non extendãt iuſti ad iniquitatem manus ſuas.

Pſal. 124.

Reſponſio.

Rectè cum Propheta dixerunt: quia virga peccatorum hæretici ſunt, & ſors iuſtorum orthodoxi, quemadmodùm S. Auguſtinus in eodem pſalmo explanauit, dicens: Sẽtitur ad tempus virga peccatorum ſuper ſortem iuſtorum, ſed non ibi relinquitur, non erit in æternum. Veniet tempus, quandò Chriſtus in claritate ſua appárens, congreget ante ſe omnes gentes, & diuidat eas, ſicut diuidit paſtor hœdos ab ouib'. Oues ponet ad dextram, hœdos ad ſiniſtram, &c.

Matth. 25.

Cap. 44. Rephenſio.

IN ACTIONE QVARTA.

DE eo, quòd Iohãnes presbyter, Theodoſio abbate monaſterij S. Andreę, recitante verba Iohannis Chryſoſtomi & dicente, Vidi angelũ in imagine perſequentem barbarorũ multitudinẽ, dixit: Quis eſt iſte angelus, niſi de quo ſcriptum eſt, quoniam angel' Domini percuſſit centũ octogintaquinque millia Aſſyriorum in vna nocte, in circuitu Ieruſalem exercitantium?

4. Reg. 19.

Reſponſio

Iam ſuperiùs vobis exarauimus, propter quod S. Iohannes Chryſoſtomus protulit ipſum adſpectum, ſed ipſa varia multitudo vndè fuiſſet, tranſijt. Idcircò Iohannes presbyter ex proprio arbitrio dixit, ſecundum diuinam ſcripturam exiſtimans eſſe, quandò angel' Domini percuſſit 185000. Aſſyriorum in vna nocte, in circuitu Ieruſalem exercitantium. Nam vtrùm ſic eſſet, an non, minimè confirmauit, ſed interrogatiuè taliter memorauit.

Cap. 45. Repræhẽſio

IN EADEM ACTIONE.

DEmentiſſimum & ratione carens dictum Iohannis presbyteri orientalium, in eo quod ait, quoniã non adſiſtente Imperatore, imago eius honorat̃: nõ enim inhonoratur: quatenùs & nunc dominatore omniũ Ieſu Chriſto viſibiliter nobis non apparente, (inuiſibilis enim eſt carnalibus noſtris oculis: ſicut enĩ Deus, vbiquè adeſt) honorandã eius imaginem, ſicuti & in Imperatore, pater ſenſit.

Reſponſio

Non ex ſe hæc dixit Iohannes presbyter Orientaliũ, ſed de lib. S. Anaſtaſij epiſcopi Theopoleos, qui in eadẽ Synodo lect' eſt, & ideò dixit: Oſtẽdit pater, q̃ nõ adſiſtente Imperatore, imago eius honoratur. non enĩ inhonoratur, & quod ſequitur, vt ſuprà.

Cap. 46. Repræhẽſio

IN ACTIONE QVARTA.

DE eo, q̃ Iohannes presbyter & legat' Orientaliũ incautè imaginũ adorationẽ ſtabilire nitens, dixiſſe legitur: Erexit Iacob titulum Deo, quatenùs & benedixit eum. In ſimilitudine hoc dixit, q̃a cùm euigilâſſet, tunc ille erexit titulũ lapideũ in loco, quo locutus fuerat ei Deus, libans ſuper eũ libamina, & effundẽs oleũ, vocanſq; nomẽ loci Bethel. Et ideò plures ſimilitudines interpretationũ habere videt̃ De lib. B. Auguſtini, de Tractatu Eſau & Iacob: Intelligit, inquit,

Reſponſio

Gene. 35.

inqt,ſanctitas veſtra.multis eñ modis ſignificatur vna res,id eſt,Eccleſia.& poſt pauca: Quia vna res multis modis ſignificatur,quę nihil horum eſt per euidentiam, omnia eſt per figuram,&c.

Cap. 47. Rephenſio.

IN EADEM ACTIONE.

Quàm abſurdè agunt,qui ad confirmandas imagines exemplum diuinæ legis proferunt,dicentes propiciatoriũ,& duos Cherubim aureoa,& arcam teſtamenti,præcipiente Domino,Moſen feciſſe.

Reſponſio. Iam ſuperiùs mitiſſimè exarauimus,qualiter prædeceſſores noſtri ſanctiſſimi pontifices ad confirmandas imagines diuinę legis exemplum in eorum poſuerũt ſacris cõcilijs. Vndè S.Gregorius Theologus in ſermone de Paſcha,inter cætera ait: Et qui loquebatur ante ipſum ad Moſen, tunc cùm Exod.25. de iſtis legẽ daret,Vide enim,inquit,omnia facies ſecundùm exemplar,quod tibi oſtenſum eſt in monte, adumbratione quadam deſcriptionem inuiſibilium oſtendens eſſe viſibilia:& ſuadeor nihil horum ſinè cauſa, neque irrationabiliter,nec humi repens ordinatum eſſe, nec quod indignum eſſet & Dei conſtitutionibus, & Moſis miniſterio, &c. Item beati Auguſtini de libro Exodi inter cætera:Facta credimus,quẽadmodũm ſacta legimus, & tamen ipſa ſacta vmbras fuiſſe ſuturorum, Apoſtolica doctrina cognoſcimus. Putamus ergò ſpiritaliter eſſe inueſtiganda quæ ſacta ſunt,ſacta tamẽ eſſe negare non poſſumus,&c.

Cap. 48. Rephenſio. Quòd non parui ſit piaculi, ſcripturas ſanctas aliter intelligere,quàm intelligendę ſunt,& ad hos ſenſus vſurpatas accommodare,quos illæ non continent:ſicut in erronea Synodo, quæ in Nicea regnante Conſtantino,mediante Irene matre eius,reſidẽte Tharaſio Conſtantinopolitano neophyto epiſcopo,geſta eſt.

Reſponſio. Hæ ſubiectæ reprehenſiones non ex ſynodo,ſed de ſenſu tractæ ſunt libri beati Auguſtini de eo,quòd apparuit Deus Moſi,ad finem eiuſdem libri,vbì ità explanatum eſt. Omnia ergò ſuturi populi ſigna ſunt & myſteria de Domino noſtro Ieſu Chriſto,& ſi qua alia ſunt in libris veteribus ſacramenta, ſiue illa intelligamus, ſiue non intelligamꝰ, quærentem deſiderant,non reprehendentem.Petamus ergò,quæramus & pulſemus, vt aperiatur nobis.Illis ſutura prędicta ſunt ſacramenta, nos præſentia videmus in Eccleſia.

Cap. 49. Quæ ſit differentia imaginis, & ſimilitudinis,ſiue æqualitatis.

Quis de ſidelibus ignorare ſe putat aliquandò, quæ ſit imago, aut ſimilitudo, vel æqualitas?In ſancta verò catholica & Apoſtolica Eccleſia humilibus datur gratia.Nam differentia mathematicorum exterioris arte diſciplinæ fideles conſeruare deſpiciunt, Libr.1.ca.3. beato Ambroſio dicente in libro primo de Fide,vbì inter cætera inquit: Dicendum eſt nobis quod ſcriptum eſt: Canete nè quis Coloſſ. 2. vos deprædetur per philoſophiam & inanẽ ſeductionem, ſecundùm traditionem hominum,& ſecundùm elementa huius mundi,& non ſecundùm Deum. Omnem enim In dec. Iuo, par.4.cap. 219. vim venenorum ſuorum in dialectica diſputatione conſtituunt, quæ Philoſophorum ſententia definitur,non adſtruendi vim habere,ſed ſtudium deſtruendi: Sed non in dialectica complacuit DEO ſaluum facere populum ſuum.Regnum enim Dei in ſimplicitate fidei eſt, non in contentione ſermonis.

Cap. 50. Rephenſio. Quòd contra beati Gregorij inſtituta ſit, imagines adorare ſeu frangere, & quia vetus & nouum teſtamentum, & penè omnes præcipui doctores Eccleſiæ conſentiunt B. Gregorio in non adorãdis imaginibus,nec vt aliquid præter Deum omnipotẽtem adorare debeamus,in multis locis confirmat S.Gregorius papa.

Reſponſio. Nequaquàm ſacras contempſit imagines aliquandò,ſed magìs conſtantiſſimè obſeruauit,& eorum veneratus eſt figuras. Illud autem, quòd penè omnes præcipui doctores Eccleſiæ conſentiunt beato Gregorio, irrationabile fuit ſcribere:quia ſanctus Gregorius ad prędeceſſores ſuos patres atque præcipuos doctores ſanctæ catholicæ Eccleſiæ obediens & conſentiens fuit.Nam illi beatũ Gregorium in hoc exiſtentes mundo neſcierunt,niſì ſolus ille,qui quos præſciuit, & prædeſtinauit &c. Nam qualiter ſanctos prædeceſſores ſuos veneratus ſit, proferimus epiſtolam eiuſdem ſancti Gregorij ad Eulogium patriarcham Alexandrinum directam,vbì inter cætera: Pręterea de lib.7.Epiſt, 30. Eudoxij hęretici perſona,de cuius errore in Latina lingua nihil reperi,mihi à veſtra beatitudine largiſſimè gaudeo ſatisſactum. Virorum quippe ſortiſſimorum Baſilij, Gregorij atque Epiphanij teſtimonia protuliſtis, & manifeſtè peremptum cognoſcimus eum,in quem heroës noſtri tot iacula dederunt,&c. De veneratione verò ſacrarũ imaginum,ſicut in cęteris epiſtolis ſuis ſanctus Gregoriꝰ docuit,ità & in epiſtola ſua ad Ianuarium epiſcopum Caralitanũ,quę ſic incipit:Iudęi de ciuitate veſtra huc venientes, queſti nobis ſunt,quòd ſynagogam eorum, quæ Caralis ſita eſt,Petrus qui ex eorum ſuperſtitione ad Chriſtianę ſidei cultum Deo volẽte perductꝰ eſt,adhibitis ſibi quibuſdã indiſciplinatis,ſequenti die baptiſmatis ſui, hoc eſt,dominico in ipſa feſtiuitate Paſchali,cum graui ſcandalo ſinè veſtra occupauerit voluntate,atque imaginem illic genitricis Dei Dominiq; noſtri,& venerandã crucem,vel birrum album,quo de ſonte ſurgẽs indutus fuerat,poſuiſſet. & poſt pauca: Cõſiderantes hac de re veſtræ voluntatis intentum ac magìs iudicium, his hortamur affa-

tibus, vt ſublata exindè, cùm ea, qua dignũ eſt veneratione, imagine atque cruce, debeatis quod violenter ablatum eſt reformare. & poſt pauca: Nè ergò ſuprà ſcriptus Petrus, vel alij, qui ei in hac indiſciplinationis prauitate præbuère ſolatium ſiue conſenſum, hoc zelo fidei ſe feciſſe reſpondeant, vt per hoc quaſi eis neceſſitas fieret conuertendi, admonendi ſunt atq; ſcire debent, quia hac circa eos temperantia magìs vtendum eſt, vt trahatur ab eis velle nõ reniti, non vt adducantur inuiti, quia ſcriptum eſt, Voluntariè ſacrificabo tibi, &c. Eccè ſanctus Gregorius non eſt auſus contradicere tali fidei pro ſacris imaginibus, ſed magis eam confirmauit, vbì dixit, Non adducantur inuiti.

Pſalm. 53.

Cap. 51. Rephenſio.

Quòd contra Dominicæ vocis imperiũ faciunt hi, qui parentes eorum anathematizant: & ſi ſecũdùm eorum opinionem prędeceſſores eorum hæretici fuère, iſti ab hæreticis geniti, docti & conſecrati ſunt, ſiue de non iudicandis his, qui de ſeculo receſſerunt, vel quantùm iſtorum error à parentũ errore diſſentiat, cùm videlicet illi imagines frangere, iſti adorare cenſuerint.

Reſponſio.

Iſti qui hoc ex ſenſu ſcripſerũt, vel ad magniſonum Ezechielẽ prophetam attendere debebant, dicentem: Viuo ego, dicit Dominus, ſi erit vobis vltià parabola hæc in prouerbium in Iſrael. Eccè omnes animæ, meæ ſunt: vt anima patris, ità & anima filij mea eſt. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. & infrà: Et cùm auerterit ſe impius ab impietate ſua, quam operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiá, ipſe animam ſuam liberauit. & poſt plura, Nolo mortem impij, ſed vt reuertatur impius à via ſua, & viuat. Conuertimini à vijs veſtris peſſimis, & quarè moriemini domus Iſrael? Tu itaque fili hominis, dic ad filios populi tui: Iuſtitia iuſti non liberabit eum, in quacunque die peccauerit: & impietas impij nõ nocebit ei, in quacũq; die conuerſus fuerit ab impietate ſua, &c.

Eze. 18. & 33.

Libr. 3. Cap. 31.

Nam, vt ſanctus Gregorius in Dialogis ſuis meminit, Ermigildo regi ab Arriana hæreſi ad fidem catholicam cõuerſo, quid nocuit pater ſuus Arrianus Liuigildus Vuiſigothorum rex? Prorsùs credim᷒ quia nihil, ſed magìs cùm in perditionem animæ ſuæ ipſe pater eius Arrianus pro vera & orthodoxa fide eum occídi fecit, cõſtantiſſimus Dei cõfeſſor & martyr effectus eſt: pater verò eius Arrianus in ignem æternum pro Arriana fide ſua deductus eſt. Et quid potuit fidelem filium ſuum in quocunq; lædere capitulo? Tunc nanq; gaudet ſancta catholica & apoſtolica Eccleſia, quandò inimicos ſuos, videlicet hæreticos, videt in vera confeſſione ad eam reuerti, Domino dicente, Gaudium erit ſuper vno peccatore, &c. Et ſi de vno gaudium fit, quanto magis de tot millium hominum reuerſione? quis audebit de fidelibus, tandem aliquandò reſiſtere? Item ex S. Auguſtino in pſalmum 84. inter cætera dicente: Peccata parentum non pertinẽt ad filios, quæ faciunt parentes iam natis filijs. Iam enim filij nati ad ſe pertinent, & parentes ad ſe pertinent. Itaque illi qui nati ſunt, ſi tenuerint vias parentum ſuorum malas, neceſſè eſt portent & merita ipſorum. Si autem mutauerint ſe, & non fuerint imitati parentes malos, incipiunt habere meritum ſuum, non meritum parentum ſuorum. Vſq; adeò autem non tibi obeſt peccatum patris tui, ſi te mutaueris, vt nec ipſi patri tuo obſit, ſi ſe mutauerit, &c.

Luc. 15.

Cap. 52. Rephenſio.

Quòd inutiliter & incantè Græci Eccleſiam catholicã anathematizare conati ſunt in eorum ſynodo, eò quòd imagines non adoret: cùm vtiquè priùs debuerint omninò ſcrutari, quid vniuſcuiuſque partis eccleſia de hac cauſa ſentire vellet.

Reſponſio.

Illi non anathematizauerunt catholicam Eccleſiam, ſed magis ad eam reuerſi, anathematizauerunt pſeudoſyllogum illum vnà cum complicibus eius hæreticis, qui ſacras imagines in ſancta Eccleſia à priſcis temporibus cõſtitutas, inuerecundè & incautè nõ ſolùm depoſuerũt, ſed inſupèr incenderũt. Et ideò ſecundùm traditionem ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicę Eccleſiæ ab ipſa reuerſi hæreſi, ſpecialiter eam cõtemnentes anathematizauerunt. Item ex epiſtola ſancti Gregorij ad Euſebiũ archiepiſcopũ Theſſalonicenſem directa: Hortamur, vt cum omni viuacitate ac ſolicitudine fraternitatis hoc veſtræ rimari cura non deſinat, & ſi ab hac eos inſontes prauitate repererit, ſcandalum de filiorum ſuorum mentibus habitatorum ſatisfactione remoueat, atque inter omnes hæreſes ſpecialiter Seuerũ ac Neſtorium anathematizent, &c. Sic & iſti fecerunt de propria eorum hæreſi reuertentes.

Cap. 53. Rephenſio.

Quia mulier in ſynodo docere non debet, ſicut Irene in eorum ſynodo feciſſe legitur.

Reſponſio.

In ipſis enim exordijs Chriſtianorum, cùm ad fidem cõuerteretur Imperator Cõſtãtinus, mater ſua Helena Auguſta ad eum cum duodecim ſcribis & phariſæis, ac magiſtris & principibus Iudæorum in vrbẽ venit Romam, & ipſa vnà cum filio ſuo Conſtantino Auguſto concilium Iudæos cum Chriſtianis facere cenſuerunt. In quo pręſidens ſanctus papa Syluester, cum pluribus ſanctiſſimis epiſcopis in ampliorem ſtatum dilatantes Chriſtianorum fidem, tam per ſacram ſcripturam, quamq; per miracula, Domino protegente, victores effecti ſunt. Sed & ſanctus Leo papa egregius doctor, pro ſacroſancto quarto Concilio ad Pulcheriam Auguſtam emiſit epiſtolas ſuas. Vndè & ipſa per ſemetipſam in ſancta quarta ſynodo ſedit, vnà cum fideliſſimo Martiano Imperatore. Itẽ ex libro S. Auguſtini, de eo quod in Geneſi ſexto die factum legitur, inter cętera:

tera:Produxit terra herbam pabuli & ligna fructiſera:producũt & homines in Eccleſia opera miſericordiæ:poſt ipſa opera, quæ etiàm Domino exhibita ſunt, cùm eſſet in carne, non ſolùm à viris, ſicut fuit Zachæus, ſed etiàm à mulieribus, quæ ei miniſtrabãt de ſubſtantia ſua, &c.

Cap. 56. Rephenſio. Quòd non ideò adorandæ ſunt imagines, quòd per eas, vt illi dicunt, nonnulla ſigna demonſtrata fuiſſe videotur, cùm tamẽ non omnes res adorentur, per quas vel in quibus miracula appárent.

Reſponſio. Iam ſuperiùs exarauimus pro adorandis imaginibus, qualiter in eorũ explanauerint definitione, demonſtrantes eis oſculum & honorabilẽ ſalutationem reddere, nequaquàm ſecundùm fidem noſtram veram cul- Latrian dicit. turam, quæ decet ſolam diuinam naturam. Ex libro S. Auguſtini, in pſalmum 76. inter cætera: Tu verè magnus Deus, faciens mirabilia in corpore, in anima, ſolus faciens. & poſt pauca: Fecit & Moſes, ſed non ſolus: fecit & Elias, fecit & Eliſæus, fecerunt & apoſtoli, ſed nullus eorum ſolus. Illi cùm facerent, tu cum eis: tu quandò feciſti, illi non tecum. Non enim tecum fuerunt cùm feciſti, quãdò & ipſos tu feciſti. Tu es Deus, qui facis mirabilia ſolus, &c.

Cap. 55. Rephenſio. De eo quòd apocryphas & omni deriſione dignas nænias ſuis locutionibus interpoſuerunt.

Reſponſio. Ad deriſionem & opprobrium hæreticorum, qui pſeudoſyllogũ illum fecerunt, eorum apocryphas nænias, quas delirauerunt, in medium deduxerunt, demonſtrantes eis, qualem errorem conabantur in ſanctam catholicam & apoſtolicam introducere Eccleſiam. Et idcircò q ex ipſa reuerſi ſunt hæreſi, cum propheta canebant pro ipſis hæreticis: Pſalm. 9. Inimici defecerunt frameę in finem, &c. alia plura. Item S. Gregorij Theologi de ſermone in Epiphanijs, inter cętera: Accedam^9 ad lucem, & efficiamur etiàm ipſi lux, participatione lucis æternæ. & poſt pauca: Nunquid tale aliquid in myſterijs ſuis habẽt paganorum delira commenta, & myſteria obſcura, adinuẽtiones dæmonum, aut furioſæ mentis veſana figmenta, tempore cõfirmata, & fabulis cõmendata? Ea enim, quæ tanquàm vera adorant, rurſùm ficta eſſe & cõpoſita per fabulas docẽt. Quòd ſi eſſent vera, vtiquè fabuloſa non eſſent, cùm ſint omni genere contraria ſibi veritas & figmentum. Sed agunt omnia, tãquàm verè pueri in plateis ludẽtes, ac ſibi inuicèm illudentes. Nulla ibì virilis ſenſũs & perfectæ rationis aſſertio, nihil quod proferre valeant aduersùs cultores verbi Dei, & alia ſimilia plura.

Cap. 56. Reprehẽſio. De eo, quòd quãto plura exẽpla hæreticorũ & imagines ſpernentiũ vel deſpicientiũ trahunt, tãto parẽtes ſuos maioribus conuicijs & iniurijs inhonorãt, quos proculdubiò eorũ ſequaces in hac parte fuiſſe profitentur.

Eccè ipſum voum tenorem in hoc capitulari ſępiùs referunt, quia parentes eorum deſpexerunt, atque iniuriantes inhonorauerunt. Et ideò & nos, vt ſuperiùs exarauimus, pro huiuſmodi breuiter addentes dicimus, quia nec parentes boni poſſunt filijs malis prodeſſe, neq; filij boni poſſunt parẽtibus malis auxilium ferre, ſed vnuſquiſque pro ſe reddet rationem Deo. Magis autem multùm laudabiles ſunt, qui parentes eorũ non ſequuntur in ſæuiſſimo errore, reuerſi ad veram fidem orthodoxam ſanctæ catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ. Ex libro ſancti Auguſtini de prophetia, vbì ad oues loquitur Deus, inter cætera: Ergò quicunque ab hęreticis tranſiẽrint ad catholicam, non habebunt hoc opprobrium gentium, nec portant maledictum diſſenſionis, quia permanent in radice vnitatis, in plantatione charitatis. Non portabunt maledictum, & ſciẽt Ezech. 34. quoniam ego ſum Dominus Deus eorum, & ipſi populus meus dom^9 Iſrael, dicit Dominus Deus.

Quòd non ſit contra religionem Chriſtianam, vt illi dicunt, non colere & non adorare imagines. Cap. 57. Rephenſio.

Ex libro beati Auguſtini de tractatu prouerbij Salomonis, inter cætera: Inuenis hominem porrigentẽ manu eleemoſynas pauperum, nec tamen de Deo ibì cogitantem, ſed hominibus placere cupientem. Lanea Reſponſio. veſtis videri poteſt, interiorem lineam non habet. Inuenis alium dicentem tibi: Sufficit mihi in conſcientia Deum colere, Deũ adorare: quid mihi opùs eſt aut in eccleſiã ire, aut viſibiliter miſceri Chriſtianis? Lineam vult habere ſinè tunica. Non nouit, non cõmendat talia opera mulier iſta. Dicẽda ſunt quidem & docenda ſpiritalia ſinè carnalibus, ſed illi qui accipiunt, debent tenere ſpiritalia, & nõ carnaliter operari carnalia, &c.

Quòd non parui ſit erroris, manufactas imagines arcę teſtamenti Dñi coęquare conari, vt illi in ſua ſynodo facere conati ſunt. Cap. 58. Rephenſio.

Item ex tractatu S. Auguſtini de Eſau & Reſponſio. Iacob, inter cætera: Duo teſtamenta dicuntur in lege, vnum vetus, alterum nouũ. Vetus promiſſiones habebat temporales, ſed ſignificationes ſpiritales. Intendat charitas veſtra. Si promiſſa eſt Iudæis terra promiſſionis, ſignificat aliquid ſpiritaliter terra promiſſionis. Si promiſſa eſt Iudæis ciuitas pacis Ieruſalem, ſignificat aliquid nomẽ ciuitatis Ieruſalem: & ſimilia alia plura. Vndè vt ſuperiùs exarauimus de eodem libro S. Auguſtini, vna res multis modis ſignificat: quæ nihil horum eſt per euidentiam, omnia eſt per figuram, &c.

Quòd non ſint coęquandæ imagines reliquijs ſanctorum martyrum & confeſſorũ, Cap. 59. Rephenſio. vt illi in ſua erronea ſynodo facere nitũtur, eò quòd reliquiæ aut de corpore ſunt, aut de his quæ in corpore, aut de his quæ circa corpus

corpus cuiuſdam ſancti fuerunt. Imagines verò nec in corpore, nec circa corpus fuiſſe vel fore creduntur illis, quibus adſcribũtur.

Reſponſio. In ſacris prædictis concilijs prædeceſſorum meorum ſanctiſſimorũ pontificum hęc oblata ſunt teſtimonia, id eſt, S. Gennadij Maſſilienſis epiſcopi, qualiter veneranda ſint corpora vel reliquiæ ſanctorũ, capitulo 40. Sacrorum corpora, & præcipuè beatorum reliquias àc ſi Chriſti membra ſynceriſſimè honoranda, & baſilicas eorum nomine appellatas, velut loca diuino cultui mãcipata, affectu pijſſimo & deuotiõe fideliſſima adeundas. Si quis contra hanc ſententiam venit, non Chriſtianus credatur, ſed Eunomianus. Item de petitione clericorũ & monachorum ſanctæ Antiochenæ eccleſiæ aduerſùs Seuerum hæreticum in ſancta quinta Synodo: Neque enim de ſanctis altaribus pepercit ſacratiſſima veſtimenta vaſaq; nõnulla diſcerpens, cæteraque fundens diſtribuit conſentientibus ſibi. Auſus fuit enim ille, beatiſſimi, quæ in typum ſpiritûs ſancti aureæ argenteaque columbæ pendebãt ſupra ſacratiſſimos fontes & altaria, cùm reliquijs vſurpare, dicens: Non eſt neceſsè in ſpecie columbæ ſpiritumſanctum nominare, &c.

Cap. 60. Rephenſio. Quòd hæc ſynodus, quæ nec ſynodus q. dem dicenda eſt, nullatenùs æquiparari poſſit Nicenę ſynodo, quanquàm in eodem ſit agitata loco, ſicut Iohannes presbyter adulanter dixiſſe perhibetur: quippe eùm ab ea non ſolùm in cæteris, ſed in ſymbolo diſcrepare noſcatur.

Reſponſio. In dec luo. par. 4. cap. 127. Iam ſuperiùs exarauimus, huius ſynodi diuina dogmata irrepræhenſibilia exiſtere, ſicut præcipuorum ſanctorum patrum mirificè demonſtrant opuſcula. Nam ſi quis à prædictæ Synodi ſymbolo diſcrepare ſe dixerit, diſcrepare videtur à ſanctarũ ſex ſynodorum ſymbolo, eò quòd iſti nõ ex ſe, ſed per ſanctorum dogmatum conſtitutiones locuti ſunt. Ex libro ſanctæ ſextæ ſynodi, inter cætera: Sufficiebat quidem ad perfectam orthodoxæ fidei cognitionem atque confirmationem, pium atque orthodoxum hoc diuinę gratię ſymbolum. Sed quoniam non deſtitit ab exordio adinuẽtor malitiæ, cooperatorem ſibi ſerpentem inueniens, & per eum venenoſam humanæ naturæ adſerens mortem: ità & nunc organa ad propriã ſuam voluntatem apta reperiens, &c.

Ezech. 34. Item ex libro ſancti Auguſtini de prophetia, vbi ad oues loquitur, inter cætera: Lateribus & humeris veſtris impellebatis, & cornibus veſtris percutiebatis, & omne quod deficiebat comprimebatis, quouſq; diſpergeretis eas foràs: & ſaluabo oues meas. Sicut deteſtãda eorum iniquitas & crudelitas, ità laudãda paſtoris noſtri & Dei noſtri miſericordia. & poſt pauca ſequitur: Et ſuper omnem terram gloria tua. Sponſus in cælo eſt, ſponſa in terra eſt. Ille ſuper omnes cælos, illa ſuper omnem terram. O hæretice, credis quod in cælo non vides. negas quod in terra vides? Dicat ergò hęc, dicat & audiatur, ſaluet oues ſuas. Et ſaluabo, inqt, oues meas, & iam non erunt in deuaſtationem: & iudicabo inter ouem & ouem, & excitabo ſuper eas paſtorem vnum, & reliqua.

Cap. 1. Rephenſio. Contra eos, qui dicunt: Sicut diuinę ſcripturæ libros, ità imagines ob memoriã venerationis habemus, noſtrę fidei puritatem obſeruantes.

Reſponſio. Lib. 9. epiſt. 9. S. Gregorij papæ ex epiſtola ad Serenum epiſcopum Maſſilienſem directa, inter cætera: Dic, frater, à quo factum ſacerdote aliquandò auditum eſt quod feciſti? Si nõ aliud, vel illud te non debuit reuocare, nè deſpectis alijs fratribus, ſolùm te ſanctum & eſſe crederes ſapientem? Aliud eſt enim, picturam adorare: aliud, per picturæ hiſtoriã, quid ſit adorandum, addiſcere. Nam quod legentibus ſcriptura, hoc idiotis pictura ꝓſtat cernentibus: quia in ipſa ignorantes vident quid ſequi debeant: in ipſa legunt, qui literas neſciunt. Vndè & præcipuè gentibus pro lectione pictura eſt. Quod magnoperè à te, qui inter gentes habitas, attendi debuerat. & poſt pauca: Et quia in locis venerabilibus ſanctorum depingi hiſtorias non ſinè ratione vetuſtas admiſit. Et rursùs: Quia picturas imaginum, quæ ad ædificationẽ imperiti populi fuerant factæ, vt neſcientes literas, ipſam hiſtoriã attendentes, quid actũ ſit, diſcerent, &c.

Actione 11. Hoc loco ante Sophronij dicta, quædã deeſſe vide[illegible] C[illegible] ca[illegible] h[illegible] noua fit diſtinctio in manuſcripto exemplari, deeſt autè numerus ſecundi & tertij. Item Sophronij epiſcopi Hieroſolymitani, qui ità explanauit in ſancta ſua ſynodica, quæ in ſancto ſexto Concilio oblata & mirabiliter ſuſcepta eſt, de ſpirituſancto dicens: Verè patri & filio con ſempiternum, conſubſtantialem, atque cõtribulem, eiuſdemque eſſentiæ atque naturæ. Similiter & Deitatis Trinitatem conſubſtantialem, cohonorandamque ac conſeſſorem, connaturalem & cognatam atq; contribulem, in vnam cõrecapitulandam Deitatem, atque in vnam cupulãdam communem dominationem, abſque perſonali confuſione, & abſq; ſubſtantiali diuiſione. Trinitatem itaq; in vnitate credimus, & in vnitate Trinitatem glorificamus, &c. Item ex Epiſtola S. Athanaſij, ad Epictetũ directa, inter cætera: Eorum verò qui putãtur rectè credere, ſecundùm omnia quæ dicta ſunt à ſanctis patribus, qui propter inquiſitionem immutare volentes, nihil aliud faciunt, niſi ſecundùm quod ſcriptum eſt, Proximum quidem potant inſipientia: repugnant autẽ ad nullam vtilitatẽ, ſed vt ſimplices tantùm euertant, &c. Item S. Auguſtini libr. 7. de

lib. 7. cap. 6. Trinitate, inter cętera: Sic dicamus tres perſonas, patrem, & filium & ſpiritumſanctum, quemadmodùm dicuntur aliqui tres amici, aut tres propinqui, aut tres vicini, quòd ſint adinuicèm, non quòd vnuſquiſq; eorũ ſit

ſit ad ſeipſum. Quapropter quilibet ex eis amicus eſt duorum cæterorum, aut propinquus, aut vicinus, quia hęc nomina relatiuã ſignificationem habent, &c. Item eiuſdẽ ſancti Auguſtini lib. 8. de Trinitate, inter cętera: Tantam eſſe æqualitatem in ea Trinitate, vt non ſolùm pater nõ ſit maior quàm filius, quòd attinet ad diuinitatem, ſed nec pater & filius ſimul maius aliqd ſint, quàm ſpiritus ſanctus, aut ſingula quæque perſona quęlibet trium minus aliquid ſit, quàm ipſa Trinitas. Dicta ſunt hęc, & ſi ſępiùs verſando repetãtur, familiariùs quidem innoteſcunt: ſed & modus aliquis adhibendus eſt, Deo que ſupplicandum deuotiſſima pietate, &c.

Cap. 4. IN ACTIONE PRIMA.

Repræhẽſio De eo, quòd Baſilius archiepiſcopus in ſuæ fidei lectione, poſt confeſſionem patris & filij & ſpiritusſancti, imaginũ & lipſanorum oſculationem & adorationem inſeruit, fidem ſe habere dicẽs, participari ab his ſanctificationem: remiſſionem verò peccatorum, ſiue carnis reſurrectionẽ, ſeu vitam futuram omninò tacuit.

Reſponſio Sanctus Ambroſius Mediolanenſis epiſcopus in libro 1. de Fide, quem ad Gratianum Imperatorem miſit, de patre & filio orthodoxè dogmatizans, inter cætera inquit: Eſt enim plenitudo diuinitatis in patre, & plenitudo diuinitatis in filio. Et de ſpiritu ſancto nil dixit, quia tantummodò de patre & filio explanauit: & Baſilius hęreſim, quã abijciens anathematizauit, & confeſſionem de vera religione orthodoxæ fidei faciens, imagines ſacras & lipſana ſanctorum amplectens venerabiliter ſuſcepit, de quibus dudùm errorem habuit. Nam de remiſſione peccatorum, ſiue carnis reſurrectione, ſeu vita futura nullum habuit errorem, neque orthodoxæ fidei ſanctæ catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ in hoc contradixit, ſicut illi flebiles & infelices hæretici, qui ex occaſione imaginibus & lipſanis ſanctorum detrahere conati ſunt, cùm ipſis ſacris imaginibus, ipſa lipſana ſanctorum eijciẽtes atq; abnegantes contempſerunt. Sed væ illis, quia de via recta declinantes, per erroneam ſemitam plenamque frutetis gradientes, in foueam inciderunt, quam facientes, arſuri ſunt in æternum. Si enim explanare voluerimus de lipſanorum ſanctorum veneratione, per diuinarum ſcripturarum & ſanctorum patrum opuſcula, quis valebit ſcribere, aut chartas proferre? Pauca enim ex multis breuiter memoramus ſancti Baſilij epiſcopi Cæſareæ Cappadociæ, in interpretatione pſalmi CXV. inter cętera: Ante hoc dicebatur ſacerdotibus & Nazaræis, Quoniam omnis qui tetigerit mortuum, immundus erit, & vt lauet veſtimenta ſua. Nunc autem qui tetigerit oſſa martyrum, accipiet aliquã participationem ſanctificationis de corpore aſſiſtente gratia. Precioſa in conſpectu Domini mors ſanctorũ eius, &c. Pſal. 115. Item ſancti Iohannis Chryſoſtomi epiſcopi Conſtantinopolitani in Sermone in Epiſtolam beati Pauli Apoſtoli ad Romanos, inter cætera: Sermon. 32. Ego autem & propter hoc Romam diligo. Inſupèr adhuc & aliundè eam habeo laudare, & pro magnitudine, & pro antiquitate, & pro ſpecie, & pro multitudine, & potentia, & de directionibus in prælijs. Om̃ia autem talia derelinquens, pro hoc eam beatifico, quia & viuens eis ſcribebat, & ſic eos diligebat, & præſentialiter eis locutus eſt, & vitam ibi temporalem finiuit, & ſanctum corpus eius ibi habent, pro quo & honorabilior ciuitas magìs quàm pro alijs. Et ſicut corpus magnum & forte oculos habet duos ſplendentes, ſacrorum horum corpora, id eſt, Petri & Pauli: ità non eſt cęlum ſplendidius, quandò ſol emittit radios, ſicut Romanæ vrbis hæ duæ lampades vbiquè in mundo illuxerunt. Exindè ergò rapietur Paulus, exindè Petrus. Conſiderate & tremiſcite: qualia videbit inſignia Roma, Paulum ſubitò ſurgentem à loco requietionis ſuæ ſimul cum Petro, & proficiſcentem obuiàm CHRISTO? Quale mandat CHRISTO donum Roma? quales coronas ciuitas continet duas? quales catenas aureas circunnectit? quales habet fontes? Pro hoc admiror ciuitatem, non pro multitudine auri, non pro columnis, non pro alia phantaſia, ſed pro egregijs cacuminibus ſummæ Eccleſiæ. Quis mihi tribuet perfundi corpore Pauli, & adhærere ſacræ ſepulturæ, & puluerem ſanctũ videre corporis illius, in quo imitatus eſt CHRISTVM, in quo Chriſti ſtigmata portauit, in quo vbiquè prædicationem diſſeminauit? Puluerem illum corporis eius, per quod vbiquè occurrit? puluerem oris illius, per quod CHRISTVS annunciabatur, & lux luceſcebat, &c?

De Paulo apoſtolo dicit.

Item ex Sermone ſancti Auguſtini in natali ſanctorum apoſtolorum, inter cætera: Nam iſte beatiſſimus Petrus piſcator, cui iubebat, non dico curator, ſed infimus obſonator: modò genibus prouolutus eum adorat Imperator, &c.

Item eiuſdem ſancti Auguſtini in expoſitione pſalmi 44. inter cętera: Filiæ regum delectauerunt te in honore tuo: quia non quæſiẽrunt honorem patrum ſuorum, ſed quæſiẽrunt honorem tuum. Oſtendatur mihi Romæ in tanto honore templum Romuli, in quanto oſtendam ibì memoriam Petri. In Petro quis honoratur, niſì ille defunctus pro nobis, &c?

Item ſancti Gregorij Papæ ex epiſtola Euſebio epiſcopo Theſſalonicenſi directa, inter cætera: Si autem Theodorus Lector ad

ad orationem huc ad ſanctos apoſtolos venire voluerit, cũ fraternitas veſtra ſinè aliqua more tranſmittat. Et alia plura talia teſtimonia, quę exarare per ordinem longum præuidemus.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 5. Rephenſio. De eo, quòd Theodoſius Amorij epiſcopus deſidioſè ſanctæ & vnicæ Trinitatis fidem tacuerit, de imaginibus verò incautè & extraordinariè dixerit, Cõfiteor & ꝑmitto, & ſuſcipio, & oſculor, &, adoro imagines. & poſt pauca: Qui non inſtruunt diligenter omnem Chriſto dilectum populum adorare & venerari ſacras & venerandas imagines omnium ſanctorum, qui à ſeculo Deo placuerunt, anathema.

Reſponſio. Putamus quia zelo fidei feruens prędict' Theodoſius talem orationem cõfeſſus eſt, qualem in eorũ definitione explanauerunt. Nam & prædeceſſores noſtros, videlicet beatiſſimos pontifices Gregorium & Gregorium, Zachariam & Stephanum, Paulum & iterùm Stephanum, reperimus pro ſacrarum imaginum erectione in ſpiritu ſancto feruẽtes, rectæ fidei zelum habere. Pro quo dominus Gregorius papa ſecũdus iunior, vnà cum 79. ſanctiſſimis epiſcopis ante confeſſionem beati Petri apoſtolorum principis præſidẽs, multorum ſanctorum patrũ teſtimonia roborãtes, venerari & adorare ſacras imagines in eorum concilio cenſuerũt. Porrò & prædeceſſor noſter ſanctæ recordationis quondàm dominus Stephanus papa ſimiliter cum epiſcopis partium Franciæ atq; Italiæ præſidens in baſilica Saluatoris Dñi noſtri Ieſu Chriſti, quæ appellatur Conſtãtiniana, prædeceſſoris ſui venerabile concilium confirmans atque amplectens, magìs magisq; & ipſe vnà cum omnibus epiſcopis pręſidentibus, ſanctorum patrũ teſtimonijs adhærẽtes, adorare atq; venerari ſacras imagines ſtatuerũt. Vndè & beatus Paulus apo-
2. Theſſ. 2. ſtolus docens, inquit: Tenete traditiones,
Galat. 1. quas accepiſtis. & iterùm: Sed licèt nos aut angelus de cælo euangelizet vobis præterquàm quod euangelizauimus vobis, anathema ſit. Sicut prædiximus, & nunc iterùm dico: Si quis vobis euangelizauerit, præter id quod accepiſtis, anathema ſit, &c.

IN ACTIONE TERTIA.

Cap. 6. Rephenſio. Ridiculosè & pueriliter dictum in ſentẽtia fidei Theodori archiepiſcopi, Mirabilis Deus in ſanctis ſuis. & cõtinuò: Sanctis qui in terra ſunt eius, mirificauit omnes voluntates meas inter illos, tanquàm hic verſiculus illum priorem ſubſequeretur.

Reſponſio. In hoc, modò gratìs calumniari conantur: quia ſancta Eccleſia in matutino DEO canere laudes ſurgens, inprimìs, Domine labia mea aperies, dicit, & pòſt, Venite exultemus Domino: ſic incipit, Beatus vir. Similiter beatus Paulus Apoſtolus fideliter prophetarum nomina percurrẽs per ordinem, Heb. 11.
poſt Iephthe Dauid memorauit, & ſic Samuel. Sed & plura ſanctorũ opuſcula inuenimus ferre teſtimonia de nouo, & ſic poſtmodùm de vetere Teſtamento: ſed ob hoc nullus audet quiſpiam de fidelibus talia in ridiculo habere. Item ſanctus Iohannes Chryſoſtom. in interpretatione epiſtolæ B. Pauli Apoſtoli ad Hebręos, inter cętera docens, inquit: Non videbit Dominus, nec in- Pſal. 93.
telliget Deus Iacob. & iterùm: Labia noſtra Pſal. 11.
à nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt? &
iterùm: Propter quid irritauit impius DEVM? Pſal 9.
& rursùm: Dixit inſipiens in corde Pſal. 13.
ſuo, non eſt Deus. Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in volũtatibus ſuis, &c.

Item eiuſdem ſancti Iohannis Chryſoſtomi in interpretatione epiſtolæ beati Pauli Apoſtoli ad Romanos: Pro quo & Matthæus initium faciens Euangelij, vtrunque horum memorat primùm, & tunc per ordinem profert parentes eorum, dicens: Liber generationis Ieſu Chriſti. Non ſuſtinuit dicere poſt Abraham, Iſaac & Iacob, ſed ante Abraham Dauid memorauit, & quod eſt mirabile, quoniam ante Abraham Dauid poſuit, ſic dicens: Filij Dauid, filij Abrahæ, & tunc cœpit dicere per ordinem, &c.

IN ACTIONE PRIMA.

Cap. 7. Reprẽhẽſio. Contra eos, qui dicunt, Deo cooperante nos direximus congregare vos, ſiue, Congregauit vos DEVS, concilium proprium ſtatuere volens.

Reſponſio. In fine Euangelij ſancti Marci: Illi autem profecti, prædicauerunt vbiquè, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Item ſancti Cyrilli in Sermone ſanctæ Dei genitricis, inter cætera: Gloria quidem tibi à nobis ſancta myſtica Trinitas, quæ hos & nos omnes conuocauit in hanc vocationem DEI genitricis Mariæ, &c. Item ex ſancta ſexta ſynodo, Actione decima octaua, poſt ſubſcriptiones epiſcoporum & Imperatoris, Conſtantinus piiſſimus Imperator dixit: DEVM teſtem proferimus, & poſt pauca: Cùm ergò DEO complacuit tempus concedere, inuitauimus fieri collectionem veſtram, ad conſiderandum nobis ſanctas DEI ſcripturas, omnemq́ue vocis ſiue aſſertionis nouitatem, quæ adiecta eſt ad intemeratam noſtram Chriſtianorum fidem in his vicinis temporibus, à quibuſdam praua ſentiẽtibus, expellendam, &c.

IN ACTIONE TERTIA.

Cap. 8. Rephenſio. Contra eos, qui dicũt quòd imaginis honor in primam formam tranſit.

Reſponſio. Qui huic contradicere voluerit, ſancti Baſilij contradicet expoſitioni, quem nullum ex fidelibus credimus aduersùs eius orthodoxam fidem expugnare. Quia ipſe in ſacratiſſima epiſtola ſua, quam miſit ad Amphilo-

philochium, inter cætera iſtud explanauit capitulum. Item ſancti Seueriani epiſcopi Gabalanenſis (aliàs Gaualêſis) in Homilia, in qua demonſtrauit ſcripturas per Dominum explanatas, inter cætera: Veſtem imperialem ſi iniuriaueris, nunquid qui eam induit, iniuria afficis? Neſcis quoniam ſi quis imaginem Imperatoris iniuriauerit, primæ formæ dignitati adfert iniuriã? Neſcis quoniam ſi quis imaginem, quæ à ligno detrahit, non ſicut in inanimatam materiam audens ſic iudicat, ſed ſicut qui aduerſus Imperatorem manus extendens fœdat materiam, ſinè anima Imperatoris, ſegregatã ab Imperatore? Imago enim omninò ſi feriatur, eius iniuria Imperatorem attingit, &c.

Cap. 9. Rephenſio.

IN EADEM ACTIONE.

Quòd infauſtè & præcipitanter ſiue inſipienter Conſtantinus Conſtantiæ Cypri epiſcopus, dixit: Suſcipio & amplector honorabiliter ſanctas & venerãdas imagines, & quæ ſecundùm ſeruitiũ adorationis, quæ ſubſtãtiali & viuificatrici Trinitati emitto. Et qui ſic non ſentiunt neque glorificant, à ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia ſegrego, & anathemati ſubmitto, & parti eorum qui abnegauerũt, incarnatam & ſalubilem diſpenſationem Chriſti veri Dei noſtri, emitto.

Reſponſio. Ex praua reuertentes hęreſi, totis niſibus eorũ, tentauerunt ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ in ipſorum confeſſione ſatisfacere Eccleſiæ, & ideò talem adorationem ſe con feſſi ſunt pro ſacris imaginibꝰ credere, qualis in definitione ſynodi conſtituta eſt inter

Actione 7. cætera, Reordinari venerandas & ſanctas imagines, quæ ex coloribus & metallo & cętera materia opportunè habẽtur, in ſanctis Dei eccleſijs, in ſacris vaſis, & in veſtibus, parietibus & tabulis domibusque & vijs: quasque Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti imagines, intemeratæ Dominæ noſtræ ſanctæ Dei genitricis, precioſorum angelorum, & omnium ſanctorum & iuſtorũ virorum. Quantùm enim frequenter per imaginariam reformationem videntur, tan

*prototyporum tùm & qui eas adſpiciunt, adſurgũt ad *primæ formæ memoriam & dilectionem, & vt his oſculum & honorabilem ſalutationem reddant, nequaquàm autem ſecundùm fidẽ noſtram veram culturam, quæ decet ſolam diuinam naturam, ſed quemadmodùm ſigno precioſæ & viuificæ crucis, & ſanctis euangelijs, & cęteris ſacris ornatis, &c.

Cap. 10. Rephenſio.

IN ACTIONE SECVNDA.

Quòd Euthymius Sardenſis epiſcopus à præfati Conſtantini errore nõ multùm diſſentit in eo, quòd ait: Ex toto corde ſuſcipio venerandas imagines, cum condecenti honore & amplectibili adoratione. Illos enim, qui aliter auc contrariè ſentiunt auc dogmatizant contra ſanctas imagines, alienos catholicæ Eccleſiæ deputans prędico, & hęreticos annuncio.

Reſponſio. Ecce vt ſuprà diximus, ſecundùm definitionem ſynodi confitentur ſe puram facere Eccleſiæ catholicæ confeſſionem in eo, vbi iſte ex toto corde ſe dicit ſuſcipere veneran das imagines, & cum decenti honore & adoratione amplecti: vt ſuperiùs in definitiõe ſynodi dictum eſt: Nequaquàm ſecundùm fidem noſtram veram culturam, quæ decet ſolam diuinam naturã, ſed quemadmodùm ſigno precioſæ & viuificæ crucis, & ſanctis euangelijs, & cæteris ſacris ornatis. Et ideò dixit, cùm condecẽti honore, & promiſit ſe cõtrarios catholicæ Eccleſiæ, hęreticos annunciare.

Cap. 11. Rephenſio.

IN ACTIONE QVARTA.

Quòd nulla authoritate vigeat, neque in vllo authenticorum librorum reperiatur, quod illi dicunt per imaginem cuiuſdã Polemonis quandam ab adulterij perpetratione coërcitam fuiſſe: quod quidem ęquare nituntur miraculo, quòd fimbria Dominicę veſtis actum eſt, quam mulier contingens, exoptatam recepit ſanitatem.

Reſponſio. In hoc capitulo qui hæc ſcripſerunt, incriminari moliuntur, & contradicere veritati nituntur. Quod probare nequaquàm poſſunt de illis, ꝙ æquare Polemonis miraculum auderent cum fimbria Dominicę veſtis. In ſynodo verò miraculum imaginis Polemonis de ſermonibus epiſcopi S. Gregorij Theologi, vbi de induſtria verſum ſcripſit, ipſum oſtenſum eſt teſtimonium, & à Baſilio Ancyrę, ſeu & à Tharaſio patriarcha Conſtantinopolitano, ſimul & à Nicephoro epiſcopo Dyrrhachij ſingulatim reſponſum eſt. Baſilius quidem epiſcopus reſpondit ſanctus Gregorius deiloquus pater, mirabilem putauit imaginem Polemonis. Et patriarcha dixit: Etenim caſtitas ex ea peracta eſt. Niſi enim vidiſſet imaginem proſtituta Polemonis, nequaquàm ab adulterio receſſiſſet. Simulq́; & Nicephorus epiſcopꝰ reſpondit: Mirabilis imago & digna valdè nimis, quoniam potuit mulierem eruere de abominabilis ludibrij operatione. Et poſt hæc ſic alius lector legit: Beati Antipatri epiſcopi Boſtrorum ex Sermone de fluxu ſanguinis, vbi poſt multã explanationem ſanctus inquit: Adepta donum, titulum erexit Chriſto, diuitias quidẽ medicis expendens, diuitias verò reliquas offerens Chriſto. Et poſt hæc ſic iterùm ſeparatim pro miraculo fluxuoſę mulieris patriarcha reſpondit: Sicut & imaginem quæ titulatur Chriſto eam offert, quemadmodùm fluxuoſa titulum. Similiter & Baſilius epiſcopꝰ reſpõdit: Propriè dicere iubet, & ſuſcipit prolixè qui faciunt imagines. Tamen veſtra à Deo inſpirata veridica excellẽtia, ipſam ſynodum legi facere poteſt in Actione quarta, vtrùm ſic eſt, an non.

IN ACTIONE SEXTA, TOMO TERTIO.

Cap. 12. Reprehenſio. Quòd non pertineat ad imaginum adorationem, vt illi ſtultiſſimè & irrationabiliter putant, quod per Legiſlatorem ſcriptú eſt: Eccè vocaui ex nomine Beſeleel filium Huri, filij Hur, de tribu Iuda, & repleui eum ſpiritu ſapientiæ & intelligentiæ ad perficiendum opus ex auro & argento, & dedi ei ſocium Ooliab filium Achiſamech, &c. (Exod. 31.)

Reſponſio. Pro his firmiſſimis exemplis prædeceſſor noſter ſanctiſſimus dominus Gregorius ſecundus iunior papa, in ſuo ſacro Concilio (quod & in alio Concilio prædeceſſoris noſtri domini Stephani papæ, vnà cum ſacerdotibus partium Franciæ atque Italiæ acto, ſuſceptum & veneratum eſt) in eo ipſo præſidente ſanctiſſimo ac beatiſſimo quódàm domino Gregorio papa per ſemetipſum, ſimiliter dixit: Si contraria ſentientibus, & irritas facere quærentibus antiquas patrum traditiones, ſalutis occurreret conuerſio, ſufficerent vtiquè ea, quæ ſuperiùs à nobis ex patrum teſtimonijs vel ſacris dicta ſunt documentis. Sed quia videmus, quod mœrentes dicimus, pleroſque turbatis mentibus ſtatuta conturbare Eccleſiæ: ideò fratres chariſſimi extẽditur ſermo, & cupimus ad compeſcendam erroris inſaniam adhuc ex veteribus documẽtis aliquid dicere, forſan reſipiſcent inquieti. In libro enim Exodi ſic legimus: (Exod. 25.) Locutus eſt Dominus ad Moſen, dicens: Loquere filijs Iſraël, vt tollãt mihi primitias: ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis eas. Hęc ſunt autẽ, quæ accipere debetis, & cætera per ordinẽ, vſq; ad duos Cherubim, qui erunt ſuper arcam teſtimonij, cuncta quæ per te mandabo filijs Iſrael. Nam & aliud protulit teſtimonium ex libro tertio Regum, (3. Reg. 6.) vt ſileant garrientes mandato Dei. A Salomone cõſtructo templo, inter alia fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum, & infrà: Et ſculpſit in eis picturam Cherubim, & palmarum ſpecies, & anaglypha valdè prominentia, & texit ea auro: & operuit tam Cherubim, quàm palmas & cætera auro. Eccè chariſſimi fratres, conſideremus quid Deo mandante Moſes fecerit, quídve Salomon ſapientiſſimus iuſſu conſtruxerit diuino, &c. Quantò debemus puro corde & animo ſculptum Chriſtum DEVM noſtrum, ſanctamq́ue ſemper virginem eius genitricem Mariam, apoſtolos quoquè vel omnes ſanctos Dei per eorum ſacras effigies atque imagines colere vel adorarè, & ad propitiandum nobis petere & relaxari delicta. Nos non ob aliud nomen imagines facimus, & adoramus, ſed pro nobis incarnato verbo DEI. Si autem manufacta omnia abijcienda ſunt, neque arca fœderis, neque aurei & cælati Cherubim eius debuerunt recipi, quæ per Beſeleel & Ooliab facta ſunt iuxta præceptum DEI. Si verò illa ſuſcepta ſunt, & hæ imagines opportunè recipiũtur, quoniam ſecundùm DEVM fiunt. Vndè & operantur, ſicutì & arca, multa miracula. Nam & arca & Cherubim, vt & hæ, ſinè anima erant, & manufacta, & ſculpta. Sed ſicut illic per illa operabatur DEVS & glorificabatur, ità & hę ſimili modo ſecundùm viſiones & reuelationes prophetarum coloribus diſtinctè efficiuntur. Et nè aliquis propter adorationem, quæ à prædeceſſoribus noſtris ſanctiſſimis præſulibus promulgata eſt, oblatrare præſumat, ſciat ipſos talem adorationem docuiſſe, qualem prædeceſſor noſter ſanctus Gregorius egregius doctor & papa in Epiſtola ſua, quam in pręfato Concilio domini Stephani papæ Herulphus epiſcopus prouincię Galliarum ciuitatis protulit, vbi inter cætera Secundinum ſeruum Dei incluſum Galliæ docuit, dicens: (li. 7. epiſt. 53.) Scimus quia tu imaginem Saluatoris noſtri ideò non petis, vt pro DEO aut quaſi Deum colas, ſed ob recordationem filij DEI, vt in eius amore recaleſcas, cuius te imaginem videre conſideras. Et nos quidem non quaſi ante diuinitatem ante illam proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut paſſum, aut in throno ſedentem recordamur: Et dum nobis ipſa pictura quaſi ſcriptura ad memoriam filium DEI reducit, animum noſtrum aut de reſurrectione lętificat, aut de paſſione demulcet. Ideoque direximus tibi ſurtarias duas, imaginem Saluatoris, & ſanctæ DEI genitricis Mariæ, beatorumq́ue Petri & Pauli Apoſtolorum continentes, per ſupradictum filium noſtrum diaconem, & vnam crucem, & clauem pro benedictione à ſanctiſſimo corpore Petri Apoſtolorum principis, vt per ipſum à maligno ſis defenſus, per cuius ſanctum lignum munitum te eſſe credis, &c.

IN ACTIONE QVARTA.

Cap. 13. Reprehenſio. Quòd Theodoſius Myrenſis epiſcopus ridiculosè & pueriliter egerit, qui vt imaginum adorationem adſtrueret, ſomnia archidiaconi ſui in eadem Synodo retulit.

Reſponſio. Cui dubium eſt, quòd & in vetere & in nouo teſtamento pluribus per ſomnia futura reuelata ſunt? Sed vt de pluribus optimum vnum memoremus, ſancti Ambroſij Mediolanenſis epiſcopi teſtimonium proferimus, qui in expoſitione ſanctorum martyrum Geruaſij & Protaſij, inter reliqua ait: Tertia verò nocte, cõfecto ieiunijs corpore, non dormienti, ſed ſtupenti quædã mihi apparuit tertia perſona, quæ ſimilis erat beato Paulo Apoſtolo, cuius vultus me pictura docuerat, &c. Hoc teſtimonium à Sergio

ſanctiſſ-

ſanctiſſimo quondàm archiepiſcopo eccleſiæ Rauennatis per Iohannem diaconē ſuū in præſato cōcilio ſanctæ recordatiōis Domini Stephani prędeceſſoris mei pro ſacrarum imaginum veneratione oblatum eſt.

Item S.Gregorij Theologi in Epitaphio Cæſarij fratris ſui, inter cætera: Tunc Cæſarium meum videbo nunquàm abeuntem, nunquàm remeantem, nūquàm lamentatū, nunquàm miſertum, ſed ſplendidū, glorioſum, excelſum, qualis mihi & in viſione apparuiſti. Hoc dilectę fratrum mihi &c. Sed & S.Gregorius papa in Dialogis ſuis meminit de quibuſdam beatiſſimis viris, atq; religioſis fœminis, ſimulq; puellis, quòd ſanctam Dei genitricem Mariā, atq; principes Apoſtolorum Petrum & Paulum, & ſanctos martyres viderint in tranſitu ſuo. Vndè eos cognouerunt, niſi per picturam, ſicut & B. Ambroſius, vt ſuperiùs exarauimus, dixit?

Cap. 14. IN ACTIONE QVARTA.

Rephenſio. Deliramentum errore plenum, quod de retruſo quodam dixernnt, qui dæmoni iuràſſe, & ipſum iuramētum irritū feciſſe perhibetur: cnius Abbas non mediocriter deliràſſe dinoſcitur, dicens ei, commodius eſſe omnia in ciuitate lupanaria ingredi, quàm abnegare adorationem imaginis Domini, aut eius ſanctæ genitricis.

Reſponſio. Hoc teſtimonium ex libro pręcipui Doctoris S.Sophronij oblatū eſt, & nullus eſt, vt opinamur, inter orthodoxos Chriſtianos, qui eis deiloqua dogmata, vel quodlibet explanationis opuſculū reſpuere auderet. Item S. Iohānis Chryſoſtomi in amputatione capitis S.Iohannis Baptiſtę, inter cætera: Oportebat enim eum* ,

*ſacris imaginibus.

Item in epiſtola S. Gregorij papæ ad Ianuarium epiſcopum Caralitanū directa, vobis demonſtrantes iam ſuperiùs exarauim⁹.

IN ACTIONE SECVNDA.

Cap. 2. Rephenſio. Inutile & dementia prolatum, & riſu dignum dictum Agapij Cæſareę Cappadocię epiſcopi repræhenditur in eo, quòd dixit: Scriptum eſt in noſtris diuinis ſcripturis.

Reſpoſio. Diuina ſcriptura pro ſalute hominum p̄dicari à fidelibus videtur. Et ideò extimamus quòd dixiſſet, In noſtris diuinis ſcripturis, gloriam & decorem fideliter ex ipſis ſe habere deſiderans, ſimulq; ab eadē ſacra ſcriptura ſe docēte dicere, quemadmodùm in ſanctorum patrum opuſculis ſcriptū eſt, &c. S. Auguſtini de prouerbio Salumonis Tractatu, inter cætera: Habent & ipſi ſacramenta noſtra, habent ſcripturas noſtras, habent Amen & Alleluia noſtrum, habent pleriq; ſymbolum noſtrum, &c.

Cap. 3. IN ACTIONE QVARTA.

Rephenſio. Inutile & demens, & errore plenum dictum, quòd dicunt, Qui Deum timet, honorat omninò, adorat & veneratur ſicut filium Dei Chriſtum Dominum noſtrum, & ſignum crucis eius, & figuram ſanctorum eius.

Ex libro beati Auguſtini de Filio Abraham ducto ad ſacrificium, inter cætera: Non enim fruſtrà moti eſtis, cùm hoc dicerem, Crux cornua habet. Sicē duo ligna compinguntur in ſe, vt ſpeciem crucis reddant. Sicut ergò in imagine crucis multis locis videmus vt fiant duo cornua, quibus infigantur manus, cornibus hærentem arietem crucifixum Dominum video, &c. Reſponſio.

IN EADEM ACTIONE. Cap. 4.

De eo, quòd idem Iohannes non rectè dixit: Per imaginem, quæ per colores appāret, adoratur fortitudo eius & glorificatur, & ad memoriam veniemus de eius in terra præſentia. Repræhēſio

Item ex epiſtola S. Gregorij papæ, Secūdino ſeruo Dei incluſo directa, inter cętera: Quòd imaginem illius, quem colis, tibi dirigendam per Dulcitium diaconum tuum rogaſti, valdè nobis tua poſtulatio placuit: quia illum in corde tota intentione quęris, cuius imaginem præ oculis habere deſideras, vt viſio corporalis quotidiana ſemper reddat exoptatum, & dum picturam vides, ad illum animo inardeſcas, cuius te imaginem videre conſideras, &c. Reſponſio lib. 7. Epiſt. 53.

IN ACTIONE QVINTA. Cap. 5. Rephenſio.

Deo eo quòd dicunt, Eiuſdem criminis reus eſt, qui imagines ſpernit, cuius & Nabuchodonoſor, qui oſſa regum Iuda protulit è ſepulcris, & Iudaici regis oculos occiſis filijs eruit, & Cherubim de templu abſtulit.

Iam per epiſtolam ſancti Gregorij papæ ſuperiùs exarauimus, qualiter imagines nō ſunt ſpernendæ, ſed venerandæ. Vndè prædeceſſores noſtri ſępiùs dicti ſanctiſſimi pōtifices in ſacris Concilijs talem dedère ſententiam: Si quis ſanctas imagines Domini noſtri Ieſu Chriſti, & eius genitricis, atque omnium ſanctorum ſecundùm ſanctorum patrum* venerari noluerit, anathema ſit. Reſponſio

*deeſt, doctrinam, aut aliqd eiuſmodi.

IN EADEM ACTIONE. Cap 6.

De eo, quòd ſecundùm Demetrij diaconi dictum, incautè & inordinatè parentes eorum egērunt, duos libros inargentatos, eò quòd quiddam de imaginibus in bis cōtinebatur, comburētes, & alterius libri duo folia præciderunt. Rephenſio.

Hoc proprium hæreticorum factum demonſtratur, quemadmodùm in eorū pſeudoſyllogo ſub quondàm Conſtantino hæretico imperatore delirauerunt. Sancti Cyrilli ex epiſtola ad Succeſſum epiſcopum Neocæſareę, inter cætera: Deficientes aduerſùs has increpatiōes machinati ſunt aliquid amarum, & hæretica impietate dignū. Corrumpentes enim epiſtolam, & quædam auferentes, & quædam addentes ediderunt, vt putaretur memorabilē illum ſimilia ſentire Reſponſio

tire Neſtorio,& qui cum eo,&c. Item ſanctæ ſextæ ſynodi in tertia Actione, inter cętera: Sermo ſanctæ memoriæ Mennæ archiepiſcopi Conſtantinopoleos ad Vigiliū beatiſſimum papam Romanum de eo, quòd vna ſit Chriſti voluntas. Et exurgentes legati Apoſtolicę ſedis Romę, exclamauerūt: Piiſſime Domine, falſatus eſt præſens liber quintæ ſynodi,&c. Item fertur in ipſa ſancta ſexta ſynodo: Sancta ſexta ſynodus dixit: Eccè & hoc teſtimonium ſancti patris peremiſti. Non congruit orthodoxis ità circuntruncatas ſanctorum patrum voces deflorare: hæreticorum potiùs proprium hoc eſt. Macarius hæreticus dixit: Et iam dixi, quia quærens inſtabilire intentionem meā, hoc modo defloraui. Sancta ſynodus exclamauit: Hæreticum ſeipſum manifeſtè demonſtrauit,&c.

Cap.7. IN EADEM ACTIONE.

Rephenſio. De eo, quòd in eodem libro in tabulis argenteis, Leontiùs à ſecretis imagines cernens, antiquiſſimum & ingenioſiſſimū ſui erroris emolumētum ſe inueniſſe gloriatus eſt.

Reſponſio. Actione 8. Item ex eodē ſancto ſexto cōcilio inter cętera: Conſtantinus piiſſimus Imperator, & ſancta ſynodus dixerunt: Edicat Macarius, vt quid hæc quæ neceſſaria ſunt, circuncrecidit de teſtimonio ſancti & probabilis patris? Macarius hæreticus dixit: Ego teſtimonia quæ defloraui, ſecundùm proprium intentum defloraui. & poſt pauca: Sancta ſynodus dixit: Eccè benigniſſime Domine, & hoc teſtimonium abſcidit. Nanq; pòſt teſtimonia per iuſſionem veſtræ fortitudinis relegantur, oſtendēt deflorationē eius obumbrata,&c.

Cap.8. IN EPISTOLA IMPERATORIS.

Rephenſio. De eo, quòd Conſtātinus & Irene in epiſtola ſua venerabili papæ vrbis Romæ ſcripſerunt: Rogamus tuam paternitatē, & maximè Deus rogat, qui nullum hominé vult perire.

Reſponſio Luc.22. In ſancto Euangelio ità ait Duminus: Simō, eccè ſatanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquandò conuerſus, confirma fratres tuos, &c. Item in Epiſtola beati Pauli Apoſtoli, inter cætera: 2.Cor.5. Quoniam quidem DEVS erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbū reconciliationis. Pro Chriſto ergò legatione fungimur, tanquàm Deo exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo. Item S.Iohannis Chryſoſtomi in Sermone de Aſſcenſione Domini, inter cætera: Diſce quòd non noſtra deprecatione, qui eum offenderamus, ſed poſtulatu eius, q iuſtè nobis fuerat iratus, pax facta eſt. Pro CHRISTO nanque, ait Apoſtolus, legatione fungimur, tanquàm Deo rogante per nos. Quid hoc eſt? Ipſe rogat, qui iniuriam paſſus eſt? Valdè, inquit. Num Deus clemens, & ipſe tanquàm miſericors pater deprecatur. Et vide qui medius eſt, qui reconciliator acceſſit, non angelus, non archangelus, ſed ipſe filius deprecantis, &c.

Item eiuſdem ſancti Iohannis Chryſoſtomi in interpretatione Epiſtolæ ad Romanos, inter cætera: Quid enim poſt hæc? Sermon.5. Iam non prophetas, iam non angelos, iam non patriarchas, ſed ipſum miſit filium: & occiſus eſt & ipſe veniens, & nec ſic extinxit amorem, ſed accendit ampliùs, & manet rogans. & infrà: Et clamat Paulus, dicens: Pro Chriſto enim legatione fungimur, tanquàm Deo exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini DEO. & poſt pauca: Conſideremus quotiès eum iniuria affecerimus poſt millia bona, cùm tamen perſtiterit rogans: quotiès eum tranſgreſſi ſimus, cùm tamen ipſe non negligat nos. &c.

IN ACTIONE QVARTA. Cap.9.

De eo, quòd præfatus Iohannes dixit: In hominis forma luctatus eſt cum ipſo, & vocauit eum Iſrael, quod eſt, interpretatum, mens videns Deum. Repræhēſio. Gen.32.

Ex libro ſancti Gregorij Theologi de Deitate, inter cætera: Iacob enim ſcalam excelſam vidit. & poſt pauca: Et quaſi cum homine, Deo colluctabatur. & poſt cætera: Et certamen pietatis tranſlationem vocationis accepit, trāſnominatus pro Iacob Iſrael, &c. Item ſancti Auguſtini de luctatione Iacob cum angelo, inter cætera: Tenebat ergò & luctabatur, quaſi cum carnali habitu Iacob amplecti volens. Ille autē dicebat: Dimitte me carnaliter, quia eccè iam manè eſt, vt ſpiritaliter illumineris, &c. Reſponſio. Gen.28.

IN EADEM ACTIONE.

Quòd non rectè ſentiant, qui dicunt, Si ſecundùm Moſis legitimā traditionē præcipitur populo, purpura hyacinthina in fimbrijs in extremis veſtimentis poni, ad memoriam & cuſtodiam præceptorum: multò magìs nobis eſt per aſſimilatā picturam ſanctorum virorum videre exitum conuerſationis eorum, & horum imitari fidem ſecundùm Apoſtolicam traditionem. Cap.10. Repræhēſio. Hebr.13.

Credimus quia incognitum non habetis illud, quod S. Gregorius Papa, vt ſuperiùs exarauimus, in epiſtola ſua dixit. Et quia in locis venerabilibus ſanctorum depingi hiſtorias non ſinè ratione vetuſtas admiſit. Et quatenùs iterùm, dum ſuper Ezechielem ꝓphetam tractaret de diſtinctione ſacri eloquij, adiunxit: Scriptura ſacra cibus noſter eſt & potus. & poſt pauca: In rebus enim obſcurioribus, quæ intelligi nequeunt niſi exponantur, cibus eſt: quia quicquid exponitur vt intelligatur, quaſi manditur vt glutiatur. In rebus verò apertioribus potus eſt. Potum enim non mandendo glutimus. Reſponſio. Homil.10.

Apertiora ergò mandata bibimus, quia etiàm non expoſita intelligere valemus, &c. Vndè & à[a] prædeceſſorib[us] meis ſanctiſſimis pontificibus in eorum ſacris cōcilijs expoſitum eſt, de veteribus hiſtorijs inter plura promulgantibus: Si verò illa ſuſcepta ſunt, & hę imagines oportunè ſuſcipiūtur, quoniam ſecundùm Deum fiunt. Vndè & operantur, &c.

Cap. 11. IN ACTIONE QVARTA.

Repræhēſio. Quòd non benè Iohannes presbyter ſenſerit, qui vt imaginum adorationem adſtrueret, dixit: Et Ieſu Naue duodecim lapides ſtatuit in Dei memoria.

Reſponſio. Ioſu. 7. In libro Ioſuæ ſcriptum eſt: Ioſue verò ſcidit veſtimēta ſua, & cecidit pronus in terram coram arca Domini vſque ad veſperū, tam ipſe quàm omnis Iſrael, miſeruntq́; puluerem ſup capita ſua. & poſt pauca: Dixitq́; Dominus ad Ioſue: Surge, cur iaces pronus in terra? Peccauit Iſrael, & præuaricatus eſt pactum meum. & iterùm poſt pauca: Surge, ſanctifica populum, & dic eis: Sanctificamini in craſtinum, &c. Ecce proſtratus ante arcam fœderis Ioſue, exauditus eſt. Vndè mellifluus doctor ſanct[us] Gregorius papa in epiſtola ſua, de qua ſuperiùs exarauimus, Secundino ſeruo Dei in Gallijs incluſo directa, inter cætera monuit, dicens: Et nos quidem nō quaſi ante diuinitatem, ante ipſam proſternimur, ſed illum adoramus, quem ☞ per imaginem aut natum, aut paſſum, aut in throno ſedentem recordamur, &c.

Cap. 12. Repræhēſio. Quòd non ſit æqualis adoratio, vt illi dicunt, Nathan prophetæ erga Dauid regem, adorationi imaginum.

Reſponſio. lib. 4. cap. 1. Ex libro ſancti Gregorij papæ ſuper Iob, inter cætera: Ità cùm in ſacro eloquio ſola hiſtoria adſpicitur, nihil aliud quàm facies videtur: ſed ſi huic aſſiduo vſu coniungimur, eius nimirùm mentem quaſi ex collocutionis familiaritate penetramus. Dum enim alia ex alijs colligimus, facilè in eius verbis agnoſcim[us], aliud eſſe quod intimāt, aliud quod ſonant. Tantò autem quiſque notitiæ illius extraneus redditur, quantò in ſola eius ſuperficie ligatur, &c. Item in eodem libro inquit: Quid per Dauid, qui manu fortis vel deſiderabilis interpretatur, niſi redemptor noſter accipit? Quid per eius donū, niſi Eccleſia deſignatur? & poſt pauca: Inquiſitio enim diuinitatis Domini, fons occultus eſt: apparitio verò incarnationis ipſius, fons patens. Quid autem per Ieruſalem, quæ viſio pacis accipitur, niſi eadem ſancta Eccleſia demonſtratur? In ipſa enim mundi corde Dominum contemplantur, de quo ſcriptum eſt: Ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit vtraque vnum, &c. Epheſ. 2.

Cap. 13. Rephenſio. Quòd ſententia Iohannis Conſtantinopolitani, quam illi in teſtimonium adorandarum imaginum trahunt, non ad id, quod illi putant, pertinere dinoſcitur.

Mult æ ſententiæ ſancti Iohannis Conſtantinopolitani in ſæpiùs nominata referuntur ſynodo, & qualis ex ipſis ſit, quæ nō ad id, quod putauerunt, pertineat, ſiluerūt. Nam in prædeceſſorum noſtrorum ſanctorum pontificum Concilijs ſancti Iohannis Chryſoſtomi ità fertur ſententia, inter cætera: Omnia tibi miniſtrant homini, magis autem imagini: quia & quandò imperiales vultus & imagines in ciuitatem introeunt, obuiant iudices & ſenatus eum laude & timore, non tabulam honorantes, neque fuſę ceræ ſcripturam, ſed vultum Imperatoris: ſic & mundi hominum non terrenam ſpeciem honorantes, ſed cæleſtem vultum veneremur, &c. Reſponſio.

IN ACTIONE QVARTA.

Quòd iudices, qui in præfata ſynodo fuerunt, inſolenter & incongruè artem pictoriam extollere conati ſunt, dicentes: Pia eſt enim ars pictoris, & non rectè eam quidam inſipienter detrahunt. Ipſe enim pater pictorem piè agentem commendat. Cap. 14. Rephenſio.

Beatum Aſterium toto Oriente ſanctum habent, & dum de geſtis ſanctæ Euphemiæ ſermonem feciſſet, laudauit eius martyriū, ſicut per ordinem viderat illud liquidiùs pictum. Et ideò ſimiliter & illi ipſam laudauerunt picturam aduersùs hæreticos, dicētes, Quia Inſipienter eam detrahunt. S. Gregorij Theologi in Sermone de beato Gregorio Nyſſeno, inter cætera: Putas ergò ſufficiunt hæc, aut & breuiter virum nobis ſermo deſcribet? Si oportet, quemadmodùm ſtudioſi pictores multotiès commitentes colores, vt perfectiorem nobis ſermonis formam addam, & deſcribam vobis puriſſimum & manifeſtiſſimum, &c. Reſponſio

Item ſancti Iohānis Chryſoſtomi in ſermone in cœna Domini, inter cætera: Nam ſicut pictores pingendam tabulam veſtigijs quibuſdam obumbrare cōſueuerunt, & ſic colorum varietate perficere: ità & Chriſtus fecit. In menſa & typi paſcha deſcribit, & paſcha veritatis oſtendit, &c.

Item ex libro ſancti Auguſtini de Prouerbio Salomonis, inter cætera: Os noſtrum patet ad vos ô Corinthij. Os ſuum aperuit attentè, & ordinem poſuit linguæ ſuæ, laudans creaturam tanquàm creaturam, creatorem tanquàm creatorē, angelos tanquàm angelos, cæleſtia tanquàm cęleſtia, terreſtria tanquàm terreſtria, &c. 2. Cor. 6.

IN EADEM ACTIONE.

Inutile & mendacio plenum dictum Iohannis presbyteri & legati Oriētalium, dicentis, Non contraeunt pictores ſcripturis, ſed quicquid ſcriptura dicit, hæc demonſtrant, quatenùs concordes ſint ſcripturis. Cap. 15. Repręhēſio

Iam ſæpiùs ſuperiùs exarauimus, qualiter per ſacram Epiſtolam ſuam, Sereno epiſcopo Maſſilienſi directam, ſanctus Gregorius eximius doctor & papa, inter cętera docuit: Reſponſio.

Ac deindè ſubiungendum, quia picturæ imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi factæ fuerant, vt neſcientes literas, ipſam hiſtoriam intendentes, quid dictũ ſit diſcerenr, &c.

Item ſancti Iohannis Chryſoſtomi in interpretatione pſalmi 50. cuius initium: Pictores imitantur arte naturam, & colores coloribus permiſcẽtes, viſibiles corporum depingunt imagines. & poſt pauca: Et Imperatorem ſedentem, & barbarum ſubditum, & gladium acutom, & flunios decurrentes, & campos varijs coloribus adornatos, & omnia quæ videntur per artem imitantes, mirabilem hiſtoriam vidẽtibus præſtant, &c.

IN ACTIONE QVINTA, ET inuentum eſt in quarta.

Cap. 16. Rephenſio.

Falſiſſimum & omni ridiculo dignum dictum Iohannis presbyteri, qui nõ minùs cæteris in imaginum adoratione inſaniſſe dinoſcitur. Ait enim: Qui adnrat imaginẽ, & dicit, quoniam hic eſt Chriſtus filius Dei, non peccat.

Reſponſio.

Sancti Auguſtini in pſalmi 86. explanatione, inter cætera: Anguſtias enim omnia penè cnrpora patiũtnr, nec vbiquè eſſe poſſunt, nec ſemper. Diuinitas autem, quæ vbiquè præſtò eſt, vndiquè ad eam poteſt duci ſimilitudo, & totum poteſt eſſe in ſimilitudinibus, quia nihil eorum eſt in proprietatibus. Nunquid CHRISTVS eſt ianua, quemadmodùm videmus ianuas factas à fabro? non vtiquè, & tamen dixit: Ego ſum ianua. Aut nunquid ſic eſt paſtor, quomodò videmus paſtores iſtos prępoſitos pecorum? &c.

Ioan. 10.

EX SENSV.

Cap 17. Rephenſio.

Quòd illi libri, Vitæ patrum, quorum authores ignorantur, non prorsùs idonei ſint ad teſtimonia danda, & ad hæc, quę in contentionem veniunt, confirmanda.

Item ex libro ſancti Auguſtini de Quæſtionibus in Euangelio ſecundùm Lucam, inter cætera: Vaſa eius in domo, ſunt ſenſus carnales, quibus ad inueſtigandam veritatem, quæ intellectu capitur, multi vtentes penitùs errauerunt, &c. Vitæ enim patrum ſinè probabilibus authoribus minimè in Eccleſia leguntur. Nam ab orthodoxis titulatæ & ſuſcipiuntur & legũtur. Magis enim paſſiones ſanctorum martyrum ſacri canones cenſuerunt, vt liceat eas etiàm in Eccleſia legi, cùm anniuerſarij dies eorum celebrantur.

In dec. Iuo. par. 4. cap. 141.

Cap 18. Rephenſio.

Quòd non bonam habeant memoriam, qui vt non obliniſcantur ſanctorum, vel certè ipſius Domini, idcircò imagines erigunt.

Reſponſio.

Ex commentario ſancti Hieronymi in Matthæum Euangeliſtam, inter cætera: Iſtiuſmodi homines dum volunt alterius imperitiam repræhendere, oſtendunt ſuam. Quamuis enim tenuis humor & liquens eſca, tamen cùm in venis & artubus concocta fuerit & digeſta, per occultos meatus corporis, quos Græci πόρους vocant, ad inferiora delabitur, & in ſeceſſum vadit, &c. Item S. Auguſtini in Interpretationem pſalmi 98. inter cætera: Sion dicta eſt ciuitas, quæ eſt Hieruſalem: dicta autem ex interpretatione quadam nomen accipiens, quia Sion ſpeculatio dicitur, id eſt, viſio & contemplatio. Speculari enim, proſpicere eſt, vel conſpicere, vel intendere vt videas. Eſt autem Sion omnis anima, ſi intendit videre lucem quæ videnda eſt. Nam ſi ad ſuam attenderit, tenebratur: ſi ad lucem illius attenderit, illuminatur. Quia tamen manifeſtum eſt, Sion ciuitatem Dei eſſe, quæ eſt ciuitas Dei, niſi ſancta Eccleſia? &c.

INTERROGATIO. Cap. 19.

Vt ſcientes nos faciant, vbì in veteri vel nouo Teſtamento, aut in ſex Synodalibus cõcilijs iubeatur imagines facere, vel factas adorare.

RESPONSIO.

Nos quidem infrà ſcientes facimus, ſicuti iam fecim', quia & in veteri, & in nouo Teſtamento, ſiue in ſex ſynodalibus Concilijs ſemper venerandæ fiunt ſacræ imagines, & factæ inter ſancta ſanctorum titulabãtur. Nam illi nobis dicere debebant, in quali de ipſis ſex ſynodalibus Concilijs repræhenſę ſint ſacræ imagines. Enimuerò in primo ſancto Concilio ſæpiùs oſtenſum eſt, quia ſanctus Syluester papa, & Conſtantinus Chriſtianiſſimus Imperator venerati ſunt ſacras imagines, & cum nomine Chriſtianitatis palàm coram omnibus fideliter atque mirabiliter eas oſtenderunt: & à tunc vſque hactenùs ſanctorum pontificum, videlicet, Syluestri, Marci & Iulij miræ magnitudinis ſanctæ eorum eccleſiæ apud nos ſunt depictæ, tam in muſiuo, quàmq; in cęteris hiſtorijs cum ſacris imaginibus ornatis. Item in ſancto II. Concilio ſanctus Damaſus elegantiſſimus Papa propriam ſuam fecit Eccleſiam, cuius S. Gregorius papa meminit in Dialogis, quæ ex nomine cõditoris, Damaſi vocatur: ſimiliter à tunc vſque hactenùs hiſtorijs ſacris & imaginibus pictam habemus. Iterùm & de ſancto tertio Concilio, ſanctus Cæleſtinus papa proprium ſuũ cœmeterium picturis decorauit. Magìs autem ſucceſſor eius beatus Sixtus papa fecit baſilicam ſanctæ Dei genitricis Mariæ, cognomento Maiorem, quæ & Ad Præſepe dicitur. Simili modo & ipſe tam in metallis aureis, quamque in diuerſis hiſtorijs, ſacris decorauit imaginibus. Sed & per rogatum eius, Valentinianus Auguſtus fecit imaginem auream cum duodecim portis & Saluatore, gemmis precioſis ornatam,

Templum S. Marię maioris, Romę à quo conſtructum.

natam, quam voto gratiæ ſuper confeſſionem beati Petri apoſtoli poſuit. & à tunc vſque hactenùs apud nos ab omnibus fidelibus venerantur. Itemque de ſancto iiij. Concilio, egregius atque mirificus prædicator ſanctus Leo papa & ipſe fecit Eccleſias, quas in muſiuo & diuerſis hiſtorijs ſeu imaginibus pingens decorauit. Magìs autem in baſilica beati Pauli apoſtoli, arcum ibidèm maiorem faciens, & in muſiuo depingens ſaluatorem Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM, ſeu vigintiquatuor Seniores, nomine ſuo verſibus decorauit: & à tunc vſque hactenùs fideliter à nobis venerantur. Et de ſancto quinto Concilio ſanctiſſimus Vigilius papa in Lateranenſi Patriarchio baſilicam faciens, pulcherrimè eam decorauit picturis, tam in hiſtorijs, quamque in ſacris imaginibus. Multo ampliùs verò eius ſanctiſſimi ſucceſſores dominus Pelagius atque dominus Iohannes miræ magnitudinis eccleſiam apoſtolorum à ſolo ædificantes, hiſtorias diuerſas tam in muſiuo, quàm in varijs coloribus cum ſacris pingentes imaginibus, & à tunc vſque hactenùs à nobis venerantur.

Gregor.li. 3.Dialog. ca.33.

Sed & ſanctus Gregorius papa in monaſterio ſuo pulchrum fecit Oratorium, & ipſum diuerſis hiſtorijs pingi fecit, atque ſacras ibidèm erexit imagines: vbi & cum beato Eleutherio pro ægritudine ſtomachi ſui ingreſſus, in oratione pariter exauditi ſunt. Et ille vir ſanctus Eleutherius, quem dicunt & mortuum ſuſcitâſſe, ante ipſas ſacras imagines ſe proſternens, diuinam exorare clementiam cum ſancto Gregorio non dubitauit: ſed fidem ferentes perfectam, pariter exauditi ſunt, & vſque hactenùs apud nos venerantur. Sed & eccleſia Arrianorum, cuius ipſe ſanctus Gregorius in Dialogis ſuis meminit, placuit eidem ſancto Gregorio, vt in fide catholica introductis illic beati Sebaſtiani & ſanctæ Agathæ martyrum reliquijs, dedicari debuiſſet, quod & factum eſt. Et poſt miraculum, quod in eadem eccleſia factum eſt, diuerſis Hiſtorijs ipſe beatus Gregorius pingi fecit eam, tam in muſiuo quàm in coloribus, & venerandas imagines ibidèm erexit: & à tunc vſque hactenùs venerantur.

lib.3. ca. 30.

Si enim voluerimus enarrare per ordinem, noſtri prędeceſſores pontifices quantas eccleſias fecerunt vſque nunc, mirificè in eis ſacras imagines erigentes, atque diuerſas hiſtorias pingentes, necnon & venerantes, Apoſtolicè audemus dicere, deficiet nos tempus enumerandi, atque eorum ædificia cum ſacris imaginibus & hiſtorijs explanandi. In ſexto verò ſancto Concilio non ſolùm contemnere non ſunt auſi, ſed etiàm eaſdem ſacras imagines venerantes ſtatuerunt, agnum CHRISTVM DEVM noſtrum ſecundùm humanam figuram, & in imaginibus à nunc pro veteri agno retitulari.

Heb.11.

Canon. 82.

Lib.3.ca.7.

Quapropter ſanctus Ambroſius Mediolanenſis epiſcopus in libro tertio de Fide, inter cætera pro huiuſmodi docuit: Seruemus ergò præcepta maiorum, nec hæreditaria ſignacula auſi rudis temeritate violemus. Librum ſignatum illum propheticum non ſeniores, non poteſtates, non angeli, non archangeli aperire auſi ſunt: ſoli CHRISTO explanandi eius prærogatiua ſeruata eſt. Librum ſacerdotalem quis noſtrûm reſignare audeat, ſignatum à confeſſoribus, & multorum iam martyrio conſecratum? Quem qui reſignare coacti ſunt, poſteà tamen damnata fraude ſignârunt. Qui violari non auſi ſunt, confeſſores & martyres extiterunt. Quomodò fidem eorum poſſumus denegare, quorum victoriam prædicamus? Nemo metuat, nemo formidet, &c.

Apoc.5.

Si verò hæretici ſanctam catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam non oppugnâſſent, ſancta ſex Synodalia Concilia neceſſè fieri non fuiſſet. Similiter ſi à Leone & Conſtantino hæreticis Imperatoribus ipſa ſancta catholica & apoſtolica Eccleſia pro ſacris imaginibus non fuiſſet oppugnata, prædeceſſores mei ſanctiſſimi pontifices Concilia nequaquàm feciſſent, neque nos poſtmodùm fieri annueremus, niſi pro tot millibus animarum, quæ in hæreſi manentes, & quotidiè in eam deficientes, in laqueo periclitabantur diaboli. Sicut enim in ſancta quarta Synodò definitum eſt, pro vera fide dicentibus ità: Quam nos à noſtris maioribus traditam, debemus cum omni competenti deuotione defendere, & dignitatem propriæ venerationis beato Apoſtolo Petro intemeratam & in noſtris temporibus conſeruare: quatenùs beatiſſimus Romanæ ciuitatis Epiſcopus, cui principatum ſacerdotij ſuper omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide & ſacerdotibus iudicare. Et ideò prædeceſſor noſter ſanctiſſimus Gregorius iunior papa, ſcribens ad Leonem & Conſtantinum hæreticos Imperatores, Pro ſacris imaginibus, inquit, omnia & ipſa noſtra tradimus, ſi contigerit, corpora. Nam nunquàm nouitatem recipimus, aut à religione paterna vlla declinamus ratione. Diuina enim vox interminatur, quæ per omnia debet præcaueri: Si totum mundum quis lucretur, & animæ ſuæ faciat detrimentum, lucratus eſt nihil.

Synodi cōtra Iconomachos.

Matth. 16.

Item & in alia ſua Epiſtola pro ipſis ſacris imaginibus rationabiliter eos increpans, inter cætera dixit: Legitur nanque dixiſſe quidam doctiſſimus ac venerabilis pater, quia duo ſunt, quibus principaliter hic regitur mundus, authoritas videli-

Gelaſius papa in Epiſtola ad Anaſtaſium Imperat.

delicet ſacrata pontificum, & regalis poteſtas. In quibus tanto grauius pondus eſt ſacerdotum, quanto etiàm pro ipſis regibus hominum in diuino reddituri ſunt examine rationem. Et idcircò nequaquàm nos quiſpiam terminos patrum noſtrorum tranſgredi facere valebit, neque nouitates vocum imponere: ſed in ea orthodoxa fide, quam ſuſcepimus, manentes, & olitanam traditionem amplectentes, prædeceſſorum noſtrorum ſanctiſſimorum pontificum proculdubiò veneramur & tenemus pro ſacris imaginibus Concilia, nullum quemlibet iam exindè contrarium ſermonem ſuſcipientes, neque rationem reddentes. Nam ſanctus Gregorius mellifluus Do- Homil.16. ctor in Homilia ſuper Ezechielem prophetam, dum de intellectu ſacri eloquij per temporum incrementa pollente tractaret, Dan.12. adiunxit: Pertranſibunt plurimi, & multiplex erit ſcientia. Sancti patres, quos per ſacram ſcripturam cognoſcimus, ante legem quidem in vnius DEI cognitione ſaluati ſunt, perfectam vitæ ſimplicis obedientiam habentes, & ſæpè videndo angelos, iam aliquid de contemplatione tangentes. Data autem lege, ſancti patres etiàm in decem ſunt mandatis eruditi, vt per cognitionem vnius DEI, etiàm in legis ſe operibus exercerent. Superueniente autem gratia per Teſtamentum nouum, omnis fidelis populus vnum DEVM Trinitatem eſſe cognouit, & virtutem Decalogi in eius agnitione compleuit. Vndè ſciendum nobis eſt, quia & per incrementa temporum creuit ſcientia ſpiritalium patrum. Plùs nanque Moſes, quàm Abraham: plùs prophetæ, quàm Moſes: plùs apoſtoli, quàm prophetæ in omnipotentis DEI ſcientia eruditi ſunt. Fallor, ſi hæc ipſa ſcripturæ teſtimonijs non affirmo. Pertranſibunt, inquit, plurimi, & multiplex erit ſcientia. Sed hæc Dan.12. eadem quæ de Abraham, Moſe, prophetis & Apoſtolis diximus, ex eiuſdem ſcripturæ verbis, ſi poſſumus, oſtendamus. Quis enim neſciat, quia Abraham cum DEO locutus eſt? & tamen ad Moſen Dominus dicit: Ego ſum DEVS Abraham, & DEVS Iſaac, & DEVS Iacob: & nomen meum Adonai non indicaui eis. Eccè plùs Exo.3.& 6 Moſi quàm Abrahæ innotuerat, qui illud de ſe Moſi indicat, quod ſe Abrahę non indicâſſe narrabat. Sed videamus ſi prophetæ plùs quàm Moſes, diuinā ſciētiam appræhē- Pſal.118. dere potuerunt. Eccè Pſalmiſta dicit: Quomodò dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea eſt. atque ſubiungit: Super omnes docentes me intellexi, quia teſtimonia tua meditatio mea eſt. & iterùm: Super ſeniores intellexi. Qui ergò legem meditari ſe memorat, & ſuper omnes docentes ſe ac ſuper ſeniores intellexiſſe teſtatur,

quia diuinam ſcientiam plùs quàm Moſes acceperat, manifeſtat. Quomodò autem oſtenſuri ſumus, quia plùs ſancti apoſtoli edocti ſunt, quàm prophetæ? Certè Luc.10. veritas dicit: Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ videtis, & non viderunt. Plùs ergò quàm prophetæ de diuina ſcientia nouerunt, quia quod illi in ſolo ſpiritu audierant, ipſi etiàm corporaliter videbant. Impleta itaque eſt ea, quam diximus, Danielis ſententia, Quia Dan.12. pertranſibunt plurimi, & multiplex erit ſcientia. Quantò enim mundus ad extremitatem ducitur, tantò nobis æternæ ſcientiæ aditus largiùs aperitur, &c.

Item S. Gregorij ſuper Iob, inter cætera: Lib.34 cap.6. Sancti quippe doctores, qui ad virtutem & alios inſtruunt, hoſtes deuorant, dum eos intra corpus ſuum per vim conuerſionis immutant: quos lapidibus fundæ ſubijciunt, quia dum fortes quoſque in ſancta Eccleſia viros inſtituunt, per eos aduerſariorum ſuperbientium pectora dura confringunt. Quid nanque per fundam, niſi ſancta Eccleſia figuratur? Funda nanque dum in gyrum mittitur, ſicut de illa lapides exeunt, quibus aduerſariorum pectora feriantur: ità ſancta Eccleſia dum volubilitate temporum per tribulationum circumitum ducitur, fortes ex illa viri prodeunt, quibus quaſi lapideis ictibus iniquorum corda tundantur.

IN ACTIONE SEPTIMA. Cap.20.

QVanta ratione myſterium Dominicæ crucis ab imaginibus diſtet, quas quidem illi eidem æquiparare contendunt. Reſpōſio

Reſponſio S. Ambroſij Mediolanenſis epiſcopi ex libro de Incarnatione, inter cætera: Nun- Cap.7. quìd cùm & Diuinitatem eius adoramus & carnem, CHRISTVM diuidimus? Nunquìd cùm in eo imaginem DEI crucemque veneramur, diuidimus eum? Apoſtolus certè qui de eo dixit, Quoniam etſi 2.Cor.13. crucifixus eſt ex infirmitate, viuit tamen ex virtute Dei: ipſe dixit, quia non diuiſus eſt 1.Cor.1. CHRISTVS, &c.

Item eiuſdem S. Ambroſij ex libro pri- Lib.1.ca.4. mo de Fide, inter cætera: Imaginem Apoſtolus dicit, & Arrius dicit eſſe diſſimilem? Cur imago, ſi ſimilitudinem non habet? In picturis nolunt homines eſſe diſſimiles, & Arrius diſſimilem patrem contendit in filio. & poſt pauca: Prophetæ dicunt: Splen- Sap.7. dor eſt enim lucis æternæ, & ſpeculum ſinè macula Dei maieſtatis, & imago bonitatis illius, &c.

Item ex Epiſtola ſancti Gregorij Papæ Leontio exconſuli miſſa, inter cætera: Oleum quippe ſanctæ crucis & aloës lignum

lignum ſuſcepimus: vnum, quod tactum benedicat: aliud, quod per incenſum benè redoleat. Decebat igitur, vt bonus vir ea trãſmitteret, quæ iram oobis Domini placare potuiſſent. & poſt pauca: Præterea benedictionem vobis ſancti Petri apoſtolorum principis, clauim ſacratiſſimi ſepulcri eius, in qua benedictio de çatenis illius eſt inſerta, trãſmiſimus: vt quod eius collum ligauit ad martyrium, hoc veſtrum ab omnibus peccatis ſoluat.

IN FINE LIBRI.

Cap.22. Rephenſio.

DE eo, quòd Conſtantinus & Irene in ſuis ſcriptis aiunt, Per eum, qui conregnat nobis Deus.

Reſponſio. Prou.8.

Ex prouerbijs Salomonis, ioter cætera: Meum eſt conſilium & æquitas, mea prudentia, mea eſt fortitudo. Per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernũt. Per me principes imperant, & potentes decernunt iuſtitiam. Ego diligentes me diligo. & poſt plurima: Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius, &c.

IN ACTIONE QVARTA.

Cap.22. Reprehẽſio

DE eo, quòd non benè intelligãt hoc, quod dictum eſt, Dominum DEVM tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies: vt adorationem quaſi abſolutè diceret, & ſeruitium ipſi ſoli dixiſſet.

Reſponſio Lib.5.ca.1.

S. Ambroſij Mediolanenſis epiſcopi ex libro de Fide quinto, inter cætera: Cùm legimus, Dominum DEVM tuum adorabis, & ipſi ſoli ſeruies: vtrùm CHRISTVM oon adorandum, & CHRISTO non exiſtiment ſeruiendum? (Matth.15) Quòd ſi illa, quę adorauit eum, Chananęa impetrare meruit quod popoſcit, & Paulus apoſtolus, qui ſeruum ſe CHRISTI (Ro.1.) prima ſcriptorum ſuorum præfatione profitetur, apoſtolus eſſe meruit, non ab hominibus neque per hominem, (Gal.1.) ſed per IESVM CHRISTVM: dicant quid arbitrentur ſequendum: vtrùm cum Arrio malint ſibi ſocietatem eſſe perfidiæ, vt ſolum & verum DEVM CHRISTVM negando oſtendant, quia nec adorandum eum, nec ſeruiendum ei iudicent: an verò cõſortium malint habere cum Paulo, qui ſeruiẽdo atque adorando etiàm CHRISTVM, vtiquè ſolum verum DEVM voce affectuque non diffitebatur, quem pio ſeruitio fatebatur? (Libr.5.ca.2.) Quòd ſi quis dicat, Quoniam DEVM patrem adoret & filius, quia ſcriptum eſt: (Iohan.4.) Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus: conſideret quandò, & apud quem, & cuius ſuſcepto loquatur affectu, &c.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 23. Rephenſio.

QVòd cùm oeus illocalis ſit, illi minùs doctè dixerint: Veneramur & adoramus ſicut locum Dei.

Reſponſio 1.Cor.3.

Beati Auguſtini in explanatione pſalmi 86. inter cętera: Fundamẽtum, inquit Apoſtolus, nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt CHRISTVS IESVS. (Ephe.2.) Quomodò ergò Fundamenta prophetæ & apoſtoli? & quomodò fundamentum CHRISTVS IESVS, quo vlterius nihil eſt? Qnomodò putamus, niſì quemadmodùm apertè dicitur Sanctus ſanctorum, (Dan.9.) ſic figuratè fundamentum fundamentorum? Si ergò ſacramenta cogites, CHRISTVS ſanctus ſanctorum: ſi gregem ſubditum cogites, Chriſtus paſtor paſtorum: ſi fabricam cogites, CHRISTVS fundamentum fundamentorum. & poſt pauca: Diuinitas autem, quæ vbiquè præſtò eſt, vndiquè ad eam duci poteſt ſimilitudo, & totum poteſt eſſe in ſimilitudinibus, quia nihil horũ eſt in proprietatibus. &c.

Item eiuſdem S. Auguſtini ex libro 2. de (Lib.2.ca.17.) Trinitate, inter cætera: Quid enim ſibi vult, quod ait Dominus: Eccè locus eſt penès me, (Exod.33.) & ſtabis ſuper petram? Quis locus terrenus eſt penès Dominum, niſi hoc eſt penès eum, quod eum ſpiritaliter attingit? Nam quis locus non eſt penès Dominum, qui attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter? (Sap.8.) &c.

Item S. Iobannis Chryſoſtomi de ſermone S. Pauli apoſtoli, vbì ait, Non quod (Rom.7.) volo, hoc ago: & quoniam Iacob figura factus eſt CHRISTI, inter cætera: Vedit in medio fluminum, & vt vidit ſomniũ, dixit: (Gen.28.) Non eſt hìc aliud, niſi dom⁹ Dei. Etenĩ non vidiſti ædificium, ſed ſcalam. Sed quoniam ſciebat, quia ſcala figura eſt Eccleſiæ, dicebat: Hæc domus Dei, hæc Eccleſia eſt. Et vndè hęc domus Dei Eccleſia eſt, dicit Paulus Timotheo hæc ſcribens: (1.Tim.3.) Spero venire ad te citò. Si autem tardauero, vt ſcias quomodò te oporteat in domo Dei conuerſari, quæ eſt Eccleſia Dei viui, &c.

IN EADEM ACTIONE.

F. Laurentius Surius Lectori.

HVcuſquè in manuſcripto exemplari habebatur, & certum eſt hoc loco deſiderari nonnulla: ſed cùm non niſi vnicum exemplar haberemus, lacunam hanc implere nõ potuimus. Dabitur fortaſſis aliâs quandoquè implendi occaſio, ſi alia exemplaria in noſtras manus peruenerint.

DE

DE SYNODO FRANCOFORDIEN. AD LECTOREM ADMONITIO

F. Laurentij Surij.

SYnodi apud Francofordiã habitæ nõ pauci ſcriptores meminerũt, & noſtræ quoquè ætatis hæretici plurimùm eam iactitãt, tanquàm in illa damnata ſit œcumenica Synodus Nicena ſecunda, quæ ſtatuit imagines piè ac religiosè venerandas. Atque ad hanc ſuam ſententiam ſtabiliẽdam citant Rheginonem, Abbatem Vrſpergẽſem, & quoſdam alios, cùm tamen & in Rheginone & Vrſpergenſi non obſcura vtriuſq; deprauati veſtigia liceat animaduerti, aut certè Vrſpergenſis lapſus ſit, dum ſub Irene ait Conſtantinopoli Synodum habitam: & ſi quos prætereà allegant, id more ſuo faciunt, id eſt, fide non bona. Iam verò etiàm ipſi hac in re tam bellè inter ſe concordant, vt etiamſi illis accedere velis, neſcias cui potiſsimùm fides habenda ſit. Verùm hoc apud id genus homines iam antiquitùs in more poſitum eſt, nullius penſi habere qua fide rem gerant, modò ſuum errorem vtcunquè adſtruxiſſe videantur. Hoc autem pro comperto habendum eſt, in Synodo Francofordiẽſi nihil actum eſſe contra Nicenam Synodum, ſed eam potiùs damnatam eſſe, quæ ſub Conſtantino Copronymo, Imperatore impiiſsimo, ab Iconomachis habita eſt Conſtantinopoli contra Imagines, quamque illi ſeptimam œcumenicam dici voluerunt, ſed impetrare fruſtrà conati ſunt. Hoc enim eſt, quod Vrſpergenſis ait, eam nec ſeptimam, nec aliquid dictam eſſe, ſed quaſi ſuperuacuam ab omnibus abdicatam. Porrò ad Synodum Francofordienſem frequẽtes admodum, id eſt, plùs minùs trecenti ex Germania, Gallia, Italia Epiſcopi conuenerunt, nec Adrianus pontifex ſuos voluit legatos abeſſe: quæ res in cauſa fuiſſe putatur, quòd patres, qui illi interfuerũt, eam plenariam vocârunt. Nec tamen ſola imaginum controuerſia illic agitata eſt, & contra Iconomachorũ pſeudoſynodũ Conſtantinopolitanã prolata ſẽtẽtia, ſed etiàm Elipandi hæretici, qui tum ſedis Toletanæ in Hiſpanijs erat epiſcopus, impium dogma, Chriſtum Dei filium adoptiuũ aſſerẽs, ꝓfligatũ eſt. Atque hæc pars ſola in his, quæ iam edimus, extat, alijs omnibus, quæ contra Iconomachos acta ſunt, prorsùs aut amiſsis, aut obliteratis, aut certè alicubi adhuc delitescentibus. Quod qui acciderit, etſi certò affirmare non poſſumus, tamen ꝓbabilis coniectura eſt, factum id eſſe opera illorũ, qui quatuor illos libros cõtra Nicenã ſecundã Synodum conſcripſerũt, qui hodiè ſub Caroli Magni nomine typis excuſi viſuntur, non abſque inſigni cõtumelia tam ſancti & catholici principis, & putida fraude hæreticorum noſtrorum, qui ſe Euangelicos dici volunt: quorum incredibilis impudentia etiàm in hoc appáret, ꝙ cùm modis omnibus docere velint in Frãcofordienſi Concilio reiectum eſſe Nicenum ſecundum, adferunt pro ſe decretum Frãcfordiẽſis Synodi, quo illorum deplorata mentiendi & quidlibet fingendi libido ità coarguitur, vt mirum ſit, illos vnquàm in cuiuſquam boni viri auſos eſſe prodire conſpectum. Eſt aũt decretũ huiuſmodi, aut potiùs decreti particula quædã: Allata eſt, inquit, in medium quæſtio de noua Græcorũ ſynodo, quam de adorandis imaginibus Conſtãtinopoli fecerũt. Vbi homines verſuti cùm vellent lectori perſuadere, Nicenam Synodum hîc intelligi oportere, decretum Francofordienſe corruperunt quidem, ſed mirabili Dei iudicio, vt illorum impoſtura omnibus proderetur, obliti ſunt Conſtantinopolim eradere, atque eius loco Niceam ſubſtituere. Iam verò dum Conſtantinopolis relicta eſt, nemo tam ſtupidus eſt, qui nõ animaduertat eam Synodum Frãcofordiæ exploſam eſſe, cuius ſuprà meminimus, quæ ſub Conſtantino Copronymo ab Iconomachis habita eſt Conſtantinopoli. Sed valeãt iſti cũ malis artibus ſuis. Tu interim, Candide lector, fruere huius Francofordienſis Synodi quæ ſuperſunt reliquijs, quæ iam in lucem prodeũt, fruiturus quãdoquè illis, quæ ad Iconoclaſtarum execrationem pertinẽt, ſi tandèm Deo benè volente eorũ copia, nobis facta fuerit.

SYNODVS FRANCO-
FORDIAE AD MOENVM HABITA, TEMPORIBVS
Adriani Papę I. & Caroli Magni, anno regni eius XXVI.

EPISTOLA ADRIANI PApæ ad epiſcopos Galliciæ & Hiſpaniarum, de errore Elipandi Toletanæ ſedis epiſcopi.

ADrian⁹ papa, ſanctæ Catholicæ atq; Apoſtolicę primęq; pontifex ſedis, dilectiſſimis fratribus & cóſacerdotibus noſtris, Gallicijs Spanijsq́ue eccleſijs pręſidentibus, in roſeo Chriſti ſanguine ſalutem: ſi tamen licet de oĩbus fratribus & cóſacerdotibus dici. Non enim charitatis vinculo, fraterna anſula ꝑſtringéte, noſtris illigare amplexibus amoris conniuemus nodo, qui non ſunt fidei noſtræ communioni ſynceris ſenſibus ſociati, ac per hoc à gremio ſanctæ matris Eccleſię, lachrymabili diuiſione extant exortes. Igitur dilectiſſimus filius noſter, & ſpiritalis compater, dominus Carolus, magn⁹ & venerabilis princeps, rex Frãcorũ ac Longobardorũ, ſeu patritius Romanorũ, ſæpè nos ſtyli ferculo, catholicæ fidei epulas offerendo, multa refectionis dulcedine ſatiare conſueuit, & confluente ad vallem mentis ex alijs quibuſque rebus amaritudinis vnda, mellitis quinimmò riuulis, lætitiæ de fonte manantibus, ſumma nihilo minùs ſuauitate temperare non ceſſat. Sed quoniam feruenti ſuccenſus fidei zelo, ea quæ contraria orthodoxæ fidei Spaniarum de cóſinijs allata ſibi perſenſit, noſtris curauit ſumma ꝑnicitate obtutibus præſentari, beati Petri amore feliciter obſtrictus, nó renuit illi honorem debitum exhibere, & ſedis eius præſulem dignum duxit ſacris ſyllabis conſulendum: regiam ſcilicet vel canonicam placuit ei conſuetudinem renouare. Cumq́ue perlectus & ſagaciùs exploratus fuiſſet epiſtolę textus, reperta ſunt in eodem pſeudoſyllabo perquàm plurima cum authore ſuo Elipãdo, Toletanæ ſedis archiepiſcopo redarguenda, ac per hoc redargutionis vindicta modis omnibus vlciſcenda. Vndè non mediocri dolore mens noſtra ſauciata, medium ſe in animum noſtrum triſtitiæ angor immerſit. Qua de re nimioſitatis zelo compulſi, ex authoritate ſedis Apoſtolicæ, pro cauſa ſiquidem orthodoxæ fidei, æquum ratumq́; per ſacros apices proſpeximus reſpondendũ. Materia autem cauſalis ꝑfidiæ

Carolus cóſulit Pontificem.

inter cætera reijcienda, de adoptione Ieſu Chriſti filij Dei ſecũdùm carnẽ, falſis argumentationib⁹ digeſta perfidorũ verborum ibì ſtramina incópoſito calamo legebãtur. Hoc catholica Eccleſia nunq̃ credidit, nunq̃ docuit, nunq̃ malè credentibus aſſenſum ꝓbuit. Multa quidem ſparsìm in ſacris folijs diuinarũ ſcripturarũ teſtimonia ſuper hoc negocio inſerta reperiri poſſunt: Sed ſi in vnũ plura coaceruatìm colligere nó vitam⁹, menſurã prorsùs epiſtolæ vltra modũ excedere nihilominùs indicamur. Sufficiãt ergò pauca de multis, nè moroſa legendi prolixitas deſidioſis faſtidiũ inſerat, non abſtergat. Cuius nanq; melius, q̃ ipſius Domini, verba primùm ponẽda ſunt? ipſi⁹ nimirùm veritatis teſtimonia inſerenda. Ipſe enĩ de ſe innotuit, cui⁹ filius eſſet, cùm patris nomen ſe aſſerat hominib⁹ nũciaſſe. Ait enĩ: Manifeſtaui nomẽ tuũ hominibus, quos dediſti Ioh. 17.
mihi de mũdo. Nomẽ paternũ tũc manifeſtauit hominibus, cùm ſe patris filium verũ, & nó putatiuũ: propriũ innotuit, & nó adoptiuũ. Sed notandũ quod dicit, Hominibus quos dediſti mihi. Ibid.
Nó enĩ ſunt iſti ex illis hominibus, quos ei pater dederat, & immò, quos ille cũ patre ante mũdi conſtitutionẽ elegerat, qui eũ adoptiuũ, & nó ꝓpriũ, filiũ confitent, quaſi alienus aliquãdò à patre fuerit: aut ꝑ carnis extraneus ab eo fact⁹ eſſet aſſumptionẽ, cùm vt verbũ caro fieret, vna extiterit Patris Filijq́ue voluntas, ſicut ſcriptũ eſt: Vt facerẽ voluntatẽ tuã De⁹ me⁹ Pſal. 39.
volui. Hinc aliàs ait: Aſcẽdo ad Patrẽ meũ, Ioh. 20.
& Patrẽ veſtrũ. Diſtinctè enĩ dixit, meũ, & veſtrũ. Eius, videlicet non ꝑ gratiã, ſed ꝑ naturã: noſter verò, ꝑ gratiam adoptiõis. Porrò nunquàm non fuit filius, quia nũquàm nó fuit pater. Semper eum & vbiquè diſtinctè patrem ſuum appellat. Pater, inquit, me- Ioh. 5.
us vſquè modò operatur, & ego operor. Et Ioh. 17.
rursùs: Pater, clarifica filium tuum, vt filius tu⁹ clarificet te. Et, Pater me⁹ quod dedit mi- Ioh. 10
hi, maius omnibus eſt. Quòd ſi ſecundùm eorũ callidam tergiuerſationẽ cuncta quæ ꝓtulim⁹, ad Diuinitatẽ tantùmodò filij Dei referenda opinãtur: dicãt, vbì vnquàm cómuni affectu dixerit nobiſcũ, Pater noſter Mat. 6.
Scit enĩ, inquit, pater veſter, quid vobis op⁹ ſit. Nó ait, Noſter, quaſi nobiſcũ adoptatus ꝑ gratiã. Et alibi: Eſtote ergò & vos perfecti, Mat. 5.
ſicut & pater veſter cæleſtis perfect⁹ eſt. Cur nó dixit, Noſter? Quia aliter noſter, & aliter ſuus. Hinc rursùs ait: Si vos, cùm ſitis mali, Mat. 7.
nôſtis bona dare filijs veſtris, quãto magis pater veſter q in cælis eſt, dabit bona petẽtib⁹ ſe? &c. Hinc Paulus electiõis vas ait: Pro- Rom. 8.
prio filio ſuo nó pepercit Deus, ſed ꝓ nobis oĩbus tradidit illũ. Scimus enĩ quia non eſt

tra-

tradit⁹ ſecũdùm diuinitaté: ſed ſecũdùm id
ꝙ homo ver⁹ erat, illũ nimirùm q traditus
eſt, i. hominẽ, ipſum Apoſtol⁹ propriũ dei fi-
liũ ꝓteſtaẽ. quid eñ ꝓſtabilius, q̃d ve clarius
& omi religióe deuoti⁹, q̃ B. Petri primi pa-
Matth.16. ſtoris eccleſiæ, felici cóſeſſione ꝓlatæ fidei
tenere fundamẽtũ? Fũdamentũ, inq̃t Magi-
1.Cor.3. ſter gentiũ, aliud nemo poteſt ponere, ꝑter
id quod poſitũ eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus.
Hui⁹ nimirũ fũdamẽti immobilis ſoliditaté
B. Petr⁹ nó carne & ſanguine, ſed patre re-
uelãte de cælo, cõfitendũ declarauit: cùm,
refutatis quorũdã opiniõib⁹, q̃d in diſcipu-
lorũ animis fides operaẽ, cũctorum cogni-
tor exploraret, ſol⁹ ꝓ ſe & ꝓ oĩbus & ꝓ vni-
tate vn⁹ teſtimoniũ fidei ꝑhibuit, dicẽs: Tu
Mat.16. es Chriſt⁹ fili⁹ dei viui. Qui mox confeſſio-
nis ꝓmiũ, nulla interueniẽte mora, adeptus,
& cęli ianitor, & ligãdi ſoluẽdiq; arbiter fa-
ctus eſt animarũ. Statimq; dñs: Et ego dico
tibi, q̃a tu es Petr⁹, & ſup hãc petrã ædifica-
bo eccleſiã meã. Sup hãc, inq̃t, petrã quã cõ-
feſſ⁹ es, & à quo vocabuli ſortit⁹ es dignita-
tẽ, ſup hãc ſoliditatẽ fidei Eccleſiã meã ædi-
ficabo. & idcircò portæ inferi, i. hęretici, nõ
ꝓualebunt aduersùs eã: p quos adit⁹ mortis
pandiẽ, vt ad inferni clauſtra, eorũ errores
ſequẽdo, deſcẽdãt, q ſe à B Petri fidei cómu
niõe diſſociãt, relicta heu miſeri inuiolabi-
lis petræ incõcuſſa firmitate, ſup lubrica &
arenoſa ruralia ꝑfidiæ domũ ędificare feſti-
Mat.7. nãt. Inundatiõe aũt, iuxta Dei beatificã vo-
cẽ facta, illiſum eſt limen domûs, & cecidit,
q̃a non erat fundata ſup petrã. O q̃ benè, fi-
dei ei⁹ immobiliter ꝑſiſtente muro, oĩm hę-
reticorũ fluxa ſunt machinamẽta deſtructa.
Nunq̃d nã dixit Petr⁹, Tu es Chriſt⁹, q pro-
pter nos factus es fili⁹ hominis, & p adopti-
onẽ fact⁹ es fili⁹ Dei? Abſit. Hoc nec Petrus
cõfeſſus eſt, nec ſancta Eccleſia ſup firmam
fundata petrã, i. fidei fundamentum, quod
Chriſt⁹ eſt, cõfiteẽ: quã Chriſt⁹ ꝓtegit & de-
fendit, & Petr⁹ Chriſti auxilio fult⁹ guber-
nat: ſed vna voce cũ Petro Chriſtũ Dei filiũ
cõfiteẽ: q̃a vn⁹ eſt Chriſt⁹, Dei hominisq; fi-
lius, nõ p gratiã adoptiõis, ſed ꝓpria filij di-
Mat.18. gnitate. Sufficerẽt q̃nimmò, in his duobus
vel tribus teſtib⁹ ſtare omẽ verbũ: ſed ꝓpter
cõtrouerſias litigantiũ, q falſis obiectioni-
bus cõiecturaliũ q̃ſtionũ molimine, verita-
tis refragari nituñẽ adſertionibus, adhibea-
m⁹ q̃n etiã alios veritatis teſtes, ſanctos ſ. ꝓ-
dicatores noſtros, qui in gremio Catholicę
Eccleſiæ lacte fidei ſunt nutriti, & ad tantã
ꝑfectionis maturitatẽ ꝑtingere meruerunt,
q̃tenùs & ſolidi cibi capaciores fierẽt, & mi
nutiùs turbis frãgẽdi ꝑitiã retinerẽt. B. igiẽ
Athanaſius Athanaſi⁹ Alexãdrinę Sedis antiſtes, ſancto
afflatus ſpiritu, hoc modo fidei ſuæ exorſus
principiũ dedit: Cõfitemur filiũ Dei ante ſe-
cula ſempiternũ ex patre genitũ, nouiſſ. ve-
rò tẽporibus, ꝓpter noſtrã ſalutẽ de Maria
Galat.4. virgine natũ, ſicut ſcriptũ eſt: Quãdò venit

plenitudo tẽporis, miſit De⁹ filiũ ſuũ factũ
ex muliere. Ac deincèps: Si q̃s verò aduer-
sùs diuinas ſcripturas docet, aliũ dicẽs filiũ
Dei, & aliũ q ex Maria virgine, hominẽ ſecũ-
dùm gratiã adoptatũ ſicut nos, quaſi eſſent
duo filij, vn⁹ ſecundùm naturã, q ex Deõ: &
vn⁹ ſecũdùm gratiã, q ex Maria: & ſi q̃s Dñi
noſtri carnẽ deſurſũ dicit, & non ex virgine
Maria: aut mutatã deitatẽ in carnẽ, & cõfu-
ſam, aut alienatã, aut paſſibilẽ Deitatẽ, aut
inadorandã Dñi noſtri carnẽ ſicut hominis,
& nõ adorandã Dñi & Dei carnẽ, hunc ana-
thematizat ſancta catholica & Apoſtolica
Eccleſia, iuxta Pauli vocẽ, dicẽtis: Si q̃s aliter Gal.1.
euãgelizauerit vobis ꝑter quod accepiſtis,
anathema ſit. Eloquentiſſ. vir ſanctus Gre-
gori⁹ Nazãzenus, ad Clidoniũ ità ſcribit: Si Nazanzen⁹.
q̃s introducit duos filios, vnũ quidẽ qui ex
Deo & patre, ſecundum verò q ex matre, &
nõ eundẽ, vt adoptiõis excedat gratiã, q̃ ꝓ-
miſſa eſt his qui rectè credũt, alienũ eum à
noſtro cõſortio iudicam⁹. naturę verò duę,
De⁹ & homo. Nã & aĩa, & corp⁹. Filij verò nõ
duo, neq; dij, neq; duo homines, quanuis
Paul⁹ interiorẽ & exteriorẽ hominẽ appel- Rom.7.
lauerit. Sed hui⁹ expoſitio capituli, tẽpore Eph.3.
reſeruaẽ opportuno. Venerabilis verò pater 2.Co.4.
Auguſtin⁹ & admirabilis doctor, in quodã
ſermõe ſup Euãgelio Ioãnis, inter cætera ſic Auguſtinus
ait: Nõ eñ nos nati ſum⁹ de Deo, quomodò
ille vnigenit⁹, ſed adoptati p gratiã ipſi⁹. ille
eñ venit vnigenit⁹ ſoluere peccata. Aduer-
tat tãdèm aliquãdò obſtinata dementia ve-
ſtra, & abijciẽtes opa tenebrarũ, induti arma
lucis, relictaq; nocte ꝑfidię, in die ſyncerę fi
dei honeſtè ambulate. Pẽſate q̃d doctor iſte Rom 13.
dixerit, adoptatos nos eſſe p grãm ipſi⁹, qui
peccata ſoluere venit, quõ p illius grãm nos
ſum⁹ adoptati: ſi ipſe cõſors Dobis ẽ adopti-
onis gratia fuit: credaẽ ergò (quod dici ne-
fas eſt) particeps etiã nobis in cauſa peccati.
Nã ſicut peccata noſtra non tolleret, ſi ipſe
peccatũ haberet: ità adoptiõis gratiã nobis
nõ tribueret, ſi ipſe ꝓpter hominẽ quẽ ad-
ſumpſit ſinè ſorde peccati, neceſſariũ eguе-
rit, vt gratiã adoptiõis accipet. Animaduer-
tite q̃d dilectus Iohannes Baptiſta & ꝓcur-
ſor dixerit: Iohannes, inquit, teſtimonium
ꝑhibuit, quia ipſe eſt filius Dei: Ipſe eſt, in- Iohan.1.
quit, vnus idemq́ue. Oportebat, ait B. Au-
guſtinus, cùm capituli huius myſterium ex-
ponendo reuelaret, vt ille baptizaret qui eſt
filius Dei vnicus, non adoptiu⁹. Adoptati fi-
lij, miniſtri ſunt vnici: Vnicus autem habet
poteſtatem adoptare miniſtrum. Scriptum
eſt enim: Pater diligit filium, & omnia dedit Iohan.3
in manu eius. Adoptiuis verò filijs non de-
dit omnia, ſed quædam dona chariſmatum.
Pater diligit filium: ſed quomodò pater fi-
lium, non quomodò Dominus ſeruum:
quomodò vnicum, non quomodò adopta-
tum. Iam nunc videamus quid de hac re ſen
tiat prædeceſſor noſter B. Gregorius egre-
gius

Gregorius. gius doctor, ſagaciſſimus verbi DEI indagator & venerabilis pater. Deniquè in libris moralibus ſancto repletus ſpiritu, inter
Iob.1. cætera de eo quod ſcriptum eſt, Eratq́; vir ille magnus inter omnes Orientales: Om̃es, inquit, qui in hunc orientem fide conſiſtũt, rectè Orientales vocantur. Sed quia omnes homines tantummodò homines, ipſe autẽ oriens Deus & homo, rectè dicit, Erat magnus inter omnes orientales. àc ſi apertè diceretur: Omnes qui in fide Deo naſcuntur, ſuperat: quia non vt cæteros adoptio, ſed natura illum Diuinitatis exaltat: Et rursùs alibì idem ipſe: Quia omnis homo tantummodò homo eſt, ipſe autem Deus & homo, in terra ei ſimilis non eſt: quia etſi adoptiuus quiſque filius ad percipiendam diuinitatem proficit, nequaq̃ tamen vt Deus naturaliter eſſet, accepit. Item ipſe in eodem libro B. Iob, de eo quod ſcriptum eſt, Eccè
Iob.36. Deus excelſus in fortitudine, & nullus ei ſimilis in legiſlatoribus: àc ſi diceret, Qui humilis videbatur in infirmitate, excelſus manet in fortitudine. Et poſt paululùm: Legiſlator Ioſue, legiſlator Moiſes, legiſlatores etiàm prophetæ. vel cunctos legiſlatores dicere poſſumus, quos ex lege admonuiſſe recta populum ſcimus. ſed huic mediatori in legiſlatoribus ſimilis nullus eſt: quia iſti gratuitò vocati ex peccatis, ad innocentiam redeunt. Redemptor autem noſter, homo ſinè peccato eſt, filius ſinè adoptione. Nam etſi homo quidem, ſed extra menſurã hominum credendus eſt. Vndè benè dicitur: Nullus ei ſimilis in legiſlatoribus. Eccè de quo ſcriptura dicit, Deus excelſus in fortitudine, & nemo ei ſimilis in legiſlatorib⁹. & de quo alia ſcriptura dicit: Quis in nubi-
Pſal.88. bus æquabitur Domino? aut qs ſimilis erit Deo inter filios DEI? Tanta nimirùm vos temeritatis dementia deludit, vt æquare eũ nubibus & legiſlatoribus non erubeſcatis. Adoptiuum eum filium quaſi purum hominem, calamitati humanæ ſubiectum, & (quod pudet dicere) ſeruum eum impij & ingrati tantis beneficijs, liberatorem noſtrũ non pertimeſcitis venenoſa fauce ſuſurrare. Cur non veremini queruli obtrectatores, Deo odibiles, illum ſeruum nuncupare, qui vos de ſeruitute diaboli liberauit? cui ſeruituti vos iterùm nitimini perfidiæ ſpontè colla ſubmittere? Porrò cùm eſſetis ſerui peccati, ipſe vos liberauit gratuito munere per adoptionis gratiam in ſortem filiorum DEI. Nunquid non ſonat de vobis vox illa Domini, dicentis: Ego honorifico
Iohan. 8. patrem meum, & vos inhonoràſtis me? Tales gratiarum actiones infelices ei refertis, vt qui vos honorificè liberos precio ſanguinis fecit, eum vos iniurioſè adoptiuum & ſeruum caninis non confuodamini linguis latrare? Nam & ſi in vmbra prophetiæ
Eſa. 49. dictus eſt ſeruus, propter ſeruilis formæ conditionem, quam ſumpſit ex virgine, ſic-
ut ſcriptum eſt: Cõſideraſti ſeruum meum Iob 1.
Iob, quòd non ſit ei ſimilis in terra: hoc nos vnà cum B. Gregorio intelligimus, & ſecũdùm hiſtoriam de S. Iob, & allegoricè de Chriſto dictum. Nunquid propterea ſerui ei nomen imponere debemus, quia ſub perſona Iob, ſcriptura eum typicè deſignabat? Hinc etiàm alius propheta, membrum ſcilicet ſacri corporis, ex perſona ſummi capitis tropica clamat inuoluente vatici-
nia nube: O Domine, ego ſeruus tuus, ego Pſal.115.
ſeruus tuus & filius ancillæ tuæ. Et rursùs: Pſal.85.
Da imperium puero tuo, & ſaluum fac fili-
um ancillæ tuæ. Et illud: Noli timere ſerue Iſa.44.
meus Iacob, & rectiſſime quem elegi. &c. quæ cuncta & iuxta literam propheticè & myſticè reuelata, noſtri mediatoris deſignant perſonam, quòd quilibet catholicorum virorum huius prophetiæ myſterio vſus, quemadmodùm in quodam libro de incarnatione Domini, beatus Ambroſius ſimile quid dixerit, propter eos videlicet hæreticos, qui phantaſticum aut etiàm ſemiplenum Dominicum corpus ſacrilego ore ſuſurrant. Nunquid docuerunt eum ſeruum vel adoptiuum prædicare, cùm vniuerſalis Eccleſia Euangelicis atque Apoſtolicis imbuta lucidiſſimis documentis, DEVM ac Dominum ſuum totis medullis cordis, tota animi deuotione in dextera eum patris profitetur ſedentem? Poſtquàm autem ceſſauit vmbra veritatis, & ipſa in promptu manifeſtata eſt veritas, quæ ſub allegorica ſylua latebat, nuſquàm eum à patre ſeruum vocatum legimus, ſed filium, & dilectum, & ſuum: nec filium Dominum eum ſuum appellâſſe, ſed patrem. Nam Deus & homo erat, qui ſecũ-
dùm Deum dicebat, Ego & pater vnum ſu- Iohan. 10.
mus: & ſecundùm hominem, Pater maior Iohan. 14.
me eſt. & tamen non ait, Pater Dominus meus eſt: ſed, maior. Enimuerò etiàm in ipſo articulo paſſionis, in quo ſeruilis forma pati parata erat, vbi omnis humanæ conditionis infirmitas monſtrabatur, non eum Dominum appellauit, ſed patrem: Pa-
ter, inquit, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix Matt.26.
iſte. Quoniam magnum pietatis ſacramen-
tum, quod apparuit in mundo, iuxta Pau- 1.Tim.3.
li vocem, adſumptum eſt in gloria. Nullus vnquàm Euangeliſtarum, nemo Apoſtolorum ſeruum eum commemorat, ſed Dñm & ſaluatorem. Nam Thomas cùm exploraret veſtigia vulnerum, quæ claui & lancea
intulerunt, exclamauit, dicens: Dominus Iohan. 20.
meus & DEVS meus. Petrus ait: Domi- Iohan. 13.
ne, tu mihi lauas pedes? Diſcipuli omnes: Luc.17.
Domine, adauge nobis fidem. Paulus clariſſima mundi tuba, ſemper eum Domi-
num & ipſe confitetur, & omnem linguam Phil.2.
confiteri perdocet. Iam reuelata & impleta erat omnis figuratæ locutionis obum-

bratio:ipſe enĩ de cruce teſtimoniũ perhi-
Iohan. 19. buit. Nam cùm accepiſſet acetú, dixit: Con-
ſummatũ eſt. Cùm autem in altari crucis ho
ſtiã ſe pro nobis exhibuiſſet Deo & patri in
odorẽ ſuauitatis, & aceti poculũ mixta gu-
ſtâſſet fellis amaritudine, tunc cõſummata
ſunt om̃ia, q̃ longè antè propheticis fuerant
oraculis pnunciata. Hieruſalem autem p fi-
gurã ſignificat Eccleſiã. Sed in re corporea
ciuitas eſt, & his ſimilia per q̃ plurima, & in-
numerabilia myſteriorum ſacramẽta, figu-
ratę locutionis modu edita, & ęnigmatibus
ſensìm folijs inuoluta, per ſacras paginas in-
ueniunt̃ inſerta: quę lõgè aliter ſunt habẽda
in ſpecie rerũ, aliter in myſticis venerãda fi-
Pſalm. 117. guris. Dictus quippe eſt in myſterio Redẽ-
Matt. 21. ptor noſter lapis angularis, pper duos pa-
Ephe. 2. rietes vtriuſq; populi, vt faceret vtraq; vnũ:
Dictus eſt etiàm petra, pper firmitatẽ. Di-
1. Cor. 10. ctus eſt nanq; & agnus, pper innocentiam
Iohan. 1. & manſuetudinẽ & ſacrificiũ, quod in alta-
ri crucis p nobis obtulit Deo & patri. Nun-
quidnam lapis & petra eſt inſenſibilis crea-
tura? aut agnus eſt irrationale animal? aut
vitulus laſciuum pecus? Nam etſi propter
ſerui formam & iniuriam paſſionis, paulo-
minùs ab angelis eſt minoratus, propter tri
umphum tamen victoriæ & gaudium, reſur
rectionis gloria & honore eſt coronatus.
Pſal. 8. Conſtituiſti eum, ait Pſalmiſta, ſuper opera
Heb. 2. manuum tuarum. Omnia ſubiecisti ſub pe-
dibus eius. Omnia nanque poſt gloriam
Matt. 28. reſurrectionis ſubiecta ſunt ei: haud dubiò
angeli & omnis creatura. Dominum igi-
tur angelorum omniſque creaturæ, cuius
ſub pedibus cuncta ſubiecta ſunt, vos di-
citis ſeruum & adoptiuum? Paulus nanque
mundi lilium, & Eccleſiæ pulcherrima roſa,
templum ſcilicet ſpiritusſancti & prædica-
bilis doctor, in vniuerſo ore ſuo Dominũ
Phil. 2. eum & non ſeruum appellat. ait nanque: In
nomine IESV omne genu flectatur cæle-
ſtium, terreſtrium, & infernorum: & omnis
lingua confiteatur: quia Dominus IESVS
2. Cor. 5. Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Vndè &
aliàs dicit: Etſi nouimus Chriſtum ſecun-
dùm carnem, ſed iam nunc non nouimus
illum. Ac ſi patenter diceret: Etſi nouimus
eum mortalem, paſſibilem, vulneri deditũ,
Phil. 2. ſed iam in gloria patris ſcimus eum ab om̃i
humanæ conditionis debito alienum. Pau-
lus electionis vas docet, vt om̃is lingua cõ-
fiteatur, quia Dominus IESVS Chriſtus in
gloria eſt Dei patris: cur ſurda aure, & erro-
ris obnubuluto tenebris corde, hũc locũ ſcri-
pturæ legendo tranſilitis? Paulus omnem
linguam Dominum IESVM eum con-
fiteri, hortatur & docet: & veſtra lingua
non confunditur ſeruum eum & adopti-
uum latrare? Hæc nanq; ſtultiloqua lingua
in fruſta eſt præcidenda, & per mille (vt
ità dixerim) partes minutiùs detruncan-
da. Cur vos non reuocant ad viam verita-

tis & lucis, cæci, ſceleſti, immites & incom-
poſiti, tam ſalubria ſcripturarum documẽ- Num. 22. 23. 24.
ta? qui cadentes ſicut Balaam, apertos ha-
betis oculos, nihil videntes: & quia in fo-
ueam erroris corruiſtis, ideò lumine verita-
tis priuati, ignorantiæ veſtræ tenebras non Gen. 3.
videtis. Apertos vos dicitis habere oculos.
Sed quia à ſtatu rectitudinis cecidiſtis, id-
circò patrem mendacij, qui Adæ in peccati
nocte aperuit oculos ad malũ, & clauſit in
bonum, intuemini, & patrem luminis non
adſpicitis, qui diſcuſſa nocte peccati, iuſti-
tiæ nobis diem veritatis radio illuminauit. Iacob 1.
Nunquid non legiſtis, quia omne datum
optimum, & omne donum perfectum de-
ſurſùm eſt, deſcendens à patre luminum?
cur vos de deorsùm à patre mendacij, & re-
ctore tenebrarum harum, nummum expo- Col. 2.
ſcitis peccatorum? Cur cum antiquo ſer-
pente renouare vultis delicti chirographũ,
quod dulcis clementiæ bonitas, vnica ac
ſingularis pietas, cruci affixit in arce, & ro-
ſeo precioſi ſanguinis abluit oſtro? An ne-
ſcitis quia ab origine mundi vſq; ad medi-
atoris aduentum, huius emptionis debitũ,
veneni gutta calamo ſcribẽtis inſuſa, men-
dacijq́; fraude deceptionis falſitas exarata,
omne humanum genus in ventrem malitię
ſuæ trahens, quaſi fluuium ingurgitantem Iob 40.
abſorbuit, ſicut de eo ſcriptum eſt: Abſor-
bebit fluuium, & non mirabitur: & habet
fiduciam quòd influat Iordanis in os eius.
Quur non præcauetis miſeri, nè fortè pro-
pter perfidiam veſtram eleuet ſe Iordanis
in vndam tumeſcentem, glomeratiſque flu-
ctibus extra ripas, vos in locis paluſtribus
euomat, ſtatimq́ue ſerpens ille vos inueni-
at in cœno erroris defixos: apertoq́ue cru-
delitatis ore, ſumma vos rapacitate deglu-
tiat? Intelligite quæ dico. Per Iordanem,
Eccleſiam vel baptizatorum aduertite mul-
titudinem: Per tumeſcentem vndam, cen-
ſuram diſciplinæ & anathematis iacturam.
Extra ripas enim Iordanis, extra gremium
Eccleſiæ. Per cœnum, hæreſeam polluti-
onem. In ſerpente, diabolus debet intelli-
gi: qui ideò hæreticorum corda perfidiæ
veneno ſauciare inhianter deſiderat, vt eos
quaſi ebrios, fauce deuoret impietatis. Cur
beati Petri paruipenditis glorioſæ confeſ-
ſionis inuiolabilem fidem? Quur ſacratiſſi-
mi Pauli Apoſtoli plena ſacramentorum
myſterijs deſpicitis perſpicua documen-
ta? Quur non per Euangelicas paginas
planam & directam catholica luce perfu-
ſam viam repetitis veritatis? Quur non tot
teſtium CHRISTI veridicas ſimplici-
ter ſacratiuſq́ue prolatas ſuſcipitis ſancti-
ones, ſed magìs his credulitatis præbetis
adſenſum, quæ veſtris auribus diabolica
ſibilat lingua? Patris teſtimonio, de filio Mat. 3. & 17.
perhibentis, non creditis, qui dixit: Hic eſt
filius meus dilectus? Spiritusſancti oſten-
ſio.

ſionē in ſpecie colūbę, quia ipſe eſſet dile-ctus filius, nihili penditis? Super quem pu-tatis ſpiritumſanctum in ſpecie columbæ deſcendiſſe? Super DEVM, an ſuper hominem? An propter vnam perſonam Chri-ſti, ſuper Dei hominiſque filium? Spiritus nanque ſanctus cùm ſit inſeparabiliter ambo-rum, patris videlicet & filij, & ex patre filioque eſſentialiter procedat, quo pacto credi poteſt ſuper DEVM deſcendiſſe, à quo nunquàm receſſerat, & à quo ineffabi-liter ſemper procedit? DEI enim filius, ſe-cundùm id quod Deus eſt, ſanctum ſpiri-tum cum patre nunq̃ à ſe recedēte, inenar-rabili modo mittit: & ſecundùm id quod homo eſt, ſuper ſe venientem ſuſcepit. De eo ergò, id eſt, de hominis filio, ſuper quem ſpiritusſanctus deſcendit, licèt vnus ſit Dei hominiſque filius, vox patris in-tonuit, dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui. Si ſecūdùm diuinitatem dixiſſet, nequaquàm diceret, In quo mihi benè complacui: ſed tantum-modò, In quo mihi benè placuit. Sed dum dicit, Complacui: totam ſimul Trini-tatem comprehendit, quia in homine CHRISTO tota cōplacuit Trinitas. Ani-maduertite quia nihil vobis reſtat, vt ſecū-dùm diuinitatem tantummodò credatis dixiſſe patrem, Hic eſt filius meus: ſed po-tiùs ſecundùm humanitatem, ſuper quem ſpiritusſanctus dicitur deſcendiſſe. Iohan-nes clamat, dicens: Ego neſciebam eum,

Iohan. 1. ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem víderis ſpiritum deſcendentem & manentem in eum, ipſe eſt. Ipſe vtiq; vnicus, proprius & dilectus, & non ſeruus & adoptiuus. Ipſius igitur fi-lij teſtimōium abnuētis, qui diſtinctè ſem-per eum ſuum patrem & noſtrum appel-lat? Cui ergò vultis credere? aut cui vultis

Iſa. 40. & 46. adæquare eum? Dicit enim ipſe per Pro-phetam? Cui adſimilâſtis & adæquâſtis me? Cui alius propheta dicit: Non eſt ſimilis

Pſal. 85. tibi in dijs Domine, & non eſt ſecundùm opera tua. Non eſt ſecundùm opera eius: quia ſicut ſingulariter eſt homo vltra ho-mines, ità ſingulare eſt opus ei, & excellens omnia opera ſanctorum, qui dij non eſſen-tialiter propter gloriam diuinitatis, ſed nū-cupatiuè pro meriti appellantur dignita-te. Opus nanque eius eſt, vt ſit vnicus, pro-prius & dilectus filius Dei. Noſtrum opus eſt, vt ſimus ſerui per conditionem, & filij per gratiam adoptionis. Iam nunc tem-pus eſt, vt à labore operis, ſtyli requieſcat mucro. Non torpeſcat, ſed requieſcat, & ocio reparatus, ſemper ſit ad omne opus bonum paratus. Series enim prolixæ orati-onis, iamiamque ſuſpenſum expoſcit verſi-culi punctum: Attamen priusquàm libelli imponatur terminus finalis, adhibenda eſt litigatorum optio ſententialis. Eligant nan-que quæ volunt: vitam aut mortem, bene-dictionem aut maledictionem. Optamus nanque & infinitam boni paſtoris Domi-ni precamur benignitatis clementiam, qui ouem perditam ad ouile proprijs humeris Lucæ 15. reportauit, vt relictis erroris anfractibus, in quibus malæ beſtiæ, id eſt, maligni ſpiri-tus commorantur, & ad viam quæ ducit ad vitam æternam, fidei paſſibus Chriſto rede ant pertrahente: quatenùs in ſinu matris Ec-cleſiæ ſuſcepti, per lamentum pœnitentiæ ſordes abluāt peccatorum. & in ſamata eo-rum modeſtia, bonæ famæ recipiant priſti-nam dignitatem. Nec honoris periclitentur naufragio, & à noſtro non diſiungantur conſortio: ac per hoc reconciliati commu-nioni catholicæ fidei, diuina illos pietas cę-leſtium faciat eſſe participes gaudiorum. Quòd ſi exigentibus indignis meritis, tam inſolubili eos malignus ſpiritus perfidię la-queo iuſto Dei iudicio ſtrangulauit, vt re-ſolui nequeant: ex authoritate prorsùs ſe-dis Apoſtolicæ ac beati Petri Apoſtolorum principis, & per eam quam illi magiſter & Dominus tradidit poteſtatem, & ſoluen-di ligandique licentiam tribuit, quod ſinè graui mœrore non poſſumus dicere, per-petuo eos anathematis vinculo religatos, vltrici cum ſequacibus ſuis iudicamus vin-dicta plectendos, ac per hoc & à gremio matris Eccleſiæ & à noſtro conſortio defi-nio alienos. Si quis autē fideliūm Deumq; timentium, charitatem eis benignitatis im-partiendo, & CHRISTI amore pro eis precis oblationem Domino offerre volu-erit, non ſolùm non inhibemus, ſed vt fa-ciat, Apoſtolica admonitione & optamus, & ſalubri incitamus exhortatione, vt DE-VS omnipotens, qui neminem vult perire, 1. Tim. 2. & omnes homines propter nimiam boni-tatem ſuam vult ſaluos fieri, reuocet eos ad viam veritatis, & ad agnitionem pertin-gere (ſicut dignum eſt) rectæ fidei, quæ eſt in CHRISTO IESV Domino no-ſtro, qui cum patre & ſpiritusſancto vi-uit & regnat Deus in Trinitate perfecta per omnia ſecu-la ſeculorum, Amen.

INCIPIT LIBELLVS

SACROSYLLABVS, CATHOLICO SALVBRITER editus ſtylo in Concilio, diuino nutu habito in ſuburbanis MOGVNTIAE Metropolitanæ ciuitatis regione Germaniæ, in loco celebri qui dicitur Franconofurd, ſub præſentia clementiſſimi principis Domini Caroli glorioſiſque regis, anno feliciſſimo regni eius XXVI. & XX. Placuit igitur ſancto venerandoque concilio, quatenùs hic libellus pro cauſa fidei ad prouincias Galliciæ ac Spaniarum mitti deberet ob noxios reſecandos errores: Specialiter autem ad Elipandum Toletanæ ſedis Epiſcopum, in quo omnis huius negocij conſtat materia quæſtionum.

Huius libelli author eſt Paulinus Epiſcopus Aquilegien.

SANCTO incitante ſpiritu, ac zelo fidei Catholicæ ſcintillatim ſubferueſcente clemētiſſimi & trāquilliſſimi glorioſique Caroli regis dñi terræ, Imperij eius decreto per diuerſas prouincias regni eius ditioni ſubiectas ſumma celeritate præcurrente, multitudo antiſtitum ſacris obtemperando præceptis in vno collegio adgregata conuenit. Quadam die reſidentibus cunctis in aula ſacri palatij, adſiſtentibus in modum coronæ presbyteris, diaconibus, cunctoque clero ſub p̄ſentia prædicti principis, allata eſt epiſtola miſſa ab Elipando authore enormis negocij, Toletanæ ſedis antiſtite, Hiſpalienſi finitimæ ruri. Cumq́; iubente rege publica voce recitata fuiſſet, ſtatìm ſurgens venerabilis princeps de ſella regia, ſtetit ſupra gradum ſuum, ac locutus eſt de cauſa fidei prolixo ſermone, & adiecit: Quid vobis videtur? Ab anno prorsùs præterito, & ex quo cœpit huius peſtis inſania tumeſcente perfidiæ hulcus diffuſiùs ebulliſſe, non paruus in his regionibus, licèt in extremis finibus regni noſtri, error inoleuit, quem cenſura fidei neceſſè eſt modis omnibus reſecare. Cumque imprecata & conceſſa eſſet moroſa dilatio per dies aliquot, placuit eius manſuetudini, vt vnuſquiſque, quicquid ingenij captu rectiùs ſentire potuiſſet, per ſacras ſyllabas die ſtatuto eius clemētiæ oblatū ſui cor pectoris, fidei munus ſtyli ferculo, mentis viuacitate deferret. Sed ſicut mos eſt hæreticis triſtia lętis, dulcia permiſcere amaris, veneni poculum mellis ſapore temperare: quędam in eadem epiſtola plena blaſphemijs, & catholicæ fidei reperta ſunt modis omnibus inimica: quædam verò, ſi dici liceat, inueniri poterant non reijcienda. Sed in eodem poculo in quo gutta veneni infuſa turgeſcit, mellis nihilominus amareſcit dulcedo. Quapropter ego Paulinus, licèt indignus peccator, omniumq́ue ſeruorum Dòmini vltimus ſeruus, Aquilegienſis ſedis Heſperijs oris accinctæ, cui DEO authore deſeruio, nomine, non merito, præſul, vnà cum reuerendiſſimo & omni honore digno Petro Mediolanenſis ſedis Archiepiſcopo, cunctiſq́ue collegis fratribus & conſacerdotibus noſtris, Liguriæ, Auſtriæ, Heſperiæ, Emiliæ catholicarum Eccleſiarum venerādis præſulibus, iuxta exilem intelligentiæ noſtræ tenuitatem, ſancto perdocente ſpiritu, corde, lingua, ſtylo contra eorum veſanias qui rectæ fidei ſunt aduerſarij, reſpōdere non formidamus: Cùm ſit ſancta & vniuerſalis Eccleſia ſuper firmam nihilominùs immobiliter fundata petram, & portæ inferi nequeant præualere aduersùs eam: Matt. 16. veruntamen quia in mari huius ſeculi conſtituta perſiſtit, aduerſis hæreticorum flatibus, violentis perfidorum procellis, ſpumantibusq́ue maledicorum vndis illiſa cōcutitur: licèt quaſſari poſſit & mergi nequeat Chriſti firmata dextera, & Apoſtolico gubernaculo moderata: Neceſſarium tamen exiſtimo omnibus Chriſtianis, cunctiſq́; fidelibus, maximè Apoſtolicis viris, contra hoſtes eius fidei armis dimicare. Nō enim Chriſti miles impetum irruentis belli debet eneruiter expaueſcere, nec effugij latibula inermis palando appetere: ſed armis militiæ ſuæ præcinctus, irrumpentium hoſtium pectora ſpiritalibus iaculis ex arcu intorquens ſcripturarum, intrepidè perforare: quatenùs & ſemetipſum fidei clypeo munitus illæſum cuſtodiat, & inimicorum latera ſpiculis cruentet acutis. Nam ante certaminis trophæum, tironis non plectitur circa verticē triūphalis corona: cuius rei ratio apoſtolicis euidētiùs adprobatur documentis: Oportet, inquit egregius p̄dicator, 1. Cor. 11. & de caſtris Dñicis p̄batiſſimus miles, hæreſes eſſe, vt hi qui p̄bati ſunt, manifeſti fiāt.

Alta

Alta etenim nonnunquàm diſpenſatione agitur, vt vndè cadere ad ruinam timetur vacillantibus plantis, indè valentiùs roborata, firmiter inconcuſſa perſiſtat:& antiquus hoſtis vndè ſe viciſſe ſuperbè gloriatur, indè diuina ſuperatus potentia, ſe ſuccubuiſſe doleat proſtratus. Nam quia ſuper fidei fundamentum, omnium virtutum fabricam perſiſtere non ignorat, ipſam fidei malitiæ ſuæ manu eradicare ſoliditatem feſtinat, quemadmodùm de eius ſatellitibus (id eſt, malignis ſpiritibus) per Pſalmiſtā dicitur: Qui dicunt, Exinanite exinanite vſq; ad fundamentū. Vſque ad fundamentū qppe maligni ſpiritus animam inaniter ſe exinaniſſe gloriantur, ſi ab ipſo ſundo mentis, fidei firmitatem, tentationum iacula exaggerando, eradicare valebunt, ſicut vtiquè nihil eſſe boni omne quod videtur bonū, niſi fuerit ſuper fidei fundamentum firmiter radicatum. Sinè fide enim impoſſibile eſt Deo placere. Firmum autem fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc, Nouit Dominus qui ſunt eius. Licèt ille ſæuiat, ac mille modis fraude calliditatis ſerpendo extra ſepta ſanctæ Eccleſiæ hincindè ſquamas nequitiæ ſuæ Sirtis ſcopulis illiſus expoliet, ac per hoc circunquaquè diſcurrens modò in orbe circulato latenter ſe iuxta viam obijciēs, vt pedem ſimpliciter calcantis mordeat: modò in ſumma ſeſe ſuſpendens falſitatis cauda, hæreticorum pectora veneno perfidiæ inficiendo tumida reddat, vt ſauciata ea vitalia, faſtidiendo ſpiritalia alimenta euomāt. Sed quia ſuper firmam petram fundata eſt, portæ inferi non præualebunt aduersùs eam: huius nimirùm peſtiferi ſerpentis inſtinctu, fellisq; poculo debriati quidam, quorum non ſunt nomina in calculo candido agni inſcripta, hæreſim veternoſam, illuſtrium fortium ſcilicet virorum calcibus mirabiliter inculcatā, Catholicaq; falce olìm funditùs detruncatam, ſpinoſo moliuntur rediuiua radice ſuſcitare de ſtirpe. Adſerunt igitur, ſed falſis adſertionibus irretiti, Dominum noſtrū IESVM CHRISTVM, adoptiuum Dei filium de virgine natum: quod diuinis nequeunt adprobare documentis. Hæc igitur dicentes, aut in vtero virginis eum ſuſpicantur adoptatum: quod dici nefas eſt, quia de beata virgine inenarrabiliter ſumpſit, non adoptauit, carnem: aut certè purum eum hominem ſinè Deo natum, quod cogitare impium eſt, neceſſè eſt fateantur: ac per hoc poſteà quaſi eguerit adoptione, à patre in filium ſit adoptatus, cùm nihil Deus eguerit, qui erat in eo non per gratiam, quemadmodùm in cæteris ſanctis purisq; hominibus, ſed eſſentialiter per naturam. Deus, inquit Apoſtolus, erat in Chriſto, mūdum reconcilians ſibi. Quo igitur pacto nobis adoptionem filiorum tribuit, ſi ipſe neceſſariùm eguit vt ſibi haberet? Nam quia peccatum non habuit, ideò nobis peccata donauit: quia non accepit vt vita eſſet, ſed ipſe eſſentialiter vita eſt, idcircò nobis vitam æternā indulſit. Videamus nūc quid de eius incarnatione Gabriel, cui creditum fuerat ſecretæ diſpenſationis ſacramentum, ad Mariam virginem dicat: Aue, inquit, gratia plena, Dominus tecum. Cumque turbata eſſet in ſermone, ſubiunxit angelus: Nè timeas Maria: Inueniſti enim gratiam apud Deum. Eccè concipies in vtero & paries filium, & vocabis nomen eius IESVM: hic erit magnus, & vocabitur altiſſimi filius. Iamque credula angelicis dictis, cùm ordinem tantæ nouitatis inquireret, quomodò ſinè viro fieri poſſit, mox angelus addidit: Spirituſſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius DEI. Non enim ait, Adoptiuus vocabitur filius Dei: ſed abſolutè, filius Dei & filius altiſſimi. Deniquè non de ſola excellentia maieſtatis eius tunc loquebatur angelus, ſed potiùs de incarnata diuinitate. Porrò QVOD pronomen, neutri generis eſt: & ſanctum, ſimiliter neutri generis eſt. Ait enim: Quod enim ex te naſcetur ſanctum, vocabitur filius Dei. Et rursùs Matthæus narrat angelum dixiſſe: Quod enim in ea natum eſt, de ſpirituſancto eſt. Vt palàm daretur intelligi, de corpore dixiſſe, quod de inuiolata virgine ſumpſit, more ſacri eloquij partem pro toto: vt per ſolum corpus, totum intelligas hominem, in anima rationali ex ea natum. Sed nè quilibet ſcrupulus ambiguitatis remaneret, quia de incarnationis eiùs myſterio dixerit, ſtatìm poſt pauca ſubinſert: Dabit ei Dominus Deus ſedem Dauid patris eius. Secundùm carnem videlicet Dauid filius dictus eſt, non ſecundùm diuinitatem. Habes igitur, quomodò de quo ſuprà dixerat, Quod enim ex te naſcetur ſanctum, vocabitur filius Dei, non adoptiuus, ſed verus: non alienus, ſed proprius: de eo ſubiecit, Dabit ei Dominus Deus ſedem Dauid patris eius. Nam quis eum adoptàſſe in filium credatur, cùm tota ſancta Trinitas hominē Chriſtum in vtero virginis operata ſit, ſicut ſcriptum eſt, & iuxtà hiſtoriam de primo Adam, & de ſecundo (id eſt, Chriſto) in ꝓphetiæ ſacramēto: Faciamus hominē ad imaginem & ſimilitudinē noſtrā. Vel certè quēadmodùm in hac eadē Euangelica lectiōe, angelica voce declaratur. ait enim: Spirituſſanctus ſuperueniet in te. habes ſpirituſſanctū tertiā de Trinitate perſonam, Et virtus altiſſimi obumbrabit tibi. In virtute nanq; altiſſimi, filij perſona demonſtratur: quia ipſe eſt Dei virtus, Deique ſapientia. In altiſſimi nomine, patris nihilominùs perſona accipienda eſt. Dicant ergò, ſi valent, hæretici: quod ſi nequeunt, catholicis ſe humili-

Marginal references: Pſalm. 136. — Heb. 11. — 2. Tim. 2. — Apo. 2. — 2. Cor. 5. — Rom. 8. — Gal. 4. — Ephe. 1. — Lucæ 1. — Math. 1. — Lucæ 1. — Gen. 1. — Lucæ 1. — 1. Cor. 1.

literſalubribus ſubdant documentis: quis
de his tribus perſonis eū adoptauerit, cùm
tota eū Trinitas in vtero immaculatæ opa-
ta ſit virginis. Porrò adoptiuus dici non po
teſt, niſi is qui alienus eſt ab eo, à quo dici-
tur adoptat⁹: & gratis ei adoptio tribuitur,
quoniam non ex debito, ſed ex indulgentia
tantummodò adoptio pſtatur: ſicut nos ali-
Ephe.2. qñ, cùm eſſemus peccãdo filij iræ, alieni era-
mus à Deo. Per proprium & verum filium
eius, qui non eguit adoptione, adoptio no-
bis filiorũ donata eſt, Paulo atteſtãte q ait:
Gal.4. Cùm ergò venit plenitudo temporis, miſit
Deus filium ſuum, factũ ex muliere, factum
ſub lege, vt eos qui ſub lege erãt, redimeret,
vt adoptionẽ filiorũ reciperemus ꝑ ipſum.
Proprius filius factus eſt ex muliere, nõ ad-
optiuus. Hinc aliâs idẽ ipſe egregius pdica-
Rom.8. tor dicit: Proprio filio ſuo nõ pepcit, ſed ꝓ
nobis oĩbus tradidit eũ. Igitur cùm ad Ior-
danis alueũ Iohanne comite, qui Chriſtus à
Mat.3. populis exiſtimabat, adpropinquaret, & vt
ſanctificaret aquarũ natura, medijs ſeſe Ior-
danicis intinxiſſet in vndis, vt manifeſtiùs
inter adoptiuũ & ꝓpriũ filiũ diſcerneret, &
qa inſeparabilia ſunt ſemp opa Trinitatis,
cæli apti ſunt ſuper eũ, & ſpirituſſanctus, ſi-
nè quo nunq̃ erat fili⁹, corporali ſpecie ſic-
ut colũba deſcẽdit ſup eũ, & manſit ſup eũ:
Col.1. Quia in ipſo cõplacuit oẽm plenitudinẽ di-
uinitatis habitare corporaliter. ſtatimque
Mat.3. vox patris intonuit, dicẽs: Hic eſt fili⁹ meus
Mar.1. dilect⁹, in quo mihi benè cõplacui. Acſi di-
Luc.3. ceret: Iſte eſt ſuper quẽ ſpirituſſanct⁹ in ſpe-
cie colũbæ deſcendit, & filius eſt, & dilectus
eſt, & me⁹ eſt: & hic eſt, quẽ ſpirituſſanctus
ꝓpriũ eſſe meũ filiũ ſingulariter demõſtra-
uit. Et rursùs cùm eſſet in mõte ſancto cum
Mat.17. diſcipulis quos voluit, & viſi eſſent cum eo
Mar.9. Moiſes & Helias loquẽtes, mox paterna vox
Luc.9. fulgida per nubẽ diſcurrẽs intonuit, diſcre-
uitq; q eſſent ſerui ꝑ gratiã, & ꝑ adoptionẽ
filij, & qui verus ac ꝓprius filius: Hic eſt, in-
quit, filius meus dilectus, in quo mihi benè
cõplacui. ipſum audite. In Adã quippe ſibi
Deus pater diſplicuiſſe innotuit, qui peccã-
Gen.6. do filij dignitatẽ amiſit. Pœnitet, inquit, me
feciſſe hominem ſuper terram. In vnigenito
ſibi filio cõplacuit, quia propria non habu-
1.Pet.2. it, ſed aliena peccata tulit: qui nunquàm à
paterna voluntate diſcordans, factus pro
Phil.2. nobis eſt patri obediens vſq; ad mortẽ, mor
tem autẽ crucis. Propter quod & Deus ex-
altauit illũ, & donauit illi nomẽ quod eſt ſu
per omẽ nomẽ. Si igitur iuxta hæreticos ad-
optiuo nomine cenſet, vt nos puri & ingra-
ti homines: quo ergò pacto Apoſtolus eum
nomẽ phibet ſuper omẽ nomẽ habere? Ad-
optiui etenim nomẽ non eſt ſuper omẽ no-
men, ſed cõmune & infra noĩm tenetur mẽ-
ſuram. Videamus iam nunc, qualiter primus
paſtor Eccleſiæ fidei poſuerit fundamentũ.
Mat.16. Nã cũ magiſter & Dñs diſcipulos ſagaciùs
exploraret, quid de ſe homines dicerẽt, & il
li ſingulorũ opiniões diuerſo ſermõe texu-
iſſent, qui eũ vnũquemlibet de adoptiuis fi-
lijs exiſtimabãt, quorũ adoptio nondùm in
re, quã per mediatoris perceperunt aduen-
tum, ſed adhuc in ſpei ſeruabatur occulto:
ilicò Dñs, quid illi de ſe fixiùs corde retine-
rent, adiunxit: Vos, inquit, quẽ me eſſe dici-
tis? Moxq; B. Petrus, cui nõ caro & ſanguis,
ſed pater cæleſtis reuelauit: Tu es, inquit,
Chriſtus filius Dei viui. Ecce fidem B. Petri
Apoſtoli, quã hæretici ſurda aure trãſiliũt,
pſunctoriè legere nõ ptimeſcũt. Petrus con
feſſus eſt Chriſtũ verum filiũ Dei viui: & tu
hæretice dicis, Chriſtus adoptiuus filius eſt?
Enimuerò fortaſsis erigeres perfidiæ aurẽ,
ſi abſolutè dixiſſet, Tu es filius Dei viui. Fin
geres forſitan more tuo, falſa argumentati-
one vt diceres, Secundùm diuinitatem eum
filium Dei confeſſus eſt. Sed quoniam cum
additamento dixerat, Tu es Chriſtus filius
Dei viui, omniũ hæreticorum ora fidei ſuæ
pugno attriuit. Chriſti nanq; nomen ab ho
mine quem aſſumpſit, accepit: quia vnctus
in homine fuit, nihil tibi reſtat quid dicas:
niſi ſolito more faciens, ſumas de officina
mendacij veneno illita ſpicula, quibus ſim-
plicium corda iaculando falſis adſertioni-
bus perforare non erubeſcas. Frons enim Hier.3.
meretricis facta eſt tibi, erubeſcere noluiſti.
Defraudare etenim ſacram non veremini
ſcripturã, paruipendentes magiſtri gentium
ꝓhibitionẽ, dicentis: Nolite adulterare ver- 2.Cor.4.
bum Dei. Sed quid mirum, ſi ſtulti in his er-
ratis q̃ allegorica ſunt ſylua cõdenſa, & vm-
broſis phalerarũ ænigmatibus obuoluta, &
carpere neſcitis docta manu de ſub folijs li-
terarum pẽdentia ſpiritaliũ fructuũ poma,
cùm in ꝓpatulo per ſanctos pdicatores edu
ctam, malè intelligentes, orthodoxã depra-
uatis doctrinam? Cuius temeritatis & auda-
ciæ eſtis, ô infelices, inflati ſuperbiæ faſtu, vt
ipſa Iohannis Euangeliſtæ mirabilia docu-
menta, peruerſis nõ erubeſcatis fabulis de-
prauare, iuxta veſtrã vecordiam, & non ſe-
cundùm ſanã doctrinã, intelligentes myſti-
ca ſacramenta? Dicitis enim quòd Iohan-
nes ſcribat in epiſtola ſua, Habemus aduo- 1.Iohan.2.
catum apud patrẽ Ieſum Chriſtum: & hoc
ſit aduocatus, quod & adoptatus: cùm lon-
gè aliud ſit aduocatus, & aliud adoptatus.
Nam aduocatus ille mihi eſt, qui pro me iu-
dicẽ interpellat, & cauſam neceſſitatis meæ
propria tuitione defendit. Conuenientiùs
quippe propiciatus dici poteſt, quàm ado-
ptatus, quia ipſe eſt propiciatio pro pecca- Ibidẽ
tis noſtris. Cùm enim naturam noſtram,
quam in ſe adſumpſit, in dextera patris col-
locatum oſtẽdendo patri inceſſabiliter ma-
nifeſtat, propicium eum nobis aduocatus
noſter quaſi interpellando efficit & beni-
gnum. Adoptiuus verò dicitur, cui ni-
hil à patre adoptante debetur, ſed gratis in-
dul-

dulgendo conceditnr. Abuſiuè nanqne, & non eſſentialiter adoptiuus eſt filins di- [Exod. 2.] ctus, ſicut Moiſes in filium adoptatus eſt filiæ Pharaonis, alienus ab ea & generatione, & ſanguinis adfinitate. Hnc ideò poſuimus, vt patenter daretur intelligi, eum dici adoptatum, qui nondùm priùs fuerat proprius filius adoptantis. Vndè in Dei filium non cadit nomen adoptionis, quia ſemper verus filius, ſemper Dominus. ac per hoc & poſt aſſumptum hominem veri filij vocabulum non amiſit, qui nunquàm verus deſijt eſſe filius. Quòd ſi iuxta veſtram veſaniam hoc putatis aduocatú eſſe, quod & adoptatum: confitemini ergò, qnod eſt deterius & omni blaſphemia plenum, duos adoptiuos, filium ſcilicet & ſpiritumſanctum. Non enī negare valetis, Spiritumſanctum paracletum eſſe. Quod enim Grecè παράκλητος, hoc Latinè dicit aduocatus. Fatemini quinetiā, quod eſt ſuper omne malum deterius, ſuper omnem impietatem ſceleſtius, duos adoptiuos filios, verbum ſcilicet & Spiritumſanctum: vt ſitis deteriores Arrio & Eunomio, & maranatha anathemate Macedonio digni. Adoptiuus enim, non niſi adſectatę locutionis, alienus dicitur filius. Omnis enim adoptatio ex affectione dncit vocabuli ſui originem: quanquàm etymologiæ ſuæ non videatur trahere ſimilitndinis ſonum. Habet nanque ex vtraque parte vtinàm aduerbium eleganter inſitum, vt ſi dicas: Vtinàm ſis mihi in filium adoptiuum: & econtrà, Vtinàm merear à te in filiú adoptari: ex affectu quidem dilectionis, pars ſubrepit parti, vt in vtraque conueniat dilectionis affectus. Sed videant hæretici, qui portæ ſunt inferi, quid dixerint: quinimmò peruerſo garriāt ore. Obdurata nempe illorú corda, mendacij latibula per abrupta perfidiæ debacchantes, ſemper inquiunt: & nè veritatis luce perfundātur, in ſpelæo ſe falſitatis occulere feſtinant. Cecidit, heu prohdolor, ſuper eos inuidiæ ignis, & ideò iuſtitiæ ſolem non meruerunt videre. Sancta autem Ca- [Can. 6.] tholica & Apoſtolica Eccleſia, quæ licèt in [Pſalm. 67.] toto ſit orbe terrarum diffuſa, vna tamen eſt amica ſpóſi proxima & columba, quæ pennis deargentatis ſacri eloquij refulget pulchritudine, & in pallore auri póſteriora eius perfectæ fidei puritate clareſcunt, confitetur quin potiùs ſanctam & ineffabilem Trinitatem in vnitate, ſalua ſcilicet inconfuſibiliter proprietate perſonarum: inſeparabilem ſubſtantiam confitetur ità ſanè, vt alius credatur pater, quia pater eſt qui genuit coæternum ſibi ſinè tempore & omni initio filium: & alius credatur filius, quia filius eſt qni genitus eſt ſinè initio à patre, non putatiuè, ſed verè: & alins credatur ſpirituſſanctus, qa ſpirituſſanctus eſt, & à patre filioq; ꝓcedit: & non eſt aliud pater, & alind filius, & aliud ſpirituſſanctus: ſed vnum ſunt inſeparabiliter Pater & Filius & Spiritnſſanctns: non vnus, ſed vnnm: qnia alia eſt perſona Patris, alia Filij, alia Spirituſſancti: Sed vna & æqualis & conſubſtantialis & coæterna eſt patris, filijq; & ſpirituſſancti inenarrabilis diuinitatis Maieſtas, quia vnus eſt Deus. Vnionem nanque in eſſentia confitemur, Trinitatem verò in perſonarum diſcretione prædicamus. Dn̄m igitur noſtrum Ieſum Chriſtum Dei filiú verum Deum, ſemper in patre, ſemper cum patre, ſemper credimus apud patrem. In vltimis nanq; temporibus propter nos & propter noſtram ſalutem, ſecundùm diſcretæ diſpenſationis arbitrium, deſcendit de cælo, vndè nunquā receſſerat: venit nimirùm in propria, vbì nunquàm deerat. Natus eſt de ſpirituſancto & Maria virgine, dicente angelo: Quod enī [Matt. 1.] in ea natum eſt, de ſpirituſancto eſt. Factus verus homo, iuxta id quod ſcriptum eſt: Et verbum caro ſactum eſt, & habitauit in nobis. [Ioan. 1.] Permanſit verus & omnipotens Deus in vtraque natura, vnus Dei filius, idemq́ue hominis filius. Nihil enim humana natiuitas diuinæ præiudicauit natiuitati. Adſumpſit quod non erat, permanſit in id eſſentialiter quod erat, non còmmixtionem paſſus, neque diuiſionem: ſed in vna perſona Chriſti Deus verus & homo permanet verus: nó duo filij Deus & homó, ſed vnus filius, Deus & homo: non alius filius hominis, & alius Dei, ſed vnus idemq́ue Dei hominisq́ue filius. Vndè & eos valdè execramur, qui eum adoptiuum impio grunniunt ore: quia ſicut pręfati ſumus, adoptiuus dici non poteſt, niſì is qui priùs alienus eſt ab eo, à quo adoptari deſiderat. Dei ergò filius qua ratione credi poteſt adoptiuus, qui inſeparabiliter adſumpto homine in vna perſona coëunte vtraque natura, non duo filij, alius Dei & alius hominis, vt (ſicut illi errando æſtimāt) adoptiuus ſit hominis filius, & ſinè adoptione DEI filius: ſed in vna perſona vnus idemq́ue DEI & hominis filius, qui nunquàm hominem quem adſumpſit, deſeruit, etiàm nec in cruce, quandò inclinato capite tradidit ſpiritum, Paulo atteſtante qui ait: [Ioan. 19.] Si enim cognouiſſent, nunquàm Dominum [1. Cor. 2.] gloriæ crucifixiſſent? Dominus gloriæ dicitur crucifixus, cùm ſola caro ſit crucifixa: ſed quia Dominus gloriæ idem ipſe erat, qui & hominis filius qui crucifigebatur, & nunquàm hominem deſeruit, ſicut dictum eſt, quem adſumpſit, ideò dicitur Dominus gloriæ crucifixus. Sunt etiàm plerique qui adſtruunt ex tribus ſubſtantijs vnam mediatoris perſonā, videlicet carnis & animæ, cùm in cauſa ſidei non videatur neceſſarium, ſophiſtica diſputatione ſecularium literarum calculos ſyllogiſtica ſpargere manu. Sufficeret enim, iuxta præcedentium Catholicorum Patrum ſaluberrimæ promnlgationis, doctrinam, ſincera ſimplicitatis

citatis voce, ex vtraq; natura vnam perſonã confiteri veri Dei veriq́ue hominis Chriſti, diuina ſcilicet & humana: ſed propter eos vtiq;, qui ſemiplenam ſinè anima rationali, & ad vicem animæ diuinam naturam in carnis diſpenſatione adſumptam ſuſpicantur, cùm Pſalmiſta alacri pectore dicat: (Pſalm.53.) Eccè em̃ Deus adiuuat me, & Dominus ſuſceptor eſt animæ meæ. Pro hac igitur re & huiuſcemodi erroris nubilo, ſtyli flabello ex acre mentis, ventoſas nubium vmbras diſpergere feſtinamus, quatenùs æterni ſolis perfuſa radio, micãtes ſtellas per cælos valeat puris obtutibus inſpicere ſcripturarum. Non enim ignoramus, ex duabus ſubſtantijs humanam ſubſiſtere naturam, ex anima nimirùm & carne: ſed vnum ſinè altero, perfectũ non efficere hominem. Quid enim caro ſinè anima, niſi terra? & quid anima ſinè carne? nónne ſpiritus? Homo enim ex vtroq;, & non ex vno. Vndè quia redemptor noſter perfectum hominem adſumpſit in Deum, idcircò ex duabus naturis Deum & hominem confitemur. Nõ enim caro ſinè anima, perfecta humana poteſt dici integraq́ue natura. Nam cùm ex limo terræ finxiſſet Deus hominem, protinùs inſufflauit in eum ſpiraculum vitæ, ſicut ſcriptum eſt: (Gen.2.) Et factus eſt homo in animam viuentem. Non igitur alter, qui formatus eſt, & alter qui inſufflatus, ſed vnus idemq́;. Ex flatu namq; animata eſt terra tam incompræhenſibili arte, mirabiliq́; modo ſummi artificis manu configulata, vt inueſtigari pleniùs nequeat, quatenùs & vnum ſit anima & caro, quæ perfectum efficiunt hominem: & tamen diuerſa ſit ſubſtantia carnis & ſpiritûs. Nam cùm ſcriptum ſit, (Pſalm.64.) Ad te omnis caro veniet: & rurſùs, (Pſal.55.) Non timebo quid faciat mihi caro: & iterùm, (Iſa 40. iuxta lxx. Luc.3.) Et videbit omnis caro ſalutare Dei noſtri: Nullo nanq; pacto ſinè animo videre poteſt, vt videat ſalutare Dei: nec venire valet, vt veniat ad eum omnis caro. Ponamus igitur exempli cauſa ſecundùm humanæ rationis effectum, neceſſitate per omnia compellente, materiali themate diſputandi. Nam ſicut in planis & ſolidis figuris linea, & in quadrangulis punctus, licèt ſint indiſſecabiles & diuidi nequeãt, & idcircò egregiè depingant dimẽſionum figuras, omnium tamen numerorum multitudinis ſummam in ſe ſocietatem retinent, & ex ſe vſq; ad infinitam numeroſitatem procedentes, & rurſùs in ſe vſque ad vnum recurrentes, indiuiduam retinere probantur vnionis cenſuram: Fingamus igitur animam in forma corporis, quaſi lineam vel punctum in planis, ſolidis atque quadrangulatis figuris, cunctas membrorum partium in ſe indiuiduè continentes poſitiones, vnumquodq; in iunctura ſua inſertum, ità vt & vnum ſit, & diuerſum. Nam ſi ſubtrahas lineam & punctum æqualitatis, nobilitas de-

generatur figuræ. Inſtante autem lineæ iacentis primordio, punctiq́ue circumfuſa numeri quadratura, quique ſegregari vel non ſegregari poſſunt, reſolui inſolubili ſectione in lineæ punctiq́ue priuilegio demonſtrantur. Ità ſanè vis animæ, cùm ſit incorporea & inuiſibilis, nec diuidi poteſt, nec recipit ſectionum ſciſſuras: totam tamen corporis molem, quę diuidi vel ſegregari poteſt, in ſe continentem mirabiliter regit, & per totum diffuſa animando viuificat, & quaſi punctus in medio ſuam indiuiduè retinet dignitatem, & in alienam non reſoluitur qualitatem. Nam, ſicut dictum eſt, cùm ſit incorporea, corporaliter cuncta per corpus diſponit: & cùm ſit ſubſtantia carnis corporea, per incorpoream creaturam (id eſt) animam, corporeas perficit actiones. Tanta etenim ſocietatis conuenientia ſibimet ſunt iunctæ, vt vnum ſinè altero nihil poſſit, & alterum ſinè altero plenam non poſſit humanam monſtrare naturam: & idcircò placuit, ex vtraque humanam definire naturam. Nam anima incorporea per corporeos oculos videt, audit, ſentit: & corporei oculi per incorpoream animam videre probantur. Nam ſi recedat anima, oculi aperti manentes, & aures patentes, nec videre poſſunt, nec audire. Per linguam loquitur anima, & lingua loquitur per animam. In qualibet enim parte corporis inciſa carne, anima dolet: ſinè anima verò in fruſta ſecata caro, nec dolere nec ſentire poteſt. Per carnem nempe anima, & per animã caro eſurit, ſitit, triſtatur. Nunquid poteſt dici, caro ſinè anima, humana natura, cùm nihil ſit aliud niſì terra? Animata verò terra, humana profectò poteſt dici integra perfectaq́ue natura. Omne enim imperfectum amittit nominis proprietatem, niſì perfectionis ei commodius adijciatur ſupplementum. Ex quatuor igitur diuerſis elementis humana ſubſiſtere fertur natura: calido, frigido, humido, ſicco, id eſt, igne, aere, terra & aqua. Cùm ergò ex his quatuor varijs homo ſubſiſtat naturis, nunquid debemus in vno homine quatuor ſubſtantias profiteri? Si hoc placet, addatur quinetiàm quinta, id eſt, anima, vt conſtet homo ex quinque, & verbi omnipotentis ſit ſexta: & tunc (quod eſt omni fatuitate dementius, omnique vecordiâ ſtultius, fateantur ſex in vna Dei hominisq́; Chriſti perſona ſubſtantiæ? Tu forſitan ſuſpicaris, quicunq; es noſtræ refragator adſertionis, de memoria nobis auolâſſe, quia dixerit B. Apoſtolus in interiore homine habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris. (Ephe.3.) Hæc nos tota deuotione mentis, totaq́; ſimplicitate veraciter retinemus cordis: & adijcimus ea, quæ (te forſitan * neſciente latent) idem vas electionis Paulum dixiſſe reminiſcimur. (* ſomniā[illegible]) Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia, (1. Theſſ.5.) vt inte-

vt integer ſpiritus veſter & anima & corpus ſinè querela, in aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur. Tria, inquam, dixit, Spiritus & Anima & Corpus. Nunquid aliud eſt ſpiritus & aliud anima? Non diuiſit ſubſtantias, ſed dignitatem diſtinxit. Spiritalis quippe anima & ſpiritale corpus vult, vt in aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur. In hoc ſpiritali homine, qui & interior dicitur, profitetur idem mirabilis do-
Ephe. 3. ctor habitare Chriſtum per fidem in cordi-
1.Cor.2. bus noſtris. Nam eſt homo animalis, & eſt ſpiritalis, non per ſubſtantiam, ſed per meriti qualitatem. Animalis quippe ab anima, ſpiritalis verò à ſpiritu nuncupatur, quemadmodùm idem veridicus videlicet doctor alterum ab altero diſcreuit. Animalis, inquit, homo non percipit ea quæ ſunt ſpiri-
Ibid. tûs Dei: hic eſt exterior, qui foràs ſe ad exteriora appetenda effundit. Spiritalis autē dijudicat omnia, id eſt, diſcernit, & ipſe à nemine iudicatur. Hic eſt, inquam, interior, in quo Chriſtus creditur habitare, qui introrsùs ſe per contemplationis gratiam retinet, & internæ refectionis dulcedine paſtus, in amore ſui conditoris ſuauiter requieſcit.

His ità prælibatis, ad ea quæ reliquimus, reuertamur. Quæro igitur vt dicas mihi, in qua natura ipſe mediator Dei & hominum
1.Tim.2. homo Chriſtus Ieſus, dignatus eſt eſurire, paſſionum ſentire dolores. Quid moraris? Niſi vales negare, melius eſt vt profitearis, quia ſecundùm diuinam. Diuina enim natura impaſſibilis, inuiolabilis, & ſemper permanet immutabilis. Verùm eſt omninò verum, quia in humana. Volo ergò vt liquidiùs definias, quid ſit humana natura: ſola caro, an ſola anima, an vtraq;, anima & caro. Non
1.Cor.13. enī poſſumus nec fas eſt veritati contradicere. ex vtraque nihilominùs humana conſtat natura, ex anima ſiquidem & carne. Dicito ergò mihi, in ſola carne, an in ſola anima, an (quod eſt verius) in vtraq; protulit vulnera paſſionum. Caro enim ſinè anima, nihil ſentit: anima enim ſinè carne, non eſurit, neq; ſitit, nec poteſt crucifigi: & tamen crucifixa eſt per carnem. In ſummis etenim palmis & in extremis crucifixa eſt plantis. Quòd ſi nō eſt crucifixa cum carne; cur ſenſit dolorem? Caro enim (ſicut dictum eſt) ſinè anima, nihil ſentit. Quòd ſi per carnis cogitationem ſentit dolorem, & caro per animam dolet inciſa: nec caro ergò ſinè anima, nec anima ſinè carne, plena poteſt humana dici natura. Ex vtraque nanque connexione, carnis ſcilicet & animæ, perfecta conſtat humana natura. Vndè & maiores noſtri, hac definitione ſancita, quorum ſagaciſſima capacitatis peritia longè valdè à noſtra tarditatis diſtat ignauia, placuit eis, ſancto adnuente Spiritu, duas in vna CHRISTI perſona indubitanter profiteri naturas, diuinam ſcilicet & humanam: quia anima & caro non ſunt duo, ſed vnus homo: DEVM enim & hominem, DEI filium confitetur. Mediator, inquit Apoſtolus, 1.Tim.2.
DEI & hominum homo CHRISTVS IESVS, qui ex anima & carne, non duo, ſed vnus eſt dictus homo. Ceſſent ergò iam nunc omnes ſuperfluæ muſſitantium adinuentiones: ceſſent calumniatrices querularum quæſtionum obiectiones, quæ ad rem non pertinent, ſed magis ad ſimplicium ſubuerſionem. Doctrinis varijs & pere- Heb.13.
grinis non abducamur, ſed confiteamur cum ſanctis patribus noſtris, catholicis orthodoxiſquè viris, qui rectam fidem & corde perceperunt, & inuiolabili ore Eccleſiæ filios ſalubriter docuerunt, duas in CHRISTO naturas, diuinam nimirùm & humanam, verum Deum, verumque hominem: in vtroque proprium DEI filium, non adoptiuum: ſempiternum ex Patre, temporaliter natum ex virgine Matre, conſubſtantialem in ſua DEO Patri ſanctoque Spiritui, conſubſtantialem etiàm nobis in noſtra. Noſtra dicimus, in carnis conditione, non in peccati vel miſeriæ communione. Peccatum enim non fecit, Iſa.53.
ſed alienum tulit: nec dolus inuentus eſt in ore eius, ſed dolores noſtros ipſe portauit: vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & liuore eius ſanati ſumus. Omnium autem hæreticorum peruerſa dogmata, cum authoribus & ſequacibus ſuis, æterno anathemate percelli iudicamus. Elipandum nanque & Felicem nouos hoſtes Eccleſiæ, ſed veternoſa fæce perfidiæ pollutos, niſi ab hac ſtultitia reſipiſcant, & per rectæ fidei ſatiſfactionem lamentis ſe abluant pœnitentiæ, indignos & ingratos eos à conſortio Catholicorum perpetua animaduerſione eliminare decernimus, & à gremio orthodoxæ Eccleſiæ cenſemus alienos. Optamus tamen, & omni adniſu mentis, immenſæ pietatis boni Paſtoris (qui animam Ioan.10.
ſuam poſuit pro ouibus ſuis, & neminem vult perire) clementiam imprecamur, vt perfidiæ relicto errore, ad viam veritatis, quæ CHRISTVS eſt, & ipſo rede- Ioan.14.
ante perducente: quatenùs in ſinu matris Eccleſiæ, dilectionis ſuſcepti amplexu, tranquilla ſuauiter fidei pace quieſcentes, largiſſima ſugant vbera bonitatis DEI, ac per hoc perpetuæ felicitatis gaudia, gratia DEI (qui pro omnibus mortem Heb.2.
guſtauit) largiente ſinè fine valeant adipiſci: eos etiàm qui poſt hanc tam ſaluberrimam definitionem, quam plenaria Synodus ſancto afflata ſpiritu, concorditer ſubtili ſinceritate terminauit, falſiſſimis eorum adſertionibus ſiue

ſiue clàm, ſiue in publica voce præbuerint
adſenſum, ſimili eos ſententiæ vindicta ſan-
cimus eſſe plectendos, reſeruato per omnia
iuris priuilegio ſummi pontificis, domini
& Patris noſtri Adriani primæ ſedis beatiſ-
ſimi Papæ. Nos autem domini & chariſſimi
fratres, ſequentes precedentium Patrum ſa-
nam fidei doctrinam, reſpuentes per omnia
Rom. 10. deliramenta nugacium hominum, cordè
credamus ad iuſtitiam, ore autem confitea-
mur ad ſalutem, Dominum noſtrum Ieſum
Chriſtum verum Dei filium, non putatiuū:
proprium in vtraque natura, non adopti-
Acto. 20. uum: æqualem & coæternum patri ſanctoq;
Epheſ. 5. ſpiritui: qui Eccleſiam ſuam proprio ſan-
guine adquiſitam, ſinè macula & ruga im-
maculatam cuſtodiat, & corda noſtra in re-
ctæ fidei puritate, immutilato iure conſer-
uet: Catholicum atq; clementiſſimum, ſem-
perq; inclytum dominum GAROLVM
regem, per interceſſiones beatæ & glorioſæ
ſemperque virginis Dei genitricis Mariæ,
per quam meruimus authorem vitæ ſuſci-
pere, & beati Petri primi paſtoris Eccleſiæ,
omniumque ſanctorum, verùm etiàm ſuſ-
fragantibus precibus veſtris, Omnipotens
& ſancta Trinitas ſua cum gratia circun-
cingat, ſuaque dextera ſemper protegat &
defendat, vt faciat ſemper quæ illi ſunt pla-
cita, quatenùs cæleſtibus fretus armis, ini-
micos nominis Chriſti auxilió fultus de cę-
lo, ad terram proſternat: Barbaras etiàm na-
tiones infinita Deus omnipotens ditioni
eius potentia ſubdat, vt ex hac occaſione ad
agnitionem perueniant veritatis, & cogno-
ſcant verum & viuum Deum creatorem ſu-
um. Regenerati ſiquidem vnda baptiſma-
tis, in gremio adgregentur matris Eccleſiæ,
Ioan. 10. vt impleatur quod bonus paſtor promiſe-
rat, dicens: Et alias oues habeo quæ nō ſunt
ex hoc ouili: & illas oportet me adduce-
re, & vocem meam audient, vt fiat vnū ouile
& vnus paſtor. Multiplicetur pax in diebus
eius, vt ſit ſancta Eccleſia libera, & ab omni
ſtrepitu mūdi ſecura: qua libertate Chriſtus
Galat. 4. eam liberauit. liceatq; Domini ſacerdotes
iuxta Euangelicas & Apoſtolicas Canoni-
casq; regulas ſimpliciter Domino deſerui-
re, militare in ſolis caſtris Dominicis: quia,
Matt. 6. iuxta eiuſdem Domini vocem, Nemo po-
teſt duobus dominis ſeruire. Et Paulus: Ne-
2. Tim. 2. mo militans Deo, implicat ſe negocijs ſæcu-
laribus, vt placeat ei cui ſe probauit. Nemo
ſibi blandiatur, quòd vtrunq; poſſit, & deo
& mundo ſeruire: quia veritas eſt, & menti-
ri non poteſt, qui hoc fieri non poſſe teſta-
tur. Vndè ſupplicandus eſt tranquilliſſimus
princeps noſter, vt ille pro nobis contra vi-
ſibiles hoſtes pro Chriſti amore, Domino
opitulante, dimicet: & nos pro illo contra
inuiſibiles hoſtes, Domini imprecantes po-
tentiam, ſpiritalibus armis pugnemus, qua-
tenùs vicariam ei retributionem in illa die

pro Eccleſia ſia Dei filius repēdat: vt quem-
admodùm ille nunc eam inter tot munda-
nos tumultus conſtitutam reddit ſecuram,
ità eum illa cæleſtis regni faciat eſſe partici-
pem: indulgeat miſeratus captiuis, ſubue-
niat oppreſſis, diſſoluat faſciculos depri-
mentes: ſit cōſolatio viduarum, miſerorum
refrigerium: ſit dominus & pater, ſit rex &
ſacerdos, ſit omnium Chriſtianorum mo-
derantiſſimus gubernator, auxiliante Do-
mino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre &
Spirituſancto viuit & regnat Deus in Tri-
nitate perfecta per omnia ſecula ſeculorum.
AMEN.

SANCTA SYNODVS ET VENE-
RABILES IN CHRISTO PA-
tres, cùm omnibus Epiſcopis Germaniæ,
Galliæ & Aquitaniæ, & toto Catholicæ pa-
cis clero, Prͼſulibus Hiſpaniæ & cæteris ibi-
dèm Chriſtianitatis nomen habentibus, in
Domino Deo, Dei filio vero & proprio Ie-
ſu Chriſto, æternæ beatitudinis
SALVTEM.

IN nomine Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti, qui di-
xit, Vbì ſunt duo vel tres Matt. 18.
congregati in Nomine
meo, ibì ſum ego in me-
dio eorum: congregatis
nobis in vnum charitatis
conuentu, præcipiente & præſidente piiſſi-
mo & glorioſiſſimo domino noſtro Caro-
lo rege, ad renouandum cum conſilio paci-
ficæ vnanimitatis ſanctæ Dei Eccleſiæ ſta-
tum, & ad prædicandam orthodoxæ fidei
veritatem, in qua, diuina operante gratia,
ſalutis noſtræ initium extat & finis: cui nihil
augeri poteſt vel minui, quæ vna debet eſſe
omnium Chriſtianorum, dicente B. Apo- Ephe. 4.
ſtolo: Vnus Dominus, vna fides, vnum ba-
ptiſma, vnus Deus & Pater omnium, qui ſu-
per omnia & in omnibus nobis. In hac omīs
ſanctitas vitæ, omnis ſpes remunerationis
æternæ, ſinè qua nihil ſanctum, nihil DEO Rom. 1.
acceptabile, nihil viuum. Iuſtus enim ex fi- Abac. 2.
de viuit: quam qui, diabolo decipiente, per-
diderit, viuens mortuus eſt: quia ſicut per
fidem iuſtitia, ità etiàm per fidem veram vi-
ta obtinetur ęterna, dicēte Dño Saluatore:
Hæc eſt autem vita æterna, vt cognoſcant Ioan. 17.
te ſolum verum Deum, & quē miſiſti Ieſum
Chriſtum. Inter cætera itaque, quæ pro hui-
us fidei firmitate tractauimus, domini regis
noſtri præcipua pietate & laudabili ſapiētia
adſidente & auxiliāte nobis, præcepit ſubi-
tò glorioſa illius excellentia fidei veſtræ li-
bellum adferri in mediū: qui cùm à notario
nobis diligētiùs attendētibus, ſub diſtincti-
one ſententiarū & ꝓprietate ſenſuū plegere-
tur ad finē, audiuimus in eo nouas quaſdā
adſer-

adſertionẽs exaratas, non tam antiquis ſanctorum Doctorum traditionibus conuenientes, quàm veſtris nupèr inuentionibus vtcunquè confirmatas. Sed duæ difficiles res noſtris in eo libello, quem direxiſtis, ſenſibus occurrerũt: Vna, cur nobis non ſufficiant, quæ in ſanctorum Patrum dictis inueniuntur, & vniuerſali catholicæ ſanctionis conſuetudine confirmantur, dicente
Prou.22. ſcriptura: Terminos Patrum tuorum nè tranſgrediaris. Nunquid ſagaciores ſumus ad inueniendam viam veritatis, quàm Apoſtolici Doctores? & quarè aliquid confirmare audemus, quod io illorum non inueniatur ſcriptis? Altera res eſt, Quarè generationem filij Dei vel æternam de patre, vel temporalem de matre, quiſquam hominum audeat inueſtigare, dicente ſcriptura:
Eccl.3. Altiora te nè quęliéris. Vndè & ſanctus Auguſtinus dicit in ſermõe de natiuitate Chriſti: Meritò, dilectiſſimi, miranda eſt Saluatoris noſtri natiuitas, non ſolùm illa diui-
Ioan.1. na, de qua dictum eſt, In principio erat verbum: ſed etiàm illa humana, de qua idem
Ibid. dicit Euangeliſta, Verbum caro factum eſt.
Iſa.53. Vndè & propheta: Generationem eius quis enarrabit? Diuina enim magìs fide veneranda ſunt, quàm ratione inueſtiganda. Sed tempus eſt, vt ad diſcutiendos ſenſus libelli veſtri veniamus, in quo ſanctorum patrum per loca teſtimonia inuenimus poſita, ſed malè perfidiæ veneno corrupta, & inter flo-
Techna hęretica. res pulcherrimos fidei catholicæ anguinos erroris veſtri dentes inſertos. Tacuiſtis nomina librorum & numerum capitulorum, vt difficiliùs error veſter inueſtigaretur: & ex hoc ſolo perſpicuum eſt, erràſſe vos voluntariè, dum ſanctorum patrum venerabiles ſenſus, per intermiſſiones aliquorũ verborum maculare nitimini: & miramur, vel magìs lugemus, quarè hoc facere velitis, quarè puriſſimos catholicæ fidei fontes hæretico pede turbare non timeatis. Inuenimus enim in libelli veſtri principio ſcriptũ, quod vos poſuiſtis: Cõfitemur & credimus Deum Dei filium ante omnia tempora ſinè initio ex patre genitum, coæternum & conſubſtantialem non adoptione, ſed genere. Item poſt pauca in eodem loco legebatur: Confitemur & credimus eum factũ ex muliere, factum ſub lege, nõ genere eſſe filium Dei, ſed adoptione: non natura, ſed gratia: eccè ſerpens inter pomifera paradiſi latitãs ligna, vt incautos quoſque decipiat: ex ſermonibus ſancti Auguſtini hæc teſtimonia tranſlata ſunt: ſed hæretica prauitate additum inuenimus in ſequenti periodo, Non genere eſſe filium Dei, ſed adoptione: quod etiàm in ſequentibus pleniùs, volente DEO, demonſtrabimus. Nunc verò tantummodò ad oſtendendos & cauendos mortiferos veneni ſuccos, legentibus
Ioan.14. inſeruímus. Quod autem exempli gratia poſuiſtis, Pater maior me eſt: non propter adoptionem, ſed propter formam ſerui dixit, in qua maior eſt patre. Simili modo &
propter formam ſerui illud dictum eſt, Pu- Luc.2.
er autem creſcebat, & conſortabatur ſpiri- Ioan.1.
tu. Hoc verò quod Iohannes dixit, Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre, plenum gratia & veritate: contra adoptionem carnis facit. Si vnigenitus, quomodò tunc adoptiuus? Vel, ſi non eſt proprius filius, quomodò tunc plenus gratia & veritate? Igitur quod ſequitur in epi-
ſtola adſertionis veſtræ, beatum dixiſſe Hi- Hilarius.
larium, Nam & in ipſo vſu noſtro eſt adoptiuus filius, & verus filius: adoptiuum filium non dicimus natura eſſe, qui verus eſt filius. Videtis quomodò cæca mens contra ſuam ponit teſtimonia ſententiam. Quis eſt qui audeat dicere, Chriſtum non eſſe verè filium Dei, Ioanne baptiſta atteſtante, dum vidit ſpiritum DEI deſcendentem & ma-
nentem ſuper eum: Et ego vidi, & teſtimo- Ioan.1.
nium perhibui, quia hic eſt filius Dei? De
quo & Apoſtolus teſtatur, Quorum patres, Rom.9.
ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Et ſi verus Deus, etiàm & verus filius: & ſi verus filius, nequaquàm adoptiuus: quia adoptiuus, ſicut in teſtimonio ſancti Hilarij poſitum eſt, non verè natura eſt filius. Item de tractatu in Apocalypſin, beati Hieronymi, vt dicunt, hoc modo poſitum teſtimonium in epiſtola repperimus præfata: Calculum candidum, id eſt, gemma alba adoptio carnis in filio Dei. Quod longè aliter in eodem Tractatu inuenitur: Et dabo
ei, inquit, calculum candidum, id eſt, ado- Apoc.2.
ptionem filiorum Dei. Nam calculus gemma precioſa eſt. Et poſt pauca: Siue calculum, corpus in baptiſmo candidatum: ſiue calculi appellatione, ſermo diuinus ſignificatur. Epiſtola verò B. Hieronymi, quam ad Ceraſiam ſcriptã dicitis, hactenùs nec apud Romanos, nec apud nos inueniri potuit. Nec ſibijpſi eum vnquàm contraria ſcribere putamus: & veris credere melius eſt exemplaribus, quàm dubijs. Eccè prauitas omni tergiuerſatione deterior, quę ſic ſanctorum patrum puriſſimis ſenſibus venena ſuæ infundit perfidiæ. Sequitur in epiſtola: Item in Homilia S. Auguſtini: Secundùm humanæ ſeruitutis formam ità dicit: Homo adoptatur, cuius gloriã quæſiuit, qui eſt ab illo vnicus natus. Eccè quem Auguſtinus dicit adoptatũ, hunc Iohannes dicit Aduocatum habemus apud patrem. In hoc itaque loco ignoramus quid priùs agendum ſit, an prauitas repellenda, ſiue imperitia deridenda. In viceſimaſexta Homilia in expoſitione eius ſententiæ legitur, vbì Dominus dixit:
Qui à ſemetipſo loquitur, propriã gloriam Ioan.7.
quęrit: vbì poſt congruã expoſitionẽ infert: Quid tu homo facere debes, qui qñ aliquid boni

boni ſacis, gloriam tuam quæris: quandò
autem aliquid mali ſacis, DEO calumnias
meditaris? Intende tibi. Creatura es. agno-
ſce creatorem. ſeruus es. Nè cõtemnas Do-
minum. Adoptatus es, ſed non meritus.
Quære gloriam eius, à quo habes hanc gra-
tiam homo adoptatus, cuius gloriam quęſi-
uit qui eſt ab illo vnicus natus. De Chriſto
em̃ dixit, vnicus natus: de nobis verò, homo
adoptatus. Quam adoptionem prauiſſimo
ſenſu, qui ſcripſit epiſtolam, ad Chriſti vo-
luit transſerre humanitatem. In qua per-
uerſitate ſensûs vtrunque, & imperitia ſcri-
bentis patet, & mala voluntas non latet.
Etiàm & in ſequenti mox ſententia, & ſalſi-
tas malæ voluntatis appáret, vbì dixit: Eccè
quem Auguſtinus dicit adoptatum, Iohan-
nes Apoſtolus dicit aduocatum. Certiſſimũ
eſt enim, Iohannem Apoſtolum Chriſtum
Aduocatum nominare, ſicut ipſe teſtatur:
1.Ioan.2. Apud patrem habemus Aduocatum Domi-
num noſtrum Ieſum Chriſtum. Perſpicuum
quoquè eſt, ſanctum Auguſtinum de homi-
ne quolibet per gratiam adoptato dicere,
ſicut ex ſequentia lectionia certiſſimè co-
gnoſci poteſt. Sequitur in eodem libello
veſtro: Item præceſſores noſtri, Eugenius,
Hildefonſus, Iulianus, Toletanæ ſedis anti-
ſtites, in ſuis dogmatibus ità dixerunt in
Miſſa de cœna Domini: Qui per adoptiui
hominis paſſionem dum ſuo non indulſit
corpori. Item in Miſſa de aſſcenſione Do-
mini: Hodiè Saluator noſter poſt adoptio-
nem carnis, ſedem repetiuit Deitatis. & cæ-
tera quæ ex parentum veſtrorum dictis po-
ſuiſtis. vt manifeſtum ſit, quales habeatis pa-
rentes: & vt notum ſit omnibus, vndè vos
traditi ſitis in manus infidelium: Quia ho-
minem Chriſtum verum Dei patris filium
eſſe negâſtis, nobis deſenſor eſſe noluit, ſed
tradidit vos in manus inimicorum ſuorum,
vt dominentur veſtri, qui eum recipere no-
luerunt: & cui illi publicè detrahunt, vos
Ioan.17. occultè illi derogetis. Nec illius Chriſti te-
ſtimonio credere vultis, de ſeipſo dicentis:
Pater, clarifica filium tuũ, vt filius tuus clari-
ficet te. Dum dixit, Tuus: proprietaté oſten
dit, veluti & Pater in baptiſmo teſtimonio
Matt.3. comprobauit: Hic eſt filius meus dilectus,
meus, dixit: addidit quoq; dilectus: vt intel-
ligeretur proprius eſſe filius, ſicut Apoſto-
Rom.8. lus dixit: Proprio filio ſuo non pepercit. Et
melius eſt, teſtimonio DEI Patres credere
de ſuo filio, quàm Hildeſonſi veſtri, qui ta-
les vobis compoſuit preces in Miſſarum ſo-
lennijs, quales vniuerſalis & ſancta Dei non
habet Eccleſia. Nec vos in illis exaudiri pu-
tamus. Etſi Hildeſonſus veſter in orationi-
bus ſuis Chriſtum adoptiuum nominauit,
noſter verò Gregorius pontifex Romanæ
ſedis & clariſſimus toto orbe doctor, in ſuis
orationibus ſemper eum vnigenitũ nomi-
nare non dubitauit. In oratione enim quæ
eſt ſecũda feria poſt Palmas, ità poſuit: Da,
quæſumus, omnipotens Deus, vt qui in tot
aduerſis ex noſtra infirmitate deficimus, in-
tercedente vnigeniti filij tui paſſione reſpi-
remus. Item quarta feria eiuſdem ſeptima-
næ. Præſta, quæſumus, omnipotens Deus, vt
qui noſtris exceſſibus inceſſanter adfligi-
mur, per vnigeniti tui paſſionem liberemur.
Item in aſſcenſione Domini: Concede, quæ-
ſumus, omnipotens Deus, vt qui hodierna
die vnigenitum tuũ Redemptorem noſtrũ
ad cælos aſſcendiſſe credimus. Item ad ſan-
ctam crucem: Deus qui vnigeniti tui Domi-
ni noſtri Ieſu Chriſti precioſo ſanguine hu-
manum genus redimere dignatus es. Eccè
eum vnigenitum nominauit, cuius ſangui-
ne redempti ſumus. Quod autem dicitis in
epiſtola fidei veſtræ, Ex patre vnigenitum
ſinè adoptione, primogenitum verò in fine
temporis, verum hominem adſumendo de
virgine carnis adoptione, vnigenitum in
natura, primogenitum in adoptione & gra-
tia. Scimus enim Deũ Dei filium ex vtraq;
natura & vnigenitum eſſe, & primogeni-
tum: Vnigenitus, quia ſolus ſinè initio ex
Deo patre genitus, & ſolus ex initio tem-
poris ex matre virgine genitus: ideoque in
vtraq; natura vnigenitus etiàm & primoge-
nitus, quia omnis vnigenitus, primogeni-
tus eſt: licèt ſecundùm humanam generati-
onem, non omnis primogenitus, vnigeni-
tus ſit. Idem ipſe Dei filius, primogenitus
eſt virginis, vt dicitis: etiàm & vnigenitus,
quia non habuit ſequentes carnaliter fra-
tres. Igitur & Deo patri primogenitus, quia
priùs ex Deo patre genitus, quàm vlla eſſet
creatura, vel aliquod eſſet tempus, Apoſto-
lo teſte, qui ait, ad Coloſſenſes ſcribens: Gra Col.1.
tias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit
in parte ſortis ſanctorum in lumine: qui eri-
puit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſ-
tulit in regnum filij dilectionis claritatis
ſuæ: in quo habemus redemptionem, remiſ-
ſionem peccatorum: qui eſt imago Dei in-
uiſibilis, primogenitꝰ omnis creaturę: quia
in ipſo condita ſunt vniuerſa in cælis & in
terra, viſibilia & inuiſibilia, ſiue Throni, ſiue
dominatiões, ſiue principatus, ſiue poteſta-
tes: omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt:
& ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo con-
ſtant: & ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui
eſt principium, primogenitus ex mortuis, vt
ſit in omnibus ipſe primatum tenẽs: quia in
ipſo complacuit omnem plenitudinem di-
uinitatis inhabitare corporaliter.

Item Salomon: Dominus poſſedit me ini- Prou.8.
tio viarum ſuarum, antequàm quicquam fa
ceret à principio. Ab æterno ordinata ſum,
& ex antiquis antequàm terra fieret. Nec-
dùm erant abyſſi, & ego iam cõcepta eram:
necdùm fontes aquarũ eruperant, necdùm
montes graui mole conſtiterant: Ante col-
les ego parturiebar, &c.

Item

Item in libro Sapientiæ, ipſa dicente Sa-
Eccl.24. pientia, id eſt, filio Dei: Ego ex ore altiſſimi
prodiui primogenita ante omnem creatu-
ram. Ego in cælis feci, vt oriretur lumen in-
deficiens: & ſicut nebula texi omnem ter-
ram. Ego in altis habitaui, & thronus meus
in columna nubis. Item beatus Hierony-
mus in Tractatu epiſtolæ ad Titum, vbi di-
Tit.2. cit Apoſtolus, Expectantes beatam ſpem &
aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris
noſtri Ieſu Chriſti, qui dedit ſemetipſum
pro nobis: Vbi eſt, inquit, ſerpens Arrius?
vbi Eunomius coluber? Magnus Deus Ieſus
Chriſtus Saluator dicitur, non primogeni-
tus omnis creaturæ, non verbum Dei & ſa-
pientia, quæ ſunt appellationes diuinæ ge-
nerationis: ſed Ieſus & Chriſtus, quæ voca-
bula adſumpti hominis ſunt. Neq; verò ali-
um, Ieſum Chriſtum: alium, verbum dici-
mus, vt noua hæreſis calumniatur: ſed eun-
dem & ante ſecula, & ante mundum, & poſt
Mariam, immò ex Maria, magnum Deum
appellamus Saluatorē noſtrum Ieſum Chri-
ſtum, qui dedit ſemetipſum pro nobis. Hæc
teſtimonia ideò poſuimus, vt cognoſcatis
Deum & Dominum noſtrum Ieſum Chri-
ſtum, in vtraque natura eſſe & vnigenitum
& primogenitum, non adoptiuum, ſed ma-
gnum Deum: Nec ex eo ei fratres nominari,
ſicut Heluidius blaſphemat, quòd primo-
genitus eſt, ſed ex paternę charitatis affectu.
Nam quatuor modis in ſcripturis ſanctis fra
tres appellari legimus, ſicut beatus Hiero-
nymus in libello cōtra eundem Heluidium
teſtatur: Natura, Gente, Cognatione, affe-
ctu: Natura, vt Eſau & Iacob, duodecim Pa-
triarchæ, Andreas & Petrus, Iacobus & Io-
hannes. Gente, qua omnes Iudæi fratres in-
ter ſe vocantur, vt in Deuteronomio: Si au-
Deut.15. tem émeris fratrem tuum qui eſt Hebræus,
vel quæ eſt Hebræa, ſeruiet tibi ſex annis, &
in ſeptimo anno dimittes eum liberum abs
Deu.17. te. Et in eodem: Conſtituendo conſtitues
ſuper te principem, quem elegerit Dominus
Deus tuus, eum qui ex fratribus tuis ſit. &
reliqua. Cognatione autem fratres vocan-
tur, qui ſunt de vna familia, ſicut Loth fra-
ter Abrahæ dicitur, cùm ſit filius fratris ſui
Gene.13. Aran, dicente Abraham: Non ſit rixa inter
me & te, & inter paſtores meos & paſtores
tuos, quia omnes fratres nos ſumus: qua le-
Matt.13. ge & in Euangelio fratres Domini dicun-
tur, Iacobus, Iudas, & Simon. Affectu quoq;
fratres dicuntur, qui in duo ſcinditur, in ſpi
ritale, & in commune. In ſpiritale, quia
omnes Chriſtiani fratres vocantur: vt ibì,
Pſal.132. Eccè quàm bonum & quàm iucundùm, ha-
Heb.2. Pſal.21. bitare fratres in vnum. Et Saluator: Narra-
bo nomen tuum fratribus meis. Et alibì:
Ioan.20. Vade, dic fratribus meis. Porrò in commu-
ne, quia omnes homines ex vno patre nati,
pari germanitate coniungimur. Hinc Hie-
ronymus dicit, affectu fratres eſſe Domini,
nō adoptione, vbì dicit, Narrabo nomē tuū
fratrib' meis. Et itē, Ite, dicite fratrib' meis. Matt.28.
Sequitur in epiſtola veſtra: Chariſſimi,
nunc filij Dei ſumus, & nondùm apparuit 1.Ioan.3.
quid erimus. Scimus quia cùm apparuerit,
ſimiles ei érimus, & videbimus eū ſicutì eſt:
Similes vtiq; in carnis adoptione, & non ſi-
miles ei in diuinitate. Huius verò ſententiæ
intellectu longè aliter Catholici patres ex-
poſuerunt. Dicit enim S. Auguſt. in epiſtola
ad Italicam virginē: Intantùm ergò videbi-
mus, inquantùm ſimiles erimus: quia & nūc
intantùm non videmus, in quātùm diſſimi-
les ſumus. Indè igitur videbimus, vbì ſimi-
les erimus. Quis autem clementiſſimus di-
xerit, Corpore nos vel eſſe, vel futuros eſſe
ſimiles Deo? In interiore igitur homine iſta
ſimilitudo eſt, qui renouatur in agnitione
Dei, ſecundùm agnitionem eius qui crea- Col.3.
uit eum: & tantò efficimur ſimiliores illi,
quantò magìs in eius agnitione & charitate
proficimus: quia etſi exterior homo noſter 2.Cor.4.
corrumpitur, interior autem renouatur de
die in diem: ità ſanè, vt in hac vita quantuſ-
cunq; profectus ſit, longè abſit ab illa per-
fectione ſimilitudinis, quæ idonea erit ad
videndum Deum. Quid verò Dauid puta-
tis dixiſſe de fratribus adoptiuis, Vnxit te Pſal.44.
Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ participi-
bus tuis? Non enim B. Hieronymus & cæte-
ri ſanctæ ſcripturæ Tractatores, hanc parti-
cipationem vnctionis, de adoptiuis fratri-
bus, ſed de regibus, qui Chriſti vocabātur,
intelligi voluerunt, qui oleo humanæ com-
poſitionis vncti eſſe leguntur, ſicut idem B.
Hieronymus in tractatu eiuſdē Pſalmi ex-
poſuit: Oleo lætitiæ præ conſortibus tuis:
Alij reges, qui typum illius prætulerunt, &
regnando conſortes dicti ſunt, oleo corru-
ptibili ſunt inuncti: Hic verò filius DEI, à
Deo patre oleo exultationis, hoc eſt, reſur-
rectionis, aſcēſionis, dominationisque eſt
delibutus: quia Chriſtus natura vnctus, nos
per gratiā, quia in illo pleniter fuit diuini-
tas. Item poſt multa teſtimonia, quæ omnia
exequi longū eſt, nouiſſimè in Michææ pro-
phetæ ſententiam offendiſtis, in qua pœni-
tentis populi perſonā in ſeipſo propheta ad-
ſumpſit: in qua & veſtræ blaſphemiæ ſtulti-
tiam aperuiſtis, dicēdo: Nunquid dabo pri- Mich.6.
mogenitum meū pro ſcelere meo? fructum
ventris mei ꝓ peccato animę meæ? Quòd di
xit, primogenitū, ſecundùm humanitatem:
quòd dixit, fructū ventris mei, ſecūdùm di-
uinitatem. Quę aures catholicæ hanc expo-
ſitionem audire nō abhorrent? Quis fidelis
illā nare cōtracta nō reſpuit? Tam ridiculo-
ſa eſt, tam ſtulta huius ſententiæ expoſitio
apud vos, vt propter ſanctitatē aurium ma-
gis taceamus, quid de veſtra interpretatiōe
ſentimus, q̄ exponamus: & lectoris arbitrio
dimittimus de vobis in hoc loco iudica-
re. Tantùm dicimus, quid B. Hieronymus

de hac intellexiſſe ſententia. Dicit enim in
Tractatu eiuſdem prophetæ: Deus popu-
lum ad iudicium prouocârat. Ille ſciens pec-
catum ſuum, non vult contendere, ſed ro-
gare: nec tamen in ipſis precibus habet fi-
dutiam. Nihil enim dignum eſt, quod pro
peccato Deo poſſit offerri: & nulla humili-
tas poteſt maculas eluere delictorum: quia
Heb,10. impoſſibile eſt, ſanguinem taurorum & vi-
tulorum, & holocauſta medullata, & cruo-
rem arietum & hircorum pinguium, ſordes
animæ lauare. Nunquid, ait, dabo primoge-
4.Reg.3. nitum meum pro ſcelere meo, ſicut rex Mo-
ab feciſſe deſcribitur? Aut fructum ventris
mei pro peccato animæ meæ, quod fecit
Iudic.11. Iephte, pro temeritate voti offerens filiam?
Item ſecundùm ſeptuaginta allegoricam
expoſitionem ità diſſeruit: Si dedero pri-
mogenita mea pro impietate, & fructū ven-
tris mei pro peccato animæ meæ: dabo qui-
dem quicquid in me primum eſt, ſed pro
meo peccato & impietate nihil dignum of-
feram Deo. Vndè & Dauid precatur & di-
cit: Magis magiſque laua me ab iniquitate
Pſal.50. mea, & à peccato meo mũda me. Item men-
tionem epiſtolæ B. Pauli ad Hebræos faci-
entes, nec intelligentes omnia quæ poſue-
runt, contra ſe eſſe, & ſemper vbiquè Chri-
ſtum Dominum filium Dei nominari, non
ſeruum, non adoptiuum, ſicut in illis te-
ſtimonijs perſpicuum eſt, quæ ex principio
Heb.1. epiſtolæ illius ponere voluerunt: Multi-
fariè multiſque modis olìm DEVS loquu-
tus eſt Patribus noſtris in prophetis, nouiſ-
ſimè diebus iſtis loquutus eſt nobis in filio,
quem conſtituit hæredem vniuerſorum,
per quem fecit & ſecula: Qui cùm ſit ſplen-
dor gloriæ & figura ſubſtantiæ eius, por-
tanſque omnia verbo virtutis ſuæ, purgati-
onem peccatorum faciens, ſedet ad dexte-
ram Maieſtatis in excelſis: Tanto melior an-
gelis effectus, quanto differentius præ illis
Pſal.2. nomen hæreditauit. Cui enim dixit ali-
quandò angelorum, Filius meus es tu, Ego
hodiè genui te? Et iterùm cùm introduceret
primogenitum in orbem terræ, dicit: Ado-
Pſal.96. rent eum omnes angeli DEI. Hæc itaque
teſtimonia non ſeruum, non adoptiuum
dicunt Dominum noſtrum IESVM Chri-
ſtum, ſed filium & hæredem vniuerſorum,
ſicut & in ſequentibus eiuſdem Epiſtolæ
Heb.3. legimus: Moiſes quidem tanquàm famulus
fidelis fuit in tota domo eius. Chriſtus ve-
rò tanquàm filius in domo ſua. Et paulò
antè: Amplioris enim gloriæ iſte præ Moiſe
Ibid. dignus habitus eſt. Quomodò amplioris
gloriæ, ſi ſeruus ſicut & Moiſes, vel ex ſeruo
adoptiuus? Quos & B. Auguſtinus in Ho-
milia tertia ſancti Euangelij ſecundùm Io-
hannem, mirabiliter diſtinxit, dicens: Te-
nete ergò fratres ſoliditatem iſtam. Lex per
Ioan.1. Moiſen data eſt, Gratia & veritas per IE-
SVM Chriſtum facta eſt. Per ſeruum lex
data eſt, & reos fecit: Per Imperatorem in-
dulgentia data eſt, & reos liberauit. Lex per
Moiſen data eſt: Non ſibi aliquid amplius
ſeruus adſignet, quàm quod per illum fa-
ctum eſt. Electus ad magnum miniſterium,
tanquàm fidelis in domo: ſed tamen ſeruus
agere ſecundùm legem poteſt, ſoluere à rea-
tu legis non poteſt. Quod autem in ſequen-
tibus epiſtolæ veſtræ legitur, His præmiſſis
ſanctorum Patrum ſententijs adſertioni-
bus noſtris roboratis, in commune decre-
uimus ab eorum decretis nullo modo de-
uiare veſtigijs. Optamus, Dominumque
deprecamur, hoc omninò verum eſſe quod
dicitis. Sed necdùm perſpeximus ità eſſe. Fa-
ciat quandoq; miſericordia diuina fieri, vt
terminos ſanctorum Patrum non tranſgre-
diamini. Quod etiàm & in ſequentibus ad-
iunxiſtis, In profeſſione Niceni ſymboli nõ
inuenimus dictum, In Chriſto duas natu-
ras & tres ſubſtantias, & Homo Deificus, &
Deus humanatus: Quid eſt natura homi-
nis, niſì anima & corpus? Vel, quid eſt inter
naturam & ſubſtantiam, vt tres ſubſtantias
neceſsè ſit nobis dicere, & non magis ſim-
pliciter, ſicut ſancti patres dixerunt, Confi-
teri Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum
Deum verũ & verum hominem in vna per-
ſona? Manſit verò perſona filij in ſancta Tri
nitate, cui perſonæ humana acceſſit natura,
vt eſſet & vna perſona, Deus & homo, non
homo Deificus, & humanatus Deus, ſed
Deushomo, & homoDeus: propter vnita-
tem perſonæ vnus DEI filius, & idem ho-
minis filius: perfectus Deus, perfectus ho-
mo. Perfectus homo non eſt, niſì anima &
corpore, ſicut & ſanctus Papa Leo in Ho-
milia quarta de natali Domini, eandẽ nun-
cupat naturam, quam & ſubſtantiam, ità di-
cens: Tanto fœdere naturam vtranq; con-
ſeruit, vt nec inferiorem conſumeret glori-
ficatio, nec ſuperiorem minueret adſum-
ptio. Salua igitur proprietate vtriuſq; ſub-
ſtantiæ, & in vnam coeunte perſonam, nec
negamus & nos, Chriſto hæc tria veraciter
ineſſe, diuinitatem ſcilicet, animam & cor-
pus. Sed quia verè Deus & homo dicitur, in
Dei nomine totum quod DEI eſt deſigna-
tur, in hominis verò totum quicquid ho-
minis eſt intelligitur: ideò ſufficit, in eo
vnam perfectam diuinitatis, & alteram per-
fectam humanitatis confiteri ſubſtantiam:
Aliud eſt enim, contra hæreticos contende-
re: aliud verò, puram fideliter confiteri fi-
dem. Ibì enim veritas animæ & carnis in
CHRISTO oſtendenda erat, hîc perfe-
cta humanitas in eodem confitenda eſt. Sic
& ſanctus Auguſtinus in libro, quem En-
chiridion nominari placuit, euidentiſſimè
& Catholicè in vndecimo capitulo expo-
ſuit, ità dicens de DEO CHRISTO:
Nempe ex quo homo eſſe cœpit, non aliud
cœpit eſſe quàm DEI filius, & hoc vni-

eus:& propter Deum verbum, quod ab illo ſuſcept*, caro factum eſt, vtiquè DEVS: & quemadmodùm eſt vna perſona quilibet homo, anima ſcilicet rationalis & caro, ità ſit Chriſtus vna perſona, verbum & homo. Conſuetudo Eccleſiaſtica ſolet in Chriſto duas ſubſtantias nominare, Dei videlicet & hominis, ſicut Caſſiodorus in ſecundi pſalmi Tractatu cum ſententia S. Auguſtini roborauit: Et nè per hæreticas, inquit, contétiones Chriſtiani animus fluctuetur, quem oportet omnia veraciter fixeq; credere, nominis ipſius definitionem, authoritate patrum, breui ſatisfactione cócludimus: Audiamus ergò beatum & doctiſſimum Auguſtinum, in Euangeliſtæ Iohannis expoſitione dicentem: Agnoſcamus geminā ſubſtantiam Chriſti, diuinā ſcilicet qua æqualis eſt patri: humanam, qua maior eſt pater. Vtrunq; autem ſimul, nó duo, ſed vnus eſt Chriſtus: nè ſit quaternitas, non Trinitas, Deus: Ac per hoc Chriſtus eſt Deus, anima rationalis & caro: qua veritate recognita, competenter mortiferos vitamus errores. Item B. Ambroſius in hymno quodam de natali Domini, ità dicit:

Geminæ gigas ſubſtantiæ
Alacris vt currat viam.

Item ſanctus Auguſtinus in libro Enchiridion, capitulo tertiodecimo: Proindè ſicut cóſitemur Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quòd de Deo Dens, homo auté natus eſt de ſpirituſancto & virgine Maria: ità vtraq; ſubſtantia, diuina ſcilicet atq; humana, filius eſt vnicus patris omnipotentis. Item in expoſitionem catholicæ fidei, Non ergò duos Chriſtos, neque duos filios, ſed Deum & hominem vnum filium: quem ꝓpterea vnigenitum dicimus, manentem in duabus ſubſtantijs, ſicut ei naturæ veritas contulit. Iſidorus quoq; in libro Etymologiarum: Sic autem inquit, Dei filio iuncta eſt humana natura, vt ex duabus ſubſtantijs fieret vna perſona. item ſanctæ Romanæ Eccleſiæ diaconus Paſchaſius, in libro ſecúdo operis pulcherrimi, quem de ſpirituſancto compoſuit, (cuius opuſculi B. Gregorius Papa Romanus in libris dialogorum mentionem fecit) in capitulo quarto ità dicit: Itaque in Deo & homine gemina ſubſtantia, ſed non gemina perſona eſt: quia ꝑſona perſonam conſumere poteſt, ſubſtātia verò ſubſtantiam non poteſt: ſiquidem ꝑſona, res iuris eſt: ſubſtātia, res naturæ. Hoc locò neceſſarium videtur, vt in Chriſto Domino pariter & homine, vnam perſonam & duas ſubſtantias teſtimonijs aſſeramus: Da vnam in redemptoris Dei hominiſque perſonam. 1. Cor. 2. Apoſtolus dicit: Si enim cognouiſſent ſapientiam DEI, nunquàm Dominum gloriæ crucifixiſſent. Si requiras, quomodò potnerit inuiolabilis pati, & incomprehenſibilis crucifigi: perſonæ vnitas facit, vt quod homo pertulit, Deus pertuliſſe credatur. Item cùm Euangeliſta commemorat, Nemo aſcendit in cælum, niſi qui de Iohan. 3. cælo deſcendit, filius hominis qni eſt in cælo: quomodò hîc filium hominis ante paſſionis & reſurrectionis ſiue aſcenſióis diem, & de cælo aſſerit deſcédiſſe, & in cæleſtibus permanere, niſi hoc per vnitatem perſonæ ratio veritatis abſoluat? ſicut alio loco capitis & corporis ſociatur perſona, cùm legitur: Eſuriui enim, & dediſtis mihi māducare: Matt. 25. ſitiui, & dediſtis mihi bibere. Quid agit perſonæ vnitas? Homo paſcitur, & Deus reficitur: pes conſouetur, & caput fomētum in ſe ſentire teſtatur. Dicit ergò, 1. Cor. 2. Nunquàm Dominum gloriæ crucifixiſſent. & ediuerſò, Iohan. 3. Nemo aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit, filius hominis, qui eſt in cælo. Vide quomodò per vnitatem perſonæ, humana diuinis, & humanis diuina miſcentur. Deus crucifigitur, & homo de cælo deſcendere, & in cælo permanere memoratur. Item paulopòſt in eodem capitulo Paulus apoſtolus etiàm duas ſubſtantias euidéter, remota ſacraméti obſcuritate, digeſſit, ità dicens: Rom. 9. Patres noſtri, ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Sed & inter luculentiſſimas & catholicas S. Auguſtini ſententias, quas ſparsìm & inordinatè poſuiſtis ad defenſionem, vt vos dicitis, veſtram: vt nos intelligimus, accuſationem erroris veſtri: nó metuiſtis intermiſcere ſenſus adulterinos, fingentes eum dicere, quod in illius non inuenimus dictis. Ex quo perſpicuum eſt, vos veſtræ non confidere cauſæ, quia in exemplis ſanctorum patrum, non inueniſtis fidé veſtram confirmari: ideoq; adulterinos prauitatis ſenſus interpoſuiſtis, aſſerentes illos dicere quod non dixerunt, ſicut certiſſimè cognoſci poteſt in capitulo xj. de libro S. Auguſtini, quem Enchiridion (vt præfati ſumus) nominauit, cuius capituli textū ponim⁹, vt faciliùs veſter pateſcat error, & malitiæ noſcatur imperitia. Dicit enim præfatus pater: Proindè Chriſtus Ieſus, Dei filius eſt, Deus & homo: Deus ante omnia ſecula, homo in noſtro ſeculo: Deus, quia Dei verbum: Deus enim erat verbum: homo autem, quia in vnitate perſonæ acceſſit verbo anima rationalis & caro. Quocircà inquātùm Deus eſt, ipſe & pater vnum ſunt: inquātùm Iohan. 10. & 14. autem homo eſt, pater maior eſt illo. Cùm enim eſſet vnicus Dei filius, non gratia, ſed natura, vt eſſet etiàm plenus gratia: factus eſt aūt & hominis filius idem ipſe, vtrnnq; ex vtroq; vnus Chriſtus. Qui cùm in forma Dei eſſet, Philip. 2. non rapinam arbitratus eſt quod natura erat, id eſt, eſſe ſe æqualem Deo: exinaniuit autem ſe, accipiens formam ſerui, nó amittens vel minuens formā Dei: ac per hoc & minor eſt factus, & manſit æqualis: vtrun-

vtrunque vnus, ſicut dictum eſt: ſed aliud propter verbum, aliud propter hominem: propter verbum ęqualis, propter hominem minor, vnus Dei filius, idemque hominis filius, idemque & Dei filius: nó duo filij nei, Deus & homo, ſed vnus Dei filius: Deus ſinè initio, homo à certo initio Dominus noſter Ieſus Chriſtus.

Hiſce igitur veriſſimis catholicæ fidei aſſertionibus, perfidiæ venena intermiſcere non metuiſtis. Vbì ergò ille dixit, Cùm em̃ eſſet vnicus Dei filius, non gratia, ſed natura, vt eſſet etiàm plenus gratia, factus eſt & hominis filius: ad confirmandum errorem veſtrum, interpoſuiſtis quod ille non dixit, hoc modo: Cùm enim eſſet vnicus Dei filius, non adoptione, ſed genere: neq; gratia, ſed natura: vt eſſet etiàm plenus in forma ſerui, adoptione & gratia factus eſt hominis filius, idem ipſe vtrunq; ex vtroq; vnus Chriſtus. Videat q legit, & intelligat, quãta eſt hæc prauitas, & quanta eſt hæc tergiuerſatio. Quarè ſanctorum patrum ſenſus commaculatis, & venenum erroris catholico melli immiſcetis? Quid eſt quod dicitis, Deum natura Dei filium, genere eſſe filium Dei? Quid eſt quòd adoptionem gratiæ cõiungitis, dum in eodem capitulo paulopòſt idem mirificus Doctor, Eum qui eſt hominis filius, vnicum Dei filium nominare non dubitaret, ità dicens, ſicut & antè expoſuimus: nempe ex quo homo eſſe cœpit, non aliud cœpit eſſe, q̃ Dei filius, & hoc vnicus: & ꝓpter verbũ, quod illo ſuſcepto caro ſactum, eſt vtiquè Deus: & quemadmodùm vna perſona eſt quilibet homo, anima ſcilicet rationalis & caro, ità ſit Chriſtus vna pſona, verbũ & homo. Igitur ſi vnicus, quomodò adoptiuus, dum multi ſunt adoptiui filij? Vnicus itaq; de multis non poteſt dici. Item vnitas perſonæ quæ eſt in DEI filio & filio virginis, adoptionis tollit iniuriam. Si ergò DEVS verus eſt, qui de virgine natus eſt, quomodò tunc poteſt adoptiuus eſſe vel ſeruus? Deũ enim neqꝫquàm audetis confiteri ſeruum vel adoptiuũ: etſi Iſa.49. eum propheta ſeruum nominâſſet, non tamen ex conditione ſeruitutis, ſed ex humi- Phil. 2. litatis obedientia, qua factus eſt Patri obediens vſque ad mortem: præfato Papa Leone dicente in Homilia ſecunda de natiuitate Chriſti: Aſſumpta eſt de matre Domini natura, non culpa: creata eſt forma ſerui ſinè conditione ſeruili. Item S. Auguſtinus in Homilia trigeſima nona dicit: Dominus noſter etiàm in forma ſerui, non ſeruus, ſed in forma etiàm ſerui, Dominus fuit. Nónne ſecundùm ſeculi nobilitatem, beata MARIA virgo ex regali & libera proſapia proceſſit? Huic verò virgini regiæ dignitatis, Spirituſſanctus acceſſit, & filium ex ea procreari fecit. Mirum ſi Spirituſſanctus hominem ex ea non potuit facere perfectum & ingennum. Sed & hoc volumus à vobis audire, an Adam primus humani generis pater, qui de terra virgine creatus eſt, liber eſſet conditus, ſiue ſeruus: Si ſeruus, quomodò tunc imago Dei? ſi liber, quarè & Chriſtus quoquè non ingenuus de virgine? Meliore quidem terra, etiàm animata & immaculata, Spirituſancto operante, factus eſt homo, dicente Apoſtolo: Factus eſt 1. Cor. 15. primus homo de terra terrenus, ſecundus de cælo cæleſtis. Si terrenum liberum conditum confitemur, quarè non multò magis cæleſtem liberum confitemur? Vndè Adam fuit ſeruus factus, niſi ex peccato, Apoſtolo Petro atteſtante: Qui enim peccatum facit, 2. Pet. 2. Iohan. 8. ſeruus eſt peccati. Chriſtus autem non fe- 1. Pet. 2. cit peccatum, ideò ſeruus non eſt peccati, ſed magis liberator & redemptor eorum qui ſerui ſunt peccati, eo ipſo atteſtante: Si Iohan. 8. filius vos liberauerit, verè liberi eritis. Sed fortè ſeruum hominis eum fuiſſe dicitis. Quid eſt quod dicit Propheta, Deus iudi- Pſal. 71. cium tuum regi da, & iuſtitiam tuam filio regis: & adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient ei? Item Apoſtolus: Omnia ſubiecit ſub pedibus eius. Et 1. Cor. 15. hoc ſępiùs reperitur, quàm exemplis indi- Heb. 2. geat edoceri, quòd ſit Dominus omnium, non alicuius ſeruus. An'ne angelorum eum ſeruum vultis dicere, quia dictum eſt, Mi- Pſal. 8. nuiſti eum paulominùs ab angelis? Vtiquè minoratus eſt propter mortalitatem carnis, non propter conditionis ſeruitium. ideoque ſtatìm ſequitur: Gloria & honore coronâſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius.

Item Apoſtolus ad Hebræos: Tãto me- Heb. 1. lior effectus angelis, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit.

Et iterùm cùm introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei. Qui dicitis de DEO patre, qui eum in baptiſmo etiàm & in transfiguratione quæ facta eſt in monte, filium nominauit, non ſeruum: Hic eſt filius meus Mat. 3. & 17. dilectus, in quo mihi benè complacui.

De qua ſententia beatus Hilarius in libro ſexto de fide, ità diſſeruit: Si proprium ac ſingulare eſt, Hic eſt filius meus: quid calumnias DEO patri profeſſæ de filio proprietatis adferimus? An'ne tibi videtur in eo quod dicitur, hoc ſignificari? Alios quidem cognominatos habeo in filios, ſed hic filius meus eſt. Donaui adoptionis nomen plurimis: ſed iſte mihi filius eſt. Nè quæras alium. Nè non hunc eſſe credas. Hunc ergò tanquàm digito indice ac verbi ſignificatione contingo: quia dico, & meus eſt, & filius eſt. Hæc quidem paternæ vocis ſignificatio ea fuit, non quòd

qui ad implendam om̃em iuſtitiam bapti-
zandus erat, ignoraretur: ſed vt, qui ad ſa-
cramentum ſalutis noſtræ homo cerneba-
tur, Dei voce Dei filius noſceretur. Reſtat
igitur vt ſit rex & redemptor, Deus & Dei
filius: de quo & Apoſtolus ad Romanos,
Rom. 8. Qui proprio filio ſuo non pepercit: Propri-
um nominauit, non adoptiuum. De qua
ſententia idem beatus Hilarius io libro p̃-
fato ità dicit: Nunquidnàm etiàm nunc ad-
optionis in eo erit nuncupatio, in quo pro-
prietatis eſt hoc nomen? Item poſt pauca:
Quære virtutem dicti, vt magnitudinem
charitatis intelligas: Quid ſit proprium ex-
pende, nè ignores veritatẽ. Nunc enim Apo
ſtolus proprium ait filium, cùm in multis
vel ſuum, vel eius ſæpè dixiſſet. Quanuìs
multi codices per tranſlatorum ſimplicem
intelligentiam, in hoc loco, proprio filio,
ſuo filio, conſcriptum habeant: tamen Grę-
citas, qua lingua Apoſtolus eſt locutus, pro-
prium nunc magìs, quàm ſuum nuncupa-
uit. & licèt communis intelligentiæ ſenſus
non ſatìs inter proprium & ſuum differat,
verùm Apoſtolus cùm in cæteris alijs dictis
ſuum filium commemorâſſet, hîc tamen di-
cit, Qui proprio filio ſuo non pepercit.

Item libro octauo: Sẽtíſne quid tibi de-
ſit, Chriſto negando quod ſuum eſt? Si per
naturam DEI, Chriſtus tibi Dominus eſt,
habes ſpiritũ ſanctum: ſi verò per adoptiuũ
nomen hic Dominus eſt, Spirituſancto ca-
rens, ſpiritu erroris animaris: quia nemo ni-
sì in ſpirituſancto Dominum IESVM po-
teſt dicere.

Item in dogmate catholicæ fidei: Ergò
1. Cor. 12. DEI filius, hominis factus eſt filius, natus
ſecundùm veritatem naturæ, ex Deo DEI
filius: & ſecundùm veritatem naturæ, ex ho
mine hominis filius: vt veritas vnigeniti nõ
adoptione, neque appellatiõe, ſed in vtraq;
natiuitate filij nomen naſcendo haberet, vt
eſſet verus Deus & verus homo vnus fili⁹.

Item ſanctus Euangeliſta Iohannes verũ
eum filium nos credere edocuit, dicens: Et
1. Ioh. 4. nos vidimus & teſtificamur, quoniam pa-
ter miſit filium ſuum Saluatorem mundi.
Quiſquis confeſſus fuerit, quoniam IESVS
eſt filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in
Deo. Item poſt pauca: Scimus quoniam
1. Iohan. 5. filius DEI venit, & dedit nobis ſenſum, vt
cognoſcamus verum Deum, & ſimus in ve-
ro filio eius. Hic eſt verus Deus & vita ęter-
na. Tu verò quiſquis es qui Chriſtum præ-
dicas adoptiuũ, vndè tibi iſte ſenſus veniſ-
ſet, voluiſſem ſcire: vbì hoc nomen didiciſ-
ſes, oſtende. Patriarchæ neſciêrunt, prophe-
tæ non dixerunt. Apoſtoli non prædicaue-
runt, ſancti Tractatores hoc nomen tacu-
erunt, Doctores fidei noſtræ non docue-
2. Cor. 12. runt. Fortè in tertium cælum raptus fuiſti,
& ibì audiſti arcana verba, quæ hucuſquè
ſanctæ DEI Eccleſiæ ignota eſſent, ſi tu in
tertiũ cælum raptus non eſſes. Aut ſuper pe-
ctus Dñi recubuiſti, & ibì audîſti, q̃ B. Iohã- Iohan. 13.
nes audire nõ meruit. Aut te per choros an-
gelorũ Agnus ducens, hoc tibi nomẽ oſtẽ- Apo. 6.
dit: Aut tibi Leo de tribu Iuda, librũ ſeptẽ Apo. 5.
ſigillis clauſum, aperuit, vndè hæc myſteria
intelligeres, & nomina proferres, q̃ quatu-
or animalibus incognita manſiſſent, immò
toti mundo inaudita, nisì tu nouus doctor
ad declarandũ tuum nomen veniſſes. Dices
enim, Cur times adoptiuum Chriſtũ Dñm
nominare? Dico tibi, quia nec Apoſtoli eũ
ſic nominauerunt, nec ſancta Dei & catho-
lica Eccleſia cõſuetudinem habuit, ſic eum
appellare, immò nec credere eum adoptiuũ
eſſe, ſed proprium filium, iuxta præcedẽtia
Apoſtolorum teſtimonia, & ſanctorũ Do-
ctorum dogmata. Plurimæ verò ſunt in ſan
ctis ſcripturis appellationes Dñi noſtri Ieſu Apo. 5.
Chriſti: ſicut Leo, agn⁹, lapis, vermis, & mul- Iohan. 1.
ta talia, q̃ omnia certas habẽt & myſticas ſi- Iſa. 8.
gnificationes, cur ità dicantur. Adoptiuus Pſalm. 117. & 21.
ſiquidem non habet aliam ſignificatiõem, 1. Pet. 2.
nisì vt Ieſus Chriſtus non ſit proprius filius 1. Cor. 10.
Dei, nec ex virgine ei in filium genitus, ſed
neſcio ex quo ſeruo adoptatus in filieta-
tem, vt vos dicitis: quarum ſignificationum
allegoricas interpretationes diceremus, ſi
huic præſenti rationi neceſſariæ viderẽtur.
ſicut leo, propter, regiam dignitatẽ: agnus,
propter innocẽtiam: vermis, propter humi-
litatem incarnationis: Quòd verò eum di- Apoc. 5.
citis leproſum nominari, videſ, vos minùs Iohan. 1.
intendiſſe, quomodò propheta hoc nomẽ Pſal. 21.
poſuit: Et nos, inquit, putauimus eum quaſi Eſa. 53.
leproſum, & percuſſum à DEO, & humilia-
tum. Ipſe autem vulneratus eſt propter ini-
quitates noſtras. Quaſi leproſum dixit, non
leproſum. Item, putauimus, dixit: id eſt, vt
beatus Hieronymus in Tractatu eiuſdem
prophetæ expoſuit, Nos putauimus eum
propria ſuſtinere peccata. Sed vt veriùs in-
telleximus, pro noſtris vulneratus eſt iniq-
tatibus: nullatenùs morbo lepræ percuſſus
eſt in corpore, nec lepra peccati vulneratus
eſt in anima. Lupum verò & vulturem eum
non legimus in ſcripturis ſanctis, quantùm
noſtræ occurrit memoriæ, nuncupari: Nec
etiàm adoptiuum. Nónne olìm eadem hæ-
reſis veſtra in Neſtorio ab vniuerſali ſancta
Eccleſia refutata eſt etiàm & dãnata? Qua-
propter fortè illum anathematizare nolui-
ſtis, dum alios, Bonoſum ſcilicet, Arrium &
Sabellium, Manichæumque, qui praua de
Dei filio ſenſerunt, in epiſtola veſtra ana-
thematizâſtis. Nunquìd non ideò damna-
tus eſt, quia beatam Mariam ſemper virgi-
nem, non DEI, ſed hominis tantummodò
credidit eſſe genitricem? De cuius hæreſi S.
Cyrillus Eulogio presbytero ſcribit, hoc
modo dicens: Neſtorius itaq; in ſuis expo-
ſitionibus ſimulat ſe dicere vnum filium &
vnũ Dñm: ſed refert filiationem ad ſolũ Dei

verbum. Et paulopòſt: Dicendo em̃, Quia propterea Deus verbũ Chriſtus nominatur, quia habet copulationem ad Chriſtum: quomodò non apertũ eſt, duos dicere Chriſtos, ſi Chriſtus ad Chriſtũ habet coniunctiõem, tanq̃ alter ad alterum? Videtur em̃, Neſtoriũ dicere copulationẽ, quod vos dicitis adoptionẽ. Quid eſt adoptio, niſi charitatis copulatio, qua pater adoptione ſibi copulat filium, quẽ proprium non habet? Et certiſſimum eſt, ſicut præſati ſumus, alium eſſe propriũ filium, alium adoptiuũ. Nónne tunc duo filij erunt Deo patri, vnus proprius, & alter adoptiuus, quod nullus catholicus audet dicere? Quid eſt aliud dicere, eandem virginem adoptiuum vel ſeruũ genuiſſe, niſi negare, Deũ illam genuiſſe? Si Deus generatus eſt, nequaquàm adoptiuus, ſed filius: quia alia perſona eſt proprij filij, alia adoptiui filij vel ſerui. Et ſcimus vnam eſſe perſonam in Chriſto Deo, Dei & hominis, ſicut B. Gregorius in epiſtola ad Quirinum epiſcopũ ſcripſit: Non autẽ, inquit, priùs in vtero virginis caro concepta eſt, & poſtmodùm diuinitas venit in carnem: ſed mox vt verbũ venit in vterum, mox verbũ, ſeruata propriæ virtute naturę, factũ eſt caro: & perfectus homo idẽ in veritate carnis & animæ rationalis, natus eſt per vterũ virginis filius Dei. Si igitur mox à tempore conceptionis verus Deus Dei filius conceptus eſt, quãdò fuit vt homo eſſet ſinè Deo, vndè adoptaretur in filiũ? Sicut em̃ nunquàm fuit, vt Deus pater eſſet ſinè Deo filio, de quo dictũ eſt,
Ioan. 1. In principio erat verbũ: ità nunquàm fuit, vt homo Ieſus eſſet ſinè Deo, de quo dictũ eſt,
Ibidèm. Verbum caro factum eſt, id eſt, Deus homo factus eſt? Sicut enim Arrius filium ſeparauit à patre, dicendo: Erat, quandò non erat Dei filius: ità per adoptionem vos ſeparatis hominem Chriſtũ à Deo filio. Et miramur, dum tãta ſanctorũ patrum teſtimonia profertis, cur non intelligatis, quod contra eadem teſtimonia ſenſum ponitis veſtrũ, alia prauè intelligẽtes, alia peſſimè interpretantes, iu-
1. Tim. 1. xta Apoſtolũ, non intelligentes quæ dicitis, nec de quibus affirmatis. Sufficiat vobis (obſecramus) dicere in confeſſione Catholicæ fidei, quod ſancti patres dixerũt: & ſic ſymbolũ tenere Eccleſiaſticæ profeſſionis, ſicut ſanctiſſimi Doctores expoſuerunt. longè ſiquidem inferiores ſumus illis ad excogitanda verba cõuenientia fidei Apoſtolicæ. Tantùm firmiter credamus & teneamus, quod illi ſcripſerunt, qui ſpiritu Dei repleti ſunt, & nobis à Deo dati ſunt doctores. Quid em̃ vobis diſplicet in dño noſtro Ieſu Chriſto, vt verus ſit Deo patri filius, dũ ille ipſe & ſe
Ioan. 17. filium nominauit, & veritatẽ, dicẽdo: Pater,
& 14. clarifica filiũ tuũ, vt filius tuus clarificet te: Et iterùm, Ego ſum via & veritas & vita? Niſi
Ioan. 8. fortè cum Iudæis vultis dicere, Tu de teipſo teſtimoniũ dicis, Teſtimoniũ tuum non eſt verũ: mox ille ipſe pro ſe reſpõdebit vobis: Si ego teſtimoniũ phibeo de meipſo, teſti-
monium meũ verũ eſt. Et paulopòſt: In le- Ibidèm.
ge, inquit, veſtra ſcriptũ eſt, quia duorũ ho- Deut. 17.
minũ teſtimoniũ verũ eſt: Ego ſum qui teſtimoniũ perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me Pater. Pater de cælis intonuit, & eũ filiũ ſuũ nominauit. Chriſtus de terris in cælos clamauit, ſe filiũ noſa-
uit: & vos cũ Iudæis adhuc increduli eſtis? La- Luc. 23.
tro in cruce eum dñm nominauit. Cẽturio Matt. 27.
moriẽtẽ eum videns, clamauit: Verè filius Marc. 1.
Dei erat iſte. Sed & dæmones eũ verè filium Matt. 8.
Dei ſummi cũ ſua legione proclamauerunt, ſicut in ſanctis legitur Euãgelijs. Et Elipandus cũ ſua legione negat adhuc eũ verè filiũ Dei eſſe? Apoſtoli interrogati à Chriſto di-
cente, Quẽ dicunt homines eſſe filiũ homi- Matt. 16.
nis? De filio hominis interrogat, & de filio hominis reſpondit ei Petrus, dicens: Tu es Chriſtus filius Dei viui. Et pro hac laudabili cõfeſſione, meruit ab ipſo Deo Saluatore nr̃o audire: Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cęlis eſt. Patrẽ ſuũ dixit, qui hęc reuelauit. Pater de ſuo filio myſteria reuelauit,
ſeculari inaudita ſapiẽtię: & pro hac glorio- Notabile
ſa confeſſione B. Petrum principẽ Apoſto- dictum.
lorum, cæli terræq; remunerauit poteſtate, dicens: Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiã meam: & portę inferi nõ præualebũt aduerſùs eã: & tibi dabo claues regni cælorũ: & quodcunq; ligaueris ſuper terrã, erit ligatũ & in cęlis: & quodcunq; ſolueris ſuper terrã, erit ſolutũ & in cælis. Auditis quid hæc fides Apoſtolica meruit: Videte quid veſtra mereatur adoptio. Paulus eundẽ qui crucifixus eſt, Dei virtutẽ & Dei ſapientiã prędicauit, ſcribẽs ad Corinthios:
Nos verò Chriſtũ prædicamus, & hũc cruci- 1. Cor. 1.
fixum, Iudęis quidẽ ſcandalũ, gentibus autẽ ſtultitiã, credẽtibus verò Dei virtutẽ & Dei ſapientiã. Eccè duo luminaria mũdi, quale de Chriſto filio Dei teſtimoniũ proferũt: & vos eũ adhuc adoptiuũ vultis dicere, & nobiſcũ ſpiritũ adoptionis accepiſſe Dei filiũ?
Eſaias eũ filiũ appellat: Filius, inquit, datus Eſa. 9.
eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerũ eius: & vocabitur nomẽ eius, Admirabilis, Deus fortis, Princeps pacis, Pater futuri ſeculi. Intelligite fratres quę legitis, & nolite noua & incognita nomina fingere: ſed quæ in ſancta ſcriptura inueniuntur, tenete. Illa em̃ quę ibi inueniũtur de Chriſto Deo, honeſtas habẽt ſignificationes, & noſtræ ſaluti conuenientes: & nolite per humanas inuentiones fluctuare, ſed in ſoliditate ſanctarum ſcripturarum voſmetipſos roborate. Illas legite, illas docete: quia in illis eſt vita æterna. Inculcâſtis iterũ, iterumq; replicâſtis, vos cõſona ſanctis Patribus ponere teſtimonia: ſed vt probauimus, lõgè aliter vos illorũ intelligitis dicta, quàm illi ipſi intellexerũt qui hęc ipſa

ipſa taſtimonia libris inſerebāt: & inuenim⁹
ſicut & antè pſati ſum⁹, certiſſimè vos illorū
ſanctiſſima ſcripta hęreticę prauitatis vene-
no infeciſſe, & interſeruiſſe verba, quę nusq̄
in eorum legimus libris. Niſi fortè veſtri ma
giſtri ità ſenſiſſent, qnorum nomina ſanctę
& vniuerſali Dei Eccleſiæ ignota putamus
hucuſquè remanſiſſe, ſi huius erroris ſchi-
ſma, per vos ea mundo non innotuiſſet.
Deſinite, fratres, veſtros per aures populi
Chriſtiani diffamare parentes, & voſmet-
ipſos à ſancta Dei diuidere Eccleſia: & no-
lite per diuerticula diſcurrere errorum, &
Hiere. 2. ciſternas vobis hæretica perfidia diſſipatas
fodere, quæ aquas puriſſimæ fidei non te-
nebunt: ſed per viam regiam ad lympidiſſi-
mum catholicæ puritatis fontem feſtinate,
& ex eo potate ſpiritum charitatis & fidei,
quatenùs de ventre veſtro fluant aquæ vi-
Iohann. 4. uæ ſalientes in vitam æternam. Tenete vos
intra terminos ſanctorum patrum, & noli-
te nouas verſare quæſtiunculas. ad nihilum
2. Tim. 2. enim valent, niſi ad ſubuerſionem audien-
tium. Sufficit enim vobis ſanctorum patrū
veſtigia ſequi, & illorum dicta firma tenere
fide: Illi enim io Domino noſtri extiterunt
Doctores in fide, & ductores ad vitā: quo-
rum & ſapientia ſpiritu Dei plena libris le-
gitur inſcripta, & vita meritorum miracu-
lis clara & ſanctiſſima: quorum animæ
apud Deum Dei filium Dominum noſtrū
Ieſum Chriſtum, pro magno pietatis labore
regnant in cælis. Hos ergò tota animi vir-
tute, toto charitatis affectu ſequimini cha-
riſſimi fratres, vt horum inconcuſſa firmi-
tate doctrinis adhærentes, conſortiū ęter-
næ beatitudinis, donante vero & proprio
Dei filio, Domino noſtro Ieſu Chriſto, cū
illis habere mereamini in cælis. Deſinite,
fratres, illum prædicare ſeruum, quem re-
Matt. 28. gem & redemptorem habemus, cui data eſt
omnis poteſtas in cælo & in terra. Ceſſate
eum adoptiuum nominare, qui verus Deus
Phil. 2. & verus Dei filius in cuius nomine omne
genu flectatur cæleſtium, terreſtrium & in-
fernorum: & omnis lingua confiteatur, quia
Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt DEI
patris. Intelligite in hac profeſſione veſtra
duplices diabolicæ fraudis latuiſſe dolos,
hoc eſt, vt vos qui gratia baptiſmi redem-
pti eſtis, ab vnitate catholicæ diſiungeret
Eccleſiæ, & ſchiſmatici erroris laqueo à via
ſalutis æternæ retraheret, & gentibus, in-
ter quas habitatis, Chriſtianæ fidei initia
interclnderet, dum & Dominum noſtrū Ie-
ſum Chriſtum, quem Deum colimus & ad-
oramus, ſeruum prædicatis & adoptiuum.
Hæc ſunt enim argumenta diaboli, & vt
vos ſubuertat in fide, & illos auertat à fide.
Quieſcite, viri fratres, quieſcite ab hac ne-
quitia: & eſtote vobiſmetipſis Doctores ad
vitam, & vicinis veſtris ductores ad fidem.
Conſiderate quale eſt hoc ſcandalum inter
Paganas gentes, vt dicatur, Deum Chriſtia-
norum ſeruum eſſe vel adoptiuum. Nos per
illum adoptiui ſumus, non ille nobiſcum
adoptiuus. Nos per illum à ſeruitute libera-
ti, non ille nobiſcum ſeruus. Cur eum ſeruū
nomioare debemus, qui nos amicos ma-
luit nominare, quàm ſeruos, dicens: Iam
noo dicam vos ſeruos, ſed amicos, quia ſer- Iohan. 15.
uus neſcit quid faciat dn̄s eius: Vos autem
dixi amicos, quia omnia quæcunq; audiui
à Patre meo, nota feci vobis? Attendite qua
charitate nos nominauit amicos, ea chari-
tate nominemus eum Deum Dei filium, &
diligamus ex toto corde, quia ipſe prior di-
lexit nos, & tradidit ſemetipſum pro oobis, Galat. 2.
vt emundaret ſibi populum acceptabilem, Tit. 2.
ſectatorem bonorum operū. Credamus eū
Dn̄m, & non ſeruum, ipſo dicente: Vos vo-
catis me, Magiſter & Dn̄e: & benè dicitis, Iohan. 13.
ſum etenim. Et verum Deum, verumq́; Dei
filium confiteamur in vtraq; natura, Diui-
na ſcilicet & humana. Credamus eum om̄ia
velle q̄ meliora ſunt, & om̄ia poſſe quę vult,
ſicut dictū eſt: Om̄ia quæcunq; voluit Dn̄s,
fecit in cælo & terra. Quis negat meliorem Pſal. 113. & 134.
eſſe proprietatē in filio, quàm adoptionem?
Et dum omoipotens Dei filius, noſtræ fra-
gilitatis naturā in vnitatem ſuæ perſonæ ad-
ſumere voluit, vt eſſet mediator Dei & ho- 1. Tim. 2.
minum, cur nō debuit ex meliore filiorum
dignitate & multò excellentiore, noſtram
ſibi in vnitatem perſonæ adſociare huma-
nitatē, quatenùs ex ſua glorioſa & propria
nobilitate, noſtræ ſeruitutis redimeret igno
bilitatem? Venit enim medicina ad ęgros,
miſericordia ad miſeros, redēptor ad reos,
liber ad ſeruos, vt dictum eſt: Deus vltionū Pſal. 93.
liberè egit. Et in Euangelio: Si filius vos li- Iohan. 8.
berauerit, verè liberi eritis. Non ſimus in-
grati tantorū bn̄ficiorum Dn̄i noſtri IESV
Chriſti, p quē cōditi ſumus, & à quo iterùm
redempti ſumus, & in gloriā filiorū Dei ad-
optati: Prædicemus eum Deū verū & viuū,
& verè filium Dei, vt ad eius beatiſſimā viſi-
onem peruenire mereamur: in qua eſt ęter-
na beatitudo & beata æternitas: Cui laus &
gloria in omnes æternitates. Amen.

CAROLVS GRATIA DEI REX FRANCORVM ET
Longobardorum, ac Patricius Romanorū,
Filius & defenſor ſanctæ Dei Eccleſiæ, Eli-
pando Toletanæ ciuitatis metropolitano,
& cæteris in partibus Hiſpanię cōſacerdo-
tibus orthodoxę fidei & fraternæ chari-
tatis, in Chriſto Dei filio pprio &
vero, optamus ſalutem.

GAudet pietas Chriſtiana,
diuinæ ſcilicet atque fra-
ternæ per lata terrarum
ſpatia duplices charitatis
alas extendere, vt mater-
no foueat affectu, quos
ſacro genuerat baptiſma-
te. Et maxima eſt ſanctæ matris Eccleſiæ ex-

ultatio,ſuorum adunatio filiorum, vt ſint
conſummati in vnum, qui redempti ſunt
ab vno,dicente eodem redemptore Domi-
Iohan.17. no noſtro IESV Chriſto:Pater ſancte,ſer-
ua eos in nomine tuo,quos dediſti mihi, vt
omnes vnum ſint,ſicut & nos vnum ſumus.
Vndè & in cantico canticorum de ſancta di
Cant.8. citur Eccleſia:Terribilis vt caſtrorum acies
ordinata. Conſtipata exercitûs ordinatio,
& vnanimis bellatorum ſortitudo, magno
ſolet hoſtibus eſſe terrori: Sic filiorum ſan-
ctæ matris Eccleſiæ intra murum catholicæ
fidei pacifica adunatio, aëreis poteſtatibus
nimiùm conſtat terribilis, & ignitis mali-
gnæ perfidiæ ſpiculis omninò impenetra-
bilis extat,ſicut & veriſſimus gentium prę-
Ephe.6. dicator & fortiſſimus Eccleſiæ præliator
præcipit, dicens: In omnibus adſumentes
ſcutum fidei,in quo poſſitis omnia tela ne-
quiſſimi ignita extinguere:& hoc ſeculum
nequam libero ad cæleſtia volatu euadere.
Heb.11. Sinè fide enim impoſſibile eſt placere Deo.
Impoſſibile eſt, quod omninò ab homine
fieri non poteſt.Principium eſt ſalutis no-
ſtræ fides: qua intemerata, & integra ſanita-
te confirmata,totius vitæ curſus per bono-
rum veſtigia operũ feliciter fineteuùs cur-
Ibid. rit Per fidem enim,ſicut idem præfatus do-
ctor in epiſtola ad Hebræos teſtatur, omẽs
ſancti placuerunt Deo. Hanc igitur fidem
orthodoxam & ab Apoſtolicis traditã do-
ctoribus,& ab vniuerſali ſeruatam Eccleſia,
Nos pro virium noſtrarum portione vbiq;
in omnibus ſeruare & prædicare profite-
mur:quia non eſt in alia aliqua ſalus,niſi in
illa, quam pacifica ab initio ſalutis noſtræ
vnanimitate ſemper ſeruabat Eccleſia: Pro
qua etiàm viri fratres & veſtra bona deuo-
tio,quam vos habere decet in Domino,his
partibus fidei veſtræ literas dirigere curâ-
ſtis, vtrunque & generales ad ſacerdotales
ſanctiſſimas aures, ad nos quoquè ſpecia-
les.In quarum vtiquè ſerie literarum nõ ſa-
tis nobis elucebat, an quaſi ex authoritate
magiſterij nos veſtra docere diſpoſuiſtis,
an ex humilitatis diſcipulatu noſtra diſcere
deſideratis. Tamen ſiue hoc, ſiue illud ve-
ſtris ineſſet animis,petitionem veſtram, cha
ritate Chriſtianæ religionis cogẽte,nõ ſper-
nendam eſſe cenſuimus:valdè deſiderantes,
Deũq; ex intimo cordis affectu deprecan-
tes,quatenùs in veræ fidei ſoliditate firmi-
ter vtrinquè permaneamus, & inter flucti-
uagos huius ſeculi æſtus, Spirituſancto na-
uigium veſtri curſûs regente, ad portum p-
petuæ tranquillitatis peruenire mereamur.
Ad hanc autem tranquillitatem capiẽdam,
oculus cordis fide purificandus eſt, & aſſi-
duis ſanctarum orationum precibus men-
tis acies illuſtranda,vt puræ veritatis lumẽ,
omni errorum nube expulſa, contemplari
valeat,nè in opiniones noxiæ falſitatis te-
meritas inordinata incautiùs gradientes

præcipitet:Nec pigeat Chriſtianum,vbi hę-
ſitet,quærere:nec pudeat,vbi neſciat,diſce-
re:quoniam pia humilitas diſcendi,ſapien-
tiæ intrat ſecreta: & melius eſt, diſcipulum
eſſe veritatis,quàm doctorem exiſtere falſi-
tatis: ille ad altiora ſemper prouehitur, iſte
ad inferiora ſemper dilabitur: & indè ma-
giſter efficitur erroris,vndè auditor cõtem-
pſit eſſe veritatis. Hanc igitur fratres per-
nicioſam deuitantes elationem, ſanctorum
Patrum & catholicorum Doctorum ſacris
inhæreamus ſenſibus: Diſcamus quæ ſcri-
pſerunt:Credamus quæ docuerunt: & non
declinemus ad dexteram,neque ad ſiniſtrã,
ſed per viam regiam ad regem & redempto-
rem,Deum & Dominum noſtrũ IESVM
Chriſtum concordi fidei & veritatis curra-
mus profeſſione. Corde enim creditur ad Rom.10.
iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutẽ,
eodem atteſtante Apoſtolo: Iuſtus autem Rom.1.
ex fide viuit.Si iuſtus ex fide viuit, quomo- Abac.2.
dò qui fidem non habet rectã,ſe viuere ęſti-
mat?Nos nempe non ſumus infidelitatis fi- Heb.10.
lij in perditionem, ſed fidei in adquiſitio-
nem animæ. Sequamur ſanctorum patrum
venerabilia in charitate præcepta. Decet
enim,vt omnium Chriſtianorum vna ſit fi-
des & vnus animus, ſicut eſt vnum ouile &
vnus paſtor. Qui verò extra Eccleſiaſtici Iohan.10.
ouilis ſepta inuenietur, lupina rabie deuo-
rabuntur, quia vocem boni paſtoris non
audiunt, qui ante ſuas oues ingredietur &
egredietur, vt eos ad paſcua vitæ perducat
æternæ. Nobis itaque dictum intelligâmus,
quod egregius prædicator ſuis chariſſimis
filijs præcipiebat,dicens: Obſecro vos per
nomen Domini noſtri IESV CHRI- 1.Cor.1.
STI, vt vnum dicatis omnes, & non ſint
in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in
vno ſenſu & in eadem ſcientia. Hæc haben-
tes Apoſtolicæ authoritatis præcepta, con-
cordate nobiſcum.Diligimus vos. Hoc vo-
bis volumus in Domino,quod & nobis: qa
perfecta,quam habemus in CHRISTO,
charitas congregare gaudet, non ſpargere:
adunare,non ſcindere:& inconſutilem Sal-
uatoris noſtri tunicam integram ſeruare,
non diuidere:præuidentes hoc idem in pa-
ce CHRISTI cuſtodire,quod milites in paſ
ſione eius obſeruabant. His ità prælibatis, Iohan.19.
veſtris in Domino valdè congaudemus ꝓ-
fectibus,ità vt in cordibus noſtris fraterno
vulnerati amore, veſtram quam patimini
inter gentes, lachrymabili gemitu condo-
leamus oppreſſionem: ſed maiore multò
triſtitia lugemus, ſi aliquid diabolica frau-
de interiùs oppreſſionis per infidelitatem
vel cuiuſlibet ſchiſmatici erroris patiamini
in cordibus.Iſte eſt continuus dolor pecto- Rom.9.
ribus noſtris, & penè irremedicabile vul- Pſal.146.
nus,niſi per eius miſericordiam quí ſanat
contritos corde, & vult omnes homines
ſaluos fieri, ad agnitionemque veritatis 1.Tim.2.
per-

peruenire, illi nos lætificent, qui contriſtauerunt. Veſtra igitur correctio, noſtra eſt lætificatio: Deſiderantes vos ſocios habere in fide catholica, & cooperatores in prædicatione veritatis, vt gaudium quod Chriſtꝰ ſuis promiſit diſcipulis, habitet in nobis, & gaudium noſtrum impleatur in vobis. Ad
Iohan. 15. impletionem verò huius gaudij fraterna cogente charitate, iuſſimus ſanctorum Patrū ſynodale ex omnibus vndiquè noſtræ ditionis Eccleſijs congregari concilium, quatenùs ſancta omnium vnanimitas firmiter decerneret, quid credendum ſit de adoptione carnis Chriſti, quā nupèr nouis adſertionibus & ſanctæ Dei vniuerſali Eccleſiæ antiquis temporibus inauditis, vos ex veſtris ſcriptis intuliſſe cognouimus: immò & ad beatiſſimum Apoſtolicæ ſedis pontificem, de hac noua inuentione, noſtræ deuotionis ter quaterq́; direximus Miſſos: ſcire cupientes, quid ſancta Romana Eccleſia Apoſtolicis edocta Traditionibus, de hac
Scribunt quidā etiā Alcuinum ꝓpter hanc Synodum à Carolo accitum. reſpondere voluiſſet inquiſitione. Necnon & de Britāniæ partibus aliquos Eccleſiaſticæ diſciplinæ viros cōuocauimus, vt ex multorum diligenti conſideratione veritas catholicæ fidei inueſtigaretur, & probatiſſimis ſanctorum Patrum hincindè roborata teſtimonijs, abſq; vlla dubitatione teneatur. Idcircò vobis per ſingulos libellos dirigere curauimus, quid prædictorum patrū pia vnanimitas & pacifica perſcrutatio, authoritate Eccleſiaſtica inueniret, ſtatuiſſet, cōfirmaret. Primò, quid Dominus apoſtolicus cum ſancta Romana Eccleſia & epiſcopis illis in partibus quaqueuerſùm commorantibus &, catholicis doctoribus ſentiret, ſub vnius libelli tenore ſtatuimus: deindè ſecūdo loco, quid Eccleſiaſtici doctores & ſacerdotes Eccleſiarum Chriſti de ꝓpinquioribus Italiæ partibus, cum Petro Mediolanenſi Archiepiſcopo, & Paulino Foroiulianenſi vel Aquileianenſi patriarcha viris in Domino valdè venerabilibus, intelligi vel firmiter credi voluiſſent, ſuis proprijs reſponſionibus exaratum poſuimus libellum, quia ipſi quoq; præſentes noſtro ſynodali conuentui adfuerunt. Poſt hæc tenet & tertius libellus orthodoxam ſanctorum patrum epiſcoporum & virorū venerabilium fidem, qui in Germanię, Galliæ, Aquitaniæ & Britāniæ partibus dignis Deo deſeruiunt officijs, veſtriſq́; obiectionibus ſanctarum ſcripturarum teſtimonijs roboratas obtinet reſponſiones. Dein quarto loco meæ propriæ vnanimitatis cum his ſanctiſſimis prædictorum patrum decretis & catholicis ſtatutis conſenſum ſubnexui, ſicut voſmetipſi in veſtra epiſtola, quā meo ſpecialiter adſignâſtis nomini, rogare curâſtis, i. nè paucorum ſubdolis adſertionibus conſentirem, ſed plurimorum teſtimonijs roboratā fidē firmiter tenerem. Facio certiſſimè, Deo Dño meo Ieſu Chriſto donante, horum me ſanctiſſimæ multitudini & ꝓbatiſſimæ authoritati in veræ fidei profeſſione firmiter aſſocians, nec veſtræ me paucitati in conſenſione huius nouæ adſertionis ſocium admitto: ſed Apoſtolicæ ſedi & antiquis ab initio naſcentis Eccleſiæ & catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate coniungo: quicquid in illorum legitur libris, qui diuino ſpiritu afflati, tuti orbi à oeo Chriſto dati ſunt doctores, indubitanter teneo, hoc ad ſalutem animæ meæ ſufficere credens, quod ſacratiſſimæ Euangelicæ veritatis pandit hiſtoria, quod Apoſtolica in ſuis epiſtolis cōfirmat authoritas, quod eximij ſacræ ſcripturę Tractatores, & ꝑcipui Chriſtianę fidei doctores, ad perpetuam poſteris ſcriptum reliquerunt memoriam: cum his quoq; doctoribus & ſanctę Eccleſię paſtoribus verā ꝓdico fidem, quos in præſenti tempore ille nobis dedit luminaria, qui dixit: Eccè ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad cōſummationem ſeculi. Hi ſunt propugnatores fidei noſtræ, hi ſunt rectores per diuerſas ſedes ciuitatis Chriſti, cuius antemurale eſt fides catholica, & charitas firmiſſimus murus, & ꝓpugnacula diuinarū teſtimonia ſcripturarum: & diuitiæ ſalutis in ea ſunt ſapientia & ſciētia, & ſpes portarū cuſtodia: q̄ quatuor clauibus, id eſt, prudentia, iuſtitia, fortitudine, & temperantia, pijs aperiūtur animis. Huius verò ciuitatis ipſe Dei verus & proprius filius, Deus verus, homo verus, Ieſus Chr̄s Dñs noſter, regali ꝑſidet poteotia, cuius gratia totā illius ciuitatis ſtructurā regit, defendit, & exaltat: quiſq; ad hāc ciuitatē, recta ſibi ꝑuiante fide, manus bonorum operum habēs pleniſſimas, ꝑuenire feſtinat, aptas inueniet portas, & regē regū cū millibꝰ ſanctorū agminū obuiare ſibi gaudebit. Sed & gratias vobis agimus de inſtātia orationū veſtrarū, quibus memoriā noſtri aſſiduè vos habere dixiſtis: optantes vt preces veſtræ acceptabiles ſint Dño oeu Saluatori noſtro, & vt ipſe ꝑ ſuā miſericordiā dignos vos efficiat exaudiri, & ad vnitatem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ reuocare dignetur, & eiuſdem pietatis humeris in S. matris Eccleſiæ reportet ouile, qua de cælis veniens, ouē regrere ꝑditā, inuentamq́; cū trinmpho glórię ad ſedē paternę maieſtatis reuexit. Illud quoq; ꝙ vobis noſtrā pietatē flagitare placuit, quatenùs in præſentia noſtra libelli veſtri legeretur textus, & perſcrutante plurimorum conſilio, quid in eo rectæ fidei ſanctionibus conſentiens inueniretur, fecimus ſicut petiſtis, collectis vndiquè, veluti præfati ſumus, Eccleſiaſticis Doctoribus & populi Chriſtiani rectoribus, nobiſque omnibus pacifico vnanimitatis choro conſedentibus, eundem libellum à capite calcetenùs per diſtinctiones vni-

Præclara Caroli magni ſententia.

Matth. 28.

Eſa. 26

Eſa. 33.

Luc. 15.

vniuſcuiuſq; ſententiæ, & per interrogati-
ones vel reſponſiones, prout cuiq; libuit,
perlegere iuſſimus. Quid verò de eo libello
præſules eccleſiarum Chr̃i, fideiq; Catholi-
cæ doctores intellexiſſent, non opùs eſt mi-
hi in hac mea iterare epiſtola, dum illorum
libellus proprius hoc vobis euidenter oſtẽ-
dit. Scriptam itaq; in epiſtola veſtra huiuſ-
modi obſecrationem inuenimus, poſcẽtes
vos per eum, qui pro te in cruce manus in-
noxias extendit, & pro te ſanguinem pre-
cioſum effudit, & pro te mortem pertulit
& ſepulturam, ad liberandos electos ad in-
fernum deſcendit, & pro te ſurgens, tibi viã
ad cælos reuertendi, ſcilicet ad cæleſtem pa
triam, demonſtrauit, vt per teipſum arbiter
ſedeas: Eccè ego veſtris petitionibus ſatiſ-
ſaciens, congregationi Sacerdotum audi-
tor & arbiter adſedi. Diſcernimus, & Deo
donante decreuimus, quid eſſet de hac in-
quiſitione firmiter tenendum. Sed modò
per eandem obſecrationem vos iterùm ite-
rumque obteſtor, vt in pacifica vnanimita-
te & catholicæ fidei profeſſione nobiſcum
firmiter maneatis: nec vos doctiores æſti-
metis vniuerſali ſancta DEI eccleſia. Eam
fidem tenete, quam orthodoxi patres in
Rom. 12. ſuis nobis ſymbolis ſcriptam reliquerunt.
Et nolite plùs ſapere quàm oportet ſapere,
ſed ſapere ad ſobrietatem. Nec ratiocinan-
do humão ingenio diuina vos myſteria in-
☞ ueſtigare arbitremini: ſed magìs credendo
honorate, quæ humana fragilitas temerè
perſcrutando inuenire non valet. Exem-
plum mihi Conſtantini Imperatoris pro-
poſuiſtis, cuius initium beatum Iſidorum
laudâſſe dicitis, & finem doluiſſe: quod nè
mihi accidat, per quendam Beatum, quem *
antiphraſin cognominâſtis, benignè ſuade-
tis: hoc etiàm, diuina miſerante gratia, præ-
cauere ſatago: non ab illo tantummodò,
ſed etiàm ab omnibus, qui aliquid rectę fi-
dei contrarium docere videntur: aſſiduaq;
deuotione Dominũ depoſco, & quoſcunq;
ex filijs ſanctæ matris Eccleſiæ valeo, mihi
in hac petitione adiutores conuoco: nè me
alicuius verboſa adulatio vel fraudulenta
laudatio decipiens, à via veritatis auertat,
Pſal. 140. ſæpiùs eum propheta decantans: Corripiet
me iuſtus in miſericordia, & increpabit me,
oleum autem peccatoris non impinguet
caput meum. Vos verò vobiſmetipſis caue-
te, quòd nos fraterno admonuiſtis amore,
procurantes diligentiſſimè: omipotentiſq;
Dei vobis aſſiduis precibus clementiſſimã
conuocate gratiam, nè callida antiqui ho-
ſtis verſutia ſenſus veſtros in aliqua parte
corrumpat, & peius fiat interius diaboli
ſeruitium, quàm exterius gentis inimicæ.
Eumque expectate redemptorem, quem
ſalutis veſtræ habuiſtis authorem. Illum
glorificate in corde, & portate in corpore:
& dignam in vobis illi præparate habitati-

onem in fide, quæ per dilectionem opera-
tur: quatenùs vos illius glorioſa potentia, Gal. 5.
& ineffabilis miſericordia, ab vtriuſq; ſer-
uitutis moleſtia, exteriore ſcilicet & interi-
ore, liberet & cuſtodiat, & in magno ante
conſpectum gloriæ ſuæ cum multiplicibus
laboris veſtri diuitijs glorioſos ſtare con-
cedat, & vocem optabilem cum operatori-
bus Apoſtolicæ fidei audire faciat: Venite
benedicti patris mei, percipite regnum
quod vobis paratum eſt ab origine mun- Matt. 25.
di. Paratum igitur vobis regnum ab origine
mundi, indubitata veritatis promiſſione
ſperatis, ſi Catholicæ fidei vnanimitati voſ
metipſos adiungere curetis. Exteriores ſer-
uitutis moleſtias interna fidelitatis ſpe cõ-
ſolamini. Oculos mentis veſtræ ad eum eri-
gite, qui vos eripuit de poteſtate tenebra- Col. 1.
rum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis
ſuæ. Hactenùs antequàm huius adoptionis
in Chriſto nomen à vobis exortũ, noſtros
non offenderet animos, vos germanitatis
amore diliximus. Etſi nos veſtrum corpo-
rale ſeruitium contriſtaret, rectitudo tamẽ
fidei catholicæ *lætificauit in vobis. Nunc
verò duplici pro vobis affligimur mœrore, for. *lætifi-
caret
diabolica fraude deceptis in corde, & ini-
mica ſeruitute oppreſſis in corpore. Sed re-
dite, obſecro, ad vnitatem ſanctę matris Ec-
cleſiæ, vt vos eruat de anguſtia ſeruitutis
terrenæ, qui vos per baptiſmi gratiã à vin-
culo liberauit originalis peccati. Expoliã-
ſtis veterem hominem. Quomodò iterùm,
fraude decepti maligna, induamini illo? Ad-
optionis filij Deo patrifacti eſtis per eum,
qui non eſt adoptiuus, ſed proprius: State p
fidei inuiolabilem confeſſionem in liber-
tate filiorum Dei, & nolite infidelitatis iu-
gum ſubire. Expellite vincula diabolicę de-
ceptiõis de cordibus, quatenùs Deus Chri-
ſtus qui ſoluit compeditos, excutiat catenã 1. Cor. 6.
gentis inimicæ de manibus veſtris. Habetis
nos, diuina auxiliante gratia, cooperatores
gaudij veſtri, ſi vos nobiſcum catholicæ fi-
dei vultis eſſe prædicatores. Certiſſimum
itaq; ibì erit diuinæ miſerationis auxilium,
vbì vna eſt totius Eccleſiæ charitas, & vna
veræ fidei confeſſio. Ad multitudinem po-
puli Chriſtiani, & ad ſacerdotalis concilij
vnanimitatem reuertimini. Si enim duorũ
vel trium ſancto pioq; conſenſui, ſecũdùm
ſuam promiſſionem, Dominum eſſe præſen- Matt. 18.
tem non dubitamus: quanto magìs vbì tot
ſanctiſſimi patres, tot venerabiles fratres,
tot filij piæ matris Eccleſiæ, in nomine illi-
us pacifica conueniunt vnanimitate, eum
adeſſe medium, nõ eſt dubitandum, & illo-
rum regere conſilia, qui ſui nominis laudẽ
quærere dinoſcuntur? Ad confirmanda igĩt
corda veſtra in fide & veritate, hãc noſtri no
minis, fraterna inſtigãte charitate, epiſtolã
ſcribere curauimus, optantes vt noſtra, quã
habemus pro fide catholica, proficiat de-
uotio,

uotio,& vos diuina clementia ad fidem reducat Catholicam.

Antè igitur quàm huius ſæpè dicti ſcandali à vobis oriretur offenſio, duplici charitate, ſicut prædiximus, dileximus vos, id eſt, in orationibus noſtris per omnes regni noſtri Eccleſias habuimus ſocios, & veſtri memoriam quotidiè facientes: itidèm quoquè & Deo auxiliante, voluntatem habuimus vos liberare à ſeruitio ſecularis neceſſitatis, ſecundùm temporis opportunitatē & veſtri cōſilij adhortationem. Nunc verò hac duplici charitate (quod ſinè dolore nō dicimus, fraudâſtis voſmetipſos, non intelligentes vos fraude diabolicæ eſſe deceptos, vt vtroque iuuamine vos denudaret, id eſt, participatione fidei & orationū noſtrarum, vel ſolatio auxilij noſtri. Videte videte, quàm grande malum aduersùm voſmetipſos habetis factū, quòd nequaquàm auſi ſumus orare pro vobis, ſicut pro fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ filijs: nec vos adiuuare, quomodò fratres in veſtris maximis neceſſitatibus. Quapropter reuertimini ad hanc duplicem conſolationem, & abijcite à vobis hanc malignā diabolicę fraudis verſutiam, vt poſſitis nobiſcum conſortium habere in omni charitate & auxilio oportuno.

Heb. 4.

Poſt hanc verò correptiōem ſiue admonitionem Apoſtolicæ authoritatis & ſynodalis vnanimitatis, ſi non reſipiſcitis ab errore veſtro: ſcitote omninò vos pro hæreticis haberi, nec vllam vobiſcum communionem pro Deo audemus habere. Currite dum lucem habetis, nè tenebræ vos anathematis appræhendant, vndè non poteſtis pedes veſtros explicare, ſed æterna damnatione irretitos eſſe lugebitis. Adhuc enim pia mater Eccleſia reuocat vos ad gremium ſuæ miſericordiæ, volens vos Deo nutrire in filios. Tantùm nolite vos abſtrahere ab eius pietate, qui vos vocauit in regnum filij dilectionis ſuæ.

Iohan. 12.

Gal. 1. Col. 1.

CREDIMVS IN VNVM DEVM, PATREM OMNIpotentem, factorem cæli & terræ, viſibiliū omnium & inuiſibilium. CREDIMVS & in vnum Dn̄m noſtrum Ieſum Chriſtū, filiū Dei vnigenitū, natū ex patre ante omnia ſecula, & ante om̄ia tēpora: lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: natum, non factum: Naturalem, nō adoptiuum: per quem omnia condita ſunt cæleſtia & terreſtria: vnius eſſentiæ & vnius ſubſtantiæ cum patre.

CREDIMVS & in ſpiritumſanctum DEVM verum, viuificatorem omnium, à patre & filio procedentem, cum patre & filio coadorandum & conglorificandum. CREDIMVS eandem ſanctam Trinitatē, Patrem & Filium & Spiritumſanctum, vni' eſſe ſubſtantiæ, vnius potentiæ & vnius eſſentiæ tres perſonas, & ſingulam quanque in Trinitate perſonam, plenum Deum: & totas tres perſonas, vnum Deum omnipotentem: Patrem ingenitum, filiū genitum, Spiritumſanctum procedentem ex patre & filio: nec Patrem aliquādò cœpiſſe, ſed ſicut ſemper eſt Deus, ità ſemper & pater eſt, quia ſemper habuit filium. Aeternus pater, æternus filius, æternus & ſpirituſſanctus, ex patre filioque procedens. Vnus Deus omnipotens, Pater & filius & ſpirituſſanctus: Vbiquè præſens, vbiquè totus. Deus æternus, ineffabilis, incompræhenſibilis: In qua ſancta Trinitate, nulla eſt perſona vel tempore poſterior, vel gradu inferior, vel poteſtate minor: ſed per omnia æqualis patri filius, æqualis Patri & Filio Spirituſſanctus diuinitate, voluntate, operatione & gloria. Alius tantummodò in perſona pater, alius in perſona filius, alius in perſona ſpirituſſanctus. Non aliud, ſed vnum, natura, potentia & eſſentia Deus Pater, & Filius, & ſpirituſſanctus.

CREDIMVS ex hac ſancta Trinitate filij tantummodò perſonam, pro ſalute humani generis de Spirituſancto & Maria virgine incarnatam: vt qui erat in diuinitate Dei patris fili', eſſet & in humanitate hominis matris filius: perfectus in diuinitate deus, perfectus in humanitate homo: Deus ante omnia ſecula, homo in fine ſeculi: verus in vtraque ſubſtantia DEI filius: Non putatiuus, ſed verus: non adoptione, ſed ꝓprietate. Vna perſona Deus & homo, vnus mediator Dei & hominum: in forma DEI æqualis Patri, in forma ſerui minor patre: in forma DEI creator, in forma ſerui redemptor. Vnus in vtroque Dei filius proprius & perfectus, ad implendam humanæ ſalutis diſpenſationem, paſſus eſt vera carnis paſſione, mortuus vera corporis ſui morte: Surrexit vera carnis ſuæ reſurrectione, & vera animæ reſumptione: & eodem corpore, quo paſſus eſt, & reſurrexit. Aſcendit in cælos, ſedens in dextera Dei patris: & in eadem forma qua aſcendit, venturus iudicare viuos ac mortuos. Cuius regni nō erit finis.

Prædicamus vnam ſanctam DEI Eccleſiam toto orbe diffuſam, locis ſeparatam, fide & charitate coniunctam: & veram remiſſionem peccatorum iu eadem Eccleſia ſiue per baptiſmum, ſiue per pœnitentiam, diuina donante gratia, & bona voluntate hominis cooperante.

Credimus & omnes homines reſurrecturos eſſe, & ſingulos ſecundùm ſua opera iudicari; Impios, æternis ſupplicijs damnandos cum diabolo & angelis eius: ſanctos verò, æterna gloria coronandos cum CHRISTO & ſanctis angelis eius in ſecula ſempiterna. Hæc eſt fides catholica, & ideò noſtra: optamus etiàm & veſtra: quia vna

vna eſt fides, & vnum baptiſma, & vnus
Ephe.4. Dominus noſter IESVS CHRISTVS, qui eſt Deus verus & verus homo, verus Deus & verus DEI filius, in vtraque natura vnus idemque mediator DEI & homi-
1.Tim.2. num, hnmo Ieſus Chiiſtus, qui eſt Deus be-
Rom. 9. nedictus in ſecula.

Hanc fidem vos, chariſſimi fratres, firmiter tenere in commune deprecamur: & ſi aliter anteà in quolibet verbo ſenſiſtis, corrigite voſmetipſos, & ad vnitatem ſanctæ Dei Eccleſiæ pura fide feſtinate: & contentiones nominum nouitateſque vocum
1.Tim. 6. deuitate: quia iuxta Apoſtolum, non eſt hæreticus niſi ex contentione.

Vos igitur qnia pauci eſtis, vndè pntatis vos aliquid verius inuenire potuiſſe, quàm quod ſancta & vniuerſalis toto orbe diffuſa tenet Eccleſia? Sub tegmine alarum illius requieſcite, nè vos auida diabnli rapacitas, ſi foris inueniat, neſando gutture deuoret. Redite ad pium matris Eccleſiæ gremium. Illa vos foueat & nutriat, donèc oc-
Ephe. 4. curratis in virum perfectum & in plenitudinem corporis CHRISTI. Habetote nos cooperatores ſalutis veſtræ, catholicæ pacis auxiliatores: & ſocietas noſtra ſit in CHRI-
1.Iohan. 1. STO IESV Domino noſtro, qui vos nobiſcum incorruptos & immaculatos fide pariter & opere cuſtodiat, & conſtituat ante conſpectum gloriæ ſuæ incontami-
Iudæ 1. d natns & irrepræhéſibiles, & perpetuæ beatitudinis hæredes pariter perficiat in æternum. Amen.

ἀμὴν. Finit, Deo gratias. ἀμὴν.

E GRAECIS ET LATInis canonibus & ſynodis Romanis atque decretis præſulum ac principum Romanorũ, hæc capitula ſparsim collecta ſunt, & Ingilramno Mediomatricæ Vrbis epiſcopo, Romæ à beato papa Adriano tradita, ſub die XIII. Kalẽd. Octob. Indict. IX. quandò pro ſui negocij cauſa agebatur.

DEI ordinatinnem accuſat in qua conſtituuntur, qui epiſcopos accuſat vel damnat: dum minùs ſpiritualia, quàm terrena, ſectãtur. Vndè & ꝓpheta ait:
Pſal. 104.b Nolite tangere Chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari.

Placuit, vt quæcunque perſona contra epiſcopum vel actores Eccleſiæ ſe proprinm crediderit habere negocium, priùs ad eum recurrat charitatis ſtudio, vt familiari colloquio commonitus, ea ſanare debeat quæ in querimoniam deducuntur. Quam rem ſi differe voluerit, ſententiam ſuſcipiat excommunicationis.

Nullus epiſcopus, niſi canonicè vocatus, & in legitima ſynodo, ſuo tempore Apoſtolica authoritate conuocata, cui iuſſinne Domini & meritis beati Petri Apoſtoli, ſingularis congregandorum conciliorum authoritas, & ſanctorum canonum ac venerandorum patrum decretis, multipliciter priuata tradita eſt poteſtas, ſuper quibuſlibet criminibus pulſatus audiatur vel impetatur. Si sliter præſumptum à quibuſlibet fuerit, in vanum deducatur quod egerint. Nec inter Eccleſiaſtica vllo modo reputabitur, nec vllas habebit vires, quic-
quid ei obuiauerit: quoniam eadem ſedes, Matt. 16.c
teſtante veritatis voce, primatum obtinu- Ioan. 21.c
it: nec prima diceretur, ſi aliam ſuper ſe haberet. Quæ etiàm caput eſt omnium eccleſiarum, à qua omnes ſumpſerunt originem. Primatum enim non ſynodalibus aut aliquibus commentis meruit inſtitutis, ſed
Domino largiente, qui ait: Tu es Petrus, & Matt. 16.c
ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. & reliqua talia, & his ſimilia. Quibus ſi aliquis ſuperbo ſpiritu obuiauerit præceptionibus, non exeat impunitus, ſed gradûs ſui periculo ſubiacebit.

Placuit, vt ſemper primò in accuſatione clericorum, fides & vita blaſphemantium perſcrutetur. Nam fides omnes actus hominis debet præcedere: quia dubius in fide, infidelis eſt. Nec eis omninò eſſe credendum, qui veritatis fidem ignorant, aut non rectæ conuerſationis vitam ducunt: quoniam tales facilè & indifferenter lacerant & criminantur rectè & piè viuentes & credentes. Ideò ſuſpicio eorum diſcutienda eſt primò & corrigenda.

Sancta ſynodus Romana dixit: Hæc ſunt quæ deincèps, propter malorum hominũ inſidias, qui in Eccleſiam & Eccleſiaſticos indifferenter ſæuiunt viros, conſeruari firmiſſimè volumus in ſecula. Si quis epiſcopus ab illis accuſatoribus, qui recipiendi ſunt, fuerit accuſatus, pnſtquàm ipſe ab eis charitatiuè conuentus fuerit, vt ipſam cauſam emendare debeat, & eam corrigere noluerit: nnn olìm, ſed tunc ad ſummos primates cauſa eius canonicè deferatur. Qui congruo in loco infra ipſam prouinciam tempore à canonibus præfixo Nicenis, cõcilium canonicè conuocare debebũt, ità vt ab omnibus eiuſdem prouinciæ epiſcopis in eo audiatur. In quo & ipſe canonicè cõuocatus, ſi eum aut infirmitas, aut alia grauis neceſſitas non detinuerit, adeſſe debebit.

bit: Quia vltra prouinciæ terminos accuſandi antē licentia non eſt, quàm audientia rogetur. Nam ſi ſuis fuerit rebus expoliatus, aut (quod abſit, quod alienum ab omibus eſſe debet fidelib⁹) à ſede propria eiectus, aut in detentione aliqua à ſuis ouibus fuerit ſequeſtratus: tunc canonicè, anteq̄ in priſtinum reſtituatur honorem, & ſua omnia quæ inſidijs inimicorum ſuorum ei ablata fuerant, redintegrentur: nec cõuocari nec iudicari poterit, niſì ipſe pro ſua neceſſitate, minimè tamen iudicandus, aduenire ſpontè elegerit. Nec omninò à quoquam reſpõdere cogatur, antequàm oĩa integerrimè quæ per ſuggeſtiões inimicorum ſuorum amiſerat, poteſtati eius ab honorabili concilio redintegrentur, & preſul priùs ſtatui priſtino reſtituatur. Et ipſe diſpoſitis ordinatisque liberè ac ſecurè ſuis, tunc canonicè conuocatus ad tempus ſynodo in legitima & canonica veniat ad cauſam: & ſi ità iuſtè videtur, accuſantiũ propoſitionibus reſpondeat. Nam hoc ſummoperè prouidẽdum eſt, nè antequàm hæc omnia fiant, coactus reſpondeat: quia contentio ſemper vitanda eſt. Adimi nanque epiſcopo epiſcopatũ, antequàm cauſæ eius exitus appareat, nulli Chriſtiano videri iure poteſt. Quòd ſi ægrotans fuerit epiſcopus, aut aliqua eum grauis neceſſitas detinuerit, pro ſe legatum ad ſynodum mittat. Nec à communione ſuſpendatur, cui crimẽ intenditur, niſì ad cauſam ſuam dicẽdam, electorum iudicum die ſtatuta literis euocatus, minimè occurrerit: hoc eſt, niſì alia præoccupauerit neceſſitas infra duorũ vel trium mẽſium ſpatium, & eo ampliùs, prout cauſa dictauerit. Quòd ſi ex vtraq; parte ad cauſam dicendam venerint, quia vnus abſque altero audiri non debet: quærendũ eſt in iudicio, cuius ſint conuerſationis & fidei atque ſuſpiciõis accuſatores, aut qua intentione hoc faciant: quia ad hoc admitti non debent, niſì bonæ conuerſationis & rectæ fidei viri, & ij qui omni ſuſpicione careant, & bona vita clareant, neque infames exiſtant. Quòd ſi accuſatorum perſonæ iudicio epiſcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, niſì proprias habuerint cauſas, non tamen criminales vel eccleſiaſticas. Infamis enim perſona, nec ꝓcurator poteſt eſſe, nec cognitor. Abſente verò aduerſario, non audiatur accuſator. Nec ſententia, abſente parte alia, à iudice dicta, vllam obtinebit firmitatem. Neque abſens per alium accuſare aut accuſari poteſt. Nec affinis teſtis admittatur. Neminem ergò exhiberi de ꝓuincia ad prouinciam vel ad comitatum oportet, niſì ad relationem iudicis, ad quẽ fuerit appellatũ: id eſt, vt actor ſemper rei forum ſequatur. Si quis autem iudicem aduerſum ſibi ſentit, vocem appellationis exhibeat, quã nulli oportet negari. Si quis autem putauerit ſe à proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceſeos, aut apud Cõſtantinopolitanæ ciuitatis ſedem agat iudicium, & reliqua.

Accuſationis ordinem, dudùm canonicis inſtitutum decretis, ſeruari iubemus: Vt ſi quis clericorum in accuſatione pulſatus fuerit, non ſtatìm reus æſtimetur qui accuſari potuit, nè ſubiectam innocentiam faciamus. Sed quiſquis ille eſt qui crimen intendit, in iudicium veniat: nomen rei indicet, vinculum inſcriptionis arripiat. cuſtodiat ſimilitudinem, habita tamen dignitatis æſtimatione potiatur. Nec ſibi fore nouerit licentiam mentiendi, cùm calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplicij.

Si quis clericus ſuper quibuſlibet criminibus pulſatus fuerit, in prouincia in qua cõſiſtit ille qui pulſatur, ſuas exerat vel exequatur actiones. Nec æſtimet eum accuſator ſuus alibi aut longiùs pertrahendum ad iudicium. Illi verò qui pulſatus fuerit, ſi iudicem ſuſpectum habuerit, liceat appellare.

Saluo Romanæ Eccleſiæ in oĩbus primatu, manifeſtum eſt, quòd illa quæ ſunt per vnamquanque prouinciam, ipſius prouinciæ ſynodus diſpenſet, ſicut in Niceno conſtat decretum eſſe concilio.

Vltra prouinciæ terminos, accuſandi licentia non progrediatur.

Omnis accuſatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur.

Accuſationes & accuſatores, atq; ea negocia quæ ſeculares non adſciſcunt leges, diuina ac ſynodica funditùs à clericis repelli authoritate cenſemus: Quia indignũ eſt, ſuperiores pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati deſpiciunt.

Prudentiſſimè iuſtiſſimeque Nicena ſiue Africana decreta definiẽrũt, quæcunq; negocia in ſuis locis, vbì orta fuerint, finienda: maximè, quia vnicuique conceſſum eſt, ſi iudicio offenſus fuerit cognitorum, ad concilium ſuæ prouinciæ vel etiàm vniuerſale prouocare.

Placuit epiſcopos eiectos atque ſuis rebus expoliatos, Eccleſias proprias primò recipere, & ſua omnia eis reddi: & poſteà, ſi quis eos accuſare vellet, æquo periculo facere. Iudices eſſe decernentes, epiſcopos recta ſapientes, in eccleſiam conuenientes, vbì teſtes eſſent ſingulorum qui oppreſſi videbantur.

Nullus metropolitanus epiſcopus abſq; cæterorum omnium comprouincialium epiſcoporum inſtantia, aliquorum audiat cauſas eorum, quia irrita erũt: immò etiàm cauſam in ſynodo pro facto dabit. Nec reliquorum aliquis epiſcoporum, ſuorum ſa-

cerdotum cauſas audiat abſque præſentia clericorum ſuorum: quia irrita erit ſententia epiſcopi, niſi præſentia clericorum confirmetur.

Primò ſemper vita & perſona accuſantium diligẽter inquiratur, & poſteà quę obijciuntur, fideliter pertractentur: Quia nihil aliter fieri debet, niſi impetitorum priùs vita diſcutiatur.

Ij qui non ſunt bonæ conuerſationis, vel quorum fides & vita libertas neſcitur, non poſſunt ſacerdotes accuſare. Nec viles perſonæ in accuſationem eorũ admittantur.

Ij qui in aliquibus criminib⁹ irretiti ſunt, vel qui ſunt *ſuſpicioſi, vocẽ aduersùs maiores natù non habeant accuſandi, ſed ij qui omni ſuſpicione careant.

* ſuſpecti

Nullus epiſcopus alterius parochianum præſumat retinere aut ordinare abſq; eius voluntate vel iudicare: quia ſicut irrita erit eius ordinatio, ità & dijudicatio: Quoniam cenſemus nullum alterius iudicis, niſi ſui, ſententia teneri. Nam qui eum ordinare nõ potuit, nec iudicare vllatenùs poterit.

Peregrina iudicia generali ſanctione ꝓhibemus: Quia indignum eſt vt ab externis iudicetur, qui prouinciales & à ſe electos debet habere iudices.

Nullus epiſcopus extra ſuam prouinciam ad iudicium deuocetur: ſed vocato eo canonicè in loco omnibus congruo, tempore ſynodali ab omnibus comprouincialibus epiſcopis audiatur: qui concordem ſuper eum canonicamq́ue proferre debent ſentẽtiam. Quia ſi hoc minoribus tam clericis quàm laicis cõceſſum eſt, quanto magìs de epiſcopis ſeruari conuenit? Nam ſi ipſe metropolitanũ aut iudices ſuſpectos habuerit, aut infeſtos ſenſerit: apud primatem diœceſeos, aut apud Romanæ ſedis pontificem iudicetur.

Placuit vt nullus ſeruus, nullus libertus, nulla infamis perſona ſacerdotem accuſet. Omnes verò infames eſſe dicimus, quos leges ſeculi infames appellant. Et omnes qui culpis exigentibus ad ſacerdotium nõ poſſunt prouehi. Indignum eſt enim vt illi eos accuſent, qui eſſe non poſſunt quod ipſi ſunt. Quoniam ſicut maiores à minoribus non dijudicant, ità nec criminari poſſunt.

Placuit vt nullus epiſcopus quenquam clericorum iudicare aut damnare præſumat, niſi accuſatus legitimos accuſatores præſentes habeat, locumq́ue defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Placuit, ſi epiſcopus accuſatus appellauerit Romanum pontificem, id ſtatuẽdum quod ipſe cenſuerit.

Si quis epiſcopus, presbyter, aut diaconus, vel quilibet clerici apud epiſcopos, quia alibi non oportet, à qualibet perſona fuerint accuſati, quicunque fuerit ille, ſiue ſublimis vir honoris, ſiue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit, nouerit docenda probationibus, monſtranda documentis ſe debere inferre. Si quis verò circa huiuſmodi perſonas non probanda detulerit, authoritate huius ſanctionis intelligat ſe iacturã infamię proprię ſuſtinere: vt damno pudoris, exiſtimationis diſpendio diſcat, ſibi alienæ verecundiæ impunè inſidiari ſaltẽ decæterò non licere: ſed qualem fratri parauerit damnationem, talem in ſe ſuſcipiat.

Nullus archiepiſcoporum, niſi qui primas ſedes tenent, appelletur primas aut princeps ſacerdotum, aut ſummus ſacerdos, vel aliquid huiuſmodi: ſed tantùm ille qui in metropoli ſedet, aut metropolitanus aut Archiepiſcopus vocetur, & ſuum in canonibus præfixum non excedens teneat cum humilitate modum. Et ille qui primã ſedem retinet, tantũmodò primæ ſedis appelletur epiſcopus, ſalua ſemper in omnibus authoritate beati Petri apoſtoli.

Iudicantem oportet cũcta rimari, & ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere, interrogandi ac proponendi adijciendiq́ue patientia præbita ab eo, vt ibi actio partium limitata ſit pleniter. Nec priùs litigantibus ſua velit ſententia obuiare, niſi quandò ipſi, peractis omnibus, iam nihil ampliùs habuerint in quæſtiõe quod proponant. Et tam diù actio ventiletur, quouſquè ad rei veritatem perueniatur. Frequenter ergò interrogari oportet, nè aliquid fortè prætermiſſum remaneat, quod annecti conueniat.

Sunt nonnulli, qui indiſcuſſos, poteſtate tyrannica, non canonica authoritate, damnant: & ſicut nonnullos gratia fauoris ſublimant, ità quoſdam odio inuidiaq́ue permoti humiliant, & leui opinionis aura condemnant, quorum crimina non approbant. Ideoq́ue communi decreto cenſemus, vt quandocunquè aliquis Epiſcoporum criminatur, congregatis omibus eiuſdem prouinciæ epiſcopis, cauſa eius audiatur, vt non occultè iudicetur vel condemnetur, qui ab alijs priùs iudicari non poteſt, niſi ab ijs à quibus ordinari potuit. Quod ſi aliter factum fuerit, nullas vires habebit.

Si clericus vel laicus habuerit cauſam aduersùs epiſcopum proprium vel aduersùs alterum, aut epiſcopus aduersùs quenquam: apud ſynodum prouinciæ iudicetur. Quòd ſi aduersùs eiuſdem prouinciæ metropolitanum Epiſcop⁹ vel clericus habuerit querelam, petat primatem diœceſeos, & apud ipſum iudicetur, aut apud ſedem Apoſtolicam.

Si quis epiſcopus ſuper certis accuſatur criminibus, ab omnibus audiatur vel iudicetur qui ſunt in prouincia epiſcopis.

 Si

Si quis epiſcopus iudicauerit vel ordinauerit alterius parochianum ſinè conſilio & voluntate epiſcopi ſui, oportet eum non ſinè increpatione in communi cōcilio admitti, ità vt Eccleſiaſticum vltrà non ſoluat canonem.

Placuit eorum accuſandi ſacerdotes & teſtificandi in eos vocem obſtruere, quos nō humanis, ſed diuinis vocibus mortuos eſſe ſcimus: quia vocem funeſtam * interdici potiùs, quàm audiri, oportet. (* intercidi)

Placuit vt accuſato, ſi iudicem ſuſpectū habuerit, liceat appellare: quia non oportet negare audientiam roganti.

Non eſt credendum contra alios eorum confeſſioni qui criminibus implicantur, niſì ſe priùs probauerint innocentes: quia periculoſa eſt, & admitti non debet, rei aduersùs quencunque confeſſio.

Si quis iudicem aduerſum ſibi ſenſerit, vocem appellationis exhibeat: vt eùm ei conceſſum fuerit, integro negocio apud alium iudicem amotis dilationibus, poſſit audiri

Clericus ſiue laicus, ſi crimine aut lite pulſatus fuerit, nō alibì, quàm in foro ſuo prouocatus audiatur

Appellantem non debet afflictio vlla, aut carceris aut detētionis iniuriare cuſtodia: & liceat appellatori, vitiatam cauſam appellationis remedio ſubleuare.

Liceat etiàm in cauſis criminalibus appellare: nec appellandi vox denegetur ei, quem in ſupplicium ſententia deſtinârit.

In criminalibus cauſis, nec accuſator, niſì per ſe, aliquem accuſare poteſt: nec accuſatus, per aliam perſonam ſe defenſare permittitur.

Conſtitutiones cōtra canones & decreta præſulum Romanorum vel bonos mores, nullius ſint momenti.

In clericorum cauſa huiuſmodi forma ſeruetur, nè quenquam eorum ſententia, à non ſuo iudice dicta, conſtringat.

Omnis qui falſa alijs intulerit, puniatur: & pro falſitate ferat infamiam.

Vt prouincialis ſynodus retractetur per vicarios Romani pontificis, ſi ipſe decreuerit.

De ijs qui in accuſationem maioris natù veniunt, vt epiſcopum nulli criminoſo liceat accuſare.

Si quandò in cauſa capitali vel in cauſa ſtatûs interpellatum fuerit, non per procuratores, ſed per ipſos eſt agendum.

Placuit vt à quibuſcunque iudicibus eccleſiaſticis ad alios iudices eccleſiaſticos, vbì maior eſt authoritas, fuerit prouocatū, audientia non negetur.

Si quis metropolitanus epiſcopus, niſì quòd ad ſuam pertinet propriā ſolummodò parochiam, ſinè conſilio & voluntate omnium cōprouincialiū epiſcoporum, extrà aliquid agere tētauerit, gradûs ſui periculo ſubiacebit: & quod egerit, irritum habeatur & vacuum. Sed quicquid de prouincialium coëpiſcoporum cauſis, ſuarūq; eccleſiarum & clericorum atque ſecularium neceſſitatibus agere aut diſponere neceſsè fuerit, hoc cum omnium conſenſu comprouincialium agatur pontificum: nō aliquo dominationis faſtu, ſed humilima & concordi omnium adminiſtratione, ſicut Dominus ait: Non véni miniſtrari, ſed miniſtrare. Et alibì: Qui maior eſt veſtrûm, erit miniſter veſter, & reliqua. Similiter & ipſi comprouinciales epiſcopi cum eius cōſilio, niſì quantùm ad proprias pertinet parochias, agant, iuxta ſanctorum Conſtituta patrum: vt vno animo, vno ore, concorditer ſancta glorificetur Trinitas in ſecula. (Matt. 20. Luc. 22.)

Quod in laicis reprehenditur, id multò magis debet in clericis prædamnari.

Vt laici, contemptores canonum, excōmunicentur: clerici verò, honore priuentur.

*Delatori aut lingua capuletur, aut conuicto caput amputetur. Delatores autem ſunt, qui inuidia produnt alios. (Hoc capitulum nō eſt canonicū, ſed à ſecularibus legib⁹ ſumptum.)

Qui in alterius famam in publico ſcripturam aut verba contumelioſa confixerit, & repertus ſcripta non probauerit, flagelletur: & qui ea priùs inuenerit, rumpat, ſi non vult authoris facti cauſam incurrere.

Si quis iratus, crimen aliquod cuilibet temerè obiecerit, conuicium nō eſt pro accuſatione habendum. Sed permiſſo tractādi ſpatio, id quod iratus dixit, per ſcripturam ſe probaturum eſſe fateatur: vt ſi fortè reſipiſcens poſt iracundiam, quæ dixit, iterare aut ſcribere noluerit, non vt reus criminis habeatur.

Qui crimen obijcit, ſcribat ſe probaturum reuerà, vt ibì cauſa agatur, vbì crimen admittitur: vt qui non probauerit quod obiecit, pœnam quam intulerit, ipſe patiatur.

Caueant iudices Eccleſiæ, nè abſente eo cuius cauſa ventilatur, ſententiam proferant: quia irrita erit, immò & cauſam in ſynodo pro facto dabunt.

Eius qui frequenter litigat, & ad accuſandum eſt facilis, accuſationē nemo abſq; grandi examine recipiat.

De accuſationibus epiſcoporum, Conſtantinus Imperator ſic ait inter cætera: Veſtræ, inquit, accuſationes tempus habebunt proprium: id eſt, diem magni iudicij: iudicem verò illum, qui tunc futurus eſt omnibus iudicare. Mihi ergò homini conſtituto, de huiuſmodi rebus non licet habere auditorium, ſacerdotum ſcilicet accuſantium, & ſimul accuſatorum. quos minimè conuenit tales debere monſtrari, qui iudicentur ab alijs, cùm ab ipſo Domino (vide Niceph. lib. 8. cap. 16. Eccle. hiſt.)

magìs ipſi ſint iudicãdi: de quibus ait pro-
Pſal. 81. pheta: Deus ſtétit in ſynagoga deorum, in medio autem deos diſcernit. Neque poſſunt humano condemnari examine, quos Deus ſuo reſeruauit iudicio. Et reliqua talia & his ſimilia.

Neque præſul ſummus à quoquam iudi-
Luc.6.f cabitur: quia dicente Domino, non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum.

Iudex criminoſum diſcutiens, non antè ſententiam proferat capitalem, quàm aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes teſtes conuincatur.

Irritam eſſe iniuſtam epiſcoporum damnationem, idcircò à ſynodo retractandam.

Vt nè quis, dum in ea durare poterit, qualibet neceſſitate ſuam relinquat eccleſiam.

Pulſatus, ante ſuum iudicem cauſam dicat: & non ante ſuum iudicem pulſatus, ſi voluérit, taceat. Et vt pulſatis, quotiés appellauerint, induciæ dentur.

Si quis contra ſuam profeſſionem vel conſcriptionem venerit, ſi clericus fuerit, deponatur: ſi laicus, anathematizetur.

Si quis epiſcopum, aut presbyterum, aut diaconem falſis criminibus appetiérit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei eſſe communionem.

Si qui inuenti fuerint libros famoſos legere vel cantare, excomminicentur.

Vt nullus epiſcopus vel infrà poſitus, die Dominico cauſas iudicare præſumat.

Vt ſi quis potentum quemlibet expoliauerit, & admonente epiſcopo oon reddiderit, excommunicetur.

Vt nullus clericus ab epiſcopo ſuo recedat, & ad alium ſe transferat.

Homicidæ, malefici, fures, ſacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falſum teſtimoniũ dixerint: ſeu qui ad ſortilegos magosq́ue cucurrerint, nullatenùs ad accuſatiõem vel ad teſtimonium erunt admittendi.

Qui crimen intendit, agnoſcendum eſt, ſi ipſe antè non fuit criminoſus. Quia periculoſa eſt, & admitti non debet, rei aduersùs quemcunque profeſſio.

Occurrere quiſque fidelium ruinis miſerorum debet ſubſidio, quo valet, & ex releuatione alienæ vindictæ, à ſe DEI remouere vindictam. Libat enim Domino proſpera, qui ab afflictis pellit aduerſa.

Maius periculum eſt iudicantis, quàm eius qui iudicatur. Vndè vnicuique prouidendum eſt, nè aliquem iniuſtè iudicet aut puniat.

Accuſationes aduersùs doctorem nemo ſuſcipiat, quia oon poteſt humano condemnari examine, quẽ Deus ſuo iodicio reſeruauit.

Presbyteri non aduersùs Epiſcopum, non diaconus aduersùs presbyterum, non ſubdiaconus aduersùs diaconum, nõ acolytus aduersùs ſubdiacoonum, non exorciſta aduersùs acolytum, non lector aduersùs exorciſtam, non oſtiarius aduersùs lectorem det accuſationem aliquam. Et non dãoabitur præſul, oisì in 72. teſtibus. Neq; pręſul ſummus à quoquã iudicabitur, quo-
niam ſcriptum eſt: Nõ eſt diſcipulus ſuper Luc.6.f
magiſtrum. Presbyter autem in cardine conſtitutus, non niſì in 44. teſtibus dãnabitur. Diaconus cardinarius conſtitutus vrbis Romæ, niſì in 26. oon condemnabitur. Subdiaconus, acolytus, exorciſta, lector, oisì ſicut ſcriptum eſt, in ſeptem teſtibus non condemnabitur. Teſtes autem ſinè aliqua ſint infamia, vxores & filios habentès, & omninò Chriſtum prædicantes.

Teſtimonium laici aduersùs clericum nemo ſuſcipiat.

Nemo enim clericum quemlibet in publico examinare præſumat, niſì in eccleſia, & reliq.

Epiſcopi pontifici, à quo conſecrari probantur, præiudicium inferre nullum poſſint. Quod ſi præſumptum fuerit, viribus carere non dubium eſt, nec poſſe inter Eccleſiaſtica vllo modo ſtatuta cenſeri.

Non licet Imperatori, vel cuiquam pietatem cuſtodienti, aliquid contra mandata diuina præſumere.

Prouidendum eſt, nè in aliquo vapoſtolica aut canonica decreta violentur.

Iniuſtum iudicium & deſinitio iniuſta, regio metu vel iuſſu à iudicibus ordinata, non valeat.

Sic odit Deus eos qui aduersùs patres armantur, vt patrum inuaſores: qui omni mundo infamia notantur. Item generali decreto conſtituimus, vt execrandum anathema fiat, & velut præuaricator catholicæ fidei ſemper apud Dominum reus exiſtat, quicunque regum vel potentum deincèps canonum cenſuram in quocunque crediderit vel permiſerit violandam.

FINIS.

CON-

CONCILIVM IN FOROIVLII METROPOLI AQVILEGIEN. SVB CArolo & Pipino eius filio celebratum, idq́ue, vt appáret ex quibuſdam haud obſcuris argumentis, poſt Synodum Francoſordiæ habitam, aut certè non diu antè.

FOrum Iulij pars eſt Italiæ, paretq́; hodiè Venetis. Olim inſignis ibi vrbs fuit Aquileia, deſtructa ab Attila Hunnorum rege, quemadmodum annis ducentis ferè poſteà Forũ Iulij vrbs ab Auarum rege euerſa eſt, vt quidam annotârunt.

REgnante Domino noſtro Ieſu Chriſto in perpetuum ſuper omnes cælos, & ſuper omnem terram, Rege regum, & Domino dominantium, cuius regnum, regnum ſempiternum eſt, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. De cuius largiſſimæ benignitatis manu inuictiſſimi principes nominus Carolus ac Pipinus donatiuo pietatis eius ſuſcepto regalia ſceptra, ipſo opitulante, proſperis gubernare rebus probantur. Anno igitur feliciſſimo principatus eorum tertio & viceſimo & xv. Canonicis ſiquidem euocatum ſyllabis fraternum quorũdam epiſcoporum conturbernium Foro-Iuliũ municipium metropolim Aquilegiẽſem, veneranter coaceruatum cõuenit. Igitur reſidentibus cunctis ex more in ſedilibus præparatis, adſiſtente verò circunquaquè non modica fratrum conſentanea turba in Eccleſia beatæ ſemperq́ue Virginis Dei genitricis Mariæ: immolato nanq; Deo primùm in ara cordis ſacrificio laudis & orationis hoſtia in altari pectoris, charitatis igne concremata: poſt apoſtolicam & Euangelicam lectionem, hymniſq́ue ſpiritalibus ſalubriter prælibatis, necdùm valuis publicis reſeratiùs pateſactis, perſiſtente nimirùm pro foribus vulgi glomerata caterua, per ſecretioris ianuæ aditum, vocãte Archidiacono, intromiſſus eſt ad breuem, ſacerdotalis ſub ſilentio venerabilis cœtus. Paulinus Chriſti & Domini ſeruus, his verbis poſt, paululũ loquendi principiũ dedit.

Rom. 9.

Hic Paulinus epiſc. Aquilegienſis, etiã interfuit Synodo Francofordieñ.

Nulli prorſus dubium Domini ſacerdotum, qui ſacras venerandorum canonũ regulas vigilanti non omiſerit ingenio ſagaciùs explorare, bis in anno Concilium per vnamquanq; prouinciam fieri debere, in vrbe ſ. & metropoli, in quolibet oportuno loco iuxta metropolitani eiuſdem regionis arbirrium, & vt temporis commodiùs dictauerit ordo, propter neceſſariam videlicet Eccleſiaſticæ dignitatis curam. Quinimmò propter confluentia gerendarum rerum confuſaque negocia, quæ crebrius litis de radice, ſpinoſis cauſarum emergere aculeis conſueuit, ac per hoc pullulãtia Dominici ruris triticeæ meſſis virẽtia ſata, adhuc, vt ità dixerim, infra ſtipulę thecam ſpiritualium fructuum turgẽtibus ſpicis, necdùm in flauentes culmos aureas erumpentes ariſtas, necdùm ſterilium zizaniorum manipulis in vno faſce ignitis funibus colligatis vltricibus traditis in pabulum flammis, vmbroſis nihilominùs ſuffugare falſitatum rhamniculis moliuntur. Qua de re talia & huiuſcemodi peſtifero de virgulto fruteta gliſcentia, plurimorũ nimirùm venerabilium fratrum, qui agrum curiæ cęleſtis patroni, ſumma ſolicitudinis cura excolere ſunt deputati, radicitùs neceſſarium fore proſpectum eſt, vt linguarum ſalcibus detruncata marceſcant, quatenùs ſępiùs cẽſurę magiſterio, nequitię reſciſſis ramuſculis, ipſa quandoquè radicum materies, veneni infuſione vitiata, funditùs euellatur. Sed quamobrem iuxta quod definitũ eſt in hac veneranda ſede, cui DEO authore, non meis meritis, ſed gratuito me præeſſe munere recognoſco, per tot tẽporum curricula minimè ſit reuerendi concilij ſeſſio celebrata, veſtram ſcire non ambigo ſynceriſſimam charitatem. Nam propter improbos, qui ſolent irrumpere, mundanos tumultus, propterq́ue imminentia pręliorum bella, quę circunquaquè per gyrum finium noſtrorum frementi ferocitate ingruere nõ ceſſabant, intermiſſum interim hoc magnificũ opus, proculdubiò poterit adprobari. Veruntamẽ non penitùs intermiſſum veridicis valebit aſſertionibus æſtimari. Nam quotiès reuerendis principalibus accerſiti imperijs, in generali celeberrimæ ſynodi venerabilium patrum cõuentione, humilimam paruitatis meæ præſentiã; quia ſæpiùs contigit adſuiſſe, veſtris eſt animis, vt opinor, non celatum, veſtriſq́ue etiàm obtutibus aliquotiès latiùs patuiſſe in prómptu, non dubito. Nunc autem diuina opitulante clementia, attritis vtiquè ferocium barbarorum ſuperbiæ typo erectis ceruicibus, auxilio per omnia adminiculante de cælo, reddita iam quietiſſima pace terris, ſuperna prorsùs largiente gratia, paululũq́; reſpirantibus regalibus iuſſis, neceſſarium duximus ſummoperè feſtinantes dilectiſſimam fraternitatem veſtram, iuxta priſcorum canonum inuiolabiles ſanctiones, in vno collegio aggregari: quatenùs inſolubili charitatis vinculo colligati, ſuppliciter eum exorantes, qui ſuis dignanter ſeſe fidelibus repromiſit in medio adſuturum, vbi

Nicẽ. cõc. cap. 5. diſt. 18. Habetur.

vbi in vnũ duo vel tres in eius fuerint no-
mine congregati. Sicque ſub eius præſen-
tia, licèt indigni, eius tamen ſamuli conſti-
tuti, incipiamus iam iamque ipſo authore
& conſummatore noſtri certaminis, & per-
fectore operũ noſtrorũ, quin potiùs ſuorũ,
magis dicam, quàm noſtrorũ operum perfectore,
quia omnia eius ſunt, & de illius cũcta gra-
Eſa. 26. tis ſuſcipimus manu. Scriptum quippe eſt,
omnia opera noſtra operatus es in nobis.
Diligenti profectò exigentes cura, ſi qua
ſunt irrita & enormi ſtatione perſiſtentia,
quæ ſacris oporteat valenter legibus coer-
ceri, præterita corrigere, præſentia ſufful-
ciẽdo conſtituere, futura præcauẽdo vita-
re. Sed quoniam ad huius ſpiritualis ædifi-
cij fabricam conſtituendam, fundamenta
ſunt primùm fidei nihilominùs profundiùs
iacienda, ſuper illud videlicet inflexibile
fundamentum modis omnibus inſerenda,
1. Cor. 3. de quo per Paulum dicitur: Fundamentum
enim aliud nemo poteſt ponere, præter id
quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus.
Cuius nimirùm fundamenti conſtructio,
nõ debet inordinata manu iactata fulciri.
Clamat profectò illa præconia voce in amo-
ris cantico, in cuius thalami conſtructione
Can. 2. hæc iaciuntur altiùs fundamẽta, Ordinata
(ait) in me charitate: Cuique longè antè
Eſa. 54. Prophetico repromittebatur oraculo: Ster-
nam (inquiens) per ordinem lapides tuos,
fundabo te in ſaphiro. Per ſaphirum quip-
pe, qui aëream fingit ſimulando pulchritu-
dinem, fidei ſimilimum non inconuenien-
ter demonſtrat myſterium.

Primùm ergò viſum eſt mihi, omnium
minimo Domini ſeruorum, in primi ordi-
nis frõte, ipſum textum ſymboli ſalubriter
à ſanctis editum patribus, quaſi lineam in
directum normulatìm æquo moderamine,
in fundamenti huius ſpiritalis ædificij mo-
le, intrinſecùs ac forinſecùs tẽdere, vt coæ-
quata iuxta illius rectitudinis normulam,
tota noſtri operis fabrica, hincindè Catho-
licæ fidei libratim ſubmiſſo perpendiculo,
rectiùs ad altiora excreſcens, conueniẽter
in vtroq; pariete, æquis diſputationũ metí-
ta funiculis, in ſumma ſcientiæ arte perfe-
ctionis culmen veridicis aſſertionibus ful-
ciatur. Perſiſtente autem huius inuiſibilis
ædificij æqualiter tricamerata ſtructura,
quatuor prorsùs virtutum altrinſecùs po-
ſitis ſubnixa fornicibus, iam iamq; triplici
Eccli 4. purpureoq; in funiculo, qui difficilè rum-
pitur, aureum iocũdiùs ſuſpendatur decus
ornamentorum. Poſt inuiolabilem igitur
& meo ſenſu modis omnibus inſerendam
ſymboli definitionem, à venerandis vide-
licet (ſicut dictum eſt) olìm præſulibus ſan-
cto reuelante ſpiritu mirabiliter prælibatã:
à trecentis ſiquidem decẽ & octo, qui apud
Nicæam Bithyniæ: & centum quinquagin-
ta, qui apud Conſtantinopolim. De myſte-
rio nanq; ſanctę & mirabilis Trinitatis pla-
niore me repromiſiſſe profiteor ſermone
dicturum: ſophiſticas per om̃ia verborum
phaleras deuitantes, ſed & Iſagogicas argu-
mẽtorum relinquentes inextricabiles cõ-
cluſiones, ſimpliciter, propter ſimplicium
mentes, liquidiusque, vt humanę permittit
poſſibilitas infirmitatis: Vel certè, vt ipſa de
ſe ſancta dignatur trinitas reuelare, cultio-
re potiùs ſenſu quàm ſtylo, cupio redolere,
propter varios videlicet hęreticorum erro-
res, diuerſasq; quorundam ſimplicium ſu-
ſpiciones, non alteram componere vel do-
cere fidem conſentio, ſed eam, quam à ſan-
ctis patribus traditam omnia ſynceriter ſe-
cula ſuſceperunt. Scio nanq; quibuſdam in
ſynodalibus folijs eſſe ſancitũ, ad refellẽ-
das ſiquidem nouas & multiplices hęreſes,
præſertim propter fraudulentam fictamq;
Neſtorij vel Eutychis falſidicorum peſti-
lentiumq; virorum, non fidem dicam, ſed
potiùs perfidiam, nõ licere cuiquã alterius
fidei ſymbolũ docere vel componere. ſed
abſit à nobis, proculq; ſit ab omni corde fi-
deli alterũ vel aliter quàm illi inſtituerunt,
ſymbolum vel fidem cõponere vel docere.
Sed iuxta eorum ſenſum ea fortaſsè, quæ
propter breuitatis compendium minùs quàm
decet, à ſimplicibus vel indoctis intelligũ-
tur, exponendum decreuimus tradere, ac
memoriæ mandauimus eam, ipſumq; textũ
ſymboli retinere: quatenùs iuxta Apoſtolũ, 2. Tim. 2.
idoneus ſit homo dei, ad omne opus bonũ
paratus, ad reſiſtendum non ſanæ fidei. Ait
enim ipſi: Sinè fide impoſſibile eſt deo pla- Heb. 11.
cere. Hinc aliàs ſcriptum eſt: Niſi credide- Eſa. 7.
ritis, non intelligetis. Ipſe enim admirabi-
lis doctor prohibet, varijs nos & peregri- Heb. 13.
nis abduci, ſanam tamen doctrinam docet
fidelibus modis om̃ibus prædicari. Enim-
uerò nõ eſt in argumento fidei, addere vel
minuere ea quæ à ſanctis patribus benè ſa-
lubriterq; ſunt promulgata, ſecundùm eo-
rum ſenſum rectè ſentire, & exponendum
eorum ſubtile ſupplere ingenium: Sed ad-
dere vel minuere, eſt ſubdolè cõtra ſacro-
ſanctum eorũ ſenſum aliter quàm illi, calli-
da tergiuerſatione diuerſa ſentire, & con-
fuſo ſtylo peruerſum dogma componere,
ac per hoc impio ore potiùs iactãter garri-
re, quàm docere præſumere. Plurimorum etenim
catholicorũ virorũ Eccleſiarumq; Dei cul-
torũ ſacrę fidei compoſitum venerabile le-
gitur opus, alijs quidem verbis diſſimiliq;
calamo reſonãte, ſed eũdem ſenſum, eun-
demq; ingenij intellectum, cõcorditer in-
uiolatæ fidei vno aſſertionis redolere pro-
bantur documẽto. Nam ſi receenſeatur Ni-
ceni ſymboli ſeries veneranda, nihil aliud
de ſpiritu ſancto in ea, niſi hoc modò repe- modo
riri poterit promulgatum, Et in ſanctũ, in-
quiũt, ſpiritum. Quid eſt ergò dicere, Et in
ſpiritum ſanctum? quomodò accipiẽda eſt

tam breuiſſima eorũ profeſſio, niſi vt patẽ-
ter detur intelligi, mentium eorum integrę
fidei religioſa deuotio, & in ſanctum ſpiri-
tũ, ſicut & in patrẽ & in filium, probabiliter
credidiſſe, quẽadmodùm poſteà à ſanctis
patribus 150. q conteſtati ſunt ſymboli fidẽ
Niceni cõcilij inuiolatã perenniter perma-
nere? Suppleuerũt tñ, quaſi exponẽdo eorũ
ſenſum, & in Spiritumſanctum cõfitentur
ſe credere, Dominum & viuificatorem, ex
patre procedentem, cum patre & filio ado-
randum & cõglorificandum. Hæc enim &
cætera quæ ſequuntur, in Niceni Symboli
ſacro dogmate nõ habẽtur. Sed & poſtmo-
dùm ꝓpter eos videlicet hæreticos, qui ſu-
ſurrant Spiritum ſanctũ ſolius eſſe patris, &
à ſolo procedere patre, additum eſt, Qui ex
patre filioq́; procedit. Et tamen nõ ſunt hi
ſancti patres culpãdi, quaſi addidiſſent ali-
quid vel minuiſſent de ſide trecentorũ de-
cem & octo patrum, quia nõ contra eorum
ſenſum diuerſa ſenſerunt, ſed immaculatũ
eorũ intellectũ, ſanis moribus ſupplere ſtu-
duerunt. oidicerãt itaq; 150. qui intulerũt à
patre ꝓcedentẽ, Euangeliſta teſtãte, repro-
miſiſſe diſcipulis ipſum vnigenitum de ſuo
Ioan. 16. ſpiritu: Spiritus q à patre procedit, ipſe me
clarificabit. Legerant nẽpe ij ſequẽtes, qui
addiderunt, qui ex patre filioq́; procedit,
ipſam eandemq́; veritatẽ in Euangelio re-
darguentẽ Philippum: Philippe, inquit, qui
Ioan. 14. videt me, videt & patrem meum. An nõ cre
dis, quia ego in patre, & pater in me eſt? Si
ergò, ſicut ipſe teſtatur, inſeparabiliter &
ſubſtantialiter eſt pater in filio, & filius in
patre, quo pcto credi poteſt, vt conſubſtan-
tialis patri filioq́; ſpirituſſanctus, nõ à patre
filioq́; eſſentialiter & inſeparabiliter ſem-
per procedat? Quis eſt iſte, obſecro, qui di-
cit diſcipulis ſuis, cùm inſufflàſſet in eos,
Ioan. 20. accipite Spiritum ſanctũ? Quis eſt (inquã)
qui repromiſit eis? Nõnne vnigenit⁹ filius,
Ioan. 14. qui in patre eſt, & pater in eo? Niſi ego abi-
Ioan. 16. ero, paracletus non veniet? Cùm aſſumptus
fuero, mittam eum vobis. Et illud: Paracle-
Ioan. 14. tus autem Spirituſſanctus, quem mittet pa-
ter in nomine meo, ille vos docebit om̃ia,
& ſuggeret vobis omnia quæcunq; dixero
vobis? Sæpè etenim à nobis noſtriſq; maio-
ribus indubitãter diffinitum eſt, inſepara-
bilia ſemper eſſe opera ſanctæ Trinitatis.
In eo nanq; Spirituſſanctus à filio procede-
re creditur, in quo à patre procedere non
dubitatur. Sed meliùs hoc approbare vale-
mus, ſi rei geſtę actio, quę per apoſtolos eſt
executa, in medio reuoluatur. Per fideliſſi-
ma quippe hiſtoriæ argumenta, quæ actus
nuncupatur apoſtolorũ, Luca Euangeliſta
teſtante cognouimus, prædicante Petro in
Acto. 2. Iudæa, tria ferè millia credẽtium cõpuncta
corde, dixiſſe ad Petrũ & reliquos Apoſto-
Ibidẽm. los: Quid faciemus viri fratres? Reſpõdiſſe
verò Petrũ pro ſe & pro cũctis ad illos, di-

dicimus: Pœnitentiã (inquit) agite, & bapti-
zetur vnuſquiſq; veſtrùm in nomine Ieſu
Chriſti, in remiſſionẽ peccatorũ. Et rurſùs,
Acto. 10. accerſitus à Cornelio centurione, viro iu-
ſto & timente Deũ, cùm aperuiſſet os ſuũ,
euangelizabat illis multa de regno Dei, &
nomine Ieſu Chriſti. Et adhuc eo loquẽte,
Spirituſſanctus cecidit ſuper eos, qui audi-
uerant verbum, & poſt pauca protinùs ſub-
infertur dixiſſe Petrum: Nunquid aquam
quis prohibere poteſt, vt nõ baptizentur hi
qui Spiritumſanctũ acceperũt, ſicut & nos?
Et iuſſit eos in noĩe Ieſu Chriſti baptizari.
Sed & doctor & magiſter gentium in fide
& veritate, ſolertiſſimã curam gerens oĩm
Eccleſiarũ, cùm de Ioannis baptiſmate diſ-
putaret, quia Ioannes quidẽ baptizauit ba-
ptiſmo pœnitentiæ populũ, in eum qui ven
turus eſt poſt ipſum, vt crederẽt, hoc eſt, in
Ieſum. His auditis, baptizati ſunt in nomi- Acto. 19.
ne Ieſu. Porrò multi Samaritanorũ, cùm cre
didiſſent Philippo euangelizanti de regno
Dei & nomine Ieſu, baptizabantur viri &
mulieres, haud dubiè in nomine Ieſu Chri-
ſti. Si ergò oẽs iſti, qui euangelizantib⁹ ſan- Acto. 8.
ctis Apoſtolis credentes baptizati ſunt in
nomine Ieſu Chriſti, & ſancta Eccleſia in-
uiolabiliter fundata ſuper eam perſiſtit pe-
tram, quã B. Petrus, non carne & ſanguine,
ſed patre qui in cælis eſt, reuelante ſibi, cõ-
feſſus eſt, & illius fide regitur & gubernatͬ
omnis Eccleſia, cuiq́; ſpecialiter quaſi pri-
mo paſtori, dictũ eſt: Tu es Petrus, & ſuper Matth. 16.
hanc petram ædificabo Eccleſiã meam: vbi
eſt (inquã) illa regula Trinitatis, quam ge-
neraliter ſuis poſt reſurrectionẽ Dominus
Apoſtolis cõmendauit, quorumq́; princi-
patum idem beatus gerebat Petrus Apoſto
lus? Ite, inquit, docete oẽs gentes, baptizã- Matth. 28.
tes eos in nomine patris, & filij, & Spiritus-
ſancti. Cur magiſter in nomine patris & fi-
lij & ſpiritusſãcti, & diſcipuli in noĩe tãtùm
Ieſu præcipiunt baptizari? Nunquid aliud
veritas per ſemetipſam docuit, & aliud di-
ſcipuli veritatis, vel aliam formã doctrinæ
Eccleſijs tradiderunt? Abſit hoc. Nullus ſic
deſipit, qui ſani capitis eſt. Nullus tã inſanæ
furiæ mancipatus, qui hæc vel mẽte tracta-
re ꝓſumat. Sed videamus qualiter vtrunq;
verum & ſanctũ eſt, ſocialeq́; bonum & in-
diuiduum myſteriũ. Sacramentum igitur
ſanctę Trinitatis, quã Magiſter & Dominus
tribus enumeratis perſonis, in vno tamen
nomine voluit demonſtrare: hoc eiuſdem
veritatis diſcipuli, in vna de Trinitate per-
ſona, id eſt, filij, totam ſanctamq́; Trinitatẽ
eſſentialiter, ſancto ſibi reuelãte ſpiritu, in-
telligere meruerũt. Quoniã ſicut crebriùs
dictum eſt, Inſeparabilia ſunt ſemper opera
Trinitatis. Vbi enim pater, ibi inſeparabili-
ter filius & Spirituſſanctus. Et vbi filius, ibi
inenarrabiliter pater & Spirituſſanctus. Et
vbi ſpirituſſanctus, ibi incõpræhenſibiliter

pater & filius. Nam etſi audierāt diſcipuli, præcipiente Dño & magiſtro propter myſteriū Trinitatis (Matt. 28.): Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritusſancti: audierūt profectò præſentes eum oſtendentem ſibi vnitatem naturæ. (Ioan. 10.) Ego, ait, & pater vnū ſumus. Et rurſus: Ego in patre, & pater in me eſt. Et iterùm (Ioan. 14.): Pater autem in me manens, ipſe facit opera. Sed & verbū illud cōſubſtātiale patri ſanctoq; ſpiritui, internis intuētes obtutibus, quod (Ioan. 1.) in principio erat, & apud DEVM erat, & DEVS erat, & per quem omnia facta ſunt, ſemper in patre, ſemper cum patre, ſemper apud patrē, inſeparabiliter ſciebant permanere. Vndè non immeritò Philippus redargui debuit, qui alicubi fortaſsis patrē aut plus aliquid quærebat, cùm diceret: Domine, oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Cuiq; protinùs à Domino quaſi per increpationem refertur (Ioan. 14.): Tanto (inquit) tempore vobiſcum ſum, & nō cognouiſtis me? Philippe, qui videt me, videt & patrē meū. An nō credis, quia ego in patre, & pater in me eſt? De ſpiritu autem ſancto, vt oſtenderet eum ſuum patrisq́ue, ſic ait: Spiritus (inquit) veritatis, qui à patre procedit, ille me clarificabit. Nam qui de patre ꝓcedit, patris profectò ſpiritus eſt. Et qui veritatis ſpiritus eſt, ſuus nihilominùs ſpiritus eſt, ipſe enim de ſe dicit (Ibidem.): Ego ſum via, veritas & vita. * Hinc (*Hunc) per Eſaiam patris teſtatur eſſe, cùm propter aſſumptum hominem loquitur (Eſaiæ 60.): Spiritus Domini ſuper me. Et illud: Dominus miſit me & ſpiritus eius. Et quia ſuus eſt, idem ipſe per Iohelē promiſit (Iohel. 2. Acto. 2.), dicens: Effundam de ſpiritu meo ſuper omnē carnem. Quàm benè ergò Dominus, alta & ineffabili ſapientia vt oſtenderet perſonaliter myſteriū Trinitatis, In nomine (inquit) patris, & filij, & ſpiritusſācti. Et vt demonſtraret inſeparabilem eſſentialiter indiuiduæ Deitatis vnitatē, præmiſit. In nomine. Non enim ait, in nominibus, quaſi in multis, ſed in nomine, quia trinus & vnus eſt Deus. Non enim naturam, ſed perſonas diſcreuit. Quàm feliciter quidem & Apoſtoli in nomine IESV, id eſt, Saluatoris, totam ſanctam & ineffabilem docuerunt intelligere Trinitatem? Quàm Catholicè & ſancti patres, in hac fidei ſtabilitate ſolidati, à patre ſanctum ſpiritum procedere ſunt profeſſi? Quàm glorioſè & illi, qui eum ex patre filioq; procedere confitentur? Hinc perſpicuè datur intelligi ſempiterna DEI patris & omnipotens ſapientia, quàm mirabiliter intelligentiæ noſtræ infantiam erudire non ceſſat, cùm de ſe inclinatiùs loqui in ſacro dignatur eloquio, vt ſe innoteſcat trinum & vnum DEVM. Modò propter perſonarum diſcretionem diſtinctè loquitur, modò verò indiſcretè, propter conſubſtantialem indiuiduæ Deitatis vnitatem.

Nā ſi ſemper indiſcretè, abſcōderet vtiquè myſterium Trinitatis. Si verò ſemper diſtinctè, excellentiam profectò celaret inſeparabilem Deitatis. Docet nimirùm per ſacras teſtamētorum paginas, modo mirabili vtrunq;, vt intelligamus & corde credamus ad iuſtitiam, & ore confiteamur ad (Rom. 10.) ſalutem, Trinum & vnum Deum. Vndè & ipſa diuinitas trinus & vnus Deus, licèt ſit inenarrabilis, non tamen eſt incognoſcibilis. Cognoſci nempe creator à ſua rationabili debet creatura. Hinc eſt quod in Euāgelio vnigenitus, qui eſt in ſinu patris, loquitur genitori (Ioan. 1. Ioan. 17.): Hęc eſt autem vita æterna, vt cognoſcāt te verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtū. Hinc aliàs per Prophetam prædicendo teſtatus, dicens (Hier. 31.): Cognoſcent me (inquit) omnes, à minimo vſq; ad maximum. Hinc vas electionis de ignorātibus Deum per exprobrationem intonans ait (1. Cor. 14.): Qui ignorat, ignorabitur. Inenarrabilis quippe eſt, quoniam quantus aut quid ſit Deus, inueniri non poteſt, & nō ſolùm humana, ſed neq; ſubtilis & incorporea angelica natura, ſummam illam & incōpræhenſibilem & incircunſcriptam diuinitatis eſſentiam, nulla* (*penitùs) pleniùs inueſtigare ſubtilitatis poſſet ſagacitate. Nam etſi angeli fonti ſcientię perenniter aſſiſtētes, omnia ſciunt, ipſum tamen ſcientię fontem, cuius ſit magnitudinis, qui nec initium recipit, nec fine concluditur, metiri nequeunt. Magnus tamen eſt Dominus noſter, & magna virtus (Pſal. 146.) eius, & ſapientiæ eius non eſt numerus. Tantum de illo abſq; dubio ſciunt, quantum ille illis de ſe reuelare dignatur. Verùtamen cognoſcibilis eſt & illis, iuxta quod illi ſecundùm ſuam poſſunt naturam capaciùs ſuſtinere, & nobis ſcilicet in ſpeculo (1. Cor. 13.) & in ænigmate quādiù per fidem ambulamus, & nō per ſpeciem, iuxta modū noſtræ naturæ, inquantùm noſtra præualet poſſibilitatis infirmitas ſummatim ſentire. In ſacro autem eloquio vel in fidei inſtrumēto addere vel minuere, eſt non rectè, & aliter ſentiendo intelligere, quàm à ſanctoſpiritu per calamum linguæ ſanctorum virorum ænigmatum mirabiliter conſtant myſteriorum ſacramenta digeſta, qui eandem ſancto afflati ſpiritu, per ſacras ea librorum exarare paginas ſtuduerunt. Sicuti eſt mos proprius hæreticorum, qui negligentes diuinæ ſcripturæ ſenſum vel modū, genusq; locutionis, corrupti ab antiquo ſerpente, ſecundùm ſua deſideria coaceruāt ſibi inextricabiles quæſtionū tumult9, & idcircò infuſo ferrugineo ſtylo in tinctorio falſitatis, propriū, ſed tamen peruerſum, ſe dogma componere gloriantur. Quin potiùs peregrinis & varijs, quàm Eccleſiaſticis ac ſpiritalibus abuti conantur doctrinis, paruipendentes veritatis refragratores Legis (Leuit. 21.) præceptum, quo myſticè cauetur, ſacerdotem

tem ſemèl in ſua tribu, & de ſua tribu vel ſtirpis ſuæ vxorem accipere,& ipſam virginem, ex eadem ſcilicet Chriſtianæ religionis doctrina,qua ſemèl imbutus eſt,de qua Chriſtianum nomẽ ſortitum ſeſe gratulatur ſumpſiſſe,& ex qua per vndam regenerationis renatũ ſe recognoſcit in immaculatæ fidei puritatem quaſi virginem,& non hæretica pollutione corruptã, in amplexu amoris excipere,ad propagandã Catholicę fidei poſteritatis ex ea ſobolem perdocetur.Sed his deſpectis, imitati prorsùs Zambri, in adulterino concubitu exarſerunt.
Num. 25. Qui ſermo alterius linguæ vernaculus elucubratus de proprio interpretatus dicitur fluxus vehemens ſiue canticum meum,qui deceptus in ſpecie Ammonitidis ſcorti eã petijt, velut iſti vehementi fluxu peruerſæ doctrinæ immoderatiùs deſpumantes, delectantur in pulchritudine ſplendẽtis eloquẽtiæ peruerſi dogmatis. Quem Phinees dñi ſacerdos,qui ꝓprio de ſtylo tranſlatus, in Latino palato, oris auguriũ reſonat, vel requieuit, vltrici trãsfixum pugione in locis genitalibus ſimul cum ſua adultera interfecit.
Tit. 3. Quia videlicet cenſura Eccleſiaſticæ diſciplinæ hæreticũ hominem, poſt vnã & alteram correptionem, expulſum de Eccleſiæ gremio æterno anathematis iaculo, ſimul cum ſua cõdemnata ſtuprata hæreſi, interimit. Quieſcere nanque fecerat,iuxta nominis ſui interpretationẽ,iram indignationis furoriſq; Domini, quæ iam egreſſa erat ad perdẽdum populum in vltionẽ petulci. Nam quemadmodùm lubricus ille
Gen. 3. ſerpens in paradiſo deliciarũ Euam corrupit aſtutia ſua, cuius mentem mendacij venenum inficiens inſtigauit, nè veritati crederet, ſed potiùs acquieſceret falſitati, dũ pręceptum inobedientię malè interpretando perſuaſit tranſgredi:Itã nunc verſipellis in hoc paradiſo ſanctæ Eccleſiæ, quæ ſpiritalibus diuitijs affluit, per hæreticorũ molitur ſemper pectora nequitiæ virus infundere, quatenùs falſitatis debriati poculo, errabũdo poplite per anfracta erroris euacuantes, veritatis inuenire nequeant fontem. Vndè & Paulus de quibuſdã dubius,
2. Cor. 11. præcauens ait: Timeo enim,nè ſicut ſerpẽs decepit Euam aſtutia ſua, itã corrumpãtur ſenſus veſtri,nè credatis veritati. Quemadmodùm infelix Arrius huius ſerpentis crapulatus veneno,addere vel demere in ſancto Euangelio conatus eſt. Vbi mediatoris vocem intonantis prurienti aure; & cauteriata audierat conſcientia, & perfunctoriè legerat ſecundùm hominem dixiſſe: Vado
Ioan. 14. ad patrem, quia pater maior me eſt. Super hoc igitur quaſi addidiſſe quiddã conuincitur, cùm polluto ſenſu, & impio ore ex ſuo intulit:nõ ſolùm ſecundùm humanam naturam,ſed & ſecundùm diuinitatem,minorem eum & poſteriorem patre mẽtiri nõ timuit Quæ nunquã in ſacroſanctis Euangelijs, in nulla ſaltem qualibet diuinorum teſtamentorũ ſerie ſe legiſſe poterit approbare. Et quaſi minuiſſe de ſancti Euangelij lectione reus cõſtringatur,vbi ſurda & obturata quaſi aſpis aure, eundẽ vnigenitum Pſal. 57.
Dei filium audire deſpexerat: Ego & pater vnum ſumus. Hinc quoquè videt minuiſſe, Ioan. 10.
ſed ſibi * ibì impudenter addidiſſe, ſed ad ſuam perniciem, nihil præiudicans diuinis oraculis. Sancta aũt & veneranda Euangelij ſacramẽta, cunctis inuiolata ſeculis permanebunt. Catholicus verò quilibet doctor, rectè ſentiens,iuxta quod à Domino glorioſiùs eſt prælibatum, quomodò & ſecundùm hominẽ minor,& ſecundùm Deũ æqualis ſit patri, hæc multiplici euidenter exponẽdo ſermone explicuit,nõ addidiſſe vel minuiſſe,ſed irrepræhenſibiliter prędicandus eſt,latentia ſancti Euãgeij myſteria ſuppleuiſſe. Multa quidem huiuſcemodi,& his ſimilia obiectionum ſpicula,ex arcu linguæ intorta inueniri poterant, quibus aduerſantium obtrectatorum cõfoſſa pectora, ſaucioq; infecta vulnere reticerent: ſed propter breuitatis cõpendium, ab his iam iamque calamo ſubtrahendo decreuimus temperare. Nã in Apocalypſi Ioannes Apoſtolus ſub vnius libri appellatione, de tota vtriuſq; teſtamenti ſerie cõteſtatus eſt, dicens: Si quis(inquit)appoſuerit ad hæc,apponet Deus omnes plagas ſcriptas in libro Apoc. vlt.
hoc:Et ſi quis diminuerit de verbis libri ꝓphetię huius, auferet Deus partem illius de libro vitæ,& de ciuitate ſancta. Veruntamẽ ſanctos prædicatores Eccleſiæ hæc nõ percellit vltionis vindicta, quos ipſum nimirũ Apocalypſis librum, & vnumquodq; capitulum ſcripturarum multiplici diſputationum ſtylo, per ſingula exponendo ſalubri explicuiſſe ꝓmulgatione laudam⁹, quoſq; pro his ſempiternam credimus recepturos mercedẽ. Ipſe quippe mediator Dei & hominum,Dominus & magiſter,multa in parabolis, quas ipſe ꝓpoſuerat, mellifluo diuinitatis exponendo ore, verborũ inſignia multiplicauit,& duobus in via ambulantibus aperuit ſenſum, & incipiens à Moſe & omnibus prophetis,interpretabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant. Sed & beatus Apoſtolus nõ eſt culpandus, qui legis ænigmata per multiplicia diſputationum diſſeruit verba. Hucuſquè ꝓpter eos, qui nequeunt ad purum ſubtiliter intelligere, quid ſit in ſacro eloquio addere vel minuere. Nunc autem his itã digeſtis, propoſita noſtræ repromiſſionis debita tandèm aliquandò pleno reddere calamo iam non differamus. Lucæ 24.

De cauſa nempe fidei, polliciti ſumus contra eos diſputare, qui varijs erroribus implicati,nõ rectè ſentiũt de myſterio Trinitatis. Contra eos videlicet,qui de perſonarum

narum diſcretione dubitant: qui ipſum putant eſſe patrē, ipſumq́; filium, qui inſeriorem filium & poſteriorem mentiuntur eſſe patre, qui tria principia confitentur. Nos autem cum ſanctis patribus vnum principium cōfitemur, Patrem, & filium & ſpiri-
Pſal. 109. tum ſanctū. Scriptum eſt enim: Tecum principium in die virtutis tuæ. Non principium quod incipit, vel quaſi initiale, ſed principium quod præcedit omnia. Quia nūquàm nō fuit pater, hoc eſt, paternum nunquàm defuit nomē, quia ſemper pater fuit & eſt. Et nunquàm non fuit filius: hoc eſt, quia filij nomē nunquàm defuit, quia ſemper & ſinè initio filius fuit & eſt. Contradicimus
Patripaſſiani ſunt ijdem, qui Sabelliani per omnia Patripaſſianis, qui diuinitatem eius paſſibilem auſi ſunt elinguare. Similiter & illis non cedimus, qui in duos videntur filios vnum Chriſtum Dei filium diuidere, dum illum naturalem & adoptiuum affirmare moliuntur, dum vnus idemq́; ſit Dei hominiſq́; filius, cui per Prophetā di-
Pſal. 101. citur: Tu autem idem ipſe es, & anni tui nō deficient. Sed meliùs hæc intimamus, ſi ipſum, ſicut præfati ſumus, textum ſymboli, ac deincèps quæ ſequuntur, hoc exequimur ordine. Obſecramus vos fratres, & germano obnixiùs imprecamur affectu, vt ab hoc loco ea quæ ſequuntur, vſquequò peruenitur vbì legitur de diuina vnigeniti eſſentia, hoc modo, In qua regnat in vnitate & Trinitate cum patre & ſancto ſpiritu, ſcribentes illa non in membranis vel morticinis pellibus, ſed in tabulis cordis carnalibus, memoria retinere curetis.

SYMBOLVM FIDEI

CRedo in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium. Et in vnū Dominum Ieſum Chriſtū, filium Dei vnigenitum, ex patre natum ante omnia ſecula: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, cōſubſtantialem patri, per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis, & incarnatus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria virgine, & homo fact⁹ eſt. Crucifixus etiàm pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus & ſepultus eſt, & reſurrexit tertia die ſecūdùm ſcripturas. Aſſcendit in cælos, ſedet ad dexterā patris. Et iterùm venturus eſt cum gloria iudicare viuos & mortuos. Cuius regni nō erit finis. Et in ſpiritumſanctum Dominū & viuificātem. Qui ex patre filioq́; ꝓcedit. Qui cum patre & filio ſimul adorat, & conglorificatur. Qui locutus eſt per Prophetas. Et vnam ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confiteor vnum baptiſma, in remiſſionem peccatorum. Et expecto reſurrectionem mortuorū. Et vitam futuri ſeculi, Amen.

Sanctam aūt, perfectam & inſeparabilem & ineffabilem veramq́; Trinitatem, id eſt, patrem & filium, & Spiritumſanctū, indiuiduam cōfiteor in vnitate naturæ, quia trinus & vnus eſt Deus. Trinus nimirùm, per diſtinctionem perſonarum: vnus verò, per ſubſtantiam inſeparabilem Deitatis. Has igitur tres perſonas, patris, filijq́; ac Spiritusſancti, nō putatiuas vel quaſi ſuſpicabiles tantùm, ſed veras ſubſiſtētes, coęternas, coæquales credimus & conſubſtantiales. Alia eſt enim perſona patris, alia filij, alia ſpiritusſancti. Sed pater & filius & ſpiritusſanctus, non tres dij, ſed vnus eſt Deus. Nā pater verus Deus, verè & propriè pater eſt. Qui genuit ex ſe, id eſt, ex ſua ſubſtātia, intemporaliter & ſinè initio verum filium, coæternum, conſubſtantialem, & coęqualē ſibi. Et filius verus Deus, verè & propriè eſt filius, qui ante omnia ſecula genitus eſt de patre intemporaliter & abſque vllo initio. Lumen de lumine, Deus verus de Deo vero. Et nunquàm fuit pater ſinè filio, nec filius ſinè patre. Pater etenim ſemper pater eſt, erat, & erit. Et filius ſemper filius eſt, erat, & erit. Et nunquàm nō fuit pater, quia nunquàm non fuit filius. Semper enim pater, qui genuit ſibi ęqualem filium. Semper quidē filius, qui genitus eſt, æqualis patri. Spiritus nanq; ſanctus verus Deus, verè & propriè Spiritusſanctus eſt. Nō genitus, nec creatus, ſed ex patre filioq́; intemporaliter & inſeparabiliter procedēs. Cōſubſtantialis, coæternus, & æqualis patri filioq́; ſemper eſt, erat, & erit. Et nunquàm fuit pater aut filius ſinè ſpiritusſancto. Nec Spiritusſanctus ſinè patre & filio. Et idcircò inſeparabilia ſunt ſemper opera Trinitatis, & nihil eſt in ſancta Trinitate diuerſum aliqd aut diſſimile vel inæquale. Nō diuiſum naturaliter, non confuſum perſonaliter: nihil maius aut minus. Non anterior, non poſterior, non inferior, non ſuperior. Sed vna & æqualis poteſtas, par gloria, ſempiterna & coæterna conſubſtantialiſq́; maieſtas. Vnū nanque ſunt eſſentialiter pater, & filius, & ſpiritusſanctus. Et idcircò vnus eſt Deus: Sed non vnus, propter perſonarum diſcretionem, pater & filius & ſpiritusſanctus. Verus enim pater, propriè pater eſt, & non eſt filius. Et verus filius propriè filius eſt, & non eſt pater. Spiritus quoquè ſanctus propriè ſpiritusſanctus eſt, & non eſt perſonaliter pater vel filius, ſed ex vtroq; ꝓcedit. & tamē nō ſunt tres dij, ſed vnus eſt Deus. Et in hac ſancta Trinitate nihil (quod abſit) aliquid putandum eſt viſibile, corporale, palpabile, vel compræhenſibile. Omnipotens nanque ſancta Trinitas inuiſibilis, incorporalis, impalpabilis, incomprehenſibilis, incircunſcripta, infinita, immenſa & ſempiterna, omnia nutu & imperio ſuo gubernat. Nam etſi legitur oculus domini vel

brachium

brachium ſiue dextera & cætera, nó membrorum poſitionem, vel molem corporis, ſed effectum ſummæ & inenarrabilis diuinæ potentiæ, intagra rectæ fidei credulitate debemus intelligere. Ná quia omnia videt, & omnia penetrat, & cuncta nuda & aperta ſunt ante eum, oculos habere dicitur: quia verò nos ſua virtute creauit, regit, protegit & defendit, brachium vel dexteram habere perhibetur, & his ſimilia. De hac autem ineffabili Trinitate, ſola verbi Dei perſona, id eſt, filius, in vltimis diebus propter nos & propter noſtram ſalutẽ, ſecundùm propoſitum ſecretæ diſpenſationis arbitrium, deſcẽdit de cælis, vndè nunquàm receſſerat. Incarnatus eſt de ſpiritu ſancto, & ex ſemper virgine Maria verus homo factus eſt, verusq́; permanet DEVS. Nec obſuit humana & tẽporalis natiuitas, diuinæ illi & intemporali natiuitati: ſed in vna Chriſti Ieſu perſona verus Dei verusq́; hominis filius. Non alter hominis filius, & alter Dei: ſed vnus idemq́; Dei hominisq́; filius, in vtraq; natura, diuina ſcilicet & humana, Deus verus & homo verus. Non putatiuus Dei filius, ſed verus: nó adoptiuus, ſed proprius, quia nunquàm fuit propter hominem quem aſſumpſit, à patre alienus. Solus enim ſinè peccato natus eſt homo, quoniam ſolus eſt incarnatus de ſpiritu ſancto & immaculata virgine nouus homo. Cóſubſtantialis neo patri in ſua, id eſt, diuina: cóſubſtantialis etiàm matri, ſinè ſorde peccati, in noſtra, id eſt, humana natura. Et ideò in vtraq; natura proprium eum & nó adoptiuum Dei filium cófitemur, quia inconfuſibiliter & inſeparabiliter, aſſumpto homine, vnus idemq́; eſt Dei & hominis filius. Naturaliter patri ſecundùm diuinitatem, naturaliter matri ſecundùm humanitatem. Proprius tamẽ patri in vtroq;: quoniam ſicut dictum eſt, non ſunt duo filij, alter Dei & alter hominis, ſed vnus Chriſtus Ieſus propter vnam perſonam, Dei & hominis filius, Deus verus, & homo verus, in anima rationali & vera carne. Perfectus homo ſecundùm humanitatem, perfectus Deus ſecundùm diuinitatem. Qui in eadẽ natura, id eſt, humana, quá ſumpſit ex virgine, humanas pertulit infirmitates, nó fragilitatem peccandi: ſed in eadem dignatus eſt creſcere per incrementa temporis, eſurire, ſitire, fatigari, contumelias & opprobria ſuſtinere. Dignatus eſt flagellari, crucis patibulum ſubire, lanceam in latere excipere, clauis trãsfigi, fel & acetum guſtare. In eadem dignatus eſt mori, ſepeliri, ad inferos deſcendere, tertia die reſurgere, cum diſcipulis conuerſari: & poſt triumphũ victricis gloriæ eandem humanam naturam, aſſcendendo ſuper omnes cælos, exaltatam ſuper omnes angelos, in patris dextra collocauit. In eadem iterùm venturus eſt iudicare viuos & mortuos, & ſeculũ per ignẽ, redditurus vnicuiq; ſecundùm opera ſua: impijs vtiquè ſupplicium ſempiternum, iuſtis verò vitam æternam. Diuina autem illa ineffabilis natura, in qua Deus eſt æqualis patri ſanctoq́; ſpiritui, impaſſibilis, immutabilis, incóuertibilis, vbiquè præſens, ſemperq́; omnipotens, inuiolata permanens, in qua regnat, in vnitate & Trinitate cum patre & ſancto ſpiritu, & nunc & ſemper, & per cuncta ſecula ſeculorum, Amen.

Oculi Dei.

Dextra Dei.

Hanc igitur Catholicæ fidei ſynceriſſimam puritatem volumus omnes Dei ſacerdotes, omnesq́ue gradus Eccleſiæ, ſummo cum ſtudio, & abſque vllo vitio, ità vt ne vnus quidem apex intermittatur, vel augeatur, diſtinctè & ſenſatìm diſcendo memoria retinere, & poſteris ſuis diſcenda derelinquere. Si quis vigilãtiori ſenſu antè potuerit, laudamus & hortamur. Qui verò imbecilli ingenio torpens, antè nequiuerit, in anniuerſaria tamẽ proximiore huius venerandi cócilij volubiliq́; ſeſſione, cùm veſtris obtutibus, auxiliante Domino, puſillitatis noſtræ præſentiam vita comite, repræſentari meruerimus, DEO amabilis fraternitatis veſtræ charitas, hanc, ſicut dictum eſt, memoria retineat: ità ſanè, vt in noſtræ humilitatis adſpectu, eam ſtudioſè valeat recenſere: alioquin difficilè vos vitare Eccleſiaſticas ferulas æſtimate.

Symbolum verò & orationem Dominicam omnis Chriſtianus memoriter ſciat, omnis ætas, omnis ſexus, omnisq́; códitio: maſculi, fœminæ, iuuenes, ſenes, ſerui, liberi, pueri, coniugati, innuptæq́; puellæ: quia ſinè hac benedictione, nullus poterit in cælorum regno percipere portionem. Qui autem obſeruauerit hæc, & à malis operibus ſe cuſtodiẽrit: & in præſenti ſeculo ſaluus erit, & in futuro cum angelis congaudebit.

Non nouas chariſſimi regulas inſtituimus, nec ſuperuacuas rerum adinuẽtiones inhianter ſectamur, ſed ſacris paternorum canonũ recenſitis folijs, ea quę ab eis benè digeſta, ſalubriq́; promulgata mucrone perſiſtũt, ſumma deuotionis veneratione amplectentes, recentiori ſtylo operæprecium duximus renouare: quatenùs ad modum mundi ac ruminantis, vngulasq́; findentis animalis, deuoratas eſcas ad faucem memoriæ reuocantes, quaſi ruminando per ſacræ lectionis ſtudium dudùm depaſtum ſpiritale pabulum, ſubtiliùs liquidiusq́; ſeſe in ventrem mentis refundat. Quo ſatiati deliciarum ſuauiter epulo, ad referendas ſuperni largitoris gratias, de cuius benignitatis manu, cũcta gratuito ſuſcepimus munere, modis omnibus incitemur. Qui vt nos poſt culpam diſcordiæ ingratos funiculo charitatis trahendo, ad patris ſuamq́; gratiam reuocaret, cùm in forma Dei eſſet,

æqualis patri, ſemetipſum pro nobis exinaniuit, formam ſerui accipiens, mediator inter Deum & nos fieri dignatus eſt: cuius liuore ab eo, quod diabol' infixerat, mortis vulnere mirabiliter ſumus ſanati.

Philip. 2.
1. Petri 2.

CAP. I.

Primùm igitur, vt iuxta priſcas patrum diuinitùs editas ſanctiones, nullus Domini ſacerdotum, vel quicunque ſub canone conſtituti, canonicas, quinimmò Apoſtolicas ignorantes aut paruipendentes definitiones, inordinatè vel inhoneſtè in domo DEI, quæ eſt Eccleſia, conuerſentur. Sed in ſuo ordine cunctis perſiſtentibus, pulchritudo Eccleſiaſtici decoris inuiolata permaneat. Illud ſummoperè vigilantiq; ſtudio præcauentes decernere curauimus, vt nullus Canonicæ deditus ditioni, donū ſancti ſpiritûs, pecuniæ precio fraudulenter deceptus, vendere vel emere præſumat: Nè cui in quemlibet ſacrum Eccleſiaſtici ordinis gradum, muneris exigēte merito, liceat quempiam ſubuehendo promorere: patentique ſemper cordis aure pertimeſcens, intelligat clariſſimam illam Domini vocem, dicētis: Gratis accepiſtis, gratis date. Hanc quippe peſtiferam Simoniacam hæreſim primus paſtor Eccleſiæ in ipſa, vt ità dixerim, originali cupiditatis radice, anathematis ferro funditùs reſecare curauit.

Matth. 10.
Acto. 8.

CAP. II.

Vt longè altiùs excellat vita paſtoris cōparata ſubditi gregis, quibus ſingulariter boni paſtoris voce dicitur: Vos eſtis lux mundi. Et rursùs: Vos eſtis ſal terræ. Et iterùm: Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt. Hinc etenī colligi poteſt, inquantùm diſtare debet paſtor à grege, dū iſtos homines, & illos pluſquàm homines, id eſt, lucem hominum, Dominus voluit appellari. Si ergò lux mūdi ſumus, lucere vtiquè abſq; nebuloſa hypocriſis admixtione debemus: Et ſi ſal terræ ſumus, condire nihilominùs terrenas mentes ſapientiæ ſapore per verbum prædicationis debemus.

Matth. 5.
Ibidem.

CAP. III.

Item placuit, vt ſobriè & piè caſteq; iuxta Apoſtolum, viuentes, fugiamus turpis lucri gratiam. Non in comeſſationibus & ebrietatibus, & inebriemur vino, in quo eſt luxuria. Quemadmodùm per ſemetipſam veritas generaliter in Euangelio præcipiendo proteſtatur, dicens: Cauete à crapula & ebrietate, & curis huius ſeculi. Vndè & in Eccleſiaſtico canone ſententialiter cōſtat deciſum: aut ceſſare ab huiuſcemodi vitij ingurgitatione, aut certè perſeuerātes, honoris iactura periclitari debere. Quorum huius vltricis ſententiæ dictatorum nos complices ac fautores eſſe fatemur.

Tit. 2.
Epheſ. 5.
Lucæ 21.

CAP. IIII.

Vt iuxta Niceni venerādi diffinitionem concilij, nullus patiaꝰ ſubintroductas mulieres ſecum in domo propria habere, vel priuatè cum eis cohabitantes conuerſari. Et quanquàm de quibuſdam inhoneſta carentibus ſuſpicione, clemētiùs aliquo modo inibi legatur indultum: nos tamen oēs omninò nunc neceſſarium vetare proſpeximus, eò quòd experimento didicerimus, illarum velamento aliàs licentiùs ad eos aditum veniendi perditionis cauſam habuiſſe. Nō autem vetamus quempiam, ſed potiùs adhortamur pauperib' perſonis iure ſibi cognationis coniunctis, benefacere, cùm ſit omnibus benefaciendum, ſed ab eis ſegregatæ in ſuis degentes domicilijs perſeuerent.

Niceni Côc. ca. 3.

CAP. V.

Vt ſecularia negocia vltra modum menſurę nulli liceat exercere. Ait enim Apoſtolus: Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit. Intueri quapropter ſubtiliùs libet, cuius nos eſſe regis milites gratulamur. Et qui in caſtris Dominicis militamus, ſolicitè pēſare conſtringimur, quibus armis muniti, cum tanto aduerſario certaminis bella aggreſſi pugnare valeam', vt expediti ab omi præſentis ſeculi impedimento, intrepidi in prima acie perſiſtentes, poſt palmam victoriæ, triumphatricis gloriæ coronam ab eo rege, qui nos de antiquo hoſte triumphauit, ſuſcipere mereamur.

2. Ti. 2.

CAP. VI.

Item placuit, vt eas prorsùs mundanas dignitates, quas ſeculares viri vel principes terræ exercere ſolent, in venationibus ſcilicet, vel in canticis ſecularibus, aut in reſoluta & immoderata lætitia, in lyris & tibijs, & his ſimilibus luſibus, nullus ſub Eccleſiaſtico canone conſtitutus, ob inanis lætitię fluxum, audeat, faſtu ſuperbię tumidus, quandoquè præſumendo abuti: niſi fortè, ſi in hymnis & ſpiritalibus canticis delectatur, de ſacris videlicet ſcripturarum voluminibus dignè honeſteq; cōpoſitis vtatur. Ab his igitur non ſolùm nō inhibemus abſtinere, verùm etiàm conniuentes licentiæ concedimus votum.

CAP. VII.

Item placuit, vt nullus Epiſcoporū presbyterum, vel diaconum, vel archimandritam in diſpendio honoris cōdemnare præſumat, abſque huius venerandæ ſedis conſultu. Si quis poſt hæc prohibita, temerarius vſurpare tentauerit, nō erit ambiguus de ſui honoris periculo.

CAP. VIII.

De his autem, qui propinqui ſanguinis affinitatẽ ſibi in matrimonium ſociare tentauerint, quia valdè grauis nimiſq́; aſperrima in priſco canone ab antiqs patribus de hoc negocio iudicialis ſententiæ climata ſub pœnitentię flagello pſiſtit vindictã: ideircò tanti pręcauentes flagitij periculum, vt meliùs cautiuſq́; proſpeximus, dignum duximus diffinire: Ità dũtaxat, vt nemini liceat furtìm raptimq́; nuptias cõtrahere, nè fortè per erroris ignauiã, vel certè (quod peius eſt) diabolico inſtigati amore, illicita cõnnubia celebrentur. Sed interuẽtis pactis ſponſalibus, per aliquã dilationis moram, requiſiti quinetiàm diligenti cura vicini vel maiores natù loci illins, qui poſſint ſcire lineã generationũ vtrorunq;, ſponſi ſcilicet vel ſponſæ. In eo etiàm, vt ſinè notitia ſacerdotis plebis illius nullatenùs fiat, quatenùs nulla deincèps ſeparationis tribulatio inter cedat. Si verò hoc ordine cuncta peragantur, ac probatú ſinè fraude teſtium fuerit, & cauſa contigerit, quòd poſteà aut ipſi recordati fuerint, qui primùm ſe neſcire pfeſſi ſunt, aut certè per aliorum veracium hominum teſtimonium, inuenti fuerint in eo gradu cõſanguinitatis, qui ſegregari ſolent, ſegregentur quidẽ ab inuicèm, & agãt pœnitentiam, & ſi fieri poteſt, perſeuerent vtrique innupti. Quòd ſi ppter incõtinentiam, vel certè, quod eſt honeſtius, amore filiorũ in id permanere nequeunt, trãſeant quidem ad ſecundas nuptias. Hoc aũt dicimus ſecundùm indulgentiã, nõ ſecundùm imperium. Beatiores tamẽ erunt, ſi ſic permanſerint, ſecundùm noſtrum conſilium. Filij verò, qui ex tali matrimonio procreati fuerint, legitimi habeãtur ad hæreditatem defuncti capiendam. Qui aũt nõ obſeruauerint omnia hæc, quæ pro ſalute animæ & frugalitate vitæ ſuprà compendioſè ſcripta legũtur, & furtiuas vel interdictas nuptias cõtrahere pſumpſerint, & proximi cognationis fuerint inuenti, ſeparentur quoquè & ipſi, & cunctis diebus vitæ ſuę ſub pœnitentiæ lamento permaneant: atq; ad ſecundas nuptias nũquàm ille vel illa perueniãt, alieni à cõmunionis gratia iudicẽtur: filijq́; qui de hoc tam inceſto coniugio nati fuerint, improbi habeantur, nullamq́ue rerum adipiſci valeant parentum facultatem.

Nuptiæ clandeſtinę vitãdæ.

1.Cor.7.

CAP. IX.

Illud præterea per omnia præcauentes, prohibere decreuimus, vt nullus præſumat ante annos pubertatis, i. infra ætatẽ, puerũ vel puellã in matrimonium ſociare, nec in diſſimili ætate, ſed coætaneos ſibiq́; cõſentientes. Multa ſæpiùs ex huiuſcemodi nuptiali contractu ruinas animarũ factas audiuimus, & tales fornicatiões perpetratas, quales nec inter gentes: Ità plane, vt cùm cõtigit puerum adultum eſſe, & puellã paruulã, & è contrario, ſi puella maturæ ætatis, & puer ſit teneræ, & per virum cognata, & ſocrus depræhendantur adulteræ, & per puellam frater vel pater pueri, tanti peccati flagitio pereant irretiti. Vndè qui hæc prohibita decæterò vſurpare præſumpſerit, ab omni Eccleſiaſtico conſortio ſit alienus, ſed * nec à publicis ſit immunis iudicijs.

1. Cor.5.

* & à

CAP. X.

Item placuit, vt reſoluto fornicationis cauſa iugali vinculo, nõ liceat viro quãdiù adultera viuit, aliam vxorẽ ducere, licèt ſit illa adultera: ſed nec adulteræ, quæ pœnas grauiſſimas vel pœnitentię tormentũ luere debet, alium accipere virum, nec viuente, nec mortuo, quem nõ erubuit defraudare, marito. Nam etſi legatur in ſacris Euangelicis paginis, ſola fornicationis cauſa dixiſſe Dominũ, dimittere virum vxorem ſuam: non tamen legitur cõceſſiſſe aliam viuente illa in coniugio ſibi ſociare, pbibuiſſe quidem modis omnibus non ambigitur. Ait enim: Quicunq; dimiſerit vxorẽ ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchat. Qua de re ità diffinire proſpeximus, vt iuxta eiuſdem Dñi mellifluam vocem, nemo hæc interdicta violator inculcare pſumat. Sed quoniam in medio ambiguus interponitur ſermo, id eſt, niſi ob fornicationẽ: quæri nimirùm poteſt, vtrùm ad ſolã licentiam dimittẽdi vxorem, qui dimiſerit vxorem niſi ob fornicationem, an etiàm ad vtrunq; dictum refertur, hoc eſt, ad aliam viuente illa accipiendã, quaſi dixerit: Qui dimiſerit vxorẽ ſuam, & aliam, niſi ob fornicationem, duxerit, mœchatur. Et idcircò peritiſſimi viri B. Hieronymi libellum cõmentariorũ recenſeri nobis ſtudioſè mandauimus, anxiè vtiquè cognoſcere feſtinãtes, qualiter idẽ famoſiſſimus doctor, hæc ſacrata Dominica verba, iuxta capacioris ingenij ſui ſubtilitatem, ſenſiſſe mõſtraret. Cuius nimirùm ſenſum ſagaciter explorãtes, in promptu nihilominus patuit, ad ſolã dimittendi vxorem licentiam pertinere. Nam cùm more ſuo vir ſanctus huius capituli ſummatim ſeriem exponendam tranſcurreret, inter cætera & poſt pauca ſic ait: Et quia poterat (inquit) accidere, vt aliquis calumniam faceret innocenti, & ob ſecundam copulam nuptiarum veteri crimẽ impingeret, ſic priorẽ dimittere iubetur vxorem, vt ſecundã prima viuente non habeat. Non enim debet imitari malum adulteræ vxoris, & ſi illa duo, immò vnam carnẽ per ſciſſuras fornicationũ diuiſit in tres, diuidat in quatuor. Vndè patenter datur intelligi, quandiù viuit adultera, non licet viro, nec poteſt impunè ſecundas cõtrahere nuptias.

Matth.5. & 19.

In cap 19. Matthæi.

CAP. XI.

Item placuit de fœminis cuiuſcunq; cõditionis

ditionis, puellis ſcilicet vel viduis, quæ virginitatis ſiue continentiæ propoſitum ſpontaneè pollicentes, DEO emancipatæ fuerint, & ob continentiæ ſignum nigram veſtē, quaſi religioſam, ſicut antiquus mos fuit in his regionibus, indutæ fuerint, licèt non ſint à ſacerdote ſacratæ, in hoc tamen propoſito eas perpetìm perſeuerare mandamus. Si verò poſteà ſeſe ſiue clanculò corruperint, ſeu publicè nupſerint, dignis quidē mundano iudicio corporalib⁹ coërcitæ vindictis, ſegregentur ab inuicèm, & agant cunctis diebus vitæ ſuæ pœnitētiam, & à cōmunione corporis & ſanguinis Chriſti priuentur: niſì fortè pōtifex, reſcita illorum pœnitentia, ſi digna fuerit, humaniùs præuidens, poterit communionis gratiam indulgere. In extremo tamen vitæ ſuæ viatico humaniùs indulto non defraudentur. Et in his rebus præcipuè illa modis omnibus cuſtodiatur interdictio, vt nulli liceat prædictis perſonis habitum, id eſt, veſtem mutare, abſq; ſui Epiſcopi conſcientia.

CAP. XII.

Monaſteria virginū vt nulli fas ſit adire.

Hoc igitur inuiolato ſtylo iuſtè ſancire pſpexim⁹, vt monaſteria puellarū, quę ſub diſciplina regulæ degunt, obſtructiùs munitis clauſtris, nullo pateāt, niſì fortè ſumma compellente neceſſitate, aditu virorū. Sed neq; presbyteri, vel diacones, vel quilibet de clero, vel etiàm archimandritis, quaſi viſitationis vel prædicationis cauſa, ſinè permiſſu Epiſcopi ciuitatis, ſibi licentiam tribuat ineundi. Quinetiàm nec Epiſcopus abſq; ſacerdotibus vel clericis ſuis, vt decet, & honeſtè conuenit, adire illuc licentiùs ſe exiſtimet. Sed ſiue ipſe, ſiue quęlibet religioſa pſona, alienus ab illicita ſuſpicione, quem morum grauitas ornat, permittente & admonente Epiſcopo exhortationis vel ædificationis obtentu, quę ad ſalutem animæ pertinet, dignū fuerit vt adeant hæc Deo dicata loca, non aliter, ſed cū idoneis teſtibus peragāt, nè propter incautam præſumptionem ſanctæ Eccleſiæ infamet angelicus ordo. Et nulla vllo vnquàm tempore licentia ſit Abbatiſſæ vel cuilibet monachę, transfigurāte ſe ſatana in angelū lucis, quaſi orationis cauſa, ſuggerente eis, Romam adire, vel alia loca venerabilia circuire. Quàm ſit nanq; irreligioſum & reprę henſibile, cum viris propter itineris neceſſitatem cō uerſari, nullus tam excors eſt vel deſipiens qui ignoret. Si quis poſt hanc definitionem huius reuerendi cōcilij, de his quæ cōſona voce ſalubriterq; ſtatuta ſunt, temerario auſu violare tentauerit, canonicis coërceatur vindictis, ſcilicet aut iuxta modū & qualitatem culpæ excommunicatiōe mulcteť, aut anathematis vinculo punitus vinciatur: aut certè honoris proprij amiſſione nudatus, reus ab eccleſię gremio euellatur. Hæ enim ſunt canonicæ vltrices

vindictæ, à quibus nullus ſacrę legis pręuaricator poterit immunis abire, niſì fortè pœnitentiæ interueniente medela, veniam meruerit adipiſci.

CAP. XIII.

Dies Dominic⁹ vt ſit colendus.

Diem aūt dominicum inchoante noctis initio, id eſt, veſpere ſabbati, quæ in prima luceſcit ſabbati, quādò ſignum inſonuerit, vel hora eſt ad veſpertinum celebrandum officium, nō propter honorem ſabbati vltimi, ſed propter ſanctā illam noctem primi ſabbati, hoc eſt, Dominici diei, cum omni reuerētia & honorifica religione, venerari omnibus mādamus Chriſtianis. Abſtinere primùm omnium ab omni peccato, & ab omni opere carnali, etiàm à proprijs cōingibus, & ab omni opere terreno, & nihil aliud vacare, niſì ad orationē: concurrere ad eccleſiā cum ſumma mentis deuotione, ceſſante omni cauſarum ſtrepitu: cum charitate & dilectione benedicere Deū patrē, & laudare totis medullis cordis vnigenitū Dei filium, qui iſtā diem per glorioſam ſuā ſanctificauit reſurrectionem: & hymnū dicere ſancto ſpiritui, qui eam benedixit per admirabilem ſuum aduentum, quandò in igneis linguis ſuper beatos deſcendit Apoſtolos. Acto. 2. Sed & omniū penè dona chariſmatum in eadem ſacratiſſima die credūtur in mundo collata. Nam in ipſa die Dominus poſt reſurrectionem in diſcipulis ſuis ſpiritum ſanctū ad remittenda peccata inſufflauit. Ioan. 20. In ipſa in deſerto Dominus de quinq; panibus quinq; millia hominum pauit. Matt. 14. In ipſa die manna pluit de cælis primùm in eremo, & multæ aliæ ſpiritaliū munificentiæ rerum in ipſa die ſunt manifeſtatę, quas cunctas longum eſt per ordinem recēſeri. Ipſum eſt enim ſabbatum Dñi delicatum, Eſaiæ 58. de quo ſcriptura dicit: Qui fecerit in eo opus ſeruile, id eſt, peccati, morte moriať. Exod. 35. Porrò ſi de illo ſabbato diceret, quod Iudei celebrant, quod eſt vltimum in hebdomada, quod & noſtri ruſtici obſeruant, diceret tātùm, ſabbatum: & nequaquàm adderet, delicatum & meum. Sed quia differentiam voluît facere inter illud & iſtud, quod eſt Dñica dies, ideò addidit, meum, Ac ſi diceret, meum, non veſtrum delicatū, non in veſtris obſeruationibus maculatū. Et ideò cum omni reuerentia eſt à nobis honorandū atq; colendum. Cæteræ verò principales feſtiuitates & ipſę ſunt venerāter honorādę vel cuſtodiendę. Et illa feſta, quæ ſacerdotes in Eccleſia prædicant, modis omnibus ſunt cuſtodienda. Nos autem, qui ſacerdotes vocamur, debemus populū nobis ſubiectum & prædicando verbis in omni bono, & faciendo quæ docemus exemplis inſtruere, in charitate, in caſtitate, in humilitate, in continentia, in modeſtia, in vigilijs, in ieiunijs & oratione, in religione, in eleemoſynis, in hoſpitalitate, inquātùm

tùm vires permittunt, in verbo ſapientiæ ſale cōdito, in temperantia manducādi vel bibendi, in cōuerſatione ſancta, in ſimplicitate cordis, in omni opere bono, piè & iuſtè viuendo, expectantes beatam ſpem & Tit. 2. aduentum gloriæ magni Dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

CAP. XIIII.

De decimis verò vel primitijs, ſaluis ſcilicet allegoricarū rerum myſticis ſacramētis, nihil melius puto docere, quàm quod Malach. 3. ſcriptum eſt in Malachia propheta, dicente Domino: Inferte omnem decimam in horreum meū, & ſit cibus in domo mea, & probate me in hoc, dicit Dominus, ſi non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem vſq; ad abundantiam, & increpabo pro vobis deuorantem, & nō corrumpet ſructum terræ veſtræ, nec erit ſterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum, & beatos vos dicēt omnes gentes. Sed quia indignatio & ira nei manet ſuper gentem vel populum, qui hoc Domini præceptum toto corde & bona voluntate non Ibidem. adimplet, ſuprà præmiſerat, dicens: Si affliget (inquit) homo Deum, quia vos cōfigitis me? Et dixiſtis, In quo configimus te? In decimis & primitiuis veſtris. In penuria vos maledicti eſtis, & me vos cōfigitis gens tota. Qua de re quis non alacri & læto pectore offerat Deo, vt poſſit illam promereri benedictionem, de qua dicit: Effundam ſup vos benedictionē meam vſq; ad abundantiam? Vel quis non timeat vel contremiſcat illam maledictionem, quam minatur nolentibus offerre, Vos maledicti eſtis, & me Acto. 17. vos configitis gens tota? Et ſi fortè nobis non creditis, vel nos deſpicitis, quia homines ſumus: credite ergò ipſi Domino dicēti, qui mentiri non poteſt, qui vtrunq; promiſit, & maledictionem in hoc ſeculo & in futuro, nolentibus obedire eius mandatis, & benedictionem, & abundantiam, & ſalutem animæ & corporū bona voluntate obtemperantibus eius imperijs, & in præſenti ſeculo ſe daturum & in futuro. Non enim exigit Deus à te quæ non habes, nec penſat quantum tribuas: ſed inquantùm habes, ſimplici corde de ſuis, nō de tuis, donis da Domino. Quia omne quod ſumus, viuimus & habemus, eius eſt, & de ipſius benignitatis ſuſcepimus manu. Conſiderat nanque qua mente, & non quantum in eius ſacrificium offeras: qui potens eſt, & in præſenti ſeculo centuplum, & in futuro vitam tribuere ſempiternam, Qui viuit & regnat cum patre & ſpiritu ſancto, & nunc & ſemper per cūcta ſecula ſeculorū, Amen.

FINIS.

DECRETA
LEONIS PAPAE III.

Ex Platina de geſtis pontificum.

LEO tertius, patria Romanus, patre Azzupio, Anno Dñi 798. pontifex creatꝰ, ac meritò quidē. Ab ineunte enim ætate ità erat educatus & eruditus diſciplina Eccleſiaſtica, vt dignꝰ eſſet qui cæteris anteferretꝰ. Fuit præterea vir caſtus, integer, pudicus, facundus. Doctorum virorum ità amator, vt eos vndequaquè ad ſe præmijs alliceret, eorumque conſuetudine mirum in modum delectaretur. Prætereà verò ægrotos viſere, eosq; ad patientiā adhortari, eleemoſynas indigentibus præbere, deſperatos cōſolari, errantes in viam rectam deducere prædicationibus & admonitionibus, quibus plurimùm ob eloquentiam & doctrinā valebat, ei peculiare fuit. Homo certè mitis ingenij, vt omnes diligeret, neminē odio haberet, tardus ad iram, ad miſerendum promptus, inſignis pietate, fortiſſimus rerū Eccleſiaſticarū, honorisq; diuini ꝓcurator & defenſor. Creatur itaq; Eodē die creatus eſt Leo 3. quo Adrianus obijt, nec ſedes vacauit. (vt dixi) pontifex vno omnium cōſenſu in natalitijs Stephani protomartyris, ſequentiq; die acclamātibus omnibus præ fauore in ſede Petri collocatur. Ijſdem verò temporibus, Conſtantini Imperatoris mater Irene, filij flagitia nequaquàm ferens, impellentibus quibuſdam ciuibus, Cōſtantinopolim reuertitur, ac Cōſtantinum captū oculis in carcerem conijcit, vbi & meritò tanq̃ ſacrilegus, minimæq; pietatis, quippe qui matrem relegauerat, vitam finiuit. Interim verò cùm Carolus multis rebellantibus vndiquè laceſſeretur, Pipinum filium in Vngaros miſit: quos quidē grauibꝰ prælijs ſuperatos, tandem ad deditionem cōpulit. Adelphonſus aūt Aſturiæ & Galliciæ rex, acceptis à Carolo auxiliaribus copijs, ſuperatisq; Sarracenis, Vlyxbonā vi cepit: qui verò in præſidio Barchinonæ erāt, Carolo, audita Adelphonſi victoria, ſe confeſtim dedunt. Superantur & Bauari, qui Foroiulianos vexabant, ab Henrico Caroli ꝑfecto. Intereà verò Leo tertius dum ſupplicationes à B. Gregorio inſtitutas, Romæ agit cū populo & clero, Paſchalis primicerij & Campuli presbyteri fraudibus apud ędē B. Sylueſtri captus, ac pontificali amictu priuatus, multisq; verberibus adeò cæſus, vt oculis & lingua captus putaretur, in monaſterio S. Eraſmi in vincula conijcitꝰ, vndè poſteà Albini cubicularij induſtria cuſtodes fallens, in Vaticanum ſeſe proripuit: ibiq; tam diù latuit, quoàd Vinigiſius Spoletinorum dux clanculùm accerſitus, eum incolumē Spoletum perduxit, cohortibus

 militum

militum in itinere ſtipatum, nè aliqua hoſtium vi obrueretur. At ſeditioſi cùm ſæuire in Leonem & Albinum non poſſent, eorum domos à fundamentis diruunt. Ijdem quoquè (adeò audaces erant & temerarij) ad Carolum, qui tum bellum contra Saxones gerebat, quò Leonem profectum intellexerant, accuſandi hominis cauſa peruenêre. Verùm Carolus reiecta in aliud tẽpus diſceptatione, pótificem cum egregio comitatu Romã mittit, ſe eò breuì peruenturum pollicitus cóponendarum rerũ Italicarum gratia. Leoni verò ad pontem Miluium honoris & gratulationis cauſa clerus ac populus Romanus obuiàm factus, virũ ſanctiſſimum in vrbem introducũt. Carolus autem nó diù immoratus, per Moguntiacos in Belgis poſitos. Noricumq; montẽ in Forúiulij deſcendens, Taruiſinos graui ſupplicio afficit, quòd Henricum præfectũ occidiſſent. Creato verò in huius demortui locum altero, Rauennam primò, mox Romã expectatus proficiſcitur. Vrbem ingredienti, omnia certè & meritò quidẽ honoris genera adhibita ſunt. Octauo autem die poſtq̃ vrbẽ ingreſſus fuerat, in baſilica S. Petri, adſtãte populo & clero, epiſcoporũ omniũ, qui eò ex tota Italia & Francia conuenerãt, ſententias de vita & moribus pótificis rogat. Verùm ab omnibus vna voce reſponſum eſt, ſedem Apoſtolicã omnium Eccleſiarum caput, à nemine (laico præſertim) iudicari debere. Omiſſa autem ob tam graue reſponſum à Carolo quæſtione, Leo pontifex qui id iudicium maximè expetebat, ſuggeſtum conſcendens, ac Euangelia in manibus retinens, iureiurando affirmauit ſe omnium rerũ quæ ſibi obijcerentur, inſontem eſſe. Fuit is dies Idibus Decẽbris, ſalutis anno 800. Dum hæc autem Romæ agerentur, Pipinus mandato patris, Beneuentanos duce Grimoaldo finitimos ſuos vexantes aggreſſus, magnis cladibꝰ ità perdomuit, vt ęgrè ſe mœnibus tuerentur, cui bello Vinigiſium Spoletanum ducem pręficiens, ad patrem reuertitur, imperij coronam breuì ſumpturũ. Nam pontifex Carolo optimè de Eccleſia Dei merito aliquam gratiam relaturus, cùm videret Imperatores Conſtantinopolitanos ægrè id nomen tueri, ac ob eam rem vrbẽ & Italiam ipſam magnas calamitates paſſam, in baſilica beati Petri poſt ſolennia ſacra, populi Romani ſcito ac precibus, ipſum Carolũ magna voce Imperatorẽ decernit, ac diademate donat, ter acclamante populo Romano: Carolo Auguſto à DEO coronato magno & pacifico Imperatori vita & victoria. Pótifex item hominem inunxit vnà cum Pipino filio, quem Italiæ regẽ ſolenni decreto pronunciauit. Accepta itaq; imperij poteſtate, Carolus Campulum & Paſchalem coniurationis reos, capite plectendos cenſet. At

Nota ſententiã tot epiſcoporũ de non iudicando Pontifice.

Carolus Magnus fit Imperator.

pontifex omni ex parte clemens, à Carolo rege tamen obtinuit, vt his vita condonaretur, in Franciamq; tantummodò relegarẽtur. Poſt hnc verò fuêre qui Carolo ſuaderent, vt omnes Longobardos Italia expelleret. Verùm cùm id nequaq̃ tutum videretur, quòd multis Italię populis ſanguine & affinitate coniuncti eſſent, cenſuêre ſimul & Carolus & Leo, Longobardorum nomen ibi tantummodò remanere, vbì ea gens pręcipuè ſedem habuiſſet. Pipinus autem cùm in Samnium rediſſet, fruſtraque per aliquot mẽſes Beneuentum nppugnáſſet, Theate ſe cóferens, oppidum vi captũ incendit ac diripit. Indè Ortonam & Luceriam mouẽs, eas ciuitates timore perculſas, in deditionem ſtatìm accipit, ac Grimoaldum Beneuentanum ducem Lnceræ capit, qui non ità multò pòſt dolore animi perijt. Intereà verò Conſtantinopolitana imperatrix, miſſis in Italiam legatis, cum Carolo pacem & fœdus inijt, imperiumq; his terminis diuiſit, vt Irene ea Italiæ parte potiretur, quæ ad dexerã Neapoli incipiẽs, ad ſiniſtram Siponto, quæ vrbs nunc Manfredonia dicitur, infero ſuperoq; mari clauditur, vnà cum Sicilia. Reliqua verò Italiæ pars, Carolo ipſi ex fœdere obtigit: ea tamẽ loca ſemper excipio, quæ ditionis Eccleſiaſticæ habebantur. At Nicephorus patricins ægrè ferens Irenæ mulieris imperium, cùm eam dolo captam, Lesbum in exilium miſiſſet, fœdus iam initum per legatos cum Carolo renouat: qui tum Saxones totiès deficientes, migrare in Franciam vnà cum vxoribus & liberis compulit, eos in itinere cum legionibus ſubſequens, nè quid maleficij inter eundum cómitterent. At Leo cùm ſeditionibus ſemper vexaretur, ab vrbe diſcedens, Mantuam proficiſcitur ad viſendum Chriſti ſanguinem, qui tum miraculis magno in precio erat. Is autem à Mantuanis perbenignè ſuſceptus, approbato Chriſti ſanguine ob frequẽtia miracula, ad Carolum proficiſcitur, vt hominem veritatis cognoſcendę cupidum, eius rei certiorẽ faceret: ſimulq; etiàm, vt de componendis rebus Italicis inuicèm colloquerentur. Rediens deindè in Italiam, adiuuante Pipino rege, mandato patris de cóiuratis quibuſdam & ſeditioſis non ſinè clementia ſupplĩcium ſumpſit. Carolus autẽ iam ſenio grauis, cùm intellexiſſet Pipinum, quem (vt diximus) Italiæ regem præfecerat, Mediolanì mortuum eſſe, Ludouicũ filium minorem natù, Aquitaniæ regem & imperij ſucceſſorem, Bernardum verò nepotem, Italiæ regẽ declarãt: eiq; mandat, vt Ludouico rebus in omnibus obtemperet. Fines imperij hos eſſe voluit in Gallia, Rhenum ac Ligerim, qui in Celtis oriens, eos à Biturigibꝰ diuidit: in Germania verò, Danubium & Saum fluuios, his autem prouincijs Aquitaniam,

Gua-

Guaſconiam, magnam partem Hiſpaniæ, ciſalpinã Galliam, Saxoniam, vtranq; Pannoniam, Iſtriam, Tiburinos addidit: maritima verò Dalmatiæ, imperio Cõſtantinopolitano ſubiecta erant. Rebus autem ità compoſitis, dum Aquiſgrani eſſet valetudinis cauſa propter aquas calidas, quæ ibì ſcaturiunt, febre ac dolore laterum moritur, ætatis ſuæ anno ſecundo, & ſeptuageſimo, quinto Calẽdas Februarij, ſalutis verò anno 800. ac *15. Eius autem corpus nullo non genere honoris adhibito, in templo B. Virginis, quod ipſe magnis ſumptibus Aquiſgrani extruxerat, ſepelitur, hoc addito epigrãmate: MAGNI CAROLI REGIS CHRISTIANISSIMI ROMANORVMQVE IMPERATORIS CORPVS HOC SEPVLCRO CONDITVM IACET. Fuit autem Carolus, ſi eius res geſtas, tum domi, tum foris inſpicis, tantæ amplitudinis & integritatis Imperator, vt poſteà neminem ſuperiorem, nedùm parem habuerit. Adeo autem (cùm ei per ocium liceret) ſtudijs literarum delectatus eſt, vt primus (ſuadente tamen Albino) gymnaſium Pariſienſe inſtituerit. Tres autem menſas argenteas habuit, quarum vnam (in qua vrbs Conſtantinopolitana inſculpta erat) baſilicæ B. Petri, aliam (vbi imago vrbis Romę cernebatur) Eccleſiæ Rauennati dono dedit. Tertiam filijs reliquit, vbì inerat orbis terrarum deſcriptio. Sunt item qui ſcribãt hãc aureã fuiſſe. At verò Leo põtifex, reſtituto S. Pauli tecto, quod terræmotu conciderat, ædificatoque à fundamentis apud S. Petrum ampliſſimo hoſpitali, quod Græci ξενοδοχεῖον vocant, necnon inſtitutis trium dierum ſupplicationibus ante diem aſſcenſionis, quibus prima die ab Eccleſia DEI genitricis Ad Præſepe, ad baſilicam Conſtantinianam: ſecunda, ab Eccleſia beatæ Sabinæ martyris ad ſanctum Paulum: tertia, à ſancta cruce in Hieruſalem, ad ſanctũ Laurentium extra muros ibatur: moritur primo ac vigeſimo pontificatùs ſui anno, quo etiàm cometes apparuit (vt nonnulli putant) tantæ calamitatis indicium. Sepelitur autẽ in baſilica ſancti Petri pridiè idus Iunij. Eius in morte ſedes tum vacat diebus decem.

Mors Caroli Magni. *14.

Academia Pariſienſis inſtituit.

CONCILIVM APVD THEODONIS VILLAM HABITVM, TEMPORE CAROLI MAGNI.

Theodonis villam aiunt oppidum eſſe ducatûs Luxouienſis ſeu Lutzenburgenſis, vulgò Dietenhouen appellatum, paruũ illud quidem, ſed fortiſſimum atque munitiſſimum.

IN Concilio apud Theodonis villam, vbì interfuerunt 32. Epiſcopi, Aiſtulfus Moguntienſis archiepiſcopus cũ ſuis ſuffraganeis, Hadabaldus Coloniẽſis Archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis, Hetto Treuirenſis archiepiſcopus cũ ſuis ſuffraganeis, Ebbo Rhemẽſis archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis, cum nuncijs reliquorum epiſcoporũ Galliæ & Germaniæ, ob nimiam præſumptionem quorundam tyrannorum, in ſacerdotes Domini bacchantium: & propter factum, quod in Vaſconia nouiter accidit, de Epiſcopo Ioanne inhoneſtè & inauditè *mordridato, decretum eſt, vt communi conſenſu & humili deuotione ſupplicarent auribus principis, ſi ſuę pietati complaceret, vt calumnia in Chriſti ſacerdotes peracta, iuxta ſynodalica determinaretur pleniter ſtatuta. Hoc idem Epiſcoporum iudicio placeret, ſi ex toto ſecundùm poteſtatem ipſorum poſſet definiri: id eſt, vt canonica feriantur ſententia, hi videlicet, qui timorem̃ Domini poſtponentes, in miniſtros ſuos craſſare præſumunt. Quòd ſi verò pietati illius, iuxta capitula regum præcedentium, vbì eorum prouiſio miſericorditer in offenſis pecuniæ quantitatem interpoſuit, pro leuigatione ſcilicet pœnitẽtiæ, placuit, vt præfatæ res per pecuniam ab Imperatoribus & à ſibi ſuccedentibus ad defenſionem conceſſam & per pœnitentiã determinentur Epiſcoporũ iudicio, ſi pietas illius conlaudare voluerit, ſic definiri eis complacuit.

*id eſt, violenter & latrocinãter occiſo

Si quis ſubdiaconem calumniatus fuerit, vulnerauerit vel debilitauerit, & conualuerit, 5. quadrageſimas ſinè ſubditis annis pœniteat, & 300. ſolidos cum ſua compoſitione & Epiſcopalibus bannis componat. Si autem mortuus fuerit, ſingulas ſupradictas quadrageſimas cum ſequẽtibus annis pœniteat, & 400. ſolidos, cum tripla ſua compoſitione & epiſcopalibus bannis epiſcopo componat.

Si diaconum calumniatus fuerit, & conualuerit, ſex quadrageſimas ſinè ſubditis annis pœniteat, & quadringentos ſolidos cum cõpoſitione ſua & Epiſcopalibus bannis componat. Si autem mortuus fuerit, ſingulas ſupradictas ſex quadrageſimas cum ſequẽtibus annis pœniteat, & ſexcentos ſolidos cum tripla ſua compoſitione &

ſtatuit, diffuſis cordibus ſimulque & vocibus precum murmura effundentes, vt ſicut nos alternorum oſculorum impenſione lætificos efficit, ità ſereniſſimum ac religioſiſſimum prædictum Dominum noſtrum Carolum Imperatorem, cuius iuſſu fraternitatis noſtræ cœtus eſt adunatus, fidei ſuæ conſeruatione ſtabiliat, prærogatione iuſtitiæ muniat, pacem ei locupletem reddat, impenſione miſericordiæ fulciat, virium fortitudine roboret, commiſſa ſibi regni gubernacula diſcreto moderamine tenere concedat, vt cōmiſſos ſibi populos benignè regat, æquè diſponat, & iure pietatis modificet. His deuotione próptiſſima actis, cœpit vnionis noſtræ numeroſitas de rebus ſpiritalibus mutua collatione inter ſe ora diffundere, atq; euentum rei expectatione manſuetiſſima præſtolari. Igitur cùm hæc attentiùs agerentur, ſic in eiſdem venerabiles miſſi glorioſiſſimi ac pijſſimi Domini noſtri Ioannes Arelateñ eccleſiæ archiepiſcopus, necnon & Nibridius Narboneñ ſedis archiepiſcopus ſurgentes, ſteterunt in medio concilij, & dixerunt: Sanctiſſimi & venerandiſſimi ſacerdotes, glorioſiſſimus etenim ac ſereniſſimus domin⁹ noſter feruétiſſimi amoris Chriſti igne ſuccenſus, & ſanctæ actionis ope perfunctus, vtpotè verus Chriſti diſcipulus & imitator, Eccleſiæ Dei ſtatū vigili inſtantia roborare diſponit, ſanctis Dei baſilicis ſeſe munificum exhibet, maligna contra ſe obſeruatione agentibus animi liberalitate gratiſſima ac piæ miſeratiōis inſtantia ignoſcere conſueuit, vt quæ in diuerſis ſanctæ vitæ ſtudijs ſeſe exercendo præpollet, atque omībus Dei ſacerdotibus obſecrans, & obteſtans, vt eccleſias, quas regendas ſuſceperunt, pia prædicatione inſtruant, moribus ſanctis exornét, ac beatæ vitæ exemplis ædificent. Quocircà quoniā pro tot tantiſque beneficijs, quę multimoda deuotione Eccleſiæ Dei, vel gentibus prorogare ſtudet, quid illi vnanimitas noſtra condignè reſpondeat, inuenire nō pręualet: id ſalutari prouidentia (quæ ſemper eſt vtilis: immò ſemper eſt vtile, quod veram pertinet ad ſalutem) decernit atq; inſtituit, vt tam per omnes ciuitates vel loca, in quibus ſedes epiſcoporum eſſe noſcuntur, quàm etiàm per eorundem epiſcoporum diœceſes cūctis diebus, quibus idem dominus noſter in hac vita ſuperſtes extiterit, pro eo, vel pro cunctis eius filijs vel filiabus, ſacrificiorum Deo libamina dedicentur, pia orationum vota ſoluantur, ac cum gratiarum actione ſuperno numini commendentur, vt deſideria in eis bona quotidiè multiplicētur, aduerſantium conamina virtutis diuinæ dextera confringātur, indulgentia & gratia eis à ſua miſericordia conferatur, vt ſuæ potentiæ defenſione protecti, antiqui hoſtis decipulam euadant, & charitatis munere ac vitæ longæuitate pollentes, adire mereantur poſt tranſitum ſidereas manſiones. Qui cùm ſequenti die in eadem eccleſia ſancti ac beatiſſimi Stephani martyris debitis in ſedibus locaremur, inter cætera quæ ſubteriùs diſcreto capitulorum ordine ſunt digeſta, non aliundè primùm cœpimus habere ſermonem, quàm de noſtræ fidei puritate. Et quia initiandis ad beatam vitam hominibus hæc prima ſemper eſt via ſalutis, pręuia quoquè noſtri & inſtitutis pariter & præceptis, quæ per veram credulitatem in omī terrarum orbe diffuſa expanditur, noſtræ collationis eloquijs prædicetur, prædicata veraciter teneatur, retenta in penetralibus noſtri pectoris illibata ſeruetur.

CAP. I.

Profeſſio fidei.

Secundū diuinas enim ſcripturas & doctrinā, quam à ſanctis patribus accepimus, patrem & filium & ſpiritumſanctum, vnius Deitatis atque ſubſtantiæ confitemur, in perſonarum diuerſitate Trinitatem credētes, in diuinitate vnitatem prædicātes. Nec perſonas confundimus, nec ſubſtātiam ſeparamus: patrem à nullo factum vel genitum dicimus, filium à patre nō factum, ſed genitum adſerimus: ſpiritum verò ſanctum, nec creatum nec genitum, ſed procedentem ex patre & filio, profitemur. Ipſum autem Dominum IESVM CHRISTVM, DEI filium & creatorem omnium, ex ſubſtantia patris ante ſecula genitum, deſcendiſſe vltimo tempore pro redemptione mundi à patre, qui nunquàm deſijt eſſe cum patre. Incarnatus eſt enim ex ſpirituſancto, & ſancta glorioſa Dei genitrice virgine Maria, & natus ex ipſa ſolus idem Dominus Ieſus Chriſtus, vnus de ſancta Trinitate, animam & carnem, perfectum ſinè peccato ſuſcipiens hominem, manens quod erat, aſſumens quod non erat, æqualis patri ſecundùm diuinitatem, minor patre ſecundùm humanitatem, habens in vna perſona duarum naturarum proprietatem. Naturæ enim in illo duæ, Deus & homo. Non enim duo filij, & dij duo, ſed idem vna perſona in vtraque natura, perferens paſſionem & mortē pro noſtra ſalute, nō in virtute diuinitatis, ſed in infirmitate humanitatis. Deſcendit ad inferos, vt ſanctos, qui ibidèm tenebātur, erueret: deuictoque mortis imperio, reſurrexit, aſſumptus deindè in cælos, venturus eſt in finem ad iudicium viuorum & mortuorum, cuius morte & ſanguine mundati, peccatorum remiſſionē conſecuti ſumus, reſuſcitandi ab eo in die nouiſſimo, in ea, qua nunc viuimus carne, & in ea, qua ſurrexit idem Dominus, forma, percepturi ab ipſo alij pro iuſtitiæ meritis vitam æternam, alij pro peccatis ſupplicij æterni ſen- *Matt. 25. Dan. 12.*

tentiam. Hæc eſt catholicæ Eccleſiæ fides, hanc confeſſionem ſeruamus atque tenemus. Quam quiſquis firmiſſimè cuſtodièrit, perpetuam ſalutem habebit. Sanctæ etenim fidei myſterium oris noſtri cõfeſſione pandentes, ad capitula, quę ob diſciplinam eccleſiaſticam, moresque malè errantiũ componendos neceſſaria ſunt, vnanimitatis noſtræ articulum flectere, & quæ oportuna ſunt, diſcretis capitulis diffinire oportet.

CAP. 2.

Vt pro excellentiſſimo atque glorioſiſſimo domino noſtro Carolo rege, ſeu liberis eius, omnes epiſcopi, presbyteri, ſeu abbates, & monachi in vnum collecti, inquantùm extremitas noſtra præualet, Pſalmodiam, Miſſarum ſolennia, atque litaniarum officia omnipotenti Deo deuotiſſimè exoluere decreuimus.

CAP. 3.

De baptiſmo & myſterio ſanctæ fidei, vnuſquiſque Archiepiſcopus ſuos ſuffraganeos diligenter ſtudioſeque admoneat, quatenùs per ſtudium ſacræ lectionis imbuti, & de myſterio ſanctæ fidei, & de ſacramento baptiſmatis vnuſquiſque illorum, in propria parochia perfectè ſtudioſeque presbyteros, & vniuerſum populum docere, & inſtruere non negligat: quia ignorantia mater cunctorum eſt errorum, & maximè in ſacerdotibus DEI vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere ſanctas ſcripturas admonet Paulus apoſtolus, dicens ad Timotheum: Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Sciant igitur ſacerdotes ſcripturas ſanctas & canones, vt omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quàm operum diſciplina.

Diſt. 38. Ignorãtia. conc. Tolet. 4. cap. 24.

1. Tim. 4. d

CAP. 4.

Vt laici presbyteros, abſque iudicio proprij Epiſcopi, non eijciant de Eccleſijs, nec alios immittere præſumant: quia quandò presbyteri ab Epiſcopis in parochijs ordinantur, neceſsè eſt, vt ab ipſis Epiſcopis diligenter inſtructi, Eccleſias ſibi deputatas accipiant, nè per ignorantiam (quod abſit) etiàm in ipſis diuinis ſacramentis offendant: quia à ſanctis patribus inſtitutum eſt, vt quandò ad Concilium venerint, rationem Epiſcopo ſuo reddant, qualiter ſuſceptum officium vel baptiſmũ celebrent.

Diſt. 38. q̃ñ presbyteri. Con. Tolet. 4. cap. 25.

CAP. 5.

Vt laici omninò à presbyteris non audeant munera exigere, propter commendationem Eccleſiæ: quia propter cupiditatem plerunquè à laicis talibus presbyteris

eccleſiæ dantur, qui ad peragendum ſacerdotale officium ſunt indigni.

CAP. 6.

Prouidendum neceſsè eſt vnicuiq; Epiſcopo, qualiter canonici viuere debeant, necnon & monachi, vt ſecũdùm ordinem canonicum, vel regularem viuere ſtudeãt, vt ait Apoſtolus: Vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.

1. Cor. 7. d

CAP. 7.

Vt in monaſteria puellarum non niſi probatæ vitæ & ætatis prouectæ viri, ad quaſcunque earum neceſſitates vel miniſtrationes permittantur intrare: ad faciendas verò Miſſas, qui ingreſſi fuerint, ſtatim exacto miniſterio, regredi feſtinabunt. Aliàs autem nec clericus, nec monachus iuuenis ad puellarum congregationem habebit acceſſum, niſi aut paterna, aut germana neceſſitudo probetur admittere.

CAP. 8.

Vt non amplius ſuſcipiantur in monaſterio canonicorum atque monachorum, ſeu etiàm puellarum, niſi quantum ratio permittit, & in eodem monaſterio abſque neceſſariarum rerum penuria degere poſſint.

Mogunt. concil. tẽpore Arnulfi, cap. 23.

CAP. 9.

De decimis. Vt vnuſquiſque de proprijs laboribus decimas & primitias DEO offerat, ſicut ſcriptum eſt: Decimas & primitias tuas non tardabis offerre Domino Deo tuo.

Exo. 22. d

CAP. 10.

De prædicatione. Prouidimus enim pro ædificatione omnium Eccleſiarum, & pro vtilitate totius populi, vt non ſolùm in ciuitatibus, ſed etiàm in omnibus parochijs, vt presbyteri ad populum verbum faciant, & vt benè viuere ſtudeant, & populo ſibi commiſſo prædicare non negligant.

CAP. 11.

De inceſtis coniunctionibus, ſicut à ſanctis patribus inſtitutum eſt, nihil prorſùs veniæ reſeruamus, niſi cùm adulteriũ ſeparatione ſanauerint. Inceſtos verò nullo coniugij nomine deputandos, quos etiàm deſignare funeſtum eſt, hos eſſe cenſemus. Si quis relictam fratris, quæ penè priùs ſoror extiterat, carnali coniunctione violauerit: ſi quis fratris germanam, vxorem acceperit, ſi quis nouercam duxerit, ſi quis conſobrinæ ſuæ ſe ſociet, ſi quis relictæ vel filiæ auunculi miſceatur, aut patris filiæ vel priuignæ ſuæ concubitu polluatur, vel ſi quid eſt huiuſmodi, quod & hîc adnotare longum eſt & innecti, barathrum negligentem quemlibet immergit.

CAP. 12.

De pacis bono atque concordia, vt ab omni-

Mogunt. Conci. tẽ-

pore Arnulphi, ca. 25. ſententialiter.
Heb. 12. d
*Pacē ſequimini cum omnib⁹, &

omnibus omninò indiſrupta teneatur inter epiſcopos & comites, inter elericos & monachos, & omnem populum Chriſtianum, vt beatus apoſtolus Paulus docuit, dicens: *Sectamini caſtitatem & ſanctimoniam, ſinè qua nemo videbit Deum. Et idcircò quicquid illud eſt, quod nos ad veræ pacis ſtudium & charitatis perfectionem prouocat, totis viribus noſtris ſectandum eſt: quicquid nos ab illa disiungit, vt venenum mortiferum à nobis cauendum eſt.

CAP. 13.

Vt comites, iudices, ſeu reliquus populus, obedientes ſint epiſcopo, & inuicèm conſentiant ad iuſtitias faciendas, & munera pro iudicio non recipiant, nec falſos teſtes, nè per hoc peruertant iudicia iuſtorū: quia ſcriptum eſt, Iuſtitia eleuat gentem, iniuſtitia verò miſeros facit populos. Et Pſalmiſta: Beati qui cuſtodiunt iudicium, & faciunt iuſtitiam in omni tempore.

Prou. 14. d
Pſal. 105.

CAP. 14.

Vt vnuſquiſque tempore famis aut cuiuſlibet neceſſitatis, ad ſe pertinentes pro viribus ſuis gubernare ſtudeat, quia ſcriptum eſt: Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Et iterùm: Date, & dabitur vobis: dimittite, & dimittetur vobis.

Matt. 5. a
Luc. 6. f

CAP. 15.

Vt pondera vel menſuræ vbiquè æqualia ſint & iuſta, ſicut ſcriptum eſt: Aequus modius & equus ſextarius. Et iterùm: Pondus & pondus, menſura & menſura: vtrunq; abominabile eſt apud Deum.

Leui. 19. g
Prou. 20. b

CAP. 16.

Nè in dominicis diebus publica mercata, neque cauſationes, diſceptationesq́; exerceantur, & penitùs à rurali & ſeruili opere ceſſetur, his ſolummodò peractis, quæ ad DEI cultum & ſeruitium pertinere noſcuntur.

CAP. 17.

Vt vnuſquiſque epiſcopus ſemèl in anno circumeat parochiam ſuam. Nouerint ſibi curam populorum & pauperū in protegendis ac defendendis impoſitā. Ideoq́; dum conſpiciunt iudices ac potentes pauperum oppreſſores exiſtere, priùs eos ſacerdotali admonitione redarguant: & ſi contempſerint emendari, eorum inſolentia regis auribus intimetur, vt quos ſacerdotalis admonitio non flectit ad iuſtitiam, regalis poteſtas ab improbitate coërceat.

CAP. 18.

Vt presbyteri ſub ſigillo cuſtodiāt chriſma, & nulli ſub prætextu medicinæ vel cuiuſlibet rei donare præſumant. Genus enim ſacramenti eſt, & non ab alijs, niſi à ſacerdotibus, contingi debet. Quod ſi fecerint, honore priuentur.

CAP. 19.

Vt parentes filios ſuos, & patrini eos, quos de fonte lauaeri ſuſcipiunt, erudire ſummoperè ſtudeant: illi, quia eos genuerūt, & eis à Domino dati ſunt: iſti, quia pro eis fideiuſſores exiſtunt.

CAP. 20.

Vt eccleſiæ antiquitùs conſtitutæ, nec decimis, nec alia vlla poſſeſſione priuētur.

Mogunt. concil. tēpore Arnulfi, cap. 23.

CAP. 21.

Vt de ſepeliendis in baſilicis mortuis, illa conſtitutio ſeruetur, quæ ab antiquis patribus conſtituta eſt.

CAP. 22.

Vt placita publica & ſecularia, neque in atrijs baſilicarum, neque in ipſis baſilicis fiant, dicente Domino: Domus mea, domus orationis vocabitur.

Turō. cōc. tempore Caroli. ca. 39.
Matt. 21. b

CAP. 23.

Nec comites vel vicarij, ſeu iudices vel centenarij, ſub mala occaſione vel ingenio res pauperum emant, nec per vim tollant, aut quolibet argumento ſubripiant: ſed ſi cui aliquid poſſeſſionum emendū aut vendendum ſit, id in publico coram comite, & iudicibus, & nobilibus ciuitatis facere debebit.

ſ. & Mogū. ti. tempore Arnulphi, ca. 22.

CAP. 24.

Vt vnuſquiſque epiſcopus in ſua parochia presbyteros vel diacones diligenter inquirat, & fugitiuos om̄es clericos ad locaſua redire iubeat, & proprijs epiſcopis aut rectoribus quærentibus reddat.

CAP. 25.

Vt ſi quis beneficium de rebus eccleſiæ habet, ad tecta einſdem eccleſię reſtauranda, vel ad ipſas eccleſias ædificandas omninò adiuuet.

CAP. 26.

Vt *qui publico crimine cōuicti ſunt, rei publicè iudicentur, & publicam pœnitentiam agant ſecundùm canones. Hæc igitur ſub breuitate, quæ emēdatione digna perſpeximus, quàm breuiſſimè adnotauimus, & domino Imperatori præſentāda decreuimus, poſcentes eius clemētiam, vt ſi quid hic minus eſt, eius prudentia ſuppleatur: ſi quid ſecùs quàm ſe ratio habet, eius iudicio emendetur: ſi quid rationabiliter taxatum eſt, eius adiutorio, diuina opitulante clementia, perficiatur.

*qui de

TVRO-

TVRONENSIS SYNODVS III. TEMPORE CAROLI MAGNI.

PRAEFATIO.

QVantùm pijſſimi Imperatoris noſtri excellens animus, diuinæ ſapientię fulgore ſit irradiatus ad gubernandum pręſentiũ rerum ſtatum, ipſius Imperij ſibi à Deo dati liquidò teſtant̃ negocia: quæ quanta ſint induſtria adminiſtrata, quantaque prudentia ordinata, qui ſapiens ac intelligens eſt, facilè perſpicere poteſt: & eò præcipuè, quòd hic toto animo inuigilat, inueſtigando quę ad pietatem & veram religionem pertinent, quorum fructus hominem in bono beatitudinis collocat. His igitur intentus, pios ac religioſos Dei ſacerdotes, Eccleſiæ gubernacula in regno ſibi diuina largitate collato tenentes, ſaluberrimis exhortationibus admonuit, vt operam darent, & actibus eminerent, quibus & ſe benè operando, & ſibi commiſſos, verbis & exemplis inſtruendo regerent. Diffinitum itaque de locis & tempore, quandò & vbì coadunari fuerit opùs: & quod à tanto principe nobis iniunctum eſt, ad ſtatuta loca cõuénimus: ſiquidem vrbe Turonis congregati epiſcopi, abbates, & venerabilis clerus, pro paruitate noſtra, pauca quæ ad tantum opus pertinere animaduertimus, & quæ ſecundùm canonicam regulam emẽdatione indigẽt, diſtinctè per capitula adnotauimus, ſereniſſimo Imperatori noſtro oſtendenda.

CAP. I.

Primò omnium admonuimus generaliter cunctos, qui noſtro conuentui interfuére, vt obedientes ſint domino excellẽtiſſimo Imperatori noſtro, & fidem, quã ei promiſſam habent, inuiolabiliter cõſeruare ſtudeant. Orationes quoquè aſſiduas intentè fundere pro eius ſtabilitate ac incolumitate omnes ſe velle ſecundùm noſtrã admonitionem vnanimiter profeſſi ſunt, vt miſericordia diuina longiori æuo illius manſuetudinem conſeruare dignetur.

CAP. 2.

Vt omnes epiſcopi ſtudiosè operam diuinæ dent lectioni: ſanctum euangelium & epiſtolas beati Pauli Apoſtoli, non ſolùm crebrò lectitent, ſed etiã quantùm poſſint, memoriæ ſtudeant commendare, ſanctorumque patrum opuſcula ſuper eadem expoſita, deuotè frequentent. Similiter & de cæteris libris canonicis faciant.

CAP. 3.

Nulli epiſcopo liceat, canones, aut librũ paſtoralem à beato Gregorio papa editũ,

ſi fieri poteſt, ignorare: in quibus ſe debet vnuſquiſque, quaſi in quodam ſpeculo, aſſiduè conſiderare.

CAP. 4.

Solicitè ſtudeat vnuſquiſque epiſcopus gregem ſibi commiſſum ſacra prædicatione, quid agere, quidve vitare debeat, informare. Et ipſe epiſcopus vita, habitu, forma, & cõuerſatione ſancta, ſuis ſit ſubiectis exemplum, vt iuxta Dominicam vocem, videant opera eius bona, & glorificent patrẽ Deum, qui in cælis eſt. Matth. 5. b

CAP. 5.

Epiſcopum non oportere nimiùm profuſis incumbere cõuiuijs, ſed parco & moderato contentus ſit cibo, nè videatur Domini abuti ſententia, dicentis: Attendite, nè grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate. & quàm diù conuiuatur, potiùs ſacra lectio ante menſam eius recitetur, quàm ocioſa à ſuſurronibus reſonent verba. Luc. 21. d

CAP. 6.

Peregrini & pauperes, conuiuæ ſint epiſcoporum: cum quibus non ſolùm corporali, ſed & ſpiritali reficiantur alimento.

CAP. 7.

Ab omnibus, quæcunque ad aurium & ad oculorum pertinent illecebras, vndè vigor animi emolliri poſſe credatur, (quod de aliquibus generibus muſicorum, alijsq́; nonnullis rebus ſentiri poteſt) Dei ſacerdotes abſtinere debent: quia per aurium oculorumq́; illecebras, vitiorum turba ad animam ingredi ſolet. Hiſtrionum quoq; turpium, & obſcœnorum inſolentias iocorum, & ipſi animo effugere, cæterisq́; ſacerdotibus effugienda prædicare debent.

CAP. 8.

Sacerdotibus non expedit, ſecularibus & turpibus quibuſlibet intereſſe iocis: venationes quoquè ferarum vel auium minimè ſectentur.

CAP. 9.

Presbyteri quoquè & diacones, in om̃ibus ſui epiſcopi veſtigia ſectẽtur: & in bonorum morũ probitate, quæ epiſcopo ſunt obſeruanda, eadem & ſibi obſeruanda eſſe cognoſcant.

CAP. 10.

Epiſcopi quidem maximam curam & ſolicitudinem circa pauperes habeant, & res Eccleſiaſticas eccleſijs collatas, cauta circunſpectione diſpenſent, quaſi Dei miniſtri, non quaſi turpis lucri ſectatores: illisq́ue ità vtantur, non vt proprijs, ſed vt ſibi ad diſpenſandum commiſſis.

CAP.

CAP. 11.

Licitùm ſit epiſcopis, præſentibus presbyteris & diaconibus, de theſauro eccleſiæ, familiæ & pauperibus eiuſdẽ eccleſiæ, ſecundùm canonicam inſtitutionem, iuxta quod indiguerint, erogare.

CAP. 12.

Presbyterum ordinari non debere ante legitimum tempus, hoc eſt, trigeſimũ ætatis annum: ſed priuſquàm ad conſecrationem presbyteratûs accedat, maneat in epiſcopio diſcendi gratia officium ſuum tam diù, donèc poſſint & mores & actus eius animaduerti. Et tunc, ſi dignus fuerit, ad ſacerdotium promoueatur.

CAP. 13.

Vt vnuſquiſq; epiſcoporum parochiam ſuam diligenter perſcrutari nitatur, nè aliquis presbyter ab alterius parochia in ſuá commigrãs, officium celebrare pręſumat, ſinè literis commẽdatitijs: ſicut olìm multis in locis actum eſſe, repertum eſt.

CAP. 14.

De titulo minori ad maiorem migrare, nulli presbytero licitum ſit: ſed in eo permaneat, ad quem ordinatus eſt. Quòd ſi inuentus fuerit cõtra ſtatuta id facere, eadem feriatur ſententia, qua epiſcopus, ſi de minore ad maiorem tranſmigrauerit ſedẽ.

CAP. 15.

Mogunt. concil. tẽpore Arnulfi, ca. 5. Quicunq; presbyter per precium eccleſiã fuerit adeptus, omnimodis deponatur, quoniam & ille contra eccleſiaſticæ regulę diſciplinam agere dinoſcitur, qui aliũ presbyterum legitimè ad eccleſiam ordinatũ, per pecuniam expulerit, eamq́; ſibi taliter vindicauerit. Quod vitium latè diffuſum, ſummo ſtudio emendandum eſt. Itemq́ue interdicendum videtur clericis ſiue laicis, nè quis cuilibet presbytero præſumat dare eccleſiam ſinè licentia & conſenſu epiſcopi ſui.

CAP. 16.

Vt decimæ, quæ ſingulis dabũtur eccleſijs, per conſulta epiſcoporum, à presbyteris ad vſum eccleſiæ & pauperum ſumma diligentia diſpenſentur.

CAP. 17.

Viſum eſt vnanimitati noſtræ, vt quilibet epiſcopus habeat homilias, cõtinentes neceſſarias admonitiones, quib' ſubiecti erudiantur: id eſt, de fide catholica, prout capere poſſint: de perpetua retributione bonorum, & æterna damnatione malorum: de reſurrectione quoquè futura, & vltimo iudicio: & quibus operibus poſſit promereri beata vita, quibúsve excludi. Et vt eaſdem homilias quiſq; apertè transferre ſtudeat in ruſticam Romanam linguam, aut ☞ *Theotiſcam, quô faciliùs cuncti poſſint intelligere, quæ dicuntur.

CAP. 18.

Epiſcoporum ſit magna ſolicitudo, presbyteris ſuis tradere baptiſmi ſacramentũ, & quid in eodem renunciandum, quidve credendum ſit. Renunciatur ergò diabolo & oñibus operibus eius & omnibus pompis eius. Opera eius intelliguntur & ſunt, homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & multa alia his ſimilia, quæ nimirùm diabolico inſtinctu priùs cogitatione mẽtis concipiuntur, quàm opere perpetrentur. Pompæ verò eiuſdem ſunt, ſuperbia, iactantia, elatio, vana gloria, faſtus, & alia quamplurima, quæ ex his oriri videntur.

CAP. 19.

Presbyteri omninò admonendi ſunt, vt cùm ſacra Miſſarũ ſolennia peregerint atq; communicauerint, pueris aut alijs quibuſlibet perſonis adſtantibus, corpus Domini indiſcretè non tribuant. Qui ſi fortè maioribus peccatis fuerint irretiti, magis ſibi damnationem quàm remedium, iuxta ſententiam Apoſtoli, dicẽtis: Quicunq; man- 1. Cor. 11.
ducauerit panem, vel biberit calicẽ Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.

CAP. 20.

Item presbyteris iniungendum eſt, nè ſacrum chriſma forás conclaue dimittant, vbi à quolibet attingi poſſit. Nam criminoſos eodem chriſmate vnctos aut potatos, nequaquàm vllo examine depręhendi poſſe, à multis putatur. Arela. cõc. tempore Carol. ca. 18. Mogunt. Conci. tẽpore Caroli, ca. 17.

CAP. 21.

Seruandum presbyteris firmiter ſtatuimus, nè tabernas ingrediantur comedendi bibendíve cauſa. Quòd ſi poſt hæc ſtatuta facere præſumpſerint, canonica decernimus ſententia feriendos.

CAP. 22.

Epiſcopis & presbyteris diligenti cautela pertractandum eſt, qualiter hominibus ſua ſibi delicta cõfitentibus, tempus abſtinendi aſſcribant, vt iuxta modum peccati pœnitentibus abſtinentia *indicetur: quonjám variè ab aliquibus ſacerdotibus & in- *indicat.
diſcretè hæc indicia proferuntur. Ideò neceſſarium videbatur nobis, vt cùm omnes epiſcopi ad ſacrum palatium congregati fuerint, ab eis edoceri, cuius antiquorum liber pœnitentialis potiſſimùm ſit ſequendus.

CAP. 23.

Canonici & clerici ciuitatum, qui in epiſcopijs conuerſantur, conſiderauimus, vt in clauſtris habitantes ſimul omnes in vno dormitorio dormiant, ſimulq́ue in vno reficiantur refectorio, quô faciliùs poſſint ad horas canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & conuerſatione ſua admoneri & doceri. Victum & veſtimentum iuxta facultatem epiſcopi accipiant, nè paupertatis occaſione compulſi, per diuerſa vagari, ac turpibus ſe implicare negocijs cogantur:

dimiſſoque eccleſiaſtico officio, incipiant indiſciplinatè viuere,& proprijs deſeruire voluptatibus.

CAP. 24.

Simili modo & abbates monaſteriorũ, in quibus canonica vita antiquitùs fuit,vel nunc videtur eſſe,ſolicitè ſuis *prouideant canonicis,vt habeant clauſtra & dormitoria,in quibus ſimul dormiant,ſimulq́ue reficiantur, horas canonicas cuſtodiant, victum & veſtimenta,iuxta quod poterit abbas,habeant,quò faciliùs ad Dei ſeruitium poſſint conſtringi.Sintq́; abbates ſibi ſubditis benè viuendo duces & præuij, viamq́; demonſtrent,qua rectè gradiendo,ad meliorem vitam peruenire valeant.

*præuideant

CAP. 25.

Monaſteria monachorũ, in quibus olìm regula B. Benedicti patris conſeruabatur, ſed nunc fortè qualicunq; negligẽtia ſubrepẽte,remiſſiùs ac diſſolutiùs cuſtoditur, vel certè penitùs abolita negligitur, bonũ videtur,vt ad priſtinum reuertantur ſtatũ, & abbates eorundem in eodem habitu ac vita,qua ipſa regula præcipit eos incedere, viuere ſtudeant,quoniam aliqua ſunt monaſteria,in quib° iam pauci ſunt monachi, qui prędicti patris regulam, ſuis abbatibus promiſſam,habeant:quippe cùm ipſi abbates magis canonicè quàm monachicè inter ſuos conuerſari videntur.

CAP. 26.

Porrò in monaſterijs puellarum multa inueniri poſſunt, quæ emendatione indigẽt.Nam quædam abbatiſſarum negligentiùs,quàm oporteat,viuere dicuntur, & ob hoc earum vita & conuerſatio à multis diffamatur.ſed & talium actus ſubditã familiam imitari velle, credendum eſt. Victus etiã ac veſtimenta,aliaq́; nonnulla neceſſaria,quæ iure ab abbatiſſis pręparari debuerant, abſtracta ſibi eadem conqueritur familia.

CAP. 27.

Mogunt. concil. tẽpore Arnulfi, cap. 27.

Vt iuuenes viduę citò nequaquàm velẽtur,vſq; dum probetur illarum religio, & bona ab eis nota ſit cõuerſatio, nè fortè de eiſdem dici poſſit ab Apoſtolo: Quæ autẽ in delicijs ſunt,viuentes mortuæ ſunt.

1. Tim. 5.a

CAP. 28.

Carthag. 3.cap.4.Et diſt.72.Placuit vt ante.& 1 q.1. Placuit vt

Virginibus quoq; ſacrum velamen accipiendum decreta patrum interdicunt ante 25.annos,niſi fortè aliqua cogente neceſſitate,pro qua licitum eſt hæc ſtatuta mutare,vt in canonibus, ſi requiratur, inueniri poterit.

CAP. 29.

Presbyteris,diaconib°,cæteriſq́; clericis, infra clauſtra monaſteriorum puellarũ nõ ſit conceſſum habitare. Neque enim intrẽt monaſteria,niſi tempore,quo Miſſarũ ſolennia celebranda ſunt, vel alia quælibet eccleſiaſtica officia peragenda:quibus peractis ſtatìm egrediãtur,nè ibi poſteà aliquã moram faciant. Similiter & alijs hominibus,eadem monaſteria importunè frequẽtare cupientibus, om̃is aditus pręcludatur.

CAP. 30.

Abbatiſſæ, abſque ſui epiſcopi licentia, foràs monaſterium egrediendi non habeant poteſtatem,niſi cùm ad pijſſimum Imperatorem noſtrũ proficiſci voluẽrint, ſed tãtùm in ſuis permaneãt monaſterijs, ibiq́; & ſeipſas cuſtodire,ſibiq́ue commiſſas ſeruare, quanta poterunt vigilantia, decertent.

CAP. 31.

Vt in monaſterijs canonicorum, monachorum,ſeu puellarum maior hominũ numerus non admittatur,quàm facultas monaſterij poſſit ſufferre.

CAP. 32.

Omnes homiues,& maximè Chriſtiani, ſtudeant inter ſe pacem, vnanimitatem, & concordiam habere,odium verò & diſcordiam longè à ſe propellere, neque pro terreno & caduco quæſtu quis,inuidię ſtimulis agitatus, felicitati fratris inuideat: ſed potiùs bona,quæ ſibi optat,eadẽ & proximis æqualiter cupiat.

CAP. 33.

Comitibus,iudicibus,reliquoq́; populo expedit,vt ſuis ſint epiſcopis conſentiẽtes & obedientes propter Dei amorem, ſuiq́; gradûs honorẽ,& ſemper ab eis vtile quærant conſilium, illorumq́ue ſalubria non ſpernãt monita,ſed intenta cordis aure audiant. Similiter verò & epiſcopi prædictas perſonas humiliter ſuſcipiant, honorificeq́ue erga eos in omnibus agant, & ſic ſeſe mutuis ſtudeant ſubleuare conſolationibus.

CAP. 34.

Summoperè admonendi ſunt comites, & iudices, nè viles & indignas pſonas coram ſe permittant ad teſtimonium accedere:quoniam multi ſunt, qui peierare pro nihilo dncunt, intantùm, vt pro vnius diei ſatietate,aut pro quolibet paruo precio ad iuramentum conduci poſſint, animaſque ſuas periurio perdere minimè formident. Quamobrẽ tales nequaquàm ad quodlibet teſtimonium admittendi ſunt. Et hoc notandum, quòd non ſolùm illi qui peierant,ſed etiàm qui periuris conſentiunt,ſimili plectendi ſunt damnatione.

CAP. 35.

Nullus Chriſtianns pro quolibet placito vel iudicio, à qualibet perſona munera exigere aut accipere debet: quoniam id diuina ſcriptura multis in locis magna interdicit authoritate, teſte ſcriptura, quæ ait:Munera excæcant oculos ſapientium, & ſubuertunt verba iuſtorum.

Exo.18.d
Deut.16.d

CAP. 36.

Omnibus cõmuniter intimetur,vt vnuſquiſq;

quiſque omni tempore ſuam familiam, & ad ſe pertinentes inopes, alere ac vegetare ſtudeat: quoniam impiũ eſt & Deo odibile, eos qui diuitijs affluunt, nimijsque opibus abundant, non adiuuare miſeros & indigentes.

CAP. 37.

Sciendum eſt, quòd exceptis diebus nominicis & illis ſolẽnitatibus, quibus & vniuerſalis Eccleſia, ob recordationem Dominicę reſurrectionis, ſolet ſtando orare, fixis in terram genibus ſuppliciter Dei clemẽtiam nobis profuturam, noſtrorumque criminum indulgẽtiam depoſcendũ eſt, cuius
Matt.26.d rei in euangelio ipſe Dominus nobis dedit exemplum. Sed & Stephanũ martyrem, &
Acto.7.g apoſtolum Paulũ eadem feciſſe, liber Actu-
Acto.20.g um apoſtolorum teſtis eſt. Ex quibus intelligi datur, oportere Chriſtianum humiliter ad terram proſterni, nè fortè illi dicatur:
Eccl.10.b Quid ſuperbis terra & cinis?

CAP. 38.

Sacerdotes debent fideles admonere, vt quandò ad eccleſiam conueniunt, ſinè ſtrepitu ac tumultu eã ingrediantur: in qua etiàm, quandiù orationis cauſa morantur, nequaquàm inanes inter ſe proferant confabulationes. Sed & tempore, quo Miſſarum ſolennia celebrantur, non ſolùm ab ocioſis & inutilib⁹ verbis, verùm etiàm & à pnicioſis cogitationib⁹ funditùs abſtinendũ eſt.

CAP. 39.

Mogũt. cõc. tẽpore Arnulſi, ca.12. Placita quidem ſecularia in eccleſijs, vel in atrijs eccleſiarum à comitibus, vicarijsq; vſque modò multis in locis habita, nè vltrà fiant, interdicendum eſt, cum authoritate
Ioan.2.c Domini, qui expulſis de templo negociatoribus, adſeruit debere domum Dei, domũ eſſe orationis.

CAP. 40.

Itemq; interdicatẽ, nè mercata & placita vſquàm fiant die Dominica, qua oportet oẽs Chriſtianos à ſeruili ope, in laude Dei & gratiarũ actiõe vſq; ad veſperã pſeuerare.

CAP. 41.

Inceſtuoſi, parricidæ, homicidæ multi apud nos heu prohdolor reperiuntur: ſed aliqui ex illis, ſacerdotum nolunt admonitionibus aurem accommodare, volentes in priſtinis perdurare criminibus, quos oportet per ſecularis potentię diſciplinam, à tam praua cõſuetudine coërceri, qui p ſalutifera ſacerdotũ monita noluerũt reuocari. Quorũ aliquos iã excõmunicauim⁹: ſed illi hoc paruipẽdentes, in eiſdẽ pdurârunt criminibus. Quamobrẽ veſtra decernat manſuetudo, quid de talibus deincèps agendum ſit.

CAP. 42.

Admoneant ſacerdotes fideles populos, vt nouerint magicas artes incantationesq; quibuslibet infirmitatibus hominum nihil poſſe remedij cõferre, non animalibus languentibus, claudicantibúsve, vel etiàm moribundis quicquam mederi, non ligaturas oſſium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodeſſe, ſed hæc eſſe laqueos & inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur.

CAP. 43.

Om̃es homines admonemus, nè per ſingula verba, quaſi ad confirmatiõem ſuæ aſſertionis, nomen Domini in vanum adſumant. Quod ipſe Dominus interdicit faci- Exod.20.b
endum, vbì ait: Nè adſumas nomen Dei tui in vanũ. In vanum etem̃ nomẽ Dei adſumit, quandò aliquis ad ſingula verba, quibus vult vt ſibi ab alio credatur, Deum omnipotẽtem, teſtem rei de qua ait, inuocat: eumq; ſibi ità eſſe adiutorẽ, ſicut ea vera ſunt, quæ loquitur. Nam & ipſe Dominus in euangelio hoc modo prohibens omne genus iura- Matth.5.f
menti: Nolite, inquit, om̃inò iurare, neque per cælum, neque per terram, neque per caput tuum &c.

CAP. 44.

Propter diuerſas occaſiones res pauperum multis in locis valdè attenuatæ ſunt, eorum ſcilicet dicimus, qui liberi eſſe noſcuntur, & ſub poteſtate potentiorum ſunt conſtituti, quorum ſi negocia & cauſas clementia pijſſimi principis noſtri diligenter inueſtigari iuſſerit, reperientur quàm plurimi, diuerſis occaſionibus ad vltimam paupertatem iam redigi.

CAP. 45.

Quòd menſuræ & pondera iuſta vbiquè Prou.11.a
habenda ſint, teſtis eſt Salomon, qui dicit, ꝙ ſtatera doloſa abominatio ſit apud Deũ, & pondus æquum voluntas eius. Et Domi-
nus in euangelio: In qua menſura, inquit, Matth.7.a
menſi fueritis, remetietur vobis, quod licèt de mutua ibi dictum indulgentia intelligi poſſit, tamen nõ abſurdè & de hac re dictũ accipi valet.

CAP. 46.

Nonas ac decimas, quas, qui res eccleſiaſticas tenent, ſoluere rectoribus eccleſiarũ ordinati ſunt ad luminaria & ſtipendia clericorũ, multis in locis abſtractas eſſe vidimus. Quod ſæpè iam miſſis veſtris in publicis indicauimus placitis. Sed indè hactenùs aut paruũ aut nullũ cõſecuti ſumus effectum. Similiter & de reſtauratiõe tectorum nobis neceſſitas incũbit indicare, quia non tantùm domus monaſteriorum, ſed & ipſæ eccleſiæ propter tectorum inopiam, ruinas minantur.

CAP. 47.

Ieiunia quandò generaliter, p aliqua neceſſitate indicuntur, diligẽter ab omnibus cuſtodienda ſunt & obſeruanda. Nec ſe aliquis improbitate gulæ patiatur corrumpi, vt de communi cõſortio ſequeſtratus, effectum ieiunij, quem cum cęteris abſtinendo conſequi debuit, ingluuie ventris victus, turpiter amittat.

CAP. 48.

Ebrietatem & crapulã fideles ſectari non debere, Dominus in euangelio author eſt, qui ſuis auditoribus ità præcipiens: Attendite, inqt, nè grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate. quæ vitia modò apud homines nullius momenti eſſe putantur. Sed quanta mala de illis generari ſoleant, facilè non poſſunt cópræhendi. Generantur eñi de illis quique noxiores corporum morbi, vt phyſici teſtantur. Ad ſtatú quoquè mentis euertendum, quantùm noceat ebrietas, non facilè deprehendi poterit: quippe cùm penè omnium malorum, quæ ab hominib' raptim ppetrant, cauſaq; ſit & origo ebrietas. *Luc. 21. d*

CAP. 49.

Admonendi ſunt domini ſubditorum, vt circa ſuos piè & miſericorditer agãt, nec eos qualibet iniuſta occaſione condemnẽt; non vi opprimant, non illorum ſubſtantiolas iniuſtè tollãt: nec ipſa debita, quæ à ſubditis reddẽda ſunt, impiè ac crudeliter exigantur.

CAP. 50.

Vt ſi non frequentiùs, vel tèr laici homines in anno communicent, niſi fortè quis maioribus quibuſlibet criminibus impediatur.

CAP. 51.

Diligenter tractare & inquirere pariter cœpimus in conuentu noſtro, ſicut pia sereniſſimi principis noſtri nobis iniunxit admonitio, de illis hominibus, qui exheredati eſſe dicuntur: ſi aliquis eſſet, qui noſtris temporibus voluiſſet dicere, ſe à quolibet noſtrûm illis priuari rebus, quas pater eius, aut mater, aut frater, vel aliquis ꝓpinquorú ad eccleſias Dei dediſſet, & in eius nomine iterùm precaria à rectoribus eccleſiarũ acciperetur: ſed in eodẽ conuentu noſtro neminem reperimus, qui de hac re aduersùs nos conqueri voluiſſet. Nam penè nullus eſt, q res ſuas ad eccleſias donet, niſi de rebus eccleſiaſticis, aut tantum quantum donauit, aut duplum, aut triplum vſufructuario accipiat: & quibus ille tunc, vel quantis filijs aut propinquis, à rectoribus impetrauerit, poſt diſceſſum eius eadem conditióe, qua ille tenebat, poſteri eius ſibi vindicent. Hic vſus, & hæc ratio apud nos vſq; modò de talibus tenebatur. Nam & nobis viſum eſt, prędictis hęredibus hanc dare optionẽ, vt ſi voluiſſent traditiones parentum ſuorũ conſequi, de qua illi iam erãt per legem excluſi, rectoribus eccleſiarum ſe commendarẽt, & hæreditatem illam in beneficium, vndè ſe adiuuare ac ſuſtentare poſſent, acciperent. Hæc nos in conuentu noſtro ità ventilauimus: ſed quomodò deincèps pijſſimo principi noſtro de his agendum placebit, nos fideles eius famuli, libenti animo ad nutum & voluntatem eius parati ſumus.

CABILONENSIS
SYNODVS II. HABITA SVB IMPERATORE CAROLO MAGNO.

Auxiliante domino noſtro Ieſu Chriſto, & imperante sereniſſimo atque inclyto Auguſto Carolo, cóuenim' epiſcopi & abbates totius Galliæ Lugduneñ in vrbem Cabiloneñ, & de quibuſdam rebus, in quibus nobis emendatio neceſſaria videbatur, quędam capitula, quæ ſubtèr inſerta ſunt, eidem domino Imperatori præſentanda, & ad eis ſacratiſſimum iudiciú referenda adnotauimus, quatenùs eius prudenti examine ea, quæ rationabiliter decreuimus, confirmentur: ſicubì minùs aliquid egimus, illius ſapientia ſuppleatur.

CAP. 1.

Decreuimus iuxta ſanctorum canonum conſtitutionem, & cęterarum ſanctarú ſcripturarum doctrinã, vt epiſcopi aſſidui ſint in lectione, & ſcrutentur myſteria verború Dei, quibus in Eccleſia doctrinæ fulgore ſplendeant, & verborum Dei alimentis animas ſibi ſubditas ſatiare non ceſſent, & cum
Pſal. 118. Dauid quotidiè Domino dicant: Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua: ità videlicet, vt illas ſcripturas notiſſimas habeant, quæ canonicæ appellãtur, & earum ſenſum per patrum tractatus inquirant. Canones quoquè intelligant, & librú B. Gregorij papæ de cura paſtorali: & ſecúdùm formam ibidèm conſtitutam & viuãt, & prædicent.

CAP. 2.

Vt ea quæ legendo perſcrutantur, opere compleant, iuxta illud: Cœpit Ieſus facere *Acto. 1. a* & docere. Et illud: Et memoria tenentibus *Pſal. 102.* mandata eius, vt faciant ea. Et illud: Beati q ſcrutãtur teſtimonia eius, in toto corde exquirunt ea. *Pſal. 118.* Non enim, qui operantur iniquitatem, in vijs eius ambulauerút. Et quia nó auditores legis, ſed factores eius iuſtificabuntur. *Rom. 2. b* Et regnum Dei non eſt in ſermone, ſed in opere. *1. Cor. 14. d* Et ſint ſubditis norma viuendi, ità videlicet, vt & verbis & exemplis populo ad æternam patriam pergenti ducatú præbeant, vt vita eorum & doctrina nequaq̃ diſcordẽt: ſed q́ dicunt, faciãt: & q́ faciũt, docere ſtudeant. Et prædicatione aſſidua plebem admoneant, & falce iuſtitiæ à credentium mentibus vitiorum ſpinas eradícent, & verbi Dei ſemine agros mentis eorú ad fœcunditatem perducant.

CAP. 3.

Oportet etiàm, vt ſicut dominus Imperator Carolus, vir ſingularis mãſuetudinis, fortitudinis, prudẽtiæ, iuſtitię & temperantiæ, præcepit, ſcholas cõſtituant, in quibus & literaria ſolertia diſciplinæ, & ſacræ ſcripturæ documẽta diſcantur, & tales ibì erudiantur, quibus meritò dicatur à Domino: *Matth.5.b* Vos eſtis ſal terræ: & qui condimentũ plebibus eſſe valeant, & quorum doctrina non ſolùm diuerſis hæreſibus, verùm etiàm Antichriſti monitis & ipſi Antichriſto reſiſtat, vt meritò de illis in laude Eccleſiæ dicatur: *Cant.4.b* Mille clypei pendẽt ex ea, oĩs armatura fortium.

CAP. 4.

Opportunum ducimus, vt humilitatem atq; religionem & in vultu, & in opere, & in habitu, & in ſermone demonſtrent, vt benè agentes & habitu & vultu demulceãt: malè agentibus verò ipſo ſuo viſu terribiles ſint, iuxta illud, quòd in tabernaculo Dei, boum *3.Reg.7.c* & leonũ effigies expreſſæ fuiſſe memorant. Et Dominus in euãgelio & aſtutiam ſerpẽ- *Matth.10.b* tis, & ſimplicitatem columbæ habendam percenſet.

CAP. 5.

Vt iuxta Apoſtoli vocem, ſacerdotes irre- *1.Tim.3.a* præhenſibiles ſint, & moribus ornati: & nequaquàm turpibus lucris deſeruiant, iuxta illud, quod ait ſcriptura: Nemo militãs Deo, *2.Tim.2.a* implicat ſe negocijs ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit: & à turpib⁹ lucris & vſuris non ſolùm ipſi abſtineant, verùm etiàm plebes ſibi ſubditas abſtinere inſtituant.

CAP. 6.

Imputatur quibuſdã fratribus, eô quòd auaritiæ cauſa hominibus perſuadeant, vt abrenunciantes ſeculo, res ſuas eccleſiæ cõferant: quod penitùs ab omnium mentibus eradicandum eſt. Animarum etenim ſalutẽ inquirere ſacerdos, nõ lucra terrena, debet: quoniam fideles ad res ſuas dandas nõ ſunt cogendi, neque circunueniendi. Oblatio nanq; ſpõtanea eſſe debet, iuxta illud quod *Pſalm.53.* ait ſcriptura: Voluntariè ſacrificabo tibi. Et *Exo.35.d* illud: Omnis populus mente deuota obtulerunt donaria Domino. Eccleſia verò ſancta non ſolùm fideles ſpoliare non debet, quin potiùs inopibus opem ferre, vt debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri neceſſitatem patientes, à ſancta eccleſia, vtputà à pia matre & oĩum gubernatrice, ſubſidium accipiant: quia res eccleſiæ, quibus epiſcopi non vt proprijs, ſed vt commẽdatitijs vti debent, precia ſunt peccatorum, patrimonia pauperum, ſtipendia fratrum in communi viuentium.

CAP. 7.

Conſtituit ſanè ſacer iſte conuentus, vt epiſcopi ſiue abbates, qui non in fructum animarum, ſed in auaritiam & turpe lucrũ inhiantes, quoſlibet homines illectos circunueniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione non ſolùm acceperunt, ſed potiùs ſubripuerunt, pœnitentiæ canonicę ſiue regulari, vtputà turpis lucri ſectatores, ſubiaceant. Hi verò, qui vanis promiſſionibus illecti, vel quibuſlibet machinationib⁹ perſuaſi, mentis inopes effecti, rerum ſuarum domini eſſe neſcientes, comam depoſuerint, in eo quod cœperunt, perſeuerare cogantur. Res nanque, quæ ab illectis & negligentibus datæ, ab auaris & cupidis nõ ſolùm acceptæ, ſed raptæ noſcuntur, hæredibus reddantur, qui dementia parentum & auaritia incentorum, exhæredati eſſe noſcuntur. Si verò neſcientibus epiſcopis aut abbatibus miniſtri eorum, quilibet videlicet in clero, hoc feciſſe conuincuntur, epiſcopi & abbates deſidia, illi verò rapacitate & auaritia iudicẽtur. Hoc verò, quod quiſque DEO iuſtè & rationabiliter de rebus ſuis offert, firmiter eccleſia tenere debet.

CAP. 8.

Oportet etiàm, vt ſi quandò ſacerdotes fruges vel quoſdam reditus terræ congregant, & protelant: non ideò hoc faciant, vt cariùs vendant, & Theſauros congregent, ſed vt pauperibus tempore neceſſitatis ſubueniant.

CAP. 9.

Ab omnibus oculorum auriumq; illecebris ſacerdotes abſtinere debẽt, & canum, accipitrum, falconũ, vel cæterarũ huiuſmodi rerum curam paruipendere, & hiſtrionum ſiue ſcurronum, & turpiũ ſeu obſcœnorum iocorum inſolentiã non ſolùm ipſi reſpuant, verùm etiàm fidelibus reſpuenda percenſeant.

CAP. 10.

Vt ſobrietatẽ ſacerdotes teneãt, & hanc habendam fidelibus prædicent: quia non poteſt liberè ſobrietatem prædicare, qui ſe mero vſque ad alienationem mentis ingurgitat. Hoc & de commeſſationibus & de cæteris peſtibus ad gaſtrimargiam pertinentibus, ſeruandum eſt.

CAP. 11.

Vt epiſcopus ad forum, neque vbì publicè negocia iudiciaria exercentur, non pgat, ſuę cauſæ ſuffragaturus: niſi fortè vt aut pauperibus oppreſſis ſuccurrat, aut viduis & orphanis tuitionem conferat, aut de verbo Dei iudices admoneat, vt iuxta Domini præceptum, iuſta iudicent iudicia. *Iohan.7.e* Hoc & de abbatibus, & de presbyteris & diaconibus & maximè monachis obſeruandum eſt. Si verò eorum, qui in clero ſunt, propria cauſa agenda eſt, cum licentia epiſcopi & aduocato peragat, & ſuæ cauſæ cum iuſtitia ſuffragetur.

CAP. 12.

Vt neque presbyteri, neque diaconi, neque monachi villici fiant.

CAP. 13.

Dictum eſt intereà de quibuſdam fratribus, quòd eos, quos ordinaturi ſunt, iura-

re cogant, ꝗ digni ſint, & contra canones non ſint facturi, & obedientes ſint epiſcopo, qui eos ordinat, & eccleſiæ, in qua ordinantur: quod iuramentum, quia periculoſum eſt, omnes vnà inhibendum ſtatuimus.

CAP. 14.

Cauendum ſanè eſt, nè cùm epiſcopi parochias ſuas peragrãt, quádam damnoſam erga ſubditos ſeu erga ſocios tyrannidem exerceant, nec (quod abſit) cum charitate, ſed cum quadam iudiciaria inuectione ſtipendia ab eis exigant. Obſeruandum etiàm modis omnibus, vt ſi qnandò eis peragrádæ parochiæ neceſſitas incumbit in cõfirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei: in lucris animarum potiùs, quàm in deprædandis & ſpoliandis hominibus & ſcandalizandis fratribus, operã dent. Et ſi quandò eis ad peragendum miniſterium ſuum à fratribus aut ſubditis aliquid accipiendum eſt, hoc ſummoperè obſeruare debent, nè quem ſcandalizent aut grauent. Tanta ergò in hac re diſcretio tenenda eſt, vt & verbi Dei prædicator ſumpt⁹, vbì proprij deſunt, à fratribus accipiat, & item fratres illius potentia non grauentur: exẽplo apoſtoli Pau-
2. Theſſ. 3.d li, qui, nè quem grauaret, arte & manibus victum quærebat.

CAP. 15.

Diſt. 94. ca. Dictum eſt etiàm quòd — Dictum eſt etiàm, quòd in pleriſque locis arcbidiacõi ſuper presbyteros parochianos quandam exerceant dominationem, & ab eis cenſus exigant, quod magìs ad tyrannidẽ, ꝗ̃ ad rectitudinis, ordinẽ, pertinet.
1. Pet. 5.a Si enim epiſcopi, iuxta Petri apoſtoli ſentẽtiam, non debẽt eſſe dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo: multò minùs iſti boc facere debent, ſed contenti ſint regnlaribus diſciplinis, & teneant propriam menſuram: & quod eis ab epiſcopis iniungitur, hoc per parochias ſuas exercere ſtudeãt, nihil per cupiditatem & auaritiam præſumentes.

CAP. 16.

Quidam fratres dixerunt, conſuetudinis antiquę fuiſſe in eorum eccleſijs, vt pro balſamo emendo ad chriſma faciẽdum, ſiue ꝓ
t. 41 Statuim⁹ vt ſicut. luminarib⁹ eccleſiæ cõcinnandis, binos vel quaternos denarios presbyteri darẽt. Vndè oẽs vno cõ ſenſu ſtatuimus, vt ſicut ꝓ dedicandis baſilicis, & dãdis ordinibus nihil accipiendũ eſt, ità etiàm ꝓ balſamo ſiue luminaribus emendis, nihil presbyteri chriſma accepturi dent. Epiſcopi itaq; de facultatib⁹ eccleſiæ balſamũ emãt. luminaria ſinguli in eccleſijs ſuis cõcinnanda prouideant.

CAP. 17.

Innẽtum eſt ꝗ in quibuſdã locis presbyteri duodenos vel quaterdenos denarios epiſcopis in cenſum annis ſingulis darent. Quod penitùs abolendũ eſſe decreuimus.

CAP. 18.

Dictum eſt nobis, quòd in qbibuſdã locis epiſcopi & comites ab inceſtuoſis & ab his, qui decimas non dant, *vuadiqs accipiant, & à presbyteris pro quibuſdam negligentijs, & inter ſe pecuniam diuidãt: quod penitùs abolẽdum decreuim⁹, nè fortè auaritiæ locus detur. Et conſtituimus, vt inceſtuoſi iuxta canonicam ſententiam pœnitentia mulctentur. Qui verò decimas poſt erebras admonitiones & prædicationes ſacerdotum dare neglexerint, excommunicentur. Iuramento verò eos conſtringi nolumus propter periculum periurij.

*vades

CAP. 19.

Queſti ſunt præterea quidam fratres, ꝗ eſſent aliqui epiſcopi & abbates, q decimas nõ ſinerẽt dari eccleſijs, vbì illi coloni Miſſas audiunt. Proindè decreuit ſacer iſte conuentus, vt epiſcopi & abbates de agris & vineis, quæ ad ſuum vel fratrum ſtipendium habẽt, decimas ad eccleſias deferri faciãt: familia verò ibì dent decimas ſuas, vbì infantes eorum baptizãtur, & vbi per totum anni circulum Miſſas audiunt.

CAP. 20.

Si inter omnes fideles pax & concordia habenda eſt, dicente Apoſtolo: Sequimini pacem & ſanctimoniam, ſinè qua nemo videbit Deũ: multò magis inter epiſcopos & comites eſſe debet, qui poſt imperialis apicis dignitatem, populum Dei regunt. Ità ẽm inter ſe concordare debent, vt alterutrum ſibi, ad Dei ſeruitium peragendum, & miniſterium ſuum explendum, non ſolùm non noceant, quin potiùs adminiculo ſint.

Hebr. 12.d Mogũt. concilij tẽpore Arnulfi, ca. 25.

CAP. 21.

Comitibus verò & iudicib⁹ hoc ſummoperè obſeruandum eſt, vt iuſtè iudicent, & nequaquàm in iudicio munera ſeu pſonas accipiãt, dicẽte Dño: Nõ accipies perſonam nec munera, quia munera excęcãt oculos ſapientium, & mntant verba iuſtorum. Sed & miniſtros, quos vicarios & centenarios vocãt, iuſtos habere debẽt, nè fortè eorũ auaritia aut rapacitate populus grauet, & amiſſis facultatibus, in paupertatem redigatur. Teſtes verò probatiſſimi & pauci de pluribus eſſe debent tales, de quorum fide non dubitet. Multùm aũt prauorũ teſtiũ cupiditate & falſitate reſpublica læditur.

Deut. 16.d

CAP. 22.

De abbatibus verò & monachis idcircò hîc pauca ſcribimus, quia penè omnia monaſteria regularia, in his regionibus conſtituta, ſecũdùm regulam ſancti Benedicti ſe viuere fatentur: quæ beati Benedicti documenta per omnia demonſtrant, quæliter eis viuendum ſit. Inquirat ergò diligenter, vbì ſecũdùm ipſum ordinem vinitur, & vbì ab ipſo ordine digreſſum eſt, vt iuxta eiuſdem beati viri inſtitutionem viuere certent, qui ſe, vt ità viuerent, cũ atteſtatiõe ꝓfeſſi ſunt.

CAP.

CAP. 23.

Decreuimus enim ſecundùm inſtitutionem, presbyterorum, diaconorum, & cæterorum gradnum inferiorum ordinationes, ſtatutis temporibus fieri debere.

CAP. 24.

De epiſcopis verò, presbyteris, & diaconibus & monachis interfectis, quærendum à domino Imperatore eſt, cui illius homicidij precium exoluendum ſit.

CAP. 25.

Pœnitentiam agere iuxta antiquam canonum conſtitutionem, in pleriſque locis ab vſu receſſit, & neque excommunicandi, neque reconciliandi antiqui moris ordo ſeruatur: vt à domino Imperatore impetretur adiutoriũ, qualiter, ſi quis publicè peccat, publica mulctetur pœnitentia: & ſecũdùm ordinem canonũ, pro merito ſuo excommunicetur, & reconcilietur.

CAP. 26.

Perlatum ad nos eſt, quòd inter hęredes, eccleſiæ in rebus proprijs conſtitutæ, diuidantur, & tanta per eandem diuiſionem ſimultas oriatur, vt vni' altaris quatuor partes fiant, & ſingulæ partes ſingulos habeant presbyteros, quod ſinè diſcordia & ſimultate nullo modo geri poteſt. Vndè nobis viſum eſt, quòd huiuſcemodi eccleſiæ inter hæredes diuidi non debeant, & ſi in contẽtionem venerint, & ſimultates inter eos ſurrexerint, per quas ſacerdos ſuo ibì officio canonicè fungi non poſſit, præcipiatur ab Epiſcopo ciuitatis, vt nullo modo ibì Miſſarum ſolennia celebrentur, donèc illi ad concordiã redeant, & pari voto atq; conſilio eccleſia illa ſacerdotẽ canonicè habeat, qui liberè ibì ſuũ miniſteriũ pagere poſſit.

CAP. 27.

Dictum nobis eſt, quòd quidam de plebe, bìs & tèr ab epiſcopis, ignorantibus eiſdem epiſcopis, cõfirmentur. Vndè nobis viſum eſt, eandem Confirmationem, ſicut nec baptiſmum, iterari minimè debere.

CAP. 28.

Interrogauerunt nos quidam de affinitate propinquitatum, & in quibus gradib' matrimonia iungenda ſint. Quibus nos ad canones currere pręcepimus, & quod in eis cõtinetur, hoc ab eis in negocio, ſicut & in cæteris, obſeruari debere.

CAP. 29.

35. q. 2. Sanè conſ. Sanè quæ in proprio viro, hæc nimirùm in vxoris parentela de lege nuptiarum regula cuſtodienda eſt. Quia ergò cõſtat, eos duos eſſe in carne vna, cõmunis illis vtrinquè parentela eſſẽ credẽda eſt, ſicut ſcriptũ eſt: Erunt duo in carne vna. Gene. 2. d Ephe. 5. g

CAP. 30.

Dictum nobis eſt, quòd quidam legitima ſeruorum matrimõia, poteſtatiua quadam præſumptione dirimant, non attendentes illud euangelicum: Quod Deus coniunxit, homo nõ ſeparet. Matth. 19. a Vndè nobis viſum eſt, vt coniugia ſeruorum non dirimantur, etiàm ſi diuerſos dominos habeãt: ſed in vno cõiugio permanentes, dominis ſuis ſeruiant. Et hoc in illis obſeruandum eſt, vbì legalis coniunctio fuit, & per volũtatem dominorum.

CAP. 31.

Dictum etiàm nobis eſt, quaſdam fœminas deſidiosè, quaſdam verò fraudulenter, vt à viris ſuis ſeparentur, proprios filios coram epiſcopis ad confirmandum tenuiſſe. Vndè nos dignum duximus, vt ſi qua mulier filium ſuum deſidia aut fraude aliqua coram epiſcopo ad confirmandum tenuerit, propter fallaciam ſuam, quandiù viuet, agat pœnitentiam, à viro tamen ſuo non ſeparetur. 30. q. 1. Dictum eſt nobis, quaſdã.

CAP. 32.

Sed & hoc emendatione egére perſpeximus, quòd quidam dum cõfitentur peccata ſua ſacerdotibus, non plenè id faciunt. Nota de cõfeſſiõe ſacramentali. Quia ergò conſtat, hominem ex duabus eſſe ſubſtantijs, anima videlicet & corpore, & interdùm animi motu, interdùm carnis fragilitate peccatur: ſolerti indagatione debẽt inquiri ipſa peccata, vt ex vtriſque plena ſit confeſſio: ſcilicet vt & ea confiteantur, quæ per corpus geſta ſunt: & ea, quibus in ſola cogitatiõe delinquit. Inſtruendus eſt itaq; peccatorum ſuorum confeſſor, vt de octo principalibus vitijs, ſinè quibus in hac vita difficilè viuitur, confeſſionem faciat: quia aut cogitatione, aut (quod eſt grauius) opere eorum inſtinctu peccauit. Odium etenĩ, inuidia, ſuperbia, vel cæteræ huiuſcemodi animæ peſtes, tanto periculoſiùs lædunt, quanto ſubtiliùs ſerpunt.

CAP. 33.

Quidam ſolummodò Deo confiteri debere dicunt peccata, quidam verò ſacerdotibus cõfitenda eſſe percenſent, quod vtrũque non ſinè magno fructu intra ſanctam fit Eccleſiam, ità duntaxàt, vt & Deo, qui remiſſor eſt peccatorum, confiteamur peccata noſtra, & cum Dauid dicamus: Delictum meum cognitũ tibi feci, & iniuſtitiam meã non abſcondi: Dixi, confitebor aduersùm me iniuſtitias meas Domino, & tu remiſiſtì impietatem peccati mei. Pſal. 31. Et ſecundùm inſtitutionem apoſtoli, cõfiteamur alterutrùm peccata noſtra, & orem' pro inuicèm vt ſaluemur. Iacob. 5. d Confeſſio itaque quę Deo fit, purgat peccata: ea verò, quæ ſacerdoti fit, docet, qualiter ipſa purgentur peccata. Deus nanq; ſalutis & ſanitatis author & largitor, plerunquè hanc præbet ſuæ potentiæ inuiſibili adminiſtratione, plerunquè medicorum operatione.

CAP. 34.

Quia igitur Apoſtolo teſte, Non eſt perſonarum acceptio apud Deum, & in omnibus iudicijs cauẽda eſt: multò magìs in hoc pœnitentię iudicio pręcaueri debet, vt nul- Roma. 2. b Ephe. 6. b Coloſſ. 3. d Acto. 10. a

lus ſacerdotũ vnquàm aut gratia, aut odio alicuius perſonæ ſecùs iudicet, quàm quod in canonibus ſacris inuenerit, aut quod illi ſecundùm ſanctarum ſcripturarum anthoritatem & eccleſiaſticam conſuetudinem, rectiꝰ viſum fuerit. Si ergò medici, qui corporibus medicinam inferre conantur, neq̃quàm propter perſonę cuiuſlibet acceptionem, his quos ſanare cupiunt, cauterio, aut ferro, aut duris alijs quibuſlibet rebus parcunt: multò magìs idipſum his obſeruandum eſt, qui non corporum, ſed animarum medici exiſtunt. Neque enim penſanda eſt pœnitentia quãtitate temporis, ſed ardore mẽtis & mortificatione corporis. Cor autẽ contritum & humiliatum Deus nõ ſpernit.

Pſal. 50.

CAP. 35.

Multi (quod ſinè dolore dicendum non eſt) in pœnitentia non tam peccati remiſſionem, quàm temporis cõſtituti expectant expletionem. Et ſi carnium & vini vſus eis interdictus eſt, mutata non voluntate, ſed eiuſdem cibi aut potûs perceptione, intantùm delicijs ſuis indulgent, vt delicioſiùs, his interdictis, aliorum ciborum vel potionum appetitu viuere cognoſcantur. Spiritalis autem abſtinentia, quæ in pœnitentibus vigere potiſſimùm debet, & quorundã ciborum ac potionum perceptiones & deſiderium fugere debet: ille, inquam, ille magis parſimoniæ ſeruire cenſendus eſt, qui ſibi nõ ſolùm quarundam rerum perceptiones, ſed delectationes corporis penitùs interdicit. CAP. 36.

Sed nec hoc prætereundum putauimus, quòd quidam ex induſtria peccantes, propter eleemoſynarum largitionem, quãdam ſibi promittunt impunitatem. Eleemoſyna enim extinguit peccata, iuxta illud: Ignẽ ardentẽ extinguit aqua, & eleemoſyna extinguit peccata. Sed ea, quæ aut neceſſitate, aut caſu, aut qualibet fiunt fragilitate: ea verò, q̃ ex induſtria, aut cuiuſlibet libidinis explendæ cauſa idcircò fiunt, vt eleemoſynis redimãtur, nequaquàm eis redimi poſſunt: quia, qui hoc perpetrârunt, videntur eum mercede conducere, vt eis impunè peccare liceat. Nõ ergò quis idcircò peccare debet, vt eleemoſynam faciat: ſed ideò eleemoſynam facere debet, quia peccauit. Mentem enim & corpus, quæ libido traxit ad culpã, afflictio & contritio debet reducere ad veniam. CAP. 37.

Eccl. 3. d

Cùm igitur omnia concilia canonum, q̃ recipiuntur, ſint à ſacerdotibus legenda & intelligenda, & per ea ſit eis viuendũ & prędicandum: neceſſarium duximus, vt ea, quę ad fidẽ pertinent, & vbi de extirpandis vitijs & plantandis virtutibus ſcribitur, hoc ab eis crebrò legatur, & benè intelligatur, & in populo ꝓdicetur. CAP. 38.

Modus autẽ pœnitentiæ peccata ſua cõfitentibus, aut per antiquorum canonũ inſtitutionem, aut per ſanctarum ſcripturarũ anthoritatem, aut per eccleſiaſticam cõſuetudinem (ſicut ſuperiùs dictum eſt) imponi debet, repudiatis ac penitùs eliminatis libellis, quos pœnitentiales vocant, quorũ ſunt certi errores, incerti authores. De quibus rectè dici poteſt: Mortificabãt animas, quæ non moriuntur, & viuificabãt animas, quæ non viuebant. Qui dum pro peccatis grauibus leues quoſdam & inuſitatos imponunt pœnitentiæ modos, conſuunt puluillos, ſecundùm propheticum ſermonem, ſub omni cubito manûs, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas. CAP. 39.

Ezech. 13. d

Ibid.

De conſ. d. 1. Viſum ꝑterea nobis.

Viſum præterea nobis eſt, vt in omnibus Miſſarum ſolennitatibus pro defunctorum ſpiritibus loco cõpetenti Dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur, qua non pro quibuſlibet neceſſitatibus dominus deprecetur, ità nimirùm nulla dies excipi debet, quin pro animabus fideliũ preces Domino in Miſſarum ſolennibus fundantur. Antiquitùs hunc morem igitur ſancta Eccleſia tenet, vt & in Miſſarum ſolennitatibus & in alijs precibus omnium ſpiritus quieſcentium commendet, dicente beato Auguſtino: Non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana & catholica ſocietate defunctis, etiàm tacitis nominibus eorum, ſub generali commemoratione ſuſcepit Eccleſia: vt quibus ad iſta deſunt parentes, aut filij, aut quicunq; cognati, vel amici, ab vna eis exhibeant pia matre communi. CAP. 40.

Lib. de cura ꝓ mortuis gerẽda, ca. 4

Dictum nobis eſt, presbyteros propter ſuam negligentiam canonicè degradatos, ſeculariter gradu amiſſo viuere, & pœnitẽtiæ agendæ bonum negligere. Vndè ſtatuimus, vt gradu amiſſo, agendæ pœnitentiæ gratia in monaſterio aut canonico aut regulari mittantur. Si verò hoc fieri cauſa quælibet prohibuerit, vbicunquè ſint, pœnitẽtiam agere non deſiſtant. Si autem amiſſo gradu, ſeculariter viuere voluêrint, & pœnitentiam agere neglexerint, ab Eccleſiæ cõmunione ſeparentur. CAP. 41.

Presbyter, proprio loco dimiſſo, ad aliũ migrans, nequaquàm recipiatur, niſì ſuæ migrationis cauſam dixerit, & ſe innocenter vixiſſe in parochia, in qua ordinatus eſt, ſub teſtibus probauerit: literas etiàm habebit, in quibus ſint nomina epiſcopi & ciuitatis, plumbo impreſſa. Quibus cognitis & talibus inuentis, quibus fides adhiberi poſſit, recipiatur. CAP. 42.

Inuentũ eſt, ꝙ multi arbitrij ſui temeritate, & (quod grauiꝰ eſt) ducti cupiditate, presbyteris q̃buſlibet abſq; cõſenſu epiſcoporum eccleſias dant, vel auferũt. Vndè oportet, vt canonica regula ſeruata, nullus abſq; conſenſu epiſcopi cuilibet presbytero eccleſi-

16. q. 7. Inuentum eſt ꝙ multi.

cleſiam det. Quam ſi iuſtè adeptus fuerit, hanc non niſi graui culpa ſua,& coram epiſcopo canonica ſeueritate amittat.

CAP. 43.

Sunt in quibuſdam locis Scoti, qui ſe dicunt epiſcopos eſſe,& multos negligentes, abſq; licentia dominorum ſuorum ſiue magiſtrorũ,presbyteros & diaconos ordināt: quorum ordinationem, quia plerunquè in Simoniacam incidit hęreſin,& multis erroribus ſubiacet,modis omnibus irritam fieri debere,omnes vno conſenſu decreuimus.

CAP. 44.

cap.12. huius concilij.

Superius ſcripſimus,presbyteros villicos eſſe nō debere: & nunc eis in tabernis bibere,cancellarios publicos eſſe, nundinas inſolenter peragrare, Romam ſiue Turonum abſq; licentia epiſcopi ſui adire,penitùs decreuimus inhibendum.

CAP. 45.

Nam & à quibuſdam, qui Romam, Turonúmve,& alia quędā loca ſub prętextu orationis inconſultè peragrāt, plurimùm erratur.Sunt presbyteri,& diacones,& cęteri in clero conſtituti, qui negligenter viuentes, in eo purgari ſe à peccatis putant,& miniſterio ſuo fungi debere, ſi præfata loca attingant. Sunt nihilominùs laici,qui putant ſe impunè aut peccare, aut peccâſſe, quia hęc loca oraturi frequentant.Sunt quidam potentum,qui acquirēdi cenſûs gratia, ſub prętextu Romani ſiue Turonici itineris,multa acquirunt,multos pauperum opprimūt: & quod ſola cupiditate faciunt,orationum ſiue ſanctorum locorum viſitationis cauſa ſe facere videri affectant. Sunt pauperes,qui vel ideò id faciunt,vt maiorem habeāt materiam mendicandi. De quorũ numero ſunt illi,qui circunquaquè vagantes, illò ſe pergere mentiũtur, vel quia tātùm ſunt vecordes,vt putēt, ſe ſanctorum locorũ ſola viſione à peccatis purgari,nō attendētes quod ait beatus Hieronymus:Non Hieroſolymā vidiſſe,ſed Hieroſolymis benè vixiſſe, laudandum eſt. De quibus omnibus domini Imperatoris,qualiter ſint emendanda, ſententia expectetur. Qui verò peccata ſua ſacerdotibus,in quorum ſunt parochijs,confeſſi ſunt,& ab his agendæ pœnitentiæ conſilium acceperunt,ſi orationibus inſiſtēdo, eleemoſynas largiendo, vitam emēdando, mores componendo, Apoſtolorum limina vel quorũlibet ſanctorũ inuiſere deſiderāt, horũ eſt deuotio modis oībus collaudāda.

Epiſtola ad Paulinũ de inſtitutione monachi.

CAP. 46.

In perceptione corporis & ſanguinis nominici,magna diſcretio adhibenda eſt. Cauendum eſt enim, nè ſi nimiùm in longum differatur,ad perniciem animæ pertineat,di cente Domino: Niſi māducaueritis carnem filij hominis,& biberitis eius ſanguinē,non habebitis vitam in vobis.Si verò indiſcretè accipiatur,timendũ eſt illud,quod ait Apoſtolus: Qui māducat & bibit indignè,iudicium ſibi manducat & bibit.Iuxta einſdem ergò Apoſtoli documentũ,probare ſe debet homo,& ſic de pane illo māducare,& de calice bibere,vt videlicet abſtinēs aliquot diebus ab operibus carnis,& purificās corpus animamq; ſuam,pręparet ſe ad percipiendũ tantum ſacramentum exemplo Dauid, qui niſi ſe faſſus fuiſſet abſtinuiſſe ab opere cōiugali ab heri & nudiuſtertiùs,panes propoſitionis nequaquàm à ſacerdote accepiſſet.

Ioan.6.c

1.Cor.11.g

1.Reg.21.b

CAP. 47.

In cœna Domini à quibuſdam perceptio euchariſtię negligitur. Quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus,exceptis his, quibus pro grauibus criminibus inhibitum eſt,percipiēda ſit,eccleſiaſticus vſus demōſtrat, cùm etiàm pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & ſanguinis Domini ſacramenta reconciliat.

CAP. 48.

Secundùm B. Apoſtoli Iacobi documentum,cui etiàm decreta patrum conſonant, infirmi oleo, quod ab epiſcopis benedicitē, à presbyteris vngi debent. Sic enim ait: Infirmatur quis in vobis?inducat presbyteros Eccleſiæ,& orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini,& oratio fidei ſaluabit infirmum,& alleuiabit eum Domin. Et ſi in peccatis ſit,dimittentur ei. Non eſt itaq; paruipēdēda huiuſcemodi medicina, quæ animæ corporiſq; medetē languoribus.

Iacob.5.b Vnctio extrema.

CAP. 49.

In qbus locis & quo apparatu Miſſarũ ſolennia,exceptis baſilicis,celebrari debeāt,& vtrùm celebrari debeāt, qa in cōcilio Laodicēſi itā ſcribitē, q̃ nō oporteat in domib oblatiōes celebrari ab epīs vel à presbyteris.

Laodicēſ conc.ca. 58. editionis primæ.

CAP. 50.

Diei intereà Dominici obſeruatio & veneratio plurimùm negligitur. Vndè oportet,vt authentica conſtitutione illius venerandæ diei obſeruatio,iuxta imperium domini Imperatoris,ſtatuatur.

CAP. 51.

Quia ergò conſtat,in Eccleſia diuerſarũ cōditionum homines eſſe,vt ſint nobiles & ignobiles,ſerui,coloni,inquilini, & cætera huiuſcemodi nomina: oportet,vt quicunq; eis prælati ſunt, clerici ſiue laici, clementer erga eos agāt,& miſericorditer eos tractēt, ſiue in exigēdis ab eis operibus,ſiue in accipiēdis tributis & quibuſdā debitis,ſciantq; eos fratres ſuos eſſe, & vnum ſecum habere patrem Deum,cui clamant,Pater noſter qui es in cælis: vnam matrem ſanctam Eccleſiā, q̃ eos intemerato ſacri fontis vtero gignit. Diſciplina igitur eis miſericordiſſima & gubernatio opportuna adhibenda eſt: diſciplina,nè indiſciplinatè viuendo,authorem ſuum offendant: gubernatio, nè in quotidianis vitæ commeatibus prælatorum adminiculo deſtituti,fatiſcant.

Matth.6.a

CAP. 52.

Mogūt. tempore Arnulfi Imperatoris, cap. 26.

Monaſterijs ſanè puellaribus tales pręferri debent fœminæ, & abbatiſſę creari, quę & ſe & ſubditum gregem cum magna religione & ſanctitate cuſtodire nôrint, & his quibus præſunt, prodeſſe non deſinant. Sed & ſe & illas ità obſeruent, vtpotè vaſa ſancta in miniſterio Domini præparata. Talem enim ſe debet abbatiſſa exhibere ſubditis in habitu, in veſte, in omni conuictu, vt eis ad cæleſtia regna pergētibus ducatū præbeat. Sciat etiàm, ſe pro his, quas in regimine accepit, in conſpectu Domini rationem redditurā.

CAP. 53.

Libuit nanq; huic ſacro conuentui, quaſdam admonitiúculas breuiter eis ſanctimonialibus ſcribere, quæ ſe canonicas vocant: quoniā hæ, quæ ſub monaſticæ regulę norma degunt, totius vitę ſuę ordinē in eadem, quam profitentur, regula ſcriptum habent.

CAP. 54.

Abbatiſſa diligentem habeat curā de cōgregatione ſibi commiſſa, & prouideat vt in lectione, & in officio, & in pſalmorū modulatione ipſæ ſanctimoniales ſtrenuæ ſint, & in omnibus operibus bonis illa eis ducatū prębeat, vtpotè pro animabus earum rationem in conſpectu Domini redditura, & ſtipendia ſanctimonialibꝰ præbeat neceſſaria, nè fortè per indigētiam cibi aut potûs, peccare compellantur.

CAP. 55.

Abbatiſſa cum viris, clericis, ſiue laicis, horis incōpetentibus non loquatur: ſed quicquid cū maſculis, clericis, ſiue laicis de rebꝰ neceſſarijs pagere debet, à prima hora vſq; ad veſpertinam peragat. Et hoc nō cum ſingulis, ſed coram pluribus.

CAP. 56.

A veſpera vſq; ad primam, neq; abbatiſſa, neq; aliqua ſanctimonialium cum quibuſlibet maſculis vllum colloquium habeât, niſì fortè talis fuerit occaſio, quam euitare non poſſint: & ſi neceſſitas incubuerit, id coram teſtibus facere debebunt.

CAP. 57.

Abbatiſſa, quæ in ciuitate monaſterium habet, nequaquàm de monaſterio egrediatur, niſì per licentiam epiſcopi ſui, aut qui eius vicem obtinet, niſì fortè aut Imperialis iuſſio eam cogat, aut prolixitas itineris id facere minimè permittat. Et ſi quādò foràs pergit, de ſanctimonialibus, quas ſecum ducit, curam & vigilantiam habeat, vt nulla eis detur peccandi licētia ſiue occaſio. Sed & cùm pergit, in monaſterio talem vice ſua conſtituere debet, quæ de ſanctimonialium animabus curam & vigilantiam habeat.

CAP. 58.

Habeat etiàm Abbatiſſa ſtudiū, aut in ędificando ea, quę ad ſanctimonialium neceſſitatem pertinent, aut in reſtaurando.

CAP. 59.

Sanctimoniales in monaſterio cōſtitutę, habeant ſtudium in legendo, & in cantādo, in pſalmorum celebratione ſiue oratione. Et horas canonicas, matutinā videlicet, primam, tertiam, ſextam, nonam, veſpertinam, completoriam pariter celebrent. Et omnes, excepta quam infirmitas tenet, in dormitorio dormiant. Et omnibus diebus ad collationem veniant.

CAP. 60.

Non debere presbyteros ampliùs in monaſterio puellari immorari, niſì donèc Miſſarum ſolennia celebrent, aut aliquid ibì de Dei ſeruitio & ſuo miniſterio expleant.

CAP. 61.

Non dabere ſanctimoniales in proprijs manſionibus cum aliquibus maſculis, clericis, ſiue laicis, cōſanguineis ſiue extraneis, bibere ſiue comedere: ſed ſi quandò id agēdum eſt, in auditorio agatur: & vbì auditorium deeſt, fiat. Et cum nullo maſculo eis colloquium habere liceat, niſì in auditorio, & ibì coram teſtibus.

CAP. 62.

Sanctimoniales, niſi fortè abbatiſſa ſua, pro aliqua neceſſitate incumbēte, illas mittente, nequaquàm de monaſterio egrediantur. Hæ verò quæ famulos aut famulas non habent, ad exercenda negocia ad mediā portam monaſterij peruaniant, & ibì coram teſtibus negocium ſuum exerceant.

CAP. 63.

Nullus vaſſus abbatiſſæ, nec miniſter aliquis, nec clericus, nec laicus clauſtra ancillarum Dei ingrediatur, niſì fortè quandò neceſſitas operandi incumbit.

CAP. 64.

Portaria non eligatur, niſì quæ ętate matura ſit, & teſtimoniū habeat bonū, & vitæ probabilis ſit.

CAP. 65.

Quicquid in his capitulis minus eſt, ab epiſcopo ſuo abbatiſſa perquirat. Et illi in omnibus obediens ſit, ſecundùm canonicam inſtitutionem, ſicuti iuſtum & rectum eſt.

CAP. 66.

Intereà omnis iſte conuentus gratiſſima deliberatione decreuit, vt ab omībus indeſinenter orationes fiant, pro vita & incolumitate, pro ſalute animæ & corporis domini Imperatoris, prolisque eius, pro ſtatu regni, pro remiſſione peccatorum, & cęleſtis regni collatione, ità dūtaxàt, vt ſemper magis ac magis per incremēta temporum talis creſcat obſeruatio. Dixit etiàm, ſe ſcripturarum ſanctarum monita & canonum inſtituta diligenti indagatione perquirere, & indeſeſſa atque inſatigabili obſeruatione, auxiliante Domino, velle perficere.

CAP. 67.

Hæc itaque pauca de pluribus, quæ neceſſaria perſpeximꝰ, cum magna breuitate, domini

domini Imperatoris prudenti iudicio præſentanda, adnotauimus. Cæterùm quid generaliter in omnibus & ab omnibus ſequẽdum ſit, quídve vitandum, qualitérve intra ſanctam Eccleſiam ſit viuendum, qui pleniùs nôſſe deſiderat, ſanctarum ſcripturarum prata percurrere non deſiſtat.

Concilij Cabilonenſis, habiti ſub Carolo Magno, finis.

CONCILIVM MOGVNTIACVM, CELEBRATVM ANNO SALVTIS D.CCC.XIII. QVINTO IDVS IVNII.

Moguntia celebris eſt apud Germanos metropolis, cuius archiepiſcopus primariam inter principes electores obtinet dignitatem. Sita eſt ad Rhenum fluuium loco peramœno & cõmodo, multis antiquitatib⁹ inſignis, & à Mogano Germaniæ fluuio, ex aduerſo eius in Rhenũ labente, nomen adepta. Eius quidem expreſſe non meminerunt Strabo, Ptolemæus & Plinius.

PRÆFATIO EPISCOPORVM IN SYNODVM, QVAM *Moguntiæ in monaſterio ſancti Albani celebrârunt.*

IN nomine patris & filij & ſpiritusſancti. Glorioſiſſimo & Chriſtianiſſimo Imperatori Carolo Auguſto, veræ religionis rectori, ac defenſori ſanctę Dei Eccleſiæ, vnà cum prole ſua, eiuſque fidelibus vita & ſalus, honor & benedictio cum victoriâ ſinè fine manſura.

Almiſicę reuerentiæ vr̃æ patefacimus nos humilimi famuli ac miſſi veſtri, Hildebald⁹ ſcilicet ſacri palatij archiepiſcopus, Ricolfus & Arno archiepiſcopi ſeu Bernharius, vnà cum reliquis coepiſcopis atq; abbatib⁹ & cætero clero, quia vénimus ſecũdùm iuſſionem veſtram in ciuitatem Moguntiam: ibiq; pariter adunati primitùs cum litanijs triduanum celebrauimus ieiunium, diuinã ſuppliciter poſtulantes clementiam, quatenùs ſancta gratia ſua conuentum & actioné ipſius ſynodi ſibi acceptabilẽ facere[dignaretur, & Chriſtiano populo proficiẽtem ad ſalutem & vitã perpetuam, vobiſq; ad ęternum honorem & gloriam. Tum verò conſedentes in clauſtro baſilicæ ſancti Albani martyris Chriſti, conſona voce gratias egimus Deo patri omnipotẽti, quia ſanctę Eccleſiæ ſuæ tam pium ac deuotum in ſeruitio Dei cõceſſit habere rectorem, qui ſuis temporibus ſacræ ſapientiæ fontem aperiens, oues Chriſti indeſinenter ſanctis reficit alimentis, ac diuinis inſtruit diſciplinis, Chriſtianumq; populũ indefeſſo labore amplificare conatur, hilariterq; Chriſti honorat eccleſias, ac de fauce diri draconis multorũ animas ſtudet eripere, & ad ſinũ ſanctę matris Eccleſiæ reuocare, atq; ad gaudia paradiſi & ad regna cæleſtia omẽs communiter inuitare, ſanctaq; ſapientia ſua deuotiſſimo ſtudio cæteros reges terrę tranſcendens. Incipientes igitur in nomine Domini, communi conſenſu & voluntate tractare pariter de ſtatu veræ religionis, ac de vtilitate & ꝓfectu Chriſtianæ plebis, conuenit nobis, de noſtro communi collegio clericorũ ſeu laicorum treis facere turmas, ſicut & fecimus. In prima autem turma conſederunt epiſcopi cum quibuſdam notarijs, legentes atque tractantes ſanctum euangelium, necnõ epiſtolas & actus apoſtolorũ, canones quoquè ac diuerſa ſanctorum patrum opuſcula, paſtoralemq; librum Gregorij cum cęteris ſacris dogmatibus, diligenti ſtudio perquirẽtes, quibus modis ſtatũ Eccleſię Dei & Chriſtianæ plebis profectũ ſana doctrina & exemplis iuſtitiæ inconuulſum, largiente gratia Dei, perficere & cõſeruare potuiſſent. In alia verò turma conſederunt abbates ac ꝓbati monachi, regulam ſancti Benedicti legentes atq; tractãtes diligẽter, qualiter monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere potuiſſent. In tertia deniquè turma ſederũt comites & iudices in mundanis legibus decertantes, vulgi iuſtitias perquirẽtes, omniumq; aduenientiũ cauſas diligẽter examinantes, modis quibus poterãt iuſtitias terminãtes. In his itaq; omnibus primò decreuimus, vnicuiq; perſonę vel ſexui congruũ honorem impendere, ſecundùm dictũ B. Petri primi paſtoris Eccleſię, vbi ait: Omnes honorate, fraternitatẽ diligite, Deum timete, regẽ honorificate. Serui, ſubditi eſtote in om̃i timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiàm dyſcolis. Hęc eſt em̃ gratia in Chriſto Ieſu Dño noſtro. Hinc Paulus ad Timotheum ſcripſit, dicens: Attẽde tibi & doctrinæ, inſta in illis. Hoc enim faciẽs, & teipſum ſaluum facies, & eos qui te audiunt. Seniorẽ nè increpaueris, ſed obſecra vt patrem, iuuenes vt fratres, anus vt matres, iuuenculas vt ſorores in omni caſtitate. Inſupèr etiàm cõgruum nobis eſſe videbatur, vt ſacerdotes & eccleſiæ Dei iure legitimo & incõuulſo honorarent: de quibus Dñs ait: Qui vos audit, me audit: & q vos recipit, me recipit. qui aũt me recipit, recipit eum q me miſit. Et Apoſtolus ad Hebręos: Obedite, inqt, p̃poſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi em̃ peruigilãt q̃ſi rationẽ reddituri ꝓ animabus veſtris. Nã de reue-

1. Petr. 2.

1. Tim. 4.

Luc. 10.

Hebr. 13.

Eſa.56. Marc.11. reuerentia eccleſiarum dicit Dominus: Domus mea, domus orationis vocabitur cũctis gentibus. De his tamen omnibus valdè indigemus veſtro adiutorio atq; ſana doctrina, quæ & nos iugiter admoneat, atque clemēter erudiat, quatenùs ea quæ paucis ſubtèr perſtrinximus capitulis, à veſtra authoritate firmentur: ſi tamen veſtra pietas ità dignũ eſſe iudicauerit: & quicqd in eis emendatione dignum reperitur, veſtra magnifica imperialis dignitas iubeat emendare: vt ità emendata, nobis omnibus & cunctæ Chriſtianæ plebi ac poſteris noſtris proficiāt ad vitam & ſalutem & ad gloriam ſempiternã, vobiſque indè merces, honor, & laus, & benedictio ac beatitudo permaneat in omnes æternitates ſeculi, Amen.

STATVTA CONCILII MOGVNTIACI.

De fide catholica firmiter tenenda. Caput primum.

INitium enim actionis noſtræ, de fide eſſe decreuimus, quæ bonorum omnium eſt fundamentum, & quia ſinè fide (vt dicit Apoſtolus) impoſſibile eſt pla- Hebr.11.
cere Deo. Fides tamen indiget opere, quia
Iac.2. fides ſinè operibus mortua eſt: ideò B. Gregorius: Ille, inquit, verè credit, qui exercet operando quod credit. Quapropter de vera fide omnes omninò Chriſtianos alterutrùm inter ſe iugiter admonere & docere oportet. Maximè tamen Domini ſacerdotes in eo certamine laborare decet, vt firmiter ab omnibus teneatur.

De ſpe habenda in Deum. Cap.2.

SPes verò in Deũ, firmiter à cunctis Chriſtianis tenẽda eſt. Vndè Pſalmiſta com-
Pſalm.61. memorat: Sperate in eo omnis congregatio
Pſalm.36. populi. Et reliqua. Et iterùm: Spera in Domino, & fac bonitatem. Et iterùm: Sperātes
Pſalm.31. autem in Domino miſericordia circũdabit.
Rom.8. Et Apoſtolus: Spe enim ſalui facti ſumus.

De charitate. Cap.3.

1.Ioan.4. CHaritas Deus eſt, vt ait Ioannes Apoſtolus: Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Item Paulus Apoſto-
1.Tim.1. lus: Finis, inquit, ꝓcepti eſt, charitas de corde puro & conſcientia bona & fide nõficta. Charitatẽ ergò qui habet, om̃ia bona habet. Quã ideò cõmemorauimus, qa volumus vt firmiter ab om̃ibus æquè catholicis conſeruẽt. Auguſtin⁹ quoquè in ſermone de laude charitatis, dicit: Si ergò non vacat oẽs paginas perſcrutari, omnium ſcripturarũ ſecreta penetrare, tene charitatẽ, vbi pendẽt om̃ia: ibì tenebis, quod ibì didiciſti. Ille itaq; tenet, & quod patet, & quod latet in diuinis ſermonib⁹, qui charitatẽ tenet in moribus.

De Sacramentis Eccleſiæ. Cap.4.

SAcramenta itaq; baptiſmatis volumus, vt ſicut ſancta veſtra fuit admonitio, ità concorditer atq; vniformiter in ſingulis parochijs ſecundùm Romanum ordinẽm inter nos celebrẽtur iugiter atq; cõſeruentur, id eſt, ſcrutinium ad ordinem baptiſmatis, ſicut in decretis Leonis papæ ſub duob⁹ cõ-
tinẽt capitulis. In capitulo vndecimo: Duo De cõſ. diſ. 4. Duo tem pora.
tempora, id eſt, Paſcha & Pentecoſte, ad baptizandum à Romano pontifice legitima præfixa ſunt. Item capitulo 22. Non interdicta licentia, qa in baptiſmo tribuendo quo-
libet tempore periclitātibus ſubuenitur. Et In prima decretali ca.1.
*Syricius: Si in qualibet neceſſitate opùs fuerit ſacri vnda baptiſmatis, omni volumus celeritate ſuccurri.

De pace, & concordia, & vnanimitate. Cap.5.

VT pax & concordia ſit, atq; vnanimitas in populo Chriſtiano, quia vnum Ioan.8.
Deum patrem habemus in cælis, & vnã ma- Epheſ.4.
trem Eccleſiam, vnam fidem, vnum baptiſma: ideò in vna pace & vnanimitate cõcorditer viuere debemus, ſi ad vnam & veram hæreditatem regni cæleſtis cupimus peruenire: quia non eſt diſſenſionis Deus, ſed pa- 1.Cor.14.
cis, vt ipſe ait: Beati pacifici, quoniã filij Dei Matth.5.
vocabuntur.

De orphanis & exhæredatis ſubueniẽdo. Ca.6.

PRopter iſtius itaque pacis concordiam conſeruandam, placuit nobis de orphanis & pauperibus, qui debitè vel indebitè dicuntur amiſiſſe hæreditatem paterni vel materni iuris, ad ſe legibus pertinentem, ſi alicubì inuenti fuerint, quos patres vel matres propter traditiones illorum exhęredes fecerunt, aliorum ſcilicet ſuaſiõibus aut petitionibus, vel aliquo ingenio, omninò volumus atque decreuimus emendari, quantùm ad nos vel ad noſtram pertinet poteſtatem, iuxta volũtatem Dei, & veſtram ſanctã admonitionem & conſiderationem. Quod ſi fortè extra officium noſtrũ alicubì inuentum fuerit, admonere veſtram clementiam audeamus, vt emendetur.

Vt res pauperum vel minùs potentum, mala occaſione non emantur. Cap.7.

PRopter prouiſiones pauperũ, pro quibus curam habere debemus, placuit nobis, vt nec epiſcopi, nec abbates, nec comites, nec vicarij, nec iudices, nulluſq; omninò ſub mala occaſiõe, vel malo ingenio, res pauperum vel minùs potentum, nec emere,
nec vi tollere audeat. Sed *ſi quis ex eis ali- * quiſquis
quid comparare voluerit, in publico placito corã idoneis teſtibus, & cum ratione hoc faciat. Vbicunquè autem aliter inuentũ fuerit factum, hoc om̃inò emendetur per iuſſionem veſtram.

De poteſtate epiſcoporum pro rebus eccleſiaſticis, ac de conuenientia epiſcoporum cum laicis. Cap.8.

VT epi poteſtatẽ habeāt res eccleſiaſticas prouidere, regere, gubernare, atq; diſpẽſare ſecũdùm canonũ authoritatẽ, volum⁹: & vt laici in eorũ miniſterio obediant epiſco-

epiſc[o]pis ad regendas eccleſias Dei, viduás & orphanos defenſandos, & vt obedientes ſint eis,ad eorũ Chriſtianitatem ſeruandã. Et epiſcopi conſentientes ſint comitibus & iudicibus ad iuſtitias faciendas, & vt nullatenùs per aliquorum mẽdacium vel falſum teſtimonium,neq; per periurium,aut per pꝛæmium lex iuſta in aliquo deprauetur.

De vita canonicorum. Cap. 9.

IN omnibus igitur quãtùm humana permittit fragilitas, decreuimus, vt canonici clerici canonicè viuant,obſeruantes diuinę ſcripturæ doctrinam & documenta ſanctorum patrũ,& nihil ſinè licentia epiſcopi ſuì vel magiſtri eorum*compoſiti agere pręſumant in vnoquoque epiſcopatu:& vt ſimul manducent & dormiant,vbì his facultas id faciendi ſuppetit, vel qui de rebus eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt, & in ſuo clauſtro maneant,& ſingulis diebus manè primo ad lectionem veniant, & audiant quid eis imperetur.Ad menſam verò ſimiliter lectionẽ audiant,& obedientiam ſecũdùm canones ſuis magiſtris exhibeant.

*poſſit

Item de vita clericorum. Cap.10.

DIſcretionem igitur eſſe volumus atq; decreuimus inter eos qui dicũtur ſeculum reliquiſſe,& adhuc ſeculum ſectãtur. Placuit igitur ſancto Concilio,vt ità diſcernantur, ſicut in regula clericorum dictum eſt.His igitur lege patrum cauetur,vt à vulgari vita ſecluſi,à mundi voluptatibus ſeſe abſtineant,non ſpectaculis,non pompis interſint,conuiuia inhoneſta & turpia fugiãt. Tamen Hieronymus in epiſtola ad Nepotianum,dicit:Omnium Chriſtianorũ domos quaſi proprias amare debemus, vt conſolatores nos in mœroribus ſuis potiùs, quàm conuiuas in proſperis nouerint.Item Iſidorus:Clerici tamen conuiuia priuata,non tãtùm pudica,ſed & ſobria colant. Vſuris nequaquàm incumbant,neq; turpium occupationes lucrorum,fraudisq; cuiuſquã ſtudium non appetant. Amorem pecunię,quaſi materiam cunctorum criminũ fugiant. Secularia officia negociaq; abijciant,honorũ gradus per ambitionẽ non ſubeant,pro beneficijs medicinæ Dei munera non accipiant,dolos & coniurationes caueãt: odium, æmulationem,obtrectationem,atq; inuidiã fugiant.Non vagis oculis, nõ infreni lingua aut petulanti,tumidoq; geſtu incedant: ſed pudorem ac verecundiam mentis ſimplicì habitu inceſſuq; oſtendant. Obſcœnitatem etiàm verborũ, ſicut & operũ, penitùs execrentur. Viduarum ac virginũ viſitationes frequentiſſimas fugiãt. contubernia fœminarum nullatenùs appetant. caſtimoniam quoquè inuiolati corporis perpetuò cõſeruare ſtudeant. ſenioribus quoquè debitam prębeant obedientiam,neq; vllo iactantiæ ſtudio ſe attollãt. Poſtremò,in doctrina,in

Hieronymus.

Iſidorus.

lectionibus,pſalmis,hymnis & canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent eſſe,q diuinis cultibus ſe mancipandos ſtudent exhibere,ſcilicet vt dum ſcientiæ operam dant,doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

De vita monachorum. Cap. 11.

ABbates autem cenſuimus ità cum monachis ſuis pleniter viuere, ſicut ipſi qui in pręſenti ſynodo aderãt, palàm nobis omnibus promiſerunt,id eſt,ſecundùm doctrinam ſanctæ regulæ Benedicti,quantùm humana permittit fragilitas.

Nè monachi placita ſecularia adeant. Cap. 12.

AC deindè decreuimus,ſicut ſancta regula dicit,vt monaſteriũ,vbì fieri poſſit,per decanos ordinetur:quia illi prępoſiti ſæpè in elationem incidunt, & in laqueũ diaboli. Hoc tamẽ omninò volumus,vt monachi ad ſecularia placita nullatenùs veniãt. neq; ipſe abbas ſinè conſilio epiſcopi ſui: & cùm neceſſitas exigit,tunc per iuſſionem & conſilium epiſcopi illic vadat, nequaquàm tamen cõtentiones aut lites aliquas ibi mouere præſumat: ſed quicquid quærendum vel etiàm reſpondendum ſit,per aduocatos ſuos hoc faciat. Abbates & monachi vſque ad interrogationẽ ſilentium habeãt:& cùm interrogantur,cum humilitate & reuerẽtia reſpondeant:aliàs querelas omninò deuitẽt: In eorum clauſtro permaneant, nulluſq; ex eis foràs vadat,niſì per neceſſitatem ab abbate mittatur in obedientiã. Nec foràs mãducent,neq; bibant ſinè permiſſione abbatis,nec ad conuiuia ſecularia vadant.

De ſacris virginibus. Cap.13.

ABbatiſſas autem cum ſanctis monialibus omninò rectè & iuſtè viuare cẽſemus: quę verò profeſſionem ſanctę regulæ Benedicti fecerunt,regulariter viuant. Sin autem,canonicè viuant pleniter, & ſub diligenti cura cuſtodiam habeant,& in clauſtris ſuis permaneant,neq; foràs exitum habeant: ſed & ipſæ abbatiſſæ in monaſterijs ſedeant,nec foràs vadant ſinè licentia & cõſilio epiſcopi ſui.

De negocio ſeculari. Cap.14.

MIniſtri autem altaris Domini vel monachi,nobis placuit vt à negocijs ſecularibus omninò abſtineant. Multa ſunt ergò negocia ſecularia:de his tamen pauca perſtrinximus,ad quæ pertinet omnis libido, nõ ſolùm in immunditia carnis,ſed etiàm in omni concupiſcentia carnali,quicqd plùs iuſto appetit homo:turpe lucrum,munera iniuſta accipere,vel etiàm dare,pro aliquo ſeculari*quæſtu precio aliquem cõducere,contentiones & lites vel rixas amare,in placitis ſecularibus diſputare, excepta defenſione orphanorum aut viduarum: conductores

Negocia ſecularia quæ ſint.

*conqueſtu

ductores aut procuratores eſſe ſeculariũ rerum turpis verbi vel facti ioculatorem eſſe, vel iocum ſeculare diligere, aleas amare, ornamentũ inconueniens propoſito ſuo quęrere, in delicijs viuere velle, gulam & ebrietatem ſequi, pondera iniuſta vel menſuras habere, negocium iniuſtum exercere. Non tamen iuſtum negocium eſt contradicendũ propter neceſſitates diuerſas, quia legimus ſanctos Apoſtolos negociaſſe, & in regula S. Benedicti præcipitur prouidere, per quorum manus negocium monaſterij tranſeat. Canes & aues ſequi ad venandum, in omnibus quibuſlibet ſit cauſis, ſuperfluum eſſe. Eccè talia & his ſimilia miniſtris altaris Domini, necnon & monachis omninò contradicimus, de quibus dicit Apoſtolus:
2. Tim. 2. Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus.

De imitatione Apoſtolica. *Cap.* 15.

1. Co. 4. & 11 Philip. 3. APoſtolus dicit: Imitatores mei eſtote, & obſeruate eos qui ità ambulãt, ſicut habetis formam noſtram: non eos obſeruantes, qui ſunt inimici crucis Chriſti, quorum finis interitus, quorum deus venter eſt, & gloria in cõfuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt. Noſtra autem conuerſatio in cælis eſt. Sicut Hieronymus in epiſtolam ad Galatas ait: Aemulantur autem benè, qui cùm videant, vel audiant eſſe in aliquibus gratias, dona, virtutesq́; ipſi tales eſſe deſiderãt, & fidem, vitam, atq; induſtriam eorum, per quæ illa meruerunt, nitũtur imitari, vt poſſint ea quoquè quæ bona æmulatiõe digna ſunt conſequi, magis quærentes ſpiritalia q̃ carnalia, vt perſeueranti gradu ad finem boni operis peruenire poſſint. Auguſtinus in primo libro de agone Chriſtianorum, hanc
1. Co. 4. & 11 ſententiã interpretans, dicit: Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Quarè intelligẽdum eſt, etiàm ipſum Apoſtolũ in ſemetipſo triũphaſſe de poteſtatibus huius mundi, ſicut de Dño dixerat, cuius ſe imitatorem eſſe profitetur. Imitemur ergò & nos illũ, ſicut hortatur, & caſtigemus corpus noſtrũ, & in ſeruitutem redigamus, ſi mũdum volumus
Chryſoſtomi ſunt hęc 1. Cor. 4. c & 11. a vincere. Aliquãdò quidẽ ſuo exemplo Chriſti nos fieri imitatores iubet, dicẽdo: Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Aliquãdò quidem de ſe reticens, ad ipſius nos imi-
Epheſ. 5. tationem Dei extendit, dicens: Eſtote ergò imitatores Dei ſicut filij chariſſimi. Iam verò demonſtrãs, quia nihil ità hanc imitationẽ pariat, quàm ſi ità viuat aliquis, vt bonũ eius in cõmune proficiat, atq; vniuerſis vtiliora
Ibidèm. prouideat, adiunxit: Ambulate in charitate. Ideò cùm dixiſſet, Imitatores Dei eſtote: cõtinuò de charitate diſſeruit, quia hęc pcipuè virtus homines Deo proximos facit.

De eo quid ſit relinquere mũdum. *Cap.* 16.

SEculũ autẽ relinquere, eſt, ſicut Gregorius dicit, ſeculi voluptatibus cõtraire. Hinc Paulus admonet, dicens: Qui emunt, 1. Cor. 7.
tanquàm non poſſidentes: & qui vtunĩ hoc mundo, tanquàm non vtantur. Et Gregorius in libro Paſtorũ: Vt videlicet ſic vobis ſuppetant & exteriùs ſeruiãt, quatenùs à ſupernæ dilectiõis ſtudio animũ nõ reflectãt.

De armis dimittendis. *Cap.* 17.

NOs autem qui relinquimus ſeculum, id modis omibus obſeruare volum⁹, vt arma ſpiritalia habeam⁹, ſecularia dimittamus. Laicis verò qui apud nos ſunt, arma portare non præiudicemus: quia antiquus mos eſt, & ad nos vſque peruenit.

De fictis virtutibus & veris vitijs diſcernendis. *Cap.* 18.

DOminus dicit in Euangelio: Attẽdite Matth. 7.
à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecùs autẽ ſunt lupi rapaces. Hinc Hieronymus in commẽtario Matthæi dicit: De omnibus quidem intelligi poteſt, qui aliud habitu ac ſermone promittunt, aliud opere demonſtrant. Item Matth. 7.
in alio loco: Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnũ cælorum. Nec his quidem accõmodanda fides eſt, qui cùm pollẽt integritate fidei, turpiter viuũt, & doctrinæ integritatẽ operibus deſtruunt. Vtrunque enim Dei ſeruis neceſſarium eſt, vt opus ſermone, & ſermo operibus cõprobetur. Et Beda in tractatu in Euangelium Lucæ, dicit: Ipſe enim finis eſt, vt nihil duplici animo faciamus: Si verã, inquit, & non fictam vis habere iuſtitiã, quæ verbis oſtentas, etiàm factis compẽſare curato. Et Apoſtolus: Dilectio ſinè ſimulatione, odientes malum, adhærentes bono. Rom. 12.

Vt in monaſteria nimìs homines non mittantur. *Cap.* 19.

VT plus nõ mittatur in monaſteria canonicorum, vel monachorũ, aut etiàm puellarum, quàm ſufferri poſſit.

De locis monaſteriorum vel ædificijs prouidendis. *Cap.* 20.

DEindè dignum ac neceſſarium eſt, vt miſſi per quęq; loca directi ſimul cũ epiſcopis vniuſcuiuſq; diœceſis, perſpiciãt loca monaſteriorum canonicorum pariter & monachorum, ſimiliterq́; puellarum: ſi in apto & congruo loco ſint poſita, vbi cõmodum neceſſariũ poſſit acquiri, quod ad vtilitatem pertinet monaſterij, ſicut in ſancta regula dicitur: Monaſterium autẽ ità debet conſtitui, vt omnia neceſſaria infra monaſteriũ exerceantur, vt non ſit neceſſitas monachis vel clericis vagandi foràs, quia omninò non expedit animabus eorum. Similiter quoquè ędificia monaſteriorum ſupradicti miſſi & cum eis epiſcopi, per diuerſa loca prouideant, ſi apta ſint & congruenter ſanctæ profeſſioni compoſita: vel ſi clauſtrum firmum habeant, in quo ſaluari poſſint animę in eis commorantium ſub diſciplina canonica

nica vel regulari. Vbi autem aliter inuẽtum fuerit, hoc omnimodis epiſcopus loci ipſius faciat emẽdari, ità vt condignã profeſſioni eorum cuſtodiam habeant canonici vel monachi atque Nonnanes, nè detur eis occaſio maleſaciendi, quod abſit.

Vt epiſcopi ſciant, qualiter canonici, qui ſunt cum abbatibus, viuant. Cap. 21.

PRæcipim' vt vnuſquiſq; epiſcopus ſciat per ſingula monaſteria, quantos quiſq; abbas canonicos in monaſterio ſuo habeat, & hoc omninò ambo pariter prouideãt, vt ſi monachi fieri voluerint, regulariter viuãt: Sin autem, canonicè viuant omninò.

De clericis vagis. Cap. 22.

De clericis vagis ſeu de acephalis, id eſt, de his, qui ſunt ſinè capite, neq; in ſeruitio domini noſtri, neque ſub epiſcopo, neq; ſub abbate, ſed ſinè canonica vel regulari vita degentes, vt in libro officiorum ſecundo, capitulo tertio de eis dicitur. Hos neq; inter laicos ſecularium officiorum ſtudia, neq; inter clericos religio tenet diuina, ſed ſolutos atq; oberrantes ſola turpis vita cõplectitur & vaga: quiq; dum nullũ metuũt, explendæ voluptatis ſuæ licentiam ſectãt, quaſi animalia bruta, libertate ac deſiderio ſuo feruntur, habẽtes ſignum religionis, nõ religionis officium, hippocentauris ſimiles, nec equi, nec homines. Tales omninò vbicunquè inuenti fuerint, præcipimus, vt epiſcopi ſinè vlla mora eos ſub cuſtodia conſtringant canonica, & nullatenùs eos ampliùs ità errabundos & vagos ſecundùm deſideria voluptatum ſuarum viuere permittãt. Sin aũt epiſcopis ſuis canonicè obedire noluerint, excommunicentur, vſq; ad iudiciũ archiepiſcopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere valuerit, tunc omninò ſob vinculis conſtringantur vſq; ad ſynodũ, vt ibi eis indicetur, vtrùm ad iudicium domini noſtri, aut ad iſtam magnam ſyodum adferantur ſub cuſtodia publica.

De clericis iniuſtè tonſuratis. Cap. 23.

DE clericis verò hoc ſtatuim', vt hi qui hactenùs inoenti ſunt, ſiue in canonico, ſiue in monachico ordine tonſurati ſinè eorum volũtate, ſi liberi ſuot, vt ità permaneant: & deincèps cauendum, vt nullus tõdeatur ſinè legitima ætate & ſpontanea voluntate, vel cum licentia domini ſui.

De clericis adeuntibus Imperatorem. Cap. 24.

DE clericis adeuntibus Imperatorem, hoc placet omnibus modis obſeruare, quod de eis in ſacris caoonibus cooſtitutum eſt.

Vt prædicatio ſancta aſſiduè in eccleſia fiat. Cap. 25.

DE officio prædicationis, ſi fortè epiſcopos nõ fuerit in domo ſua, aut infirmus eſt, aut alia aliqua cauſa exigente nõ valuerit, nuoquàm tamen deſit diebus Dominicis aut feſtiuitatibus, qui verbũ Dei prædicet, iuxta quod intelligere vulgus poſſit.

Presbyteri tantùm ad Miſſarum ſolennia, introitum habeant in monaſteria puellarum. Cap. 26.

VT presbyteris per monaſteria puellarum opportuno tẽpore liceat Miſſarum ſolẽnia celebrare, & iterùm ad proprias eccleſias redire.

Vt presbyteri chriſma diligenter cuſtodiant. Cap. 27.

PResbyteri ſub ſigillo cuſtodiant chriſma, & nulli ſub prætextu medicinę vel maleficij, donare indè præſumant. Quod ſi fecerint, honore priuentur.

Vt presbyteri aſſiduè vtantur orarijs. Cap. 28.

PResbyteri ſinè intermiſſione vtantur orarijs propter differentiam ſacerdotij dignitatis.

Nè laici presbyteros eijciant de eccleſijs. Cap. 29.

VT laici presbyteros nõ eijciant de eccleſijs, neque conſtituant ſinè cõſenſu epiſcoporum ſuorum.

Nè laici à presbyteris munera exigãt. Ca. 30.

VT laici omoinò munera iniuſta non exigant à presbyteris propter commendationẽ eccleſię cuiquam presbytero.

De fugitiuis clericis. Cap. 31.

VT vnuſquiſq; epiſcopus in ſua parochia diligenter presbyteros vel clericos inquirat, vndè ſint: & ſi aliquẽ fugitiuũ inuenerit, ad ſuum epiſcopum redire faciat.

Quid ſit Litania. Cap. 32.

LItaniæ autem Græco nomine appellaotur, quæ Latioè dicuotur rogationes. Inter λιτανίαν autẽ & ἐξομολόγησιν hoc differt, quòd exomologeſes pro ſola peccatorum confeſſione agantur: litaniæ verò, quæ indicantur propter rogãdum Deum, & impetrandum in aliquo miſericordiam eius. Sed nunc iam vtruoq; vocabulum ſub vna deſignatione habetur. Litania & confeſſio vt differant.

De Litania maiore. Cap. 33.

PLacuit nobis, vt litania maior obſeruãda ſitá cunctis Chriſtianis, diebus tribus, ſicut legendo reperimus. Et ſicut ſancti patres noſtri iuſtituerunt, non equitando, nec precioſis veſtibus indoti, ſed diſcalceati, cinere & cilicio induti, niſi infirmitas impedierit.

De quatuor temporibus obſeruandis. Cap. 34.

COnſtituimus vt quatuor tempora anni ab omnibus eum ieiunio obſeruẽtur, id eſt, mẽſe Martio hebdomada prima. Et feria quarta & ſexta & ſabbato veniant omnes ad eccleſiam hora nona cum litanijs ad Miſſarum ſolennia. Similiter in menſe Iunio, hebdomada ſecunda, feria quarta & ſexta & ſabbato ieiunetur vſque ad horam nonam, & à carne ab omnibus abſtineatur.

Similiter in menſe Septembrio, hebdomada tertia, & in mēſe Decembrio, hebdomada quæ fuerit plena ante vigiliam natalis Domini, ſicut eſt in Romana Eccleſia traditum.

De indicto ieiunio. *Cap.* 35.

QVòd ſi quis indictum ieiuniū ſuperbiendo cōtempſerit, & obſeruare cū cæteris Chriſtianis noluerit, in Gangrenſi concilio præcipitur, vt anathematizetur, niſi emendare ſe ſtudeat.

Cap. 19.

De feſtiuitatibus anni. *Cap.* 36.

FEſtos dies in anno celebrare ſancimus, hoc eſt, diem Dominicum Paſchę, cum omni honore & ſobrietate venerari. Simili modo tota hebdomada illa obſeruari decreuimus, diem Aſcenſionis Domini pleniter celebrare. Item Pentecoſten ſimiliter vt in Paſcha. In natali apoſtolorū Petri & Pauli diem vnum, natiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ, aſſumptionē ſanctæ Marię, dedicationē S. Michaëlis, natalem S. Remigij, S. Martini, S. Andreæ. In natali Domini dies quatuor, Octauas Domini, Epiphaniam Domini, Purificationem S. Mariæ. Et illas feſtiuitates martyrum vel cōfeſſorum obſeruare decreuimus, quorum in vnaquaque parochia ſancta corpora requieſcūt. Similiter etiàm dedicationem templi.

De Dominicis diebus. *Cap.* 37.

OMnes dies Dominicos cum omni veneratione decreuimus obſeruari, & à ſeruili opere abſtinere, & vt mercatus in eis minimè ſit, nec placitum, vbi aliquis ad mortem vel ad pœnam iudicetur.

De Decimis. *Cap.* 38.

ADmonemus atque pręcipimus, vt decimas Deo omninò dari non negligatur, quas Deus ipſe ſibi dari cōſtituit. Quia timendū eſt, vt quiſquis Deo debitū ſuum abſtrahit, nè fortè Deus per peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua.

Vt eccleſiæ pacem habeant. *Cap.* 39.

REum confugientem ad eccleſiam, nemo abſtrahere audeat, nec indè donaee ad pœnam vel ad mortem, vt honor Dei & ſanctorum eius conſeruetur: ſed rectores eccleſiarum, pacem & vitam ac mēbra eius obtinere ſtudeant, tamen legitimè componat, quod iniquè fecit.

Iterùm de pace eccleſiarum. *Cap.* 40.

PRæcipimus, vt in eccleſijs aut in domibus eccleſiarum vel atrijs, placita ſecularia minimè fiant.

Vt antiquæ eccleſiæ honorem ſuum habeant. *Cap.* 41.

ECcleſiæ antiquitùs conſtitutæ, nec decimis, nec alijs poſſeſſionibus priuentur, ità vt nouis oratorijs tribuatur.

De beneficijs eccleſiaſticis. *Cap.* 42.

QVicunq; beneficium eccleſiaſticum habent, ad tecta eccleſiæ reſtaurāda, vel ipſas eccleſias emendandas, omninò adiuuent, & nonam & decimam reddant.

Nè presbyter ſolus Miſſam cantet. *Cap.* 43.

NVllus presbyter, vt nobis videtur, ſolus Miſſam cantare valet rectè. Quomodò enim dicet, Dominus vobiſcum, vel Surſùm corda admonebit habere, & alia multa his ſimilia, cùm aliꝰ nemo cum eo ſit?

De oblatione & pace in Eccleſia facienda. *Cap.* 44.

Oblationem quoquè & pacem in eccleſia facere, iugiter admoneatur populus Chriſtianus: quia ipſa oblatio ſibi & ſuis magnum remedium eſt animarū: & in ipſa pace, vera vnanimitas & concordia demonſtratur.

De ſymbolo & oratione Dominica. *Cap.* 45.

SYmbolum quod eſt ſignaculum fidei, & orationem Dominicam diſcere, ſemper admoneant ſacerdotes populum Chriſtianum. Volumusq; vt diſciplinam condignam habeant, qui hæc diſcere negligunt, ſiue in ieiunio, ſiue in alia caſtigatione emēdeutur. Propterea dignum eſt, vt filios ſuos donent ad ſcholam, ſiue ad monaſteria, ſiue foràs presbyteris, vt fidem catholicam rectè diſcant & orationem Dominicam, vt domi alios edocere valeant. Et qui aliter non potuerit, vel in ſua lingua hoc diſcat.

Symboli fidei & orationis Dñicę diſcēdę neceſſitas.

Vt malum ebrietatis vitetur omninò. *Cap.* 46.

MAgnum malū ebrietatis, vndè oīa vitia pullulant, modis omnibus pręcipimus cauere: & qui hoc vitare noluerit, excommunicandum eum eſſe decreuimus, vſq; ad emendationem congruam.

Ebrietas

De ſpiritalibus filiolis. *Cap.* 47.

DEindè præcipimus, vt vnuſquiſque cōpater vel proximi, ſpiritales filiolos ſuos catholicè inſtruant.

Vt canticum luxurioſum, circa eccleſias deſeratur. *Cap.* 48.

CAnticum turpe atque luxurioſum circa eccleſias agere omninò contradicimus, quod vbiquè vitandum eſt.

De ſubintroductis mulieribus. *Cap.* 49.

OMnibus igitur clericis fœminas ſecū in domibus ſuis habere vltra licentiā canonum, firmiter ſit contradictum.

De præpoſitis vel aduocatis, ſiue vicedominis. *Cap.* 50.

OMnibus igitur epiſcopis, abbatibus, cunctoque clero omninò præcipimus, vicedominos, præpoſitos, aduocatos ſiue defenſores bonos habere, non malos, non crudeles, non cupidos, nō periuros, nō falſitatem amantes, ſed Deum timentes, & in omnibus iuſtitiam diligentes. De iudicibus autem vel centenarijs atq; tribunis ſeu vicariis, dignum eſſe cenſemus, vt ſi mali reperti fuerint, de miniſterio ſuo abijciantur.

Nè corpora ſanctorum, transferantur de loco ad locum. Cap. 51.

DEincèps verò corpora ſanctorum de loco ad locum nullus præſumat trãſferre, ſinè conſilio principis vel epiſcoporũ & ſanctæ ſynodi licentia.

Qui mortui in Eccleſia ſepeliantur. Cap. 52.

NVllus mortuus infra Eccleſiam ſepeliatur, niſi epiſcopi, aut abbates, aut digni presbyteri vel fideles laici.

De inceſtuoſis. Cap. 53.

VT epiſcopi inceſtuoſos pariter inueſtigare ſtudeant, omninò præcipimus. Et ſi pœnitere noluerint, de Eccleſia expellantur, donèc ad pœnitentiam reuertantur.

Nè in quarta generatione coniugium copuletur. Cap. 54.

COntradicimus quoquè, vt in quarta generatione nullus ampliùs coniugio copuletur: vbi autem poſt interdictum factum, inuentum fuerit, ſeparetur.

Nè proprius filius de baptiſmo ſuſcipiatur. Cap. 55.

NVllus igitur proprium filium vel filiam de fonte baptiſmatis ſuſcipiat, nec filiolam, nec commatrem ducat vxorem, nec illam cuius filium aut filiam ad confirmationem duxerit. Vbi autem factum fuerit, ſeparentur.

De damnatis nuptijs. Cap. 56.

SI quis vxorem viduã duxerit, & poſteà cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu duabus ſororibus nupſerit, aut ſi qua duobus fratribus nupſerit, ſeu cum patre & filio, tales copulatiões anathematizari & diſiungi præcipimus, nec vnquàm ampliùs coniugio copulari, ſed ſub magna diſtrictione fieri.

CONCLVSIO.

FActa eſt autem hęc ſynodus in ciuitate Moguntia in clauſtro baſilicæ ſancti Albani martyris, anno Domini octingẽteſimo tertiodecimo, & Imperij domini Caroli Imperatoris anno tertiodecimo, indictionę quinta, quinto Idus Iunij, vbi ſederunt epiſcopi triginta, abbates verò vigintiquinque.

* Hæc igitur contra Gręcorum hæreſim & illorum friuolas repræhenſiones, nos in credulitate ſcilicet noſtra repræhendentes, & in cæteris cauſis quæ plùs ridiculuſę ſunt, quàm ſapientiæ intellectui ponenda, conſtruximus. Nunc inferiùs fidem noſtram quam firmiter tenemus, confiteri, necnon & omibus generaliter pandere curauimus: cæteraque capitula ſubtus * inſerre ſub authoritate ſanctorum patrum diſpoſuimus, quatenùs quiſquis Chriſtianus hanc fidem catholicam tenere conatus fuerit secũdùm ſuam ſcientiam, partem cum his patribus habeat, qui & hanc fidem conſtituerunt, & per quorum authoritatem cætera capitula ſubtùs inſerta conſtruximus.

*Hęc alibi non ſunt.

*inſerere

FINIS.

RHEMENSIS SYNODVS, HABITA ANNO DOMINI DCCCXIII. SVB *Carolo Magno Imperatore.*

RHemẽſis ciuitas eſt in Gallia Belgica, haud procùl à Matrona fluuio diſtans. Eſt verò metropolis, cuius omnes ſuffraganei ſunt in Belgica. Vngitur ab eius archiepiſcopo Francorũ rex & conſecratur. Vide Ptolemæum lib. 2. cap. 8. vel 9. Plinium lib. 4. cap. 17.

CONCILII RHEMENSIS CAPITVLA.

HIC eſt ordo capitulorum breuiter adnotatus, quæ anno Dominicę incarnationis o. ccc. xiii. notata ſunt in conuentu metropolitanę ſedis Rhemenſis eccleſiæ, à domino Carolo pijſſimo Cæſare, more priſcorum Imperatorum congregato, ordinante Vulfario eiuſdem ſanctę ſedis archiepiſcopo, & cęteris quàm plurimis patribus & fratribus in eodem conuentu, diuina largiente clementia, reſidentibus.

Primò omnium, mediante menſe Maio, Deo inſpirãte, ab eiſdem venerabilibus patribus inſtitutum eſt ſecundùm conſuetudinem ieiuniũm triduanum, quatenùs ipſo miſerante, ea quæ ad laudem & gloriam ſui ſancti nominis, & ad mercedem præfati glorioſiſſimi principis noſtri, ſeu correctioné totius Chriſtianitatis Imperij, in eo conſideranda vel ſtatuenda erant, eo cooperãte, ſecundùm ſuam magnam miſericordiam & pijſſimã voluntatem ordinari mererentur.

Capitulum primum

EST de fidei ratiõe, vt vnuſquiſq; iuxta intellectũ ſuæ capacitatis, Domino largiente, diſceret & intelligeret, atque operibus pleniter obſeruaret.

2 Vt orationem, quam Dominus noſter Ieſus Chriſtus diſcipulos ſuos orare docuit,

verbis diſcerent, & ſenſu benè intelligerét, quia illam ignorare nulli Chriſtiano licet.

3 Vt quicunque ad gradus eccleſiaſticos condignè aſſcendere voluérit, vnuſquiſque intelligeret, qualiter ſecundùm poſſibilitatem intellectûs ſui, in eo gradu vbì conſtitutus eſt, Deo militare, & ſeipſum valeret cuſtodire.

4 Vt ea quę ſcripta ſunt ſuperiùs, vnuſquiſq; ſecundùm à Deo ſibi collatum gradú operibus perficere valeret. Et prę́ſentibus cunctis lectæ ſunt epiſtolæ Pauli, qualiter ſubdiaconi miniſterium eſt, eundem Apoſtolum legere, vt officium ſibi commiſſum implere rectiùs potuiſſet.

5 Lectum eſt euangelium, vt diaconi etiàm inſtruerétur, qualiter Chriſto, cuius ſunguntur officio, códignè valerét miniſtrare.

6 Miſſarum ibi diſcuſſa eſt ratio, vt presbyteri minùs anteà ſcientes, intelligerent qualiter Miſſarum ſolénia deincèps digniùs celebrare deberent.

7 Baptiſterij & catechumenorum ventilata eſt ratio, vt ſacerdotes pleniùs intelligerent, qualiter condignis ordinibus efficerent Chriſtianum.

8 Lecti ſunt ſancti canones, vt quiſque canonicus legé vitamq́; ſuam minimè ignoraret, quod omnimodìs non expedit, ſicut in decretali legitur Innocentij.

9 Lecta eſt regula S. Benedicti, vt ad memoriam reduceretur abbatibus minùs ſciétibus, ſi qui fortè adſuerint, qualiter & ſe & ſuos ſecundùm eandem regulam cuſtodire valerent atque gubernare.

10 Lectæ ſunt ſententiæ libri paſtoralis B. Gregorij, vt paſtores Eccleſiæ intelligerent, quomodò ipſi viuere, & qualiter ſibi ſubiectos deberent admonere: quoniã teſte eodem B. Gregorio, aliter admonendi ſunt prælati, atque aliter ſubditi.

11 Diuerſorum ibì ſententiæ relatę ſunt patrum, vt audientes in omnibus quę ſuprà inſerta leguntur, tam prælati quàm ſubditi, in Dei laudibus roborati, de his quę audiêrant, fructum boni operis contenderét reddere.

12 Omnibus his actis, ventilata eſt ratio pœnitentiæ, vt ſacerdotes certiùs intelligerent, quomodò cóſeſſiones recipere, & pœnitentiam ſecúdùm canonicam inſtitutionem pœnitentibus deberent indicare.

13 Ventilata eſt ratio octo principalium vitiorum, vt vnuſquiſq; diuerſitatem illorú ſçiret, & ab illis Domino auxiliante ſe intelligerent cuſtodire, & alijs prædicare.

14 Vt epiſcopi diligétiùs operam dent, lectioniq́; diuinę incumbant, id eſt, canonicìs libris & opuſculis patrum, & verbú Dei omnibus prædicent.

15 Vt epiſcopi ſermones & homilias ſanctorú patrú, ꝓut oés intelligere poſſint, ſecúdùm proprietaté linguę ꝑdicare ſtudeát.

16 Vt epiſcopi & presbyteri examinent, qualiter confitentibus peccata dijudicét, & tempus pœnitentiæ conſtituant.

17 Vt epiſcopi & abbates ante ſe ioca turpia facere non permittãt, ſed pauperes & indigentes ſecum ad menſam habeant, & lectio diuina ibì perſonet, & ſumãt cibũ cum benedictione & laude Domini, ſecundùm Apoſtolum, Siue manducatis, ſiue bibitis, 1. Cor. 10. g omnia in laudem Dei facite.

18 Epiſcopi & Dei miniſtri non debent comeſationibus & vinolétijs nimijs incumbere, ſed conſiderent ſententiam Domini, dicentis: Attendite nè grauentur corda ve- Luc. 21. f ſtra in crapula & ebrietate. Moderatè enim cibum & neceſſarium potum ſumant, vt iuxta Apoſtolum ſobrij ſint, parati ad ſeruitiú 1. Petr. 3. b Domini.

19 Vt epiſcopi & iudices iudicia diſcernant, quia ſunt quædam iudicanda modò, quædam Dei iudicio reſeruanda. Scriptum eſt enim: Nolite ante tempus iudicare, quo- 1. Cor. 4. a adusquè veniat Dominus, qui & illuminabit abſcódita tenebrarú, & manifeſtabit cóſilia cordiú, & tunc laus erit vnicuiq; à Deo. Et illius memores ſint: In quo enim iudicio Matth. 7. a iudicauaritis, iudicabitur de vobís.

20 Vt presbyteris de minore titulo ad maiorem non liceat tranſmigrare.

21 Vt quicunq; presbyter per preciú gradum & Eccleſiam acquiſierit, deponatur.

22 Vt à ſacerdotibus om̃is ſuſpicio mulierum funditùs eradicetur, cum quibus etiàm nulla habitatio eis concedatur, prę́ter illã q̃ in Nicena ſynodo permittit̃, id eſt, matrem aut ſororem, vel eas tantùm perſonas, à quibus omnes ſuſpiciones effugiant.

23. Vt in victu vel veſtitu vel cóuerſatione abbatum, qui monachos habere cernũtur, Dei voluntas & domini Imperatoris impleatur.

24 Vt prępoſiti & vicedòmini, ſecundùm regulas vel canones conſtituantur.

25 Vt monachi & canonici pleniter cóſilium habeant, qualiter Deo militare, animasq́; eorum meliùs valeant cuſtodire. nè propter aliquam neceſſitatem, occaſionem quærant vagandi, & inter ipſos propter hoc locus tentandi detur diabolo.

26 Vt monachi & canonici tabernas ad Laodiceñ. edendum vel bibendum nó ingrediantur, 24. & Car- ſicuę in concilijs Laodicenſi & Africano le- thagineñ. 3. gitur eſſe interdictum. cap. 27.

27 Vt in ciuitatibus & monaſterijs non maior numerus ſeruientium Deo mittatur, quàm poſſibilitas eis miniſtrandi fuerit.

28 Vt cupiditatis & auaritię malum nullatenùs ſectetur, ſicut Carthagineñ interdicit concilium.

29 Vt monachi ad placita ſecularia nullatenùs vadant.

30 Vt nemo ſacerdotum vel monachorum negocijs illicitis ſe implicet, quomodò

1. Tim. 2. a ſcriptum eſt. Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus.

35 Vt diſcretio ſeruāda ſit inter pœnitētes, q publicè & q abſconsè pœnitere debēt.

Carth. 1. ca. 13 & Carth. 3. cap. 16. Et Carth. 6. cap. 17. 32 Vt turpia lucra & vſuras minimè exerceant, ſicut ipſum habet concilium.

33 De monaſterijs puellarū conſiderandum eſt, & domini Imperatoris miſericordia imploranda, vt victum & neceſſaria à ſibi prælatis cōſequi poſſint ſanctimoniales, & vita illarum, & caſtitas, ſecundùm fragilitatem ſexûs, diligenter prouiſa tueatur.

34 Vt viduæ nō ſint in delicijs, ſed (ſecūdùm Apoſtolum) ſub poteſtate epiſcopi viuant, ſicut decet. 1. Tim. 5. a

35 Vt diebus Dominicis ſecundùm Domini præceptum, nulla opera ſeruilia quilibet pficiat, nec ad placita conueniat, nec etiàm donationes in publico facere prǽſumat, neque mercata exerceat.

36 Vt quicunque per cupiditatē & malum ingenium aliorū res ſibi acquiſiêrint, & pro ipſis reb⁹ eccleſiæ illis in precaria reddiderint, & in poſtmodùm datoribus diſplicuerit, pars eccleſiæ, quod ſuum eſt, habeat: & illi quæ ſua ſunt, abſq; vllius contradictione recipiant. Poſt hæc verò hi, qui hoc malum perpetrati ſunt, ſecundùm modū culpę pœnitentiam agant, & deincèps res aliorum cupidè & procaciter recipere nō prǽſumāt, niſi tantùm quod pro ſola eleemoſyna eas DEO dare voluerint, vel etiàm ipſas, quas donaut in nomine ſuo & filiorum ſuorum, in precariam recipere voluèrint.

37 Vt ſi quilibet hominum res Eccleſiæ per mēdacia, vel mala ingenia, in precariam ſibi acquirere & habere voluērit, & poſt factas precarias, eadem mendacia ad aures eiuſdem rectoris eccleſiæ delata fuerint: ipſa eccleſia res ſuas, quæ ei mēdaciter abſtractæ fuerint, pleniter abſq; vllius contradictione omnimodis recipiat. Ille verò, qui res ſuas per eadem mendacia propter cupiditatem ipſius precarię, eidē eccleſię tradidit, ſimili modo in ſuam recipiat dominationem.

38 Vt decimæ pleniter dentur.

39 Vt nullus homo munera pro placito requirat, aut accipere præſumat.

40 Vt p domino Imperatore ſuaq; nobiliſſima prole, oratiōes & oblationes ſuper has, quæ hactenùs p ipſis Deo omnipotēti oblatę ſunt, augeantur, vt eos ſuis temporibus in præſenti ſeculo cum omni felicitate cuſtodiat, & in futuro cum ſanctis angelis ſuis pia miſeratione gaudentes efficiat.

41 Vt dominus Imperator, ſecūdùm ſtatutum bonæ memoriæ domini Pipini, miſericordiam faciat, nè ſolidi, qui in lege habentur, per quadraginta denarios diſcurrāt: quoniam propter eos multa periuria, multaque falſa teſtimonia reperiuntur.

42 Vt in ſua eleemoſyna firmiter ſtatuat, nè quilibet in ſuum pergentibus ſeruitiū vllatenùs prohibere audeat māſionem, neq; alijs quibus neceſſitas incumbit.

43 Vt eius magnificum & cuncto imperio eius ſuis & futuris temporibus firmetur capitulū, ſiue ab anno xxx. à quo adhuc teſtes haberi poſſint, ſeu etiàm ab illo, à quo feliciſſimum regnum eius ſumpſit exordiū, qualiter omnes lites & iurgia in ſua miſericordia terminum habere potuiſſent: quoniam pro talibus multa periuria, multæq; diſſenſiones oriuntur in populo.

44 Vt de falſis teſtibus, eius ſimili modo pijſſimum firmetur capitulum, qualiter & hoc quod ille Bononiæ ſtatuit, firmiſſimum habeatur: & adhuc quærantur, quatenùs in ſua pijſſima miſericordia, ſi qua neceſſaria ſunt, augeantur: nè propter eorum falſa teſtimonia iniquaque periuria, tot damna, totque iniuſtitiæ oriantur.

FINIS.

CONCILIVM AQVISGRANI CELEBRATVM CIRCA ANNVM DOMINI DCCC.XVS. TEMPORE LVDOVICI IMPERATORIS PRIMI &c.

VRbem hanc ab aquis, quarum & frigidarū, & feruidarum, nō modò calidarū, ſcaturigines apud ſe habet, nomen obtinere, & olim Aquas Traianas appellatam fuiſſe, indeq́ etiamnùm, tametſi corruptiùs aliquanto, Aquiſgranum dici, & Imperatorum ibi coronandorum honore & priuilegio, iam indè à Caroli Magni temporibus inclytam eſſe, multiſque alijs dotibus etiàm hodie pollere, & inter Moſam & Rhenum, reſpectu Coloniæ & Leodij, propè mediam eſſe, notius eſt, quàm vt multis ea de re hic opus ſit verbis.

CVM in nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis Chriſtianiſſimus ac glorioſiſſimus rex Ludouicus, ſuperno munere victor Auguſtus, anno incarnationis Domini noſtri IESV Chriſti, DCCC. XVI. indictione decima, anno ſiquidem Imperij ſui tertio, Aquiſgrani palatio generalē ſauctumq; cōuocaſſet cōuentum, & cœpiſſet ſecundùm ardentiſſimā erga diuinum cultum ſibi cęlitùs inſpiratā voluntatem, multa congrua & neceſſaria de emendatione ſanctæ Dei Eccleſię, illius videlicet

delicet amore, qui eam ſuo ſancto & precioſo redemit ſanguine, eiq; ſe adſuturũ vſq; Matth. 28. ad cõſummationem pollicitus eſt ſeculi, ſolerter ac curioſè pertractare: euſquè inter cætera peruentum eſt, vt eundem ſanctum & venerabilem, Deo annuente, aggregatum conuentum conſuleret, immò conſulendo admnneret, ſuper quibuſdam eccleſiarum prępoſitis, qni partìm ignorãtia, partìm deſidia, ſubditorum curam paruipendebant, & hoſpitalitatem minùs iuſto diligebant, quid facto opùs eſſet. Adiunxit etiàm monẽdo, vt quia canonicorum vita ſparsìm in ſacris canonibus & in ſanctorum patrũ dictis erat indita, ꝓpter ſimplices quoſq; minusq́; capaces, aliquam ex eiſdem ſacris canonibus & ſanctorum patrum dictis inſtitutionis formam, pari voto pariq́ue conſenſu excerperent, per quam patenter prælatorũ & ſubditorum vita monſtraretur: quatenùs omnes, qui canonica cẽſentur profeſſione, per viã propoſiti ſui inoffenſo greſſu incederent, & in Chriſti militia deuotiùs vnanimes atq; concordes exiſterent. Sed vt id nutu diuino fieret, Dominum in cómune humiliter exorãdum pręmnnuit, vt ſeruorum ſuorum exorabilibus pulſatus precibus, eius admonitionem ſecundùm ſuam voluntatem fieri, ſuaq́; gratia eã pręcedere & ſubſequi dignaretur. Ad quam etiàm admonitionem ſacer conuentus intimo gaudio repletus, expanſis in cælum manibus, creatori omniũ gratias agens benedixit: quippe qui talem *pium, tamq́; benignum Eccleſię ſuæ *tam ſanctæ principem, cunctisq́; eius neceſſitatibus ſapientiſſimum ac deuotiſſimum pręculerit procuratorem. Suſcipientes ergò libentiſſimè hilariterq́; eius ſaluberrimã multis, Deo miſerante, profuturam admonitionem, licèt pleriq; auxiliante Deo, deuotè ac religioſè cum ſibi ſubiectis canonicam ſeruent inſtitutionem, & in pleriſq; locis idem ordo pleniſſimè ſeruetur: omnium tamen id animis ſedit, vt ſecundùm eiuſdem principis admonitionem, vnà, diuino freti auxilio, & eiuſdem pijſſimi principis non modico adiuti iuuamine, eius videlicet liberaliſſima largitione, copiam librorum prę manibus habentes, ex canonica authoritate & ſanctorum patrum dictis, veluti ex diuerſis pratis quoſdam floſculos carpentes, hanc inſtitutionis formam excerperent, & canonicis obſeruandam conferrent: vt quorum fortè labore, ob tarditatem ingenij ſeu inopiam librorum, ſparsìm digeſta difficilè cõpræhendi poſſet, ſolerti ſtudio in eodẽ opere breuiter congeſta, valdè perfacilè ab his reperiri poſſet, per quam (vt præmiſſum eſt) & prælati recto tramite incedere, & ſubditis normam viuendi abſque ignorantię obſtaculo ſalubriter nóſſent præbere. Vigilanti ergò ſtudio eandem inſtitutionis formam colligere ſtuduerunt, in qua pleniſſimè continetur, qualiter & prælati viuere, & ſubiectos regere, eiſq́ue eccleſiaſticos ſumptus adminiſtrare, & in Dei ſeruitio cõſtringere, benè operantes quoſq; ad meliora prouocare, proteruos quoſque & negligentes debeant corripere. Cùm igitur huius inſtitutionis formam corã memorato glorioſo principe prolatam, ſacer conuentus laudibus extuliſſet, & eccleſiaſtica authoritate ſulcitam, laudeq́; dignam, & ſanctę Eccleſiæ vtiliſſimam atq; proficuam conſona voce prædicaret, nihilq́; in ea repræhenſionis ab his, qui ſanum ſapiunt, reperiri poſſe profiteretur, ab eodẽ victorioſiſſimo principe & ab omibus qui aderãt, DEO GRATIAS, acclamatum eſt. Nec immeritò: quippe qni & occulta ſna diſpenſatione, & gratiſſima inſpiratione, pręfatum principẽ, vt id fieri moneret, compulit, & ad effectum perduceretur, miſerando adiuuit. Proindè omnium ſentẽtia ſtatutum eſt ab omnibus, qui in canonica profeſſione Domino militant, hanc inſtitutionis formam tot eccleſiaſticorum virorum vigilanti ſtudio congeſtam, dignisq; pręconijs laudatam, iuxta virium poſſibilitatem modis omnibus obſeruandam, quatenùs hanc ſiue aliarũ ſcripturarum ſanctarum documenta ſedula meditatione perlegentes, & prælati & ſnbditi vocatione, qua vocati ſunt ope diuina adminiculati, infatigabiliter ambulent, & pro tam pijſſimo principe, qui ob lucrum animarũ hoc ſacrum & venerabile cnncilium ad hãc formam congerendam & ſtatuendam ſalutiferis admonitionibus excitauit, modernis futurisq́; temporibus Dei immẽſam clemẽtiam iugiter exorent. Nam & in altero libello idem ſacer cõuentus eodẽ religioſiſſimo Auguſto monente, quandam inſtitutionis formulam ex ſanctorum patrum dictis ſtudioſè excerpſit, & in vnum breuiter ſatisq́; congruenter cógeſſit, & ſanctimonialibus canonicè degentibus tenẽdam percenſuit. In qua continetur, quales eis abbatiſſæ pręferendæ ſint, qualiter eiſdem ſanctimonialibus infra clauſtra monaſterij viuendũ, qđ à prælatis ſtipendiorũ dandum, quibus documentis & virtutũ inſtrumentis exornãdæ ſunt, quatenùs hac formula viuendi inſpecta, & Deo ſibi adiutoriũ præbente, humiliter ſuſcepta, & efficaciter impleta, cum bonorum operũ lampadibns venienti ſponſo Matth. 25. apparére, atq; ei⁹ thalamũ ingredi mereant.

INCIPIVNT CAPITVLA.

1 Iſidori de tonſura.
2 Eiuſdem de Oſtiarijs.
3 Eiuſdem de Lectoribus.
4 Eiuſdem de Exorciſtis.
5 Eiuſdem de Acolytis.
6 Eiuſdem de ſubdiaconibus.
7 Eiuſdem de Diaconibus.
8 Eiuſdem de Presbyteris.
9 Eiuſdem de Sacerdotibus.

10 Exceptũ Hieronymi, ex Epiſtola ad Titum, de Epiſcopis.
11 Eiuſdem ad Oceanum, de Epiſcopis.
12 Auguſtini de Paſtoribus.
13 Gregorij de Paſtoribus animarũ, quales in Eccleſia eligi debeant.
14 Eiuſdẽ, vt indigni & imperiti ad paſtorale magiſterii accedere nõ prȩſumãt.
15 Iſidori de indignis præpoſitis.
16 Eiuſdem de indoctis præpoſitis.
17 Gregorij de his, qui in regimine prodeſſe poſſunt, ſed idem officium per quietem propriam reſugiuut.
18 Iſidori de præpoſitis Eccleſiæ.
19 Proſperi, ꝙ ſacerdotes ſancti contemplatiuæ vitæ participes fieri poſſunt.
20 Iſidori de doctrina & exẽplis præpoſitorum.
21 Gregorij de humilitate prȩpoſitorum.
22 Iſidori de humilitate præpoſitorum.
23 Eiuſdem de doctrinȩ diſcretione.
24 Gregorij, qualiter prælati ſubiectos doceant, ac ſemetipſos diſcreta circunſpectione præuideant.
25 Iſidori de doctorum ſilentio.
26 Proſperi, ꝙ nihil proſit ſacerdoti, etiàm ſi benè viuat, modò malè viuentes tacendo non arguat.
27 Gregorius de paſtoribus nõ rectè gradientibus.
28 Proſperi de negligẽtia ſacerdotis, qui doctrinæ ſuæ agendo contraria, pſonam non poteſt implere doctorum.
29 Iſidori, de his, qui benè docent, & malè viuunt.
30 Eiuſdem de exemplis prauorum ſacerdotum.
31 Eiuſdem de præpoſitis carnalibns.
32 Proſperi luctuoſa deſcriptio carnaliter viuentium ſacerdotum.
33 Iſidori de iracundis doctoribus.
34 Gregorij de zelo paſtoralis officij erga ſubditos.
35 Proſperi, ꝙ ſacerdotes nihil proprium habeant, eccleſiæ facultates quoquè tanquàm cõmunes quomodò adminiſtrârũt, Deo rationẽ reddituri ſint.
36 Iſidori de diſciplina ſacerdotum in his qui delinquunt.
37 Gregorij de collata epiſcopis poteſtate ligandi atque ſoluendi.
38 Eiuſdem de epiſcopis, qui pro ordinatione ſacerdotij munera libenter accipiunt.

CAPITVLA CANONVM.

39 De ſubintroductis mulieribus.
40 De clericis vſuras accipientibus.
41 De priuilegijs presbyterorum.
42 De excommunicatis.
43 Quòd non oporteat demigrare.
44 Non tranſmigrandum de ciuitate in ciuitatem.
45 De his qui in eccleſijs, in quibus prouecti ſunt, minimè perdurârunt.
46 De flectendo genu.
47 De damnatis & miniſtrare tentantibꝰ.
48 De clericis damnatis.
49 De peregrinorum ſuſceptione.
50 Quòd non liceat clerico, viduatarum ciuitatum eccleſijs miniſtrare.
51 Quòd non oporteat clericos ſinè commendatitijs mitti.
52 Quòd ſinè literis ſacro myſterio ſeruientes proficiſci non debeant.
53 De clericis à communione ſummotis, ab alio epiſcopo non recipiendis.
54 Si quis excommunicatus ante audiẽtiam cõmunicare præſumpſerit, ipſe in ſe damnationem protulit.
55 De non ſolicitandis clericis alienis.
56 Si qui clerici ab epiſcopis ſuis promoti, contempſerint: nec illic maneant, vndè recedere noluerunt.
57 De his, qui ſemèl legerint in eccleſia, ab alijs non poſſe promoueri.
58 Vt nullus alienum clericum ſolicitare vel tenere præſumat, non prȩuenientе ſui epiſcopi conſenſu.
59 Vt in eccleſijs minimè conuiuia celebrentur.
60 Quòd nullus Eccleſiaſticorum in tabernis comedere præſumat.
61 De auaritia & inordinata cupiditate clericorum.
62 Quòd vſuram nec clerici exigere debent, ſed nec laici Chriſtiani.
63 De clericis eſum carniũ diffugientibꝰ.
74 De numero certo diaconorum.
65 De his, qui abominantur eos, qui carnibus veſcuntur.
66 De his, quæ in vſus pauperum conſeruntur.
67 De his, quæ pro virginitate ſuperbiũt.
68 De his, q Dominica die ieiunant, tanquàm nihil præ cæteris differente.
69 De his, qui eccleſiaſtica ieiunia abſq; neceſſitate diſſoluunt.
70 De his, qui ſe à perceptione ſanctȩ cõmunionis auertunt.
71 De his, qui præter conſcientiam ſuorũ epiſcoporum, in alijs parochijs commorantur.
72 De clericis & laicis excommunicatis.
73 De epiſcopis & clericis adeuntibus Imperatorem.
74 De damnatis epiſcopis &c. vt ſuprà.
75 Vt hi, qui in ſacrario ſeruiunt, vſuras non exigant.
76 De his, qui debẽt in pulpito pſallere.
77 De honore, quẽ presbyteris diaconi, qui ſub ipſis ſunt, debeant exhibere.
78 Quòd ſubdiaconi non benedicant, nec benedictionem tribuant.
79 De exorciſtis, qui non ſunt ab epiſcopis ordinati.

80 In eccleſia prandia fieri non debent.
81 Quòd præter epiſcopi conſcientiam, clericus proficiſci non debeat.
82 Vt ad ſacrariũ non introeãt mulieres.
83 Nõ licere clericis ludicris intereſſe ſpectaculis.
84 Oblatiões ĩ domib⁹ offerri nõ oportere.
85 De clericis & monachis non pmanentibus in ſuo propoſito.
86 Quòd non oporteat clericos habentes aduersùs inuicèm negocia, relinquere ſuum proprium epiſcopum, & ad ſecularia iudicia conuocari.
87 Quòd clerici non tranſmigrent.
88 Quòd nõ liceat clericis, poſt mortem ſui epiſcopi res ad eũ ptinẽtes diripe.
89 Si quis clericorum pauper promotus, poſteà in ordine aliquid habuerit, eccleſiæ poteſtati ſubijciat.
90 Vt clerici tabernas non ingrediantur.
91 Vt alienus clericus minimè ſuſcipiatur ab alio.
92 Vt clericus nec ſuo, nec alieno nomine fœnus exerceat.
93 Vt clerici nullas negociationes inhoneſtas, aut turpia lucra ſectentur.
94 Hieronymi presbyteri ex epiſtola ad Nepotianum de vita clericorum.
95 Eiuſdem ex epiſtola ad Paulinum de inſtitutione clericorum.
96 Eiuſdem ex epiſtola ad Ruſticum.
97 Eiuſdem ex epiſtola ad Heliodorum, quid diſtet inter monachũ & clericũ.
98 Eiuſdem ex epiſtola ad Oceanum de vita clericorum.
99 Iſidorus de clericis.
100 Idem de regulis clericorum.
101 Idem de generibus clericorum.
102 Gregorij excerptum, quales oporteat clericos eſſe.
103 Eiuſdem de ſubditis bonis ſub paſtorali regimine conſtitutis.
104 Iſidori de ſubditis.
105 Gregorij de inuidis vel proteruis.
106 Proſperi, quòd ſecundùm ſermonem prophetæ culpa ſua pereant, qui ſacerdotum increpatiões peruerſa voluntate contemnunt.
107 Eiuſdem, cum quo damno animę ſuę ab eccleſia, quę pauperes paſcit, accipiunt illi, qui ſibi de ſuo ſufficiunt.
108 Eiuſdẽ, q ſint, q etiàm cũ ꝓfectu animæ ſuæ opibus ſuſtentant eccleſiæ.
109 Eiuſdem, quid facere debeant clerici, quorũ infirmitas non poteſt ſua cõtemnere.
110 Eiuſdem, quæ ſint vera gaudia vel verę diuitiæ, & quid impedimenti afferant bona præſentia amatoribus futurorum.
111 Qualiter intelligitur, quia dicit Apoſtolus, qui in ſacrario operantur, quę de ſacrario ſunt, edunt. 1. Cor. 9.
112 Auguſtin⁹ de vita & morib⁹ clericorũ.
113 Idem de eodem, vt ſuprà.
114 Quæ præcepta ſpecialiter monachis, quæ generaliter cæteris conueniant Chriſtianis.
115 Quòd canonica inſtitutio, euangelica & Apoſtolica authoritate fulta, cæteris ſupereminet inſtitutionibus.
116 Quid res eccleſiæ ſint.
117 Quòd diligenter munienda ſint clauſtra canonicorum.
118 Vt in congregandis canonicis modus diſcretionis tenendus ſit.
119 De his, qui in cõgregatione ſibi commiſſa, ex familia ſolũmodò eccleſiæ, clericos aggregat.
120 Qui clerici in cõgregatione canonica cõſtituti, eccleſiaſtica accipere debeant ſtipendia.
121 Vt in congregatiõe canonica æqualiter cibus & potus accipiantur.
122 De menſura cibi & potûs.
123 Quòd à prælatis gemina paſtio ſubditis ſit impendenda.
124 Vt canonici, ſicut in cæteris, ità etiàm in cultu veſtium modum teneãt diſcretionis.
125 Vt canonici cucullas monachorum non induant.
126 Iſidori ex libro Officiorũ excerptũ, qua authoritate Horæ canonicæ celebrentur, quas ſcire & religioſè obſeruare canonicos oportet.
127 De horis veſpertinis.
128 De Completorio.
129 De Vigiliarum antiquitate.
130 De Horis matutinis.
131 Vt Horas canonicas canonici religioſè obſeruent.
132 Quòd cantantibus & pſallentib⁹ Domino, angelorum adſint præſidia.
133 Quales ad legendum & cãtandum in eccleſia conſtituendi ſint.
134 Qui modus ſit correptionis.
135 Vt erga pueros, qui nutriũtur vel erudiuntur in congregatione canonica, inſtantiſſima ſit cuſtodia adhibẽda.
136 Vt ab oĩbus canonicis ad Completorium veniatur.
137 De cantoribus.
138 De prælatis.
139 De prepoſitis.
140 De cellerario.
141 De magiſtro hoſpitalis.
142 De infirmis.
143 De clauſura portæ.
144 De cuſtodia Clauſtri.
145 Epilogus omnium præmiſſorum.

¶ Iſidorus de Tonſuris. CAP. 5.

TOnſuræ eccleſiaſticæ vſus, à Nazaræis (ni fallor) exortus eſt. Qui priùs crine ſeruato, diuina poſt magnã vitæ cõtinentiã deuotione cõpleta caput radebant, & capillos in

Iſidorus de eccleſiaſticis officijs lib. 2. cap. 4.

Nume.6. los in igne ſacrificij ponere iubebantur, ſcilicet vt perfectionem deuotionis ſuæ Domino conſecrarent. Huius ergò exẽpli vſus, ab Apoſtolis introductus eſt, vt hi qui in diuinis cultibus mancipati Domino conſecrantur, quaſi Nazaręi, id eſt, ſancti Dei, crine pręciſo, innouentur. Hoc quippe & Ezechieli prophetæ iubetur, dicente Domino: Ezech.7.a Tu fili hominis, ſume tibi gladium acutum, & duces ſuper caput tuum & barbam, videlicet quia & ipſe ſacerdotali genere Deo in miniſterium ſanctificationis deſeruiebat. Hoc & Nazaræos illos Priſcillam & Aquilã in Actibus apoſtolorum primùm feciſſe legimus. Acto.18.c Paulum quoquè apoſtolũ & quoſdam diſcipulorum Chriſti, qui in huiuſmo di cultu *mirandi extiterunt. *imitandi Eſt autem clericis tonſura ſignũ quoddam, quod in corpore figuratur, ſed in animo aditur, ſcilicet vt hoc ſigno in religione vitia reſecentur, & criminib⁹ carnis noſtrę quaſi crinibus exuamur, atque indè innouatis ſenſibus & comis rudibus eniteſcamus, expoliantes nos Ephe.4.c Coloſſ. 3.b (iuxta Apoſtolum) veterem hominem cum actibus ſuis, induẽtes nouum, qui renouatur in agnitione Dei. Quam renouationẽ in mente oportet fieri, ſed in capite demõſtrari, vbì ipſa mens noſcitur habitare. Quòd verò detõſo capite ſuperius, inferiùs circuli corona relinquitur, ſacerdotium regnumq; Eccleſię in eis exiſtimo figurari. Exod.28. Tiara enim apud veteres conſtituebatur in capite ſacerdotum. Hęc ex byſſo confecta, rotũda erat, quaſi ſphæra media: & hoc ſignificatᷓ in parte capitis tonſa. Corona autem, latitudo aurei eſt circuli, quę regũ capita cingit. Vtrunque itaque ſignum exprimitur in capite clericorum, vt impleatur etiàm corporis quadam ſimilitudine, quod ſcriptum eſt, Petro apoſtolo perdocente: 1.Pet.2.b Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium. Quęritur autem, cur ſicut apud antiquos Nazaræos, non antè coma nutritur, & ſic tondetur? Sed q̃ hæc exquirunt, animaduertant, quid ſit inter illud propheticum velamentũ, & hanc Euangelij reuelationem, de qua dicit Apoſtolus: 2.Cor.3.d Cùm tranſièris ad Chriſtum, auferetur velamen. Quod autem ſignificabat velamen interpoſitum inter faciem Moſis & adſpectum filiorum Iſrael, hoc ſignificabat illis temporibus etiàm coma ſanctorum. 1.Cor.xj.c Nam & Apoſtolus comam pro velamento eſſe dicit. Proindè iam non oportet, vt velenᷓ crinibus capita corũ, qui Domino conſecrantur, ſed tantùm vt reuelenᷓ: quia quod erat occultum in ſacramento prophetiæ, iam in Euangelio declaratum eſt.

¶Idem de Oſtiarijs. CAP. 2.

Iſidor⁹ vbì ſup. cap. 14. 1. Para.23 2. Para.23. Oſtiarij ſunt, qui in veteri teſtamento ianitores templi vocabãtur, qui præerant portis Hieruſalem, quiq́ue ordinati p vices ſuas, omnia interiora templi vel exteriora cuſtodiebant. Hi deniquè inter ſanctum & iniquum diſcernentes, eos tantùm in Eccleſia, qui ſunt fideles, recipiunt. Intrare enim templum, niſi per hos, non poſſumus. Habent enim poteſtatem tam bonos recipiendi, quàm reijciendi indignos.

¶Idem de Lectoribus. CAP. 3. Iſidor⁹ vbì ſup. cap. 11.

Lectorum ordo, formam & initium à prophetis accepit. Sunt igitur lectores, qui verbum Dei prædicant, quibus dicitur: Clama, nè ceſſes, quaſi tuba exalta Eſa.58.a vocem tuam. Iſti quippe dum ordinantur, primùm de eorum conuerſatione epiſcop⁹ verbum facit ad populum, deindè corã plebe tradit eis codicem apicum diuinorum, ad Dei verbum annunciandum. Qui autem ad huiuſmodi prouehitur gradum, iſte erit doctrina & libris imbutus, ſenſuumq́ue ac verborum ſcientia perornatus, ità vt diſtinctionibus ſentẽtiarum intelligat, vbì finiatur iunctura, vbì adhuc pendeat oratio, vbì ſentẽtia extrema claudatur. Sicq́ue expeditus, vim pronunciationis tenebit, vt ad intellectum omnium mentes ſenſumq; promoueat, diſcernendo genera pronunciationum, atque exprimendo omnium ſententiarum proprios affectus, modò indicantis voce, modò dolentis, modò increpantis, modò exhortantis, ſiue his ſimilia, ſecundùm genus propriæ pronunciationis, in quo magìs illa ambigua ſententiarum adhibẽda cognitio eſt. Multa enim in ſcripturis ſunt, quæ niſì proprio modo pronuncientur, & in contrariam *recedunt ſententiã, *recidunt Rom.8.f ſicutì eſt: Quis accuſabit aduersùs electos Dei? Deus qui iuſtificat? Quod ſi confirmatiuè, non ſeruato genere pronunciationis ſuæ, dicatur, magna peruerſitas oritur. Sic ergò pronunciãdum eſt, àc ſi diceret: Deús ne qui iuſtificat? Subauditur, Non. Neceſſarium eſt ergò, in tantis rebus ſcientiæ ingeniũ, quo propriè ſingula cõuenienterq; pronuncientur. Propterea & accentuũ vim oportet Lectorem ſcire, vt nouerit, in qua ſyllaba vox protẽdatur pronunciantis. Plerunquè eñ imperiti lectores in verborum accẽtibus errant, & ſolent nos irridere *imperiti hi, qui videntur habere notitiam, *imperitię detrahentes & iurantes penitùs nos neſcire quod dicimus. Porrò vox lectoris, ſimplex erit & clara, ad omne pronunciationis genus accommodata, plena ſucco virili, agreſtem & ſubruſticum effugiens ſonum, non humilis, nec adeò ſublimis, non fracta vel tenera, nihilq́ue fœmineum ſonans, neque cum motu corporis, ſed tantùm cum grauitatis ſpecie. Auribus enim & cordi conſulere debet lector, non oculis, nè potiùs ex ſeipſo eos ſpectatores, magìs quàm auditores faciat. Vetus opinio eſt, lectores pronunciandi cauſa præcipuam curam vocis habuiſſe, vt exaudiri in tumultu poſſint. Vndè & dudùm lectores, præcones vel ꝓclamatores vocabantur.

Idem de exorciſtis CAP. 4.

Iſidor⁹ vbi ſuprà ca. 13. — IN ordine & miniſterio eccleſiæ, decet eſſe exorciſtas ſecundùm officia, quę in templo Salomonis erant diſpoſita, quæque poſteriùs ſunt ab Eſdra diſpertita. Et inuenimus, eos, quos Eſdras actores memorat templi tunc, nunc eſſe exorciſtas in Eccleſia Dei. Fuerunt enim ſub Eſdra actores templi, ſeruorum Salomonis filij, qui actum templi totius ſub cura ſua haberent, ac ſacris oblationibus deſeruirent. Et cùm fuiſſent ex ordine & miniſterio templi, longè fuerunt ab officio altaris DEI, quia nec pſalmiſtis, nec oſtiarijs, nec ſacrorum ſeruis attingere licebat munera altaris, niſi tantummodò Leuitis. Quid ergò eſt? Nullam aliam curam habebant actores templi, niſi ad ſarta tecta facienda, aut quæcunque fuiſſent veterata in ędificatione templi, aut delapſa, per eoſdem actores de theſauris Dominicis reficerentur, atque excolerẽtur. Ergò actores templi, exorciſtæ ſunt in populo DEI. Quomodò enim actor prudens & bonus ſcit, quis ſit Domini ſui cenſus & omis ſubſtãtiæ modus, & redigit apud ſe totius poſſeſſionis inſtrumenta originalia, ſic & exorciſta redigit in ſuam diligentiam totius regni Domini ſecreta, vt memoriæ mãdet de ſcripturarum ſacramẽtis, vndè exerceat ſcilicet donum, quod illi eſt ab ſpiritu ſancto conceſſum, ſecundùm Apoſtoli præconiũ. exorciſtas enim memorat Apoſtolus, cùm dicit: Nunquid omnes donationes habent curationum? Hi enim cùm ordinantur, ſicut ait canon, accipiunt de manu epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi: accipientes poteſtatem imponendi manus ſup energumenos ſiue catechumenos.

1. Eſd. 2. e

1. Cor. 12. d

Carthag. conc. 4. Et di. 23. exorciſta cùm.

Idem de Acolytis. CAP. 5.

Iſidor⁹ Etymologiarum lib. 7. cap. 12. — ACOlyti Græcè, Latinè ceroferarij dicuntur, à deportãdis cereis, quandò legendum eſt euangelium aut ſacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum ſol eo tempore rutilet, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum, vt ſub typo luminis corporalis illa lux oſtẽdatur, de qua in euangelio legitur: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

Ioan. 1. a.

Idem de ſubdiaconibus. CAP. 6.

Iſidor⁹ vbi ſuprà de officijs, ca. 10. 1. Eſd. 2. e & 8. c — SVbdiaconi, qui apud gręcos hypodiaconi vocantur, in Eſdra inueniuntur, appellanturque ibi Nathinnæi, id eſt, in humilitate Domino ſeruientes. Ex eorum ordine fuit ille Nathanael, qui in Euangelio Ioannis diuina proditione commonitus, Saluatorem meruit confiteri, quia etiàm ad primum diuinitatis indiciũ fidelis enituit, proteſtante Domino ac dicente: Eccè verè Iſraelita, in quo dolus nõ eſt. Denique iſti oblationes in templo Domini ſuſcipiunt à populis, iſti officijs obediunt Leuitarum, iſti quoque vaſa corporis & ſanguinis Chriſti diaconibus ad altaria Domini offerunt. De quibus quidem placuit patribus, vt quia ſacra myſteria contrectant, caſti & continentes ſiut ab vxoribus, & ab omni carnali immunditia liberi, iuxta quod illis propheta dicente iubetur: Mundamini, qui fertis vaſa Domini. Hi igitur cùm ordinantur, ſicut ſacerdotes & Leuitę manus impoſitionem non ſuſcipiunt, ſed patenam tantùm & calicem de manu Epiſcopi, & ab archidiacono ſcyphum aquę cum aquamanili, & manutergium accipiunt.

Ioan. 1. f

Ibidẽm g et vir

Carth. con. 4. Et in dec. 32. diſt. Subdiaconus cùm ordi.

Eſaiæ 52. a

Idem De diaconibus. CAP. 7.

Iſidor⁹ vbi ſuprà, ca. 8 — DIaconorum ordo, à tribu Leuì accepit exordium. Præcepit enim Dominus Moſi, vt per ordinatiõem Aaron ſacerdotis & filiorum eius, rursùs Leui tribus in diuini cultûs miniſterio ordinarentur, & conſecrarentur Domino pro omnibus primogenitis, & ſeruirent pro Iſrael corã Aarõ & filijs eius in tabernaculo Dei, excubantes in templo die ac nocte, ipſique geſtarent arcam & tabernaculum & omnia vaſa eius, & in circuitu tabernaculi caſtra ipſi conſtituerent, & in promouendo tabernaculo ipſi deponerent, rursùs ipſi componerent. A vigintiquinque annis & ſuprà, in tabernaculo ſeruire ipſis mandatum eſt. Quam regulã ſancti patres & in nouo teſtamento, conſtituerunt. In euangelio autem primordia eorum & in actibus apoſtolorum ità leguntur: Cunuocantes autem 12. apoſtoli multitudinem diſcipulorum, dixerunt: Non eſt æquum, nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. Quid ergò eſt, fratres? Conſiderate ex vobis viros boni teſtimonij ſeptem, plenos ſpiritu ſapientiæ, quos conſtituamus in hanc rem. Nos verò erimus orationi & miniſterio ſermonis inſtantes. Et placuit hic ſermo coram multitudine. Et elegerũt ſtatim Stephanum, virum plenum fide & ſpiritu ſancto, & Philippum, & Procorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum. Hos ſtatuerũt ante apoſtolos. Et cùm oràſſent, impoſuerũt illis manus, verbumq; Dei creſcebat, & multiplicabatur numerus credentium. Ex hinc iam decreuerunt Apoſtoli vel ſucceſſores apoſtolorũ, per omnes eccleſias vij. diaconos ordinandos eſſe, qui ſublimio ri gradu cæteris proximè circa arã *Chriſti, quaſi columnę altaris, aſſiſterẽt, & nõ ſine aliquo ſeptenarij numeri myſterio. Hi enim ſunt, quos in Apocalypſi legimus, vij. angeli, tubis canẽtes. Hi ſunt vij. candelebra aurea, hi voces tonitruorũ. Ipſi eñi clara voce in modũ pconis admonent cũctos, ſiue in orãdo, ſiue in flectẽdo genua, ſiue in pſallẽdo, ſiue in lectionib⁹ audiẽdis. Ipſi etiãm, vt aures habeam⁹ ad Dñm, clamant: Ipſi quoquè euãgelizant: ſinè ipſis ſacerdos nomẽ habet, officiũ nõ habet. Nã ſicut in ſacerdote

Num. 8. d

Côc. Arelatẽ. 3. ca. 1.

Actor. 6. a

*Dei

Apoc. 8. b & 1. c 10. a

dote cō ſecratio, ità in miniſtro diſpenſatio ſacramenti eſt. Ille orare, hic pſallere mādat: Ille oblata ſanctificat, hic ſanctificata diſpē-ſat. Ipſis etiàm ſacerdotibus propter præſumptionem non licet de menſa Domini tollere calicem, niſi eis traditus fuerit à diacono. Leuitæ inferunt oblationes in altaria, Leuitæ componunt menſam Domini, Leuitæ operiunt arcam teſtamenti. Non enī omnes vident alta myſteriorum, quæ operiuntur à Leuitis, nè videant, qui videre nō debent: & ſumant, qui ſeruare non poſſunt. Qui propterea altari albis induti aſſiſtunt, vt cæleſtem vitam habeant, candidique ad hoſtias & immaculati accedant, mundi ſcilicet corpore, & incorrupti pudore. Tales enim decet Dominum habere miniſtros, q nullo carnis corrumpantur contagio, ſed potiùs puri eminentia caſtitatis ſplendeāt. Quales autem diaconi ordinentur, apoſtolus Paulus pleniſſimè ſcribit ad Timotheū. Nam cùm premiſiſſet de ſacerdotum electione, continuò ſubiunxit: Diacones ſimiliter irrepræhenſibiles, hoc eſt, ſinè macula ſicut epiſcopi, pudici vtiquè, id eſt, à libidine continentes, nō bilingues, ſcilicet nè cōturbent habentes pacem. Non multo vino deditos: quia vbì ebrietas, ibì libido dominatur & furor. Non turpe lucrum ſectantes, nè de cœleſti * myſterio lucra terrena ſectentur. Eſt quoquè turpis lucri appetitio, plùs de præſentibus quàm de futuris cogitare. Poſt hæc ſubiecit: Hi autem probentur primùm, & ſic miniſtrēt, nullum crimen habentes. Hi vtiquè ſicut Epiſcopi, ante ordinationem probari debent, ſi digni ſint, & ſic poſteà miniſtrare.

1. Tim. 3. a

* miniſterio

Ibidèm, b

Item de presbyteris CAP. VIII.

Presbyterorum ordo, exordium ſumpſit (vt dictū eſt) à filijs Aaron. Qui enim ſacerdotes vocabantur in veteri teſtamento, hi ſunt, qui nunc appellantur presbyteri. Et qui nuncupabant principes ſacerdotum, nunc Epiſcopi nominantur. Presbyteri autem interpretantur ſeniores, quia ſeniores ætate, Græci presbyteros vocant. His enim, ſicut Epiſcopis, diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt. Præſunt enim Eccleſiæ Chriſti, & in confectione Dominici corporis & ſanguinis, conſortes ſunt cum Epiſcopis. Similiter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi: ac ſolùm propter authoritatem ſummo ſacerdoti clericorum ordinatio & conſecratio reſeruata eſt, nè à multis diſciplina Eccleſiæ vindicata, concordiam ſolueret, ſcandala generaret: Nam Paulus Apoſtolus eoſdem presbyteros, vt verè ſacerdotes, ſub nomine Epiſcoporū ità adſeuerat, loquens ad Titū: Huius (inquit) rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea q deſunt, corrigas, & conſtituas p ciuitates presbyteros, quemadmodùm ego tibi diſpoſui. Si quis ſinè crimine eſt, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatiōe luxuriæ, aut nō ſubditos. Oportet enī epiſcopū ſinè crimine eſſe. Qua ſententia oſtēdit, etiàm presbyteros ſub Epiſcoporum nomine taxari. Vndè & ad Timotheū de ordinatione Epiſcopi & diaconi ſcribēs, de presbyteris oīnò tacuit, quia eos in Epiſcoporū nomine cō-præhendit. Secundus enim primo coniunctus eſt gradus, ſicut & ad Philippenſes epiſcopis & diaconib' ſcribit, cùm vna ciuitas plures epiſc. habere non poſſit. Et in actib' Apoſtolorum presbyteros Eccleſiæ, iturus Hieroſolymam, congregauit, quibus inter cætera dicit, Videte gregem, in quo vos ſpiritus ſanct' opiſcopos ordinauit. Vndè etiàm tales in Eccleſia presbyteros conſtituendos eſſe ſicut epiſcopos, & Apoſtol' Paulus ad Titū loquitur, & canones ipſi teſtantur. Presbyteros autem merito & ſapientia dici, non ætate. Nam & Moſi præcipitur, vt eligat presbyteros. Vndè & in Prouerbijs dicitur: Gloria ſenum canicies. Quæ eſt hęc canicies? Haud dubium, quin ſapientia, de qua ſcriptum eſt: Canicies hominū, prudētia eſt. Cumque nongentos & ampliùs annos ab Adam vſque ad Abrahā, vixiſſe homines legerimus: nullus alius primus appellatus eſt presbyter i. ſenior, niſi Abraham, qui multò paucioribus annis vixiſſe cōuincit. Nō ergò ꝓpter decrepitā ſenectutē, ſed ꝓpter ſapientiam, presbyteri nominantur. Quod ſi ità eſt, mirum cur inſipientes conſtituantur.

Iſidor' vbì ſuprà ce. 7.

Tit. 1, b

1. Tit. 3. a

Acto. 20. f

Tit. 1, d

Pro. 20. d

Sap. 4. b c

Idem de ſacerdotibus. Cap. IX.

VEniamus ergò nunc ad ſacratiſſimos ordines, & ſingulariter demōſtrem', quod eſt ſacerdotij fundamentum, vel quo authore pontificalis ordo adoleuit in ſeculo. Initium quidem ſacerdotij, Aaron fuit, quanquàm & Melchiſedech prior obtulerit ſacrificium, & poſt hunc Abraham, Iſaac, & Iacob. Sed iſti ſpontanea voluntate, non ſacerdotali authoritate, iſta fecerunt. Cæterùm Aaron primus in lege ſacerdotale nomen accepit, primusque pōtificali ſtola indutus, victimas obtulit, iubente Domino, ac loquēte ad Moſen: Accipe (inquit) Aarō & filios eius, & applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonij. Cumque láueris patrem cum filijs aqua, indues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt, linea, & tunica, & ſuperhumerali, & rationali, quod conſtringes balteo. Et pones tiaram in capite eius, & laminam ſanctam ſuper tiaram, & oleum vnctionis fundes ſup caput eius, atq; hoc ritu cōſecrabit. Filios quoquè illi' applicabis, & indues tunicis lineis, cingesque balteo Aarō ſ. & liberos ei', & impones eis mitras, eruntq; ſacerdotes mei religiōe ꝑpetua. Quo in loco contēplari oportet Aaron ſummū ſacerdotē, i. Epiſcopū fuiſſe, & filios eius presbyterorū figūram præmonſtráſſe. Fuerunt enim filij

Iſidor' vbì ſuprà, ca. 6.

Exo. 29. a b

Aaron & ipſi ſacerdotes, quibus meritò adſtare debuiſſent Leuitæ ſicut ſummo ſacerdoti. Et hoc fuit inter Aarnn ſummum ſacerdotem, & inter filins eiuſdem Aaró, qui & ipſi ſacerdotes erant, quòd Aaron ſuper tunicam accipiebat poderem & ſtolam ſanctam, & coronam auream, mitram, & zonã euream, & ſuperhumerale, & cętera, quę ſuprà memorata ſunt: Filij autem Aaró ſuper tunicas lineas cincti tãtummodò, & tiarati adſtabant ſacrificio Dei. Sed forſitan quæritur & hnc, cuius figuram faciebat Moſes. Si enim Araô filij, presbyterorum figuram faciebãt, & Aaron, ſummi ſacerdotis, id eſt, epiſcopi, Moſes cuius? Indubitanter Chriſti, et verè per omnia Chriſti: quia fuit ſimilitudo mediatoris Dei, qui eſt inter Deum & hominẽ Ieſus Chriſtus, qui eſt verus dux populorum, verus princeps ſacerdotum, & Dominus pontificũ, cui eſt gloria & honor in ſecula ſeculorum, Amen. Hactenùs de primordijs ſacerdotalib⁹ in veteri teſtamẽto. In nouo autem teſtamento poſt Chriſtũ ſacerdotalis ordo à Petro Apoſtolo cœpit. Ipſi enim primùm datus eſt pontificatus in Eccleſia Chriſti. Sic enim loquitur ad eum

Math. 16. c dominus: Tu es (inquit) Petrus, & ſup hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portę inferi non præualebunt aduerſùs eam, & tibi dabo claues regni cælorum. Hic ergò ligandi ſoluendique poteſtatem primus accepit, primusque ad fidem populum virtute ſuæ prædicationis adduxit. Siquidem & cæteri Apoſtnli cum Petro par conſortium honoris & poteſtatis acceperunt. Qui etiàm in toto orbe diſperſi, euangelinm prædicauerunt. Quibusque decedentibus ſucceſſerunt epiſcopi, qui ſunt conſtituti per totum mundum in ſedibus Apoſtolorum, qui non iam ex genere carnis & ſanguinis eliguntur, ſicut primùm ſecundùm ordinẽ Aaron, ſed pro vniuſcuiuſq; vita meritoq;, quod in eum gratia diuina contulerit. Sicut etiàm ad Heli Dominus prænunciauit, di-

1. Reg. 2. f cẽs: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Dixi, domns tua & domus patris tui pmanebunt coram me vſque in æternum. Et nunc dicit Dominus, Nequaquàm, ſed glorificãtes me glorificabo. Qui autem me ſpernit, ſpernetur. Quatuor enim ſunt genera Apoſtolorum: Vnum à Deo tantùm, vt Moſes: alterũ per hominem & Deum, vt Ioſue: tertiũ tantùm per hominem, ſicut his tẽpnribus multi fauore popnli & poteſtatum in ſacerdotium ſubrogantnr. Quartum autem genns ex ſe eſt, ſicut pſeudo prophetarum & pſeudo Apoſtolorum. Quid eſt autem nomen Apoſtolnrũ? Apoſtoli, in Latina lingua miſſi interpretantur, quia ipſos miſit Domin⁹

Auguſt. de ciuit Dei lib. 19. ca. 19 euangelizare ad illuminationem omnium populorum. Epiſcopus autem (vt qnidam prudentium ait) nomen eſt operis, non honoris. Gręcum eſt enim, atque indè dictum

TOM. 3.

vel ductum vocabulum, quòd ille, qui præficitur, ſuperintendit, curam ſcilicet ſubditorũ gerens. ἐπὶ quippe ſuper, σκοπεῖν verò, intentio eſt. Ergò epiſcopos Latinè ſuperintendentes poſſumus dicere, vt intelligar, non ſe eſſe epiſcopum, qui præeſſe dilexerit, non prodeſſe: Quòd verò per impoſitionem manûs à præceſſoribus Dei ſacerdotibus Epiſcopi ordinantur, antiqua eſt in- Gene. 27. d & 28. a

ſtitutio. Iſaac autem patriarcha ſanctus, ponens manum ſuam ſuper caput Iacob, be- Gene. 48. c Num. 27. d

nedixit ei. ſimiliter & Iacob filijs ſnis benedictionem dedit. Sed & Moſes ſuper caput Ioſuæ manum ſuam imponens, dedit ei ſpiritnm virtutis & dncatûs in populo Iſrael: Sic & ſuperimpletnr legis & prophetarum Dominus noſter Ieſus Chriſtus, per manûs impoſitionem Apoſtolos benedixit, ſicut in Euangelio Lucæ ſcriptum eſt: Et perdu- Luce 24.

xit illos trans Bethaniam, & eleuauit manus ſuas, & benedixit ❧eos. Factumque eſt, cùm ❧eis

benedixiſſet illis, diſceſſit ab eis, & ipſi reuerſi ſunt Hieruſalẽ cũ gaudio magno. et in Acto. 13. a

actibus apoſtolorũ ex præcepto ſancti ſpiritûs, Paulo & Barnabæ ab Apoſtolis man⁹ impoſita eſt in Epiſcopatũ, & ſic miſſi ſunt ad euangelizandum. Quòd autem à triginta annis ſacerdos efficitur, ab ætate ſcilicet Chriſti ſumptum eſt, ex qua idem exorſus Luce 3. e

eſt prædicare. Hæc enim ætas profectu iam non indiget paruulorum, ſed perfectionis vi plena eſt & robuſta, & ad omne diſciplinæ ac magiſterij exercitiũ pręparata. Quòd verò vnius virginalis matrimonij ſint, qui eliguntur in ordine pontificatûs, & in veteri lege mãdatum eſt, & pleniùs ſcribit Apo- 1 Tim. 3. a

ſtolus, dicens: Vnius vxoris virum. Sacer- Tit. 1. b

dotem quærit Eccleſia, aut de monogamia ordinatum, aut de virginitate ſanctũ. Porrò, quòd Epiſcopus non ab vno, ſed à cunctis comprouincialibus Epiſcopis ordinatur, ideò eſt inſtitutum, nè in eo aliquid cõtra fidem Eccleſiæ, vnius tyrannica authoritas moliretur. Propterea ab omnibus cõuenientibus cõſtituitur, ac nõ minùs quàm à tribus præſentibus, cęteris tamen conſentientibus teſtimonio literarum. Huic autẽ, dum conſecratur, datur baculus, vt eius indicio ſubditam plebem vel regat, vel corrigat, vel infirmitates infirmorum ſuſtineat. Datur & annulns propter ſignum pontificalis honoris, vel ſignaculum ſecretorum. Nam multa ſunt, quæ ab oculis carnalium minusque intelligentium occultãtes ſacerdotes, quaſi ſub ſignaculo condunt, nè indignis qnibuſque ſacramenta Dei aperiantur. Iam verò qnod ſeculares viri nequaq̃ ad miniſterium Eccleſiæ adſumantur, eadẽ authoritas Apoſtolica docet, & dicit: Man⁹ 1. Tim. 5. d

citò nemini impoſueris. Et iterùm: Nõ ne- Ibidem. b

ophytum, nè in ſnperbiam elatus, putet ſe non tam miniſterium humilitatis, quàm adminiſtrationem ſecularis poteſtatis adeptum

ptum, & in condemnationem ſuperbiæ, ſic-
ut diabolus, per iactãtiam deijciatur. Quo-
modò enim valebit ſecularis homo ſacer-
dotij magiſterium adimplere, cui^9 nec offi-
cium tenuit, nec diſciplinam cognouit? Aut
quid docere poterit, cùm ipſe non didice-
rit? Nunc verò cernimus, ſępè plurimos or-
dinationem talibus facere: nec eligunt, qui
Eccleſiæ ꝓſint, ſed quos vel ipſi amant, vel
quorũ ſint obſequijs deliniti, vel pro quib^9
maiorum quiſpiam rogauerit: & (vt deteri-
ora dicam) qui, vt ordinarentur, muneribus
impetrârunt. Taceo de reliquis. Alij ſucceſ-
ſores filios vel parentes faciunt, & conátur
poſteris præſulatûs relinquere dignitatem,
Num.27.d cùm hoc nec Moſes amicus Dei facere po-
tuit, ſed Iıſue de alia tribu elegit, vt ſcirem^9
principatum in populo nõ ſanguine defen-
dendum eſſe, ſed merito vitæ. Interdùm au-
tem & iuxta meritum plebium eliguntur
perſonæ rectorum: vndè nouerint populi
ſui fuiſſe meriti, regimen peruerſi ſuſcepiſſe
pontificis. Quòd autem is, qui poſt bapti-
ſmum aliquo peccato mortali corrupt^9, ad
*promoueat, ſacerdotium non * prouehatur, lex ipſa te-
Leuit.1.2. ſtatur. Moſes enim in lege præcepit ſacerdo
tibus, nè aliquod pecus vitiatum ad aram
Dei offerant. Quod ipſum poſteà offeren-
tibus ſacerdotibus Iſrael, per Malachiam
Mala.1.b improperauit Deus, dicens: Vos, ſacerdo-
tes, qui polluiſtis nomen meum, & dixiſtis:
In quo polluimus illud? Offerentes ſuper
altare meum panem pollutũ, & offerebatis
cęcum & languidum, nónne malum eſt? Vn
Num.19.a dè & in Numeris vitula ruſa, cuius cinis ex-
piatio populi eſt, non aliter iubetur offerri
ad altare Domini, niſi quæ terrena opera
non fecerit, iugumque delicti non traxerit,
nec vinculis peccatorum fuerit alligata. Sed
quid plura ſubijciamus? Si enim is, qui iam
in Epiſcopatu vel presbyterio poſit^9, mor-
tale aliquod peccatũ admiſerit, retrahitur:
quanto magis ante ordinationem, ſi pecca-
tor inuentus eſt, cauendum vt non ordine-
tur? Quaꝓpter quia lex peccatores à ſacer-
dotio remouet, conſideret ſe vnuſquiſque,
& ſciens, quia potentes potenter tormenta
patientur, retrahat ſe ab hoc nõ tam hono-
re quàm onere, & aliorum, qui digni ſunt,
locum iam non ambiat occupare. Qui enim
erudiendis atque inſtituẽdis de virtute po-
pulis præerit, neceſsè eſt, vt in omnibus ſan-
ctus ſit, & in nullo repræhenſibilis habea-
tur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipſe
à peccato debet eſſe alienus. Nam qua frõte
ſubiectos arguere poterit, cùm illi ſtatìm
Medice, cu- poſſit corrept^9 ingerere, Antè doce te, quæ
ra teipſum. recta ſunt, epiſcope? Quapropter, qui negli-
git recta facere, deſinat & recta docere. *Pri
*Primitùs ùs quippe ſemetipſum corrigere debet, qui
alios ad benè viuendum admonere ſtudet,
ità vt in omnibus ſemetipſum formam vi-
uendi præbeat, cunctoſque ad bonum op^9
& doctrina & opere prouocet. Cui etiàm
ſcripturarum ſcientia neceſſaria eſt: quia ſi
epiſcopi tantùm ſit ſancta vita, ſibi ſoli po-
teſt prodeſſe ſic viuens. Porrò ſi & doctrina
fuerit eruditus, poteſt cæteros quoſque in-
ſtruere, & docere ſuos, & aduerſarios rep-
cutere. Qui niſi refutati fuerint atque con-
uicti, facilè poſſunt ſimplicium corda per-
uertere. Huius autem ſermo debet eſſe pu-
rus, ſimplex, & apertus, plenus grauitate &
honeſtate, plenus ſuauitate & gratia, tractãs
de myſterio legis, de doctrina fidei, de vir-
tute cõtinentiæ, de diſciplina iuſtitiæ. Vnũ-
quenque diuerſa admonens exhortatione,
iuxta profeſſionis morumque qualitatem,
videlicet vt ꝑnoſcat, quid, cui, quandò, vel
quomodò proferat. Cuius præ cæteris ſpe-
ciale officium eſt, ſcripturas legere, percur-
rere canones, exempla ſanctorum imitari,
vigilijs, ieiunijs, orationibus incumbere, cũ
fratribus habere pacem, nec quenquam ex
membris ſuis diſcerpere, nullum damnare,
niſi comprobatum, nullum excommunica-
re, niſi diſcuſſum. Quique ità humilitate pa
riter & authoritate præſtabit, vt nec per ni-
miam humilitatem ſuam, ſubditorum vitia
conualeſcere faciat, nec per immoderatam
authoritatem ſeueritatis poteſtatem exer-
ceat: ſed tanto cautiùs erga ſibi commiſſos
agat, quantò duriùs à Chriſto iudicari for-
midat. Tenebit quoquè illam ſupereminẽ- 1.Cor.13.
tem donis omnibus charitatem, ſinè qua
omnis virtus nihil eſt. Cuſtos enim ſancti-
tatis, charitas eſt: locus autem huius cuſto-
dis, humilitas. Habebit etiàm inter hæc oĩa
& caſtitatis eminentiam, ità vt mens Chriſti
corpus confectura, ab omni inquinamento
carnis ſit munda & libera. Inter hęc oportet
eum ſolicita diſpenſatione curam pauperũ
gerere, eſurientes paſcere, veſtire nudos, ſu-
ſcipere pegrinos, captiuos redimere, viduas
ac pupillos tueri, peruigilem in cunctis ex-
hibere curam prouidentia & diſtributione
diſcreta. In quo etiàm & hoſpitalitas ità erit
præcipua, vt omnes cum benignitate & cha
ritate ſuſcipiat. Si enim omnes fideles illud
Euangelicum audire deſiderãt, Hoſpes fui, Matth.25.d
& ſuſcepiſtis me: quanto magìs Epiſcopus,
cuius diuerſorium cũctorum debet eſſe re-
ceptaculum? Laicus enim vnum aut duos
ſuſcipiẽs, impleuit hoſpitalitatis officium:
epiſcopus, ſi omnes non receperit, inhuma-
nus eſt. In negocijs autem ſecularibus diri-
mendis, oportet eum cauſam merito diſcer
nere, non gratia. Neque enim ſic debet Epi-
ſcopus ſuſcipere potentem, vt contriſtet cõ-
tra iuſtitiam pauperem, neque pro paupere
auferre iuſtitiam à potente. Non defendat
improbum, nec ſancta indigno committẽ-
da arbitretur: neque arguat aut impugnet,
cuius crimen non depræhendit. Erit quo-
què illi etiàm (iuxta Apoſtolum) manſuetu- 1.Tim.3.a
do, patientia, ſobrietas, moderatio, abſti-

nentia ſiue pudicitia, vt non ſolùm ab opere immundo ſe abſtineat, ſed etiàm ab oculi & verbi & cogitationis errore, ità vt, dum nullum in ſe vitium regnare permittit, impetrare apud Deum veniam pro ſubditorũ ſacinoribus valeat. Qui enim iſta *ſectauerit, & Dei miniſter vtilis erit, & perfectũ ſacerdotium conſummabit.

*ſectatus fuerit,

EX BEATI HIERONYMI *ſuper epiſtolam ad Titum commentarijs.* Cap. X.

HVius rei gratia reliſqui te Cretæ, vt ea quæ deerant, corrigeres. Reliquit Titum diſcipulum Cretæ, vt rudimenta naſcentis Eccleſiæ cõfirmaret, &, ſi quid videbatur deeſſe, corrigeret, ipſe pergens ad alias nationes, vt rurſùm in eis Chriſti iaceret fundamentum. (Tit.1,b) Quòd aũt ait, Vt ea quæ deerant, corrigeres: oſtẽdit, necdùm eos ad plenam veniſſe ſcientiam veritatis, & licèt ab Apoſtolo correcti fuerint, tamen adhuc indigere correctione. Et conſtituas per ciuitates presbyteros, ſicut ego tibi diſpoſui. Diligenter Apoſtoli attendamus verba, dicentis, vt conſtituas per ciuitates presbyteros, ſicut & ego tibi diſpoſui. Qui, qualis presbyter debeat ordinari, in conſequentibus diſſerens, hoc ait: Si quis eſt ſinè crimine, (1.Tim.3.a) vnius vxoris vir, &c. Poſteà intulit: Oportet enim epiſcopum ſinè crimine eſſe, tãquàm Dei diſpenſatorem. Idem ergò eſt presbyter, qui Epiſcopus, & antequàm diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis, Ego ſum Pauli, ego Apollô, (1.Cor.1.b) ego autem Cephæ, communi presbyterorũ conſilio eccleſiæ gubernabãtur. Poſtquàm verò vnuſquiſque eos, quos baptizauerat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti: in toto orbe decretum eſt, vt vnꝰ de presbyteris electus, ſuperponeretur cęteris, ad quem omnis cura Eccleſiæ pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur. Putat aliquis, non ſcripturarum, ſed noſtram ſententiam eſſe, Epiſcopũ & presbyterum vnum eſſe, & aliud ætatis, (Philip.1.a) aliud eſſe nomen officij? relegat Apoſtoli ad Philippenſes verba, dicentis: Paulus & Timotheus ſerui Chriſti Ieſu, omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis & diaconibꝰ, gratia vobis & pax. Et reliqua. Philippi, vna eſt vrbs Macedoniæ. Et certè in vna ciuitate plures (vt nuncupantur) Epiſcopi eſſe non poterant. Sed quia eoſdem epiſcopos illo in tẽpore, quos presbyteros appellabant, propter eà indifferenter de Epiſcopis quaſi de presbyteris eſt locutus. Adhuc alicui hoc videatur ambiguum, niſi altero teſtimonio comprobe- (Acto.20.f) tur. In actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt, quòd cùm veniſſet Apoſtolus Paulus Miletum, miſerit Epheſum, & vocauerit presbyteros eiuſdem Eccleſiæ, quibus poſteà inter cætera ſit locutus: Attendite vobis & omni gregi, in quo vos ſpirituſſanctus poſuit epiſcopos, paſcere eccleſiam Domini, quam acquiſiuit per ſanguinem ſuum. Et hìc diligentiùs obſeruate, quomodò vnius ciuitatis Epheſi presbyteros vocans, poſteà eoſdem epiſcopos dixerit. Videamus ergò, qualis presbyter ſiue epiſcopus ordinãdus ſit. Si quis eſt ſinè crimine, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. Oportet enim epiſcopum ſinè crimine eſſe, tanquàm Dei diſpenſatorem, non proteruum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorẽ, non turpis lucri appetitorem. Primùm itaq; ſinè (1.Tim.3.a) crimine ſit: quod puto alio verbo ad Timotheum, irrepræhenſibilem nominatum. Nõ quòd eo tantùm tempore, quo ordinatꝰ eſt, ſinè vllo ſit crimine, & præteritas maculas noua conuerſatione diluerit, ſed ex eo tempore, quo in Chriſto renatus eſt, nulla peccati conſcientia mordeatur. Quomodò enim poteſt præſes eccleſiæ auferre malum de medio eiꝰ, qui in delictum ſimile corruerit? Aut qua libertate corripere peccãtem, cùm tacitus ſibi ipſe reſpondeat, eadem admiſiſſe, quæ corripit? Primùm itaque dicendum eſt, quòd tam ſanctum ſit nomẽ ſacerdotij, vt nobis etiàm ea, quæ extra nos ſunt poſita, reputentur. Non quò propter vitia noſtra epiſcopi non fiamus, ſed quòd propter filiorum incontinentiam ab hoc gradu arcendi ſimus. Qua enim libertate poſſumꝰ alienos filios corripere, & docere quæ recta ſunt, cùm nobis ſtatìm poſſit, qui fuerit correptus, ingerere, Antè doce filios tuos? Aut qua fronte extraneum corripio fornicantem, cùm mihi conſcientia mea ipſa reſpondeat? Exhęreda ergò filium fornicanicantem, abijce filios tuos vitijs ſeruiẽtes. Cùm aũt nequam filius in vna tecum communicat domo, tu audes de alterius oculo feſtucam detrahere, in tuo trabem non videns? Non itaque iuſtus polluitur ex vitijs filiorum, ſed libertas ab Apoſtolo eccleſiæ (Matth.7.a Lucæ 6.f) principi reſeruatur, vt talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorũ extraneos repræhendere. Oportet enim Epiſcopum ſinè crimine eſſe, tanquàm Dei diſpenſatorẽ. (Tit.1.b) Quæritur ergò inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur, (1.Cor.4.a) & non comedens & bibens cum ebrioſis, percutiat ſeruos & ancillas, ſed incertum Domini expectet aduentum, & det cõſeruis in tempore cibaria. Inter villicum autem & familiam hæc ſola diſtantia eſt, quòd conſeruus præpoſitus eſt conſeruis ſuis. Sciat itaq; Epiſcopus & presbyter, ſibi populum conſeruum eſſe, non ſeruum. Cætera, quæ ſequũtur, in nobis poſita ſunt. Non proteruum, id eſt, non tumẽtem, & placentem ſibi quòd Epiſcopus ſit, ſed quaſi bonum villicum, id requirentem quod pluribus proſit. Non iracundum. Ira- (Iracundus quis.)

cundus eſt, qui ſemper iraſcitur, & ad leuem
reſponſionis auram atque peccati, quaſi à
vento folium commouetur. Neque verò, q
aliquandò iraſcitur, iracundus eſt: ſed ille
dicitur iracundus, qui crebrò hac paſſione
ſuperatur. Prohibet quoquè epiſcopũ eſſe
vinolentum, nè vel ſenſu occupato exaltet
riſum contra grauitatis decorem, & labijs
diſſolutis cachinnet, vel ſi paululùm triſtis
cuiuſdam rei fuerit recordatus inter pocu-
la, in ſingultus prorũpat & lachrymas. Lon-
gum eſt, ire p ſingula, & inſanias, quas ebri-
etas ſuggerit, explicare. Poſt vinolentiã eti-
àm hoc præcepit, nè percuſſor ſit. Quod q-
dem & ſimpliciter intellectum, ædificat au-
dientem, nè facilè manũ porrigat ad cęden-
dum, nè in os alterius verberãdum inſanus
erumpat. Melius eſt autem, vt non percuſſo-
rem, illum eſſe dicamus, qui manſuetus &
patiens, ſciat, quid in tempore loquendum
ſit, quid tacendum, nè ſermone inutili con-
ſcientiam percutiat infirmorũ. Turpis quo-
què lucri appetitus ab eo, qui epiſcopus fu-
turus eſt, eſſe debet alienus. Sunt enim mul-
ti docentes, q̃ non oportet, turpis lucri gra-
tia, qui totas domus ſubuertunt, & putant
quæſtum eſſe pietatem. Melior eſt autem,
iuxta Salomoné, modica acceptio cum iu-
Prou.16 b ſtitia, quàm multa genimina cum iniquita-
te. Et magìs eligendum in paupertate nomé
bonum, quàm in diuitijs nomé peſſimum.
Epiſcopus, qui imitator Apoſtoli eſſe cupit,
1.Tim.6.b habens victum & veſtitum, his tantùm de-
bet eſſe contentus. Qui altario ſeruièrint,
de altario viuant. Viuant, (inquit) ſed non
fiant diuites. Vndè & æs nobis excutitur è
zona, & vna tantùm tunica induimur, vt nõ
de craſtino cogitemus. Turpis lucri appe-
titio eſt, plus de præſentibus quàm futuris
cogitare. Hucuſquè, quid non debeat habe-
re epiſcop⁹ ſiue presbyter. Apoſtoli ſermo-
ne præceptum eſt: nunc ecõtrariò, quid ha-
bere debeat, explicatur. Sed hoſpitalem, bo
norum amatorem, caſtum, iuſtum, ſanctũ,
continentem, abſtinentem, obtinentem eũ,
qui ſecundùm doctrinã eſt, fidelem ſermo-
nem, vt potens ſit conſolari in doctrina ſa-
na, & contradicentes arguere. Ante omnia
hoſpitalitas futuro epiſcopo denunciatur.
Si enim omnes illud de Euangelio audire
Matth.25. d deſiderãt, Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me: quã-
to magìs epiſcopus, cuius domus omnium
commune eſſe debet hoſpitium? Laicus eñ
vnum, aut duos, aut paucos recipiens, im-
pleuit hoſpitalitatis officiũ: epiſcopus, niſì
omnes receperit, inhumanus eſt. Quomo-
dò itaque mãſuetudo, patientia, ſobrietas,
moderatio, abſtinentia lucri, hoſpitalitas
quoquè, & benignitas præcipuè eſſe debét
in epiſcopo, & inter cunctos laicos eminen-
tia, ſic & caſtitas propriè, & (vt ità dixerim)
pudicitia ſacerdotalis, vt nõ ſolùm ab ope-
re ſe immundo abſtineat, ſed etiàm à iactu

oculi & cogitatiõis errore, mẽs corp⁹ Chri-
ſti conſectura, ſit libera. Iuſtus quoquè epi-
ſcopus debet eſſe & ſanctus, vt iuſtitiam in
populis, quibus p̃eſt, exerceat, reddens vni-
cuique quod meretur, nec accipiat perſonã
in iudicio. Inter laici aũt & epiſcopi iuſtitiã
hoc intereſt, ꝙ laicus poteſt apparére iuſtus
in paucis: epiſcopus verò in tot exercere iu-
ſtitiam poteſt, quot & ſubditos habet.

Eiuſdem doctoris ſancti ex epiſtola ad Oceanum. Cap. xj. Circa finem epiſtolæ q̃ incipit, Nũquàm fili Oceane.

SI quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Opus, non dignitatem: laboré,
non delicias. Opus, per quod per humilita- 1.Tim.3.a
tem creſcat, nõ intumeſcat faſtidio. *Oportet
ergò epiſcopum irrepræhenſibilem eſſe.* Idipſum
quoquè ad Titum: Si quis eſt ſinè crimine. Tit.1,b
Omnes virtutes in vno ſermone comp̃hen-
dit, & penè rem contra naturã exigit. Si eñ
omne peccatum, etiàm in ocioſo verbo, re-
præhenſiõe dignum eſt: quis eſt ille, q abſq;
peccato, id eſt, ſinè repræhenſione verſetur
in hoc mundo? Sed futurus paſtor eccleſiæ
talis eligatur, ad cuius cõparationem rectè
grex cæteri nominenť. Definiunt rhetores
rhetoré, q ſit vir bonus, dicẽdi peritus. An-
tè vita, quàm lingua, irrepræhenſibilis quæ-
ritur, vt doct⁹ meritò ſuſcipiatur. Perdit eñ 1.Tim.3.a &
authoritatem dicẽdi, cuius ſermo opere de- Tit.1.b
ſtruitur. *Vnius vxoris virum.* Certè de bapti-
zatis ſermo Apoſtoli eſt, nemo dubitet. *So-
brium, prudẽtem, ornatum, hoſpitalem, doctorem,* 1.Tim.3.a
pudicum, &c. Sacerdotes, qui miniſtrãt in tẽ-
plo Dei, prohibentur vinum & ſiceram bi-
bere, nè crapula & ebrietate aggrauenť cor- Leu.10.
da eorum, & vt ſenſus officium exhibens,
Deo vigeat ſemper & tenuis ſit. Quòd aũt
infert *prudentem*, excludit eos, qui ſub nomi 1.Tim.3 a
ne ſimplicitatis excuſant ſtultitiã ſacerdo-
tum. Niſì eñ cerebrũ ſanũ fuerit, oĩa mem-
bra in vitio erunt. *Ornatum.* Qui vitia nõ ha 1.Tim.3.a
bet, irrepræhenſibilis appellatur. Qui virtu
tibus pollet, ornatus eſt. Poſſumus & aliud
intelligere ex hoc verbo, iuxta illud Tullij:
Caput eſt artis, docere quod facias. Sunt eñ
quidam ignorantes menſurã ſuam, & tantæ
ſtoliditatis ac vecordiæ, vt & in motu, & in
inceſſu, & in habitu, & in ſermone commu-
ni riſum ſpectantibus præbeãt. Et quaſi in-
telligentes, quid ſit ornatus, comunt ſe ve-
ſtibus & mũditijs corporis, & lautioris mẽ-
ſæ epulas parant, cùm omnis iſtiuſmodi or-
natus & cultus, ſordibus fœdior ſit. Quòd
autem doctrina à ſacerdotibus expetatur,
& veteris præcepta ſunt legis, & ad Titum
pleniùs ſcribitur. Innocens enim & abſque
ſermone cõuerſatio, quantùm exemplo p- Tit.1.b
deſt, tantùm ſilentio nocet. Nam & latratu
canum baculoque paſtoris, luporum rabi-
es deterrẽda eſt. *Non vinolentum, non percuſſorem.* Virtutibus vitia oppoſuit. Didicimus,
quales eſſe debeamus: diſcamus, quales nõ
eſſe debeant ſacerdotes. Vinolentia, ſcurra-

rũ eſt & comeſſatorũ. Venterq́; mero æſtu-
ans, citò deſpumat in libidines. In vino lu-
xuria, in luxuria voluptas, in voluptate im-
pudicitia eſt. Qui luxuriatur, viuens mortu-
us eſt. Ergò qui inebriatur, & mortuus eſt &
Gen.9.c ſepultus. Noe ad vnius horę ebrietatem nu-
dat femora ſua, quæ per ſexcentos annos ſo
brietate contexerat. Loth per temulẽtiam,
Gene.19.g neſciens libidini miſcet inceſtum, & quem
Sodoma non vicerat, vina vicerunt. Percuſ-
ſorem autem epiſcopum ille condemnat, q
dorſum poſuit ad flagella, & maledictus, nõ
remaledixit. *Sed modeſtum.* Duobus malis
vnum oppoſuit bonum, vt temulẽtia & ira,
modeſtia refrenẽtur. *Non litigioſum, non aua-
rum.* Nihil enim impudẽtius arrogantia ru-
ſticorum, qui garrulitatem authoritatẽ pu-
tant, & parati ſemper ad lites, in ſubiectum
ſibi gregẽ tumidis ſermonibus tonãt. Aua-
1.Reg.12.a ritiam in ſacerdote vitãdam & Samuel do-
cet, nihil cuiquam eripuiſſe ſe coram popu-
lo probans, & apoſtolorum paupertas, qui
refrigeria ſumptuũ à fratribus accipiebant,
& præter victum atque veſtitum nihil ſe ali-
ud nec habere, nec velle gloriabantur. Quã
1.Tim.3.a & ad Timotheum auaritiam, ad Titum turpis
Tit.1.b lucri cupiditatem apertiſſimè notat. *Domũ
ſuam benè regentem.* Non vt opes augeat, non
vt regias paret epulas, nõ vt celatas patenas
ſtruat, non vt phaſides aues lentis vaporib⁹
coquat, qui ad oſſa perueniãt, & ſuperficiẽ
carnis non diſſoluant artificij temperamen
to: ſed vt, quod populis præceptur⁹ eſt, pri-
ùs à domeſticis exigat. *Filios habentem ſubdi-
tos cum omni caſtitate*, nè ſcilicet imitentur fi-
1.Reg.2.e lios Eli, qui in veſtibulo templi cum mulie-
ribus dormiebãt. *Non neophytum, nè in ſuper-
biam elatus, in iudicium incidat diaboli:* Heri ca
techumenus, hodiè põtifex: Heri in amphi-
theatro, hodiè in eccleſia: Veſperè in circo,
manè in altario: Dudùm fautor hiſtrionũ,
nunc virginum conſecrator. Quòd autem
ait, *Nè elatus, in iudicium incidat diaboli*, quis
nõ exemplo verũ probet? Ignorat momen-
taneus ſacerdos humilitatem & manſuetu-
dinem ruſticorũ, ignorat blanditias Chri-
ſtianas, neſcit ſeipſum contemnere. De di-
gnitate transfertur ad dignitatem, non ieiu
nauit, non fleuit, non mores ſuos ſæpè re-
præhendit, nec aſſidua meditatione corre-
xit. Non ſubſtantiam pauperibus erogauit,
de cathedra quodãmodò ducitur ad cathe
drã, id eſt, de ſuperbia ad ſuperbiam. Iudi-
cium autem & ruina diaboli, nulli dubium,
quin arrogantia ſit. Incidunt in eam, qui in
pũcto horę necdùm diſcipuli, iam magiſtri
ſunt. *Oportet autem eum & teſtimonium habere
bonũ ab his, qui foris ſunt.* Quale principiũ, talis
& clauſula. Qui irrepræhenſibilis eſt, nõ ſo-
lùm à domeſticis, ſed & ab alienis conſono
ore laudatur. Alieni & extra eccleſiam ſunt
Iudæi, hæretici, atque gentiles. Talis ergò
ſit pontifex Chriſti, vt qui religioni detra-
hunt, vitę eius detrahere non audeant. Hos
in ſacerdotibus eligendis canones obſer-
uare oportet.

EX LIBRO BEATI AVGV- *ſtini epiſcopi ad Paſtores.* Cap. 12. Habet hic li ber in eius operibus to mo 10.

QVi paſtorum nomina audire volunt,
& paſtorum officium implere nolũt,
quid ad eos per prophetam dicatur,
ſicut lectum audiuimus, recenſeamus. Au-
dite vos cum intẽtione, audiamus nos cum
tremore. Et factum eſt verbum Domini (in-
quit Ezechiel) ad me, dicens: Fili hominis, Ezech.34.a
prophetiza ſup paſtores Iſrael, & dic ad pa-
ſtores Iſrael. Hanc lectionem modò cùm le
geretur, audiuimus. hinc cum veſtra ſancti-
tate aliquid loqui decreuimus. Adiuuabit
Dominus ipſe, vt vera dicamus, ſi non no-
ſtra dicamus. Nam ſi noſtra dixerimus, pa-
ſtores erimus paſcentes nos, non oues. Si au
tem illius ſunt quæ dicimus, per quemlibet
ipſe vos paſcet. Hæc dicit Dominus Deus:
Væ paſtoribus Iſrael, qui paſcunt ſe ſolos.
Nunquìd oues paſcunt paſtores? id eſt, non
ſe paſcũt paſtores, ſed oues. Hęc prima cau-
ſa eſt, quarè arguantur iſti paſtores, quia ſe-
ipſos paſcũt, nõ oues. Qui ſunt, qui ſeipſos
paſcunt? De quibus Apoſtolus dicit: Omẽs Philip.2.c
enim quæ ſua ſunt, quærunt, non quę Ieſu
Chriſti. Nos enim, quos in loco iſto (de quo
periculoſa ratio redditur) Dominus ſecun-
dùm dignationem ſuam, non ſecũdùm me-
ritum noſtrum conſtituit, habemus duo q̃-
dam: Vnum, quòd Chriſtiani ſumus: alte-
rum, quòd præpoſiti ſumus. Illud, ꝙ Chri-
ſtiani ſumus, propter nos eſt: quòd aũt præ-
poſiti ſumus, propter vos eſt. In eo, ꝙ Chri-
ſtiani ſumus, attẽditur vtilitas noſtra: in eo,
quòd præpoſiti ſumus, non niſi veſtra. Et
ſunt multi, qui Chriſtiani, & non prępoſiti,
perueniunt ad Deum faciliori fortaſsè iti-
nere, & tanto fortè expeditiùs ambulãtes,
quãto minorem ſarcinam portant. Nos au-
tem, excepto quòd Chriſtiani ſumus, vndè
rationem reddemus Deo de vita noſtra, ſu-
mus etiàm prępoſiti, vndè rationem redde-
mus Deo de diſpenſatione noſtra. Ad hoc
iſtam difficultatem proponimus, vt com-
patientes nobis, oretis pro nobis. Veniet Eccles.12.d
enim dies, quo cuncta adducantur in iudi-
cium. & ille dies ſi ſeculo longè eſt, vnicuiq;
homini ſuæ vitæ vltimus propè eſt. Tamen
vtrunque latére voluit Deus, & quandò ve-
niat finis ſeculi, & quandò ſit in vnoquoq;
homine huius vitæ finis. Vis non timere di-
em occultum? Dum venerit, inueniat te pa-
ratum. Cùm ergò præpoſiti ad hoc ſint, vt
his qui ſubiecti ſunt, conſulant: nec in eo, ꝙ
præſunt, omninò vtilitatem ſuam attendãt,
ſed eorum, quibus miniſtrant: quiſquis ità
prępoſitus eſt, vt in eo, quòd prępoſitus eſt,
gaudeat, & honorem ſuum quærat, & com-
moda

modą ſua ſola reſpiciat, ſe paſcit, non oues.
Ad hos ſermo dirigitur: Audite. tanquàm
oues Dei, & videte, quemadmodùm vos ſe-
curos fecerit Deus. Qualeſcuoque ſunt, qui
vobis præſunt, id eſt, qualeſconque nos ſu-
mus, vobis Deus ſecuritatem dedit, qui pa-
ſcit Iſrael. Nam ſi Deus non deſerit oues ſu
as, & mali paſtores debitas pœnas luent, &
oues promiſſa percipient. Videamus ergò,
qd alloquaſ paſtores, ſeipſos paſcẽtes, noo
Ezech. 34. a oues, ſermo diuinus neminem palpans: Ec-
cè lac cõſumitis, & lanis vos tegitis: & quod
craſſum eſt, interficitis, & oues meas non
paſcitis. Quod infirmum eſt, non conſor-
tâſtis: & quod ægrotat, non corroborâſtis:
& quod contribulatum eſt, oon colligâſtis:
& quod errabat, non reuocâſtis: & quod p-
ijt, oon requiſiſtis: & quod forte fuit, con-
fregiſtis, & diſpſæ ſunt oues meæ, eô quòd
non ſit paſtor. Dicitur ad paſtores paſcen-
tes ſemetipſos, non oues, quid diligaut,
quid negligant. Quid ergò diligunt? Lac
1. Cor. 9. a conſumitis. Propter quod Apoſtolus di-
cit: Quis plantat vineam, & de fructu eius
non ſumit? Quis paſcit gregem, & de la-
cte gregis oon percipit? Inuenimus ergò
eſſe lac gregis, quicquid à plebe diſtribui-
tur præpoſitis, ad eorum ſuſtentandum vi-
ctum temporalem. Indè enim loquebatur
Apoſtolus cùm hæc diceret, quæ comme-
moraui. Et quidem Apoſtolus, quanquàm
elegerit manibus ſuis tranſigi, & nec ipſum
lac quærere ab ouibus, tamen lactis perci-
piendi poteſtatem habere ſe dixit, & ſic Do-
minum diſpoſuiſſe, vt qui euangelium ao-
nunciant, de euangelio viuant. Et dicit, ali-
os coapoſtolos ſuos vſos fuiſſe hac poteſta-
te, non vſurpata, ſed data. Plùs ille fecit, vt
nec, quod debebatur, acciperet. Ipſe ergò
donauit & debitum, ſed alius non exegit
indebitum. Ille plùs fecit. Fortaſsìs enim
Luc. 10. f illum ſignificabat, qui, ęgrum cùm adduce-
ret ad ſtabularium, dixit: Si quid ampliùs
erogaueris, in redeundo reddam tibi. De
his ergò, qui non indigẽt lacte gregis, quid
plura dicamus? Miſericordiores ſunt, vel po
tiùs ipſius miſericordiæ officiom largiùs
impendunt. Poſſunt enim, & quod poſſuot,
faciunt. Laudentur hi, nec damnentur illi.
Nam & ipſe Apoſtolus datom non quære-
bat. Fructuoſas tamen oues ſuas eſſe cupie-
bat, non ſteriles, ſinè lactis vbertate. Itaque
cùm eſſet quodam io tempore in magna in-
digentia vinctus in confeſſione veritatis,
miſſum eſt illi à fratribus, vodè neceſſitati
& indigentiæ illios miniſtraretur. Reſpoo-
Phil. 4. dit autem, illis gratias ageos, & dixit: Bene-
feciſtis, communicantes neceſſitatibus me-
is: ego enim didici, in quibus ſum, ſuffici-
ens eſſe. Scio & abundare, & penuriam pa-
ti. Omnia poſſum in eo, qui me confortat.
Veruntamen vos benefeciſtis, vſibus meis
mittere. Sed vt oſtenderet in eo, quod illi

benefecerunt, quid ipſe quæreret, nè inter
illos eſſet, qui ſeipſos paſcũt, non oues: non
tam ſuæ gaudet ſubuentum eſſe oeceſſitati,
quàm illorum gratulatur fœcũditati. Quid
ergò ibì quęrebat? Non quia quęro (inquit)
datum, ſed requiro fructum. Non vt ego
(inquit) explear, ſed nè vos inanes remanea-
tis. Qui ergò non poſſunt facere qood Pau-
lus, vt manibus ſuis ſe tranſigant, accipiant
de lacte ouium, ſuſtentent ſuam neceſſita-
tem, ſed non negligant ouium infirmita-
tem. Noo hoc ibì quærant tanquàm com-
modum ſuũ, vt ex neceſſitate penuriæ ſuæ,
videantur adnunciare euangelium, ſed ho-
minibus illuminaodis præbeant lucem ver- Luc. 12. e
bi veritatis. Sunt enim tanquàm lucernæ,
ſicut dictom eſt: Sint lumbi veſtri acciocti, Matth. 5. b
& lucernæ ardentes. Et, Nemo accendit lu-
cernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper
candelabrum, vt luceat omnibus qui in do-
mo ſunt. Sic luceat lumen veſtrum coram
hominibus, vt videaot opera veſtra bona,
& glorificent patrem veſtrum, qui in cælis
eſt. Si ergò tibi lucerna accenderetur in do-
mo, nónne adijceres oleum, nè extinguere-
tur? Porrò ſi lucerna accepto oleo non lu-
ceret, non erat planè digna, quæ in cande-
labro pooeretur, ſed quæ continuò frange-
tur. Vndè ergò viuitur, neceſſitatis eſt acci-
pere, charitatis eſt præbere: noo tanquàm
venale ſit euangelium, vt iſtud ſit precium
eius, quod ſumunt qui adnúciant, vndè vi-
uant. Si enim ſic venduot, magnam rem vi-
li precio vendũt. Accipiant ſuſtentationem
neceſſitatis à populo, mercedem diſpenſa-
tionis à Domino. Non enim eſt idoneus po
pulus reddere mercedem illis, qui ſibi in
charitate euangelij ſeruiunt. Non expectẽt
illi mercedem, niſì vodè & iſti ſalutẽ. Quid
ergò iſti increpantur? vndè arguũtur? Quia
cùm lac ſumereot, & lanis ſe tegerent, oues
oegligebant. Sua ergò tantùm quærebant,
oon quæ Ieſu Chriſti. Sed quoniam dixi-
mus, quid ſit lac conſumere: quæramus, qd
ſit lanis ſe tegere. Qui præbet lac, * potum * victum
præbet: & qui præbet lanam, honorem
præbet. Iſta ſunt duo, quæ à populis quæ-
runt, q ſemetipſos paſcuot, nõ oues. Cõmo-
dum ſupplendę neceſſitatis, & fauorem ho-
noris & laudis quærunt. Etenim veſtimen-
tum propterea benè intelligitur in honore,
quia nuditatem contegit. Eſt enim vnuſqſ-
que homo infirmus. Et quid eſt, quiſquis
vobis præeſt, niſì quod vos eſtis? Carnem
portat, mortalis eſt. manducat, dormit, ſur-
git, oatus eſt, moriturus eſt. Si ergò cogites,
quid ſit, ſecuodùm ſeipſum homo eſt: tu
tamen hnnorando eum velut angelum, cõ- Gal. 4 b
tegis quod infirmũ eſt. Videte cuiuſmodi
indumentum acceperat à bona DEI plebe
idem Paulos, cùm diceret: Sicut angelũ Dei
excepiſtis me. Teſtimoniũ eñ vobis perhi-
beo, qa ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſe-

tis & dediſſetis mihi. Sed cùm tantus illi ho
nor exhibitus eſſet, nunquid propter ipſum
honorem ſibi exhibitum, nè fortè negare-
tur, & minùs ille, cùm argueret, laudaretur,
pepercit errantibus? Nam ſi hoc feciſſet, eſ-
ſet inter illos, qui ſeipſos paſcunt, nō oues.
Diceret apud ſeipſum, Quid ad me pertinet?
quiſque quod velit, agat: victus meus ſalu⁹
eſt, honor meus ſaluus eſt, & lac & lana ſatis
eſt mihi. eat quiſque quà poteſt. Ergò inte-
gra tibi ſunt omnia, ſi eat quiſque, quà po-
teſt? Nolo te præpoſitū facere, vnum te con-
1.Cor.12.d ſtituo de ipſa plebe. Si patitur vnum mem-
brum, compatiuntur omnia membra. Pro-
indè ipſe Apoſtolus, cùm cōmemoret qua-
les fuerint erga illum, nè quaſi oblitus eorū
Gal.4.d honorificentiæ videretur, teſtimonium p-
hibet, quòd ſicut angelum Dei ſuſceperint
illū: quòd ſi fieri poſſet, oculos ſuos vellent
eruere, & illi dare: & tamē accedit ad ouem
languidam, ad ouem putridam, ſecare vul-
nus, non parcere putredini. Ergò (inquit)
inimicus vobis factus ſum, prædicans veri-
tatem? Eccè & accepit de lacte ouium, ſicut
pauloantè cōmemorauimus, & indutus eſt
lanis ouium, ſed tamen oues non neglexit.
Non enim ſua quærebat, ſed quæ Ieſu Chri-
ſti. Abſit ergò, vt dicamus vobis, Viuite vt
vultis, ſecuri eſtote, Deus neminem perdet,
tantummodò fidem Chriſtianā tenete: non
perdet ille, quod redemit: non perdet, pro
quibus ſanguinem fudit: & ſi ſpectaculis vo
lueritis oblectare animos veſtros, ite, quid
mali eſt? Et feſta iſta, quæ celebrantur p vni-
uerſas ciuitates in lætitia conuiuantium &
publicis mēſis, ſeipſos (vt putant) iocundā-
tium, reuerà perdentium, ite, celebrate ſecu
Sap.2.b ri: magna eſt Dei miſericordia, quæ totum
ignoſcat. Coronate vos roſis, anteq̄ marce-
ſcant. In domo Dei veſtri, quandò volueri-
tis, conuiuamini: implemini cibo & vino
cum veſtris. Ad hoc enim data eſt iſta crea-
tura, vt ea perfruamini. Non enim paganis
& impijs eam dedit Deus, & vobis non de-
dit. Hęc ſi dixerimus, fortè congregabimus
turbas ampliores. Et ſi ſint quidam, qui ſen-
tiant, nos hęc dicētes non rectè ſapere, pau-
cos offendimus, ſed multitudinem concili-
amus. Quod ſi fecerimus, non verba DEI,
non verba Chriſti dicentes, ſed noſtra, eri-
mus paſtores, paſcentes noſmetipſos, non
oues. Cùm autem dixiſſet, quæ diligant iſti
paſtores, dicit & quæ negligant. Vitia enim
ouium latè iacent. ſanæ atque craſſæ oues,
perpaucæ ſunt, id eſt, ſolidæ in cibo verita-
tis, vtentes paſcuis benè de munere Dei. Sed
mali illi paſtores, non parcunt talibus. Pa-
rùm eſt, quòd illas languentes, & infirmas,
& errantes, & perditas nō curāt: etiàm iſtas
fortes & pingues necant, quantùm in ipſis
eſt: & ſi illę viuunt, de miſericordia Dei vi-
uunt: tamen, quātùm ad paſtores malos at-
tinet, occídunt. Quomodò (inquit) occí-
dunt? Malè viuendo, malum exemplum p-
bēdo. An fruſtrà dictum eſt ſeruo Dei, emi-
nenti in membris ſummi paſtoris: Circa oēs Tit.2.b
teipſum bonorum operum præbe exem-
plum, & forma eſto fidelibus? Attēdit enim
ouis etiàm fortis plerunquè præpoſitum
ſuum malè viuentem. Si declinet oculos à
regulis Domini, & intendat in hominem,
incipit dicere in corde ſuo: Si præpoſitus
meus ſic viuit, ego qui ſum, qui nō faciam,
quod ille facit? Occídit ouem fortē. Si for-
tem ergò occídit ouem, iam de cęteris quid
facit, quandò illud, quod non ipſe fructi-
ficauerat, ſed forte aut robuſtum inuene-
rat, malè viuendo interficit? Dico charitati
veſtræ, iterùm dico: Etſi viuunt oues, etſi
fortes ſunt oues in verbo Domini, & tenēt
illud, quod audiērunt à Domino ſuo, Quæ
dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere no
lite: tamen qui in cōſpectu populi malè vi- Matth.23.
uit, quantùm in illo eſt, eum, à quo attendi-
tur, occídit. Non ſibi ergò blandiatur, quia
ille non eſt mortuus: & ille viuit, & iſte ho-
micida eſt. Quomodò cùm laſciuus homo
intendit in mulierem ad concupiſcendam
eam, eccè illa caſta eſt, & mœchatus eſt iſte.
Domini enim vera & aperta ſententia eſt: Matth.5.d
Quiſquis viderit mulierem ad concupiſcē-
dam eam, iam mœchatus eſt eam in corde
ſuo. Non peruenit ad illius cubiculum, & in
interiore iam ſuo cubiculo volutatur. Sic
omnis, qui malè viuit in conſpectu eorum,
quibus præpoſitus eſt: quantùm in ipſo eſt,
occídit & fortes oues. Qui imitatur, mori-
tur: q nō imitat̄, viuit. Tn̄, quantùm ad illū
ptinet, ambos occídit. Et quod craſſum eſt,
inqt, interfeciſtis, & oues meas nō paſcitis.
Iam audiſtis, qd diligāt: audite, qd negligāt.
Quod infirmatū eſt, nō cōfortâſtis: & quod
malè habuit, nō corroborâſtis: & quod cō-
tribulatū eſt, i. quod cōfractū eſt, non col-
ligâſtis: & quod errabat, non reuocâſtis: &
quod pijt, non inqſiſtis: & quod forte fuit,
cōfregiſtis, interfeciſtis, occidiſtis. Infirmū
qppe animum gerit ouis, quādò tētationes
ſibi pſuturas non credit. Paſtor negligens,
quādò ſic credit talis infirm⁹, non illi dicit:
Fili, accedēs ad ſeruitutē Dei, ſta in iuſtitia & Eccl.2.a
timore, & præpara animam tuam ad tētati-
onem. Qui enim hæc loquitur, cōfortat in-
firmum, & ex infirmo firmum facit, vt non
ille, cùm crediderit, proſpera huius ſeculi
ſperet. Si enim doctus fuerit ſperare pro-
ſpera ſeculi, ipſa proſperitate corrumpi-
tur: ſuperuenientibus aduerſitatibus ſau-
ciatur, aut fortaſsè extinguitur. Non ergò
eum ædificat ſuper petram, qui ſic ædificat,
ſed ſuper arenam. petra autem erat Chriſt⁹. 1.Cor.10.b
Chriſti paſſiones imitandæ ſunt, nō à Chri-
ſtianis deliciæ conquirendæ. Confortatur
infirm⁹, cùm ei dicit̄: Spera: imminēt qdem 1.Time
tenta-

tentationes huius ſeculi,ſed ab omnibus te
eruet Dominus,ſi ab illo nõ receſſerit retrò
cor tuum. Nam ad cõfortandum cor tuum
venit ille pati,venit ille mori,venit ſputis il-
liniri, venit ſpinis coronari, venit opprobria
audire,venit poſtremò ligno configi.Omia
hæc ille pro te: tu nihil pro illo, ſed pro te.
Quales autem ſunt,qui timẽtes hos lędere,
quibus loquuntur, nõ ſolùm non pręparãt
ad imminentes tentationes, ſed etiàm pro-
mittũt felicitatem huius ſeculi, quam Deus
ipſi ſeculo non promiſit?Ille prædicit labo-
res ſuper labores vſq; in finem venturos ipſi
ſeculo, & tu vis ab ipſis laboribus exceptũ
eſſe Chriſtianum? Quia Chriſtianus eſt, ali-
quid plus paſſurus eſt in hoc ſeculo.Etenim
2.Tim.3.c (ait Apoſtolus)omnes,qui volunt in Chri-
ſto piè vincre,perſecutionem patiẽtur. Iam
ſi tibi placet paſtor ſua quærens,nõ quæ Ie-
ſu Chriſti,ille dicat: Omnes qui volunt in
Chriſto piè viuere,perſecutionem patiẽtur:
& tu dic:Si in Chriſto piè vixeris, abunda-
bunt tibi omia bona.Et ſi filios non habes,
ſuſcipies & enutries omnes, nemo tibi mo-
rietur:Hæccine eſt ædificatio tua?Attende,
quid facias,vbi ponas:ſuper arenã eſt, quod
cõſtituis.Venturus eſt imber,influxurus eſt
fluuius,flaturus eſt ventus, & impingent in
domũ iſtam, & cadet, & fiet ruina eius ma-
gna.Leua de arena,& pone ſuper petram:in
Chriſto ſit,quem vis eſſe Chriſtianum. At-
tendat ad paſſiones Chriſti indignas:atten-
dat illum ſinè vllo peccato, quæ nõ rapuit,
Pſalm.68. exoluentem.Attendat ſcripturam, dicẽtem
Hebr.12.b ſibi:Flagellat autem omnem filium quẽ re-
cipit.Et para te flagellari, aut certè nõ quæ-
ras recipi. Flagellat autem omnẽ,inquit,fi-
lium,quem recipit. Et tu dicis, Fortè exce-
ptus eris?Si exceptus à paſſiõe flagellorum,
exceptus à numero filiorum.Itáne,inquies,
flagellat omnem filiũ,vt & vnicum? Vnicus
ille de patris ſubſtantia natus, æqualis patri
in forma Dei, verbum per quod facta ſunt
omnia,nõ habebat cur flagellaretur:ad hoc
carne indutus eſt,vt ſinè flagello non eſſet.
Qui ergò flagellat vnicũ ſinè peccato,relin-
quit cum peccato adoptatum? In adoptio-
Gal.4.a nem vocatos nos eſſe dicit Apoſtolus. Ad-
optionem filiorum accepimus, vt eſſemus
vnico cohæredes, eſſemus etiàm hæreditas
Pſalm.2. illius. Poſtula à me, & dabo tibi gentes hę-
reditatem tuam. Exemplum nobis propo-
ſuit in paſſionibus ſuis: ſed planè, nè in fu-
turis tentationibus deficiat infirmus, nec
falſa ſpe decipiẽdus eſt, nec terrore frangẽ-
Eccl.2.a dus. Dic ei, Præpara animam tuam ad ten-
tationem:& fortè incipit labi,contremiſce-
1.Cor.10.c re,nolle accedere.Habes & aliud:Fidelis De-
us,qui nõ ſinit vos tentari ſuprà quàm po-
teſtis ferre.Illud enim promittere, & prædi-
cere venturas paſſiones, infirmum confir-
mare eſt.Timenti autem nimiùm, & ex hoc
deterrito, cùm pollicetis miſericordiã Dei,
non quia tentationes deerunt,ſed quia non
permittit tentari ſuprà quàm ferre poteſt,
fractum colligare eſt. Sequitur: Quod In- Ezech.34.a
firmatum eſt, inquit, non confortâſtis. Pa-
ſtoribus malis dicit,paſtoribus falſis,paſto-
ribus ſua quærentibus,non quæ Ieſu Chri-
ſti,& commodo lactis & lanę gaudentibus,
oues omninò non curantibus.Et quod ma-
lè habuit,non corroborâſtis. Inter infirmũ
(id eſt,non firmum)& ægrotum(id eſt, ma-
lè habentem)hoc mihi videtur intereſſe:Et-
enim,fratres,iſta quæ diſtinguere vtcunquè
conamur,fortè & nos poſſumus maiori di-
ligentia meliùs diſtinguere,& alius peritior
vel lumine cordis plenior. Interim nè frau-
demini, quod ſentio, loquor. Infirmo,nè
accidat tentatio & eum frangat, timendum
eſt.Languens autem iam cupiditate aliqua,
ægrotat, iam cupiditate aliqua impeditur
ab intranda via Dei,& ſubeundo iugo Chri
ſti. Qui ergò videntur feruere in operibus
bonis, ſed imminentes paſſiones tolerare
nolle,aut non poſſe,infirmi ſunt. Qui verò
aliqua cupiditate mala amatores mundi ab
ipſis bonis operibus reuocantur, languidi
& ægroti iacent,quippe qui in ipſo languo-
re tãquàm ſinè vllis viribus nihil boni poſ-
ſunt operari.Sequitur:Et quod errabat, nõ
reuocâſtis: & quod perijt,non quæſiſtis.
Hîc inter manus latronum & dentes lupo-
rum furentium vtcunquè verſamur,& con-
tumaces ſunt oues, quia quæruntur erran-
tes. Alienas ſe à nobis dicunt errore ſuo &
perditione ſua. Quid nos vultis,inquiunt?
quid nos quæritis?Si in errore(inquit)ſum,
ſi in interitu, quid me vis?quid me quæris?
Quia in errore es,reuocare volo: qa periſti,
inuenire volo.Sic volo errare,ſic volo peri-
re.Sic vis errare?ſic vis perire? Quanto me-
liùs ego nolo?Prorsùs audeo dicere,Impor-
tunus ſum.Audio dicentem Apoſtolũ:Prę- 2.Tim.4.a
dica verbum,inſta opportunè, importunè.
Quib' opportunè?quibus importunè? Op-
portunè vtiquè volentibus,importunè no-
lentibus. Prorsùs importunus ſum, audeo
dicere:Tu vis errare,tu vis perire: ego nolo.
Reuocabo errantem, requiram perditam:
velis nolis,id agam. Et ſi me inquirentem
lanient vepres ſyluarum, per omnia angu-
ſta me coarctabo, omnes ſepes excutiam:
quantum mihi virium terrẽs Dominus do-
nat,omnia peragrabo.Reuocabo errantem,
requiram pereuntem. Si me pati non vis,
noli errare,noli perire.Parùm eſt,quòd do-
leo te errantem atque pereuntem. Timeo,
nè negligens te, etiàm quod forte eſt, occí-
dam.Vide enim quid ſequitur:Et quod for
te fuit,confregiſtis. Si neglexero errantem
atq; pereuntem, & eum qui fortis eſt, dele- Ezech.34.b
ctabit errare atq; perire. Cupio lucra exte-
riora,ſed timeo plùs damna interiora.Si in-
differentẽ habuero errorem tuũ,attẽdit qui
fortis eſt,cùm te perditũ non quęro, & pu-

tat nihil eſſe,ire in erroré.Non ſruſtrà ergò, cùm iam dixiſſet ſuperiùs: Quod craſsũ eſt, interfeciſtis:hic iterùm in nouiſſimo poſu-
vbi ſuprà. it,Et quod forte fuit,confregiſtis. Proindè audi quid ſequitur de iſta negligétia malorum,immò falſorum paſtorum:Et diſperſæ ſunt oues meæ,eò quòd non ſit paſtor,& ſactæ ſunt in comeſturã omnibus beſtijs agri. Furantur lupi inſidiantes,rapiũt leones frementes,cùm oues adhęrent paſtori. Nam pſens eſt paſtor,ſed malè viuentibus non eſt paſtor:Et inhærẽt paſtoribus,nõ paſtorib⁹, ſeipſos videlicet,non oues,paſcentibus. Et lœtalis error cõſequitur.Eunt in beſtias deprædantes ſe,& de morte illarũ ſe ſatiare cupientes. Tales enim ſunt omnes,qui gaudẽt de erroribꝰ alienis.Diſperſæ ſunt,& errauerunt oues meæ in omnem monté,& in oẽm collem altũ,hoc eſt,in oẽm tumorẽ terrenę ſuperbiæ. Mons enim & collis,tumor terrenus & ſuperbia ſeculi intelligitur. Sunt eñ & montes boni, de quibus propheta dicit:
Pſalm.120. Leuaui oculos meos in mõtes, vndè veniet auxiliũ mihi.In oẽm montem,& in omnem collẽ,& in oẽm faciem terræ lucẽt,& in oẽm faciem terræ diſperſæ ſunt,oñia terrena ſectantes. Ea,quæ in faciem terræ lucent,ipſa amant,ipſa diligunt.Nolunt mori,vt abſcõ-
Ezech. 34.e datur vita eorum in Chriſto.Propterea,paſtores,audite ſermonẽ Dñi. Viuo ego,dicit Dñs Deus:Eccè ego ipſe requirã oues meas, & viſitabo eas,ſicut viſitat paſtor gregẽ ſuũ. Non curauerũt mali paſtores:non enim ſuo ſanguine redemerunt. Sicut viſitat, inquit, paſtor gregem ſuũ in die.In quali die?Cùm fuerit nimbus & nubes,i.in pluuia,& in nebula.Pluuia & nebula,error ſeculi huius,& magna caligo ſurgẽs de cupiditatibꝰ hominum,& nebula valida conterens terram. Et difficile eſt,vt non errẽt oues in iſta nebula. Sed paſtor non deſerit eas, penetrat nebulã oculis acutiſſimis,nõ impeditur caligine nubium. Videt vndiquè,erranté reuocat,intã-
Ioan.10.c tùm vt fiat,quod dicit in euãgelio:quę ſunt oues meæ,audiunt vocem meã, & ſequũtur me.In medio ouium diſperſarũ: ſic inquirã oues meas,& reducã eas ab omni loco,quò diſp ſæ ſunt illic in die nubis & nimbi.Quãdò difficile eſt eas inueniri,tũc ego inueniã. Craſſa nebula eſt,pinguis nimbꝰ eſt, oculos eius nihil latet.Et educam eos de gentibus, & colligam eos de regionibus,& inducã eas in terram earum, & paſcam eas ſuper mõtes Iſrael.Conſtituit mõtes Iſrael,authores ſcripturarum diuinarũ:ibi paſcite,vt ſecurè pa-
☞ ſcatis. Quicquid indè audieritis,hoc vobis benè ſapiat:quicquid extrà eſt, reſpuite, nè
Subintelligę,ab Eccleſia, non ab hoc aut illo ſchiſmatico,expoſitę erretis in nebula. Audite vocẽ paſtoris, colligite vos ad montes ſcripturæ ſanctæ. Ibi ſunt deliciæ cordis veſtri. Ibi nihil venenoſum,nihil alienum. Vberrima paſcua ſunt, vos tantùm ſanæ venite,ſanæ paſcimini. In mõtibus Iſrael,& in riuis, & in oñi habitatione terræ. A montibus enim, quos oſtendimus,manauerũt riui prędicationis euãge-
licæ,cùm in oñem terrã exiuit ſonus eorũ, Pſalm.18.
& facta eſt omnis habitatio terræ paſcendis ouibus lęta atq; fœcunda. In paſcuis bonis paſcã eas,& in montibus altis Iſrael. Et erũt ſtabula earum illic,hoc eſt,vbi requieſcant, vbi dicant,Benè eſt:vbi dicant,verum & manifeſtum,non fallimur.In gloria Dei requieſcent tanquàm in ſtabulis illis, & dormiẽt, hoc eſt,requieſcent in delicijs ſuis bonis,& in paſcuis pinguibus paſcentur ſuper mõtes
Iſrael.Sequitur: Quod enim primùm cura- Ezech. 34.d
uit,iterùm dicit: Hęc dicit Dñs Deus:quod perijt,requirã: & quod errauit,reuocabo:& quod cõminutũ eſt,colligabo: & quod exanime eſt,confortabo: & quod pingue eſt & forte,cuſtodiã.Quod non faciebãt mali paſtores,ſeipſos paſcentes,non oues. Non ait Dñs,conſtituã alios bonos paſtores, qui faciant hæc:ſed,ego(inquit)faciã,& oues meas nulli cõmittam.Securi vos fratres,ſecurę vos oues.nobis videtur timendũ, quaſi deſit paſtor bonus.Et addit ſic:Et paſcã eas cũ iudicio. Vide,quia ſolus paſcit,cum iudicio paſcit.quis enim homo iudicat de homine? Temerarijs iudicijs plena ſunt omnia. De quo deſperauimus,ſubitò cõuertitur, & fit optimꝰ.De quo præſumpſimus, ſubitò deficit,& fit peſſimus:Nec timor noſter certus eſt,nec amor noſter certus eſt. Quid ſit hodiè quiſq; homo,vix nouit ipſe homo.tamẽ vtcunq; ipſe,quid hodiè: quid aũt cràs, nec ipſe.Paſcit ergò ille cum iudicio, diſpertiẽs propria proprijs: nouit eñ, quid agat: quia cum iudicio paſcit,quos iudicatus redemit. Sequtur: Abſit, vt deſint modò boni paſtores:abſit à nobis,vt deſint:abſit à miſericordia ipſius,vt non eos gignat atq; conſtituat. Vtiquè ſi bonę oues ſunt, ſunt & boni paſtores.nam de bonis ouibꝰ fiũt boni paſtores. Sed omnes boni paſtores in vno ſunt, vnum ſunt. Illi paſcãt, Chriſtus paſcit. Sint ergò omnes in paſtore vno,& dicant vocem paſtoris vnam,quã audiant oues,& ſequantur paſtorem ſuum,& non illum aut illum, ſed vnum:& omnes in illo vnam vocem dicant,diuerſas voces non habeant.

De paſtoribus animarum, quales in Eccleſia eligi debeant. *Cap.*13.

CVm rerum neceſſitas expoſcit,penſan-
dum valdè eſt,ad culmẽ quiſq; regimi- Greg.in lib. Paſtorali 1. in procemio.
nis qualiter veniat:atq;,ad hoc ritè perueniens,qualiter viuat: & benè viuens, qualiter doceat:& rectè docens, infirmitatem ſuam quotidiè quanta cõſideratione cognoſcat, nè aut humilitas acceſſum fugiat,aut peruẽtioni vita cõtradicat,aut vitã doctrina deſtituat,aut doctrinã pſumptio extollat. Priùs ergò appetitũ timor temperet, pòſt autem magiſterium,quod non à quęrente ſuſcipitur,vita commendet:ac deindè neceſſè eſt,

vt paſtoris bonum, quod viuendo oſtenditur, loquēdo propagetur. Ad extremū verò ſupereſt, vt perfecta queq; opera conſideratio propriæ infirmitatis deprimat, nè hęc ante occulti arbitri oculos, tumor elatiõis

Eſaiæ 58.a

extinguat. Eſaias quoquè propheta ait: Clama, nè ceſſes, ſicut tuba exalta vocem tuam.

Greg. in regiſt. lib. 1. cap. 24.

Præconis quippe officiū ſuſcipit, quiſquis ad ſacerdotium accedit, vt ante aduentū iudicis, qui *terribilis ſequitur, ipſe ſcilicet clamando gradiatur.

*terribiliter

Sacerdos ergò ſi prędicationis eſt neſcius, quam clamoris vocem daturus eſt pręco mutus?

Paſtoral. li. 1. cap. 11.

Fortes pſeuerantesq; doctores velut imputribilia ligna quęrendi ſunt, qui inſtructioni ſacrorum voluminū ſemper inhęrentes, ſanctæ Eccleſiæ vnitatē denuncient, & quaſi intromiſſis circulis arcam Domini portēt. Vectibus quippe arcā portare, eſt, bonis doctoribus ſanctā Eccleſiam ad rudes infidelium mentes prędicādo deduci. Qui auro quoquè iubētur operiri, vt cùm ſermone alijs inſonant, ipſi etiàm vitæ ſplēdore fulgeſcant. De quibus aptè ſubiungitur: Qui ſemper erunt in circulis, nec vnquàm extrahentur ab eis. Quia nimirùm neceſsè eſt, vt qui ad officium prędicationis excubant, à ſacræ lectionis ſtudio non recedant. Ad hoc nanq; vectes eſſe in circulis ſemper iubentur, vt cùm portari arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectib⁹ portandi tarditas nulla generetur, quia videlicet cùm ſpirituale aliquid à ſubditis paſtor inquirit, ignominioſum valdè eſt, ſi tunc quęrat diſcere, cùm quęſtionem debet enodare. Sed circulis vectes inhęreāt, vt doctores ſemper in cordibus ſuis eloquia ſacra meditantes, teſtamēti arcam ſinè mora eleuent, ſi quicquid neceſsè eſt, protinùs docent. Vndè benè primus paſtor Eccleſię, paſtores cæteros admonet, dicens: Parati ſemper ad ſatisfactionē de ea, quæ in vobis eſt, ſpe. Ac ſi apertè dicat: Vt ad portandam arcam mora nulla præpediat, vectes à circulis

lib. 21. Moralium cap. 11. in Iob ca. 31.

nunquàm recedāt. Sancti viri, dum pręſunt, non in ſe poteſtatem ordinis, ſed æqualitatem conditionis attendūt. Nec præeſſe gaudent hominibus, ſed prodeſſe. Sciunt enim, quòd antiqui patres noſtri nō tam reges hominum, quàm paſtores pecorum fuiſſe memorantur.

Gen. 9. a

Et cùm Noæ Dominus filijsq; ei⁹ poſt diluuium diceret: Creſcite, & multiplicamini, & implete terram: ſubdit, Et terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ. Homo quippe animalibus irrationalibus, non autem cęteris hominibus natura prælatus eſt. Idcircò ei dicitur, vt ab animalibus, & non ab homine timeatur: quia cōtra naturam ſuperbire eſt, ab æquali velle timeri.

Libr. Paſtoral. 2. cap. 6.

Cuncti, qui præſunt, nō in ſe poteſtatē debent ordinis, ſed æqualitatē penſare conditionis. Nam (ſicut pręfati ſumus) antiqui patres noſtri, paſtores pecorum, & nō reges hominum, fuiſſe memorātur. Neceſsè eſt ergò, vt rectores à ſubditis timeantur, quādò ab eiſdem Deum minimè timeri depręhendunt: vt humana ſaltem formidine peccare metuant, qui diuina iudicia nou formidāt. Nequaquàm nanq; præpoſiti ex *ſubiectorum timore ſuperbiunt, in quo non ſuā gloriam, ſed ſubditorum iuſtitiam quęrunt.

* hoc q̃ſito

In eo enim ꝙ metum ſibi à peruersè viuētibus exigunt, quaſi non hominibus, ſed animalibus dominantur: quia videlicet ex qua parte beſtiales ſunt ſubditi, ex ea debent etiàm formīdini iacere ſubſtrati. Facies ſanctæ eccleſiæ ſunt hi, qui in locis regiminum poſiti appārēt primi, vt ex eorum ſpecie honor ſit fidelis populi, etiàm ſi quid in corpore latet deforme. Qui nimirùm p̄lati plebibus, plangunt culpas infirmantium, ſeq; ſic de alienis lapſibus, àc ſi de proprijs, affligunt. Sępè rectores boni, dum quoſdam vident ad veniā poſt culpas redire, quoſdā verò in iniquitate perſiſtere, occulta omnipotentis Dei iudicia mirantur, ſed penetrare nequeūt.

Paſtoral. li. 1. cap. 10.

Obſtupeſcunt enim, quę nō intelligūt. Ille modis omnibus debet ad exemplū viuēdi pertrahi, qui cūctis carnis paſſionibus moriēs, iam ſpiritaliter viuit, qui proſpera mundi poſtpoſuit, qui nulla aduerſa pertimeſcit, q̃ ſola æterna cōcupiſcit, cuius intentioni benè congruens, nec omninò per imbecillitatem corpus, nec valdè per cōtumaciam ſpiritus repugnat. Ille nihilominùs ad dignitatem paſtoralis officij debet prouehi, qui ad aliena cupienda non ducitur, ſed propia largitur, qui per pietatis viſcera citiùs ad ignoſcendum flectitur, ſed non plùs quàm decet ignoſcens, ab arce rectitudinis inclinatur. Qui nulla illicita perpetrat, ſed perpetrata ab alijs, vt propria, deplorat. Qui ex affectu cordis alienæ infirmitati compatitur, ſicq; in bonis proximi, ſicut in ſuis prouectibus, lætatur. Ad dignitatem pontificalis excellētiæ rectè peruenit, qui ità ſe imitabilem cæteris, in cunctis quæ agit, inſinuat, vt inter eos non habeat, quod ſaltem de tranſactis mens erubeſcat: Qui ſic ſtudet viuere, vt ꝓximorum quoquè corda arentia, doctrinæ valeat fluentîs irrigare: Qui orationis vſu experimento iam didicit, quòd obtinere à Domino, quæ popoſcerit, poſſit. Cui prophetica voce iam quaſi ſpecialiter dicitur: Adhuc loquente te, dicam: Eccè adſum.

Eſa. 58. c

Si fortaſsè quis veniat, vt pro ſe ad intercedēdum nos apud potentem quempiam virum, qui ſibi iratus, nobis verò incognitus eſt, ducat, protinùs reſpondemus: Ad intercedendum venire non poſſumus, quia familiaritatis eius notitiam non habemus.

Paſtoral. li. 1. cap. 11.

Si ergò homo apud hominem, de quo minimè præſumit, fieri interceſſor erubeſcit: qua mente apud Dominum interceſſionis locum pro populo arripit, qui familiarem ſe eius gratiæ eſſe per vitæ meritum neſcit? Aut ab eo quomodò alijs veniam poſtulat,

lat, qui, vtrùm ſibi ſit placatus, ignorat? Qua in re eſt adhuc aliud ſolicitiùs formidandũ, nè, qui placare iram poſſe creditur, hãc ipſe ex reatu proprio mereatur. Cuncti liquidò nouimus, quia cùm is, qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergò adhuc deſiderijs terrenis adſtringitur, caueat, nè diſtricti iram iudicis grauiùs accendens, dum loco delectaĩ gloriæ, fiat ſubditis author ruinæ. Solerter ergò ſe quiſq; metiatur, nè locum regiminis aſſumere audeat, ſi adhuc in ſe vitium damnabiliter regnat, nè is, quem crimen deprauat propriũ, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum.

Vt indigni & imperiti, ad paſtorale magiſterium accedere non præſumant. *Cap.* 14.

Greg. lib. 1. paſtoral. in prologo. SVnt pleriq; paſtorum, qui dum metiri ſe neſciunt, quæ non didicerunt, docere concupiſcunt. qui pondus magiſterij tantò leuius æſtimant, quantò vim magnitudinis illius ignorant: *Et quia indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetunt, à præcipitationis ſuæ auſibus in ipſa locutionis ianua repelluntur. (*vt qui) Ibidẽ cap. 1. Nulla ars doceri præſumitur, niſi intenta priùs meditatione diſcatur. Ab imperitis ergò paſtorale magiſteriũ qua temeritate ſuſcipitur, quãdò ars artium, regimen eſt animarum? Quis autem cogitationum vulnera occultiora eſſe neſciat vulneribus viſcerum? Et tamẽ ſæpè, qui nequaquàm ſpiritualia præcepta cognouerũt, cordis ſe medicos profiteri non metuunt, dum, qui pigmentorum vim neſciunt, videri carnis medici erubeſcunt. Ibidèm poſt pauca. Sunt nonnulli, qui intra ſanctam Eccleſiam per ſpeciem regiminis, gloriam affectant honoris: videri doctores appetunt, tranſcendere cæteros cõcupiſcunt: atteſtante veritate, primos recubitus in cœnis, primas in cõuentionibus cathedras quærũt. (Matth. 23. a) Qui ſuſceptum curæ paſtoralis officium miniſtrare dignè tantò magìs nequeunt, quãtò ad huius humilitatis magiſterium ex ſola elatione peruenerũt. Ipſa quippe in magiſterio lingua confunditur, quandò aliud diſcitur, aliud docetur. Contra quos indignos paſtores nominus per ꝓphetam queritur, dicens: Ipſi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. (Oſeę 8. a) Ex ſe nanque, & non ex arbitrio ſummi rectoris, regnant, qui nullis fulti virtutibꝰ, nequaquàm diuinitùs vocati, ſed ſua cupidine accenſi, culmen regiminis rapiunt potiùs quàm aſſequuntur. Quos tamen internus iudex & prouehit, & non cognoſcit: quia quos permittẽdo tolerat, profectò per iudicium reprobationis ignorat. Vndè ad ſe quibuſdam & poſt miracula venientibus, dicit: Recedite à me operarij iniquitatis, neſcio qui eſtis vos. (Luc. 13. c) Paſtorum imperitia, voce veritatis increpatur, cùm per prophetã dicitur: Ipſi paſtores ignorauerũt intelligentiã. (Eſaiæ 56. d) Quos rurſùs Dominus deteſtatur, dicẽs: Et tenentes legem, neſciẽrunt me. (Hiere. 2. b) Et neſciri ſe ergò ab eis veritas conqueritur, & neſcire ſe principatum neſcientium ſe proteſtatur: quia profectò hi, qui ea quæ ſunt Domini neſciunt, à Domino neſciuntur, Paulo atteſtãte, qui ait: Si quis autem ignorat, ignorabitur. (1. Cor. 14. g) Quæ nimirùm paſtorum imperitia meritis congruit ſæpè ſubiectorum, quia quãuìs lumen ſcientię, ſua culpa exigente, nõ habeãt: diſtricto tamen Dei iudicio agiĩ, vt per eorum ignorantiam hi etiàm, qui ſequuntur, offendãt. Hinc nanq; in euãgelio per ſemetipſam veritas dicit: Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadũt. (Matth. 15. b) Hinc Pſalmiſta non optantis animo, ſed prophetãtis myſterio, denunciat, dicens: Obſcurentur oculi eorum nè videant, & dorſum eorum ſemper incurua. (Pſalm. 78.) Oculi quippe ſunt, qui in ipſa honoris *ſumma facie poſiti, prouidẽdi itineris officium ſuſceperũt. (*ſummi) Quibus hi nimirùm qui ſubſequẽter inhærẽt, dorſa nominantur. Obſcuratis ergò oculis dorſum flectitur, quia cùm lumen ſcientiæ perdũt, qui præeunt: profectò ad portãda peccatorum onera curuãtur, qui ſequuntur. (Ibidẽ, ca. 2.) Indigni aũt quiq; tanti reatús pondera fugerent, ſi veritatis ſententiam ſolicita cordis aure penſarent, quæ ait: Qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credũt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. (Matth. 18. a) Nè temerare ſacra regimina, quiſquis his impar eſt, audeat, & per cõcupiſcentiam culminis, ducatum ſuſcipiat perditionis. (Ibid. cap. 3.) Hinc enim piè Iacobus perhibet, dicens: Nolite plures magiſtri fieri, fratres mei. (Iacob. 3. a) Hinc ipſe Dei hominumq; mediator regnum percipere vitauit in terris, qui ſupernorum quoquè ſpirituũ ſcientiam ſenſumq; tranſcendens, ante ſecula regnat in cælis. (Ioan. 6. b) Plerũquè aduerſitatis magiſterio ſub diſciplina cor premitur, quod, ſi ad regiminis culmen eruperit, in elationẽ protinùs vſu gloriæ permutatur. Sic Saul, qui indignum ſe priùs conſiderãs, fugerat: mox vt regni gubernacula ſuſcepit, intumuit. Honorari nanq; coram populo cupiens, dum repræhendi publicè noluit, ipſum, qui *in regno ſe vnxerat, ſcidit. (*regem ſe) Sic Dauid propheta authoris ſui iudicio penè in cunctis actibus placẽs, mox vt preſſurę põdere caruit, in tumorẽ vulneris erupit: factusq; eſt in morte Vrię crudeliter rigidꝰ, qui in appetitu fœminę eneruiter fuerat fluxus. (2. Reg 11.) Et qui malis ante nouerat piè parcere, in bonorũ quoquè necẽ poſt didicit ſinè obſtaculo retractatiõis anhelare. Priùs quippe ferire dephenſum perſecutorẽ noluit, (1. Reg. 26.) & poſt cum dãno deſudantis exercitús, etiàm deuotum militem extinxit. (2. Reg. 11.) Quẽ profectò ab electorum numero culpa lõgiùs raperet, niſi hũc ad veniã flagella reuocãſſent. Plerunquè, qui ſubire magiſteriũ paſtorale cupiũt, nõnulla quoq; bona opera ani- (Ibid. cap. 9.)

ra animo proponunt: & quanuis hoc elationis intentione appetant, operaturos tamẽ ſe magna pertractant: fitq; vt aliud in imis intentio ſupprimat, aliud tractantis animo ſuperficies cogitationis oſtendat. Nam ſibi ipſa de ſe mens ſæpè mentitur, & fingit ſe de bono opere amare, quod non amat: de mũdi autem gloria non amare, quod amat: quę principari appetens, fit ad hoc pauida, cùm quærit: audax, cùm peruenerit. Tendẽs em̃, nè non perueniat, trepidat: ſed repentè perueniẽs, iure ſibi hoc debitum, ad quod peruenerit, putat. Cumq; percepto principatûs officio perfrui ſeculariter cœperit, libenter obliuiſcitur, quicquid religiosè cogitauit. necesſè eſt enim, vt dũ cogitatio extra vſum ducitur, protinùs mentis oculus ad opera tranſacta reuocetur. ac penſet quiſq; quid ſubiectus egerit, & repẽtè cognoſcet, ſi prælatus bona agere, quæ propoſuerat, poſſit: quia nequaquàm valet in culmine humilitatem diſcere, qui in imis poſitus, non deſinit ſuperbire. Neſcit laudem, cùm ſuppetit, fugere: qui ad hanc didicit, cùm deeſſet, anhelare. Nequaquàm vincere auaritiam poteſt, quandò ad multorum ſuſtentationẽ tendit is, cui ſufficere propria nec ſoli potuerunt. Ex anteacta ergò vita ſe quiſq; inueniat, nè in appetitu ſe culminis imago cogitationis illudat. Plerũquè in occupatione regiminis ipſe quoquè boni operis vſus perditur, qui in tranquillitate tenebatur: quia quieto mari, rectè nauim & imperit⁹ nauta dirigit: turbato autem tempeſtatum fluctibus, etiàm peritus nauta ſe cõfundit. Quid eſt poteſtas culminis, niſi tempeſtas mentis, in qua dum cogitationũ ſemper procellis nauis cordis quatitur, huc illucq; inceſſanter impellitur, vt per repẽtinos exceſſus oris & operis, quaſi per obuiantia ſaxa frangatur? Inter hæc itaq; quæ protulimus, quid ſequendum, quid tenendum eſt, niſi vt virtutibus pollens, coactus ad regimen veniat: virtutibus vacuus, nec coactus accedat? Ille, ſi omninò renititur, caueat, nè acceptam pecuniam in ſudario ligans, de eius occultatione iudicetur. Pecuniam quippe in ſudario ligare, eſt, percepta dona ſub ocio lenti torporis abſcõdere. At contrà iſte cùm regimen appetit, attendat, nè per exemplum boni operis, Phariſæorũ more ad ingreſſum regni tendentibus obſtaculum fiat. Qui iuxta ſummi magiſtri vocem nec ipſi intrãt, nec alios intrare permittunt. Conſiderãdum quoquè eſt, quia cùm cauſam populi electus præſul ſuſcipit, quaſi ad ęgrum medicus accedit. Si ergò adhuc in eius opere paſſiones viuũt, qua prǽſumptione percuſſum mederi properat, qui in facie vulnus portat?

Matth. 23. b

De indignis præpoſitis. Cap. 15. Iſidorus.

Iſidorus li. 3. de ſummo bono, ca. 34.

NOn ſunt promouẽdi ad regimen Eccleſię, qui adhuc vitijs ſubiacẽt. Hinc eſt, quòd pręceptũ eſt Dauid, non ędificare

viſibile templum, quia ſanguinum vir belli frequentia eſſet. Qua figura illi ſpiritaliter admonentur, qui vitiorũ adhuc corruptioni ſunt dediti, nè templum ędificẽt, hoc eſt, eccleſiam docere præſumãt. Non debet ducatûs honorẽ ſuſcipere, qui neſcit ſubiectis tramite vitę melioris pręire. Neq; em̃ quiſq; ad hoc præficitur, vt ſubditorũ culpas corrigat, & ipſe vitijs ſeruiat. Qui ſe indignum ad epiſcopatum exiſtimat, locum eius, qui dignus eſt, occupare non pręſumat. Nam tã ſanctum eſt ſacerdotij nomen, vt nulla vitiorum nota maculari ſe ſinat. Grauiùs enim cõdemnabitur, qui indignus ſuſcipit quod non meretur. Qui regimen ſacerdotij contendit appetere, antè in ſe diſcutiat, ſi vita honori ſit congrua. Quod ſi non diſcrepat, humiliter ad id, ad quod vocatur, accedat. Reatum quippe culpæ geminat, ſi quis cum culpa ad ſacerdotale culmen adſpirat. Vniuſcuiuſq; caſus tanto maioris eſt criminis, quãto, priuſquàm caderet, maioris erat virtutis. Præcedentium namq; magnitudo virtutum, creſcit ad cumulum ſequentium delictorum. Pleriq; ſacerdotes ſuę magis vtilitatis cauſa, quàm gregis, præeſſe deſiderant. Nec, vt proſint, præſules fieri cupiũt, ſed magìs, vt diuites fiant & honorentur. Suſcipiunt enim ſublimitatis culmen, non pro paſtorali regimine, ſed ꝓ ſolius regiminis vel honoris ambitione, atq; abiecto opere dignitatis, ſolam nominis appetũt dignitatẽ. Dum mali ſacerdotes, Deo ignorante, non fiant, tamen ignorantur à Deo, ipſo per ꝓphetam teſtante: Principes extiterũt, ſed nõ cognoui. Sed hîc neſcire Dei, reprobare eſt: nam Deus omnia nouit.

1. Paral. 22. b

Oſee 8. a

De indoctis præpoſitis. Cap. 16.
Idem Iſidorus.

Vbi ſuprà, cap. 35.

SIcut iniqui & peccatores miniſterium ſacerdotale aſſequi prohibentur, ità indocti & imperiti à tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis ſuis vitam bonorũ corrumpunt, iſti ſua ignauia iniquos corrigere neſciũt. *Quid enim docere poterũt, quod ipſi non didicerunt? Deſinat locum docẽdi ſuſcipere, qui neſcit docere. Ignorantia quippe præſulum, vitæ non cõgruit ſubiectorũ. Cæcus enim ſi cæco ducatum prębet, ambo in foueam cadunt. Sacerdotes indoctos per Eſaiam prophetam ità dominus improbat: Ipſi (inquit) paſtores ignorauerunt intelligentiam. Et iterùm: Speculatores eius cæci omnes, id eſt, imperiti epiſcopi, neſciẽrunt (inquit) vniuerſi, canes muti, nõ valẽtes latrare, hoc eſt, plebes cõmiſſas nõ valentes, reſiſtẽdo malis, per verbũ doctrinæ defendere.

*quomodò

Matth. 15. b

Eſa. 56. d

Ibidèm.

De his qui in regimine prodeſſe poſſunt, ſed idẽ officium per quietem propriam refugiunt.

Cap. 17. Gregorius papa I.

Paſtoral. li. 1. cap. 5.

SVnt nonnulli, qui eximia virtutũ dona percipiunt, & pro excitatione cęterorũ

magnis

magnis muneribus exaltantur, qui ſtudio caſtitatis mundi, abſtinentiæ robore validi, doctrinæ dapibus referti, patientiæ longanimitate humiles, authoritate fortitudinis erecti, pietatis gratia benigni, iuſtitiæ ſeueritate diſtricti ſunt. Qui nimirùm culmē regiminis, ſi vocati ſuſcipere renuunt, ipſa ſibi plerunquè dona adimunt, quæ non pro ſe tantùmmodò, ſed etiàm pro alijs acceperunt. Cumq; ſua, & non aliorum lucra cogitant, ipſi ſe, quæ priuata habere appetunt, bonis priuant. Hinc itaq; ad diſcipulos veritas ait: Non poteſt ciuitas ſupra montem poſita, abſcondi: & nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio: ſed ſuper candelabrū, vt luceat omnibus qui in domo ſunt. Hinc Petro ait: Simon Ioānis, amas me? Qui cùm ſe amare protinùs reſpondiſſet, audiuit: Si diligis me, paſce oues meas. Si ergò dilectionis eſt teſtimoniū, cura paſtionis: quiſquis virtutibus pollēs, gregem Dei renuit paſcere, paſtorem ſummum cōuincitur non amare. Si ergò vt noſtri, ſic curam proximi gerimus, quaſi vtrunq; pedem per calceamentum munimus. qui verò ſuam cogitans vtilitatem, proximorum negligit, quaſi vnius pedis calceamētum cum dedecore amittit. Sunt nōnulli, qui magnis muneribus ditati, dum ſolius cōtemplationis ſtudijs inardeſcunt, parére vtilitati proximorū in prædicatione refugiunt, ſecretum quietis diligūt, ſeceſſum ſpeculationis appetunt: de quo, ſi diſtrictè iudicentur, ex tantis proculdubiò rei ſunt, quantis, venientes ad publicū, prodeſſe potuerunt. Qua enim mente is, qui ꝓximis profuturus eniteſceret, vtilitati cæterorum ſecretum præponit ſuū, quandò ipſe ſummi patris vnigenitus, vt multis prodeſſet, de ſinu patris egreſſus eſt ad publicum noſtrum? Sunt nonnulli, qui ex ſola humilitate refugiūt, nè his, quibus ſe impares ęſtimant, pręferātur. Quorum profectò humilitas, ſi cæteris quoquè virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera eſt, cùm ad reſpuendum hoc, quod vtiliter ſubire pręcipitur, pertinax nō eſt. Neq; enimuerò humilis eſt, qui ſuperni* nutu arbitri, vt debeat pręeſſe, intelligit, & tamē contēnit. Diuinis diſpoſitionibus ſubditus, atq; à vitio obſtinatiōis alienus, cùm ſibi regiminis culmē imponit, ſi iam donis ꝓuentus eſt, quibꝰ & alijs ꝓſit, & ex corde debet fugere, & inuitꝰ obedire.

Matth. 5. b — Ioan. 21. — Ibidē cap. 6. — *nutûs arbitrio

De præpoſitis eccleſiæ. Cap. 18. Iſidorus.

Iſidorus li. 3. de ſummo bono, ca. 33.

Vir eccleſiaſticus & crucifigi mūdo per mortificationem propriæ carnis debet, & diſpenſationem Eccleſiaſtici ordinis, ſi ex Dei voluntate prouenerit, nolēs quidē, ſed humilis, gubernandam ſuſcipiat. Multis intercipit ſatanas fraudibus eos, qui ſenſûs & vitæ vtilitate pręſtantes, præeſſe & ꝓdeſſe alijs nolunt. Et dum eis regimen animarum imponitur, renuunt, conſultiùs arbitrantes, ocioſam vitam degere, quàm lucris animarum inſiſtere. Quod tamen decepti agunt ꝑ argumētum diaboli, fallentis eos per ſpeciē boni, vt dū illos à paſtorali officio retrahit, nequaquàm proficiāt, qui eorū verbis atq; exemplis inſtrui poterāt. Sancti viri nequaquàm occupationum ſecularium curas appetunt: ſed occulto ordine ſibi ſuperimpoſitas gemunt, & quanuìs illas per meliorem intentionē fugiant, tamen per ſubditā mentem portant: quas quidem ſummoperè, ſi liceat, vitare feſtinant, ſed timentes occultam diſpenſationem Dei, ſuſcipiunt, quod fugiunt: exercent, quod vitare noſcuntur. Intrāt enim ad cor, & ibì cōſulunt, quid velit occulta voluntas Dei: ſeſeq; Dei ſubditos debere eſſe ſummis ordinationibus cognoſcentes, humiliant ceruicem cordis iugo diuinæ* diſpenſationis.

*diſpoſitionis.

Quòd ſacerdotes ſancti contemplatiuæ vitæ fieri participes poßint. Cap. 19. Proſper.

De vita cōtemplat. lib. 1. cap. 13.

Qui diligenter de vita contemplatiua conſiderat, & ſufficienter inſtructus intelligit, quandò & vbì poſſit eius perfectio comprahendi, non dubitabit, eccleſiarum principes, vitæ contēplatiuę poſſe & debere fieri ſectatores: quia ſiue secundùm opinionem quorūdam, nihil aliud ſit vita contemplatiua, quàm rerum latentium futurorumq; notitia, ſiue vacatio ab omnibus occupationibus mundi, ſiue diuinarum ſtudium literarum, ſiue (quod his probatur eſſe perfectius) ipſa viſio Dei: non video q̄d impedimenti ſanctis ſacerdotibus poſſit afferri, quô minùs ad hæc quatuor, quæ commemoraui, perueniant. Duo enim, primum & vltimum, id eſt, rerum latentium futurorumq; notitia, & ipſa viſio Dei, incomparabiliter præſtantiora erunt in illa vita beata, quàm in iſta, diuerſis erroribus implicata: quandoquidem tam rerum omnium notitia, quàm ipſa Dei ſubſtātia, plenè ac perfectè videbitur. Duo autem media, vacationē videlicet ab omnibus occupationibus mūdi, & diuinarum ſtudium literarū, etiàm hîc poſſunt habere pontifices. Sed illi qui ſe ab omnibus implicamentis negociorū ſecularium remouentes, nō torpent ocio, ſed inſiſtunt perfectionis ſuæ negocio, & ab ſtultitia ſapiētiæ ſecularis auerſi, verbo Dei infatigabiliter vacant: ſapientes veraciter fiūt, cæleſtia ſapiunt, terrena deſpiciūt, cōtradicentes ſanæ doctrinæ redarguūt, obediētes inſtruunt: ſanctis virtutibus, quibus in dies ſingulos fiunt Deo propinquiores, incumbunt: & tam ſuis, quàm omium, qui per eos erudiuntur, prouectibus clari, hîc quidem velut guſtum quendam cōtemplatiuæ vitę, quô ad eam feruentiùs prouocentur, accipiunt: ſed ibì iam in ęternum felices effecti, de eius perfectione gaudebunt. Proindè nō inflantur, quia hîc omium fidelium catholicorum honorantur vt capita: ſed lætantur potiùs,

potiùs, quia ibi Chriſti, qui eſt ſacerdotum ac fidelium omnium caput, clariora mẽbra ſunt futuri. At ſi (quod abſit) ſecularib⁹ negocijs implicati, fundorum terminos ſinè termino cupiditatis extendant, ac ſe paſsim exquiſitis delicijs dedãt, quæ animum corpusq́; debilitant, ſi gloriam non Chriſti, ſed ſuã, decepti vulgi adulãtis honoribus, quærant: plusq́ue de ſe alienæ linguæ, quàm ſuæ conſcientiæ credant: ſi omne gaudiũ ſuum, nõ in futurorum remuneratione, nec in ſanctitate vitæ, ſed in ſua tãtùm dignitate conſtituant: & dum tales eſſe, quales creduntur, amant, nunquàm ſibi diſpliceant: ac placentes ſibi, non ſunt de ſua correctione ſoliciti: quis non intelligat, tales, ſi in talibus perſeuerent, nec ſe ante finẽ vitę præſentis emendent, contemplatiuæ vitæ participes eſſe nõ poſſe, ad quam non perueniunt, niſì qui ſtuduerint eſſe, quod facti ſunt: nec affectãt videri, ſed eſſe quod ſunt: nõ alienis laudibus, ſed moribus ſuis eximij: nec ſolùm de ſua dignitate, ſed potiùs de ſacerdotalis vitę nobilitate conſpicui. Qui ſunt non appellatione tenùs, ſed virtute pontifices, vitæ contẽplatiuæ capaces, & gaudiorum cæleſtiũ cohæredes.

Iſidor⁹ li. 3. de ſummo bono, ca. 36

De doctrina & exemplis præpoſitorum.

Cap. 20. *Iſidorus.*

TAm doctrina, quàm vita, clarere debet Eccleſiaſticus doctor. Nam doctrina ſine vita, arrogãtem reddit: vita ſinè doctrina, inutilẽ facit. Sacerdotis prędicatio operibus cõfirmanda eſt, ità vt, quod docet verbo, inſtruat exemplo. Vera eſt enim illa doctrina, quam viuendi ſequitur forma. Nam nihil turpius eſt, quàm ſi bonum, quod ſermone quiſq; prædicat, explere opere negligat. Tunc enĩ prędicatio vtiliter profertur, quandò efficaciter adimpletur. Vnuſquiſq; doctor & bonæ actionis & bonę prędicationis habere debet ſtudium. Nam alterũ ſinè altero nõ facit perfectum. Sed pręcedat iuſtus benè agere, vt ſequẽter poſſit benè docere. Sicut in nomiſmate metallũ, figura & pondus inquiritur, ità in omni doctore Eccleſiaſtico, quid ſequatur, qd doceat, quomodò viuat. Per qualitatem igitur metalli doctrina, per figuram ſimilitudo patrũ, per pondus humilitas deſignaĩ. Qui ergò ab his trib⁹ diſcrepauerit, nõ metallũ, ſed terra erit.

De humilitate præpoſitorum. Cap. 21.

Gregorius papa.

Paſtoral. li. 2. cap. 4.

SIt rector diſcretus in ſilentio, humilis in verbo, nè aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio in errorem pertrahit, ità indiſcretum ſilẽtium hos, quos erudire poterat, in errore derelinquit. Sit rector benè agentibus per humilitatẽ ſocius, cõtra delinquentiũ vitia per zelũ iuſtitiæ erectus, vt & bonis in nullo ſe pręferat, & cùm prauorum culpa exigit,

Ibidẽ ca. 6.

poteſtatẽ protinùs ſui prioratûs agnoſcat: quatenùs & honore ſuppreſſo, æqualem ſe ſubditis benè viuentibus deputet, & erga peruerſos iura rectitudinis exercere nõ formidet. Omes homines natura æquales genuit: ſed variante meritorũ ordine, alios alijs culpa poſtponit. Ipſa etiàm diuerſitas, quæ acceſſit ex vitio, diuino iudicio diſpẽſatur. vt quia omĩs homo æquè ſtare non valet, alter regatur ab altero. Vndè cuncti, qui pręſunt, non in ſe poteſtatẽ debẽt ordinis, ſed ęqualitatem penſare conditionis: nec pręeſſe ſe hominibus gaudeant, ſed prodeſſe. Quam videlicet potentiam benè regit, qui ſcit per illam ſuper culpas erigi: ſcit cum illa cęteris ęqualitate componi. Quam tamen poteſtatem rectè diſpenſat, qui ſolicitè nouerit & ſumere ex illa, quod adiuuat, & expugnare, quod tentat, & æqualem ſe cum illa cæteris cernere, & tamen ſe zelo vltionis peccãtibus anteferre. Prædicator quiſq; ſtudeat, vt minas potentium *ratione mitiget, & oppreſſorum anguſtias, quantùm prævalet, ope leuet: vt foris reſiſtẽtibus opponat patientiã, & intùs ſuperbientibus exhibeat cum patientia diſciplinam: vt erga errata ſubditorũ ſic mãſuetudo zelum temperet, quatenùs à iuſtitiæ ſtudio non eneruet: ſic ad vltionem zelus ferueat, nè tamẽ pietatis limite feruẽdo tranſcendat. Rectoris officiũ eſſe debet, vt ingratos, beneficijs ad amorẽ prouocet: vt gratos quoquè, miniſterijs in amore ſeruet: vt proximorũ mala, cùm corrigere non valet, taceat: & quęcunq; corrigi loquendo poſſunt, ſilentiũ cõſenſum eſſe pertimeſcat.

*ratiocinatione

De humilitate præpoſitorũ. Cap. 22. *Iſidorus.*

Iſidor⁹ li. 3. de ſummo bono, cap. 42.

QVi præficitur ad regimen, taliter erga diſciplinam ſubditorum pręſtare ſe debet, vt non ſolùm authoritate, verùm etiàm humilitate clareſcat. Sed tamen ità erit in eo virtus humilitatis, nè diſſoluaĩ vita ſubditorum in vitijs: atq; ità authoritas aderit poteſtatis, nè per tumorẽ cordis, ſeueritas exiſtat immoderationis. Hęc eſt in Dei ſacerdotib⁹ vera diſcretio, quæ nec per libertatem ſuperbi, nec per humilitatẽ fiunt remiſſi. Hinc eſt, ꝙ ſancti cum multa conſtantia redarguerũt etiàm principum vitia: in quibus cùm ſumma eſſet humilitas, loco tamen neceſſario liberè tranſgreſſores iuſtitiæ increpabant. Aliquandò etiàm ſubditis nos oportet animo eſſe humiliores, quoniã facta ſubditorum iudicãtur à nobis, noſtra verò Deus iudicat. Agnoſcat epiſcopus, ſeruum ſe eſſe plebis, non dominum. Verùm *hæc charitas, non conditio, exigit.

*hoc

De doctrinæ diſcretione. Cap. 23.

Iſidorus.

Iſidor⁹ vbì ſuprà, ca 43

NOn omnibus vna eademq́; doctrina eſt adhibenda: ſed pro qualitate morum, diuerſa exhortatio erit doctorũ. Nam quoſdam increpatiõ dura, quoſdam verò

exhortatio corrigit blanda. Sicut periti medici ad varios corporis morbos diuerſo medicamine ſeruiũt, ità vt iuxta vulnerum varietatas medicina diuerſa ſit: ſic & doctor eccleſiæ, ſingulis quibuſq; hominib⁹ congruũ doctrinæ remediũ adhibebit: & quod cuiq; oporteat, pro ætate, pro ſexu ac profeſſione adnunciabit. Non omĩbus ea, quę ſunt clauſa, aperienda ſunt. Multi enim ſunt, qui capere nõ poſſunt: quibus ſi indiſcretè manifeſtentur, ſtatim aut detrahũt, aut negligũt. Prima quippe prudentię virtus eſt, eam, quã docere oporteat, exiſtimare perſonam. Rudibus populis ſeu carnalibus plana atq; cõmunia, non ſumma atq; ardua, prædicanda ſunt: nè immẽſitate doctrinę opprimantur potiùs, quàm erudiantur. Vnde & Paulus

1.Cor.3.a apoſtolus ait: Non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus: tãquàm paruulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam. Carnalibus quippe animis nec alta nimìs de cæleſtibus, nec terrena conuenit prædicare, ſed mediocriter, vt initia eorum moresq; deſiderant edoceri. Coruus, dum ſuos pullos viderit albi coloris, nullis eos cibis alit: ſed tantundèm attẽdit, donèc paterno colore nigreſcãt, & ſic illos frequẽti cibo reficit. Ità & eccleſiæ doctor ſtrenu⁹, niſì eos, quos docet, viderit ad ſuam ſimilitudinem pœnitentiæ confeſſione nigreſcere, & nitore ſeculi depoſito, lamentationis habitũ de peccati recordatione induere, vtpotè adhuc exterioribus, hoc eſt, carnalib⁹, non aperit intelligentiæ ſpiritualis profundiora myſteria: nè, dum audita non capiũt, priùs incipiant contemnere, quàm venerari mãdata cęleſtia. Aliter eſt agendũ circa eos, qui noſtro committuntur regimini, ſed offendunt: atq; aliter cum his, qui nobis commiſſi non ſunt. Qui ſi iuſti ſunt, venerandi ſunt: ſi verò delinquunt, pro ſola charitate, vt locus eſt, corripiendi ſunt: non tamẽ cum ſeueritate, ſicut hi, qui nobis regendi ſunt cõmiſſi. Priùs docendi ſunt ſeniores plebis, vt per eos infrà poſiti, faciliùs doceãtur. Vn-

2.Tim.2.a dè & Apoſtolus: Hæc, inquit, commenda fidelibus hominibus, qui idonei ſunt & alios docere. Ingeniũ boni doctoris eſt, incipere à laudibus eorum, quos ſalubriter obiurga-

1.Cor.1. a b tos corrigere cupit, ſicut Apoſtolus ad Corinthios facit, quos à laudibus inchoat, & increpationibus probat. Sed erãt apud Corinthios, qui & laude & increpatione digni eſſent. Ille verò ſic diſcretè, ſic vtraq; omnibus loquitur, vt omnibus vtraque conuenire videantur.

Qualiter prælati ſubiectos doceant, atq; ſemetipſos diſcreta circunſpectione prouideant.

Cap. 24. Gregorius papa.

In Prologo lib.3. Paſtoral. QVia igitur, qualis eſſe debeat paſtor, ſuperiùs oſtendimus: nunc, qualiter doceat, demonſtremus. Vt enim longè ante nos reuerẽdæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, nõ vna eãdemq; cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas adſtringit. Sæpè nanq; alijs officiunt, quæ alijs proſunt: quia plerunquè herbæ, quæ hæc animalia nutriunt, alia occidũt. Et lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat. Et medicamentum, quod hunc morbũ imminuit, alteri vires iungit: & panis, qui vitam fortium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate ergò audientiũ, formari debet ſermo doctorum, vt & ad ſua ſingulis congruat, & tamẽ à communis ędificationis arte nũquàm recedat. Quid enim ſunt intentæ mentes auditorum, niſì (vt ità dixerim) quædam in cithara tẽſiones tractę chordarum? Quas tangendo artifex, vt non ſibimetipſi diſſimile canticum faciat, diſſimiliter pulſat: & idcircò chordæ conſonam modulationem reddunt, quia vno quidem plectro, ſed non vno impulſu, feriũtur. Doctor quiſq;, vt vna cunctos virtute charitatis ędificet, ex vna doctrina, non vna eadẽq; exhortatione tangere corda audiẽtium debet. Paſtoral. li. 2. cap. 3. Doctor etenim, qui loci ſui neceſſitate exigitur ſumma dicere, hac eadẽ neceſſitate compellitur ſumma monſtrare. Illa nanque vox libentiùs auditorum cor penetrat, quã dicentis vita cõmendat: quia quod loquendo imperat, oſtẽdendo adiuuat vt fiat. Hinc enim per prophetam Dominus dicit: Super Eſa.40.b montem excelſum aſcende tu, qui euangelizas Sion, vt videlicet, qui cæleſti prædicatione vtitur, ima iam terrenorum operũ deſerens, in rerum culmine ſtare videatur: tantoq; faciliùs ſubditos ad meliora pertrahat, quanto per vitæ meritũ de ſupernis clamat. Rectè etiàm & ſacerdos ſuperhumerale ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, Exod. 28. & torta byſſo habere præcipitur, vt quanta virtutum diuerſitate clareſcere debeat, demonſtretur. In ſacerdotis quippe habitu ante omĩa aurum fulget, vt in eo intellectus ſapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus, qui aereo colore reſplendet, adiungit: vt per omne quod intelligẽdo penetrat, nõ ad fauores infimos, ſed ad amorem cęleſtiũ Ibidẽ poſt pauca. ſurgat: nè, dum incautus ſuis laudibus capitur, ipſo etiàm veritatis intellectu vacuetur. Auro quoquè & hyacintho, ac purpurę, bis tinctus coccus adiũgitur, vt ante interni iudicis oculos, omĩum virtutum bona ex charitate decorentur, & cuncta, quę coram hominibus rutilant, hæc in conſpectu occulti arbitri flamma intimi amoris accẽdat. Quæ ſcilicet charitas, quia Deum ſimul ac proximũ diligit, quaſi ex duplici tinctura fulgeſcit. Qui igitur ſic ad authoris ſpeciem anhelat, vt proximorum curã negligat: vel ſic proximorum curam exequitur, vt à diuino amore torpeſcat: quia vnũ horũ quodlibet negligit, in ſuperhumeralis ornamẽto habere coccum bis tinctum neſcit. Cęterùm cùm Ibidẽ ca. 4.

rector

rector ſe ad loquẽdum præparat, ſub quãto
cautela ſtudio eloquatur, attendat: nè ſi in-
ordinatè ad loquẽdum rapitur, erroris vul-
nere audientium corda feriãtur: & cùm for-
taſsè ſapiens videri deſiderat, vnitatis com-
pagem inſipienter abſcindat. Hinc namq; in
Marc. 9. g euangelio veritas dicit: Habete ſal in vobis,
& pacem habete inter vos. Per ſal quippe,
verbi ſapientia deſignatur. Qui ergò loqui
ſapienter nititur, magnoperè metuat, nè in
eius eloquio audientium vnitas confunda-
Rom. 12. tur. Hinc Paulus ait: Non plus ſapere, quàm
oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatẽ. Nè
igitur lector incautus ad loquendum pro-
ruat, hoc, quod iam præmiſimus, per ſemet-
Marc. 9. g ipſam veritas diſcipulis clamat: Habete ſal
in vobis, & pacem habete inter vos. Ac ſi fi-
guratè per habitum ſacerdotis dicat: Mála
punica tintinnabulis iũgite, vt per oĩa quæ
dicitis, vnitatẽ fidei cauta obſeruatione te-
In paſtorali neatis. Sacerdos ſemper vocem prędicatio-
ante p̃miſſa. nis habeat, nè superni ſpectatoris iudicium
Ibidem. ex ſilentio offendat. Scriptum quippe eſt:
Audiatur ſonitus, quãdò ingredit̃ aut egre-
ditur ſanctuarium in conſpectu Domini, &
non moriatur. Sacerdos nanq; in tabernacu
lum ingrediens vel egrediens, moritur, ſi de
eo ſonitus non auditur: quia iram contra ſe
occulti iudicis exigit, ſi ſinè prædicationis
ſonitu incedit. Aptè autẽ tintinnabula ve-
ſtimentis põtificis deſcribuntur inſerta. Ve
ſtiméta etenim ſacerdotis, quid aliud quàm
recta opera debemus accipere, Propheta te-
Pſalm. 131. ſtante, qui ait: Sacerdotes tui induantur iu-
ſtitiam? Veſtimentis itaq; illius tintinnabu-
la inhærent, vt vitę viá cum linguæ ſonitu,
ipſa quoquè bona opera ſacerdotis clamẽt.
Nos, quia infirmi homines ſumus, cùm de
Deo hominibus loquimur, debemus pri-
mùm meminiſſe, quid ſumus, vt ex propria
infirmitate penſemus, quo docendi ordine
infirmos fratres cõſolemur. Conſideremus
igitur, quia aut tales ſum᷑, quales nónullos
corrigimus: aut tales aliquandò fuimus, etſi
iam diuina gratia operãte non ſumus, vt tã-
to eos temperantiùs corde humili corriga-
mus, quãto nosmetipſos veriùs in his, quos
emẽdamus, agnoſcimus. Si nos ſacerdotes,
tales nec ſum᷑, nec fuimus, quales adhuc illi
ſunt, quos emẽdare curamus: nè cor noſtrũ
fortè ſuperbiat, & de ipſa innocentia in pei᷑
ruat: quorum mala corrigimus, eorũ bona
nobis ante oculos reuocemus. Quę ſi omi-
nò ſunt nulla, ad occulta Dei iudicia recur-
ramus: quia ſicut nos nullis meritis hoc ipſum
bonum, quod habemus, accipimus: ità illos
quoquè poteſt gratia ſupernæ virtutis in-
fundere, vt excitati poſteriùs, etiàm ipſa poſ
ſent bona, quæ nos antè accepimus, præue-
nire. Quis enim crederet, quòd apoſtolatûs
Actor. 7. f merito Saulus lapidatũ Stephanũ pręcurſu-
rus erat, qui in morte eius lapidãtium veſti-
menta ſeruabat? His ergò primùm cogitati-

onibus humiliari cor debet, & tunc demùm
delinquentium iniquitates increpare.

De doctorum ſilentio. Cap. 25. Iſidorus.

PRo malo merito plebis, auferẽ doctri- Iſidor᷑ li. 3.
na prędicationis: Pro bono merito au- de ſummo
dientis, tribuitur ſermo doctoris. In pote- bono, cap.
ſtate diuina conſiſtit, cui velit Deus doctri- 44.
næ verbum dare, vel cui auferre: & hoc aut
pro dicentis, aut pro audientis fit merito, vt
modò p̃ culpa plebis auferatur ſermo do-
ctoris, modò verò pro vtilitate rectoris tri-
buatur. Nam & bonus docet bonum, & ma-
lus malum: & bonus malum, & malus bonũ:
quod tamen fit iuxta meritum populorum.
Non omnia tempora congruunt doctrinæ,
ſecundùm Salomonis ſententiam, dicentis: Eccl. 3. a
Tempus tacendi & tempus loquendi. Non
quidem per timorem, ſed per diſcretionem,
propter malorum incorrigibilem iniquita-
tem, nõnunquàm electos oportet à doctri-
na ceſſare. Interdùm doctores eccleſię, calo-
re charitatis ardẽtes, cõticeſcunt à docẽdo,
quia non eſt qui audiat, teſtante propheta:
Ciuitates Auſtri clauſæ ſunt, & non eſt qui Hiere. 13. c
aperiat. Qui docẽdi accipit officium, inter-
dùm ad tempus facta proximi taceat, quæ
ſtatim corrigere nequaquàm exiſtimat. Nam
ſi corrigere poteſt, & diſſimulat, verum eſt
ꝙ conſenſum erroris alieni habeat. Pleriq;
ſancti doctores pro mali pertinacia, quia
iniquos emendare nequeunt, his tacere diſ-
ponunt: ſed calorem ſpiritûs, quo aguntur,
ferre non ſuſtinentes, iterùm in increpatio-
nem proſiliunt impiorum.

*Quòd nihil proſit ſacerdoti, etiàm ſi benè vi-
uat, ſi male viuentes, tacendo non arguat.*

Cap. 26. Proſper. Proſper lib.

QVòd verò dicit Apoſtolus, vt nos for de vita con-
mam debeamus exhibere fidelibus, temp. lib. 2.
quid valebit, ſi is, cui vel exhortandi cap. 10.
2. Theſſ. 3. b
bonos, vel caſtigandi malos cura commiſſa
eſt, benè viuendo ſe imitandum bonis exhi
beat, & malos, tacendo non arguat? Ad hoc
enim (niſi me fallit opinio) ſanctè viuendũ
eſt ſacerdoti, nè dicta ſua repugnantibus fa-
ctis euacuet, ſi, quod prædicat fieri debere,
non faciat: aut ſi, quod non facit, prædicare
pręſumpſerit, nihil apud eos, qui eius vitam
nouère, proficiat. Quia ad hoc eſt Eccleſiæ
Dei præpoſitus, vt non ſolùm benè viuẽdo
alios exemplo ſuæ cõuerſationis inſtituat:
ſed etiàm fiducialiter prædicando, ſingulis
ante oculos peccata ſua conſtituat, quę pœ-
na maneat duris, quæ gloria obedientibus,
oſtendat. Nullius ſalutem deſperando con-
temnat, animas emendari nolentiũ plangat,
imitatus Apoſtolum qui ait: Vt lugeã mul- 2. Cor. 12. g
tos ex his, qui antè peccauerũt, & non egé-
runt pœnitentiam. Et iterùm: Quis infirma- 2. Cor. 11. g
tur, & ego nõ infirmor? quis ſcãdalizatur, &
ego non vror? Quapropter ſciens, ꝙ ſi qui-
buſlibet diuitibus ac potentibus malè viuẽ-

tibus parcat, aut foueat, eos perdat, ſimul & pereat: & ſanctè debet viuere propter exẽplum, & piè docere propter ſuę adminiſtrationis officium, certus, quòd ei ſua iuſtitia nihil ſuffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur. Quãdò quicũq; alius periẽrit, quem nulla docẽdi neceſſitas manet, ſolus pœnas ſui ſceleris dabit. Ille autem cui diſpenſatio verbi cõmiſſa eſt, etiàm ſi ſanctè viuat, & tñ perditè viuẽtes arguere aut erubeſcat, aut metuat: cum omnibus, qui eo tacente periẽrint, perit. Et quid ei proderit nõ puniri ſuo, qui puniẽdus eſt alieno peccato? Mentior, niſi hoc Dñs per Ezechielem prophetã ſub cuiuſdã terroris denũciatione loquitur, dicẽs ad eum: Et tu fili hominis, ſpeculatorẽ dedi te domui Iſrael. Nec hoc tranſeunter debemus audire, quòd ſacerdotem ſpeculatorem appellat, vt ſicut ſpeculatoris eſt, de loco editiore proſpicere, & plùs omnibus contemplari: ità ſacerdos debet eſſe ꝓpoſiti ſublimitate celſior cũctis, ac maioris ſciẽtiæ habere gratiam, qua poſſit ſub ſe viuẽtes inſtruere. Videamus iam, q̃d diuinus ſermo contineat. Audies (inquit) ſermonẽ ex ore meo, & annũciabis eis ex me. Vt hoc dicat ſacerdos, quod ex diuina lectione didicerit, quod illi De⁹ inſpirauerit, nõ quod præſumptiõe humani ſenſûs inuenerit. Adnunciabis, inquit, eis ex me. Ex me, & nõ ex te, Mea verba loquẽris eis. Non eſt quòd ex eis, tanquàm de tuis, iuſteris. Ex me (inquit) eis adnuncia. Sed iam quid adnunciet, audiamus, Si me dicẽte ad impium, Impie, morte morieris, non fueris locutus, vt ſe cuſtodiat impius à via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur: ſanguinem verò eius de manu tua requiram. Hoc eſt dicere: Si ei ſua peccata non adnunciaueris, ſi eum non argueris, vt ab impietate ſua cõuertatur, & viuat, & te, qui non increpâſti, & ipſum, qui te tacente peccauit, flammis perennibus perdam. Quis, rogo, tam ſaxei pectoris, quis tã ſerreus erit, quem ſententia iſta non terreat? Quis tam alienus à fide, qui ſententię iſti nõ credat?

Ezech. 3.d

Ezech. 3.d

De paſtoribus non rectè gradientibus.

Cap. 27. *Gregorius.*

Paſtoral. li. 1. cap. 2.

SVnt nonnulli, qui ſolerti cura ſpiritalia præcepta perſcrutantur: ſed quæ intelligendo penetrant, viuendo cõculcant. Repentè docent, quæ non opere, ſed meditatione didicerant: & quod verbis prædicant, moribus impugnãt. Vndè fit, vt cùm paſtor per abrupta graditur, ad præcipitium grex ſequatur. Hinc nanq; per prophetam Dñs contra contemptibilem paſtorum ſciẽtiam querit, dicens: Cùm ipſi lympidiſſimã aquã biberetis, reliquã pedibus veſtris turbabatis. Et oues, quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebãtur: & quæ pedes veſtri turbauerant, hæc bibebant. Aquam lympidiſſimam paſtores bibunt, cùm fluenta veritatia, rectè intelligentes hauriunt. Sed eãdem aquã pedibus perturbare, eſt, ſanctę meditationis ſtudia malè viuendo corrumpere. Aquam ſcilicet paſtorum turbatã pedibus oues bibunt, cùm ſubiecti quiq; nõ ſectantur verba quę audiũt, ſed ſola, quę conſpiciunt, exempla prauitatis imitantur. Qui cùm dicta ſitiunt, & per opera peruertũtur, quaſi corruptis fontibus, in potibus lutũ ſumũt. Nemo ampliùs nocet in Eccleſia, quàm qui peruersè agens, nomen vel ordinẽ ſanctitatis habet. Delinquentẽ nanq; hũc redarguere nullus pręſumit, & in exemplũ culpa vehementer extenditur, quandò pro reuerentia ordinis peccator honoratur. Qui ergò ad ſanctitatis ſpeciẽ deductus, vel verbo cęteros deſtruit vel exẽplo: meliùs profectò fuerat, vt hunc ad mortem ſub exteriori habitu terrena acta conſtringerent, quàm ſacra officia in culpa cætera imitabilem demonſtrarent. Quia nimirùm ſi ſolus caderet, vtcunquè hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret. Sæpè ſuſcepta cura regiminis cor per diuerſa intuendo diuerberat, & impar q̃ſq; inuenitur ad ſingula, dum confuſa mẽte diuiditur ad multa. Vndè quidam ſapiens, ꝓuidè admonet, dicens: Fili, nè in multis ſint actus tui. Quia videlicet nequaquàm plenè in vniuſcuiuſq; operis ratiõe colligitur, dũ mens per diuerſa ſparſa partitur. Cumq; foràs per inſolẽtem curam trahitur, à timoris intimi ſoliditate vacuatur. Dum etiàm mẽs in extêriorũ fit diſpoſitione ſolicita, ſuî eſt ſolùmodò ignara, & ſcit multa cogitare, ſe neſciens: Nam cùm plùs quàm neceſſè eſt, ſe exterioribus implicat, quaſi occupata in itinere, obliuiſcit quò tendebat, ità vt ab ſtudio ſuæ inquiſitionis alienata, nec ipſa, quæ patitur, damna cõſiderat: & per quanta delinquat, ignorat. Neq; enim peccare ſe Ezechias credidit, cùm venientibus ad ſe alienigenis cellas aromatum oſtẽdit: ſed in dãnatiõnẽ ſecuturæ prolis ex eo iram iudicis ꝓtulit, quod ſe facere licenter æſtimauit. Sępè enim dum multa ſuppetunt, dumq; agi poſſunt quæ ſubiecti quia acta ſunt admirẽtur, in cogitatione ſe animus eleuat, & plenè in ſe iram iudicis prouocat, quãuis per iniqua foràs opera non erumpat. Intùs quippe eſt qui iudicat, intùs quod indicat. Cùm ergò in corde delinquimus, latet homines, quod apud nos agimus, ſed tamẽ ipſo iudice teſte peccamus. Hæc proferentes, non poteſtatẽ regiminis repræhendimus: ſed ab appetitu illius, cordis infirmitatem munimus, nè imperfecti quiq; culmẽ arripere regiminis andeant, & qui in planis ſtantes titubant, in ꝓcipitio pedem ponant. Cęcus paſtor eſt, qui ſupernæ lumen contẽplationis ignorat: qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam lucem nequaquàm diligendo conſpicit, quò greſſum operis ponat, neſcit. Claudus verò rector eſt, qui quidẽ, quò pergere debeat,

Ezech. 34. e

Ibid. cap. 4.

Eccl. 11.

Eſa. 39.

Ibid. cap. 11.

Ibidem.

debeat adſpicit: ſed infirmitate mentis, vitæ
viam perfectè non valet tenere, quam videt,
quia ad virtutis ſtatum, dum fluxa cõſuetu-
dine non erigitur, quò ex deſiderio innitit,
illuc greſſus operis efficaciter nõ ſequũtur.
Paruo autem naſo eſt, qui ad tenẽdam men-
ſurã diſcretionis idoneus non eſt. Naſo quip-
pe odores fœtoresq; diſcernimus. Rectè er-
gò per naſum diſcretio exprimitur, per quã
virtutes eligimus, delicta reprobamus. Sunt
nonnulli, qui dum æſtimari hebetes nolunt,
ſæpè ſe in quibuſdam inquiſitiõibus plùs q̃
neceſsè eſt, exercentes, ex nimia ſubtilitate
Leuit. 21. d fallũtur. Vndè hîc quoquè ſubditur: Vel
grandi & torto naſo. Naſus etenim grandis
& tortus, eſt diſcretionis ſubtilitas immode
rata: quæ dum plùs, quàm decet, excreuerit,
actionis ſuæ rectitudinem ipſa confundit.
Fracto autem pede vel manu eſt, qui viã Dei
pergere omninò nõ valet, atq; à bonis acti-
bus funditùs exors vacat, quatenùs hęc nõ
vt claudus, ſaltẽ cum infirmitate teneat, ſed
ab his omnimodò alienꝰ exiſtat. Gibbus eſt,
quẽ terrenæ ſolicitudinis pondus deprimit,
nè vnquàm ad ſupna reſpiciat, ſed ſolis his,
quæ in infimis calcantur, intendat: Qui etſi
aliquandò aliquid ex bono patriæ cæleſtis
audiérit, ad hoc nimirùm peruerſæ cõſuetu-
dinis pondere prægrauatus, cordis faciẽ nõ
attollit: quia cogitationis ſtatum erigere nõ
valet, quem terrenę vſus ſolicitudinis curuũ
tenet. Lippus nanq; eſt, cuius quidem inge-
nium ad agnitionem veritatis emicat, ſed tñ
hoc carnalia opera obſcurãt. In lippis quippe
oculis pupillæ ſanæ ſunt, ſed humore deflu-
ente, infirmatæ palpebræ groſſeſcunt. Quæ
quia infuſione crebra atterũtur, etiàm acies
pupillæ vitiatur. Et ſunt nonnulli, quorum
ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat, qui vi-
dere recta per ingenium ſubtiliter poterãt,
ſed vſu prauorum actuum caligant. Lippus
itaq; eſt, cuiꝰ ſenſum natura exacuit, ſed cõ-
uerſationis prauitas cõfundit, cui benè per
Apoc. 3. d angelũ dicitur: Collyrio inunge oculos tu-
os, vt videas. Collyrio quippe oculos, vt vi-
deamus, inungimus, cùm ad cognoſcendũ
veri luminis claritatẽ, intellectûs noſtri aciẽ
medicamine bonæ operationis adiuuamus.
Albuginem tolerans, nihil videt. Albuginẽ
habet ſacerdos in oculo, qui veritatis lucem
videre non ſinitur, qui arrogantia ſapientiæ
ſiue iuſtitiæ cæcatur. Pupilla nanq; oculi ni-
gra videt, albuginẽ tolerãs nihil videt, quia
videlicet ſenſus humanæ cogitatiõis, ſi ſtul-
tum ſe peccatoremq; intelligit, cognitionẽ
intimę claritatis appræhendit. Si autem can
dorem ſibi iuſtitiæ ſiue ſapientiæ tribuit, à
luce ſe ſupernę cognitiõis excludit, & eo cla
ritatem veri luminis nequaquàm penetrat,
quo ſe apud ſe per arrogãtiam exaltat, ſicut
Rom. 1. c de quibuſdam dicitur: Dicẽtes enim ſe eſſe
ſapientes, ſtulti facti ſunt. Iugem verò habet
ſcabiem in corpore, cui carnis petulantia ſi-
nè ceſſatione dominatur. In ſcabie etenim
feruor viſcerum ad cutem trahitur, per quã
rectè luxuria deſignatur: quia ſi cordis ten-
tatio vſq; ad operationẽ proſilit, nimirùm
feruor intimus vſq; ad cutis ſcabiem prorũ-
pit, & foris iam corpus ſauciat: quia dum in
cogitatione voluptas nõ reprimitur, etiàm
in actiõe dominatur. Quaſi enim cutis pru- 1. Cor. 10. c
riginem Paulus curabat abſtergere, cùm di-
cebat: Tentatio vos non appræhendat niſi
humana. Ac ſi apertè diceret: Humanũ qui-
dem eſt, in corde tentationem perpeti, dæ-
moniacum verò eſt, tẽtationis certamine &
in operatione ſuperari. Impetiginẽ quoquè
habet in corpore, quiſquis auaritia vaſtatur
in mente. Quæ ſi interiùs non compeſcitur,
nimirùm ſinè menſura dilatatur. Impetigo
quippe ſinè dolore corpus occupat, & abſq;
occupati tædio excreſcẽs, membrorũ deco-
rem fœdat: quia & auaritia capti animũ, dũ
quaſi delectat, exulcerat, dum adipiſcenda
quæq; cogitatiõi obijcit, ad inimicitias ac-
cendit: & dolorem in vulnere non facit, quia
æſtuanti animo ex culpa abundantiam pro-
mittit. Decor membrorum per impetiginẽ
perditur, quia aliarũ quoquè virtutum per
auaritiam pulchritudo deprauatur. Et quaſi
totum corpus exaſperat, quia per vniuerſa
vitia animũ ſupplantat, Paulo atteſtãte, qui
ait: Radix omnium malorum eſt cupiditas. 1. Tim. 6. b
Ponderoſus eſt, qui turpitudinẽ nõ exercet
opere, ſed tamẽ ab hac cogitatione cõtinua
ſinè moderamine grauatur in mente. Qui
nequaquàm vſq; ad opus quidem nefarium
rapitur, ſed eius animus voluptate luxuriæ
ſinè vllo repugnationis obſtaculo delectaſ.
Vitiũ quippe eſt põderis, cùm humor viſce-
rum ad virilia labitur, quæ ꝓfectò cùm mo-
leſtia dedecoris intumeſcunt. Ponderoſus
ergò eſt, qui totis cogitationibus ad laſciui-
am defluens, pondus turpitudinis geſtat in
corde: & quamuìs praua nõ exerceat opere,
ab his tamen nõ euelliſ mente, nec ad vſum
boni operis in aperto valet aſſurgere, quia
grauat hunc in abditis turpe pondus. Quiſ-
quis ergò quolibet horum vitio ſubigitur,
panes Dño offerre prohibetur, nè profectò
diluere aliena delicta nõ valeat is, quẽ adhuc
propria deuaſtant. Cùm ſacerdos non agit Gregor. lib.
bona q̃ loquitur, ei etiàm ſermo ſubtrahiſ, Moral. 11.
nè loqui audeat quod nõ operaſ, ſicut per cap. 9.
prophetã dicitur: Peccatori aũt dixit Deus, Pſalm. 49.
quarè tu enarras iuſtitiã meã, & aſſumis te-
ſtamentum meum per os tuũ? Vndè etiã de- Pſalm. 118.
precaſ, dicẽs: Et nè auſeras de ore meo ver-
bum veritatis vſq; quaquè. Perpendit nãq;,
quòd omnipotẽs Deus veritatis verbũ facienti-
bus tribuit, & nõ facientibus tollit. Qui er-
gò hoc de ore ſuo nõ auferri petijt, quid ali-
ud quàm gratiam bonæ operationis poſtu-
lauit? Ac ſi apertè diceret: A bono opere erra-
re me nõ ſinas, nè, dum amitto ordinẽ benè
viuendi, rectitudinẽ perdam loquendi. Ple-

Lib. Moral. 11, cap. 10. runquè doctor, qui docere audet quod negligit agere, cùm desſerit bona loqoi, quæ operari contempſit, docere ſubiectos incipit praua, quæ agit: vt iuſto omipotẽtis Dei iudicio, in bono iam nec linguam habeat, q habere bonã vitam recuſat: quatenùs dum mens eius terrenarum rerum amore incẽditur, de terrenis reb⁹ ſemper loquatur. Vndè Matth. 12. c in euãgelio veritas dicit: Ex abundantia eñ cordis os loquit̃. Bonus homo de bono theſauro profert bona, & malus homo de malo theſauro ꝓfert mala. Hinc & Ioãnes ait: Ipſi 1. Ioan. 4. a de mundo ſunt, ideò de mũdo loquuntur.

De negligẽtia ſacerdotis, q doctrinæ ſuæ agendo contraria, perſonam non poteſt implere doctorum. Cap. 28. Proſper.

De vita cõtemplat. lib. 2. cap. 15. RE colite ergò, quanta & qualia, me audiente atq; probante, dicere ſolebatis de adminiſtratiõe põtificis, qui populi ſibi commiſſi cura poſthabita, ardentiùs bona præſentia deſiderat, quàm futura: & oblítus quòd nõ ſolùm de ſe, ſed etiàm de grege ſibi credito rationem paſtori paſtorum omium reddat, ſua ſuorumq́; detrimenta nõ cogitat, quem non delinquentiũ peccata contriſtant, nec proficientium bona lætificant, ſed de ſe tantùm, plerũquè autem nec de ſe omĩnò ſolicitus, quid à ſuis booi malíve geratur, ignorat. Qui non prædicat perſeuerantiam iuſtis, pœnitẽntiam prauis, cõtemptum mũdi cõuerſis, futuras pœnas auerſis. Qui non poteſt dicere contemptoribus admonitionis ſuæ, Futurum cogitate iudiciũ, quod ipſe fortè nõ cogitat: amatorib⁹ mundi, Nolite diligere mundum, ſi eum mundi 1. Ioan. 2. amor oblectat: ambitioſis, Ambitioni iam finem imponite, ſi eum ambitio ruinoſa ꝑcipitat: ebrioſis, Ebrietatẽ cauete, ſi ſe mero vſq; ad alienationẽ mentis ingurgitat: ſumptuoſis dapibus *grauidus, non poteſt ſuis *crudus, abſtinẽtiam laudare, quam calcat: vitio cupiditatis addictus, cupidis amorem nõ poteſt diſſuadere pecuniæ: inimicitiarũ tenax, non valebit animos diſſidentiũ ſacerdotali tranquillitate componere: iuſtitiam prędicare iudicib⁹ erubeſcit, quam ipſe perſonę potentis fauore corrũpit. Nec defendit oppreſſos, ſi pſonas aut honorat, aut deſpicit. Et quicquid boni non facit, aut mali committit: nec iubebit fieri, nec vetabit: quia neceſſariam docendi authoritatem, contrarietate ſuæ actionis aut amittit, aut minuit.

De his qui benè docent, & malè viuunt. Cap. 29. Iſidorus.

Iſidor⁹ li. 3. de ſummo bono, cap. 37. INterdùm doctoris vitio etiàm ipſa verax doctrina vileſcit: & qui nõ viuit ſicut docet, ipſam, quam prædicat veritatẽ, contemptibilẽ facit. Arcus peruerſus, eſt lingua magiſtrorum docentium benè & viuentiũ malè: & ideò quaſi ex pueſo arcu ſagittã emittunt, dum ſuam prauam vitam proprię linguæ ictu cõfodiunt. Qui benè docet, & malè viuit, tanquàm æs aut cymbalum ſonitũ facit alijs, ipſe tamen ſibi maoet inſenſualis. Qui benè docet, & malè viuit, quòd docet, benè viuẽtibus proficit: quòd verò malè viuit, ſeipſum occídit. Sicut ſacerdos, qui ſi dignè ſe agit, vt ſacerdotem decet, miniſteriũ eius & ipſi & alijs vtile eſt: indignè autẽ viuens, alijs quidem vtilis eſt loquendo, ſe aũt interficit prauè viuendo. Ae per hoc quod in illo mortuum eſt, propriũ eius eſt: quod verò viuit in eo, id eſt, ſacrum miniſterium, alienum eſt. Qui benè docet, & malè viuit, videtur vt cereus, qui alijs bonam nouit lucem prȩſtare, ſe verò in malis ſuis cõſumere atq; extinguere. Qui benè docet, & malè viuit, videtur bonũ malo coniungere, lucẽ tenebris ꝑmiſcere, veritatẽ mendacio mutare.

De exemplis prauorum ſacerdotum. Cap. 30. Iſidorus.

SAepè per quos iuſtitia docet̃, per ipſos peccati morbus inrepit, & mors ad plebes pertranſit, ſcilicet vel dum mala docent, vel dum praua faciunt. Pleriq; ſacerdotes & clerici prauè viuentes, forma cæteris in malum exiſtũt, qui in bonis exemplum eſſe debuerunt. Hi enim quoſcunq; exemplo malæ conuerſationis ſuæ perdũt, de illis rationem ſinè dubio reddituri ſunt. Ex carnaliũ præpoſitorum exemplo, plerunquè fit vita deterior ſubditorum: & plebis merito fiũt tales ſacerdotes, qui exemplo deteriore populum deſtruant, non ædificent. Ex merito enim plebis nonnunquàm epiſcopi deprauantur, quatenùs procliuius corruẽt, qui ſequuntur. Capite langueſcente, cætera corporis membra inficiuntur. Vndè & ſcriptũ eſt: Omne caput languidũ, & omne cor mœrens: à planta pedis vſq; ad verticem, nõ eſt in eo ſanitas. Caput enim languidũ, doctor eſt agens peccatum: cuius malum ad corpus peruenit, dum eo vel peccãte, vel prauè docente, peſtifer languor ad plebes ſubditas tranſit. Deteriores ſunt, q ſiue doctrinis ſiue exemplis vitam moresq́; bonorum corrumpunt, his qui ſubſtãtias aliorũ prędiaq́; diripiunt. Hi enim ea, quæ extra nos, ſed tamen quæ noſtra ſunt, auferunt: corruptores verò morũ, propriè noſipſos diripiũt: quoniam diuitiæ hominum iuſtorũ, mores eorum ſunt. Multùm ergò diſtant damna morum, à damnis temporalium rerũ, dum iſta extra nos ſint, mores verò in nobis.

Iſidor⁹ vbi ſuprà, ca. 38.

Eſa. 1. b

De præpoſitis carnalibus. Cap. 31. Iſidorus.

PRouideotia plerunquè diuini conſilij ordinantur præpoſiti mũdana & exteriora ſectantes, vt dum temporalibus rebus ſe totos impendunt, ſpirituales tutiorẽ vitã contemplationis exerceant: quia durę ſunt quietè viuere volẽtibus ſarcinæ curarũ epiſcopalium. Prouidet ſæpè Deus curis deditos ſecularibus, ad ſuſceptionem regiminis: vt dum hi exteriora ſinè tædio procurant,

Iſidor⁹ vbi ſuprà, ca. 39

ſpiritua-

ſpirituales rebus interioribus ſinè impedimento rerum terrenarum deſeruiant. Dei ergò * ordinem accuſant, à quo inſtituuntur, qui epiſcopos condemnãt, dum minùs ſpiritualia, ſed magìs terrena ſectantur. Ex diuioi enim conſtat tabernaculi diſpoſitione, ob iniurias mundi ſerendas & turbines, quoſdam inſtitui epiſcopos ſecularibꝰ curis inſiſtentes, vt hi, qui interiùs ſuperna deſiderant, nullo terreno obſiſtente negocio, liberiùs hoc quod amant, intendant. Non eſt itaque iudicãdus à plebe rector inordinatus, dum magìs oouerint populi, ſui fuiſſe meriti, puerſi regimen ſuſcepiſſe pontificis. Nam pro meritis plebium, diſponitur à Deo vita rectorum. Exemplo Dauid peccant ad comparationem principum, qui ex merito plebis præuaricantur. Sententia damnãtur Cham filij Noę, qui ſuorum prępoſitorum in publico culpas produnt, ſicut Cham, qui patris pudenda non operuit, ſed deridenda monſtrauit. Habituri ſunt Sem meritum & Iaphet, qui reuerẽter operiunt, quæ patres ſuos exceſſiſſe cognoſcũt. Si tamen patrum facta non diligant, ſed tãtùm operiant, nec imitentur. Nam ſunt, qui præpoſitos ſuos peruersè iudicant, dum terrenis ſtudijs eos plùs viderint eſſe intentos, ſi vel parùm iam ipſi de ſpiritualibꝰ cognouerint. Rectores ergò iudicandi à Deo ſunt, à ſuis autem ſubditis nequaquàm iudicandi ſunt, exemplo Domini, qui per ſe vendentes columbas & nummulariorum menſas proprio euertit flagello, & proiecit à tẽplo. Vel etiàm, ſicut dicit Pſalmiſta: Deus ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem deos * dijudicat. Quòd ſi à fide exorbitauerit rector, tunc erit arguendus à ſubditis: pro moribus verò reprobis tolerandus magìs, quàm diſtringendus, à plebe eſt.

* ordinationem

Gene. 9. d

Ioan. 2.

Pſalm. 81.

* diſcernit.

Luctuoſa deſcriptio carnaliter viuentium ſacerdotum, Cap. 32.

Proſper.

Proſper de vita act. & contẽpl. li. 1, cap. 21.

SEd nos pręſentibꝰ delectati, dum in hac vita commoda noſtra & honores inquirimus, non vt meliores, ſed vt ditiores: oec vt ſanctiores, ſed vt honoratiores ſimus, cęteris præeſſe feſtinamus. Nec gregem nomini, qui nobis paſcendus tuendusque commiſſus eſt, ſed noſtras voluptates, dominationem, diuitias, & cætera blandimenta carnaliter cogitamus. Paſtores dici volumus, nec tamen eſſe contendimus. Officij noſtri vitamus laborem, appetimus dignitatem, Immundorum ſpirituum feras à grege dilacerando non pellimus, & quod eis remanſerit, ipſi conſumimus, quandò peccantes diuites vel potentes non ſolùm non arguimus, ſed etiàm veneramur, nè nobis aut munera ſolita offenſi non dirigant, aut obſequa deſiderata ſubducant. Ac ſic muneribus eorum & obſequijs capti, immò per hæc illis addicti, loqui eis de peccato ſuo aut de futuro iudicio formidamus. Et ideò minaciter ſuperbiam noſtram diuinus ſermo contundit, ſed noſter auditus nihil, vndè proficiamus, admittit: quia præſentis vitæ capti dulcedine, quæ pœoa negligentiam noſtrã maneat in æternum, oolumus cogitare. In paſtores ergò iſta dicuntur, de quorum nobis inani appellatione blandimur. Hæc dicit Dominus Deus: Væ paſtoribus Iſrael, q paſcebant ſemetipſos. Nónne greges paſcũtur à paſtoribus? Lac comedebatis, & lanis operiebamini. Quod craſſum erat, occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis. Quod infirmum fuit, non conſolidâſtis: & quod ægrotum, non ſanâſtis. Quod fractũ eſt, non alligâſtis: & quod abiectum, nõ reduxiſtis. Quod perierat, non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia. Et diſperſæ ſunt oues meæ, eô quòd non eſſet paſtor, & factæ ſunt in deuorationem omnium beſtiarũ agri. et paulò pòſt: Propterea, paſtores, audite verbum Domini. Viuo ego, dicit Dominus, quia pro eo, quòd facti ſunt greges mei in rapinam, & oues meę in deuorationem omnium beſtiarum agri, eô quòd non eſſet paſtor: neque enim quæſiêrunt paſtores gregem meum, ſed paſcebant paſtores ſemetipſos, & gregẽ meum non paſcebant: Propterea, paſtores, audite verbum Domini: Hæc dicit Dominꝰ Deus: Eccè ego ipſe ſup paſtores requiram gregẽ meũ de manu eorum, & ceſſare faciam eos, vt vltrà non paſcant gregem, nec paſcant ampliùs paſtores ſemetipſos. Quis ad hæc non contremiſcat? Quis iſta ſinè intolerabili metu futuræ examinationis accipiat, niſì qui aut nõ intelligit, aut futura non credit? Sed quia omnia, quę Deus obſeruari voluit, tam aptè poſuit, & ità ſui nominis authoritate firmauit, vt ea faciliùs, (quod dictu quoquè nefas eſt) contẽnamus, quàm nos nõ intelligere, vel nõ credere tam aperta & diuina fingamus, quandò audimus, Hæc dicit Dominus: quis non futurum eſſe credat, quod dicit Dominꝰ, niſì qui Deo non credit? Quod autem dicit, Væ paſtoribus: iſtud væ, pro maledicto pooi, & paſtorum nomine nos ſignificari, quis non intelligat, niſi qui futurum noo cogitat? Greges Domini paſcendos, paſtores facti, ſuſcipimus: & nos ipſos paſcimꝰ, quandò oon gregum vtilitati proſpicimus, ſed quid foueat & augeat noſtras voluptates, attendimus. Lac & lanas ouium CHRISTI, oblationibus quotidiania ac decimis fidelium gaudentes, accipimus: & curam paſcendorum gregum ac reficiendorum, à quibus peruerſo ordine volumus paſci, deponimus. Non ſanamus ſpirituali conſilio peccatis infirmum, non ſacerdotali ope conſolidamus ac reficimus diuerſis tribulationibus fractum, non ad viam ſalutis reuocamꝰ

Ezech. 34. a

errantem, non requirimus ſolicitudine paſtorali veniæ deſperatione iam perditum, ad hoc potentes tantùm effecti, vt nobis in ſubiectos damnationem tyrannicam vẽdicemus, non vt afflictos, contra violentiam potentum, qui in eos ferarum more ſæuiũt, defendamus. Indè eſt, quòd tam à potentibus huius mundi, quàm à nobis, quod peius, nonnulli grauiter fatigati depereunt, quos ſe de manu noſtra Dominus requiſiturum terribiliter comminatur, dicens: Requiram oues meas de manu paſtorum, & ceſſare eos faciam, vt vltrà iam non paſcant greges meos. Quod quid eſt aliud, quàm, paſtores quę ſemetipſos, non greges meos, paſcunt, ſublimitate ſuæ dignitatis expoliabo, & inter reprobos, quia honorem ſuum noluerunt cuſtodire, proijciam? Horum & his ſimiliũ

Pſalm. 54. conſideratiõe perterritus Propheta, Timor & tremor, inquit, venerunt ſuper me, & contexerũt me peccatorum meorum tenebræ, & dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Et hoc eſt totum, propter quod imperitię meæ ac futuri finis recordatus, ingemui: & volui, ſarcina epiſcopatûs mei depoſita, elongare fugiens, & manere in ſolitudine: & ibi expectare

Ibidem. Deum, qui ſaluum me faceret à puſillanimitate mea, & ab ipſa intolerabilium mihi ſolicitudinum tempeſtate.

De iracundis doctoribus. Cap. 33. Iſidorus

Iſido. lib. 3. de ſummo bono, cap. 40.

IRacundi doctores per rabiem furoris diſciplinę modum ad immanitatem crudelitatis conuertunt, & vndè emendare ſubditos poterant, indè potiùs vulnerãt. Ideò ſinè mẽſura vlciſcitur culpas præpoſitus iracundus, quia cor eius diſperſum in rerum curis, non colligitur in amorem vnius Deitatis. Mens enim ſoluta in diuerſis, catena charitatis nõ adſtringitur: ſed malè laxata, malè ad omnem occaſionem mouetur.

De zelo paſtoralis officij erga ſubditos. Cap. 34. Gregorius.

Greg. lib. 1. ſuper Ezec. homil. 12. circa finem.

OMnis ſpiritalis zelus doctoris animũ frigit, quia valdè cruciatur, dum infirmos quoſque æterna deſerere, & rebus temporalibus delectari conſpicit. Nullum quippe omnipotenti Deo tale eſt ſacrificiũ, quale eſt zelus animarum, ſicut Pſalmiſta ait: Ze-

Pſal. 68. lus domûs tuæ comedit me. Paulus apoſto-

2. Cor. 11. g lus zelo animarum cruciatus, dicebat: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Ipſum ſuum cor, quod animarum zelo ſuccenderat, quid aliud quàm quaſi ſartaginem fecerat, in quo amore virtutum cõtra vitia ardebat? Quòd enim vrebatur, ſartago erat. Inardeſcebat enim, & coquebat, quia incẽdebatur amaritudine, ſed virtutum alimenta præparabat

Eze. 4. a ex ſua afflicta cogitatione. Quid eſt, quòd Ezechiel propheta ſartaginem inter ſe & ci-

uitatem murum ferreum ponit, niſi quòd idem fortis zelus, qui nunc in mẽte doctoris agitur, in die extremi iudicij inter eum & animam quam à vitijs zelatur, teſtis eſt: vt etſi audire is, q doceret, noluerit, doctor tamen pro zelo, quem exhibet, de authoris negligentia reus non ſit? Murum ergò ferreum propheta inter ſe & ciuitatem ponit, quia in vltionis tempore indè doctor à damnationis periculo munitur, vndè nũc per zelũ cuſtodię cordis frixurã patitur. Quantum verò frixura cordis, q ſpiritali zelo agitur, omnipotenti neo placeat, apertè oſtenditur, cùm offerri per legem ſimila in ſacrificium iubetur. Scriptum quippe eſt: In ſartagine oleo conſperſa frigetur, offeretque eam calidam in odorem ſuauiſſimum Domino ſacerdos, qui patri iure ſucceſſerit, & tota cremabitur in altari. Tunc ſimila in altari frigitur, cùm munda mens iuſti, per zelũ ſancti ardorem crematur. Quæ conſpergi oleo præcipitur, id eſt, charitatis miſericordia miſceri, quæ in conſpectu omnipotentis Dei ardet & lucet. Conſpergatur ergò oleo mens, quæ in ſartagine frigitur: quia ſancti zeli diſtrictio, neceſſè eſt, vt ex miſericordię virtute & ardeat & clareſcat. Amat enim eũdem ipſum, quem inſequi videtur. Vndè & calida in odorẽ ſuauiſſimum Domino offerri præcipitur: quia ſi amorem zelus non habet, ea, quę de ſartagine offertur, calorem ſimila amiſit. Notandum valdè eſt, quis ſimilam offerre præcipitur, videlicet ſacerdos qui patri iure ſucceſſerit. Ille enim ſacerdos patri iure ſuccedit, qui eſſe ſe omnipotentis Domini filium moribus demonſtrat, atque à nobilitate intima, operum ſuorum ignobilitate nõ diſcrepat. Quæ in altari tota cremari præcipitur, vt videlicet holocauſtum fiat. Simila itaque in ſartagine, eſt munda mens iuſti in zeli ſpiritualis afflictione, quæ per ſoliçitudinem animarum frigitur, & nõ ſolùm ſacrificium, ſed etiàm holocauſtũ Domino eſſe deputatur. Sumamus igitur ſartaginem ferream, & ponamus eam murũ ferreum inter nos & ciuitatem, id eſt, aſſumamus zelum fortem, vt inter nos & auditoris noſtri animum, inueniamus hũc poſtmodùm fortem munitionem. Tunc enĩ hunc murum ferreum inuenturi ſumus, ſi nunc eum fortiter tenemus, videlicet docẽdo, cuſtodiendo, ſuadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquandò leniter, aliquandò verò & ſeueriùs agendo. De qua ſeueritate per Ezechielẽ rectè ſubditur: Et obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obſidionem. Quid eſt, obfirmare faciem ad Hieruſalem in latere deſcriptam, niſi vt ei animæ, cui cęleſtis pacis viſionem doctor denũciat, ſi adhuc eã infirmari in ſuis actib9 conſpicit, remiſſiorẽ & clemẽtiorem ſe minimè oſtendat? Vndè ſcriptum eſt: Filiæ tibi ſunt? ſerua corp9 illarũ, & nõ oſtẽdas hilarẽ faciem

Leui. 6. c

Ezech. 4. a

Eccl. 7. c

faciem ad eas. Infirmæ quippe animę, atque appe[illegible] mundi deditæ, aliquandò meliùs ex ſeueritate ſeruantur, vt obſirmata facies, id eſt, per ſeueritatis cuſtodiam ab omi ſpe friuolæ remiſſionis obducta, inconſtantem animam terreat, atque à delectatione vitiorum, diſtrictionis vigore conſtringat. quod cùm à doctore agitur, ſemper neceſsè eſt, vt dulcedo & humilitas in corde teneať: quatenùs & multùm amet, & nunquàm contra eum per elationē ſuperbiat, cui tamen amorem ſuum & humilitatē, pro vtilitate eius, prodere recuſat. Sequitur, & circūdabis eā. Circundat doctor auditoris animam, cùm in omē quod in hac vita agitur, tentationū laqueos apponi poſſe denunciat: vt dū vbiquè ſit mens pauida, vbiquè circunſpecta, quanto timidior, tanto vigilantior viuat. Ipſe nanque zelus rectitudinis dum inquietudine mentem agitat, eius mox aciem obſcurat, vt altiora in commotione non videat, quæ benè priùs tranquilla cernebat. Sed indè ſubtiliùs ad alta reducitur, vndè ad tēpus, nè videat, reuerberatur. Nam ipſa recti æmulatio, æterna poſt paululum in tranqllitate largiùs aperit, quæ hîc interìm per cōmotionem claudit. Et vndè mens turbatur, nè videat: indè proficit, vt ad videndum veriùs clareſcat. Sicut infirmāti oculo cùm collyrium immittitur, lux penitùs negatur: ſed indè eam poſt paululum veraciter recipit, vndè hanc ad tēpus ſalubriter amittit. Nunquàm verò commotioni cōtemplatio iungitur, nec præualet mēs perturbata conſpicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: quia nec ſolis radius cernitur, cùm commotæ nubes cæli faciem obducunt. Nec turbatus fons reſpiciētis imaginem reddit, quam tranquillus propriè oſtendit: quia quo eius vnda palpitat, eo in ſe ſpeciem ſimilitudinis obſcurat. Sed cùm per zelum anim⁹ mouetur, curandum ſummoperè eſt, nè hęc eadē, quæ inſtrumento virtutis aſſumitur, menti ira dominetur. Nec quaſi Domina pereat, ſed velut ancilla ad obſequium parata, à rationis tergo nunquàm recedat. Tunc enim robuſtiùs contra vitia erigitur, cùm ſubdita rationi famulatur. Nam quātumlibèt ira ex zelo rectitudinis ſurgat, ſi immoderata mētem vicerit, rationi protinùs ſeruire contemnit: & tātò ſe impudentiùs dilatat, quātò impatiētiam vitiorum, virtutem putat. Vndè neceſsè eſt, vt hoc ante omnia, qui zelo rectitudinis mouetur, attendat, nè ira extra mentis dominiū tranſeat: ſed in vltione peccati tēpus modumque conſiderans, ſurgentem animi perturbationem ſubtiliùs retractando reſtringat, animoſitatem reprimat, & motus feruidos ſub ęquitate diſponat, vt eo fiat iuſtior vltor alien⁹, quo priùs extitit victor ſuus: quatenùs ſic culpas delinquentium corrigat, vt antè ipſe, qui corrigit, per patientiā creſcat, vt feruorē ſuū trāſcendēdo dijudicet, nè intēperāter excitat⁹, ipſo zelo rectitudinis, lōgè à rectitudine aberret.

Greg. moral. lib. 5. ca. 33.

Quòd ſacerdotes nihil proprij habere debeant, & eccleſiæ facultates tanquàm communes, vtpotè de quibus Deo rationem reddituri, ſuſcipiant. Cap. 35. Proſper.

EXpedit facultates eccleſiæ poſſideri, & proprias perfectionis amore cōtemni. Non enim propriæ ſunt, ſed communes eccleſiæ facultates. Et ideò quiſquis omibus, q̄ habuit, dimiſſis aut vēditis, fit rei ſuæ contemptor: cùm p̄poſitus fuerit fact⁹ eccleſiæ, omium q̄ habet eccleſia, efficitur diſpenſator. Deniquè ſanctus Paulinus (vt ipſi meliùs nôſtis) ingentia p̄dia, q̄ fuerant ſua, vendita pauperib⁹ erogauit. Sed cùm poſteà factus fuiſſet epiſcopus, non cōtempſit eccleſiæ facultates, ſed fideliſſimè diſpenſauit. Quo facto ſatìs oſtendit, & propria debere p̄pter perfectionē contēni, & ſinè impedimento pfectionis, poſſe q̄ ſunt cōmunia eccleſiæ, poſſideri. Quid ſanct⁹ Hilarius? nónne & ipſe omia ſua aut parētibus reliqt, aut vendita pauperibus erogauit? Is tamen cùm merito pfectionis ſuæ fieret eccleſiæ Arelatēſ epiſcopus, quod illa tunc habebat eccleſia, nō ſolùm poſſedit, ſed etiàm acceptis fidelium numeroſis hæreditatib⁹, ampliauit. Iſti ergò tam ſancti, tamque perfecti pontificis, factis euidentibus clamāt, poſſe & debere fieri, quod fecerunt. Qui vtiquè homines tam ſeculariū q̄ diuinarum literarum ſinè ambiguitate doctiſſimi, ſi ſcirent res eccleſię debere contēni, nunq̄ eas haberent, q̄ omia ſua reliquerant. Vndè datur intelligi, q̄ tales ac tanti viri, q̄ volentes fieri Chriſti diſcipuli, renunciauerant omnibus q̄ habebant, non vt poſſeſſores, ſed vt p̄curatores, facultates eccleſiæ poſſidebant. Et idcircò, ſciētes nihil aliud eſſe res eccleſiæ, niſi vota fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperū: nō eas vendicauerūt in vſus ſuos, vt proprias, ſed vt commendatas, pauperib⁹ diuiſerunt. Hoc eſt enim poſſidendo contemnere, nō ſibi, ſed alijs poſſidere: nec habēdi cupiditate eccleſiæ facultates ambire, ſed eas pietate ſubueniēdi ſuſcipere. Quod habet eccleſia, cum omnibus nihil habentibus cōmune habet: nec aliquid indè eis, qui ſibi de ſuo ſufficiunt, erogat, quandò nihil aliud ſit habentibus dare, quàm perdere.

Proſper lib. de vita contemplatiua 2. ca. 9.

De diſciplina ſacerdotum in his, qui delinquunt. Cap. 36. Iſidorus

SAcerdotes pro populorū iniquitate damnanť, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, teſtāte Dominò ad prophetam: Speculatorem dedi te domui Iſrael. Si non fueris locutus, vt ſe cuſtodiat impius à via ſua, ille in iniqtate ſua morieť, ſanguinē verò eius de manu tua requiram. Sic enim Heli ſacerdos pro filiorū iniqtate dānatus eſt: & licèt eos delinquentes admonuit, ſed tamen, vt oportuit, nō redar-

Iſido. lib. de ſummo bono, cap. 46.

Eze. 3. d

1. Re. 2. & 4

darguit. Sacerdotes exqrere debẽt pecca-
ta populorum,& ſagaci ſolicitudine vnum-
quenque probare, iuxta teſtimonium Do-
Hier.6.g mini,ad Hieremiam loquentis:Probatorẽ,
inquit,dedi te in populo meo robuſtum,&
ſcies & probabis vias eorum.Sacerdotes ſtu
dio corrigendi facta perſcrutari debẽt ſub-
iectorum,vt emendatos lucrifacere poſſint.
Sicut autem peccatorem cõuenit argui, ità
iuſtum non exulcerari.Sacerdotes curã de-
bẽt habere de his,qui pereũt, vt ſacerdotali
redargutiõe aut corrigãtur à peccatis, aut ſi
incorrigibiles exiſtũt,ab æccleſia ſeparẽtur.
Atrociter arguunt, q̃ decipiẽdo peccantes,
non ſolùm non arguũt pro peccato,ſed eti-
àm adulanter decipiunt, dicente propheta:
Eſa.9.c Et erunt, qui beatificãt populum iſtum, ſe-
ducentes:& qui beatificantur, præcipitati.
Atrociter iterùm arguũtur, qui peccantem
non recipiunt, ſed deſpiciunt & ſpernunt,
nec alterius delictum tanquàm propriũ in-
gemiſcunt. De talibus per Eſaiam Domin⁹
Eſa.65.a comminans,dicit:Qui dicunt,recede à me,
non appropinques mihi, quia immũdus es:
iſti fumus erunt in furore meo, ignis ardẽs
1.Cor.9.d tota die. Indè eſt,quòd & Apoſtolus omni-
bus omnia factus eſt, non imitatione erro-
ris,ſed miſeratione compaſſionis,ſcilicet vt
ità vitia aliena fleret,quemadmodùm ſi tali
& ipſe implicaretur errore. Boni paſtores,
populi debent peccata deflere, & totos ſe
planctibus tradere, imitãtes Hieremiã pro-
Hiere.9.a phetam,dicentem: Quis dabit aquam capi-
ti meo, & oculis meis fontem lachrymarũ,
& plorabo die ac nocte interfectos populi
mei? Tanq̃ ꝓpria igitur delicta, plebis pec-
cata ſacerdos flere debet, ſed affectu com-
patiendi,non actione commiſſi. Nonnulli
præſules gregis,quoſdam pro peccato à cõ-
munione eijciũt,vt pœniteãt: ſed quali for-
te viuere debeant, ad melius exhortãdo nõ
viſitant. Quibus congruè increpans ſermo
diuinus,comminatur: Paſtores, qui paſcũt
Hiere.23.a populum meum, vos diſperſiſtis gregẽ me-
um:eieciſtis,& non viſitãſtis eum. Eccè ego
viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum ve-
ſtrorum. Bonorum ſtudia ſacerdotũ,multa
diligentia etiàm parua plebium facta perq-
rũt, vt dum in minimis ſubditorum pecca-
tis ſe acerrimos præſtant,maiori malo cau-
tos ſibi ſubditos ac ſolicitos faciant. Sicut
medici morbos imminentes curandos ſuſ-
cipiũt,futuros verò, nè irrepant, medicinæ
obiectu quadam præſcientia antecedunt:
ità & doctores boni ſic ea,q̃ malè acta ſunt,
reſecant,vt ea,quæ admitti poſſunt,nè per-
petrentur, doctrina ſua ſuccurrente præue-
niant. Qui blando verbo caſtigatus,nõ cor-
rigitur, acriùs neceſsè eſt arguat. Cum do-
lore enim abſcindenda ſunt, quæ leniter ſa-
nari nõ poſſunt. Admonit⁹ ſecretim, ſi cor-
rigi de peccato negligit, publicè arguendus
eſt, vt vulnus, quod occultè ſanari neſcit,
manifeſtè debeat emendari. Manifeſta pec-
cata non ſunt occulta correctione purgan-
da. Palàm enim ſunt arguendi, qui palàm
nocent,vt dum aperta obiurgatione ſanan-
tur,hi qui eos imitando deliquerant,corri-
gantur. Dum vnus corripitur,plurimi emẽ-
dantur. Neceſsè eſt enim, vt pro multorum
ſaluatione vnus condemnetur, quàm pro
vnius licentia multi periclitentur. Ità erga
delinquentem ſermo eſt proferendus,ſicut
eius,qui corripitur,expoſtulat ſalus. Quòd
ſi opùs eſt aliquam medicamenti ſalutem
verbo increpationis adſpergere, lenitatem
tamen corde opùs eſt retinere. Doctores
nonnunquàm duris feriunt increpationi-
bus ſubditos,qui tamen à charitate eorum,
quos corripiunt, non recedunt. Eccleſiæ
cenſura, arrogantibus ſæpè videtur eſſe ſu-
perbia: & quod à bonis piè ſit, crudeliter
fieri putatur à prauis: quia non diſcernunt
recto oculo, quod à bonis recto fit animo.
Notandum ab omni pontifice vehemẽter,
vt tanto cautiùs erga commiſſos agat, quã-
to duriùs à Chriſto iudicari formidat. Nam Matth.7.a
ſicut ſcriptum eſt, In qua menſura menſi fu
eritis,remetietur vobis. Quotidiè nanque Luc.3.a
omnes delinquimus, & in multis erroribus
labimur. qui enim in noſtris delictis clemẽ-
tes ſumus,in alieno peccato rigorem tene-
re nequaquàm debemus. Multi aliorum vi-
tia cernunt,ſua non adſpiciunt. Et cùm ipſi
maximis criminibus obnoxij tenẽtur, mi-
nora peccata fratribus non dimittunt. Hy-
pocritæ trabem in oculo ſuo conſiſtentem
non ſentiunt, & hærentem feſtucam in lu-
mine fratris intendunt. Faciliùs repræhen-
dimus vitia aliena,quàm noſtra. Nam ſæpè,
quæ peruerſa in alijs iudicamus, in nobis
nocibilia eſſe minùs ſentimus: & quod in
alijs repræhendimus, agere ipſi non erube-
ſcimus. Faciliùs vitia vniuſcuiuſque, quàm
virtutes,intendimus: nec quid boni quiſq;
geſſerit, cupimus agnoſcere:ſed, quid mali
egerit,perſcrutamur.

De collata epiſcopo poteſtate ligandi atque ſoluendi. Cap. 37. Greg. homil. 26 ſup. euã. Ioã. 20. Cũ ſerò eſſet

Gregorius.

PRædicatores ſancti, qui diſtrictum dei
iudicium metuunt, animarũ iudices fi-
unt: & alios damnant & liberãt, qui ſemet-
ipſos damnari metuebãt. Horum profectò
nunc in eccleſia epiſcopi locum tenẽt. Sol-
uendi atque ligandi authoritatem ſuſcipi-
unt,qui gradum regiminis ſortiuntur. Grã-
dis honor, ſed graue pondus iſtius eſt ho-
noris. Durum quippe eſt, vt, qui neſcit te-
nere moderamina vitæ ſuæ, iudex fiat vitæ
alienæ. Et plerunquè contingit,vt ipſe iudi-
cij locum teneat, cui * ad locũ vita minimè *ad eum
cõcordat. Ac proindè ſæpè agitur,vt vel da-
mnet immeritos, vel ipſe ligat⁹,alios ſoluat.
Sæpè in ſoluendis ac ligandis ſubditis, ſuæ
volunta-

voluntatis motus, nō autem cauſarum merita, ſequitur. Vndè fit, vt ipſa hac ligandi ac ſoluendi poteſtate ſe priuet, qui hanc ꝓ ſuis voluntatibus, & non pro ſubiectorū meritis, exercet. Sæpè fit, vt erga quemlibet ꝓximum odio vel gratia moueatur paſtor. Iudicare autem dignè de ſubditis nequeunt, qui in ſubditorū cauſis ſua vel odia vel gratiam ſequuntur. Vndè rectè per prophetam dicitur: Mortificabant animas, quæ nō moriuntur: & viuificabant animas, quæ nō viuunt. Non morientē quippe mortificat, qui iuſtum damnat: & non victurum viuificare nititur, qui reū à ſupplicio conatur abſoluere. Deus omnipotens vt nos à præcipitatę ſententiæ prolatione compeſceret, cùm oīa nuda & aperta ſint oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, q ait: Clamor Sodomorum & Gomorrhęorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis: deſcendam, & videbo, vtrùm clamorem qui venit ad me, opere compleuerint, an non eſt ità, vt ſciam. Omnipotens itaque Dominus & omnia ſciens, cur ante probationem quaſi dubitat, niſì vt grauitatis nobis exemplum proponat, nè mala hominū antè præſumamus credere, quàm probare? Quid hoc exemplo niſì nos admonemur, nè ad proferendam ſententiā vnquàm ꝓcipites eſſe debeam᷒, nè temerè indiſcuſſa iudicem᷒, nè quælibet mala audita nos moueant, nè paſsim dicta ſinè probatione credamus? Cauſæ ergò penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſoluendi poteſtas exercenda. Videndum eſt, quæ culpa, aut quæ ſit pœnitentia ſecutā poſt culpam: vt quos omnipotens Deus per compunctionis gratiā viſitat, illos paſtoris ſententia abſoluat. Tunc enī vera eſt abſolutio ꝓſidentis, cùm interni arbitriū ſequitur iudicis. Quod benè quatriduani mortui reſuſcitatio illa ſignificat, quæ videlicet demonſtrat, quia priùs mortuum Domin᷒ vocauit & viuificauit, dicēs: Lazare, veni forās, & poſtmodùm is, qui viuus egreſſus fuerat, à diſcipulis eſt ſolutus, ſicut ſcriptum eſt: Cumque egreſſus eſſet, q fuerat ligatus inſtitis, tunc dixit diſcipulis ſuis: Soluite eum, & ſinite abire, ſcilicet, vt paſtores eccleſiæ ei pœnam debeant amouere, quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit. Sub magno ergò moderamine, paſtores eccleſiæ vel ſoluere ſtudeāt, vel ligare: ſed vtrùm iuſtè vel iniuſtè obliget paſtor, paſtoris tamen ſentētia gregi timenda eſt, nè is qui ſubeſt, & cùm iniuſtè forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuę ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor itaq; quiſque vel abſoluere indiſcretè timeat, vel ligare. Is autem, qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat vel iniuſtè, nec paſtoris ſui iudicium temerè reprehendat, nè etſi iniuſtè ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa quæ non erat, fiat.

Eze.13.c
Gre. moralū li.19.c 13
Gen.18.c
Greg homi. 26 ſup. euā. Ioā. 20. Cū ſero eſſet
Ioan.11.f
Ibidē

De episcopis, qui pro ordinatione ſacerdotij, munera libenter accipiunt. Cap. 38.

NOnnulli episcoporum donum accepti ſpiritûs in vſum ſolent negociationis inflectere, & miraculorum ſigna ad auaritiæ obſequium declinare. Hinc eſt enī, quòd Simon per impoſitionē manûs edita miracula conſpiciens, percipere donum ſpiritusſancti per pecuniam voluit, ſcilicet, vt deteriùs venderet, quod malè comparâſſet. Hinc de templo redemptor noſter flagello de reſticulis facto turbas eiecit, cathedras vendentium columbas euertit. Columbas quippe vendere, eſt, per impoſitionem manûs, qua ſpiritusſanctus accipitur, nō ad vitæ meritum, ſed ad præmium dare. Sed ſunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen ſacros ordines pro humana gratia largiūtur, atque de largitate eadem laudis ſolummodò retributionem quærunt. Hi nimirùm, quod gratis acceptum eſt, gratis non tribuunt: quia de impēſo officio ſanctitatis, nūmum expetunt fauoris. Vndè benè, cùm iuſtum virum deſcriberet Eſaias ꝓpheta, ait: Qui excutit manus ſuas ab omni munere. Neque enim dicit, Qui excutit manus ſuas à munere: ſed adiunxit, ab omni: quia aliud eſt mun᷒ ab obſeqo, aliud mun᷒ à manu, aliud mun᷒ à lingua. mun᷒ qppe ab obſeqo, eſt ſubiectio indebitè impēſa: Munus à manu, pecunia eſt: Mun᷒ à lingua, fauor. Qui ergò ſacros ordines tribuit, tunc ab oīmi munere man᷒ excutit, quādò in diuinis reb᷒ nō ſolùm nullam ꝑecuniā, ſed etiàm humanā gratiam nō requirit. Plerunquè fit, vt quiſque eorum vel bona corporalia ab hominib᷒ accipere contemnat: ſed quia hęc non accipit, maiores ab eis recipere laudes quęrat: & fortaſsè munus ſe accepiſſe non æſtimat, q bona corporalia accipere recuſat. Sicut ſcriptū eſt ſuperiùs, aliquandò munus à manu, aliquandò verò ab ore porrigitur. Nam qui nummū tribuit, à manu munus dedit: Qui autem verbum laudis impendit, munus ab ore protulit. Plerunquè ſacerdos etſi exteriora dona, quæ terrenę forſitan neceſſitati congruunt, pro impoſitione manuum accipere recuſat, plus eſt, quod ſibi retribui appetit, cùm vltra meritum laudari deſiderās, munus ab ore quærit.

greg. homi. 4. ſup euan. Matth. 10. Miſit Dominus Ieſus.
Act.8.d
Ioan.2.c
Eſai.33.e

De ſubintroductis mulieribus. Ex Niceno concilio. Cap. 39. Nic. cō. c.3.

INterdixit per omnia magna ſynodus nō epiſcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omninò, qui in clero eſt, licere, ſubintroductam habere mulierem, niſì fortè aut matrem, aut ſororem, aut amitam, vel eas tantùm perſonas, quæ ſuſpiciones effugiunt.

Diſt. 32. Interdixit per omnia.

De clericis vſuras accipientibus. Ex eodem concilio. Cap. 40. nic. cō. c.17.

14.q.4.Qm̃ multi cle. Et diſt.47. Qm̃ multi ſub regula Pſalm.14.

QVoniam multi ſub regula cõſtituti, auaritiam & turpia lucra ſectantur, oblitique diuinæ ſcripturę, dicẽtis: Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram: mutuũ dantes, centeſimã exigunt: iuſtè cenſuit ſancta & magna ſynodus, vt ſi quis inuẽtus fuerit poſt hanc definitionem vſuras accipiens, aut ex adinuentione aliquã, vel quolibet modo negucium tranſigens, aut hemiolia (id eſt, ſeſcupla) exigens, vel aliquid tale ꝓrsùs excogitãs turpis lucri gratia, deijciatur à clero, & alienus exiſtat à regula.

De priuilegijs presbyterorum. Ex eodem concilio. Cap. 41.

Nic.cõ.c.18.

Diſt.93.Peruenit ad ſanctum

PEruenit ad ſanctum magnumque concilium, quòd in quibuſdam locis & ciuitatibus presbyteris gratiam ſacræ cõmunionis diaconi porrigant: quod nec regula, nec conſuetudo tradidit, vt ab his, qui poteſtatem non habeut offerendi, illi qui offerunt, Chriſti corpus accipiant. Necnon & illud innotuit, quòd quidã diaconi ante epiſcopos oblata contingant. Hæc igitur om̃ia reſecẽtur, & in ſua diaconi menſura permaneant, ſciẽtes, quòd epiſcoporum quidem miniſtri ſint, inferiores autem presbyteris habeantur. Per ordinem ergò poſt presbyteros gratiam ſacræ communionis accipiãt, aut epiſcopo eis, aut presbytero porrigente. Sed nec ſedere in medio presbyterorum diaconis liceat: quia, ſi hoc fiat, pręter regulam & ordinem probatur exiſtere. Si quis autem etiàm poſt has definitiones obedire noluerit, à miniſterio ceſſare debebit.

De excommunicatis, quomodò tractandi ſint: & quomodo concilia quotannis celebranda Ex eodem concilio. Cap. 42.

Nice.cõ.c.5.

11 q.3.Seruetur iſta ſententia.

DE his qui communione priuãtur, ſeu ex clero ſeu ex laico ordine ab epiſcopis, per vnamquanque prouinciam ſententia regularis obtineat, vt hi, qui abijciũtur, ab alijs non recipiantur. Requiratur autem, nè puſillanimitate, aut cõtentione, aut alio quolibet Epi vitio videaĩ à congregatione ſecluſus. Vt ergò hoc decentiùs inquiratur, benè placuit, annis ſingulis per vnamquanque prouinciam bis in anno concilia celebrari, vt communiter ſimul om̃ibus epiſcopis prouinciæ congregatis, diſcutiãtur huiuſcemodi quæſtiones. Et ſic, qui ſuo peccauerunt epiſcopo, euidenter, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur, vſquequò vel in cõmuni, vel epiſcopo placeat, humaniorem pro talibus ferre ſententiam. Concilia verò celebrentur, vnum quidem ante quadrageſimam Paſchæ, vt omni diſſenſione ſublata, munus offeratur Deo puriſſimum. Secundum verò circa tempus autumni.

Quòd non oporteat demigrare. Ex eodem concilio. Cap. 43.

Nic.cõ.c.15.

7.q.1.Non oportet epiſcopum

PRopter multam perturbationem & ſeditiones, quæ fiunt, placuit cõſuetudinem omnimodìs amputari, quæ præter regulam in quibuſdam partibus videtur admiſſa, ità vt de ciuitate in ciuitatem non epiſcopus, non presbyter, non diacon⁹ trãſferatur. Si quis autem poſt definitionẽ ſancti & magni cõcilij tale quid agere tentauerit, & ſe huiuſcemodi negocio mancipârit, hoc factum prorsùs in irritum ducatur, & reſtituatur eccleſiæ, cui⁹ fuit epiſcopus, aut presbyter, vel diaconus ordinatus.

Non transmigrandum de ciuitate in ciuitatem. Ex Chalcedonenſi concilio. Cap. 44.

DE his, qui tranſmigrant de ciuitate in ciuitatem, epiſcopis aut clericis, placuit vt canones, qui de hac re à ſanctis patribus ſtatuti ſunt, habeant propriam firmitatem.

De his, qui in eccleſijs, in quibus producendi ſunt, minimè perdurant. Ex Niceno concilio. Cap. 45.

Nic.cõ.c.16.

7.q.1.Si quis verò ſine

QVicũque temerè ac periculosè, neq; timorem DEI præ oculis habentes, nec agnoſcentes Eccleſiaſticam regulam, diſcedunt ab eccleſia ſibi cõmiſſa, presbyteri aut diaconi, vel quicunque ſub regula prorsùs exiſtunt, hi nequaquàm debẽt in aliam eccleſiam recipi: ſed omnem neceſſitatem conuenit illis imponi, vt ad ſuas parochias reuertantur. Quod ſi non fecerint, oportet eos communione priuari. Si quis autem ad alium pertinẽtem audacter inuadere, & in ſua eccleſia ordinare tentauerit, non conſentiente epiſcopo, à quo diſceſſit is, qui regulæ mancipatur, ordinatio huiuſcemodi irrita comprobetur.

Di.71. Si quis auſus fuerit

De flectendo genu Ex eodem concilio. Cap. 46.

Nice. conc. cap.20.

QVoniam ſunt quidam in die nominico genu flectentes, & in diebus pentecoſtes, vt omnia in vniuerſis locis conſonanter obſeruẽtur, placuit ſancto cõcilio, ſtantes dño vota digniſſima ꝑſoluere.

De damnatis, & miniſtrare tentantibus. Ex Antiocheno concilio. Cap. 47

Ant.cõ.c.4.

11.q.4.Si quis epũs dãnatus

SI quis damnatus à ſynodo, vel prerbyter aut diaconus à ſuo epiſcopo, auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro contingere, ſiue epiſcopus iuxta præcedentem conſuetudinem, ſiue presbyter aut diaconus, nullo modo liceat ei nec in alia ſynodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis. Sed & communicantes ei, oẽs abijci de eccleſia, & maximè, ſi poſteaquàm didicerint, aduersùm memoratos prolatã fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tẽtauerint.

De clericis damnatis. Ex Africana concilio. Cap. 48.

Afric. conc. cap.29.

 Et il-

ET illud petendum vt ſtatuere dignetur, vt ſi quis cuiuſlibet honoris clericus iudicio epiſcoporum quocunq; crimine fuerit damnatus, non liceat eum ſiue ab eccleſijs, quibus præfuit, ſiue à quolibet homine defenſari, interpoſita pœna damni, pecuniæ, atque honoris, quò nec ætatem, nec ſexum excuſandum eſſe præcipiant.

Antio. con. cap. 7.

De peregrinorum ſuſceptione. Ex Antiocheno concilio. Cap. 49.

NVllus peregrinorum ſinè pacificis, i. cõmendatitijs, ſuſcipiatur epiſtolis.

Chal. cõ. cap. 10.

Quòd non liceat clericis duarum ciuitatum eccleſijs miniſtrare. Cap. 50.

21. q. 1. Clericũ in duarum

NOn licere clericum in duarum ciuitatum conſcribi ſimul eccleſijs, ſed in qua ab initio ordinatus eſt, nõ ad quã confugit, quaſi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes, reuocari debere ad ſuam eccleſiam, in qua primitùs ordinati ſunt, & ibì tantummodò miniſtrare. Si verò iam quis tranſlatus eſt ex alia in aliam eccleſiam, prioris eccleſiæ vel martyriorum, quæ ſub ea ſunt, aut Ptochodochiorum, aut ptochiorum, aut xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos verò, qui auſi fuerint poſt definitionem magnæ & vniuerſalis huius ſynodi, quicquam ex his quæ ſunt prohibita, perpetrare, decreuit ſancta ſynodus, à proprio huiuſcemodi gradu recidere.

21. q. 2. Si quis iam tranſlatus

Chal. con. cap. 13.

Quòd non oportet peregrinos clericos ſinè commendatitijs literis miniſtrare. Ex eodem concilio. Cap. 51.

PEregrinos & clericos & lectores, in alia ciuitate præter cõmmendatitias literas ſui epiſcopi, nuſquàm penitùs miniſtrare debere.

Laodiceñ con. cap. 41.

Quòd non ſinè literis ſacro miniſterio ſubditi proficiſcantur. Ex Concilio Laodicenſi. Cap. 52.

QVòd non oporteat ſacerdotem vel clericum ſinè literis proficiſci canonicis.

Sardiceñ cõ. cap. 16.

De clericis à communione ſummotis, ab alio non recipiendis epiſcopo. Ex Concilio Sardicenſi. Cap. 53.

OSius epiſcopus dixit: Hoc quoquè omnibus placet, vt ſiue diaconus, ſiue presbyter, ſiue quis clericorum ab epiſcopo ſuo communione fuerit priuatus, & ad alterũ perrexerit epiſcopum, & ſciérit ille, ad quem confugit, eum ab epiſcopo ſuo fuiſſe abiectum, non oportet vt ei communionem indulgeat. Quod ſi fecerit, ſciat ſe conuocatis epiſcopis cauſas eſſe dicturum. Vniuerſi dixerunt: Hoc ſtatutum & pacem ſeruabit, & concordiam cuſtodiet.

Si quis excommunicatus, ante audientiam communicare præſumpſerit, ipſe in ſe damnationem protulit. Ex Carthaginenſi concilio. Cap. 54.

ITem placuit vniuerſo concilio, vt qui excommunicatus fuerit, pro ſuo neglectu ſiue epiſcopus ſiue quilibet clericus, & tempore excommunicationis ſuæ ante audientiam communionem præſumpſerit, ipſe in ſe damnationis iudicetur protuliſſe ſententiam.

De non ſolicitandis clericis alienis. Ex Sardicenſi concilio. Cap. 55. Sardi conc. cap. 18.

IAnuarius epiſcopus dixit: Illud quoquè ſtatuat ſanctitas veſtra, vt nulli epiſcopo liceat alterius Epiſcopi ciuitatis miniſtrum eccleſiaſticum ſolicitare, & in ſuis parochijs ordinare. Vniuerſi dixerunt: Placet, quia ex his contentionibus ſolet naſci diſcordia, & ideò prohibet omnium ſententia, nè quis hoc facere audeat.

Si qui clerici ab epiſcopis ſuis promoti contempſerint, nec illic maneant, vndè recedere noluerunt. Ex Carthag. concilio. Cap. 56. Afric. con. can. 57.

ITem placuit, vt quicunque clerici vel diaconi pro neceſſitatibus eccleſiarum nõ obtemperauerint epiſcopis ſuis, volentibus eos ad honorem ampliorem in ſua eccleſia promouere, nec illic miniſtrent in gradu ſuo, vndè recedere noluerunt.

De his, qui ſemèl legerint in eccleſia, non eos poſſe promoueri. Ex Africano Concilio Cap. 57. Afric. cõ. c. 2

ITem placuit, vt quicunque in eccleſia val ſemèl legerit, ab alia eccleſia ad clericatum non teneatur. Et ſubſcripſerunt hæc: Aurelius epiſcopus eccleſiæ Carthagineñ, huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi. Similiter & cæteri epiſcopi ſubſcripſerunt.

Vt nullus alienum clericum ſolicitare vel tenere præſumat, ſui epiſcopi non præueniente conſenſu. In decretalibus epiſtolis Leonis Papæ. Cap. 58. Leo in epiſ. 82. ad Anaſtaſiũ Theſſalon. cap. 9.

ALienum clericum, inuito Epiſcopo ipſius, nemo ſuſcipiat, nemo ſolicitet, niſi fortè ex placito charitatis id inter dantem accipientemque conueniat. Nam grauis iniuriæ reus eſt, qui de fratris eccleſia id, quod vtilius eſt aut precioſius, audet vel allicere, vel tenere. Itaque ſi intra prouinciam res agatur, transfugam clericũ, ad ſuam eccleſiam metropolitanus redire compellet. Si autem longiùs *proceſſit, tui præcepti authoritate reuocabitur, vt nec cupiditati, nec ambitiói occaſio relinquatur.

19. q. 2. Alienum clericum

*exceſſit

Afric. con. cap. 9.

Vt in eccleſijs conuiuia minimè celebrentur.
Ex Africano concilio. Cap. 59.

VT nulli epiſcopi vel clerici in eccleſia conuiuentur, niſi fortè tranſeuntes hoſpites neceſſitate reficiantur. Populi etiàm ab huiuſmodi conuiuijs, quantùm fieri poteſt, prohibeantur.

Laodiceñ cóc. cap. 24.

Quòd nullus eccleſiaſticorum in tabernis comedere debeat.
Ex Laodicenſi Concilio Cap. 60.

Diſt. 44. Non oportet cleric.

QVòd non oporteat ſacro miniſterio deditos, à presbyteris vſque ad diaconos & reliquum eccleſiaſticum ordinē, id eſt, vſq; ad ſubdiaconos, lectores, cantores, exorciſtas, & oſtiarios, & ex numero cōtinentium & monachorum, ingredi tabernas.

De auaritia. Ex concil. Carthag. Cap. 61.

AVrelius epiſcopus dixit: Auaritiæ cupiditas, quam rerum omnium malarum matrē eſſe oemo eſt qui dubitet. Proindè inhibenda eſt. Et nè quis alienos fines vſurpet, aut per præmium terminos patrū ſtatutos tranſcendat. Nec omninò cuiquam clericorum liceat de qualibet re fœnus accipere. Quod ſi & ſanctitati tuæ, & huic cōcilio videatur, præſenti placito deligoetur.

Carthagin. con. 1. ca. 13.

Gratus epiſcopus dixit: Nouellæ ſuggeſtiones, quæ vel obſcuræ ſunt, vel ſub genere latent, inſpectæ à nobis, formam accipient. Cæterùm, de quibus apertiſſimè diuina ſcriptura ſanxit, non differenda ſententia eſt, ſed potiùs exequenda. Proindè, quod in laicis repræhenditur, id multò magìs in clericis oportet prædamnari. Vniuerſi dixerunt: Nemo contra prophetas, nemo contra euangelia facit ſinè periculo.

Quòd vſuram non ſolùm clerici exigere non debent, ſed nec laici Chriſtiani.
Ex decretalibus epiſtolis Leonis Papæ. Cap. 62.

Leo epiſt. 1. 14. q. 4 Nec hoc ꝑtereundum

NEc hoc quoquè prætereundum eſſe duximus, quoſdam turpis lucri cupiditate captos, vſurariam exercere pecuniā, & fœnore velle diteſcere. Quod oos, non dicam in eos, qui ſunt in clericali officio conſtituti, ſed & in laicos, cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acriùs in eos, qui fuerint confutati, decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

Ancyra. cō. cap. 13.

De his, qui eſum carnium in clero conſtituti diffugiunt.
Ex Concilio Ancyrano. Cap. 63.

DE his, qui in clero ſunt presbyteri & diaconi, & à carnibus abſtinent, placuit eas quidem cootingere: & ità, ſi voluerint, continere. Quòd ſi intantùm eas abominantur, vt nec olera, quæ cum eis coquuntur, exiſtiment comedenda: tanquàm non conſentientes regulæ, ab ordine ceſſare debebunt.

De numero certo diaconorum.
Ex Neocæſareenſi concil. Cap. 64.

Neocæſa. con. cap. 14. Diſt. 93. Diacō 17. debent

DIaconi ſeptem debent eſſe, iuxta regulam, licèt & valdè magna ſit ciuitas. Idipſum autem & Actuum Apoſtolorū liber inſinuat. Act. 6. a

De his qui abominantur eos, qui carnibus veſcuntur.
Ex concilio Gangrenſi. Cap. 65.

Gangreñ cóc. cap. 2.

Diſt. 30. Si quis carnem

SI quis carnes edentem, præter ſaoguinē & idolis immolatum & ſuffocatum, cum religione & fide, condemnat velut ſpem propter huiuſmodi pereeptionem non habentem, anathema ſit.

De his, quæ in vſus pauperum conferuntur.
Ex eodem concilio. Cap. 66.

Gangreñ cóc. cap. 8.

SI quis dederit vel acceperit oblata, ꝓter epiſcopum, vel eum qui conſtitutus eſt ab eo, ad diſpenſandam miſericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema ſit.

De his, qui pro virginitate ſuperbiunt.
Ex eodem Concilio. Cap. 67.

Gang. concil. cap. 10.

Diſt. 30. Si quis ꝓpter Deum

SI quis ex his, qui virginitatem propter Deum ſeruant, extollitur aduersùm coniugatos anathema ſit.

De his, qui Dominico die ieiunant, tanquàm nihil præ cæteris differente.
Ex eodem concilio. Cap. 68.

Gang. con. cap. 18.

Diſt. 30. Si quis tanq̃ hoc

SI quis propter continentiam, quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico ieiunat, anathema ſit.

De his, qui eccleſiaſtica ieiunia abſque neceſſitate diſſoluunt.
Ex eodem concilio. Cap. 69.

Gang. con. cap. 19.

Diſt. 30. Si quis eorum qui in

SI quis eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in commune ieiunia, & ab Eccleſia cuſtodita, ſuperbiendo diſſoluit, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit.

De his, qui ſe à perceptione ſacræ communionis auertunt.
Ex Antiocheno concilio. Cap. 70.

Antioc. cócil. cap. 2.

OMnes, qui ingrediuntur eccleſiam Dei, & ſcripturas ſacras audiunt, nec communicant io oratiōe cum populo, ſed pro quadam intemperantia ſe à perceptiōe ſanctæ communionis auertunt, hi de eccleſia remoueantur, quàm diù per confeſſionem pœnitentiæ fructus oſtendant, & precibus indulgentiam conſequantur.

De his, qui ab alia parochia præter conſcientiam epiſcoporum ſuorum, in alijs commorantur.
Ex eodem concilio. Cap. 71.

Antio. con. cap. 3.

Si

7.q.1. Si qs presbyter vel diacon.

SI quis presbyter aut diaconus, & omninò quilibet ex clero, parochiam propriam deſerens, ad aliam properauerit: deindè omninò demigrans, in alia parochia p multa tempora nititur immorari, vlteriùs ibidèm non miniſtret, maximè ſi vocanti ſuo Epiſcopo, & regredi ad propriam parochiam commonenti, obedire contempſerit. Quòd ſi in hac indiſciplinatione perdurat, à miniſterio modis omnibus remoueatur, ità vt & nequaquàm locum reſtitutionis inueniat. Si verò pro hac cauſa damnatum alter epiſcopus ſuſcipiat, hic etiàm à communi coërceatur ſynodo, velut qui eccleſiaſtica conſtituta diſſoluat.

Antio. con. cap. 6.

De clericis & laicis excommunicatis.
Ex eodem concilio. Cap. 72.

11. q.3. Si qs à proprio epiſcopo.

SI quis à proprio epiſcopo communione priuatus eſt, non antè ſuſcipiatur ab alijs, quàm ſuo reconcilietur epiſcopo, aut certè ad ſynodum, quæ congregatur, occurrens, pro ſe ſatisfaciat.

Antio. con. cap. 11.

De epiſcopis & clericis adeuntibus Imperatorem.
Ex eodem concilio. Cap. 73.

13.q. 8. Si qs epiſcopus

SI quis epiſcopus aut presbyter, aut quilibet regulæ ſubiectus eccleſiæ, præter conſilium & literas Epiſcoporum prouinciæ, & præcipuè metropolitani, adiêrit Imperatorem, hûc reprobari & abijci oportere non ſolùm à communione, verùm & ab honore cuius particeps videtur exiſtere, quia venerandi principis auribus moleſtiam tentauit inſerre contra leges Eccleſiæ. Si igitur adire principem neceſſaria cauſa depoſcit, hoc agatur cum tractatu & cõſilio metropolitani, & cæterorum epiſcoporum, qui in eadem prouincia commorantur, qui etiàm proficiſcentem ſuis epiſtolis proſequantur.

Antioc. cõcil. cap. 12.

De damnatis epiſcopis aut clericis adeuntibus Imperatorem.
Ex eodem Concilio Cap. 74.

11.q.5. Si qs à proprio epo presb.

SI quis à proprio epiſcopo presbyter aut diaconus, aut à ſynodo fuerit epiſcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus moleſtus extiterit, oportet ad maius epiſcoporum conuerti concilium, & quæ putauerint habere iuſta, plurimis epiſcopis ſuggerat, eorumque diſcuſſiones & iudicia præſtolentur. Si verò hæc paruipendentes, moleſti fuerint Imperatori, hos nulla venia dignos eſſe, nec locum ſatisfactionis habere, nec ſpem futuræ reſtitutionis penitùs opperiri dijudicamus.

Vt hi, qui ſacrario ſeruiunt, vſuras non exigant.
Ex Laodicenſi Concilio Cap. 75.

Laodiceñ conc. cap. 5. Diſt. 46. Nõ licet fœnerari.

QVòd non oporteat ſacerdotes & clericos fœnerantes, vſuras, vel quæ dicuntur ſeſcupla, i. ſummam capitis & dimidium ſummæ, percipere.

De his, qui debeant in ambone, id eſt, in pulpito pſallere.
Ex eodem concil. Cap. 76.

Laod. conc. cap. 15.

QVòd non oporteat ampliùs pter eos, qui regulariter cantores exiſtunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conſcendere, & in eccleſia pſallere.

De honore, quem presbyteris diaconi, & diaconis hi, qui ipſis ſunt inferiores, debeant exhibere.
Ex eodem concilio Cap. 77.

Laod. cõ. cap. 20. Diſt. 93. Nõ oportet.

QVòd non oporteat, diaconum coram presbytero ſedere, ſed iuſſione presbyteri ſedeat. Similiter autem & diaconis honor habeatur ab obſequentib9, id eſt, à ſubdiaconis & omnibus clericis.

Quòd ſubdiaconi non debeant benedicere, vel benedicta tribuere.
Ex eodem concilio. Cap. 78.

Laod. conc. cap. 25. Diſt. 93. Nõ oportet ſubdiacon.

QVòd non oporteat ſubdiaconos panem dare, vel calicem benedicere.

De exorciſtis, qui non ſunt ab epiſcopis ordinati.
Ex eodem Concilio. Cap. 79.

Laod. con. can. 26. Diſt. 69. Nõ oportet ex.

QVòd hi, qui nõ ſunt ab epiſcopis ordinati, tam in eccleſia quàm in domibus exorcizare non poſſunt.

In eccleſia prandia fieri non debere.
Ex eodem concilio. Cap. 80.

Laod. conc. cap. 28. Diſt. 42. Nõ oportet in baſilicis

QVòd non oporteat in domicilijs diuinis, id eſt, in Dominicis Eccleſijs conuiuia, quæ vocantur agapæ, fieri, nec intra domum Dei comedere vel accubitus ſternere.

Quòd præter epiſcopum clericus proficiſci nõ debeat. Ex eodem concilio. Cap. 81.

Laod. con. cap. 42.

QVòd non oporteat ſacerdotem vel clericum præter iuſſionem ſui epiſcopi proficiſci.

Vt ad ſacrarium mulieres non introëant.
Ex eodem concilio. Cap. 82.

Laodiceñ cõc. cap. 44.

QVòd non oporteat ingredi mulieres aliquas ad altare.

Non licere clericis, publicis ſpectaculis intereſſe. Ex eodem concilio. Cap. 83.

Laodic. cõc. cap 54. De conſec. diſt. 5. Non oportet miniſtros

QVòd non oporteat ſacerdotes aut clericos quibuſcunq; ſpectaculis in ſcenis aut in nuptijs intereſſe: ſed antequàm thymelici ingrediantur, exurgere eos cõuenit, aut indè diſcedere. Nec oporteat ſacerdotes aut clericos ex collatis vel comeſſationibus conuiuia celebrare. Hoc autem nec laicis poſſe congruere.

Oblationes in domibus offerri non debere.
Ex eodem concilio. Cap. 84.

Laodiceñ con. 1. ca. 55. Diſt. 44. Nõ oportet in.

QVòd non oporteat in domibus oblationes celebrari ab epiſcopis vel presbyteris.

Laod. conc. cap. 58. Chalc. cõcil. cap. 7.

De clericis & monachis non manentibus in ſuo propoſito.

Ex Chalcedonenſi concilio Cap. 85.

20.q.3. Eos qui ſemèl.

QVi ſemèl in clero deputati ſunt, aut monachorum vitam expetiuerunt, ſtatuimus, neque ad militiam, neq; ad dignitatem aliquam venire mundanam: aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quô minùs redeant ad hoc, quod primitùs elegerunt, anathematizari.

Chalc. con. cap. 9.

Quòd non oporteat clericos, habentes aduerſùs inuicèm negocia, proprium epiſcopũ relinquere, & ad ſecularia iudicia euocari.

Ex eodem Concilio. Cap. 86.

11.q.1. Si clericus.

SIquis clericus aduersùs clericum habet negocium, non deſerat epiſcopum proprium, & ad ſecularia percurrat iudicia: ſed priùs actio ventiletur apud epiſcopum proprium, vel certè conſilio eiuſdẽ epiſcopi, apud quos vtræque partes voluërint, iudicium obtinebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus ſubiacebit. Quòd ſi clericus habet cauſam adnersùs epiſcopũ proprium, vel aduersùs alterum, apud ſynodum prouinciæ iudicetur. Quòd ſi aduersùs eiuſdem metropolitanum epiſcopus vel clericus habet querelam, petat aut primatem diœceſeos, aut ſedem regiæ vrbis Conſtantinopolitanæ, & apud ipſum iudicetur.

Chalc. con. cap. 10.

Quòd minimè clericos tranſmigrari conueniat.

Ex eodem Concilio Cap. 87.

Diſt. 71. clericos in ſingulis.

CLericos in eccleſia miniſtrantes, ſicut iam conſtituimus, in alterius ciuitatis eccleſiam ſtatutos fieri non oportet, ſed cõtentos eſſe, in quibus ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias amittentes prouincias, ex neceſſitate ad aliã eccleſiam tranſiérunt.

In Chalc. con. cap. 22.

Quòd non liceat clericis, poſt mortem ſui epiſcopi res ad eum pertinentes, diripere.

Ex eodem concilio. Cap. 88.

12.q.2. Non liceat clericis.

NOn licere clericis, poſt obitum ſui epiſcopi, res ad eum pertinentes diripere, ſicut antiquis quoq; eſt canonibus conſtitutum. Quòd ſi hoc ſacere tentauerint, graduum ſuorum periculo ſubiacebũt.

Si quis clericorum pauper promotus in ordine poſteà habuerit aliquid, Eccleſiæ poteſtati ſubijciat.

Carthag. cõc. cap.

Ex Carthaginenſi Concilio. Cap. 89.

ITem placuit, vt epiſcopi, presbyteri, diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinantur: & tempore epiſcopatûs vel clericatûs ſui, agros vel quæcunque prędia nomine ſuo comparant, tãquàm rerum Dominicarum inuaſionis crimine teneantur, niſi admoniti in eccleſia eadem ipſa cõtulerint. Si autem ipſis propriè aliquid liberalitate alicuius vel ſucceſſione cognationis obuenerit, faciant indè, quod eorum propoſito congruit. Quòd ſi à ſuo propoſito retrorsùm exorbitauerint, honore eccleſiaſtico indigni, tanquàm reprobi iudicentur.

Vt clerici tabernas non ingrediantur.

Ex Africano concilio. Cap. 90. Africani con. cap. 7.

VT clerici edendi vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi. Diſt. 44. Clerici.

Vt alienus clericus minimè ſuſcipiatur ab alio. Africani con. ca. 22.

Ex eodem concilio. Cap. 91.

EPigonius epiſcopus dixit: In multis concilijs hoc ſtatutum eſt, etiàm nunc huc confirmandum eſt à veſtra prudentia, beatiſſimi fratres, vt clericum alienum nullus ſibi prærìpiat epiſcopus, præter eius arbitrium, cuius fuerit clericus.

Vt clericus nec ſuo nec alieno nomine fœnus exerceat.

Ex decretalibus epiſtolis Leonis papæ I. Cap. 92. epiſt. 1. ca. 4.

ILlud etiàm duximus præmonendum, vt ſicut non ſuo, ità nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet. Indecens enim eſt, crimen ſuum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc ſolum adſpicere & exercere debemus, vt quod hìc miſericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum manſura retribuet, recipere valeamus.

Vt clerici nullas negociationes inhoneſtas aut turpia lucra ſectentur.

Ex decretis Gelaſij papæ. Cap. 93. Epiſt. 1. cap. 17.

COnſequens fuit, vt illa quoq;, quæ de Piceni partibus nupèr ad nos miſſa relatio nunciauit, nec nunc prætereunda putaremus, id eſt, plurimos clericorum negociatiõibus inhoneſtis & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes Euangelicam lectionem, qua ipſe Dominus noſter negociatores è templo verberatos, flagellis aſſeritur expuliſſe, nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait: Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus. Pſalmiſtam quoquè Dauid ſurda diſſimulantes aure cantantem: Quoniam non cognoui negociationes, introibo in potentias Domini. Proindè huiuſmodi aut ab indignis poſthàc quæſtibus nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuslibet negociationis ingenio, vel cupiditate ceſſandum, aut in quocunq; gradu ſint poſiti, mox à clericalibus officijs abſtinere cogantur: quoniam domus Dei, domus orationis & eſſe debet, & dici, nè officina negociationis & ſpelunca potiùs ſit latronum.

Diſt. 88. Cõſequens. Et canõ. apoſt. 44.

Matt. 21. b

2. Tim. 2. a

Pſal. 70.

Ioh. 2. Matt. 21.

De

De vita clericorum Ex epiſtola Hieronymi ad Nepotianum. Cap. 94.

PEtis à me, Nepotiane chariſſime, lite-
ris tranſmarinis,& crebrò petis ,vt tibi
breui volumine digeram præcepta benè vi-
uendi:& qua ratiõe is,qui ſeculi militia de-
relicta,vel monachus cœperit eſſe vel cleri-
cus,rectum Chriſti tramitem teneat,nè ad
diuerſa vitiorum diuerticula rapiatur. Scio
Ibid. poſt multa quidem ab auunculo tuo beato Heliodo-
ro,qui nunc pontifex Chriſti eſt, te & didi-
ciſſe,quæ ſancta ſunt, & quotidiè diſcere,
normamq; vitæ eius exemplum habere vir-
tutum.Sed & noſtra,qualiacunq; ſunt, ſuſ-
cipe,& libellum hunc libello illius copula-
to,vt cùm ille te monachum erudiérit, hic
clericum doceat eſſe perfectum. Igitur cle-
ricus,qui Chriſti ſeruit Eccleſiæ, interpre-
tetur primò vocabulum ſuum, & nominis
definitione prolata, nitatur eſſe quod di-
citur.Si enim cleros Græcè,Latinè ſors in-
terpretatur:propterea vocantur clerici, vel
quia de ſorte ſunt Domini,vel quia Domi-
nus ipſe,ſors(id eſt,pars)clericorũ eſt. Qui
autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Domi-
num partem habet, talem ſe exhibere de-
bet,vt & ipſe poſſideat Dominum, & ipſe
poſſideatur à Domino. Qui Dominũ poſ-
Pſalm. 72. ſidet, & cum propheta dicit, Pars mea Do-
minus,nihil extra Dominum habere poteſt.
Quòd ſi quippiam aliud habuerit præter
Dominum, pars eius non erit Dominus.
Verbi gratia,ſi aurum,ſi argẽtum, ſi poſſeſ-
ſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis
partibus Dominus pars eius fieri nõ digna-
tur.Si autem ego pars Domini ſum,& funi-
culus hæreditatis eius, nec accipio partem
inter cæteras tribus, ſed quaſi Leuita & ſa-
cerdos viuo de decimis,& altari ſeruiens,al
taris oblatione ſuſtentor, habens victum &
veſtitum,his contentus ero, & nudam cru-
cem nudus ſequar. Obſecro itaq; te, & re-
petens iterùm iterumque monebo,nè offi-
cium clericatûs,genus antiquæ militiæ pu-
tes:id eſt, nè lucra ſeculi in Chriſti quæras
militia,nè plus habeas,quàm quandò cleri-
cus eſſe cœpiſti,& dicatur tibi, Cleri eorum
non proderunt eis.Menſulam tuam paupe-
res & peregrini, & cum illis Chriſtus con-
uiua nouerit. Negociatorem clericum, ex
inope diuitem,ex ignobili glorioſum,qua-
ſi quandam peſtem fuge. Corrumpunt bo-
1. Cor. 15. d nos mores confabulationes peſſimæ. Tu
aurum contemnis, alius diligit. Tu calcas
opes,ille ſectatur. Tibi cordi eſt manſuetu-
do,ſilentium, ſecretum: illi loquacitas, at-
trita frons, fora placent & plateæ, & medi-
corum tabernæ. In tanta morum diſcordia,
quæ poteſt eſſe cõcordia? Hoſpitiolum tuũ
aut rarò,aut nunquàm mulierum pedes te-
rant. Omnes puellas & virgines Chriſti,aut
æqualiter ignora,aut æqualiter dilige. Nè
ſub eodem tecto manſeris, nec in præterita
caſtitate confidas. Nec Dauid ſanctior, nec
Salomone ſapientior potes eſſe. Memento
ſemper,quòd paradiſi colonum de poſſeſ-
ſione ſua mulier eiecit. Aegrotanti tibi ſan- Gene. 3.
ctus quilibet frater adſiſtat, & germana, vel
mater,aut ꝓbatæ quælibet fidei apud oẽs.
Quòd ſi huiuſcemodi non fuerint conſan-
guinitatis caſtimoniæque perſonæ, multas
anus nutrit Eccleſia, quæ & officium præ-
beant,& beneficium accipiant miniſtrãdo,
vt infirmitas quoq; tua fructum habeat ele-
emoſynæ. Scio quoſdam conualuiſſe cor-
pore,& animo ægrotare cœpiſſe. Periculosè
tibi miniſtrat, cuius vultum frequenter at-
tendis. Si propter officium clericatûs aut
vidua viſitatur,aut virgo, nunquàm domũ
ſolus introëas:talesque habeto ſocios,quo-
rum contubernio non infameris. Si lector,
ſi acolytus, ſi pſaltes te ſequitur, non or-
nentur veſte,ſed moribus: nec calamiſtro
criſpent comas,ſed pudicitiam habitu pol-
liceantur. Solus cum ſola,ſecretò & abſque
arbitro vel teſte non ſedeas. Si familiariùs
eſt aliquid loquẽdum,habet nutricem ma-
iorem domûs,virginem, viduam, maritatã:
non eſt tam inhumana, vt nullum præter te
habeat,cui ſe audeat credere. Caueto om̃es
ſuſpiciones,& quicquid probabiliter fingi
poteſt,nè fingatur,antè deuita. Crebra mu-
nuſcula,& ſudariola, & faſciolas, & veſtes
ori applicitas, & deguſtatos cibos, blan-
daſq; & dulces literas ſanctus amor non ha- paulò poſt priora.
bet. Mel meum,lumen meum, meumq; de-
ſiderium Chriſtus eſt. Natus in paupere do-
mo & in tugurio ruſticano, qui vix milio
& cibario pane rugientem ſatiare ventrem
poteram,nunc ſimilã & mella faſtidio. No-
ui & genera,& nomina piſcium: in quo lit-
tore concha lecta ſit,calleo: ſaporibus auiũ,
diſcerno prouincias: & ciborum me raritas,
ac nouiſſimè damna ipſa delectant. Tu qui-
dem diuinas ſæpiùs ſcripturas lege, immò
nunquã de manibus tuis ſacra lectio depo-
natur. Diſce, quod doceas: obtine eum,qui
ſecundùm doctrinam eſt,fidelem ſermonẽ,
vt poſſis exhortari in doctrina ſana,& con-
tradicentes reuincere. Permane in his, quæ
didiciſti,& credita ſunt tibi,ſciens à quo di-
diceris, Paratus ſemper ad ſatisfactionẽ om̃i
poſcenti te rationem de ea,quæ in te eſt, ſpe
& fide. Non confundant opera tua ſermo-
nem tuum,nè cùm in Eccleſia loqueris, ta-
citus quilibet reſpondeat, Cur ergò hæc, q̃
dicis,ipſe non facis? Delicatus magiſter eſt,
qui pleno ventre de ieiunijs diſputat. Accu-
ſare auaritiam & latro poteſt. Sacerdotis
Chriſti os,mens,manuſq; concordent. Eſto
ſubiectus pontifici tuo, & quaſi animæ pa-
rentem ſuſpice. Amare, filiorum: timere, ſer- Mal. 1.
uorũ eſt. Si pater ego ſum, inqt, vbi eſt ho-
nor meus? Si Dominus ego ſum, vbi timor
meus? Melius eſt, chariſſime, non habere,

quod tribuas, quàm impudenter petere, quod des. Sed & genus arrogantiæ eſt, clementiorem te velle videri, quàm pontifex
Virg. ecl. 8. Chriſti eſt. Non omnia poſſumus omnes. Alius in eccleſia oculus eſt, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, venter, & cætera.
1. Cor. 12. b Lege Pauli epiſtolam ad Corinthios, quomodò diuerſa membra vnum corpus efficiunt. Nec ruſticus tamen & ſimplex frater ideò ſe ſanctum putet, ſi nihil nouerit: nec peritus & eloquens, lingua æſtimet ſanctitatem. Multoque melius eſt, è duobus imperfectis ruſticitatē habere ſanctam, quàm eloquentiam peccatricem. Multi ædificant parietes, & columnas Eccleſiæ ſubſtruunt: marmora nitent, auro ſplendent laquearia, gemmis altare diſtinguitur: & miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt. Nunc verò portemus crucem Chriſti, & diuitias lutum putabimus. Quid miramur, quòd Chriſtus
Luc. 16. c vocat iniquum mammonam? Quid ſuſpicimus & amamus, quod Petrus ſe non habere te-
Acto. 3. ſtatur? Turpe eſt, ante fores ſacerdotis Chriſti crucifixi & pauperis, & qui cibo quoq; veſcebatur alieno, lictores conſulum & milites excubare, iudicemque prouinciæ melius apud te prandere, quàm in palatio. Quòd ſi obtenderis te facere hæc, vt roges pro miſeris atque ſubiectis, iudex ſeculi plùs deferet clerico continenti quàm diuiti, & magis ſanctitatem tuam venerabitur quàm opes. Aut ſi talis eſt, qui non audiat clericos, niſi inter phialas: libanter carebo huiuſcemodi beneficio, & CHRISTVM rogabo pro iudice, qui magis poteſt & citiùs ſubuenire, quàm iudex. Melius enim eſt confidere in Domino, quàm confidere in
Pſalm. 117. homine. Melius eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in principibus. Nunquàm redoleas vinum, nè audias illud philoſophi: Hoc non eſt oſculum porrigere, ſed vinum
1. Tim. 3. a propinare. Vinolentos ſacerdotes & Apo-
Leuit. 10. b ſtolus damnat, & vetus lex prohibet: Qui altario deſeruiunt, vinum & ſiceram non bibant. Sicera Hebræo ſermone, omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt, ſiue illa quæ frumento conficitur, ſiue pomorū ſucco, aut cùm fatui decoquuntur in dulcem & barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctiſque frugibus aqua pinguior coloratur. Quicquid inebriat, & ſtatum mentis euertit, fuge ſimiliter vt vinum. Nec hoc dico, quòd
Matt. 11. c DEI creatura à nobis damnetur: ſiquidem & Dominus, vini potator eſt appellatus, &
1. Tim. 5. d Timotheo dolenti ſtomachum, modica vini ſorbitio relaxata eſt: ſed modum pro ætatis & valetudinis & corporum qualitate, exigimus in potando. Quòd ſi abſque vino ardeo adoleſcentia, & inflammor calore ſanguinis, & ſucculento validoq; ſum corpore, libenter carebo pòculo, in quo ſuſpicio veneni eſt. Pulchrè dicitur apud

TOM. 3.

Græcos, ſed neſcio vtrùm apud nos æquè reſonet: Pinguis venter non gignit ſenſum *mentem tenuem. Tantum tibi ieiuniorum impone, quantum ferre potes. Sint tibi ieiunia pura, caſta, ſimplicia, moderata, & non ſuperſtitioſa. Quid prodeſt oleo non veſci, & moleſtias quaſdam, difficultateſque ciborum quærere, carycas, piper, nuces, palmarum fructus, ſimilam, mel, piſtacia? Tota hortorum cultura vexatur, vt cibario non veſcamur pane. Audio prætereà, quoſdam contra hominum rerumque naturam, aquā non bibere, nec veſci pane, ſed ſorbitiunculas delicatas, & contrita olera, betarumq; ſuccum non calice ſorbere, ſed côcha. Fortiſſimum ieiunium eſt, aqua & panis: ſed qa gloriam non habet, & omnes pane & aqua viuimus, quaſi publicum & commune, ieiunium non putatur. Caue, nè hominum rumuſculos aucuperis, nè in offenſam Dei, populorum laudem commutes. Si adhuc (inquit Apoſtolus) hominibus placerem, Galat. 1. b CHRISTI ſeruus non eſſem. Deſijt placere hominibus, & ſeruus factus eſt Chriſti: per bonam & malam famam, à dextris & à ſiniſtris CHRISTI miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur. Non diuitijs tumet, non contrahitur paupertate, & læta contemnit & triſtia. Per diem ſol non vrit eum, neque luna per noctem. Nolo te orare in angulis platearum, nè rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & oſtentui habere phylacteria: & conſcientia repugnante, phariſaica ambitione circundari. Indè pendet Euangelium, indè lex & prophetæ. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot ſpecies gloriarum percurrant. Quanto melius erat, hæc non in corpore, ſed in corde geſtare, Dominum habere fautorem, non adſpectus hominum? Vis ſcire, quales Dominus quærat ornatus? Habeto iuſtitiam, prudentiam, temperantiam, fortitudinem. His cæli plagis includere: quadriga hæc te, velut aurigam Chriſti, ad metam concitata ferat. Nihil hoc monili precioſius, nihil hac gemmarum varietate diſtinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris, & ornamento tibi ſunt & tutamini: gemmæ vertuntur in ſcuta. Caue quoquè, nè aut linguam, aut aures habeas prurientes, id eſt, nè aut ipſe alijs detrahas, aut alios audias detrahentes. Sedens, inquit, aduersùs fra- Pſalm. 49. trem tuum loquebaris, & aduersùs filium matris tuæ ponebas ſcandalum. Parce à detractione linguæ, cuſtodi ſermones tuos, & ſcito, quia per cûcta, quæ de alijs loqueris, tua ſentētia iudicaris: & in hiſipſis ſoriè reprehendendus eris, quæ in alijs arguebas. Neq; verò illa iuſta eſt excuſatio, referētibus alijs iniuriam facere non poſſum. Nemo inuito audi-

auditori libenter refert. Officij ergò tui ſit, chariſſime, non ſolùm oculos caſtos ſeruare, ſed & linguam. Nunquàm de mulierum formis diſputes, nec quid agatur in cuiuſquam domo, alia domus per te nouerit. Omnium Chriſtianorum domos, quaſi proprias, amare debemus. Facilè contemnitur clericus, qui ſępiùs vocatus ad prandium, ire non recuſat. Nunquàm petentes, rarò accipiamus rogati. Beatius enim eſt
Act. 20. magis dare, quàm accipere. Neſcio enim, quo modo etiàm ipſe, qui deprecatur vt tribuat, cùm acceperis, viliorem te iudicat, & mirum in modum, ſi eum rogantem contempſeris, plùs te poſteriùs veneratur. Procuratores ac diſpenſatores domorum alienarum atque villarum, quomodò poſſunt eſſe clerici, qui proprias iubentur contemnere facultates? Amico quippiam rapere, furtum eſt: Eccleſiam fraudare, ſacrilegium eſt. Accepiſſe pauperibus erogandum, & eſurientibus plurimis vel cautum eſſe velle, vel timidum, aut (quod apertiſſimi ſceleris eſt) aliquid indè ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat.

Ego fame torqueor, & tu indicas, quantum ventri meo ſatìs ſit? Aut diuide ſtatìm, quod acceperis: aut ſi timidus diſpenſator es, dimitte largitorem, vt ſua ipſe diſtribuat. Nolo, ſub occaſione mea ſacculus tuus plenus ſit. Nemo mea meliùs me ſeruare poteſt. Optimus diſpenſator eſt, qui nihil ſibi reſeruat. Coëgiſti me, Nepotiane chariſſime, talia ſcribendo confodiendū me omnium prodere linguis. Aut enim nihil ſcribendum fuit, nè hominum iudicium ſubiremus, quod tu facere prohibuiſti: aut ſcribentes nôſſe cunctorum aduersùm nos maledicorum tela torquenda. Quos obſecro, vt quieſcant, & deſinant maledicere. Non enim vt aduerſarijs, ſed vt amicis ſcripſimus, nec inuecti ſumus in eos qui peccant, ſed, nè peccent, monemus. Neque in illos tantùm, ſed & in noſipſos ſeueri iudices fuimus. Volenteſque feſtucam de oculo alterius tollere, noſtram priùs trabem eiecimus. Nullum læſi, nullius nomen mea ſcriptura deſignatum eſt, neminem ſpecialiter meus ſermo pulſauit. Generalis de vitijs diſputatio eſt. Qui mihi iraſci voluerit, ipſe de ſe, quòd talis ſit, confitebitur.

De inſtitutione Clericorum.
Ex Epiſtola Hieronymi ad Paulinum presbyterum. Cap. 95.

OBſecro te chariſſime, vt multitudines hominum, & officia, & ſalutationes, & conuiuia, velutì quaſdam catenas fugias voluptatum. Sit vilis tibi & veſpertinus cibus, olera & legumina, interdumque piſciculos pro maximis ducas delicijs. Qui Chriſtum deſiderat, & illo pane veſcitur, non quærit magnoperè, quàm de precioſis cibis ſtercus conficiat. Quicquid poſt gulam non ſentitur, idem tibi ſit, quod panis & legumina. Semper in manu tua ſacra ſit lectio. Frequenter orandum flexo corpore, & mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo ſæpiùs dormiendum. Rumuſculos, & gloriolas, & palpantes adulatores, quaſi hoſtes fuge. Pauperibus & fratribus refrigeria ſumptuum manu propria diſtribue. Humilitatem veſtium tumenti animo non appetas. Secularium, & maximè potentium, conſortium deuita. Habeto ſimplicitatem columbæ, nè cuiquam machineris dolos: & ſerpentis aſtutiam, nè aliorum ſupplanteris inſidijs. Non multùm diſtat in vitio, vel decipere poſſe, vel decipi Chriſtianum. Templum verum CHRISTI, anima eſt credentis. Illam exorna, illam veſti, illi offer donaria, in illa CHRISTVM ſuſcipe. Neſcio enim, quomodò plùs placeat mundo, qui CHRISTO diſplicet.

De viuendi forma.
Ex Hieronymo ad Ruſticum.
Cap. 96.

DIco autem, ſi clericatûs titillat te deſiderium, diſce quod poſſis docere, & rationabilem hoſtiam offeras Chriſto: nè miles antequàm tyro, nè priùs magiſter ſis, antequàm diſcipulus. Nō eſt humilitatis meę neq; menſuræ, iudicare de clericis, & de miniſtris eccleſiarum ſiniſtrum quippiam dicere. Habeât illi ordinem & gradum ſuum. Quem ſi tenueris, quomodò tibi in eo viuendum ſit, editus ad Nepotianum liber, docere te poterit. Volo ergò, vt ſinè intermiſſione & vigil tibi ſit ſenſus, nec vanis cogitationibus patens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientia. Ama ſcientiam ſcripturarum, & vitia carnis non amabis. Nec vacet mens tua varijs perturbationibus. Quæ ſi pectori inſederint, dominabuntur tuî, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid operis, vt te ſemper diabolus inueniat occupatum. Memento quia & Apoſtoli Chriſti habentes poteſtatem de Euangelio viuere, laborabant manibus ſuis, nè quem grauarét: 1. Co. 9.
& alijs tribuebant refrigeria, quorum pro ſpiritualibus debebant metere carnalia. Ità ergò age, & viue in monaſterio, vt clericus eſſe merearis, vt adoleſcentiam tuam nulla ſorde commacules, vt ad altare Chriſti quaſi de thalamo virgo procedas, & habeas deforis bonum teſtimonium, fœminæq; nomen tuum nouerint, & vultum neſciant. Cùm ad perfectam ætatem véneris, ſi tamen vita comes fuerit, & te vel populus vel pontifex ciuitatis in clerum elegerit: agito, quæ clerici ſunt, & inter ipſos ſectare meliores, quia in omni conditione & gradu optimis mixta ſunt peſſima. Multo tempore diſce, quod doceas. Nè credas laudatoribus

tuis, immò irriſoribus aurem nè libenter
accommodes.

Quid diſtet inter monachum & clericum.

Ex Hieronymo ad Heliodorum.

Cap. 97.

MOnachum auté perfectum eſſe nolle, delinquere eſt. Sed hoc de gradu
pulſus, prouocabis ad clericos, an de his aliquid audeam dicere, qui certè in ſuis vrbibus commorantur. Abſit autem, vt quicquã
de his ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico
gradui ſuccedẽtes, Chriſti corpus ſacro ore
conficiunt, per quos nos etiàm Chriſtiani
ſumus, qui claues regni cælorum habentes,
quodammodò ante iudicij diem iudicant,
qui ſponſam Domini ſobria caſtitate conſeruant. Sed alia (vt antè perſtrinxi) monachorum cauſa eſt, alia clericorum. Clerici
paſcunt oues, ego paſcor. Illi de altario viuunt: mihi, quaſi infructuoſæ arbori, ſecuris
ponitur ad radicem, ſi munus ad altare non
deſero. Nec poſſum obtendere paupertaté,
Luc.21.a cùm in Euangelio Chriſti anum viduam,
duo, quæ ſibi ſola ſupererant, æra mittentem, laudauerit Dominus. Mihi ante presbyterum ſedere non licet. Ipſi, ſi peccauero,
1.Cor.5. ro, licet tradere me ſatanę in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini Ieſu.
Deut.17.c Et in veteri quidem lege, quicunq; ſacerdotibus non obtemperâſſet, aut extra caſtra
poſitus lapidabatã populo, aut gladio ceruice ſubiecta, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens, ſpirituali mucrone truncatur: aut eiectus de Eccleſia, rabido dæmonum ore diſcerpitur.

De vita Clericorum.

Ex Hieronymo ad Oceanum.

Cap. 98.

DEprecatus es, vt tibi breuiter exponerem, qualiter clerici victitare debeãt:
hinc me pleriq; maledictis ęmuli pręſtolantur, quia non ſileo veritatem. Prima qudem
tentamenta ſunt clericorum, fœminarum
frequentes acceſſus. Iſte ſexus repræhenſibiles exhibet clericos. Quid tibi reuerà cũ
fœminis, qui ad altare cum Domino ſabularis? Te in publico cuncti, te in agro ruſtici, aratores, ac vinitores quotidiè lacerabũt,
ſi cõtra depoſitum fidei cum fœminis habitare contendis. Et quia (vt arbitror) concupiſcis irrepręhenſibilis inueniri, teſtimonio
bono munire. Nunquid in choro Apoſtolorum fœminæ affuerunt? Prohibe virgines
tecum commorari, etiàm quę de genere tuo
ſunt. Dilige eas, exteriùs ordina, frequenter
viſita, iunctus obſequio clericorum, nè,
dum ſecretaliter ac ſolus ingrederis, macules teſtimonium tuum. Aliter nanque con-
*virgines iugati, aliter * continentes edocentur Ec-

cleſiaſticum ſubire miniſterium & onus.
Fœminarum cum clericis nullo pacto coniuncta præcipitur conuerſatio. Ianua diaboli, via iniquitatis, ſcorpionis percuſſio,
nociuumq; genus eſt fœmina. Cùm proximat ſtipula, incendit ignem. Flammigero
igne percutit fœmina conſcientiam pariter
habitantis, exuritque fundamenta montium. Ego iudico, ſi cum viris fœminæ habitent, viſcarium non deerit diaboli. Ex eis
aucupatum eſt ab initio peccatum. Ferreas Gene.3.
mentes libido domat. Si alligauerit quis
ignem in ſinu ſuo, veſtimenta eius non comburẽtur? Aut ſi ambulauerit quis ſuper carbones ignis, pedes ſuos non comburet? Mihi crede, non poteſt toto corde habitare cũ
Domino, qui fœminarum acceſſibus copulatur. Sed dicis: Qui ambulat (inquit) ſimpliciter, ambulat confidenter. Benè & argu- Prou.10.b
tè. Sed oportet te teſtimonium habere ab
his, qui foris ſunt. Licèt coram Domino incedas, tamen coram hominibus bona prouidenda ſunt, quia aſtutiores ſunt filij tenebrarum ſuper filios lucis. Cùm à te hoc
genus nó amputatur, das locum repræhendentibus te. Ipſe te detrahentium morſibus
tradidiſti, ſi agapetarum conſortium non
dimiſeris. Benignus es, gaudeo. Pudicus,
falſum eſt. Si pudicitiam quæris, fœminam,
quam videris conuerſantem benè, mente
dilige, non corporali frequentes ornatu.
Non veſtis tenera clericum facit aut ſacerdotem, ſed caſta mentis intentio. Hæc enim
deuotionem honoris in te cuſtodit. Honorem quidem glorioſum boni operis ſama
conſeruat. Sacerdotes quippe decet, vel cæteros quidem clericorum gradus (vt ſuprà
dictum eſt) à fœminis ſegregari. Si igitur
generis gratia iudicas eaſdem nullo pacto
dimittere, memento Thamar, quòd ab 2.Reg.13.e
Amnon fratre ſuo corrupta ſit. Idipſum
proſequor, dilectiſſime: vbi vnius eſt tabernaculi conuerſatio, carnis non facilè
tollitur delectatio. De duobus enim quod
vnus deſiderat, ſi loqui non poteſt, vel tentatur. Remotio igitur viri, caſtitatis collocat arma, conſtruit in melioribus caſtra, pudoris honoré conſolatur. Potuit enim &
Maria mater Ieſu, de choro Apoſtolorum
non diſcedere, ſi liceret. Tecla poſt tentationem paſſionis Antiochiæ à Paulo prohibetur pariter pergere. Nemo miles cũ vxore
pergit ad bellum. Non inuideo charitati.
Sit tibi cum caſtis virginibus dilectio longæua. Tunc in bono meritum collocabis, &
famam meliorabis. Sed de congregatione
puellarum pulchrè cenſeo, in hebdomada
ſecunda viſitatione ad benedicendam congregationem conuenias: ſed non ſolus, nè
rumigeruli linguis te lacerantibus macerent. Alienam enim cupiunt vicini diſcutere vitam, non ſuam. Propterea dignè accipe noſtrorum præcepta verborum, & monita

nita humilitatis, quæ fraterno affectu calamo imperáte expreſſimus, dulciter lege. Iam verò vt repræhenſibilis diuini altaris ſacerdos non ſit, pauca de reliquis Apoſtoli teſtimonijs, quantùm Dominus donat, exponam. Sufficiant ſuperiores cauſæ, quæ dictę ſunt. Verùm nè aliquis minùs intelligens, ad Epiſcopos ſentiat Apoſtolum fuiſſe locutum, quod de diaconibus ad Timotheum præceptum eſt, quid de presbyteris ad Titum, commemorare delectat? Sed prætereundum non eſt, ſuperiorem explanare ſententiam. Vnius vxoris virum, & noua & vetus pręceptio ſacerdotum cenſuit eligendum. Quia digamos ad miniſterium pleriq; Epiſcopi applicuerũt, ſic aſſeruerunt: Concubina fuit illa, hæc vxor: quaſi non hæc eadem ſint commercia fœditatis in illa, quæ in hac exercentur, quæ vxor aſſeritur. Aut quia coniugij tabulas non fecit, concupiſcentia alia non fuit? Nullo pacto digamos, vel concubinarum catenis inſertos, decet
Leuit.21.c ſubire ſacerdotij miniſterium. In Leuitico ſcriptum eſt ac præfinitum, quales eligi debeant ſacerdotes. Si ergò clericus monogamus fuerit, & vxor eius digama, noli eum
Tit.1.b ad miniſterium applicare. Hæc Tito præcepta idem Apoſtolus de ordinandis clericis dedit. Et quia liber finem expectat, ad id redeamus, vndè digreſſi ſumus. Nec ſi duæ aut tres pariter Dei ancillæ morentur, ſolum ad eas decet ingredi ſacerdotem. Si quis hæc præcepta non obſeruârit, hoſtis eſt animæ ſuæ. Quòd ſi poſt monita noſtra aliquis clericus agapetas ampliùs quæſiêrit amare, quàm Chriſtum, ſecundùm ſynodalem regulam conueniatur, & præcepta patrum in Nicea definita, ei legantur. Iam verò, ſi conuentus prędicta fugerit & reliquerit, conſequuti ſumus maximum lucrum. Alioquin talis ab ecclesia anathematizandus eſt. Germinant enim fœminæ ſpinas, cum viris habitantes, & arcana mentium acuto mucrone percutiunt. Proh nefas, dolor eſt dicere, ſed præterire non decet. Chriſto iſtæ nubere nouerunt, non clericis. Clericum ſolitudo facit, non publicum. Lege, quia talis debet eſſe ſolitarius, qualem Hieremias eſſe
Threno.3.e deſcripſit. Ait enim: Sedebit ſolitarius & ta-
Matt.14.b cebit. Et quia Ieſus, relictis Apoſtolis, ibat
Luc.1.c ſolus orare. Mariam in penetralibus quoq; ſolam inuenit angelus, non cum agapeta loquentem, & illa virilem introitum trepida-
Tit.1.b uit. Hoſpitalem præcepit Apoſtolus clericum ordinandũ. Hoc præcepto pater Abra-
Gene.18.a ham & Lot angelos ſuſceperunt, quia ho-
Gene.19.a ſpites dilexerunt. Sic & Oneſiphorus Paulum doctrinæ fontem ſuſcepit. Hæc imitationis ſint veſtræ. Et nè ſinatis incolam pręterire, qui apud vos non comederit panem. Sequitur: Non percuſſorem, ſcilicet qui conſcientias non percutiat ſingulorum, ſed modeſtum. Non infletur, non inebrietur, ſuæ domui benè præſit. Perquàm erit horribile, ſi domui clerici detrahatur. Lædit ſacerdotis opinionem in plebe, quandò de proximis eius malè loquitur populus. Super omnia hæc præcipit Apoſtolus, boni teſtimonij clericos ſundamenta componere, vt bonorum operum teſtificatio caſto confirmetur affectu.

De Clericis. Ex Iſidoro Hiſpalenſi.

Cap. 99.

ITaque omnes, qui in eccleſiaſtici miniſterij gradibus ſunt ordinati, generaliter clerici nominãtur. Cleros autem vel clericus, hinc appellatos doctores noſtri dicunt, quia Matthias ſorte electus eſt, quem primum per Apoſtolos legimus ordinatum. Sic & omnes, quos illis temporibus eccleſiarum principes ordinabant, ſorte eligebãt. Nam cleros, ſors interpretatur. Vndè & hæreditas Græcè, cleronomia appellatur, & hæres cleronomos. Proindè ergò clericus vocari aiunt, eò quòd in ſorte hæreditatis Domini dentur, vel pro eo quòd ipſe Dominus ſors eorum ſit, ſicut de eis ſcriptum eſt, loquente Domino: Ego hæreditas eorum. Vndè oportet, vt qui Deum hæreditate poſſident, abſque vllo impedimento ſeculi, Deo ſeruire ſtudeant, & pauperes ſpiritu eſſe contendant, vt congruè illud Pſalmiſtæ dicere poſſint: Dominus pars hæreditatis meæ.

Iſidorus de officijs lib. 2. cap. 2.
Acto. 1. d
Num. 18. e
Deut. 18. a
Pſal. 15.

De regulis Clericorum.
Ex Iſidoro.

Cap. 100.

HIs igitur lege patrum caueatur, vt à vulgari vita ſecluſi, à mundi voluptatibus ſeſe abſtineant. Non ſpectaculis, non pompis interſint: conuiuia publica fugiant: priuata non tantùm pudica, ſed & ſobria colant. Vſuris nequaquàm incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudiſve cuiuſquam ſtudium appetant. Amorem pecuniæ, quaſi materiam cunctorum criminum fugiant: ſecularia officia negociaque abijciant, honorum gradus per ambitiones non ſubeant. Pro beneficijs medicinæ DEI, munera non accipiant: dolos & coniurationes caueant: odium & æmulationem, obtrectationem atque inuidiam fugiant: non vagis oculis, nec infreni lingua, aut petulanti tumidoque geſtu incedant, ſed pudorem ac verecundiam mentis, ſimplici habitu inceſſuque oſtendant. Obſcœnitatem etiàm verborum, ſicut & operum, penitùs execrentur. Viduarum ac virginum viſitationes frequentiſſimas fugiant: contubernia extranearum fœminarum nullatenùs appetant: caſtimoniam quoquè inuiolati corporis perpetuò conſeruare ſtudeant, aut certè vnius matrimonij vinculo fœderentur. Senioribus quoquè

Iſidorus de officijs lib. 2. cap. 2.

quoquè obedientiam debitam præbeant, neque vllo iactantiæ ſtudio ſemetipſos attollant. Poſtremò, in doctrina, in lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis, exercitio iugi incumbant. Tales enim eſſe debent, quicunq; diuinis cultibus ſeſe mancipandos ſtudent, ſcilicet, vt dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

De generibus Clericorum.

Ex Iſidoro.

Cap. 101.

Iſidorus de officijs li. 2. cap. 3. DVo ſunt genera clericorum. Vnum Eccleſiaſticorum, ſub regimine epiſcopali degentium: Alterum acephalorum, id eſt, ſinè capite, qui, quem ſequâtur, ignorant. Hos neque inter laicos ſecularium officiorum ſtudia, neq; inter clericos religio retentat diuina: ſed ſolutos atque oberrantes, ſola turpis vita complectitur & vaga. Quique dum nullum metuentes, explendæ voluptatis ſuæ licentiam conſectâtur, quaſi animalia bruta, libertate ac deſiderio ſuo feruntur, habentes ſignum religionis, non religionis officium. Hippocentauris ſimiles, nec equi, nec homines, mixtumque (vt Aeneid. 6. ait Poeta) genus, prolesque biformis: quorum quidem ſordida atque infami numeroſitate, ſatis ſuperque noſtra pars occidua *polluitur. (*pollet.)

Quales oporteat eſſe Clericos.

Ex Gregorio papa.

Cap. 102.

Paſtoralis lib. 3. cap. 5. ferè. CLericus admonendus eſt, quatenùs ſic viuat, vt bonum exemplum vitæ ſuæ ſecularibus præbeat. Et in clerico ſi quid iuſtè repræhenditur, ex eius vitio ipſa religionis noſtræ æſtimatio grauatur. Clerici diſcant, vt quæ à ſenioribus ſuis iubentur, impleant, vt humiliter eorum imperijs ſubiaceant, vt nec ſubiectio eos conterat, nec locus ſuperior extollat. Clerici diſcant, quomodò ante occulti arbitri oculos per humilitatem & obedientiam ſua interiora componant, quatenùs non cum reprobis puniantur, ſed cum electis æterna præmia ſortiantur. Admonendi ſunt clerici, vt tantò circa ſe ſolicitiùs viuant, quantò eos aliena cura non implicat. Dicendum eſt clericis, nè præpoſitorum ſuorum vitam temerè iudicent, ſi quid eos fortaſsè agere repræhenſibiliter vident: nè vndè rectè mala redarguunt, indè per elationis impulſum in profundiora mergantur. Admonendi ſunt clerici, nè, cùm culpam ſuorum præpoſitorum conſiderant, contra eos audaciores fiant: ſed ſic eorum praua apud ſemetipſos dijudicent, vt tamen diuino timore constricti, ſub eis iugum ferre reuerentiæ non recuſent: quia præpoſitorum facta oris gladio ferienda non ſunt, etiàm cùm rectè repræhendenda iudicantur. Pleroſque

clericos, impudentiæ vitio, non niſi increpatio dura compeſcit: quia dum ſe delinquere neſciunt, neceſsè eſt vt à plurimis increpentur.

De ſubiectis bonis, ſub paſtorali regimine conſtitutis.

Ex Gregorio papa.

Cap. 103.

ADmonendi ſunt ſubditi, nè præpoſitorum ſuorum vitam temerè iudicent, ſi quid eos fortaſsè agere repræhenſibiliter vident, nè vndè rectè mala redarguunt, indè per elationis impulſum in profundiora mergantur. Admonendi ſunt, nè cùm culpas præpoſitorum conſiderant, contra eos audaciores fiant: ſed ſic, ſi qua valdè ſunt eorum praua, apud ſemetipſos dijudicent, vt tamen diuino timore conſtricti, ferre ſub eis iugum reuerentiæ non recuſent. Quod melius oſtendimus, ſi Dauid factum ad medium deducamus. Saul quippe perſecutor, cùm ad purgandum ventrem ſpeluncam fuiſſet ingreſſus, illic cum viris ſuis Dauid inerat, qui iam tam longo tempore perſecutionis eius mala tolerabat. Cumque eum viri ſui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos reprehenſionibus, quia manum mittere in chriſtum Domini non deberent. Qui tamen occultè ſurrexit, & oram chlamydis eius abſcidit. Quid per Saul, niſi mali rectores, quid per Dauid, niſi boni ſubditi deſignantur? Saul igitur ventrem purgare, eſt, prauos præpoſitos conceptam in corde malitiam vſque ad opera miſeri odoris oſtendere, & cogitata apud ſe noxia, factis exterioribus exequendo monſtrare. Dauid nanque Saul ferire metuit: quia piæ ſubditorum mentes ab omni ſe peſte obtrectationis abſtinentes, præpoſitorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiàm cùm de imperfectione repræhendunt. Boni ſubditi pro infirmitate quandò ſeſe continere vix poſſunt, vt extrema quædam atque exteriora præpoſitorum mala, ſed tamen humiliter, loquantur, quaſi oram chlamydis ſilenter incidunt: quia videlicet dum prælati dignitati, ſaltem innoxiè & latenter, derogant, quaſi regis ſuperpoſiti veſtem ſecant: ſed tamen ad ſemetipſos redeunt, & ſe vehementiſſimè vel de tenuiſſima verbi laceratione reprahendunt. Vndè benè & illic ſcriptum eſt: Poſt hæc Dauid percuſſit cor ſuum, eô quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul. Facta quippe præpoſitorum, oris gladio ferienda non ſunt, etiàm cùm rectè repræhendenda iudicantur. Si quandò verò contra eos vel in minimis lingua labitur, neceſsè eſt, vt per afflictionem pœnitentiæ cor prematur, quatenùs ad ſemetipſum redeat, & cùm præpoſitæ poteſtati deliquerit, eius contra ſe iudicium, à quo ſibi

Marginalia (right): Paſtoralis B. Gregorij lib. 3. ca. 5. — 1. Reg. 24. a (beside "Dauid factum ad medium deducamus") — 1. Reg. 24. a (beside "Poſt hæc Dauid percuſſit cor")

ſibi prælata eſt, perhorreſcat. Nam cùm præ-
poſitis delinquimus, eius ordinationi, qui
Exod. 16. b eos nobis prætulit, obuiamus. Vndè Moſes
cùm contra ſe & Aaron conqueri populum
Ibidèm. cognouiſſet, ait: Nos enim quid ſumus? Nec
contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra
Ibid. ca. 11. Deum. Admonendi ſunt beneuoli ſubditi,
vt ſic alienis bonis congaudeant, quatenùs
habere & propria concupiſcant: ſic proxi-
morum facta diligendo laudent, vt etiàm
imitando multiplicent, nè ſi in hoc præſen-
tis vitæ ſtadio ad certamen alienum deuoti
ſautores, ſed pigri ſpectatores aſſiſtant, &
poſt certamen ſinè brauio remaneant, qui
nunc in certamine non laborant: & tunc
eorum palmas adflicti reſpiciant, in quo-
rum nunc laboribus ocioſè perdurant. Val-
dè peccamus, ſi aliena benè geſta non dili-
gimus: ſed nil mercedis agimus, ſi ea quæ
diligimus, inquantùm poſſumus, non imi-
tamur. Dicendum eſt beneuolis ſubditis,
quia ſi imitari bona minimè feſtinant, quæ
laudantes approbant, ſic eis virtutum ſan-
ctitas, ſicut ſtultis ſpectatoribus ludicrarum
artium vanitas placet. Illi nanq; aurigarum
ac hiſtrionum geſta ſauoribus efferunt, nec
tamen tales eſſe deſiderant, quales illos con-
ſpiciunt eſſe, quos laudant. Mirantur eos
placita egiſſe, ſed tamen deuitant ſimiliter
placere. Dicendum eſt beneuolis ſubditis,
vt cùm proximorum facta conſpiciunt, ad
ſuum cor redeant, & de alienis actibus non
præſumant, nè bona laudent, & agere recu-
ſent. Grauiùs quippe extrema vltione feri-
endi ſunt, quibus placuit, quod imitari no-
luerunt.

De Subditis. Ex Iſidoro.

Cap. 104.

Iſidorus lib. de ſummo bono lib. 3. cap. 47.
PRopter peccatum primi hominis hu-
mano generi pœna diuinitùs illata eſt
ſeruitutis, ità vt quibus adſpicit non con-
gruere libertatem, his miſericordiùs irro-
get ſeruitutem. Et licèt peccatum humanæ
originis per baptiſmi gratiam cunctis fide-
libus dimiſſum ſit, tamen æquus Deus ideò
diſcreuit hominibus vitam, alios ſeruos
conſtituens, alios dominos, vt licentia malè
agendi ſeruorum, poteſtate dominantium
reſtringatur. Nam ſi omnes ſinè metu fuiſ-
ſent, quis eſſet qui à malis quempiam pro-
hiberet? Indè & in gentibus reges princi-
peſque electi ſunt, vt terrore ſuo populos à
Ephe. 6. b malo coërcerent, atque ad rectè viuendum
Coloſſ. 3. d legibus ſubderent. Quantùm attinet ad ra-
tionem, non eſt perſonarum acceptio apud
1. Cor. 1. d Deũ, qui mundi eligit ignobilia & contem-
ptibilia, & q̃ nõ ſunt, vt ea q̃ ſunt, deſtrueret,
nè glorietur omnis caro, hoc eſt, carnalis
potentia coram illo. Vnus enim Dominus,
æqualiter & dominia fert conſultum & ſer-
uis. Melior eſt ſubiecta ſeruitus, quàm ela-
ta libertas. Multi enim inueniuntur DEO
liberè ſeruientes ſub dominis conſtituti
flagitioſis: qui etſi ſubiecti ſunt illis corpo-
re, prælati tamen ſunt mente.

De inuidis & proteruis ſubditis.

Ex Gregorio papa.

Cap. 105.

PLerunque ſubditi, ſub paſtorali regi- Gregor. in
mine conſtituti, dum valdè de ſe elati paſtorali li-
præſumunt, exprobrando cæteros dedi- bro 3. ca. 9.
gnantur, dum ſingulariter ſumma exiſti-
mant cuncta quæ agunt. Subtiliter itaque
ab arguente diſcutienda ſunt opera proter-
uorum, vt in quo ſibi placent, oſtendantur
quia Deo diſplicent. Tunc proteruos me-
liùs corrigimus, cùm ea quæ benè egiſſe ſe
credunt, malè acta monſtramus: vt vndè
adepta gloria creditur, indè vtilis confuſio
ſubſequatur. Nonnunquàm ſubditi, cùm ſe
vitium proteruiæ minimè perpetrare co-
gnoſcunt, compendioſiùs ad correctionem
veniunt, ſi alterius culpæ manifeſtioris, &
ex latere requiſitæ improperio confundun-
tur, vt ex eo quod defendere nequeunt, co-
gnoſcant ſe tenere improbè, quod defen-
dunt. Cùm proteruè Paulus Corinthios 1. Cor. 5. a
aduersùm ſe temerè inuicèm videret infla-
tos, vt alius Apollò, alius Pauli, alius Ce-
phæ, alius Chriſti ſe eſſe diceret: inceſtûs
culpam in medium deduxit, quæ & apud
eos perpetrata fuerat, & incorrepta remane-
bat, dicens: Auditur inter vos fornicatio, &
talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ità
vt vxorem patris quis habeat. Et vos inflati
eſtis, & non magìs luctum habuiſtis, vt tol-
leretur de medio veſtrûm, qui hoc opus fe-
cit. Ac ſi apertè dicat: Quid vos per proter-
uiam huius vel illius dicitis, qui per diſſolu-
tionem negligentiæ, nullius vos eſſe mon-
ſtratis? Admonendi ſunt inuidi ſubiecti, vt Ibid. cap. 11.
perpendant, quantæ cæcitatis ſunt, qui alie-
no profectu deficiunt, aliena exaltatione
contabeſcunt: quantæ infelicitatis ſunt, qui
melioratione proximi, deteriores fiunt,
dumq́ue augmenta alienæ proſperitatis ad-
ſpiciunt, apud ſemetipſos anxiè adflicti,
cordis ſui peſte moriuntur? Quid inuidis
infelicius, quos dum conſpecta felicitas af-
ficit, pœna nequiores reddit? Aliorum verò
bona quæ habere non poſſunt, ſi dilige-
rent, ſua feciſſent. Noſtra nimirùm ſunt bo- Ibidẽ paulo
na aliorum, quæ & ſi imitari non poſſumus, poſt, & li. 6.
amamus in alijs, & amantium fiunt, quęque Moralium
amantur in nobis. Hinc ergò penſent inui- cap. 34.
di, charitas quantæ virtutis eſt, quæ alieni
laboris opera, noſtra ſinè labore facit. Dum
ſe inuidi à labore minimè cuſtodiunt, in
antiquam verſuti hoſtis nequitiam demer-
guntur. De illo nanque ſcriptum eſt: Inui- Sap. 2. d
dia diaboli intrauit mors in orbem terrarũ.
Quia enim ipſe cælum perdidit, cõdito hoc
homini inuidit, & damnationẽ ſuam perdi-
tus,

tus, adhuc alios perdendo, cumulauit. Cognoſcāt iouidi, quātis lapſibus ſubcreſcentis ruinæ ſubiaceant, qui dum liuorem à corde non proijciunt, ad apertas operū nequitias deuoluuntur. Niſi enim Cain inuidiſſet acceptam fratris hoſtiā, minimè peruenoiſſet ad eius extioguendām vitam. Vodè (Gene.4.a) ſcriptum eſt: Et reſpexit Dominus ad Abel, & ad muoera eius, ad Cain verò & ad muoera eius noo reſpexit. Iratusq; eſt Cain, & concidit vultus eius. Itaq; liuor ſacrificij, fratricidij ſemioarium fuit. Nam quem meliorem ſe eſſe doluit, nè vtcunq; eſſet, amputauit. Dicendum eſt inuidis, quia dum ſe iſta intrinſecùs peſte cooſumunt, etiàm, quicquid in ſe aliud boni habere videntur, in- (Prou.14.d Ibidē parū poſt.) terimunt. Vodè ſcriptum eſt: Vita carnium, ſaoitas cordis: Putredo oſſium, iouidia. Per liuoris vitium aote Dei oculos pereuot etiàm, qui humaois oculis fortia vidētur. Oſſa quippe per inuidiam potreſcere, eſt, quædā etiàm robuſta deperire. Ille eſt verè humilis (Moralium Greg.li.26. cap.1.) ſubiectus io boois, qui non eſt defenſor in malis. Nam dum de malis ſuis ſubiectus arguitur, & contra verba arguentis accenditur: quandò de bonis ſuis, quaſi humiliter titubat, per humilitatis vocem ornari appetit, non doceri.

Quòd ſecundùm ſermonē prophetiæ, culpa ſua pereunt, qui ſacerdotum increpationes peruerſa voluntate contemnunt.

*Cap.*106. *Proſper.*

(Proſper de vita cōtemplatiua lib. 2.cap.22.) AD hæc, quæ prædicta ſuot, ego tūc ſic inquam: Iſta inuidioſis queſtubus iactas, & in ſugillationem pontificum, vel certè ipſius pootificatûs exaggeras, quaſi non vbi iſta legiſti, quibus rationabiliter permoueris: ibì & illi ſint, quæ à vobis prætermiſſa, breuiter io excuſationem officij ſacerdotalis attingemus. Poſt illa verba, quibus negligentium ſacerdotum finis oſtenditur, de pootifice officium ſuum curante, (Ezech.33.b & Ezec.3.) Propheta ſic loquitur: Si autem annunciaote te ad impium, vt à vitijs ſois conuertatur, non fuerit conuerſus à via ſua, ipſe impius io ioiquitate ſoa morietur, & tu animam tuam liberâſti. Hic certè ſatìs eoidēter oſtenditur, quòd ſiue proficiaot, ſiue non proficiaot auditores, tacere eis oō debeāt ſacerdotes. Nec ideò rei ſuot, ſi fortè eorum verba populi nō audiūt, vel audita contēnunt, ſed ſi ab eis corrigēdis abſiſtoot: quia ſi nec exemplo vitæ præpoſitorum ſuorum, nec verbo doctrinæ populi contumaces emendati proficiunt, ipſi ſibi cauſa ſuæ perditioois exiſtunt, & doctores ſuos, qoorū exempla ſimul ac verba deſpiciuot, inooluere criminibus ſuis omoinò oon poterunt. Quod idem propheta euideotiùs alio loco proſe- (Ezec.33.b) quitur, dicens: Specolator cùm viderit gladium venientem ſuper terram, & cecinerit buccina, & annunciauerit populo: Audiens

autem (quiſquis ille eſt) ſonitum buccinę, & ſe non obſeruauerit, veneritque gladius, & tulerit eum, ſaoguis eius in ipſo erit. Si autem ſe cuſtodiêrit, animam ſuam ſaluabit. Hîc quoquè, quid agere debeat, qui fungitur ſpeculatoris officio, diuinus ſermo ſatìs oſtendit, vt quaodò viderit venientem gladium ſuper terram, iram ſcilicet Dei ſuper peccatores, operibus terreois addictos, omninò non taceat: atque eis, quandiù iohæſerint iniquitatibus ſuis, imminere diuinæ indignationis interitum denunciare non deſinat, ſed clarè & publicè arguat, cùm hoc buccinæ nomen inſinuet, vt ſe à ſuis criminibus emendaotes, ſupplicium futuræ damoationis effugiant. Quòd ſi corripieotem, ſi iram futuram (quæ contemptoribus imminet) ounciaotem, bominęs terreni deſpiciant, ſanguis eorum in ipſis erit: & ſacerdos, qui eis peccata eorum oon tacuit, pœnæ, quæ eos expectat, particeps eſſe oon poterit.

Cum quo damno animæ ſuæ, ab Eccleſia (quæ pauperes paſcit) accipiunt illi, qui de ſuo ſibi ſufficiunt.

*Cap.*107. *Proſper.*

NEc illi, qui ſua poſſidentes, dari ſibi aliquid volunt, ſinè grandi peccato ſuo, vodè pauper victurus erat, accipiunt. (De vita cōtempla. lib. 2.cap.10.) De clericis dicit per Prophetam Spiritusſanctos: Peccata populi mei comedunt. (Oſeę 4.b) Sed ſicut nihil habentes proprium, noo peccata, ſed alimenta (quibus indigere videntur) ſuſcipiunt: ità poſſeſſores, non alimenta, quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt. Ipſi quoq; pauperes ſi ſe poſſint ſuis artificijs aut laboribus expedire, non præſumant, quod debet debilis & iofirmus accipere: oè fortè eccleſia, quæ poteſt omni ſolatio deſtitutis neceſſaria mioiſtrare, ſi omnes etiàm nihil indigentes accipiant, grauata, illis, quibus debet, ſubuenire non valeat. Qui autē eccleſię ſeruiunt, & labori ſuo velut debita reddi oportere credentes, ea, quibus opùs non habent, aut accipiunt libenter, aut exigunt: nimìs carnaliter ſapiunt, ſi putant, quòd eccleſiæ fideliter ſeruientes, ſtipeodia terrena, ac ooo potiùs præmia æterna, percipiant. Secularis quippe militia, quia cæleſtia non habet, terrena ſtrenuè militantibus præſtat. Vndè ſatìs indignum eſt, ſi fidelis & operoſa deuotio clericorum, propter ſtipendium temporale præmia æteroa cootemnat. Quòd ſi quilibet miniſter Eccleſiæ ooo babet vodè viuat, non ei reddit bîc, ſed neceſſaria præſtat Eccleſia, vt in futuro præmium laboris ſui recipiat, quod in hac vita iam ſpe Domioicæ promiſſionis expectat. Illi quoquè, qui velut idonei, oibil ſibi qoidem dari velut debitum poſcunt, ſed tamen eccle-

eccleſiæ ſumptibus viuunt, non eſt meum dicere, quali peccato cibos pauperum præſumendo ſuſcipiunt, qui eccleſiam quam iuuare de proprijs facultatibus debuerant, ſuis expenſis inſupèr grauant: propter hoc fortaſsis in congregatione viuentes, nè aliquos pauperes paſcant, nè aduenientes excipiant, aut nè ſuum cenſum expenſis quotidianis imminuant. Quòd ſi aliquid de fructibus ſuis eccleſiæ velut pro ipſa expenſa contulerint, non ſe præferant inani iactantia illis, quos nihil habentes paſcit, & veſtit eccleſia: quia perfectior eſt ille, qui, cùm nihil habuerit, nec habere deſiderat: quàm ille, qui ex multis, quæ poſſidet, eccleſiæ aliquid præſtat, ac ſe de eo, quod præſtiterit, forſitan iactat. Dura ſunt, quæ dico, nec ego diffiteor: dura ſunt, ſed obſeruare nolentibus. Cæterùm ſi faciant iſta, quæ difficilia non facientibus ſunt, ſtatìm facilia facientibus fiunt. Non ergò ea, quæ nolumus obſeruare, impoſſibilitas nobis facit dura, ſed nouitas. in vſum veniant, & neminem frequentata conturbant. Nam quæro, quid ſit eorum, quæ dixi, difficile? vt homo id quod opùs non habet, ab eccleſia non accipiat: an vt, quod habet, ſinè cauſa contemnat? Si propter hoc non vult ſua quiſque relinquere, vt habeat, vndè viuat, vt quid accipit, vndè rationem reddat? vt quid peccatis alienis ſua multiplicat?

Qui ſint, qui etiàm cum profectu animæ ſuæ, opibus ſuſtententur eccleſiæ.

Cap. 108. *Proſper.*

Proſper de vita côtemplatiua lib. 2. cap. 11.

ITaque ſacerdos, cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, non ſolùm ſinè cupiditate, ſed etiàm cum laude pietatis accipit à populo diſpenſanda: & fideliter diſpenſat accepta, qui omnia ſua aut parentibus reliquit, aut pauperibus diſtribuit, aut eccleſiæ rebus adiunxit, & ſe in numero pauperum paupertatis amore conſtituit, ità vt vndè pauperibus ſubminiſtrat, indè & ipſe, tanquàm pauper voluntarius, viuat. Clerici quoquè, quos pauperes aut voluntas aut natiuitas fecit, cum perfectione virtutis, vitæ neceſſaria ſiue in domibus ſuis, ſiue in congregatione viuentes accipiunt: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, ſed cogit viuendi neceſſitas.

Quid facere debeant clerici, quorum infirmitas non poteſt ſua contemnere.

Cap. 109. *Proſper.*

Proſper de vita côtemplatiua lib. 2. cap. 12.

ILli autem qui tam infirmi ſunt, vt poſſeſſionibus ſuis renunciare non poſſint, ſi ea quæ accepturi erant, diſpenſatori relinquant, nihil habentibus conferenda, ſinè peccato poſſident ſua: quia & ipſi quodammodò ſua relinquunt, quãdò proprijs contenti rebus, nihil eorum, quæ labori vel ordini ſuo deberi arbitrãtur, accipiunt. Quòd ſi putant ideò accipi debere eorum, quæ conferuntur Eccleſiæ, portionem, nè eam videantur abijcere: ſe verò non poſſe ſua relinquere, quòd eis deforme ſit, inter ſuos pauperes reddi: nouerint eſſe deformius, poſſeſſores de eleemoſynis pauperũ paſci.

Quæ ſint vera gaudia, vel veræ diuitiæ, & quid impedimenti afferant bona præſentia amatoribus futurorum.

Cap. 110. *Proſper.*

Proſper de vita côtemplatiua lib. 2. cap. 13.

HEu quàm ſubtiliter nos ille decipiendi artifex fallit, quanta cæcitate oculos noſtræ mentis obducit, nè diſcernamus gaudendi auidi, vndè iuſtiùs gaudeamus: aut nè, cupientes augeri diuitijs, nouerimus quas quibus incomparabiliter præferamus. Nam gaudere quidem, bonum eſt: ſed qui gaudet, ſi non indè gaudeat, vndè debet, non poteſt bonum eſſe quòd gaudet. Siquidem gaudet & raptor, cùm deſiderata rapuerit. Gaudet & ebrioſus, cùm exoptatæ occaſionem potationis inuenerit. Gaudet & adulter, cùm ad delectationem fruendi corporis concupiti peruenerit. Sed cùm ſit gaudere bonum, de his atque de huiuſcemodi gaudere. grande eſt malum. Hæc & his ſimilia ſunt, vndè nos gaudere vult mundus, cum ſuis amatoribus periturus. Hæc ſunt quæ repudiare debemus, vt de bona conſcientia, de ſanctitate morum, de acquiſitione virtutum, de dono Dei, & de promiſſione futuri regni ineffabiliter gaudeamus. Ditari quoquè diuitijs, grande eſt bonum: ſed indè ditari, vndè non debeas, non eſt habenda facultas, ſed deteſtãda calamitas. Nihil eſt enim calamitoſius, nihilq́; miſerius eo, qui iniquis accuſationibus creſcit, quem locupletem fraudes faciunt & rapinæ. Illę nobis ſunt diuitiæ ambiendæ, quæ nos ornare poſſunt pariter & munire, quas nec acquirere poſſumus inuiti, nec perdere. Quæ nos contra impetus hoſtiles armãt, à mundo diſterminant, Deo commendant, ditant animas noſtras, atq; nobilitant. Nobiſcum ſunt, intra nos ſunt. Diuitiæ noſtræ credendæ ſunt, pudicitia, quæ nos facit pudicos: iuſtitia, quæ iuſtos: pietas, quæ pios: humilitas, quæ humiles: manſuetudo, quæ manſuetos: innocentia, quæ innocentes: puritas, quæ puros: prudentia, quæ prudentes: temperantia, quæ temperantes: & charitas, quæ nos facit Deo & hominibus charos, virtutum potentes, ſeculi contemptores, ac bonorum omnium ſectatores. Hæc ſunt non omnium, ſed ſanctorũ ſanctæ virtutes: non diuitum ſuperborum, ſed humilium pauperum facultates, patrimoniũ cordium, diuitiæ incorruptibiles morum: quibus non abundant, niſi qui illis carnalibus ex corde renunciant. Quæ quamuis & ipſa ſint bona, vtpotè à bono Deo creata, tamen

quia ſunt bonis maliſq́; communia, ſtudent
ea ſpirituales viri contemnere, quò poſſint
ad illa incomparabiliter meliora, quæ ſunt
bonorum omniū propria, peruenire. Quoniam non eſt tale bonum, quod habent &
mali, quale illud eſt, quod non habent niſì
boni. Corporale bonum, quandò habent
iniqui, ipſorum eſt præmium: quandò habent iuſti, non eſt eorum præmium, ſed temporale ſolatium. Item boni tēporalis amiſſio, fit exercitium iuſti, & iniuſti ſupplicium: quia & iuſtus deſiderio cæleſtium captus, omnia temporalia ſiue habeat, ſiue
amittat, omninò non ſentit, & iniquus id
quod cum delectatione habuit, ſinè dolore
non perdit. Propterea igitur eis, qui militāt
Deo, fugiendæ ſunt ex toto corde diuitiæ:
quas qui habere volunt, ſinè labore non
quærunt, ſinè difficultate non inueniunt,
ſinè cura non ſeruant, ſinè anxia delectatione noo poſſident, ſinè dolore non perdūt.
Apoſtolus autem Chriſti militibus dixit:
1.Cor.7.f. Volo vos ſinè ſolicitudine eſſe. Et radix
1.Tim.6.b omnium malorum eſt cupiditas ſeu auaritia. Quam quidam appetentes, errauerunt
à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.
Ac ſic cenſus iſte terrenus eis, à quibus vitiosè diligitur, non eſt voluptatum materia,
ſed dolorum. Quapropter expedit facultates eccleſiæ poſſideri, vt indè viuant, qui nō
ſeculo, cuius gaudia fugitiua repudiant, ſed
Deo deſeruiunt, cuius ineffabilia bona deſiderant.

Qualiter intelligatur quod dicit Apoſtolus: Qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt. 1.Cor.9.c

Cap. 111. *Proſper.*

Proſper de vita contemplatiua lib. 2. cap. 14. DE talibus dicere videtur Apoſtolus:
Qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui altario deſeruiunt,
cum altario participant. Qui, niſì hoc de
contemptoribus facultatum ſuarum vellet
1.Cor.9.c intelligi, nunquàm ſecutus adiungeret: Ità
& Deus ordinauit his, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere. De Euangelio viuunt, qui nihil proprium habere volunt, qui nec habēt, nec habere aliquid concupiſcunt, non ſuorum, ſed communium
poſſeſſores. Quid eſt aliud, de Euāgelio viuere, niſì laborantem indè, vbì laborat, neceſſaria vitæ percipere? Apoſtolus tamen,
qui ſic Euangelium prædicauit, vt nec de
Euangelio viueret, ſed neceſſaria ſibi ſuis
manibus miniſtraret, de ſe confidenter elo-
Ibidem. quitur: Ego autem nullo horum vſus ſum.
Et quarè hoc dixerit, ſecutus aperuit, dicēs:
Expedit mihi mori magìs, quàm vt gloriam
meam quis euacuet. Euacuari dicit gloriam
ſuam, ſi ab eis, quibus prædicabat, voluiſſet
accipere vitæ temporalis expenſam. Nolebat quippe in præſenti laboris ſui fructum,
ſed in futuro recipere. Si ergò ille, qui nihil
habebat, noluit de Euangelio, vbì laborabat, ſed ſuis manibus viuere, nè gloriam ſuę
mercedis amitteret: quid nos, qui & ꝓpria
nolumus amore poſſidendi, nō viuendi neceſſitate, relinquere, & accipere inſuper volumus, non vndè viuamus, ſed vndè cenſum
noſtrum incrementis damnabilibus augeamus?

De vita & moribus clericorum, ſermo B. Auguſtini. *Cap.* 112.

PRopter quod volui & rogaui heſterno
die, vt hodiè frequentiùs conueniretis:
hoc eſt quod dicturus ſum: Vobiſcum hic
viuimus, & propter vos viuimus, & intētio
votumq́; noſtrum eſt, vt apud Chriſtum vobiſcum ſinè fine viuamus. Credn autē ante
oculos veſtros eſſe conuerſationem noſtrā,
vt & nos dicere fortaſsìs audeamus, quāuis
multùm impares illi, quod dixit Apoſtolus: 1.Cor.4.d
Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. & 11.a
Et ideò nolo, vt aliquis de nobis inueniat 12.q.1.Nolo
malè viuendi occaſionem. Prouidemus enī Rom.12.d
bona (vt ait idem Apoſtolus) non ſolùm coram Deo, ſed etiàm coram hominibus. Propter nos, conſcientia noſtra ſufficit nobis:
propter vos, fama noſtra nō pollui, ſed pollere debet in vobis. Tenete quod dixi. Duę
res ſunt, fama & conſcientia. Conſcientia
tibi, fama proximo tuo eſt neceſſaria. Qui
fidens conſcientiæ ſuæ, negligit famam ſuā,
crudelis eſt, maximè in loco iſto poſitus, de
quo dicit Apoſtolus, ſcribens ad diſcipulū Tit.2.b
ſuum: Circa omnes teipſum bonorum operum præbe exemplum. Vt ergò vos non diù
teneam, præſertim quia ego ſedens loquor,
vos ſtando laboratis, nōſtis omnes, aut penè
omnes, ſic nos viuere in ea domo, quæ dicitur epiſcopi, vt quantùm poſſumus, imitemur eos ſanctos, de quibus loquitur liber
Actuum Apoſt. Nemo dicebat aliquid pro- Acto.2.g
prium, ſed erant illis omnia cōmunia. Quia & 4.f
fortè aliqui veſtrûm non ſunt tam diligētes
vitæ noſtræ ſcrutatores, vt hoc ſic nouerint,
quomodò volo vos nōſſe: dico, qd ſit, quod
breuiter dixi. Ego, quē Deo propicio videtis epiſcopū veſtrum, iuuenis véni ad iſtā ciuitatē, vt multi veſtrûm nouerunt. Quærebam, vbì conſtituerem monaſteriū, & viuerem cū fratribus meis. (ſpem quippe omnē
ſeculi reliqueram, & quod eſſe potui, nolui)
nō quæſiui tamē, quod ſum. Elegi abiectus Pſal.83.
eſſe in domo Dei mei, magìs q̄ habitare in
tabernaculis peccatorū. Ab eis qui diligunt
ſeculū, ſegregaui me: ſed eis, qui pręſunt populis, non me coæquaui: nec in cōuiuio populi mei ſuperiorem locum elegi, ſed inferiorem & abiectū. Et placuit illi dicere mihi, Aſcende ſursùm. Vſqueadeò autē timebam epiſcopatum, vt quoniā cœperat jam
eſſe alicuius momenti inter Dei ſeruos fama
mea, in quo loco ſciebam nō eſſe epiſcopū,
non illò accederem. Cauebā hoc, & agebā,
quantùm poteram, vt in loco humili ſaluarer,

rer, nè in alto periclitarer: ſed, vt dixi, domino ſeruus contradicere non debet. Véni ad iſtam ciuitatem propter videndum amicũ, quem putabam me lucrari poſſe Deo, vt nobiſcum eſſet in monaſterio. Quaſi ſecurus peruéni, quia locus habebat epiſcopũ. Apprçhenſus, presbyter ſactus ſum, & per hunc gradum ad epiſcopatum peruéni. Nõ attuli aliquid, non véni ad hanc ecclesiã, niſi cum his indumẽtis, quibus illo tẽpore veſtiebar. Et quia hoc diſponebã, eſſe in monaſterio, beatæ memoriæ ſenex Valerius dedit mihi hortũ illum, in quo nunc eſt monaſterium. Cœpi boni ꝓpoſiti fratres colligere, compares meos, nihil habentes, ſicut nihil habebam, & imitantes me, vt quomodò ego tenuem paupertatulã meam vendidi, & pauperibus erogaui, ſic facerent & illi qui mecũ eſſe voluiſſent, vt de cõmuni viuerem⁹. Commune autẽ erat nobis magnũ & vberrimum prædiũ ipſe Deus. Peruéni ad epiſcopatum, & vidi neceſsè habere epiſcopum, exhibere humanitatẽ aſſiduã quibuſq; veniẽtibus ſiue tranſeuntibus: Quod ſi non feciſſet eps̃, inhumanus diceretur. Si autẽ iſta conſuetudo in monaſterio miſſa eſſet, indecens eſſet. Et ideò volui habere in ìſta domo epi mecũ monaſteriũ clericorũ. Eccè quomodò viuimus. Nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid propriũ: ſed fortè aliqui habet, nulli licet: & ſi habent, faciunt quod nõ licet. Benè autem ſentio de fratribus meis, & ſemper benè credens, ab hac inquiſitione diſſimulaui: quia & iſta quærere, quaſi malè ſentire mihi videbatur. Nouerã enim, & noui oẽs, qui mecũ viuerent, nôſſe propoſitũ noſtrũ, nôſſe legem vitæ noſtræ. Venit ad nos etiàm presbyter Ianuarius, qui videbatur ſua honeſtè erogando quaſi cõſumpſiſſe, ſed non cõſumpſit. Remanſit illi quædã pecunia, id eſt, argentum, quod diceret eſſe filiæ ſuæ. Filia ipſius Deo propicio in monaſterio fœminarum & bonæ ſpei eſt. Gubernet illã Dñs, vt impleat, quod de ea ſperamus, in illius miſericordia, nõ eius meritis. Et quia infra annos erat, & de ſua pecunia nihil facere poterat: (quanuìs enim videremus fulgorẽ profeſſionis, tamẽ lubricum timebamus ætatis) factũ eſt, vt ipſum argentũ quaſi puellæ ſeruaretur: vt cùm ad legitimos annos veniret, faceret indè, quod virginẽ Chriſti deceret, quandò optimè iam facere poſſet. Dum hęc expectantur, cœpit ille morti propinquare, qui diù tanquàm de ſuo viuens, quia ipſius erat, non filiæ, teſtamẽtum fecit. Teſtamentum (inquam) fecit presbyter ſocius noſter, nobiſcũ manens, de Eccleſia viuens, cõmunem vitam profitens. Teſtamentũ fecit, hæredem inſtituit. O dolor illius ſocietatis, ô fructus natus non de arbore, quam plantauit Dominus. Sed Eccleſiam ſcripſit hæredem. Nolo munera iſta, nõ amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam: ſocietatem profeſſus erat, hanc teneret, hanc exhiberet. Nihil habebat? teſtamentũ nõ faceret. Habebat aliquid? non ſe noſtrũ ſociũ fingeret. Magnus mihi indè dolor eſt, fratres. Dico charitati veſtræ. Propter hunc dolorem, ſtatui hæreditatem ipſam in Eccleſia non ſuſcipere. Filiorum ipſius ſit, quod reliquit: ipſi indè faciant, quod voluerint. Videtur enim mihi, quia ſi eam ſuſcepero, in iſto facto, quod mihi diſplicet, & quod doleo, eius particeps ero. Hoc volui nõ latere charitatẽ veſtram: Filia ipſius in monaſterio fœminarũ eſt. Filius ipſi⁹ in monaſterio virorum eſt. Ambos exhæredauit, illã videlicet cum laude, iſtum cum elogio, id eſt, cum vituperatione. Commendaui autẽ Eccleſię, vt nõ accipiant ipſas portiunculas, quæ pertinent ad exhæredatos, niſi cùm ad legitimã ætatem peruenerint. Hoc eis reſeruat Eccleſia. Deindè litem dimiſit inter filios ſuos, in qua laboro. Puella dicit: Meum eſt, Nôſtis quia hoc dicebat ſemper pater meus. Puer dicit: Credatur patri meo, quia moriẽs mentiri non potuit. Et iſta cõtentio quale malũ eſt? Sed ſi pueri ipſi ſerui Dei ſunt, litem hãc inter illos citò finimus. Audio illos vt pater, & fortè meliùs quàm pater ipſorum. Videbo, quid ſit in re (ſicut Dñs voluerit) cum paucis fratribus fidelibus honoratis (Deo propicio) de numero veſtro, id eſt, de plebe iſta. Audio inter illos cauſam, & ſi Dñs donauerit, finio. Tamẽ rogo vos, nemo me repræhendat, quia eius hæreditatem nolo ſuſcipiat Eccleſia: primò, quia factũ illius deteſtor: deindè, quia inſtitutum meum eſt. Multi laudãt, quod dicturus ſum, ſed & aliqui repræhendunt. Vtriſq; ſatisfacere valdè difficile eſt. Audîſtis modò, cùm Euangeliũ legeretur, Cantauimus vobis, & nõ ſaltâſtis: Matt. 11. b. c lamentauimus vobis, & non luxiſtis: Venit Ioannes baptiſta, non manducans neq; bibens: & dicunt, Dęmonium habet. Venit filius hominis, manducans & bibens, & dicũt, Eccè homo vorax, potator vini, publicanorum & peccatorũ amicus. Quid ergò facio inter illos, qui parant me repræhẽdere, & dentes in me ducere, ſi ſuſcepero hęreditates ipſorũ, qui ſilios ſuos irati exhæredant? Iterùm quid ſum facturus eis, quibus cãto, & nolũt ſaltare? qui dicũt, Eccè quarè nemo donat eccleſiæ Hipponenſi aliquid? Eccè quarè nõ eam faciunt, qui moriuntur, hæredẽ? Quia eps̃ Auguſtinus de bonitate ſua (laudando enĩ mordent, labijs mulcẽt, & dentem figunt) donat totũ, nõ ſuſcipit. Planè ſuſcipio. Profiteor me ſuſcipere oblationes bonas, oblationes ſanctas. Si quis autẽ 13. q. 2. Si qs iraſcitur iraſcitur filio ſuo, & moriens exhæredat eũ, ſi viueret, nõ enim placarem? non ei filiũ ſuũ recõciliare deberem? Quomodò ergò cũ filio ſuo volo vt habeat pacem, cuius appeto hæreditatem? Sed planè, ſi faciat, quod ſæpè hortatus ſum. Vnũ filium habet? alterũ pu-

tet Chriſtum. Duos habet? putet Chriſtum
tertium. Decem habet? vndecimum faciat,
& ſuſcipio. Quia ergò feci hoc in quibuſdã
rebus, iam volunt meam bonitaté vel com-
mendationem famæ meæ in aliud vertere,
vt alio modo me repræhendant, quia obla-
tiones deuotorum hominũ nolo ſuſcipere.
Conſideret, quàm multa ſuſceperim. Quid
opùs eſt ea numerare? Eccè vnum dico: Filij
Iuliani hæreditatem ſuſcepi. Quarè? Quia
ſinè filijs defunctus eſt. Bonifacij hæredita-
tem ſuſcipere nolui, non miſericordia, ſed
timore. Nauiculariam nolui eſſe Eccleſiam
Chriſti. Multi ſunt quidé, qui etiàm de na-
uibus acquirunt. Tamen vna tentatio ſi eſ-
ſet, ſi iret nauis & naufragaret, homines ad
* & tormenta daturi eramus, * vt de ſubmerſio-
ne nauis ſecundùm conſuetudinem quæ-
reretur, & torquerentur à iudice, qui eſſent
12.q.1. Nolo vt de fluctibus liberati? Sed non eos daremus.
Nullo pacto enim hoc facere deceret Eccle-
ſiam. Onus ergò fiſcale perſolueret. Sed vn-
Enthecæ, eſt gazę repoſitorium. dè perſolueret? Enthecam nobis habere nõ
licet. Non eſt epiſcopi ſeruare aurum, & re-
uocare à ſe mendicantis manum. Quotidiè
tam multa petunt, tam multa gemunt, tam
multa inopes nos interpellant, vt plures tri-
ſtes relinquamus: quia quod poſſumus da-
re omnibus, non habemus. Non habemus
ergò enthecam. Propter naufragium ergò
hoc vitando feci, non donando. Nemo me
ibi laudet, ſed nemo etiàm vituperet. Planè
quandò donaui filio, quod iratus pater mo-
riens abſtulit, benè feci. Laudent, qui volũt:
parcant, qui laudare nolunt. Quid plura fra-
17.q.4. Quicunque tres mei? Quicunque vult exhæredato filio,
hæredem facere Eccleſiam, quærat alterum
qui ſuſcipiat, nõ Auguſtinum, immò (Deo
propicio) neminem inueniat. Quàm lauda-
bile factum ſancti & venerãdi epiſcopi Au-
relij Carthagineñ? quomodò impleuit eos
omnes, qui ſciunt, laudibus Dei? Quidam,
cùm filios non haberet, neque ſperaret, res
ſuas omnes, retento ſibi vſufructu, tradidit
☞ Eccleſiæ. Nati ſunt illi filij, & reddidit epi-
ſcopus nec opinanti, quæ illi donauerat. In
poteſtate habebat epiſcopus non reddere,
ſed iure fori, non iure poli. Sanè etiàm hoc
nouerit charitas veſtra, dixiſſe me fratribus
meis, qui mecum manent, vt quicunque ha-
bet aliquid, aut vendat, aut eroget, aut do-
net, aut cõmune illud faciat. Eccleſiam ha-
bet, per quam nos Deus paſcit. Et dedi dila-
tionem vſq; ad Epiphaniam, propter eos, q
vel cum fratribus ſuis nõ diuiſerunt, quod
habent apud fratres ſuos, vel nõdùm de ſua
re aliquid egérunt, quia expectabatur ætas
legitima. Faciant indè quod volũt, dum ta-
men ſint pauperes mecum ſimul expectan-
tes miſericordiam Dei. Si autem nolunt, qui
fortè nolunt, certè ego ſum, qui ſtatueram
12.q.2. Certè (ſicut nôſtis) nullum ordinare clericum,
niſì qui mecum vellet manere, vt ſi vellet

diſcedere à propoſito, rectè illi tollerem
clericatum, quia deſereret ſanctæ ſocietatis
promiſſum, cœptumque conſortium. Eccè
in conſpectu Dei & veſtro muto conſilium.
Qui volunt habere aliquid proprium, qui-
bus non ſufficit Deus & Eccleſia eius, ma-
neant, vbì volunt, & vbi poſſunt, non eis
auſero clericatum. Nolo habere hypocri-
tas. Malum enim eſſe quis neſciat? Malum
eſt, cadere à propoſito: ſed peius eſt, ſimula-
re propoſitum. Eccè dico, audite. Qui ſo-
cietatem communis vitæ iam ſuſceptã, quæ
laudatur in Apoſtolorum Actibus, deſerit, Acto. 2. g & 4. g
à voto ſuo cadit, à profeſſione ſancta cadit,
obſeruet iudicem, * ſed DEVM, non me. * ſcilicet
Ego ei non auſero clericatum. Quantum ſit
periculum, ante oculos eius poſui. Faciat
quod vult. Noui enim, quia ſi aliquem hoc
facientem degradare voluero, non ei dee-
runt patroni, non ei deerunt ſuffragatores
& hìc & apud epiſcopos, qui dicant, Quid
mali fecit? Non poteſt tecum tolerare iſtam
vitam. Extra epiſcopatum vult manere, de
proprio viuere. ideò non debet perdere cle-
ricatum. Ego ſcio, quantum mali ſit profi-
teri ſanctum aliquid, nec implere. Vouete, Pſal. 75.
inquit, & reddite Domino Deo veſtro. Et Eccês 5. a
melius eſt, nõ vouere, * & non reddere. Vir- * q̃ vouere & non
go etſi nunquàm fuit in monaſterio, & vir-
go ſacra eſt, nubere illi non licet, quamuis eſ-
ſe in monaſterio non compellitur. Si autem
cœpit eſſe in monaſterio, & deſeruit, & ta-
men virgo eſt, dimidia ruit. Sic & clericus
duas res profeſſus eſt, & ſanctitatem, & cle-
ricatum. Interiùs ſanctitatem. Nam clerica-
tum, propter populum ſuum, Deus impo-
ſuit ceruicibus ipſius. Magìs onus eſt, quàm
honor. Sed quis ſapiens, & intelliget hæc? Oſeæ 14.
Ergò profeſſus eſt ſocietatem, profeſſus eſt
communem viuendi ſanctitatem, profeſſus
eſt, quàm bonum & quàm iocundum ſit ha- Pſal. 132.
bitare fratres in vnum. Si ab hoc propoſito
ceciderit, & extrà manens clericus fuerit, di-
midius cecidit & ipſe. Quid ad me? Non eũ
iudico. Si foris ſeruat ſanctitatem, dimidius
cecidit: ſi intùs habuerit ſimulationem, to-
tus cecidit. Nolo habeat ſimulandi neceſſi-
tatem. Scio, quomodò ament homines cle-
ricatum. Nemini eum tollo nolenti mecum
communiter viuere: ſed habet Deum, qui
mecum manere vult. Si paratus eſt paſci à
Deo per Eccleſiam ipſius, non habere ali-
quod proprium, ſed aut erogare pauperi-
bus, aut in commune mittere, maneat me-
cum. Qui hoc non vult, habeat libertatem:
ſed videat, vtrùm habere poſſit felicitatis
æternitatem. Sufficiant hæc nunc interim
charitati veſtræ. Quod egero cum fratribus
meis, annunciabo vobis. Spero enim bona,
quòd omnes mihi libenter obediant: nec
inuenturus ſim aliquos habere aliquid, niſì
aliqua neceſſitate religionis, nõ occaſione
cupiditatis. Quod ergò egero, poſt Epipha-
niam

niam charitati veſtræ in Domini voluntate
nunciabo: & quomodò litem finièro inter
duos fratres, filios presbyteri Ianuarij, non
vobis tacebo. multa locutus ſum, date veniã
loquaci ſenectuti, ſed timidæ infirmitati.
Ego, ſicut videtis, per ætatẽ iã ſenni, ſed per
infirmitatẽ corporis olim ſenex fui. Tamẽ,
ſi Deo placet quod dixi, modò ipſe det vi-
res, non vos deſero. Orate pro me, vt quan-
tùm ineſt anima in hoc corpore, & qualeſ-
*ſeruiam cunque vires ſuppetunt, in verbo Dei * ſer-
uiant vobis. Amen.

*Euſdem Auguſtini ſermo alius de vita & mori-
bus clericorum. Cap. 113.*

CHaritati veſtræ hodiè de nobiſipſis
ſermo reddendus eſt. Quia enim, vt
1.Cor.4.b ait Apoſtolus, Spectaculũ facti umus ſmun-
do & angelis & hominibus: qui nos amant,
quærunt quod laudent in nobis: qui autem
nos oderunt, detrahunt nobis. Nos autẽ in
vtroq; medio conſtituti, adiuuante Domi-
no Deo noſtro, & vitam noſtram & famam
noſtram ſic cuſtodire debemus, vt non eru-
beſcant de detractoribus laudatores. Quo-
modò autẽ viuere velimus, quomodò Deo
propicio iam viuamus, quanuis de ſcriptu-
ra ſancta multa noueritis, tamẽ ad comme-
morandos vos, ipſa de libro Actuum Apo-
ſtolorum vobis lectio recitabitur, vt videa-
tis, vbi deſcripta ſit forma, quam deſidera-
mus implere. Dum ergò recitatur, vos in-
tentiſſimos eſſe volo, vt poſt eius recitatio-
nẽ, quod inſtitui, loquar, Domino donan-
te, intentioni veſtræ. Et Lazarus diaconus
Acto.4.f legit: Cùm orâſſent, motus eſt locus, in quo
erant cõgregati. Et impleti ſunt omnes Spi-
rituſancto, & loquebãtur verbum Dei cum
fiducia omni volenti credere. Multitudinis
autem credentiũ erat cor vnũ & anima vna:
Et nemo, eorũ quæ poſſidebat, dicebat ali-
quid eſſe ſuum, ſed erant illis omnia cõmu-
nia. Et virtute magna reddebãt Apoſtoli te-
ſtimonium reſurrectiõis Domini Ieſu, gra-
tiaque magna erat ſuper illos. Neque enim
egens quiſquam fuit inter illos. Quotquot
enim poſſeſſores prædiorum vel domorum
erant, vendentes afferebant precia illorum,
& ponebant ante pedes Apoſtolorũ. Diſtri-
buebatur autem ſingulis, prout cuiq; opùs
erat. Cumq; Lazarus diaconus recitaſſet, &
epiſcopo codicẽ tradidiſſet, Auguſtinus eps
dixit: Et ego legere volo. Plùs enim me de-
lectat, huius verbi eſſe lectorẽ, quàm verbi
Acto.4.f mei diſputatorem. Cùm oraſſent, motus
eſt locus, in quo erant cõgregati. Et impleti
ſunt omnes Spirituſancto, & loquebantur
verbum Dei cum fiducia omni volenti cre-
dere. Multitudinis autem credentium erat
cor vnũ & anima vna: & nemo, eorum quę
poſſidebat, dicebat aliquid ſuum eſſe, ſed
erant illis omnia communia. Et virtute ma-
gna reddebant Apoſtoli teſtimoniũ reſur-
rectionis dñi Ieſu, gratiaq; magna erat ſuper
oẽs illos. Neq; enĩ egens quiſquã erat inter
illos. Quotquot enĩ poſſeſſores prædiorum
vel domorũ erant, vendentes afferebãt pre-
cia eorum, & ponebãt ante pedes Apoſtolo-
rũ. Diſtribuebatur autẽ ſingulis, prout cuiq;
opùs erat. Cumq; eps legiſſet, dixit: Audiſtis,
quid velimus: orate, vt poſſimus. Cõtigit au-
tem quædã neceſſitas, vt hæc diligẽtiùs age-
rem. Qm̃, ſicut nóſtis, presbyter in noſtra ſo-
cietate conſtitutus, quali ſocietati perhibet
teſtimoniũ lectio, quã modò, cùm recitare-
mus, audiſtis, moriẽs teſtamentũ fecit: quia
habuit, vndè faceret. Erat, quod diceret ſuũ,
cùm in ea ſocietate viueret, vbì nemini lice-
bat dicere aliquid ſuũ, ſed eſſent illis omnia
cõmunia. Si quis dilector & laudator noſter
apud detractorẽ noſtrũ prędicaret iſtam ſo-
cietatẽ, & diceret, Cũ epo Auguſtino ſic vi-
uunt oẽs cohabitatores eius, quò ſcriptũ eſt
in Actibus Apoſt. cõtinuò ille detractor ca-
put mouẽs, dentẽ promouẽs diceret: Ità ve-
rè ſic viuitur, quò dicis tu? Quarè mentiris?
quarè falſa laude honoras indignos? Nónne
ibì modò in eorũ ſocietate poſitus presby-
ter teſtamentũ fecit, & quod habuit, quò vo-
luit, diſpoſuit & reliqt? Certè om̃ia ibi ſunt
cõmunia? certè nemo dicit aliquid ſuũ? Sub
his verbis quid ageret laudator meus? Nõne
os eius quaſi plũbo oppilaret ille detractor?
Nónne illũ laudâſſe pœniteret? Nõne reue-
rentia perfuſus, & illius ſermõe cõfuſus, vel
nobis vel teſtatori illi malediceret? Hęc fuit
neceſſitas, vt ad iſtã diligentiam veniremus.
Nuncio ergò vobis, vndè gaudeatis. Om̃es
fratres & omnes clericos meos, qui mecum
habitant, presbyteros, diaconos, ſubdiaco-
nos, & Patriciũ nepotem meum tales inuẽ-
ni, quales deſideraui. Sed ſunt, q de ſua qua-
licunque paupertate, quod ſtatuerant, non-
dùm fecerũt: (hi duo ſunt, Valẽs ſubdiaco-
nus, & paulò antè dictus nepos meus ſub-
diaconus) & matris vita impediebat, quia
indè viuebat. Expectabatur in illo etiàm le-
gitimæ ætatis acceſſus, vt, quod faceret, fir-
miſſimè faceret. Nondùm autem fecit, quia
ipſos agellos habet cũ ſuo fratre cõmunes,
& ſub indiuiſo eos poſſident. Si autẽ diuiſi
fuerint, cupit eos Eccleſiæ conferre, vt indè
alãtur, qui ſunt in ꝓpoſito ſanctitatis, quo-
uſq; in hac vita degũt. Scriptũ eſt enĩ, & hoc
Apoſtolus loquitur: quiſquis autem ſuis & 1. Tim.5.a
maximè domeſticis nõ prouidet, fidẽ dene-
gat, & eſt infideli deterior. Adhuc aũt man-
cipia ſunt ei ſimiliter cum fratre cõmunia,
nondùm diuiſa. Diſponit ea manumittere,
ſed nõ poteſt, antequàm diuidantur. Quid
enĩ ad ſe pertineat, adhuc ignorat. Ad ipſum
ſauè, quia maior eſt, pertinet diuiſio, & ad
fratrem eius electio. Et ipſe frater eius Deo
ſeruit, & Subdiaconus eſt ſub ſancto fratre
meo & coepiſcopo Seuero in Eccleſia Mi-
leuitana. Hoc agitur, hoc ſinè dilatione
peragendum eſt, vt illi ſeruuli diuidantur,

unt. Ille hortus ad eccleſiam non pertinet, nec ad ipſum. Et, ad quem, dixerit aliquis? Ad illud, quod ibì eſt, monaſteriũ. Sed verum eſt, ꝙ vſq; ad hoc tempus curã pro illis ità gerebat, vt ſumpticulos, quibus ſuſtentantur, apud ſe haberet, & eis ipſe, vt videbatur, impenderet. Sed nè propter hoc daretur locus hominibus ſuſpiciones ſuas rodentibus, & ventrem non implentibus, hoc placuit & mihi & ipſi, vt ſic ſe illi trãſigant, quaſi iſte iam de ſeculo exiérit. Nunquid enim, cùm obiérit, ipſe illis diſpenſaturus eſt aliquid? Melius eſt, vt videat illos ibì benè conuerſantes, & regente Deo, in diſciplina Chriſti ſic viuẽtes, vt de illis tantummodò gaudeat, non eorum neceſſitatibus occupetur. Pecuniã non habet, quã ſuã dicere poſſit. Habebat xenodochium ædificandũ, quod modò videtis ædificatũ. Ego illi iniunxi, ego iuſſi. Obtemperauit mihi libẽtiſſimè, &, ſicut videtis, operatus eſt, quó etiàm meo iuſſu baſilicã ad octo martyres fabricauit, de his, q́ per vos Deus donauit. Cœpit enim de pecunia, q́ data erat eccleſię ꝓpter xenodochium. Et cùm cœpiſſet ædificare, vt ſunt religioſi deſiderantes opera ſua in cælo ſcribi, adiuuerunt, ꝓut quiſque voluit, & fabricauit. Opus ante oculos habemus. Omnis homo, quid factum ſit, videt. De pecunia, quia non habet, mihi credant: Dentẽ cõpeſcant, nè frangãt. Emerat de ipſa pecunia xenodochij quãdam domũ in Carraria, quam ſibi exiſtimabat propter lapides ꝓfuturam: ſed lapides eius domûs, fabricæ neceſſarij non fueruut, qm̃ aliundè ꝓuiſi ſunt. Domus ergò ipſa ſic remanſit. Penſionem p̃ſtat, ſed eccleſiæ, non presbytero. Nemo ampliùs dicat, in domum presbyteri, ad domũ presbyteri, ante domum presbyteri. Eccè vbì eſt domus presbyteri: vbì eſt domus mea, ibì eſt domus presbyteri. Alibì non habet domum, niſì vbicunq; habet Deũ. Quid ampliùs q̃ritis? niſì quia me illud memini etiã ꝓmiſiſſe, vt ad vos p̃ferrẽ, quid egiſſem inter duos, fratrẽ videlicet & ſororẽ, filios Ianuarij presbyteri, quia orta inter illos fuerat controuerſia pecuniaria: Sed tamen quia ſicut inter fratres ſalua (Deo ꝓpicio) charitate ꝓmiſeram audire, vt inter illos quicquid eſſet iudicandum finirem, parauerã me iudicẽ. Sed antequàm iudicarem, ipſi, quod iudicaturus eram, finierunt. Non inuéni vndè iudicarẽ, ſed vndè lętarer. Acquieuerunt omninò concorditer voluntati meæ & conſilio meo, vt eſſent pares in pecunia, quã reliquit pater eorum, eccleſia renunciante. Poſt ſermonem meum locuturi ſunt homines, ſed & quodlibet homines loquantur, qualicunq; aura flante, ꝑducetur indè aliquid ad aures meas. Et ſi fuerit tale, vt ſit iterùm neceſsè nos purgare, reſpondebo detractoribus, reſpõdebo maledicis, reſpondebo incredulis, nõ vobis credentibus presbyteris ſuis, reſpondebo vt potero, quod Dñs dederit. Interim modò non eſt neceſsè, quia nihil fortè dicturi ſunt. Qui nos amant, liberè gaudebũt: qui nos oderunt, tacitè dolebunt. Tamen ſi linguas exercuerint, audiẽt, Deo ꝓpicio, vobiſcũ reſponſionem meam, non litẽ meam. Non enim homines nominaturus ſum, & dicturus, Ille hoc dixit, ille ſic detraxit, cùm fortaſsè etiàm ad me falſa, quia & hoc poteſt fieri, perferantur. Veruntamẽ q̃cunque plata fuerint, ſi opportunè videbitur, loquar indè charitati veſtræ. Ante oculos veſtros, volo, ſit vita noſtra. Scio quia q̃rentes licentiã malè faciendi, q̃runt ſibi exempla malè viuentiũ, & multos infamant, vt ſocios inueniſſe videantur. Ideò quod noſtrũ eſt, fecimus: plus, quod faciamus, nõ habemus, Nullius aliquid deſideram⁹, niſì bona opera veſtra. Et vos exhortor, fratres mei, ſi aliquid vultis clericis dare: ſciatis, quia non debetis vitia eorũ fouere contra me. Om̃ibus offerte, quod vultis, offerte de voluntate veſtra. Quod cõmune erit, diſtribuetur vnicuique, ſicut cuiq; opùs erit. Gazophylacium attendite, & omnes habebimus benè. Valdè me delectat, ſi ipſum fuerit præſepe noſtrum, vt nos ſimus iumenta Dei, vos ager Dei. Nemo det byrrũ vel lineã tunicam, niſì in commune. De communi accipiã mihijpſi. cùm ſciam commune me velle habere quicquid habeo. Nolo, talia offerat ſanctitas veſtra, quibus ego ſolus quaſi decentiùs vtar. offeratur mihi, verbi gratia, byrrũ precioſum, fortè decet epiſcopum, q̃uis nõ deceat Auguſtinum, i. hominem pauperem de pauperibus natum. Modò dicturi ſunt homines, quia inuéni precioſas veſtes, quas non potuiſſem habere vel in domo patris mei, vel in illa ſeculàri profeſſione mea. Nõ decet. Talẽ debeo habere, qualem poſſim, ſi non habuerit, fratri meo dare. Qualem poteſt presbyter habere, qualẽ poteſt habere decenter diaconus & ſubdiaconus, talẽ volo accipere, quia in cõmune accipio. Si quis meliorẽ dederit, vẽdo, quod & facere ſoleo: vt qñ nõ poteſt veſtis eſſe cõmunis, preciũ veſtis poſſit eſſe commune. Vẽdo, & erogo pauperib⁹: ſi aũt hoc eũ delectat, vt ego habeã, talẽ det, de qua nõ erubeſcã. Fateur eñ vobis de precioſa veſte erubeſco, qa nõ decet hanc ꝓfeſſionem, non decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, non decet hos canos. Etiàm illud dico, ſi fortè in noſtra domo, in nr̃a ſocietate æger eſt aliqs, vel poſt ægritudinẽ, vt neceſsè ſit eum ante horã prandij reficere, non ꝓhibeo religioſos vel religioſas mittere eis quod videtur vt mittant. Prandiũ tñ & cœnã nemo extrà habebit. Eccè dico, audiſtis. Audiunt. Quĩ habere voluẽrit propriũ, & de ꝓprio viuere, & cõtra iſta p̃cepta noſtra facere: parũ eſt vt dicã, nõ mecum manebit, ſed nec clericus erit.

Non licuit habere ꝓpriũ, apud D.Auguſt.

erit. Dixeram enim, & ſcio me dixiſſe, vt ſi nollent ſuſcipere ſocialem vitam mecũ, nõ illis tollerem clericatum: ſeorsùm manerẽt, ſeorsùm viuerent. Quò nóſſent, Deo viuerent. Et tamen ante oculos poſui, quantum mali ſit à pruposito cadere. Malui enim habere cæcos vel claudos, quàm plãgere mortuos. Qui enim hypocrita eſt, mortuus eſt. Quomodò ergò, quicunque voluiſſet extrà manere, & de ſuo viuere, non ei tollerẽ clericatum: ità modò, quia placuit illis, nec propicio, ſocialis hæc vita, quiſquis cũ hypocriſi vixerit, quiſquis fuerit habens proprium, non illi permitto, vt indè faciat teſtamentum, ſed deleo eum de tabula clericorum. Interpellet contra me mille concilia, nauiget contra me quò voluerit, ſit certè vbi potuerit: adiuuabit me Dñs, vt vbì ego epiſcopus ſum, ille clericus eſſe non poſſit. Audiſtis, audierunt, Sed ſpero in Deum noſtrum & miſericordiam eius, quia ſicut diſpoſitionem meam iſtã hilariter acceperunt, ſic eam purè fideliterq; ſeruabunt. Dixi, aliquid ſuum non habere presbyteros cohabitatores meos, inter quos eſt & presbyter Barnabas: ſed & de illo audiui quædam fuiſſe iactata, ante omnia, quia emit villam à dilecto & honorabili filio meo Eleuſino. Hoc falſum eſt. Monaſterio donauit ille, nõ vẽdidit. Ego ſum teſtis. Quid ampliùs quęratis, ignoro. Ego ſum teſtis. Donauit ille, non vendidit. Sed dum non creditur donare potuiſſe, creditus eſt vendidiſſe. Beatus homo qui tam bonum opus fecit, vt non crederetur. Tamen vel modò credite, & detractores audire libenter deſinite. Iam dixi, Ego ſum teſtis. Dictum eſt de illo, ꝙ anno ꝑpoſituræ ſuæ per induſtriam debita fecerit, vt dum ego volo reddi debita, darem illi poſcendi fundum Victorianeñ licentiã, tanq̃ dixiſſet mihi, vt reddam debita mea, da mihi in decem annos fundum Victorianenſem. Et hoc falſum eſt. Sed fuit, vndè rumor naſceretur. Fecit debita reddenda. A nobis ſunt partim reddita, vndè potuerunt. Remanſit aliquid, quod non debebatur, etiàm monaſterio illi, quod per ipſum Deus inſtituit. Cùm ergò remanſiſſet, cœpimus quærere, vndè debitũ redderemus. Ad conductionẽ ipſius fundi nullus acceſſit, niſì 40. ſolidorũ offerens penſionẽ. Sed vidimus fundũ ampliùs poſſe dare, vt celeriùs debitũ redderet. Et commiſi fidei eius, vt de ipſa conductione lucra non requirerent fratres: ſed quicquid daret fundus, de ipſis fructibus imputarent ad debitũ. Fide agitur: Paratus eſt presbyter, vt aliũ cõſtituam, qui de fructibus fratribus debitũ reddat. Ex numero veſtro ſit aliquis, cui hoc cõmittam, ex numero ipſorũ, qui ad nos talia ꝓtulerunt. Sunt enim in vobis homines religioſi, qui eum rumorem falsò reprehenſum eſſe doluerũt, & tñ crediderũt factum. Ex ipſis ergò aliq̃s veniat ad nos, ſuſcipiat poſſeſſionẽ eius, oẽs fruct⁹ precij ſuis fideliter vẽdat, vt reddi poſſit faciliùs, quod debet, & hodiè recedit indè cura presbyteri. Locus etiã ipſe, vbì monaſteriũ conſtitutũ eſt à memorato honorabili filio meo Eleuſino, ipſi presbytero Barnabæ donatus eſt. Anteq̃ ordinaretur presbyter, in ipſo loco monaſterium inſtituit: ſed tñ quia nomine ipſius donatus erat locus, mutauit inſtrumenta, vt nomine monaſterij poſſideatur. De fundo Victorianeñ ego rogo, ego hortor, ego peto, vt ſi quis religioſus eſt, fide agat, & exhibeat eccleſiæ iſtã operã, vt citò debitum reddã. Quòd ſi nemo de laicis fuerit inuentus, ego ꝓpono aliũ, iſte illuc nõ accedet. Quid vultis amplius? Nemo laceret ſeruos Dei, quia non expedit lacerantibus. Seruis Dei quidẽ merces falſis detractionibus creſcit, ſed creſcit pœna etiàm detrahẽtium. Non ſinè cauſa dictum eſt: Gaudete & exultate, qñ detrahũt de vobis dicentes falſa, quia merces veſtra magna eſt in cælis. Matt. 5. b Nolumus cum detrimento veſtro magnam habere mercedem. Minùs ibi habeamus, & tñ vobiſcũ ibi regnemus. Amen. Quia ergò conſtat, ſanctã eccleſiã ꝑdictorum patrum exempla ſequi debere, quorũ noſcitur documentis poſt aliqua inſtituta vbertim coruſcare, debent non ſolùm ꝑlati, imitando, verùm etiã ſubditi obſequẽdo vſquequaq; ſtudere, qualiter eorum exẽplis & doctrinis parentes, ad felicitatis gaudia, quò illi ꝑceſſerunt, valeant ꝑuenire. Qm̃ ſicut hi, qui eorum veris doctrinis & exẽplis ſumma deuotione obediunt: æternis gaudijs inſeruntur, ità nimirùm ea ſectari nolentes, æternis ſupplicijs mancipantur. Memoratas itaq; ſanctorum patrũ ſententias, quibus ordo clericalis ad benè viuendũ inſtruitur, ſedulè plegat, & diligẽter ꝑtractet, quiſquis canonicã profeſſus eſt vitam. Quas cùm benè perſcrutatus fuerit, patenter inueniet, ꝙ illi non eneruiter, ſed religiosè viuendum ſit.

Quæ præcepta ſpecialiter monachis; quæ generaliter cæteris conueniant Chriſtianis. Cap. 114.

PRopter quorundam ſimplicium verba, qui religioſis & eruditis viris ſe admonentibus ac redarguentibus plerunquè obijcere ſolent, ſolos monachos ſcripturarum ſanctarum pręcepta obſeruare debere: operæprecium duximus, quædam euangelica atq; apoſtolica q̃ breuiſſimè ad mediũ deducere ꝑcepta, vt hæc huiuſcemodi imperiti homines audientes, hiſque aurẽ cordis accommodantes, intelligant, quæ ſibi, q̃ monachis conueniat obſeruare præcepta. Qui enim mente & corpore vult cõtemnere ſeculum, & pauper ſequi Chriſtũ, audiat Matt. 19. c ipſum dicẽtem in euãgelio: Si vis perfectus eſſe, vade, vende oĩa quæ habes, & da pauperi-

peribus:& veni,ſequere me. Et iterùm:Oĩs
Ibid.d qui reliquerit domum, aut fratres, aut pa-
trem, aut matrẽ,aut agros propter me, cen-
tuplum accipiet, & vitam æternam poſſi-
debit. Ad diſcipulos autem: Vos,inquit,qui
Ibid. reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebi-
tis ſuper ſedes 12, iudicantes 12 tribus Iſra-
el. Hæc & huiuſmodi præcepta,ſolis ſpecia-
liter congruunt monachis: & quãtò ſingu-
laria,tantò & præcipua. Dicit etiàm idem
Salnator generaliter omnibus: Omnis qui
Luc. 14.f venit ad me,& non odit patrẽ ſuum, & ma-
trem,& vxorem,& filios, & ſorores, adhuc
autem & animam ſuam, non poteſt meus
Matt. 10,d eſſe diſcipulus. Et iterùm: Qui amat filium
aut filiam ſuper me, non eſt me dignus. Et
qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur
me,non eſt me dignus. Et iterùm: Qui non
Luc. 14.d renunciauerit omnibus quæ poſſidet, non
poteſt meus eſſe diſcipulus. Et iterũ: Omia
Matt. 7.b quæcunq; vultis, vt faciant vobis homines,
& vos facite illis, Et iterùm: Attẽdite, nè iu-
Matt. 6.a ſtitiam veſtram faciatis coram hominibus,
vt videamini ab eis: alioquin mercedem nõ
habebitis. Item: Attendite vobis, nè fortè
Luc. 21.f grauentur corda veſtra in crapula & ebrie-
Matt. 5.f tate,& curis huius vitæ. Item: Dico autem
vobis,non reſiſtere malo: ſed ſi quis percuſ-
ſerit te in dextram maxillam tuam,præbe il-
Ibid.g li & alteram. Et, Diligite inimicos veſtros,
benefacite his qui vos oderunt,& orate pro
perſequentibus & calumniantibus vos. Itẽ:
Ibid. c Omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iu-
dicio. Qui dixerit,racha, reus erit concilio.
Qui dixerit,ſatue, reus erit gehennæ ignis.
Ibid.e Item: Nolite iurare neque per cælum, neq;
per terram: ſit autem ſermo veſter, Eſt Eſt,
Non non. Item: Omne verbum ocioſum,
Matt. 12.c quod locuti fuerint homines,reddent rati-
onem de eo in die iudicij. Item: Eſtote mi-
Luc. 6.c ſericordes, ſicut & pater veſter miſericors
eſt. Item: Si peccauerit in te frater tuus, di-
Matt. 18.d mitte ei ſeptiès. Et non ſolùm ſeptiès, ſed
Ibid.e vſque ſeptuagiès ſeptiès. Item: Si non remi-
ſeritis hominibus de cordibus veſtris, nec
Matt. 6,b pater veſter cæleſtis dimittet vobis peccata
veſtra. Item: Quærite primùm regnum Dei
& iuſtitiam eius,& hæc omnia adijcientur
Matt. 19.c vobis. Et cuidam diuiti: Si vis, inquit,ad vi-
Matt. 15.c tam ingredi, ſerua mandata. Idem: Non ho
micidium facies,non adulterabis, non fur-
tum facies, non falſum teſtimonium dices,
Ibid. a non concupiſces rem proximi tui. Honora
patrem & matrem. Et cuidam legis doctori,
interroganti quod eſſet maximum manda-
Matt. 22.d tum in lege,ait: Diliges Dominum Deum
tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima
tua,& ex tota mente tua. Hoc eſt maximũ
& primum mandatum. Secundum autem
ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum ſic-
ut teipſum. In his duobus mandatis tota lex
Rom. 13.c pendet & prophetæ. Paulus quoq; Apoſto-
lus ait: Qui diligit proximum, legem imple-

uit. Nam, Non adulterabis, Non occides,
Non furaberis, Non falſum teſtimonium di
ces, Non concupiſces rem proximi tui, in Ibid.
hoc verbo inſtauratur, Diliges proximum
tuum ſicut teipſum. Item idem: Patientes
eſtote ad omẽs. Videte nè quis malũ pro ma- 1.Theſſ.5.c
lo alicui reddat, ſed ſemper, quod bonũ eſt,
ſectamini in inuicèm, & in omẽs. Hæc eſt enĩ
volũtas Dei. Omia autẽ probate, quod bo-
num eſt, tenete. Ab omni ſpecie mala abſti-
nete vos. Item idem: Mortificate mẽbra ve- Coloſſ. 3.a
ſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem,
immunditiã, libidinem, concupiſcentiã ma
lam,& auaritiam. Item idem: Nunc autẽ de- Ibid. b
ponite & vos iram, indignationẽ, malitiam,
blaſphemiam. Et turpis ſermo de ore veſtro
non procedat. Item idem ipſe: Induite vos
viſcera miſericordiæ, benignitatẽ, humili-
tatem, modeſtiam, patientiã, ſupportantes
inuicèm. Itẽ idem: Nolite mentiri inuicèm. Coloſſ. 3. b
Item idem: Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ
furſùm ſunt, quærite. Item idẽ: Eſtote inuicèm Ibid. a
benigni, miſericordes, donantes inuicèm, Ephe. 4.g
ſicut & Deus donauit vobis. Itẽ idẽ: Omis Ibid. d
amaritudo,& ira,& indignatio, & clamor,
& blaſphemia tollatur à vobis cum omi ma
litia. Item idẽ: Fornicatio,& omnis immun- Ephe. 5.a
ditia, aut auaritia, non nominetur in vobis,
ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtul-
tiloquium aut ſcurrilitas. Item idẽ: An ne- 1.Cor. 6.b
ſcitis, quia iniqui regnum Dei non poſſide-
bunt? Nolite errare, Deus non irridetur.
Quia neque fornicarij, neque idolis ſerui-
entes, neque adulteri, neque molles, neque
maſculorum concubitores, neq; fures, neq;
auari, neque ebrioſi, neq; maledici, neque
rapaces regnum Dei poſſidebũt. Item idẽ:
Omnis fornicator, aut immundus, aut aua- Ephe. 5. b
rus non habet hæreditatẽ in regno Chriſti
& Dei. Item idem: Imitatores mei eſtote, 1.Cor. 4.d
ſicut & ego Chriſti. Item idem: Pacem ſeq- 11.a
mini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſinè Heb. 12.d
qua nemo videbit Deum. Item idem ad Ti-
motheum: Diſcedat (inquit) omnis ab ini- 2.Tim. 2.c
quitate, qui nominat nomen Dñi. Apoſtol'
quoq; Iohãnes ait: Nolite diligere mundũ, 1.Iohan. 2.b
neq; ea quæ in mundo ſunt: quia ſi quis di-
ligit mundum, non eſt charitas patris in eo.
Item idem: Qui dicit ſe in Chriſto manere, Ibidèm a
debet, quomodò ille ambulauit, & ipſe am-
bulare. Item idem ipſe: Omnis qui odit fra- 1.Ioan. 3.c
trem ſuum, homicida eſt: & omnis homici-
da non habet vitam æternam in ſe manen-
tem. Iacobus Apoſtolus ait: Quicunq; vo- Iacob. 4.b
luerit amicus eſſe ſeculi huius, inimicus Dei
cõſtituitur. Multa quidem & innumera le-
galia, prophetica, & Euangelica atque Apo-
ſtolica poterant proferri documenta, quib'
infatigabiliter atq; inexcuſabiliter deuotio
famulari debet Chriſtiana: ſed propter eos,
quos ſuprà memorauim', hæc pauca breui-
ter adnumerare ſtuduimus, qui inſipienter
aſſerunt, ſolos monachos arctam ſectari de-
bere

nibus aſſiduè muniant, nè lupus inuiſibilis aditum inueniat, quo ouile Domini ingredi, & aliquam ouium ſubripere valeat. Et quanquàm ab his hoc inſtantiſſimè ſpiritaliter fieri oporteat, neceſſè eſt tamen, vt clauſtra in quibus clero ſibi commiſſo canonicè viuendum eſt, firmis vndiquè circundent munitionibus, vt nulli omninò intrandi aut exeundi, niſi per portam, pateat aditus. Sint etiàm interiùs dormitoria, refectoria, cellaria, & cæteræ habitationes, vſibus fratrum in vna ſocietate viuentium neceſſariæ. Qui verò hæc, quæ pmiſſa ſunt, iuxta quod poſſibilitas ſuppetit, agere renuerit: impar minusque idoneus ad cætera eccleſiaſtica officia peragenda habendus eſt. Et quanquàm diuina vltione ſit dignus, ſynodali tamen eſt ſententia feriendus.

Vt in congregandis canonicis modus diſcretionis ſit tenendus. Cap. 118.

CAuendum ſummoperè præpoſitis Eccleſiarum eſt, vt in Eccleſijs ſibi commiſſis non plures admittant clericos, quàm ratio ſinit, & facultas eccleſiæ ſuppetit, nè ſi indiſcretè & extraordinariè plures aggregauerint, nec ipſos gubernare, nec cæteris eccleſiæ neceſſitatibus, vt oportet, valeant adminiculari. Sunt nanq; nonnulli vanam gloriam ab hominibus captãtes, qui numeroſam clericorum congregationem volũt habere, cui nec animæ, nec corporis curant ſolatia exhibere. Hi nanque taliter aggregati, dum à prælatis ſtipendia neceſſaria nõ accipiunt, neque canonicum ſeruant ordinem, nec diuinis officijs inſiſtunt, clauſtra ſocietatemque cæterorum relinquentes, efficiuntur vagi & laſciui, gulæ & ebrietati & cæteris ſuis voluptatibus dediti, quicquid ſibi libitum eſt, licitum faciunt. Proindè præpoſitis ſolerter prouidendum eſt, vt in hoc negocio modum diſcretionis teneant, ſcilicet vt nec *plus, quàm oportet, & poſſibilitas eccleſiæ ſuppetit, in congregationem admittant: nec eos, quos rationabiliter gubernare poſſint, cauſa auaritiæ excludant.

*plures

De his, qui in congregatione ſibi commiſſa ſolummodò ex familia eccleſiæ clericos aggregant. Cap. 119.

SVnt nonnulli, qui tantùm ex familia eccleſiaſtica clericos in ſibi commiſſis cõgregant eccleſijs. Et hoc ideò facere videntur, vt ſi qñ eis aliquod incommodum fecerint, aut ſtipendia opportuna ſubtraxerint, nihil querimoniæ contra ſe obijcere præſumant, timentes ſcilicet, nè aut ſeueriſſimis verberibus afficiãtur, aut humanæ ſeruituti denuò crudeliter addicãtur. Hoc autem non ideò dicitur, vt ex familia eccleſiæ probabilis vitæ in congregatione non ſint admittendi, præſertim cùm apud Deum nõ ſit perſonarum acceptio: ſed potiùs, vt ꝑpter, quam intulimus, occaſionem nullus ꝑlatorum, ſeclusis nobilibus, viles tantùm in ſua congregatione admittant perſonas.

Qui clerici in congregatione canonica conſtituti, eccleſiaſtica accipere debeant ſtipendia. Cap. 120.

QVia ſanctorum patrum ſuprà notatę ſententiæ, docent clericos non diuitiarum ſectatores eſſe, nec res eccleſiarum inofficioſè accipere debere: non ab reputauimus, nonnulla exempla libri Proſperi ad medium exempli cauſa deducere, in quibus ità legitur: Qui eccleſiæ ſeruiunt, & ea, quibus opùs non habent, aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt. Item ibi: Satis quippe indignum eſt, ſi fidelis & operoſa deuotio clericorum, propter ſtipendium ſeculare præmia ſempiterna cõtemnant. Item ibi: Si propter hoc non vult ſua quiſque relinquere, vt habeat vndè viuat: vt quid accipit, vndè rationem reddat? vt quid peccatis alienis ſua multiplicat? His igitur & cæterorum ſanctorũ patrum dictis diligenter animaduerſis, ſtudeant, neceſſè eſt, clerici, in accipiendis eccleſiaſticis ſumptibus ſuum vitare periculum. Proindè qui & ſuas & eccleſiæ habent facultates, & vtilitatem Eccleſiæ aut interiùs aut exteriùs conferunt, accipiant in congregatione cibũ & potum & partes eleemoſynarum, & his contenti ſint, nè plus accipientes, pauperes grauari videantur, perpendentes ſententiã Proſperi, qua dicitur: Qui ſua poſſident, & dari ſibi aliquid volunt, ſinè grandi peccato ſuo, vndè pauper victurus erat, non accipiunt. Hi verò, qui nec ſuis rebus abundãt, nec eccleſiæ habent poſſeſſiones, & magnã vtilitatem eccleſiæ conferunt, accipiant in canonica congregatione victum & veſtitũ & eleemoſynarum partes, quia de talibus ità in libro Proſperi ſcribitur: Clerici, quos pauperes aut voluntas aut natiuitas fecit, in congregatione viuentes, neceſſaria vitę accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, ſed cogit viuendi neceſſitas. Porrò ſi tales fuerint, qui nec ſuas nec eccleſiæ velint habere poſſeſſiones, horum neceſſitatibus prouidentiſſima gubernatione de facultatibus eccleſiæ debẽt ſubuenire prælati, attendentes illud Proſperi: Qui habet (inquit) aliquid Eccleſiæ, cum omnibus nihil habentibus commune habet. Sed & illorum curam nihilominùs gerere debent, quos aut infirmitas aut ſenectus aggrauat, quos etiàm conſtat olìm in vtilitatibus Eccleſiæ deſudâſſe.

De vita cõtemp. lib. 2. cap. 10.

De vita cõtemp. lib. 2. cap. 11.

De vita cõtemp. lib. 2. cap. 12.

De vita cõtemp. lib. 2. cap. 9

*Quod habet (inquit) eccleſia

Vt in congregatione canonica æqualiter cibus & potus accipiatur. Cap. 121.

SOlet in pleriſque canonicorum congregationibus irrationabiliter atque indiſcretè fieri, vt nonnulli clerici, qui in diuitijs affluunt, & aut parùm aut nihil vtilitatis eccleſię conferunt, maiorem cæteris diuinũ ſtre-

ſtrenuè peragentibus officium, annonam accipiant, cùm hoc ità fieri debere, nusq̃, nec in authoritate ſcripturarum, nec in traditionibus ſanctorum patrum, poſſit quoquomodo ſancitum reperiri. Sed quia huiuſcemodi factum nulla authoritate fulcit, ſed magis gulæ, immò auaritiæ cauſa conſtat eſſe ioolitum, reſtat, vt ſalce iuſtitię reſecetur, & æquitatis cenſura ab eiſdem locis, in quibus fit, prorsùs abdicetur. Eſt nẽpe rationabile, iuſtumq́; coram Deo & hominibus, vt in vnaquaq; canonica congregatione à minimo vſque ad maximum, cibum & potum omnes æqualiter accipiant, hi etiàm videlicet, qui propter aliqnam vtilitatem, in numero canonicorum fuerint admiſſi. Quanquàm enim plerique ſubditorum à prælatis, rebus quibuſlibet alijs plùs cæteris meritò ſoleant honorari, in hac tamen ſocietate, ſecluſa perſonarum acceptione, voa debet cibi & potûs æqualitas eſſe.

De menſura cibi & potûs. *Cap.* 122.

ILlud congruentiſſimè & rationabiliter tenendum eſſe cenſuimus, vt in ſingulis locis, in quibus ſocialiter canonicè Domino militatur, panem & pulmentum, & eleemoſynarum partes æqualiter canonici accipiant. Et quanquàm decẽtiſſimum foret, vt ſimiliter æquè potum acciperent, non tamen id æqualiter in omnibus locis nec eccleſiarum diuerſiſſimę facultates, nec terrarum qualitates, nec euentuum ſinunt fieri poſſe varietates. Vndè neceſſarium duximus, vt in hoc negocio modum diſcretioois tenendum deſcriberemus. Quapropter communi voto communique conſenſu ſacro conuentui ſtatuere placuit, vt omibus locis, maioribus ſcilicet & minoribus, accipiant ſinguli canonici per ſingulos dies quatuor libras panis. In locis verò, vbi maiores facultates ſunt Eccleſiæ, verbi gratia, tria aut quatuor, aut certè octo, & eo ampliùs millia manſi, ſi eadem regio vini ferax fuerit, accipiant per ſingulos dies quinque libras vini, ſi tamen ſterilitas impedimento non fuerit temporis. Si verò viniſera plenè oon fuerit, tres libras vini & tres ceruiſiæ: & ſi peoitùs vini ferax non fuerit, accipiant libram vini, & quinque libras ceruiſiæ. In mediocribus enim locis, mille aut mille quingentos, vel certè duo millia manſos habentibus, ſi regio (vt præmiſſum eſt) vini ferax fuerit, quatuor libras vini. Et ſi plenè vini ferax non fuerit, duas libras vini, & tres potûs ex diuerſis materijs confecti. Quòd ſi etiàm viniſera minimè fuerit, quatuor libras memorati potûs, & libram vini accipiant. Porrò in minoribus locia ducentos aut trecentos manſos habentib⁹, accipiãt duas libras vini. Quòd & ſi eadem regio, vt iam dictum eſt, vineis caruerit, tribuantur eis tres libræ ceruiſiæ: & ſi facultas ſuppetit, libra vini. Licèt in nonnullis prouincijs copia deſit vini, ſatagendum eſt tamen prælatis, vt ex circuniacentibus viniferis prouincijs vinnm habeant. Quoniam quaoquàm in pleriſque regiooibus vineæ non ſunt, abundat tamen ſancta Dei Eccleſia, Domino attribuente, aliarum rerum copijs, è quibus induſtria prælatorum ex alijs prouincijs vinum adipiſci, ſibique & ſubditis iuxta facultatem pocula conferre poſſiint. In locis igitur, vbi permodicæ ſunt rea Eccleſiæ, aut ſortè quorundam abſtractu valdè attenuatæ: pauci numero, magni tamen conſtituantur officio, quibus ſaltem præmiſſa minor menſura ſinè difficultate dari poſſit. Diebus verò feſtis, ſicut moria eſt Eccleſiæ, iuxta quod meliùs prælati poſſunt, fratribus cibum potumq́; miniſtrent. In his itaque locis, vbi fortè nonoulli prælati, piorum prælatorum imitantes exemplum, magìs ſubditis dare ſoliti ſunt: nullatenùs bonum, quod faciunt, omittant: ſed & ſicut ob æternam retributionem magìs ſubditis ſupererogare libuerit, hilaritee quod poterit tribuat. Sin autem, nullatenùs menſuram prædictam abſque ineuitabili cauſa eis ſubtrahat. Quandò igitur tẽpus ſterilitatis vini extiterit, ſicut crebrò peccatis præpedientibus euenire ſolet, & ꝑlati, quantùm debent, dare vinum canonicis nequiuerint, id, quod dederint, ſic diſcretè & temperatè diſtribuant, vt omnes communiter *contententur. *co vtãtur* Non autem id murmurantes, ſed magis cum gratiarũ actione, quod dari poteſt, accipiant, & ſocialiter in ſancto propoſito perſeuerent. Idcircò proſpicere ſibi debent canonici, vt vinũ aut quemlibet alium potũ, in eleemoſyoa datum, in communi recondãt cellario, quatenùs imminente huiuſcemodi ſterilitatia tempore, ſuis eo ſuffragentur communitee neceſſitatibus. Non tamen eis propter hoc à prælatis potus debitus penitùs ſubtrahatur, ſi eſt, vndè detur. Qui verò & ſuis & eccleſiæ abundant rebus, inſtante ſterilitatis tempore, eis, quos pauperes paſcit Eccleſia, ſuis facultatibus cum charitate & humilitate ſuffragari procureot, vt iuxta Apoſtolum frater fratrem adiuuet, & ambo conſolentur. *Rom.15.g* Non tamen ob id ſe ſuperbiẽdo extollãt, quia (ſicnt in lib. Proſperi legit) nõ ſe debent huiuſcemodi ioani iactantia ꝑferre his, qnos nihil habẽtes paſcit ac veſtit Eccleſia. Illud intereà ſemper caueant ꝑlati, nè id, quod dare debent, aut poſſunt, qualibet diſſimulatione aut tenacitate ſubditis ſubtrahant, nè paupertatis occaſione compnlſi, per diuerſa vagari, aut turpibus ſe implicare negocijs cogãtur, & relicto eccleſiaſtico officio incipiãt indiſciplinatè viuere, & ꝓprijs voluptatibus deſeruire. Et prælati, qui eis neceſſaria largiẽdo, à Domino remune-

rari poterant, diſtrictè & ſeuerè iudicetur. Dent quippe eis pulmentũ, iuxta quod vires ſuppetunt, & loca eis congrua attribuant, in quibus nutrimina fiant, vnde neceſſaria pulmenta habeant, exceptis his, quæ de eccleſiæ villis vel oblatiõibus fidelium accipiunt. Habeant itaque ijdem canonici hortos olerũ, vndè cum cæteris additamẽtis aliquod pulmẽtum quotidiè in refectorio ſibi viciſsim miniſtrent. Propter diuerſitates nanque & inęqualitates menſurarũ, quæ apud pleroſque non æquè ſecundùm Domini legem, ſed ſecũdùm vniuſcuiuſq; prouinciæ vſum habentur, menſuram cibi & potùs ponderis ratione canonicis dandam eſſe cenſuimus. Et hoc ideò, quia cùm huiuſcemodi menſuræ diuerſiſſimæ & inæquales ſoleant haberi, publicum tamen pondus prouincijs, ciuitatibus, metalliſq; inditum, nihil diuerſitatis aut inæqualitatis pati debet, quatenùs ſicut idem pondus æquum permanet, ità etiàm eadem menſura æquè illis tribuatur. Nouerint tamen generaliter omnes, libram non ampliùs q̃ duodecim vncijs conſtare debere.

Quòd à prælatis gemina paſtio ſit ſubditis impendenda. Cap. 123.

SOlerter prælatis ſatagẽdum eſt, vt eos, quibus præſunt, verbis & exemplis ad benè viuendum informent: fixoq́ue corde tenẽdum, nè eos quaſi proprios, ſed vt Domini ſui gregem, tractare meminerint, iu-
Ioan. vlt. e xta illud quod Petro dicitur: Si diligis me, paſce oues meas. Meas, inquit, non tuas. Et hoc ideò dicimus, quia ſunt nonnulli, qui oues Chriſti, nõ amore Chriſti, ſed ſuæ vel gloriæ, vel dominationis, vel quæſtûs gratia, paſcunt. Sed & hoc vigilanter perpendere debẽt, quòd eadem paſtio gregis Dominici, non vniformi, ſed multimoda eſt ſolicitudine gerenda: ſcilicet, quia & terrena ſubſidia diligenter illis præbere, & exẽpla virtutis ſimul cum verbo prædicationis debent ſolicitè impendere. Quapropter ſtudeat vnuſquiſque prælatus, vt familiæ Chriſti annonam ſpiritualem carnalemq́ue fideliter ſubminiſtret, vt effici mereatur il-
Matt. 24. d le euangelicus ſeruus, de quo dicitur: Fi-
Lucæ 12. e delis ſeruus & prudens, quẽ conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis in tempore tritici menſuram. Ergò ſicut ſubditis neceſſaria corporis tribuunt, ità nihilominùs ſtudere debent, vt ijdem religioſiſſimè ordinem canonicum ſeruẽt, & pręlatis ſuis ac magiſtris honorem debitũ humiliter impendant: vt Horis canonicis diuinum officium deuotiſſimè expleant: intùs foriſq́ue non ſolùm habitu & actu, ſed etiàm ipſo inceſſu inrepræhenſibiles exiſtant: vt non ocio vacent, non vaniloquio inſeruiant, non detractionibus & cæteris vitiorum illecebris incumbant, ſed potiùs aut orationi, aut lectioni, aut quibuſlibet eccleſiæ, aut certè proprijs vtilitatibus vacent, aut etiàm doctrinis ſanis, & diuerſarum artium erudiantur diſciplinis, ità videlicet, vt nullus in congregatione inutilis aut ocioſus exiſtens, ſtipendia eccleſiæ inofficioſè accipiat: vt quotidiè ad collationem veniant, vbì & hanc inſtitutionem & aliarum ſcripturarum ſanctarum lectiones perlegant, & pro admiſſis veniam poſtulẽt, & ſententiam pro qualitate admiſſi ſuſcipiant: vbi etiàm de communi profectu & vtilitate eccleſiæ pertractent, & omnes in dormitorio, niſì quem infirmitas aut ſenectus id facere prohibuerit, dormiant. Item in refectorio quotidiè vnà reficiantur, niſì fortè quem neceſſitas abeſſe compulerit, & hoc non ſinè licentia magiſtri fiat. Illis quoquè comedentibus, & ſilẽtium religioſè tenentibus, cõtinuatìm legatur lectio, & ab eis intentiſſimè audiatur, & viciſsim in refectorio & cæteris communibus neceſſitatibus ſibi fraternitatis officio ſeruiant, & nullus foràs, niſì per licentiam, egrediatur. Egreſſus quoquè, nullum de ſe detractioni locum det, ſed magìs imitabilem ſe cunctis exhibeat. Hanc igitur geminam paſtionem, prælati ſibi cõmiſſis ouibus impendere inſtanter ꝓcurent, vtpotè pro animabus eorum Domino rationem reddituri, quatenùs eas paſtori omnium Chriſto, videlicet ſummo pontifici, ſecum in tremendi examinis die inlæſas præſentantes, non cum reprobis & diuina vltione feriendis damnentur, ſed potiùs cum electis paſtoribus perpetua felicitate à Domino remunerentur.

Vt canonici ſicut in cæteris, ità etiàm in cultu veſtium modum teneant diſcretionis. Cap. 124.

QVærere potiùs Dominum cultũ cordis, quàm corporis, euidẽtibus ſcripturæ ſanctæ patet indicijs. Proindè canonicis totis viribus elaborandum eſt, vt & indumenta virtutum habeant interiùs, & per immoderatum cultum caueant dehoneſtare religionis dignitatem exteriùs. Quantùm etiàm à ſuperfluo & immoderato cultu veſtium ſe compeſcere debeant, multis ſanctorum patrum documẽtis perdoceri poteſt. Dicit enim beatus Hiero- Cuius epiſtolę principium eſt, Audi filia.
nymus in epiſtola ad Euſtochiũ: Sunt quidam mei ordinis, quibus omnis cura eſt de veſtibus, ſi benè oleant, ſi pes laxa pelle nõ folleat: crines calamiſtri veſtigio rotantur, digiti de annulis radiant, & nè plantas humidior via ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia. Tales (inquit) cùm videris, ſponſos magìs exiſtimato, quàm clericos. Et be- Homil. 6. in Euangelica.
atus Gregorius: Nemo, inquit, exiſtimet, in fluxu atq; ſtudio precioſarum veſtium peccatum deeſſe: quia ſi hoc culpa non eſſet, nullo modo Ioannem Dominus de veſtimenti ſui aſperitate laudâſſet. Si cultus ve-

ſtium culpa non eſſet, nequaquàm Petrus Apoſtolus per epiſtolam fœminas à precioſarum veſtium appetitu compeſceret, dicens: Nó in veſte precioſa. Penſandum nobis ſummoperè eſt de cultu veſtium, quæ culpa ſit, hoc etiã viros appetere, à quo curauit paſtor eccleſiæ & fœminas prohibere. Quapropter oportet canonicos ſanctarum ſcripturarum authoritati parére, ſanctorumque patrum documenta vigilanter perpendere, vt humilitatem quam corde geſtant, actu, habitu, inceſſu, ipſa etiã equitatione religioſiſſimè demonſtrent, pluſq; velint ſancta conuerſatione, eximijſq; moribus, quàm ornatu veſtium, fulgere. Si enim more coniugatorum in ſe ornandis nitore veſtiũ, phaleris equorum, cæteriſq; humanæ vanitatis rebus abuſi fuerint, ſcilicet vt ſe ſimilibus vti debere contendãt, in quo eorum conuerſatio à laicorũ diſtare videbitur? decet porrò, vt eorum talis ſit veſtinm cultus, qui occaſione vanitatis careat, & nihil nouitatis, nihil ſuperfluitàtis redoleat, nihilq́ue repræhenſionis aut detractionis habeat. Nó enim ſpecialiter præſumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus, id eſt, nec plùs iuſto cultior veſtis, nec inſolita atque deformis: quia in vtroque illorum aut electiõis, aut certè ſimulationis noxa pateſcet. Inter vtrunque enim, virtus diſcretionis moderatiſſimè tenenda eſt. Quæ pleniſſimè in vita beati Auguſtini, in laudem illius prolata, ità legitur: Veſtis eius & calceamenta vel lectualia, ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimiùm, nec abiecta plurimùm: *quibus plerique vel iactare ſe inſolenter homines ſolent, vel abijcere, ex vtroque nó quæ Ieſu Chriſti, ſed quę ſua ſunt, quærentes. At iſte beatus (vt dixi) medium tenebat, neq; ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinans.

1.Ti.2. — Cap. 22. — * quia his

Vt canonici cucullas monachorum non induant. Cap. 125.

REpręhenſibilem & eccleſiaſtica emẽdatione dignum, apud pleroſque canonicos inoleuiſſe comperimus vſum, eò quòd contra morem eccleſiaſticum cucullas, quibus ſolis monachis vtendum eſt, induant: cùm vtiquè illorum habitum penitùs vſurpare non debeant, à quorum propoſito quodammodò diſtant: quia ſicut & indecens eſt, vt arma militaria more laicorum geſtent, ità nimirùm inhoneſtum eſt & valdè indecorũ, vt alterius propoſiti indumenta ſibi imponant. Habitus nanque ſingulorum ordinũ, idcircò in Eccleſia ab inuicèm diſcreti ſunt, vt his viſis, cuius propoſiti ſit geſtans, vel in qua profeſſiõe Domino militet, liquidò cognoſcatur. Nam & Domini lege vir muliebrem, & mulier virilem prohibetur induere veſtem, ſcilicet, vt vterque ſexus ſibi conuenienti veſte inċedat. Sicut enim turpe eſt, virum veſtem muliebrem, & mulierem veſtem virilẽ induere: ità valdè indecorum eſt, canonicum veſtem monachicam indnere, niſi tamen cum veſte etiàm propoſitum voluerit aſſumere. Et quia huiuſcemodi vſus nulla authoritate approbatur, ſed potiùs ab his, qui ſanum ſapiunt, meritò repræhẽditur & repudiatur, oportet vt abhinc, nè fiat, penitùs inhibitum ſit.

Habitus diuerſus ſingulorũ ordinum quarè. — Deut.22.

Qua authoritate horæ canonicæ celebrentur, quas ſcire ac religioſè obſeruare canonicos oportet. Ex Iſidoro. Cap. 126. — Iſidorus de officijs li.1. ca. 19.

HOram tertiam & ſextam & nonam, Daniel & tres pueri ſupplicatiõibus deuouerunt, ſcilicet, vt ab ortu diei in tempus ſupplicationis tres horæ porrectæ, Trinitatis nobis reuerentiam declararent, pariliter à tertia ad ſextam, atque indè ad nonam, per paria lucis interualla ratis dimenſionibus terminata, Trinitas ter in die rogata coleretur. Illud etiàm occurrit ad probationem venerabilis Trinitatis, quòd ſpiritusſanctus hora tertia, hoc eſt, ſuo loco & numero & tempore, deſcẽdit ad terras, impleturus gratiam, quam Chriſtus promiſit. Nam & ſexta hora Chriſtus paſſus, in nonã patibuli cruciamenta porrexit. Tali enim ſacramento legitimis ad precem temporibus, per ternas horas Trinitatis perfectio aut laudatur celebritatibus, aut precibns impetratur: & ſi computetur diurna celebritas, per quaternarium vſque in veſpertinum officium, hoc eſt, quater ternis ſignificatur: quia mundus qnadrifariò diuiſus, in Trinitate ſaluatur. Siquidem & in nocte ſtatiões & vigiliæ militares, in qnatuor partes diuiſæ, ternis horarum ſpatijs ſecernũtur, vt & in ipſis nocturnis mundialibuſq; officijs, Trinitatis myſterium veneretur.

Dan.6.d — Act.2.c

De Veſpertinis. Cap. 127. Ex Iſidoro. — Iſidorus de officijs, li.1.ca. 20.

VEſpertinũ diurni finis officium, diurnæ & alternę lucis occaſus eſt, cuius ex veteri teſtamento ſolennis celebratio eſt. Deniquè hoc tempore veterum ſacrificia offerri, adolerique altario aromata & thura, mos erat. Teſtis eſt hymnidicus ille, regio ac ſacerdotali perfunct⁹ officio, dicens: Dirigatur oratio mea ſicut incẽſum in conſpectu tuo, eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinũ. In nouo quoq; teſtamento eo tempore Dominus & Saluator noſter, cœnantibus apoſtolis myſterium ſui corporis & ſanguinis initiò tradidit, vt tempus ipſum ſacrificij, veſperũ oſtẽderet ſeculi. Proindè in honore ac memoria tantorum ſacramentorum, his temporibus adeſſe nos decet Dei conſpectibus, & perſonare in eius cultibus, orationũ noſtrarũ illi ſacrificium offerẽtes, atq; in eius laudibus pariter exultantes. Veſperum autem

Exo.29.g — Pſal.140.

tem nominaturà ſidere,quod Veſper vocatur,& decidente ſole exoritur. De quo
Iob 38.d propheta dicit: Et veſperū ſuper filios hominum conſurgere facis.

Iſidorus de officijs li.1.ca. 2.

De Completorio. Cap. 128.
Ex Iſidoro.

DE completis autem celebrandis, id etiàm in patrum inueuitur exemplis,
Pſal. 131. Dauid propheta dicente: Si aſſcendero in lectum ſtrati mei,ſi dedero ſomnū oculis meis,& palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donèc inueniā locum Domino,tabernaculū Deo Iacob. Quis non ſtupeat,tātam in Dei amore animi deuotionem,vt ſomnnm ſibi, ſinè quo vtiquè corpora bumana deficiunt, penitùs interdixerit,donèc locum ac templum nomino ſabricandū in pectore ſuo rex &propheta reperiret? Quæ res nos debet fortiter admonere,vt ſi ipſi locus Domini eſſe volumns,& tabernaculū eius aut templum cupimus haberi: inqnātùm poſſumus, exēpla ſanctorum imitemur,nè de nobis dica-
Pſal. 71. tur,quod legitur:Dormiérunt ſomnū ſuū, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis.

De Matutinis. Cap. 129.

DE Matutinorū antiquitate & authoritate,teſtis eſt idem Dauid prophe-
Pſal. 62. ta,dicens: In matutinis meditabor in te,
Pſal. 118. quia fuiſti adiutor meus. Et alibì:Prꝑuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer
De Inſtitut. cœnobiorum li. 3. cap. 4. eloquia tua. Caſſianus autem dicit: Matutinæ ſolennitatis officio nouo adhuc tempore inſtituto, primitùs in Bethleem monaſterio,vbì Dominus noſter Ieſus Chriſtus pro redemptiōe ſalutis ex virgine naſci dignatus eſt, ſicq́; ex illa per vniuerſum mundum eiuſdem celebrationis inualuit conſuetudo. Diluculo antem proindè oratur,quòd reſurrectio Chriſti celebretur. Matutina autem luce radiante,Dominus & ſaluator noſter ab inferis reſurrexit,qn̄ cœpit oriri fidelibus lux,quæ moriente Chriſto occiderat peccatoribus. Siquidem & eo tempore cunctis ſpes futuræ reſurrectionis creditur, cùm iuſti & omnes ab hac temporaria morte,quaſi à ſopore ſomni reſurgentes,euigilabunt.

Iſidorus de officijs li.1. ca.22.

De vigiliarū antiquitate. Cap. 130.

ANtiqua eſt vigiliarum deuotio,familiare bonum omnibus ſanctis. Eſaias deniquè propheta exclamat ad Dominum, dicens:ne nocte vigilat ſpiritus meus ad te
Eſa. 26. Deus,quia lux præcepta tua ſunt ſuper terram. Item Dauid & regio & prophetico ſan-
Pſal. 118. ctificatus vnguento,ità canit: Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. Hoc nanque tempore vaſtator angelus trāſiens,primogenita Aegy-
Exo.12.d ptiorū pcuiſſit. Vndè & nos vigilare oportet,nè periculo Aegyptiorū admiſceamur. Iiſdem etiàm horis venturū ſe eſſe,in euangelio Saluator aſſeruit: vndè & ad vigilandum auditores ſuos exuſcitans,dicit: Beati ſerui illi,quos, cùm venerit, Dominus Matt.12.d
inuenerit vigilantes. Et ſi veſpertina (in- Lucæ 12.e
quit) hora venerit,& ſi media nocte,& ſi in galli cantu,& inuenerit eos vigilantes, beati ſunt ſerui illi. Itaque & vos eſtote parati,quia neſcitis,qua hora filius hominis vēturus eſt. Siquidem nec verbis ſolùm docuit vigilias,ſed etiàm confirmauit exemplo. Nam teſtatur euangelium,quia erat Ieſus pernoctans in oratione DEI. Paulus Acto.16.d
quoquè & Silas in cuſtodia publica circa medium noctis orantes,hymnum,audientibus cunctis, vincti dixiſſe memorantur: vbì repentè terræmotu facto, & concuſſis carceris fundamētis, & ianuæ ſpontè apertæ,& omnium vincula ſunt ſoluta. Vndè oportet his horis pſallendi, orandiq́ue frequentiam nos in ſanctis habere officijs, finemq́ue noſtrum, vel ſi aduenerit ſub tali actu,expectare ſecuri. Eſt autem quoddā genus hæreticorum,ſuperfluas exiſtimantium ſacras vigilias,& ſpiritali opere infructuoſas, dicentium iura temerari diuina, qui noctem fecit ad requiem, ſicut diem ad laborem. Qui hæretici Græco ſermone, Nyctazontes,hoc eſt, ſomniculoſi vocantur.

Vt horas canonicas canonici religioſè obſeruent. Cap. 131.

STudeant ſummoperè canonici prædictas horas vigilantiſſima cura cuſtodire,& in his diuinum officium humiliter ac deuotè perſoluere. Mox enim,vt datū fuerit ſignum, feſtinatò omnes ad Eccleſiam conueniant. Quam nō pompaticè, vel inhoneſtè vel incompoſitè,ſed cum reuerentia & Dei timore ingrediantur. Nec cū baculis in choro,exceptis debilibus: ſed religioſiſſimè illis ſtandum & pſallendum eſt. Sunt etenim quidam clericorum,qui in ſecularibus negocijs & diſceptationibus penè totum infatigabiliter deducūt diem, & mox in eccleſiam ad diuinum officiū peragendum vt intrauerint,ità ſatigari videntur,vt nec orationi vacare, nec ad pſallendum ſtare queant: ſed potiùs ſedentes, nō diuinis,ſed vanis ſolent inſtare loquelis: & ſecularia verba, & (quod dictu nefas eſt) turpia & obſcœna inuicē proferūt. Oportet nanque,vt ab his qui id faciunt, & ab illis qui eos fortè imitari volunt,iſte execrabilis vſus radicitùs euellatur:quia ſecundū Matt.21.b
Domini ſententiam, domus eius, domus orationis vocanda eſt. Omnes igitur ab ocioſis ſermocinatiōibus auditum pariter caſtigent & linguam:in eccleſia cum timore & veneratione ſtantes,aut orent, aut cātent,aut audiant. Verba verò turpia ac liuida & ſecularia nec ipſi proferant, nec alios

pferre ſināt: quinimmò laudes neo in cõmune perſoluentes, pro ſuis populorumq́; quorum oblationibus viuunt, delictis Dominum exorent. Debent quoquè, iuxta Apoſtolum, primò omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones ab omnibus hominibus, pro regibus & omnibus, qui in ſublimitate ſunt cõſtituti, vt quietam & tranquillam vitã agamus in omni pietate & caſtitate. Hoc enim, inquit Apoſtolus, bonum eſt & acceptum corã ſaluatore noſtro oeo. Caueant etiàm, nè pro requie ſibi in locis diuino cultui mancipatis cõceſſa, ocio torpeant: ſed magis in perſoluendis diuinis laudibus promptiores ac deuotiores exiſtant, vt per hanc quietem benè operantes, ad eam, quæ fine caret, peruenire valeant. Qui verò has horas frequẽtare, & in his (vt dignum eſt) cæleſte neglexerit officium perſoluere, digna inuectione corripiatur, vt & ipſe emendetur, & cæteri timorẽ habentes, huiuſcemodi negligentiam caueant. Sed quoniã aliud eſt ex toto omittere, aliud pigrè occurrere: qui ſegniter aut tardè ad matutinum, aut aliud quodlibet diuinum obſequium peragendum occurrerit, dignũ eſt, vt non cum alijs in choro, ſed omnium vltimus (vt certè erubeſcere diſcat) in loco huiuſcemodi negligentibus à prælatis conſtituto, ſtet: foris verò nullatenùs remanere præſumat, nè ocio & fabulis vacet, & à DEI laudibus penitùs alienus exiſtat. Cuſtodes præterea eccleſiæ, barum horarum diſtinctiones benè norint, vt ſcilicet ſigna certis temporibus pulſent. Luminaria verò cum omni diligentia concinnanda prouideant, itq́; eorum ſtudij, vt nihil de ſibi commiſſis rebus eccleſiæ pereat.

1. Tim. 2. a

Ibidem b

Quòd cantantibus & pſallentibus Domino, angelorum aſſint præſidia. *Cap. 132.*

PSallentium in eccleſia Domino mens, cõcordare debet cum voce, vt impleatur illud Apoſtoli: Pſallam ſpiritu, pſallam & mente: quoniam quanuis vbiquè nominum per potẽtiam diuinitatis nouerimus eſſe, præcipuè tamen eum, cùm diuino aſſiſtimus officio, per gratiam nobis credimus adeſſe. De qua re venerabilis Beda presbyter in expoſitione euangelij Lucæ, ità dicit: Non latet, angelos crebrò electis inuiſibili adeſſe præſentia, vt eos vel ab hoſtis callidi defendant inſidijs, vel maiori cęleſtis deſiderij gratia ſuſtollant, apoſtolo atteſtante, qui ait: Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis? Maximè tamen angelici nobis ſpiritus adeſſe credẽdi ſũt, cùm diuinis ſpecialiter mãcipamur obſequijs, id eſt, cùm eccleſiam ingreſſi, vel lectionibus ſacris aurem accommodamus, vel pſalmodiæ operam damus, vel orationi incumbimus, vel etiãm Miſſarum ſolennia celebramus. Vndè ait propheta: In conſpectu angelorum pſallam tibi. Nec dubitare licet, vbi corporis & ſanguinis Dominici geruntur myſteria, ſupernorum ciuium adeſſe conuentus. Vndè ſtudendum ſolerter eſt, vt cùm eccleſiam, vel ad diuinæ laudis debita ſoluenda, vel ad agenda Miſſarum ſolẽnia, intramus, ſemper angelicæ præſentiæ memores, cum timore & veneratione competenti cæleſte compleamus officium, nè ſi (quod abſit) id negligenter, aut inhoneſtè vel tepidè expleuerimus, & ad perficiendum pigri aduenerimus, in ſentẽtiam, qua dicitur, Maledict⁹ homo, qui opus Dei fecerit negligenter, miſerabiliter labamur. Ergò ſolerti induſtria nobis obſeruãdum eſt, nè quid in eccleſia Dei ineptũ, nè quid peruerſum, nè quid indecens, aut cogitatione, aut actibus, aut verbis perpetremus: quatenùs & conſpectu Domini digni efficiamur, & Dominus ad nos veniens, non quod cõdemnet in nobis, ſed potiùs, quod remuneret, inueniat.

1. Co. 14 c

Beda in expoſitione Lucę.

Heb. 1. d

Pſal. 137.

Hier. 48. b

*angelorũ

Quales ad legendum & cantandum in eccleſia conſtituendi ſunt. *Cap. 133.*

TAles ad legendum, cantandum & pſallendum in eccleſia conſtituantur, qui non ſuperbè, ſed humiliter de bitas Domino laudes perſoluant: & ſuauitate lectionis ac melodiæ, & doctos demulceãt, & minus doctos erudiant: pluſq́; velint in lectione vel cantu populi ædificationem, quàm popularem vaniſſimam adulationem. qui verò hæc doctè peragere nequeunt, erudiantur priùs à magiſtris, & inſtructi hæc adimplere ſtudeant, vt audientes ædificent.

Qui ſit modus correptionis. *Cap. 134.*

QVanquàm contemptores canonicarum inſtitutionum, epiſcopali præcipuè iudicio plectendi ſint, qua pœna (vt ait B. Auguſtinus) in eccleſia nulla maior eſſe poteſt: demonſtrandum tamen eſt, qualem cæteri prælati, qui illis dignitate inferiores eſſe noſcuntur, in locis ſibi commiſſis, in quibus canonicè viuitur, erga ſubiectos quoſque delinquentes, & ea quæ propriè ad eorum propoſitum pertinent, obſeruare nolentes, adhibere debeãt correptionis modum. Sed quia omnis ætas, vel vnuſcuiuſque intelligentiæ capacitas, proprias debet habere menſuras: & iuxta modum culparum, menſura extẽdenda eſt correptionum: & hæc omnia iurè pendent in prælatorum iudicio, quo & diſcretiſſimè temperanda ſunt, neceſsè eſt, vt ijdem prælati circa delinquentes medici peritiſſimi imitentur factum, ſcilicet, vt adhibita magnæ diſcretionis cura, quod cuique congruat, quódve conueniat, adhibeant. Hoc ſummoperè perpendentes, vt iuxta quantitatem vulnerum, exhibeant fomenta curatio-

rationum,quatenùs nec alteri dent, quod noceat,nec alteri ſubtrahant, quod iuuat. Omiſſis igitur his,quorum ætati delinquẽti parcendum non eſt,ſed potiùs(iuxta Salomonem) [Eccl. 30. b] eorum latera, nè indureſcant, virgis aſſiduè tundenda ſunt: qualiter erga cæteros delinquentes, iuxta authoritatem diuinam & ſanctorũ patrum exempla traditionesq́ue id fieri oporteat, ſtrictìm breuiterq́ue oſtendatur. Si quis frater in congregatione canonica conſtitutus,horas canonicas frequentare neglexerit, eccleſiáq; non religioſè,ſed pompaticè vel incompoſitè intrauerit,& opus Dei negligenter executus fuerit,ad collationem venire diſtulerit,obedientiã à magiſtris ſibi iniunctam agere recuſauerit, in legendo vel cãtando, vel in cæteris eccleſiaſticis diſciplinis iuxta vires ſtudium non exhibuerit: ad Miſſam non neceſſitate,ſed vitio tardè occurrerit: è clauſtris ſinè licentia exierit: per licẽtiam verò egreſſus,extra conſtitutum ſiue placitum moras fecerit: in plateas ire, aut in biuijs reſidere tentauerit: in dormitorio aliquid indecens aut inhoneſtum, verbis aut actibus perpetrauerit: alicubi, niſì in dormitorio, cum cæteris abſque cauſa ineuitabili dormire præſumpſerit: fratribus charitatis officio obediẽter ſeruire neglexerit: diſcordiam,quam(dicente ſcriptura) [Pro. 6. c] Dei anima deteſtatur,inter fratres ſeminauerit:&huic inſtitutioni contumax,aut ſuperbus,aut murmurans ſeu in aliquo contrarius extiterit, cæteraq́ue huiuſcemodi agere tentauerit: hic primò ſecundùm Domini præceptum non ſolùm ſemèl, aut ſecundò ac tertiò, quinimmò crebriùs admoneatur: Et ſi his admonitionibus non ceſſerit,publica obiurgatione corripiatur. Quòd ſi &his reniſus fuerit,cęteris ſibi alimentis interdictis,pane tantùm, vſque ad dignam ſatisfactionem, vtatur & aqua. Si verò nec ſic ſe correxerit,ſeparetur à menſa,& à ſocietate fratrum in choro pſallentium remoueatur:& ſeorsùm in loco,huiuſcemodi negligẽtibus à prælatis conſtituto,ſtare cogatur, vt ſaltem rubore ſequeſtrationis emendetur. Deindè ſi his modis correptus, incorrigibilis extiterit, & ætas [Prou. 18. a & 29. c] permiſerit,quia (iuxta Salomonis vocem) ſtultus verbis non corrigitur, congrua ei verberum adhibeatur caſtigatio, quibus vtpotè filius verberetur: quatenùs (ſecundùm beati Gregorij ſentẽtiam) qui iubentis verba non audiunt, verberibus admoneantur: vt ad bona deſideria pœnę trahãt, quos præmia non inuitant. Cæterùm ſi talis fuerit,quem aut ætas aut qualitas perſonæ verberari non ſiuerit: publica obiurgatione,& ieiuniorum continua afflictione, & ſequeſtrationis rubore huiuſmodi corripiatur,vſque dum digna pœnitentiæ ſatiſfactione veniã conſequatur. Si verò vterq;,

& qui flagellatur,& quẽ flagellari ætas aut qualitas perſonæ prohibent, adhuc incorrigibiles extiterint, ſit locus intra clauſtra canonicorũ,ſicut multis in locis noſcitur eſſe,quo ad tempus retrudantur, & ſecundùm modũ culpæ caſtigẽtur: vt iuxta Apoſtolum, [1. Cor. 5. b] traditi ſatanę in interitũ carnis,ſpiritus ſaluus ſit in die Domini. Quòd ſi etiã tot ſaluberrimis admonitionibus & caſtigationibus necdùm paruerint, fiat eis ab omni congregatione communis oratio, vt à Domino ſanentur. Poſtremò, ſi inemendabiles & incorrigibiles apparuẽrint, nè per plures eorum dira ſerpant contagia,neceſsè eſt, vt à cæterorum ſocietate (vtpotè oues morbidæ) ſecreti, ante præſentiã deducãtur epiſcopi,vt ab eo canonica authoritate publicè damnentur. Si verò quis in collegio canonicorum culpam criminalem admiſerit,huic nulla eſt dãda dilatio, quin aut ſponte pœnitentiam pro admiſſo crimine gerat: aut ſi id agere reſultauerit, coram epiſcopo deducatur, vt ab eo publica mulctetur pœnitẽtia. Meminiſſe enim oportet [Cant. 6. c] rectores, quia columba eſt in diuinis ſcripturis Eccleſia appellata,quæ nõ vnguibus lacerat, ſed alis piè percutit. Vndè etiàm illis ſummoperè obſeruandum eſt,vt(ſicut præmiſſum eſt) iuxta modum culparum & perſonarum atq; ætatum, omninò ipſa temperata ſit correptio, vt nec vitium deſidiæ inoleſcat,nec correptio mãſuetudinis modum excedat: nè (vt ait beatus Maximus) aut ſolutior lenitas conniuentiam prębeat peccanti,aut immoderata ſeueritas, à lapſu non reuocet delinquentem. Sed & hoc illis nihilominùs cauendum eſt,nè errata delinquẽtium,alicuius rei liuore feriant: ſed potiùs (vt ait beatus Auguſtinus) ſint criminum perſecutores,& hominum liberatores. Oderint vitia,diligãt homines. Oderint,quod inſtinctu diaboli ingeſtum eſt: diligant, quod Dei bonitate creatum eſt. Teneant in manu baculum,& virgam: baculum videlicet, quo aliorum viriũ imbecillitates ſpiritaliter ſuſtentent: virgam verò, qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriant. Delinquẽtibus intereà & excõmunicatis fratribus nequaquàm debent cæteri fratres fauere,aut eos ſuis adulationibus decipere,aut eorum errata defendere: ſed potiùs opem ferre, vt æquitatis cenſura diſtrictè corrigantur.

Vt erga pueros, qui nutriuntur vel erudiũtur in congregatione canonica, inſtantiſſima ſit adhibenda cuſtodia. Cap. 135.

SOlerter rectores eccleſiarum vigilare oportet, vt pueri & adoleſcentes, qui in congregatione ſibi commiſſa nutriuntur vel erudiuntur, ità iugibus eccleſiaſticis diſciplinis corrigantur, vt eorum laſciua ętas & ad peccandum valdè procliuis, nullum

poſſit reperire locũ, quo in peccati facinus proruat. Quapropter in huiuſcemodi cuſtodiendis & ſpiritaliter erudiendis, talis à prælatis conſtituendus eſt vitæ probabilis frater, qui eorum curã ſumma gerat induſtria, eosq́; ità arctiſſimè conſtringat, qualiter eccleſiaſticis doctrinis imbuti, & armis ſpiritalibus induti, & Eccleſiæ vtilitatibus decenter parêre, & ad gradus eccleſiaſticos quandoq; dignè poſſint promoueri. Libuit præterea ob ædificationem cõgruã, & inſtructionẽ negocij de quo agitur, quãdam ſanctorum patrum ſententiam huic operi inſerere, quæ ità ſe habet: Prona eſt
Geneſ.8.d omnis ætas ab adoleſcentia in malũ. Nihil incertius, quàm vita adoleſcentiũ. Ob hoc conſtituendum oportuit, vt ſi quis in clero puer eſt, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in vno conclaui atrij commorentur: vt lubricæ ætatis annos nõ in luxuria, ſed in diſciplinis eccleſiaſticis agant, deputati probatiſſimo ſeniori, quem & magiſtrum doctrinæ, & teſtem vitæ habeant, &c. His ità præmiſſis, oportet vt probatiſſimo ſeniori pueri ad cuſtodiendum, licèt ab alio erudiantur, deputentur. Frater verò, cui hęc cura committitur, ſi eorum curam parui penderit, & aliud, quàm oportet, docuerit, aut eis in aliquo cuiuſlibet læſionis maculam ingeſſerit, ſeueriſſimè correptus, ab officio amoueatur: & fratri alij id committatur, qui eos & innocentis vitæ exemplis informet, & ad opus bonũ peragendũ excitet.

Vt omnes canonici ad Completorium veniant. *Cap.* 136.

EXpletis, religioſiſſimo obſequio horis competentibus, diurnis officijs, ab omnib⁹ canonicis, dato ſigno, deuotiſſimè ad Completorium celebrãdum veniendũ eſt. Quo completo, oportet, vt non epulis, non potationibus, vaniſq́; inſeruiãt loquelis: ſed his penitùs poſtpoſitis, humiliter & honeſtè dormitorium petant. Et nequaq̃ duo in vno, ſed ſinguli in ſingulis lectis quieſcant. Lucerna quoq; in eodem dormitorio noctis tempore iugiter ardeat. Nihil deniquè inhoneſtum aut indecens in dormitorio geratur ab aliquo, nec quiſpiã aliquem inquietare præſumat, nec ad verba inutilia & ocioſa prorũpere cogat. Huius verò capituli contemptor, ſpecialiter à prælatis & magiſtris ſeueriſſimè corripiatur.

De cantoribus. *Cap.* 137.

STudendũ ſummoperè cantoribus eſt, nè donum ſibi diuinitùs collatum, vitijs fœdent: ſed potiùs illud humilitate, caſtitate & ſobrietate, & cæteris ſanctarũ virtutum ornamentis exornent: quorum melodia animos populi circunſtantis ad memoriam amoremq́; cæleſtium, non ſolùm ſublimitate verborum, ſed etiàm ſuauitate ſonorum, quæ dicuntur, erigat. Cantorem autem, ſicut traditũ eſt à ſanctis patribus,

& voce & arte præclarum, illuſtremq́; eſſe oportet, ità vt per oblectamenta dulcedinis, animos incitet audientium. Cantores itaq; non propter donum ſibi collatum, ſe cæteris ſuperbiendo præferant, ſed humiliter ſocios exhibeant. Et prouidendum eſt illis, quandò temperatè, quãdóve ſubmiſsè diuinum agatur officium: ſcilicet, vt ſecundùm numerum clericorum & officij qualitatem, cantum protendant, & voces moderentur cæterorum. Sonum etiàm vocalium literarum benè atq; ornatè perſtrepãt. His verò, qui huius artis minùs capaces ſunt, donèc erudiantur, melius conuenit vt ſileant, q̃ cantare volẽdo quod neſciunt, aliorum voces diſſonare compellant. Pſalmi nanq; in eccleſia nõ curſim & excelſis atq; Pſalmi vt cantandi.
inordinatis ſeu intemperatis vocibus ſed planè ac dilucidè & cũ compunctione cordis recitentur: vt & recitantium mens, illorũ dulcedine paſcatur: & audientiũ aures, illorũ pronũciatione demulceantur: quoniam quamuìs cantilenæ ſonus in alijs officijs excelſa ſoleat edi voce, in recitandis tamẽ pſalmis huiuſcemodi vitãda eſt vox. Conſtituantur prætereà ſeniores fratres, probabilioris ſcilicet vitæ, qui tempore ſtatuto viciſsìm *cum cantorum ſchola ſint: for. *in
nè hi, qui diſcere debent, aut ocio vacent, aut inanibus & ſuperuacuis fabulis inſtẽt. Si verò cantores ſuperbi extiterint, & artem, quam diuinitùs adiuti didicerunt, alijs inſinuare renuerint, grauiter ac ſeuere iudicentur, vt emendati atq; correcti, talentum ſibi à Deo collatum, alijs erogare procurẽt. Huiuſcemodi aũt correptionis modus erga eos, qui quarumlibet artiũ diſciplinis eruditi ſunt, & de talento ſibi diuinitùs collato, magis ſe alijs ſuperbiendo prẹferre, quàm id cum charitate inſinuare geſtiunt, à prælatis obnixè tenendus eſt.

Quales vice prælatorum in congregatione canonica fungi debeant. *Cap.* 138.

OPortet eccleſiæ prælatos, vt de congregatione ſibi cõmiſſa tales eligant boni teſtimonij fratres, in quib⁹ onera regiminis ſecurè poſſint partiri. Quibus etiã talem cõferant poteſtatem, vt vice illorum fungentes, & inobedientes canonica cenſura corripere, & obedientes hortando ad meliora valeant prouocare. Non enim cõſtituendi ſunt perſonaliter, aut eo ordine, quo in collegio fratrum admiſſi ſunt: ſed ſecundùm vitæ meritum, & ſpiritualiũ donorum prærogatiuam: qui & in congregatione aſſidui ſint, & fratrum curam peruigili ſtudio gerant: & ſicut alios præcedunt magiſterio, ità nimirùm innocentis vitæ informent exemplo, vt iuxta Apoſtolum, 1.Tim. 4.c
exemplo ſint cæteris in verbo, in cõuerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate, &c. qui etiàm ſi prioratùs ſui cauſa intumeſcere cœ-

re cœ-

re cœperint, & curam fratrum nihili penderint: ſi crebrò admoniti, incorrigibiles extiterint, à monaſterio propellãtur, alijq; in loco illorũ, qui id ſtrenuè peragere poſſint, ſubſtituantur.

De præpoſitis. Cap. 139.

QVanuis omnes, qui pręſunt, prępoſiti ritè dicantur: vſus tamen obtinuit, eos vocari præpoſitos, qui quandam prioratùs curam ſub alijs prælatis gerunt. Hi tamen, qui iuxta hunc morem prępoſiti vocãtur, tales & tam ſtrenui à prælatis ſunt conſtituendi, qui & vitæ probabilis ſint, & ea, quæ ſibi iniuncta ſunt, fideliter humiliterq; expleant. Et pro eo, quòd alijs prælati ſunt, nequaquàm paruipendant canonica inſtituta: ſed quanto plùs implicãtur in fratrum curis, tãto magis ſtudeant cæleſtibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ cõgregationi præpoſiti, eſſe vtiles, & de miniſterio commiſſo fideliter prodeſſe. Ea verò, quę fratribus dare debent, cũ charitate tempore opportuno incunctanter præbeant, quatenùs à Domino de fideli adminiſtratione gradum bonum acquirãt. Erga huiuſcemodi verò delinquẽtes, & obedientiam ſibi cõmiſſam benè non adminiſtrantes, modus ſuperiùs compræhenſus, tenendus eſt.

Qualis ſit cellerarius conſtituendus.

Cap. 140.

DEbet procurare pręlatus, vt fratribus cellerarium nõ vinolentũ vel violẽtum, non ſuperbum, nõ tãrdum, nõ prodigum, ſed moribus honeſtũ ac Deum timẽtem conſtituat: qui & ſtipendia fratrum fideliter ſeruet, & diligẽti cura adminiſtret, & in adminiſtrãdo nullatenùs fratres contriſtet. Cui etiàm piſtrinũ fratrũ cõmittendum eſt, vt illud ità vigilantiſſima cura cuſtodiat, nè miniſtri ibidèm deputati annonam fratrũ aut furtim ſubripiẽdo, aut alio quolibet modo negligenter viuendo diſſipent. Hi verò famuli, eligantur de fideliſſima Eccleſiæ familia: & his officijs diligẽter erudiantur, vt ſcilicet & piſtoria arte, & fidei puritate neceſſitatibus fratrũ opportuniſſimè valeãt ſuffragari. Eadẽ quoquè forma de cocis ſeruanda eſt. Inutiles deniquè atq; inobedientes cellerarij, ſecundùm ſuperiùs cõpræhenſam ſententiam iudicent.

Cui committi ſtipendia pauperum debeant.

Cap. 141.

Hoſpitalitas ſectanda. EVangelicis atq; apoſtolicis inſtruimur documentis, in colligẽdis hoſpitibus ante omnia dari debere operam, vt meritò
Matt. 25. c de nobis à Dño dicatur: Hoſpes fui, & collegiſtis me, &c. Proindè oportet, vt prælati Eccleſiæ, præcedentium patrum exempla ſectantes, aliquod præparent receptaculũ, vbi pauperes colligãtur, & de rebus Eccleſię tantùm ibidèm deputent, vndè ſumptus

neceſſarios, iuxta poſſibilitatem rerum, habere valeant, exceptis decimis, quæ de Eccleſiæ villis ibidèm conferuntur. Sed & canonici tam de frugibus, q̃ etiàm de omnibus eleemoſynarum oblationibus, in vſus pauperũ decimas libẽtiſſimè ad ipſum cõferant hoſpitale. Et boni teſtimonij frater cõſtituatur, qui hoſpites & peregrinos aduentantes, vtpotè Chriſtũ in membris ſuis ſuſcipiat, eisq; neceſſaria libenter pro viribus adminiſtret. Qui etiàm ea, quæ in vſus pauperum cedere debent, nequaquàm in
ſuos vſus reflectat, nè cũ Iuda loculos Domini furante, ſententiã damnationis excipiat. Ioan. 13.
Sed & prælatorũ debet vigilare induſtria, nè eum, cui hoſpitale cõmittitur, pauperum res pauperibus deputatas, in aliquo minuere, aut his quaſi beneficiario munere conceſſis ſinant vti: quod à prælatis quibuſdam, curam pauperũ paruipendẽtibus,
fieri cõperimus. Clerici nanq;, ſi alijs temporibus nequeunt, ſaltem Quadrageſimæ tempore pedes pauperum in cõpetenti lauent hoſpitali, iuxta illud Euangelicum: Si Pedes pauperum lauandi.
ego Dñs & magiſter veſter, laui vobis pedes: quãto magis vos debetis alter alterius lauare pedes? Et cætera. Ioan. 13. b
Quapropter expedit, vt in competenti loco hoſpitale ſit pauperum, vbi perfacilis ad illud veniendi cõuentus fieri poſſit fratrum. Quòd ſi is, cui hoſpitale cõmiſſum eſt, curam pauperum neglexerit, eorumq; res in ſuos vſus retorſerit: quanquàm diuina vltione dignus ſit, ſeueriùs tamen, quàm cęteri delinquentes, à præpoſitis iudicandus, & à miniſterio remouẽdus eſt. Nec immeritò: quippe qui & precia peccatorum, & alimenta pauperum, & theſaurum cælo recondendũ, ſuis (quod fas non fuit) aptauit vſibus.

De infirmorum ac ſenum fratrum cura.

Cap. 142.

QVanuis canonicis proprias licitũ ſit habere mãſiones, debet tamẽ à prælato manſio infirmorũ & ſenum intra clauſtra canonicorũ fieri, vt qui ſuã fortè nõ habent, in eadem ſuam poſſint aptiſſimè tolerare imbecillitatem, quatenùs ibidèm & ſubſidijs eccleſiaſticis, quibus indigent, & fratrũ adminiculis miſericorditer ſuſtententur. Erga quos oportet, vt cæteri fratres magnam exhibeant charitatem, ſcilicet vt eis cõpatiendo ſubueniant, & aſſiduis viſitationibus & ſcripturarũ ſanctarũ conſolationibus, necnõ & propriarum rerum facultatibus adminicula neceſſaria præbeant, vt impleatur in eis illud euangelicum: Infirmus fui, & viſitãſtis me. Matt. 25. d

Qualiter porta canonicorum cuſtodiatur.

Cap. 143.

ELigatur, neceſsè eſt, à prælato ex congregatione ſibi cõmiſſa frater proba-

bilis vitæ, cuius officij ſit, portá canonico-
rum cum ſumma obedientia & humilitate
competenti tempore claudere ac reſerare,
vt nulli per eam, niſi per licentiam, aditus
pateat intrandi aut exeundi. Cui etiàm ob-
ſeruandú eſt, nè quibus cordi eſt plùs ocijs
vacare, quàm diuinis obſequijs incubare,
foràs euagandi locum præbeat, & eorú nu-
garú, quod neſas eſt, particeps fiat. Debet
prætereà aduenientes quoſq; cum charita-
te ſuſcipere, & Priori aduentú eorum, cau-
ſamq́; nunciare. Expleto nanq; veſpertino
& completorio officio, obſeratisq́; portis,
claues earum idem portarius ei, qui vicem
prælati tenet, ferat, vt nulli horis incompe-
tentibus intrandi aut exeundi maneat fa-
cultas. Quas etiàm ab eodem in craſtinum
tempore accipiat cóſtituto. Si verò inobe-
diens atq; proteruus idem repertus fuerit
portarius, ſicut de alijs miniſtris negligen-
tibus ſuperiùs dictum eſt, iudicetur.

Vt clauſtra canonicorũ diligenter cuſtodiãtur.
Cap. 144.

OPortet clauſtra canonicorú ità dili-
genter cuſtodiri, vt grex Dominicus
fraterna concorditer fruať pace. Et ſi qué-
libet prælatus, aut qui eius vice ſungiť, aut
fortè quilibet alius ſpiritualis frater, intra
clauſtra quippiam inhoneſtè agentem, aut
extra in biuijs, aut in plateis ocio vaniſque
cófabulationibus vacanté repererit: primò
ſecreta admonitione eú corripiat, & poſt, ſi
neceſsè fuerit, coram fratribus idem negli-
gens acriùs iudicetur, vt deincèps emenda-
tus, in melius proficiat. Fœminis nanq; nó
ſolùm in manſionibus & clauſtris canoni-
corum prandẽdum aut requieſcendum nó
eſt: quin potiùs nec in ea intrandi, excepto
in Eccleſiam, vltrà tribuenda facultas: quia
valdè hoc à ſanctis patrib⁹ legitur inhibitú.
Si qd verò charitatis officio illis attribué-
dum eſt, extra clauſtra cóſtituatur locus in
quo id accipiant. Qui verò ſecùs, q̃ præmiſ-
ſum eſt, agere tétauerit: ità ſeueriter à præ-
latis & à magiſtris corrigatur, vt cæteris, nè
quid tale agere pertétent, exemplo corre-
ptionis ſibi exhibitæ, terrorem incutiat.

Epilogus breuiter digeſtus.
Cap. 145.

QVanq̃ à ſanctis patribus in ſuperio-
ribus huius libelli partibus ſatis ſit
dilucidatú, qualiter clerici viuere debeát,
adeò vt qui hæc, quæ ſuperiùs cópræhenſa
ſunt, ſedula meditatione perlegerit, perſpi-
cuè in his reperire valeat, qualis ei⁹ debeat
eſſe fidei deuotio, actuum morumq́; exor-
natio, ac diuinorum cultuú executio: pro-
pter pleroſq; tamen ſimplices, minusq́; ca-
paces, hæc ſtrictim breuiterq; replicanda,
pernecesſariú duximus, vt qui hæc aut le-
gere, aut fortè ab alijs lecta, plenè intellige-
re nequiuerint, vtanť hac deſloratiuncula,
vtpotè calatho, diuerſorú florú vernátium
nectare referto, & diſcant, quid illis agen-
dum, quídve vitandú ſit. Legalibus intereà
inſtitutis, & euangelicis ſaluberrimis mo-
nemur præceptis, vt Dñm Deum noſtrum
totis præcordijs diligamus, & proximum
tanq̃ noſipſos. Et cętera. Si igitur ab omni-
bus fidelibus, his ſalutiferis præceptis, totis
niſibus eſt fauendum: quáto magis ab his,
qui diuinis cultibus mancipati ſunt, & alijs
exéplo virtutum cõdimentum eſſe debét?
Proindè oportet primò omnium, vt Dñm Matt. 22. d
Deum diligant ex toto corde, tota anima,
tota virtute, & proximos tanquàm ſeipſos:
& nôſſe, quia in his duobus præceptis tota
lex pendet & prophetæ. Nó occidant, neq; 1. Ioan. 3. c
fratré ſuum oderint: quia vt ait Apoſtolus,
qui fratré ſuum oderit, homicida eſt. Non
adulterent, nó faciant furtum, non concu-
piſcant rem alienã, non falſum teſtimoniú
dicant: & quod ſibi nolunt fieri, alteri non
faciant. Non ſint ſuperbia tumidi, non de-
tractionibus aſſueti, non ebrietati ſeruien-
tes, non luxuria eneruati, nó iracundia tur-
bidi, non quibuſlibet alijs vitijs ſubſtrati,
non vaniloqui, non inuidi, nó ſomnolenti,
non pigri, non murmuratores, nó ſuſurro-
nes, non vinolenti, non multùm edaces.
Fraudes & doloſitates caueant, vſuris ne-
quaquàm inſeruiant: non iurent, nè fortè
periurent: malum pro malo non reddant.
Cùm in ſe aliquid boni viderint, DEO, &
malum cùm viderint, ſibi deputét. Diſcor-
diam fugiant, & quos diſcordátes inuene-
rint, ad charitatis concordiam reuocent, & Pſal. 33.
iuxta Pſalmiſtę vocem, declinent à malo, &
faciant bonum. Attendant & Apoſtolum Rom. 13. d
prohibentem: Non (inquit) in comeſſatio-
nibus & ebrietatibus, non in cubilibus &
impudicitijs, non in contentione & æmu-
latione, ſed induimini Dominum IESVM
Chriſtum. Animaduertant etiàm, quòd ab
his vitijs ab Apoſtolo prohibitis, omnium
vitiorú ſeges emergat: & quòd horú mor-
borum mater, ſuperbia ſit. Oportet etiàm,
vt animam corpusq́; ſuum ab omni inqui-
namento carnis & ſpiritûs cuſtodiant, vt
iuxta Apoſtolum, integer ſpiritus eorum 1. Theſ. 5.
& anima, & corpus ſinè querela in aduentu
Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur. So-
briè & iuſtè & piè viuant, ſecularia negocia
prorsùs abijciant: quia iuxta Apoſtolùm,
Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs 2. Tim. 2. a
ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit.
Ieiuniú ament, hoſpites colligant, pauperes
recreent, nudos veſtiant, infirmos viſitent,
mortuos ſepeliant, in tribulatione poſitis
opem ferant, dolentem conſolentur, amo-
ri Chriſti nihil præponant, charitatem non
derelinquant: pacem, ſi fieri poteſt, cum
omnibus hominibus habeant: diem iudicij
timeant, vitam æternam ſpiritaliter concu-
piſcant,

piſcant, ſpem ſuam Deo committant, proprio epiſcopo in omnibus ſecúdùm canonicam inſtitutionem obtemperent, magiſtros ſuos non temerè repræhendant: poſtremò, in doctrinis ſpiritalib⁹ operã dent: lectionibus, pſalmis, hymnis, cáticis, & cæterorum bonorum operum exercitio iugiter incumbant: in dormitorio, niſi quem infirmitas detinuerit, omnes dormiant: in refectorio pariter reficiantur, quotidiè ad collationem veniant: mox, vt ſignum datũ fuerit, ad Eccleſiam feſtinatò veniant: & horas canonicas non negligenter, ſed cum omni religione pariter celebrent: Eccleſiã non pompaticè, ſed reuerenter ingrediantur: in choro non cum baculis ſtent: vaniloquijs nequaquàm inſiſtãt, ſed cum omni deuotione & veneratione diuinæ ſeruitutis opus peragant, ſcientes angelorum præſentiam ſemper illic adeſſe, è clauſtris non, niſi per licentiam, egrediantur: egreſſi, inrepræhenſibiliter viuant, vt ab his, qui foris ſunt, bonum teſtimonium habeant, & religionem ac propoſitum ſuum actibus illicitis nequaquàm maculent, ſed potiùs omnes, quibus ſe iunxerint, ſale ſapientiæ & bonorum operum exemplis condiant: contubernia fœminarum nullatenùs appetant, non vanis oculis, aut petulanti tumidoq; geſtu ac diſſolutis renibus incedant: non ſpectaculis, non pompis ſecularibus interſint: nó aleæ, nó quibuſlibet venatio-
1.Tim.2.c nibus inſeruiant. Apoſtoli quoquè inſtructi documento, quo ait, Non in veſte pré-ccioſa, nequaquàm precioſis delectẽtur veſtibus. Caueant ſummoperè, nè extra clauſtra moras faciant, niſi vt ſibi à Priore conſtitutum fuerit, & opportunitas temporis dictauerit. Intra clauſtra poſiti, non ocio vacent, ſed aut diuinis officijs, aut proprijs vtilitatibus, aut certè magiſtrorum iuſſionibus pareant, nè ocio torpentes, ab Apo-
2.Theſ.3.c ſtolo audiant, Qui nó vult operari, nec mãducet. Seniores ſpiritualiter iuniores diligant: iuniores ſeniorib⁹ obſequium dignũ exhibeant: doctiores, minùs doctis nequaquàm ſe præferant, ſed magis eos cum charitate ædificent: neque hi, qui nobilitate generis aut virtutum donis pollent, cæteris ſe tumidè ſuperextollant. omnes in cõgregatione viciſsìm ſibi charitatis officio ſeruiant: quibus etiàm in refectorio comedentibus, & religioſè ſilentium tenẽtibus, continuatim legatur lectio. Delinquentes, zelo rectitudinis pariter arguant & caſtigent: pueros & adoleſcentes negligentes, verborum diſciplinis corripiant: ſinguli, iuxta capacitatem ſuam, diuerſarũ artium erudiantur diſciplinis, vt nullus in collegio canonico inutilis appareat, nec vota fidelium ocioſus comedat: tales quippe eſſe, immò taliter conuerſari decet omnes, qui diuinis officijs ſe mancipârunt. Quapropter ſtudeant hæc, breuiter collecta, ſedula meditatione perlegere, & memoriæ cõmendare: & adiuuante diuina gratia, iuxta vires adimplere, quò faciliùs & liberiùs maiora, à ſanctis patribus edita, exequi valeant. Vocatione ergò, qua vocati ſunt, nec ad dextram nec ad ſiniſtram declinantes, ambulent: quatenùs diuinis iuſſionibus obtemperantes, ad Chriſtum, in cuius forte eſſe noſcuntur, qui via, veritas & vita eſt, Ioan. 14.a
eo opitulante, peruenire mereantur. Amé.

Finit in Dei nomine feliciter regula Canonicorum, ſimiliter & concilium Aquiſgrani celebratum anno Domini 816. indictione 10. anno imperij Ludouici Imperatoris, filij Caroli Magni, tertio.

DECRETA
EVGENII PAPAE SECVNDI.

Ex libro Pontificali.

EVgenius ſecúdus, patria Romanus, ex patre Boemundo, ſedit annos quatuor, menſes ſex, dies viginti quatuor. Hic etenim venerabilis & præclarus vir fuit, & magnæ humilitatis, doctus ſcientia, ſermone præcipuus, forma pulchrior, largus petentibus, mundum reſpuens, ſola quæ Chriſto erant placita, diebus ac noctibus cogitabat. Huius præclari põtificis tempore vbertas nó modica totam non ſolùm Romam, ſed etiàm penè totum inuaſerat orbẽ: quia quicquid iuſto percipiebat pondere, pupillis ac viduis inceſſanter diſtribuebat. Maxima autem pax & requies eius diebus vniuerſo ſuit orbi Romano. Archipresbyter huius ſacratiſſimæ Lateranenſis Eccleſiæ fuit, in qua per non modica tempora mirificè probeq; Archipresbyteratûs officiũ executus eſt. Poſteà poſt ſanctiſſimi dñi Paſchalis papæ tranſitũ, à cunctis Romanis pro ſuis meritis erectus ad ſublimiora, pontifex factus eſt ſummus. Tenuit autem ante archipresbyteratûs ſui tẽpus, beatæ Sabinæ martyris Eccleſiam in Auentino monte poſitam, quam Deo diſpenſante, ad meliorem cultum poſt pontificalem ſibi attributam gratiam, perduxit, & picturis vndiquè decorauit. Huius diebus Romani iudices, qui in Francia tenebantur captiui, reuerſi ſunt: quos in propria ingredi permiſit, & penè om̃ibus facultatib⁹ deſtitutis, nõ modicas res de Lateranenſi patriarchio impartitus eſt. Fecit aũt in eccleſia B. Sabinę martyris ſupradictæ ciboriũ ex argento puriſſimo.

ANNO Dñi 829.

Moritur

Moritur pontifex optimus collachrymantibus omnibus, & ſuâ vicem potiùs quàm mortem ſanctiſſimi viri dolentibus, ſepeliturque in baſilica ſancti Petri Apoſtolorum principis.

EIVSDEM EVGENII PAPÆ Decreta ex concilio Rhemenſi.

PRIMVM.

Qui excommunicato, donèc ab eo qui eum excommunicauerat, vel ab alio authoritate ſedis Apoſtolicæ abſoluatur, ſcienter communicare præſumpſerit, excommunicationis ſentẽtia ipſum teneri cenſemus.

2. Præcipimus obſeruari, vt qui in ordine ſubdiaconatûs aut ſuprà, vxorẽ duxerint, aut concubinas habuerint, officio eccleſiaſtico & beneficio careant.

3. Statuimus, vt ſanctimoniales & mulieres, quæ canonicæ nominantur, & irregulariter viuunt, iuxta beatorum Benedicti & Auguſtini regulam, vitã ſuam in melius corrigant & emendent, ſuperfluitatẽq; veſtium & inhoneſtatem deſerant. Quod ſi non impleuerint, ſi qua ipſarum mortua fuerit, Chriſtianorum careat ſepultura. Prohibemus etiàm, nè in earundem collegijs aliqua, niſì quæ regulariter fuerit victura, recipiatur.

4. Decreuimus, vt Laici Eccleſiaſtica negocia terminare non præſumant.

5. Authoritate apoſtolica prohibemus, vt nullus aduocatus præter ius & beneficiũ antiquitùs, aliquid ſibi arripere vel vſurpare præſumat. Quòd ſi quis contra hoc attentauerit, Chriſtianorum careat ſepultura.

6. Nullus in decanum vel archidiaconum, niſì diaconus vel presbyter, ordinetur. Qui ſi ordinari contempſerint, honore ſuſcepto priuentur.

7. Temerariam multorum audaciam, qui ad deteſtabiles nundinas ex condicto venire ſolent, ad oſtentationẽ virium ſuarum, omninò & ſub anathemate fieri prohibemus. Quòd ſi quis ibidèm mortuus fuerit, pœnitentia & viaticum ei non negetur, Eccleſiaſtica tamen careat ſepultura.

8. Decreuimus, vt ſi quis in clericum vel in monachum violentas manus iniecerit, anathemati ſubiaceat, & nullus Epiſcoporum illũ præſumat abſoluere, niſì mortis vrgente periculo, donèc apoſtolico præſentetur adſpectui.

9. Innouamus, vt ſi quis pro vindicta vel odio ignem appoſuerit, vel apponi fecerit, non abſoluatur, niſi damno, cui intulerit, ſecundùm facultatem ſuam reſarcito, iuret ſe vlteriùs ignem non appoſiturum: & pœnitentia ei detur, vt Hieroſolymis aut in Hiſpania in ſeruitio Dei per annum pœniteat.

10. Præcipimus, vt pro chriſmatis & olei ſacri & ſepulturæ acceptione, nullum precium exigatur.

11. Præcipimus, nè cõducticijs presbyteris Eccleſiæ committantur.

CONCILIVM PARISIENSE, CELEBRATVM SVB LVDOVICO ET LOTHARIO IMPERATORIBVS, IN TRES VELVTI LIBROS SINGVLARES DIVISVM.

INCIPIT EPISTOLA CAESAREA.

ANNO 829.

IN nomine Domini DEI & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, Ludouicus & Lotharius diuina ordinãte prouidentia, Imperatores Auguſti, omnibꝰ fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris: Recordari vos credimus, qualiter hoc anno, cõſilio ſacerdotum & aliorum fidelium noſtrorum, generale ieiunium per totum regnum noſtrum celebrare iuſſimus, Deumq; tota deuotiõe depoſcere, vt nobis propitiari, & in quibus illum maximè offenderimus, nobis manifeſtare, & ad correctionem noſtram neceſſariam, tranquillum tempus nobis tribuere dignaretur. Volueramus ſiquidem tempore congruo, placitum noſtrum generale habere, & in eo de communi correctione agere: & ità DEO miſerante fieret, niſì commotio inimicorum, ſicut nôſtis, præpediſſet. Sed quia tunc fieri non potuit iuxta voluntatem noſtram, viſum nobis fuit, præſens placitum cum aliquibus ex fidelibus noſtris habere, & in eo de his, quæ propter prædictum impedimentum remãſerunt, qualiter ad effectum peruenirent, DOMINO adiuuante, conſiderare. Quapropter nôſſe volumus ſolertiam veſtram, quòd in iſto præſenti placito, cum fidelibus noſtris conſiderauimus, vt primò omnium Archiepiſcopi cum ſuis ſuffraganeis, in locis congruis tempore opportuno conuenirent, & ibì tam de ſua, quàm de omnium

Epiſcoporum officium.

omnium noſtrûm correctione & emendatione, ſecundùm Diuinam authoritatem quærendo inuenirent,& nobis atque fidelibus noſtris, ſecundùm miniſterium ſibi commiſſum annunciarent. Quis enim non ſentiat Deũ noſtris prauiſſimis actibus eſſe offenſum,& ad iracũdiam prouocatũ, cùm videat tot annis multifarijsq; flagellis iram illius in regno nobis ab eo commiſſo,deſęuire,videlicet in fame continua, in mortalitate animalium,in peſtilẽtia hominum,in ſterilitate penè omnium frugum, & vt ità dixerim, diuerſiſſimis morborum cladibus, atque ingentibus penurijs, populum iſtius regni miſerabiliter vexatum & afflictum,atque omni abundantia rerum quodammodò exinanitum. Nec illud etiàm dubitamus ex iuſta vindicta illius euenire, quòd ſæpè ſcandala per tyrannos in hoc regno exurgunt, qui pacem populi Chriſtiani,& vnitatem Imperij,ſua prauitate nituntur ſcindere. Nam & illud nihilo minùs peccatis noſtris deputãdum eſt, quòd inimici CHRISTI nominis, præterito anno in hoc regnum ingreſſi, deprædationes, incendia Eccleſiarum, & captiuationes Chriſtianorum, & interfectiones ſeruorum DEI, audenter & impunè, immò crudeliter fecerunt. Agitur ſiquidem iuſto iudicio Dei, vt qui in cunctis delinquimus,interiùs ſimul & exteriùs flagellemur. Beneficijs quippe DEI euidenter exiſtimus ingrati, quoniam his non ad voluntatem Dei,ſed ad libitum noſtrum carnalem vti inuenimur: & idcircò meritò creaturæ Dei nobis diuinitùs conceſſæ, pro DEO, contra nos ingratos, pugnant, iuxta illud:
Sap. 5. d Pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos. Verùm quia tot modis vexamur atque percutimur, ad eum à quo percutimur, toto corde dignum neceſſariumque eſt vt reuertamur, quatenùs illud Propheticum in nobis impleatur, quo dicitur:
Esaię 28. c Sola vexatio intellectum dabit auditui. Sed quia pius & clemens dñs ſic ipſum flagellũ moderatur,vt non ad interitum,ſed potiùs ad correctionem noſtrã inferre videatur: debemus in conſpectu eius veraciter hu-
Psal. 94. miliari, & faciem illius in confeſſione præuenire, eiusque pietatem pronis mentibus exorare, vt qui fecit nos iuſtiſſima diſpenſatione flagella ſentire, faciat nobis peccata noſtra, pro quibus iuſtè ab eo flagellamur,cognoſcere: & in quibus maximè illũ offendimus, & iram illius prouocauimus, manifeſtiùs intelligere, vt pòſt, eo miſerãte, praua deſerendo & corrigendo, bona etiàm ſectãdo, & tota cum deuotione exequendo,valeamus per ſpiritum humilitatis
Dan. 3. d & animam contritam, ſacrificium DEO debitum offerre, iramq; illius indignationis euadere, & per dignam congruamque correctionem, & bonorum operum exhibitionem,gratiam eius propitiationis, licèt indigni, promereri. At quia nos magis in hoc peccâſſe cognoſcimus, qui forma ſalutis omnibus eſſe debuimus,& omnium curam gerere, & per authoritatem Imperialem prauorum acta,nè tantùm adcreſceret, corrigere cupimus, Domino nobis propitio, in conſpectu pietatis illius,per dignam ſatisfactionem veniam adipiſci, & per ſaluberrimam correctionem vel per bonũ ſtudium, quod noſtra deſidia & ignorantia hactenùs neglectum eſt,conſultu fidelium tempore opportuno, quãtùm in nobis eſt, ſtudioſiſſimè emendare, & noſtram in hoc voluntatem omnibus manifeſtam facere. Quapropter ſtatuimus atque decreuimus, cum conſultu ſacerdotum, cæterorumque fidelium noſtrorum, huius rei gratia, ob placandum ſcilicet contra nos, nobiſque ſubiectos DOMINI furorem, conuentus eorundem Epiſcoporum in quatuor imperij noſtri locis, congruentiſſimè fieri.

Primò ſcilicet in Moguntiacenſi vrbe, vbì conueniant metropolitani Autgarius, Adubaldus, Hetto, Bernuinus, cum ſuffraganeis ſuis. Secũdò quoquè in Pariſiorum vrbe, vbì Futurus antiſtes Senonicus, & Ebbo, Ragnoardus & Landranus metropolitani cum ſuffraganeis ſuis conueniant. Quatuor ſynodi indicuntur.
Tertiò verò apud Lugdunum, vbì Agobardus, Bernardus, Andreas, Benedictus, Agericus, cum ſuffraganeis ſuis ſimiliter conueniant. Quartò etiàm apud Toloſanam vrbem, quò ſimul cõueniant Notho, Bartholomæus, Adalelmus, Agiulfus, cum ſuffraganeis ſuis. In quibus conuentibus tractare, quærere, & cum DEI adiutorio inuenire debent de cauſis ad religionem Chriſtianam & eorum curam pertinentibus, quid à principibus & reliquo populo, vel ità vt diuina authoritas docet, aut aliter teneatur, vel quid indè ex parte vel ex toto dimiſſum ſit, vt non teneatur. Deindè quid in ipſorum, qui paſtores populi conſtituti ſunt, moribus, cõuerſatione, & actibus inueniri poſſit, quod Diuinæ regulæ atque authoritati non concordet, ſimulq; inueniant, quæ occaſiones in vtroque ordine id effecerint, vt à recto tramite deuiatum ſit. Et quicquid de his cauſis inuentum fuerit, tam ſolerti cura cuſtodiatur, vt nullatenùs ad aliorum notitiam peruenire permittant ante tempus conſtitutum. Et ideò vnus notarius inter omnes eligatur, qui quod ipſi inuenerint, deſcribat: & ipſe ſub iuramento conſtrictus, ea quę inuenta & digeſta fuerint, diligenter fideliterq; conſeruet.

IN-

INCIPIT

PRAEFATIO SYNODI, APVD PARISIORVM VRBEM, IVSSV glorioſiſſimorum Imperatorũ Ludouici filijq́; eius Lotharij, habitæ.

SICVT humanæ infirmitati in proſperis non conuenit erigi, ità nec in aduerſis deijci. Cum igitur proſpera mundi ſibi succedũt, meminiſſe debet humanæ cõditionis, foueamq́; pertimeſcere elatiõis: nè ſcilicet intumeſcendo, in barathrum incidat damnationis, perpẽdẽns illud Apoſtoli, ità di-
1. cor. 10. c centis: Qui ſe putat ſtare, videat nè cadat.
Quandò autem meritò pondere malorum
ſuorum premitur, frangi nõ debet, ſed potiùs remota ſalutis ſuæ deſperatione, illud
Pſal. 129. Dauidicũ decantare: De profundis clamaui ad te Domine, Dñe exaudi vocem meã.
Vndè prophetico atq; Apoſtolico oraculo
hincindè animus armari iubetur Chriſtianus, vt neq; ad dextram, neq; ad ſiniſtrã ei
declinare fas ſit. In tribulatione ergò multifarijsque aduerſitatibus & calamitatibus
mundi, nõ diſſimulanter, ſed humiliter veraciterq́; ſunt expetenda ſuffragia diuina.
Ion. 3. Legimus quippe Niniuitis diuina vltione
dignis, humiliter in tribulatione ad Dñm
clamãtibus, diuinitus ſubuentum. Nam &
Achab & Manaſſes reges idololatræ, pœ-
3. Reg. 21. 2. Para. 36. nitentię ſatisfactione diuinę obuiauẽre vl-
Luc. 7. tioni. Meretrix porrò illa euangelica, maria
nomine, profuſione lachrymarum, carere
meruit enormitate multorum peccaminũ.
His, & his ſimilibus ſalutiferis documentis
datur intelligi, quòd DEVS bona cuncta
iubens, malaq́; omnia vetans, ſæpiſſimè humanæ fragilitatis peccatis offẽſus, & ad iracundiam prouocatus, per pœnitentię tamẽ
dignam ſatisfactionem, ab humanis erratibus, ſuæ ſeueritatis debitã ſuſpenderit vindictam, adeò, vt quem moles peccaminum
prouocauerat ad vltionem, actuum prauorum correctio flexerit ad miſericordiſſimã
propitiationem. Oportet ergò, immò neceſsè eſt, vt quia humanæ fragilitati tot tãtaq́; ſalutis ſuæ recuperandæ prorogantur
exẽpla, flagella pro peccatis ſuis diuinitus
ſibi illata æquanimiter ferat: caueatq́; nè in
his aut ad murmurationem, aut ad deſperationem proruat, ſed deuotè ſeruenterq́;
in tribulationibus, quas merito ſuæ prauitatis patitur, cæleſtem opem ſibi humiliter
ſubuenire flagitet. Quòd autem Deus no-
Eze. 18. lit mortem peccatoris, ſed potiùs vt conuertatur & viuat, Propheticis ſatis abũdeq́;
inſtruimur oraculis. Cùm igitur hæc ità fideliter ſe habeãt, & liquidò pateat, Eccleſiã

quam Chriſtus, qui eam ſuo proprio ſan- Acto. 2.
guine redemit, ſuisq́; orthodoxis famulis
Ludouico & Lothario glorioſis Auguſtis,
regendam tuendamq́; committere occulta
ſua diſpenſatione voluit, diuerſorum morborum generibus affici, multifarijsque cladibus conteri, diuinum contra ſe mucronem interiùs exteriusq́;, meritis exigentibus graſſari, plagasque quas Dominus ſuis
iuſſis obedire nolẽtibus, ſed potiùs ad mala quæ vetuit, labentibus interminatus eſt,
inceſſanter experiri: Ijdem Deo pleni principes, cælitùs inſpirati, conſultò ad Dominum congruam dignamq́; conuerſionem
iudicauerũt eſſe faciendam, iuxta illud regis Niniuitæ, quod legitur: Cõuertatur vir Ion. 3.
à via ſua mala, & ab iniquitate quæ eſt in
manibus eorum. Quis ſcit ſi conuertatur
& ignoſcat Deus, & reuertatur à furore iræ
ſuæ, & non peribimus? Per Iohel quoquè
prophetam Dominus ait: Conuertimini Iohel. 2. c
ad me in toto corde veſtro, in ieiunio & fletu & planctu, & ſcindite corda veſtra, & nõ
veſtimenta veſtra. Item per Eſaiam: Quærite Dominũ dum inueniri poteſt, inuocate Eſaiæ 55. b
eum dum propè eſt. Derelinquat impius
viam ſuã, & vir iniquus cogitationes ſuas,
& reuertatur ad Dominum, & miſerebitur
eius, & ad Deum noſtrum, quoniam multus eſt ad ignoſcendum. Item per Hiere- Hier. 13. e
miam: Date Domino Deo veſtro gloriam
antequàm cõtenebreſcat, & antequàm offendant pedes veſtri ad montes caliginoſos. Et Dominus in Euangelio: Ambulate, Ioan. 12.
inquit, dum lucem habetis, nè tenebræ vos Math. 25.
compræhendant. Item: Vigilate, quia neſcitis diem neq; horã. Et Apoſtolus: Eccè, 2. Cor. 6.
inquit, nunc tempus acceptabile, eccè nũc
dies ſalutis. Quatenùs hæc & huiuſmodi
innumera ſalubria documenta ſectando,
mores ſcilicet & actus corrigendo, dignãq́;
pro tot ſcelerũ admiſſis pœnitentiam agendo, Deum quem peccando conſtabat eſſe
iratum, ſibi ſuoq́; populo mererentur facere placatum. Verùm totius eccleſię ſibi cõ- Epiſcoporũ eſt tractare religionis negocium.
miſſæ generalitati cõſulere geſtientes, tantæq́; neceſſitatis negocium iuſtæ diſcretionis trutina præponderantes, idq́; ſui officij
non eſſe humiliter dijudicantes, conſultu
ſacerdotum & optimatum cæterorumq́ue
fidelium ſuorũ, idem negocium ſuper placando furore Domini, his dignè cenſuerunt eſſe committendum, per quos homines de infidelitatis tenebris liberantur, &
in lucem fidei transferuntur, & de filijs iræ
filij adoptionis efficiuntur. Per quos etiàm
homines de his quæ poſt baptiſma cõmittunt, pœnitentię ſatisfactione peracta, Deo
reconciliari merentur. Ad quorum impe- Leuit. 13. & 14.
rium ſecundùm ſanctæ legis decretum, qui
leprę immunditia ſordebant, emaculabantur, cæteraque eorum iudicio in legalibus
inſtitutis decernenda prorogabãtur. Qui-

bus

bus & in Euangelio à DOMINO tanta
Match. 18. conſertur poteſtas, vt quæ ſtatuerent in
terra, ſtatuta ſint & in cælo: & quæ ſolue-
Ioan. 20. rent in terra, ſoluta ſint & in cælis: & quo-
rum remiſerint peccata, remittantur eis.
Hos quippe conſtat vicarios eſſe apoſtolo-
rum & luminaria mundi: per hos igitur eo-
rumq́ue doctrinam, tales tantique pijſſimi
principes, ſibi ſuisq́; fideliter crediderunt,
miſericordiam propitiari poſſe diuinam:
Nec immeritò, quippe qui agnouerant Do-
Agg. 2. b minum præcepiſſe per Aggæum prophetam,
vt ſacerdotes de lege Domini interroga-
rentur. Ait nanque: Interroga ſacerdotes
Hierony. legem. Quod B. Hieronymus ità exponit:
Simul (inquit) conſidera, ſacerdotũ officij
eſſe, de lege interrogatos, reſpondere. Si ſa-
cerdos eſt, ſciat legem Domini. Si ignorat
legẽm, ipſe ſe arguit nõ eſſe Domini ſacer-
dotem. Sacerdotis enim eſt, ſcire legem, & ad
interrogationẽ reſpondere de lege. Quod
quidem & in Deuteronomio legimus, vt
Deut. 17. ſicubì in vrbibus Iſrael quæſtio fuerit nata
inter ſanguinem & ſanguinem, iudicium
& iudicium, lepram & non lepram, contra-
dictionem & non contradictionem, eant
ad ſacerdotes atque Leuítas, & ad pontifi-
cem qui in diebus illis fuerit conſtitutus,
& quærant ab eo legem Domini: quibus
reſpondentibus, faciant quod iubetur. His
igitur legalibus & propheticis inſtitutis in-
ſtructi, non ab re duxerunt ſuper ſuis po-
puliq́ue ſibi ſubiecti erratibus, ſacerdotes
legem Domini ſcientes, cõſulendos. Qua-
propter ſtatuerunt in quatuor congruen-
tiſſimis Imperij ſui locis, conuentus Epi-
ſcoporum vno eodemq́; tempore fieri de-
bere. In quibus conuentibus, DOMINO
inſpirante, diligenter ſtuderent quærere &
inueſtigare de cauſis ad religionem Chri-
ſtianam, eorumq́ue curam pertinentibus,
quid à principibus & reliquo populo, vel
ità vt Diuina authoritas docet, aut aliter
teneretur, vel quid indè ex parte aut ex to-
to dimiſſum ſit, vt non teneretur. Deindè
quid in ipſorum qui paſtores populi con-
ſtituti ſunt, conuerſatione & actibus inue-
niri poſſet, quod diuinæ regulæ atque au-
thoritati non concordaret, ſimulq́; inue-
nirent quæ occaſiones in vtroque ordine
id effecerint, vt à recto tramite deuiàſſent.
Et quicquid de his cauſis inuentum fuiſ-
ſet, correctionis gratia, iuxta miniſterium
ſibi iniunctum patenter denunciarent: at-
tendentes illud, quod per Malachiam pro-
Malach. 2. phetam Dominus ait: Labia ſacerdotis cu-
ſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex
ore eius, quia angelus Domini exercituum
eſt. Quod beatus Hieronymus ità exponit:
Hieron. Angelus autem, inquit, id eſt, nuncius ſa-
cerdos DEI veriſſimè dicitur, quia DEI
& hominum ſequeſter eſt, eiusque ad po-

pulos nunciat voluntatem. Eorũdem itaq;
glorioſorum & Orthodoxorum principũ
iuſſionibus obedientes, immò non ſolũm
noſtræ, ſed etiàm eius totiusq́ue populi ſibi
commiſſi ſaluti, iuxta miniſterium nobis
collatum, conſulere cupientes, Anno incar-
nationis Domini octingenteſimo viceſi-
mo nono, imperantibus eiſdem præcel-
lentiſſimis ac glorioſiſſimis Deoq́ue dile-
ctis Auguſtis, Ludouico videlicet filioq́ue
eius Lothario, ſub die VIII. Iduum Iunia-
rum, nos indigni Epiſcopi ex diœceſi ſcili-
cet Durocortum, necnon & diœceſi Se- Durocortum, oppidũ eſt Rhemorum, cuius meminit Cæſar belli Gal. lib. 6. cap. 19.
nonica, & Turonica, atque Rothomagica,
apud Pariſiorum vrbem conuénimus, &
qualiter de paulò ſuperiùs præmiſſis cauſis,
iuxta admonitionem eorundem princi-
pum egerimus vel tractauerimus, atq; ſta-
tuerimus, in ſubſequentibus breuiter ca-
pitulatim adnotare curauimus: non auſu
temerario ſanctorum Patrum terminos
tranſgredientes, ſed potiùs his diligenter
perpenſis atque perſpectis, per eos noſtram
cæterorumq́ue fidelium vitam corrigere,
& in melius informare cupientes. Eadem
porrò capitula nequaquàm prolixa aut ſu-
perflua iudicanda ſunt. Idcircò enim pro-
lixitas eorum tanta eſt, quoniam nè ex no-
ſtro corde facta eſſe viderentur, diuino-
rum eloquiorum oraculis & ſan-
ctorum patrum dictis ea mu-
niri non ab re iudica-
uimus.

CAPVT PRIMVM.

QVID PROPRIE AD RELIGIONEM CHRISTIAnam pertineat.

CAVSAE ad religionem
Chriſtianam pertinentes
ſunt, credere in patrem &
filium & Spiritumſanctũ,
Domino in Euangelio Io-
annis dicente: Hæc eſt au- Ioan. 17.
tem vita æterna, vt cogno-
ſcant te verum DEVM, & quem miſiſti
IESVM CHRISTVM. Item diſci- Mar. 16.
pulis ait: Euntes in mundum vniuerſum,
prædicate Euangelium omni creaturæ: qui
crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.
Et in Euangelio Matthæi: Data eſt, inquit, Matth. 28.
mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. Ite
ergò, docete omnes gentes, baptizãtes eos
in nomine Patris, & Filij, & Spiritusſancti,
docentes eos ſeruare omnia quæcunque
mandaui vobis. Paulus: Sinè fide enim, in- Hebr. 11.
quit, impoſſibile eſt placere DEO. Itemq́;:
Credere enim oportet accedẽtem ad Deũ,
quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator

ſit.

ſit. Extant & alia huius rei innumera documenta, quib⁹ perdocetur, qualiter fidem Chriſti primùm expetẽda ſit, deindè opera fidei exercenda, quoniam fides niſi opera habeat, mortua eſt in ſemetipſa, Apoſtolo

Iaco. 2.

Iacobo teſtãte: Sicut enim (inquit) corpus ſinè ſpiritu mortuũ eſt, ità & fides ſinè operibus mortua eſt. Licèt itaq;, ità vt Diuina authoritas docet, eadẽ percipiatur fides, à pleriſq; tamẽ quia operib⁹ nõ adimpletur, eidẽ authoritati diuinæ, immò Apoſtolicis documentis ſuperbiendo, renititur: quorũ exempla in promptu ſatis abundeq́; habẽtur. Quorundam etiàm peruerſiſſimæ cõſuetudines propriæq́ue voluntatis multimoda adinuentio contumaciter, quod valdè periculoſum eſt, efficiunt, vt opera fidei magna ex parte negligantur. Qui dum legis diuinæ tranſgreſſores exiſtunt, eaſdem cõſuetudines ſibi legem faciunt, & ſecundùm eas ſe viuere abſque ſui diſcrimine & poſſe & debere cõtendunt, ſua quærentes,

Philip. 2.

non quæ IESV CHRISTI. Quod quantùm diuinæ authoritati cõtrarium ſit, aut non aduertunt, aut certè animaduertere detrectant: quantùm etiàm ob hoc religio Chriſtiana in eis periclitetur, facilè qui ſanum ſapit, aduertit. Quapropter vnuſquiſque fidelis, ſi ſaluus eſſe vult, oportet vt remotis peruerſis conſuetudinibus, quæ periculum animarum generant, fidẽ Chriſti quam percepit, bonis operibus exornare non negligat.

Fundamẽtum Chriſtianæ religionis.

Conſtat ergò quòd fundamẽtum Chriſtianæ religionis fides ſit Catholica, hoc eſt, credere in patrem & filium & ſpiritumſanctum, vnum DEVM & verum Deum, trinum in perſonis, & vnum in ſubſtantia. Credere etiàm quòd ſola perſona filij pro ſalute noſtra carnem aſſumpſerit, in qua & paſſus eſt, & reſurrexit, & in cælos aſſcendit, cum qua etiàm ad iudicium venturus eſt. Et credere quòd per Spiritumſanctum remiſſio peccatorum in baptiſmate conferatur, & quòd fidelibus in Eccleſia Chriſti, eiuſdem Sanctiſpiritûs dono per miniſterium ſacerdotale, & per pœnitentiam remiſſio peccatorum indubitanter attribuatur. Et quòd generalis omnium in vera carne in aduentu CHRISTI reſurrectio

Fides quibus ornãda.

futura ſit. Et quòd nôſſe vnumquenq; fidelem oporteat, quia hæc fides vera & fructuoſa eſſe non poteſt, niſì bonis operibus exornetur, id eſt, fide, ſpe, & charitate, humilitate, caſtitate, continentia, ſobrietate, vnanimitate, cõcordia, iuſtitia, pietate, miſericordia, innocentia & ſimplicitate, & cæteris his ſimilibus, quæ omnia in dilectione DEI & proximi conſiſtunt. Sinè his enim nemo poteſt DEO placere, nec ſaluus eſſe, quia teſte Apoſtolo, fides ſinè ope-

Iaco. 2.

ribus mortua eſt in ſemetipſa. Proindè neceſsè eſt vt vnuſquiſq; Chriſtiauns diligenter perpẽdat, vtrùm in eo fides viua ſit, bona opera agendo, an mortua, bona opera negligendo. Et ſi iuxta documentum Apoſtoli ipſa fides ſinè operibus bonis mortua eſt, qua damnatione plectendi ſunt illi, qui non ſolùm eandem fidem bonis operibus non exornant, ſed etiàm diuerſis flagitijs eam cõmaculant? Inter cætera quippe mala, quæ eandem fidem commaculant, quatuor nobis vitia ſpiritalia meritò exaggeranda videntur. Quæ quanto occultiora

Vitia 4. maximè pernicioſa.

ſunt, tanto pernicioſiora, id eſt, Superbia, per quam angelus diabolus effectus, de cælo eiectus eſt. Inuidia, per quam idem diabolus hominem de paradiſo eiecit. Odium & diſcordia, quæ charitatem inter proximos extinguunt, & dilectionem euacuant, & omnia bona peruertunt, & non ſinunt proximos in mutua dilectione conſiſtere, nec quietam tranquillamq́; vt decuerat Chriſtianos, vitã degere. Quæ ideò periculoſiora, immò mortifera, diximus, quoniam ſectatores illorum ea aut non intelligunt, aut certè intelligere dedignãtur. & qa ea paruipendẽtes, pro his ad cõfeſſionẽ nõ veniũt, idcircò nec correctionẽ merentur.

Eſaiæ 14.

CAP. II.

Quòd vniuerſalis ſancta Dei Eccleſia vnum corpus, eiuſque caput Chriſtus ſit.

PRimùm igitur, quòd vniuerſalis ſancta Dei Eccleſia, vnum corpus manifeſtè eſſe credatur, eiuſque caput Chriſtus, Apoſtolicis oraculis approbamus. Vndè

1. Cor. 12.

Paulus: Vos autem eſtis (inquit) corpus Chriſti, & membra de membro. Itemque:

Rom. 12.

Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ità multi vnum corpus ſumus in Chriſto. Item: Cuius caput Chri-

Coloſ. 2.

ſtus, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones ſubminiſtratum, creſcit in templum ſanctum in Domino. Sunt & alia huiuſce rei innumera exempla, quæ hîc ob prolixitatem vitandam prætermittuntur. Quiſquis ergò per aliqua illicita, ex membro Chriſti ſe fecit membrum diaboli, nouerit ſe non in corpore Chriſti, ſed in corpore eſſe diaboli. Proindè neceſsè eſt, vt corpori Chriſti, à quo aſtu diabolico ſeparatus eſt, ſe incunctanter dum tempus pœnitentiæ in promptu habetur, reſtituere nõ negligat.

CAP. III.

Quòd eiuſdem Eccleſiæ corpus in duas principaliter diuidatur eximias perſonas.

PRincipaliter itaque totius ſanctæ Dei Eccleſiæ corpus, in duas eximias perſonas, in ſacerdotalem videlicet & regalẽ, ſicut à ſanctis patribus traditũ accepimus, diuiſum eſſe nouimus. De qua re Gelaſius Romanæ ſedis venerabilis Epiſcopus, ad

Eſt in Tomo 1. Cõcil. pa 303.

Anaſtaſium Imperatorem ità ſcribit: Duo ſunt quippe, inquit, Imperator Auguſte, quibus principaliter mundus hîc regitur: authoritas ſacrata pôtificum, & regalis poteſtas. In quibus tanto grauius pondus eſt ſacerdotum, quâto etiàm pro ipſis regibus hominum, in diuino reddituri ſunt examine rationem. Fulgentius quoquè in libro de veritate prædeſtinationis & gratiæ, ità ſcribit: Quâtùm pertinet (inquit) ad huius temporis vitam, in Eccleſia nemo Pontifice potior, & in ſeculo, Chriſtiano Imperatore nemo celſior inuenitur. Cùm hæc quippe ità ſe habeant, primùm de ſacerdotali, pòſt de regali perſona dicendû ſtatuimus.

CAPVT IIII.

Quòd in ſucceſſoribus Apoſtolorum religio Chriſtiana vigere, & ſaluatio ſubiectorum debeat conſiſtere.

QVia côſtat religionem Chriſtianam per ſucceſſores Apoſtolorum ſalubriter adminiſtrari, populisque ad vitam æternam ducatum exhiberi debere: primò neceſſarium iudicauimus, vt quicquid in nobis reprahenſibile, ſacrisq; miniſterijs, quibus indigni mancipamur, incôueniens & indecens, contrariumq́; videbatur, toto annisu, Domino opem ferente, corrigeremus: & per exempla ſanctorum ſacerdotû, quorum vice Eccleſiæ CHRISTI ſanguine redemptæ, prælati ſumus, vitam & actus moresque noſtros in melius componere ſatageremus: Quoniam prædicatio ſacerdotalis contemnitur, quandò quod verbis prædicat, operibus non adimplet. Proinde qui cæteris forma & exemplum debent eſſe, primò facere debent quod docent, & euitare quæ fieri prohibent. Vndè beatus Gregorius in libro Paſtorali, cùm (Lib. 3. cap. vltimo.) per gallum boni prædicatoris ſpeciem tractando exponeret, inter cætera ſic ait: Gallus cùm iam edere cantus parat, priùs alas excutit, & ſemetipſum feriens, vigilantioré reddit. Quia nimirùm neceſſè eſt, vt hi qui verba ſanctæ prædicationis mouent, priùs ſtudio bonæ actionis euigilét, nè in ſemetipſis torpentes opere, alios excitent voce. Priùs ſe per ſublimia facta excutiant, & túc ad benè viuendum alios ſolicitos reddant: Priùs cogitationum alis ſemetipſos feriât, & quicquid in ſe inutiliter torpere ſolicita inueſtigatione depræhédunt, diſtricta animaduerſione corrigát, & túc demùm aliorum vitam loquendo componant. Priùs punire propria fletibus curent, & tunc quæ aliorû punienda ſunt, denuncient: & antequàm verba exhortationis inſonent, omne quod locuturi ſunt, operib⁹ clamét. Laudé autem verorum ſacerdotum eorumq́; officium Proſper in libro quem de côtemplatiua & actuali vita ſcripſit, compræhendit. (Lib. 2. ca. 2.) Ipſis enim, inquit, id eſt, ſacerdotibus, propriè animarum curandarum ſolicitudo cômiſſa eſt, qui pondus populi ſibi commiſſi viriliter ſuſtinentes, pro peccatis omnium, velut pro ſuis inſatigabiliter ſupplicât Deo ac velut quidam Aaron, incenſum contriti cordis & humiliati ſpiritûs offerentes, quo placatur Deus, auertunt iram futuræ animaduerſionis à populo, qui per Dei gratiã fiunt diuinæ voluntatis indices, Eccleſiarû Chriſti poſt Apoſtolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis adſertores, prauæ doctrinæ hoſtes, omnibus bonis amabiles, & malè ſibi conſcijs etiàm ipſo viſu terribiles, vindices oppreſſorum, patres in fide catholica regeneratorum, prędicatores cæleſtium pręmiorum, exempla bonorum operum, documéta virtutum, & forma fideliû. (Exod. 30. Leuit. 16. Nume. 16.) Ipſi ſunt Eccleſiæ decus, in quibus ampliùs fulget Eccleſia: ipſi columnæ firmiſſimæ, quib⁹ in Chriſto fundatis innititur omnis multitudo credentium. Ipſi ianuæ ciuitatis æternæ, per quas omnes qui credût, ingrediuntur ad Chriſtum. Ipſi ianitores, quibus claues datæ ſunt regni cælorum, ipſi etiàm (Matth. 16. & 18.) diſpenſatores regiæ domûs, quorum arbitrio in aula regis æterni diuiduntur gradus & officia ſingulorum. Hi ſunt, qui non ambiendo, ſed ſpiritaliter viuendo, ſacerdotium meruerunt, quiq́; non fauoris humani ſuffragio, ſed diuino munere ſublimati, nihil ſibi de præſtantia ſui principatûs applaudunt. Quos nô inflat honor acceptus, ſed exercet labor impoſitus: qui nô excellentiam ſuam cogitant prouecti, ſed ſarcinam: nec gloriátur de officij dignitate, ſed ſudât potiùs côſtituti ſub onere. Tales ſcriptura diuina ſpeculatores appellat, qui ſpeculant actus omniû, & qualiter vnuſquiſq; (Iſa. 21. 52. & 56. Ezec. 3. 33.) cum ſuis in domo, qualiter in ciuitate cum ciuibus viuat, intentione religioſæ curioſitatis explorant: quos bonos probauerint, honorando côfirmant: quos depræhenderint vitioſos, arguêtes emédant: aut ſi emédare nequiuerint, æquanimiter portât, habituri vberrimum fructum aut de ſua diſtrictione, ſi correcti ꝓfecerint, aut de ſua patientia, etiamſi illi quos ſuſtinent, emendari noluerint. Eccè laus dignitasq́; verorû ſacerdotû, eorumq́; miniſterium breuiter eſt digeſtû. Decet quippe ſacerdotes Chriſti tâta dignitate donatos, quos vtiquè côſtat ianitores cæleſtis aulæ exiſtere, exépla deceſſorum ſuorum qui Deo placuerunt, inſatigabiliter ſectari, quatenùs terrena deſpiciendo, & cæleſtia amando, primùm ipſi atria ſupernæ ciuitatis ſubire, deindè auditorib⁹ ſuis dictis & exéplis ea ſtudeât aperire, nè quod abſit, audiant à Domino: habentes clauem ſcientiæ, vos ipſi non intratis, & alios intrare nô ſinitis. (Lucæ 11.) Quâdò verò vita ſacerdotum cum doctrina non côcordat, & auditoribus infirmis ſcandalum, & animarum prouenire periculum, nô eſt dubium.

dubium. Proindè ſummoperè cauendũ eſt ſacerdotib⁹, nè offendiculũ fiat his quibus ꝑſunt. Tũc eñ offendiculũ fiũt illis, quãdò quod verbis prædicãt, moribus impugnãt. Vndè fit, vt, ſicut in ſuprà memorato libro B. Gregorius ſcribit, Cùm paſtor per abrupta graditur, ad precipitium grex ſequatur. Nemo quippe, vt idẽ ait, ampliùs in Eccleſia nocet, quàm qui peruersè agens, nomen vel ordinẽ ſanctitatis habet. Pertimeſcẽda porrò nihilominùs ſacerdotibus ſententia Euangelica eſt, qua dicitur: Qui ſcãdalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpẽdatur mola aſinaria in collo eius, & dimergatur in profundum maris. Quod quibuſdam interpoſitis idem Doctor ità exponit: Qui ergò ad ſanctitatis ſpeciem deductus, vel verbo cæteros deſtruit vel exemplo, melius profectò fuerat, vt hunc ad mortẽ ſub exteriori habitu terrena acta cõſtringerẽt, quàm ſacra officia in culpa cæteris imitabilem demonſtrarent: Quia nimirùm ſi ſolus caderet, vtcunquè hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret. Quibus terribilib⁹ verbis liquidò datur intelligi, quòd melius ſatiusque fuerat ſacerdotibus negligẽtibus, nõ ſubſiſtere, quàm acceptis diuinis officijs, per reprobam vitam prauaq; exempla, his quibus prodeſſe debuerũt, offendiculum iniquitatis & laqueum perpetuæ damnationis exiſtere.

Paſtoral. lib. I. ca. 2.

Ibidèm.

Matth. 18.

Ibidèm.

Cap. V.

De periculo quod ſacerdotibus imminet, & quòd vnuſquiſque in parochijs ſuis populo ſpecialiter denuncient, vt ſe corrigant, & ad Dominum ex toto corde conuertant, & pro periculis merito noſtræ iniquitatis imminentibus, necnon & pro vita coniugum, prolequè Imperatorum, populique eis ſubiecti, Domini miſericordiã humiliter exorent.

STatuimus pari voto, pariq; cõſenſu, vt vnuſquiſq; noſtrûm dictis & exemplis, plebes parochiæ ſuæ attentiùs ad meliora incitarè ſtudeat, eaſq; vt ſe à malis cohibeant, & ad Dñm ex toto corde conuertant, ſolicitè admoneant, Deumq;, quem peccãdo ſibi iratum fecerant, digna pœnitentiæ ſatisfactione, & eleemoſynarum largitione ſibi placabilẽ facere ſatagant. Necnõ & pro vita pijſſimi Deoq; amabilis Ludouici Imperatoris, cõiugis, proliſq; eius incolumitate, imperijq; ſibi cõmiſſi ſtabilitate, Dei immenſam miſericordiã cernuis precibus implorẽt. Simulq; eis oſtendendũ, quoniã quandiù quis malis operibus deditus eſt, nec ſibi nec alijs Deum propitiari meretur. Et quòd vnuſquiſq; eleemoſynã & cætera bona opera à ſemetipſo incipere debeat. Cùm itaq; prędicatores ſinè ceſſatione populo Dei prædicare neceſsè ſit, iuxta illud Eſaiæ: Clama, nè ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum: tum maximè id eis facere neceſsè eſt, quãdò iram Dñi contra populum Dei, meritis exigentibus, graſſari perſpexerint, iuxta illud quod Dominus per Ezechielem prophetam loquitur: Terra cùm induxero ſuper eam gladium, & tulerit populus terræ virũ vnum de nouiſſimis ſuis, & conſtituerit eum ſupra ſe ſpeculatorem, & ille viderit gladium venientem ſuper terrã, & cecinerit buccina, & annũciauerit populo. Audiens aũt quiſquis ille eſt, ſonum buccinę, non obſeruauerit, veneritq; gladius & tulerit eum, ſanguis ipſius ſup caput eius erit: ſonum buccinæ audiuit, & non ſe obſeruauit: ſanguis eius in ipſo erit. Si aũt ſe cuſtodièrit, animam ſuam ſaluabit. Quòd ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit tuba, & populus ſe nõ cuſtodiẽrit, veneritq; gladius & tulerit de his animam, ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinẽ aũt eius de manu ſpeculatoris requiram. Item per eundem prophetã Dominus ait: Fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſraël, & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium, morte morieris, non fueris locutus, neq; annunciaueris ei vt auertatur à via ſua impia, & viuat, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinẽ aũt eius de manu tua requiram. Formidoloſa valdè & tremenda hæc ſententia ſacerdotibus eſt, qua dicitur, ſanguinẽ aũt eius de manu tua requiram. Vndè idem Doctor Proſper in memorato lib. ſcribit: Ille (inquit) cui diſpenſatio verbi cõmiſſa eſt, etiãſi ſanctè viuat, & tamen perditè viuentes arguere aut erubeſcat, aut metuat, cum omnib⁹ qui eo tacente periẽrint, perit: & quid ei proderit nõ puniri ſuo, qui puniẽdus eſt alieno peccato? Item idem poſt pauca propheticam ſententiam exponens, qua dicitur: Si me dicente ad impium, Impie, morte morieris, non fueris locutus, vt ſe cuſtodiat impius à via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem verò eius de manu tua requiram, ait: Quid potuit expreſſiùs, quid apertiùs dici? Si impio (inquit) non locutus fueris, vt ſe ab iniquitate ſua cuſtodiat, & ille periẽrit, ſanguinem eius de manu tua requiram, hoc eſt, dicere: Si ei peccata ſua non adnunciaueris, ſi eum non argueris, vt ab impietate ſua conuertatur, & viuat, & te qui non increpâſti, & ipſum qui te tacente peccauit, flãmis perennib⁹ perdã. Sed ex eo quod idẽ ꝓpheta infert: Si aũt tu adnũciaueris impio, & ille nõ fuerit conuerſus ab impie-

Eſa. 58.

Ezec. 3. & 33.

Ibidèm.

De vita contemp. li. I. ca. 20.

Ibidèm.

impietate ſua,& à via ſua mala,ipſe quidem in impietate ſua morietur, tu autem animã tuam liberâſti,&c. Liquidò claret, quia ſi prædicator adnunciauerit impio,vt ſe conuertat à via ſua impia, & viuat, & impius ſo non correxerit,eiuſdem impij pœnæ particeps non erit. Vndè idem Proſper: Quòd ſi,inquit,corripientem, ſi iram futurã, quæ contemptoribus iam imminet, nunciantẽ homines terreni deſpiciunt, ſanguis eorũ in ipſis erit: & ſacerdos qui eis peccata eorum non tacuit, pœnæ quæ eos expectat, particeps non erit. Eccè quale periculum prædicatoribus, nisì ſtrenuè vtiliterq; prædicauerint,& auditoribus,nisì id quod ſibi prædicatũ fuerit, obedienter impleuerint, inſtat. Quòd autẽ per negligentiam & deſidiam prædicatorum, & per contemptum quorundam auditorum tranſgreſſio fit diuinorum præceptorum, periculumq; animarum, manifeſtum eſt. Quapropter neceſsè eſt, vt hæc prophetica, immò cæleſtis tuba qua præcipitur: Clama,nè ceſſes,quaſi tuba exalta vocẽ tuam, & adnuncia populo mea ſcelera eorum,& domui Iacob peccata eorum, & prædicatores, & auditores à ſomno torporis & negligentiæ tandèm excitet, vt hi de vtili ſua prædicatione, & illi de obedienti impletione æterna à nomino donentur remuneratione.

Lib. 1. cap. 22. de Vita contemp.

Iſaię 58, 2

CAP. VI.

Quòd inter cætera ad curam epiſcoporum ſpecialiter pertineat, vt hi qui fidem Chriſti expetunt, inſtruantur & fidei & baptiſmatis Sacramento.

IN primordio ſanctæ Dei Eccleſiæ nemo ad perceptionem ſacroſancti baptiſmatis admittebatur, nisì priùs & fidei & baptiſmatis Sacramento fuiſſet inſtructus: quod verba B. Pauli Apoſtoli probant, ità ſcribentis: An ignoratis,inquit, fratres,quia quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus? & cætera, quæ Apoſtolicus ſermo de baptiſmatis Sacramento exequitur. Scribitur quoquè in Concilio Laodicenſi, tit. xlvj. quòd oporteat eos, qui ad baptiſma veniunt, fidẽ diſcere, & 5. feria ſeptimanæ maioris epiſcopo aut presbyteris reddere. Item in eodem capitulo xlvij. quòd oporteat eos, qui in ægritudine percipiunt baptiſma, poſtquàm conualuerint, fidẽ perdiſcere, & ſcire cuius muneris participes facti ſint. Quibus verbis apertè datur intelligi, ꝙ ad fidẽ Chriſti venientes, eiuſdem fidei & baptiſmatis inſtruebantur ſacramentis. Verùm quoniam fides Chriſti vbiquè pollet, & paruuli de Chriſtianis parentibus nati, antequàm ad intelligibilem ætatem veniant, baptiſmatis ſacramenta percipiunt, neceſsè eſt, vt quod imbecillis ætas nequiuit, intelligibilis diſcere ſatagat. Quod quia ab vſu Chriſtianę religionis propter quorundã incuriam receſſit, quantæ eſt negligentiæ, quantique diſcriminis, ſatìs dici non poteſt.

Roma. 6.

CAP. VII.

Quòd tempus baptiſmatis à nonnullis non ità vt canonicus ordo edocet, obſeruetur.

SAnè à quibuſdam, quãuis fides Chriſti inhianter expetatur, aliter tamẽ agitur, quàm diuina authoritas teſtetur. Præfixa tempora canonum ſuper celebratione baptiſmatis, à multis partìm ignorãtia, partìm pręſumptione violantur. Secundò, quia illi qui in ſua ſponſione eos, quos de ſacroſancto fonte ſuſcipiunt, nec fidei, nec baptiſmatis ſacramento ſunt inſtructi: & idcircò eos quos ſuſcipiunt, & ſecundùm ſanctorum Patrum documenta docere debuerãt, erudire nequeant. Quod ad negligentiam ſacerdotum, necnõ & auditorum pertinere, dubium non eſt. Quo itaq; tempore baptiſmus celebrari debeat, Gelaſius in Decretalibus cap. x. ſcribit: Baptizãdi, inquit, ſibi quiſquam paſsìm quocunq; tempore nullã credat ineſſe fidutiam, præter paſchale feſtum & Pentecoſtes venerabile ſacramentum, excepto duntaxàt grauiſſimi languoris incurſu, in quo verendum eſt, nè morbi creſcente periculo, ſinè remedio ſalutari fortaſsis ægrotans, excidio præuentus, abſcedat. Item Leo in Decretis ſuis: Vndè quia manifeſtiſſimè patet baptizandis in Eccleſia electis hæc duo tempora, de quibus loquuti ſumus, eſſe legitima, dilectionem veſtram monemus, vt nullos alios dies huic obſeruantiæ miſceatis. Quiſquis igitur huius conſtitutionis ſuperbiendo tranſgreſſor exiſtit, nequaquàm ſibi ſuper hoc facto impunitatem, nisì ſe humiliter correxerit, promittat. Qualiter autem hi, qui de ſacro fonte alios ſuſcipiũt, inſtruere debeant, B. Auguſtinus in ſermone habito ad populum demonſtrat, dicens: Quicunq; igitur viri, quæcunq; mulieres de ſacro fonte filios ſpiritualiter ſuſceperunt, cognoſcant ſe pro eis fideiuſſores extitiſſe apud Deum. Et ideò neceſsè eſt, vt ſemper illis ſolicitudinem veræ charitatis impendant: admoneant & caſtigent, atque corripiant, vt caſtitatem cuſtodiant, virginitatem vſq; ad nuptias ſeruent, & cæteris bonis operibus dediti ſint. In hoc quippe facto de quo agitur, quantùm à religione Chriſtiana digreſſum ſit, ignorari fas non eſt.

Hæc epiſt. eſt in tomo 2. Cócil. pagina 293.

S. Auguſt.

CAP. VIII.

Quòd hi, qui extra ſtatuta tempora canonum baptizantur, ad gradus Eccleſiaſticos prouehendi non ſunt.

SIcut in plerisque & hæc authoritas à nonullis ſæpè violatur canonica, quandò ſcilicet hi, qui in ægritudine baptiſmatis ſuſcipiant ſacramenta, ad gradus Eccleſiaſticos cõtra fas prouehũtur. Is vſus quia authoritati canonicæ reſultat, oportet vt corrigatur, quoniam huiuſcemodi baptizatos, quos vulgaris ſermo grabatarios vocat, canonica authoritas à gradibus Eccleſiaſticis patenter repellit. Vndè in Concilio Neocæſaraenſi capit. XII. legitur: Si quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem presbyterij non poteſt promoueri, quia non ex propoſito fides eius, ſed ex neceſſitate deſcendit, niſi ſortè propter ſequens ſtudium eius & fidem atque hominum raritatẽ talis poſſit admitti. Quòd ſi hi qui in ęgritudine baptizantur, à gradibus arcentur Eccleſiaſticis: multo magis illi arcendi ſunt, qui aut per cupiditatem, aut per temeritatem, contempta canonica authoritate, baptizantur, & poſteà ſimiliter ad gradus Eccleſiaſticos prouehuntur. Quia ergò hactenùs in hac re, ſiue propter negligentiam Sacerdotum, ſiue propter incuriam laicorum minùs cautè, immò aliter quàm authoritas Eccleſiaſtica doceat, actũ eſt, docet vt ab hinc obſeruetur, nè ampliùs ad iniuriam Canonicæ inſtitutionis, & dehonorationẽ Eccleſiaſticorum graduũ, hæc tranſgreſſio iteretur.

CAP. IX.

Quòd ſummoperè omnes fideles meminiſſe oporteat pacti, quod in baptiſmate cum Deo fecerunt.

Baptiſmi pactũ quãdo violetur ex toto, itemq; ex parte.

PActum quod cum DEO in baptiſmate fit, à multis ex toto, à multis ex parte tranſgreditur. Ex toto quippe tranſgreditur, quandò quis poſt acceptam baptiſmatis gratiam, aut ad infidelitatem, aut ad hæreſim, aut certè ad ſchiſma prolabitur: Ex parte verò, quandò quis aut ad ſuperbiam, aut ad inuidiam, aut ad cætera vitia ſpiritalia, quæ ex radice ſuperbiæ prodeunt, labitur. Vndè DOMINVS in Euangelio: Qui autem, inquit, ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic eſt qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud. Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt temporalis: ſacta autem tribulatione aut perſequutione propter verbum, continuò ſcandalizatur. Conſtat igitur vnumquemque fidelem DEO in baptiſmate duarum pactionum nexibus ſe obligare: Altera, qua abrenunciare diabolo & omnibus operib[us] eius, & omnibus pompis eius: Altera verò qua ſe in patrem & filium, & ſpiritumſanctum credere profitetur. Vndè etiàm ſub eiuſdem ſanctę Trinitatis inuocatione baptiſmatis gratiam conſequitur. Cùm ergò poſt huiuſcemodi abrenunciationem quibuſlibet illecebris vitiorum illectus, ad ea quibus renunciauit, redit, necnon & poſt tantę fidei perceptionem in apoſtaſiam aut infidelitatis, aut hæreticæ prauitatis, aut fraterni ſchiſmatis prolabitur: proculdubiò vtriuſque pactionis tranſgreſſor efficitur: quarum altera, quia baptiſmi iteratione nequit, pœnitentiæ lamentis, eleemoſynarum largitionibus, cæteriſque bonorum operum exhibitionibus dilui poteſt. Altera verò, quæ prædictæ contagionis lepra commaculata fuerit, niſi hac primùm per CHRISTI caruerit gratiam, & ad vnitatem Eccleſiæ redièrit, mundari, & priſtinæ fidei colorem, ſanitatiſque vigorem recuperare non poterit. Quia ergò flammeus ille gladius, qui propter peccatum primi hominis ianuam paradiſi obice mortalibus immobili oppilauerat, in ſacro ſancto baptiſmatis fonte extinguitur, & eadem ianua credentibus aperitur: omnibus fidelibus ſtudendum eſt, vt pactionis & ſponſionis, quam cum DEO in baptiſmate fecerunt, ſemper memores exiſtant, caueantque nè quibuſlibet vitiorum ſordibus ſe maculantes, non ſolùm eundem ſibi reaccendant ignem, verùm etiàm immundum ſpiritum à ſe tempore baptiſmatis expulſum, cum ſeptenario dæmonum numero ſibi addito, ad ſe quoquo modo redire faciant: fiantque illis (vt Dominus ait) nouiſſima peiora prioribus, & impleatur in eis quod beatus Petrus Apoſtolus ait: Melius enim erat illis non cognoſcere viam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſùm conuerti ab eo, quod traditum eſt illis, ſancto mandato: apteturque eis illud, quod idem ait: Canis reuerſus ad vomitum ſuum, & ſus lota in volutabro luti. Nulli quippe dubiũ eſt, quin religio Chriſtiana baptiſmum CHRISTI fideliter expetat, & ſalubriter percipiat. Sed valdè periculoſum eſt, & à religione Chriſtiana alienum, quòd poſt tanti doni perceptionem, vnuſquiſque fidelis cùm ad intelligibilem ætatem venit, myſterium baptiſmatis diſcere & intelligere negligit, atque eo intellecto, ſecundùm illud viuere nõ ſatagit. Quod periculum & ad negligentiam pertinere ſacerdotum, qui id ſolerter debent adnunciare, & ad auditorũ incuriam, qui hoc & intelligere, & adimplere parui pendunt, nulli dubium eſt.

Matth. 13. Gen. 3. Luc. 11. 2. Pet. 2. Ibidèm. Prou. 26.

CAPVT X.

Quid ſit abrenunciare diabolo, operibus eius & pompis eius.

Sicut

SIcut ſtudẽdum eſt ſacerdotibus, vt auditores ſui myſterium ſacri baptiſmatis intelligant, & Deo opem ferente, operibus compleant: ità nihilominùs procurare debent, vt abrenunciationes, quas in diabolum, ſuaq́; opera, eiusq́ue pompas fecerunt, intelligant, & his intellectis, nè ad eas dennò redeant, ſolicite inuigilẽt. Quibus etiàm admonendo ſæpiùs inculcãdum eſt, nè iugo ſatanæ, quod reiecerant, eiusq́; dominatiõi, quam aſpernati ſunt, quoquu modo ſuccumbant. Magna quippe ex parte Chriſtianum decus vileſcit, quandò renati in Chriſto, ea quibus in baptiſmate renunciauerunt, nec intelligere curant, nec abhis ſe, vt Chriſto polliciti ſunt, abſtinere ſatagũt. quæ ſi intellexiſſent, proculdubiò, adiuuante Chriſti gratia, ſe ab his vigilantiùs cuſtodiſſent. Vndè neceſsè eſt, vt prædicatores in admonendo, & auditores in diſcendo & opere complendo, abhinc, vt ſuum cauere periculum poſſint, maius adhibeant ſtudium.

Abrenunciare ſatanæ qd ſit.

Abrenunciare igitur diabolo, eſt, penitùs eum reſpuere, ſpernere, reijcere, eiq́ue contradicere, ſeque & vnúquenque ab eo alienare, ſiue aliud quid, quod hoc verbo in hoc ſenſu exprimi poteſt.

Opera ſatanæ.

Opera eius ſunt, quæ vtiquè operibus Saluatoris contraria exiſtunt. Primùm ſuperbia, cuius ille author eſt, & quæ eum ex angelo dæmonem fecit, quæ eſt etiàm initium omnis peccati, & cætera vitia, quæ ex radice prodeunt ſuperbiæ.

Pompæ.

Pompa Diabuli hæc eſt, quæ & pompa mundi, id eſt, ambitio, arrogantia, vana gloria, omnisq́; cuiuſlibet rei ſupfluitas in humanis vſibus.

Eccl 10. b

Vndè creſcit elatio, quæ multotiès honeſtati ſolet adſcribi, & cætera huiuſmodi. quę de fonte ſuperbiæ procedere noſcuntur. Hæc & his ſimilia ſunt, quæ vnuſquiſque fidelis tempore baptiſmatis à ſe reiecit, Chriſtoq́; ſe mancipauit, pactumq́ue cum Deo fecit, nè penitus ad ea, quibus abrenunciauit, rediret. Verùm ſi iura humanæ pactionis firmiter conſeruantur, fixiùs tamen atq; ferventiùs Iura tanti pacti, quę cum Deo facta ſunt, inuiolabiliter ſunt obſeruanda.

CAPVT XI.

Qualiter obſeruandum ſit de Electione & promotione eorum, qui ad formã & exemplum alijs præficiuntur.

PRouidẽdum ac ſummoperè cauẽdum eſt, vt hi per quos & religio Chriſtiana conſtare, & cæteri ab offenſione debẽt ſaluari, tales poſthabita Simoniaca peſte, eligãtur, quales & apoſtolicus ſermo & canonicus ordo, & beati Gregorij paſtoralis regula docet, ſcilicet vt nullius terrenæ rei gratia, niſi Dei ſolius, eligantur: Quoniam ſi pro aliquo munere præſentis, futuræq́ue retributionis, vel pro qualibet aliare, quæ contraria eſſe poſſit veritati, diuineq́ue authoritati, eligitur: liquet profectò, quòd ex toto aliter agitur, quàm diuina authoritas teſtetur, & quòd in huiuſcemodi facto Deus offendatur, & taliter electo, & his quibus præficitur, quin ſcandalum generetur, dubium non eſt. Proindè oportet vt in electione & ordinatione ſacerdotis, valdè execranda Simoniaca hæreſis, quæ propter quorundam auaritiam & ambitionem, modernis temporibus dignitatem ſacerdotalem fuſcare cumprobatur, nihil ſui deteſtandi iuris habeat, quæ in primordio ſanctæ DEI Eccleſiæ à beato Petro principe Apoſtolorũ cum authore ſuo damnata eſt, Act. 8. quæ etiàm Deo odibilis peſtis, primùm neceſsè eſt, vt Imperiali authoritate & poteſtate, cum conſenſu venerabilium ſacerdotum, à Romana Eccleſia amputetur: Quoniam ſi caput languẽrit, membra incaſſum vigeant neceſsè eſt. Qualiter verò eadem hæreſis à beato Petro damnata ſit, liber Actuum Apoſtolorum docet, vbì ſcribitur: Act. 8. Cùm vidiſſet autem (inquit) Simon, quia per impoſitionem manûs Apoſtolorũ daretur ſpiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, vt cuicunque impoſuero manus, accipiat Spiritumſanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum ſit in perditiõem: quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Non enim eſt tibi pars neque ſors in ſermone iſto. cor enim tuum non eſt rectũ coram DEO. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis & obligatione iniquitatis video te eſſe. Et in Concilio Chalcedonenſi capitulo 2. ſcribitur: Si quis epiſcopus per pecuniam fecerit ordinationẽ, & ſub precio redegerit gratiam, quę nõ poteſt vendi, ordinaueritque per pecuniã epiſcopum aut presbyterum aut diaconum, vel quemlibet ex his qui cõnumerantur in clero, aut promouerit per pecuniam diſpẽſatorem aut defenſorem, vel quẽquam qui ſubiectus eſt regulę, ꝓ ſui turpiſſimi lucri commodo is, qui hoc attentare probatus fuerit, proprij gradûs periculo ſubiacebit: & qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ eſt per negociationem facta, proficiat, ſed ſit alienus ea dignitate vel ſolicitudine, quam pecunijs acquiſiuit. Si quis verò mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis extiterit, ſi quidẽ clericus fuerit, proprio gradu decidat: ſi verò laicus vel monachus, anathematizetur. Gregorius in Homilia Euangeliorum 16. Vobis enim, inquit, ſacerdotibus lugẽs loquor: quia nõnullos veſtrùm cum præmijs facere ordinationes agnouimus,

mus,ſpiritualem gratiam vēdere,& de alienis iniquitatibus cum peccati damno temporalia lucra cumulare. Cur ergò ad memoriam veſtram non redit,quod vox Do-
Matth.10. minica præcipiens dicit, Gratis accepiſtis, gratis date? Cur nō ante mentis oculos reuocatis,quod templum redemptor noſter
Iohan.2. ingreſſus,cathedras vēdentium columbas
Matth.21. euertit,nummulariorum effudit æs? Quinanque ſunt in templo Dei hodiè qui columbas vendunt, niſi qui in Eccleſia precium de impoſitione manûs accipiunt, per quam impoſitionem Spiritusſanctus cælitùs datur? Columba ergò venditur,quia manûs impoſitio,per quam Spiritusſanctus accipitur,ad preciū præbetur. Sed redemptor noſter cathedras vendentium columbas euertit,quia talium negociatorum ſacerdotium deſtruit. Hinc eſt, quòd ſacri canones Simoniacam hæreſim damnant, & eos ſacerdotio priuari præcipiunt,qui de largiendis ordinibus precium quærunt. Cathedra ergò vendentiū columbas euertitur,quando hi qui ſpiritalem gratiā vendunt,vel ante humanos, vel ante Dei oculos ſacerdotio priuantur. Et in Apologetico Gregorij Nazanzoni: Religioni, inquit, ac doctrinæ noſtræ opprobrium naſcitur, quòd ſacerdotia vel miniſteria ambitione potiùs & ad gratiam,quàm meritorum iudicio deferantur. Cuius rei vitium vel labē etiàm ſi prohibere ſupra nos eſt,at certè erubeſcere & auerſari, pars aliqua pietatis eſt. Si quis igitur copioſiùs pleniusque de vitanda ac deteſtanda Simoniaca hæreſe ſcriptum nóſſe cupit, librum Epiſtolarum beati Gregorij legat. In quibus manifeſtè appáret,quòd eo tempore, quādò eaſdem epiſtolas idem doctor ad Gallias mittebat, ſedes beati Petri,cui prælatus erat, ab eadē lue immunis erat. Orandus eſt ergò neus, vt eandem peſtem,quæ Eccleſiam ſuā multifariè commaculat, ità abhinc ab omnium fidelium ſuorum corde, ore & manu procùl amoueat, vt ampliùs tot animas in laqueum & perditionem non ſubruat.

CAPVT XII.

De acceſſione ad paſtorale magiſterium, & perſona ſacerdotis, eiusq́ periculo.

QValiter ad culmen regiminis veniēdum, qualiter in eo viuendum, qualiterque docendū, vel qualiter quotidiè propriæ infirmitatis conſideratio ſacerdoti ante oculos ſit ponēda, præfati beati Gregorij regula pleniſſimè docet. A cuius doctrina, quod valdè dolendum & cōtremiſcēdum eſt, multi noſtrorum, qui paſtorum nomine cenſemur, longè peccatis præpedientibus diſtare conuincimur. Vndè & noſtrum & eorum , quibus prodeſſe debumus, magnum periculum imminere cognoſcimus. Quapropter ſolicitè vigilanterque nobis ſatagendum eſt, vt per eiuſdē doctoris & cæterorum ſanctorum dicta & exempla, vitam noſtram in melius componamus, quatenùs nobis & illis, quib⁹ ad vitam æternam ducatum præbere debemus, Domino auxiliante, ſalutiferum cōſultum ferre poſſimus. Perſona quoq; ſacerdotis, qualis eſſe debeat, in memorato Paſtorali libro,& in Apologetico Gregorij Nazanzeni copioſè taxatū eſt. Sed & in libro Le-
uitico, ità perſonam ſacerdotis Dominus Leu.10.
deſcribit loquens ad Aaron: Vinum & omē quod inebriare poteſt, non bibes tu & filij tui, quandò intrabitis in tabernaculum, nè moriamini, quia præceptum ſempiternum eſt in generationes veſtras, & vt habeatis ſcientiam diſcernēdi inter ſanctum & profanum, inter pollutum & mundum, doceatisque filios Iſrael omīa legitima mea, quæ locutus ſum ad eos per manum Moiſis. In
Ezechiele: Victimam igitur & pro peccato Ezec. 44.
& pro delicto ſiue pro ignorantia comedēt ſacerdotes. Hieronymus: Nec tantùm, in- Lib. 13. in
quit, gaudēdum eſt ad oblationem mune- hoc cap.
rum, quantùm timendum ad honoris con- Ezechielis.
demnationē, ſi eo abutamur indignè. Item poſt pauca: Hoc autem facimus vt reponat ſacerdos benedictionem & oblationē noſtram in domo ſua, ſiue vt ad imprecationem eius Dominus benedicat domibus noſtris. Grandis dignitas ſacerdotum, ſed grandis ruina, ſi peccent. Lętamur ad aſſcēſum, ſed timeamus ad lapſum. Non eſt tanti gaudij excelſa tenuiſſe, quàm mœroris, de ſublimibus corruiſſe. Nec enim ſolùm pro delictis noſtris reddemus ratiōem, ſed pro omnium, quorum abutimur donis, & nequaquàm ſumus de eorum ſalute ſolici-
ti. In Aggęo: Interroga ſacerdotes legē. Idē
Hieronymus: Conſidera ſacerdotum eſſe Agg. 2.
officij, de lege interrogatos reſpondere. Si ſacerdos eſt, ſciat legem Domini: ſi ignorat legem, ipſe ſe arguit nō eſſe Domini ſacerdotem. Sacerdotis enim eſt ſcire legem, & ad interrogationem reſpondere de lege.
Item in Malachia: Lex veritatis in ore eius, Mala.2.
hoc eſt, doctrina populorum, quæ in ſacerdote nullo debet mendacio deturpari, ſed tota de veritatis fonte procedere. Et poſt pauca: Et multos auertit ab iniquitate. Qui ſacerdos eſt, & nō corripit delinquentes, ſacerdotis officium præterit. Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam. Non dixit, proferent, ſed cuſtodient. Et poſt non multa: Sicut non ſeruāſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege. Inter omnia peccata Leui, ſiue eorum qui ex Leui ſunt ſacerdotum Dei, illud & vltimū & maximum ponitur, quarè accipiant faciem in lege, vt non cauſam, ſed perſonam conſiderent, iuſtumque pauperem deſpicientes, iniquos diuites ſu-
ſcipiant & honorent. In Euangelio Paſtor Ioan.10.
bonus animam ſuam dat pro ouibus ſuis.

Hanc ſententiam beatus Gregorius exponens, ait: Qui non dat pro ouibus ſubſtantiam ſuam, quandò pro eis daturus eſt animam ſuam? Primùm itaque noſtrum eſt, exteriora noſtra ouibus eius impendere: Poſtmodùm verò, ſi neceſsè ſit, pro eiſdem

1.Tim.3. Tit.4.

ouibus animam ponere. Paulus ad Timotheum, necnon ad Titum, quid ſit epiſcopatum deſiderare, & qualis perſona Epiſcopi eſſe debeat, regēte eius calamum ſancto ſpiritu, affatìm ſalubriterque deſcribit. Hęc igitur quæ prælibata ſunt, quiſquis ad paſtorale magiſterium adſpirat, ſobriè diligenterque perpendat, ſeque ſagaciter metiri ſtudeat, nè (quod abſit) terrenis deſiderijs ſuccenſus, proprijsque reatibus adſtrictus, dum loco (vt beatus Gregorius ait) delectatur glorię, fiat ſubditis author ruinæ. Omnibus igitur ſacerdotibus illa ſpecialiter ſententia beati Gregrorij ante

In Præfatione 1. li. Paſtoral.

oculos conſtituenda eſt, in qua inter cætera, Cùm rerum, inquit, neceſſitas expoſcit, penſandum valdè eſt, ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat, atq; ad hoc ritè perueniens, qualiter viuat, & benè viuens qualiter doceat & rectè docens, infirmitatem ſuam quotidiè quanta valet cōſideratione cognoſcat.

CAPVT XIII.

Vt auaritiam ſacerdotes cauere ſtudeant.

QVia verò nonnullos ordinis noſtri ſocios auaritiam turpiter ſectari & meritò à multis repræhendi, & ob id innoxios cum noxijs, hac occaſione infamari comperimus: abhinc in cōmune nos & ſocios noſtros mutua exhortatione corrigendos eſſe iudicauimus. Ità videlicet, vt nec nos in huiuſcemodi peſte auaritiæ coram Deo peccaremus, nec alijs per noſtrū malum exemplum detrahendi, & in nobis peccādi locum daremus. Verùm cùm nul-

Matt.6.

lus Chriſtianus theſauros in terra, ſed potiùs, ſecundùm Domini ſententiam, in cœlo recondere debeat, cauendum ſummoperè ſacerdotibus eſt, vt ab auaritiæ peſte,

Ephe.5. Col.3. 1.Tim.6.

quæ eſt idolorum ſeruitus, & cupiditate, quæ radix omnium malorum eſt, ſuosque ſectatores à regno Chriſti excludunt, ſe compeſcant. Quoniam dignè non poſſunt ſubditis prædicare, vt ab his ſe abſtineant, quum ipſi his, quod valdè dedecus, immò periculoſum eſt, ſe mancipauerint. Grauiùs quippe, atrociusque hæ peſtiferæ lues in illis damnantur, quàm in his, qui eorū dictis & exemplis ab his coërceri debuerūt. Solent nanque à nonnullis multiſariæ occaſiones obtendi, quæ neceſſitatis nomine pallientur. Et reuerà dum exteriùs neceſſitas prætenditur, interiùs auaritia tegitur.

Matt.6.

Ait itaque Dominus in Euangelio: Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, vbì ærugo & tinea demolitur, & vbì fures effodiunt & furantur. Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo, vbì neque ærugo, neque tinea demolitur, & vbì fures nō effodiant, nec furantur. Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Econtrà Iacobus Apoſtolus diuites alloquitur: Agitè nunc diuites, plorate vlulantes in miſerijs, quæ aduenient vobis. Diuitiæ veſtræ putreſactæ ſunt, aurum veſtrum & argentū æruginauit, & ærugo eorum vobis in teſtimonium erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Scribit etiàm Beda, in expoſitione tabernaculi ità inquiens: Neque hoc, quòd primi filiorum Aaron poſt ordinationem cùm ignem alienum offerrēt coram Domino, igne cæleſti periērunt, à ſignificatione miſerabilis noſtri temporis abhorret, vbì nonnulli ſacerdotum ac doctorum loco potiti, quod dictu quoquè graue ac lugubre ſatìs eſt, dum ignem cupiditatis, igne ſupernæ dilectionis anteponunt, igne ſupernæ vltionis abſumuntur: quorū perpetua dānatio, temporali eſt filiorū Aaron morte figurata. Scribit & Proſper: Nō poteſt dicere ſacerdos contēptoribus admonitionis ſuæ, Futurum cogitate iudicium, quod ipſe fortè non cogitat: Amatoribus mundi, Nolite diligere mundum, ſi eū mūdi amor oblectat: ambitioſis: Ambitioni finem imponite, ſi eum ambitio ruinoſa pręcipitat: Ebrioſis, Ebrietatem cauete, ſi ſe mero vſq; ad alienationem mētis ingurgitat: Sumptuoſis dapibus crudus, nō poteſt ſuis abſtinentiam laudare, quam calcat: vitio cupiditatis addictus, cupidis amorem non poteſt diſſuadere pecuniæ: Inimicitiarum tenax, non audebit animos diſſidentium ſacerdotali trāquillitate componere. Iuſtitiā prædicare Iudicibus erubeſcit, quā ipſe perſonæ potentis fauore corrūpit: Nec defendet oppreſſos, ſi perſonas aut honorat, aut deſpicit: & quicquid boni nō facit, aut mali committit, nec iubebit fieri, nec vetabit, quia neceſſariam docendi authoritatem contrarietate ſuæ actionis aut amittit, aut minuit. In vita beati Ambroſij legitur: Ingemiſcebat enim vehementer, cùm videlicet radicem omnium malorum auaritiam, quæ neq; copia, neq; inopia minui poteſt, magìs magiſq; increſcere in hominibus, & maximè in his qui in poteſtatibus erant conſtituti, ità vt interueniendi illi apud illos grauiſſimus labor eſſet, quia oīa precio diſtrahebantur, quę res omne malū primò inuexit Italię, & exindè omnia vergūt in peius. Et quid dicam, ſi in huiuſmodi perſonis ità rabiē ſuam exercent, qui ſolent aut filiorū aut propinquorum cauſas pręt endere ad excuſandas excuſationes in peccatis, quādoquidē pleroſq; ceperit etiā cæca labes ſacerdotes & Leuítas, quibus portio DEVS eſt, vt illam etiàm ipſi appetant? Et væ mihi miſero, quia nec fine mundi

Iac.5. Leu.10. De vita cō temp. li. 2. cap. 15. 1.Iohan.2. Pſal.140.

mundi prouocamur, vt tam graui iugo ſeruitutis liberari velimus, quo demergimur ad profundum inferni, vt faciamus nobis Luc. 16. amicos de mammona iniquitatis, qui nos recipiant in æterna tabernacula. His ità præmiſſis, oportet ſacerdotes Domini, vt ab appetitu auaritiæ & cupiditatis ſe cohibentes, ſibi ſubiectis in omnium virtutum profectibus imitabiles exhibeant, quibus pro omnibus diuitijs ſolus Chriſtus abun-Phil. 1. dat, iuxta illud Apoſtoli: Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum. Quòd autem oblationes fidelium non ad ſuam auaritiam, ſed ad Chriſti honorem, Eccleſiæque vtilitatem retorquere debeant, ſubtèr adnotãdum eſt.

CAPVT XIIII.

Vt hoſpitalitatem maximè ab his, qui alijs præſunt, ſectari oporteat.

QVia ergò propter communem, immò neceſſariam correctionem pariter, diligenterque inquiſiuimus, & ex oraculis diuinis, & ſanctorum patrũ dictis manifeſtũ fecimus, qualiter ad paſtorale magiſterium veniẽdum, qualiter in eo viuendum, qualiter docendum ſit, & qualiter ſacerdotes Domini auaritiã, qui alijs forma & exemplum eſſe debẽt, cauere debeant, operępretium duximus, nos exhortando admonere, & admonendo exhortari, vt hoſpitalitatẽ, præcipuè ſacerdotes nomini, ſectari meminerint: Quoniam hactenùs à quibuſdam ordinis noſtri ſocijs minùs iuſto & indecenter hoſpitalitas ſectata eſt, & ideò à multis nõ ſolùm ipſi negligentes, verùm etiàm hoſpitalitati ſtudentes, tali repræhenſione ſunt denotati. Cùm ergò hoſpitalitas in tremendi examinis die ab æterno iudice ſit remuneranda, qui dictu-Matt. 25. rus eſt, Hoſpes fui, & collegiſtis me, & ob id ab omnibus Chriſtianis ſummoperè ſit ſectanda, multo magìs tamen vigilantiusq́; ab his, qui dictis & exemplis ad vitam ęternam alijs ducatum prębere debent, poſtpoſita auaritiæ peſte & alia qualibet occa-1. Tim. 3. ſione, prorsùs eſt exequẽda. Ab apoſtolo quippe inter cætera virtutũ præconia, quæ Epiſcopo ineſſe debent, hoſpitalitas etiàm habenda prædicatur. Epiſcopi nanque domus, vt beatus Hieronymus ſcribit, omniũ In Commentar. in cap. 1. ad Titum. commune debet eſſe hoſpitium. Laicus enim vnum aut duos aut paucos recipiens, implebit hoſpitalitatis officium: epiſcopus niſi omnes recipiat, inhumanus ab eo ſcribitur. Hoſpitalitas porrò, quam Dominus remuneraturum ſe eſſe aſſeruit, illa eſt intelligenda, quæ membris CHRISTI, tecto ſcilicet indigentibus, & diuerſas neceſſitates patientibus, exhibetur. Vndè ait Iob 31. Iob: Foris non manſit peregrinus, oſtium 1. Pet. 4. meum viatori patuit. Petrus: Hoſpitales in-Heb. 13. uicèm ſinè murmuratione. & alibi: Charitas fraternitatis maneat in vobis, & hoſpi-Geneſ. 18. & 19. talitatem nolite obliuiſci. Per hanc enim placuerunt quidam, angelis hoſpitio recepRoma. 12. tis. Paulus: Hoſpitalitatem, inquit, ſectantes. Origenes in Epiſtolam ad Romanos: Quàm dignè, inquit, hoſpitalitatis magnificentiam vno ſermone compræhendit? Dicens enim hoſpitalitatem ſectandam, non illud ſolùm oſtendit, quòd veniẽtem ad nos hoſpitem ſuſcipiamus, ſed requiramus, & ſoliciti ſimus, & ſectemur, ac perquiramus vbiquè hoſpites, necubi fortè in plateis ſedeant, aut extra tectum iaceant: recordare Loth, & inuenies quòd non il-Geneſ. 19. lum hoſpites, ſed ipſe quæſierit hoſpites: & hoc erat, hoſpitalitatem ſectari. De hoſpitalitate etiàm ſectanda vberiora ſunt exẽ-Homil. 13. pla, & beati Gregorij, in Homilia Euangelij, copioſiſſima dicta. Proindè ſtudendum ſummoperè Epiſcopis eſt, vt cùm hoſpitalitatem ſubditis habendam prædicant, ipſi eam ante omnes primùm factis adimpleant: ſcilicet vt quod verbis prædicãt, operibus oſtendant.

CAPVT XV.

Qualiter tractandæ, vel quid ſint res Eccleſiæ.

QVòd nulli ſacerdotum liceat res neo dicatas, ſibique commiſſas, vtpotè proprias tractare, & ad multifarios ſecũdùm libitum ſuum eas vſus retorquere, ſed potiùs ſecundùm canonicam authoritatem, ſanctorumque patrum dicta & exempla, adminiſtrare vel diſpenſare: ea quæ ſequuntur, perſpicuè maniſeſtant. Quòd autem ea quæ nomino ſanctificabãtur, ad ius pertinerent ſacerdotum, legalia inſtituta ſanciunt. In nouo quippe teſta-Acto. 4. mento, in initio videlicet ſanctæ naſcentis Eccleſiæ, vota fidelium ante pedes ponebantur Apoſtolorum, eorumque iudicio vnicuique, prout opùs erat, diſtribuebantur. Et licèt creſcente fidelium deuotione copioſiſſimis ac munificentiſſimis eorum liberalitatibus ſancta donata ſit Eccleſia, eundem tamẽ vſum Apoſtolorum ſucceſſores in tractandis & diſpenſandis eccleſiaſticis rebus ſe ſeruare debere meminerint: Quoniam qui ſtipem Eccleſiæ, iuxta documentũ beati Hieronymi, in ſuos con-Hieron. uertit vſus, ſcriba eſt & phariſæus, ſimiliſque Iudæ perdito. Scribitur in Concilio Antiocheno capitulo decimoquinto: Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatem, ad diſpenſandum erga omnes qui indigent, cum ſumma reuerentia & timore DEI. Participet autem & ipſe quibus indiget, ſi tamẽ indiget, tam ſuis, quàm fratrum qui ab eo ſuſcipiuntur, neceſſarijs vſibus profuturis, ità vt in nullo, qualibet

libet occaſione fraudentur, iuxta ſanctum

1. Tim. 6.

Apoſtolum ſic dicentem: Habentes victum & tegumentum, his contenti ſumus. Quòd ſi contentus iſtis minimè fuerit, conuertat autẽ res Eccleſiæ in ſuos vſus domeſticos, & eius commoda vel agrorum fructus non cum presbyterorum conſcientia diaconorumque pertractet, ſed horum poteſtatem domeſticis ſuis, aut propinquis aut fratribus, filijsque committat, vt per huiuſmodi perſonas occultè cæteræ lędantur eccleſię, Synodo prouinciæ pœnas iſte perſoluat. Si autem & aliter accuſetur Epiſcopus aut presbyteri, qui cum ipſo ſunt, quòd ea quæ pertinent ad Eccleſiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet eccleſiaſtica facultate ſibimet vſurpent, ità vt ex hoc affligantur quidam pauperes, criminationi verò & blaſphemijs tam ſermo prædicationis, quàm hi qui diſpenſant, taliter exponantur, & hos oportet corrigi, ſancta Synodo id, quod cõdecet, comprobante.

In Concilio Chalcedonenſi, capitulo xxvj. Quoniam in quibuſdã eccleſijs, vt rumore comperimus, præter œconomos epiſcopi facultates eccleſiaſticas tractant, placuit omnem Eccleſiam habentem epiſcopum, habere œconomũ de clero proprio, qui diſpenſet res Eccleſiaſticas ſecundùm ſententiam Epiſcopi proprij, ità vt Eccleſię diſpenſatio præter teſtimonium non ſit, & ex hoc diſpergantur Eccleſiaſticæ facultates, & ſacerdotio maledictionis derogatio procuretur. Quòd ſi hoc minimè fecerit, diuinis conſtitutionibus ſubiacebit. In canonibus qui Apoſtolorum titulo pręnotantur, capitulo 41. ità legitur: Præcipimus vt in poteſtate ſua epiſcopus Eccleſiæ res habeat. Si enim animæ hominum precioſæ illi ſunt creditæ, multò magis oportet eum curã pecuniariã gerere, ità vt poteſtate eius indigẽtibus omnia diſpenſentur ꝑ presbyteros & diaconos, & cum timore, omnique ſolicitudine miniſtrentur. Gelaſius in Decretalib⁹ capitulo viceſimonono: quatuor autem, inquit, tam de reditu quàm de oblatione fidelium, prout cuiuſlibet eccleſiæ facultas permittit, ſicut dudùm rationabiliter eſt decretum, conuenit fieri portiones: quarum ſit vna põtificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda eccleſię: De quibus ſicut Sacerdotis erit integram miniſtris eccleſiæ memoratam dependere quantitatem, ità clerici vltra delegatam ſibi ſummam nihil inſolenter nouerint expetendum. Ea verò, quæ eccleſiaſticis ædificijs attributa ſunt, huic operi veraciter prærogata, locorum doceat inſtauratio manifeſta ſanctorum. Quia nefas eſt, ſi ſacris ædibus deſtitutis, in lucrum ſuum præſul impendia his deſignata conuertat. Ipſam nihilominùs adſcriptam pauperibus portionem, quanuìs diuinis rationibus ſe diſpensâſſe monſtraturus eſſe videatur, tamen iuxta quod ſcriptum eſt, Vt videant opera veſtra bona, & glorificẽt patrem veſtrum, qui in cęlis eſt, oportet etiàm præſenti teſtificatione prædicari, & bonæ famæ pręconijs non taceri.

Epiſtol. eſt in Concil. Tomo 2 pag. 293.

Matt. 5.

Proſper cùm de ſanctis perfectisq; pontificibus tractaret, qui facultates Eccleſiæ non vt proprias, ſed vt commendatas tractauerunt, ait: Et idcircò ſcientes nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, niſi vota fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vindicauerunt in vſus ſuos, vt proprias, ſed vt commendatas, pauperibus diuiſerunt. Hoc eſt enim poſſidendo contemnere, non ſibi, ſed alijs poſſidere: nec habendi cupiditate Eccleſiæ facultates ambire, ſed eas pietate ſubueniendi, ſuſcipere. Hieronymus in expoſitione Sophoniæ prophetæ: Iudices quoquè eius, quaſi lupi Arabię, occidentes veſperè, & nil relinquẽtes in manè: non adſpicientes ad ortum ſolis, ſed morãtes ſemper in tenebris, & poſſeſſiunculas Eccleſiæ, & ea quæ in DEI donaria conferuntur, vertentes in lucrum ſuum, vt non habeant pauperes quod manè comedant: qui quaſi in nocte & nullo vidente populantur, & cùm luporum more cuncta diripiant, ne paruos quidem cibos indigentibus dereſinquunt. Sicut igitur præmiſſa documenta declarant, non ſunt res Eccleſiæ vt propriæ, ſed vt dominicæ, & à Domino commendatæ, tractandæ. Quicunque ergò eas ad ſuos proprios vſus, terrenosque honores & delectationes retorquet, quanti ſit diſcriminis, quantęque tranſgreſſionis, apertè animaduerti poteſt.

De vita Contẽp. lib. 2. c.

Soph. 3.

CAPVT XVI.

Vt in rebus Eccleſiæ circa propinquos ſuos expendendis, modum Epiſcopi teneant diſcretionis.

QVoniam multi Epiſcoporum amore propinquorum ſuorum de rebus ſibi commendatis, ſuo aut quorumlibet amicorum nomine prædia aut mancipia emunt, & vt in ſuorum propinquorum ius cedant, ſtatuunt, & ob hoc & iura Eccleſiaſtica conuelluntur, & miniſterium ſacerdotale fuſcatur, immò à ſubditis detrahitur & contemnitur: Placuit omnibus, vt deincèps hoc auaritiæ genus caueatur, fixumque abhinc & perpetuò manſurum eſſe decreuimus, vt Epiſcopus res ſui Iuris, quas aut ante Epiſcopatum, aut certè in Epiſcopatu hæreditaria ſucceſſione acquiſiuit ſecundùm authoritatem canonicam, quicquid vult faciat, & cui vult conferat. Poſtquàm autẽ Epiſcopus factus eſt, quaſcunq; res de facultatibus Eccleſię, aut

ſuo

ſuo aut alterius nomine qualibet conditione comparauerit, decreuimus, vt non in propinquorum ſuorum, ſed in Eccleſię, cui præeſt, iura deueniant. Similiter & de presbyteris, qui de Eccleſiarum rebus, quibus præſunt, prædia eo modo emunt, faciẽdum ſtatuimus: Quoniam multos presbyterorũ occaſione taliter emptarum rerum, eccleſias quibus præſunt, expoliâſſe, & à ſuo miniſterio multis modis exorbitâſſe, & ſe diabolo mancipâſſe, multoſque laicorum ex hoc facto in ſcãdalum damnationis & perditionis protraxiſſe cognouimus.

CAPVT XVII.

Quòd nulli Epiſcoporum liceat, res Eccleſiæ extra conſtituta canonum paſſim in alterius iura transferre.

CAnonica cenſura decernit, vt res Eccleſiæ, niſi ob nimias neceſſitates quas deſcribit, nemo diſtrahat. Quòd ſi quiſpiam imminente nimia neceſſitate, inconſulto primate prouinciæ, aut certè maiori vrgente neceſſitate, non adhibitis teſtibus vicinis Epiſcopis, id facere attentauerit, ità Canonico iudicio percellitur, ſcilicet, vt amiſſo honore, reus Deo & concilio teneatur. Et licèt moderno tẽpore neceſſitas non compellat, vt apertè res diſtrahantur Eccleſiæ, verendum eſt tamen, nè clanculò vendãtur, & canonica interminatio ſubeatur. Quandò enim quiſpiam prælatorum aut muneris, aut amoris, aut amicitiæ, aut certè timoris, vel cuiuſlibet alterius rei gratia res Eccleſiæ in commutationem dat, commoda ſcilicet & vtilia dans, & incommoda & inutilia Eccleſię ſuæ accipiens, venditorem temerarium eccleſiaſticarum rerum ſe eſſe nouerit, reumq́; Deo & concilio contremiſcat. Quod quia in cõmutandis rebus id perſæpè eueniſſe dubiũ non eſt, cauẽdum ſummoperè abhinc prælatis eſt, nè in commutandis Eccleſiaſticis rebus incauti exiſtant. De non alienandis verò rebus Eccleſiaſticis Papa Symmachus in decretis ſuis inter cætera ità ſcribit: His ergò perpenſis, manſuro eum D E I noſtri conſideratione decreto, ſancimus, vt nulli Apoſtolicę ſedis præſuli à præſenti die, donèc diſponente Domino catholicæ fidei manſerit doctrina ſalutaris, liceat prædium ruſticum, quantæcunque fuerit vel magnitudinis vel exiguitatis, ſub perpetua alienatione vel commutatione ad cuiuſlibet iura trãſferre: nec cuiuſlibet excuſentur publicæ neceſſitatis obtentu, quippe cùm nõ ſit perſonale quod loquimur, nec aliquis clericorum vel laicorũ ſub hac occaſione accepta tueatur: Sed nec in vſuſructuario iure aliquibus dare liceat, nec data retinere, præter clericos & captiuos atque peregrinos. His verbis apertè monſtratur, quia quod idem Papa Apoſtolicæ ſedis præſul

Eſt tertię Romanæ Synodi ſub Symmacho habitæ ca. 4.

TOM. 3,

perpetuò obſeruandum cenſuit, nihilominùs præſulibus Eccleſiarum obſeruandum perdocuit.

CAPVT XVIII.

Quòd res Eccleſiæ non ſint ſacerdotibus, ſi eas ſtrenuè diſpenſauerint, cauſa peccati.

De vi cõtemp. lib. 2. cap. 9.

COnuenit Paſtoribus Eccleſiarum res Eccleſiæ poſſidere, nõ ab his poſſideri, & vt Proſper ſcribit, eas poſſidendo debent contemnere, & non ſibi, ſed alijs, poſſidere. Cõſtat autem ſanctiſſimos pontifices, qui cũ Chriſto remuneratore ſuo regnant, quorum nos indigni locũ tenemus, res Eccleſiæ non ſibi, ſed alijs, poſſediſſe, & non ad ſuam gloriam & delectationem, ſed potiùs ad Dei honorem & fidelium cõmoditatẽ eos his vſos fuiſſe. Vndè liquet, quia nihil eis obfuerunt ad nanciſcendam æternæ patrię gloriam res Eccleſiaſticę cõmodiſſimæ atq; ampliſſimæ, quas fideliter adminiſtrauerunt. Quicunque ergò ſecũdùm eorundem ſanctorum exempla, res ſibi creditas diſpenſauerit, ſeq́ue ab illecebris mundialibus & incentiuis carnalibus cuſtodiérit, ad eorum conſortium ſe pertinere dubitare non poterit. Si autem ſecùs fecerit, eorum conſortio ſe indignum fore pertimeſcat. Miſerabiliores planè cunctis mortalibus nonnulli exiſtũt põtifices, qui in breuiſſimo huius mortalitatis interuallo ſuę miſerę fragilitatis immemores, ſacerdotalis honoris culmine vltra metas ſubuecti, amore mũdi decepti, cupiditate terrenarum rerum illecti, pro caducis & citò præterlabentibus rebus, quas vtiliter fideliterq́ue expendere negligunt, ſanctorum ſacerdotum cõſortio ſe priuant. Ceſſet ergò ambitio quæ dicere ſolet, Nimìs rerum habere Eccleſias Chriſti: & perpendat, quia quantæcunque ſint res Eccleſiæ, ſi eo modo, quo diſpenſandæ ſunt, diſpẽſentur, nimiæ non ſunt: cupiditas quippe, immò negligentia quorundam diſpenſatorum, non Eccleſiæ amplæ res, in vitio ſunt. Mira nãq; res: ambitio mundialis ſatìs non habet, & Eccleſia Chriſti nimium habet?

CAPVT XIX.

Quòd vitam conuerſationemq́ue quorundam ſacerdotum nonnulli ſubiecti, liuore potiùs, quàm zelo charitatis, reprehendant.

SIcut per Saul reprobi prælati, ità & per Dauid ſubiecti ſunt humiles ſignificati. Quapropter vnuſquiſque ſubiectus, nõ ſuperbum Semei, qui cõuicia & maledictiones iniecit in Dauid, ſed magìs eundem humilem imitari debet Dauid, dicentem: Propitius ſit mihi Dominus: non mittam manum meam in Chriſtum Domini. Chriſtos domini ſacerdotes appellari, dubium non eſt. De quibus in Pſalmo diuina voce canitur: Nolite tangere Chriſtos meos, & in

2. Reg. 16.

1. Reg. 26.

Pſal. 104.

in Prophetis meis nolite malignari. Quanquàm autem, quod valdè dolendum eſt, multi prælatorum adinſtàr Saul ſint reprobi effecti, non ſunt tamen manu reprehenſionis & detractionis tangendi. Quia vt Iſidorus in libro Sententiarum ſcribit, Rectores à Deo ſolummodò, non à ſubditis, ſunt iudicãdi, & pro moribus reprobis tolerandi magìs, quàm à plebe ſunt * diſtinguendi. *In Eccleſiaſtica hiſtoria Conſtãtinus Imperator Epiſcopis ait:* Deus vos conſtituit ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoquè iudicandi, & ideò nos à vobis rectè iudicamur: vos autem nõ poteſtis ab hominibus iudicari. Propter quod Dei ſolius inter vos expectate iudicium, vt veſtra iurgia quæcunque ſunt, ad illud diuinum referãtur examen. Vos etenim nobis à Deo dati eſtis dij. Et conueniens non eſt, vt homo iudicet deos, ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt, Deus ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem deos diſcernit. Cùm hæc ità ſe habeant, vtrinquè non mediocriter delinquitur, & animarum periculum generatur: Quia dum prælati exemplo ſuæ peruerſitatis ſubditis detrahendi locum dant, ſe & illos proculdubiò ad perditioné pertrahunt: Subditi verò dum præpoſitorum praua facta non compaſſionis, ſed inſultationis ac liuoris vnto mordent, quantum animæ ſuæ periculum incurrant, diligenter animaduertant, & abhinc ſuę ſaluti proſpicientes, ab huiuſcemodi detractionibus ſe cohibere non negligant. Irrepſit ſanè in nonnullis Eccleſiarum præſulibus miſerabilis temporis noſtri inepta, immò corrigenda cõſuetudo, quæ iam ità pro lege tenetur, vt ſanctitatis & religionis nomen ſibi adſcribere nõ vereatur, ſcilicet ſuper diuerſarum rerum innumeris ſuperfluitatibus & vanitatibus, quas dinumerare longum eſt, necnon in auaritia & tenacitate, improbaq; intentione, & in turpi inhoneſtaq; conuerſatione, morumque improbitate, & vanæ gloriæ appetitu, & quod his periculoſius eſt, ſui officij cura poſthabita, in diuinorum præceptorum tranſgreſſione, ità vt illud Salomonicum impletum videatur, quo dicitur: Lætantur cùm malefecerint, & exultant in rebus peſſimis. Non igitur mirum eſt, ſi propter hæc, & his ſimilia Deus offendatur, & infirmorum animis ſcandalum generetur, ſtatusque ſanctæ Dei Eccleſiæ periclitetur. Proindè omnibus ſtudendum eſt ſacerdotibus, vt ab his deincèps ſe caueãt, & his rebus inſiſtant, quibus ſibi & his quibus præſunt, Dominum propicium facere mereãtur. Quàm moderata auté diſcretio in veſtium cultu & mẽſæ apparatu ſacerdotibus tenenda ſit, dicta beati Gregorij in expoſitione Euangeliorum, necnon & vita ſanctorum virorũ Auguſtini & Ambroſij pleniſſimè docent.

* diſtringendi.
Lib. 10. ca. 2 authore Ruffino.
Pſal. 82.
Prou. 2.

CAPVT XX.

Vt conuerſatio ſacerdotalis, teſtes vitæ probabilis habeat.

QVòd moderni pontifices ſanctorum decedentium patrum exempla vſq;quaq; ſectari debeant, in præcedentibus iam dictum eſt. Sed quia nonnullus ſocios ordinis noſtri ſinè his perſonis, quas ſua religioſa conuerſatio teſtes habere, & quibus exemplum bonũ debuit præbere, cubilia ſecreti ſui didicim⁹ incolere, id nõ ſinè magna turbidaque indignatione ſerrepotuimus. Et nè deincèps quiſpiam prælatorum id facere pertentet, pari conſenſu inhibuimus: Quia in hoc facto cõuerſatio ſacerdotalis commaculatur, & detrahentibus locus præbetur, & animarum perditio generatur. Vt ergò ſacerdos diſcipulis ſuis de ſeipſo exemplum bonum debeat præbere, Apoſtolus ſcribẽs ad Titũ docet, dicens: In omnibus teipſum præbe exemplũ bonorum operum, in doctrina, in integritate, in caſtitate, & reliqua. Beatus quoquè Gregorius in decretis ſuis ità ait: Verecundus mos torpore indiſcretiõis inoleuit, vt huius ſedis põtificibus ad ſecreta cubiculi ſeruitia laici pueri ac ſeculares obſequantur, & cùm paſtoris vita eſſe diſcipulis ſemper debeat in exemplum, plerunquè clerici, qualis in ſecreto ſit vita ſui põtificis, neſciunt, & (vt dictum eſt) ſeculares pueri ſciunt: De qua re præſenti decreto cõſtituo, vt quidam ex clericis, vel etiàm ex monachis electi, miniſterio cubiculi pontificalis obſequantur, vt is qui in loco eſt regiminis, habeat teſtes tales, q vitæ ei⁹ in ſecreto cõuerſationẽ videant, & ex viſione ſedula exemplum profectûs ſumant. Hæc igitur beatus Gregorius ſcripſerit. Cæterùm ſi qui de hac re copioſiora exempla quærere voluërit, vitas beati Auguſtini & Ambroſij, & cæterorum aliorum ſanctorum virorum legant, & perſpicuè inuenient quòd vita & conuerſatio Pontificis ſemper teſtes vitæ probabilis habere debeat.

Titum. 2.
vide tom. 2. Cõc. pagina 688.

CAPVT XXI.

Vt Epiſcopi cæteriq; prælati, niſì id neceſſitas ineuitabilis impedierit, maximè cum clericis ſuis Horas canonicas cuſtodiant, & ſcripturas diuinas quotidiè in collatione tractent, eiſque in conuictu participes exiſtant.

HOc quoquè correctione, congruaq; emendatione dignum comperimus, eô quòd nonnulli prælatorum, nulla interueniente neceſſitate, nõ cum clericis, ſed potiùs ſeorsùm cum laicis & quibuſdã familiaribus ſuis ſermocinari & conuiuari delectentur: ſimiliterque & à quibuſdam Abbatibus & Abbatiſſis fieri didicimus. Quæ res quia valdè à paterna ſolicitudine abhorret, & ſubditos in contemptum ma-

 giſtrorum

giſtrorum, murmurationemq́ue, & in diuinorum obſequiorum trãſgreſſionem pertrahit, prorsùs reſecandam eſſe ſtatuimus, & vt abhinc prælati in his quæ præmiſſa ſunt, quantùm facultas permiſerit, ſibi ſubditis participes exiſtant, cenſuimus, de qua etiàm re in Actibus Apoſtolorum, & in vita beati Auguſtini, & in Concilio Sardicẽſi capitulo quartodecimo, copioſa habentur exempla. Socios verò ordinis noſtri in gubernandis congregationibus ſibi ſubiectis, canonicis videlicet, monachis & ſanctimonialibus, hactenùs valdè negligentes extitiſſe, & ob id multos in ſui *detrectationem & contemptum prouocâſſe, itàvt nonnulli alij prȩlati in eorũ parochijs cõſtituti, eorũ praua exẽpla ſecuti, ſuas ſimiliter congregationes neglexerint: Quos & fraterno & ſynodali conuentu admonẽdos eſſe neceſſariò duximus, vt ab hac negligentia deincèps ſe cohibeant, & cæteris ſe imitabiles præbeant, nè fortè propter illorum incuriam, & diuinæ ſeruitutis contemptus, & pericula proueniant animarum, & auribus excellentiæ veſtræ moleſtia ingeratur, & noſtræ mediocritati in ſacris conuentibus tædium & opprobrium inſeratur. Comperimus etiàm quoſdam ſocios ordinis noſtri, non cauſa neceſſitatis aut vtilitatis, ſed potiùs auaritiæ & propriæ delectationis, ſȩpiſſimè propria ciuitatis ſuæ ſede relicta, clero q́; neglecto, remotiora loca frequentare, de qua re & deſtitutio diuini cultûs, & prædicatio in plebibus, & cura ſubiectorũ poſtponitur, & hoſpitalitas negligitur. Quod nè vlteriùs à quoquã ſinè ineuitabili neceſſitate, & certa vtilitate fiat, pari conſenſu inhibuimus.

*detra-
ctionem

CAPVT XXII.

De laicorum clericis, eorumq́ue examinatione & promotione.

DE clericis verò laicorum, vndè nonnulli conqueri videtur, eò quòd quidam Epiſcopi ad eorum preces nolint in eccleſijs ſuis eos, cùm vtiles ſint, ordinare: viſum nobis fuit, vt in vtriſq; partibus pax & concordia ſeruetur, & cum charitate & ratione vtiles & idonei eligantur. Et ſi laicus idoneum vtilemq́ue clericum obtulerit, nulla qualibet occaſione ab Epiſcopo, ſinè certa ratione repellatur, & ſi reijciendus eſt, diligens examinatio, & euidens ratio, nè ſcãdalũ generetur, manifeſtũ faciat.

CAPVT XXIII.

Vt paſtores gregem ſibi commiſſum, non vt proprium, ſed vt Dominicum tractare meminerint.

QVia ſunt pleriq; qui non paternum affectum circa gregem ſibi commiſſum, ſed quendam exercere videntur dominatum, eumq́ue non vt Dominicum, ſed flatibus ventoſæ arrogãtiæ inflati, vt ſuum proprium tractare non verentur. Quantùm à paternitatis officio aberrent, ſubtèr collecta documenta declarant. Dominus in Euangelio: Si diligis me, paſce oues meas. Meas, inquit, non tuas. Item: Qui maior eſt veſtrûm, erit miniſter veſter. Et non poſt multa: Nõ ità erit, inquit, inter vos: Sed qui voluérit inter vos maior fieri, erit veſter ſeruus. Petrus: Neq; dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo. Salomó: Principem te conſtituerunt? noli extolli, ſed eſto in eis, quaſi vnus ex ipſis. Fulgentius in libro de veritate prædeſtinationis & gratiȩ: Non ideò, inquit, ſe ſolùm quilibet epiſcopus vas miſericordiæ putet in gloria præparatum, quia pontificali * militia fungitur, ſed ſi pro grege ſibi reddito ſolicitus ſemper inuigilet, & prædicet verbũ, inſtet opportunè, importunè, arguat, obſecret, increpet in omni patientia & doctrina. nec ſibi dominatum ſuperbus vſurpare contendat, ſed Apoſtolicis informatus eloquijs & exemplis, ſeruum ſe cunctis exhibeat: neq; ſedis illius altitudine, collatũ ſibi gaudeat temporale faſtigium, ſed humili corde fidelibus præbeat bonæ conuerſationis exemplum. Quicunque igitur ſacris officijs ſeruituri, ſub quolibet ordine applicantur, dignum eſt, vt illius dicantur, cuius ſeruitio mancipantur. Qua ergò temeritate, immò præſumptuoſa vanitate quilibet prælatorum dicere præſumit, Illa congregatio mea eſt, aut Ille presbyter vel clericus meus eſt, cùm non illius ſit, ſed illius, cui dicatus eſt? Proindè quia is inolitus vſus eccleſiaſticæ non concordat regulæ, corrigatur neceſsè eſt.

Iohan. 21.
Matt. 20.
1. Pet. 5.
Eccl 32.
for. * mitra
2. Tim. 4.

CAPVT XXIIII.

Vt prælati carnalem ſpiritalemq́ue cibum ſibi ſubiectis impendere ſtudeant.

SVnt quidam prælatorum, qui vtranque annonam, ſpiritualem videlicet & carnalem, ſibi ſubiectis ſtrenuè adminiſtrant. Sunt econtrariò, quod emendatione opùs habet, qui neutrum cibum vtiliter eis adminiſtrent. Sũt etiàm qui carnalem cibum ſufficienter eis adminiſtrent, & ſpiritalem aut ſcienter eis ſubtrahant, aut quia neſciunt, non ſubminiſtrant, paſcentes ſolummodò carnem citò perituram, cibumq́ue vermium futuram, animarumq́ue ſalutem in æternum victurarum negligentes. Non igitur erunt prælati excuſabiles & immunes à periculis apud Dominum, cui pro ſibi commiſſis rationes ſunt reddituri, ſi eis carnalia ſolummodò, & non ſpiritalia fideliter ſubminiſtrauerint, cùm de manu eorum, ſanguinem eorum, ſi periérint, ſit exacturus, teſtante Ezechiele propheta, & expoſi-

Ezec. 3. & 33.

poſitione beati Auguſtini ſuper eodẽ propheta, plurimùm huic rei adſtipulãte. Grãdis porrò miſeria, cæcaque cupiditas, dum huiuſcemodi prælati in locis ſibi ſubiectis, cupiditatem ſuam potiùs explere, quàm animarum ſuarum periculum contendunt vitare.

CAPVT XXV.

Vt Epiſcopi non rapaces, ſed auaritiam odientes, vice ſua miniſtros per parochias ſuas conſtituant.

NOn ſolùm rumore, ſed etiàm euidẽtibus factis comperimus quorũdam Epiſcoporum miniſtros, non ſolùm in presbyteris, ſed etiàm in plebibus parochiæ ſuæ auaritiam potiùs exercere, quàm vtilitati Eccleſiaſticæ dignitatis inſeruire, populique ſaluti conſulere. Quam negligentiam, immò & execrabile ac damnabile cupiditatis vitium, omibus in commune deincèps vitãdum ſtatuimus. Pertimeſcenda porrò & vigilanter cauenda eſt nomini ſacerdotibus, Heli ſacerdotis ruina, qui filios
1. Reg. 2. ſuos indignè agẽtes, Dominumque in ſuis prauis actibus ad iracundiam prouocãtes, ſacrificioque Domini iniuriam irrogãtes, quia verbis tantùm, & non verberibus cor-
1. Reg. 4. ripuit, eis diuina iuſtaq; vltione ruentibus, ruit. At ſi fortè, qnod abſit, vllus Epiſcoporum deincèps ſectatores auaritię miniſtros in parochia ſua conſtituerit, & eorum cognitam prauitatem authoritate paſtorali acriter ferire detrectauerit, exemplum negligentis Heli ſacerdotis imitari ſe cognoſcat: ſciatque quia quicquid prauitatis vel auaritiæ huiuſcemodi ſubiecti in plebibus Chriſti egerint, ſi eos corrigere iuxta facti qualitatem neglexerit, in eum proculdubiò, à quo conſtituti ſunt, ea quæ admiſerint, redundabunt, & ſynodali ſe correptioni modis omnibus ſubijciendum. Nam & in communi conſenſu ſtatuimus, vt vnuſquiſq; Epiſcoporum ſuper Archidiaconis ſuis deincèps vigilantiorem curam adhibeat, quoniam propter eorum auaritiam, & morum improbitatem multi ſcandalizantur, & miniſterinm ſacerdotale vituperatur, & in Eccleſijs à ſacerdotibus multa propter eos negliguntur.

CAPVT XXVI.

Quid dehonorationis & detrimenti Eccleſiaſtica iura patiantur, pro eo quòd ſecundum Canonicam authoritatem, Epiſcoporũ Cõcilia bis in anno nõ celebrãtur.

OFficij eſt Eccleſiaſticæ authoritatis, vt quicquid noxium in agro ſanctæ Dei Eccleſiæ excreuerit, falce æquiſſimæ diſcretionis reſecet, quatenùs ſtatus ipſius inconuulſus perſiſtens, rectè & inconfuſè per tramitem ordinis ſui incedere valeat. Quod cùm ità ſit, irrepſit inter cætera quæ Eccleſiaſticæ authoritati, immò diuinę cõtra eunt, miſerabilis ac periculoſa temporis noſtri conſuetudo, quæ valdè ab authoritate canonica abhorret, eô quòd Epiſcoporum concilia bìs in anno, ſicut mos canonicus docet, per vnamquanq; prouinciam non fiunt, & ob id Eccleſiaſticæ vtilitati magnum diſpendium, & principalibus auribus inſolens impedimentum, & multorum impúnitas naſcitur flagitiorũ. Proindè omibus nobis pernec eſſarium viſum eſt, vt ab Imperiali celſitudine libertas tẽporis imploretur, quòd hæc ad honorem Dei, & vtilitatem ſanctæ nei Eccleſię, multorumque correctionem, congruenter decenterque fieri poſſint. Et ſi hæc aliqua præpediente neceſſitate bìs fieri nequeũt, ſaltem in anno ſemèl fiant: quoniam ſi hęc ſemèl, vt dictum eſt, in anno per vnamquãque prouinciam celebrata fuerint, & honor Eccleſiaſticus vires ordinis ſui obtinebit, & impndentia quorundam ſuperborũ clericorum, quæ paſsìm, authoritate canonica calcata, auribus Imperialib' moleſtiã ingerit, ceſſabit, & impúnitas diuerſorum flagitiorũ locum deliteſcẽdi, quẽ nunc habet, non habebit, & alia multa quæ hactenùs ſecùs, quàm Eccleſiaſtica diſciplina docet, inceſſerunt, ordinem ſuum, Domino auxiliante, ſeruabunt: Viſum ſiquidem nobis & valdè proſuturum ſanctæ Dei Eccleſiæ fuit, vt quia ordo canonicus docet, vt in ipſis concilijs adſint presbyteri & diaconi, & omnes qui ſe læſos exiſtimant, & ſynodi experiantur examẽ, vt adſint etiàm vniuſcuiuſque Epiſcopi eruditi viri, quos ad Chriſti militiam, eiuſque Eccleſiæ honorem, vtilitatemque præparat, quatenùs & cæteris Eccleſijs noti ſint, & ſtudium ac prouidentia Epiſcopi, ad aliorum exempla manifeſta fiant.

CAPVT XXVII.

Vt chorepiſcopi modum menſuræ ſuæ, qui in ſacris canonibus præfixus eſt, non excedant.

EPiſcopos locum Apoſtolorum, Chorepiſcopos autem exemplum & formã tenere ſeptuaginta diſcipulorum, & liber Actuum Apoſtolorum, & Canonica authoritas apertè demonſtrat. Cùm hęc ità ſe habeant, emerſit quidam reprehenſibilis & valdè iam inolitus vſus, eó quòd quidam chorepiſcopi vltra modum ſuum progredientes, & donum ſancti Spiritûs per impoſitionem manuum tradãt, & alia qnęq;, quæ ſolis pontificibus debentur, contra fas peragant, præſertim cùm nullus ex ſeptuaginta diſcipulis, quorũ ſpeciem in Eccleſia gerunt, legatur donum ſanctiſpiritûs per manûs impoſitionem tradidiſſe. Quòd autem ſolis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus proprij ſit officij tradere Spiritumſanctum, liber Actuum Apoſtolorum docet:

Acto. 19. docet: in quo legitur, cùm Apollos eſſet
Corinthi, & Paulus peragratis ſuperiori-
bus partibus veniret Epheſum, & inueni-
ret quoſdam diſcipulos, dixitque ad eos:
Si ſpiritumſanctum accepiſtis credentes?
Et illi dixerunt ad eum: Sed neque ſi ſpiri-
tuſſanctus eſt, audiuimus. Ille verò ait: In
quo ergò baptizati eſtis? Qui dixerunt:
In Iohannis baptiſmate. Dixit autem Pau-
lus: Iohãnes baptizauit baptiſmo pœnité-
tiæ populum, dicens, in eum qui venturus
eſſet poſt ipſum vt crederent: hoc eſt, in Ie-
ſum. His auditis, baptizati ſunt in nomine
Ieſu. Et cùm impoſuiſſet illis manus Pau-
lus, venit ſpirituſſanct⁹ ſuper eos, & loque-
bantur linguis, & prophetabãt. Item in eo-
Acto. 2. dem: Cũ audiſſent Apoſtoli, qui erant Hie-
roſolymis, quia recepit Samaria verbũ Dei,
miſerunt ad eos Petrum & Iohãnem: qui
cùm veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt acci-
perent Spiritumſanctum. Nondùm enim
in quenquam illorum venerat, ſed bapti-
zati tantùm erant in nomine Domini Ie-
ſu: Tunc imponebant manus ſuper illos, &
accipiebant Spiritumſanctum. Eccè apertè
demonſtratur, quòd nõ ſeptuaginta diſci-
puli, quorum formam tenent Chorepiſco-
pi, ſed Apoſtoli, quorum ſucceſſores ſunt
Epiſcopi, tradebant Spiritumſanctum. In
Concilio verò Cæſareenſi, ità de Chorepi-
ſcopis habetur ſcriptum: Chorepiſcopi
quoquè ad exemplum quidem & formam
ſeptuaginta videntur eſſe: vt comminiſtri
autem, propter ſtudium quod erga paupe-
res exhibent, honorantur. Item in Conci-
lio Antiocheno capite decimo: qui in vicis
vel poſſeſſionibus chorepiſcopi nominan-
tur, quanuìs manûs impoſitionem Epiſco-
porum perceperint, & vt Epiſcopi conſe-
crati ſint, tamen ſanctæ Synodo placuit, vt
modum proprium recognoſcant, & guber-
nent ſubiectas ſibi Eccleſias, earumq; mo-
deramine, curaque contenti ſint. Ordina-
tio porrò chorepiſcoporum qualiter fieri
debeat, & qualiter qualéſve ipſi, ordinati-
ones iubentibus Epiſcopis ſuis, facere de-
beant, iura canonum liquidò decernunt.
Vndè quia hactenùs quidam chorepiſcopi
ſecùs quàm authoritas canonica doceat,
in officijs Eccleſiaſticis minùs cautè egé-
runt, prouidendum ſummoperè Epiſcopis
eſt, vt vlteriùs eorum chorepiſcopi tale
quid, quod nec eorum miniſterio, nec au-
thoritati diuinæ concordat, facere perten-
tent, nec Epiſcopi ſui eis aliud agendũ per-
mittãt, niſì quod ad eorũ officiũ ꝓpriè pti-
net, & in ſacris canonibus pręfixũ habetur.

CAPVT XXVIII.

Vt presbyteri nullo modo fiant villici, & conductores agrorum, vel negociorum ſecularium ſectatores, atque per diuerſa vagantes: quod & de monachis ſimiliter conuenit obſeruari.

QVi ſacris officijs ob meritorum præ-
rogatiuam ſunt applicati, dedecus
& valdè periculoſum eſt, terrenis actioni-
bus, turpibuſque lucris eos implicari. Cõ-
perimus igitur nonnullos presbyteros &
monachos deſertores ordinis ſui, quod nõ
ſinè magno animi mœrore proſequimur,
adeò villicationes & negociationes, diuer-
ſaque turpia lucra ſpectare, vt illud videa-
tur completum, quod dicitur: Et erit ſicut Eſa. 24.
populus, ſic ſacerdos. Quod & leges diuinę Oſe. 4.
& iura canonica condemnant, quantumq;
etiàm id religioni Chriſtianæ contrarium
ſit, maniſeſtum eſt. Quòd verò ab huiuſce-
modi illicito actu vterq; ordo, & ſacerdo-
talis & monaſticus ſe cohibere debeat, ſub-
tèr breuiter collecta teſtimónia declarant.
Ait nanque Dominus in Euangelio: Nemo Luc. 9.
mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpi-
ciens retrò, aptus eſt regno Dei. Et Paulus:
Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs 2. Tim. 2.
ſecularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit.
Quanquàm ergò hæc Euangelica & Apo-
ſtolica ſententia generaliter de omnibus
Chriſtianis ſit dicta, & ab omnibus obſer-
uanda: ſpecialiùs tamẽ atque religioſiùs ab
his obſeruari conuenit, qui ſe diuinæ mi-
litiæ deuotiùs ſtrictiuſq; mancipârunt. In
Concilio quoquè Chalcedonenſi titulo
tertio legitur: Peruenit ad ſanctam Syno-
dum, quòd quidam qui in clero videntur
electi, propter lucra turpia conductores
alienarum poſſeſſionum fiant, & ſecularia
negocia ſub cura ſua ſuſcipiant, Dei qui-
dem miniſteria paruipendentes, ſeculariũ
verò domos diſcurrentes, & propter auari-
tiam patrimoniorum ſolicitudines ſumen-
tes. necreuit itaque ſanctum hoc magnũq;
concilium, nullum deincèps non Epiſco-
pum, nõ clericum vel monachum aut poſ-
ſeſſiones conducere, aut negocijs ſeculari-
bus ſe miſcere, præter pupillorum, ſi fortè
leges imponant, inexcuſabilem curam, aut
ciuitatis Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerũ
ſolicitudinẽ habere præcipiat, aut orpha-
norum, aut viduarum, earumque quæ ſinè
vlla prouiſione ſunt perſonarum, quæ ma-
ximè Eccleſiaſtico indigent adiutorio, pro-
pter timorem Domini cauſa depoſcat. Si
quis autem tranſgredi decæterò ſtatuta tẽ-
tauerit, huiuſcemodi Eccleſiaſticis incre-
pationibus ſubiacebit. Hæc ſacerdotibus
ſimul & monachis dicta ſunt. Cæterùm de
monachis ità ſpecialiter in eodem cõcilio,
titulo quarto, inter cætera legitur: Mona-
chos verò per vnamquanq; ciuitatem aut
regionem ſubiectos eſſe Epiſcopo, quietẽ
diligere, & intentos eſſe tantummodò ie-
iunio & orationi, in locis quibus renunci-
auerunt *ſedulò permanentes, nec Eccleſi- *ſeculo,
aſticis verò, nec ſecularibus negocijs com-
municent, vel in aliquo ſint moleſti, pro-
pria monaſteria deſerentes, niſì fortè eis
præ-

præcipiatur propter opus neceſſarium ab Epiſcopo ciuitatis. His ità præmiſſis, oportet vt Epiſcopi ſuæ parochiæ ſacerdotes & monachos à memoratis illicitis actióibns, ſua authoritate compeſcant: tranſgreſſores verò cenſura canonica corripiant, qua dicitur: Tranſgrediétem verò hanc definitionem noſtram, excommunicatú eſſe decreuimus, nè nomen Dei blaſphemetur.

CAPVT XXIX.

Vt presbyteri in Eccleſijs conſtituti, non ſint paſſim, vt quibuſdam prælatis moris eſt, per diuerſa mittendi.

INter cætera quæ religioni Chriſtianæ aduerſa ſunt, hoc nihilominùs contrarium & periculoſum extat, quòd quorúdam prælatorum temerario auſu, qui ſibi licere putant, quod non licet, & expedire, quod non expedit, eccleſiæ ſuis ad tempus viduantur ſacerdotibus: quoniam ſi quid eis in forenſibus negocijs agendum, ſi quid iam in diuerſis alijs partibus nunciandum, occaſio neceſſitatis opponit, id potiùs per ſacerdotes Domini currentes & diſcurrentes, quàm per alios effici præcipiunt: Non attendentes quòd eorum abſentia & loca Deo dicata ſibi cultu debito priuentur, & homines ſinè confeſſione, & infantes ſinè baptiſmatis regeneratione plerunquè moriantur. Quanti autem ſit diſcriminis & perſona mittentis, & eius quæ mittitur, animarum pericula, quæ ſubindè in huius rei cauſa ſiunt, liquidò produnt. Proindè omibus prælatis cauendnm eſt, nè illicita ſibi presbyterorum tranſmiſſione, animarum ſuarum habeant damnationem. presbyteri porrò, qui non ſui prælati imperio coacti, ſed potius voluptatum ſuarum delectatione, immò auaritiæ æſtuatione ſuccenſi, id facere præſumunt, perpendant neceſsè eſt, quàm luctuoſam deſcriptionem Hieremiæ propheta DEI, ſub ſignificatione auri, eiuſque coloris optimi, lapidumque ſanctuarij perſonam carnalium ſacerdotú deſcribat. Ait nanq;: Quomodò obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omium plateaerum. Qund beatus Gregorius in libro Paſtorali ità exponit: Quid nanqne auro, quod metallis cæteris præeminet, niſi excellentia ſanctitatis: quid colore optimo, niſi cunctis amabilis reuerentiæ religionis exprimitur? quid ſanctuarij lapidibus, niſi ſacrorum ordinum perſonæ ſignãtur? Quid plateará nomine, niſi præſentis vitæ latitudo figuratur? Et non poſt multa: Aurum igitur obſcnratur, cùm terrenis actibus ſanctitatis vita polluitur: Color optimus commutatur, cùm quorúdam qui degere religiosè credebantur, æſtimatio anteacta minuitur. Nam cùm quilibet poſt ſanctitatis habitum, terrenis ſe actibus in-

Thre. 4.

lib. 2, ca. 7.

ſerit, quaſi colore permntato ante hnmanos oculos eius reuerentia deſpecta palleſcit. Sanctuarij quoq; lapides in platea diſperguntur, cùm cauſarum ſecularium foràs lata itinera expetunt hi, qui ad ornamétum eccleſiæ internis myſterijs, quaſi in ſecretis ſanctuarij vacare debuerunt. Item paulopòſt: Sanctnarij lapides diſperſi per plateas iacent, cùm perſonæ ſacrorum ordinum voluptatum ſuarum latitudini deditæ, terrenis negocijs inhærent. Sunt & alia multa diuinæ legis præcepta, & ſanctorum patrum dicta, quæ ſacerdotes Domini à terrenis & ſecularibus negocijs expedire, cæleſtique militiæ liberè ſanciant ſeruire: quiſquis igitur presbyterorum ſe ab his cohibere detrectauerit, dignum eſt, vt ab Epiſcopo ſuo rigida corripiatur inuectióe.

CAPVT XXX.

Vt ab omnibus Epiſcopis propter honorem & vtilitatem Eccleſiaſticam, ſolicitior circa habendas ſcholas cura adhibeatur.

IAmdudùm à pio & orthodoxo principe domino Ludouico Deo amabili Imperatore iuſſum & admonitú eſt, vt rectores Eccleſiarum, in Eccleſijs ſibi cómiſſis ſtrenuos milites Chriſti, quibus Deus placari poſſet, præpararent & educarent, attendentes illud nanielis prophetæ: Qui auté docti fueriut, fulgebunt ſicut ſplendor firmaméti: & qui ad iuſtitiam erudiunt alios, ſicut ſtellæ in perpetuas æternitates. Sed ſup hac eiuſdem principis admonitione, immò iuſſione, à nonnullis rectoribus tepidè ac deſidiosè hactenùs actum eſt. Vndè omibus nobis viſum eſt, vt abhinc poſtpoſita totius torpnris negligentia, ab omnibus diligentior in educandis & erudiendis militibus Chriſti, vigilantior adhibeatur diligétia, & quãdò ad prouinciale epiſcoporú cócilium ventum fuerit, vnuſquiſque rectorum, ſicut iam in præcedentibus memoratum eſt, ſcholaſticos ſuos eidem Concilio adeſſe faciat, vt ſuum ſolers ſtudium circa diuinum cultum omnibus manifeſtú fiat. Dan. 12.

CAPVT XXXI.

Vt quandò Epiſcopi parochias ſuas circumeunt, hoc ſummoperè ſtudeant, nè his, quibus prodeſſe debent, oneri ſint.

SIcupiditas, quæ radix eſt omnium malorum, in membris radicitùs eſt amputanda, multò magis à capite, nè in eo aliqd ſuum vindicet, longè eſt propellenda: quoniam valdè turpe fœdumque eſt, vt ſi quid in membris reprehenditur, in capite quoquo modo inueniatur. Enangelica nanque prædicatio, & alia diuinæ ſeruitutis executio, non terrenarum pecuniarum quæſtu, nec cuiuſlibet alterius turpis lucri gratia, ſed ſolius Chriſti amore à diſcipulis eius eſt peragenda. Quiſquis igitur ſui queſtús, 1. Tim. 6.

non Dei cauſa, euangelicam prædicationẽ implet, longè ſe à diſcipulatu Chriſti ſeiũgit. Qualiter autem à diſcipulis Chriſti exequi debeat, & Euangeliorum documenta, & ſanctorum patrum monumenta teſtãtur. Didicimus ſanè quorundam relatu, nonnullos coëpiſcoporum noſtrorum in peragrandis parochijs ſuis, non ſolùm cõſacerdotibus, verùm etiàm quibuſdam alijs fidelibus, quibus conſultum ferre debueráut, oneri exiſtere, & ob hanc cauſam multos in ſuî detrectationem, deteſtationemq́ue pertrahere. Idcircò in commune ſtatuim', nè vlteriùs à quoquã epiſcoporũ tale quid fiat. Statuimus etiàm, vt tempore congruo vnuſquiſq; parochiam ſuam circumeat. Et quanquàm authoritas Canonica doceat, vt quarta pars decimarum & redituũ ex oblationibus fideliũ in vſus Epiſcoporum cedat, vbicunq; tamen Epiſcopus ſua habet, ſuis contentus ſit: vbi autem nihil rerum Eccleſiæ ſuæ habet, accipiat de memorata quarta parte ſibi ſuiſq́ue, non quod auaritia (quod abſit) ſuaſerit, ſed potiùs quod neceſſitas compulerit. Cæterùm ſi accipiendi nulla neceſſitas vrſerit, nihil de memorata quarta parte accipiat, ſed vſibus Eccleſiarum, & pauperibus Chriſti impartiendam ſecundùm ſuam diſpoſitionẽ relinquat.

CAPVT XXXII.

Vt codicilli, quos pœnitentiales vocant, quia canonicæ authoritati refragantur, penitùs aboleantur.

QVoniam multi ſacerdotum partìm incuria, partìm ignorantia modum pœnitentiæ reatum ſuum confitentibus ſecùs, quàm iura canonica decernãt, imponunt, vtentes ſcilicet quibuſdam Codicillis contra canonicàm authoritatẽ ſcriptis, quos pœnitentiales vocant: & ob id nõ vulnera peccatorum curant, ſed potiùs fouentes palpant, incidentes in illud propheticum: Væ qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manûs, & faciunt ceruicalia ad decipiendas animas: omnibus nobis ſalubriter in commune viſum eſt, vt vnuſquiſq; Epiſcoporum in ſua parochia eoſdẽ erroneos codicillos diligenter perquirat, & inuentos igni tradat, nè per eos vlteriùs ſacerdotes imperiti homines decipiant. Sacerdotes porrò qui aut muneris, aut amoris, aut timoris, aut certè fauoris cauſa tẽmpora modumq; pœnitentię ad libitum pœnitentium indicunt, audiãt quid Dominus per Ezechielem prophetam terribiliter dicat: Hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti eſtis vana, & vidiſtis mendacium, ecce ego ad vos, ait Dominus Deus, & erit manus mea ſuper prophetas, qui vident vana, & diuinant mendacium: in Concilio populi mei non erunt, & in ſcriptura domûs Iſrael non ſcribentur, nec in terram Iſrael ingredientur, & ſcietis quia ego Dominus Deus, eò quòd deceperint populum meum, dicentes, pax pax, & non eſt pax. Et poſt non multa: Cùm caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum, & violabãt me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmentum panis, vt interficerent animas, quæ non moriuntur: & viuificarẽt animas, quę non viuunt, mentientes populo meo credẽti mẽdacijs. Presbyteri etiàm imperiti ſolerti ſtudio ab Epiſcopis ſuis inſtruendi ſunt, qualiter & confitentiũ peccata diſcretè inquirere, eiſq́ue congruum modum ſecundùm canonicam authoritatem, pœnitentiæ nouerint imponere: quoniam hactenùs eorum incuria & ignorantia, multorum flagitia remanſerunt impunita: & hoc ad animarum ruinã pertinere, dubium non eſt.

Ezec. 13.

Ezec. 13.

Ibidem.

CAPVT XXXIII.

Quòd Epiſcopis conueniat, vt ieiuni per impoſitionem manuum tradant Spiritumſanctum.

PErlatum eſt ad nos, quòd in quibuſdã prouincijs plerique Epiſcopi poſt perceptionem cibi & potûs ſolenniter ſoleãt per impoſitionem manuum tradere Spiritumſanctum: quod tam excellẽti miniſterio prorsùs non conuenire, & ità deincèps fieri non debere, omnibus nobis viſum eſt: Quoniã credibile eſt, & authoritas Eccleſiæ ità ſe habet, vt ſicut Apoſtoli vnanimes exiſtentes, Dominumq́ue collaudantes & benedicentes, ità nimirùm ieiunãtes accipere meruerint paracletum Spiritum ſanctum, eoſq́ue non niſi ieiunos, ſicut eorum acta docent, alijs eum tradidiſſe manifeſtum eſt. Sicut enim baptiſmus, excepta infirmorum cauſa, non niſi à ieiunis celebratur ſacerdotibus, ità etiàm traditio ſpiritûs ſancti, excepta præmiſſa cauſa infirmorum, non niſi à ieiunis celebranda eſt pontificibus. Dignum quippe eſt, vt pontifices CHRISTI primùm ieiunando & orando, in cordibus ſuis domũ præparent Spirituiſancto, & ſic per impoſitionem manuum cæteris fidelibus eum tradant orando. Sicut autem duobus temporibus, paſcha videlicet & pentecoſte, baptiſmum: ità etiàm traditio ſancti ſpiritûs per impoſitionem manuum fidelibus tradatur, exceptis videlicet, vt dictum eſt, infirmis & morte periclitantibus, quibus ſicut baptiſmatis gratia ſuccurrendum, ità incunctanter donum ſancti ſpiritûs eſt tradendum.

Confirmationis ſacramentũ quandò cõferendum.

CAP. XXXIIII.

Quòd patratores diuerſarum pollutionũ, quas cum maſculis & pecoribus admittunt, iudicio cano-

canonico, quod in Ancyritano concilio ſub titulo ſextodecimo continetur, pleƈtendi ſint.

CV`M miſeria humana multiſarijs fragilitatis ſuæ exceſſibus, creatoris ſui incomparabilem dulcedinem ſępiſſimè ad amaritudinem prouocet, tunc grauiùs ſceleratiusq́; in eum delinquit, quandò contra naturam peccat: hoc quippe peccatum, tribus modis Dominum, vt res humanas curare videretur, terribiliter vindicâſſe legimus: Inter cætera namque peccata, quæ in exordio creationis mundi genus humanum inretractabiliter admiſerat, hoc maximè peccato, vt quidam tradunt doctores, ad iracundiam prouocatus dixiſſe creditur: Gen. 6. Pœnitet me hominem feciſſe ſuper terram. Nam & ob id cataclyſmo, exceptis octo animabus, cunctam generis humani funditùs deleuerit ſtirpem, pro quo etiàm ſcelere igni cæleſti conflagratæ, inferniqꝫ Gen. 19. hiatu quinq; abſorptæ ſunt ciuitates, necnon & quadraginta, & eo ampliùs millia ſtirpis Beniaminææ mucrone fraterno cō- Iudic. 20. foſſa ſunt. Hæc porrò iudicia, & euidentes vindictæ declarant, quàm deteſtabile & execrabile apud Diuinam maieſtatem hoc Leuit. 20. vitium extet. In lege quoquè nominus authorem huius ſceleris & turpitudinis morte 1. Cor. 6. puniri iubet. Et Apoſtolus dignum morte adſtruit. Quod quia aqua & ſanguine & igne inpræſentiarùm ad correctionem mortalium à Domino conſtat eſſe vindica- 2. Cor. 6. tum, reſtat vt quiſquis tanti ſceleris patratorem ſe eſſe meminit, dum tempus acceptabile, dieſq́; ſalutis exiſtit, per confeſſionem & pœnitentiæ ſatisfactionem ſibi cōſulere nō differat, attendentes illud Pauli. 1. Cor. 11. Si noſmetipſos iudicaremus, à Domino nō iudicabimur. Verùm ſi hoc, antequàm diē claudat extremum, facere detrectauerit, nouerit, quia nō iam cataclyſmo, nec igne cæleſti, nec mucrone Iſraelitico, ſed igne perpetuo in eo idem vitium per infinita ſecula ſeculorum punietur. Proindè omnibꝰ nobis valdè neceſſarium viſum eſt, vt quidam ſacerdotes, qui hoc vitiū aliter quàm ſacri canones ſanciant, non ad ſalutem, ſed ad deceptionem animarùm puniunt, corrigantur & inſtruantur, vt codicibus pœnitentialibꝰ prorsùs abdicatis, per quos multi inani ſpe & promiſſione decepti ſunt, & decipiuntur, abhinc patratores tam nefandiſſimi, Deoq́; deteſtabilis vitij, ſecundùm iudicium canonicum, quod in Ancyritano concilio ſub titulo ſextodecimo contineatur, iudicentur. Hoc nanq; peccatum ſancti patres, Diuino Spiritu afflati, meritò in ſacris canonibus acriùs cæteris iudicandū decreuerunt: quoniam eo regnante, & ſtatum Chriſti Eccleſiæ infirmari, & regnum periclitari apertè cognouerunt.

CAPVT XXXV.

De presbyteris gradum amittentibus.

MVltos à corpore Chriſti veræ religionis inimicus ſcindere certat, vt eos filios Belial efficiat. Ipſe quippe in ſacris literis meritò Belial, id eſt, abſque iugo dicitur, eò quòd ſub iugo Dei eſſe ſuperbiſſimè reſugerit. Et idcircò vt alij, maximeque hi, qui eminentiorem locum in Eccleſia tenent, filij efficiantur Belial, elaborat: Quoniam per quos religionem Chriſtianam conſtare debere cernit, eos nimirùm in ima ſubruere feſtinat. Vndè periculoſa & dolenda valdè res eſt, quòd quidam presbyterorum eius aſtu decepti, gradum, quò diuinæ ſeruituti mancipati ſunt, amittere nihili pendūt: quoniam eo amiſſo, adeò filij Belial efficiuntur, vt nec publicis, quia fas non eſt, nec canonicis, propter quorundam Epiſcoporum incuriam, legibus conſtringuntur, & ob id à quibuſdam miniſterium ſacerdotale non diuino amore appetitur, & irreuerenter tractatur, & impudenter amittitur, & quod his maius eſt, vilius habetur. Quòd verò hæc res periculoſa ſit, & emendatione digna, manifeſtum eſt. Proindè vt in hac re corrigenda, abhinc ſolicitius ſtudium adſumeremus, omnes in commune decreuimus, ſcilicet vt vnuſquiſque Epiſcoporum, non ſolùm presbyterorum, verùm etiàm ſequentium ordinum parochiæ ſuæ gradum amittentium vitam & conuerſationem, morumq́; emendationem tam per ſe, quàm per miniſtros ſuos nouerit, eoſq́; canonicæ pœnitentiæ ſubdere non negligat. Iuxta quod in concilio Neocęſareenſi titulo primo dicitur: presbyter ſi vxorem acceperit, ab ordine deponatur: Si verò fornicatus fuerit, aut adulterium perpetrauerit, ampliùs pelli debet, & ſub pœnitentia redigi.

Iudic. 19.

CAP. XXXVI.

Quòd in recipiendis alterius parochiæ clericis, à quibuſdam ſtatuta canonum violentur.

PRiſcis temporibus quandò inra canonum ſuum ſeruabant vigorem, nullus clericorum parochiam ſuam, in qua diuinę militiæ deuinctus erat, relinquere, & ad aliam ſinè Epiſcopi ſui commendaticijs literis & epiſtolis, quas mos Canonicus Formatas appellat, audebat quoquo modo pergere: Noſtri verò temporis miſerabilis, dignaq́; emendationę inoleuit conſuetudo, eô quòd multi eccleſiaſticę regulę ſubiecti, propoſiti & loci ſui deſertores effecti, paſsìm, quocunquè eis voluntas ſuaſerit, poſthabita authoritate canonica, pergunt, & non ſolùm ab alijs Epiſcopis & Abbatibus, verùm etiàm à Comitibus, & nonnullis alijs nobilibus viris recipiuntur. Quod quantùm & à DIVINA & à Canonica authoritate diſcordet, in promptu eſt. Quod nè vlteriùs fiat, & ab Epiſcopis, & à

cæteris Eccleſiaſticis prælatis obnixè eſt obſeruandum, & à celſitudine Imperiali humiliter petendum, vt poteſtate regali prohibeatur, nè quiſpiam laicorum ſolicitare aut recipere præſumat alterius clericum. Sed & hoc ſpecialiter ab eius magnitudine flagitandum neceſſitas expoſcit, vt ſua authoritas inhibeat, nè Italici Epiſcopi, abbateſque & comites, ac cæteri nobiles viri aliorum clericos ex Germania, Galliaq; illuc fugientes, recipere præſumant: quia in hoc facto valdè Eccleſiaſticus honor læditur & violatur, & regula canonica confunditur. Quantùm autem hoc ſacri canones prohibeant, omnibus legentibus manifeſtum eſt.

CAPVT XXXVII.

Quòd Abbates canonicorum, forma & exemplum ſanctæ religionis debeant eſſe ſibi ſubiectis.

DEcet, immò neceſsè eſt, vt Abbates Canonicorũ attendant, vt quid Abbates vocentur. Si patres ſpiritales ſunt, & filios ſpiritales Domino gignant, iuxta illud Apoſtoli: Secundùm Euangelium meũ (1.Cor.4.) ego vos genui, meritò patres appellãtur: Si verò ſecùs inceſſerint, tãto nomine ſe indignos faciũt. quapropter oportet, vt memores ſint illius Apoſtolici, quo dicitur: Nemini (2.Cor.6.) dantes vllã offenſioné, vt non vituperet miniſterium noſtrũ: ſed in omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros: & religioſè, caſtè ac pudicè viuere ſatagãt, venationibus, turpibuſque lucris, cęteriſq; vanitatibus paternitati ſuæ non cõuenientibus, nullatenùs inſeruiant, nè per ſuum malum exemplũ ſubditos ad ruinam pertrahant: quia in huiuſcemodi prælatorum illicitis factis, & magnum animarum periculum generatur, & religio clericalis à multis vituperatur. Vndè etiàm ſummoperè Epiſcopis, ad quorũ curam pertinent, prouidendum eſt, vt huiuſcemodi Abbates ab illicitis ſe abſtineant, & dictis & exemplis ſibi ſubditis ad vitam æternam ducatum præbere contendant. Quòd ſi Epiſcopo ſuo obedire ſuperbiendo renuerint, ſynodali iudicio aut corrigantur, aut certè principali authoritate interueniente, honore prælationis priuentur.

CAP. XXXVIII.

De ſtultiloquio & ſcurrilitate cauenda.

(Ephe 5.) CVM ab omnibus Chriſtianis, iuxta Apoſtoli documentum, ſtultiloquiũ & ſcurrilitas ſit cauenda, multo magìs à ſacerdotibus Domini, qui alijs exemplum & condimentum ſalutis eſſe debent, caueri oportet. Hæc quippe à ſanctis viris penitùs ſunt propellenda, quibus magìs cõuenit lugere, quàm ad ſcurrilitates & ſtultiloquia, & hiſtrionum obſcœnas iocationes, & cæteras vanitates, quæ animam Chriſtianam à rigore ſuæ rectitudinis emollire ſolent, in cachinnos ora diſſoluere. Neque enim decet, aut fas eſt, oculos ſacerdotum Domini huiuſcemodi ſpectaculis fœdari, aut mẽtem quibuſlibet ſcurrilitatibus, aut turpiloquijs ad inania rapi. Ait quippe Dominus in Euangelio: Omne verbum ocioſum, (Matt.12.) quod locuti fuerint homines, reddẽt de eo rationem in die iudicij. Paulus ad Epheſios: Omnis, inquit, ſermo malus ex (Ephe.4.) ore veſtro non procedat, ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus, & nolite cõtriſtare ſpiritum ſanctum DEI, in quo ſignati eſtis in die redemptionis. Et non poſt multa: Fornicatio autem, inquit, & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quę ad rem non pertinent, ſed magìs gratiarũ actio. Et Eſaias: (Eſaiæ 5.) Cithara & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs veſtris, & opus Domini nõ reſpicitis, nec opera manuum eius conſideratis. Sunt & alia huiuſce rei innumera exempla, quæ proſpecta & diligenter animaduerſa, non ſolùm ſacerdotibus, verùm etiàm cæteris fidelibus magno terrori ſint neceſsè eſt, nè, dùm his contra fas ſe ſubdunt, animæ ſuæ ſalutem negligant. Proindè nobis omnibus in cõmune viſum fuit, vt ſi qui ſacerdotum hactenùs his vanitatibus vſi fuerunt, ab his deincèps, Domino adiuuante, prorsùs ſe cauere debere meminerint.

CAP. XXXIX.

De fœminis, quas non cõtigit diſcipulas fuiſſe, ſanctimonialibus, nè repentè matres ſpiritales præficiantur.

ALiter quàm Diuina authoritas & religio Chriſtiana docet, agitur, quandò fœminæ amiſſis viris catenùs carnaliter viuentes, repentè & ſinè probationis examine ad regimen animarum pertrahuntur, pręficiunturque ſanctis monialibus, vtpotè matres ſpiritales, quas nunquàm contigit eiuſdem propoſiti diſcipulas extitiſſe. Fitq; vt quæ fortè feliciter incedebant, earum prauis exemplis miſerabiliter ruant. Dum his igitur aut generoſitatis, aut honoris tẽporalis, aut certè mundanarum diuitiarum cauſa, huiuſcemodi prælationis honor cõmittitur, verendum eſt, nè animarum illarum fouea ruinæ præparetur, dicente Domino in Euangelio: Cæcus autem ſi cæco (Matt.15.) ducatum præbeat, ambo in foueam cadũt. Et per Prophetam: Ipſi, inquit, regnauerunt, (Oſe. 8.) & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Itẽq;: Ipſi paſtores ignorauerunt (Eſaiæ 56.) intelligẽtiam. Gregorius in lib. paſtorali titulo 1. Nulla ars doceri præſumitur, niſi intenta priùs meditatione diſcatur. (Lib.1.ca.1.)

Ab imperitis ergò paſtorale magiſterium, qua temeritate ſuſcipitur, quandò ars eſt artium regimen animarum? Sunt & alia multa prophetica & Euangelica teſtimonia,& ſanctorum patrum dicta,quæ huiuſcemodi perſonas, paſtorale magiſterium ſubire non nisì ad ſuam ruinam manifeſtant. Quia ergò hæc res diuinæ authoritati non concordat, neceſsè eſt, vt caueatur, nè fortè & committenti, & his quibus committitur, læſura animarum proueniat.

CAP. XL.

Vt viduæ inconſultis Epiſcopis non velentur.

COmperimus quòd quidam presbyterorum incautè & extraordinariè velum viduarum, inconſultis Epiſcopis ſuis, conſecrarent: & ob id eidem religioni macula ingerebatur, quia eiſdem velatis per diuerſa vagandi occaſio præbebatur. Vt autem nullus pontificum viduas velare attentet,canonica authoritas inhibet. Quòd verò presbyteri,inconſultis epiſcopis ſuis, velum viduarũ conſecrare non prȩſumant, prorsùs interdicimus. Quòd ſi quiſpiam presbyterorum, huius conſtitutionis contumaciter tranſgreſſor extiterit, canonicæ correptionis pœnas luet.

CAP. XLI.

De puellis virginibus, à presbyteris non conſecrandis.

QVorundã relatu didicimus, quoſdã presbyteros ſuȩ menſurȩ immemores,immò canonicæ authoritati reſultantes,in tantam audaciã prorupiſſe, vt ſacrarum virginum conſecratores exiſterent. Et hoc ad negligentiam Epiſcoporum pertinere dubium non eſt. Quod quia canonicæ authoritati minimè concordat, nè vlteriùs quiſpiam presbyterorum id facere præſumat, prorsùs inhibemus. Quod ſi fortè, quod nõ optamus, aliquis presbyterorum id facere præſumpſerit, vtpotè canonicæ authoritatis tranſgreſſor, irretractabiliter feriatur.

CAP. XLII.

De fœminis, quæ ſinè conſenſu ſacerdotum, velum ſibi indiſcretè imponunt.

INuenimus quòd quædam fœminæ, maximè hæ quæ valdè ſenſu tenues ſunt, ſinè conſenſu ſacerdotum, idcircò ſibimetipſis velũ imponant, vt ſub prætextu huius velaminis, eccleſiarum excubatrices & adminiſtratrices fieri poſſint. Hæc igitur incauta velatio, vnuſquiſque Epiſcopus prouideat, nè in parochia ſua fiat. Et quia in plerisq; locis huiuſcemodi velatas laqueũ ſacerdotibus extitiſſe cognouimus, prohibemus, nè quiſquam presbyterorũ huiuſcemodi perſonas, in baſilicis ſibi commiſſis pro huiuſmodi obſequio admittere præſumat: talis verò velatio nè vlteriùs indiſcretè fiat, inhibeatur: & huiuſmodi mulierculæ examinentur & inſtruantur, qualiter ſi propter Deum ſe ſacrari volunt, velandæ ſint, qualiterque eandem velationem ſub caſtitatis & humilitatis propoſito conſeruẽt, diligenter admoneantur.

CAP. XLIII.

Vt abbatiſſæ & cæteræ ſanctimoniales, neque viduas neque puellas virgines velare præſumant.

INTER cætera, quæ contra religionem Chriſtianam in Eccleſia Chriſti fieri cognouimus, non minùs emendatione & congrua correctione dignum inuenimus, quòd quædam Abbatiſſæ & cæteræ ſanctimoniales, non ſolùm viduas, ſed etiàm virgines puellas velare ſolitæ ſint: quod quãtùm ſexui fœmineo illicitum, & à religione Chriſtiana ſit alienum, omnis qui ſanũ ſapit, facilè aduertit. Penè igitur in omnibus monaſterijs puellaribus huiuſcemodi velatas inuenies. Idcircò etenim huiuſmodi hoc modo potiùs, quàm à ſacerdote velari volunt, quia dum clanculò ſe corrumpunt, nihil ſibi obeſſe ad peccandum tale velamentum putant. Ità ergò idem illicitum & temerarium factum habetur in vſu, vt vix aut viduæ velari à presbyteris, aut puellæ virgines conſecrari expetant à pontificibus. Nulli quippe dubium eſt, quin hoc factum ex toto à Diuina abhorreat authoritate, & ad negligentiam quorundam pertineat ſacerdotum: verùm nè deincèps fieri præſumatur, omnes in commune inhibendum decreuimus. Ac ſi fortè aut Abbatiſſa, aut alia quælibet ſanctimonialis poſt hãc definitionem in tantam audaciam proruperit, aut viduam, aut puellam virginem velare præſumat, congrua ab Epiſcopo ſuo correctione coerceatur, & pœnitentiæ canonicæ vſque ad ſatisfactionem ſubdatur.

CAPVT XLIIII.

De nobilibus fœminis, quæ amiſſis viris velantur, & in proprijs domibus reſidere delectantur.

NObiles fœminæ quæ amiſſis viris velantur, & non in monaſterijs ſub ſpiritalis matris regimine, ſed potiùs in domibus proprijs occaſione liberorum, rerumq; ſuarum reſidere, delicijsq; affluere delectantur: quia iuxta Apoſtolũ, 1. Tim. 5.
viuen-

viuentes mortuæ ſunt, neceſſe eſt vt ab Epiſcopis paſtorali ſolicitudine admoneãtur & inſtruantur, quatenùs ſuæ ſaluti conſulant, nè ſic indiſcretè viuẽdo, & terrenis actionibus, ſexui ſuo nõ cõuenientibus, ſe implicãdo, vitã perpetuã amittãt. Et abhinc ab omnibus obſeruandum ſtatuimus, vt huiuſcemodi viduæ, amiſſis viris, repentè nõ velentur, ſed cum conniuentia Epiſcopi ſui triginta diebus, vt à glorioſo principe domino Ludouico, cum conſenſu venerabilium ſacerdotum iamdudùm conſtitutum eſt, expectent: quibus peractis, aut nubant, aut ſi potiùs DEO ſe ſacrari expoſtulauerint, admoneantur & inſtruantur, vt non in domibus proprijs, ſed in monaſterijs ſub ſpiritalis matris regimine DEO ſe ſeruituras ſubdant: quoniam huiuſcemodi adoleſcentulas viros amittentes, & in ſanctimoniali habitu in proprijs domibus reſidentes, perſæpè in laqueum diaboli lapſas eſſe didicimus. Quales autem viduæ eligendæ ſint, Apoſtolico inſtruimur documento: qualiter etiàm DEO ſacratis viuendum ſit, & Apoſtolicus ſermo, & ſanctorum patrum, Cypriani videlicet, Hieronymi, Auguſtini, cæterorumque copioſa extant monimenta, & liquidò demonſtrant, viduas & delicijs, & accuratione ſuperfluarum veſtium, & cæteris carnalibus delectationibus, ſi vitam æternam veraciter comprehendere voluerint, omninò carere debere.

1. Tim. 5.

CAP. XLV.

Vt illicitus acceſſus fœminarum ad altare, ſacraque vaſa contrectantium, fieri prohibeatur.

Quidam noſtrorum, verorũ virorum relatu, quidã etiàm viſu didicimus, in quibuſdam prouincijs contra legem diuinam, canonicamq́; inſtitutionem fœminas ſanctis altaribꝰ ſe vltrò ingerere, ſacrataque vaſa impudenter contingere, & indumenta ſacerdotalia presbyteris adminiſtrare, & quod his maius, indecentius, ineptiusque eſt, corpus & ſanguinem Domini populis porrigere, & alia quæque, quæ ipſo dictu turpia ſunt, exercere. Miranda ſanè res eſt, vndè is illicitus in Chriſtiana religione irrepſerit vſus, vt quod viris ſecularibus illicitum eſt, fœminæ, quarum ſexui nullatenùs competit, aliquandò contra fas ſibi licitum facere potuerint: quod quorundam Epiſcoporum incuria & negligentia prouenisse nulli dubium eſt. Vndè væ nobis ſacerdotibus, ad quos illorum ſacerdotum vitia tranſierunt, quæ in Machabæorum libro ſecundo leguntur, quãdò ſcilicet ſacerdotes delegatum ſibi religionis officium poſtponentes, templo Dei ſacris officijs deſtituto, ipſi adeò carnalibus deſiderijs & illicitis actionibus vacabant, vt mulieres ſacratis ædibus ſe, nullo prohibente, ingererẽt, introferẽtes ea, quæ non licebat. Quòd autem mulieres ingredi ad altare nõ debeant, & in cõcilio Laodicenſi capitulo quadrageſimo quarto, & in Decretis Gelaſij Papæ, titulo viceſimo ſexto, copioſè inuenitur. Hoc ergò tam illicitum factum, quia ex toto à religione Chriſtiana abhorret, nè vlteriùs fiat, inhibendum eſt. Proindè vnuſquiſque Epiſcoporum ſolicitè ſagaciterque prouideat, nè in ſua parochia tale qd fieri deinceps ſinat.

Effrenis fœminarũ impudentia.

CAPVT XLVI.

Vt acceſſus canonicorum & monachorum ad monaſteria ſanctimonialium, niſi cauſa vtilitatis, non fiat.

Comperimus etiàm quoſdam canonicos & monachos, poſthabito religionis ſuæ pudore, monaſteria ſanctimonialium tam monacharum quàm canonicarum, inconſulto Epiſcopo ſuo, impudenter atque irreuerenter adire: qui obtendere ſolent, ſe non ob aliud illuc accedere, niſi aut propinquitatis, aut familiaritatis, aut certè neſcio cuius collocutionis gratia. Quod factum quia nec canonico, nec monaſtico conuenit propoſito, prorsùs interdicimus, niſi fortè cauſa prædicationis, aut certè ineuitabilis neceſſitas, id facere coëgerit: Et hoc nullatenùs ſinè licentia Epiſcopi aut illius qui vice illius fungitur, fieri præſumatur. Quòd ſi ſermo prædicationis faciendus eſt, cõgruo in loco coram omnibus fiat. Si verò colloquendum cum aliqua ſanctimonialium ratio expoſtulat, id non aliubi, niſi in conſtituto loco, id eſt, in auditorio, ſub teſtimonio virorum religioſorum & religioſarum fœminarum fiat. Quandò verò ſacerdotibus in monaſterijs puellaribus Miſſarum celebrationes faciẽdæ ſunt, cum miniſtris ſibi deputatis illuc ingrediantur, quibus ritè peractis, non ad ſecretas collocutiones ſanctimonialium ſe vllo modo diuertant, ſed cum miniſtris ſuis ilicò egrediantur. Porrò ſi ſacerdotibus ſanctimoniales peccata ſua confiteri voluerint, id non niſi in Eccleſia coram ſancto altari, adſtantibus haud procùl teſtibus, faciant. Si autem infirmitas præpedierit, vt in Eccleſia eadem confeſſio fieri nequeat, in quacunqualibet domo facienda eſt, non niſi teſtibus ſimiliter haud procùl adſtantibus fiat: Nullo modo quippe videtur nobis conuenire, vt monachus relicto monaſterio ſuo, idcircò ſanctimonialium monaſteria adeat, vt confiteotibus peccata ſua modũ pœnitẽtiæ imponat. Nec etiàm illud nobis videtur congruum, vt Clerici & laici Epiſcoporum & presbyterorum

terorum canonicorum iudicia declinantes, monaſteria monachorum expetant, vt ibì monachis ſacerdotibus cōfeſſionē peccatorum ſuorum ſaciant, præſertim cùm eiſdem ſacerdotibus monachis id facere fas non ſit, exceptis his duntaxàt, qui ſub monaſtico ordine ſecum in monaſterijs degunt. Illis nanque eſt confeſſio peccatorum facienda, à quibus ſubindè & modus pœnitentiæ, & conſilium ſalutis capiatur, vt à quibus poſt tempora pœnitentiæ peracta, ſecundùm canonicam inſtitutionem, ſi Epiſcopus iuſſerit, reconciliatio mereatur. Pœnitentia porrò non in multitudine annorum, ſed potiùs in contritione cordis & corporis eſt æſtimanda.[b] Epiſcopis ſanè idcircò ſummoperè prouidendum eſt, nè canonicorum aut monachorum acceſſus indiſcretus in monaſterijs puellaribus paſsìm fiat: quia perſæpè hac occaſione multos vtriuſque ordinis canonici videlicet & monaſtici viros, muſcipulam diaboli incurriſſe cognouimus. Chalced. Syn. ca. 4. Cùm igitur canonicis illicitum ſit, ſuprà memoratæ rei gratia monaſteria puellarum adire, vndè tantæ tranſgreſſionis mos inoleuit, vt monachi hanc ſibimet licentiam faciendi vſurpare tentauerint, cùm canonica authoritas doceat monachos quietem debere diligere, & intentos eſſe tantummodò ieiunio & orationi, in locis, quibus renunciauerunt *ſedulò permanentes, vt nec Eccleſiaſticis, nec Secularibus negocijs communicent: nec in aliquo ſint moleſti, propria monaſteria deſerentes, niſì fortè eis præcipiatur propter opus neceſſarium ab Epiſcopo ciuitatis? His ità ex canonica authoritate præmiſſis, oportet vt canonici & monachi ſe ab hoc illicito facto cohibeant, nè contingat eos canonica cenſura percelli: qua dicitur: Tranſgredientem verò hanc definitionem noſtram, excommunicatum eſſe decreuimus, nè nomen DOMINI blaſphemetur. Qualiter autem collocutiones fœminarum his, qui ſacris officijs mancipati ſunt, vitandæ ſint, vita beati Auguſtini & beati Ambroſij, & dicta ſanctorum Cypriani atq; Hieronymi, & aliorum plurimorum apertè oſtendunt.

*ſeculo,

CAP. XLVII.

Quòd Miſſarum celebrationes in locis incongruentibus fieri non debeant.

CONſuetudines ad quorundam libitū repertæ, licèt contra authoritatem Eccleſiaſticam exiſtant, non facilè tamen correctionem accipiunt: e quibus eſt illud, quòd plerique presbyteri, neglectis baſilicis DEO dicatis, in domibus & hortis Miſſarum celebrationes, contra Diuinam authoritatem & canonicam inſtitutionem facere præſumunt. Et hoc ſimiliter ad Epiſcoporum culpam pertinere perſpicuum eſt. Proindè neceſsè eſt, vt vnuſquiſque Epiſcoporū huiuſcemodi temerariam conſuetudinem à parochia ſua penitùs amoueat. Et ſi quis presbyterorum abhinc, excepto quandò in itinere pergitur, & locus baſilicæ procùl eſt, & id in altaribus ab Epiſcopo conſecratis fieri neceſſitas compellit, nè populus DEI ſinè Miſſarum celebratione, & corporis & ſanguinis Dominici perceptione maneat, Miſſarum celebrationes in huiuſcemodi illicitis locis, poſt tot tantasque prohibitiones ſacere attentauerit, dignum eſt, vt gradûs ſui periculum incurrat. Laicos nanque pleroſque meminiſſe oportet pœnæ regis Oziæ, qui 2. Par. 26. pro eo, quòd contra ſas ſacerdotale miniſterium arripuit, lepræ immunditia ilicò mulctari meruit. Et diligenter perpendant, non eſſe ſui officij, vt relictis baſilicis DEO dicatis, & Epiſcopali authoritate contempta, ad libitum ſuum in hortis & domibus vel certè ædiculis, quas iuxta domos ſuas conſtruunt, & pallijs exornant, in quibus altaria erigi faciunt, Miſſarum celebrationes presbyteros facere compellant. Satiùs igitur illis eſt, Miſſam non audire, quàm eam, vbì non licet, nec oportet, audire. Sed & presbyteri (ſi tamen presbyteri vocandi ſunt) qui inconſultis Epiſcopis ſuis altaria in talibus locis erigere præſumunt, iuxta cenſuram canonicam gradûs ſui periculum incurrere merentur. Recenti quippe tempore de celebrādis in talibus locis Miſſis, emerſit contra authoritatem Eccleſiaſticam hæc (vt quibuſdam videtur) religioſa conſuetudo: quæ, quia apertè Eccleſiaſticæ antiquæ traditioni videtur reniti, non debet noua adinuentione, & qualibet pertinaci intentione defendi. Quandò enim in itinere pergitur, non induſtria, ſed neceſſitas alicubi, quàm in Eccleſia, Miſſarum celebrationem fieri vrget: quādò verò in domibus & hortis abſque præmiſſa neceſſitate fit, apertè humana præſumptio & præcepto Diuino, & authoritati canonicæ contraire comprobatur. Vbì autem DEO ſacrificium offerendum ſit, lex Diuina docet, DOMINO docente: Nō offeras holocauſtum tuum in omni Deut. 12. loco, ſed in loco quem elegit DOMINVS DEVS tuus, ibì offeras holocauſtum tuum. Et in Concilio legitur: Concil. Laodiceni cap. 58. Non oportet, inquit, in domibus oblationes fieri. Quandò ergò quod DOMINVS prohibet facere, humana præſumptio non metuit, procul dubio præceptum DEI tranſgredi non pertimeſcit. Quapropter neceſsè eſt, vt conſuetudines prauæ poſtponantur, & iuſſionibus Diuinis obtemperando, Eccleſiaſtica authoritas amplectatur.

CAP.

CAP. XLVIII.

Quòd nullus presbyterorum, ſolus Miſſam celebrare debeat.

IRrepſit in pleriſq; locis partìm incuria, partim auaritia repræhenſibilis vſus, & congrua emendatione dignus, cô quòd nônulli presbyterorum ſinè miniſtris Miſſarum Solennia frequentent: quod nec verba Domini Saluatoris, quibus myſteria corporis & ſanguinis ſui diſcipulis celebranda tradidit: nec Apoſtoli Pauli documenta declarant, nec etiàm in ipſis Actis Apoſtolorum, ſi enucleatìm legantur, ità fieri debere, vllo modo inuenitur. Vndè conueniendus, immò interrogandus nobis videtur huiuſmodi corporis & ſanguinis Domini ſolitarius conſecrator, quibus dicit, DOMINVS VOBISCVM: & à quo ill reſpondetur, ET CVM SPIRITV TVO: vel pro quibus, ſupplicãdo Domino, inter cætera, MEMENTO DOMINE ET OMNIVM CIRCVNSTANTIVM, cùm nullus circunſtet, dicit. Quæ conſuetudo, quia Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ authoritati refragatur, & tanto myſterio quãdam dehonorationem irrogare videtur, omnibus nobis in commune viſum eſt, vt deincèps huiuſcemodi vſus inhibeatur. Prouideatq; vnuſquiſque Epiſcoporum, nè in ſua parochia quiſquam presbyterorũ Miſſam ſolus celebrare præſumat: Et ſi hanc definitionem ſuperbiendo tranſgreſſus fuerit, canonicę correctioni ſubiaceat.

CAP. XLIX.

De presbyteris, duas aut eo ampliùs baſilicas habentibus.

SIcut vnicuique ciuitati conuenit, proprium habere Epiſcopum, ità & vnamquanq; baſilicam DEO dicatam decet & oportet proprium habere presbyterum. Auaritia ſanè, quæ eſt idolorum ſeruitus, quod non ſinè magno pudore proſequimur, quoſdam inuaſit presbyteros, ſuiſq; retinaculis adeò vinxit, captiuoſquè effecit, vt inſtàr cæcorum effecti, neſciant quò eant, neſciantque quid eſſe, vel quid agere debeant. Hi nanque ignibus auaritię æſtuantes, ſacerdotaliſq; dignitatis immemores, curamque baſilicarum, in quibus promoti ſunt, poſtponentes, datis quibuſdam xenijs aut pollicitis non ſolùm à clericis, verùm etiàm à laicis, alias baſilicas, contra fas, ad Chriſti famulatum peragendum ſuſcipiunt, vtrùm conſultis, an inconſultis Epiſcopis id faciant nécne, ignoratur. Si conſultis id faciunt, eorum tranſgreſſioni ijdem Epiſcopi procul dubio communicant: Si verò eis inconſultis id facere præſumunt, nihilominùs Epiſcoporum negligentiæ id adſcribendum eſt. Vix enim quiſpiam presbyterorum in baſilica, in qua diuinæ ſeruituti mancipatus eſt, dignè atq; ſtrenuè militare inuenitur, quanto minus id in duabus aut tribus, aut eo ampliùs, baſilicis dignè exequi valet? In quo facto & religio Chriſtiana fuſcatur, & ſacerdotalis ordo confunditur, immò auaritia ſacerdotum à ſubditis denotatur, locaque Deo dicata cultu ſibi debito priuantur, & (vt in ſuperioribus capitulis iam dictum eſt) animarum pericula generantur. Quod nè vlteriùs vnuſquiſque Epiſcoporum in parochia ſua fieri ſinat, omnes in commune ſtatuimus, decernentes vt ſingulæ baſilicæ, plebes & res, quibus conſiſtere poſſint, habentes, ſingulos habeant presbyteros. Si verò plebes habuerint, & rebus quib' cõſiſtere poſſint, caruerint: in arbitrio Epiſcoporum pendet, vtrùm ità conſiſtere debeant, aut poſſint, nécne: Hoc tamen ſpecialiter eorum ſolertiæ prouidendum eſt, vt hac occaſione nullus presbyter duas aut tres auaritiæ cauſa, quibus ſufficere ſecundùm diuinum cultum nullatenùs poteſt, habere audeat baſilicas.

Gal. 5. Epheſ. 5.

CAP. L.

De obſeruatione diei Dominici.

NVllo modo diuinæ authoritati concordat, quòd religio Chriſtiana, ſicut à ſanctis patribus traditum accepit, & Eccleſiæ authoritas ſe habet, diem Dominicum, in quo author vitæ à mortuis reſurrexit, reuerenter, venerabiliterque non colit. Vtcunquè enim à quibuſdam dominis venerando cuſtodiri videtur, ſed à conſeruis ſeruitio eorum preſſis, perrarò debito honore coli inuenitur. Paganis autem moris fuit, ob memoriam & reuerentiam deorum ſuorum dies colere. Nam & Iudæis carnalibus moris eſt, ſabbatum carnaliter obſeruare. Chriſtianorum porrò religioſæ deuotionis, quæ (vt creditur) ex Apoſtolorum traditione, immò Eccleſiæ authoritate deſcendit, mos inoleuit, vt ob memoriam Dominicę reſurrectionis, diem Dominicum venerabiliter atque honorabiliter colat, quoniam eo die, DEVS lucem mundi cõdidit, eo die (vt dictum eſt) Chriſtus à mortuis reſurrexit, eo die paracletum Spiritum ſanctum Apoſtolis miſit de cælis: eo die, vt à quibuſdam Doctoribus traditur, manna pluit de cælo. Hæc & his ſimilia liquidò demonſtrãt, hunc diem cæteris diebus celebriorem & venerabiliorem fore. Vndè conſtat, quoniam ſicut nonnulla alia à religione Chriſtiana propter amorem & delectationem mundi, propriaſq; humanas delectationes & prauiſſimas, immò periculoſiſſimas conſuetudines, quæ iam pro lege habentur, receſſerunt: ità quoquè tanti diei veneratio, ab vſu

Dominicæ diei inſignis.

Pœnæ quorundam, diem dominicũ violantiũ.

viſu Chriſtianitatis magna ex parte receſſerit. Multi nanque noſtrorum viſu, multi etiàm quorundam relatu didicimus, quoſdam in hac die ruralia opera exercentes, fulmine interemptos, quoſdam artuum contractione mulctatos, quoſdam etiàm viſibili igne, corporibus oſſibusque ſimul ſub momento, abſumptis, in cinerémve ſubitò reſolutis, pœnaliter occubuiſſe, vt multa alia terribilia indicia extiterunt, & hactenùs exiſtunt. Quibus declaratur, quòd DEVS in tanti diei dehonoratione offendatur. Proindè omnibus nobis viſum eſt, vt primùm ſacerdotes, poſteà reges & principes, cunctique fideles ſummoperè procurent, vt tanti diei debita obſeruatio, religioſaq; deuotio, nunc vſque magna ex parte neglecta, abhinc ob inſigne Chriſtianitatis, deuotiùs exhibeatur. Si ergò Iudæi, quorum adhuc iugum legis carnaliter ceruices premit, à quo, quia nolunt, CHRISTI eos gratia non liberat, Sabbatum carnaliter cuſtodientes, eo die nulla poteſtate terrena compellere ab operibus ruralibus ſe abſtinent: quantò magis Chriſti gratia redemptis cõuenit, vt eo die quo author vitæ reſurrexit, eisque ſpem reſurgẽdi cõceſſit, ab his, quæ præmiſſa ſunt, ſe abſtineant, & ſolùmodò ſpiritalib⁹ gaudijs repleri, canticisque hymnigeris & laudibus cœleſtibus tòto cordis adniſu vacare ſatagant? Quapropter ſpecialiter atque humiliter à ſacerdotibus Imperialis celſitudo flagitanda eſt, vt eius à DEO ordinata poteſtas, ob honorem & reuerentiam tanti diei, cunctis metum incutiat, nè in hac ſancta & venerabili die, mercatus & placita & ruralia quæque opera, necnon & quaſlibet corrigationes vllius conditionis homines facere præſumant: Quoniam dum hæc agant, & decus Chriſtianitatis obſuſcant, & nomen CHRISTI blaſphemantibus locum ampliùs detrahendi attribuũt. Decet igitur, vt eo die Chriſtianus diuinis laudibus, non ruralibus vacet operibus.

CAPVT LI.

De æquo modio, iuſtoque habendo ſextario.

ILlud quoquè ex toto à Diuina authoritate diſſentit, & afflictionem atque oppreſſionem ingentem pauperibus irrogat, quòd quidam non ſolùm clerici, ſed & laici, Dominici præcepti tranſgreſſores effecti, minorem modium atque ſextarium in vendendo atq; commodando, maioremq; in recipiendo habent, ſimulque ſtateras minores atque doloſas in mutando atque vendendo, maioreſque in recipiendo habentes: & ob hoc, dum ſuæ intolerabili cupiditati ſatisfacere æſtuant, heu proh dolor, miſeros quoſque paupertati addicunt, & mendicos efficiunt: Quoniam his inæqualibus menſuris, & diuerſis fœnerationibus adeò eos obligantes coarctant, vt ex vineolis ſuis, ob mercẽdem laboris ſui nihil reſidui ſibi, ſuæque coniugi & liberis, nec cyathns nec vua quidem remaneat: ſed vt omnia in cellaria ſuą ex aſſe deueniant, ſagaciter elaborant. Quam crudelitatem quidam dominorum tam per ſe, quàm per atroces miniſtros ſuos, in ſibi ſubiectis exercere comprobãtur, ità vt nihil ſibi, ſuæq; coniugi ac liberis, de fructu meſſium, vinearumque ſuarum vſurpare audeant, ſed omne quicquid illud eſt, dominis ſuis ex integro cuſtodire & reddere compellantur. Quod impietatis vitium beatus Iob multùm ſe cauere inſinuat, cũ ait: Si aduersùm me terra mea clamat, & cum ipſa ſulci eius deflent: Si fructus eius comedi abſque pecunia, & animam agricolarum eius afflixi, pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo ſpina, & clamor ipſorum in aures nomini Sabaoth introibit. Quæ verba Beda ità exponit: Dominum Sabaoth, id eſt, Dominum exercituum appellat, ad terrorem eorũ, qui pauperes conterunt & adfligunt, eoſque nullum putant habere tutorem. Huic enim loco congruit illud Pſalmiſtæ: Tibi derelictus eſt pauper, pupillo tu eris adiutor. Et alibi Pſalmiſta in perſona Domini loquitur: Propter miſeriam inopum & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus. Et illud, quod in libro beati Iob ſcriptum eſt: Neque enim fruſtrà audiet DEVS, & omnipotens ſingulorum cauſas intuebitur. Et illud Salomonis: Non deſpiciet preces pupilli, nec viduam, ſi effundet loquelam gemitus. Nõnne lachrymę viduę à maxilla deſcendũt, & exclamatio eius ſup deducentem eas? A maxilla enim aſſcendunt vſque ad cœlos, & Dominus exaudi tor non delectabitur in illis. Multa quoquè his ſimilia, de huiuſcemodi oppreſſione teſtimonia perfacilè proferri poterant, ſed alibi proferenda reſeruantur. De modio autem æquo, iuſtoque ſextario habendo, Dominus in libro Leuitico ità loquitur: Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in menſura: ſtatera iuſta & æqua ſint pondera, iuſtus modius, æquusque ſit vobis ſextarius: Ego Dominus DEVS veſter, qui eduxi vos de terra Aegypti. Cnſtodite præcepta mea, & vniuerſa iudicia, & facite ea: ego Dominus. Salomon in Prouerbijs: Pondus & pondus, menſura & menſura, vtrunq; abominabile eſt apud DOMINVM. Item in eodem: Abominatio eſt apud Dominum pondus & pondus, ſtatera doloſa nõ eſt bona. In non faciendo qnippe quæ Dominus

Iob 31.
Iac. 5.
Pſal. 9.
Pſal. 11.
Iob 35.
Eccle. 35.
Leuit. 19.
Prou. 20.
Ibidèm.

minus iubet, delinquimus: in faciendo autem quæ vetuit, procul dubio peccamus. Ergò quandò ea, quæ vetat, facimus, eius procul dubio ſancti præcepti tranſgreſſores exiſtimus. Quanquàm ergò conſuetudines peruerſę non facilè corriguntur, hęc tamen conſuetudo inæqualium modiorum, & iniuſtorum ſextariorum, atq; ponderum doloſorum, neceſsè eſt vt principali metu ocyùs corrigatur, & ad præceptū diuinum tanta tortitudo reflectatur: quia verendū eſt, nè inter cætera mala hoc quoquè non ſolùm facientibus & conſentientibus, ſed etiàm non corrigentibus, quod abſit, proueniat in damnationem.

CAP. LII.

De interdicto quodam, quo apud pleraſque prouincias pauperes aggrauantur, ab Imperiali clementia prohibendo.

NOn ſolùm rumore, ſed etiàm venerabilium virorum relatu comperimus, quòd in quibuſdam occidentalibus prouincijs, ſuadente auaritia, Epiſcopi & comites & cæteri prælati pauperibus ſibi ſubiectis ſoleant edictum imponere, vt nullus eorū tempore meſſis, modium frumenti, nec tempore vindemiæ, modium vini maiori precio, niſi quod ab eis conſtituitur, vendere præſumat. Quod ſi quiſpiam illorum facere præſumpſerit, & paupertati ſuæ magnam iacturam patitur, inſùpèr etiàm acribus verberibus flagellatur. Vndè fit, vt cùm alijs modius frumēti duodecim denarijs, & modius vini viginti denarijs venundari poſſit, huiuſcemodi ſeniores modium frumenti ad quatuor, & modium vini ad ſex ſibi extorqueāt denarios. Quæ res quia impietatis, iniuſtitiæq; plena eſt, neceſsè eſt, vt pijſſimi principis authoritate inhibeatur: Quoniam verendum eſt, nè, dum his & his ſimilibus grauamiſibus pauperes atteruntur, ira interni iudicis nō ſolùm facientibus, ſed etiàm conſentientibus, & corrigere nolentibus, accumuletur, quatenùs pauperibus libertas tribuatur, vt redditis ſenioribus ſuis, quæ iuſtè reddenda ſunt, eeliqua quæ ſibi ſuperſunt, liceat alijs, prout pactio vendentis & emētis grata fuerit, abſque prohibitione ſeniorum ſuorum diſtrahere.

CAP. LIII.

De multimodis vſurarum adinuentionibus.

CVM multa & innumera ſint mala, quibus & DEVS offenditur, & regnum Chriſtianorum periclitatur, extat inter cætera vnum quoddam valdè execrabile, Deoque deteſtabile auaritiæ genus, quo indubitanter & DEVS ad iracundiam prouocatur, quia eo præceptis eius reſultatur, & miſericordiæ humanæ, præcepta diuina tranſgredienti, augmenta damnationis præparantur, eò quòd ſcilicet quidam clericorum & laicorum obliti præceptionis Dominicæ, qua dicitur: Pecuniā tuam non dabis ad vſuram, & frugum ſuperabundantiam non exiges: Ego Dominus DEVS veſter: in tantam turpiſſimi lucri rabiem exarſerint, vt multiplicibus atque innumeris vſurarum generibus, ſua adinuentione & cupiditate repertis, adeò pauperes CHRISTI adfligant, vt, exceptis alijs oppreſſionibus, quibus ad iniuriam DEI atrociter cruciantur, hoc ſpeciali malo multi eorum, fame & egeſtate confecti, pereant: multi etiàm hac oppreſſione compulſi, proprijs derelictis, alienas incolatûs gratia terras expetūt. Famis præterea tēpore, cùm quiſpiam pauper omnium rerum penuria attenuatus, ad aliquem fœneratorem venit, vtpotè frater ad fratrem, quos conſtat vno precioſo Chriſti ſanguine redemptos, petens ab eo ſuas miſerabiles neceſſitates ſubleuari, ſibique id, quo indiget, commodari: taliter ſibi ab eo ſolet reſponderi: Non eſt mihi frumentum, aut aliud quid, quod in cibum tibi ſumere vis, ad mutuandum, ſed magis ad venundandum. Si vis emere, fer precium, & tolle. Cui pauper: Non eſt mihi, inquit, quicquam precij, quo emere id, quo indigeo, valeam: Sed peto abs te, vt miſereris meî, & quomodocunq; vis, mihi quod peto, nè fame peream, mutuum porrige. Fœnerator econtrà, * Quomodò denarijs poſſum modium frumenti mei vendere, aut tot denarios tempore fructûs noui mihi redde, aut certè eorum precium in frumento & vino, & cæteris quibuſlibet alijs frugibus ad plenum ſupple. Vndè euenire ſolet, vt pro vno frumenti modio taliter mutuato, tres aut certè quatuor modij à pauperibus tempore meſſis violenter exigantur. Quod & de modio vini ſimiliter fieri ſolet. Sunt etiàm alij crudeliſſimi fœneratores, qui tempore neceſſitatis nihil commodare pauperibus volunt, niſi meſſellas ſuas, & vineolas, & pratella, ea ratione in pignus dederint, vt quicquid frugū in hiſce colligi poterat pro paruo, quod mutuum acceperint, ex aſſe amittant: Quæ res non minimam pauperibus generat afflictionem & penuriam. Sunt & aliæ multifariæ calliditates quorundam fœneratorum, quibus pauperes exhauriuntur, & paupertati addicuntur, quas hîc enumerare magni eſt tædij, magnæque prolixitatis. Dominus quippe & in legalibus & in propheticis oraculis vſuram fieri, minaciter atque

Leuit. 25.

* Quot modo

atq; terribiliter inhibet, & præſumptio humana, à ſummo creatore prohibita, ſuperbiendo perpetrare ad ſui diſcrimen non metuit. Ait nanque in libro Exodi: Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non vrgebis eum quaſi exactor, nec vſuris opprimes. In libro Leuitici: Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & ſuſceperis eum quaſi aduenam & peregrinum, & vixerit tecum, nè accipias ab eo vſuram, nec amplius quàm dediſti. Time DEVM tuum, vt viuere poſſit frater tuus apud te. In libro Deuteronomij: Si vnus de fratribus tuis, qui morátur intra portas ciuitatis tuę, in terra quam DOMINVS DEVS tuus daturus eſt tibi, ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, ſed aperies eam pauperi, & dabis ei mutuum, quo eum indigere perſpexeris. Item in eodem: Caue nè fortè ſubripiat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo: Appropinquat ſeptimus annus remiſſionis, & auertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei, quod poſtulat, mutuum commodare, nè clamet contra te ad DOMINVM, & fiat tibi in peccatum, ſed dabis ei, nec ages quippiam callidè in eius neceſſitatibus ſubleuandis, vt benedicat tibi DOMINVS DEVS tuus in omni tempore, & in cunctis, ad quæ manum miſeris. non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ. Idcircò præcipio tibi, vt aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum verſatur in terra. Per Ezechielem quoquè prophetam DOMINVS eum, qui ad vſuram dat, & amplius accipit, non viuere proteſtatur, ait autẽ: Si genuerit quis filium latronem effundentem ſanguinem, & fecerit vnum de iſtis, & hęc quidem omnia non facientem, ſed in montibus comedentem, & vxorem proximi ſui polluentem, egenum & pauperem contriſtantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola leuantem oculos ſuos, abominationem facientem, ad vſuram dantem, & amplius accipientem, nunquid viuet? non viuet, dicit DOMINVS. Item idem: Munera acceperunt apud te, ad effundendum innoxium ſanguinẽ, vſuram & ſuperabundantiam accepiſti, & auarè proximos tuos calumniata es. Amos propheta: Audite hoc qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ, dicentes: Quandò tranſibit meſſis, & venundabimus merces: & ſabbatum, & aperiemus frumentum, vt imminuamus menſuram, & augeamus ſiclum, & ſupponamus ſtateras doloſas, vt poſſideamus in argento egenos, & pauperes pro calceamentis, & quiſquilias frumenti vendamus. Iurauit DOMINVS in ſuperbia Iacob: Si oblitus fuero vſque ad finem omnia opera eorum, nunquid non ſuper iſto non commouebitur terra, & lugebit omnis habitator eius? Quis (rogo) tam ferrei pectoris exiſtit, cui tam terribilis ſententia terrorem non incutiat, qua dicitur: Nunquid ſuper iſto non commouebitur terra, & lugebit omnis habitator eius? Apertè ergò hac ſententia manifeſtatur, quòd propter vſuras & inæquales menſuras ſtaterasque doloſas atque oppreſſiones pauperum, commotio terræ, immò periclitatio, & infirmatio regni, luctusque omnium habitatorum eius perueniat. Beatus quoquè Hieronymus hunc locum ità exponit: O tu Iſrael, audite quæ ſcelera feceritis: de nocte ſurgentes pro oratione & hymnis ad Deum. Studium habetis opprimendi ſiue contemnendi pauperes, vt fame & egeſtate confecti, auferantur è terra: qui expectatis Calendas, vt negociemini, & vſuras augeatis vſuris: & Sabbata, vt aperiatis horrea, detisque frumentum, amplius recepturi: & DEI ſolennitates, turpis lucri gratia, in veſtra compendia vertitis: qui minorem in vendendis mercibus menſuram facitis, & maiora pondera in accipiendis, ſtateramq; iniquam, vt poſſideatis pecunia pauperem, & tam viles habeatis homines, vt impleatis illud, quod ſuprà de vobis dixeram, pro eo quòd vendidiſtis argento iuſtum, & pauperem pro calceamentis: & in tantam lucri rabiem proſiliſtis vt non frumenta, quorum eſu hominum corpora ſuſtentantur, ſed quiſquilias & purgamenta frumenti vendatis pauperibus, puluerem & paleas tritico commiſcentes. Item idem in expoſitione Ezechielis prophetæ: Putant quidam vſuram tantùm eſſe in pecunia. Quod præuidens ſcriptura, omni rei aufert ſuperabundantiam, vt plus non recipias, quàm dediſti. Solet in agris frumenti & milij, vini & olei, cæterarumque ſpecierum vſura exigi, ſiue (vt appellat ſermo diuinus) ſuperabundantiam: verbi gratia, vt hyemis tempore demus decem modios, & in meſſe recipiamus quindecim, hoc eſt, amplius ꝙ partem mediam: qui iuſtiſſimum ſe putauerit, quartam plus accipiet portionem: & ſolent argumentari & dicere: Dedi vnum modium, qui ſatus fecit decem modios: Nónne iuſtum eſt, vt medium modium de meo plus accipiam, cùm ille mea liberalitate nouem & ſemis de meo habeat? Nolite errare, inquit Apoſtolus, DEVS non irridetur. Reſpondeat enim nobis breuiter fœnerator miſericors, vtrùm habenti dederit, an non habenti: habenti vtiquè dare non debuerat, ſed dedit quaſi nõ habenti: ergò quare plus exigit, quaſi ab habente? Alij pro pecunia fœnerata ſolent munuſcula accipere diuerſi generis, & non intelli-

Exo. 22. Leuit. 25. Deut. 15. Ibidem. Eze. 18. Amos 8. Hierony. Amos 2. Ezech. 18. Gala. 6.

intelligunt vſuram appellari & ſuperabun-
dantiam, quicquid illud eſt, ſi ab eo quod
dederint,plus acceperint. In pſalmo quar-
Pſal.14. todecimo: Qui pecuniam ſuam non de-
dit ad vſuram. Hieronymus: Primò dicen-
dum iuxta literam, quòd lex indigenis tan
tùm & ciuibus prohibuerit fœnus imponi,
Deut. 15. & alienigenis iuſſerit fœnerari: Dauid ve-
rò Euangelicum deſcribens virum, &
eum qui habitaturus ſit in monte ſancto
DEI, hoc eſt, in ECCLESIA DEI, in
Pſal. 14. cunctos generaliter fieri vetârit. Hanc
etiàm ſententiam, qua dicitur: Qui pecu-
niam ſuam non dedit ad vſuram, Caſſio-
dorus ità exponit: Duobus modis in ſcri-
pturis ſanctis pecunia probatur intelligi.
Vna eſt iſta metallica, quæ ad vſuram dari
omninò prohibetur, quoniam vitium cu-
piditatis eſt, exigere velle, quod te neſcias
commodâſſe, hanc quidem habuit Domi-
Ioan.13. nus IESVS CHRISTVS, quam Iu-
dæ tradidit erogandam, quam non dedit
ad vſuram, quandò illam indigentibus ad
informandos nos pia largitate conceſſit.
Pſal. 54. Item idem: Et non defecit de plateis eius
vſura & dolus. Intendamus quòd non
dixit occultè, ſed in plateis talia fuiſſe com-
miſſa, quæ ſuperna damnauit ſententia.
Pſal.14. De vſura enim dictum eſt, qui pecuniam
ſuam non dedit ad vſuram: de dolo autem,
Et labia tua nè loquantur dolum. hæc non
occultè geſſit, ſed quodammodò libera
commiſit iniquitate: Omne enim malum
execrabilius redditur, quãdò publica præ-
ſumptione tractatur. Iohannes Apoſtolus
conuiua cœnæ Dominicæ ſtrenuus ac fi-
1.Ioan.3. deliſſimus, Qui habuerit, inquit, facultates
mundi, & viderit fratrem ſuum eſurien-
tem, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomo
dò charitas DEI manet in eo? Auguſti-
nus: Eccè, inquit, vndè incipit charitas.
Si nõdùm es idoneus mori pro fratre, iam
idoneus eſto dare de tuis facultatibus fra-
tri. Iam percutiat viſcera tua charitas, vt
non delectantia facias, ſed de intimo adi-
pe miſericordiæ, vt cõſideres illum in ege-
ſtate poſitum: Si enim ſuperflua non po-
tes dare fratri tuo, animam tuam potes po-
nere pro fratre? Item idem poſt pauca:
Vide ſi misereris, ſi habes facultates mun-
di, quid ad me pertinet? fortè dicis: Ego
daturus ſum pecuniam meam, nè ille mo-
leſtiam patiatur? Si tibi hoc reſponderit
cor tuum, dilectio patris non manet in te.
Si dilectio patris non in te manet, non es
natus ex DEO. Quomodò te glorearis
eſſe Chriſtianum? nomen habes, & facta
non habes. Si autem nomen ſecutum fue-
rit opus, dicat te quiſque paganum, tu au-
tem factis oſtende te Chriſtianum: nam ſi
factis non oſtendis te Chriſtianum, & oẽs
te Chriſtianum vocent: quid tibi prodeſt

nomen, vbi res non inuenitur? Miſerabi-
lis planè, & valdè deflenda res eſt, quandò
quis pro facultatibus mundi, quarum mo-
mentaneus poſſeſſor exiſtit, quia eas fra-
tribus indigentibus, charitate dictante, nõ
impertit, & gloriam Chriſtiani nominis ſi-
bi adimit, & DEVM qui charitas eſt, 1. Ioan. 4.
amittit. De vſuris porrò non faciendi, &
de miſericordia fratribus impendenda, ſu-
perſunt copioſiora vtriuſque inſtrumenti
documenta, & ſanctorum patrum eximia
dicta, quæ ſectatores vſurarum non victu-
ros, neque in monte ſancto habitaturos,
ſed potiùs, quia immiſericordes extiterũt,
cum purpurato & auaro diuite pœnas af- Luc.16.
firmant luituros.

CAP. LIIII.

Vt hi qui pœnitentia publica ſunt mulctati, neque in baptiſmate, neque in percipiendo ſancti ſpiritûs dono patroni exiſtant pro alijs.

QVòd hi, qui fidem CHRISTI ex-
petunt, & prouectæ ætatis exiſtunt,
priuſquàm ad baptiſmum accedant,
inſtruẽdi ſint & fidei, & baptiſmatis ſacra-
mento: necnon & illi, qui alios de ſacro
fonte ſuſcipiunt, quique ad percipiendum
ſancti ſpiritûs donum, coram pontificibus
pro alijs patroni exiſtunt, intelligere de-
beant, & vim tanti ſacramenti, & quid pro
alijs ſpoponderint, iam in præcedentibus
capitulis dictum eſt. Illos tamen in hoc ca-
pitulo ſpecialiter ab his officijs remouen-
dos iudicamus, qui propter reatum ſuum
publica pœnitentia ſunt mulctati, videlicet
vt nec alios de ſacri fontis baptiſmate ſu-
ſcipiant, nec etiàm ad percipiendum ſancti
ſpiritûs donum, aliorum patroni coram
pontificibus exiſtant, donèc per dignam
pœnitentiæ ſatisfactionem, reconciliatio-
nem mereantur. nec immeritò: quoniam Num.5.
quos & lex Diuina à caſtris militaribus, nè
ruina ſint populi, & authoritas canonica,
ab Eccleſiarum ſequeſtrãt liminibus: mul-
to magis à memoratis peragendis officijs,
vſque ad tempus pœnitentiæ peractum, di-
gnamq; perceptam reconciliationem,
huiuſcemodi (vt iam dictum
eſt) meritò ſunt exclu-
dendi.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCI-

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

DE CAVSIS hactenùs ad religionẽ chriſtianã curamq́; paſtorũ pertinẽtibus, vel de his, quæ in perſona eorũ, emẽdatione digna, vel etiàm de his, quæ ab ipſis vſq; nunc neglecta ſunt, in præſenti libello breuiter cõpræhenſum eſt. In hoc quoquè qui ſequitur libello, ſpecialiter de regibus & principibus, & generaliter de omnibus fidelibus & quòd vbi auaritia, inuidia & odium, & cætera vitia charitati contraria regnant: quia eadem charitas, quæ DEVS eſt, his ineſſe non poteſt, ſtatus Eccleſiæ periclitetur: & quòd religio Chriſtiana ſub Apoſtolis deuotiùs, quàm nunc floreat, floruerit, & noſtro ſeculo circa multos marceſcat, reſtat proſequendum.

CAP. I.

Quid ſit rex, quid eſſe, quidve cauere debeat.

Iſidorus in lib. Sententiarũ.

REX à rectè agendo vocatur. Si enim piè & iuſtè & miſericorditer regit, meritò, rex appellatur: ſi his caruerit, non rex, ſed tyrãnus eſt. Antiqui autem omnes

Idẽ in lib. Etymolo.

reges tyrannos vocabant, ſed poſteà piè & iuſtè, & miſericorditer regentes, regis nomen ſunt adepti: impiè verò, iniuſtè crudeliterq́ue principantibus, non regis, ſed tyrannicum aptatum eſt nomen. Quia ergò rex à regendo dicitur, primò ei ſtudẽdum eſt, vt ſemetipſum, ſuamq́ue domum, Chriſti adiuuante gratia, ab operibus nequam emaculet, boniſq́ue operibus exuberare faciat, vt ab ea cæteri ſubiecti bonum exẽplum ſemper capiant, ipſe etiàm ſalutiferis CHRISTI præceptis fideliter atque obedienter obſecundet, & rectè agendo eos quibus temporaliter imperat, in pace & concordia atque charitate, cæterorumq́; bonorum operum exhibitione, quantùm ſibi diuinitùs datur, conſiſtere faciat, & dictis atque exemplis ad opus pietatis & iuſtitiæ, & miſericordiæ ſolerter excitet, attendens quòd pro bis DEO rationem redditurus ſit, quatenùs ità agendo, ſanctorum regum, qui DEO ſyncerè ſeruiendo, placuerunt, poſt hanc peregrinationem conſors efficiatur. De rege autem, qualis eſſe, vel quid cauere debeat, ità in Deuteronomio legitur: Cùm ingreſſus Deut.17.
fueris terram, quam DOMINVS DEVS tuus dabit tibi, & poſſederis eam, habitaueriſq́ue in illa, & dixeris, Conſtituam ſuper me regem, ſicut habent omnes per circuitum nationes: eum conſtitues, quem Dominus DEVS tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Et poſt pauca: Non habebit vxores plurimas, quę alliciant animũ eius, neque argenti & auri immenſa pondera. Poſtquàm autem ſederit in ſolio regni ſui, deſcribat ſibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à ſacerdotibus Leuiticæ tribûs, & habebit ſecum, legetq́ue illud omnibus diebus vitæ ſuæ, vt diſcat timere DOMINVM DEVM ſuum, & cuſtodire verba & cæremonias eius, quæ lege præcepta ſunt: nec extolletur cor eius in ſuperbiam ſuper fratres ſuos, neq; declinet in partem dextram vel ſiniſtram, vt longo tempore regnet ipſe & filij eius ſuper Iſraël. Attende quòd timor DEI & cuſtodia præceptorum eius, & humilitas quæ non patitur eum extolli ſuper fratres ſuos, & iuſtitiæ rectitudo non ſolùm regem, ſed & filios eius longo faciet regnare tempore. Vt ergò princeps extollentiam cauere debeat, Eccleſiaſticus ad- Eccle.32.
monens ait: Principem te conſtituerunt? noli extolli, ſed eſto in illis, quaſi vnus ex ipſis. In Prouerbijs: Rex qui iudicat in Prou.29.
veritate pauperes, thronus eius in ęternum firmabitur. Item: Miſericordia & veritas Prou.20.
cuſtodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Quantæ igitur felicitatis ſit bonus rex, quantæ ve infelicitatis, ſi nequam fuerit, beatus Cyprianus eximius martyr CHRISTI, de duodecim abuſionibus ſcribens, inter cætera ità ait: Nonus, inquiẽs, abuſionis gradus eſt rex iniquus: etenim regem non iniquum, ſed correctorem iniquorum eſſe oportet. Vndè in ſemetipſo nominis ſui dignitatem cuſtodire debet. Nomen enim regis intellectualiter hoc retinet, vt ſubiectis omnibus rectoris officium procuret. Sed qualiter alios corrigere poterit, qui proprios mores, nè iniqui ſint, non corrigit. Quoniã iuſtitia regis exaltatur ſolium, & veritate ſolidantur gubernacula populorum. Iuſtitia verò regis Iuſtitia re-
eſt,

gis quæ ſit. eſt, neminem iniuſtè per potentiam opprimere, ſinè acceptione perſonarum inter virum & proximum ſuum iudicare: aduenis & pupillis & viduis defenſorem eſſe: furtá cohibere, adulteria punire, iniquos non exaltare, impudicos & hiſtriones non nutrire, impios de terra perdere, parricidas & peierantes viuere non ſinere, Eccleſias defendere, pauperes eleemoſynis alere, iuſtos ſuper regni negocia conſtituere, ſenes & ſapientes & ſobrios conſiliarios habere, magorum & hariolorum, pythoniſſarumq́; ſuperſtitionibus nō intendere, iracundiam differre, patriam & fortiter & iuſtè contra aduerſarios defendere, per omnia in DEO viuere, proſperitatibus non eleuare animum, cūcta aduerſa patienter ferre, fidem catholicam in DEVM habere, filios ſuos non ſinere impiè agere, certis horis orationibus inſiſtere, ante horas congruas non

Eccl. 10. guſtare cibum: Væ enim terræ, cuius rex eſt puer, & cuius principes manè comedūt. Hæc regni proſperitatem in præſenti faciunt, & regem ad cæleſtia regna meliora perducunt. Qui verò ſecundùm hanc legem non diſpenſat, multas nimirùm aduerſitates Imperij tolerat. Idcircò enim ſæpè pax populorum rumpitur, & offendicula etiàm de regno ſuſcitantur, terrarum quoquè fructus diminuuntur, & ſeruitia populorum prępediuntur, multi etiàm dolores proſperitatem regni inficiunt, charorum & liberorum mortes triſtitiam conferunt, hoſtium incurſus prouincias vndiquè vaſtant, beſtiæ armentorum & pecorum greges dilacerant, tempeſtates veris & hyemis terrarum fœcunditatem, & maris miniſteria prohibent, & aliquandò fulminum ictus ſegetes, & arborum flores, & pampinos exurunt. Super omnia verò regis iniuſtitia non ſolùm præſentis Imperij faciem fuſcat, ſed etiàm filios ſuos & nepotes, nè poſt ſe regni hæreditatem teneant, obſcu-

3. Reg. 12. rat. Propter piaculum enim Salomonis, regnum domus Iſrael Dominus de manibus filiorum eius diſperſit, & proptar meritum Dauid regis, lucernā de ſemine eius ſemper in Hieruſalem reliquit. Eccè quantùm iuſtitia regis ſeculo valet, intuentibus perſpicuè patet: pax populorum eſt, tutamentum patriæ, immúnitas plebis, munimenrum gentis, cura languorum, gaudium hominum, temperies aëris, ſerenitas maris, terræ fœcunditas, ſolatium pauperum, hæreditas filiorum, & ſibimetipſi ſpes futuræ beatitudinis. Attamen ſciat, quòd ſicut in throno hominum primus conſtitutus eſt, ſic & in pœnis, ſi iuſtitiam non fecerit, primatum habiturus eſt. Omnes nanque quoſcunque peccatores ſub ſe in

præſenti habuit, ſupra ſe modò in illa futura pœna habebit. Fulgentius in libro Fulgētius. de Veritate prædeſtinationis & gratiæ: Clementiſſimus quoquè Imperator non ideò eſt vas miſericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatûs accepit, ſed ſi imperiali culmine recta fide viuat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis ſanctæ religioni ſe ſubijciat: ſi magìs in timore ſeruire deo, quàm in tumore dominari populo delectetur. Si in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas poteſtatem: Si ſe magìs diligendum, quàm metuēdum cunctis exhibeat: ſi ſubiectis ſalubriter conſulat, ſi iuſtitiam ſic teneat, vt miſericordiam non relinquat: ſi præ omnibus ità ſe ſanctæ matris ECCLESIAE meminerit filium, vt eius paci atque tranquillitati per vniuerſum mundum prodeſſe ſuum faciat principatum. Magìs enim Chriſtianum regitur atque propagatur Imperium, dùm Eccleſiaſtico ſtatui per omnem terram conſulitur, quàm cùm in parte quacunque terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur. Iſidorus: Qui rectè vtitur re- Lib. 3. Sententiarū, cap. 49. gni poteſtate, ità præſtare ſe omnibus debet, vt quanto magìs honoris celſitudine claret, tanto ſemetipſum mente humiliet:

Proponens ſibi exemplum humilitatis Dauid, qui de ſuis meritis non tumuit, ſed 2. Reg. 6. humiliter ſeſe deijciens, dixit: Vilis incedam, & vilis apparebo ante DOMINVM, qui elegit me. Item Iſidorus: Qui intra Ibidèm, cap. 48. ſeculum benè temporaliter imperat, ſinè fine in perpetuum regnat, & de gloria ſeculi huius ad æternam tranſmeat gloriam: qui verò prauè regnum exercent, poſt veſtem fulgentem & lumina lapillorum, nudi & miſeri ad inferna torquendi deſcendunt. Reges à rectè agendo vocati ſunt, ideoque ſicut rectè agendo, regis nomen tenetur, ità peccando amittitur. Nam & viros ſanctos proindè reges vocari in ſacris eloquijs, eô quòd rectè agant, ſenſusq́ue proprios benè regant, & motus reſiſtentes ſibi rationabili diſcretione componant. Rectè igitur illi reges vocantur, qui tam ſemetipſos, quàm ſubiectos benè regendo modificare nouerunt. Quidam ipſum nomen regiminis ad immanitatem tranſuertunt crudelitatis: dumq́ue ad culmen poteſtatis venerint, in apoſtaſiam cōfeſtim labuntur: tantoq́ue ſe tumore cordis extollunt, vt cunctos ſubditos in ſuî comparatione deſpiciant, eoſq́ue quibus præeſſe contigit, non agnoſcant. Et paulopòſt: Ibidèm. Dum mundi reges ſublimiores ſe cæteris ſentiunt, mortales tamen ſe eſſe agnoſcant, nec regni gloriam, qua

in ſeculo ſublimantur, adſpiciant: Sed opus quod ſecum deportant, intendant. Item non poſt multa: Reges quandò boni ſunt, muneris eſſe D E I: quandò verò mali, ſceleris eſſe populi. Secundùm meritum enim plebium diſponitur vita
Iob 34. rectorum, teſtante Iob: Qui regnare facit hypocritam propter peccata populi. Iraſcẽte enim DEO, talem rectorem populi ſuſcipiunt, qualem pro peccato merentur. Nonnunquàm pro malitia plebis, etiàm reges mutantur: & qui antè videbantur eſſe boni, accepto regno fiunt iniqui. His ità præmiſſis, ſtudendum eſt regi, vt non ſolùm in ſe, verùm etiàm in ſibi ſubiectis regis nomen adimpleat: prouideatque, vt populus ſibi ſubiectus, pietate, pace, charitate, iuſtitia & miſericordia atque concordia & vnanimitate, cæteriſque bonis exuberet operibus, vt hæc habentes, Dominum ſecum habere mereantur, ſciatque certiſſimè, quòd non ſolùm de ſe, verùm etiàm de ipſis Dominus ab eo fructum bonæ operationis exacturus eſt.

CAPVT II.

Quid ſit propriè miniſterium regni.

Regale miniſterium ſpecialiter eſt, populum DEI gubernare & regere cum æquitate & iuſtitia, & vt pacem & concordiam habeant, ſtudere: ipſe enim debet primò defenſor eſſe Eccleſiarum & ſeruorum D E I, viduarum, orphanorum, cæterorumque pauperum, nec non & omnium indigentium. Ipſius enim terror & ſtudium huiuſcemodi, inquantùm poſſibile eſt, eſſe debet primò, vt nulla iniuſtitia fiat: deindè, ſi euenerit, vt nullo modo eã ſubſiſtere permittat, nec ſpem deliteſcendi, ſiue audaciam malè agendi cuiquam relinquat, ſed ſciãt omnes, quoniam ſi ad ipſius notitiam peruenerit quippiam mali quod admiſerint, nequaquàm incorrectum aut inultum remanebit, ſed iuxta facti qualitatem, erit & modus iuſtæ correptionis. Quapropter in throno regiminis poſitus eſt, ad iudicia recta peragenda, vt ipſe per ſe prouideat & perquirat, nè in iudicio aliquis à veritate & æquitate declinet: Scire etiàm debet, quòd cauſa quam iuxta miniſterium ſibi commiſſum adminiſtrat, non
2. Par. 19. hominum, ſed DEI cauſa exiſtit, cui pro miniſterio, quod ſuſcepit, in examinis tremendi die rationem redditurus eſt. Et ideò oportet, vt ipſe qui iudex eſt iudicum, cauſam pauperum ad ſe ingredi faciat, & diligenter inquirat, nè fortè illi, qui ab eo conſtituti ſunt, & vicem eius agere debent in populo, iniuſtè aut negligenter pauperes oppreſſiones pati permittant.

De miniſterio autem regis ità Iob loquitur: Cumque ſederem quaſi rex circunſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator: Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi, quòd liberáſſem pauperem vociferantem, & pupillum cui non eſſet adiutor: Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ conſolatus ſum: Iuſtitia indutus ſum, & veſtiui me ſicut veſtimento & diademate, iudicio meo: Oculus fui cæco, & pes claudo: Pater eram pauperum, & cauſam quam neſciebam, diligentiſſimè inueſtigabam: conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. Iob 29.
Salomon: Rex qui ſedet in ſolio iudicij, Prou. 20.
diſſipat omne malum intuitu ſuo. Item: Diſſipat impios Rex ſapiens, & curuat Ibidèm
ſuper eos fornicem. Item: Iudex ſapiens Eccl. 10.
vindicabit populum ſuum, & principatus ſenſati ſtabilis eſt. Item: Rex iuſtus eri- Pro. 29.
git terram, & vir auarus deſtruit eam. In libro Sapientiæ: Diligite iuſtitiam, qui iu- Sap. 1.
dicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum. Item ibi: Audite ergò reges & in- Sap. 6.
telligite: diſcite iudices finium terræ: præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum, quoniam data eſt à Domino vobis poteſtas, & virtus ab altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur: quoniam cùm eſſetis miniſtri eius, non rectè iudicâſtis, neque cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, neque ſecundùm DEI voluntatem ambulâſtis. Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium duriſſimum in his, qui præſunt, fiet: Exiguo enim conceditur miſericordia: Potentes autem potenter tormenta patientur: Non enim ſubtrahet perſonam cuiuſquã Dominus, nec reuerebitur cuiuſquã magnitudinẽ: quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter pro omnibus cura eſt illi. Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio. Iſidorus: Principes ſeculi nonnunquàm in- Iſidorus.
tra Eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenent, vt per eandem poteſtatem diſciplinam Eccleſiaſticam muniant. Cæterùm intra Eccleſiam poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi vt quod nõ præualet ſacerdos efficere per doctrinæ Sermonem, poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem. Sæpè per regnum terrenum, cæleſte regnum proficit: vt qui intra Eccleſiam poſiti, contra fidem & diſciplinam Eccleſiæ agunt, rigore principum conterantur, ipſamque diſciplinam, quam Eccleſiæ vtilitas exercere non præualet, ceruicibus ſuperborum poteſtas principalis imponat:

& vt venerationem mereatur, virtutem poteſtas impertiat. Cognoſcant principes ſeculi Deo debere ſe reddere rationem propter Eccleſiam, quam à CHRISTO tuendam ſuſcipiunt. Nam ſiue augeatur pax, & diſciplina Eccleſiæ per fideles principes, ſiue ſoluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit. Sunt & alia vtriuſque teſtamenti oracula copioſa, quibus affatìm adſtruitur, quòd rex miniſterium ſibi commiſſum, ſecundùm voluntatem Dei exercere, & adimplere debet, quæ hîc ob prolixitatem vitandam prætermittuntur.

CAPVT III.

De periculo regis, & quòd benè agentes remunerare, male verò agentes ſua authoritate comprimere, cauſamque pauperum ad ſe ingredi debeat facere.

AD peccatum regis pertinet, quandò iudicibus, miniſtriſque iniquis miniſterium ſuum implendum committit: neque enim miniſterium ſuum per alios tantùm adminiſtrare, & ſe ab eo debet alienare. Non ergò dicimus, vt ſolus iurgia & querimonias populi audiat, & inueſtiget & definiat: quoniam nequaquàm ad hæc ſolus ſufficere poteſt, ſed magìs vt tales ſub ſe, timentes DEVM, & auaritiam odientes conſtituat, per quos regem regum non offendat. Quales autem conſtituendi
Deut. 16. ſint, liber Deuteronomij manifeſtat, in quo legitur: Iudices & magiſtros conſtitues in omnibus portis tuis, quas Dominus DEVS tuus dederit tibi per ſingulas tribus tuas, vt iudicent populum iuſto iudicio, nec in alteram partem declinent. Item
Deut. 1. ibì: Dixique vobis in illo tempore: Non poſſum ſolus ſuſtinere vos, quoniam Dominus DEVS veſter multiplicauit vos, & eſtis hodiè ſicut ſtellæ cæli plurimæ. Dominus DEVS patrum veſtrorum addat ad hunc numerum multa millia, & faciat vobis, ſicut locutus eſt. Non valeo ſolus ſuſtinere veſtra negocia, & pondus & iurgia. Date è vobis viros ſapientes & gnaros, & quorum conuerſatio ſit probata in tri-
Iob 29. bubus veſtris. Iob: Quandò procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi, videbant me iuuenes, & abſcondebantur, & ſenes aſſurgentes ſtabant, principes ceſſabant loqui, & digitum ſuperponebant ori ſuo. Cùm quibus etiàm rex pondus regiminis ſui partiri de-
Exo. 18. beat, liber Exodi demonſtrat, in quo legitur: Prouide autem de omni populo viros potentes, & timentes DEVM, in quibus

ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, qui iudicent populum omni tempore: quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipſi minora tantummodò iudicent, leuiuſque tibi ſit, partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Domini, & præcepta eius poteris ſuſtentare, & omnis hic populus reuertetur cum pace ad loca ſua. Quibus auditis, Moiſes fecit om̃ia, quæ Iethro ille ſuggeſſerat: & electis viris ſtrenuis de cuncto Iſrael, conſtituit eos principes populi, tribunos & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicabant plebem om̃i tempore: quicquid autem grauius erat, referebant ad eum. Quòd verò rex cauſam pauperum ad ſe ingredi facere, & diligẽter debeat inquirere, dat intelligi illud quod legimus, antiquitùs iudices idcircò in porta ad iudicandum ſediſſe, vt nullus accedendi difficultatem, aut quiſpiam ciuium vim aut calumniam neceſsè haberet ſuſtinere, Ideò & Hieruſalem ciuitas iuſtitiæ vocata eſt, quandiù in ea iuſta exercebantur iudicia, quia non permittebatur in ea à rectoribus iniquitas permanere. Quòd verò rex bonos ſublimare, & malos debeat compri-
mere, apoſtolus Petrus docet, dicens: Sub- 1. Pet. 2.
diti eſtote omni humanæ creaturæ propter DEVM: ſiue regi, quaſi præcellenti: ſiue ducibus, tanquàm ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Quæ verba ità Beda exponit: Non quòd omnes, qui à regibus mittuntur duces, vel malefacientes punire, vel bonos laudare nouerint: ſed quę eſſe debeat actio boni iudicis, ſimpliciter narrat, hoc eſt, vt malefacientes coërceat, & benè agẽtes remuneret. Hinc in hiſtoria gentili refertur,
moris fuiſſe Romanis, parcere ſubiectis, & Aeneid. 6.
debellare ſuperbos. Quòd quandò praui Iudices populo Dei præferuntur, ad delictum illius pertineat, à quo conſtituuntur, dicta Iſidori manifeſtant, quibus ait: Ad delictum pertinet principum, qui prauos Iudices contra voluntatem Dei populis fidelibus præferunt. Nam ſicut populi delictum eſt, quandò principes mali ſunt: Sic principis eſt peccatum, quandò Iudices iniqui exiſtunt. Bonus iudex ſicut nocere ciuibus neſcit, ità prodeſſe omnibus nouit: Alijs enim præſtat cenſuram iuſtitiæ, alios bonitate iudicij ſinè perſonarum acceptione ſuſcipit. Non infirmat iuſtitiam auaritiæ flamma, nec ſtudet auferre alteri quod cupiat ſibi. Boni iudices iuſtitiam, ad ſolam obtinendam ſalutem æternam ſuſcipiunt, nec eam muneribus acceptis diſtribuunt, vt dum de iuſto iudicio temporalia lucra non appetunt, præmio æterno ditentur. His quæ præmiſſa

ſunt

ſunt declaratur, quòd hi qui poſt regem populum Dei regere debent, id eſt, duces & comites, neceſſe eſt, vt tales ad conſtituendum prouideantur, qui ſinè periculo eius, à quo conſtituuntur, conſtitui poſſint, ſcientes ſe ad hoc poſitos eſſe, vt plebem CHRISTI ſibi natura æqualem recognoſcant, eamque clementer ſaluent, & iuſtè regant, non vt dominentur & affligant, neque vt populum DEI ſuum æſtiment, aut ad ſuam gloriam ſibi illum ſubijciant, quod non pertinet ad iuſtitiam, ſed potiùs ad tyrannidem & iniquam poteſtatem. Valdè enim exigit neceſſitas, vt quia ipſe proculdubiò rex æquiſſimo iudici, de commiſſo ſibi miniſterio rationem redditurus eſt, vt etiàm ſinguli qui ſub eo conſtituti ſunt miniſtri, diligentiſſimè ab eo inquirantur, nè ipſe pro eis iudicium incurrat diuinum: Ipſis etiàm miniſtris denúciandum eſt, quòd quicquid iudicauerint, in eos redundabit, iuxta illud, quod in libro Paralipomenon legitur: (2. Para. 19.) Habitauit ergò Ioſaphat in Hieruſalem, rurſusq; egreſſus eſt ad populum de Berſabee, vſque ad montem Ephraim, & reuocauit eos ad dominum DEVM patrum ſuorum, conſtituitque iudices terræ in cunctis ciuitatibus Iudæ munitis per ſingula loca, & præcipiens iudicibus: Vidète, ait, quid facitis: non enim hominis exercetis iudicium, ſed Dei. & quodcunq; iudicaueritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite. Non enim eſt apud Dominum DEVM noſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum. Hæc & his ſimilia, quæ prælibata ſunt, rex eiusque miniſtri non deſidiosè, ſed diligenter debent perpendere, & ſtudium de miniſterio ſibi commiſſo tale adhibere, vt non pro eo æternaliter damnari, ſed potiùs à Domino mereantur feliciter remunerari.

CAPVT IIII.

Quòd æquitas iudicij, ſtabilimentum regni: & iniuſtitia, ſit eius euerſio.

QVòd per iuſtitiam ſtet regnum, Solomon in Prouerbijs adſtruit, ità inquiens: (Pro. 14.) Iuſtitia eleuat gentem, & miſeros facit populos peccatum. (Pro. 20.) Item: Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem, & roboratur *iuſtitia thronus eius. (* clemētia) (Pro. 21.) Item: facere miſericordiam & iudicium, magis placet DEO, quàm victimæ. (Ibidèm.) Et infrà: Rapinæ impiorum detrahent eos, qui noluerunt facere iudicium. Item ibi: (Pro. 15. & 21.) Qui ſequitur iuſtitiam & miſericordiam, inueniet vitam & iuſtitiam & gloriam. Quòd verò per iniuſtitiam cadat, Eſaias demonſtrat: (Eſa. 14.) Tu enim, inquit, terram diſperdidiſti, tu populum occidiſti: non vocabitur in æternum ſemen peſſimorum. Præparate filios eius occiſioni in iniquitate patrum eorum: Non conſurgent, nec hæreditabunt terrã, neque implebunt faciem orbis ciuitatum. In Amos: (Amos 9.) Eccè oculi domini ſuper regnum peccans, & conteram illud à facie terræ, dicit Dominus. Daniel loquitur ad Balthazar: (Dan. 5. e) O rex, Deus altiſſimus regnum & magnificentiam, & gloriam, & honorem dedit Nabuchodonoſor patri tuo, & propter magnificẽtiam, quam dederat ei, vniuerſi populi, tribus & linguæ tremebant, & metuebant eum: quos volebat, interficiebat: & quos volebat, percutiebat: quos volebat, exaltabat: & quos volebat, humiliabat. Quandò autem eleuatum eſt cor eius, & ſpiritus illius obfirmatus eſt in ſuperbiã, depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria eius ablata eſt, & à filijs hominum eiectus eſt (Dan. 4.) Sed & cor eius cum beſtijs poſitũ eſt. In libro Sapientiæ: (Eccĩ 10.) Sedes ducum ſuperborum detraxit Deus, & ſedere fecit mites pro eis. Item: (Ibidèm) Regnum à gente in gentem transfertur propter iniuſtitias & iniurias & contumelias & diuerſos dolos. Quibus verbis liquidò claret, quòd pietas, iuſtitia & miſericordia ſtabiliant regnum: & læſiones viduarum & pupillorum, calumniæque miſerorũ, violentaque iudicia & peruerſio iuſtitiæ, euidenter illud euertant. Vndè & multorum regnorum collapſio, qui pietatis, iuſtitiæ & miſericordiæ non habuerunt ſtabilimentum, his quæ præmiſſa ſunt, patenter fidem attribuit.

CAPVT V.

Quòd regnum non ab hominibus, ſed à Deo, in cuius manu omnia regna conſiſtunt, detur.

NEmo regum à progenitoribus regnũ ſibi adminiſtrari, ſed à Deo veraciter atque humiliter credere debet, dari, (Pro. 8.) qui dicit: Meum eſt conſilium & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo: per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt: per me principes imperant, & potentes iuſtitiam decernunt. Quòd autem non ab hominibus, ſed à Deo regnũ terrenum tribuatur, Daniel propheta teſtatur, (Dan. 4.) dicens: In ſententia vigilum decretum eſt, & ſermo ſanctorum & petitio, donèc cognoſcãt viuentes, quòd dominetur excelſus in regno hominum, & cuicunque voluerit, dabit illud, & humilimum hominem conſtituet ſuper illud.
Item idem loquens de Nabuchodonoſor ad Balthazar: (Dani. 5.) Donèc cognoſceret, inquit, quòd

quòd poteſtatem haberet altiſſimus in regno hominum, & quemcunque voluerit, ſuſcitabit ſuper illud. Et per Hieremiam:
Hier.27. Hæc dicit Dominus exercituum DEVS Iſrael: Hæc dicetis ad dominos veſtros: Ego feci terram, & hominem, & iumenta quæ ſunt ſuper faciem terræ, in fortitudine mea magna, & in brachio meo extenſo, & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis. Hi verò qui à progenitoribus ſibi ſuccedere regnum terrenum, & non potiùs à Deo dari putant, illis aptantur, quos Dominus per
Oſe.8. Prophetam improbat, dicens: Ipſi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Ignorare quippe DEI, proculdubiò reprobare eſt. Quapropter quiſquis cæteris mortalibus temporaliter imperat, non ab hominibus, ſed à DEO ſibi regnum commiſſum credat. Multi nanque munere diuino, multi etiàm DEI permiſſu regnant. Qui piè & iuſtè, & miſericorditer regnant, ſinè dubio per Deum regnant: qui verò ſecùs, non eius munere, ſed permiſſu tantùm regnant. De tali-
Oſe.13. bus Dominus per Prophetam: Dabo tibi, inquit, regem in furore meo. Et Iob: Qui
Iob 34. regnare facit hypocritam propter peccata populi. Vt enim Iſidorus exponit, iraſcente DEO, talem rectorem populi ſuſcipiunt, qualem pro peccato merentur. Conſtat ergò quia non actu, non voto, neque brachio fortitudinis humanæ, ſed virtute, immò occulto iudicio diſpenſationis diuinæ regnum confertur terrenum. Et idcircò cuicunque ab eo committitur, ità illud ſecundùm eius voluntatem diſponere & gubernare procuret, quatenùs cum eo, à quo illud ſuſcepit, feliciter in perpetuum regnare valeat: quoniam nihil prodeſt cuipiam terreno regno principari, ſi (quod abſit) contigerit eum æterno extorrem fieri.

CAPVT VI.

Quòd vbi charitas non eſt, nulla bona ineſſe poſſint.

MAgnum in vtroque ordine, clericali videlicet & laicali, periculum eſſe cognoſcimus, quòd charitas, quæ DEVS
1. Ioan. 4. eſt, ac decus Chriſtianitatis, & in qua ſumma totius fidei noſtræ conſiſtit, in multis vtriuſque ordinis, quod non ſinè magno animi dolore dicimus, non regnare conuincitur. Quæ virtus charitas ſit, & Euangelica & Apoſtolica lectio, & ſanctorum patrum expoſitiones pleniſſimè docent. Expreſſiſſimè nanque apoſtolus Iohannes
1. Ioan. 4. ait, quòd DEVS charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & DEVS in eo. Perpendat quiſque, ſi in charitate manet, DEVM manere in ſe: Si charitatem non habet, non Deum, ſed hoſtem animæ ſuæ habitare in ſe: cum charitate quippe cuncta bona, ſinè charitate verò nulla haberi poſſunt. Neque etenim dignè angelicum hymnum, charitate carens, omnino decantare valet. Si quæritur, quare?
Luc.2. Attendatur, quare: quia non eſt bonæ voluntatis: Definitio quippe charitatis eſt, vt doctores noſtri tradunt, bona voluntas. Charitas quid ſit.
Ergò quicunque bonam voluntatem non habet, charitatem non habere comprobatur, & ideò pacem, quę CHRISTVS eſt, quia bonæ voluntatis non eſt, habere non meretur. Gloria, inquit multitudo cæleſtis exercitus, in excelſis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Miſerabiliter planè decipiuntur plerique, qui ſinè charitate, aut DEO in hac mortalitate placere, aut ad eum ſinè illa ſe putàt peruenire. Verùm ſi in nobis charitas non eſt, ſed odium & inuidia, & auaritia, & diſcordia, & ſimulatio, & luxuria, & cætera mala regnant, quæ omnia à Chriſtianitatis propoſito abhorrent: mirum non eſt, ſi animaduerſiones diuinæ nos interiùs exteriuſque diuerſiſſimis modis feriant, & impetum inimicorum aduerſum nos commoueàt. Quapropter ſi pacis tempora quietè & tranquillè ducere volumus, pacis & charitatis amatorem diligamus & timeamus, eiuſq; præceptis humiliter colla ſubmittamus. Hi autem qui palatinis honoribus fulciuntur, ſiue Clerici ſint, ſiue Laici, dignum eſt, vt vinculo charitatis connectantur, nè alterutrius iniuriam aut dehonorationem contra fas meditentur, nè deſides & doloſi adinuicèm exiſtant, nè fortè qui doloſi ſunt, incidant in illud Pſalmiſtæ, dicètis: Qui loquuntur pacem cum
Pſal.27. proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum: da illis Domine ſecundùm opera eorum, & ſecundùm nequitiam adinuentionum ipſorum, & cætera. Qui verò deſides exiſtunt, patenter ab humanitate, quam in
Tit.3. CHRISTO Paulus habitare edocet, ſcinduntur: caueantque hypocriſin Iudæ proditoris Domini. Sunt & alia huic rei conuenientia, quæ denumerare longum eſt. Certè cùm dignitatis palatinæ huiuſmodi homines honoribus ſuffulti, morſibus inuidiæ ſe viciſsìm lacerant, & in proximi ruinam & dehonorationem æſtuant, & DEO, cuius muneribus vtuntur, in proximi aduerſitatibus iniuriam inferunt, & regi, cui familiariter inhęrent, & adiutores ſecundùm DEVM eſſe debuerunt, debitam fidem non ſeruant, & honorem palatinum, malum exemplum alijs dantes, commaculant, & (quod his indecètius eſt) ad inimicos nominis Chriſti, magnum tripudium tranſmittunt.

CAPVT VII.

Quòd

Quòd multi profeſſionem Chriſtianam verbis tantùm teneant, ſed operibus negligant.

SI mundanarum legum iura, ob iurgiorum forenſium negocia dirimenda à
mortalibus edita, homines auidiſſimè diſcere & intelligere acutiſſimè ſatagunt, vt
his benè notis, quid verum, quid falſum,
quid iuſtum, quidve iniuſtum ſit, in hac
terra morientium, liquidò diſcernere queant: quanto magis iura cæleſtia à ſummo
opifice DEO, omnium creatore hominibus promulgata, ſalubriterque collata, quibus cauendum malum, faciendumque bonum perdocetur, quæ etiàm ſectatores ſuos ad terram prouehunt viuentium, cunctis fidelibus diſcere & intelligere intentioni eſſe debet? Lex itaque CHRISTI non
ſpecialiter clericis, ſed generaliter cunctis
fidelibus eſt à Domino attributa: Licèt
in Euangelio quædam ſint præcepta ſpecialia, quæ ſolummodò contemptoribus
mundi, & Apoſtolorum ſectatoribus conueniant, cætera tamen cunctis fidelibus,
vnicuique ſcilicet in ordine, quo ſe DEO
ſeruire deuouit, indiſſimulanter obſeruãda cenſentur. Quòd verò fides ſola neminem prouehat ad regnum cælorum, iam in
ſuperioribus capitulis demonſtratum eſt.
Verùm profeſſio Chriſtiana à multis, &
in multis propter delectationes carnales,
& propter diuerſiſſimas huiuſmodi vanitates, & peruerſiſſimas conſuetudines miſerabiliter negligitur: quibus quanto plùs
inaniter inſeruiunt, tanto minùs operibus
Chriſtianæ profeſſionis vacant. Quòd ſi
Acta Apoſtolorum relegamus, & deuotionem Chriſtianæ plebis, quæ ſub eiſdem
Apoſtolis floruit, ſubtiliter animaduertamus, multùm noſtri ſeculi Chriſtiani populi deuotionem ab illorum diſtare reperiemus: & quanto illi ardentiùs & deuotiùs eam ſunt ſectati, tanto nonnulli ab eius
operibus, torpentiùs ſunt digreſſi. Proindè
ſicut tunc initio naſcentis Eccleſiæ, eadem
fides operibus floruit, ità nunc iiſdem neglectis apud quoſdam marceſcit. Vt enim
August. verbis beati Auguſtini ſcribentis in libro
ſermonum vtamur, Chriſtus in nobis idem
eſt, qui & in illis: ſed non idem animus in
nobis, qui fuit in illis: eadem fides in nobis, ſed non eadem deuotio. In illis enim
maior erat fraternitas CHRISTI, quàm
ſanguinis: in illis ſicut vna fides, ità erat &
vna ſubſtantia: vt quibus erat communis
CHRISTVS, communis eſſet & ſumptus.
Nefas enim putabant, eum ſibi participem
non adſciſcere in ſubſtantia, qui particeps
eſſet in gratia. Non ergò verebãtur, nè eſurirent: ſed potiùs timebant, nè alius eſuriret: Nunc autem, vt idem beatus Auguſtinus ait, ità alter de alterius inopia non cogitat, vt illud ſit quod dicit Apoſtolus: Ali- 1. Cor. 11.
us quidem eſurit, alius ebrius eſt. Et paulò
pòſt: Nunc eſt, inquit, illud tempus, quod
Dominus in Euangelio ait, Abundabit ini- Matt. 24.
quitas, refrigeſcet charitas multorum: modò enim abundat auaritia & iniquitas, quę
antè largitatis bonitate ceſſabat: & refrigeſcit fraternitatis charitas, quæ priùs Chriſti amore feruebat. Tũc enim ſub Apoſtolis tanta fraternitatis dilectio fuit, vt in cõuentu ſuo nulla inueniretur indigentia:
tanta autem modò Chriſtianitatis diſſimulatio eſt, vt in cœtu noſtro vix inuenias
locupletem. Locupletem autem vix inueniri dico, non facultatibus, ſed operibus.
Ait autem Apoſtolus: Diuites ſint in ope- 1. Tim. 6.
ribus bonis: Locupletem enim in Eccleſia
intelligi voluit, qui diues in CHRISTO
eſt. Et idem poſt pauca: Rarò igitur in hoc
tempore in Chriſtiano populo inuenimus
locupletem, etſi plerique in domibus auro
ſint diuites, in Eccleſia tamen ſunt mendici. Dum enim circa pauperes, non pro eo,
quod præualét operantur, nec hoc eſt gratum, quod offerunt, nec illud eſt ſatiabile,
quod reſeruant. Dixit autem Dominus ad Gené. 4.
Cain cùm offerret munera: Si rectè offeras,
rectè autem non diuidas, peccâſti: quieſce: Sic tu Chriſtiane non rectè diuidis, qui
de tanto auro tuo maiorem partem Mammonæ ſeruas, quàm DEO largiris. In primordio igitur ſanctæ DEI Eccleſiæ, circa
credentes ardor fidei ità vigebat, vt perſeueraret in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus, & haberent omnia communia, & ſumerent cibum cum exultatione & ſimpli- Acto. 4. & 2.
citate cordis, collaudantes DEVM:
nunc autem deuotio Chriſtianitatis apud
pleroſque longè aliter ſe habet: quoniam à
quibuſdam doctrinæ Apoſtolorum præponitur amor terrenorum negociorum:
communicationi fractionis panis, tenacitas, frigor charitatis, & cupiditas ambiendæ rei alienæ potiùs, quàm propriæ largiendæ orationibus, delectatio carnalis, curioſitas rerum, ſolicitudo mundi, & multimoda mentis in diuerſa vagatio. Quæ autem illis erant communia, nunc quibuſdam ità ſunt propria, vt perrarò in alterius
ex his quicquam, retorqueatur vſum. Illi
ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis, collaudantes DEVM:
nunc autem vix à quibuſdam ſumitur cibus ſinè detractione, ſinè ſimulatione, ſinè
inſultatione, ſinè hiſtrionum ſaltatione, &
obſcœna iocatione, & turpiloquijs, & ſcurrilitatibus, & cæteris innumeris vanitatibus, quę animum Chriſtianum à vigore ſuî
ſtatûs emolliunt. Illi in ſimplicitate cordis,
iſti aũt è contrario ſub dulo & duplici aĩo,
cùm

Sap. 1. cùm ſcriptura dicit: Sentite de Domino in bonitate,& in ſimplicitate cordis quærite illum. Illi ſumentes cibum, DEVM collaudabant: iſti diuerſorum ciborum genera ad ſuum libitum exigentes, erga lautiſſimos ſibi cibos præparatos, artem collaudant coquorum. Eſt & aliud in Chriſtiana religione, magna admiratione dignũ, eò quòd leges humanæ, quæ plerunquè peccare volentibus, terrorem potiùs, quàm CHRISTI præcepta incutiũt, maiorem vim quàm diuinæ, habere videantur, cùm vtiquè illæ ſibi parentes à temporali, hæ quoquè ab æterna liberẽt pœna. cùm enim quiſpiam regiæ, aut Imperialis dignitatis apicem tenens, cæteris mortalibus temporaliter imperans, aliquod edictum proponit, quod à ſibi ſubditis & audiri diligenter, & impleri fideliter ſagaciterque velit: quis, rogo, ſubditorum nõ inhianter id audit, illiusque iuſſionibus obtemperare ſatagit? Quis verò in tantam audaciam prorumpere audet, qui id niſì ad ſui diſcrimẽ contemnere præſumat? Vndè ſatis mirari non poteſt, cur homines tãta cæcitate perculſi exiſtunt, vt creatoris ſui legem, tam temerario auſu poſtponant. Homines cõdunt leges, & à ſubditis cuſtodiuntur: Deus creator omnium æternaliter imperans, qui noſtro augmento non creſcit, nec noſtro detrimento decreſcit: in cuius manu ità ſumus, ſicut lutum in manu figuli: dedit legem ob ſalutem animarum capeſſendam, & audiri contemnitur: & ſi aure cordis auditur, aure cordis non percipitur: & ſi corde percipitur, opere non adimpletur. Quid autem excuſationis Chriſtiani Domino adferre poterunt, qui mundanæ legis cenſuram ob mundialem metum ſuſcipiunt, & iugo CHRISTI, quod ſuaue & leue eſt, & ad vitam ducit æternam, colla ſubmittere renuunt? Dominus dicit: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Et idem continuò addit: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris. Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue eſt: & venire ad talem, tantumque vocantem, & ab eo humilitatem & manſuetudinem diſcere, eiusque iugum ſuſcipere recuſatur? Hoc qui faciunt, quid aliud faciunt, niſì quòd à ſalute propria deficiunt? Quod quàm miſerabile & exitiale ſit, explicari non poteſt: perſpicuè hinc ſanè animaduerti poteſt, quòd profeſſio Chriſtiana modernis temporibus à pleriſque non ſic deuotè ac religioſè colitur, ſicut à priſcis colebatur Chriſtianis. Hanc itaque fidei regulam, de qua ſuperiùs breuiter, & in memoratis Actis Apoſtolorum pleniſſimè dictum eſt, Apoſtoli, immò CHRISTVS per Apoſtolos fidelibus tenendam cenſuit. Si igitur hanc CHRISTVS docuit, immò quia docuit, vt quid tot tantiſque peruerſis conſuetudinibus, ad votum quorũdam repertis contemnitur, quæ quamuis Deo annuente, veraciter percipiatur, operibus tamen à nonnullis, diuerſis negligitur modis? Et hoc idcircò accidiſſe conijcimus, quia irrepſit inter quoſdam nimiùm deflenda conſuetudo, qui vtiquè legibus diuinis, quibus ſe per fidem ſubdiderunt, nõ vt oportet, animaduerſis, quod libet, & licitum non eſt, ſed & id quod licet, non tamen expedit, legem ſibi faciunt, & ſecundùm id, quod libitum fuerit, viuere poſſe inculpabiliter credunt. His ità præmiſſis, neceſſè eſt, vt vnuſquiſque fidelis penetralia cordis ſui rimetur: & ſi fidem Chriſti, quam percepit, operibus non exornet, pacti, quod cum DEO in baptiſmate fecit, ſe præuaricatorem eſſe cognoſcat.

Matt. 11. Matt. 11.

Dum ergò tempus habet, CHRISTI adiuuante gratia, viam ſalutis non verbis tantùm, ſed operibus repetat. Non ergò mirum eſt, ſi mucro diuinus graſſetur, vbi fides CHRISTI non veraciter, ſed ſimulanter tenetur. Semper enim dicimus, nos DEVM velle quærere, & de præteritis admiſſis ab eo veniam poſtulare, & mentimur, quia quod dicimus, adimplere differimus: quotidiè etiàm dicimus, viam DEI, à qua peccando exorbitauimus, nos quærere velle, per quam ad DEVM reuertamur, & DEVS eum ſtrauit in conſpectu oculorum noſtrorum, & per eam ingredi contemnimus. Quis ratione vtens ignorat, nos debere ſemper potiora eligere, & viliora contemnere? Diuerſis quippe diuinæ vltiõis cladibus, merito noſtræ iniquitatis atterimur, & ad eum, à quo percutimur, reuerti contemnimus, adimplentes illud propheticum: Et populus non eſt reuerſus ad percutientem ſe, & Dominum exercituum non exquiſiêrunt. Verendum porrò ſatis eſt, nè nobis totiès à Domino per legales & propheticas, atque Euangelicas & Apoſtolicas denunciationes ſiue comminationes admonitis & flagellatis, & ad DEVM veraciter redire contemnentibus, illud tandèm proueniat, quod Iſraelitico populo, Prophetis Domini inſultanti, & ad DEVM reuerti contemnenti prouẽnit, quorum iniquitates Dominus diù patienter pertulit, & ad extremum his propiciari nolens, eos in Aſſyriorum captiuitatem migrare permiſit: Aſſyrij nanque dæmones ſignificant, & interpretantur captiuantes. Vndè ſatis vigilanter prouidendum eſt, nè ſicut illi corporaliter, ità nos (quod abſit) ſpiritaliter in eorum deueniamus captiuitatem.

Eſa. 9.

CAPVT VIII.

Quòd poteſtati regali, quæ nõ niſi à Deo ordinata eſt, humiliter atq; fideliter cuncti parêre debeant.

CONſtat, poteſtatem regalem, omnibus ſibi ſubiectis ſecundùm æquitatis ordinem, conſultum ferre debere, & idcircò oportet, vt omnes ſubiecti fideliter & vtiliter atque obedienter eidem pareant poteſtati: Quoniam qui poteſtati à Deo reſiſtit ordinatæ, DEI vtiquè ordinationi, iuxta Apoſtoli documentum, reſiſtit. Sicut enim ſubiecti, à rege ſibi volunt piè & iuſtè opitulari, ità ſpecialiter ei primùm ad ſalutem animæ ſuæ procurandam, deindè generaliter ad honeſtatem & vtilitatem regni, ſecundùm Dei voluntatem diſponendam atque miniſtrandam indiſſimulanter atque irretractabiliter ſolatium opportunum debent exhibere. Quod cùm faciunt, & diuinum præceptum adimplere, & fidem regi debitam euidenter probantur conſeruare. Rom. 13.

Huiuſcemodi ergò obſequium à ſubiectis regiæ poteſtati impendi debere, & legalia præcepta apertè teſtantur, & Dominus in Euangelio admonet, dicens: Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Petrus quoquè ait: Subiecti eſtote omni humanę creaturæ propter Deum, ſiue regi quaſi præcellenti, ſiue ducibus tanquàm ab eo miſſis &c. Et non poſt multa: Deum timete, regem honorificate. Paulus etiàm Apoſtolus in idipſum concordás, ait: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: non eſt enim poteſtas, niſi à Deo: quæ autem ſunt, à DEO ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. & cætera quæ de huiuſcemodi poteſtate Apoſtolicus ſermo latiùs exequitur. Idem etiàm ſcribit ad Titum: Admone illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe. Item ad Timotheum, quanti pendat cauſam, immò ſalutem regis, demonſtrat, ità ſcribendo: Obſecro, inquit, primò omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus, qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietam & tranquillam vitã agamus in omni pietate & caſtitate: hoc enim bonum eſt & acceptum coram Saluatore noſtro Deo, &c. Si enim Hieremias propheta Dei, pro vita idololatræ regis Nabuchodonoſor orare admonet, quantò magìs pro ſalute Chriſtianorum regum, ab omnibus ordinibus Deo eſt humiliter ſupplicandum? Matt. 22. 1. Pet. 2. Rom. 13. Tit. 3. 1. Tim. 2. Hier. 29. Baruc. 1.

Qualiter igitur regiæ poteſtati parendum, qualiterque eius ſaluti conſulendum eſt, breuiter ex authoritatibus diuinis dictum ſit. Quapropter neceſsè eſt, vt vnuſquiſque fidelis, tantæ poteſtati ad ſalutem propriam, & honorem regni, ſecundùm DEI voluntatem, vtpotè membrum capiti opem congruam ferat, plusque in illo generalem profectum, & vtilitatem, atque honorem regni, quàm lucra quærat mundi, quatenùs his ſaluberrimis opitulationibus ſibi viciſsìm ſuffragantes, æterno regno pariter mereantur perfrui felices.

CAP. IX.

De tranſgreſſoribus præceptorum Dei.

MAla quibus DEVS offenditur, vel periclitatur regnum, ſi quis liquidò vult cognoſcere, diuinam, id eſt, legalem, propheticam, & Euangelicam atque Apoſtolicam perſpiciat authoritatem: ibì plenè inueniret omnia mandata atque precepta, quibus Dei adimpletur voluntas: ibì etiàm inueniet quę Deus fieri prohibuit, pro quibus ad omnem ordinem diuinæ comminationes multæ ſunt, & in quibuſdam qui audire contempſerunt, vltio diuina cõpleta eſt. Primus quippe homo propter tranſgreſſionem diuini præcepti, de paradiſo eiectus, & exilio damnatus, & mortemulctatus eſt. quod malum adhuc hodiè genus humanum, quaſi natura ſibi inſertũ experitur. Indè facta eſt alia generalis damnatio in diluuio, quæ multiplicatis vitijs, & diuerſis malis, naturali lege corrupta, eueniſſe manifeſtè probatur. Quàm ſit etiàm præſumptio grauis & periculoſa, quæ ex contemptu præceptorum Dei naſcitur, ędificatio turris, & confuſio linguarum prodit. Sodoma autem & Gomorrha, & finitimæ ciuitates, quibus flagitijs deletæ, & quomodò æterna damnatione, in exemplum humani generis, ſint perditæ, manifeſtum eſt: & tamen in comparatione earum, Hieruſalem duplum malum feciſſe legitur, eò quòd notitiam & præceptũ DEI habuerit, & ſeruare contempſerit, ſequuta propriam voluntatem. Nam iniquitas Sodomitica, iuxta prophetam, fuit ſuperbia, ſaturitas & abundantia, & ocium: & quia egeno & pauperi manum non porrigebãt, vndè acceſſit obliuio DEI, & operati ſunt adhuc abominationes. Obduratio quoq; Aegyptiorum, qui nullis ſignis, nec prodigijs, ſed neque flagellis corrigi potuerunt, ad quem finem peruenerit, notum eſt. Nam Dathan & Abiron atq; Chore, cum ſocijs eorum, qui cum eis periérunt, quàm horribili terræ hiatu propter contemptum & inobedientiam contra Dominum, conſumpti ſunt, manifeſtum eſt. Quomodò etiàm multitudo populi DEI periérit in deſerto, propter cõcupiſcentiam & contemptum, & peruerſas conſuetudines à DEO illis prohibitas, donèc diuerſis cladibus cõſumerentur, ità vt nullus eorum ad terram peruenerit repromiſſiõis, præter duos tantùm Gen. 3. Gen. 6. Gen. 11. Gen. 19. Eze. 16. Ibid. Exod. 14. Num. 16. Exod. 32. Num. 11. 21. 25.

tùm obedientes voci Domini, omnibus per-
ſpicuũ eſt. Quotiès autem acciderit populũ
corruiſſe, vel regnũ interijſſe propter vni-
us peccatũ vel inobedientiam, ſiue prælati, ſi-
ue ſubiecti, longũ eſt enumerare, ſicuti cõ-
1.Reg.15. tigit in Saul, pro cuius inobedientia regnũ
ab eo ablatum, alteriq; datũ legimus. Nam
& filius eius Ionathas, in cuius fidei forti-
tudine victoria data eſt de aduerſarijs, po-
1.Reg.14. ſteà ſanctificationis votum transgreſſus, li-
cèt ignarus concupiuit, & victoriam totius
populi perturbauit. Sed & Heli de ordine
ſacerdotali, quia filios ſuos ſatis non cor-
rexit, decidit: immò filijs ſuis meritò ob ſu-
1.Reg.4. as iniquitates corruentibus, corruit ſacer-
dotium, quod de progenie eius ablatũ eſt:
quorum negligentia & iniquitate populus
in bello fugatus ac cæſus eſt, & gloria cum
arca Dei Iſraël, tranſlata eſt, ſimul & locus
Ioſ.7. ſanctificatiõis eorum diſſipatus eſt: Achan
verò propter concupiſcentiam inobediens
factus, totum populum perturbauit. Pauca
quippe de multis proſequuti ſumus, vt di-
ligenter animaduertatur, ſi tot diuinis vl-
tionibus, totq; periculis, tot etiàm damna-
tionibus ſubiacuerunt contemptores man-
datorum Dei, quorum infinitus eſt nume-
rus, & non ſolùm illi qui præcepta ſuſcepe-
runt, verùm etiàm qui naturalẽ legem cor-
ruperunt: quanto putas reatui ſubiacebũt
gratia Chriſti redempti, & ab eodem Domi-
no in viam iuſtitiæ edocti & inſtructi, ſi pre-
ceptis eius obedire contempſerint? Proindè
neceſſè eſt, vt vnuſquiſque in ordine ſuo, pro
viribus ſtudeat, vt quantùm Deus annue-
rit, quæ iuſſit, adimpleat: & quæ vetuit, ca-
ueat: vt non cum contemptoribus damna-
ri, ſed potiùs cum executoribus diuinorũ
præceptorum valeat remunerari: quoniam
non eſt dubium, quin propter inobedien-
tiam & contemptum præceptorum Dei, re-
gni periclitatio, & animarum proueniat da-
mnatio.

CAP. X.

Quòd grauiùs puniantur, qui fidem Christi perceperunt, & in malis vitam finiêrunt, quàm illi qui ſinè ſide mortui ſunt, & tamen bona opera egè-runt.

DIci ſolet à nõnullis Chriſtianis, quòd
hi qui in Chriſto renati ſunt, quanq̃
ſcelerate viuant, & in malis operibus diem
extremum claudant, diuturno atque pur-
gatorio, non tamen perpetuo, ſint igne pu-
niendi. Cùm multi hoc adferant, & nullus
id verum eſſe ex diuinis oraculis adſtruere
valeat, cauendum eſt, vt hoc non ſolùm nõ
credant, verùm etiàm nec ex ore proferant,
nè fortè hoc dicendo, ſe & alios quodam-
Iacob.2. modò vana ſecuritate deludant. Quòd er-
gò neminem ſola fides Chriſti ſinè operi-
bus, ad regnum prouehat æternum, in præ-
cedentibus iam dictum eſt. Quòd autem in
flagitijs viuentes, & hæc nec pœnitentię la-
mentis, nec eleemoſynarum largitionibus
redimentes, ſed in eis potiùs perſeuerantes
diem obeunt, atrociora ſint tormenta paſ-
ſuri, quàm illi, qui licèt lauacro CHRISTI
in eccleſia nequaquàm ſunt baptizati, bo-
na tamen opera fecerunt, ſubtèr teſtimonia
collecta declarant. Ait itaque Petrus: Meli- 2.Pet.2.
us enim illis fuerat, nõ agnoſcere viam ve-
ritatis, quàm poſt agnitionem veritatis re-
trorſùm conuerti ab eo, quod traditum eſt
illis ſancto mandato. contigit enim illis il-
lud veri prouerbij: Canis reuerſus ad ſuum Pro. 26.
vomitum, & ſus lota in volutabro luti. Et
Dominus in Euangelio: Cùm immundus,
inquit, ſpiritus exierit ab homine, vadit per Matt. 12.
loca arida, quærens requiem, & non inue-
nit: Tunc dicit: Reuertar in domum meam
vndè exiui, & inuenit eam vacantẽ, ſcopis
mundatam, & ornatam. Tunc vadit & aſſu-
mit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & in-
trant in domum illam, & habitant in ea, &
erunt nouiſſima hominis illius peiora pri-
oribus. Origenes quoquè in Homilia de
initio decalogi: Habitauit enim in nobis
immundus ſpiritus, antequàm crederemus,
antequàm veniremus ad Chriſtũ, cùm ad-
huc fornicaretur anima noſtra à Deo, & eſ-
ſet cum amatoribus ſuis dæmonibus: ſed
poſteaquàm dixit, Reuertar ad virum me- Oſeæ 2.
um priorem, & venit ad Chriſtum, qui eam
ab initio ad imaginem ſuam creauit, neceſ-
ſariò locum dedit adulter ſpiritus, vbi va- Gen. 1.
dit ad legitimum virum. Suſcepti ergò ſu-
mus à CHRISTO, & mundata eſt domus
noſtra à peccatis prioribus, & ornata eſt
ornamentis ſacramentorum fidelium, quæ
nôrant, qui initiati ſunt. Item idem poſt
pauca: Non enim domus tantùm, ſed tem-
plum eſſe debet, in quo habitet Deus. Si
ergò acceptam gratiam negligat, & impli-
cet ſe negocijs ſecularibus, continuò ille
immundus ſpiritus redit, & vendicat ſibi
domum vacantem, & nè iterùm poſſit ex-
pelli, alios ſecum ſeptem ſpiritus adhibet
nequiores, & fiũt huiuſmodi nouiſſima ho-
minis peiora prioribus. Et Beda in expoſi-
tione Euangelij Lucæ: Quemcunque enim
poſt baptiſma, ſiue prauitas hæretica, ſeu
mundana cupiditas arripuerit, mox omni-
um proſternet in ima vitiorum: vndè rectè
nequiores tunc in eum ſpiritus dicuntur
ingreſſi, quia nõ ſolùm habebit illa ſeptem
vitia, quæ ſeptem ſpiritalibus ſunt contra-
ria virtutibus, ſed & per hypocriſin ipſas ſe
habere virtutes ſimulabit, & ſunt nouiſſima 2.Pet. 2.
hominis illius peiora prioribus: Melius
quippe erat ei, viam veritatis non cognoſce-
re, quàm poſt agnitionem retrorſùm con- Matt.26.
uerti. Quod in Iuda traditore vel Simone Act.8.
Mago, cæteriſque talibus ſpecialiter le-
gimus

In Enchiri. cap. 67. gimus impletum. Auguſtinus quoquè in libro Enchiridion: Credatur, inquit, in quibuſdam etiàm hi, qui nomen Chriſti non relinquunt, & eius lauacro in eccleſia baptizantur, nec ab ea vllo ſchiſmate vel hæreſi præciduntur, in quantiſlibet ſceleribus viuant, quæ nec diluant pœnitendo, nec eleemoſynis redimant, ſed in eis vſque ad huius vitæ vltimum diem pertinaciſſimè perſeuerent, ſalui futuri per ignem, licèt ꝑ magnitudine facinorum, flagitiorumq́ue, diuturno, non tamen æterno, igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen catholici ſunt, humana quadam beneuolentia mihi falli videntur: Nam ſcriptura diuina aliud conſulta reſpondet. Et paulopòſt: Porrò autem ſi homo ſceleratus, propter ſolam fidem per ignem ſaluatur, & ſic eſt accipien-
1. Cor. 3. dum, quod ait beatus Paulus: Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem: Poterit ergò ſaluare ſinè operibus fides, & falſum erit, quod dixit eius coapoſtolus Iacobus: falſum erit & illud, quod idē ipſe Pau-
1. Cor. 6. lus dixit: Nolite, inquit, errare: Neque fornicatores, neque idolis ſeruientes, neq; adulteri, neque molles, neque maſculorum cōcubitores, neque fures, neque auari, neque ebrioſi; neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt. Si enim etiàm in iſtis perſeuerantes criminibus, tamen propter fidem Chriſti ſalui erunt, quomodò in regno Dei non erunt? Si igitur iuxta euāgelicam ſententiam poſt agnitionem Chriſti, quis nequiter viuēdo, ſpiritum immun-
Matt. 12. Lucæ 11. dum, qui à ſe tempore baptiſmatis expulſus eſt, cum dæmonum ſeptenario ſibi numero addito ad ſe redire facit, priſtinamq́; domum in ſe quodammodò vindicare ſinit, fiunt illi nouiſſima peiora prioribus: patet profectò, ſi in ijſdem nequitijs vitam finierit, grauiùs illum quàm eos, qui licèt fidem Chriſti non perceperunt, bonis tamen operibus operam dederunt, puniendum. Proindè neceſsè eſt, vt vnuſquiſque fidem CHRISTI, quam percepit, bonis operibus exornet. Et ſicut nulli de miſericordia Dei deſperandum eſt, ità nemo poſt hanc vitam iudiciū DEI, quod niſi iuſtum eſſe non poteſt, ſibi alijſque fauorabiliter molliendo temperet, & propter hoc in hac vita, bonis operibus deditus eſſe negligat. Quapropter procurandum eſt, vt dum in hac vita viuitur, bonis operibus inſiſtatur: Admonet quippè Dominus in Euangelio:
Mat. 26. & 25. 1. Theſſ. 5. Iohan. 12. Vigilate & orate, quia neſcitis diem, neque horam. Item: Dies Domini ſicut fur in nocte veniet. Item: Ambulate, dum lucem habetis, nè tenebræ vos comprehendant. Et
2. Cor. 6. Apoſtolus: Eccè nunc tempus acceptabile, eccè nunc dies ſalutis. His documentis perdocemur, quòd indulta tempora pœnitentiæ, in vanum non ſint deducenda, & quòd fides CHRISTI, bonis ſemper ſit operibus exornanda.

CAP. XI.

Quòd ad eccleſiam orandi gratia frequenter conueniri debeat.

QVia moderno tēpore Chriſtiani populi deuotio, à deuotione plebium fidelium, quæ ſub Apoſtolis extitit, longè ſit impar, in præcedentibus iam commemoratum eſt. Procùl nempe quorūdam Chriſtianorum deuotio, ſicut & in nonnullis alijs, ità & in eo, quòd ad Eccleſiam tepidè conueniunt, ab illius plebis religioſa deuotione diſtat. Verùm ſicut ſunt plerique qui pio religioſoque ſtudio orandi gratia Eccleſiam ſæpiſſimè frequentant, ità econtrariò exiſtunt quidam, qui licèt è vicino habeant baſilicam, id tamen perraró, quod emendatione dignum eſt, faciant. Vt ergò templa diuinis cultibus mancipata, frequēter adiri, ibique Deum conſtanter & deuotè oporteat inuocari, diuinæ ſcripturæ teſtimonia ſubtèr collecta teſtantur. Legitur itaque in libro Paralipomenon: Apparuit 2. Para. 7.
Dominus Salomoni nocte, & ait: Audiui orationem tuam, & elegi locum iſtum mihi in domum ſacrificij &c. Et paulopòſt: Oculi quoquè mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius, qui in loco iſto orauerit. Elegi enim & ſanctificaui locum iſtum, vt ſit nomen meum ibi in ſempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meū ibi cunctis diebus. Et in Euangelio Lucæ: Lucæ 24.
Et factum eſt, dum benediceret illis, receſſit ab eis, & ferebatur in cælum: & ipſi adorantes, regreſſi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno, & erant ſemper in templo, laudantes & benedicentes Deum. Et in Actibus Act. 2.
Apoſtolorum: Erant autem, inquit, perſeuerātes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Et paulopòſt: Quotidiè quoquè per- Ibid.
durantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Item ibi: Petrus & Iohan- Act. 3.
nes aſcenderunt in templum, ad horā orationis nonam. Origenes quoquè in Homilia de Rebecca: Vereor, inquit, nè ſitis ma- Origenes.
tri veſtræ Eccleſiæ adhuc in triſtitia & gemitu, cùm non conuenitis ad audiendum Dei verbum, & vix feſtis diebus ad Eccleſiam proceditis, & hoc non tam deſiderio verbi, quàm ſtudio ſolennitatis, & publicæ quodammodò remiſſionis obtentu. Quid igitur ego faciam, cui diſpenſatio verbi credita eſt? Vbi vel quandò veſtrum tempus inueniam? Plurimum ex hoc, immò penè totum mundanis occupationibus teritis: in foro aliud, aliud in negociatione cōſumitis: alius litibus vacat, & ad audiēdum

Dei verbũ, nemo aut pauci admodùm vacant. Sed quid vos de occupationibus culpo? quid de abſentibus cóqueror? Præſentes etiàm in Eccleſia poſiti, non eſtis intenti, ſed communes & ex vſu fabulas teritis, & verbo Dei vel lectionibus diuinis terga côuertitis. Vereor nè & vobis dicatur à Domino:
Iere.18. Conuerterunt ad me dorſa, & nõn facies ſuas. Et poſt aliqua in eadem: Dicite mihi vos, qui tantummodò feſtis diebus ad Eccleſiam conuenitis, cæteri dies non ſunt feſti? non ſunt dies nomini? Iudæorum eſt, dies certos & raros obſeruare ſolennes, & ideò ad eos dicit Dominus: Quia neomenias veſtras,
Eſa.1. & ſabbata, & diem magnum nõ ſuſtineo: ieiunia & ferias & dies feſtos veſtros odit anima mea. Odit ergò Deus eos, qui vna die putant eſſe feſtũ Domini. Quia ergò Chriſtiani inſtàr templi Hieroſolymitani, vbì ſanguis brutorum animalium effundebatur, baſilicas in amore & honore Dei conſtruunt, vbì non iam ſanguis taurorum effunditur, ſed corpus & ſanguis CHRISTI conficitur, & à fidelibus percipitur, & Deus tam euidentibus oraculis loca nomini ſuo dicata inhabitare, ibiq́ue ſupplicum preces ſe exaudire polliceri dignatur: & pontifices ſub tanta inuocatione eas Deo dedicãt, vt omnes qui illuc deprecaturi veniunt, de quacunque tribulatione ad eum clamauerint, conſolationis eius beneficia conſequantur, oportet vt remoto negligentiæ torpore, huiuſcemodi loca ad DEVM exorandum, ſibiq́ue propicium faciendum, frequenter ac deuotè adeant, dignosq́ue ſe adſpectibus angelorum, quorum conuentus ibì minimè adeſſe dubitatur, exhibeant. Quòd ſi etiàm memoratum templum, in quo pecudes mactabantur, tantæ venerationi habebatur, vt ad illud non ſolùm Iudæi diuinæ legis notitiam habentes, verùm etiàm nationes à teſtamento Dei longè remotæ, orandi gratia concurrerent, ſicut habes in Actibus Apo-
Act.8. ſtolorum, de viro Aethiope Eunucho, qui venerat adorare in Hieruſalem, & reuertebatur, & à Philippo catechizat⁹ & baptizatus eſt, quantò magis templa Chriſti, vbì eius caro & ſanguis immolatur à fidelibus, ſunt religioſis obſequijs veneranda, & aſſiduis precibus inexcuſabiliter frequentanda? Non igitur, ſicut ſe habet quorundam repræhendenda & emendanda conſuetudo, propter ædiculas, quas ſibi ad votum ſuum conſtruunt, ibiq́ue DEO ſacrificium offerri poſſe & debere cõtendunt, templa, per ſacerdotum miniſterium, nomini diuino dicata, penitùs ſunt negligenda, ac relinquenda, præſertim cùm Dominus dicat
Deut.12. in lege, Ad locum, quem elegerit Dominus Deus de cunctis tribubus veſtris, vt ponat nomen ſuum ibì, & habitet in eo, venietis, & offeretis in illo loco holocauſta ac victimas veſtras. Et poſt pauca: Caue nè offeras holocauſta tua in omni loco quem videris, ſed in eo, quem elegerit Dominus in vna tribuum tuarum. Et in ſacris canonibus, in concilio ſcilicet Laodicenſi, eſt inſtitutum, quòd non oporteat in domibus oblationes ab epiſcopis & preſbyteris fieri. Cap. 58.

CAP. XII.

Quod in Eccleſia CHRISTI non ſit ocioſis turpibusque fabulis vacandum, & quòd qui hæc faciunt, non ſolùm ſibi peccata non minuant, ſed etiàm maiora accumulent.

MVlti Eccleſiam ingreſſi, non ad Deum puram ſimplicemq́ue orationẽ dirigunt, quoniam quod ore precantur, hoc etiàm mente non meditantur. De talibus Beda in homilia Euangelij ſeptimadecima: Beda. Sunt, inquit, qui intrantes Eccleſiam, multis Pſalmodiæ vel orationum ſermonibus prolongant, ſed alibì corde intendendo, nec ipſi quid dicant, recolunt, ore quidem orantes, ſed mentem foris vagantem, omni orationis fructu priuantes, putantes à Deo precem exaudiri, quam nec ipſi qui fundunt, audiunt. Quod antiqui hoſtis inſtinctu fieri, nemo eſt qui animaduertere nequeat. Sciens enim vtilitatem orandi, & inuidens hominibus gratiam impetrandi, immittit orantibus multimoda cogitationum leuium, & aliquandò etiàm turpium nocentiumq́ue, phantaſmata, quibus orationem impediat, adeò vt nonnunquàm tales, tantosq́ue diſcurrentium cogitationum fluctus, proſtrati in oratione, toleremus.

Sunt itaque plerique, quibus potiùs cordi eſt, vanis & obſcœnis confabulationib⁹ vacare, quàm lectionibus diuinis aurem accommodare, quibus etiàm nuſquàm tam delectabile videtur eſſe, ſuſurrationes aliorum auribus ingerere, cachinnis ora diſſoluere, quàm in eccleſia Dei, vbì eum humiliter deuoteq́ue debuerant inuocare, & peccata ſua deflere: ſed & hoc eiuſdem hoſtis antiqui inſtinctu fieri, dubiũ non eſt. Quòd autem domus Dei non ſit huiuſcemodi illicitarum actionum, ſed potiùs orationũ locus, Dominus docet in Euangelio, dicens: Matt. 21. Domus mea, domus orationis eſt, vos autẽ feciſtis eam ſpeluncam latronum. Origenes quoquè vbì de velamine Moſis ſcribit, ità dicit: Dicendum nobis eſt priùs, quid ſit homo auerſus à Domino, vt ſcire poſſimus quid ſit conuerſus. Omnis qui, cùm recitãtur verba legis, communibus fabulis occupatur, auerſus eſt: Omnis qui, cùm legitur Moſes, de negocijs ſeculi, de pecunia, de lucris ſolicitudinem gerit, auerſus eſt: Omnis qui poſſeſſionum curis ſtringitur, & diuitiarum

arum cupiditate diſtenditur, qui gloriatur
ſeculo,& mundi honoribus ſtudet, auerſus
eſt. Sed & alius, qui ab his quidem videtur
alienus, aſſiſtit autem & audit verba legis,
& vultu atque oculis intentus, corde tamẽ
& cogitatiõibus euagat, auerſus eſt. Quid
ergò eſt conuerti? Si his omnibus terga ver-
titis,& ſtudio ac mentis ſolicitudine ver-
bo DEI operam detis, in lege eius die ac
nocte meditemini, hoc eſt conuerſum eſſe
ad Deum. Aliqui veſtrùm, vt recitari audiẽ-
rint quæ leguntur, ſtatìm diſcedunt: nulla
ex his q̃ lecta ſunt, inquiſitio adinuicèm,
nulla collatio, nuſquã memoria mandati il-
lius, quo te diuina lex cõmonet: Interroga
Deut. 32. patres tuos,& dicent tibi: presbyteros tuos,
& adnunciabunt tibi. Alij nec hoc ipſum q-
dem patienter expectant, quòd lectiones in
Eccleſia recitentur: alij verò nec, ſi reciten-
tur, ſciunt: ſed in remotioribus Dominicæ
domûs locis, ſecularibus ſabulis occupan-
tur: de quibus ego auſus ſum dicere, quia
cùm legitur Moſes, iam non velamen ſuper
August. cor eorum, ſed paries quidam & murus eſt
poſitus. Auguſtinus in homilijs ad populũ:
Quandò conuenitis, inquit, ad Eccleſiam,
pro peccatis veſtris orate: nolite ſcandala
concitare, aut ocioſas ſabulas dicere: in ec-
cleſia ſtantes, nolite verboſare, ſed ſacras
ſcripturas patienter audire. Qui enim in ec-
cleſia verba vana loquutus ſuerit, & pro ſe,
Matt. 12. & pro alijs rationem redditurus eſt in die
iudicij, quia verbum Dei nec ipſe audit, nec
alios audire permittit. Item idem: Plures
ſunt, de quorum perditione nimiùm con-
triſtor: illos dico, qui venientes ad Eccleſi-
am, magìs litigare cupiunt, quàm orare: &
quandò debent lectiones diuinas in Eccle-
ſia intentis auribus tota pietate ſuſcipere,
tunc ſorìs cauſas dicere, & diuerſis ſe ſtu-
dent calumnijs impugnare: aliquandò eti-
àm, quod peius eſt, aliqui nimiùm iracun-
dia ſuccenduntur, amariſſimè rixantur, &
deeſt dicũt, aut ſimile. turpiter ſibi cõuicia & crimina*,& calcib*&
pugnis inuicẽ collidũtur. Melius eñ ſuerat
talibus, ad eccleſiam non venire, q̃ tot ma-
lis contra ſe diuinam iram prouocare. Iſti
enim etſi cum minoribus peccatis ad eccle-
ſiam veniunt, cum multis criminibus de ec-
cleſia reuertuntur. Item idem: Sunt nanque
aliqui, qui in natalibus ſanctorum, aut in
qualibet feſtiuitate, cauſas aut dicere, aut
audire volunt,&, quod peius eſt, non pro
veritate, ſed pro auaritia & cupiditate. De-
bent enim cauſas dicere,& cum iuſtitia de-
liberare. Sed alijs diebus, alio tempore, non
ĩn ſanctorum ſolennitate, qñ omnes homi-
nes magìs debent Deo vacare, q̃ ſe diuerſis
litibus impugnare. Item idem: Qñ ad Eccle-
ſiam conuenitis, nolite vos talibus fabulis
occupare, vndè poſſitis peccata acquirere.
Nolite vos occupare ad litigandũ, ſed poti-
ùs ad orandũ, non vt rixando Deũ offende-
re, ſed ſupplicando gratiã illius poſſitis ac-
quirere. Beda in homilia Euangelij viceſi-
ma: Cùm feciſſet Dominus quaſi flagellum Beda.
de ſuniculis, omnes eiecit de templo. Quid Iohan. 2.
ergò fratres mei, quid putatis faceret Domi-
nus, ſi rixis diſſidentes, ſi fabulis vacantes,
ſi riſu diſſolutos, vel alio quolibet ſcelere
reperiret irretitos, qui hoſtias, quæ ſibi im-
molarentur, ementes, in templo inuenit, &
eliminare feſtinauit? Hæc propter illos di-
ximus, qui eccleſiam ingreſſi, non ſolùm in-
tentionem orandi negligunt, verùm etiàm
ea, pro quibus orare debuerant, augent. In-
ſupèr & arguentes ſe pro huiuſmodi ſtulti-
tia, conuicijs, odijsq́; vel detractionibus in-
ſequuntur, addentes videlicet peccata pec-
catis, & quaſi funem ſibi longiſſimum in-
cauta eorum augmentatione texentes, &
nec timentes ex eo diſtricti iudicis exami-
natione damnari. Et paulopòſt: Vndè mul-
tùm tremenda ſunt hæc dilectiſſimi, & di-
gno expaueſcenda timore, ſedulaque præ-
cauendum induſtria, nè veniens improui-
ſus, peruerſum quid in nobis, vndè meritò
flagellari, ac de eccleſia eijci debeamus, in-
ueniat: & maximè in illa, quæ ſpecialiter
domus orationis vocatur, obſeruandum,
nè quid ineptum geramus, nè cum Corin-
thijs ab Apoſtolo audiamus: Nunquid do-
mos non habetis ad agenda vel loquenda 1. Cor. 11.
temporalia? aut eccleſiam Dei contemnitis?
Quapropter ſummoperè om̃ibus fidelibus
procurandũ eſt, vt nihil in eccleſia inhone-
ſtum aut cogitatiõe, aut dicto, aut facto ge-
rant, nè fortè peccatis, pro quibus abſoluẽ-
dis confluxerant, peccata accumulantes, nõ
abſolutionem peccatorum acquirant, ſed
magìs funes, quibus quodammodò ligen-
tur, ſibi accumulent.

CAP. XIII.

*Quòd & in alijs cõpetentibus locis, ſi locus ba-
ſilicæ procul fuerit, oratio ad Deũ, & cõ-
feſſio peccatorũ fieri poſſit & debeat.*

SIcut ſunt nonnulli, qui orãdi gratia Ec-
cleſiæ limina frequentare negligunt, ità
econtrariò exiſtunt pleriq; qui pro eo,
ꝙ baſilicas adire nequeunt,& reliquias ſan-
ctorum p̃ſtò nõ habent: idcircò vota precũ
ſuarum ad Deum vt oportet, ſupplici deuo
tione non fundunt, nõ animaduertentes, ꝙ
Deus non ſit minùs in parte, q̃ in toto, ſed
vbiq; totus, vbiq; p̃ſens, vbiq; mirabilis. Vn
dè ait Pſalmiſta: Quò ibo à ſpiritu tuo? & à Pſalm. 138.
facie tua quò fugiã? Si aſſcendero in cælum,
tu illic es: ſi deſcendero in infernũ, ades. Et
idem alibì: In om̃i loco dñatiõis eius bñdic
anima mea Dño. Legitur itaq; in lib. Regũ: 3. Reg. 8.
Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellũ cõ-
tra inimicos ſuos p viam, quôcunq; miſeris
eos, orabunt te contra viã ciuitatis quã ele-
giſti,& contra domum, quam ædificaui no-
mini tuo, & exaudies in cælo orationem eo-

rum,& preces eorum,& facies iudicium eo-
rum. Quòd ſi peccauerint tibi, (non eſt enĩ
homo qui non peccet) & iratus tradideris
eos inimicis ſuis,& captiui ducti fuerint in
terram inimicorum ſuorum longè vel pro-
pè,& egerint pœnitentiam in corde ſuo in
loco captiuitatis, & conuerſi deprecati te
fuerint in captiuitate ſua,dicẽtes, Peccaui-
mus,iniquè egimus, impiè geſſimus,-& re-
uerſi fuerint ad te in vniuerſo corde ſuo, &
tota anima ſua,in terra inimicorum ſuorũ,
ad quam captiui ducti ſunt, & orauerint te
contra viam terræ ſuæ, quam dediſti patri-
bus eorum,& ciuitatis quam elegiſti,& tem
pli quod ædificaui nomini tuo,exaudies in
cęlo in firmamento ſolij tui oratiõem eorũ
Dan.6. & preces,& facies iudicium eorum. Et in li-
bro Danieiis: Quod cùm Daniel comperiſ-
ſet,id eſt,conſtitutã legem,ingreſſus eſt do-
mum ſuã, & feneſtris apertis in cœnaculo
ſuo contra Hieruſalem, tribus temporibus
in die flectebat genua ſua,& adorabat,con-
fitebaturque coram DEO ſuo, ſicut & antè
facere conſueuerat. Apoſtolus quoquè ait:
1.Tim.2. Volo igitur viros orare in omni loco,puras
leuantes manus ſinè ira & diſceptatione.
Hieronymus ad Euſtochium: Egredientes
hoſpitium armet oratio: regredientibus de
platea oratio occurrat anteq̃ ſeſſio, nec pri-
ùs corpuſculũ requieſcat, quàm anima ver-
bo Dei paſcatur: ad omnem actum,ad oẽm
inceſſum manus pingat crucem.

Explicit liber ſecundus.

INCIPIT EPISTOLA epiſcoporum ad Imperatores.

DOminis præſtãtiſſimis, & pietatis gra
tia p̃ditis Ludouico & Lothario or-
thodoxis atq; inuictiſſimis Auguſtis: Nos
famuli veſtri, quanuìs indigni, tñ epiſcopi,
Deo humiliter grates perſoluimus, eiuſque
immenſam pietatem & benignitatẽ collau-
damus & p̃dicamus,q vos adeò in ſuí amo-
rem deuotiſſimos famulos ſuos flagrare fa-
cit,vt de profectu & exaltatiõe ſanctæ ſuæ
eccleſiæ indeſinẽter cogitetis,eamq́; vtpotè
matrem ſpiritalem, ſicut fideles & dilecti
ſpiritales filij,ad meliora & potiora ſemper
prouehere ſtudeatis. Nam cùm mucro di-
uinus imperiũ vobis diuinitùs cõmiſſum,
interiùs exteriusq́; merito noſtræ iniquita-
tis multifarijs attereret cladibus,prudenter
animaduertentes,ꝙ hæc non niſi iuſto Dei
iudicio euenirent, ilicò ſcriptis ſerenitatis
veſtræ, anno præterito cunctos Eccleſiarũ
paſtores admonuiſtis,vt quia conſtabat eos
ſpeculatores Dñi exiſtere, & gladiũ diuinũ
ſuper terrã,i. ſuper peccatores Deũ graſſari,
meminerint ſpeculatiõis ſuæ, & ieiunio tri-
duano ab oĩbus generaliter pacto, vnuſ-
quiſq; in quolibet ordine poſitus,diligẽter
cõſcientiã ſuã conueniret, & vbì ſe Deũ of-
fendiſſe cognoſcebat, maturatò per pœni-
tentiæ ſatisfactionẽ corrigere nõ differret.
In quibus etiàm apicibꝰ inſerere vobis pla-
cuit,vt ſi Deus pacẽ vndiq; & ocium vobis
tribueret, in hoc, placitum veſtrũ generale
conſumere voluiſſetis,vt primùm quicquid
in vobis,id eſt,in pſona & miniſterio veſtro
corrigendũ inueniretĩ,Dño auxiliãte,corri-
geretis: Deindè quæcunq; in omnibus or-
dinibus imperij veſtri Deo diſpliceret, in-
quireretis, & ſecundùm eius volũtatẽ cum
conſenſu fideliũ veſtrorum, ad tramitẽ re-
ctitudinis reuocaretis, ſcilicet vt eũ vobis,
populoq́; vobis cõmiſſo propiciũ faceretis:
Sed quia tẽpus optatũ exterioribus incur-
ſionibus p̃pedientibus,ſecundùm deſideri-
um veſtrum nacti non eſtis,libuit ſerenitati
veſtræ cum quibuſdã fidelibus veſtris, prę-
terita hyeme placitũ habere,& de his q̃ prę-
miſſa ſunt,diligenter tractare,Deiq́; volun-
tatem quærere, & eccleſiæ vobis commiſſæ
vtilitatẽ prouidere. Quapropter de omni-
bus,quæ ad tempus emendatiõe digna viſa
ſunt, congrua capitula ſerenitas veſtra di-
geſſit,legatosq́; ſtrenuos delegauit, vt p ea-
dem capitula & flagitia malorũ hoĩm puni-
rent, & bonorum laude veſtræ Celſ. note-
ſcerent: Inter q̃ etiàm ſtatuiſtis, in quatuor
partibus Imperij veſtri, conuentus epiſco-
porum vno eodemq́; tempore fieri, in qui-
bus tractarent,quærerent,atq; cum Dei ad-
iutorio inuenirent de cauſis ad religionem
Chriſtianã,eorumq́; curã ptinentibus,qd à
principibus & reliquo populo. vel ità,vt di-
uina authoritas docet, aut aliter teneretur:
vel qd indè ex parte, aut ex toto dimiſſum
eſſet,vt non teneretur. Deindè quid in ipſo-
rum,qui paſtores populi cõſtituti ſunt, mo
ribus,conuerſatiõe & actibus inueniri poſ-
ſet,quod diuinæ regulæ atque authoritati
non concordaret: ſimulq́; inueniretur,quæ
occaſiones in vtroq; ordine id effecerint,
vt à recto tramite deuiãſſent, & quicquid
de his inuentum fuiſſet,veſtræ Celſ. notum
facerent: Quod vt Deus poſſe dedit, nos fi-
deliſſimi ac deuotiſſimi ſalutis veſtræ pro-
curatores,iuxta paruitatẽ ſenſûs noſtri, p
ut breuitas temporis permiſit,ſecũdùm ſan-
ctam deuotionem & ordinationem veſtrã,
de cauſis ad religionem Chriſtianam, nò-
ſtrumq́; miniſteriũ atq; periculũ pertinen-
tibus: necnon & de his q̃ ad noſtrã correcti-
onem & emendationẽ pertinere perſpexi-
mus,ſiue de his,quę populis generaliter an-
nuncianda & admonenda p̃uidimus, capi-
tulatìm in præcedentibus adnotauimus li-
bellis,veſtræque ſerenitati legenda, immò
probanda, obtulimus. Et quanquàm de
his, quæ præmiſſa ſunt, veſtro ardentiſſimo
deſiderio priùs ſatisfacere elegerimus, ne-
quaquàm tamen hæc, quæ ſpecialiter ad
veſtram perſonam, miniſteriumque perti-
nere cognouimus, obliuioni tradidimus,
ſed potiùs veſtræ ſaluti proſpicientes,non-

nulla capitula neceſſaria, in ſecundo huius
operis libello, ad nomen, miniſteriumq́; ve-
ſtrum pertinentia, periculumq́; cauendum
ſolerti ſtudio congeſſimus, & vobis ſami-
liariter admonitionis gratia, porrigẽda de-
uouimus, vt ea diligenter inſpiciendo, le-
geodo & audiendo, apertè atq; diſtinctè ve-
ſtra cogooſcat celſitudo, de quibus, & pro
quibus in memoratis conuentibus noſtris,
ſecundùm virium ooſtrarum poſſibilita-
tem, fideliter ſalubriterq́; egerimus.

EXPLICIT EPISTO-
LA EPISCOPORVM:

Abhinc ſequantur quædam, quæ ex capitulis conuentûs noſtri breuiter decerpſimus, quæ ad noſtram fidelium veſtrorum laicorum obſeruationem & ſalutem pertinentia, neceſſaria eſſe perſpeximus. Dehinc ſequuntur alia, quæ veſtræ pietatis depoſcenda, valdè ſalubria eſſe iudicauimus.

CAPVT I.

Epiſcopi ſunt religionis adminiſtratores.

IGitur quia conſtat, reli-
gionem Chriſtianam per
ſucceſſores apoſtolorum
ſalubriter adminiſtrari,
populiſq́; ad vitam æter-
nam ducatum exhiberi
debere: primò neceſſariũ
iudicauimus, vt quicquid in nobis repræ-
henſibile, ſacriſq́; miniſterijs, quibus indi-
gni mancipamur, inconueniens & indecẽs,
contrariumq́; videbatur, toto adoiſu, Do-
mino opem ſerente, corrigeremus: Id eſt, in
vita noſtra & doctrina, & conuerſatione &
morum probitate, & ſtudio prædicationis,
& io conſacerdotum & miniſtrorum, ſub-
iectorumq́ue noſtrorum correctione, dili-
gentiorem deincèps cum omni ſtudio & ſo
licitudine, curam & prouidcotiam adhibe-
remus. Et vt nos non tantùm io cupiditati-
bus mundanis & curis & ſolicitudinibus,
ſed potiùs in diuinis officijs implicaremus,
& io ſcholis habendis, & educandis mili-
tibus ſanctæ Dei eccleſiæ operam daremus,
quæ nos, DEO miſerante, in omnibus pro
viribus imitari, & exercere ad noſtram &
vniuerſorum ſalutem cupimus, inquantùm
nobis diuina ſauente gratia, ſacerdotalis li-
bertas, & optatum ocium attributum ſue-
rit. Nam & in ſtatntis conuentibus primò
omnium pari voto, pariq́; conſenſu decre-
uimus, vt vouſquiſq; noſtrûm in parochia
ſua dictis & exemplis, plebes ſibi ſubiectas
ad meliora incitare ſtuderet, eaſq́ue vt ſe à
malis cohiberent, & ad Deum ex toto cor-
de conuertereot, ſolicitè admonerẽt, De-
umq́ue quem peccando ſibi iratum ſece-
rant, digna pœnitentia ſatisſactione, & ele-
emoſynarum largitione ſibi placabilem ſa-
cere ſatagerent, necnon & pro vita veſtra,
coniugum, proliſq́ue veſtræ incolumitate,
Dei immenſam miſericordiam cernuis pre-
cibus implorarent.

CAPVT II.

De diuerſorum malorum patratoribus.

SVnt ſanè diuerſorum malorum patra-
tores, quos & lex diuina improbat &
cundemnat, pro quorum etiàm diuerſis
ſceleribus & ſlagitijs, populus ſame & peſti-
lentia flagellatur, & eccleſiæ ſtatus ioſir-
matur, & regnum periclitatur. Contra quos
nos eorum malitiam exaggerantes, quan-
quàm io ſacris eloquijs ſatis ſuot execrati:
nos neceſſarium præuidimus, iterùm no-
ſtra admonitiooe & exhortatiooe prçcaue-
ri omninò oportere. Sicut ſunt diuerſarum
pollutionum patratores, quas cùm maſcu-
lis & pecoribus noonulli diuerſiſſimis mo-
dis admittunt, quæ incomparabilem dulce-
dinem pijſſimi creatoris ad amaritudinem
prouocantes, tanto grauiùs delinquunt,
quanto contra naturam peccant. Pro quo
etiàm ſcelere, igne cæleſti conflagratæ, in- Genè.19.
ſerniq́ue hiatu quinque abſorptæ ſunt ci-
uitates: necnon & quadraginta, & eo am- Iudic.20.
pliùs millia ſtirpis Beniamınææ mucrone
ſraterno conſoſſa ſunt. Hæc porrò iudicia
& euidentes vindictæ declarant, quàm exe-
crabile & deteſtabile apud diuinam maie-
ſtatem hoc vitium extet. Extant & alia per-
nicioſiſſima mala, quæ ex ritu gentilium re-
manſiſſe dubium non eſt: vt ſunt Magi, ha-
rioli, ſortilegi, veneſici, diuini, incantato-
res, ſomniatorum coniectores, quos diui-
na lex irretractabiliter puniri iubet, de qui-
bus in lege dicitur: Anima quæ declinaue- Leuit.20.
rit ad magos & hariolos, & fornicata ſuerit
cum eis, ponam ſaciem meam contra eam,
& interficiam illam de medio populi ſui.
Sanctificamini & eſtote ſancti, quia ego ſan-
ctus ſum Dominus Deus veſter. Cuſtodite
præcepta mea, & ſacite ea, quia ego Domi-
nus, qui ſanctifico vos. Et alibì: Magos, & Exod.22.
hariolos, & veneficos terræ, viuere nè patia-
mini. Dubium etenim non eſt, ſicut multis
eſt notum, quòd à quibuſdam præſtigijs
atque diabolicis illuſionibus ità mentes
quoruodam inficiantur poculis amatorijs,
cibis, vel phylacterijs, vt in inſaniam verſi à
pleriſque iudicentur, dum proprias non
ſentiunt cootumelias. Ferunt enim, ſuis
maleficijs aëra poſſe conturbare, & gran-
dines immittere, ſutura prædicere, ſructus
& lac auſerre, alijsq́ue dare, & innumera à
talibus fieri dicuntur. Qui vt ſuerint huiuſ-
modi comperti viri ſeu ſœminæ, intantùm
diſciplina & vigore principis acriùs corrigẽ-
di ſunt, inquãtùm maniſeſtiùs auſu neſando
& temerario, ſeruire diabolo nõ metuunt.
De his quoquè in concilio Ancyritano tit.

xxiij. ità ſcriptum eſt: Qui diuinationes expetunt, & more gentiliũ ſubſequuntur, aut in domos ſuas huiuſcemodi homines introducunt exquirẽdi aliquid arte malefica, aut expiſcandi cauſa, ſub regula quinquennij lateant, ſecundùm gradus pœnitentiæ definitos. Oportet enim hęc in omnibus, & maximè in his locis, vbi illicitè & impunè multi ſe poſſe hoc perpetrare confidunt, vt ſtudioſiùs & diligentiùs admoneãtur, & ſeueriùs corrigantur. Sunt & alia deteſtanda vitia, q̃ ità habentur, quaſi naturaliter in vſu, vt ea perpetrantes, quanti ſint diſcriminis, non aduertãt: Sicut ſunt ea, quæ Apoſtolus apertè enumerat, id eſt, Ebrietates, comeſſationes, contentiones, iræ, rixæ, diſſenſiones, detractiones, inuidiæ, inimicitiæ, quæ homines, iuxta eundẽ Apoſtolũ, à regno DEI excludunt: ità enim inquit: Quoniã qui talia agunt, regnũ Dei non conſequentur. Intantùm enĩ ea impudenter & fidenter quidã cõmittunt, vt meritò de illis dici poſſit, Lætantur cùm malefecerint, & exultãt in rebus peſſimis. Vndè oportet, vt omnes Chriſtiani hæc & ſubtiliter intelligant, & ſtudioſiſſimè caueant, nè fortè ea perpetrãtes, & alia bona perdant quæ agunt: & propter hæc à regno Dei ſe alienos faciant. Similiter etiàm de otioſo ſermone, pro quo iuxta Domini vocẽ, omnes reddituri ſumus in die iudicij rationẽ: de ſcurrilitate, & ſtultiloquio, & maledictionibus, quoniam iuxta Apoſtolum, maledicentes regnũ Dei non poſſidebunt, de mẽdacio, de periculoſo, noxio, aſſiduoq́; iuramento, & obſcœnis turpibusq́; cãticis, omnibus Chriſtianis omninò intelligendũ & obſeruandũ eſt, vt ſummoperè ab his ſe caueant, nè his ſtudentes, per negligẽtiam detrimentũ patiantur ſuarum animarũ. Hęc igitur quæ breuiter præmiſſa ſunt, primùm (adiuuante diuina gratia) à nobiſmetipſis abdicãdo, formam & exemplũ alijs præbere volumus, & fidelib⁹ veſtris humiliter innoteſcere, & fideliter denunciare neceſſariò iudicauimus. Sed & parochias noſtras omnes admonẽdo inſtruere cupimus, nè, quod abſit, per ſuam ignorantiã & noſtrã negligentiam, huiuſcemodi mortiferis ſubiaceãt periculis. Congeſſimus etiàm in opere cõuentûs noſtri nõnulla alià capitalia ad veſtram, fideliumq́; veſtrorum obſeruationem & ſalutem pertinentia, quorum hîc, omiſſa prolixitate, mentionẽ tantùm facimus: Scilicet quòd nôſſe eos oporteat, coniugium à Deo eſſe conſtitutum, & quòd nõ ſit cauſa luxuriæ, ſed cauſa potiùs filiorũ appetendorum. Et vt virginitas, ſicut doctores noſtri tradũt, vſq; ad nuptias ſit cuſtodienda, & ꝙ vxores habentes, neq; pellicem, neq; concubinã habere debeant, quomodò etiàm in caſtitate vxores ſuas diligere, eisq́;, vtpotè vaſi infirmiori, honorem debitũ debeant impendere: Et quòd cõmixtio carnalis cum vxoribus, gratia fieri debeat prolis, nõ voluptatis: & qualiter à coitu prægnantium vxorum viris abſtinẽdum ſit, & quòd, niſì cauſa fornicationis, vt Dominus ait, non ſit vxor dimittẽda, ſed potiùs ſuſtinenda: Et quòd hi, q cauſa fornicatiõis, dimiſſis vxoribus ſuis, alias ducunt, Domini ſententia, adulteri eſſe notentur: ſiue etiàm qualiter inceſta à Chriſtianis cauenda ſint, & quòd loca Deo dicata frequentiùs deuotiusq́; à fidelibus ad Deum exorandum, ſibiq́; propicium faciendum, ſint adeunda: & quòd in baſilicis Deo dicatis, non ſit fabulis ocioſis, turpibusq́; & obſcœnis ſermocinatiõibus vacandum, & negocia ſecularia, publicaq́; placita habenda: & quòd qui hæc in eccleſia DEI faciunt, maiora ſibi peccata accumulent: de iuſto iudicio iudicando, & munerum acceptione cauenda, de falſo teſtimonio vitando, & de detractione cauenda, necnon & de cæteris, quæ dinumerare longum eſt. Sunt etiàm & alia plura flagitia pneceſſariò corrigenda, quæ nos ideò hîc inſerere non neceſſariũ duximus, quoniam ſatìs euidenter in veſtris capitulis compræhẽſa eſſe ſcimus, quæ vos veſtra authoritate, & fidelium conſultu, per ſtrenuos miſſos veſtros corrigenda eſſe cenſuiſtis.

Galat. 5. Prou. 2. Matt. 12. 1. Cor. 6. Mat. 5. & 19. Ibid.

CAPVT III.

De iniuſtis inæqualibusque menſuris atq; ponderibus.

DE menſurarum nanq; inæqualitate, & modijs iniuſtis, & ſextarijs, quæ Domini lege haberi prohibentur, qualiter res ad certam correctionem perduci poſſit, nõ ſatìs perſpicuè nobis patet, eò quòd in diuerſis prouincijs, diuerſæ ab omnibus penè habeãtur. Hoc tamẽ modis omnibus optamus & monemus, vt in vnaquaq; prouincia Imperij noſtri, iuſſu atq; terrore celſitudinis veſtræ, nullus duplices menſuras in ſua dominatione aut habeat, aut haberi permittat: quoniam hac occaſione multos pauperes affligi in pleriſque locis cognouimus, & ad paupertatem miſeriamque deueniſſe. Leuit. 19.

CAPVT IIII.

De presbyteris non paſſim per diuerſa mittendis.

VT presbyteri, ſicutì hactenùs factum eſt, indiſcretè per diuerſa nõ mittantur, nec ab epiſcopis, nec ab alijs prælatis, nec etiàm à laicis, nè fortè propter eorũ abſentiã, & animarũ pericula, & Eccleſiarũ, in quibus conſtituti ſunt, negligantur officia.

CAPVT V.

De diei Dominici obſeruatione.

SAlubriter admonemus cunctos fideles, vt diei Dominico debitum honorẽ & reuerentiam exhibeant: Quoniã huius dehonoratio, & à religione Chriſtiana valdè abhorret, & ſuis violatoribus animarum periculum proculdubiò generat.

CAPVT VI.

Vt Miſſarum celebrationes in locis incongruentibus non fiant.

IN conuentibus ſerenitatis veſtræ iam ad-
monitum eſt, quòd conſecratio corpo-
ris & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti,
per domos & ædiculas quaſdam, ad quo-
rundam libitum præparatas, & per alia quę-
libet incõgrua loca, fieri non debeat, exce-
pto, quandò in itinere pergitur, & id in alijs
locis, quàm in baſilicis Deo dicatis, vel eti-
àm in altaribus ab Epiſcopo conſecratis, nè
populus Dei ſinè Miſſarum celebratione, &
corporis & ſanguinis Dominici perceptio-
ne maneat, neceſſitas fieri compellit. Nunc
iterùm atq; iterùm admonemus, vt poſtha-
bitis ædiculis, quas vſus inolitus, Capellas
appellat, baſilicæ Deo dicatæ, ad Miſſarum
celebrationem audiendam, & corporis &
ſanguinis Dominici perceptionem ſumen-
dam, aſſiduè deuotequ adeantur.

CAPVT VII.

De his quæ amiſſis viris indiſcretè ſibi velum imponunt.

DE nobilib⁹ porrò fœminis, quę amiſ-
ſis viris, repentè velantur, & in pro-
prijs domibus diuerſas neceſſitates oppo-
nentes, reſidere delectantur, iamdudùm in
alijs conuentibus coram ſerenitate veſtra
ventilatum & definitum eſt, vt nulla illarum
taliter ſe velari, inconſulto Epiſcopo ſuo,
attentaret: quoniam per huiuſcemodi vela-
tionem noxiam ſibi libertatem acquirere,
& per diuerſa vagari cupiant. Illudque Apo-
ſtolicum minimè præ oculis habentes, quo
1. Tim. 5. dicitur: Vidua quę in delicijs eſt, vinés mor-
tua eſt, animarum ſuarum ſalutem paruı-
pendunt. Vndè neceſsè eſt, vt quod hacte-
nùs erga eas admonendo ſacerdotalis au-
thoritas explere nequiuit, id terror Impe-
rialis atq; poteſtas ob earum ſalutem adim-
pleat.

CAPVT VIII.

Hæc ſunt etiàm capitula, quæ à veſtra pietate adimpleri flagitamus.

PEtimus humiliter veſtram excellentiã,
vt per vos filij & proceres veſtri, nomé,
poteſtatem, vigorem & dignitatem ſacer-
dotalem cognoſcant. Quod ex verbis Du-
mini facilè intelligere poſſunt, quibus bea-
to Petro, cuius vicem indigni gerimus, ait:
Matth. 16. Quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit li-
gatum & in cælo: & quodcunq; ſolueris ſu-
per terram, erit ſolutum & in cælo. Et alibì
diſcipulis generaliter dicit: Accipite Spiri-
Ioan. 20. tum ſanctum: Quorum remiſeritis peccata,
remittuntur eis: & quorum retinueriti , re-
tenta ſunt. Illud etiàm ad exemplum eis re-
ducendum eſt, quod in eccleſiaſtica hiſto-
Lib. 10. cap. 2. authore Ruffino. ria Conſtantinus Imperator Epiſcopis ait:
Deus, inquit, conſtituit vos ſacerdotes, &
poteſtatem vobis dedit de nobis quoq; iu-
dicãdi: & ideò nos à vobis rectè iudicamur,
vos autem non poteſtis ab hominibus iudi-
cari: propter quod Dei ſolius inter vos ex-
pectate iudicium, & veſtra iurgia quæcunq;
ſunt, ad illud diuinum reſeruentur examen.
Vos etenim nobis à DEO dati eſtis Dij, &
conueniens non eſt, vt homo iudicet deos,
ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt: Deus ſte- Pſal. 81.
tit in ſynagoga Deorum, in medio autem
Deos diſcernit.

CAPVT IX.

SEd & hoc illis ad memoriam reducen-
dum eſt, qualiter beatus Proſper in li-
bro, quem de contemplatiua & actuali vita
ſcripſit, laudem ſacerdotum compræhen- Lib. 2. ca. 2.
derit: Ipſis enim, inquit, id eſt, ſacerdotibus
propriè animarum curandarum ſolicitudo
commiſſa eſt, qui pondus populi ſibi com-
miſſi viriliter ſuſtinẽtes, pro peccatis omni-
um velut pro ſuis infatigabiliter ſupplicant
Deo, ac velut quidam Aaron incẽſum con- Exod. 30.
triti cordis & humiliati ſpiritûs offerentes, Leuit. 16.
quo placatur DEVS, auertant iram futuræ Num. 16.
animaduerſionis à populo, qui per Dei gra-
tiam diuinę voluntatis ſiunt indices, Eccle-
ſiarum Chriſti poſt Apoſtolos fundatores,
fidelis populi duces, veritatis aſſertores, pra-
uæ doctrinæ hoſtes, omnibus bonis amabi-
les, & malè ſibi conſcijs, etiàm ipſo viſu ter-
ribiles, vindices oppreſſurum, patres in fide
catholica regeneratorum, prædicatores cæ-
leſtium præmiorum, exempla bonorũ, do-
cumenta virtutum, & forma fidelium. Ipſi
ſunt decus Eccleſiæ, in quibus ampliùs ful-
get Eccleſia: ipſi columnæ firmiſſimæ, qui-
bus in Chriſto fundatis, innititur omñis mul-
titudo credentiũ: Ipſi ianuæ ciuitatis æter-
næ, per quas, omnes qui credunt, ingredi-
untur ad Chriſtum: Ipſi ianitores, quibus
claues datæ ſunt regni cælorum. Ipſi etiàm
diſpenſatores regiæ domûs, quorũ arbitrio
in aula regis æterni diuidũtur gradûs & of-
ficia ſingulorum. Licèt enim ſanctorũ præ-
cedentium ſacerdotum vita & meritis lon-
gè inferiores ſimus, idem tamen ſacrum mi-
niſterium, quod indigni ſuſcepimus, nó mi-
noris authoritatis & dignitatis exiſtit. Et
quanquàm tanto miniſterio indigni ſimus,
propter illum tamen, cuius miniſterium ge-
rimus, in nobis non eſt contemnendum.

CAPVT X.

ILlud etiàm ſpecialiter neceſſariũ veſtræ
ſuggerere pietati duximus, vt fideles ve-
ſtri per vos admoneantur & inſtruãtur, qua-
tenùs quãdò aliquid nobis veſtra celſ[illegible]do
de noſtra correctione vel veſtra, necnó & il-
lorum ſalute tractãdum cómittit, vt nó per
inanem & falſam ſuſpicionem con[illegible] nos
ſcandalum ſumant, & ſinè cauſa in nos de-
trahendo Deum offendant. Et vndè ſibi ſa-
lutem ſperare & acquirere debuerant, cul-
pam incurrant. Quia nos nihil aliud quære-
re, aut tractare deſideramus: nec noſtri offi-
cii eſt,

cij eſt, vt faciamus, niſi quod ad noſtrũ de-
bitum miniſterium, & illorũ ſalutẽ pertinet.
Et ideò non debemus ante tẽpus per ſuſpi-
1. Cor. 4. cionẽ iudicari, ſed patienter expectari, do-
nèc ipſa veritas manifeſtũ faciat, vtrùm ma-
gìs audiendi, an improbandi ſimus. Nos etẽ
ſi fortè euenerit, vt aliquid ſiniſtrę opiniõis
de nobis fama ſparſerit, Deo nobis opẽ fe-
rente, id æquanimiter tolerare & poſſumus,
& debemus. Ipſi verò à culpa immunes eſſe
nõ poſſunt, dum patrũ & fratrũ intẽtionem
ſinè cauſa repręhendere nõ metuunt. Quo-
niam hoc ſummoperè elaborandũ eſt nobis
& vobis, vt ſemper inter paſtores eccleſiarũ
& gregẽ Chriſti, pax & cõcordia, vnanimi-
taſq; ſeruetur. Niſi enim charitatẽ & cõcor-
diam in inuicèm habuerint, neũ (ſicut opor-
tet) propitiũ habere non merebantur. Qua-
propter ſicut præmiſſum eſt, cùm Deo inſpi
rante veſtra pietas, de eccleſiaſtica & cõmu-
ni vtilitate aliquid nobis tractare præcipit,
nõ eſt nobis fas mẽtiri: quia aliquãdò veri-
tatẽ ſinè graui periculo ad tẽpus reticere,
nunq̃ tamẽ interrogati de ipſa veritate, ſinè
graui diſcrimine poſſumus mẽtiri. Sed quia
veritas ſæpè odiũ generat, & ſermo Dei ad-
uerſarius à nõo noſtris carnalibus volupta-
tibus deſcribitur, tñ ei in via, id eſt, in ꝑſenti
vita cõſentiendũ eſt. Sic etiàm erga nos agẽ-
dum eſt, vt quotieſcunq; interrogati verita-
tem ꝓſcrimus, quanq̃ nonnulli infirmi ſinè
cauſa ſcandalizẽtur, nobis tñ conſentiendũ
eſt propter ipſam veritatẽ, quorũ ſaluti atq;
vtilitati nullatenùs (quod abſit) obeſſe, ſed
potiùs iuxta iniunctũ nobis officiũ, cõſuliũ
vſquequaq; cupimus exbibere: Quoniã nõ
rerum, vt quidã arbitrãtur, ambitiõe, ſed ani
marũ magìs delectamur ſaluatiõe, attẽdẽtes
2. Cor. 12. illud Apoſtoli. Non enim veſtra quæro, ſed
vos.

CAPVT XI.

Nicen. cõc. cap. 5. CVm ſacri canones bìs in anno cõcilia
celebrari iubeant, illud obnixè à ve-
ſtra pietate depoſcimus, vt ſaltem vel ſemèl
in anno libertas opportuni tẽporis cõceda-
tur, quòd hæc ad honorẽ Dei, & vtilitatem
ſanctæ Dei eccleſię, multorumq; correctio-
nem, congruenter decenterq; fieri poſſint.
Quoniã ſi hæc ſemèl (vt dictũ eſt) in anno,
per vnamquanq; prouinciam celebrata fue-
rint, & honor eccleſiaſtic⁹ vires ordinis ſui
obtinebit, & impudẽtia quorundam ſuper-
borũ clericorũ, quæ paſsim, authoritate ca-
nonica calcata, auribus Imperialibus mole-
ſtiam ingerit, ceſſabit. & impunitas diuerſo-
rum flagitiorũ locũ deliteſcendi, quẽ nunc
habet, nõ habebit: & alia multa, quæ hacte-
nùs, ſecùs q̃ Eccleſiaſtica diſciplina docet,
inceſſerunt, ordinẽ ſuũ, Dño auxiliante, ſer-
uabunt.

CAPVT XII.

Scholæ publicæ vt inſtituendæ. SImiliter etiàm obnixè ac ſuppliciter ve-
ſtræ celſitudini ſuggerimus, vt morẽ pa-
ternum ſequentes, ſaltẽ in tribus congruen-
tiſsimis Imperij veſtri locis, Scholæ publicæ
ex veſtra authoritate fiãt, vt labor patris ve-
ſtri, & veſter per iniuriã, quod abſit, labefa-
ctando nõ depereat. Quoniã ex hoc facto,
& magna vtilitas, & honor ſanctę Dei eccle-
ſiæ, & vobis magnũ mercedis emolumentũ,
& memoria ſempiterna accreſcet.

CAPVT XIII.

SImiliter & hoc à veſtra pietate neceſſa-
riò duximus expetendũ, vt ſacerdotes,
& Leuitæ, & ſeqnẽtis ordinis clerici, qui in
diuerſas Imperij veſtri partes, maximeq; in
Italiæ regionẽ fuga lapſi ſunt, veſtra autho-
ritate, per miſſos veſtros diligenter perqui-
rantur, & in pręſentiam veſtrã venire cõpel-
lantur, & per veſtrã clementiam vnicuique
eccleſiæ, à qua per contumaciã defecerunt,
reſtituãtur.

CAPVT XIIII.

ILlud quoq; nihilominùs à veſtra pietate
ſuppliciter flagitamus, vt monachi & pre-
sbyteri, necnon & clerici, qui poſtpoſita
canonica authoritate, paſsìm palatiũ adeũt,
& veſtris ſacris auribus importuniſſimã mo-
leſtiam inſerunt, veſtra authoritate & pote-
ſtate deterreantur, nè hoc facere præſumãt.
Quoniã in huiuſcemodi facto, & vigor ec-
cleſiaſticus contẽnitur, & religio ſacerdota-
lis, & profeſſio monaſtica vilior efficitur.

CAPVT XV.

ILlud etiàm obnixè veſtram ſanctã, pijſſi-
mamq; deuotionẽ ſuppliciter monendo
depoſcimus, vt ob amorẽ & honorẽ Dei,
& animæ veſtræ ſalutẽ, morem paternum ſe-
quentes, quaſdã ſedes Epiſcopales, quæ re-
bus proprijs viduatæ, immò adnullatæ eſſe
vidẽtur, dum tẽpus habetis, & opportunitas
ſe præbuerit, de earũ ſubleuatione & cõſo-
latiõe cogitetis, memores ſemper, quomo-
dò progenitores veſtri huiuſcemodi pijſſi-
mis ſtudijs intenti fuerint.

CAPVT XVI.

SEd & illud à veſtra pietate fieri depoſci-
mus, vt in quadã parte parochiæ anga-
rij & rangarij, vbì turpiſſimã & nefan-
diſſimã, & ipſo dictu fœdiſſimã rem perpe-
trari audiuimus, nulli veſtri fideles exiſtãt,
qui per poteſtatẽ Imperialẽ veſtrã, ſimul cũ
eorum authoritate, quorum Parochię ſunt,
idem malũ ab illo loco, quantocyùs radici-
tùs euellãt.

CAPVT XVII.

ITerùm ſuppliciter admonendo, veſtræ
ſuggerimus ſerenitati, vt veſtro ſolertiſſi-
mo ſtudio, veſtraq; Imperiali authorita-
te tam temeraria Chriſtianorũ ſanguinis ef-
fuſio, in regno veſtro fieri non ſinatur, ſem-
per illud attendẽtes, quod Dñs poſt diluuiũ
dixerit famulo ſuo Noë: De manu hominis, Gen. 9.
& de manu viri & fratris eius, requirã animã
hominis. Quicunq; effuderit humanũ ſan-
guinem, fundetur ſanguis illius. Ad imagi-
nem quippe Dei factus eſt homo. Et in le- Leuit. 24.
ge: Qui occíderit hominem, morte moria-
tur. Et Apoſtolus: Nam principes non ſunt Rom. 13.
timori boni operis, ſed mali. Vis autem
non

non timere poteſtatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. DEI enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim ſinè cauſa gladium portat: DEI enim miniſter eſt, vindex in iram ei qui malum agit. De illo enim ſpecialiter diuina authoritas dicit: Gladium Dei portat, ad vindictam malorum, non de quolibet alio. (1.Pet.2.) Econtrariò verò, neſcimus qua pernoxia adinuentione à nonnullis vſurpatum eſt, vt hi qui nullo miniſterio fulciuntur, propter ſua odia, & diuerſiſſimas voluntates peſſimas, indebitum ſibi vſurpant, in vindicandis proximis & in interficiendis hominibus vindictæ miniſterium, & quod rex ſaltem in vno exercere debuerat propter terrorem multorum, ipſi impudenter in multis perpetrare non metuunt propter odium: & putant ſibi licere ob inimicitiarum vindictas, quod nolunt, vt rex faciat propter Dei vindictam.

CAPVT XVIII.

DE Abbatibus verò, canonicis & regularibus, & de Abbatiſſis, quæ ſanctimonialibus præeſſe videntur, ſiue de laicis quæ monaſteria habent, illud tantummodò veſtræ pietati depoſcimus, vt nunc in præſenti placito, à veſtra ſerenitate expreſsè admoneantur, vt de ſeipſis, cæteris bonum exemplum præbeant, & religiosè, ſicut decet, conuerſentur: & quod vniuſcuiuſque profeſſioni inconueniens eſt, & in ſacris voluminibus prohibetur, omninò caueant. Et loca ſibi à vobis conceſſa deperire & deſtrui per negligentiam non dimittant. Et congregationes ſibi commiſſas, ſiue ſpiritaliter ſiue temporaliter paterno affectu gubernare, eiſque neceſſaria ſtipendia adminiſtrare non negligant, nè fortè propter aliquam inopiam & diuina officia negligantur, & ipſæ congregationes irreligioſiùs viuere compellantur. Et vt noſtram admonitionem libenter audiant, benignè ſuſcipiant & obedienter adimpleant. Quoniam ſi illi noſtris admonitionibus paruerint, nos, Deo auxiliante, id per noſtrum ſtudium pro viribus efficere cupimus, vt ipſa religio ſemper in melius proficiat, & merces vobis exindè accreſcat, necnon & periculum, quantùm fieri poteſt, caueatur animarum, & ab auribus veſtris amoueatur pro hac cauſa tædium querelarum.

CAPVT XIX.

POſtulamus etiàm, vt celſitudo veſtra miſſis veſtris ſpecialiter iniungat, vt ad hæc peragenda ſtudioſi & veri adiutores, vbicunquè neceſſitas popoſcerit, nobis exiſtāt. De presbyteris & capellis palatinis, contra canonicam authoritatem, & Eccleſiaſticam honeſtatem inconſultè habitis, veſtram monemus ſolertiam, vt à veſtra poteſtate inhibeantur: Quoniam propter hoc & honor Eccleſiaſticus vilior efficitur, & veſtri proceres & palatini miniſtri, in diebus ſolennibus, ſicut decet, vobiſcū ad Miſſarum celebrationes non procedunt. Nam & obnixè deprecamur, vt in obſeruatione diei Dominici, ſicutì iamdudùm vos deprecati ſumus, debitam adhibeatis curam: quatenùs, niſi magna compellente neceſſitate, in ipſa die à curis, & ſolicitudinibus mundanis, quantùm poteſtis, vos exuatis: Et quod tantæ diei venerationi competit, & vos faciatis, & veſtros ſacro veſtro exemplo & doceatis, & agere compellatis.

CAPVT XX.

DE perceptione verò ſacri corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, nihilominùs monemus, vt quod Chriſtianæ religioni expedit, & ſicut vobis à patribus noſtris admonitum eſt in alijs conuentibus, quandò poſſibile fuerit, faciatis, & veſtro exemplo vobis famulantes, vt hoc faciant, inſtruatis.

CAPVT XXI.

DE capitulo ſiquidem, quod propter honorem Eccleſiaſticum, in generali conuentu, veſtra celſitudo ſe conſtitui velle decreuit, tantummodò veſtram pietatem depoſcimus, vt ſecundùm Dei voluntatem, quod melius exindè vobis viſum fuerit, ad effectum incunctanter perducatis.

CAPVT XXII.

ITerùm monendo, magnitudini veſtræ ſuppliciter ſuggerimus, vt deincèps in bonis paſtoribus, rectoribuſque in Eccleſijs Dei conſtituendis, magnum ſtudium, atque ſolertiſſimam adhibeatis curam: quia ſi aliter factum fuerit, & ordo Eccleſiaſticus ſuam non habebit dignitatem, & religio Chriſtiana in multis labefactando, detrimenti ſui iacturam patietur, & animæ veſtræ, quod non optamus, periculum generabitur.

CAPVT XXIII.

SImiliter depoſcimus, vt in Abbatiſſis conſtituendis veſtrum ſpecialiter caueatis periculum, ſicut vobis ſæpè eſt admonitum, & per diuinam authoritatē crebriùs manifeſtatum. Sed & hoc obſecramus, vt in eligendis adiutoribus veſtris, & Reipublicæ miniſtris, qui vice veſtra populum Dei regere, & gubernare atq; iudicare debent, ſolertiſſimam prouidentiam habeatis, ſemper illud attendentes, quod in libro Exodi ad Moſen dicitur: Prouide, inquit, de omni populo viros potentes & timentes Deū, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam: & conſtitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, qui iudicēt populum omni tempore: Quicquid autem maius fuerit, referent ad te, & ipſi minora tantummodò iudicent, leuiuſque tibi ſit, partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & præcepta eius poteris ſuſtētare. (Exod.18.) Vndè & in lib. Deuteronomij: Iudices, inquit, (Deut.1.)

quit, & magiſtros conſtitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus dederit tibi per ſingulas tribus tuas, vt iudicent populum iuſto iudicio, nec in alteram partem Deut.16. Exod.18. Num.11. declinent. Item ibi: Dixiq; vobis in illo tempore, non poſſum ſolus ſuſtinere vos, quoniam Dominus Deus veſter multiplicauit vos, & eſtis hodiè ſicut cæli ſtellæ plurimi. Dominus DEVS patrum veſtrorum addat ad hũc numerum multa millia, & faciat vobis ſicut locutus eſt: Non valeo ſolus veſtra negocia ſuſtinere, & pődus & iurgia. date è vobis viros ſapientes & gnaros, & quorum conuerſatio ſit probata in tribubus veſtris. 2.Par.19. Sed & in libro Paralipomenon ità legitur: Conſtituitque rex Ioſaphat iudices terræ in cunctis ciuitatibus Iudæ munitis per ſingula loca, & præcipiens iudicibus: Videte, ait, quid faciatis. Non enim hominis exercetis iudicium, ſed Domini: & quodcunque iudicaueritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite. Non enim eſt apud Dominũ Deum noſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum.

CAPVT XXIIII.

ROgamus etiàm veſtram pietatem propter diuinam miſericordiá, veſtramq; ſalutem, ac totiùs populi vtilitatem, necnon & regni honorem atque ſtabilitatem, vt veſtra pietas ſolertiſſimam vigilantiam adhibeat, quatenùs conſiliarij & dignitatis veſtræ miniſtri, cuſtodesque animæ veſtræ & corporis, qui debent eſſe intra regnum alijs decus & bonitatis exemplum, & in exteris nationibus bonæ opioionis condimeotum, charitatem, pacem atque concordiam, omni ſimulatione & calliditate poſtpoſita, adinuicèm habeant, vt ſecundùm Dei voluntatem & veſtram honeſtatem, atque totius regni profectum communiter decertent, & veri vobis adiutores in omnibus concorditer exiſtant: veriique adiutores veſtri, & totius regni ſalubriter eſſe tunc poterunt, ſi vnanimes extiterint, & inuicèm dilectionem habuerint. Decet quippe, vt ſacra domus veſtra cunctis ſpectabilis appareat, & imitabilis exiſtat, & fama ſanctæ opinionis, ſiue alios imperij veſtri ſubiectos, ſiue exteras nationes abundantiſſimè perſundat. Vbì igitur omnes diſſenſiones & diſcordiæ dirimendæ, & omnis malitia Imperiali authoritate eſt compriméda, neceſsè eſt, vt quod in alijs corrigere decernit, in ea minimè reperiatur.

CAPVT XXV.

NAm & hoc humiliter obſecrãdo admonemus, vt liberos veſtros, quos vobis diuina pietas largiri volnit, in timore Dei iugiter diligenterq; erudiatis, ſicuti & facitis: Et vt io mutuæ dilectionis charitate, & fraternitatis amore atque vnanimitatis concordia viciſsìm conſiſtant, ſedula paternaque admonitione inſiſtatis: Et nè illicitis actibus creatoris ſui offenſam incurrant, pronida, ſolertique circunſpectione nihilominùs inuigiletis: attendentes beatũ Iob, cuius ſtudium (vt beatus Gregorius in Moralibus libris ſcribit) circa filios erudiendos tale extitit, vt noo ſolùm eos exteriùs per- Iob.1. ſectos opere & ſermone efficeret, verùm etiàm eorum corda, ſacrificij oblatione mundaret. Attendite etiàm Dauid inſtruentem Salomonem filium ſuum, de quo in primo libro Malachim legitur: Ego, inquit, 3.Reg.2. ingredior viam vniuerſæ terræ: conſortare, & eſto vir fortis, & obſerua cuſtodias Domini Dei tui, vt ambules in vijs eius, & cuſtodias cæremonias eius, & iudicia eius, & præcepta & teſtimonia, ſicut ſcriptum eſt in lege Moſis. Et in libro Paralipomenon: Tu 1.Par.28. autem Salomon fili mi ſcito Deum patris tui, & ſerui ei corde perfecto, & animo voluntario. Attendite etiàm Tobiam, de quo Tob.1. legitur, quòd cùm factus eſſet vir, accepit vxorem Annam ex tribu ſua, & genuit ex ea filium, nomen ſuum imponens ei, quem ab inſantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato. Item idem alloquens eundem filium ſuum: Omnibus, inquit, Tob.4. diebus vitæ tuæ, habeto Deum in mente, & caue, nè aliquandò peccato conſentias, & prætermittas præcepta Dei noſtri. Ex ſubſtantia tua fac eleemnſynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. Ità enim fiet, vt nec à te auertatur facies Domini. Quomodò potueris, ità eſto miſericors, &c. Item paulopòſt: Attende tibi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam nequaquàm patiaris crimen ſcire. Superbiam nunquàm in tuo ſenſu dominari permittas: In ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio. Et idem non poſt multa: Conſilium ſemper à ſapiente perquire. Omni tempore benedic DEO, & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & omnia conſilia tna in ipſo per- Tob.14. maneant. Item idem: Audite ergò filij mei patrem veſtrum, Seruite Domino in veritate, & inquirite, vt faciatis quæ ſunt beneplacita illi: & filijs veſtris mandate, vt faciant iuſtitias & eleemoſyoas, vt & ſint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore, in veritate & in tota virtute ſua.

CAPVT XXVI.

HIs omnibus prælibatis, noteſcimus vobis, quòd ea quæ in capitulis veſtris nobis tractanda commiſiſtis, ſcilicet quid à principibns & reliquo populo, vel ità vt diuina authoritas doceat, aut aliter teneatur, vel quid indè ex parte, aut ex toto dimiſſum ſit, vt non teneatur, fatemur, quia in his capitulis quæ ſuperiùs continentur, necnon io bis quæ præſenti anno conſcribi, & per miſſos veſtros ob vitia compri-

comprimenda, per imperium veſtrum direxiſtis, multa demonſtrata ſunt, quæ à paſtoribus eccleſiarum, & à principibus & reliquo populo hactenùs neglecta extiterút, & aliter quàm diuina authoritas ſe habeat, in ijs eos egiſſe & agere, depræhendimus. Sed ſi hęc noſtra ſacerdotalis admonitio, effectum DEO operante, per veſtrum bonum ſtudium ab hinc obtinuerit, credimus, quòd multa quæ à multis aliter quàm diuina authoritas ſe habeat, dimiſſa ſunt, quæ non tenebantur, corrigentur. Nam & illud quod in eiſdem capitulis continetur, vt manifeſtum fieret, quæ cauſæ id effecerint, vt ſacerdotes & principes à recto tramite deuiáſſent, exceptis præmiſſis capitulis, in quibus, ſicùt diximus, multa negligebantur: ſpecialiter tamen vnum obſtaculum ex multo tempore iam inoleuiſſe cognouimus, id eſt, quia & principalis poteſtas diuerſis occaſionibus interuenientibus, ſecùs quàm authoritas diuina ſe habeat, in cauſas eccleſiaſticas proſiliérit, & ſacerdotes partìm negligentia, partìm ignorantia, partìm cupiditate in ſecularibus negocijs & ſolicitudinibus mundi vltrà, quàm debuerant, ſe occupauerint: Et hac occaſione aliter, quàm diuina authoritas doceat, in vtraque parte actum extitiſſe, dubium non eſt. Sed quia DEO miſerante, à progenitoribus, & genitore veſtro, & à vobis multa correcta gratulamur, ſi ea quæ admonemus, proſperum ſucceſſum habuerint, credimus, quòd ad perfectionis ſtatum veſtra intentio, noſtráque deuotio, DEO cooperante, peruenire poterit. Veruntamen quia nouimus ſtatum huius regni, ſub tali conditione & tenore creuiſſe, atque dilatatum eſſe, & à prudentiſſimis ſanctiſque prædeceſſoribus noſtris, ſiue ſcilicet ab Epiſcopis, ſiue à principibus hanc cauſam ex toto correctam non fuiſſe, propter hæc quæ ſuo tempore dici poterunt, & pondus tantæ conſiderationis paruitatis noſtræ vires exceſſit, quoniam nec ocium, nec ſpatium temporis, nec plenitudinem conſacerdotum noſtrorum, ſicut ipſa neceſſitas expaſcebat, habuimus. Et ideò hæc, congruentiori tempore, vita comite, ſi Deus ità annuerit, tractanda ac conſideranda diſtulimus: Quoniam tantæ conſiderationis perfectio indiget aſſenſu & adiutorio principum, & multitudine atque deuotione, necnon & ſtudio ſacerdotum, & obedientia vel concordia populi, & congruentia loci, temporiſque ſpatio.

CAP. XXVII.

PОrrò de Epiſcopali libertate, quam, Deo annuente, veſtroque adminiculo ſuffragante, adipiſci ad Dei ſeruitium peragendum cupimus, ſuo in tempore vobis dicenda, atque vobiſcum conferenda reſeruauimus: Quatenùs ità ſit, vt & noſmetipſos ſaluare, populoque nobis ſubiecto vtiliter, ſalubriterque prodeſſe, atque pro vobis, & ſtabilitate imperij veſtri liberiùs valeamus Domini miſericordiam exorare, & de veſtris obſequijs, & regni adiutorio ſolatium debitum minimè ſubtrahatur: ſed, ſi poſſibile fuerit, potiùs augeatur.

Explicit liber tertius Synodi Pariſienſis.

SYNODVS AQVISGRANENSIS SVB LVDOVICO PIO Imperatore.

IN Nomine ſanctæ Trinitatis, cùm conueniſſemus Epiſcopi, quorum nomina ſubtèr adnectentur, ſynodali euocatióe conuocáte nos glorioſiſſimo & orthodoxo Imperatore Ludouico, inuictiſſimo Auguſto, gratia inſpiráte diuina Aquiſgrani palatij in ſecretario baſilicæ ſanctæ genitricis Dei Mariæ, quod dicitur Lateranis, Anno incarnationis Domini noſtri IESV CHRISTI DCCC. XXXIII. Indictione XIIII, anno verò imperij prædicti Cæſaris XXIIII, VIII ſcilicet Iduum menſis Februarij, & ibì de ſtatu ſanctæ DEI Eccleſiæ, admonente ſereniſſimo, atque totius religióis deuotiſſimo præfato Imperatore, tractare cœpiſſemus: pari conſenſu Primò viſum eſt, normam vniuerſæ religionis atq; eccleſiaſticæ diſciplinæ in duabus conſiſtere perſonis, pontificali videlicet atque Imperiali: de qua re Gelaſius Romanæ ſedis venerabilis Epiſcopus ad Anaſtaſiú ſcripſerit ità Imperatorem: Duo ſunt, inquit, Imperator Auguſte, quibus principaliter mundus hic regitur, authoritas ſcilicet ſacrata pontificum, & regalis poteſtas. In quibus tanto grauius eſt pondus ſacerdotum, quanto etiàm pro ipſis regibus hominum in diuino reddituri ſunt examine rationem. Vndè etiàm Fulgentius in libro de veritate prædeſtinationis & gratiæ, ità ſcribit:

Eſt in Tomo 2. Cóc. pag. 303.

Quantùm pertinet, inquit, ad huius temporis vitam, in Eccleſia nemo pontifice potior, & in ſeculo Chriſtiano Imperatore nemo celſior inuenitur.

CVm hæc quippe ità ſe habeant, primò, ô venerande Cęſar, omnipotenti Domino veſtræque benigniſſimæ excellentiæ exultantibus præcordijs immenſas referimus gratias, qui nos inſtinctu diuino per deuotiſſimum à ſe electum atq; cõſtitutum admonitorem, tam miſericorditer tamque cleméter admonere dignatus es, iuxta coſuetudinem beatiſſimæ memoriæ genitoris veſtri: vt memores miniſterij noſtri, diuinitùs nobis licèt indignis collati, pro modulo poſſibilitatis, officio ſacerdotali ſecundùm omnipotentis Dei voluntatem operam dare ſtuderemus. Reuolutis igitur à veſtra nobis benigniſſima deuotione collatis tribus capitulis, id eſt, vt ventilentur, ſioè quo Epiſcopi epiſcopale miniſterium abſq; offenſione diuina vllo modo perficere non poſſunt: aut quid vnumquenq; Epiſcoporum ſcire oporteat atq; implere, nec omninò ignorare abſq; periculo liceat: vel etiàm quid ad ornatum ſanctæ Dei Eccleſię & miniſterium ſacerdotale pertineat, ſinè quo nec ſacerdotis vita probabilis eſſe poteſt, nec competens honor illis à cæteris deuotè impendi: quidq́; hoc, ſinè quo communis omnium ſalus ac ſaluatio eſſe non poteſt, ſacerdotum videlicet totiusq́; populi. Quibus perſacilè, ſuccinctìm ac debitè per ſingula reſpondere non poſſumus: ſed quia iuxta aſſertionem veſtram primò reperimus temporum varietate, & ordinum confuſione perplura, quæ ad ſanctæ Dei Eccleſiæ ornatum erigi debebant, quoquo modo neglectu elapſa, quæcunq; in nobis noſtriſq́; in his neglecta videntur officijs, omni deuotione omniq́; exoptatione, prout omnipotens poſſe annuerit, erigenda, atque vt in perſectiorem ſtatum vertantur, omninò diuina ſuffragante gratia operam dare deſideramus: veſtrã ſiquidẽ nihilominùs ſupplici admonitione & affectu charitatis excellentiam admonentes, ſi quæ ſunt Eccleſiaſtici iuris veſtra pijſſima gubernatione erigenda, vt per vos, veſtroſq; Chriſtianæ religiõis commilitones ſubleuentur. Decæterò nouerit ſerenitas veſtra iam, vt prædictum eſt, quæ in eccleſiaſtico ordine confuſa videntur, ea nos pro modulo vniuſcuiuſq; capacitatis perquirere, & inſpecta, quantùm ad nos pertinet, Domini opitulante gratia, reſtaurare cupimus, & vt fiat magno deſiderio optamus. Perſpicientes ergò deuotionẽ veſtrã ſanctã, & Deo (vt credimus) amabilẽ, non mediocri laude magnificentiã Dei noſtri magnificãdam, eandemq́; deuotionem valdè neceſſariam ſanctæ Dei eccleſię duximus, atq; benigno affectu cõmiſſa conſideranda ſuſcepimus, non aliquid nouũ quærentes, nec cõtra veritatis religionem quid ſtatuentes, ſed ſtatuta antiquorũ patrum, innouantes, quæ per deſidiã quorundã labefactari viſa ſunt: in quo cũ ordine ac propter inuſitatũ vel inueteratũ vſum obliuioni tradita, vt ad priſtinũ Dño adiuuante gradũ releuentur, capitulis ſtrictìm adnectendũ cenſuimus. De duabus ſiquidẽ perſonis, quas principales in hoc mũdo eſſe nõ dubiũ eſt, ſacerdotalẽ prout ſub tanto tẽporis ſpatio poſſe nõ denegat, nõnulla, quæ ad hoc pertinere viſa ſunt, ſub breuitate adnexuimus.

I.

Initiũ enim epiſcopalis culminis poſt diuinã prædeſtinationẽ eſſe videtur, quomodò quiſq; ad culmẽ huius honoris peruenerit. Ideoq; placuit cõuentui humilitatis noſtræ, vt ſicut ſæpè authoritate diuinarũ ſcripturarum, ſcilicet B. Petri Apoſtoli in Simonem Magũ damnatione, necnon & canonũ ſanctione, ſed & B. Gregorij adhortatione ſancitũ eſt, nullus epiſcopale miniſteriũ per ambitionem munerũ attentare præſumat, ſed is ad epiſcopale officium perueniat, ſi ſecundùm Apoſtolũ viuat, id eſt, irrepræhenſibiliter, 1. Tim. 3. ſobriè, prudenter, pudicè, ornatè Tit. 1. cum hoſpitalitate, cũ doctrina: nõ vinolenter, nõ iniurioſè: modeſtè, non litigioſè, nõ cupidè. Oportet etiàm pontificem propriæ domui eſſe benè præpoſitum, & teſtimoniũ habere bonum ab his, qui foris ſunt, vt doctrinã Dei noſtri exornet in omnibus. Nos autem etiàm adiungentes, & ab his, qui intùs ſunt conuerſantes cum Epiſcopo, habere teſtimonium omnẽ Epiſcopũ oportere.

II.

Pòſt verò, vt Epiſcopus, iuxta regulam à B. Paulo Apoſtolo decretam, miniſterium peragat epiſcopale: At qui ſecùs geſſerit, canonum coerceatur authoritate.

III.

Decreuit etiàm Apoſtolus hoſpitalitatẽ 1. Tim. 3. eſſe ſectandã ab Epiſcopo, quã in pluribus reperimus locis neglectã. Ideoque placet, vt deincèps in ſingulis ciuitatibus & monaſterijs iuxta modũ rerum, hoſpitalitas ordinetur aduenientiũ: & placuit omnibus epiſcopis, vt quocunq; ſit loco epiſcopus, corã ſe adgreget pauperes ſemper ad refectionem.

IIII.

Interdicit intereà Apoſtolica authoritas Ibid. litigiũ omni Epo: quam & nos authoritatẽ benigno amplectẽtes animo, cõſtituimꝰ, vt nullꝰ Epiſcoporũ ſe litigioſis immiſceat cõtentionibus: ſed neq; irreligioſis vel indiſciplinatis locutionibus, tã in domibus q̃ in forinſecis conuenticulis omninò indulgeat.

V.

Cupiditatem porrò, tanquàm radicem 1. Tim. 6. omniũ malorũ, & Apoſtolica dãnat ſententia, & ab omni ordine Eccleſiaſtico canonica per-

Nicen. Syn. cap. 18. ca perturbat interdictio: ità vt ſtatuerit nullum clericorum de qualibet re fœnus accipere. Quorum authoritatem & nos ſecuti decreuimus, immò illorum authoritati adſenſum præbuimus, vt nullus Epiſcoporum vel miniſtrorum ipſorum deinceps pro diſtributione ſacrorum ordinum, pro dedicatione ſanctæ eccleſiæ, ſeu pro acceptione ſacri Chriſmatis, vel pro immutatione titulorũ aliquid exigere præſumat: & qui fecerit, cõuictus canonicæ ſubiaceat diſciplinæ.

VI.

Sobrietatem verò, quam Apoſtolus Epiſcopo habendam docet, adeò nos eam nobis ſectandam ſtatuimus, vt nullus ſacerdotum ebrietatis deprauatione ſe aut miniſterium ſuum vileſcere faciat, quo meritò repræhenſibilis videatur: quia legimus ebrietatem dedecus eſſe cuiq; Chriſtiano, ſectari, quanto magis ſacerdotibus? Vndè Apoſtolus inquit: Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Legitur & alibi, ſic oportere epiſcopum bibere, vt quaſi non bibiſſe videatur. Quapropter deinceps quicunque huius ordinis huic noxio vitio inſeruiens depræhenſus fuerit, cenſuimus, vt ſecundùm ſtatutum canonicum, Quicunq; ebrietati deſeruit, aut deſinat, aut deponatur. Ephe. 5.

VII.

In ipſa autem vita ſacerdotum penſandum eſt, qualiter quiſque doceat, ſicut ait egregius doctor beatus Gregorius, vt rectè docens infirmitatem ſuam quotidiè omni conſideratione cognoſcat, nè aut humilitas acceſſum fugiat, aut peruentioni vita contradicat, aut vitam doctrina deſtituat, aut doctrinam præſumptio extollat. Priùs ergò appetitum timor temperet, pòſt autem magiſterium quod ſuſcipitur, vitam commendet: ac deindè neceſſè eſt, vt paſtoralis vitæ bonum, quod viuendo oſtenditur, etiàm loquendo propagetur. In Præfatione 1. libr. Paſtoralis.

VIII.

Doctrina autem ſacerdotalis ſecundùm cuiuſque qualitatem omnibus ſufficiens eſſe debet, modeſta, prudens, diſcreta, honeſta atq; vtilis: nec minùs exemplũ boni operis doctrinæ conueniens in ſacerdotibus eſſe debet, vt quod ore doctrina profert, vitæ meritum iuſtæ operationis, verba ſacerdotis omnibus delectabilia faciat exequenda, vitamq; probabilem commendet.

IX.

Lib. 2. cap. 2. In libro Paſtorali beatus Gregorius inquit: Tantùm debet actionem populi actio tranſcendere præſulis, quantùm diſtare ſolet à grege vita paſtoris. Oportet nanque, vt metiri ſe ſolicitè ſtudeat, quanta tenendæ rectitudinis neceſſitate conſtringitur, ſub cuius æſtimatione populus grex vocatur. Sit ergò neceſsè eſt cogitatione mundus, actione præcipuus, diſcretus in ſilentio, vtilis in verbo, ſingulis compaſſione proximus, præ cunctis contemplatione ſuſpanſus, benè agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum iuſtitiæ erectus: internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum prouidentiam in internorum ſolicitudine non relinquens.

X.

Eiuſdem Papæ ex eodem libro: Inter hæc neceſsè eſt, vt rector ſolerter inuigilet, nè hunc cupido placendi hominibus pulſet, nè cùm ſtudiusè interiora penetrat, cùm prouidè exteriora ſubminiſtrat, ſe magìs à ſubditis diligi, quàm veritatem quærat: nè cùm bonis actibus fultus à mundo videtur alienus, hunc authori reddat extraneum amor ſuus. Lib. 2. cap. 8.

XI.

Didicimus ſanè nonnullos Epiſcopos in gubernandis congregationibus ſibi ſubiectis, canonicis videlicet, & monachis, & ſanctimonialibus hactenùs valdè negligentes extitiſſe, & ob id multos in ſui detractionem & contemptum prouocâſſe: ità vt nonnulli alij prælati in eorum parochijs conſtituti, eorum praua exempla ſecuti, ſuas ſimiliter congregationes neglexerint. Quos & fraterno & ſynodali conuentu admonendos eſſe neceſſariò duximus, vt ab hac negligentia deinceps ſe cohibeant, & cæteris ſe imitabiles præbeant: nè fortè propter illorum incuriam, & diuinæ ſeruitutis contemptus, & pericula promoueantur animarum, & auribus excellentiæ veſtræ moleſtia ingeratur, & noſtræ mediocritati in ſacris conuentibus tædium & opprobrium inferatur.

Comperimus etiàm quoſdam ſocios ordinis noſtri, non cauſa neceſſitatis aut vtilitatis, ſed potiùs auaritiæ & propriæ delectationis ſæpiſſimè propria ciuitatis ſuæ ſeda relicta, cleroque neglecto, remotiora loca frequentare: de qua re & deſtitutio diuini cultùs, & prædicatio in plebibus, & cura ſubiectorum poſtponitur, & hoſpitalitas negligitur. Quod nè vlteriùs à quoquam ſinè ineuitabili neceſſitate & certa vtilitate fiat, pari conſenſu inhibuimus.

Conſultum etiàm eſt in propoſitione ſecundi capituli, commiſſumque ventilandum, quid vnumquenque Epiſcoporum ſcire oporteret atq; implere, nec omninò ignorare abſq; periculo liceret.

I.

Primò viſum eſt omnibus, vnumquenq; Pontificum ſcire oportere fidem ſyncaram, (vt à principio ſumamus exordium, omnium bonorum ponentes fundamentum) id eſt, qualiter illam fidem ac credulitatẽ ſanctæ Trinitatis in vnitate deitatis ſibi tenere

atq; credere conueniat, ac cæteros perfectè inſtruere, qualiter & ipſi credendo ſalui fieri poſſint.

II.

Summos itaq; ſacerdotes inexcuſabiliter nôſſe oportet, vt ex veteris nouiq́ue Teſtamenti ſcriptis, quæ vera ſunt, ſalutiq́; omnium proficua proferre doctè ſciant, videlicet quantùm diuina gratia cælitùs adſpirare cuique dignatur: quia neminem in hac incertitudine poſitum, aſſequi omnia poſſe certum eſt, quouſquè illò perueniatur, vbi erit Deus omnia in omnibus.

1. Cor. 15.

III.

Nec minùs medicinam ſpiritualem conſiliumq́ue ſalubre animarum paſtores populi ſcire oportet, vti medicos ſpirituales, afferente ſanctiſſimo pontifice Gregorio atque dicente, Quia artium ars eſt regimen animarum. Quis autem * interiora vulnera occultiora eſſe neſciat vulneribus viſcerum? Et ideò metuendum eſt, cordis ſe eſſe medicos profiteri ſacerdotes, miniſterij ſui ignaros.

Paſtoral. li. 1. cap. 1.

* cogitationum

IIII.

Conuenit inſupèr ſacerdotali miniſterio ſcire formam Euangelicã, documenta Apoſtolica, canonum inſtituta, normam regulæ paſtoralis, à ſanctiſſimo pontifice Gregorio editæ, nè iuxta eundem ſanctiſſimum virum, ab imperitis, quod abſit, paſtorale magiſterium aliqua temeritate vſurpetur, aut vileſcat.

V.

Sed & hoc ſcire conuenit, quantùm rector ſacræ legis meditationibus eſſe debeat intentus, iuxta quod in libro Paſtorali habetur, id eſt, quòd omne bonum ritè à rectore agitur, ſi ſupernæ formidinis & dilectionis ſpiritu afflatus, ſtudioſè quotidiè ſacri eloquij præcepta meditetur, vt in eo vim ſolicitudinis & erga cæleſtem vitã prouidæ circunſpectionis, quam humanæ conuerſationis vſus indeſinenter deſtruit, diuinæ admonitionis verba reſtaurent, & qui ad vetuſtatem vitæ per ſocietatem ſecularium ducitur, ad amorem ſemper ſpiritalis patriæ, compunctionis adſpiratione renouetur.

Lib. 2. ca. 11.

VI.

Sic deniquè ignorari non licet, quanta debet eſſe diuerſitas atque diſcretio in arte prædicationis, prout in libro Paſtorali digeſtum habetur, ità inquiente S. Gregorio: Vt enim ante nos longè reuerendæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non vna eademq́; cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas adſtringit. Sæpè nanque alijs officiunt, q́ alijs proſunt. Ideoque rector ſcire debet diſcretiones perſonarum, quæ in eodem libro, à pleniùs ſcire volentibus inueniri poſſunt.

In Prologo li. 3. Paſtora.

VII.

Similiter ſcire conuenit præſulibus res eccleſiaſticas non vt proprias, ſed à Domino ſibi pro aliorum neceſſitatibus commiſſas, atque iuxta Proſperi documentum, nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, quàm vota fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum, idcircò ſummoperè eſt decertandum, nè aliquis pontificum ea, quæ Eccleſiaſticis tradita ſunt miniſterijs, pro remiſſione peccatorum, aut alijs aptanda officijs, aut pauperibus eroganda, nè aliquis ea propria cupiditate aut potentum terrore, parentumq́ue procuratione ad alios vſus retorqueat: nè fortè quod alijs extat remiſſio peccatorum, ipſis ſit damnationis augmentum: ſed potiùs ſolerti meditatione indigẽtibus eas, & eccleſiaſticis miniſterijs diſtribuat, nè exindè à Domino velut inutilis diſpenſator damnetur, verùm, quod beatius eſt, deſiderabili voce laudetur, iuxta Euangelicæ parabolæ exemplum: Eugè ſerue bone & fidelis, intra in gaudium Domini Dei tui.

De vita contemplat. lib. 2. cap. 9.

Matt. 25.

VIII.

Statutum etiàm eſt, vt vel ſemèl in anno, id eſt, in quinta feria, quæ eſt in cœna Domini, vnctio ſancti olei, in quo ſaluatio infirmorum creditur, per omnes ciuitates ab Epiſcopis non negligatur, ſicut nunc vſque neglecta eſt, ſed omni deuotione iuxta traditionem Apoſtolicam ac ſtatuta decretalium, in quo de eadem re præcipitur, peragatur.

Chriſmatis confectio.

Vide Tomo 1. epiſt. 2. Fabiani papæ.

IX.

Veſpertinales quoque in vigilia Paſchæ meliùs celebrandæ viſæ ſunt, propter lætitiam reſurrectionis Domini, quàm dimittendæ.

X.

De Litania quoq; maiore, atque de Rogationibus ventilatum eſt: ſed communi conſenſu ab omnibus electum atque decretum, iuxta morem Romanum, vij. Calendas Maij, illam celebrationem ſecundùm conſuetudinem noſtræ eccleſiæ omittendã.

Litania maior. Rogatiões.

XI.

Dignum etiàm duximus, vt vnuſquiſq; Epiſcoporum ſtudeat miniſtros ſuos, pro modulo poſſibilitatis, benè inſtruere, vt ſi fortè contigerit aliquem Epiſcoporum tardiloquẽtem eſſe, aut infirmitate aliqua impeditũ, habeat tamen miniſtrum doctum, qui eius vice pabula verbi diuini populo adminiſtrare poſſit: vel etiàm ſi Epiſcopus de hac mortalitatis luce tranſierit, vt eccleſia, ſi à Domino factum fuerit, doctore futuro non indigeat.

XII.

Conſtat

Rom. 13. Conſtat igitur, quia quicunq; poteſtati à Domino datæ reſiſtit, iuxta Apoſtolicum documentum, DEI ordinationi reſiſtit. Et idcircò in commune ſtatuimus, vt ſi quiſpiam Epiſcoporum, aut quilibet ſequentis ordinis Eccleſiaſtici, deincèps timore, aut cupiditate, aut qualibet ſuaſione à Domino & orthodoxo Ludouico Imperatore defecerit, aut etiàm ſacramentum fidelitatis illi promiſſum violauerit, & eius contrarijs maleuola intentione quolibet modo ſe copulauerit, gradum proprium canonica atq; ſynodali ſententia amittat. Quòd ſi quiſquam laicus ſuperiùs compræhenſa facere tentauerit, ſciat ſe ab vniuerſo gradu anathematizandum. Quia verò de vita atque doctrina Epiſcoporum, quæ in poſterum ſeruanda, necnon tenenda de pluribus perpauca diuinę authoritatis documentis prædiximus, neceſſè eſt etiàm, vt de ſequentibus ordinibus aliqua adiungamus.

Caput primum de ordine Rectorum.

VT Abbates canonici gregibus ſibi commiſſis inſtanter inuigilent, & geminam eis paſtionem impendant, id eſt, cibi & verbi, quatenùs abſque murmurationis vitio Domino ſeruire valeant. Simul etiàm, vt prædicti Abbates Eccleſiaſtica iura intemerata cuſtodiant, videlicet vt cognoſcant, cuius prænomine nocentur, in eo quòd Abbates vocati ſunt, quod & intelligitur in typo Chriſti, nomen ſpiritalis patris. Ideoque ſemetipſos nomini, quod accipiunt, conforment, vt ſubditis & ſpiritalibus filijs exemplum præeũdo & informando religioſè exhibeant, Ideoque non conuenit miniſterio ipſorum aliqua turpia, aut ſecularia, vel etiàm inania quæque ſectari, quæ contra religionem eſſe noſcuntur: ſed potiùs canonicè, religioſè, caſtè, ſobriè atq; piè & iuſtè vita eorum omnibus ſibi commiſſis æternæ felicitatis ducatum præbeat, & inquantùm ipſi abbates, abbatumq; ſubiecti Epiſcopis proprijs, pro ſe ſuiſq; omnibus rationem reddituros nouerint, tanto eorum conſilio atque authoritate modis omnibus mancipentur.

CAP. II.

ABbates verò monachorum oportet peruigili ſtudio gregis ſibi commiſſi curam gerere, videlicet, vt ſinè quibus eſſe non poſſunt, temporalia ſubſidia adminiſtrent, tantoq; id ſtudioſiùs decertèt agere, quanto ſciunt exteriùs nihil contingere licere. Simul etiàm diuinæ lectionis ſtudio iugiter eos informent, nè aut temporali deſolati auxilio, diuinum opus explere nequeant, aut torpentes ocio in laqueum tentationis incidãt. Ipſos etiàm monachos paſſim, & quaſi abſq; canonicę authoritatis iugo effrenatos, per ſecularia negocia minimè oportet diſcurrere, & villicis atq; ſecularibus curis inſeruire: ſed ſecundùm inſtitutionem canonicã, in quibus renunciauerunt, contentos eſſe, & neq; ſecularibus, neq; eccleſiaſticis negocijs, niſi in cauſa neceſſitatis, accepta tamen propriæ ciuitatis Epiſcopi licentia, intereſſe.

CAP. III.

MOnachi intereà non debent paruipendere paſtores ſuos, in cuiuſcunq; parochia conſiſtentes, ſicut aliqui faciunt.

CAP. IIII.

EPiſcopi miniſtros non ſectantes auaritiam per parochias ſuas conſtituant. Comperimus quorundam Epiſcoporũ miniſtros, id eſt, chorepiſcopos, archipresbyteros, & archidiaconos, non ſolùm in presbyteris, ſed etiàm in plebibus parochiæ ſuę auaritiam potiùs exercere, quàm vtilitati eccleſiaſticæ dignitatis inſeruire, populiq; ſaluti conſulere. quam negligentiam, immò eorum execrabile ac damnabile cupiditatis vitium omnes in commune deincèps vitandum ſtatuimus. Pertimeſcenda porrò & vigilanter cauenda eſt ſacerdotibus Domini, Heli ſacerdotis ruina, qui filios ſuos indignè agentes, Deumq; prauis ſuis actibus ad iracundiam prouocantes, ſacrificioq; Domini iniuriam irrogantes, quia verbis tantùm & non verberibus corripuit, eis diuina iuſtaque vltione ruentibus ruit. At ſi fortè (quod abſit) vllus Epiſcoporum deincèps ſectatores auaritiæ miniſtros in parochia ſua conſtituerit, & eorum cognitã prauitatem authoritate paſtorali acriter ferire detrectauerit, exemplum negligentis Heli ſacerdotis imitari ſe cognoſcat, & ſynodali correptioni modis omnibus ſubijciendum. Nam & in conſenſu communi ſtatuimus, vt vnuſquiſq; epiſcoporum ſuper archidiaconos ſuos deincèps vigilantiorem curam adhibeat, quoniam propter eorum auaritiam & morum improbitatem multi ſcãdalizantur, & miniſterium ſacerdotale vituperatur, & in eccleſijs à ſacerdotibus multa propter eos negliguntur. 1. Reg. 2. 1. Reg. 4.

CAP. V.

PResbyterorum verò qui præſunt Eccleſiæ Chriſti, & in cõfectione diuini corporis & ſanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt, miniſterium eſſe videtur, vt in doctrina præſint populis, & in officio prædicandi, nec in aliquo deſides inueniri appareant. Item vt de omnibus hominibus, qui ad eorum eccleſiam pertinent, per omnia curam gerant, ſcientes ſe pro certo reddituros rationem pro ipſis in die iudicij, quia cooperatores oneris noſtri eſſe proculdubiò noſcũtur. Quapropter ab ortu natiuitatis cuiuſque ad ſe pertinentis prædictam curam habeat, nè aliquis eorum abſque renatione ſacri baptiſmatis moriatur. Poſt acceptum autem ſacrum baptiſma, ſinè manũs impoſitione Epiſcopi non remaneat: ac deindè imbua- Officiũ presbyterorũ.

imbuatur ſcire orationem Dominicam, atq; ſymbolum. Poſteà verò, qualiter viuere debeat, doceatur. Si fortè vitioſus vel criminoſus apparuerit, qualiter corrigatur, prouideat. Si autem infirmitate depreſſus fuerit, nè confeſſione atque oratione ſacerdotali, necnon vnctione ſanctificati olei, per eius negligentiam careat. Deniq; ſi finem vrgentem perſpexerit, commendet animam Chriſtianam Domino Deo ſuo more ſacerdotali, cum acceptione ſacrę communionis, corpusque ſepulturę, non vt mos eſt gentilium, ſed ſicut Chriſtianorum.

CAP. VI.

DE presbyteris & eorum eccleſijs, vndè multa negliguntur, & ſcandala generantur, in noſtra diſcuſſione quatuor nobis pericula apparuerunt. Primò, quia nonnulli eorum, ab ipſis ſacerdotibus quadam ſecuritate accepta, nec ea quæ ad cultum diuinum pertinent, ſaciunt, neq; in reſtauratione & luminaribus eccleſiæ ſtudium habent, nec etiàm ſenioribus ſuis debitam reuerentiam exhibent, & inſupèr eccleſias ſuas expoliant, & in prędiola ſua propria trãſferunt. Quæ omnia ad negligentiam eorum pertinere depræhendimus. Ob id verò quadam occaſione accepta ſeniores eorum permoti, in tantam audaciam prorumpunt, vt eos etiàm illicitè & inhoneſtè atque irreuerenter tractare pręſumãt. Vndè ſummoperè omnibus modis ab hinc prouidendum iudicauimus, vt ea quæ à domino Imperatore, conſenſu Epiſcoporum, ob honorem & amorem Dei eccleſijs conceſſa ſunt, non in auaritiam presbyterorum, aut in rapacitaté epiſcopalium miniſtrorum cedant, ſed in vtilitatem eccleſiæ, & in vſus clericorum & pauperum deueniant.

CAP. VII.

ILlud quoq; non minùs periculoſum eſſe didicimus, quòd in quorundam epiſcoporum parochijs quoſdã presbyteros contra interdicta ſanctorum canonum, fœminas in domibus ſuis nõ ſolùm habitare, ſed etiàm miniſtrare ſibi ſaciunt, quas & laqueũ ſacerdotib' perſæpè extitiſſe, & multos hac occaſione in ſcandalum & in detractionem corruiſſe cognouimus. Quæ tranſgreſſio & tempore genitoris veſtri, & veſtro in conuentibus epiſcoporum ſecundùm authoritatem Canonicam prohibita, ſed necdùm ad correctionem plenè eſt perducta. Vndè in cõmune cenſuimus, vt hi, qui tantę tranſgreſſiõis incorrectores hactenùs extiterint, ſi ab hinc huius rei correptores eſſe neglexerint, iuxta Apoſtoli ſentẽtiam, quaſi conſentientes malorum coërceantur. Rom. 1.

CAPVT VIII.

SImiliter de illis presbyteris, qui contra ſtatuta canonum villici ſiunt, tabernas ingrediuntur, turpia lucra ſectantur, & diuerſiſſimis modis vſuris inſeruiunt, & aliorum domus inhoneſtè & impudicè frequẽtant, & comeſſationibus & ebrietatibus deſeruire non erubeſcunt, & per diuerſos mercatus indiſcretè diſcurrunt, obſeruandum iudicauimus, vt ab hinc diſtrictè ſeueriterq; coerceantur, nè per eorum illicitam & indecentem actionem, & miniſteriũ ſacerdotale vituperetur, & quibus debuerant eſſe in eorum exemplum, deueniant in ſcãdalum.

CAPVT IX.

NEceſſarium etiàm in quibuſdam reperimus eccleſijs, vt clericorum ordo maiori adſtringatur diſciplina & cuſtodia, amplioriq; foueatur ſtipendiorũ copia, vt occaſione temporaliũ ſubſidiorum, ſanctarum non depereat inſtitutio rerum.

CAPVT X.

DE eorundem porrò presbyterorũ vita, quæ (vt vos verè fatemini) ridiculo habetur, quantùm nobis poſſe eſt, curabimus, vt minùs perfecti eorũ actus ad debitũ reuocentur ſtatum. Veſtrum autẽ erit pręcipere laicis, vt ipſi congruum eis & debitum impendant honorem, & in eos, qui contra eos perperàm geſſerunt, congrua procedat caſtigatio, quatenùs & illi corrigãtur, & reliqui terreantur.

CAP. XI.

DEcernimus etiàm, vt presbyteris nulla omninò cohabitet fœminarum: contemnentes autem hanc conſtitutionem, periculum proprij ſuſtinere gradûs.

CAPVT XII.

ILlud namq; neceſſarium viſum eſt de monaſterijs puellarum, quæ in quibuſdã locis lupanaria potiùs videtur eſſe, quàm monaſteria propter negligentiam ſtipendiorum, aut certè inſolentiam prælatarum. Vndè poſtulandum eſt, vt religioſi viri ad hoc dirigantur, vt talia inquirant, & ſecundùm religionem Deo placabilem emendare ſtudeãt, ſicuti ſuperiùs de clericis decreuimus.

CAPVT XIII.

ADmonendæ etiàm ſunt prælatæ monaſteriorũ, vt ſubditas moribus probis atque exemplis præcedant, & de neceſſarijs ſubditarum victualibus ad proprios vſus ſubditis ſubtrahere non pręſumant: nè & illæ indè, occaſione videlicet minorationis victûs atque veſtimentorum, in laqueum incidant diaboli. Sed deincèps illæ ouibus Chriſti præferendæ ſunt, quas contagio vitiorum non coinquinet, ſed religionis deuorio commendet. Nam illud perſpicuum eſt, quæ necdùm nouerãt eſſe filiæ in diſciplina religionis, nec in ſeſe religionis normam habentes, matres religioſarum fieri non poſſe.

CAPVT XIIII.

ADmouẽdæ prælatæ ſunt, vt præuideant, nè in ipſis monaſterijs multimodi ſint

ſint anguli vel talia loca, quæ ſint tenebroſa, aut certè viſui prælatorũ occulta, in quibus Deus pro ſceleribus inibi commiſſis ad iracundiam prouocetur.

CAP. XV.

IN cuſtodijs verò congregationum tam canonicorum, quamque monachorum, necnon ſanctimonialium, ſummoperè ſtudendum eſſe cenſuimus, vt in omnibus locis clauſtra eis præuideantur, religioni eorum congruentia, ſed & habitacula domorum, in quibus religio Deum ſequi volentibus perfici atq; augeri poſſit, potiùs q̃ vitia nutriri. Hoc tamen vt non negligatur à p̃latis congregationũ, miſſis dñicis committatur. Modus autem erga ipſarũ congregatiõum diſciplinã hic eſſe debet, id eſt, vt canonici ſecundùm id quod cõtinetur in libro, qui de eorũ vita collectus eſt, religioſè conuerſentur: Monachi verò, ſecundùm traditam à B. Benedicto regulã vnanimiter, quantũcunquè poſſe eſt, cuiuſq; religionis regularem vitam in om̃ibus ſectentur. Sanctimoniales deniquè ſecundùm id, quod earundem ſexûs fragilitati congruit, religioni cũ omni diligentia ſubdantur. Hæc nos fideles & deuotiſſimi famuli & oratores veſtri, iuxta paruitatem ſensûs noſtri, prout breuitas temporis permiſit, ſecũdùm ſanctam ordinationem veſtram de his, quæ ad noſtram, & conſacerdotum ſubiectorumque noſtrorum correctionem & emendatiõem pertinere perſpeximus, pauca de multis ſanctarum ſcripturarum excerpentes exempla, licèt perplura inibì ad hæc pertinentia non ignorentur: quæ ſi per ſingula adnotarentur, nec etiàm anni volutiõem ad hoc poſſe credimus ſufficere: ideoque, vt diximus, pauca ſuccinctè ordinatimque (vt videtur) adnotauimus.

Vita Canonicorum.

Monachorum.

Sanctimonialium.

CAP. XVI.

COmmuni conſenſu inſupèr cenſuimus, vbicunquè poſſibile fuerit, vnicuique eccleſiæ ſuus p̃uideatur ab epiſcopis presbyter, vt per ſe eam tenere poſſit, aut etiàm priori presbytero ſubiugatus, miniſteriũ ſacerdotale p̃ficere poſſit. Quia in multis locis pericula presbyterorũ imminentia perſpeximus, videlicet in officijs diuinis, quanq̃ Miſſarũ celebratiões per om̃es eccleſias ſibi cõmiſſas agere poſſent, cætera officia, q̃ ad diuinũ cultũ pertinent, propter impoſſibilitatẽ & multitudinem eccleſiarũ, quodammodò neglectu elapſa: ſimiliter & p̃uidentiæ in baptiſmate infirmorum, & in cõfeſſiõe querentiũ, atque in cõmunione periclitantiũ, perplura remanſiſſe. Ideoque congruentius, vt ſuprà dictum eſt, om̃ibus videtur, cuiq; congruere eccleſiæ, propriũ habere presbyterum. His itaq; ſic ſe habentibus, nunc quia communium ſalutem perſpiciendám atque conſiderandam dignum duximus: petimus inſupèr iam, quia labor ad ea quæ prępoſita ſunt inquirenda, additus eſt, vt non in tædium auditui vertatur, ſed potiùs ad audiẽdum aures accommodentur, ſupplici deuotione rogamus.

Tertium quoquè capitulum, duobus ſuperioribus capitulis ex parte conuenire videtur, in vita ſcilicet atque doctrina ſacerdotum: in quibuſdam verò pariter cum ſacerdotibus principes & omnem populum Chriſtianum tangere non dubitatur, ſed & in vtroque ordine partìm defeciſſe. In ſacerdotibus enim defecit, authoritate ſacerdotalis miniſterij labente, quantùm in ipſorum ſtudio aliquid minùs fuit, quàm conueniret. In principibus, ſcilicet in illis, quos vos beneuola intentione enutrire ſtuduiſtis atque ſublimâſtis, non permanente dilectione, ſed abundante iniquitate, & refrigeſcente multorum charitate. Sed nunc quia de his, quæ præmiſſa ſunt, veſtro ardẽtiſſimo deſiderio priùs ſatisfacere ſtuduimus: illud tamen, quod ad veſtram ſpecialiter perſonam miniſteriumque pertinere cognoſcimus, nullatenùs obliuioni tradidimus, ſed potiùs veſtræ ſaluti proſpicientes, nonnulla capitula neceſſaria fideliter collegimus, & vobis familiariter admonitionis gratia deuoteque porrigenda deuouimus. Similiter quædam ad filios veſtros pertinentia, quædam verò ad commilitones veſtros non minùs pertinentia. Nec prætereundum dignum iudicauimus, vt apertè atque diſtinctè inſpiciendo, legendo & audiendo veſtra cognoſcere poſſit ſolertia, filiorumque veſtrorum, ac cæterorum omnium induſtria, de quibus & pro quibus conuenienter humilitatis noſtræ ſecundùm virium poſſibilitatem noſtrarum fideliter tractauimus, pro communi omnium perpetua ſalute.

CAP. I.

VT quid rex dictus ſit. Iſidorus in libro Sententiarum ſcribit: Rex eñ, inquit, à rectè regendo vocatur. Si enim piè & iuſtè & miſericorditer regit, meritò rex appellatur: ſi his caruerit, non rex, ſed tyrannus eſt. Antiqui autem (vt idem Iſidorus in libro Etymologiarum ſcribit) omnes reges tyrannos vocabant, ſed poſteà piè & iuſtè & miſericorditer regentes, regis nomen ſunt adepti: impiè verò, iniuſtè, crudeliterque principantibus non regis, ſed tyrannicum aptatum eſt nomen. Vndè & beatus Gregorius ait in Moralibus: Viros nanque ſanctos proindè vocari reges in ſacris eloquijs didicim⁹, eò quòd rectè agant, ſenſusque proprios benè regant, & motus reſiſtentes ſibi rationabili diſcretione componant. Rectè igitur illi vocãtur reges, qui tam ſemetipſos, quamq; ſubiectos benè regendo * pacificare nouerunt.

Rex vndè dictus.

Tyrann⁹ q̃.

Eſt Iſidori lib. 3. Sentẽ. cap. 48.

* modificare

CAP. II.

AD quid etiàm conſtitutus ſit Imperator, Fulgentius in libro de veritate prædeſtinationis & gratię, ſcribit: Clementiſſimus quoquè Imperator non ideò eſt miſericordiæ vas, præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatûs accepit, ſed ſi in imperiali culmine recta fide viuat, & vera cordis humilitate pdit*, culmé regiæ dignitatis ſanctæ religiõi ſe ſubijciat: ſi magis in timore ſeruire Deo, q̃ in timore dñari populo delectet: ſi in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas poteſtaté: ſi ſe magìs diligendũ q̃ metuẽdum cunctis exhibeat: ſi ſubiectis ſalubriter conſulat, ſi iuſtitiam ſic teneat, vt miſericordiam non relinquat: ſi præ omnibus ità ſe ſanctæ matris Eccleſiæ catholicæ meminerit filiũ, vt eius paci atq; tranquillitati per vniuerſum mundum prodeſſe ſuum faciat principatum. Magìs enim Chriſtianum regitur ac propagatur Imperium, dum eccleſiaſtico ſtatui per om̃em terram conſulitur, quàm cùm in parte quacũque, terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur. Vndè & Iſidorus dicit: Principes nanque ſeculi nonnunquàm intra Eccleſiã poteſtatis adeptæ culmina tenẽt, vt per eandem poteſtatem diſciplinam Eccleſiaſticam muniant. Cæterùm intra Eccleſiam poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſì vt quod non præualet ſacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem. Sæpè per regnum terrenum cæleſte regnum proficit, vt qui intra Eccleſiam poſiti, contra fidem & diſciplinã Eccleſiæ agunt, rigore principum conterãtur, ipſamque diſciplinam, quam Eccleſiæ vtilitas exercere non præualet, ceruicibus ſuperborum poteſtas principalis imponat. Salomon in prouerbijs: Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem, & roborat clementia thronum eius. Pro. 20.

CAP. III.

REgale nanque miniſterium ſpecialiter eſt, populum Dei gubernare & regere cum æquitate & iuſtitia, & vt pacem & concordiam habeant, ſtudere. Ipſe enim debet primò defenſor eſſe eccleſiarum, & ſeruorum Dei, viduarum, orphanorum, cæterorumque pauperum, necnon & omnium indigentium. Ipſius enim terror & ſtudium huiuſcemodi, inquantùm poſſibile eſt, eſſe debet: primò, vt nulla iniuſtitia fiat: deindè, ſi euenerit, vt nullo modo eam ſubſiſtere pmittat, nec ſpem deliteſcẽdi ſiue audaciam malè agendi cuiquam relinquat, ſed ſciant omnes, quoniam ſi ad ipſius notitiam peruenerit quippiam mali, quod admiſerint, nequaquàm incorrectum aut inultum remanebit, ſed iuxta facti qualitatem, erit & modus iuſtæ correptionis. Vndè oportet, vt ipſe qui iudex eſt, iudiciũ cauſamq; pauperum ad ſe ingredi faciat, & diligenter inquirat, nè fortè illi qui ab eo cõſtituti ſunt, & vicem eius agere debent in populo, iniuſtè aut negligenter pauperes oppreſſiones pati permittant. Scire autem vnumquenq;, cuiuſlibet ſit ordinis, oportet, qa ſi de ocioſo ſermone Deo rationem redditurus eſt, Matt. 12. multò magìs de miniſterio diuinitùs ſibi commiſſo.

CAP. IIII.

DE miniſterio autem regis ità Iob loquitur: Cumque ſederem quaſi rex Iob 29. circunſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator: Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi, quòd liberâſſem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non eſſet adiutor. Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ cõſolatus ſum. Iuſtitia indutus ſum, & veſtiui me, ſicut veſtimento & diademate, iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperũ, & cauſam, quam neſciebam, diligentiſſimè inueſtigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. Salomon: Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſipat om̃e Pro. 20. malum intuitu ſuo. Item idem in libro Sapientiæ: Diligite iuſtitiam, qui iudicatis terram. Sap. 1. Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum. Item ibì: Audite ergò reges & intelligite, diſcite iudices finium terræ: Sap. 6. præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data eſt vobis à Domino poteſtas, & virtus ab altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur, quoniam cùm eſſetis miniſtri eius, non rectè iudicâſtis, neq; cuſtodiſtis legẽ iuſtitiæ, neq; ſecundũ voluntatem Dei ambulâſtis. Horrẽdè & citò apparebit vobis, qm̃ iudiciũ duriſſimũ in his q pſunt, fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia: Potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim ſubtrahit perſonã cuiuſquã Dominus, nec reuerebitur cuiuſquã magnitudinem: qm̃ puſillum & magnũ ipſe fecit, & æqualiter pro omnibus cura eſt illi. Extant & alia innumera ſacrarum ſcripturarum teſtimonia, regio nomini & officio cõuenientia, ſuper quibus colligẽdis veſtra ſancta deuotio idcircò magnũ nobis ademit laborẽ, eò ꝙ diuina gratia adeò tot virtutũ prærogatiuis veſtrũ repleuerit animũ & exornauerit dignitaté, vt nõ ſit neceſſè ſacerdotibus Dñi copioſioribus exemplis, qualibet exaggeratione veſtrum animum onerare. Quarè DEO omnipotenti gratias vberrimas ac multiplices referimus, qui ità vos pia religione, ſancta deuotióe, benigna humilitate, amore iuſtitiæ, operibus miſericordiæ, cæterarumq; ſanctarũ virtutũ; pfectione ſua gratuita pietate ditauit, vt meritò ab omnibus amandi & imitandi ſitis.

CAP. V.

PEtimus humiliter veſtram excellentiã,
vt per vos filij & proceres veſtri nomẽ,
poteſtatem, vigorẽ & dignitatem ſacerdotalem cognoſcant, quod ex verbis Domini facilè intelligere poſſunt, quibus beato
Matt. 16. Petro, cuius vicẽ indigni gerimus, ait: Quæcunq; ligaueris ſuper terram, erunt ligata in cælo: & quæcunq; ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. & alibì diſcipulis ge-
Iohan. 20. neraliter dicit: Accipite ſpiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Illud etiàm ad exemplum reducendum eſt, quod in Eccleſiaſtica hiſtoria Conſtantin⁹ Imperator epiſcopis ait: Deus, inquit, cõſti-
lib. x. cap. 2. authore Ruffino. tuit vos ſacerdotes, & poteſtatẽ vobis dedit de nobis quoq; iudicandi: & ideò nos rectè à vobis iudicamur, vos autem non poteſtis ab hominibus iudicari. Propter quod Dei ſolius inter vos expectate iudicium, & veſtra iurgia, quæcunque ſunt, ad illud diuinum reſeruentur examen. Vos enĩ nobis à Deo dati eſtis dij, & conueniens nõ
Pſal. 81. eſt, vt homo iudicet deos, ſed ille ſolus, de quo ſcriptum eſt: Deus ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem deos diſcernit.

Sed & hoc illis ad memoriam reducendum
Lib. 2. ca. 2. eſt, qualiter beatus Proſper in libro, quem de contemplatiua & actuali vita ſcripſit, laudem ſacerdotum compræhenderit. Ipſis enim, inquit, ſacerdotibus propriè animarum curandarum ſolicitudo commiſſa eſt, qui pondus populi ſibi commiſſi viriliter ſuſtinentes, pro peccatis omnium, veluti pro
Exod. 30. Leuit. 16. Num. 16. ſuis, infatigabiliter ſupplicant Deo, ac velut quidam Aaron incenſum contriti cordis & humiliati ſpiritûs offerentes, quo placatur Deus, auertunt iram futuræ animaduerſionis à populo: qui per Dei gratiam fiunt diuinæ voluntatis indices, eccleſiarum Chriſti poſt Apoſtolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis aſſertores, prauæ doctrinæ hoſtes, omnibus bonis amabiles, & malè ſibi conſcijs etiàm ipſo viſu terribiles, vindices oppreſſorũ, patres in fide catholica regeneratorum, prædicatores cæleſtium præmiorum, exempla bonorum operum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipſi ſunt Eccleſiæ decus, in quibus ampliùs fulget Eccleſia. Ipſi columnæ firmiſſimæ, quibus in Chriſto fundatis, innititur omñis multitudo credentium. Ipſi ianuæ ciuitatis æternæ, per quas omnes, qui credunt: ingrediuntur ad Chriſtum. Ipſi ianitores, quibus claues datæ ſunt regni cælorũ: Ipſi etiàm diſpenſatores regiæ domûs, quorum arbitrio in aula regis æterni diuiduntur gradus & officia ſingulorum. Licèt enim ſanctis præcedentibus ſacerdotibus vita & meritis longè inferiores ſimus, idem tamẽ ſacrum miniſterium, quod indigni ſuſcepimus, non minoris authoritatis & dignitatis exiſtit. Et quanquàm miniſterio tanto indigni ſimus, propter illum tamen, cuius miniſterium gerimus, in nobis non eſt contemnendum.

CAP. VI.

ILLud etiàm ſpecialiter neceſſarium veſtræ ſuggerere pietati duximus, vt fideles veſtri per vos admoneantur & inſtruantur, quatenùs, quandò aliquid nobis veſtra celſitudo de noſtra correctione, vel veſtra, necnon & illorum ſalute tractandum committit, vt non per inanem & falſam ſuſpicionem contra nos ſcandalum ſumãt, & ſinè cauſa in nos detrahendo Dominum offendant: & vndè ſibi ſalutem ſperare & acquirere debuerant, culpam incurrant: Quia nos nihil aliud quærere aut tractare deſideramus, nec noſtri officij eſt vt faciamus, niſì quod ad noſtrum debitum miniſterium, & ad illorum ſalutem pertinet: Et ideò non debemus ante tempus per ſuſpi- 1. Cor. 4.
cionem iudicari, ſed patienter expectari, donèc ipſa veritas manifeſtũ faciat, vtrùm magìs audiendi, an improbandi ſimus. Nos enim ſi fortè euenerit, vt aliquid ſiniſtræ opinionis de nobis fama ſparſerit, Deo nobis opem ferente, æquanimiter tolerare & poſſumus & debemus. Ipſi verò à culpa immunes eſſe non poſſunt, dum patrum & fratrum intentionem ſinè cauſa repræhendere non metuunt. Quoniam hoc ſummoperè elaborandum eſt nobis & vobis, vt ſemper inter paſtores eccleſiarum & gregem Chriſti pax & concordia vnanimitaſque ſeruetur. Niſì enim charitatem & concordiam inuicèm habuerint, Deum, ſicut oportet, propitium habere non merentur. Quapropter, ſicut præmiſſum eſt, cùm Deo inſpirãte veſtra pietas de Eccleſiaſtica & communi vtilitate aliquid nobis tractare præcipit, non eſt nobis fas mentiri, quia aliquandò veritatem ſinè graui periculo ad tempus reticere, nunquàm tamen interrogati de ipſa veritate ſinè graui diſcrimine poſſumus mentiri. Sed quia veritas ſæpè odium generat, & ſermo Dei aduerſarius à Domino noſtris carnalibus voluptatib⁹ deſcribitur,
tamen ei in via, id eſt, in præſenti vita con- Matt. 5. Lucæ 12.
ſentiendum eſt. Sic etiàm erga nos agendũ eſt, vt quotieſcunquè interrogati veritatem proferimus, quanquàm nõnulli infirmi ſinè cauſa ſcandalizentur, nobis tamen conſentiendum eſt propter ipſam veritatem.
Nam ſæpè quandò vobis ſuggerimus, vt fi- Res eccleſiaſticæ vt tractandæ.
deles quique res eccleſiarum piè & cum reuerentia & timore Dei tractent, & cognoſcant illas Deo eſſe dicatas, quatenùs ſic habeant de illis temporalem profectum, vt nõ propter ignorantiam & negligẽtiam, æternum patiantur detrimentum: ſuſpicantur nonnulli, quòd nos cauſa cupiditatis potiùs hoc admoneamus, q̃ cauſa ſalutis, cùm nos veraciter nullis rebus ſibi collatis optemus eos expoliari, ſed magis eorum cõmuni

ni ſaluti conſultum præbere: quia non rerũ, vt multi arbitrãtur, ambitione, ſed animarum potiùs delectamur ſaluatione.

CAP. VII.

DIdicimus ſanè nonnullos epiſcoporũ à quibuſdam perſonis clàm temeraria detractione accuſatos atque detractos, ſinè approbatione tamen, in cauſis repræhenſibilibus, q̃ pontificatús ordini nô congruere viſæ ſunt, ſi approbatæ fuerint. Idcircò obnixè precamur, vt ſi aliquis deincèps accuſator adniſus fuerit aliquẽ exceſſum in epiſcopali ordine ritè repręhẽdere, & ad aures Imperiales perducere, vt nó facilè p cuiuſcunq; perſonam officium tanti miniſterij in aliquo vileſcere videatur. Accuſator itaque vti, ſicut hactenùs, deliteſcẽdo ſe ſubtrahere locũ non habeat, ſed neq; accuſat⁹, huius rei veritas ſynodali conuẽtui pateat, ibidemq; omni occaſióe remota, vtrorunq; examinatio ſecũdùm veritatem examinetur, vt quod quiſq; meretur, accuſatus videlicet ſiue accuſator, ꝓ merito canonicæ diſciplinæ ſubiaceat: nè ſortè quiſquã ſacerdotũ ſe repræhenſibilem exhibere audeat, aut etiã quiſq; leuiter inaniterque propriæ intemperantiæ aſſenſum præbens, tanti ordinis viros ſinè cauſa atq; probatione vituperare præſumat.

Capitula de honore Epiſcopali.

LIcèt enim ſacerdotes moderno tẽpore propter imminentes perturbationes in multis ſint negligentes, non ſunt tamen vituperãdi, nec deſpiciendi: ſed propter illum, cuius miniſterium gerunt, audiendi, & congruo honore venerãdi. Poſt Apoſtolos enim ad ipſos hæc Dñi ſententia dirigitur: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Quapropter attendendum eſt, quòd ſacerdotum Chriſti ſpretio ad iniuriam Chriſti pertinet, cuius vicem & miniſterium gerunt.

Lucæ 10.

Capitulum, De conſeruandis rebus, quæ à fidelibus conferuntur.

Eſt Antiochenæ Synodi ca: 24.

IN canonibus Niceni Concilij ità roboratum eſſe conſtat: Quæ ſuat Eccleſiæ, ſub omni ſolicitudine, & cóſcientia bona, & fide, quæ in Deum eſt, qui cuncta conſiderat, iudicatque, ſeruentur: quæ etiàm diſpenſanda ſunt iudicio & poteſtate pontificis, cui commiſſus eſt populus, & animæ, q̃ intra eccleſiam congregantur. Item in decretal. papę Symmachi: Synodali igitur cõuentu, prouida ſententia, modis omnibus eneruari placuit, & in irritum deduci, nè in exemplum remaneret præſumendi quibuſlibet laicis, quamuis religioſis vel potentibus, in quacunque ciuitate quolibet modo de eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſtrahendo, decernere, quarum ſolis ſacerdotibus diſponendi in diſcuſſa à Deo cura commiſſa docetur, quoniam vt beatus Proſper ait, res Eccleſiæ non ſunt propriæ, ſed cõmunes, vota videlicet fidelium, precia peccatorum, & patrimonia pauperum. Ergò quæ à religioſis viris ad ſubſtantiam pauperum ac ſeruorum Dei, & ſuſtentationem ac reparatióem eccleſiarum ſunt derelicta, nulli contra fas ſinè aliqua pietatis conſideratione licet diſpergi. Item vndè ſuprà ex Concilio Toletano: Quòd eccleſiarum omnium dotes ad epiſcoporum ordinationem & poteſtaté pertineãt, necà quoquã aliqua præſumptióe diſtrahãtur. Item poſt pauca: Omnis itaq; rei Eccleſiaſticæ quantitas, ſicut remedium veniæ tribuit conferenti, ità damnum ritè præparat abſtrahenti.

Vide 3. Romanæ ſynodi ſub Symmacho cap. 4.

De vita contemp. lib. 2. cap. 9.

CAP. VIII.

ITerùm monendo magnitudini veſtræ ſuppliciter ſuggerimus, vt deincèps in bonis paſtoribus, rectoribusque in Eccleſijs DEI conſtituendis magnum ſtudium, atq; ſolertiſſimam adhibeatis curam: quia ſi aliter factum fuerit, & ordo eccleſiaſticus ſuam non habebit dignitatem, & religio Chriſtiana in multis labefactando damna detrimenti ſui patietur, & animæ veſtræ, quod non optamus, periculum generabitur.

CAP. IX.

SImiliter poſcimus, vt in abbatiſſis conſtituendis, & rectoribus monaſteriorum, veſtrum ſpecialiter caueatis periculum, ſicut vobis ſæpè eſt dictum, & per diuinam authoritaté crebriùs manifeſtatũ.

CAP. X.

SEd & hoc obſecramus, vt in eligendis adiutoribus veſtris &, Reip. miniſterijs, qui vice veſtra populum Dei regere & gubernare atque iudicare debent, ſolertiſſimam prouidentiam habeatis, ſemper illud attendentes, quod in libro Exodi ad Moſen dicitur: Prouide, inquit, de omni populu viros prudentes, & timentes Deũ, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam: & conſtitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipſi minora tantũmodò iudicent, leuiusque tibi ſit, partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Domini, & præcepta eius poteris ſuſtẽtare. Vndè & in libro Deuteronomij, Iudices, inquit, & magiſtros conſtitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi per ſingulas tribus tuas, vt iudicent populum iuſto iudicio, nec in alteram partem declinent. Item ibì: Dixique vobis in illo tempore. Non poſſum ſolus ſuſtinere vos, quia Dñs Deus veſter multiplicauit vos, & eſtis hodiè ſicut ſtellæ cæli plurimi. Dominus Deus patrum veſtrorum addat ad hunc numerũ multa millia, & faciat vobis

Exod. 18.

Deut. 16.

Deut. 1.

bis ſicut locutus eſt. Non valeo ſolus ſuſtinere veſtra negocia,& pondus, & iurgia. Date ex vobis viros ſapientes & gnaros, & quorum conuerſatio ſit probata in tribubus veſtris. Sed & in lib. Paralip. ità legitur:
2.Par.19. Cóſtituitq́, rex Ioſaphat iudices terrę in cũctis ciuitatibus Iuda munitis per ſingula loca,& p̄cipiens iudicibus, videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis iudiciũ, ſed Dei: & quodcunq; iudicaueritis, in vos redundabit. Sit timor Dñi vobiſcũ, & cum diligẽtia cũcta facite. Non em̃ eſt apud nñm Deum veſtrum iniquitas, nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum.

CAP. XI.

Rogamus etiàm veſtram pietatem ꝓpter diuinam miſericordiã, veſtramq́; ſalutem, ac totius populi vtilitatem, necnõ & regni honorẽ, atq; ſtabilitatem, vt veſtra pietas ſolertiſſimam vigilantiam adhibeat, quatenùs conſiliarij & dignitatis veſtrę miniſtri, caſtodesq́; animæ veſtræ & corporis, qui debent eſſe intra regnum alijs decus & bonitatis exemplum, & in exteris nationibus bonæ opinionis condimentum, charitatem, pacem, atq; concordiam, omni ſimulatione & calliditate poſtpoſita, ad inuicèm habeant, vt ſecundùm Dei voluntatem & veſtram honeſtatem, atq; totius regni ꝓfectum communiter decertent, & veri vobis adiutores in omnibus concorditer exiſtant. Tunc etenim veri conſiliarij, verique adiutores veſtri & totius regni ſalubriter eſſe poterunt, ſi vnanimes extiterint, & inuicèm dilectionem habuerint. Decet quippe, vt ſacra domus veſtra cunctis ſpectabilis appareat, & imitabilis exiſtat, & fama ſuæ bonæ opiniõis ſiue alios Imperij veſtri ſubiectos, ſiue exteras nationes abundantiſſimè perfundat. Vbì igitur om̃es diſſenſiões & diſcordiæ dirimendæ, & omnis malitia imperiali authoritate eſt compriméda, neceſſè eſt, vt quod in alijs corrigere decernit, in ea minimè reperiatur.

CAP. XII.

Nam & hoc humiliter admonemus, vt liberos veſtros, quos vobis diuina pietas largiri voluit, in timore Dei iugiter diligenterq́; erudiatis, ſicutì & facitis, & vt in mutua dilectionis charitate, & fraternitatis amore, atque vnanimitatis concordia viciſsìm conſiſtant, ſedula paternaque admonitione inſiſtatis, & nè illicitis actibus creatoris ſui offenſam incurrant, prouida ſolertique circunſpectione nihilominùs inuigiletis, attendentes beatum Iob, cuius
Iob 1. ſtudium, vt beatus Gregorius in Moralibus libris ſcripſit, circa filios erudiendos tale extitit, vt non ſolùm eos exteriùs perfectos opere & ſermone perficeret, verùm etiàm eorum corda ſacrificij oblatiõe mũdaret. Attendite etiàm & Dauid inſtruentem Salomonem filium ſuum, de quo in primo libro Malachim legitur: Ego, inquit, ingredior viam vniuerſæ terræ: confortare & eſto vir fortis, & obſerua cuſtodias Domini DEI tui, vt ambules in vijs eius, & cuſtodias cæremonias eius, & iudicia eius, & præcepta. Fili mi, cognoſcito DEVM patris tui, & ſeruias ei corde perfecto, & animo voluntario. Attendite etiàm illum, de quo legitur, quòd cùm factus eſſet vir, accepit vxorem Annam ex tribu ſua, & genuit ex ea filium, nomen ſuum imponens ei, quem ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato. Item idem alloquens eundem filium ſuum, Omnibus, inquit, diebus vitæ tuæ in mente habeto DEVM, & caue nè aliquãdò peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini DEI noſtri. Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere. Ità enim fiet, vt nec à te auertatur facies Domini. Quomodò potueris, ità eſto miſericors, &c. Item paulò pòſt: Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam nequaquàm patiaris crimen ſcire. Superbiam nunquàm in tuo ſenſu, aut in tuo corde dominari permittas: Ex ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio. Et idem non poſt multa: Conſilium ſemper à ſapiente perquire. Omni tempore benedic DEVM, & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant. Item idem: Audite ergò filij mei patrem veſtrum: Seruite Domino in veritate, & inquirite vt faciatis quæ ſunt placita illi: & filijs veſtris mandate, vt faciant iuſtitias & eleemoſynas, & vt ſint memores DEI, & benedicant eum in omni tempore, in veritate & in tota virtute ſua.

3.Reg.2. Tob.1. Tob.4. Ibid. Tob.14.

CAP. XIII.

His omnibus prælibatis innoteſcimus vobis, quòd ea, quæ in capitulis veſtris nobis tractanda commiſiſtis, ſcilicet, quid à principibus & reliquo populo, vel ità vt diuina authoritas doceat, aut aliter teneatur, vel quid indè ex parte aut ex toto dimiſſum ſit, vt non teneatur: necnon & in his, quæ præſenti anno conſcribi, & per miſſos veſtros, ob vitia comprimenda per Imperium veſtrũ direxiſtis: fatemur, quòd in his capitulis, quæ ſuperiùs continentur, multa demonſtrata ſunt, quæ à paſtoribus eccleſiarum, & à principibus, & reliquo populo hactenùs neglecta extiterunt, & aliter, quàm diuina authoritas ſe habeat, in his eos egiſſe & agere nouimus. Sed ſi hæc noſtra ſacerdotalis admonitio effectum, DEO operante, per veſtrum bonum ſtudium ab hinc obtinuerit, credimus, quòd mul-

multa, quæ à multis aliter, quàm diuina authoritas ſe habeat, dimiſſa ſunt, quæ non tenebantur, corrigentur.

CAP. XIIII.

NAm & illud, quod in iiſdem capitulis continetur, vt manifeſtum fieret, quæ cauſæ id effecerint, vt ſacerdotes & principes à recto tramite deuiâſſent, exceptis præmiſſis capitulis, in quibus (ſicut diximus) multa negligebantur, ſpecialiter tamen vnum obſtaculum ex multo tempore iam inoleuiſſe cognouimus, id eſt, quia & principalis poteſtas, diuerſis occaſionibus interuenientibus, ſecùs quàm authoritas diuina ſe habeat, in cauſas Eccleſiaſticas ꝓſiluerint, & ſacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate in ſecularibus negocijs & ſolicitudinibus vltrà, quàm debuerant, ſe occupauerint, & hac occaſione aliter, quàm diuina authoritas doceat, in vtraque parte actum extitiſſe, dubium non eſt. Sed quia DEO miſerante, à progenitoribus & genitore veſtro, & vobis multa correcta gratulamur, ſi ea, quæ admonemus, proſperum ſucceſſum habuerint, credimus quòd ad perfectionis ſtatum veſtra intentio, noſtraque deuotio, DEO cooperante, peruenire poſſit. Veruntamen quia nouimus ſtatum huius regni, ſub tali conditione & tenore creuiſſe atque dilatatum eſſe, & à prudentiſſimis ſanctiſque prædeceſſoribus noſtris, ſiue ſcilicet ab epiſcopis, ſiue à principibus hanc cauſam ex toto correctam non fuiſſe: propter hæc, quæ ſuo tempore dici poſſunt, & pondus tantæ conſiderationis paruitatis noſtræ vires exceſſit, quoniam nec ocium, nec ſpatium temporis, nec plenitudinem conſacerdotum noſtrorum, ſicut ipſa neceſſitas expoſcebat, habuimus.

CAP. XV.

POrrò de epiſcopali libertate, quã Deo annuente, veſtroque adminiculo ſuffragante, adipiſci ad DEI ſeruitium peragendum cupimus, ſuo in tempore vobis dicenda atque vobiſcum conferenda reſeruauimus, quatenùs ità ſit, vt & noſmetipſos ſaluare, populoque nobis ſubiecto vtiliter prodeſſe, atque pro vobis & ſtabilitate Imperij veſtri liberiùs valeamus exorare, & de veſtris obſequijs & regni adiutorio ſolatiũ debitum minimè ſubtrahatur, ſed (ſi poſſibile fuerit) potiùs augeatur.

CAP. XVI.

VEſtram intereà Deo amabilis Auguſte, petimus clementiam, vti abſq; ineuitabili neceſſitate ſanctum tempus Quadrageſimæ liceat Eccleſiaſticis viris ſub quiete agere, quatenùs tempus illud, quod purificatio debet eſſe aliorum temporum, nõ inquinetur inquietudine perturbationum.

CAP. XVII.

IEiunium diebus Dominicis tenere & canonica interdicit authoritas, & reſurrectionis Dominicæ tanta ſolennitas. Et ideò placita illis diebus neque nuptias pro reuerentia tantæ ſolẽnitatis celebrari viſum eſt. Gang. Conc. ca. 18. Diſt. 30. Si quis.

CAP. XVIII.

MOnaſteria diuinis ſolummodò cultibus dicata, non debere ſecularibꝰ dari, & canonica prodit authoritas, & ipſorum deſtructio locorum: ſed quia id erigit Reipub. neceſſitas, ſaltem collapſa loca erigi debent, & clerici locis, in quibus fuerãt, reſtitui, quouſquè opportunitas id permittat emendari pleniùs.

CAP. XIX.

LAici ſanè monendi ſunt, nè ſacerdotes contemptui habeant, néve eorum monita deſpiciant, & tam turpiter tractent, vt hactenùs nè ſuperueniat quod dicit Propheta: Populus tuus ſicut hi, qui contradicunt ſacerdoti: & corrues hodiè, corruet etiàm propheta tecum. Oſeæ 4

CAP. XX.

MEminiſſe etiàm debent, qui res Eccleſiæ atque familiam ſub manu ſua habent, non eos debere ſeuerè & crudeliter cum eis agere, ſed cogitare, quia vtrorunque Dominus eſt in cælis: & cõſuetum atque antiquum ab eis ſeruitium exigant, nihil ſuperaddentes.

CAP. XXI.

SAnè communicatio corporis Domini omni die Dominico debuit celebrari. Ideoq; neceſſè eſt, quantùm ratio permittit, vt moderna corrigatur conſuetudo, nè fortè qui longè eſt à ſacramentis, quibus eſt redemptus, longè ſit à ſalute, quam fuerat conſecuturus.

CAP. XXII.

SImiliter eſt poſtulandum de presbyteris, qui hincindè de diuerſis parochijs veniunt, & in palatio morantur, vt ſinè proprij epiſcopi conſenſu ibi locum conſiſtendi non habeant, nec recipiantur: quia fieri poteſt, vt intra parochiam metu perpetrati criminis, nè id palàm iuxta Canonum ſanctiões vlciſcatur, palatinas ædes frèquẽtent aut certè, licèt non ſit ordinatus, ipſe tamen abſque literis ordinatum ſe atteſtetur.

CAP. XXIII.

NEc minùs de monachis poſtulãdum eſt, vt & ipſi in publicis locis ſinè ratione decenti diſcurrere prohibeantur, qa hoc à propoſito ipſorum procul abſiſtit. Fieri etiàm poteſt, vt quidam illorum, ſicut ſuperiùs dictum eſt de presbyteris, perpetrato ſcelere in monaſterio, cauſam vagãdi potiùs eligant, quàm regularibus diſciplinis ſubiacere.

CAP. XXIIII.

DE raptoribus etem viduarũ ac virginũ dignum duximus, vt ab vniuerſis comiti-

mitibus omni niſu inueſtigentur, & inuẽti, condigna inuectione ex authoritate imperiali caſtigẽtur, vt à tam illicita præſumptionis audacia ipſi coërceantur, & cæteri hoc admittere volentes terreantur.

CAP. XXV.

SI hæc omnia debito dignoq́ue ordioe impleantur, opitulante ſuperna gratia, honeſtatem ornatumq́ue eccleſię adimplere credimus. Qui enim Eccleſiæ in vna atq; indiſcreta Chriſti fide ac dilectione concorditer ad cæleſtia tendens populus dicitur, neceſsè eſt vt prædicatorum benè viuẽdi ac docendi inſtantia, & auditorum obediendi atque exiſtendi inſiſtentia perornetur. Hic verò ornatus fieri vllatenùs nequit, niſì vniuſcuiuſque officium propriè conſeruetur, immò peragatur. Conſtat autem eam peregrinantem duabus (vt dictum eſt) præſentialiter perſonis gubernari, ſacerdotali ſcilicet ac regali, quatenùs authoritate Epiſcopali atque Imperiali cenſura, intrinſecùs & extrinſecùs circũſepta, liberiùs mundum proprium valeat conſeruare. Proindè cùm liqueat nos plurimùm ac multiſariè exorbitâſſe, atque à miniſterio noſtro non minimè exceſſiſſe, in hoc ſummoperè integritatem, ſynceritatemq́; cernimus eſſe cõcuſſam, quòd filiorum veſtrorum defectio atque improbitas, ſed & quorundam procerum peruerſitas atq; infidelitas, in inauditum à ſeculis facin' excreuiſſe cognoſcitur. Quæ omnia nullo modo integra & ad neceſſarium dignumq́ue finem perduci poſſe nobis videntur, niſi miſerante Domino, imperiali poteſtate, paterna hæreditate, immò vigore ſynceriter reſtituta, honor

Lothari' & Pipin' filij Ludonici in patrẽ cõiurârunt. Vide Paulum Aemilium.

ſanctæ Dei Eccleſię integerrimè reparetur, & Epiſcopalis authoritas proprio, immò à Chriſto Domino ſibi commiſſo officio, denuò ſoluatur. Meminimus enim, in præteritis conuentibus nonnulla Capitula ab epiſcopis veſtra admonitione fuiſſe tractata atque ſtatuta, pro neceſſitate & communi ſalute vtrorunque ordinum, Eccleſiaſticorum videlicet atque ſecularium: ſed neſcimus, quibus impedientibus obſtaculis quaſi obliuioni tradita. Ideoq́ue affectu deuoto, ſupplici admonitione admonemus, & admonendo precamur, nè iſta, quæ nunc, licèt perpauca, prælibauimus ad ſtatum ſanctæ Dei Eccleſiæ, ſimili modo obliuiõi tradautur, ſed pro ſpeculo ab omnibus inconuulſa habeantur atque conſeruentur.

Verùm quòd nos, ſi hæc vobis cęlitùs attributa non fuiſſent, cum temporali periculo propter authoritatem miniſterij noſtri vos ad ea peragenda admonere, immò admonendo exigere à vobis quoquo modo debueramus, vos econtrà propter diuinum amorem & honorem, & admonendo nos ad potiora prouocatis, & piam opportunamq́ue nobis * ferre deuotiſſimè curatis. Proindè humilibus precibus ſpecialiter pietati veſtræ ſuggerimus, vt bonum quod cœpiſtis, Deo opitulante, indeſinenter perficere nè grauemini, & in adimplendis operib' iuſtitiæ ac pietatis & miſericordiæ nullatenùs deficiatis, quoniam non inchoantibus, ſed perſeuerantibus præmium æternæ vitæ datur, & iuxta veritatis vocem: Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.

Authoritas epiſcopalis etiàm in Imperatorem.

* videi deeſſe, opem

Matth. 10. & 24.

SYNODVS MOGVNTINA. SVB LVDOVICO REGE HABITA,

præſidente Rabano Moguntinæ ſedis archiepiſcopo.

DOmino ſereniſſimo, & Chriſtianiſſimo regi Ludouico, veræ religionis ſtrenuiſſimo rectori, ac defenſori ſanctę Dei Eccleſiæ, vnà cũ vxore & prole ſua, eiusq́ue fidelibus, vita & ſalus, honor & benedictio, cum victoria ſine fine manſura.

Digniſſimæ reuerentiæ veſtræ patefecimus nos humilimi famuli veſtri, Rabanus videlicet Moguntiacenſis eccleſię indignus archiepiſcopus, cum coëpiſcopis meis, qui ad prædictæ eccleſiæ diœceſim pertinent: hoc eſt, Samuele, Egorbaldo, Baturato, Hebone, Gorbrahto, Hemmone, Vualtgario, Anſgario, Otgario, Lantone, Salomone & Gebehardo, cum reliquis collegis noſtris chorepiſcopis, abbatibus, monachis, presbyteris, & cæteris eccleſiaſticis ordinibus: quia vénimus ſecũdùm iuſſionem veſtram in ciuitatem Moguntiam, ibiq́ue pariter adunati, poſt triduanum ieiunium, quod cum litanijs celebrauimus, diuinam ſuppliciter poſtulantes clementiam, quatenùs ſancta gratia ſua conuentum & actionem ipſius Synodi ſibi acceptabilem facere dignaretur, & Chriſtiano populo proficientem ad ſalutem & vitam perpetuam, vobiſq́ue

ad æternum honorem & gloriam. Vbi etiàm decreuim⁹, vt ſingulis parochijs per epiſcopos & clericos, p abbates & monachos oratio pro vobis, & pro veſtra coniuge, ſimul prole nobiliſſima fieret: (Cuius orationis ſumma eſt, Miſſarum tria millia & quingenta, & pſalteriorum mille ſeptingenta) hoc omni deuotione poſtulantes, vt Deus omnipotens diuturnam vobis ſanitatem ac proſperitatem concedat, regnumq́; veſtrum diù ſtabiliat ab omni hoſte defenſum in terra, poſtque huius vitæ terminum in regno cæleſti gloriam vobis ſimul cum ſanctis ſuis concedat ſempiternam. Tunc verò confidentes in clauſtro ſancti Albani martyris, ſecundùm morem illum, quo priſcis temporibus ſub Carolo Imperatore Hildebaldus & Richolphus cum cæteris epiſcopis & abbatibus illuc conuenientibus fecerũt, cœpimus in Dei nomine communi conſenſu & voluntate tractare pariter de ſtatu veræ religionis, atque vtilitate & profectu Chriſtianæ plebis. Conuenit inter nos, de noſtro communi collegio clericorum atque monachorum duas facere turmas, ſicut & fecimus: ità vt in vna turma conſidérent epiſcopi cum quibuſdam notarijs, legentes atque perſcrutantes ſanctum Euangelium, necnon epiſtolas & actus apoſtolorum, canones quoquè ac diuerſa ſanctorum patrum opuſcula, cum cæteris ſacris dogmatibus, diligenti ſtudio perquirendo, quibus modis ſtatum Eccleſiæ DEI, & Chriſtianæ plebis profectum ſana doctrina & exemplis iuſtitiæ inconuulſum, largiente gratia Dei, perficere & conſeruare poſſent: In alia verò turma ſederunt Abbates ac probati monachi, regulam ſancti Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere poſſent: & vbicunquè per negligentiam atque deſidiam rectorum, regularis ordo dilapſus fuiſſet, rurſùm ſecundùm normã regulæ ſancti Benedicti ad integrũ reſtitueret. His ergò ità diſpoſitis atq; pactis, primò decreuimus vnicuiq; perſonæ vel ſexui cõgruum honorem impendere ſecundùm dictum ſancti Petri, primi paſtoris Eccleſiæ, quo ait: Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deũ timete, regem honorificate. Serui, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiàm dyſcolis. hæc eſt enim gratia in CHRISTO Ieſu Domino noſtro. Cui paria doctor gentium ad Timotheum diſcipulum ſuum ſcribens, ait: Attende tibi & doctrinæ, inſta in illis. hoc enim faciens, & teipſum ſaluum facies, & eos qui te audiunt: Seniorem nè increpaueris, ſed obſecra vt patrem: iuuenes, vt fratres: anus, vt matres: iuuenculas, vt ſorores in omni caſtitate. Inſupèr etiàm congruum eſſe viſum eſt,

Preces pro Imperatore Ludouico.

Clauſtrũ S. Albani, hodiè collegium canonicorum,

1. Pet. 2.

1. Tim. 4.

vt ſacerdotes & eccleſiæ Dei iure legitimo incõuulſa honorarẽtur: de quibus Dominus ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos recipit, me recipit: qui autem me recipit, recipit eum qui me miſit. Et Apoſtolus ad Hebræos: Obedite, inquit, præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis: ipſi enim peruigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris. Nam de reuerentia eccleſiarum Dominus ait: Domus mea, domus orationis vocabitur cunctis gentibus. Vndè etiàm legitur in Euangelio, quòd ipſe Dominus cùm veniſſet ad Ieruſalem, & introiſſet in templum, eos, qui negocia terrena & emptiones atque venditiones inlicitas in eodem exercebant, quaſi flagellum de funiculis faciens, omnes indè eiecerit. Pròh dolor, his temporibus nec loca ſancta venerantur, neque miniſtri Dei condignè honorantur: ſed verſa vice, illi, qui honorari debuerant, flagellantur, ſpoliantur, atque diuerſis calumnijs franguntur. Vndè neceſſitas magna nos coëgit pro hac re ad vos reclamare, & petere, vt, ſicut apud anteceſſores veſtros reges atque Imperatores, qui ante vos fuerunt, honorem ſancta Dei Eccleſia habuit, & p immunitatẽ eorũ poſſeſſiões eccleſiaſticę incõuulſę pſtiterunt, manentesque in eis ſemper inlæſi perſeuerauerunt: ità apud vos modernis temporibus incontaminatę permaneant. Zelo enim Dei oportet vos defendere eccleſias Chriſti, qui vobis regnum in terra & dominationẽ tribuit, vt per nullius ſuggeſtiones iniquas, veſtram conceſſionem, quam in eleemoſynam veſtram eccleſijs Chriſti contuliſtis, ſinatis permutari. Quia inhoneſtum eſt, vt hoc, quod non ſolùm Chriſtianis temporibus à Chriſtianis Imperatoribus, ſed etiàm à paganis regibus tempore gentilitatis ad honorem Dei collatum eſt, veſtris temporibus in veſtro regno permutetur. Nam legimus apud Eſdram, quòd Artaxerxes rex Eſdræ ſcribæ legis DEI, per epiſtolam mandauerit, ità dicens: Ego Artaxerxes rex ſtatui atque decreui omnibus cuſtodibus arcæ publicæ, qui ſunt trãs flumẽ, vt quodcunque petiérit à vobis Edras ſacerdos ſcriba legis Dei cæli, quod ad ritum DEI cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli, nè fortè iraſcatur cõtra regnum regis & filiorum eius. Vobis quoquè notum facimus de vniuerſis ſacerdotibus, & Leuitis, & cantoribus, & ianitoribus, nathinæis, & miniſtris domûs DEI huius, vt vectigal & tributum, & annonas non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos. Tu autem Eſdra ſecundùm ſapientiã Dei tui, quæ eſt in manu tua, conſtitue iudices & præſides, vt iudicent omni populo, qui eſt trans flumen, his videlicet, qui nouerunt legem DEI tui, ſed & imperitos docete liberè.

Luc. 10. Matth. 10.

Heb. 13.

Eſa. 56. Mar. 11.

Iohan. 2.

1. Eſd. 7.

Et omnis, qui non fecerit legem

Dei

Dei tui, & legem Regis diligenter, indicium erit de eo, ſiue in mortem, ſiue in exilium, ſiue in condemoationem ſubſtantiæ eius, vel eertè in carcerem. De Chriſtianis verò regibus, & Imperatoribus non neceſſè eſt aliqua exempla ponere: cùm omnes, qui rectæ fidei & ſani dogmatis ſuerint, à Conſtantino Imperatore, qui primus Imperatorum Chriſtianam religionem defendere, atque honorem eccleſiarum DEI amplificare cœpit, vſque ad vos ſemper in hoe ſtudio ſolerter laborauerint, vt Eccleſia DEI pacem & tranquillitatem haberet, quatenùs eultus DEI incontaminatus foret, & ſerui eius ſinè impedimento DEO delectabiliter deſeruirent. Qualis autem vindicta illis, qui contra mandata DEI, & eontra iuſſionem veſtram Eccleſiæ CHRISTI per auaritiam moleſtiam inferunt, conueniat, in ſequentibus per ſanctorum patrum canones, & per doctrinam diuinarum ſcripturarum congruo loco demonſtrabimus. Nó enim formidamus, iuxta exemplum Domini ſaluatoris, corruptoribus templi DEI, & contaminatoribus ſacrorum locorum, iudicinm congruum inferre: quia ſi illi à CHRISTO Domino eiecti ſunt forás de domo DEI, qui per cupiditatem terrenam violabant ſanctum locum: noo eſt iniquum inſolentibus & ſe corrigere nolentibus canonicum inferre iudicium, vt ſentiant correpti, quod antè noluerunt ſentire leniter admoniti. Deus omnipotens vos in ſua iuſtitia eonſortet, & inlæſum ab omni hoſte protegat.

In prophanatores locorũ ſacrorum.

CAP. I.

De fide catholica.

INitium actionis noſtræ de fide eſſe decreuimus, quæ bonorum eſt omnium fundamentum, & quanuls ſinè fide, vt dicit Apoſtolus, impoſſibile ſit placere Deo, fides tamen indiget opere, quia fides ſinè operibus mortua eſt. Ideò beatus Gregorius, Ille, inquit, verè credit, q exercet operaodo, quod credit. Quapropter de fide noſtra omnes omninò Chriſtiaoos alterutrùm inter ſe iugiter admonere & docere oportet: maximè tamen Domini ſacerdotes in eo certamine laborare decet, vt firmiter ab omnibus teneatur.

Hebr. 11.

Iacob. 2.

CAP. II.

De dogmate eccleſiaſtico.

CVm igitur omnia concilia canonum qui recipiuntur, ſint à ſacerdotibus legenda & intelligenda, & per ea ſit eis viuendum & prædicandum: neceſſariũ duximus, vt ea quæ ad fidem pertinẽt, & vbì de extirpandis vitijs, & plantandis virtutibus ſcribitur, hoc ab eis crebrò legatur, & benè intelligatur, vt in populo prædicetur. Et quilibet Epiſcopus * homilias continentes neceſſarias admonitiones, quibus ſubiecti erudiãtur: id eſt, de fide catholica, prout capere poſſint: de perpetua retribntione bonorum, & ęterna damnatione malorum, de reſurrectione quoquè futura & vltimo iudicio, & quibus operibus poſſit promereri beata vita, quibúsve excludi: Et vt eaſdem homilias quiſque apertè transferre ſtudeat in ruſticam Romanam linguam, aut theotiſcam, quó faciliùs euncti poſſint intelligere quæ dicuntur.

* al. deeſt, habeat, aut aliquid eiuſmodi.

CAP. III.

De ſacramento baptiſmatis.

SAcramẽta itaque baptiſmatis volumus, vt cõcorditer atque vniformiter in ſingulis parochijs ſecundùm Romanum ordinem inter nos celebrentur iugiter, atq; conſeruẽtur: id eſt, Scrutinium ad ordinem baptiſmatis, ſicut in decretis Leonis papæ ſub duobus continetur capitulis. In capitulo 5. Hęc dun tempora, id eſt, Paſcha & Pentecoſte, ad baptizandum à Romano pontifice legitima ſuot præfixa. Item in capitulo 6. Non interdicta licentia, qua in baptiſmo tribuendo quolibet tẽpore periclitantibus ſubuenitur. Et Siricius: In qualibet neceſſitate fuerit opùs ſacri vnda baptiſmatis, omni volumus celeritate ſuccurri. Debent igitur epiſcopi cum magna diligentia presbyteris ſuis tradere baptiſmi ſacramentum, & quid in eodem renũciandum, qd've credendum ſit. Renunciatur enim diabolo & operibus eius. Opera verò diaboli, opera carnis eſſe intelliguntur: quæ ſunt, homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & multa alia his ſimilia, quę diabolico inſtinctu priùs cogitatione mentis cõcipiuntur, quàm opere perpetrentur. Pompæ verò eiuſdem ſunt, ſuperbia, iactantia, elatio, vana gloria, faſtus, & alia quàm plurima, quæ ex his orivi videntur.

Epiſtola 4.

Epiſtola. 1. ad Himeriũ Tarraconeũ epiſcopum.

Opera ſatanæ.

Pompæ ſatanæ.

CAP. IIII.

De pace & concordia.

SAnè opùs eſt, vt pax & concordia ſit, atque vnanimitas in populo Chriſtiano, quia vnum Deum patrem habemus in cælis, & vnam matrem Eccleſiam, vnam fidem, vnum baptiſma: ideò in vna pace & vnanimitate concorditer viuere debemus, ſi ad vnam & veram hæreditatem regni cæleſtis cupimus peruenire: Quia non eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis, vt ipſe ait. Igitur ſi inter omnes fideles pax & concordia habenda eſt, dicente Apoſtolo: Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſinè qua nemo videbit DEVM: multò magis inter epiſcopos & comites eſſe debet, qui poſt imperialis apicis dignitatem populum Dei regũt. Ità enĩ inter ſe cõcordare debẽt, vt alterutrùm ſibi ad Dei ſeruitiũ pagendũ & miniſteriũ ſuũ rectè explendũ, nõ ſolùm non noceãt, quin potiùs adminiculo ſint.

1. Cor. 14.

Hebr. 12.

CAP. V.

De conſpiratione.

SI verò pax & concordia ſummum inter homines & maximè Chriſtianos bonũ iudicatur, & præmio ſummo remu-
Matth.5. nerandum, id eſt, vt eius merito filij DEI vocemur: nónne è contrario diſcordiæ & diſſenſionis ſummum eſt malum, & ſumma
Prou.6. pœna plectendum? ità vt Sapiens dicat, animam Domini illum deteſtari, qui inter fratres diſcordias ſeminat: atque ideò filius diaboli non immeritò nominetur. Vndè ſtatuimus, atque authoritate Eccleſiaſtica confirmamus, eos qui contra regem, vel eccleſiaſticas dignitates, ſiue Reipub. poteſtates, in vnoquoque ordine legitimas diſpoſitiones conſtitutas, coniurationes & conſpirationes rebellionis & repugnantiæ faciunt, à communione & conſortio catholicorum veram pacem amantium ſummouendos, & niſi per pœnitentiam & emendationem paci ſe Eccleſiaſticæ incorporauerint, ab omnibus filijs pacis ſancimus extorres.

CAP. VI.

De immunitate rerum eccleſiaſticarum.

QViſquis faſtu ſuperbiæ elat⁹, domum Dei ducit contemptibilem, & poſſeſſiones Deo conſecratas, atque ad honorem DEI ſub regiæ immunitatis defenſione conſtitutas, inhoneſtè tractauerit, vel infringere præſumpſerit, quaſi inuaſor & violator domûs DEI excommunicetur. Decet etiàm, vt indignationem ipſius domini regis ſentiat, cuius beneuolentiæ contemptor, & conſtitutionis præuaricator extitit. Nihilominùs tamen rex ſuæ conceſſionis immunitatem, ab omnibus ditioni ſuæ ſubiectis inlæſam conſeruari, præcipiat: aſſenſum verò non præbeat improuidè affirmantibus, non debere eſſe res Dominicas, id eſt, Domino dominantium deditas, ità ſub defenſione regis, ſicut propriæ ſuę ſunt hęreditates: magiſque aduertat, quia quanto Deus excellentior eſt homine, tanto pręſtantior eſt diuina cauſa mortalium poſſeſſione. Quocircà decipit, qſquis plus in ꝓ-
Rex defenſor rerum eccleſiaſticarum. prijs q̃ in dominicis reb⁹ gloriatᷣ: quarũ diuinarum rerum defenſor & cuſtos diuinitùs ſtatutus, diligenti cura non ſolùm eas ſeruare, ſed etiàm multiplicare debet, magiſq; ne illa quæ diximus præſtãtiora, quàm ſua defendere illum oportet & augmentare. Si quis igitur inſanus importunitate improbitatis ſuæ regem à recto propoſito auertere tentauerit, nulliſque remedijs mitigari poſſe viſus fuerit, licèt obſequijs aliquibus tranſitorijs ſit neceſſarius, abijciendus ab eo, proijciendusq; ne eſt, iuxta illud
Matth.18. Euangelicum: Si pes, manus, oculúſve tuus ſcandalizet te, erue illa, & proijce abs te.

CAP. VII.

De poteſtate epiſcoporum ſuper res eccleſiaſticas, eorumque conuenientia cum laicis, deque abominandis peruerſis præmijs.

VT epiſcopi poteſtatem habeãt res eccleſiaſticas præuidere, regere, & gubernare atque diſpenſare ſecundùm Canonum authoritatem, volum⁹: & vt laici in eorum miniſterio obediant epiſcopis ad regẽdas eccleſias, viduas & orphanos defendendos, & vt obedientes ſint eis ad eorũ Chriſtianitatẽ ſeruandam: cõſentienteſque ſint comites & iudices ꝓſulibus ſuis ad iuſtitias faciendas iuxta præcepta diuinę legis, & nullatenùs per aliquorum mendacium, vel falſum teſtimonium, neq; ꝑ periurium, aut per pręmium lex iuſta in aliquo deprauet.

CAP. VIII.

De proprietatibus ab epiſcopis vel presbyteris poſt ordinationem acquiſitis.

IN Concilio Carthaginenſi ſcriptum eſt, vt presbyteri, diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinanť & tẽpore Cõcil. Carthag.3. ca.49.
ẽpatûs vel clericatûs ſui agros, vel q̃cunque prædia ſuo nomine cõparant, tanquàm rerum Dominicarũ inuaſionis crimine teneantur, niſi admoniti eccleſiæ eadẽ ipſa contulerint: Si autem ipſis proprij aliquid liberalitate alicuius, vel ſucceſſione cognationis obuenerit, faciant indè, quod eorum ꝓpoſito conuenit. Quòd ſi à ſuo propoſito retrorsùm exorbitauerint, honore eccleſiaſtico indigni tanquàm reprobi iudicẽtur. Presbyteri verò non vendant rem eccleſiæ, vbi ſunt conſtituti, neſcientib⁹ ẽpſ ſuis, non habẽtes neceſſitatẽ. Nec ẽpo liceat matricis eccleſiæ rem tituli ſui nomine vſurpare.

CAP. IX.

De manumiſsionibus.

IN Concilio Carthaginenſi ità continetᷣ: De manumiſſionib⁹ in Eccleſia celebrã- Concil. Aphricani ca.31.
dis, ſi id noſtri cõſacerdotes per Italiã facere reperiunť, noſtrę etiàm erit fiducię iſtorũ ordinẽ ſequi, data planè licentia miſſo legato, vt q̃cunq; digna fide ꝓ ſtatu eccleſię & ſalute animarũ agere potuerint, nos ſciãt laudabiliter in conſpectu Dñi accepturos.

CAP. X.

De decimis dandis, & in 4 portiones diuidendis.

VOlumus vt decimæ, quæ ſingulis dantur eccleſijs, per conſulta epiſcoporum à presbyteris ad vſus eccleſiæ & pauperum, ſumma diligentia diſpẽſentur. quatuor autẽ tam de redditibus, quàm de oblatione fidelium, prout cuiuſlibet eccleſię facultas admittit, ſicut dudùm rationabiliter eſt decretum, cõuenit fieri portiones: quarum ſit vna pontificis, altera clericorũ, pauperũ tertia, quarta eccleſię fabricis applicãda iuxta cõſtitutionem epiſcopalẽ. Admonendũ tamẽ eſt, vt decima Deo omninò dari non negligať, quã Deus ipſe dari ſibi cõſtituit

tuit, quia timendum eſt, ſi quis Deo ſuum debitum abſtrahit, nè ſortè Deus per peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua.

CAP. XI.

Vt antiquæ eccleſiæ habeant priuilegia ſua.

ECcleſiæ antiquitùs conſtitutæ, nec decimis, nec alijs poſſeſſionibus pro nouis oratorijs ſinè conſenſu & conſilio epiſcopali priuentur.

CAP XII.

Ne presbyteri ſinè conſenſu Epiſcoporum per eccleſias conſtituantur, vel ab his recipiantur.

QVicunque presbyter per precium eccleſiá fuerit adeptns, omnimodò deponatur: quòd cótra eccleſiasticæ regulæ diſciplinam agere dinoſcitur, qui aliú presbyterú legitimè ad eccleſiam ordinatum, per pecuniam expulerit, eamque ſibi taliter vindicauerit: quod vitiú latè diffuſum, ſummo ſtudio emendandú eſt. Itemq; interdicendum videtur clericis, ſiue laicis, nè quis cuilibet presbytero præſumat dare eccleſiam, ſinè licentia & conſenſu epiſcopi ſui.

CAP. XIII.

De clericorum vita, ſiue monachorum.

PRouidendum neceſſariò eſt vnicuique epiſcopo, qualiter canonici viuere debeant, necnon & monachi, vt ſecundùm ordinem regularem viuere ſtudeant, vt ait
1. Cor. 7. Apoſtolus: Vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat: & vt à negocijs ſecularibus omninò abſtineant. Multa ſunt enim negocia ſecularia, de his tamen pauca perſtrinximus: ad quæ pertinet omis libido, non ſolùm immunditia carnis, ſed etiàm in omni carnali concupiſcétia, quicquid plùs iuſto appetit homo, turpe lucrú, munera iniuſta accipere, vel etiàm dare pro aliquo ſeculari, cum quęſtu precio aliquem conducere: contentiones & lites, vel rixas amare, in placitis ſecularibus diſputare, excepta defenſione orphanorum aut viduarum: conductores aut procuratores eſſe ſecularium rerum, turpis verbi, vel facti ioculatorem eſſe, vel iocum ſecularem diligere, aleas amare: ornamentum inconueniens propoſito ſuo quęrere: in delicijs viuere velle, gulam & ebrietatem ſequi: pondera iniuſta vel menſuras habere, negocium iniuſtum exercere, (Nec tamen iuſtum negocium eſt interdicendum propter neceſſitates diuerſas, quia legimus ſanctos Apoſtolos negociatos eſſe, & in regula ſancti Benedicti præcipitur præuidere, per quorum manus negocium monaſterij tranſeat) canes & aues ſequi ad venandú, in comeſſationibus & vinolentijs nimijs incumbere, ſuperfluitatem in quibuſlibet rebus nolle ſugere. Quæ omnia miniſtris altaris interdicimus, hortantes eos ſeruare illud Apoſtolicum, Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus: Conſiderare quoquè ſententiam Domini, dicentis: Attendite nè grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate: moderare cibum & potum, vt, iuxta Apoſtolum, ſobrij ſint, parati ad ſeruitium Domini, ante ſe ioca ſecularia vel turpia fieri non permittere, ſed pauperes & indigentes ſecum ad menſam habere, & lectionem diuinam ibidèm audire, & ſumere cibum cum benedictione & laude Domini, ſecundùm Apoſtolum, dicentem: Siue manducetis, ſiue bibatis, omnia in laudem Dei facite.

Negocia ſecularia quæ ſint.

2. Tim. 2.

Luc. 21.

1. Tim. 3.

1. Cor. 10.

CAP. XIIII.

De voto monachorum.

NVllus monachorum aliquid proprietatis habeat, & res ſeculares, quibus renunciauit, nullatenùs ſibi vſurpet, nec parochias eccleſiarum accipere præſumat ſinè conſenſu epiſcopi. De ipſis verè titulis, in quibus conſtituti fuerint, rationem epiſcopo vel eius vicario reddant, & conuocati ad Synodum veniant.

CAP. XV.

De clericis comam nutrientibus.

IN decretis Gregorij Papæ ſcriptum eſt: Si quis ex clericis laxauerit comam, anathema. Vndè ſancimus, vt huiuſmodi coërceantur ad priſtinum ſtatum reuerti.

CAP. XVI.

De vita ſanctimonialium.

ABbatiſſa, quæ in ciuitate monaſterium habet, nequaquàm de monaſterio egrediatur, niſi per licentiam epiſcopi ſui, aut qui eius vicem obtinet, niſì fortè regali iuſſione cogatur. Et ſiquandò foràs pergit, de ſanctimonialibus, quas ſecum ducit, curam & vigilantiam habeat, vt nulla eis detur peccandi licentia, ſiue occaſio. Sed & cùm pergit, in monaſterio talem in vice ſua conſtituere debet, quæ de ſanctimonialium animabus curam & vigilantiam gerat. Habeat etiàm abbatiſſa ſtudium in ædificando ea, quæ ad ſanctimonialium neceſſitatem pertinent, & in reſtaurando. Sanctimoniales verò in monaſterio conſtitutæ, habeant ſtudium in legendo, & in cantando, in pſalmorum celebratione ſiue oratione, & Horas canonicas, matutinam videlicet, primam, tertiam, ſextam, nonam, veſpertinam, completorium pariter celebrent, & omnes, excepta quam infirmitas tenet, in dormitorio dormiant, & omnibus diebus ad collationem veni- Horæ Canonicæ.

ant, & vt cætera ſeruent, quæ in regula ſanctimonialinm continentur, & quę à ſanctis patribus illic conſtituta ſunt.

CAP. XVII.

De pauperibus non opprimendis.

MOnemus regiam pietatē de oppreſſione pauperum liberorum, vt non à potentioribus per aliquod malum ingenium contra iuſtitiam opprimantur, vel cogantur vt res ſuas vendant, ſiue tradant, nè fortè parentes eorum contra iuſtitiam fiant exhæredati, & regale obſequium minuatur, & ipſi propter indigentiam mēndici, vel latrones, ſeu malefactores efficiantur, & vt ſępiùs non fiant * manniti ad placita, niſì ſicut in dominico capitulari olìm facto præcipitur.

id eſt, viritim vocati

CAP. XVIII.

De rebus pauperum per malam occaſionem non emendis.

PRopter prouiſiones pauperum, quorum curam habere debemus, placuit nobis, vt nec epiſcopi, nec abbates, nec comites, nec vicarij, nec iudices, nullusq́ue omninò ſub mala occaſione, vel malo ingenio, res pauperum vel minùs potentium emere aut tollere audeat: Sed quiſquis ex eis aliquid comparare voluérit, in publico placito, coram idoneis teſtibus, & cum ratione hoc faciat: Vbicunquè autem aliter inuentum ſuerit factum, hoc omninò emendari per regiam conuenit iuſſionem.

CAP. XIX.

De his, qui ad ſubuertendam iuſtitiā munera accipiunt.

QVi verò ad ſubuertendam iuſtitiam à duobus munera accipiunt, hoc eſt, ab eo qui quod ſibi iniuſtè ablatum eſt, iuſtè requirit, & ab eo qui eadem iniuſtè inuaſit, admonendi ſunt, & fortiter increpandi, nè regnum Chriſti, quod omnibus iuſtè facientibus patet, ſibi ſinè vlla retractione ſecludant.

CAP. XX.

De parricidis.

PArricidium autem quàm ſit deteſtabile crimen, in iudicio facto inter Cain & Abel fratrem ſuum, dominus oſtendit ipſe, cùm ad Cain parricidam ait: Maledict⁹ eris

Gen. 4. ſuper terrā, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tuà: cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus & profugus eris ſuper terram. In quo etiàm poſuit ſignum, hoc eſt, vt tremens & gemens profugus ſemper viueret, nec auderet ſedes habere quietas. Sed quia in modernis temporibus parricidę profugi currunt per diuerſa, & varijs vitijs atque gulæ illecebris deſeruiunt, melius nobis videtur, vt in vno loco manentes, pœnitentia diſtricta ſemetipſos caſtigent, ſi fortè à Domini bonitate indulgentiam facinoris ſui percipere mereantur. Non enim eis licebit vltrà militiæ cingulum ſumere, & nuptijs vel coniugijs copulari, quia ſacri canones hoc eis non conſentiunt.

CAP. XXI.

De mulieribus, quæ partus ſuos necant.

DE mulieribus quæ fornicātur, & partus ſuos necant, vel quæ agunt ſecum, vt vtero conceptus excutiant, antiqua quidem definitio vſque ad exitum vitæ eas ab Eccleſia remouet: humaniùs autem nunc definimus, vt eis decem annorum tempus ſecundùm præfixos gradus pœnitentiæ largiatur. Item in concilio Eliberitano cap. lxiij. ſcriptum eſt de his, quæ filios ex adulterio necant: Si qua per adulterium conceperit, idq́ue poſt facinus occíderit, placuit * vix in fine ei dandam eſſe communionem, eò quòd geminauerit ſcelus. Iem in cōcilio Ilerdenſi cap. 2. ſcriptum eſt: * *Quæ abortiuum faciunt, vel natos ſuos extinguunt.*: Hi verò, qui malè conceptos ex adulterio fœtus, vel editos necare ſtuduerint, vel in ventribus matrum potionibus aliquibus colliſerint, in vtroque ſexu adulteris, poſt ſeptem annorum pœnitentiæ curricula communio tribuatur, ità tamen, vt omni tempore vitæ ſuæ fletibus & humilitati inſiſtant.

Eſt Canon 21. Concil. Ancyrani.

* ei nec iã

* Qui

CAP. XXII.

De homicidis.

IN Concilio Neocęſareenſi cap. 21. de homicidis ità ſcriptum eſt: Qui voluntariè homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem iugiter ſe ſubmittant, perfectionem verò circa vitæ exitum conſequantur. In concilio verò Agathenſi, cap. 37. de homicidis & falſis teſtibus ità legitur: Itaque cenſuimus, homicidas & falſos teſtes à communione Eccleſiaſtica ſubmouendos, niſì pœnitentiæ ſatiſfactione crimina admiſſa diluerint. Item in concilio Agathenſi cap. 72. ſcriptum eſt de his, qui ſeruos extra iudices necant: Si quis ſeruum proprium ſinè conſcientia iudicis occíderit, excommunicatione vel pœnitentia biennij reatum ſanguinis emundabit. Item in concilio Eliberitano cap. 5. ſcriptum eſt *de domina, quæ per zelum ancillam ſuam occíderit.* Si qua fœmina furore zeli accenſa, flagellis verberauerit ancillam ſuam, ità vt intra tertiū diem animam cum cruciatu effundat, eò quòd incertum ſit, voluntate, an caſu occíderit: ſi voluntate, poſt 7. annum: ſi caſu, per quinquennij tempora acta legitima pœnitentia, ad communionem placuit admitti. Quòd ſi verò intra tempora conſtituta, fuerit infirmata, accipiat communionem.

CAP.

CAP. XXIII.

De homicidijs non ſpontè commiſſis.

IN Concilio Ancyrano cap. xxij. ſcriptũ eſt: De homicidijs nõ ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptẽnem pœnitentiam perfectionem conſequi pręcepit: ſecunda verò, quinquẽnij tempus explere.

CAP. XXIIII.

De occiſis presbyteris in gradu poſitis.

QVi presbyterum occidit, xij. annorũ ei pœnitentia ſecundùm ſtatuta priorum imponatur: aut ſi negauerit, ſi liber eſt, cum xij iuret: Si autem ſeruus, per xij. vomeres ſeruantes ſe purget. Conuictus verò noxæ, vſque ad vltimum vitæ tempus militiæ cingulum deponat, & vxorem amittat.

CAP. XXV.

De presbyteris poſt degradationem occiſis.

NVnciatum eſt nobis, quòd aliqui qui olìm dixerunt ſe fuiſſe ſacerdotes, & poſteà degradati pro ſuis peccatis, pœnitẽtiam agendo ſuffragia ſanctorum per diuerſa loca tranſeũtes quæſiẽrũt, trucidati ſunt. Huiuſcemodi interſectoribus omnem eccleſiaſticã communionem denegamus, donèc dignam pœnitentiam pro reatu ſuo ſecundùm iudicium epiſcoporum exoluant.

CAP. XXVI.

De infirmis in periculo mortis conſtitutis.

AB infirmis in mortis periculo poſitis, per presbyteros pura inquirenda eſt confeſſio, non tamen illis imponẽda quantitas pœnitentiæ, ſed innoteſcenda: & eum amicorum orationibus, & eleemoſynarum ſtudijs, pondus pœnitentiæ ſubleuandum: vt ſi fortè migrauerint, nè obligati excommunicatione, alieni ex cõſortio *benè fiãt: à quo periculo ſi diuinitùs erepti conualuẽrint, pœnitentiæ modum à ſuo confeſſore impoſitum diligenter obſeruent. Et ideò ſecundùm canonicam authoritatem, nè illis ianua pietatis clauſa videatur, orationibus & conſolationibus Eccleſiaſticis ſacra cum vnctione DEI animati, ſecundùm ſtatuta ſanctorum patrum communione viatici reficiantur.

*for. bonorũ

CAP. XXVII.

De his, qui ſuſpenduntur in patibulis.

QVęſitum eſt ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis ſuſpendũtur pro ſuis ſceleribus poſt confeſſionem Deo peractam, vtrùm cadauera illorum ad eccleſias deferenda ſint, & oblationes pro eis offerendæ, & Miſſæ celebrandæ, an non. Quibus reſpondimus: Si omnibus de peccatis ſuis puram confeſſionem agentibus, & dignè pœnitentibus communio in fine ſecundùm canonicum iuſſum danda eſt, cur non eis, qui pro peccatis ſuis pœnam extremam perſoluunt? Scriptum eſt enim: Non vindicat Deus bìs in idipſum. Nam ipſe Dominus ait, In quocunque die conuerſus fuerit peccator, peccata eius non reputabuntur ei. & iterùm: Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. Salutem ergò homini adimit, quiſquis mortis tempore pœnitentiam denegat: & deſperat de clementia DEI, qui eam ad ſubueniendum morienti ſufficere vel in momento poſſe nõ credit. Perdidiſſet latro in cruce præmium ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum vnius horæ pœnitentia non iuuiſſet: Cùm eſſet in pœna, pœnituit, & per vnius ſermonis profeſſionem, habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Vera ergò ad DEVM conuerſio in vltimis poſitorum, mente potiùs eſt æſtimanda, quàm tempore, propheta hoc taliter aſſerente: Cùm conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris.

Naum. 1. iuxta 70. Eze. 18. & 33. Luc. 23. Eze. 18. & 33.

CAP. XXVIII.

De inceſtuoſis.

VT epiſcopi inceſtuoſos penitùs inueſtigare ſtudeant, omninò decreuimus: qui ſi pœnitere noluerint, de Eccleſia expellantur, donèc ad pœnitentiam reuertantur. Quòd ſi ſacerdotum noluerint admonitionibus aurem accommodare, volentes in priſtinis perdurare criminibus, oportet eos per ſecularis potentiæ diſciplinam à tam praua conſuetudine coerceri.

CAP. XXIX.

De damnatis nuptijs.

SI quis viduam vxorem duxerit. & poſteà cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu duabus ſororibus nupſerit, aut ſi qua duobus fratribus nupſerit, ſeu cum patre & filio: item ſi quis relictam fratris, quæ penè priùs ſoror extiterat, carnali coniunctione violauerit: ſi quis neptem in coniugium acceperit, ſi quis nouercam aut nurum ſuam duxerit: Si quis conſobrinæ ſuæ impudicè ſe ſociauerit, vel relictæ ſiue filiæ auunculi, aut patris filiæ, vel priuignæ ſuæ concubitu pollutus, vel huiuſcemodi coniunctionis attactu maculatus fuerit: eos diſiungi & vlteriùs nunquàm coniugio copulari, ſed ſub magna diſtrictione fieri volumus.

CAP. XXX.

Quota generatione coniugia copulari debeant.

COntradicimus quoquè, vt in quarta generatione nullus ampliùs coniugio copuletur: vbì autem poſt interdictum factum inuentum fuerit, ſeparetur. Sanè eadẽ quæ in viri, hæc nimirùm in vxoris parẽtela de

de lege nuptiarum regula cuſtodienda eſt. quia ergò cõſtat eos duos eſſe, in carne vna, communis illis vtrinquè parentela eſſe credenda eſt, ſicut ſcriptum eſt: Erunt duo in carne vna. Gen. 2. Matth. 19

CAP. XXXI.

De modo dandæ pœnitentiæ.

MOdus tempusq; pœnitentiæ peccata ſua cõfitentibus, aut per antiquorũ canonum inſtitutionem, aut per ſanctarum ſcripturarum authoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem imponi debet à ſacerdotibus. Nam qui pro peccatis grauibus leues quoſdam & inuſitatos imponunt pœnitentiæ modos, conſuunt puluillos, ſecundùm propheticum ſermonem, ſub omi cubito manûs, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas. Sed diſcretio ſeruanda eſt inter pœnitentes, qui publicè, & qui abſconsè pœnitere debeant. Nam qui publicè peccat, oportet vt publica mulctetur pœnitentia, & ſecundùm ordinẽ canonum pro merito ſuo & excommunicetur, & reconcilietur. Pœnitentes verò tam expletionem conſtituti temporis, quàm facinoris remiſſionem deſiderent, nec eis ſufficiat, ſi à quarundam rerum perceptionib⁹ abſtineant, ni ſe etiàm à noxijs delectationibus ſubtrahant: declinantes autem à malo, faciant bonum, inquirant pacem, ac ſequantur illam. Multa quidem alia per diuerſas quæſtiones coram nobis allata ſunt: ſed pro breuitate temporis in præſenti concilio omnibus reſpondere, & ea abſoluere non potuimus. Hæc verò quæ vobis tranſmiſſa ſunt, petim⁹, vt veſtra authoritate firmentur: & ſi quis aduerſarius illis exiſtere voluerit, præualere non permittatur. Dei enim cooperatores vos eſſe debetis, & adiutores ſanctæ eius Eccleſiæ, quatenùs religio Christiana incontaminata temporibus regni veſtri vſq; in finem ſeruetur. (Ezech. 13. / Pſal. 33.)

F. LAVRENTIVS SVRIVS CANDIDO LEGTORI.

*HAbes hîc, Candide lector, Synodum ſub Rabano archiepiſcopo Moguntiæ celebratam, hactenùs non excuſam. Eſt verò ſub illo alia etiàm acta Synodus longè hac celebrior, quã libẽter cõmunicaſſemus, ſi eius nobis copia facta fuiſſet. Meminit eius D. Ioannes Abbas Tritthemius in Chronico monaſterij Hirſaugienſis, his verbis: Rabanus archiepiſcopus Moguntinus, iuſſu Lotharij Imperatoris Synodum apud Moguntiam epiſcoporum & abbatum conuocauit anno Domini 848. Indictione 11. in qua hæreticum quendam nomine Godſcalcum presbyterum condemnauit, & multa ad decorem & vtilitatem Eccleſiaſticam conſtituit. Fuerũt inter alios ibi præſentes celeberrimi viri epiſcopi, *Hetti archiepiſcopus Treuirẽ, Hildeboldus archiepiſcopus Colonieñ, Altfridus epiſcopus Hildesheimenſis, Haymo epiſcopus Halberſtatenſis, Ludericus epiſcopus Bremeñ, Lintbertus primus iſte abbas S. Aurelij Hirſaugieñ, Vualdo abbas Fuldeñ, Einhardus abbas Selgẽſteteñ, Brunuuart abbas Hirsfeldeñ, Bertolphus epiſcopus* Mediolacenſis, Aduentitius abbas Metenſis, poſteà ibidèm epiſcopus, Radulphus abbas S. Medardi Sueſſionenſis, poſteà Bituricenſis archiepiſcopus: & alij multi epiſcopi, abbates & monachi, inter quos complures erant vita & doctrina famoſiſſimi. Hæc ille.* (*Hetto)

AQVENSIS SEV AQVISGRANENSIS SYNODI SVB REGE PIPINO LVDOVICI *filio habitæ, libri tres.*

TITVLI CAPITVLORVM PRIMI LIBRI AQVISgranenſis ſub Pipino concilij.

1 Quòd Deus nullum peccatum inultũ dimittit.

2 Cur Deus quædam peccata in hoc ſeculo iudicat, quædam in futuro iudicanda reſeruat.

3 Contra eos qui dicunt, nullum eſſe diſcrimen, ſi rebus Deo oblatis in ſuis vtantur neceſſitatibus.

4 Quòd omnia terrarum regna & omia bona terræ Domini ſint, & ex ſuis ſibi ſua offerantur.

5 Qualiter Dauid rex de ædificanda domo Domini, Salomonem filium ſuum inſtruxerit.

6 De impenſis, quas Dauid ad domum Domini conſtruendam præparauit.

7 De diuerſis donarijs, quæ in templo Domini conſecrauit.

8 Quòd iuxta verba Dauid, peregrini ſumus & aduenæ in hac peregrinatione.

9 Quòd nemo quicquam offerre valet, niſi quod de manu Dei accepit.

10 Quòd nemo de iniuſtè acquiſitis Deo gratum quid offerre valet.

11 Qualiter origo & religio Deo offerẽdarum rerum, inchoauerit.

12 Qualiter apoſtoli poſt reſurrectionẽ Chriſti,

Chriſti,tam in Oriẽte quàm in Occidente, eccleſias fundauerint.

13 Quòd memorata origo & religio,primùm ſinè altari ab Abel cœperit iuſto.

14 Quòd Noë & altare Domino ędificauerit,& holocauſta ſuper illud obtulerit.

15 Quid benedictionis Noë pro eo,quòd altare Domino ædificauit,& deſupèr holocauſta obtulit,conſecutus ſit.

16 Quid promiſſionis, quídve benedictionis Abrahã pro eo ꝙ Deo credidit,eiq; diuerſa altaria erexit,conſequi meruerit.

17 Quòd facta Abrahæ non imitãtur hi, qui ea,vndè Deo in altaribus ſuis famulandum eſt,auferunt.

18 Quòd Abraham propheta, Melchiſedech ſacerdoti Dei altiſſimi decimas dederit ex omnibus.

19 Quòd fides & deuotio Abrahæ circa diuinum cultum,intãtùm excreuerit, vt ad filium ſuum Domino immolandum, paratus fuerit.

20 Quòd imitatores Abrahæ,id eſt,amatores & exaltatores ac ditatores ſiue etiàm veneratores diuini cultûs, à Domino & in præſenti ſeculo tueri & exaltari, & etiàm in futuro mercede æterna mereantur donari.

21 Qualiter Iſaac altare Deo ędificauerit, tabernaculumq; extenderit.

22 Quòd in Iacob cultus ſanctę religionis ampliùs augmentatus ſit.

23 Quòd Iacob non ſolùm altaria erexerit,oleũ deſupèr fuderit,victimasq; obtulerit:ſed & de om̃ibus,quæ Deus illi dediſſet, decimas & hoſtias ſe daturum promiſerit.

24 Quòd Chriſtiana religio ad inſtar Iacob,domos in honorem Dei ędificat, ac altaria erigit,eisq; oleum ſuperfudit,ac ſacroſancto chriſmate ea perungit.

25 Quòd poſt internecionem Amalech, Moſes altare Domino ædificauerit.

26 Quòd poſt altaria à Moſe Domino ædificata,& cætera,quæ ei à Domino iniuncta ſunt,peracta,religio diuini cultûs excreuerit.

27 De diuerſis donarijs, quę Dominus ad conſtruendum ſanctuarium & tabernaculum ſuum,dari præcepit.

28 Quam expiationem princeps in lege pro reatu ſuo Domino offerre præcipiatur.

29 Qualiter ignis in altari nutriri iubeť.

30 Quid ad ſanctuarium Domini pauẽtibus promittatur.

31 Quid aũt ad ſanctuarium Domini nõ pauentibus Dominus comminetur.

32 De domibus & agris & hominib' Domino ſanctificãdis,& quòd ea quę Domino ſanctificantur,ad ius pertineant ſacerdotũ.

33 Quid concluſio libri Leuitici innuat. Abhinc ex lib. Numer. & Deuteronomij.

34 De omnibus primitijs, & de his quæ ad ſanctuarium Domini offeruntur, quòd ad ius pertineant ſacerdotum,necnon & de erectione & dedicatione tabernaculi & altaris, & de his quæ in eadem dedicatione à principibus Domino oblata ſunt.

35 Quòd non ſit Dominus in miniſtris ſuis detrahendus.

36 De partibus prædæ,quam filij Iſrael ceperãt,ſacerdotibus & Leuitis,& tabernaculo Dñi exhibitis. Et ꝙ Dñs in tabernaculo ſuo proprium ærarium habere voluerit.

37 Quòd vrbes Dominus & ſuburbana earum Leuitis dari præceperit.

38 De votis Deo reddendis.

CAPITVLORVM TITVLI LIBRI SECVNDI ANtedicti concilij. *Ex lib: Ioſue.*

1 De Hierichuntinæ vrbis ſubuerſione, & populi Dei propter furtũ Achan peremptiõe, & ipſius Achan iuſto Dei iudicio horribili internecione.

2 Quòd punito iuſto Dei iudicio Achan, populus Iſraeliticus continuò de hoſtibus ſuis triumphare meruerit,& pro eodem triumpho,Ioſue altare Domino Deo Iſrael ędificauerit.

3 De Gabaonitis, quos Ioſue tabernaculo Domini mancipauit.

Ex libro Iudicum.

4 Quòd tempore Iudicum cultus diuinus propter peccata populi neglectus, & à quibuſdam iudicibus Deo placentibus erectus,& ob id perſæpè de hoſtium dominio populus Dei ſit liberatus.

Ex libro Regum.

5 Quid benedictionis Anna pro eo quòd filium ſuum Domino obtulit,promeruit.

6 Quomodò peccatum,quo in Deum peccatur,ſit accipiendum.

7 Quòd ruina Heli ſacerdotis, filiorũq; eius,nõ ſolùm ſacerdotibus cultum Dei negligentibus,verùm etiàm patribus & filijs, debitam ſibi reuerẽtiam nõ exhibentibus, ſit pertimeſcendum.

8 Quòd ſępè culpa ſacerdotum, populi: & populi culpa,ruina extiterit ſacerdotum.

9 Quid captoribus arcæ Dei,Deiq; populi cæſoribus prouenerit.

10 Quomodò tempore Samuelis,cultus diuinus per negligẽtiam miniſtrorum collapſus,& per eius ſtudium,Domino ſe adiuuante,fuerit erectus,& populus ab idolorũ cultura ad diuinum cultum reuocatus.

11 Quòd obedientia, ſecundùm verba eiuſdẽ Samuelis,præferatur victimis & holocauſtis.

12 De reprobatione Saul regis,& electione atque vnctione Dauid regis.

13 Quãta in veneratione idem Dauid arcam Dei habuerit,& cum quãto honore eã in medio tabernaculi poſuerit,ibiq; coram Domino holocauſta & pacifica obtulerit.

14 Quòd in numeratione populi, idem Dauid Domino peccauerit:& monẽte Gad propheta,

propheta,altare nomino cóſtruxerit,& oblatis holocauſtis & pacificis,non ſolùm reatûs ſui obliterationem,verùm etiàm diuinã repropiciationem,ac populi nanciſci meruerit liberationem.

15 Quòd Dauid voluérit ędificare domum Domino,& cur eam ędificare nó poſſet,per Nathan prophetam inſtructus eſt,iubente Domino.

16 Qualiter Salomon filius Dauid, domum Domini ædificauerit, & cum ingenti gloria dedicauerit,& ſuis atq; paternis donarijs ſublimauerit.

17 Quòd eadem domus ædificata à Sslomone,typum geſſerit ſanctæ Dei Eccleſiæ: & quòd multa bona eiuſdem domûs honoratores adepti,multa quoquè eius dehonoratores ſint aduerſa perpeſſi.

18 Quòd eadem ſacra domus, ab externis gentibus & regibus ſit venerata, & multiplicibus donis honorata.

19 Quòd idem templum DEI, propter peccata ſacerdotum & regum totiusq; populi,à Chaldæis primùm fuerit deſtructum & dirutum.

20 De abiectione & humiliatióe & cum feris habitatione Nabuchodonoſor regis, quam propter ſacrilegium,quod circa templum Dei commiſit,& elationem,qua contra Deum tumuit,perpeti promeruit.

21 De recognitione eiuſdem Nabuchodonoſor,& Dei in ſempiternũ viuentis laudatione & glorificatione.

22 De Balthaſar,qui pro eo quòd Deo ſacrata vaſa,ſibi adſerri iuſſit,vt in eis ipſe & optimates eius, vxores & concubinæ biberent,eadem nocte regno & vita caruit.

23 De ſeptuageſimo captiuitatis Iſraelitici populi anno peracto, populo nei ad ꝓpria reuerſo,& ab eis ciuitate & templo cóſtructo.

24 De eodẽ templo conſecrato,propter peccata ſacerdotum & regum totiusq; populi,ab Antiocho prophaniſſimo rege Gręcorum rapto,& idolorum ſordibus polluto,& de ſacratis rebus,quas ab eodem abſtulit templo.

25 Quòd idem templũ, expugnatis Antiochi ducibus,Iudas Machabæus purificauerit,& diuerſis munerib⁹ ditauerit, Deoq; conſecrauerit.

26 De horrenda & inuiſibili plaga, quã Antiochus pro eo quòd templum Domini cepit & polluit,& vaſa ſancta indè abſtulit, tormentaq; diuerſa populo Dei inflixit, ꝑpeſſus eſt.

27 Quæ Menelaum,pro eo,quòd Antiochi regis, ad capiendum & expoliandum templum Domini,ductor & conſiliator extitit,pœna conſecuta ſit.

28 Quid Heliodor⁹ comitesq; ei⁹,ęrariũ (i.templum Dñi)pecunijs oeo oblatis & ab alijs depoſitis,expoliare tẽtãtes, ꝑpeſſi ſint.

29 Quòd in locis Deo dicatis, verè ſit Dei virtus,eorumq; viſitator & adiutor ſit Deus, & venientes ad eis malè faciendum, percutiat ac perdat.

30 Quòd Deo oblata, quę vtiquè ſanctificata vocantur ſecundùm verba Iudith, ab his quorum officij non eſt, nullo modo auferri aut contigi fas ſit.

31 Quòd Ozias rex,pro eo quòd ſacerdotale miniſterium ſibi indebitè vſurpauit, lepra mulctari meruit.

CAPITVLORVM TITVLI LIBRI TERTII præſentis concilij.

1 Quòd Salomon ędificator Iudaici tẽpli,redemptoris noſtri:& templũ quod ędificauit,typum geſſerit catholicæ Eccleſiæ.

2 Quòd idem rex noſter pacificus Chriſtus,Eccleſiã in hoc ſeculo, quod per ſeptẽ dies euoluitur,conſtruat:& in futuro,id eſt, in octauo die,eam dedicaturus ſit.

3 Quòd duæ ſint confuſiones,vna in ꝑſenti,altera in futuro ſeculo:vna,quę p pœnitentiam remedium capit:alterã,quę ęternam pœnam flebiliter incurrit.

4 Qualiter Eccleſia Chriſti ab exordio natiuitatis ſuæ cœperit creſcere,dilatari, ac propagari,& fidelium oblationibus munerari.

5 Quòd caput noſtrum Chriſtus,oblata fidelium ſuſcepiſſe non ambigitur.

6 Quòd qui aliquid de eccleſia furatur, Iudæ perdito comparetur.

7 Quòd idcircò Dominus & redemptor noſter loculos habere voluerit,eò quòd Eccleſia ipſius loculos habitura eſſet.

8 Quòd iuxta beati Hieronymi documentum,qui ſtipe templi & his, quæ conferuntur in vſus eccleſię,abutuntur in alijs rebus quibus expleant ſuam voluntatẽ, ſimiles ſunt ſcribarum & ſacerdotum, redimentium mendacium & ſanguinem Saluatoris.

9 De vnguento,quo mulier corpus Domini vnxit.

10 De vidua,duas in gazophylacium ſtipes mittente,& quid ſit gazophylacium.

11 Quid reſpectio Domini in gazophylacium,ſignificet.

12 Quòd Dominus & redemptor noſter, dehonorationem templi ſui fieri non velit, factum eius demonſtrat,quãdò flagello adhibito,vendentes & emẽtes de tẽplo eiecit.

13 Quòd expoſitio B.Hieronymi valdè ſit terribilis,quã digeſſit de expulſióe eiuſdem templi, quam Dominus & redemptor noſter mirabiliter fecit.

14 Quòd licèt Eccleſia Chriſti propter peccata noſtra diuerſis temporibus, diuerſisq; modis ſæpè ſit expugnata,nũquàm tamen à Chriſto ſit deſerta.

15 Quid beatus Hieronymus de his,qui poſſeſſiunculas eccleſiæ & ea quę in Dei donaria

naria collata ſunt, vertunt in lucrum ſuum, in expoſitione Sophoniæ prophetæ dicat.

16 Quid idem in expoſitione eiuſdē ꝓphetæ ſentiat de his, qui de rapinis & nudatione miſerorum offerunt ſacrificia, & eleemoſynis ex iniquitate, putant ſe redimere peccata.

17 Quid idem doctor in expoſitiōe Eſaiæ prophetæ de his, qui plebem ſibi ſubiectam atterunt, & rapina pauperum in domibus eorum eſt, quādò eccleſię opibus abutuntur in delicias: & publicas ſtipes, quæ ad ſuſtētationem pauperum datæ ſunt, vel ſibi reſeruant, vel filijs diſtribuunt.

18 Quid ſignificet, quòd Dominus & redemptor noſter templum Hieroſolymitanum ſtatutis temporibus adierit, ibiq́; docuerit, ſigna multa fecerit, & cætera quæ ſacra teſtantur euangelia.

19 Quomodò Eccleſia Chriſti, poſt eius paſſionem & reſurrectionem & ad cęlos aſcenſionem, per apoſtolos roborata & propagata, atque fidelium oblationibus ſit ditata & exornata.

20 Quòd ad prędicationem beati Petri, per Apoſtolos Eccleſia in Chriſtum cœpit credere, & creſcere ac multiplicari, & in exordio ſui inchoauerit vota fidelium ſuſcipere.

21 Quòd Ananias ſuaq́; vxor, pro eo ꝙ de proprijs rebus quas Deo vouerant, aliqd abſtraxerunt vel defraudauerunt, horribili morte mulctati ſunt.

22 Quòd Herodes parricida & ſceleratiſſimus rex, (vt cętera eius mala omittātur) pro eo quòd ſacerdotes Domini interemit, eorumq́; miniſterium & ea quæ ad cultum domûs Domini conſecrata erant, ſurripuit, credatur meruiſſe & ab angelo percuti, & à vermibus depaſci.

23 Quòd eccleſia Chriſti per ſucceſſores apoſtolorū, ſub orthodoxis Imperatoribus & regibus ac principibus cęteriſq́; fidelibꝰ, ſua vota Deo offerētibus, inaltata ſit, ditata ac ſublimata.

24 Quòd multa ſanctorum patrum Latinorum atq; Gręcorum documēta prætermittuntur, quę res Deo dicatas atq; ſacratas, impunè auferri non poſſe teſtantur.

25 Quòd apertè canones ſacri auferendarum rerum eccleſiaſticarum inhibeāt audaciam.

26 De duobus capitulis Gangrenſis cōcilij, quibus Deo oblata, accipi & dari prohibentur.

In calce huius operis, fit ad dominum regem allocutio ſacerdotum humilis atque fidelis.

Finiunt capitulorum tituli.

PRÆFATIO IN CONCILIUM apud Aquaſgrani celebratum.

INclyto, cæleſtique gratia regio munere inſigniter ſublimato domino Pipino regi nobiliſſimo, & per immenſum à Deo conſeruando, cœtus venerabilium pręſulum & ſequentis ordinis religioſorū ſacerdotū apud Aquaſgrani iuſſu ſalutifero & ordine prouidētiſſimo pijſſimi & orthodoxi genitoris veſtri domini noſtri Ludouici Cæſaris eximij, ob honorem & decorem ſanctæ Dei Eccleſiæ procurandum, & quaſdam dignitates eccleſiaſticas magna ex parte collapſas atq; ſuſcitas, ad priſtinum ſtatum nitoremq́;, Domino opem ferente, reuocandas, ſynodaliter cōgregatus, ęternæ beatitudinis optans felicitatem. Nos igitur fideliſſimi oratores veſtri, ſalutiſq́; veſtræ amatores deuotiſſimi, miſimus celſitudini veſtræ per venerabiles fratres Aldricum videlicet Cenomanicę vrbis, & Herchinradum Pariſiorum coepiſcopos noſtros, quandam ſchedulam, quędā ex authoritate miniſterij noſtri ſalutaria monita continentem: cui, quia de negocijs, vndè veſtram magnitudinē admonuimus, teſtimonia ſanctarū ſcripturarum, vitantes illius prolixitatē, adnectere nequiuimus: vtile neceſſariumque iudicauimus, vt in hoc opuſculo eabreuiter adnotaremus, veſtręq́; prudentiſſimæ ſolertiæ legenda mitteremꝰ: vt ſi fortè quiſpiam obijcere voluērit, hæc quæ vobis ſcripſimus, nō ex authoritate diuina conſtare, ſed potiùs arbitrario cordis noſtri, immò cupiditate & quadam adinuētione cōmentata eſſe, his lectis atq; perpenſis, euidenter agnoſcat, nos quæ Dei ſunt, & ad veſtram ſaluationem, hæc & in æternum & ad regni vobis commiſſi ſtabilimentum, ſe autem ea quæ mundi ſunt, eiuſq́; amatores diligunt, & Dei voluntati vſquequaquè contraria exiſtunt, & ad animarum interitū pertinant, abſque dubio loqui.

CAPVT PRIMVM.

SVnt enim nonnulli, qui propterea hæc tam temerè loquuntur, & in barathrum cupiditatum ſuarum miſerabiliter labūtur, eò quòd diuinorum pręceptorum trāſgreſſores, ſanctęq́; Dei Eccleſiæ dehonoratores atq; expoliatores, non cōtinuò puniantur: non animaduertentes, neq; animaduertere volentes, quòd Deus nullum peccatum inultum dimiſſurus ſit. Tribus itaque modis peccata mortalium vindicantur: duobus in hac vita, tertio in futura vita. De duobus ità Apoſtolus inquit: Si noſmetipſos iudicaue- 1 Cor. 11. g
rimus, à Domino non iudicabimur. Hęc eſt vindicta, quam inſpirante Deo omnis peccator, pro ſuis admiſſis pœnitendo, in ſeipſo vindicat. Quod autem proſecutus idē Apoſtolus infert, Cùm iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo

mundo damnemur:hæc eſt vindicta, quam omnipotens Deus miſericorditer peccatori
Hebr. 12.b Prou.3.b irrogat,iuxta illud: Deus, quem amat,corripit:flagellat autem omnem filium quem recipit. Tertia aũt extat valdè pertimeſcenda atq; terribilis,quæ non in hoc, ſed in futuro,iuſtiſſimo nei iudicio,fiet ſeculo,quãdò iuſtus iudex dicturus eſt:Diſcedite à me
Matth. 25 d maledicti in ignem æternũ, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.

CAPVT 2.

SI enĩ(vt verbis beati Auguſtini vtamur) omnipotens Deus omnia mala mortaliũ in hoc ſeculo iudicâſſet,nequaquàm homines malè agentes, diem futuri iudicij pertimeſcerent.Rurſùs, ſi nulla mortalium mala in hoc ſeculo iudicâſſet, nõ putaretur res curare humanas. Idcircò quædam iudicat in hoc ſeculo, vt videatur eius pijſſima prouidentia & miſericordia gratuita rebus conſulere humanis: idcircò quædam non iudicat,ſed futuro reſeruat iudicio,vt homines de futuro terreantur examine.

CAPVT 3.

SVnt etiàm qnidam dignitatem eccleſiaſticam non curantes,immò ſuam cupiditatem explere volentes,ſibiq; in Deo oblatis ſacratiſq; rebus auſerendis impunitatem inaniter promittentes, qui contra ſalutẽ ſuam hęc temerario,immò pernicioſiſſimo ſolent dicere auſu: Quid mali,quíd ve diſcriminis eſt,ſi rebus eccleſiaſticis in noſtris pro libitu nnſtro vtimur neceſſitatib⁹? Quid curę eſt Den ſanctiſq; eius,ob quorũ amorem & honorem Deo dicuntnr oblatę, cùm vtiquè in eorundem ſanctorum vſus nihil ex his cedat?Et vbì Deus hæc,quæ eccleſiarum rectores oppnnunt,iuſſit ſibi offerri,ꝑſertim cùm omnia quæ in terris ſunt, ſua ſint, & ille ea ad vſus hominum creauerit? Quorum argumentationi inſaniſſimæ, diuinæq; iniuriæ pleniſſimæ, prout Dominus annuerit,ex vtrinſq; teſtamenti paginis & ſanctorum patrum dictis eximijs, tentabimus reſpondere.

CAPVT 4.

PRimùm quidem,quòd omnia terrę regna & omnia bona terræ,domini ſunt, & ex ſuis ſua ſibi offeruntur, ex verbis Dauid ſanctiſſimi & prophetarum eximij:pòſt autem,quòd Deus ſua,ſiue ante legem ſiue in lege,& ad ſanctuarium,& ad templũ ſanctum ſuum iuſſerit offerri, conabimur demonſtrare.

CAPVT 5.

LEgitur itaque in libro Paralipomenon:
1.Par. 28.d Dixit qnoquè Danid Salomoni filio ſuo: Viriliter age,& cõfortare, & fac. Nè timeas,neq; paueas. Dominns enĩ Deus meus erit tecnm,& non dimittet te neq; derelinquet,donèc perficias omne opus miniſterij domûs Domini.Eccè diuiſiones ſacerdotũ & Leuitarũ adſiſtunt tibi,& parati ſunt tam principes quàm populus,facere omnia pręcepta tua.Locutusq; eſt Dauid rex ad om̃em eccleſiam:Salomonem filium meum vnum 1.Par. 29.a
elegit oeus adhuc puerum & tenerum.opus autem grande eſt.Neque enim homini pręparatur habitatio,ſed Deo.

CAPVT 6.

EGo autem totis viribus meis præparaui impenſas domûs Domini Dei mei, aurum in vaſa aurea,& argentum in argentea,æs in ænea,ferrum in ferrea,lignum in lignea,lapides onychinos & quaſi ſtibinos & diuerſorum colorum,om̃em precioſum lapidem & marmor Parium abundantiſſimè.

CAPVT 7.

ET ſuper hęc quę obtuli in domum Dei mei,de pcculio meo aurum & argentũ do in templum Dei mei,exceptis his quę paraui in ædem ſanctam,tria millia auri de auro Ophír, & ſeptem millia talentorum argenti probatiſſimi ad deaurandos parietes templi:Et vbicunquè opùs eſt,anrum de auro,& argentum de argento,opera fiant per manus artificum. Et ſi quis ſpontè offert, Ibidẽm b
impleat manũ ſuam hodiè, & offerat qnod voluĕrit Domino. Polliciti ſunt itaq; principes ſamiliarum & proceres tribuum Iſrael,tribuni quoquè & centuriones,& principes poſſeſſionum regis:dederuntq; in operibus domûs Domini auri talenta quinque millia,& ſolidos decem millia,argenti talẽta decem millia,& æris talenta decẽ & octo millia,ferri quoquè centum millia talentorum.Et apud quemconque inuenti ſunt lapides,dederũt in theſaurum domûs Domini per manum Iahiæ Gerſonitis. lætatusq; eſt populus cùm vota ſua ſpontè promitterent,& corde toto offerebant ea Domino. Sed & Dauid rex lætatus eſt gaudio magno, Ibidẽm c
& benedixit Domino coram vniuerſa multitndine,& ait:Benedictus es Domine oeus Iſrael patris noſtri ab æterno in æternum. Tua eſt Domine magnificẽtia, & potentia, & gloria,atque victoria,& tibi laus. Cuncta enim quæ in cælo ſunt, & quæ in terra, tua ſunt:tuum,Domine,regnum:Et tu es ſuper omnes principes:tuæ diuitiæ & tua eſt gloria,tu dominaris omniũ. Nunc igitur Deus noſter,confitemur tibi, & laudamus nomẽ tuum inclytum. Quis ego, & qnis popnlus Ibidẽm d
meus,vt poſſimus tibi hęc vniuerſa promittere? Tua ſunt om̃ia,& quæ de manu tua accepimus,reddimus tibi.

CAPVT 8.

PEregrini enim ſumus coram te & aduenæ,ſicut omnes patres noſtri: dies noſtri quaſi vmbra ſuper terrã,& nulla eſt mora,Domine Deus noſter. Omnis hęc copia quã parauimus,vt ædificaretur domus nomini tuo ſancto,de manu tua eſt,& tua ſunt omnia.Scio,Deus meus, quòd probes corda,& ſimplicitatem diligas: vndè & ego in ſimplicitate cordis mei lętus obtuli vniuerſa hęc,

ſa hęc,& populum meũ qui repertus eſt hîc, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre dona- Ibidèm c ria. Domine Deus Abraham, Iſaac & Iſrael patrum noſtrorum, cuſtodi in æternũ hanc voluntatem cordis eorum,& ſemper in venerationem tuî mens iſta permaneat. Ecce q̃- bus documentis tanti regis, Deo videlicet Actu.13.c Pſalm. 88. pleni,de quo oũs ait: Inuéni Dauid virũ ſecundùm cor meum,& de quo in Pſalmo canitur: Inuéni Dauid ſeruum meũ, oleo ſancto meo vnxi eum,liquidò demóſtratur,ꝙ oĩa quæ in cælis & in terris,Domini ſunt.

CAP. 9.

ET quòd nemo Deo quicquam offerre valet,niſi ea quæ de manu eius accipit: & quòd Dominꝰ de his,quæ dedit,ſibi precioſa quæq;,ſuoque nomini ſancto ſacratis locis offerri non abnuit,immò oblatis delectatur,& oblata auferri nõ patitur. Nam his & alijs diuinarum ſcripturarum teſtimonijs luce clariùs extat manifeſtum,quòd ea,quę Dominus ſibi offerri iuſſit, ad cultum ſanctuarij templiq́; ſui & ad vſum ſacerdotum Leuitarumq́; omninò cedere voluit. Et ſicut in votis ſpontè offerentium lętatur,ità in non offerentium etiàm quoquo modo tentantiũ *tráſgreſſoribus periculũ interminat mortis,ſicut in ſequentibus demóſtrabitur.

for. *votis triſtatur, &

CAPVT 10.

NEmo porrò putet,ea quę iniuſtè acq̃- ſiuit,de manu Dei ſe accepiſſe,aut q̃c- quam ex his Deo gratum offerre poſſe,cùm Ecci 43.d ſcriptum ſit: Qui offert Deo ex rapina pauperum,quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui. Qui ergò ordinatè vult aliq̃d Deo offerre,primùm ſeipſum offerat,videlicet(iuxta Apoſtolum)hoſtiam viuam,ſan- Rom.12. ctam,Deo placentem. Deindè ex his quæ iuſtè acquiſiuit,id eſt,quæ de manu Domini Dei accepit,ſibi profuturum feliciter fœnus Domino accommodet.

CAPVT 11.

AGgrediamur igitur tãdèm ſeriem veteris teſtamenti,& rimando inſpiciamus,& inſpiciẽdo rimemur, qualiter origo & religio Deo offerendarum rerum,inchoauerit,& qualiter vſq; ad ſeculum noſtrum, per mediatorem Dei & hominũ, Dominum videlicet Ieſum Chriſtum redemptoré noſtrũ,& per eius apoſtolos,nominis ſancti ſui prędicatores ſtrenuos,ſuęq́; fidei rudimenta in omnem terram propagantes, eorumq́; ſucceſſores,dilatata & incrementata fuerit.

CAPVT 12.

PEr beatum videlicet Petrum apoſtolorum principem in Occidentis,per beatum verò Ioannem apoſtolum & euangeliſtam in Orientis,id eſt,in Aſiæ partibus,per beatum etiàm Paulum in tota generaliter mundi latitudine fundata, & ex oblationibus fidelium conſtat ditata atq; honorata. Qualiter autem cęteri coapoſtoli illorum, in regionibus ſibi à Chriſto Domino ad ꝓdicandum cómiſſis, Eccleſiam Chriſti fundauerint,& fidelium donis cóſtare fecerint, geſta illorum, quæ in promptu habentur, euidenter teſtantur: quæ hîc ponere,magnę eſſet prolixitatis.

CAPVT 13.

MEmorata igitur origo & religio,primùm cœpit ſinè altari ab Abel iuſto, de quo in libro Geneſeos ità legitur: Abel Gen.4.a quoquè obtulit de primogenitis gregis ſui & de adipibus eorũ. Et reſpexit Dominꝰ ad Abel & ad munera eius, ad Cain verò & ad munera eius nõ reſpexit. Quibus verbis nõ inconuenienter accipi poſſunt in perſona Abel hi,qui ſua ſponte,id eſt,ea quæ de manu Dei acceperunt,Deo creatori ſuo gratãter offerũt:in perſona verò Cain hi,qui malo & inuido animo ex malè acquiſitis quicquam Deo offerre gratum putant. Quapropter neceſsè eſt,vt *ſanctũ Abel imitetur, & *factum factum Cain prorsùs deteſtetur.

CAPVT 14.

NOë quoquè ingentis cataclyſmi periculo,Domino ſe protegente, liberatus,eoq́; iubente de arca egreſſus,non extra altare,ſed iam ſuper altare,ob liberationem ſui,holocauſta Deo obtulit,ſicut in eodem libro Geneſeos legitur: Aedificauit autem Gen.8.d Noë altare Domino,& tollens de cũctis pecudibus & volucribus mũdis obtulit holocauſta ſuper altare. Odoratuſq́; eſt Dominꝰ odorem ſuauitatis.

CAPVT 15.

PErpendenda ſunt hæc verba,quibus dicitur,Odoratuſq́; eſt Dominus odoré ſuauitatis. Manifeſtũ quippe eſt,& offerentis animum & eadem holocauſta Deo vſq;quaquè grata extitiſſe: quoniam nec in offerente,nec in his quę oblata ſunt,quicquam Deo odibile ac deteſtabile creditur extitiſſe,& propter donum ſuæ oblationis,continuò bendictionem à Domino eũdem Noë percepiſſe. Benedixit,inquit, Deus Noæ & filijs eius,& dixit ad eos: Creſcite & multi- Gen. 9.a plicamini,& replete terram, & terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ, & cætera quæ ſequuntur. Si enim oblationem Noæ Dominus in odorem ſuauitatis odoratus eſt: proculdubiò ablationé oblatarũ rerum & deteſtatur,& deteſtatus eſt. Et ſi ꝓ ſua oblatione benedictionem à Deo idem Noë promeruit,patet profectò,ꝙ qui Deo oblata ſibi ſubripit,aut alijs diſtribuit, pro benedictione maledictionem incurrit.

CAPVT 16.

ABraham autem,cuius non natura, ſed gratia filij ſumus, & in cuius ſemine, id eſt,in Chriſto benedicimur,qui credidit Deo,& reputatum eſt ei ad iuſtitiam, & qui Domino imperãte, egreſſus eſt de terra ſua, & de cognatione ſua,& de domo patris ſui, & vénit in terram quam Deus ei demóſtra- Gen. 12.c uit,cui & Dominus dixit: Faciam te in gen-

tem magnam, & magnificabo nomẽ tuum, erisq́; benedictus: benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur vniuerſæ cognationes terræ. Cui etiàm rursùs apparẽs, dixit: Semini tuo dabo terram hanc. Qui ędificauit altare Domino, q apparuerat ei: Et ipſe (vt in lib. Geneſeos legitur) idem tranſgreditur ad montem, qui erat cõtra Orientem Bethel, & tetendit ibi tabernaculum ſuum, ab Occidente habens Bethel, & ab Oriente Hai. Aedificauit quoquè ibi altare Domino, & inuocauit nomen eius. Item poſt pauca in eodem libro: Dixit Dominus ad Abraham, poſtquàm diuiſus eſt Loth ab eo: Leua oculos tuos, & vide à loco in quo nunc es, ad Aquilonem & Meridiem, ad Orientẽ & Occidentem: omnem terram quam vides, tibi dabo & ſemini tuo in ſempiternum, faciamq́; ſemen tuum ſicut puluerem terræ. Si quis poteſt hominum numerare puluerem, & ſemen quoquè tuum numerare poterit. Surge, & perambula terram in longitudine & latitudine ſua, quia tibi daturus ſum eam. Mouens igitur Abraham tabernaculum ſuum, venit & habitauit iuxta conuallẽ Mambre, quod eſt in Hebron: Aedificauit quoquè ibi altare Domino. Perpendendũ quippe eſt, quantæ fidei, quantæ've deuotionis vir iſte ſanctus fuerit, qui pro eo quòd Deo credidit, eique altaria erexit, cultumq́; eius venerando dilexit, & à DEO benedici, ſemenq́; ſuum propagari, ac multiplicari, eiq́; ampliſſima regna terræ dari, & de hoſtibus ſuis triumphum ſibi præberi: necnon & in ſuo ſemine, quod eſt Chriſtus, gentes quæ nos ſumus, benedici, & alia quæ enumerare longum eſt, beneficia promeruit nanciſci.

Ibidèm b

Ibidèm b c

Geneſ. 13. d

CAP. 17.

QVòd ſi Abraham pro eo, quòd Dei altaria erexit, cultumq́; eius veneratus eſt, tot à Deo meritorum prærogatiuis donatur: dubium non eſt, quin altarium ſanctorum euerſores, & ſacrarũ rerũ, quibus in eiſdem altaribus Deo famulandum eſt, ſurreptores, damnentur. Reuerſo igitur eodem Abraham à cæde regũ, quos, Deo ſecum pugnante, ſuperauerat, & egreſſo ſibi obuiàm rege Sodomorum, ità Moſes in eodem ſequitur libro: At verò Melchiſedec rex Salem, proferẽs panem & vinum, (erat enim ſacerdos Dei altiſſimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelſo, qui creauit cælum & terram: & benedictus Deus excelſus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.

Geneſ. 14. d

CAP. 18.

QVòd Melchiſedech ſacerdos Dei altiſſimi, typum geſſerit Chriſti, catholica ſentit Eccleſia. Quòd ei Abrahã decimas ex omnibus dedit, ipſius Abrahæ ingentia commendantur præconia. Quem imitantur, qui ſacerdotibus Chriſti, ob illius amorem & honorem, decimas dant: & ab illius merito ſequeſtrantur, qui Deo oblatas decimas auferunt.

CAP. 19.

VIdeamus itaq; ſequẽtia, quibus fides & deuotio Abrahæ quodam admirabili modo incrementatur: qui adeò erga diuinum cultum timoremq́ue Dei, flagrando excreuit, & excreſcendo flagrauit, vt iubente Deo, non ſolùm iam altare in honorem Dei conſtruxerit, ſed etiàm in eo vnigenitũ filium ſuum immolare paratus fuerit. Et quod nè filium immolaret, angelus ei inhibuit: arietem tamen in holocauſtum Deo pro filio obtulit, & propterea audire meruit, ſicut in præfato libro legitur: Vocauit autem angelus Domini Abraham ſecundò de cælo, dicens: Per memetipſum iuraui, dicit Dominus, quia feciſti rem hanc, & non pepercisti vnigenito filio tuo propter me, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & cætera quæ ſequuntur. Perſpicuum quippe eſt, & valdè mirandum, quia quanto feruentior circa Dei cultum mens Abrahæ fuit, tanto ampliùs vberiusq́; diuina beneficia, & præſentia & futura, ſibi polliceri audiuit.

Geneſ. 22. c

CAP. 20.

VNdè datur intelligi, quod amatores & exaltatores ſiue etiàm veneratores diuini cultûs, à Dño & in pręſenti ſeculo tueri & exaltari, & in futuro mercede æterna merẽtur donari: & qui ſecùs agũt aut egerint, infernalibus clauſtris mancipari. Deus itaq;, ſicut iam ſuprà dictum eſt, ſi ea quæ dedit, ſibi ſuisq́; ſacratis locis iubet offerri, & ea quidam auferre nõ pertimeſcunt: quid facerẽt, rogo, ſi Deus illis aut ſemetipſos, aut filios eorum ſibi in holocauſtum iuberet offerri? Certè credendum eſt, quòd ſicut in auferẽdis ſacratis rebus, Deo inobedientes exiſtũt, ità nihilominùs in ſemetipſis offerendis aut filijs ſuis, inobedientes exiſterent.

CAP. 21.

AVdiamus etiàm quid Iſaac patriarcha fecerit, de quo ità ĩ memorato habetur libro: Aſcendit autem ex illo loco in Berſabee, vbi apparuit ei Deus in ipſa nocte, dicẽs: Ego ſum Deus Abrahã patris tui: noli metuere, quia tecum ſum, & benedicam tibi, & multiplicabo ſemẽ tuum propter ſeruũ meum Abrahã. Itaq; ædificauit altare, & inuocato nomine Dñi, extẽdit tabernaculũ. Attende quod Iſaac Deus apparẽre, & nè metuere debeat, admonere, eiq́, benedicere, ac ſemẽ ſuũ ſe multiplicaturũ polliceri dignatus eſt: eiq́; Iſaac altare ædificauerit, tabernaculũq́; extenderit. Et perpende quod pro Dei beneficijs, quibus (largiẽte eius clemẽtia) immeriti & ingrati vbertìm in hac mortalitate vtimur, potiùs debeamus diuinũ cultũ, ad inſtar Iſaac & cæterorũ ſanctorũ patriarcharũ, in altaribus

Gen. 26. e

ribus erigendis & oblationibus, alijſq; mu-
neribus offerendis, honorare, quàm his ab-
ſtractis, noſtroq; libitu vtentes quodammo
dò dehonorare.

CAP. 22.

VIdeamus prætereà quomodò religio
de qua agitur, in Iacob patriarcha am
pliùs exuberauerit, de quo ità in eodem lib.
Geneſ. 28. b legitur: Igitur egreſſus Iacob de Berſabee, p-
gebat Aran. Cumq; veniſſet ad quẽdam lo-
cum, & vellet in eo requiaſcere poſt ſolis oc
cubitum, tulit de lapidibus, qui iacebant, &
ſupponens capiti ſuo, dormiuit in eodẽ lo-
co: viditq; ſcalam ſtantem ſuper terrã, & ca-
cumen illius tangens cælũ, angelos quoquè
Dei aſcendentes & deſcendentes per eam,
& Dominum innixum ſcalæ, dicentem ſibi:
Ego ſum Dominus Deus Abrahã patris tui,
& Deus Iſaac. terram in qua dormis, tibi da-
bo & ſemini tuo, eritq; ſemen tuum quaſi
puluis terræ. Dilataberis ad Occidentem &
Orientem, & ſeptentrionem &c. vſq;, quô-
cunq; perrexeris, & reducam te in terrã hãc,
nec dimittam, niſì cõpleuero vniuerſa quæ
dixi. Cumq; euigilâſſet Iacob de ſomno, ait:
Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſci-
ebam. Pauenſq;, quàm terribilis, inquit, eſt
locus iſte. Non eſt hîc aliud niſì domus Dei
& porta cæli. Surgẽs verò manè, tulit lapidẽ
quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in ti-
Geneſ. 31. d tulum, fundẽs oleum deſupèr. Appellauitq;
nomen vrbis Bethel, quæ priùs Luza voca-
batur. Vouit etiàm votum, dicens: Si fuerit
Deus mecũ, & cuſtodiérit me in via per quã
ambulo, & dederit mihi panẽ ad veſcendũ,
& veſtimentum ad induendum, reuerſuſq;
fuero proſperè ad domũ patris mei: erit mi-
hi Dominus in Deum, & lapis iſte quẽ erexi
in titulum, vocabitur domus Dei: cuncto-
rumq; quæ dederis mihi, decimas offerã ti-
Geneſ. 35. a bi. Item poſt pauca: Tranſiuitq; in Salem vr-
bem Sichimorũ, quæ eſt in terra Chanaan,
poſtquàm egreſſus eſt Iacob de Meſopota-
mia Syrię, & habitauit iuxta oppidũ, emitq;
partem agri (in qua fixerat tabernacula) à fi-
lijs Emor patris Sichem, centũ agnis: & ere-
cto ibì altari, inuocauit ſuper illud fortiſſi-
mum Deum Iſrael. Item paulò pòſt: Intereà
locutus eſt Deus Iacob: Surge & aſcẽde Be-
thel, & habita ibì. Facq; altare Deo, qui ap-
paruit tibi quãdò fugiebas Eſau fratrẽ tuũ.
Iacob verò, conuocata omni domo ſua, ait:
Abijcite deos alienos, qui in medio veſtrî
ſunt, & mundamini: ac mutate veſtimẽta ve
ſtra. Surgite, & aſcendamus in Bethel, vt fa-
ciamus ibì altare Deo, qui exaudiuit me in
die tribulationis meæ, & fuit ſocius itineris
mei. Et infrà: Venit igitur Iacob Luzã, quæ
eſt in terra Chanaan, cognomento Bethel,
ipſe & om̃is populus cum eo: Aedificauitq;
ibì altare, & appellauit nomen loci, domus
Dei. Ibì enim apparuit ei Deus, cùm fugeret
fratrẽ ſuum. Item infrà: Apparuit aũt iterùm
Deus Iacob, poſtq̃ reuerſus eſt de Meſopo-
tamia Syriæ, benedixitq; ei, dicẽs: Nõ voca-
beris vltrà Iacob, ſed Iſrael erit nomẽ tuum
&c. vſq;, Et receſſit ab eo. Ille verò erexit ti-
tulum lapideũ in loco, quo locut' ei fuerat
Deus, libãs ſuper eum libamina, & effundẽs
oleum, vocanſq; nomen loci illius Bethel.
Item poſt multa: Profectus eſt Iſrael cũ om̃i-
bus quæ habebat, & venit ad puteum iura-
menti. Et mactatis ibì victimis Deo patris
ſui Iſaac, audiuit per viſionem &c. vſque, Et
ego adducam te indè reuertentem.

CAP. 23.

ECcè quomodò maior iã ĩ Iacob diuini
cultûs amplificatio facta eſt, qui nõ ſo-
lum altaria erexit, oleũ deſupèr fudit, victi-
mas obtulit, & voto, ſi proſperè ad ꝓpria illũ
redire feciſſet, de om̃ibus q̃ illi dediſſet, de-
cimas & hoſtias ſe illi daturum promiſit, lo-
cumq;, vbi in ſomnis ſcalã pertingentẽ vſq;
ad cęlos, angeloſq; per eã deſcendẽtes & aſ-
cendẽtes, & Dñm innixũ ſcalę vidit, terribi
lem & verè domũ Dei ac portã cęli eſſe dixit.

CAP. 24.

VNdè hodiè quoquè Chriſtiana reli-
gio, exemplũ ſumẽs ex antiqua patrũ
traditione, domos in honorem Dei ędificat
ac dedicat, & altaria erigit, eiſq; oleum ſup-
fundit, ac ſacroſancto chriſmate perũgit ea,
& de factis dictiſq; eiuſdẽ Iacob, melodiam
Chriſto canit, & à fidelibus oblationibus &
vota & precioſarũ diuerſarũq; rerũ, ad de-
corem & honorẽ diuini cultûs, ſacerdotũ,
cæterorumq; miniſtrorũ Chriſti vſus, pau-
perumq; receptionẽ ac recreationẽ ſuſcipit
donaria. Qui aũt huiuſcemodi * doctrinam for. * donaria
ad iniuriam Dei om̃ipotentis, tẽplorumq;
ſanctorum ſuorũ dehonorationẽ & humili-
ationem, ſacerdotumq; Dei vituperationẽ,
auferre pręſumit, cuius ſit diſcriminis & da-
mnationis, vt perpendat, ſalubriter admo-
nemus. Quoniam ſicut verbis eiuſdẽ patri-
archæ Iacob apertè demonſtratur, cuncta
Deo dicata tẽpla, & terribilia ſunt, & Dei ha
bitacula, & verè dom' Dei ſunt, & portę cęli.
Paueat ergò ad inſtar Iacob humana ꝑſum-
ptio, nè quoquo modo de tã terribilibus &
ſacratis locis violãdis ſibi ꝓueniat dãnatio.

CAP. 25.

LIberato quoquè populo Iſraelitico de
Aegyptia ſeruitute, quid Dominus per
famulum ſuum Moſen, ſicut in lib. Exod. le-
gitur, pręceperit, videam'. Locutus eſt Do-
minus ad Moſen, dicẽs: Sanctifica mihi om̃e Exod. 13. a
primogenitum quod aperit vuluam in filijs
Iſrael, tam de hominibus, q̃ de iumẽtis, mea
ſunt enim omnia. Si quęrat aliquis, quid ſit
ſanctificare, & ex hoc loco & alijs diuinarũ
ſcripturarum locis diligẽter animaduertat,
ꝙ nomen ſanctificationis, Dñicę ſit oblati- Ibidèm b
onis atq; cõſecrationis. Sequitur in eodẽ lib.
Cumq; introduxerit te Dñs in terram Cha-
nanæi, ſicut iurauit tibi & patrib' tuis, & de-

derit eam tibi,ſeparabis omne quod aperit
vuluã,Dño:& quod primitiuũ eſt in peco-
ribus tuis,quicquid habueris maſculini ſe-
xûs,cõſecrabis Dño. Notãdumq́; quod ſu-
prà dixit,ſanctificare Dño:hîc modò dicit,
cõſecrare Dño.Sequitur in eodẽ lib. Dixit
Exod.17.d autẽ Dñs ad Moſen: Scribe hoc ob monu-
mẽtum in libro,& trade auribus Ioſuę.De-
lebo enim memoriã Amalech ſub cælo.Ae-
dificauit Moſes altare,& vocauit nomen ei-
us &c.vſq;,in generationẽ.Perpende quòd
famulus Dei Moſes, ob gratiarum actionẽ,
ſuiq́; ac populi Dei liberationẽ, hoſtiumq́;
ſuorum internecionem altare Domino ere-
xit. Et ſi Moſes per hæc quæ præmiſſa ſunt,
☞ Domino altare erexit:cauendũ illis eſt, qui
altaria Dñi obruendo dehonorãt, & deho-
norãdo obruunt,nè,quãdò ſe aduersùs ho-
ſtes ſuos proripiũt, ſeipſos eiſdẽ triumphũ
exhibeant.Sequitur in eodem:Dixit ꝑtereà
Exod. 20.d Dñs ad Moſen: Altare de terra facietis mihi,
& offeretis ſuper illud holocauſta & pacifi-
ca veſtra,oues veſtras & boues:in omni loco,
in quo fuerit memoria nominis mei, veniã
ad te,& benedicam tibi. Nota,quòd altare
Dño erigentibus,& holocauſta immolanti-
bus aduentus Dei & benedictio promittat.
Poteſt & huic loco aptari illud euangelicũ,
Ioan.14.c quo dicitur: Si quis diligit me, ſermonem
meũ ſeruabit:& pater meus diliget eum, &
ad eum veniemus, & manſionem apud eum
faciemus.Felix porrò & valdè felix illa mẽs,
Exod.23.c quæ tanto habitatore lætatur. Quapropter
nouerint his,q̃ paulò ſuprà memorata ſunt,
cõtraria agentes, & aduẽtu & benedictione
Dei ſe indignos vſq;quaquè fore. Sequitur
in eodem poſt multa:Primitias frugum ter-
ræ tuæ, deferes in domum Dñi Dei tui. Et
Ibidèm. infrà:Quòd ſi audiẽris vocem Dñi Dei tui,
omnia & feceris ea quæ loquor, inimicus ero ini-
micis tuis, & affligam affligentes te, præce-
Ibidèm.* detq́; te angelus meus.item infrà: Si ſeruiẽ-
ritis Dño Deo veſtro, benedicam panibus
tuis & aquis,& auferam infirmitatẽ de me-
dio tuî. Vide,quæſo, quot quãtáve pro pri-
mitijs frugũ terræ Deo oblatis, & alijs quæ
cominùs iunguntur,beneficia offerentibus
polliceantur,& quãta nõ deferẽtibus pœna
& maledictio interminetur, ſicut in ſubſe-
quentibus multis in locis perfacilè inueniri
poteſt.Sequitur in eodẽ:Scripſit aũt Moſes
Exod.24.a vniuerſos ſermones Dñi:& manè cõſurgẽs,
ædificauit altare ad radices montis,& 12.ti-
tulos per 12.tribus Iſrael.Miſitq́; iuuenes de
filijs Iſrael, & obtulerũt holocauſta,immo-
lauerutq́; victimas pacificas Domino,&c.
vſq;,erimus obediẽtes. Quòd ſi quærit ali-
quis,quid mercedis, quídve remunerationis
ꝓ altari ædificato, & oblatis holocauſtis &
victimis,filij Iſrael nacti ſunt,audiat ſequẽ-
tia: Aſcenderuntq́; Moſes &c.vſq;,& vide-
Exod. 24.c runt Deũ Iſrael.quę merces,quę remunera-
tio cultũ Dei venerãtibus poteſt eſſe maior,

q̃ Deum ſuum videre,ſpecie videlicet quã ſe
videri voluit,& loqui & eſſe cum Deo ſuo?

CAPVT 26.

HActenùs de altarib⁹ Deo erectis & ędi-
ficatis,& quibuſdam oleo perunctis,
de holocauſtis & victimis & hoſtijs pacificis
Deo oblatis,& primitijs frugum terrę offe-
rendis,& cęteris,quæ enumerare longũ eſt,
paucis collectum eſt:nunc autem ſubtiliter
perpendendũ eſt,qualiter religio diuini cul
tûs ad maiora & eminẽtiora, Dño iubente, Ibidèm.
ſuccreſcat.Sequitur enim in eodẽ libro:Di-
xit aũt Dñs ad Moſen:Aſcẽde ad me in mõ- Ibidèm.
tem &c.vſq;,doceas filios Iſrael.Et infrà:In-
greſſusq́; Moſes medium nebulę &c.vſq; &
40.noctibus.

CAPVT 27.

LOcutusq́; eſt Dñs ad Moſen,dicẽs:Lo- Exod.25.a
quere filijs Iſrael,vt tollãt mihi primi-
tias ab omi homine &c. vſq;, & oim vaſorũ
in cultũ eius.Qualiter verò eiuſdẽ ſanctua-
rij & tabernaculi,omniumq́; ad cultũ & ho-
norẽ ei⁹ pertinentiũ cõſtructio, Dño pręci-
piente,celebrata ſit,quę´ve ſanctificata pre-
cioſa ſacerdotũ indumẽta,necnõ & Leuita-
rum,& cætera ad vſus eorũ pertinẽtia,& di-
uerſarũ rerũ,nõ aliarũ niſi precioſarũ,ingẽ-
tia ac multiplicia dona Dño oblata & ſan-
ctificata ſeu ſacrata ſint,qa hîc longũ eſt cõ-
memorare,ſi qs pleniùs ea nôſſe vult,ſequẽ-
tia legat:& inquirẽdo inueniet,ꝙ ea q̃ Deo
offerunt & ſanctificant,in ius ſacerdotũ ce-
dere iubeant,& nõ ſit externorũ officij, ad
ea accedere,aut quenquã ex his aliquid cõ-
tingere aut offerre.Et qui hoc facere tẽtaue- Leuit. 4.
rit,mors ei à Dño cõminetur,ſicut habes in
libro Leuitici: Si quis externorũ acceſſerit,
morte moriat. Plenũ ſanè ſacramenti eſt, ꝙ
nõ alibi niſi in mõte,& lex dat,& ſanctuari-
um Dñi fieri pręcipit.Quid aũt & lex & ſan
ctuariũ,& arca & tabulę, q̃ ibi fieri iubẽtur,
ſignificẽt: ſanctorũ patrum explanatiõib⁹,
legere & nôſſe volẽtibus copioſiſſimè pan-
ditur.

CAP. 28.

SEquitur in libro Leuitico:Si peccauerit Leuit.4.c
princeps,&c.vſq;,offeret hoſtiã Domi-
no. Et infrà: Rogabitq́; pro eo ſacerdos,& Ibidèm.
pro peccato eius,& dimittetur ei. Obſerua,
ꝙ quilibet reatus principis, nõ niſi oblati-
one facta,& oratione ſoluatur ſacerdotis.
Item in eodẽ: Anima ſi pręuaricãs cęremo-
nias per errorẽ in his,quæ Dño ſunt ſancti-
ficata,peccauerit:offeret pro delicto ſuo ho
ſtiam. Et infrà: Ipſumq́; quod intulit dãni, Leuit.5.d
reſtituet,& quintã partẽ apponet ſuprà,tra-
dens ſacerdoti:q rogabit pro eo,& dimittet
ei. Si anima cęremonias Dñi ꝑuaricans per
errorẽ in his,q̃ Dño ſanctificata ſunt,pecca-
uerit,expiatiõe holocauſti & oratione indi-
get ſacerdotũ:quid putas de anima illa,quę
nõ per errorem,ſed ſcienter & per cupidita-
tem & pernicioſam ꝑſumptionẽ, in his quæ
Dño ſanctificata ſunt,peccat,promittitq́; ſi-
bi impunitatẽ,& iactanter dicit,ſi ea, q̃ ſunt

Domino

Dño ſanctificata,abſtulerit, hiſq; ad ſuum libitum vſa fuerit,ſe nullo modo peccare?

CAP. 29.

Leuit.6.b ITem in eodem:Ignis autem in altari ſemper ardebit,&c.vſq;,q nunquàm deficiet de altari.Multùm ergò hæc verba legis ponderanda & pertimeſcẽda ſunt his, qui vndè ignis perpetuus,id eſt,luminaria in baſilicis Deo dicatis,concinnari ex fidelium oblationibus debent,auferre præſumũt. Quoniã Leuit.10.a ſi filij Aaron Nadab & Abiu,pro eo quòd p ſuam negligentiam,ignis qui iubetur in altari eſſe perpetuus,extinctus eſt,& propterea ignem alienum coram Domino offerre præſumpſerunt: ob id igne egreſſo à Dño, deuorati ſunt meritò,quod nõ ſinè magno animi mœrore proſequimur:horribili morte deuorandi ſunt hi,qui ignem Domini in baſilicis ſibi dicatis & conſecratis, audacter extinguunt.Et ſi quæritur, quandò illũ extinguant,manifeſtũ eſt,quòd quandò illud auferunt,vndè idem ignis Domino nutriri debet,tunc illum extinguunt.

CAP. 30.

QVòd verò baſilicę Deo dicatę & cõſecratę,loca ſint diuina,ſint etiàm Dei habitacula,& omĩbus in Chriſtiana religione conſiſtentibus pauenda & veneranda:& in ſuperioribus iam dictum eſt, & Leuit.26.a hîc non abs re,repetẽdum eſt,quia ſequitur in eodem libro: Ego enim ſum Dñs Deus veſter,cuſtodite &c. vſq;,Ego Dominus.his verbis apertè demõſtratur,quòd ad ſanctuarium Domini potiùs ſit pauendum, quàm ꝙ illud dehonorandum ſit & expoliãdum. Quid aũt pauentibus ad ſanctuarium Dñi, & pręcepta eius ſeruãtibus Dñs promittat, Ibidèm a b ſequẽs ſermo demõſtrat,ità inquiẽs:Si in ꝓceptis meis &c.vſq;,incederetis erecti.

CAP. 31.

QVòd autem ſanctuarium Dñi non pauentibus,ſed potiùs id contemnentibus & dehonorantibus,& non facientibus,quæ ab illo cõſtituta ſunt,Dominus cõminetur,ſequentia manifeſtant, quæ Ibidèm c ità ſe habent: Quòd ſi nõ audièritis me,nec feceritis omnia præcepta mea, ſi ſpreueritis leges meas,& iudicia mea cõtempſeritis, vt non faciatis ea quæ à me conſtituta ſunt, & ad irritũ perducatis pactũ meum, ego quoquè hęc faciam vobis: Viſitabo vos quoquè velociter in egeſtate & ardore, qui cõficiat oculos veſtros,& conſumat animas veſtras: fruſtrà ſeretis ſementẽ,quæ ab hoſtibus deuorabitur:Ponã faciẽ meã cõtra vos,& corruetis corã hoſtibus veſtris, & ſubijciemini his,qui oderunt vos.fugietis nemine perſequẽte,& cętera quę latiùs ſtylus legalis exequit. Euidens nanq; eſt,ꝙ ille populus carnalis,pro eo ꝙ legẽ Dei nõ cuſtodiuit,& legis authorem,Dñm videlicet noſtrũ Ieſum Chriſtum,ſibi à patriarchis & ꝓphetis promiſſum,nõ ſolùm nõ recepit, īnimmò cruci addixit, hæc quæ à Dño ſibi comminata ſunt,perpeſſus ſit. Licèt enim eidẽ populo carnalia & terrena,ſi ea quæ à Dño cõſtituta ſunt,obſeruauerint,ꝓmittantur:& ſi ea obſeruare cõtempſerint,auferri cõminetur: tu tñ ô Chriſtiane, per Chriſti gratiã ſpiritalis effect⁹,cui nõ terrena & caduca, ſed cęleſtia & perpetuò mãſura promittunt:niſi ad ſanctuariũ Dei pauidus fueris, illudq; venerationi & honori habueris,& ſua offerre non omiſeris:quoniam ea quæ idẽ populus carnalis temporaliter perpeſſus eſt corpore tẽporaliter,anima verò in ęternis cruciatibus ęternaliter te paſſurum nullo modo dubites.

CAP. 32.

ITem in eodẽ: Homo ſi vouerit domum ſuam & ſanctificauerit Dño, cõſiderabit Leuit, 27. b eam ſacerdos,vtrùm bona an mala ſit:& iuxta precium quod ab eo fuerit cõſtitutum, venundabitur.Sin autẽ ille qui vouerat,voluerit redimere eam,dabit quintam partem ęſtimationis ſuprà,& habebit domũ.Quòd ſi agrum poſſeſſionis ſuæ vouerit, & conſecrauerit Dño,iuxta menſurã ſementis ęſtimabitur precium.Et infrà:Si voluerit redimere agrũ ille qui vouerat, addet quintam Ibidèm e partẽ æſtimatæ pecuniæ,& poſſidebit eum. Sin aũt noluerit redimere,ſed altericuilibet fuerit venũdatus,vltrà eum,qui vouerat,redimere non poterit:quia cùm iubilei venerit dies,ſanctificatus erit Dño, & poſſeſſio cõſecrata,ad ius pertinet ſacerdotũ.Conſidera prudens auditor & diligẽs lector,qualiter augeatur cultus diuinus.Superiùs nãq; precioſa quæq; in pecudibus, in auro & argẽto & gemmis & ſerico, & cęteris diuerſis ſpeciebus,ſibi ſuoq; ſancto tabernaculo iuſſerat offerri: hîc aũt iã inchoãtur & dom⁹ & agri Dño conſecrari,& ea quæ Dño conſecrantur,ad ius pertineant ſacerdotũ.Item in eodẽ: Oĩe quod Dño cõſecratur,ſiue homo fuerit,ſiue animal, ſiue ager, nõ veneet: Ibidèm d nec redimi poterit. Quicquid ſemèl fuerit cõſecratum,ſanctũ ſanctorũ erit Dño.Vide etiàm in hoc loco,quid de homine ſibi cõſecrato Dñs pręcipiat:& perpende,ꝙ homines cõſecrari pręcipiantur Dño.Item paulò pòſt in eodẽ:Oẽs decimæ terræ, ſiue de frugibus,ſiue de pomis arborũ,Dñi ſunt,& illi Ibidèm. ſanctificant.Et infrà:Bouis & ouis & caprę, quæ ſub paſtoris virga tranſeunt, quicquid Ibidèm. decimum venerit,ſanctificabitur Dño.Non eligetur nec bonũ,nec malũ, nec altero cõmutabitur.Si qs mutauerit, & quod mutat, & quod mutatũ eſt, & pro quo mutatũ eſt: ſanctificabitur Domino,& non redimetur.

CAP. 33.

HAec ſunt pręcepta,quę mandauit Dñs Ibidèm. Moſi ad filios Iſrael in monte Sinai: Obſerua, quòd & paulò ſuperiùs de oĩbus decimis terræ, tam de frugibus q̃ de pomis arborum:hîc autẽ,de decimis pecorũ Dño offerendis pręcepta dentur. Sed & hoc nihilominùs

lominùs vigilanter obſerua,quid concluſio
libri Leuitici cótineat,quę ità ſe habet:Hęc
ſunt (inquit)præcepta, quæ mandauit Dn̄s
Moſi ad filios Iſrael in móte Sinai. Videtur
itaq; paruitati noſtræ eadem cóclusio, præ-
cedentium diuinorum pręceptorum quaſi
quoddã firmitatis eſſe ſignaculũ. Et ſi par-
ua magnis comparari poſſint, ſicut quidam
aut regum aut imperatorum, vt ſua ſtatuta
vigorem perpetuum obtineãt,ſuo ſigillo ea
ſubtèr firmant,ità & oominus ſua pręcepta,
à ſe conſtituta & promulgata,vera & inuio-
landa eſſe demonſtrat.

CAPVT 34.

Num.5.b SEquitur in libro Numerorum:Locutus
eſt Dominus ad Moſen,dicẽs: Loquere
filijs Iſrael:Om̃es primitię,quas offerũt filij
Iſrael,ad ſacerdotem pertinent:& quicqnid
in ſanctuarium offertur à ſingulis, & tradi-
tur manibus ſacerdotis,ipſius erit. Attende
diligenter lector, quòd & omnes primitiæ,
& quicquid ad ſanctuarium Domini à ſin-
gulis aut offertur,aut oblatũ eſt, ſacerdotis
ſint,& ad ius eius pertineant. Item in eodẽ:
Num.7.a Factum eſt autem in die qua compleuit Mo
ſes tabernaculum,& erexit illud, vnxitq́; &
ſanctificauit,cum omnibus vaſis ſuis,altare
ſimiliter & vaſa eius, obtulerunt principes
Iſrael & capita familiarum, qui erãt per ſin-
gulas tribus pręfecti eorũ,qui nnmerati ſu-
erant,munera coram Domino.Quid autem
in dedicatione altaris,præcipiẽte Domino,
principes obtulerint, ſequentia ipſius libri
demonſtrant.Item in eodẽ:Locutus eſt Dn̄s
Num.8.c ad Moſen,dicens:Mea ſunt om̃ia primoge-
nita filiorũ Iſrael,tam ex hominibus, quàm
ex iumentis:ex die quo percuſſi omne pri-
mogenitũ in terra Aegypti,ſanctificaui eos
mihi,& tuli Leuítas ꝓ cunctis primogenitis
filiorum Iſrael,tradidiq́; eos dono Aaron &
filijs eius de medio populi,vt ſeruiant mihi
pro Iſrael in tabernaculo fœderis, & orent
pro eis,nè ſit in populo plaga,ſi auſi ſint ac-
cedere ad ſanctuariũ.In his Dn̄i verbis,duo
nobis videntur p̄cipuè,neceſſarioq́; cóſide-
rãda. Vnũ,quòd idcircò Dn̄s iubet Leuítas
ſibi in tabernaculo ꝓ Iſrael ſeruire,vt orent
pro eis.Ad quorũ axemplum conſtituti eſſe
vidẽtur ſacerdotes Chriſti in eccleſia,vt có-
tenti oblationibus fideliũ,orẽt ad nominũ
pro eis.Alterum quidem,quo dicitur,nè ſit
in populo plaga,ſi auſi fuerint accedere ad
ſanctuarium,dat conuenienter poſſe intel-
ligi eandem acceſſionem,aliquam circa ſan-
ctuarium temerariam præſumptionem, aut
quamlibet ſubreptionem.

CAPVT 35.

Num.14.b ITem in eodem: Vſq;quò detrahet mihi
populus iſte?Quouſq; nó credet mihi in
omnibus ſignis,quæ feci coram eis?Feriã
Ibidèm.d igitur eos peſtilentia,atq; cóſumam.Et poſt
pauca: Viuo ego,dicit Dominꝰ, implebitur
gloria Domini vniuerſa terra: attamẽ om̃es
homines,qui viderũt maieſtatem meam, &
ſigna quæ feci in Aegypto & in ſolitudine,
& tentauerunt me iam per decem vices, nec
obediêrunt voci meæ,non videbũt terram,
pro qua iurawi patribus eorum. Hæc verba
cógruunt his,qui in miniſtris Domini Do-
mino detrahunt.iuxta illud quod Dominꝰ Luc.10.c
diſcipulis ſuis ait:qui vos audit,me audit:&
qui vos ſpernit,me ſpernit.Congruũt etiàm
& ea quæ ſequuntur, his qui errata ſua cor-
rigere promittũt:& quod promittũt,adim-
plere negligunt.Vndè verendum eſt,nè ſic-
ut ille populus carnalis propter detractio-
nes & tentationes, & pro eo quòd imperio
Domini inobediẽs extitit,in terram repro-
miſſióis minimè intrauit, ſed potiùs in ere-
mi vaſtitate occubuit: ità populus Chriſti
nomine inſignitus,imperijs Domini inobe
diens factus,à terra viuentium ſit ſecretus.
Item in eodẽ ait Moſes ad populum Iſrael:
Cur tranſgredimini verbum oomini,quod Ibidèm.g
vobis non cedet in proſperum?Nolite aſcẽ-
dere.Non enim eſt Dominus vobiſcum, nè
corruatis coram inimicis veſtris. His verbis
deterrendi ſunt hi,qni cùm Dominum ſecũ
non habeãt,iure aduersùs inimicos ſuos ſe
arma conuertere poſſe putant. Priùs enim
enitendum & diligenter procurandum eſt,
vt Chriſtiani Dnminum ſecũ habeant,qua-
tenùs poſteà ſecuriùs fidẽtiusq́;, immò for-
tiùs hoſtes ſuos ſuperare præualeant. Item
in eodẽ:Dixitq́; Dominus ad Moſen & Aa-
ron: Recedite de medio huiꝰ multitudinis, Num.16.g
etiàm nunc delebo eos. Cumq́; iacerent in
terra,dixit Moſes ad Aaron:Tolle thuribu-
lum,& hauſto igne de altari mitte incenſum
deſupèr,pergens citò ad populum,vt roges
pro eis:iam enim egreſſa eſt ira à oomino,&
plaga deſæuit. Quod cùm feciſſet Aaron,&
cucurriſſet ad mediã multitudinem, quam
iam vaſtabat incendiũ,obtulit thymiama,&
ſtans inter mortuos ac viuentes,pro populo
deprecatus eſt,& plaga ceſſauit. His verbis
declaratur,quãtùm Dei ſacerdotum depre-
catio valeat apud altiſſimũ.Patet quippe,ꝙ
hi per quorum orationẽ furor Domini pla-
cari,& à populo plaga nei poteſt ceſſare,ne-
quaquàm ſint vituperandi & detrahẽdi,ſed
potiùs propter eum,cuius miniſteriũ gerũt,
honorãdi & venerãdi.Item in eodẽ: Locutꝰ Num.18.b
eſt Dn̄s ad Aaron:Omnia q̄ ſanctificant à fi-
lijs Iſrael,tradidi tibi & filijs tuis pro officio
ſacerdotali legitima ſempiterna. Et infrà:
Omnis oblatio & ſacrificiũ, & quicquid ꝓ Ibidèm.
peccato atq; delicto redditur mihi, & cedit
in ſancta ſanctorũ,tuũ erit & filiorũ tuorũ.
Itẽ infrà:Primitias aũt quas vouerint,& ob- Ibidèm.
tulerint filij Iſrael, tibi dedi & filijs ac filia-
bus tuis iure perpetuo.Item infrà: Omnem Ibidèm.
medullã olei & vini ac frumẽti,quicqd offe-
rũt primitiarũ Dn̄o,tibi dedi.Vniuerſa fru-
gum initia,quę gignit humus, & deportant
Dn̄o,cedent in vſus tuos.Item infrà:Omne Ibidèm.

quod ex voto reddiderint filij Iſrael, tuum erit: quicquid primum erumpet è vulua cũctæ carnis, quam offerunt Domino, ſiue ex hominibus, ſiue de pecoribus fuerit, tui iuris erit. Item non poſt multa: Omnes primitias ſanctuarij, quas offerunt filij Iſrael Domino, tibi dedi ac filijs & filiabus tuis: pactum ſalis eſt ſempiternum coram Domino tibi ac filijs tuis. Hæc verba Domini cõtra illos agunt, qui ea quæ Domino aut offerunt, aut oblata ſunt, ad ſacerdotes Chriſti non pertinere contendunt. Verùm ſi ea diligenter conſiderauerint, ſe non mediocriter errare, immò contra Deum agere, reperient.

Ibidèm

CAP. 36.

IN præcedentibus ſatis abũdeque dictum eſt de diuerſis ſacrificijs, & diuerſorum munerum ſpeciebus, ſiue de his, quæ Dominus ſibi offerri iuſſit, ſiue de his, quæ populus ſpontè obtulit ad tabernaculum Domini, quod typum gerebat futuræ eccleſiæ Chriſti: nunc autem, quia iubente Domino, populus Iſraeliticus contemptum Dei in Madianitis vltus eſt, ità vt ne vnus quidem ex his in bello occubuerit, quid pro gratiarum actione ſuaque liberatione Deo pro ſe pugnanti & vincenti, ſuoq; ſacerdoti donariorum ad ſuum ſanctum contulerint tabernaculum, videamus. Dixit (inquit) Dominus ad Moſen: Tolle ſummam eorũ quæ capta ſunt, ab homine vſque ad pecus, tu & Eleazar ſacerdos, & omnes principes vulgi, diuidesque ex æquo prædam inter eos qui pugnauerunt, & egreſſi ſunt ad bellum, & inter omnem reliquam multitudinem, & ſeparabis partem Domino ab his, qui pugnauerunt & fuerunt in bello, vnam animam de quingentis, tam in hominibus, quàm ex bobus & aſinis & ouibus, & dabis ea Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ Domini ſunt. Quòd ità ad iuſſum Domini Moſes fecerit, ſequentia demõſtrant. Eccè pars, quæ Domino ad vſus ſacerdotũ de his quæ capta ſunt, oblata eſt: videamus etiàm, quid in partem Leuitarum de eadem præda, iubente Domino, ceſſerit. Sequitur autem: De media verò parte, quæ contigerat reliquæ multitudini, id eſt, de ouium trecentis triginta & ſeptem millibus quingẽtis, & de bobus triginta ſex millibus, & de aſinis triginta millibus quingentis, & de hominibus ſexdecim millibus, tulit Moſes quinquageſimum caput, & dedit Leuitis qui excubabant in tabernaculo Domini, ſicut pcceperat Dominus. Eccè pars Leuitarum. Videamus etiàm partem Domini, quam populus, ob ſuam liberationem, de præda quã ceperat, ei ſpontè obtulit: & perpendamus, quòd Dominus in tabernaculo ſancto ſuo theſaurum ſiue ærarium (vtrũque legimus) habere voluèrit, & opponamus eis, qui aurum & argentum, & cæteras ſpecies precioſas Deo ſacratas, in theſauris ſanctæ Dei Eccleſiæ repræhendendo aſſerunt fruſtrà ineſſe. Hi ergò viderint, quid ſequat: Cumque acceſſiſſent principes exercitûs ad Moſen, tribuni & centuriones dixerunt: Nos ſerui tui recenſuimus numerum pugnatorum, quos habuimus ſub manu noſtra: & ne vnꝰ quidem defuit. Ob hanc cauſam offerimus in donarijs Domini ſinguli, quod in præda auri potuimus inuenire, periſcelides & armillas, annulos & dextralia, ac murænulas, vt depreceris pro nobis Dominum. Suſceperũtque Moſes & Eleazar ſacerdos omne aurum in diuerſis ſpeciebus*, pondus ſanctuarij, ſexdecim millia ſeptingentos quinquaginta ſiclos à tribunis & cẽturionibus. Vnuſquiſque enim quod in præda rapuerat, ſuum erat: & ſuſceptum intulerũt in tabernaculum teſtimonij in monumentum filiorum Iſrael coram Domino. Si populus carnalis de præda hoſtium ſuorum, quam cepit, donaria grata Deo obtulit, & his datis, vt pro ſe oraretur, poſtulauit, Deumque ſibi placabilem fecit: cauendum omninò, immò expauſcendum illis eſt, qui precioſo Chriſti ſanguine ſunt redẽpti, & ab alijs fidelibus Deo oblata & conſecrata, immò ſanctificata, contra fas auferunt, & in ſuos inlicitos vſus retorquent: nè fortè ſicut memoratus populus de donarijs, q̃ Deo contulit, eum ſibi propicium fecit: ità econtrariò (quod abſit) illi de aliorum Deo eccleſiæque ſanctæ ſuæ oblatis rebus, eum ſibi iratum faciant, ſuumque immenſum furorem in ſe prouocent, & (quod plurimùm ptimeſcendũ eſt) iuſto iudicio in prædam hoſtium ſuorum, nõ ſolùm viſibilium, verùm etiàm inuiſibilium, incurrant.

Num. 31. a

Ibidèm f. g

* pôdo ſexdecim

CAP. 37.

QVòd ergò Dominus ad ſanctuarium ſuum inter cæteras ſpecies, quas dinumerare longũ eſt, domos & agros & ſeruos ſibi offerri præceperit, in ſuperioribus iam dictum eſt: nunc maiora & copioſiora, quæ in tabernaculo ſancto ſuo famulãtibus Dominus dari iubet, intueamur. Hæc quoquè locutus eſt Dominus ad Moſen, in campeſtribus Moab ſuper Iordanem contra Hiericho: Præcipe filijs Iſrael, vt dẽt Leuitis de poſſeſſionibus ſuis vrbes ad habitandum, & ſuburbana earum per circuitum, vt ipſi in oppidis maneant, & ſuburbana ſint pecoribus ac iumentis. Et infrà: Ipſę autẽ vrbes, quæ dabuntur ex poſſeſſionibꝰ filiorũ Iſrael, ab his q plus habent, plures auferent: & qui minus, pauciores: ſinguli iuxta menſurã hæreditatis ſuæ, dabũt oppida Leuitis. Quod ità Ioſue in terra repromiſſiõis fecerit, textꝰ libri illius liquidò depromit. Perſpicuũ ſanè ſatis eſt, & nôſſe volentibus apertiſſimũ, ꝙ Deꝰ idcircò populo ſuo de hęreditate poſſeſſionũ ſuarũ domos & agros & mãcipia, etiã (quod maiꝰ eſt) ciuitates

Num. 35. a

Ibidèm b

Ioſuę 21.

tates & ſuburbana ſanctuario ſuo famulan
tibus dari præceperit, vt miniſtri ſanctuarij
ſui inſtantiùs honeſtiusque atque inexcu-
ſabiliùs ſacrum ſuum cultum exercere, ſu-
umque famulatum potuiſſent liberiùs ex-
plere. Quibus liquidò colligi poteſt, quòd
quiſquis, quę alij fideles de hęreditate poſ-
ſeſſionum ſuarum, ob remedium aíarũ ſu-
arum, Deo ad honorem & decorem eccle-
ſiæ ſuæ, eiusque miniſtrorum vſus, contu-
lerunt: aut abſtulerit, aut auferre præſumit,
proculdubiò aliorum data in ſuarum ani-
marum conuertit pericula. Sequitur enim
in eodem: Hęc ſunt mandata atque iudicia,
Num.36.d quæ præcepit Dominus per manum Mo-
ſis ad filios Iſrael, in campeſtribus Moab ſu
per Iordanem cõtra Hiericho. Non eſt prę-
tereundum, nec negligenter conſiderandũ,
quid clauſula vel concluſio libri huius, id-
eſt, Numerorum, contineat. Sequitur in li-
bro Deuteronomij, in quo inter cętera mul
Deut.11.d ta mandata, quæ Moſes locutus eſt ad filios
Iſrael, ità legit: En (inquit) propono in con-
ſpectu veſtro hodiè benedictionem & ma-
ledictionem: benedictionem, ſi obediéritis
mandatis Domini Dei veſtri, quæ ego ho-
diè præcipio vobis: maledictionem, ſi non
obaudiêritis mandatis Dei veſtri, ſed receſ-
ſeritis de via, quam ego nunc oſtendo vo-
bis. Notandum diligenter eſt, quòd obedi-
entes diuinis pręceptis, benedictionem: in-
obediẽtes verò, maledictiõem mereantur.
Luce enim clariùs conſtat, quòd ſurrepto-
res eccleſiaſticarũ rerum, iniuriã & inobe-
dientiam Deo irrogent, ſuorumque præce-
ptorum tranſgreſſores exiſtant. Vndè pro-
uidendum eſt, nè huiuſcemodi maledictio-
nem, quã legiſer proponit, pro benedictio-
ne ſubeãt. Qui autem nôſſe vult, quæ ſit ea-
dem maledictio, ſcrupuloſiſſimè diligen-
terque præcedentia & ſubſequentia diuinæ
legis legat eloquia: & pro certo inueniet,
quantùm ſibi terribilis & horribilis atque
pertimeſcenda ſit eadem maledictio. Porrò
quòd ad locum quem Dominus elegit, ve-
niendum ſit, & quæ offerenda & ibì offerri
decernãtur, paulò pòſt ſequentia innuunt.
Deut.12.a Ad locum, inquit Moſes, quẽ elegerit Do-
minus Deus veſter de cunctis tribubus ve-
ſtris, vt ponat nomẽ ſuum ibì, & habitet in
eo, venietis, & offeretis in illo holocauſta &
victimas veſtras, decimas & primitias ma-
nuum veſtrarum, & vota atque donaria. Et
infrà: Tranſibitis Iordanem, & habitabitis
Ibidẽ,b in terra, quam Dominus Deus veſter datu-
rus eſt vobis: vt requieſcatis à cũctis hoſti-
bus per circuitum, & abſque vllo timore ha
bitetis in loco, quẽ elegerit Dominus Deus
veſter, vt ſit nomen eius in eo. Illuc omnia
quæ præcipio, offeretis holocauſta & hoſti-
as, ac decimas & primitias manuum veſtra-
rum, & quicquid præcipuum eſt in muneri-
Ibidẽ. bus, quæ vouiſtis Domino. Et poſt pauca:

Caue, nè offeras holocauſta tua in omni lo-
co quẽ víderis, ſed in eo quem elegerit Do-
minus. His verbis patenter intelligi datur,
quòd omnia quæ ex muneribus præcipua
& precioſa ſunt, ſibi Dominus voluërit of-
ferri: & quòd ſi ea, ſiue quæ Dominus præ-
cepit, ſiue ea quæ eius populus ſua ſponte
offerre voluiſſet, nõ alibì, niſì in loco quem
Dominus elegiſſet, vt eſſet nomẽ eius in eo,
offerri iubebantur: proculdubiò ea, quæ ec
cleſiæ ſanctæ ſunt collata, non alienis, ſed
eiuſdem eccleſiæ ſunt vſibus applicanda.

CAP. 38.

ITem in eodem: Cùm vóueris votum Do- Deut.23.d
mino Deo tuo, non tardabis reddere, qa
requiret illud Dominus Deus tuus. Et ſi
moratus fueris, reputabitur tibi in peccatũ.
Si nolueris polliceri, abſque peccato eris.
Quod aũt ſemèl egreſſum eſt de labijs tuis,
obſeruabis & facies, ſicut promiſiſti Domi-
no Deo tuo, & propria voluntate & ore tuo
locutus es. Si illi, qui propria volũtate Deo
votum vouit, & non reddidit, in peccatum
reputatur: quod (putas) peccatũ, Domino
ſibi reputãte, incurrit, qui aliorum vota vo-
luntariè Domino exhibita, auferre præ-
ſumit, & tantę comminationis pœnam non
formidat? Quia ergò qui votũ vouit, & non
reddit, Dominus ſibi in peccatum reputat,
& quiſquis ea, quæ Domino vouit, reddi-
dit ei, nullo modo poſteà auferre licet: mul-
tò minùs ea, quæ alij vouerunt & reddide-
runt ei, fas eſt auferre. Hæc de quinque li-
bris Moſis congregâſſe ſufficiat. Cæterùm
quicunq; pleniùs latiusque de his, quę Do-
minus ſibi ſuoque tabernaculo, ſacerdoti-
busque & miniſtris ſuis offerri & dari præ-
cepit, ſcire voluërit, Pentateuchum eiuſdem
Moſis enucleatìm legat: & de his quę in hoc
opuſculo non continentur, quę vtiquè ple-
na ſunt authoritate, ad negocium de quo
agitur, adſtruendum & adſtipulandum, pa-
tenter reperire valet, quæ huic opuſculo,
ob ſuî prolixitatem vitandam, non inſerun-
tur.

Finit liber primus.

SYNODI HVIVS AQVAEGRANENSIS liber II.

PRAEFATIO.

PRæſens opuſculum, quod hacte-
nùs ex libris Moſaicæ legis de reli-
gione oblatarũ Deo ſiue offeren-
darum rerum, quantùm Dominus
donare dignatus eſt, breuiter congeſſimus,
& abhinc tam de veteri, quàm etiàm de no-
uo teſtamento & ſanctorum patrum docu-
mentis congerere, adiuuante Chriſti gratia
cupimus, ob vtilitatem legere volẽtium, &
faſtidioſis tædium auferendum, in tribus li-
bellis diſtinguendum iudicauimus. Exacti-
ſit

ſit ergò primus, & exordiũ à libro Ieſu Nauæ ſumat ſecundus.

CAP. I.

Ioſuę 6.c
DIxit autem Ioſue ad omnem Iſrael: Vociferamini. tradidit enĩ vobis Dominus ciuitatem. Sitque ciuitas hæc anathema, & omnia quæ in ea ſunt, oomino. Et infrà:
Ibidèm
Vos autem cauete, nè, de his quæ pręcepta ſunt, quippiam contingatis, & ſitis præuaricationis rei, & omnia caſtra Iſrael ſub peccatò ſint atque turbentur. Quicquid autem auri aut argenti fuerit, & vaſorum æneorum ac ferri, Domino conſecretur, repoſitum in theſauris eius. Nulli quippe dubium eſt, quin de Hiericho ciuitate ſubuertẽda hæc dicantur. Quapropter obſerua diligẽs lector, & curioſe auditor, quòd duo in his verbis, quæ præmiſſa ſunt, iubeãtur. Alterum videlicet, quo canendũ omninò pcipitur, nè de his q̃ Domino conſecrata ſunt, quippiam contingatur: alterum, quo iubetur, quicqd auri vel argẽti, ac ferri omniũq; vaſorum æneorum fuerit, Domino conſecrari, & in Theſauris eius recondi. Vitandumque tibi eſt, nè cõtingendo ea quę Domino cõſecrata ſunt, ſis præuaricationis reus, & alij propter te ſub peccato ſint atque turbentur: & ſagaciter intẽde, qualiter theſauri Domini, eo iubente, incrementeutur. Sed & hoc diligenter, obſerua, nè tuo æſtu vel cupiditate, ea quæ in theſauris Domini conſecrata ſunt, auferantur. Quòd autẽ, ſicut Ioſue, Domino imperante, facienda pręceperat, poſteà ſint completa, ſequentia teſtantur.
Ioſue 6.d
Vrbem autem & omnia quæ in ea erant, ſuccenderunt abſque argẽto & auro, & vaſis æneis ac ferro, quæ in ærarium Domini conſecrârunt. Qui autem auſu quodam temerario inlecti, de his quæ Domino conſecrata ſunt, palàm atque occultè furripere poſſe arbitratur, exemplo Achan deterreatur,
Ioſuę 7.
qui ęſtu auaritiæ ſuccenſus, de his quæ Domino conſecranda erant, furtìm ſibi ſurripuit, pallium ſcilicet coccineum valdè bonum, & ducentos ſiclos argenti, regulamque auream quinquaginta ſiclorum: & nè depræhẽderetur, in tabernaculo ſub ſuffoſſa humo, cõſcijs liberis ac domeſticis ſuis, occuluit, quæ vtiquè Domino conſecrata erát. Ob cuins immane facinns, quædam pars populi Iſraelitici corã hoſtibus ſuis cęſa extitit, & Ioſue, cõſulto Domino, hęc audiuit:
Ibidèm
Surge, cur iaces pronus in terra? peccauit Iſrael, & præuaricatus eſt pactum meum, tulerũtq; de anathemate, & furati ſunt atque mentiti, & abſconderunt inter vaſa ſua: nec poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet, quia pollutus eſt anathemate. Non ero vltrà vobiſcum, donèc conteratis eũ, qui huius ſceleris reus eſt. Nota quòd vnius inlicitum factum, totus Iſraeliticus populus feciſſe narretur: & quòd propter vnius facinus, in populum DEI, Domini ingens comminatio fiat, videlicet, vt nec Deum ſecum habere, nec corã inimicis ſuis ſtare poſſet, donèc ille interiret, q̃ huiuſcemodi ſcelere contaminatus erat. Qualiter verò ipſe Achan à Ioſue, applicato ſibi Iſrael,
Ibidèm e 6
per tribus ſuas, ſolertiſſimè examinatus ac depręhenſus ſiue reatum ſuum confeſſus fuerit, qnaliter etiàm lapidum grandine occubuerit, & omnia quæ illius erant, igne cõſumpta ſint, ſequentia pandunt. Veruntamen valdè pauenda ſunt hæc, & omnibus fide Chriſti inſignitis cauenda, nè propter aliorum illicitum, immò ſacrilegum factũ, nec ſecum (quod abſit) oominum habeant, nec coram inimicis ſuis ſtare præualeant. Patratores autẽ tam immanis, immò ſacrilegi facti, magnoperè cauere oportet, nè ppter ſuam cupiditatẽ, quam erga res Deo ſacratas aut exercent, aut exercere cupiunt, ſibi ad inſtar Achan, mortem æternam, alijſque Dei offenſam, & coram hoſtibus ſuis adquirant miſerabilem ruinam.

CAP. 2.

PVnito itaque iuſto Dei iudicio eodem Achan, continuò (præcipiente Domino) populus Iſraeliticus de hoſtibus ſuis triumphare, quia Dominum iam ſecnm habebat, promeruit, ſicut ſequẽtia libri eiuſdem Ioſuæ manifeſtant: & ob id ædificatum eſt altare Domino Deo Iſrael. Habes igiturità in eodem libro:
Ioſue 8.f
Tunc ędificauit Ioſue altare Domino Deo Iſrael in monte, ſicut præceperat Moſes ſamulus Domini filijs Iſrael,
Exod. 20. d
Deut. 27.a
& ſcriptum eſt in volumine legis Moſis: Altare de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit. & obtulit ſuper illud holocauſta Domino, immolauitque pacificas victimas.

CAP. 3.

QVia igitur ſunt pleriq;, diuerſiſſimis modis argumentantes, & callidè percõtantes, vndè vſus de mãcipijs Deo ſuoq; tabernaculo (quod typum geſſit ſanctæ Eccleſiæ) delegandis inoleuerit: ſi præcedentia, in quibus ſatìs abundeque de hominibus ſanctuario Domini mancipãdis & mãcipatis tractatum eſt, illis non ſufficiũt: attendãt, qualiter Ioſue Gabaonitas tabernaculo Domini ſeruituros delegauerit. Ajt enim illis, ſicut in eodem libro legitur:
Ioſuę 9.d
Nõ deficiet de ſtirpe veſtra ligna cędẽs, aquaſq; comportans in domum Dei mei. Et infrà: Decreuitque in illo die, eſſe eos in miniſterio cuncti populi & altaris Dñi, cędentes ligna aquaſq; cõportantes, vſque in præſens tẽpus in loco quẽ Dñs elegiſſet. Hi nanque Gabaonitę, eorumq; poſteritas, q̃ in tabernaculo Dñi ſecundùm conſtitutionẽ Ioſuę deſeruiẽrint, necnõ & in tẽplo, quod poſteà à Salomõe dño ędificatũ & dedicatũ eſt, habes planiſſimè in libro regũ. Quòd verò ſacerdotibus cũ populo in captiuitatẽ ductis, & in eadẽ captiuitate p ſeptuaginta annos detentis, memorati Gabaonitæ eorundẽ ſacerdotũ obſeqo fuerint mãcipati, habes ĩ libro Eſdrę, vbi ſeorsũ ſacerdotes, ſeorsũ verò
1. Eſd. 2. a b e

rò numerãtur Leuitæ, ad extremum numerantur Nathinæi. numerantur etiàm & filij ſeruorum Salomonis. Nathinæi Hebraicè, Latinè quoquè donati vel donaticij appellantur. Hi ſunt profectò accipiendi memorati Gabaonitæ, quos Ioſue tabernaculo nomini ſeruituros donauit. Porrò quos vocat in eodem lib. Eſdræ, filios ſeruorum Salomonis, hi ſunt abſque dubiò intelligẽdi, quos Salomon ob honorem diuini cultûs, templo Domini delegauit.

Nathinæi.

Ibidèm c

CAP. 4.

TEmpore igitur Iudicum manifeſtũ eſt, populum iſraeliticum à cultu diuino receſſiſſe, & ab offerendis Deo ſacrificijs & hoſtijs pacificis, & cæteris quæ in lege præcepta ſunt, diuerſarum ſpecierum muneribus torpuiſſe, & ad ritum gentium deflexiſſe: Quoniam vt in libro Iudicum legitur, In diebus illis non erat rex in Iſrael, ſed quiſq; quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat. Et ideò ob meritum ſcelerum ſuorum, earundem gentium dominio ſubiugatum, & diuerſis tribulationibus & anguſtijs afflictum fuiſſe. Qui ſæpè reatum ſuum agnoſcentes, & luctuoſis pœnitentiæ gemitibus deflẽtes, per ſacrificia Deo oblata, à quibus diù vacauerant, de inimicis ſuis extitére victores, ſicut legimus de Gedeon & Manuè. Hæc idcircò ꝓtulimus, vt magnoperè perpendatur, quanti ſit diſcriminis, cultum diuinum, Deoque ſacrificia debita aut negligi aut dehonorari, & quanti ſit ſolatij contra hoſtes viſibiles & inuiſibiles, magnique muniminis, ea ritè & honeſtè exhiberi: Veremurque nimiùm, nè hoc quod dicitur, faciebat vnuſquiſque quod ſibi rectum videbatur, poſſit quoquo modo illis aptari, qui res eccleſiæ aut dant, aut accipiunt, & in ſuos vſus contra fas retorquent, & hoc ſibi rectum iuſtumque videri putant.

Iudic. 17. c 18. a 21. d

Ibidèm

CAP. 5.

LEgimus itaque in lib. Samuelis primo, quòd pro eo quòd Anna filium ſuum Samuelem adduxit in domum domini, quæ erat in Silo, eumque cum holocauſtis per officiũ Heli ſacerdotis obtulit Domino, ità vt cunctis diebus vitæ ſuæ ſeruiret nomino, idcircò benedictionem meruerit à Domino. Nota prudens lector, quòd tabernaculum Dei vocetur hîc domus Domini, ſicut habes in eodem libro: Et adduxit eum, id eſt, Samuelem in domum domini in Silo. At ſi fortè quis quærat, quam benedictionem eadem Anna conſecuta ſit, videat ſequentia. Aſcendit itaque Anna cum viro ſuo Helchana, vt immolaret hoſtiam ſolennẽ, & benedixit Heli Helchanę & vxori eius, dixitque: Reddat Dominus tibi ſemẽ de muliere hac pro fœnore, quod commodâſti Domino, & abièrunt in locum ſuum. Viſitauit ergò Dominus Annam, & cõcepit & pepit tres filioa & duas filias, & magnificatus eſt puer Samuel apud dominum. Si pro filio & hoſtijs Deo oblatis Anna benedici, & ſpiritum prophetiæ & ſobolẽ meruit adipiſci: cauendum illis eſt, qui hoſtias ab alijs Deo oblatas auferũt, vt non ſolùm maledictionem, ſed etiàm extinctionem filiorum ſuorum incurrant, ſicuti quoſdam incurriſſe non ambigimus.

1. Reg. 1. d

Ibidèm

1. Reg. 2. d

CAP. 6.

QVòd autem ſequitur in eodem lib. nimiùm eſt terribile. Si (inquit) peccauerit vir in virũ, placari ei poteſt Deus: Si autem in neũ peccauerit vir, quis orabit pro eo? Inter cætera nanque peccata, q̃bus in Deum peccatur, non minimum peccatum extas illud, quo cultus Dei cõtemnitur, aut diminuitur, vel dehoneſtatur, & idcircò tam ingens peccatum modis omnibꝰ eſt cauendum. Quicunque ergò ea, quæ diuino nomini conſecrata ſunt, aufert, in Deum ſe peccarẽ nullo modo dubitet. Sed & hoc valdè eſt terribile, quòd Dominus loquens ad Heli ſacerdotem, ità inter cætera inquit: Quicunque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Cùm multis modis Deus in operibus noſtris glorificetur, iuxta illud euangelicum, Videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt: ſpecialiter tamen glorificatur Deus in cultu ſuo, & in his quæ ei conſecrantur & ſanctificantur. Contemnitur autem ab his, qui in tantam veſaniam prorumpunt, vt illi conſecrata, auferre non formident. Quibus valdè pertimeſcendum eſt illud, quod ſeq̃tur: Qui autem contemnũt me, erunt ignobiles. Magna porrò ignobilitas eſt, aliquam Deo in ſuis ſacratis rebus iniuriam inferre, & à voluntate & ſeruitio illius ſe diſiũgere, & hoſtis ſui volũtati & obſeq̃o mancipare.

1. Reg. 2. e

Ibidèm. f

Matth. 5.

1. Pet. 2.

CAP. 7.

RVina quoquè Heli ſacerdotis filiorumq; eius, q̃ in eodẽ lib. Samuelis ſequiť facta, nõ ſolùm patribus, ſed etiàm filijs eſt ꝑtimeſcenda: Quapropter patribꝰ ſtudendũ eſt, vt filios ſuos indignè atq; inlicitè agentes, cõgrua inuectiõe corripiãt: filijs autẽ prouidendũ eſt, nè circa ea q̃ Dño aut cõſecrata ſunt, aut conſecranť, inlicitũ quid gerãt. Inlicitũ dicimus factũ, quãdò ea, quæ illis fas non eſt, à cultu diuino abſtrahunt, & ſinè dubio furorẽ Dñi in ſe concitãt. Timendumq; valdè eſt, nè tandèm in auferendis rebꝰ Deo oblatis, tale gignať peccatum, quod nõ expieť nec victimis nec muneribꝰ, ſicuti pro iniq̃tate Heli filiorumq̃ue eius, à dño dictũ eſſe legimus. Vndè in eodẽ libro per Samuelẽ prophetã de Heli Dñs loquiť: In die illo ſuſcitabo aduersùs Heli omnia, q̃ locutus ſum ſup domũ eius, incipiã & complebo. Prædixi enim ei, q᷑ iudicaturus eſſem domũ eius in æternũ, ꝓpter iniquitatẽ eius, eò q᷑ nouerat indignè agere filios ſuos, &

1. Reg. 3. e

non

non corripuerit eos. Idcircò iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domûs eius victimis & muneribus vſque in æternum. Attendédum & pertimeſcendum valdè eſt, quale ſit facinus vel flagitium, quod nec victimis nec munerib⁹ expiari poſſit: & agnoſcendum liquidò eſt, quòd tam terribilis diuina interminatio, quæ non modò victimis, verùm etiàm quibuſlibet muneribus expiari interdicitur, ex duobus contéptibus naſci, nullo modo dubitatur. Vno quidem, quo paterna diſciplina erga filios delinquétes, & Deum in ſuis actibus ad iracundiam prouocátes, ex quodam vano carnalis affectûs amore ſegnior remiſſiorque efficitur, & filiorum admiſſa, in ſemetipſos redundare comprobantur. Altero, quo erga cultum Dei, Deoque diuerſa conſecrata ac ſanctificata donaria, temerario auſu delinquitur, & idem delictum non ſolùm in prælatis, verùm etiàm in ſubiectis diuina vltione perſępè vindicatur. Hæc de Heli filijsque eius tranſgredientibus præceptũ Domini, dicta ſint. Cęterùm obſeruandum éſt, & ſummoperè vigilanterque cauendum, nè factum Heli filiorumque eius, filij ſanctæ Dei Eccleſię imitentur, nè ſortè (quod abſit) per eorum imitationem, & ipſi animarũ ſuarum periclitationé incurrant, & per eos totus populus deueniat ad temporalem & æternam damnatióem. Captio deniquè arcæ Dei, in qua erant tabulæ teſtaméti, & cætera quæ diuino pręcepto ineſſe memorantur, ꝓpter peccata memorati Heli ſacerdotis, filiorumque eius, accidiſſe minimè dubitatur. Heb.9.a

CAP. 8.

POpuli quoquè Dei tam flebilis interéptio, non ſolùm propter ſacerdotum, verùm etiàm propter ſua innumera delicta, quibus cultum DEI nihili ducebant, accidiſſe manifeſtum eſt. Sæpè quippe accidiſſe legimus, culpam ſacerdotum, ruinam extitiſſe populi: & rursùs populi culpam, ruinam extitiſſe ſacerdotũ, ſicut apertè liquet, culpam Heli filiorumque eius, populi extitiſſe ruinam: & rursùs culpam populi, captiuitatem extitiſſe ſanctorum prophetarum, Ezechielis videlicet, Danielis & Hieremiæ, & aliorum multorum ſeruorum Dei, ſecundùm legis præceptum Deo ſyncerè ac religiosè ſeruire volentium, ſicut in eorundem prophetarũ libris facilimè animaduerti poteſt. Capturam porrò arcæ Dei, quæ typum geſſit capitis noſtri Chriſti, corporisque eius, ſanctæ videlicet Eccleſiæ: populique ruinam, propter Heli ſacerdotis negligentiã, filiorumque eius tranſgreſſionem prouenisſe: nulli, qui ſanum ſapit, dubium eſt.

Arca, typus Chriſti & Eccleſiæ.

CAP. 9.

VEruntamen quid eiuſdem arcæ DEI captoribus, Deiq; populi cæſoribus prouenerit, manifeſtum eſt. Si ergò ab alienigenis, ꝓpter peccata ſacerdotis ſuorumq; filiorum, præcepta Dei tranſgredientium, facta eſt arcæ diuini teſtamenti captio, & populi DEI flebilis conlapſio: cauendum omnibus, qui Chriſti nomine cenſentur, ſummoperè eſt, nè ſpreto ſacerdotũ Chriſti miniſterio, & cultu eius paruipẽſo, propter ſuam cupiditatem & illicitam præſumptionem, arcam Dei, quam vtiquè cum capite ſuo Chriſto vnam conſtat eſſe perſonam, eandem arcam in hoſtium ſuorum (quod Deus longè faciat) corruere ſaciant deprædationem.

CAP. 10.

QValiter deniquè Dei electus propheta Samuel, in cultibus ſacris & in altaribus erigẽdis, & in holocauſtis offerendis, & in populis ab idolorum cultura ad diuinum cultũ reuocãdis, Deo placuerit, ipſius libri hiſtoria legẽtibus apertè demõſtrat. Vndè colligi datur, quòd quanquàm cultus diuinus impugnatores nõ ſolùm indigenas, verùm etiàm externos habeat, nũquàm tamen Domino gubernante, perpetuam deſolationem & dehonorationem habebit: quoniã adeſt & aderit cultûs ſui fautoribus & adminiſtratoribus ille, qui dixit: Matth. 28. Eccè ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi.

CAP. 11.

QVantùm autem obedientia præferatur victimis & holocauſtis, eiuſdem Samuelis prophetæ verbis apertè demonſtratur. Nunquid vult (inquit) Dominus holocauſta aut victimas, & non potiùs vt obediatur voci Domini? Melior eſt enim obedientia quàm victimæ, & auſcultare magìs, quàm offerre adipem arietũ: quoniam quaſi peccatũ ariolandi, repugnare: & quaſi ſcelus idololatrię, nolle acquieſcere. Iuſſit enim Dominus ſibi ſuoque tabernaculo diuerſa donaria, & nõ alia niſi precioſa, offerri, & ea penitùs non eſt paſſus auferri. Ergò offerentes, ſunt Domino obedientes: auferentes verò, proculdubiò extant ei inobedientes atque repugnantes. Cauendumque eſt illis, nè propter ſuam inobedientiam, immò cupiditatem, peccatum & ſcelus, quod ipſe Samuel commemorat, incurrant. 1.Reg.15.c

CAP. 12.

ABiecto itaque atque reprobato propter inobedientiam Saul rege, Dauid electione diuina à Samuele (Domino præcipiente) vngitur in regem. 1.Reg.16. Qui quantæ fuerit fortitudinis, quantæque erga cultum diuinum amplificandum & exaltandum deuotionis, iam & in præcedentibus commemoratum eſt, & hîc ſuccinctìm commemorandum.

CAP. 12.

INter cætera quippe circa diuinum coltũ religioſa facta ſua, quantæ venerationi arcam Dei habuerit, intueamor. Habes ſiquidem ſecundo eiuſdem Samuelis libro: 2.Reg.6.c

Cumque

Cumq́ue tranſcendiſſent (inquit) qui portabant arcã dñi, ſex paſſus, immolabant bouem & arietẽ, & Dauid pcutiebat in organis armigatis, & ſaltabat totis viribus ante Dominũ. Porrò Dauid accinctus erat ephod lineo. Et Dauid & omnis domus Iſrael ducebant arcã teſtamenti Dñi in iubilo & clan-
1. Paral. 16. a gore buccinæ. Et infrà: Et introduxerunt arcam dñi, & poſuerunt eã in loco ſuo in medio tabernaculi, quod tetenderat Dauid ei. Et obtulit Dauid holocauſta corã Dño & pacifica. Cumq; cõplẽſſet offerẽs holocauſtum & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum.

CAP. 4.

EVndem porrò Dauid in numeratione populi Domini peccâſſe, iramq́ue illi⁹ in populo ſibi ſubiecto expertũ fuiſſe, perſpicuum eſt. Qui cùm vidiſſet angelum cædentem populũ, memor tranſgreſſionis &
2. Reg. 24. fragilitatis ſuæ, dixit ad Dñm: Ego ſum qui peccaui, ego iniquè egi: iſti, qui oues ſunt, qd fecerũt? Vertaẽ (obſecro) manus tua cõtra me, & contra domum patris mei. Et monente Gad propheta, emit areã ab Areuna Iebuſæo. Et cõſtructo ibi altari Dño, & oblatis holocauſtis & pacificis, & reatûs ſui obliterationẽ, & diuinã repropiciationẽ, ac populi ꝓmeruit nanciſci liberationẽ, ſicut ibi legitur: Et repropiciat⁹ eſt Dñs terræ, & cohibita eſt plaga ab Iſrael. Hæc idcircò poſuimus, vt animaduertaẽ, quãtùm apud diuinã maieſtatem valeat & veneratio diuini cultûs, & erectio ſacrorũ altarium, & holocauſtorũ & pacificorum, & cæterorum quæ Domino offeruntur, oblatio, & quantùm Deo diſpliceat eorum ablatio.

CAP. 15.

FEruentiſſima nanq; eiuſdem Dauid erga templũ Dñi eiusq; cultũ,
2. Reg. 7. a intantùm excreuit deuotio, vt diceret ad Nathan prophetã: Vidéſne ꝙ ego habitem in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in medio pelliũ? & cætera q̃ ſequunẽ. Voluit eñ, ſicut ſequẽtia docent, ardentiſſimè ac deuotiſſimè domũ Deo Iſrael miræ magnitudinis & admirandæ pulchritudinis, ędificare: ſed quia ab eadẽ ędificatiõe à Dño eſt ꝓhibitus, & vt ꝙ filius eius, q egrederẽ de vtero eius, (Dño ſibi reuelãte ac pollicente) eandẽ domũ foret ædificaturus, didicit, oẽs expẽſas eiuſdẽ ædificãdæ domûs, quas dinumerare longũ eſt, ꝑparauit: necnõ & donaria innumera in diuerſiſſimis ac precioſiſſimis ſpeciebus læto & alacri animo ſanctificauit, & in theſauris illius recõdenda cõſecrauit, ſicuti in Regnorũ, pręcipueq; in Paralipomenon libris habetur.

CAP. 14.

QValiter autem Salomon filius Dauid potentiſſimus ac ditiſſimus regum, domum nomino ex impenſis paternis & copioſiſſimis ſumptibus ſuis ędificauerit, & cum ingẽti gloria dedicauerit, & ea

quæ pater ſuus ſiue ipſe Domino obtulerat, & in theſauris eius recondẽda ſanctificauerat, & quid à Domino ſibi apparente ac pollicente audiuit: hîc per ſingula commemorãdum, ſubciſiuũ duximus, præſertim cùm legẽtibus oñia memoratis libris in ꝓmptu habeantur.

CAP. 17.

QVòd verò eadem domus typum geſſerit ſanctæ Dei Eccleſiæ, nullus ſanũ ſapiens ignorat. Quiſquis enim ex aſſe nôſſe cupit, quibus muneribus cæteri reges eãdem honorauerint, & exaltauerint atque amplificauerint domum, & eius cultui debitum exhibuerint famulatũ, & quibus pręconijs veneratores & amatores eius à Domino ſint laudati, & de hoſtium ſuorum inſidijs tuti ac liberati: dehonoratores verò eiuſdem templi, & diuinorum præceptorum tranſgreſſores, quantùm à Domino ſint reprobati, & ab hoſtibus ſuis trucidati, ſeriem eorundem librorum diligẽter legat: & profectò reperiet, quòd nulli Dominicæ domûs dehonoratori, & eorum quę Domino oblata ſunt, ſurreptori impunè ceſſerit. Hæc de Iſraeliticis iuſtis regibus, diuini templi honoratoribus, & diuerſa donaria Domino offerẽtibus: necnon & de iniuſtis ſeciùs agentibus, & eiuſdem ſacratiſſimi tẽpli dehonoratoribus, & à cultu diuino ſeipſos populumq́ue Dei alienantibus, & ad idola gentiũ conuertentibus, breuiter congeſſiſſe ſufficiat.

[Templũ Salomonis, typus Eccleſię]

CAP 18.

IDem igitur Deo ſacratum templum externis gentibus cõſtat eſſe veneratum, & multiplicibus donis honoratum, ſicut habes de Hiram rege Tyri, & de Seleuco rege 2. Reg. 5.
Aſiæ, de quo in ſecundo lib. Machab. ità le- 3. Reg. 5. b
gitur: Igitur cùm ſancta ciuitas habitaretur 2. Mach. 3. a
in omni pace, leges etiàm adhuc optimè cuſtodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem & animas odio habentes mala, fiebat, vt ipſi reges & principes locum ſummo honore dignum ducerent, & templũ maximis muneribus illuſtrarent, ità vt Seleucus Aſię rex, de redditibus ſuis ꝑſtaret omnes ſumptus, in miniſterium ſacrificiorum pertinẽtes. Obſerua diligens lector, quantùm memoratum venerabile templum, non ſolùm à principibus & regibus diuinam legem tenentibus, ſed etiàm à diuerſis nationum regibus, eandem Dei legem ignorantibus, ꝓpter amorem & honorem Dei maximis muneribus ſit illuſtratum & honoratum. Nam & idem templum ad adorandum Dominũ, & diuerſis muneribus honorandũ, multos gentilium adijſſe, aduẽtus illius Aethiopis, quem à Philippo legimus baptizatum, nec- Acto. 8. c
non & reginę Saba, euidentiſſimè adſtruũt. 3. Reg. 10. a
2. Paral. 9. c

[Seleuci regis quanq̃ ethnici q̃ta pietas.]

CAP. 19.

PRopter peccata quoquè ſacerdotũ & regũ, totiusq; populi, idem templum, quod

quod in magna gloria à Salomone Domino fuerat conditum, & per quadringentos & triginta annos manſerat illæſum, immò valdè glorioſum, à Chaldæis fuit incenſum atque dirutum, & Hieroſolymorũ vrbs deſtructa, populusq́ue in Babylonicam captiuitatem deductus, & vaſa domûs Domini, & quęque in theſauris domûs Domini, Domino fuerant conſecrata & ſanctificata, in Babylonem ſunt deportata. Non tamen eadem vaſa Domino ſacrata, Nabuchodonoſor rex prophan⁹ in ſuos præſumpſit retorquere vſus, ſed ea in locis præcipuis, in delubris videlicet deorum ſuorum, quę apud illum magnæ habebantur venerationi & religioni, ſeruanda repoſuit. Sciendum verò eſt, quòd pro eo, quòd templum Domini incendit, vaſa Domini in Babylonem tranſtulit, populo Dei captiuitatem inflixit, ei vllo modo impunè non ceſſit. Quoniam & propter hoc factum, & pro eo, quòd gloriam & poteſtatem & honorem regni ſui nõ Deo, ſed ſibi tribuit, cælicam vocem audiuit, quæ ità facta eſt: Tibi dicitur Nabuchodonoſor rex: Regnum tranſijt à te, & ab hominibus te eijcient, & cum beſtijs feriſque erit habitatio tua: fœnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabũtur ſuper te, donèc ſcias quòd dominet̃ excelſus in regno hominũ, & cuicũq; voluerit, det illud. eadem hora ſermo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor, & cuncta quæ dicta ei fuerant, prouenerunt, ſicut ſequentia teſtant̃. Dani. 4. f

CAP. 20.

SEd quia propter ſacrilegium, quod circa templum Domini patrauerat, & ſuam magnam elationem, qua contra Dominum ſuperbiẽdo tumuerat, & Danielis prophetæ conſilium, ſuæ ſaluti commodum, audire contempſerat, quibus ei orſus eſt: Quãobrem rex conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperũ: fortè ignoſcet Deus delictis tuis: tãtam promeruit abiectionem, vt etiàm cum beſtijs & feris eſſet habitatio eius, & fœnum vt bos comederet: videamus, quid poſt tranſactum abiectionis ſuæ tempus, idem Nabuchodonoſor humiliatus dixerit. Dani. 4. c

CAP. 21.

IGitur poſt finem dierum ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cælum leuaui, & ſenſus meus redditus eſt mihi, & altiſſimo benedixi, & viuentem in ſempiternum, laudaui & glorificaui, quia poteſtas eius poteſtas ſempiterna, & regnum eius in generationem & generationem. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati ſunt: iuxta volũtatem enim ſuam facit tam in virtutibus cęli, quàm in habitatorib⁹ terrę: & non eſt qui reſiſtat manui eius, & dicat ei, Quarè feciſti? In ipſo tẽpore ſenſus meus reuerſus eſt ad me, & ad honorẽ regni mei decoremq́ue perueni, & figura mea reuerſa eſt ad me, & optimates mei & magiſtratus mei requiſiêrunt me, & in regno meo reſtitutus ſum, & magnificẽtia mea amplior reddita eſt mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo & magnifico & glorifico regẽ cæli, quia omnia opera eius vera, & viæ eius iudicia, & gradiẽtes in ſuperbia, potens eſt humiliare. Calicem prætereà furoris Domini, qui ſecundùm vaticinium Hieremiæ ꝓphetæ, propinatus eſt gentibus, aduerſantibus videlicet Iſraelitico populo, & à teſtamento Dei procùl ſecretis, eundem Nabuchodonoſor in memorata abiectione plериq; bibiſſe arbitrãtur. vndè legitur in Hieremia ꝓpheta: Et poſt eos bibet Seſach. Seſach eñ Nabuchodonoſor fuiſſe, doctores noſtri intelligũt. quòd ſi Nabuchodonoſor tanti ſacrilegij, tantæq́ue arrogantiæ, tantæ etiàm impietatis rex, propter ſuam humilẽ recognitionem, ad honorem decoremq́ue regni ſui peruenire, ſuoq́ue regno reſtitui, & magnificentiam (Domino tribuente) ampliorem ſibi addi promeruit: liquet profectò, & indubitanter accipi poteſt, quòd hi qui res Deo ſacratas in ſuis audacter abutuntur vſibus, ſi ad temp⁹ ſibi proſpexerint, & dignam Deo recognitionem illicitorum factorum ſuorum humiliter fecerint, veniam delictorum ſuorum poſſint promereri, & non ſolùm in hoc ſeculo temporaliter à Domino exaltari, verùm etiàm in futuro æternaliter remunerari. Si autem hoc facere præproperè detrectauerint, verendũ eſt illis, nè ad inſtar Nabuchodonoſor, cum feris beſtijs, id eſt, cum immundis ſpiritibus, de quibus pſalmographus ait, nè tradas Domine beſtijs animas cõfitentium tibi, ſit eorum ſinè fine habitatio. Ibidèm g; Hiere. 25. c; Pſal. 73. d

CAP. 22.

POrrò Balthaſar, qui filius Nabuchodonoſor fuiſſe diſcribitur, vino deditus in tantam prorumpere auſus eſt ſuperbiam, ſuæq́; ſalutis inimicam, immò ſacrilegam præſumptionem, vt in conuiuio ſuo, Deo ſacrata vaſa ad libitum ſuum iuberet adferri, vt biberet in eis ipſe & optimates eius, vxores & concubinę eius, & cõlaudaret deos ſuos: & ob id, ad ſuum interitũ, articulum ſcribentis proſpexit in pariete, & eadem nocte Medis & Perſis ſeſe obſidentib⁹, regno cum vita caruit, ſicut verba Danielis prophetæ de eo & aduerſùs eum teſtantur, quæ ità habent: O rex, Deus altiſſimum regnum & magnificentiam, gloriam & honorem dedit Nabuchodonoſor patri tuo, & propter magnificentiam quam dederat ei, vniuerſi populi, tribus & linguæ tremebant & metuebant eum. Quos volebat, interficiebat: & quos volebat, percutiebat. Quandò autem eleuatum eſt cor eius, & ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiã: depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria eius oblata eſt. Et infrà: Tu quoquè filius eius Balthaſſar, nõ humiliâſti cor tuum, cùm ſci- Vide Hieronimũ in caput 5. Danielis.; Dani. 5. e; Ibidèm f

res hæc omnia, ſed aduersùs dominatorem cæli elatus es: & vaſa domûs eius allata ſunt corã te, & tu & optimates tui, & vxores tuæ & concubinæ tuæ vinum in eis bibiſtis, deos quoquè argenteos & aureos & æreos & ferreos, ligneosq́ue & lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque ſentiũt, laudâſti: porrò Deum qui habet flatum tuum in manu ſua & omnes vias tuas, non glorificâſti: idcircò ab eo miſſus eſt articulus manûs, qui ſcripſit hoc quod exaratum eſt. Et paulò pòſt:
Ibidèm g Eadẽ nocte interſectus eſt Baltaſſar rex Chaldæus, & Darius Medus ſucceſſit in regnum. Si Baltaſſar pro eo quòd vaſa Domini ſibi adſerri iuſſit, vt in eis biberet, quæ vtiquè poſteà ad imperium Cyri regis Perſarum, templo Domini ſunt reſtituta, & regno priuari, & morte meruit mulctari: quid putas de illis erit, qui nõ ſolùm ſancta vaſa, verùm etiàm alias Deo ſanctificatas res ſuis applicãt vſibus? Quapropter obſeruandũ eſt illis, nè (quod abſit) ad inſtar Baltaſſar, & præſentis & futuræ vitæ ſubeant mortem.

CAP. 23.

SEptuageſimo itaque captiuitatis Iſraelitici populi anno pacto, orantibus Daniele & alijs prophetis, idem populus, ſicut
Hi. 25. & 29. Dominus per Hieremiam prophetam prædixerat, permittẽte eodem Cyro rege Perſarum, ad propria eſt reuerſus, & omnia vaſa templi Domini, quæ Nabuchodonoſor abſportauerat, ad idem templum ſunt relata, & ab his idem templum & ciuitas ad priſtinum ſunt reſtaurata ſtatum, adiuuãtibus illis & hortantibus, vt idem templum & ciuitatẽ reſtaurarent, Aggæo & Zacharia ꝓphetis eximijs: & præfuerunt eidem operi Zorobabel de regio, & Ieſus de ſacerdotali ſemine.

CAP 24.

HOc igitur templum ſtabile permanſit per trecentos quadraginta ſex annos. Quod rursùs propter peccata ſacerdotum & regum atque populi, Antiochus prophaniſſimus & impuriſſimus rex Græcorum, fraude capta Hieruſalem, ſordibus idolorũ polluit, auferens indè altare Domini aureum, menſam propoſitionis, candelabrum luminis, & cætera vaſa templi aurea, quę inuenire potuit, & alia plura in eodẽ templo polluendo & expoliãdo, populumq́ne Dei atrociter affligẽdo & interficiẽdo patrauit,
2. Mac. 5. a b ſicutì in ſecũdo Machabęorũ libro legit. Nõ tamẽ prętereundũ eſt, ꝙ de eodẽ Antiocho
Ibidẽm c in eodẽ lib. legitur: Sequitur em̃ ibì: nec iſta eidem ſufficiunt Antiocho. Auſus eſt enim intrare templum, vniuerſa terra ſanctius, Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor, & ſceleſtis manibus ſumẽs ſancta vaſa, quæ ab alijs regibus & ciuitatibus erãt poſita ad ornatum loci & gloriam, contrectabat indignè. Ità alienatus mente Antiochus, non conſiderabat, quòd propter peccata habitantium ciuitatem, modicùm Dominus ſuerat iratus, propter quod & accidit circa locum deſpectio. Alioquin niſì contigiſſet, eos multis peccatis eſſe inuolutos, ſicut Heliodorus, qui miſſus eſt à Seleu- 2. Mac. 3.
co rege ad expoliandum ęrarium, etiàm hic ſtatìm aduentẽs flagellatus, repulſus vtiquè fuiſſet ab audacia. Verùm non propter locum gentem, ſed propter gentem Dominus locum elegit. Ideoq́; & ipſe locus particeps factus eſt populi malorum, poſteà autẽ fiet ſocius & bonorum. Et qui derelictus eſt in ira Dei omnipotẽtis, iterùm in magni Domini reconciliatiõe cum ſumma gloria exaltabitur.

CAP. 25.

QValiter nanque Iudas Machabæus idem templum purificauerit & ditauerit, Deoq́ue cõſecrauerit, habes in eodem libro.

CAP. 26.

QVid verò idem prophaniſſimus rex Antiochus pro cõtaminatione eiuſdem ſacratiſſimi templi, ſacrorumq́ue vaſorum abſportatione, & cæteris malis, quæ ſiue erga memoratũ templum, ſiue erga populum Dei exercuit, perpeſſus ſit, videamus. Qui vniuerſa cõſpicit Dominus Deus Iſra- 2. Mach. 9. a
el, percuſſit eum inſanabili & inuiſibili plaga. Vt enim finiuit hunc ſermonem, apprę-hendit eum dolor dirus viſcerum, & amara internorum tormenta. Et poſt pauca: Is q́ue Ibidẽm b
qui ſibi videbatur etiàm fluctibus maris imperare, ſupra humanũ modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram, in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſeipſo conteſtans, ità vt de corpore impij vermes ſcaturirent, ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiàm illius & fœtore exercitus grauaretur: & qui paulo antè ſidera cęli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerãtiam fœtoris portare. Et infrà: Et cùm nec Ibidẽm
ipſe fœtorem ſuum iam ferre poſſet, ità ait: Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire. Et poſt pauca: Tem- Ibidèm a
plum etiàm ſanctum, quod priùs expoliauerat, optimis donis iam ornaturum, & ſancta vaſa multiplicaturum, & pertinentes ad ſacrificia ſumptus, de redditib⁹ ſuis ſe præſtaturũ pollicitus eſt. Iterùm non poſt multa: Igitur homicida & blaſphemus, peſſimè ꝑ- Ibidẽm d
cuſſus, & vt ipſe alios tractauerat, peregrè in montibus miſerabili obitu vita functus eſt. Horrida planè, cunctisq́; mortalibus eſt ꝑtimeſcenda mors tam terribilis ſceleſtiſſimi regis Antiochi, q pro eo, quòd auſus eſt tẽplum intrare & cõtaminare, & vaſa Deo ſacrata indè auferre, atq́; ſceleſtis manib⁹ ſancta vaſa, q̃ ab alijs regibus ad ornatũ loci & gloriã Deo ſuerãt oblata, indignè cõtrectare, & in ſuos nefandiſſimos vſus cõuertere, Iuſto Dei iudicio tã horribili morte meruit occũbere. In cui⁹ interitu ſagaciter animad-

 uerten-

uertendum, quòd Deus omnipotens inuaſionem vel ablationem ſibi oblatarum rerum, inultam nec dimittit, nec dimiſit, nec dimiſſurus ſit. Quędam tamē, vt in ſuperioribus iam dictum eſt, in præſenti vlciſcitur ſeculo, quædam verò vlciſcenda in futuro reſeruat ſeculo. CAP. 27.

QVæ igitur pœna Menelaum ductorē & hortatorem memorati regis Antiochi, ad expoliandū templum Dñi & vaſa Deo ſacrata auferēda (qui vtiquè ꝓditor legum & patriæ ſcribitur extitiſſe) digna congruaque ſit pœna ſubſecuta, ſequētia pandunt, quæ ità ſe habent: Anno autem
2.Mach.13.a. quadrageſimonono cognouit Iudas Antiochum Eupatoris venire cum multitudine aduersùs Iudæam, & cum eo Lyſiam procu
Ibidèm ratorem & præpoſitum negociorū. Et poſt pauca: Commiſcuit autem ſe illis & Menelaus, & cum multa fallacia deprecabat̄ Antiochum non pro patriæ ſalute, ſed ſperans ſe conſtitui in principatum. Sed rex regum ſuſcitauit animos Antiochi in peccatorem, & ſuggerente Lyſia, hunc eſſe cauſam omniū malorum, iuſſit (vt eius eſt conſuetudo) cōpræhenſum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggeſtum vndiquè habēs cineris.
Pœna ſacrilegi Menelai. Hæc proſpectum habebat in præceps. Indè in cinerem eijci iuſſit ſacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum: & tali lege, prævaricatorem legis contigit mori, nec terrę dari Menelaum. Et quidem ſatis iuſtè: nam quia multa circa aram Dei delicta cōmiſit, cuius ignis & cinis erat ſanctꝰ, ipſe in cinere damnatus eſt. Notandum, quòd Menelaus ideò ſacrilegus dicitur, pro eo quòd Antiocho ductor extitit, & vt ſacra vaſa tēpli auferret, conſilium dedit. Nam pro eo quòd circa arā Domini in multis deliquerat, tam exitiabili morte periērat. Cuius exemplo deterrendi ſunt non ſolùm hi, q̄ circa arcam Dei ad ſeruiendum Domino, eiq; miniſtrandum, verùm etiàm hi qui alijs propter ſuam explendam cupiditatem, in auferendis Deo ſacratis rebus conſiliū dāt, & exhortatores fiunt, & facientibus impunitatem promittunt, vt ſe modis omnibus compeſcāt, nè tam mortis atrociſſimæ Menelai (quod abſit) participes exiſtant.

CAP. 28.

QVi autem ærarium Domini, id eſt, tēplum eius, pecunijs aut Deo oblatis, aut ab alijs depoſitis, expoliari impunè poſſe & debere arbitrantur: perpendant quid Heliodorus, ſuique comites, eique parentes, Hieroſolymam aduenientes, vt ærarium Domini pecunijs expoliarēt, ab equo cæleſti eiuſque terribili ſeſſore, necnon & cælicolis iuuenibꝰ duobus perpeſſus ſit, de quo ità habes in eodem libro Machabęorū ſecundo: Cùm veniſſet Heliodorus Hiero-
2.Mach.3. ſolymam, & benignè à ſummo ſacerdote in ciuitate eſſet exceptus, narrauit de dato indicio pecuniarū, & cuius rei gratia adeſſet, aperuit. Interrogabat autem ſi verè hæc ità eſſent. Tunc ſummus ſacerdos oſtendit, depoſita eſſe hęc ad victualià viduarum ac pupillorum. Et infrà: Decipi verò eos, qui credidiſſent loco & templo, quod per vniuerſum mundum honoratur pro ſuſ veneratione & ſanctitate, omninò impoſſibile eſſe. Ibidèm c
Et infrà: Heliodorus autem, quod decreuerat, perficiebat, eodem loco ipſe cum ſatellitibus circa ærarium præſens. ſed ſpiritus omnipotentis magnam fecit ſuæ oſtenſionis euidentiam, ità vt omnes qui auſi fuerant ei parēre, ruentes Dei virtute, in diſſolutionem & formidinem conuerterentur. Ibidèm d e f
Apparuit enim illis quidam equus, terribilem habens ſeſſorem, optimis operimentis adornatus. Iſque cum impetu Heliodoro priores calces eliſit. Qui autem ei ſedebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiàm apparuerūt duo iuuenes, virtute decori, optimi gloria, ſpecioſique amictu: qui circūſteterunt eum, & ex vtraque parte flagellabāt, ſinè intermiſſione multis plagis verberantes. Subitò autem Heliodorus concidit in terram, eumq; multa caligine circunfuſum, rapuerūt, atque in ſella geſtatoria poſitum, eiecerunt. Et is qui cum multis curſoribus & ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt ærarium, portabat̄, nullo ſibi auxilium ferente, maniſeſta cognita Dei virtute. Et ille quidē per diuinā virtutē iacebat mutus. Hi autem Dñm benedicebāt, q̄a magnificauit locum ſuū: & templū, quod paulò antè timore ac tumultu erat plenū, apparente omnipotente Deo, gaudio & lætitia impletū eſt. Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabāt cōfeſtìm Oniā, vt inuocaret altiſſimū, & vitā donaret ei, q̄ in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus. Conſiderās aūt ſummus ſacerdos, nè fortè rex ſuſpicaret̄ malitiā aliquā ex Iudæis circa Heliodorū conſummatā, obtulit pro ſalute viri hoſtiā ſalutarē. Cumq; ſummus ſacerdos exoraret, iidē iuuenes eiſdem veſtibus amicti, adſtantes Heliodoro, dixerunt: Onię ſacerdoti gratias age, nā propter eū tibi Dñs vitā donauit. Tu autē ab eo flagellatus, nūcia omibus magnalia Dei & poteſtatē. Et his dictis, nō cōparuerunt. Heliodorus aūt, hoſtia Deo oblata & votis magnis, ꝓmiſit ei, q̄ viuere illi cōceſſit. Et Onię gratias agēs, recepto exercitu, repedabat ad regē. Teſtabat̄ aūt omnibus ea, q̄ ſub oculis viderat, opa magni Dei. Cū aūt rex interrogaſſet, quis eſſet aptꝰ adhuc ſemèl mitti Hieroſolymā, ait: Si quē habes hoſtē, aut regni inſidiatorē, mitte illuc, & flagellatū eum recipies, ſi tamen euaſerit, eò quòd in loco verè ſit Dei quædam virtus. Nam ipſe, qui habet in cælis habitationem, viſitator & adiutor eſt loci illius, & venientes ad maleſaciendum, percutit ac perdit.

CAP. 29.

DE his itaque quæ erga Heliodorum,
Domino in ſuo ærario ſuã iniuriam,
ſuamque dehonorationem vlciſcẽte, geſta
ſunt, multa poſuimus: quoniam ea ad eorũ
audaciam & peſtiferam prçſumptionem re-
primendam, qui loca Deo dicata expoliare
non metuunt, valdè neceſſaria prçuidimus.
Quibꝰ ſcire & ſummoperè diſcere cõuenit,
quòd in locis Deo dicatis verè virtus Dei ſit,
eorumque viſitator & adiutor Deus ſit, &
veniẽtes ad malefaciendũ percutit ac pdit.

CAP. 30.

QVòd verò Deo oblata, q̃ vtiquè ſan-
cta vocantur, ab his quibus officium
non eſt, auferri, immò contingi fas
non ſit, verba Iudith, loquentis ad Holo-
phernem, patenter innuunt, quç ità inquit:
Iudit. 11. a Deniquè hoc ordinant, vt interficiant peco
ra ſua, & ſanguinem eorum bibãt, & ſancta
Domini Dei ſui, quæ præcepit non contin-
gi, in frumento, vino & oleo hæc cogitaue-
runt impendere, & volunt conſumere, quæ
nec manibus debebant contingere. Ergò
quoniam hæc faciunt, certum eſt quòd in
perditionem dabũtur. At ſi fortè quiſpiam
quærat, ex qua authoritate Iudith hæc ver-
ba protulerit, legat diligenter Leuiticum, &
cçteros veteris teſtamenti libros, in quibus
Domino conſecrata, ab exteris contingi ꝓ-
hibẽtur: & manifeſtè inueniet, vndè eadem
verba ſumpſerit.

CAP. 31.

OZias intereà rex, pro eo quòd officiũ
2. Paral. 26. d ſacerdotale, quod ſolũmodò ad ius
pertinebat ſacerdotum, arripere prç-
ſumpſit, ilicò lepra mulctatꝰ eſt, & terremo-
tus tam illicitum, tamque ſacrilegum eius
factum ſubſecutus eſt, qui etiàm vſque ad
diem mortis ſuæ leproſus permanſit. Hanc
igitur lepram, quam Ozias propter ſuã te-
merariam præſumptiõem, & alterius officij
illicitam arreptionem, in corpore vſque ad
diẽ obitûs ſui ſuſtinuit, cauere oportet eos,
qui ea quç ad ſuum miniſterium non perti-
nẽt, auferre nõ pertimeſcũt, nè fortè (quod
abſit) in anima eandem lepram miſerabili-
ter ſuſtineant. Plura quidem de ſanctorum
prophetarum dictis & agiographorum li-
bris teſtimonia, huic opuſculo ſubnecten-
da fuerant, quæ euidẽter negocium, de quo
legitur, multiſariè adſtruunt: ſed ob proli-
xitatem vitandam, prætermittẽda nobis vi-
ſa ſunt: quæ tamen de veteri teſtamẽto, bre-
uitatis ſtudio, poſuimus, ſufficientia veſtræ
magnitudini fore ſuppliciter flagitamus.
Sed quia iuxta Apoſtolum, ea quæ carnali
populo in figura cõtingebãt, & ſcripta ſunt
1. Cor. 10. propter correctionem noſtram, in quos fi-
nes ſeculorum deuenerunt: nos qui iam per
Chriſti gratiam ſpiritales effecti ſumus, de-
bemus ea ſpiritali ratione diſcuecre: & qua-
liter illud templum Iudaicum, typum geſſe-
rit Eccleſiç catholicæ, & conditor illius Sa-
lomon, qui interpretatur pacificus, perſo-
nã redẽptoris noſtri Chriſti veri & ſummi
regis pacifici deſignauerit, In ſequẽti opu-
ſculo ex ſanctorum patrum eloquijs demõ-
ſtrare.

¶ Finis liber ſecundus.

CONCILII AQVAE-GRANEN. SVB PIPINO LVdouici Pij filio habiti,
Liber 3.

PRAEFATIO.

IN FINE PRAECEDEN-
tis libelli nos promiſiſſe
meminimus, quòd in hui-
us exordio, prout DEVS
poſſe dediſſet, ex ſancto-
rum patrum oraculis bre-
uiter oſtẽderemus, quòd
templum Domini, quod à Salomone çdifi-
catum & dedicatum Domino eſt, figura fu-
erit catholicæ Eccleſiæ per vniuerſum or-
bem diffuſæ, & cõditor illius Salomon rex,
perſonam geſſerit Chriſti, quod quidẽ nos,
Domino fauente, adimplere conamur. Sal-
ua quippe ſuper hac re cæterorum ſancto-
rum eximiorum patrum expoſitione, quo-
rum dicta in ſubſequentibus ponẽda ſunt,
quid venerabilis & modernis temporibus Laus venerabilis Bedæ
doctor admirabilis Beda presbyter, de ſæ-
pè memorato templo in expoſitione Euan-
gelij Ioannis, ſentiat, videamus.

CAP. 1.

AIt enim inter cætera: Salomõ rex,
qui interpretatur pacificꝰ, ipſum Salomõ typus Chriſti.
redemptorẽ noſtrum typicè de-
ſignat. De quo Eſaias ait: Multi- Eſa. 9. b
plicabitur eius imperium, & pacis non erit
finis. Templum quod ædificauit, catholica
eius Eccleſia eſt: quam de vniuerſis per or-
bem credentibus, quaſi de viuis lapidibus,
in vnam ſuæ fidei & charitatis compagem
aggregat. Hæc idem Beda dixit.

CAP. 2.

CAeterùm ſciendum eſt, quòd rex no-
ſter pacificus Chriſtus, qui per crucem
paſſionis ſuæ pacificauit omnia, quæ in cæ- Ephe. 2. c
lis & quæ in terris ſunt, & q̃ eſt vera pax no-
ſtra, faciens vtraque vnum, eandem Eccleſi-
am ſuam per ſeptẽ annos, id eſt, per ſeptem
dies quibus om̃e ſeculum euoluitur in hac
mortalitate, ædificat: quã octauo anno, id
eſt, reſurrectionis tempore dedicaturus eſt, 1. Cor. 15.
quandò ſcilicet mortale noſtrum induerit
immortalitatem, quandò electis ſuis dictu- Matth. 25. c
rus eſt: Venite benedicti patris mei, percipi-
te regnum quod vobis paratum eſt ab origi
ne mũdi: qa eſuriui, & dediſtis mihi mãdu-
care: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: Hoſpes
eram, & collegiſtis me: Nudus, & operuiſtis
me: in-

me: infirmus & in carcere, & veniſtis ad me. Hanc pro certo benedictionem audituri ſunt, qui in mébris Chriſti, ſua largiti ſunt Chriſto. Quid ergò putas audituri ſunt hi, ☞ qui aliorum largita, & ad honorem Eccleſiæ decoremq́;, & ad vſus miniſtrorũ Chriſti, pauperumq́ue refectionem ac recreationem collata, auferre nõ erubeſcunt? Quia ergò valdè terribile eſt, quod audituri ſunt: caueant, dum ſibi viuere cõceditur, nè pro tam felici benedictione percipiant maledictionem, & illam æternam confuſionem, de qua Dauid propheta ſe liberandum, no-
Pſal. 30.70. minum deprecabatur, dicens: In te Domine ſperaui, non confundar in æternum, &c.

CAP. 3.

COnfuſiones nãque duas eſſe legimus: Vnam temporalem, per quam omnis peccator, pœnitendo Domino peccâſſe cõfunditur: alterã ęternalem, & ſinè fine manſuram, quam hi qui à ſiniſtris erunt, audi-
Matth. 25. turi ſunt, quibus dicetur: Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo & angelis eius. Qui hanc maledictionem & æternam confuſionem non pertimeſcit, nimiùm ferrei pectoris exiſtit. quamobrem filijs Eccleſiæ vigilanter ſatagendum eſt, vt eandem benedictionem à CHRISTO audire, & ab amicis, id eſt, pauperibus Chriſti, in æterna tabernacula recipi, & æternæ beatitudinis felicitate valeant ſinè fine perfrui.

CAP. 4.

QValiter porrò Eccleſia Chriſti ab exordio natiuitatis ſuæ cœperit creſcere, dilatari, ac propagari, & fidelium oblationibus munerari, in ipſo capite noſtro Chriſto intueamur.

CAP. 5.

IDem nanque caput noſtrum Dominus ac redemptor noſter IESVS CHRISTVS, qui cùm ſit cæli & terræ creator, omniumq́ue bonorum largitor, oblationes tamen fidelium ſuſcepiſſe non ambigitur, vndè erant nummi, quos miſer Iudas &
Iudas, fur ſacrilegus. non miſerabilis, furabatur: & idcircò non qualiſcunque fur, ſed fur ſacrilegus dicitur, qui adeò nummos dilexit, vt pro nummis Dominum & magiſtrum ſuum proderet. De quo beatus Auguſtin⁹ in *homilia qua-
*tractatu dragesimaoctaua euangelij Ioannis ità dicit: Eccè inter ſanctos eſt Iudas, eccè fur eſt Iudas, & nè contemnas, fur ſacrilegus, non qualiſcunque fur: fur loculorum, ſed Dominicorum: loculorum, ſed ſacrorum. Si crimina diſcernuntur in foro qualiſcũque furti & peculatûs, (peculatus enim dicitur, furtum de re publica) & non ſic iudicatur furtũ rei priuatæ, quomodò publicę: quanto vehementiùs iudicandus eſt ſacrilegus ☞ fur, non vndecunquè ſollens, ſed de Eccleſia tollens?

CAP. 6.

QVi aliquid de Eccleſia furatur, Iudæ perdito comparatur. Nota quòd aliquid de Eccleſia tollere, furtum eſſe beatus Auguſtinus aſſeueret, & patratorem tanti furti, ſacrilegum appellet, necnon & Iudæ perdito æquiparet. vbi ſuprà.

CAP. 7.

ET poſt pauca: Quarè, inquit, loculos habuit, cui angeli miniſtrauerunt, niſi quòd Eccleſia eius loculos ſuos habitura erat? Eccè quibus tanti doctoris documẽtis inſtruimur, quia quod in capite præceſſit, in corpore eius quod eſt Eccleſia, videtur impletum. Porrò Chriſtum & Eccleſiam vnam perſonam eſſe, non neſcimus: & ideò quæ Eccleſiæ ſunt, Chriſti ſunt: & quę Eccleſię offeruntur, Chriſto offeruntur: & quæ ab Eccleſia eius tollũtur, proculdubiò Chriſto tolluntur. Eſto, erat futurum vt Eccleſia Chriſti nummos haberet: ſi nummos, vtiquè & prædia, & mãcipia, & diuerſarum ſpecierum innumera ornamenta: & quòd illicitum ſit, ea quæ conferuntur Eccleſiæ, Hieronym⁹
auferri, beati Hieronymi, ſcribẽtis in expo- ſup Matthęum 28. cap.
ſitiõe Matthæi euãgeliſtæ, verba ità teſtanſ.

CAP. 8.

OMnes (inquit) qui ſtipe templi, & his quæ conferunſ in vſus Eccleſiæ, abutuntur in alijs rebus, quibus ſuam expleant volũtatem: ſimiles ſunt ſcribarum & ſacerdotum, redimentium mẽdacium & ſanguinẽ Saluatoris. Subtiliter planè, ſagaciterq́; pertractãda ſunt ac ꝑpendenda verba tanti doctoris, & cunctis fidelibus cauẽdum eſt, nè in his rebus quæ Eccleſiæ collatæ ſunt, auferendis, ſimiles efficiantur phariſæis & pſeudoſacerdotibus, mendacium ſanguinemq́ue Chriſti redimentibus.

CAP. 9.

SCribit etiàm idem beatus Hieronymus Ibi. cap. 26.
in expoſitione euangelij Matthæi, ità: Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit. Quod vos putatis perditionem eſſe vnguenti, officium ſepulturæ eſt. Nec mirum, ſi mihi bonum odorem fidei ſuæ dederit, cùm ego ꝓ ea fuſurus ſim ſanguinem meum. Multi ſanè ſunt hodiè, qui Chriſtiano cenſentur nomine, qui ad inſtar Iudæ, dicere ſolẽt ſuper his, quæ aut Domino conſecrata ſunt, aus
conſecrantur, aut conſecrari decernuntur, Matth. 26.
Vt quid perditio hæc? putantes perditionẽ eſſe, quæ Eccleſiæ miniſtriſq́ue eius ac pauperibus, ob amorem dei, ſunt commodata. Animaduerti nanque non inconuenienter poteſt, quòd ſicut vnguentum Marię Chriſtus ad officinm ſuæ ſuſcepit ſepulturæ, ità nimirùm vota fidelium ſuſcipiat ad officiũ ſanctæ ſuæ Eccleſiæ.

CAP. 10.

LEgimus itaque ſecundùm Marcũ, Do- Mar. 12. d
minum Ieſum Chriſtum contra gazo- Luc. 21. a
phylaciũ ſediſſe, & quomodò turba iacta-

ret æs in gazophylaciũ, adſpexiſſe, & viduam duos nummos in gazophylacium mittentem Deo, laudâſſe, eô quòd om̃es ex eo quod illis abundabat, miſerunt, illa autem de penuria ſua miſerit totum victum ſuum. Beda in Marcũ li.3.ca.12. Quid gazophylacium ſit, Beda exponente, didicimus. Scribit enim in expoſitione eiuſdem Marci ità: Quia ſermone Græco φυλάττειν ſeruare dicitur, & gaza lingua Perſica diuitiæ vocantur, Gazophylaciũ quid. gazophylacium locus appellari ſolet, quo diuitiæ ſeruantur: quo nomine & arcã, in qua donaria populi congregabantur ad vſus templi neceſſarios, & porticus in quibus ſeruabantur, appellant. Habes etiàm exemplum de porticibus in Ioan 8 c Euangelio: Hæc (inquit) verba locutus eſt Dominus in gazophylacio, docens in templo. 4 Reg.12.b Habes de arca in libro Regum: Et tulit Ioiada pôtifex gazophylacium vnum, aperuitque foramen deſupèr, & poſuit illud iuxta altare ad dextram ingredientium domum Domini: mittebantque in eo ſacerdotes, qui cuſtodiebant oſtium, omnem pecuniam quę deferebatur in templum Domini. Hæc de gazophylacio Beda dixit.

CAP. II.

CAeterùm ſuperiùs diximus, Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ nummos habuiſſe, ſuamq; Eccleſiam ſuo exemplo nũmos habituram, & vnguentum Mariæ, quæ typum geſtauit Eccleſiæ. Hîc autem vota offerentium reſpexiſſe, & viduam duo minuta, id eſt, om̃ia quæ habebat, in gazophylacium Mar.12.e mittẽtem, laudâſſe, reſpectionemq; Domini in gazophylacium, & quo animo quis quid mitteret, ineffabili diſcretiõe (vt nobis videtur) ſignificabat, iam Eccleſiam ſuam, quæ eſt eius, à fidelibus multiplices oblationes accepturam: & ſi tunc reſpiciendo vota offerentium certo examine diſcreuit atque approbauit, dubitãdum non eſt, quin factum ea de Eccleſia ſua auferre volentium, vituperet.

CAP. 12.

QVòd Dominus & redemptor noſter, violationem ac dehonorationem tẽpli tui fieri nullatenùs patitur, monſtrat factum eius valdè admirabile, eô quòd flagello adhibito, videntes & ementes eiecerit de Mat.21.b Marc.11.c Luc.19.g templo, ità dicens: Scriptũ eſt: Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.

CAP. 13.

HAec illum, iuxta hiſtoriam feciſſe, nõ ambigimus: ſed ſuper hac re, vt oportet, expoſitionem B. Hieronymi legamus, & expoſitionem, quam deſcribit, pariter expaueſcamus, & Domino adiuuante caueamus. Hieronymus in Matthæum cap.21. Quotidiè, inquit, Dominus ingreditur templum patris, & eijcit om̃es, tam epiſcopos & presbyteros & diacones, quàm laicos & vniuerſam turbam de Eccleſia ſua, & vnius criminis habet vendẽtes pariter & ementes. Item idem in eodem poſt pauca: Ibidem. Non ſit in domo pectoris noſtri negociatio, non vendentium ementiumque commercia, nõ donorum cupiditas, nè ingrediatur Ieſus iratus & rigidus, & nõ aliter mũdet templum ſuum, niſi flagello adhibito, vt de ſpelunca latronum & domo negociationis, domum faciat orationis. Terribilia valdè ſunt, quæ à tanto doctore dicũtur: & idcircò om̃ibus ordinibꝰ in religione Chriſtiana conſiſtentibus, præcauendum eſt, nè quippiam illicitum in templo Dei agendo, à IESV irato foràs eijciamur, & templum ſuum, quod propter auaritiam noſtram factum eſt ſpelunca latronum, faciat orationis domum.

CAP. 14.

QVoniã licèt Eccleſia Chriſti propter multa peccata, diuerſis temporibus, diuerſiſque modis, à multis ſæpè ſit expugnata, quæ gratulabunda canit: Pſal.128. Sæpè expugnauerũt me à iuuentute mea, etenim non potuerũt mihi: hic tamen, qui eam ſuo precioſo ſanguine redemit, nũquàm deſerturus eſt, ità ei pollicẽs: Matth.28.d Eccè ego vobiſcum ſum om̃bus diebus vſq; ad cõſummationem ſeculi.

CAP. 15.

SCribit etiàm idem B. Hieronymus in expoſitione Sophoniæ prophetæ: Hieronymus in Sophoniam cap.3.a Vę prouocatrix & redempta ciuitas, columba. Nõ audiuit vocem, & non excepit diſciplinam. principes eius in medio eius quaſi leões rugientes, iudices eius lupi veſperè, non relinquũt in manè. Inluſtris & redempta ciuitas, iuxta ſuperiora, perſpicuè Eccleſia intelligitur, quæ vocatur columba, propter ſimplicitatem multitudinis in ea credentium: hæc non audiuit vocem Domini, neque ſuſcipere voluit diſciplinam: hæc confuſa eſt, quia voluit appropinquare Domino Deo ſuo. Fruſtrà enim quis vocem Domini ſui audire ſe dicit, & cõfidere in Domino, quandò operibus fidem deſtruit. Huius principes ſicut leones rugientes. Non ambigimus de rugitu leonum, quandò viderimus principes eius, ità in ſubiectos populos detonare, & voce tyrannica rabidiſque conuicijs plebem conterere, vt non paſtorẽ inter gregem, ſed leonem inter ouiculas putes frendere. Iudices quoquè eius, quaſi lupi rabidi, Arabia occidentes veſperè, & nil relinquentes in manè, non adſpicientes ad ortum ſolis, ſed morantes ſemper in tenebris: & poſſeſſiunculas eccleſiæ, & ea quæ in Dei donaria conferuntur, vertentes in lucrum ſuum, vt non habeant pauperes quod manè comedant: q quaſi in nocte, & nullo vidente, omnia populantur: & cùm luporum more cuncta rapiant, ne paruos quidem cibos indigẽtibus derelinquunt.

CAP. 16.

ITem idem in Hieremiam prophetam: Hiere.6.c Hieronymus ſup Hierem. lib.2.cap.6. Vt quid mihi thus de Saba offertis, & calamũ ſuauè olentẽ de terra longinqua? Holocauſto-

canſtomata autem veſtra non ſunt accepta,
& victimæ veſtræ nó placuerunt mihi. Hoc
autem propriè cõuenit his, qui de rapinis &
nudatione miſerorum offerunt ſacrificia, &
eleemoſynis ex iniquitate ſe putãt redime-
Prou. 13. b re peccata, dicente ſcriptura: Redẽptio viri,
propriæ diuitiæ, quæ non de iniquitate, ſed
de labore & iuſtitia congregantur. Item in
Hiere. 21. d Hieremia propheta: Hęc dicit nominus: Iu-
dicate manè iudiciũ, & éruite vi oppreſſum
de manu calumniantis, nè fortè egrediatur
quaſi ignis indignatio mea, & ſuccendatur,
Hieronym⁹ ſup Hierem. li. 4. cap. 21. & non ſit qui extinguat. Propriè aũt ſermo
ſit ad domum regiam, vt emendet errorem
pœnitudine, vt clementiam Domini cõſe-
quatur. Iudicate (inquit) manè iudiciũ, non
in tenebris iniquitatis, ſed in luce iuſtitię, &
èruitę vi oppreſſum de manu calũniatoris,
vt non accipiatis perſonã in iudicio, ſed di-
uitibus pauperes opprimentib⁹, magis apud
vos Dei imperium valeat, quàm potentia p-
ſequentis. Et ſi (inquit) hoc feceritis, nequa-
quàm ſuccendet in vobis ignis furoris mei,
nec inueniet materiam quam conſumat.

CAPVT 17.

Eſa. 3. c ITem in Eſaia propheta: Vos enim depa-
ſti eſtis vineam meam, rapina pauperis in
domo veſtra. Quarè atteritis populũ meũ?
Manifeſtè ad principes dicitur Iudæorum.
Sed & ad noſtros principes referri poteſt, q
atterunt ſubiectã ſibi plebem: & rapina pau
perum in domibus eorũ eſt, quandò replẽt
theſauros ſuos, & eccleſiæ opibus abutiitur
in delicias: publicasq; ſtipes, quæ ad ſuſten-
tationem pauperum datæ ſunt, vel ſibi reſer
*ꝓpinquis uant, vel * filijs ſuis diſtribuunt. Cùm ergò
multa eximiorum doctorum noſtrorũ exẽ-
pla proferri potuiſſent, propter tædium ta-
men legentium, pauca prolata atque conge-
ſta ſunt.

CAPVT 18.

*prę̨teritis QVòd autem Dominus Ieſus Chriſtus
templum Hieroſolymitanũ * futuris
tẽporibus adiẽrit, ibiq; docuerit, ſigna mul-
ta fecerit, illudq; venerandum atq; honorã-
dum docuerit, ſacra teſtantur euãgelia: qui
factis dictiſq; ſuis atq; exemplis manifeſtè
demonſtrauit, Eccleſiam ſuam (quæ vtiquè
1. Cor. 3. d templum illius exiſtit, vndè ait Apoſtolus:
Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos)
à fidelibus ſuis fore ſanctæ religionis voto
frequentandam ac venerandam, & nihil in
ea vel de ea, niſi quod ad cultũ honoremq;
eius pertinet, agendum.

CAPVT 19.

QVomodò igitur Eccleſia Chriſti poſt
eius paſſionem, reſurrectionẽ, & ad
cælos aſſcenſionem, & Spiritusſancti
ſuper Apoſtolos miſſioné, paulatim creue-
rit, & per Apoſtolos roborata & propagata,
atq; fidelium oblationibus ditata & exor-
nata fuerit: & Actus eorundem Apoſtolo-
rum, & eorũ geſta, quæ vnuſquiſq; in pro-
uincijs ad prædicandum à Chriſto ſibi cõ-
miſſis geſſit, pleniſſimè adſtipulantur.

CAPVT 20.

SEd quia in præcedentibus, de hac re ſa-
tìs dictum eſt, ſupereſt nunc, vt de Acti-
bus eorũdem Apoſtolorum, pauca ſuccin-
ctè commemoremus. Petrus verò ait ad il- Actor. 2. e
los: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſ-
quiſq; veſtrũm in nomine Chriſti, in remiſ-
ſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis
donũ Spiritusſancti. Et poſt pauca: Qui er-
gò ſuſceperũt ſermones eius, baptizati ſunt.
Et appoſitæ ſunt in illa die animæ circiter
tria millia. Erant autem perſeuerãtes in do-
ctrina Apoſtolorum & cõmunicatione fra-
ctionis panis, & orationibus. Fiebat autem
omĩ animæ timor. Multa quoquè prodigia
& ſigna per Apoſtolos fiebant in Hieruſalẽ,
& metus erat magnus in vniuerſis. Omnes
etiàm, qui credebant, erant pariter, & habe-
bant omĩa communia. Poſſeſſiones & ſub-
ſtantias vendebant, & diuidebant illa omĩ-
bus, ꝓut vnicuiq; opus erat. Quotidiè quo-
què perdurantes vnanimiter in templo, &
frangentes circa domos panem, ſumebãt ci-
bum cum exultatiõe & ſimplicitate cordis,
collaudantes Deum, & habentes gratiã ante
omnem plebem. Dominus autem agebat, q Actor. 4. d
ſalui fierent, quotidiè in ipſum. Et poſt pau-
ca: Multitudinis autem credẽtium erat cor
vnum & anima vna. Nec quiſquã eorũ quæ
poſſidebat, aliquid ſuũ eſſe dicebat, ſed erãt
illis omnia communia, & virtute magna red
debant Apoſtoli teſtimonium reſurrectio-
nis Ieſu Chriſti domini noſtri, & gratia ma-
gna erat in omĩbus illis: neq; enim quiſquã
egens erat inter illos. Quotquot enim poſ-
ſeſſores agrorum ac domorum erant inter
illos, adferebant precia eorũ quæ vendebãt,
& ponebant ante pedes Apoſtolorum. Di-
uidebatur autem ſingulis, prout cuiq; opus
erat. Ioſeph autem qui cognominatus erat
Barnabas ab Apoſtolis, quod eſt, interpre-
tatum, filius cõſolationis, Leuítes, Cyprius
genere, cùm haberet agrum, vendidit illũ, &
attulit preciũ, & poſuit ante pedes Apoſto-
lorũ. Eccè habes, quomodò ꝑ prędicationẽ
B. Petri, & Apoſtolorũ Eccleſia in Chriſtũ
cœpit credere, & creſcere, ac multiplicari.

CAPVT 21.

ECcè etiàm habes initium & originẽ in
Deo offerendis rebus, & indubitanter
crede, quòd in primordio naſcentis eccleſię
cœpit eadem eccleſia vota fideliũ ſuſcipere.
Quorum exemplo laudandi ſunt votorum
ac donorum ſuorum vltronei oblatores. Fa-
cto verò Ananiæ & Saphiræ deterrẽdi ſunt
hi, qui aut ſuorum, aut aliorum votorũ exi- Actor. 5.
ſtunt ablatores vel defraudatores. Ipſe quo-
què Ananias cũ Saphira vxore ſua agrũ ꝓ-
priũ vendidit, & eius preciũ, ſicut & cæteri
fideles faciebãt, ante pedes Apoſtolorũ po-
ſuerũt: ſed quia de eodẽ precio, cõſcia eadẽ

vxore ſua, quiddam dedit, quiddã verò retinendo occuluit, vterq; Apoſtolica authoritate perculſus eſt. Pro qua re, ſicut in eiſdẽ Actibus Apoſtolorum legitur, ſactus eſt timor magnus in vniuerſa Eccleſia, & in omĩbus, qui audiérunt hæc. Si enim de proprijs ſuis rebus, quas ad integrum Deo vouerãt, pro eo quòd indè aliquid abſtraxerunt vel fraudati ſunt, tam horribili morte mulctati ſunt, quid putandum eſt de his, qui ea quæ alij obtulerunt, Deo auferre prę̨ſumunt? Hi proculdubiò ſecundùm verba beati Petri apoſtoli, non hominibus, ſed Deo mentiri conuincuntur.

Ibidèm.

CAPVT 22.

HErodes verò parricida & ſcelaratiſſimus rex, de quo & in eiſdem Actibus Apoſtolorum legitur, & pleniùs in lib. Egeſippi inuenitur, quo regnãte, natus eſt Chriſtus, cuius etiàm ſæuiſſimus ingentem paruulorum cateruam pro Chriſto trucidauit gladius, quo quoſdam ſacerdotes necauit, eorumq́; miniſterium ſibi ſubripuit, & quæ Deo oblata erant, ſicut in eodem Egeſippi libro legitur, in ſuos vſus cõuertit, vt cę̨tera eius mala omittamus, pro tam temerario & (vt ità dixerim) crudeli ſacto creditur quòd meruerit & ab angelo percuti, & à vermib⁹ depaſci, & inſelicẽ miſeramq́; vitam digna morte finire.

Iſte Herodes, auus eſt eius Herodis, cuius in Actis ca. 12. ſit mentio.

Miſcentur hic aui res rebus nepotis.

Actor. 12.

CAP. 23.

QValiter deniquè Eccleſia Chriſti per ſucceſſores apoſtolorum, paſtores videlicet eiuſdem Eccleſiæ ſub orthodoxis Imperatoribus, & vt de multis vnum ponamus, Conſtantino, necnõ regibus alijs ac principibus, cę̨terisq́; fidelibus ſua vota Deo offerentibus, eamq́; Eccleſiam diuerſis donarijs incrementãtibus, atq; ad alta ſublimãtibus excreuerit, hic enumerare & prolixum eſt, & laborioſum, & huic opuſculo incapabile. Geſta tamen ſingulorum, manifeſtant eorum ſtudium, & Imperatorum ac regum, principumq́; erga cultũ diuinũ amplificandum, & cę̨terorũ Chriſtianorũ frequentiſſimã deuotionẽ, qualiter memoratã eccleſiam vſq; in prę̨ſens tempus honorãdo exaltauerint, & exaltando honorauerint, atq; multifarijs donarijs diuitem effecerint.

CAP. 24.

MVlta ſiquidem ſanctorum patrũ, qui nõ ſolùm Latinè, verùm etiàm Grę̨cè ſcripſerunt, documẽta proferri poterũt, quæ ob prolixitatem vitandam omittũtur, qui res Deo dicatas atq; ſacratas, nullatenùs impunè auferri poſſe teſtantur.

CAP. 25.

SAcri quoquè canones toto orbe venerandi, & ſancto ſpiritu inſpirante digeſti, immò calamum ſanctorum patrum, qui eos de ordine & ſtatu ſanctæ Dei Eccleſiæ conſcripſerunt, regente, cùm in multis locis auferendarum rerum eccleſiaſticarũ temerariam inhibeant prę̨ſumptionem, & tantæ rei temeratores, per eam quæ à Chriſto illis conlata eſt, percellãt poteſtatẽ, libet de multis, breuitatis gratia, duo huic ſubnectere opuſculo: & nõ ſolùm hæc duo, verùm etiàm vnum illorum ad eorum audaciam, qui hæc quę̨ prę̨miſſa ſunt, ſecerunt aut ſaciunt, aut ſacare præſumunt, vel ſacientibus impunitatem promittunt, reprimẽdam, ſatìs abundeq́; ſufficere poteſt.

CAPVT 26.

QVorum alterum ſub duobus capitulis, videlicet ſeptimo & octano, in cõcilio Gangrẽſi ità legitur: Si quis oblationes Eccleſiæ extra Eccleſiã accipere vel dare voluerit, prę̨ter cõſcientiam epiſcopi vel eius, cui huiuſcemodi officia commiſſa ſunt, nec cum eius voluerit agere conſilio, anathema ſit. Item: Si quis dederit vel acceperit oblata prę̨ter epiſcopum, vel eum qui cõſtitutus eſt ab eo ad diſpenſandũ miſericordiã panperib⁹, & qui dat, & qui accipit, anathema ſit. Alterũ etiàm in decretis Symmachi papę̨, quod licèt quibuſdã aliter videatur, negocio tamẽ, de quo agiẽ, & eccleſiaſticè & canonicè euidenter adſtipulatur, quod ità ſe habet: Iniquũ eſt enim & ſacrilegij inſtar, quæ vel pro ſalute vel requie animarum ſuarum vnuſquiſq; venerabili eccleſiæ pauperũ cauſa contulerit, aut certè reliquerit, ab his, à quibus maximè conuenerit ſeruari, auferri, & in aliud trãſferri. Arbitramur intereà, ꝙ his, de quibus & cõtra quos agitur, hæc quę̨ paucis cõgeſta ſunt, poſſint ſufficere. Quòd ſi hæc parua eis non ſufficiunt, neq; ſi maiora, quę̨ vtiquè vberiori & prolixiori opere indigẽt, & perfacilè in diuinis oraculis inueniri poſſunt, eis ſufficiẽt.

Gãgrẽſi cõcil. cap. 7.

Ibidèm ca. 8

In Romana ſynodo 3. cap. 4.

CAPVT 27.

TE quoquè nobiliſſime & glorioſiſſime, totoq́; orbe ſamoſiſſime, optime rex, humiles ac fideliſſimi oratores veſtri, veſtrę̨q́; ſalutis amatores certiſſimi ac deuotiſſimi, ſuppliciter exoramus, & flexis poplĩtibus veſtram excellentiã flagitamus, vt hoc opuſculum, quod propter amorẽ cõmunis redẽptoris noſtri Ieſu Chriſti, veſtrę̨q́; animæ ſaluationẽ, & regni vobis cõmiſſi tuitionem, atq; in longinquũ ſelicẽ eius protelationem, veſtrorumq́; hoſtiũ ſuperandorum digeſſimus, veſtrę̨ celſitudinis obtutibus ſit gratũ atq; acceptũ, vobisq́; proliq́; ac populo vobis ſubiecto, Domino opem ferẽte, ꝓfuturum: quòd non ex cœnoſo ſonte iactãtiæ, vel cuiuſlibet præſumptionis elatione emanâſſe, ſed potiùs ex veriſſimę̨ ſynceriſſimæq́; fidei integritate, & ſacerdotali curam animæ veſtrę̨ incõparabiliter gerẽte authoritate, collectum atq; conſcriptum eſſe non dubitetis. Monemusq́; ſalubriter magnitudinem culminis veſtri, vt hæc perpendatis, qualiter progenitores veſtri, & ditando & exaltando ſanctam Dei eccleſiam, regnum hoc longè lateq́; dilatauerint, glorioſumq́;

cunctis

cunctis in circuitu nationibus terribile, atq; Dño ſe protegẽte inſuperabile fecerũt. quapropter fideliter & humiliter veſtrã hortando perſuademus & perſuadẽdo hortamur à Deo ſublimatã poteſtatem, vt qui eccleſias Chriſti dehonorauerunt & humiliauerunt, rebusq; proprijs expoliauerunt, nullatenùs imitatores, ſed magis progenitorum veſtrorum, qui eam ditatam atq; exaltatam, & diuerſis muneribus exornatam, ad vos tranſmiſerũt, exiſtatis ſectatores, vt iure cum illis & cum cæteris fidelibus Deo ſyncerè ac deuotè ſua offerẽtibus ſaluari, & hæredes perpetuæ felicitatis mereamini effici. Sancta & indiuidua Trinitas, te bone rex, ad profectũ & exaltationẽ atq; defenſionem ſanctę ſuæ Eccleſiæ per immenſum conſeruet, & poſt huius vitæ lachrymabilem conuallem, ſanctorum regum conſortem efficiat. Amen.

FINIS.

SYNODVS MELDENSIS HABITA ANNO DOMINI 845. SVB CAROLO

iuniore rege Francorum.

PRAEFATIO.

QVIA generis humani fragilitas pronior dilabitur ad corrigenda, quàm ſtudeat conſeruare correcta, & diuina teſtantur oracula, & conſuetudine monſtratur quotidiana, quia etiàm virtutes faciliùs queãt plantari, quàm vitia poſſint eradicari: & ager dumoſus ruricolarum vſu atq; labore ad cultum feralem perductus oſtendit, & propheta ſacerdotalem geſtans perſonam, Domino loquente, Hier. 1. præmonſtrat, dicens: Ecce cõſtitui te hodiè ſuper gentes & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, & diſſipes, & diſperdas, & ædifices, & plantes. Quatuor enim priùs ponens ad deſtruenda praua, & duo poſtmodùm ad ſtatuẽdum recta, oſtendit, quid falce ſacerdotali duriùs valeat, & ſæpiùs debeat recidi. Quicquid terrena poteſtate vel cupiditate, ignorantia ſeu fragilitate, ſtudio ac ſubreptione peruerſum in Eccleſia, aut in humana cõuerſatione pullulauerit, recidendum. Sacerdotum eſt enim, diuina populo dare Exod. 28. mandata, & referre reſponſa: quia in rationali pectoris Aaron, erant doctrina & veritas. Et ſacerdotalis chorus, os Domini appel- Hiere. 15. latur, ſicut ſcriptum eſt: Si ſeparaueris precioſum à vili, quaſi os meum eris. Cui etiàm Ezech. 33. dictum eſt: Tu autem annunciabis eis, quin Malach. 2. populis vniuerſis, ex me, & legem requirent ex ore ſacerdotis, quia angelus Domini exercituũ eſt: & multa alia his ſimilia, quæ vera Chriſtianitas plùs iam penè credendo & venerando, quàm audiendo vel diſcendo, cognoſcit. Sacerdotum eſt etiàm, imminentem gladium, quæ eſt animaduerſio diuini furoris atq; iudicij, populis nunciare: eorũ eſt nihilominùs, verbi gladio, acutiore omi Hebr. 4. gladio ancipiti, qui penetrat vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritûs, compagum quoquè & medullarum, atque cogitationum & intentionum cordis in vnoquoq; Eccleſiæ filio praua reſecare à rectis, prauosq; in omi Eccleſia, ſi ità res popoſcerit, vt ſeculi iudices, & iudicij diuini præcones, ſegregare de rectis: Quia nulli qui ſanum ſapit, eſt dubium, ità Dominum omnia moderâſſe, vt cla- Matth. 16. & 18. uibus Eccleſiæ datis, aditus ad vitam claudi debeat, vel reſerari: & quicquid ordine ordinato à ſacerdotibus in Eccleſia geritur, per gratiam ſancti ſpiritûs ab illo geratur, q quod eis promiſit, nullatenùs pro quocũq; in quocunque dimiſit: Eccè ego, inquiens, Matth. 28. vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi. Quod certiſſimè cognoſcẽtes Domini ſacerdotes, & ſubtili examine perpendentes, quia eorum erat ad omnem actionẽ populi, vt Dominus per Moſen præceperat, Leuit. 23. 25. tubis clangere, id eſt, manifeſtiſſima prędi- Num. 10. catione voluntatem Domini inſonare, poſtquàm ab ipſis piæ memoriæ Ludouici diui Eſa. 1. Auguſti tẽporibus, Eccleſia diuerſis & aduerſis cœperat vexationibus fatigari, in qua (vt propheta longè multò antè defleuerat) à planta pedis vſque ad verticem non erat, immò nec eſt, deſiderabilis ſanitas, crebris monitionibus ſuam, principum quoquè & potentum, ac pauperum, totiusq; Eccleſiæ clamãtes neceſſitatem, vocem correctionis dederunt, ſi fortè vel ipſa vexatio, vt ſcriptũ Eſa. 28. eſt, intellectum daret auditui. Hoc verbis, hoc ſcriptis, hoc publicis, hoc priuatis ſuaſionibus: hoc ſpecialibus, hoc generalibus egérunt, pro Chriſto legatione fungentes, petitionibus: hoc etiàm, dicta Dominica ꝓponẽtes, hoc propheticis & apoſtolicis oraculis conteſtantes: hoc, veterum ſtatuta prę oculis demonſtrantes: hoc capitulari & petitoria ſuggeſtione, ſæpiùs & principes & Reipublicę potentes atq; * miniſtros ex diuina inſinuatione & voce, blandè ac terribi- *miniſtri liter, quia ità diuerſi rerum euentus exegerant, monuerunt. Et vt de multis quædam ad memoriam reducamus, ità egérunt ſcriptis, quæ cõſtant, quorum eſt vnum ex ſynodo, in pago Andegauenſi habita, in villa quæ dicitur Lauriacus. Aliud in reuerſione glorioſi regis ac domini noſtri Caroli Aredonis ciuitate, quod idẽ inclytus princeps, & cæteri quique tam Eccleſiaſtici, quamque ex laicali ordine, qui adfuerunt viri

viri manu propria ſirmauerunt. Tertium in generali Synodo apud Theodonis villã generaliter actum, & generali conteſtatione propalatum. Quartum ex conuenientia, in prædicto cõuentu cœptum, & in Verno palatio perpetratũ. Sed inuidia ac malitia diaboli ſeu miniſtrorum eius, nondùm principis & populi auribus prolatum. Indè verò, quia ſicut neceſsè fuerat, diuinis iuſſionib9 non eſt ſequuta obedientia, dedit Dominus ab Aquilone, vndè iuxta prophetã, pãdetur omñe malũ, dignos meritis noſtris Apoſtolos, crudeles ſcilicet & immaniſſimos Chriſtianitatis perſequutores Nortmannos, qui vſq; Pariſios venientes, quod iuſſit Dominus, mõſtrauerunt: quorum actus Domini ſacerdotes, vt præuenerant ex ore Domini, ſermone ſunt etiàm ſubſequuti. Sed & indè Beluacum ciuitatem venientes, quæ ex Domini voluntate cognouerant, & verbo & ſcripto nullatenùs ſiluerunt. Tandèm aũt graſſante iniquitate, atq; elongante ſe optata atq; optabili pace, nõ ſolùm à medio noſtrî, verùm (quod eſt lugubrius) à finib9 noſtris, perſpiciẽtes etiàm diuinam miſericordiam, quæ potiſſimùm in tribulatione ſuis fidelibus cõſueuerat ſemper adeſſe, tot miſerorum gemitus, tantaſq; lachrymas, & penè intolerabiles, & ĩ hac regni dũtaxàt parte inauditas afflictiones & horribiles calamitates ſurda (ſi dici fas eſt) aure iuſto iudicio præterire: Ob hoc iuſtæ indignationis diuinæ complangendum ſupplicium, & eccleſiæ Chriſti deuoto pectore tractandum negocium, præſulum quoquè & ſequentis cleri correctionem, & regis ac regni ſalubritatem atque ſtabilitatem, & populi, authore & fautore Domino, procurandam ſalutem, venerabiles epiſcopi, Vuenilo videlicet Senonicæ Sedis archiepiſcopus cum ſuffraganeis ſuis, Hincmarus quoquè ſanctæ Metropolis Eccleſiæ Rhemorum epiſcopus cum coepiſcopis ſuis, & Rodulphus Bituricæ ciuitatis archiepiſcopus, cæteris etiàm Domini ſacerdotibus legatis vel ſcriptis ſuam præſentiam exhibentibus, in Meldẽſem Eccleſiam de ſuis ciuitatibus conuenerunt, ibiquè ſecundùm ſynodalis ordinis cenſuram reſidentes, anno Dominicæ incarnationis DCCC.XLV. pijq; regis Caroli ſuccreſcẽtis feliciter vj. cuius cõſenſu ſub diuino nutu illuc cõuentum eſt xv. Calend. Iulij, quia occaſiones duriſſimæ iam annis præcedentibus Synodalia tempora religioni abripientes ſibi indebitò ſubripuerant: poſt compaſſionis fraternæ & communis miſeriæ luctum ſtatuerunt primò aliqua ex his, quæ nupèr ab eodem deuotiſſimo principe, vnà cum ſacro Eccleſiaſtico ordine, & illuſtriũ virorum nobilitate decreta ſunt, ità vt conſtituta fuerunt præfigere, vel quæ ab ipſis ac cæteris Chriſti vicarijs, ex diuina authoritate ad ſtatum ſanctæ Eccleſiæ redintegrandum, ad principis ac Reipublicæ & ſubſequentis Chriſtianitatis ſalutem, ſunt prolata capitula recenti memoriæ & auditui atque adſpectui ſalubriter, Chriſto propitio, præſcribere, & tunc quæ ſancti ſpiritûs gratia miniſtrauerit, & patrum conſtitutio roborârat, deuotis mentibus intimare: Quia quæ benè inuenta & ſemèl ſtatuta ſunt, obſeruatione indigent, vt ex veſtigijs præcedentium didicimus, non retractatione. Nec ſolùm ſtudendum eſt noua cudere, ſed & vetera conſeruare: Quia etiàm mox poſt abſolutam ſynodum, nec admonitionis epiſcopalis congruentia, varijs euentibus præpedita, potuit ſubſequi, nec monitionis efficacia promereri, prædicti venerabiles epiſcopi vnà cum æquè venerabili Gunboldo Rothomagenſi archiepiſcopo ac coëpiſcopis ſuis, conſenſu ſupraſcripti glorioſiſſimi regis Caroli, anno Incarnationis Dominicę DCCC.XLVI. Calend. Mart. Pariſijs conuenerunt, & cœptum diuinum negocium pertractantes, vt ad perfectionem debitam propiciante Chriſto perduceretur, ſatagere ſtuduerunt. Sicq; per ſeptiformis ſpirituſſancti virtutem nos omnes, licèt indigni, Chriſti tamen vicarij. & apoſtolorum ipſius ſucceſſores, omnem hominem, eccè iam non modò ſeptiès, verùm & octiès intuitu meriti ſtabulario repromiſſi: Quod ſupererogaueris, inquit, cùm rediero, reddam tibi, conuenientes vt vel nũc in hac octaua, quæ reſurrectionem prętendit, cõuentione à mortuis operibus communiter reſurgamus, cõſilium Dei, iuxta Pauli vocem, adnũciamus, & mundos nos à ſanguine audientium exhibemus: Indeq; non obedientibus, quam non optamus, iram ac indignationem ac tribulationem, ſicut idem ſanctus Apoſtolus docuerat, denunciamus: omni autem obedienti, ac operanti bonum, ac perſeueranti in bono, Chriſti Dei noſtri voce promittimus, quam & depoſcim9 gloriam, & incorruptionem, & vitam æternã in ſecula ſeculorum, Amen.

[Margin notes: Hier. 1. — Pariſijs iterùm conuenitur, & hęc ſynodus abſoluitur. — Luc. 10. — Act. 20. — Rom. 2.]

CAPITVLA EX CONVENtu habito in villa, quæ dicitur Holonia, conſenſu principis & epiſcoporum, ac cæterorum fidelium prolata & confirmata, & ab omnibus Dei fidelibus neceſſariò obſeruanda.

CAPVT I.

De honore videlicet & cultu Dei, atq; ſanctarum Eccleſiarum, quæ authore Deo, ſub ditione & tuitione regiminis noſtri conſiſtunt, communiter, Domino mediante, decernimus, vt ſicut tempore beatæ recordationis domini ac genitoris noſtri exultę & honoratæ, atque rebus ampliatæ fuerunt, ità permaneant: Et quæ à noſtra liberalitate honorantur atq; ditantur, decætero ſub integritate ſuî ſeruẽtur, & ſacerdotes ac

tes ac ſerui Dei vigorem Eccleſiaſticum & debita priuilegia, iuxta reuerendam authoritatem obtineant. Eiſdē verò regalis poteſtas, & illuſtrium virorū ſtrenuitas, ſeu Reipublicę adminiſtratores, vt ſuum miniſterium competenter exequi valeant, in oḿibus rationabiliter & iuſtè concurrant.

CAPVT 2.

HOnor etiàm regius, & poteſtas regali dignitati competēs, atq; ſynceritas & obtemperantia ſeniori debita, remota oḿi ſocordia, & calliditate, ſeu qualibet indebita quorumcunq; coniunctione, contra honorem & poteſtatem, atq; ſalutem noſtram, ſiue regni noſtri ſoliditatem nobis in oḿibus & ab oḿibus, ſicut tempore anteceſſorum noſtrorum conuenerat, exhibeatur. Et ſi quis quemcunq; contra nos, & cōtra hāc pactam ſynceritatem aliquid moliri manifeſtè cognouerit, ſi eum cōuertere nequiuerit, apertè prodat atque denotet, & conſilio atq; auxilio epiſcopalis authoritas, & fidelium vnanimitas, vt honor & poteſtas regia inconuulſa permaneat, totis niſibus decertare & adiuuare procuret.

CAPVT 3.

QVia verò debitum eſſe cognoſcimus, vt à quibus honorem ſuſcipimus, eos iuxta edictum Dominicum honoremus, volumus, vt omnes fideles noſtri certiſſimum teneant, neminem cuiuſlibet ordinis aut dignitatis deincèps noſtro inconuenienti libitu, aut alterius calliditate, vel iniuſta cupiditate promerito honore debere priuari, niſi iuſtitiæ iudicio & ratione atq; æquitate dictante. Legem verò vnicuique competentem, ſicut anteceſſores ſui tempore noſtrorum prędeceſſorum habuerunt, in oḿi dignitate & ordine, fauēte Dño, noſtrā magnificentiā obſeruaturam promittimus.

CAPVT 4.

QVod faciliùs atque obnixiùs veſtra authoritas valeat obſeruare, omnes, ſicut in veſtra benè memorabili cōuenientia pepigiſtis, conſeruare ſtudebitis: immò etiàm cuncti in poſtmodùm ſolicitè pręcauebūt, nè aliquis pro quacunq; priuata cōmoditate, aut reijcienda cupiditate, ſiue alicuius conſanguinitatis vel familiaritatis, ſeu amicitiæ cōiunctione nobis immoderatiùs ſuggerat, vel poſtulationibus, aut quolibet modo illiciat, vt contra iuſtitię rationem, & noſtri nominis dignitatē, ac regiminis ęquitatem agamus.

CAPVT 5.

ET ſi fortè ſubreptū nobis quippiam vt homini fuerit, competentem & fideliter, prout ſublimitati regiæ conuenit, & neceſſitatibus ſubiectorum expedit, vt hoc rationabiliter corrigatur, veſtra fidelis deuotio admonere curabit.

CAP. 6.

TAndèm autē viſum eſt nobis adnectere, vt ſi quis hoc fœdus concordię ſalubris, quod propter pacis charitatisq́; cuſtodiam iniuimus, & chirographi virtute ſubſcripſimus, rebelli atq, animo pertinaci, irruperit, Chriſtiana dilectione admoneatur, & ad incōuulſum veritatis vinculum cōſeruandum, (Quod qui tentauerit corrūpere, faciliùs poterit ſeipſum diſrumpere, quàm illud poſſit irrūpere) iuxta monita diuina, vt reſipiſcat, hortetur: & ſi audierit, fiat de ſocietate fideli oḿibus gaudium: Si verò obaudire renuerit, tunc pōtificalis authoritas, & regalis ſublimitas, atq; in charitatis cōnexione perſiſtentium magnanimitas, ſecundùm quod res & neceſſitas poſtulauerit ac ratio expetiuerit, ſeu qualitati perſonę conuenerit, zelum ſuæ deuotionis feruētiſſimè exerat, & quod inſpirante Deo, agendum in omnem ſalutis & vtilitatis atq; honeſtatis partem iudicauerit, irrefragabiliter peragat. Ex capitulis verò in Synodo apud Theodonis villam habitis, quædam monenda ſubiungemus, quędā autem pro tempore tunc dicenda, nunc breuitati ſtudentes, recidimus quædam, etiàm neceſſitati cōſulentes, & ordini prouidētes, patrum ſequentes cōſuetudinem, interpoſuimus ità ab epiſcopis prolata, principū & cæterorū fideliū ſaluti.

[TOM. 3.]

CAPVT 7.

VIdetur nobis, ſi fideliter vultis regnare, & vigorem regium ac ſeniorale, & ſuper veſtros, & ſuper impugnātes poteſtatem veſtram optatis habere, charitatem illā quā Apoſtolus docuit, de corde puro & cōſcientia bona, & fide non ficta, cum fratrib⁹ veſtris ſtudete habere: Et quia ſic habeatis, & fidelibus & infidelibus oḿi virtute & puritate, quātùm Deus dederit, curate manifeſtate, ſicut ipſe docuit, dicēs: In hoc cognoſcent oēs, qa mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionē habueritis adinuicèm. (Seniorale, Gallicū videtur eſſe vocabulum. 1 Tim. 1. De charitate fraterna regum. Iohan. 13.)

CAP. 8.

QVia benè nôſtis, ab illo, qui ſolus rex & ſacerdos fieri potuit, ità Eccleſiam diſpoſitam eſſe, vt pōtificali authoritate, & regali poteſtate gubernetur: Et ſcriptū eſſe liquidò peruidetis, Vbi nō eſt gubernator, populus corruit: & tanto periculoſiùs, quātò anima plùs eſt precioſa, quàm corp⁹: Canonum etiàm irrefragabilis authoritas ſuper epiſcoporum ordinatione euidētiſſimè præcipiat, feruentiſſimè Dei legatione fungentes monemus, vt quādocunq; Deo diſpenſantè, quilibet epiſcopus ad Dominum migrauerit, ſubmota funditùs peſte Simoniacæ hæreſeos, ſinè dilatione iuxta authoritatem canonicam, ſedes vacās epiſcopum à vobis regulariter deſignatū, & gratia ſancti ſpiritùs conſecratum, accipiat. (Prou. 11.)

CAPVT 9.

SAcrum quoquè monaſticū ordinem à Deo inſpiratū, & ab ipſis apoſtolis fundatum, ſeu à nominatiſſimis ac ſanctiſſimis patribus excultū, atq; per iſtud imperiū à veſtris pię memorię p̄deceſſorib⁹ propagatū, (Ordo monaſticus fundatus ab Apoſtolis.)

&

& quædam etiàm loca ſpecialiùs venerabilia contra omnem authoritatem & rationem, ac patrum veſtrorũ ſeu regum præcedentium conſuetudinem, laicorum curæ & poteſtati in maximo veſtro periculo, & illorum perditione, & Dei ac ſanctorum non modica ad iraſcendum prouocatione vos commiſiſſe dolemus. Quapropter pro Chriſto deuotiſſimè obſecramus, vt tam magnã offenſam, & iuſtam repræhenſionem, atque periculoſam ſinè exemplo præcedentium præſumptionem, ab animabus veſtris, & felicitate regni veſtri pellatis, & loca venerabilia, & habitum a ordinẽ ſacrum, eis qui ad hoc vocati ſunt, viri ſcilicet ex clericali & eccleſiaſtico vel monaſtico ordine religioſis, ſeu & in ſuo ſexu fœminis Deo dicatis, atq; deuotis, atque in ſchola Chriſti eruditis, ad cuſtodiendum & prouidẽdum cõmittatis, qui & quæ Dei ſunt, Deo: & quæ ſunt Cæ-
Matth. 22. ſaris, Cæſari reddant. Qui etſi minùs perfectè, & in diuina religione & in Reipublicæ vtilitate profecerint, aut corripiant, aut meliores & vtiliores in locis eorum ſubſtituantur, & non propter prauorum nequitiã, ordo religionis, & loca ſacratiſſima, eis quibus licitùm non eſt, committantur: Quia, vt ſancti patres dicunt, nõ debet eſſe in regimine vel in contubernio communis habitatio, quorum eſt diuerſa profeſſio. Et magnoperè cauendum eſt, nè tam manifeſta religiõis deſtructio, regni huius fiat deſolatio, cùm
2. Reg. 6. manifeſtiſſimè ſcriptura demonſtret Ozam morte damnatum, qui arcam Domini quaſi cadentem releuare voluit: quam vel contingere illicitam ei fuit. Hęc autem loca ſacrata non ideò ab illis, quia tenere non debent, occupari prohibemꝰ, vt à nobis illa cupidè poſſideri quæramus: ſed vt hi, quibus ea habere non licet, licita habeãt: & illi qui ad regiminis onera portanda à Domino vocati ſunt, diuina miniſteria exequantur.

CAPVT 10.

Nota abuſũ deformem.

PEruentum eſt ſiquidem ad nos, quod auditu lugubre, & dictu nefas, actuque horribile, ac nimìs triſte dignoſcitur: quia contra omnem authoritatem, contra patrũ decreta, & totius Chriſtianę religionis conſuetudinem, in monaſterijs regularibꝰ laici in medio ſacerdotum & Leuitarum, ac cæterorum religioſorum virorum, vt domini & magiſtri reſideant, & velut abbates de illorum vita & conuerſatione decernant, eoſq; dijudicent, ac regimina animarum, ac diuina eis, ſecundùm regulam, non ſolùm ſinè præſentia, verùm etiàm ſinè cõſcientia epiſcopi committãt ſacraria, & ità præſumptiuè doceant, qui noluerunt fieri diſcipuli veritatis, & ſaltu inordinato magiſtri fiant erroris. Quod quàm temerario auſu præſumptum ſit, omnis ſcripturarũ demonſtrat authoritas, adeò vt, ſicut ſcriptum eſt, nec in perſecutione Dominica ſinè miniſtris pon-

tificum Reſpublica ad comprehendendum dominum, quanto magìs ad ordinanda diuina ſeruitia auderent tranſmittere. Ait enĩ ſcriptura ſecundùm Iohãnem: Iudas autem Iohan. 18.
cùm accepiſſet cohortem, & à pontificibus & phariſæis miniſtros. Et item: Et adduxe- Ibid.
runt Ieſum ad Annam primùm, & indè ad Caipham pontificem, & poſt examinationem pontificis, ſuſcepit eum Pilatus. Et Pau-
lum princeps ſacerdotum ſecundùm legem Act. 23.
ſedens, per legem iudicare debebat. Et qui- 1. Reg. 21.
bus panes propoſitionis non licet edere, etiàm regis à DEO electi petitione, niſì ab immunditia ſua mundẽtur, iudicia ſacerdotum panes proponunt. Quod non eſt aliud, 1. Ioh. 2.
niſi quod Iohannes dicit, cùm venerit, Antichriſtum acturum. Et nunc Antichriſti, videlicet iſti, multi ſunt. Et quod dominus ſecundùm Marcum: Cùm videritis abomina- Marc. 13.
tionem deſolationis ſtantem in loco vbì nõ debet, qui legit, intelligat. Verè enim iſta eſt abominatio deſolationis, non ſolùm religionis, ſed etiàm præſentis & perpetuæ ſalutis, & non ſolùm ſubditorum, & talium apocryphorum rectorum, verùm & regis & regni, atq; regni primorũ, huic deteſtabili inordinationi fautorum. Et, quod adhuc habetur flebilius, quidam epiſcoporum è vicino ſedentes, & iuxta prophetam, canes muti Eſa. 56.
non valentes latrare, nec opponere murum Ezech. 13.
pro domo Iſrael, hęc ſcientes ſilent, & ſurda aure pertranſeunt. Vndè & zelo diuino accenſi authoritate Dei, ex quo omnis pater- Ephes. 3.
nitas ſecũdùm Apoſtolum, in cælo & in terra nominatur, decernimꝰ, vt quicquid huiuſmodi hactenùs actũ eſt, ſacerdotali ac regali rigore ſeu diſpoſitiõe caſſetur, & ad ſtatum authoritatiuum reducatur, & talis Abbatia, quæ paternitas Latino nomine dicit, funditùs remoueatur. Et ſi quis hoc decęterò præſumpſerit, & admonitus à tali pſumptione ſe corrigere non voluerit, & idem, & qui ei fauerit, vel cõſenſerit, à corpore Chriſti ſeparetur & ſanguine. Qui autem de monachis per talem manum, obedientiã regularem ſuſceperit, grauioris culpæ vindicta puniatur. Quod ſi pòſt quiſquam illorũ pſumpſerit, iudicio ſanctiſpiritûs, *pſenti de- for. *præſentis decreto
creta authoritate anathematizetur. Si autẽ Monachus cõtemnens, gradũ Eccleſiaſticũ habuerit, eo priuet: Et ſi nõ habuerit gradũ, pane & aqua cõtentus, ergaſtulo diebus xl. retrudat, & de miniſterio indebitè adepto vltionẽ canonicã, qui à qualibet ſeculari poteſtate, prędictũ honorem eccleſiaſticũ vult obtinere, ex hoc decreto ſuſtineat. Epiſcopi verò, qui hactenùs tantã ſilentio conſenſerunt pręſumptionis perniciẽ, duriùs arguãtur. Et ſi deincèps iſtud ſinè vindicta dimiſerint, aut agere in ſuis parochijs conſenſerint, tribus menſibus hoc ſynodali iudicio à Miſſarum ſolennijs ſe abſtineant, & ſuę tãtùm Eccleſiæ communione contenti ſiant.

CAP. XI.

OCcaſionem etiàm & ſomitem, vndè
ordo Eccleſiaſticus, & canonica for-
ma, atq; monaſtica religio ſæpè à longè ſu-
periori tempore, quum minùs religioſos
principes habuit, titubauit & penè colla-
bẽs deperijt, & iterùm, quum deuotos & in
Dei zelo ſeruentes principes accipere me-
ruit, reſurrectiõe quadã reuixit, & vigorem
recepit, atq; ſui proceſsûs tempore ambu-
lanit, qnod non ſinè graui dolore & metu
vltiõis diuinę dicim⁹, in veſtri regiminis tẽ-
2.Cor. 13. pore, in deſtructionẽ, nõ ędificationẽ, ſicut
Paulus docuerat, accidiſſe cõſpicim⁹. quod
& noſtris peccatis, q diſpẽſatores & paſto-
res Eccleſiarũ eſſe debuim⁹, veraciter impu-
tamus, & eorum, quorum factione res iſta
adeò malè pullulauit & excreuit, alia ꝓce-
dẽtia peccata hoc meruiſſe, ꝓ certo autho-
ritate diuina cognoſcimus: vt qui nocebãt,
Apo. 22. ſicut ſcriptum eſt, nocerent adhùc, vndè De-
um grauiùs ad iracundiam prouocarent, &
ſanctos, quos interceſſores pro ſuis pecca-
tis habere debuerant, inſenſos haberent, &
ſacerdotes ac viros religioſos, ſeu Chriſti
pauperes, quos oratores & reconciliatores
ſibi de ſuo promereri neceſsè ſuerat, pro-
clamatores aduersùm ſe fieri iritarent, & ad
cumulum ſuorum peccatorũ etiàm illa pec-
cata, vndè in conſpectu Dei rationem in die
Matt. 12. terribilis iudicij redderent, augerent quæ
illi commiſerunt: qui eadem ipſa peccata p
interceſſionem fideliſſimarum oblatiõum
deleuerunt, quibus Eccleſiaſticarum rerum
peruaſores inconſultè, & in perniciem ſuî
ſinè reuerentia abutuntur. Qnod ità verum
eſſe, vt dicimus, Dominus proteſtatur di-
Oſeę 4. cens: Peccata populi mei comedunt. Pecca-
ta enim populi comedunt, qui contra au-
thoritatem diuinam res Eccleſiaſticas inde-
bitè peruadunt, & nec interceſſionis ope,
nec ꝓdicationis conſilio, vel quocunq; di-
uino auxilio pro peccatis eorũ, qui eas de-
derant, laborant: nec pio operi, ad quod fi-
☞ des fidelium eas tradiderat, inſeruire per-
mittunt. De quo periculoſo facto, vos prin
cipes Chriſtianiſſimi, venerabiliter admo-
nemus, & deuotiſſimè obſecramus, vt me-
mores ſalutis veſtræ, præſentis ſcilicet &
æternæ, memores etiàm largitatis progeni-
torum veſtrorum erga ſanctas eccleſias, ꝓ-
pter quam feliciter regnauerunt, & ſibi cõ-
trarios ſuperauerunt: memores ſiquidem
cum quanta religione etiàm ante Chriſti
ſanguinẽ, & in tempore famis in Aegypto
diſcretione ſancti Ioſeph, apud nefandum
Gen. 47. regem Pharaonem terra ſacerdotalis exti-
tit: innumera quoq; ſcripturarũ exẽpla, vt
lacte eccleſiæ nutriti, & ſcientiæ ipſius vbe-
ribus ſufficienter repleti ante oculos redu-
centes, tunicã Chriſti, qui vos elegit & exal-
Iohan. 19. tauit, quã nec milites auſi fuerunt ſcindere,
tempore veſtro quantocyùs reconſuite &
reſarcite, & nec violẽta ablatiõe, nec illici-
torum ꝓceptorũ confirmatiõe, res ab eccle-
ſijs vobis ad tuendũ & defenſandũ ac ꝓpa-
gandum cõmiſſis, auferre tentate: ſed vt ſan
ctæ memoriæ auus, & pater veſter eas guber
nandas vobis, fautore Deo, dimiſerunt, re-
dintegrate, & ꝓcepta regalia earundem Ec-
cleſiarum conſeruate & confirmate: nẽ ſic.
ut intentauit Semeias propheta ad Roboã
filium Salomonis in conſciſſione pallij prę- 3.Reg. 12.
ſens regnum, quod abſit, vobis patrum la-
bore acquiſitum & hæreditate relictum, à
vobis ipſe Chriſtus diuidat, & æternum re-
gnum quod promiſit, non tribuat. Nec cõ-
tra Dei faciem iratas hominum facies con-
ſideretis: quia ſi ad tempus illis diſplicue-
ritis, cùm vos Deo placebitis, in vobis ille,
quod promiſit, implebit: Cùm placuerint, Pro. 16.
inquiens, Deo viæ hominis, omnes inimi-
cos eius conuertet ad pacem.

CAP. XII.

PEtimus tãdèm, vt ordo Eccleſiaſticus,
in quibuſcunque ei ſuerit neceſsè ri-
gorem ſalutis humanæ exercere, per pote-
ſtatem veſtram, & per miniſterium mini-
ſtroum dominatiõis veſtræ, ſecundùm anti-
quam conſuetudinem ſuum vigorem reci-
piat, & populi generalitatis vnà cum Eccle-
ſiaſtica deuotione iudicium, quod honor
regis diligit, & iuſtitiam, qua thronus eius
firmatur, per diſpoſitiõem veſtrã ſuſcipiat, Pſal. 95.
ſeu admonitione atq; conſilio ſacerdotali Pro. 16.
veſtra ſublimitas, & quiſq; in quolibet ſta- & 25.
tu vel ordine de rapinis & cæteris q̃ diſcor-
diæ malo acciderunt, ꝓteritis erroribus pœ-
nitudinem gerat, & Dñi reconciliationem
expoſtulet: quam facilè omnis qui quæſiẽ-
rit inueniet, ſi in loco diſcordiæ plãtata fu-
erit charitas, quæ cooperit multitudinem
peccatorum: eumq; potiùs, q̃ nos, in conſi- Iacob. 5.
lio non noſtro, ſed DEI attendatis, qui di-
xit: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſper-
nit, me ſpernit. Non enim vos eſtis qui lo- Lucæ 10.
quimini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui lo-
quitur in vobis. Matt. 10.

CAPITVLA IN SYNODO acta, quæ habita eſt apud Lauriacum in Pago Andegauenſi, anno DCCC. XLIII. Incarnationis Domini noſtri IESV CHRISTI, menſe Octobri, Indictione ſeptima.

CAP. XIII.

SI quis publicus diuinæ legis præuarica-
tor, vel promanifeſtis criminibus erga
Eccleſiaſtica iuſta & ratiõabilia iudicia cõ-
temptor repertus fuerit, vel inflatus ac timi-
dus monitis Eccleſiaſticis ac ſanctorũ patrũ
conſtitutionibus contradictor vel ſubſan-
nator cõprobatus fuerit, ſi monitionibus
epiſcopalibus obtemperare diſtulerit, ana-
thematizetur.

CAP. XIIII.

SI quis contra regiam dignitatem doloſè ac callidè ac perniciosè ſatagere cõprobatus fuerit,niſi digniſſimè ſatisfecerit,anathematizetur.

CAP. XV.

Rom.13. SI quis poteſtati regiæ,quæ non eſt,iuxta Apoſtolum,niſi à Deo,contumaci ac inflato ſpiritu contra authoritatem & rationem pertinaciter contradicere præſumpſerit, & eius iuſtis & rationabilibus imperijs ſecundùm Deum & authoritatem Eccleſiaſticam ac ius ciuile,obtemperare irrefragabiliter noluerit,anathematizetur.

CAP. XVI.

QVicunq; ſuperbiæ facibus acceſſi,vel proteruia ſtomachati, hæc quæ pro ſanctæ matris eccleſiæ tranquillitate ſacerdotalique rigore,& regia dignitate à nobis vnanimiter definita,manibusq; proprijs roborata ſunt,violare,aut quolibet argumẽto irrumpere tentauerint,placet eos omnes anathematizari.

Ex capitulis apud Beluacũ ciuitatem in ſynodo habitũ.

CAP. XVII.

VT res Eccleſiaſticæ tempore principatûs veſtri ablatæ, ex integro pſentaliter reſtituantur, & reſtitutæ conſeruentur, ſicut tẽpore aui & patris veſtri fuerũt, & excepto ſuppoſito, quod ad vſus poſſidentium abſumptum eſt, quomodò tunc erant,quandò vos illas indè tuliſtis,ſinè refragatione reddantur. Hinc enim in canone Aurelianenſi ſcriptum eſt, titul.xiij. Nè cui liceat res vel facultates Eccleſiæ aut monaſterijs vel xenodochijs pro qnacunque eleemoſyna cum iuſtitia delegatas retentare,alienare atq; ſubtrahere. Quod ſi quis fecerit,tanquàm necator pauperum, canonum antiquorum ſententijs conſtrictus,ab Eccleſiæ liminibus excludatur,quandiù ab ipſo ea quæ ſunt ablata vel retenta,reddanẽ.

Conci. Aurelianẽ. 5. cap. 13.

CAP. XVIII.

VT præcepta illicita iure beneficiario de rebus eccleſiaſticis facta, à vobis ſinè dilatione reſcindantur, & vt decæterò nè fiant,à dignitate veſtri nominis regij caueatur.

CAP. XIX.

VT ab eccleſijs veſtræ ditioni ſubiectis, indebitas conſuetudines & Iniuſtas exactiones decæterò non exactetis, ſed ità eas conſernetis,ſicut ordo docet canonicus, & tempore aui & patris veſtri cõſeruatæ fuerunt.

CAP. XX.

ET nè magnificentiam veſtram illuc veſtræ dignitati indecens & inhoneſta impellat neceſſitas,quò non trahit volũtas, & partim neceſſitate, partim etiàm ſubreptione, quia aliter quàm ſe rei veritas habeat, vobis dictũ vel poſtulatum ſuit, maximè,quod ad rempublicam pertinuit, aut præreptione in beneficiario iure, aut in alodio abſumptum habetur, videtur nobis vtile & neceſſarium, vt fideles & ſtrenuos miſſos ex vtroq; ordine per ſingulos comitatus regni veſtri mittatis, qui omnia diligenter inbreuient, quæ tempore aui ac patris veſtri vel in regio ſpecialiter ſeruitio, vel in vaſallorum dominicorum beneficijs fuerũt, & qnid vel qualiter aut quantum exindè quiſq; modò retineat,ſecũdùm veritatem renuncietur vobis.Et vbi inueneritis,quia ratio & vtilitas ac ordo ſeu veritas in aſſumptis vel donationibus habeantur, inſtituta permaneant: vbi autem irrationabilitas vel potiùs fraus inuentæ fuerint, vnà cum conſilio fidelium veſtrorum hoc taliter corrigite,vt & ratio aut vtilitas ſeu iuſtitia non deſerantur, & dignitas veſtræ magnificentiæ per neceſſitatem ità vilis non ſiat,ſicut vos non decere cognoſcitur. Quoniam domeſtica domus veſtra aliter obſequijs domeſticorum repleri non poterit, niſi habueritis,vndè eis meritum rependere,& indigentiæ ſolatium ſerre poſſitis, & ſic demùm reſpublica veſtra de ſuo ſuffragetur ſibi,& eccleſiæ,à quibus nõ expedit, habeantur immunes.

CAP. XXI. De precarijs.

VT precariæ & commutationes tempore viduatarum Eccleſiarum factæ ab his,qui loca epiſcoporum occupauerãt, reſcindãtur, & cum authoritate eccleſiaſtica vel ciuili, ſi fiendæ ſunt,fiant.

CAP. XXII.

PRecariæ autem à nemine de rebus Eccleſiaſticis fieri præſumantur,niſi quãtum de qualitate conuenienti datur ex proprio, duplum accipiatur ex rebus Eccleſiæ in ſuo tantùm qui dederit nomine, ſi res proprias & eccleſiaſticas vſu fructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad præſens dimiſerit, ex rebus Eccleſiaſticis triplũ fructuario vſu, in ſuo tantùm qui nomine ſumat: Quia ſic eas quenq; tractare oportet,vt alienarum diſpenſatorem, non propriarum largitorem. Et à nulla poteſtate qs cogatur facere precariam de rebus propriè Deo & ſanctis illius dicatis, cùm ratio & vſus obtineat,neminem cui non vult, contra vtilitatem & rationem,præſtitum de proprio facere beneficium.Præcepta autem regalia ſuper precarijs Eccleſiaſticis fieri, nec ratio ſinit,nec authoritas qnolibet modo permittit.Quoniam præcepta in iure eccleſiaſtico firmare, indignum iudicet neceſsè eſt Maieſtas regia, niſi ab Eccleſiaſtico rectore petatur. Idem autem cuſtos Eccleſiæ ſolertiſſimè caueat,nè ſui ordinis & eccleſiaſticæ communionis fortè immemor,contra authoritatem præceptum regium pro quacunq; aſſentatione ſieri petat: qui etſi fecerit,non audiatur. Si autem & obtinuerit,

rit, regia diſcretione & epiſcopali iudicio idem reſcindatur, & petitor iniuſtus pro principis iniuſta ſuggeſtione dignè corripiatur,& precariæ ſecundùm antiquam cóſuetudinem & authoritatem de quinquennio in quinquennium renouentur.

CAP. XXIII.

VT commutationes rerum Eccleſiaſticarum valdè caueantur,& ſubtiliſſimè, ſi aliquo modo fieri debēt, inſpiciantur: Quę autem incóſultè ſunt factę, iuxta decretum canonicum Papæ Hilarij, q̃ illicitè deceſſor epiſcopus admiſerit, vel ab alijs illicitè commiſſa ſunt, ab eo qui ſucceſſor eſt,emendentur.

CAP. XXIIII.

VT contra deprędatores & oppreſſores eccleſiarum, & rerum ad eaſdem pertinentium defenſores, ſecundùm miniſterium veſtrum,quantùm Deus poſſe dederit,exiſtatis,ac præcepta, quę auus ac pater veſter Eccleſijs ditioni veſtræ ſubiectis, fecerunt,ac firmauerunt,& ſtabilia conſeruauerunt,quæq; vos confirmâſtis,decæterò rata in omnibus conſeruetis.

Hactenùs ex ſynodis priùs habitis allata ſunt capitula: nunc ea ſequuntur, quæ in ſynodo Meldẽſi decreta ſunt.

CAPITVLA IN SYNODO acta, quæ apud Meldenſem vrbem diuino nutu habita,anno incarnationis Dominicæ DCCC. XLV. XV. Cal. lend. Iul. Indictione Octaua.

CAP. XXV.

SAlubre & decens eſſe cognoſcitur, atq; Apoſtolicis regulis conueniens, vt non ſolùm ſecundùm Apoſtolũ,domui ſuæ ſpiritaliter epiſcopus benè præſit, verùm etiàm & domum temporalem ornatam & cópoſitam ſecundùm competẽs miniſterium ſuum,& de vicinitate eccleſiæ, & de conuenientia religionis,& de receptione pauperũ vel hoſpitum habeat: & ità ſit ordinata, vt quicunq; conuerſationem & domos cóuerſationis ipſius viderit,habitacula ea religionis valeat computare,non diuerſoria impudicitiæ,aut alicuius irreligioſitatis, quæ caſtitati vel bonæ opinioni contraria ſint, vel officiant,æſtimentur.

1.Tim. 3.

CAP. XXVI.

SVggerendũ eſt etiàm, & ex diuino mádato intimandum regiæ dignitati, vt epiſcopium,quod domus epiſcopi appellatur,qualiſcunq; ſit in oculis Domini epiſcopus, ipſe tamen à rege regum rex conſtitutus pro ſanctitate ordinis epiſcopalis, ſicut S.Gregorius ad Fortunatum docet epiſcopum,venerabiliter ac reuerẽter introëat, & ſecundùm ſanctam prędeceſſorum conſuetudinem, quandò oratióis & debitæ ſuſceptionis gratia in tranſitu conuenienti ciuitaté ingreſſus fuerit, habitaculis epiſcopalibus reuerenter inhabitet, & non diuerſoria fœminarum,magnificentia ſua & religio venerabilis ibidèm fieri permittat. Quia ſi ſecundùm leges canonicas in manſióes clericorum introitus fœminarum prohibentur,quanto magìs domus epiſcopi ab huiuſmodi inhabitatione & conuerſatione, etiàm & à legitimo connubio coniugatorum debet immunis eſſe & aliena? Sed & immunitates præcedentium Imperatorum ac regum ab huiuſmodi longiori & diuturna conuerſatione & commoratione regũ, & quorumcunq; potentium ac ſecularium perſonarum,in epiſcopio prohibent. Quapropter & diuinitùs & humanitùs ſancitas diuinas & humanas leges,veſtra deuotio & dignitas obſeruare curabit, ſi & in cæleſti regno,& in terreno feliciter cupitis proſperari.

CAP. XXVII.

QVia hactenùs propter diuerſas neceſſitatum incómoditates aliter vos fieri incópetentia compulit, q̃ ſalubritas popoſciſſet, & honeſtas atq; vtilitas poſtulâſſent, veſtra ſtudebit magnitudo obnixiùs obſeruare,vt ciuitates per regis tranſitũ nó deprædentur: vt quádò tranſitus veſter iuxta ciuitates acciderit, immunes & liberas veſtra dominatio iubeat à deprædationum exactionibus fieri manſiones intra ciuitaté: Quia omnes,qui ſua ad ciuitates deferebát, vt & ſalua quæq; ibì haberent, & illa plùs pacificè venderent:iam & hoc refugiunt,& priſtinæ immunitates & confirmatióes infringuntur,dum & ciues ab hoſpitibus opprimuntur,& ab his à quibus nó ſolùm opprimuntur, verùm & deprimuntur,ſua non ſolùm vendere prohibentur,ſed & propter direptionem poſt eos cum gemitu clamare coguntur.

CAP, XXVIII.

VT regia magnificentia liberiorem libertatem Epiſcopis ad ſuum peragendum in eorum parochijs miniſterium, q̃ hactenùs propter diuerſas perturbatióes habuiſſent,maximè in ſacratiſſimis temporibus, Quadrageſimæ ſcilicet & Aduentûs Domini,tribuat,quatenùs & periculum & epiſcopi ipſi,& regia dignitas ſalubriùs pro miniſterio ſibi commiſſo & neglecto poſſint euadere,& pro ſtrenuè executo, diuinam miſericordiam ſibi conciliare præualeant. Ipſi autem Epiſcopi conceſſum ſibi ocium,nó in ſuas voluptates,ſed in diuinũ & officioſum conuertát negocium, quatenùs ſtudentes prædicationi & correctioni atque confirmatióni,quod hactenùs per parochias fuit neglectum,ſolerter & deuotiſſimè decæterò ſit correctum & emendatũ, & non propter ſuam quietudiné epiſcopi, ad remotiora loca ſecedentes, & ſuũ miniſteriũ negligentes,ꝓprias deſerát ciuitates, ſed vt parochias ſuas cum officij efficacia circumeant,aut cum religióe in ſuis ciuitatibus canonicè cum ſuis filijs degant,& hoſpitalitate ornati,(q̃ iam penè ꝓpter diuer-

ſas rapacitates adnullata eſt) non ſolùm in oculis Domini propter obedientiam mandati diuini reddantur conſpicui, verùm & bonum teſtimonium ſecundùm ſanctũ adquirant Apoſtolum. Presbyteros etiàm ſibi commiſſos & doctrina, & caſtitate, & ſobrietate atq; hoſpitalitate, ſecundùm eorum miniſterium, ornari compellant.

1. Tim. 3.

CAP. XXIX.

VT quoruudam epiſcoporum repræhenſibilis, immò damnabilis, conſuetudò omnimodis corrigatur, qui plebes ſibi creditas, aut rarò aut nunquàm per ſeipſos, iuxta ordinem Euangelicum & Apoſtolicum atque eccleſiaſticum, viſitant, cùm Dñs dicat: Speculatorem dedi te domui Iſrael, & audies ex ore meo verbũ, & adnunciabis eis ex me, & cætera quæ diuinus ſermo complectitur: omnes etiàm ſacerdotes Domini pia vigilãtia fidem catholicam indagare, & ſubditos ſibi cum mandatorum Domini obſeruantia, epiſcopi quiq; ſtudioſiſſimè docere contendant.

Eze. 3. & 33.

CAP. XXX.

VT ſi quis de ordine ſacerdotali contemptu minoris eccleſiæ, ambitioſè & improbè ad potiorem adſpirare contenderit, canonica erga eum definitio conſeruetur.

CAP. XXXI.

VT metropolitanis ſedibus antiquitùs ſtatuta iura ſeruentur, & à comprouincialibus epiſcopis iuxta regulas Eccleſiaſticas eis reuerentia exhibeatur.

CAP. XXXII.

VT principes iuxta decreta canonum per ſingulas ꝓuincias ſaltem bìs aut ſemèl in anno à Metropolitanis & diœceſanis epiſcopis ſynodicè conueniri concedant: quia qualibet confuſio rerum temporalium, diſſoluere non debet collegium & ſtudium ſacerdotum.

CAP. XXXIII.

VT ſi quilibet epiſcopus ad ſynodum vocatus, quacunq; occaſione venire diſtulerit, niſì euidens impoſſibilitas præpedièrit, ſalua cenſura ex hoc patrum authoritate decreta, ceſſet ab officio, donèc ſatisfaciat fratribus.

CAP. XXXIIII.

VT canonum ſtatuta ſinè præiudicio ab omnibus cuſtodiantur, & nemo in actionibus vel iudicijs eccleſiaſticis ſuo ſenſu, ſed eorum authoritate ducatur. In exponendis etiàm vel prædicãdis diuinis ſcripturis, ſanctorum catholicorum & probatiſſimorum patrum ſenſum quiſque ſequatur, in quorum ſcriptis, vt beatus dicit Hieronymus, fidei veritas non vacillet. Sed & qui in ſuis Mõaſterijs religioſè reſidere debent, & vocum nouitates, vt innoteſcãt, ſtudio proferre ſatagunt, acerrimè vt præſumptores arguantur & comprimantur.

Vocum nouitates hic intelligunt peregrina dogmata, iuxta Vincẽtium Lyrinen.

CAP. XXXV.

VT quiſq; epiſcopus talé iuxta ſe pro virib⁹ habere decertet, qui iuxta ſynceriſſimum & puriſſimum ſenſum catholicorum patrum de fide & obſeruatiõe mandatorum Dei, ſeu & prædicatiõis doctrina, presbyteros plebium aſſiduè inſtruat & informet, nè domus Dei viui, quæ eſt eccleſia, ſinè lucerna verbi diuini remaneat. Sed & idem talis exiſtat, qué amor pecunię non vexet, aut reprobi mores & conuerſatio repræhenſibilis periculosè deuaſtet.

Archidiaconus epiſcopi qualis eſſe debeat.

CAP. XXXVI.

VT presbyteri nullatenùs vbicunquè hoſpitari ſinantur, aut aliquo modo ipſi præſumant, ſed aſſiduè apud ſuas eccleſias eſſe ſtudeant, propter ſacra myſteria vel miniſteria fidelibus exhibenda. Nec etiàm alibì habitare permittantur: neque mulieres quãcunq; frequentationem habeant in locis, in quibus presbyteri aliqué recurſum habuerint. Quod ſi obſeruare paruipenderint, ità vt tranſgreſſores, & qui contra interdicta fecerint, iudicentur.

CAP. XXXVII.

VT quicunque ex clero eſſe videntur, arma militaria non ſumant, nec armati incedant, ſed profeſſionis ſuæ vocabulum religioſis moribus & religioſo habitu præbeant. Quod ſi contempſerint, tanquàm ſacrorum canonum contemptores, & eccleſiaſticæ ſanctitatis profanatores, proprij gradûs amiſſione mulctentur, quia non poſſunt ſimul Deo & ſeculo militare.

CAP. XXXVIII.

VT nullus deincèps veritatis Epiſcopus, ſolitò ſuper ſacra iurare præſumat: quod myſterij cauſa ſancti quæſiérint patriarchæ & fecerint. Non enim in hæſitatione & malitia exigentis, ſed in charitate non ficta fides ſeruatur. Quod qui trãſgredi auſu temerario præſumpſerit, quolibet modo illectus, cenſuræ Eccleſiaſticę ſinè retractatione ſubiaceat.

CAP. XXXIX.

VT multiplex iuramentorum & periuriorum confuſio, per quam multę fidelium animæ in toto hoc regno ꝑditæ cognoſcuntur, ꝙ ſit deteſtanda & Deo odibilis, attentiùs omĩbus adnuncietur, ſicut ipſe Dominus oſtendit, dicens: Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui: Ego Dñs. Tantum nanq; hoc malum eſt, vt ad ſanctuaria Martyrum, vbì diuerſorum ægritudines ſanantur, ibì periuri, licèt maniſeſtè interdùm vexari non videãtur, iuſto Dei iudicio à dæmonibus arripiantur, ſicut ſanctus dicit Gregorius: Ad horum corpora ægri veniunt, & ſanantur: dæmoniaci veniunt, & curantur: periuri veniunt, & à dæmonio vexantur.

Leuit. 19.

Homil. 32. in Euang.

CAP. XL.

De hoſpitalibus.

Ad-

ADmonenda eſt regia magnitudo de hoſpitalibus, quæ tempore prædeceſſorum ſuorũ & ordinata & exculta fuerũt, & modò ad nihilum ſunt redacta. Sed & hoſpitalia Scotorũ, q̃ ſancti homines gẽtis illius in hoc regno conſtruxerunt, & rebus pro ſanctitate ſua adquiſitis ampliauerunt, ab eodẽ hoſpitalitatis officio funditùs ſunt alienata: Et nõ ſolùm ſuperuenientes in eadem hoſpitalia nõ recipiuntur, verùm etiã ipſi, qui ab infantia in eiſdem locis ſub religione Dño militauerũt, & exindè eijciunt, & oſtiatìm mẽdicare coguntur. Vndè pertimeſcenda eſt canonica ſententia, & maximè decretalis Symmachi papæ definitio, qa vt necator pauperũ, & Chriſti traditor Iudas, idẽ qui huius ſceleris author, & ꝑpetrator eſſe dignoſcitur, p̃ſenti & perpetuo eſt anathemate feriendus: Qui reculam, inquit Symmachus papa, vel quicquid fuerit Eccleſiæ, petunt à regibus, & corrumpẽdę pietatis inſtinctu, egentium ſubſtantiam rapiunt, irrita habeantur q̃ obtinent, & à cómunione Eccleſię cuius facultatem auferre cupiunt, exclndantur. Item in canone Aurelianeñ: Si quis quolibet tẽpore contra hanc conſtitutionẽ noſtrã venire tentauerit, aut aliquid de cóſuetudine vel facultate xenodochij abſtulerit, vt xenodochium (quod auertat Deus) eſſe deſinat, vt necator pauperum, irreuocabili anathemate feriatur.

Hoſpitales domus à Scotis extructæ in Gallijs.

Aurelianẽ Conc. 5. cap. 15.

CAP. XLI.

PRouidendum eſt regiæ Maieſtati, vt Monaſteria, quæ ab hominib⁹ Deũ timẽtibus, in ſua ꝓprietate cóſtructa, ꝑdeceſſores illi⁹, cauſa defenſiõis & Mũdeburdi ſuſceperũt, vt libera libertate, remota ſpe hæreditaria de illorũ ꝓpinquitate, ibidèm religio obſeruaretur, & nunc in *allodium ſunt data: quapropter om̃is exindè religio funditùs eſt euerſa: qualiter vota fideliũ inconuulſa ꝑmaneant, nè voces eorũ cótra ſeante Deũ clamantes, adiuncto ꝑiculo de eorũ ꝑditione, qui in eiſdẽ locis neceſſitate naufragantur, cõdemnabiles ſentiat.

*alodem

CAP. XLII.

MOnenda eſt ſolertia regia, vt ſtrenuos & fideles miſſos per regnum ſibi cõmiſſum dirigat, & inueſtigent, ac diligenter inbreuient res Eccleſiaſticas, quas per ſubreptionẽ atq; ignorantiã quorumcunq; in allodium ipſe aut pater ſuus donanit, & cóſulens periculo animarũ, ſuę videlicet ac patris ſui, hoc ad tempus corrigere ſtudeat, nè fortè, cùm voluërit, minimè poſſit.

CAP. XLIII.

CAuendum, & ſummoperè ꝑcauẽdum, ac per virtutẽ Chriſti ſanguinis interdicendũ, & epiſcopis & regibus & om̃ibus ſublimioribus poteſtatib⁹, atq; cunctis fantoribus & electoribus, quorumcunq; atq; cõſenſoribus, ſeu ordinatorib⁹ in gradu eccleſiaſtico, vt nemo ꝑ ſimoniacã hęreſim regiminis locum obtineat quacunq; factiõe, calliditate, promiſſiõe ſeu cõmoditate, aut datione per ſe, aut per emiſſam ꝑſonã, cùm ſpiritus ſanctus inter cætera documenta eccleſiaſtica per os ſancti dicat Gregorij: Cur non perpenditur, quia benedictio illis in maledictionem conuertitur, qui ad hoc vt fiat hæreticus, ꝓmouetur? Et item: Ementes quippe atq; vendentes par pœna conſtringit, cùm liqueat hanc hæreſim in ipſa ſua origine, Apoſtolica eſſe deteſtatiõe damnatam. Et Apoſtolus docet, nõ ſolùm qui faciunt, ſed qui conſentiunt faciẽtibus, digni ſunt morte. Et item B. Gregorius: Dolens (inquit) dico, gemẽs denuncio, quia ſacerdotium, quod apud vos intùs cecidit, foris diù ſtare non poterit. Itẽ: Aduerſarius animarũ callida ſpecie ſuadet, qnaſi debere ab habentibus accipi, vt ſit, quod poſſit nõ habentibus erogari: ſed ſcriptũ eſt: Hoſtiæ impiorũ abominabiles, quia offerunt ex ſcelere.

Simonia cauenda.

Lib. 4. epiſt. 110.

Ibidèm

Rom. 1.

Lib. 4. epiſt. 95.

Lib. 7. epiſt. 110.

Pro. 21.

CAP. XLIIII.

VT chorepiſcopus modum ſuum iuxta canonicam inſtitutionem teneat, & nec ſanctnm chriſma, nec ſanctũ paracletum ſpiritum, ſolis epiſcopis, iuxta decreta Innocentij, tribuere debitum, tradere tentet, nec eccleſias conſecret, neq; ordines eccleſiaſticos, qui per impoſitionẽ manûs tribuuntur, id eſt, non niſi vſque ad ſubdiaconatum, & hoc, iubẽte epiſcopo, & in locis, quibus canones deſignãt, agere p̃ſumant. Impoſitioni autem pœnitẽtiæ, aut pœnitentiũ reconciliationi, per parochiam ſecundùm mandatum epiſcopi ſui inſeruiat. Si verò ciuitatis epiſcopus obiẽrit, nihil ex epiſcopali miniſterio ſpecialiter epiſcopis debito attentet: quia ex hoc magnum ſcandalũ & diuiſionẽ rerũ Eccleſiaſticarũ, atq; dilationem in canonicè ordinãdis epiſcopis Dei eccleſijs accidiſſe conſpeximus. Nam ſi epiſcopus ciuitatis propter deſidiam aut ſecularem peruagationem, vel ꝓpter infirmitatem modum ſunm chorepiſcopis tranſcendere conſenſerit, ſententiam canonicam debet attendere, qua decretum eſt, vt qui contra dicta canonnm fecerit, gradûs ſui periculo ſinè retractatione ſubiaceat.

CAP. XLV.

Nè pro chriſmate precium exigatur.

VT nemo epiſcoporum, vel quilibet miniſter Eccleſiaſticus propter ſacrũ chriſma aliquid muneris accipiat, neq; denarios, vel quælibet munuſcula, q̃ per miniſtros epiſcoporum à presbyteris inordinabiliter exigantur. Decet tamen presbyteros cum volũtarijs eulogijs tempore cõgruo viſitare & venerari ſuos epiſcopos.

CAP. XLVI.

VT nemo ſacrũ chriſma, niſi in quinta feria maioris ſeptimanę, i. in cœna, q̃ ſpecialiter appellatur Dominica, conficere præſumat.

CAP. XLVII.

VT nemo viuente epiſcopo, Eccleſiam illius, aut res ad eam pertinentes, inuadere, aut dominari præſumat, neq; ſub voluntariæ cleri ac populi electionis obtẽtu, præter voluntatem epiſcopi, quiſquam quacunq; ſeculari poteſtate præditus, quaſi œconomum conſtituat. Sed ſi epiſcopus miniſterium Eccleſiaſticũ, propter infirmitatem corpoream exhibere non potuerit, in archiepiſcopi hoc cum voluntate epiſcopi eiuſdem eccleſiæ maneat ordinatione, qualiter debitum officium non remaneat. Obſequium verò ad rempublicam pertinens, qualiter exequatur per tales ex ſubditis & eccleſiaſticis miniſtris, cum conſenſu archiepiſcopi, propter pacis charitatisq; cuſtodiam epiſcopus ordinet ac diſponat, quos ſuccedendi in epiſcopatu appetitus indebitus non eleuet, neq; vexet, niſi ità moratus extiterit, vt ſecundùm inſtituta beati Gregorij in libro epiſtolarum, & humiliter in ſubditione profit, & pòſt vtiliter, conueniens ſanctis regulis, præſit, quia ob hoc in multis eccleſijs ſcandalum magnum conſpeximus. Sin autem in archiepiſcopo talis neceſſitas acciderit, ſimiliter ipſe conſilio coëpiſcoporum ſuorum huiuſmodi ordinem exhibeat.

CAP. XLVIII.

VT nemo presbyterorum baptizare præſumat, niſi in vicis & eccleſijs baptiſmalibus atque temporibus conſtitutis, niſi cauſa ægritudinis vel certæ neceſſitatis, ſicut ſacra canonum docet authoritas, & vici authoritatem & priuilegia debita & antiqua retineant.

CAP. XLIX.

VT nemo laicorum presbyteros eccleſiarum ſuarum turpi villicationi, & (ſecundùm Apoſtolum) ſeculari & inhoneſtæ negociationi implicare, nec ſecum aliorſùm contra authoritatem præſumat ducere, quò miniſterium ſibi commiſſum cogantur negligere. Quod ſi contra interdicta præſumpſerit, excommunicetur. 2. Tim. 2.

CAP. L.

VT presbyteri vel quilibet clerici in alterius parochiam ſinè formata non recipiantur, neque retineantur, nec etiàm miniſtrare ſinantur. Criminati autem, ab omnibus excludantur & reijciantur à parochijs, in quibus cupiunt immorari, vſquequò ad eum reuertantur epiſcopum, à quo aufugiſſe noſcuntur.

CAP. LI.

QVi cum ſenioribus ſuis de alijs prouincijs ad noſtras parochias veniunt, ſinè formata miniſtrare non permittantur. Quam & ſi attulerint, & miniſtrare idonei inuenti fuerint, inſtruantur, quàm religiosè atque ſtudiosè ſacrum miniſterium peragant, & in quibus locis illud agere non debeant, & vt excommunicatis nequaquàm communicent. Clerici verò, ſi ab huiuſmodi hominibus ad ordinandum offeruntur, inſtrui debent, vt ad epiſcopos, ex quorum parochijs ſumpti ſunt, eos remittant, & aut ibì ordinẽtur, aut literas canonicas ab epiſcopo, ex cuius diœceſi ſunt, perferant, ſicut Canonica docet authoritas.

CAP. LII.

QVi verò ex noſtris parochijs aut ad titulum, aut abſolutè ordinari petuntur, nullatenùs ordinentur, niſi aut in clero certo & religioſo, vel etiàm in ciuitate ſaltem vno anno immorentur, vt de vita & conuerſatione atque doctrina illorum certitudo poſſit agnoſci. Et nemo abſolutè quenquam ordinare præſumat, ſicut ſancti ſanxerunt canones. Cõc. Chal. ca. 6.

CAP. LIII.

VT canonici in ciuitate vel monaſterijs, ſicut conſtitutum eſt, in dormitorio dormiant, & in refectorio comedant, & in domo infirmorum neceſſariò ſubleuentur: Et tam ſani quàm & infirmi canonicè veſtiantur, atque in clauſtris horis cõgruis degant, & ſub cuſtodia canonica lectionibus, & cæteris diuinæ inſtitutióis inſiſtant officijs. Qui verò epiſcoporum loci conuenientiam aut facultatem non habuerit, vt hoc perficere & ordinare poſſit, princeps ſecundùm cõſtitutionem Domini Imperatoris Ludouici annuat, id eſt, ſi vicina epiſcopio terra, de eodem eccleſia eſſe reperta fuerit, & ab alio poſſidetur, Eccleſię rectori ad clauſtra clericorum, vel alia quælibet eccleſiæ commoda facienda reddatur. Si autem de fiſco fuerit, regia liberalitas eandem terram ad ſeruorum Dei habitacula conſtruenda largiri dignetur. Si autem de alia caſa DEI, aut de cuiuſlibet proprio fuerit, ex conuenientia commutandi licentia tribuatur, & ſi paupertas loci ad ædificandas domos neceſſarias nõ ſuffecerit, eos ad adiutorium, ædificandi poteſtas regia cogat, qui res de eadem Eccleſia in beneficijs retinent.

CAP. LIIII.

VT titulos cardinales in vrbibus vel ſuburbijs conſtitutos, epiſcopi canonicè & honeſtè ſinè retractatione ordinent & diſponant.

CAP. LV.

VT epiſcopi ſeipſos atque miniſtros ſuos, & maximè eccleſiaſticos, cũctosq; Chriſtianos in ſua parochia, perpẽdentes ex hoc ſtatuta Niceni concilij & cęterorũ conciliorum, ab vſuris ſinè excuſatione compeſcant: & quos compeſcere aliter non potue- Nicen. con. cap. 18.

tuerint, canonicam in eos ſententiam proferant.

CAP. LVI.

VT nemo epiſcoporũ quemlibet ſinè certa & manifeſta peccati cauſa communiõe priuet eccleſiaſtica. Anathema autem ſinè conſenſu archiepiſcopi aut coëpiſcoporum, prælata etiàm euangelica admonitione, nulli imponat, niſi vndè canonica docet authoritas: quia anathema, æternæ eſt mortis damnatio, & nõ niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter nõ potuerit corrigi.

Matt. 18.

Anathema cui inferendum.

CAP. LVII.

VT monachi, quibus monaſteriorũ cura commiſſa nõ eſt, paſsìm & ſinè authoritate palatium nõ adeant. Nec in eo immorentur, vel vbì, & vbi diſcurrere ac peruagari præſumant: ſed ſi tales quilibet fuerint, vt vtiles & neceſſarij eccleſiæ ac principi reperiãtur, cũ authoritate epiſcopi canonicè ac religiosè pergant. Sin autẽ, in monaſterijs ſuis, ſicut canonica & regularis docet inſtitutio, religiosè reſideant. Quos etiàm nec epiſcopus, nec abbas, vel quilibet alius veredariorum more in miſſaticis inſtanter tranſmittat. Qui per quoſdã illorũ cõtra canonicam authoritatem, & eccleſiaſtica & ciuilia perturbãtur negocia: nec ſub prætextu obediẽtię, diutiùs villicationibus inſeruiãt, ſed regulariter obediẽtiam in viciſſitudine ſua peragentes, ſecum, vt de S. Benedicto legitur, in monaſterio habitẽt, atq; ſeipſos recolligant. Hæc aũt tranſgrediẽtes, ſiue prælati in fauendo, ſiue ſubditi in obtinẽdo, excommunicẽtur.

Greg. lib. 2. Dialo. ca. 3.

CAP. LVIII.

CAnonicorum autem, qui in parochijs tonſurantur & erudiuntur, interdùm etiàm & ordinantur ſinè authoritate, dignitas regalis in ſuum periculũ non dignetur recipere, præſertim cùm eos ſalubriter & authoritatiuè poſſit habere. Quaꝓpter cùm quilibet canonicorũ ad regiã venerit Maieſtatem, & ſuo ſe voluerit mãcipare ſeruitio, conſenſu epiſcopi, ad cuius diœceſim pertinere dignoſcitur, eum recipiat. Et ſi in ordine clericali eum promoueri voluerit, manûs ipſius impoſitiõe ad eccleſiaſticum ordinẽ, ſancti Spiritûs munere, ſi dignus fuerit, cõſecretur, quatenùs & diuina authoritas vigeat, & regalis dignitas obſequatur, & ſalus ordinantis, & ordinati atq; iubentis in omibus obſeruetur. Alioquì hæc ſtatuta tranſgredientes, canonicæ ſubigantur ſententiæ.

CAP. LIX.

VT monachus de monaſterio, ſinè cõſultu vel pręſentia epiſcopi aut vicarij eius, ad hoc regulariter deductus; nõ eijciatur, cuius diſpoſitione & authoritate decęterò vita & conuerſatio eiecti, nè perditus perpetuò fiat, ſi aliquo modo ſaluari poteſt, ordinari debet atque decerni.

CAPVT LX.

VT hi, qui monaſteria atq; ſacra loca, vel eccleſias infringunt, & depoſita vel alia quælibet exindè abſtrahunt, & ſacerdotes ac viros eccleſiaſticos non ſolùm dehonorant, verùm & diuerſo atq; aduerſo modo affligũt, velut ſacrilegi, canonicę ſententiæ, quæ ex his decreta eſſe dignoſcitur, ſubigãtur.

CAP. LXI.

VT peruaſores rerum eccleſiaſticarum, qui eaſdem res vel contra authoritatẽ non ſolùm retinere, verùm & crudeliter depopulari noſcuntur, quidã etiàm & facultates eccleſiæ in diuerſa collaboratione & reditibus eas expoliant, ſed & pauperes atque vicinos & circummanentes immiſericorditer expoliant, deuaſtant & opprimũt, vt rapaces, qui ſecundùm Apoſtolũ à regno Dei 1. Cor. 6.
excluduntur, ex criminali & publico peccato publica pœnitentia ſatisfaciant. Quòd ſi hoc agere noluerint, & poteſtate regia ad hoc exhortati vel coacti non fuerint, proferatur cõtra eos Apoſtolica terribilis ſententia, qua dicitur: Si quis frater nominatur, & 1. Cor. 5.
eſt rapax, cum huiuſmodi nec cibũ quiſquã præſumat ſumere: quia iniquum & ſacrilegum, vt Symmachus papa, & poſt eũ B. Gregorius Sabino ſubdiacono ſcribit. Et cõtra leges eſt, ſi quis quod venerabilib⁹ locis relinquitur, prauæ voluntatis ſtudijs ſuis tentauerit compẽdijs retinere. Quapropter ſecundùm ſtatuta canonum, ab omni eccleſiaſtica cõmunione, vt ſacrileg⁹ debet arceri, donèc ſtudeat digna ſatisfactione, quod admiſit, corrigere.

CAP. LXII.

HI verò qui ex rebus eccleſiaſticis nonas & decimas perſoluere, & ſarta tecta eccleſiæ ſecundùm antiquam authoritatem & conſuetudinem reſtaurare debent, & hoc nõ ſolùm negligunt, verùm & per contemptum dimittunt, atque clericos fame ac penuria, eccleſiaſtica quoq; ædificia diſſolutione adnullari permittũt, tam diù ab eccleſiaſtica cõmunione ſeparentur, vſq; dùm diligentia emẽdare ſtudeãt, quod ſocordia neglexerũt. quod ſi iterùm iterauerint, poſt excõmunicationis ſatisfactionem regia poteſtate compulſi, iuxta legale & antiquum edictũ, Qui negligit cenſum, perdat agrum. Serui autẽ eccleſiarum quibuſcunq; poteſtatibus ſubditi, vndè melior conſuetudo, vel deuotior commendatio ex tempore & iuſſione domini Ludouici, vel certè domini Caroli ſiue etiàm Pipini non exiſtit, ſaltem xx. diebus in anno, eidem eccleſiæ ad reficiendas ipſius ruinas abſq; moleſtia ſeruire ſinantur. Vbì autem & amplior commendatio, & melior conſuetudo indè habetur, pro hac noſtra neceſſitudinis conſideratione non decidat.

CAP. LXIII.

VT ſecundùm canonicam autboritatem & conſtitutionem domini Imperatoris Ludouici, de agro eccleſiaſtico & manſo ac mancipijs, quæ ipſe ſuis capitulis conſtituit, vel ſi quilibet pro loco ſepulturę aliquid largitus eccleſiæ fuerit, neq; de decimis & oblationibus fidelium cuiquã presbytero aliquem cenſum perſolnere cogat, nec quiſquam cuiuſlibet ordinis vel dignitatis exindè quicquam ſubtrahat, aut redhibitionem quamçunqne exigat temporalẽ. Quod ſi ſecerit, communione vſque adſatisfactionẽ priuetur, & regia poteſtate hoc emendare legaliter cogatur.

CAP. LXIIII.

Raptores virginũ & viduarũ vt plectendi.

RAptores virginum & viduarum, qui etiàm poſteà voluntate parentum eas quaſi deſponſantes, ſub dotalicij nomine in coniugium duxerunt, publicæ pœnitentiæ ſubigantur, & poſt publicam pœnitentiam, prout præuiderit Epiſcopus, peractum, nè in peius corruant, iterùm conuenientes, de cæterò eleemoſynis, & çæteris quibuſq; religioſæ & ſaluificæ conuerſationis actionibus inſeruire procurent, vſquequò ab opere coniugali ex conſenſu ſe valeant abſtinere. Filij verò ex huiuſmodi vituperabili cõiunctione ante coniugium, etiàm minùs laudabili procreati, ad eccleſiaſticam dignitatem nullo modo prouehantur, nec de tali cõiugio generati, eccleſiaſticis ordinibus applicẽtur, nisì ſortè eos aut maxima eccleſiæ vtilitas vel neceſſitas poſtulet, vel euidẽs meritorum prærogatiua commendet.

CAP. LXV.

HI autem, qui necdùm eas, quas rapuerant, cum voluntate parentũ ſub præfato deſponſionis vel dotalitij nomine in coniugiũ ſumptas habent, quãdò in omniũ aures hæc fuerit conſtitutio promulgata, ab earum coniunctione ſeparentur, & publicæ pœnitentiæ ſubigantur: raptæ autem, legaliter parentibus reſtituantur. Poſt peractam verò publicam pœnitentiã, ſi ætas & incontinentia exegerit, legitimo & ex vtriſq; partibns placito cõiugio ſocientur. Nam in his non regulam cõſtituimus, ſed (vt verbis Magni Leonis vtamnr) quid ſit tolerabilius ęſtimamus. Quòd ſi vnus ex coniugatis obiẽrit, is qui publicam pœnitentiam egit, & ſuperſtes extiterit, iterare coniugium nõ præſumat, nisì fortè Epiſcopus præuiderit aliquam concedere indulgentiam, vt grauiorem poſſit amonere off.nſam.

CAP. LXVI.

Eſt concil. Romani ſub Greg. 2. ca. 10. & 11.

QVi verò deincèps rapere virgines vel viduas præſumpſerint, ſecũdùm ſynodalem beati Gregorij diffinitionem, ipſi & complices eorum anathematizentur, & raptores ſinè ſpe coniugij perpetuò maneant.

CAP. LXVII.

QVi ſanctimoniales virgines vel viduas rapiũt, & progreſſu etiàm criminis in coniugiũ ſumnnt, publicæ pœnitentiæ, iuxta modũ quẽ pręuiderit Epiſcopus, ſubigantur. Ipſæ verò locis congruis pœnitentiæ retrudantur, & ad habitũ religionis redire cogãtur: vterq; autẽ ſinè vlla ſpe vxorię copulationis perenniter maneat. Si autem, quod abſit, coniugia iterare pręſumpſerint, acriori ſubdantur vindictę, & amplius propellãtur. Qui ſi ſortè obedire monitis ſalutaribus non voluerint, anathematizentur.

CAP. LXVIII.

DE his qui ſponſas alienas rapiunt, vel conſenſu parentũ accipiunt, antiqua & ſynodalis ſentẽtia obſeruetur. Quò d etſi fortè in eccleſia euẽtus talis reperiri dignoſcitur, vt pro ſalutis & religionis competentia humanius quiddã debeant tractare pontifices, ſicut canonica (vt eiſdem verbis vtamur) docet authoritas: quia prior quidẽ, inquiẽs, diffinitio durius, poſterior autẽ quiddam tractauit humanius, nullo modo, vt ad maximã indulgentiã deſcendamus, alterius ſponſæ acceptor ſinè publica trãſeat pœnitentia, & ſponſo legaliter * mnlta cõponat. quòd ſi his obedire renuerit, ſinè vlla refragatione anathematizetur: Fautores verò illius iuxta modũ culpæ, epiſcopali decreto pœniteant. Si verò, quod non optamus, de gradu eccleſiaſtico talibus nnptijs ſe cõſenſorẽ vel interuentorẽ manifeſtè prodiderit, à gradu ꝓprio repellatur. Et ſi veriſimilibus exindè ſuſpicionibus fuerit propulſatus, & canonicè nequiuerit apꝓbari, ſecũdùm ſanctorum patrum ſtatuta, ſe purgare cogatur. for. *multã

CAP. LXIX.

HIs qui viuente marito, cõiugem illius adulterâſſe accuſatur, & eo in proximo defuncto, eandẽ ſumpſiſſe dignoſcitur, omnimodìs publicæ pœnitentiæ ſubigatur: de quo etiàm poſt pœnitentiã præſata, ſi expediẽrit, ſeruabitur regula, nisì ſortè, is aut mulier virum qui mortuus fuerat, occidiſſe notẽtur, aut propinquitas vel alia quælibet actio criminalis impediat. Quod ſi probatũ fuerit, ſinè vlla ſpe coniugij cum pœnitentia perpetuò maneant. Si autẽ negauerit ſe eandem fœminam, viuente viro, nequaquã adulterâſſe, & præſati homicidij nemo eorum reus extiterit, & ꝓbatis teſtibus, neuter eorũ cõuinci potuerit, purgent legaliter famam ſuæ opinionis, & ſumpto vtantur cõiugio, ſi alia (vt diximus) non præpedit ratio.

CAP. LXX.

1. Tim. 5.

VT illæ quæ quaſi ſanctimoniales ſub velamine religiõis degere cognoſcũtur, ſed potiùs iuxta Apoſtolum, in delicijs viuentes, mortuæ in diuinis oculis computantur, libidinibuſque & cæteris carnis voluptatibus inſeruire accuſantur, ſi manifeſtè detegi potuerint, Epiſcopali authoritate & regia poteſtate in talibus locis reſidere ſub teſtimonio religioſo cogantur, vbì pœnitentiam ſi fecerint dignam, adſequantur

tur etiàm fructuoſam. Si autem manifeſtè detegi non valuerint, erga Eccleſiam ſuæ opinionis malam ſamam legaliter purgare cogantur, & vt religioſius decætero viuant, epiſcopali decreto & regia poteſtate coërceantur.

CAP. LXXI.

VT authoritatem ſigillo regio roboratam more tractoriæ Chriſtianiſſimus princeps ſingulis donet Epiſcopis, quam quiſque epiſcoporum penès ſe habeat, vt quandò ei neceſſè fuerit, per eàdem authoritatem Reipublicæ miniſtros conueniat, vt ipſi, in quibuſcunque ciuili indiguerit adiutorio, Reipublicæ miniſtris concurrentibus, ſuum, immò diuinum, poſſit ritè peragere miniſterium.

CAP. LXXII.

VT nemo quemlibet mortuum in Eccleſia, quaſi hęreditario iure, niſi quē Epiſcopus aut presbyter pro qualitate conuerſationis & vitæ dignum duxerit, ſepelire præſumat. Nec quiſquā oſſa cuiuſlibet mortui de ſepulcro ſuo eijciat, aut ſepulturam cuiuſquam temerario auſu quoquo modo violet, ſed vnumquenque in loculo ſibi à Deo pręparato atquę conceſſo, aduētum ſui Iudicis præſtolari concedat: maximè cùm non ſolùm diuinę leges, ſed etiàm & humanæ apud humanam Rempublicam ſepulcrorum violatores reos mortis dijudicent. Sed & neque pro loco ſepulturæ, vt verbis ſancti Gregorij vtamur, precium de terra cōceſſa putredini quærere, & de alieno velle ſacere luctu compendium, aliquo modo tentet. Si quandò autem proximi, vel hæredes ſpontè aliquid offerre in Eccleſia voluerint, in eleemoſyna defuncti, accipere non vetamus: peti verò aut aliquid exigi omninò prohibemus, nè (quod valdè irreligioſum eſt) aut venalis (quod abſit) dicatur Eccleſia, aut de humanis mortibus videamur gratulari, ſi compendium exindè ſtudemus modo quolibet quærere.

Lib. 7. epiſt. 55. 13. q. 2.

CAP. LXXIII.

VT erga Iudæos à Chriſtianis principibus ac cæteris omnibus Dei fidelibus, tam clericis quàm laicis, viris ſeu fœminis, ſacrorum canonum & antiquorum regum atq; legū iura ſeruētur, ex quibus pauca de multis ſubtèr adnotare curauimus.

Erga Iudæos vt ſe gerere debeāt Chriſtiani.

CONSTANTINVS Flauius Imperator Auguſtus: Si quis Iudæorum Chriſtianum ſeruum, vel cuiuſlibet alterius ſectæ emerit & circunciderit, à Iudæi ipſius poteſtate ſublatus, in libertate permaneat.

Theodoſius & Valentinianus Auguſti: Iudæis vel paganis cauſas agendi, vel militandi licentiam denegamus, quibus Chriſtianæ legis nolumus ſeruire perſonas, nè occaſione domini, ſectam venerandæ religionis immutent. Omnes igitur perſonas erroris infauſti iubemus excludi, niſi his emendatio matura ſubueniat.

Item ijdem Imperatores Auguſti: Hac victura in omne ęuum lege ſancimus, neminē Iudæum ad honores & dignitates accedere, nulli adminiſtrationem patére ciuilis obſequij, nec defenſoris ſaltem fungi officio. Nec fas quippe credimus, vt ſupernæ Maieſtatis & Romanis legibus inimici, ſub ſpecie cuiuſlibet officij Chriſtianos, vel etiàm ſacerdotes, ſub quacunq; occaſione iniurijs audeant fatigare, vel legis noſtræ aliquos aut condemnare, aut adiudicare præſumātes nec carcerali cuſtodiæ præſint, ne Chriſtiani (vt fieri aſſolet) nonnunquàm abſtruſi, cuſtodum odijs alterum carcerem patiantur. Nullam denuò audeant ſtruere ſynagogam: nam ſi fecerint, nouerint hanc fabricæ Eccleſiæ catholicæ profuturam, & quinquaginta pondera auri anthores fabricę eſſe mulctandos, ruinas tm̄ ſynagogarū ſuarum permiſſa licentia reparandi. Quicunq; Iudæus ſeruum ſeu ingenuū, inuitum vel ſuaſione plectenda ex cultu Chriſtianæ religionis in nefandam ſectam ritúmve traduxerit, amiſſis facultatibus, capite puniatur, iuſtiſſimæ pœnæ ſanguinis deſtinatus, qui fidem alterius expugnauit peruerſa doctrina. Quicunque ex his ad honores irrepſit, habeatur vt antè conditionis extremæ, nè videamur hominibus execrandis contumelioſum immunitatis beneficium præſtitiſſe.

Childebertus rex Francorum: Iudæis à cœna Domini vſque in primum Paſcha per plateas aut forum, quaſi inſultationis cauſa deambulandi licentia denegetur. Gregorius papa Theodorico & Theodeberto Regibus Francorum, & Brunechildæ Reginæ: Mirati ſumus, ꝙ in regno veſtro Iudæos Chriſtiana mancipia poſſidere permittitis. Quid enim ſunt omnes Chriſtiani, niſi membra Chriſti? Et poſt pauca: In hoc vos ampliùs petimus Dei cultores demonſtretis, quòd fideles eius ab inimicis eius abſoluitis? Item idem ad Fortunatum epiſcopum: Chriſtiana, inquit, mancipia, quæ à Iudæis adducuntur aut poſſidentur, aut mandatoribus contradantur, aut certè Chriſtianis emptoribus intra diem quadrageſimum venundentur, & tranſacto hoc dierum numero, nec apud eos quolibet modo remaneāt. Si autem quædam ex ijſdem mancipijs talē ægritudinem fortaſsis incurrerint, vt intra ſtatutos dies vendi non valeant, adhibenda ſolicitudo eſt, vt dum ſaluti fuerint priſtinæ reſtituta, ſimiliter modis omnibus diſtrahantur, & indè fraudis tollatur cuncta occaſio, nè Chriſtiana mancipia in domo Iudæi habitare ſinantur. Sanctus Alchimus Auitus Eccleſiæ Viennenſis epiſcopus, & ſanctus Apollinaris Eccleſiæ Valentinæ, & ſanctus Gregorius Lingonicæ Eccleſiæ epiſco-

Lib. 7. epiſt. 113. & 114.

Lib. 7. epiſt. 35.

epiſcopus, & ſanctus Viuentiolus Eccleſiæ Lugdunenſis epiſcopus, cum alijs viginti epiſcopis in nominè Domini congregatis, ità ſanxerunt: Si ſuperioris loci clericus hæretici cuiuſcunque conuiuio interfuerit, anni ſpatio Eccleſiæ pacem non habebit: Quod iuniores clerici ſi præſumpſerint, vapulabunt. A Iudæorum verò conuiuijs etiàm laicos conſtitutio noſtra prohibuit: nec cum vllo clerico noſtro panem comedat, quiſquis Iudæorum conuiuio fuerit inquinatus. Sanctus Cæſarius Eccleſiæ Arelatenſis cum alijs triginta quinque Epiſcopis: Omnes, ioquiunt, deincèps clerici ſiue laici, Iudæorum conuiuia euitent, & nec eos ad conuiuium quis excipiat, quia cùm apud Chriſtianos cibis communibus non vtantur, indignum eſt atque ſacrilegum, eorum cibos à Chriſtianis ſumi, cùm ea
1.Cor. 8. quæ Apoſtolo permittente, nos ſumimus, ab illis iudicentur immunda: ac ſic inferiores incipiant eſſe Catholici, quàm Iudæi, ſi nos illis, quæ ab eis apponuntur, vtamur, illi verò à nobis oblata contemnant.

Priſcus Eccleſiæ Lugdunenſis Epiſcopus, Arthemius Senonicæ, Remedius Bituricæ, & ſanctus Siagrius Heduorum epiſcopus, cum cæteris pluribus ſtatuta Eccleſiaſtica renouantes, ità definiérũt: Nè Iudæi Chriſtianis populis Iudices deputentur, aut telonarij eſſe permittantur, per quod illis (quod Deus auertat) Chriſtiani videantur eſſe ſubiecti. Vt Iudæis à cœna DOMINI vſque primum Paſcha, ſecundùm dictum bonæ recordationis domini Childeberti regis, per plateas aut forum quaſi inſultationis cauſam, deambulandi licentia denegetur. Et vt reuerentiam cunctis ſacerdotibus Domini, vel clericis impendant, nec an-
for.* cõſeſſum tè ſacerdotis * conſenſum, niſì ordinati habere præſumant. Quod ſi facere fortaſsè præſumpſerint, à iudicibus locorum, prout perſona fuerit, diſtringantur. Et vt nullus Chriſtianus Iudæorum conuiuijs participare præſumat. Quod ſi facere quicunque (quod nefas eſt dici) clericus aut ſecularis præſumpſerit, ab omnium Chriſtianorum conſortio ſe nouerit coercendum, quiſquis eorum impietatibus fuerit inquinatus. Et licèt, quid de Chriſtianis, qui aut captiuitatis incurſu, aut quibuſcunque fraudibus Iudæorum ſeruitio implicantur, debeat cuſtodiri, non ſolùm canonicis, ſed & legum beneficijs iampridèm fuerit conſtitutum, tamen quia nunc ità quorundam querela exorta eſt, quoſdam Iudæos per ciuitates aut municipia conſiſtentes, in tantam inſolentiam & proteruiam prorupiſſe, vt nec reclamantes Chriſtianos liceat vel ad precium de eorum poſſe ſeruitute abſolui: idcircò præſenti concilio, DEO authore, ſancimus, vt nullus Chriſtianus Iudæos dein-

cèps debeat deſeruire, ſed datis pro quolibet bono mancipio duodecim ſolidis, ipſum mancipium quicunque Chriſtianus ſeu ad ingenuitatem, ſiue ad ſeruitium licentiam habeat redimendi. Quia nefas eſt, vt quos CHRISTVS Dominus ſanguinis ſui effuſione redemit, perſecutorum vinculis permaneant irretiti. Quòd ſi acquieſcere his quæ ſtatuimus, quicunque Iudæus noluerit, quandiù ad pecuniam conſtitutam venire diſtulerit, liceat mancipio ipſi cum Chriſtianis, vbicunquè voluerit, habitare. Illud etiàm ſpecialiter ſancientes, quòd ſi quis Iudæus Chriſtianum mancipium ad ritum Iudaicum conuictus fuerit perſuaſiſſe, & ipſo mancipio careat, & legali damnatione plectatur. Sanctus Lupus Trecaſſenorum Epiſcopus, & cum eo alij viginti & quatuor Epiſcopi, vel vicarij epiſcoporum, ſimiliter in nomine Domini noſtri IESV CHRISTI congregati, pro cauſis corporis eius, quod eſt Eccleſia, inter multa hoc etiàm ſtatuerunt: Quia (DEO propicio) ſub Catholicorum Regum dominatione conſiſtimus, Iudæi à cœna Dominì vſque in ſecundam Sabbati in Paſcha, hoc eſt, ipſo quatriduo procedere inter Chriſtianos, neque Catholicis populis ſe vllo loco, vel quacunque occaſione miſcere præſumant. In concilio Lao- Ca.37.
diceno ſtatutum eſt, quòd non oporteat à Iudæis vel hæreticis ea quæ mittuntur munera feſtiua ſuſcipere, nec cum eis feſta celebrare: Et quòd non oporteat à Iudæis azyma accipere, & communicare impietatibus eorum. Et in alio concilio: Vt ſi quis Iudaicæ prauitati, iugali ſocietate coniungitur, id eſt, ſi ſeu Chriſtiano Iudæa, ſiue Iudæo Chriſtiana mulier carnali conſortio miſceatur, quique horum tantum nefas admiſiſſe noſcuntur, à Chriſtiano cœtu atq; conuiuio, & à communione Eccleſiæ protinùs ſegregentur.

Ex concilio Toletano quarto, Capitulo LVIII.

De his qui contra fidem Chriſti, Iudæis munus vel fauorem præſtant.

TAnta eſt quorundam cupiditas, vt quidam eam appetentes, iuxta quod ait Apoſtolus, etiàm à fide errauerint. 1.Tim.6.
Multi quippe hucuſquè ex ſacerdotibus atque laicis accipientes à Iudæis munera, perfidiam eorum patrocinio ſuo fouebant, qui non immeritò ex corpore Antichriſti eſſe noſcuntur, quia contra CHRISTVM faciunt. Quicunque igitur

tur

tur deincèps Epiſcopus, ſiue clericus, ſiue ſecularis illis cõtra fidem Chriſtianam ſuſfragium vel munere vel ſauore præſtiterit, vt profanus & ſacrilegus anathema effectus, ab Eccleſia catholica & regno oei efficiatur extraneus: quia dignum eſt, vt à corpore Chriſti ſeparetur, qui inimicis Chriſti patronus efficitur.

Item in eodem concilio,
Capitulo LIX.

De filijs Iudæorum, vt à parentibus ſeparati, Chriſtianis debeant deputari:

IVdæorũ filios vel filias, nè parentũ vltrà inuoluãtur erroribus, ab eorũ conſortio ſeparari decernimus, deputandos autẽ monaſterijs, aut Chriſtianis viris ac mulieribus Deum timentibus, vt ſub eorum conuerſatione cultum fidei diſcant, atque in melius inſtituti tam in moribus, quàm in fide proficiant. Vt mercatores huius regni Chriſtiani, ſiue Iudæi, mancipia pagana, quæ per tot populos & ciuitates fidelium tranſeuntes, ad manus infidelium, & ſæuiſſimorum hoſtium noſtrorum perducunt: ex quo & ipſi infelices ſerui (qui ſi à Chriſtianis emerentur, poterant ſaluari) miſerabiliter pereunt, & inimicorum regni maximus numerus augetur, coërceantur à pijs principibus noſtris, & intra Chriſtianorum fines vendere compellantur, nè tam horrenda crudelitate, & aperta infidelitate, & animarum damnis DEVS exaſperetur, & vires hoſtibus augeantur.

CAP. LXXIIII.

PRouideant viri potentes, & maximè potentes fœminæ, vt in ſuis domibus adulteria & luxuriæ concubinaticæ, & inceſta adulteria non vigeant. Et ſuos presbyteros, qui cum eis in capellã vadunt, huiuſmodi virtutem habere faciant, quatenùs omnia vitia in domibus ſuis reſecent, ac orationem Dominicam, & Symbolũ cunctos tenere & frequentare compellant, quia parochiani presbyteri & epiſcoporum miniſtri, de minoribus & vilioribus perſonis hoc prouidere ſtudebunt.

CAP. LXXV.

INdignum valdè eſt, vt qui in regia dignitate cæteros Eccleſię filios, authore Deo, præcellitis, negligentiùs quæ DEI ſunt, exequi videamini. Vndè dignum erat, vt capellas villarum veſtrarum laicis nõ committeretis, ſed potiùs illis, qui & eadem ſacrata loca religioſiùs tractarent, & vobis exindè adiuti obſequium debitum impenderent. Sed quia aliter cauſis interuenientibus res ſe habere dignoſcitur, monemus & hortamur, vt ſecundùm canonicam authoritatem, * nè quod abſit, periculum interdicti anathematis, ex decimis præſumptis incurratis. Si capellas veſtras presbyteris aut viris Eccleſiaſticis dederitis, & Dominicas decimas acceperint, ſarta tecta Eccleſiæ & luminaria exindè competenter prouideant, & presbyteri parochianas decimas accipiant, & populi neceſſitatibus debitè inuigilent. Si autem laici Capellas habuerint, à ratione & authoritate alienum habetur, vt ipſi decimas accipiant, & indè canes aut geniciarias ſuas paſcant: Sed potiùs presbyteri Eccleſiarum eas accipiant, & indè reſtaurationem Eccleſiarum, & luminaria, & hoſpitum ac pauperum receptionem exhibeant, & pro vobis ac ſtatu regni veſtri, Domini miſericordiam ſtudioſè implorent.

* deeſt, fiat, aut aliquid huiuſmodi.

CAP. LXXVI.

VT Regia Maieſtas obſeruare præcipiat omnibus Reipublicæ miniſtris, quod à diuina authoritate, & ſanctorum Patrum conſtitutione cautum eſſe dignoſcitur, videlicet vt nemo comitum, aut quiſquam ex iudiciaria poteſtate, poſt quartam feriam, quæ caput ieiunij nominatur, (in qua omnes pœnitentes manûs impoſitionem, ad vacandum ſolummodò pœnitentiæ & diuinis officijs, accipiunt) placitum aut * mallum tenere præſumant.

CAP. LXXVII.

DIes quoquè octo ſacroſanctæ Paſchalis feſtiuitatis, omnibus Chriſtianis feriatos eſſe decernimus, ab omni opere rurali, ſabrili, carpentario, gynæceo, cæmentario, pictorio, venatorio, forenſi, mercatorio, audientiali, ac ſacramentis exigendis, quatenùs eiſdem diebus tanto licentiùs, quanto liberiùs omnibus Chriſtianis ſanctæ reſurrectionis laudibus, & ſacroſanctæ prædicationi iugiter inſiſtere liceat. Quod ſi quis temerare præſumpſerit, excommunicetur.

Tota Paſchę hebdomada feriandum.

CAP. LXXVIII.

VT capitula eccleſiaſtica à domino Carolo Magno Imperatore, necnon & à domino Ludouico Pio Auguſto promulgata, obnixè obſeruari pręcipiantur, ſicut & legalia obſeruanda eſſe noſcuntur.

Hęc capitula quatuor libris complexus eſt Anſegilus Abbas.

CAP. LXXIX.

HAec autem conſtituimus, non præiudicantes, aut paruipendentes, quæ à maioribus, & prædeceſſoribus noſtris fortè ſeueriùs propter rigorem Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſunt conſtituta, ſed tempori ſeruientes, & fragilitati delinquentium, fiſi de multimoda DEI miſericordia, ſi ſaltem his obedire voluerint, conſulentes, præſcripta taliter præfiximus, vt quicunque quæ à diuino ſpiritu per pontificalem authoritatem, & regiam Maieſtatem promulgata & prolata atque confirmata ſunt, contumaci atque rebelli animo contraire præſumpſerit, ſi Eccleſiaſtico ordine quælibet

libet perſona fuerit honorata, ſynodali authoritate gradus proprij amiſſione mulctetur: Si autem in ſeculari habitu qualibet poteſtate vel dignitate fuerit ſublimata perſona, honore, quo in Republica fruitur, ſinè retractatione à Regia maieſtate priuetur, & inſupèr exilij, vel afflictionis cuiuſlibet, prout ordo eccleſiaſticus, & regalis ſeueritas decreuerit, vltione plectatur.

CAP. LXXX.

NOs ſimul cum iſtis & alijs Dei ac veſtris fidelibus, nos atque ſocios noſtros in epiſcopali authoritate rogaſtis, vt propter Deum, & noſtrum miniſterium, iuxta cognitas neceſſitates, verum conſilium, ſecundùm Deum & ſecundùm ſeculum inueniſſemus, quod & ſecimus, iuxta quod Dominus inſpirare dignatus eſt, & veſtræ Chriſtianę deuotioni verbis & ſcriptis protulimus. Quòd ſi illud pleniter, & in omnibus adimplere poteſtis, ſicut verbo & ſcripto vobis ex diuino mandato innotuimus, Deo gratias agimus. Si autem vultis & adhuc non poteſtis, quanto plùs perfectioni adproximaueritis, gaudemus. Vt autem capitula, quæ Domino mediatore communiter decreuiſtis, & manu propria confirmâſtis, & nunc obſeruatores vos verbis promiſiſtis, vt opere pleniter conſeruetis, & adimpleatis, nūc etiàm admonemus. De ſponſis quoq; aliorum deincèps quoquo modo accepiſtis: quia de hoc, quod in preterito actū eſt, maximam indulgentiam, confiſi de Dei multimoda & maxima largitate atq; longanimitate propter quorundā fragilitatē reperimus. Et capitula patris veſtri ſinè refragatione decæterò conſeruētur, ac capitulis veſtræ religioni, ab exiguitatis noſtræ miniſterio oblatis, hoc diploma, ſi complacet, adnectatur. Nos autem Dei iudicio, ſui ab illo vicarij cōſtituti, iuxta miniſterium noſtrum, & reuerēdam authoritatem, niſi impoſſibilitas, aut quæcunq; cōtradictio præpedierit, & in locis Deo dicatis, & in eorundem locorum inhabitantibus, atq; in cæteris quibuſcunque diuinæ religionis obſequijs, prout Domin' velle, ſcire, & poſſe donauerit, vt ipſius voluntas & iuſſio adimpleatur, pro viribus decertare ſtudebimus.

CAP. LXXXI.

VT ius Eccleſiaſticum, & legem canonicam nobis ità conſeruetis, ſicut anteceſſores veſtri, qui hoc benè & rationabiliter, ità quod ſciri poterit, & DEVS vobis poſſe dederit, noſtris prædeceſſoribus conſeruauerunt.

CAP. LXXXII.

QVòd in mea perſona, nec in meo ordine, niſi fortè, quod abſit, in antè contra Deum & contra vos manifeſtè fecero, vt damnari canonicè debeam, aduersùm me & meum ordinem, ità damnabiliter nō faciatis: non pro quacunq; præterita cauſa aut mihi dehonoratio, aut damnatio veniat.

CAP. LXXXIII.

QVòd res, ad eccleſiam mihi commiſſam pertinentes, & tempore principatus veſtri ablatas, ità præſentaliter reſtituatis, & reſtitutas conſeruetis, ſicut tempore aui & patris veſtri fuerant: Et excepto ſuperpoſito, quod in vſus poſſidentium, vel ex ædificijs aſſumptum eſt, quomodò tunc erant, quantùm ad hoc quòd res vſitato nomine appellamus, conſtat, quandò vos indè illas tuliſtis.

CAP. LXXXIIII.

VT præcepta illicita de rebus Eccleſiæ mihi commiſſæ à vobis facta reſcindantur, & vt decæterò nè fiant, caueatis.

CAP. LXXXV.

VT ab Eccleſia mihi commiſſa indebitas conſuetudines, ſeu iniuſtas exactiones decæterò non exactetis, ſed ſic eas conſeruetis, ſicut tempore aui & patris veſtri conſeruatæ fuerunt.

CAP. LXXXVI.

VT contra deprædatores & oppreſſores Eccleſiarum noſtrarum, & rerum ad eas pertinentium defenſionem ſecundùm miniſterium veſtrum, quantùm poſſe dederit Deus, exhibeatis.

CAP. LXXXVII.

VT præcepta quæ auus & pater veſter Eccleſijs nobis commiſſis fecerunt, & firmauerunt, ſtabilia conſeruauerunt, quæ etiàm vos confirmâſtis, & decæterò rata conſeruetis.

CAP. LXXXVIII.

VT ſi vos contra hæc capitula, aut nos (quod abſit) non malitia, nec peruerſo ſtudio, ſed aut per humanam fragilitatem, aut per ignorantiam, vel ſubreptionem non damnabiliter contra vos egerimus, mutuo hoc conſilio corrigamus, & firmata deincèps conuenientia maneat.

Explicit Synodus Meldenſis.

SYNODVS APVD D. MEDARDVM IN SVBVRBIO

Sueſſionenſi acta, Anno ſalutis 853.

REgnante in ſempiternum Domino Deo vniuerſorum, Anno regni glorioſi Caroli filij Ludouici religioſiſſimi Auguſti XIII, Indictione prima, Epiſcopis iuxta canonem Synodum celebrare volentibus, annuit idem rex Carolus, eosq́; apud vrbē Sueſſionum, in monaſterio ſancti Medardi & Sebaſtiani, 10. Calend. Maij conuenire præcepit, vbì poſthabitis ſecularibus curis, ipſe quoquè rex adeſſe dignatus eſt, vt non ſolùm deuotione eccleſiæ ſe filiū eſſe oſtenderet, verùm etiàm ſicubì opùs eſſet, protectōrem regia poteſtate monſtraret. Cùm itaque præſules diuerſarum eccleſiarum, pio rege multa humiliter & prudenter proponente, tractâſſent potiùs quædam, quàm diffiniuiſſent, 6. Calend. Maij, Synodo pręſidentibus Hincmaro Rhemorum, Vueniſone Senonum, Amalrico Turonum Metropolitanis epiſcopis, idem Rhemorū Metropolitanus Epiſcopus venerabilis Hincmarus oſtendit, non paucos à děceſſore ſuo Ebbone, poſtquàm canonicè depoſitus fuiſſet, nec verò canonicè reſtitutus, irrationabiliter ordinatos. Iam rex abſq; vlla ambitione Synodum ſolus ingreſſus, ſimpliciter cum Epiſcopis reſidebat. Serie igitur depoſitionis memorati Ebbonis pleniſſimè prolata, multis Metropolitanis, pluribusq́; alijs epiſcopis, qui authores fuerunt, recitatis, reſtitutionis autem illius paucis admodùm, & aliarum regionum præſulibus nominatìm expreſſis, claruit, præfatum Ebbonem Epiſcopale officium illicitè repetijſſe, quosq́ue gradibus eccleſiaſticis æſtimatus fuerit promouiſſe, damnationi potiùs obnoxios effeciſſe. Hincmarum autem ſucceſſorem eius, canonicis ſanctionibus cautè ac ſubtiliter obſeruatis, ad ſedem acceſſiſſe, & præter decreta Maiorum, in hac parte nihil omninò moliri.

Poſtmodùm venerabilis Vuenilonis Senonicæ vrbis Metropolitani Epiſcopi ſuffraganeus Niuernēſis eccleſiæ, nomine Herimannus, pro ſuis exceſſibus varijs, à ſanctis præſulibus acriter increpatus eſt, quòd priùs frequenter correptus, ordini ſacratiſſimo perſeuerantia leuitatum adhuc iniuriam faceret, & in præſentia principis infirmitatem paſtoris nequaquàm faſtidientis iniunctum eſt metropolitano eius, vt adiūctis ſecum aliquot epiſcopis, ad oppidum Niuernenſe accederet, & omnia ibì negocia eccleſiaſtica ſapienter componeret: ipſum verò Coëpiſcopum ſuum Herimannum, apud vrbem Senonum ſecum haberet, donèc abſtinentia competenti aſſuetum, Epiſcopali grauitate inſtructum, Apoſtolicis moribus informatū, clerus & populus eum ad ſedem propriam vtiliter, fauente Dei gratia, reuocaret. De Burchardo etiàm, qui Carnutum Eccleſiam tenebat, ſtatutum eſt, vt aut ſe idoneum ad aſſumendum epiſcopalem gradum, admonitu Vuenilonis Metropolitani Epiſcopi oſtenderet, aut certè pronam in ſe clementiam cognoſcens principis cederet, in vtroq; Dei iudicium experturus. Igitur ſequenti die cauſa illius ad medium deducta, venerabiles Epiſcopi Rhemorum Metropolitanus Hincmarus, Laudunenſium Pardulus, Aurelianorum Agius, ſeorsùm eum admonere præcepti ſunt, vt ſi abſq; diſcrimine valeret, officium ſe poſſe aggredi fateretur, aut ſi non poſſet, propter Dei timorē impoſſibilitatem ingenuè confiteretur. Parte cleri, quæ præſens erat, ac laicorum, bonū ei teſtimonium perhibente, memoratis præſulibus ſuadentibus, ad concilium intromiſſus, tanto quidem gradu ſe dignum eſſe profiteri, arrogantiæ aſſeruit eſſe, non veritatis: Si quis verò crimen aliquod ſibi vellet obijcere, ad id purgandum, ſe paratum eſſe firmauit. Nullo, qui id conaretur, exiſtente, decreuit ſancta Synodus, nè diù Carnutum ſedes vacaret: ſed directis illuc ſecundùm voluntatem Metropolitani Epiſcopi venerabilis Vuenilonis, qui electionē præfati Burchardi recognoſcerent, & ipſi referrent, optantibus canonicè ordinaretur Epiſcopus.

CAPVT II.

PRętereà Cenomanicę vrbis Aldricus epiſcopus, paralyſi diſſolutus, epiſtolā direxit, cauſam ſuæ abſentiæ inſinuans, petensq́ue vt maximè ſibi adhuc viuenti, & quādocūq; defuncto, ſacris precibus opitularentur. Quod exuberantes charitate, ſe facturos omnes promiſerunt, & Metropolitano illius Turonicæ vrbis venerabili epiſcopo Amalrico, vt ad eandem vrbem accederet, iniūxerunt: & quæcunq; eſſent eidem Eccleſiæ proficua, vt ſtrenuè exequeretur, vnanimiter præceperunt,

CAPVT III.

ANte hoc tempus venerandi concilij, obtinente Pipino, Pipini regis filij Ludouici pijſſimi Auguſti filio, Aquitaniā, etiàm conſentiente auunculo eius glorioſo rege Carolo, cui eadem prouincia in partem obtigerat, eccleſiaſtica diſciplina & milita-

ri ſoluta, eadem regio à ſuis indigenis valdè vaſtata eſt, & multi illic impunè illicita perpetrârunt. Tandèm aliquandò reſpiciente DEO populum ſuum, idem Pipinus à ſuis contemptus & deſertus, atq; in poteſtatem auunculi ſui Caroli redactus, conſilio reuerendiſſimorum pontificum & procerũ attonſus, & in habitu monachico ad monaſterium ſancti Medardi cuſtodiẽdus & docendus deductus. Ibì quidam duo Monachi habitu, propoſiti ſui vix credibiliter tranſgreſſores, ardentes immodica cupiditate, eũdem Pipinum abducere conati ſunt, & pacem Chriſtiani populi diſſipare. Quos præſentibus diuerſorum cœnobiorum religioſis Abbatibus, & cauſam ſubtiliter iuxta regulam beati Benedicti examinantibus, concors congregatio ſancti Medardi à ſua vnanimitate præcidit, atteſtata ſe ab horum erinune longè abſiſtere, quod viſitatas culpas iam indè ab initio huius religionis monachorũ omnium, præter duntaxàt Entytbis & aliorum hæreticorum, facilè ſuperaret. Eiectos iuſſu venerabilis Rothadi Sueſſionum epiſcopi, ad ſynodi audiẽtiam Archidiaconus deduxit, & partim confeſſi, partìm conuicti conſpirationis malum perpetrâſſe, canonum ſeueritate depoſiti ſunt, (presbyteri quippe erant) & ſeparatim in monaſteria ſui ordinis longè diſtantia relegati, vt deincèps nemo tale quid committere auderet, niſì qui ſimilia perpeti non timeret.

CAP. IIII.

VT in ciuitatibus & monaſterijs vtriuſque ſexùs & ordinis, DEI cultus, quàm proximè fieri poſſet, inſtauraretur, ſtatuit ſancta ſynodus, annitente pio principe, vt idonei legati dirigerentur, qui ſingulorum locorum ſtatum ſolertiſſimè perſcrutarentur: & quæ ipſi per ſe non valerent corrigere, iudicio proximè futuri concilij, & poteſtati regiæ reuelarent.

CAP. V.

DEcreuerunt prætereà ſancti pontifices, vt Eccleſiæ, quę olìm indulgentia religioſorum principum, vel aliorum fidelium deuotione immunitatem meruiſſent, ea in perpetuum perfrui ſinerentur.

CAP. VI.

ET vt ex poſſeſſionibus, quæ Eccleſiaſticę certis indicijs comprobantur, nec plenè propter varias neceſſitates poſſunt reſtitui, ſaltem nonæ ac decimæ tribuantur: Et vt in locis ſacratis, diebus Dominicis vel alijs ſolennitatibus iudicia publica non exerceantur: neque enim fas eſſe ibì reos puniri, vbì reſpectu diuinæ reuerentiæ, miſericordiam conſenſu fidelium conſequuntur.

CAP. VII.

ILlud quoquè cunctis volentibus confirmatum eſt, vt qui diſciplina eccleſiaſtica noxij, ſiue ingenui, ſiue ſerui coercentur, nulli audeant eos tueri, & vindictam eorum in quoſlibet ad poteſtatem Epiſcoporum pertinentium retorquere. Quod ſi qui deincèps præſumpſerint, & excommunicationem Eccleſiaſticam, & motum indignationis regiæ perpeſſuros.

CAP. VIII.

OBtẽtum eſt etiàm à deuotiſſimo principe, vt inceſti & quilibet alij perditi, examen Epiſcoporum refugientes, per indices publicos ad eorum præſentiam deducantur, nè alterius illecebram peccandi nutriat impúnitas vitiorum.

CAP. IX.

POſtremò, quod à quibuſdam conſeruabatur, præfixum eſt generaliter ab omnibus cuſtodiendum, nè vllæ res eccleſiaſticæ abſque regis * cohibentia commutentur. *conniuentia

REſidentibus in Synodo venerabilibus Epiſcopis, Hincmaro Rhemenſis eccleſię archiepiſcopo, Vuenilone Senonenſi Archiepiſcopo, Amalrico Turonenſi archiepiſcopo, Theodorico Cameracenſi epiſcopo, Rothado Sueſſionæ vrbis Epiſcopo, Lupo Catalaunenſi Epiſcopo, Emmone * Nouiomagenſi epiſcopo, Erpuino Siluanectenſi epiſcopo, Ermẽfrido Beluatenſi epiſcopo, Pardulo Laudunenſi epiſcopo, Hilmerado Ambianenſi epiſcopo, Hucberto, Meldenſi epiſcopo, Aio Aurelianenſi epiſcopo, Prudentio Trecaſinæ ciuitatis epiſcopo, Herimanno Niuernenſi epiſcopo, Iona Auguſtodunenſi epiſcopo, Godalſado Cabilonẽſi epiſcopo, Dodone Andegauenſi epiſcopo, Gunteberto * Ebrocẽſi epiſcopo, Hildebranno Sagenſi epiſcopo, Rigbaldo Rhemorũ Chorepiſcopo. Reſidentibus etiàm presbyteris & abbatibus, Dodone abbate Monaſterij S. Sabini, Lupo abbate monaſterij Bethlehem, quod Ferrarias dicitur, Bernardo abbate ex monaſterio ſancti Benedicti, quod appellatur * Floriacus, Odone abbate ex monaſterio Corbeiæ, Erico abbate ex monaſterio Corbionis, Bauone abbate ex monaſterio Orbacenſi, & quampluribus alijs ſacerdotibus & abbatibus, adſtantibus diaconibus, adſtante quoquè & reliquorum graduum clero. Reſidente etiàm in cœtu Epiſcoporum glorioſo rege Carolo, qui in eadem ſacra ſynodo ſuam exhibere eſt dignatus præſentiam apud Sueſſionis ciuitatem in monaſterio ſancti Medardi confeſſoris Chriſti, quod ſitum eſt in ſuburbio ipſius ciuitatis, in eccleſia, quæ eſt in honore ſanctæ Trinitatis ſacrata, Anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCLIII, anno etiàm regni iam dicti pij principis Caroli XIII, Indictione prima, 6. Calend. Maij.

* Floriacus eſt nomen monaſterij, vt vides, cuius Regino meminit.

 Dum

Dum quædam Eccleſiaſtica & pernեceſſaria negocia in eadem ſynodo ventilarentur & diffinirentur, venit Sigloardus ſeruans locum archidiaconi Rhemenſis Eccleſiæ, dixitq́ue filios eiuſdem Rhemenſis Eccleſiæ & Hincmari archiepiſcopi ſtare pro foribus, qui ſe pro ſua neceſſitate in ſynodum introduci petebāt. Hincmarus archiepiſcopus dixit: Recita illorum nomina, & audiat dominus noſter Rex glorioſus Carolus, & ſacra Synodus illorum cōſcripta nomina: & tunc quod iuſſum fuerit, in nomine Domini fiat. Et recitauit idem Sigloardus, ſeruans locum archidiaconi Rhemenſis Eccleſiæ, hæc nomina: Rodoldus, Giſlaldus, Vulſridus, Fredebertus ex canonicis ipſius ſanctæ matris Eccleſiæ: Sigiſmundus ex monaſterio ſancti Theodorici, ex monachis autem de monaſterio ſancti Remigij, Nortuinus, Heinradus, Mauringus, Anteus, Teutlandus, Harouualdus, Radulſus, Vuicbertus. Quibus iuſſu ſynodi & principis introductis, videlicet (vt prædiximus) ex canonicis ipſius matris Eccleſiæ, * Radoldo, Giſlaldo, Fredeberto, ex monaſterio ſancti Theodorici Sigiſmundo, ex monachis de monaſterio ſancti Remigij, Nortuino, Heinrado, mauringo, Anteo, * Teuthlando, Harouualdo, Radulfo, Vuicberto, Hincmarus archiepiſcopus dixit: Quæ eſt veſtra petitio, fratres? Illi autem reſponderunt: Miſericordiam petimus nobis à veſtra paternitate impendi, de miniſtratione ordinum Eccleſiaſticorum, ad quos à domino Ebbone quondàm prouecti, à veſtra autem authoritate ſuſpenſi ſumus. Hincmarus archiepiſcopus dixit: Habetis libellum reclamationis aut poſtulationis, ſicut Eccleſiaſtica ſe habet traditio? Illi autem reſponderunt, ſe præ manibus nullum habere libellum. Hincmarus archiepiſcopus dixit: Legum eccleſiaſticarum conſuetudo & authoritas talis eſt, vt in cauſis geſtorum ſemper ſcripturam requirant, adeò vt qui ad ſacrum fontem accedit, ſuum dare nomen præcipiatur: qui ad ſummum ſacerdotium prouehitur, decreto manibus omnium roborato eligitur: ordinatus autem, à ſuis ordinatoribus literas accipere iubetur: qui etiàm ab Eccleſiaſtica ſocietate quolibet exceſſu diſcinditur, libellari ſcriptione aut recipitur, aut deijcitur. Sed qui accuſatur vel qui excommunicatur, reconciliatus, per ſcripturam accuſari, vel reconciliatus commendari iubetur. Et ſic in cæteris huiuſmodi intantùm ſcriptura depoſcitur, vt ſicut beatus Gregorius in commonitorio ad Iohannem defenſorem, ex Romanis legibus ſumens, ſcribit: Sententia quæ ſinè ſcriptura profertur, nec nomen ſententiæ habere meretur. Quapropter, fratres & filij, oportet vos ſecundùm Eccleſiaſticam authoritatem reclamationem veſtram libelli ſerie allegare, eumq́ue veſtris manibus roboratum ſynodo ſacræ porrigere, vt conuenienter & canonicè vobis valeat reſponderi. Et tunc ipſi fratres libellum conſcribentes, eiq́ue ſua nomina ſubſcribentes, porrexerunt Hincmaro archiepiſcopo, qui tunc vnà cum Vuenilone archiepiſcopo, & Amalrico archiepiſcopo, ſub præſentia glorioſi regis domini Caroli, Synodo præſidebat.

Relegens verò Hincmarus archiepiſcopus libellum porrectum & ſubſcripta nomina, comperit deeſſe nomē Vulfadi, quod antè * Sigloaldus prædictorum relegens nomina, recitàrat. Tunc Hincmarus archiepiſcopus, audiente ſacra Synodo, dixit: Tu frater Sigloarde, anteà nomen Vulſadi fratris noſtri inter præfaturum nomina recitâſti, & modò hic illius non videmus præſentiam, nec nomen libello ſubſcriptum inuenimus. Sigloardus ſeruans locum archidiaconi Rhemenſis eccleſiæ, reſpondit: Frater noſter Vulfadus, de quo veneratio veſtra dicit, hic in monaſterio iacet infirmus, & ideò veſtris ſanctis adſpectibus, & ſacræ Synodo, glorioſoq́ue principi ſuam non poteſt exhibere præſentiam. Hincmarus archiepiſcopus coram omni Synodo dixit: Tu frater Sigloarde, accipe libellum, & adhibe tecum Liudonem archidiaconum venerabilis fratris & Coëpiſcopi noſtri Parduli Laudunenſis Eccleſiæ, & Iſaac diaconum ſanctæ Rhemenſis Eccleſiæ, & vade ad iam dictum fratrem Vulfadum, & dic ei ex parte glorioſi principis noſtri ac ſacræ ſynodi, noſtræq́ue humilitatis voce, vt ſi in hac cauſa, quam præſens libellus continet, his fratribus noſtris vult participare, huic libello, ſicut ſe habet authoritas, nomen ſuum propria manu ſubſcribat, & per ſuam ſubſcriptionem, nobis ſuam ſtudeat repræſentare perſonam. Tunc Sigloardus ſeruans locum archidiaconi Rhemenſis Eccleſiæ, & Liudo archidiaconus venerabilis Parduli epiſcopi Laudunenſis Eccleſiæ, & Iſaac diaconus Rhemenſis Eccleſiæ, vt in ore duorum vel trium teſtium veritatis verbū confirmetur, perrexerunt ad iam dictum fratrem Vulſadum, qui nomen ſuum libello ſubſcripſit, & Synodo ſacræ cum cæteris fratribus, voto ſuo, & voce fratrum prædictorum, qui ad eum tranſmiſſi fuerant, libellum roboratum porrexit. Quem ſuſcipiens Hincmarus archiepiſcopus, & relegēs coram ſynodo, excelſa voce dixit: Iſtorum fratrum ſententia manifeſtè me tangit, qui ſi contra aliquem Coepiſcoporum noſtrorum clamâſſent, ad noſtræ humilitatis authoritatem ab eo prouocare debuerant: nunc autem quia de iudicio noſtro queruntur, oportet vt libellari ſubſcriptione ad electos prouocēnt iudices, quatenùs cauſa Matth. 18.

illorum debitum & certum finem accipiat. Sic enim ſcriptum eſt io concilio Africano, cap. LXIII. Si autem fuerit pronocatum, eligat qui prouocauerit, iudices, & cum eo & ille contra quem prouocauerit, iudices, vt ab ipſis deincèps nulli liceat prouocare. Item in aodem concilio cap. LXXXVIIII. A iudicibus autem, quos communis conſenſus elegerit, non liceat prouocare. Item in libro primo capitulorum ſynodalium domini Caroli Imperatoris, cap. XLIII. vt probati à Metropolitano iudices, qui noſtram rationem audiant, & conſultu ac ſententia ſynodali diffiniant. Vndè & relegit, & porrexit hunc libellum idem Hincmarus Archiepiſcopus, in qno hæc ſcripta continebantur: Libellus Hincmari archiepiſcopi de electione iudicum: Ego Hincmarus ſanctæ metropolis eccleſię Rhemorum epiſcopus, in hac duntaxàt cauſa quæ ventilatur, de his qui ſe à domino Ebbone poſt depoſitionem ſuam aſſerunt ordinatos, eligo mihi Iudices, quos canones electos appellant, Vuenilonem Senonéſem archiepiſcopum, Amalricum Turonenſem archiepiſcopum, Pardulum diœceſeos noſtræ Laudunenſem Coëpiſcopum, ſeruantem locum in hoc iudicio noſtræ authoritatis, ſaluo in omnibus primatu metropolis Rhemorum eccleſię, & manente in ſuo ſtatu iure, quod cum alijs metropolitanis mihi à ſacris canonibus eſt collatū: Salua etiàm reuerentia Apoſtolicæ ſedis, cui in omnibus cauſis debet reuerentia exhiberi, ſicut Innocentius papa ad Victoricium Rhotomagenſem ſcribit epiſcopum, & ſancti etiàm canones præfigere dignoſcuntur. Et recedens de loco ſuo, poſuit ſedere Coëpiſcopum ſuum Pardulum Laudunenſem in hoc iudicio, vt præſcriptum eſt, quòd ſeruaret locum primatûs metropolis Rhemorum Eccleſiæ. Deindè licèt à Metropolitano iudices electi ſufficerent ſecundùm canonicam authoritatem, nè quererentur proclamantes ſe illius opprimi authoritate, dedit eis licentiam, ſi vellent eoſdem, vel alios quoſlibet & quantoſlibet ex cóſenſu ſuo eligere iudices, q elegerūt prænominatos reuerendos viros, & ſuperaddiderunt ſibi velle conſtitui iudicē Prudentiū Trecaſſinæ ciuitatis Epiſcopū, quod & præfatus non abnuit Rhemenſis archiepiſcopus. Et ſic miſſum eſt ſcriptum illorum de electione Iudicum per præfatos fratres, Sigloardum videlicet ſeruantem Archidiaconi Rhemenſis eccleſiæ locum, & Liudnnem archidiaconū Laudunenſis eccleſiæ, & Iſaac diaconum Rhemenſis eccleſiæ, ad Vulſadum eorum conſortem, quem iacere in eodem monaſterio infirmum prædiximus, vt ſi eorum conſenſui in eadem iudicum electione conſentiret, propria voce edicere procuraret: à quo ijdem fratres in reſponſis ſynodo retulerunt, quòd præfatę electioni iudicum vſquequaquè idem Vulſadus pręberet aſſenſum, eoſdemq́ua ſibi iudices deuotè expeteret. Et ſic prima actione finita, in primordio actionis ſecundæ iudices ſynodum iuſſu principis, & in conſpectu ipſius ſcilicet glorioſi regis domini Caroli, ſic ſunt voce promptiſſima allocuti: Fratres & conſacerdotes noſtri, manifeſtum eſt, quia ſi Ebbo quondàm epiſcopus in ſuo ſtatu canonicè manens, hos fratres canonicè ordinauit, debent vtiquè miniſtrare. Si etiàm iniuſtè deiectus eſt, & canonicè reſtitutus, & poſt ſuam canonicam reſtitutionem hos fratres ſtuduit ordinarè, ſinè vlla quæſtione debent etiàm miniſtrare. Qua de re ordinatores fratris & Coepiſcopi noſtri Hincmari doceant, ſi iuſta & rationabiliter, quia tunc canonicè fuerat Ebbo deiectus, & non ſecundùm eccleſiaſticas regulas extitit reſtitutus, & ante canonicam audientiam miniſtrare, & iſtos quaſi ordinare præſumpſit, quin etiàm vſurpauit, facilis patet reſpóſio, quoniam miniſtrare nec debent, nec potuerunt. Tunc ſurgens Theodoricus epiſcopus eccleſiæ Cameracenſis, porrexit in conſpectu principis & ſynodi ſcriptum, dicens: Sicut audiui & vidi depoſitionem canonicam Ebbonis epiſcopi, ità & veſtræ reuerentiæ profiteor voce & ſcriptum porrigo, & authoritate confirmo. Et reuelatum eſt volumen illud ſynodo coram principe glorioſo Carolo, à Lupo venerabili presbytero & abbate in monaſterio ſancti Petri, quod Bethleē vel Ferrarias dicitur. In quo volumine continebatur, qualiter idem Ebbo voce propria & iudicum, peccatorum ſuorum, videlicet Epiſcoporum iudicio, Aiulfi ſcilicet archiepiſcopi, Badaradi epiſcopi, Modoini epiſcopi, & teſtificatione teſtiū, Nothonis archiepiſcopi, ipſius Theodorici, quem prædiximus, epiſcopi, & ipſius libelli ſubſcriptione, qui relectus eſt in Synodo, quem ipſe propria manu in conſpectu prænominatæ ſynodi ſubſcripſerat, & ſynodo ipſi porrexerat, pro reatibus & criminibus confeſſis, à miniſterio epiſcopali alienum ſe reddés, & quadragintaquatuor epiſcoporum ſententia, vt à miniſterio epiſcopali recederet, & ſub pœnitentię modo Domino deſeruire ſtuderet, ſuſcipiens ſe condemnauit, & condemnatus receſſit. In quo etiàm volumine continebatur, quia & taliter ſe epiſcopus à miniſterio exuens, administratione epiſcopali ſpoliatus manere deberet: & edoctus eſt ſacris authoritatibus, qualiter exauthoratus epiſcopus reſtitui deberet. Et qnia idem Ebbo reſtitutus canonicè non fuerat, inſupèr & ab Apoſtolica ſede, ſicuti in geſtis pontificum coram principe, Synodo relectum eſt, à Sergio Papa confirmante deiectionem illius, damnatus

Nota Romanæ ſedis authoritatem.

tus extitit, vt in laica tantummodò communione permaneret: ſed miniſterium epiſcopale, quo ſuo & epiſcoporũ iudicio fuerat ſpoliatus, irreuerenter vſurpare prȩſumpſit. Et hoc ſecunda actione pleniſſima authoritate monſtratum, & à cuncta Synodo generaliter diſſinitũ eſt. In primordio tertiæ actionis iudices coram ſynodo dixerũt: Nunc quia euidenti ratione, & veneranda authoritate decretorum Catholicȩ & Apoſtolicæ Eccleſiȩ, & ſacrorum canonum promulgatione monſtratum eſt. Et qualiter canonica & Apoſtolica authoritas iubeat, vel accuſare vel condemnare, & quia Ebbo canonicè fuerat depoſitus, & non fuerat reſtitutus, immò & ab Apoſtolica ſede priſtinæ ſuæ damnationi addictus, volumus vt ordinatores fratris noſtri Hincmari doceant, qualiter idem frater noſter Hincmarus canonicè fuerit ordinatus. Tunc ſurgens Rothadus epiſcopus Sueſſioneñ ciuitatis, porrexit canonicam authoritatẽ, qualiter metropolitanus epiſcopus debeat ordinari, & ſi de eadem eccleſia non ſumitur, qualiter petente eiuſdem eccleſiæ clero vel populo, à vicina debeat eccleſia poſtulari: porrigens etiàm canonicas literas Erchenradi epiſcopi Pariſenorum eccleſiæ, confirmatas ſuis, ſuique Archiepiſcopi, & Coëpiſcoporum ſuorum manibus, quas ad petitionem Rhemenſis eccleſiæ, cleri & plebis idem Hincmaro tribuerat: porrigens nihilominùs decretum canonicum, cleri & plebis manibus roboratum, qualiter iam dictum Hincmarum ſibi poſtulàrunt epiſcopum ordinari. Et his omnibus relectis docuit, quia canonicè cum præſentia vel conſenſu omnium epiſcoporum Rhemẽſis diœceſeos eundem Hincmarum ordinauit Archiepiſcopum. Poſthæc ſurgens idem Hincmarus in conſpectu principis glorioſi & ſynodi, porrexit & literas canonicas, quas canones ſacri ordinatum à ſuis ordinatoribus accipere iubent, diem præſerentes & conſulem. Porrexit etiàm epiſtolam, totius Galliæ epiſcoporum manibus ſubterſcriptam, ad Apoſtolicam ſedem pro confirmatione ipſius ordinationis, quoniam ſedes Apoſtolica per Sergium papam ſæpè dictũ Ebbonem damnauit epiſcopũ adeò, vt inter laicos communionem tantùm habere mereretur, vt diximus. Oſtendit etiàm ipſi Chriſtianiſſimo principi coram ſancta ſynodo diploma ſacrum, ipſius venerandi principis manibus inſignitum, & ſigillo ſubtèr ſignatum ex approbatione ſuæ ordinationis, ad eandem ſanctam & Apoſtolicam, omnium ſcilicet eccleſiarum matrem, Romanam eccleſiam. Et ſic quarta actione euidentiſſimis documentis oſtenſum, & Synodali iudicio decretum eſt, Hincmarum archiepiſcopum canonicè à vicina diœceſi adeptũ, canonicè electum, & canonicè ordinatum, & canonicè pallio Apoſtolicæ ſedis, rata ordinatione perſectum, & in culmine primatis metropolitana authoritate vſquequaq; & in omnibus confirmatum. Deindè iudices percontati ſunt, quid de his, canonica authoritate æſtiment vel decernant, quos ſæpè ſatus Ebbo poſt ſuam depoſitionem abſque vlla legitima reſtitutione præſumpſerat ordinare. Tunc ſurgens Emmo Nouiomagenſis epiſcopus porrexit rotulam, authoritatem canonicam & Apoſtolicam continentem, quòd qui ab ipſo voluerant & viſi fuerant ordinari in gradus eccleſiaſticos, ab eodem quod idem non habuit, nemo eorum accipere potuit: damnationẽ vtiquè quam habuit, per prauam manûs impoſitionem eis dedit: quia qui particeps factus eſt damnato, quomodò debeat honorem accipere, vt Innocentius papa dicit, inueniri non poteſt. Et ſic quinta actione canonica & Apoſtolica authoritate inuẽtum & decretum eſt à ſacratiſſima Synodo, vt quicquid in ordinationibus eccleſiaſticis idem Ebbo poſt damnationem ſuam egerat, ſecundùm traditionem Apoſtolicæ ſedis, vt in geſtis pontificum legitur, præter ſacrum baptiſma, quod in nomine ſanctæ Trinitatis perſectum eſt, irritum & vacuum habeatur, & ordinati ab eo, in quamcunq; terrarum partem profugi agentur, vel vagati ſunt, quia diuinũ iudicium effugere nullatenùs poſſunt, Spiritusſancti iudicio eccleſiaſticis gradibus priuati perpetuò habeantur. Tunc relegens vnus ex prædictis fratribus, nomine Fredebertus, libellum proclamationis, voce omnium dixit, ſe ideò ab eodem Ebbone permiſiſſe ſe ordinari, quia viderat ſuffraganeos Rhemenſis Eccleſiæ, Rothadum videlicet epiſcopũ, Simeonem epiſcopum, Erpuinum epiſcopum in metropolim Rhemenſem eccleſiam conueniſſe cum literis domini Lotharij, & eundem Ebbonem reſtituiſſe, & oſtenderunt literas quaſi ex nomine Theodorici epĩ, Rothadi epĩ, Lupi epiſcopi, Emmonis epĩ, Simeonis epiſcopi, Fulcoini epiſcopi, Ragnarij epiſcopi, Gildemanni epiſcopi, Erpuini epiſcopi manibus confirmatas, quæ manifeſtè falſiſſimæ ſunt comprobatæ. Tunc ſurgens Emmo epiſcopus, licèt ipſi accuſatores & criminatores epiſcoporum ad accuſationẽ eorum non eſſent idonei, ſicut ſcriptum eſt in concilio Africano cap. xcv. qui poſteaquàm excommunicatus fuerit in ipſa adhuc excommunicatione cõſtitutus, ſiue ſit clericus, ſiue laicus, ſi accuſare voluerit, diffinimus ad accuſationem non admitti: tamen ad ſatisfactionem glorioſi principis, & ſacræ ſynodi porrexit rotulam, quæ & de communicatione eorum cum illo poſt depoſitionem Ebbonis epiſcopi, & de cuius chartulæ ſubſcriptione euidentiſſima protulerunt indicia, quibus mendaciſſima eſt

Cõfirmatio ordinati epĩ petita iam olim à papa.

approbata illorum aſſertio. Sed & de baculis & anulis ab illo datis, vndè & in præfata ſchedula idem frater relegerat, friuola eſt autumatio, per authoritatem in omnibus cõprobata. Vndè & ijdem fratres, qui ſelle amaritudinis maiores natù criminati ſunt, *quorumq; *coramq; vox muta fore eſt iudicata, iuxta canonicam authoritatem ſecundùm concilium Eliberitanum, quod actum eſt tempore Conſtantini cum miſſis Apoſtolicæ ſedis, cap. LXXV. Si quis, inquiens, epiſcopum vel presbyterum ſiue diaconum falſis criminibus appetiérit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei eſſe communionem: & quia gradus eccleſiaſticos quibus priuarentur, non habebant, iuſſi ſunt communione priuari. Et ſic ſexta actione finita decreto iudicum, & Synodali iudicio atque conſenſu principis, Hincmarus archiepiſcopus primatùs ſui locum recepit, & iudex ac præſes Synodi effectus ſuperuenturis actionibus, cum archiepiſcopis, Vuenilone ſcilicet & Amalrico, ſenſum accommodauit.

Tunc de presbytero quodam, & monachorum abbate in Altiuillaris monaſterio, nomine Halduino, qui ab eodem Ebbone diaconus iuſſus fuerat ordinatus, & à Lupo poſteà venerabili epiſcopo Catalaunenſi presbyter, ſinè examine fuerat conſecratus, commota eſt quæſtio. Vndè ſurgens idem Lupus epiſcopus, porrexit volumen, in quo cõtinebatur: Quia metropolis Rhemorum eccleſia carebat paſtore, iuſſus eſt regijs literis domini Caroli, vt in confectione Chriſmatis, & in alijs neceſſitatibus videlicet, vt ſuæ matri eccleſiæ pro ſua poſſibilitate in eccleſiaſticis negocijs conſulere procuraret. qua de re cum epiſtola regia, vt eundem fratrem nomine Halduinum & presbyterum ordinaret, & abbatem monachorum in monaſterio Altiuullaris ſacraret, arcbidiaconus Rhemenſis eccleſiæ, cum alijs miniſtris tam canonicis quàm monachis, eũdem illi ad ordinandũ in gradu diaconi ad *presbyterum obtulit, quem ſecundùm conſnetudinem, quam in offerendo ordinandos ex canonica & monaſterijs ipſa metropolis eccleſia habebat, ordinandũ ſuſcepit, & ad votum præcipientis principis & offerentiũ ordinauit. De quo iudicatum eſt à Synodo ſecundùm ſacros canones, ſicut ſcriptum eſt: vt qui presbyteri ſinè examine per ignorantiam, vel per ordinantium diſſimulationem ſunt prouecti, cùm fuerint cogniti, deponantur: quia quod irrepræhenſibile eſt, catholica defendit eccleſia. Et oſtenſum eſt in eodem ex concilio Sardicenſi, cap. IX. & ex alijs concilijs ac decretis damnationis ſcripto ſecundùm canonicam formam, eundem epiſcopum nihil de illius ordinatione attigiſſe, ſed qui ſaltu ſinè gradu diaconi ad ſacerdotium proſiliêrat, in degradationem debitam reſilire deberet. Et hoc negocio ſeptima actione finito, interrogatum eſt de his, qui ſæpè dicto Ebboni oratione vel oblatione communicauerant. Quoniam ſcriptum eſt in canonibus, vt qui excommunicato communicauerint, omnes ab eccleſia reſpui, maximè eos, qui ſciebãt eum eſſe deiectum. Vndè ſurrexit Erpuinus, & porrexit rotulam, canonicam & Apoſtolicam authoritatem continentem, qualiter libellari ſatisfactione ſanari valeant & debeant exorbitantes. Vndè & in geſtis pontificum, & in decretalibus Apoſtolicis papæ Leonis, & in libro epiſtolarum domini Gregorij, qui dicitur ex regiſtro, & in eccleſiaſticis hiſtorijs, & in decretis multorum pontificum ſufficienter eſt exemplis maniſeſtiſſimis demonſtratum, per quorum doctrinam libellari ſatisfactione & decreto canonico, manibus omnium roborato, in electione canonica venerabilis archiepiſcopi Hincmari omnes Rhemorum eccleſię indita ſibi pœnitentia, largita indulgẽtia, benedictiõe ſuperefſuſa, communione ſacra tributa, per ſæpè ſatum venerabilem Hincmarum archiepiſcopum, operante Domino noſtro Ieſu Chriſto purificata eſſe noſcitur & ſanata. Et ſic octaua actione finita, benignus & pius princeps, ſæpè dictus domin' Carolus rex glorioſus, ſacram Synodum, & ſæpè dictum Hincmarum epiſcopum humiliter petunt, vt quia præfati fratres epiſcopos diœceſis ſanctæ Rhemenſis eccleſiæ falſis appetiêre criminibus, quòd poſt depoſitionem Ebbonis illi communicauerint, & eum irregulariter reſtituerint, & ob id ſecundùm canonicam authoritatem communione priuati exiſterent, quoniam gradus eccleſiaſticos habere non poſſunt, legum eccleſiaſticarum authoritate decernente, humaniùs de illis diffinientes, vel communionem habere valeant per ſacræ Synodi indulgentiam. Quod & pietas ſacerdotalis libenter aſſenſit, & miſericorditer pieque conceſſit, recognoſcentibus ijſdem fratribus, & petentibus veniam. Et ſic cunctis ex ordine ſecundùm regulam eccleſiaſticam canonicè & diligenter patratis, decretum & iudicatum eſt à ſancta & venerabili Synodo, aſſentiente & fauente Chriſtianiſſimo & glorioſo Rege domino Carolo, hæc omnia geſtis inſeri, & in conſpectu Synodi relegi, & rata omnia iudicata, cunctorum manibus & ſubſcriptione canonica, perpetuò inconuulſa & inuiolabiliter permanſura firmari.

Concil. Niceni ca. 9.

CONCILIVM VALENTINVM CELEBRATVM TEMPORE LOTHARII IMPERATORIS, ANNO SALVTIS DCCC. LV. in domo baſilicæ S. Iohannis adiacente.

REgnante Domino noſtro IESV Chriſto, Anno DCCC.LV. ab incarnatione eius, glorioſiſſimo Lothario Imperatore, XV. Indictione, III. menſis Ianuarij, VI. Idus eiuſdē menſis, apud vrbem Valentinā in domo baſilicæ S. Iohannis adiacente, cū propter cauſam epiſcopi ciuitatis ipſius, criminibus diffamati, ex iuſſione præfati pij principis reuerendiſſimi trium prouinciarum epiſcopi in vnum collecti reſediſſent: id eſt, Lugdunenſium, Vienoēſium & Arelatenſium numero XIIII. quibus præfuerūt authore Domino epiſcopi Metropolitani, videlicet Remigius Lugdunenſis, Egilmarus Viēnenſis, Rodlandus Arelatenſis, conlaborante eis quàm maximè venerabili Ebbone Gratianopolitano epiſcopo, adiuncto etiàm venerabili cœtu presbyterorum, deuotiſſimis quoquè diaconis adſtantibus, Euangelijs in medio poſitis, poſt obiectiones epiſcopo factas, diſcuſſas & finitas, placuit omnibus in ſancta ſynodo conſtitutis, nè fratrum conuentus abſque ædificatione diſcederet, hæc pauca in Chriſti oomine, q̄ ſubtèr adnexa ſunt, ad commonitionem ſui cæterorumque fidelium, deuota & ſolicita pietate adnotare.

CAP. I.

QVia doctorē gentiū in fide & veritate fideliter cōmonentē, obediēterq; audiuimus: O Timothee, depoſitū cuſtodi, deuitans prophanas vocū nouitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ, quā quidam ꝓmittētes, circa fidē exciderūt. Et iterùm: Prophana autē & vaniloquia deuita: multū enim ꝓficiunt ad impietatē, & ſermo eorum vt cancer ſerpit. Et iterū: Stultas aūt & ſinè diſciplina q̄ſtiones deuita, ſciens qa generant lites: ſeruū autē Dñi non oportet litigare: Et iterùm: Nihil per contentiōem, neq; p inanē gloriā: paci, quantùm oeus dederit, & charitati ſtudere cupiētes, attendētes piū eiuſdē Apoſtoli conſiliū, ſoliciti ſeruare vnitatē ſpiritûs in vinculo pacis: nouitates vocū & p̄ſumptiuas garrulitates, vndè potiùs inter fratres contentionū & ſcandalorum fomes excitari poteſt, q̄ ædificatio vlla timoris Dei ſuccreſcere, cū ſtudio omni deuitamus: indubitanter autē doctoribus piè & rectè tractantibus verbum veritatis, ipſiſq; ſacræ ſcripturæ lucidiſſimis expoſitorib⁹, i. Cypriano, Hilario, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, cæteriſq; in catholica pietate q̄ſcentib⁹ reuerēter auditū, & obtēperanter intellectū ſubmittimus, & ꝓ virib⁹ q̄ ad ſalutē noſtrā ſcripſerūt, amplectimur. Nam de p̄ſcientia Dei, & de p̄deſtinatione, & de q̄ſtionib⁹ alijs, in quibus fratrū animi nō parùm ſcādalizati ꝓbantur, illud tātùm firmiſſimè teneodum credim⁹, quod ex maternis eccleſiæ viſceribus nos hauſiſſe gaudemus.

1. Tim. 6.
2. Tim. 2.
Ibid.
Philip. 2.
Ephe. 4.

CAP. II.

DEum præſcire & p̄ſciſſe æternaliter, & bona q̄ boni erāt facturi, & mala quæ mali ſunt geſturi, quia vocem ſcripturę dicentis habemus: Deus æterne, qui abſcōditorū es cōditor, qni nôſti om̄ia anteq̄ fiant: fideliter tenemus & placet teoere, bonos p̄ſciſſe om̄inò p gratiā ſuā bonos futuros, & p eandē gratiā æterna p̄mia accepturos: malos p̄ſciſſe p propriā malitiā malos futuros, & per ſuā iuſtitiā æterna vltiōe dānandos: vt ſecūdùm Pſalmiſtā, quia poteſtas Dei eſt, & Dñi miſericordia, vt reddat vnicuiq; ſecundùm opera ſua. Et ſicut Apoſtolica doctrina ſe habet, His quidē qui ſecundùm patientiā boni operis, gloriā & honorē & incorruptionē q̄rentibus, vitā æternā: his aūt qui ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credūt aotē iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & anguſtia in omnē animam hominis operantis malū. In eodē ſenſu, alibì: In reuelatiōe (inquit) Dñi noſtri Ieſu Chriſti de cælo cum angelis virtutis eius, in igne flāmæ dantis vindictā his, qui nō nouerunt Deū, & qui non obediunt euangelio Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui pœnas dabūt in interitu æternas, cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt. Nec ꝓrsùs vlli malo p̄ſcientiā Dei impoſuiſſe neceſſitatē, vt aliud eſſe non poſſit, ſed ꝙ ille futurus erat ex ꝓpria voluntate, ille ſicutì Deus, qui nouit om̄ia anteq̄ fiant, p̄ſcit ex ſua omnipotentia & incōmutabili maieſtate. Nec ex p̄iudicio eius aliquē, ſed ex merito ꝓpriæ iniquitatis credimus cōdemnari. Nec ipſos malos ideò perire, quia boni eſſe non potuerunt, ſed quia boni eſſe noluerunt, ſuoq; vitio in maſſa damnationis, vel merito originali, vel etiàm actuali permanſerunt.

De Dei p̄ſcientia doctrina inſignis.
Dan. 13.
Pſal. 61.
Rom. 2.
2. Theſſ. 1.
Dan. 13.

CAP. III.

SEd & de prædeſtinatione Dei placuit & fideliter placet, iuxta authoritatem Apoſtolicam, quæ dicit: An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud vas in honorem, aliud verò in cōtumeliam? vbì & ſtatìm ſubiungit: ꝙ ſi volēs De-

Item de p̄deſtinatiōe
Rom. 9.

 oſten-

oſtendere iram, & notã facere potentiã ſuã,
ſuſtinuit in multa patiẽtia vaſa iræ apta ſiue
præparata ad interitum, vt oſtenderet diui-
tias gratiæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, q̃ prę-
parauit in gloriam? fidenterq́; fatemur p̄de-
ſtinationem electorũ ad vitã, & p̄deſtinati-
onem impiorum ad mortem, in electiõe tñ
ſaluandorũ, miſericordiã Dei p̄cedere me-
ritum bonũ: in damnatione aũt perituroꝝ,
meritum malum p̄cedere iuſtũ Dei iudiciũ.
Prædeſtinatiõe autẽ Deũ ea tãtùm ſtatuiſſe,
q̃ ipſe vel gratuita miſericordia, vel iuſto iu-
dicio facturus erat, ſecundùm ſcripturã di-
centem: Qui fecit q̃ futura ſunt. In malis ve-
rò ipſorum malitiã p̄ſciſſe, quia ex ipſis eſt,
non p̄deſtinâſſe, quia ex illo non eſt. Pœnã
ſanè malum meritũ eorũ ſequentẽ, vtì Deũ
qui om̃ia ꝓſpicit, p̄ſciuiſſe & prędeſtinâſſe,
quia iuſtus eſt: apud quẽ eſt, vt ſanctus Au-
guſtinus ait, de om̃ibus omninò rebus tam
fixa ſententia, q̃ certa p̄ſcientia. Ad hoc liq-
dem facit ſapientis dictũ: Parata ſunt deri-
Prou. 19. ſoribus iudicia, & mallei ꝑcutientes ſtulto-
rum corporibus. De hac immobilitate præ-
ſcientiæ & p̄deſtinatiõis Dei, per quã apud
Eccés 3. eum futura iam facta ſunt, apud Eccleſia-
ſten benè intelligitur dictum: Cognoui ꝙ
omnia opera, q̃ fecit Deus, ꝑſeuerẽt in per-
petuum: Non poſſumus his addere, nec au-
ferre, q̃ fecit Deus vt timeatur. Verùm ali-
quos ad malum p̄deſtinatos eſſe diuina po-
teſtate, videlicet vt quaſi aliud eſſe nõ poſ-
ſent, non ſolùm non credimus, ſed etiàm ſi
ſunt, qui tantum mali credere velint, cum
Cap. 25. omni deteſtatione, ſicut Arauſica ſynodus,
illis anathema dicimus.

CAP. IIII.

ITem de redemptione ſanguinis Chri-
ſti, propter nimium errorem, qui de hac
cauſa exortus eſt, ità vt quidam, ſicut eorũ
ſcripta indicant, etiàm ꝓ illis impijs qui à
mundi exordio vſq; ad paſſionẽ Dñi in ſua
impietate mortui, & æterna damnatiõe pu-
Oſe. 13. niti ſunt, effuſum definiant, cõtra illud Pro-
pheticũ: Ero mors tua ô mors, ero morſus
tuus inferne: illud nobis ſimpliciter & fide-
liter tenendũ ac docendũ placet, iuxta euã-
gelicam & apoſtolicam veritatem, ꝙ pro il-
lis hoc datum precium teneamus, de quibꝰ
Iohan. 3. ipſe Dñs noſter dicit: Sicut Moiſes exalta-
uit ſerpentẽ in deſerto, ità exaltari oportet
filium hominis, vt omnis qui credit in ipſo,
non pereat, ſed habeat vitã æternã. Sic enim
Deus dilexit mundum, vt filiũ ſuum vnige-
nitum daret, vt omnis qui credit in eum, nõ
Heb. 9. ꝑeat, ſed habeat vitã æternã. Et Apoſtolus:
Chriſtus (inquit) ſemèl oblatus eſt ad mul-
torum exhaurienda peccata. Porrò capitula
4, q̃ concilio fratrum noſtrorum minùs ꝓ-
ſpectè ſuſcepta ſunt, propter inutilitatẽ vel
etiàm noxietatem, & errorem contrarium
veritati, ſed & alia 19. Syllogiſmis ineptiſſi-
mè concluſa, &, licèt iactetur, nulla ſeculari

literatura nitentia, in quibus commentum
diaboli potiùs, q̃ argumentum aliquod fi-
dei deprehenditur, à pio auditu fideliũ pe-
nitùs explodimus, & vt alia ſimilia cauean-
tur per omnia, authoritate ſpiritûs ſancti in-
terdicimus. Nouarum etiàm rerum intro-
ductores, nè diſtrictiùs feriantur, caſtigan-
dos eſſe cenſemus.

CAP. V.

ITem firmiſſimè tenendum credimus, ꝙ
omnis multitudo fidelium, ex aqua & ſpi
ritu ſancto regenerata, ac per hoc veraciter
Eccleſiæ incorporata, & iuxta doctrinam
Apoſtolicam in morte Chriſti baptizata, in
eius ſanguine ſit à peccatis ſuis abluta: quia
nec in eis potuit eſſe vera regeneratio, niſi
fieret & vera redemptio, cùm in eccleſiæ ſa-
cramentis nihil ſit caſſum, nihil ludificato-
rium, ſed prorsùs totum verum, & ipſa ſuî
veritate ac ſynceritate ſubnixum. Ex ipſa
tamen multitudine fidelium & redempto-
rum alios ſaluari æterna ſalute, quia per gra
tiam Dei in redemptione ſua fideliter per-
manent, ipſius Domini ſui vocem in corde
ferentes: Qui perſeuerauerit vſque in finẽ, Matt. 10.
hic ſaluus erit. Alios quia noluerunt perma-
nere in ſalute fidei, quam initio acceperũt,
redemptionisq́; gratiã potiùs irritam face-
re praua doctrina vel vita, q̃ ſeruare elege-
runt, ad plenitudinẽ ſalutis, & ad percepti-
onem æternæ beatitudinis nullo modo ꝑ-
uenire. In vtroq; ſiquidem doctrinam pij
doctoris habemus: Quicunq; baptizati ſu- Rom. 6.
mus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius bapti-
zati ſumus. Et, Om̃es qui in Chriſto bapti- Galat. 3.
zati eſtis, Chriſtum induiſtis. Et iterùm: Ac- Heb. 10.
cedamus cum vero corde, in plenitudine fi-
dei, adſperſi corda à conſciẽtia mala, & ab-
luti corpus aqua munda, teneamus ſpei no-
ſtræ cõfeſſionẽ indeclinabilẽ. Et iterũ: Vo- Ibid.
luntariè peccantibus nobis poſt acceptã no
titiam veritatis, iam non relinquitur ꝓ pec
catis hoſtia. Et iterùm: Irritam quis faciens
legem Moiſis, ſinè vlla miſeratiõe duobus Ibid.
aut tribus teſtibus moritur. Quantò magis
putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filiũ
Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamen-
ti pollutũ duxerit, in quo ſanctificatus eſt,
& ſpiritui gratię contumeliam fecerit?

CAP. VI.

ITem de gratia p quã ſaluantur credẽtes,
& ſinè qua rationalis creatura nunq̃ bea-
te vixit, & de libero arbitrio per peccatũ in
primo homine infirmato, ſed p gratiã Dñi
Ieſu fidelibus eius redintegrato & ſanato,
idipſum cõſtãtiſſimè, & fide plena fatemur,
quod ſanctiſſimi patres authoritate ſacrarũ
ſcripturarũ, nobis tenendum reliquerunt:
quod Africana, quod Arauſica ſynodus ꝓ-
feſſa eſt, quod beatiſſimi põtifices Apoſto-
licę ſedis, catholica fide tenuerũt. Sed & de
natura & gratia, in aliam partem nullo mo-
do declinare p̄ſumentes, ineptas autem q̃-
ſtiun-

ſtiunculas, & aniles penè ſabulas Scotorũ, quæ pultes puritati fidei nauſeam inferentes, q̃ periculoſiſſimis & grauiſſimis temporibus ad cumulũ laborum noſtrorum vſq; ad ſciſſionem charitatis, miſerabiliter & lachrymabiliter ſuccreuerũt, nè mẽtes Chriſtianæ indè corrumpãtur, & excidant à ſimplicitate & caſtitate fidei, quæ eſt in Chriſto IESV, penitùs reſpuimus, & vt fraterna charitas cauendo à talibus auditũ caſtiget, Chriſti amore monemus. Recordetur fraternitas malis mundi grauiſſimis ſe vrgeri, meſſe nimia iniquorum, & paleis leuium hominum ſe duriſſimè ſuffocari. Hæc vincere ferueat, hæc corrigere laboret, & ſuperfluis cœtum piè dolentium & gementium non oneret: ſed potiùs certa & vera fide, quod à ſanctis patribus de his & ſimilibus ſufficienter proſecutum eſt, amplectatur.

CAP. VII.

In epiſcopis eligẽdis quid obſeruandum.

ET quia indiſcuſſi & inexaminati, ſcientiæq; literarum penè ignari, minusque Apoſtolicæ præceptioni appropinquantes, peccatis noſtris agentibus, per ciuitates epiſcopi ordinantur: qua occaſione maximè vigor Eccleſiaſticus deperit, vt ſi quandò alicuius ciuitatis epiſcopus vocatione Domini deceſſerit, à glorioſiſſimo principe ſupplicando poſtuletur, vt canonicam electiõem clero & populo ipſius ciuitatis permittere dignetur. Atq; ità aut in clero, aut in diœceſi certè ipſa, vel ſi opùs ſit, in vicinia ipſius probata & officio digna perſona quæratur, quæ inuenta, conſenſu totius cleri & populi, ad honorem DEI ciuitati ipſi præficiatur. Sed & ſi à ſeruitio pij principis noſtri aliquis clericorum venerit, vt alicui ciuitati præponatur epiſcopus, timore caſto ſolicitè examinetur: Primùm, cuius vitæ ſit: deindè, cuius ſcientiæ: & vigore eccleſiaſtico ſub oculis omnipotẽtis Dei, agat metropolitanus, in hac parte Epiſcopis ſicut Dei miniſtris adiutorium ferentibus, nè maculatæ vitæ, & pompis ſeculi turgidus, & ſimoniaca hæreſi pollutus, humilibus & mundis membris Chriſti, eccleſiæq; ipſius ſupponatur epiſcopus. Nec præſumat illiteratum, & cupiditate nimia cæcatum, redditurus facti ſui rationem, populo Dei præficere. Si neceſſarium idem Metropolitanus viderit, nè tantũ malũ cogatur agere, vt indebito honorẽ, bonis tantùm debitum tradat, inſtruat populum, informet clerũ, potiùs adire clementiãm Imperialem, & ipſe cum coepiſcopis quibus valuerit modis adeat, vt eccleſiã Dei glorioſus Imperator digno honoret miniſtro. Si autem turpiter cupiditate quacunq; Metropolitanus victus, aut aliquo munere deceptus, tantum opus negligenter & ægrè fuerit executus, iudicium omnia cernẽtis Dei ſe incurrere non dubitet, ſed & ſententia fratrum ſe nouerit eſſe culpandum.

CAP. VIII.

In inuaſores rerũ Eccleſiaſticarũ.

PLacuit nè prædia & poſſeſſiones Eccleſiarum, voto fidelium collatæ, cupidis ad inuadendum patẽrent, & nè tali fraude rebus ſuis vacuarẽtur & ſpoliarentur eccleſiæ, nè & glorioſorum principum animi ſubreptione quorundam talium deceptiuis callidisq; mendacijs læderentur: vt ſi quis non metuens iudicium Dei & damnationẽ æternam, & poſſeſſiones Eccleſiarum ſiue expoliare quæ pertinent ad ius earũ, p̃ſumpſerit, excõmunicatiõis ſententiã, quouſq; p̃ſumptionis factũ re corrigat, ſecũdùm eccleſiaſticã cenſurã ferat. Quod & ſi p̃tenderit huiuſmodi ſibi indulta & conceſſa ab auguſtiſſimis dominis noſtris, nec ſic à ſeotẽtia Epiſcopi ſit liber: multi enim probantur in ſimilibus mentiri: donèc rector ipſarum Eccleſiaſticarum rerum, ad clementes aures principis cauſam tã malè facti cum p̃cibus Eccleſiæ deferat, vt eius iudicio & moderatione res vndè agitur, deliberetur. Et is qui charitate fuerit priuatus eccleſiæ, tunc ſi dignus eſt, abſoluatur.

CAP IX.

ITtem quia parochiales presbyteri grauiſſimè & indignè à ſecularibus premũtur, nullaq; reuerẽtia ſacerdotali gradui ab aliquibus ſeruatẽ, & q̃ poſſeſſiũculæ vel dotes baſilicis collatæ irreuerẽter auferuntur, duriſſimoq; ſeruitio extenuãtur, quod clamor ſacerdotum, & ruinæ etiã baſilicarũ p̃dunt: placuit vt ipſi presbyteri ſub epiſcopis, q̃bus adiutores ſunt, maneãt, & ſub matre eccleſia liberi & quieti officiũ eccleſiaſticũ exequãtur. Dotes verò à fidelibus deſignatæ baſilicis, ad hoc quod ſtatutũ eſt ab eis, vendicentur: nullaq; redhibitio censùs indè à quolibet ſeculari exigatur, ſed quod canonicè tantùm ordinatũ eſt, ſuppleatur. Si quis autẽ ſeculariũ noſtrã hanc ordinationem cõfundere p̃ſumpſerit, ab eccleſia nouerit ſe canonicè feriendum, cuius inſtitutionem temerè contẽpſit. Sed & ipſi ſeculares & fideles laici, ſi cõdere voluerint baſilicas in p̃dijs ſuis, ſicut edictũ pijſſimorũ Auguſtorũ cõtinet, vnam * colonicã veſtitã cũ tribus mancipijs dotationis gratia eis cõferant, moxq; epiſcoporũ iuri & ſanctæ matri eccleſiæ eandem baſilicam ſubmittant. Aliter verò nos earum cõſecrationẽ ſciant nõ impleturos, Illi aũt qui dotes eccleſiarũ auferre, durè ſeruitium ab eis exigere, inſupèr non metuũt periculũ ſacerdotibus inferre, ſi actiões nõ meliorauerint, eorũ excõmunicationi nos addere nouerint deſtructionem penitùs taliũ baſilicarũ, locumque alium ſub pace meliori ſitum q̃ſituros, ibiq; pacificam baſilicam conſecraturos.

CAP. X.

De decimis reddendis.

SEd & de fiſcis & villis, quas cõſtat dñio Eccleſiæ à fidelibus olìm fuiſſe cõtraditas, & nunc poteſtati ſeculariũ ſubditas voluntate eorum ordinari, placuit vt edictis principum iuſſum eſt, nonæ & decimę ipſis Ec-

lenæ iuxta exemplum prędeceſſorũ noſtrorum aliquid ioter oos tractetur, & ſi poteſt fieri, ſtatuatur atq; ordinetur. Quia ex huius ſtudij longa intermiſſiooe pleraq; eccleſiarum Dei loca, & ignorantia fidei, & totius ſcientiæ inopia inuaſit. Placet firmatum.

CAP. XIX.

VT ſingulis Metropolitanis cũ ſuffraganeis ſuis, cura præcipua ſit de vita & opinione, non ſolùm totius cleri, ſed etiã ipſorum epiſcoporum, oẽ ſe per culpã vel negligentiam ſuam tales exhibeat, qui merito apud laicos viles atq; infames, ac p hoe in ipſo ſacro miniſterio contemptibiles habeantur. Placet firmatom.

CAP. XX.

De facultatibus eccleſiarum.

VT theſaurus, ſiue miniſterium vel ornameotum Eccleſiarum, fideliter deuotioni eorum, qui hæc vel ad honorẽ domũs Dei, vel ad ſuſteotatiõnẽ familiæ Eccleſiaſticæ, ſi neceſſitus exegerit, obtuleruot, cuſtodiatur, nec quicquam ex his niſi iuxta inſtitutiõem canonicam fieri præſumatur. Placet firmatum.

CAP. XXI.

De cõmutationibus rerum eccleſiaſticarum.

VT de commutationibus rerum eccleſiaſticarum diligẽtiſſima adhibeatur cura, vt vel iuxta interdictum & obteſtationem ſacrorum caoonum nullatenùs ſiant, vel certè fraudulẽtia & nequitia quorundã in hac re ità coerceatur & amputetur, vt Eccleſia Dei ſuis p̃dijs & facultatibus tam impudẽter & dolẽter minimè ſpolietur. Quia cùm ipſæ res Eccleſiarum à pijs & fidelibus Deo oblatæ, iuxta antiquorum patrũ ſententiam nihil ſint aliud niſi vota fidelium, patrimõium pauperum, redemptio peccatorum: ſi eas fideliter & integrè Eccleſiaſticis vſibus nõ defendimus, & in eos qui obtulerunt, & io Deũ, cui oblatæ ſuot, grauiſſimo nos reatu implicamus. Placet firmatũ.

CAP. XXII.

VT de ſeruitio presbyterorũ erga epiſcopos ſuos eonſuetudo (vt nobis videtur) valdè repræhenſibilis amputetur: vt ſcilicet quotiès epiſcopus ſtatuto tempore viſitationem & prædicationem per eoſdem ſacerdotes & populos oon exercet, nequaq̃ ab eis pro ſolito ſeruitio pecunias exigat. Hoc enim & beatus Iob per ſimilitudinem terræ fructiferæ & agricolarũ eius, id eſt, Eccleſiæ & ſacerdotũ, nimis cauẽdum ſignificat, dicẽs: Si fructus eius comedi abſq; pecunia, & animã agricolarum eius afflixi: docens nequaq̃ abſq; pecunia, id eſt, p̃dicationis verbo vel precio Eccleſiaſtica ſtipendia vſurpanda, nec improbitate aliqua agricolarum, i. conſacerdotum & cõlaborantium animas affligendas. Quod apertè declarant etiãm verba Apoſtoli, dicentis: Non alligabis os boui trituranti, vt videlicet trituraos comedat. Et alibi: Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus accipere. Et

Iob 31.

1. Cor. 9.

2. Tim. 2.

Dominus: Dignus, in quit, eſt operarius cibo ſuo. Placet firmatum. Matt. 10.

CAP. XXIII.

PEruénit etiàm ad oos nimis dolenda & lugubris querela Eccleſiæ Vieoneñ, p venerabilem fratrem & coepiſcopum noſtrum Agilmarum, qui nobis lachrymabiliter conqueſtus eſt, q̃ præfata Eccleſia ipſius regimini commiſſa, propter Archidiaconum & præpoſitum ſuum, virum honeſtum & idoneum per quorundam ſecularium violentiam, quã enim neſcimus quibus machinationibus in ſeruitium inclinare nitũtur, grauiſſimam & infedabilem toto iam bieonio vel ampliùs ſuſtineat perſecutiooem: & neq; legum, vel ſacrorum canoonum tricennali præſcriptione, neq; pij principis noſtri authoritate, neq; legatorum eius tam venerabilium epiſcoporum, quàm illuſtrium comitum, cæterorumq; laicorum legitimo & celeberrimo iodicio, neq; maximo & idoneo teſtimonio Pagenſium, qui iam LXX. & IIII. præfati Diaconi integram libertatem iùramento legitimo probauerunt, neq; totius populi terræ conſona atteſtatiõe, neq; vllo diuini timoris reſpectu ab eorum inſeſtationibus atque iniurijs quieſcere ſinitur, dum poſt iudicia & iuramenta legitimè & Imperiali authoritate peracta, vnus homũcio contra omnẽ legẽ Dei ſuo iniquiſſimo iuramento ea infringere potuiſſe creditur. Et præfati Diaconi cõſanguinei ac propinqui, poſt mortem illius decrepitę mulierculæ, cuius notiſſima ingeouitas ſemper idcò iuramento firmata eſt, diuerſis oppreſſiootbus & calamitatibus, inſupèr & exilijs violentiſſimè ac nequiſſimè exagitamor. Vndè omnes graui dolore permoti, & memores diuinæ legis, dicentis: Iudicate manè iudicium, & eruite vi oppreſſum de manu calumniatoris. Et iterùm: Erue eos qui ducũtur ad mortem, & qui trahuotur ad interitum, liberare nè ceſſes: & quia propriè epiſcopale miniſterium eſt, vt omnium iniquè laborantium & oppreſſorum cauſas, pia propugnatione ſubleuent, & maximè pro Eccleſiaſticis oeceſſitatib⁹ paterna ſolicitudine deſudẽt, nè tantũ malũ ad pturbationẽ eccleſiarum DEI conualeſcat, & tam apertè diſciplinam religionis euertat, ipſa miniſterij ooſtri neceſſitate compulſi, & Eccleſiæ laboraotis compaſſione prouocati, ſtatuim⁹, vt quicunq; ex præfatis viris poſt tot iuramenta legitimè decreta & probata, & regalis authoritatis iudicio celebrata, quibus etiàm de Reipublicæ ſtatu, quanto magis de paucorum hominum capite omnis debuit querela ſiniri, præfatum Archidiacoum ampliùs vel in ſua, vel in propinquorũ ſuorũ perſona, in quolibet ex noſtris epiſcopatu ſiue comitatu inqetare, vel q̃cunq; eorũ ſunt, inoadere ſeu diripere pſumpſerit, mox ab omni Eccleſiæ cœtu & omnium no-

Hier. 21.

Pro. 24.

noſtrûm conſortio, tanquàm vivè impugnator iuſtitiæ & totius religionis vſque ad ſatisfactionem pœnitentiæ excommunicatus habeatur. Illum etiàm, qui tot iuramenta legitima ſuo impio iuramento velut euacuare auſus eſt, ſimili, ex die commonitionis, excommunicatione damnamus, niſi ſe feſtina humilitate pœnitentiæ ſubmittat, quatenùs & vigor legum, & pax Eccleſiarũ ſub tutela pij principis noſtri, integro iure ſalua conſiſtere valeat. Quod iudicium noſtrum tam neceſſarium & publicæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ defenſioni, omninò ſuppliciter poſtulamus eiuſdem pij principis authoritate muniri.

EXEMPLVM LEGIS DE confirmando iudicio Epiſcoporum.

Nota, quãtum tribuat ſententijs epiſcoporũ Cõſtãtinus.

IMperator Conſtantinus Auguſtus Ablauio præfecto prætorio. Religionis eſt, clementiam noſtram ſciſcitari voluiſſe, q̃d de ſentẽtijs epiſcoporũ vel antè moderatio noſtra cenſuerit, vel nunc ſeruari cupimus. Sanximus nanq;, ſicut edicti noſtri forma declarat, ſententias epiſcoporum quolibet genere latas, ſinè aliqua ætatis diſcretione inuiolatas ſemper incorruptasque ſeruari: ſcilicet vt pro ſanctis ſemper & venerabilibus habeatur, quicquid epiſcoporum fuerit ſententia terminatum. Siue itaque inter minores, ſiue inter maiores ab Epiſcopis fuerit iudicatum, apud vos, qui iudiciorum ſummam tenetis, & apud cæteros omnes iudices ad executionem volumus pertinere. Multa enim, quæ in iudicio captioſæ pſcriptionis vincula promi non patiuntur, inueſtigat & promit ſacroſanctæ religionis authoritas. Omnes itaq; cauſæ, quæ vel p̃torio iure, vel ciuili tractantur, epiſcoporũ ſententijs terminatæ, perpetuo ſtabilitatis iure firmentur: nec liceat vlteriùs retractari negocium, quod epiſcoporum ſentẽtia deciderit.

Remigius indignus Eccleſiæ Lugdunenſis epiſcopus, hanc ſynodalem definitionem ſubſcripſit.

Agilmarus eccleſiæ Viennen̄ epiſcopus, hanc ſynodalem definitionem ſubſcripſit.

Rodlandus eccleſiæ Arelaten̄ epiſcop⁹, hanc ſynodalem definitionem ſubſcripſit.

Ebbo Gratianopolitanus Epiſcopus, hanc ſynodalem definitionem ſubſcripſit.

Ragenutus indignus eccleſiæ Auenionen̄, hanc ſynodalem definitionem ſubſc.

Elias vilis Epiſcopus, hanc ſynodalem definitionem ſubſcripſit.

Baldemarus humilis epiſcopus, hãc ſynodalem definitionem ſubſcripſit.

Richardus epiſcopus hanc ſynodalem definitionem ſubſcripſit.

Audinus chorepiſcopus ſubſcripſit.

Videbantur in exemplari manuſcripto hic aliorum epiſcoporum ſubſcriptiones vel exciſæ, vel neſcio quo alio caſu abolitæ.

SYNODVS TICINENSIS, HABITA SVB LVDOVICO II. IMPERATORE.

TIcinum, inſigne eſt Inſubrium oppidũ: hodiè vulgò Papia appellatur. Meminit eius Ptolemæus lib. 3. cap. 1.

CAPITVLA QVAE GLORIOSVS IMPERATOR LVdouicus ſuis epiſcopis de ſtatu ſui regni conſiderare præcepit.

DE cõuerſatione epiſcoporum, presbyterorum & cęterorum clericorũ, de doctrina & prædicatione in populo, de conſcriptione librorum, de reſtauratione eccleſiarum, de ordinatiõe plebium & xenodochiorum, de monaſterijs virorum ſeu fœminarũ, quæ ſecundùm regulam ſancti Benedicti, vel ea quæ ſecũdùm canonicam authoritatem diſpoſita eſſe debent, quicquid in præfatis ordinibus extra ordinem eſt, aut per negligentiam p̃poſitorum, aut per deſidiam ſubditorum, vehementer cupio ſcire: & ſecundùm DEI voluntatem, veſtrumq; ſanctum conſilium, ſic emendare deſidero, vt in conſpectu DEI nec ego reprobus ſim, neq; vos & populus in commiſſis iram ſuæ indignationis incurrat. Quomodò autem iſtud rationabiliter quæſitum & inuentum perficiatur, vobis hoc ad tractandum, ac nobis renunciandũ committimus. De minoribus quoq; cauſis, quæ generaliter omnes, ſpecialiter aliquos tangunt, & indigẽt emendatiõe: volumus, vt poſthàc illas quæratis, & ad noſtram notitiam reducatis. Sicut eſt de comitibus & eorum miniſtris, ſi iuſtitias negligunt, aut ipſas vendunt, ſi ſunt rapaces, aut eccleſiarum viduarum, orphanorum, aut pauperũ oppreſſores: ſi ad prædicationem veniunt, ſi debitum honorem aut obedientiam ſacerdotibus ſuis impendũt: ſi aliquas nouitates aut argumenta, quæ ad detrimentum populi pertinent, agere præſumunt, ſicut eſt in acquirendis proprietatibus, aut irrationabiles preces ad adiutoria facienda, ſiue in reliquis cauſis, quæ ad peccatum noſtrum pertinere poſſunt ac populi noſtri.

 Re-

Reſcriptum conſultationis ſiue exhortationis Epiſcoporum, ad Dominum Ludouicum Impraetorem.

DOmino glorioſiſſimo regi Ludouico, pax & vita, ſalus & victoria miniſtretur à Deo patre & Domino noſtro Ieſu Chriſto. Nos quidem in Dei nomine Angilbertus archiepiſcopus & Andreas * patriarcha, vnà cum Ioſeph archicapellano, cùm ad hanc ſynodum, in vrbe regia Ticino congregatam, veniſſemus: replicauimus eis piam veſtram exhortationem, qua viua voce ad nos vſi fuiſtis, flagrãtes ſpiritusſancti munere & vltrà quàm huius ętatis teneritudo capere potuiſſe videreť, totiùs modeſtiæ & grauitatis atq; ſapiẽtiæ ſapore cõditam protulimus, etiàm & coram eis relegi ſecimus cõmonitorium, à veſtra nobis magnificentia traditum. Quibus auditis, omnes vnanimiter ꝓ veſtra indole omĩpotẽti Deo * dintiſſimè gratias egérunt, quia populo ſuo tam pijſſimum, quamq́; ſanctiſſimum principem dedit, qui cũcta ordinabiliter & rationabiliter diſponere cupit. Et quoniã religioſa ſolicitudo veſtra, primùm de conuerſatione epiſcoporum, presbyterorum & cæterorum clericorum quærere ſtuduit: nos quoq;, quo regulariter meliùs fieri potuit, eundem ordinem ſeruamus. Et epiſcopum quidem ità conuerſari debere pronunciamus, vt eius vita, rectè viuẽdi ſit norma. Presbyteros verò & clericos ità viuere oportet, vt ſubditæ plebi exemplo ſuæ conuerſationis proficiant.

* deuotiſſimè

Et quidam coëpiſcoporum noſtrorum, qui bonæ conuerſationis ſibi conſcij ſunt, palàm fateri recuſabant, nè ſui ipſorũ laudatores viderentur. Qui verò negligentiã ſuam recognoſcunt, more humani ingenij ſeipſos accuſare verebãtur. Iuxta commonitionẽ tamẽ veſtram diligentiùs perſcrutantes, quoſdã quales deſideratis, qualesq́; populi Dei paſtores & rectores eſſe decet, inuenimus. Quorundam verò negligẽtiam vel erga clericorum ſuorum cuſtodiã, vel erga plebium ſolicitudinẽ reperimus. Quibus vt aliquantulùm emendandi ſpatium tribuatis, humiliter petimus. Qui ſi citò delicta non correxerint, ſeueriori ſentẽtiæ ſubiacebunt.

Cæterùm ſi quilibet laicorum vel clericorum, cõtra epiſcopum vel alicuius ordinis clericũ aliquid queritur: nouerint, nos paratos & legitimam præbere audientiam, & ſi quid perperàm geſſiſſe ꝓbati fuerint, debita animaduerſione puniri.

Doctrina verò & prædicatio in populũ, partìm epiſcoporum & reliquorum ſacerdotum, partìm verò populi negligẽtia, nõ, ſicut neceſſarium eſt, procuratur: & ſacerdotum quidem iniuria, nullatenùs eſt excuſanda, quidam verò laici, & maximè potẽtes ac nobiles, quos ſtudioſiùs ad prædicationem venire oportebat, iuxta domos ſuas baſilicas habent, in quibus diuinũ audientes oſſiciũ, ad maiores eccleſias rariùs venire cõſueuerunt. Et dum ſoli afflicti & pauperes veniunt, quid aliud, quàm vt mala patienter ferant, illis prædicãdum eſt? Si autem diuites qui pauperibus iniuriam facere ſoliti ſunt, venire nõ renuerint: admoneri vtiq; poſſent, vt eleemoſynis peccata ſua redimerẽt, vt à fluxu rerum temporaliũ ſe abſtinerent. Admonendi ſunt igitur potentes, vt ad maiores eccleſias, vbì prædicationem audire poſſint, conueniant: & quãtùm dono omĩpotentis Dei, diuitijs & honoribus cæteros antecedunt, tantò ad audiendum pręcepta conditoris ſui, alacriùs feſtinent. Quidam autem comites & * vaſſi domeſtici, presbyteros & clericos noſtros cæteros (quod nec epiſcopis facere licet) abſq; noſtra licentia recipiunt. Inſupèr etiã vbicũq; ordinatos, & quoſdam, de quibus dubium eſt, vtrùm cõſecrati ſunt, in parochijs noſtris abſque noſtra examinatione Miſſas celebrare faciunt. Quod nè vlteriùs fiat, omnimodis eſt inhibendum. Quarè in ordinandis plebium ratiõibus, ciuium inſtituta ſeruẽtur, & peſtiferæ ambitionis vitium radicitùs extirpetur: & neq; ob quorundam propinquitatem, neq; pro alicuius familiaritatis gratia, neq; quod maxĩè deteſtandum, propter pecuniarum acceptionem, indignus quilibet ordinetur. Et primùm quidem ipſius loci presbyteri vel cæteri clerici, idoneum ſibi rectorem eligãt: deindè populi, qui ad eandem plebem adſpicit, ſequatur aſſenſus. Si autem in ipſa plebe talis inueniri non potuerit, qui illud opus competenter peragere poſſit: tunc epiſcopus de ſuis, quem idoneũ iudicanerit, inibì conſtituat.

* for. * incuria

Sanè remouenda quorundam laicorum procacitas, qui hoc ſolo obtentu, ꝙ ad electionis conſortium admittuntur, archipresbyteris ſuis dñari pręſumũt: & quos tanq̃ patres venerari debuerunt, velut ſubditos contemnunt. Hi igitur intra proprij iuris terminos ſunt redigendi, & ſi extraordinariam dñationem in Eccleſijs exercere præſumpſerint, regia ſunt diſciplina coercendi. Ipſi verò, qui ad gubernãdas plebes legitimè prouecti ſunt, nullatenùs à ſuis epiſcopis repellantur, niſi aut alicuius criminis reatum inciderint, aut eaſdẽ plebes malè tractauerint. Tollẽda eſt enim praua omninò conſuetudo, quæ in quibuſdã locis oriri cœpit: quia nonnulli archipresbyteri vel aliorum titulorum cuſtodes, fruges vel aliarum eccleſiarum redditus, ad proprias domos abducunt. Quidam verò aliorum poſſeſſiones conducunt, vt in eis quæ ab Eccleſijs ſuis malè ſubtraxerunt, recondant. Nonnulli aũt laicorum, intantùm eo-

rum nequitiæ ſe complices faciunt, vt quæ huiuſmodi tranſgreſſores ab Eccleſia ſubripuerunt, ipſi in ſuis domibus abſcondãt. Tales ergò primùm à ſuis epiſcopis corripiantur. Quòd ſi ſe citiùs corrigere noluerint, tanq̃ qui eccleſiaſticas res ſacrilega temeritate tractauerunt, ſynodali ſententia feriantur. Laicos verò, qui poſt hanc denunciationem ſocios ſe huius expilationis præbuerint, tanquàm furti reos, iudiciaria coarctabit authoritas.

De reſtauratione eccleſiarum, illud capitulum ſufficit, quod genitor veſter in ⁎⁎ cõſtituit: ſed vt ſeruetur, veſtra indiget admonitione.

Huius capitularis etiam infrà mẽtio fit in ſynodo Moguntina.

Similiter & de Xenodochijs, ſicut in eodem capitulari cõtinetur, obſeruandũ eſt.

De monaſterijs autẽ virorum ſeu fœminarum, quæ ſecundùm regulam S. Benedicti, vel ſecũdùm canonicam authoritatem diſpoſita eſſe debent, quia inſpiratio omipotentis Dei (credimus) cor veſtri moderaminis incitauit, ipſi gratias referimus. Nã ꝗ iam maxima ex parte ordinẽ ſuũ amiſerint, oĩbus eſt manifeſtũ. Quæ vt ad priſtinũ ſtatũ reducantur, in dñi ac genitoris veſtri, ac veſtra glorioſa diſpoſitione cõſiſtit.

Ea quidem monaſteria, quæ adhuc ſtatũ ſuum retinent, vnumquenq; epiſcoporũ in cuius parochia conſtituta ſunt, prouidere oportet, vtrùm ordinem ſuũ teneãt. Quòd ſi aliter inuenerit, vnà cum rectore monaſterij corrigere debebit. Quòd ſi rectoris monaſterij principaliter culpa fuerit, & ſe ſuosq; ſubditos ad epiſcopi ſui admonitionem corrigere diſſimulauerit, ſynodica debet authoritate percelli.

Quidam autem epiſcopi & rectores monaſteriorum, res eccleſiarum ſuarum ſubtractas, & alijs perſonis largitas eſſe, queruntur: & ideò eccleſiaſticas vtilitates nequaquàm ſe implere poſſe dicunt: Quæ vt reſtituantur, veſtram regiam maieſtatẽ imploramus: Quia ſi hi, qui eas pro animarum ſuarum remedio eccleſijs contulerũt, præmium merentur: ſinè dubio damnatione digni ſunt, qui eas ſubtrahere moliuntur.

In ſacris canonibus præfixum eſt, vt decimæ iuxta epiſcopi diſpoſitionem diſtribuantur. Quidam autem laici, qui vel in ꝓprijs vel in beneficijs ſuas habent baſilicas, contempta epiſcopi diſpoſitione, non ad eccleſias, vbì baptiſmum & prædicatiõem, & manus impoſitionem & alia Chriſti ſacramẽta percipiunt, decimas ſuas dant: ſed vel proprys baſilicis, vel ſuis clericis ꝓ ſuo libitu tribuunt. Quod omnimodis diuinæ legi & ſacris canonibus conſtat eſſe cõtrarium. Vndè veſtram poteſtatẽ, vt eos corrigatis, expetim⁹. Sacra docet authoritas, vt

1. Tim. 5. d

publicè peccantes, publicæ pœnitẽtię ſubijciantur.

Inueniuntur autem quidam, qui inceſta matrimonia cõtraxerũt, & vel ꝓximis ſuis, vel Deo ſacratis mulieribus copulati ſunt. Quidam etiàm publicæ poſſunt pœnitẽtiæ ſubiugari: petimus, vt comitum veſtrorum auxilio fulciantur.

Quoſdam miniſtros comitum, propter frequentia placita, pauperiorem populum nimìs affligere cõperimus. Vndè maieſtatẽ veſtram obſecramus, vt Capitulare aui veſtri, de hac re obſeruari præcipiatis.

De Comitibus verò, de quorum vita & actibus à nobis quærere voluit ſublimitas veſtra, quoſdã tales eſſe ſcimus, quales Dei miniſtros & veſtræ reipublicæ prouiſores eſſe decet: Nonnulli autem, vt ſe ſuosque miniſtros corrigant, veſtra admonitiõe indigent. Quibus tamen vt aliquantulũ emẽdandi ſpatium tribuatis, expoſcimus. Qui ſi ſe citiùs corrigere noluerint, regia ſunt authoritate reprimendi.

Statuimus etiàm, nè epiſcopi, quandò ꝓ confirmando populum, parochias circueunt, archipresbyteros ſuos grauẽt, vt huiuſmodi diſpenſa contenti ſint: Panes centum, friſtringas 4. vini ſextaria 50 pullos 7. oua 50. agnum vnum, porcellum vnũ, annonam ad caballos modios ſex, ⁎ fœnum corr. 3. mel, oleum, cera, quod ſufficit. for. ⁎ fœni corbes

Petimus etiàm, vt emunitates progenitorum veſtrorum ità conſeruari præcipiatis, ſicut à glorioſo genitore veſtro in ⁎⁎ ⁎ conſtitutum eſt.

Per ſingulas parochias eas feſtiuitates populus obſeruare ſtudeat, quas proprius eorum epiſcopus venerari prædicauerit, ità vt neq; illas negligant, quas ſacerdotes colere monuerint: neq; inani ſuperſtitiõe eas celebrare pręſumãt, quæ nequaquàm ſunt obſeruandę. Si verò aliqui inuenti fuerint, qui ſacerdotibus obtemperare noluerint, per miniſtros reipub. diſtringãtur: & ſatiſfactionem pœnitẽtiæ, quam presbyteri impoſuerint, ſubire cogantur.

IN nomine Dei omnipotentis anno incarnationis dominicæ 855. Indictiõe 13. menſe Februario, die menſis eiuſdẽ quarto: Cùm nñs magnificentiſſimus Ludouicus Auguſtus apud Ticinẽ ciuitatẽ in auguſtali aula reſideret, tractaturus de ſtatu ſanctæ matris Eccleſiæ & pace, diuina diſpoſitione commiſſi ſibi imperij ac generali totius populi ſalute, præſentibus optimatibus ſuis, dixit: Crebrò veſtram fidelitatem retroactis temporibus commonuimus, vt ſecundùm normam Chriſtianæ religionis viuere vnuſquiſq; noſtrorum fidelium ſatageret, & ſuos à rapina compeſceret. Attamen quia hactenùs indiligenter eſt actum, amodò omni conamine omẽs ſtudere volumus, quò penitùs à noſtro regno rapina eliminetur, & pauperum voces vſque nunc dñi Sabaoth aures pulſantes querimonijs, incipiant ſuo creatori laudes rependere ꝓ vbiquè

vbiq; pace & qete cōceſſa nobis à gētibus.

Statuimus autem, vt eccleſiæ dei per totius regni noſtri fundatę terminos, ſub noſtræ emunitatis tuitione ſecuræ cū rebus & familijs permaneant, ceu prędeceſſorū noſtrorū pijſſimorum videlicet auguſtorum temporibus fuiſſe probantur, earumq; rectores proprijs vtantur priuilegijs, & monachi per ſua cœnobia regularem teneant ordinem. Similiter & clerus om̄is proprio fungatur miniſterio, nemine moleſtāte noſtri terroris formidine.

Sancimus nihilominùs, vt ſinguli cōuētus & exactores reipub. in ſuis miniſterijs legalem procurēt populo facere iuſtitiam, pupillos & viduas protegant, per loca ſolita reſtaurēt palatia, quibus cùm iter dictauerit, nos legatosq; noſtros valeant recipere, nè grauetur eccleſia: quādò etiàm epiſcopos, abbates, vel comites, ſeu fidelium noſtrorum quempiam in propria villa morari cōtigerit, cum ſuis in ſuis maneant domibus, nè ſub obtentu hoſpitij, vicinos opprimāt, vel eorum bona diripiant.

Deniq; quia Chriſti cuſtodiente clemētia neminem iniuſtè priuauimus, ſed neq; priuari abſq; legali ſanctione aliquem noſtrorum fidelium voluimus beneficio: Iubemus, nè quis ſuum* deprauet vllo modo, ſed inſtauret ſecuriter: nè qui dirigendi ſunt à nobis vndiq;, ſi deprauata reperirent, legaliter emēdare compellant, & eos deincèps perfrui prohibeant.

Porrò cùm ad noſtrū quiſlibet noſtrorū fidelium properat obſequium, tam eundo q̄ redeundo gradiatur pacificè, & ni generalis vtilitas cum*ſcaritis veniat in ſtatutis, iuxta* maneat. epiſ. & comes, per quorū tranſeūt terminū, diligenter prouideāt, nè moleſtentur incolæ, aut eorum domus per vim patiātur*inuadere, vel propria*diripere abſq;* precio. Sed neq; indignè per ſolita loca, tectum, focum, aquam & paleam hoſpitibus denegare, aut * ſuam cariùs, quàm vicinis, audeant vendere. Igitur qui hactenùs in regno noſtro irrefrenatè vixiſſe, nulli eſt ambiguū, ſancimus vnumquenq; ſuorum hominum ſollicitudinē gerere, nè ſolitā rapinam patrare præſumant. Qua pro re ſi quis arctatus, ſuū ſeniorē dimiſerit, penitùs interdicim⁹, nè recipiaƭ ab altero, quaten⁹ niſi corrigi voluērit, à noſtri regni penitùs excludaƭ finibus.

for.*īuadi for.* diripi.

Hæc olìm ſæpè inculcata, & auguſtali noſtra ſanctione promulgata, quia ex parte in aliquibus videtur neglecta hactenùs, acriori vlciſci debuerant examine. Attamē noſtra māſuetudine, vt corrigantur, quantulumcunq; largimur ſpatium, quo quiq; neglecta emendare valeant, deſtinaturi poſt modicū legatos ſtrenuos, emendata inquirere. Qui verò negligēs repertus fuerit, ꝓprijs honoribus noſtro priuabitur iudicio.

FINIS.

DECRETA
NICOLAI PAPAE PRIMI.

Ex libro Pontificali.

NIcolaus natione Romanus, ex parte Theodoro, ſedit annos nouē, menſes ſex, dies 21. Hui⁹ inſignes beatiſſimi act⁹, à primordio pueritiæ ſuæ om̄ibus fulſerunt, *intactisq; moribus claruerūt. Tanta enim ſacrorū comptus erat pulchritudine operum, vt nihil ludi, nihilq; (vt pueri ſolent) inhoneſti eū delectaret. Vacabat autem patientiæ atque ſobrietati, flagrans humilitate, puritateque præcipua. Pater verò eius cùm artium liberalium fuiſſet amator, & nobiliſſimo polleret fomite, caſtis eum alimentis, almificisq; ritibus imbuens, literarum ſtudijs inopinatè mentem eius perornabat, ità vt nulla ſacrarum ſpecies diſciplinarum remaneret, quam internis cōceptam viſceribus, ſuæq; cognitioni traditam non haberet. Gliſcit igitur membris, gliſcit & ſapientia, clarus modeſtia ſpiritùs, & ſcientia decoratus. Probabilium nanq; morum ſi quoſcunque viros conſpiceret, illis concitus adhærere ſtudebat, illisq; gratulabatur opimè. Cūq; cum prudentiſſimo patre quendam beatiſſimum virū crebrò accederet, qui per ſanctiſpiritùs illuſtrationē plura fidelibus prędicabat, amplo eum aſſerebat ille in culmine aſſcēſurum, decoris animi illius magnitudinem intuens, mentisq; dulcedinē coruſcantem. Cuius tandèm hortatu ad clericatùs ordinem perducitur, vt quod diuino ſenſerat nutu, futuris impleret temporibus. *Sergius porrò prǽſul, cùm ſummæ illum actionis faſtigium conſcendiſſe audiret, parentum illum deducēs ab ædibus, in patriarchio locauit, & in ſubdiaconatûs gradu per benedictionis gratiam cōſtituit, in quo mirificis obſeruationibus degens, cæleſti foueretur ardore. Sergio verò papa de hac corruptibili vita ſubtracto, Romanę eccleſię pręſul *Leo gubernacula ſuſcepit. Verùm in hoc ordine adminiſtranti, tanta illi deſupèr conceſſa fuit gratia, vt ſummæ actionis perfectiōibus cerneretur à cunctis rutilare. Amabatur ergò à clero, à nobilib⁹ laudabatur, & à plebe magnificus habebatur. At Leone papa iam defuncto, Benedictus miræ beatitudinis vir, vt ſacratiſſimus pontifex, ſuper proſpectu Romanæ ſedi præponitur, ſuæq; Nicolaū adminiſtrationi iunxit, eò quòd magìs illum, quàm ſuę conſanguinitatis propinquos dilexit, ità vt per nullius horæ momentum ſinè illo eſſe delectaretur. Quicquid enim Eccle-

Anno dn̄i 862. vel ſecundū alios, idque probabilius, anno 858.

*itegrisq;

f. II.

f. IIII.

f. III.

Eccleſiaſticarum rerum vtilitatibus intue-
batur cógruere, definitioni illius tradebat
promulgandum alijs, prudentiſſimas illius
contemplans arbitrandi opes, ſenſusq́; vir-
tuté clareſcere. Vtriuſq; nanq; obſeruatio-
nis vtiliora, illius ſemper conamine facie-
bat. Ad extrema tandèm vitæ perductus,
precioſę mortis calicem ſumpſit, ſuisq́; hu-
meris, cùm adhuc diaconus eſſet, vſque ad
apoſtoli beatiſſimi Petri baſilicã, eius cor-
pus cum alijs diaconibus geſtans, proprijs
manibus in tumulo collocauit, dilectionis
* priuilegium
*præmium pandés, quod circa eum habu-
erat, & amoris integritatem. Eo aũt tempo-
re à Roma inuictiſſimus * Ludouicus Cæ-
ſ. II.
ſar diſceſſerat, qui cùm Benedicti trãſitum
cognouiſſet, condolens, concitus reuerſus
eſt ad eam. Romani quippe tanto paſtore
amiſſo, mœſtiſſimo gemitu lachrymas effũ
debãt. Cumq́; clerus, proceres, & optima-
tum genus congregarentur, ieiunijs & ora-
* inceſſabiliter Dominum certatim * conamina
tionibus atq; vigilijs inſiſtebant, * inceſſa-
bili Dñm *certamine obſecrantes, vt qualé
amiſerant, talem illis dignaretur oſtendere
virum, quem in pontificatûs culmine ſub-
leuarent. Hæc verò cùm gererentur, in ba-
ſilicam beati Dionyſij confeſſoris atque
pontificis cum vniuerſo populo conuene-
runt. In qua per aliquot horarum ſpatium
confabulantes, ſidereo accéſi ſulgore, vna-
nimes illum Apoſtolicæ ſedis præſulé eſſe
ſanxerunt, & celeri greſſu ad principis apo-
ſtolorum Petri aulam cõtinuò properaue-
runt, in qua cóſugiens latitauerat. Dicebat
enim, indignum ſe eſſe tanti regiminis gu-
bernacula ſuſcipere. Impetũ verò, qui ade-
rant, facientes, vi illum de eadem Eccleſia
abſtrahentes, ſacris acclamationibus in pa-
triarchio Lateraneñ introduxerũt, Apoſto
licoq́; in ſolio poſuerunt. Poſtmodùm ve-
rò nobiliſſimorum cœtibus, cunctoq́; po-
pulo in baſilicã beati apoſtoli Petri dedu-
ctus, Cæſare præſente, conſecratus eſt. At
Apoſtolica ſubleuatus in ſede, factusq́; pó-
tifex, ſupra corpus apoſtoli ſacratiſſimum
beatificè celebrauit. Qui denſis optimatũ
populiq; agminibus, cum hymnis & canti-
cis ſpiritualibus in patriarchio iterùm La-
teranenſi perductus eſt. Ornatur deniquè
vrbs, exultat clerus, lætatur ſenatus, & po-
puli plenitudo magnificè gratulat. Tertio
conſecrationis eius die Auguſto conue-
ſcens, ſapienti ſamine reſplendebat, chari-
tateq́; plenus epulabatur in Chriſto. Fini-
toq́; conuiuij apparatu, cóſurgit, Cæſarisq́;
puritatem & veluti chariſſimum deoſculãs
filium, immenſo circũdedit amore. His ità
geſtis, ſereniſſimus Imperator vrbe diſce-
dens, ſedem in loco (qui dicitur Quintus)
collocauit. Beatiſſimus autem præſul hoc
audiens, dilectionis eius compulſus pleni-
tudine atq; amoris, ad eundem cum proce-
ribus & optimatibus ad locũ Romani no-

minis properauit. Quẽ cùm vidiſſet excel-
lentiſſimus Auguſtus, obuius in aduẽtum
eius occurrit, frenumq́; Cæſareis ſuis ma-
nibus apprehendens, pedeſtris more quã-
tùm ſagittæ iactus extenditur, traxit: cum
quo imperiale ingreſſus tẽtorium, ſalubri-
bus adinuicèm fruebantur colloquijs, mẽ-
ſisq́; epulis perornatis, ſpirituali alacritate
cibum pariter ſumpſerunt. Cibis verò &
menſis remotis, ſereniſſimus Cæſar beato
præſuli plura contulit dona. Quibus ſuſce-
ptis equum conſcendens, conabatur reuer-
ti. Auguſtus eius amore fretus, imperialis
equi ſuperſcandés cathedram, ouanti cum
eo incedebat animi voluntate. Ad quendã
autem cùm veniſſent ſpatioſiſſimum itine-
ris locũ, Imperator equo deſcendit, equũq́;
põtificis (vt ſuprà meminimus) traxit, dul-
ciſſimisq́; oſculis adinuicèm propinquan-
tes, luciſluè gratulati ſunt. Cæſar verò ad
tentorium remeás, cœptũ arripuit iter. Prę-
ſul autem nobiliſſimorum cœtibus, quibus
proſecutus fuerat, ſeptus, Romã ingreſſus,
almifica eſt conuerſatione magnificatus.
Erat enim adſpectu pulcher, forma deco-
rus, doctus in verbo, loquela humilis, ieiu-
nijs vigilijsq́; dicatus, & diuino cultui in-
tentus, pauperibus largus, orphanorũ pro-
tector, & viduarum fautor, populiq́; defen-
ſor. Sed quia quæ geſſit, cuncta ſacri operis
huic ſcripturę tradere non poſſumus, ad ea
quæ ſanctis obtulit locis, redeamus. Nam ſi
bìs ſenas linguas haberem vel ora, nũquàm
ipſius poſſem inſignia facta diſſerere: quia
ſegregat⁹ ab humo, peritura ac ſemper de-
currentia reſpuens, ea quæ *eſſe non carẽt, *ſempiterna ſunt,
& beatæ vitæ, intentis mentibus diligebat, Philip. 3. d
iuxta illud apoſtolicæ vocis eulogiũ, quo
refert: Noſtra conuerſatio in cælis eſt. Ve-
rè mens eius nunquàm ad ima declinabat,
ſed polorum atrijs quotidiè degens, beati-
ficè exultabat. Illi mundus crucifixus erat, Galat. 6. d
& ipſe mundo. Fecit in baſilica Saluatoris
(quæ Cæſareo nomen ſumpſit à nomine)
cruces de argento puriſſimo, quæ pendent
ante figuram ſubſtantiæ carnis eiuſdẽ Dñi
noſtri Ieſu Chriſti, in quib⁹ ad laudẽ ipſius
& gloriam, feſtis diebus cerei infiguntur
*ac ſolitis, péſantes lib. 3. & ſemis. In baſili- *Legendũ videtur, ab acolythis.
ca quoquè ſemper virginis Mariæ Dominę
noſtræ, quæ vocatur Ad pręſepe, fecit can-
tharum fuſilem de argento puriſſimo, pen-
ſantem libras 8. & vncias 4. Sed & in eccle-
ſia eiuſdem genitricis Dei & Domini no-
ſtri Ieſu Chriſti in Coſmedin, fecit veſtem
de ſtauorati vnam, & gabatam argenteam
amplæ pulchritudinis, penſantem libras 2.
& vncias 4. Ipſe etiàm à Deo protectus &
beatiſſimus pontifex, ſuperno fauore ple-
nus, obtulit in baſilica beati Petri Apoſtoli
nutritoris ſui gabatam de auro puriſſimo,
precioſiſſimis gemmis mirificoque artifi-
cio comptám, penſantem lib. 3. & vncias 9.

 Idem

Idem fecit in confeſſione ipſius ſacratiſſimæ baſilicæ iugulum de auro mundiſſimo, penſantem libras duas. Simul verò & cruces de argento mundiſſimo numero ſex, penſantes ſimul libras tredecim & vncias quinque. Eo etiàm modo in baſilica beati Pauli Apoſtoli cruces ex probatiſſimo argẽto duas,penſantes libras quatuor. Necnon & in baſilica ſancti Laurẽtij martyris,quæ ſita eſt foras muros,cruces duas, eo ordine atq; conſuetudine,vt ſuprà procùl,penſantes libras quatuor. Primo quidem pontificatûs ſui anno aurea quædam corona precioſiſſimis compta gẽmis,ipſius beatitudini perducta eſt,librarum habens pondera octo & vnciarum trium,quam ſuſcipiens,polorum ianitoris ad gloriam, ſupra ſacratiſſimum altare baſilicę, aureis catenulis ingenti amore exaltauit. Sacratiſſimus, Deoque celebratus & mitiſſimus pôtifex,in eadem baſilica obtulit ex probatiſſimo argento auroque perfuſam gabatam, pẽſantem libras quatuor. Aliasq; quatuor obtulit ad ſplẽdorem, decusq; ipſius mirificæ aulæ & honorem ex argento puro,gabatas quatuor, pẽſantes libras quatuor. In qua etiàm ſuperno fretus amore, auro textà vela leonũ figuras habẽtia, obtulit 40. Fecit autẽ & pro eadem gabatas quatuor, ex probatiſſimo argento quinque,penſantes libram & dimidiam. Et in eadem contulit catenam ſtrenuo opere factam ex argento mundiſſimo,penſantem pondera libras quatuor. Sed & in oratorio ſanctę crucis,quod infra baſilicam ſancti Petri conſtitutum eſt,fecit gabatam de argẽto, penſantem libras duas. Qui beatiſſimus Deoque amabilis papa, Eccleſiæ Dei curã aſſiduè & ſolicitudinem gerens,fecit in baſilica ſancti Dionyſij confeſſoris Chriſti, quæ in altaris circuitu ſuſpenduntur,vela quatuor de ſtauorati,habentia * periclyſes. *ablateras* Fecit quoquè in baſilica beati Euſebij cõfeſſoris Chriſti crucem,ſedẽtem ſuper malum de argento puriſſimo,pẽſantem libras quatuor. Et in titulum ſancti Calixti fecit amam vnam, penſantem libras vndecim, gabatas quatuor pẽſantes libras nouẽ & ſemis, caniſtra nouẽ, penſantia libras decẽ. euangelium argenteũ auroque perfuſum, penſans libras quindecim. Item coronam vnam,caniſtrum vnum,arcum cũ duobus gammadijs, penſantes in ſimul libras 40. Et in eccleſia beatæ Balbinæ obtulit euangelium argenteum. Præterea & in baſilica doctoris mundi beati Pauli apoſtoli, fecit miræ magnitudinis veſtem vnam decoratam de chryſoclabo. Et in eccleſia beati Petri Apoſtolorum principis,ad cooperiendum vmbilicum confeſſionis,fecit cooperculum ex auro mundiſſimo, penſans libras quatuor. Et in ſanctorum Chriſti martyrum Sergij & Bacchi baſilica monaſterij,quod appellatur Calenici, fecit calices de argento duos & patenam vnam, colatorium vnum,cãtharum vnum,& thuribulum vnum, penſantia inſimul libras quatuor. Ipſe quoque inſignis & beatiſſimus pontifex, ſuperno ſundamine mentis eius obſeruantiam ponens, nil de terrenis ſinemque habentibus diligens, ſpiritualibus ſalubribusque tai tummodò operibus delectabatur,& in cũctis, quæ ſalutis ſunt, quotidiè præclaro intuitũ permanebat.

His verò ſacris beneficijs, peroratus, Apoſtolorum principi, polique ianitori obtulit miræ pulchritudinis veſtem, aureo textam opere,decoreque fulgentem,almificam annunciationis habentem hiſtoriã, & *hypopanti,qualiterque ipſe vnigenitus filius Dei templum ingreſſus,in doctorum medio reſidebat. Veruntamen idem prædictus & beatiſſimus præſul, nimio amore accenſus, Deique adminiculo ſuffultus,fecit in baſilica beati ac egregij prædicatoris Pauli Apoſtoli regnum * ſpanoclyſtum de auro mũdiſſimo cum catenulis ſuis, habẽtem in medio crucem auream. Item ſpanoclyſtum,qui pendet aſſiduè ſuper eiuſdem altare, penſantẽ libras duas & vnciã. *ſpanicanũ* Obtulit quoquè in eadem baſilica cantharum de argento mundiſſimo vnum, penſantem vncias nouem. Necnon & cruces argenteas, quæ per olitana tempora per omnes catholicas eccleſias more ſolito pcedebãt,præ nimia verò vetuſtate dudùm confractæ fuerant, idem præclarus & ſanctiſſimus præſul à nouò reſtaurauit, & in priſtinum ſtatum iterùm erexit, quæ numero ſeptem penſabant ſimul libras LI. ac ſemis. In baſilica quoquè ſancti martyris Chriſti beati Sebaſtiani, quæ poſita eſt in loco qui vocatur Fraſcata, obtulit idẽ pater egregius veſtem de fundato,habentem in medio crucem * ſericam vnam. In baſilica quoq; iam ſæpiùs nominati egregij doctoris mundi, idem antiſtes ſanctiſſimus pulcherrimi decoris * rettem factam miro opere,totam gemmis exalballeris & bullulis aureis concluſas etiàm auri petias in ſe habentem,ſmaltitas videlicet maiores numero xxij.cũ alijs pariter minoribus, necnon & amendulas aureas vndecim,& gemmas * chiſodolas pendentes numero decẽ, magno opere præcepit fieri, & ſuper ſacrũ altare ad honorem beati Pauli apoſtoli offerens, pendere iuſſit aſſiduè. Præterea æthereo compunctus nutu, magnam, vt idoneus Chriſti miniſter, ſanctæ Eccleſiæ curam corde puriſſimo indeſinẽter gerẽs, textum,ſcilicet volumen, in quo conſtant veri prædicatoris Pauli apoſtoli & aliorum apoſtolorum epiſtolæ,atque prophetarum ordinabiliter conſtitutæ lectiones, quæ à ſubdiaconibus leguntur per cũctas eccleſiarum ſtatiões more ſolito ſurſùm in ambone,

ſericeam

reſtem

bone, quod raptum vel perditum à ſancta eccleſia percipiens, vehementer magna ſolicitudine hoc tale dignum ſimiliter volumen præparare ſtuduit, in quo Græcas & Latinas lectiones, quas die ſabbato *ſanctę Paſchæ, ſimulque & ſabbato Pentecoſtes ſubdiaconi legere ſoliti ſunt, ſcriptas adiūgi præcepit, miræque operationis tabulis argenteis decenter adornans, ſanctæ Eccleſiæ Romanę libenter obtulit. Beatiſſimi quoquè iſtius ſacros præſulis actus alacriter deduco ad mentem & innouo, magisq; inſignia eius ac felicia conamina narrare compellor, quæ diuinis curis piaque ſolicitudine fecit. Nam cùm aſſiduè ſupno fretus intuitu, ſanctorum eccleſias ac cœmeteria, beatiſica pſallens carmina, circuiret, in quibus profuſis lachrymis cælitùs pro grege commiſſo Deo omnipotenti preces fundebat, vt omni abluto ſcelere, ſancto ſignato nomine permaneret, ad baſilicam beatorum martyrum Petri & Marcellini, quæ in Erulana ſita eſt, properauit: quam vetuſtate ſolutam, ruinaque confractam inuenit, & ſentibus coopertam, tribulisq; repletam, ità vt nulli ad eam aditus panderetur. Cuius mox fundamenta validiſſimo ædificio renouans, in meliorem ſtatum, vt pridèm fuerat, reſtaurauit: in quam nunc ad laudem nominis diuini, populi multitudo properat & confluit. Inter hæc ad cœmeterium beati marij confeſſoris atq; pontificis, quod inter Appiam Ardeatinamq́ne viam poſitum eſſe cognoſcitur, ſancto deductus eſt ſpiritu: & hoc quoq; multis ruinis conquaſſatum reperiens atque contritum, conatu ſummo releuans, mirificè cōſtruxit ac decorauit, diuinique cultûs myſterium, quod multos per temporum ab eo curſus diſceſſerat, reſtituit ac reſtaurauit. Multam quippe Eccleſiarum Dei ſanctarū curam gerens, ſemper *pro mentis affectu, *pio in illarum reparatione gaudebat. Nicolaus ergò in omni genere virtutis vnici viri exemplar, ſeptimo pontificatûs ſui anno, mēſe nono, die xiij. moritur, & ante fores baſilicæ beati Petri ex teſtamento ſepelitur. Sunt qui ſcribant, poſt mortem eius annis octo, menſibus ſeptem, diebus nouem ſedem vacâſſe.

CONCILIVM IN LOCO, QVI DICITVR PISTIS, AD SEQVANAM FLVVIVM CELEBRATVM, ANNO CHRISTI

863. Videtur autem potiùs quidam eſſe regni procerum conuentus, quàm Epiſcoporum Synodus: ſed quia habet quædam digna lectu, huc aſſcripſimus.

IN nomine ſanctæ & indiuiduę Trinitatis, Carolus gratia Dei rex, & Epiſcopi, Abbates quoq; & comites, ac cęteri in Chriſto renati fideles, q ex diuerſis prouincijs ſuper fluuium Sequanam in locū, qui Piſtis dicitur, vbi exigentibus peccatis noſtris aliquandiù ſedes fuit Nortmannorum, conuenimus anno incarnationis Dominicæ DCCC.LXIII. anno verò XXIII. regni domini noſtri Caroli Regis glorioſi, indictione X.

CAPVT I.

REges & Epiſcopi, qui ante nos fuerunt, ducti amore & timore diuino, cum cæterorū fidelium DEI conſilio atque conſenſu plura ſtatuerūt capitula, prouidentes, qualiter ſancta Eccleſia ſtatum debitum & honorem, & regni habitatores in omni ſtatu & ordine haberent legem atque iuſtitiam. Nos etiàm pro qualitate rerum & opportunitate temporū quędam huic cauſæ conuenientia capitula ſuperaddidimus. Sed diabolo ſatagente, ſuperuenientibus perturbationibus tam à paganis, quàm & à nominetenùs Chriſtianis miſerabiliter excitatis, incepta bona defecerūt, & intantū in hoc regno mala horribilia increuerūt, vt in nobis videamus & ſentiamus cōpletū, quod olìm eſt per Prophetā prædictum: Terram veſtram in conſpectu veſtro alieni deuorant, & erit in vaſtitate hoſtili, & peruenit gladius vſque ad animam, quoniam alieni inſurrexerunt in nos, & fortes quæſiêrunt animas *veſtras, & nō præpoſuerunt DEVM ante conſpectum ſuum, contra quos defenſionem parauimus: Sed defenſionis auxilio, ſicut neceſsè fuerat, hactenùs adiuti nō ſumus: Vndè, cōpellente cordis dolore, nobis eſt exclamandum, quod rex bo-

Eſa. 1.
Pſal. 53.
* noſtras,

nus obſidionis anguſtia tribulatus, excla-
4.Reg.19. mauit, dicẽs: Dies tribulationis & blaſphe-
miæ dies iſte: venerunt filij vſque ad partũ,
& vires non habet parturiens. Hæc omnia
vidimus, ſenſimus & dolemus: quia cùm
hoſtes irruerunt, defenſores noſtri præpa-
rati ſunt, ſed ad præparata non conualue-
runt, quia illum ſanctum ſpiritum, qui re-
Pſal 9. quieuit ſuper auditorẽ in oportunitatibus,
in tribulatione, Chriſtum Dominum no-
ſtrum, & quem per impoſitionẽ manùs epi-
ſcopalis in conſignatione accepimus, con-
triſtatum malignis operib⁹ à nobis effuga-
Eſaiæ 11. uimus, ſpiritum ſcilicet conſilij & fortitu-
dinis, quem quia ità, vt nobis neceſsè fue-
rat, non habemus, ideò cõtra inimicos no-
ſtros ſtare viriliter, & vincere fortiter non
valemus. Quæ vtraque ſibi neceſſariò ſunt
coniuncta, quia neque virtus ſinè conſilio,
nec conſilium ſinè virtute vtile eſſe poteſt.
Quid igitur proſunt, qui per conſiliũ præ-
parantur, dum ad prælium fortitudine nõ
procedunt? Filij quippe vſque ad partum
veniunt, quandò apta cõſilia vſque ad de-
ſiderium efficiendi operis procedunt. Sed
virtutem non habet parturiens, quia dum
infirmus quiſque conſilia concipit, hæc ad
vtilitatem aliquantam, per partum operis
non producit: videmusq; impletum, quod
ad nos eſt antè prædictum, populo contra
voluntatem ſuam facienti: Anathema in
Ioſ. 7. medio tui, non poteris ſtare coram inimi-
cis tuis, qui contrà placatus, placentibus ſi-
Deut. 11. bi dixit: Nullus ſtabit contra vos. Sed &
Eſaiæ 1. ideò terram noſtram in conſpectu noſtro
alieni deuorant, quoniam alienos à DEO,
diabolos, effugata gratia Sanctiſpiritûs, in
animas noſtras recepimus. Ideò terra no-
ſtra deſerta eſt, ſicut in vaſtatione hoſtili,
quia flores & fructus fidei, ſpei, & charita-
tis, & humilitatis, & caſtitatis, & ſobrieta-
tis, ac cæterarum virtutum, ab ara cordis
Hier.9. noſtri deuaſtauimus, & pro illis ſpinas vi-
tiorum, & vrticas peccatorum, & cicutas
vanitatis in nobis ipſis, etiàm laborantes,
vt iniquè agamus, non decreſcere, ſed &
incrementare cum ſtudio fecimus. Ideò
habitatores terræ, occiſi & fugati ſunt, quia
noſipſos peccati gladio occîdimus, & om̃ia
bona, quæ nobis Dominus, ſiue in intelle-
ctu naturali, ſiue in doctrina, ſiue in diui-
tijs, ſiue in honoribus, ſiue in familiaritati-
bus, quas nobis contulit apud nobis po-
tentiores, ad carnis voluntatem conuerti-
mus, & nos & omnia quæ nobis Dominus
dedit, ab illius voluntate, pro qua nobis fa-
ciẽda illa donauit, auertimus. Quod vnuſ-
quiſque poteſt in ſeipſo recognoſcere, ſi
etiàm de ſingulis mẽbris ſuis cogitat, quid
fecit & quid facit per id, quod DEVS ad
operãdam ſuam ſalutem donauit. Et ſicut
de membris corporis inueniet apud ſei-
pſum, ità de membris animæ poterit inue-
nire, quæ per ſpiritualia vitia diſpergit atq;
diſperdit, & ſpiritales in ſe virtutes, à Deo
ſibi collatas, aut effugat, aut conculcat.
Ideò Eccleſiæ & villæ incenſæ ſunt, quia
ignis auaritię & rapacitatis atque inuidię &
adulteriorum, ac cæterarum immunditia- Rom.1.
rum, non ſolùm per naturalem ſexum, ſed
etiàm per eum ſexum, qui eſt contra natu-
ram ſinè pœnitentia, & ſinè reſipiſcentia
in nobis exarſit & ardet, & quoniam illum Eſa.66.
ſpiritum, qui ſuper humilem & quietum,
& ſermones ſuos trementes requieſcit, per
ſuperbiam & inobedienriam ac præſum-
ptionem à nobis expulimus: ideò ſanctorũ
ac protectorum noſtrorum corpora, de ſe-
pulcris ſuæ requietionis effoſſa ſunt. Et
quia nos ſpiritui maligno, iuſta Dei permiſ-
ſione, poteſtatem habenti, & ſuper nos aſ-
ſcendenti nõ reſiſtimus, vt fugiat à nobis:
idcircò ſerui & ancillæ Dei, de locis ſuis ex-
pulſi ſunt, & nos de quięte cæleſtis paradi-
ſi, & de conſortio cæleſtis Eccleſiæ, id eſt,
angelorum ſanctorum eiecti ſumus, niſi
per dignos pœnitentiæ fructus ad hæc, vn-
dè cecidimus, redeamus: & quia nos tales
efficimur, de quibus Dominus per Pro- Eſa. 1.
phetam dixit, Cauſa viduæ non ingreditur
ad eos, quaſi apud nos facta eſt venalis iu-
ſtitia, vt ad eã nemo poſſit peruenire, niſi
eam eis aperuerint munera. Ideò vota fide-
lium & precia peccatorum, quæ ſacris locis
collocata fuerunt, propter peccata noſtra
de hoc regno ſunt penitùs exportata, & vẽ-
dentes iuſtitiam & veritatem, & in his ſci-
licet ipſum Chriſtum, qui eſt nobis à Deo 1.Cor. 10.
factus iuſtitia, & q dixit, Ego ſum via, veri- Ioan.14.
tas, & vita, niſi dignè pœnituerint, cum Iu-
da traditore CHRISTI, æterna expe-
ctant incendia: & quia ſanguis ſanguinem
tetigit, id eſt, culpæ culpis adiunctæ ſunt,
& ſicut ſcriptum eſt, Adulterium, & homi- Oſe. 4.
cidium, & mendacium, & furtum, & periu-
rium inundauerunt, & iniquitates noſtræ Pſal. 37.
ſupergreſſæ ſunt capita noſtra: ideò nobi- Eſa. 5.
les noſtri & de Epiſcopali ordinatione, &
de alijs ordinibus interiérunt, & capti,
cum maximo detrimento & regni & EC-
CLESIAE ſunt aut redempti, aut in-
terempti. Et quia nos per peccata noſtra
à terra viuentium peregrinati ſumus, idcir-
cò ſicut ſcriptum eſt, propheta & ſacerdos Hier.14.
iérunt in terram, quam ignorabant. Et
poſt hæc omnia pius pater, cuius multis
miſerationibus non ſumus conſumpti, Thre.3.
quoniam non defecerunt miſerationes
eius, materna pietate nos flagellat, & ex-
pectat, vt ipſa vexatio dunet intellectum Eſa.28.
auditui noſtro, qui illa credere noluimus,
quæ per ſcripturas nobis ſe illaturum pro-
miſit, ſi illius voluntatẽ non faceremus: Et
oſtẽdit nobis in exterioribus vaſtationib⁹,

quæ de interioribus depopulationibus in-
telligere debeamus,& ijs intellectis ad illũ
redeamus,qui iterũ nobis in ſcriptura mul
tipliciter ꝓmiſit,inter que veraciter ſic ve-
Zach.1. ritas dixit:Reuertimini ad me,&ego reuer
Ezec.33. tar ad vos,& quarè moriemini in peccatis
veſtris? Et quia nõ credidimus promittẽti,
credamus tandèm aliquandò vel iuranti.
Ezec.18. & 33. Viuo ego,dicit Dominus,nolo mortẽ pec-
catoris, ſed vt conuertatur & viuat: & niſi
conuerſi fuerimus, ſicut iam videmus, gla-
Pſal.7. dium ſuum vibrabit,arcũ ſuum, id eſt,vin-
dicta tetendit, & parauit ad exercendam
duriorem vindictam, ſicut item de repro-
Pſal.10. bis ſcriptum eſt: Ignis, ſulphur, & ſpiritus
procellarum pars calicis eorum. Et hoc,
quod videmus & ſentimus, pars eſt vindi-
ctæ, quia maiora & plura & grauiora ve-
Pſal.7. nient ſuper nos, niſi fuerimus conuerſi, vt
Sap.5. ſcriptum eſt, Pugnabit pro eo orbis terra-
rum contra inſenſatos. Vndè ſicut dicit
Rom.6. Apoſtolus, ſicut exhibuimus membra no-
ſtra arma iniquitatis peccato, ad ſeruien-
dum immũditiæ & iniquitati, ità exhibea-
mus membra noſtra ſeruire iuſtitiæ in ſan-
ctificationem, quia ſtipendia, id eſt, retri-
butio peccati, mors:gratia autem DEI pro
bonis operibus, ipſa donata eſt vita æter-
na. Et ſicut quandò ſolemus de iſtis fre-
quentibus itineribus reuerti ad manſio-
nes noſtras detonſi & decaluati cum drap-
pis & calceamentis depannatis, & tunc nos
reficimus & reparamus: ità vel nunc repa-
remus nos per cor contritum & humilia-
tum, & per confeſſionẽs ex puro corde, &
per benignitatem mentis, & per concor-
diam cum DEI voluntate,quia per diſcor-
diam & regnum iſtud tempnrale imminu-
tum & penè deſertum,& æternum regnum
perditum habemus. Quia nec omnes re-
ges eſſe poſſumus, nec regem ſuper nos à
DEO conſtitutum,qui,ſicut ſcriptum eſt,
Pſal.65. impoſuit homines ſuper capita noſtra, ha-
bere ſuſtinemus, nõ attendentes quia (ſic-
Rom.13. ut dicit Apoſtolus) non eſt poteſtas niſi à
DEO, & qui poteſtati reſiſtit, Dei ordina-
tioni reſiſtit. Quoniam DEVS,qui eſſen-
1.Tim.6. tialiter eſt Rex regum & Dominus domi-
nantium, partitione nominis & numinis
DEI, id eſt, poteſtatis ſuæ voluit & eſſe, &
vocari regem & dominum pro honore &
Eſa.14. vice ſua in terris. Et ſicut archangelus,qui
nunc eſt diabolus, cum ſuis ſequacibus,
quia per humilitatis ſubiectionem condi-
tori ſuo ſubditus eſſe noluit,& per coëqua
litatem charitatis,coangelis ſuis ſocius eſſe
deſpexit, de cælo cecidit: ità & illi, qui po-
teſtati à Deo conſtitutæ propter DEVM
& in DEO ſubiecti eſſe nolunt, & patres
vel coæquales in regno habere non ſuffe-
runt, per quam debitam ſubiectionem, &
parilem æqualitatem, Dei amici & angelo-
rum conſortes eſſe poterant, ſubiecti dia-
bolo, & Dei inimici conſtituuntur. Qua-
propter de diabolo ſcriptum eſt: Ipſe eſt Iob 41.
rex ſuper vniuerſos filios ſuperbię,& illius Iaco.1.
ſubiectis Dominus,apud quem non eſt vi- Iohan.1.
ciſſitudinis obumbratio, quandiù in ipſo
malo perſeuerant ſemper,in Euangelio di-
cit: Vos ex patre diabolo eſtis, non quia à
diabolò ſunt facti aut generati, ſed quia
diabolum imitati. Reparemus ergò nos
per pœnitentiam & confeſſionem, & per
eleemoſynas, vnuſquiſque ſecundùm poſ-
ſibilitatem ſuam, & quantùm quiſque re-
cognoſcit ſe à Deo aruiſſe per culpas, tan-
tùm bibat compunctionis ſuæ lachrymas,
& tunc proficient in aqua iſta, quas faci-
mus firmitates, ſi per bona opera reſtruxe-
rimus, quas in nobis diſtraxerunt peccata,
virtutum munitiones, quæ & tunc profi-
cient, ſi mala, quæ fecit quis priùs, prout
poterit, emendauerit, aut rapta ſoluendo,
aut per indulgentiam deprecando, atque
mala cętera per dignam pœnitentiam abo-
lendo, & tunc proficient, ſi in antè cuſto-
dierit, nè de illis ſe ſordidet, de quibus ſe
emendauit, quia ſcriptum eſt: Lauamini, Eſa.1.
mundi eſtote, auferte malum cogitationũ
veſtrarum ab oculis meis, dicit Dominus.
Quieſcite agere peruerſè, diſcite benè fa-
cere. Quia qui ſe bonis operibus & lachry-
mis & orationibus à peccato mundat, &
iterùm grauia peccata perpetrat, talis eſt,
vt ſanctus Petrus dicit, ſicut ſus quæ ſe ia- 2.Pet.2.
ctat in luto, & ſicut canis, qui remanducat
vomitum ſuum: Et timere debet, nè ipſas
lachrymas in conſpectu DEI reddat im-
mundas,per quas mundari potuit à pecca-
tis. Quæ non dicimus, vt ſi iterùm alius
ceciderit poſt confeſſionem in peccatis, vt
in peccatis quaſi deſperatus iaceat, ſed vt à
peccatis,quantùm poteſt, ſe caueat: & ſi
fragilitate ceciderit,quia ſcriptũ eſt, Nun-
quid qui cadet,nõ adijciet vt reſurgat? di- Pſal.40.
cat,Nunc cœpi, & per immutationem de-
xteræ excelſi, ſemper per pœnitentiam re- Pſal.76.
ſurgat, nè illum vltimus dies in peccatis
inueniat, & ſinè fine perditus fiat.

CAP. II.

VNdè quia ſolent medici, quandò ge-
nera infirmitatum, vel morbus in
terram venit, generalem medicinam con-
ficere,vndè omnes poſſint ſanari: Ità nunc
communiter hanc medicinam, cooperan-
te & medicante Domino, ſtatuimus ad re-
cuperandam & conſeruandam ſanitatem
noſtrum,nè & in iſto ſeculo grauiùs affli-
gamur,& in futuro ſeculo,quandò de iſto
corpore exiérimus,æternis tormentis cru-
ciemur:id eſt,vt vnuſquiſq; Epiſcopus in
ſua parochia,& miſſi in illorum miſſaticis,

& comites in illorum comitatibus, cum maximo ſtudio & ſumma diligentia curam habeant, vt quicunque raptores & prædatores vbi ſunt, cuiuſcunque homines ſint, ad rationem deducantur, & ſecundùm legem, quæ ibi maleſacta habent, emendent, aut ſoluant ſecundùm legale placitum, aut per indulgentiam ſibi impetrent perdonari. Et Epiſcopi ſecundùm qualitatem & quantitatem peccatorum abſq; acceptione perſonarum, rapacibus & his ſimilibus vitijs nominatis, & conuictis, pœnitétiæ leges iniungāt, inſpecta diſcretione & qualitate, prout cuique ad ſalutem viderit expedire. Ad quæ ſpecialiter exequenda, quædam de pluribus capitulis prædeceſſorum regum & ſynodalium hic ponere dignum duximus, commonentes Epiſcopos & comites, vt illa capitula, quæ indè ante hos annos in vnum collecta fuerunt, & in Cariſiaco epiſcopis & miſſis noſtris per vniuerſum regnum noſtrum ad exequendum donauimus: ſed & illa, quæ conſenſu fidelium noſtrorum fieri iuſſimus, quandò confratri noſtro Lothario glorioſo Imperatori apud Valentianas locuti fuimus, & fidelibus noſtris denunciari, & obſeruare præcepimus, ad præſentiam reducant, & illa relegant. Et quia hæc pauca hic breuitatis cauſa ſubſcripſimus in talibus rebus, quæ eis aduenerint ad emendandum, & * hic indè ſi nõ inuenerint, per illa & pet alia capitula regia & ſynodalia, quę emendanda ſunt, & emẽdanda prouiderint, emendare procurent. Si verò & iuxta diabolicam calliditatem, & ſecundùm humanam fragilitatem noua quæcunque acciderint, quia noua morborum genera, noua quærunt medicamentorum experimenta, morem ſequentes prædeceſſorum noſtrorum, ſanctiſpiritûs gratia illuſtrati, contra venena diaboli miniſtrare curabimus medicinalia antidota Chriſti.

CAP. III.

COmmuni placito conſtituimus, vt vſque ad Miſſam ſancti Remigij, id eſt, Calend. Octob. ſpatium habeant illi, qui in iſtis temporibus iſtas deprædationes & alia maleſacta criminaliter & publicè fecerunt, vt indè apud Dominum, & apud eos, quibus malefecerunt, ſe pacificent. Et quiſquis hoc non fecerit, bannum noſtrũ dupliciter componat, ſcilicet & quia poſtquàm rapinas & alia maleſacta in Cariſiaco, & poſteà apud Confluentes, cum dilecto fratre noſtro Ludouico glorioſo rege, & nepote noſtro Lothario ſorbannauimus. Et poſt iſtum bannum, per conſenſum omnium factum, illa emendare ſicut illis ſpatium dedimus, noluerunt, & omnia quæ commiſerunt, legaliter componere compellantur, & per publicam pœnitentiam, ſecundùm ſacros canones, DEO & Eccleſiæ, in quam peccauerunt, ſatisfaciāt, quibus ſi obedire noluerint, aut per fideiuſſores ad præſentiam noſtram perducantur, aut omnia quæ in regno noſtro habẽt, in bannum mittantur, & epiſcopali authoritate à communi Eccleſiaſtica & omnium fidelium ſocietate excludantur.

CAP. IIII.

DE honore autem eccleſiarum ac ſeruorum DEI, & de rapinis atque alijs malis ſeu præſumptionibus, ab iſta die, & in reliquum compeſcendis, capitula aui & patris noſtri temporibus conſtituta, hic ſubiungere, & vt omnimodis obſeruentur, ex banno noſtro præcipere, dignum & neceſſarium duximus. Scriptum eſt enim in illis capitulis: Si quis intra regnum rapinam fecerit, aut cuiquã noſtro fideli, eiusq; homini aliquid vi abſtulerit, in triplo cui aliquid abſtulerit, legibus cõponat, & inſupèr bannum noſtrum, id eſt, LX. ſolidos nobis pſoluat: poſtmodùm verò ante nos à comite adducatur, vt in baſtonico, vel in alio carcere truſus, vſquedùm nobis placuerit, pœnas luat. Nam ſi publicè actum fuerit, publicam indè agat pœnitentiam: quoniam raptores, vt ait Apoſtolus, niſi ve- 1.Cor. 6.
ram egerint pœnitentiam, regnum Dei nõ poſſidebunt. Qui verò de rebus Eccleſiarum aliquid abſtulerint, grauiùs indè iudicentur, quia ſacrarum rerum ablatio, ſacrilegium eſt: & ſacrilegus vocatur, qui ex eis aliquid abſtulerit, aut abripuerit. Extorres nanque à liminibus matris ſanctæ Eccleſiæ tales perſonæ vſque ad ſatisfactionem Eccleſiæ, quam læſerunt, ſunt habendæ atque firmiter denotandæ. Et item ſanctus 2. Cor. 13.
Paulus, per quẽ locutus eſt CHRISTVS, dicit: Quia neque rapaces, neque homici- 1.Cor.6.
dæ, neque adulteri regnum DEI poſſidebunt. Et item: Si quis fornicator, aut adul- 1.Cor 5.
ter, aut rapax, aut homicida eſt, cum huiuſmodi nec ſumere cibum CHRISTI diſcipulo, id eſt, Chriſtiano licet ante ſatisfactionem, id eſt, correctionem, ac emendationem, & dignam pœnitentiam. Et ſan- 2. Ioan.
ctus Iohannes Apoſtolus, talem ſalutare, aut in domum recipere vetat, & ſacri canones Spiritu ſancto, per eos dictati, qui in cælo cum DEO regnant, & in terris miraculis coruſcant, conſtituerunt dicentes: Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem aut religioſum expoliauerit, & mandauerit ad ipſum Epiſcopus, vt eum audiat, & eos contempſerit, inuicèm mox ſcripta percurrant per omnes prouinciæ Epiſcopos quoſcunque adire potuerint, vt excommunicatus habeatur donèc audiat, & reddat aliena. Et de rebus ac facultatibus eccleſiaſticis dicũt: Si quis oblationes eccleſię extra eccleſiã accipere vel

dare

dare voluërit, præter conſcientiam Epiſcopi, vel eius, cui huiuſcemodi officia commiſſa ſunt, nec cum eius agere voluërit cõſilio, anathemá ſit. Et item in capitulis aui & patris noſtri ſcriptum eſt de his, qui in exercitu quoſcunque ſecum ducunt, quod & nos intra patriam volumus obſeruari. Deincèps omnibus denunciari volumus vt vnuſquiſque cognoſcat, omnes qui in ſuo obſequio ſunt, ſiue ſui ſint, ſiue alieni, vt ille de eorum factis rationem ſe ſciat redditurum, vt quicquid in pace violãda deliquerint, ad ipſius debeat periculum pertinere, ea ſcilicet cõditione, vt pacis violator primùm iuxta facinoris qualitatem, ſiue coram nobis, ſiue coram miſſo noſtro dignas pœnas perſoluat, & ſenior qui ſecum talem duxerit, quẽ aut conſtringere noluit, aut non potuit, vt noſtram iuſſionem ſeruaret, & inſupèr in regno noſtro prædas facere non timuerit, per illius negligentiam: ſi autem eum de his non admonuerit, & poſtquàm negligentia contemptoris ad eius notitiam peruenerit, & eum corrigere, ſicut decet, neglexerit, honore ſuo priuetur: vt ſcilicet neuter illorũ ſinè iuſta vindicta remaneat. Nos autem Epiſcopi Euangelica & Apoſtolica atque Epiſcopali authoritate ſeniorem & regni quenlibet potentem ſi commonitus iuxta Euangelicum pręceptum, ſe ſuosq́; homines corrigere noluerit, & licèt ipſe talia non faciat, tamen ſi ſui vel in ſuo obſequio manentes, talia fecerint, ſi eos non correxerit, & emendari quæ faciunt, non obtinuerit, eosq́; ad pœnitentiam nõ perduxerit, ipſe excommunicetur ſecundùm ſacros canones, donèc ſuos homines ad emendationem & pœnitentiam reducat: quia melius iudicauimus illum excommunicari, per cuius * fortiã ſui talia faciũt, quàm omnes illos, qui nec Deum timent, nec Epiſcopos, neque miſſos Reipublicæ, propter eius * fortiã reuerentur, & excommunicati ipſi non corriguntur, & alios ſuo
Rom. 1. morbo inficiunt: quia dicente Apoſtolo, non ſolùm qui faciunt, ſed & qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte. Non eſt liber à conſenſu, qui quod emendare poteſt, emendare negligit: quapropter ſinè dubio peccati ſe participem facit. Si autem ipſe potens vel ſenior ſatisfecerit Epiſcopo, & miſſis regijs, quia ſuos homines ad ẽmendationem & ad pœnitentiam nõ poteſt adducere, ſed ſeipſum vult aut à talibus immunem oſtendere, aut dignè ſatiſfacere, & huiuſmodi maleficos à ſuo obſequio reijcere, & vt Dei inimicos perſequi, tunc aut non excommunicetur, aut ab excommunicatione ſoluatur. Et item in capitulis Imperatorũ ſcriptum eſt: Comites verò miniſtri Eccleſiæ in eorum miniſterijs, & hoc pleniùs & de noſtris, & de ſe, & de ſuis hominibus obtinere poſſint, adiutores in omnibus fiant. Et quicunq; prima & ſecunda vice de his à comite admonitus, non ſe correxerit, volumus vt per eundem comitem eius negligentia & ad noſtram notitiam perferatur, vt authoritate, quod in noſtro capitulari continetur, ſubire cogatur. Et item de pace in exercitali itinere ſeruanda vſq; ad marcham, hoc omnibus notum fieri volumus, quòd quicunque authorem damni ſibi illati nominatim cognoſcit, vt iuſtitiam de illo quærat & accipiat. Et item: Si quis in exercitu vel infra regnum ſinè iuſſione dominica per vim hoſtilem aliquid prædari voluërit, aut fœnum tollere, aut granum ſiue pecora maiora vel minora, domosq́ue infringere vel incendere, hæc nè fiant, omnimodò ꝓhibemus. Quod ſi ab aliquo pręſumptuosè factũ fuerit, LX. ſolidos, ſi liber eſt, ſit culpabilis, & omnia ſimilia reſtituat, aut cum XII. teſtibus ſe purget. Si verò ſeruus hoc fecerit, ſententiæ capitali ſubiaceat, & Dominus omnia ſimilia reſtituat, quia ſeruum ſuum non correxit, nec cuſtodiuit, vt talia non perpetraret: quoniam ſi noſipſos comedimus, citò deficiemus. Vnuſquiſq; tamen cuſtodiat exercitum ſuum, nè aliqua deprædatio infra regnum fiat. Similiter & collectas, quas * Theodiſca lingua HERIZUP appellat, & infractiones immunitatum, & incendia, & adſalituras in domos, & coniurationes, & conſpirationes, & ſeditiones, & raptus fœminarum, ſicut & diuinæ & humanæ leges prohibent, & prædeceſſores noſtri reges prohibuerunt firmiter ex banno etiàm & nos prohibemus. Nos quoquè Epiſcopi, authoritate Dei & ſacrorum Canonum, ſicut ſancti pontifices DCXXX. in Cap. 17. 11. q. 1. Cõiurationẽ.
Chalcedonẽſi cõcilio cõſpirationem fieri prohibuerunt: & ſicut cætera concilia Epiſcoporum huiuſmodi pernicioſa facta vetuerunt, & nos prohibemus, quia facientes illa per eorum iudicium, qui cum Deo iam in cælo regnant, & à cæleſti Eccleſia, & à Chriſtianorum ſocietate ſeparati ſunt, niſì per dignos pœnitentiæ fructus ad hoc redeant, vt ſanctę Eccleſię poſſint readunari. Similiter vt hæc capitula, quæ hîc adnotata ſunt, ità per hæc & illa omnia, quæ in ſuprà ſcriptis locis ſcilicet in Cariſiaco & apud Valentianas collecta & conſtituta ſunt, obſeruari præcipimus, & omnes communiter confirmamus. Si autem aliquis quicunque inobediens extiterit, eum ſumma feſtinatione Epiſcopi, comites & miſſi noſtri notum facere curent, vt quantocyùs ad noſtram præſentiam illum venire iubeamus, & dignam vltionem ſecũdùm iudicium fidelium noſtrorum ſuſtineat, & ſi quod abſit, talis emerſerit, qui Dei timorem poſtponat, & eccleſiaſticã authoritatem contemnat, & regiã poteſtatẽ refugiat, ſciat qcũq;

illo

ille fuerit, quòd & ſecundùm canonicam authoritatem ab omnium Chriſtianorum cœtu, & à ſanctæ Eccleſiæ conſortio, & in cælo & in terra alienus efficietur, & regali poteſtate, atq; omniũ regni fidelium vnanimitate, ſicut DEI & Eccleſiæ inimicus, & regni Dei deuaſtator, perſequetur vſque dum à regno exterminetur. Et ſi aliquis comes fuerit, qui hoc in ſuo comitatu fecerit, aut ibì talia increſcere permiſerit, aut ipſe illa non emendauerit, aut nobis nota non fecerit, vt noſtra authoritas talia corrigat, ſciat quia talem ſentẽtiam indè ſuſtinebit, ſicut tempore anteceſſorũ noſtrorum conſuetudo fuit. Epiſcopus autem ſecundùm Toletani concilij capitulum ſeptimum, ad quem pertinere noſcuntur illi, qui talia cõtra Deum & Eccleſiæ pacem faciunt, ſi & eos quolibet munere vel fauore aut negligentia admonere noluerit, vt aut reuertentes ſuſcipiat, aut contemnentes de Eccleſia reijciat, excommunicatus à collegio cęterorum Epiſcoporum habebitur, quouſquè emẽdationis vel damnationis eorum ab eo ſentẽtia promulgetur: Quoniam niſi communiter certauerimus, vt in omnibus iuſtitia & ab omnibus cõſeruetur, nec rex pater patriæ, nec Epiſcopi propiciatores & recõciliatores populi ad ſalutem æternam, nec qui participatione nominis CHRISTI Chriſtiani vocãtur, hoc quod humano ore dicimur, in diuinis oculis eſſe valemus. Vt autem hæc quæ obſeruanda ſuprà ſcripſimus ac pręnominauimus, nunc & deceterò certiùs & expreſſiùs à nobis atq; à ſucceſſoribus inconuulſa ſeruentur, proprijs manibus his ſubſcribere communi conſenſu decreuimus, ea cõditione ſeruata, vt omnis in cunctis ordinibus lex Iuris debiti, & honor ab omnibus obediẽter & fideliter cooperante Domino conſeruetur. Poſt hæc omnia relecta & collaudata communi cõſenſu decreuimus, vt ſi aliquis homo propter mala facta, quæ emendare & per legẽ & per pœnitentiam noluerit, ſeniorem ſuũ dimiſerit, aut ab illo propter hæc eiectus fuerit, ab alio nõ recipiatur, donèc illa quæ maleſecit, emendet & per legalem compoſitionem, & per eccleſiaſticæ ſatisfactionis pœnitentiam.

NICOLAI PAPAE

PRIMI, ANTIQVA ET INSIGNIS EPISTOLA de poteſtate ac dignitate ſedis Apoſtolicæ, ad Michaelem Imperatorem Conſtantinopolitanum.

NICOLAVS EPISCOPVS ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, omnibus veræ religionis miniſtris, ac vniuerſis orthodoxæ fidei cultoribus, ſanctiſſimis videlicet & reuerendiſſimis patriarchis, metropolitis & reliquis epiſcopis, atque cunctis fidelibus, Catholicam duntaxàt cum ſede beati Petri pietatem ſectantibus, ſanamq́; doctrinam nobiſcum defendentibus, per Aſiam ſcilicet & Libyam conſtitutis.

QVæ apud Conſtantinopolitanam vrbem paulò antè geſta ſint, vel etiàm nunc gerantur, ſanctitatem ſeu religionem veſtram nõ credimus ignorare: ſed qualiter zelo zelati pro domo DEI, ſolicitudinem omnium Eccleſiarum ſecundùm Apoſtolum circunferẽtes, nos de his diſpoſuerimus, breuiter charitati veſtræ his noſtri apoſtolatûs literis intimamus. Et nè aliter ſynceræ veſtræ menti ſuaderi tentetur, vel aliter quod egimus, vobis ſubripiatur, veraci relatione & præſentibus vos ſyllabis edocemus.

2. cor. 11. g

Igitur poſtquàm quidam inuidiæ facibus accenſi, & ſuperbiæ faſtu arroganter elati, more Iudæorum contra paſtorem proprium inſurrexerunt, & patriarcham ſuum, comminiſtrum videlicet noſtrum, Ignatium ſanctiſſimum præfatæ vrbis antiſtitem, ab Eccleſia ipſa, cui iure præſidebat, tyrannicè proiecerũt, Photium quendam ex foro ac ſeculari militia & habitu, atque à Palatinis ędibus eductum, ac ſubitò tonſuratum, eidem contra ſacros canones Eccleſiæ præfecerunt. Tunc cœpit ſcandalum & ſchiſma in iam dicta vrbe, & in adiacentibus ſibi ciuitatibus non modicum oboriri, alijs quidem Photij promotionem defendentibus; alijs autem hanc, tanquàm inconuicto & ſuperſtite Ignatio factam, meritò deteſtantibus. Tunc inito conſilio Imperator Michaël, qui & ipſe Bardæ patricij verſutijs ſuaſus Photij parti fauebat, ad Apoſtolatum noſtrum legatis cum epiſtolis deſtinatis, accuſationes quaſdam aduersùs Ignatium deferentibus, petijt, vt à ſede Apoſtolica miſſos daremus, qui ſcandala illa ſedarent, & ſchiſmata diſſiparent. Quo audito, quoniam, ſicut à DEO inſpirata veſtra nouit prudentia, cunctarum CHRISTI ouium cura conſtringimur, cùm vices ipſius gerimus, cui

Ignatio pulſo, Photius intruditur.

Hunc Bardam paulopòſt interfecit Imperator.

Iohan. 21. Luc. 22.

cui ſpecialiter diuinitùs dicitur: Paſce oues meas: & iterùm, Tu (inquit) aliquandò conuerſus, confirma fratres tuos: non potuimus diſſimulare, non potuimus negligere, quó minùs viſitarem^9 oues diſperſas & diſſipatas, vel quò minùs cõfirmaremus in fide & bonis moribus fratres noſtros & proximos. Et quia inter cętera quę de ſchiſmate iam facto Cõſtãtinopolitanæ eccleſiæ, hi, qui miſſi fuerant, teſtabantur, maximè eandem eccleſiam ab Iconomachis, rediuiuam contentionem excitantibus, aſſerebant vexari, Chriſtumque per ſingula conuenticula blaſphemari: duos epiſcoporum qui nobiſcum erant, quique ad hoc tãtùm perficiendum opus idonei nobis eſſe videbantur, Radoaldum ſcilicet & Zachariam, vnà cum Eccleſia quę apud nos eſt, datis literis Conſtantinopolim, tantum nimirùm piaculum execrantes, èlatere noſtro direximus: nihil eis penitùs iniungentes, niſi vt tantummodò cauſas Ignatij (qui antè de eccleſia pulſus, quàm ab aliquo accuſatus extiterat) diligẽter inueſtigarẽt, & ſedi Apoſtolicæ plenè & veraci relatione referrent. Photij verò conſecrationem, nõ ſolùm minimè admittẽdam eſſe decreuimus, verùm etiàm ipſis legatis noſtris, nè cum illo, niſi quaſi cum laico, vſque ad notitiam noſtrã, communicarent, frequenti ac omnimoda iuſſione præcepimus: ſolùm ſcilicet eis, de venerabilibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, eiuſque genitricis ſemper virginis Mariæ, ac ſanctorum ipſius imaginibus quicquid quæſtio afferret, iuſtè ac piè diffinire licentiam dantes. At illi euntes, ſpretis noſtris ac contemptis epiſtolis, ſibi à nobis coram tota Eccleſia noſtra datis: immò poſtpoſito timore Dei, ſicutì poſteà claruit, in contrarium verterunt omnia, quæ ſibi fuerant imperata. Deniquè & cum Photio adultero ac eccleſiæ inuaſore atq; neophyto, quod ſibi multipliciter prohibitũ fuerat, inter ſacroſancta myſteria communicauerũt. Et Ignatium virum ſenẽ ac ſanctum, ac per 12. annos innocenter eccleſiam Dei regentem, & nobiſcum & vobiſcum atque cum vniuerſali & orthodoxa Eccleſia communicãtem, Græcorũ factioni pernicioſiſſimæ cõcinentes, damnauerunt: & ſacerdotalibus inſulis expoliatum, ab eccleſiæ regimine modis omnibus expulerunt. Quæ ſanctæ veſtræ in Chriſto fraternitati & piæ generalitati, quia contra noſtram fuerint geſta diſpoſitionem, iamdudùm ſignificauimus.

Legati ſedis apoſtolicę.

Legati veniunt cõtra ſua mãdata.

¶ Porrò præfati miſſi noſtri, tandèm reuerſi, nil aliud renunciouére: niſì depoſitum Ignatium, & Photium in ſede Conſtãtinopolitana firmatum. Poſt duos verò dies legat^9 à nobis Imperialis, nomine Leo a ſecretis, ſuſceptus, duo volumina obtulit: quorum vnum depoſitionis Ignatij geſta continebat, alterum autem de ſanctis habebat imaginibus acta. Detulit prętereà idem Leo imperiales literas, deprecantes, quatenùs & in depoſitiõe Ignatij, & in confirmatione Photij, conſenſum prę beremus & ſubſcriberemus. At nos diuina docente gratia, dum idem adeſſet legatus, conuocata tota, quę apud nos eſt, Eccleſia, decreuimus & ſtatuimus atque profeſſi ſumus, coram ipſo & coram omni Eccleſia Dei, ſicut & profitemur, nos pro deiectione Ignatij vel cõſecratione Photij, nunquàm conſenſiſſe, nunquàm conſenſuros eſſe. Et his ſæpiùs dictis, & palàm annũciatis, atque in apoſtolatûs noſtri epiſtolis taliter inſertis, & eidem Leoni à ſecretis, Imperatori Michaeli vel Photio ad deferẽdum datis, hũc à nobis abſoluimus.

¶ His ità veſtræ ſynceræ religioni oſtenſis, quæ ſcripta per ſingula tẽpora pro hac re miſerimus, ſingulatìm huic ſcripto inferiùs annexa demõſtrant. Primo etenim loco, noſtri apoſtolatûs habentur epiſtolę ad Michaëlem pijſſimum Imperatorem, & ad Photium eccleſiæ Conſtantinopoleos inuaſorem, per Radoaldum & Zachariã trãſmiſſæ. Secundo loco cõtinetur ſatisfactio noſtra, cuius textum veſtræ à Deo conſeruandæ generalitati dudùm tranſmiſimus. Sed ignorantes, vtrùm ad vos vſque fuerit delata, idcircò hanc vobis denuò mittendam exiſtimauimus, qua nóſſe valeatis, quę fuerit ſuper hoc negocio noſtra voluntas. Tertio loco poſita eſt epiſtola, quã per Leonem à ſecretis, imperialem videlicet legatum, de quo ſuperiùs diximus, poſt reuerſionem miſſorum noſtrorum ſępè fato Michaëli Auguſto direximus, & ad Photium alteram. Præterea quæ ſubſequunt, eo ſunt ordine huic inſerta volumini, quo per ſingula tempora geſta vel miſſa fuiſſe noſcuntur.

Ex his quę hic memorantur, tãtùm epiſt. illa. 3. loco recenſita. in hoc volumine ſequit. nam de cæteris nil nobis hactenùs viſum.

NICOLAVS EPISCOPVS ſeruus ſeruorum Dei, pijſſimo & dilectiſſimo filio, ſuperatori gentium, atque tranquilliſſimo Imperatori Michaeli à Deo protecto ſemper Auguſto.

Propoſueramus quidẽ, antequàm Michael glorioſus protoſpatari^9 legatus veſter Romã veniens, epiſtolam nobis claritatis veſtræ detuliſſet, talia vobis ſcripta p miſſos noſtros, quæ iam & parata erant, tranſmittere, qualia gratiſſimus filius à diligẽte patre, ac Dei cultores Imperatores, à Sedis Apoſtolicæ præſulibus ſoliti erant ſuſcipere. At verò præfato viro perueniente, epiſtolamq; nobis veſtræ gloriæ, quæ tota blaſphemijs, tota erat iniurijs plena, porrigẽte, mutata eſt in luctum cithara noſtra, & organũ noſtrũ in vocem flentium: Quoniam expectauimus

Thre. 5. e

Eſaiæ 5. mus tanquàm de bona vite vuas, ſuſcepi-
mus autem labruſcas. Ideoq; mutauimus
ſtylum, & oſtenſo vulneri congrua præui-
dimus adhibere medicamenta.

Igitur ad potentiam veſtram, inſpirante
Domino ſcripturi, noſtræque mentis affe-
ctus induſtriæ veſtræ reſeraturi, necnon &
pro ſancta Eccleſia Catholica & Apoſtoli-
ca (cuius nos præcipua cura, & quotidiana
2. Cor. 11. ſecundùm Apoſtolum ſolicitudo cōſtrin-
git) apud vos interuenturi, & epiſtolæ ve-
ſtræ aſſertionibus (prout Dominus poſſe
& nôſſe dederit) reſponſuri, nihil opportu-
nius, nihil aptius, nihil profectò ſalubrius
arbitramur, licèt vos à conuicijs inchoâſſe-
Prouer. 8. & 21. tis, quàm præ omnibus flagitare ſuppliciter
eum, per quem reges regnant, & legum cō-
ditores iuſta decernuut, & in cuius manu
corda ſunt regum, & ex quo regnat omnis
qui piè regnat, & imperat omnis, qui eidē
Regi regum & Domino dominantium nō
repugnat: oominum videlicet noſtrum Ie-
ſum Chriſtum, cui omnis rationabilis crea-
Matth. 8. tura miniſtrat, nimirùm cui & inſenſibiles
venti & mare imperanti obediunt, quate-
nùs & labia noſtra ad annunciandum lau-
dem ſnam aperiens, dilatatum, quoquè os
noſtrū paſtu doctrinæ ſalutaris adimpleat:
& quæ per noſtri apoſtolatûs officium au-
ribus veſtris exteriùs dicimus, per ſe quo-
què nutu ſuæ adſpirationis interiùs menti-
bus veſtris adſpiret: quia incaſsùm terra
cordis vomere noſtræ linguæ proſcindi-
tur, niſì cæleſtis roris adſperſione intrin-
1. Cor. 3. ſecùs inſundatur. Deus eſt enim qui in-
Pſal. 93. crementum dat, & qui docet hominem ſci-
entiam.

Putas, Imperator, nō benè facimus, quòd
vos ab iniurijs ſcribentes inchoaueritis,
nos ab orationibus: vos à conuicijs in nos,
immò contra primam & magiſtram Eccle-
ſiarum omnium loquentes, exordium fe-
ceritis, nos in laudibus & in nomine Do-
mini, ad potentiam veſtram ſermonem ha-
bituri, os aperuimus? Videmus enim gigan
1. Reg. 17. tem allophylum contra puerum ſanctum
& citharœdum noſtrum Dauid, furore
plenum, & blaſphemias eructantem, primo
impetu populo DEI terrorem non modi-
cum intuliſſe. Sed expecta paululùm, & ec-
cè illum videbis in nomine Domini per-
cuſſum: & iam dicto hymnidico & laudes
& pſalmos ac orationes Domini maieſtati
humiliter effundēte, gladio ſuo proſtratū.
Et quidem nos, iniurias nobis ſpecialiter
irrogatas, & maximè pro iuſtitia laboran-
tibus, & à iuſtitiæ impugnatoribus inge-
ſtas, libenter ferimus. Diſcipuli enim ſu-
mus illius, de quo apoſtolorum princeps
1. Pet. 2. ait: Qui cùm malediceretur, non remale-
dicebat: & cùm pateretur, non commina-
Matt. 10. batur. De talibus enim veritas loquitur:
Si patremfamiliâs Beelzebub vocauerunt,
quanto magìs domeſticos eius? Et rursùm:
Eos, qui propter nomen illius perſecutio-
nem & maledicta toleraturi erant, beatos
eſſe pronunciat, dicens: Beati eſtis, cùm ma Matt. 5.
ledixerint vobis homines, & perſecuti vos
fuerint, & dixerint omne malum aduersùs
vos, mentientes, propter me. Vbì ergò, te-
ſte conſcientia, deus in cauſa eſt, ibì omni-
nò beatitudo ſperanda: & vbì mendacium
ſæuit, ibì conuicia nulla timenda. Sicut er- Sacerdotibus propter Deū reuerentia debet.
gò nos propter Deum, etiàm à non vera
dicentibus, iniurias nobis illatas, æquani-
miter ferimus: ità quoquè oportet pieta-
tem veſtram ſacerdotibus, qualeſcunque
ſint, propter eum cui deſeruiunt, reueren-
tiam potiùs quàm iniurias exhibere. Sed
de his iam cum ſancto papa vobis loqua-
mur Gregorio. Nam in diuinis eloquijs ſa-
cerdotes aliquandò dij, aliquandò angeli
vocantur. Nam & per Moſen de eo, qui ad
iuramentum deducendus eſt, dicitur: Ap- Exo. 22.
plica illum ad deos, videlicet ad ſacerdo-
tes. Et rursùm ſcriptum eſt: Dijs nō detra-
hes, ſcilicet ſacerdotibus. Et propheta ait: Malac. 2.
Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, &
legem requirent ex ore eius, quia angelus
Domini exercituum eſt. Quid ergò mi-
rum, ſi illos imperialis pietas honoret, qui-
bus in ſuo eloquio honorem tribuens, eos
aut angelos, aut deos ipſe etiàm appellat
Deus? Eccleſiaſtica quoquè teſtatur hiſto- Hiſtor. Eccleſiaſt. li. 10, cap. 2.
ria, quia cùm piæ memoriæ Conſtantino
principi ſcripto oblatæ accuſationes con-
tra epiſcopos fuiſſent, libellos quidem ac-
cepit, & eoſdem qui accuſati fuerant, epi-
ſcopos conuocans, in eorum conſpectu li-
bellos, quos acceperat, incendit, dicens:
Vos dij eſtis, à vero Deo conſtituti. Ite, &
inter vos cauſas veſtras diſponite, quia di-
gnum non eſt, vt nos iudicemus deos. In
qua ſententia ſibi magìs ex humilitate, q̄ il-
lis aliquid præſtitit ex reuerentia impenſa.
Ante eum quippe pagani in republica prin
cipes fuerunt, qui verum deum neſcientes,
deos ligneos & lapideos colebant. Et tamē
eorum ſacerdotibus honorem maximum
tribuebant. Quid igitur mirum, ſi Chriſtia-
nus Imperator veri Dei ſacerdotes hono-
ret, dum pagani (vt prædiximus) principes
honorem impendere ſacerdotibus noue-
runt, qui dijs ligneis & lapideis ſeruiebāt?
Hæc ergò non tantùm ſpecialiter, quātùm
generaliter pro omnibus aſſerimus ſacer-
dotibus: quoniam adhuc neſcimus, quis in
terribili Dei iudicio qualis futurus ſit. Ete-
nim Paulus egregius prædicator dicit: No- 1. Cor. 4.
lite iudicare ante tēpus, donèc veniat Do-
minus, qui & illuminabit abſcondita tene-
brarum, & manifeſtabit conſilia cordium.
Hoc tamē breuiter dicimus, quia licèt pec-
catores & indigni, plùs tamen de venturi
Domini miſericordia, quàm de veſtra pie-
tate præſumimus. Nam ſunt multa, quæ de

iudicio illius homines ignorant. Quia for-
1.q.1.Non quales. taſsè quæ vos laudatis, ille reprehendit: &
quæ vos reprehenditis, ille laudabit. Non
ergò quales ſint ſacerdotes Domini, ſed
quid de Domino loquantur, eſt vobis ma-
gnoperè præuidendum. Nec in vicarijs B.
Petri Apoſtoli vobis eſt attendendum, qui
ſint, ſed quid pro correctione eccleſiarum,
quid pro ſalute veſtra ſatagant. Neq; enim
illos inferiores dicetis ſcribis & phariſæis,
ſedentibus ſuper cathedram Moſis, de qui-
Matt.23. bus Dominus præcepit, dicens: Quæcunq;
dixerint vobis, obſeruate & facite: ſecun-
dùm opera verò eorum nolite facere. Er-
gò Imperator conſidera, ſi illos dixit au-
diendos, qui ſuper cathedram Moſis ſede-
bant: quanto potiùs his, qui ſuper cathe-
dram Petri reſident, eſſe exiſtimetis obau-
diendum? Et ſi illorum non opera, ſed di-
cta facere & obſeruare iubet: quãto potiùs
horum, quicunque ſint ipſi, dicta & moni-
ta cuſtodienda ſunt & amplectenda? Quid
autem vobis mali volumus? Quarè fruſtrà
indignamini, & contra Euangelium, quod
Matt.5. dicit: Qui dixerit fratri ſuo, fatue, reus erit
gehennæ ignis: nos leuitatis nomine laceſ-
ſendos opinamini, vobis nihil niſì quod
eſt ſalubre, nihil niſì quod ſit DEO acce-
ptum, offerre ſtudentes? Scimus tamen nos
à phreneticis, quos portamus, & ſputa per-
peti, & colaphis cædi: & eis, quod ad ſalutẽ
pertinet, nihilominùs exhibere.

Nam & eorum loco per abundantiam
gratiæ Dei ſedemus, qui propter veritatem
laborantes, à Conſtantinopolitanis ſępè ta-
lia pertulerũt, qualia nunc nos ferre dino-
ſcimur, quæ ſufficienter, vbì opportunitas
exegerit, oſtẽdemus in ſubditis. Neq; enim
fas eſſe iudicamus, vt ad imitationem infe-
riorum ac infirmorum, tales nos ſinamus
credi, quales à vobis cernimur prædicari,
exemplum ſequentes Saluatoris, qui cùm
à Iudæis, Dæmonium habes, audiret: hoc,
Ioan.8. humiliter dicens, Ego dæmonium non ha-
beo, refutauit. Ità quoquè nos, cùm de no-
bis quæ vera non ſunt audimus, veraci ac
rationabili reſponſione à nobis illa remo-
uere ſatagimus. Veruntamẽ, quæ ad Eccle-
ſiæ Romanæ iniuriam, quæ ad ipſius priui-
legiorum imminutionẽ, quæ ad ſedis Apo-
Cõſtantia pontificis. ſtolicę præſulum derogationem ſcripſiſtis,
quanta poſſumus conſtantia retundemus,
& nullis terroribus nec vllis detractioni-
bus veſtris repreſſi, quanta poſſumus vir-
tute deſtruere, vtpotè veritatis inimica, ſtu
debimus. Dixiſtis enim, quòd nullus ante-
ceſſorum noſtrorum à ſexta ſynodo me-
ruerit à vobis, quod nos meruiſſe dinoſci-
mur. Quid tamẽ meruerimus, euidẽter nul
latenùs indicâſtis, niſì fortè literas prædi-
catorias hoc dicto velitis intelligi, nos à
vobis nunc tantùm meruiſſe ſuſcipere à ſe-
xta ſynodo, ꝓpter aliquod dogma vel di-

ſciplinam quamlibet eccleſiaſticam: & hoc
dicitis, quaſi noſtrum fuerit opprobrium,
eò quòd ſedem Apoſtolicã in nullo quęre-
re anteceſſores veſtri dignati fuerint, cùm
magìs eorum fuerit dedecus, quia per tot
annorum curricula diuerſarum hæreſeon
morbis languentes, medicinale remedium
non quæſierint: quin potiùs medicinam
ſpontè à nobis ſibi porrectam, quaſi deſpe- Vide Platinam in Sergio 1. & Greg 2.
rati, vel quaſi cor impœnitens gerentes, ab
ipſis faucibus proiecerint, dum tantæ ſalu-
tis oblatæ miniſtros duplici modo intere-
merint. Quoniam aut participes illos ſui
erroris effectos, ſpiritaliter occiderũt, ſicut
tempore reuerẽdæ memoriæ Cononis pa-
pæ contigit, qui poſt ſextam ſynodum ex-
titit: aut certè corporaliter illos non con-
ſentientes ſibi, necauerunt, ſicuti ſub vene-
rabili papa Gregorio factum eſt, qui poſt
ſextam ſynodum fuit, quandò pro zelo fi-
dei & ſanctarum imaginum reuerentia, re-
ligioſi viri ac Dei famuli directi, in exilium
miſſi ſunt, & bona cõfeſſione, huius mun-
di finiẽrunt vitam. Deniquè à ſexta ſyno-
do Imperatores aut hæretici, aut (licèt per- Imperatores Conſtantinop. hæretici multi.
panci) catholici fuerunt. Et hæretici qui-
dem, ſi mittere ad nos dedignati ſunt, non
eſt mirum. Nouerunt enim, per gratiam
Dei ſe nos nunquàm penitùs ſibi ſociatu-
ros. fuit autem, quãdò nos ſibi ſæpè ſociari
tentãtes, cum magno ſunt dedecore & op-
probrio repulſi, & digna cõſtantia à nobis,
& non à Cõſtantinopolitana Eccleſia, cre-
brò retuſi. Quandò verò Catholici fuerũt,
& pium dogma vel Eccleſiaſticam corre-
ctionem defendere voluerunt, noſtrũ præ-
ſidium quæſiẽrunt, ſicut ſynodus ſub Cõ-
ſtantino & Irene facta, indicat. In cuius ini-
tio, id eſt, in epiſtola beatæ memoriæ præ-
ſulis Adriani, quãtùm idem pontifex illam
præſumptionem, qua ex laicis quidã ſubi-
tò tonſurantur, & in epiſcoporum nume-
rum exacerbatè proſiliunt, damnauerit, ſi
diligenter inquiſiẽritis, profectò inuenie-
tis: Si tamen non falſata, Græcorum more, Græci falſarij.
ſed ſicut à ſede miſſa eſt Apoſtolica, penès
Eccleſiam Conſtantinopolitanorum hac-
tenùs perſeuerat. Et epiſtolæ diuerſæ ſan-
ctiſſimis pontificibus, Leoni ſcilicet & Be-
nedicto deceſſoribus noſtris miſſæ, teſtan-
tur.

Ergò cùm ità ſint hæc, quæ de multis
partim commemorauimus, nõ iam verum
eſt illud, quod dicitur, à ſexta ſynodo non
nos meruiſſe ſuſcipere, quod nunc à vobis
ipſi meruimus. Præterea ſcripſiſtis, iuſſiſſe Priſcorũ Imperat. erga Romanos põtifices obſeruantia.
vos, quoſdam, qui ſub nobis exiſtunt, mitti
ad vos, quod longè eſt à piorum Imperato-
rum affectu, quorum ſicut locum tenetis,
vtinàm ità & pietatem ſectemini. Quod lõ-
gè, inquam, eſt à principibus, ſedis Apoſto-
licæ reuerentiam obſeruantibus. Nõ quip- Diſtin. 97. ca. Victor.
pe hoc dicit Honorius, qui reuerendo prę-
ſuli

ſuli Bonifacio ſcribit, dicens: Petimus, vtì quotidianis orationibus apoſtolatus tuus ſtudium ac votum ſuum circa ſalutem atq; imperium noſtrum dignetur impendere. Non, inquã, hoc dixit Valentiniani & Martiani pia dualitas, ad B. papam Leonem ſcribens: Et tuam, inquiens, ſanctitatem, principatũ in epiſcopatu diuinę fidei poſſidentem, ſacris literis in principio iuſtum credidimus alloquendam, inuitanses atq; rogantes, vt pro firmitate & ſtatu noſtri imperij æternam diuinitatẽ tua ſanctitas deprecetur. Nõ hoc dixit Iuſtinianus, qui dicit S. papæ Ioanni, etiàm promulgatis legibus id interſerens: Petimus veſtrum paternum affectum, vt veſtris ad nos deſtinatis literis, manifeſtũ nobis faciatis, quòd oẽs qui prædicta rectè cõfitẽtur, ſuſcipit veſtra ſanctitas, & eorũ qui Iudaicè auſi ſunt rectam denegare fidẽ, condemnat. Et rurſùs: Petimus, inquit, veſtram beatitudinẽ orare pro nobis, & DEI nobis acquirere prouidentiam. Non hoc dicit Conſtantinus, qui Dono papæ ſcribens, etiàm iurando benignitatem & honorem circa ſedem exhibet Apoſtolicam, in his verbis: Per Deum, inquiens, omnipotentẽ nõ eſt apud nos partis cuiuſlibet fauor, ſed ęqualitatem vtriſq; partibus conſeruabimus, nullatenùs neceſſitatem facientes in quocunq; capitulo eis qui à vobis diriguntur quoquo modo, ſed & omni honore cum cõpetenti munificẽtia & ſuſceptione dignos eos habebimus. Et ſi quidem vtriq; cõuenerint, eccè benè. Sin autẽ minimè conuenerint, iterùm cum omni humanitate eos ad vos dirigemus. Et poſt pauca: Inuitare eñ & rogare poſſumus ad omnẽ emendationẽ & vnitatẽ oĩm Chriſtianorum, neceſſitatem verò inferre nullatenùs volumus. Non hoc alius Conſtantinus & Irene Auguſti dicunt, qui ad Adrianũ papã ſcribentes, aiunt: Rogamus veſtram paternã beatitudinem, magis quidẽ dñs Deus rogat, q̃ vult oẽs hoĩes ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire, vt & ipſam et nullã tarditatẽ faciat, ſed aſſcendat huc. Et paulopòſt: Si nõ potuerit, inquiũt, aſſcendere huc, eligat viros precioſiſſimos, & dirigat vnà cum ſyllabis, &c.

In codice de ſumma Trinit. l. Nos reddentes.

1. Tim. 2.

Imperat. mich. proteruia.

O Imperator, ſaltem nunc non agnoſcitis, quàm à priorum Imperatorũ pietate in hac re differatis, & quàm vox veſtra ab eorũ diſcrepet diuinitùs inſpirata modeſtia? Illi quippe, petim⁹, inuitamus, ac rogamus, eccè ſparsìm ad ſedis Apoſtolicæ præſules, ſed pari pietate clamant. Vos autem quaſi nõ manſuetudinis & reuerentiæ, ſed ſulius imperij eorum hæredes effecti, & in cauſa pietatis illos imitari nolentes, præcepiſſe, iuſſiſſe, ac imperâſſe vos, vt quoſdã ſubiectorũ noſtrorum ad vos mitteremus, aſſeritis. Et hoc ipſum vos quidẽ egiſſe (neſcimus, cuius inſtigationibus faſcinati & obliuioni traditi) dicitis. Porrò factũ à vobis, nulla recordatione recolimus. Nuſquàm enim nobis tale q̃d iuſſiſſe vos, ni fallimur, hactenùs reminiſcimur. Nuſquàm vos ad tantã circa ſedẽ B. Petri apoſtolorũ principis irreuerentiam deueniſſe cognoſcimus. Reuoluentes enim epiſtolã, quam tunc per venerabiles epiſcopos & Arſam virum glorioſum ſpatarium miſeratis, nil iuſſiſſe vos nobis, ſed potiùs obſecrâſſe atque rogâſſe nos omninò reperimus. In quo datur intelligi, cùm nunc aliter perhibeatis, aut vos oblitos eorũ fuiſſe, quæ antè miſeratis: aut certè pœnituiſſe pro his, quæ humiliter petiueratis.

Imperat. linguam Latinam ꝓſcindit.

In tantam verò furoris abundantiã prorupiſtis, vt linguæ Latinæ iniuriam irrogaretis, hãc in epiſtola veſtra barbarã & Scythicam appellãtes, ad iniuriam eius qui fecit eam. Omnis enim operis derogatio, ad opificis redundat iniuriam. O furorẽ, qui nec linguæ nouit parcere quam Deus fecit. Et quæ inter cæteras, in nomine Dñi, hortante Apoſtolo, cõfitetur, quia Dñs noſter Ieſus Chriſtus in gloria eſt DEI patris: & quæ cum Hebræa atq; Gręca, in titulo Dñi à reliquis diſcreta, inſignem principatũ tenens, omnibus nationibus prædicat IESVM NAZARENVM REGEM IVDAEORVM. Quẽ titulum multi Iudæorũ corrumpere voluerũt, ſicut vos nunc huius celeberrimæ linguæ tentatis inſigne deſtruere, ſed minimè potuerunt. Scriptum quippe diuinitùs in lib. Pſalmorum fuerat, Nè corrumpas tituli inſcriptionem. Verùm quia Chriſtiani ſunt, quorum linguam barbarã vel Scythicam appellatis, gloriam veſtrã quarè nõ pudeat, obſtupeſcimus. Cùm enim barbari omnes & Scythę vt inſenſata animalia viuant, Deũ verum neſciant, ligna autẽ & lapides adorent, in eo ipſo quo verum Deum colit lingua Latina, quantùm barbarã vel Scythicã linguam antecedat, agnoſcitur. Iam verò, ſi ideò linguã Latinam barbarã dicitis, quoniam illam non intelligitis: vos conſiderate, quia ridiculum eſt vos appellari Romanorum Imperatores, & tamen linguam nõ nôſſe Romanã. Ad extremum autẽ, ſi iam ſæpè nominatam linguam ideò barbaram nuncupatis, quoniam à tranſlatoribus in Græcam dictionẽ mutata, barbariſmos generat, non linguæ Latinæ, ſed culpa eſt (vt opinamur) interpretũ, qui quãdò neceſſè eſt, nõ ſenſum è ſenſu, ſed violenter edere verbum conantur è verbo. Eccè enim in principio epiſtolę veſtrę, Imperatorem vos nuncupâſtis Romanorum, & tamẽ Romanam linguam barbaram appellare non veremini. Eccè quotidiè, immò verò in pręcipuis feſtiuitatibus, inter Græcam linguam veluti quiddã precioſum, hanc, quam barbaram & Scythicam linguam appellatis, miſcentes, quaſi minùs decori veſtro facitis,

Phil. 2.

Ioan. 19.

Pſal. 56. 57. & 58.

Vſus Latinæ linguæ apud Gręcos.

tis, ſi hac etiàm non benè ac ex toto intellecta, in veſtris obſequijs ac officijs nõ vtamini. Quieſcite igitur vos nuncupare Romanorum Imperatores, quoniam ſecũdùm veſtram ſententiam barbari ſunt, quorum vos Imperatores eſſe aſſeritis. Romani quippe hac lingua, quam barbaram vos & Scythicam vocatis, vtuntur. Quieſcite iam, vtpotè tantæ deteſtationis dictionem in veſtro palatio memorare. Et adhuc ſi pleniter illam execramini, etiàm ab Eccleſijs veſtris remonere ſatagite. Iſtius enim dictione linguæ Conſtantinopolitana Eccleſia lectionem Apoſtolicam & Euangelicam in ſtationibus fertur primitùs recitare, ſicque demùm Græco ſermone, propter Græcos vtiquè, ipſas lectiones pronunciare. Sed quia tantùm hæc impietas Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ hactenùs defuiſſe putatur, vt tota ibidèm nequitia ſuppleat, hoc reſtat à vobis ſolummodò perficiendum. Verùm de hoc nos reſpondiſſe ſufficiat, non tam iniuriam linguæ defendere procurantes, quàm mutatæ mẽtis veſtræ incõſtantiam exaggerantes.

Cauſa Ignatij. Cæterùm dicitis, non ideò ad nos miſiſſe vos, vt ſecundum iudicium Ignatius ſuſtineret. Ad quod veraciter reſpondemus, ideò vos miſiſſe proculdubiò, quia poſterior hoc probat euentus. Niſi enim voluiſſetis, nec id fieri ſineretis. Immò nos, vt veriùs dicatur, non ideò miſimus, vt interìm quodlibet Ignatius frater & coëpiſcopus noſter ſubiret iudicium: ſed vt cauſa illius diligenter inueſtigata, & ad liquidum reperta, (iuxta illud beati Iob, dicentis: Iob 29. Cauſàm quam neſciebam, diligentiſſimè inueſtigabam) plena nobis ac incunctanti relatione pateſceret, ſicq; demùm iuxta ſacros canones, miſſorum noſtrorum relationibus certificati, ſi decerneremus mittendos eſſe, qui præſentes cum epiſcopis iudicarent, habentes noſtram authoritatẽ, à quo deſtinarentur, eſſe in noſtro arbitrio. Si verò crederemus epiſcopos ſufficere, vt negocio terminum imponerent, faceremus, quod ſapientiſſimo iudicio iudicaremus. Si autem Ignatius (vt fertis) iam iudicatus erat, quam ob rem illum ſecundo iudicio ſubijci voluiſtis, contra illud quod ſcriptũ Naum. 1. eſt, Non iudicabit nominus bis in idipſum? Sed in hoc manifeſtè datur intelligi, non vos bonam conſcientiam geſſiſſe, quandò iteratò illum ad tribunalia concilia pertraxiſtis, ſed quaſi non perfectè neque legitimè depoſitum, pręſentia miſſorum noſtrorum, tanquàm maioris authoritatis exiſtentium, damnationi ſubijcere contendiſtis. Dicentes verò, quòd ſynodicè fuerit condemnatus :. fortaſsè, quia non addidiſtis, canonicè, diuinitùs actum eſt. Congregatio enim malignantiũ, non canõ iuſtè iudicantium, illum damnationi ſubegerat, immò verò afflictioni & tribulationi ſubdiderat.

3. q. 5. c. 4. Etenim illi qui tunc conuenerunt contra iam dictum venerabilem virum, aut ſuſpecti, & abſheri & nudiuſtertiùs inimici eius erant, aut excommunicati, aut depoſiti, aut ſubiecti ipſius, aut certè inferioris dignitatis extiterunt. Quorũ omnium nullus perſonam legitimorũ iudicum habere ſinè dubio poterat vel accuſatorũ, in omnibus dũtaxàt negocijs, quæ ſingulatim (neo docente) ac ſummatim omnia ità ſe habere, monſtrare conabimur.

Igitur quia ſuſpecti & inimici iudices eſſe non debeant, & ipſa ratio dictat, & plurimis probatur exẽplis. Nam quid gratius & amabiliꝰ dare quis inimico poteſt, quàm ſi ei ad impetendum commiſerit, quem lędere fortè voluerit? Quod prouidè Cõſtãtinopolitana ſynodus canonũ ſuorum ſexto dinoſcitur prohibere capitulo. Quod tamen non apud nos inuenitur, ſed apud vos haberi perhibetur. Verùm nouimus Paganorũ vti ſententijs. nos, apoſtolicis imbuti documentis, etiàm ſententijs vti paganorum: quanto magis Chriſtianorum atq; Catholicorum, & cõtra ipſos, quorum nec vitam ſequimur, nec mentẽ erroneam imitamur? Deniquè apoſtolus Paulus de libris paganorum aliqua in ſuis ſcriptis poſuit, vt eſt illud ad Titum: Ad Tit. 1. Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri. Et in Actibus Apoſtolorum Act. 17. de Deo ait: In quo viuimus, mouemur, & ſumus. Nunquìd ideò etiàm cuncta recipienda ſunt, quæ cum his pariter ſunt prolata? Ait autem prædictus canõ: Quoniam Inimici & ſuſpecti iudices. multi eccleſiaſticum ordinem confundere ac ſubuertere volentes, amore inimicitiæ & calumnioſè cauſas quaſdam contra diſpenſatores Eccleſiarum orthodoxos Epiſcopos cõfingunt, nihil aliud quàm fœdare ſacerdotum exiſtimationes, & turbationes pacatorum populorum conficere conantes: propter quod placuit ſanctæ ſynodo epiſcoporũ, qui Cõſtantinopolim concurrerunt, nè ſinè diſcuſſione admittantur accuſatores, nec omnibus permittatur accuſationes facere contra diſpenſatores eccleſiarum. Veniamus ergò & ad S. Chalcedonenſem ſynodũ, & quid nobis de Athanaſio Perrenorum epiſcopo referat, audiamus. Is enĩ antiſtes tertiò euocatus ad ſynodum, quia non occurrit, à patriarcha ſuo canonicè cõdemnatus extiterat. Sed ſolùm quia cùm vocaretur ad ſynodũ, quòd inimicus ſuus eſſet ipſe qui iudicabat, clamauit, à S. Chalcedonenſi ſynodo, ad cauſas illatas ſibi examinandas, reſeruatur. Et niſì denuò cõuincatur, recipere eccleſiam propriam iudicatur. Quòd ſi Athanaſius à patriarcha ſuo depoſitꝰ, q̃a de inimicitia ipſius conqueſtus eſt, iteratò ad iudicium renouandum dirigitur, & niſi manifeſta ſibi

officiant

officiant crimina, ſuę reddi Eccleſiæ pręcipitur: quanto magis Ignatius, qui non à patriarcha, ſed ipſe potius exiſtés patriarcha, minimè debuit Eccleſia propria, inimicis & ſuſpectis iudicibus decernentibus, expoliari? Quod quamuis factum ſit, multo magis quàm Athanaſius, inimicorum ſoluto iudicio, ſua oportuerat ab Eccleſia recipi.

Gelaſius papa.

Veniat & facundiſſimus noſter papa Gelaſius, hæreticorũ expugnator fortiſſimus: & quod de Cõſtantinopolitanis, more ſolito tunc ægrotantibus, dixit, etiàm nunc nobis ediſſerat: Quæro (inquit) tamen ab his, iudiciũ quod prętendunt, vbinàm poſſit agitari? an apud ipſos, vt ijdem ſint inimici teſtes & iudices? Sed tali iudicio nec humana debent committi negocia. Quòd ſi iudicio, vbì ijdem ſunt inimici qui iudices, nec humana debẽt committi negocia: quanto minùs Diuina, id eſt, eccleſiaſtica? Qui ſapiens eſt, intelligat.

Et reuerà hinc Iuſtinianus Imperator pius, legibus ſuis promulgâſſe dinoſcitur, dicens: Liceat ei, qui ſuſpectum iudicem putat, antequàm lis inchoetur, eum recuſare, vt ad alium recurratur. Nam quodammodò naturale eſt, ſuſpectorum iudicum inſidias declinare, & inimicorum iudiciũ ſemper velle refugere.

Hinc S. Athanaſius inimicorum ſæpè declinauit inſidias, hinc S. Ioannes Os aureũ, concilij cõtra ſe congregati renuit intrare collegiũ. Quinimmò hinc & pſalmiſta Dauid, & Helias eximius prophetarum, Saulis
2. Reg. 23.
3. Reg. 19. vel Achab refugiunt prorsùs inſaniam.

Quòd autem hi, qui à iam ſato fratre & comminiſtro noſtro Ignatio depoſiti, excommunicati vel anathematizati fuerant, nullam aduersùs eum damnationem intorquere potuerint, ex prolato ſecũdę vniuerſalis ſynodi capitulo declaratur, cùm dicitur: Si verò Eccleſiaſticum fuerit crimen, quod Epiſcopo illatum extiterit, tunc probari oportet accuſantium perſonas, vt primò quidem hęreticis non liceat accuſationes contra orthodoxos Epiſcopos pro eccleſiaſticis negocijs facere. Sed nè hos hæreticos eſſe denegetis, audite ſequentia: Hæreticos autem (inquiunt) dicimus, tam eos qui olìm ab Eccleſia ꝓiecti ſunt, quàm qui poſt hæc à nobis anathematizati ſunt.

Iniquè damnatus Ignatius.
4. q. 1. c. 2.
4. q. 1. c. 2.

Porrò, ſi adhuc nec ſic creditis, audite quod ſubditur: Præter hos autem, aiunt, & eos qui fidem quidem ſanam ſimulant cõfiteri, ſchiſmaticos etiàm & eos qui ſeorsùm à communicantibus nobis Epiſcopis collectas faciunt. Deindè verò & ſi quidã ab Eccleſia ſuper cauſis quibuſdam repræhenſi fuerunt, & proiecti aut excommunicati, ſiue ex clero, ſiue ex laicali ordine, nec his licere accuſare epiſcopum, antequàm proprio crimine primitùs exuantur. Similiter autẽ & eos, qui ſub accuſatione priori conſiſtunt, non antè eſſe acceptabiles in accuſatione epiſcopi aut aliorum clericorum, quàm innoxios ſemetipſos illatorum oſtenderint criminum.

Quid autem periculi regulæ huius immineat contemptoribus, non ignoratis. Prætereà quis de conſidentibus ibidèm, nõ de prędictis extitit hęreticis atq; ſchiſmaticis? Nónne Gregorius Syracuſanus, milliès cõdemnatus? Nónne Eulampius, Petrus, item Petrus, qui pro nefandis actibus ſuis, & ore cõfeſſis, depoſitionẽ, deindè anathema inciderunt? Et alij quos enarrare longiſſimũ eſt. Eccè quales inter cæteros erãt, qui contra præfatam regulam 150. patrũ, os contra venerandum patrem ſuum aperire nõ ſunt reueriti. Et cùm eſſent ligati, ligare: & cùm eſſent mortui, & in ſuis penetralibus iã fœtidi, virum per totum mundum redolentẽ mortificare conati ſunt, & malæ opinionis nidoribus adſpergere tentauerunt.

Sed iterùm videte Romanę ſedis pontificem, à vobis quidem derogatũ, ſed à totius Chriſtianitatis vnanimitate veneratũ, & magnæ ſynodi Epheſinæ præſulem Cæleſtinũ, quid ſentiat de his, qui depoſiti & excommunicati à Neſtorio fuerant, poſtquàm depoſitus coram oculis ſummi arbitri iam eſſe credebatur. Et multo magis hoc de fratre & conſacerdote noſtro Ignatio eſſe cenſendum arbitramini, qui non à prælato quolibet, ſicut iſti, ſed à ſe deiectis talia pertulit. Ait enim, Epiſcopis Orientalibus ſcribens: Si quis verò aut ab epiſcopo Neſtorio, aut ab alijs qui eum ſequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excõmunicatus vel exutus eſt ſeu antiſtitis ſeu clerici dignitate, hunc in noſtra cõmunione & durâſſe & durare manifeſtum eſt. Nec iudicamus eum remotum, quia nõ poterat quenquam eius remouere ſentẽtia, qui ſe iam præbuerat ipſe remouendum. Item idem ad clerũ Cõſtantinopolitanũ: Apertè (inquit) ſedis noſtræ ſanxit authoritas, nullum ſiue epiſcopum, ſiue clerum, ſeu ꝓfeſſione aliqua Chriſtianũ, qui à Neſtorio vel eius ſimilibus, ex quo talia prædicare cœperũt, vel loco ſuo vel cõmunione deiecti ſunt, vel deiectum vel excõmunicatum videri. Sed hi omnes in noſtra communione & fuerunt, & hucuſquè perdurant: quia neminem vel deijcere vel remouere poterat, * quia prædicans talia titubabat.

ex
Verba Cęleſtini papæ.
24. q. 1. Ait cũ 2. ſeq.
* qui

Intellexiſtíſne Imperator ex ſuperiùs memoratis, nõ potuiſſe (vt nunc dicamus) prę latum ſuum, ſaltem quemlibet remouere, qui fuerant olìm ipſi remoti? nec deijcere quenquam, qui fuerant iam antè proſtrati? Ad infirmandã quoquè ſentẽtiam damnatorum, etiàm illud valere credimus, quòd ſancta ſynodus ad præfatũ papã, quæ apud ſe geſta ſunt referẽs, pro Ioãnis Antiocheni amputanda antiſtitis exaggerata præſum-

ptione, quoſdam eorum, qui contra S. Cy-
rillum & Memnonem latrabãt, ſinè ciuita-
tibus, vagantes aũt & Eccleſias nõ haben-
tes, alios verò ante multos annos pro acer-
bis cauſis depoſitos, à ſuis metropolitis in-
ter alios plurimos fuiſſe ſuggeſſit. Quibus
per omnia veſtrates (vt ità dicamus) depo-
ſitores Ignatij, comparari plurima ex parte
non immeritò poſſunt. Ibi nanq; & ſinè ſe-
dibus, & vagi, atq; pro ſuis acerbis ſacino-
ribus à proprijs metropolitis inuenti ſunt
epiſcopatu priuati: ibì etiàm communione
extorres, & anathematis damnationis con-
ſortes fuiſſe probantur.

Vndè miramur, quomodò excõmuni-
Diſtin. 72. cap. 3. cati ad iudicandũ recepti ſint, cùm ſecun-
dùm Apoſtolicos canones, ſinè cõmenda-
ticijs literis in cõmunione ſola recipi pro-
hibeantur. Abſurdum etenim eſt, vt cui nõ
Epiſcopus à ſubditis ſuis iudicari non debet. licet etiàm cum minimis, iuxta ſacras regu-
las, cõmunicare, liceat penès vos etiàm de
maioribus iudicare. Sed iam de hoc pleniſ-
ſimè, DEO auxiliante, dicamus, & quòd à
ſubiectis ſuis prælatus non debeat ſuî diſ-
pendium perpeti, aut calumnijs impeti, de-
monſtremus.

Quod quia Ignatius frater & coëpiſco-
pus noſter iniquè pertulit, omni lamenta-
tione plorandum eſt. Et certè patres à filijs
Exodi 20. honorari, non ſolùm diuinis, verùm etiàm
humanis legibus præcipitur. Et ſi hoc car-
nales, quanto potiùs ſpiritales, digna peni-
tùs à filijs debent veneratione potiri? Quã-
to eñ ſpiritus carnẽ præcellit, tanto magìs
ea quæ ſunt ſpiritalia, carnalibus oportet
omnibus anteponi. Verùm ſi hoc Ignatij
ſubditi dedignati ſunt attendere, ſaltẽ ſce-
Pſal. 56. & 53. lus Iudęorũ in Chriſtũ patratũ perhorruiſ-
ſent cõmittere, nec acuerent linguas ſuas
aduersùm patrẽ ac magiſtrũ ſuum ipſi ſicut
ſerpẽtes, nec eſſet gladius in labijs eorum,
nec fierent dentes eorũ arma & ſagittæ, &
lingua eorum machęra acuta, formidantes
ſcilicet, nè de ſe Solomon ſapiẽtiſs. dixiſſe
videretur: Generatio quæ patri ſuo male-
Prou. 30. dicit. Et rursùs: Generatio quę pro dentib⁹
gladios habet, & cõmandit molaribus ſuis.
Et iterùm: Oculũ, qui ſubſannat patrẽ, ef-
fodiant eũ corui de torrẽtibus, & comedãt
Gen. 9. illũ filij aquilę. Deniquè ſi Cham vidẽs pa-
tris verenda, riſit potiùs q̃ (vt cæteri) coope
ruit, maledictionẽ in filio percepiſſe legit:
quanto potiùs hi, qui verecundiam patris,
nõ ſolùm (ſi qualibet fuit) minimè coope-
ruerunt, ſed & riſerũt, & falsò ad ſubſanna-
tionẽ ſui moris homines ꝓuocauerũt, atq;
(quod eſt deterius) patẽter cõtra ipſum de
pharetra iniquitatis ſuę ſagittã iudicij ꝓdu
xerunt? Nõ ſic ecõtrà filij ſobrij, nõ ſic, ſed
Moral. li. 25. cap. 22. auerſi, operuerunt. Quod moraliter egre-
gius doctor papa Gregorius interpretatus,
ait: Auerſari dicimur, quod reprobamus.
Ibidèm. Quid eſt ergò, ꝙ filij verecunda patris, ſu-
perięcto dorſis pallio, auerſi veniẽtes ope-
riunt, nisì quod bonis ſubditis ſic præpoſi-
torũ ſuorũ mala diſplicent, vt tamẽ hæc ab
alijs occultentur? operimentum auerſi de-
ferũt, quia dijudicantes factũ, & venerãtes
magiſterium, nolunt videre quod tegunt.

Sed hæc dicentes, nolite æſtimare nos, Diſtin. 22. Nolite.
cuiuſcunq; proximorum noſtrorum quæ
ſunt digna repræhenſione, velle defende-
re: ſed quòd ità velim filios circa ſpiritalẽ
patrem, & diſcipulos erga magiſtrum, de-
uotos ac ſobrios eſſe, vt nulla penitùs te-
meritate ad eorum vitam, vt non dicam di-
iudicandam, ſed nec ſaltem tenuiter reprę-
hendendam, proſiliant. Quoniam docente
præfato papa in libro Regulæ paſtoralis, Lib. Paſto ral. 3. ca. 5.
Admonendi ſunt ſubditi, nè præpoſitorũ
ſuorum vitam temerè iudicent, ſi quid eos
fortaſsè agere repræhenſibiliter vident, nè
vndè rectè mala redarguunt, indè per ela-
tionis impulſum in profundiora mergan-
tur. Admonendi ſunt, nè cùm culpas præ-
poſitorum conſiderant, contra eos auda-
ciores fiant: ſed ſic quæ valdè ſunt eorum
praua, apud ſemetipſos dijudicent, vt tamẽ
Diuino timore cõſtricti, ferre ſub eis iugũ
reuerentiæ non recuſent.

Quod meliùs oſtendimus, ſi Dauid factũ Dauid no
ad mediũ deducamus. Saul quippe perſe- luit percu
cutor, cùm ad purgandũ ventrem ſpeluncã tere Saul.
fuiſſet ingreſſus, illic cum viris ſuis Dauid 1. Reg. 24.
inerat, qui iam tam longo tempore perſe-
quutionis eius mala tolerabat. Cumq; eũ
viri ſui ad feriendum Saul incenderẽt, fre-
git eos reſponſionibus, quia manum mit-
tere in Chriſtum Domini nõ deberet. Qui
tamen occultè ſurrexit, & oram chlamy-
dis eius abſcidit. Quid enim per Saul, nisì
mali rectores? Quid per Dauid, nisì boni
ſubditi deſignãtur? Saul igitur ventrẽ pur-
gare, eſt prauos præpoſitos conceptam in
corde malitiam, vſq; ad opera miſeri odo-
ris extendere, & cogitata apud ſe noxia,
factis exterioribus exequendo monſtrare.
Quem tamen Dauid ferire metuit, quia pię
ſubditorum mentes ab omni ſe peſte ob-
trectationis abſtinentes, præpoſitorum vi-
tam nullo linguæ gladio percutiunt, etiàm
cùm de imperfectione repræhendunt: qui
etſi quandò pro infirmitate ſeſe abſtinere
vix poſſunt, vt extrema quædam atque ex-
teriora mala præpoſitorum, ſed tamen hu-
militer loquantur, quaſi oram chlamydis
ſilenter incidunt: quia videlicet, dum præ-
latæ dignitati ſaltem innoxiè & latenter
derogant, quaſi regis ſuperpoſiti veſtem
fœdant. Sed tamen ad ſemetipſos re-
deunt, ſeque vehementiſſimè vel de te-
nuiſſima verbi laceratione repræhendunt.
Vndè benè & illic ſcriptum eſt: Poſt hæc
Dauid percuſſit cor ſuum, eò quòd ab-
ſcidiſſet oram chlamydis Saul. Facta quip-
pe præpoſitorum, oris gladio ferienda
non

non ſunt, etiàm cùm rectè repręhendenda iudicantur. Si quandò verò contra eos vel in minimis lingua labitur, neceſsè eſt, vt p afflictioné pœnitentiæ cor prematur, quatenùs ad ſemetipſum redeat: & cùm prępoſitæ poteſtati deliquerit, eius contra ſe iudicium, à quo ſibi pręlata eſt, perhorreſcat.

[*cùm in] Nam *cùm præpoſitis delinquimus, eius ordinationi, qui eos nobis prætulit, obuiamus. [Rom. 13.] Vndè Moſes quoq;, cùm contra ſe & Aaron conqueri populum cognouiſſet, ait: Nos enim quid ſumus? nec contra nos eſt [Exod. 16.] murmur veſtrũ, ſed contra Dñm. Hinc etiã prædicator veritatis Paulùs apoſtolus ſubditis ſuis, & quibus Chriſti euangeliũ [1. Cor. 4.] prædicabat, dicit: Mihi auté pro minimo eſt vt à vobis iudicer. Hinc Sixtus Apoſtolicę ſedis antiſtes, [Epiſcopi vt nó ſint accuſandi.] Euphemiũ epiſcopũ damnâſſe deſcribitur, nihil aliud in depoſitiõe illius obijciens, niſì ꝙ Polychroniũ Hieroſolymitanum epiſcopũ, pontificem ſnũ, accuſauerit. Et quidé Polychronius à legatis ſedis Apoſtolicę, eó ꝙ ſedem Hieroſolymitanã primam eſſe mendaciter aſſirmabat, & per ſimoniacam hæreſim ordinationes ſeciſſe probatus eſt, eccleſię priuatus eſt gubernaculis, & vrbe eiectus. Sed & Euphemius nihilominùs, quia hunc præſumptioſè, licèt veraciter, accuſauerat, damnatiói à ſynodo ſubactus eſt: & quoniã linguã ſuam contra ſibi pręlatum erexerat, anathema ſuſcepit adeò, [*vt cum] * vt Leo eccleſiæ Romanæ diaconus eijceret, ità dicendo: Ex te enim damnaberis, quoniam pontificem qui te conſecrauit coepiſcopum, condemnabas & accuſabas. Qui cadens in terram, ante omne conciliũ epiſcoporum ibì confitebatur ſe peccâſſe, Abũdio epiſcopo, miſſo ab vrbe Roma, dicéte: Non licet quenquã accuſare pontificé ſuum, quoniã iudex nó iudicabitur. Quo audito, Valétinianus Auguſtus (ſicut apud nos ſcriptũ habetur) cuius vos in hoc imitatores eſſe debetis, gauiſus eſt in damnatione epiſcopi Euphemij, qui extitit accuſator Polychronij pontificis ſui. Conſonat auté huic neceſſariæ ſententiæ ſanctus *Syluester, & Magni Conſtantini Auguſti [Sylueſtri memorabilis ſententia.] baptizator, dicens: Neq; ab Auguſto, neq; ab omni clero, neq; à regibus, neq; à populo iudex iudicabitur, haud dubiũ quin Eccleſiaſticus. [Pelagij papæ ſcriptũ] Pelagius quoq; præſul Apoſtolicus, cuidã regi Francorum ſcribens, ſic dicit: Cùm celſitudini veſtrę multa dona miſericordia diuina contulerit, pro amore tñ quem eccleſię eius ſynceriter exhibetis, ſecit vos multis regnantibus clariores: qm̃ inter alias regni veſtri curas pro tranquillitate ſanctæ eccleſię pręcipuam ſolicitudiné vos certum eſt exhibere. Quæ cùm ità ſint, miramur, quia quãtùm nobis præſentium portitorum ſuggeſtio pateſecit, paſſi eſtis ſubripi vobis & Sabaudum ſratré & coepiſcopum noſtrum, Arelatenſis ciuitatis antiſtitem, cuius eccleſia in regionibus Gallicanis primatûs priuilegio & ſedis Apoſtolicæ vicibus decoratur, ad petitioné epiſcopi ab ipſo ordinati, in iudiciũ ſequentis ciuitatis epiſcopi, quod nulla eccleſiaſtica lege vel ratione concedit, iudicandum iuberetis occurrere: vt ipſo, de conculcato loci ſui præiudicio, conquerente, ille qui vſurpauit, neceſsè ſit de illicita præſumptione culpari. Pro quibus Chriſtianitatis veſtræ confidentia freti, paterno ſtudio poſtulamus, vt ſi quid tale ſactum eſt, congrua ſatisſactione celeriter amputeſ, nec vllũ ſui exemplũ in perturbatione eccleſiarũ, quas vobis Deus credidit, relinquere concedatur: & huiuſmodi cauſis ſolicitam vos in reliquo decet exhibere cautelã, nè quid contra Eccleſiaſticas regulas petentibus cócedatis. Quia quod benè cognitũ eſt religioſę menti veſtrę, nó aliter Deo veſtra rectè poteſt regalis deuotio ſamulari, niſì prouidétia eius Eccleſiaſticorũ ordinum ſeruetur integritas. Prætereà, ſuauiſſimus pater & papa noſter Gregorius (de quo ſuprà diximus) [Gregor. I.] clero Mediolanenſis eccleſiæ, pro eligendo ſibi epiſcopo, literis ſuis præcipiés, ait: Penſantes ergò, quæ cunctis expediũt, & quem vobis gratia diuina prætulerit, integerrimam ſemper in omnibus obedientiam præbete. Iudicari nanq; à vobis vltrà non debet, ſemèl prælatus: ſed tantò nunc, ſubtiliter iudicandus eſt, quantò poſtmodùm iudicandus non eſt. Conſecrato auté vobis, Deo authore, paſtori tota vos mente committite, atq; in illo omipotenti Domino, qui vobis hunc prætulit, deſeruite.

Quibus ritè collectis, ſatìs euidenter (vt opinamur) oſtenſum eſt, non poſſe legitimè ſubiectos de prælati ſui vita iudicare: nec præter hæreſim, cuiuſcunque ſit meriti, temerè repræhendere. Sed ſi adhuc placet aliquid de hoc nôſſe quod delectet, antiqui patris & venerabilis doctoris Areopagitæ Dionyſij ad Demophilũ verba, [Epiſtola Dionyſij Areopagitæ.] vobis recitari præcipite, qui etiàm in cauſa pietatis delinquétem ſacerdotem neſas ſancit à minoribus vel ab inferioribus iudicari, nè fiat in Eccleſia DEI aliquid inordinatum, & ſtatus eius in aliquo conſundantur.

Verùm hucuſquè, quòd à ſuis ſuffraganeis atque ſubditis frater & comminiſter noſter Ignatius, non debuerit iudicari, ſed [Diſt. 21. c. Nunc aũt] nec ſacilè repræhendi, breuiter comprobauimus. Nunc autem, diuina inſpiratione, nó nos pigebit, nec nobis impoſſibile erit, oſtendere vobis, ſi tamen audire velitis, nó poſſe quenquam ritè ab his, qui inferioris dignitatis vel ordinis ſunt, iudicialib⁹ ſummitti definitionibus. Siquidem tépore Diocletiani & Maximiani Auguſtorum, Marcellinus epiſcopus vrbis Romæ, [Marcellinus.] qui poſteà inſignis martyr effectus eſt, adeò compul-

nec eis incõſultis aliquid agere præſumſit.

Gelaſius.

Et ſuprà memoratus Gelaſius papa, multarum deſtructor hæreſeon, in decretali epiſtola ad vniuerſos dicit epiſcopos per nardaniam conſtatutos: Si certè de dignitate agitur ciuitatũ, ſecundæ ſedis & tertię maior eſt dignitas ſacerdotũ, q̃ eius ciuitatis, quæ non ſolùm inter ſedes minimè numeratur, ſed nec inter metropolitanorum iura cenſetur. Et item idem in tertio ad Orientales epiſcopos: Præcipuè, inquiens, cùm de ſecundæ ſedis ageretur antiſtite, nec ab inferiure qualibet, ſed à prima ſede iure poſſet abſolui. Inferior quippe potiorẽ abſoluere non poteſt. Sola ergò potior inferiorem conuenienter abſoluit. Hinc liquidò peruidetur, quia quem nõ poteſt abſoluere, non poteſt iudicio inferior potiorem ligare.

Cõcilium cõtra Symmachum papam per Theodoricum regem Gothorum.

Porrò cùm Theodoricus hæreſeos Arrianæ fæce pollutus, papã Symmachum vſq; ad damnationẽ, multis hunc accuſantib⁹, impetere voluiſſet, & quotquot potuit ex Liguria, Aemilia, * Valeria, & ex diuerſis regionibus, atq; de Sicilia inſula, huius rei Epiſcopos Romam colligi præcepiſſet, & his ad ſe venientibus dixiſſet, Plura ad ſe de papę Symmachi actibus horrẽda fuiſſe perlata, & in ſynodi oportere, ſi vera eſſet inimicorum eius obiectio, indicatione cõſtare: memorati pontifices, quibus allegandi imminebat occaſio, ſuggeſſerunt, ipſum, qui dicebatur impetitus, debuiſſe ſynodum conuocare, ſcientes, quia eius ſedi primùm Petri Apoſtoli meritum vel principatus, deindè ſequuta iuſſionem Dñi conciliorum venerandorum authoritas, ei ſingularem in eccleſijs tradidit poteſtatem. Nec antedictæ ſedis antiſtitẽ minorum ſubiacuiſſe iudicio. Et rursùs: Cauſas, inquiunt, Dei, ipſius eſſe iudicio committẽdas, qui valet corpus occídere, & animã mittere in gehennã: qui dicit, Mihi vindictam, & ego retribuam: apud quẽ conſciẽtia nuda eſt, cui non abſcondũtur occulta.

* Venetia.

Luc. 12. Deut. 32.

Et iterum ijdem ipſi dicunt: Quod dicebatur, maiori iudici ſeruabamus, inſtruentes eos, quia per vos illis Chriſtus innotuit, nõ eſſe ouium, lupi inſidias preuidere, ſed paſtoris.

Ad poſtremũ verò iſti ipſi venerabiles prẹſules, cùm vidiſſent cõtra caput * manus ſuas erigere, quicquid de ſæpè ſati Symmachi ſanctiſſimi papæ actibus delatũ fuerat, totum Dei iudicio reſeruârunt, ità vt ſinguli quiq; in ſubſcriptiõe ſua hoc patenter indicent, cùm dicũt: Laurentius epiſcopus eccleſiæ Mediolanenſis, huic ſtatuto noſtro, in quo totam cauſam Dei iudicio cõmiſimus, ſubſcripſi. Similiter Petro epiſ. eccleſiæ Rauennatis & cæteris epiſc. ſubſcribentibus. Nimirùm, quoniã ſicut magnus Chriſti confeſſor Ennodius Ticinẽſis epiſ. qui ab Hormiſda apoſtolicę memoriæ Cõſtantinopolim miſſus, innumeras miſerias à Græcorum veſania, pro Chriſti fide & ſtatu Eccleſiæ, nõ ſemèl pertulit, ex propheta de his meminit: Nũquid gloriabitur ſecuris contra eum qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra cõtra eum qui trahit eam? His ità ex diuina ſcriptura & probabilium patrum doctrina cõmemoratis, ſole clariùs exhibuimus, non poſſe quenquã, qui minoris authoritatis eſt, eũ q maioris poteſtatis eſt, iudicijs ſuis addicere, aut proprijs diffinitionibus ſubiugare.

* for. * mẽbra aut aliquid tale.

Ennodi⁹.

Eſai. 10.

Hic media eſt epiſtola.

Verùm de hoc generaliter nos hucuſq; dixiſſe ſufficiat. Cæterùm, vt calamum ad Conſtantinopolitanos præſules ſpecialiter extendamus, aut nunq̃ omninò, aut certè vix eorum aliquis, ſinè conſenſu Ro. pontificis reperitur eiectus, qui tamẽ hactenùs inter depoſitos annumeretur, & non ab hæreticis vel tyrannis pulſus aut interemptus cõmemoretur. Deniq; vt ex his paucos cõmemoremus, nónne Maximus, poſtq̃ multùm à Damaſo papa (ſicut eius ad diuerſos epiſtolę miſſæ indicant) laboratũ eſt, Conſtantinopoli pulſus eſt? nónne Neſtorius? nónne Acacius? nónne Anthimus, Sergi⁹, Pyrrhus, Paulus, Petrus, ſedis Apoſtolicæ diſcurrentibus conſultationibus ac decretis, eiecti ſunt? Cur ergò, cùm ità ſit, in ſolo Ignatio Petri memoriam deſpicere ac obliuioni tradere ſtuduiſtis, niſi quia pro voto cuncta facere voluiſtis, conſtituentes ſynodũ Epheſinæ ſecundæ crudelitate conſimilẽ? quanuis ibi Alexandrinus erat, qui eũ cæteris ſibi ſociatis compatriarchis, aduerſùs ſanctum Flauianũ agebat. Hîc autẽ, vt de patriarchis omittamus, nec vni⁹ epiſcop⁹ ciuitatulæ, aut quilibet ignotæ perſonę, aduerſùs tantum pontificem extitit ſententię promulgator, q non de ſuffraganeis & ſubiectis eius fuit.

Epiſcopi Conſtãtinopolis hæretici p Rom. põtifices deiecti.

Sed dicitis fortaſsè, non fuiſſe in cauſa Ignatij ſedem Apoſtolicam conuocare neceſsè, quia nõ hunc vllus hęreſeos error inuoluerat, ob pietatis intuitum, ità rectè Deum colẽtis, & magis ſuam iniuriam, q̃ ſui Dei & nñi, vindicâtis: nónne magis oportuit circa eũ magnanimitatẽ oſtendere, & regularem vos obſeruare cẽſuram, quoniã à Deo nec per hæreſim, nec per vllum omninò ſchiſma diſceſſit, q̃ ſi cunctis pollẽs virtutibus, omnipotenti minimè Dño per orthodoxam fidem penitùs adhæſiſſet? Congregatis conciliũ aduersùs eum, & ad imperij veſtri nutum, cũcti ſunt famulati minores, & ad votum ſecularium (vt cum pace veſtra dicamus) de ſolio imperiali deſcendentes, cathedram præſularẽ (vt ità fateamur) aſſcendiſtis, & pro deſiderio hoſtium eius, Auguſtalium oblíti ſceptrorum, quendam regem Iſrael imitantes, aduersùs illum ſacerdotalis miniſterij arripuiſtis officium, præſertim cùm imperium veſtrum ſuis publicæ rei quotidianis adminiſtrationibus debeat eſſe contentũ,

Regẽ Iſrael, Oziam dicit.
2. Par. 26.
Diſt. 10. c Imperium

tentú, nec vſurpare quæ ſacerdotibus Domini ſolùm conueniunt.

Diſt. 90. c vbinàm.

Dicite, quæſumus, vbinàm legiſtis Imperatores anteceſſores veſtros ſynodalibus conuentibus interfuiſſe, niſì forſitan in quibus de fide tractatum eſt, quæ vniuerſalis eſt, quæ oim̃ communis eſt, quæ non ſolùm ad clericos, verùm etiàm ad laicos, & ad omnes om̃inò pertinet Chriſtianos? Vos auté non ſolùm ſynodo in cauſa ſacerdotis collectæ interfuiſtis, verùm etiàm numeroſa ſecularium millia fortè ad videndum eius opprobriú aggregâſtis, cùm magìs debueratis in hoc imitari Conſtantinum pium Auguſtum, de quo ſcriptú eſt, quòd dixerit, quia ſi vidiſſem aliquem eorum, qui religioſo circumamicti ſunt habitu, turpitudinem aliquam operantem, chlamydem meam explicâſſem, & cooperuiſſé eú, nè videretur à quoquam. Sed hoc in viro omnia hæc obliuioni tradũtur. fit plauſus de domini ſacerdote ſcurris & hiſtrionibus.

Thré. 4

Heu, quomodò obſcuratum eſt aurum, (libet cum Hieremia clamare) mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omniú platearum.

Iniquú iudiciú contra Ignatium ab Imper.

Deindè verò contra ritum eccleſiaſticum, contraq; venerádas leges, producitur accuſator de imperialibus ędibus: & cui imperari poteſt ad falſum dicendum, teſtimonium adhibetur. Fiunt ſuſpecti, iudices: & lupi, cuſtodes: &

4. q. 4. c. 6

mercenarij, qui videbantur eſſe paſtores, non aſſcendentes ex aduerſo poteſtatibus

Ezec. 13.

mundi, iuxta Ezechielem, nec opponentes murum pro domo dñi, ſed deſcendentes

Pſal. 54.

in infernum viuentes, hoc eſt, ſcientes.

Diſt. 21. c ſubmittitur.

Submittitur minorú, inferiorum, & ſubiectorum deliberationibus, cùm ſacris canonibus præcipientibus, & exéplis ſanctorum patrú, ſemper, vbì eſt maior authoritas, ſit eundum, & in omnibus controuerſijs ad potioris ſedis iudicia dirigaſ. Quod non ſolú à catholicis, verùm etiàm ab ipſis conſtat obſeruatum hæreticis. Alioquin acephalum liquet eſſe concilium, vbì de tãta perſona agitur, & maiorum nõ expectatur ſententia, cùm nec in cauſa clericorum inferioris gradûs, ſolius epiſcopi ſui iudicium, tantummodò aliâs poſtulandú, præſtolãdum ſit. Sed nè ſinè authoritate canonica quicquã proſequi videamur, ſancti Chalcedonẽſis concilij ſanctiones ad me-

Canon. 9.

moriam reducamus, quæ ità decernunt: Si clericus habet cauſam aduersùs epiſcopú propriú, vel aduersùs alterú, apud ſynodú prouinciæ iudicetur. Quòd ſi aduersùs eiuſdem prouinciæ metropolitanum epiſ. vel clericus habet querelam, petat primaté diœceſeos, aut ſedem regiæ vrbis Conſtãtinopolitanæ. In quo hic tenor obſeruandus eſt, vt ſi videlicet clericus aut epiſcopus aduersùs metropolitanum habet querelam, & tãta vrgetur neceſſitate, vel ſi hoc graue nõ ferat, vbicunq; ſit poſitus, primatem diœceſeos petat. Quòd ſi iuxta Conſtantinopolitanam vrbem quiſquam eorú conſtitutus, & ſolius præſulis eius iudicio velit eſſe contentus, petat eandem regiam vrbem. Cùm enim dixiſſet, petat primatem diœceſeos, præceptú poſuit eadem ſancta ſynodus, regulamq; conſtituit. Cùm verò disiunctiua cõiunctione addidiſſet, aut ſedem regiæ vrbis Conſtantinopolitanæ, liquet profectò, quia hoc ſecundùm permiſſionem indulſit. Ergò ſaltem nunc non videtis, ad maiora ſemper eſſe properandú? Et quãto magìs ad potioris authoritatis iudicium tenditur querimonia, tanto adhuc ampliùs maius culmen petendum eſt, quouſq; gradatìm perueniatur ad eam ſedem, cuius cauſa aut à ſe negociorú meritis exigentibus in melius commutatur, aut ſolius Dei ſinè quæſtione reſeruatur arbitrio.

Primas diœceſeos quis.

Quem autem primaté diœceſeos ſancta ſynodus dixerit, pręter apoſtoli primi vicariú, nullus penitùs intelligitur. Ipſe eſt eñi primas, qui & primus habetur & ſummus. Quæ viritìm, ſi locus exegerit, in ſubditis demõſtrabimus. Nè verò moueat, quia ſingulari numero diœceſeos dictú eſt: ſciendú eſt, quia tantundé valet dixiſſe primaté diœceſeos, quãtùm, ſi perhibuiſſet, diœceſeon. Plenæ ſunt enim ſanctę ſcripturę tali

Geneſ. 2.

forma locutionis. Deniq; ſcriptú eſt, fons aſſcendebat è terra, irrigans vniuerſam ſuperficié terræ. Qui enim non ait, vnus fons aſſcendebat è terra, ſed ait, fons aũt aſſcendebat, è terra: ꝑ numero plurali poſuit ſingularé, vt ſic intelligamus, fontes multos ꝑ vniuerſam terrã loca vel regiones proprias irrigãtes, ſicut dicitur miles, & multi intel-

Exod. 10.

ligunſ: ſicut dicta eſt locuſta & rana in plagis, quibus Aegyptij percuſſi ſunt, cùm eſſet innumerabilis locuſtarú numerus & ranarum. Ità & hîc diœceſim ſingulariter dixit, ſed hanc propter vnitaté pacis & fidei pluraliter intelligi voluit. Illud aũt ridere li-

Conciliú cõtra Ignatium.

buit, ꝙ quaſi ad maioré firmitatem cõciliú aduersùs Ignatium fratré & cõminiſtrum congregatú, æqualis numeri cú ſancta olìm ſynodo in Nicea à ſanctis patribꝰ celebrata, fuiſſe perhibetis. quod ſi ideò eſt admittendum, quia ęqualis numeri cú ſancta Nicena ſynodo antiſtites habet, neceſsè eſt vt aut ſeptimam, aut octauã hoc ſynodú vocitetis. Neceſsè eſt etiàm, vt tot in ſimilitudine illius ſynodos colligatis, quot pro Nicenæ ſynodi ſequendis decretis conſtat fuiſſe concilia congregata. Quid aũt proficit, ſolo numero conuenientiú perſonarú ſanctam ſynodum vos fuiſſe ſequutos, & moribus hác eſſe crudeliter perſequutos? Vtinàm non eſſent tot numero, ſed tamé exiſterent tales meritis, quales erant quibus Chriſtus aiebat: Nolite timere puſillꝰ grex,

Luc. 12.

ꝗa cõplacuit patri meo dare vobis regnú.

Non ergò totidem præſules, ſed merita nõ
minora,ſynodũ ſynodo poſſunt facere pa-
rilem:magiſq; illud aduertendum eſt,quia
ibì contra vnius nũcupati presbyteri veſa-
niam,non ſolùm multarum regionũ ponti- for. *congregati fuerunt.
fices,verùm etiàm & patriarchæ.*
Hìc verò non ſolùm in alicuius presbyteri,
verùm etiàm patriarchę negocio,nõ ſolùm
nullus patriarcharum,ſed nec vllus alterius
diœceſeos inuentus eſt quiſquam Epiſco-
pus,ſicut iam ſignificauimus.Numerus igi-
tur puſillus nec obeſt, vbì abundat pietas:
nec multiplex prodeſt, vbì regnat impie-
tas. Quinimmò, quanto numeroſior eſt
congregatio malignorũ, tanto validior eſt
ad ſectandum ſuorum praua votorum.
Nõ eſt gloriandum in multitudine.
Nec gloriandum eſt in multitudine,vbì
non contra mundi rectores tenebrarũ ha-
rum,contra ſpiritalia nequitiæ, certamen
aſſumitur,ſed aduersùs carnem & ſangui-
nem,id eſt,aduersùs homines, totius belli
pondus inducit:Nisì Pſalmiſta nõſſet quã-
dam non bonorum multitudinem, nequa-
quàm Deo ſupplicando diceret: Diſperge Pſal.58.
illos in virtute tua. Diſperſio enim mino-
rationem facit,minoratio verò abolitioné
generat.Nolite ergò gloriari in multitudi-
ne,quia non multitudo, ſed cauſa damna-
tionem vel iuſtificationem adducit.Neque
enim Ignatium iuſtiorẽ dixerimus iam me-
morato Dauid rege & propheta Dñi,qui di-
cebat:Multiplicati ſunt ſuper capillos capi- Pſal.39.
tis mei,qui oderunt me gratìs.Sed quid de
homine dicimus,cùm de Deo,nimirùm ex
cui° perſona hæc Pſalmiſta dicebat, in paſ-
ſione ipſius, ſicut euangelium atteſtatur,
tale quid nihilominùs agnoſcamus?
Quòd autẽ ſcripſiſtis, vos idcircò quoſ-
dam noſtrorum adeſſe voluiſſe,quoniã di-
cebamur cum expugnatorib° ſacrarũ ima- Contẽtio de imaginibus.
ginum concertare,noua profectò adinuẽ-
tio eſt. Nam apud vos præſentia miſſorum
noſtrorũ pro imaginibus ſacris nec dignè
decertatũ eſt, nec impugnatores earũ hac-
tenus errare deſierunt:ſed ſicutì vſque ad
illud tempus apud vos ſuper hac cauſa ſtre-
pitus & blaſphemiæ nõ ceſſàrunt,ità & nũc
ibidèm prophana prædicantur, & hucuſq;
ſacrilega pronunciantur.Vndè appáret,le-
gatos noſtros nõ cauſa pietatis à vobis,ſed
crudelitatis argumento fuiſſe quæſitos.
Verum ad quid fuerint petiti, res ipſa de-
clarat:videlicet,ſicut iam dictũ eſt,vt quod
de Ignatio iudicandum erat, & acceptum
apud omnes & fixum ſemper maneret, vt-
potè quod tantæ authoritatis vicarij iudi-
càſſent.Nos enim nec ſaltem tenuis rumor
adſperſit aliquando,cum praua ſapiẽtibus
ſaperẽ,quanto minùs cõcertare?Siquidem
nuſquàm frigidus,nuſquàm tepidus labor
ſanctorum Apoſtolicæ ſedis præſulũ, cir-
ca ſacrarum imaginum debitam reuerentiã
& competentem venerationem apparuit.

Nec defuerũt harum impugnatoribus de-
ceſſorum noſtrorum certamina, qui hoc
egérũt ſcriptis,hoc diuerſis laboribus, hoc
etiàm ſuis increpationibus apud mundi
huius principes, vt talis error eminùs pel-
leretur.Quanuis dixeritis,nõ noſtri eguiſ- Nicenę ſynod° ſecũda memoratur.
ſe vos ad expugnandos hæreticos, pro eo,
quòd iam fuerit huiuſmodi hæreſis in Ni-
cea ſecundò cõuocata ſynodo, & à magno
Methodio deindè ſubuerſa. Quaſi non &
ipſi ſecũdò in Nicea collectæ ſynodo Apo-
ſtolica noſtra ſedes prę̃ſederit,& prima cõ-
tra malè ſentientes ſpiritalem ſagittã emi-
ſerit. Et rurſùm: Quaſi non & venerandæ Methodi°.
memoriæ Methodius in Græcia perſequu-
tione feruente,hìc apud beatum Petrum &
apud nos,vbì olìm Athanaſius,vbì Paulus,
vbì plurimi cum illis & præter illos,vbì de-
niq; ſemper catholicis ſubuenitur, conſe-
quuti ſunt requiem,donèc appræhenderet
campũ certaminis iam ſatiatus lacte huius
matris omniũ,ſanctæ videlicet Romanæ
Eccleſiæ,catholicũ dogma defendere fue-
rit eruditus.Et quaſi non hinc authoritatẽ
prędicandi ſumpſerit,nec hic infulis ſacer-
dotalibus ditatus extiterit. Ad extremum,
quaſi non hinc conſtantiam Petri & omĩa
Pauli ad debellandos iconomachos arma
portauerit,id eſt,loricam iuſtitię,calceatos
pedes in præparatione euangelij pacis,ſcu-
tum fidei,galeam ſalutis, & gladium ſpiri- Ephe.6.
tûs quod eſt verbum Dei.Nõ ergò dicatis,
non eguiſſe vos in cauſa pietatis, Romanæ
Eccleſiæ,quæ collecta cõcilia ſua authori-
tate firmat,ſua moderatione cuſtodit.Vn-
dè quædam eorum, quia conſenſum Rom.
pontificis non habuerunt, valitudinẽ per-
diderunt. Quomodò non egeat quæ- Synodus abſq; Ro. Põtif. authoritate nõ valet.
libet ſynodus Romanæ ſedis, quandò in
Epheſino latrocinio cunctis præſulibus &
ipſis quoq; patriarchis prolabentibus, niſì
magnus Leo,imitator ſcilicet illi° Leonis,
de quo ſcriptum eſt:Vicit Leo de tribu Iu- Apoc.5.
da,diuinitùs excitatus, os aperiens, totum
orbem & ipſos quoquè Auguſtos concu-
teret,& ad pietatem commoneret, religio
catholica penitùs corruiſſet?Nam & in cau-
ſa ſacrarum imaginum, ante ſanctiſſimum
Methodium, quinimmò & ante ſynodum
in Nicea ſub Irene congregatam, cùm ad-
huc hoc ſchiſma nouiter eſſet exortum, &
Conſtantinopolitanos penè cunctos more
peſtilentiæ inuaſiſſet,Romani p̃ſules,Gre-
gorius inter cæteros & Stephanus,conuo-
catis epiſcopis occidentalium regionũ, in-
ueniuntur fortiter dimicàſſe,& hoc fundi-
tùs condemnàſſe.
Hæc quidem primordijs epiſtolæ impe- Excuſatio, cur nõ ad omnia reſponſum ſit.
rij veſtri reſpondimus,non quantùm pote-
ramus adhuc,ſed quantùm ſufficere credi-
dimus,ad conuincendã ſcilicet ſtoliditatẽ
eorũ qui talia ſapiũt, qualia in epiſtola ve-
ſtro ſigno ſignata,& nobis miſſa, reſonare
vide-

videbantur. Nõ enim nos ex pio corde vel ore veſtro,tam propbana tamq́ue peruerſa proceſſiſſe putauimus. Ad reliqua verò, quæ ex eadem epiſtola veſtra, plurima ex parte remanebant,reſcribere his pro cauſis omiſimus,videlicet,quoniam tãta nos pater cæleſtis ſecundùm beneplacitum ſuum ægrotatione,quaſi filios ſuos corripuit, vt non ſolùm quæ ad reſpondendum propoſitionibus veſtris idonea eſſe perſpeximus, non valeremus exponere, verùm etiàm eadem ipſa qualiter dictarẽtur,nulli, ægritudine nimia preſſi, quiuerimus edicere. Et quia legatus veſter tanta eſt impatientia vſus,vt antequàm nos ex validiſſima infirmitate reſpirare aliquãtulùm cognouiſſet, nullam moram paſſus,mox etiàm nobis inconſultis,Vrbe(quam vos quidem inueteratam,ſed Honorius pius Imperator æternam vocat) diſceſſerit:ob nihil aliud, niſi quia iam tẽpus hyemis imminebat,& periculum ſui vel militum ſuorum, qui ſecum erant,vehementiſſimè formidabat. Apud quem vix obtinere potuimus, vt ſaltẽ dum hæc ſcriberentur, quoniam ad Vrbem reuerti nullo modo voluit, in Oſtia poſitus expectaret. Tertiò, quia cùm eadem quæ ſuperfuerunt in ipſa epiſtola, ad quæ nihil reſpondimus,ſed potiùs philoſophãdo contempſimus,plena eſſent omni prauitate atque blaſphemia, & contra ipſam diſpoſitionem Dei (in qua Eccleſiæ ſedisq́; Romanæ priuilegia, cunctarum eccleſiarũ priuilegijs ſua ineffabili prouidentia prætulit) venena diffunderent,non veſtra eſſe verba,ſicut prædiximus, quæ tã perperàm ſonabant,credimus.Ac per hoc his, quę in ambiguum venerant,non potuimus, tanq̃ indubitatis,reſponſa vel apologetica ſcripta remittere. Veruntamen,ſi veſtra fuerũt verba,quæ in deſpectum beati Petri Apoſtolorum principis,immò Dei, cuius ordinationi reſiſtitis,ſcripta, & quaſi detrahẽtia priuilegijs huius ſacratiſſimæ Eccleſiæ miſſa ſunt:fateor, non vos ſtudioſè ſacras regulas, non venerandarum ſynodorum actiones,non piorum Imperatorum leges, non veraces probabilium virorũ hiſtorias lectitaſſe. Quas fortètamẽ tam conati eſtis in derogationem Eccleſiæ tantæ,inutiliter ac incompetenter atq; incongruè memorare.Sed rogamus omnipotentem Deum, vt qui ſuæ cognitiõis vobis reſeruauit myſterium,tribuat quoquè nõſſe ad plenum ſuæ diſpoſitionis,qua ſancta Eccleſia moderatur,arcanum,& quæ ſint vel quanta & qualia priuilegia Eccleſiæ Romanæ,& ex quo ceperint exordium, & quis eius ſummæ authoritatis author exiſtat, vobis clementer aperiat. Quòd ſi à nobis quæritis ſcire, vtpotè à miniſtris Chriſti & diſpenſatoribus myſteriorũ eius, vobis euidentiùs oſtendemus. Si verò nõſſe parui-

Ro. Eccleſiæ priuilegia.

penditis, & ſolùm contra priuilegia Eccleſiæ Romanæ niſus veſtros erigitis, cauete ne ſuper vos conuertantur. Durum quippe eſt vobis,contra impetum fluminis reluctari,durumq́ue eſt, contra ſtimulum calcitrare. Porrò ſi nos non audieritis, reſtat,vt ſitis apud nos neceſſariò,quales Dominus noſter Ieſus Chriſtus eos haberi præcepit, qui Eccleſiam Dei audire contempſerint,præſertim cùm Eccleſiæ Romanæ priuilegia, Chriſti ore in beato Petro firmata,in Eccleſia ipſa diſpoſita, antiquitùs obſeruata,& à ſanctis vniuerſalibus ſynodis celebrata,atque à cuncta Eccleſia iugiter venerata,nullatenùs poſſint minui,nullatenùs infringi, nullatenùs commutari. Quoniam fundamentum, quod Deus poſuit,humanus non valet amouere conatus: & quod Deus ſtatuit,firmum validumq́ue conſiſtit. Illeq́ue potiſſimùm peccat, qui Dei ordinationi reſiſtere tentat.

Act. 9.

Matt. 18.

Rom. 13.

Priuilegia,inquam,iſtius ſedis vel eccleſiæ perpetua ſunt,diuinitùs radicata atque plantata ſunt: impingi poſſunt, transferri non poſſunt:trahi poſſunt, euelli non poſſunt.Quæ ante imperium veſtrum fuerũt, & permanent (Deo gratias) hactenùs illibata,manebuntq́ue poſt vos, & quouſquè Chriſtianum nomen prædicatum fuerit,illa ſubſiſtere non ceſſabunt immutilata.Iſta igitur priuilegia, huic ſanctæ Eccleſiæ à Chriſto donata,à ſynodis non donata,ſed iam ſolummodò celebrata & venerata,per quæ non tam honor,quàm onus,nobis incumbit,licèt ipſum honorem non meritis noſtris,ſed ordinatione gratiæ Dei,per beatum Petrum,& in beato Petro ſimus adepti, nos cogunt, nosq́ue compellunt omnium habere ſolicitudinem Eccleſiarum Dei: cui,ſancto ſcilicet Petro, addita eſt ſocietas beatiſſimi Pauli Apoſtoli, vaſis electionis,magiſtri veritatis, cui ingiter imminebat omnium Eccleſiarum ſolicitudo. Hi ergò tanquàm duo luminaria magna cæli, in Eccleſia Romana diuinitùs conſtituti, totum orbem ſplendore ſulgoris ſui mirabiliter illuſtrârunt,& Occidens eorũ præſentia,veluti rutilante ſole,tam per ſe nitorem dante,quàm per diſcipulos ſuos, quaſi quoſdam radios lucis micante, factus eſt Oriens.quiq́; non poſtquàm mortui ſunt, Romam à principibus ſunt delati, vt Romanæ Eccleſiæ maiorem conferrent priuilegiorum honorem:ſicuti apud vos, nõ rationabiliter,ſed potẽtialiter actum eſt, videlicet vt Eccleſię cæterę patronis ſuis priuarentur,& ſola Conſtantinopolis ſpolijs & opibus, quas violenter abſtulit, ditaretur: ſed Romam in carne venientes, vitæ verbum euangelizantes,ab ea erroris caliginem amouentes,veritatis lumine mentes hominum illuſtrantes,& in ea vno eodẽq; die martyrium conſummantes,ſanctã Romanã

Ro. Eccleſiæ priuilegia manebunt ſemper.

2. Cor. 11.

manam Eccleſiã roſeo cruore ſuo conſecra-
uerunt: & hanc non habẽtem maculam aut
rugam, aut aliquid huiuſmodi, exhibentes,
Tres ſedes patriarchales. Deo Domino dedicauerũt. ¶Sicq; demùm
Alexandrinam eccleſiam ſuam fecerũt, per
beatum ſcilicet Marcum, vnius horum filiũ
ac diſcipulum. Hæreditas quippe filij, in po
teſtate parentis exiſtit: & gloria diſcipuli, ad
magiſtrum ſinè cunctatione refertur. Fece-
rat autem beatiſſimus Petrus præſentia cor-
porali & eccleſiã Antiochenam iam ſuam,
Innocẽtius cap. 45. quæ (ſicut beatus papa dicit Innocentius)
vrbis Romę ſedi non cederet, niſi quod illa
in tranſitu meruit, iſta ſuſceptũ (quippe be-
atum Petrũ) apud ſe conſummatumq; gau-
deret. Per has igitur tres pręcipuas eccleſias,
omnium eccleſiarum ſolicitudo beatorum
apoſtolorum principum Petri ac Pauli pro-
culdubiò moderamẽ expectat. Pro quibus
patribus nos, diuinitùs incremento gratiæ
miniſtrato, nati ſumus filij, & conſtituti (li-
cèt indigni, licèt eis longè meritis impares)
principes ſuper omnem terram, id eſt, ſuper
vniuerſam Eccleſiã. Terra enim Eccleſia di-
citur, ſicut ſcriptum eſt: Non ſic impij, non
Pſalm. 1. ſic, ſed tanquàm puluis, quem proijcit ven-
tus à facie terrę. Quę (ſicut ſanctus Auguſti-
nus exponit) Eccleſia intelligitur. ¶Hære-
des quippe horum effecti, facultatẽ poteſta-
tis, quam à Domino perceperũt, & onus ſo-
licitudinis nihilominùs capeſſere nos opor
tet. Proindè animaduertendum eſt, quia nõ
Nicena, non deniquè vlla ſynodus quicquã
for. *priuilegij. Romanæ contulit Eccleſiæ *priuilegiũ, quę
in Petro nouerat eam totius iura poteſtatis
pleniter meruiſſe, & cũctarum Chriſti oui-
Bonifaci⁹ I. um regimen accepiſſe, ſicut beatus præſul
Bonifacius atteſtatur, vniuerſis epiſcopis per
Theſſaliã cõſtitutis ſcribens: Inſtitutio vni-
uerſalis naſcẽtis Eccleſię de beati Petri ſum-
pſit honore principiũ, in quo regimen eius
& ſumma conſiſtit. Ex eius enĩ Eccleſiaſtica
diſciplina per omnes eccleſias, religionis iam
creſcẽte cultura, fons emanauit. Nicenę ſyn-
odi non aliud præcepta teſtãtur, adeò, vt nõ
aliquid ſuper eam auſa ſit conſtituere, cùm
videret nihil ſupra meritum ſuum poſſe cõ-
ferri. Omnia deniquè huic nouerat Domini
ſermone conceſſa. Si omnia, ergò nihil de-
fuit quod illi non ceſſerit.

¶Deniquè ſi inſtituta Nicenę ſynodi dili-
genter inſpiciantur, inuenietur profectò, quia
Romanæ Eccleſiæ nullum eadem ſynodus
contulit incrementũ, ſed potiùs ex eius for-
ma, quod Alexãdrinæ eccleſię tribueret par
Deiectio Ignatij iniqua. ticulariter, ſumpſit exemplum. ¶Hæc igi-
tur & his ſimilia, nos pro cũctis eccleſijs ſo-
licitos reddunt. Hæc etiàm de Conllãtino-
politana eccleſia impigram curam arripere
vehementer hortantur. Hæc inquam Igna-
tium patriarcham, nulla regula, nulloq; or-
dine eccleſiaſtico dictante, deiectũ, tãquàm
fratrem adiuuare compellunt. Nam & inter

cætera is, per quem nobis præcipuè iſta ſunt
priuilegia collata, Tu aliquandò conuerſus, Luc. 22.
audiuit à Domino, cõfirma fratres tuos. Si-
quidem & ideò in culpam cecidit, vt ſciret,
qualiter eorum infirmitatis miſereri debu-
iſſet. ¶Hæc priuilegia Photiũ, viuẽte Igna-
tio, in caulas Dominicas nõ per oſtium, ſed
aliundè aſſcendentem, & paſtorem impellẽ-
tem, & oues diſpergentẽ, nobis & ab hono-
re, quem irregulariter vſurpauit, & à cõmu-
nione Chriſtianorũ amouere, diuinitùs in-
ſpirata iuſſerunt. Quòd autem perhibet ex-
cellentia veſtra, noluiſſe vos, vt à miſſis no-
ſtris Ignatius iudicaretur, eò quòd fuerit iam
iudicatus & cõdemnatus: fatemur veraciter,
quia nec illud vlla ex parte videtur fuiſſe ca-
nonicũ, nec hoc ipſorum iudiciũ fieri præ-
cepimus, nec factum admiſimus.

¶Veruntamen cui magis placuit, euidẽter
intelligitur, cùm patratum vos ſcribẽdo ro-
boràſſetis, quod nuſquàm aliquandò factũ
ab Imperatore recolitur, & omnes in eo ſcri
bere imperàſſetis. Nos autem, nõ ſolùm fa-
ctum minimè recepimus, verùm etiàm do-
luimus, & à noſtro conſenſu procùl amoui-
mus. Quinimmò anthoritate & exẽplo an-
teceſſorum noſtrorum in irritum duximus.
Quòd ſi tempus indulgeret, quod dicimus,
facilè probare ex monumentis poteramus
eccleſiaſticis. Patratores autem præſumpti Pœna in legatos.
iudicij, iudicio, in quo iudicauerũt, iudicati Luc. 6.
ſunt ſecundùm euangelium: & menſura, in
qua menſi fuerunt, dimenſum eſt eis. Nos
quippe illos, non vt Ignatij ad patriarchalẽ
ſedem promotionẽ vel ingreſſum inquire-
rent aut iudicarent, deſtinauimus: ſed vt cir
cunſtantiam deiectionis eius ediſcerẽt, no-
biſq; veritatem repertã repedantes intima-
rent, direximus. ¶Quod noſtræ (Deo gra- Ternę epiſtolę eiuſdẽ tenoris.
tias) liquidò teſtantur epiſtolæ, quas ternas
per Zachariam & Petrum atq; Leonem Deo
amabiles ſcriniarius ſanctæ Rom. Eccleſiæ
vno textu ſcribi præcepimus, & coram ſan-
cta Eccleſia, quæ apud nos eſt, diſpertiti ſu-
mus: & vnam quidem apud nos retinuimus
pro futura ſcilicet cautela, & propter quæ-
ſtionem quæ oriri poterat in poſterũ, quod
eccè inpræſentiarùm (proh dolor) cernim⁹.
Aliam verò dilectæ ſublimitati veſtræ dire-
ximus. Porrò tertiam eiſdem legatis noſtris
tribuimus, vt illam velut ſpecular pre oculis
habentes, in ea meditarẽtur, quid agere de-
buiſſent, atq; recordarentur quid ſibi à no-
bis conſtiterat eſſe pręceptum. Et ſi fortaſsè
veſtra magnitudo dedignaretur ſibi miſſam
epiſtolam in epiſcoporum *oſtẽdere cœtu, *oſtendi
iuſſimus eis, vt illam, quam ſibi ſpecialiter
dederamus, quamq; vnius formæ cum reli-
quis duabus eſſe nouerant, in eo conuentu,
in quo cauſam deiectionis Ignatij præcepe-
ramus inquirere, ac diligenter inueſtigare,
impræter miſsè legerẽt, & in auribus omniũ
recitarent, licèt ipſi contrarij facti ſint eorũ

omnium,quæ ſibi fuerāt imperatā. ¶Quāobrem & nunc,quia quędam ſcripta dicunt apud vos eſſe, tanquàm ex nomine noſtro miſſa,quæ nos omninò non miſimus:idcircò & hanc,quam manſuetudini veſtræ dirigimus,in altero tomo ſcribi præcepimus:& hanc quidem Petrus, qui vnius prædictarū trium ſcriptor extitit:quam verò penès nos retinemus,præfatus Leo,Deo amabiles ſcriniarij ſanctæ Romanæ Eccleſię,quorū fides nobis probata eſt,ſcripſiſſe noſcuntur.

Iniqua Imp. petitio.

¶Porrò ſcripſit nobis imperiū veſtrū, vt Theognoſtū,qui à fratre & coëpiſcopo noſtro Ignatio,ſuper quaſdā prouincias exarchatûs pondus accepiſſe dinoſcitur: necnō & alios monachos,ſibi tanquàm veſtrę Auguſtalis* cùm tamē illi iniuriatores veſtri nō fuerint,quid aliud,niſi vt quanta pœna & in quibus tormentis ſubijciantur hi, qui ex parte Ignatij ſunt,& apud vos in ditione veſtra conſiſtūt, liquidiùs agnoſcamus:quandò hi non vtiquè ad epulas,non ad inſulas alicuius honoris percipiendas profectò quęrūtur,ſed potiùs ad puniēdum, quos forte non vidiſtis, nec cui' moris ſint,penitùs agnouiſtis? Deniquè quidam eorum ab ineunte ętate Romæ diuinis obſequijs famulati ſunt.Et non iuſtum credimus,huiuſmodi tormentis fore ſubdendos. Theognoſtum autem nō de vobis ſiniſtra,ſed potiùs grata prędicare teſtamur.Quamobrē ergò eum quęratis ignoramus,niſi fortè quia illinc fugat',hìc apud nos requiē(queādmodùm innumeri Chriſtiani)aliquantulā rēperit.

ſor.* Maieſtatis læſæ reos,inquiram' & mittamus,

Omniū nationum peregrini Romæ ad limina apoſtolorum.

¶Siquidem tāta millia hominum protectioni ac interceſſioni beati apoſtolorum principis Petri, ex omnibus finibus terræ properantium, ſeſe quotidiè cōferunt, & vſq; in finem vitę ſuę apud eius limina ſemet manſura proponūt, præter illud,quòd vas è cælo ſubmiſſum, in quo cunctorū oſtenſa ſunt eidem beato Petro horum omnium rectori, animantiū genera,catholicam ſignat Eccleſiā, etiàm ipſa ſola Romanorum vrbs,apud quam eiuſdē apoſtoli corporalis præſentia ſedulè veneratur,ipſius vaſis cunctas dinoſcatur in ſe cōtinere vniuerſorum animalium(quę homines intelligūtur ſpiritaliter)nationes.Suſcipit ergò ac continet in ſe Romana Eccleſia, quod Deus vniuerſalem Eccleſiā ſuſcipere ac continere pręcepit.Decentiſſimū quippe eſt,atq; conuenientiſſimum, vt apud ſe Petrus,quòd ſibi ſpecialiter oſtēſum atq; præceptum eſt,exhibeat: ſicq; demùm quod in generali Eccleſia faciliùs credendum ſit,innuat.Sanè intuendum eſt,quia & hoc vas,in quo omnia genera erant animātium, Petro ſpecialiter oſtenſum eſt, & vt ea mactaret & manducaret,illi ſoli iuſſum eſt,& poſt reſurrectionem,vt rete plenum diuerſis piſcibus ad littus traheret,à Dn̄o ipſi ꝓpriè ſoli pręceptum eſt.Ipſam enim,cuius nos (licèt immeriti) vicē ſuſcepim', principaliter ac ſpecialiter vniuerſalis Eccleſię curam diuinitùs accepiſſe,etiàm nobis tacentibus,credim' ꝙ veſtra ſapiētia iam animaduertat.

Actor.10.

Ioan.21.

Putáſne ergò,Imperator,iuſtum eſt,vt tradamus aliquem eorum quos nunc cōmemorauimus, principibus,quorū aulas,dignitates,honores & beneficia cōtempſerunt, vel quorum fortè indignationes aut perſequutiones ſuſtinuerunt?Abſit.Nolumus enī,Deo authore,nec Iudæ proditori ſimiles inueniri, nec paganorum excedere profectò nequitiam. Ipſi enim nihil tale agere penitùs patiuntur, quale nos perpetrare cohortamini vos.Deniquè cùm quidam anteceſſorum veſtrorū, quendā venerabilē virum ab Agarenorum principe,multis oblatis muneribꝰ ſibi mitti popoſcerit,non ſolùm minimè impetrauit, verùm etiàm(vt fertur)ab eo,quē quęrebat, pudorē cōferentia ſcripta recepit. Quāuìs (Deo gratias)& per principalem beatorum apoſtolorū Petri ac Pauli,de qua ſuprà partìm expoſuimus, poteſtatē,ius habeam',nō ſolùm monachos, verùm etiàm quoſlibet clericos de quacunq; diœceſi, cùm neceſsè fuerit,ad nos conuocare, atq; eccleſiaſticis exigētibus opportunitatibus inuitare.Hoc quidem noſtrum:veſtrum autem & piorum Imperatorum non eſt, vllū penitùs quęrendi monachos miniſteriū,niſi ad miſerendū & orationes eorum ſubmiſsè poſcendum.

1.q.1.& 9.q 3.c.per principalem.

Quòd ſi forſitan opinamini,Theognoſtū apud nos Photio detrahere,Ignatiumq; iugiter commēdare,ſcitote veraciter,quia nihil ipſe de vtroq; loquitur, niſi quod in ꝓpatulo eſt,quod mundus dicit, quod omīs Eccleſia clamat, quod ipſi per innumeros homines Romam ab Alexandria,ab Hieroſolymis, à Conſtantinopoli & confinibus eius,ab Olympo monte,atq; à cęteris mūdi partibus aduentantes agnouimus:ad extremum quoquè,quod nos per Miſſos veſtros & diuerſa ſcripta patēter intelleximus.quid ergò quis peccat, ſi ea dicit quæ vos dixiſſe cōſtat?Eccè enim ſcripta veſtra miſſa ad anteceſſorē noſtrum, quæ penès nos recōdita ſeruantur, quoſdā partis Gregorij Syracuſani cōgregatis epiſcopis,etiàm abſente fratre noſtro Ignatio, vos anathematizâſſe teſtâtur.Quid ergò quiſpiā delinquit,vel nos in quo(rogamus)offendim', (licèt vos verſa vice,quos tunc laudâſtis,nūc vituperetis: & quos tunc reos & damnatos pronunciâſtis,nunc miris præconijs efferatis) ſi quod ſcripſiſtis,credidimus: & quod dixiſtis, nos quoquè nunc dicimus?

Minę Imperi

Poſtremò niſi correxerimus conſilium noſtrum, videlicet vt illud iuxta cōſilium veſtrum dirigamus,vel ſi non effecti ſimiles Iudæis,ſicut ipſi caput, ità quoquè nos vobis mēbra tradam',interminatiōibus crebris deterrēre nos & minitari videmini,tanꝗ ſitis patrię & vrbi noſtrę vltimum exterminiū illaturi,ꝙ nos,Chriſto pro-

propicio atq; cuſtode (de quo ſcriptum eſt,
Pſalm.126. Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, in vanum vigilant qui cuſtodiũt eam) ſicut eatenùs non timuimus, nec modò timemus, credentes ſuper muros eius angelorum cuſtodiam, immò verò ſciẽtes, quòd ſaluator poſitus ſit in ea mur⁹ & antemurale, id eſt, apo-
Eſaiæ 26.
ſtolorum munimentũ interceſſionũ. Neq; enim non legimus aut oblíti ſumus minarũ
Virilis minarum contemptus.
Sennacherib regis Aſſyriorum & ſeruorum eius contra vrbem Hieruſalem & populum eius, quæ non minores ſeu pauciores minis
4.Reg.19. veſtris fuerunt. Et rursùs miſerationũ Domini recordamur, & qualiter 185. millia hominum de caſtris Aſſyriorum interiẽrint, & vrbs cum habitatoribus ſuis euaſerit, in mẽte reuoluimus, & gratias agim⁹, & ſpem ſumimus, ac fiducialiter de domo Domini, ſi virtuté ipſe donauerit, multùm Baal amo-
Hebr. 1. uere curabimus, Quoniam ipſe eſt nũc, qui tunc, ipſe & in ſecula. Nec minor miſericordia, nec infirmior omnipotẽtia. Ergò nè velit
Eccſ.10. minari puluis & vermis. Scriptum eſt: Quid ſuperbit terra & cinis? Nè velit ampulla in aquis inflari, quia poſt pauxillũ, & eccè non
Pſalm.51. eſt. Quid gloriatur in malitia, qui potens eſt in iniquitate? Quid facturus eſt? Occiſurus
Lucæ 12. eſt (vt verbi gratia dicamus) hominẽ? quoniam ampliùs nõ habet quod faciat, hoc & vnus fungus mal⁹ facit. O Imperator, in hoccine redacta eſt malitia hominis in iniquitate potentis, vt fungo malo compararetur? heu quàm inutilem potentem, heu ſuperuacuè gloriantem. ¶ Porrò veſtra potens virtus in Domino potiùs glorietur, in bonitate laudetur, in iuſtitia exaltetur. Nõ minas nobis, non terrores velit incutere. Neſcitis enim ſe-
Prouer.17. cundùm Salomonem, quid ſuperuẽtura pa-
Pſalm.32. riat dies. Et iuxta Pſalmographũ Dominus diſſipat conſilia gentium, reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat cõſilia principũ, præſertim cùm inter nos & vos non modica ſit intercapedo, quæ quotidiè populos nõ pauxillas vobis iniurias, immò diſcrimina inferẽtes producit, & de his vos cõueniat potiùs quàm de nobis vlciſci. Nos enim apici gloriæ veſtrę non damna, nõ cõuicia, nõ prorsùs vllas (quod abſit) iniurias irrogauimus. Veruntamen quandiù ſubſiſtemus, miniſterium noſtrum honorificabimus, diſpenſationem nobis creditam exercebimus, anteceſſorum veſtigia noſtrorum ſectabimur, eccleſiarum cũctarum ſolicitudinem baiulabimus in eo, qui nos cõforta-
Reprehẽſio minarum. bit, Domino noſtro Ieſu Chriſto. ¶ Quid ſæuiũt homines? quid mali fecim⁹ nos? Certè non Cretam inuaſimus, non Siciliam exterminauimus, non innumeras Gręcis ſubiectas prouincias obtinuim⁹. Poſtremò nõ eccleſias ſanctorum, interfectis numeroſis hominibus, ac ſuburbana Conſtantinopoleos, quę & muris eius penè contigua ſunt, incẽdimus, & verè de iſtis nulla fit vltio qui pagani ſunt, qui alterius fidei ſunt, qui inimici Chriſti ſunt, qui veritatis miniſtris iugiter aduerſantur: & nobis, qui per gratiam Dei Chriſtiani ſum⁹, qui ex parẽtibus Chriſtianis exiſtimus atq; catholicis, qui vnius eiuſdemq; fidei dogmata credimus, qui ſerui Chriſti vocamur, qui veritatis cultores, quantùm poſſumus, eſſe deſideramus, minę prætenduntur, terrores promittũtur etiàm, & nonnullæ moleſtiæ irrogãtur. Non eſt iſte ordo laudabilis, non eſt iſta cõmutatio imitabilis, vt qui innumera mala ingerunt, impuniti euadant: & qui nihil mali geſſerunt, pro his talia recipiãt: & qui Chriſtũ blaſphemant, dimittantur: & qui Chriſtũ celebrãt, huiuſmodi minis ſubijciãtur. Sed habemus ad quem reſpiciamus nos, habemus in quo
conſolemur. Fecerunt enim hoc & Iudęi, la- Matth. 27.
tronem dimittentes, & ſaluatorem tenẽtes: occiſorem iuſtificantes, & viuificatoré condemnantes: Barrabam liberantes, & Chriſtũ morti ſubdentes. ¶ Sed his tãdem omiſſis, ad ea, quæ cum vniuerſa ſancta eccleſia, quę apud nos eſt, diſpenſatoriè cõſiderauimus, ſtylum iam dirigem⁹, & cum beato Gelaſio
noſtræ ſedis antiſtite conſultè dicemus: Ne- 1.q.7.c.Neceſſaria.
ceſſaria rerum diſpoſitione conſtringimur, & Apoſtolicæ ſedis moderamine conuenimur, ſic canonum paternorũ decreta librare, & retrò præſulum deceſſorumq; noſtrorum præcepta metiri, vt quæ præſentiũ neceſſitas temporum reſtaurandis eccleſijs relaxanda depoſcit, adhibita conſideratione diligenti, quãtùm poteſt fieri, temperemus. Et quoniam de perſona Ignatij atq; Photij nihil diſcretius atq; mitius, necnon & ſalu-
brius arbitramur, vt vterq; Romã ad reno- Iudiciũ ſedis Rom. omnibus maius.
uandum examẽ veniat, hoc magnoperè volumus, & vt vos annuatis, ſalubriter admonemus. Sed hoc ſecundùm indulgentiã concedimus, non licentiam id efficiendi pro libito cuiuſlibet tribuimus. Quoniã cùm ſecundùm canones vbi eſt maior authoritas, iudicium inferiorum ſit deferendũ, ad diſſoluendum ſcilicet vel ad roborandum: patet profectò, ſedis Apoſtolicæ, cuius autho-
ritate maior non eſt, iudicium à nemine fo- 9.q.3.Patet.
re retractandum, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerunt. Ab illa autem nemo ſit appellare pmiſſus. Iuxta quod & Bonifacius atq; Gelaſius ſanctiſſimi præſules, non ſuis adinuentionibus, ſed Eccleſię Romanę conſuetudinem non ignorantes, dicunt: Bonifacius q-
dem Ruſo & cæteris epiſcopis per Theſſa- Bonifacius papa.
liam & alias prouincias cõſtitutis, ſcribens: Nemo, ait, vnquàm Apoſtolico culmini, de cuius iudicio nõ licet retractare, manus obuias audacter intulit. Nemo in hoc rebellis extitit, niſi qui de ſe voluit iudicari. Gela-
ſius autem in commonitorio, Fauſto magi- Gelaſius papa.
ſtro fungenti legatione Conſtantinopolim dato:

dato: Nobis, inquit, opponũt canones, dum neſciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipſo venire ſe produnt, quòd primæ ſedi ſana rectaq; ſuadenti parére ſogiunt. Ipſi ſunt canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad huius ſedis examen voluêre deferri. Ab ipſa verò nuſquàm ꝓrsùs appellari debere ſanxerunt, ac per hoc illam de tota Eccleſia iudicare, ipſam ad nullius cõmeare iudiciũ. Nec de eius vnqoàm præceperũt iudi[illegible] iudicare, ſententiamq; illius conſtituerunt nõ oportere diſſolui, cuius potiùs ſequẽda decreta mandârunt. Ergò de iudicio Ro. præſulis non retractando, qoia nec mos exigit quod diximus, comprobato, non negamus eiuſdem ſedis ſentẽtiam poſſe in melins cõmutari, cùm aut ſibi ſubreptum aliquid fuerit, aut ipſa pro conſideratione ætatum vel temporum ſeu grauium neceſſitatũ, diſpenſatoriè quiddã ordinare decreuerit: quoniã & egregium apoſtolum Paulum quædã feciſſe diſpenſatoriè legimus, q̃ poſteà reprobâſſe dinoſcitur: quandò tamen illa, Rom. videlicet Eccleſia, *diſcretiſſima conſideratione fieri delegerit: non, quandò ipſa quæ benè ſunt diffioita, retractare voluẽrit. Porrò nè dicatis præter Eccleſiæ legem, Ignatiũ vel Photium Romam venire ſanxiſſe, ſcitote nos antiqui patris & prædeceſſoris noſtri Iulij in hoc eſſe ſequutos exemplum. qui iuxta quod in epiſtola ſua repcritur, his, qui cõuenerant Antiochiæ, hoc præcepiſſe dinoſcit, & Theodoritus hiſtoriographus in his hoc ipſum verbis oſtendit: Verùm, inquiens, Euſebius eiuſq; conſortes, calumnias in Athanaſium factas Iulio Rom. pontifici deſtinauerunt, qui eccleſiaſticam ſequens legẽ, etiàm ipſos Romam venire præcepit, & venerabilem Athanaſium ad iodiciũ regulariter euocauit. Ille cõtinuò, euocatione ſuſcepta, venit. ¶ Quòd ſi ad hoc dicitis, ille quidem vocauit, ſed ipſi venire contempſerunt: audite ſequentia, & videbitis, vtrùm in laudẽ, an in vituperium, iſta ſit illis putata contemptio. Subiũxit enim idem hiſtoriographus, dicens: Calumniarũ verò ſarcinatores Romam quidem profecti non ſunt, ſciẽtes, facilè ſuum poſſe capi mẽdacium. Nè ergò dicatis, nos præter Eccleſiæ legẽ pręſatos Romam venire ſanxiſſe: quoniã, ſicut ex hiſtoriographo eccè audiſtis, beatus Iulius & accuſatum & accnſatores Romam venire pręcepit, & venerabilem Athanaſium ad iudicium regulariter euocauit. Sed ille, qui bonam conſcientiam gerebat, nibil reluctans, venit. Illi verò, qui malam, contempſernnt, ſcientes profectò (ſicut ibi legitur) facilè ſuum poſſe capi mendaciũ. ¶ Quod nos quoquè Ignatio ac Photio modò probabimus, quia conſcieotia ſe remordente, qui pauet, nobis obedire contemnet. Si tameo Ignatius, qui omi eſt humano deſtitutus prẹſidio, veſtrum non impedimẽtum paſſus, ſed potiùs fuerit miſericorditer veſtro, qualiter venire poſſit, adiutus auxilio. Porrò, ſi venire illi per ſe nequeunt, primò quidẽ ipſi, cuius rei cauſa venire non valent, nobis per ſatiſfactorias ſuas literas indicent. Deindè veniant de his, qui cum Syracuſano Gregorio ſunt, qnotquot voluerint, vices cæterorum tenentes, qui ipſius ſunt partis. Mittãtur etiàm de parte Ignatij archiepiſcopi quidẽ Antonius Cyzici, Baſilius Theſſalonicæ, Conſtãtinua Lariſſæ, Theodorus Syracoſſianorum, Metrophanes Smyrnæ, & Paulꝰ epiſcopua Ponti Heracleæ, Egumeni antem Niceta, Chryſopoleos Nicolaus, Studij Doſitheus, atque Lazarus presbyter, & monachus q̃ dicitur Cazaris: q̃ ni fuerint miſſi, ſuſpectos vos reddetis, quia hos, in quibus certificari poſſimus, à noſtris obtutibꝰ ſubtrahere ſtudioſè curatis. Et ideò neminem cæterarum partium admittemus, niſì fortè qnos ex latere veſtro deſtinatos eſſe veraciter valemua agnoſcere. Quibus ex vtraq; parte conuenientibus, & coram noſtra præſentia ac fratrum & coẽpiſcoporum noſtrorum auditis, quid quæſtionis inter vtranq; partẽ emerſerit, faciliùs agnoſcamus, & canonicè finiamns. Mittat nihilominùs & Photius ex ſua parte quos decreuerit, qui modum promotionis ſuæ *irreprẹhenſibiliter & canonicũ, ſi poſſunt, edoceant. Necnon & imperialis apex veſter, ſi libet, ſuoa è latere mittat aulicos, qui in præſentia poſiti, quem iuſtitia & rectitudo vtriſq; partibus finem dederit, patenter agnoſcant, veſtræq; pietati renuncient. Hi verò q̃ ex latere veſtro mittẽdi ſunt, tales ſint, qui & Deum timeant, & non ſint Eccleſiaſticarum inexpertes traditionum, atq; veritati obediẽter & facilè acquieſcant.

Verùm quia ſunt quidam ex his, qnos Romam venire præcipimus, qui nulla ſna habentes ſolatia, niſì aliorum freti ſubſidijs, omninò tantum iter arripere nequeant, idcircò quaſi præſentialiter clementiam veſtram exoramus, vt quibus egẽt ad tam difficile atque prolixum iter, pro dilectione Dei miſericorditer præſtare dignemini. Credimus enim acceptum eſſe vobis iſtud conſilium, nec moleſtè feret honor regius veſter, qui iuſtitiam diligit, pro his quæ taliter efficienda decreuimus. Quoniam iuſtitia ſæpiùs ventilata, clarìùs ſplendeſcit in lucẽ. Proindè materiam, per quam veritas poſſit fieri maniſeſta, confidimus quòd pietas veſtra benigoè cupiat adiuuare.

¶ Cùm autem legati veſtri venerint, mittite quæſumus & epiſtolas authenticas, quas per Radualdum & Zachariam dudùm epiſcopos miſimus, veſtræ ſcilicet eminentiæ atqne ſynodo, quæ tunc pro ſacris imaginibus eſſe colligenda putabatur: quatenùs ſi tales permanent apud vos, quales à nobis conſtat fuiſſe tranſmiſſas, apud nos inueſtigentur: ſicque de cæterò falsò

Margin notes: Diſ. 35. q. 9. Sententiam — * diſertiſſima — Iulius papa — Regularis ad iudiciũ euocatio. — for. * irreprehenſibilem — Requiſita ad iudiciũ.

falsò dicentiũ,alia nos ſcripſiſſe pręter quæ miſimus,labia conticeſcant. Si verò quædã in eis habentur inſerta, quę nos ſcribi non iuſſimus,nec mitti voluimus,dilıgẽter ſcrutemur,& cuius culpa ſit actum,reperiamus. Eſt enim apud nos ſocia illarum duarũ,quã apud nos(ſicut iam ſuprà diximus)retinuimus,pro futuro ſcilicet teſtimonio, vno tenore cum ipſis duabus expoſita, & eiſdem ſyllabis cõtexta per omnia.Precamur etiàm dilectionem veſtram, vt nobis actionũ authentica, in quibus continetᷓ,qualiter Ignatius primitùs ſit exiſtimatus depoſitus, deſtinare dignemini,& monumẽta geſtorum, quę per Leonem à ſecretis miſiſtis,quęſum' ipſa nobis authentica tranſmittite, tam illa videlicet, vbì de tyrãnica expoliatiõe Ignatij refertur,quàm illa,in quibus de imaginibus eſt agitatũ,licèt penè nihil & à paucioribus ꝓſulibus, quàm in Ignatij putata depoſitione fuiſſent inuenti. In quo datur intelligi,quòd maius ſtudium fuerit arreptũ in læſione hominis,quàm in laude Dei.

loc' obſcurus

¶Iam verò ſi monitis noſtris obedieritis, & quę intimauimus,adimplere ſtudueritis, fauente Domino,authoritateq; ſanctorum principum apoſtolorũ potiti licentià Chriſtianiſſimæ ac mãſuetiſſimæ ſublimitati veſtrę cõcedemus cum ſancta catholica & apoſtolica Eccleſia,ſpecialiter autem nobiſcum & cum cõſacerdote noſtro Ignatio, & cum parte ipſius,cõmunionis gratię participãdi, excepta cõmunione Gregorij Syracuſani, & partis eius atq[illegible] conſentaneorũ ipſius cõmunione. Porr[illegible] fortaſsìs excellentiæ veſtrę non placet,quod ſuperiùs ſcripſimus ꝓ mittendis ex vtriſq; partibus legatis,ſcitote nos nil conuenientius aut cõmodius,quàm hoc,fieri poſſe penitùs inueniſſe. Quanuis & ad hoc ipſum ꝓ veſtro imperiali amore, nè vobis exiſtimemur in nullo ſatisfacere velle,condeſcendamus:atq;,nè minùs pacẽ Eccleſiæ nos velle ſectari,quàm ſemper voluimus,opinemini. ¶Siquidem(vt prætulimus)nulla regula, nullaq; cõſuetudo demonſtrat,ſedis Apoſtolicæ ſemèl prolatam ſententiam, ipſa non annuente, vltrà poſſe mutari.Nihil præterea eſt,quod vos auertere debeat,(ſi placet,credite)quò minùs pręfatos viros in noſtram præſentiã dirigatis, ad inquirendam ſcilicet iuſtitiam & veritatem. Teſtis enĩ eſt nobis omnipotens Deus, quia non eſt in mente noſtra qualibet intẽtio vel deſideriũ,niſi diligenter inueſtigandi & inueniẽdi, quid æquitas vnicuiq; parti tribuat,& quid Eccleſiæ præſenti ſtatui & futuro cõueniat. Non ergò putetis,nos aut Ignatio velle fauere cõtra iuſtitiã, aut Photium impugnare,canonibus ſibi nõ reſiſtẽtibus. Certè perfectorum Chriſtianorũ eſt, non ſolùm nulli velle nocere, verùm etiàm lædenti ſe,malum pro malo non reddere. In quo ergò coram Deo loco, vel inter quos

Math.5. Rom.12.

computaremur, ſi nil nobis contrarietatis irroganti inimicitias inferre appeteremus? Igitur dignetur credere pietas veſtra, quoniam nec iſti volumus in ſua iuſtitia contraire,nec Ignatio,non ſuffragantibus canonibus & eccleſiaſticis traditionibus,auxiliari.

¶Credimus autem in Domino, qui dixit de tenebris lucẽ ſplendeſcere,& qui dat homini ſcientiam, quoniam ſi partes quas diximus,ad illius limina peruenerint,qui mẽtiẽtes Ananiam & Saphirã gladio ſancti ſpiritùs interemit,ſi qua ſunt incerta &abdita, reuelabuntur,& manifeſta fient. Quia nos hoc ſemper in voto habemus, & inbianter deſideramus,vt æqualitatẽ vtriſq; partibus ſeruãtes, nihil niſì quod ſacri canones,niſì quod æquitas dictauerit,adiuuãte domino ſtatuamus, nullius detrimentum volentes, quanto minùs periculum anhelantes.

Actor.5.

¶Quamobrẽ ergò iam,quia ſic ſe veritas habet,contra partem Gregorij Syracuſani ſimus commoti & in flagella profecti:ſi vultis agnoſcere,dignanter audite. Videlicet quoniam nõ ſurdi fuimus auditores ſancti euangeliſtæ,qui nobis refert, quòd redemptor noſter flagellum fecerit de reſticulis,& templum ingreſſus,omes in eo diuerſo modo malè operantes ex ipſo proiecerit. Quod cernentes apoſtoli,potuerũt vtiquè, minùs adhuc perfecti,mirari, veluti forſitan nunc vos,quomodò tanta facilitate ſacerdotes & cunctos malos operarios foràs è templo pepulerit. Sed poſteà recordati ſunt,quia ſcriptũ erat,Zelus domûs tuæ comedit me. Nõ itaq; inimicitiæ,non humanum odium, nõ vllum(Deo gratias)malignũ deſideriũ, nos contra præfatæ partis homines impulit, ſed zelûs domùs Dei,zelus paternarũ traditionum,ordo Eccleſiaſticus,antiqua cõſuetudo,ſolicitudo,quam circunferimus cunctarum Eccleſiarum Dei: necnon & priuilegia propriæ ſedis,quę in B.Petro ſuſcepta diuinitùs, & in Eccleſiam Romanam deriuata, vniuerſalis celebrat & veneratᷓ eccleſia,ſicut prædiximus,nos accendunt, & ſilere ac deſides eſſe nequaquàm permittunt.

Zelũ Chriſti imitatur Rom.Pont.

Ioan.2.

Pſalm.68.

¶Ergò cùm ità ſit,quoniam vt veritatem dicamus,per omia ità eſt,& ſi tempus indulgeret,mille quę dicimus, valerem' teſtimonijs demonſtrare, & vobis ex probabilium ſcriptis virorum indicijs oſtẽdere multiplibus: nolite indignari, nolite aduersùs nos fruſtrà cauſari,nolite peruerſorum hominũ verba libenter audire,ſed potiùs nos audite. Nolite nobis minas prætẽdere,quoniam nec illas Domino protegente, metuimus, nec per has præcepta veſtra,niſì diuinis fuerint iuſſis ornata, faciemus. Parati autem ſumus propter veritatem ſanguinem noſtrũ effundere:& quidem plebem diuinitùs nobis commiſſam,nec vobis,nec vlli veſtrûm, propicio Chriſto,trademus.

Integritas & conſtãtia Rom.Pont.

¶Veſtrum autem eſt conſiderare, vtrùm

Exitus Imperatorũ,q

VV 3 quod

Rom. Eccl. perſequuti ſunt.

quod meditamini, valeatis nécne perficere. Cogitate itaq; dies antiquos, & annos ęternos in mẽte habetote, & quid Imperatores, qui perſecuti ſunt Eccleſiam Dei, & maximè Eccleſiam Romanam, id eſt, Nero, Diocletianus, Conſtãtius, Anaſtaſius, & cæteri moris eorum, pertulerint, & vbi modò ſint, attendite diligenter: & quantùm ſit in Eccleſia Dei execrabilis fama eorum, & nomẽ deteſtabile, ſapiẽter aduertite. Quanta autem

Boni Imp.

Dei cultorum Auguſtorum, qui Eccleſiam Dei exaltauerunt, & præcipuè Romanam, Conſtantini videlicet & Conſtantis, Theodoſij quoquè maioris & Valentiniani, & cęterorum laus in vniuerſali Eccleſia polleat, & eorum præconia vbiquè perſonẽt, & nomen eorum inter ſacra myſteria impræter-miſsè commemoretur, attẽtiùs & ſedulè recordamini, ſicq; nos audire illos imitantes ſatagite. Patres etenim veſtri per gratiã Chriſti ſumus, & vos tanquàm chariſſimos diligimus filios. Nec poſſumus vobis niſì viam veritatis oſtẽdere, terrenam gloriam veſtrã augeri diuinitùs exoptamus. Sed quid peccamus, ſi cæleſtem ac æternam vos capeſſere nihilominùs exoramus?

Exhortatio pia.

¶ Quapropter attendat clementia veſtra, quãtus fuerat erga ſedis Apoſtolicę reuerẽtiam anteceſſorum veſtrorum, piorum dũtaxàt Imperatorum, & pręcipuè, quos lõgè ſuperiùs memorauimus, amor & ſtudium: qualiter eam diuerſis priuilegijs extulerint, donis ditauerint, beneficijs ampliauerint: qualiter illam literis ſuis honorauerint, eius votis annuerint, inſtituta perficienda mandauerint, orationes petiuerint, fidem ſectandam decreuerint: qualiter etiàm legib⁹ ſuis pro adunandis ei eccleſijs promulgauerint, pro colligendis concilijs ac proferendis ſententijs non imperauerint, ſed precati & hortati ſolùm extiterint: & quæ illi decreuerũt, ipſi conſenſerint: & quæ illi damnauerunt, ipſi reſpuerint. Sic ergò fili chariſſime, ſic & tua ſublimitas non ex parte ingratorum & inobedientium filiorum exiſtẽs, (quod abſit) ſed hos inter cæteros Dei cultores Auguſtos imitata, quę decreuimus de Conſtantinopolitana eccleſia, obediẽter attendat. Iſta quæſumus, ſuadẽtibus ſæpiùs nobis, pietas veſtra nos minimè ſpernat, præ oculis habitis Domini verbis, dicentis: Qui audit vos;

Luc. 10.

me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: & qui

1. Theſſ. 4.

me ſpernit, &c. Deniquè & concordãs Apoſtolus Domino noſtro: Quapropter, inquit, qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui dedit ſpiritum ſuum ſanctum in nobis. Verùm ſi nos vobis ſpernendos eſſe ducitis, nos tamẽ non poſſumus ea quæ Dei ſunt, ſpernere & negligére, quò minùs & ſaluti veſtræ conſulamus, & de acceptione talenti crediti noſtrum periculũ declinemus, diſpenſatione nobis cæleſtis ſeminis iniuncta. Væ ſi non ſparſerimus, vę ſi tacuerimus.

1. Cor. 9.

quod cùm electiõis vas formidet & clamet, quanto magìs cuilibet exiguo metuendum eſt? Proindè ſicut non leue diſcrimen incũbit pontificibus, ſiluiſſe pro diuinitatis cultu & Eccleſiæ correctione, quod congruit: ità his (quod abſit) non mediocre periculũ eſt, qui cùm debeant parére, deſpiciunt.

Primat⁹ Ro. Pont. inuiolabilis.

Et ſi cunctis generaliter ſacerdotibus diuina tractantibus, fidelium conuenit corda ſubmitti, quãto potiùs ſedis illius pontifici conſenſus eſt adhibendus, quem cunctę eccleſiæ generalis iugiter pietas celebrauit? Vbì clementia veſtra euidẽter aduertit, nũquàm quouis penitùs humano conſilio eleuare ſe quenquam poſſe contra illius priuilegium vel confeſſionem, quem Chriſti vox prætulit vniuerſis, quem Eccleſia venerãda confeſſa ſemper eſt & habet deuota primatem. Impelli non valent humanis præſumptionibus, quæ diuino ſunt iudicio conſtituta. Deſinant ergò (rogamus) temporibus veſtris quidam per occaſionem perturbationem eccleſiaſticam præcipitãtes appetere, & quæ nõ liceat, ambire. Alioquin & quod malè appetiuerũt, nõ perfruentur: & ipſam quoquè Chriſtianitatem, niſì reſipuerint, prorsùs amittent.

Vos autem quæſumus, nolite præiudiciũ Dei Eccleſiæ irrogare. Illa quippe nullũ imperio veſtro præiudicium infert, cùm magìs pro ſtabilitate ipſius æternam diuinitatem exoret, & pro incolumitate veſtra & perpetua ſalute iugi deuotione precetur. Nolite quæ ſua ſunt, vſurpare: nolite quæ ipſi ſoli commiſſa ſunt, velle ſurriper[illegible]entes quia tãtò nimirùm à ſacris debet omnis mundanarũ rerum adminiſtrator eſſe remotus, quantò quemlibet ex catalogo clericorũ & militantium Deo nullis conuenit negocijs ſecularibus implicari. Deniquè hi quibus tãtùm humanis rebus, & nõ diuinis, præeſſe permiſſum

Diſt. 96. c Deniquè.

eſt, quomodò de his, per quos diuina miniſtrant, iudicare præſumant, penitùs ignoram⁹.

Diſtinctæ poteſtates, papatus & imperium.

Geneſ. 14.

¶ Fuerunt hæc ante aduentum Chriſti, vt quidã typicè reges ſimul & ſacerdotes exiſterent. Quod S. Melchiſedech fuiſſe, ſacra prodit hiſtoria, quodq; in membris ſuis diabolus imitat⁹, (vtpotè qui ſemper, quę diuino cultui conueniunt, ſibimet tyrannico ſpiritu vindicare cõtendit) vt pagani Imperatores ijdem & maximi pontifices dicerentur. Sed cùm ad verum ventum eſt eundem regem atq; pontificem, vltrà ſibi nec Imperator iura pontificatûs arripuit, nec pontifex nomen Imperatorium vſurpauit. Quoniam idem mediator Dei & hominũ homo Chriſtus Ieſus, ſic actibus proprijs & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis vtriuſq; diſcreuit, propriã volens medicinali humilitate ſurſùm efferri, nõ humana ſupbia rurſùs in inferna dimergi, vt & Chriſtiani Imperatores pro ęterna vita põtificibus indigerent, & põtifices pro curſu temporaliũ tantũ-

Diſtin. 96. a Cũ ad verũ

modò

modò rerum imperialibus legibus vterentur: quatenùs ſpiritalis actio carnalibus diſtaret incurſibus: & ideò militans Deo, minimè ſe negocijs ſecularibus implicaret: ac viciſsim non ille rebus diuinis præſidere videretur, qui eſſet negocijs ſecularibus implicatus, vt & modeſtia vtriuſque ordinis curaretur, nè extolleretur vtroq; ſuffultus, & competens qualitatibus actionum ſpecialiter profeſſio aptaretur. quibus omnibus ritè collectis, ſatis euidéter oſtenditur, à ſeculari poteſtate nec ligari prorsùs, nec ſolui poſſe pontificem, quem conſtat à pio principe Conſtãtino (quod longè ſuperiùs memorauimus) deum appellatũ, nec poſſe deum ab hominibus iudicari, manifeſtum eſt. Sed & Theodoſius minor ſanctæ ſynodo ſcribens Epheſinæ primæ, dicit: Deputatus eſt igitur Candidianus magnificentiſſimus comes ſtrenuorum domeſticorum tranſire vſque ad ſanctiſſimam ſynodum veſtram, & in nullo quidẽ quæ faciendæ ſunt de pijs dogmatibus quæſtiones, ſeu potiùs expoſitiones, communicare. Illicitum nanque eſt, eum, qui non ſit ex ordine ſanctiſſimorum epiſcoporum, eccleſiaſticis intermiſceri tractatibus.

2. Tim. 2

Ibid. e Satis.

¶Quid prætereà hinc Romani præſules ſentiant, quid Latini Græcique doctores hinc exponant, quid denique Maximus venerabilis monachus, & illo in tẽpore apud vos penè ſolus catholicus, In diſceptatione ſua perhibeat, quoniam longum eſt ſcribere, interrogate ſeniores, qui tamẽ moribus ſeniores ſunt, & dicẽt vobis. His itaque manifeſtè repertis, appáret, comminiſtrum noſtrum Ignatium per imperialem tãtummodò ſententiam nullo modo potuiſſe prorsùs expelli. In cuius damnatione, quia præſulum quoquè aſſenſus eſt ſubſecutus, appáret id cauſa fuiſſe patratum adulatiõis, non legitimæ ſanctionis. Siquidem intãtùm veſtra ſententia præſulum præceſſit ſentẽtiam, vt non ſolùm veſtro ſit iuſſu à credita ſibi ante omnem interrogatiõem idem antiſtes pulſus eccleſia, verùm etiàm poſteà in damnatiõe ipſius, (ſicut geſta illius latrocinalis ſynodi, quæ nobis per Leonem illuſtrem à ſecretis miſiſtis, indicant) quod nunquàm (ni fallimur) aliquandò fuit actum, primi & *ante ſcripſeritis epiſcopum.

Iniqua damnatio Ignatij.

for. * ante omnes ſubſcripſeritis epiſcopos.

¶His ità pl[illegible]batis ſub conſpectu Dei, purè ſyncereque pietatem veſtram deprecamur, obteſtamur, exhortamur, vt petitionẽ noſtram non indignãter accipiatis. Rogamus deniquè, vt nos in hac vita potiùs audiatis deprecãtes, quàm (quod abſit) in diuino iudicio ſentiatis accuſantes. Et ideò nolite (precamur) iraſci, ſi vos tantùm diligimus, vt regnum, quod temporaliter aſſecuti eſtis, velimus vos habere perenne: & q imperatis ſeculo, poſſitis regnare cum Chriſto. Nam qua fiducia (rogam⁹) illic Dei præmia petituri eſtis, cuius hîc Eccleſiæ detrimenta nõ prohibetis? Non ſint grauia, quæſumus vos, quæ pro veſtræ ſalutis æternitate dicũtur. Scriptum legitis, Meliora ſunt vulnera amici, q fraudulenta oſcula inimici.

Prou. 27.

¶Deus omnipotẽs cor imperij veſtri ad intelligenda quæ dicimus, clementer aperiat, & nobis obedire in his, de quibus ſcribimus, impetrare nutu intimæ inſpiratiõis ſuæ dignet, Chriſtianiſſime & dilectiſſime fili.

Explicit epiſtola.

¶Quiſquis autẽ hanc epiſtolam noſtram Conſtantinopoli legerit, & Auguſtiſſimo filio noſtro Imperatori michaeli, quicquam ex his, quæ in ea ſcripta ſunt, occultauerit, ſi locum apud illum poteſt inuenire ſufficientem, anathema ſit. Quiſquis etiàm interpretatus eam fuerit, & ex ea quicquam mutauerit vel ſubtraxerit, aut ſuperaddiderit, præter illud quod idioma Græcæ dictionis exigit, vel interpretãtis ſcientia intelligendum non tribuit, anathema ſit.

Obteſtatio.

¶Hæc quidem, quæ hucuſquè per periochas nouem ſunt ſcripta, priùs acta, & à nobis per quoſdã fraternæ generalitati veſtræ intimãda ſunt miſſa, præter epiſtolam illam Apoſtolatûs noſtri, quam Michaëli excellẽtiſſimo Imperatori per quendam ipſius legatum, qui ſe Protoſpatarium appellabat, nomine Michaelem, tranſmiſimus. Poſteà verò cùm cognouiſſemus quia penès hos, qui nolunt ſanis acquieſcere monitis, nihil ſolùm ſcribendo proficiebamus, ratum duximus, per legatos noſtros & iteratas literatas *eorum, quæ videbantur Eccleſiæ profutura, mandare. Huius rei gratia direxim⁹ Conſtãtinopolim Donatum ſanctiſſimum epiſcopum, & Leonẽ venerabilem presbyterum, atque filium noſtrum Marinum diaconum: quatenùs hi, qui literis admoniti, parére refugiunt veritati, ſaltem verbis ſalutaribus conuenti, diſcant tandẽ diuinis inſtitutionibus minimè reſultare. Quibus in ſcriptis dedimus, quæ habentur in ſubditis, quæque per tres periochas diſtinguenda ſore decreuimus. Prima vtiquè harum eſt, quæ & decima huius eſt periocha voluminis, cõtinẽs epiſtolam ad iam memoratum Auguſtum trãſmiſſam, & alteram ad epiſcopos ac cæteros ordines Conſtãtinopoli ſubiectos. Secũda verò periocha eſt, quæ huius corporis vndecimum complet locum, habens in ſe duas epiſtolas, vnam Photio, & alteram Bardæ fautori eius deſcriptam. Porrò tertia eſt, quæ & duodecima eſt iſtius codicis periocha, circunferens in ſe fratri & coëpiſcopo noſtro Ignatio, & matri Imperatoris atque vxori ei⁹ ſingulas miſſas epiſtolas, necnõ & epiſtolam vniformem, quam quibuſdam claris vrbis Cõſtantinopolitanæ ſenatoribus ſingulatìm ſcribendam atque mittendam fore præuidimus.

Argumentum totius Tractatûs.

for. *ea

Hæc Nicolaus papa primus.

RESCRIPTA NICOLAI PAPÆ, HVIVS NOMInis primi, ex Gratiani volumine in vnum collecta per Ioannem Cochleum, & in viginti titulos diſpartita.

DE CONSTITVTIONIBVS ECCLESIAE. TIT. I.

Diſti.10 c.1. Epiſcopis in Cócilio apud Cóuicinium congregatis.

IMperiali iudicio nó poſſunt iura eccleſiaſtica diſſolui. nec poſſunt Imperatorum leges euágelicis & apoſtolicis, atq; canonicis decretis, qbus poſtponendę ſunt, inferre pıudiciú.

Diſt.12.Ridiculum.

2 Ridiculú eſt, & ſatis abominabile decus, vt traditiones, quas antiquitùs à patribus ſuſcepimus, infringi patiamur.

DE CONSVETVDINE. TIT. II.

Diſ 8.c. Mala

1 Mala conſuetudo non minùs, quàm pernicioſa corruptela, abijcienda & vitanda eſt.

Diſt 12 Scit Michaeli Imp.

2 Nihil obſunt ſaluti credentium diuerſæ pro loco & tempore conſtitutiones vel conſuetudines, ſi illis canonica nó obſiſtat authoritas.

Diſt.21.Denique.

3 Illi qui ante nos fuerunt, prouidam in eccleſijs conſuetudinem tradiderunt, hodieque in Romana Eccleſia (quæ magiſtra eſt omnium eccleſiarum) imprætermiſsè ſeruatur, ità vt nullus ſacerdos, maiore ſuo nó innuente conſacerdote, cuiuſlibet rei benedictionem dare nitatꝰ Sed & anterior ſtãs ad pronunciandã aliquã lęctionem, benedictionem quidem poſtulat, ſed ei quilibet inferior non audet benedicere: quia in epiſtola ad Hebręos legimꝰ, quòd minor à maiore benedicitur.

Heb.7.

DE IVDICIIS. TIT. III

Ibidèm c.Inferior

1 Inferior ſedes potiorem abſoluere, aut iudicio ligare non poteſt, nec proprijs diffinitionibus ſubiugare.

Ibi.c.Nolite.

2 Filios circa ſpiritualem patrem, vt diſcipulos erga magiſtrum, ità deuotos ac ſobrios eſſe decet, vt nulla penitùs temeritate ad eorum vitam dijudicandam, nec ſaltem tenuiter repręhendendam, proſiliant.

Ib.c.Núc au.

3 Non poteſt quiſquam ritè ab his, qui inferioris ordinis vel dignitatis ſunt, iudicialibus ſubmitti diffinitionibus. Vndè factum eſt, vt in concilio epiſcoporum nullus in Marcellinum papam, qui tempore Diocletiani & Maximiani Auguſtorum idolis compulſus ſacrificauerat, ſed poſteà inſignis martyr effectus eſt, ſententiam proferre auſus fuerit, dum ei ſæpiſſimè omnes dicerent: Tuo ore iudica cauſam tuam, non noſtro iudicio. Et iterùm: Noli audiri in noſtro iudicio, ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam, &c.

Ibi.c.ſequẽti.

4 Acephalum liquet eſſe concilium, vbi de tanta perſona agitur, & maiorum nó expectatur ſententia, cùm & in cauſa clericorum inferioris gradûs, ſolius epiſcopi ſui iudicium tantummodò poſtulandum ſit.

Ibi.c.ſequẽti.

5 Intantùm hanc pręſumptionem ſancti patres apud Chalcedonem deteſtati ſunt, vt Dioſcorum Alexandrinum antiſtitem, inter cętera idcircò potiſſimùm ſinè vlla reſtitutione damnauerint, quòd ponens in cælum os ſuum, lingua eius tranſeunte ſuper terram, excommunicationem in ſanctú Leonem papam dictauit.

Pſal.72.

2.q.2.c.2. Carolo Regi Francorum.

6 Omnes leges tã Eccleſiaſticæ q̃ vulgares & publicæ pręcipiút, vt oḿia ſibi ablata reſtituãtur ei, qui ſuis eſt rebus expoliatus.

3.q.5 c.ſi.Michaeli Imp.

7 Quòd ſuſpecti & inimici, iudices eſſe non debeãt, & ipſa ratio dictat, & plurimis probatur exemplis. Nam quid gratius & amabilius dare quis inimico poteſt, quàm ſi ei ad impetendum commiſèrit, quem lædere fortè voluèrit?

3.q.9 Reuerà.

8 Reuerà iuſtus mediator non eſt, qui vno litigante, & altero abſente, amborum emergentes lites decidere non formidat.

Ib.c Indicas.

9 Indicas Hermãnum epiſcopum ſuper quibuſdam frequenter fuiſſe accuſatum, ꝓ quibus, quia ex parte ipſius perſona deeſt, nos vni parti ad diſcrimen alterius credere proculdubiò non poſſumus.

Ibi.c.ſi fortè.

10 Neceſsè eſt ſecundùm ſacrarum ſcripturarum documentum, ac ſecúdùm iuſtitiæ tramitem, & accuſatum & accuſatorem ſimul adeſſe, & vnam partem, quantacunq; & qualicunque prædita ſit authoritate, ſic prorsùs audiri, vt alteri parti nullum præiudicium irrogetur.

4.q.2.c.2 Michaeli Imp.

11 Hęreticis non licet accuſationes contra orthodoxos epiſcopos pro eccleſiaſticis facere negocijs. Hæreticos autem dicimus, tam eos qui olìm ab Eccleſia proiecti ſunt, quàm qui poſt hoc à nobis anathematizati ſunt. Præter hos autem & eos, qui fidẽ quidem ſanã negant vel ſimulant confiteri.

4.q.4 c.ſi.

12 Contra ritum eccleſiaſticum, contraq; venerandas leges producitur accuſator vel teſtis de imperialibus ædibus, & cui imperari poteſt, ad falſum dicẽdum, teſtimóium adhibetur. fiunt ſuſpecti, iudices: & lupi, cuſtodes.

6 q 4 Quod benè Carolo regi Francorum.

13 Quod benè ſemèl definitum eſt, & interpoſitis iuramẽtis deliberatum, nulla debet iteratione (niſì fortaſsìs vbì fuerit maior authoritas) retractari.

24 q.1 Ait. Michaeli Imp. Augu.

14 Ait Cæleſtinus papa, Orientalibus epiſcopis ſcribens: Si quis ab epiſcopo Neſtorio, vel ab alijs qui eum ſequunẗ, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excommunicatus vel exutus eſt ſeu antiſtitis ſeu clerici dignitate, in noſtra hunc communione duràſſe & durare manifeſtum eſt. Nec iudicamus eum eſſe remotum, quia non poterat quenquam eius remouere ſentẽtia, qui iam ſe præbuerat ipſe remouendum.

15 Hi-

33.q.2. Hiſtoria. Carolo regi Francorum.

15 Hiſtoria eccleſiaſtica, ab Euſebio Cæſareenſi epiſcopo cóſecta, de muliere quadam quæ de caſtitate à marito accuſabatur, ait: Præceptum eſt ab Imperatore, lege lata, vt primò permitteretur ei rem familiaré liberè diutiùs ordinare, tunc demùm reſponderet obiectis. Hoc omnes leges tam eccleſiaſticæ quàm vulgares publicæque præcipiunt. Si autem de mulieribus & ſecularib⁹ viris hæc cóſtituta ſunt, multo magìs eccleſiaſticis hominibus & ſacerdotib⁹ ſunt conceſſa.

Ibid. c. Siue. Eidem.

16 Siue de coniugij fœdere, ſiue de adulterij crimine iudicium agitandum ſit, nulla ratio patitur, Tebergã cum Lothario poſſe inire certamen, niſì priùs ad tempus fuerit reddita ſuæ poteſtati, & cóſanguineis proprijs liberè ſociata. Itaque etiàm locus, ꝓuidendus eſt, in quo nulla vis multitudinis formidetur, nè ſit difficile teſtes producere vel cæteras perſonas, quæ tam à ſanctis canonibus, quàm à venerandis Romanis legibus in huiuſmodi controuerſijs requiruntur.

DE ROMANA ECCLESIA & ſede Apoſtolica. Tit. 4.

Diſt. 22 ca 1. Mediolanenſibus.

1 Omnes, ſiue patriarchæ cuiuſlibet apicem, ſiue metropolis primatus, aut epiſcopatuum cathedras, vel eccleſiarũ cuiuſcunque ordinis dignitatem, inſtituit Romana Eccleſia. Illam verò ſolus ipſe fundauit, & ſupra petram fidei mox naſcẽtis erexit, qui beato Petro, æternæ vitæ clauigero, terreni ſimul & cæleſtis Imperij iura commiſit.

Math 16.

Diſt. 79 c. 1. & c. ſi quis pecunia In Concilio ꝓſidenti.

2 Si quis pecunia, vel gratia humana, aut populari ſeu militari tumultu, Apoſtolicæ ſedi ſinè cócordi & canonica electione cardinalium eius Eccleſiæ ac deindè ſequentium clericorum religioſorũ inthronizatur, non papa vel apoſtolicus, ſed apoſtatic⁹ habeatur. Liceatque cardinalibus & alijs clericis Deum timentibus & laicis, inuaſorem illum anathematizare, & humano auxilio à ſede Apoſtolica pellere.

Diſt. 97. c. ſi. Ludouico Imp.

3 Licèt nunquàm Apoſtolicæ ſedis modus fuerit, abſque ſignatis apicib⁹ vndecũquè legationem ſuſcipere, nos tamen ſublimitatem veſtrã in nobiliſſimo viro ac ſtrenuo legato veſtro honorantes, eiusque grauitatem & eloquiorum illius veridicas cognoſcentes aſſertiones, nihilominùs eum abſque epiſtola veſtra ſuſcepimus.

2. q. 3 Et 9. q. 3 c. per principalem. Michaeli Imp.

4 Per principalem beatorum apoſtolorum Petri & Pauli dextram & poteſtatem & ius habemus, non ſolùm in monachos, verùm etiàm in quoſlibet clericos de quacũque diœceſi, cùm neceſsè fuerit, ad nos conuocare, atq; eccleſiaſticis exigentibus oportunitatibus inuitare.

2 q 6 Arguta Rhemenſi archiepiſcopo.

5 Arguta ſapientia tua, materiam depoſitionis aduersùs Rotardum aſſumpſit, & ab itinere Apoſtolicæ ſedis remouit, & continuatim Apoſtolicam ſedem appellantem damnauit, & carcerali cuſtodiæ mãcipauit. Priuilegia tamen Apoſtolicæ ſedis vos obliuioni tradere nullo modo debuiſſetis, q̃bus venerandi canones iudicia totius Eccleſiæ ad hanc deferri iubent.

6. q 3 Patet. Michaeli Im.

6 Patet profectò, ſedis Apoſtolicæ (cuius authoritate maius nó eſt) iudicium à nemine fore retractãdum, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Nec de eius iudicio canones vnquàm præceperunt iudicari, ſententiamque illius conſtituerũt non oportere diſſolui, cuius potiùs ſequẽda decreta mandauerunt.

15. q. 6. c. 2. Epis Galliæ.

7 Authoritaté venerabilium prædeceſſorum noſtrorũ ſequuti, & nominatìm beatiſſimi papæ & martyris Alexandri, quinti à B. Petro, ab omnibus iuramentis & cuiuſcunque modi obligationibus, q̃bus illi ſeſe coacti violentia impiorum obligauerunt, abſoluimus, & nè illa ſeruentur, vetuimus, tam archiepiſcopũ Treuirenſem, quàm eius præpoſitum, & oẽs qui tunc temporis capti, ſe illis quoquo modo obligauerũt. Neque vllam eos proindè infamiã vel calúniam, aut à ſuis bonis ſequeſtrationem vnq̃, authore Deo & ſanctis apoſtolis & noſtris prædeceſſoribus, ſuſtinere permittimus, ſicut per prophetam Dominus dicit: Diſſolue colligationes impietatis, &c.

Eſa 58.

17 q 4. Nemini Omnibus episc.

8 Nemini eſt de ſedis Apoſtolicæ iudicio iudicare, aut illius ſententiam retractare permiſſum, videlicet propter Romanæ Eccleſię primatum, Chriſti munere in B. Petro apoſtolo diuinitùs collatum.

17 q 2 Si quis. Vniuerſali ſynodo præſidens.

9 Si quis dogmata, mandata, interdicta, ſanctióes vel decreta pro catholica fide vel eccleſiaſtica diſciplina, pro correctione imminẽtium vel futurorum malorum, à ſedis Apoſtolicæ præſule ſalubriter promulgata contempſerit, anathema ſit.

35 q 9 Sententiam Michaeli Imp.

10 Sententiam Romanæ ſedis non negamus poſſe in melius commutari, cùm ante ſurreptum aliquid fuerit, aut ipſa pro conſideratione ætatum vel temporum ſeu grauium neceſſitatum, diſpenſatione quædam ordinare decreuerit: quoniam & egregium Paulum Apoſtolum diſpenſatoriè legimus quædam feciſſe, quę poſteà reprobâſſe legitur. Quod tamen obſeruandum eſt, quãdò illa Romana videlicet Eccleſia, diſertiſſima conſideratione fieri delegerit: non quandò ipſa quæ benè ſunt diffinita, retractare voluerit.

De conſecra. di. 1. eccleſia. Clero & plebi Viennen. eccleſiæ.

11 Eccleſia, Id eſt, catholicorũ collectio, quomodò ſinè Apoſtolicę ſedis inſtituetur nutu, quandò iuxta ſacra decreta, nec ipſa debet abſque præceptióe papæ baſilica nouiter conſtrui, quæ ipſam catholicorum intra ſemet amplecti cateruam dinoſcitur?

DE DECRETIS ROMANOrum Pontificum. Tit. 5.

1 Quod

Diſt. 11 ca. 2. Michaeli Im.

1 Quod à ſedis Apoſtolicæ rectoribus plena authoritate ſancitur, nullius conſuetudinis occaſione remoueatur.

Diſt. 19 ca. 1. Archiepis & epis per Galliã cõſtitutis

2 Si Romanorum pontificum decreto, cęterorum opuſcula tractatorum approbãtur vel reprobantur, ità vt quod verè ſedes Apoſtolica probauit, hodiè teneatur acceptum: & quod illa repulit, hactenùs inefficax habeatur: quanto potiùs ea quæ ipſa ꝓ catholica fide, pro ſanis dogmatib9, pro varijs & multifarijs Eccleſiæ neceſſitatibus & fidelium moribus diuerſo tempore ſcripſit, omni honore debeat præferri, & ab omnibus prorsùs in quibuſlibet neceſſitatibus vel opportunitatibus, diſcretiõe vel diſpẽſatione magiſtra, reuerenter aſſumi &c?

Di. 20 ca. ſi. Clero Cõſtantinopolitano

3 Si decreta Romanorum pontificũ non habetis, de neglectu atque incuria eſtis redarguendi. Si verò habetis, & non obſeruatis, de temeritate eſtis corripiendi & increpandi.

DE IMPERATORIBVS.
Tit. 6.

Diſt. 10 ca. 2. Michaeli Im.

1 Imperator ſuis reipub. quotidianis adminiſtrationibus debet eſſe cõtentus, non vſurpare quæ ſacerdotibus Domini ſolùm conueniunt.

Diſt. 96 ca. Vbinam. Eidem.

2 Vbinàm legiſtis, Imperatores anteceſſores veſtros ſynodalibus conuentibus interſuiſſe, niſi fortè in quibuſdam vbi de fide tractatũ eſt, quæ vniuerſalis eſt, q̃ omniũ communis, quæ non ſolùm ad clericos, verùm etiàm ad laicos & ad omnes omninò pertinet Chriſtianos?

Ibid. ca. ſeq. Deniquè. Eidem.

3 Deniquè hi quibus tantùm humanis rebus, non diuinis, præeſſe permiſſum eſt, quomodò de his per quos diuina miniſtrãtur, iudicare præſumãt, penitùs ignoramus.

Ibid. ca. Cùm ad verum. Eidem.

4 Mediator Dei & hominũ, homo Chriſtus Ieſus, idem rex & põtifex, actibus proprijs & dignitatib9 diſtinctis officia poteſtatis vtriuſq; diſcreuit, vt Chriſtiani Imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro curſu temporalium tantummodò rerum imperialibus legibus vterentur: quatenùs ſpiritualis actio à carnalibus diſtaret incurſibus, & Deo militãs, minimè ſe negocijs ſecularibus implicaret: ac viciſsìm non ille rebus diuinis præſidere videretur, qui eſſet ſecularibus negocijs implicatus.

Ibid. ca. ſeq. Satis. Eidem.

5 Satìs euidenter oſtenditur, à ſeculari poteſtate nec ſolui prorsùs, nec ligari pontificem, quem conſtat à pio principe Conſtantino deum appellatum, cùm nec poſſe deũ ab hominibus iudicari manifeſtũ eſt.

2. q. 7. Non quales. Eidem.

6 Non quales ſacerdotes Domini ſunt, ſed quid de Domino loquantur, eſt vobis magnoperè præuidendum. Nec in vicarijs beati Petri apoſtoli vobis eſt attendendum quid ſint, ſed quid pro correctione eccleſiarum, quid pro ſalute veſtra ſatagant. Nec enim illos dicetis inferiores ſcribis & phariſæis, ſedentibus ſuper cathedram Moſis, de quibus Dñs præcepit, dicens: Quæcunque dixerint vobis, facite &c. Matth. 23.

DE REGIBVS.
Tit. 7.

Di. 63. Porrò. Lothario reg.

1 Relatum eſt nobis, quòd quicunque ad epiſcopatum in regno tuo prouehendus eſt, non niſì fauentem tibi permittas eligi. Idcircò Apoſtolica authoritate, ſub diuini iudicij obteſtatione, iniungimus tibi, vt in Treuirenſi vrbe & Agrippina Colonia nullum eligi patiaris, antequàm relatum ſuper hoc, noſtro apoſtolatui fiat.

2 q. 1. Quæ Lotharius. Carolo regi Francorum. Galat. 5.

2 Quæ Lotharius rex nepos veſter fecit, accuſatione non indigent. Manifeſta enim ſunt, teſte Apoſtolo, opera carnis, fornicatio, immũditia &c. In manifeſtis enĩ calliditate accuſantium non opprimitur reus, nec tergiuerſatione proprium crimen celatur, cùm culpa ſub oculis omnium ſpontè ſe ingerat, atque ideò in talibus iudiciarius ordo non requiritur.

Ibid. cap. ſi. Epis per Galliam, Italiam, & Germaniã conſtitutis.

3 Scelus quod Lotharius rex (ſi tamen rex veraciter dici poſſit, q nullo ſalubri regimine corporis appetitus refrenat, ſed lubrica eneruatione magìs illicitis eius motibus cedit) in duab9 ſcilicet fœminis Teberga & Gualdrada commiſit, omnibus manifeſtum eſt: ſed dudùm epiſcopos *Teugaldum & Guntharium, in tali facto eum habuiſſe tutores atq; fautores, penè totus orbis vndiquè ad limina ſeu ſedem confluens Apoſtolicam, referebat. Igitur decernente nobiſcũ ſancta ſynodo in præſentia depoſiti, & ab officio ſacerdotali excõmunicati, atque à regimine epiſcopatûs alienati indubitanter exiſtunt.

*Thietgaudum

11 q. 3. Præcipuè. Lothario regi.

4 Præcipuè Gualdradæ pellicis tuæ, & dudùm à te repudiatæ, communionem declina. Excommunicata eſt enim, & vſque ad præſentiam noſtram ab omni contubernio Chriſtianorum ſequeſtrata. Quamobrem cauendum eſt, nè cum ea pari mucrone percellaris ſententiæ, ac pro vnius mulierculæ paſſione vinctus & obligatus, ad penne trahatis exitium.

Ibid. cap. Ità corporis. Eidem.

5 Ità corporis tui motibus cedere conſenſiſti, & relaxatis voluptatũ habenis, temetipſum in lacum miſeriæ & in lutum fæcis prohibitum deieciſti, vt qui poſitus fueras in gubernatiõe populorum, effectus ſis ruina multorum. Probat hoc Teugaldi & Guntharij dudùm Epiſcoporum legitimus caſus, qui pro eo quòd te minimè competenter erudiêrint, quinimmò quia præuaricationem tuam argumentis ſuis tegere, & ſub quadam iuſtitiæ ſpecie fucatis quibuſdam exquiſitis adinuentiõibus æquitatem obruere ſtuduerunt, noſtra ſunt Apoſtolica depoſiti authoritate, & ab omni epiſcopatûs regimine regulariter ſequeſtrati.

6 Ex-

Ibi Excellentiſſimus. Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo.

6 Excellentiſſimus rex Carolus apoſtolatum noſtrum cõſuluit, quid agendum ſit de his qui cum Engeltruda ſæpè damnata communicant fœmina: quoniam eam cum communicatoribus ſuis & fautoribus pari vinculo anathematis cõſtat eſſe adſtrictam. Quapropter nunc beatitudini tuæ iniungimus, vt ſuper hoc noſtra authoritate fretus, curam de his ſumere ſtudeas. Et quia docta diuinitùs ſanctitas tua valdè nouit, aliud eſſe ex neceſſitate, aliud ex ignorãtia, atque aliud quod de ſtudio delinquit, iſtudq́; poſterius duob⁹ priorib⁹ diſtrictiùs eſſe puniendũ: idcircò ſolerter inuigilet, & cauta diſtrictiõe ſingulorũ modos dijudicet: quatenùs q̃ ex neceſſitate aut ignorantia delinquũt, authoritate noſtra p te abſoluãtur. Illos aũt q̃ ſtudio ſuo obligantur, & contemptu interdicta noſtra poſtponũt, nõ niſi digna ſatisfactione præueniẽte, volumus à te prorsùs abſolui.

24. q. 3. An nõ Lothario regi.

Gene. 6.

7 An non diſtricta vltione feriendus es, qui in duabus vxoribus adulteriũ Lamech & flagitium imitatus eſſe dinoſceris? Quod Dominus non niſi poſt ſeptuagintaſeptem generationes ſuo ſalutifero aduentu deleuit, cùm Cain fratricidium ſeptima generatione aquis abolitũ ſit cataclyſmi, i. diluuij.

DE PATRIARCHIS ET *Archiepiſcopis.* *Tit.* 8.

Di. 63. Epiſcopus. Ioãni Rauẽnati archiepiſcopo.

1 Epiſcopos per Aemiliã non conſecres, niſi poſt electionem vel conſenſum cleri & populi.

3. q. 6. Hæc quippe. Salomoni regi Britonum.

2 Hæc eſt ordinatio Dei patris tui, & hęc eſt lex eccleſiæ matris tuæ, videlicet, vt oẽs epiſcopos regni tui ad Turonenſem archiepiſcopum mittere non detrectes, ipſiusq́; iudicium poſtulare non dedigneris. Ipſe eſt enim metropolitan⁹, & omnes epiſcopi regni tui, ſuffraganei eius ſunt, ſicut conſcriptiones prędeceſſorum meorum euidenter oſtẽdunt. Neque enim eccleſias Dei per diſcordias regum diuiſionis aliqua damna pati neceſsè eſt, cùm (quãtùm ex ſe eſt) pacem quam prædicant, ſeruare ſtudeant in inuicèm & in omnes.

9. q. 3. Cõqueſtus. Rodulpho Bituricenſi archiepiſcopo.

3 Conqueſtus eſt apoſtolatui noſtro frater noſter Sigedodus archiepiſcop⁹ Narbonenſis, quòd clericos ſuos (eo inuito) ad iudicium tuum venire compellas, & de rebus ad eccleſiam ſuam pertinentibus, eo inconſulto, quaſi iure patriarchatûs tui diſponas: Cùm hoc neq; antiquitas (cui ſancti patres ſanxerunt reuerentiam) habeat, & authoritas ſanctorum canonũ penitùs interdicat. niſi fortè pro cauſis, quæ apud ſe terminari non poſſunt, ad te quaſi ad patriarcham ſuum ꝓuocauerint per appellatiões, vel ſi epiſcopus ſuus deceſſerit, res eccleſiæ ſuæ iudicio tuo diſpẽſare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris epiſcopis, niſi quantùm ſacri canones concedunt, & priſca cõſuetudo illis antiquitùs contulit, diffinimus.

11. q. 3. Teugualdum. Omnibus epis Galliæ & Germaniæ.

4 *Teugualdum Treuirẽſem & primatem Belgicæ ꝓuinciæ, & Gunthariũ Agrippinæ Coloniæ archiepiſcopos, nunc coram nobis & ſancta ſynodo ſub geſtorum inſinuatione, qualiter cauſam Lotharij regis & duarum mulierum eius, Tebergæ ſcilicet & Gualdradę, recognouerint & iudicauerint, ſcriptum ſuper hoc proprijs manib⁹ roboratum offerentes, & ſentẽtiam quam à ſede Apoſtolica in Engeltrudam vxorem Boſonis, ſanctiſſimus frater noſter archiepiſcop⁹ Mediolanenſis Thado & cæteri coëpiſcopi noſtri petiuerunt emittendam, & nos diuino ſuccenſi zelo, ſub anathematis atteſtatione canonicè protuleramus, publicè ſe viua voce violãſſe confitẽtes: in quibus omnibus inuenim⁹ eos apoſtolicas atque canonicas ſanctiões in pluribus exceſſiſſe, & æq̃tatis normam nequiter temerãſſe: ab omni iudicamus ſacerdotij officio manere penitùs alienos. Et ideò ſancti ſpiritùs iudicio, & beati Petri per nos authoritate, epiſcopatûs exutos regimine conſiſtere diffinimus.

DE SACRIS ORDINIBVS. *Tit.* 9.

Di. 23. ſ. tercil. Rodulpho Bituricen. archiepiſcopo.

1 Quæ in conſecrationibus & ordinib⁹ obſeruãda ſint, beati Innocẽtij papæ canonica decreta, præſertim principia paginę ad Decentium Eugubinum epiſcopum emiſſæ, affatim edocebunt.

1. q. 1. Statuimus. ap 2.

2 Simoniaci ſimoniacè ordinati vel ordinatores, ſecũdùm eccleſiaſticos canones, à proprio gradu decidant. Simoniaci quoquè ſimoniacè à non ſimoniacis ordinati, ſimiliter ab officio malè accepto remoueãtur. Simoniacos autem non ſimoniacè à ſimoniacis ordinatos, miſericorditer per manûs impoſitionem pro temporis neceſſitate in officio concedimus permanere.

DE EPISCOPIS. *Tit.* 10.

Diſt. 34 ca 1. Aluino archiepiſcopo Ianuenſi.

1 Epiſcopi ab omni beſtiarum vel volucrum venatione penitùs alieni exiſtere, & ab immoderata filiarum ſuarum familiaritate, vndè mala oriatur fama, abſtinere debent. Nullum enim ſanctum (vt ait beatus Hieronymus) venatorem legimus.

Diſt 43. ca ſi. Michael. Imp

1. Cor. 9.

2 Epiſcopis diſpenſatio cæleſtis ſeminis iniũcta eſt. Væ ſi nõ ſparſerint, vę ſi tacucerint, ſicut vas electiõis formidat & clamat.

6. q. 3. Deniq;

3 Si quęlibet ambiguitas vel aliqua fortaſsè ſuper Suffredi examinatiõe vel epiſcopatûs abrenunciatiõe oborta fuiſſet cõtentio, ex more ad ſedẽ Apoſtolicã referri conuenerat, & noſtra in his omnibus debuerũt cuncti decreta penitùs expectare. Quod q̃a obmiſſum eſt hactenùs, dolemus. Dilectiſſ. igitur,

igitur,gloriam veſtram vehementer efflagito, vt iam dictus Suffredus epiſcopus proprio reſtituatur epiſcopio: & hîc, ſi aliquid reprǽhenſione dignũ geſſit,poſteà vel correctione vel digna animaduerſione diffinietur.

7.q.1 Pontifices. Aluino Ianuenſi archiepiſcopo.

4 Pontifices qui aliqua occupantur infirmitate vel ægritudine, abijciẽdi nõ ſunt: nec alij in loco eorũ cõſecrãdi ſunt, niſi ex hac fuerint luce ſubtracti. Quòd ſi de miniſterio ſibi conceſſo conqueruntur, quæ licita ſunt,ſacerdotes expleant. In his verò quæ his præſumere nõ licet, vicinorum vſq; ad recipiendam ſanitatem epiſcoporum auxilia ſubrogentur.

Ibid. ca.eodẽ. Eidem.

5 Epiſcopos verò,qui Dominici gregis ſuſcipiunt curam atque ſolicitudinem, ab adminiſtratione eorũ diſcedere non oportet,vt accepti talenti pulchritudo non deleatur,ſed certamen eorum ſalubriter augeatur,& triplicetur fructus.

Ibid ca.Sciſcitaris. Hunifrido Morinenſiæ eccleſiæ epõ.

6 Sciſcitaris,vtrùm cùm à Normãnis de epiſcopio depellaris, debeas decæterò in monaſterio conuerſari.In quo ſcias chariſſime frater,quòd ſi pernicioſum eſt proretam in tranquillitate nauim deſerere, quanto magis in fluctibus? Vbi non dicimus, ꝙ perſecutorum non fugiamus (maximeque paganorum) inſidias, cùm ad tempus ſæuiunt, & ob multitudinem delictorũ noſtrorum nocendi facultatẽ diuinitùs aſſequuntur,præſertim cùm eis prodire vltrò nõ debeamus, & multos prophetas & apoſtolos, ipſum quoquè Dominũ huiuſmodi fugiſſe inſecutores, luce clarius cõſtet: ſed quòd præcipuè nos, qui tãquàm arietes ducatum gregibus præbemus, immò qui & horũ paſtores ſumus, Deo authore, cum eis in periculis pro viribus perſiſtere pro certo conueniat.Et cùm trãquillitas reddita diuina fuerit pietate, ſopitaque furentium infeſtatio, mox gregem perquirere, & in vnum colligere,& eius animos cæleſtis patrię pace potiſſimùm ſecuritate prædicata, ſursùm erigere debemus.

23.q.8 Repræhenſibile Carolo regi Francorum.

7 Rep̃henſibile valdè conſtat eſſe quod ſubintuliſti,dicẽdo, Maiorem partem om̃ium epiſcoporum die noctuq́ue cum omnibus alijs fidelibus tuis contra piraras maritimos inuigilare, & ob id epiſcopi impediantur venire:cùm militum Chriſti ſit,Chriſto ſeruire:milites verò ſeculi ſeruiant ſeculo, ſecũdùm quod ſcriptum eſt, Nemo militans Deo,implicat ſe negocijs ſecularibus. (2.Tim.2.4) Quòd ſi ſeculi milites militiæ ſtudent,quid ad Epiſcopos & milites Chriſti pertinet,niſi vt vacent orationibus?

De conſecra. Di.1 Porrò Rodulpho Bituricenſi archiepiſc.

8 Porrò GLORIA IN EXCELSIS DEO, ab epiſcopis in cœna Domini intra Miſſarum ſolennia more noſtro dicenda eſt. Pallio verò Apoſtolico eadem die vti, eſt illis licitum,quibus eſt ab Apoſtolica ſede permiſſum.

DE PRESBYTERIS.
Tit. II.

Di.32. Nullus. Omnibus epiſcopis.

1 Nullus Miſſam audiat presbyteri, quẽ ſcit concubinam indubitanter habere aut ſubintroductam mulierem.

Di. 50. Sacerdotes. Carolo archiepiſcopo Moguntino & eius ſuffrag. Ibid. ca.Studeat Oſualdo epiſcopo Quadrãtino.

2 Sacerdotes ſi in fornicationis ceciderint laqueũ,& criminis manifeſt⁹ ſine oſtenſus ſit actus, ſacerdotij honorẽ habere non poſſunt, ſecundùm canonicæ inſtitutionis authoritatem.

3 Si presbyter aliquem percuſſerit, non ad mortem, pro percuſſione pœnitentiam agat,& aliquanto tempore à Miſſarũ ſolennijs ſuſpendatur. Si verò qualicunque percuſſione eius, aliquis mortuus fuerit, nulla ratione miniſtrare ſacerdotis more debet: qnoniam & ſi volũtatem occidendi non habuerit, furor tamen & indignatio in omnibus, & præcipuè in Dei miniſtris, multipliciter inhibetur atque damnatur.

2 q.1.Notum ſit. Gerardo Turonenſi archiepiſcopo.

4 Presbyter iſte dicit ſe falſis criminibus impetitum,& ab eccleſia ſua, non conuictũ neque confeſſum, irrationabiliter fuiſſe eiectum.Nam tua diligentia per tres vices inquiſitione facta,nulla in ſe neque de fornicationis crimine, neque de homicidij confeſſione,de quibus impetebatur,reperiri potuit culpa. Idcircò magnoperè monemns reuerentiam tuam, vt quæ, te fortè ignorante, Gieziaca cupiditate peracta eſſe videntur, tuæ fraternitatis cenſura celeri emendatiõe corrigantur,ſcilicet reſtituendo eccleſiæ ꝓpriæ iam dictum ſacerdotem, atque ei reddendo tua pietate priſtinum, quem ꝑdidit, honorem.

15.q.8 ca.5. Ad conſulta Bulgarorum.

5 Sciſcitãtibus vobis, ſi à ſacerdote, qui fuerit compræhenſus in adulterio, ſiue de hoc ſõla ſama reſperſus eſt,debeatis cõmnnionem recipere nécne,reſpondemus:Non poteſt aliquis quantumcũquè pollutns ſit, ſacramenta diuina polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum exiſtũt. Qualiſcũque enim ſacerdos ſit,quæ ſancta ſunt, coinqnari nõ poſſunt. Idcircò ab eo,quotcunque iudicio epiſcoporum reprobetur, communio percipienda eſt: quoniam mali bona adminiſtrando, ſe tautummodò lædunt.Fax accenſa, ſibi quidem detrimentũ præſtat, alijs verò lumen in tenebris adminiſtrat: & vndè alijs commodum exhibet, indè ſibi diſpendium præbet. Sumite ergò ab omni ſacerdote intrepidi Chriſti myſteria, quia omnia in fide Chriſti purgantur. Fides eſt enim, quæ hunc mundum vincit. Et quia non dantis meritum, ſed accipientis ſit,dicente beato Hieronymo: Ad credẽdum om̃i animę baptiſmns eſt ꝑfectus,& in om̃i ſacerdote corp⁹ Chriſti eſt ꝑfectum.

17 q.4. De presbyterorũ Thadoni archiepiſcopo Mediolanenſi.

6 De presbyterorum flagellatoribns & occiſoribus,prędonibus ſcilicet,qui ſeculari brachio minimè coërcentur, iuxta pręceptum oomini placet,vt fraterno amore cõueni-

ueniantur ſecundò & tertiò: Qui requiſiti, ſi te non audíerint, conueniente eccleſia, eos ſacra communione priuare: atque ſi in ſiia obſtinatione permanentes, ſacerdotalia monita fortè cootempſerint, ab Eccleſię compage ſub anathematis interdictióe reſecare, licentiam tribuimus.

De clericis. Tit. 12.

Di 11 De illo. Odoni Viennen archiepiſcopo. 1 Clericus, qui per ordines eccleſiaſticos vſque ad ſubdiaconatum caſtè vixit, vxorem ducere non poteſt. Nullis enim datur licentia, exceptis illis, quibus eccleſiaſtica regula vxorem habere permittit.

Di. 50. Clericũ. Oſualdo coepiſcopo. Quadrãtino. 2 Clericum, qui paganum occíderit, non oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere etiàm debet acquiſito homicida eñ eſt. Nam diſcreti ſunt milites ſeculi à militibus Eccleſiæ, quibus militare ſeculo non conuenit.

Ibi ca Hi qui arborem. 3 Hi qui arborem incídere videntur, ſi contigerit, vt cadens arbor occíderit hominem, inculpabiles ſuot atque innoxij: quia nec voluntate eorum, nec deſiderio homicidium perpetratum eſt. Si verò aliqua culpa eorum vel neglectu, morientis hominis interitus cognoſcitur aduenisſe, abijciendi ſunt à gradu, & in ſacro ordine nullatenùs ſuſcipiendi.

De votis monaſticis. Tit. 13.

Di 27. Quod interrogaſti Albino Viennen. archiepiſcopo. 1 Fœmina quæ poſt obitum mariti ſui, ſacrum velamẽ ſuper caput ſuum impoſuit, & finxit ſe ſub eodem velamine monialem eſſe, poſteà verò ad nuptias redijt, debet pœnitentiam agere de illuſione neſanda, & reuerti ad id quod ſpopondit.

30 q 1 Præſens. Omnibus epis in regno Ludonici 2 Præſens clericus, nomine Lambertus, vnà cum patre ſuo nomioe Attho, quôdàm videlicet comite, nunc autem clerico, ad limina apoſtolorum properans, adijt prçſentiam noſtram, aſſerens qualiter idem pater eius in laicali adhuc ordine, in prædijs proprijs ædificâſſet duo monaſteria, voluntatem gerens, vt poſt ſuum deceſſum præſens eius filius Lambertus, in locum eius ſuccederet, quem inſra teneram ætatẽ inter octauum & decimum annum conſtitutum, memoratus pater proprio arbitrio, abſque regulari inſtitutione, extra omnem illius voluntatẽ, cucullam ioduit. Igitur poſt quoddam ipſius temporis ſpatium (vt ipſe dicit) Salomon epiſcopus, cum quibuſdam alijs, abſque patris oblatione vel abbatis pcepta benedictione, eundem Lambertum monaſticum habitum induere fecit (vt ferunt) inuitum. Et ſub hac occaſione, paterna ſeu materna hæreditate à fratribus ſuis priuatum eſſe, atque contra omnem (vt dictum eſt) volũtatem ſuam quaſi regularem illum monachum permanere volunt. Et infrà: Quapropter cóſultè pſalmograpbi verba recolentes, quibus voluntariè ſe oeo ſacrificare pronunciat, & voluntaria oris ſui (Pſal 53.) beneplacita fieri in conſpectu nei obſecrat, præſentem clericum nomine Lambertum, minimè debere exiſtimauimus ſub tali violentia fieri monachum. Quod enim quis non eligit, nec optat, profectò non diligit. Quod autem non diligit, facilè contemnit. Nullum ergò bonum, niſi voluntarium. Idcircò Dñs non ferendam in via virgam, per quam violentia vlli inſeratur, p̃cepit &c. Matth. 10.

3 Vidua quidem, quæ capiti ſacrum velamen impoſuit, ſi inter cæteras velatas fœminas in eccleſia orauerit, & oblationes cũ illis obtulerit, ſi profeſſa eſt ſe in eodem habitu permanere, ſpondens nunquàm religionis velamen deponere, à religionis obſeruantia diſcedere non præſumat. 27. q 1. Vidua. Carolo archiepiſcopo Moguntino, & eius ſuffraganeis.

De laicis. Tit. 14.

1 De presbyteris, vobis q laici eſtis, nec iudicandum eſt, nec de vita eorum quicquã inueſtigandum, ſed epiſcoporum iudicio, quicquid id ſit, eſt reſeruandum. Di. 18 ca. ſi Ad conſulta Bulgarorum.

2 In ſcripturis narratur Cooſtantinus Imperator dixiſſe, Verè ſi proprijs oculis vidiſſem ſacerdotem Dei, aut aliquem eorum q in monachi habitu circumamicti ſunt, peccantem, chlamydem meam expoliarem, & cooperirem eum, nè ab aliquib[9] videretur. Hoc dicimus, cautos vos reddere cupiẽtes, vt ſi de Domini ſacerdotibus (qui iure patres animarum dicuntur) aliquid contigerit vos audire, quod confuſionem pijs mentibus ingerat, non inſrunitum, ſed pudoratos filios Noę imitantes, patriam de reliquo verecundiam cõtegatis, vt affluenti (quemadmodùm & illi) benedictione repleri, moderante Domino, mereamini. Di. 96 In ſcripturis Ludouico 2. Imp. Gen. 9.

De Eccleſijs. Tit. 15.

1 Nulla ædificia in atrio eccleſiæ ponantur, niſi tantùm clericórum. 23 q 1. cap. Nulla. Ex eius decretis.

2 De rebus quæ ſemèl Deo contributæ atque dicatę ſunt, & poſteà ſub occaſione conceſſionis principum à quibuſdam inuaduntur atque diripiuntur, ſancimus vt priùs conſulatis principem, ad reſecandam tam præſumptiuam factionem: & cognoſcendum, vtrùm ſit illios conceſtio, an inuaſoris præſumptio. Quòd ſi priocipis inordinata fuerit largitio, & ipſe princeps ſit pro emendatione redarguendus: ſi autem inuaſoris declarat̃ præſumptio, vſq; ad emendationem, excommunicationis ſit vindicta coërcendus. 13 q. 9 De rebus Adoni Viennen archiepiſcopo.

3 Sicut antiquitùs à ſanctis patribns ſtatutum eſt, ſtatuimus, vt maior eccleſia per circuitum 40. paſſus habeat. Capellæ verò vel minores eccleſiæ, xxx. Qui autem confinia eorum cõfringere tentauerit, aut perſonam hominis, aut bona eius indè ſubtraxerit, niſì publicus latro erit, quouſquè emendet, & niſì quod rapuerit reddat, excommunicetur. 17. q 4 Sicut antiquitus. Omnibus epiſcopis.

De baptiſmo. Tit. 16.

De cõſec di. 4. A quodam. ad conſulta Bulgarorum.

1 A quodam Iudæo, neſcitis vtrùm Chriſtiano an pagano, multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid indè ſit agendum, conſulitis. Hi profectò, ſi io nomine Trinitatis, vel tantùm in nomine Chriſti (ſicut in Actibus apoſtolorũ legitur) baptizari ſunt, vnum quippe idemque eſt, vt ſanctus Ambroſius exponit, quia noo illorum, ſed eius eſt, rebaptizari non debent.

ca 3. Actor. 2. 10.

Ibi ca Catechiſmi.

2 Catechiſmi baptizandorum, à ſacerdotibus vniuſcuiuſq; eccleſiæ poſſunt fieri, ſicut in hac ſancta Romana Eccleſia (cui Deo authore miniſterium exhibemus noſtri famulatûs) ſolenniter fieri comprobantur.

De pœnitentia. Tit. 17.

33 q. 2. De viro. Frontario archiepiſc. Burdigalẽſi.

1 De viro nefando, Burgando nomine, qui rabie inſana commotus, diabolicis ſe irretire laqueis non dubitauit, atque gentilium more per abrupta itinera & compita inſidians, vobis in veſtræ eccleſiæ villa vnà cum clericis veſtris manẽtibus, & populum ſalubribus inſtruere dogmatũ monitis decertantibus, paneque ſpiritualis verbi vacua hominũ corda reficientibus, atque laudabile proprię ſalutis deſiderium habentibus ſancta apoſtolorum Petri & Pauli limina viſitare, collectis malitię ſuę ſequacibus, & iniquitatis complicibus, nefarias inuaſiones & deprædationes violẽtas inferre, dæmoniaco auſu præſumpſerit: & vt epiſtolæ veſtræ textus eloqnitur, ſacrum altare, ſacraque Dominici corporis & ſanguinis vaſa, inſupèr & ſanctum chriſma pollutis arripere manibus, quaſi vilia & ad communem vſum apta, præſumpſerit: dilectio nos veſtra conſulit, ſi ipſe vel qui cum eo in tam impio & iniquo ſcelere fuerunt, ad pœniteotiam quandoquè gratia tacti diuioa, venire voluérint, quo eos pœnitentiæ vinculo conſtringatis, inſtitutionis noſtræ cenſuram expoſcere curâſtis. De quibus tamen ſi ità eſt, iobemus, cùm ad pœnitentiã quandoquè reuerti accelerauerint, vno anno extra eccleſiam Dei conſiſtere, cuius ſacratiſſima vaſa extra ritum fidei Chriſtianę deripiendo auferre non dubitauerant. Secundo verò anno ante fores eccleſiæ ſinè communione maneant. Tertio verò anno eccleſiam DEI ingrediantur, & inter audientes adſtent ſinè oblatione, non manducantes carnem neque bibentes vinum, præter natiuitatis & reſurrectionis Dominicæ dies. Qnarto prætereà anno (ſi his prioribus tribus annis eorum fructuoſus fuerit pœnitẽtiæ labor) communiooi fidelium reſtituantur, totaque mentis intentione ſpondentes, talia ſe vlteriùs nunquàm facturos, corpus & ſanguinem Domini ſuſcipere mereantur, & vſque ad ſeptimum annum tribus in hebdomada diebus ſinè eſu carnium & vini potatione maneant pœnitentes.

2 De his verò qni pro crimioibus pœnitentiam egérunt, & ad cingulum militię cõuertuntur, conſtat eos contra ſacras regulas agere: verùm quia crimina nõ æqualia ſunt, perhibes quoquè alios horum. propter nimiam hebetudioem in deſperationem cecidiſſe, alios ob hoc ad paganos fugiſſe: tibi hoc committimus decernendum, nimirùm qui loca & tempora * religionis illius & modum culpæ, necnon & pœnitentiam & gemitus hominum ad confeſſionem venientium, præſens poſitus inſpicere vales. 26. q. 7. De his

* regionis

3 Interfectores ſuarum coniugum ſinè iudicio, cùm non addis, adulterarum, vel aliquid huiuſmodi, quid aliud habẽdi ſunt quàm homicidæ? ac per hoc ad pœnitẽtiam redigendi. Quibus penitùs coniugium denegatur, exceptis adoleſcentulis. oe quibus eſt beati Leonis papę vigeſimaquinta regula decretalium, immò indulgentia, obſeruanda. 33. q. 2. Interfectores Rudulpho Bituricen. archiepiſcopo.

4 Latorem præſentium, matricidam eſſe cognouimus, cui præcipimus, vt ſub pœnitentię iugo permaneat, ità vt per annum integrum eccleſiam non ingrediatur, ſed ante fores baſilicæ ſtans, orãs & deprecãs Deum perſeueret, qualiter tanto eripiatur piaculo. Completo verò anni circulo, introeundi in eccleſiam licentiam habeat, tantùm inter audientes ſtet, ſed nondùm communicet. Completis autem trium annorum curriculis, ſacræ communionis ei gratia concedatur. Oblationes verò non offerat, niſi priùs aliorum ſeptem annorum curricula expleantur. His autem omnibus annis atque temporibus carnem non manducet, nec vinum habere præſumat, exceptis feſtiuis diebus atque oominicis, & à Paſcha vſque ad Pentecoſten. Et quocũquè ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, ſed pedibus proficiſcatur, arma non ſumat niſi contra paganos. Ieiunet autem tribus diebus p hebdomadam vſque ad veſperã: à propria & legitima coniuge non ſeparetur, nè in fornicationis voraginem corruat, quod nè fiat, optamua. Si autem ante annorum trium curſum finis vitæ illius appropinquauerit, corporis & ſanguinis Domini noſtri particeps fiat Sin autẽ, vt ſuprà ſtatuim⁹, efficiatur. Tamen ſi illius conuerſionẽ & lachrymarũ fontem in oĩbus videritis floridis actionibus & optimis operibus pullulare, humaniùs circa eum ſolicitudo peruigil appareat, mitisque in omnibus demonſtretur. Ibi. c. 2. Latorem Raroldo eſpo ſanctæ eccleſiæ Argentoratẽſi.

5 Si quis cum duabus ſororib⁹ fuerit fornicatus, aut cum his perſonis, de quib⁹ ſancta ſcriptura prohibet, ſi dignã egerit pœniteotiam, & caſtitatis nõ valuerit cõtinentiam ſuſtinere, liceat ei legitimã in coniugio vxorẽ accipere. Similiter & mulier quæ tali fuerit ſcelere lapſa, vt fornicatiõis nõ perdu- Ibi. ca ſeq. Ad conſulta Bulgarorum.

ducatur ad chaos. Sed hoc de laicis viris ac mulieribus ſolummodò ſtatuimus.

DE MATRIMONIO. Tit. 18.

27.q.2 Sufficiat.

1 Sufficiat ſolus ſecundùm leges conſenſus eorum, de quorum quarumque conſenſu & coniunctionibus agitur. Qui ſolus ſi defuerit, cætera etiàm cum ipſo coitu celebrata, fruſtrantur.

Ibi. ſcripſit. Carolo regi Francorum.

2 Scripſit nobis Teberga regina, ſe regia dignitate vel maritali copula velle exui, & ſola vita priuata eſſe contentam deſiderare. Cui nos ſcripſimus, nó aliter hoc fieri poſſe, niſi eandem vitam coniunx eius Lotharius elegerit. Nam licèt ſit ſcriptú, quos Deus coniunxit, homo non ſeparet: Deus tamen, & non homo, ſeparat, quandò diuini amoris intuitu, ex conſenſu vtriuſque coniugis, matrimonia diſſoluuntur. Aliter auté fieri mutuā ſeparationé veſtrā ꝓhibemus. (Matth. 19.)

30.q.2.cap.2.

3 Vbì non eſt conſenſus vtriuſque, ibì non eſt cóiugium. Ergò qui pueris dant puellas in cunabulis, & econuersò, nihil faciunt, niſì vterque puerorum, poſtquàm venerit ad annos diſcretionis, conſentiat.

30 q.5. Noſtrates. Ad conſulta Bulgarorum.

4 Noſtrates tam mares quàm fœminæ, non ligaturam auream vel argéteam, aut ex quolibet metallo compoſitam, quandò nuptialia fœdera contrahunt, in capitibus deferunt: ſed poſt ſponſalia, q̃ futurarum ſunt nuptiarum promiſſio, fœdera quoquè conſenſu eorum, qui hæc cótrahunt, & horum quorum in poteſtate ſunt, celebrāt. Et poſtquàm arris ſponſam ſibi ſponſus per digitum, fidei annulo inſignitam deſponderit, dotemq́ue vtrique placitam ſponſus eius, ſcripto pactū hoc cótinente, coram inuitatis ab vtraque parte tradiderit, aut mox, aut apto tépore, nè videlicet ante tempus lege diffinitū, tale q̄d facere præſumāt, ambo ad nuptialia fœdera perducuntur. Et primùm in eccleſiā Domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo, per ſacerdotis manum ſtatuuntur, ſicq́ue demùm benedictionem & velamen cæleſte ſuſcipiunt.

32.q.2 Lotharius. Radualdo Portuenſi & Ioan. Sicolien. epis.

5 Lotharius rex in cómonitorio profitetur, Gualdradam ſe à patre præmiſſis dotibus accepiſſe, & ſororem poſtmodùm admiſiſſe Huberti. Vbì primùm diligenti inueſtigatione inquirite. Et ſi eundem glorioſum regem prædictam Gualdradam præmiſſis dotibus coram teſtibus, ſecundùm legem & ritum quo nuptiæ celebrari ſolent, per omnia inueneritis accepiſſe, & publica manifeſtatióe eadem Gualdrada in matrimonium ipſius admiſſa eſt, reſtat vt perſcrutemini, cur illa repudiata ſit, vel filia Buſonis admiſſa. Sed q̄a idé glorioſus rex, metu Tebergā admiſiſſe ſe dicit, metu vniꝰ hominis tātus rex nó debuit cótra diuinū præceptum in immane ꝑcipitiū mergi. In hoc certò ſe magis rep̄henſibilem oſtendit, in quo amorem Dei, amori mundi poſtpoſuit, cùm nec etiàm occiſores corporis ſint timendi, contra iuſtitiam hominé impellentes. Nihil itaque vobis aliud præcipimus, manifeſtatione ſua eodem rege conuicto, niſì vt ſecundùm canonicam authoritatem, noſtra vice freti, cauſam illius diffiniatis &c.

32.q.5 Quicquid. Ad conſulta Bulgarorum

6 Quicquid mulier contra te cogitauerit, vel ſi te accuſauerit, non eſt (excepta cauſa fornicationis) reijciéda, vel odio prorsùs habenda.

32 q.8 Hi qui. Carolo Moguntinenſi archiepo.

7 Hi qui matrimonium ſani contraxerunt, & vni ex duobus dementia, aut furor, aut aliqua infirmitas acceſſerit; ob hanc infirmitatem & cauſam cóiugia taliū ſolui nó poſſunt. Similiter ſciédum eſt de his, qui ab aduerſarijs excæcātur, aut membris trūcantur, aut à barbaris execti fuerint.

33.q.2 Inter hæc. Aluino archiepiſcopo Ianuenſi.

8 Inter hæc ſanctitas veſtra addere ſtuduit, vt ſi cuius vxor adulteriū perpetrauerit, vtrùm marito illius liceat ſecūdùm mundanam legé eam interficere: ſed ſancta Dei Eccleſia mūdanis nunq̄ conſtringiť legibus. Gladium nó habet niſi ſpiritualé, quo non occidit, ſed viuificat.

33 q.4. Nec vxorem. Ad conſulta Bulgarorum

9 Nec vxorem ducere, nec conuiuia facere in quadrageſimali tempore, conuenire poſſe vllo modo arbitror.

DE IMPEDIMENTIS MAtrimonij. Tit. 19.

30 q.1. Nôſſe. Salonitano epiſcopo.

1 Nôſſe deſideras, vtrùm mulier quæ viri filium ex alia fœmina genitū, de ſacro fonte leuauerit, poſtmodùm poſſit cum eodé viro copulari. Quos ideò coniungi poſſe decernimus, quia ſecundùm canones ſacros, niſì amborū cóſenſu, nullius religionis obtentu debet coniunx dimittere coniugem. Pertinet autem ad ingens vxoris exitium, quæ habés odio virum, vel infirmitaté eius non conſiderans, quaſi cauſa pietatis operatur impietatem, maximè cùm Apoſtolus præcipiat: Nolite, inquiens, fraudare inuicèm, niſì ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi. (1 Cor 7.b)

Ibi De his. Radulpho Bituricen. archiepo.

2 De his q̄ filiaſtros ſuos ad cóſirmationem coram Epiſcopis tenent, id eſt, qui filios vxoris ſui de priori viro, dum chriſmantur ab Epiſcopis, ſuper ſe ſuſtinent, ſi in ſcientia (ſicut aſſeris) fiat, licèt ſit peccatū, non tamen vſque ad ſeparationem coniugij puniendum eſt. Lugeant tamé, & digna pœnitentia hoc diluentes, Domino dicant: Delicta ignorantiæ noſtræ nè memineris. (Pſalm 24 a)

30.q.1 ca.1. Ad conſulta Bulgarorum.

3 Ità diligere debet homo eū qui ſuſcepit ipſum de ſacro fonte, ſicut patré. Item, Eſt inter fratres & filios ſpirituales gratuita & ſancta communio, quæ dicenda non eſt conſanguinitas, ſed habéda ſpiritualis ꝓximitas. Vndè inter eos arbitror non poſſe fieri quodlibet legale coniugium. Quandoquidem nec inter eos qui natura, & eos qui adoptione filij ſunt, venerādæ Romanæ le-

ges matrimonia contrahi permittunt. Item, Si inter eos non cõtrahitur matrimonium, quos adoptio inngit: quãto potiùs à carnali oportet inter ſe cõtubernio ceſſare illos, quos per cæleſte ſacramentum regeneratio ſancti ſpiritûs iungit? Longè ergò congruentiùs filius patris mei, vel frater meꝰ appellatur is, quẽ diuina gratia potiùs quàm humana voluntas, vt filius patris mei, vel frater meus eſſet, elegit, prudentinsque ab alterna corporis commixtione ſecernitur.

30 q. 4. cap. 1. Salomoni Conſtantienſi epiſcopo. Gene. 2.

4 Sciſcitatã à nobis ſanctitas veſtra, ſi aliquis homo duas commatres habere valeat, vnam poſt alterã. In quo meminiſſe debet, ſcriptum eſſe, Erunt duo in carne vna. Itaq; cùm conſtet, quia vir & mulier vna caro per connubium efficiuntur, reſtat nimirùm, verum compatrem conſtitui illi mulieri, cuius matrimonio aſſumpta vxor, commater eſſe videbatur.

30 q. 1. Si quis

5 Si quis cũ matre fornicatus fuerit ſpirituali, anathematis (vt ſcitis) ꝑcutitur ictibus. Similiter & illum percutere promulgamns, qui cum ea, quam de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperit, aut cum illa, quam ante epiſcopũ tenuerit, cùm ſacro chriſmate fuerit vncta, fornicationis ꝑpetrauerit ſcelus. legitimam tamen, ſi habuerit, noo dimittat vxorem.

35. q. 2. De conſanguinitat. Suffraganeis eccleſiæ Amalficanæ.

6 De conſanguinitate ſua vxorem nullns ducat vſque poſt generatiõem ſeptimã, vel quouſquè parentela cognoſci poterit. Laicus verò vxorem ſimul & concubinam habeos, non communicet Eccleſię.

DE BELLIS. TIT. XX.

2 q. 4. Monomachiam. Ex eius decretis.

1 Monomachiã in lege non aſſumimus, quam præceptam fuiſſe nõ reperimns, cùm hæc & huiuſmodi ſectantes, Deum ſolummodò tentare videantur.

15. q. 6. c. 2. § Quinetiam. ẽpis Gallis

2 Quinetiam præfato fratri ooſtro, filijſque Treuirenſis eccleſiæ, illiusqne defenſoribus, hæc io mandatis damus, vt ſpiritnali ſimul & materiali gladio tam diù malignos illos eorumque fautores inſequãtur, quouſquè cum integritate poſſeſſiones vel quęcũq; res eccleſiaſticę hoc facto vel quocunque pacto diſtractę ſeu direptæ ſunt, reoocentur.

21 q. 5 Omnium. Exercitui Francorum.

3 Omniũ veſtrûm nôſſe volumꝰ charitatem, quoniã quiſqs (quod nõ optãtes dicimus) in hoc belli certamine fideliter mortuus fuerit, regna illi cæleſtia minimè negabuntur.

21 q. 5. § nolla. Ad conſulta Bulgarorum.

4 Si nulla vrget neceſſitas, nõ ſolùm Quadrageſimali tẽpore, ſed etiã omi tẽpore eſt à ꝓlijs abſtinẽdũ. Si aũt ineuitabilis vrget importunitas, nec quadrageſimali tẽpore, pro defenſione tam ſua q̃ patriæ ſeu legum paternarũ, eſt bellorũ ꝑparationi ꝓculdubiò parcendũ: Nè videlicet Deũ videatur homo tentare, ſi habet quod faciat, & ſuæ ac aliorum ſaluti cõſulere nõ ꝓcurat, & ſanctæ religionis detrimenta non præcauet.

24 q. 3. Illi. § Omnibus epiſcopis.

5 Illi qui peregrinos vel oratores cuiuſcunq; ſancti, ſiue clericos, ſiue monachos, vel fœminas aut inermes pauperes deprædati fuerint, vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obuiauerint, anathematis vinculo feriantur, nisi dignè emẽdauerint. Pax verò illa, quam treugam Dei dicimns, fideliter obſeruetur, ſicut ab archiepiſcopis & epiſcopis vniuſcuiuſque prouinciæ conſtituta eſt. Qui autem eam infregerit, excommunicationi ſubdatur.

VORMATIENSE
CONCILIVM, HABITVM ANNO Domini 868.

Vormatia, peruetuſtum Vangionum oppidum, à Treuiris (vt quidam putãt) originem trahens, & Treuirenſibus olim ante natũ Chriſtum ſubdita, poſteà Romanis, donèc ab Attila Hũnorum rege exciſa eſt, hodiè inter Germaniæ vrbes celebre nomen obtinet. Sedem quondàm Archiepiſcopi habuit, ſed ea in Mogũtinos tranſlata, modò epiſcopalis eſt. Sunt qui ſcribant Synodum hanc Vormatiæ habitam eſſe contra errores Græcorum. Fuit autem cumprimis celebris & frequens.

PRAEFATIO.

DVm ſtudio amoris Chriſti, ac inſſione excellentiſſimi glorioſique Domini Ludouici regis, cuius tanta erga Deum deuotio extat, vt nõ ſolùm in rebus humaois, verùm etiàm in cauſis diniois maximam ſemper ſolicitudinem gerat, apud Vormatiam ciuitatem anno ab incarnatione Domini noſtri IESV CHRISTI 868, Indictione 1, xvij. Calendas Iunij conueniſſemus, vt de quibnſdam Eccleſiaſticis vtilitatibus communis à nobis tractatus ageretur: primùm gratias Saluatori noſtro Deo omnipotenti retulimus, quòd nos ob ſuam immenſam pietatem ſalubri conuentu ad tractanda Eccleſiaſtica negocia dignatus eſt aggregare. Poſteà communi tractatu ac diligenti conſideratione, priorum patrum authoritatem ſecuti, capitula in ſubſequentibus attitulata, à nobis promnlganda eſſe neceſſarium duximus. Et quoniam genera-

 la

le concilium egimus, oportuit primum noſtræ vocis ſermonem de DEO eſſe, vt poſt profeſſionem fidei noſtræ, ſequentia noſtri operis vota quaſi ſupra fundamentum firmiſſimum diſponerentur.

PROFESSIO EPISCOPORVM apud Vormatienſem ciuitatem, decimoſeptimo Calendarum Iunij in ſynodali conuentu conſiſtentium.

CONFITEMVR & credimus ſanctam atque ineffabilem Trinitatem, patrem & filium & Spiritúſanctum, vnum Deum naturaliter eſſe, vnius ſubſtantię, vnius naturę, vnius maieſtatis atque virtutis. Et patrem quidem non genitum, non factum, ſed ingenitum profitemur. Fós ergò & origo ipſe eſt totius Trinitatis: pater nanq; ineffabili ſubſtantia filium genuit, nec tamé aliud quàm quod ipſe eſt, genuit, Deus Deum, lux lucé. Filium quoquè de ſubſtantia patris ſinè initio ante ſecula natum, nec tamen factum, fatemur. Igitur nó ſicut filius à patre, ità pater à filio eſt: quia nó pater à filio, ſed filius à patre generationé accepit. Filius ergò Deus de patre, pater autem Deus, ſed non de filio. Si enim pater ſemper fuit, ſemper habuit filium, cui pater eſſet, & ob hoc filium de patre natum ſinè initio confitemur. Spiritum enim ſanctum, qui eſt tertia in Trinitate perſona, vnum atque æqualem cum Deo patre & filio credimus eſſe Deú, vnius ſubſtantiæ, vnius quoquè naturæ: nec tamé genitum vel creatú, ſed à patre filioque procedentem, amborum eſſe ſpiritum. Nec em̃ procedit de patre in filium, nec de filio tantùm procedit ad ſanctificãdam creaturam, ſed ab vtriſque procedere monſtratur, quia charitas ſiue ſanctitas amborum eſſe agnoſcitur. Et nec patris tantùm, nec filij tãtùm, ſed ſimul patris & filij ſpiritus dicitur. In relatiuis verò perſonarum nominibus, pater ad filium, filius ad patré, Spiritusſanctus ad vtroſque refertur. Quæ cùm relatiuè tres ꝑſonæ dicant̃, vna tamen natura vel ſubſtantia creditur: nec ſicut tres perſonas, ità tres ſubſtantias prædicamus: ſed vnam ſubſtantiam, tres autem perſonas. Quod enim pater eſt, non ad ſe, ſed ad filium: & quod filius eſt, non ad ſe, ſed ad patrem eſt. Similiter Spiritusſanctus non ad ſe, ſed ad patrem & filium relatiuè refertur in eo, quòd ſpiritus patris & filij prædicatur. In hac ergò ſancta Trinitate tres perſonas, vnum Deum confitemur. Ergò non ipſum qui eſt pater, dicimus eſſe filium, vel Spiritumſanctum: nec ipſum filium patrem aut Spiritumſanctum fatemur, nec Spiritumſanctum patrem vel

filium dicere valemus: Sed quod pater eſt, hoc eſſe filium, hoc eſſe & Spiritumſanctú, ſinè vlla ambiguitate pronunciamus. perſonas enim diſtinguimus, non naturam Deitatis ſeparamus. Tres ergò illas vnius atque inſeparabilis naturę perſonas, ſicut nó confundimus, ità ſeparabiles nullatenùs prædicamus, cùm nulla ante aliam, nulla poſt aliam, nulla ſinè alia vel extitiſſe, vel quippiã *operâſſe aliquandò creditur. Inſeparabiles ergò inueniuntur, & in eo quod ſunt, & in eo quod faciunt. Habet enim pater æternitatem ſinè natiuitate, filius æternitatem cum natiuitate, Spiritus verò ſanctus æternitatem proceſſionis à patre & à filio ſinè natiuitate. De his verò tribus perſonis, ſola filij perſona hominem verum ſinè peccato, pro liberatione humani generis, ex Maria virgine, nouo ordine, nouaque natiuitate aſſumpſit. Nouo ordine, quia inuiſibilis diuinitate, viſibilis monſtratur in carne. Noua autem natiuitate eſt genitus, quia incorrupta virginitas & virilem coitum neſciuit: & fœcũda per Spiritumſanctum, carnis materiam miniſtrauit. Dei enim filius, non perſonam hominis accepit, ſed naturam. Naturam quippe noſtram in vnitatem ſuæ perſonæ aſſumpſit: & idcircò filius Dei, & filius hominis, vnus eſt Chriſtus. In eo nanque ꝙ filius eſt Dei, æqualis eſt patri: & in eo quòd eſt filius hominis, minor eſt patre. Qui etiàm, ex quo homo eſt, ꝓ delictis noſtris paſſionem ſuſtinuit: mortique addictus & cruci, veram carnis morté accepit. Tertia quoquè die virtute propria ſuſcitatus, de ſepulcro ſurrexit. Hoc ergò exemplo capitis noſtri, in hac carne qua nunc ſumus & mouemur, reſurrecturos nos credimus. Idem autem Dominus & Saluator noſter peracto reſurrectiõis ſuæ triumpho, paternam ſedem repetijt, à qua per diuinitatem nũquàm diſceſſit. Indè in fine ſeculorum venturus, iudicabit viuos & mortuos, redderque ſingulis, prout quiſque geſſit in corpore, ſiue bonum ſiue malũ. 2.Cor.5.b Eccleſiam ſanè catholicam precio ſui ſanguinis redemptã, cum eo credimus in perpetuum regnaturam. Credimus & confitemur vnum baptiſma in remiſſionem omnium peccatorum. Hanc ergò fidé profeſſionis noſtræ inuiolatam nos retinere, & ab ea nunquàm deuiare promittimus: hancque, qui ſaluus eſſe cupit, ſinè vlla ambiguitate retinere ſtudeat.

QVIBVS TEMPORIBVS DEbeat ſacramentum baptiſmi exhiberi.

SAcroſancti autem baptiſmi ſacramentú, non niſi in Paſchali feſtiuitate & Pentecoſte vnuſquiſque fidelium nouerit eſſe præbédum, exceptis his, quibus mortis vrgente periculo, nè in æternum pereant, talibus oportet remedijs ſubueniri.

Vt præter epiſcopum nullus chriſma conficiat.

2 Chriſma conficere nullus præter epiſcopum præſumat: nam illi ſoli hæc dignitas conceſſa eſt.

De conſecranda eccleſia.

3 Placuit, quotiès ab aliquo fidelium ad conſecrandas eccleſias epiſcopus inuitatur, non quaſi ex debito munus aliquod à fundatore requirat: ſed ſi ipſe quidem aliquid ex ſuo voto obtulerit, non reſpuatur. Attamen vnuſquiſque epiſcopus meminerit, vt non priùs dedicet eccleſiam, niſi anteà dotem baſilicæ & obſequium ipſius per donationem chartulæ cõfirmatum accipiat. Nam non leuis eſt iſta temeritas, ſi ſinè luminaribus, vel ſinè ſubſtantiali ſuſtentatione eorum, qui ibidèm ſeruituri ſunt, tãquàm domus priuata conſecretur eccleſia.

Quid in ſacrificio offerri debeat.

Luc.22.b 1.Cor.11.f 4 Cùm igitur magiſter veritatis, verum ſalutis noſtræ ſacrificium ſuis commendaret diſcipulis, panem tantùm & calicem ſub hoc ſacramento præbuiſſe cognoſcimus. Ideoque præter panem & vinum cum aqua mixtum, aliud offerri non debet. Calix eñ Dominicus, vino & aqua permixtus debet offerri: Quia videmus in aqua populum in-
Apoc.17.d telligi, in vino verò oſtendi ſanguiné Chriſti. Ergò quandò in calice vinum aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur, & credẽtium plebs ei in quẽ credidit, copulatur & iungit. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini, ſic miſcetur in calice Domini, vt cõmixtio illa non poſſit ſeparari. Nam ſi vinũ tantùm quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſinè nobis: ſi verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſinè Chriſto. Non enim poteſt calix Domini eſſe aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi vtrunque ſibi miſceatur.

De Baptiſmi Sacramento.

5 Dum quidã ſacerdotes in quibuſdam partibus terræ trinam, quidam ſimplã merſioné faciunt, à nonnullis ſchiſma eſſe conſpicitur, & vnitas fidei ſcindi videtur. Nam dum partes diuersè & quaſi contrario modo agunt, alij alios non baptizatos eſſe cõtendunt. Proindè quid à nobis in Sacramẽti diuerſitate ſinendum ſit, Apoſtolicæ ſedis informemur præceptis, non noſtrã, ſed paternam inſtitutionem ſequentes. Beatę igitur memorię Gregorius, Romanę
Lib.1.Epiſt. 41. Eccleſiæ pontifex, efflagitante ſanctiſſimo Leandro epiſcopo, de hac diuerſitate quid potiùs eſſet ſequendum, inter cætera reſcribens ei, ſic ait: De trina verò merſione baptiſmatis nihil reſponderi veriùs poteſt, q̃ ipſi ſenſiſtis: quia in vna fide non officit ſanctæ Eccleſiæ cõſuetudo diuerſa. Nos autem quòd tertiò mergimus, triduanæ ſepulturæ ſacramenta ſignamus: vt dum tertiò ab aq̃s infans educitur, reſurrectio triduani temporis exprimatur. Quod ſi quis fortè etiàm pro veneratione ſummæ Trinitatis æſtimet fieri, neque ad hoc aliquid obſiſtit, baptizandum ſemèl in aquis mergere: quia dum in tribus ſubſiſtentijs vna ſubſtantia eſt, repræhenſibile eſſe nullatenùs poterit, infantem in baptiſmate vel tèr, vel ſemèl mergere: quando & in tribus merſionibus perſonarum Trinitas, & in vna poteſt diuinitatis ſingularitas deſignari. Quòd ſi nũc vſq; ab hæreticis infans in baptiſmate tertiò mergebatur, fiendum apud vos eſſe non cenſeo, nè, dum merſiones numerant, diuinitatem diuidant: dumque quod faciebant, faciunt, morem veſtrum ſe viciſſe glorientur. Quapropter quia de vtroque ſacramento, quod fit in ſancto baptiſmo, à tanto viro reddita eſt ratio, vtrunque rectum, vtrunque irrepræhenſibile in ſancta Dei Eccleſia habeatur. Et nè fortè cuiquam ſit dubium huius ſimplex myſterium ſacramenti, videat in eo mortem & reſurrectionem Chriſti ſignificari. Nam in aquis merſio, quaſi in infernum deſcenſio eſt: & rursùm ab aquis emerſio, reſurrectio eſt. Item videat in eo vnitatem diuinitatis, & Trinitatem perſonarum oſtendi: vnitatem, dum ſemèl mergimus: Trinitatem, dum in nomine patris & filij & Spirituſſancti baptizamus. Panditur huius ſingularis baptiſmatis myſterium etiàm ſacrarum ſcripturarũ exemplis, Paulo apoſtolo atteſtante: Nolo vos ignorare 1.Cor.10.
fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſiérunt, & omnes in Moſe baptizati ſunt in nube & mari. Mare quippe rubrũ, ſignificat baptiſmum, CHRISTI ſanguine conſecratum, per quod populus Dei ſemèl tranſit. Ibi tamen erat tota Trinitas, præcedẽs populum in colũna ignis & nubis. In igne q̃ppe ſignificatur pater, in columna filius, in nube Spirituſſanctus. Iordanis quippe fluenta cum arca populus DEI ſemèl tranſit, per quod ſignificatur ſimpla merſio baptiſmatis, cuius ſacramento Eccleſia abluitur, & de ſeculi huius laboribus per baptiſmum, quaſi per Iordanem, ad terram cęleſtis repromiſſionis ingreditur.

Vt Eccleſia cum rebus ſuis ad epiſcopi ordinationem pertineat.

6 Multi contra canonum conſtituta eccleſias quas ædificauerint, & ab epiſcopo poſtulauerint cõſecrari, doté quam eidem eccleſiæ contulerint, ad epiſcopi ordinationem putant non pertinere. Quod factum & in præterito diſplicet, & in futuro prohibetur. Ergò omnia ſecundùm conſtitutionem antiquam iura eccleſiarum, ad epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant.

De oblationibus fidelium ſeu de redditu eccleſiæ, quot portiones fieri debeant.

7 De redditu verò eccleſiæ, & de oblatione fidelium, quatuor fiant portiones: quarũ vnam ſibi retineat epiſcopus, alteram clericis pro officiorum ſuorum ſedulitate diſtribuat, tertiã pauperibus & peregrinis, quartam eccleſiaſticis fabricis nouerit reſeruandam.

De his quæ prohibentur presbyteris in eccleſiaſticis Sacramentis.

8 Igitur presbyteris quãuis cum epiſcopis plurima myſteriorum communis ſit diſpẽſatio, quædam tamen authoritate veteris legis, quædam nouellis & eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita nouerint. Conſecratio ergò virginum, & benedictio vel vnctio altaris, à presbyteris minimè fiat. Similiter non liceat eis eccleſias conſecrare, nec per impoſitionem manũs paracletum ſpiritum tradere, nec chriſma conficere, nec chriſmate baptizatorum frontem ſignare, ſed nec publicè quidem in Miſſa quenquam pœnitentium reconciliare. Hæc enim omnia, illicita eſſe presbyteris cognoſcuntur, quia pontificatũs apicem non habẽt: quæ tamen omnia epiſcopis authoritate canonum conceduntur.

De epiſcopis cæteriſque ſacris miniſtris, vt ab vxoribus abſtineant.

9 Placuit vt epiſcopi, presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, abſtineant ſe à coniugibus, & non generent filios. Quòd ſi hoc decretum violauerint, ab honore clericatũs pellantur.

De incriminatis, qualiter expurgari debeant.

2.q.4. Si epiſcopo aut presbytero. 10 Si epiſcopo aut presbytero cauſa criminalis, hoc eſt, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, in ſingulis Miſſam *celebrare, & ſecretam publicè dicere & cõmunicare debet, & de ſingulis ſibi imputatis innocentem reddere. Quod ſi non fecerit, quinquennio à liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur, ſicut antiqui canones inſtituerunt.

*tractare

De ſacerdotibus in fornicationem lapſis.

11 Sacerdotes igitur, ſi in fornicationis laqueum ceciderint, & criminis manifeſtus ſiue oſtenſus fuerit actus, ſacerdotij non poſſunt habere honorem, ſecundùm canonicæ inſtitutionis authoritatem.

De ſacerdotibus, quibus crimen fornicationis impingitur.

12 Sacerdotes qui in crimine fornicatiõis fuerint accuſati, & crimen illis nõ fuerit cõprobatũ, aut ipſi non manifeſtauerint: quid aliud agendum eſt, niſi quod in nono Cæſareenſis ſancti Concilij capitulo legitur ac demonſtratur? Tamen ſi ipſi iuramento ſe voluerint purificare, licentiam habeant. Similiter & diaconi, ſi fuerint accuſati, peragant.

Vt epiſcopus pro leuibus & paruis cauſis neminem excommunicet.

13 Vt nullus ſacerdotum quenquam rectæ fidei hominem, pro paruis & leuibus cauſis à communione ſuſpẽdat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri iuſſerunt aliquid committentes.

De clericis, ſi excommunicati pro leuibus cauſis, aut innocentes fuerint.

14 Epiſcopi verò ſi ſacerdotali moderatione poſtpoſita, innocentes, aut in minimis cauſis culpabiles excommunicare præſumpſerint, & ad gratiã feſtinantes recipere fortaſsis noluerint, à vicinis epiſcopis cuiuſlibet prouinciæ communio illis vſq; ad tempus ſynodi non negetur.

Si in monaſterijs aliquid furatum fuerit, qualiter ipſi fratres ſe inde expurgare debeant.

15 Sæpè contingit, vt in monaſterijs furta perpetrentur, & qui hæc committunt, ignorentur. Idcircò ſtatuimus, vt quãdò ipſi fratres de talibus ſe expurgare debeant, Miſſa ab abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipſe abbas præceperit, præſentibus fratribus: & ſic in vltima Miſſæ celebratione, pro expurgatione ſua corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti percipiant, quatenùs ità indè innocentes ſe eſſe oſtendant.

2.q. 6. Sæpè cõtingit vt in. Hic canon abrogatus eſt. Vide S. Thomam 3.p.q.8.

Vt nulli epiſcopo liceat à ſynodo, vel ante peractam ſynodum, diſcedere.

16 Si quis autem epiſcoporum ſynodo neglexerit adeſſe, aut cœtũ fratrum, antequàm Concilium diſſoluatur, crediderit deſerendum: alienatum ſe à fratrum communione cognoſcat, nec eum recipi liceat, niſì in ſequenti ſynodo fuerit abſolutus.

Vt epiſcopi, presbyteri, diaconi, canes ad venandum & accipitres habere non debeant.

17 Epiſcopis, presbyteris, atque diaconibus, canes ad venandum & accipitres non liceat habere. Quòd ſi quis harum perſonarum hac fuerit voluptate detentus, epiſcopus tribus menſibus ſe à communione ſuſpendat, presbyter duobus menſibus, diaconus vno menſe ab omni officio & communione abſtineat.

De clericis, qui ſinè epiſtola ſui epiſcopi proficiſcuntur.

18 Presbytero, aut diacono vel clerico, ſinè antiſtitis ſui epiſtola ambulanti, communionem in officio ſuo celebrando nullus impendat.

De vagis & inobedientibus clericis.

19 Placuit etiàm, vt ſiue in miniſterio diaconij vel presbyterij officio aliquis conſtitutus exiſtat, ſi epiſcopi à quo ordinatus eſt, præceptis non obedierit, vt in delegata ſibi

eccleſia officium dependat aſſiduum, quouſquè in vitio permãſerit, & cómunione & honore priuetur.

De fœminis ſacro velamine conſecratis.

20 Fœminæ ſcilicet, q́ ſacro velamine ſunt cóſecratæ, ſi fuerint (quod nolumus) fornicatæ, velamen deponere non præſumát: ſed pœnitentiæ iugo ſummiſſę, ſummoperè decertare feſtinent, vt ad indulgẽtiæ & remiſſionis valeant gratiam peruenire.

De viduis, quæ ſacrum velamen capiti impoſuerunt.

21 Vidua quidem, quæ ſacrum capiti velamen impoſuerit, & inter cæteras velatas fœminas in eccleſia orauerit, & oblationẽ cum illis obtulerit: ſi profeſſa eſt in eodem habitu permanere, ſpondens nunquàm religionis deponere velamen, à religionis obſeruãtia diſcedere non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, & ad id, quod ſpopóderat, reuocari non poteſt, à liminibus ſanctæ Eccleſię ſegregetur, donèc ad emẽdationis remedia confugiat.

De paruulis à parentibus intra ſepta monaſterij traditis.

Vide Synodi Tridentinę Seſſ. 25. cap. 17. & 18

22 Si pater vel mater, ſilium filiamq; intra ſepta monaſterij in inſantiæ annis ſub regulari tradiderint diſciplina, nó liceat eis, poſtquàm ad pubertatis puenerint annos, egredi, & matrimonio copulari Hoc ergò ominò deuitandum eſt: quia neſas eſt, vt oblatis à parentibus Deo filijs, voluptatis frena laxentur. Igitur (vt prædiximus) non liceat eis ſuſceptum habitum vnquàm deſerere: ſed conuicti quòd tonſuram aut religioſam veſtem aliquandò habuerint, in religionis cultu habituque velint nolint, permanere cogantur.

De profeſſione monachorum.

23 Monachum ergò aut paterna deuotio, aut propria profeſſio facit. Quicquid horũ fuerit, alligatum tenebit. Proindè huic ad mundum reuerti intercludimus aditum, & omnes ad ſeculum interdicimus regreſſus.

Vt nullus ſecularium, eccleſiam aut clericum fatigare præſumat.

24 Si quis verò ſecularium per calumniam eccleſiam aut clericum fatigare tẽtauerit, & *victus fuerit: ab eccleſiæ liminibus & à catholicorum communione, niſi dignè pœnituerit, arceatur.

* conuictus

Sub quàm tanta conſideratione erga pœnitentes ſacerdos exiſtat.

25 Pœnitentibus, ſecundùm differentiam peccatorum, ſacerdotis arbitrio pœnitẽtiæ decernũtur. Debet itaq; ſacerdos in pœnitentia danda ſingulorum cauſas ſingulatìm conſiderare, originem quoquè, modumq; culparum, & affectus gemituſq; delinquentium diligenter examinare, manifeſteq; cognoſcere: temporum etiàm & perſonarum, locorum quoquè & ætatú qualitates inſpicere, vt etiàm pro conſideratione locorum, ætatum vel temporũ, ſeu pro qualitate delictorũ atq; gemituũ vniuſcuiuſq; delinquẽtis, à ſacris regulis oculos non reflectat.

De his, qui ſacerdotem ſpontè occiderint.

26 Qui ſacerdotem morti voluntate tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præſumat: ieiunet autem vſque ad veſperam, exceptis feſtis diebus atq; Dominicis. Arma non ſumat, & vbicũquè ire voluẽrit, nullo vehiculo deducatur, ſed proprijs pedibus proficiſcatur. Eccleſiam per quinquennij tempus nõ ingrediatur, ſed cùm ſacrarum orationum officia, aut Miſſarum ſolennia celebrantur, ante fores baſilicæ perſeueret, orans ac deprecans Deum, vt tanto crimine abluatur. Poſt expletum verò quinquennij tempus, egrediatur Eccleſiã, nondùm verò communicet, ſed inter audientes tantummodò ſtet, vel, dum facultas conceditur, ſedeat. Et cùm decimi anni curſus fuerit finitus, cómunicandi ei licentia cóceda tur, & equitandi tribuatur medela: maneat autem in reliquis obſeruatiõibus, tres dies per hebdomadam vt perfectiùs ad culmen purificationis peruenire mereatur.

De eo qui meditatione odij, vel propter auaritiam, paganum occiderit.

27 Qui odij meditatione, vel propter auaritiam, paganum occiderit, quia non leui vitio committitur, vt homicidam cõuenit pœnitere: quandoquidem nec exteris gentib9, niſi oblatam pacem reſpuerint, bellũ eſt populo antiquo penitùs inferre præceptum. Deut. 20.

De eo qui inſaniens aliquem occiderit.

28 Si quis inſaniẽs aliquem occiderit, ſi ad ſanam mentẽ peruenerit, leuior ei pœnitentia imponenda eſt, quàm ei, qui ſana mente tale quid commiſerit. Cui quanuìs pœnitẽtia ſit imponenda, quia ipſa infirmitas cauſa peccati, licèt fortaſsis occulta, cõtigiſſe creditur, *tãtùm tamen leuior, quàm ei, qui ſanus aliquem occiderit, quantum inter inſanum & ſanum, irrationabile & rationabile, conſtat eſſe diſcriminis.

De eo qui arborem incidit, & dum operi neceſſario inſiſtit, aliquis ſubtus ipſam arborem deueniens, opprimitur.

29 Sæpè cõtingit, vt dum quis operi neceſſario inſiſtẽs, arborem incidat, aliquis ſubtus ipſam veniens, deprimatur: & idcircò ſi voluntate vel negligentia incidentis arborem, factum eſt, vt homicida pœnitẽtiæ debeat ominò ſubmitti. Quod ſi nõ voto, nó incuria illius, non deniquè ſcientia cõtigit, ſed dum ille operi neceſſario fortaſsìs incũberet, iſte inſperatus occurrens, ſub arborẽ improuiſus deuenit, & ſub ipſa, nemine valente penitùs adiuuare, ſuppreſſus eſt, inciſor arboris, homicidæ proculdubiò non eſt comparandus.

Diſt. 50. Sæpè cõtingit dil. quis.

De patricidis & fratricidis.

30 Statuimus vt patricidæ & fratricidę, per vnius anni curriculum, ante fores baſilicæ orantes Domini clementiam, perſeuerent. Completo autem anni circulo, introducantur in eccleſiam: tamen inter audientes, vſq; dum vnius anni ſpatium finiatur, ſtent, cùm ad Miſſarum ſolênia vel alia ſacra audire officia venerint. His ità peractis, ſi pœnitentię fructus in eis cóſpicitur, corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti participes fiant, vt deſperantiæ non indurentur caligine. Carnem non manducent omnibus diebus vitæ illorum, & ieiunent vſq; ad nonam horam diei quotidiè, exceptis feſtis diebus atq; Dominicis. Abſtineāt à vino, medone, atq; cereuiſia mellita tres dies p hebdomadam. Arma gerere non audeant vel ſumere, niſi contra paganos. Et vbicunquè ire maluerint, nullo vehiculo deducantur, ſed pedeſtri more proficiſci ſtudeāt. Tempus aūt huius pœnitétię, in epiſcoporum ponimus arbitrio, vt ſecundùm cōuerſationem illorum, aut extendere, vel minuere valeant. Ab vxoribus, ſi habuerint, nō ſeparentur. Si autem non habuerint, & ſe continere non valuerint, legitimas accipiant in coniugio fœminas, nè fornicationis voraginē incidere videantur. Et ſi finis vitæ illorum venerit, antequàm duorum prędictorum annorum finiātur curricula, viaticum illis nō negetur.

De leproſis fidelibus, ſi participationem Dominici corporis & ſanguinis percipere debeant.

31 Leproſis autem, ſi fideles Chriſtiani fuerint, Dominici corporis & ſanguinis participatio tribuatur: cum ſanis autem, eis conuiuia celebrare non permittatur.

In quota generatione ſibi fideles copulantur.

35.q.3. In copulatione. 32 In copulatione fidelium, generationis numerum non diffinimus, ſed id ſtatuimus, vt nulli Chriſtiano liceat de propria conſanguinitate ſiue cognatiōe vxorem accipere, vſq; dùm generatio recordatur, cognoſciť, aut memoria retinetur.

De his, qui cum duabus ſororibus fuerint fornicati, vel cum his perſonis, de quibus ſacra ſcriptura prohibet.

33 Si quis cum duab⁹ fuerit ſororibus fornicatus, aut cum his perſonis, de quibus ſacra ſcriptura prohibet, ſi dignam egerit pœnitentiam, & caſtitatis non valuerit continentiam ſuſtinere, liceat ei legitimā in coniugio vxorem accipere. Similiter & mulier, quæ tali fuerit ſcelere lapſa, vt fornicationis non perducatur ad chaos, perficiat. Sed hoc de laicis viris ac mulieribus ſolūmodò ſtatuimus.

De eo qui cum commatre ſpiritali, vel cum ea, quam de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperit, aut cum illa, quam ante epiſcopum tenuerit, cùm ſacro chriſmate fuerit vncta, fornicationem perpetrauerit.

34 Si quis cum commatre ſpiritali fuerit fornicatus, vſq; ad dignam pœnitentiā anathematis percutiatur ictibus. Similiter & illum percutere promulgamus, qui cum ea, quā de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperit: aut cum illa, quam ante epiſcopū tenuerit, cùm ſacro chriſmate fuerit vncta, fornicationis perpetrauerit ſcelus: legitimam autem, ſi habuerit, non dimittat vxorem.

De mulieribus, quæ conceptos vtero infantes voluntate excutiunt, vel quæ dormiendo filios ſuffocare videntur.

35 Mulieres igitur, quæ ante temporis plenitudinem cōceptos vtero infantes voluntate excutiūt, vt homicidæ proculdubiò iudicandæ ſunt. Illæ verò, quæ dormiendo filios ſuffocare videntur, leuiter de his iudicare oportet: quia nolentes, & non ſentiendo, ad hunc deuolutæ ſunt caſum.

De eo qui viduam in matrimonium ſuſceperit, & cum filia ipſius, quam ex priori marito habuit, concubuerit: vel quæ patri filioque ſe ſubſternunt, ſeu de his qui cum duabus ſororibus concubuerint.

36 Si vir viduam in coniugiū duxerit, quæ ex priori marito filiam habuit, & cum eadē filia poſtmodùm concubuerit, coniugium modis omibus diſſoluatur: & vir ille pœnitétię ſubiaceat ſanctionibus, ità vt per triennij tempus à ſacro corpore Domini noſtri Ieſu Chriſti ſuſpendatur & ſanguine. Carnē non manducet, abſtineat à vino, & ſingulis diebus ieiunium celebrare feſtinet, exceptis feſtis diebus atq; Dominicis. Orationibus omi inſiſtere ſolicitudine, integriterq; perficere, ſummoperè ſtudeat. Similiter autem de mulieribus, quæ clanculò patri ſe in concubitu ſubſternunt & filio, obſeruandū eſt. Taliter quidē & de his ſancimus, qui duab⁹ ſe abſconsè ſororibus pollutos cognoſcūt.

Qui pro diuerſis erratibus pœnitentiam ſubierint, ſi à proprijs vxoribus ſeparari debeant.

37 Illi ſcilicet, qui pro diuerſis erratibus, vel quibuſcunq; piaculis pœnitentiæ iugo fuerint ſummiſſi, legitimo nullatenùs matrimonio ſeparētur, nè in fornicationis voragine demergantur: & dum ad alta ſubleuari ſperantur, corruant in cœno.

De his qui ſeruos ſuos, iudicibus non iudicantibus, necant.

38 Si quis ſeruum proprium ſinè cōſcientia iudicum, qui tale quid cōmiſerit, quod morte

morte ſit dignum, occíderit, excômunicatione vel pœnitentia biennij reatum ſanguinis emundabit.

De domina, quæ zeli cauſa ancillam ſuam occiderit.

39 Si qua fœmina furore zeli accenſa, flagris verberârit ancillã ſuam, ità vt intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eò quòd incertum ſit, voluntate an caſu occíderit: ſi voluntate, ſeptẽ annos: ſi caſu, per quinque annorum tempora legitimam peragat pœnitentiam.

Si epiſcopus ſeruum alterius clericum fecerit.

40 Si ſeruus, abſente vel neſciente dño ſuo, epiſcopo autem ſciẽte quòd ſeruus ſit, diacon' aut presbyter fuerit ordinatus, ipſe in clericatûs officio permaneat: epiſcopus tamen eum domino duplici ſatisfactione perſoluat. Si verò epiſcopus * cùm ſeruũ eſſe neſciérit, & ità eum ad ſacros ordines promouit, qui teſtimonium de illo perhibebãt, aut eum poſtulabãt ordinari, ſimili recompenſatione teneantur obnoxij.

*eum

De his qui per odium ad pacem non reuertuntur.

41 Placuit etiàm, vt quicunq; odio aut longa inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacẽ reuocari diutina intentione nequiuerint, à ciuitatis primitùs ſacerdotibus arguantur. Qui ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de eccleſiæ cœtu iuſtiſſima excommunicatione pellantur.

Nè ſinè accuſatione legitima condemnetur quiſpiam.

42 Dignum eſt, vt vita innocentis non maculetur pernicie accuſantiũ. Quiſquis igitur à quolibet criminatur, non antè accuſatus ſupplicio deputetur, quàm accuſator præſentetur, atque legum & canonum ſententia exquiratur, vt ſi indigna ad accuſandum perſona inuenitur, ad eius accuſationẽ non iudicetur.

De refugis ac perfidis laicis.

43 Nobis igitur ratio perſuadet ſynodalis decernere, vt quicunq; laicorum in aduerſitate propriæ gẽtis, aut patriæ, vel regię poteſtatis, ad externas partes ſe côferendo, noxius fuerit vltrà repertus, non ſolùm omni rerum ſuarum proprietate priuetur, ſed & perpetua excommunicatione damnato, nũquàm illi, prçterquàm in vltimo mortis ſuę, communio tribuatur.

De adulteris.

44 Si cuius vxor adulteriũ fecerit, aut vir in alienam vxorẽ irruerit, ſeptem annos pœnitentiam agat.

F. LAVRENTIVS SVRIVS LECTORI.

Vſq; ad hoc 45. Capitulum excluſiuè omnia ſuperiora capitula, dempto 40. in quodam vetuſto manuſcripto exemplari habebantur: ea quæ porrò ſequũtur, deerant: quæ ſanè ad hãc Synodum pertinere non videntur, cùm interdum repetantur, quæ iam ſuperiùs ijſdem penè verbis ſancita leguntur. Conſtat autẽ ſub eodẽ Gunzone epiſcopo duas eſſe Vormatiæ habitas Synodos, alteram anno Chriſti 858. alterã 868. Vtrùm verò illæ duæ Synodi hîc coniunctim habeantur, an aliud aliquid in cauſa ſit, quod hæc impreſſa à manuſcripto exemplari diſcrepant, incertum habemus. Fit autem in decreto Iuonis non ſemèl mentio Synodi Vormatienſis, cùm tamen canones indè citati, inter hos omnes typis excuſos non extent.

Vt cura rerum eccleſiaſticarum tantùm epiſcopus habeat.

45 Omnium negociorum eccleſiaſticorũ curam epiſcopus habeat, & ea velut deo côtemplante diſpenſet: nec ei liceat ex his aliquid omninò côtingere, aut parẽtibus proprijs, quæ Dei ſunt, côdonare. Quòd ſi pauperes ſunt, tanquã pauperibus ſubminiſtret, nè eorum occaſione eccleſiæ negocia deprædentur.

Canon eſt Apoſtolorũ cap. 39.

De eadem re, ex concilio Antiocheno.

46 Epiſcopus eccleſiaſticarum rerum habeat poteſtatem, ad diſpenſandum erga oẽs qui indigent. Summa quoquè reuerentia & timore Dei participet & ipſe, quib' indiget, ſi tamẽ indiget, tam ſuis, quàm fratrum, qui ab eo ſuſcipiuntur, neceſſarijs vſibus profuturis, ità vt in nullo, qualibet occaſiôe, fraudentur, iuxta Apoſtolum ſic dicentem: Habentes victum & tegumentum, his contenti ſumus.

Ca. 25.

1. Tim. 6.

Bona eccleſiæ quot partibus diuidenda. Ex decretali papæ Gelaſij, cap. 29. primæ decretalis.

47 Quatuor autem tam de * redditibus, q̃ de oblatione fidelium, prout cuiuſlibet eccleſiæ facultas admittit, (ſicut dudùm rationabiliter decretum eſt) conuenit fieri portiones: quarum ſit vna pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta eſt fabricis applicanda, &c.

*redditu 12. q. 2. Quatuor autem

Suprà ca. 7.

Vt abſque præceptione, nouæ baſilicæ non dedicentur.

48 Baſilicas nouiter inſtitutas (non petitis ex more præceptiôibus) dedicare nemo audeat, nec ambiant ſibimet epiſcopi vẽdicare clericos poteſtatis alienæ.

De côſ. diſt. 1. Baſilicas.

De conſtituendis presbyteris.

49 Statutũ eſt, vt ſinè authoritate vel conſenſu epiſcoporum, presbyteri in quibuſlibet eccleſijs nec conſtituantur, nec expellãtur. Et ſi laici clericos probabilis vitæ & doctrinæ epiſcopis côſecrandos * ſuis in eccleſijs côſtituendos obtulerint, nulla qualibet occaſione reijciant.

*ſuis quæ

De manſis vniuſcuiuſque eccleſiæ.

50 Sancitum eſt, vt vnicuiq; eccleſię vnus manſus

23. q. 8. Sancitum eſt.

Manſus, eſt ager ingerũ duodecim.

manſus integer abſq; alio ſeruitio attribuatur. Et presbyteri in eis conſtituti, nõ de decimis neq; de oblationibus fidelium, nõ de domibus neq; da atrijs vel hortis iuxta eccleſiam poſitis, neq; de præſcripto mãſo aliquod ſeruitium faciãt, præter eccleſiaſticũ. Es, ſi amplius aliquid habuerint, indè ſenioribus ſuis debitum ſeruitium impendant.

De presbyteris vniuſcuiuſque eccleſiæ.

51 Stasutum eſt, poſtquàm hoc impletum fuerit, vt vnaquæq; eccleſia ſuum presbyterum habeat, vbì id fieri ſacultas prouidente epiſcopo permiſerit.

De villis, nouis eccleſijs in eis nouiter conſtitutis.

52 Sancitum eſt de villis, nouis eccleſijs in eis nouiter cõſtitutis, vt decimæ de illis villis, ad eaſdem eccleſias conſerantur.

De eccleſijs deſtructis, vel de nonis & de decimis.

53 De eccleſijs ſanè deſtructis, vel de nonis & de decimis, ſiue de elauſtris canonicorũ, qualiter conſtitui & ordinari à nobis placuerit, alijs capitulis ſubtèr adnotauimus.

De eccleſiarum honore.

54 Sed & de eccleſiarum honore, quomodò Deo adiuuante, quantùm in nobis eſt, vigeat, ſimiliter in ſubtèr adnotatis capitulis inſertum eſſe dinoſcitur.

Vt eccleſia cum rebus ſuis ad epiſcopi ordinationem pertineat.

55 Multi contra canonum cõſtituta eccleſias quas ædificârunt, & ab epiſcopo poſtulauerint conſecrari, dotem, quam eidem eccleſiæ contulerint, ad epiſcopi ordinationẽ putãt non pertinere: quod factum & in præterito diſplicet, & in futuro prohibetur. Ergò omnia ſecundùm cõſtitutionem, ad epiſcopi poteſtatem pertineans.

De ordinatione presbyterorum.

56 Vt presbyteri nõ ordinẽtur, priuſquàm examinentur, vt excõmunicationes paſsim & ſinè cauſa non fiant.

57 Vt nullus laicus presbyterum in eccleſia mittere, vel eijcere præſumat, niſì per cõſenſum epiſcopi.

De honore pro eccleſijs dando.

58 Vt epiſcopi præuideant, quem honorẽ presbyteri pro eccleſijs ſenioribus tribuãt.

De decimis diſpenſandis.

59 Vt decimæ in poteſtate epiſcopi fiant, qualiter à presbyteris diſpenſentur.

De petendo chriſmate.

60 In ſynodo Vaſenſi, in qua ſederũt epiſcopi octodecim, capitulo * ſecũdo: Per ſingula territoria presbyteri ab epiſcopis, non prout libitum fuerit, vicinioribus, ſed à ſuis proprijs per annos ſingulos chriſma petans appropinquante ſolennitate paſchali: nec p quemcunque eccleſiaſticum, ſed ſi qua ne- *tertio

ceſſitas ans presbyterorum vel diaconorũ occupatio eſt, per ſubdiaconum: quia inhonorum eſt, inferioribus ſumma committi. Optimum eſt antẽ, vt ipſe ſuſcipiat, qui eo in tradendo vſurus eſt: & ſicut reliquiæ ſanctorum deportari ſolent, ità deportet.

De non quærendo clericis iudicio ſeculari. Ex Carthaginenſi Concilio.

61 Clericus nequaquàm præſumas apud ſecularem iudicem, epiſcopo non permittẽte, pulſare: ſed ſi pulſatus fuerit, reſponſum non proponat, nec audeat criminale negocium in iudicio ſeculari proponere. Si quis verò ſecularium per calumniam eccleſiam aut clericum ſatigare tentauerit, & * victus fuerit, ab eccleſiæ liminibus & catholicorũ communione, niſì dignè pœnituerit, arceatur. *conuictus

De epiſcopis aut presbyteris vagis in parochia aliena non admittendis. Ex concilio Carthaginenſi.

62 De epiſcopis & de presbyteris vagantibus, qui parochias non habent, nec ſcimus ordinationem eorum qualiter ſuit, placuit iuxta inſtituta ſanctorum patrum, vt in alterius parochia miniſtrare, nec vllam ordinationem ſacere debeant ſinè iuſſione epiſcopi, in cuius parochia ſuns. Et ſi hoc ſacere præſumpſerint, ab oſſicio ſuſpendantur interìm quòd ad ſynodũ exindè venerint, & ibidèm ſecundùm canonicam inſtitutionem accipiant ſententiam, niſì tantùm pro cauſa itineris. Et ſi vllus clericus aut laicus talem epiſcopum aut presbyterum defenſauerit, ſinè cõmeatu epiſcopi cuius parochia eſt, excommunicetur vſque ad emendationem.

De concubitu vago & inceſtuoſo. Ex concilio Carthaginen.

63 Si quis cum matre & filia in adulterio manſit, neſciente matre, quòd cum filia mãſiſſet: ſimiliter & filia neſcia, quòd cum matre manſiſſet, & poſteà ille vir, ſi acceperit mulierem, dimittat eam, & vſque in diem mortis ſuæ non habeat vxorem. Et illa mulier, quam reliquerit, accipiat virum: & illa mater & filia, cum quibus in adulterio mãſit, ambabus neſcientibus, quòd cum matre & filia manſiſſet, habeant viros. Nam in notitiam illarum ſi venerit hoc ſcelus, dimittãt maritos, & agant pœnitẽtiam: & illorũ mariti & illi poſteriores, accipiant mulieres. Similiter & de duabus ſororibus, qui cum vna in adulterio mãſit, & aliã in publico accepit, non habeat mulierem vſq; ad mortem. Et illæ duæ ſorores neſcientes, accipiãt viros: & ſi in notitiã eis venerit, forma ſuperior ſeruetur. Si quis cũ nouerca ſua dormiret, nec ille nec illa poſſunt ad cõiugium peruenire. Si quis cum filiaſtra ſua dormiẽrit, * ſimiliter ſentẽtia poteſt ſtare. Qui cum duab[9] ſororib[9] dormiẽrit, & vna ex illis anteà ei vxor fueris, 35. q. 2. & 3. Si qs cũ matre & filia. *ſimilis

erit, nullam vxorem poſteà habeat, nec illa ſoror habeat virum.

De carne à beſtijs læſa aut per ſe mortua, non edenda: item de apibus hominem necantibus, necandis. Ex concilio Carthaginen.

64 Animal vulneratum à beſtijs & guſtatum, licitum eſt manducare, ſi homo priùs illud animal viuum occíderit. Si verò mortuum fuerit priùs, deijciatur caro eius. Si apes occídunt hominem, occídi debent feſtinàter: mel tamen manducetur.

Animalia quæ quibus comedi quomodò licita. Ex concilio Carthag.

65 Animalia, quæ à lupis ſeu à canibus lacerantur, non ſunt comedenda, niſi porcis & canibus: nec ceruus nec capra, ſi mortui inueniuntur. Porci autem, qui ſanguinem hominis guſtantes tetigerunt, manducentur. ſed qui cadauer mortuum lacerantes manducauerint, carnes eorum manducare non licet, vſquedùm macerantur poſt annum. Piſces autem licet manducare, quia alterius naturæ ſunt. Aues verò & alia animalia, ſi in retibus ſtrangulantur, non ſunt comedenda.

Si quis presbyter contra epiſcopum ſuum inflatus ſchiſma fecerit, anathema ſit.

Carthag. cô. 5. cap. 8. 66 Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt: Si quis presbyter à præpoſito ſuo correptus fuerit, debet vtiquè apud vicinos epiſcopos conqueri, vt ab ipſis eius cauſa poſſit audiri, ac per ipſos ſuo epiſcopo reconciliari. Quod niſi fecerit, ſed ſuperbia (quod abſit) inflatus, ſe ſecernendum ab epiſcopi ſui cómunione duxerit, ac ſeparatim cum aliquibus faciens ſacrificium Deo obtulerit: anathema ſit, & locum amittat. Et ſi querimoniam iuſtam aduersùs epiſcopum non habuerit, inquirendum erit.

Vt nullus epiſcopus, presbyter & diaconus, conductor ſit.

Carthag. cóc. 3. ca. 15. 67 Item placuit, vt epiſcopi, presbyteri & diacones, non ſint conductores aut procuratores: neque vllo turpi negocio & inhoneſto victum quærant: quia reſpicere debét ſcriptum eſſe, Nullus militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus. 2. Tim. 2.

Lectoribus neceſſariò vel vxores ducendæ, vel continentia profitenda.

Carthag. 3. cap. 19. 68 Placuit, vt lectores, cùm ad annos pubertatis venerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.

De fœnore clericis inhibito.

Carthag. 3. cap. 16. 69 Item placuit vt clericus, ſi commodauerit pecuniam, pecuniam accipiat: ſi ſpeciem, eandem ſpeciem, quantam dederit, accipiat. Carthag. cóc. 3. ca. 4. Et ante xxv. annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur, & vt lectores populum non ſalutent.

De infantibus baptizandis, quotiès dubitatur, vtrùm fuerint baptizati.

70 Item placuit de infantibus, quotiès nó inueniuntur certiſſimi teſtes, qui eos baptizatos eſſe ſinè dubitatione teſtentur, nec ipſi ſunt per ætaté de traditis ſibi ſacramentis idonei reſpondere, abſque ſcrupulo eos eſſe baptizandos, nè iſta trepidatio eos faciat ſacramentorum purgatióe priuari. Hinc enim legati Maurorum fratres noſtri conſuluerunt, quia multos tales à barbaris redimunt. Carthag. cóc. 5. ca. 6.

De clericis, qui intra annum cauſam ſuam non procurant.

71 Rursùs cóſtitutum eſt, vt quotiès clericis conuictis & confeſſis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecúdiæ parcitur, vel propter Eccleſiæ opprobrium, aut inſolentem inſultationem hæreticorú atq; gentiliú, ſi fortè cauſæ ſuæ adeſſe voluerint, & innocentiam ſuam aſſerere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si verò intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox penitùs poſteà audiatur. Carthag. cóc. 5. ca. 11.

De epiſtola ſancti Iacobi Apoſtoli, in qua pro infirmis præcipit orare.

72 Sanè quoniam de hoc, ſicutì de cæteris, conſulere voluit dilectio tua, adiecit filius meus Cęleſtinus diaconus in epiſtola ſua, ſic eſſe à tua dilectione poſitum illud, quod in beati apoſtoli Iacobi epiſtola eſt conſcriptum: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini. & oratio fidei ſaluabit infirmum: & ſuſcitabit illú Dominus: Et ſi in peccatis fuerit, dimittétur ei. Iacob. 5. c. Quod non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui ſancto oleo chriſmatis perungi poſſunt, quod ab epiſcopo confectum, non ſolùm ſacerdotibus, ſed omnibus vt Chriſtianis licet in ſua aut ſuorum neceſſitate ad vngendum. Cæterùm illud ſuperfluum videmus adiectú, vt de epiſcopo ambigatur, quod presbytero licere nó dubiú eſt: quia epiſcopi occupationibus alijs impediti, ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterùm ſi epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquos à ſe viſitandos, & benedicere & tangere chriſmate ſinè cunctatione poteſt, cuius eſt ipſum chriſma conficere. nam pœnitentibus iſtud fundi nó poteſt, quia genus eſt ſacramenti. nam quibus reliqua ſacramenta negantur, quomodò vnum genus putatur concedi?

De diaconiſſis mulieribus. Ex concilio Chalcedonen. cap. 15.

73 Diaconiſſam non ordinandam ante annum 40. & hoc cú ſummo libramine. Si verò ſuſcipiés manûs impoſitioné, & aliquantum téporis in miniſterio permanés, ſemetipſam tradat nuptijs, gratiæ Dei contumeliam faciens, anathematizetur huiuſmodi, cum eo qui eidem copulatur.

De

De coniuratione vel conſpiratione. Ex eodem, cap. 18.

74 Coniurationis vel conſpirationis crimen, & ab exteris legibus eſt omninò ꝓhibitum: multo magis hoc in Dei eccleſia, nè fiat, admonere conuenit. Si qui ergò clerici vel monachi reperti fuerint coniurantes aut conſpirantes, aut inſidias ponentes epiſcopis ant clericis, gradu ꝓprio penitùs abijciantur.

Quòd non liceat clericis poſt mortem epiſcopi ſui, res ad eum pertinentes diripere. Ex eodem, cap. 22.

75 Non licere clericis poſt obitum ſui epiſcopi, res ad eum pertinentes diripere, ſicut antiquis quoq; canonibus conſtitutum eſt. Quòd ſi hoc facere tentauerint, graduū ſuorum periculo ſubiacebunt.

Quòd non oporteat ordinationes epiſcoporum diù differre. Ex eodem, cap. 24.

76 Quoniam quidam metropolitanorum, quantùm comperimus, negligentiùs commiſſos ſibi greges & ordinatiōes epiſcoporum facere differunt, placuit ſanctæ ſynodo intra tres menſes ordinationes celebrari, niſì fortè neceſſitas excuſabilis præparet tempus dilationis extendi. Quòd ſi hoc minimè fecerit, correptioni eccleſiaſticæ ſubiacebit. Veruntamen redditus eccleſiæ viduatæ, penès œconomum eiuſdem eccleſiæ integri reſeruentur.

De his qui rapiunt puellas. Ex eodem, cap. 26.

77 Eos qui rapiunt mulieres ſub nomine ſimul habitādi, vel cooperantes aut conniuentes raptoribus, decreuit ſancta ſynodus, vt ſi quidem clerici ſunt, decidant gradu ꝓprio: ſi verò laici, anathematizentur.

Quota generatione coniugia copulari debeant.

78 Contradicimus quoq;, vt in quarta generatione nullus ampliùs coniugio copuletur. Vbì autem poſt interdictum factum inuentum fuerit, ſeparetur. Sanè eadem quæ in viri, hæc nimirùm in vxoris parentela de lege nuptiarū regula cuſtodiēda eſt. Quoniam cōſtat eos duos eſſe in carne vna, ideò communis illis vtrinq; parentela eſſe credenda eſt, ſicut ſcriptum eſt: Erunt duo in carne vna. Gen. 2.

De honore pro eccleſijs dando.

79 Vt epiſcopi inceſtuoſos punire & inueſtigare ſtudeant, omninò decreuimus. Qui ſi pœnitere noluerint, de eccleſia expellantur, donèc ad pœnitentiam reuertantur. Quòd ſi ſacerdotum noluerint admonitionibus aurem accommodare, volentes in priſtinis pdurare criminibus, oportet eos per ſecularis potentiæ diſciplinā à tam praua conſuetudine coerceri.

De his qui ſuſpenduntur in patibulis.

80 Quæſitum eſt ab aliquibus fratribus, de his qui in patibulis ſuſpenduntur pro ſuis ſceleribus, poſt confeſſionem Deo peractam, vtrùm cadauera illorum ad eccleſias deferenda ſint, & oblationes pro eis offerendæ, & Miſſæ celebrandæ, an non. Quibus reſpondimus: Si omnibus de peccatis ſuis puram confeſſionem agentibus, & dignè pœnitentibus communio in fine ſecundùm canonicum iuſſum danda eſt, cur non etiàm eis qui pro ſuis peccatis pœnam extremam perſoluunt? Scriptum eſt enim: Nahum 1. Non vindicat Deus bìs in idipſum. Nam Dominus ait: In quocunque die conuerſus fuerit peccator, peccata eius non reputabuntur ei. Ezech. 18. Et iterùm: Nolo mortem peccatoris ſed vt cōuertatur & viuat. Ibid. Salutem ergò homini adimit, quiſquis mortis tempore pœnitentiam denegat: & deſperat de miſericordia Dei, qui eam ad ſubueniendum morienti ſufficere vel in momento nō credit poſſe. Latro ergò perdidiſſet in cruce præmium ad Chriſti dextram pendens, Lucæ 23. ſi illum vnius horæ pœnitentia, non iuuiſſet. Nam cùm eſſet in pœna, pœnituit: & per vnius ſermonis profeſſionem, habitaculū paradiſi, Deo promittente, promeruit. Vera ergò ad Deum conuerſio in vltimis poſitorum, mente potiùs eſt æſtimanda, quàm tempore, propheta hoc aliter aſſerente: Cùm conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris. Ezec. 18.

FINIS.

ADRIANI PAPAE II. GESTA, EX DIVERSIS SVCCINCTIM COLLECTA per F. Laurentium Surium.

Anno Dñi 867. (alij paulò aliter)

ADrianus ſecundus iunior, Talari epiſcopi filius, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyter cardinalis à Papa Sergio ſecundo factus, imperante Ludouico iuniore Auguſto, ſedit annos V. & dies XII. Ad eum, poſtquàm pontificatum inijt, ſcripſit Lotharius rex, qui repudiata legitima coniuge * Tiethberga, Vualdradam ſibi coniunxerat: conatusque eſt ſe purgare apud pontificem nouū Adrianum, primùm literis, deindè coràm Romæ verbis. Atque in literis quidem inter

alia ſic ſcribit Pontifici Adriano: Nos literis & verbis indeſinenter proclamantes, & diuerſis legationibus eadem repetentes, humiliter poſtulauimus, vt nos & accuſatores noſtri, iuxta diuinas & humanas leges, ſui Pontificij (de Nicolao eius nominis primo pontifice hoc dicit) audientiam mereremur, vt ratio docet, noſtram præſentiam exhibendo, ſed ſemper repulſi ſumus. & poſt pauca: Sed quia DEVS omnipotens, princeps paſtorum, in illa ſancta ſede veſtri pontificatûs apicem ſublimauit, ſi tempus arriſerit, veſtrũ multipliciter deſideramus conſpectum, & veſtris Deo dignis animari colloquijs, ac melliflua benedictiõe potiri. Ad quæ pontifex his verbis reſpondit, ſedem ſancti Petri ſemper paratam eſſe dignam ſatisfactionem ſuſcipere, nec quod diuinæ humanæq; leges iuſtè decernunt, vnquàm repuliſſe. Itaque ſi immunem ab obiectis ſe ſciret, cum omni fidutia ſedem Apoſtolicã oporteret adire, vt expetitam benedictionem perciperet: ſi culpam autem recognoſceret, nihilominùs abſque hæſitatione venire feſtinaret, condigna pœnitentiæ remedia ſuſcepturus. His quidem verbis & Lotharius Adriano, & Adriaous Lothario ſcripſiſſe legitur. Porrò etiàm Romam venit Lotharius, & honorificè à Pontifice acceptus, cùm apud illum tum per ſeipſum, tum per proceres, qui cum eo venerant, omnia Nicolai põtificis monita haud aliter atquè diuinitùs imperata, obſeruâſſe ſe teſtaretur, vocatus eſt ad ſacram communionem: ſed priùs quàm Euchariſtiam illi & proceribus pontifex porrigeret, admonuit, ſi quidem ſe non vera dixiſſe ſcirent, vtì nè in certiſſimam ſuî perniciem eam acciperent. Atquì verò & Lotharius inprimìs, & deindè reliqui omnes intrepidè Euchariſtiam percepère, tametſi indè ſibi eſſent conſcij: ſed paulò pòſt eodem anno Lotharius moritur Placentiæ 6. Idus Auguſti, cæteri (paucis demptis, qui ſe à communione ſubduxerant) intra anni ſpatium vitam cum morte commutârunt: & ingens prætereà clades oobilitatem omnem ac populum regis horrẽdum in modum peruaſit. Hæc quidem apud hiſtoricos non contemoendos leguntur. Ipſe verò Adrianus, officio ſuo ſtrenuè perfungens, ſtudebat omnes verbo & exemplo ad benè beateque viuendum prouocare, atque ſub illo ſynodus Octaua generalis celebrata eſt, & Bulgaris miſſi tres viri ſanctiſſimi à Pontifice, qui eos in fide CHRISTI retinerent: quanquàm non ità multò pòſt Bulgari, relicto Latino ritu, ad Græcorum mores & inſtituta, ab illis pellecti, ſe accommodârunt. Deniquè obijt pontifex Adrianus, vt graues habent authores, anno CHRISTI DCCC. LXXII. Calendis Decembris.

Vide quãtũ tribuat Romano pontifici tantus rex.

DE OCTAVA OECVMENICA SYNODO ADMONITIO AD LECTOREM F. LAVRENTII SVRII.

TRiplicem Octauam Conſtantinopoli habitam Synodum hiſtoriæ loquuntur: primam, in qua præter fas eiecto Ignatio, repentè ex aulico & neophyto creatus eſt Conſtantinopolitanæ vrbis antiſtes Photius: alteram, quæ pulſo Photio, reſtituit ſuæ ſedi Ignatium: tertiam, ſub Iohanne Octauo Romano pontifice, qui mortuo Ignatio, pacis conciliandæ cauſa, Photium Conſtantinopolitanis epiſcopum reddidit. Ex his mediam docti viri Octauam rectè ac meritò œcumenicam cenſent dici oportere, tametſi Græci quidam aliter ſentire videantur, quorum iudicia non ſunt magnipendenda. Semper enim illi quadam æmulatione feruntur erga Latinam eccleſiam, & difficile eſt moroſis ingenijs per omnia ſatisfacere. Neque enim verentur illi etiàm Florẽtinum Concilium appellare octauum, quaſi neſciant & hoc Conſtantinopolitanum, & poſtcà ſub Innocentio tertio Lateranenſe verè œcumenicum ac longè celeberrimũ præceſſiſſe. Sed ijs omiſſis, hoc te lector admonitum volumus, nos dare quidem in præſentiarùm legendam tibi octauam Synodum, ſed ità tamen, vt multa ex eius actionibus deſiderentur. Neque enim habuimus exemplar integrum, ſed ab illis mutuati ſumus, qui in compendium & epitomen ipſas Actiones redigere voluerunt: ſub finem tamen quædam adiunximus, ex alijs bona fide collecta, ad eandem Synodum pertinentia.

OCTA-

OCTAVA SYNODVS OECVMENICA, CONSTANTINOPOLITANA IIII.

CCCLXXIII. Epiſcoporum ſub Adriano II. Pontifice, & Baſilio Imperatore, Anno Chriſti 868. (alij volunt, 870.) contra Photium Neophytum, Conſtantinopolitanæ ſedis inuaſorem collecta, in qua pulſo Photio, Ignatius reſtitutus eſt.

ACTIO I.

ANNo tertio pijſſimorum Imperatorũ Baſilij & Cõſtantini, conuenientibus Donato & Stephano epiſcopis, & Marino diacono, locũ tenẽtibus Adriani ſanctiſſimi archiepiſcopi ſenioris Romæ, & Ignatio archiepiſcopo Conſtantinopolitano nouæ Romę &c. Hic primò Synodus exegit à legatis Romanæ ſedis literas, quibus notam facerent poteſtatem ſuam, vt præſiderent in Synodo. At illi produxerunt Epiſtolam Adriani Papæ ad Baſilium Imperatorem, cuius titulus eſt: Adrianus epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, pijſſimo Imperatori Baſilio Auguſto Chriſtianiſſimo, & deſiderabiliſſimo filio. Legationis excellentiæ tuæ &c. & poſt pauca ſubiungit: Volumus per veſtræ pietatis induſtriam Conſtantinopoli numeroſum celebrare concilium, cui noſtri quoq; miſſi pſidentes, & culparum perſonarumque differentias liquidò cognoſcẽtes (iuxta quod in mandatis acceperunt) ſingulorum liberè diſcretiones exerceant: in quo ſacrato cœtu execrandi vanitatis cõcilij, quod aduersùs hanc ſedem actum eſt, cuncta decernimus exemplaria, à poſſeſſoribus ſuis ablata, contemplantibus cunctis igne cremari, nec ſupereſſe apud quemlibet ex his omnibus, ſaltem vnum iota vel vnũ apicem, niſi quis totius clericatùs, immò totius nominis Chriſtiani, anathemate pculſus, carere voluẽrit. Non enim tam deteſtandum collegium niſi Ariminenſi ſub Conſtantio, vel Epheſino à Dioſcoro congregato latrocinio comparandum decernimus. Et dilectos fratres meos Donatũ S. eccleſiæ Oſtienſis, & Stephanũ eccleſiæ Nepeſinæ reuerend. epiſcopos, atq; filium meum Marinũ Apoſtolicæ ſedis diaconũ, cõſiliarios noſtros tuæ commẽdamus pietati: precamur, vt eos ob amorem pcipuorum apoſtolorum Petri & Pauli (à quorum ſede mittuntur) benignè ſuſcipias, & tanq̃ nobiſmetipſis aures credulitatis accommodes.

De actis ſynodi Photianæ dicit, q̃ fauente Michaele Impatore, cõtra ſedis Romanæ priuilegiũ &c. coacta fuit.

Deindè productus eſt libellus, à ſancta Romanorum eccleſia miſſus, & lectus audiente tota ſynodo, cuius ſumma eſt:

Anathematizamus omnes hæreſes ſimul cum Iconomachis. Anathematizam⁹ etiàm Photium, qui contra ſacras regulas, & ſanctorum pontificum Romanoru veneranda decreta repentè de curiali adminiſtratione, ſeculariq; militia ſublatus, ſupſtite Ignatio patriarcha, in Cõſtantinopolitana eſt puaſoriè, immò tyrannicè à quibuſdã ſchiſmaticis, vel anathematizatis atq; depoſitis inſtitutus Eccleſia, donèc ſedis Apoſtolicæ ſanctionibus inobediẽs pſeuerans, eius ſententiã tã de ſe, q̃ de patriarcha noſtro Ignatio ſpreuerit, & cõciliabuli acta, quod ſe authore contra ſedis Apoſtolicæ * congregatum eſt, anathematizare diſtulerit. Sequimur aũt ſanctã ſynodũ & amplectimur, quã beatæ recordatiõis Papa Nicola⁹, cui & ipſe Dñe coangelice ſumme pontifex Adriane ſubſcripſiſti, ante ſacratiſſimum Petri, Apoſtolorũ eximij, corpus celebrauit: ſimul & quã tu ipſe nupèr ibi egiſti, & oĩa q̃ in eis ſtatuta ſunt, ſecundùm decreti veſtri moderationẽ venerabiliter conſeruabimus, recipientes quos recipiunt, & dãnantes omnes, qui in illis dãnati ſunt, & pcipuè iam dictũ Photiũ, & Gregoriũ Syracuſanũ, patricidas videlicet, q cõtra ſpiritalẽ patrẽ ſuũ linguas eximere minimè formidàrunt, atq; pſeuerantes in ſchiſmate ſequaces eorũ, necnun & q in illorũ coĩonis ſocietate pmanſerint.

** deeſt priuilegium, aut aliquid eiuſmodi.*

Sancta ſynodus dixit: Oĩbus placet libellus, à ſancta Romanorũ eccleſia expoſit⁹. Deindè lecta eſt definitio epiſcoporũ Orientis ſup depoſitiõe Ignatij, q̃ facta fuerat, priuſq̃ vicarij ſenioris Romæ veniſſent, quę cõueniebat cum ea, q̃ facta fuerat à ſynodo Romana, præſente Nicolao papa. Et abſoluta eſt Actio prima.

ACTIO II.

AD hanc ſeſſionem venerunt, qui ceciderant cum Photio, epiſcopi, presbyteri, diaconi & ſubdiaconi: & pferentes libellos pœnitentiæ coram ſynodo, recepti ſunt ab ea cũ ſola manûs impoſitione, & abſolutus eſt conuentus ſecundus.

ACTIO III.

IN hoc conuentu lecta eſt epiſtola imperatoris Baſilij, & epiſtola Ignatij Patriarchæ ad Nicolaũ papam: & deindè epiſtola Adriani papæ ad Ignatiũ patriarchã ſuper damnatiune Photij & ſuorũ ſectatorum.

ACTIO IIII.

IN hac ſeſſiõe primò legitur Epiſtola Nicolai ad Michaëlem Imperatorẽ, miſſa p Rodoaldũ & Zachariam olìm epiſcopos: in qua oſtendit Cæſari, hominẽ laicũ nõ promouendum ad ſacerdotiũ ſubitò, ſed per ſuos gradus, ſicut Sardiceõ conciliũ, vt de laicis non eligerentur antiſtites, in ca. 13. per oĩa prohibuit. Item & Cæleſtinus Papa in decreto ſuæ ſanctiõis ca. 21. & Leo Romanę ſedis põtifex hoc ipſum in decretalibus ſuis pro-

prohibuit ca.23.Item & Gelaſius non ſolũ epiſcopos, de laicis ſieri prohibuit,ſed etiã presbyteros,nè talia prę́ſumerent,vetuit in decretorum ſuorũ cap.3.Accedit,ꝙ ꝑdeceſſor noſter Adrianus primus in epiſtola,quã Conſtantinopolim pro venerandis imaginibus deſtinauerat,ità inſtituit, vt ampliùs de laicis nullatenùs ordinarentur antiſtites. Hæc Nicolaus. Subindè verò commendat venerationem ſanctarum imaginum.

Secundò,legitur altera eiuſdẽ Nicolai ad Photium epiſtola,in qua inuehitur in illum propter vſurpatum ſacerdotiũ contra ordinem ſacrorum canonum. Deindè ad illud, quod ſcripſerat ad Nicolaum Papam,quòd exemplo aliorum patrum fecerat,reſpõdet:

Ex Nicolai papæ ad Photium epiſtola.

Temerè & impudenter ad tanti honoris culmen aſſcendere præſumpſiſti, aſſumens tibi quaſi à ſanctiſſimo viro Nectario occaſionem,quem ſancta ſecunda ſynodus non ob aliud ad ſacerdotalem eligere atq; ordinare ex laicali voluit dignitatem, nisì quia magnæ neceſſitatis cõtritione anxiabatur, eô ꝙ in Conſtantinopolitana eccleſia nullus clericorum inueniri poterat, qui peſſimæ hæreſeos nimboſa caligine non fuerat impeditus. Et ob hoc non diù iam dicta eccleſia ſub deſtitutione paſtoris quaſi viduata maneret,ꝑdictum Nectarium expugnatorem hæreticorũ & defenſorẽ Eccleſiarũ, ad eccleſiaſticam curã & dignitatẽ ſacerdotalem ſecunda ſancta ſynodus elegit: ſed vt hoc iterùm fieret,non confirmauit, nec inſtituit. Et ideò licèt contra patrum atq; canonicas inſtitutiones ꝙ per neceſſitatis fieri euentus comprobatur,non in authoritate tenendum eſt,ſed nè iterùm talis proueniat neceſſitas, magis magiſq́; cauendum. De Tharaſij quidem promotione,qui ſimiliter ex laicali cœtu ad patriarchatûs extẽplò culmen promotus eſt,quam & vos quaſi in authoritate veſtræ defenſionis,aſſumere vultis,ſi ſanctam, quæ apud vos tempore ſanctiſſimi viri Adriani papæ celebrata eſt, ſynodum diligentiùs ſcrutati fueritis,inuenietis quid in eadem ſanctiſſimus vir conſultus decreuit, & quòd dum eius conſecrationis repræhenderet actus,& mœrorem ſe pro tam præſumptiua factione nimiùm ſuſtinere ꝓfiteretur. Dicit enim: Quòd nisì in erigendis imaginibus feruentiùs contra illarum depoſitores atq; conculcatores vt verus miles Chriſti reſiſteres,nequaq̃ veſtrę conſecrationi aſſenſum ꝑberemus,aut in ordine patriarchatûs veſtrã dilectionẽ ſuſciperemus: q̃ tantùm declaratur inordinatè promota,quantùm cõprobatur contra Apoſtolica decreta enormiter præſumpta. Beatiſſimum quoq; Ambroſium, ſplendidiſſimam lucernam eccleſiæ,qui ex catechumeno,diuino præſagio,ad epiſcopalẽ per continuos gradus ꝓmotus eſt dignitatem, cur nobis ꝓ veſtro tutamine opponitis? qui nõ inſtinctu hominum, ſed diuina vocatione per miraculorum prodigia electus eſt.

Tertiò legitur & alia epiſtola Nicolai ad Imperatorem,q̃ idem tractat argumentum.

ACTIO QVINTA.

Photij peruicacia.

AD ſeſſionem venit Photius, & ſtãtem in prę́ſentia Patrum interrogauerunt eum ter legati, ſi ſuſciperet conſtituta ſanctorum patrum. At Photius non reſpondit verbum: ſed tamen vrgẽtibus vicarijs ſenioris Romæ,tandèm dixit: Vocẽ meam,etiàm me tacente, Deus audit. Præſidẽtes ſynodi dixerunt: Per ſilentium nõ effugies maniſeſtiorem damnationem. Et eo præſente fecerunt vt legerentur epiſtolæ,quæ in actione quarta fuerant lectæ. Quibus lectis,vicarij ſenioris Romæ dixerunt: Nos ergò nõ nouum aliquod vel recens iudicium iudicabim⁹ aut introducemus,ſed vetus,ex multo tẽpore iudicatũ à beatiſſ. Papa Nicolao, firmatum autem à ſanctiſſimo papa Adriano: & nos non poſſumus commoueri à paternis definitionibus & legibus. Quem ergò nec ſedes noſtra Apoſtolica, nec ſedes receperunt Orientalium, quis decætero, Chriſtianus eſſe volens, vlteriùs ſuſcipiet? Sed talem conatũ abijcimus & anathematizamus, nè vlteriùs contra Eccleſiam talis quælibet alia fortè in omne ſeculum maligna introducatur actio, nec temerè à mundana poteſtate eijciatur legitimus pontifex, & pro eo ſubrogetur alter iniquè & illegaliter. Sãcta & vniuerſalis ſynodus exclamauit: Recipimus hæc omnia: valdè quippe ſunt diſcreta,& congrua eccleſiaſticis regulis atque legibus. Et ſic commonitus eſt ad pœnitentiam Photius & dimiſſus, & abſoluta eſt Actio quinta.

ACTIO SEXTA.

VOcati ſunt ad ſynodũ epiſcopi Photij, ante quos lectæ ſunt epiſtolæ Nicolai papæ ad Michaelem Imperatorem & Photium,per Leonẽ à ſecretis miſſæ,quaſq́; quarta continet Actio: & cùm nollent reſipiſcere,cõmonuit eos coram ſynodo Baſilius Imperator. Et cùm nec ſic agnoſcerent errorem ſuum,denuò cõmonuit eos Imperator,dicẽs: Eccè qualiter & quotiès admonuimus vos,& audiſtis, & nõ eſt vobis rationis ſermo. Si eñ vultis ſubijci admonitionibus oĩm noſtrum, eccè pot⁹ & medicina. Quòd ſi nõ,imperiũ noſtrũ ꝑbet vobis inducias ſeptẽ dierũ,vt ſi quidẽ curã geſſeritis ſalutis veſtræ,benè & optimè: ſi verò minimè,ventura ſexta feria in ſancta & vniuerſali Synodo ſtate omnes,& quicquid definiẽrit vniuerſalis ſyn odns,fiet. Et abſoluta eſt Actio ſexta.

ACTIO SEPTIMA.

INgreſſus eſt Photius ad ſynodum baculo innixus, quem ab eo Marinus vicari⁹ Romanus iuſſit auferri, dicens: Baculus ſignum eſt dignitatis paſtoralis,quod hic habere

Photij proteruia & impudẽtia.

bere nullatenùs poteſt, quia lupus eſt, non paſtor. Et hortabantur illum vicarij ſenioris Romæ ad faciendum libellum pœnitentiæ, & tota Synodus prouocabat illum ad pœnitentiam: ſed ille eos ecótrariò cũ ſuis epiſcopis ad pœnitentiã magìs impellebat.

Lecta eſt epiſtola Nicolai papæ ad clerũ Conſtantinopolitanum, in qua latè tractat hoc argumentum de ſceleſta depoſitione Ignatij, & introductione Photij.

Mox recitata ſunt geſta ſynodi, quę facta eſt ab Adriano Romanorum papa ſuper ꝓmotione Photij. In tertia autem allocutióe Adriani ad Synodum, ſic habetur: Romanũ pótificem de omnium eccleſiarum præſulibus iudicâſſe legimus, de eo verò quenquã iudicâſſe nó legimus. Licèt enim Honorio ab Orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum, ſciendũ tñ eſt, quia fuerat ſuper hęreſi accuſatus, propter quam ſolùm licitum eſt minoribus maiorum ſuorũ motibus reſiſtere, vel prauos ſuos ſenſus liberè reſpuere: quanuìs & ibi nec patriarcharum, nec cęterorum antiſtitum cuipiã de eo quanlibet ſas fuerit proferre ſententiam, niſi eiuſdem primæ ſedis pontificis conſenſus ꝓceſſiſſet.

Damnatur Photiana ſynodus, contra ſedẽ Romanam acta.

Adrianus papa de prophano conciliabulo, Conſtantinopoli cógregato, penitùs abolendo: Conciliabulũ vanitatis à Photio, & huius authore Michaële, videlicet tyrannicè imperante, Conſtantinopoli nupèr aduersùs Apoſtolicæ ſedis reuerẽtiam, & priuilegiũ congregatũ, vtpotè veritatis inimicum, quin & omni falſitate repletũ, ſibi cóſentientiũ animas interficiens, Epheſino latrocinio cóparandũ ſore ſtatuimus, & ipſius execranda geſta, quibuſcunq; habeãtur monumentis inſerta, ſummi iudicis Dñi noſtri Ieſu Chriſti, ſanctorumq́; apoſtolorum principum Petri & Pauli, noſtræq́; mediocritatis authoritate penitùs abolenda decernimus, ità vt igni tradãtur, & anathemate perpetuo percellantur. Similiter & de cęteris ſcripturis, quæ viris iam nominatis authoribus contra eandem ſedẽ tẽpore diuerſo ſunt editę, gerẽdum definimus. Pari etiàm modo de conuenticulis, ab eiſdẽ viris, Michaele ſcilicet imperante, ſeu Photio Conſtantinopolitano inuaſore, bìs aduersùm fratrẽ & coepiſcopũ noſtrũ Ignatiũ factiosè collectis, deliberamus.

Itẽ conuenticula cõtra Ignatium coacta.

Photium, qui licèt ſit à deceſſore meo & à nobis, pro criminibus antè patratis, iurè damnatus & anathematizatus, núc tñ, quia recentioribus exceſſibus priores iniquitates tranſcendit, & ponens in cælum os ſuú, aduersùs veneranda ſedis Apoſtolicæ priuilegia, noua temeritate prorupit, cui reſiſtere minimè ſormidauit, Apoſtolicæ authoritatis cenſura iteratò damnamus, & anathematis nexibus innodamus. Si tñ viua voce ac ꝓprio ſcripto Apoſtolicæ ſedi in omnibꝰ obedire ſpoponderit, & prophanum conciliabulum, à ſe Conſtãtinopoli celebratum, damnauerit, laicæ communionis gratiã nó negamus. His ſententijs ſubſcripſit Adrianus papa, etiàm & alij epiſcopi.

Poſt hæc verò Stephanus diaconus ſecit anathematiſmum Photij, & ſequacium, & cooperatorum eius, in quo ipſum Photium vt ſecularem & tyrannũ, vt ſchiſmaticum & *dannm, vt mœchum & parricidam, vt fabricatorem mendacij, & vt nouum Dioſcorum, anathematizat cum omnibus ſequacibus & ſautoribus eius.

*for. daniſtam,

ACTIO VIII.

IN conuentu octauo tractatum eſt de abolendis chirographis iniuſtis, & vniuerſis actis conciliabulorum, quæ à Photio cótra papã Nicolaũ & patriarcham Ignatiũ celebrata ſunt. Quæ vniuerſa ꝓcepto Imperatoris & ſynodi combuſta ſunt. Deindè venerunt ad ſynodũ aliqui ſacerdotes Iconomachi, & monitis ſanctæ ſynodi & Imperatoris conuerſi, recepti ſunt cú ſola manûs impoſitióe. Poſtremò Stephanus diaconꝰ è ſuggeſtu anathematizauit Iconomachos & Photiũ in hac forma: Cócilio, quod adhnc ſremit cótra venerabiles imagines, anathema. His q ſumunt diuinæ ſcripturæ dicta, q́ ſunt aduersùs idola, cótra venerandas imagines, anathema. Cætera ſicut in Synodo VII. & vniuerſali, Actione VII. in fine.

Acta ſynodorũ Photij cóbuſta.

Anathema in Iconomachos.

ACTIO IX.

QVæ nona continentur Actióe: Nunciatur ſynodo veniſſe Ioſeph vicariũ Alexãdrinæ ſedis. Huius, hortante ſynodo, epiſtola cómendatitia legiť, & ipſe receptꝰ, q́ acta ſunt in octo Actionibus ꝑdictis, approbat. Mox examinantur ſalſi teſtes, q cótra Ignatiũ iurauerãt, & cum ꝓſcripta à ſynodo ſatisfactione pœnitentiæ recepti ſunt ad cómunionẽ Eccleſiæ. Sic recepti ſunt & cæteri, qui deſecerant ad Photium, deſerto legitimo antiſtite Ignatio.

ACTIO X.

IN poſtrema ſeſſione, annuente tota Synodo, ꝓceperunt vicarij ſenioris Romę, vt legerentur Canones, quos ſtatuerat ſancta Synodus.

CANONES OCTAVAE SYNODI, PARTIM INTEGRI, PARTIM IN COMPENDIVM redacti, quòd commoda & emendata exemplaria deeſſent.

Can. 1. De cuſtodiendis & conſeruandis omninò anteà expoſitis & Eccleſiæ traditis canonibus.

PEr æquam & regiam iuſtitiæ diuinæ viã inoffenſè incedere volẽtes, velnti quaſdã lampades ſemp lucẽtes, & illuminãtes greſſus noſtros, quæ ſecũdùm Deũ ſunt ſanctorum patrũ definitiones & ſenſus retinere debem⁹. Quapropter & has vt ſecũda colloquia, ſecũdùm magnum & ſapientiſſimum Dionyſiũ, æſtimãtes & arbitrantes, etiàm de eis cum diuino Dauid enixè cani-

Pſalm.18. mus: Mandatũ dñi lucidũ, illuminans ocu-
Pſal.118. los. &, Lucerna pedibus meis lex tua, & lu-
Pro.6. men ſemitis meis. & cum Prouerbiorum authore dicimus: Mandatũ lucerua eſt, & lex lux. & cum magnifico Eſaia clamamus ad omniũ Deũ: Quia lux pcepta tua ſuper terram. Luci enim veraciter aſſimilatæ ſunt diuinorum canonum hortationes & diſſuaſiones, ſecundùm quod diſcernitur melius à peiori, & expediens atq; ꝓficuũ ab eo, quod non expedire, ſed obeſſe dinoſcitur. Igitur regulas, q̃ ſanctæ catholicæ atq; Apoſtolicæ Eccleſiæ, tam à ſanctis ſamatiſſimis apoſtolis, q̃ ab orthodoxorũ vniuerſalibus (necnõ & localibus concilijs, vel etiàm à quolibet Deiloquo patre ac magiſtro, Eccleſiæ traditæ ſunt) ſeruare atq; cuſtodire ꝓfitemur, his & propriã vitã & mores regentes, & omnem ſacerdotij catalogum, atq; omẽs, qui Chriſtiano cẽſentur vocabulo, pœnis & damnationibus, & è diuerſo receptionibus & iuſtificationibus, q̃ p illas ꝓlatæ ſunt atq; definitæ, ſubijci canonicè decernẽtes. Tenere

Quæ parẽtheſi incluſa ſunt, deerãt exẽplari illi, vndè hæc deſcripſim⁹, licèt alia quędã ea habeant.

2. Theſſa. 2. qppe traditiões quas accepimus, ſiue p ſermonẽ, ſiue p epiſtolã ſanctorũ, q anteà ſuſſe rũt, Paulus admonet aptè magn⁹ Apoſtol⁹.

¶ Can. 2. Vt ſeruẽtur definitiones Nicolai & Adriani Romanorum pontificum.

SEcũdus canõ habet, vt cõſeruẽt definitiões ſynodicæ, à beatiſſ. Nicolao & Adriano Rom. patriarchis ꝓ defenſiõe eccleſiæ Cõſtãtinop. ac reſtitutiõe Ignatij, atq; Photij neophyti expulſione, ac cõdemnatione eiuſdẽ Photij ꝓmulgatæ, de qbus in Act. 4.

¶ Can. 3. Vt venerentur imagines.

De veneratione imaginum.

SAcram imaginẽ dñi noſtri Ieſu Chriſti & oĩm ſaluatoris, æquo honore cum libro ſanctorũ euangeliorũ adorari decernimus. Sicut enĩ p ſyllabarũ eloquia, q̃ in libro ſerunẽ, ſalutẽ conſequuntur omnes: ità per colorum imaginariã operationẽ, & ſapiẽtes & idiotæ cuncti ex eo, quod in ꝓmptu eſt, pfruũtur vtilitate. Quæ enĩ in ſyllabis ſermo, hæc & ſcriptura, q̃ in colorib⁹, ꝑdicat & cõmendat. Dignũ eſt enim, vt ſecundùm congruentiam rationis & antiqniſſimam traditionẽ, propter honorẽ, quia ad principalia ipſa refertur, etiàm deriuatiuæ imagines honorentur, & adorentur vt ſanctorũ Euãgeliorũ ſacer liber, atq; typns precioſę crucis.

¶ Can. 4. Photium nunq̃ fuiſſe epiſcopum &c.

QVartus canon declarat, q neophytus Photius nunq̃ fuerit epiſcop⁹, nec illi, qni in ſacerdotali gradu conſecrati ſunt ab eo, putentur eſſe ſacerdotes: ſed ſubuertenda eſſe omnia, quæcunq; ille ad dandum alijs gradum ſacerdotij operatus eſt.

¶ Can. 5. Nullus ex laico ordine aſſumatur epiſcop⁹.

DEindè canonicã ſtabilitatẽ in eccleſijs ſemper manere in Chriſto ꝓindè cupi-
Vide 2. Cõ. Bracarẽſ cap.38. entes, renouamus & cõfirmamus terminos & ſanctiones, q̃ olim à ſanctis Apoſtolis & ſanctis patribus noſtris editæ, legere (*fortè, leges*) in Eccleſia poſuerunt. Et infrà: (*quædã enim hic deſunt*) Prioribus ergò canonibus concordãtes definimus, neminẽ de ſenatoria dignitate, vel mundana cõuerſatiõe nupèr tonſum, ſub intentione vel expectatiõe pontificatûs vel patriarchatûs honoris, clericum aut monachum ad huiuſmodi ſcandere gradũ, licèt per ſingulos ordines diuini ſacerdotij plurimũ tẽporis ſeciſſe ꝓbetur. Neq; enim propter timorẽ vel amorem Dei, aut per expectationẽ tranſcẽdi viã virtutum, ſed ob amorẽ gloriæ ac principatûs tonſus huiuſmodi reperit. Magìs autẽ coẽrcemus huiuſmodi, ſi ab imperatoria dignitate ad hoc cõpellatur. Si verò quis per nullam ſuſpicionẽ ꝑdictę concupiſcẽtię & expectationis, ſed propter ipſum bonũ humilitatis, q̃ eſt circa Chriſtum Ieſum, abrenuncians mundo, fiat clericus aut monachus, & omnẽ gradũ eccleſiaſticũ tranſigens, per definita nunc tempora irreꝑhenſibilis inuentus extiterit & probatus, ità vt in gradu lectoris annũ cõpleat, in ſubdiaconi verò duos, ſicq; diaconus tribus, presbyter quatuor annis, benè placuit ſanctæ & vniuerſali ſynodo eligi hunc atq; admitti. Circa hos autẽ, qui religiosè morati in ordine clericorũ & monachorũ, digni iudicati ſunt põtificatu pariter & honore, ꝑdictum tempus abbreuiamus, nimirùm ſecundùm quod epiſcoporum ꝑlati ꝓbârũt, qui per tempora fuerint. Si verò ꝑter hanc definitionẽ noſtram qniſquam ad iam ſatum ſupremũ honorem prouectus extiterit, reprobeẽ, & ab omni ſacerdotali operatione prorsùs abijciatur, vtpotè qui extra ſacros canones ſit ꝓmotus.

¶ Can. 6. Anathematizatur Photius.

ANathematizam⁹ Photiũ: Primò, propter neqſſimã inuaſionẽ eccleſię Cõſtantinopolitanæ, cum alijs malis operibus ſuis. Secundò, ꝓpter inuentionẽ ſalſorũ vicariorum. Tertiò, propter conciliũ vanitatis, quod celebrare tentauit. Quartò, ꝓpter crimina, q̃ ſalsò contra ſanctiſſimũ Papam Nicolaum in ſuo conciliabulo propoſuit.

Can. 7. De non admittendis hoſtibus imaginum.

VAldè proficuũ eſt & venerabiles imagines pingere, ſed & proximos diſciplinas diuinæ ac humanæ ſapientiæ docere. Non autẽ bonũ eſt, nec omninò ꝓficuum ab indignis hom̃ aliqnid fieri. Huius rei gratia nequaq̃ imagines operari in ſacris templis, ſed

ſed neq; in quouis loco docere anathematizatos ab hac ſancta & vniuerſali ſynodo, definimus & promulgamus, *vſq; à propria ſeductióe ac malitia conuertantur. Quiſqs ergò poſt hãc definitioné ad picturę ſanctarũ imaginũ in eccleſijs, aut doctrinæ actióem quoquo modo eas admiſerit, ſi quidem clericus fuerit, proprio gradu periclitetur: ſi laicus, communione priuetur.

*legédũ videt, quouſq;

¶ Can.8. De non extorquendis chirographis.

APpáret ex Actis octauæ ſeſſionis huius Synodi, ſolitum fuiſſe Photium, cum eius vigebat hęreſis, extorquere chirographas tum à quouis ordine clericorum, tum etiàm à laicis nobilibus & ignobilibus, vſq; ad cerdones & pelliones, & reliquã plebis fæcem, quibus promittebant ſe illi adhæſuros, pugnaturosq; pro eius opinione. Ipſe præterea Photius ſolebat alias viciſsìm chirographas dare, quibus facultatem dabat ad docendum & diſcédum. Ex hoc improbo more arripuére anſam & catholici, vt vellent à pijs ſacerdotibus habere ſyngraphas, vt diſcerent & docerent, eſſentq; tuti & ſecuri talibus muniti ſcripturis. Ob hoc ſancitum eſt octauo hoc canone huius ſanctæ ſynodi, vt qui creantur epiſcopi vel patriarchæ, chirographas à catalogo clericorũ nó expoſtulent, ſed tãtùm fiant ſolennitates de more, & vt liceat omnibus idoneis diſcere vel docere ſinè facultate per chirographas.

¶ Can.9. Nè archiepiſcopi viſitationis prætextu ſuffraganeos grauent.

Hæc oĩa, quæ hic 9. canóni tribuunt, videĩ potiùs 19 eſſe. Vide infrà ca.19.

AVaritiam, vtpotè ſecundam idololatriam, Paulus magnus execratur Apoſtolus, cunctos videlicet qui Chriſtiano vocabulo cenſentur, ab omni turpi lucro abſtinere volens. Multò magis ergò ijs, qui ſacerdotio funguntur, nefas eſt coëpiſcopos aut ſuffraganeos ſuos per quemcunq; modũm grauare. Huius rei gratia definit hæc ſancta & vniuerſalis Synodus, nullum archiepiſcoporum aut metropolitanorum relinquere propriam eccleſiam, & ſub occaſione quaſi viſitatióis ad alias accedere, & poteſtate propria contra infirmiores abuti, & conſumere redditus, qui apud illos inueniuntur ad eccleſiaſticam diſpoſitionem, & alimenta pauperum: ac per hoc grauare auaritiæ modo conſcientias fratrum & cóminiſtrorum noſtrorum, excepta hoſpitalitate, quæ aliquãdò ex neceſſario tranſitu fortaſsis acceſſerit. Sed & tunc non alia, niſì ex ijs quæ ad præſens de compendio præparata inueniuntur, cũ reuerentia & timore Dei dignanter accipiat, & maturiùs propoſitum iter perambulet, nihil omninò eorum, quæ ſunt eccleſiæ illius vel ſuffraganei epiſcopi, petens aut exigens. Si enim vnumquenque epiſcoporum eccleſiæ propriæ rebus cùm multa parcitate vti, & nullatenùs in proprias vtilitates importunè ac ſinè ratione diſperdere vel conſumere redditus Eccleſiaſticos ſacri canones decernũt: qua putas impietata minimè putabitur indignus, qui alijs epiſcopis commiſſas eccleſias grauare vel ambire, ac per hoc ſacrilegij crimen incidere non formidat? Quiſquis ergò poſt hanc definitionem noſtram tale quid facere tentauerit, pœnas ſubeat à patriarcha, qui pro tempus fuerit, ſecundùm congruentiam iniuſtitiæ ac auaritiæ ſuæ, & deponatur, & ſequeſtretur vt ſacrilegus & alter idololatra factus iuxta magnum Apoſtolum.

¶ Can.10. Né quis vitet ſuperiorem præſulem ante ſententiam.

NVllus clericus ante diligétem examinationé & ſynodicam ſententiam, à communione proprij patriarchæ ſe ſeparet, licèt criminalem quamlibet cauſam eius ſe nóſſe prætendat: nec recuſet nomen ipſius referre inter diuina myſteria. Idem ſtatuimus de epiſcopis erga proprios metropolitas: ſimiliter & de metropolitis circa patriarcham ſuũ. Qui verò contrà fecerit, ab omi ſacerdotali operatione & honore decidat.

¶ Can.11. Quòd vnica ſit hominis anima.

APpáret quoſdam id temporis in tantum impietatis veniſſe, vt hominé duas animas habere impudenter dogmatizarent. Tales igitur impietatis inuentores, & ſimilia ſapiétes, cùm vetus & nouum Teſtamentum, omneſq; eccleſiæ patres vnã animam rationalé habere hominem aſſeuerét, ſancta & vniuerſalis ſynodus anathematizat.

¶ Can.12. Nè quis potentia principum fretus, aſſumat dignitatem epiſcopi.

APoſtolicis & Synodicis canóibus, promotiones & conſecrationes epiſcoporum, ex potentatu & præceptione principum factas penitùs interdicentibus concordãtes definimus, & ſententiã nos quoq; proferimus, vt ſi quis epiſcopus per verſutiã & tyrannidé principum huiuſmodi dignitatis conſecrationem receperit, deponatur omnimodè, vtpotè qui ex voluntate carnalis ſenſùs, vt ex hominibus, & per homines Dei donum poſſidere voluit vel conſenſit.

¶ Can. 13. Ex minoribus ordinibus aſſumantur ad maiores.

QVoniamquidem dicit alicubì diuinũ eloquium, dignus eſt operarius mercede ſua: huius rei gratia & nos decernimus atq; promulgamus, vt magnæ eccleſiæ clerici, qui in ſubiectis ordinibus morati ſunt, ad maiores gradus aſſcendãt: & ſi digni claruerunt, melioribus perfrui mereantur honoribus, cùm aliqui eorũ, qui in ipſis ſunt, aut per incrementum ad maiora miniſteria aduocati fuerint, aut per communem naturæ terminum dormientes defuerint. Sed nõ ex illis, qui foris ſunt, aliqui ſe ijs innectentes, debitas eis qui multo tempore laborauerunt, dignitates vel honores accipiant, ac per hoc inueniantur eccleſiæ clerici nullo modo poſſe proficere. Nullatenùs aũt habeãt poteſtatem, qui principum domorum, vel Luc.10.

ſuburbanarum rerum curã geſſerint, inter clerum magnæ eccleſiæ colligi vel cõſtitui. 2.Tim.2. nemo quippe militans Deo, ſeculi negocijs implicatur. Si quis verò præter definitionẽ, quam modò prætulimus, promotus fuerit, in quocunq; magnæ eccleſiæ gradu, reprobetur ab omni eccleſiaſtico gradu, tãquàm qui cõtra magnã ſynodũ prouectus fuerit.

¶ Can. 14. In quãto honore habendi ſint epiſcopi à principibus ſecularibus.

QVi diuina gratia epiſcopalẽ ſortiuntur dignitatem, ordinem cæleſtis hierarchiæ referunt in terris. Quarè meritò ſancimus, vt digno in honore tã à principibus, quàm à cæteris omnibus habeantur. Non oportet itaque, vt principibus vel viris militari dignitate præditis obuiã longiſſimè procedant ab eorum eccleſijs, nec à mulis equiſve deſcendãt in occurſum, aut timidè abiectéq; ante genua procidant velut adoraturi. Immò verò non accedant ad menſas ſeculariũ principum, ſed cum omni modeſtia, qui ſpiritalem deceat dignitatem, Rom. 13. officia omnibus & debita tribuant, cui vectigal, vectigal: cui honorem, honorẽ: dummodò principes & pij Imperatores agnoſcant ſibi æquales epiſcopos, vt liberè audeant repræhendere increpareq;, & principes, & cæteros qui militari honore fruuntur, ſi quid peccauerint. Si quis verò epiſcopus poſt hanc ſanctionẽ, ſuam dehoneſtauerit dignitatem, cadẽs ab honore ſibi per canones debito, vixeritq; abiectè ſecundùm veterem & agreſtem conſuetudinem, amoueatur per annum, & princeps qui in cauſa fuerit, excommunicetur per biennium.

¶ Can. 15. In quem vſum eccleſiæ poſſeſſiones ſeruari debeant.

DEcernimus, vt epiſcopo vendere, vel *vtrunq; alienare vaſa aut veſtes ſanctas, & alias ruſticas poſſeſſiones venundare non liceat, nè propter hoc eccleſiaſtici redditus lædantur, quos ad propriam vtilitatẽ, & ob eſcam pauperum, & peregrinorũ ſuſtentationem eſſe definimus. Nec etiàm per emphyteoſim ſalaria eccleſiarum tribuere poſſit, excepta cauſa olìm ab antiquis canonibus ordinata, videlicet in redemptionem captiuorum.

*vtcunq; 12.q.2.Apoſtolicos

¶ Can. 16.

COlligere licet ſolenne fuiſſe in aulis principum, ſtatis quibuſdam diebus componere aliquẽ laicum inſignibus epiſcopalibus, qui & tonſura, & cæteris ornamentis perſonatum epiſcopum ageret, & creâſſe etiàm ridiculum patriarcham, quo ſe oblectarent. Quæ omnia, vt in dedecus Eccleſiæ accerſita, prohibentur ſub grauibus cenſuris.

Can. 17. De poteſtate patriarcharum & metropolitanorum.

Nic. cõcil. ca. 6. SAncta & vniuerſalis Nicena prior Synodus, antiquam conſuetudinem iubet ſeruari per Aegyptũ, & prouincias quæ ſub ipſa ſunt: ità vt horũ omniũ Alexandrinus epiſcopus habeat poteſtatẽ, dicẽs, quia & in Romanorũ ciuitate huiuſmodi mos præualuit. Qua pro cauſa & hæc ſancta & magna ſynodus, tam in ſeniori & noua Roma, q̃ in ſede Alexandriæ, Antiochiæ & Hieroſolymorum priſcam conſuetudinẽ decernit in om̃ibus cõſeruari, ità vt eorũ præſules vniuerſorum metropolitanorum, qui ab ipſis promouentur, ſiue per manûs impoſitionẽ, ſiue per pallij dationẽ epiſcopalis dignitatis firmitatẽ accipiunt, habeant poteſtatẽ videlicet ad conuocandũ eos vrgente neceſſitate ad ſynodalẽ conuentum, vel etiàm ad coërcendum illos & corrigendũ, cùm fama eos ſuper quibuſdã delictis forſan accuſauerit. Sed quoniã ſunt quidã metropolitanorũ, qui nè ſecũdùm vocationẽ Apoſtolici præſulis occurrãt, à mũdi principibus ſe detineri ſinè ratione cauſant, placuit talẽ excuſationẽ omnimodè eſſe inualidã. Cùm em̃ principes pro ſuis cauſis frequenter cõuentus agant, impiũ eſt vt ſummos pręſules ad ſynodos pro eccleſiaſticis negocijs celebrãdis impediant, vel quoſdã à cõcilijs eorũ prohibeant: licèt tale impedimentũ & fictã prohibitionẽ, metropolitanorũ ſuggeſtiõe diuerſis modis fieri didicerimus. Cõſueuerunt autẽ metropolitani bìs in anno ſynodos facere, ideoq;, ſicut dicũt, ad patriarchale penitùs nõ poſſe cõcurrere caput. Sed ſancta hæc & vniuerſalis ſynodus, nec concilia q̃ à metropolitanis fiunt interdicẽs, multò magìs illa nouit rationabiliora eſſe ac vtiliora metropolitanorũ cõcilijs, q̃ à patriarchali ſede cõgregantur, & idcircò fieri exigit. A metropolita quippe vnius prouinciæ efficitur, à patriarcha verò ſępè totius cauſa diœceſeos diſpẽſatur, ac per hoc cõmunis vtilitas prouidetur. Propter quod & ſpeciale propter generale bonũ deſpici cõuenit, cùm à maioribus ſuper hoc facta fuerit aduocatio: quìs apud quoſdã metropolitanorũ antiqua cõſuetudo & canonica traditio per cõtemptũ ipſorũ poſtpoſita videaẽ, nõ currẽtibus eis ad communẽ profectũ. Quos leges eccleſiæ ſeuerè condẽnantes, om̃i excuſatione ſemota, ſubiacere vocatiõibus proprij patriarchæ, ſiue cùm cõmuniter, ſiue cùm ſingulatìm factæ fuerint, exigunt. Illud autẽ tanq̃ peroſum ab auribus noſtris repulimus, quod à quibuſdã imperitis dicitur, nõ poſſe ſynodum abſque principali præſentia celebrari, cùm nuſquàm ſacri canones cõuenire ſeculares principes in cõcilijs ſanxerint, ſed ſolos antiſtites. Vndè nec interfuiſſe illos ſynodis, exceptis cõcilijs vniuerſalibus, inuenimus. Neq; em̃ fas eſt ſeculares principes ſpectatores fieri rerũ, q̃ ſacerdotibus Dei nõnunq̃ eueniũt. Quiſqs ergò metropolitanorũ propriũ patriarchã cõtẽpſerit, & vocatiõi eius, q̃ ſiue ad vnũ & ſolũ, ſiue ad plures, ſiue ad omnes fit,

Cõcilia patriarchalia potiora prouincialibus.

Principum nõ eſt intereſſe ſynodis

fit, abſq; validiſſima ægrotatione, vel paganorũ incurſu nõ obedierit, & per totos duos menſes, poſt notitiã vocationis, ad proprium venire patriarchã minimè feſtinauerit, vel ſi quocunq; modo latitare, aut non cognoſcere nunciũ ab illo miſſum tentauerit, ſegregetur. Si verò inter vnũ annũ eandem contumaciã & inobedientiã demonſtrauerit, deponatur omnimodè, & ab omni ſacerdotali operatione decidat, atque à dignitate & honore, qui metropolitanis conuenit, propellatur. Is autē, qui huic definitioni non obedierit, anathema ſit.

¶ Can. 18. Vt in eccleſijs antiqua conſeruentur priuilegia.

Vſurpatores rerũ eccleſiaſticarũ anathematizantur.

PLacuit huic ſanctæ & magnæ Synodo, vt res vel priuilegia, quæ Dei eccleſijs ex longa conſuetudine pertinent, & ſiue à diuæ recordationis Imperatoribus, ſiue ab alijs Dei cultoribus in ſcriptis donata, & ab eis per annos triginta poſſeſſa ſunt, nequaquã à poteſtate præſulis quæcunq; perſona ſecularis per poteſtatem ſubtrahat, aut per argumenta quælibet auferat: ſed ſicut omnia in poteſtate ac vſu præſulis eccleſiæ, quæcũq; intra triginta ſpatiũ annorũ ab eccleſijs poſſeſſa fuiſſe noſcuntur. Qui cõtrà fecerit, vt ſacrilegus iudicetur, & donèc talia priuilegia ſeu res reſtituerit, anathema ſit.

¶ Can. 19. Nè metropolitanus grauet ſubiectos epiſcopos.

DEfiniuit ſancta hæc & vniuerſalis ſynodus, nullum archiepiſcoporum aut metropolitanorũ relinquere propriam eccleſiam, & ſub occaſione quaſi viſitationis ad alias accedere, & cõſumere redditus, qui apud illos inueniũtur ad eccleſiaſticam diſpoſitionem & alimenta pauperũ. Sed tamē ſi contingat aliquò per illas eccleſias neceſſariò iter agere, tunc nõ alia niſi ex his, quæ ad præſens de cõpendio præparata inueniuntur, eum reuerentia & cum timore DEI dignanter accipiat, &c. *ſicut habentur ſuprà in canone IX. Apparet autem errorem cõmiſſum eſſe in deſcribendo nono canone, qui potiùs videtur eſſe decimusnonus, & propterea ad hunc locum referendus. Porrò in nono canone eadem ferè tractata eſſe ſcribit quidam grauis author, quæ in octauo. Eſt igitur omninò veriſimile, quæ ſuperius noni canonis loco habētur, ea ad hunc decimumnonum locum transferenda eſſe. Error autem indè accidit, quòd in codice exemplo, vndè deſcripta ſunt ea, quæ ſuperiùs in nono canone leguntur, pro decimonono habetur nonus: id quod & facilè poteſt, & ſæpè ſolet typographis etiam non planè ſtertentibus accidere, vt unum eos alios pro alijs ponant.*

Can. 20.

HOc canone ſancitum eſt, vt poſſeſſiones in emphyteoſim datas ab eccleſijs, non liceat emphyteotam ſpoliare, prætextu non ſeruati pacti. Verùm ſi per tres annos cõtinuos penſionem non ſoluerit, liceat tunc eccleſiæ vindicare ſuas poſſeſſiones, dummodò id fiat ordine iudiciali coram competente iudice. Qui ſecùs fecerit, cogetur ad reſtitutionem in integrum. Quòd ſi noluerit parere, deponitur.

¶ Can. 21. Quanta reuerentia agendum eſt contra epiſcopum Romanum.

DEfinimus neminē prorſus mundi potentium quẽquam eorum, qui patriarchalibus ſedibus præſunt, inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare, ſed omni reuerẽtia & honore dignos iudicare, præcipuè quidē ſanctiſſimũ Papã ſenioris Romæ, deincèps aũt Cõſtantinopoleos patriarchã, deindè verò Alexandriæ, ac Antiochiæ, atque Hieroſolymorum. Sed nec alium quenquam conſcriptiones contra ſanctiſſimum Papam ſenioris Romæ, ac verba complicare vel componere liceat, ſub occaſione quaſi diffamatorum quorũdam criminum: quod & nupèr Photius fecit, & multò antè Dioſcorus. Quiſquis autem tale facinus contra ſedem Petri principis Apoſtolorum auſus fuerit intentare, æqualem & eandem quam illi condemnationem recipiat. Porrò ſi ſynodus vniuerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiã de ſancta Romanorum eccleſia quæuis ambiguitas & controuerſia, oportet venerabiliter & cum conuenienti reuerentia de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut proficere & profectum facere, non tamen audacter ſententiam dicere contra ſummos ſenioris Romæ pontifices. Diſt. 22. Definimus.

¶ Can. 22. Nè principes ſeculares ſe immiſceant promotioni epiſcoporum.

PRomotiones & conſecrationes epiſcoporum, concordans prioribus concilijs, electione ac decreto epiſcoporum collegij fieri, ſancta hæc & vniuerſalis Synodus definit & ſtatuit, atq; iurè promulgat, neminem laicorum principum vel potentum ſemet inferere electioni vel promotioni patriarchæ, vel metropolitæ, aut cuiuſlibet epiſcopi: nè videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confuſio vel cõtentio, præſertim cùm nullam in talibus poteſtatẽ quenquam poteſtatiuorum vel cæterorum laicorum habere conueniat, ſed potiùs ſilere & attẽdere ſibi vſquequò regulariter à collegio eccleſiæ ſuſcipiat finem electio futuri pontificis. Si verò quis laicorum ad concertandum vel cooperandum ab eccleſia inuitatur, liceat huiuſmodi cũ reuerentia, ſi fortè voluerit, obtemperare. Et infrà: (*Hic aliquid deeſt.*) Quiſquis autem ſecularĩũ principum & potentium, vel alterius dignitatis laicus aduersùs communem ac conſonantem atq; canonicam electionẽ eccleſiaſtici ordinis agere tentauerit, anathema ſit, donèc obediat & conſentiat in hoc, quod eccleſia de electione & ordinatione proprij præſulis ſe velle monſtrauerit. Diſt. 63. Nullus. & Adrianus.

¶ Can. 23. Nè quid præſumat agere epiſcopus in aliena eccleſia.

Nullus

NVllus epiſcoporum poſſeſſionũ aliarum eccleſiarũ locatiõnẽ ſibi fieri ab alio epiſcopo rogare audeat, nec ipſe rogatus ſuæ eccleſiæ poſſeſſiones alicui cõferat: nec etiàm cõſtituat presbyteros, aut quemlibet alium clericũ in eccleſijs, quæ ſibi ſubiectæ non ſunt, pręter voluntatem epiſcopi.

¶ Can. 24. Nè metropolitæ exerceant miniſteria epiſcopalia p ſubiectos epos.

Hiere. 48. DIuina ſcriptura dicẽte, maledictus homo, qui facit opus Domini negligenter, quidam metropolitanorũ in extremam negligentiã & deſidiã delapſi, præceptionibus ſuis ſubiectos ad ſe adducũt epiſcopos, & cõmittunt eis eccleſię proprię diuina officia, & litanias, & cuncta omninò ſacra, quę ad ſe pertinẽt miniſteria, ità vt per eos celebrent omnia, quæ per ſemet alacriter agere debuerunt, ac per id eos, qui epiſcopalẽ dignitatem meruerunt, quodammodò clericos ſibi ſubiectos exhibeant. Vacant autem ijdem pręter eccleſiaſticas leges ſecularibus curis atq; diſpoſitionibus, dimittentes perſeuerare in orationibus & obſecrationibus pro ſuis delictis ac populi ignorãtijs, quod nuſquàm apud antiquos penitùs inuenitur, cùm ſit nimirùm contrariũ canonicis omninò præceptis. Et quod ſæuius eſt, quia ſua ſtipendia per diſtinctas menſium vices percipiunt, dicuntur prædicta perficere miniſteria, quod ab Apoſtolico monimine modis omnibus oſtenditur alienũ. Hæc autem omnia, magnis & multis & vehementiſſimis damnationibus dignos huiuſmodi ſtatuũt. Probãtur eñ tales per hæc quæ faciunt, etiàm ſatanica iactantia & ſuperbia languere. Quiſquis ergò metropolitanorũ poſt hanc ſanctæ & vniuerſalis ſynodi definitionem, eadẽ audacia vel ſuperbia & contemptu abuſus, nõ per ſe cum timore Dei, & alacritate ſeu cõſcientia bona, debita miniſteria in ꝓpria ciuitate, ſed p ſuffraganeos epos efficere tentauerit, pœnas exoluat corã ꝓprio patriarcha, & aut corrigatur, aut deponatur.

¶ Can. 25. Vt deponantur clerici, qui defecerunt ad Photium.

DEfinimus, vt clerici ritè priùs ordinati à Methodio vel Ignatio, & reſiluerunt à conſortio fideliũ, vt adhærerẽt Photij hæreſi, & obdurati exemplo Pharaonis nolunt reſipiſcere, deponãtur omninò: nec poſteà recipiãtur in ordinẽ clericorũ, immò ſemper exuſi ſint, vt Eſau: niſi fortè ob magnam pœnitentiam à miſericordia eccleſiæ admiſſi fuerint.

Can. 26. De ordine appellationis.

PLacuit & hoc ſanctæ Synodo, vt quicunq; presbyter aut diaconus, à ꝓprio epiſcopo depoſitus fuerit propter aliquod crimẽ, vel quamlibet iniuſtitiã ſe pati dixerit, nõ acquieuerit iudicio proprij epi, dicẽs eum ſuſpectũ ſe habere, & vel ꝓpter inimicitiã quã erga ſe tenuerit, vel ꝓpter gratiam

quã alijs quibuſdã præſtare voluerit, idcircò in ſe fuiſſe tale quid operatũ: poteſtatem habeat, ad metropolitã ipſius prouincię concurrere, & eam quã putat iniuſtã depoſitionem, vel aliã læſionẽ denunciare: Metropolita verò ille libẽter ſuſcipiat huiuſmodi, & aduocet epiſcopũ qui depoſuit, vel alio modo clericũ læſit, & apud ſe cũ alijs etiàm epiſcopis negocij faciat examẽ, ad confirmandum ſcilicet ſinè oñi ſuſpicione, vel deſtruendum per ampliorẽ ſynodũ multorũ ſententia clerici depoſitionem. Similiter etiàm epos cõcurrere ad patriarchale caput decernimus, qui à metropolitis ſuis ſe talia pertuliſſe fatẽtur, & apud patriarchã & metropolitas, qui ſub ipſo ſunt, iuſtã & ſinè ſuſpiciõe ſententiã negociũ quod mouetur accipiat. Inſupèr etiàm nullo modo quiſquã metropolitanorũ vel epiſcoporũ, à vicinis metropolitis vel epiſcopis prouinciæ ſuæ iudicetur, licèt quædã incurriſſe crimina perhibeatur: ſed à ſolo patriarcha ꝓprio iudicetur: cuius ſententiã rationabile & iudiciũ iuſtũ ac ſinè ſuſpiciõe fore decernimus, eò q apud eum honorabiliores quiq; colligantur: ac p hoc ratũ ac firmũ penitùs ſit, quod ab ipſo fuerit iudicatũ. Si qs aũt nõ acquieuerit his, quę à nobis edita ſunt, excõmunicatus exiſtat.

¶ Can. 27. De vſu pallij.

HIc Canon decernit, qualiter oporteat vti pallio, vt ſcilicet epiſcopi nõ vltra ſtata tẽpora & loca eo vtãtur, nè ſignũ ſit ſuperbiæ aut arrogãtiæ. Prætereà monachi, q vita & doctrina, vt epi creentur, meruerint, nõ mutent habitùs veſtisq; rationẽ ob nouam dignitatẽ, non minùs eñ hoc arrogans eſſet, q̃ pallio ineptè vti. Quiſquis ergò eps præter definita ſibi tempora ſe pallio induerit, aut monaſticam veſtem depoſuerit, aut corrigatur, aut à patriarcha proprio deponatur. Monachi facti epi, non mutent habitum.

HACTENVS CANONES.

POſtremò iuſſu vicariorum ſenioris Romæ prolatus eſt & lectus terminus, vt illi vocant, in quo ad modum epilogi continentur omnia, quæ acta ſunt in hac ſancta Synodo. Primò ibi paucis explicantur myſteria ſanctæ Trinitatis & Dominicæ incarnationis. Mox explicatur ratio ſeptem Synodorum generalium, & probantur à tota Synodo præſenti. Deindè explicatur etiàm intentio huius octauæ Synodi, & quæ acta ſunt pro Ignatio patriarcha contra Photiũ, & vltima epiſcoporum vniuerſorum acclamatione recepta ſunt & probata, ſubſcribentibus vniuerſis, primò vicarijs ſenioris Romæ, ſecundò Ignatio patriarcha Conſtãtinopolitano, tertiò vicarijs eccleſiarum Orientis, quartò Imperatoribus Baſilio, Conſtantino & Leone, qui noluerunt ante vicarios ſubſcribere: poſtremò reliquis epiſcopis. & abſoluta eſt octaua Synodus generalis.

APPEN-

APPENDIX QVAEDAM, DE NONNVLLIS IN EADEM OCTAVA SYNODO DICTIS ET

factis, ex grauibus ſcriptoribus, qui ea ex Synodi Actis citant, in Lectoris gratiam collecta, per F. Laurentium Surium, donec integra ſynodus prodeat in lucem.

ne ciuili ad miniſtratiõe hęc accipiẽda ſunt. Vide infrà alia eiuſdẽ Baſilij verba.

IN exordio Synodi ità locutus eſt Baſilius Imperator: Cùm diuina & benigniſſima prouidentia nobis gubernacula vniuerſalis nauis commiſiſſet, omẽ ſtudium arripuimus & ante publicas curas eccleſiaſticas diſſoluere, & procellas, quæ per multos annos ex inuidia odientis bonum ſatanę expanſæ ſunt, in ſtabilem tranquillitatem per meliorem quandam prouiſionem transferre. Siquidẽ munito diuinitùs imperio noſtro ſemper hoc deſiderium gerente, ac ab alijs patriarchalibus ſedibus vicarios adducere prupter iam dictam cauſam iudicãte, cooperatus eſt intentioni gubernati diuinitùs imperij noſtri, ſolus infinitæ potentiæ rex & princeps pacis, & vt adſpicitis, conſiliũ noſtrum compleuit, & in idipſum conuenire atq; concurrere fecit: à ſeniori quidem Roma epiſcopos duos, & diaconum vnum de definitis ſeptem, prudentia, intellectu ac vita venerabili decoratos. Ab Oriente verò *Prototroium Antiochiæ, ſanctiſſimum metropolitam Tyri, omni reuerẽtia plenum. A Hieroſolymorum autem ſancta DEI eccleſia, ſancta videlicet Sion, de qua exijt qui prophetatus eſt, & noua lex, & diſcretor omniũ gentium Domini ſermo, ſanctiſſimum Syncellum virum Apoſtolicum, omni ſapientia diuina & humana refertum. Igitur cooperatione & gratia Chriſti, vniuerſorum regis & Dei cuncta tenentis, ijs quæ praua vobis omnibus eſſe videbantur & aſpera, in vias planas imperatoria diligentia & ſtudio noſtro tranſlatis, commonemus & hortamur omnes vos fratres, vt cum multo pondere & reuerentia conueniatis ad ſanctam hanc & vniuerſalem ſynodum, tanq̃ ad communem & vniuerſis aptam atq; ſinè labore medelam, nullã vitioſam motionem vel affectũ ferentes, nec ad contentioſam voluntatẽ reſpicientes, ſed potiùs vinci benè, q̃ vincere periculosè ac iniuſtè ſitientes. Sic enĩ vnuſquiſq;, qui vitiatum interiorẽ patitur hominem, ſanitatẽ recipiet, & æternam ſalutẽ percipiet. At verò ad voſipſos acclamationem imperij noſtri proponimus, quippe qui poteſtatẽ ſynodici iudicij diuinitùs accepiſtis. Etenim vos veritatis eſſe & diuinæ iuſtitiæ, ſecundùm quod eſt poſſibile, dilectores & imitatores, nequaq̃ quidẽ ambigimus: ſed vt à Deo munitũ imperiũ noſtrũ, ſecundùm datam ſibi poteſtatis menſurã, in eccleſiaſticis negocijs nihil tacuiſſe pateſcat eorũ, quę debẽt atq; cõueniũt: depoſcimus religionẽ veſtrã, vt omnis gratiæ & odij nũc maximè [illegible] efficiatur: quin potiùs impaſſibili beat[illegible]q; naturę, ad perſonã nõ accipiendã, omni robore, quãtùm fieri poteſt, aſſimilẽt, & neq; perſonã potẽtis per *gradũ vel p amicitiam accipiat, neq; pauperis miſereatur in iudicio. Sic vtiq; ſecũdùm conſiliũ, vtiq; ac voluntatẽ Dei atq; trãquilliſſimi imperij noſtri, pacatiſſima ſubſequetur ordinatio.

for.* pro throno

Eſa. 3.

for.* gratiã

IN 4. actione vicarij ſenioris Romę, id eſt, Romani põtificis, qui in ſynodo præſidebãt, principibus, qui iuſſu Baſilij Imperatoris interfuere, ità dixerunt: Interrogate illos magnificẽtiſſimi & glorioſiſſimi principes, an illi qui introiẽrũt, faciũt libellũ hũc. Tum verò principes in hæc verba reſpõderunt: Vt obſecundãtes verbo veſtro, ex p̃ceptione veſtra interrogabimus eos, nõ p poteſtatẽ noſtrã, poteſtas enim hæc veſtra eſt.

Obſerua principum religionẽ.

IN 6. actione hæc habetur Oratio Baſilij Imperatoris ad epiſcopos illos, qui cum Photio ſedis Cõſtantinopolitanæ inuaſore ſchiſma fecerãt: Multæ quidẽ cõmunes paſſiones ſunt, quas præcedentibus diebus audiens & intuens à Deo prouectũ imperium noſtrũ, lugere & contriſtari operæprecium duxit. Præcipuũ autẽ malũ & calamitatum arx, eſt eccleſiæ tẽpeſtas; malignus adſpirãtis aduersùs eã diaboli turbo, pacis expulſio, & veteris ordinis diſſolutio, auſus irruẽdi iunioris in ſeniorẽ, & inhonorati aduersùs honorabilẽ, ac omnimoda ſubuerſio ſtatûs eccleſiaſtici: apud exteriores quidẽ in cõcilijs iuſtitia conuerſante, apud eccleſiã iniuſtitia fidutialiter agẽte: amor prĩcipatûs, ac amor priuatus, atq; nullius ſeueritatis ꝓpter hæc reputatio, necnõ cõtra ſpiritualẽ patrem rabies & inſania. Hæc ſunt, q̃ meã obtinebant & turbabãt animã, & tanq̃ nubes craſſa obtenebrabãt animũ, ac oculos cogebant fontes mihi lachrymarũ largiri, & diuinitatẽ in auxiliũ & ſolutionẽ exiſtentis mœroris inuocabã, & opus erat mihi ac cogitatio, ſi fortè poſſem inprimis de eccleſiaſtica curã gerere vnitate. Quod & factũ eſt & in effectum deuẽnit, quemadmodùm & vos oẽs nõſtis, quotquot ad ſacrũ hoc cõueniſtis collegiũ. Aliud enĩ imperij quod ſub me eſt dimittẽs, ad id ſolùm in exordijs acceleraui, & ſecundùm vtriuſq; diſſidentiũ partis petitionẽ, & priſcã eccleſiaſticã traditionẽ, perſpiciendi cauſa etiàm iudices eorũ, quę in eccleſia noſtra geſta ſunt, ex reliquis patriarchalibus thronis collegi, rem perficiẽs cooperatione ſancti ſpiritûs, quam multi quidẽ ante nos imperantiũ videre deſiderauerunt, ex ęquo autem omnes minimè conſecuti ſunt. Et quotquot pertinent ad eccleſiaſticam vnitatem ac ordinationem, omnia à me ſolerter peracta ſunt, cùm in nullo penitùs imperiali manu ac potentia, vt quidam, paruum vel magnum effecerim. Neque enim vt ſacratiſſimus Patriarcha ad proprium regre-

Eccleſiæ tẽpeſtas.

regrederetur thronũ, imperij mei opus vel excogitatio ſacta eſt: ſed multùm antè ſanctiſſimus & beatiſſimus papa Nicolaus, quæ circa illum erant certiſſimè diſcens, Synodicè decreuit reddi ei ius ꝓprij throni, & anathema cum tota ſancta Romanorum eccleſia pronunciauit contra reſiſtentes huiuſmodi decreto atq; ſententiæ. Hoc autẽ nos olìm ſcientes, & pauentes iudicium anathematis promulgari, obſecundare ſynodico iudicio Romanę eccleſię neceſſarium duximus. Et huius rei gratia reddidimus ei proprium thronum. Verùm non modò Romanæ, ſed ad Orientem ſolem ſitarum ſedium prouidẽtia meliori vicarij peruenerunt, nihil deincèps vel impedire, vel aduerſari, aut ſauere vtrique parti iuſtiſſimo imperio noſtro conſenſuro. Cuius rei gratia in nullo ſynodico iudicio inueniri voluit, multorũ garrulitates recídens, nè quis dixerit, quòd imperialis manus, & gladij, & protectores, ac mundanus potentatus concilium ſubadulterauerit. Vnum ſolùm nobis deſiderium, & ad præfatos iudices, poſtquàm illos vidimus, ſupplicatio ſuit, nè quẽquam permitterent deperire, vel ab eccleſia Dei quenquam, ſi fieri poſſet, proijci. Hoc ſolùm eſt noſtrum, ſi quis voluerit nominare crimina. Alia verò canonibus, & his quibus imperiũ Synodi creditum eſt, tradidimus, multùm ꝓ pręſenti iudicio cõiurantes & condemnantes, id eſt, condemnationem imprecantes, nil ad gratiam vel per odium decernendũ: humanè autem magìs circa eos qui ceciderant, affectandum: quos non propriè tãtùm, ſed & communiter hodiè omnibus videntibus deprecamur, manum ijs qui compaſſione opùs habẽt, porrigere, & vnam eccleſiam celebrantium feſtiuitatem perficere. Ità patres ſpirituales & veritatis defenſores, qui figurati ſecundùm chriſma Aaron, ſecundùm zelum Phinees, ac ſecundùm iudicium Salomones, requirite ouem quæ perierat, conuertite quæ errauerat, ſuper humerum tollite ſolitariam, & compaſſionis vinculis alligate, quæ vlcerata eſt, emplaſtro cõdeſcenſionis ſanate: quæ extranea & abiecta eſt à ſpirituali mandra, nonagintanouem ouibus diſpenſationis more coniungite: relinquite memoriam ſempiternam poſterioribus generationibus cõpaſſionis veſtræ ad imitationem Chriſti. Et vos quoq;, qui curationis indigetis, ac medela opùs habetis, precioſa membra Chriſti, etſi neſcio quomodò à malo dæmone detenti, eſtis ſeparati à capite: vitis vera, quæ propter contentionem importunam, immò verò iniuſtam, in amaritudinem conuerſa es: amici & proximi noſtri, etſi propter odium irreuocabile ex aduerſo appropinquantes & ſtantes, ac veritatem reſpnentes, ſuſcipite admonitionis ſermonem, non autem confundor dicere, etiàm deprecationis. In id enim nos adduxit miſericordia, quam circa vos habemus. Scrutamini intima conſcientiæ veſtræ, & inuenietis malè vos ab eccleſia eſſe diſiunctos. Nouiſſima hora eſt, & iudex p[illegible] ſoribus eſt, fratres. Nè pręoccupemur ab eius eccleſia ſequeſtrati, & longè ab eius gloria proijciamur. Nihil turpe ducamus paſſionẽ manifeſtare, & vulnus oſtendere, ac locum pœnitentiæ & medicinæ requirere, atq; intra atrium ſaluantium fieri, nè cõfuſionem obedientiam arbitrando, confuſionis æternæ ſumamus experimentum. Qualis autem eſt confuſio, fratres, procidere Deo & veniam expetere? Deo enim prócidunt, qui eccleſiæ & ſpiritualibus iſtis patribus prócidunt. Confuſio quidem reuerà eſt & maximus pudor, immò verò in Deum dimicatio, nolle vnumquenq; proprium confiteri peccatum, & humiliari propter Chriſtum, ac lucrari & ſe & multos. Si autem omninò hoc confuſionem arbitramini, ego cui imperij ſuperpoſita eſt corona, forma vobis efficiar huius optimæ humilitatis. Ego qui imperitus & inſipiens ſum, bonum initium ero vobis, qui ſapientes eſtis & ſcientia clari. Ego qui in peccatis volutatus ſum, primus vobis typus fiam, qui mundi eſtis & virtuti operam datis. Ego primus memet ſuper pauimentum proijcio, purpuram & diadema paruipendens. Aſſcendite ad genas meas, & per oculos meos incedite, nec reputetis magnum Imperatoris calcare ſcapulas: neque vereamini tangere verticem, cui imponitur à Deo donata corona. Omnia pati promptum habeo & agere promptiùs, quæ vobis quidem confuſionem, mihi autem gloriam & maximam claritatem conferre videntur. Neq; enim in hoc curam gero gloriæ meæ, tantùm vt videam communem vnitatem, & vnam eccleſiam feſtiuitatem celebrantium: tantùm nè animæ detrimentum patiar, & gaudeat ſuper me ille omnium inimicus diabolus, captiuum ſumens quod mihi deſiderandum eſt. Tantùm ſpei meæ lampas inſperatè non extinguatur, per quam feſtinabam communi illuſtrari lętitia ſimul & gaudio. Neſcio quid erãt ſatagendum & efficiendum, & non feci: vel quos proponendos admonitionis & deprecationis ſermones, & non propoſui. Vos ergò videbitis, innocens ſum à perditione veſtra. Si verò ad magnum & horrendum illud iudicium futuræ diei nos remittitis, quaſi pro vobis rationẽ daturos: noſcite quia benè noui, quòd nullus vobis iuſtitiæ ſermo ſiue hîc adeſt, ſiue illic aderit, niſì quantùm in hac controuerſia inuentum fuerit. Verùm ſi vultis, & ante illud iudicium, conſcientiæ veſtræ interrogate iudicium: diſcetis nihil ampliùs, quàm quod ab imperio noſtro dicitur. Deponite ergò contentionẽ fratres, & reſumite amorem fraternitatis: fugite diſſenſionẽ, & vnitatem amplectimini: odium auertite, & dilectio-

Romanę ſedis iudicio ab omnibus obtemperandum.

En quàm reuerẽter epiſcopos ſynodi appellat Imperator.

Alloquitur epos ſchiſmaticos.

Inſigne humilitatis exemplum in Baſilio Imp.

lectionem in ſinum recipiteſtate cum probabilibus, & capiti compingimini: recipite per parentiam diuinæ communionis gratiam, & nihil ob ſecularia ſitis ſoliciti. Sunt enim apud compatientiſſimum imperium noſtrum ſuſceptionum modi diuerſi, per quos vos conſolabimur, & inceſſanter, quæ ſecundùm ſeculum vobis opportuna fuerint, faciemus. Ruſuſq; multimodè decertabimus obſecrantes, rogantes, & omne ingenium mouentes ad ſpirituales patres veſtros & patriarchas, vt diſpenſent quædam eorum, quæ inſunt animo veſtro: tantùm nè temerè contra ſalutem veſtram agatis. Non enim eſt tempus ad pœnitentiam & receptionem præſenti acceptius. Qui nanq; hodiè ligare & ſoluere eccleſiæ negocia poſſunt, præſtò ſunt: dimittite importunè tempus explorare, & rerum immutationem expectare: quæ & ſi fiat aliquandò, nihil vobis conferet. Ereoim etſi alia tempus immutauerit, hoc commouere non poterit. Nam ſi actio vnius viri veſtri, nil rationabile habentis, cùm tota erronea eſſet, tantum æſtũ operata eſt, vt huic vix ac difficilè diſſolnere quiuerimus actionem: dic mihi, & iudicium quatuor patriarchalium ſedium quis diſſoluere poterit? Ad quem enim ſugietis, ſolutionem obligamenti petentes? ad Romanum preſulem? ſed ſinetenùs vos condemnauit. Ad Antiochenum? ſed conſentaneus Romano & conſonus factus eſt. Ad Hieroſolymitanum vel Alexandrinum? ſed & illi veſtræ damnationi conſentiunt. Ac ſi & thronum aliquandò Conſtantinopolitanũ ille, qui cuncta violat, vobis commiſceat, & per voſmetipſos conuenire volueritis, quis vos ſequetur? vel quomodò aperire oculos & adſpicere quempiam poteritis, impugnati ab omnibus ſacerdotibus ac patriarchalibus ſedibus? Nè ergò fratres ipſi vos decipientes, tempus ſalutis veſtræ perdatis, (neque enim tale inuenietis aliquãdò) ſed importunas contẽtiones & obſtinationes deſerẽtes, communi medelæ occurrite, & medicinæ remedium ſumite, ac adhærete ſpirituali capiti noſtro, & Eccleſiæ Dei communicatores eſtote: vt & crimine exuamini, & Deum propitium habeatis ac etiàm lætificetis, imperiumq; noſtrum exultare ac ſpiritualiter feſtiuitatem celebrare faciatis, atq; Rempub. vniuerſam gaudio maximo & tripudio repleatis: necnon & in communi oẽs benedicamus pariter Domino gloriæ noſtræ, ac principi pacis & authori, diſperſa congreganti & benè coaptanti, interceſſionibus ſanctiſſimæ Dominæ noſtræ DEI genitricis, Deum videntium angelorum, & omnium ſanctorum, Amen.

Oratio Bahanis Patritij ad Photium, &c.

IN VII. Actione Bahanis patritius & præpoſitus dixit ad Synodum, Photio præſente cum epiſcopis ſuis: Sanctus Imperator noſter vult facere allocutionẽ ad illos, per me indignum ſeruum ſuum. Sanctiſſimi vicarij ſenioris Romæ dixerunt: Sicut iubet imperium eius. Bahanis dixit ad Photium & epiſcopos eius: Hortatoriè alloquitur vos Imperator. Homines, dicite, vndè eſtis? De cælo eſtis? de abyſſo eſtis? an de terra, In qua nos degimus? Et oſtendite mihi hac hora, quis ſiue hæreſis mota eſt, ſiue ſchiſma emerſerit in qualibet parte, & ſenſerit aliquis ex quatuor patriarchis, immò verò qoinq;, qui condemnatione condemnãt vos: quid vobis videtur ad hæc? eſtne qui adiuuet nos? Dicite, quis canon vos adiuuet, & vbi poſuerit Dominus canones, in eccleſijs ſuis, an in alio aliquo loco, & vbi eccleſiæ ſint hodiè, & vbi prædicetur Euangelium. Eſt ne alius locus, quàm quem tenent vicarij iſti? Dicite. Epiſcopi Photij dixerunt: Deus cuſtodiat Imperatorem noſtrum. Verbum petiuimus impunitatis, vt diceremns negocia noſtra cum fiducia, & non accepimus: quantùm ergò habemus loqui? Bahanis dixit: Sanctus Imperator noſter admonentis affectu ad vos dicit: Vtiq; Deus ideò audiuit deprecationem meam, & adduxit hos ſanctos viros de finibus mũdi, nè quid ſecundùm faciem fiat, ſed ex æquo ponatur iudicio. Iniuſtiſſimum dicitis, vt accipiatis verbum ſecuritatis: & tunc quis à me triſtatus vel læſus fuerit, volo vt dicatis. Ideò ſunt hîc vicarij omnium ſediũ, vt quicquid habetis in iuſtificationem veſtram, loquamini. Epiſcopi Photij dixerunt: Scimus imperium ſanctum eius, quia neminem vult contriſtari. Quid volumus dicere? Si dixerimus iuſtitias noſtras, non fient. Bahanis dixit: Per Imperatorem noſtrum ſanctũ nihil prohibemini. iubet enim, vult & acquieſcit vt loquamini. Sed videntes iudices conuicia veſtra, nec audire vos volunt. Epiſcopi Photij dixerunt: Et nos iudices ipſos non recipimus. Bahanis dixit: Et rejjcit regula Patriarchas, & irrationabiliter iudicant? Amphilochus Photij epiſcopus dixit: Irrationabiliſſimè. Bahanis dixit: Et ex traoſcenſu regulæ & patriarcharum ſuorum iudicant? Epiſcopi Photij dixerũt: Extra. Bahanis dixit: Ite ad patriarchatus, & certificamini. Baſilius piiſſimus Imperator & amicus Chriſti, dixit: Quotquot creditis per omnia, quòd à patriarchalibus venerint homines iſti cum commendatitijs literis, & non habetis aliquam ambiguitatem, ſuſcipite illos & quæ iudicantur ab ipſis. Quotquot autem dubitatis ad hoc, & non habetis eos iuſtos, neq; ſecundùm verbum patriarcharum ſuorum agentes, ite ad eos, & diſcite ab illis, & adducite etiàm ad nos, immò verò quod plùs certum exiſtit, & diſponemus ità. Epiſcopi Photij dixerunt: Nos iudicium non vidimus, & quomodò habemus ſequi, quod nos non vidimus? Bahanis iuſſus ab Imperatore, dixit: Sãctus Impera-

Iudices, dicit vicarios papæ & Patriarcharũ.

tor dicit: Nè dicatis fratres, quòd velim vos mittere illuc, vt pereat quis veſtrûm. Teſtis eſt Deus, quem miſero illuc, (in conſpectu totius ſenatûs & ſanctæ Synodi dico) iterùm reducam eum huc.

In Actis eiuſdem Synodi etiàm illud habetur, cùm ſe epiſcopi Photij multis argumẽtis tueri & defendere vellent, dixiſſe Baſilium Imperatorem: Allegati per vos, ſanati poſteà per Eccleſiam fuerunt: vos autem vſq; ad præſens in peccato veſtro eſtis, & in ſepulcro nequitiæ veſtræ iacetis mortui. vndè omnes ſummi ſacerdotes patriarchę vos condemnant concorditer. A Deo verò munitum imperium noſtrum, placidum & benignum eſt, & veſtrî curam gerit, & conſulit vt percipiatis miſericordias, quas deliberauerit ſancta & vniuerſalis ſynodus. Nam omnes nouimus, quòd laici eſtis, & non adduximus vos latrare, & ſinè ordine facere verba. Omnia enim veſtra, mendacia ſunt & ſeductio. Photij epiſcopi dixerunt: Hoc nec diabolus auſus eſt dicere. (*Indignè ferunt ſe laicos dici. Imperator autem propterea eos laicos dicit, vt quidam annotauit, quòd à Photio, cùm nõ eſſet epiſcopus, ordinati fuêre*) Deindè quidam Eulampius epiſcopus Photianus cœpit velle loqui Imperatori: tum verò ſedis Apoſtolicæ vicarij dixerunt, Eulampium ab Apoſtolica ſede damnatum & excommunicatum, & ideò verba cum eo Imperatorẽ facere non debere. tunc dixit Baſilius: Ego crebrò & multùm rogaui nè perirent, & ideò vocaui eos huc. Si nolunt concurrere ad eccleſiam, quicquid iudicauerint patriarchæ, etiamſi noluerint, confirmabunt. Nemo enim poteſt datam eis poteſtatem à Chriſto Deo & Saluatore noſtro, reprobare.

Imperator de ſchiſmaticis ſententiã patriarcharũ expectat, nõ ipſe profert.

ORATIO BASILII IMPERATORIS AD *Synodum, cùm ea iam eſſet ad calcem perducta.*

BAſilius pijſſimus & Chriſto amabiliis Imperator ad Synodum dixit: Multam quidem vexationem & laborem veſtra diuinitùs collecta pertulit ſanctitas, ſingulis vobis hincindè confluentibus ad felicissimam vrbem noſtram, cauſa eccleſiaſticæ ordinationis & conſtitutionis: pro qua etiàm diuturnam in ea moram ſuſtinuiſtis, & propter quã multi & ſenectutem contempſiſtis, & corporalem infirmitatem paruipendiſtis, & fortes facti, ea quæ requiei non congruunt, tolerâſtis, & diuturnam ſeparationem ſpiritualium filiorum veſtrorũ magnanimiter pertuliſtis. Sed eccè dolorum & laborum veſtrorum videtis quàm ſit finis ſuauis, & eccleſiæ Dei proficuus. Nam communis concurſus, & in ſpiritu ſancto magnæ huius & vniuerſalis Synodi conſenſus, omne ſcandalum & offendiculum è medio remouit eccleſiæ, huiuſq; multi temporis procellas compeſcuit, & ad limpidam tranquillitatem traduxit. Gratias ergò agimus Domino, patres venerabiles, de omnibus bonis, quæ nobis à Deo cõceſſa ſunt, & admittimus zelum veſtrum, qui ſecundùm Deum eſt: & optamus à munificentia magni Dei & rege vniuerſitatis opulentam vobis retribui mercedem, dolores veſtros & labores recompenſantem: pro quibus & tranquillitas noſtra feſtinabit reficere ac animare vos, & omne deſiderium veſtrum implere. In omni autem audentia expreſſa fateri & hoc iuſtum putauimus, pro communi omnium noſtrûm munimine, & ſanctæ Dei eccleſiæ perſeueranti tranquillitate, propter eos qui communi inuident felicitati, & vulnerantur quidam ſagitta ſerpentis ſuper eccleſiaſtica ordinatione: congratulantur aũt huius cõmotioni & æſtui, atq; delicias exiſtimant, ſi viderint eam in tempeſtate fluctuantem. Talibus ergò expreſsè hodiè dicimus: quiſquis habet aliquid aduersùs hanc ſanctam & vniuerſalem ſynodum dicendum, aut contra huius canones aut terminum, ſtet in medio, & quę ſibi videntur edicat, ſiue epiſcopus ſit, ſiue quiſquam de eccleſiaſtico clero, ſiue laicus, aut ex ijs qui ciuilibus officijs mancipãtur, exiſtat: quanquàm nõ ſit datum iſtis ſecundùm canonem, dicendi quicquam penitùs de eccleſiaſticis cauſis: (opus enim hoc, põtificum & ſacerdotum eſt) ſed ex abundanti, omne os iniquum obſtruere volentes, licentiam pręſtamus omnibus, vt qui in mente habet quid ambiguum de ijs, quæ decreta ſunt ab hac ſancta Synodô, hoc in mediũ exhibeat, & ſuſcipiat ſatisfactionis ſalubre remedium. Non modicum certamen certauimus, neque labori cuilibet ceſſimus, vt & ipſi nobiſcum nôſtis, ad congregãdum eos, qui à Roma & ab Orientis patriarchalibus ſedibus cõuenerunt: quos conducere multi quidem & ante nos conati ſunt, ſed nullo modo valuerunt. Non modicam vexationẽ & contritionẽ etiàm Deo amantiſſimi ſummi ſacerdotes ſuſtinuerunt, à longè concurrentes ad ſanctæ huius Synodi tractatum. qui ergò habet quid dicendum, dicat, dum hæc celebratur. Nam ſoluta ſancta & vniuerſali ſynodo, qui apparuerit eccleſiæ Dei cõtradicens, aut nõ cõmunicans ei, ſiue eps ſit, ſiue abſolutè ſacerdos, ſiue dignitate aliqua præditus, vel aliter conuerſatus, veniã ab imperio noſtro minimè cõſequetur: ſed iuſtè condemnabitur, & à ciuitate noſtra pelletur vt corruptor & peſtilens, & membrum putridum & inutile, & commune corpus eccleſiæ violans. Vos autem amatores virtutum, DEO amiciſſimi ſummi ſacerdotes,

tes, qui epiſcopali decoramini dono, ſinguli commonere proprium gregem & ad ſalutem ducere nè pigritemini, demonſtrantes quantum malum ſit, eos, Eccleſia Dei manente in trãquillitate, ab illa diſſilire, & cõtra eos qui præſunt animabus ſuis, inſaoire, & à diuinis myſterijs propter irrationabiles & viles occaſiones ſeſe coercere. Et quidem ſubiectum vobis gregem per vnumquenq; diem Dominicum verbis doctrinæ confirmantes, ad diuinarum voluntatum dirigite perfectionẽ: eos verò, qui errore hæreſeos cuiuſquam detioentur, tanqnàm paſtores boni conuertite. Nouerit enim virtutibus plena perfectio veſtra, quia ſi notum ſuerit vobis, hæreſis quęcunq; in prouincia cuiuſquam veſtrûm latitans, non per aſſiduã doctrinam radicitùs euellatur, & omnes ad orthodoxam fidem manuducantur, canonicè huiuſmodi epiſcopus à proprio patriarcha coodemnabitur. Et ſaeris qnidem doctrinis, atq; ab abominationibus alienis, taliter ſacratiſſimus grex veſter per paſcua ſalutaria paſcatur: ipſi autem in alterutrum pacifici eſtote, & eccleſiæ vinculum indiſruptum conſeruate, in quo laborâſtis & concordâſtis, quodq́; verbo & manu io præſenti ſancta & vniuerſali Synodo coofirmâſtis, nè p contentionẽ & pertinaciam mutuam, diſruptionem rursùs communis eccleſiæ corporis faciatis, & non habeatis veniam in die iuſtiſſimæ retributionis: ſed amicitia veſtra & conſenſus ſit ad ordinationem totius orbis diſtrictiſſima norma: vndè vos contemplantur ſubditi, quemadmodùm prætores ad principalia, & ad vitam veſtram & mores ſeu conuerſationem moderari probantur. Sed & qui in clero deputati eſtis Eccleſiæ Dei, eandem conſeruate conſtitutionem & alternam concordiam, in nullo declinantes vel præter quę ſancita ſunt ſpiritu ſancto ab hac magna & vnioerſali ſynodo prædicantes. Nam & ipſi in omnibus conoeniſtis, & ſole clariùs veritatem reſplendere vidiſtis, in quam & conſenſiſtis, & concordãtes apparuiſtis. De vobis autem laicis, tam qui in dignitatibus, quàm qui abſolutè conuerſamini, quid ampliùs dicam nõ habeo, quàm quòd nullo modo vobis licet de eccleſiaſticis cauſis ſermonem mouere, neq; penitùs reſiſtere integritati eccleſiæ, & vniuerſali ſynodo aduerſari. Hæc enim inueſtigare & quærere, patriarcharum, pontificũ & ſacerdotnm eſt, qui regiminis officium ſortiti ſunt, qui ſanctificãdi, qui ſoluendi & ligãdi poteſtatem habent, qni eccleſiaſticas & cæleſtes adepti ſunt claues: non noſtrum, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, vel à ligamento ſolni egemus. quantæcunq; enim religionis & ſapientiæ laicus exiſtat, vel etiamſi vniuerſa virtute interiùs polleat, donèc laicus eſt, ouis vocari non deſinet. Rursùs Epiſcopus qnantacunque ſit irreuerentia plenus, & nudus omni virtute, donèc antiſtes eſt, & veritatis verbum rectè ꝓdicauerit, paſtoris vocationis & dignitatis damna oon patietur. Quæ ergò nobis ratio eſt, in ordine onium conſtitutis? Paſtnres verborum ſubtilitatẽ diſcutiendi, & ea quæ ſuper oos ſunt, quærendi & ambiendi habent. Oportet nos ergò cum timore & fide ſyncera hos audire, & facies eorum vereri, (cùm ſint miniſtri oomini omnipotentis, & huius ſormam poſſideant) & nihil amplins, quàm ea quæ noſtri ordinis ſunt, requirere. Nunc autem, vt videmus, adeò multos malitia in inſaniam accendit, vt obliuiſcentes proprij ordinis, & qnòd pedes ſint, minimè cogitantes, legem ponere veliot oculis, (nõ vt natura ſe habet) ſicut ipſi cupiunt, & ſinguli ad accuſandum quidem maiores, ſemper exiſtunt promptiſſimi: ad corrigendnm autem ea, io quibus accuſantur & criminantur, pigerrimi. Et moneo & exhortor om̃es qui tales ſunt, vt maledictum & alternum odium auertentes, & iudicare iudices deſinentes, attendant ſibi, & ſecundùm diuinã voluntatem conuerſari contendant. Nam non quieſcet ſupernum iudicium, ſed cõtra diſſidentes diuinus furor ſtillabit, & iuſtam vltionem opere cuoctis oſtendet. Oramus autem ſuper omnia ſanctum Dominum, omnes melioratos, & ſecundùm beneplacentem ei voluntatem clareſcentes, non ſolùm à diuina ira intentatos manſuros, ſed & æterna bona conſecuturos, orationibus & intereeſſionibus ſanctiſſimæ Dominæ noſtræ Dei genitricis, & omnium ſanctorum, & precibus & obſecrationibus ſanctę huius & vniuerſalis Synodi, Amen. Et poſt lectionem, Baſilius amicus Chriſti & magnus Imperator, dixit: Dicat nunc quicunq; voluẽrit ex ſedentibus in hac ſancta & vniuerſali Synodo, in quo iſtorum hæſitet vel ambigat, quæ nunc lecta ſunt. Sancta Synodns exclamauit: Omnibus placent quæ lecta ſunt, omnes ijſdem ipſis concordamus, oẽs libenter ſubſcribimus.

Item poſt lectnm terminnm Synodi (ità enim vocãt) Baſilius Imperator ad Synodũ dixit: Dicat nunc ſancta & vniuerſalis Synodus, ſi omnibus ſanctiſſimis epiſcopis cõcordantibus atq; conſentientibus præſens terminus ſit depromptus. oportet enim diuina quæq; cum vniuerſorum conſenſu & concordantia in eccleſiaſticis prædicari & confirmari collegijs. Sancta Synodus dixit: Omnes ità ſapimus, omnes ità prędicamus, omnes concinentes & conſentientes prnmptè ſubſcribimus. Hoc eſt veritatis iudiciũ, hoc eſt iuſtitiæ decretum, &c.

Poſteà ſubſcripſerunt omnes. Primò legati Adriani Papæ, hac ſorma: Ego Donatus DEI gratia epiſcopus Oſtienſis eccleſiæ, locum obtioens domini mei Adriani pontificis & vniuerſalis papæ, omoia quæ ſuperiùs

Nota ſchiſmatice & hæretice.

Memorabiles ſentẽtiæ Baſilij Imp. de laicis.

Laicus ſemper ouis, nõ paſtor.

Nota ſubſcriptionẽ legati.

ſuperiùs leguntur, huic ſanctæ & vniuerſali Synodo præſidens, ad voluntatem eiuſdem eximij præſulis promulgani, & manu propria ſubſcripſi. Eodem modo & alij duo Legati ſubſcripſerunt. Ignatius verò ſic: Ignatius miſericordia Dei epiſcopus Conſtantinopoleos nouæ Romæ, ſanctam hãc & vniuerſalem Synodum ſuſcipiens, & omnibus quæ ab ea iudicata & ſcripta ſunt, concordans & definiens, ſubſcripſi manu propria. Eadem forma vſi ſunt etiàm Legati patriarcharum Orientis. Poſt quos tãdèm ſubſcripſerunt Imperatores his verbis: Baſilius, Conſtantinus & Leo perpetui Auguſti, in Chriſto Deo fideles principes Romanorũ & magni Imperatores, ſanctam hanc & vniuerſalem Synodum ſuſcipientes, & omnibus quę ab ipſa definita & ſcripta ſunt, concordantes, ſubſcribimus manu propria.

In qua ſubſcriptione Imperatorum hoc obitèr aduertendum eſt, quòd aiunt quidem, ſuſcipientes & concordantes, non autem definientes. id enim epiſcoporum eſt, non principum. Hæc pauca huius octauæ Synodi fragmenta lector boni cõſulat, donèc liceat integra quandoquè frui.

FINIS OCTAVAE VNIVERſalis Synodi.

ADRIANI PAPAE TERTII GESTA, EX Platina de geſtis pontificum breuibus collecta.

Anno 888. alij aliter,

ADrianus tertius, patria Romanus, patre Benedicto, tanti animi fuit, vt initio pontificatùs ſui ſtatìm ad ſenatum populumq; retulerit, anno Domini 885, nè in creando pontifice Imperatoris authoritas expectaretur, vtque libera eſſent & cleri & populi ſuffragia. Quod quidem inſtitutum à Nicolao primo tentatum potiùs quàm inchoatum diximus. Illectum credo hac opportunitate Adrianum, quòd Carolus Imperator ab Italia cum exercitu diſcedens, in Normannos rebellantes mouerat. Fuerat ei in animo, gentem inquietam omninò delere. At verò cùm id difficile videretur, nec fieri ſinè magna ſuorum clade poſſet, partem illam Galliæ ad incolendum his conceſſit, quæ vltra Sequanam flumen eſt, quæq; hodie à gente ipſa Normandia vocatur. Pendere autem quotannìs vectigal regibus Franciæ ſunt iuſſi, nè vi, ſed benignitate Imperatoris Caroli, loca illa obtinuiſſe viderentur. Intereà verò Guilelmus cognomento Pius, Aquitanię dux & Aluerniæ comes, cùm ſtirpe virili careret, Cluniacenſe monaſterium in fundo paterno Burgundię pago Maſticenſi, magnificentiſſimis operibus inchoauit, eidemque loco Bernonem abbatem præfecit, deſignatis prouentibus vndè monachi viuerent. Ante tempus verò Guilelmus moriens, monaſterium imperfectum reliquit, Elbo comite Pictauienſi hærede inſtituto, qui rem ipſam ex teſtamento curaret. Adrianus autem pontifex, de quo clerus populusque Romanus magnam ſpem conceperat ob eius virtutem & magnitudinem animi, anno primo & menſe ſecundo pontificatùs ſui moritur, ſepeliturque in baſilica ſancti Petri, collachrymantibus omnibus & ingemiſcentibus, tantum parentem iniquo tempore tam repentè ſibi ablatum eſſe.

FINIS.

COLONIENSIS SYNODVS, HABITA SVB CAROLO TERTIO IMPERATORE, COGNOMENTO CRASSI.

ANno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti, octingenteſimo octogeſimo ſeptimo in Eccleſia B. Petri Apoſtolorũ principis, Indictione tertia, Calend. Aprilis, conuenerunt in vrbe Agrippineñ vnà cum conſenſu glorioſiſſimi Imperatoris Caroli, & Moguntinæ ſedis Luidberti archiepiſcopi, Vuillibertus humilis eiuſdem præfatæ vrbis archiepiſcopus, Franco Tungreñ ſedis epiſcopus, Odilbaldus Traiecteñ ſedis epiſcopus, Vuulſelinus Mimigarnafurdeñ eccleſiæ epiſcopus, Druogo Mimidoneñ eccleſiæ epiſcopus, cum conſenſu venerabilis Rimberti epiſcopi, præſentibus etiàm bonę deuotionis abbatibus Neuolongo Indenſis monaſterij abbate, Andulſo Vuerdineñ monaſterij abbate, Folchario Aquiſgrani palatij abbate, cum præfatarũ ſedium presbyteris & diaconibus, & laicis quibuſdam religioſis celebrata ſynodo, ea quę ſubiecta ſunt, diuini amoris inſtinctu de negocijs Eccleſiaſticis promulgauerunt.

Mimigernafurdeñ, eſt Monaſterieñ,

Caput primum.

Quòd clerus Mimidoneñ eccleſiæ presbyterum nomine Druogonem vocatum, epiſcopum vnanimi conſenſu ad epiſcopalem promoueri ordinem petiērũt, quorum petitioni

petitioni effectum præbentes, ad paſtorale eum promouimus officium.

Caput 2.

Quòd Franco venerabilis Tungreñ ſedis epiſcop⁹, cura paſtorali permotus, & diuini amoris zelo ſuccenſus, ſuggeſſit ſanctam Dei Eccleſiam, non habentem maculã neq; rugam, à ſchiſmaticis & raptoribus, qui neq; Deum præ oculis habent, neq; vllius verentur occurſum, neq; diuina humanáve lege à malo coërcẽtur, ſed ad omne malum præcipites feruntur, grauiter vexari. Cuius ſuggeſtioni valdè condolentes, illiusq́; zelo ſecundùm canonicæ inſtitutionis decreta compatientes, decreuimus, eos qui tam pertinaci ſtimulo irretiti ſunt, vt ea mala ſanctę matri Eccleſię inferrent, aut ſtatuto tempore pia conſideratione illorum ſaluti conſulentes, videlicet in feſtiuitate ſancti Ioannis Baptiſtæ, octauo Calendas Iulij in Foro Iulij, quandò iterùm Deo annuente ſynodus celebranda erit, pœnitentiæ & emendationi ſecundùm priſcorum ſtatuta patrum ſe ſummittant: aut ſi inſtigante diabolo, cuius inſtinctu ad tam nefandum peruenerũt flagitium, hoc contempſerint, perpetuo & irreuocabili eos anathemate feriendos eſſe denunciamus. Eos verò, qui crebra admonitione & diuturna conuenti ſunt, vt reſipiſcerent, & ad pœnitentiæ remedia confugerent, more canum ad vomitum rapacitatis abſque Dei reſpectu reuerſi ſunt, ſtatuimus, ſinè dilatione gladio anathematis eſſe puniendos.

Caput 3.

In prima decr. Et 2.q.6. Omnis oppreſſus.

Hæc ità ſtatuimus, quoniam neceſsè eſt, non tranſgredi terminos patrum, ſed magìs aſſenſum præbere diffinitioni eorum. In decretis nanque Anacleti papę capite ſecundo legimus, quòd omnis oppreſſus liberum ſacerdotum (ſi voluerit) appellet iudicium, & à nullo prohibeatur, ſed ab his fulciatur, & liberetur. Ex concilio Toletano quarto, capite trigeſimoprimo, Epiſcopi in protegendis populis ac defendendis impoſitam ſibi à Deo curam non ambigant. Ideoque dum conſpiciunt iudices ac potentes pauperum oppreſſores exiſtere, ſacerdotali eos commonitione redarguant. Item ex cõcilio Toletano 1. Si quis de potentibus clericũ aut quemlibet pauperiorem, aut religioſum expoliauerit, & mandauerit eum ad ſe venire epiſcopus vt audiatur, & cõtempſerit, mox inuicèm ſcripta percurrant per omnes prouinciæ epiſcopos, & quoſcunque adire potuerint, vt excommunicatus habeatur ipſe, donèc audiat, & reddat aliena. Talium eñ ſcelerum patratoribus, ſicut in capitularibus glorioſiſſimorum Imperatorum Caroli & Ludouici continetur, niſì poſt puram & publicam pœnitentiam, & per eccleſię ſatisfactionem, & per impoſitionem manûs epiſcoporum, nec viuis, nec mortuis communicare debemus.

Tol.4.ca.31.

Tol.1.ca.11.

Cap. 4.

Vt nullus laicus, quanuìs religioſus, præſumat aliquid de rebus Deo dicatis vel eccleſiæ facultatibus, id eſt, nec dandi baſilicas, nec auferendi ſinè conſenſu epiſcopi habeat poteſtatem, neq; ex dote eccleſię, id eſt, ex vno manſo, & quatuor mãcipijs cenſus exigatur, ſed iuxta concilium Aurelianenſe primum, cap.19. Omnes baſilicæ, quæ per diuerſa loca conſtructæ ſunt, vel quotidiè conſtruuntur, placuit ſecundùm priorũ canonum regulam, vt in eius ordinatione & poteſtate perſiſtãt, in cuius territorio poſitæ ſunt. Si quis verò cõtra hæc venire præſumpſerit, anathemate feriatur.

Aurelia.1. cap.19.

Caput 5.

Omnibus conſtat manifeſtum fore, nos nil temeritatis neq; nouitatis in hac ſynodo, vbì in Ieſu nomine, qui eſt ſalus omniũ, congregati ſumus, ſtatuiſſe, ſed cauſa veſtræ ſalutis diuino admoniti inſtinctu feruentes, immò paſtorali cura permoniti, vobiſmetipſis conſulentes ſecundùm diuinæ inſtitutionis normam, & iuxta nobis à DEO datam ſapientiam, piè & iuſtè viuere vnumquenq; admonemus, quatenùs Deo reddentes quæ Dei ſunt, & vos nobis (prout oportet) auxiliũ ferentes, nosq́; vobis ſecundùm Apoſtolum ſpiritualia ſeminãtes, ad vitam pariter perueniamus æternam.

1.Cor.9.b

Caput 6.

De inceſtis autem coniunctionibus, vndè multimodìs fines regionis noſtræ circunquaq;, inſtigante diabolo, polluuntur, ſecundùm Agatheñ concilium cap.61. nihil prorsùs veniæ reſeruamus, niſì cùm adulterium ſeparatione ſanauerint. Ex concilio Ilerdeñ cap.4. De his, qui ſe inceſti pollutione commaculant, placuit, quouſq; in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeuerent, vſque ad Miſſam tantùm catechumenorum in eccleſia admittantur, cum quibus etiàm nec cibum ſumere vlli Chriſtianorum, ſicut Apoſtolus iuſſit, oportet. Quòd ſi conuenti fuerint, & ad pœnitentiæ remedia conuolauerint, ſeque ſacramento cõſtrinxerint, vlteriùs tam nefanda & prorsùs abominanda pollutione non eſſe polluendos, iterumq́ue ad recidiua malitiæ, & vitæ priſtinæ ſordes relapſi fuerint, ab epõ ciuitatis compræhenſi, ſicut in concilio Toletano cap. 7. reperitur, in cuius territorio ſunt, rursùm legibus pœnitentiæ in monaſterijs ſubdantur inuiti. Quod ſi facere per aliquem poteſtatis vigorem difficile fuerit, tunc ſicutì priſcorum canonum ſtatuerunt decreta, quouſq; iterùm reſipuerint, excommunicati, & anathemate condemnati habeantur: ſed & hi, qui poſt excommunicationem vel interdictum, cum eis communicauerint. De virginibus autẽ ſacratis in concilio Elibertano cap. 13. ſcriptum eſt: Si mœchauerint virgines, quę ſe Deo dedicauerũt,

Agatheñ cõcil.ca.61.

Ilerdeñ cõcil.ca.4.

1.Cor.5.d

27.q.1.Virgines quæ ſe Et in Moguntiacõcil tpe Caroli,cap.27.

In Mogũt. cõci tẽpore Carol. ca. 27

ſi pactum perdiderint virginitatis, atque eidem ſeruierint libidini, non intelligentes quid amiſerint, placuit, nec in fine daodam eis eſſe communionem. Quòd ſi ſemèl perſuaſæ ad infirmi corporis vitia lapſæ, toto tempore vitæ ſuæ eiuſmodi fœminæ egerint pœnitentiam, vt abſtineant ſe à coitu, placuit, eas in finem commnnionem accipere debere. Ex concilio Chalcedoneñ cap. 16. Virginem, quæ ſe Domino Deo conſecrauit, non licere nuptialia iura contrahere. Quòd ſi hoc inuenta fuerit perpetrans, excommunicetur, Confitenti autem decreuimus, vt habeat authoritatem eiuſdem loci Epiſcopus, miſericordiam humanitatemque largiri.

MOGVNTIACENSE

CONCILIVM TEMPORE ARNVLPHI IMPERATORIS.

Prælocutio Synodi Moguntiacenſis.

FRatres, nôſſe & animaduertere ſanctitatis veſtræ prudẽtiam oportet, quia omnipotentis Dei nutu omnia prouidentis, & ſecundùm interni conſilij ſui iudicium cuncta diſpenſantis, hîc congregati ſumus. Cuius cõuentûs cauſam perpendere, & diligenti ſolicitudine conſiderare debemus. Omnipotens nanq; Deus occulto diſpenſationis ſuę examine rectores pariterq́; paſtores Eccleſiæ ſuæ præfecit, quam ſibi ſuo ſanguine acquiſiuit, mundans eam lauacro aquę in verbo, q̃ quot malis oppreſſa, quot vẽtis tribulationũ illiſa, plùs iam in noſtris tribulationibus videm᷒, quàm in codicibus legimus. Tamen quia cauſa illius, noſtrique inſupèr officij cura conuénimus, tractare & conſiderare nos cnndecet, qua ex cauſa, cuiúsve peccato talia nobis acciderunt, qualia hactenùs paſſi ſumus, & quotidiè ſinè ceſſatione patimur. Cuius conſiderationis vim recolẽtes, nos peccâſſe, nosq́; reos eſſe, ſecundùm prophetæ exemplũ profiteamur. Non enim tanta vis tribulationum, neq; tot tempeſtatum impetus Eccleſiam DEI impeterent, ſi iuxta alterius prophetæ dictnm, aſſcenderemus ex aduerſo, & opponeremus nos murum pro domo Iſrael, vt ſtaremus in prælio in die Domini. Ideoq́;, chariſſimi & reuerentiſſimi fratres, aſſcendat vnuſquiſq; noſtrûm tribunal cordis ſui, & q̃d his agendum, qualitérve conſulendum ſit, diuina inſtigante gratia, cõmuni conſenſu, & concordi charitatis affectu decernamus, & ſecundùm diuinæ inſtitutionis normam perſcrutemur. Mirum quippe non eſt, (quia omnes in communi peccauimus) talia nobis contigiſſe. Sed quia nos, qui cæteris ferre ducatum debuimus, noſtri officij curam poſtponentes, ad exteriora dilapſi ſumus, ſpecialiter nos hæc cauſa petit, reosq́; fore notat, quorũ inertia nobis per abrupta gradiẽtibus, omnis grex, diuinitùs nobis commiſſus, præcipitio patuit. Qua de re humiliter ac deuotè præueniamus faciem eius in confeſſione, mundãtes nos ſecundùm apoſtolicum dictum, ab omni inquinamento carnis & ſpiritûs. Patet nanq;, quia iuxta veridicæ rationis aſſertionem, cæcus cæco ducatũ præſtans, ambo in foueam cadũt. Quo enim animo, quáve fronte, diuinã pietatem pro peccatis populi nobis cõmiſſi exorare poterimus, quos funibus peccatorũ conſtat fore irretitos? Eccè labentibus tot annorũ curriculis, nũquàm nec generali, nec etiàm ꝓuinciali ſynodo coadunati ſumus, vt aliquid dignũ neceſſariúmve Eccleſiæ, cui annuente Deo præſumus, mutuis collationũ ſermonibus conſerremus. Sed quia nunc auxiliante Domino, & imperante ſereniſſimo ſeniore noſtro Arnulpho rege cõuénimus, diuinã ſuppliciter imploremus miſericordiã, quatenùs ea præueniente & ſubſequente, conuentũ & actionem iſtius ſynodi ſibi acceptabilem facere dignetur, & Chriſtiano proficientẽ populo ad ſalutẽ & vitã perpetuam, nobisq́; ad æternæ remunerationis felicitatem & gloriã. His verò breuiter prælibatis, ponamus ante oculos adhuc peccatorum noſtrorum vulnera, & congrua eis quæramus medicamina. Lugeamus ergò ſecundùm Prophetã, & quæramus capiti noſtro aquam, & oculis noſtris fontem lachrymarum, vt plãgamus interfectos filię populi noſtri. Quis enim ſiccis oculorũ luminibus valeat enumerare mala gentis noſtræ & ſanctorum? Videte & conſiderate, q̃ pręclara & nobilia ſeruorum Dei ædificia deſtructa & incẽſa ſint, & funditùs ad nihilum redacta. Altaria deſoſſa, & penitùs conculcata, ornamenta eccleſiarum oẽi valdè precioſa & mirifica, direpta & igni exuſta. Epi & ſacerdotes, & cæteri ordinis Eccleſiæ viri, gladio trũcati, & diuerſis pœnarũ generibus morti addicti. Oĩs ætas vtriuſq; ſexûs, gladio & igne, diuerſo mortium genere conſumpti. quid ergò ampliùs his dici poſſit? Oĩa deſiderabilia & precioſa nobis ablata ſunt, velutì olim ſub cõminatione & euerſione Iudaici tẽpli illis dictũ eſt; Eccè ego tollã à vobis de-

Dan. 4. c

Ezech. 13. a

2. Cor. 7. a

Matt. 15. b

Hier. 9. a

Dicit de Normannorũ populationibus.

Ezech. 24. e

bis deſiderabile oculorũ veſtrorũ, ſup quo pauet anima veſtra. Multi ergò noſtrûm, q̃bus hoc malũ contigit, nobilium ædificio templorũ, gregiq́; ſibi cõmiſſo metuebant, q̃ omnia, vt oculis intuentium patent, ablata ſunt, & penitus ſubuerſa. Cuius ſubuerſionis periculum incolæ monaſteriorum vtriuſq; ſexûs metuentes, huc illucq́ue vagantur incerti, penitusq́ue omni ſolatio deſtituti, quid agendum, quóve declinãdum, errabundi cum piculo ſuæ profeſſionis, & ſinè paſtore, ignorant. Sed his intereà malis amaricati, & penè vſque ad mortem efflicti, aliud è vicino malum nos coanguſtat & opprimit. Quod quãto vicinius, tanto grauius, nobisq́;, qui paſtores dicimur, periculoſius. Eccè enim è latere turba raptorum & ſchiſmaticorum ſæuit, qui pauperes & humiles Chriſti opprimunt & interimũt, neq; Dei reſpectum habẽtes, nec vllam hominis perſonã verentes. Ab his nanq;, ſi deeſſet paganorum ſæuitia, redigeret in ſolitudinem terra: quia nec ſexui, nec ætati, neq; paupertati parcere ſciunt, ſed om̃es, quos poſſunt, abſq; Dei reſpectu & miſericordia deſpoliant, & crudeliter, ſuî immemores, aut igni, aut gladio, aut quocunq; mortis genere interimunt, hocq; nihili putant & paruipendunt. Nec etiàm pœnitentiæ colla ſubmittere volunt. Quibus omnibus circunſepti malis, illius Apoſtoli non immemores ſumus ſententiæ, qua ait: Foris pugnæ, intùs timores. (2. Cor. 7. a) Vndè quia DEI prouidentia hoc ſpatium nobis conceſſum eſt, quo mutuis frueremur adſpectibus, & alternis releuaremur collationibus, quid de his & cæteris rebus emendatione dignis agendum ſit, decernere ſtudeamus.

CAPITVLA IN MOGVNTIACENSI CONcilio facta, Arnulphi regis anno primo.

ANno incarnatiõis Dñi noſtri Ieſu Chriſti octingẽteſimo octogeſimooctauo, anno etiàm primo regni domini Arnulphi glorioſiſſimi regis, hæc capitula apud Moguntiam ciuitatem à Luitberto eiuſdem ciuitatis archiepiſcopo, necnon & à Vuilliberto ſacræ ſedis Colonienſis, ſeu etiàm Ratbodo Treuirenſis eccleſię venerabilibus archiepiſcopis cum ſuis Suffraganeis, cæteraq́; non modica multitudine, abbatũ ſcilicet & aliorũ ſacerdotum, tenenda, obſeruanda, ac firmiter habenda, conſtituta ſunt.

CAP. 1.

STatuimus, vt oratio ab omnibus nobis tam pro glorioſo rege Arnulpho, ſeu etiàm & pro glorioſa coniuge ſua, necnon & pro ſtatu totius Chriſtianitatis, prout nos debitores eſſe cognoſcimus, in eccleſijs noſtris aſſiduè celebretur.

CAP. 2.

VT annuncietur glorioſo regi noſtro domino Arnulpho, q̃d ſit rex, quid ve vocari debeat. Rex à rectè regendo vocatur. Si enim piè & iuſtè & miſericorditer regit, meritò rex appellatur: ſi his caruerit, non rex, ſed tyrannus eſt. (Iſidori ſunt hæc.) Antiqui autem, omnes reges tyrannos vocabãt. Sed poſteà piè & iuſtè & miſericorditer regentes, regis nomen adepti: impiè verò, iniuſtè, crudeliterq́; principantibus, non regis, ſed tyrannicum, aptatum eſt nomen. Quia rex à regendo dicitur, primò ei ſtudendum eſt, vt ſemetipſum, ſuamq́; domum, Chriſti adiuuante gratia, ab operibus nequam emaculet, bonisq́; operibꝰ exuberare faciat, vt ab ea cæteri bonum exemplum ſemper capiãt. Ipſe etiàm ſalutiferis Chriſti præceptis fideliter atq; obedienter obſecundet, & rectè agendo, eos quibus temporaliter imperat, in pace & concordia atq; charitate, cæterorumq́; bonorum operũ exhibitione, quantùm ſibi diuinitùs datur, conſiſtere faciat, & dictis atque exemplis ad opus pietatis & iuſtitiæ & miſericordiæ ſolerter excitet, attendens, ꝙ pro his Deo rationem redditurus ſit, quatenùs ità agendo, ſanctorũ regũ, qui Deo ſyncerè ſeruiendo placuerũt, poſt hanc peregrinationem conſors efficiatur. De rege autẽ, qualis eſſe debeat, ità in Deuteron. legitur: (Deut. 17. c) Cùm ingreſſus fueris terram, quam Dñs Deus tuus dabit tibi, & poſſederis eam, habitaueriſq́; in illa, & dixeris, Cõſtituam ſuper me regem, ſicut habent om̃es per circuitum nationes, eum cõſtitues, quẽ Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Et poſt pauca: (Ibidèm d) Non habebit vxores plurimas, quæ illiciant animum eius, neque argenti & auri immenſa pondera. Poſtquàm ſederit in ſolio regni ſui, deſcribet ſibi Deuteronomium legis in volumine, accipiens exemplar à ſacerdotibus Leuiticæ tribûs, & habebit ſecum: legetque illud om̃ibus diebus vitæ ſuæ, vt diſcat timere Dominum Deũ ſuum, & cuſtodire verba & cæremonias eius, quæ in lege præcepta ſunt. Nec extollatur in ſuperbiã ſup fratres ſuos, neq; declinet in partem dexteram vel ſiniſtram, vt longo tempore regnet ipſe, & filij eius ſuper Iſrael. Attende, quòd timor Dei, & cuſtodia pręceptorum eius, & humilitas, quæ non patitur eum extolli ſuper fratres ſuos, & iuſtitiæ rectitudo non ſolùm regem, ſed & filios eius lõgo faciat regnare tempore. Vt ergò princeps extollentiam cauere debeat, Eccleſiaſticus admonens ait: Principẽ te cõſtituerũt? noli extolli, ſed eſto in illis, quaſi vnus ex illis. (Eccl. 32. a) In Prouer. Rex q̃ iudicat in veritate pauperes, thronꝰ eius in (Pro. 29. b)

æternum firmabitur. Item, Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius. Iſidorus: Qui rectè vtitur poteſtate regni, ità præſtare ſe omnibus debet, vt quanto magis honoris celſitudine claret, tanto ſemetipſum mente humiliet, proponens ſibi exemplum humilitatis Dauid, qui de ſuis meritis non tumuit, ſed humiliter ſeſe deijciēs, dixit: Vilis incedam, & vilis apparebo ante Deum, qui elegit me. Fulgentius in libro de veritate prædeſtinationis & gratiæ: Clementiſſimus quoq; Imperator non ideò eſt vas miſericordiæ præparatum in gloria, qoia apicem terreni principatûs accepit: ſed ſi Imperiali culmine recta fide viuat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis ſanctæ religioni ſubijciat: ſi magis intimore Deo ſeruire, q̃ in tumore dominari populo delectetur: ſi in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas poteſtatem: ſi ſe magis diligendum, quàm metuendum cunctis exhibeat: ſi ſubiectis ſalubriter conſulat: ſi iuſtitiam ſic teneat, vt miſericordiam non derelinquat: ſi præ omnibus ità ſe ſanctæ matris Eccleſiæ meminerit filium, vt eius paci atque tranquillitati per vniuerſum mundum, prodeſſe ſuum ſaciat priocipatū. Magìs enim Chriſtianum regitur ac propagatur Imperium, dum Eccleſiaſtico ſtatui per omnem terram coosulitur, quàm cùm in parte quacunq; terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur.

Pro. 20. d
Iſidorus.
2. Reg. 6. d
Fulgentius.

CAP. 3.

Quid ſic propriè miniſterium regis.

REgale miniſterium ſpecialiter eſt, populum Dei gubernare, & regere cum æquitate & iuſtitia, & vt pacem & concordiam habeant, ſtudere. Ipſe enim primò debet defenſor eſſe eccleſiarum & ſeruorum Dei, viduarum, orphanorum, cæterorumq́; pauperum, oecnon & omnium indigentiū. Ipſius enim terror & ſtudiū huiuſcemodi, inquantùm poſſibile eſt, eſſe debet primò, vt nulla iniuſtitia fiat: Deindè, ſi euenerit, vt nullo modo eam ſubſiſtere permittat, nec ſpem deliteſcendi ſiue audaciam malè agendi cuiquam relinquat. Sed ſciant omnes, quoniam ſi ad ipſius notitiam peruenerit quippiam mali, quod admiſerint, nequaq̃ incorrectum aut inultum remanebit, ſed iuxta ſacti qualitatē, erit & modus iuſtæ correptionis. Quapropter in throno regiminis poſitus eſt ad iudicia recta peragēda, vt ipſe per ſe prouideat & perquirat, nè in iudicio aliquis à veritate & æquitate declinet. Scire etiàm debet, quòd cauſa, quam iuxta mioiſterium ſibi commiſſum adminiſtrat, non hominum, ſed Dei cauſa exiſtit, cui pro miniſterio, qood ſuſcepit, in die tremendi examinis rationem redditurus eſt. Et ideò oportet, vt ipſe, qui iudex eſt iudicum, cauſas pauperum ad ſe ingredi ſaciat, & diligēter inquirat, nè ſortè illi, qui ab eo conſtituti ſunt, & vices eius agere debent in populo, iniuſtè aut negligenter pauperes oppreſſiones pati permittant. Plura igitur ſuot ex authoritate ſanctarum ſcripturarum de miniſterio regis quæ ſcribere potuimus: ſed nè oneroſa glorioſo principi noſtro hæc admonitio noſtra exiſtat, hæc perpauca ſcripta ſufficiant.

CAP. 4.

In ſynodo Toletana, vt eccleſiæ cum rebus ad ordinationem Epiſcopi pertineant, præcipitur.

MVlti contra canonum conſtituta, ſic eccleſias, quas ædificauerint, poſtulant conſecrari, vt dotem, quam eidem eccleſiæ contulerint, cenſeant ad epiſcopi ordinationem non pertinere. Quod ſactum & io præteritum diſplicet, & io futurum ꝓhibetur. Sed & omoia, ſecundùm conſtitutionem antiquam, ad epiſcopi ordinationē & poteſtatem pertuoeant.

Tolet. con. 3. ca. 19. Et in decr. 10. q. 1. Sic quidam.

CAP. 5.

Nè presbyteri ſinè conſenſu epiſcoporum per eccleſias conſtituantur, vel ab eis reijciantur.

QVicunque presbyter per precium eccleſiam ſuerit adeptus, omnimodis deponatur, quoniam contra Eccleſiaſticæ regulæ diſciplinam agere dinoſcitur, qui aliuм presbyterum legitimè ad eccleſiam ordinatum per pecuniam expulerit, eamq́ue ſibi taliter vindicauerit. Quod vitium latè diffuſum, ſummo ſtudio emendandum eſt. Itemq́ue interdicendum videtur clericis ſiue laicis, nè quis cuilibet presbytero præſumat dare eccleſiam ſinè licentia & conſenſu epiſcopi ſui.

Turonē. con. tēpore Carol. ca. 15.

CAP. 6.

Vt nullus eccleſiaſticas res inuadere præſumat.

NE cui liceat, res vel ſaeultates eccleſijs aut monaſterijs, vel xenodochijs ꝓ quacunq; eleemoſyna cum iuſtitia delegatas retētare, alienare atq; ſubtrahere. Quod quiſquis ſecerit, tanquàm necator pauperū, antiquorum canonum ſententijs conſtrictus, ab eccleſiæ liminibus excludatur, donèc ab ipſo, quæ ſunt ablata vel retenta, reddantur. Ex eodem concilio, capite eodem: Si quis quolibet tempore cuiuſlibet poteſtatis aut ordinis perſona contra inſtitutionem ſancti Concilij venire tentauerit, aut aliquid de coosuetudine, vel facultate xenodochiorum vel eccleſiarum abſtulerit, (quod Deus auertat) vt necator pauperum irreuocabili anathemate ſeriatur.

Aurel. con. v. cap. 15. vel 16.
Aurel. con. 5. ca. eod. 15.

CAP. 7.

De varia vexatione ſacerdotum.

RElatum eſt ſanctæ ſyoodo, ꝙ à maſis Chriſtianis plurimæ vexationes ſacerdotibus

dotibus Chriſti, ſeu cæteris clericis inferioris gradûs ſæpiſſimè inferâtur. Vndè viſum eſt ſancto Concilio, nè in anteà talia exiſtât, iaculo ſpiritali eos percutere, vt ſi quis clerico aliquã iniuriã ſeu calumniã ingeſſerit, à liminibus ſanctæ eccleſiæ arceatur, vſque ad condignam ſatisfactionem.

CAP. VIII.

AD aures ſanctæ ſynodi Arno venerabilis Vuirziburgeñ Eccleſiæ ſe reclamauit, quòd quidam ſceleſti quendam honorabilẽ presbyterum ſuũ compræhendiſſent, eiq; nares abſcidiſſent, & capillos capitis incidiſſent, necnõ & ſæuis verberib⁹ cruciatum, ſemiuiuum reliquerãt. Vndè tanto ſcelere inaudito peracto, ſancta ſynod⁹ viſceribus miſericordiæ erga eundem cõmota, ſtatuit communi conſenſu, vt ijdem temerarij, Deiq; cõtemptores, qui tale ſcelus auſi ſunt perpetrare, anathematis vinculo conſtringantur, quouſq; à ꝓprio epiſcopo poſt dignã pœnitentiã abſoluti, ſanctę matri eccleſiæ ſociari mereantur, nullusq; cum eis in aliquo cõmunicet, niſì in hoc, vt eos ad dignam ſatisfactionẽ peragere hortetur. Si quis autem poſt hanc ſententiã à nobis prolatã, ſciens cum eis cõmunicauerit, vno eodemq; mucrone cum ipſis ſciat ſe à nobis eſſe percuſſum.

CAP. 9.

Vbi Miſſarum ſolennia peragi liceat.

Triburieñ con. ca. et in dec. de cõſe. diſt. 1. Miſſarum ſolennia.

MIſſarũ ſolennia non vbiq;, ſed in locis ab epiſcopo conſecratis, vel vbì ipſe pmiſerit, celebrãda eſſe cenſemus. Concedimus etiàm, vt ſicubì (quod noſtris exigentibus culpis perplurimùm eſt factum à Nortmannis, ſeu alio qualicunq; modo) eccleſiæ fuerint incenſæ, in Capellis Miſſas interìm liceat celebrare, donèc ipſæ eccleſię reſtaurari queant. In itinere verò poſitis, ſi eccleſia defuerit, ſub diuo, ſeu in tentorijs, ſi tabula altaris conſecrata, cæteraque miniſteria ſacra ad id officiũ pertinentia adſunt, Miſſarũ ſolennia celebrari permittimus.

CAP. 10.

De mulieribus, quòd in domo clericorũ ſimul cum clericis non debeant habitare.

VT clericis interdicat, mulieres in domo ſua habere, omnimodis decernimus. Quanuìs etiàm ſacri canones, quaſdã perſonas fœminarum ſimul cum clericis in vna domo habitare permittant: tamẽ (quod multùm dolẽdum eſt) ſæpè audiuimus, per illã conceſſionẽ plurima ſcelera eſſe cõmiſſa, ità vt quidam ſacerdotũ cũ ꝓprijs ſororibus concumbentes, filios ex eis generâſſent. Et idcircò cõſtituit hæc ſancta ſynod⁹, vt null⁹ presbyter vllã fœminã ſecum in domo ꝓpria permittat, quatenùs occaſio malę ſuſpiciõis vel facti iniqui penitùs auferatur.

CAP. 11.

Nè inuadantur prædia.

ATtendendum eſt omĩbus, & fideliter cuſtodiendũ, & illius vſurpatiõis cõtumelia depellenda, nè pdia vſibus ſecretorum cæleſtiũ dicata, à quibuſdã irruentibus vexentur. Quod ſi quis fecerit, poſt debitæ vltiõis acrimoniã, q̃ erga ſacrilegos iure ꝓmenda eſt, perpetua damnetur infamia, & infernali carceri tradat, aut exilij perpetua deportatione feriatur: qm̃ iuxta Apoſtolũ, oportet huiuſmodi hominem tradere ſatanæ, vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini. 1. Cor. 5. b

Vrbani papę 1. in epiſt. Et in decretis. 17. q. 4. Attendendum

CAP. 12.

Quot teſtibus clerici conuinci debeant.

Romã. Cõc. ſub Syluestro papa. In decre. 2. q. 7. Nullus laicus.

PResbyter non aduersùs epiſcopũ, non diaconus aduersùs presbyterũ, nõ ſubdiacon⁹ aduersùs diaconũ, nõ acolytus aduersùs ſubdiaconũ, nõ exorciſta aduersùs acolytũ, non lector aduersùs exorciſtã, non oſtiarius aduersùs lectorẽ, det accuſatiõem aliquã. Et nõ condẽnabitur pſul, niſì in 72. neq; pſul ſummus à quoquã iudicabit, qm̃ ſcriptum eſt: Nõ eſt diſcipulus ſupra magiſtrum. Presbyter autem in cardine conſtitutus, non niſi in 42. teſtibus damnabitur: diaconus cardinarius conſtitutus vrbis Romæ, non niſi in vigintiſex condemnabitur: Subdiaconus, acolytus, exorciſta, lector, oſtiarius, niſì ſicut ſcriptũ eſt, in 7. teſtibus non condemnabitur. Teſtes autem ſinè aliqua ſint infamia, vxores & filios habentes.

2. q. 5. Pręſul

Lucæ 6. f

CAP. 13.

De decimis ab antiquis eccleſijs non ſubtrahendis, & vt antiquæ eccleſiæ honorem ſuum habeant.

ECCleſiæ antiquitùs conſtitutę, nec decimis, nec alijs poſſeſſionibus priuentur, ità vt nouis oratorijs tribuantur.

CAP. 14.

Quòd nullus epiſcopus alterius parochianum præſumat retinere aut ordinare.

NVllus epiſcopus alterius parochianũ pſumat retinere aut ordinare abſq; eius voluntate, vel iudicare: quia ſicut eius irrita erit ordinatio, ità & iudicatio: qm̃ cẽſemus alterius nullum iudicis, niſì ſui, ſententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare vllatenùs poteſt.

CAP. 15.

Item de eodem.

SI quis epiſcop⁹ iudicauerit, vel ordinauerit alterius parochianum ſinè cõſenſu & voluntate ſui epiſcopi, oportet non ſinè increpatiõe in cõmuni Cõcilio admitti, ità vt Eccleſiaſticũ vltrà non ſoluat canonẽ.

CAP. 16.

De his qui ſacerdotẽ ſpontè occiderint.

QVi ſacerdotẽ morti voluntariè tradiderit, carnẽ non comedat, nec vinum bibere pſumat omĩbus dieb⁹ vitæ ſuæ. Ieiunet aũt vſque ad veſperam, exceptis diebus fe-

feſtis atque Dominicis. Arma non ſumat, & vbicunquè ire maluerit, nullo vehiculo deducatur, ſed proprijs pedibus ꝓficiſcatur. Eccleſiam per quinquennij tempus non ingrediatur, ſed cùm ſacrarum orationum officia, aut Miſſarum ſolennia celebrãtur, ante ſores baſilicæ perſeueret, orans ac deprecans Dñm, vt tanto crimine abluatur. Poſt expletum verò quinquennij tempus ingrediatur eccleſiam, non tamen communicet, ſed inter audientes tãtummodò ſtet, vel dũ facultas conceditur, ſedeat. Dum autẽ duodecimi anni curſus fuerit finitus, communicandi ei tribuatur medela. Maneat tamen in reliquis obſeruatiõibus tres dies per hebdomadam, vt ad perfectionis purificatus mereatur venire culmen.

CAP. 17.

De decimis dandis.

ADmonemus atq; ꝓcipimus, vt decima omĩnò Deo dari non negligatur, quã Dñs ipſe dari ſibi conſtituit. Timẽdum eſt enim, vt quiſquis Deo debitum ſuũ abſtrahit, Deus propter peccatũ ſuũ auſerat ei neceſſaria ſua. Qui verò decimas poſt crebras admonitiones & ꝓdicationes ſacerdotum dare neglexerint, excommunicentur.

CAP. 18.

De quodam Altmanno, qui ſibi commatrem ſpiritualem in coniugium habet ſociatam.

PErlatũ eſt ad nos, ꝙ quidam Altmannus nomine, ſibi commatrem ſpiritualem, ex parochia Arnonis epiſcopi ſceleſto coniugio aſſociâſſet. Sed poſteà per ſacramenta ab ea ſeparatus, modò iterùm eam ſibi impia copulatione habet ſociatam. Quẽ, quia tale ſcelus perpetratum habere audiuimus, ſecundùm conſtitutionem ſancti Gregorij papæ, gladio ſpirituali percutimus, eumq́ue anathematis vinculo innodamus.

CAP. 19.

De presbyteris, qui crimine fornicationis, ſiue aliquo capitali flagitio accuſantur, & nõ habent collegas, cum quibus ſe excuſare poßint, aut ſi fortè lapſi fuerint, quomodò ſatisfaciant.

Neocæſareenſis cõ. ca. 1. Et in dec. diſt. 18. Presbyter.

IN quorum iudicio, neq; ad dexterã, neq; ad ſiniſtrã declinandum eſt, ſed regia via gradiendnm. In concilio Neocęſareeñ cap. 1. ſcriptum eſt: Presbyter, ſi vxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si verò fornicatus fuerit, aut adulteriũ perpetranerit, amplùs pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. Item in concilio Carthaginẽſi, capitulo viceſimoquinto ſcriptum eſt: Aurelius epiſcopus dixit: Prætereà cùm de quorundam clericorum, quanuis erga vxores proprias, incontinentia referatur, placuit, quod & in diuerſis concilijs firmatum eſt, vt ſubdiaconi, qui ſacra myſteria contrectant, & diaconi & presbyteri, ſed & epiſcopi ſecũdùm

Vide Carth. 2. cap 2. & Carthag. 5. cap. 3.

priorum ſtatuta, etiàm ab vxoribus ſe abſtineant, vt tãquàm non habentes eſſe videantur. Quod niſì fecerint, ab Eccleſiaſtico remoueantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, niſì maturiori ætate.

CAP. 20.

De precarijs iniuſtè & irrationabiliter factis, easq́ue cum vi & ſinè noſtræ voluntatis conſenſu habere volunt, ſicut in Rhemenſi concilio ſtatutum eſt cap. 37.

Rhemẽſi cõ. tẽpore Carol. cap. 37.

SI quilibet hominum res eccleſiæ p mendacia vel mala ingenia in precariam ſibi acquirere voluẽrit, & poſt factas precarias, eadem mendacia ad aures eiuſdem eccleſię rectoris delata fuerint, ipſa eccleſia res ſuas, quæ & ei mẽdaciter abſtractæ fuerũt, pleniter abſq; vllius contradictione omnimodìs recipiat. Ille verò, qui res ſuas per eadem mendacia propter cupiditatem ipſius precariæ, eidem Eccleſiæ tradidit, ſimili modo in ſuam recipiat dominationem.

CAP. 21.

De his qui in eccleſijs ſeu atrijs eccleſiæ rixas mouerint, & mutuò inter ſe confligunt. Ex cõcilio Moguntiacenſi tempore Caroli, cap. 40.

Turonẽſi tẽpore Carol. cap. 39.

PRæcipimus, vt in eccleſijs ſiue atrijs eccleſiarum vel domibus, placita ſecularia minimè fiant, quanto minùs rixæ & cõtentiões? Item capitulo trigeſimonono: De honore eccleſiarum, & his qui ad Eccleſias confugiunt, & quòd Eccleſia cum magna reuerẽntia adeũda ſit, ſicut in capitulari dominico continetur, & in Moguntiacenſi, & Turonenſi ac Arelatenſi tempore glorioſi Imperatoris Caroli conuentibus decretum eſt.

Arela. conc. tẽpore Carol. cap. 22.

CAP. 22.

De his qui decimas ſuas dare nolunt, & iniuſtè ſubtrahunt, ità vt qui quinque aut eo ampliùs aratra habuerint, iuxta æſtimationem vnius aratri perſoluant: & qui hæreditatem eccleſiæ noſtræ ſibi vindicant, & de ſeruis, qui decimas, dominis conſentiẽtibus, dare nolunt.

COncilio Arelatenſi cap. 9. ſcriptũ eſt, vt vnuſquiſque de proprijs laboribus ſuis decimas & primitias Deo offerat, ſicut ſcriptum eſt: Decimas & primitias tuas nõ tardabis offerre oomino Deo tuo. Vbì nec liber, nec ſeruus excipitur, qui omnes vnũ ſumus in Chriſto, apud quẽ nulla habetur perſonarum acceptio. Item in Cõcilio Arelatenſi capitulo vigeſimo: Vt eccleſiæ antiquitùs conſtitutæ, nec decimis, nec vlla alia poſſeſſione priuentur.

Exod. 22. d

CAP. 23.

De viris & fœminis ſi adulterij reatu, ſiue alicuius flagitij crimine accuſati fuerint, qualiter expurgari debeant.

Nam multi ſunt, qui ſecundùm humanas leges diuina ſpernentes iudicia, teſtes ac coniu-

coniuratores ſibimet producere volunt. Quos minimè admittentes, ſicut vnum cõfitemur Deum, vnam fidem, vnũ baptiſma, ità etiàm vna per totum mundum Eccleſia vniformiter pari lege & ſimili religione excolenda eſt. Itaque decernimus, vt iuxta diuinæ legis ſanctionem, & ſecundùm ipſius ſedem ciuitatis, in qua ratio vẽtilatur, vnaquæque gens, & cuncta adiacens parochia ſubiaceat, ità vt authoritate epiſcopi, aut iudicij examine, aut ſacramenti proteſtatione ſe expurget. Et non minùs quàm quatuordecim annos ætatis habeat, qui ad teſtimonium admittendus eſt ſecundùm cenſuram canonicæ inſtitutionis, ſicut in Africano concilio cap. 98. ſcriptũ eſt: Teſtes ad teſtimonium non admittendos, qui nec ad accuſationem admitti præcepti ſunt, vel etiàm quos ipſe accuſator de ſua domo produxerit. Ad teſtimonium autem infra annos quatuordecim ætatis ſuæ non admittantur.

CAP. XXIIII.

De pace fruenda.

Arelateñ cõc. tẽpore Caroli cap. 12. ſententialiter. Cabiloneñ cõc. tẽpore Caroli cap. 20. in forma. Heb. 12. d

DEcreuimus etiàm, vt pacis bonum & concordiæ, ab omnibus indiruptè teneatur: quia ſi inter nos fideles, vt in capitularibus domini Caroli legitur, pax & cõcordia habenda eſt, dicente Apoſtolo, Pacem ſequimini & ſanctitatem, ſinè qua nemo videbit Deum: multò magis inter epiſcopos & comites eſſe debet, qui poſt Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ità enim inter ſe concordare debent, vt alterutrùm ſibi ad DEI ſeruitium peragendum, & miniſterium ſuum explendum, non ſolùm non noceant, quin potiùs adminiculo ſint. Comitibus quippe & iudicib9, reliquoque populo expedit, vt in Turoneñ concilio legimus, temporibus præfati principis acto, vt ſuis ſint epiſcopis conſentientes & obedientes, propter Dei amorem, & ſemper ab eis vtile quærant conſilium,

Turoneñ cõc. tẽpore Carol. ca. 33.

illorumque ſalubria non ſpernant monita, ſed intenta cordis aure audiant. Similiter verò & epiſcopi prædictas perſonas ſimiliter ſuſcipiant, honorificeque erga eos in omnibus agant, & ſic ſeſe mutuis ſtudeant ſubleuare conſolationibus.

CAP. XXV.

Cabiloneñ cõc. tẽpore Caroli cap. 52. & 54.

DE monaſterijs clericorum, monachorum, atque puellarum, quæ clericis ſiue laicis beneficij iure donata ſunt, placuit vt tales eis præficiant prouiſores & præpoſitos, ſicut in Cabilonenſi concilio ſcriptũ eſt, qui & præeſſe nouerint & prodeſſe, & q ad epiſcopum recurrant, & ſecundùm eius ordinationem ad conuentum ſynodi occurrant, & commiſſum ſibi gregem canonicè & cum magna religione cuſtodiant, quaſi rationẽ de animabus eorũ reddituri.

CAP. XXVI.

Turoneñ con. tẽpore Caroli cap. 27.

DE viduis præcipimus, vt nequaquàm citò velentur, ſed in poteſtate earum maneat, conſentiente epiſcopo, vtrùm nubant, an profeſſionem caſtitatis aſſumant, vſq; dùm probetur earum conuerſatio, nè fortè de eiſdem dici poſſit, quod ab Apoſtolo dicitur: Quæ autem in delicijs ſunt, viuentes mortuæ ſunt. Si autem propoſitum caſtitatis aſſumpſerint, aut monaſterij clauſtris regulariter cõſtringãtur, aut domi manentes, caſtitatem ſuæ ꝓfeſſionis integerrimè cuſtodiant. Quòd ſi à propoſito deuiauerint, canonicæ inſtitutionis cenſura corrigantur. Quod & de virginibus, ſi mœchatæ fuerint, ſtatuimus, ſicut in concilio Elibertano cap. 13. ſcriptum eſt: Virgines quæ ſe Deo dedicauerunt, ſi pactum prodiderint virginitatis, atq; eidem libidini ſeruiẽrint, nũ intelligentes, qd amiſerint: placuit, nec in fine dãdã eis eſſe cõionem: q ſi ſemel pſuaſæ, ad infirmi corporis vitia *lapſæ, toto tempore vitæ ſuæ eiuſmodi fœminę egerint pœnitentiã, vt abſtineant ſe à coitu, placuit eas in fine communionem accipere debere.

1. Tim. 5. e

Elib. cõ. ca. 13. Et Coloneñ tẽpore Caroli ca. 6 & 27. q. 1. Virgines q.

*lapſo vitiatæ

CONCILIVM METENSE.

ANno ab incarnatione Dñi noſtri Ieſu Chriſti , regni dñi Arnulfi glorioſiſſimi regis, die Calendarũ maiarũ , acta eſt ſynodus in ſuburbio Metenſis ciuitatis in eccleſia S. Arnulphi, ab archiepiſcopo venerabili Ratbodo Treuereñ, & à Rotberto ꝑdictæ ciuitatis pſule. Dado quoq; Virduneñ eccleſiæ Reuerendiſſ. epiſcopus, & Arnoldus Tullenſiũ epiſcopus, & Stephanus inclytus abbas, & multi ſacerdotes cum comitibus & pluribus nobilibus, & Deum timentibus viris adfuerunt, vbi pari voto pariq; cõſenſu ꝓ vera charitate & tranquillitate ſanctæ Dei eccleſię, quã redemit Chriſtus ſanguine ſuo, ſibi inuicèm occurrẽtes, hæc in commune præſules locuti ſunt.

CAP. I.

EPiſcopi & presbyteri & fideles laici, q ante nos fuerũt, iuxta ſacrã canonũ authoritatẽ ſæpiùs in Chri nomine conuenientes, iuſtitiã Dei ſtatuerũt, & idcircò pacẽ ſuis diebus habuerũt, iuxta illud quod ſcriptum eſt: Pax multa diligentibus legẽ tuam Dñe, & hoĩbus bonæ volũtatis. Nos aũt, q tãto tẽpore trãſacto cõprouincialẽ ſynodũ non habuimus, & inuicèm qrere miſericordiã Dei neglexim9, videm9 in nobis cõpletũ eſſe, quod per prophetam Dominus dicit: Terrã veſtram in cõſpectu veſtro alieni deuorant, & erit in vaſtitate hoſtili. Ergò qualiter à Nortmannis hęc oĩa in nobis completa ſint, nemo dubitat, quomodò etiàm à per-

Pſal. 118. Lucæ 2.

Eſa. 1.

peruerſis Chriſtianis vndique atteramur, omnes in commune ſentimus, ſicut ſcriptũ (Pſal. 93.) eſt: Populum tuum Domine humiliauerũt, & hæreditatem tuam vexauerunt. Quærenda eſt igitur pietas Chriſti, qua pagani arceantur, & ſtatuenda eſt lex Dei, qua crudeliſſimi noſtræ gentis homines à vaſtatiõe pauperum repellantur. Idcircò quicquid in nobis prauæ voluntatis eſt, abijciamus, & de paganis, Chriſto auxiliante, pacem obtinere valebimus: authoritatem ſanctorum patrum contumacibus noſtris imponamus, & velint nolint ꝑ timore etiàm glorioſiſſimi noſtri ſenioris Arnulfi regis, ad ſatisfactionem venire faciemus: & ſic iuſtitiã Dei ſtatuendo, poterimus eius miſericordiam inuenire, quem nos cognoſcimus prauis actibus grauiter offendiſſe.

CAP. II.

(Mal.3.) DOminus loquitur p prophetã, dicẽs: Adferte omnem decimam in horreis meis, & probate me in hoc, dicit Dñs, ſi non aperuero vobis cataractas cæli, & dedero vobis fructus vſq; ad abundãtiam. Scimus enim, quoniam peccatis exigentibus, clauditur cælum, & fit noſtris diebus ſæpiſſimè fames: ideò ſtatuimus, vt deincèps nemo ſeniorum de eccleſia ſua accipiat de decimis aliquam portionem, ſed ſolummodò ſacerdos, qui eo loco ſeruit, vbi antiquitùs decimæ fuerant cõſecratæ: ipſe eas cum integritate accipiat in ſuî ſuſtentationem, & ad luminaria concinnanda, & baſilicæ ædificia, veſtimenta quoquè ſacerdotalia, & cætera vtenſilia ſuo miniſterio cõgrua obtinenda. Hæc omnia epiſcopi de ſuis eccleſijs, & cæteri attendere decreuerunt. Vnuſquiſque presbyter vnam ſolummodò habeat Eccleſiam, niſi fortè antiquitùs habuerit capellam, vel membrum aliquod adiacens ſibi, quod non expedit ſeparari. Eſt enim multùm laudabile coram Deo & hominibus, ſi vnus presbyter vnam Eccleſiam ſalubriter prouiderit, & vtiliter rexerit: quoniam non eſt nobis cura animarum adhibenda ꝓ temporali commoditate, ſed cunctis ſacerdotibus eſt optandũ, vt cum ſuis ouibus à Chriſto recipiãt paſcua vitæ æternæ. De vno mãſo, & de terris ꝓ ſepultura datis, & pro quatuor mancipijs, vel eorum procreatiõe nullus cenſus deincẽps exigatur, & pro ſepultura nullum precium detur.

CAP. III.

(Exod.32.) SAcerdotes qui vice Moſis, iram Dñi ſup populum ſæuientem precibus ſuis debent mitigare, attendentes etiàm nè illud (1.Eſd. 9.) fiat quod ſcriptum eſt, maxima ruina populi in culpa ſacerdotum fuit: nequaquàm in ſua domo ſecum aliquam fœminam habeant, nec matrem, nec ſororem: ſed auferentes omnem occaſionem ſatanæ, angelicam vitam ducãt, & Domino Deo caſto corpore & mundo corde, ſinetenùs ſeruiant. Nam licèt hoc in ſacris literis crebriùs inhibitum eſſe videatur, tamen quia hoc nefas in quibuſdam oriri videbatur, idcircò communi decreto ſtatutum eſt, & hoc interdictum à ſancta ſynodo nimiùm laudatum eſt, cuncti presbyteri vt libros & ſacerdotalia veſtimẽta ſuo epiſcopo in ꝓxima ſynodo oſtẽdant, & vt chriſma ſuum ſub ſigillo & ſera ſemper cuſtodiãt, à prædictis epiſcopis expreſsè commendatum eſt. Et vt nemo clericorum arma portet, vel indumenta laicalia induat, id eſt, cottos vel mantellos ſinè cappa non portet, & laici cappas non portent. Et nullus alteri ſuſcipiat à fonte infantem, niſi qui apprimè ſignaculum, id eſt, abrenunciationem diaboli, & profeſſionem catholicæ fidei tenuerit: & infantem nequaq̃ duo vel plures, ſed vnus à fonte baptiſmatis ſuſcipiat, quia in huiuſcemodi ſecta diabolo datur locus, & tanti miniſterij reuerẽtia vileſcit. Nam vnus Deus, vnũ baptiſma, vnus qui à fonte ſuſcipit, debet eſſe pater vel mater infantis. Hæc omnia generaliter interdicta ſunt, quia & grandis leuitas erat, & grauitas vel religio clericalis nimìs in talibus vilis efficiebatur.

CAP. IIII.

GVntbertus Metenſis eccleſiæ primicerius, obtulit libellum proclamationis ſuper Iudæos, qui habitant Metis. Quapropter interdictum eſt iuxta capitula ſanctorum patrum, vt nemo Chriſtianorum (Cum Iudęis non ſumendus cibus.) cum eis manducet & bibat, vel quicquid comedi aut potari poteſt, à Iudęis accipiat: Nimis enim, iuxta quod ait Cæſarius Arelatẽſis eccleſiæ epiſcopus, indignum eſt atq; ſacrilegum, eorum cibos à Chriſtianis ſumi, cùm ea, quibus nos fruimur, ab illis iudicẽtur immunda, ac ſic inferiores incipiant eſſe Chriſtiani, quàm Iudæi. Et omes eorum conuiuas, ipſe & ſanctus Siagrius Eduorũ epiſcopus cum alijs multis excommunicauerunt.

CAP. V.

IN locis verò non conſecratis, id eſt, in ſolarijs ſiue in cubiculis, propter infirmos vel longius iter, à quibuſdã presbyteris ſacrificium offerebatur, quod omimodis interdictum eſt: Et, vt baſilicæ à chorepiſcopis conſecratæ, ab epiſcopis conſecrentur, roboratum eſt: quia iuxta Decreta Damaſi Papæ, Innocentij & Leonis, vacuum eſt atque inane, quicquid in ſummi ſacerdotij chorepiſcopi egẽrunt miniſterio: & quòd & ipſi ijdem ſint qui & presbyteri, ſufficienter inuenitur.

CAP. VI.

DVæ ſanctimoniales propter ſuum facinus de monaſterio ſancti Petri ſinè velamine erant eiectæ: ſed iuxta ſacros canones ſancta conſtituit ſynodus, vt velamina illis redderẽtur, & intra monaſterium in ergaſtulo ponerentur, paruo pane & aqua breui

breui cum abundantia diuini verbi vſque ad ſatiſfactionem fruerentur. Quidā etiàm diaconus, qui de ſacrilegio cōfeſſus, & cōuictus fuit, pro miſericordia in carcere poni iuſſus eſt, interdicto miniſterio, & vt pro eo omnes generaliter orarent, iniunctum eſt.

CAP. VII.

QVædam fœmina nomine Aua, cum ſui fratris cōſilio & auxilio, qui vocatur Folcrius, & cum alijs conſanguineis ſuis, ſuum maritum dimiſit, & ad eum redire noluit. Vndè illorum ſacerdos ſeruus Dei, vocabulo Folcardus, ad ſuam dominam & ad eius fratrem veniēs, vt eos à tanto ſcelere traheret, confeſtim ab eodē & ſuis complicibus caſtratus eſt. Pro his omnibus ad Synodum vocati, venire noluerunt, & idcircò vſque ad ſatiſfactionem excommunicatì ſunt. Viri peſtilentes vaſtabant miſerabiliter iſtam prouinciā: Pro quo ſcelere ad Synodum vocati, ſicut ſcri-
Pſal.34. ptum eſt: Eripite pauperem & egenum: alij venerunt, alij venire noluerunt: Illi qui adfuerunt, Synodo ſatisfecerunt: cæteri autem canonicè excommunicati ſunt. Pari etiàm tenore excommunicatus eſt quidam homo, vocabulo *Theodricus, cum complicibus ſuis, quia quandam viduam, fugiendo proſtratam ſuper corpus ſancti Euētij, rapuit, & de monaſterio traxit, & in vxorem ſibi eam taliter ſociauit. Quidam vir nomine *Lantberſtus, interficiens conſanguineum ſuum, & ducens eius vxorem, nomine Vualdradam, iurauit coram Archiepiſcopo, quòd tale cōiugium dimitteret, & iterùm ei ſe ſociauit, & adhuc eā habet, idcircò excommunicatus eſt.

CAP. VIII.

QVæſitum eſt à ſancta Synodo, quid de ijs ſacra fieri authoritas iuberet, q cum prædictis excommunicatis communionem habeant: Nam non tantùm Laici, verùm etiàm presbyteri in celebratione Miſſæ excommunicatos recipiunt: & quid de his, qui in eadem excommunicatione mortui fuerint. Verùm ad hæc tanta authoritas prolata eſt. Sanctus Petrus Apoſtolus in ordinatione ſancti Clementis ità pleb es alloquitur: Si inimicus eſt alicui ꝓ actibus ſuis, vos cum illo nolite amici eſſe, & prudenter obſeruare debetis auertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis aduerſum: ſed nec loqui his, quibus ipſe non loquitur. Iſtius tranſgreſſores ſanctus Petrus & om̄is authoritas excommunicat. Seruis autem à proprijs libertis ſiue beneficiatis venerabiles Epiſcopi in communione dominorū abſolutionem dederunt. Sanctus Leo papa de excommunicatis, & ità defunctis taliter decreuit: Horū cauſa iudicio Dei eſt ſeruanda, in cuius manu fuit, vt talium obitus vſque ad communionis remedium differretur: nos autem, quibus viuentibus nō communicamus, mortuis communicare non poſſumus.

CAP. IX.

PRecando rogauerunt prædicti Epiſcopi, orare pro domino rege Arnulfo, & triduanum in proximo celebrare ieiunium, vbì cum litanijs & magna corporis afflictiōe precaremùr Deum, vt faciat nos conuerti ad ſe in toto corde, & animo volenti adaperiat cor noſtrum in lege ſua & in præceptis ſuis, & faciat pacem, & placeat redemptori noſtro eripere oppreſſos, reuocare in anguſtijs conſtitutos: Et ſic talia agendo, mereamur obtinere hîc indulgentiam, & in futuro pacem ſinè fine manſuram. Amen.

TRIBVRIENSIS CONCILII ACTA ET DECRETA, EX VETVSTISSIMO codice bibliothecæ Brixienſis fideliter excerpta.

HVius loci Ptolemæus, Plinius, Antoninus, Strabo, non meminerunt. Eſt autem adhuc hodiè villa, quæ Germanica lingua dicitur Tribur / *ſita vltra Rhenum prope Moguntiacum.*

CElebrata eſt ſub Imperatore Arnulpho à vigintiduobus epiſcopis Germanorum, Triburiæ cōcilium anno incarnationis Domini 895. tam ſancta ſanè intentione & diligentia, ad reſecandū omnē palmitem inutilem, ad extirpandam cuiuſlibet hæreſeos radicem, ad tollendam ſchiſmatis occaſionem, ad corrigenda clericorum vitia, ad præcauenda populorum ſcādala, breuiter ad reformādos mores & ſtatus non modò clericorum, ſed & laicorū, vt Gratianus poſteà pleraque eius capitula, diligenti ſtudio recitauerit in volumine Decretorum.

DECRETA ET CAPITVLA Concilij Triburienſis.

1 Communis oratio pro concordia tam cleri quàm populi.
2 De quodam presbytero excæcato, & de excōmunicatis interrogatio ſynodalis.
3 Reſponſio regis, & de excommunica-

tis ſententia vniuerſalis.
4 De iniuria & contumelia, quod abſit, presbyterorum.
5 Quali pœnitentiæ ſubiacere debeat, qui presbyterum voluntariè morti tradiderit.
6 De eo, qui euaginato gladio, atriũ Eccleſiæ intrauerit.
7 De his, qui res eccleſiæ, ſiue interiores, ſiue exteriores, rapiunt.
8 De his, qui contemnũt banum ab epiſcopis impoſitum.
9 De eo, ſi epiſcopus eccleſiaſticũ, & comes ſeculare placitum vna die condixerint.
10 Vt epiſcopus nõ deponatur, niſi à duodecim epiſcopis, presbyter à ſex, diaconus à tribus.
11 Si quis clericus homicidium fecerit, ab ordine ceſſare debebit.
12 Vt præter Paſcha & Pentecoſten, baptiſma non celebretur, excepta neceſſitate periclitantium.
13 De decimis.
14 De decimis antiquarum & nouiter cõſecratarum eccleſiarum.
15 De ſepultura mortuorum.
16 Vt ſepulturam morientiũ nemo vẽdat.
17 Vt nullus laicus in eccleſia ſepeliatur.
18. De vaſculis, quibus myſteria ſacra cõficiuntur.
19 Nè in calice aut vinum ſolum, aut aqua ſola offeratur.
20 De iniuria clericorum.
21 De querimonia inter presbyterum & laicum.
22 De eo, ſi quis liber aliquo crimine infamatur.
23 De his, qui velatas Deo conſecratas, in coniugium duxerint.
24 De virgine ante duodecim annos velata, non conſentiente patrono, ſub cuius erat patrocinio.
25 De viduis velatis.
26 De monachis regulariter exeuntibus, ſiue fuga regularis diſciplinæ elapſis.
27 De clericis, qui ſemel in clero deputati ſunt.
28 Vt nullus epiſcopus alterius miniſtrũ eccleſiaſticum ſolicitet.
29 Vt nullũ ſeruũ ante perfectam libertatem epiſcopus ordinare præſumat.
30 De eo, ſi quis ab Apoſtolico falſam detulerit epiſtolam.
31 De furibus & latronibus.
32 De eccleſia à compluribus cohæredibus obſeſſa.
33 De claudis & aliqua parte corporis minutis, ſi ſacro ordini poſſint adiungi.
34 De eo, ſi quis in hoſte contra paganos interficit captiuos Chriſtianos.
35 Vt nullus comes, nullusque iudex diebus feſtis vel Dominicis ſeu ieiuniorum aut quadrageſimæ, placitũ habere præſumat, & vt nullus pœnitens illò veniat.
36 De eo, ſi duo fratres ſimul arborẽ ſucciderint, & cadente arbore, vnus eorum interfectus fuerit.
37 De muliere, cuius infans aliquo caſu propter negligentiam eius moritur.
38 Si quis liber libertam duxerit, vlterius habere debebit.
39 Si quis alienigenam in matrimonium duxerit, habere debebit.
40 De eo, quòd quidam vxorem alterius, viuẽte eo conſtuprauit, & inſupèr iuramento confirmauit, eo moriente, coniugem eam accipere.
41 De eo, ſi quis duxerit vxorem, & concumbere non valens cum ea, frater eius clàm violauerit illam.
42 Si quis de vno in aliũ tranſmigrat epiſcopatum, & conſanguineam ſuam polluerit, vel aliquod crimen commiſerit.
43 Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo neſciente, filius eius vel frater inſcius violauerit illam.
44 Si quis cum aliqua fornicatus fuerit, & frater eius ignarus duxerit illam vxorem.
45 Si quis cum duabus ſororibus fuerit pollutus.
46 Si cuius vxor cõſtuprata fuerit, & proptereà maritus perdere illam ✱ machinauerit.
47 Si quis ſpiritualem habet compatrem, cuius vxor commater non eſt, eo defuncto, eius viduam licet ei ducere vxorem.
48 De eo, ſi quis ſuæ ſpiritalis commatris filiam duxerit vxorem.
49 De his, qui in adulterio filios genuerunt, vt omninò ſeparentur.
50 De eo, ſi quis aliquem per inluſionem à recta fide ſubuerterit vel perdiderit, vt dupliciter puniatur.
51 De eo, ſi quis cum vxore alterius, viuente eo, fornicatus fuerit.
52 De homicidijs non ſpontè commiſſis.
53 De eo, ſi quis filium ſuum non ſpontè, ſed caſu contingente occiderit.
54 De his, qui voluntariè homicidium fecerunt.
55 De pœnitentia quadraginta dierum.
56 Poſt quadraginta dies pœnitentia primi anni.
57 Pœnitentia ſecundi & tertij anni.
58 Pœnitentia quarti, quinti, ſexti & ſeptimi anni.

FINIS CAPITVLorum.

EPISTO-

EPISTOLA PRAELOQVVTIVA SEQVENTIUM capitulorum.

CVm conſtet omnibus,di-
uinam legem tractanti-
bus,poſt euãgelia & lym-
pidiſſima noui teſtamen-
tifluenta, beatorum ca-
nonibus Apoſtolorũ, &
ſanctorum patrum apud
Niceã Bithyniç congregatorum cõſtitutis,
necnõ & apoſtolicorũ Romanç ſedis pon-
tificum decretis, ſatis occurriſſe, reſtitiſſe,
& oppugnâſſe,ſiue hæreticis, ſiue ſchiſma-
ticis,& omnibus veræ fidei oppugnãtibus
regulas:ſed antiquus ſerpens, qui dicitur
diabolus & ſatanas,inimicus humani gene-
ris,noua venena malitiæ ſuæ, dulci poculo
ſancti ſpiritûs admiſcere, & bono ſemini
ſancti euangelij, zizania ſuæ prauitatis &
prophanç iniquitatis,ſubſeminare non de-
finit,ſicut in Matthæo,cùm bonæ meſſi zi-
Matt.13. zania fuiſſent inſerta, ſcriptum eſt, Inimi-
cus homo hoc fecit:& ſic de eius ſatelliti-
bus ſub ſquamarum ſpecie in Iob perhibe-
Iob 41. tur,Vna vni coniungitur,& ne ſpiraculum
quidem incedit per eas: vndè neceſsè eſt,
eius peruerſiſſimis machinationibus & ſa-
tellitum ſuorum inſecutionibus,ex authé-
tica poteſtate contraire,& nouum paradi-
gma veræ aſſertionis opponere. Quapro-
Pſal. 144. pter rex regum,cuius regnum (vt Pſalmiſta
canit) regnum eſt omnium ſeculorũ, omi-
bus eccleſiaſticæ ſublimitatis ordinibus,
necnon & ſecularis potentiæ dignitatibus,
nouum principem Arnulphum,regem pa-
cifico ordine perpetuæ tranquillitatis prç-
ferre dignatus eſt.Cuius cor,ſanctiſpiritûs
ardore inflammare, & zelo diuini amoris
voluit accendere, vt cognoſcat mundus,
non ab homine neque per hominem, ſed
per ipſum Dominum eum eſſe electũ. Con-
ſiderans enim idem ſapiẽtiſſimus rex pro-
fundæ mentis intuitu, abundantem in ſe
ſancti ſpiritûs gratiam,quia quos repleue-
rit,ardentes in ſe pariter & loquentes facit
de ſe, anno incarnationis Ieſu Chriſti Do-
mini noſtri 895. regni verò ſui octauo, In-
dictione 13, menſe Maio, eiuſdem ſancti
ſpiritûs inſtinctu & primatuũ ſuorum con-
ſultu,venit in villam regiam,videlicet Tri-
Triburia, villa regia. buriam,in terra Francorum conſiſtentem,
cum epiſcopis infrà conſcriptis,abbatibus,
& omnibus regni ſui principibus, necnon
conuenientibus eccleſiaſticorum & ſecu-
larium innumeris turbis: quatenùs infati-
gabili perſeuerantia,diuina & humana tra-
ctarentur,atque emergentia mala compri-
merentur,vt eo liberiùs ſancta Dei Eccleſia
ſuo potiretur honore.Cum autem ſapien-
tiſſimus rex Concilium ſacrum continuari
decreuiſſet,placuit ſibi & vniuerſo clero,
vt peracto triduano ieiunio,litanijs & ora-
tionibus,ſuper ſe de cælis promiſſum inui-
tarent adiutorium,ſicut ipſe ſaluator aſcẽ-
dens in cælum,diſcipulis ſuis promiſit, di-
cens:Eccè ego vobiſcum ſum omnibus di- Matt.28.
ebus vſque ad cõſummationem ſeculi: Vt
futura Concilia in ipſo inchoarẽtur, & per
ipſum finirentur,qui eſt initium & finis, &
ſupplementum legis, vt Apoſtolus Roma- Roma. 10.
nis ſcribens,ait:Finis enim legis Chriſtus,
ad iuſtitiam omni credenti. Quo peracto,
pergẽs ad palatium,regale ſedit ſolium, in-
dutus veſte ſplendidiſſima,quam texit ſa-
pientia,repletus eſt prudẽtia,erectus & po-
tentia,pro ſua magnitudine ſtipatus multi-
tudine,tractans practicè de ſtatu regni, &
theoricè de ordine & ſtabilitate eccleſiarũ
Chriſti,& qualiter boni quietè viuerent,&
mali inultè non peccarent.Interim epiſco-
rum ſacer conuentus in baſilica prædictæ
villæ, poſt communes orationes & preces
finitas,honorificentiſſimè infulati, põtifi-
calibus ſedibus ſuffulti,mentibus ſerenati,
prudentia præditi, ſacroſanctum ingreſſi
ſunt ſynodale colloquium. Inter alia nãq;,
quibus diuina & humana tractaturi erant,
communi voto & pari conſenſu, de collç-
gio ſanctorum ſacerdotum gnaros & ido-
neos direxerunt mediatores ad præfatum
pium regem, inquirentes, quo ſtudio vel
quali benignitate,ſecundùm ſapientiam &
poſſibilitatẽ ab ipſo Deo ſibi datam, Eccle-
ſiam Chriſti,illi per regalem poteſtatem, &
ipſis per ſacerdotalem eminentiam,cõmiſ-
ſam defendere,& miniſterium illorum am-
plificare & ſublimare dignaretur: propo-
nentes ei propriam regis eminentiã, id eſt,
vt miſericordia & modeſtia omnes prçcel-
lat,& non ſecũdùm perſonam iudicet: atq;
iuxta Salomonem, iuſtitiam, iudicium & 3.Reg 1.
æquitatem diligat:addentes inſupèr ſacra-
rum exempla literarum, quibus ſapientia
alumnos ſuis laboribus educatos inſtruẽs,
ait:Meũ eſt conſilium & æquitas, mea pru-
dentia,mea eſt fortitudo: per me reges re- Prou.8.
gnant,& legũ conditores iuſta decernunt:
per me principes imperant,& potentes de-
cernunt iuſtitiam. Et item:Rex qui iudicat Prou. 29.
in veritate,thronus eius in æternum firma-
bitur. Præferentes etiàm ei inſtitutiones
Martini epiſcopi ad Mironem regem, qui-
bus eum ad honeſtatem vitæ & pietatem
morum,ordine rationis inſtituẽs, ait: Pru-
dentis propriũ eſt,examinare conſilia. atq;
ſubiunxit,Si prudens eſt animus tuus, tri-
bus temporibus diſpenſetur:Præſentia or-
dina,futura præuide, præterita recordare.
Et ſermo tuus nõ ſit inanis,ſed aut ſuade-
at,aut moneat,aut conſoletur,aut præcipi-
at. Quibus rex theologiam quaſi ab alto
diſſerentibus, ab auguſta mentis ſuæ ſede
(quia vt Sapientia ait, Cor regum inſcruta- Prou 25.
bile eſt) arcanum myſterij ſui reuelans, in

hæc verba prorupit: O paſtores Eccleſiarũ Chriſti, & clariſſima lumina mundi, agite, (2. Tim. 4.) quæ vobis impoſita eſt, curam paſtoralem: & iuxta Apoſtolum, inſtate opportunè, importunè: arguite, obſecrate, increpate in omni patieotia & doctrina, vt vigili cura & admonitione ſedula, oues Chriſti ad caulas æternæ vitæ iotroducere mereamini. Habetis me, omnibus Eccleſiæ Chriſti aduerſantibus, & veſtro ſacerdotali miniſterio reniteotibus, oppoſitiſſimum bellatorem. Quia, vt Apoſtolus Romanis ſcribit, In bis omnibus ſuperamus propter eũ qui (Rom. 8.) dilexit nos. Et item: Si oeus pro nobis, quis contra nos? Certus ſum enim, quia neque mors, neq; vita, neq; inſtantia, neq; futura, neque vlla creatura poterit nos ſeparare à charitate nei & vnanimitate ſancta, beatiſſimi patres. Gratulantes igitur beati, q miſſi ſunt, ſacerdotes, congredientibus quibuſdam optimatibus de throno regis, cauſa iuſtæ legationis & veræ vnanimitatis, ad ſanctam ſynodum directis, reuerſi ſunt ad eos qui miſerant illos. Perambulantes igitur, & ſacrum conuentum irrumpentes, ritè & laudabiliter quæ iniuncta ſunt exponentes, & eccleſiam illic coogregatã conſolatoria reſponſione lætificantes, ſiluerũt: & quid deincèps acturi eſſent, taciti expectare cœperunt. Exurgentes igitur de ſedibus ſuis reuerentiſſimi patres, cum adſtanti clero ter quaterq; proclamantes, & diuinæ maieſtati ſupplicãtes, Exaudi Chriſte, Arnulpho magno regi vita, & ſonantibus campanis, Te Deum laudamus, concinentibus cunctis, glorificantes & IESVM Chriſtum collaudantes, qui in ſeruis ſuis conſolabitur, qui Eccleſiæ ſuæ ſanctæ tam pium & mitem conſolatorem, tamq; ſtrenuum adiutorem, ad honoré nominis ſui condonare dignatus eſt. Et peractis diuinę maieſtati precibus, inclinantes ſe coram pij principis adſtantibus miſſis, gratificãtes & magno principi laudes perſoluentes, deindè recto ordine conſederũt: & præuio ſancto ſpiritu, quædam capitula magis neceſſaria, ex canonicis inſtitutionibus ſubſcripſerunt, errata corrigere, ſuperflua abcídere, recta via regia coarctare. Poſt hæc prudentiſſimus rex regnorum, ſacroſanctis diuinę religionis interfuit myſterijs, & ſancti patres ſecretis palatinis. Et concordia erat in cunctis, ad laudem Ieſu Chriſti Domini noſtri, cui ſit laus & gloria per infinita ſeculorum ſecula.

Communis oratio pro concordia tam cleri quàm populi. *Cap.* 1.

POſt ingreſſum ſancti & ſynodalis colloquij, è cælis diuinum implorabãt auxilium, vt Deus omnipotens, qui, Dauid canente, inhabitare facit vnanimes in do- (Pſal. 67.) mo, & dabit virtutem & fortitudinem plebi ſuæ, in domo ſua, in ſancta videlicet eccleſia, clerum & populum vnanimes dignaretur cohibere, virtutem & fortitudiné dare, vt in nullo diſſiderent: quatenùs rationabilia meditantes, & dictis coocordarẽt, & factis.

De quodam presbytero excæcato, & de excommunicatis interrogatio ſynodalis.

Caput 2.

CVm hæc pro vnitate tam cleri quàm populi tractarentur, quidam presbyter venit medius, à quodam laico excæcatus, eiuſdem criminis, propter quod cæcus fuerat effectus, liberrimus, vt teſtatur Epiſcopus, in cuius ſancta ſynodo poſt excæcatiõem coràm poſitus, ſecurus eſt factus. Quapropter idem epiſcopus præcepit, vt veniret laicus, & de tam nefando ſcelere ſatisfactionem procuraret agere. Qui nequaquàm conſenſit, ſed communem Epiſcoporum ſynodum appellauit. Perpendẽtes epiſcopi lamentationem Hieremiæ impleri, aurum obſcurari, lapides ſanctuarij (Thre. 4.) ab hoſtibus deſtrui, & iterùm in membris ſuis Chriſtum crucifigi, ſuſpirantes & compaſſibiliter ingemiſcentes, vicarijs pro ſe & ſancto clero tranſmiſſis, proclamantes, & pium eccleſiarum defenſorem appellãtes, & conſilium poſtulantes, quid ſtatuere dignaretur pro talibus & ſimilibus, qui pro diuerſis erratibus & certis crimioibus ſunt incorrigibiles, & iuſto anathemate mucrone apoſtolici ſermonis abcidũtur, quo ait: Tradite huiuſmodi ſatanæ in interitũ car- (1. Cor. 5.) nis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini. Et iterùm: Cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Sed tamen, indurante diabolo, qu anuis excommunicentur, ad pœnitendum oon emolliuntur: ſed ſicut ſcriptum eſt, Impius (Prou. 18.) cùm in profundum peccatorum venerit, contemnit: profundum peccatorum intuentes, & in deſperationem prorueotes. Et (Matt. 27.) erit nouiſſimus error peior priore. Mittẽtes etiàm ei contra eos ſcripta inſtituta canonica, in canonibus ſanctorum Apoſtolorum capitulo vndecimo: Quòd cum excommunicatis nõ ſit orandum. In Niceoo magno Concilio, capitulo quinto: Qui ſuo peccauerunt euidenter epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur. In Antiocheno ſancto Concilio, capitulo ſecundo: Vt ſi quis epiſcopus, aut presbyter, aut diacon9, ſeu quilibet ex clero, communicare depræhenſus fuerit cum excommunicatis, etiàm iſte communione priuetur, tanquàm qui regulam confundat Eccleſiæ. In epiſtola Caliſti papæ, Vt nemo cum eis in oratione, aut cibo, vel potu, aut oſculo communicet, nec eis Aue dicat.

Reſponſio regis, & de excommunicatis ſententia vniuerſalis. *Cap.* 3.

NOs igitur quibus regni cura, & ſolicitudo eccleſiarum Chriſti cõmiſſa eſt,

eſt, aliter regnum & imperium iure eccleſiaſtico regere & gubernare non poſſumus, niſi hos qui eccleſiam Chriſti, non habentem

Ephe. 5.

(vt Apoſtolus ait) maculam, neque rugam, conturbant, zelo fidei perſequamur, de quo rex Dauid teſtatur:

Pſal. 138.

Nónne qui oderunt te Deus, oderam illos, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderã illos, inimici facti ſunt mihi.

Matt. 18.

Et cùm euangelium legeretur, audiuimus: Si *te nõ audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

for. * Eccleſiam

Rom. 13.

Et alibì: Qui pcutit malos in eo quòd mali ſunt, miniſter Domini eſt. Idcircò non potentiam oſtendentes, ſed iuſtitiam exhibẽtes, præcipimus, & authoritate noſtra iniungimus omnibus regni noſtri comitibus, poſtquàm ab epiſcopis anathemate excõmunicationis percelluntur, & tamẽ ad pœnitendum non inclinãtur, vt ab ipſis compræhendantur, & ante nos perferantur: vt qui diuina iudicia non verentur, humana ſententia feriantur. Vndè per quendam ſapientem dictum eſt:

Prou. 20.

Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſipat omne malum intuitu ſuo. Si enim tam rebelles extiterint, vt comprẽhẽdentibus repugnare ſtuduerint, & in tali temeritate interfecti fuerint, iudicio Epiſcoporum interfectoribus nulla imponatur pœnitentia: & præcepto noſtro. Vueregeldi nulla ab eis extorqueatur compoſitio. Conſtringanturque proximi & eorũ cognati eum iuramento, nè in illis eos vindicent, ſed pacem ad eos & concordiam ſeruent.

Wergeld / defenſionis pecuniam Germanicè ſignificat, & ità hic videt accipi.

De iniuria & contumelia, quod abſit, presbyterorum. Cap. 4.

SI quis presbyter, quod abſit, quia ſacerdos altiſſimi DEI eſt, vulneratus, vel quibuſlibet iniurijs & contumelijs dehoneſtatus, euaſerit, & ſuperuixerit, tota compoſitio perſoluatur presbytero. Si autem articulo mortis præuẽtus obiẽrit, precium Vueregeldi tripartita partiatur diuiſiõe: Id eſt, altari cui ordinatus fuerat, pars vna: Epiſcopo, in cuius diœceſi erat, altera: tertia parentibus, de quibus ortus fuerat. Si verò in atrio eccleſiæ aliquid ex iſtis presbytero factũ fuerit ſupradicto modo, presbytero & pro presbytero ſoluatur. Sed quia, vt Hilarius papa omibus epiſcopis per diuerſas prouincias in epiſtola ſua ſcribit, iniuria ſacerdotum & eccleſiarum, ſacrilegium eſt: ſacrilegium in atrio factum, altari & Domino eiuſdẽ loci perſoluatur. Sacerdotes enim non ſunt lacerandi, ſed potiùs coronandi: quia de his Eccleſiaſticus liber loquitur, dicẽs:

Eccl. 7.

In tota anima tua time Dominũ, & ſacerdotes illius ſanctifica, & miniſtros eius non derelinquas, & honorifica ſacerdotem. Et Iſidorus: His enim, ſicut & epiſcopis diſpenſatio myſteriorum Dei cõmiſſa eſt. præſunt enim eccleſiæ Chriſti, & in conſecratione diuini corporis & ſanguinis, conſortes ſunt Epiſcopis. Similiter & in doctrina populorum, & in officio prędicandi.

Quali pœnitentiæ ſubiacere debeat, qui presbyterum voluntariè morti tradiderit. Cap. 5.

SI quis ſacerdotem, non coactus, ſed propria voluntate ſeductus, morti tradiderit, ſecundùm ſentẽtiam apoſtolicorum & noſtrorum moderni temporis ſacerdotũ, quinquennio pleniſſimæ caſtigationi pœnitentiæ ſubſternatur, ità vt carnem non manducet, nec vinum bibat, ieiunet autem vſq; ad veſperã, exceptis Dominicis & diebus feſtis.

Rigor priſcæ pœnitentiæ.

Arma non portet, & vbicunquè eat, pedibus incedat, eccleſiam non intret, ſed ante fores ſtet, orans Dominum puro corde, vt abluatur tanto crimine. Expleto verò quinquẽnio, introducente Epiſcopo, ingrediatur eccleſiam, nondùm tamen cõmunicans, ſed *intra audientes ſtans.

*inter

Et aliud quinquennium indulgentiùs introëat indultũ. quo verò expleto, cùm decimi anni curſus fuerit finit⁹, gratia cõmunicãdi & licentia concedatur ei equitandi. Maneat autem in reliquis obſeruatiõibus tres dies per hebdomadã, vt purificationis mereatur culmen.

De eo qui euaginato gladio atrium eccleſiæ intrauerit. Cap. 6.

SI quis temerarius atrium eccleſiæ euaginato gladio præſumptuosè intrauerit, ſacrilegium facit. Et idcircò ſacrilegium in atrio Domini factum, ſacrilegij more altari & domino perſoluatur. Dominus dicit in euangelio:

Matt. 26.

Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. Id eſt, qui ſeipſos vice talionis per peccatum in præſenti vlciſci deſiderãt, gladio ipſius peccati in anima moriuntur. Quanto magis is, qui *ſecũdum atrium, quod Dominus ſibi præ cęteris ſegregauit locis, ſuæ ſanctæ eccleſiæ ad honorem, polluit, & temerarius irruperit, gladio peccati & iniquitatis ſuæ mortuus iacuerit? Quapropter opùs eſt pœnitentia, vt reſurgat ad vitam, qui guſtauit mortem.

* ſanctum

De his qui res eccleſiæ, ſiue interiores ſiue exteriores, rapiunt. Cap. 7.

QVicunq; timorem Domini poſtponentes, & eccleſiaſtica iudicia nõ verentes, res eccleſiæ rapiunt vel auferunt, vt in epiſtola Anacleti papæ legitur, ſacrilegium faciunt. Papa dixit: Ergò qui Chriſti pecunias & eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida eſt, atque homicida antę conſpectum iudicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatẽ operatur: qui autem pecuniam vel res eccleſię abſtulerit, ſacrilegium facit. Vndè tanta authoritate Apoſtolicæ ſententiæ ſuffulti, ſancimus & vnanimes indicam⁹, vt res Ec-

cleſiæ tripliciter componantur, inſupèr verò bannus epiſcopalis exquiratur. Qui verò exteriores eccleſiæ res rapiunt vel fraudant, comite agente coërceãtur, vt res ablatæ legitimè reſtituantur & componãtur. Si verò non procurauerint, vel non emendauerint, ab epiſcopo canonicè conſtringantur, vt res reſtituantur.

De his qui contemnunt bannum ab Epiſcopis impoſitum. Cap. 8.

NEmo contemnat, neq; trãſgrediatur bannum ab epiſcopis ſuperpoſitum. Sciat & abhorreat in epiſtola beati Clemẽtis dictum, contra ſe ſcriptum: Si vobis epiſcopis non obedierint omnes tam maiores quàm & inferioris ordinis, atq; reliqui populi, tribus & linguæ: non ſolùm infames, ſed etiàm extorres à regno Dei & conſortio fidelium, à liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ alieni erunt. Et audiant ipſum Dominũ, in euangelio dicentem: Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Quapropter nos euangelicam & apoſtolicam conſiderantes authoritatem, non quęſtum pecuniarum, ſed lucrum quærẽtes animarum, ſtatuimus & confirmamus, vt ſi quis poſt hanc huius ſancti concilij diffinitionem, inuẽtus fuerit corrupiſſe bannum ab Epiſcopis impoſitum, quadraginta dierum caſtigatione corripiatur, tantùm in pane, ſale, & aqua.

Luc. 10.

De eo, ſi epiſcopus eccleſiaſticum, & comes ſeculare placitum vna die condixerint. Cap. 9.

CVm autem epiſcopus eccleſiam à Domino DEO ſibi commiſſam regens, epiſcopatum circumeundo perrexerit, & placitum canonicè cõſtitutum decreuerit, populumq; ſibi creditum illò inuitauerit: atque comes eadem die, ſciens placitum ab epiſcopo condictum vel neſciẽs, placitum cum populo ſuum condixerit, & per bannum illuc venire præceperit: placitum comitis oẽs poſtponant, & comes ipſe: idemq; populus, poſt Epiſcopum feſtinè pergant, ſcientes ſe non illic ſeditioſa contentione decertare, ſed ꝓ fide catholica inuigilare: non cumulum pecuniarum, ſed lucrum cõgregare animarum. Vndè in eadem beati Clementis epiſtola: Veſtrum, qui legatione Domini fungimini, eſt docere populos. Eorum verò eſt, vobis obedire vt Deo. Et in epiſtola Alexãdri papæ, ſucceſſoris Euariſti: Si quis autem legationem veſtrã impedit, non vnius, ſed multorum profectum auertit: & ſicut multis nocet, ità à multis eſt arguendus: & quia Dei cauſam impedit, & ſtatum Eccleſiæ conturbat, ideò à liminibus eius arceatur. Quapropter nullus comes, nullusque iudex, nullus omninò in clericatu vel ſeculari habitu conſtitutus, legationem epiſcoporum impediat, vel conturbare præſumat. Vt autem vnanimitas & concordia ſit inter Epiſcopos & comites, placuit, vt ſi quis epiſcopus domi reſidens, conuentum populi eſſe voluerit, & comes nihilominùs in ipſa eademque die placitũ eſſe dixerit, effectum obtineat, qui prior indicauerat, ſalua tamen dignitate & poteſtate epiſcopi.

Clemens.

Alexãder.

Vt epiſcopus non deponatur, niſi à duodecim epiſcopis, presbyter à ſex, diaconus à tribus. Cap. 10.

STatutum eſt in hac ſancta & vniuerſali ſynodo, vt nullus epiſcopus deponatur, niſi à duodecim epiſcopis, presbyter à ſex, diaconus à tribus. In Concilio Carthaginẽſi, cap. duodecimo, Felix epiſcopus dixit: Si quis epiſcopus in reatum aliquem incurrerit, & non poteſt plurimos congregare epiſcopos: nè in crimine remaneat, à duodecim epiſcopis audiatur. Et presbyter à ſex, cum proprio ſuo epiſcopo, & diaconus à tribus Epiſcopis audiatur. Et in eodem Concilio, cap. vigeſimo: Vt presbyter à ſex, diaconus à tribus diſcutiatur Epiſcopis. Reliquorum clericorũ cauſas, etiàm ſolus epiſcopus loci cognoſcat & definiat.

Concilio Carthagi.

Si quis clericus homicidium fecerit, ab ordine ceſſare debebit. Cap. 11.

SI quis clericus, quanuìs nimiũ coactus, homicidium fecerit, ſiue ſit presbyter, ſiue diaconus, deponatur. Legimus in canonibus Apoſtolorum, quòd Epiſcopus, presbyter, & diaconus, qui in fornicatiõe, aut periurio, aut furto captus eſt, deponatur. Quanto magìs is, qui hoc immane ſcelus fecerit, ab ordine ceſſare debebit? Qui enim Chriſtum ſequi deſiderat, debet, ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Qui cũ malediceretur, non remaledicebat: cùm percuteretur, non repercutiebat: cùm pro nobis pateretur, non comminabatur. Et ipſe in euangelio ſuo præcepit: Si quis te percuſſerit in vnam maxillam, præbe illi & alteram. Nõ enim debemus occídere, cùm Dominus dicat: Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non occídes: qui autem occíderit, reus erit iudicio. Ego autẽ dico vobis, Quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Nec malum pro malo reddere, ſed ſicut Apoſtolus Romanis ſcribens ait, Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum. Si quis clericorum præſens erit, vbi homicidium fuerit, & neq; conſenſu, neq; conſultu, neque in aliquo homicidij reatu pollutus eſſe conuincitur, nihil ei obſit, quin cõſecratus in gradu permaneat: non conſecratus, ſi aliàs dignus ſit, ꝓmotus accedat.

1. Ioan. 2. 1. Pet. 2.

Matt. 5.

Ibidem.

Roma. 12.

Vt præter Paſcha & Pentecoſten baptiſma non celebretur, excepta neceſſitate periclitantium. Cap. 12.

SAcroſanctum baptiſmi myſterium, ſciant omnes in CHRISTO regenerati, nó niſi præfixis & legitimis in anno celebrari temporibus, cùm hoc ſibi priuilegium, vt in epiſtola Siricij papæ legitur, capite ſecúdo, & apud nos, & apud omnes Eccleſias, ſpecialiter cum pentecoſte ſua Dominicum paſcha deſendit. In quo (vt legitur in epiſtola Leonis papæ, cap. nono) orta eſt & virtus muneris, & ſpecies actionis. Ad cuius rei confirmationé plurimùm valet, quòd ipſe Dominus Ieſus Chriſtus, poſtquàm reſurrexit à mortuis, diſcipulis ſuis formam & poteſtatem tradidit, baptizandi, dicens: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritusſancti. De quo vtiquè ante paſſionem potuiſſet eos inſtruere, niſi propriè voluiſſet demonſtrare, regenerationis gratiam ex ſua reſurrectione cœpiſſe. Auditur ſanè huic obſeruantiæ, etiàm pentecoſtes, ex aduentu ſanctiſpiritûs, ſacra ſolennitas, quæ de paſchalis feſti pendet articulo. Nam cùm ad alios dies alia feſta pertineant, hęc ſemper ad eum diem recurrit, qui reſurrectione Domini eſt inſignis, porrigens quodammodò manum auxiliantis gratiæ, & eos inuitans, quos à die paſchę aut moleſtia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas interclufit, vt deſiderij ſui effectum dono ſancti ſpiritûs conſequantur. Ipſe enim vnigenitus DEI, qui in paſcha reſurrexit, in fide credentium & in virtute operum, nullam inter ſe & ſpiritumſanctū voluit eſſe diſtantiam, quia nulla eſt diuerſitas in natura. Vndè vtrique ſit proprium, non diſſimile eſſe feſtum, vbì vnum eſt ſacramentum. Sicut tunc, ità & nunc, in remiſſionem peccatorum, baptiſmi celebratur ſacramentum: qui idem ſpiritusſanctus, cuius hîc celebramus aduentum, eſt remiſſio omniū peccatorum. Trina nanque in baptiſmate immerſio, triduanam imitatur ſepulturam: Et ab aquis eleuatio, inſtàr eſt reſurgentis de ſepulcro. Periculo quocunque modo præoccupatis & deſperatis, omni tempore ſubueniendum, & baptiſmi ſacramentum eſt tribuendum, quia neceſſitas vix habet legem. Si enim valida infirmitate occupati & deſperati, ad Eccleſiam prouchi nó poſſint, loco mundo perſpecto, baptiſma celebretur, & ꝓcuratione presbyteri cautè obſeruetur & collocetᷣ. Vſq; ad octauum nanque diem, ipſa regeneratio ſacra ab omni Chriſtiano populo celebrabitᷣ, quia reſurrectio Domini octo diebus colitur.

Siricius papa.

Leo papa.

Matt. vlti.

De decimis. *Cap.* 13.

DE decimis Auguſtinus doctor mirabilis, ſub breui ratiuncula ſatìs videtur dilucidâſſe, cùm ait: Decimæ ex debito requiruntur. Quid ſi diceret DEVS, nempe, Meus es ô homo, Mea eſt terra quam colis, Mea ſemina quæ ſpargis, Mea animalia quæ fatigas, Meus eſt ſolis ardor: Et cùm omnia mea ſint, tu qui * minus accommodas, ſolam decimā merebaris, ſed ſeruo tibi nouem. Da mihi decimam. Si non dederis decimam, auferam nouem. Si dederis mihi decimam, multiplicabo nouem. Si ergò quærit aliquis, cur decimæ dentur, ſciat quòd ideò dandæ ſunt, vt hac deuotione DEVS placatus, largiùs præſtet quæ neceſſaria ſunt: & vt miniſtri Eccleſiæ exindè releuati, liberiores fiant ad ſpiritalis ſeruitij expletionem: & vt munus populi ex hinc in quotidiana oblatione Domino immoletur: necnon ſecundùm ſtatuta canonum, in ſuſtentationem pauperum & reſtaurationem eccleſiarum proficiant. Quatuor enim fieri partes iuxta canones iudicamus, de decimis & oblationibus fidelium: vt vna ſit Epiſcopi, altera clericorū, tertia pauperum, quarta reſtaurationi Eccleſiarum ſeruetur, ſicut in epiſtola Gelaſij papæ cap. xxvii. legitur.

* manus

Decimæ cur détur.

De decimis antiquarum, & nouiter conſecratarum eccleſiarum.

Cap. 14.

PLacuit huic ſancto concilio, vt ſecundùm ſanctiones canonum, decimæ, ſicut & aliæ poſſeſſiones, antiquis conſeruentur Eccleſijs, ſicut in Chalcedonenſi ſancto concilio ſtatutum eſt, cap. xvii. Si quis autem in affinitate antiquæ Eccleſiæ noualia rura excoluerit, decima exindè debita, antiquæ reddatur eccleſiæ. Si verò in qualibet ſylua, vel deſerto loco, vltra milliaria quatuor aut quinque, vel eo ampliùs, aliquod dirutum conlaborauerit, & illic conſentiente epiſcopo eccleſiam conſtruxerit, & conſecratam perpetrauerit, proſpiciat presbyterum ad ſeruitium DEI idoneum & ſtudioſum, & tūc demùm nouam decimam nouæ reddat Eccleſiæ: ſalua tamen poteſtate epiſcopi.

De ſepultura mortuorum.

Cap. 15.

REſtat propter inſtantem, quæ tunc maxima occurrit, neceſſitatem, vbicunquè facultas rerum & opportunitas temporum ſuppetat, ſepulturam morientiū apud eccleſiam, vbì ſedes eſt epiſcopi, celebrari. Si autem hoc propter itineris longinquitatem, aut adiacentem alicuius inopportunitatis difficultatem, impoſſibile videatur, expectet eum terra ſepulturę ſuę, quo canonicorum aut monachorum, ſiue ſanctimonialium congregatio ſancta communiter degit, vt eorum orationibus iudici ſuo commendatus occurrat, & remiſſionem delictorum, quam meritis non obtinet,

Viuorum pro defun

obtinet, illorum interceſſionibus percipiat. Quòd ſi & hoc ineptum & difficile æſtimetur: vbi decimã perſoluebat viuus, ſepeliatur mortuus.

ctis intercessiones asseri.

Vt ſepulturam morientium nemo vendat.

Cap. 16.

ABhorrendus, & chriſtianis omnibus deuitandus mos iniquus ſubrepſit, ſepulturam mortuis debitã, ſub precio vendere, & gratiam Dei venalem facere; cùm hoc nuſquàm ſub euangelica gratia meminimus nos inueniſſe vel legiſſe. In Eccleſiaſtico namq; libro ſcriptum eſt: Mortuo non prohibeas gratiam, ſciens quia omnes moriemur. Et item: Omnia quæ de terra ſunt, in terram conuertuntur. Quid terra terram vendis? memẽto quoniam terra es, & in terram ibis, & quoniam mors tibi futura eſt, appropiat & non tardat. Recordare quoniam non hominis eſt terra, ſed vt Pſalmiſta commemorat, Domini eſt terra, & qui habitant in ea. Si terram vendis, inuaſione alienæ rei reus teneberis. Gratìs accepiſti à Deo, gratìs da pro eo. Quarè interdictum ſit omnibus omninò Chriſtianis, terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare. Niſì fortè proximi & amici defuncti, propter nomen Domini & redemptionem animę viri, gratìs aliquid donare velint.

Eccl 7. Gen. 3. Pſal. 23.

Vt nullus laicus in Eccleſia ſepeliatur.

Cap. 17.

SEcundùm ſtatuta ſanctorum patrum & experimẽta miraculorum, prohibemus & præcipimus, vt deincèps nullus laicus in Eccleſia ſepeliatur. Quidam mirabilis doctor noſtræ diffinitioni conſentiens, inquit: Nemo enim in eccleſia ſepeliatur, niſì fortè talis ſit perſona ſacerdotis, aut cuiuſlibet iuſti hominis, qui per vitæ meritum, talem viuendo ſuo corpori defuncto locũ acquiſiuit. Corpora antiquitùs in Eccleſia ſepulta, nequaquàm proijciantur, ſed pauimento deſupèr facto, nullo tumulorũ veſtigio apparente, eccleſiæ reuerentia conſeruetur. Vbì verò hoc præ multitudine cadauerũ, difficile ſit facere, locus ille cœmeterium & polyandrium habeatur, ablato indè altari, & conſtituto vbì religiosè ſacrificium Deo valeat offerri. Beatus Gregorius in miraculis pãtrũ, memoria dignũ, & huic rei congruum refert miraculum in Genuenſi vrbe contigiſſe. Ibì nanque quidam Valentinus nomine, Mediolanenſis Eccleſiæ defenſor, defunctus eſt, cuius corpus in Eccleſia beati martyris Syri ſepultum eſt. Nocte autem media in eadem Eccleſia factæ ſunt voces, àc ſi quis violenter ex ea repelleretur, atq; traheretur forãs. Ad quas nimirùm voces cucurrẽre cuſtodes, & vidẽre duos quoſdã teterrimos ſpiritus, qui eiuſdem Valentini pedes cum ligatura conſtrinxerant, & eum ab Eccleſia clamantem, ac nimiùm vociferantem forãs trahebant. Qui videlicet exterriti, ad ſua ſtrata reuerſi ſunt. Manè autem facto, aperientes ſepulcrũ, vbì idem Valentinus poſitus fuerat, eius corpus non inuenerunt. Cumq́ue extra Eccleſiam quærerent, vbì proiectum eſſet, inuenerũt hoc in ſepulcro alio poſitum, ligatis adhuc pedibus, ſicut de eccleſia fuerat abiectum. Ex qua re colligendum eſt, quia hi quos peccata grauia deprimũt, ſi in ſacro loco ſepeliri ſe faciũt, reſtat vt etiàm de ſua præſumptione iudicentur, quatenùs eos ſacra loca non liberent, ſed etiàm culpa temeritatis accuſet. Quid igitur ſacra loca ſepultis proſunt, quandò hi, qui indigni ſunt, ab eiſdem ſacris locis diuinitùs proijciuntur? Sancta ſynodus dixit: Mira res, & multis expaueſcenda. Ideoq́; per futura temporum curricula ab omnibus obſeruanda.

Lib. 4. Dialog. cap. 53. Quiddam ex Gregorio mirũ valdè. Impijs ſacra loca nihil conferunt.

De vaſculis quibus myſteria ſacra cõficiuntur.

Cap. 18.

VAſa quibus ſacroſancta cõficiuntur myſteria, calices ſunt & patenæ. De quibus Boniſacius martyr & epiſcopus interrogatus, ſi liceret in vaſculis ligneis ſacramenta conficere, reſpondit: Quondàm ſacerdotes aurei ligneis calicibus vtebant, nunc ecõtrà lignei ſacerdotes aureis vtuntur calicibus. Zephyrinus XVI. Romanus Epiſcopus, patenis vitreis Miſſas celebrari conſtituit. Tum deindè Vrbanus xviij. papa, omnia miniſteria ſacrata fecit argentea. In hoc enim, ſicut & in reliquis cultibus, magìs & magìs per incrementa temporum decus ſuccreuit Eccleſiarum. Noſtris enim diebus, qui ſerui patrisfamiliãs ſumus, nè decus matris eccleſiæ imminuatur, ſed magìs cumuletur & amplificetur: ſtatuimus, vt deincèps nullus ſacerdos ſacrũ myſterium corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti Domini noſtri, in ligneis vaſculis vllo modo conficere præſumat, nè vndè placari debet, indè iraſcatur Deus.

De conſec. di. 1. Vaſa in quibus ſacroſancta.

Nè in calice aut vinum ſolum aut aqua ſola offeratur.

Cap. 19.

ALexander ſucceſſor Euariſti, dixit: Non debet enim, vt à patribus accepimus, & ipſa ratio docet, in calice Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed vtrunq; permixtum: quia vtrunq; ex latere eius profluxit: Vt videlicet per hoc indicet, populos, qui ſecundùm Ioannem aquæ ſunt, à CHRISTO, cuius ſanguis in calice eſt, diuidi non debere. Cuius rei veritatem in hanc ſancta ſynodo confitemur, credimus & confirmamus, nè vllus ſinè commixtione vini & aquæ myſteria ſacra conficiat, ſed vt duæ partes ſint vini: quia maior

Ioan. 19. Apoc. 17.

eſt maieſtas ſanguinis Chriſti, quàm fragilitas populi: tertia aquæ, per quam intelligitur infirmitas humanæ naturæ.

De iniuria clericorum.

Cap. 20.

SI quis inreuerens, timorẽ Domini poſtponens, in ſeruos eius ſæuire præſumpſerit, quos ipſe præ cæteris peculiari ſingularitate ſibi ſegregauit, & coronæ ſuæ ſi-
1. Pet. 2. militudinem, tradente Apoſtolorum principe, geſtare fecit, & ſeruos ſuos dici & eſſe voluit, ſortemq́; illorum ſe conſtituit, ſicut de eis ſcriptum eſt, loquente ipſo nomino,
Num. 18. Ego hæreditas eorum, Dominus hæredi-
Deut. 18. tas mea eſt: ſi quis (vt diximus) vllum eorũ, quocunq; ordine conſecratum, cæſis vulneribus, vel quibuſcunq; iniurijs anguſtauerit, iubeat eum Dominus Epiſcopus per bannum à ſe impoſitum ante ſe venire, & aduocet cognitorem & adiutorem comitem, & conſtringat proteruum Epiſcopus authoritate canonica: vt eidem clerico, cui contra Diuinas & humanas leges contumelias ingeſſit, iuſtam & debitã perſoluat compoſitionem: & comite agente perſoluat bannũ regibus debitum. Si verò agente proteruia venire contempſerit, iuſtitięq́; conſentire detrectauerit, agantur ſuper eũ omnia, quæ ſuprà ſcripta ſunt in ſecundo & tertio capitulo, niſi iterùm veniat, & iuſtitiæ concordet.

De querimonia inter presbyterum & laicum.

Cap. 21.

2. q. 4. Si quis presbyter. SI quis presbyter contra laicum, vel laicus cõtra presbyterum, aliquam habet querimoniæ controuerſiam, Epiſcopo
* ſuſcipiẽte * regente ſinè perſonarũ acceptione finia-
* per iuramentum tur, & laicus * præiuramento, ſi neceſsè ſit,
* ſe expurget * conſtringatur: presbyter verò, vice * præ-
* iuramẽti iuramenti, per ſanctam cõſecrationem interrogetur, quia Sacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. Manus enim, per quam corpus & ſanguis Chriſti conficitur, iuramento polluetur? abſit, cùm Dominus in Euangelio diſcipulis ſuis, quorum vicem nos indigni in ſancta gerimus Eccleſia, di-
Matth. 5. cat: Nolite omninò iurare. ſit autem ſermo veſter, Eſt eſt, Non non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt. Nõ dixit, quod amplius eſt, malum eſt, ſed à malo, id eſt, à malo homine, de cuius incredulitate cogimur iurare. Vt enim in quadam homilia beati Bedę presbyteri legimus, ſi fortè nos incautiùs iuraſſe contigerit, quod ſcilicet obſeruatum, peiorem vergat in exitum, liberè illud mutandum nouerimus ſalubriori conſilio.

De eo, ſi quis liber aliquo crimine infamatur.

Cap. 22.

SI quis fidelis libertate notabilis aliquo crimine aut infamia deputatur, vtatur iure, iuramento ſe excuſare. Si verò tanto

taliq́; crimine publicatur, vt criminoſus à populo ſuſpicetur, & propterea ſuperiurẽ, aut cõfiteatur & pœniteat, aut epiſcopo vel ſuo miſſo diſcutiente, per ignem candenti Heb. 4.
ferro cautè examinetur. Deus omnipotẽs, cùm omnia nuda & aperta ſint oculis eius, (vt in epiſtola Euariſti papæ ſcriptum legimus) quò nos à dubijs & incognitis ſententiam proferre compeſceret, mala Sodomæ noluit audita iudicare, priuſquàm manifeſtè agnoſceret quæ dicebantur. Vndè ipſe Gen. 18.
ait: Deſcendam & videbo, vtrùm clamorẽ qui venit ad me, opere cõpleuerint, an nõ eſt ità, vt ſciam. Quo exemplo moniti, nè ad proferendam ſententiã vnquàm præcipites ſimus, aut temerè indiligenterq́; indiſcuſſa quæq; quo modo iudicemus: ſed exemplo Domini deſcendamus, videamus, & iuſto examine criminoſos diligẽter perſcrutemur, ſicut ipſe Sodomam: vt videamus, vtrùm clamorem populi cõpleuerint, néc ne. Nam mala audita nullum moueãt, ſed antè audita diligenter inquirat.

De his qui velatas Deo conſecratas, in coniugium duxerint. *Cap.* 23.

SI quis ſacro velamine conſecratam in coniugium duxerit, & poſt dicatũ Deo propoſitum inceſta fœdera ſacrilegaq́; Gelaſius
miſcuerit, vt in conſtitutis Gelaſij papæ, papa.
cap. vigeſimo legitur, protinùs ęquum eſt à ſacra communione detrudi, & niſi per publicam probatamq́; pœnitentiam omninò non recipi. Si tamen pœnituerint, trãſeuntibus de ſeculo viaticum non negetur. In Chalcedonenſi cõcilio cap. decimoſexto: Hoc perpetrantes excommunicentur: cõfitentibus, authoritate epiſcopi miſericordia largiatur. In epiſtola papæ Syricij capit. ſexto: Velatæ Deo conſecratæ, ſi abiecto propoſito ſanctitatis, clanculùm ſacrilega ſe contagione miſcuerint, vel de illicitis complexibus publicè & liberè filios procreauerint, has impudicas deteſtabileſq́ue perſonas, à monaſteriorum cœtu & Eccleſiarum conuentibus eliminandas eſſe, iudicatum eſt, quatenùs retruſæ ergaſtulis, tantum facinus cõtinua lamentatione defleãt. Vndè verbo Domini & canonica authoritate in hac ſancta ſynodo præcipimus, vt omninò ſeparentur, & iuramento conligentur, vlterius ſub vno non cohabitare tecto, nec familiari frui colloquio, excepto in Eccleſia & in publico, aut pariter vllam habere communionem, vndè ſuſpicio illecebroſi deſiderij, aut ſcandalum libidinoſi facti, iuſtè poſſit oriri. Si quæ etiàm inter ſe diuidenda ſint, diuidant, & vterque ſua prouideat.

De virgine ante duodecim annos velata, non conſentiente patrono, ſub cuius erat patrocinio.

Cap. 24.

Quæcun-

QVæcunq; virgo ſub patrocinio ante annos XII. nó coacta, ſed propria voluntate, ſacrum velamen ſibi impoſuerit, annumq́ue & diem, nullo repetente, velata permanſerit, ab eodem ſancto habitu vlteriùs non recedat, ſed ſponſa vero regi Chriſto, immaculato agno, vlteriùs incorrupta & immaculata deſeruiat. Si verò idem patronus poſt annum & diem, ſanctum propoſitum corrumpere, & velatam ſtuduerit repetere, atque Chriſto ſuam ſponſam rapere: ſecúdùm præſtituta canonum præiudicemus, vt vires non obtineat, ſed Chriſto regi ſuam ſponſam, relinquat. Si quis de virginibus velatis curioſiùs & diligentiùs inueſtigare perſtiterit, inſiſtat cap. decimoſexto Carthaginenſis ſancti concilij, & nonageſimotertio Africani. In Carthaginenſi, cap. decimoſexto continetur, vt ante vigeſimum quintum annum virgines non conſecrentur: in Africano, nonageſimo tertio: Vt quicunqne epiſcoporum, aliqua vrgente neceſſitate vel periculo mortis anguſtante, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velauerit, ſeu velauit, ante vigeſimumquintum annum ętatis virginem, non ei obſit concilium, quod de iſto annorũ numero conſtitutũ eſt, quin velata & cóſecrata pmaneat.

De viduis velatis. Cap. 25.

VIduas autem velare pontificum nullus attentet, prout cõſtitutum eſt in decretis papæ Gelaſij, cap. decimotertio, quod nec authoritas diuina, nec canonum forma præſtituit. Quæ ſi propria voluntate continentiã profeſſa, vt in eiuſdem Gelaſij cap. 21. legitur, eius intentio pro ſe reddat rationem Deo. Quia ſicut ſecundùm Apoſtolum, ſi ſe continere non poterat, nullatenùs nubere vetabatur: ſic ſecũ habita deliberatione, promiſſam fidẽ pudicitiæ Deo debet cuſtodire. Qua authoritate paternæ ſuffulti ſententiæ, in hoc ſacro conuentu ſancimus & liberè iudicamus: quòd ſi ſpõtè velamen, quanuis non conſecratum, ſibi impoſuerit, & in Eccleſia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit, ſanctimoniæ habitum vlteriùs habere debebit: licèt ſacramento confirmare velit, eo tenore & ratione velamen ſibi imponere, vt iterùm poſſit deponere.

1. Tim. 5.

De monachis regulariter exeuntibus, ſiue fuga regularis diſciplinæ elapſis. Cap. 26.

SI quis monachus pro lucro animæ vel animarum, à ſuo monaſterio exire, & aliud propoſuerit intrare, cóſentientibus epiſcopo, abbate & fratribus, cóſentimus & cõcordamus, quia id feciſſe multos ſanctos legimus. Si verò fuga regularis diſciphinæ elapſus, propoſitũ ſanctitatis calcauerit, omnimodis coërcendus, & ab hominibus deteſtandus, atq; omni onere eſt grauandus: vt ſaltem rubore verecundiæ confuſus, & onere paupertatis afflictus, redeat, quem relicta ſingularitatis profeſſione inimicus tenebat. Si autem tam irreuerens & pertinax eſt, vt ad monaſterium redire, & propoſitum monachi reluctauerit obſeruare, impleantur ſuper eum cóſtituta, quæ de eo ſcripta ſunt in ſancto canone in concilio Chalcedonenſi cap. 4. papæ Syricij ſexto, Leonis XXVJ. quatenùs retruſus ergaſtulo, decoq; poſſit pœnitudinis igne purgatorio.

Monacha apoſtata

qui tractandus.

Nota apoſtata.

De clericis qui ſemèl in clero deputati ſunt. Cap. 27.

IN ſynodo Chalcedonenſi, cap. ſeptimo ſtatutum eſt, vt clerici qui ſemèl in clero deputati ſunt, neque ad militiam, neq; ad aliquam veniant dignitatem mundanam. Et hoc tentantes, & pœnitentiam nó agentes, quò minùs redeant ad hoc, quod propter Deum primitùs elegére, anathematizari. Nos autem eandem ſequẽtes canonicam authoritatem, ſtatuimus, vt clericus eccleſiaſticè nutritus, in Eccleſia coram populo vel legens vel cantans, ſi poſtmodùm relicto clericatûs habitu, à caſtris Dominicis, quibus adſcriptus eſt, profugus & apoſtata elabitur, & ad ſeculum egreditur: ab Epiſcopo canonicè coerceatur, vt ad ſinũ matris Eccleſiæ reuertatur. Quòd ſi in hac indiſciplinatione perdurat, vt comam nutriat, cõſtringatur, vt iterùm detondeatur, & poſteà nec vxorem accipiat, nec ſacrum ordinem attingat. Si verò huic huius ſancti concilij reluctauerit definitioni, ſecundùm præſtitutam Chalcedonenſis capituli conſtitutionem anathematizetur. Sanctus Iſidorus tales hippocentauris dicit eſſe ſimiles, qui nec equi, nec homines, atque quaſi bruta animalia, libertate ac deſiderio ſuo feruntur.

Clericus deſertor vt caſtigandus.

Hippocentauris quinam ſimiles.

Vt nullus Epiſcopus alterius miniſtrum Eccleſiaſticum ſolicitet. Cap. 28.

IN Niceno ſancto & vniuerſali concilio continetur: Propter multam perturbationem & ſeditiones quæ fiunt, placuit cõſuetudinem omnimodìs amputari, ità vt de ciuitate ad ciuitatem, non Epiſcopus, non presbyter, non diaconus, transferatur, &c. In Chalcedonenſi, cap. XX. Clericos in Eccleſia miniſtrantes, in alterius ciuitatis Eccleſia ſtatutos fieri non oportet. Si quis Epiſcopus poſt hanc definitionem ſuſceperit clericum ad alium pertinentem, ſuſcipiens & ſuſceptus, communione priuentur, donèc is qui migrauerat, ad propriã fuerit regreſſus Eccleſiam. Item in ſynodo Sardicenſi, cap. decimooctauo: Vt nulli liceat Epiſcopo, alterius epiſcopi miniſtrum Eccleſiaſticum ſolicitare, & in ſuis parochijs

chijs ordinare. In Africano, cap. vigeſimo primo: Vt clericum alienũ nullus ſibi priuet epiſcopus, præter eius arbitrium cuius fuerit clericus, &c. Item in decretis papæ Leonis: Alienum clericũ, inuito epiſcopo ipſius, nemo ſuſcipiat, nemo ſolicitet, niſi ex placito charitatis id inter dantem accipientemq; conuenerit. Quibus conſtitutis ſanctorum canonum operam dantes, & veſtigijs patrum inhærentes, hoc ſecundùm præfixos ſanctos canones ſtatuimus, & iuſtum eſſe decernimus.

Vt nullum ſeruum ante perfectam libertatem Epiſcopus ordinare præſumat.
Cap. 29.

SEcundùm decreta ſanctorum patrum præiudicamus, & nos id acturos profitemur, vt nullum ſeruum Epiſcopus ordinare præſumat, antequàm perfecta ditetur ingenuitate, quia non debet vilis perſona fungi ſacerdotij dignitate. Leo papa in epiſtola ſua, cap. 1. Debet enim eſſe ab alijs ſecurus, qui diuinæ militiæ fuerit aggregandus, vt à caſtris Dominicis quibus nomen eius adſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur. Gregorius in decretis ſuis, capitulo ſeptimo: Multos ex Eccleſiaſtica familia nouimus, ad omnipotentis Dei ſeruitium feſtinare, vt ab humana ſeruitute liberi, in diuino ſeruitio valeant conuerſari. Si verò feſtinantes ad omnipotentis DEI ſeruitiũ incautè retinemus, illi inuenimur quædam negare qui dedit omnia. Vndè neceſſè eſt, vt ab humano ſeruitio liber recedat, qui diuini obſequij diſtrictã ſubire appetit ſeruitutem. Sancta ſynodus dixit: Præfinita patrum ſtatuta, inuiolabilem habeant firmitatem.

Leo papa.

Gregorius papa.

De eo, ſi quis ab Apoſtolico falſam detulerit epiſtolam. *Cap.* 30.

IN memoriam beati Petri Apoſtoli, honoremus ſanctam Romanã & Apoſtolicã ſedem, vt quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat magiſtra Eccleſiaſticæ rationis. Quarè ſeruanda eſt cum manſuetudine humilitas, vt licèt vix ferẽdum, ab illa ſancta ſede imponatur iugum, conferamus & pia deuotiõe toleremus. Si verò, quod nõ decet, quilibet ſiue ſit presbyter, ſiue diaconus, aliquam perturbationẽ machinãdo, & noſtro miniſterio inſidiando, redarguatur falſam ab Apoſtolico detuliſſe epiſtolam, vel aliud quid, quod indè non conuenerit, ſalua fide & integra circa Apoſtolicum humilitate, penès epiſcopum ſit poteſtas, vtrùm eum in carcerem, aut in aliã detrudat cuſtodiam, vſquequò per epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis legatos, Apoſtolicam interpellet ſublimitatem, vt potiſſimùm ſua ſancta legatione dignetur decernere, quid de talib' iuſto ordine lex Romana ſtatuat diffinire, vt & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.

Eccleſiæ Romanæ honor habendus.

De furibus & latronibus.
Cap. 31.

TRanquillitatem ſanctæ Dei Eccleſiæ inquietari, & pacem fraternã infeſtari teſtantur fures & latrones, qui ambulant inter nos ouina pelle obumbrati, ſed lupina mente recedunt alienati, res Eccleſiarũ ſæua mente adducti rapientes, & gregem Dominicum ſpoliando lacerantes. De quibus Saluator in Euangelio commemorat: Qui non intrat per oſtium in ouile ouium, ille fur eſt & latro. Atq; ſubiungit: Fur non venit, niſi vt furet, & mactet, & perdat. Vbi quanuis hæreticos, qui fidem furantur Eccleſiæ, deſignet: tamen inſecutione furum & latronum, turbatã monſtrat pacem Eccleſiarum. De talibus Apoſtolus ad Philippenſes: Videte canes, videte malos operarios. Canes vocauit, quòd non habent verecundiam: malos operarios, quia nulla faciunt quæ pietati conueniunt. Et Dominus per Prophetam Eſaiam: Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam. Vndè nos quæ Dominus diligit diligentes, & quę odit, odio habentes, ſtatuimus & iudicamus, vt ſi quis poſt hæc Euangelica & Apoſtolica atq; Prophetica verba, & diffinitionẽ pacatiſſimæ ſynodi, inuentus fuerit furtum aut rapinam exercere, & in ipſo diabolico actu mortẽ meretur incurrere: nullus pro eo præſumat orare, aut eleemoſynam dare. Et eleemoſyna pro eo data, in memoriam clericorũ nec pauperũ veniat, ſed execrabilis ſordeſcat. B. Auguſtinus de talibus horribilẽ profert ſententiã, dicens: Nemo te poſt mortẽ tuã fideliter redimit, quia tu te redimere noluiſti. Si autem ille fur vel latro vulneratus elabitur, & expectatione mortis deſperatus putatur, atque recõciliari ſe myſterijs ſacroſanctis, habitu corporis & voluntate piæ mentis deprecatur, Deoq; & ſacerdoti, comite vita, emendatione morum & actuũ confitetur, communionis gratiam nõ negamus tribuendã. In Niceno magno cõcilio ſtatutũ legimus: Si quis egreditur è corpore, vltimo & neceſſario viatico minimè priuetur, &c. Item de vltima pœnitentia, in epiſtola Innocẽtij papæ cap. 21. Tribuitur ergò cum pœnitentia extrema communio, vt homines huiuſmodi vel in ſupremis ſuis, permittente Saluatore noſtro, à perpetuo liberẽtur exitio. Item de eodem Carthaginenſi 7. Et Cæleſtini 15. vbi ait: Quid, rogo, aliud eſt, vltimã pœnitentiã negare periclitanti, quàm mortem addere morienti?.

Ioan. 10.

Philip. 3.

Eſaię 61.

Cap. 12. & 26. q. 6 De his verò.

De Eccleſia à compluribus cohæredibus obſeſſa. *Cap.* 32.

QVæcunq; Eccleſia à cõpluribus cohæredi-

Cohære-

des q̃ ius habeat patronatûs, hæredibus ſit obſeſſa, concordi vnanimitate vndiquè procuretur, nè ꝓpter aliquas diſceptationes ſeruitium Dei minuatur, & cura populi inreligioſè agatur. Si verò contingat pro ea comparticipes diſſidere, & ſub vno presbytero nolle eam procurare, & propterea iurgia & cõtentiones tam inter ipſos, quàm inter clericos incipiant frequẽtare, quia iuxta Apoſtolum ſeruos Dei 2.Tim.2. non oportet litigare, epiſcopus tollat indè reliquias, & ſub magna cura honorificè collocet eas, atque eiúſdem Eccleſiæ claudat oſtia, & ſub ſigillo conſignet ea, vt ſacrum miniſteriũ nullus celebret in ea, antequàm concordi vnanimitate vnum omnes eligãt presbyterum, qui idoneus ſit ſacroſanctũ locum procurare, & populo DEI vtiliter præeſſe. Hanc autem habeant authoritatem Epiſcopi, vt in nullis Eccleſijs nec cõſtituantur presbyteri, nec expellantur, illis inconſultis & nõ conſentientibus. In epiſtola beati papæ Clementis legitur: Clemens papa. Attendendum ſummoperè eſt omnibus presbyteris & reliquis clericis, vt nihil abſq; Epiſcopi proprij licentia agant, non vtiquè Miſſas ſinè eius iuſſu quiſquam presbyterorum in ſua parochia agat. Similiter & reliqui populi, maiores ſcilicet & minores, per eius licentiam, quicquid agendum eſt, agant. Animæ verò eorum ei creditæ ſunt: ideò omnia eius conſilio agere debent, & eo inconſulto nihil.

De claudis, & aliqua parte corporis minutis, ſi ſacro ordini poßint adiungi.

Cap. 33.

IN Niceno ſancto & vniuerſali concilio ſtatutũ eſt, cap.1. vt ſi quis à medicis per languorem deſectus eſt, aut à barbaris abciſus, hic in clero permaneat. In epiſtola Innocentij papæ, cap.28. Qui igitur volens cuiuſlibet partem digiti ſibi abſcidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui verò caſu aliquo cõtingit, hunc canones præcipiunt & clericum fieri, & ſi in clero fuerit repertus, non abijci. Item in decretis Gelaſij papæ, cap.16. Vt nemo literas neſciens, vel aliqua parte corporis imminutus, promoueatur ad clerum. Hanc authoritatem ſanctorum patrum confitemur, & confirmamus, ſequimurque: ità vt ſi quis à medicis per languorẽ deſectus eſt, vel per aliquam infirmitatem claudus effectus eſt, inueniatur aliàs dignus, permaneat clericus, & ſacro ordini aptus.

De eo ſi quis in hoſte cõtra Paganos, interficit captiuos Chriſtianos. *Cap.* 34.

VNdiquè bella conſurgunt, hoſtes ſæuiunt. Inimica gens paganorum inſequitur populum Chriſtianorũ. Impletũ eſt enim quod Euãgelica teſtatur hiſtoria: Matt.24. Surget gens contra gentem, & regnum aduerſus regnum, &c. Et alibì ſcriptum eſt:

Pugnabit orbis terrarum pro eo contra inſenſatos. Sap.5. Quapropter zelo diuinæ æmulationis accenſus Chriſtianorum exercitus, procedunt ad bellum, confidentes in eum qui dixit: Vos ad certamen acceditis, ego prælior pro vobis. Fit conuentus Chriſtianorum & paganorum: fortiter dimicãt iſti pro fide, illi contra fidem. Vndè fortiſſimo cõſortante Domino, ſicut * Matathias pater Machabæorum ait, Non in multitu- 1.Mach.3. ne exercitûs ſit victoria belli, ſed de cælo veniet fortitudo: ſæpè fit victoria Chriſtianorum, victa eſt pars paganorum. Quarè vnà cum interfectis paganis perempti fuerunt Chriſtiani, captiui à barbaris, quia in impetu belli nequeunt diſtingui. Idcircò iuſtum decernentes, ſtatuimus cum interfectoribus miſericordiùs agendum, ità vt quadraginta diebus pœnitentiæ indulgentiùs tranſactis, penès epiſcopum ſit authoritas & poteſtas, vt perpendat culpam, agat indulgentiam.

Vt nullus comes, nullusque iudex diebus feſtis vel Dominicis, ſeu ieiuniorũ aut Quadrageſimæ placitum habere præſumat, & vt nullus pœnitens illò veniat.

Cap. 35.

SEcundùm ſanctorum ſtatuta patrum, in hoc ſancto præiudicamus concilio, vt nullus comes, nullusq; omninò ſecularis, diebus Dominicis vel Sanctorum in feſtis, ſeu Quadrageſimæ aut ieiuniorũ, placitum habere, ſed nec populũ illò præſumat coërcere: Quia indè iraſcitur Deus, cùm tantùm ſuo ſancto ſeruitio debet populus deſudare, inueniatur lites & contentiones frequentare. Diebus verò Dominicis & ſanctorum feſtis, vigilijs & orationibus inſiſtẽdum, & ad Miſſas cuilibet Chriſtiano cum oblationibus eſt currẽdum, & tantummodò Deo vacandũ. Dominicis & feſtis diebus q̃d agendum. Diebus Quadrageſimæ & ieiuniorũ, ſumma deuotione ieiunandum, & omni intentione eſt orandum, atq; vnicuique pro facultatibus ſuis eleemoſynæ tribuẽdæ, & nullę lites vel cõtentiones habendæ. Arguit enim eos, qui contentiones & lites tempore ieiuniorum, & qui à debitoribus debita exigunt, Dominus per prophetam, dicens: Eſaiæ 58. Eccè in diebus ieiuniorum veſtrorum inuenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis: eccè ad lites & cõtentiones ieiunatis & percutitis pugno impiè. Ideò nobis, qui gregis Dei curam accepimus paſtoralem, ſummoperè curandũ & prohibendũ eſt, nè noſtra deſidia agente, præfatis dieb⁹ vllus placitum habere, & populũ nobis cõmiſſum, à ſeruitio Dei noſtri audeat impedire. Prætereà ſancimus & præcipimus, vt nullus comes aliquem pœnitentem ad placitum ire cõpellat, nec ipſe veniat: nè fortè, dum ieiunare & orare atque pro ſalute ſuæ animæ

animæ debet inuigilare, vaniloquijs & cōtentionibus cogatur laborare.

De eo, ſi duo fratres ſimul arborem ſucciderint, & cadente arbore, vnus eorum interfectus fuerit. Cap. 36.

Diſt. 50. Si duo fratres, habetur ibi ſententialiter.

SI contingat duos fratres ſimul arborē ſuccídere, ſiue in ſylua, ſiue quocunq; loco, & cadente arbore, alter alteri, fuge vel caue dixerit, & ipſe ſtans ſiue fugiens, ſubtus ipſam arborem deuenerit, & mortuus fuerit: ſuperſtes frater, innocens de morte defuncti dijudicetur: Quia non voluntate, non incuria illius, non deniquè cōſenſu, nec vllo ſuo mortē incurrit reatu: ſed dum ambo inſiſterēt operi neceſſario, incautus & inſperatus caſu arboris depreſſus eſt, nemine penitus adiuuare valente. Hanc eandem ſtatuimus diffinitionem de cæteris ſimilibus, ſiue cognatis, ſiue nulla proximitate coniunctis. Iſtam diffinitionē tenuêre patres noſtri Apoſtolici viri: ideò eorum exempla ſequentes, per futura temporainuiolabilem eam cuſtodimus, & poſteris noſtris ſequendam tranſmittimus: quia graue peccatum eſt, & noſtro miniſterio contrarium, innocentem opprimere, & ſecurum crimine, ſcienter criminoſum habere. Quidā de ſapientibus ait: Premit inſontes debita ſceleri noxia pœna, iuſtusq; tulit crimen iniqui.

De muliere, cuius infans aliquo caſu, propter negligentiam eius moritur. Cap. 37.

SI quæ mulier, vt ſæpè contingit, infantem proprium prope ignem collocauerit, & alius, qui caldarium ſuper ipſum ignē pependerit, & aquam infuderit, atque aqua ipſa per ignem feruens egreditur, & infanti ſuperfunditur, & ppterea mortuus agitur: mater infantis, propter neglıgētiam, iudicio ſacerdotum pœniteat, & homo qui caldarium pependit, ſecurus permaneat. Simili modo de cæteris ſimilibus, quæ ſæpè diuersè ſolent euenire, & iudicamus, & eſſe volumus.

Si quis liber libertam duxerit, vlterius habere debebit. Cap. 38.

Leo papa.

IN decretis papæ Leonis, cap. 18. ſcriptū eſt: Non omnis mulier viro iuncta, vxor eſt viri, quia nec omnis filius hæres eſt patris. Nuptiarum autem fœdera, inter ingenuos ſunt legitima & inter æquales. Itaque aliud concubina, aliud vxor, ſicut aliud ancilla, aliud libera. Igitur ſi quis filiam ſuam viro habenti concubinam, in matrimoniū dederit, nō ità accipiendum eſt, quaſi eam coniugato dederit, niſi fortè illa mulier, & ingenua ſit facta, & dotata legitimè, & in publicis nuptijs honeſtata videatur. Vndè paternam ſequentes authoritatē, ſub præſenti huius ſancti catalogo concilij, ſtatuimus & liberè iudicamus, vt quiſquis liber libertam, hoc eſt, ex ancilla per manumiſſionem & regalem largitionem liberam factam, legitimè in matrimonium duxerit, vlterius habere debebit, tāquàm vnam ex nobili genere progenitam, excepta fornicationis cauſa: & quàm diu illa viuat, nullam aliam accipiat. Eſt igitur, vt ex decretis papæ Leonis prædiximus, ingenua facta, & dotata legitimè, & in publicis honeſtata nuptijs, & propterea iam non eſt concubina, ſed vxor legibus acquiſita. Hæc eadem lex, pro qualitate ſexus, ſit fœminis & viris * libertas. for. * libera.

Si quis alienigenam in matrimonium duxerit, habere debebit. Cap. 39.

QVicunq; alienigenam, hoc eſt, alienæ gentis fœminam, (verbi gratia, Francus mulierem Baioricam) vtrorunque conſultu propinquorum legitimè vel ſua, vel mulieris lege acquiſitam, in coniugium duxerit: velit nolit, tenenda erit, nec vltrà ab eo ſeparanda, excepta fornicationis cauſa. Quanuìs enim, vt Apoſtolus ait, vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma, vtriq; communis ſit nationi, legem tamē habent diuerſam, & quantùm ad ſeculum, interdùm longè diſiunctam. Quarè ſi vnus è duobus, vnam carnem in duas diuidere, & copulam nuptialem machinetur diſiungere, dicendo, non ſecundùm ſuæ gentis legem iura matrimonij cōtraxiſſe, & idcircò ſeparari poſſe: canonica inſtitutione diffinimus, & noſtro omniumq; orthodoxorū iudicio ſtatuimus, vt quod legis imperfectum ſit, perficiatur, & ius matrimonij nequaquā reſoluatur. Synodus Romana ait, quòd non dimittenda ſit vxor poſt baptiſmum, quæ habita eſt & ante baptiſmū. In baptiſmo ſoluuntur crimina, non tamē legitima coniugia. Cùm enim in baptiſmo tranſmigrat de vita in vitam, & non mutat vxorem legitimam, quomodò mutat eam, qui non mutat vitā, ſed tranſit de gente ad gentem? Igitur quia iam ſuffugium nō habent ſeparandi, impleant dictum Apoſtoli, vt vnanimes vnum ſentientes permaneant in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Nos autē cognita referimus, quia quendā Francum & mulierem Saxonicā talia egiſſe cognouimus. Si quis poſt hæc, huius ſancti concilij inſtitutionē paruipēdens, aliam duxerit, cuiuſcunq; gentis ſit, canonicè arceatur, vt priori cum pœnitentia copuletur.

Ephe. 4.

Philip. 2.

De eo, quòd quidam vxorem alterius, viuente eo, conſtuprauit. Et inſupèr iuramento confirmauit, eo moriente, coniugem eam accipere. Cap. 40.

AVdiuimus rem execrabilē, & catholicis omnibus deteſtandam, quendā nefando fornicationis opere alicuius vxorem, viuente eo, cōmaculaſſe: & in augmētum iniquitatis, iuramento confirmaſſe, ſi

eius legitimum ſuperuixiſſent ambo maritum, vt ille fornicator illam adulterā adulterio pollutam, ſibi aſſociaret toro & legitimo matrimonio, ſi hoc iure dici matrimonium poteſt, per quod oriuntur, quæ Apoſtolus enumerat mala, quę ſunt fornicatio, Rom. 1. immunditia, luxuria, &c. ad vltimum verò, veneficia & homicidia, quia pro tam inlicito amore, alij veneno, alij gladio, vel alijs diuerſis ſunt perempti maleficijs. Idcircò acutiſſimo ferro, & totius generis artificio reſecanda, per quæ cæleſtia regna ſunt occludēda. Quoniam vt idem Apoſtolus ait, 1. Cor. 6. qui talia agūt, regnum Dei non cōſequentur. Tale igitur connubium anathematizamus, & Chriſtianis omnibus obſeramus. Non licet ergò nec Chriſtianæ religioni oportet, vt vllus ea vtatur in matrimonio, cum qua priùs pollutus eſt adulterio.

De eo, ſi quis duxerit vxorem, & concumbere non valens cum ea, frater eius clam violauerit illam. Cap. 41

SI quis legitimā duxerit vxorem, & impediente quacunq; domeſtica infirmitate, vxorium opus nō valens implere cum illa: frater verò eius, ſuadente diabolo, adamatus ab ipſa, clanculùm eam humiliauerit, & violatā reddiderit, omnimodò ſeparentur, & à neutro vlteriùs eadem mulier contingatur. Igitur coniugium, quod erat legitimū, fraterna cōmaculatione eſt pollutū: & quod erat licitū, inlicitū eſt factū, vt Hieronymus ait: Mulier duorum fratrū non aſcēdat torum: ſi autē aſcendit, adulterium perpetrabit. Quia verò humana fragilitas procliuis eſt ad labendū, aliquo modo muniatur ad ſtandū. Idcircò epiſcopus, conſiderata mentis eorum imbecillitate, poſt pœnitentiam ſua inſtitutione peractā, ſi ſe continere non poſſint, legitimo cōſoletur * matrimonio: nè, dum ſperant ad alta ſubleuari, corruant in cœnum. (* eos)

Si quis de vno in alium transmigrat epiſcopatum, & conſanguineam ſuam polluerit, vel aliquod crimen commiſerit. Cap. 42.

SI quis de vno in alium omninò trāſmigrat epiſcopatum. & ſi (quod abſit) cōtingat cum filiā ſororis ſuæ, amitæ aut materteræ, auunculi vel patrui polluere, aut aliquod crimen committere: Epiſcopus, in cuius tūc diœceſi commoratur, & tali ſcelere criminatur, habeat ius & poteſtatē, ſecundùm canonicā authoritatem, & noſtrā ſynodalem inſtitutionem, flagitioſum coërcere, & ad pœnitendū emollire. Per quos enim melius rei veritas ventilatur & emēdatur, quàm per hos, inter quos habitat & criminoſus apparet?

Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo neſciente, filius eius vel frater inſcius violauerit illam. Cap. 43.

SI quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo nſciēte, filius eius vel frater eiuſdem rei inſcius, cum eadē ſe polluerit, & poſtquàm ſe pollutū eſſe cognouit, confeſſus fuerit, & hoc ſe neſcire cum iuramēto cōfirmauerit: quia hoc pœnituit & confeſſus fuit, poſt peractam congruam pœnitentiā, legitimo vtatur matrimonio, nè iterùm mordente crudeliſſima libidinis beſtia ſaucietur, & voraginem fornicationis incidere videatur. Nā vt Hieronymus ait, ferreas mentes domat libido. Mulier verò quæ tātum nefas cōmiſerat, vlterius pœniteat, atq; continens & innupta permaneat.

Si quis cum aliqua fornicatus fuerit, & frater eius ignarus duxerit illam vxorem. Cap. 44.

SI quis cum aliqua crimē fornicationis fecerit, & frater eius, eiuſdem ſceleris ignarus, duxerit illā vxorem, frater qui prior per fornicationem polluerat illam, quia non indicauit fratri vxorem ducenti, prædura arceatur pœnitentia & condigna caſtigatione. Qua peracta, ſi continens eſſe non poſſit, indulgentia ſubleuetur, nè libidini proſternatur, quatenùs legitimo conſoletur matrimonio. De muliere verò ſancimus, ſicut de ea in Neocæſareenſi ſancto concilio diffinitum legimus, cap. 2. Mulier ſi duobus fratribus nupſerit, abijciatur vſque ad mortem. Veruntamen in exitu propter miſericordiam fructū pœnitentiæ cōſequatur, ſi promiſerit, quòd facta incolumis, huius coniunctionis vincla diſſoluat. Quòd ſi defecerit mulier aut vir in talibus nuptijs, difficilis erit pœnitētia in vita permanenti. Epiſcopus verò poteſtatem habeat ſecundùm conuerſationem ipſius, aut adijcere negligenti, aut minuere pœnitenti. Tamen vlteriùs continens & à viro diſiuncta permaneat. (Concil. Neocęſar.)

Si quis cum duabus ſororibus fuerit pollutus. Cap. 45.

SImili modo ſecūdùm ſanctos canones diffinimus & iudicamus de eo, qui cū duabus ſororibus fuerit pollutus, vt vſq; in exitum vitæ pœnitens & continens permaneat. Soror autem, quæ poſterior libidinis perforata aculeis, ſcienter ſe cum eodem commaculauerit, vſq; in finem vitę pœnitens & continens perduret. Si autem improuiſè contingit, condigna ſtringatur caſtigatione: & ſi velit, legitima vtatur viri coniunctione.

*Si cuius vxor cōſtuprata fuerit, & propterea maritus perdere illam * machinauerit.* Cap. 46.

SI cuius vxor conſtuprata fuerit, & propterea maritus capitali ſentētia delere illam * machinauerit: ipſa verò, vrgēte mortis periculo, ad Epiſcopum cōfugerit, & auxilium quæſierit, operoſiori, ſi poteſt, Epiſco-

Epiſcopus labore deſudet,nè occidatur. Si verò non poteſt, nullo modo liceat ei; requirenti eam reddere viro ad occidendũ, quæ ſe ei obtulit ad defendendum:ſed ſolerti cura tranſmittet eam ad lucum, quem ipſa delegerit,vt ſecura viuere poſſit. Si verò interdùm maritus eam inuenerit & repetiérit,ſecundùm ſeculi poteſtatem *babuerit,quid agere ei velit. Sed audiat ſanctum Auguſtinum,dicentẽ: Cùm enim vir à virtute nomẽ accipit,& mulier à mollitia, id eſt, fragilitate: quarè cõtra crudeliſſimã libidinis beſtiam, vult vnuſquiſq; vxorem ſuam eſſe victricem, cùm ipſe ad primũ libidinis ictum victus*cadit? Nam quicquid contra fidem Catholicam mulieribus non licet,nec viris licet. Si autem eadem mulier timore perterrita,à loco vbi eam epiſcopus deſtinauit,auſugerit, & vir eius ab Epiſcopo ſemèl aut bìs vel ſæpiùs repetiérit, ſi vitam ei obtinere poſſit,perquirat,& reddat: ſin aũt,omninò non reddat. Maritus verò, quandiù ipſa viuat, nullo modo alteram ducat.

* habeat,

* cadat?

Si quis ſpiritalem habet cõpatrem, cuius vxor commater non eſt: eo defuncto, eius viduam licet ei ducere vxorem.

Cap. 47.

QVi ſpiritalem habet cõpatrem,cuius filiũ de lauacro ſacri ſontis accepit, & eius vxor cómater non eſt: liceat ei, defuncto cõpatre ſuo, eius viduam ducere in vxorem, ſi nullam habent cõſanguinitatis propinquitatem. Quid enim? nunquìd nõ poſſunt coniungi, quos nulla proximitas carnalis, vel *in id generatio ſecernit ſpiritalis?

* id nulla

De eo, ſi quis ſuæ ſpiritalis commatris filiam duxerit vxorem. Cap. 48.

ILlud etiàm nec canonica inſtitutione diffinimus, nec introductiõe aliqua refutamus: ſed propter eos qui diuersè de eo ſentiunt,hoc loco aliquid cõmemoramus. Si quis ſuæ ſpiritalis commatris filiam,fortuitù & ità contingente rerum caſu,in cõiugium duxerit, conſilio maturiori ſeruato,habeat, atque honeſtè legitimo coniugio operam det.

De his qui in adulterio filios genuerunt, vt omninò ſeparentur. Cap. 49.

DE his qui in adulterio iuncti, per incentiua libidinis malæ filium vel filiam genuerunt, canonicè præiudicamus: vt quãdò ab Epiſcopo iuſta diuiſione ſeparantur, eo tenore ſeiungantur, nè vltrà ſpe reuerſionis deludantur. Quarè,ſi quid inter ſe proprietatis aut pecuniæ cõmuni donatione tradiderunt, *vt quæ cõmuni ſeruent infanti. De reliqua verò proprietate & pecunia, nullã vlteriùs habeant communionẽ, ſed vterq; ſua prouideat, & vt velit faciat. Et vt hoc veriùs credaẽ, atq; firmiùs obſeruetur: verbo nñi præcipimus,& canonica atq; ſynodali impoſitiõe iniungimus, quatenus iuramento colligentur,deincèps & vltrà ſub vno non cohabitare tecto: nec familiari frui colloquio, excepto in Eccleſia & in publico: nec vllam habere cómunionem in ꝓprietate,aut mancipijs,vel pecunia,ſiue vllis rebus, vndè ſuſpicio luxurioſi facti, aut ſcandalum libidinoſi deſiderij iuſtè poſſit oriri.

* vtiquè

De eo ſi quis aliquem per inluſionem à recta fide ſubuerterit, vel perdiderit, vt dupliciter puniatur. Cap. 50.

SI quis verò, ſiue ſit vir, ſiue mulier, aliquem à recta credulitate & Catholica fide inluſione diabolica auerterit: expedit ei,vt euangelicus intonat ſermo,vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius,& dimergatur in profundum maris. Quia qui ſcandalizauerit alios,vt Deum offendant,ac de vera fide & ſalute recedant, multo melius eſſet ei, vt proprijs vitæ ſuæ vitijs & immũditia pollutus puniretur, q̃ pro ſuis & aliorũ peccatis in infernũ dimergeretur. Et ſi quempiã veneno vel herbis,aut diuerſi generis maleficijs perdiderit, velut peſſimus homicida, duplici mulctetur pœnitentia.

Matth.18.

De eo ſi quis cum vxore alterius, viuente eo, fornicatus fuerit. Cap. 51.

ILlud verò communi decreto ſecũdùm canonum inſtituta diffinimus & præiudicamus, vt ſi quis cum vxore alterius, viuente eo, fornicatus fuerit, moriente marito, ſynodali iudicio aditus ei claudatur inlicitus,nè vlteriùs ei coniungatur matrimonio,quam priùs polluit adulterio. Nolumus enim,nec Chriſtianæ religioni oportet, vt vllus ducat in coniugium, quã priùs polluit per adulterium.

De homicidijs non ſpontè commiſſis.

Cap. 52.

PLacuit nobis de homicidijs non ſpõtè commiſſis,hic inſerere, quod in Ancyrano ſancto cõcilio, cap. 22. legitur, vbi dicitur: De homicidijs nõ ſpontè commiſſis, prior quidem diffinitio poſt ſeptennẽ pœnitentiã perfectionẽ cõſequi præcepit: Secunda verò, quinquennij tempus replere. Modus aũt huius pœnitentiæ, in epiſcoporum ſit arbitrio, vt ſecundùm conuerſationem pœnitentium,poſſint & extẽdere tardantibus, & minuere ſtudioſè feſtinãtibꝰ.

De eo, ſi quis filium ſuum non ſpontè, ſed caſu contingente, occiderit. Cap. 53.

SI quis filium ſuũ (quod abſit) nõ ſpontè, ſed caſu contingente occíderit,* ſecundùm homicidia ſpõtè commiſſa pœniteat, vt ſequenti ſubinſertur capitulo.

* iuxta homicidia nõ ſpõtè

De his qui voluntariè homicidium fecerint.

Cap. 54.

DE his qui volũtariè homicidium fecerint, Ancyrano ſancto cõcilio cap.

21. legitur: Vt pœnitentiæ quidem iugiter ſe ſubmittant: perfectionem verò, id eſt, communionis Chriſti gratiam, circa vitæ exitum conſequantur. Inſtituta canonica & ſanctorum patrum decreta, noſtro & omnium orthodoxorum iudicio, inuiolabilem habeant firmitatem. Nobis autem, qui paſtores Chriſti oniū ſumus, pro moderni temporis qualitate & hominum fragilitate, bonum & vtile videtur, vt his qui voluntariè homicidinm fecerint, authoritate ſynodali & iudicio generali & modū caſtigationis imponamus, & certum ac definitum pœnitentiæ tempus præmonſtremus: nè prolixum tempus pœnitentiæ, generet faſtidium negligentibus: ſed curſim exercitatis, accreſcat opus ſalutis.

De pœnitentia 40. dierum. *Cap.* 55.

Pœna voluntarij homicidij

SI quis ſponte homicidium fecerit, quadraginta diebus ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur. Et nihil manducet illis 40. diebus, præter ſolum panem & ſalem, neq; bibat niſi puram aquam. Nudis pedibus incedat. Lineis non induatur veſtibus, niſi tantùm femoralibus. Secularia arma non portet. Nullo vehiculo vtatur. Ad nullam fœminā, nec ad propriam vxorem, his diebus miſceatur. Nullam communionem illis X L. diebus cum alijs Chriſtianis, nec cum alio habeat pœnitēte, in cibo vel potu aut vllis rebus. Si verò ſint aliqui vitæ ſuæ inſidiatores, vt præ illis non poſſit dignè pœnitere, interim differatur ei eadem pœnitentia, donèc ab Epiſcopo proprio pax ei ab illis ſit facta. Si enim aliqua corporali infirmitate detentus ſit, vt non poſſit ritè ieiunare, adhibeatur ei miſericordia, quouſquè cōualeſcat, & tūc demùm pœniteat. Si verò longo tempore eadem ſit occupatus infirmitate, ad epiſcopum pertinebit, vt prudenter pertractet, quomodò infirmum peccatorem curare diſponat: quia, vt Gregorius paſtorali cōmemorat libro, Occultiora ſunt vulnera mentium, quàm corporum: & ars eſt artium, regimen animarum.

Poſt 40. dies pœnitentia primi anni. *Cap.* 56.

POſt illos quadraginta dies, vnum annum integrū ab introitu Eccleſiæ ſuſpendatur. Et abſtineat ſe à carne & caſeo, à vino & medone ac mellita ceruiſia, niſi Dominicis diebus & feſtis, qui per illum epiſcopatum publicè celebrātur apud cunctum populum: & niſi vel in hoſte, aut in aliquo magno ſit itinere, vel longè aut diù ad Dominicam curtem, vel ſi infirmitate detentus ſit: Tunc licitum ſit ei, tertiam feriam & quintam atque ſabbatum redimere vno denario, vel precio denarij, ſiue tres pauperes pro nomine Domini paſcēdo: ità duntaxàt, vt vel carne, vel vino, vel medone, id eſt, de tribus vna re vtatur, nō omnibus veſcatur. Poſtquàm antem de itinere domum reuertatur, aut de infirmitate liberetur, prædictas ferias non redimat, ſed ſtatuto modo pœniteat. Completo verò vnius eiuſdemq; anni cnrriculo, ità caſtigatus ritè & ordinabiliter more pœnitentium, introducatur in Eccleſiam.

Pœnitentia ſecundi & tertij anni. *Cap.* 57.

SEcūdum verò & tertium annum ſimili modo pœniteat: excepto, quòd prædictas tres ferias redimere ius habeat, vbicūquè eſt, ſiue in domo, ſiue in itinere. Cætera per omnia obſeruet, vt in primo anno faciebat.

Pœnitentia quarti, quinti, ſexti, & ſeptimi anni. *Cap.* 58.

QVartum enim annum & quintum, ſextum & ſeptimum, iſto modo obſeruet: Ieiunet autem his ſingulis tres quadrageſimas: Vnam ante paſcha Domini, à caſeo & pinguib' piſcibus, à vino & medone & mellita ceruiſia. Alteram ante natiuitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ. Si verò deſunt quadraginta dies ante natiuitatem, impleātur poſt natiuitatem. Tertiam quadrageſimam, ante natiuitatem Domini Saluatoris ieiunet, & abſtineat ſe à carne & cæteris rebus prædictis. Et in his quatuor annis, tertia feria & quinta ac ſabbato, manducet & bibat, quodcunq; libeat. Et ſecūdam atq; quartam feriam denario, aut prędicto denarij precio redimere ius habeat. Sextam verò feriam cautè obſeruet. His ſeptem annis ritè expletis, reconcilietur, & more pœnitentium ſacris altaribus & ſanctæ communioni reſtituatur, atque perfectionem conſequatur.

SVBSCRIPTIO EPISCOPORVM VIGINTI DVORVM.

In hoc ſancto concilio, præſidente & adiuuante pio principe Arnulpho glorioſiſſimo rege, cōſederunt, qui conuenerant, ſancti patres & venerabiles Eccleſiarū paſtores. Et quæ catholica fide promulganerunt, pari profeſſione confirmauerunt, & vnanimes ſubſcripſerunt.

NOMINA EPISCOPORVM.

Hattho ſanctæ Moguntiacenſis Eccleſiæ archiepiſcopus, ſubſcripſi.
Hermannus ſanctæ Agrippinenſis, quæ & Colonienſis, Eccleſiæ Archiepiſcopus, ſubſcripſi.
Rathbodo Treuirenſis Eccleſiæ archiepiſcopus, ſubſcripſi.
Vualdo Friſingenſis Eccleſiæ Epiſcopus, ſubſcripſi.
Erchanbaldus Eiſtatenſis Eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.
Tuto Radasbonenſis epiſcopus.
Adalpero Auguſtenſis epiſcopus.
Salomon Conſtantienſis epiſcopus.

 Theo-

Theodolfus Curienſis epiſcopns.
Fringus Baſileenſis epiſcopus.
Baldrammus Strasburgenſis epiſcopus.
Lotechaneus Spirenſis epiſcopus.
Theotelaus Vormatienſis epiſcopus.
Adalgarius * Brumenſis epiſcopus.
Dado Vuirdunenſis epiſcopus.
Vuigbertus Hiltinesheimenſis epiſcopus.
Ruodolſus Vuirtziburgenſis epiſcopus.
Sigimundus Haluaraſtatenſis epiſcopus.
Ruodolbertus Metenſis epiſcopus.
Druogo Mimidenſis epiſcopns.
Biſo Padarbrunnenſis epiſcopus.
Egilmarus Oſneburgenſis epiſcopus.

Hæc ſubſcriptio ſacroſancta, venerabili profeſſione & cõdigna reſponſione innumerabilium circunſtantium presbyterorũ & diaconorum, necnon & nobilium laicorum confirmata, & laudabiliter approbata: Ad laudẽ & gloriam Ieſu Chriſti Domini noſtri, cui ſit honor, laus, & iubilatio, per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

CONCILIVM NANNETENSE.

Incertum habemus, quo tempore hoc Cõcilium actum ſit, itaq; hoc loco collocauim9.

CAP. I.

De alterius parochiano.

In Decre. Iuõis parte 3.ca.132

VT dominicis & ſeſtis dieb9 presbyteri, antequàm Miſſas celebrent, plebem interrogẽt, ſi alterius parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto presbytero, ibi Miſſam velit audire. Quem ſi inuenerint, ſtatìm ab eccleſia eijciant, & ad ſuam parochiam redire compellant. Similiter interrogent, ſi aliqui diſcordantes ſint, qui inter ſe litem implacabilem habeant. Et ſi inuenti fuerint ſtatìm reconcilientur. Quòd ſi renuerint, pacem ſuſcipere, ab Eccleſia eijciantur, vſquequò ad charitatem redeant. Non enim poſſumus munus vel oblationem ad altare offerre, donèc priùs fratri reconciliemur. His ita peractis, ſacerdotes Miſſarũ ſolennia ritè peragant. Matth. 5.

CAP. 2.

VT nullus presbyter alterius parochianum, niſì in itinere fuerit, vel placitum ibì habuerit, ad Miſſam recipiat.

CAP. 3.

PRohibendum & modis omnibus interminandum eſt, vt nullus ſacerdos eas perſonas fœminarum, ſicut & in Canone inſertum cõtinetur, de quibus ſuſpicio eſſe poteſt, in domo ſua habeat. Sed neque iſtas, quas canones concedunt: quia inſtigante diabolo, etiàm in illis ſcelus frequẽter perpetratum reperitur, aut etiàm in pediſſequis illarum, ſcilicet matrem, amitam, ſororem: ſed ſi quis de his habuerit talem neceſſitatem patientem, cui ſit neceſſaria ſuſtentatio presbyteri, habeat in vico aut in villa domum longè à presbyteri cõuerſatione, & ibi eis ſubminiſtret quæ neceſſaria ſunt. Sed & hoc ſecundùm authoritatẽ canonum modis omnibus prohibendum, vt nulla fœmina ad altare præſumat accedere, aut presbytero miniſtrare, aut infra cancellos ſtare aut ſedere.

Nulla oĩnò fœia habitabit apud presbyteros.

CAP. 4.

De viſitandis infirmis à presbytero.

CVM ſacerdos audierit aliquem infirmari in ſua plebe, quamcitiùs ad eum pergat, & ingreſſus cubiculum, aquam benedictam ſuper eum & per omne cubiculũ adſpergat cum antiphona, Adſperges me Domine: & verſu, Exurgat Deus. Deindè dicat orationem, Deus qui ſacerdotibus tuis totã præ cæteris gratiam contuliſti, &c. Deindè cantet ſeptem pſalmos cum precibus pro infirmis. Poſt hæc omnes iubeat extra cubiculũ ſecedere, & appropinquans lecto quo infirmus decumbit, eum blandè leniterque alloquatur, vt omnẽ ſpem ſuam in Deo ponat, vt flagellum Dei patienter toleret, vt hoc ad purgationem & caſtigationem ſuam prouenire credat, vt peccata ſua confiteatur, vt emendationem promittat, ſi Dominus vitam conceſſerit: pœnitentiam pro culpis commiſſis ſpõdeat: vt ſubſtantiam ſuam, dum adhuc ſenſus & ratio in eo vigẽt, diſponat: vt peccata ſua eleemoſynis redimat: vt his qui in ſe peccauerunt, indulgeat: vt rectam fidem & credulitatẽ teneat: vt de DEI miſericordia nunquàm deſperet. Cùm his & huiuſcemodi allocutionibus fuerit mens inferni releuata, data benedictione recedat ſacerdos, non poſt multum reuerſurus, detq; locum vt ægrotus de peccatis ſuis poſſit cogitare.

Aqua benedicta.
Pſal. 50.
Pſal. 67.

CAP. 5.

De infirmis, qui confitentur peccata ſua, & ſe reconciliari expoſcunt.

INfirmus qui neceſſitate mortis vrgente confitetur peccata ſua, ſub ea conditione à ſacerdote reconcilietur, vt ſi ei Dominus vitam donauerit, ſanitatemq; reddiderit, ſecũdùm qualitatem delicti * omnibus pœniteat.

for. * oĩnò

CAP. 6.

PRæcipiendum ſecundùm Canonum authoritatem, vt de ſepulcris & hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant, niſì fortè qui ſepelitur, viuens iuſſerit Eccleſię, in cuius atrio ſepelitur, de ſuis rebus aliquid

aliq̄d tribuere, aut etiàm poſt mortē illius quibus cōmiſſum eſt eius eleemoſynā facere de rebus illius, aliquid dare ſpōtè voluerint. Tamē nullatenùs à presbyteris illis aliquid exigat, ſiue ab illis qui locis & vicis pręſunt. Prohibendū etiàm ſecūdùm maiorum instituta, vt in Eccleſia nullatenùs ſepeliātur, ſed in atrio, aut in porticu, aut extra eccleſiā. Infra eccleſiam verò, aut prope altare, vbì corpus Dn̄i & ſanguis cōficitur, nullatenùs habeat licentiam ſepeliendi.

CAP. 7.

Nè ſacri ordines pro muneribus conferantur.

OMnibus miniſtris eccleſiaſticę dignitatis interdicimus, vt null⁹ quocūq; munere aut fauore corruptus, clericū alterius parochię latēter ac furtiuè ad ordinationē ſubintroducere præſumat. Quod ſi fecerit, iuxta Chalcedonenſe decretum, is qui ordinat⁹ eſt, donū ſanctiſpiritùs, quod furari conatus eſt, amittat: & qui mediator extitit, ſi clericus eſt, ꝓprio gradu decidat: ſi laicus aut monachus, anāthematizetur.

Ca. 2.

CAP. 8.

In Decre. Iuo. par. 3. cap. 52. SIcut enim epiſcopus nō plus poteſt habere q̄ vnā ciuitatē, & vir vnā vxorem: ità presbyter vnā tātùm Eccleſiā. Itaq; nullus presbyter plures præſumat habere eccleſias, niſì fortè alios presbyteros ſub ſe in vnaquaq; habeat, q̄ nocturnū atq; diurnum officiū ſolenniter adimpleant, & Miſſarum celebrationes quotidianis expleant cæremonijs.

CAP. 9.

De Eulogijs populo à presbyterīs dandis.

VT de oblationibus, quæ offeruntur à populo, & cōſecrationi ſuperſunt, vel de panibus, quos offerunt fideles ad Eccleſiam, vel certè de ſuis presbyteris cōuenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido, vt poſt Miſſarum ſolennia qui cōmunicare non fuerunt rati, eulogias omni die Dominico & in diebus feſtis exindè accipiant, & illa vndè eulogias presbyter daturus eſt, antè in hæc verba benedicat:

ORATIO.

DOmine ſancte pater omnipotēs æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua ſancta & ſpirituali benedictiōe, vt ſit omnibus ſalus mētis & corporis, atq; contra omnes morbos & vniuerſas inimicorum inſidias tutamentum, per Dominū noſtrū Ieſum Christum filium tuum panē vitæ, qui de cælo deſcendit, & dat vitam ac ſalutem mundo, & tecū viuit & regnat, &c.

Ioan. 6.

CAP. 10.

Vt de decimis quatuor fiant portiones.

INſtruendi ſunt presbyteri pariterq; admonēdi, quatenùs nouerint decimas & oblationes, quas à fidelibus accipiunt, pauperum, & hoſpitum & peregrinorū eſſe ſtipēdia, & nō quaſi ſuis, ſed quaſi cōmendatis vti de quibus omnibus ſciant ſe rationē poſituros in cōſpectu Dei: & niſì eas fideliter pauperib⁹ & his qui præmiſſi ſunt, adminiſtrauerint, damna paſſuros. Qualiter verò diſpenſari debeant, canones ſancti inſtituūt, ſcilicet vt quatuor partes indè fiāt, vna ad fabricā eccleſiæ releuandam, altera pauperibus diſtribuēda, tertia presbytero cum ſuis clericis habenda, quarta epiſcopo reſeruāda, vt quicquid exindè iuſſerit, prudenti conſilio fiat.

CAP. 11.

De examinandis illis, qui ſacros ordines accepturi ſunt.

EPiſcopus quandò ordinationē facere diſponit, omnes qui ad ſacrum miniſterium accedere volunt, feria quarta ante ipſam ordinationē euocandi ſunt ad ciuitatem vnà cū archipresbyteris, qui eos repręſentare debent. Et tunc Epiſcopus è latere ſuo dirigere debet ſacerdotes, & alios prudētes viros, gnaros legis diuinæ, & exercitatos in Eccleſiaſticis ſanctionibus, qui ordinandorum vitā, genus, patriam, ætatē, inſtitutionē, locum vbì educati ſunt, ſi ſint benè literati, ſi in lege Dn̄i inſtructi, diligenter inueſtigent. Ante omnia ſi fidē catholicā firmiter teneant, & verbis ſimplicibus aſſerere queant. Ipſi autē, quibus hoc committitur, cauere debent, nè aut fauoris gratia, aut cuiuſcunq; muneris cupiditate illecti, à vero deuient, vt indignū & minùs idoneū ad ſacros gradus ſuſcipiendos epiſcopi manibus applicent. Quod ſi fecerint, & ille qui indignè acceſſit, ab altari remouebitur, & ille qui donū ſancti ſpiritûs vendere conati ſunt, corā Deo iam cōdemnati, Eccleſiaſtica dignitate carebūt. Igitur per tres cōtinuos dies diligenter examinētur, & ſic ſabbato qui ꝓbati inuenti ſunt, Epiſcopo repręſententur.

CAP. 12.

De pœnitentia adulterij.

SI cuius vxor adulteriū perpetrauit, & hoc à viro depræhenſum fuerit & publicatū, dimittat vxorē, ſi voluerit, propter fornicationē: illa verò ſeptē annis publicē pœniteat. Vir verò eius, illa viuente, nullatenùs aliā accipiat. Quod ſi voluerit adulterā ſibi recōciliari, licentiā habeat, ità tamen, vt pariter cū illa pœnitentiam agat, & exacta pœnitentia, poſt ſeptē annos ad cōmunionē vterque accedat. Similis forma & in muliere ſeruabitur, ſi eam vir eius adulterauit.

CAP. 13.

De pœnitentia fornicantium.

SI qua mulier non habens virum, aut vir non habens vxorem, fuerint fornicati, tribus annis pœniteant.

CAP. 14.

QVòd ſi vir non habens vxorem, alterius vxorē adulterauit, aut ſi qua mulier nō habens virū, cū alterius viro ille qui fœdus violauit cōiugij, ſeptē annis, vt ſuprà dictū eſt, pœniteat: ille qui lege cōiugij nō tenetur,

tenetur, quinq; annis pœniteat. Neq; enim æqualis pœnitentia danda eſt his, quibus ſufficere poterat ad explendam libidinem ſuã, coniugum amplexus: & illis, qui cõiuge carentes, ardore libidinis impellente, in fornicationem ceciderunt.

CAP. 15.

De quibuſdam confraternitatibus.

DE collectis vel confratrijs, quas conſortia vocant, ſicut verbis monuim⁹, & nũc ſcriptis expreſſè p̃cipimus, vt tãtum fiat, quantum rectũ ad authoritatẽ, & vtilitatẽ atq; ad ſalutẽ animę pertinet. Vltrà aũt nemo nec ſacerdos, neq; fidelis quiſquã in parochia noſtra p̃gredi audeat, i. vt in omi obſequio religionis, videlicet in oblatiõe, in luminaribus; in orationibus mutuis, in exequijs defunctorum, in eleemoſynarijs, & cæteris pietatis officijs. Paſtos aũt & cõmeſſationes, quas diuina authoritas vetat, vbi & grauedines, & indebitæ exactiões, & turpes ac inanes lætitiæ, & rixæ, ſæpè etiàm, ſicut experti ſumus, vſq; ad homicidia, & odia, & diſſenſiones accidere ſolent, adeò penitùs interdicimus, vt qui cõtra hoc decretum agere p̃ſumpſerint, ſi presbyter fuerit vel quilibet clericus, gradu priuetur: ſi laicus eſt aut fœmina, ab Eccleſia vſque ad ſatisfactionem ſeparetur. Conuentus autẽ talium cõfratrum, neceſſè ſi fuerit vt ſimul conueniant, aut fortè aliquis cõtra parem ſuum diſcordiam habuerit, quem reconciliari neceſſè ſit, & ſinè conuentu presbyterorũ & cæterorũ eſſe nõ poſſit, poſt peracta illa, q̃ Dei ſunt & Chriſtianæ religioni cõueniunt, & poſt debitas admonitiones, ſi contigerit vt veræ charitatis & fraternæ in inuicèm conſolationis oẽs ad refectionem conueniant: ſic talia fieri p̃mittimus, vt ſeruata modeſtia & temperãtia & ſobrietate, paciſq; concordia, ſicut decet fratres, oĩa in ędificationem fraternitatis, & laudem & gloriam Dei, & gratiarum actiones fiant. Et hoc omĩnò caueatur, quod ſaluator ait: Videte nè grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate. Qui voluerint, Eulogias à presbytero accipiant, & panẽ tantùm frangentes, ſingulos accipiãt * biberes, & nihil ampliùs contingere p̃ſumant, & ſic vnuſquiſq; ad ſua cum benedictione Dñi redeat.

Fraternitates licitæ.

Itẽ illicitæ

Luc. 21.

for. * bilibres,

CAP. 16.

Eccleſia vacans non eſt per ambitionẽ petẽda.

VT ſi quilibet presbyterorũ defunct⁹ fuerit, vicinus presbyter apud ſecularem ſeniorẽ nulla precatione vel aliquo xenio eccleſiã illã obtineat, quia titulus p̃ ſe conſtans anteà extitit, ſed neq; capellam ſinè conſultu Epiſcopi. Quod ſi fecerit, definitam ſententiã ſibi prolatã ſuſcipiat, ſicuti de epiſcopo canonica decreuit authoritas, vt ſi per ambitionẽ maiorem ciuitatem appetiêrit, & illã perdat quã tenuit, & illam nequaq̃ obtineat, quam vſurpare tentauit.

CAP. 17.

De pœnitentia homicidæ voluntarij.

SI quis voluntariè & per inſidias hominẽ interfecerit, iugi ſe pœnitentię ſubmittat. Et ſi hoc publicè actum cõſtat, ſi laicus eſt, à communione orationũ quinquenniò remoueatur: poſt quinquẽnium, tãtùm in orationum cõmunionem recipiatur, non aũt offerat, non corpus Dñi contingat. In quo perdurans XIIII. annis, tunc ad plenam cõmunionem cum oblatiõibus recipiatur. Si quis de induſtria & p̃ inſidias occiderit hoĩem, ab altari meo euelles eũ, vt moriatur, dicit Dominus. Exo. 21.

CAP. 18.

De pœnitentia eius, qui non volens fecerit homicidium.

SI quis caſu, non volens, homicidiũ perpetrauerit, quadraginta diebus in pane & aqua pœniteat. Quibus peractis, biennio ab oratione fideliũ ſegregetur: nõ cõmunicet, nec offerat. Poſt bienniũ in cõmunione orationis offerat, non tamen cõmunicet: poſt quinquennijũ, ad plenã communionem recipiatur. Abſtinentia ciborũ, in arbitrio ſacerdotis maneat.

CAP. 19.

Ne fœminæ publicis conuentibus & placitis ſe immiſceant.

CVm apoſtolus dicat, Mulieres in Eccleſia taceant: non enim p̃mittitur eis loqui: turpe eſt enim mulieri loq̃ in Eccleſia: mirum videtur, q̃ quædam mulierculæ cõtra diuinas humanaſq; leges attrita frõte impudẽter agentes, placita generalia, & publicos conuentus indeſinenter adeunt, & negocia regni vtilitateſq; reipub. magis perturbant, q̃ diſponant: cùm indecens ſit, & etiàm inter barbaras gentes repręhenſibile, mulieres virorũ cauſas diſcutere: & q̃ de lanificijs ſuis & operibus textilibus & muliebrib⁹, inter genitarias ſuas reſidẽtes, debuerant diſputare, in cõuentu publico, àc ſi in curia reſidentes, ſenatoriã ſibi vſurpant authoritatẽ: Quæ ignominioſa p̃ſumptio fautoribus magis imputanda videtur, q̃ fœminis. Vndè quia diuinæ leges, vt ſuprà monſtratũ eſt, hoc cõtradicunt, & humanæ nihilominùs idipſum prohibent, vt fœminæ nihil aliud proſequantur in publico q̃ ſuã cauſam: ait enim lex Theodoſina: Nulla ratione fœminæ ampliùs q̃ ſuas cauſas agendi habeant poteſtatẽ, nec alicuius cauſam à ſe nouerint conſequendam: idcircò ex authoritate canonica interdicimus, vt nulla ſanctimõialis virgo vel vidua conuentus generales adeat, niſi à principe fuerit euocata, aut ab Epiſcopo ſuo, niſi fortè propriæ neceſſitatis ratio impulerit, & hoc ipſum cum licentia * populi ſui.

1. Cor. 14.

fœminarũ quarundã inſolẽtia.

for. * epiſcopi

CAP. 20.

De quodam cultu ſuperſtitioſo abolendo.

SVmmo decertare debẽt ſtudio epiſcopi & eorũ miniſtri, vt arbores dæmonibus cõſecratę, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, vt nec ramum vel ſurculum indè audeat amputaré, radicitùs excindantur atque comburantur. Lapides quoquè, quos in ruinoſis locis & ſylueſtribus, dæmonum ludificationibus decepti, venerantur, vbì & vota *fouent & deferũt, funditùs effodiantur, atq; in tali loco proijciantur, vbì nũquàm à cultoribus ſuis venerari poſſint. Et omnibus adnuncietur, quantum ſcelus ſit idololatria, & qui hæc veneratur & colit, quaſi Deum ſuum negat, & Chriſtianitati abrenunciat, & talem pœnitentiã indè debet ſuſcipere quaſi idola adoràſſet: omnibuſque interdicatur, vt nullus votum faciat, aut candelam, vel aliquod munus pro ſalute ſua rogaturus alibì deferat, niſi ad Eccleſiã Domino deo ſuo. Scriptum eſt enim: Vouete & reddite Domino Deo veſtro. *Pſal. 75.* Nouimus ſiquidẽ, quanta Dominus antiquo populo per prophetas ſuos interminatus eſt, qui in lucis ſacrificabant, & in excelſis immolabant. Si quis hoc transgreſſus fuerit, fidem perdidit, & eſt infideli deterior: & idcircò omnimodò à ſanctæ Eccleſiæ conſortio abſcindatur, & non, niſi dignè pœnituerit, recipiatur.

*vouent

SALEGVNSTADIENSE CONCILIVM, HABITVM SVB BENEDICTO Papa octauo, & Imp. Henrico ſecundo.

Synodi huius Salegunſtadienſis reliquiæ qualeſcunque, mutuatæ ſunt ex monumentis Burchardi Vuormatieñ epiſcopi, qui cùm huic ſynodo interfuiſſet, ea quæ ibi tractata fuerũt, ad eum qui ſequitur, modum deſcripſit. Oppidulum verò ſeu caſtellum hoc Salegunſtadieñ, vulgò Selgenſtat *dictum, adiacet etiàm hodie fluminis Mogano in diœceſi Moguntina inter Aſſiburgum & Francofordum.*

IN Dei nomine, ego Aribo Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, quãuis indignus, cum cæteris cõfratrib' noſtris & coepiſcopis, Burchardo Vormatieñ, Vuerẽhario Argentino, Brunone Auguſteñ, Eberhardo Babenbergenſi, Meginhardo Vuirtzburgeñ, ſynodum in Salegunſtat condiximus Anno Dominicæ incarnationis M. XXIII. indictione 5. ſecundo Idus Auguſti, anno autem Domini Henrici ſecundi regnantis 21. imperij verò ſexto: quatenùs cũ communi fratrum prædictorum conſilio atque conſultu, multimoda diuinorũ officiorum atq; ſynodalium legum componeretur diſſenſio, & diſparilitas noſtrarũ ſingularium conſuetudinum, honeſta cõſenſione redigeretur in vnum. Ideoque propter illas lamentabiles diſſenſiones, communi decreto concilij hæc capitula ſancita ſunt.

De abſtinentia carnis & ſanguinis in ſubſcriptis temporibus. Cap. 1.

VT quatuordecim dies omnes Chriſtiani ante feſtiuitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ in abſtinẽtia ſint carnis & ſanguinis, niſi infirmitate impediente, aut alicuius feſti ſolennitate, quæ in illo epiſcopio celebris habetur, intercedente. Et ante natiuitatem Domini ſimiliter, & in vigilia Epiphaniæ, & in omnium vigilijs apoſtolorum, & in vigilia Aſſumptionis ſanctæ Mariæ, & in vigilia S. Laurentij, necnon etiàm in vigilia Omnium Sanctorum: adijcientes prædictis vigilijs vnam horam refectionis, excepta infirmitate: & niſi aliquis ſit, qui proprio voto maiori abſtinentia vti velit.

De cuſtodiendo ieiunio quatuor temporum. Cap. 2.

DE incerto autem ieiunio quatuor tẽporum, hãc certitudinem ſtatuimus, vt ſi calendæ Martij in quarta feria ſiue anteà euenerint, eadem hebdomada ieiuniũ celebretur. Si autem calendæ Martij in quintam feriam aut ſextam aut ſabbatum diſtenduntur, in ſequentem hebdomadam ieiunium differatur. Simili quoquè modo ſi calendæ Iunij in quartam feriam aut anteà euenerint, in ſubſequente hebdomada ieiunium celebretur. Et ſi in quintam feriam aut ſextam aut ſabbatum contigerit, ieiunium in tertiam hebdomadam referuetur. Et hoc ſciẽdum eſt, quòd ſi quandò ieiunium menſis Iunij in vigilia Pentecoſtes ſecundùm prædictam regulam euenerit, non ibì celebrandum erit, ſed in ipſa hebdomada ſolenni Pentecoſtes. & tunc propter ſolennitatem ſpirituſſancti, diacones dalmaticis induantur, & Alleluia cãtetur, & Flectamus genua, non dicatur. Eodẽ modo de Septembris ieiunio conſtitutum eſt, vt ſi calendę Septembris in quarta feria euenerint, aut anteà, ieiunium in tertia hebdomada celebretur: & ſi in quinta aut ſexta aut ſabbato contigerit, in quarta hebdomada ieiunandum erit. In Decembri illud obſeruãdum erit, vt proximo ſabbato ante

to ante vigiliam natalis Domini celebretur ieiunium: quia ſi vigilia in ſabbato euenerit, ſimul vigiliam & ieiunium celebrare non conuenit.

Quibus temporibus legitima connubia probibenda ſint. *Cap.* 3.

DE legitimis autẽ coniugijs ità viſum eſt, quòd nullus Chriſtianus vxorẽ ducere debeat, ab Aduentu Domini vſque in octauas Epiphanię, & à ſeptuageſima vſq; in octauas Paſchæ, nec in ſuprà notatis 14. diebus ante feſtiuitatẽ S. Ioannis Baptiſtę. neque in prędictis ieiuniorum diebus, ſiue in omnium ſolennium dierum præcedentibus noctibus.

Vt presbyter qui poſt gallicantum bibat, niſi neceßitas cogat, ſequenti die Mißam celebrare non audeat. *Cap.* 4.

DEcretum eſt etiàm in eodẽ concilio, vt presbyter aliquis poſt gallicantũ æſtiuis noctibus bibens, proximo die Miſſam non celebret: * hyemantibus ſimiliter, niſi neceſſitas cogat.

* hyemalibus

Vt presbyter non ampliùs quàm tres Mißas in die celebret. *Cap.* 5.

ITem decretum eſt, vt vnuſquiſque presbyter in die nõ ampliùs quàm tres Miſſas celebrare præſumat.

Vt nemo Corporale, ad extinguendum incendium, in ignem proijciat. *Cap.* 6.

COnqueſtum eſt etiàm in ſancto concilio de quibuſdam ſtultiſſ. presbyteris, vt quandò incendium videant, Corporale Dominico corpore conſecratum, ad extinguendum incendium temeraria præſumptione in ignem proijciant. Ideoq́ue decretum eſt ſub anathematis interdictione, nè vlteriùs fiat.

De hoc, ſi duo inculpati fuerint in adulterio, & vnus negat, alter profitetur, quid indè faciendum ſit. *Cap.* 7.

INterrogatum eſt, ſi duo in adulterio inculpati fierent, & vnus profiteretur, & alter negaret, quid indè agẽdum eſſet. Decretũ eſt etiàm à ſancto concilio, vt ille qui negauerit, probabili iudicio ſe expurget: & qui profeſſus fuerit, dignè pœnitentiam agat.

Vt nemo gladium in eccleſiam portet. *Cap.* 8.

DEcretum eſt etiàm in eodẽ concilio, vt nemo gladium in Eccleſiam portet, regali tantùm excepto.

Ne mala colloquia in eccleſia, aut in atrio eccleſiæ fiant. *Cap.* 9.

STatuit etiàm ſancta ſynodus, vt mala conſuetudo, quæ apud omnes penè iam inoleuit, omninò prohibeatur: hoc eſt, ꝙ colloquia ſua in atrio alicuius eccleſię cõſtituunt habenda, & tunc ea in ipſa * maxima exercent eccleſia, vbi orationes & diuina tantùm fieri æquum eſt officia.

* maximè

De euangelio, In principio erat verbum, *& Mißis peculiaribus, nè fiant non ſuis temporibus.* *Cap.* 10.

QVidam etiàm laicorum, & maximè matronæ, habent in conſuetudine, vt per ſingulos dies audiant euangelium: IN PRINCIPIO ERAT VERBVM, & Miſſas peculiares, hoc eſt, de ſancta Trinitate, aut de S. Michaele: & ideò ſancitum eſt in eodem concilio, vt hoc vlteriùs non fiat, niſi ſuo tempore, & niſi aliquis fidelium audire velit pro reuerentia ſanctæ Trinitatis, non pro aliqua diuinatione: & ſi voluërint vt ſibi Miſſæ cantentur, de eodem die audiant Miſſas, vel pro ſalute viuorum, aut pro defunctis.

De computatione conſanguinitatis. *Cap.* 11.

QVidam etiàm generationem cõſanguinitatis ità volunt numerare, vt frater & ſoror ſint primi. Hoc autẽ ſtatuit ſancta ſynodus, ſicut etiàm ab antiquis patribus decretum eſt, vt ità nõ eſſet: ſed vt nepos & neptis, id eſt, filius fratris, ac filia ſororis, primi habeantur.

Aedificia laicorum in atrio eccleſiæ non ponantur. *Cap.* 12.

STatutum eſt etiàm, vt ædificia laicorũ, quæ Eccleſijs adiuncta ſunt, auferantur: & nulla in atrio Eccleſiæ ponantur, niſi tantùm presbyterorum.

Vt nullus laicus presbytero Eccleſiam ſuam commendet ſinè licentia epiſcopi ſui. *Cap.* 13.

ITem decretum eſt, vt nullus laicorũ alicui presbytero ſuam commendet eccleſiam, præter conſenſum Epiſcopi: ſed eum priùs mittat ſuo Epiſcopo vel eius vicario, vt probetur, ſi ſcientia, ætate & moribus talis ſit, vt ſibi populus Dei commendetur.

Si duo de adulterio accuſati fuerint, quid indè faciendum ſit. *Cap.* 14.

STatuit quoquè ſancta ſynodus, ſi duo de adulterio accuſati fuerint, & ambo negauerint, & orant ſibi concedi, vt * alterum illorum vtroſque diuino purget iudicio, ſi * vnum in hoc deciderit, vt ambo rei habeantur.

* forſitè alter
* vnus

Vt bannitum ieiunium ab omnibus diligentiſſimè obſeruetur. *Cap.* 15.

DEcretum eſt etiàm, vt omnes bannitum ieiunium, in quocunq; epiſcopio celebratur, diligentiſſimè obſeruent, & ſi quis illarum octo interdictarum rerum aliquam redimere voluërit, vnum pauperem, prout ſua facultas erit, eadem die reficiat.

De

De illis qui Romam ituri ſunt.
Cap. 16.

DEcreuit quoquè ſancta ſynodus, vt nullus Romam eat, niſi cum licentia ſui epiſcopi, vel eius vicarij.

for. * carena

*Vt * Carrina non diuidatur pœnitenti. Cap.* 17.

ET illud ſub anathemate præceptũ eſt, vt nullus presbyterorum cuiquã pœnitenti carrinam diuidere præſumat, ſi infirmitas non interuenerit.

De illis qui pœnitentiam à ſacerdotibus accipere nolunt. Cap. 18.

QVia multi tanta mentis ſuæ falluntur ſtultitia, vt in aliquo capitali crimine inculpati, pœnitẽtiam à ſacerdotibus ſuis accipere nolint, in hoc maximè confiſi, vt Romam euntibus Apoſtolicus omnia ſibi dimittat peccata: ſancto viſum eſt concilio, vt talis indulgentia illis non proſit, ſed priùs iuxta modum delicti, pœnitẽtiam ſibi datam à ſuis ſacerdotibus adimpleant, & tunc Romam ire ſi velint, ab epiſcopo proprio licentiam, & literas ad Apoſtolicum * ex iiſdem rebus deferendas accipiant.

for. * de

* carenam

*Vt omnis pœnitens, dum * carrinam ſuam ieiunat, de loco ad locum non migret. Cap.* 19.

DEcretum eſt etiàm in eodem concilio, vt omnis pœnitens, dum carrinã ſuam ieiunat, de loco in locum nõ migret: ſed ibì permaneat, vbì ſuam acceperit pœnitẽtiam, vt proprius ſacerdos ſibi præbeat teſtimonium: ſi autem ibì propter hoſtiles inſidias ieiunare non poterit, ſuus ſacerdos eum cõfratrum ſuorum alicui, vbì pacificè poſſit ieiunare, diligentiſſimè commendet.

Vt nullus presbyter quenquam pœnitentem in Eccleſiam introducat. Cap. 20.

IN eodem quoquè concilio decretũ eſt, vt nullus presbyterorum quenqũã, niſì iuſſu epiſcopi, in Eccleſiã introducere præſumat, cui pro aliquo delicto illam ingredi non liceat.

Quæ ſequuntur hoc loco de concilijs inchoandis & continuandis cæremoniæ, quanuis in exordio Tomi Conciliorum primi ex Iſidoro pleræque ſint habitæ, & ad præcedens Salegunſtadien concilium minùs cohærere videri poſſint: nos tamẽ, quoniam ſic apud Burchardum inuenimus adiũctas, abrumpere ſeu poſthabere ipſas hic noluimus.

QVOMODO INITIANDA SIT SYNODVS.

HOra conuenienti, quandò Epiſcopo vel eius vicario viſum fuerit, omẽs expellantur de Eccleſia, obſeratis foribus cunctis, ad vnam ianuam, per quã ſacerdotes ingredi oportet, oſtiarij ſtent. & ſella ponatur in medio, & ſuper eam ſacræ reliquiæ, & * plenariũ cum ſtola ponantur. Deindè conuenientes presbyteri omnes intrent, & ſecundùm ordinationis ſuæ tempus reſideant. Poſt hos ingrediantur diaconi probabiles, quos ordo popoſcerit intereſſe. Exindè introducãtur laici bonæ conuerſationis. Tunc ingrediatur epiſcopus, ſi voluerit, vel ſi neceſſitas exegerit: & ſi non aderit epiſcopus, eius vicarius eadem faciat. Synodum ingrediẽs ipſe, vel eius vicarius, primùm ſalutet clerũ & populum: & verſus in Orientem, mediocri voce dicat:

DEVS humilium viſitator, qui nos fraterna dilectione conſolaris, prætende ſocietati noſtræ gratiam tuam, vt per eos in quibus habitas, tuum in nobis ſentiamus aduentum. Per Dominum &c.

Tunc procedens diaconus cum ſubdiacono & cum thuribulo, & cum ceroferarijs duobus, legat euangelium:

Cùm eſſet ſerò die illo vna ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ. Ioan. 20.

Deindè dicat pontifex vel eius vicarius:

Sacta Maria & omnes ſancti & electi Dei, intercedite pro nobis peccatoribus ad dominum Deum noſtrum, vt mereamur ab eo adiuuari, & protegi, & ſanari, Qui viuit, & regnat in ſecula.

Poſtmodùm duabus vicibus dicat:

Deus in adiutorium meum intende. Pſal 69.
Domine ad adiuuandum me feſtina. Ibidèm.

Tunc tertiò iterùm dicat:

Deus in adiutorium meum intende.

Clero reſpondente:

Domine ad adiuuandum me feſtina.

Cum Gloria patri, & Kyrieleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Domine, nè memineris iniquitatũ noſtrarum antiquarum. Pſal. 78.
Adiuua nos Deus ſalutaris noſter. Pſal. 78.
Eſto nobis Domine turris fortitudinis. Pſal. 60.
Domine, exaudi orationem meam. Pſal. 101.
Dominus vobiſcum. Ruth. 2. a

Oremus:

Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, & dies noſtros in tua pace diſpone, vt à cunctis perturbationibus liberati, tranquilla tibi ſeruitute famulemur. Per Dominum.

Deindè pro vniuerſis ordinibus, necnon pro ſtatu Papæ, & antiſtitis eiuſdem ſedis, dicant iſtos pſalmos:

Miſe-

Pſal. 50. Miſerere mei Deus ſecundùm magnã miſ.
Pſal. 53. Deus, in nomine tuo ſaluum me fac.
Pſal. 56. Miſerere mei Deus, miſerere mei.
Pſal. 66. Deus miſereatur noſtri. Et, Pater noſter cum precibus.
Pſal. 131. Sacerdotes tui induantur iuſtitia.
Pſal. 73. Memento congregationis tuę.
Pſal. 105. g Saluos fac nos Domine Deus noſter.
Ibidem. Vt confiteamur nomini ſancto tuo.
Pſal. 123. Adiutorium noſtrum in nomine Domini.
Pſal. 101. Domine, exaudi orationem meam.
Ruth. 2. a Dominus vobiſcum.

Oremus:

Omnipotens ſempiterne Deus, cuius ſpiritu totum corpus Eccleſiæ ſanctificatur & regitur, exaudi nos ꝓ vniuerſis ordinibus ſupplicantes, vt gratiæ tuæ munere ab omnibus tibi gradibus fideliter ſeruiatur. Per Dominum.

Deindè dicat:

Deus omnium fidelium paſtor & rector, famulum tuum, quem paſtorem Eccleſiæ tuę præeſſe voluiſti, propicius reſpice: Da ei, quæſumus, verbo & exemplo, quibus præſit, proficere, vt ad vitam vnà cum grege ſibi credito perueniat ſempiternam. Per Dominum

His expletis, ſeptem pſalmos pœnitentiæ decantent, cum Kyrieleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Pſal. 40. a Ego dixi, Domine miſerere mei.
Pſal. 89. b Conuertere Domine vſquequò.
Pſal. 32. b Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos.
Pſal. 101. b Domine exaudi orationem meam.
Ruth. 2. a Dominus vobiſcum.

Oremus:

Dies noſtros, quæſumus Domine, placatus intende, pariterque nos & à peccatis abſolue propicius, & à cunctis eripe benignus aduerſis. Per Dominum

Poſthæc verò egrediantur omnes, exceptis presbyteris, & cæteris idoneis clericis: factoque ſilentio pontifex vel eius vicarius dicat hanc orationem:

Ruth. 2. a Dominus vobiſcum. Oremus:

Adeſto nobis, quæſumus Domine ſancte ſpiritus, peccati quidem immanitate detétis, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregatis: veni ad nos, & dignare illabi cordibus noſtris: doce nos quid agamus, quò gradiamur oſtéde, quid efficiamus operare, eſto ſalus & ſuggeſtor, & effector iudiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo patre & eius filio nomen poſſides glorioſum: non nos patiaris perturbatores iuſtitię eſſe, qui ſummæ veritatis diligis æquitaté, vt in ſiniſtrũ nos non ignorátia trahat, non fauor inflectat, nó acceptio muneris vel perſonæ corrumpat, ſed iunge nos tibi efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, vt ſimus in te vnum, & in nullo deuiemus à vero: quatenùs in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iuſtitiam, vt & hic à te in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro benè geſtis, conſequamur præmia ſempiterna. Per Dominum.

Tunc diaconus codicem canonũ in mediũ proferens, capitula de concilijs agendis pronunciet, id eſt, ex concilio Toletano. finitiſque titulis, & cunctis in ordine ſedentibus, hæc admonitio ab epiſcopo, vel ſi voluerit, à diacono legatur:

Eccè ſanctiſſimi fratres, præmiſſis Deo precibus, fraternitatem veſtrã cum pia exhortatione conuenio, & per diuinum nomen obteſtor, vt ea quæ à nobis de Deo & ſacris ordinibus vel noſtris moribus, vobis fuerint dicta, cum ſumma reuerentia perficere intendatis. Quòd ſi forſitan aliquis noſtrûm aliter quàm dicta fuerint, ſenſerit, ſinè aliquo ſcrupulo contentionis, in noſtrũ omnium copulatione eaipſa de quibus dubitauerit, conferenda reducat: qualiter Deo mediante aut doceri poſſit, aut doceat. Deindè vos ſimili obteſtatione coniuro, vt nullus veſtrûm in iudicando aut perſonã accipiat, aut quolibet fauore aut munere pulſatus, à veritate diſcedat. Sed cum tanta pietate quicquid cœtui ſe iudicandũ intulerit, retractate, vt nec diſcordans cõtentio ad ſubuerſionem iuſtitiæ inter nos locum inueniat, nec iterùm in perquirenda æquitate vigor noſtri ordinis vel ſolicitudo tepeſcat.

Poſt hanc exhortationem quiſquis clericorum velit, conferat querelam. Et admonendi ſunt, vt nullus ad ſynodum veniat non ieiunus, vel à cœtu cõmuni ſecedat, antequàm generalis ſeceſſio adueniat. Et tũc quoquè ſynodus primi diei ſoluatur.

Secunda die quandò Epiſcopus vel eius vicarius ſynodum ingreditur, in loco ſtans dicat:

Dominus vobiſcum. Ruth. 2. a

Oremus:

Deus qui nobis in famulis tuis præſentiæ tuæ ſigna manifeſtas, mitte ſuper nos ſpiritum charitatis, vt in aduentu fratrum conſeruorumque noſtrorum, gratia nobis tuæ largitatis augeatur. Per Dominum.

Poſteà legatur euangelium ità vt in priori die.

Deſignauit Dominus & alios ſeptuaginta duos. Luc. 10.

Deindè dicat Epiſcopus, vel eius vicarius, preces ſicut in priori die.

Sancta Maria & omnes ſancti, & ſic cætera.

Tunc omnes proſtrati, decantent pſalmos iſtos pro regis noſtri & aliorum ſui regni primatuum ſoſpitate.

Domine, quid multiplicati ſunt qui tribulant me? Pſal. 3.

Exau-

Pſal. 19. Exaudiat te Dominus in die tribulationis.
Pſal. 43. Deus auribus noſtris audiuimus.

Cum Kyrieleyſon & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Pſal. 19. Domine, ſaluum fac regem.
Pſal. 60. Eſto ei Domine turris fortitudinis.
Pſal. 27. Saluum fac populum tuum Domine.
Pſal. 121. Fiat pax in virtute tua.
Pſal. 43. Exurge Domine, adiuua nos.
Pſal. 101. Domine, exaudi orationem meam.
Pſal. 79. c Domine Deus virtutum, conuerte nos.
Ruth. 2. a Dominus vobiſcum.

Oremus:

Deus regnorum omnium, & Chriſtiani maximè protector imperij, da ſeruo tuo regi noſtro triumphum virtutis tuæ ſciēter excolere, vt qui tua conſtitutione eſt princeps, tuo ſemper munere ſit potens. Per Dominum.

Oremus.

Prætende Domine famulis tuis dexteram cæleſtis auxilij, vt toto corde perquirant, & quæ dignè poſtulant, conſequi mereaotur. Per Dominum.

Deindè pro infirmis & pro ſalute totius Eccleſiæ iſtos pſalmos decantent.

Pſal. 40. Beatus qui intelligit ſuper egenum
Pſal. 89. Domine, refugium factus es
Pſal. 87. Domine Deus ſalutis meæ

Cum Kyrieleyſon & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Pſal. 117. c Caſtigans caſtigauit eos Dominus.
Pſal. 88. b Nihil proficiat inimicus in eis.
Pſal. 43. d Exurge Domine, adiuua nos.
Pſal. 101. Domine, exaudi orationem meam.
Ruth. 2. a Dominus vobiſcum.

Oremus:

Deus infirmitatis humanæ ſingulare præſidium, auxilij tui ſuper infirmos famulos & famulas tuas oſtende virtutē, vt ope miſericordiæ tuæ adiuti, Eccleſiæ tuæ ſanctæ repræſentari mereantur. Per nominum.

Poſteà legatur à diacono Homilia Gregorij, incipiente verſu iſto:

Matt. 9. d Meſſis quidem multa, vſq; Patres eſſe minimè recognoſcunt.

Tunc, ſi clerici querelam non habent conferēdam, laici intromittantur. Illis autem audientibus, lectio Niceni concilij recitetur.

Iudices, non niſi ieiuni, leges & iudicia decernant.

Quiſquis ex laicis habet querelam, proferat.

Et ſynodus ſecundæ diei ſic ſoluatur.

Tertia die cùm Epiſcopus, aut eius vicarius, vt in cæteris diebus, ſynodum ingreditur, dicat:

Ruth. 2. a Dominus vobiſcum.

Oremus:

Protege Domine, [illegible]æſumus, nos famulos tuos ſubſidijs mentis & corporis, & ſpiritualibus enutriens alimētis, propicius redde ſecuros ab hoſtibus vniuerſis. Per Dn̄m

TOM. 3.

Et poſt hoc legatur euangelium:

Circuibat Ieſus ciuitates & caſtella, Luc. 8.

Deindè pro fidelibus defunctis iſtos pſalmos decantent:

Verba mea auribus percipe Domine. Pſal. 5.
Domine, nè in furore tuo, minorem: Pſal. 6.
Ad te Domine leuaui animam meam. Pſal. 24.

Cum Kyrieleyſon & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Requiem æternam dona eis Domine.
In memoria æterna erunt iuſti. Pſal. 111.
A porta inferi. Dominus vobiſcum. Ruth. 2.

Oremus:

Inueniant, quæſumus Domine, animæ famulorum famularumque tuarum, omnium in Chriſto quieſcentium, lucis æternę conſortium: qui in hac luce poſiti, tuum conſecuti ſunt ſacramentum. Per Dominum

Poſt hæc pro irreligioſis pſalmos iſtos decantent:

Ad te Domine clamabo Pſal. 27.
Benedicam Dominum in omni temp. Pſal. 33.
Deus, venerunt gentes in hæred. Pſal. 78.

Cum Kyrieleyſon & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Fiat pax in virtute tua Pſal. 121.
Oſtende nobis Domine miſericordiā tuā. Pſal. 84.
Deus, tu conuerſus viuificabis nos. Ibidem.
Dominē, exaudi orationem meam. Pſal. 101.
Dominus vobiſcum. Ruth. 2. a

Oremus:

Deus qui infideles deſeris, & iuſtè indeuotis iraſceris, populum tuum (quæſumus) ad te conuerte propicius, vt qui te per duritiā irreligioſæ mentis ſemper offendunt: ad ſancta officia promerenda, tuæ miſerationis gratia inſpirante conuertas. Per Dominum.

Si quæ ſint quæſtiones vel querelæ, conferantur. Et ſic ſynodus tertiæ diei ſoluatur.

Quarta verò die Epiſcopus ſynodum ingrediens, ſic procedat, vt primùm portentur ante eum duo candelabra cum cereis incenſis, quæ ſequatur Subdiaconus portans Euangelium, duæ cruces hinc & inde. Deindè diaconus. Poſtremùm Epiſcopus epiſcopalibus indutus veſtimentis & cappa, ingrediatur.

Et ingreſſus, in ſede ſua ſtans, dicat:

Dominus vobiſcum. Ruth. 2. a

Oremus:

Noſtrorum tibi Domine curuantes genua cordium, quæſumus, vt bonū quod in nobis à te requiritur, exequamur, ſcilicet, vt prompta tecum ſolicitudine gradientes, diſcretionis arduæ ſubtile iudicium faciamus, ac miſericordiam diligentes, [illegible]areamus ſtudijs tibi placitæ actionis. Per Dominum.

Poſteà

Poſteà ſolito more legatur Euangelium:
Matth.18. Reſpiciens IESVS diſcipulos ſuos, dixit
Simoni Petro: Si peccauerit &c.
Appẽdicis Salegunſtad. Cócilij, finis.

GESTA LEONIS PAPÆ IX. EX PLATINA SVCCINCTE EXCERPTA.

Anno Domini 1049. LEO IX. natione Alemanus, pontificatum hac ratione inijt. Nam cùm Romani legatos ad Imperatorem miſiſſent oratum, vt optimũ pótificem ſibi
*alij, Brunonem daret, is ſtatim *Baunonẽ
epiſcopum Tullenſem, virum bonũ & ſimplicis ingenij, legatis & Eccleſiæ Romanæ obtulit. Cui quidem Romam pótificio habitu petenti Abbas Cluniacẽſis & Ildebrãdus monachus Saona oriundus, obuiàm facti perſuaſère, vt depoſito pontificali ornatu, Romam priuatus ingrederetur, quòd dicerent Henricum nullam creandi pontificis poteſtatem à Deo habere, ſed ad clerum populumq; Romanũ id pertinere. Motus his verbis Leo, cùm etiàm vocem è cælo inter
m Zacha. 8. eundum andiuiſſet, Ego cogito pacis cogitationes, non afflictionis, depoſito pontificio apparatu, priuatus vrbem ingreditur, ſeipſum accuſans, quòd Imperatori maluerit, quàm Deo, obtemperare. At verò Romanus clerus, ſuadente Ildebrando, eundẽ Baunonem in pontificem eligunt, eo libentiùs, quòd omnem authoritatem eligendorum pótificum ab Imperatore, vt par erat, ad clerum trãſtuliſſent. Pontificatũ Baunon adeptus, ac mutato nomine Leo nonus appellatus, Ildebrandum ipſum ſtatim ſanctę Romanæ Eccleſiæ diaconum cardinalẽ creat. Fuit certè Leo pietate, innocentia, benignitate, gratia, hoſpitalitate adeò inſignis, vt eius domus peregrinis & pauperibus ſemper patuerit. Nam cùm ſemèl ante fores ſuas leproſum pauperem inueniſſet, eumq; præ miſericordia collocari in lecto ſuo mandaſſet, apertis manè à ianitore forib⁹, nuſquàm pauper inuentus eſt. Chriſtum pauperis nomine eo loci recubuiſſe creditum. In rebus prætereà ad religionem pertinentibus tanta diligẽtia & ſolertia vſus eſt, vt & in cõcilio Vercellenſi Berengarium hæreſeos authorem damnauerit, & Conſtantinopolitanum Imperatorem ſuis monitionibus impulerit ſepulcrum Domini Hieroſolymis à barbaris diruptum reſtituere. Moritur autem Leò pontificatûs ſui anno 5. menſe 2. die 6. Hæc Platina. Porrò quidam grauis author ſcribit hũc pontificẽ habuiſſe patrẽ Hugonẽ virũ nobiliſſimũ, ex regio comitũ
*Dagſpurgi genere ortum in Alſatia. for. *Habeſpurgi

EPISTOLA LEONIS IX. ADVERSVS INAVDITAS PRÆSVMPTIONES

Michaëlis Conſtantinopolitani & Leonis Acridani epiſcoporum.

CAPVT I.

LEO Epiſcopus, ſeru⁹ ſeruorũ Dei, Michaëli Conſtantinopolitano & Leo-
Luc.2. ni Acridano epiſcopis. In terra pax hominibus bonæ voluntatis. Huiuſmodi exordium docuit nos
Luc.10. illud Dominicum, In quancunque domum aut ciuitatem intraueritis, primùm dicite: Pax huic domui: & ſi ibì fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra: Sin autẽ,
1.Cor.7. ad vos reuertetur. In pace etenim vocauit
Epheſ.2. nos Deus, qui eſt pax noſtra: qui fecit vtraque vnum, & veniens euangelizauit pacem his qui longè, & his qui propè erant: & inter
Matth. 5. nonnulla dixit: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabũtur. Quorum pedes Deiloquus
Eſaia 52. Eſaias admiratus, proclamat: quàm ſpecioſi
Rom.10. pedes euangelizantiũ pacem. Ad quam magnus Paulus conteſtando ſic diſcipulos ad-
Hebr. 12. hortatur: Pacem ſequimini cum oĩbus & ſanctimoniam, ſinè qua nemo videbit Deũ.
Rom. 12. Et, Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cũ oĩbus hominibus pacem habẽtes. Et rurſùm:
Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis 2.Cor. 13.
erit vobiſcũ. Nec immeritò, dicẽte diſcipulis ſuis, immò oĩbus Chriſtianis ipſo Do-
mino: Pacem relinquo vobis, pacem meam Ioan.14.
do vobis. Quæ vtiquè q̃ germano & vnanimi affectu & inſolubilis fœderis nexu retinenda ſit, hinc poteſt colligi, ꝙ eam vltimã cohęredib⁹ & cõparticipibus ſuis, velut hæreditario & perpetuo iure cõmendatam ſub teſtamẽto, mox ſuo ſanguine ſubſcripto, & pia morte cõfirmato reliquit. quaſi diceret: Fratres & cohæredes mei, relinquo vobis ex patrimonio noſtro ſortẽ, temporalẽ videlicet pacẽ, quam ſi integrã & incõtaminatam in fine mihi repræſentaueritis, meã ſortem, pacẽ ſcilicet ſempiternã, adiũgo vobis. Nec his contentus, patri æqualis, patreq; minor, pro hac ipſa patrem ſic deprecatur, ad patrẽ ſuum & patrem noſtrum, à quo nunquàm
diſceſſerat, reditur⁹: Pater, quos dediſti mi- Ioan.17.
hi, volo vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus, & ſint conſummati in vnum.

CAPVT 2.

Matth. 18. SEd væ mũdo ab ſcandalis: quia cùm penè oẽs paginæ diuinæ nos pariter inui-

tent ad bonũ vnitatis & pacis, quatenùs cor
vnũ & anima vna ſit nobis in eo, qui vnani-
Pſalm. 67. mes in domo ſua, quæ eſt catholica Eccleſia,
habitare facit: extitêre tamẽ hactenùs, & ex-
iſtunt miſeri homines, ſua, nõ quæ ſint Ieſu
Chriſti, quęrentes, de dilacerationibus atq;
ſciſſionibus Eccleſiæ ſibi trophæa aucupan-
tes, per õmnia militibus Dñm gloriæ cruci-
figentibus nequiores. Illi ſiquidẽ corrupti-
bili tunicę ipſius, quia incõſutilis & deſupèr
cõtexta erat per totum, pepercerũt, dicẽtes,
Ioan. 19. Nõ ſcindamus eam: quadã vtiquè reuerẽtia
admirati & textricis diligentiã, & operis ele-
gantiam. Iſti verò irruptibili charitati eius,
Epheſ. 5. qua vniuit Eccleſiam, vt exhiberet ſibi veſtẽ
glorioſam, non habentem maculã aut rugã,
impias & ſacrilegas manus ad diſcindendũ
crudeliter inijciũt, linguas magniloquas &
doloſas ad cõfodiendum illã exacuunt: ni-
hili pendentes ineffabili & ſpeciali artificio
coæternæ Deo patri ſapientiæ compactã &
contextam, nec humano ingenio, ſeu philo-
ſophorum ſyllogiſmis aut argumẽtationi-
1. Cor. 1. bus confutã. Stulta enim mundi elegit Deus,
vt cõfundat ſapientes. Neq; enim per rheto-
res & ſophiſtas collegit piſcatores, ſed per
piſcatores & ſimplices, piſcatus eſt ſophiſtas
1. Cor. 4. & oratores: quia, ſicut egregius Paulus dicit, Nõ
eſt in ſermone regnum Dei, ſed in virtute.

CAPVT 3.

VErùm erubeſcat & cõfundatur impia
hæreſis, impudenter inhians ſectioni
atq; diuiſiõi inſecabilis & indiuiſibilis vni-
tatis, reclamante & repugnante non ſolùm
ipſius vnitatis natura, ſed etiàm humanę ſa-
piẽtiæ coniectura. Diſcedant ergò perfidi
corui, milui, vultures, & quęcunq; laniatu
vel morte aliena paſcũtur aues. Sola colum-
Geneſ. 8. ba ad arcam redeat, & ſuper caput Dñi Ieſu
Matth. 3. manens, totum corpus eius, quod eſt Eccle-
ſia, vniat, infundat & repleat, vnicamq́; co-
lumbam de diuerſę profeſſionis & nationis
hominibus atq; linguis omnibus, quaſi de
diuerſis membris efficiat, cui voce capitis,
quod eſt ipſe Chriſtus, dicat: Vna eſt colũ-
Cant. 5. ba mea, perfecta mea, immaculata mea. Quę
enim ſemper vna vocatur & eſt, nunquàm di-
uiditur aut ſecatur. Quæ ſemper perfecta, hoc
eſt, plena, nunquàm minuitur aut euacuatur.
Quæ ſemper immaculata, nunquàm corrũ-
pitur aut maculatur: quoniam etſi nõnun-
quàm ab ea pleriq; ità exeunt vt nõ reuertã-
tur, non tamen eius vnitas indè diſcinditur, aut
perfectio minoratur, ſeu virginitas violatur.
Quandoquidem mẽbra coruina ad hoc re-
uertuntur, vt ſuo corpori, à quo ad tempus
videbantur eſſe diſiuncta, reincorporentur,
& integerrima permaneat columba illa vni-
ca, cui ſe incorporatos & vnitos falsò glori-
abantur: & quę gemebat ſub periculis in fal
ſis fratribus, releuata illorũ exitu, per os B.
1. Ioan. 2. Iohãnis apoſtoli liberè proteſtatur: Ex no-
bis exiêrunt, ſed nõ erant ex nobis. Nam ſi
ſuiſſent ex nobis, permanſiſſent vtiquè no-
biſcũ. Qui enim pectus colũbę velut humo-
res mali ſolebãt premere, & ad nauſeã iugi-
ter prouocare, alicuius acceſſionis vel occa-
ſionis impulſu egreſſi, vel eiecti, aut potiùs
egeſti, cõprobantur eam releuare: atq; bonę
valetudinis ſtatum ſua diſceſſione eidẽ re-
uocare. Quotquot autẽ exeunt redituri, omi-
nò ab ea nequeũt auelli aut præcidi, & ſi vi-
dentur aliquãdiù auulſi aut pręciſi: quia no
uit Deus qui ſunt eius, per cuius prędeſtina- 2. Tim. 2.
tionẽ ſunt intùs ſinè errore, etiàm quos putant
foris eſſe & errare, nec rapit quiſquã de manu
ipſius, quos iam prorsùs raptos ſuſpicabamur.

CAP. 4.

SEd væ hominum ſuperbiæ & ignorãtiæ,
qui membra Antichriſti & præcurſores
eius effecti, qui eſt rex ſuper vniuerſos filios Iob 41.
ſuperbiæ, non ceſſant zizaniorum peſtes in
medium tritici ſpargere, & meſſem, cui cęle- Matth. 13.
ſte præparatur horreum, quantùm in eis eſt,
atterere. De quorum periculoſo tẽpore di-
lectus Dñi virgo Ioannes voluit nos inſtru-
ere: Filioli, inquiens, nouiſſima hora eſt, & 1. Ioan. 2.
ſicut audiſtis, quia Antichriſtus venit: nunc
autem Antichriſti multi facti ſunt. Hęc no-
uiſſima hora à primo aduẽtu Saluatoris in-
cepta, vſq; ad ſecũdum eius aduentũ eſt pro-
tendenda. Quæ quot Antichriſtos iam ha-
buerit aut detexerit, dicere quis poterit? De
quibus & doctor gentium mirabilis Paulus
Epheſijs in actibus apoſtolorũ ait: Ego ſcio Act. 20.
quoniã intrabunt poſt diſceſſionẽ meã lupi
graues in vos, nõ parcẽtes gregi: & ex vobis
ipſis exurgent viri loquentes peruerſa, vtì
abducãt diſcipulos poſt ſe. Sed ô Dñe Ieſu
peruigil paſtor, & leo de tribu Iuda, qui ſe- Apoc. 5.
cundùm Pſalmiſtam, ſuper aſpidem & baſi- Pſal. 90.
liſcum ambulas, & cõculcas leonẽ & draco-
nem, iam in fine ſeculorũ oues paſcuæ tuæ
varijs inſidijs & rabie innumerabiliũ lupo-
rum hactenùs feſſas, miſerãter attẽde, & in- Pſal. 67.
crepa feras arundinis, quę ſæuiũt & dẽtibus
frendunt ſuper humilitatem Eccleſiæ tuæ,
fulti & protecti arundineto, id eſt, mũdana
poteſtate, exteriùs quidẽ nitida, ſed interiùs
vacua: Vbì, ſicut ad B. Iob diuina voce dicitur, Iob 40.
non ſolùm omnes beſtiæ agri ludunt, cũcta
ſcilicet turba malignorũ ſpirituũ, ſecũdùm
libitum ſuũ debacchatur: verùm etiàm Be-
hemoth, eorum vtiquè princeps, ibidẽ ſub
vmbra dormit in ſecreto calami & locis hu
mentibus, cum ſinè aliqua inquietudine vel
cõtradictione in ſuperborũ & lubricorum
cordibus requieſcit ſecurus. Catholica verò
Eccleſia promiſſiones tuas retinens Dñe,
quotidiè gaudet cõpleri in doctoribus ſuis
illud libri Sapientię: Fulgebunt iuſti, & tan- Sapien. 5.
quàm ſcintillæ in arundineto diſcurrẽt, atq;
vento agitatas arundines cõburent. Tunc
feræ arundinis pariter interiẽt, in quibus eſt
cõgregatio taurorũ, cœtus videlicet hæreſi- Pſal. 67.
archarum, ceruicoſo ducatu poſt ſe trahen-
tium

tium vaccas,id eſt,laſciuas animas populo-
rum, vt qui probati ſunt argeoto, excludã-
tur, ſcilicet pfecti in eloquijs diuinis & ſta-
biles in fide appareant,emineant vel mani-
feſtentur. Argento quippe eloquia diuina
Pſalm.11. ſignificãtur,vt idem Pſalmiſta teſtatur:Elo-
quia Dñi eloquia caſta, argentũ igne exami
natum.Per excluſionem autem,argentũ vel
aurum quodã artificio ſubrigitur, eleuatur
& exprimitur,vt repẽtè videatur reſperſum
& inſignitum decenti figuratione florũ aut
imaginũ,quod priùs humile iacebat & pla-
num.Quod totum breuiùs & clariùs ſic elo
1.Cor.11. quitur magnus Paulus:Oportet hæreſes eſ-
ſe,vt qui probati ſunt,manifeſti fiant in vo-
bis.Sed ô maligna hæreſis,nó indè tibi blã-
diaris,ꝙ ab Apoſtolo,oportet hæreſes eſſe,
audiẽris. Etenim in ſancto Euangelio Dñs
Matth.18. noſter dicit:Neceſsè eſt vt veniant ſcandala:
veruntñ væ homini,per quem ſcandalũ ve-
nit. Nẽpe nõ eſt fruſtrà in fornace aurificis
palea:qa aurũ nõ purgatur,ſi palea nõ vraẽ.

CAPVT 5.

HAec & alia ſimilia his,cum penè omẽs
ſacri eloquij paginæ contra impuden-
tem veſaniã hęreticorum concrepent,vehe-
menter obſtupeſcimus, & lachrymis chari-
tatis plangim⁹ ſic edormijſſe Eccleſię ſacer-
dotes,quatenùs qui Dei debuerant eſſe ad-
iutores,non exhorreant eorum fieri ſequa-
ces,quorum memoriã cum ſonitu perijſſe,
Pſalm.9. & ciuitates deſtructas vident. Indè eſt tntũ
illud, quod tãdèm cum indicibili cõtritio-
ne & gemitu cordis ac corporis effundim⁹,
in quo omnia viſcera catholicæ matris con-
cutiuntur,in quo omnes ſenſus Chriſtiano-
rum obtunduntur,in quo diſciplina Eccle-
ſiaſtica & ſanctorum vigor canonum con-
funditur ac calcatur,quia tu chariſſime no-
bis & adhuc dicẽde in Chriſto frater & an-
tiſtes Conſtantinopolitane, tuq; Leo Acri-
dane,dicimini Apoſtolicam & Latinam Ec-
cleſiam noua præſumptiõe,atq; incredibili
audacia,nec auditam,nec conuictam palàm
damnâſſe,pro eo maximè, ꝙ de azymis au-
deat cõmemorationem Dñicę paſſionis ce-
lebrare.Eccè iocauta rephenſio veſtra, quã-
Pſalm.72. dò pooitis in cælum os veſtrũ, cùm lingua
veſtra tranſiens in terra,humanis argumen-
tationibus & coniecturis,antiquã fidẽ con-
fodere ac ſubuertere moliaẽ. Eccè niſi quã-
tocyùs reſipiſcatis, incorporati & annume-
Apocal. 12. rati,quod abſit,eritis in illa cauda draconis,
qua tertiam partem ſtellarũ traxit,& in terrã
miſit.Eccè iam poſt mille ac fermè xx.à paſ-
ſione Saluatoris noſtri annos, incipit p vos
diſcere Romana Eccleſia,qualiter memoria
paſſionis eiuſdẽ ſit recolẽda,quaſi nil ei cõ-
Ioan.21. tulerit præſentia,cõuerſatio & diuturna in-
ſtitutio,ſeu,qua clarificauit DEVM, mors
precioſa illius venerabilis ſenis,cui ſpeciali-
Matth.16. ter Chriſtus filius Dei viui dicit: Beatus es
Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non
reuelauit tibi, ſed pater me⁹ qui eſt in cęlis.

CAPVT 6.

NOn ergò perpenditis, quanta impu-
dentia dicatur pater qui eſt in cælis,
abſcondiſſe à principe apoſtolorum Petro
cultũ ſiue ritũ viſibilis ſacrificij,per diſpen-
ſationem vnigeniti ſui, cui per ſemetipſum
pleniſſimè reuelare dignat⁹ eſt illud ineffa-
bile arcanum inuiſibilis diuinitatis eiuſdẽ
filij ſui?Et coi nõ per angelum,nec per pro-
phetam,ſed proprio ore ipſe Dominus an-
gelorum & prophetarum in ſequentibus ſic
repromittit:Et ego dico tibi: quia tu es Pe- Matth.16.
trus,& ſuper hanc petram ædificabo Eccle-
ſiam meã: Illius capiti vos ſatagitis ſubtra-
here Chriſtum Ieſum,præter quẽ nemo po-
teſt vninerſali Eccleſiæ aliud ponere funda-
mẽtum?Quod vtiquè deuotiſſimus ille Pe-
trus non ſolùm viuens, ſed etiàm moriens
demonſtrauit,quandò nimia humilitate &
cõgrua ſignificatione ſe crucifigi deorsùm
verſo capite petiuit:profectò diuina inſpi-
ratione præfigurans,ſeſe eſſe primũ & qua-
drum lapidẽ in fundamẽto, quod eſt Chri- 1.Cor.3.
ſtus Ieſus,compaginatum:cohęrentem atq;
connexum,qui,vtpotè ſuperpoſitus angu-
lari lapidi,totum põdus Eccleſiaſticę fabri-
cę incorruptibili ſoliditate ſufferret,ac pro-
prij cepitis ſuppoſitione omnia mẽbra cor-
poris Chriſti per aptas & naturales * vſq; ad *Hic deeſt iuncturas, aut aliquid eiuſmodi
cõſummationẽ ſeculi,q̃ſi vſq; ad pedes cre-
ſcẽtia,inflexibili collo ad cęlos ſuſtolleret.

CAP. 7.

TAliter ſancta Eccleſia ſuper petram, id
eſt,Chriſtum,& ſuper Petrum vel Ce-
pham filium Iohannis, qui priùs Simon di-
cebatur,ædificata,quia inferi portis, diſpu-
tationibus ſcilicet hæreticorum, quę vanos
ad interitum introducnnt, nullatenùs foret
ſuperãda,ſic pollicetur ipſa veritas, per quã
ſunt vera,quæcunq; ſunt vera: Portæ inferi
non præualebunt aduersùs eam.Cuius pro- Matth. 16.
miſſionis effectum ſe precibus impetrâſſe à
patre,idem filius proteſtatur dicẽdo ad Pe-
trum:Simon,eccè Satanas expetiuit vos, vt Luc.22.
cribraret ſicut triticum:ego aũt rogaui pro
te,vt non deficiat fides tua: & tu aliquandò
conuerſus,confirma fratres tuos. Erit ergò
quiſquã tantæ dementiæ, qui orationẽ illi-
us,cuius velle eſt poſſe,audeat in aliquo va-
cuã putare? Nónne à ſede principis apoſto-
lorum,Romana videlicet Eccleſia, tam per
eundem Petrum,quàm per ſucceſſores ſuos
reprobata & conuicta atq; expugnata ſunt
omnium hæreticorum commenta, & fratrũ
corda in fide Petri, q̃ hactenùs nec defecit,
nec vſq; in finem deficiet, ſunt confirmata?

CAP. 8.

PRęterimus nominatìm replicare nona- Hęreſes 90. Gręcorum.
ginta & eo ampliùs hæreſes, ab Oriẽtis
partibus,vel ab ipſis Gręcis,diuerſo tẽpore
ex diuerſo errore ad corrumpendã virgini-
tatem catholicę Eccleſiæ matris emergẽtes:

dicendum videtur ex parte, quãtas Constãtinopolitana eccleſia per præſules ſuos ſuſcitauerit peſtes, quas viriliter expugnauit, ꝑtriuit & ſuffocauit Romana & Apoſtolica ſedes. Eccè Euſebiua Nicomedieñſis epiſcopus, ſedis Conſtantinopolitanæ inuaſor, & ſignifer maledicti Arrij extitit. Quartus Macedonius hæreſiarcha, ſuffocator antecesſoris ſui beati Pauli, blaſphemator ſpiritusſancti, tortor Chriſtianorum, & vſque ad mortem perſecutor, & alter Iulianus, charactere in frontibus notãdo catholicos. Hæc & alia multa tam ipſe, quàm ſui ſequaces per omẽs Orientis vrbes, & maximè Conſtãtinopoli agebat, cùm Heſperiæ partes ab hac tempeſtate immotæ manerent, teſte veſtro hiſtoriographo Socrate. Quintus Eudoxius Arrian⁹ inuaſor ſedis, & ordioator Eunomij hęretici, dicens patrem ἀσεβῆ, quòd nullũ colat filium εὐσεβῆ, quòd patrẽ colat. Sextus Demophilus, & ipſe Arrianus. Nonus Maximus, Cynicus & Apollinariſta. Decimus Nectarius vir ſanct⁹, ordinatus à ſancta Cõſtantinopolitana ſynodo prima: de quo cũ ſancti patres Damaſo papæ & ſuis coëpiſcopis ſcripſiſſent, dixerunt: Conſtantinopolitanæ vrbis nouellam, vt ità dicamus eccleſiam velut ex ore leonis, hæreticis ſuffoſſam blaſphemijs, abſtraximus, teſte Theodoreto veſtro hiſtoriographo. Si non indè omninò ſuffocatus eſt ille veternoſus baſiliſcus & venenoſus: quia ſucceſſor huius Iohãnes Chryſoſtom⁹ ab ingrata eccleſia bis eſt depoſitus, & in exilio defunctus. Cuius depoſitionem non ferentes occidentales epiſcopi, id eſt, Latini, ab oriẽtalium communione ſunt ſegregati. Huius ſucceſſor Arſacius manu militari in Ioãnitas deſęuijt, in ſequaces videlicet beati Ioannis. Iam quintusdecimus in catalogo Neſtori⁹ hæreſiarcha extitit, qui ſpiritu diaboli plenus, inter alias ſuæ peruerſitatis blaſphemias, tale vir⁹ euomuit: Dei genitricem Mariam nullus appellet. Maria enim homo fuit, & Deum ab homine generari nimìs impoſſibile eſt. qui etiàm duas perſonas in Chriſto mentitus eſt. Hinc ſeptimuſdecimus Flauianus beatus ꝑſul, martyrio coronatus poſteà, quia dãnauit Eutychen abbatem, vnam ſubſtantiam vel naturam in Chriſto aſſerentem. Propter quod à beatiſſimæ memoriæ domino papa Leone, & Martiano Chriſtianiſſimo Imperatore factũ eſt Chalcedonenſe Concilium ſexcentorum xxx. pontificũ. Quid dicemus de Acacio accuſatore, & reſtitutore Petri Alexandrini epiſcopi, per quos plurima homicidia extiterunt, niſì quòd à ſanctiſſimo Gelaſio papa in perpetuum fuêre ambo damnati cum Iohanne ſucceſſore & defenſore Acacij? Poſt quos Anthimus Eutychianus hæreticus per pręſentem papam Agapetum in ipſa Conſtantinopoli eſt depoſitus. Eutychius autem quia dogmatizabat humanũ

Vide Nicephorũ lib. 9. cap. 4.

Socrates Hiſt. Eccl. lib. 2. ca. 17.

Vide Nicep. lib. 9. ca. 46.

Theodoretus Eccleſ. Hiſt. lib. 5. cap. 9.

corpus in reſurrectiõe impalpabile futurũ, & vento aëreq; ſubtilius, à beato Gregorio tunc diacono ità eſt conuictus, vt in pręſentia piæ memoriæ Tiberij Imperatoris, codices dogmatis eius iuſtis flãmis traderentur.

CAPVT 9.

SVcceſſit quoquè huic Iohannes, cuius ſuperbiam quanuìs vniuerſus mundus capere nequiuerit, anguſtus tñ ceſpes ꝑoſt non multum temporis cõpreſſit. Hic nimiæ vanitatis nouum nomen primus ſibi vſurpauit, vbì ſe à cunctis œcumenicum patriarcham, id eſt, Vniuerſalem & dici & ſcribi debere decreuit. Pro qua vtiquè pręſumptione à beatis pontificibus Pelagio & Gregorio digna perculſus eſt excommũnicatione. Cuius contagij macula adhuc vobis cũ ipſa maledictione ſic adhæſit, vt nunc quoquè voſipſos œcumenicos patriarchas & appellare, & ſcribere non timeatis. Et certè nomẽ iſtud à ſanctis patrib⁹ in Chalcedonẽſi ſynodo, ob reuerentiã ſanctæ Romanę & Apoſtolicæ ſedis, ſanctiſſimo deceſſori noſtro Leooi papæ & præclariſſimo doctori, ſucceſſoribusq; eius fuit oblatũ: ſed nec ab illo, nec ab vllo ſucceſſorũ ipſius conſtat hactenùs receptum. Et cui poſt Chriſtum Ieſum hoc nomen magis poterat aptari, quàm ſucceſſoribus Petri? Sed imitanda humilitas reuerendorum pontificum, attendens quòd ipſe princeps apoſtolorum non inueniatur dictus vniuerſalis apoſtolus, ſuperbũ reſutauit vocabulũ penitùs, quo videbatur par dignitas ſubtrahi cunctis per orbem pręſulibus, dum vni ex toto arrogaretur: tãquàm ſioguli dicerent verbis & factis, quòd magiſter eorum & primus crucifigendus loquit: Non ſum dignus caput ſursùm ponere: ſed declinate vultum in terram. Veſtra ergò fraternitas videat, quãta apud ſe proteruia tumeat, quę nec oblatum ſibi à quoquam nec cõceſſum, ſed potiùs denegatum & ſub anathematis interpoſitione ab Apoſtolica & prima ſede, & à ſanctis atq; orthodoxis patribus interdictum ſuperſtitioſum vocabulum, tantę obſtinationis contumacia ꝑ quadringentos iam à beatiſſ. papa Gregorio & ampliùs annos vſurpare ooo ceſſat. Et qualiter exemplo Dñi noſtri Ieſu Chriſti & ſuorum, parati eſtis pro fratribus animas ponere, qui per tot tẽpora noluiſtis ſaltẽ inane nomẽ, & totius eccleſię vnitatẽ ſua inſolẽtia ſcandalizãs deponere? & qd efficit in veſtris mẽtibus totiès declamata in aurib⁹ illa glorioſi Apoſtoli Pauli ꝓfeſſio, qua dicit: Quis ſcandalizat, & ego nõ vror? Qui nõ ſolùm ꝓ ſcãdalo aliorũ nõ vrimini, ſed etiàm ſcãdalo veſtro quotidiè vritis Eccleſiã Dei? CA. X.

SEd vt ad reliquos deceſſores veſtros reuertamur, qd de Pyrrho epiſcopo, immò hęreſiarchę Macarij Antiocheni ſequace dicetur, q veniens Romã, ſcripto anathematizauit omnia, quæ ipſe & deceſſores ſui contra

Iohannis epiſcopi arrogantia.

1. Cor. 11.

Pyrrhus.

contra fidem catholicam, & Apoſtolicæ ſedis ſenſerant? Sed quantocyùs ad vomitum reuerſus, à Papa Theodoro eſt damnatus, & ſucceſſor eius Paulus, quòd ab eodem Romano pontifice monitus & increpatus non reſipuit: quandò velut ſimulacrũ aut phantaſma aliquod inſenſibile Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ arbitratus, nec vnam, nec duas voluntates vel operationes in eodem ſuiſſe diffiniuit, & altare Latinorum & legatorum Romanæ Eccleſiæ, quod nemo hęreticorum ante eum præſumpſerat, ſubuertit. Ad cuius rabiẽ, qua ſæuiebat in catholicos, deſtruendam, ſanctiſſimus papa Martinus, collectis 105. epiſcopis, damnauit Cyrũ Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum & Paulum Conſtãtinopolitanos epiſcopos. In qua vtiquè veſania nec vos iſtis modò temporibus inferiores illo veſtro Paulo, ſummã & Apoſtolicam ſedem, cunctosq; inſtitutionis eius fidiſſimos obſeruatores anathemate damnatis: incauta, impudenti arrogãtia adeò cæcati, vt non animaduertatis, quid, & qui faciatis, & cui. Illi nempe facitis præiudiciũ, de qua nec vobis, nec cuilibet mortalium licet facere iudicium: beatiſſimo & apoſtolico pontifice Syluestro diuinitùs decernente, ſpiritualique eius filio Conſtantino religioſiſſimo Auguſto cum vniuerſa Synodo Nicena approbante ac ſubſcribente, vt ſumma ſedes à nemine iudicetur, inuiolabiliter & incõcuſsè ſibi conſeruato illo priuilegio, quod idem princeps quarto baptiſmatis ſui die deuotus cõtulit pontifici Romano: ſcilicet vt in toto orbe ſacerdotes ità hunc caput habeant, ſicut omnes iudices regem.

Paulus.

De Romana ſede nulli iudicare licet.

Quorum ſemper omni mundo reuerẽdam ſententiam, ſicut veraciter diuina inſpiratione promulgatam, amplexæ reliquæ vniuerſales ſynodi: id eſt, Conſtantinopolitana prima, conſenſu pij Auguſti & religioſi maioris Theodoſij: Epheſina prima, ſub iuniore Theodoſio filio Archadij: Chalcedonenſis, ſub imperio diuę memoriæ Martiani: tertia Conſtãtinopolitana, rogatu & cõſenſu iunioris Conſtantini, vnanimi volũtate, concordique verbo & ſcripto confirmauère ſanctam Romanam & Apoſtolicam ſedem, poſt Dominũ Ieſum caput eſſe omnium Eccleſiarum DEI, & hoc debere credi, confiteri & ſcribi ab omnibus veneratoribus Niceni Concilij: cuius ſtatutorum vſq; ad vnum iota contemptoribus diſtrictum anathema cautum eſt à quinque præfatis, & cunctis ſanctorum patrum ſynodis ſubſequentibus.

CAP. 11.

Prou. 26.

SIc iuxta Sapientem, lapis miſſus nõ pergit ad cælum, & maledictũ fruſtrà prolatum, reuertitur in authorem ſuum. Sic iuxta vulgi prouerbium, qui ſupra caput ſuũ ſpuere conatur, quantocyùs in faciem illius ſputum relabitur. Sic nobis maledictũ pro

maledicto non reddentibus, ſed cum Pſalmiſta aduersùm nos peccatore conſiſtente, cuſtodiam ori noſtro iam diù ponentibus, per tumorem veſtrum incurriſtis quod dolemus: quia præiudicium faciendo ſummæ ſedi, de qua nec iudiciũ licet facere cuiquã hominum, anathema accepiſtis ab vniuerſis patribus omniũ Conciliorum. Quo indiſſolubiliter adſtringemini, ſi cor impœnitẽs retinendo ſuper tãtam præſumptionem, ab illo per vicarios ipſius non ſoluamini, cui ſpecialiter dixit Chriſt' filius Dei viui: Quęcunque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. Si conſeramus vetera nouis, Balaam ille ariolus in hac parte cautior fuit vobis: qui reuerens Deum, nec promiſſis, nec minis regis Moab ad maledicendum filijs Iſrael flecti potuit: Quomodò, inquiẽs, maledicam, cui non maledixit Deus? aut quomodò deteſtabor, quem Dominus non deteſtatur? Vos verò nec amor Dei & proximi, nec reuerentia diuinorũ canonum, aut, ſicut dicitur, orthodoxorum principum noſtrorum prohibitio reuocat, quin publicè maledicatis, & deteſtemini genus electum, regale ſacerdotium, gentemq; ſanctam.

Pſalm. 73.

Matth. 16.

Num. 23.

1. Petr. 2.

CAP. 12.

QVod quãuis omnibus Eccleſijs Chriſti, quæ vnam catholicã in toto mundo efficiũt, à principe Apoſtolorum Petro ſit verè dictũ, nulli tamen veriùs aptatur, quàm illi cui propriè præſidet ipſe, qui cæleſtis regni meruit gubernacula obtinere, Domino Ieſu Chriſto ſibi dicente: Tibi dabo claues regni cælorũ, & in ſpeciali poteſtate ligandi & ſoluendi ſummi ſacerdotij priuilegium. At quoniã atteſtante Salomone, cor regis in manu Domini, quocunquè voluerit vertet illud, tantum apicem dignitatis in beato Petro, & in eius vicarijs prudentiſſimus terrenæ monarchiæ princeps Conſtãtinus intima cõſideratione reuerit', cunctos vſq; in finẽ ſeculi ſucceſſuros eidẽ Apoſtolo in Romana ſede pontifices, per beatum Syluestrũ non ſolùm imperiali poteſtate & dignitate, verùm etiàm inſulis & miniſtris adornauit Imperialibus: valdè indignũ fore arbitratus terreno imperio ſubdi, quos diuina maieſtas præfecit cæleſti: Cui equidem comparatum iſtud terrenum, nihil eſt niſi vanitas vanitatum, qua homines obliti Domini creatoris ſui, intumeſcentes, mox detumeſcunt. Et tamen imperialis celſitudo hoc totum quod potuit effecit, quãdò tota deuotione quicquid à Domino acceperat, eidem in miniſtris ſuis reddidit. Vt enim venerabilis Paulus docet, Non eſt poteſtas niſi à Deo: quęcunq; autẽ ſunt, à Deo ordinata ſunt. Quib' in terreni regni opportuna adminiſtratione non reſiſtendum, ſic inſtruimur per ipſum principem apoſtolorum: Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſiue regi, quaſi præcellenti:

Matth. 16.

Prou. 21.

Rom. 13.

1. Petr. 2.

ſiue ducibus, tanquàm ab eo miſſis, ad vindictam malefactorum, laudẽ verò bonorũ: quia ſic eſt voluntas Dei. Et poſt pauca: Deum timete, regem honorificate. Atq; per coapoſtolum eius Paulum: (Rom. 13.) Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Nam q reſiſtit poteſtati, Dei ordinatiõi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acq̃runt. Vndè Sapiẽtia in Pronerbijs intonat, (Prou. 8.) dicẽs: Per me reges regnant, & principes iuſta decernunt. Quod etiàm ſæpè dictus Auguſtus perſpicacis animi viuacitate depræhendit, & matri ſuæ religioſæ Helenæ inter nõnulla ſic reſcripſit: Qui moderatur ſecula, & diſponit mundi totius ſuffragia, quibus alimur & ſuſtentamur, per ſe quidẽ ſpirantia viuificat, ſed per pectora principũ ſua iura ſeculis dictat.

CAP. 13.

HIS & alijs quàm plurimis teſtimonijs iam vobis ſatisfactum eſſe debuit de terreno & cęleſti imperio, immò de regali ſacerdotio ſanctæ Romanę & Apoſtolicæ ſedis, præcipuè ſuper ſpeciali eius diſpoſitione in cælis, ſi quoquo modo Chriſtiani eſſe vel dici optatis, & ſi ipſam Euangelij veritatem apertè, quod abſit, nõ impugnatis. Ad cuius tonitruum quiſquis nõ expergiſcitur, non dormit, ſed omninò eſt mortuus, cui iã fruſtrà ab hominibus clamabit. Sed nè fortè adhuc de terrena ipſius dominatione aliq̃s vobis dubietatis ſuperſit ſcrupulus, néve leuiter ſuſpicemini ineptis & anilibus fabulis ſanctam Romanã ſedem valle ſibi incõcuſſum honorem vẽdicare & defenſare aliquatenùs, pauca ex priuilegio, eiuſdem Cõſtãtini manu cum cruce aurea ſuper cęleſtis clauigeri venerabile corpus poſito, ad medium proferemus, quibus fundetur veritas & confundatur vanitas: vt omnia mẽbra catholicę matris cognoſcãt nos illius Petri diſciplinæ eſſe, qui ſic in epiſtola ſua ait de ſe: (2. Petr. 1.) Non enim doctas fabulas ſecuti, notam vobis fecimus Domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem: ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. Et nos vobis inculcare nõ tam relatu quolibet, quàm ipſo viſu & tactu comperta vel admoniti recognoſcite: quia idem glorioſus princeps in iam dicto priuilegio poſt Chriſtianæ fidei claram perfectamq; cõfeſſionem, atq; baptiſmatis ſui enucleatam cõmendationem, ſpecialem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ dignitatem ſic promulgauit, dicẽs: (Diſt. 96. Conſtant. imper. Extant hęc hodiè Grę cè & Latinè) Vtile iudicauimus vnà cum om̃ibus noſtris ſatrapis, & vniuerſo ſenatu, optimatibꝰ etiàm & cuncto populo Romanæ gloriæ imperio ſubiacẽte, vt ſicut beatus Petrus in terris vicarius filij Dei eſſe videtur cõſtitutus, ità etiàm & pontifices ipſius principis Apoſtolorum vice, principatùs poteſtatem, ampliùs quàm terrenæ imperialis noſtrę ſerenitatis manſuetudo habere videtur, conceſſam à nobis noſtroque imperio obtineant, eligentes nobis ipſum principem Apoſtolorum vel eius vicarios firmos apud Deum eſſe patronos. Et ſicut noſtra eſt terrena imperialis potentia, ità eius ſacroſanctam Romanam Eccleſiã decreuimus venerãter honorare, & ampliùs quàm noſtrum imperiũ terrenumq; thronum ſedem ſacratiſſimam beati Petri glorioſè exaltare, tribuẽtes ei poteſtatem & glorię dignitatem, atq; vigorem & honorificentiam imperialem: atq; decernentes ſancimus, vt principatum teneat tam ſuper quatuor ſedes, Alexandrinam, Antiochenam, Hieroſolymitanam ac Conſtantinopolitanam, quamq; etiàm ſuper omnes vniuerſo orbe terrarum Dei eccleſias, & põtifex, qui pro tẽpore ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ extiterit, celſior & princeps cunctis ſacerdotibus totius mundi exiſtat: & eius iudicio quæq; ad cultum Dei vel fidei Chriſtianorum ſtabilitatem procurãda fuerint, diſponantur. Iuſtum quippe eſt, vt ibì lex ſancta caput teneat principatùs, vbì ſanctarum legũ inſtitutor, ſaluator noſter, beatum Petrum Apoſtolum obtinere præcepit cathedram, vbì & crucis patibulum ſuſtinens, beatæ mortis ſumpſit poculũ, ſuiq; magiſtri & Domini imitator apparuit. Et ibi gentes pro Chriſti nominis confeſſione colla flectant, vbi eorũ doctor beatus Paulus Apoſtolus, ꝓ Chriſto extẽſo collo martyrio eſt coronatus: & illic vſq; in finẽ quærant doctorem, vbì ſanctorũ doctorũ quieſcũt corpora: & ibì proni ac humo proſtrati, cæleſtis regis Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti famulentur officio, vbì ſuperbi terreni regis ſeruiebant imperio. Et ſuccinctè commemorato ſuo ſtudio & deuotione in cõſtruendis aliquot ſanctorum baſilicis, & imperialium donationũ magnificẽtia abũdanter ditatis, ait: Concedimus ipſis ſanctis Apoſtolis, dominis meis beatiſſimis Petro (Diſt. 96. Conſtant. Imper. quarta die.) & Paulo, & per hos etiàm beato Syluestro patri noſtro, ſummo pontifici, & vniuerſali vrbis Romæ papæ, & om̃ibus eius ſucceſſoribus pontificibus, qui vſq; in finem mundi in ſede beati Petri erunt ſeſſuri, atq; de præſenti contradimus palatium imperij noſtri Lateranẽſe, quod om̃ibus in toto orbe terrarum præfertur atq; præcellit palatijs. Deindè diadema, videlicet coronã capitis noſtri, ſimulq; phryginm, id eſt, mitram, necnõ & ſuperhumerale, videlicet lorum, quod imperiale circũdare aſſolet collum: verùm etiàm & chlamydem purpuream, atq; tunicam coccineam, & omnia imperialia indumẽta, ſed & dignitatem imperialium pręſidentiũ equitũ, conferentes ei etiàm imperialia ſceptra, ſimulq; cuncta ſigna atq; banda, etiàm & diuerſa ornamenta imperialia, & omnem proceſſionem imperialis culminis, & gloriã poteſtatis noſtræ. Viros etiàm reuerẽdiſſimos clericos diuerſi ordinis, eidẽ ſacroſanctæ Romanæ Eccleſię ſeruiẽtes, illud culmẽ ſingu-

ſingularis potẽtię & pcellentię habere ſancimus, cuius ampliſſimus noſter ſenatus videtur gloria adornari, id eſt, patricios atq; conſules effici, necnon & cæteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et ſicut imperialis extat decorata militia, ità & Clerum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ornari decernimus. Et quemadmodùm imperialis potentia diuerſis officijs, cubiculariorum nempe & oſtiariorum, atque omnium excubitorum ornatur, ità & ſanctã Romanam Eccleſiam decorari volumus. Et vt ampliſſimè põtificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, vt clerici eiuſdem Romanæ Eccleſiæ mappulis & linteaminibus, id eſt, candidiſſimo colore decoratos equos equitẽt: & ſicut noſter ſenatus calceamentis vtitur cum vdonibus, id eſt, candido linteamine illuſtratis, ſic vtanẽ & clerici, & ità cæleſtia ſicut terrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licẽtiam tribuentes, concedimus ipſi ſanctiſſimo patri noſtro Syluestro, vrbis Romæ epiſcopo & papæ, & omnibus qui poſt eum in ſucceſſu, & perpetuis temporibus aduenerint beatiſſimis põtificibus, pro honore & gloria Chriſti Dei noſtri in eadem magna Dei catholica & Apoſtolica eccleſia ex noſtro indicto, quem placatus, ꝓprio conſilio clericare voluerit, & in numero religioſorum clericorũ cõnumerare, nullũ ex omnibus præſumentẽ ſuperbè agere.

CAP. 14.

DEcreuimus itaque & hoc, vt idem venerabilis pater noſter Syluester ſummus pontifex, vel omnes ſuccedentes ei põtifices, diademate (videlicet corona, quam ex capite noſtro illi conceſſimus) ex auro puriſſimo & gemmis precioſis vti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri geſtare. Ipſe verò beatiſſimus papa ſuper coronam clericatûs, quã gerit ad gloriam beati Petri, omninò ipſa ex auro non eſt paſſus vti corona: Phrygium autem candido nitore, ſplendidam reſurrectionẽ nominicam deſignans, eius ſacratiſſimo vertici manibus noſtris impoſuimus, & tenentes frenum equi ipſius, pro reuerentia beati Petri, ſtratoris illi officium exhibuimus, ſtatuẽtes eodem phrygio om̃es ſucceſſores eius ſingulariter vti in proceſſiõibus, ad imitationem imperij noſtri. Vndè vt põtificalis apex non vileſcat, ſed magis quàm terreni imperij dignitas & glorię potentia decoretur, ecce tam palatium noſtrum, vt prælatum eſt, quàm Romanam vrbem, & omnes Italiæ ſeu occidentalium regionum prouincias, loca & ciuitates, ſæpè fato beatiſſimo pontifici & patri noſtro Sylueſtro, vniuerſali papæ contradentes atque relinquentes, ei vel ſucceſſoribus ipſius pontificibus poteſtatem & ditionem firmam imperiali cenſura per hanc noſtram diualem iuſſionem, & pragmaticum conſtitutum decernimus

Donatio Cõſtantini.

diſponenda, atque iuri ſanctę Romanę Eccleſiæ concedimus permanſura. Vndè congruum proſpeximus, noſtrum imperium & regni poteſtatem Oriẽtalibus transferri ac transmutari regionib⁹, & Byzantię prouinciæ optimo loco nomini noſtro ciuitatem ædificari, & noſtrum illic conſtitui imperium: quoniam vbi principatus ſacerdotum & Chriſtianæ religiõis caput ab Imperatore cæleſti cõſtitutum eſt, iuſtum non eſt, vt illic terrenus Imperator habeat poteſtatẽ. Hæc verò omnia, quæ per hanc imperialem ſacram, & per alia diualia decreta ſtatuimus atque confirmauimus, vſque in finem mũdi illibata & inconcuſſa permanſura decernimus. Deindè facta obteſtatione corã Deo viuo, & terribili eius iudicio, & imprecatione æternæ condemnationis temeratori & cõtemptori iſtius ſui priuilegij, ſecutus idẽ venerabilis Cõſtantinus ait: Huius verò imperialis noſtri decreti paginam proprijs manibus roborantes, ſuper venerandum corpus beati Petri poſuimus, ibique eidem Dei Apoſtolo ſpondentes nos cuncta inuiolabiliter conſeruare, & noſtris ſucceſſoribus Imperatoribus conſeruanda in mãdatis relinquere, patri noſtro Sylueſtro ſummo põtifici & vniuerſali papæ, & per eum cunctis ſucceſſoribus põtificibus, Domino Deo & ſaluatore noſtro Ieſu Chriſto annuente, tradimus feliciter atque perẽniter poſſidẽda.

CAP. 15.

TOt ergò & talibus, alijsque quàm plurimis teſtimonijs ſubnixa non erubeſcit veritas, ſed confutatur impudens vanitas. At nos hinc habentes teſtimonium maius Conſtantino, qui, vt ait beatus Baptiſta Ioãnes, de terra eſt, & de terra loquitur, vix ab homine teſtimonium accipimus, contẽti teſtimonio illius, qui de cælo venit, & ſuper omnes eſt, & dicit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersùs eã. Et tibi dabo claues regni cælorũ. Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcũque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Qui etiàm in catalogo apoſtolorũ inſtàr cardinis ab ipſo Domino Ieſu Chriſto primus poſitus, Petrus, id eſt, Cephas extat cognominatus. Cui ſpecialiter & nominatìm non tantùm ante paſſiõem ſuam, verùm & in ipſius articulo paſſionis, mox vt ſui corporis & ſanguinis mirabile myſterium agendum generaliter diſcipulis tradidit, tam oues ſe paſtorum paſtore percuſſo diſpergendas, quàm & vſque in finem ſeculi ad vnum ouile & ad ſe vnum paſtorem colligendas commendando, ait: Simon Simon, eccè ſatanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum: ego aũt rogaui pro te, vt nõ deficiat fides tua: & tu aliquãdò cõuerſus, cõfirma fratres tuos. Ipſum quoquè angel⁹ p mulieres ad videndã

Ioan. 3.

Matth. 16.

Matth. 26. Zacha. 13.

Luc. 22.

reſurgentis magiſtri gloriam nomine inuitauit, Mar.16. cùm dixit: Dicite diſcipulis eius & Petro, quia ſurrexit: & eccè ꝑcedit vos in Galilæam, ibì eum videbitis. Necuon eidem ipſa die reſurrectiõis ſuæ, pins & verax magiſter apparuit, quemadmodùm venerabilis Euangeliſta Lucas nos inſtruit, dicens: Luc.24. Quia ſurrexit oominus verè, & apparuit Simoni. Quam manifeſtationem ſoli Petro priùs, deindè illi ſoli cum reliquis condiſcipulis factã, glorioſus coapoſtolus eius Paulus declarat, vbì ad Corinthios ſic ſcribit: 1.Cor.15. Quia ſurrexit Chriſtus tertia die ſecundùm ſcripturas: & quia viſus eſt Cephæ: & poſt hæc vndecim. CAP. 16.

INſtante quoquè iam ſuæ aſſumptionis gloria, vbì prãdebat cũ 7. diſcipulis ſuis, Ioan.21. Dominus amorem Petri erga ſe tertiò inqſiuit, & tertiò confitenti, agnos & oues ſuas tertiò paſcere ꝑcepit: pro quibus qua morte clarificaturus eſſet Deum, in extenſione manuum illius & præcinctione ſutura, eidẽ ſignificauit. Act.1. Qui nec mora, aſſumpto Domino, in medin CXX. fratrum exurgens, & ꝓſundos ſanctiſſimi Pſalmiſtæ ſenſus ediſſerens, authoritate ſua apoſtolicum numerum, ſorte annumerato Matthia, ſuppleuit, quem vndenariũ remanere neſas credidit. Quibus etiàm pariter miſſo ſpiritusſancto Act.2. in varijs linguis, cùm quidam ſtupcrent admiratione, quidam deridentes inueterata cæcitate, diccrent muſto plenos eſſe, Patrua vno ſancti Ioëlis teſtimonio, & ignaros inſtruxit, & incredulos deſtruxit. Deindè cõ- Ioël.2. ſtanter improperata illis ſcelerata ſua cõſpiratione aduersùs Dominum & Chriſtũ eius, qua ipſum authorem vitæ morte turpiſſima tunc condemnantes interſecerant, clariſſimis beati Dauid oraculis adſtruxit illi- Pſal.15. Pſal.109. us ſanctam reſurrectionem, & glorioſam aſſcẽſioncm, & ab eo inpræſentiarùm factã ſpiritusſancti effuſiõem. Ità compunctis Iudæis, prim⁹ apoſtolorũ reis ſanguinis Chriſti pœnitentiam indixit, & eorum protinùs tria millia baptizauit. CAP. 17.

Act.10.&11. HIc ſolus, ſicut doctiloquus Euangeliſta Lucas teſtatur, dum qui diſperſi ſuerant pro perſecutione facta ſub Stephano, circuirent ciuitates, nemini lnquentes verbũ vitę, niſi ſolis Iudęis, orans in cœnaculo, factus eſt in exceſſu mẽtis: & linteum omnibus terræ quadrupedibus & reptilibus, volucribusq́ue cæli refertum, quatuor initijs ſubmitti de cælo vidit, ſibique cælitùs dictum tertiò: Surge Petre, occide & manduca: & tertiò ab eo reſponſum: quia commune & immundum nũquàm introiuit os meum: & tertiò ſuperna voce repetitum, quod Deus mundauit, tu nè commune dixeris: ſufficienter inſtructus, à quatuor mũdi partibus gentes quondàm immundas in vnitatem fidei congregandas: ſicq́ue fide mũdatis eorum conſciẽtijs ab operibus mortuis, & occiſa in eis priſtina immunditia, cui ſeruire membra ſua exhibuerant, Chriſto delectabiliter inuiſcerandas: tribus nuncijs in myſterio Trinitatis ſe inuitantibus, immanem aprũ illũ de ſylua gentium, Cornelium Act.10. Centurionẽ aggreſſus, nõ reluctantẽ occidit & comẽdit, quandò aqua & ſpiritu mũdatũ, Eccleſię indidit. Cui coadunatus ipſi⁹ domeſticis & amicis, dum adhuc loqueret, ſpiritus ſanctus cecidit ſuper omnes, qui audiebãt verbum: & erant loquentes linguis, & magnificantes Deum. Quod nulli Iudæorum, nec ipſis Apoſtolis vſpiàm legit concesſum, vt paracleti tãtam plenitudinẽ acciperent priùs, quàm baptiſmũ. Nónne hinc iam luce clariùs cõſtat, Petrum primitùs ad ædificationem Eccleſiæ Chriſti Iudæos & gentiles attraxiſſe, & qnaſi duos parietes ex diuerſo veniẽtes, per angularẽ lapidẽ Chriſtum indiſſolubili charitatis glutine coniũxiſſe? Qui poſteà videns meſſem multam & Matth.9. operarios paucos, Paulũ & Barnabã ab An- Act.13. tiochia ꝑdicatores omĩbus nationlbus deſtinauit: quibus ſtrenuè officio inſudantibus, dexterã ſucietatis dedit, vt illi qdem in gentib⁹, ipſe verò in circũciſiõe eſſet, ſicut in Epiſtola ad Galatas oſtenditur euidẽter. Gal.2. Neque tamẽ partito in eos onere, ſubtraxit ſe cœptæ vocatiõi gẽtium & curæ: quã poſt Aſiã ab Illyrico ſentit tota Europa & Aphrica, præcipueque mũdi caput & domina gẽtiũ Roma. Nam cùm quidã pſeudoapoſtoli turbãſſent corda fratrum, dicentes eos debere circuncidi ſecundùm legẽ Moſis, Pauluſq́ue & Barnabas Hieroſolymam ijſſent, Act.15. ſuper hac quæſtione cõſulturi, ſolus Petrus ſua authoritate circuncifionis onus atque veteris legis iugum à cernicibus diſcipulorum remouit, & gratiam Euangelij ad plenam ſalutem credentium ſufficere cenſuit, dicẽs: Quarè vultis imponere graue iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod neq; patres noſtri, neq; nos portare potuimus? Sed per gratiam Domini Ieſu Chriſti credimus ſaluari, quẽadmodùm & illi. Viſum eſt enĩ ſpiritusſancto & nobis, nihil oneris vltrà eis imponere. Qua vtiquè reſponſione confirmatus doctor gentium Paulus, Galatis proteſtat̃: Si circũcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit. Gal.5. CAP. 18.

SEd & illud in ipſo Petro nihilo minùs eſt animaduertendũ, ꝙ ſui corporis vm- Act.5. bra infirmis cõferebat optatę ſoſpitatis remediũ. Quod nulli ſanctorum conſtat hactenùs conceſſum: nec ille, per quem Petrus potuit, quicqd boni potuit, ex ſuo ſanctiſſimo corpore aliquandò cuiquam tale donum attribuit ſanctus ſanctorũ, ſed ſuo Petro ſpecialiter in magna ſignificatione præſentis & futurę Eccleſiæ hoc reſeruauit priuilegium: ſcilicet qnia ipſe vtriuſque principalis rector exiſteret, vtriuſque ſtatum in ſeipſo portẽderet, quatenùs hæc viſibilium

& tranſi-

& tranſiturorum ſacramentorũ ſecreta virtute,quaſi vmbra ſua, morbis animarum in terra curatis,illam nobis adhuc inuiſibilem veritatis & beatitudinis ſolidã ſpeciem, velut ſolidum corpus,exhibeat in cælis. Quarum differentiã breuiter Apoſtolus demonſtrat. Videmus nunc,inquiens, p ſpeculũ in
1.Cor.13. ænigmate,tũc aũt facie ad faciẽ. Nũc cognoſco ex parte:tũc aũt cognoſcam,ſicut & cognitus ſum. Cui concordans Iohannes coa-
1.Ioan.3. poſtolus ſuꝰ,ait: Chariſſimi,filij Dei ſumꝰ,& nondùm apparuit q̃d erimꝰ, Scimꝰ q̃m cùm apparuerit,ſimiles ei erimꝰ:q̃m videbimꝰ eũ ſicuti eſt. Quòd verò p̃ſens Eccleſia fide & ſpe ſaluaẽ,Paulus ſic loquitur: Sinè fide im-
Heb.11. poſſibile eſt placere Deo. Fides autẽ eſt ſperãdarũ ſubſtãtia rerũ, argumentũ nõ apparentiũ. Idẽ in alio loco: Spe ſalui ſacti ſumꝰ.
Rom.8. ſpes aũt q̃ videẽ,nõ eſt ſpes. Quod em̃ videt quis,q̃ ſperat? Sic modò credẽdo & ſperando, atq; p patientiã expectando quod non videmus,fide & ſpe à peccatis liberati viui-
Habac.2. mus,qa iuſtus ex fide viuit. In futuro plenã beatitudinẽ in re videbimꝰ & poſſidebimꝰ, qua per charitatem ſolam ſinè faſtidio ſati-
Pſal.16. abimur,cùm apparuerit gloria eius.

CAP. 19.

VErùm veſtra inſolẽtia nihili pendens talia, ſpecialibus Petri ouibꝰ claudere & interdicere non timet, in quibus temporaliter ad laudem Dei recubabãt, ouilia, quas ipſe non ceſſat inuitare & introducera ad ſempiternæ vitæ paſcua: quas tantùm ex omnibus ſibi compatientes in crucis vltima pœna iam poſitus attẽdẽs, pro eiſdem animam ponendo, cum gratiarum actione & pijſſima prece in ipſa emiſſione ſui beati
Oratio D. Petri p ouibus ipſi cõmiſſis. ſpiritûs Domino cõmendauit,dicens: Gratias tibi ago paſtor bone, qa oues, quas tradidiſti mihi, compatiũtur mihi. Peto ergò, vt participent mecum de gratia tua in ſempiternum. Ergò præualebit illis portas vitæ obſerare vel obſtruere errorum clauiculis, ſeu ſophiſmatum tendiculis quilibet inimicus,quas poteſtate, meritis & prece reſerat & pandit tantus amicus,cui portæ inſeri nõ præualebunt aliquatenùs,& cælis terriſque præpotens ex vltimo deſiderio animæ ſuæ & voluntate labiorum ſuorum à Domino, ad quem mox ibat,erit ſraudatus? Abſit.

CAP. 20.

QVapropter à tanta amentia iam reſipiſcite, & Latinos verè catholicos, atq; maximi Petri familiariores diſcipulos, inſtitutioniſque eius deuotiores ſectatores ceſſate ſubſannando Azymitas vocare, aut eccleſias illis denegare, ſeu tormenta, ſicut cœpiſtis,inſerre,ſi vultis nunc & ſemper pacem & portionem cum Petro habere. Cuius doctrinam & traditionẽ in Epiſtola ad Ro-
Roma.1. manos, ſapientibus & inſipiẽtibus debitor
2.Cor.12. ille gentium doctor,ad tertium cælum & in paradiſum raptus, ſic per omnia commen-

dat,dicens: Primùm quidẽ gratias ago Deo Rom.1.
meo per Ieſum Chriſtum pro omnibus vobis,quia fides veſtra annunciaẽ in vniuerſo mundo. Ex cuius capituli occaſione,beatus & catholicus doctor Auguſtinus, in Latinaque lingua clariſſimus, atq; noſter Chryſoſtomus ait: Fides iſta, quam Romani habent,ipſa eademque eſt & non alia,quæ in vniuerſo mũdo annũciatur & creditur: quę non ſolùm in terra, ſed & in cælis prædicatur:quia Ieſus pacificauit per ſanguinem ſuum non ſolùm terreſtria & inferna,ſed & Col.1.
cęleſtia:& hoc eſt in vniuerſo mundo fidem prædicari,per quam omnis mundus ſit ſubditus Deo. Sed Paulum audite ſubſequen- Roma.3.
tem: Deſidero videre vos,vt aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad confirman- Roma.1.
dos vos. Qui nè putaretur velle aliquid inſtitutioni Petri addere vel demere, expoſuit quid dixerit ad confirmandos vos,id eſt, ſimul conſolari in vobis per eam,quæ inuicèm eſt,fidem veſtram atq; meam. Et in fine epiſtolæ monẽs eos deuitare falſos ſratres, Rom.16.
& præter doctrioam,quam ipſi acceperant, Hæretici & ſchiſmatici vitandi.
euntes, ait: Rogo vos ſratres, vt obſeruetis eos, qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam,quam vos didiciſtis, ſaciunt, & declinate ab illis. Huiuſmodi enim Chriſto Domino noſtro non ſeruiunt,ſed ſuo ventri:& per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Veſtra enim obediẽtia in omni loco diuulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis.

CAP. 25.

ECcè in totius epiſtolæ ſerie non inuenitur magnus Paulus fidem Latinorũ correxiſſe,nec vitia redarguiſſe: ſed congratulatus fidei & conuerſationi eorum, de pſeuerantia cõmonuiſſe: cùm non ſolùm ppter reprobam actionem,ſed & ob ipſius fidei citiſſimũ naufragiũ in Gręcos ſuerit inuectus acerrimè ab initio vſque in finẽ primæ ad Corinthios epiſtolę. Quod certè li- 1.Corin.1.
quet in paucis verbis, vbì ait: Fidelis Deus, p quẽ vocati eſtis in ſocietatẽ filij eius Ieſu Chriſti Dñi noſtri. Obſecro autem vos ſratres per nomẽ Dñi noſtri Ieſu Chriſti,vt idipſum dicatis oẽs, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis aũt perfecti in eodẽ ſenſu, & in eadem ſcientia. Significatum eſt enim mihi de vobis ſratres mei, ab his qui ſunt Chloès,quòd contentiones ſint inter vos. Hoc autem dico,quòd vnuſquiſque veſtrûm dicit: Ego quidẽ ſum Pauli, ego autem Apollô,ego verò Cephæ,ego autem Chriſti. Diuiſus eſt Chriſtus? Et vbì notauit eos ex arrogantia falſæ & mundanæ ſapientiæ, ſubiunxit: Iam ſaturati eſtis, iam diuites ſacti
eſtis:ſinè nobis regnatis:& vtinàm regnare- 1.Cor.4.
tis,vt & nos vobiſcum regnaremus: Et inflatiõi eorũ minatꝰ virgã,ait: Om̃inò audiẽ in- 1.Cor.5.
ter vos ſornicatio,& talis ſornicatio,qualis nec inter gentes, ità vt vxorem patris habeat quidam. Et vos inflati eſtis, & non magìs luctum

luctum habuiſtis, vt tollatur de medio veſtrûm, qui hoc opus fecit. Quibus expletis, admonuit eos ſecû epulari, nô in ſermento veteri, quod totã maſſam corrumpit, ſed in azymis ſynceritatis & veritatis.

Ibidèm.

CAP. 22.

IGitur iſtis & huiuſmodi apoſtolicis ſanctorumque patrum dictis cùm euidenter approbetur Latinorum ſyncera obedientia, & plurimorum Græcorum improbetur corrupta inſolantia, ſunt adhuc plura his ſuper hoc, parti noſtræ faueotia: quæ ſi liceret ad medium deducere, non ſolùm excederent modû epiſtolæ, verùm etiàm poſſent armaria onerare: quapropter his omiſſis, charitatiuè monemus, nè abſentes ſitis vobis ipſis: ſed vos ante vos conſtituatis, vias prædeceſſorum veſtrorum & veſtras ſolicitè conſíderetis, nec nos priuato amore palpetis, & in ſratrum oculis ſeſtucam explorantes, in veſtris trabem noo videatis. Recordamini illius neſandæ ſynodi, quam voluerunt vocari ſeptimam veſtri hęreſiarchæ: quorum conſpiratione ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti & ſanctorum reuerendæ imagines, aut flammis traditæ, aut aquis ſunt immerſæ: picturæ verò ex parietibus baſilicarum deletæ. Quibus quãuìs reſtiterit Romanorum authoritas, præ cunctis tamen ſanctiſſimi papæ Nicolai vbiuìs laudãda libertas: qui per legatos ſuos tam pro ſacris imaginibus, quàm pro depoſitione beati antiſtitis Ignatij, & ſubſtitutione Photij neophyti eccleſiam agię Sophię clauſit, donèc ſedis Apoſtolicę acquieſceret decretis.

Hæc eſt Cõſtantinopolitana ſub Cõſtantino Copronymo.

CAP. 23.

ABſit autem, vt velimus credere, quod publica ſama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ eccleſiæ contigiſſe, vt eunuchos contra primum ſancti Niceeni Concilij capitulum paſsìm promouendo, ſœminam in ſede pontificum ſuorum ſublimâſſet aliquandò. Hoc tam abominabile ſcelus deteſtabileque ſacinus etſi enormitas ipſius vel horror, ſraternaq́; beneuolentia non permittit nos credere: conſiderata tamen incuria veſtra erga ſanctorum cenſuram canonum, quia eunuchos & aliqua parte corporis imminutos, non ſolùm ad clericatum, ſed ad pontificatum etiàm indifferenter ac ſolenniter adhuc promouetis, fieri potuiſſe penſamus. Sed quid plura? Tot & tantis ſchiſmaticis & hæreticis, catholicam atque Apoſtolicam Eccleſiam apertè impugnantibus & diſcindere laborantibus hactenùs redundâſtis, vt Latina vel occidentalis Eccleſia de vobis meritò cõqueri poſſit, voce ſponſæ dicẽs in Cãticis Canticorum: Filij matris meæ pugnauerunt cõtra me. Et verè. Nunquìd enim Romana & Apoſtolica ſedes, quæ per Euangelium genuit Latinam Eccleſiam in Occidente, mater non eſt Conſtaotinopolitanæ eccleſiæ in Oriẽnte, quam per glorioſum filium ſuum Conſtantinum, & nobiles ſapiẽteſque Romaoos non tantùm moribus, ſed & muris ſtuduit reparare? Quòd ſi contradicitis, ad quid veſtro Imperatori Latinę laudes, & in eccleſia Græcis recitantur Latinæ lectiones? Vtiquè ob reuerentiam illius matris, q̃ iam cunctis paganorum crudelitatibus, & diuerſorum tormentorum quæſtionibus vexata & impugnata, ac velut aurum oimijs perſecutorum flammis decocta, delicioſam filiam, videlicet Eccleſiam Conſtantinopolitanam, edidit.

Cantic.1.

CAP. 24.

ET certè iam decima à Nerone in Chriſtianos perſecutio penitùs refrixerat, iam omne mũdanæ inſaniæ incendiũ ſopitum erat, iam Roma adulta & lõgæua, in diuino cultu victrix & coronata, alta pace triumphabat. Iam innumerabilis vtriuſque ſexûs & diuerſæ ætatis martyrum exercitus, noſtris azymis ſaginatus, vniuerſos idololatriæ fregerat impetus: iã mũdum & ipſum mũdi principem ſub pedibus habebat: iam non ſolùm ipſi noſtræ inſtitutionis antiſtites, ſed & miniſtri eorum, in quibus Laurentius ac Vincentius, omni mundo ſtupente, ipſis tormentis & tortoribus inſultabant. Modò delicata filia, in conclaui reſidens ſecura, delicijs laſciua, & longo ocio diſſoluta, nec ad campum ritè agonizantium aliquandò progreſſa, pia matre ſatagẽte & decertante pro ea, non erubeſcit aut veretur primatum arrogare, maternæ ſenectuti iam emeritę derogare, nec effœtum eius corpus laboribus & diebus, rugoſoſque & minùs validos artus, quondàm toroſos & ad prælia diuina exertos, ſaltem aliquo humanitatis reſpectu conſiderare, nullam reuerẽtiam reuerẽdis canis ipſius habere: ſed ipſam puellari leuitate poſt innumerabiles triũphos ad recidiua bella aduerſùm ſemet prouocare, & eam ſolido perfectorũ cibo priuatam, ad carnalium lac retrahere, quod contra vſum naturæ, ex ipſis pubertatis ſuæ mãmis, in Aegypto, ſicut ſupradictũ eſt, totiès confractis, conatur impudenter ori eius inſtillare.

Hæreticorũ erga Romanam Eccleſiam ingratitudo & impudentia.

CAP. 25.

ET vtinàm ſaltem verum lac. Sed proh dolor, non eſt lac, quo tenera fidelium paulatìm nutriat̃ infantia, vt ad ſolidã eſcã ptingat: ſed quod Salomõ cauendũ denũciat, dicẽs: Fili mi, ſi te lactauerint peccatores, nè acquieſcas eis. Et: Væ ei, q lactat amicũ ſnũ, & ducit eũ via nõ bona: Nec eſt aqua, de qua q biberit, nõ ſitiat vltrà, qa fiet in eo fons aquæ ſaliẽtis in vitã æternã, & flumina de vẽtre ei⁹ fluẽt aquę viuę: ſed potiùs aquę furtiuæ de puteis, quos Palæſtini lutũ, non aquam, amantes, repleuerunt terra: vel de ciſternis diſſipatis, ſeu fluminibus Aegypti & Babylonis, quib⁹ diſtendit̃ vẽter, & grauat⁹ nõ replet̃, ſed exinanit̃ & intumeſcit, vt more hydropici tãto plùs ſitiat ad pnicię̃, q̃nto plùs

Prou.1. Prou.16. Ioan.4. Ioan.7. Prou.9. Gen. 26.

plùs biberit. De qnibus profectò Dominus
per Ieremiam contra quoſdam conqueri-
Ierem. 2. tur, dicens: Me dereliquerunt fontem aquæ
viuæ, & foderunt ſibi ciſternas: ciſternas
diſſipatas, quæ continere non valent aquas.
& poſt aliqua: Nunc quid tibi vis in via Ae-
gypti, vt bibas aquam turbidam? Aut quid
tibi in vijs Aſſyriorum, vt bibas aquas flu-
minis? Quas vtiquè nè ſitiamus, idem ve-
Ibidem tat, dicens: Prohibe guttur tuum à ſiti. Hinc
Salomon, quas aquas appetere, quasque de-
beamus vitare demóſtrans, ait: Bibe aquam
Prou. 5. de ciſterna tua, & fluenta putei tui. Deri-
uentur fontes tui foràs, & in plateis aqnas
tuas diuide. Habeto eas ſolus, nè ſint alieni
participes tui. Sit vena tua benedicta. Et in
ſubſequentibus hæreticam vanitatem ſub
ſpecie ſtultę mulieris, viſibili quodammo-
dò forma coloratam atq; depictam, intro-
Prou. 9. ducit, dicens: Mulier ſtulta & clamoſa, ple-
naque illecebris, & nihil omninò ſciens, ſe-
det in foribus domûs ſuæ ſup ſellam in ex-
celſo vrbis loco, vt vocet tranſeuntes per vi
am & pergentes itinere ſuo. Quis eſt par-
uulus? declinet ad me. Et vecordi locuta eſt:
Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, & panis ab-
ſconditus ſuauior. Et ignorauit quòd gi-
gantes ibì ſint, & in profundis inferni con-
uiuæ eius.

CAP. 26.

QVorú nè ſit particeps in Tartari flam
mis, quas viciſsim ſinè fine paſcat
medullis ſuis, iam nunc filia recorde-
tur gemit⁹ piæ genitricis, & quot vel quan-
ta pericula ꝓpter eam, ſeu propter ſorores
ipſius in vtero ſuo hactenùs vidit: & gratia
Dei diſcat talis fieri ſaltem admonita, qua-
lis benè de ſe meritam matrem, etiàm ſenio
ac aſſiduo incuruam labore & tremulam,
data manu atque ſuppoſito humero ſtude-
at ſubleuare & ſuſtentare, non ad ruinam
impellere, deprimere, perturbare vel affli-
gere. Pio affectu & humili corde iugiter p-
Prou. 15. pendat, quid idem Salomon dicat: Stultus
homo deſpicit matrem ſuam. Et item: Nè
Prou. 23. deſpicias, cùm ſenuerit mater tua. Alioquin
ſi, quod abſit, pertinax eſſe voluërit, & piæ
matri ſupercilium eius & arrogantiam ad-
huc diſſimulanti, atque ad ſatisfactionem
patienter expectanti parcere & parére con-
tempſerit, experietur in anicula matre viri-
des annos, exertos ad paternarum traditio-
num defenſionem lacertos, adulefcentulæ
competentem alacritatem, iuuenculæ con-
Prouer. 1. ſtantiam efficacem: & iuxta Salomonem,
contumax comedet fructus vię ſuę, ſuiſque
conſilijs ſaturabitur: quia, ſicut idem teſta-
Eccle. 3. tur, Benedictio patris firmat domos filio-
rum: maledictio autem matris, eradicat fun
Ibidèm. damenta. Et iterùm: quàm malę famæ eſt q
fugit patrem: & eſt maledictus à DEO, qui
exaſperat matrem. Et, Qui affligit patrem,
Prou. 19. & fugit matrẽ, ignominioſus eſt & infelix.
Quam vtiquè offendere cauet, quiſquis pla
cere patri ſtudet, velut etiàm quidam ſapi-
entum ſeculi ait:
Nè matrẽ offendas, dú vis bonus eſſe parẽti.

CAP. 27.

HIs igitur & alijs quamplurimis liquet
aſſertionibus, quid mereatur etiàm
carnalis matris contemptus: & quid de ſpi-
ritualis genitricis contumelia & exprobra- Pſal. 50.
tione dicetur. Illa ſiquidem in iniquitati-
bus nos conceptos, generauit ad mortem:
iſta verò, culpis remiſſis, regenerauit ad vi-
tam. Quarum ceu diſpar eſt meritum, ità &
diſpar pro earũ honore * vt dedecore præ- *&
mium: quia carnalem matrem honoranti,
longæuitas ſuper morientium terram, & fir
mamentum caſæ caſuræ repromittitur: ex-
aſperanti autem eam, terrenorum eradica-
tio fundamentorum. Porrò ſpiritualem ve-
nerantes, longitudinem dierum in dextera
Dei videbunt, & in terra viuentium ſinè fi-
ne habitabunt: ſpernentes verò illam, du-
plici contritione cóterentur, & ſicut diplo-
ide confuſione ſua induentur, & radix eo-
rum de terra viuentium euelletur. Etenim
affectio carnalis matris ſi nos prohibet à re-
uerentia ſpiritualis, penitùs relinquenda &
abſcindẽda eſt nobis, vt in Deuteronomio Deuter. 33.
Moſes de tribu Leui dicit: Qui dixerit pa-
tri ſuo & matri, Neſcio vos: & fratribus ſuis,
Ignoro illos: & neſciërunt filios ſuos, hi cu-
ſtodiërunt teſtamentum tuum, iudicia tua
ó Iacob, & legem tuam ô Iſrael. Quod deni-
què facturis, Dominus Ieſus in Euangelio Matth. 19.
centuplum hîc, & in futuro vitam æternam
repromiſit.

CAP. 28.

SEd eccè non debet ingrata filia apparé-
re, quia præ cæteris eam honorare di-
gnata eſt mater ſua. Nam cùm nullo di-
uino vel humano priuilegio honorabilior
ſeu clarior alijs eccleſijs, Conſtantinopoli-
tana exiſtat eccleſia, & Antiochena atque
Alexandrina, ob reuerentiam principis apo
ſtolorum, inter alias retentent dignitatis iu
ra: tamen pia mater, Romana ſcilicet Eccle-
ſia, nolens dilectam filiam dote honorificẽ-
tiæ ex toto carere, per beatos pędeceſſores
noſtros in aliquot ſynodis curauit decer-
nere, vt ſalua principalium & apoſtolicarũ
ſedium antiqua dignitate, Cõſtantinopoli-
tanus antiſtes honoraretur ſicut regiæ ciui-
tatis epus: quanuìs Iuſtinian⁹ religioſus Au-
guſtus legibus humanis voluiſſet adſtruere,
vt poſt papã Romanũ ſedeat Cõſtãtinopo-
litanæ pſul eccleſiæ. Et certè hoc nulla alia
excellentia meritorũ eſt aſſecuta, niſi ꝙ Ro
mana Eccleſia pro amore venerabilis Con-
ſtantini, ſeipſam, quãtùm in eo fuit, hono-
rantis & exaltãtis, ciuitatẽ ipſius hoc priui-
legio honoris ſola humana beneuolẽtia in-
ſigniuit, iuxta prophetæ dictum ad Heli: 1. Reg. 2.
Glorificantem me glorificabo: qui autem
contemnunt me, erunt ignobiles.

CAP. 29.

Aut ſi

AVt ſi quod aliud retinet, aut putat ſe habere dignitatis priuilegiū, vos rebelles lumini ac veritati, & ſigniferi vmbræ & vanitatis, proferte in medium. Vos enim alloquimur, qui, ſicut Dominus ait phariſeis, tuliſtis clauē ſcientiæ, qui clauditis regnum cælorum ante homines: nec ipſi intrâſtis, nec alios intrare permittitis, ſed potiùs prohibetis, dum matris venerandam faciem conſpuere quęritis, dum eam inſequimini conuicijs & maledictis, dum agnos eius ab ea ſegregare etiàm anathemate & flagellis, nè vocem maternam agnoſcant & ſequantur, contenditis. Vt enim fertur, omēs Latinorū baſilicas penès vos clauſiſtis, monachis monaſteria & abbatibus tuliſtis, donèc veſtris viuerent inſtitutis. Eccè in hac parte Romana Eccleſia quanto diſcretior, moderatior & clementior vobis eſt. Siquidem cùm intra & extra Romā plurima Græcorum reperiantur monaſteria ſiue eccleſiæ, nullus eorum adhuc perturbatur, vel ꝓhibetur à paterna traditione ſiue ſua conſuetudine: quin potiùs ſuadet & admonetur eam obſeruare. Nec enim animoſitatem impiæ hæreſeos habet, quæ ſemper diuiſione gaudet, dicens per parricidam meretricem: Nec mihi, nec tibi ſit, ſed diuidat: ſed pietate veræ matris ſic Salomonem deprecatur: Obſecro domine, date huic infantem viuum, & nolite interficere eum. Scit nanque, quia nil obſunt ſaluti credentium diuerſæ pro loco & tempore conſuetudines, quandò vna fides per dilectionem operans bona quę poteſt, vni Deo cōmendat omēs.

Luc. 11.

Græcorum in Latinos iniuriæ.

3. Reg. 3.

CAP. 30.

QVod vos cùm ex debito gradûs & loci veſtri oportuiſſet ſcire & ꝑdicare, quatènùs de collectis ouibus gratiā à bono paſtore, non condemnationem pro diſperſis mereremini percipere, incurriſtis illud Apoſtoli ad Hebræos: Quia cùm debueritis magiſtri eſſe ex tēpore, iterùm neceſsè habetis doceri, quæ ſint elementa ſermonum Dei. Zelum enim Dei habetis, ſed non ſecundùm ſcientiam. Quam vt appræhendiſſetis, non ſaltu, ſed canonico interuallo, immò plano pede ad epiſcopatûs culmen, à laica cōuerſatione peruenire debuiſtis, nè vobis refragarent verba ipſius Apoſtoli, de epiſcopo dicentis: Non neophytū: nè in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. Nam cùm locum doctoris vſurpat indoctus, neceſsè eſt vt aut diſcat quod doceat: aut cæcus paſtor, ſeu non valens latrare, canis mutus pernicioſè ſibi & ſubiectis remaneat: aut diſcere & tacere erubeſcens, pernicioſiùs docere præſumat. Raro quoquè euenit, vt in culmine poſitus valeat humilitatem diſcere, qui in imis non deſijt ſuperbire. Huc accedit & illud, quòd albuginem habēs in oculo, à ſacerdotio prohibetur. Albuginem quippe habet in oculo, qſ-quis arrogantia iuſtitiæ vel ſapientiæ cæcatur.

Hebr. 5.

Rom. 10.

1. Tim. 3.

Eſa. 56.

Leuit. 21.

CAP. 31.

SEd abſit, vt religioſi principes & orthodoxi, atque Chriſtianiſſima & Deo deuota ciuitas vos in hoc veſtro errore audiendos putent, quos potiùs ad vnitatis bonum terrore poteſtatis cogere debent. Recordentur Conſtantinopolitanos præſules intantùm priſcis temporibus familiariſſimo ſibi morbo ſuperbiæ laborâſſe, vt edicto Auguſtorum Theodoſij, Archadij & Honorij, prohibitus ſit quiſquam ex Conſtantinopolitana eccleſia pontificatum, defuncto epiſcopo Siſinio, deincèps ſperare, ſed ex alia ſibi iugiter pontificem expetere: quia erant vanæ gloriæ dediti, & ſupra modum arrogantes, ceu commemorant hiſtoriographi. Qui etiàm referunt, quòd lxxvj. orientales epiſcopi Concilium Sardicenſe declinantes, in Philippopoli Thraciæ anathematizandum conuenticulum habuerūt, ſanctamq; & immaculatā Nicenę ſynodi fidem adulterantes, communi ſubſcriptione errorem ſuum confirmârunt: Occidentales verò 300. amplexi ſanam ſanctorum patrū ſententiam, vnanimitate ſua corroborârūt. Quod totum ideò dicitur, nè poſt priorum cognitionem incautè præſentibus credat.

Vide Nicephorū lib. 9. cap. 12.

CAP. 32.

NAm Romanę eccleſię fides, per Petrū ſup petrā ædificata, nec hactenùs defecit, nec deficiet in ſecula, Chriſto eiꝰ Dn̄o rogante pro ea, ceu teſtat̄ ſub ipſa paſſione ſua: Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquandò conuerſus, confirma fratres tuos. quo dicto demonſtrauit fidem fratrum vario defectu periclitādam, ſed inconcuſſa & indeficiente fide Petri, velut firmæ ancoræ ſubſidio figendam, & in fundamento vniuerſalis Eccleſiæ confirmandam. Quod nemo negat, niſi qui euidenter hæc ipſa verba veritatis impugnat: quia ſicut cardine totū regitur oſtium, ità Petro & ſucceſſoribus eius, totius Eccleſiæ deponitur emolumentum. Et ſicut cardo immobilis permanēs, ducit & reducit oſtium: ſic Petrus & ſui ſucceſſores liberum de omni Eccleſia habent iudicium, cùm nemo debeat eorum dimouere ſtatum: quia ſumma ſedes à nemine iudicatur. Vndè clerici eius cardinales dicūtur, cardini vtiquè illi, quo cætera mouentur, viciniùs adhærentes.

Luc. 22.

CAP. 33.

QVapropter nos certiſſimè retinentes omni venerabilem mundo inſtitutionem Petri, & fidem ipſius coapoſtoli ſui & doctoris gentium Pauli, clariſſimo calamo ſubſcriptam, ab Apoſtolica ſede liberè omnibus clamamus, quod Galatis idē Paulus: Licèt nos, aut angelus de cælo euangelizet vobis, præterquàm quod euangelizatum

Galat. 1.

zatum eſt vobis, anathema ſit: Sicut prædi-
xi, & nunc iterùm dico: Si quis euangeliza-
uerit præter id quod accepiſtis, anathema
ſit. Nec ideò ſilebimus, ſi dicimur non eſſe
quales debem⁹, nec qualis eſt Petrus. Quod
1. Cor. 4. vtiquè agendum eſſet, ſi cuiquam commen
daremus noſmetipſos. Quia verò, ſicut ait
Apoſtolus, non prædicamus noſmetipſos,
2. Cor. 4. ſed dominum Ieſum, nos autem ſeruos ſer-
uorū eius p Ieſum, nobis ꝓ minimo eſt, vt à
vobis iudicemur, aut ab humano die: quo-
niam qui iudicat nos, Dominus eſt. Neque
2. Cor. 10. enim, qui ſeipſum commendat, ille proba-
tus eſt, ſed quem Deus commendat. Et re-
pellendo temerarium iudicium, dicit alibi:
Tu quis es, qui iudicas alienū ſeruum? Suo
Rom. 14. domino ſtat aut cadit: Potens eſt enim De-
us illum ſtatuere.

CAP. 34.

Nempe & vos, licèt quàplurimùm tu-
meatis, quanuis de vobis vltra mo-
dum alta ſentiatis, non credimus tamen, ꝙ
dicere audeatis, vos eſſe quales debetis, aut
qualis Alexander, Ioannes Chryſoſtomus,
vel Flauianus fuit: Sicut nec Antiochenus
ſe talem, qualis extitit ipſe Petrus: nec Ale-
xandrinus parem ſe Marco vel Athanaſio
profiteri eſt auſus: quia ſinè retractiōe à ſu-
is punirentur. Idcircò etſi ad hoc vos impel
lit tumor, tamen retardat timor. Quæ cùm
ità ſint, nullius tamen vos detractio repri-
mit, quin diligenter lac & lanam ab ouibus
exigatis: nec veremini, nè dicaſ non eſſe vos
pares illis anteceſſorib⁹ veſtris magnis. Cur
hoc, niſi quia quicūque ſacerdotes, etſi diſ-
pares ſunt merito, pares tamen ſunt officio?
Nec poteſt denegari pro merito, quod debe
tur officio. Alioquin non ſtaret ſacerdotiū,
ſi maius aut minus fieret, ſeu variaretur ſe-
☞ cundùm humaoorum varietatem merito-
rum: eſſentq; penè tot ſacerdotia, quot ho-
mines.

CAP. 35.

Qva de re fratres, vtinàm non ad iudi-
Nota ſchiſmatice. cium noſtrum dicamus, profectò ſu-
mus qualis Petrus, & non ſumus qualis Pe-
trus: quia & idem ſumus officio, & nō idem
merito. Et quotieſcunquè lac & lanam, ſci-
licet ſtipendium & honorificētiam, ab oui-
bus Dei exigimus, nulla meriti ibi fit com-
memoratio, ſed officio noſtro quęritur de-
bita recōpēſatio. Ac ſic meritū Petri nō ha-
bentes, officiū aūt Petri exequētes, officio
noſtro debitos repoſcimus honores, Apo-
Rom. 12. ſtolo dicēte: Quādiù miniſter ero, miniſte-
rium meū honorificabo. Et ꝑmonens oues
Chriſti ad ſoluēdū ſingulis debita, ait: Red-
Rom. 13. dite omnibus debita: Cui honorē, honorē.
Non qa bonū ſit accipientibus, ſed qa malū
ſit nō reddentibus. Sic ergò & beatiſſimus
ꝑdeceſſor noſter Gregori⁹ dicit: Nemo nos
ꝓpter nos in loco Petri deſpiciat: quia ex ca
thedra eius, cui authore Deo qualeſcunque
præſidemus, debita ſibi iura noſtrū officiū
reclamat. Frequēter eñ ſolet euenire quod
dicimus, vt perſona in hoc mundo potens,
deſpectum ſeruum habeat. Cumque per eū
ſuis vel extraneis aliqua mādat, nō deſpicit ☜
perſona miſſi ſerui, qa in corde ſeruatur re-
uerentia mittentis domini. Ergóne ſaltem
quod Dñs cōceſſit Phariſęis & ſcribis ſedē-
tib⁹ ī cathedra Moſis, ſeru⁹ denegabit qua-
libuſcunque conſeruis ſuis in cathedra Pe-
tri? Super cathedram, inqt, Moſis ſederunt Matth. 23.
ſcribæ & Phariſęi. Omnia ergò quæcunque
dixerint vobis, ſeruate & facite. Ità ꝙ malè
viuimus, noſtrum eſt: ꝙ verò bona dicim⁹,
cathedrę: cuius occaſione neceſsè habemus
recta prædicare. Vndè dicit ille exercitatiſ- Philip. 1.
ſimus Paulus: Dum omnimodis ſiue occaſi-
one, ſiue inuidia Chriſtus annūcietur: & in
hoc gaudeo, ſed & gaudebo. Eccè Apoſto-
lus ſic neceſſarios ducit huiuſmodi, vt gau-
deat ſuper eis: & vos qui eſtis, qui negligen
tiam eorū ad iniuriam Apoſtolicę cathedrę
retorquetis? Nos eñ quid ſumus? Nec cōtra Exod. 16.
nos eſt murmur veſtrū, ſed cōtra Dñm, cui-
us ordinationi reſiſtendo, damnationē vo-
bis acquiritis: cùm noſtra poteſtas, ſicut & Rom. 13.
omnis, à nullo alio niſi ab ipſo ſit. Sciēdum Gregorius.
eſt, quia falſa iuſtitia dedignationem, vera
aūt cōpaſſionem habet. Qua vtiquè priua-
mini, inſultādo, non cōpatiendo, alienæ ca-
lamitati. Et fortè approbare nequitis, quod
obijcere vel calumniari ꝑſumitis: immò cō-
ſtat vos cōprobare nō poſſe. Sed eſto. Eccè
in cælo iudex noſter, & conſcius noſter in Iob. 16.
excelſis.

CAP. 36.

Caeterùm de homine ſentite ô homi-
nes quod vultis: vnū tñ cōſcientia re-
ſpondet nobis, qa omniū eccleſiarū Dei ſa-
lutē & exaltationē ſummoperè deſideram⁹:
ſed vt quicunq; quodlibet ex ſuperbia arri-
piat, & ſibi cōtra noſtrā Apoſtolicā ſedē at-
que leges eius vſurpet, hoc nos tolerare nó
poſſumus, quia quiſquis Romanę Eccleſiæ
authoritatē vel priuilegia euacuare ſeu im-
minuere nititur, nō hic vnius Eccleſiæ, ſed
totius Chriſtianitatis ſubuerſionem & in-
teritū machinaſ. Cuius enim cōpaſſione vel
ſuſtentatiōe vlteriùs reſpirabūt filiæ à quo-
uis oppreſſę, vnica illa ſuffocata matre? Cui-
us refugium appellabunt? Ad quam confu-
gium habebunt? Ipſa eñ Athanaſium, ipſa
omnes catholicos ſuſcepit, fouit, defendit,
& ſedibus proprijs pulſos reſtituit.

CAP. 37.

Ideò cupiēdo oēs in viſceribus Ieſu Chri
ſti, nobiſcū vos admonemus, nè falſum
nomen ſcientię, iuſtitiæ vel gloriæ q̄rendo,
vnus aduersùs alterū inflet, nè cinis & terra Eccle. 10.
periculosè ſuperbiat, nè abominabilis & mi
ſer homo, bibens quaſi aquas iniquitatem, Iob. 15.
ſequendo exteriora, in vita ſua proijciat in- Eccle. 10.
tima ſua. Simus vnū corpus, & vnus ſpirit⁹, Ephe. 4.
ſicut vocati ſumus in vna ſpe vocationis no

ſtræ: Ipſa corporis compoſitio & membrorum nos doceat, qualiter & quanti habẽda ſit Eccleſiæ vnitas. Ipſa etenim corpus eſt Chriſti, vt Apoſtolus dicit: Vos eſtis corpus
1.Cor.12. Chriſti, & membra de membro. Et ſicut in vno corpore multa membra habent, omnia autem mẽbra nõ eundẽ actũ habẽt: ità multi vnũ corpus ſumus in Chriſto, ſinguli aũt alter alterius membra. Et ſi dicit auditus vel manus, non ſum oculus, non ſum de corpore: non ideò nõ eſt de corpore? Si totũ corpus oculus, vbì auditus & reliq; ſenſus? Nũc autem diſpoſuit Deus ſicut voluit membra, ſingula officio ſuo apta. Membrũ verò ſuo officio non contentum, ſed cupiens præripere alienum, conturbat corporis ordinem totum: velut ſi viſus voces, auditus colores, guſtus odores, olfact' aſperas res aut lenes, tactus tentaret diſcernere ſaporẽs. Nónne fruſtrà omnes paterentur? Sic ſingulorũ ornamenta ſeu indumenta, nõ ſunt omnibus membris accõmoda, nec congrua: ſed vnũquodq; requirit ſua, & abijcit aliena. Nẽpe refutat pes coronam, galeam & pileum, caputq́ue ſandalia vel pedules ad ſuũ non applicat vſum. Sic manuum dignitas & maxima vtilitas, quanuìs componat inſigne Imperij coronam, non tamen hãc ſibi adaptat & imponit, ſed capiti, cõtenta ſuis armillis, dextrocherio & annulis. Idem fit & in cęteris, & tam diſcors concordia eſt in eis, vt eorum quodlibet alij officium ſuum omninò deputare recuſet: & tamen de bono vnius pariter exultent, ſicut de malo communiter dolent: & officia ſua nõ ſibi tantùm, ſed ma-
Ibidèm. gìs mutuæ vtilitati exhibent. Vndè ſecutus idem Apoſtolus, ait: Si glorificatur vnũ mẽbrum, congaudent omnia mẽbra. Et quantæ inſipientiæ eſt, nolle nos imitari quod ſumus, & quod ad tranſitoriam vitam aliquandiù retinendam accepimus nòn conſiderare, vt in perpetuum ſubſiſtamus?

CAP. 38.

Superbia & inuidia quarum rerum origo.

QVia verò ante omnia peſtilens mater ſuperbia, eiusq́ue crudeliſſimæ filiæ, inuidia ſcilicet ac inanis gloria, paſsìm obſtinata rabie corpus Chriſti moliuntur euiſcerare & dilacerare, non efficiamur inanis
Gal.5. gloriæ cupidi, inuicèm prouocantes, inuicèm inuidentes, nè, quod auertat DEVS, contingat nobis dictum Apoſtoli:
Ibidèm. Quòd ſi inuicèm mordetis, videte nè ab
Iacob.3. inuicèm conſumamini. Et illud Iacobi: Quòd ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſunt in vobis, nolite gloriari, & mendaces eſſe aduersùs veritatem. Non eſt iſta ſapientia deſursùm deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem deſursùm eſt ſapientia, primò quidem pudica eſt: deindè pacifica, modeſta, ſuadibilis, amans bonũ, ſinè ſimulatiõe. Has itaq; duas & valdè ſibi cõtrarias ſapiẽtias vigili-

mẽte diſcernite: & ſi Petrus ſingulariter figura ſummi capitis noſtri, vicariusq́ue eius, ac ſui ſucceſſores iã in terris retinẽt ſpecialẽ dignitatem terreni cæleſtisq́ue regni, nolite inuidere vel detrahere Romanæ Eccleſię apici, quem per charitatem totum valetis adipiſci, & in nobis regnare & ipſi. Sin aliâs, audietis quod ſuprà: Iam ſaturati eſtis, 1.Cor.4. iam diuites facti eſtis: ſinè nobis regnatis: atque vtinàm regnaretis, vt & nos vobiſcũ regnaremus.

CAP. 39.

ECcè nos veſtram gloriam ducimus noſtram: cur vos annullare nitimini nobis diuinitùs & humanitùs conceſſam? Nónne decus vel dedecus ſui capitis, manus ſeu pes ſuum non ducit? Nec dolet, ſed potiùs gaudet vno ſenſu, id eſt, ſolo tactu donatum corpus, ſuperpoſitum ſibi caput omnibus pollere ſenſibus, quia eos militare facit & inuigilare corporis ſubiecti vtilitatibus. & caput iudicans de omnibus, à nullo ſenſu iudicatur, vtpotè ſolius ſui iudicio ſufficientiſſimum: vtq́ue Apoſtolus dicit, Spiritualis iudicat omnia, ipſe aũt à 1.Cor.2. nemine iudicatur. Hæc & ſuprà dicta de corporis noſtri harmonia, ſi non ſentitis in vobis, in corpore non eſtis, nec in corpore viuitis. Et ſi in corpore CHRISTI, quod eſt Eccleſia, non eſtis, nec de eo viuitis, iam videte vbi & quid ſitis. Abſciſſi eſtis, pu- Ioan.15. treſcitis, & velut palmes præciſus de vite, foràs miſſi eſtis, & areſcitis, vt in ignem mittamini & ardeatis: quod diuina pietas longè faciat à vobis.

CAP. 40.

SEd quia iam nunc videmur digreſſi modum epiſtolæ, alio exordio congruum cenſuimus reſpondere veſtræ calumniæ, quam confratribus & coèpiſcopis noſtris Apulis, ſcriptam ad ſugillationem noſtri azymi & prædicationem veſtri fermenti, non dubitâſtis dirigere. Inter hæc dirigimus veſtris cauillationibus refragantia venerabilium patrum noſtrorum aliqua ſuper his ſcripta: deindè, vt Deus inſpirabit, noſtra reſcripta, quatenùs multipliciter veſtra retundantur & retroferantur iacula, & quem non vultis feriant. Nam ſi vos non erubeſcitis, nec timetis de loquacitate, nos non tantùm erubeſcere, quantùm timere debemus de taciturnitate: quia de noſtra multorum pendent animæ, quæ falſis fratribus calumniãtibus, & nobis tacentibus, habent perire.

CAP. 41.

ISta autem vobis paterna pietate ac germana dilectione interìm reſcribimus, in quibus ſatis declinâſſe nos credimus, nè in illud Salomonis incideremus: Noli reſpon- Pro.26. dere ſtulto iuxta ſtultitiã ſuam, nè efficiaris illi

illi ſimilis. Verùm ſi non reſipneritis, expe-
riemini quod idē mox ſecutus ait: Reſpon-
Ibidèm. de ſtnlto iuxta ſtultitiam ſuam, nè ſibi ſapi-
ens eſſe videatur. Et illud apoſtolicum: Hę-
reticum hominem poſt vnam & ſecundam
Tit.3. correptionem deuita. Subuerſus eſt enim q,
eiuſmodi eſt, & delinquit proprio iudicio
condemnatus. Et cauendo interdictnm ve-
Exod.23.34. Deut.14. teris legis typicum, deincèps non coquem⁹
hœdū in lacte matris ſuæ: ſed impetiginem
eius & ſcabiem fricabimus inſtāter morda-
ci aceto & multo ſale: quia cum dolore ab-
ſcindenda ſunt, quę leni manu palpari & ſa-
nari non poſſunt, vt Dominus admoner, di-
Matth.18. cens: Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat
te, abſcinde eum, & proijce abs te. Et ſi ocu-
lns tuus ſcandalizat te, érue eum. Sed miſe-
ratio Dei præcedens hæc noſtra dicta, par-
cet & nobis & vobis, vt deineèps nō ſit ne-
ceſsè circa quæſtiones & pugnas verborum
occupari, ſed ex diuinis paginis noſtram in
hoc mūdo pegrinationem inuicèm conſo-
Pſal.118. lari, & pacificè adhortari, vt Pſalmiſta: Pax
multa diligentibus legem tuam Domine, &
non eſt illis ſcandalum. Quòd verò charitas
& vnitas fratrum ipſa ſit lex Dei, oſtendit il-
Ioan.15. lud Euangelij: Hoc eſt præceptum meum,
vt diligatis innicèm. Quam nos ſynceram hic
1.Ioan.4. conſeruare, & in futuro finè fine ipſam, quę
Deus eſt, perſpicere, qui vult omnes homi-
1.Tim.2. nes ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis
venire, dignetur concedere, Amen.

ITEM EIVSDEM Leonis ix. epiſtola
ad Thomā Carthaginēſem epiſcopū.

*Leo epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Tho-
mæ confratri chariſſimo & coepi-
ſcopo ſalutem.*

Epi paucisſimi in Africa. CVm ex venerabilium canooum autho
ritate recolimus CCV. epiſcopos cō-
cilio interſuiſſe Carthaginenſi, & nūc à tua
fraternitate audimus, quinque vix epiſco-
pos ſupeſſe in tota Africa, vtiquè tertia hui-
us corruptibilis mundi parte, compatimur
tantæ veſtræ imminutioni totis viſceribus
animi. Cùm autem ipſas Chriſtianitatis re-
liquias ediſcim⁹ interna & mutua diſſenſi-
one diſcindi & diſpergi, & aduersùs ſe inui-
cèm zelo & contentione principatùs infla-
ri, nil aliud nobis primò dicendum occur-
rit, quàm illud ſancti Amos vatis: Parce Do
Amos 7. mine, parce, obſecro: quis ſuſcitabit Iacob,
quia paruulus eſt? Sed quāuìs in tali tātoq́;
defectu religionis plurimùm doleam⁹, mul-
tùm tamen gaudemus, quia ſanctæ Roma-
næ Eccleſię matris veſtrę ſententiam requi-
ritis & expectatis ſuper quæſtionib⁹ veſtris:
& quaſi riuulis ab vno fonte erumpētibus,
& in ſuo ſe ſenſu per dinerſa ſpargentibus,
ad ipſius fontis primam ſcaturiginé reuerti
debere optimum pntatis, vt indè reſumatis
directionis veſtigium, vndè ſumpſiſtis toti-
us Chriſtianæ religionis exordiū. Nouetis
ergò procnldubiò, quia poſt Romanū pnn
tificé primus archiepiſcopus, & totius Afri-
cæ maximus merropolitanus eſt Carthagi-
nenſis epiſcopus: nec quicunq; ſit ille Gū-
mitanns epiſcopus, aliquam licentiā conſe-
crandi epiſcopos vel deponēdi, ſeu prouin-
ciale concilium conuocandi habet ſinè cō-
ſenſu Carthaginenſis archiepiſcupi, cuiuſli-
bet dignitatis ant poteſtatis ſit, exceptis
his, quæ ad propriam parochiam pertinent:
cętera autem, ſicut & alij Africani epiſcopi,
conſilio Carthaginēſis archiepiſcopi aget.
Vndè chariſſimi confratres noſtri & coepi-
ſcopi Petrus & Ioānes rectè ſentiūt de Car-
thaginenſis eccleſiæ dignitate, nec conſen-
tiunt errori Gummitanæ Eccleſiæ. Hoc au-
tem nolo vos lateat, non debere præter ſen
tentiam Romani pontificis, vniuerſale con
cilium celebrari, aut epiſcopos damnari vel
deponi, quia etſi licet vobis aliquos exami-
nare, diffinitiuam tamen ſententiam, abſq;
conſultu Romani pontificis, vt dictum eſt,
non licet dare: qnod in ſanctis canonibus
ſtatutum, ſi q̄ritis, poteſtis inuenire. Quan-
uis enim omnibus generaliter apoſtolis di-
ctum ſit à Domino: Quęcunque ligaueritis Matth.18.
in terra, ligata erunt & in cælo: & quæcun-
que ſulueritis in terra, ſoluta erunt & in cæ-
lo: tamen nō ſinè cauſa ſpecialiter & nomi-
natìm dictum eſt beato Petro apoſtolorum
principi: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram Matth.16.
ædificabo Eccleſiā meam: & tibi dabo cla-
ues regni cælorum. Et in alio loco: Confir- Luc.22.
ma fratres tuos. Scilicet quia omnium eccle
ſiarū maiores & difficiliores canſæ, per ſan-
ctam & principalem beati Petri ſedem, à ſuc
ceſſoribus eius ſunt diffiniēdæ. Iam quia ad
interrogata etiàm confratrū noſtrorum Pe
tri & Ioannis epiſcoporum decreuimus re-
ſpondere, optamus vt ſanctam tuam frater-
nitatem, iugiter inuigilantem vtilitatibus
ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ, atque deuotè pro
nobis orantem, ſancta & indiuidua Trini-
tas ſemper conſeruet chariſſime frater.

ITEM EPISTOLA eiuſdem Leonis
ix. ad duos Africæ epiſcopos.

*Leo Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dile-
ctiſſimis in Chriſto fratribus Petro &
Ioanni epiſcopis, ſalutem & Apo-
ſtolicam benedictionem.*

DEcus eccleſiarum Africanarū ità con-
culcatum à gētibus nimiùm dolem⁹,
vt modò vix quinque inueniātur epiſcopi,
vbì olim ccv. ſolebant per concilia plenaria
computari: & ibì pauculas oues, quotidia-
næ occiſioni deputatas, remāſiſſe, vbi quó-
dàm innūerabilis grex Domini ſub nume-
roſis arietibus exultabat alta pace. Sed hæc
peccatis noſtris imputantes, iuſtitiam crea-
toris collandantes timeamus, & miſericor-
diam eius inſtanter poſtulemus, vt ſeruos
ſuos tandèm reſpicere dignetur. Quòd au-

tem ſcripſiſtis nobis, pro ſanctæ Romanæ
Eccleſiæ ſtatu noſtraque incolumitate voa
Domioum gratias agendo exoràſſe, noue-
ritis nos veſtræ fraternitati gratias, agere &
pro conſolatione veſtra ſemper orare. Et re
vera fratres hoe acceptabile eſt nomino no
ſtro Ieſu Chriſto, vt caput omnibus mem-
bris proſpiciat & inuigilet, mēbra verò ſuī
capitis ſalutem ſinè intermiſſione quærant
& optent. Benè equidem ſeciſtis, quòd iuſ-
ſi à nobis, concilium de rebus Eccleſiaſticia
habuiſtis: quod etiàm omni anno vel ſemèl
agere debetis. Inſupèr rectè contra Gūmi-
tanum epiſcopum, dignitatem Carthagi-
nenſis Eccleſię defendiſtis: quia ſinè dubio
pnſt Romanum pontificem primus archie-
piſcopus, & totius Africæ maximus metro-
politanus eſt Carthaginēſis Epiſcopus, nec
pro aliquo Epiſcopo in tota Africa poteſt
perdere priuilegium ſemèl ſuſceptum à ſan
cta Romana & Apoſtolica ſede: ſed obtine-
bit illud vſque in finem ſeculi, & donèc in
ea inuocabitur nomen Domini noſtri Ieſu
Chriſti, ſiue deſerta iaceat Carthago, ſioe
reſurgat glorioſa aliquãdò. Hoc ex conci-
lio beati martyris Cypriani, boc ex ſyno-
dis Aurelij, hoc ex omnibus Africanis con-
cilijs, hoc (quod maius eſt) ex venerabilium
prædeceſſorum noſtrorum Romanorum
præſulum decretis apertè monſtratur: nec
quicũque ille ſit Gummitanus Epūs, aliquã
licentiã conſecrãdi epiſcopos vel deponen
di, ſeu prouinciale conciliũ cõuocandi ha-
bet ſinè conſenſu Carthaginenſis archiepi-
ſcopi, cuiuſlibet dignitatis aut poteſtatia
ſit: tãtummodò procurabit ille Gummita-
nus epiſcopus, quæ ad propriam parochiã
pertinent. Cætera autem, ſicut & alij epiſco
pi Africani, conſilio Carthaginenſis archi-
Carthaginenſis epūs ſol⁹ in Africa palliũ habet. epiſcopi aget, qui ſolus in Africa pallium ab
Apoſtolica ſede habere ſolet. Vodè & epi-
ſcopos conſecrãdi principale & antiquum
ius retinet, ſicut ex verbis Aurelij in conci-
Carthaginen. 3. Concil. lio Carthaginenſi, capitulo 39. poteſt intel-
ligi, cùm dicit: In Eccleſia, ad quam digna-
ta eſt veſtra ſanctitaa conuenire, crebrò ac
penè per diem Dominicam epiſcopos ordi
nandos habemus, & cætera. Sed hoc vos nõ
*ſententiam lateat, nõ debere præter *ſcientiam Roma-
ni pontificis vniuerſale concilium celebra-
ri, aut epiſcopos damnari, vel deponi: quia
etſi licet vobis aliquos epiſcopos examina-
re, diffinitiuam tamen ſeotentiam abſque
cooſultu Romani pontificis, vt dictum eſt,
non licet dare: quod in ſanctis canonibus
ſtatutum, ſi quæritis, poteſtis inuenire, ſcili-
cet quia omnium eccleſiarũ maiores & diſ-
ficiliores cauſæ, per ſanctam & principalem
beati Petri ſedem, à ſucceſſoribus eius diffi-
niendæ ſunt, vtpotè cui diuinitùs dicitur:
Luc. 22. Confirma fratres tuos. &, Tibi dabo claues
Matth. 16. regoi cęlorũ: & cætera. nunc quia de archie-
piſcopis & metropolitaois ſententiam no-

ſtram requiritia, venerabilium anteceſſorũ
noſtrorum dicta apertè demonſtrãt, id eſt, Sacerdotũ ordo bipartitus.
Clemẽtis, Anacleti, Aniceti, & aliorum, vbì
ità legitur: Sacerdotum ordo bipartitus eſt,
necamplius quàm duo ordines, id eſt, epi-
ſcoporum & presbyterorum, nobis collati
ſunt, nec apoſtoli docuerũt. Epiſcoporum
aũt ordo vn⁹ eſt, quãuìs alij pferaotur alijs,
ſiue pro eo, quòd primas ciuitates, & magìa
nominatas ſecundùm potentiam aut leges
ſeculi retinent, ſiue quòd à ſanctis patrib⁹,
pro aliqua reuerentia ſanctitatis, aliquod
priuilegium digoitatis poſſidẽt. Nam ſicut
omnis mundana poteſtas his gradibua di-
gnitatum à ſe inuicèm diſtat, id eſt, vt prim⁹
ſit Auguſtua vel Imperator, deindè Cæſa-
res, deindè reges, duces & comites atque tri
buni: Ità & eccleſiaſtica dignitas ordinata à
ſanctis patrib⁹ inuenitur, dicẽte beato Cle-
mẽte: In his ciuitatibus, in qbus olìm apud Clemens in Epiſtola 1. ad Iacobũ
ethnicos primi flamines eorum, atq; primi
legis doctores erãt, primates vel patriarchæ
politi ſunt, qui reliquorũ iudicia & maiora
negocia iuſtè diffinirent: qui etiàm nõ vni
prouinciæ, ſed pluribus præeſſent. Deindè Vide Diſt.
vbì archiflamines erant paganorum, archie- 80. In illis
piſcopi inſtituti ſunt Chriſtianorũ, qui ſin- ciuitatibus.
gulis ꝓuincijs pꝛeſſent. Vbì verò metropolis
erat, q̃ interpretaẽ mater ciuitas, metropoli-
tani erant: qppe qui de tribus aut quatuor
ciuitatibus intra aliquã prouinciam maiori
& matri aliarũ ciuitatũ præſidebant. Iſti ali-
quandò metropolitani tantùm nominanẽ,
aliquãdò verò archiepiſcopi, ſi in ipſa pro-
uincia maiores non fuerint aliqui. Vbì autẽ
minores ciuitates habuerint ſolũmodò fla-
mines vel comites, epi ſunt inſtituti. Porrò
tribuni plebis, nõ abſurdè intelligũtur pre-
sbyteri, ſiue reliqui inferioris ordinis cleri-
ci. His omnibus diuino & humano priuile-
gio prælatus eſt pontifex Romanus. Sed de
Africæ primatibus aliter intelligendum eſt,
quia in ſingulis eius prouincijs antiquitùs
primates inſtituebantur, non ſecundùm po
tentiam alicuius ciuitatis, ſed ſecundùm tẽ-
pus ſuæ ordinationis: quibus tamen omnì-
bus præerat vnus, ſcilicet Carthagioenſis
archiepiſcopus, qui etiàm non incongruè
dici poteſt metropolitanus, ꝓpter Cartha-
ginem metropolim totius Africæ, quorum
ſuprà meminimua. Ità legitur in Concilio Carthaginen. 1. Cõcil.
Carthaginenſi, capitulo 26. Primæ ſedis epi
ſcopus oon appelletur princeps ſacerdotũ,
ant ſummus ſacerdos, aut aliquid huiuſmo-
di, ſed tantùm primæ ſedis epiſcopus. San-
ctam veſtram fraternitatem iugiter inuigi-
lantem vtilitatibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, at-
que deuotè pro nobia orãtem, ſancta & in-
diuidua Trinitas ſemper conſeruet chariſ-
ſimi fratres.

ITEM ALIA EIVSDEM LEOnis Epiſtola ad Petrum epiſcopum Antiochenum

Leo

Leo Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto fratri & coëpiſcopo Petro.

COngratulamur vehementer in domino tuæ ſanctiſſimæ fraternitati, atque multimodas gratias, vt dignũ eſt, referimus ei, qui eſt vera pax & charitas ſuorum, quòd tandèm per te, chariſſime frater, videtur refloruiſſe ſanctæ Antiochenæ eccleſiæ ſtudium, & ſentire quod eſt ſentiẽdũ. In hoc enĩ
Ioan. 13. cognoſcent omnes, quia Chriſti ſumus di-
Act. 11. ſcipuli, (q primùm in ipſa magna antiochia nominati fuerũt Chriſtiani) ſi dilectionem
1. Cor. 1. habuerimus ad inuicèm, & idipſum dixerimus omẽs, & non fuerint in nobis ſchiſmata: ſi fuerimus perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſcientia. Neque enim Deus, qui vnus eſt, in ſciſſuris mentium, ſed in ſola vnitate,
Pſal. 67. & puro corde habitat, & habitare facit vnanimes in domo. Alioquin domus exaſpe-
Eze. 2. 3. 12. 17. &c. rans erit, nec iam digna vocari Eccleſia dei, ſed ſynagoga maligni. Porrò ſicut calamitoſum eſt, ſi vnitas deeſt bonis: ità pernicioſum, ſi abſit malis. Quod ipſe ex ſpecula ſanctæ illius Eccleſiæ, cui videris deſignat⁹ diuinitùs ſpeculator, prudenti oculo cõſiderans, promotionem tuam ad epiſcopale faſtigium, electione cleri & populi, ſicut aſſeris, factam, atque fidem tuam ſecundùm antiquæ cõſuetudinis religioſum & valdè neceſſarium ſtudium, Apoſtolicæ & primæ ſedi, cui Deo authore quanuis indigni præſidemus, annunciare & exponere curâſti. In quo facto nouerit tua dilectio nos plurimùm recreatos & gauiſos in Domino: quia quod maximè oportebat, tibi & eccleſiæ, cui temporaliter præſides, non diſtuliſti efficere. Siquidem ab Apoſtolica tua ſede noſtram Apoſtolicam ſedem conſulendo, perpendimus tuam dilectionem nolle deuiare à dominico, & omnium ſanctorum patrum concordi decreto, quo inuiolabiliter cunctis in toto orbe terrarum eccleſijs, ſancta
Romana ſedes, caput omniũ eccleſiarum. Romana & Apoſtolica ſedes caput præponitur, ad quam maiores & difficiliores cauſæ omnium eccleſiarum definiendæ referãtur. Sic omnia veneranda Concilia, ſic leges humanę promulgãt, ſic ipſe ſanctus ſanctorum, & dominus dominantium confirmat, quatenùs ibì principalis dignitatis, & toti⁹ eccleſiaſticæ diſciplinæ venerabilis apex perfulgeat & præcellat, vbì ipſe vertex atque cardo apoſtolorum Petrus carnis ſuæ beatam reſurrectionem in nouiſſimo die expectat. Nimirùm ſolus eſt ille, pro quo, nè deficeret eius fides, Domin⁹ & ſaluator aſſeruit ſe ro-
Luc. 22. gâſſe, dicens: Simon Simon, eccè ſatanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum: ego autẽ rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: Et tu aliquandò conuerſus, cõfirma fratres tuos. Quæ venerabilis & efficax oratio ob-
Fides Romanæ ſedis nõ deficiet. tinuit, quòd hactenùs fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius vſque in ſeculũ ſeculi: ſed confirmabit corda fratrum varijs concutienda fidei periclitationibus, ſicut vſq; nunc confirmare non ceſſauit. Pro cuius excellentia tertiam à Romana Eccleſia dignitatẽ retinet Antiochena, quã te defendere ſummoperè monem⁹, non tuæ gloriæ cauſa, ſed pro ſedis, cui ad tempus præſides, antiqua honorificentia. Nec reuoceris ab hac intentione cuiuſlibet pompa vel arrogantia, quin conſtanter defendas honorem, quem Antiochenæ eccleſiæ reliquerunt omnia ſanctorum patrum Cõcilia. Ad quod vtiquè ſi oportuerit, maxima mater, Romana ſcilicet atque prima ſedes, tam dilectę ſibi filię, immò conſociæ, nuſquàm & nunquàm deerit. Quod totum ideò dicimus, quia quoſdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochenæ eccleſiæ audiuimus. Porrò quòd à nobis cauſas diuiſionis vniuerſalis eccleſiæ compatiendo requiris, fatemur tuæ religioſæ ſolicitudini, nos adhuc à Domino miſerãte firmiſsimè retinere vinculum ſanctæ vnitatis: nec videmus nos alicubì incurriſſe damnũ ſchiſmatis, quos integritas cõcordiæ, & plenitudo Eccleſiaſticæ diſciplinæ indeſinenter regit. Vnicuique noſtrûm debetur honor, & ſua iura cõſeruãtur. Terminos, quos patres noſtri fixerunt, nulli arrogãter tranſgredi conceditur. Magìs veſtra fraternitas
circunſpiciat, nè qua radix amaritudinis at- Hebr. 12
que diſſenſiõis, quod abſit, in veſtris partibus ſuccreſcat, per quam inquinentur multi, & quam neceſsè ſit diſtricta falce ſanctorum canonum à Catholicæ Eccleſiæ agro extirpari. Mea verò humilitas in culmine Apoſtolici throni ideò exaltata, vt approbanda approbet, improbanda quoquè improbet, tuę ſanctiſſimæ fraternitatis epiſcopalem promotionem libens approbat, collaudat & confirmat, & communem Dominum inſtanter exorat, vt quod humano ore iam diceris, ante eius oculos exiſtas. Noueris tamen, nos ipſam tuam promotionem taliter approbare, ſi non hanc neophytus, aut curialis, ſeu digam⁹, vel precio, aut alio quolibet modo ſacris canonibus contrario, quod abſit, obtinuiſti. Sanè fidem tuam, quam proprio ſcripto ſummæ & Apoſtolicę ſedi expoſuiſti, ſanam & catholicam atque orthodoxam per omnia proteſtamur, & ſicut verè vnicam & ſalutarem amplectimur, & tuæ dilectioni vehementer congratulantes in Domino, eandem noſtram eſſe, deuoto corde & prompto ore profitemur,
Firmiter enim credo ſanctam Trinitatem, Fidei Romanę Eccleſiæ explicatio.
Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, vnũ Deum omnipotentẽ eſſe, totamque in Trinitate deitatem coëſſentialẽ & conſubſtantialem, coæternam & coomnipotẽtem, vniuſque voluntatis, poteſtatis & maieſtatis: creatorem omnium creaturarum: ad quem omnia, per quem omnia, in quo omnia, quæ

ſunt in cælo & in terra, viſibilia & inuiſibi-
lia. Credo etiàm ſingulas quaſque in ſancta
Trinitate perſonas, vnum Deú verum, ple-
num & perfectum. Credo quoquè ipſum
Dei patris filium, verbum Dei æteroaliter
natú ante omnia tempora de patre, conſub-
ſtantialem, coomnipotétem, & coæqualem
patri per omnia in diuinitate, temporaliter
natú de ſpiritu ſancto ex Maria ſemper vir-
gine, cum anima ratinnali: duas habentem
natiuitates, vnam ex patre ęternam, alteram
ex matre téporalem: duas volútates & ope-
rationes habentem: Deum verum, & homi-
nem verum: proprium in vtraq; natura atq;
perfectum: nó commixtionem atqne diui-
ſionem paſſum, nó adoptiuum neque phan
taſticum: vnicum & vnum Deum, filiú Dei
in duabus naturis, ſed in vnius perſonę ſin-
gularitate: impaſſibilem & immortalem di-
uinitate, ſed in humanitate pro nobis & ꝓ
noſtra ſalute paſſum vera carnis paſſione, &
ſepultum, ac reſurrexiſſe à mortuis die ter-
Luc. 24. tia vera carnis reſurrectione: propter quam
Ioan. 20. confirmandam, cum diſcipulis nulla indi-
gentia cibi, ſed ſola voluntate & poteſta-
te comediſſe, die quadrageſimo poſt re-
ſurrectionem cum carne, qua ſurrexit, &
Mar. 16. anima aſſcendiſſe in cælum, & ſedere in de-
xtera patris: indè decimo die demiſiſſe ſpi-
Act. 2. ritum ſanctum, & indè ſicut aſſcendit ven-
Act. 1. turum iudicare viuos & mortuos, & reddi-
Matth. 16. turú vnicuique ſecúdùm opera ſua. Credo
etiàm ſpiritum ſanctum plenum & perfe-
ctum verúque Deum, à patre & filio proce-
dentem, coæqualem & coeſſentialem, & co-
omnipotentem, & coæternum per omia pa-
tri & filio, per prophetas locutum. Hâc ſan-
ctam & indiuiduam Trinitatem, non tres
deos, ſed in tribus perſonis, & in vna natura
ſine eſſentia, vnum Deum omnipotentem,
æternum, inuiſibilem & incommutabilem
ità credo & cófitenr, vt patrem ingenitum,
filium vnigenitú, ſpiritum ſanctum nec ge-
nitum, nec ingenitum, ſed à patre & filio ꝓ-
cedentem, veraciter prædicem. Credo ſan-
ctam Catholicam & apoſtolicam, vnam eſſe
veram Eccleſiam, in qua vnus datur bapti-
ſmus, & vera omnium remiſſio peccatorú.
Credo etiàm veram reſurrectionem eiuſdé
carnis, quam nunc geſto, & vitam æternam.
Credo atiàm noui & veteris teſtamenti, le-
gis & prophetarú & apoſtolorú vnum eſſe
authorem Deum & Dominum omnipoten
Prædeſtinatio. tem: Deum prædeſtinâſſe ſolummodò bo-
Gratia. na, præſciuiſſe auté bona malaque. gratiam
Liberú arbitrú. Dei præuenire & ſubſeqni hominem credo
& profiteor, ità tamé, vt liberum arbitrium
Anima. rationali creaturæ non denegem. Animam
non eſſe partem Dei, ſed ex nihilo creatam,
& abſque baptiſmate, originali peccato ob-
noxiá credo & prædico. Porrò anathemati-
zo omnem hæreſim extollentem ſe aduer-
sùs ſanctã Eccleſiam Catholicam, pariterq;
eum, quicunque aliquas ſcripturas, præter
eas, quas Catholica Eccleſia recipit, in au-
thoritate habédas eſſe crediderit, vel vene-
ratus fuerit. Quatuor concilia omnimodè Ità D. Gregorius epiſtola 24. li. 1. & 49. li. 2.
recipio, & velut quatuor Euágelia veneror:
quia per quatuor partes mundi, vniuerſalis
Eccleſia in his, tanquàm in quadro lapide,
fundata conſiſtit. Primum, Nicenum 318.
patrú, ſub beato Syluestro papa Romano,
& Conſtantino Auguſto Magno: Cui præ-
fuerunt Victor & Vincentius Romani pre-
sbyteri. Secúdum, Cóſtantinopolitanú pri-
mú 150. patrú, ſub Damaſco papa & Theo-
doſio maiore. Tertium, Epheſinú primum
200. patrum, ſub Cęleſtino papa & iuniore
Thendoſio. Quartú, Chalcedonenſe 630.
patrum, ſub beato Leone papa, & Martiano
Auguſto. Pari modo recipio & veneror re-
liqua tria concilia, id eſt, ſecundú Conſtan-
tinopolitanum, ſub Vigilio papa & Iuſtini-
ano Auguſto. Deindè tertium Conſtanti-
nopolitanú cótra Monothelitas, ſub Aga-
thone papa & Conſtantino nepnte Hera-
clij. Vltimum, ſecúdum Nicenum ſub Adri-
ano papa & Conſtãtino Irenæ filio, pro re-
uerendis nomini Ieſu Chriſti & ſanctorum
imaginibus. Quicquid ſupradicta 7. ſancta
& vniuerſalia concilia ſenſerunt & collau-
dauerunt, ſentio & collaudo: & quoſcunq;
anathematizauerunt, anathematizo. Hanc
fidem ſancta Romana & Apoſtolica ſedes
corde credit ad iuſtitiam: & ore confitetur
ad ſalutem. Secundùm hanc viuere, Domi- Rom. 10.
no donante, ſtudet, & pro eius defenſione,
ſi oportuerit, mori parata eſt. Quam & in te
frater chariſſime perfectam cognoſcimus,
& ſecúdùm eam te viuere nobiſcum admo-
nemus, ꝑfectò ſcientes, quia fides ſinè ope-
ribus mortua eſt. Salutamus cum omni fra- Iaco. 2.
ternitate ſeu collegio ſanctæ Romanæ &
Apoſtolicæ ſedis tuam frateroitatem ſan-
ctam, cunctumque collegium in Domino
tibi ſubiectum: & vt pro noſtra gemina ſa-
lute omnipotentem Dominum ingiter ex-
ores, precamur plurimùm reuerende & de-
ſiderabilis frater.

ITEM EPISTOLA eiuſdé ad Michaëlem Cóſtantinopolitanú epiſcopú.

Leo Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto confratri Michaëli Conſtantinopolitano archiepiſcopo.

SCripta tuę honorandę fraternitatis tan-
dèm ad nos peruenerunt, in quibus ad
maximè neceſſarium, omnibusque Chriſti
fidelibus, amplectendum bonum concor-
diæ & vnitatis exhortari ſtudes: quatenùs
poſt nimiùm longas & pernicioſas diſcor-
dias, filia ex propriæ matris reconciliatio-
ne exultet. Ad quod vtiquè te prouocãtem
& præmonentem tanto promptiùs auſcul-
tare cupimus, quanto vigilantiùs animad-
uertimus hanc ſolam eſſe propriam & ſpe-
cialem

Charitas virtus propria ſanctorum. cialem virtutem piorum atque ſanctorum: cùm cæteræ virtutes bonis & malis eſſe poſſint communes, Domino ſic præmonſtrante:
Ioan. 13. In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinuicèm.
Hebr. 12. Et Deiloquo Paulo proteſtãte: Pacem ſequimini cum omnibus & ſanctimoniam, ſinè qua nemo videbit Deum. Vndè plurimùm tuæ fraternitati cõgratulamur in Domino, quoniam ſummum deſiderium noſtrum tua induſtria anticipâſti: quod vtiquè ſi aliquo frigore charitatis pigritareris exequi, noſtra debueras ſolertia præueniri. Nos
Rom. 12. enim iuxta præfatum Apoſtolum, ſi fieri poteſt, cum omnibus hominibus pacem habere peroptamus. Quanto magis ergò tecum, quem videmus Eccleſiæ Dei valdè vtilem & neceſſarium poſſe fore miniſtrum, ſi non tranſgredi laboraueris terminos, quos patres noſtri poſuerunt? Et quia Chriſtianæ perfectionis eſt, pacificum eſſe etiàm cum inimicis pacis, ſpe correctionis, non conſenſu malignitatis, tãto ſolicitiùs debem⁹ omnes occaſiones ſcandalorum de medio tollere, quanto tenaciùs optamus pacis amicos retinere. Plurima autẽ ex tua fraternitate intolerabilia rumor iam diù pertulit ad aures noſtras, quæ nos partìm quia incredibilia videbantur, partìm quia nulla facultas inquirendi talia cõcedebatur, indiſcuſſa huc uſquè reliquimus. Deniquè diceris neophytus, & non gradatìm proſiluiſſe ad epiſcopale faſtigium, quod nullatenùs eſſe faciendum, & Apoſtolus edocet, & venerabiles canones interdicunt.
1. Tim. 3. Hinc noua ambitione Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, antiquis ſuæ dignitatis priuilegijs priuare contendens, cõtra omne fas & ius tuo dominio ſubiugare conaris. Quod quanto tuo periculo tentes, omnibus ſanæ mentis patet: quandoquidem vana gloria & pompa ſeculari elatus: conſilium diuinitatis antiquum ſuper ſtabilimẽto columnarum ſuæ
*Hic deeſt, mutare, aut aliqd eiuſmodi. Eccleſiæ * contendis, quaſi ex fallacibus diuitijs præiudicium facturus illi, qui cùm verè & ſingulariter diues eſſet, pauper pro no-
2. Cor. 8. bis factus, delegit ſuæ temporali natiuitati
Lucæ 2. oppidulum, & ſpeluncæ diuerſorium, non quodlibet regum palatium. Cuius exempla quiſquis horret, ad ſortem illius pertinet, qui tunc per ſe, nunc autem per ſuos ſatellites dicere audet. Aſcendam ſuper altitudi-
Eſa. 14. nem nubium, ſimilis ero altiſſimo. Sed non cogitationis meæ, cogitationes veſtræ: neq;
Eſa. 55. viæ meæ, viæ veſtræ, dicit Dominus: qui diſpergit ſuperbos in furore ſuo, & reſpiciens
Iob 40. omnem arrogantem humiliat, & exurgit vt non præualeat homo, in cuius cõſpectu nõ
Pſal. 9. eſt Deus. Nè enim ſuperbia propter altitudinem ſuam ſe coniunctam putaret DEO, dicit pſalmiſta: Alta à longè cognoſcit ex-
Pſal. 137. celſus Dominus. Vndè per ſemetipſum teſtatur: Quod altum eſt hominibus, abomi-
Luc. 16. nabile eſt apud Deum. qualis verò & quàm deteſtabilis atque lamentabilis eſt illa ſacrilega vſurpatio, qua te vniuerſalem patriarchã iactas vbiquè & ſcripto & verbo, cùm omnis Dei amicus huiuſmodi hactenùs horruerit honorari vocabulũ? Et qs poſt Chriſtum conuenientiùs poſſet inſigniri hoc vocabulo, quàm cui dicitur diuina voce: Tu es Matth. 16.
Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam? & cætera. Veruntamen quia ille non inuenitur vniuerſalis Apoſtolus dictus, quanuìs princeps apoſtolorum ſit conſtitutus, nullus ſucceſſorum eius tam prodigioſo prænomine conſenſit appellari penitùs, licèt magno Leoni prædeceſſori noſtro & ſucceſſorib⁹ ipſius, hoc ſancta decreuerit Chalcedonenſis ſynodus. Nempe animaduertebant non eſſe amicum ſponſi, qui pro ſponſo vellet amari: quin potiùs paranymphum & lenonem Antichriſti, qui aduerſatur & extollitur ſuper omne, quod di- 2. Theſſ. 2.
citur Deus, aut quod colitur. Eccè ille Ioannes veſter, cuius veſanæ adinuentionis adhuc hæredes permanetis, qui ſecũdùm Pſal- Pſalm. 48.
miſtam per vos adhuc vocat nomina ſua in terris ſuis, cùm interijt, non ſumpſit omnia, neque deſcendit cum eo gloria eius ad infernum: quia cùm in honore eſſet, non intellexit. Ipſe à beatiſſimis pontificibus Pelagio & Gregorio, ſucceſſoribusque eorũ pro hac inſolentia anathematizatus, in ſua pertinacia irreuocabilis perijt, iamq; per quadraginta & quadringentos annos ſuæ contumaciæ ſequaces præcipitare non ceſſauit. Quibus quid profuit ſuperbia, & diuitiarũ iactantia quid contulit? Tranſierunt omnia Sap. 5.
velut vmbra. Quid deniquè prodeſt homi- Matth. 16.
ni, ſi totum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Et quomodò animas pro fratribus habetis ponere, qui inane nomen & vniuerſalẽ Eccleſiam ſcandalizans dedignamini deponere? Reſipiſce ergò (rogamus) ab hac inſania, nè illius conſors tu quoquè, quod abſit, fias de quo dicitur: Omne ſublime videt, & ipſe eſt rex Iob 41.
ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ. Illud autem quis non ſtupeat, quòd poſt ſanctos & orthodoxos patres, per mille & viginti à paſſione Saluatoris annos, nouus calumniator Eccleſiæ Latinorũ emerſiſti, anathematizãs omnes, & publicã perſecutionẽ excitãs, quicunq; participarẽtur ſacramentorũ ex azymis? quam præſumptionẽ tuã & fama nobis obtulit, & literarũ ſub nomine tuo ad Apulos datarũ text⁹ manifeſtauit, q̃ violẽter adſtruere conanſ fermentatũ panẽ fuiſſe, quo Dñs Apoſtolis ſuis corporis ſui myſteriũ in cœna cõmendauit. Quod oĩnò falſum eſſe ex vtroq; teſtamẽto facilimè deprehendit: Matth. 5.
q͂a q̃ nõ venerat ſoluere legẽ, ſed adimplere, iuxta ipſius legis præceptũ, ex azymis & vino vet⁹ paſcha adimpleuit, & ꝓtinùs ex azymis & vino nouũ, ſicut apertè Lucas narrat, Luc. 22.

diſcipulis tradidit. Naq; enim totis octo di-
Exod. 12. ebus illis fermentatum apparebat in omni-
bus finibus Iſrael, & epud quemcunq; inue-
niebatur, peribat anima ei⁹ de populo ſuo.
Quod ſi in cœna Domini Ieſu apparuiſſet,
aut ipſe ſeu diſcipuli ei⁹ quoquo modo gu-
ſtâſſent, iuſtè ſicut præuaricatores legis per-
irent, nec ipſe Dominus diceret ſuis inſidi-
Iohan. 8. atoribus: Quis ex vobis arguet me de pec-
cato? Nec eſſet opùs falſos teſtes ed perdeo-
dum eum quęrere, cùm hoc ſolo perderetur
iuſtè. Sed qui peccatum oon fecit, nec inuē-
1. Petr. 2. tus eſt dol⁹ in ore eius, quod paſſurus diſci-
pulis mandauit, auidenter per Apoſtolū, in
2. Cor. 13. quo loquebatur, cōmemorans inqnit: Epu-
1. Cor. 5. lemur, nō in fermento veteri, neq; in fermē-
to malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſynce-
ritatis & veritatis. Deniquè modicū fermē-
tum totam maſſam corrumpit. Vbicunquè
autem corruptio, ibì proculdubiò naturæ
detarioratio, & alicuius vitij ſuſceptio. Por-
rò noſtrum Paſcha ideò nouum dicitur, qa
illud vetus præceptū eſt Iſraelitis in memo-
riam ſuæ egreſſionit ex Aegypto: iſtud verò
Chriſtianit in memoriam Dominicæ paſſi-
onis, qua ad patrem tranſiuit ex hoc mūdo.
Sed quia tam de his, quàm de elijs, quibus
nos calumniaris, latiùs à noſtris nuncijs per
alia ſcripta noſtra, quæ deferunt, inſtrueris,
hic breuiter attigiſſe ſit ſatis. Diſcat autem
fraternitas tua ſaltem edmonita, cautè & hu
militer loqui, nè aliquandò Dominus dicat
Matth. 12. & tibi: Ex abundantia cordis os loquitur.
Luc. 6. Scripſiſti ſiquidem nobis, qnoniā ſi vna Ec-
cleſia Romana per nos haberet nomen tuū,
omnes eccleſię in toto orbe terrarum habe-
rent per te nomen noſtrum. Quid hoc mō-
ſtri eſt, frater chariſſime? Romana eccleſia,
caput & meter eccleſiarum, mēbra & filias
non hebet? Et quomodò poteſt dici caput
2. Cor. 4. aut mater? Credimus enim, propter quod &
loqnimur atq; cooſtanter profitemur: Ro-
mana Eccleſia adeò oon eſt ſola, vel ſicut tu
putas vna, vt in toto orbe terrarū quęcunq;
natio diſſentit ſuperbè ab ea, non ſit iam di
cenda vel habenda eccleſia aliqua, ſed omi-
nò nulla: quin potiùs conciliabulum hęre-
ticorum, aut cōuenticulum ſchiſmaticorū,
& ſynagoga Satanę. Vidéris dicere illud ſen
3. Reg. 19. ćti Eliæ, tunc præſumentis de ſe: Relict⁹ ſum
Rom. 11. ego ſolus. Sed audi quid ille audiuit à Do-
mino: Relíqui mihi ſeptem millia virorum.
Quieſce, quieſce iam venerabilis frater ab
his ſuperſtitionibus, nè illud Selomonis in
Prou. 13. te dicatur: Sunt qui ſe diuites affectant, ni-
hil habentes. Similimum nempe hoc eſt di-
abolicæ erregantiæ, qui regna mundi à cō-
ditore omnium ſ[illegible]cta, putāt ſua eſſe, dixit il-
Matth. 4. li: Hæc omnia tibi dabo. Igitur hinc iam ad
corredeatur, & tam perniciosa ſcandala de
medio tollantur, & tunc ſecundùm Pſalmi-
Pſal. 84. ſtam loquetur Dominus pacem in plebam
ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui cō-
uertūtur ad cor. Nam nos cum pertinacibus
& in errore ſuo permanētibus pacem aliquā
habere nō poſſumus, nè operibus malignis
communicemus: qnia nec Dominum Chri-
ſtum alicubì talia feciſſe inuenimus: cùm etī
àm in oatiuitate ipſius angeli pacem aonun
ciauerunt ſolummodò bonæ volūtatis ho-
minibus. Qui etiàm oculum ſcandalizantē Luc. 2.
ēruendum, manum vel pedem ſcandalizao- Matth. 18.
tes abſcindendos inſinuat. Ceſſent ergò hę-
reſes & ſchiſmata, & diligentibus legem oei Pſal. 118.
iam nō erit ſcandalum, ſed pax multa. Qui-
cunque gloriatur Chriſtiano nomine, ceſſet
Romanam, ſanctam & Apoſtolicam Eccle-
ſiam maledicere & laceſſere: qnia fruſtrà pa-
tremfamiliâs honorat, quiſqnis eius vxorē
exhonorat. Et fruſtrà matrisfamiliâs caput
& faciem magnificet, qui minimos filiorum
eius impugnans, taoquàm digitos pedū illi-
us conculcat. Vndè in Eccleſiaſtico dicitur: Eccleſ. 3.
Quàm malæ eſt famæ, qui fugit patrē: & eſt
maledictus à Deo qui exaſperat matrem. Et Prou. 30.
in Prouerbijs: Oculū qui ſubſannat patrē,
& deſpicit matrem, effodiant eum corui de
torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.
Confidimus tamen ex diuina pietate, quòd
ab his innoxius aut correct⁹ inueniēris, aut
certè admonitus, citò corrigéris. Quod dū
fuerit effectum, pax noſtra iam ad oos non
reuertetur, ſed ſuper te requieſcet ceu ſuper
pecis filium: & regnebit inter nos germana
charitas, de corde puro, & cōſcientię bona,
& fide non ficte: oec neceſsè habebis nobis
ſupplicare, ſed iubere. Super hæc, ſicut cœ-
piſti, collabora, vt duo maxima regna cōne-
ctantur pace optata. Orantem pro oobis tu-
am honorabilem freternitatem ſancta Tri-
nitas in perpetuum conſeruet. Data menſe
Ianuario, indictione ſeptima.

EPISTOLA EIVSDEM AD Conſtantinum Monomachum Imperatorem.

Leo epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, glorioſo & religioſo Imperatori nouæ Romæ Conſtantino Monomacho, dilecto filio ſalutem.

QVantas gratias referre ingiter debea-
mus creatrici & guberoatrici omoiū,
ſanctæ & indiuiduæ Trinitati, ſuper 1. Cor. 4.
inenarrabili dono eius, quo operatur omia Epheſ. 1.
in omnibus, etiàm ex tua deuotione & reli-
gioſa induſtria, glorioſiſſime fili atq; ſere-
niſſime Imperator, perpendere poſſumus: q
te talem ooſtris exhibuit, & grata pietate p-
uidit diebus, cuius fida ope ſtatū ſanctæ &
catholicæ Eccleſiæ releuari, & terreni impe-
rij rempublicam meliorari confidamus. Tu
enim poſt nimiùm lōgas & pernicioſas diſ-
cordias, primus pecis & cōcordiæ monitor,
portitor & exoptatus exactor efficeris, & cū
ipſo vaſe electionis humilimo Paulo dicere
vidéris: Pro Chriſto legatione fungentes, 2. Cor. 5.

tan-

tanquàm Deo exhortante per nos, obſecra-
mus, recóciliamini propter eum, qui eſt pax
Epheſ.2. noſtra, qui facit vtraq; vnum. Etenim velut
religioſa & egregiæ indolis proles, gemitus
matris tuæ non obliuiſceris: nec contemnē-
Eccleſ.7. dam, quia ſenuit, ſed potiùs reuerendam ar-
bitraris, atq; plenis charitate viſceribus, ad
eã redire meditaris, vt vni Deo & patri omi-
um tanto fias charior & propinquior, quã-
to eidem principali matri benignior atque
humilior. Neq; enim tuam prudentiã latet,
Eccleſ.3. quod in Eccleſiaſtico habet: Benedictio pa-
tris, firmat domos filiorum: maledictio au-
tem matris, eradicat fundamenta. Et illud:
Prouer.1. Nè dimittas legem matris tuæ, liga eam in
corde tuo iugiter. Quę vtiquè ꝓuerbia ma-
gìs curant nobis commendare matrem, quę
ad ęternam vitã nos generat & erudit, quàm
illam quæ ad mortem parit, & carnaliter di-
ligit & inſtruit. Cui niſì illa ſucceſſerit, vt re-
generet & refoueat, iſta proculdubiò ſecun-
dæ morti filios ſuos deſtinat. Porrò hæc ca-
tholica mater & incorrupta virgo, quanuìs
omnē terrã & fines orbis occupauerit mem-
bris ſuis & repleuerit, tamē vnũ caput omi-
bus reuerendum & ſuſcipiendum exerit &
prætendit. Quod quicunq; exhonorat, fru-
Matth. 16. ſtrà ſe in ipſius membris computat. Illud au
tem quid ſit, tua Imperialis claritas omninò
nouit: illud nimirùm, quod Chriſti vox ꝓ-
tulit: & præminere voluit vniuerſis, & ſub-
ſequens Eccleſiæ pietas, & generalis ſancto-
rum patrum conſenſus iugiter hactenùs ce-
lebrauit. Cuius venerabilem faciem tu quo-
què honorificare diſponis, non ingratus il-
li, quæ tuum verticē diademate terreni prin
cipatûs decenter inſigniuit, & tremēdum &
amandum populis effecit, & vt in ſempiter-
num regnes, chriſmate adoptionis inunxit.
Nempe ipſa antiqua & iam emerita Roma
illum primum nobiliſſimum & religioſiſſi-
mum Conſtantinum, cuius genealogia glo-
riaris, & potentia magnificaris, cuiusque de
nomine dictam vrbem famoſam regis, tem-
poraliter edidit, nutriuit, prouexit, & ſuper
omnes mortales conſtituit, nec à beneficijs
ceſſauit, donèc eundem æterni regni gloria
cumulauit. Vndè multimoda gratiarũ actio-
ne tuam excellentiam glorioſiſſime fili ma-
gnificando, tanto maiori ſuper tua deuoti-
one & recognitione replemur gaudio, quã-
to copioſior animarum numerùs ex tuo re-
gimine pendet, tuoq; innititur exemplo. Et
ideò non ceſſamus orare communem dñm,
Prou.8. ꝑ quē reges regnãt, & principes iuſta decer-
nunt, vt in ſuo beneplacito recõſeruet lon-
gæuum, & compleat in bonis deſideriũ tuũ.
Porrò ego qualiſcunq; Apoſtolicæ vicarius
ſedis, pro modulo humilitatis meæ & poſſi-
bilitatis ſupplere laborans vicem mihi com-
miſſæ diſpenſationis, ſecundùm Deiloquũ
1.Cor.9. Paulum, Væ mihi eſt, ſi non euangelizaue-
ro: neceſſitas enim mihi incumbit maxima,
poſituro rationem æterno & diſtricto iudi-
ci, propter vnius regimen Eccleſiæ, *ex omi- *de
um eccleſiarum merito. Illa ergò ſolicitu-
dine, qua omnibus eccleſijs debeo inuigi-
lare, videns indiſciplinatam & alienam gē-
tē incredibili & inaudita rabie, & pluſquàm
pagana impietate aduersùs eccleſias Dei in-
ſurgere paſsìm, Chriſtianos trucidare, & nõ-
nullos nouis horribilibusq; tormentis vſq;
ad defectionem animæ affligere, nec infan-
ti, aut ſeni, ſeu fœmineæ fragilitati aliquo
humanitatis reſpectu parcere, nec inter ſan-
ctum & prophanum aliquã diſtantiam ha-
bere, ſanctorum baſilicas ſpoliare, incende-
re, & ad ſolum vſq; diruere, ſæpiſſimè per-
uerſitatē eius redargui, cõmonui, obſecra-
ui, ꝓdicaui, opportunè importuneq; inſti-
ti, terrorē diuinę & humanę vindictę denũ-
ciaui. Sed quia ſapiens ait, Nemo poteſt cor- Eccl.7.
rigere, quem Deus deſpexerit, & ſtultus nõ
corrigitur verbis: adeò obdurata & obſti-
nata eius malitia permanſit, vt de die in diē
adderet peiora peſſimis. Vndè non tantùm
exteriora bona pro liberatione ouiũ Chri-
ſti cupiens impendere, ſed ſuperimpēdi ipſe
peroptans, viſum eſt mihi ad teſtimonium
nequitiæ eorũ, vel ſi ſic expediret, ad repreſ-
ſionem contumaciæ, humanam defenſionē
vndecunquè attrahendam fore, audiens ab
Apoſtolo principes non ſinè cauſa gladium Rom.13.
portare, ſed miniſtros Dei eſſe, vindices in
iram omni operanti malũ: & quia principes
non ſunt timori boni operis, ſed mali: & re-
ges atq; duces miſſos à Deo ad vindictã ma- 1.Petr.2.
lefactorum. Suffultus ergò comitatu, qualē
temporis breuitas & imminens neceſſitas
permiſit, glorioſi ducis & magiſtri Argyroi
fideliſſimi tui colloquium & conſilium ex-
petendũ cenſui, non vt cuiuſquã Nortman-
norum, ſeu aliquorum hominum interitum
optarem, aut mortem tractarem, ſed vt ſaltē
humano terrore reſipiſcerēt, qui diuina iu-
dicia minimè formidant. Intereà nobis eo-
rum pertinaciam ſalutari admonitione frã-
gere tentantibus, & illis ex aduerſo omnem
ſubiectionem fictè pollicentibus, repenti-
no impetu comitatum noſtrum aggrediũ-
tur: ſed adhuc de victoria ſua potiùs triſtan-
tur, quàm lætentur. Sicut enim tua pietas
ſcribere curauit ad noſtram cõſolationem,
pro iſta ſua præſumptione maiorem in pro-
ximo expectant ſibi ſuperuenturam indi-
gnationem, poſt illam, quam experti ſunt,
ſuæ cateruæ diminutionem. Nos quoquè
diuinum adiutorium nobis affore, & hu-
manum non defore credentes, ab hac no-
ſtra intentione liberandæ Chriſtianitatis
non deficiemus, nec dabimus requiem tem
poribus noſtris, niſì cum requie ſanctæ Ec-
cleſiæ periclitantis. Ad quam acquirendam
& obtinendam, habemus maximum ex

diuina pietate ſolatium & pręſidiũ, chariſ-
ſimum atq; clariſſimum filium noſtrum Im
peratorem Henricum, cuius de die in diem
expectamus promiſſum & proximũ aduē-
tum, vtpotè cum procinctu & expeditione
Imperiali properantis ad noſtrum ſubſidiũ.
Ad quod etiàm ſuperna gratia tuam ſereni-
tatem animauit, vt hincindè vobis duobus,
velut totidèm brachijs, inimicam gētem ab
Eccleſia Chriſti propellētibus & procùl ef-
fugantibus, afflictæ nũc Chriſtianitatis re-
leuetur decus, & Reipubl. reformetur ſtatus.
Matth. 24. Et quia abundante iniquitate & refrigeſcē-
te charitate, ſancta Romana eccleſia & Apo
ſtolica ſedes nimiùm diù obſeſſa fuit merce-
narijs & non paſtoribus, à quibus ſua, non
quæ ſunt Chriſti, quęrentibus, deuaſtata ia-
cebat miſerabiliter hactenùs, diuinum con-
ſilium voluit meam humilitatem ſuſcipere
tantæ cathedrę pōdus. Quo licèt plurimùm
mei imbecilles pręgrauentur & deprimātur
humeri, nō paruum mihi ſubeſt ſanctę ſpei,
quandoquidem ex vtroq; latere tales adſtāt
filij, religione & potētia pręclariſſimi. Qua-
propter deuotiſſime fili, & sereniſſime Im-
perator, collaborare nobis dignare ad rele-
uationem tuæ matris ſanctæ Eccleſiæ, & pri
uilegia dignitatis atq; reuerētiæ eius, necnō
patrimonia recuperāda in tuæ ditionis par-
tibus, ſicut manifeſtè cognoſcere poteris ex
venerabilium prædeceſſorum noſtrorũ ſeu
tuorum ſcriptis & geſtis. Tu ergò magnus
ſucceſſur magni Conſtantini ſanguine, no-
mine & imperio factus, vt fias etiàm imita-
tor deuotionis eius erga Apoſtolicam ſedē,
exhortamur: & quæ ille mirabilis vir poſt
Chriſtum eidē ſedi cōtulit & confirmauit &
defendit, tu iuxta tui nominis etymologiā,
cōſtanter adiuua recuperare, retinere & de-
Alludit ad cognomen Monomachus. ſendere. Ità enim apud Deũ ſingulariter pu-
gnans, cognominaberis, quod iam dudùm
inter homines cognominaris. Hoc ſanè glo
rioſiſſimus filius noſter Henricus perficere
molitur in ſuis partibus. Quæ omnia nobis
& vobis prouenient felicius & multipliciùs
vbì quantocyùs Dei gratia præueniente, &
beatiſſimis Apoſtolorũ principibus inter-
uenientibus, & me qualicunq; vicario eorũ
mediante & obtinēte, firmiſſimum pacis &
amicitiæ inter vos ambos componetur fœ-
dus. Præterea confrater noſter archiepiſco-
pus Michael exhortatorias ad concordiā &
vnitatem direxit nobis literas, quē ad tam
optabile & neceſſarium bonum præmonē-
tem tāto neceſsè eſt nos deuotiùs & alacri-
ùs ſuſcipere, quanto perſpicaciùs cōſidera-
mus non poſſe computari inter diſcipulos
Chriſti aliquem, qui fraternæ paci dedigna-
Ioan. 13. tur acquieſcere, Domino ſuis dicēte: In hoc
cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli,
ſi dilectionem habueritis adinuicèm: & ma-
Heb. 12. gno Paulo ſic proteſtante: Pacem ſequimini
cum omnibus, & ſanctimoniam, ſinè qua ne-

mo videbit Deum. Sed nouerit tua claritas
ſuper præſumptionibus eius iamdudùm per-
ueniſſe ad aures noſtras, qualiter etiàm ap-
ta perſecutione in Latinam Eccleſiam exar-
deſcens, anathematizare nō timuit omnes,
qui ſacramenta attrectāt ex azymis: & quòd
Alexandrinum & Antiochenũ patriarchas
antiqua dignitate ſua priuare contendens,
contra ſas & ius ſibi ſubdere noua ambiti-
one appetit, & pleraq; quę vſurpare dicitur,
ſicut à noſtris nuncijs diligenter cognoſce-
re poteris. In quibus ſi, quod abſit, pertinax
fuerit, pacem noſtrā nullatenùs retinere po-
terit: quia proculdubiò ad nos reuertetur,
ſicut Dominus dicit, ſi ille noluerit eſſe fili-
us pacis. Vndè & Apoſtolus: Si fieri, inquit, Luc. 10.
poteſt, quòd ex vobis eſt, cum omnibus ho- Rom. 12.
minibus pacem habētes. Siquidem in vano
patremfamiliàs honorat, qui vxorē eius ex-
honorat. Et fruſtrà matrisfamiliâs caput &
faciem magnificat, qui vel minimos filiorũ
eius impugnans, velut digitos pedum eius
conculcat. Contra quē ſapientia Dei in Ec-
cleſiaſtico ſic intonat, quàm malę famæ eſt, Eccl. 3.
qui fugit patrem: & eſt maledictus à Deo, q
exaſperat matrem. Confidimus tamē, quòd
præueniente gratia Dei, inuenietur innoxi-
us ab his, aut correct⁹, aut citò reſipiſcet ad-
monitus: & efficietur nō qualis dicitur, ſed
qualis à nobis piè deſideratur & ſperatur.
Hinc iam tuæ gloriæ p̄ſentes filios noſtros
ſanctæq; Romanæ & Apoſtolicæ ſedis nũ-
cios per omnia commēdamus, quatenùs vt
decet liberaliter ſuſcipiantur, reuerēter ha-
beantur, benignè & honeſtè tractentur, ra-
tionabiliter patienterque audiantur, atque
quantocyus nobis laudabiliter remittātur,
nè tātum laborem illos fruſtrà arripuiſſe pi-
geat, & nos mādâſſe pudeat. Porrò ex Amal
fitano epiſcopo nulla tibi ſuboriatur ſuſpi-
cio, quia Romanus eſt omninò, & ab Amal-
fitanis diſcedens, familiariter nobiſcum vi-
uit iam penè anno integro. Benedictus De- 2. Cor. 1.
us & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater
miſericordiarum & Deus totius conſolati-
onis, dignetur tuam excellētiam benedice-
re omni benedictione ſpirituali, repleatque
omnī gaudio & pace, vt in præſenti ſeculo
per longa tempora feliciter domineris, & in
futuro ſinè fine cum rege regũ, & Domino
dominātium regno cælorum beatè perfru-
aris, honorabilis & deſiderabilis nobis in
Chriſto fili & glorioſè Auguſte, Amen.

FINIS.

DECRETA
NICOLAI PAPAE II.
EX PLATINA.

Nicolaus ſecundus, natione Allo- Anno Domini 1059.
brogus, Gerardus anteà voca-
tus, epiſcopus Florentinus, ob
virtutem & animi præſtantiam,
abro-

abrogato Benedicto hand legitimè creato, pontifex maximus Senis decernitur. Qui ſtatìm inito pontificatu, Sutrium conceſſit ibiq; anno Domini 1059. Concilio habito, cui nó ſolùm epiſcopi, verùm multi Italiæ proceres interſuére, Benedictum abdicare ſe pontificio munere & habitu coëgit, & Velitras exulatum abire. Indè verò Romam proficiſcens, ſecundo apud Lateranú Concilio habito, legem tulit, vt in Decretis legitur, Romanæ Eccleſiæ admodùm ſalubrem, quæ talis eſt: Si quis pecunia vel gratia humana, aut populari militaríve tumultu, ſinè concordi & canonica electione cardinalium, fuerit in throno Petri collocatus, is non Apoſtolicus, ſed apoſtaticus, id eſt, à ratione deficiens, meritò vocetur: liceatque cardinalibus, clericis & laicis Deum colentibus, illum vt prædonem anathematizare, & quouis humano auxilio à ſede Apoſtolica propellere, atque quouis in loco, ſi in vrbe non liceat, catholicos huiuſce rei cauſa congregare. In eodem quoquè Concilio reuocatum ab errore ſuo Berengarium diaconum Andegauenſis Eccleſiæ ferunt, qui arbitrabatur in ſacramento Euchariſtiæ & calicis non eſſe verum Chriſti corpus, integrumque ſanguinem, niſi vt in ſigno & figura myſterióve: quem quidé errorem inſtante & vrgente Nicolao & Alberico diacono viro doctiſſimo, publicè cófeſſus eſt, affirmans illud eſſe verum Chriſti corpus, integrumq; ſanguinem. Scripſimus hunc errorem à Leone 9. damnatum, non tamen emendatú fuiſſe. Quæ certè laus tota Nicolai eſt, vt Lãfrancus ſcribit, vir ea tempeſtate doctiſſimus, qui errores eiuſdem Berengarij præclaro opuſculo notauit. Sunt qui ſcribant Henricum tertium à Nicolao ſecúdo coronam imperij accepiſſe, totoq; tempore pontificatûs ſui, ob beneficium acceptum, nil cótra eccleſiaſticos molitum eſſe.

Nicolaus autem vir omni vita probatus,
tertio pontificatûs ſui anno, menſe ſexto, die 6. & 20.
moritur.

SYNODI EPISCOPORUM CXIII. ROMÆ IN BASILICA CONSTANtiniana ſub Nicolao ſecundo habitæ, decreta.

Quæ ſequũtur huius concilij decreta, tranſumpta ſunt ex codicello Pergameneo, cuius ſuperius ſub Adriano primo mentio fit. Hic ſchiſmaticorũ tumultu ex Anglia nupèr exibilatus, & lucri potiùs è Pergameno, quàm pietatis aut vetuſtatis gratia, redemptus, atq; ità obitèr nobis prêter ſpem oblatus, vt hæc ex ipſo deſcriberemus, cauſa fuit.

NIcolaus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, omnibus epiſcopis catholicis, cunctoque clero & populo ſalutem chariſſimam & benedictionem apoſtolicam. Vigilantia vniuerſalis regiminis aſſiduã ſolicitudiné omnibus debentes, ſaluti quoquè veſtræ prouidentes, quæ in Romana ſynodo nupèr celebrata, coram centum tredecim epiſcopis, nobis licèt immeritis præſidentibus, ſunt canonicè conſtituta: vobis notificare curamus, quia ad ſalutem veſtrã executores eorum vos eſſe optamus, & Apoſtolica authoritate iubendo mandamus.

Cardinales epiſcopi. Primò namque inſpectore Deo eſt ſtatutum, vt electio Romani pontificis in poteſtate cardinalium epiſcoporum ſit, ità vt ſi quis Apoſtolicæ ſedis ſinè præmiſſa concordi & canonica electione eorum, ac deindè ſequentium ordinum religioſorum clericorum & laicorum cóſenſu inthronizatur, is non papa vel apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur.

Vt moriente Romano pontifice vel cuiuſcunque ciuitatis, nullus præſumat facultates eorum inuadere, ſed ſucceſſoribus eorum reſeruentur integræ.

Vt nullus Miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductã mulierem. Vndè etiàm ipſa ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: Quicunque ſacerdotum, diaconorum, ſubdiaconorum, poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi papæ Leonis de caſtitate clericorum, cócubinam palàm duxerit, vel ductã non reliquerit: ex parte omnipotétis Dei, authoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, præcipimus & omninò contradicimus, vt Miſſam non cantet, neq; euangelium vel epiſtolam ad Miſſam legat, neque in presbyterio ad diuina officia cum ijs qui præfatæ cóſtitutioni obedientes fuerint, maneat, neq; partem ab eccleſia ſuſcipiat, quouſquè à nobis ſententia ſuper huiuſmodi, Deo concedente, procedat. Miſſa Notorij concubinarij non audienda.

Et præcipientes ſtatuimus, vt ij prædictorum ordinum, qui eidem prædeceſſori noſtro obedientes caſtitatem ſeruauerunt, iuxta eccleſias quib⁹ ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent & dormiant: & quicquid eis ab eccleſijs venit, cómuniter habeant. Et rogantes monemus, vt ad apoſtolicam, communem ſcilicet, vitã ſummoperè peruenire ſtudeant.

Deindè, vt decimę & primitię ſeu oblationes viuorum & mortuorum, eccleſijs Dei fideliter reddãtur à laicis, & vt in diſpoſitione

Eos verò qui cõtra hanc fidem venerint, cum dogmatibus & ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronũcio. Quòd ſi ego ipſe aliquãdò aliquid contra hæc ſentire ac prædicare præſumpſero, ſubiaceã canonũ ſeueritati. Lecto & perlecto ſponte ſubſcripſi.

AD LECTOREM

ADMONITIO F. LAVRENTII SVRII.

HÆC Synodus 113. epiſcoporum, hactenus adſcripta eſt Nicolao eius uominis primo: ſed id nou ſatis conſideratè, quemadmodum non vno poteſt doceri argumento. Porrò manuſcriptũ exemplar videtur cauſam præbuiſſe erroris, quod fortaſſis numerum mendosè habuit. Satis autem ex hiſtoricis liquet, Berengarium, qui in hac ſynodo ſuam hæreſim abiurâſſe hîc legitur, non ſub Nicolao I. ſed longè poſteà extitiſſe, atque à Leone 9. Pontifice concilium Vercellis coactum, in quo omnium ſententia damnatus eſt error Berengarij, atque idem ipſe cum omnibus ſuis aſſeclis, niſi ad ſanitatem rediret, perpetuo plexus anathemate. Verumenimuerò defuncto Leone & in ſua ſententia pertinaciter permanente Berengario, alia Synodus collecta eſt apud Turoues ſub Victore 2. vbi hæreſeos conuictus eſt. Atqui nec ſic illo reſipiſcente, ſed multos in ſuum errorem paſſim pertrahente, Nicolaus ſecundus concilium iſtud 113. Epiſcoporum Romæ habuit, in quo iterum conuictus, palàm cecinit palinodiam, & ea verborum forma, quæ paulò ſuprà habetur, hæreſim ſuam abiurauit. Eius autem abiurationem & confeſſionem idem Nicolaus pontifex miſit per vrbes Italiæ, Germaniæ, & ad quæcunque loca fama prauitatis peruenire antè potuit, vt Eccleſiæ quæ priùs doluerant de aduerſo & peruerſo, poſteà gauderent de reuerſo atque conuerſo, quemadmodum legimus in Decreto Gratiani de conſecrat. diſt. 2. cap. Ego Berengarius. Nec tamen diù in ſanitate permanſit Berengarius: & ad priſtinum quidem errorem non rediit, ſed in alium prolapſus eſt, puta, in Euchariſtia adeſſe quidem verum corpus & ſanguinem Chriſti, ſed ſimul etiam panis & vini ſubſtantiam in illa haberi. Ità vnus ille homo multùm negocij exhibuit eccleſiæ DEI, iterumque Synodus Romæ conuocata eſt authoritate Gregorij ſeptimi, ad quam etiàm Berengarius accerſitus venit, ſuumque errorem agnoſcens, noua abiuratiõe, certa verborum formula comprehenſa, & à ſynodo illi præſcripta, eum publicitùs condemnauit. Ea verò ad verbum ſic habet:

Altera Berengarij abiuratio.

EGO BERENGARIVS corde credo, & ore confiteor, panem & vinum quæ ponuntur in altari, per myſterium ſacræ orationis, & verba noſtri redemptoris ſubſtantialiter conuerti in veram & propriam ac viuificatricem carnem & ſanguinem IESV CHRISTI Domini noſtri, & poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti corpus, quod natum eſt de virgine, & quod pro ſalute mundi oblatum in cruce pependit, & quod ſedet ad dexteram patris: & verum ſanguinem Chriſti, qui de latere eius effuſus eſt, non tantùm per ſignum & virtutem ſacramenti, ſed in proprietate naturæ & veritate ſubſtantiæ: ſicut in hoc breui continetur, & ego legi, & vos intelligitis, nec contra hanc fidem vlteriùs docebo. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſacra Euangelia.

Huius concilij & abiurationis meminit Blondus Decadis 2. lib. 3. Meminit & Sabellicus libro 3. nonæ Enneadis, ità ſcribens: D. Gregorius 7. Romæ frequens concilium habuit, in quo Berengarius ſuum errorem faſſus, veniam impetrauit. Confeſſionis forma hæc fuit: Ego Berengarius corde & animo credo, quod ore confiteor &c.

In hac abiuratione Berengarius perſeuerauit, & egit pœnitentiam. Sed quia grauiſſimum piaculum eſt, prauis erroribus aliorum animos imbuere, & à catholica fide abducere, cùm iam ad extrema perductus eſſet, & videret ex hac vita emigrandũ ſibi eſſe, in lecto ſuo, quo æger decumbebat, ipſo Epiphaniæ die his verbis vſus eſt, alludens ad præſentem ſolennitatem: Hodiè apparebit mihi Dominus meus Ieſus Chriſtus, vel ad gloriam, ſicut ſpero, propter pœnitentiam meam: vel ad damnationem, ſicut formido, propter aliorum corruptionem, quos ad viam veritatis reducere non potui. Teſtatur id D. Iohannes Gerſon Serm. 1. de Cœna Domini. Eam mentem vtinàm etiàm noſtræ ætatis ſectarijs adſpiret Deus, qui innumeros homines & perdiderunt, & perdunt.

DECRETA GREGORII PAPAE VII.

ex Platina.

Anno Dñi 1073.

GRegorius ſeptimus, Ildebrandus antè vocatus, natiõe Hetruſcus, patria Soanenſis, patre Bonicio, oĩm bonorum conſenſu pontifex creatur. Ipſius autem electionis verba ità annotata ſunt: Nos ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, clerici, acolyti, ſubdiaconi, presbyteri, præſentibus epiſcopis, abbatibus, multisque tum eccleſiaſtici tum laici ordinis, elegimus hodiè decimo calendas Maij in baſilica S. Petri ad Vincula, anno ſalutis 1072. in verum Christi vicarium Ildebrandum archidiaconum, virum multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, iuſtitiæ, conſtantiæ, religionis, modeſtum, ſobrium cootinentem, domum ſuam gubernantem, pauperibus hoſpitalem, in gremio ſanctæ matris eccleſiæ liberè à teneris annis vſque ad hanc ætatem educatum, doctum, quem quidem ea poteſtate eccleſiæ Dei pęeſſe volumus, qua beatus Petrus Dei mandato quondàm præfuit. Adeptus pontificatum Gregorius, ſtatim Henricum Imperatorem admonet, nè deincèps largitiõe corruptus, epiſcopatus & beneficia alicui per ſimoniacam cupiditatem committat: aliter ſe vſurum in ſe & delinquentes cenſuris eccleſiaſticis. His admonitionibus & quidem ſanis non modò non obtemperauit Henricus, verùm etiàm Agnetem imperatricem benè admonentem, quid fieri cum religiõe oporteret, omni adminiſtratione depulit: q Romam profecta, non diù ſuperuixit, dolore animi vitam cum morte permutans. Tandèm verò multis legationibus vltrò citroq; miſſis, Imperator in gratiá cum Gregorio redijt, eundemq; in pontificatu confirmauit, vt tum Imperatorum mos erat. At verò cùm Henricus in bono leuis, in malo pertinax, ſimoniam nequaq̃ omitteret, ſępiùs admonitus, omẽs illos anathematis cenſura pontifex notauit, qui epiſcopatus & beneficia largitione adepti erant, & nè id temerè feciſſe videretur, concilio apud Lateranum habito, in quo multi epiſcopi interfuére, maximè Gibertus Parmenſis archiepiſcopus Rauennâs, ratiõem reddidit, quam ob rem cenſuris eccleſiaſticis ſimoniacos notâſſet: facturum quoq; id in Imperatorem crebrò dicebat, niſi ſententiam mutaret. Tum verò Gibertus, ſoluto concilio, & criminandi Gregorij occaſiõem nactus, ad pontificatum viam quærens, Cincium Romanum ciuem, Stephani præfecti vrbis filium, hominem temerarium & ſeditioſum, in pontificem animat, magna ei pollicitus Imperatoris nomine, ſi tantùm facinus ex ſententia confeciſſet. Structis itaq; inſidijs Cincius, dum pontifex media nocte natalis Domini noſtri celebrat in templo beatæ Mariæ ad Præſepe, quæ maior nunc dicitur, irrumpens cum ſatellitibus & coniuratis, dum hoſtiam ſacrificij communuit, hominem capit, & in regionem Parionis ſecum trahens, in turri quadam munitiſſima eum collocat. Sequenti verò die populus Romanus, cognito facinore, in Cincium arma ſumit, pontificem liberat, ædes & turrim ſcelerati hominis à fundamentis euertit, familiamq; eius nares mutilatam ab vrbe pellit. Ipſe verò Cincius tanti mali author, ſuga ſalutem quærens, in Germaniam varijs tramitibus ad Imperatorem tandèm peruenit. Gibertus autem tanti doli machinator, cùm inſidiæ ex voto non ſucceſſiſſent, ſimulata beneuolentia à pontifice dimiſſus, Rauennam, peiora moliturus, ſe cõtulit. Nam & Theobaldum Mediolanenſem archiepiſcopum, & pleroſq; alios Ciſalpinæ antiſtites, coniurare in Gregorium pollicitationibus perpulerat. His addidit Hugonem Cãdidum, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, qui etſi antè idem fecerat, in gratiamque ſimulato animo redierat, nunc malum animum, malam mentem præ ſe tulit. Is enim viribus omnibus annixus eſt Imperatorem & Normannos, inter ſe de imperio diſſidentes, compoſita pace, initisque fœderibus, in pontificem concitare. Quod vbì Gregorius reſciuit, congregata ad Lateranum ſynodo, propoſitis rationibus quarè faceret, Gibertum & Hugonem dignitatibus priuatos anathemate notat. Dum hæc Romæ agerentur, Henricus cum Saxonibus hoſtibus feliciter pugnans, adeò felicitate illa elatus eſt, vt habito conuentu apud Vormatiam, Sigifredo archiepiſcopo Moguntino negocium procurante, interdicere omnibus auſus ſit, nè vlla in re pontifici Romano obtemperarent. Ex illo autem conuentu mandato Henrici Romandus clericus Parmenſis Romam veniens, & Gregorio publicè interdixit, nè qd ageret deincèps quod ad magiſtratum pontificis ptineret: & cardinalibus ipſe mandauit, vt relicto Gregorio, alium habituri pontificem, ad ſe proficiſcerentur. Tum Gregorius tantam iniuriam diuinæ maieſtatis cauſa non diutiùs ferens, & Sigifredum alioſq; clericos cum Henrico ſentientes dignitatibus ac beneficijs priuauit, Imperatorem ipſum anathemate notauit, priuatum priùs omni regia adminiſtratione. Abrogatiõis autem pontificiæ habita ferè hæc formula eſt: Beate Petre apoſtolorũ princeps, inclina quæſo aures tuas, & me ſeruum tuum exaudi, quem & ab infantia educâſti, & vſque ad hunc diem ab iniquorum manibus vendicâſti, qui me pro mea in te fide oderunt & perſecuti ſunt, tu mihi teſtis es optimus, & pia IESV CHRISTI mater, & frater tuus

Marginal notes: 1073 (beside "ſalutis 1072"). — Fuit is Henricus 4. (beside "tum Gregorius, ſtatim Henricum"). — Gibertus infeſtus põtifici. (beside "taret. Tum verò Gibertus"). — Populus liberat pontificem. (beside "tiſſima eum collocat"). — Abrogatiõnis pontificiæ formula. (beside "regia adminiſtratione").

tuus Paulus tecum martyrij particeps, me non ſpontè,ſed inuitum pötificatûs gubernacula ſuſcepiſſe: Non quòd rapinam arbitratus ſim,ſedem tuam legitimè conſcendere:ſed malebam vitam meam in peregrinatione degere,quàm locum tuum pro ſama & gloria tantùm occupare. Fateor ego ac meritò quidem,mihi tua gratia, nó meritis meis,populi Chriſtiani curam demandatam eſſe, conceſſamque ligandi atq; ſoluendi poteſtatem. Hac igitur fiducia fretus, pro dignitate & tutela eccleſiæ ſuæ ſanctæ, omnipotentis Dei nomine patris,filij & ſpiritusſancti, & Henricum regem Henrici quondàm Imperatoris filium,qui audacter nimiùm & temerariè in Eccleſiã tuam manus iniecit,imperatoria adminiſtratiõe regiaque deijcio,& Chriſtianos omnes imperio ſubiectos,iuramento illo abſoluo, quo fidem veris regibus præſtare conſueuerũt. Dignum eſt enim, vt is dignitate careat, q maieſtatem Eccleſiæ imminuere conatur.

Præterea verò,quia monita mea,immò tua, ad ſuiipſius populorumque ſalutem pertinentia contempſit,& ſe ab eccleſia Dei,quã ſeditionibus peſſundare cupit, ſeparauit, eum anathematis vinculo colligo:certò te ſciens eſſe Petrum,in cuius petra,vt in vero fundamento, rex noſter Chriſtus ædificauit Eccleſiam ſuam. (Matt.16.b) Fuére tum multi poſt execrationem, qui pacis mentionem facerent. Quibus ità Gregorius reſpondit, ſe pacis conditiões non abnuere,modò Henricus ipſe primò cum DEO pacem ineat. Non ignoratis, inquit, quàm diù & quantis malis Romanam affecerit Eccleſiam, quotieſque à me ſit admonitus, vt meliorem vitam moreſque probatiores indueret. Hoc tribuimus beneuolentiæ & charitati, qua Henrico patri coniuncti olim fuimus, ſed nil profecimus: adeò mores à patre auerſos imbibit. Inſtabant tamen ex his qui aderant nonnulli, regem non ità citò anathematizãdum eſſe. Quibus ità pontifex reſpondit: Quandò, inquit, CHRISTVS Eccleſiam ſuam beato Petro commiſit & dixit, Paſce oues meas, excepítne reges? (Ioan.21.c Matth.16.b) Nam cùm eidem ligandi & ſoluendi poteſtatem daret, nullum excepit, vel neminem eius potentiæ ſubtraxit. Hanc ob rem, qui dicit ſe vinculo Eccleſiæ ligari non poſſe,reſtat etiàm vt fateatur ſe abſolui ab eius poteſtate nullo modo poſſe: & qui boc impudẽter negat,à CHRISTO & eccleſia eius ſe omninò ſeiungit. At Henricus cognita Gregorij cenſura, multas literas ad gentes & nationes conſcripſit, quibus ſe contra ius faſque damnatum à pontifice oſtendebat. Gregorius autem id à ſe iure factum,non verbis tantùm & literis, verùm etiàm ratione & teſtibus comprobabat,re ipſa ante oculos omnium propoſita. Interim verò cùm pars regni ab Henrico defeciſſet, & iam Saxones bellum contra Henricum quàm diligentiſſimè præpararent, Alemani principes veriti, nè quid mali in prouincia naſceretur, conuentu habito decernunt, vt ſi Gregorius in Alemaniam pergat, Henricus ſupplex veniam errati petat. Quod ſe factură rex ipſe interpoſito iuramento pollicitus eſt. Motus itaque pontifex his pollicitationibus & precibus Treuirenſis archiepiſcopi Henrici oratoris, Auguſtam prætoriam petiturus, Vercellas vſque iam peruenerat,vbi ab epiſcopo loci ipſius regni Italię cancellario,clàm reſciuit Henricum hoſtili in ſe animo cum exercitu aduentare. Tum verò pontifex, omiſſo inſtituto itinere, Canoſſum ſe recepit, oppidum agri Regienſis,ditiõi Machtildis comitiſſę ſubiectum. Venit & eò properè cum omnibus copijs Henricus, qui ſtatim depoſito regali ornamento, nudis pedibus, vt oppidanos ad miſericordiam cõmoueret, portæ oppidi appropinquans, ſuppliciter intromitti petebat. Denegatum ingreſſum æquo animo tulit, aut tuliſſe diſſimulauit, quanuis aſpera eſſet hyems, & gelu cuncta rigeſcerent. In ſuburbio quidem oppidi triduo immoratus, continuò veniam petens, tandèm rogatu Machtildis & Adelai Sabaudienſis comitis & Cluniacenſis abbatis introductus abſoluitur, & Eccleſiæ reconciliatur, pace iureiurando confirmata, & integra obedientia promiſſa. Tum verò rebus ità peractis, dilabentibus indè omnibus varijs itineribus, dum Henricus Papiam iter facit, Cincium amittit ſubita febre correptum. Non tamen mortuo tam pernicioſo homine, Henricus nouis rebus ſtudere deſtitit, pacis fœdera abrumpens. At verò Gregorius cùm videret Henricum contra Eccleſiam DEI à quibuſdam ſeditioſis Epiſcopis concitari, habita ingenti ſynodo,Giberto Rauennati archiepiſcopo ob ſuperbiam & malitiam interdicere ſub anathematis pœna, nè epiſcopali & ſacerdotali munere fungatur. (Synodus ingens ſub Gregor.7.) Vocatus præterea ad ſedem Apoſtolicam,ſcelerum ſuorum conſcius, parére deſierat: qua ex re tantummodò pœnam anathematis merebatur. Rolandumque Taruiſinum cenſura notauit, quòd legatus ad res componendas inter Henricum & ſe factus, conſequẽdi epiſcopatûs cauſa,ſemina diſcordiarum, non pacis, ſeuerat. Nec Hugoni quidem tituli ſancti Clementis cardinali pepercit, quòd cum Cadolo Parmenſi epiſcopo in ſeditionibus & hæreſi ſenſiſſet.

In eodem poſtremò conuentu tres legatos delegit, Bernardum diaconum, alterum Bernardum Maſſilienſem abbatem, Odonem Treuirenſem archiepiſcopum, qui de latere ſedis Apoſtolicæ ad componendas res inter Henricum & Rodolphum

proficiſcerentur. Videbat enim ſapientiſſimus pontifex eam diſcordiam, niſi ſedata foret, magnas aliquandò calamitates populo Chriſtiano parituram. Verùm quia certò ſciebat non defuturos pernicioſos quoſdã, qui id quò minùs fieret, impedire conarentur, quòd eorum maximè intererat diſcordias augeri, non tolli, literas Apoſtolicas in hunc modum conſcriptas, legatis ad principes & nationem dedit: Cognita imbecillitate, cupiditate & ambitione humani generis, mandamus nè quiſpiam cuiuſuis cõditionis ſit, vel rex, vel archiepiſcopus, epiſcopus, dux, comes, marchio, ſiue miles, aliqua electione temerariòve auſu, fraude, dolo, cupiditate ductus, legatis noſtris reſiſtere audeat, nè pacem & concordiam ex æquo & bono componere poſſint. Quicunq; autem temeritate ductus, (quod nõ optàmus) huiuſce noſtræ conſtitutionis violator extiterit, legatiſque noſtris impedimento fuerit, quò minùs pacem componant, eum anathematis vinculo alligamus: & nõ ſolùm in ſpiritu, verùm etiàm in corpore, atque in omnibus fortunæ bonis Apoſtolica poteſtate colligamus, victoriamque in armis partam ei auferimus, vt ſaltem cõfundatur, ac duplici pœnitentia conuertatur.

Literæ põtificis.

Intereà Gregorius, nè Romana Eccleſia ob largitionem & ſimoniacam cupiditatem aliquid incommodi caperet, conuẽtu habito, maiorum decreta ad reſcindendã hanc labem pertinentia, confirmauit his verbis: Sanctorum patrum inſtituta nunc ſequentes, quemadmodùm in prioribus concilijs fecimus, authoritate omnipotentis Dei decernimus ac confirmamus, vt qui deincèps epiſcopatum vel cœnobium, vel aliqood aliud eccleſiaſticum beneficium à laico acceperit, nullo modo in numero epiſcoporum, abbatum, vel clericorum is cenſeatur, néve idem ſub cenſura anathematis limina apoſtolorum attingat, priusquàm locum ambitione & contumacia conquiſitũ, quod eſt idololatriæ ſcelus, raſipiſcendo commutauerit. Ad hoc verò Gibertum diſcordiarum omnium & hæreſum, quæ tunc erant, authorem, ab eccleſia Rauennate deijciens, ſacerdotibus omnibus eidem eccleſiæ obtemperantibus mandauit, nè Giberto facinorum omnium authori, & ob eam rem execrationis vinculo illigato, vlla in re obedirent: & nè populi illi gubernatore indigerent, Petrum imitatus, qui Apollinarem quaſi ſupplementum mittere conſueuerat vbì oportebat, eò alterum archiepiſcopum proficiſci iubet cum integra poteſtate, qui & hæreſim Giberti auelleret, & mentes hominum in fide cõfirmaret. Tum verò Henricus iritatus magis his cenſuris quàm monitus, capto Oſtienſi epiſcopo è legatione redeunte, habitoque epiſcoporũ ſecum malè ſentientium conuentu, Gibertum olìm Rauennatem Archiepiſcopum pontificem creat, Clementemque appellat.

Pontificis decretum.

Gibertus antipapa

Henricus itaque ſuperata apud Parmam Machtildi, eiuſque marito Azone, Romam hoſtili animo proficiſcens, in pratis Neronianis caſtra collocat: vrbem Leoninam ingreditur, ſanctam Petri baſilicã cum ſuo Clemente prophanat, porticusque demolitur. Idem quoquè factum de baſilica beati Pauli conſtat. At verò cùm vrbem ingredi non poſſet, Tibur concedens, indè tanquàm ex arce belli in Romanos quotidiè incurſiões faciens, vaſtatis rebus omibus, eò inopiæ eos redegit, vt pacem quauis conditione expeterent. Admotis itaque copijs, Henricus re per transfugas cognita, vrbem ingreditur. Tum pontifex haod ſatìs populo fidens, in molem Adriani ſe confeſtim recepit, vbì aliquandiù obſeſſus eſt, acriter qui in præſidio erãt, arcem ipſam defendentibus. At verò Henricus cognito Guiſcardi aduentu Apuliæ ducis in auxilium Gregorij, non ampliùs immorandum ratus, ad dolos conuerſus, Cluniacenſem epiſcopum ad Gregorium in arcem mittit, qui diceret ſe in Germaniam properè cum exercitu rediturum, ſi ab eo in Laterano coronaretur. populus quoquè Romanus, vt idem fieret, precibus inſtabat. Facturum ſe id Gregorius dicebat, ſi errata ſua Henricus corrigeret, veniamque peteret. quod cùm facere recuſaret, etiàm aduentare cum exercitu Guiſcardum ſentiret, Clementem antipapam in Lateranenſi baſilica corona pontificia publicè donat, eam rem procurantibus Bononienſi, Ceruienſi, Mutinenſi epiſcopis. Quo facto, ſtatim Senas proficiſcitur, Clemente ſecum ducto. Guiſcardus autem per portam Flamineam irrumpens, reſiſtentibus ciuibus, vſque ad triumphalem Domitiani arcum vrbem incendio conſumpſit. Muniérant Capitolium ciues, & ſe acriter contra Guiſcardum defendebant, qui Lateranum iam ceperat. Vndè cùm multa crebrò vtrinquè committerentur certamina, & illa pars vrbis euerſa eſſet, quæ Lateranum & Capitolium interiacet, & ipſum Capitolium poſtremò vi captum, ferè vſque ad ſolum æquatur. Indè verò ſuperata iam & capta Roma, fortuniſque ciuium militibus in prædam datis, ad molem Adriani profectus, vbì pontifex obſidebatur, hominem multis calamitatibus vexatum, tandèm è manibus hoſtium liberat, ſecumque Caſſinum ac Salernum perducit. Vbi non ità multò pòſt põtificatús ſui anno duodecimo, menſe vno, diebus tribus, ſanctè & piè moritur. Vir certè Deo gratus, prudens, iuſtus, clemens, pauperum, pupillorum, viduarumq; patronus, atque vnicus Eccleſiæ Romanæ fortiſſimus & acerrimus defenſor contra hæreticorum improbitatem, & malorum principum poten-

Guiſcardus dux liberat Pontificem.

tentiam, res eccleſiaſticas per vim occupare conantium.

DE hoc Papa Gregorio ſeptimo, ità ſcribit Marianus Scotus: Anno ad veritatem Euangelij 1096. ſecũdùm verò Dionyſij cyclum anno 1074. Hiltiprandus, qui & Gregorius, Romanus archidiaconus, papa eſt electus & creatus. Iſte papa ſynodo facta, ex decreto ſancti Petri Apoſtoli & ſancti Clementis aliorumque ſanctorum patrum, vetuit & banno interdixit clericis, maximè diuino miniſterio conſecratis, vxores habere, vel cum mulieribus habitare, niſi quas Nicena ſynodus vel alij canones exceperunt. Decreuit quoquè ſub ſententia ſancti Petri, vt cum Simone mago damnarentur, non ſolùm emptor & venditor cuiuſque officij, vtputà epiſcopatûs, abbatiæ, præpoſituræ, decaniæ, vel decimationis eccleſiæ, ſed & quicunque conſentiret eis. Matt. 10. *Dominus enim dicit: Gratis accepiſtis, gratis date. De prædicta Synodo duo epiſcopi miſſi ſunt à Papa ad regem Romanum Henricum, cum matre ipſius Imperatrice Agnete, ob hoc ſcilicet, vt decreta Papæ roborata perficerentur. Ipſique duo epiſcopi noluerunt eſſe in Paſcha cum rege in ciuitate Bambergenſi, nè aliquam ſocietatem haberent cum Hermanno eiuſdem vrbis epiſcopo, qui Epiſcopatum emit, & in illo Paſcha regi ſeruiuit. Cum autem clerici magìs eligerent anathemati ſubiacere, quàm vxoribus carere, Hiltiprandus papa, vt per alios ſi poſſet, eos caſtigaret, præcepit, vt nullus audiret Miſſam coniugati presbyteri, ſic: Gregorius, qui & Hiltiprandus papa, ſeruorum Dei ſeruus, per totum Italicum regnum & Teutonum debitam ſancto Petro obedientiam exhibentibus, Apoſtolicam benedictionem: Si qui ſunt presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, qui iaceant in crimine fornicationis, interdicimus eis ex parte omnipotentis Dei & authoritate S. Petri introitũ eccleſiæ, vſque dum pæniteant, & emendent. Si qui autem in peccato ſuó perſeuerare maluerint, nullus veſtrûm officium eorum auſcultare præſumat: quia benedictio illorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, teſtante Domino* Mal. 2. a *per Prophetam: Maledicam (inquit) benedictionibus veſtris &c.*

PASCHALIS II. PAPÆ vita, ex Platina de vitis pontificum, excerpta.

Anno Dñi 1100. PAſchalis ſecundus, Rainerius ante pontificatum vocatus, natione Italus è Flaminia, patre Creſcentio, matre Alphacia, eo ferè tem-

pore pontifex creatur, quo Chriſtiani in Aſia dimicantes, Antiochiam cepêre. Hunc Gregorius ſeptimus ob virtutem & doctrinam, S. Clementis presbyterum creauit: in quo quidem loco clerus ipſe poſt Vrbani ſecundi mortem, eundem Paſchalem vita priuata contentum, quippe qui anteà monachus fuerat, etiàm nolentem & latitantẽ, pontificem creat, quòd diceret humeros ſuos nequaquàm tanto oneri ſuffecturos. ſed expetente populo, eligente clero, collaudante Cardinalium ſenatu, pontificium munus ſuſcepit: maximè verò, cùm ter acclamatum eſſet, Sanctus Petrus Raineriũ virũ optimum pontificem elegit: cui poſteà primiſcrinij & ſcribæ regionarij, Paſchalis nomen indidêre. Indutus deindè coccineam chlamydem, tiaraq́ue capiti eius impoſita, comitante populo & clero, equo albo ad Lateranum perducitur, maximè verò ad eã porticum, quæ ad auſtrum verſa, in baſilicã Saluatoris ducit, quam Conſtantinianam vocant. Vbì cùm in ſede ad eam rem de more parata, aliquandiù quieuiſſet, atrium Lateranenſe conſcendens, balteo ſuccingitur, vndè ſeptem claues, ſeptemq́; ſigilla pédebant: vt intelligeret ſe ſecundum ſeptifariam ſpiritusſancti gratiam, ſanctarum eccleſiarum, quibus Deo authore præerat, claudendi, ſigillandi, aperiendi, recludendiq́ue rationem habere. Inuiſit, ſceptrum pontificium manibus gerens, ea quoq; loca, quę ſolis pontificibus ſunt adiudicata. Sequentibus verò diebus cõſecrationem accepturus, ad baſilicam beati Petri proficiſcitur, in qua eum chriſmate inunxerunt Oddo Oſtieñ epiſcop', Mauricius Portueñ, Gualterus Albanus, Bono Lauicanus, Milo Prænestinus, Offo Nepeſinus. Oddoni Oſtieñ primæ partes, quas adhuc retinet, obtigêre. Poſt vnctionem verò in vrbem rediens, coronam de more accepit. Hoc ità futurum, Albertus Alatrinus epiſcopus aliquãdò diuinauit. Nam cùm ab amico interrogaret, quem Vrbano ſucceſſurum putaret: Rainerium, inquit, propter fidem & conſtantiam Deus eliget. Ferunt & eundem Albertum tempus ipſum, quo in pontificatu victurus erat, prædixiſſe. At verò Paſchalis Eccleſiæ Dei, propè labenti quorundam ſeditionibus conſulturus, copias ſuas in Gibertum Antipapam mittit malorum omniũ caput. Vt autem tanto bello ſufficere põtifex poſſet, Rogerius Siciliæ comes ei turmas aliquot & mille auri vncias auxilio miſit. Albę Marſorũ Gibertus homo pernicioſus tum degebat. Qui vbì intellexit hoſtes aduentare, haud ſatìs copijs ſuis fidens, à Richardo Campano comite acceptis, relicta Alba, in Furconenſium montana, q́ nunc Aquilanorum mutato nomine habentur, ſeſe ipripuit. Vbì nõ ità multò pòſt ſubita morte correptus, ſui ſceleris pœnas luit. A malis tamẽ Gibertus Antipapa extinguit.

Eccleſia Dei non ſtatìm, tam pernicioſo homine ſublato, quieuit. Richardus enim, quẽ diximus Giberto copijs & opibus fauiſſe, in locum demortui, Albertum quendã ſufficit Attelanum ciuem, q̃ vrbs Auerſa nunc dicitur, inter Neapolim & Capuam poſita. qui ſtatìm à benè ſentientibus abdicare ſe magiſtratu coactus, relegatur. Cauenſes aũt agri Præneſtini incolæ, Richardi ſtultitiam & arrogantiã imitati, Theodoricũ quẽdam põtificem creauêre. Verùm hi quoq; pœnitentia ducti, 5. & 100. die è põtificatu deiectum, anachoretæ habitũ induere cogũt, & vitam ducere priuatam. Tertius præterea Maginulphus Romanus ciuis, apud Rauẽnam põtificatûs titulum vſurpare auſus eſt: quem quidem & Romani exilio mulctârũt, & Rauennates omni humana ope deſtitutum, ab vrbe ſua pepulêre. Pacata autẽ hoc modo Romana Eccleſia, Paſchalis vir magni ingenij atq; animi, à religione ad arma conuerſus, adiuuante Rogerio, vrbem Caſtellanam & Beneuentum ab hoſtibus occupatum recipit. Apparuiſſe tum multa prodigia authores pleriq; ſcribũt, quòd & mare quibuſdam in locis littus præter ſolitum 20. paſſibus occupauerit, in quibuſdam verò à littore in altum centum exceſſerit. Apparuiſſe & cometẽ miræ magnitudinis tum affirmant, qui in occaſu cadente ſole ſtatìm apparebat. Non mouebatur his prodigijs Paſchalis, quippe qui fieri hæc natura cernebat. Verùm cùm intellexiſſet Florẽtinum epiſcopum affirmare ſolitum, Antichriſtum natum eſſe, eò ſtatìm proficiſcitur. Conci-

Synodus Florentina.

lioq́; habito, re ipſa admodùm diſcuſſa, cùm leuitate quadam, vt alicuius magnæ rei author videretur, motũ epiſcopum cerneret, hominem verbis caſtigatum dimittit, atque indè in Ciſalpinam proficiſcitur. Vbì ad Guardaſtellum conuentu multorum principum & epiſcoporum habito, de homagijs, de feudis, de ſacramentis epiſcoporum laicis anteà exhibitis, exhibendíſve, magna eſt habita ratio. At verò cùm intelligeret, Gallos ſacerdotes non ità integrè, vt decebat, vitam ducere: eò profectus, apud Trecas conuentu habito, redactis ad laudabiliorem cultum eccleſijs, earumq́; præſidibus partìm pulſis, partìm caſtigatione emendatis, in Italiam properè redijt, quòd intellexerat omnia ſeditioſorum quorundam factionibus perturbari. Stephanus enim Corſus Montem altum & Ponticulum de ea parte Hetruriæ, quam nũc principis apoſtolorum patrimonium vocant, ceperat, & præſidijsq́; muniuerat, vndè frequenti incurſione omnia circunquaquè vexabat. Quem pontifex inſecutus, ex altero caſtello deiecit: alterum vi capere non potuit, natura loci obſtante & hyeme, quæ iam appetebat.

Treceñis Synodus,

Iturus itaque in Apuliam, componendarum rerum Italicarum gratia, Lauicano epiſcopo eccleſiam, Petro Leonis, & Leoni Fregepani vrbem vrbanaque omnia, Ptolemæo Sublacenſi domino, quæ circa vrbem ſunt, quàm diligentiſſimè commendauit, relicto Gualfredo nepote militiæ principe, qui vnà cum his ditionẽm Eccleſiaſticam tueretur. Verùm abſente pontifice, ab eccleſia DEI hi omnes defecêre: Petrus Columna, quem pontifex in gratiam receperat, Farfenſis abbas cum Anagninis, Præneſtinis, Tiburtinis, Tuſculanis, Sabinis. Auſus & idem Ptolemæus comparato exercitu Albam Latinã oppugnare, ciuibus ipſis acriter vrbem defendentibus. Verùm ſuperueniente pontifice cum principe Caietano, cumque Richardo Aquilano egregijs copiarum ducibus, pulſis tyrannis Eccleſiam Dei occupare conantibus, & Albã obſidiõe liberat, & reliqua oppida quæ iam defecerant, in deditionem recipit. Tibur obſtinatè reſiſtens, expugnat, non ſinè magno vtriuſque partis incõmodo. Montem altum, deiecto indè Stephano, recipiens, totum patrimonium breui pacatum reddidit. Pace deindè compoſita, ad bellum Aſiaticum animum adijcit. principes Chriſtianos literis & nuncijs ad eam rem quàm diligentiſſimè animat, quòd intellexerat, Gothifredo Hieroſolymis mortuo, Saracenos recuperandæ Hieroſolymæ cauſa magnos exercitus eò duxiſſe: ſuperatiſq́ue Chriſtianis ingenti clade, & comitem Burgundiæ in ipſo prælio cecidiſſe, ac Boemundum viuum in manus hoſtium deueniſſe, ipſum verò Balduinum regem, Gothifredi fratrem, ægrè ex tanta clade ſeſe proripuiſſe, nec paulùm abeſſe quin vrbs caperetur.

Intereà Henricus quartus mortuo patre, quem apud Leodium bello ſuperauerat, compoſitis in Germania rebus, in Italiam veniens, apud Sutrium ſubſtitit, quòd ſenſerat eius aduentum Paſchali parùm admodum gratum eſſe: quippe qui & Eccleſias multas in bellis euerterat, & Epiſcopatus contra ius faſq́ue pro libidine animi, cui placuiſſet, demandauerat. Verùm miſſis vltrò citroq́ue legatis, cùm Imperator iureiurando interpoſito polliceretur ſe & pacato agmine vrbem ingreſſurum, & coacturum ſuos epiſcopos, vt ſe à poſſeſſione epiſcopatuum abdicarent, quos largitione acceperant & potentia, portæ repentè apertæ ſunt. Nam Sutrio mouens Henricus, ad montem Guadij caſtra poſuerat. vndè poſteà, annuente populo, prodeunteq́ue obuiàm honorato quoque, vrbem Leoninam primò ingreditur, præcedentibus ſacerdotibus cum inſulis & reliquijs ſanctorum à mole Hadriani. Nam per eam portam vrbem Leoninam ingreſſus eſt vſq; ad baſilicam ſancti Petri, cuius in gradibus pedes pontificis euſquè cum cardinalibus pro-

Hunc Henricum alij rectiùs V. dicunt.

pdeuntis, exoſculatus eſt. Poſitis deindè militibus ſuis in ſtationibus, vnà cum pontifice, ad dextram tamen, templum ingreditur, in quo poſt orationem ad altare factam, à pontifice petit, vt illos confirmet, quibus ipſe epiſcopatus dederat, licèt iuſiurandum anteà interpoſuiſſet, ſe nunquàm id à pontifice petiturum. Paſchalem verò id facere recuſantem, intromiſſis militibus dato ſigno, vnà cum Cardinalibus ſtatìm capit, eumq; cum magna parte cleri, ſpoliati priùs, in caſtra perducit. Permotus tam inſigni iniuria populus Romanus, ſumptis armis, Teutonicos ex vrbe Leonina pellit, portasque omnes claudit. Tum verò Imperator ad Soractis montem perueniens, quem nunc ſancti Sylueſtri vocant, in loco excelſo & munitiſſimo pontificem & Cardinales collocat, diſpoſitis circunquaquè cuſtodibus & præſidibus, nè indè aufugere vel retrahi ab aliquo poſſent. quo facto, ſtatìm reliquas copias, vrbem oppugnaturus, mouens, ad Anienem peruenit. Vndè occupato priùs ponte Mammeo, incenſis circunquaquè villis, incurſiones continnò in Romanos faciebat. Quarè pontifex incommodis ciuium & precibus motus, ad Pontem Salarum perductus, accitis ex vrbe notarijs, qui pacta conſcriberent, eos omnes (licèt inuitus) in epiſcopatu confirmauit, quos antè Henricus delegerat. Hoc itaque modo compoſitis rebus, dimiſſis captiuis omnibus, Imperator à pontifice coronatur in baſilica ſancti Petri, clauſis priùs vrbis portis, nè populus erumperet, firmataq; ſtationibus ipſa ab Henrico baſilica. Vndè non ità multò pòſt voti compos factus, in Germaniam redijt. Pontifex verò pacata aliquantulùm Italia, concilioque apud Lateranum habito, omnia quæ Henrico promiſerat, reuocat: quòd coactus, non libens, in eius ſententiam armis, non rationibus, munitam, deſcendiſſet, inſtantibus Cardinalibus, qui in vinculis erant, populoque Romano, qui ab Henrico bello vexabatur, vt quauis conditione pacem componeret. Satiùs itaque viſum eſt retractare malè acta, violenter præſertim, quàm pati exemplo pernicioſo, vt id quoquè reliquis principibus licere videatur, quod Henricus ab inuito pontifice extorſerat. Decreuit item pontifex in concilio apud Guardaſtallum habito, nè vrbes Aemiliæ, Placentia, Parma, Rhegium, Mutina, Bononia, Rauennati Eccleſiæ anteà Metropoli, ſubiectæ ampliùs eſſent, quòd ſæpiùs ob ſuperbiam in Romanam ſedem præſules Rauennates cornua erexerant. Pontificem verò ad vrbem redeuntem rogârunt ciues quidam, vt in locum Petri præfecti vrbis demortui filium ſubrogaret. Quod cùm facere pontifex negaret propter ætatem pueri, qui vix decimum attigerat annum: tanta repentè ſeditiò exorta eſt, vt ei abire ex ciuitate neceſsè fuerit, nè magna aliqua cædes inter ciues committeretur, cùm multi ineſſent, qui nequaquàm tantum magiſtratum puero committendum dicerent. Neque ità quoquè ſeditionis ſemina abſtulit. Nam cùm Albæ eſſet, intellexiſſetque Petrum Leonis Eccleſiæ fautorem, in ædibus ſuis ab aduerſa factione oppugnari, eò properè Ptolemæum mittit ab Aricia accitum cum ſatìs valida manu, qui pulſos in tranſtiberinam regionem aduerſarios partìm interfecit, partìm capit, ac per municipia cuſtodiendos diuidit, ſed magna repentè in Ptolemæo inconſtantia apparuit. Nam quos ipſe paulò antè ceperat, eoſdem poſteà ſuo quoquè nutu ad municipia proficiſcentes, dum iter per Algidum faciunt, ex inſidijs adortus capit, & Laritiam ſecum ducit: inter quos & demortui præfecti filius erat. Non contentus autem tanto admiſſo facinore Ptolemæus, Sarminetum, Nymphæum, Tiberiam, oramque maritimam occupat. Interim verò Henricus è Germania in Italiam cum exercitu deſcendens, magno terrori omnibus fuit. Verùm cùm is Romam veniſſet, abſente pontifice, qui tum in Apulia conciliũ habebat, cumque ſe priuatum dignitate imperij putaret, vnà cum poteſtate dandorum epiſcopatuum, à Bracharenſi Archiepiſcopo patria exule, iterùm coronatus ante beati Gregorij corpus, in patriam abijt. Paſchalis autem abſoluto conuentu ex Apulia Romam cum copijs Normannorum rediens, & multa oppida ab hoſtibus occupata recepit, & Præneſti Caloioãnis Imperatoris Conſtantinopolitani, qui patri Alexio ſucceſſerat, oratores libenter audiuit, eiſdemq; in mandatis dedit, vt Coloioannem ſuo nomine contra Saracenos animarent. At verò Farfenſis abbas & Ptolemæus, qui nullum ſibi veniæ locum apud pontificem ob ſua maleficia reliquerant, latebris deliteſcentes, tandèm per amicos in Paſchalis viri mitiſſimi gratiam redeunt. Pacatis hoc modo rebus, dedicataque Præneſti Agapeti baſilica, Romam, effuſa obuiàm vrbana multitudine honoris cauſa, tandèm redijt: qua quidem ex frequentia in valetudinem incidens, ſe paulò pòſt moriturum cognouit: quarè acceptis Eccleſiæ ſacramentis, cohortatusque clerum ad pacem & concordiam, pontificatûs ſui anno decimooctauo, menſe ſexto, die ſeptimo, moritur decimoquinto calendas Februarij: ſepeliturque honorificentiſſima pompa in baſilica Conſtantiniana. Suo autem pontificatu facta poteſtate ſacrorum ordinum, presbyteros 50. diaconos 30. epiſcopos 100. creauit Romæ præterea eccleſias 15. conſecrauit, maximè verò baſilicam ſancti Adriani in tri-

Pótifex perfidioſè capitur cum ſuis.

Concilium apud Guardaſtallum.

bus foris prophanatum quorundam facinoroſorum ſcelere, eccleſiam ſanctæ Mariæ Monticelli in regione Ariolæ. Poſtremò verò reſtituit & conſecrauit baſilicam ſanctorum Coronatorum, eo tempore dirutam, quo Robertus Guiſcardi Salernitanus princeps eam partem vrbis incendit, quę à Laterano ad Capitolium vergit.

ALEXANDRI PAPAE TERTII GESTA, PAVCIS E PLATINA de pontificum vitis excerpta.

Anno Dñi 1159. ALexander tertius, patria Seneñ, patre Ranucio, mortuo Adriano, duorum & viginti Cardinalium ſuffragijs pontifex creatur, licèt Octauianū Romanum ciuem, tituli ſancti Clemeotis presbyterum cardinalem, Victorem appellatum, tres tantùm ſubrogauerint. Vndè ſchiſma ortum eſt. Tum verò Alexander, nè diutiùs ſeditio illa cum pernicie Eccleſiæ Romanæ protraheretur, Fredericum Imperatorem Cremonam tum obſidentem per legatos rogat, vt interpoſita authoritate imperatoria, ſeditionem tollat. Reſpondit ille, vtrunque pontificem Papiam ire oportere, quò & ipſe proficiſceretur cognoſcēdæ diſceptationis cauſa. At verò cùm Alexander, accepto tali reſponſo, Anagniam ſe contuliſſet, Octauianus Anagniam occupat. Tum Imperator indignatus, quòd dicto ſuo pontifex non obtemperâſſet, epiſcopos duos ad Alexandrū mittit, qui eum non pontificem, ſed Cardinalem appellatum, ad concilium citarent. Hi autem ab Alexandro confutati & reiecti, ad Octauianum ſtatìm ſe conferunt: eumq́ue Papiam perducunt, vt haberent quem Alexandro obijcerent. Habito deindè cōcilio, Fredericus Octauianū pontificem confirmat, eumq́; equo albo inſidentem, per vrbē Ticineñ ducit, & de more adorat. Qua iniuria Alexander permotus, præmiſſa admonitione, Octauianū & Fredericum anathematis vinculo colligat, literasq́ue mittit ad Chriſtianæ Reip. principes & populos, quibus intelligant, id à ſe iure & meritò fieri. Rediens deindè Romam Alexander pontificatûs ſui anno ſecundo, multos aduerſarios in vrbe inuenit, in ſe cornua palàm erigentes, quòd Frederici exercitus, præter vrbem veterem & Anagniam, omnem Eccleſiæ ditionem iam occupauerat. Quarè Alexander adhortante etiàm Philippo Francorum rege, Tarracinam profectus, conſcenſo nauigio, ad eam rem mādato Guilielmi Siciliæ regis parato, in Franciam contendit: conuentuq́; in Claro mōte habito, anathema in Imperatorem & Octauianū factum, ſtatìm enunciat. Concilium Claromontense. Fredericus autem tyrannica poteſtate vſus, direpta Dertona, & Mediolanum ſolo æquauit, (vndè tranſlata Magorum corpora Coloniam tum crediderim à Rodolpho Colonienſium archiepiſcopo) & Cremoneñ magnis incommodis affecit. Quarè Veroneñ, Vincentini, Patauini, Veneti, communi periculo moti, decreuére, nè ampliùs vlla auxilia Frederico Ciſalpinam vaſtanti præſtarentur. Fredericus itaque ira incenſus, Veronam ducens oppugnādæ vrbis cauſa, cùm eò perueniſſe aliarum vrbiū auxilia iotellexiſſet, retrocedens, ac Papiam ſeſe recipiens, literis & nuncijs Franciæ regem adhortatur, vt tollendi ſchiſmatis cauſa, Alexandrum ſecum ad concilium ducat, quò & ſe voà cum Victore profecturū pollicetur. Apud * Diuionē locus eſt, vbi * Sauo fluuius Gallos à Germanis diuidit. Is locus concilij eſt habitus, quò Fredericus, rebus Italiæ pro tempore compoſitis, profectus cum Octauiano eſt, Scotiæ ac Boemiæ regibus, magniſq́ue armatorum copijs ſtipatus. Verùm cùm Alexander ad id ſe profecturum concilium negaret, quod ipſe non indixiſſet, Turoniq́; id inchoâſſet, Fredericus ira ac minarum plenus in Germaniā rediens, Octauianum, quem paulò pòſt ſecuturus erat, in Italiam miſit: quo quidem Lucæ mortuo, Guido Cremeñ in Antipapam Octauiano ſubrogatur. At verò Romani creatis coss. Alexaodro pontifici amicis, eū ſtatìm ex Francia reuocaot, qui primò in Siciliam, mox Romam nauigio delatus, congratulantibus omnibus, perbenignè ſuſcipitur. Aduentu autem Alexandri Ciſalpinæ Gallię populi in ſpem libertatis erecti, anno ſalutis 1165. in Fredericū ſæuè nimiùm imperantē, arma ſumūt, præſidiaq́; eius ex arcibus quibuſdā deijciūt. Verùm Fredericus comparato magno exercitu in Italiam veniens, præter ſpem nulli ooxius, traiecto ratibus Pado, in agrum Bononieñ deſcendens, copias partitur. Cohortes enim quaſdā Lucam miſit, quarū pręſidio tutus antipapa eſſet, q tum Lucæ erat. Ipſe verò cum reliquo exercitu Anconā profectus, vrbem aliquandiù obſidens, in ſuam tādèm redegit poteſtatem. Interim verò ſocię Ciſalpinę Galliæ ciuitates, Mediolanū reſtituunt ac muniūt, Laudenſes Mediolanēſium hoſtes in ſocietatem recipiūt, quò faciliùs Frederico reſiſtere poſſent, ſi in eos moueret. Verùm Fredericum maior cura inceſſit. Mortuo enim Guilielmo Normāno Siciliæ rege, Emanuel

Legatio Emmanuelis Imperatoris ad papam.

Græcus Imperator legatos ad pontificē miſit, qui ei pollicerentur & magnas copias in Fredericum, & vnicam mentem omnium Græcorum cum Eccleſia Romana conuenientem, vt Orientalis cum Occidentali eadem fieret, ſi pateretur imperium Romanū anteà diuiſum, in vnum corpus redigi. legatis autem quid ſit reſpōſum, haud ſatìs conſtat, cùm bellum inter Romanos, Tuſculanos atq; Albanos ortum, pontificem impediuerit, quô minùs certum reſponſum legatis daret. Nam cùm Tuſculani Albanique pendere Romanis tributa immoderatiùs imperata recuſarent, incenſus ira populus Romanus, reclamante pontifice, populariter in Tuſculanos mouent. Tuſculanorum rempub. tum maximè gabernabat Aino comes, quem Rogerius ducatu Apuliæ deiecerat. Is itaq; in re militari peritus, accerſitis Germanis, qui apud Nepeſum Sutriumq́; conſederant, tanta Romanos clade affecit, vt deincèps vix ſe tueri mœnibns, nedùm hoſtem foris laceſſere, potuerint. Tum verò Fredericus vlciſcendi iniurias (vt ipſe dicebat) ab Alexandro acceptas occaſionem nactus, Ancona deſcendens, Romam mouet. Poſitis autem in pratis Neronianis caſtris, irrumpere ſuburbium Vaticani conatus, à familiaribus Alexandri conſtantiſſimè repellitur. Sequenti verò die baſilicam Petri incendiſſet, ſi æditui furentem ac iam facem intentantem admiſiſſent. Pontifex aūt haud ſatìs tutò in Laterano cōſiſtens, quòd iamiam irrupturos Germanos videbat, in ædes Fregepanum ad Palladiū diuerteutes, confugit. Tum verò Guilielmus Siciliȩ rex, magni Guilielmi filius, audito pōtificis diſcrimine, magnam vim pecuniæ & triremes duas paratiſſimas ei miſit. Inſtabat cum populo Romano Fredericus, cui pacem promittebat, vt de duobus pōtificibus digniorem eligeret, altero eliminato & reiecto. Quȩ res certè cùm tota ad Frederici nutum ſpectaret, pontifex noctù abiens nauigatione, ſalutem ſibi fuga quæſiuit, Caietam primò, mox Beneuentum delatus. Expulit & Fredericū ab vrbe Roma peſtis, qua paſsìm velutì pecora & cines & milites oppetebant. Venienti autem in Galliam Ciſalpinā Frederico Imperatori, fœderatæ ciuitates cum exercitu obuiàm fiunt: quos alacriter nimìs inſtantès, detrectato certamine, ſtudioſè vitans, in Germaniam peruenit. Abeunte itaq; Frederico, ſociæ ciuitates Alexandriam, de nomine Alexandri pontificis nuncupatam, apud Rouretum Taro amni adiacentē, paribus animis impenſaq́; condunt: in eamq́; ex omnibus ciuitatibus quindecim millia hominum ad incolendum mittunt, diuiſis agris viritim, partitisq́; in vrbe locis ad ædificandum. Romani autē acceptæ cladis memores, abeunte Frederico, Albam vi capiūt ac diruunt. Idem etiàm in Tuſculanos feciſſent, ni pontifex eos nunc minis, nunc execrationibus à tanto facinore deterruiſſet.

Alexandria conditur.

Miſit tum etiàm Emanuel Imperator Conſtantinopolitanus alios oratores, qui maiora pollicebantur, ſi pontifex in ſententiam ſuam deſcendiſſet: quibus Alexander ità reſpōdit, ſe nolle id in vnum cōiungere, quod olìm de induſtria maiores ſui disiunxiſſent. Moritur interim Guido Cremeñ Antipapa in baſilica S. Petri: quam magno Frederici præſidio adhuc obtinebat, cuius in locum à ſeditioſis quibuſdam ſufficitur Ioānes Sarmieñ abbas ex Pannonia, vir pridèm furto infamis, cuiq́; Aino comes ſibi timēs ob cladem anteà Romanis illatam, Tuſculum tradidit, montem Flaſconem ex pacto recepturus. Verùm cùm Aino à Flaſconenſibus nō reciperetur, recuſarentq́; Tuſculani Antipapam recipere, Tuſculū rediens, omninò excluditur. Indè verò ad Alexādrum, qui tum Verulis erat, abiens, ius omne ſuum, quod in Tuſculo habebat, ei condonauit. Vndè Tuſculani, publico etiàm decreto ac conſilio adhibito, pontificem recipiunt. Quo in loco Henrici Angliæ regis oratores auditi ſunt, regem ſuum purgantes, quòd falsò diceretur in necem B. Thomæ archiepiſcopi Cantuarieñ coniurâſſe. Hanc ob rem pontifex cùm non facilè oratoribus regis crederet, in Angliam duos cardinales cum magna poteſtate mittit, qui rem ipſam diligenter inſpicerent, quibus certè rex, omiſſo Hybernico bello, quo erat implicitus, honoris cauſa apud Normanniam occurrit: reque diſcuſſa, ad hoc ventum eſt, vt Henricus iuramento adhibito, cùm non ſatìs de facto conſtaret, ſeſe purgauerit, promiſeritque ſe pœnitentiam pro nece ſanctiſſimi viri acturum: cuius etſi fuiſſet inſons atq; inſcius, occaſionem tamen præſtitiſſe ſit viſus, quòd viuentem ſimultate & odio perſecutus ſit. Additum prætereà, vt ducētos milites Hieroſolymā mitteret, qui ſuis auſpicijs, ſuaque impenſa per annum contra Saracenos dimicarent: vtq́; ipſe triennio, cum quāto poſſet exercitu, contra barbaros bellum gereret, libertatem eccleſiaſticā in ſuo regno tueretur, appellationibus ad curiam. Romanam factis nō aduerſaretur. His autē rebus iureiurando confirmatis, regni Anglici titulum in ſe atque in hæredes ſuos transferri meruit, pontifice annuente. Hinc autem obſeruatum eſt, vt omnes Anglici reges à Romano pontifice regni iura recognoſcant.

Legati regis Angliæ ad Pontificem.

Alexander autem diù cum Romanis colluctatus, cùm diceret ſe vrbem eorum pace ingreſſurum, nil ampliùs quàm rem diuinam curaturum, omiſſa eis cura rerum ſecularium: cùm id etiàm non impetraret, * Segniam proficiſcitur: ibi auditis legatis, qui ex Anglia venerant, cognitisq́; beati Thomæ miraculis, eum in numerum ſanctorum refert. Fredericus autē in Italiam per montem

S. Thomas Cantuarieñ canonizat.

tem Ciniſium rediens, Secuſam dolo captam diruit: Aſtenſes timore perculſos, in deditionem accipit: Alexandriam menſes quatuor graui obſidione premẽs, magnum incommodum ab erumpentibus accipit. Poſteà verò pertæſus longitudine laborum, in die Paſchatis obſidionẽ ſoluens, Papiam venit: vbì de pace Italiæ eſt actum, interpoſita pontificis authoritate, quã Veneti, cum Imperatore Cõſtantinopolitano anteà ſentientes, libenter amplexi ſunt, ob violatum à Græcis ius gentium. Henricũ enim Dandalum ciuem ſuum, legatum ad Emanuelem miſſum, tandiù candentia æra inſpicere coegére, quoàd oculorum aciem amitteret. Alexander autem pontiſex cùm iam pacata eſſe omnia exiſtimaret, Alexandriæ nouæ vrbi Epiſcopum dedit, anno ſalutis 1175. Verùm non ità diù pòſt Fredericus in Italiam cum magnis exercitibus deſcendens, omnia ſtatìm inſeſta reddidit. Mediolanenſes tamen, adiuuantibus ſocijs omnibus, eius copias ità attriuére frequentibus prælijs, vt paulùm abfuerit, quin ipſe quoquè Imperator, ſubſoſſo eius equo, interficeretur. Ex Papienſibus autem & Comenſibus, qui Imperatori ſauebant, multi deſiderati ſunt. Ipſum verò Papiẽſem Epiſcopum pallij & ſcrendæ crucis dignitate priuauit pontifex, qnia in partes Imperatoris declinauerat. Tum verò Frederici proceres arbitrati id ei accidiſſe, quòd Eccleſiam Dei perſequeretur, palàm minari ſe in patriam redituros, omiſſa tam iniqua militia, ni properè cum pontifice in gratiam rediret. Conuenerat iam Venetias Alexander componendæ pacis Italiæ cauſa: eò & Fredericus accedens, in veſtibulo ſancti Marci, pontificis pedes exoſculatur: ſimul deindè ad altare maius profecti, accepta dataque ſalute, de fœderibus pacis inter ſe multùm diuque collocuti ſunt, quæ poſteà ſequenti die ex ſententia confecta eſt. Abiens deindè Imperator cum bona pontificis venia, Rauennam primò, mox Bertonorum ſe contulit: quod oppidum cùm retinere ob opportunitatem loci inſtituiſſet, rogatu Alexandri Eccleſiæ tandèm reſtituit. Abiens quoquè Venetijs Alexander cum triremibus tredecim Guilielmi Siculi, & quatuor Venetorum, ornato ob beneficium acceptum eorum ſummo magiſtratu inſignibus quibuſdam & muneribus, Sipontum primò ventis delatus, atque indè Troiam & Beneuentũ, per Caſſineñ ſaltum Anagniam ſe contulit: vbi non diù immoratus, Tuſculum petens, de abrogandis coss. agere cum Romanis cœpit antequàm pax componeretur. Verùm quia res in L. annum protracta, tolli difficilimè videretur, pacti ſunt, vt nõ priùs electi à populo coss. magiſtratum inirent, quàm in verba pontificis iurarent, ſe Eccleſiæ Romanæ fideliſſimos fore: nihilque vnquàm molituros, quod dignitati pontificię obeſſet. Hoc itaque modo rebus compoſitis, pontiſex tertiùm Romã profectus, prodeunte obuiàm gratulationis & honoris cauſa honoratiſſimo quoque, cõcilium ſtatìm in Laterano celebrat: tum vt mores curiæ iam nimia licentia labeſactatos componeret, tum vel maximè, vt decerneretur ſub anathematis pœna, nè quis ſerrum, ligna, armáve infidelibus & à religione noſtra alienis importaret. Alexander verò poſt longos & aſſiduos labores, cùm iam quieturus à tyrãnicis perturbationibus videretur, põtificatûs ſui anno vigeſimoprimo, die decimonono, Romæ moritur, ſublatis priùs è medio quatuor ſchiſmaticis pontificibus, quorum ſeditionibus Eccleſia Romana ferè ſubuerſa eſt.

> Pax inter Pontif. & Imper. cõfecta.

LECTORI BENEVOLO

BARTHOLOMAEVS LAVRENS COGNOMENTO VVLGARI Poin, S.

SYNODVS Lateranenſis ſub Alexandro tertio habita, cum Indice ſibi præfixo, itémque cum ijs quæ ſibi adiecta habet, ad quæ præfixus hic index ſpeciatim reſpicit, ſicuti paulò pòſt videbis: excerpta eſt è volumine pergamenico, nõ illo cuius ſuprà ſub Adriano I. & Nicolao II. mentionem fecimus, ſed alio ac diuerſo, nihil præter illa quæ hic ſequuntur, aliud comprehendente: ideoque totum hoc integrè, nõ diuiſim, exhibere placuit: quanquàm pars ea quæ prima hic aſſeritur, & in archetypo ità vocatur, ſeorsìm ac ſpecialiter ipſum tantummodò Lateranenſe concilium videri poteſt, cùm & archetypi titulus ea tantùm in parte hoc præferat, nec omnia quæ deincèps ex ordine ſequuntur, Alexandri tertij ſint, ſed aliquorum etiàm qui poſt eum Apoſtolicæ ſedi præfuerunt. Verùm quia totus ille archetypi de quo loquimur, codex eorũdem propè characterum erat: & maximè, quia pars prima, ſecũda, tertia, & cæteræ deincèps aptè ſibi cohærebãt: & ſuper omnia, quòd D. Petrus (rab ordinis S. Franciſci de obſeruãtia, vnicus ac ſedulus archetyporũ, quibus in editione conciliorũ anno Domini milleſimo quingẽteſimo quinquageſimo primo vſi ſumus, procurator, iſtud nobis exẽplar vnicè cõmendauit,

uit, omittere quicquã ex illo, præſertim quod de textu (vt vocant) eſſet, neq. voluimus, neq. auſi ſumus. Nam adnotationum, quæ in archetypo ob marginis capacitatem plurimæ ſunt, non potuit in editione hac ob marginis exiguitatem, haberi paſſim ratio. Cæterùm quanto labore conſtiterit archetypi huius, quod propter breuiationes inſuetas ac nimias non tam lectore, quàm coniectore indiguit, transſcriptio: quoniam neminem, nisi quem hoc ipſum archetypon videre contigerit, crediturum putamus, nullum hîc verbum facimus, Deo tantùm hoc noſtræ quicquid eſt opellæ commendatum volentes.

EORVM QVAE VEL LATERANA SVB *ALEXANDRO PAPA TERTIO SYNODO, VEL ijs quæ illi proximè adhærent, compræhenduntur, Index.*

DE SIMONIA.

1 NE prælati vices ſuas ad terminandas cauſas ſub annuo precio committãt.

2 Nè ſacerdos ſub annuo precio eccleſiarum regimen ſuſcipiat.

3 Quòd pro exceſſibus corrigendis aut criminibus puniendis, & quòd pro examinatione aquæ vel ignis, à clericis vel laicis pœna pecuniaria non debet exigi: & quòd pro exactiõe pecuniæ, nõ debent perſonæ ſuſpendi, nec eccleſiæ interdici: & quòd à vicarijs non debet pecunia exigi, vt eis diuina permittatur celebrare.

4 Quòd epiſcopus ab eccleſia, quã conſecrat, poteſt exigere procurationem moderatam, & nihil aliud.

5 Quòd in collectione denariorum, beati Petri eccleſiæ vel perſonę grauari non debent.

6 Quòd eccleſiæ vel perſonæ in viſitatione grauari non debent.

7 Nè prælati in presbyteros tallias & indebitas exactiones exercere, vel eos irrationabiliter grauare vel inhoneſtè tractare, aut ſinè capituli ſui iudicio ſuſpendere, aut eorum eccleſias interdicto ſubijcere præſumant: & quòd vnus duas maiores eccleſias non debet habere, quarum vna poſſit ei ſufficere: & quòd non debet aliquis ſinè ordine iudiciario excommunicari.

8 Epiſcopus eccleſias, quas de manibus laicorum eripuit, nouis non debet exactionibus prægrauare.

9 Quòd à prælatis non debent ſubditi viliter & inhoneſtè tractari, vel indebitis exactionibus vel procuratiõibus grauari: nec eorũ eccleſiæ, ſinè manifeſta ratione & cauſa rationabili, interdicto ſupponi.

10 Quòd ab ijs qui ad religionem tranſire voluerint, non debet aliqua pecunia exigi: nec prioratus vel capellania annua diſtractione vendi: nec ab eo, cui regimen eccleſiarum committitur, pro ipſarum commiſſione precium peti: nec pro ſepultura, vel chriſmatis & olei perceptione, vlla alicuius precij exactio debet exerceri.

11 Nè quis clericos vel laicos pro ſuis exceſſibus pœna pecuniaria mulctare, ſiue pro examinatione ignis vel aquæ, pecuniam extorquere: aut pro indebita exactione pecuniæ, perſonas ſuſpendere, aut eccleſias interdicere præſumat: neque ad eccleſias viſitandas, niſi ſemèl in anno, aliquis accedat: niſi fortè talis emerſerit cauſa, ob quã oporteat eas ſæpiùs viſitare: & etiàm cum ea moderantia hominum & equitaturarum, quòd qui in eis morantur, non debeant exindè meritò querulari.

12 Quòd eccleſia vel cauea ſuper ipſam ſacta, nec emi poteſt, nec redimi.

13 Quòd ſi qui, vt electioni alicuius conſentirent, pręmium vel aliquod beneficium receperint, & hoc manifeſtum ſit, aut exteriùs confeſſi inuitè vel legitimi conuicti fuerint, ab altaris miniſterio perpetuò ſunt deponendi. Si autem manifeſtum non ſit, nec confeſſi nec conuicti fuerint, & tamen poſteà laborãt infamia, eis canonica debet purgatio indici: in qua ſi defecerint, tanquam tanti ſceleris authores, ſunt puniendi.

14 Non eſſe alicui dandam eccleſiam intuitu operæ.

15 Quòd ſi qui eccleſias Simoniacè fuerint adepti, & hoc ſit notorium, eis debent priuari. Si verò notorium non ſit nec publicum, & tamẽ poſteà laborent infamia: cum violenta manu vel vi canonica ſui ordinis debet eis purgatio indici: in qua ſi defecerint, beneficijs perpetuò debent carere adquiſitis. Talesq; perſonæ in purgatione debent recipi, de quibus veriſimile ſit, quod non debeant alicuius rei obtentu peierare.

16 Quòd pro regimine ſcholarum nihil debet præſtari.

17 Quòd pro licentia docẽdi nihil debet exigi aut promitti: promiſſum verò, remittis ſolutum, debet reddi. Si autem huius prohibitionis occaſione diſtulerit quis magiſtros congruos in locis congruis ordinare, pręlatus ex officio ſuo ibidèm poterit viros idoneos inſtructioni præficere animarum.

18 Item de eodem.

De dolo & contumacia & calumnia alterius partium punienda.

1 Quòd in eccleſiaſticis perſonis & negocijs rigor nimius non debet exerceri, ſi propter hoc iuſtitia non periclitatur.

2 Quòd victus victori in cauſis proprijs, vbi

vbì fortè (ſicut cautum eſt) pro abſente ſententia feratur, debet condemnari.

3 Quòd ſi quis cauſa rei ſeruandæ in poſſeſſionem miſſus fuerit, & alius intra annum poſſeſſionem ſecundùm formam iuris non intrauerit, licèt poſteà veritate tacita, literas à ſede apoſtolica de recuperanda poſſeſſione impetrauerit, de proprietate tantùm eſt audiendus.

4 Item. Idem de eodem.

5 Quòd ob peremptorium in die prima citationis factum, vbi magna vrgeat neceſſitas, poteſt appellari.

De decimis præſtandis.

1 Quòd decimæ pro temporalibus non ſunt commutandæ.

2 Quòd de prouentibus molendinorum & piſcariarum, & de fœno & lana decimæ debent perſolui.

3 Quòd decimæ de fœno equitio, pomis, piris, & apibus & omni fructu cum integritate debent perſolui.

4 Quòd ſeruientibus & mercenarijs de frugibus non decimatis debita non debent impendi, & quòd de outrimentis animaliũ decimæ debent præſtari.

De coniugatis & ſponſis monaſterium ingreſſis, vel ingredi volentibus.

1 Quòd poſt legitimum conſenſum de præſenti, licitum eſt alteri, altero etiàm repudiante, monaſterium ingredi, & altero in ſeculo remanente, ſi vna caro non ſunt effecti.

2 Qui inuita vxore monaſterium ingreſſus eſt, ea petente ad eam debet redire: ſed & ea mortua, in ſeculo poterit remanere, ſed aliam non poteſt accipere.

3 Non debet vir ſinè vxore, vel vxor ſinè coniuge ad religionem conuolare, niſì qui remanet, tam ſenex ſit, quòd ſinè ſuſpicione poſſit in ſeculo commorari.

4 Si quis abſq; licentia vxoris monaſterium ſit ingreſſus, ea non vouente continentiam, ab epiſcopo poterit reuocari.

5 Si quis habitum religionis ſuſceperit, nondùm verò profeſſus eſt, & poſtmodùm vxorem duxerit: non eſt cogendus, ab ea recedere, & ad religionem tranſire.

6 Quòd nõ recipitur illius viri apud Deum conuerſio, cuius ſequitur coniugalis fœderis proſtitutio: nec vllus ad ſacros ordines eſt promouendus, niſì ab vxore continentiam profitente fuerit abſolutus.

7 Quòd vxoratus, niſì vxor eius profiteatur continentiam, & ſibi velamen impoſuerit, non debet ordinari.

8 Quòd ſi vir & vxor per carnis commixtionem vna caro non ſint effecti, poteſt alter ſinè altero conuerti, & alter in ſeculo remanere.

9 Quòd viro religionis habitũ aſſumente, ſi vxor ſuſpicione careat, quòd volet ad ſecunda vota migrare, continentiam profeſſa, poterit cum filijs & familia remanere. Si autem talis non fuerit, à ſecularium hominum cõuerſatione debet remanere: nec aliquis vxorem tonſurare, & cum ea prȩſumat habitare.

10 Quòd poſt votum ſimplex, metu interpoſito factum, permittitur contrahere matrimonium.

De ſponſalibus & matrimonio contracto ſiue contrahendo.

1 Quòd ſi quis vxore inſcia, aliam ſibi matrimonio copulauerit, non poteſt poſteà ab ea recedere inuita, nè de dolo ſuo videatur lucrum reportare.

2 Qui fidem dedit de aliqua ducenda, ſi eam cognouit, & aliam poſteà acceperit, nõ eſt ab ea ſeparãdus, ſed de fidei læſione pœnitentia iniungenda.

3 Si qui infra annos matrimonio aptos fuerint deſponſati, à pactione nuptiali non poſſunt recedere, & ad aliud matrimonium conuolare.

4 Nullus conſanguineorum alterius ſpõſam ætati nubili aptam, aliquandò poteſt ſibi matrimonio copulare.

5 Qui ſub conditione aliquam deſponſauerit, non poteſt eam poſteà relinquere, quanuìs conditio non extiterit.

6 Quòd pubes dicendus eſt, qui talis eſt, vt iam poſſit procreare.

7 Quòd ſi quis aliquam infra ſeptimum annum deſponſauerit, poteſt matrimonium cum matre eius poſteà contrahere, cùm deſponſationes & matrimonia ante ſeptimum annnm fieri non poſſint, niſì poſteà cõſenſus interuenerit: & filij ab ea ſuſcepti, à paterna vel materna hæreditate non debent prohiberi.

8 Quòd ſi qui mutuo conſenſu ſe adinuicèm receperint, dicentes, Ego te in meam, &, Ego te in meum recipio: licèt alter eorũ alij poſteà ſe copulauerit, debet ab eo vel ab ea ſeparari, licèt carnalis commixtio inter eos fuerit ſubſecuta.

9 Quòd qui habitum religionis ſuſcepit, ſi profeſſionem non fecit, & aliquam ſibi poſteà matrimonio copulauerit: non eſt cogendus ab ea recedere, & ad eccleſiam redire.

10 Si vir dixerit mulierem ab eo cognitã, & ipſa negauerit, ſtandum eſt viri veritati, ſi id adfirmauerit iuramento: & ſi ipſa nubili ætate proxima, alicui fuerit deſponſata, nõ licet alicui de conſanguinitate viri eam ducere in vxorem: nec fas eſt ſponſo, aliquam de conſanguinitate puellæ matrimonio ſibi copulare.

11 Matrimonia canonicè contracta, non eſſe leuitate aliqua diſſoluenda.

12 Quòd qui iurauit ſe aliquam dncturũ, ſi poſteà ad alienas partes ſe transtulerit ea incogni-

Incognita,liberum erit mulieri ad alia vota tranſire. Et quòd ſponſalia, ſed non matrimonia,in conditionis euentum rectè contrahantur.

13 Quòd ſi aliquis vi compulſus, aliquam ſibi matrimonio copulauerit, & eam non cognouerit,& aliam poſteà ſuſceperit, non eſt cogendus ad primam redire.

14 Quòd adulterium adulterio compenſatur.

15 Quòd ſi aliquis aliquam ſibi copulauerit,& poſteà cōpererit ei coniunctam prima vel ſecunda linea, vtraq; debet perpetuò carere. Si autem in tertio vel ſuprà ſe gradu contigerint,à ſecunda debet ſeparari,& primæ adhærere.

16 Quòd ſi quis vxore viuente aliam acceperit, vel de ea ducenda ei fidem dederit: ab eius conſortio perpetuò debet ꝓhiberi.

17 Quòd ſi pari conſenſu contractum ſit matrimonium,& vir ea incognita aliam duxerit, & eam cognouerit:ſecūda relicta, primæ debet adhærere. Quãquàm mulieri deſponſatæ & incognitæ liceat ad religionem tranſire,aliam tamen non poteſt in vxorem ſibi copulare.

18 Quòd ſi quis aliquam nubili ætati aptam,in ſuam receperit,licèt poſteà ab alio deſponſetur & cognuſcatur, debet primo reſtitui.

19 Quòd qui prohibentur cōiungi,ſi poſteà ſeſe coniunxerint, poſſunt excommunicari, quouſq; de matrimonio cognoſcatur.

20 Quòd partibus abſentibus veritas nō poteſt plenariè inquiri:& quòd ad eū à quo appellatum eſt,cauſa non debet remitti.

21 Quòd ſi quis pendente lite matrimoniali aliam acceperit, & poſteà inter ipſum & primam diuortium fuerit celebratū, poteſt cum ſecunda remanere. Et quòd nō eſt dicendus conſenſus de præſenti,licèt verbis præſentibus exprimatur,qui ex arbitrio dependet alieno.

22 Quòd ſi quis aliquam deſponſauerit, & eam nō cognouerit: ſi poſteà aliquis eam acceperit & cognouerit, cum eo debet remanere.

23 De eo ꝙ *

24 Quòd ob coëundi impoſſibilitatem, non debet fieri diuortium.

25 Quòd non licet vxorem dimittere ſinè manifeſta cauſa fornicationis: & tunc, ipſa viuente,tenetur continere.

26 Quòd licèt diuina officia prohibeantur, baptiſma tamen paruulorum & pœnitentia morientium non debet prohiberi.

27 Quòd qui vnam ſororum deſponſauerit, ſi eam non cognouerit, poteſt aliam ſororem ſibi matrimonio copulare.

28 Secundum matrimoniū ſolenne, primo clandeſtino præiudicat: & matrimoniū contra indictum Eccleſiæ contractum, tenet,etiàm poſt appellationem.

29 Si puberes cōtraxerint ſponſalia,poſteà reclamantes nō ſunt audiendi: ſed ſi ambo impuberes & reclamauerint, ſunt audiendi : ſi verò alter pubes, alter impubes, & impubes reclamauerit,eſt audiendus.

30 Quòd non poteſt vir vel mulier matrimonium ſuum accuſare, nec alij, ſi octodecim annis tacuerint.

31 Actu extrinſeco matrimonium præſumitur adimpleri.

32 Eorum qui poſt motam quæſtionem vel ab accuſatoribus conſanguinitatem dixerunt, teſtimonium non valere. Nominandæ ſunt etiàm perſonæ, & gradus ex vtroq; latere diſtinguendi:nec niſi per iudices diſcretos & pacem habentes,debet cauſa pertractari.

33 Qui de matrimonio contrahendo fidem dederunt, commonendi ſunt eam ſeruare.

De poteſtate iudicum delegatorum, & de varijs literis diuerſis temporibus impetratis.

1 Licèt inhibita fuerit appellatio,à ſecundo tamen delegato ad primum delegantem poteſt appellari.

2 Accuſatores & eorum fautores inſtitiam impedientes, Eccleſiaſtica debent cenſura coerceri.

3 Quòd pro varietate literarum,in executione iudicibus eſt superſedendum.

4 Quòd non eſt ſtandum ſententiæ, quæ manifeſtam continet iniquitatem.

5 Iudex delegatus,alij vices ſuas committere poteſt.

6 Cauſæ quę intra certum terminum decidendæ committuntur, niſi de communi conſenſu prorogetur,eo elapſo expirat mādatum. Et qui ad hortationem iudicis delegati venire neglexerit, ſecundùm iudicis arbitrium poterit puniri.

7 Cùm iuriſdictio delegatur, omnia videntur delegata,ꝗ faciunt ad iuriſdictionē.

8 Iudex delegatus cauſam appellatione remota commiſſam, alij non poteſt committere re. ap.

9 Quòd priores literæ derogant poſterioribus, niſi intentio prioris commiſſionis in poſterioribus habeatur. Quòd etiamſi cauſa conſenſu partium alteri fuerit delegata,& alter ignorante altero,tacita priori cōmiſſione, eam alij impetrauerit committi, propter dolum & fraudem debet alter in expenſis condemnari.

10 Quòd iudex delegatus ſuam executionem poteſt demandare.

11 Item de eodem, & ſi quis ei reſtiterit, poteſt eum coërcere.

12 Quòd ad iuſtam ordinarij commonitionem cauſa delegata debet differri, & Papa propterea conſuli.

13 Quòd non ſecundùm formam in literis expreſſam,

expreſſam, ſed ſecundùm rigorem iuſtitiæ eſt in cauſa procedendum.

14 De eo quod ſuprà c.6. Cauſæ:.& ſi iudex aliter ſecerit, & fines mandati exceſſerit, eius iuriſdictio expirat.

15 Quòd delegatus ſecundùm priores literas poteſt in cauſa procedere, niſi expreſſim in poſterioribus contineatur, cauſam ipſam ab eius examine ſubtractam.

16 Quòd qui ſemèl officio ſuo ſunctus eſt, decæterò eius iuriſdictio ceſſat.

17 Quòd abſens cauſa ſtudij vel peregrinationis, vel alia certa cauſa, ante citationē excuſatur, & de eo qui ſuprà 6. Cauſæ.

18 Quòd hæc conditio, ſi preces veritate nitantur, eſt ſubintelligenda, & ſi nō apponatur.

19 Quòd iudex poteſt terminum appellationis abbreuiare, & ſi intra terminum non fuerit appellationem proſequutus, appellantem proſequi appellatiōem compellere poteſt, vel coram ſe iudicio ſtare debet.

20 Quòd iudex delegatus maior eſt eo, cuius cauſam ſuſcepit terminandam: & ſi rebellis fuerit, poterit eum punire.

21 Quòd etiamſi aliquis præſtito iuramento iudicio ſiſti fuerit abſolutus, & ſtatìm in vocem appellationis proruperit, nō eſt aliquatenùs audiendus.

22 Quòd morte mandatoris, lite nō conteſtata, finitur mandatum.

De teſtibus cogendis vel non.

1 Quòd vocatus ad teſtimonium perhibendum, niſi venerit, eſt coërcendus.

2 Quòd poſt publicationem atteſtationum, teſtes non debent produci.

3 Quòd religioſi in proprijs cauſis à ferendo teſtimonio non ſunt expellendi.

4 Quòd teſtis ſuper crimine conuictus, non eſt audiendus.

5 Scripta authentica, ſi in ſcriptura teſtes deceſſerint, robur non habent: niſi per manum publicam ſint authēticata, aut authenticatum habuerint ſigillum.

6 Teſtis ob crimen contra eum ciuiliter probatum, à teſtimonio repellitur, ſed non aliter punitur.

7 Quòd ad ferendum teſtimonium nullus ſit cogendus, niſi timore aduerſæ partis ſe ſubtraxerit: & quòd laicus à clerico in cauſam tractus, in foro forenſi eſt conueniendus.

8 Laicus contra clericū teſtimonium non poteſt perhibere, niſi ſuam vel ſuorum proſequatur iniuriam: ſed nec tunc poteſt eum accuſare.

9 Quòd nō ſunt teſtes vltra tertiam productionem producendi.

10 Quòd dicta teſtium benignè debent interpretari, nè de periurij reatu notentur.

11 Quòd in cauſa filiationis, contra communem viciniæ opinionē, ſtandum eſt verbo viri & mulieris.

12 Quòd poſt teſtium renunciationem in cauſa appellationis, ſuper nouis articulis teſtes ſunt admittendi.

13 Quòd licet iuramentis contrauenire.

14 Quòd qui perſonatui renūciat, & penſionem ſoluit, nō poteſt inniti inſtitutioni.

15 Quod priuilegium ſuper re litigioſa impetratur, non valet.

16 Quòd teſtes ſunt compellendi.

17 Quòd teſtes duplex debent præſtare iuramentum.

18 De eo qui ſuprà c.3. Cùm nuncia.

19 Quòd teſtes debent moneri, non cogi.

20 Quòd iudices debent intrare vbi teſtes degunt, ſi decrepiti fuerint.

21 Quòd teſtes purgationis ſecundùm propriam conſcientiam iurare debent.

22 Quòd qui fornicarias habent, eccleſiaſtico debent beneficio ſpoliari: & quòd latrones & raptores & de periurio conuicti, non poſſunt teſtimonium perhibere.

23 Quòd teſtes ad accuſationem matrimonij non ſunt admittendi, qui tempore contracti matrimonij conſanguinitatē ſcientes ſiluerunt.

De ſecundis nuptijs.

1 Quòd non debet benedictio iterari.

2 Quod ſinè infamia mulier infra tempus luctûs nubere poteſt.

De appellationibus.

1 Quòd non debet inquiri, cuiuſmodi actio intendatur, ſed primò rei veritas inquiratur.

2 Quòd appellatio de omni grauamine non eſt admittenda.

3 Quòd vbi ſub prætextu appellationis noſcitur crimen committendum, non eſt appellans defendendus.

4 Quòd religioſus, nè caſtigetur appellans, non audietur.

5 Quòd fruſtratoriæ dilationis cauſa appellans audietur, & quòd morbo conſimili laborantes, in teſtimonium non admittuntur.

6 De eo quòd ſupra c.c. ꝓximo, & quòd iudex poterit terminum abbreuiare, infra quem niſi appellationem fuerit appellans proſequutus, tenet ſententia contra eum lata: & quòd raptor & alienæ rei detentor & fornicator, niſi ſit manifeſtum, appellans audietur.

7 Quòd tenet excommunicatio poſt appellationem antè interpoſitam.

8 Quòd ſi iter arreptum fuerit ante accuſationem factam, non eſt in cauſa procedendum.

9 Quòd appellationi ſuper incidenti quæſtione factæ, ſi ſinè ea principalis quæſtio non poſſit terminari, eſt deferendum: & quòd app. inhib. etiàm de falſa ſuggeſtione appellari non poſſit.

10 Quòd appellationi, pro qualicunque fiat

ſiat cauſa leui, eſt deferendú: & de eo quit

11 Quòd ſi cauſa ap. re. committitur, licèt aliquod ſpeciale mãdatum habuerit, vbi ei liberè liceat appellare: non eſt tameo audiendus, quia ſpeciale mandatum derogat generali.

12 Quòd vbì inhibita eſt appellatio, & recuſatio: & quòd tunc incipit, cùm iudices ſuſceperint mandatum.

13 quòd qui violentas manus in clericum iniecerit, appellans non audietur.

14 Quòd in criminibus notorijs non eſt deferendum appellationi, & de eo quòd ſuprà 6. Cùm ſit.

15 Quòd ſi quis ab aliquo appellauerit ꝑ aliqua re, & poſteà coram eodem ſuper alia conueniatur, poteſt eum velut ſuſpectum euitare.

16 De eo quod ſuprà e.12. c. Super eo.

17 Quòd ſi quis appellauerit, nisi ſit app. re. eſt audiendus.

18 Quòd delegatus poteſt accuſari.

19 Quòd appellans metu literarum, quas ſcit impetratas, non eſt audiendus.

20 De eo quod ſuprà e.3.c. Quòd verò

21 Quòd de ſacto excommunicatus, licèt non de iure, de ſacto abſolui *

22 Quòd literæ, pendente appellatione, impetrari non valent.

23 Quòd ſi cuius poſſeſſio poſt appellationem fuerit turbata, archiepiſcopus poteſt emendare.

24 Quòd archiepiſcopus poſt appellationem poteſt exceſſus corrigere, de quibus non appellatur.

25 Quòd religioſi pro euitanda diſciplina appellantes, non ſunt audiendi.

26 Quòd ſuper re ſpirituali ad ſecularem iudicem non eſt appellandum.

27 Quòd qui publica laborat infamia, teſtibus deficientibus, ad purgationem eſt cogendus: & quòd pro ioimicitia vel manifeſta cauſa ſuſpicionis, poteſt ordinarius euitari.

28 Quòd obtentu appellationis non poteſt quis excuſari, quin ad vocationem Cardinalis debeat venire.

29 Quòd qui iurant iudicio ſiſti, & poſteà appellant, compellendi ſunt ſeruare quæ iuraot, vel intra quadraginta dies proſequi appellationem.

30 De eo quod ſuprà e.24.c. Significauit.

31 De eo quod ſuprà e.9.c. Super eo.

32 De eo quod ſuprà e.22.c. Ex literis. Et quòd oon reijeitur, qui volens poſſeſſionem ingredi, vi repellitur in continenti.

Vt actor reſpondeat ei quem conuenit.

1 Quòd actor ei quem conuenit, ſuper alijs oegocijs in eodem iudicio tenetur reſpondere.

2 De eodem.

De eo qui conſanguineam vxoris ſuæ, vel ſponſam patris ſui, vel conſanguineam ſponſæ propriæ cognouit.

1 Quòd qui matrem vel ſororem vel filiá vxoris ſuæ cognouerit, debet ſinè coniugio perpetuò permanere, & ipſa.

2 Quòd ſi quis puellam non ſeptennem deſponſauerit, & poſteà eius matré in vxorem duxerit, non ſunt ſeparandi.

3 Quòd ſi filius patris ſponſam cognouerit, pater verò eam non, ea viuente aliam poterit habere.

4 Quòd quí ſponſa iotacta, matrem eius cognouit: cum alia matrimonium contrahere, & illa alij nubere poteſt.

5 Quòd vxore viueote, maritus ſciens cú alia legitimè contrahere non poteſt.

6 Quòd qui ſponſa intacta, eius conſanguineam cognouit: ipſa eum petente, debet abſolui.

7 De eo quod ſuprà e.1.c. Si quis.

8 Quòd qui ſponſa intacta, tamé eam cognoſcere tentauerit, cõſobrinam eius poſtmodùm duxerit, ab ea eſt ſeparandus.

De religioſis viris decimas ex priuilegio non præſtantibus, & de priuilegio abutentibus.

1 Quòd non poſſunt religioſi ſinè authoritate epiſcopi, portiones vel antiquos redditus minuere, vel parochias diuidere.

2 Quòd religioſi ex prædijs conductis decimas ſoluere debent.

3 Quòd religioſi de laboribus quos proprijs manibus vel ſumptibus colunt, & de animalium nutrimentis, à decimarum præſtatione ſunt immunes.

4 Pacificam poſſe fieri compoſitíonem ſuper decimis.

5 Fratribus * Ciſtertienſis ordinis, Templarijs, Hoſpitalarijs, laborũ ſuorum decimas indulgeri cunctis de noualibus. *Ciſtreñ

6 De prædijs, traditis ruſticis ad excolendum, monachos debere decimas dare.

7 De eo quod ſuprà 3.c. Fraternitatem.

8 De eo quod ſuprà 3.c. Fraternitatem: & quod ſummus pontifex dicit præter ſolitũ, ab eo debet exponi.

9 Monaſteria de ſuis prædijs decimas nó debent præſtare.

10 Monachis non alias decimas, quàm de noualibus indulgendas.

11 Priuilegium ſequens, priori oon derogct conuentori.

12 Monachi decimas dare debent de prædijs, de quibus priùs dabantur.

13 Abbas non debet detinere quæ ad epiſcopum pertinent, nisì authoritate Romani vel ſui pontificis.

14 A clericis non ſunt decimæ indiſtinctè exigendæ.

15 Clerici à clericis non debent decimas exige-

exigere, ſed illi eis tenentur ſoluere, qui ab eis ſpiritualia percipiunt.

De illis qui incidunt in canonem datæ ſententiæ, vel incidere videntur: & qui ſint ad ſedem Apoſtolicam propter abſolutionem mittendi.

1 Qui ignoranter manus violentas iniecerit in clericum, excuſatur.

2 Non poſſunt per abbatem abſolui, qui ante religionem ſuſceptam, in canonem datæ ſententiæ inciderunt.

3 Qui viros religioſos læſerunt, Apoſtolico conſpectui ſe debent præſentare: & de eo quod ſuprà c. Pro Chriſto.

4 Religioſi, ſicut alij, pro violenta manuũ iniectione in clericos, ſunt euitandi.

5 Tam mãdantes quàm malefactores, pro violẽta manuum iniectione in clericos, ſicut excommunicati ſunt euitandi.

6 Qui in fratres Templi violentas manus inijciunt, ſunt excommunicati.

7 Si clerici impuberes ſeſe inuicèm percuſſerint, vel puberes ex iocoſa leuitate, & magiſtri diſcipulos cauſa correctionis, non incidunt in canonem datæ ſententiæ.

8 Religioſi ſeſe inuicèm percutientes, à ſuo abbate vel epiſcopo poſſunt abſolui.

9 Qui prætextu officij clericum læſerit vel vulnerauerit, ab ep̃o ſuo poteſt abſolui.

10 Qui clericum vim inferentem lędit repellendo, vel cum matre vel ſorore inuenitur vel etiàm filia, non incidit in canonem datæ ſententiæ.

11 Qui in conuerſis violentas manus inijciunt, ſunt excommunicati.

12 Qui ſui iuris non ſunt, vel etiàm mulieres, ſi in clericum violentas manus iniecerint, ab epiſcopo ſuo poſſunt abſolui: & delicati qui magnum laborem ſuſtinere nequeũt, poſſunt excuſari, quô minùs ad Apoſtolicam ſedem mittantur pro violenta manuum iniectione.

13 Qui incidunt in canonem datę ſententiæ, ſi ſinè periculo Romanum pontificem adire nequiuerint, ab epiſcopo ſuo poſſunt abſolui.

De iure patronatûs & clericorum inſtitutionibus.

1 Rectorem Eccleſię ſuę, in illa debere reſidere, niſi iuſta cauſa ſubſit. vno etiàm pręſentato & non inſtituto, alium pòſt præſentatum & inſtitutum præferri.

2 Conceſſio laici ſuper Eccleſia ſinè conſenſu Epiſcopi, eſt inutilis, etiàm collegio facta.

3 De eo quod ſuprà c. 13. c. Relatum.

4 Si qui aduocationes eccleſiarum adquiſiérunt, vt ad eaſdem filios & nepotes præſentent, eis poſſunt ſpoliari.

5 Firmarij vitam eſſe præſentationem.

6 Si eccleſia non vacans alicui à patrono concedatur, poſteà ea vacãte alio inſtituto, poſterior præferri debet, & laicus etiàm loco religioſo ius patronatûs licitè poteſt conferre.

7 Secundùm patronorum traditiones, eccleſiarum ordinationes non ſunt mutãdæ.

8 Si à patrono clericus epiſcopo idoneus fuerit pręſentatus, & poſtmodùm alius æquè idoneus: epiſcopi relinquitur arbitrio, quis alteri præferatur. Verùm ſi collegium vel religioſa perſona præſentauerit, qui prior tempore, potior eſt in iure.

9 Longa præſcriptio robur dat cõceſſioni à laico factę ſinè epiſcopali authoritate.

10 Emptionis titulo non debet ius patronatûs adquiri.

11 Conceſſio eccleſiarum viuentibus perſonis facta, eſt euacuanda.

12 Per Epiſcopum poteſt in eccleſia perſona inſtitui, ſi cuius ordinatio propter controuerſiam laicorum differatur.

13 Si fundus ematur, ius patronatûs adquiritur.

14 Ius patronatûs licitè poteſt ordinari.

15 Filij eccleſias à parentibus fundatas, nõ debent authoritate propria detinere, nec alijs conferre.

16 Ius patronatûs annexum eſt ſpirituali, & ideò non poteſt vendi.

17 De eodem.

18 Nullus eccleſiam vel quod eccleſiaſtici iuris eſt, monaſterijs vel canonicis ſinè epiſcopi authoritate poteſt conferre.

19 Epiſcopi perſonas debent admittere idoneas in eccleſijs, in quibus adepti ſunt præſentationes.

20 Qui ab eo præſentatus creditur, & ab ordinario inſtituitur, licèt alius poſteà patronatûs ius euicerit, non eſt propter hoc ab Eccleſia deſtituendus, & de eo quod ſuprà 11. c. Ea quæ. & de eo quod ſuprà 6. c. Illud in fine.

21 In eccleſijs quarũ ordinatio differtur, ab epiſcopo debet œconomus conſtitui.

22 Epiſcopi debent inſtituere, patroni conſentire.

23 Quòd epiſcopi conſenſus ſubſequens poteſt ſufficere.

24 Perſonæ eccleſiarum, in quibus monachi habent ius præſentandi, monachis de temporalibus, Epiſcopis de ſpiritualibus debent reſpondere.

25 Renunciatio eccleſiarum in manibus epiſcopi fieri debet, non patroni.

26 Defenſor appellans audietur.

De Vſuris.

1 Non admittitur diſpenſatio, vt accipiantur vſuræ.

2 Contractus vſuram continet, licèt ex forma ſic transeatur.

3 Fructus in ſortem ſunt computandi.

4 Quòd vſuræ ſub iuramento promiſſæ, ſunt ſoluendæ.

5 Vſuræ ante interdictum vel poſt perceptæ,ſunt ſoluendæ.
6 Nullus ad vſuras ſoluendas eſt cogendus, niſi ad earum teneatur ſolutionem.
7 Fructus reddituum,in ſortem ſunt computandi.
8 Sorte recepta,pignus eſt reſtitnendum.
9 Clericus vſuras accipiens ,niſi vbi de manu laicali beneficium Eccleſiæ redimat, officij ſui periculum debet ſuſtinere.
10 De eo quod ſuprà 8.c. Nihilominùs.

De iuramentis ſeruandis.

1 Non eſt contra iuramentum veniendum, niſi vergat ad interitum ſalutis.
2 Contra iuramentum ex cauſa licitè poteſt veniri.
3 Qui iurant,compellendi ſunt iuramentum ſeruare.
4 Clerici pro periurio eccleſijs perpetuò debent priuari.
5 Non debent eccleſias regere, qui crimine periurij ſunt irretiti.
6 De eo quod ſuprà c.4.c. Tua nos.
7 Compulſus iurare,debet abſolui.

De clericis matrimonio copulatis, & alijs fornicarias habentibus.

1 Clerici concubinas habentes, eas compelli poſſunt abiurare.
2 Clerici in ſubdiaconatu & ſupra,qui infra quadraginta dies poſt commonitionem fornicarias non remouerint, Eccleſiaſtico beneficio debent priuari.
3 Simplex beneficium clerico poteſt concedi coniugato.
4 Subdiaconorum, de quorum incontinentia timetur, matrimonium eſt diſſimulandum.
5 Pro bono pacis, quod eſt illicitum, diſſimulatur.
6 Clerici qui citra ſubdiaconatum matrimonium contrahunt, ab vxoribus non debent ſeparari,niſi de communi conſenſu ad religionem voluerint tranſire. Si verò in ſubdiaconatu & ſupra, ad matrimonium conuolauerint,vxoribus inuitis debent ſegregari.
7 Sacerdotes qui vxores ad commonitionem epiſcopi dimittere nolunt, officio & beneficio poſſunt priuari.
8 Clerici, ſiue in ſacris ordinibus conſtituti, ſiue infra; nolentes dimittere fornicarias,beneficio poſſunt priuari.
9 Si ſacerdos fornicariam non dimiſerit, debet ſuſpendi: & quouſquè eam dimittat, in ſuſpenſione permanere.
10 De eo quod ſuprà 2.ca. Sicut. & de eo quod ſuprà ca. octauo c. Si autem.
11 De eodem.
12 Epiſcopus poteſt eum abſoluere, qui clericum vulnerauit.
13 Minus malum, vt maius vitetur, eſt tolerandum.
14 Permittitur ſubdiacono cuidam contrahere matrimonium.
15 Sacerdos non debet tabernas frequentare.

De ordinatione filiorum ſacerdotum, & eiſdem in eccleſijs paternis non tolerandis.

1 Nó debet aliquis permitti habere eccleſiam,in qua pater eius proximè miniſtrauit.
2 Filij ſacerdotum non debēt ad ordines admitti,niſi in monaſterio vel canonica regulari vita fuerint probati.
3 Nou debet aliquis in eccleſia,in qua pater eius miniſtrauit,miniſtrare.
4 De eodem.
5 Si epiſcopus ſcienter in paterna eccleſia aliquē inſtituit vel ignoranter,dum ad eundem ipſum poſteà ordinauerit, poteſt in ea remanere.
6 Si filius ſacerdotis ad ſacros ordines fuerit promotus, poteſt eccleſiaſtici beneficij obtinere portionem.
7 Quilibet ab Eccleſia, in qua pater eius perſonatum habuit,eſt excludendus.
6 Filius in patris eccleſia poteſt inſtitui, ſi media interceſſit perſona.
9 Filius paternam poteſt eccleſiam habere, ſi pater eius eiuſdē eccleſiæ vicarius perpetuus non fuerit vel perſona.
10 Si quis cum aliquo per literas ſummi pontificis diſpenſauit, per poſteriores literas non debet actum irritari.

De Iudæis, & nè Chriſtiani eorum mancipia fiant.

1 Iudæi ad baptiſmum non ſunt compellendi: ſed ſi voluerint, abſq; calumnia Chriſtiani efficiantur. Nullus etiàm eos ſinè iudicio vulnerare vel occidere, vel eis res ſuas auferre, vel eorum ſolennitates perturbare præſumat.
2 Non debet clericus ad ſecularem iudicem trahi, nec debet aliquis Iudæis ſeruire, nec nutrices Chriſtianas eis licet habere aut obſtetrices.
3 Iudæis quocunq; titulo non licet parochias occupare, nec à Chriſtianis ſunt eis homagia præſtanda.
4 Iudæi Chriſtiana mancipia non debent habere.

De monachis & monialibus ſinè probatione receptis, & in probatione poſitis recedere volentibus.

1 Habitus religionis ante decimumquartum annum ſuſceptus, quomodò licitè poteſt relinqui.
2 Qui habitum religionis ante profeſſionem deſerunt, in ſecularibus non debent eccleſijs admitti.
3 Qui habitum non ſuſcepit, nec profeſſionem fecit, licèt de ſuſcipiendo coram epi-

ſcopo votum ſecerit, ſi poſteà vxorem duxerit, non eſt cogendus eam dimittere, & ad eccleſiam cui ſe deuouit, redire.

De ſpoliatis reſtituendis vel non.

1 Qui ſpoliatus renunciauit Eccleſiæ, etſi eam pluriès abiurauerit, eſt reſtituendus.
2 Idiotę perſonę non diſcretę, peremptorias reprobant exceptiones.
3 Iudices debent ad locum venire, in quo faciliùs partes poſſunt eſſe præſentes.
4 Si ſpoliatus quis renunciauerit eccleſię, licèt id iuramento firmauerit, nullum exindè generatur ei præiudicium.
5 Priùs eſt de violenta eiectione, quàm de canonica inſtitutione, agendum.
6 In poſſeſſorio iudicio criminis obiectio non retardat principalis cauſæ executionem.
7 Quę vi & metu facta ſunt, in irritum debent reuocari.
8 Spoliatus debet reſtitui, licèt ei obijciatur, quòd filius fuerit ſacerdotis proximè miniſtrantis, vel quòd indè ſoluerit penſionem.
9 Qui violento ſuccedit poſſeſſori, velut ipſe poteſt conueniri.

De iuramento calumniæ.

1 Clerici non debent præſtare iuramentum de calumnia, nec aliud, prælato inconſulto.
2 In cauſis ſuper rebus ſpiritualibus non eſt iuramentum de calumnia præſtandum.
3 Neq; præſtatur iuramentũ de calumnia ab his qui cauſam ſciant.
4 Religioſi debent ſibi œconomum ſtatuere, qui iuramentum de calumnia valeat ſubire.
5 Iuramentum de calumnia à quocunque eſt præſtandum.
6 Qui debitum vel acceſſiones initiatur, iuramentum de calumnia debet præſtare.

De exceſſibus epiſcoporum contra ſuos archidiaconos, & archidiaconorum contra ſuos epiſcopos.

1 Epiſcopus poteſt inſtitutiones ab archidiacono poſt ꝓhibitionem factas, irritare.
2 Non licèt alicui ſub obtentu alicuius conſuetudinis, ſanctorum patrum tranſgredi inſtitutiones, nec ſinè licentia Epiſcopi curam committere animarum.
3 Nõ licet archidiacono, eccleſias vacantes occupare & detinere.
4 Conſuetudines eccleſiarum archidiaconis debitæ, ab epiſcopo non poſſunt minui, ſed eis debent integrè conſeruari.
5 Vno archidiaconatu debet omnis eſſe contentus.

Quibus & quãdò & infra quam ætatem eccleſiaſticum beneficium conferatur.

1 Non niſi his qui ætatem habent & ſcientiam, eccleſiæ ſunt conferendæ.
2 Nemini infra decimumquartum annum conſtituto, eccleſiæ perſonatus vel regimen eſt concedendus.
3 De eodem, & ꝙ nullus quaſi iure hæreditario debet in paterna eccleſia collocari.
4 Si minor quindecim annis ante concilium celebratum, in eccleſia fuit inſtitutus, non eſt ab ea amouendus.
5 Ad perſonatum parochialis eccleſiæ, nõ niſi ſubdiaconus debet admitti vel ſupra, niſi ex diſpenſatione.

De depoſitione clericorum, & de diſpenſatione circa eoſdem facta.

1 Fauore religionis admittitur, qui aliàs non admitteretur.
2 In ordine Simoniacè adquiſito quomodò poteſt quis tolerari.
3 Qui literas ſummi pontificis falſauit, in monaſterium diſtrictæ religionis debet detrudi, officio & beneficio ſpoliatus.
4 Confeſſio ſuper crimine coram iudice ſeculari facta, clerico non præiudicat: nec ſi aliquis pro ſuis exceſſibus ſit depoſitus, ſeculari iudici eſt tradendus.
5 Clericus qui duellum ſpõtè obtulit, vel oblatum ſuſceperit, de rigore eſt deponendus.
6 Sacerdos qui in duello partem digiti amiſit, non debet tolerari.
7 Sacerdos qui puerum cauſa diſciplinæ percuſſerit, ità quòd expirauerit, eſt deponendus.
8 Qui decimas vel Eccleſiarum diſpoſitiones laico in ſeculo manenti conceſſerit, eſt deponendus.
9 Qui furtiuè ordinem diaconi ſuſcepit, niſi ſub anathemate facta eſſet prohibitio, poteſt promoueri in ſacerdotem.
10 Clerici excommunicati vel interdicti, qui ante abſolutionẽ diuina celebrare præſumpſerint, perpetuò ſunt deponendi.
11 Qui in conflictu vbi homines interfecti ſunt, lapides proiecit: ſi neminem percuſſit, poteſt in ordine tolerari.
12 Actio vt cauſa clerico imputatur.
13 Sacerdos poſt perpetratum homicidiũ quomodò poteſt in ordine ſuſtineri.
14 Actionem mortis clerico non imputari.
15 Presbyter propter membri deformitatem prohibetur celebrare.
16 Clerici, habitu relicto, in crimine deprahenſi, per Eccleſiaſticam iuſtitiam non debent liberari.
17 Clerici non debent eſſe miniſtri vel ꝓcuratores laicorum: quod ſi fecerint, & pro aliquibus capiantur, indignum eſt eis ab eccleſia ſubueniri.
18 Officium poteſt exequi epiſcopus, qui loco tantùm renunciauit.
19 Neque ſerui neq; ſpurij ſunt ordinandi, nec aliquis ſeruilis conditionis.
20 Qui in remotis partibus ſunt ordinati, eorum literas debent habere, qui eis manus impo-

imponunt:& incogniti per aliquod temp⁹ debent eſſe in ſuſpenſo,vt de eorum actib⁹ alij inſtruantur.

21 Officium diacono reddi poteſt, q̃ aliquem vulnerauit.

22 Inuito prælato non debet ſubditus ꝓmoueri. Non in ſublimitate graduum, ſed amplitudine meritorũ, regnum Dei acquiritur.

23 Diebus dominicis non licet alicui, niſi ſummo pontifici,in ſubdiaconum aliquẽ ordinare,nec in vigilia pentecoſtes.

24 Extra quatuor temporum ieiunia nõ ſunt aliqui ad ſacros ordines promouendi.

25 Licitè poteſt quis in diebus Dominicis aut alijs feſtiuis aliquos ad minores ordines promouere.

26 Clerici ignota ſigilla de ordinatione deferentes,non ſunt admittendi.

Nè clericus & monachus ſecularibus ſe immiſceat negocijs, & de regula religioſorum.

1 Monachi non debent villas ad firmam tenere vel eccleſias.

2 Religioſi ad legendas leges & confectiones phyſicas ponderãdas, de ſuis clauſtris non debent exire.

3 Monachi non debent cauſa lucri negociari,vel à laicis firmas habere, vel laici Eccleſias ad firmam tenere.

4 Clericis nõ licet cauſam ſanguinis agitare:clerici etiàm comam nutrientes, ab archidiaconis tondeantur vel inuiti.

5 Fratres ſinè proprio debent viuere,Priori ꝓfeſſionẽ facere, crucem nõ debent accipere, in hoſpitalibus poſſunt oratorium conſtruere, epiſcopi licentia non requiſita.

6 Monachi de clauſtro exeũtes,redire tenentur ad monaſteria, in quibus fecerunt profeſſionem.

7 Monachi non regulariter viuentes,per alterius ordinis inſtitutionem̃ debent puniri.

De pactionibus licitis & illicitis in rebus eccleſiaſticis.

1 Sub annuo cenſu vſq; ad certum terminum, poteſt eccleſia teneri ad firmam.

2 Propter ingratitudinem, quod actum eſt,reuocatur.

3 Inter eccleſiaſticas perſonas ſuper decimis tranſactio facta,rata perpetuò debet ꝑſiſtere & inconuulſa.

4 Nulli concedendæ ſunt Eccleſiæ, vbì alij nominatìm ſuccedant.

5 Tranſactio per abbatẽ vel priorem cum literis ratihabitionis conuentûs facta, rata debet permanere.

6 Tranſactio ſuper cõtrouerſia Eccleſiæ facta,quia ſpeciem continet Simoniæ,in irritum debet reuocari.

7 Decimæ ablatæ, ſinè diminutione ſunt reſtituendæ.

8 Non debet aliquis penſionem Eccleſiæ ſoluere,vt faciliùs ad ſuos transferatur.

9 Clericus ſinè authoritate epiſcopi non poteſt eccleſiam conſtituere cenſualem.

10 Compoſitio coram extraordinario delegato facta,ſi non eſt iuri contraria,ab epiſcopo non debet irritari: ſed cenſus ob hãc abſq; authoritate epiſcopi ſolutus, vitam ſoluentis non excedit.

11 Sinè diœceſani vel officialium ſuorum authoritate, eccleſiæ non ſunt occupandæ.

12 Colluſores beneficijs,de quibus colluſum eſt,debent ſpoliari.

13 Canonem authoritate epiſcopi & iuramento interueniente conſtitutũ,ſoluendũ.

14 Filij perſonatuum vel alij qui in eccleſias ſe vacantes intrudunt,non poſſunt eas ſub appellationis obtentu occupare.

15 Super re ſacra in litigiũ deducta, trãſigi non poteſt.

De alienatione rerum eccleſiæ, & earundem reparatione.

1 Res eccleſiæ pignori obligatæ,à filio vel hærede obligantis,Eccleſiæ debẽt reſarciri.

2 Perſonæ debent eccleſias reparare.

3 Poſſeſſio eccleſiæ ſub conditione donata,non poteſt niſì in caſu reuocari.

4 Terras de ſyluis extirpatas, eis à quibus ſunt extirpatæ, poteſt epiſcopus concedere ad annuum cenſum tenendas.

5 Clerici de his,quæ intuitu Eccleſiæ acquiſiêrunt,nullum de iure poſſunt facere teſtamentum.

6 Si clericus à Calendis Martij vſque ad Calendas Nouembris deceſſerit, diſpoſitionem fructuum illius anni pro ſua volũtate poterit habere.

7 Non licet conditionem Eccleſiæ facere deteriorem,nec licet colonum expenſis factis in fundo Eccleſiæ defraudari.

7 Clerici de mobilibus per eccleſiam adeptis,non poſſunt condere teſtamentum.

9 De redditibus • epiſcopi debita pro vtilitate Eccleſiæ contracta,ſunt perſoluenda. ſor. • eccleſiæ,epiſcopi

Vni plura eccleſiaſtica beneficia non committenda, nec vnum inter plures diuidendum, & de in beneficio ſibi aſſignato non reſidentibus.

1 Qui in duabus eccleſijs præbendam habet,ab ea tantùm poterit communia exigere,cui in propria voluerit perſona deſeruire.

2 Qui ſufficiens eccleſiaſticum habuerit beneficium, ſi de alio literas ſummi pontificis obtinuerit,prioris beneficij non facta mentiõe, dignum eſt, eum à iudicibus non exaudiri.

3 Qui duas habet eccleſias, ſi altera fuerit ſpoliatus, non eſt reſtituendus.

6 Nec dignitatum permutatio, nec præbendarum diuiſio eſt facienda.

5 Qui in diuerſis eccleſijs curã habet ani-

marum, vicarius non poteſt eſſe in aliena.
6 Prælati nō debent clericos à ſcholis reuocare.
7 Non debet archidiaconus præbēda carere in eccleſia, in qua eſt archidiaconus.
8 Archidiaconus vno archidiaconatu debet eſſe contentus.
9 Seruientes fratribus hoſpitalis, ſuos nō debent redditus amittere.

De excommunicatis.

1 Excommunicati ſi excommunicationis cauſa tacita, priuilegium meruerint abſolutionis, cogendi ſunt redire: ſed ſi dubium fuerit, & veritatem ſint confeſſi, poterit eis purgatio de hoc indici.
2 Contra appellationem ab aduerſario interpoſitam, poteſt iudex aliū abſoluere, præſtita tamen iudicio ſiſti cautione.
3 De eodem.
4 Sententia poſt appellationem lata, neminem ligat. Sed ſi ante appellationem fuerit quis excommunicatus, præſtita cautione iudicio ſiſti, poteſt eum archiepiſcopus abſoluere.
5 Hoſpitalarij non debent nominatim in excommunicatione defunctos, in Chriſtianorum cœmeterio ſepelire.
6 Nominatim excommunicatus, non eſt in hoſpitio recipiendus. De cœmeterijs etiàm vel eccleſijs vel eccleſiaſticis quibuſlibet poſſeſſionibus non ſunt tenſeriç præſtandæ, & multa alia q̄ in decretis cōtinent.
7 Sententia excommunicationis vel interdicti, ſinè ſatisfactione congrua non eſt relaxanda.

De coniungendis filijs ante vel poſt compaternitatem genitis.

1 Geniti ante vel poſt compaternitatem, in matrimonio poſſunt coniungi, excepta perſona per quā venitur ad cōpaternitatē.
2 Malignātibus nō debet dolus vel fraus patrocinari.

Qui filij ſint legitimi, & de exactione dotium poſt diuortiū, & ad quæ pertineat huius cauſæ cognitio.

1 Ante matrimoniū geniti, per matrimonium pòſt contractum fiunt legitimi.
2 Poſt diuortium dotem eſſe reſtituendā.
3 Non eſt exhæredandus, quicunque ante deſponſationem eſt natus.
4 Ad regem, non ad Eccleſiam, pertinet, de rebus hæreditarijs iudicare.
5 Nati ante diuortium vel concepti filij vel filiæ, ſunt legitimi.

De raptoribus Eccleſiarum & violatoribus: quandò etiàm poſt peractam pœnitentiam neganda ſepultura eccleſiaſtica, niſi ſatisdent de damno reſtituendo.

1 Raptori rerum eccleſiaſticarum, niſi ablata reſtituat, vel de reſtituendo cautiōem dederit, pœnitentia eſt deneganda: & ſi talis deceſſerit, clerici eius ſepulturæ non debent intereſſe.
2 Hæredes de parentum exceſſibus ſatiſfacere tenentur.
3 Pro furibus & latronibus iniuriādo occiſis, non eſt orandum.
4 Defuncto nocet, quoad eccleſiaſticam ſepulturam habendam, contemptus ꝓpinquorum.

De Pœnitentia.

1 Delicti qualitas & quantitas, ætas delinquentis & ſcientia, ſenſus & conditio, in pœnitentia ſunt reſpicienda. Conatus etiàm non minùs, quàm effectus, eſt puniēdus.
2 Secreto delicto ſecreta debetur pœnitentia.
3 Peregrinationis votum redimi poteſt.
4 Quòd nullus à non ſuo iùdice poteſt ligari vel abſolui: nec alicui à non ſuo epiſcopo remiſſio dari.

De ſententijs & interlocutionibus.

1 Sententia à proprijs iudicibus lata, poſterioribus præiudicat.
2 Poſſeſſione alicui adiudicata, non ſufficit pignus dari.
3 Lis ſopita, non debet reſuſcitari.
4 Non licet archidiaconis in aliquos ſententiam promulgare.
5 Si ſententia feratur iniqua, debet euacuari.

De leproſis.

1 Valet conceſſio viuente perſona facta, dūmodò fuerit lepra percuſſus. Teſtes etiàm moneri debent, non cogi.
2 Vxores viros ſuos leproſos, & viri vxores ſequi debent, vel illis viuentibus continentiam ſeruare.
3 Vxores propter lepram non ſunt dimittendæ, ſed illis petentibus debet debitum reddi: leproſi etiàm matrimoniū licitè poſſunt contrahere.
4 Rectoribus eccleſiarum lepra percuſſis dādus eſt coadiutor, qui curam habeat animarum.

De Præſcriptionibus.

1 Quadragenaria præſcriptio, niſi in caſu, locum obtinet in eccleſijs.
2 In iudicio finium regundorum vterq; eſt actor & reus. Proniora etiàm ſunt iura ad abſoluendum, quàm ad condemnandū, excepta cauſa liberali.
3 Præſcriptio triennalis Eccleſiæ ſufficit.
4 Liberum eſt vnicuique, iuri ſuo renunciare.
5 Nulla antiquorū dierum poſſeſſio, malæ fidei poſſeſſorem liberat, quantùm ad eum, niſi reſipuerit.
6 Quadraginta annorū præſcriptio ſeruatur.
7 Contra tricenalem præſcriptionē nullius vox eſt audienda.
8 Limites parochiarum non pſcribuntur.

 De

De vicarijs monachorum & aliorum.

1 Vicarij à monachis non ſunt recipiendi ſinè honeſtæ ſuſtentationis aſſignatione.

2 Perſona ſuccedens, nó poteſt vicarium à prædeceſſore inſtitutum remouere, vel eius minuere conſtitutam portinnem.

3 Vicarij in vicarijs ſuis alios conſtituere non poſſunt.

4 Si vicarij qui fide vel iuramento priùs ſunt obligati, contra perſonas ſe erexerint, perſonatum petentes: vicaria debent ſpoliari, & decæterò in eodem epiſcopatu nó debent admitti ad officij executionem.

5 Qui ſufficientem habet in vicaria aliqua ſuſtentationem, aliam petens non exaudietur.

6 Nullus debet plures habere vicarias.

De electionibus & electorum poteſtate.

1 Electus, ante confirmationem electiõis, de rebus Eccleſiæ diſponendi nullam habet facultatem.

2 Electio illius, qni nupèr ſchiſmate abiurato, ad vnitatem Eccleſiæ redijt, ſi à ſchiſmatico vllum ordinem accepit, nisì aliud impediat, debet confirmari.

3 Filius canonici etiàm maculas in oculo habens, poteſt in epiſcopũ eligi & ordinari.

4 Munere alterius interueniente cõmittitur Simonia.

5 Electio in epiſcopum tranſlata, rata debet eſſe & confirmata.

De interpretatione verborum & reſcriptorũ.

1 Cùm aliqua ſub diſiunctione mandantur, alterum ſufficit.

2 Conſtitutiones nouæ, negocijs dãt formam futuris.

3 Ad communem verbi intelligentiam in ambiguis eſt recurrendum.

4 Literæ impetratę contra monachos Ciſtertienſis ordinis, non valent, nisì in literis mentio ordinis Ciſtertieñ habeatur.

5 Si filum literarum ſummi pontificis fuerit fractum, non eſt ſecundùm illas in cauſa procedendum.

6 Ad hoc vt literæ poſteriores ſint renoeatoriæ, neceſsè eſt, vt in illis ſit mentio de priore commiſſinne.

7 Si ſuper aliqua cauſa literæ priùs impetrentur, & poſteà aliæ, non facta mentione priorum, iudicibus, donèc Romanum pontificem conſulant, eſt ſuperſedendum.

8 Literæ per quas actor minores redditus petit, ſi in illis nomen ſuę dignitatis ſupprimit, nullum ius debent obtinere.

9 Si aliquis authoritate priorum voluërit agẽtem repellere, quia in poſterioribus priorum non eſt facta mentio, ſi eis dolo vti poſtpoſuit, non erit audiendus.

De exceptionibus.

1 Licèt cauſa ſub certa forma terminanda ſit commiſſa, nihilominùs ratióabiliter exceptio eſt admittenda.

2 Sententia contra vicarium lata, ſi alieno nomine poſſidet, non ei cuius nomine poſſidet, præiudicat.

3 Appellatio inter litigantes tantùm eſt inhibita.

4 Canonicè inſtitutus, ſi eiectns fuerit, eſt reſtituendus.

De ſepulturis & mortuorum volũtatibus.

1 Licet vnicuique, vbì voluerit, eligere ſepulturam.

2 Liberum eſt vnicuique, vbì voluërit, ſepultnram eligere, dum tamen tertia pars iudicij ſui illi Eccleſiæ conſeratur, à qua cęleſti pabulo eſt refectus.

3 Propter debitum, defuncti differtur ſepultura.

4 Monachi non debent authoritate propria mortuos in cœmeterio ſuo ſepelire.

5 Hæredes iuſſa teſtatoris tenentur adimplere.

De præminentia Londinenſis & Eboracenſis, & de priuilegijs generaliter & ſpecialiter indultis, & de eorum abuſu & confirmationibus.

1 Qui prioris eſt ordinationis, prior eſt habendus.

2 Neuter ab altero debet exigere profeſſionem.

3 Vniuerſæ canſæ ſuffraganeorum Cantuarieñ, quanuìs non iure metropolitico, legationis tamen obtentu ad eam transferri poſſunt, licèt ad eum non ſit appellatum.

4 Extra prouinciã cauſa poteſt delegari.

5 Interdicti, quanuìs non nominatìm excõmunicati ab Hoſpitalarijs poſſunt ſepeliri, &c.

6 Si quis contra priuilegia Romanæ Eccleſiæ pro alijs indulta, venire præſumpſerit, ſi qua pro ſe ſint indulta, ea amittere meretur. Hoſpitalarij etiàm nullo modo debẽt prægrauari vel moleſtari.

7 Non licet Epiſcopis Hoſpitalarios excommunicare vel interdicere, vel eorũ oratoria.

8 Ei qui in fraternitate hoſpitalari eſt receptus, nisì interdictus fuerit vel nominatìm excommunicatus, Chriſtiana non denegetur ſepnltura.

9 Non licet Hoſpitalarijs vel alijs priuilegium ſuum excedere, quia priuilegiũ meretur amittere, q percepto abuti præſumit.

10 Non valet priuilegium de re litigioſa impetratum: ſi autẽ tempore priuilegij impetrati res litigioſa non fuerit, non licet alicui contra illud venire, nisì ſpeciali interueniente mandato.

De ſponſalibus ſecundò.

1 Qni fidem de aliqua ducenda dedit, ſi eam poſteà cognouerit carnaliter, licèt aliã matrimonio poſtmodùm ſibi copulauerit, primæ adhærere debet: quia carnalis cõmixtio facit matrimoniũ, vbì priùs nullũ fuit.

2 Con-

2 Contrahere nõ poteſt quis cum ea matrimonium, quã, viro viuente, pollucrit adulterio.

De eodem, & quòd multùm delinquit, qui fidem violat.

4 Simplex votum, matrimonium impedit contrahendũ, ſed nõ dirimit contractũ.

Vir & mulier non ſunt vna caro, niſi p arnalem commixtionem.

6 Mulier, quæ ſe nupturam iurauit, vt nubat, nõ eſt cogenda. Illa verò, cuius vir cum matre adulterium vel inceſtum committit, nõ viro ſuo carnaliter cõiungi, nec eo viuẽte, cum alio matrimoniũ cõtrahere valebit.

7 Matrimonia ſeruorum, à dominis non ſunt irritanda, cùm nullus à ſacramentis eccleſiæ ſit amouendus.

8 Qui aliquam lege canonum duxit, licèt non ſecundùm patriæ ſuæ legem vel illius, non eſt propterea ab ea ſeparandus.

De poteſtate iudicum ſecundò.

1 Epiſcopus ſententiam à delegato latam, poteſt confirmare, ſed eam tenetur executioni mandare, reſeruata ſibi ſententia diffinitiua.

2 Nõ debet cauſa de crimine alicui committi terminanda, niſi perſonæ appareant, quæ velint perſonam crimino ſi impetere. Nec licet alicui eccleſiaſticum beneficium habenti, matrimonium contrahere.

3 Vnus in cauſa poteſt ꝑcedere, ſi id contineatur in mandato. lites etiàm quæ concordia vel iudicio terminantur, non debent ſuſcitari.

4 De ſeculari feudo non pertinet ad Eccleſiam iudicare.

De iure patronatûs.

1 Quòd ius patronatûs non poteſt vendi.

2 Si curator eccleſias illas quas habet in cuſtodia, aliquibus contulerit, poterit huius donatio reuocari.

3 Non licet delegato aliquem inſtituere, eo ad quem inſtitutio pertinet, inſcio vel reclamãte. Nullis etiàm, niſi illis, inter quos cauſa committitur, appellationis beneficiũ eſt ſublatum.

4 Cauſa patronatûs q̃ a eccleſiaſticis cauſis eſt connexa, non niſi per eccleſiaſticũ iudicem valet expediri.

5 Prior conceſſio abbatis, cõuentu ſciẽte & non contradicente facta, ſecundæ prę iudicat, licèt conuentus ſuum exprimat cõſenſum.

6 Non licet canonicis regularibus vel monachis, rectoribus eccleſiarũ ſuarum decedentibus, eas occupare vel cenſum augere.

7 Promiſſio de eccleſia nõ vacante facta, nihil firmitatis habebit.

8 Si quis timore mortis habitũ religiõis aſſumpſerit, licitè poterit ad ſeculũ redire.

9 Clericus ex dono militis eccleſiã vendicare nõ poteſt, ſed tantùm ius patronatûs.

10 Si alicui de prima vacãte eccleſia promiſſio fuerit facta, ſi ea vacãte alius poſteà ad eam fuerit præſentatus, non debet propter hoc eius inſtitutio retardari.

De pactionibus ſecundò.

1 Pactio à prædeceſſore facta, ſucceſſorẽ non ligat, niſi authoritate ſummi pontificis fuerit confirmata. Illi etiàm eccleſiæ ab his decimæ perſoluendæ, qui ab ea eccleſiaſtica percipiunt ſacramenta.

2 Tranſactio inter accuſatum & accuſatores ſuper crimine facta, nullũ robur debet obtinere.

3 Libello citationis ante obitum delegãtis propoſito, lite poſt eius obitum conteſtata, poteſt in cauſa ꝑcedere delegatus. qui etiàm ad producendos teſtes inducias poſtulauit, videtur appellationi renunciare.

1 Appellationi de rebus modicis factæ, q̃ ſcilicet infra ſummam viginti marcarũ ſubſiſtunt, non eſt deferendum: ſed vt intra fines iudices qui ſuſpicione careant, eligat appellans, eſt cogẽdus: à quibus ſi qua partium crediderit appellandum, ad archiepiſcopum vel primatem vocem appellationis emittat. Hic incipit pars 40. ſed non habet titulum.

2 Literæ à tribus menſibus ante obitum delegantis impetratæ, eundem debent tempore ſucceſſoris ſortiri effectum, quem, ſi adhuc ille viueret, habere debuiſſent.

3 Si literæ in narratione facti nõ in ſuſpecto loco fuerint abraſæ, non debent propter hoc falſæ iudicari. Si verò de appellatione inhibita in prioribus, in poſteriorib⁹ non ſit mentio facta, poſteriores in irritum ſunt reuocandæ.

4 Si mulier à conſanguineo viri ſui fuerit polluta, & veneficium periculum & alias vitæ inſidias viro machinata, poteſt inter eos diuortij ſententia promulgari, ità vt vir ea mortua, licentiam habeat aliam ducendi in vxorem. Ipſa verò ſinè ſpe coniugij perpetuò remanebit.

5 Si qui pro euacuando mãdato Apoſtolico ante citatiõem appellauerint, aut alios in poſſeſſionem rei litigioſæ induxerint, vel ſe malitioſè ſubtraxerint, non eſt eorũ appellationi deferẽdum: ſed illi qui in poſſeſſione ſunt. licèt in reſcripto non cõprę hendant, authoritate eius cõueniri poſſunt.

6 Qui in ægritudine ad loca religioſa ſe tranſtulerint, ſi in ipſa ægritudine deceſſerint, cogi poſſunt & debent, vt perſonis vel eccleſijs, à quibus pabulum receperunt ſalutis, canonicam relinquant portionem.

7 Super re ſacra & litigioſa tranſigi non poteſt. Alias autem litigantes amicabiliter componere poſſunt.

8 Iudex delegatus tam ordinariũ q̃ aliũ ad efficiendũ id quod mandat, cogere poteſt: & ſi obedire noluerit, eum poterit punire.

9 Spontaneæ abiurationis exceptio, ſinè cauſæ cognitione nõ eſt admittẽda: & probatio

batio ſpontaneam negantis renunciationẽ, eſt recipienda.

10 Si ſacerdos occultè aliquos coniunxerit, ab officio triennio ſuſpẽdi debet, quoniam non ſunt occultè matrimonia contrahenda.

11 Si in executione mandati fraus interuenerit, non poteſt executor de toto negocio cognoſcere: ſed debet incidẽs quæſtio ad ſedem Apoſtolicam referri.

12 Clericus à laico præſentatus, ſi ab epiſcopo non fuerit inſtitutus, & appellauerit: licèt alius poſtmodùm intruſus fuerit, ab eccleſia debet amoueri, & alius inſtitui.

13 Si cauſa, appellatione remota, ſit commiſſa, & altera pars appellauerit, non eſt appellationi deferendum, niſì appellans ante citationem iter arripuerit ad ſedem Apoſtolicam veniendi. Item: Si iudex ſuper ſuggeſtione falſi probationes audire noluerit, appellans auditur. Item ab vno iudicum appellatione remota, in cauſa procedi non poteſt, niſì hoc in literis ſpecialiter contineat.

14 Quòd nullus ad eccleſiaſtica beneficia eſt admittendus, niſì ſit electus, & quòd filij perſonarum citra ſacros ordines conſtitutarum, parentibus in eccleſiaſticis ſuccedere poſſunt, ſi tamen merita ſuffragant.

15 Monachi Ciſtertienſis ordinis non debent villas, molẽdina, eccleſias, altaria poſſidere, fidelitates & hominia ſuſcipere, ruſticos & tributarios tenere, nec operam adhibere, vt termini poſſeſſionum eorum dilatentur.

16 Qui præſtito iuramento iudicio ſiſti, beneficium abſolutionis obtinuit, niſì infra annum appellationẽ fuerit ꝓſecutus, in priſtinã poteſt ſententiã detrudi: & non obſtante Apoſtolico iudicio, Eccleſię ſtare cõpelli.

17 Variantis verbũ, teſtimõium reprobat.

18 Poteſt quis ius quod habuit, ſuo amittere facto.

19 Is qui præſidet, poteſt votũ diſpenſare.

20 Nè quis dicat, Chriſtum non eſſe aliquid ſecundùm quod homo.

Hic incipit pars 50. ſed nec ipſa titulũ habet.

1 Si res precij modici, quæ ſcilicet animũ accipientis allicere vel inuertere non ſolet, pro electione alicuius vel pro pallio alicui deferendo data fuerit, non propter hoc cõmittitur ſimonia, niſì interueniat pactum. Item, Puer qui à parẽtibus pecunia interueniente Eccleſiæ offertur, ab eadem ad tempus debet remoueri: ſed poſtmodùm non ſolùm ad aliã, ſed etiã ad illã poteſt aſſumi.

2 Iudex poteſt appellantibus terminum proſequendæ appellationis ꝓfigere, vel eos compellere iudicio eccleſiæ ſiſti: vel ſi noluerint, poteſt eos, appellatione remota, excommunicare.

3 Propter occultum delictũ, non eſt aliqs à promotione repellendus.

4 Si quis matrem vxoris ſuæ cognouerit, ſi id occultũ ſit, non eſt ab vxore inſcia ꝓpter hoc ſeparandus.

5 Licèt qs ſororẽ vxoris ſuæ cognouerit, non debet propter hoc ab vxore ſeparari.

6 Epiſcopus cum clerico dæmones inuocante miſericorditer agere poteſt.

7 Clerici infra ſubdiaconatûs ordinẽ cõſtituti, matrimõia contrahẽtes, eccleſiaſtico poſſunt beneficio ſpoliari: ſed ſi de bonis ſuis aliqua eccleſijs contulerint, ad ipſos redire debent.

8 In legatis teſtamento Eccleſiæ relictis, duo vel tres ſufficiunt teſtes.

9 Eccleſia licitè poteſt ſub conditione donari.

10 Si puer habitum religionis ſuſceperit, & eum voti pœnituerit, infra 1.5. annũ habitum relinquere poteſt, & ad ſeculum redire, dum tamen à parentibus non ſit oblatus, nec id vnquàm ratum habuerit.

11 Eccleſia non debet propter alicuius appellationem debitis obſequijs defraudari: canonici etiàm ſeculares, debitam in eccleſijs tenentur facere reſidentiam.

12 Ab itinere Hieroſolymitano poteſt qs abſolui.

13 Si quis habitum religionis metu mortis ſuſceperit, licitè habitum relinquere poteſt, niſì id aliquandò ratum habuerit.

14 Quòd laicus non eſt in accuſationem clerici admittendus. Item, ſi quis aliquẽ accuſauerit, frater illius non poteſt poſtmodùm accuſare. Item purgatores alicuius honeſti, debent eſſe & bonæ opiniõis, vitamq; illius quem purgare debent, cognoſcere & conuerſationem.

15 A voto poteſt quis abſolui, dum tamẽ eleemoſynis redimatur.

16 Monachi in accuſatiõem abbatũ ſuorum ſunt admittendi, eisq; de monaſterio expenſæ neceſſarię debent adminiſtrari. Itẽ contra confirmationem ſummi pontificis non eſt aliquatenùs iudicandũ, niſì nouum emerſerit mandatũ, aut certũ ſit, ipſam per falſam ſuggeſtionem impetratam.

17 Clandeſtina matrimonia à cõtrahentibus publicata, ab eccleſia ſunt recipiẽda: genitiq; in tali matrimonio, ſunt legitimi.

18 Inſtitutiones vel deſtitutiões ſinè fratrum conſilio non ſunt faciendæ.

19 De eodem, & quòd in confirmationibus abſentum nomina nõ ſunt ſcribenda.

20 Teſtamẽta coram presbytero, vel tribus vel duobus alijs facta, rata ſunt & firma.

21 Eccleſia adulterio polluta, per adſperſionem aquæ benedictæ debet reconciliari: & propter peccatum vnius, alijs purgatio eſt indicenda.

22 Sacerdos infirmum vno tantùm præſente clerico, vel etiã ſolus, inũgere poteſt. Item, feſtum beati Matthiæ in anno biſſextili, in primo vel ſecundo die poteſt celebrari.

brari. Item, mulier à viro ſuo pro crimine aliquatenùs non eſt ſeparanda, niſì vbi eam ad maleficia tranſire contigerit, de viro ſimiliter ſtatuentes.

23 Si verò ad alienas partes ſe tranſtulerit, ibique per decennium moram fecerit, & redire noluerit: poterit inter ipſum & vxorem eius diuortium celebrari, ſed proles ante diuortium procreata, eſt legitima.

24 Raptor dici non debet, qui mulieris habuerit conſenſum: & poſt carnis commixtionem, matrimonium eſt perfectum.

25 Ea quæ propter filium proprium quē interemerat, à viro eſt abiurata, eidem viro debet reſtitui, & ei de commiſſo pœnitentia indici.

26 Confeſſio coacta nō valet. Item, Cùm cauſa duobus committitur, ſententia vnius non valet.

27 Si quis aliquem interfecerit, ab altaris miniſterio debet ceſſare.

28 Propter naturalem frigiditatem vel alia maleficia, legitimè coniuncti non ſunt ſeparandi. Item qui non eſt aptus debitū reddere vxori, ad matrimonium contrahendū aptus minimè reputatur.

29 Ad arctiorem religionem licitum eſt tranſire. Item, licèt inter aliquos publica & notoria ſit parentela, non poſſunt tamē ab inuicèm abſque iudicio Eccleſiæ ſeparari. Licèt notorium ſit & publicum, aliquem cognatam ſuam duxiſſe, ſi non appareāt aliqui qui velint matrimonium impetere, non ſunt ſeparandi, niſì in primo vel ſecundo gradu conſanguinitatis ſint coniuncti. Decimæ à laicis iure hæreditario non poſſunt poſſideri.

30 De eucharistia in ore mulieris in carnem verſa.

31 Licitum eſt, à ſponſalitijs recedere, & ad vitam contemplatiuam venire. Si quis aliquam petat in vxorem, cuius viri cōſanguineam ſe cognouiſſe dicat, non eſt inter eos matrimonium contrahendum, niſì ſit iuramento firmatum.

31 Si mulier iudicio Eccleſię ab aliquo ſit ſeparata, & alij ſinè contradictione Eccleſiæ matrimonio copulata, non poteſt ſecūdus vir ab ea recedere, licèt prior vir viuat.

32 Clerici obtentu patronatûs ab Eccleſijs canonicè acquiſitis non ſunt amouēdi.

33 Non eſt ius patronatûs vel eccleſiaſticum beneficium, niſì requiſita epiſcopi licentia, in foro ſeculari ab aliquo vendicandum.

Videatur ipſe locus. 35 Laicus eccleſiam ſpolians, eſt excommunicandus.

35 Eccleſia iudicat aliquem diris quæſtionibus ſubijciendum.

36 Appellationibus, vt Iudæi Chriſtiana mancipia habeant, factis, non eſt aliquatenùs deferendum. Item non licet Iudæis nouas conſtituere ſynagogas, aut altiores, aut ampliores facere, aut precioſiores.

37 Lite pendente, nihil eſt innouandum.

38 A clericis & presbyteris, quanuìs fornicarijs, quandiù ab eccleſia tolerantur, licitè diuina officia audiuntur, & alia eccleſiaſtica recipiuntur ſacramenta.

39 Vbi quis percipit ſpiritualia, ibì dare debet temporalia.

40 Decimæ noualium eccleſiæ, in cuius parochia territorium eſt, perſolui debent. Item, laici à clericis vel cōuerſis decimas de laboribus ſuis exigere non debēt. Item qui à colonis tertiam vel quartam partem laborum ſuorum ante ſolutionem decimarum recipiunt, decimam de portione ſua, ſcilicet quod colonus de ſua, perſoluere tenetur.

41 Si quis per verba de præſenti aliquam deſponſauerit, licèt ea incognita, aliam acceperit & cognouerit, ab ea debet ſeparari, & primæ adhærere. Si verò promiſſio facta eſt tantùm de futuro, de violatione iuramenti pœnitentia eſt iniungenda. Item, Lite pendente nihil eſt innouandum: Item, Matrimonium contra interdictum Eccleſiæ factum, eſt irritandum. Item, matrimonium prætextu minoris ætatis non eſt diſſoluendum, cùm malitia ſuppleat ætatem. Item, matrimonium vi contractū, niſì poſtmodùm conſenſus acceſſerit, poteſt irritari.

42 In dubijs, viciniæ fama eſt inquirenda: & quòd inſtrumētum ab eo cognitum qui officium gerebat, ratum & firmum eſt habendum.

43 Iuramentum à iurantibus adinuicèm poteſt remitti.

44 Non baptizatus vel cōfirmatus, in baptiſmo vel chriſmate alium in filium ſuſcipere non poteſt.

45 Presbyter ordinatus nō baptizatus, debet baptizari, & iterùm ordinari, & omnes ab eo baptizati.

46 Mulier à viro ſeparata, dotem debet habere, & poſt annum alium poteſt accipere virum.

47. Qui eodem crimine eſt infectus, cōtra alium non poteſt teſtificari: cùm nulli de ſe confeſſo, aduersùs alium in eodem crimine ſit credendum.

48 Iudicio Eccleſię poteſt quis pœna pecuniaria mulctari, & quæſtionibus ſubijci duris.

49 Licèt aliquis confiteatur, ante matrimonium ſe vxorē fratris ſui cognouiſſe, niſì hoc publicum ſit & notorium, non eſt ꝓpter hoc inter eos diuortium celebrandum. Item Sarracenus mulierem tenens Chriſtianam, eſt puniendus, & ipſa ſimiliter.

50 Iudicio aquę frigidæ purgatus, ſi fama laborat, & teſtes non appareant, iterùm ſe debet purgare, quoniam in eccleſiaſticis iudicia inhibita ſunt peregrina. Item purgatores debent iurare, quia purgatū credunt verum iuràſſe.

51 In.

51 Interdicti vel excómunicati ſi diuina præſumpſerint officia celebrare, perpetuò ſunt deponendi, niſi multitudo ſit in cauſa. Multi verò ſunt quadraginta.

52 Si excommunicatus lecto ægritudinis detineatur, & propinqui eius pro eo ſatis fecerint, Chriſtianam poterit & debet habere ſepulturam.

53 Vbi prætextu appellationis crimé noſcitur committendum, non eſt appellationi deferendum. Item, ſi excommunicatus præſtito iuramento iudicio Eccleſiæ ſiſti, fuerit abſolutus, ſtatim appellans, per eandem ſententiam compelli poteſt vel appellationem proſequi, vel iudicio Eccleſiæ ſtare.

54 Appellationi de omni grauamine interpoſitæ non eſt deferendum. Si verò de omni grauamine, quod in vna cauſa poteſt contingere, fuerit appellatum, eſt ſuperſedendum.

55 Sacerdos ſciens aliquem reum criminis, ad inſtantiam illius qui damnũ paſſus eſt, poteſt eum excommunicare, non tamé poteſt eum à publicis officijs remouere.

56 Seruus niſi ſit manumiſſus, nó eſt ordinandus. Si verò aliqua calliditate fuerit ordinatus, eſt deponendus, dominoq́; reſtituendus.

57 Impetitus de Simonia, iurare debet, quòd nec ipſe, nec alius pro eo, ſe ſciente, precium dedit. Item purgatores debét iurare, quòd credunt ipſum verum iuráſſe.

58 Res Eccleſiaſtica iure hæreditario nó poteſt poſſideri.

59 Subdiaconus matrimonium contrahens, non poteſt promoueri, nec in ſubdiaconatu tolerari, niſi habitum ſuſceperit religionis: in minoribus tamé ordinibus poteſt miniſtrare.

60 Filij clericorum, ſiue geniti ſint in ſacerdotio, ſiue non, in Eccleſiaſticis rebus patribus primo loco ſuccedere nó poſſunt. Si verò vnus plures Eccleſias, quas pater eius tenuerat, ſit adeptus: vna, dum tamen ſufficiat, debet eſſe contentus.

61 Poſteriores literæ prioribus præiudicant, ſi non ſint veritate tacita impetratæ.

62 Qui, cùm non eſſet ſacerdos, Miſſam publicè celebrare præſumpſit, non poteſt poſtmodùm ad ſacerdotiũ promoueri, ſed ei poteſt de miſericordia beneficiũ Eccleſiaſticum aſſignari.

63 Si ſponſalia inter aliquos ſint contracta, & alter ante carnis commixtionem lepram incurrerit, non eſt alter ad conſummandam maritalem copulam cogendus. Si mulier conſortium viri propter hæreſim declinauit, ea ſcilicet intentione, vt eum ab errore conuerteret: eo reuertente, cogenda matrimonium redintegrare: Si verò iudicio Eccleſiæ fuerit ſeparata, ad recipiendum eum non eſt cogenda. Mulier, quemadmodùm & vir, liberam ſibi poteſt præeligere ſepulturam. Vbi non inuenitur aliquid diffinitum, conſuetudini eſt relinquendum.

64 Si quis diaconatûs ordine poſtpoſito, officium presbyteri ſuſceperit, ſi id nó ex malitia fecerit, competenti tempore ei poteſt diaconatûs ordo impendi, & poſtmodùm poterit in officio ſacerdotis permanere.

65 Si quis fuerit infamatus, accuſatoribus deficientibus, debet ſe purgare.

66 Metropolitanus iure metropolitico cauſas audire non poteſt, niſi per appellationem ad eum deferantur. Si verò legatus fuerit, vniuerſas cauſas legationis obtentu, licèt ad eum per appellationem non deferantur, poterit audire.

67 Qui de rebus Eccleſiaſticis nolũt teſtimoniũ perhibere, ſi aliàs veritas nequiuerit elici, ad id ſunt compellendi. Item, Si clerici paſſi ſint iniuriam, & id nequiuerint teſtibus comprobare: licèt vnius teſtimonio ſtandum non ſit, tamen propter reuerentiam clericalis ordinis, ipſorum iuramento fides eſt adhibenda. Item qui pro abſolutione ad ſedem Apoſtolicam ſunt mittendi, ſi valetudine præpediantur, ab epiſcopo poſſunt abſolui, præſtito iuraméto, quòd priſtinæ ſanitati reſtituti, Apoſtolico conſpectui ſe repræſentent. Item fœmineo ſexui, pueris, ac ſenib⁹ liberè poteſt diſpẽſare. Item eccleſiæ ſi ſanguinis vel ſeminis effuſione ſunt pollutæ, cum proceſſione & aquæ benedictæ adſperſione ſunt reconciliandæ.

1 Maioris & ſanioris partis debet ſententia præualere. *Hæc ſunt primę Partis capitula, nec tamé omnia, ſed tantùm 10.*

2 Ordinationes ab hæreſiarchis & ab ordinatis ab eis factæ, & alienationes vel inuaſiones de rebus Eccleſiaſticis, omni debent firmitate carere. Item qui iuramentũ ſpontè præſtitit de tenendo ſchiſmate, debet ſuſpendi.

3 Nullus debet in Epiſcopum eligi, niſi ſit triginta annorum, & de legitimo matrimonio natus. Item nulli regimen eccleſiarum vel cura animarum eſt committenda, niſi 25. annum attigerit. Item archidiaconus, debet eſſe diaconus: Decanus, presbyter.

4 Prælati in procurationibus ſuis nó debent ſubditis eſſe oneroſi. & archiepiſcopus quadraginta vel quinquaginta euectionis numerum in viſitatione parochiæ nó debet excedere: Cardinales, viginti vel 25: Epiſcopi, viginti vel triginta: Archidiaconi, quinque vel ſeptem. Decani duobus equis debent eſſe contenti, nec cum canibus venatorijs vel auibus proficiſci. Item epiſcopi non debent ſubditos tallijs & exactionibus grauare, licèt pro magna neceſ-

ſitate moderatum cum charitate auxilium valeant poſtulare. Archidiaconi vel decani nullas tallias vel exactiones in ſubditos poſſunt exercere, &c.

5 Si Epiſcopus aliquem ſinè certo titulo ordinauerit, ſi proprium non habuit, vndè ſuſtẽtari valeat, ei debet neceſſaria ſubminiſtrare.

6 Nè prælati ſinè canonica admonitione ſuſpẽſionis vel excommunicationis ſentẽtiam proferãt in ſubiectos: nec ſubiecti ante ingreſſum cauſæ in vocem prorumpant appellationis: & nè religioſi, pro euitanda diſciplina appellantes, audiantur. Item ſi appellans proſequi appellatiõem neglexerit, eo qui appellatus fuerat, veniente, debet ei recompenſatio fieri expenſarum.

7 Nè pro perſonis eccleſiaſticis ad ſedem deducendis, vel ſacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiàm nubentibus benedicendis, vel alijs Eccleſiaſticis ſacramẽtis aliquid exigatur, & nè noui cẽſus à prælatis eccleſijs imponantur, nec veteres augeãtur, nec partem reddituum audeant ſibi appropriare.

8 Nè eccleſiæ vel eccleſiaſtica beneficia alicui tribuantur vel promittantur, anteq̃ vacent: & vt vacantes, infra 6. menſes perſonis dignis conferantur.

9 Nè eccleſiæ vel decimæ de manu laici recipiantur, vel in eis abſque licentia Epiſcopi aliqui inſtituantur: & nè ab eis inſtituti, ab aliquo ſinè eo amoueantur: & nè hoſpitalarij vel templarij in Eccleſia interdicta, niſi ſemèl in anno, diuina præſumant officia celebrare, nec tunc mortuos ſepeliant: & nè aliqui ab epiſcoporum poteſtate eximantur, obtentu alicuius religiõis, niſi ſe omninò religioni vel fraternitati contulerint, propria relinquentes.

10 Nè religioſi precio recipiantur, nec peculium habere permittantur, vel in Eccleſijs parochialibus ponantur: & de pœna contra hoc venientium, & nè aliqua obedientia pro precio alicui tradatur.

CONCILIVM LATERANENSE SVB PONTIFICE SVMmo Alexandro III.

ANNO AB INCARNATIONE DOMINI M. C. LXXX. PRAESIDENTE ROMANAE ECCLESIAE

*Papa Alexandro III. anno Pontificatûs eius XX. menſe Martio, indictione * XXV. die menſis ſecundo, præſidente eodem ſummo Pontifice, ſancta ſynodus in baſilica, quæ appellatur Conſtantiniana, ducentorum LXXX. Epiſcoporum celebrata, eſt.*

DE ELECTIONE SVMMI PONTIFICIS.

Pars I. LICET de euitanda diſcordia in electione ſummi pontificis, manifeſta ſatìs à noſtris prædeceſſoribus conſtituta manauerint: tamen quia ſæpè poſt illa per improbę ambitionis audaciam, grauem paſſa eſt Eccleſia ſciſſuram: nos etiàm ad malum hoc euitandum, de conſilio fratrum noſtrorum & ſacri approbatione concilij aliquid decreuimus adiungendum. Statuimus igitur, vt ſi fortè inimico homine ſuperſeminante zizaniam, inter Cardinales de ſubſtituendo pontificẽ, non potuerit concordia plena eſſe, & duabus partibus cõcordantibus, tertia pars noluerit concordare, aut ſibi alium preſumpſerit ordinare: ille Romanus pontifex habeatur, qui à duabus partibus fuerit electus, & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confiſus, quia rem non poteſt, ſibi nomen Epiſcopi vſurpauerit: tam ipſe, quàm qui eũ receperint, excommunicationi ſubiaceant, & totius ſacri ordinis priuatione mulctentur, ità vt viatici eis etiàm, niſi tantùm in vltimis, communio denegetur: & niſi reſipuerint, cum Dathan & Abiron, quos terra viuos abſorbuit, accipiãt portionem. Prætereà ſi à paucioribus aliquis, quàm à duabus partibus fuerit electus ad Apoſtolatûs officium, niſi maior cõcordia interceſſerit, nullatenùs aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubiaceat, ſi humiliter noluerit abſtinere. Ex hoc tamẽ nullum canonicis conſtitutionibus & alijs Eccleſiaſticis, præiudicium generetur, in quib⁹ maioris & ſenioris partis debet ſententia præualere: quia quod in eis dubium venerit, ſuperioris poterit iudicio diffiniri. In Romana verò Eccleſia aliquid ſpeciale conſtituitur, quia non poteſt recurſus ad ſuperiorem haberi.

Di. 23. In nomine.

Num. 16.

CAP. 2.

QVod à prædeceſſore noſtro felicis memorię Innocentio factum eſt, innouantes, ordinationes ab Octauiano &

ano & Guidone hæreſiarchis, necnõ & Io-
anne* Struinẽſi, qui eos ſecutus eſt, ſactas,
& ab ordinatis ab eis, irritas eſſe cenſemus:
C.1 q.7. Conueni-entibus. adijcientes etiàm, vt ſi qui dignitates Eccle-
ſiaſticas ſeu beneficia per prædictos ſchi-
C.13. q.1. Dicimus. ſmaticos receperunt, careant impetratis.
C.12. q. 2. Alienationes. Alienationes quoquè ſeu inuaſiones, quæ
per eoſdem ſchiſmaticos ſiue per laicos ſa-
ctæ ſunt de rebus eccleſiaſticis, omni care-
ant firmitate, & ad Eccleſiam ſinè omĩ eius
onere reuertantur. Si quis autem contra ire
prȩſumpſerit, excommunicationi ſe nouerit ſubiacere. Illos autem qui ſpontè iura-
mentum de tenendo ſchiſmate præſtite-
rint, à ſacris ordinibus & dignitatibus de-
creuimus manere ſuſpenſos.

CAP. 3.

CVm in ſacris ordinibus & miniſterijs
Eccleſiaſticis, & ætatis maturitas, &
morum grauitas, & ſciẽtia literarum ſit in-
quirenda: multo ſortiùs hoc in Epiſcopo
oportet inquiri, qui ad curam poſitus alio-
rum, in ſeipſo debet oſtẽdere, qualiter ali-
os in domo Domini oporteat conuerſari.
Eapropter, nè quod à quibuſdam ex neceſ-
ſitate temporis ſactum eſt, in exemplũ tra-
hatur apoſtaſis: prȩſenti decreto ſtatuimus,
vt nullus in Epiſcopum eligatur, niſì qui
iam trigeſimum ætatis annum egerit, & de
legitimo ſit matrimonio natus, qui etiàm
vita & ſcientia commendabilis demõſtre-
tur. Cùm autem electus fuerit, & cõfirma-
tionem acceperit, & Eccleſiaſticorũ hono-
rum adminiſtrationem habuerit, decurſo
tempore, de cõſecrandis Epiſcopis à cano-
Dist.75. quoniam. nibus definito: is ad quem ſpectant bene-
ficia quæ habuerat, diſponẽdi de illis libe-
Dist. 13. Si qui Episc. ram habeat ſacultatẽ. Inſeriora etiàm mi-
niſteria, vtputà decanatus, archidiacona-
tus, & alia quæ animarum curam habẽt an-
nexam, nullus omninò ſuſcipiat: Sed nec
parochialium Eccleſiarum regimẽ, niſì qui
iam vigeſimumquintum ætatis annum at-
tigerit, & qui ſcientia & moribus exiſtat
commendandus. Cùm autem aſſumptus
fuerit, ſi archidiaconus in diaconem, & de-
cani & reliqui admoniti, non fuerint præ-
fixo à canonibus tempore in presbyteros
ordinati, & ab illo remoueantur officio, &
allj conferatur, qui & velit & poſſit conue-
niẽter illud implere. Nec proſit illis appel-
lationis diffugium, ſi ſortè in tranſgreſſio-
nem conſtitutionis iſtius * institutionis per
appellationem voluẽrint ſe tueri. Hoc ſanè
non ſolùm de promouendis, ſed de his eti-
àm qui iam promoti ſunt, ſi canones non
obſiſtant, præcipimus obſeruandum. Cle-
* verò rici * ſanè ſi contra formam iſtam quenquã
elegerint, & eligendi poteſtate tunc priua-
tos, & ab eccleſiaſticis beneficijs triennio
ſe nouerint ſuſpenſos. Dignum eſt enim,
vt quos timor Dei à malo non reuocat, Ec-
cleſiaſticæ tamen coërceat ſeueritas diſci-
plinæ. Epiſcopus autem ſi cui ſecerit, aut fi-
11.q.3. Priuilegium. eri conſenſerit contra hoc, in conferendis
Dist.63. Si fortè. prædictis poteſtatem ſuam amittat: & per
Capitulum, aut per metropolitanum, ſi ca-
pitulũ concordare nequiuerit, ordinẽtur.

CAP. 4.

CVm Apoſtolus ſe & ſuos proprijs ma- 1 Theſ.2.b
nibus decreuerit * exhibendos, vt lo- 2.Theſ.3.b
cum prædicandi auſerret pſeudo apoſto- * alendos.
lis, & illis quibus prædicabat, non exiſteret
oneroſus: graue nimìs & emendatione ſo-
re dignum dinoſcitur, quòd quidam fratrũ
coëpiſcoporũ noſtrorum ità graues in pro-
curationibus ſuis ſubditis exiſtunt, vt pro
huiuſmodi cauſa interdùm ornamenta ec-
cleſiaſtica ſubditi compellantur exponere,
& longi temporis victum breuis hora con-
ſumat. Quocircà ſtatuimus, quòd archie-
piſcopi parochias viſitantes, pro diuerſitate
prouinciarum & ſacultatibus eccleſiarum,
quadraginta vel quinquaginta euectionis
numerum non excedant: Cardinales verò, Di.10.q.3.
vigintiquinque non excedant: Epiſcopi, Relatum.
viginti vel triginta nequaquàm excedant:
Archidiaconi, quinq; aut ſeptem: Decani
conſtituti ſub ipſis, duobus equis exiſtant
contẽti. Cum canibus venatorijs & auibus
nõ proficiſcantur: ſed ità procedant, vt nõ
quæ ſunt ſua, ſed quȩ Ieſu Chriſti, quærere
videantur. Prohibemus etiàm, nè ſubditos
ſuos tallijs & exactionib9 Epiſcopi grauare
præſumant. Suſtinemus autem pro multis
neceſſitatibus, quȩ aliquotiès ſuperueniũt,
vt ſi manifeſta & rationabilis cauſa extite-
rit, cum charitate moderatum ab eis valeãt
auxilium poſtulare. Cùm enim dicat Apo- 2.Co.12.c
ſtolus, non debent parentibus filij theſau-
rizare, ſed parentes filijs: multùm longè à
paterna pietate videt, ſi præpoſiti ſuis ſub-
ditis graues exiſtãt, quos in cunctis neceſ-
ſitatibus paſtoris more ſouere debent. Ar-
chidiaconi autẽ ſiue decani nullas exactio-
nes vel tallias in presbyteros ſeu clericos
exercere præſumant. Sanè quod de prædi-
cto numero euectionis ſecundùm tolerã- Di.94. dictum est.
tiam dictum eſt, in illis locis poterit obſer-
uari, in quibus ampliores ſunt redditus &
Eccleſiæ ſacultates. In pauperioribus antẽ
locis tantam volumus teneri menſuram, vt
ex acceſſu maiorum, minores non debeãt
grauari: nè ſub tali indulgentia illi qui pau-
cioribus equis vti ſolebant, hactenùs plu-
rimam ſibi credant poteſtatem indultam.

CAP. 5.

EPiſcopus ſi aliquem ſinè certo titulo,
de quo neceſſaria vitæ percipiat, in di-
aconum vel presbyterum ordinauerit: tam
diù neceſſaria ei ſubminiſtret, donèc in ali-
qua ei eccleſia conuenientia ſtipendia mi-
litiæ clericali aſſignet: niſì ſortè talis qui
ordinatur, extiterit, qui de ſua vel paterna Dist.1.q.1.
hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere. Clericor.

CAP. 6.

Di.16.q.1. cap.vlt.

Reprehenſibilis valdè conſuetudo in quibuſdam partibus inoleuit, vt fratres & coëpiſcopi noſtri, ſeu etiàm archidiaconi, quos appellaturos in cauſis ſuis exiſtimãt, nulla penitùs admonitione pręmiſſa, ſuſpenſionis vel excommunicationis in eos ferant ſentsntiam. Alij etiàm dum ſuperioris ſententiam & diſciplinam canonicam reformidant, ſinè vllo grauamine appellationem objiciunt, & ad defenſionem iniquitatis vſurpant, quod ad ſubſidiũ innocentium dinoſcitur inſtitutum. Quocircà nè vel prælati valeant ſinè cauſa grauare ſubiectos, vel ſubditi pro ſua volũtate ſub appellatiõis obtentu correctionem valeant eludere prælatorum: præſenti decreto ſtatuimus, vt nec prælati, niſì canonica commonitione præmiſſa, ſuſpenſionis vel excommunicationis ſentẽtiam proferant in ſubiectos: niſi fortè talis ſit culpa, quæ ipſo genere ſuo excommunicationis pœnam inducat: nec ſubiecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam ante ingreſſum cauſæ in vocem appellationis prorumpant. Si verò quiſquam pro ſua neceſſitate crediderit appellandum, competens ei ad proſequendam appellationem terminus præfigatur. Infra quem ſi fortè perſequi neglexerit, liberè tunc epiſcopus ſua authoritate vtatur. Si autem in quocunque negocio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerit, veniẽte, qui appellauerit, venire neglexerit, ſi proprium quid habuit, competentem ei recõpenſationem faciat expẽſarum: vt hoc ſaltem timore perterritus, in grauamen alterius nõ facilè quis appellet. Præcipuè verò in locis religioſis hoc volumus obſeruari, nè monachi ſiue quicunq; religioſi, cùm ꝓ aliquo exceſſu fuerint corrigendi, contra regularem prælati ſui & capituli diſciplinam appellare præſumãt: ſed humiliter ac deuotè ſuſcipiant, quod pro ſalute ſua vtiliter eis fuerit iniunctum.

Di.11. q.3. Si epiſcopus for.

ſ. fruſtratoriè & ſinè cauſa. Secùs aũt eſt, ſi à manifeſta iniuria.

CAP. 7.

Cum in Eccleſiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & quod gratis receptum eſt, gratìs impendi: horribile nimìs eſt, quod in quibuſdam eccleſijs locum venalitas perhibetur habere, ità vt ꝓ epiſcopis vel abbatibus ſeu quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis ponẽdis in ſede, ſeu introducendis presbyteris in eccleſiã, necnon pro ſepulturis & exequijs mortuorũ, & benedictionibus nubẽtium, ſeu alijs ſacramentis aliquid exigatur: & ille qui indiget, non poſſit iſta percipere, niſì manum implere curauerit largitoris. Putant plures ex hoc ſibi licere, quia legem mortis de lõga inualuiſſe conſuetudine arbitrantur, nõ ſatis, quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes, quòd tãto grauiora ſunt crimina, quãto diutiùs animam infelicem tenuerint alligatam. Nè igitur hoc decætero fiat, & vel pro perſonis eccleſiaſticis deducendis ad ſedem, vel ſacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiàm nubentibus benedicendis, ſeu etiàm alijs ſacramentis aliquid exigatur, diſtrictiùs inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Giezi ſe nouerit habiturum: cuius factũ, turpis muneris exactione imitatur. Prohibemus inſupèr, nè noui cenſus ab epiſcopis vel abbatibus, alijs'ue prælatis imponantur eccleſijs, nec veteres augeantur, nec partem reddituum ſuis vſibus appropriare præſumant: ſed libertates quas ſibi maiores deſiderant cõſeruari, minoribus quoquè ſuis bona voluntate conſeruent. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit, habeatur.

c.1.Nullus epiſco. 34.q.7.Flagitia

4.Reg.5.

CAP. 8.

Nulla Eccleſiaſtica miniſteria ſeu etiã beneficia vel Eccleſiæ alicui tribuãtur ſeu promittantur, antequàm vacent, nè deſiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum & beneficiũ ſe credidit ſucceſſurum. Cùm enim id etiàm in ipſis gentilium legibus inueniatur prohibitum, turpe nimìs eſt & diuini plenum animaduerſione iudicij, ſi locum in Dei Eccleſia futuræ ſucceſſiõis expectatio habeat, quã etiàm damnare ipſi gentiles homines curauerũt. Cùm verò Prębẽdas eccleſiaſticas ſeu quęlibet officia in aliqua eccleſia vacare contigerit, vel etiàm ſi modò vacant, non diù maneant in ſuſpenſo, ſed infra ſex menſes perſonis quæ dignè adminiſtrare valeant, conferantur. Si autem Epiſcopus vbì ad eũ ſpectauerit, conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur. Quòd ſi ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit, Epiſcopus hoc ſecũdùm Deum cum virorum religioſorũ conſilio exequatur. Aut ſi omnes fortè neglexerint, metropolitanus de ipſis ſecundùm Deum abſque illorum contradictione diſponat.

Di.63.Obeuntibus.

CAP. 9.

Cum & plantare ſacram religionem, & plantatam fouere modis omibus debeamus: nũquàm hoc meliùs exequemur, quàm ſi nutrire quę recta ſunt, & corrigere quæ profectum veritatis impediunt, commiſſa nobis authoritate curamus. Fratrum autem & coepiſcoporum noſtrorum vehementi conqueſtione cõperimus, quòd fratres Templi & Hoſpitalis, alij quoquè religioſæ profeſſionis, indulta ſibi ab Apoſtolica ſede excedentes priuilegia, contra epiſcopalem authoritatem multa præſumunt, quę & ſcandalum generant in populo Dei, & graue pariunt periculum animarũ. Proponunt enim, quòd eccleſias recipiant de manibus laicorum, excommunicatos & interdictos ad Eccleſiaſtica ſacramenta & ſepulturam admittant, in eccleſijs ſuis pręter

eorum

eorum conſcientiam & inſtituant & amoueant ſacerdotes, & fratribus eorũ ad eleemoſynas quærendas euntibus, cùm indultum ſit eis, vt in aduentu eorum ſemèl in anno eccleſiæ aperiantur, atq; in eis diuina celebrentur officia: plures ex eis de vna ſiue diuerſis domibus ad locum interdictũ ſæpiùs accedentes, indulgentia priuilegiorum in celebrandis officijs abutuntur, & tunc mortuos apud prædictas eccleſias ſepelire præſumunt.

10 q. 3. Priuilegium.

Occaſione quoquè fraternitatum, quas in pluribus locis faciunt, robur Epiſcnpalis authoritatis eneruant, dum contra eorum ſentẽtiam ſub aliquorum priuilegiorum obtentu munire cunctos intendunt, qui ad eorum fraternitatẽ volunt accedere, & ſe conferre. In his quia non tam de maiorum conſciẽntia vel conſilio, quàm de minorum indiſcretiõe quorundam exceditur: & remouenda ea in quibus excedunt, & quæ dubietatem faciunt, declaranda decreuimus. Eccleſias ſanè & decimas de manu laicorum ſinè conſenſu epiſcoporum, tam illos, quàm quoſcunque alios religioſos recipere prohibemus, dimiſſis etiàm quas contra tenorem iſtũ moderno tempore receperunt: excommunicatos & nominatìm interdictos, tam ab illis quàm ab omnibus alijs, iuxta epiſcoporum ſententiam, ſtatuimus euitandos.

16. q. 7. Quoſi quis.

In eccleſijs ſuis, quę ad eos pleno iure nõ pertinent, inſtituendos presbyteros epiſcopis præſentẽt, vt eis quidem de plebis cura reſpondeant, ipſis verò pro rebus temporalibus rationem exhibeant competẽtem. Inſtitutos autem, epiſcopis inconſultis, non audeant remouere. Si verò Templarij ſiue Hoſpitalarij ad Eccleſiaſticum interdictũ venerint, non niſi ſemèl in anno ad eccleſiaſticum admittantur officium, nec tũc ibì corpora ſepeliant defunctorum. De fraternitatibus hoc ſtatuimus, vt ſi nõ ſe prædictis fratribus omìnò reddiderint, ſed in ſuis proprietatibus duxerint remanẽdum, propter hoc ab epiſcoporum ſentẽtia nullatenùs eximantur: ſed poteſtatem ſuam in eos, ſicut in alios parochianos ſuos exerceant, cũ pro ſuis exceſſibus ſuerint corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum eſt, de alijs quoquè religioſis, qui præſumptione ſua epiſcoporum iura præripiunt, & contra canonicas eorum ſententias & tenorem priuilęgiorum noſtrorum venire præſumunt, præcipimus obſeruari. Si autem contra hoc inſtitutum venerint, & Eccleſiæ in quibus iſta præſumpſerint, ſubiaceant interdicto, & quod egerint, irritum habeatur.

CAP. 10.

MOnachi non precio recipiantur in monaſterio, non peculium permittantur habere, non ſinguli per villas & oppida ſeu ad quaſcunq; parochiales ponantur eccleſias: ſed in maiori cõuentu aut cũ aliquibus fratribus maneant: nec ſoli inter ſeculares homines ſpiritualium hoſtiũ cõflictionem expectent, Salomone dicente: Væ ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem. (Eccl. 4. c)

Si quis autem exactus pro ſua receptiõe aliquid dederit, ad ſacros ordines non aſſcendat. Is autem qui acceperit, officij ſui priuatione mulctetur. Si verò peculium habuerit, niſì ei ab Abbate pro iniuncta fuerit adminiſtratione permiſſum, de communione remoneatur altaris: & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres recipiat ſepulturã. Quod etiàm de diuerſis religioſis præcipimus obſeruari. Abbas etiã qui iſta diligenter non curauerit, officij ſui iacturam ſe nouerit incurſurum. Prioratus quoquè ſiue Obedientiæ, precij datione nulla tradantur. Alioqui & dantes & accipientes, à miniſterio fiant eccleſiaſtico alieni. Priores verò cùm in conuentualibus eccleſijs, fuerint cõſtituti, niſì pro manifeſta cauſa & rationabili nõ mutentur, videlicet ſi fuerint dilapidatores, nec continẽter vixerint, aut aliquid tale egerint, ꝓ quo amouendi meritò videantur: aut ſi etiàm pro neceſſitate maioris officij, de conſilio fratrum fuerint transferendi.

CAP. 11.

CLerici in ſacris ordinibus conſtituti, qui mulierculas ſuas in domibus ſuis incontinentiæ nota tenuerint, aut abijciãt eas, & continenter viuant, aut ab officio & beneficio eccleſiaſtico fiant alieni. (Diſt. 32. Interdix. Diſt. 81. Volumus.)

Quicũque incontinentia illa quæ cõtra naturam eſt, propter quam venit ira dei in filios diffidentiæ, & quinque ciuitates igne cõſumpſit, depræhenſi fuerint laborare: ſi clerici fuerint, eijciantur à clero, vel ad pœnitentiam agendam in monaſterijs detrudãtur: ſi laici, excommunicationi ſubdantur, & à cœtu fidelium fiant prorsùs alieni. Monaſteria pręterea ſanctimonialium, ſi quiſquã clericus ſinè manifeſta & neceſſaria cauſa frequentare præſumpſerit, per Epiſcopum arceatur: & ſi nõ deſtiterit, à beneficio Eccleſiaſtico reddatur immunis.

CAP. 12.

CLerici in ſubdiaconatu & ſuprà, & in minoribus quoquè ordinibus, ſi ſtipendijs eccleſiaſticis ſuſtentantur, corã iudice ſeculari aduocati in negocijs fieri nõ præſumant, niſì propriam vel Eccleſiæ ſuæ cauſam fuerint proſecuti, aut pro miſerabilibus fortè perſonis, quæ proprias cauſas adminiſtrare non poſſunt. (In criminibus nõ vt aduocati, ſed vt intercessores pro reo ſupplicãt.)

Sec nec procurationes villarum aut iuriſdictiones etiàm ſeculares ſub aliquibus principibus vel ſecularibus viris, vt iuſtitiarij eorum fiant, clericorum quiſquam aſſumere præſumat. Si quis aduersùs hoc venire tentauerit, (quoniam contra doctrinam Apoſtoli eſt, dicen-

1. Tim. 2. dicentis: Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſecularibus) & ſeculariter agit, ab eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus, pro eo quòd officio clericali neglecto, fluctibus ſeculi, vt potentibus ſeculi placeat, ſe immergit. Diſtrictiùs autem decreuimus puniẽdum, ſi religioſorum quiſquam aliquid prædictorum audeat attentare.

CAP. 13.

Diſtin. 70. Sanctorũ.

QVia nonnulli modum auaritiæ non ponẽtes, dignitates eccleſiaſticas, & plures eccleſias parochiales contra ſacrorũ canonum inſtituta nituntur adquirere, ità vt cùm vnum officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vendicent plurimorum, nè id decæterò fiat, diſtrictiùs inhibemus. Cùm igitur eccleſia vel eccleſiaſticum miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam eius per ſeipſum valeat exercere: quod ſi aliter fuerit actum, & qui receperit quod contra ſacros canones accepit, amittat: & qui dederit, largiendi poteſtate priuetur.

CAP. 14.

Di. 8. quod contra.

QVia intantùm iam quorundam proceſſit ambitio, vt non duas vel tres, ſed ſex aut plures eccleſias perhibeantur habere, nec duabus debitam poſſint prouiſionem impendere: per fratres & coepiſcopos noſtros chariſſimos emendari præcipimus: & de multitudine canonibus inimica, quæ diſſolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum: eorum, qui Eccleſijs dignè valeant deſeruire, volumus eccleſiaſticis beneficijs indigentiam ſubleuari. Præterea quia intantùm quorundam laicorum proceſſit audacia, vt epiſcoporum authoritate neglecta, clericos inſtituãt in eccleſijs, & remoueant etiàm cùm voluerint, poſſeſſiones quoq; atq; alia bona Eccleſiaſtica ꝓ ſua plurimùm volũtate diſtribuant, & iam eccleſias ipſas quàm eorũ homines, tallijs & exactiõibus præſumant grauare: eos qui amodò iſta cõmiſerint, anathemate decernimus feriẽdos. Presbyter autem ſiue clericus, qui eccleſiam per laicos ſinè proprij epiſcopi authoritate receperit tenendam, communiõe priuetur: & ſi perſtiterit, à miniſterio eccleſiaſtico & ordine deponatur. Sanè quia laici quidam Eccleſiaſticas perſonas & ipſos etiàm Epiſcopos ſuo iudicio ſtare compellunt: eos qui decæterò id pręſumpſerint, à communiõe fidelium decernimus ſegregandos. Prohibemus etiàm, nè laici decimas cum animarum ſuarum periculo retinentes, in alios laicos poſſint aliquo modo transferre. Si quis verò receperit, & eccleſiæ nõ tradiderit, Chriſtiana ſepultura priuetur.

16 q. 7. Per laicos.

CAP. 15.

Di 86. Nõ ſatis.

CVm in officijs charitatis illis primò teneamur obnoxij, à quib⁹ nos beneficium cognoſcimus accepiſſe: eccleſiaſtici quidam clerici cùm ab eccleſijs ſuis multa bona perceperint, bona ꝑ eccleſias acquiſita, in alios vſus præſumunt trãſferre. Hoc igitur quia & antiquis canonibus conſtat inhibitum, nos etiàm nihilominùs inhibemus. Indemnitati itaque eccleſiarum prouidere volentes, ſiue inteſtati deceſſerint, ſiue alijs conſerre voluẽrint, penès eccleſiã eadem bona pręcipimus remanere. Præterea quoniã quidam in quibuſdam partibus ſub precio ſtatuuntur, qui decani vocãtur, & pro certa pecuniæ quantitate epiſcopalẽ iuriſdictionem exercent, præſenti decreto ſtatuimus, vt qui decæterò id præſumpſerit, officio ſuo priuetur, & epiſcopus cõferendi hoc officium poteſtatem amittat.

CAP. 16.

Diſt. 19. In canonicis. Diſtin. 65. Sanè.

CVm in cunctis eccleſijs, quod pluribus & ſenioribus fratribus viſum fuerit, incunctanter debeat obſeruari: graue nimis & repræhenſione eſt dignum, quòd quarundam eccleſiarum pauci quandoquè non tam de ratione, quàm de propria voluntate ordinationẽ multotiès impediunt, & ordinationem eccleſiaſticam procedere non permittunt. Quocircà præſenti decreto ſtatuimus, vt niſì à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit oſtenſum, appellatiõe remota, ſemper pręualeat & ſuum cõſequatur effectum, quod à maioris vel ſanioris parte concilij fuerit cõſtitutum. Nec noſtram conſtitutionem impediat, ſi fortè aliquis ad conſeruandã Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem iuramento ſe dicat adſtrictum. nõ enim dicenda ſunt iuramenta, ſed potiùs periuria, quæ cõtra vtilitatem eccleſiaſticam & ſanctorum patrũ veniunt inſtituta. Si aliquis huiuſmodi cõſuetudines, quæ ratione iuuantur & ſacris congruunt inſtitutis, irritare pręſumpſerit, donèc congruam egerit pœnitentiã, à Dominici corporis perceptione fiat alienus.

Electionẽ maioris & ſanioris partis, appellatione remota, tenere.

CAP. 17.

QVoniam in quibuſdam locis eccleſiarum fundatores aut hæredes eorũ, poteſtate in qua eos Eccleſia hucuſquè ſuſtinuit, abutuntur: & cùm in Eccleſia DEI vnus debeat eſſe qui præſit, ipſi plures ſinè reſpectu ſubiectionis eligere moliuntur: & cùm vna Eccleſia vnius debeat eſſe rectoris, pro ſua defenſione plurimos repręſentant. Quocircà præſenti decreto ſtatuimus, vt ſi fortè in plures partes fundatorum ſe vota diffuderint, ille præficiatur eccleſiæ, qui maioribus iuuatur meritis, & plurium eligitur & probatur aſſenſu. Si autem hoc ſinè ſcandalo fieri nequiuerit, ordinet antiſtes Eccleſiam, ſicut meliùs

Diſt. 63. Si fortè.

liùs

liûs ſecundùm DEVM viderit ordinandum. Idipſum etiàm faciat, ſi de iure patronatùs quæſtio emerſerit inter aliquos, & cui competat, infra tres menſes non fuerit diſtinitum.

CAP. XVIII.

QVoniam Eccleſia Dei & in his quæ ſpectãt ad ſubſidium corporis, & in his quæ ad profectum veniunt animarum, indigétibus ſicut pia mater prouidere tenetur: nè pauperibus, qui parétum opibus iuuari non poſſunt, legendi & proficiendi opportunitas ſubtrahat, per vnãquanq; eccleſiam cathedralé magiſtro, qui clericos eiuſdem eccleſię & ſcholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium aſſignetur, quo docentis neceſſitas ſubleuetur, & diſcentibus vià pateat ad doctrinam. In alijs quoquè reſtituatur Eccleſijs ſiue monaſterijs, ſi retroactis temporibus aliquid in eis ad hoc fuerit deputatum. Pro licentia verò docendi nullus omninò precium exigat, vel ſub obtentu alicuius cõſuetudinis ab his qui docent, aliquid quærat: nec docere quempiã, expetita licentia, qui ſit idoneus, interdicat. Qui verò contra hoc venire præſumpſerit, à beneficio Eccleſiaſtico fiat alienus. Dignum quidem eſſe videtur, vt in Eccleſia DEI fructum laboris ſui non habeat, qui cupiditate animi diuendens licentiam docendi, Eccleſiarum profectum nititur impedire.

Diſt. 37. De quibuſdã

CAP. XIX.

NON minùs pro peccato eorum qui faciunt, quàm pro illorum detrimẽto qui ſuſtinent, graue nimìs eſſe dinoſcitur, quòd in diuerſis partibus mundi rectores & cõſules ciuitatum, necnon & alij qui poteſtatem habere videntur, tot Eccleſijs frequenter onera imponunt: & ità grauibus eas crebriſq; exactionibus premunt, vt deterioris conditionis factum ſub eis ſacerdotium videatur, quàm ſub Pharaone fuerit, qui diuinæ legis notitiam non habebat. Ille quidem omnibus alijs ſeruituti ſubiectis, ſacerdotes ſuos & eorum poſſeſſiones in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis alimoniam miniſtrauit. Iſti verò vniuerſa ferè onera ſua imponunt Eccleſijs, & tot angarijs eas affligunt, vt illud eis quod Ieremias deplorat, competere videatur: Princeps prouinciarum facta eſt ſub tributo. Siue quidem foſſata, ſiue expeditiones, ſiue quælibet alia ſibi arbitrentur agenda, de bonis Eccleſiarum, clericorum, & pauperum CHRISTI vſibus deputatis cuncta volunt ferè compilari. Iuriſdictionem etiàm & authoritatem epiſcoporum & aliorum prælatorum ità euacuant, vt nihil poteſtatis eis in ſuis videatur hominibus remanſiſſe. Super quo dolendum eſt pro Eccleſijs, dolendum etiàm nihilominùs & pro ipſis, qui timorẽm Dei & Eccleſiaſtici ordinis reuerentiam videntur penitùs abieciſſe. Quocircà ſub anathematis diſtrictione ſeueriùs prohibemus, nè decæterò tália præſumant attentare, niſì Epiſcopus & clerus tantam neceſſitatem vel vtilitatem adſpexerint, vt abſque coactione ad releuandas communes neceſſitates vbì laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment cõferenda. Si autem conſules aut alij decæterò id præſumpſerint, & commoniti deſiſtere fortè noluerint, tam ipſi quàm eorum fautores excommunicationi ſe nouerint ſubiacere: nec communicationi fidelium reddantur, niſì ſatisfactionem fecerint cõpetentem.

Nè ſeculares aliqd exigant à clero.

Gen. 47.

Thre. 1. a

CAP. XX.

FElicis memoriæ Papæ Innocẽtij & Eugenij prædeceſſorum noſtrorum veſtigijs inhærentes, deteſtabiles nundinas vel ferias, quas vulgò torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto venire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum & audaciæ temerariè cõgrediuntur, vndè mortes hominum & animarum pericula ſæpè proueniunt, fieri prohibemus. Quòd ſi qs eorum ibidèm mortuus fuerit, quanuìs ei poſcenti venia non negetur, Eccleſiaſtica tamen careat ſepultura.

Mortuus in torneamẽto, qua pœna plectendus.

CAP. XXI.

TRengas à quarta fęria poſt occaſum ſolis vſq; ad ſecũdam feriam, & ab aduentu Domini vſq; ad octauas Epiphaniæ, & à ſeptuageſima vſq; ad octauas Paſchæ, ab omnibus inuiolabiliter obſeruari præcipimus. Si quis autem treugam frangere ſentauerit, poſt tertiam commonitionem, ſi non ſatisfecerit, Epiſcopus ſuus ſententiam excõmunicationis dictet, & ſcriptam vicinis ſuis annunciet. Epiſcopus autem nullus excommunicatum in communionem ſuſcipiat: immò ſcriptam ſuſceptam ſententiam quiſque confirmet. Si quis autem hoc violare præſumpſerit, ordinis ſui periculo ſubiaceat. Et quoniam funiculus triplex non facilè rumpitur, præcipimus vt Epiſcopi ſolùm DEI & ſalutis populi habentes reſpectum, omni tepiditate ſepoſita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum ſibi conſilium & auxilium pręſtent. Neque hoc alicuius amore vel odio prætermittãt. Quòd ſi quis in opere DEI tepidus fuerit inuentus, damnum dignitatis ſuę incurrat.

33. q. 3. Placita.

Eccles. 4. c

CAP. XXII.

INnouamus vt presbyteri, monachi, clerici, conuerſi, peregrini, mercatores, ruſtici, euntes & redeuntes, & in agricultura exiſtentes, & animalia quæ ſemina portant ad agrum, congrua ſecuritate lętentur. Nec quiſquam alicui nouas pedagiorũ exactiones ſinè authoritate regum & principum

conſenſu ſtatuere, aut ſtatutas de nouo tenere, aut veteres augmẽtare aliquo modo temerè præſumat. Si quis autẽ contra hoc venire præſumpſerit, & commonitus non deſtiterit, donèc ſatisfaciat, communione careat Chriſtiana.

CAP. 23.

1. Cor. 12. c

CVm dicat Apoſtolus, Abundantiorẽ honorem membris infirmioribus deferendum, Eccleſiaſtici quidam quæ ſua ſunt, nõ quę Ieſu Chriſti, quærentes, leproſis, qui cum ſanis habitare non poſſunt, & ad eccleſiã cum alijs conuenire, eccleſias & cœmeteria non permittunt habere, nec ꝓprij iuuari miniſterio ſacerdotis. Quod ꝗa procùl à pietate Chriſtiana eſſe dinoſcitur, de benignitate Apoſtolica conſtituimus, vt vbicunquè tot ſimul ſub cõmuni vita fuerint congregati, qui Eccleſiam ſibi cum cœmeterio conſtituere, & proprio gaudere valeant presbytero, ſinè contradictione aliqua permittantur habere. Caueant tamen, vt iniurioſi veteribus eccleſijs de iure parochiali nequaquàm exiſtant. Quod namque eis pro pietate conceditur, ad aliorum iniuriam noluimus redundare. Statuimus etiàm, vt de hortis & nutrimentis animalium ſuorum, decimas tribuere non cogantur.

Diſt. 45. Qui ſuam

CAP. 24.

ITà quorundam animos occupauit ſęua cupiditas, vt cùm glorientur noĩe Chriſtiano, Sarracenis arma, ferrum & ligamina galearum deferant, & pares eis, aut etiàm ſuperiores in malitia fiant, dum ad impugnandos Chriſtianos, arma eis & neceſſaria ſubminiſtrant. Sunt etiàm, qui pro ſua cupiditate in galeis & piraticis Sarracenorum nauibus regimen & curam gubernationis exercent. Tales igitur à cõmunione Eccleſiæ præciſos, & excõmunicationi pro ſua iniquitate ſubiectos, & rerum ſuarũ per ſeculi principes catholicos & conſules ciuitatum priuatione mulctari, & capientiũ ſeruos, ſi capti fuerint, fore cenſemus. Præcipimus etiàm, vt per Eccleſias maritimarũ vrbium, crebra & ſolennis excommunicatio proferatur in eos. Excommunicationis quoquè pœnæ ſubdantur, qui Romanos aut Chriſtianus pro negociatiõne vel alijs cauſis honeſtis nauigio vectos, aut capere, aut rebus ſuis ſpoliare præſumũt. Illi etiàm qui Chriſtianos naufragia patientes, quibus ſecundùm regulam fidei auxilio eſſe tenentur, damnanda cupiditate rebus ſuis ſpoliare præſumũt, niſì ablata reddiderint, excommunicationi ſę nouerint ſubiacere.

Diſt 63. In ſynodo.

CAP. 25.

In vſurarios.

QVia in omnibus ferè locis tantũ vſurarum ità inoleuit, vt multi alijs negocijs prætermiſſis, quaſi licitè vſuras exerceant, & qualiter vtriuſque Teſta. pagina condemnentur, nequaquàm attendant: ideò cõſtituimus, vt vſurarij manifeſti nec ad communionem admittantur altaris, nec Chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam. * Sed nec eorum oblationem quiſquam accipiat. Qui autem acceperit, aut eos Chriſtianæ tradiderit ſepulturæ: & ea quæ acceperit, reddere compellatur, & donèc ad arbitrium ſui Epiſcopi ſatisfaciat, ab officij ſui maneat executione ſuſpenſus.

Diſt. 47. Eſu, quĩ

CAP. 26.

IVdæi ſiue Sarraceni nec ſub alendorum puerorum obtentu, nec pro ſeruitio, nec alia qualibet cauſa Chriſtiana mancipia in domibus ſuis permittantur habere. Excõmunicẽtur autem, qui cum eis præſumpſerint habitare. Teſtimonium quoquè Chriſtianorum aduersùs Iudæos in omnibus cauſis, cùm illi aduersùs Chriſtianos teſtibus ſuis vtantur, recipiendùm eſſe cenſemus: & anathemate decernimus feriendos, quicunq; Iudæos Chriſtianis voluẽrint in hac parte præferre, cùm eos ſubiacere Chriſtianis oporteat, & ab eis pro ſola humanitate foueri. Si qui prætereà Deo inſpirante ad fidem conuerterint Chriſtianam, à poſſeſſionibus ſuis nullatenùs excludantur, cùm melioris conditionis conuerſos ad fidem eſſe oporteat, quàm antequàm fidem acceperunt, habebantur. Si autem ſecùs factum fuerit, principibus vel poteſtatibus eorundem locorum ſub pœna excommunicationis iniungimus, vt portionem hęreditatis & bonorum ſuorum ex integro eis faciant exhiberi.

CAP. 27.

SIcut ait beatus Leo, licèt Eccleſiaſtica diſciplina ſacerdotali cõtenta iudicio, cruentas non efficiat vltiones, catholicorũ tamen principum conſtitutionibus adiuuatur, vt ſæpè quęrant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe metuunt euẽnire ſupplicium. Eapropter quia in Gaſconia, Allegeſio & partibus Toloſanis & alijs locis ità hæreticorum, quos alij Catharos, alij * Patrinos, alij Publicanos, alij alijs nominibus vocant, inualuit damnata peruerſitas, vt iam nõ in occulto, ſicut aliqui, nequitiam ſuam exerceant, ſed ſuum errorem publicè manifeſtent, & ad ſuum conſenſum ſimplices attrahant & infirmos: eos & defenſores eorum, & receptores anathemati decernimus ſubiacere: & ſub anathemate ꝓhibemus, nè quis eos in domibus vel in terra ſua tenere vel fouere, vel negociationem cum eis exercere præſumat. Si autem in hoc peccato deceſſerint, non ſub noſtrorum priuilegiorum cuilibet indultorum obtentu, nec ſub aliacunque occaſione aut oblatio fiat pro eis, aut inter Chriſtianos recipiant ſepulturam. De Brebantionibus & * Arrogenũ Nauarijs, Baſculis, Coterellis & Triauerdinis, qui

Diſt. 63. In ſynodo.

Cathari heretici. * Paterenos.

qui tantam in Chriſtianos inhumanitatem exercent, vt nec Eccleſijs nec monaſterijs deferant, non viduis & puellis, nõ ſenibus & pueris, nec cuilibet parcant ætati aut ſexui: ſed more paganorum omnia perdant & vaſtent, ſimiliter cõſtituimus, vt qui eos conduxerint vel tenuerint vel ſouerint per regiones, in quibus taliter debaccbantur, in Dominicis & alijs Solennibus diebus per Eccleſias publicè denuncientur, & eadem omninò ſententia & pœna cum prædictis hæreticis habeantur adſtricti, nec ad

15.q.6.vos ſanctorũ. cõmunionem recipiantur eccleſiæ, niſi ſocietate illa peſtiſera & hæreſi abiuratis. Relaxatos autem ſe nouerint à debito fidelitatis & hominij ac totius obſequij, donèc in tanta iniquitate permanſerint, qui-

* pacto eunque illis aliquo *peccato tenentur annexi. Ipſis autem, cunctiſque fidelibus in remiſſionem peccatorum iniungimus, vt tantis cladibus ſe viriliter opponant, & cõtra eos armis populum Chriſtianũ tueantur. Confiſcenturq́; eorum bona, & liberum ſit principibus, huiuſmodi homines ſubijcere ſeruituti. Qui autem in vera pœnitentia ibì deceſſerint, & peccatorum

14.q.4.Ab illo. indulgentiam, & fructum mercedis ęternę ſe non dubitent percepturos. Nos etiàm de miſericordia DEI & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli authoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis qui contra eos arma ſuſceperint, & ad Epiſcoporum ſeu aliorũ prælatorum conſilium, ad eos decertando expugnandos, biennium de pœnitentia iniuncta relaxamus: aut ſi longiorem ibì moram habuerint, Epiſcoporum diſeretioni quibus huius rei cauſa fuerit iniuncta, committimus, vt ad eorum arbitrium, ſecundùm modum laboris, maior eis indulgentia tribuatur. Illis autem qui admonitioni Epiſcoporum in huiuſmodi parte parére contempſerint, à perceptione corporis & ſanguinis Domini iubemus fieri alienos. Interìm verò eos, qui ardore ad eos expugnandum, laborem iuſtum aſſumpſerint, ſicut eos qui ſepulcrum Dominicum viſitant, ſub Eccleſiæ defenſione recipimus, & ab vniuerſis inquietatiõibus tã in rebus quàm in perſonis ſtatuimus manere ſecuros. Si verò quiſpiam veſtrùm præſumpſerit eos moleſtare, per Epiſcopum loci excõmunicationis ſententia feriatur: & tam diù ſententia ſeruetur ab omnibus, donèc & ablata reddantur, & de illatis damnis congruè iterùm ſatisfaciat. Epiſcopi verò ſiue presbyteri, qui talibus fortiter non reſtituerint, officij ſui priuatione mulctentur, donèc miſericordiam Apoſtolicæ ſedis obtineant.

DE SIMONIA, ET

PARS II.

*NE MERCES PRO ECCLEſiæ conſecratione recipiatur, vel pro * moniacatione, vel pro ſacramentis Eccleſiæ, vel pro licentia docendi. Néve prælati vices ſuas ad cauſas terminandas, vel regimen Eccleſiarum ſub annuo precio committant. Néve ſubditos tallijs vexẽt, vel pœna pecuniaria mulctẽt.*

ſor. * monachatiõe

CAPITVLVM PRIMVM.

QVONIAM in quibuſdam partibus decani quidam vel archipresbyteri ad agendas vices Epiſcoporum ſeu Archiepiſcoporũ, & terminandas cauſas Eccleſiaſticas, ſub annuo precio ſtatuuntur, quod ad ſacerdotũ grauamen, & ad ſubuerſionem iudiciorum non eſt dubium redundare, id vlteriùs fieri prohibemus. Quod ſi quis decæterò fecerit, noſtra authoritate remoueatur à clero. 51.q.5.Pręcipimus Epiſcopus autẽ qui in ſua diœceſi hoc ſuſtinuerit, & Eccleſiaſtica iudicia patiatur diſſimulatione ſua peruerti, canonica diſtrictione percellatur.

Idem in Turonenſi concilio rẽſidens, ait:
Cap. 2.

QVoniam enormis quædam conſuetudo in quibuſdam locis cõtra ſanctorum patrum inſtitutionem inualuit, vt ſub annuo precio ſacerdotes ad Eccleſiarũ regimen ſtatuãtur: nè id fiat, modis omnibus prohibemus: quia dum ſacerdotiũ ſub huiuſmodi mercede venale diſponitur, ad æternæ retributionis præmium conſideratio non habetur.

Idem R. Cantuarieñ archiepiſcopo.
Cap. 3.

LIcèt (iuxta Apoſtolum) arguere, obſecrare, & increpare debeamus: ſic tamẽ 2. Tim. 4. debemus exceſſus corrigere ſingulorum, vt probemur non quæ noſtra ſunt, ſed quæ IESV CHRISTI ſunt, quærere. Accepimus autẽ, quòd archidiaconi Couentrenſis Epiſcopatûs, pro exceſſibus & criminibus puniendis, à clericis & laicis pœnam pecuniariam exigant. & pro examinatione ignis & aquæ, triginta denarios à viro & muliere quærere præſumunt, & pro annua exactione perſonæ quandoquè perſonas ſuſpẽdunt, Eccleſias interdicunt, à vicarijs quoquè duodecim denarios, vt in eccleſijs eorum cantare permittant, exigere nõ formidant: & alia agũt, quæ canonũ obuiant inſtitutis, & de radice cupiditatis & auaritiæ

ritiæ prodire videntur. Quia igitur ſolicitudini noſtræ incumbit, paſtorali diligentia prouidere, nè ab Eccleſiaſticis perſonis tuæ prouinciæ aliquid exigatur, quod reꝑhenſioni ſubiaceat, vel Eccleſiaſticá denigret dignitatem: fraternitati tuæ &c. quatenùs archidiaconis prædicti epiſcopatûs

Diſt. 94. Dictum.

ex parte noſtra & tua diſtrictè inhibeas, nè pro exceſſibus corrigendis aut criminibus puniendis, à clericis vel laicis pœná pecuniariam, nec pro examinatione ignis & aquæ denarios ampliùs exigere audeant, vel alia quæ dicta ſunt, quomodolibèt exercere. Si autem contra prohibitioné tuam auſu temerario venire præſumpſerint, eos omni excuſatione & appellatione remota, Eccleſiaſtica diſtrictione percellas, & ſententiam ipſam vſq; ad dignam ſatisfactionem facias inuiolabiliter obſeruari.

Idem Vigilenſi epiſcopo.

Cap. 4.

CVm ſit Romana Eccleſia, cui licèt immeriti præſidemus, mater eccleſiarú omnium & magiſtra: cogimur ex debito ſuſcepti honoris & regiminis, prout Dominus nobis dederit, reſpondere cóſultationibus ſingulorum, vt dubiæ quęſtiones, Apoſtolicæ ſedis prouidentia enodentur.

Epiſcopú ab eccleſia quam conſecrat, ꝑcurádum. 1.Cor.9.

Quæſiuiſti autem frater epiſcope, tuæ fraternitati reſcribi, vtrùm pro Eccleſiarum conſecratione quicquam præter procurationem moderatam habere debeas, cùm Apoſtolus dicat, Nemo cogitur ſuis ſtipendijs militare, * ab eadem Eccleſia exigere potes.

* deeſt aliquid.

Idem in concilio Turoneñ de eadem re.

Cap. 5.

CVm autem collectas denariorú beati Petri per archidiaconatus veſtros feceritis, in collectione facienda Eccleſias vel parochias grauare nullatenùs præſumatis aliter ſiue magìs, quàm prædeceſſores veſtri tépore ſanctæ recordationis Eugenij & Innocentij romanorum pontificú feciſſe noſcuntur. Quod ſi temeritate aliqua contempſeritis, id quod videmini habere, auferetur à vobis.

Matt. 25.

Idem eidem Epiſcopo. *Cap.* 6.

NIhilomioùs & præſentium authoritate iniungimus, vt cùm Eccleſias ipſas viſitaueritis, ſecúdùm quod canones præcipiunt, viſitatoris officium exerceatis. nec Eccleſias viſitatione veſtra grauetis, vt magìs intuitu informationis & correctionis, quàm affectu comeſſationis videamini viſitare.

Idem. *Cap.* 7.

PEruenit ad audientiam noſtrá, & plurimùm miramur, & aduersùm vos de iure mouemur, quòd in presbyteros qui ſunt in iuriſdictione veſtra conſtituti, ſingulis annis quaſi in ſeruos & mercenarios talliam facitis: quibus, niſì ad voluntatem veſtram pecuniam ſoluút, diurnum officium interdicitis, & eos viliter & inhoneſtè tractatis, intantùm quòd ipſos laicis deſpicabiles reddidiſtis. Ideò verò hæc, ſi vera ſunt, graui debent vltione puniri, cùm eoſdem presbyteros quaſi filios & fratres benignè ac ſumma charitate ſouere debeatis. Vndè vobis per A. S. &c. vt in prędictos presbyteros huiuſmodi tallias & indebitas exactiones exercere non præſumatis: nec eos decæterò irrationabiliter grauetis, vel inhoneſtè tractetis, aut ſinè iudicio capituli ſui ſuſpendere præſumatis, vel eorú Eccleſias interdicto ſubijciatis: nec eos duas matrices eccleſias, quarum vnam ſufficere ſibi videbitis, tenere permittatis, nec eos ſinè ordine iudiciario excómunicare ꝑſumatis. Sciatis pro certo, quòd ſi huiuſmodi rumores de vobis ad aures noſtras iterùm peruenerint, nos pro tantis exceſſibus, Domino authore, taliter puniemus, quòd timore pœnæ cæteri à ſimilibus abſtinebunt.

Diſt. 94. Dictum

Idem Cenomanenſi Epiſcopo.

Cap. 8.

ECcleſias autem, quas de nouo Epiſcopus de manibus laicorum eripuit, pręter cathedraticum & iura omnia, quæ alijs Eccleſijs imponuntur, non videmus exactionem aliam imponendam, qui nouis exactionibus decreto noſtro prohibuimus amodò Eccleſias prægrauari.

Idem archidiaconis & decanis.

Cap. 9.

AD noſtrá noneritis audientiam perueniſſe, quòd perſonas Eccleſiarum quaſi ſeruos & mercenarios ſingulis annis indebitis exactionibus grauare præſumitis, extorquendo ab eis pecuniam, & procurationes eas diuerſis nominibus, ſcilicet aliquandò auxilium Epiſcopi, interdùm eiuſdem Epiſcopi & veſtras conſuetudines nuncupantes: quas ſi vobis fortè reddere contradicunt, vos eoſdem vicarios Eccleſiarum & perſonas ab officio ſuſpendentes, in eorundem eccleſijs diuina celebrare officia prohibetis, & inter cætera denarios chriſmatis ab eis pro voluntate veſtra, in ſalutis veſtræ periculum, extorquere præſumitis: huiuſmodi exactionem, vt eam liberiùs videamini exigere, quádoquè conſuetudiné epiſcopalé, quandoquè ſynodalia, quádoquè denarios paſchales appellantes. Et infrà: Quia verò nó decet vos, ità clericos viliter & inhoneſtè tractare, D.V. &c. quatenùs indebitis exactionibus aut ꝓcurationibus decæterò grauare vel perſonas eorum aut Eccleſias ſinè manifeſta ratione & rationabili cauſa interdicto ſupponere nullatenùs præſumatis. Alioquin, ſi exindè ad nos iterata quæſtio peruenerit, &c.

Idem

Idem in concilio Turonen̄.
Cap. 10.

QVia non ſatis vtiliter auaritia in populo redarguitur, ſi ab his qui in clero conſtituti videntur, & præcipuè cótempto ſeculo, religioſorum nomen profitentur & regulas, modis omnibus nó cauetur: prohibemus, nè ab eis qui ad religionem tranſire voluerint, aliqua pecunia requiratur: néve Prioratus vel capellania quęlibet monachorum vel clericorum annua diſtrictione vendatur: neq; ab eo cui regimen ipſarum committitur, ex earum cómiſſione precium exigant. Hoc ſimoniacum eſſe, ſanctorum patrum authoritas manifeſtè declarat.

Act. 8.

Vndè quiſquis hoc decætero attentare præſumpſerit, tã qui dederit, quàm qui receperit, partem ſecum Simone non dubitet habiturum. Pro ſepultura quidem & chriſmatis & olei perceptione, nulla alicuius precij exactio intendatur, neque ſub obtentu huius cóſuetudinis reatum ſuum aliquis tueatur, quia diuturnitas temporis non minuit peccatum, ſed auget.

Diuturnitate temporis non minui peccatum.

*Idem * Cotrouenſi epiſcopo & abbati Ceſtrenſi. Cap.* 11.

MAndamus vt ex noſtra parte & veſtrã R. archidiacono Ceſtrenſi prohibeatur, clericos ſiue laicos qui pro ſuis exceſſibus puniendi ſunt, pœna pecuniaria mulctare, ſiue * in examinatione ignis vel aquę à quolibet viro vel muliere pecuniam extorquere præſumat, aut pro annua & indebita exactione pecunię, perſonas ſuſpendere vel eccleſias interdicere: neque ad eccleſias ſui archidiaconatûs viſitandas, niſì ſemèl in anno, accedat: niſì ſortè talis cauſa emerſerit, propter quam ipſum oporteat eccleſias ſępiùs viſitare: & tunc cum ea moderantia hominum & equitaturarũ, quòd qui in eis morantur, exindè non debeant meritò querulari. Si autem contra inhibitionem talem venire præſumpſerit, eccleſiaſtica ſeueritate percellatis, omni occaſione & appellatione ceſſante, & ſentẽtiam ipſam vſque ad dignam ſatisfactionem faciatis inuiolabiliter obſeruari, ità quòd in vos & in illos hîc non cogamur duriùs vindicare.

* pro

Idem venerabili fratri R. & Vuigoren̄ epiſcopo, & dilecto filio Priori de Panteia.
Cap. 12.

QVerelã nobis monachorũ de * Atra tranſmiſſam accepimus, quòd cùm ipſi * quondàm mannium, quod dicitur Vella, cum pertinentijs ſuis & eccleſiam de * Gadonum à monachis de *Gadonio ſub annuo canone quindecim librarum fuiſſent adepti, & inde chartam ab ipſis monachis habuiſſent: quidam Prior eorum, capitulo inconſulto, præſcriptum mannium &

* Acra
* quoddã

eccleſiam & chartam, de * Cadonio accepta perſona, reſignauit. indeq́ue præſati monachi de * Atra, cóqueruntur ſe iniuſtè grauatos, & nobis imminet corrigendum, ſi quid minùs quàm rationabiliter attentatur, cauſam ipſam experientiæ veſtrę committimus, præſentium vobis authoritate mandantes, quatenùs partibus ante præſentiam veſtram conuocatis, quę hinc indè propoſita fuerint, diligentiùs audiatis, & prædictam cauſam, ſublato appellationis remedio, concordia vel iudicio terminetis, prouiſuri, quòd ſicut emi non potuerunt iura, etiàm nec redimi. Si verò monachi de * Gadonio legitimè citati, ad præſentiam veſtram accedere & iudicio ſtare contempſerint: vos prædictos monachos de * Acra in poſſeſſionem eorum de quibus controuerſia vertitur, occaſione & appellatione ceſſante, inducere feſtinetis, nec ipſos exindè permittatis abſque ordine iudiciario moleſtari. Si verò vterq; veſtrûm his exequendis intereſſe non poterit, alter nihilominùs ea exequatur.

16. quę. 7. Decimas
1. q. 3. quęſitum

Idem Toletano archiepiſcopo.
Cap. 13.

DE hoc quòd Rex & principes ſui à Bernardo quondàm * Certomenſi Epiſcopo pecuniam accepiſſe dicuntur, vt eius electioni pręſtarent aſſenſum, & quòd idem Epiſcopus archidiacono * Seuien̄ beneficium certi redditûs, & cuidam clerico ante electionem ſuam Prioratum dicitur promiſiſſe, vt vterque eorum, archidiaconus videlicet & clericus, eius electioni cóſentirent: hoc tuæ paternitati duximus reſpondendum, quòd ſi operis euidentia manifeſta æſtimatur, ità quòd notorium eſt, eundem archidiaconum & clericum ob illàm cauſam tam iniquam & deteſtabilem, promiſſam rem accepiſſe: aut ſi exindè cóſeſſi fuerint in iure, vel legitimè poſſunt ab aliquibus conuinci, ab altaris miniſterio ſunt perpetuò deponendi. Si verò id manifeſtum non eſt, nec indè conuicti vel confeſſi fuerint, & tamen poſteà laborant infamia, eis canonica purgatio debet indíci: in qua ſi defecerint, tanquàm tanti ſceleris authores ſunt puniendi. Regem autem & principes ſuos ſolicitè monere debes & diligenter inducere, vt ſi qua receperint à præſato Epiſcopo, vt eius electioni pręſtarent aſſenſum, eccleſiæ * Ceromenſi ſinè diminutione reſtituant, cùm ea ſinè graui ſalutis ſuæ periculo retinere non poſſint.

Idem Eboracen̄ archiepiſ. ſ. legato.
Cap. 14.

CVm eſſent in præſentia noſtra conſtituti R. clericus de Póte fracto, & nobilis

bilis vir Vu. filius Godrici, pro controuerſia quę vertebatur inter eos ſuper quadam Eccleſia, quã idē R. aſſerebat à pſato milite ſibi datam fuiſſe: prædictus Vu. qui moram diutiùs facere non poterat, in receſſu ſuo dilectum filium noſtrum Magiſtrum Milonem nuncium ſuum, pro ſe in cauſa illa ſufficientē reſponſalem conſtituit. Cumq; cauſæ cognitionē dilectis filijs noſtris M. presbytero TT. ſanctæ Luciæ, & Vu. TT. ſancti Nicolai in carcere Tulliano diacono Cardinali commiſiſſemus, ipſi vtranque partem antę præſentiam ſuam conuocārũt, & ab ore præfati R. intellexerũt, quòd præfatus miles promiſerat ei dare præſcriptam Eccleſiã, ſi quoddã negocium eiuſdē militis poſſet in curia noſtra promouere. Vndè & cùm id nobis per eoſdem cardinales innotuiſſet, nos intelligentes promiſſionem illam Simoniacam continere prauitatem, eidem R. ſuper Eccleſia ſilentium impoſuimus. Ideoq; fraternitatem tuã &c. quatenùs memoratum militem occaſione prædictæ controuerſiæ à prænominato R. vel alijs ſuper ſcripta Eccleſia grauari vel inquietari nulla ratione permittas.

Idem Ceſtrenſi Epiſcopo.
Cap. 15.

INſinuatum eſt auribus noſtris, quòd dũ Epiſcopatus tibi commiſſus vacaret, in eccleſijs eius plurimi ſunt inſtituti, qui per Simoniam dicuntur habere ingreſſum, & infamia reſpergi. Vndè quoniam indignum eſt, vt in tali crimine vel tam turpi ſuſpicione remaneant, F. T. &c. quatenùs ſi qui fuerint in prædictis Eccleſijs, quos publicum ſit & notorium Simoniacè intràſſe, eos ab Eccleſijs taliter acquiſitis, appellatione ceſſante, amoueas: illis autem, quorum crimen non eſt publicum & notorium, ſi publica laborant infamia, cum quinta manu vel ſexta ſui ordinis, infra quadraginta dies poſt harum ſuſceptionē, purgationem indicas: in qua ſi defecerint, beneficijs Eccleſiarum ſibi commiſſarum perpetuò priues, prouiſurus atteotiùs, vt tales perſonas ad eorum purgationem recipias, de quibus veriſimile ſit, quòd nō debeant alicuius rei obtentu* deierare.

Quæ perſonæ ad purgationē admittendæ.

* peierare.

Idem. *Cap.* 16.

DIlectus filius noſter Magiſter R. prę ſentiũ lator, in noſtra pręſentia conſtitutus, conſtanti nobis aſſertione propoſuit, quòd cũ ipſe Bleſis ſub magiſtro Huſdrico ſcholas regeret, & ſe crederet de clementia ſedis Apoſtolicæ ab huiuſcemodi precij exactione immunem: idem Huſdricus, noſtra conſtitutione contempta, fideiuſſores quos à præfato R. de precij ſolutione receperat, pro eodem precio ſpoliare præſumpſit. Quia igitur grauiter nimis excedit, qui Apoſtolicis obuiat inſtitutis, D. T. &c. quatenùs vtraq; parte coram te cōuocata, veritatem diligenter inquiras: & ſi ità inueneris, memoratum Huſdricum moneas, & Eccleſiaſtica diſtrictiooe cogas, vt ea quæ de fideiuſſoribus ipſius R. abſtulit, appellatione ceſſante, cũ omni integritate reſtituat, eosq; ab eadē fideiuſſione prorſùs abſoluat, nè decæterò ab ipſo R. vel alijs pro magiſterio ſcholarum quicquam exigere vel extorquere præſumat: ſed eum Bleſis quàm diù voluerit, ſcholas ſinè aliqua moleſtia vel exactiōe regere patiatur.

Idem Lunden. *Cap.* 17.

PRohibeas attentiùs decęterò, nè in parochia tua pro licentia docendi alios aliquid exigatur, aut etiàm promittatur. Si quid verò poſt tuam prohibitionem ſolutum fuerit vel promiſſum, pmiſſum remitti, ſolutum reddi facias, appellatiōe ceſſante, ſciens quod ſcriptum eſt, Qui gratis accepiſtis, gratis date. Sanè ſi aliquis occaſione huius phibitionis diſtulerit magiſtros congruos in locis cōgruis inſtituere, liceat tibi de conceſſione noſtra, omni contradictione & appellatione ceſſante ibidèm viros prouidos & diſcretos aliorum inſtructioni præficere. Matt. 10.

Idem. *Cap.* 18.

QVanto Gallicana Eccleſia maiorum perſonarũ ſcientia & honeſtate præfulget, & eo cautiùs nititur curare quę cōfundere videantur eccleſiaſticã honeſtatē: tanto vehemētiori dignos animaduerſione eos cenſemus, qui nomen magiſtri ſcholarum & dignitatem in eccleſijs veſtris aſſumunt, & ſinè precio viris eccleſiaſticis docendi alios licentiam nō impendũt. Cùm autem hæc praua & enormis cōſuetudo ex cupiditatis radice proceſſerit, & decorem admodùm Eccleſiaſticæ honeſtatis cōfundat, prouidendum nobis eſt & ſummoperè ſatagendum, vt cōſuetudo iſta de eccleſijs veſtris extirpetur, cùm nobis præcipuè ac ſpecialiter aſſcribatur, ſi quid in Eccleſijs ipſis laude dignum inueniatur, vel reprehenſiooe notãdum. Sub anathematis ergò interminatione prohibere curetis, nè qui dignitate (ſi dignitas dici poteſt) fungētes, pro præſtanda licentia docendi alios, ſub aliquo modo aliquid exigere præſumant: ſed eis diſtrictè præcipiatis, vt quicunque viri idonei & literati voluerint regere ſtudia literarum, ſinè moleſtia & exactione qualicunq; ſcholas regere patiantur. Si verò veſtræ prohibitionis vel præcepti extiterint trãſgreſſores, eos authoritate noſtra & veſtra officijs & dignitatibus ſpolietis. Porrò ſi iuxta mãdatum noſtrũ corrigere neglexeritis, negligentiã veſtrã grauem habemus & moleſtam: & ad eam corrigendã, manum extendere cōpellemur: ità quòd ſi voluèrint in huiuſcemodi rapacitatis propoſito perſiſtere, non valebunt.

PARS III. DE DOLO ET CONTVMACIA ET CALVMNIA ALTERIVS partium punienda.

Idem Herefordeñ Epiſcopo.

Cap. 1.

AD hæc cùm contingat actorem multotiès mittẽdum eſſe in poſſeſſionẽ cauſa rei ſeruandæ propter abſentiam alterius partis, & per eius dolum ſiue potentiam actor non poſſit rem cuſtodiendam nanciſci: & imminente fine anni, reus, nè poſſeſſionem amittat, debitam offerat cautionem, cuiuſmodi pœna ſit mulctandus, quia * reſponſioni non paret iudicis, à nobis tua fraternitas poſtulauit. Ad quod dicimus, quòd in Eccleſiaſticis perſonis & negocijs rigor & diſtrictio iuris non requiritur nec exercetur. Sed cùm propter hoc iuſtitia nõ periclitatur, admitti debet & patienter tolerari, cùm reus per cautionem ſtandi iudicio ſe adſtringit. (* iuſſioni)

Idem. *Cap.* 2.

CAlumniam & audaciã temerè litigantium, condẽnando in expenſas & alio multiplici remedio, imperialis ſanctio cõpeſcit. Quoniam igitur ſacris inſtitutis cõſonare dinoſcitur, pręcipimus vt decætero in cauſis pecuniarijs victus victori in expẽſas condemnetur: niſi fortè, ſicut cautũ eſt, pro abſente ſententia feratur.

Cap. 3.

CAuſam quæ inter dilectos filios noſtros de * Giſeleburñ & canonicos de * ſuper Eccleſia de * Leuentri & Capella de * Chorun & iure decimarũ ſuper quadã tranſactione, quæ exindè poſt appellationem facta fuiſſe dicitur, diutiùs eſt agitata, ad ſuggeſtionem cuiuſdam canonici de * Chorun, experientiæ veſtrę ſub certa forma commiſimus terminandam. Verùm quidam canonicorum de * Giſelebnc, ad noſtrã poſtmodùm præſentiam accedentes, dilectorum filiorum noſtrorum cardinalium tunc ſedis Apoſtolicæ literas pertulerunt, in quibus continebatur, quòd cùm de mãdato noſtro cauſam ſuſcepiſſent definiendam, canonicos de * Giſelebnrc in poſſeſſionẽ prædictæ eccleſiæ induxerunt. Verùm quia prædicti cardinales tantæ honeſtatis, circunſpectionis & maturitatis habentur, quòd eis fidem omnimodam adhibemus, & eos credimus rectum & iuſtũ iudicium protuliſſe: D.V. &c. quatenùs ſi infra annũ memorati canonici de * Thorun cauſa poſſeſſionis ſecundùm formam iuris nõ intrauerint, canonicos de * Giſeleborñ poſſeſſionem à cardinalibus adiudicatam, quietè faciatis & pacificè poſſidere, nõ obſtantib9 literis, quas canonicus de * Torun, ſententia Cardinaliũ tacita, noſcitur reportãſſe: ità quoquè, ꝙ ſi canonici de * Thorũ de ꝓprietate agere voluerint, cauſam ipſã vſq; ad diffinitiuã ſententiã, remota appellatione, audiatis & fine debito termінetis. Si qua verò partium duxerit appellandum, depoſitiones iuratorum teſtium & alias rationes vtriuſque partis ſub veſtris ſigillis clauſas, nobis mittatis, terminum vtrique parti congruum præfigentes, quo debeant cum ipſis atteſtationibus & rationibus ſe Apoſtolico conſpectui præſentare.

*Idem Priori & canonicis de * Giſeleburñ.*

Cap. 4.

COnſtitutis in præſentia noſtra dilecto filio noſtro R. canonico & reſpõſalibus dilecti filij noſtri G. prępoſiti eccleſiæ * Beuellaceñ ſuper poſſeſſione eccleſiæ de * Leuintri, in qua de mandato & authoritate noſtra per iudices delegatos, videlicet * Exonieñ epm & Priorẽ de Knieleunede, cauſa rei ſeruandæ fueratis introducti, hinc indè fuit corã te aliquantulùm diſputatum. * Et tantundẽ poſt rationes & allegationes vtrinq; ꝓductas, ex vtriuſq; partis tenuimus aſſertiõe, quòd licèt cauſa rei ſeruandę tantùm in poſſeſſionem eiuſdem eccleſiæ fuiſſetis inducti, infra annũ tamen altera pars nõ pręſtitit cautionẽ ſuper eadẽ eccleſia vobiſcũ iudicio ſtandi, licèt voluntatem habuerit ipſam cautionẽ ꝑſtandi, & vos fuiſſetis parati eam recipere. Indè eſt vtiquè, ꝙ nos de cõmuni fratrũ noſtrorum conſilio, authoritate Apoſtolica decernimus, vt vos amodò poſſeſſionẽ præſcriptæ eccleſiæ, ſaluo iure quod idẽ præpoſitus in petẽda eccleſia habere dinoſcitur, liberè & abſq; cõtradictione qualibet habeatis, nec præfatus præpoſitus ſuper poſſeſſione aliquatenùs vos audeat decætero fatigare. (* Leuinter) (for. * Quia verò tandem)

Idem abbati Riuallis, & Priori de Bridi.

Cap. 5.

DIlecti filij noſtri abbas & fratres de Neuhus, trãſmiſſa nobis inſinuatione literarum monſtrauerunt, ꝙ cùm cauſa quę vertitur inter ipſos & abbatiſſã & moniales de Elneſton Veſtec, ſuper eccleſia S. Petri de Altuñ, quã prædicti fratres diù canonicè & incõcuſſè, ſicut aſſerũt, poſſederunt, & adhuc poſſidẽt, dilectis filijs decano Linc, & archidiacono de Bedeford ad ſuggeſtionẽ nuncij monialium prædictarũ cõmiſiſſemus fine debito terminandã, prędicti fratres timẽtes à iudicibus grauari, eõ quòd ad primã citationẽ diem ſtatuerunt peremptoriũ, ad audientiam noſtrã appellârunt, ſed ipſi nihilominùs eccleſiã interdicto ſuppoſuerunt. Quia verò nõ ſpectat ad iuris ordinẽ, diem peremptorium, maximè cùm de rebus eccleſiaſticis agitur, niſi maxima ingruente neceſſitate, ità maturare: neq; inter eos qui contumaciter ſe abſentant, ſententiã taliter promulgare: niſi quòd aduerſa pars in poſſeſſionẽ mittatur, vt ſic tędio affecti, iuſtitiæ ſtare cogantur: F.T. &c. quatenùs partes ante præſentiam (Peremptorium ad primam citationem, nõ niſi ex magna neceſſitate proponẽdum.)

veſtram conuocetis, & rei veritaté diligenter inquiratis: & ſi vobis conſtiterit, quòd memorati fratres præfatam Eccleſiam canonicè ſuerint adepti, eoſdé fratres ipſam eccleſiam ab interdicto ſolutam, ſub.ap.re. pacificè poſſidere ſaciatis, & aduerſæ parti ſilentium imponatis.

PARS IIII.

DE DECIMIS PRAESTANDIS.

Idem Cuſano epiſcopo. Cap. 1.

* Lantino

INtelleximus ex literis tuis, quòd R. de * Lantino parochianus tuus, tam diù ſcilicet ſex annis decimas capellæ ſuæ tibi detinuit, aſſerens quòd in cómutatione ipſius decimæ, ꝓdeceſſori tuo redditus quarundã dedit villarũ, quos etiàm tibi vult aſſignare. Cæterùm quia decimæ cum temporalibus nó ſint cómutandæ, attendétes, tibi authoritate pręſentium inhibemus, nè ꝑſcriptos redditus in ipſius decimæ cómutationé præſumas recipere: ſed prædictũ R. ad reſtituendas decimas ſubtractas tibi, & ad eas ſoluendas in poſterũ Eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

Idem Cant. archiepiſ. & eius ſuffraganeis. Cap. 2.

PEruenit ad nos, quòd cùm parochiani veſtri decimas bonorũ ſuorum cóſueuerũt eccleſijs, quibus debent, perſoluere: nunc tam laudabili cóſuetudine ꝑtermiſſa, quidã ex ipſis de lana & de fœno & de ꝓuentibus molendinorũ & piſcariarũ ipſis eccleſijs ſubtrahere nó verẽtur. Quoniam igitur inſtitutioni diuinæ manifeſtiùs obuiant, qui decimas Eccleſijs nó perſoluũt, F.V.&c. quatenùs parochianos veſtros monere curetis, & ſi opùs fuerit, ſub excómunicationis diſtrictione cópellatis, vt de ꝓuentibus molendinorum & piſcariarum & de fœno & de lana decimas eccleſijs, quibus debentur, omni occaſione & app. ceſſante, cum integritate perſoluant.

Idem Vuintoñ epiſcopo. Cap. 3.

NVncios & literas tuę fraternitatis ea, qua decuit, benignitate recepimus, & petitiones tuas, quoàd licuit, curauimus exaudire: ſicut illius perſonæ quam purè in Domino & feruenti charitate diligimus, & cuius cómodis & profectib⁹ intendere volumus diligenter. Cùm ergò ad officiũ tuũ ſpectent ea, in quibus præcepti noſtri deſideras authoritate muniri, tanto in his faciliùs debuiſti exaudiri, quãto ipſa eorũ ſpecialiùs ſalutẽ reſpiciunt, de quib⁹ in extremo iudicio redditurus es rationé. Indè eſt quòd F.T. &c. quatenùs tã comites quàm barones, necnon & milites & omnes alios de parochia tua moneas propenſiùs & inducas, & appellatione ceſſante & * E. D. CON. vt decimas matricibus Eccleſijs de diuitijs ſuis cũ omni integritate perſoluãt. Prætereà parochianos veſtros de fœno, equitio, pomis & piris & apibus & omni fructu

decimas ſoluere Eccleſiaſtica diſtrictione, appellatione ceſſante, compellas.

*Idem * Ryomeñ & Vuintoñ epiſcopis.* Cap. 4.

*Vuigorneñ

CVm homines de Hortuñ, ſecundùm generalem Eccleſiæ Anglicanę inſtitutioné, de frugibus ſuis in autumno, nouem partibus ſibi retẽtis, decimas eccleſiæ & mihi, cuius parochiani ſunt, ſinè diminutione ſoluere teneantur, antequàm eidem eccleſiæ decimas ad eam ſpectãtes perſoluant, ſeruientibus & mercenarijs ſuis de frugibus non decimatis debita totius anni pro ſeruitio ſuo impẽdunt, & tunc deindè de reſiduo decimas perſoluentes: vndè D. V. &c. quatenùs ſub anathematis diſtrictione cópellatis eos, vt decimas tã de nutrimẽtis animaliũ ſuorũ, q̃ de frugibus ſinè fraude & diminutione aliqua in autumno, ſicut mos eſt, ſtatìm collectis frugibus, & in alijs temporibus, prout debẽtur, perſoluant, atq; de ſubtractis atq; retentis dignã ſatisfactionem exhibeant.

An decimandum ſit anteq̃ ſeruientibus debita impendantur de frugibus.

PARS V.

DE CONIVGATIS ET SPONSIS MONASTERIVM INGRESSIS, vel ingredi volentibus.

Idem Salernitano archiepiſcopo. Cap. 5.

VErùm poſt conſenſum illum legitimum de præſenti, licitũ eſt alteri, altero etiàm repudiante, monaſterium eligere: ſicut quidam ſancti de nuptijs vocati fuerũt: dummodò inter eos carnis commixtio non interuenerit, & alteri remanenti, ſi commonitus ſeruare noluerit continentiam, licitũ eſſe videtur, vt ad ſecũda vota tranſire poſſit. Quia cùm non fuiſſent vna caro effecti, poteſt vnus ad Dominum tranſire, & alter in ſeculo remanere.

Idem Piſano archiepiſcopo. Cap. 2.

QVidam intrauit monaſterium, inuita vxore, ipſum eadem repetente, coactus eſt ad eam redire: ea mortua, quęris an ipſe cogatur ad monaſteriũ redire, an aliã poſſit accipere vxorem. Quæſtioni tuæ taliter reſpondemus, quòd votum nó tenuit. Vndè ratione voti non tenetur ad monaſterium redire. Vlteriùs verò nó poteſt accipere vxorem. Promiſit enim ſe non exigere debitum, quod in eius poteſtate erat: & ideò tenuit votum. nó reddere aũt, non erat in eius poteſtate, ſed mulieris. Vndè Apoſtolus: Vir non habet poteſtatem &c. 1.Cor. 7. a

Diſtin. 32. Seriatìm

Idem Exonieñ epiſcopo. Cap. 3.

CVM præditus ſis ſcientia literarum, ignorare nó potes nec debes, ſanctorum patrum cóſtitutione cótraditũ, vt vir, vxore ſua in ſeculo remanente, aut mulier, viro nó aſſumente religionis habitum, nó debeat ad religionem trãſire: quia cùm vir & vxor vna caro ſint, vt ait Apoſtolus, nón Ephe.5.f

poteſt

Diſt.50. Si quis diac. poteſt alter ad Deum conuerti, & alter in ſeculo remanere. Indè eſt ꝙ apoſtolica authoritate tibi ꝓhibemus, nè in Epiſcopatu tuo virum vel vxoré, niſi vterq; ad religionem migrauerit, tranſire permittas. Sed ſi voluẽrint ad Deum conuerti, vterq; ad frugem melioris vitæ tranſeat. Verùm ſi vxor ità ſenex eſt & ſterilis, quòd ſinè ſuſpicióe poſſit eſſe in ſeculo: diſſimulare poteris, vt vir, ea in ſeculo remanente & caſtitaté promittente, ad religionem tranſeat.

Idem Herefordeñ. epiſc. *Cap.* 4.

PRætereà, vtrùm laicus vxoratus, qui præſentibus ſacerdotib* & monachis, Epiſcopo ignorante, de licentia & permiſſione vxoris ſuæ, monaſteriũ ẽſt ingreſſus, & fortè profeſſioné fecit, vxore in ſeculari habitu remanente, nec ad religioné tranſeunte, aut perpetuá cótinentiam vouente, ab epo ſuo poſſit ad torũ vxoris reuocari, an illa cópellenda ſit ad obſeruationé perpetuæ cótinentiæ. Dicimus, quòd niſi, vbi ſubeſt timor incótinentiæ, vxor ad religionem tranſierit, vel in cóſpectu Eccleſię cótinẽtiam ſeruare ꝓmiſerit, ad eam debet & poteſt ab epiſcopo reuocari. Quia cùm ſint vna caro effecti, nó debet vna pars in ſeculo remanere, & altera ad religioné trãſire. Veruntamen vxor cómonenda eſt & propenſiùs exhortãda, vt ad religioné trãſeat, & caſtitatem ſeruare promittat.

Sed quid, ſi cóſenſu vxoris per petuá habuiſſet cótinentiá, manens cum ea in habitu ſeculari?

Idem Exonieñ. epo. *Cap.* 5.

SI quiſquam qui ſe religioni deuouit, & habitu ſuſcepto profeſſionem fecit, poſtmodùm ſibi aliquá copulauerit, cogendus eſt ab ea diſcedere, & ad eccleſiam, cui ſe contulerat, debet ſinè contradictione tranſire. Quòd ſi habitum ſuſcepit, & non profeſſioné fecit, ſed ſolùm votum emiſit, & ſe ad religionem tranſire promiſit, licẽt poſtmodùm matrimonium cótraxerit, nó eſt ab Eccleſia cogendus ad monaſterium tranſire, & matrimonij vota reſcindere.

*Idem Strigonieñ. & * Colonieñ. archiepiſ.* *Cap.* 6.

*Saloniéſi

COniugatus in monaſterium, cóuerti deſiderás, ſuſcipi ꝓhibetur, niſi vxor illius ſimiliter conuertatur. Nam dum vnũ vtrinquè corpus poſt cóiugij copulatioñé ſit factum: incógruum eſt, partem cóuerti, & partẽ in ſeculo remanere. Nec recipitur illius viri apud neũ cõuerſio, cuius ſequit̃ coniugalis fœderis proſtitutio. Cùm igitur ſenatus S. clericorũ longè præminet cœtui monachorũ, ità vt aliquãdò bonus monachus vix bonũ clericũ faciat: nullus cóiugatorum eſt ad ſacros ordines promouendus, niſi ab vxore continentiam profitente fuerit abſolut*, vt fiat deincẽps de carnali copula ſpirituale coniugium.

Idem eidem. *Cap.* 7.

SAnè ſi coniugati cóſenſerint ordinari, etiàm vxoris voluntas priùs requiréda eſt, vt ſequeſtrato manſionis cubiculo, religione promiſſa, poſtquàm pariter cóuerſi fuerint, ordinẽtur. Quòd ſi in quibuſlibet eccleſiaſticis gradibus ꝓuidẽter ſcienterq; curandũ eſt, vt in domo Dei nihil ſit inordinatum, nihilq; præpoſterũ: multo magis laborãdum, vt in eius promotione qui ſupra gradus oẽs cótinetur, nó erretur. Indè eſt, ꝙ fraternitati tuæ Apoſtolica authoritate prohibemus, nè vxoratũ in Epiſcopũ prẽſumatis ordinare, niſi priùs vxor cótinentiã profeſſa, ſacrũ velamẽ ſibi imponat, & religioni cõgruam veſtẽ aſſumat. Nolumus etiàm, vt viri promotio, vxori relictæ in ſeculo fieri poſſit perditionis occaſio.

Diſt. 61. Miramur

Idem Brixienſi epiſcopo. *Cap.* 8.

EX publico inſtrumento, quod nobis eſt præſentatum, & ex tenore literarũ tuarum nobis innotuit, qnòd cùm venerabilis frater noſter Veroneñ. eps demãdato noſtro cauſam matrimonij, quę inter Agolechen virum & Matthæam mulierem vertebatur, ſuſcepiſſet ſine debito terminandam, auditis vtriuſq; rationibus & allegationibus, inter eos iudiciali ſententia matrimoniũ approbauit, & eidẽ mulieri pręcepit, vt ad virũ ſuũ rediret, & exhiberet cõiugalem affectum. Verùm cùm eadé mulier ad eum iuxta ſententiam prædicti epiſcopi regredi nollet, de mãdato noſtro, ſicut accepimus, fuit vinculis excõmunicationis aſtricta. Cæterùm quia præfata mulier, licèt à præfato viro deſponſata fuerit, adhuc tamẽ, ſicut ipſa aſſerit, ab ipſo eſt incognita, fraternitati tuæ per A. S. præſentibus mandamus, qnatenus ſi ſupradictus vir mulieré ipſam carnaliter nó cognouit, & eadé mulier, ſicut ex parte ſua nobis proponitur, ad religionem tranſire voluẽrit, recepta ab ea ſufficienti cautione, ꝙ vel ad religionem tranſire, vel ad virum ſuũ redire infra duorum menſium ſpatiũ debeat, ipſam, contradictione & appellatione ceſſante, à ſentẽtia qua tenetur, abſoluas: ità ꝙ ſi ad religioné tranſire maluerit, vterq; reſtituat alteri, ſi qua alter ab altero habuit: & vir ipſe, eá religionis habitum aſſumente, ad alia vota licentiam habeat trãſeundi. Sanè quod Dñs in Euangelio dicit, Nõ licet viro vxoré ſuá, niſi cauſa fornicationis, dimittere: intelligendũ eſt, ſecundùm interpretationé ſacri eloquij, de his, quorum matrimonium eſt carnali copula cõſummatũ, ſinè qua matrimonium conſummari nó poteſt. & ideò ſi prædicta mulier nó fuerit à viro ſuo cognita, licitum eſt ei ad religionem tranſire.

Matth.5. & 19.

27.q.2. Nó dubium

Idem Priori G. & fratribus iuxta diſciplinam bonæ memoriæ Electi viuentibus.

Cap. 9.

VXoratus autem ſinè licentia propriæ vxoris inter vos nullatenùs recipiatur: quę ſi integrę famę & opinionis ità exiſtat, quòd nulla meritò ſuſpicio habeatur,

eã ad ſecunda vota migrare velle, vel quòd minùs continenter debeat viuere: quòd ſi, prout dictum eſt, talis extiterit, marito eius in conſortio veſtro recepto, ipſa publicè in conſpectu Eccleſiæ continentiam profeſſa, in domo propria cum filijs ſuis familiaq́; 32. q. 1. § cùm ergò poterit remanere. Si autem talis fuerit, quę ſuſpicione careat, voto continentiæ celebrato, à ſecularium hominum cõuerſatione ſe remoueat, & in loco religioſo, vbì Deo ſeruiat, perpetuò moretur. Nullus veſtrûm audiat mulierem aliquam tõſurare, vel eam ad habitandum ſecum aſſumat.

Idem. Cap. 10.

VEniens ad noſtram præſentiam Marcus eremita, ſua nobis aſſertione ꝓpoſuit, quòd quædam mulier cuidam viro abſenti fide data ſe nupturam promiſit. Sed poſtmodùm audiens plura de ſeueritate & inhumanitate ipſius viri, ei nulla ratione voluit copulari. Cùm itaq; timeret, nè illi nubere cogeretur, in manibus ſuis ſimpliciter votum continentię compromiſit: non tamen veſtem aut locum mutauit. Quo audito, prędictus vir aliam ſibi copulauit, & ex ea prolem ſuſcepit. Nos itaque attendentes tutius eſſe, vt præfata mulier poſt fidem & votum ſimplex oblatum, matrimonium contrahat, quàm fornicationis reatum incurrat: fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenùs ſi plùs non proceſſerit, nec veſtem aut locum mutauit, nec profeſſionem fecit, prædictæ mulieri de fide mentita & voto violato congruam ſatisfactionem indícas, & ei cui vult, nubendi in domino licentiam tribuere nõ poſtponas.

Poſt votũ ſimplex metu interpoſitũ, permitti cõtrahere matrimonium.

PARS VI. DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIO CONTRAHENDO, vel iam contracto.

Idem S. abbati ſancti Albani. Cap. 5.

PRopoſitum eſt nobis, quòd vir quidam C. dum vxorem haberet, ſibi aliam huius rei inſciam copulauit, de qua plures filios habuit. Sed prima mortua, nititur à ſecunda diſcedere, aſſerens quòd vxore ſua viuẽte, eam non licuit ſibi copulare. Licèt autem à canonibus habeatur, vt nullus copulet matrimonio quod priùs polluerat adulterio, & illam maximè, cui fidem dederat, vxore ſua viuente, vel quæ machinata eſt in mortem vxoris: quia tamen præfata mulier inſcia, quòd ille aliam vxorem haberet viuentem, nec dignum eſſet vt prædictus vir, qui ſcienter contra canones venerat, lucra de ſuo dolo reportaret: conſultationi tuæ reſpondemus, quòd niſi prædicta mulier diuortium petat, ad petitionẽ viri nõ ſunt abinuicèm ſeparandi, cùm ex ſuo delicto videretur commodum reportare.

Idem Vuigoreñ epiſcopo. Cap. 2.

COnſuluit nos fraternitas tua, quid tibi faciendum ſit de Vuilhelmo Parochiano, qui licèt in manu tua fidem dederit, quòd mulierem quandam duceret in vxorem: ſpreta tamen religione fidei, ipſe ſibi aliam copulare præſumpſit. Super hoc vtiquè conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd licèt non ſit tutum contra fidẽ ſuam venire, ſi tamen aliam in ſuam receperit, nec in facto primæ mulieris vltrà ꝓceſſerit, niſi quòd fidẽ dedit, à mulíere ea ſeparari non debet, ſed ei de læſione fidei pœnitentia eſt indicenda.

Idem Vigileñ epiſcopo. Cap. 3.

SI verò puellã infra duodecimum annũ aliquis deſponſauerit, antequàm ad annos matrimonio aptos ambo peruenerint, non poſſunt à pactione nuptiali recedere, & ad aliud matrimonium conuolare. Sed cùm puella ad nubiles annos, & ſpõſus ad annos aptos matrimonio peruenerint, tũc de pactione ipſa complenda vel remittenda ſunt audiendi, & ad implendum matrimonium ab his qui matrimonium iurauerunt, commonendi. 30. q. 2. Vbì

Idem eidem in eadem. Cap. 4.

SPonſam autẽ alterius, ſi eſt ætati nubili ꝓxima, nullus cõſanguineorũ aliquandò ſibi poteſt matrimonio copulare.

Idem ex concilio Africano. Cap. 5.

QVicunq; ſub cõditionis noĩe aliquã deſpõſauerit, & pòſt eam relinquere voluerit: dicimus quòd cõditio frangatur, & deſponſatio firmiter teneatur.

Vel de præſenti, vel de futuro, cùm inhoneſta fuerit conditio.

Idem GG. 7. Cap. 6.

MAnifeſtũ eſt, eum puberem eſſe, qui de geſticulatione ſui corporis talis eſt, vt iam procreare poſſit, licèt ad metas legibus diffinitas non peruenerit.

Idem Eboraceñ archiep̃o. Cap. 7.

ACceſſit ad præſentiam noſtram nobilis vir Vuilhelmus filius G. cum literis tuis, ex quarum tenore perpendimus, quòd cùm filiam cuiuſdã nobilis viri, dum eſſet minoris ętatis, deſpõſaſſet, & ipſa poſtmodùm aſſenſum in hac parte nõ præbente, antequàm ad nubiles annos perueniſſet, celebratũ eſt inter eos diuortium. Procedente verò tẽpore, defuncto patre puellæ, matrem eius Vuilhelmus ſibi matrimonio copulauit. Quod quidem factum cùm ſuſtinere nolles, eum ſolicitè monuiſti, vt ipſam dimitteret: & quia monitis tuis in hac parte noluit acquieſcere, ipſum excõmunicationis vinculo innodâſti. tãdèm accepta ab eo cautione, quòd noſtram adiret præſentiam, & ſuper hoc ſtatutum noſtrũ firmiter obſeruaret, eundem mandato noſtro abſolutũ denũciâſti, & cum literis tuis ad prẹſentiã noſtrã miſiſti. Verùm prẹfatus Vuilhelmus in prẹſentia noſtra cõſtitutus, ſua nobis aſſertione propoſuit, quòd puellam illam

illam dum eſſet infra duodecimũ annum, deſponſauit: poſteà verò antequàm ad nubiles annos perueniſſet, noluit aliquatenùs cõſentire, vt pręfatum Vuilhelmum in virũ aceiperet: & ità cum patre ſuo, in cuius poteſtate remanſerat, & cum prædicto Vuilhelmo, ad præſentiam tuam acceſſit: & cùm ab ore puellæ audiſſes & per patrem eius, ꝙ memoratum Vuilhelmũ in virum nolebat, ſtatìm illum in plena ſynodo ab huius deſponſatione publicè abſolutũ denunciâſti. Elapſis pluribus annis pòſt mortuo patre puellæ, chariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus Anglorum rex, matrẽ ſupradictę puellæ memorato Vuilhelmo tradidit in vxorem: quam ideò Vuilhelmus, vt diſcordia orta inter cõſanguioeos ſuos & cõſanguineos mulieris ſopiretur, accepit & ſolenniter deſpõſauit, & ſinè contradictione Eccleſiæ duxit, & ab ea liberos procreauit, & puella fuit alteri viro copulata. Verùm licèt cõtineatur in literis ipſis, ꝙ puella illa erat minoris ætatis, quãdò huiuſmodi deſponſatio facta fuit, tamẽ refert vtrùm cùm eſſet minoris ętatis, fuit proxima ętati aptę matrimonio, aut infra 7. annos. Ideò per Apoſtolicam ſanctionem fraternitati tuæ præſeotibus mandamus, quatenùs veritate diligenter inquiſita & cognita, ſi tibi conſtiterit, ꝙ puella præfata nõ eſſet ſeptennis quandò præmemorato deſponſata fuit, & poſteà in eum non conſenſerit, & ꝙ idem Vuilhelmus ab huiuſmodi deſponſatione per te fuerit abſolutus, matrimoniũ inter eundem Vuilhelmũ & matrẽ puellæ celebratũ, præcipias immobiliter obſeruari, & eorũdem proles denuncies eſſe legitimas. Quià ſicut diſcretio tua nõ ignorat, deſpõſatiões & matrimoniũ ante 7. annũ fieri nõ poſſunt, ſi conſenſus poſteà nõ interuenit. Sanè ſi pſata puella ante huiuſmodi deſpõſationẽ 7. annũ cõpleuerat, licèt pdictus vir à deſpõſatione ipſius puellę ipſo iure fuerit abſolutus, cùm ea in eũ cõſentire nolebat: inhoneſtũ tamẽ videtur, vt matrẽ eius habeat, cui⁹ filia ſibi fuerat deſpõſata. Verùm ſi tibi viſum fuerit, vt cũ matre maneat, nè diſcordia inter vtrinſq; cõſanguineos olìm exorta, nunc autẽ ſopita, denuò ſuſcitetur, id diſſimulare poteris & ęquanimiter tolerare. Filij autẽ quos ab ipſa ſuſcepit, ſi eam tolerante Eccleſia duxit in vxorẽ, à ſucceſſione non poſſunt paternę vel maternę hęreditatis prohiberi.

Caſus, vbì matrimoniũ, à ſpõſo cũ matre ſponſę cõtractũ, tenet.

Iuſtitia publicę honeſtatis.

Idem Salernitano epo. *Cap.* 8.

LIcèt præter ſólitum & ampliùs ſolito, multis ſimus & varijs negocijs præpediti, ità quòd nõ ſit nobis facile aliquorum cõſultationibus reſpõdere, illa tamẽ ſpirituali gratia, quam ad perſonã tuã habemus, & fraterna charitate cogimur, quid ſentiamus de his, ſuper quibus cõſuluit nos prudentia tua, tibi, quãtumcunquè ſumus alijs intenti, præſentibus literis aperire. Cõſuluiſti nos ſiquidẽ, vtrùm inter virũ & mulierem præſtito vel nõ præſtito ſacramẽto, ſi legitimus cõſenſus interuenerit de præſenti, carnali copula non ſecuta, liceat mulieri alij nubere: vel ſi nupſerit alij, & carnalis fuerit copula ſecuta, an ab ipſo debeat ſeparari. Super hoc inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi legitimus cõſenſus ea ſolennitate qua fieri ſolet, præſente ſ. ſacerdote, aut etiàm eius notario, ſicut etiàm in quibuſdã locis adhuc obſeruatur, corã idoneis teſtibus interueniat de pręſenti, ità quòd vnus ad alium in ſuã mutuo cõſenſu verbis expreſſis recipiat, vtrinquè dicẽdo: Ego te recipio in meam, & ego te in meum: ſiue ſit iuramentũ, ſiue nõ, nõ licèt mulieri alij nubere: & ſi nupſerit, etſi fuerit carnalis copula ſubſecuta, ab eo ſeparari debet, & vt ad primum redeat, eccleſiaſtica diſtrictione cõpelli, quanuìs alij aliter ſentiant, aliter etiã à quibuſdã prædeceſſoribus noſtris ſit aliquandò iudicatum. 27.q.vlt.

Idem Vuigoreñ epo. *Cap.* 9.

MEminimus nos ex parte tua quęſtionem huiuſmodi audiuiſſe, ſ. vtrùm illi qui ſe ad religionẽ coram Epiſcopo deuouerant tranſituros, & habitũ religionis ſuſceperunt: ſi poſtmodùm vxores duxerint, cogendi ſunt eas dimittere, & ad Eccleſiam, cui ſe cõtulerũt, redire. Super hoc vtiquè duximus reſpondendum, ꝙ ſi quiſquam qui ſe religioni deuouerit, & habitu ſuſcepto, profeſſionẽ fecerit, poſtmodùm aliquã ſibi copulauerit, eſt ab ea cogendus recedere, & ad Eccleſiã, cui ſe contulit, debet ſinè contradictione tranſire. Verùm ſi habitum non ſuſcepit, nec profeſſionem, ſed ſolummodò votum fecit, & ſe ad religionem tranſiturum promiſit: licèt poſteà matrimonium contraxerit, non eſt ad Eccleſiam cogendus tranſire, & matrimonij votum reſcindere.

Infrà de monachis in probatione ſuſceptis.

Idem Noruuicenſi epo. *Cap.* 10.

COntinebatˉ in literis tuis, quòd cùm quædam puella infra nubiles annós cuidam viro in vxorem tradita fuerit, & ab ipſo traducta, parentibus ſuis aſſentientibus eã legitimæ ætatis exiſtere, hæc ad nubiles annos perueniens, alij nubendi licentiam poſtulauit, aſſerens ſe in eundem virũ nullatenùs conſenſiſſe: prædictus verò vir ecõtrà proponit, quòd licèt eadem puella nondùm fortè annũ 12. attigiſſet, cùm tradita fuiſſet ei in vxorem, vſqueadeò tamen fuit ætati proxima, quòd ipſam carnali cõmixtione cognouit. Indè eſt, ꝙ cùm ipſa eidem viro dicit ſe incognitam, & ità nos cõſuluiſti, vtrùm alij poſſit nubere: taliter reſpondemus, quòd cùm in decretis habetur expreſſum, quòd ſi vir dixerit ꝙ vxorem ſuam cognouerit, & mulier negauerit, viri ſtandũ eſt veritati. Vndè præfato viro

Viri ſtandũ vbi ſit veritati.

quiſe dicit præfatam puellam cognouiſſe, fides eſt habenda, ſi id iuramento firmauerit: & ſi fuerit proxima duodecimo anno, vel circa duodecimum annum, & cum ſuo conſenſu & voluntate parentum deſponſata & benedicta fuerit, & cognita ab eodẽ viro, ſeparari nõ debebunt, præſertim cùm parentes ipſam legitimæ ætatis faterentur. Si verò puella infra nubiles annos & ætati proxima, alicui deſponſata fuerit, benedicta atq; traducta, non licet alicui de conſanguinitate illius cui deſponſata fuerit, eam ducere in vxorem: nec fas eſt eidem ſponſo, de conſanguinitate puellæ ſibi aliquam copulare.

27. q. 2. Si deſpon.

*Idem Noruuicẽ. epiſcopo, & * * archidiaconis.* *Cap.* 11.

LAtor præſentium Vu. parochianus veſter ſua nobis aſſertione monſtrauit, quod cùm in facie Eccleſiæ quandam mulierem viduam, A. nomine, legitimè deſpõſaſſet, & carnali copula ſubſecuta, inter eos ſcandalum eſt ſubortum, cuius occaſione prędictus vir ei debitum coniugale ſubtraxit: conſanguinei dictæ mulieris hoc moleſtum habentes, coram vobis quęſtionem mouerunt, proponentes quòd mulierem inuitam & renitentem, nec ætatis aptæ matrimonio exiſtentem duxiſſet vxorem. Et quoniã idem vir vitam, ſicut nobis proponitur, cupiebat agere dyſcolã, deindè vtriuſq; ſtudio interueniente, fuerunt minùs rationabiliter ſeparati. Nolentes igitur vt matrimonia canonicè contracta, leuitate quadam diſſoluãtur, diſcretioni veſtræ per A.S. mandamus, quatenùs ſi vobis conſtiterit, prædictos virum & mulierem per iudiciũ Eccleſiæ non fuiſſe rationabiliter ſeparatos, Eccleſiamq; deceptam, ipſos contradictiõe & appellatione ceſſante, faciatis ſicut virum & vxorem inſimul permanere.

Idem Pañ archiepiſcopo.

Cap. 12.

DE illis autem, qui pręſtito iuramento promittunt ſe aliquas mulieres ducturos, & poſteà eis incognitis, dimittunt terram, & ſe ad partes alienas transferunt: hoc tuæ diſcretioni volumus innoteſcere, quòd liberum erat mulieribus ipſis, ſi non eſt ampliùs in facto proceſſum, ad alia vota tranſire: recepta tamẽ de periurio pœnitentia, ſi per eas nõ ſteterit, quò minùs matrimoniũ cõſummetur. Si verò aliquis ſub huiuſmodi verbis iuramentũ præſtiterit alicui mulieri, Ego te accipio in vxorem, ſi tantũ mihi donaueris: reus periurij non habebitur, ſi eam nolentem ſibi ſoluere, quod iuramento ſibi petijt dari, non acceperit in vxorem, niſì cõſenſus de præſenti, aut carnalis ſit inter eos commixtio ſubſecuta.

Spõſalia, ſed nõ matrimoniũ, rectè contrahi in cõditionis euentum.

Idem abbati de Fontibus & M. Vacario.

Cap. 13.

SIgnificauit nobis O. Andegaueñ, parochianus Eboracenſis Eccleſiæ, per Vu. fratrem ſuum, quòd Vu. de Romare, qui eſt ex hac luce ſubtractus, eum capiens, tandiù in vinculis ferreis & carcere tenuit, donèc iurare coegit, quòd Ha. mulierem duceret in vxorem. Cùm autẽ carcerem & vincula euaſiſſet, aliam in vxorem accepit, de qua filios procreauit. Poſteà verò idem O. à præfata H. coram venerabili fratre noſtro Eboraceñ archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato tract⁹ in cauſam, ab eo coactus eſt iuramẽto firmare, quòd ad illã quam ſpontè acceperat in vxorem, non accederet, donèc lis eſſet Eccleſiaſtico iudicio terminata. Cæterùm quia priuſquàm de cauſa cognoſceretur legitimè, prænominata Ha. diem clauſit extremum, prædictus O. ad eam de qua filios habuit, reuerti nõ audet. Indè eſt, quòd diſcretioni tuæ per A.S. P.M. quatenùs rei veritate diligenter inquiſita & cognita, ſi vobis conſtiterit ꝙ eidem O. tanta vis illata fuerit, vt prædictã Ha. iuraret in vxorem accipere, & ꝙ ſpontè in eam non conſenſerit, nec poſt pręſtitum iuramentum ipſam carnaliter cognouerit: propter hoc non dimittatis, quin ad illam quam poſteà accepit in vxorem, reuertendi, appellatione ceſſante, liberam tribuatis facultatem. Verùm ſi prænominatus O. in præfatam Ha. conſenſit, & poſt præſtitum ſacramentum, quòd ipſam in vxorem acciperet, carnaliter cognouit, nè ad ſecundam reuertatur, ſub interminatione anathematis inhibeatis, dantes ei licentiam, aliam (ſi voluerit) ducendi vxorem.

27. q. 2. Pallàm duob.

*Idem * Creteñſi epiſcopo.* *Cap.* 14.

* Treceñ

SIgnificâſti nobis, quòd quidam miles in prouincia tua vxorem ſuam ſinè iudicio Eccleſiæ & authoritate dimiſerit, pro eo quòd ſuggeſtum ei fuerat, ipſam inceſtum cum quodam conſanguineo ſuo cõmiſiſſe, & propter hoc vinculo fuit excommunicationis adſtrictus. Verùm mulier ipſa non continuit, ſed ſobolem ab alio viro ſuſcepit: nec minùs poſtulat viro ſuo reſtitui, aſſerens ſe ab ipſo iniuſtè fuiſſe dimiſſam, & eundem virum materiam adulterandi ſibi dediſſe. Vndè quia nos conſuluiſti, vtrùm mulier iſta debebat viro ſuo reſtitui, & vir ad eius receptionem cõpelli: fraternitati tuæ præſentibus literis reſpondemus, quòd ſi manifeſtum eſt, mulierem ipſam adulterium cõmiſiſſe poſt dimiſſionem, ſed non * idem ſi antè, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, niſì conſtaret ipſum cum alia adulterium commiſiſſe.

27. q. 2. Si tu abſ.

Idem Vigorenſi epiſcopo.

Cap. 15.

AD aures noſtras perlatum fuiſſe cognoſcas, ꝙ cùm quidã Parochianus tuus

tuus vxorem duxiſſet, ea dimiſſa, aliam (ſcilicet ei conſanguineam) ſibi copulare præſumpſit, & eam carnali cõmixtione cognoſcere, & ſecum tenere minimè dubitauit. Cumq; prior mulier ſuper hoc querelã mouiſſet, matrimonium eius denegauit, & ſecundæ copulã profeſſus eſt. Vndè cùm primũ coniugium aduersùs eum per teſtes ꝓbaretur fuiſſe, quuniã à ſecunda recedere noluit, ad audientiã noſtrã appellauit. Super quo vtiq; prudentiæ tuæ reſpondemus, ꝙ ſi prima mulier & ſecunda, ſe vel prima vel ſecunda linea contingunt, tu virũ facias vtraq;, omni contradictione & appellatione ceſſante, carére, & ſinè ſpe coniugij perpetuò manere. Si verò eas * interdicto gradu ſolummodò vel ſupra ſeſe attingere conſtiterit, tu ipſum compellas à ſecunda recedere: & de commiſſo pœnitentia ſibi cõdigna impoſita, eum priorem ſicut vxorem ſuam recipere, & maritali decæterò affectione tractare conſtringas.

35. q. 3. De aſſinit.

for. * in tertio

Idem Beruacen̄ episcopo. *Cap.* 16.

30. q. 1. Illud.

SVper hoc quòd de latore præſentiũ tuis literis quæſiuiſti, an liceat ſibi matrimonium cum ea contrahere, quam, vxore ſua viuẽte, ſibi de facto copulauit in matrimonium: tuæ ſolicitudini duximus reſpondẽdum, quòd ſi adultera in mortem alterius aliquid eſt machinata, ſeu iſte fidem dederit, quòd ea defuncta, hanc eſſet ducturus: ſecundùm canones ab eius conſortio perpetuò prohibetur, & hæc prohibitio perpetuò eſt obſeruanda.

Idem archiep. Senonen̄. *Cap.* 17.

Ante carnalẽ cop. ipſa ad religionem non tranſeunte. Alioqui ſec⁹, vt ſupr. de coniug. & ſpon. Verũ, ſi poſt cõſenſum, contrà.

POrrò ſi qui vir & mulier pari conſenſu cõtraxerint matrimonium, & vir ea incognita, aliam duxerit in vxorem, & eam cognouerit, cogendus eſt ſecũdam dimittere, & ad primam redire. Quia quãuis exindè ſit diuerſa quorũdam ſententia, & nõ eadem conſuetudo eccleſiæ, tutius tamen videtur, vt primam hanc q̃ ſecundam, cùm à prima iudicio eccleſiæ ſeparari non debeat, poſtq̃ cum ea pari voto & conſenſu matrimonium contraxit. Sanè quanq̃ mulieri deſponſatæ, & à viro nõ cognitæ, liceat ad religionem tranſire, aliam tamen non poteſt ducere in vxorem.

Idem Eboardo Paduano epiſ. *Cap.* 18.

SOlicitudini ſedis apoſtolicæ incumbit, vt ſi dubia vel difficilia ad noſtrã aurẽ perferantur, ea debeamus abſoluere, & in lucẽ reuocare. Super eo ſiquidẽ vndè nos cõſuluit dilectio tua, quid videlicet ſeruãdum ſit & retinendũ de muliere, q̃ cùm ſit vni viro deſponſata, ab alio poſteà deſponſatur & cognoſcitur: ſolicitudini tuæ taliter reſpõdemus, ꝙ licèt quarundã eccleſiarũ conſuetudo habeat, vt cum ſecũdo viro debeat remanere, cõuenientius tñ videtur, vt ſi vir & mulier ad ætatẽ coniugio aptam deuenerint, & infrà mulier deſponſata fuerit, ꝙ vir mulierẽ in ſuã, & mulier virũ in ſuum recipiat, licèt poſteà ab alio deſponſetur & cognoſcatur, debet primo reſtitui.

Cap. 19.

DE muliere quæ eſt inuita tradita viro, & detenta, cùm inter vim & vim ſit differentia, & vtrùm poſteà conſenſus intercesserit, quia certũ nobis nil expreſſiſti, inquiſitioni tuæ nil poſſumus reſpondere. Illos autem qui propter conſanguinitatem prohibentur coniũgi, & poſteà cõtra interdictum Eccleſiæ ſeſe receperint, excõmunicationi debes ſubijcere, donèc tã diù ſeparentur, quouſquè legitimè cognoſcatur, vtrùm eorum matrimonium de iure poſſit & debeat ſtare.

Idem Cant. archiepiſcopo. *Cap.* 20.

EX literis quas ſuper cauſa matrimonij cuiuſdam iuuenis, R. nomine, & Mariæ filiæ Gileberti de S. Leodegario, tranſmiſiſti: ſolicitudo nobis innotuit, quam in ipſius negocij examine ſeruâſti. Quia verò abſentibus partibus veritatẽ nequiuimus plenariè indagare, nec cauſam ipſam ad te remittere, à quo pars mulieris ad audientiã noſtram noſcitur appellâſſe, eam venerabilibus fratribus noſtris, Vuinton̄, Herefordeñ & Bathonieñ epiſcopis duximus committendam. Ideoq; fraternitati tuæ per A. S. præſentibus mandamus, quatenùs partes adire eorũ præſentiam, cùm ab eis fuerint euocatæ, & quod ipſi iudicauerint, inuiolabiliter obſeruare, cõtradictione & appellatione ceſſante, compellas.

Ad eum à quo eſt appellatum, non poſſe cauſam remitti.

Idem Vrbanus M. Cenom. *Cap.* 21.

CVm in Apoſtolica ſede, cui licèt immeriti præſidemus, magiſterium reſideat totius Eccleſiaſticæ diſciplinæ, dignũ eſt & cõſonum rationi, vt quotiès circa negocium Eccleſiæ aliquid dubietatis emerſerit, ad ipſius deliberationis arbitrium recurratur. Intelleximus ſiquidem ꝙ cùm inter villicum de Herneia & vxorem eius coram te quæſtio matrimonij tractaretur, & productis teſtibus, & eorum examinatiõibus diligẽti examine diſcuſſis, ante publicationẽ idẽ villic⁹ reuerſus ad ꝓpria, publicè inter ſe & vxorem ſuam propoſuit, ſententiam diuortij iudicio Eccleſiæ eſſe promulgatam: & ſic ſuggeſta omnibus falſitate, quandam aliam mulierem facti neſciam, ſibi copulare præſumpſit. Poſtmodùm verò ſuper prioris matrimonij quæſtione literis à ſede Apoſtolica impetratis, delegati iudices ſententiam diuortij protulerunt. Vndè quia villicũ & mulierẽ quã ſupinduxerat, pendente lite prioris vxoris, in inuicèm aſſeris conſentire: tua nos duxit fraternitas cõſulendos, vtrùm tales ſint ad matrimonium admittendi. Nos aũt authoritate præſentium tuæ ſolicitudini reſpondemus, quòd impoſita ei pœnitentia competenti, & infra ipſius pœnitentiæ tempus carnali

commercio interdicto,poſtmodùm in maritali copula poterunt remanere. Super eo verò quod à nobis ſimiliter poſtulâſti,vtrũ ille qui in quandam mulierem conſenſit:ſi pater eius videlicet ſuum præſtaret aſſenſum,ſi ad cõſummandũ matrimonium ſit cõpellendus:non minùs reſpondemus, qa cùm aſſenſus liber dici non poſſit, qui alieno reſeruatur arbitrio ac cõditioni, ipſam canonica non improbant inſtituta, q̃ conſonãt honeſtati,niſi voluntas patris poſtmodùm intercedat, nequaq̃ ad contrahẽdum matrimonium eſt cogendus. Nã licèt felicis recordationis. Alexander papa prædeceſſor noſter in ſuis videatur conſultationibus reſpondiſſe,ꝙ deſponſalia interpoſita conditione certa,conditione ipſa minimè obſeruata,ſi conſenſus de ꝑſenti intercedat,vel carnalis copula ſubſequatur, diſſolui non debent,ſed firmiter obſeruari:nequaq̃ eſt noſtræ diffinitioni cõtrariũ, cùm huiuſmodi conſenſus nequaq̃ ſit de præſenti habendus,licèt per verba de præſenti, euidentiùs exprimatur, ꝙ in alieno arbitrio non habito,ſed habendo,cõſiſtũt: aliam tamen non poteſt ducere vxorem.

Ante carnalẽ cop. ipſa ad religionem tranſeũte: alioquì ſecũs, vt ſuprà.

Idem Eberardo Paduano. Cap. 22.

SVper eo quod ex literis tuis intellex imus,virum quendam & mulierem de mãdato Dñi vtriuſq; aſſenſu ſe inuicẽ recepiſſe,nullo ſacerdote pręſente,nec adhibita ſolennitate,quã ſolet Anglicana eccleſia adhibere,& aliũ pręd ictam mulierem ante carnalem cõmixtionem ſolenniter duxiſſe & cognouiſſe:tuæ paternitati duximus taliter reſpondendum,ꝙ ſi primus vir & mulier pari conſenſu de pręſenti ſeſe receperint,ipſa debet primo reſtitui,cùm nec potuerit,nec debuerit poſt talem conſenſum alij nubere:ſi verò cõſenſus talis inter eos nõ interceſſerit ſub verbis illis q̃ diximus, nec carnalis copula etiàm aſſenſu de futuro præeunte,ſecundo viro qui eam poſteà traduxit atq; cognouit, mulier ipſa debet relinqui,& ab impetitione prioris abſolui, iniuncta primo pœnitẽtia de læſione fidei vel violatione iuramenti, ſi dedit fidẽ vel præſtitit iuramentum.

Idem eidem in eadem epiſtola. Cap. 23.

SPonſam autẽ alterius,ſi eſt nubili ætati proxima,nullus conſanguineorum aliquandò ſibi poteſt matrimonio copulare.

Idem Andreñ epiſcopo. Cap. 24.

SVper eo verò, quod de illo nobis ſignificâſti,qui cùm procreare vellet filios, vxori ſuæ nunq̃ carnis debitũ reddidit vel reddere potuit:inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, ꝙ diuerſa ſunt indè decreta, diuerſæ ſententiæ. Sed cõſuetudo eſt Romanæ Eccleſiæ, in ſimilibus taliter tenere, ꝙ ſi non poteſt eam ſicut vxorem habere, ipſam habeat ſicut ſororem.

Ob coeũdi impotẽtiam, non fieri diuortium.

Idem abbati S. Edmundi & de Rameſecia. Cap. 25.

EX parte Emmę mulieris,noſtris eſt auribus intimatum,ꝙ Andreas ſibi corã ſacerdote quodã & diacono & alijs, pluribusq; tam clericis q̃ laicis ad hoc conuocatis,iuramentum præſtiterit, ꝙ ipſam ab eo tẽpore pro coniuge teneret,& ei ſicut vxori ſuæ fidem ſeruaret:ipſa quoquẽ Andreę præſtito iuramẽto promiſit, ſe illũ pro marito habituram,& fidẽ ei tanq̃ proprio viro ſeruaturam. Quo facto, diù in eadẽ domo cohabitantes, ſibi liberos procreauerunt. Procedẽte verò tempore ꝑdictus Andreas contra iuramentum ꝑſtitum prænominatã Emmã & filios ex ea procreatos reliquit,& à cohabitatione receſſit. Quia igitur nemini licet vxorem ſuam ſinè manifeſta cauſa fornicationis dimittere, & tũc eam vel ſibi reconciliare debet,aut ipſa viuente continere:nec nos ſuſtinere debemus,vt prædictus Andreas iuramenti ꝑſtiti religionem infringat:diſcretioni veſtræ per A.S. ꝑſentibus mandamus,quatenùs rei veritate diligenter inquiſita,ſi,prout ſuperiùs dictum eſt,ità eſſe inueneritis,eũdem Andreã moneatis ſtudioſiùs,vt ſuæ ſaluti conſulens,& ſuperinducta quam habet,priùs dimiſſa,ad vxorẽ ſuã redeat,& eam maritali affectiõe tractet,& reatũ ſuũ condigna pœna expiare ſatagat. Quòd ſi cõmonitioni veſtræ adquieſcere fortè contẽpſerit,vos eũ & ſuperinductã,omi occaſione & appellatiõe ceſſante,excõmunicationis vinculo innodetis,& vſq; ad dignã ſatiſfactionẽ ꝑcipiatis hominibꝰ,ſicut excõmunicatos,cautiùs euitare.

32.q.1.Dixit.

Idem Pictaueñ epiſcopo. Cap. 26.

EX literis venerabilis fratris noſtri *Sãxonis epiſcopi accepimus,ꝙ cùm duo nobiles viri ſui epiſcopatús, Vu. ſcilicet de *Monda,& B.de Mauritania,filios & filias impubeſcẽtes haberẽt,&ſpe pacis inter eos reconciliandæ ità inter ſe conuenirent, ꝙ filios & filias mutuis adinuicèm matrimonijs ſociarent:& hoc tam patres q̃ filij ſub iuramento ſe facturos promiſerunt. Inter quos quidem G. prioris filius, filiam prædicti B.conſentiente patre,ſemèl & iterùm recipere in vxorem iurauit. Cumq; ipſo volente ad alia vota migrare, eũ epiſcopꝰ ſub diſtrictione anathematis cõpellere voluit, vt ſecundùm quod iurauerat, filiam ꝑfati B.traduceret in vxorẽ,ipſe ad audientiam noſtrã appellauit: & altera parte nuncium ſuum ad nos deſtinante,nec ipſe venit, nec reſponſalem aliquẽ pro ſe tranſmiſit. Quia igitur periculum G.prædicto extitit, cõtra iuramentum ſuum venire, fraternitati veſtræ per A.S.præſentibus mandamus, quatenùs cùm exindè fueris requiſitus, vtrãq; partem ante tuam conuoces præſentiã, & rationibus hincindè pleniùs auditis & agi-

* Morõda

tatis,ſi tibi conſtiterit,ꝙ præfatus G.pręſtito iuramento firmâſſet,ꝙ filiam memorati B.duceret in vxorem, eum moneas, & authoritate noſtra diſtrictè cōpellas,vt ipſam niſi rationabilis cauſa extiterit, in vxorem recipiat,& maritali affectiōe pertractet. Si verò rationabilem cauſam prætendere voluérit,eam cum omni diligentia & ſtudio audias,& fine canonico, appellatione ceſſante,decídas. Cæterùm ſi legitimè monitus,iudicio tuó parére contempſerit, eū & patrem ſuum,ſi fouere ipſum in ſua malitia ꝑſumpſerit,excōmunicationis vinculo adſtringas:& in tota terra ipſorum,omnia diuina,preter baptiſma paruulorū & pœnitētias morientiū,prohibeas officia celebrari.

Benedictus papa Gaudenſi patriarchæ. Cap. 27.

LEx diuinæ conſtitutionis,ſedem Apoſtolicam totius poſuit orbis terrarum magiſtram:vt quicquid vbiq; locorum dubitatur,ab ea tandem ratio eiuſdem requiratur. Affatus eſt autē nos ſuis literis eiuſdē cathedræ ſeſſorē,ac percontatus eſt quidam vir nomine Ioannes, pro connubio filiæ ſuæ ſuperſtitis,cui⁹ ſoror defuncta,cuidam iuueni nomine Stephano,ſimplicibus verbis fuit deſponſata,& anteq̃ ad nuptias peruenerit,morte ꝑuenta: vtrùm cum eodē iuuene poſſit matrimoniū celebrari ſuperſtitis filiæ,nécne. Nāq; teſtatus eſt, hui⁹ rei rationē haberi apud vos ambiguā: quā, Deo docente,reddimus his verbis certiſſimam.
Geneſ.2. Protoplaſtus enim ille radix & origo noſtra,detracta ſibi coſta videns mulierem formatā,prophetico ſpiritu inter alia protulit:Propter hoc dimittet homo patrē & matrem,& adhærebit vxori ſuę,& erūt duo in carne vna. Quibus verbis innotuit, non aliter virū & mulierē poſſe fieri vnā carnē,
* Quòd niſi carnali copula ſibi cohæreāt. * Qui ergò nequaq̃ mixtus eſt extraneę mulieri fœdere nuptiali,quo pacto per nuda ſpōſionis verba poſſunt vna caro fieri,nullatenùs valem⁹ intueri.propinquitas enim ſanguinis verbis dicitur,non verbis efficitur. Sed nec oſculum parit propinquitatē, quod facit nullā ſanguinis cōmixtionem. Quoniā verò ità prorſùs ſe habet res Ioannis iſtius, vt velit filiā illi nuptijs copulare, cui primā iam decreuerat deſponſare:cēſura Apoſtolica mandamus hoc abſque criminis vitio poſſe fieri. Nam cur prohibeamus,quod ꝓhibitum,nunq̃ ſacra ſcriptura declarauit? Sed neque mundanæ leges, connumeratis perſonis quibus inter ſe nuptias cōtrahere non licet,de hùiuſmodi aliquid dicūt negocio. Nè ergò abnegetis, quod nulla abnegandum ratione monſtratis.

Propinquitatem ſanguinis verbis dici,non effici.

Idem Vuiñ.Bat.& Hereford. epiſc. Cap.28.

EX literis venerab. fratris noſtri Cant. archiepiſc. Apoſtolicæ ſedis legati,ad audientiam noſtri Apoſtolatûs peruenit,ꝙ cùm G.de S.Leodegario,mariam filiam ſuā abſentem,cuidā iuueni R. nomine deſpōſaſſet:poſtmodùm quibuſdā ipſius mulieris cōſanguineis ꝓcurantibus, memoratus R.cùm ea ꝑſente per verba ꝑſentis tēporis contraxit,ſicut dicitur,matrimonium, fide hincindè corporaliter præſtita,ꝙ vir mulierem ſicut vxorem legitimā decætero exhiberet;& ipſa reuerenter ei ſinè contradictione,ſicut viro legitimo obediret,nihilq; defuit niſi ſolennitas illa in facie Eccleſiæ celebranda,q̃ propter tempus Quadrageſimæ tunc nō potuit effectui mancipari. Tēpore verò procedente orta ſuſpicione, ꝙ ꝑfatus R.ad alia deſideret vota tranſire,ad examen fuit iam dicti archiepiſc.cauſa perlata,qui ſub anathematis interminatiōe ꝓhibuit,ſicut ex literis ipſius accepimus, nè anteq̃ de ꝑſcripto negocio plenè cōſtaret, vir ad ſecunda vota tranſiret. Sed ipſe præſcripta prohibitione contempta, filiā Hugonis de Polſtede, Matildā nomine, in facie Eccleſiæ ſibi ſolenniter copulauit vxorem. Poſtmodùm verò duabus mulieribus & viro coram archiepiſcopo conſtitutis,ꝑfatus R.publicè cōfeſſus eſt,ſe cum Maria, ſicut dictum eſt,publicè matrimoniū contraxiſſe,& aliā,ſcilicet Matildā, praua quorundam ſuggeſtiōe ſeductū,accepiſſe. Maria verò frequēter aſſeruit, ꝙ pater eius nō mouerat de voluntate eius querelam,adijciens ꝙ inter ipſam & præfatū R. excepta ſola fide de cōtrahendo matrimonio, nulla obligatio interceſſerat:quā,quia ipſe nō ſeruauerat, ſeruare minimè tenebatur: & ideò,quia eam quā ſecundò acceperat, relinquebat. Cùm autem præfatum R. tanq̃ proprium virū reſtitui poſtularet, & archiepiſcopus vellet de primo matrimonio cognoſcere,ob id maximè,quia mulieres dicebantur ſeſe conſanguinitate contingere, ac per hoc tam inceſtûs q̃ adulterij vitium timebatur,Maria ad Apoſtolicam ſedē appellationis vocem emiſit, & feſtum circūciſionis proximæ terminū appellatiōi præfixit,Appellationi verò archiepiſc.deferēs, eidē Mariæ ſub periculo aīæ & excommunicationis interminatiōe diſtrictiùs interdixit,nè cui nuberet,donèc cauſa ipſa corā nobis vel corā delegatis ab Apoſtolica ſede iudicibus,ſinē debitum ſortiretur. Ipſa tñ de remedio appellationis confiſa,cuidā alij Vu.nomine,nihilominùs nupſit.& propter hoc citata coram archiepiſc.noluit propter appellationē quam obiérat,apparére. Cùm igitur abſentibus partibus non videretur nobis negociū finiendum, ipſum experiētiæ veſtræ de qua plenè confidimus,cōmittentes ꝑſentium authoritate terminandū: quatenùs partib⁹ ante ꝑſentiam veſtrā cōuocatis,inq̃ratis diligētiùs veritatē:& ſi nihil cōſtiterit quod impediat, ꝑter cōſenſū qui

32.q.4.Nō opor.

ſ. de futuro, ſecūdū affectionē Mariæ. nā de præſenti, ſecundū impediret & reſcinderet matrimonium.

qui inter præfatum R. & Mariam aſſeritur præceſſiſſe, ſecunda matrimonia inuiolabiliter obſeruanda, ſublato appellationis diffugio, iudicetis. Licèt enim contra interdictum Eccleſiæ ad ſecunda vota tranſire nequaquàm debuerit, conueniens non videtur, vt ob id ſolùm ſacramentum coniugij diſſoluatur. Alia enim pœna debebat eis imponi, quòd cōtra prohibitionem Eccleſiæ hoc fecerunt. Nonis Februarij.

Idem Bathonieñ episcopo. *Cap.* 29.

DE illis qui infra annos aptos exiſtentes matrimonijs cōtrahendis ſponſalia contrahunt, ſiue vterq;, ſiue alter, antequàm ad annos aptos matrimonijs contrahendis perueniunt, reclament & poſtulent ſeparari, non ſunt aliquatenùs audiendi. Si verò alteruter eorum ad annos aptos contrahendis matrimonijs peruenerit, infrà eoſdem annos altero exiſtēte, ſponſalia contrahūtur: ſi is q minoris eſt ætatis, cùm ad annos illos puenerit, reclamauerit, nec in alterū voluérit conſentire, iudicio Eccleſiæ poterūt ab inuicèm ſeparari. Vtrùm aūt mulier q̄ poſtq̄ ad annos matrimonijs contrahēdis aptos veniat, nupſit, ab eo ſi quærat diſſidiū, debeat ſeparari: tuç conſultationi taliter reſpondemus, ꝙ eùm in eum ſemèl conſenſerit, ampliùs cōſentire nō poteſt aliquatenùs vel diuertere: niſì fortè illi nupſit, poſtq̄ ad annos aptos matrimonijs contrahendis peruenerit, & in eum ſuum omninò negauerit præſtare conſenſum.

Alexāder 3. Burdeg. archiepiſcopo. *Cap.* 30.

COnſuluit nos tua fraternitas, quid tibi faciēdum ſit de milite quodā, qui cùm mulierem quandam duxerit in vxorem, & eam longo tempore tenuerit, & prolem ex ea ſuſceperit: nunc matrimonium ſuú accuſat, dicens in 4. gradu conſanguinitatis eſſe: ad quod vtiq; cōſultationi tuæ taliter reſpōdemus, ꝙ ſi præfatus miles mulierem ipſam in facie Eccleſiæ duxerit, & longo tēpore tenuerit, non debet vox accuſationis ſuæ admitti, niſì perſonæ aliæ & idoneæ appareant, & merito ſuſpicionis carentes, quæ matrimonium ipſum velint & poſſint legitimè accuſare: nec hæredes perſonæ admitti debent, ſi per viginti vel octodecim annos inſimul ſinè quæſtione remanſerunt.

Innocentius V uan. episcopo. *Cap.* 31.

SVper eo quod interrogâſti de ſacramēto coniugij, breuiter reſpondeo: Illam quam dixiſti, à patre cōiugi traditam, & ab eo cui tradita fuerat, patri commendatam, donèc ſtatuta die in domum ſuam ille traduceret: dico quòd legitimo conſenſu interueniēte, ex eo ſtatìm coniunx fuerit, ꝙ

*conceſſione

ſpontanea *voluntate ſeſe coniugem eſſe conſenſerit. non enim futurum promittebatur, ſed præſens cōfirmabatur. Quapropter quicquid cum alia poſtmodùm factū eſt in coitu ſiue in generatione prolis, tanto reprehenſibilius eſt ſecundum, quanto verius primū. Conſtante enim primo, quāto ampliùs in Deū committitur, tanto magis culpa augetur. His ergò cognitis, facile erit negocium præſentium latoris tuæ diſcretioni debito fine terminare.

Idem Caſſinieñ abbati. *Cap.* 32.

EX literis tuis ad nos directis accepim⁹, ꝙ cùm quidā ſecretò mulierem viduā ſubarrâſſet, & cognoſcens carnaliter cohabitâſſet cum ea per annū, Mundualdus virum mulieris traxit in cauſam, proponens ꝙ illam in poteſtate ſua poſitam, quaſi fornicariam cognouiſſet: tūc vir & mulier iuramento firmârunt, ꝙ ab anno alter in alterius copulā maritalē conſenſerat, & de cæterò ſicut vir & mulier ſimul cohabitârunt. Cùm autem nec iuramento fidē mulieris procurator habuit, exegit eam publicè ſubarrari. Quod cùm vir publicè facere paratus eſſet in conſpectu Eccleſiæ, ſurrexerunt duo, proponentes, p̄ſatæ mulieris coniuges in 5. gradu vel 6. cōſanguinitatis ſeſe contingere: quia pater eius qui eā ſubarrare volebat, priorē virū in 4. conſanguinitatis gradu attigerit. Vuus autē ità ſe audiuiſſe iurauit, alius aūt id iurare voluit, & ob hoc, licèt ille p̄ſatam viduam ſubarrare diſtulerit, minimè tñ ab ei⁹ cohabitatione diſceſſit. Proceſſu verò temporis ad inſtātiam Mundualdi p̄ſatus vir publicè matrimoniū celebrauit, & poſtmodùm ferè per annū cum vxore permanſit. Nunc aūt quæſtio prima reuixit, & iurauerūt duo coram archiepiſc. plebano, velut dicis, ꝙ prim⁹ vir fuit in 5. gradu conſanguinitatis patri viri p̄ſentis. Vndè quia diuerſi diuerſa ſentiūt, quid agendum ſit in hoc caſu, meis quæris literis edoceri. Quocircà diſcretioni tuæ per A. S. mandamus, quatenùs vtranq; partē ante tuā præſentiam conuoces, & facias teſtes corā te iurare, & adhuc inquiras, à q̄bus & qñ didicerint quod teſtantur. Si verò poſt motā quæſtionē didicerint, nō eſt iam dictū matrimoniū diſſoluēdum. Similiter nec ſi ab accuſatorib⁹ matrimonij didicerint. Inquiſita verò veritate diligēter, ſi per teſtes circunſpectos & omni exceptione maiores inueneris, ꝙ primus vir patrē ſuperſtitis in 5. vel 6. gradu attigerit, nō differas ſententiā diuortij promulgare. Aequè enim, vt canones dicunt, abſtinendū eſt à conſanguineis vxoris, àc proprijs, vſque ad 6. gradum. Cæterùm prudentiā tuam nolumus latére, ꝙ perſonæ idoneæ nominādæ ſunt, & gradus diſtinguendi ab vtroq; latere & cōputandi: nec ſunt cauſæ matrimonij tractādæ p quoſlibet, ſed p iudices diſcretos, qui poteſtatē habeant iudicandi, & ſtatuta canonum ſuper his nequaq̄ ignorent.

Quorum teſtimonia nō valeant.

Perſonas nominandas, & gradus ex vtroq; latere diſtinguendos. Qui iudices futuri.

Idem Exonieñ episcopo. *Cap.* 33.

PRæterea hi qui matrimonio contrahēdo purè & ſinè omni contradictione

ſidem

fidem dederunt, aut iuramentum fecerũt, commonendi ſunt diligentiùs & exhortãdi, & omnibus modis inducendi, vt fidem præſtitam vel iuramentum factum obſeruent, & ſe, ſicut promiſerunt, coniungant.

DE POTESTATE IVDICVM delegatorum, & de varijs literis diuerſis temporibus impetratis.

Idem Londonienſi Epiſcopo. *Cap.* 1.

PARS VII CVm tibi ſit de benignitate ſedis Apoſtolicæ indultum, vt cauſas quas de mandato noſtro ſuſcipis terminandas, liceat tibi perſonis alijs vni vel pluribus delegare: ſed ab his quibus cauſa fuit per te commiſſa, fas ſit litigantibus appellare, & ſi eadem cauſa tibi fuerit à nobis, appellatiõe ceſſante, cõmiſſa: accidit interdùm, ſicut tu aſſeris, ꝙ cauſam quam tibi commiſimus, appellatione poſtpoſita, terminandam, aliorum experientiæ committis audiendam: & appellationem alter litigãtium ad tuam, alter ad noſtram audientiam interponat: conſultationi tuæ reſpondemus, quòd ei appellationi, quæ ad nos interponitur, eſt omninò deferẽdum, licèt fuerit appellatione remota commiſſa.

Idem Bathonenſi epiſcopo. *Cap.* 2.

3.q.9.Hortamur. QVia quæſitũ eſt à nobis ex parte tua, quid faciendum ſit de poteſtatibus, quæ, cùm præcipimus alicui iuſtitiã exhiberi, de his quos diligunt aut tueri volunt, minis & terroribus ſuis conquerentes ſilere compellunt, & mandatum noſtrum eludunt: id tibi reſpondemus, quòd ſicut Rom.1. agentes & conſentiẽtes pari pœna ſcripturæ teſtimonio puniuntur: ſic tam eos qui trahũtur in cauſam; quàm principales fautores eorũ, ſi eos manifeſtè cognoueris iuſtitiam impedire, cenſura Eccleſiaſtica poteris coërcere.

Idem Eboracenſi archiep. *Cap.* 3.

SAnè ſi à nobis literæ priùs impetrentur, & aliæ poſteà (non facta mentione priorum literarum) literæ impetrentur, ſi iudicibus innotuit, donèc Roma. pontificem conſulant, & ſuam exindè pleniùs cognoſcant voluntatem, executione literarũ debent penitùs ſuperſedere, nè pro varietate literarum, cauſarum fines valeãt impediri.

Et hoc iubemus obſeruari ab omni adminiſtratore, vt ſi contigerit in ſcriptis noſtram fieri iuſſionem ad aliquem, & intereà quieſcat ab adminiſtratione, is qui poſt illum ſuſceperit dignitatem, eam accipiat & inſinuet. Et ſi quidem priuata eſt cauſa, implere eam & * aſſequi, quẽadmodùm ad eum promeruerit reſcriptum. Si verò huiuſmodi in ſcriptis iuſſio publicum ius reſpicit, inquirat eam. & ſi quidem non læditur fiſcus, quę in ea cnmpræhenſa ſunt, adimpleat: Si verò ad læſionem fiſci eſt, nil ſuper ea omninò agi. Nunciare verò nobis primùm oportet, vt ſecunda de hoc noſtra iuſſio fiat. Si verò præcepta cuiuſlibet iudicis ſunt, & priuſquam inſinuentur hæc, aut præcipientem, aut ad quem præcepta facta ſunt, cõtigerit remoueri de cingnlo, etiàm ſic qui factus fuerit iudex, hæc ſuſcipiat & exigat, ſi legitimè facta ſunt. Si verò cõtra legem, aut contra ius publicum facta ſunt, pro non ſcriptis eſſe iubemus.

Idem. *Cap.* 4.

CVm aliqua cauſa, appellatione remota, committitur, & ſententia fertur iniqua, eã vacuare oportet, nec ei debet ſtari, ſi manifeſtam continet iniquitatem.

Idem Londoñ epiſcopo. *Cap.* 5.

SI pro debilitate tua, vel pro aliqua graui neceſſitate tractandis cauſis, quæ tibi ab Apoſtolica ſede committuntur, adeſſe nõ poteris: liberum tibi ſit, alijs perſonis idoneis & diſcretis vices tuas cõmittere, ità quòd ſi res tanti eſt, te cõſulere debeant: niſi fortè cauſæ ità graues ſint, quòd ſinè p̃ſentia tua nõ poſſint oĩnò terminari.

Idem Vu. Carnotenſi electo. *Cap.* 6.

DE cauſis quę intra certum terminum decidẽdæ committuntur, hoc tuam volumus cognitionem tenere, quòd niſi dies ab Apoſtolico præfixus, de communi conſenſu prorogetur, eo tranſacto, mandatum expirat. Illi etiàm qui pro cauſis tibi commiſſis ad citationem tuam venire, aut tuo ſuper his iudicio parẽre neglexerint, ſi tale fuerit negociũ, quòd certa exindè pœna canonib⁹ exprimatur, eam infligas. Alioquin ipſos pro delicti qualitate & cauſæ, ſecundùm arbitrium tunm punias.

Idem Senonenſi archiepiſcopo. *Cap.* 7.

PRæthereà ſuper hoc, ꝙ nos cõſulere voluiſti, vtrùm liceat iudici delegato, nõ ordinario, ſinè literis citatorijs cogere cõtumacem vt veniat, aut damnare, ſi nõ venerit: hoc tibi præſentium authoritate innoteſcat, ꝙ quãuìs ei cauſa licèt ſimpliciter delegeť, ſatìs poteſt partes authoritate noſtra compellere, & contumaces ſeueritate Eccleſiaſtica coercere: etiàm ſi literæ commiſſionis id non cõtineant, aut partes mãdatum non habeant vt accedant: quia ex eo ꝙ cauſa ſibi committitur, ſuper his omibus quæ ad cauſam ipſam pertinere noſcũtur, plenariam recipit poteſtatem.

Idem Vuintoñ epiſcopo. *Cap.* 8.

QVanuìs ſimus multiplicitate negociorum impliciti, & grauib⁹ diuerſiſq; ſolicitudinibus occupati, nos tamẽ cogit præter cõmune debitum, tua fraternitas & dilectio, qua perſonam tuam diligimus, tuis conſultationibus reſpondere, nè videamur indiſcuſſa relinquere, q̃ nobis enodanda tua voluit dilectio p̃ſentare. Innote-

noteſcat itaqne ſolicitudini tuæ, quòd iudex à nobis delegatus, cauſam ſibi cómiſſam poteſt alij vel pluribus delegare, aut totam audiendam & terminãdam, aut etiàm vt audiant rationes, & allegationes & atteſtationes recipiant, & ſententiam ſibi ſeruent, vel vt horum aliquid faciant tantùm iuxta volũtatem & beneplacitum delegantis, quanquàm non poſſit eandẽ cauſam alij appellatione poſtpoſita delegare: etſi ſit tibi, appellatione remota, commiſſa. Si verò duobus cauſa committitur, etiamſi non apponatur, vt vnus ſinè altero in ea procedat, nihilominùs vnꝰ ex ipſis, ſiue ſuo conindici, ſiue alij, vices ſuas in bac parte committere poteſt.

Sed quid, ſi ſuo cóiudici ſoli. quid ab ipſo poterit eppellbri?

Idem eidem in eadem. *Cap.* 9.

CAeterùm ſi qni ad iudices ſup aliqua cauſa ab Apoſtolica ſede literas commiſſorias impetrent alijs iudicibus fortè committi, niſi de commiſſione priorībꝰ facta, in literis commiſſionis, quæ alijs delegantur, mẽtio fiat: nihilominùs priores iudices in cognitiõe ac cauſæ deciſione procedere debẽt, nec ſecundæ literæ ſuper eadem cauſa taliter impetratæ, alicuius roboris firmitatem babere poſſunt. Si verò in ſecundis literis habeatur mentio de cómiſſione prioribus iudicibus facta, prædicta cauſa à priorum eſt exẽpta iudicio, cùm eædem non ſint tacita veritate impetratæ. Verùm ſi præſentibus partibus de ipſarum conſenſu cuilibet cauſa committitur, & ꝓceſſu temporis, vel etiàm continuò, alterutra partium, altera neſciente, eauſam ipſam tacita veritate de priore cómiſſione facta, impetrauit committi: non immeritò is, qui tali dolo & fraude aduerſariũ cogit laborare, in expenſis condemnari debet.

Niſi fortè ſecundùm priores ſẽtentiã tulerint, anteq̃ ſecũdæ ad iudices peruenerint,

Idem eidem in eadem. *Cap.* 10.

SEntentiam à delegato iudice latam, ſi ad mandatum ipſius iudicis diœceſianus epiſcopus executioni mandare neglexerit: is qui ex delegatione Roma. pontificis ſententiam tulit, eam executioni mandandi plenam & liberam habet facultatẽ.

Idem Noruuicẽñ epiſcopo. *Cap.* 11.

SIgnificâſti nobis per literas tuas, quòd interdùm à iudice delegato fruſtrà ſuper aliqua cauſa fertur ſententia, cùm ordinarius iudex eam ad mandatũ ipſius nolit executioni mandare, vel alijs reſiſtentibus effectui mancipare non poſſit. Sup hoc autem conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi ordinarius iudex ad mandatũ iudicis à nobis delegati, non vult aut non poteſt alijs reſiſtentibus ſententiam ab eo latam, effectui mancipare, delegatus iudex cauſam authoritate ſibi cómiſſa poteſt executioni mandare: & ſi quis ſibi reſtiterit, eum Eccleſiaſtica cenſura coercere.

Idem eidem in e.e. *Cap.* 12.

SI quandò verò clerici coram indice delegato prælatos eccleſiarũ ſuper Eccleſijs quas tenent, in cauſam traxerit, & corã eodem iudice tranſactione vel alio modo eccleſias obtinuerint, in quibus certum ſit eos inſtitutionem canonicam nullatenùs habuiſſe, nec poſſeſſionem etiàm corporalem, ordinarius iudex non debet delegati iudicis mandato reſiſtere violenter, ſed apud ipſum înſtare, vt differat illos in poſſeſſionem mittere, donèc nobis rei veritas innoteſcat.

Idem Herefordẽñ epiſcopo. *Cap.* 13.

INtelleximus ex tuæ fraternitatis relatũ, quòd quandoquè impetrantur à nobis literæ, certam cauſam habentes ad te & ad alios, aliquãdò per ſuggeſtionem falſitatis, aliquãdò per ſuppreſſionem veritatis. Vndè à nobis conſilium poſtulâſti, vtrùm ſecundùm formam aut ſecundùm rigorem iuſtitiæ, tunc debeas in ipſa cauſa procedere. Super quo diſcretioni tuę tale damus reſponſum, quòd ſi literæ noſtræ ad te directæ, formam expreſſam habuerint, & cognoueris eas per ſuggeſtionem falſitatis & per ſuppreſſionem veritatis cum tali forma impetratas fuiſſe: tunc non ſecundùm formam in eis expreſſam, ſed ſecundùm rigorem iuſtitiæ in cauſa ipſa ſinè perſonarum acceptione procedas.

Non ſecũdùm formã facti, ſed ſecundùm rigorẽ iuſtitię, procedẽdum.

Idem. *Cap.* 14.

SI autem lis infra certum terminum pręcipiatur decídi, non poterit negocium vltra præfixum terminum, niſi de communi conſenſu partium, prorogari. Verùm ſi iudex delegatus aliter fecerit, & fines mãdati exceſſerit, eius iuriſdictionem non eſt dubium expirare.

Idem Londoñ & Vuigorenſi epiſcopis. *Cap.* 15.

PEruenerat ad nos ex parte R. ſenis presbyteri, quòd cùm ad vos olìm literas noſtras attuliſſet, quòd ſi vobis conſtaret eum per vim T. clerici, metu regio cooperante, Eccleſiam de Gitebergia, quam ſe aſſerit per 40. annos pacificè poſſediſſe, iãpridèm iuramento præſtito refutâſſe, eandem eccleſiam ei reſtitueres. Prædictus verò T. alias literas à nobis poſteriùs impetratas, ad alios iudices ſuper eodem negocio reportauit, & ſic cauſa ipſa ſub veſtro non fuit examine terminata. Mandamus itaque fraternitati veſtræ atque prudentię, quatenùs non obſtantibus literis à memorato T. poſteriùs impetratis, niſi ibì contineatur * expreſſum, quòd cauſam ipſam veſtro iudicio ſubtraxerimus, vtranque partem ante vos cõuocetis, & eidem cauſæ iuxta tenorem alterarum literarum noſtrarum, ſublato appellationis remedio, non differatis debitum finem imponere.

* expreſſim,

*Idem * Lexonieñ epiſcopo.*

Cap. 16.

IN literis quas tua nobis deſtinauit frater-
nitas, qnæſtiones qnaſdam inſeruiſti, ſu-
per qnibus ſolutionē tibi à nobis poſtulas
exhiberi: quarum ſiquidem vna eſt, ſcilicet:
Vſque ad quod tempus iudex delegatus ſe
poſſit interponere, vt ſtetur rei iudicatæ vel
Semèl officio ſuo functi, decetero nō fungi
tranſactioni. Super quo vtiquè paternitati
tuæ taliter reſpódemus, quòd ex quo iudex
delegatus per ſe aut per alium, ſi potnit, ex-
ecutioni mandanerit: vel pro ſe petièrit mā-
dari, eius anthoritas & iuriſdictio ceſſat, qa
ſemèl functus eſt officio ſuo.

Idem abbati ſancti Albani.

Cap. 17.

COnſultationibus ſingulorum ex mi-
niſterio ſuſceptæ ſeruitutis cogimnr
reſpondere, vt ſi qnid dubietatis vel quęſti-
onis in mentem alienins emerſerit, ab Eccle
ſia Romana ſoluatnr, quæ inter alias, diſpo-
Matth.16.
nante Domino, obtinere meruit principa-
tum. Quęſitū eſt ſiquidem à vobis, vt ſi quis
eccleſia vel poſſeſſinne aliqua ſe aſſeuerans
abſque iudicio & cauſa rationabili ſpolia-
tū, & à nobis ad iudices literas obtinuerit,
vt infra certum tempus reſtituatur ſibi poſ-
ſeſſio: ſi cōſtiterit iudici, eum eſſe taliter ſpo
liatū, poſſeſſio debeat ei reſtitui, cùm is qui
tenet eccleſiam, vel poſtquàm ipſe requirit,
antequàm de literis aliqua mētio fieret, ſtu-
diorum, peregrinationis vel alia huiuſmodi
cauſa ſe abſentanerit: num infra præfixum
tempus iudici poſſit ſuam pręſentiam exhi-
bere. Super quo itaq; inquiſitioni tuæ tali-
ter reſpondem9, quòd nec debet, nec poteſt
teſtimonium habere, quanuìs paratus ſit co
ram iudice delegato teſtibns idoneis poſ-
ſeſſionem & deiectionē ſuam probare: niſi
is qui poſſidet, terminum prorogauerit. Ex-
pirat enim iuriſdictio ſua, quia ſanè conſen-
ſu vtriuſque partis non licet iudici termi-
num prorogare aliquatenùs præfixum à de
legatore.

Idem R. Cant. archiepiſcopo.

Cap. 18..

EX parte venerab. fratris noſtri Couen-
treñ epiſcopi, auribus noſtris eſt inti-
matum, qnòd cùm de cauſa quæ inter G. &
F. clericum ſuper præbenda de Norbale di-
ligenter cognouiſſet, & eidem G. ſecúdùm
tenorem literarum noſtrarū, in quibus con-
tinebatur, qnòd ſi cōſtaret prædictum F. de
periurio eſſe conuictum, & perpetuò illi p̄-
bendæ renunciâſſe, ab eadem prębenda, ap-
pellatione ceſſante, amoueretur. Eoque co-
gnito & probato, cùm prælibatam præben-
dam G. adiudicâſſet, prædictus F. in vocem
appellationis prorupit, & ad nos veniēs, ſe-
cundùm hunc tenorem literas reportauit,
quòd ei præcisè & abſq; cauſæ cognitione
reſtitneres, & ipſum qui poſt appellationem
eam præbenda ſpoliauit, authoritate alicui
beneficium auferendi, appellatione ceſſan-
te, prinares, donèc per ſe vel per nuncium,
aut per literas ſuas ſatisfacturus, ad ſedem
Apoſtolicam accederet, & prænominatum
G. ſi eundem F. ſuper iam dicta prębenda p̄-
ſumeret moleſtare, vinculo excommunica-
tionis vſque ad dignam ſatisfactionem ad-
ſtringeres. Vndè quia non credimus nos ità
præcisè ſcripſiſſe, & ſi taliter ſcripſimus, hoc
ex nimia occupatione contigit, & in huiuſ-
modi literis intelligenda eſt conditio, etiāſi
non apponatur, ſi preces veritate nitantur, Subintelligendā cōditionem, ſi preces veritate nitātur
fraternitati tuæ taliter &c. quatenùs inſpe-
cto tenore literarum, quas pręddicta epiſco-
po direximus, ſi inueneris quòd ſecundùm
prædictum modum ei ſcripſimus, & in lite-
ris quas præfatus F. reportauit, non fuit ha-
bita mentio priorum literarum, ſententiam
pręfati epiſcopi, omni contradictione & ap
pellatione ceſſante, confirmes, & prædictū
F. cum literis noſtris quas tibi detulit, ad p̄-
ſentiam noſtram venire compellas.

Idem Exonieñ epiſcopo.

Cap. 19.

AD hæc cùm aliquis nimìs prolixum
terminum ſuæ appellationi pręfigit,
iudex poteſtatem habet competenti modo
abbreuiādi: & ſi in termino de tempore ab-
breuiando competēter ſtatuto appellatio-
nem non fuerit proſecutus, nec canonicam
executionem prætenderit: ſententia, ſi lata
eſt, tenet. Quòd ſi lata non eſt, iudex appel-
lantem, appellatione ceſſante, poteſt com-
pellere infra terminum ſtatutum appellati-
onem proſequi, vel coram ſe iudicio ſtarè.

Idem Carnoteñ epiſcopo.

Cap. 20.

SAnè quia nos inprimìs conſulere volu-
iſti, qualiter à nobis iudex delegat9, epi-
ſcopum qui ei noo ſubeſt, ad aliquid dan-
dum vel faciendum compellere debeat, cùm
cauſam qnæ inter epiſcopum & clericū vel
laicum vertitur, à mandato noſtro ſuſcipit
terminandam: id tuæ quæſtioni damus re-
ſponſum, quòd iudex à nobis delegatus, vi-
ces nnſtras gerit. vndè in cauſa illa eſt ſupe-
rior & maior illis, quorum cauſam ſuſcipit
terminandam: ideò ſi epiſcopus vel alia per-
ſona, quæ non ſit de iuriſdictione illius, in
cauſa quam illi delegamus, rebellis aut con-
tumax fuerit, ſecundùm qualitatē vel quan-
titatē facti, poterit vel interdicti, vel ſuſpen-
ſionis ſententia à indice delegato compelli,
ità quòd iudex ſecundùm negocij qualita-
tem temperatè procedens, epiſcopo vel in-
greſſum eccleſiarum, vel ſacerdotale officiū
interdicat, aut etiàm terram illius, quæ ad iu
riſdictionem ſuam ſpecialiter pertinet, in-
terdicto ſupponat. De teſtibus autem non
habemus in ſacris canonibns, quòd cogēdi
ſint, ſed admonendi, cùm celare veritatem,

6.q.1. Et illi qui. ſicut dicere falſum, mortale deputatur ſępè delictum. quęſtioni verò quam facis, vtrùm appellationi illius ſit deferendum. qui (ſicut mos eſt) præſtito iuramento abſolui inhibetur, ſi antequàm aliquid ei mandatum eſt, appellet, vel ſi maodato recepto, cauſa diffugij appellet: taliter reſpódemus, quòd poſtquàm iurauerit, appellationi eius quæ iuramento derogat, penitùs nó eſt in aliquo deferendum: ſed ſtatìm erit in eandé reducendus ſententiam, quæ, donèc mandatú ſuſceperit, & ſuſceptum pro poſſe ſuo fuerit executus, debet firmiter obſeruari.

Idem Eboraceñ archiepiſc. & Couentreñ epiſcopo. Cap. 21.

EX parte N. Capellani nobis innotuit, ꝙ cùm ad te frater ✶ Couetreñ epiſcope, literas noſtras impetrâſſet, vt ei archidiaconatum, qué in eccleſia primò vacare contigerit, aſſignares: R. aduerſarius eius alias ad te frater Ebnraceñ literas, ſicut dicit, impetrauit, nulla de prioribus habita mentione: vt ſi auunculus eius archidiaconatú qué habebat in iam dicta eccleſia, vellet omìnò dimittere, ipſum ei ſaceres aſſignari. Quoniam igitur ſi memores ſuiſſemus, oos præfato N. literas noſtras ſicut prædiximus, direxiſſe: pro adnerſario eius nullatenùs ſcripſiſſemus, nolentes literas noſtras quas pro eodem N. miſimus, occaſione aliqua effectu carere: fraternitati tuæ &c, quatenùs pręſcriptum epiſcopum admoneas, vt præfato N. archidiaconatum eccleſię ſuæ, ſi vacet, iuxta promiſſum ſuum aſſignet, non obſtantibus literis, quæ ab aduerſario eius poſtmodùm fuerint, tacita veritate, impetratæ.

Idem Lucius tertius, Cant. archiepiſcopo & eius ſuffraganeis. Cap. 22.

RElatum eſt ex parte veſtra, quòd licèt in commiſſionibus à ſanctæ recordationis Alexandro Papa tertio prædeceſſore noſtro ¡factis, fuerit appellationis remediú amotum: altera tamen partium, ſiue lis fuerit conteſtata, ſiue non, expirâſſe mandatú morte mandatoris allegat. Ideoq; negoeijs omnibus poſtpoſitit, in ſuſpenſo mandatú Apoſtolicum expectatis. Nos igitur conſultationibus veſtris præſentium authoritate reſpondemus, quòd ſi lis conteſtata fuerit ante obitum prædeceſſoris noſtri, mandatú in morte mandatoris nullatenùs expirauit. Si verò ante litem conteſtatam deceſſit, nó eſt in eo caſu iudicibus quos delegauerat, ex delegatione huiuſmodi procedendum, etiàm ſi ab eis minimè fuerit appellatú. Poterit ergò in eo caſu, appellatione ceſſante, procedi, in quo ante mortem mádatoris lis fuerit per conqueſtionem & reſponſionem partium conteſtata. Vbì autem mors mandatoris, lite cóteſtata, pręceſſit, penitùs ſubſiſtatur, ſine fuerit, ſiue non fuerit appellationis obſtaculum interiectum.

DE TESTIBVS COGENDIS vel non. Pars viij.

Idem Alexander. Cap. 1.

CVm ſuper cauſa quæ vertitur inter venerabiles fratres ooſtros Præneſtionm epiſcopum, & dilectum filium ✶ ooſtrum abbatem, ſit teſtimonium veſtrum neceſſarium, & veritati cótingat: præſentium authoritate vobis præcipimus, quatenùs quarta feria proximæ hebdomadæ perhibituri teſtimoniú veritati, omoi occaſione & exenſatione ceſſante, vos Apoſtolico conſpectni pręſentetis. Si verò tunc non veneritis, ſciatis ab officio & beneficio Apoſtolica authoritate vos ſuſpeoſos: & ſi non ſic veneritis, excommunicatinnis ſententiam poteritis ſormidare.

Idem Capuano epiſcopn & abbati S. Luciæ, & Priori S. Crucis. Cap. 2.

CAuſam quæ inter N. & O. monachos ſuper electione de vtroq; facta in monaſterio diutiùs eſt agitata, experiétiæ veſtræ committimus audiendam, & appellatione remota, fine debito terminandam. Ideoq; dilectioni veſtræ &c. qnatenùs partes ante præſentiam veſtram conuocetis, & ſuſceptis atteſtationib⁹ vtriuſq; partis, quæ ab alijs iudicibus ſunt receptæ, teſtes alios, ſi qui idonei ſunt, admittentes, niſi atteſtationes ipſę ſint publicatæ, & rationib⁹ hincinde auditis diligenter & cogoitis, cauſam ipſam, ſublato appellationis remedio, fine debito terminetis. Poſt publicationé atteſtationú, producendi locum non eſſe.

Idem R. Cant. archiepiſcopo. & R. Vuigoreñ epiſcopo. Cap. 3.

CVm nuncius canonicorú de Plinteim, & nuncius Ioëlis militis &c. & infrà, Præterea non lateat prudentiam veſtram, quòd prædicti canonici non ſunt à ferendo teſtimonio ſuper proprio negoclo eccleſiæ ſuæ repellendi, niſi alia rationabilla cauſa impediat. 14. q. 2. Super pru.

Idem Tarraconeñ archiepiſcopo. Cap. 4.

SVper eo quòd quęſiuiſti à nobis, vtrùm teſtes illi ſiot reprobádi in cauſa criminali vel ciuili, quibus ab aduerſa parte crimina opponnntur, tuæ prudentię reſpódemus: quòd ſi etiàm aut non ſunt cóuicti, aut cófeſſi de criminalibus illis, dummodò ✶ indè ✶ cómunicantur, non debent admitti. quid ſi anté dánati, pòſt reſtituti: vel nó damnati perfectè pœnitétes ✶ cóuincát.

Idem Vuigoreñ epiſcopo. Cap. 5.

SCripta verò authética, ſi teſtes inſcripti deceſſerint, niſi fortè per manum publicam fuerint facta, ità quòd publica appareant, aut ſigillum authenticú habnerint, per quod poſſint probari, nó videntur nobis alicuius firmitatis robur habere.

Idem Vuintonieñ epiſcopo. in c. Suggeſtum. Cap. 6.

POrrò ſi quis crimé obijcit teſti, qni cótra ipſum producit, vt eum in ciuilibus

cauſis

cauſis repellere poſſit, eodem modo afferēdo teſtimonio audiendus eſt, & ſi crimen ciuiliter probare poterit, ad teſtimonium cōtra ipſum ferendum non eſt aliquatenùs audiendus, ſed propter hoc non debet puniri. Quemlibet autem ad perhibēdum teſtimonium veritati, Romana Eccleſia minimè cogere conſueuit.

Idem Bononieñ epiſcopo.

Cap. 7.

SVper eo quòd certificari deſideras, an ſi aliquis de aliquo facto manifeſto ante iudicem cōueniatur, hi qui facto interfuerint, cogendi ſint ad ferendum teſtimonium veritati: prudentiæ tuæ volumus innoteſcere, quòd ſi factum eſt manifeſtū, non eget teſtium depoſitionibus declarari: cùm manifeſta, ſicut tua non ignorat diſcretio, probationem vel ordinem iudiciarium non requirant. Vndè ſi manifeſtum nō eſt,
2 q. 1. Manifeſta. & is qui cōuenitur, factum negauerit: teſtes qui interfuerunt facto, ex cōſuetudine Romanæ Eccleſiæ monendi ſunt, nō cogendi, ad teſtimonium ferendum veritati: niſi fortè timore aduerſæ partis conſtaret iudici à ferendo teſtimonio reuocari, licèt de rigore humani iuris ad hoc fortè paſſim poſſint compelli. Si verò presbyter vel clericus alius aliquem laicū de rebus ſuis vel eccleſiæ impetierit, & laicus res ipſas non eſſe eccleſiæ vel presbyteri, aut clerici, qui eum exindè impetit, ſed ſuas proprias aſſeuerat,
In quo caſu teſtes cogendi. laicus ipſe debet de rigore iuris ſuper hoc ad forēſe iudicium trahi, cùm actor ſemper forū rei ſequatur, licèt in pluribus partibus aliter de conſuetudine fiat.

Idem Salernitano archiepiſcopo. Pars capituli, Licèt pater. *Cap.* 8.

DE cæterò laicos in accuſationē vel teſtimonium contra clericum in criminali cauſa non eſſe aliquatenùs admittēdos, cenſura ſacrorum canonū manifeſtiùs edocet: niſi fortè ſuam vel ſuorum iniutiā perſequentur, nec tunc etiàm ad teſtimonium, ſed ad accuſationem poſſunt admitti.

Idem eidem in eadem epiſtola.

Cap. 9.

IN cauſis eccleſiaſticis vel ciuilibus vltra tertiam productionem non debent teſtes produci, niſi adhibita quadam ſolennitate, quæ in legibus inuenitur expreſſa: & ſuper dictis teſtium, cùm fuerint publicata, poteſt publicè diſputari.

Idem Præpoſito & canonicis Eburdineñ eccleſiæ. *Cap.* 10.

CVM tu fili præpoſite, cum quibuſdam canonicis tuis, & frater noſter venerabilis archiepiſcopus pro cauſa quæ inter vos & ipſum vertebatur, in noſtra eſſetis præſentia conſtituti, archiepiſcopo aſſerente, quòd vos ante appellationem excommunicâſſet, & poſtulante ſententiam ſuam cōfirmari: econtrà propoſuiſti, quòd poſt appellationem in vos ſententiam excommunicationis protuliſſet, & ob hoc duxiſti nullius momenti fuiſſe: adieciſti etiàm tam tu, quàm altera pars, quòd teſtes fuerunt hincindè producti, & atteſtationes eorum receptæ. Nos autem auditis & cognitis rationibus & allegationibus vtriuſque partis, & atteſtationibus inſpectis diligenter, cùm conſtaret veſtros teſtes iurâſſe, quòd poſt appellationem ſententia in vos lata fuiſſet: & teſtes archiepiſcopi iuramento cōfirmâſſent, quòd ante appellationem ſentētiam in vos tulerit: dicta teſtium benignè interpretari Teſtiū dicta quomodo interpretāda.
ac prouidere volentes, nè de periurij reatu notentur: quia vtrunque verum eſſe potuit, quòd poſt primam appellationem & ante ſecundam ſententia lata fuerit: de communi conſilio fratrum, eandem ſententiam denūciamus & decernimus non tenere. Vt autem hîc noſtræ diffinitionis &c.

Idem Rothomageñ archiepiſc.

Cap. 11.

TRanſmiſſæ nobis literæ tuæ continebant, quòd cùm Nicolaus Sagantinus vſque ad iuuentutem puerum quēdam nutriuiſſet: vxore ſua nōdùm matrimonio deſponſata cum eo cohabitante, poſtmodùm ipſam, ſicut creditur, legitimè deſponſauit, & de ipſa filios ſuſtulit. Quibus paternam hæreditatem petentibus, prædictus iuuenis contradixit, dicens ſe filium & hæredem: quamuis à vicinia, quæ ipſum filium eorum credebant, ſpurius diceretur. Prædictus verò Nicolaus & vxor eius Matildis, præfatum iuuenem ſpurium ſuum aut legitimum filiū omninò negabant, ſed dicebant quòd pietatis intuitu eum nutriuiſſent. Cùm autem
quæſtio coram te mota eſt, & prædictus iuuenis pro eo quòd iuri ſtare nolebat, vinculo excommunicationis ſit adſtrictus: quid de hoc agere debeas, nos conſulere voluiſti. Super quo itaque conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd in tali caſu ſtandum eſt verbo viri & mulieris, niſi certis indicijs & teſtibus prædictum iuuenem tibi conſtiterit eorum eſſe filium. In cauſa filiatiōis cōtra communē viciniæ opinionē, viri & mulieris verbo ſtandum.

Idem Placentino epiſcopo.

Cap. 12.

FRaternitatis tuæ literis nos conſuluiſti, vtrùm noui teſtes ſuper quæſtione iudicata, in qua teſtibus renunciatum fore ex vtraq; parte cōſtat, ſint recipiendi: & vtrùm teſtibus in prima cauſa receptis, præter cauſam appellationis liceat aliquid noui proponere ſuper quæſtionibus iudicatis. Licèt igitur nobis ex his nō plenè innotuerit, vtrùm teſtes ſuper eiſdem vel nouis capitulis à partibus deſiderantur induci, quia tamen iuris prudentiū copiam habebant, nos ſuper hoc conſulere voluiſti: hoc tibi duximus reſpō-

dendum, quòd ſi in prædicta cauſa contigerit emergere capitula, ſuper quib⁹ aliqua partium voluërit nouos teſtes inducere, vel per iam receptos aliquid comprobare, eos credimus ſuper nouis dútaxàt capitulis fraternitatem tuam poſſe recipere, receptis priùs ab ipſis ſecundùm formam recipiendorú teſtium iuramentis.

Idem Exonień epiſcopo & abbati ſancti Albini. *Cap.* 13.

INnotuit nobis R. quòd Vu. clericus capellanum eius & alios quàmplures de teſtibus ſuis iuramento adſtrinxit, quòd nec teſtimonium vel conſilium vel auxilium eidem R. contra ipſum præberét. Ideò publica authoritate vobis iniungimus, vt ſi teſtimonium illorum publicatum non eſt, & nó eſt abrenunciatum teſtibus, eos qui ſunt iuramento adſtricti, & alios, ſi neceſsè fuerit, idoneos quos ipſe in teſtimonium produxerit, recipere non poſtponatis.

Caſus vbi aliquis contra iuramentum ſuum licitè venire poſſit.

Idem decano Ciceſtreń. *Cap.* 14.

LIteras Exonień epiſcopi ſuſcepimus, continentes quòd eùm Vu. clericus ad præſentiam Vuillelmi nobilis viri acceſſiſſet, orans & ſupplicans, vt eum in perſonam eiuſdem eccleſiæ admitteret: quidam clericus E. nomine, in eadem inuentus eſt miniſtrare, dicens ſe à bonæ memoriæ R prædeceſſore ſuo legitimè inſtitutum. Vu. verò obijciebat, etiàm ſi facta fuit inſtitutio, prędictum E. non poſſe inniti. quia capellano domini perſonatum renunciauit, & ſub annua penſione ab illo tanquàm à perſona vicariam recepit, & ſic poſt obitum illius Eccleſiam vacare aſſeuerauit. Sed quia veri ſimilitudinem non habet, quòd prędictus E. perſonatum eccleſiæ prælibatæ capellano prænominati R. ceſſerit, & ab eo ipſius Eccleſiæ vicariam acceperit, præuideas attentiùs, vt memorati Vu. ſuper hoc probationem recipias, niſi hoc communis fama loci habeat, vel tales perſonæ appareant, de quibus veri ſimile ſit quòd debeant deierare. Quoniam ſæpè contingit, quòd teſtes corrupti precio, facilè inueniantur ad falſum teſtimonium proferendum.

*Idem abbati & fratribus monaſterij S. Michaëlis de *Matura.* *Cap.* 15.

CAuſam quæ vertitur inter vos & dilectos filios noſtros, plebanum & clericos plebis ſanctæ Mariæ de *Martura, iampridèm filijs n. *Volterano archiepiſcopo & abbati de Spongia commiſimus, appellatione remota, ſine debito terminandam. Cumque vtraque pars propter hoc in eorum præſentia eſſet conſtituta, & teſtes eſſent hinciudè recepti, & eis ab vtraq; parte renunciatum, & atteſtationes vtriuſque partis publicatæ, quoddam priuilegium nupèr à nobis impetratum, in medium protuliſtis, aſſerentes vos quędam alia munimenta à nobis impetràſſe, quæ rationes prędictę plebis obſcurare & impedire vidétur, quòd cauſa ipſa nondùm potuit terminari. Quia verò ſolicitudini noſtræ incumbit, vtrique eccleſiæ iura ſua conſeruare integra, ac litibus & contentionibus finem imponere, iudicibus ipſis præcipiédo mandamus, vt partes ante ſuam præſentiam conuocent, & ſuper alijs capitulis, ſi qua alia ſint, ab his ſuper quibus teſtes ſunt recepti, & eorum atteſtationes publicatæ, rationes diligenter hincindè audiant, & teſtes, ſi qui idonei fuerint, recipiant, & in illis capitulis nupèr per nuncios veſtros à nobis impetratis, quæ cótinentur in priuilegio noſtro, vel in alijs literis quas vobis indulſimus, poſtquàm cauſam ipſam eiſdem commiſimus, prædictæ cauſæ impedimentum pręſtantibus concordia vel iuſtitia mediante, decídant. Et quia venerabilis frater noſter Florentinus epiſcopus per ſuas literas nobis intimauit, quędã capitula priuilegio noſtro, quod monaſterio veſtro nupèr indulſim⁹, eſſe inſerta, quę obuia rationi videntur: per præſentia ſcripta vobis præcipimus, mandantes, quatenùs priuilegium illud, ſicut gratiam ſancti Petri & noſtram charam habetis, cum nuncio veſtro, qui ad nos ſecurè cum eodem veniat, dilatione & occaſione ceſſante, nobis remittatis.

Idem Exonień & Vuigoreń epiſcopis. *Cap.* 16.

TEſtes, quos R. clericos vel laicos vobis nominauerit, moneatis, & ſi opùs fuerit, authoritate Apoſtolica compellatis ad perhibendum teſtimonium veritati.

Aliquos ad teſtimoniũ cópellãdos.

Eugenius tertius. *Cap.* 17.

QVotiès aliqui ſeparantur propter cognationem propinquitatis vel conſanguinitatis, tribus teſtibus adhibitis affirmari debet, qui de eadem conſanguinitate ſuperſunt: vel à duobus vel tribus teſtibus ſenioribus & melioribus eiuſdem loci probari debet. Probatio autem teſtium debet fieri duplici iuramento. Teſtes enim debent iurare, ſe neq; priuato odio vel amicitia, neque pro auro, neque pro aliquo cómercio quod habuerint vel habituri ſint, ad hoc iuramentum eſſe inductos. Poſteà debent iurare, ſicut ipſi dicunt, ſic ſe rei veritatem accepiſſe à maioribus ſuis, & ità eſſe.

Duplex iuramentum teſtium.

Idem Priori & fratribus ſanctæ Trinitatis Lundeń. *Cap.* 18.

INſupèr etiàm authoritate noſtra ſtatuimus, vt liceat vobis in cauſis eccleſiæ veſtrę teſtimonium ferre, dummodò vnus vel duo ex vobis ad agendum & reſpondendú inſtituãtur, quorum teſtimonium in cauſis, in quibus actores vel reſponſales ſunt inſtituti, debet admitti.

In cauſa ppria religioſos ad teſtimonium admitti.

Idem Exonień & Vuigoreń epiſcopis. *Cap.* 19.

AD

AD hoc quòd præſati clerici ſcripta authentica non habent, quibus muniri poſſunt, pręſentiũ vobis ſignificatiõe mandamus, vt omnes illos clericos ſiue laicos, quos iſti clerici nominauerũt, moneatis, vt rei veritatem & quæ ſuper ipſa cauſa nouerunt, coram vobis aperiant: non etiàm gratia vel timore alicuius vel odio, in ſuę ſalutis periculum reticere præſumant.

Idem Cant. arch. & Cyſtreñ epiſcopo.
Cap. 20.

De teſtibus ſenio confectis.

REtulit nobis A. presbyter, quòd cùm nimia paupertate laboraret, & quidã ex eis qui pro eo teſtimonium ferre deberent, ſuper cauſa quæ vertitur inter eum & aduerſarios ſuos de eccleſia de *Bertoñ, ſenio fuerint & ætate confecti, & à veſtris partibus valdè remoti, eos veſtro conſpectui pſentare non poteſt. Quia igitur ſolicitudini noſtræ incumbit, litibus & contentionibus finem imponere, & vnicuiq; iura ſua integra & illibata ſeruare: præſentibus mandamus, quatenùs ſi ità eſt, aliquos prudentes viros & honeſtos, de quibus pleniùs confidatis, ad partes illas, vbi eſt eccleſia ſup qua cũtrouerſia vertitur, mittatis, qui teſtes idoneos ab vtraque parte productos, appellatione remota, ſuſcipiant: & eorum depoſitiones diligenter conſcriptas vobis reportantes, ſub ſigillis veſtris clauſas, vt ſecundùm tenorem eorũdem atteſtationum cauſam terminare poſſitis.

Item Lucius tertius. *Cap.* 21.

COnſtitutus in præſentia noſtra P. diaconus de Buchan, nobis ſua aſſertione mõſtrauit &c. infrà: Prætereà illud nobis non modicam admirationem adducit, quòd purgationem oblatam accipere noluiſti, niſi priùs commendâſſes nomina ſingulorum, quia iam dictum P. purgare volebãt, & de maioribus & cæteris priùs inquireres diligenter, tanquàm eſſes ordinationes facturus. Vtinàm ſic diſcuteres ordinandos. Sanè in purgatiũibus faciẽdis cùm ſatìs ſit, vt illi qui pro purgando exhibent iuramentum, ſi ſecundùm propriam cõſcientiam & opinionem iurauerint, quòd purgandus, ſit à crimine immunis, & bonum exhibuit iuramentum: ſi purgatores ab eccleſia tollerẽtur, & ſint bonæ famæ in ſuis ordinibus miniſtrantes, nec in iudicio pro crimine cõdemnati, proculdubiò ſunt abſq; vlla indagine admittendi.

Idem Herefordeñ epiſcopo & abbati de Forde. *Cap.* 22.

EX parte A. clerici, ad nos eſt querela plata, quòd cùm ipſe eccleſiam de *Calumprun canonicè fuiſſet adeptus, & eam vigintiquinque annis & ampliùs poſſediſſet, miles quidam H. nomine, ipſum exindè grauibus moleſtijs & iniurijs laceſſiuit, & tandèm tacito quòd laicus erat, ad *Toſenſem epiſcopum & abbatem de Feruersham literas noſtras apportauit: quòd ſi prædict' A. filius eſſet illius qui proximò in eadem eccleſia miniſtrauit, & iure hęreditario eam teneret, vel quòd publicè fornicariam haberet, à prædicta eccleſia prorſùs amoueretur. Tãdèm verò cùm idem miles per interpoſitam perſonam præfatum A. presbyterum coram prædictis iudicibus traxiſſet in cauſam, quoſdam laicos infames & notabiles produxiſſe dicitur ad teſtimonium perhibendum, quòd videlicet memoratus presbyter, filius illius ſacerdotis fuiſſet, qui pximò in eccleſia ipſa miniſtrauerat. Licèt etiàm prædictus A. presbyter aſſereret illos teſtes non eſſe recipiendos, pro eo quòd qdam eorum latrones & raptores erant maniſeſti, quidam verò in alia cauſa fuerant conuicti de periurio: & ſe conſtanter diceret, hoc probaturũ, nihilominùs tamen pręſati iudices talibus teſtibus partis aduerſæ receptis, eidem presbytero, etiàm poſt appellationem, quam ſe ſuper hoc interpoſuiſſe proponit, reo abſente, præſcriptam abiudicauerunt eccleſiam, quam nunc præſati militis dapiferi filius detinet occupatam.

Fornicarios eccleſiaſtico beneficio ſpoliandos.

Quoniam igitur de vobis ſatis plenè confidimus, cauſam ipſam diſcretioni veſtræ duximus committendam, præſentium authoritate vobis præcipiendo mandantes, quatenùs partibus ante vos conuocatis, ſuper hoc rei veritatem diligenter inquiratis: & ſi vobis conſtiterit, quòd prædictus presbyter non fuerit legitimè per teſtes idoneos præſcripta eccleſia ſpoliatus, eorundem iudicum ſententia, literis etiàm confirmationis, ſi quæ ſunt ſuper eadẽ eccleſia impetratæ, non obſtãtibus, eccleſiã illã prænominato A. presbytero contradictione & appellatione ceſſante, reſtituatis, ipſumq́; decętero non permittatis exindè à ſupradicto milite vel ab eo qui ipſam eccleſiam tenet, moleſtari. Si verò res aliter ſe habet, nihilominùs cauſam audiatis, & fine debito terminetis. Teſtes autem ſi quos idem A. in ſuæ aſſertionis teſtimonium inuocauerit, vt coram vobis ſuper his teſtimonium perhibeant veritati, monere curetis, & diligenter inducere diuino intuitu & amore iuſtitiæ, vt coram vobis teſtimonium perhibeant veritati, nec quicquam exindè in ſuæ ſalutis periculum reticere præſumant.

Idem B. Exonieñ epiſcopo.
Cap. 23.

PEruenit ad audientiam noſtram, quòd Hugo de Kalega & M. vxor eius, in tali ſunt linea conſanguinitatis cõiuncti, quòd nullo modo poſſunt legitimè inſimul commorari. Vndè quoniam ad hoc magna eſt diſcretio adhibẽda, fraternitati tuę &c. quatenùs ſi aliqui apparuerint, qui poſſint & velint ipſum matrimoniũ legitimè *impugnare,

*improbare

re, vtraq; parte ante præſentiam tuam conuocata, quãto tempore cohabitauerint, diligenter ac ſtudioſè perquiras, & verùm tẽpore quo coniuncti fuerint, accuſatores ſiluerunt, & eos coniungi debere cognouerint, ſolicitè inueſtiges. Quòd ſi illos tẽpore cooinnctionis hoc ſciuiſſe & ſiluiſſe conſtiterit, decætero graue eſſat eos audiri. Tolerabilius eſt enim, aliquos cõtra ſtatuta hominum copulatos, coniunctos relinquere: quàm coniunctos quoſlibet legitimè, contra ſtatuta Domini ſeparare. Si verò matrimonium ipſum recenter eſt contractum, vel notitiam eius tempore contractûs ad accuſatores non perueniſſe conſtiterit, ſama viciniæ & perſonarũ ſolicitè perſcrutata, cauſam audias, & eã ſine canonico ſtudeas terminare.

Non admittendos ad accuſationẽ matrimonij qui tẽpore cõtracti cõſanguinitatem ſcientes ſiluerunt.

Pars iz.

DE SECVNDIS NVPTIIS.

Vigilen̄ epiſcopo. *Cap. 1.

VIR autem vel mulier ad bigamiam tranſiens, non debet à presbytero benedici: quia cùm alia vice benedicti ſint, eorum benedictio non debet iterari.

Idem Exonien̄ epiſcopo. Pars capituli, In literis. Cap. 2.

SVper illa verò quæſtione, qua quęſitum eſt, an ſcilicet mulier poſſit ſinè infamia nubare, infra tempus luctûs ſecũdùm leges diffinitum, ſolicitudini tuæ reſpondemus, quòd cùm Apoſtolus dicat, Mulier mortuo viro ſoluta eſt à lege viri, & in Domino nubat *cui voluerit, per ſententiam & authoritatem Apoſtoli, infamia aboletur.

Rom. 7.

*cũm

Pars 2.

DE APPELLATIONIBVS.

Alexander 3. Exonien̄ epiſcopo & decano Lincolnien̄. Cap. 1.

DIlecti filij, noſtri Prior & canonici de *Giſebuir, grauem admodùm & difficilem nobis querimoniam trãſmiſerunt, quòd venerabilis frater noſter R. Eboracen̄ archiep. Apoſtolicæ ſedis legatus, eundem Priorem poſt appellationem ad nos factam ſuſpẽdit, & eccleſias ſuas interdixit, & canonicos, ſi eidem tanquàm Priori obedirent, tanquàm excommunicatos denunciauit. & infrà: Super quibus autem omnibus rei veritatẽ per idoneas perſonas & ſamam loci ſolicitè inquiratis, & ſi ità eſſe inueneritis, eccleſiarũ conceſſiones taliter ſactas, niſi Prior & canooici malitioſè diſtulerint eas, quantùm ad ſe pertinẽt, ordinare: nullius appellatione obſtante, authoritate noſtra reuocetis in irritum: & Priori & caoonicis eccleſias ipſas reſtitui faciẽtes, tam vicarios quàm iuratos eorundem canonicorum, iuramentum pręſtitũ ſeruare cogatis, niſi fuerit à Priore iniquè extortum. & infrà: Prouiſuri attentiùs, nè ità ſubtiliter, ſicut à multis fieri ſolet, cuiuſmodi actio intẽdatur, inquiratis: ſed ſimpliciter & purè factum ipſum & rei veritatẽ, ſecundùm formam canonum & ſtatuta ſanctorum patrum, inneſtigetis.

Idem Rhemenſi archiepiſcopo. Cap. 2.

SVper eo quòd abbas ſancti Apollinaris in clauſtro à te appellãs, impoſuit Generalem ſuper omnem cauſam, quę aliquo tẽpore aduersùs eum poſſet moueri, ipſum exiodè redarguimus, nec huiuſmodi appellationem dicimus admittendam.

Idem Cant. archiep. Cap. 3.

QVòd verò quęſiuiſti, an debeat appellationi deferri, vbi ſub eius prætextu noſcatur adulterium vel aliud crimẽ cõmittendum: conſultationi tuæ taliter reſpondemus, qnòd vbi notorium eſt crimen vel adulteriũ, ſi appellationi deferretur, deferri non debet. Nolumus enim inceſtûs vel adulterij matrimónia aliquibus miniſtrare.

*Idem abbati ſancti Petri de * Diua.* Cap. 4.

AD noſtram audientiam noueris perueniſſe, quòd ſi qoaodò ſubditos tuos vis pro ſuis exceſſibus, ſecundùm regulã S. Benedicti & inſtitutionẽ tui ordinis, corrigere & caſtigare: ipſi, vt liberiùs malitiam ſuam exercere valeant, ad remedium appellationis conſugiunt. Quia verò appellationis remedium non ideò fuit inuentũ, vt alicui à religionis & ordinis obſeruantia exorbitanti debeat in ſua malitia patrocinium exhibere: diſcretioni tuæ taliter &c. quatenùs ſi quandò quilibet ſubditorum tuorũ, nè ipſum pro ſuis exceſſibus corrigas & caſtiges, ad remedium appellationis conuolauerit, non ideò minùs eum iuxta tenorem mandati, quod in ſcripta regula cõtinetur, & inſtitutionem ordinis tui corrigas.

Idem Noruuicen̄ epiſcopo. Cap. 5.

PErſonas eccleſiarum in tua diœceſi cõſiſtẽtium, ità tuis & dominorum ſundi authenticis ſcriptis præmunias, vt cùm aliquem iſtorum decedere ſortè cõtigerit: decedentis filius, vel vicarius, ſeu alius quilibet, perſonatum Eccleſię vacantis viro idoneo conſerendi tibi viam pręcludere aliqua calliditate non poſſit. Quòd ſi aliquis talium ſruſtratoriæ dilationis cauſa ad audientiam noſtrã appellauerit, & appellationi ſuę prolixum terminum pręfixarit: tu ei terminum, infra quem poſſit ſedem Apoſtolicam conuenienter adire, aſſignes: & ſi ad illam venire contempſerit, tu illum ex tunc iudicio tuo ſuper his quæ in quæſtione vertuntur, ſinè contradictione aliqua ſtare, omni excuſatione & appellatione ceſſante, diſtrictè compellas. Si autem quiſquam appellationi ſuæ congruentem terminum pręfigat, nec tamen cauſam ad diem appellationis ſuerit proſecutus, ipſum nihilominùs ex tunc

ſenten-

ſententiæ tuæ, ſicut de alia diximus, appellatione remota, parére conſtringas. Verùm ſi corá te vel alio quolibet huiuſmodi negocia ventilentur, nolumus vt morbo conſimili laborantes, ſi certum ſit, aut legitimè poſſint conuinci ſuper his, ſi ab alterutra parte adducti fuerint, in teſtimonium recipiantur.

Morbo conſimili laborantes cum reo, nõ admitti in teſtimoniū ꝓ eo.

Idem H. Rhemenſi archiepiſcopo.

Cap. 6.

CVm ſit Romana Eccleſia caput & magiſtra omnium Eccleſiarum, diſponẽte Domino, conſtituta: & ad eandem conſultationes & quæſtiones de diuerſis mundi partibus referantur, quòd eam ſuper varijs quæſtionibus conſulis, gratulamur, & prudentiam tuam non immeritò commendamus. Indè eſt quòd fraternitati tuę taliter reſpondentes, præſenti ſcripto duximus reſpondendũ: Si fruſtratoriæ dilationis cauſa vel etiàm neceſſariò ante ſententiã vel poſteà fuerit appellatum, huiuſmodi appellationibus ann⁹ indulgetur: aut ſi neceſſaria & euidens neceſſitas apparuerit, indulgetur biennium: niſi fortè iudex, à quo appellatũ fuerit, ſecũdùm locorum & prouinciarum diſtantiam & qualitatem temporis, reciſius tempus fuerit moderatus, infrà quod ſi is q appellauerit, cauſam appellationis non fuerit proſecutus, ſententia tenebit, ſi poſt ſententiam appellauerit, & à cauſa ſua cecidiſſe videtur: nec ampliùs ſuper eodem negocio audiet appellans. Si verò à grauamine & ante litis ingreſſum fuerit appellatũ, huiuſmodi audietur appellans, quoniam ſacri canones paſsìm appellare permittũt. Si verò ante ſentẽtiam appellauit, cogetur illius ſtare iudicio, ad quem noſcitur appellâſſe. Si autem in agro vel aliâs ante cauſæ ingreſſum fuerit appellatum, non ſolent dici huiuſmodi appellationes, ſed ad cauſam prouocationes. Præterea ſi raptor ſit vel aliâs violentus detentor alienæ rei is qui appellat, huiuſmodi appellatio in iudicio facta, apud Eccleſiaſticas perſonas ſolet audiri, niſi manifeſtiſſim⁹ raptor vel fornicator exiſtat, ſicut ille, quem abſentem & nõ requiſitum Apoſtolus excommunicauit.

Fruſtratoriam tenere appellationem.

1. Cor. 5.

Idem eidem in eadem epiſtola.

Cap. 7.

SI duobus coram non ſuo iudice litigantibus, alter ad noſtram, alter ad ſui iudicis audiẽtiam appellauerit: & ille qui ad ſuũ iudicẽ appellauerit, ad diẽ appellatiõis veniens, appellâſſe ſe ad eũ proponit, eo tacito, quòd aduerſarius eius ad audientiam Romani põtificis appellâſſet, ſi legitimè citatus non venerit, nec aliquem miſit reſponſalem, aut etiàm aliâs parére cõtemnit, & in eum excommunicationis ſententiam tulerit: tenebit excommunicatiõis ſententia in eum pro contumacia ꝓmulgata, niſi agnouerit eum iudex ad audientiam noſtram appellâſſe. Deniquè in fine quæſtiõum tuarum quæris, ſi à ciuili iudice ante iudicium vel poſt ad noſtram audiẽtiam fuerit appellatum, an huiuſmodi appellatio teneat. Tenet quidem in his, qui veſtrę ſunt epiſcopali iuriſdictioni ſubiecti: In alijs verò etſi de conſuetudine Eccleſiæ teneat, ſecundùm rigorem iuris tenere non credimus.

Tenere excõmunicatiõnẽ poſt appellatiõnẽ iuſtè interpoſitam.

Idem Vuigorñ epiſcopo.

Cap. 8.

CÆterùm cùm aliquam cauſam contigerit tibi, appellatione remota, fuiſſe commiſſam, & aduerſa pars poſt factam citationem iter arripuerit ad ſedem Apoſtolicam veniendi, nihilominùs poteris in negocij cognitione ſecundùm iuris formam procedere, quòd vtiquè ſi ante citationem factam iter arripuerit, non eſt aliquatenũs procedendum.

Idem Vuigorñ epiſcopo.

Cap. 9.

SVper eo quod à nobis tua ſolicitudo requiſiuit, vtrùm ſententia pro appellatione, quam ex incidẽti quæſtione fieri ſæpè contigerit, fuerit ſuſpendenda, licèt cauſa fuerit, appellatione remota, cõmiſſa: prudentiæ tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi de aliqua exceptione ſuboriatur quęſtio, & exindè appellationem fieri contingat, eidem exceptioni erit meritò ſuperſedendũ: & ſi principalis cauſa ſinè illa terminari non poterit, ei nihilominùs ſuperſedeatur. Si autem aduerſa pars de falſi ſuggeſtione in appellationem proruperit, non eſt ſententia propter hoc differenda. ſi in literis commiſſionis, appellationis obſtaculum inhibeatur.

Incidens principali ꝑiudicat.

Idem eidem in eadem.

Cap. 10.

DE appellationibus quæ in cauſis minimis fiunt, tuam volumus cognitionem tenere, quòd eis, prò qualicunque leui cauſa fiant, nõ minùs in illis, quàm pro maioribus eſt deferendum. Verùm ſi appellantes ſuam contempſerint appellationem, tu ipſos aut appellationem proſequi, vel iudicio tuo ſtare, appellatione remota, diſtrictè compellas.

Idem Senonum archiepiſcopo

Cap. 11.

SIcut Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum, diſponente Domino, mater eſt, ità etiàm nos qui eidem Eccleſiæ, licèt immeriti, ſupnæ diſpoſitionis prouidẽtia præſidemus, & prout Dominus nobis miniſtrauerit, conſultationibus ſingulorũ cogimur re-

reſpondere, & quę videntur dubiá, Apoſtolicæ circunſpectionis prouidentia declarare. Sanè quæſitum eſtà nobis ex parte tua, vtrū ſi aliqua cauſa inter aliquos delegatis iudicibus, appellatione remota, committitur, & altera pars literis Apoſtolicæ protectionis munita, quibus eſt ei generaliter indultum, vt liberè ſibi liceat appellare, ſi in vocem appellationis proruperit, eius ſit in eadem cauſa appellationi deferédnm. Hoc ergò pręſentibus literis inquiſitioni tuę reſpondemus, quod eius in hac parte appellationi nó eſt aliquatenùs deferendum, poſtquàm eſt iudicibus, appellatione remota, cauſa commiſſa, quia ſpeciale mandatú derogat generali.

Speciale mádatū derogat gñali.

Item eidem in eadem epiſtola.

CAP. 12.

SVpet eo ꝙ interdùm iudices delegati ab altera partium, tāquàm ſuſpecti recuſantur, hoc tuę prudentiæ præſentibus literis innoteſcat, quòd cùm ſacri canones ante & poſt litis deciſionem & in prolatione ſententię, & poſt ſententiam ſingulis appellandi facultatem tribuunt, non admittunt aliud remedium præter ſolam appellationem, ſicut leges faciūt ſeculares, quæ appellationem niſì in caſu ante ſententiam non admittunt. Verùm in cauſis Eccleſiaſticis vbì appellationis remediū tollitur, vtrunq; remedium denegatur: & ità ſicut appellationi, ità recuſationi non eſt aliquatenùs deferendum. Si autem infra certum temporis ſpatium aliquibns committitur lis decidenda, itaque cótineatur in literis, cauſam poſt ſuſceptionem literarum infra certum terminum terminari debere: extunc terminus incipit, cùm eos quibus literæ delegātur, eaſdem contigerit literas accepiſſe.

Sublata appellatione, tolli recuſationem.

Idem Cant. archiepiſcopo.

CAP. 13.

PEruenit ad nos, quòd cùm presbyteri vel alij ſe conquerant ab aliquibus vulneratos, vel aliter grauiter læſos, & ad probandum quod aſſumunt, plerunquè teſtes producunt, hi qui impetuntur, Apoſtolicā ſedem appellant: ſed appellationem interpoſitam proſequi, vel conſortium hominum deuitare contemnunt. Vndè quia qd faciendum ſit, literis noſtris certiorari deſideras: fraternitati tuæ &c. quatenùs illos qui pro tali cauſa appellant, ſi eorum exceſſus publicus & notorius non ſit, contradictione & appellatione ceſſante, Eccleſiaſtica cenſura compellas, vt infra conueniens tempus ipſam appellationem interpoſitam proſequantur. Si verò exceſſus publicus ſit & notorius, appellationis obtentu, ſi quam ad iniqoitatem ſuam fouendam interpoſuerint, nullatenùs prætermittas, quin eos excommunicatos denúcies, ſicut ex ipſa iniectione manuum in clericum, excommicationis ſentenriam incurrerunt, & ipſos ſicut excommunicatos cautiùs facias euitari, donèc paſſis iniuriā ſatisfaciāt, & cū literis ſuis Apoſtolico conſpectui ſe repſentent.

Idem archiepiſcopo Toletano.

CAP. 14.

COnſuluit nos tua fraternitas, vtrùm deferendum ſit appellationibns, quæ ſuper manifeſtis criminibus interponútur, aut eorum appellationibus qui fruſtratorię dilationis cauſa appellant, nec appellationem proſequuntur. Super quo vtiquè conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi quandò aliqui, quos manifeſtum ſit & notorium, vxorem alterius detinere, aut man' violentas iniecisse in clericum, appellāt, nec appellationem proſequuntur, eorum appellationi non eſt aliquatenùs deferendū. Sed cùm multa dicantur notoria, quę non ſunt, prouidere debes, nè, quod dubium eſt, pro notorio videaris habere. Illos autem qui appellant à præſentia tua, cogere debes infra tempus conueniens, appellatióem interpoſitam proſequi, aut iudicio tuo, appellatione ceſſante, parére.

In criminibus notorijs nō eſt deferendū appellationi.

Idem Rhemenſi archiepiſcopo. Pars capituli, Cum ſit Romana.

CAP. 15.

SI in vna cauſa aliqs appellauerit, & pendente appellatione, aliquod crimen cómittat, vel priùs commiſiſſe dicatur, vel modò etiàm accuſetur vel conueniatur de alia re, ſuper qua non ſit appellatum, & illam pferri contingat ad audiétiam iudicis, à quo etiàm in alio negocio appellauerit, eum poteſt, ſi voluerit, tanquàm ſuſpectum vitare. Alioquin debet iudicio ſtare illi', à quo appellatum eſt, maximè ſi iudex ſuus ordinarius exiſtat.

CAP. 16.

COnſuluit nos fraternitas tua, vtrùm recuſatióes admittere debeas in cauſis, quas abſque remedio appellationis tibi committimus terminandas: Super quo diſcretioni tuæ taliter reſpondemus, qnòd licèt ſacræ leges tale remedium admittant, cùm cenſuræ ſacrorum canonum aliud remedium præter appellationem non admittant, cùm licitum ſit ſecúdùm ſtatuta canonum ante litis conteſtationem, & in ipſa litis conteſtatione, & poſt deciſionem cauſæ, ad appellationis remediū cōuolare. Ideoq; remediū recuſationis non debes admittere, ſi quandò cauſas aliquas tibi commiſimns, appellatione remota, terminandas. Veruntamen cognitioni cauſæ quæ vertitur inter B. & nepotem Baldeuini, volumus in præſenti vt ſuperſedeas, quia vtraque pars conſpectui noſtro ſe præſentauit.

Idem

*Idem Exonieñ epiſcopo. Pars capituli, Signi-
ficâſti, ſuprà de poteſtate iudicum.*
Cap. 17.

APpellationi, ſi qua ſuper aliquo caſu
ab alterutra partium fuerit interpo-
ſita, niſi appelletur ab ipſo, cui cauſa ſit, ap-
pellatiõe remota, commiſſa, cum debita eſt
deuotione deferendum.

Idem Lucius 3. Vu. Lincolnieñ epiſcopo.
Cap. 18.

POſtremò præſentibus literis fraterni-
tati tuæ intimamus, quòd ſi aliqua cau
ſa alicui fuerit delegata, qui conſanguineus
illius ſit, qui literas impetrauit, aut in eodẽ
negocio aduocati officio funct⁹, aut ex alia
quacunque cauſa ſuſpectus, huiuſmodi de-
legatus poteſt nõ immeritò recuſari, quan-
uis appellatione remota, fuerit negocium
delegatum.

Alexander 3. Dunelmeñ epiſcopo.
Cap. 19.

SVggeſtum eſt aurib⁹ noſtris, quòd cùm
oppreſſi & grauati ad præſidium ſedis
Apoſtolicæ recurrunt, & appellatione facta
iter arripiunt, aduerſarij eorum, appellatio-
nem interpoſitam cognoſcẽtes, nec ad præ-
ſentiam noſtrã accedunt, nec pro ſe reſpon-
ſalem tranſmittunt. Cùm autem præſenſe-
rint eos rediſſe & literas noſtras reportâſſe,
in vocem appellationis prorumpunt, & iter
ad nos veniendi arripiunt, vt ſic eorum ſo-
licitudinem, à quibus impetuntur, eludant.
Fraudẽ non patrocinari. Verùm quoniam nemini debet fraus ſua pa
trocinari, & falce Apoſtolici moderaminis
ſunt reſecanda, quæ in ſe vitium calliditatis
& fraudis continere noſcũtur: & nos ſuper
hoc conſulenti tibi reſpondemus, quòd ſi
quis depræhenſus fuerit hoc ex frande vel
malitia facere, eius appellationi non defe-
ras, neque ob id cauſam tibi commiſſam fi-
ne congruo terminare poſtponas: quia de-
cretalem epiſtolam, qua tales videntur mu-
niri, non ad deprimendum cuiuſquã iuſti-
tiam, ſed ad remouendum iniuſtum graua-
men nos feciſſe cognoſcas.

*Idem Cant. archiepiſcopo & eius
ſuffraganeis.*
Cap. 20.

RElatum eſt auribus noſtris, quòd qui-
dam ſint in prouincia veſtra, qui vxo-
ribus propria authoritate relictis, cõ-
cubinis adhærere non dubitant, & errorem
ſuum ac temeritatem ſuam fouere ac tueri
per appellationis obſtaculũ nituntur. Quo-
niam igitur officio noſtræ ſolicitudinis
imminet prouidẽdum, nè appellationis ob-
tentu in ſua malitia perſeuerẽt: fraternitati
veſtræ &c. quatenùs ſi manifeſtum eſt, ali-
quos de ꝓuincia veſtra vxores ſuas ſinè ra-
tionabili cauſa dimiſiſſe, & alijs adhæſiſſe, ſi
commoniti vxores ſuas, concubinis abie-
ctis, nõ receperint, propter appellationem,
ſi quam ad errorem ſuum fouendum inter-
poſuerunt, non prætermittatis, quin eos ad
abijciendas cõcubinas, & recipiendas vxo-
res ſuas & maritali affectu tractandas, per
excõmunicationis ſententiã compellatis.

*Idem Eboraceñ archiepiſcopo &
R. presbytero.*
Cap. 21.

AD præſentiam noſtram R. presbyte-
ro veniẽte, epiſcopo Tuſculano & P.
ſanctæ Suſannæ cardinali, tuam &
ipſius cauſam commiſimus audiendam: qui
ob excommunicationem tuam, licèt non
eſſet excommunicatus de iure, de facto ta-
men fecerunt eum abſolui. quia verò quod
à fratribus noſtris noſcitur in hac parte con
ſtitutum, nolumus aliqua ratione mutare:
fraternitati veſtræ &c. quatenùs prędictum
presbyterum pro eo quòd poſt excommu-
nicationem contra appellationem factam
diuina cantauit, nullo modo attentetis in-
quietare, ſed ad eum ſtatum omni reduca-
tis appellatione ceſſante, in quo erant tem-
pore appellationis ad ſedem Apoſtolicam
factæ.

Idem Carnoteñ epiſcopo.
Cap. 22.

EX literis venerab. fratris noſtri Bathoñ
Epiſcopi, & dilecti filij noſtri Vuelleñ
decani accepimus, quòd cùm cauſam, quæ
inter G. clericum præſentiũ latorem, & ab-
batiſſam de Helenoſtoue, & H. clericum ſu
per quodam beneficio de Eccleſia De Vue-
ſtoñ, ſuſcepiſſent de mandato prędeceſſoris
noſtri I. felicis memoriæ terminãndam, de
ipſa pleniùs cognouerint, ſed pro deceſſu
prædeceſſoris noſtri eam reliquerũt, quan-
uis appellatione remota eis eſſet commiſſa,
indeciſam. Adiecit autem prę fatus clericus,
quòd perſona abbatiſſæ, vt ſententiam im-
pediret, & eum ampliùs ꝓ ſua volũtate gra-
uaret, ad feſtum beati Petri proximò ventu-
rum, vocem appellatiõis emiſit. Sed ipſe ad
feſtum Inuentionis ſanctæ crucis proximò
vẽturum, terminum coarctauit: infra quem
nuncius abbatiſſę clericum ſuum præueni-
ens, ad dilectos filios noſtros abbatem ſan-
cti Albani, & Priorem de Duneſtaple, & ar-
chidiaconũ Ciceſtreñ, ſup iam dicta cauſa
literas noſtræ cõmiſſionis impetrauit. quo-
niam igitur alienum eſt & ab ordine iuris,
vt de dolo vel fraude qlibet cõmodũ repor
tet: fraternitati tuæ &c. quatenùs literas q̃s
nuncius abbatiſſæ ad prædictos iudices im-
petrauit, tibi facias exhiberi: & ipſis inſpe-
ctis, ſi eas infra terminũ appellatiõi ꝑfixum,
ſicut ꝑfatus clericus aſſerit, obtentas fuiſſe
cognoueris: eis non obſtantibus, de ꝑdicta
cauſa cognoſcas, & auditis q̃ hincindè ꝓpo
ſita

ſita fuerint, & qualiter prędictus epiſcopus & decanus in ea proceſſerunt, cognito, ſublato appellatiõis remedio, canonicũ finem imponere nõ poſtponas: prouiſurus, vt mãdatum noſtrũ taliter exequaris, vt ſuper cauſa ea, de qua totiès ſcriptum eſt, vlteriùs ſcribere nõ cogamur. Si quid autem eidem G. ſuper beneficio ipſo grauaminis irrogatum fuerit, poſtquàm iter arripuit ad ſedẽ Apoſtolicam veniendi ante ingreſſum principalis cauſæ, contradictione & appellatiõe ceſſante, prout rectum fuerit, eneruari.

Idem Cantuar. archiepiſcopo.

Cap. 23.

CVm teneamur cõſultationibus ſingulorum, quantùm Dominus miniſtrauerit, reſpondere: tanto gratius volumus tibi reſponſum impẽdere, quanto perſonam tuam abũdantiori diligim⁹ charitate. Quoniam igitur nos conſulere voluiſti, vtrùm ſi eorum q appellant ad audiẽtiam noſtram, poſſeſſio turbata fuerit, reformare debeas, eo prætermiſſo, de quo appellatio eſt interpoſita, prudentiæ tuæ taliter reſpondemus, ſi exindè ad te querela peruenerit, id ordine iudiciario tibi corrigere licebit.

Idem vniuerſis Eccleſiæ Cant. & eius ſuffraganeis.

Cap. 24.

SIgnificauit nobis frater noſter R. Cant. archiepiſcopus, quòd ſi quãdò vos appellatis ad audientiam noſtram vel archidiaconi veſtri ſuper aliquo certo negocio, epiſcopatus vel archidiaconat⁹ veſtros ſub protectione Apoſtolica ponitis ad annum: & infra, nec de præteritis commiſſis, nec de nouis exceſſibus veſtris, nec de ſubditorum veſtrorũ delictis permittitis eum cognoſcere, ſed omnem iuſtitiam eius ſuſpenditis, & protinùs euacuatis. Quoniam igitur nobis prouidendum eſt, nè mala impunita ſub appellationis obtentu remaneant, aut ſubditi veſtri de ſuorum exceſſuum impunitate lætentur: fraternitati veſtræ &c. quatenùs ſi qui veſtrûm epiſcopatus aut archidiaconatus Apoſtolicę protectioni ſubijciunt, & audientiam noſtram appellant: propter hoc prædictum archiepiſcopũ nullatenùs impedire tẽtetis, quò minùs de cauſis & de exceſſibus ſubditorũ veſtrorũ cognoſcerę valeat, & iuxta meritorũ qualitatem eos animaduerſione debita punire, aut etiàm exceſſus veſtros perſequi, qui manifeſti ſunt & notorij: his duntaxàt exceptis, ſuper quibus appellatio eſt interpoſita, poſſit dignè corrigere, & quod iniuſtè actum eſt, ad rectitudinis tramitem reuocare. (2.q.6. Si qs ex plurib⁹.)

Idem Eboracẽ archiepiſcopo.

Cap. 25.

DE Priore qui non deferens noſtræ protectioni & appellationi ad ſedẽ Apoſtolicam factæ, quendam canonicum ſuum fecit veſtibus omnibus ad camiſiam ſpoliari, & eum accuſationi & appellatiõi renunciare coẽgit: qui de ſuis & quorundam fratrum enormitatibus murmurauit: id tuæ ſolicitudini duximus inſinuandum, vt rei veritate diligẽter inquiſita, ſi inueneris quòd pro euitanda diſciplina prædictus canonicus appellauit, eidem Priori propterea nullam pœnam infligere debes: quoniã ſacroſancta Romana Eccleſia huiuſmodi appellationem non conſueuit admittere, nè monachis vel canonicis regularibus præbeatur audacia delinquendi. Cæterùm ſi præfatus canonicus Priorem propter ſuas enormitates manifeſtas, quæ ipſum notabilem redderent, ad Apoſtolicam ſedem appellauit, & ſi ipſe tali appellationi deferre noluerat, eum cum literis tuis rei veritatem continentibus, de tanto exceſſu ſatisfacturum, ad ſedem Apoſtolicam venire compellas, & eius in tali malitia complicibus talem pœnam infligas, quòd cæteri audientes, ſimilia non audeant perpetrare. (Pœna non deferẽtis appellationi legitimæ.)

Idem Exonienẽ epiſcopo & Ciceſtrẽ decano.

Cap. 26.

AD audiẽtiam noſtram peruenit, quòd R. presbyter de Curket, & Vu. clericus de Ciceſtre, decimas de * Beinoſa, quas idem Vu. multorum virorum teſtimonio probare dicitur, ad ſe & ad Capellam ſuam rationabiliter pertinere, violenter auferre conatur. Vndè cùm Vu. propter hoc ad audientiam noſtram appellâſſet, prædictùs R. authoritate ſedis Apoſtolicæ contempta, ad audientiam domini regis appellauit. Verùm quoniam nemini licet ſuper rebus ſpiritualibus ad ſecularem iudicem appellare, ſi verum eſt quòd prædictus R. enormiter & immoderatè deliquit, nec delictum huiuſmodi debet inultum aut impunitum relinqui: diſcretiõi veſtræ &c. quatenùs vtrãque partem ante præſentiam veſtram conuocãtes, rem ſolicitè & diligenter inquiratis: & ſi ità eſſe inueneritis, præfatum R. ab omni Eccleſiaſtico beneficio (appellatione remota) & officio ſuſpendatis, & ad pręſentiam noſtram cum literis veſtris, rei veritatem continentibus, ſuſpenſum mittatis, & prædictas decimas prædicto Vu. præcipiatis ſinè moleſtia & contradictione reſtitui. (Pœna clerici ad iudicẽ ſecularẽ in ſpũalibus appellantis)

Idem Ianuẽ epiſcopo.

Cap. 27.

CVm inter alios præminem⁹ &c. Quoniam fraternitas tua nos conſulere voluit, vtrùm epiſcopus parochianum ſuum, publica fama eum accuſante, ad purgationẽ cogere poſſit: conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi de aliquo crimine publica

blica laborat infamia, accuſatore & teſtibus deficientibus, ad purgationem per diœceſianum epiſcopum eſt compellēdus: niſi fortè ſuper ipſa ad ſuperiorem iudicem duxerit appellaodum. Sanè ſi appellauerit, eius iudicio apparebit, ad cuius examen cauſa per appellationem refertur. Quatenùs verò inimicitia vel cōtrarietate aliquis parochianus iudicio diœceſiani epiſcopi eximatur qa nos conſulere voluiſti, duximos reſpondendum, quòd noo ſolùm pro ioimicitia, ſed etiàm pro manifeſta cauſa ſuſpicionis, poteſt ſui Epiſcopi iodicium euitare, & ad ſuperiorem iudicem recurrere, cùm oullus à ſuſpecto iudice debeat iudicari.

Idem Zamorenſi epiſcopo.
Cap. 28.

CVm parati eſſemus petitiones tuas, q̄s nobis per ouncium tuum porrexiſti, benignè ſuſcipere & efficaciter exaudire: dilectus frater noſter, Hyacinthus ſcilicet in Coſmedin diacon⁹ cardinalis, olim Apoſtolicæ ſedis legatus, conſtanti oobis aſſertione propoſuit, quòd cùm te ad ſynodum ſuam vocâſſet, & ad eius vocationem coōtempſiſſes accedere, in perſonam tuam excommunicationis ſentētiam promulgauit: poſt cuius excommunicationem, qui vice noſtra ſungebatur, te feciſti in epiſcopum conſecrari. Comque dilectus filius noſter Martinus canonicus B. Iacobi firmiter aſſeueraret, qoòd in legatiōe regis eſſes, & non potuiſſes ad vocationem prædicti cardioalis accedere, Cardinalis econtrà aſſeruit, ꝙ nō in legatione regis, ſed in Salamantina eccleſia te nuncius ſuus inueniſſet, tibique dixiſſet, quòd non in alia eccleſia eſſes * quæſiturus. Et cùm iterùm ex parte toa fuiſſet propoſitum, quòd venerabilis N. archidiaconus Prędanus appellauit, tuam etiàm appellationem interpoſuiſſes, cardinalis adiecit, quòd appellatio illa te tueri in parte illa non potuit, quio ad illiua vocationem accedere tenereris. Nos verò attēdentes, quomodò te non decet contemnere, obtentu appellationis, ad vocatiooem cardinalis venire: fraternitatē tuam monemus, mandaotes atque pręcipientes, quatenùs vel in propria perſona, vel per idoneos ouncios Apoſtolico coōſpectui te præſentęs, innocentiam & immuoitatē tuam, ſi poteris, oſtenſurus.

Idem R. Cant. archiepiſcopo.
Cap. 29.

PRæatereà de his qui iuramentum præſtant, quòd ſtabunt iudicio Eccleſię, & poſteà præſtito iuramento appellant: id tua ſolicitudo prouideat, vt eos ſeruare quod iurāt, vel infra 40. dies poſt appellationem interpoſitam iter arripere ad ipſam proſequeodam compellas.

Idem eidem. Cap. 30.

REIatum eſt auribus ooſtris, ꝙ ſi quandò Epiſcopi ſuffraganei tui vel archidiaconi prouinciæ tuæ ſuper aliquo certo negocio ad audientiam noſtram appellant, epiſcopatus & archidiaconns ſuos noſtræ & Romanæ Eccleſiæ ſubijciunt. & cùm appellant, ad anoum interìm de ſuis vel ſuorū ſubditorum exceſſibus cognoſcere nō permittunt, ſed omnem iuſtitiam tibi euacuāt & ſuſpeodunt. Volentes igitur paſtorali ſolicitudine prouidere, nè appellationis obtentu detur eis audacia grauiora cōmittendi, authoritate Apoſtolica tibi duximus reſpondendom, quòd ſi præfati epiſcopi & archidiaconi, quandò appallauerint ad audientiam noſtram, & Epiſcopatus & archidiaconatus ſuos ſub protectione Apoſtolica poſuerint, pro eorum appellatione nullatenùs prętermittas, quin de cauſis & de exceſſibus ſubditorū ſuorum, & de ſuis proprijs exceſſibus, ſi qui manifeſti ſint & notorij, his dūtaxàt exceptis, ſuper quib⁹ appellatū eſt, cognoſcere poſſis, & ſuper his ſtatuere, quod ſecundùm iuſtiriam videris ſtatueodum. Appellantē, in eo ſolo tutum, de quo adpellauit.

Idem Vuintoñ epiſcopo.
Cap. 31.

SVper eo verò, quòd à nobis tua quærēdum duxit diſcretio, vtrùm videlicet ꝓpter iocidentem quæſtionem ſub qua fuerit appellatum, tota principalis cauſa, quæ commiſſa eſt iudici, appellatione remota, terminãda, debeat indeciſa relinqui: inquiſitioni tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi quæſtio incidens talis fueris, quòd ſinè ea principalis cauſa non poſſit terminari, propter interpoſitum appellationis obſtaculū, totius cauſæ cognitioni debet de iure deſerri, dnnèc ſuperior iudax, ad quē ſuper prædicta quęſtione eſt appellatum, aliter de tota cauſa diſponat.

Idem Cant. archiepiſcopo.
Cap. 32.

SIgnificauerunt nobis dilecti filij N. Prior & canonlci ſaoctæ * Fridesvuihæ, ꝙ ſuper cauſa quæ inter eos & canonicos de Oſenia, de Eccleſia ſanctæ Mariæ Magdalenæ vertitur, de mandato noſtro coram venerabil. fratr. noſtr. Exonieñ & Ciſtreñ Epiſcopis tractaretur, & ad audientiam noſtram appellâſſent, ijdem epiſcopi canonicos de Oſenia in poſſeſſionem ipſius eccleſiæ, cuuſa rei ſeruandæ iudicauerunt induci: & poſtmodùm ijdem epiſcopi literas cōmiſſionis noſtræ, quas ſuper cauſa ipſa receperant, diligentiùs intuentes, & videntes appellationem alterutri partium in eiſdem literis non fuiſſe inhibitam: quæſtione facta à Xeneſordeñ archidiacono, mandauerunt vt omoia in eodē ſtatu ſeruaret, in quo tempore factæ appellationis fuiſſe dinoſcit.

Interim

Interim verò canonici de *Oſeneia, in præſcriptam eccleſiam irruerunt, & ibì manere volẽtes, à miniſtris ſanctæ *Frides vnerichæ eiecti fuerũt. Deindè canonici de *Oſeneia, ad Lũdeñ & Vuigorñ Epiſcopos literas noſtras impetrauerunt, continentes quòd à poſſeſſione ipſius eccleſiæ fuiſſent violẽter eiecti, eis poſſeſſio redderetur: & ſicut vtraque pars eorum conſpectui ſe præſentâſſet, præfatus Prior ſanctæ *Frides vuichę, quoniam literæ ante terminũ appellationi præfixum, ſicut aiebat, per ſurreptionẽ fuerunt impetratæ, ad audientiam noſtram iterùm appellauit. Sed Londoñ Epiſcopus appellationi non deferẽs, canonicos de *Oſenia, in poſſeſſionem eiuſdem eccleſiæ fecit induci. Indè eſt quòd fraternitati tuę &c. quatenùs ſiue in literis noſtræ commiſſionis, ꝓdictis Exonieñ & *Ciceſtrenſi Epis factæ, ſiue ex aſſertione ipſorũ epiſcoporũ, aut etiàm aliâs legitimè conſticerit, in prædictis literis appellationem inhibitam non fuiſſe, quicqd poſt appellationẽ ab eis ẽpis ad nos interpoſitam, in cauſa ipſa innouatũ eſt aut mutatum, in eo ſtatu facias, appellatiõe ceſſante, reduci, in quo tempore appellationis factæ noſcitur fuiſſe, non obſtãtibus literis, neque Lundeñ, neque Vuigornieñ epiſcopis poſteà directis, ſi ante terminum appellationi præfixum, aut etiàm in termino fuerint, tacita veritate, impetratæ. Non enim fuerunt violenter à poſſeſſione eiecti, ſi volentes intrare, ſunt in cõtinenti reiecti, cùm liceat omnibus vim vi in continẽti tantùm repellere, & ab eorum violentia iura tueri. Deindè verò vtraque parte ante præſentiã tuam conuocata, cauſam ipſam diligentiùs audias, & eam ſublato appellationis remedio termines.

Non deijcit, qui volens priùs ingredi, vi repellitur in continenti.

QVIS SEV QVANDO NON AVDITVR APPELLANS.

Hę gloſſæ, non textùs inſtàr, autographo inerãt, eaq; de cauſa & hic ità habent.

Laicus detinens decimas.

Intruſor.

Adhærens concubinæ, relicta vxore.

Quotiès ſub prætextu appellarionis, adulterium vel aliud crimen dinoſcitur faciendum.

Si appellauerit quis, & infra terminum appellationi præfixum, non fuerit appellationem proſecutus, cogetur ſtare iudicio eius à quo appellauit.

Si notorium fuerit, aliquem iniecisse manus violentas in clericum.

Religioſus, caſtigatus aut caſtigandus à prælato ſuo, appellans, nè corrigatur ſecũdùm regulam ſuã.

Appellans metu literarum, quas ſcit impetratas ab aduerſario ante citationem.

Ante litis ingreſſum appellans.

Excommunicatus, præſtito iuramento abſolutus, ſi ſtatìm appellauerit, antequàm mãdatum ſuſceperit, & ſuſceptum, ſecundùm poſſe ſuum non fuerit proſecutus, non auditur appellans.

Inſtitutus in eccleſia, dicens ſe velle ibì reſidere & curam eius gerere, poſtmodùm abſentans ſe ſinè cauſa rationabili, priuatusque beneficio, non auditur appellans.

Si tibi habenti alios redditus prima vacans conceſſa fuerit, & cùm vacauerit, appelles, nè alius inſtituatur, non audiẽtis.

Si diſpoſitio alicuius eccleſiæ ſpectet ad capitulum, & non diſpoſuerit infra terminum præfixum, epiſcopus appellatione ceſſante diſponere poterit: ſic & econuersò.

Si interponit generalem appellationem ab omni grauamine, non auditur appellans.

A delegato, qui delegauit, reſeruata ſibi definitiua ſententia, appellare non poteſt.

VT ACTOR RESPONDEAT ei quem conuenit. Pars 2.

Idem Vuolterano archiepiſcopo.
Cap. 1.

EX literis veſtris accepimus, quòd dilecti filij noſtri abbas & fratres Maturienſis monaſterij, ſuper quæſtionibus quas plebanꝰ & clerici Maturieñ aduersùs eos proponunt, veſtrum parati fuerint grauamen ſubire, ſi illi in continenti de ſuis quęſtionibus *debent reſpondere. Vndè quoniam indignum penitùs & abſurdum videtur, vt memorati plebanus & clerici, abbati & fratribus de his q̃ aduersùs eos proponunt, reſpondere non debeant, cùm ſibi exindè iuſtitiam poſtulant exhiberi: diſcretioni tuæ &c. quatenùs actione clericorum & plebani propoſita, & reſponſione facta, eos moneatis authoritate noſtra & diſtrictiùs compellatis, memoratis abbati & fratribus ſuper quæſtionibus ſuis coram vobis reſpondere, & vos viciſſim poſtmodùm rationes & allegationes partis vtriuſque diligentiùs audiatis, & cõcordia vel iudicio terminetis.

*vellent

Actorẽ reo, quẽ cõuenit ſup alijs negocijs, in eodem iudicio reſpondere debere.

Idem decano & clericis Maturieñ.
Cap. 2.

MIramur plurimùm & mouemur, quòd cùm cauſam quæ inter vos & dilectos fratres Abbatem & fratres Maturienſis monaſterij vertitur, dilectis filijs noſtris archidiacono Vuolterano & abbati de Spõgia commiſiſſemus fine debito terminandam, & abbas & fratres parati eſſent iudicium illorũ ſubire, ſi vos eis ſuper quæſtionibus, quas aduersùs vos proponunt, deberetis reſpondere in continenti, ſicut ijdem iudices nobis literis ſuis intimauerunt, id efficere noluiſtis. Vndè quia rationis ordo hoc exigit, vt ſi quis ſibi vult ab aliquo iuſtitiã exhiberi, ei non debet quod iuſtum eſt, denegare: fraternitatem veſtrã & &c. quatenùs accuſatione ipſa, quam aduersùs prædictos abbatem & fratres intenditis, propoſita, & reſponſione facta eidem abbati & fratribus coram prædictis iudicibus in continenti reſpondeatis: vt cauſa veſtra & ipſorum viciſsim poſtmodùm audiri debeat & terminari. Nos enim eiſdem iudicibus dedimus in mandatis, vt vos ad id faciẽdum inſtanter moneant, & authoritate noſtra diſtrictè compellant.

¶De

¶DE EO QVI CONSANGVIneam *vxoris ſuæ, vel ſponſam patris ſui, vel conſanguineam ſponſæ propriæ cognouit.*

Idem Vuigoreñ epiſcopo.

Cap. 1.

27.q.2. Qui dormit. SI quis parochianorum tuorum, matrem fortè vel ſororem, vel filiã vxoris ſuæ carnaliter cognouerit, & hoc publicum& manifeſtum fuerit: ab ea penitùs eſt ſeparandus, & vterque illorum, ſ. tam mœchꝰ quàm mœcha, debet ſinè ſpe coniugij perpetuò permanere. Si autem hoc ſecretum & occultum fuerit, pœnitentiam de commiſſo debet accipere, & vxori ſuæ infra tempus pœnitentiæ vel extra, debitum, ſi exegerit, ſoluere. Sanè ſi aliquam vxoris ſuæ conſanguineam, quæ illi in tertio gradu vel deinceps cõtingat, carnali cõmixtione cognouerit, non eſt propterea diuortium inter eos celebrandum: ſed delinquenti, ſecundùm qualitatem perſonæ & criminis, eſt pœnitentia iniungenda.

Idem. *Cap.* 2.

FRaternitatis tuæ literas ſuſcepimus, ex quarum tenore perpendimus, quòd quidam parochianus tuus A. nomine, cùm eſſet perfectæ ætatis, quandam puellam in cunabulis deſponſauit. Procedente verò tempore idem A. matrem puellæ cognouit, & eam in vxorẽ duxit. Vndè quia dubitas an huiuſmodi matrimoniũ ſtare debeat, exindè à nobis conſilium poſtulâſti. Super quo fraternitati tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi memoratus vir matrem præfatæ puellę, antequàm puella illa annum ſeptimum impléſſet, accepit in vxorem: matrimoniú non diſſoluas, ſed eundem virum prçfatam mulierem ſicut vxorem liberè tenere permittas, cùm huiuſmodi diſpenſationes nullæ ſint, quæ in cunabulis factæ ſunt. Verùm ſi poſtquàm præfata puella ſeptimum annú compleuit, prędictus vir matrem eius accepit in vxorem, cùm extunc ſponſalia placere conſueuerint, inter eos ſententiã diuortij nõ differas promulgare, nec ipſum filiam ſiue matrem in vxorem habere permittas.

Idem Tulleñ epiſcopo.

Cap. 3.

PRæſentium lator P. cum literis tuę fraternitatis ad pręſentiam noſtram acceſſit, ex quarum tenore innotuit, quòd pater eius quandam iuuenculam ſibi deſpõſauit, ipſumque tempus vt illam adduceret, deſtinauit. Sed ipſe diabolico inſtinctu ſponſam patris ſui, licèt vxoratus, carnali commixtione corrupit. Cumque patratum ſcelus ambo celarẽt, pater ignarus commiſſi ſceleris, ad ſponſam ſuam ſecũdùm morem acceſſit. Tum is de diuina miſeratione compũctus, ad præſentiam veſtram acceſſit: & crimen quod illicitè commiſerat, humiliter eſt confeſſus. Mulier verò interrogata, priùs negauit: ſed poſteà diſcuſſione cautiùs facta, eandem culpam confeſſione propria patefecit. quod cùm patri eius innotuiſſet, vehementi dolore commotus, ad te pro conſilio venit. Conſtitutis igitur in facie Eccleſiæ tribus prædictis, licèt clerici tui abũdarẽt ſenſu, diuerſi diuerſa dantes conſilia: vnum tamen omnium conſilium fuit, vt ſuper inſtãti periculo in cauſa tam difficili Apoſtolicũ oraculum adirent. Indicta itaque patri continentia & vxori ſuæ, filium pœnitentẽ cum literis tuis, rei veritatem confeſſum, ad præſentiam noſtram curâſti deſtinare, quærens tibi formam præſcribi, quam in ſimilibus, ſi fortè aliquid tale per diabolicam cooperationẽ emerſerit, deceat obſeruari: & quã eis debeas ſatisfactiõem imponere, ſcripto noſtro poſtulas edoceri. Tuæ igitur inquiſitioni reſpondentes, pręſentium tibi ſignificatiõe mãdamus, quòd ſi pater eius poſtquàm rei conſcius fuit, vxorem ſuam carnaliter nõ cognouit, de priore commixtione leue aut nullum peccatum incurrit: ei tamẽ viuenti, vel alij, ea viuente, non poterit copulari. Cæterùm ſi ſciens facinus, carnaliter De rigore. eidem mulieri adhæſerit, ei ſeptennis pœnitentia indicatur: nec illi, nec alij carnaliter de rigore commiſceri valebit. Mulieri quoque perpetuam continentiam & quatuordecim annorum pœnitentiam duximus imponendam. Lator autem præſentium totidem annis pœniteat. Ab vxore tamen legitima, quam priùs habuerat, niſi de communi conſenſu, nullatenùs ſeparetur.

Ex diſpẽſatione tñ ab vxore debitum exiget, cũ occultũ fuerit delictum.

Idem Pictaueñ epiſcopo.

Cap. 4.

VEniẽs ad nos lator præſentium P. nobis fraternitatis tuæ literas reportanit: ex quarum tenore perpendimus, quòd cùm quãdam vxorem duxiſſet, quidam diſſuaſerunt ei per menſem, quo eam duxerat, carnaliter cognoſcere. Contigit autem, ſicut dixit, quòd pater iuſſit vxorẽ ſuam quæ mater erat ſpõſæ, in lecto huius iacere: quã, diabolo ſuadente, cognouit: trãſacto verò menſe, tam pater quàm alij propinqui coëgerunt, vt matrimoniũ cum ſponſa ſua conſummaret: quod facere noluit, donèc tecũ ſuper hoc loqueretur. Tu verò audita eius confeſſiõe, ipſum cum literis tuis ad ſedem Apoſtolicam trãſmiſiſti. Tuæ igitur inquiſitioni taliter reſpondemus, quòd ſi occultum eſſet huius delictum, non poſſet reſcindere matrimonium, quod publicè contraxiſſet. Verùm ſi publicum eſt, quòd matri ſponſæ carnaliter adhæſit, imponẽda eſt pœnitẽtia paulò maior quàm de adulterio: & exindè peracta pœnitentia vel parte pœnitentiæ, poterit ex diſpenſatione cum alia matrimonium contrahere, & illa alij nube-

re. Cæterùm ſi ſponſam cognouerit anteq̃ matrem vel pòſt, nunquàm poterit eam vel aliam in vxorem accipere.

Idem B. Exonien. epiſcopo.

Cap. 5.

VEniens ad præſentiam noſtram R. lator præſentium, ſua nobis aſſertione monſtrauit, quòd cùm quandam mulierem cognouiſſet, poſteà ſciens conſobrinam eius auſu temerario in vxorẽ accepit. & infrà: Si publicum & notorium fuerit, & eam quam priùs cognouit, vxoris ſuæ conſobrinam eſſe conſtiterit, aut alij compárent qui hoc velint vel poſſint legitimè cõprobare, ipſum religiõem intrare commoneas & Inducas. Si autem eum ad hoc inducere non poteris, ei de tãto delicto dignam pœnitentiam imponas, & ipſum ab vtraque muliere remoueas, & ſinè coniugio perpetuò manere pręcipias. quòd ſi delictum eius occultum eſſe recognoſcis, ipſum cum vxore quam in facie Eccleſiæ duxit, morari permittas, & eidem de commiſſo condignã pœnitentiam imponas.

Sed hoc de rigore, illud ex diſpẽſatione.

Idem Burdegalen. epiſcopo. Pars capituli, Conſuluit. ſuprà de ſponſ.

Cap. 6.

SVper eo quòd quendam iuuenem aſſeris puellam nondùm nubilem, fide interpoſita, iurâſſe: quæ dum facta nubilis, virum repetit: & ille excipit, dicens eam non ſe debere ducere, pro eo quòd poſtquàm eam affidauit, carnaliter propinquã eius cognouit: inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi manifeſtum eſt, eundem iuuenem cognouiſſe propinquam iam dictæ puellæ: aut ſi manifeſtum non eſt, & id fama loci habet, cùm ſponſio tantùm eſſet de futuro, idem iuuenis poteſt & debet à puella abſolui.

Idem Exonien. epiſcopo.

Cap. 7.

SVper eo quod à nobis tua ſolicitudo requiſiuit, verùm ille qui priùs cognouerat matrem ſiue ſororem eius, quam poſteà duxit in vxorem, teneatur ei carnaliter debitum ſoluere, & ab ea non poſſit exigere: quod etiàm conſilium dandum ſit ei, qui hoc ſecretiùs confitetur, cùm probari non poſſit, nec ipſe velit vllatenùs continere: tuę petitioni duximus reſpondẽdum, quòd attentiùs eſt monendus, vt vxorem ſuam laboret inducere ad continentiam ſeruandam: vt ſi illa continere voluerit, continentiam ſimul obſeruent. Si autem ad hoc induci non poſſit, & vir debitum ſoluat, & de commiſſo pœnitentiam agat. In hoc verò caſu cùm aliquis poſt cõtractum matrimonium, vxoris ſuæ ſiue matrem ſiue ſororem cognoſcit, idipſum quod in priori, ſeruetur.

Item Eugenius tertius Sed. presbytero.

Cap. 8.

IVuenis ille qui puellam nondùm ſeptennem duxit, quanuis ætas repugnaret, ex humana tamen fragilitate tentauit quod complere non potuit. quia igitur in his quę dubia ſunt, quod certius æſtimamus, tenere debemus, tum propter honeſtatem Eccleſiæ, quia ipſa ipſius coniunx eſſe dicitur, tum propter prædictam dubitationem: mandamus tibi, vt conſobrinam ipſius puellæ, quam poſtmodùm duxit, ab eo diuidas.

In dubijs quid tenendum.

¶*DE RELIGIOSIS VIRIS, DECImas ex priuilegio non præſtantibus: & de priuilegio abutentibus.* PARS III.

Item Alexander tertius canonicis regularibus & monachis Eboracenſis Eccleſiæ.

Cap. 1.

AVaritiæ, quæ eſt idolorum ſeruitus, radicem extirpare debent, qui ſeculi vanitatibus renunciantes, Domino elegerunt in religionis habitu militare. Intelleximus autem, quòd in eccleſijs veſtris, de quibus certas penſiones conſueuiſtis percipere, portiones vel aliquos redditus minorâſtis, quos in illis ante tempora venerabilis fratris noſtri Eboraceñ archiepiſcopi Apoſtolicæ ſedis legati, etiàm poſtquàm eſt archiepiſcopatum adeptus, clerici habuerunt. Vndè quoniam hoc ex radice auaritiæ proceſſit & cupiditatis, quam debetis modis omnibus deuitare: fraternitati veſtræ &c. quatenùs ſi quas portiones vel antiquos redditus clericorum indebitè & ſinè conſenſu & auxilio prædicti archiepiſcopi, poſtquàm ipſe archiepiſcopatum habuit, in miniſtris vel per parochias diuiſiſtis, eas ad integritatem priſtinam reuocetis, & indè rationabiles & antiquas penſiones clericorum qui debent altaribus deſeruire, integras eis & illibatas ſeruetis, & eccleſijs de quibus certas penſiones ſoliti eſtis percipere, partitiones vel antiquos redditus, quos in illis clerici ante tempora ipſius archiepiſcopi, & poſtquàm adeptus eſt archiepiſcopatum, habuerint, nullatenùs præſumptione temeraria minuatis, nec parochias eccleſiarum authoritate veſtra diuidere vllatenùs præſumatis.

Ephe. 5. a
Col. 3. a

Idem monachis. *Cap.* 2.

DIlecti filij noſtri abbas & fratres ſanctę Crucis, tranſmiſſa nobis conqueſtione demonſtrauerunt, quòd prædia de quibus decimas & in magna parte ſuſtentationem habere conſueuerunt, conduxiſtis & recepiſtis ad firmã. Vndè quoniam ijdem fratres ex hoc immoderatè & enormiter grauantur, nec fuit intentionis anteceſſorum noſtrorum, vt de poſſeſſionibus quas conducitis, decimas non deberetis perſoluere: diſcre-

diſcretioni veſtræ per &c. quatenùs eiſdem fratribus de prædijs quæcunque conduxiſtis in parochijs ſuis, de quibus * conſueuiſtis decimas percipere, plenariè perſoluatis, vel cũ ipſis tam pacificè & amicabiliter con ueniatis, quòd nulla debeant inter vos ſcandali mala ſuſcitari, & nè vos videamini vltrà quàm vobis indultũ eſt, manus extendere.

for. * cõſueuerunt.

Idem Eboraceñ archiẽpiſcopo.

Cap. 3.

FRaternitaté tuam ſcire volumus & firmiter tenere, ꝙ vt te ex charitatis feruore ob multiplicia tuæ deuotionis gratiſſimæ obſequia nobis frequenter impenſa, diligimus, ità & aliquandò tibi negare nolumus, quod cuilibet fratrum noſtrorũ cõcedere debemus. Super eo quod de compellẽdis monachis albis & nigris, & canonicis regularibus ad ſoluẽdas decimas de terris cõductis, quas habent ad terminum vel ad firmam, à nobis tua diſcretio poſtulauit, te vel quemlibet alium audire & exaudire, nulla ratione poſſumus, niſi manifeſtè vellem᷒ obuiare iuſtitiæ, & prædeceſſorum inſtitutis contraire, nè videamur religionem perſequi: quam ſi fortè non habemus in nobis, in alijs diligere & fouere tenemur. Cautum ſiquidẽ in ſcriptis prædeceſſorum noſtrorum Romañ. pontificum habetur, quòd religioſi viri ab exactione decimarum de laboribus quos proprijs manibus vel ſumptibus colunt, & de nutrimentis animalium ſuorum prorsùs erunt immunes. Sed piæ record. Adrianus papa prædeceſſor noſter labores in noualia pro ſua voluntate conuertit. Illud etiàm debet nos à tuæ petitiõis effectu retrahere, quòd in veteri teſtamento non vſquàm legiſſe recolimus, vt Leuitæ Leuitis decimas perſoluerint: immò ſicut tua diſcretio non ignorat, non ambigimus eſſe ſtatutũ, vt eccleſijs illis decimas perſoluant, vbì Eccleſiaſtica ſacramẽta percipiunt. Vndè Apoſtolus: Non eſt magnum ſi metimus temporalia, vbì ſpiritualia ſeminauimus. Non graue tibi ſit, ſicut eſſe non debet, ſi ratione diuinæ ſcripturæ & honeſtate noſtra penſata, petitionem illam, quãtumcunquè te diligamus, & ſicut chariſſimum fratrem noſtrum defendentes, non duximus admittendam. In nullo patereris repulſam, quod ſecundùm iuſtitiã fieri à nobis poſtulares.

1. Cor. 9. b

Idem *Cap.* 4.

SVggeſtum eſt nobis ex parte tua, quòd abbas & fratres de * Vrſituñ, decimas auferre conantur, & alia damna & grauamina vobis irrogare non ceſſant. Quia non decet honeſtatem veſtram ſiue religiõem monaſticam litibus & contentionibus intendere, diſcretioni veſtræ per A. S. monendo cõſulimus & hortamur, quatenùs cum prędicto abbate & fratribus ſuper decimis ipſis & alijs, vndè inter vos eſt controuerſia, pacificè conueniatis, nè pro huiuſmodi contentionibus fama veſtræ religionis valeat denigrari. Nam quandò ordini veſtro Romana Eccleſia priuilegia de decimis dederat, domus veſtræ ità erant raræ, quòd exindè nulli poterat de iure ſcandalum ſuboriri. Sed per gratiam Dei nunc ſunt intantùm augmentatę, & poſſeſſionibus ditatę, quòd multi viri eccleſiaſtici de confinibus veſtris apud nos querelam ſæpè deponunt.

Idem Trecenſi epiſcopo.

Cap. 5.

EX parte fraternitatis tuæ ad audiẽtiam noſtram noueris perueniſſe, quòd albi monachi & nigri, & quidam alij viri religioſi, eccleſias tuæ iuriſdictionis redditibus decimarum ſpoliare præſumunt, occaſione priuilegiorũ quæ ſibi Romana indulſit Eccleſia. Sanè tuam nolumus latére prudentiam, quòd ſanctæ memoriæ prædeceſſores noſtri ferè omnibus religioſis decimas laborum ſuorum conceſſerũt. Sed bonæ memoriæ prædeceſſor noſter Adrianus, ſolis fratribus * Ciſtreñ ordinis, & Templarijs & Hoſpitalarijs, decimas laborum ſuorum indulſit. Cæteris verò, vt de noualibus ſuis, quæ proprijs manibus & ſumptibus excolunt, & de nutrimẽtis animalium & de hortis ſuis decimas non perſoluant, conceſſit. Quem ſuper his imitati ſumus, quatenùs hi quibus indultæ ſunt decimæ de noualibus ſuis & de nutrimentis animalium ſuorum & de hortis ſuis, hac occaſione decimas de alijs eccleſiæ ſuę rebus non debent nec poſſunt ſubtrahere, vel ſibi vlteriùs aliquid vẽdicare.

for. * Ciſtertieñ

*Idem & fratribus * Ramenſis eccleſiæ.*

Cap. 6.

LIcèt de benignitate ſedis Apoſtolicæ vobis ſit indultum, vt de laboribus veſtris quos proprijs manibus vel ſumptibus colitis, nemini decimas ſoluere teneamini: propter hoc tamen non eſt vobis licitum, cuilibet decimas de terris illis ſubtrahere, quas alijs traditis ad colendum. Relatum eſt ſiquidem aurib᷒ noſtris, quòd cùm terras quaſdam, quas in decimatione dilecti filij noſtri theſaurarij Senoñ habetis, detis ruſticis excolẽdas, & ei exindę decimas, ſicut debetis, non ſoluitis, nec facitis à ruſticis ipſis exolui. Quoniam igitur quanto arctiùs viuitis, tanto tardiùs debetis efficere vos quæ ſunt honeſtati contraria vel obuia ratiõi, aut ex quibus priuilegiorum veſtrorum tenorem trãſgredi videamini, cùm priuilegium mereantur amittere, qui conceſſa ſibi abutuntur poteſtate: fraternitati veſtræ &c. quatenùs de terris illis, quas in decimatione prædicti theſaurarij proprijs manibus non colitis, ſed ruſticis traditis excolẽdas, decimas vobis vſurpare nullatenùs pſumatis:

ſumatis: ſed eas inprimis eidem theſaurario faciatis cum omni integritate perſolui, ſcituri pro certo, quòd ſi præceptum noſtrum contempſeritis, nos venerabili F. noſtro Senoñ archiepiſcopo dedimus in mandatis, vt ruſticos quibus in decimatione præfati theſaurarij terras dederitis excolendas, ad ſoluendas indè decimas eidem theſaurario, appellatione ceſſante, diſtrictè compellat.

Item ex priuilegio Alexandri papæ.
Cap. 7.

SAnè laborum veſtrorum, quos proprijs manibus vel ſumptibus excolitis, ſiue de nutrimentis animalium veſtrorum, nullus omninò clericus vel laicus à vobis decimas exigere præſumat. Hoc etiàm idem ex priuilegijs alijs aliorum Romañ. pontificum.

Idem Couentreñ epiſcopo & officialibus eius.
Cap. 8.

AD audiẽtiam noſtram noueritis perueniſſe, quòd quidam veſtratiũ à dilectis filijs noſtris abbate & fratribus de * Pipennella, qui ſunt * Ciſtrenſis ordinis, de laboribus quos proprijs manibus aut ſumptibus excolunt, decimas exigere & extorquere conantur, illud priuilegij capitulum ſedis Apoſtolicæ praua interpretatione ac malitioſè peruertentes, quo eiſdem fratribus indulgetur, nè de laborib' quos proprijs manibus & ſumptibus excolunt, aliquis ab eis decimas exigere audeat. Aſſerũt enim quòd pro laboribus noualia intelligi debent. Verùm quoniam fratres præſcripti ordinis benignitate Apoſtolica fouere debemus, & nè vllus contra eos materiam habeat malignandi, vel ipſos contra iuſtitiam quantumlibet moleſtandi, attentiùs prouidere: tuæ venerabilitati &c. quatenùs à præſcriptis fratribus de laboribus ſuis quos proprijs manibus aut ſumptibus excolunt, nullatenùs decimas exigatis, nec à parochianis veſtris exigi permittatis, vel quolibet modo extorqueri. Nam ſi tantùm de noualib' intelleximus, vbi põimus, de laboribus, poneremus de noualibus, ſicut in priuilegijs quorundam aliorum præſumimus.

*Pipevuella
*Ciſtertieñ

Item Gregorius. *Cap.* 9.

STatuimus vt monaſteria ex ſuis prædijs nullo modo decimas ſoluere cogantur. Quia ſi legitimè dandæ ſunt, orphanis & peregrinis dandæ ſunt. Indignum eſt enim vt à clericis exigantur, qui propter eum cuius ſunt decimę, pauperes efficiuntur. Nam ſi pauperes Domini ſunt, pauperum hæreditas pauperibus eius eroganda eſt, illis videlicet, qui propter amorem illius quæ poterant poſſidere, dimittunt: eumque nudi ſequentes, poteſtati alterius ſe ſubmittunt.

Item Adrianus papa.
Cap. 10.

NObis in eminenti ſpecula, diſponente Domino, conſtitutis, ſi cunctarum iura eccleſiarum integrè non debeát & illibata ſeruari, locum beati Petri apoſtolorum principis inutiliter obtinere, & iuxta nobis commiſſæ diſpenſationis officium negligenter agere videmur. Sic enim Eccleſiæ Dei, nobis cum diuina gratia prouidente gubernantibus, recto ſuo curſu diriguntur, dum nos & errata quàm vigili prouiſione corrigere, & vnicuique ſtudemus ius * ſuum ſeruare. Dilecti filij noſtri * Partonoleñ eccleſiæ, aduersùm vos queſtione depoſita, ſua nobis relatione monſtrauerunt, vos quaſdam decimationes ad ius ſuum pertinentes, violenter auferre, & ipſos fratres eiſdem decimationibus auſu temerario infeſtare: qui ſi beati Benedicti regulam, iuxta quam viuitis, & monachicum habitum geſtatis, attenta ſolicitudine penſaretis, ad proximorum bona diripiẽda non præſumeretis manum extendere, vel quæ alterius iuris ſunt, vobis illicitè vſurpare. Nè ergò vos decęterò aut auaritiæ malum, aut vitium (quod abſit) rapacitatis accuſet, per Apoſtolica ſcripta vobis mandamus, quatenùs nullam eorum antiquam poſſeſſionem vel decimationem, vel eam quæ in illo loco præſertim, qui * Macien appellatur, exiſtit, auferre ſeu protrahere pręſumatis, & ſi quas eis præter ſolitum in hoc anno de ipſis decimis negâſtis, quaſcunque etiàm poſſeſſiones per violentiam detinetis, ſecũdùm quod antiquitùs præfata Eccleſia noſcitur poſſediſſe, eis in integrum, omni occaſione ceſſante, nullatenùs reſtituere diſferatis. Nos ſiquidem viris religioſis non alias decimas, niſi eas quæ de noualibus prouenire noſcuntur, duximus indulgendas. Si verò huius mandati auſi fueritis exiſtere contemptores, & ad ſedem Apoſtolicam querimonia peruenerit iterata, timendum vobis erit, nè ſentire debeatis ſeueritatis Eccleſiaſticæ vltionem.

*proprium
*Parconoleñ

Idem Vuigorñ & Herefordeñ epiſcopis.
Cap. 11.

EX multiplici conqueſtione Vu. presbyteri de Tritona accepimus, quòd cùm * in Eccleſia de Tritona, triginta annis & eo ampliùs * miniſtraſſet, monachi de * Beria decimas vniuerſas quas de terris cultis à prima fundatione eadem Eccleſia ſemper percipere conſueuit, infra hoc quadriennium ſibi & Eccleſiæ ſubtraxerunt: cùm inter abbatem de * Bueria Vu. nomine, de conſenſu totius conuentûs, & prædictum presbyterũ, quindecim annis & eo ampliùs elapſis, talis interueniſſe dicatur conuentio, ſcripto authentico monachorum roborata, quòd

* eccleſiã de
* poſſediſſet
* Bueria

quòd monachi prædicto presbytero & Eccleſiæ ſuæ de blado & vniuerſis leguminib⁹ in integrum, quandiù viueret, deberẽt perſoluere, exceptis minutis decimis, quas idẽ presbyter, ob exaltationem Eccleſię monachorum, quietas clamauit. Cumque conuẽtio temporibus trium abbatum præſcripti loci ſeruata fuiſſet, abbas illius loci ad præſentiam noſtram accedẽs, à nobis ſcriptum priuilegiũ obtinuit, in quo monaſterio ſuo indultum eſt, vt de laboribus quos proprijs manibus & ſumptib⁹ excolit, nulli decimas ſoluere teneatur. Qui ſiquidem reuerſus ad propria, tãtam gratiã *aduersùs H. illuſtrem regem Angliæ & fauorẽ inuenit, quòd rex totam terrã illius villæ, in qua Eccleſia præfati presbyteri ſita eſt, monaſterio ipſius in perpetuam eleemoſynam contulit. Quo facto, prædictus abbas vniuerſis illius villæ colonis expulſis, totam terram prædictæ parochię excolens proprijs ſumptibus, Eccleſiæ debitos redditus ſubtraxit. Vndè quia non fuit intentionis noſtræ, per prædictum priuilegium noſtrum prædictæ conuentioni derogare: fraternitati veſtræ, &c. quatenùs vtraque parte ante vos conuocata, rei veritatem diligentiùs inquiratis, & ſi inter prædeceſſorem prædicti abbatis & prænominatum presbyterum cõſenſu monachorum talis cõuentio fuerit, & per annum ſeruata, eundem abbatem & monachos autho ritate noſtra moneatis, & diſtrictè compellatis, vt eandem conuentionem & compactionẽ, non obſtante priuilegio, niſi (quod non credimus) detrãſactione illa in eodem priuilegio contineatur, occaſione & appellatione ceſſante, inuiolabiliter teneãt & obſeruent, vel exindè pacificè ſecum conueniant, & ſecundùm formã compoſitionis red ditus ipſius integrẽ perſoluant.

Idem Thomæ Cantuar. arch.
Cap. 12.

COmmiſſum nobis à Domino diſpenſationis officium nos admonet multipliciter & hortatur, vt vniuerſis Chriſtifidelibus debeamus vtiliter prouidere, atque iura ſua integra nos oportet atque illibata ſeruare. Peruenit quidem ad nos, quòd monachi de Boxle, Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, in cuius parochia commorantur, decimas ex integro non perſoluant, & eas reddere contradicunt. Eapropter fraternitati tuæ &c. quatenùs p̃dictos monachos*, vt ipſas decimas & de ipſis cultis, in q̃bus domus olim conſtructæ fuerãt, præfatæ eccleſiæ cum integritate perſoluant: quoniam priuſquàm in eadem Eccleſia morarentur, ſolebant p̃ſolui. Si non, appellatione ceſſante, authoritate noſtra cum omni diſtrictione, ſicut olìm de paſcuis ſoluebant decimæ, ità nunc de eiſdem ad frugũ fertilitatẽ tranſlatis, decimas volumus abſq; diminutione p̃ſolui.

for. *cogas aut *moneas

Idem monachis de ſancto Laurentio.
Cap. 13.

SIcut vobis iura veſtra integra & illibata vultis ſeruari, ſic alijs iuſtitiã ſuam ſubtrahere nequaquàm debetis. Audiuim⁹ etiàm, quòd decimas eccleſiæ de * Colinghã, cum ea in qua debeãt ſolui integritate, quãdò fundus ad veſtrũ dominium peruenit, non ſoluitis. Verùm quoniam indecens & inhoneſtum vobis valdè exiſtit, vt alijs damna *inferre præſumatis, quæ vobis nullatenùs inferri velletis: vniuerſitati veſtræ &c. quatenùs prædictas decimas memoratę Eccleſiæ ſiuè diminutiõe aliqua, & cum ea integritate, in qua antiquitùs ſolui ſolebant, ſoluere nõ differatis: quia nobis plurimùm graue exiſtit, ſi ſup his vlteriùs ad nos querimonia deferetur. Veruntamen ſi aliquid iuris ibì vos habere confiditis, in præſentia fratris noſtri Vuigornienſis epiſcopi, & dilecti filij noſtri decani Ciceſtrenſis, occaſione & appellatione ceſſante, ordine iudiciario experiamini, quod ipſi inter vos & partem alteram duxerint ſtatuendum, firmiter ſuſcepturi & inuiolabiliter ſeruaturi.

*irrogare

Item Gregorius. *Cap.* 14.

VT nullus abbas decimas & primitias. & reliqua quæ ſecundùm ſtatuta canonum ad epiſcopos pertinent, detineat ſinè authoritate Romani põtificis, ſeu epiſcopi in cuius diœceſi habitat, Apoſtolica authoritate firmamus.

Item Ioannes papa. *Cap.* 15.

CErtam habemus prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionem & rationem, nil in hoc mundo habentibus decimas & oblationes viuorum & mortuorum conuenire, qui ſpontaneam eligentes paupertatem, in monaſterio ſuo degere volunt ſub imperio, in quibus CHRISTVS alitur & veſtitur.

Item Paſchalis 2. *Cap.* 16.

NOuum exactionis genus eſt, vt clericì à clericis frugum vel animaliũ decimas exigant. Nunquàm enim hoc in lege Domini præcipi legimus aut permitti: nec enim à Leuitis Leuitæ decimas *extorſiſſe leguntur. Illi profectò ſoluere laborum ſuorum decimas debent, qui à clericis ſpiritualium miniſteriorum labores accipiunt.

*cepiſſe

¶ *DE ILLIS QVI INCIdunt in canonem datæ ſententiæ, vel incidere videntur, cùm non incidant, & qui propter abſolutionem ſint ad ſedem Apoſtolicam mittendi.* Cap. 14.

Alexander III. Bathon̄ & Exonien̄ episcopis. Cap. 1.

De clerico nutriente comam.

SI verò aliquis in clericum comam nutrientem, ignorans quòd clericus fuerit, manus violentas iniecerit: propter hoc non debet Apoſtolico conſpectui præſentari, nec etiàm excommunicatione notari: dummodò ipſum eſſe clericum ignorârit: & ſi hoc dubiũ fuerit, propria manu voluërit præſtare *ſacramentum.

*iuramentũ

Idem abbati de nexibus. Cap. 2.

COnſuluit nos tuæ diſcretionis prouidentia, quid tibi faciendum ſit de bis, qui de ſeculo fugientes in monaſterium, tuæ religionis habitum ſuſceperunt: & infra certum tempus poſtmodùm confitentur ſe tale delictum commiſiſſe, quòd ipſo actu ſententiam excommunicationis incurrerunt. Hos autem non potes ſinè licentia ſummi pontificis, nec debes abſoluere, ſed præſumptionem delinquentium debita animaduerſione punire.

Idem. Cap. 3.

POrrò ſi aliqui violentas manus in fratres tuos mittunt, & pœnitentia ducti, non conui[illegible]i, ſed priuatìm, ſicut aſſeris, à te veniam poſtulant, eos munere debes propenſius & inducere, vt his quos læſerunt, congruè ſatisfaciant, & Apoſtolico conſpectui ſe præſentẽt, cùm à te vel ab aliquo ſinè ſpeciali mandato Romani pontificis abſolui non poſſint.

Idem Exonienſi epiſcopo. Cap. 4.

NVlli autẽ monachi Templarij ſe poſſunt priuilegio Apoſtolicæ ſedis tueri, quò minùs excommunicatos vitare debeant, & pro violenta manuum iniectione in clericos, ſicut excommunicatos vitare.

Idem Cantuarien̄ archiepiſc. & eius ſuffraganeis. Cap. 5.

NOn ſinè cordis dolore & amaritudine audiuimus, q cum viri eccleſiaſtici per vos aut per alias perſonas eccleſiaſticas in eccleſijs ſecundùm ſtatuta canonum ordinantur: laici verò, qui fortè aliquando cõtra eccleſiaſticam ordinationem ex vſurpatione conſueuerunt in periculum ſuę ſalutis habere, in tantam veſaniam & furorem prorumpunt, quò de eccleſiaſticos viros canonicè in eccleſijs ipſis ordinatos, multis iniurijs afficiunt, aliquandò affligũt eos verberibus, & interdùm etiàm, quod eſt auditu terribile, occidere non verent. Quoniam igitur quanta ſit præſumptio & impietas eorum, qui talia & tam atrocia & nefaria facinora committunt, nemo poteſt, qui rectè ſapit, ignorare: ad eos puniendos & caſtigandos, qui hoc inſtinctu diabolicæ fraudis committũr, ſpiritualem gladium debetis exercere, & vos ità volumus in eos eccleſiaſticæ diſciplinæ rigorem exercere, vt nil videamini omittere, quod aduersùs hos ex iuris diſtrictione fieri poſſit. Indè eſt quòd fraternitati veſtræ &c. quatenùs ſi qui ſe in tantam veſaniam & præſumptionem erexerint, quòd hac vel alia occaſiõe clericos occidant, vel occidere faciant, vel aliter violẽtas manus in eos iniecerint: tam malefactores ipſos, quàm illos de quorum mandato id fuerit perpetratum, publicè accenſis candelis & pulſatis *ſignis, apertè excommunicatos denuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos deuitari, donèc DEO & ſanctæ matri Eccleſię ſatisfaciant, & cum literis veſtris rei veritatem continentibus, ad ſedem Apoſtolicam accedant.

*campanis.

Idem. Cap. 6.

GRauiter oculos diuinæ maieſtatis offendunt, qui religioſos viros indebitis fatigant moleſtijs, & locum ſuæ perturbãt quietis. Sanè à prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ papa A. III. in concilio Lateranenſi ſtatutum eſt, vt qui violẽtas manus in clericos vel monachos, hoſpitalarios, tẽplarios, mittunt, ſeu in viros alterius religionis, excommunicationi ſubiaceant. Nos autem ſtatutum prædeceſſoris noſtri ratum & firmum tenere volentes, fraternitati veſtrę &c. quatenùs ſi qui parochianorum veſtrorum in fratres hoſpitalis Hieroſolymitani manus violentas iniecerint, eos publicè excommunicatos, appellatione remota, denuncietis, & ab omnibus faciatis cautiùs euitari, donèc prædictis fratribus de illata iniuria congruè ſatisfaciant, & cum literis epiſcoporum ſuorum rei veritatem continentibus, Apoſtolico conſpectui ſe præſentent.

Idem Exonien̄ epiſcopo. Pars capituli, Sicut dignum.

Cap. 7.

SVper eo quod à nobis conſilium poſtulaſti, vtrùm ſi ſcholares ſeſe inuicem percuſſerint, in plena vel minori ætate, cleric aut religioſi viri in clauſtro, ſecundùm canonẽ illum quo ſtatutũ eſt, vt illi qui in clericos manus violentas iniecerint, ad ſedem Apoſtolicam pro ſua abſolutiõe venire debeant: inquiſitioni tuæ taliter reſpondem⁹, quòd ſi clerici intra puberes annos ſeſe adinuicèm, vel vnus alterum percuſſerit, non ſunt ad ſedem Apoſtolicam mittendi: quia eos ætas excuſat: nec etiàm clerici, ſi ſint plenæ ætatis, ſi non de odio aut inuidia vel indignatione, ſed leuitate iocoſa ſe inuicèm percuſſerint: nec magiſtri, ſi clericũ ſcholarem intuitu diſciplinæ vel correctionis percuſſerint, quia non poteſt in ipſis violenta manùs iniectio notari. Cæterùm ſi ex odio ſeſe ijdẽ ſcholares percuſſerint pro ſua abſolutio-

Excuſat ætas.

Iocoſa Leuitas.

Intuitus diſciplinæ.

ſolutione debent ad ſedem Apoſtolicam venire.

Idem eidem in eadem epiſtola.

Cap. 8.

MOnachi verò & canonici ſeculares, quocunq; modo ſeſe in clauſtro percuſſerint, nõ ſunt ſuper hoc ad ſedem Apoſtolicam mittendi: ſed ſecundùm diſcretionem & prouidentiam abbatis ſui diſciplinę ſubdantur: & ſi abbatis diſcretio non ſufficiat, ad eorum correctionẽ diœceſiani epiſcopi prouidentia erit adhibenda.

Idem eidem in eadem epiſtola.

Cap. 9.

SI verò alicuius potentis oſtiarius, ſub prætextu officij ſui maligñatus, clericũ læſerit, ab officio ſuo poteſt abſolui, niſi fortè eundem clericum grauiter vulnerauerit.

Cap. 10.

OFficialis pro iniectione manuũ in clericum, non poteſt ſinè mandato Romani põtificis, abſolutionis beneficiũ promereri. Quia nulli laico tanta ſuper clericũ datur poteſtas, niſi fortè turbam arcẽdo irruentem, non ex deliberatione, ſed caſu fortuito clericum læſerit. Si fortè clericum vim ſibi inferentem, vi repellat vel lędat, non debet propter hoc ad ſedem Apoſtolicã transmitti: ſed ſi in cõtinenti vim vi repellat, cùm vim vi repellere, omnes leges & omnia iura permittunt. Nec ille compellendus eſt ad ſedem Apoſtolicã venire, qui in clericũ, cum vxore, matre, vel ſorore, vel filia ſua propria inuentum turpiter, manus iniecerit violentas. Cæterùm ſi eum in ſtupro vel adulterio, quandò ea cum qua ſtuprũ committitur vel adulterium, ità proxima ipſum cõſanguinitatis linea non cõtigerit, ceperit, aut aliàs in eum manus violentas iniecerit, à ſententia excommunicationis non erit ille immunis.

Caſus violentię repulſio.

Idem epiſcopis, archidiaconis & alijs eccleſiarum prælatis per Angliam conſtitutis.

Cap. 11.

PArochianos autẽ veſtros, ſi qui in monachos vel conuerſos præfati ordinis manus violentas iniecerint, ſublato appellationis remedio, ſecundùm tenorem generalis decreti excommunicatos denuncietis, ipſosq; ſicut excommunicatos, faciatis cautiùs euitari, donèc eis quos læſerint, cõgruè ſatisfaciãt, & cum literis veſtris Apoſtolico conſpectui ſe præſentent.

Idem Bathoñ epiſcopo. *Cap.* 12.

MVlieres etiàm vel aliæ perſonæ, quæ ſui iuris non ſunt, poſſunt à diœceſiano epiſcopo abſolui, ſi manus violentas in clericum iniecerint. De his verò qui magnæ ſunt potentię, & ità delicati, quòd magnum laborem ſuſtinere nequiuerint, ſi manus in clericos iniecerint violentas, tale damus petitioni tuæ reſponſum, quòd ſtatus perſonę priùs & veritas negocij, Romano pontifici eſt intimanda, & ſecundùm conſilium eius de commiſſo ſcelere erunt puniendi. Illi verò qui non inijciunt, ſed eorum authoritate & mandato manus violentæ inijciuntur in clericos, ad ſedem Apoſtolicam, omi excuſatione ceſſante, ſunt mittendi, cùm is verè committat, cuius authoritate delictum committi probatur.

Idem Cenomaneñ epiſcopo. *Cap.* 13.

DEcęterò noueris, quòd ſi laicus pro violenta manuum iniectione in clericum, eſt excõmunicationis vinculo obſtrictus, ſi habens capitales inimicitias vel alias iuſtas cauſas, quibus ab itinere rationabiliter excuſetur, vt ſinè periculo Apoſtolico nequeat ſe cõſpectui præſentare: licet diœceſiano epiſcopo, accepto iuramento, ſecundùm morem Eccleſiæ abſolutionis gratiam impartiri. Sed illi ſub iuramenti debito eſt iniungendũ, vt quàm citiùs habuerit opportunitatem, Romanum põtificem adeat, mãdatum Apoſtolicum ſuſcepturus.

DE iure patronatûs & clericorum inſtitutionibus.

Pars 15.

Idem R. Eboraceñ archiepiſc. *Cap.* 1.

RElatum eſt nobis ex parte tua, quod cùm in Laterano concilio ſit ſtatutum, vt perſonę tali eccleſia vel eccleſiaſticum beneficium conferatur, quæ reſideat in loco, & curam eius per ſe valeat exercere. Nonnulli autem ad eccleſias præſentati, ſe poſſe reſidere affirmãt, & curam habere eccleſiæ & eccleſiaſtici beneficij profitentur, id tamen efficere cõtradicunt. Ideò conſulere nos voluiſti, an propter hoc tales poſſis repellere, vel inſtitutos ſinè appellatione remouere. Tuæ itaq; prudentiæ innoteſcat, quòd cùm verba accipienda ſint cum effectu, tales ſi præſentati fuerint, licitè poterunt amoueri, niſi fortè de licẽtia prælatorum vel ſtudio literarum, vel pro alijs honeſtis cauſis cõtigerit eos abeſſe: nec patrocinari debet eis appellationis diffugium, ſi contra decreti intentionẽ fuerit interiectum. Quia autem conſulis, ſi clericus idoneus ad vacantem Eccleſiam præſentatus ab epiſcopo diœceſiano, non fuerit admiſſus, & poſtmodum alius idoneus præſentatus, & ab epiſcopo inſtitutus, poſſeſſionem tenuerit corporalem, an clerico priore eccleſiam petente, debeat poſterior priori præferri: dubium non eſt, quin in hoc caſu melior ſit conditio poſſidentis: quoniam antequàm præſentatio per diœceſianũ epiſcopum approbetur, ratum non eſt, quod à patrono fuerit inchoatum.

Verba cum effectu recipienda.

Appellatio vbi non proſit.

Idem. *Cap.* 2.

DEcæterò prudentiæ tuæ præſentibus literis intimamus, quòd ſi laici clericis vel collegijs de conceſſionibus vel donationibus inſtrumenta conceſſerint in hęc verba

verba vel ſimilia: Conceſſi vel dedi eccleſiam, & præſenti charta confirmaui: ſi conſenſus epiſcopi nó acceſſerit, nil actum vel datum videtur. A laico enim eccleſia dari non poteſt. Patronatum autem de authoritate & aſſenſu epiſcopi, certú eſt à laico in eoſdem iurè conferri.

Idem eidem. • *Cap. 3.*

CVm laici epiſcopis neſciétibus aut nó conſentientibus, clericis eccleſias cócedunt, in quibus habent ius patronatús: & poſteà pœnitentia ducti, alios ad eccleſias ipſas epiſcopis præſentant, & illi ad eorum prȩſentationem in eiſdem eccleſijs ab epiſcopis inſtituuntur, eorum debet inſtitutio ſtare & firmiter obſeruari, qui authoritate epiſcopi fuerint inſtituti, cóceſſione priori quæ nulla eſt, omninò euacuata. Non enim licet laicis, in eccleſijs clericos propria præſumptione ordinare.

Idem Herefordeñ epiſcopo & abbati de Forde. *Cap. 4.*

QVia clerici quidã veſtræ diœceſis aduocationem eccleſiarum, ſicut accepimus, comparant vel quocunq; modo poſſunt, adquirunt, vt poſtmodùm filij vel nepotes ad eaſdẽ prȩſententur eccleſias, nos tam prauam conſuetudiné penitùs eradicare volentes, nihilominùs præſentiú authoritate mandamus atq; prȩcipimus, nè id attentare præſumãt, vniuerſis clericis iuriſdictionis veſtræ arctiùs inhibere curetis: & ſi presbyteri eccleſiarum veſtrarú aduocationes adquiſierint, eos aduocationibus taliter acquiſitis, appellatione ceſſante, Apoſtolica authoritate ſpolietis.

Idem I. baſilicæ XII. Apoſtolorum presbytero cardinali. *Cap. 5.*

EX literis Sarenſis epiſcopi accepimus, quòd cùm defuncta pſona de Lauerchoñ, G. miles, qui villã in qua eccleſia ſita eſt, à monaſterio de Vuilthoñ ad firmam tenebat, ad eandem vacãtem Vu. de Leiceſter clericum præd cto epiſcopo præſentabat, poſt aliquantum tẽporis abbatiſſa prȩdicti monaſterij ad epi copum veniens, ei Vu. de Norhale ad prædictã eccleſiam prȩſentauit. Epiſcopo verò nolente prȩſentatam perſonam ab ea recipere, tum ad venera bilem fratrem noſtrum Cantu. archiepiſcopú abbatiſſa acceſſit, & apud eum querimoniam depoſuit de ipſo. Archiepiſcop⁹ verò, quia viſum ſibi erat, quòd factú militis ſuper præſentatione præſata nullius eſſet momenti, prædicto epiſcopo in vi obedientiæ iniunxit, vt perſonam illam reciperet, & in poſſeſſionem induceret, quam Abbatiſſa duxerat præſentandam. & infrà: Reſtitutione autem facta, cauſam audiatis, ità quòd ſi vobis conſtiterit, quòd præfato militi præſcripta villa fuerit, non excepto iure patronatús, ad firmam conceſſa, vel antequàm de iure patronatûs inter abbatiſſam & milité controuerſia eſſet ſuborta, præfatus Vu. de Leiceſter In præſcripta eccleſia per inſtitutionem epiſcopi ad prȩſentationem militis fuiſſet inſtitutus, ei, dummodò aliàs idoneus fuerit, eccleſiam ipſam adiudicètis, ità quòd ſi abbatiſſã obtineat aduersùm militem, illi de tẽporalibus debeat reſpondere.

Idem Vuinсoñ epiſcopo. *Cap. 6.*

ILlud prȩtereundum non duximus, ſuper quo te intelleximus dubitare, ꝙ ſi aliquis laicus inconſulto epiſcopo, Eccleſiam non vacantem concedat alicui religioſȩ domui: & poſteà cùm vacauerit, ad præſentationem eius laici aliquis clericus ibi fuerit per diœceſianum epiſcopum inſtitutus: prior conceſſio ſecundam conceſſionem, quò minùs rata habeatur, infirmari non poteſt: nec debet aliquatenùs impediri, cùm illa cóceſſio, de iure nullius poſſit eſſe momenti: tum q̃a de re non vacante facta eſt, tum quia laicus ſinè authoritate epiſcopi nemini poteſt eccleſias dare, licèt religioſo loco ius patronatûs conferendi liberam habeat facultaté. Si verò ius patronatús, Eccleſia vacante, religioſo loco contulerit, & aliquis poſteà ſinè præſentatione fratrum eiuſdem loci fuerit in ipſa Eccleſia inſtitutus, eius inſtitutio ſecundùm rigorem iuris eſt irritanda.

Idem Vuigorñ epiſcopo. *Cap. 7.*

QVerimoniam Prioris & fratrum de Lauch, nobis literis deſtinatã audiuimus, quòd R. quòdàm de Hereford comes, ius quod idem Prior & fratres in eccleſia de Vuica, ex ordinatione R. de Laci, fundatores Eccleſiæ ſuæ, & ipſius Richardi ſocij, habere debebãt, coram bonæ memoriæ I. quòdam Vuigorñ epiſcopo recognouit. Vndè idem epiſcopus poſteà iam dictũ Priorem & fratres, nullo reclamante aut cótradicente, inueſtiuit, & exindè eã deincèps illi quietè & pacificè poſſederunt. Deindè cùm inter prælatum comitem & C. vxoré, in cuius patrimonio Eccleſia illa conſiſtit, diuortium per eccleſiaſticum Iudicium celebratum fuiſſet, eadẽ C. Vu. Pictauenſi nupſit, qui Eccleſiæ præſcriptȩ fructus, memorato Priori & fratribus omninò ſubtraxit, & eos in vſus R. ſacerdotis eiuſdem loci ſinè epiſcopali authoritate conuertit. Cumque poſtmodùm Vu. de medio ſublato, prælata C. tertio viro, Vu. ſcilicet de Meduañ, eſſet matrimonio copulata, idem Vu. in ea qua alter Vu. temeritate perſiſtens, iam dictũ R. in præſcripta Eccleſia cótra Priorem ſupradictum manutenere & fouere incepit, dicẽs quod prænominati epiſcopi inſtitutio, quã ſuper Eccleſia ipſa, quæ de vxoris ſuæ aduocatione conſiſtit, dum erat in poteſtate illius viri, à quo poſtmodum ſeparata eſſe dinoſci-

dinoſcitur, fecit, nullam debet firmitatē habere, præſertim cùm matrimonium vxoris ſuę, ſicut aſſerit, integrè ſibi reſtitutum non eſſet, niſi de Eccleſia illa ſuam poſſet adimplere voluntatem. Verùm quoniā abſurdū videtur omninò, & ab Eccleſia penitùs eliminandum, vt ad ſingulas patronotum ſecundùm humanam conditionem mutationes, eccleſiarum debeant ordinationas mutari: nè quod à ſupradicto R. taliter factū fuerit, alicui ſucceſſorū liceat irritare, fraternitati tuæ, &c. quatenùs rei veritatem diligēter & ſtudioſè inquiras: & ſi ità inueneris eſſe, prout ſuperiùs narratur, ſæpedictis Priori & fratribus Eccleſiam prælibatam, omni occaſione & appellatiōe ceſſāte, reſtituas, & in pace facias poſſidere. Viciſſitudines etiàm huiuſmodi eccleſiarū ab aduocatis vel alijs quibuſlibet in tua diœceſi fieri, decæterò nulla ratione permittas: ſed earum præſumptorea vſque ad dignam ſatisfactionem, dilatione ſublata, vinculo excommunicationiſ percellas.

Lucius tertius Norvuicenſi epiſcopo.

Cap. 8.

CVM aduocatus clericum vnū idoneū præſentauerit epiſcopo, & poſtulauerit poſtmodùm, eo non inſtituto aliū æquè idoneum, in eccleſiam eādem admitti, quia eorum alteri præſerat, epiſcopi iudicio credimus relinquendū, ſi laicus fuerit, cui competit ius præſeotandi. Verùm ſi collegiū vel religioſa perſona pręſentationem habuerit, prior tempore, potior iure meritò videtur.

Idem. *Cap.* 9.

CVM paſtorali neceſſitate conſtringimur, & authoritate iniuncti nobis officij prouocamur pro ſtatu eccleſiarū vigili cura ſatagere, & nè cōtra iuris ordinē alicui conferri debeant, attentiori ſolicitudine prouidere. Indè eſt, quòd vniuerſitati veſtrę &c. quatenùs ex donatione laicorū, niſi authoritas diœceſiani epiſcopi interueniat & cōſenſus aſſit, nullus veſtrûm ſibi eccleſias vēdicare præſumat, vel retinere taliter acquiſitas, niſi *longa fuerit præſcriptione munit*, aut poſteà diœceſiani epiſcopi fortè habuerit conſenſum. Nos enim, cùm laici nō poſſint vlsl ius quod habent, trāſſerre in alios, huiuſmodi conceſſiones viribus carere decetoimus, & penitùs irritas eſſe cenſemus.

*longæua

Idem. *Cap.* 10.

RElatum eſt auribus noſtris, quòd vos ius præſeutandi clericoa ad eccleſias, cōtra inſtitutionem antiquā veſtri ordiſtis, emptiōis titulo & modis alijs ſatagitis adipiſci, vt ſub tali prætextu vobis liceat habere eccleſias, & per voa vel per alios detinere. Quoniam igitur non decet nos occaſione qualibet vel obtētu ab antiquis canonibus patrum noſtrorum recedere, aut quicquam efficere, in quo poſſitis de vitio cupiditatis repræhendi: diſcretioni veſtrę &c. quatenùs iura patronatûs in eccleſijs aut in eccleſias decæterò acquirete deſiſtatis, quia non expedit vobis, nec nos volumus ſuſtinere, vt ſub tali prętextu vobis vel ordini veſtro derogetur. Sanè vſqueadeò vos & ordinem veſtrum diligimus, vt in vobis quę honeſtati & religioni contraria ſunt, nullatenùs fouere velimus: quia de vobis nil incōmodi, nil volumus audire ſiniſtri.

Idem. *Cap.* 11.

EA quę honeſtatis doctorem deformāt, & canonum probantur ſanctinnibua obuiare, penitùs ſunt euellēda, & falce Apoſtolici moderaminis reſecanda. Vndè quia cùm Eccleſia viuentibus perſonis alijs conferri non debeat, conſultationi tuæ taliter reſpondemus, vt ſi quas conceſſiones eccleſiarum tui epiſcopatûs, viuentibus perſonis, factas eſſe conſtiterit, & ſuper hoc ventum fuerit ad iudicium, eas authoritate veſtra in irritum reuoces, & friuolas & vanaa eſſe decernas.

Idem Lundoñ epiſcopo. *Cap.* 12.

SI verò aliquādò ordinatio alicuius Eccleſiæ ad tuam inſtitutionem ſpectat, & pro controuerſia laicorum de iure patronatûs inter ſe diſcrepantium ordinationes malitioſè differuntur: fas tibi ſit de authoritate noſtra, nullius contradictione & appellatione obſtante, in eadem eccleſia perſonam idoneā inſtituere, ità quòd ipſa eadem præſentetur ab eo, qui ius patronatûs euicerit.

Idem. *Cap.* 13.

CVM ſeculum relinquitis, vt creatori veſtro poſſitis in arce cōtemplationis placere, decet vos ab his quæ ſunt obuia rationi, abſtinere, & quæ reprahenſioni ſubiaceant, aut veſtram opinionem aut famam valeant denigrare. Indè eſt quòd vniuerſitati veſtræ diſtrictiùs per Apoſtolica ſcripta prohibemus, nè cùm ratione feudorum emptorum, alitérve adquiſitorū, vel etiàm alio modo ius patronatûs in eccleſijs parochialibus acquieritis, in eis presbyteros, niſi per epiſcopos, inſtituatia: nec epiſcopo ità ius parochiale minuere vel auferre aliquatenùs præſumatis. excommuoicatosq́; ipſius epiſcopi vel archidiaconorum ſuorum, contra authentica ſcripta Romanæ Eccleſiæ, ad digna officia in capitulis veſtris recipere non audeatis.

Idem. *Cap.* 14.

EX inſinuatione dilecti filij noſtri O. clerici accepimus, quòd cùm frater ſuus ius ei patronatûs, quod in quibuſdam eccleſijs in Lincolnieñ & Eborcñ epiſcopatib⁹ conſtitutis habebat, liberaliter cōtuliſſet: eaſdē eccleſias quidā presbyteri alij occaſione fratris ſui prædicti O. ſinè ipſiua voluntate & conſenſu, per violentiam occupauerunt, &

Ius patronatus licitè donari.

eas

eas iniuſtè occupatas detinent. Quia igitur noſtrum intereſt, quæ nimìs inordinatè ab aliquibus ſuper eccleſijs attententur, ad rectitudinis tramitẽ reuocare: fraternitati tuę in. &c. quatenùs rei veritate diligenter inquiſita & cognita, ſi ità ſicut dictum eſt, cognoueris memoratos presbyteros earum eccleſiarum detẽtores, moneat, modisq; omnibus inducas, vt eaſdẽ eccleſias prædicto clerico ſinè mora & difficultate reſtituãt liberè & pacificè ordinandas, & nullam ei exindè moleſtiam inſerant vel granamen. Quòd ſi prædicti presbyteri cõmonitioni tuæ acquieſcere fortè noluerint, tu ipſos excõmunicationi, & terras ſi quas habent, omni occaſione & appellatione ceſſante, interdicto ſubijcias, & in memoratis eccleſijs diuina facias ceſſare officia, quandiù ab aliquibus, prædictorum militũ authoritate, occupatę detinebuntur: quòd ſi nec ſic earundem eccleſiarũ detẽtores reſipuerint, ipſos, appellatione ceſſante, eccleſiaſtica cẽſura compellas.

Idem. *Cap.* 15.

CONſuluit nos tua fraternitas, quid tibi faciendum ſit de clericis, qui eccleſias à parentibus cõſtitutas, hæreditario iure ſibi vendicant, nec tibi volunt reſpondere: & de laicis, qui filijs vel nepotibus ſuis prædictas eccleſias dare nituntur. Cùm autem ſanctuariũ Dei hæreditario iure non poſſit teneri, & indignum ſit penitùs & abſurdũ, vt quilibet authoritate propria eccleſias occupet, vel taliter occupatas detineat, nec te decet aliquatenùs ſuſtinere, vt in epiſcopatu tuo vel clerici eccleſias à parentibus fundatas, authoritate propria detineant, aut laici filijs vel aliquibus alijs eccleſias concedant.

Idem Vuintonien̄ epiſcopo.
Cap. 16.

AD aures noſtras peruenit, quod R. & Vu. de Hortuñ, ius patronatûs eiuſdẽ loci ab eo, ad quem ſpectabat præſentatio, emerunt. Quibus decedẽtibus, R. filius Vu. iam dicti, patris exemplo ius patronatûs eccleſiæ emere non dubitauit, & canonicis de Stodleia tantas moleſtias intulit, perſecutiones & grauamina, quòd metu & dolo illius ſeducti, iuri ſuo penitùs renunciauerũt. Vndè cùm ius patronatûs annexũ ſit ſpirituali, nemini licitum eſt vendere illud. Diſcretioni tuæ &c. quatenùs vtraq; parte ante te cõuocata, rei veritatem diligẽtiùs inquiras, & ſi ità eſſe inueneris, prædicto R. ſup patronatu Eccleſiæ, occaſione & appellatione remota, perpetuum ſilẽtium imponas, & prædictis canonicis ius quod ibi habebant, ſi Prior eorum metu captus, quòd idem R. ſe abſciſſurũ fide ***nititur*** firmauit, eidem renunciauit, integrè facias reſtitui: non obſtãtibus literis noſtris, ſi quæ ſunt, tacita veritate, impetratæ.

Ius patronatus adnexum eſſe ſpirituali.

Idem. *Cap.* 17.

DE iure verò patronatûs in præſcripta Eccleſia, hoc tuæ diſcretioni mandamus, quatenùs ſi prædictus R. ius patronatûs comparauit, cùm hoc incõueniens ſit & penitùs inhoneſtũ, vendi ius patronatûs: contractum illum, ſublato appellationis remedio, Apoſtolica fretus authoritate, non diſferas reuocare.

Idem. *Cap.* 18.

NVllus laicus decimas aut eccleſiã, aut quicqd eccleſiaſtici iuris eſt, ſinè conceſſione ſui pontificis, nec monaſterijs, nec canonicis offerat: & ſi quis epiſcop⁹ improbitatis cauſa & auaritiæ cõſentire voluerit, Romano pontifici nuncietur, & quod offerendum eſt, tunc eis licentia offeratur.

Idem Noruuicen̄ epiſcopo. *Cap.* 19.

CÆterùm ſi epiſcopi poſt promotionẽ ſuam præſentationes perſonarum ad eccleſias, à patronis eccleſiarũ pro eccleſijs ſibi commiſſis adepti fuerint, perſonæ idoneæ, quas ad eas vacantes præſentauerint, ſunt admittendæ.

Idem abbati S. Albani, Pars capituli,
Inconſultum. *Cap.* 20.

DEcæterò ſi quis clericus ab ordinario iudice in aliqua Eccleſia fuerit inſtitutus, ad præſentationem ipſius qui eiuſdẽ eccleſiæ credebatur patronus, & poſteà ius patronatûs alius euicerit in iudicio: clericus qui inſtitutus eſt, non debet ab ipſa eccleſia remoueri, ſi tempore præſentationis ſuæ ille qui eum præſentauit, ius patronatûs eccleſiæ poſſidebat. Si verò tunc non poſſidebat ius patronatûs, ſed tantùmmodò credebatur eſſe patronus, cùm tamẽ non eſſet, nec poſſeſſionem patronatûs haberet, ſecũdùm cõſuetudinem Anglicanam poterit ab eadem eccleſia remoueri. Donationes verò vel cõceſſiones, ſi quæ fiant priuatis perſonis, illis viuentibus quæ ipſas eccleſias poſſidẽt, nullius debent eſſe momenti. Si fiant religioſis locis, ratæ debent haberi, ità quidem, quòd perſonæ quę iam dictas eccleſias poſſident, ſinè aſſenſu ipſorum in vita ſua eis non debent ſpoliari.

Cùm certũ non eſſet, ipſum illicitè occupaſſe patronatum. Ab eo qui ſecùs eſt.

Idem Cant. archiepiſcopo. *Cap.* 21.

CVM nos plerunquè ordinationes clericorũ oporteat differre, pro eo quòd quandoquè minùs idoneæ perſonæ præſentãtur, aut interdùm inter nos & pręſentatores perſonarũ alia de cauſa radix diſſenſiõis emerſerit: prouidendũ eſt, nè occaſione huius ſcandali aut fruct⁹ eccleſijs depereant, aut eis in ſpiritualibus grauia proueniant detrimẽta. Indè eſt, quòd fraternitati tuæ &c. quatenùs ſi quandò in illis eccleſijs vacantibus, in quibus perſona eccleſiaſtica præſentationem non habet, vel quia perſonæ minùs idoneæ vobis præſentantur, vel alia de cauſa de iure perſonas non po-

teris

teris inſtituere in eccleſijs ipſis, contradictione & appellatione ceſſante, ponatis œconomos, qui debent redditus eccleſiarū percipere, & eos aut in vtilitatem eccleſiarum expēdere, aut futuris perſonis fideliter obſeruare. Diſt. 75. q.

Idem. *Cap.* 22.

DIlecti filij noſtri decanus Eboraceñ, & Prior de Neubure, quib⁹ cauſam quæ inter canonicos de Giſeburne & R. clericū ſuper eccleſia de Craduñ, vertitur, commiſimus terminādam: tranſmiſſa nobis relatione monſtrauerunt, quòd canonici conceſſionem domini fundi habeant: R. verò donationem venerabilis fratris noſtri Eboraceñ archiepiſcopi, apoſtolicæ ſedis legati, & non domini fundi, ſe habuiſſe probauit. Vndè quoniam donatio eccleſiarum ad epiſcopos pertinet, & ad laicos aſſenſum præbere ſpectat, eiſdem ſignificamus, quòd ſi res ità ſe haberet, videbatur nobis, conceſſionē archiepiſcopi donationi laicali debere præiudicare: quia ſicut diximus, epiſcoporum eſt eccleſiarum beneficia conferre: laicorū verò, qui in eccleſia ius patronatûs habent, aſſenſum præbere. Quibus in conceſſionibus eccleſiarum illud obſeruandum eſt, quod ſancti patres ſeruare noſcuntur.

Idem Eboraceñ archiepiſcopo.

Cap. 23.

*Ochan SVggeſtum eſt aurib⁹ noſtris, quòd cùm eccleſiæ de *Ochera, & de Maleſſart, & de *Leinder, de aſſenſu dñi fundi & authoritate Eboraceñ archiepiſcopi, eccleſiæ B. Petri Eboraceñ conceſſæ & aſſignatæ ſint in præbendā, canonici de Nouoburgo conceſſionem illam attenuare & irritare nituntur, occaſione donationis, quā ſibi aſſerunt priùs factam fuiſſe. Vndè quoniam licèt in donationibus eccleſiarū requirendus ſit & expectandus patronorum conſenſus, eccleſiæ tamen ipſæ, niſi authoritas pontificalis interuenerit, canonicè concedi nō poſſunt: vniuerſitati veſtræ ſignificamus, quòd prior conceſſio, ſi cum conſenſu patroni & authoritate diœceſiani epiſcopi facta eſt, aut eius fuerit aſſenſus poſteà ſubſequut⁹, poſteriori conceſſioni præfertur. Alioquin illa debet præferri, quanuis poſteriùs facta ſit, quæ cōſenſu domini fundi & epiſcopi authoritate fulcitur.

Idem vniuerſis monachis regularibus per Cantu. prouinciam conſtitutis.

Cap. 24.

CVM deceat nos cōmodis & profectibus eccleſiarum firmiter intēdere, nobis ſummoperè cōpetere dinoſcitur, vt earū ordinationibus tanto ſtudioſiùs intendamus, & nè inordinatæ remaneant, vigilē curam & ſolicitudinem adhibeamus: indè eſt ꝙ vniuerſitati veſtræ &c. vt in eccleſijs, in quibus præſentationē habetis, cùm vacauerint, diœceſianis epiſcopis clericos idoneos præſentetis, qui illis de ſpiritualibus, vobis de temporalibus debeant reſpondere.

Idem Panormitano epiſcopo. *Cap.* 25.

INſinuatum eſt auribus noſtris, ꝙ quidā clerici tui epiſcopatûs, eccleſias ipſas ad tuā ordinationē pertinentes, ſinè authoritate & conſcientia tua, in manibus aduocatorum reſignant: quod quia indignū, & ſacris canonibus omninò cōtrarium, nec aliquatenùs debet tolerari: fraternitati tuæ taliter reſpondemus, ꝙ huiuſmodi renunciationes non debes aliquatenùs ratas habere, niſi ſint ab eiſdem factæ, quos religionis habitum cōſtat induiſſe, ſed ipſos clericos, vt eleemoſynas retineāt, quibus tali modo renunciant, teneris compellere, & dignam eis pro tantæ leuitatis & culpæ reatu infligere vltionem: quia nec debēt nec poſſunt eccleſias ſuas reſignare, niſi in manib⁹ epiſcoporum, ad quorū donatiōes ptinere noſcūtur.

Clemens papa 3. epiſcopo Vuigorñ, & abbati de Theokesbr. & priori S. Sepulcri de Vuaruuic. *Cap.* 26.

REferētibus nobis canonicis de Kinildevurde, accepim⁹, quòd cùm cōtrouerſia quæ vertebatur inter ipſos & clericos de *Gnoshale, ſuper eccleſia de Cule, fuiſſet dilectis filijs noſtris de Cumbermere & de Derlee abbatibus, & archidiacono Conentreñ, ab Apoſtolica ſede cōmiſſa canonicè dirimenda, ꝓcurator R. militis de Stanford, qui ius habet defenſionis in illa eccleſia, ſentiens partem canonicorum iniuſtè grauari, cùm ipſi clerici illam cōtra antiquam libertatem vellent iuriſdictioni Capellæ ſuæ de *Gnoſale ſubiugare, vocem appellatiōis ad ſedem Apoſtolicam emiſit. Iudices verò appellationi legitimè interpoſitæ minimè deferentes, in deciſione controuerſiæ, abſente altera parte, proceſſerūt. Quia verò ipſi canonici iuri ſuo in hoc queruntur plurimùm derogari, diſcretioni veſtræ per A. S. præcipiendo mādamus, quatenùs partibus ad veſtram præſentiam conuocatis, audiatis cauſam, & appellatione remota, mediante iuſtitia terminetis. Datum Laterani, 10. Calend. Aprilis, pontificatûs noſtri anno primo.

DE VSVRIS. Pars xvj.

Alexander tertius Panormitano archiepiſc.

Cap. 1.

SVper eo quòd à nobis tua diſcretio poſtulauit, vtrùm poſſit in recipiēda pecunia ad vſuram, fieri diſpenſatio, vt pauperes qui in Saracenorū captiuitate tenentur, per eādem poſſint pecuniā liberari: præſentibus tibi literis duximus reſpondendū, ꝙ cùm vſurarū crimen vtriuſq; teſtamenti pagina deteſtetur, ſuper hoc diſpenſationem aliquam non videmus admittendam, quia cùm ſcriptura ſacra prohibeat vel pro alterius vita mentiri, multo magìs prohibendum eſt, nè quis in redimēda vita captiui, vſurarum crimine inuoluatur.

Idem

Idem Ianuenſi epiſcopo. Pars capituli, Tua fraternitas *Cap.* 2.

IN ciuitate tua dicis ſæpè cõtingere, quòd quidam piper ſeu cyminum, aut alias merces comparant, quę tunc vltra quinq; libras non valent, & promittunt per publicum inſtrumentum, ſe illis à quibus merces accipiunt, ſex libras ſtatuto termino ſoluturos. Licèt autem contractus huiuſmodi ex forma non poſſit cenſeri nomine vſurarum, nihilominùs tamen venditores peccatum incurrunt: niſi dubium ſit, merces illas plùs minùſve tempore quo preciũ debent recipere, valituras: & ideò ciues tui ſaluti ſuæ benè conſulerent, ſi à tali cõtractu ceſſarent, cùm cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeunt occultari.

Idem. *Cap.* 3.

QVoniam non ſolùm viris Eccleſiaſticis, ſed etiàm quibuſlibet alijs periculoſum eſt, vſurarum lucris intendere: authoritate præſentium tibi duximus iniũgendum, vt liceat tibi clericos tuos, qui de poſſeſtionibꝰ vel arboribus, quas tenere in pignore noſcuntur, ſortem ſuam deductis expenſis receperunt, ad eadem pignora reſtituenda ſinè vſurarum exactione, eccleſiaſtica diſtrictione compellere.

Idem Vigilenſi epiſcopo. *Cap.* 4.

DEbitores autem ad ſoluendas vſuras, in quibus ſe obligauerant, cogi non debent, niſi eas iuramento ſoluere teneantur. Si verò de ipſarum ſolutione iuramentum fecerint, cogẽdi ſunt domino reddere iuramentum, vt à creditoribus abſoluãtur: & cùm vſuræ ſolutæ fuerint, creditores ad eas reſtituendas eccleſiaſtica, ſi neceſsè fuerit, cogendi ſunt ſeueritate.

Idem Salernitano epiſcopo. *Cap.* 5.

CVm ſicut tu aſſeris, manifeſtos vſurarios, ſcilicet qui in illo deceſſerũt peccato, communione altaris & eccleſiaſtica, iuxta decretum noſtrum nupèr in concilio ꝓmulgatum, præceperis ſepultura priuãdos, donèc reddant quæ tam prauè receperint: quidam eorum dicunt ad ſoluendas perceptas vſuras, proprias non ſufficere facultates: alij verò promittunt ſe partes vſurarum quas habent præ manibus, reddituros: ſed alias quas extorſerũt vſuras, cùm de his poſſeſtiones comparatæ ſunt, & eorum filijs vel parentibus traditæ, ſe non poſſe reddere ꝓ-
Pſalm. 140. fitentur. Alij verò ad excuſandas excuſationes in peccatis, impudenter affirmant, illas duntaxàt vſuras reſtituendas, quæ ſunt poſt interdictum noſtrum receptæ, nec aliquos ad ſoluendas vſuras, quas ante interdictum receperant, debere cõpelli. Super his diſcretioni tuę reſpondemus, quòd ſiue antè, ſiue poſt interdictum noſtrũ vſuras receperint, cogendi ſunt ſub pœna quam ſtatuimus in concilio, eas his, à quibus extorſerint, vel

eorum hęredibus reſtituere: vel his non ſu- Reſtitutio vſurarum.
perſtitibus, pauperibus erogare, dummodò in facultatibus habeant, vndè ipſas reſtituere poſſint, cùm iuxta verbũ B. Auguſtini, nõ remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Illi autem qui non habent in facultatibus, de quibus vſuras valeant reſtituere, nõ debẽt pœna illa mulctari, cùm eos nota paupertas excuſet. Poſſeſſiões verò quę de vſuris comparatæ ſunt, vendi debẽt & ipſa precia his à quibus vſuræ extortæ ſunt, reſtitui, vt ſic non ſolùm à pœna iſta, ſed etiàm à peccato, quod per vſurarum extorſiones incurrerunt, poſſint liberari.

Idem Vuintoñ epiſcopo. *Cap.* 6.

SVper eo quod nos conſulere voluiſti, vtrùm clericus ſit cogendus vſuras creditori ſoluere, prudentiæ tuæ taliter reſpõdemus, quòd cùm periculoſum ſit om̃ibus Dei fidelibus vſuras recipere: ad earum ſolutionem nullus Chriſtianus eſt cogendus, niſi iuramẽto vel fide eas ſoluere teneatur: ſed potiùs creditores ab vſurarum exactione, Eccleſiaſtica debent coërceri ſententia.

Idem Cant. archiepiſcopo. *Cap.* 7.

AD noſtram noueris audientiam perueniſſe, quòd cùm Petrus de Vrſiton tempore guerriæ, quæ fuit inter chariſſimũ filium noſtrum Henricum illuſtrem regem Anglorum & filios eius, quibuſdam hominibus pro tuitione regni Francorum, pecuniam certæ ſummæ ꝑmutuâſſet, ab eis quaſdam poſſeſſiones & redditus recepit in pignus. Ipſos etiàm ſibi iuramẽti religione adſtrinxit, quòd ei ſuper poſſeſſiooibus & redditibus illis donèc ſibi mutuatam ſoluerent pecuniam, nullam moleſtiam vel grauamen inferrent. Licèt autem de poſſeſſionibus illis & redditibus præfatus Petrus nondùm ſortem ſuam ſicut aſſerit, deductis expẽſis, receperit: quia tamẽ tu frater archiepiſcope propter hoc eum vinculo excommunicationis adſtrinxiſti, exindè cogimur literas noſtras vobis deſtinare, ꝓſertim cùm ipſe ſicut aſſerit, ſorte velit eſſe contentus. Indè eſt ꝙ fraternitati tuæ conſulenti &c. quatenùs ꝑcepta à præfato P. ſufficiẽti cautione, quòd exindè mãdato veſtro debeat parére, ipſum cõtradictione & appellatione ceſſante, à ſententia qua tenetur, authoritate noſtra penitùs abſoluas: & deindè debitores, qui ſibi ꝓdictas poſſeſtiones & redditus contra iuramentum ſuum ſubtraxiſſe dicũtur, ſi ità eſt, Eccleſiaſtica cenſura compellas, vt poſſeſſiones illas & redditus eidem Petro dicto, appellatione ceſſante, reſtituãt: nec ſibi decętero contra iuramentum moleſtias inferant, donèc ei pecunia ſoluatur. Quia non eſt tutum cuilibet, ſed periculoſum potiùs religionem infringere iuramenti. Cùm autem ꝓdicto P. pecuniã ſuam, ſicut iurauerũt, perſoluerint, vos ipſum ad reſtituendũ quicqd

eum

eum nouis deductis expenſis, vltra ſortem recepiſſe conſtiterit, ſtudioſè monere curetis & diligenter inducere: & ſi cõmonitus id non fecerit, ipſum remoto appellatiõis obſtaculo, in eandem excommunicationis ſententiam reducas: quia ſicut periculoſum eſt debitoribus ſuum infringere iuramentum, ità nõ minùs periculoſum eſt crebitoribus, retinere quod pro vſuris receperũt, cùm ſit vſurarum crimen deteſtabile plurimùm & horrendum, & vtriuſque teſtamènti pagina condemnatum.

Idem Vuintoñ epiſcopo *Cap.* 8.

NIhilominùs præcipimus tibi præſentium aùthoritate, vt ſi qui ſunt in parochia tua, qui ſortem ſuam * de fructibus arborũ vel animaliũ, deductis expẽſis, receperint, eos moueas & per excõmunicationis ſententiã cõpellas, ſublato appellationis remedio, vt debitoribus ſuis pignora ipſa ſinè difficultate & dilatione reſtituant.

*de fructib. pignorũ vel aliundè,

Idem in Turoneñ concilio. *Cap.* 9.

PLures clericorũ eorum, quia pręſens ſeculum profeſſione vocis & habitu religionis reliquerunt, communes vſuras quaſi manifeſtiùs damnatas, non exercent. Commodata autẽ pecunia indigentibus, poſſeſſiones eorum in pignus accipiũt, & fructus prouenientes recipiũt vltra ſortem. Idcircò generalis cõcilij decreuit authoritas, vt nullus amodò in clero conſtitutus, vel hoc, vel aliud vſuræ genus exercere præſumat: & ſi àliquis hactenùs poſſeſſionem alicuius data pecunia ſub hac ſpecie in pignus acceperit, ſi ſortem deductis expẽſis de fructibus iam perceperit, abſolutè poſſeſſionem reſtituat debitori. Si autem aliquid minùs habet, eo recepto quod deeſt, poſſeſſionẽ ei reſignet. Si autem quis in clero extiterit, qui deteſtãdis ſibi lucris vſurarum inſiſtat, eccleſiaſtici beneficij periculum patiatur: niſi fortè beneficium eccleſiæ fuerit, quod redimẽdum ei de manu laicali videatur.

16.q.7. Demas. 14.q.4. Ab illo

Idem. *Cap.* 10.

EX tranſmiſſa nobis conqueſtione T. & matris eius innotuit, quòd pater eius q eſt de hac luce ſubtractus, terram ſuam de * Dullis, monachis de Vuardone pro quadã pecunię ſumma, pignori obligauit: qui licèt exindè ſortem ſuam & vltrà receperint, eam tamen ſibi reddere cõtradicunt. Quia verò vſurarum crimen Deo & hominibus abominandum exiſtit, & tanto grauiùs in eccleſiaſticis & religioſis perſonis eſt repræhendendum, quanto magìs ſe & alios è peccatorum laqueis tenentur eruère: fraternitati tuæ &c. quatenùs rei veritate diligenter inquiſita & cognita, ſi tibi conſtiterit quòd pdicti monachi de præfata terra ſortem ſuam deductis expenſis receperint, eos attentiùs moneas, & ſi neceſsè fuerit, appellatione remota, eccleſiaſtica diſtrictione cõpellas, vt memorato * T. & matri eius pręd ictã terram abſq; difficultate reſtituant pacificè poſſidendam.

*Dullen

*Teſaleyſi

DE IVRAMENTIS SERuandis. *Idem.* *Cap.* 1.

Pars xvij.

SI verò aliquis quenquam grauiſſimo metu ſub religione iuramenti ius ſuum refutare coëgerit, ipſum quoquè ſibi retinuerit: quia nos cõſulere voluiſti, alter, an neutar, id habere debeat: hoc tibi duximus reſpondendum, quòd non eſt tutum, quemlibet contra iuramentum ſuũ venire, niſì tale fuerit iuramentũ, quod ſeruatum, vergat in interitum ſalutis ęternæ: nec nos cuilibet ex reſpõſione noſtra volumus dare materiam contra iuramentũ ſuum venire, nè autbores periurij eſſe videamur. Vudè aliquandò in Romana Eccleſia à pluribus & à prædeceſſoribus noſtris factũ eſſe recolitur, quòd clerici q coacti eccleſiæ miniſterium abiurauerũt, de iuramẽto abſolutionis beneficium meruerunt: & ad coërcẽdam improbitatem eorũ, qui eccleſiaſticos viros ad pręſtandũ illud iuramentũ impulerant, pmiſſi ſunt in eadẽ eccleſia miniſtrare.

Idem Cant. archiepiſcopo. *Cap.* 2.

INſinuatum eſt nobis ex parte Vu. quòd cùm ipſe Capellam de N. canonicè fuiſſet adeptus, canonici de Lanſtanet ſuper eadẽ eccleſia huiuſmodi conuentionem fecerũt, quia ipſi eandem Eccleſiam tenere à pręfato Vu. & exindè ei annuum canonem deberent perſoluere. & infrà: Sed quia compoſitio eorum huic fuit damnoſa, de iuramento violato pœnitentiam recipiant, & pręlibatã Eccleſiam prædicto clerico reſtituant.

Idem Santoneñ & Biloneñ epiſcopis. *Cap.* 3.

DE reſcripto quod nobis eſt pręſentatũ, manifeſtè nobis innotuit, R. quõdàm * Treuorẽſem abbatem cum Vu. ſuper ſumma ſeptem milliũ ſolidorum taliter cõueniſſe, &c. & infrà: Super hoc quidem prædictus abbas de monachis obſides quoſdã dedit, qui de obſeruanda cõuentione iuramentum dederunt, vt ſi ipſi deceſſerint, alij monachi loco eorũ in hoſtagio reuerterentur. Inſupèr ſi dicti monachi fidem non ſeruarẽt, abbas dedit eidem Vu. I. & eius vxorem fideiuſſores: qui ſimiliter fidem pręſtitiſſe dicuntur. Si ità eſt, tam abbatem & monachos qui iurauerunt, quàm I. & eius vxorem ſtudioſè monere curetis, vt ſicut iurauerunt, eandem coniurationẽ faciant adimpleri. Si verò cõmonitionem veſtram facere neglexerint, eidẽ abbati & monachis ingreſſum Eccleſiæ interdicatis, & in terra pfati I. & vxoris eius vſq; ad dignam ſatiſfactionẽ, inhibeatis diuina officia celebrari.

Idem Noruuiceñ epiſcopo. *Cap.* 4.

TVa nos fraternitas duxit conſulendos, cui ſtandum ſit iuramento, cùm cleri-

eos quidam religioſi iuriſiurandi religione conſtringunt ad maioré penſionem ſoluendam, vel præſtãdum aliquid nomine beneficij, prçter ſolitam penſionem. Cùm autem inſtituuntur ab epiſcopis, iurant quòd antiquam penſionem & ſolitã non augebunt. Tuæ igitur conſultationi breuiter reſpondemus, quòd poſterius iuramentum, quod ratione & Laterani concilij authoritate iuuatur, primo præiudicat, quod de cupiditate proceſſit. Iuſtum eſt autem, vt clerici ſic perplexi, pro periurio quod vitare non poſſunt, ab eccleſijs perpetuò excludantur.

Idem Lundoñ & Vuigorñ epiſcopis.

Cap. 3.

*canonici

QVerelam R. *clerici Lincolnieñ eccleſiæ accepimus, quòd cùm Vu. Saluagius clericus ei duos Byzantios nomine eccleſiæ de Staotuñ, annis plurimis pſoluiſſet, & ſe illos annuatim perſoluturum interpoſito ſacramento firmaſſet, cõtempta religione ſacramenti, iam per biennium ab huius penſionis ceſſauit ſolutione. Quoniã igitur non tenẽtur eccleſias regere, qui ſunt crimine irretiti periurij, fraternitati veſtræ &c. quatenùs partes ante præſentiam veſtrã cõuocetis, & ſuper his rei veritatem curetis diligenter inquirere: & ſi vobis conſtiterit, memoratum Vu. contra iuramentum ſuum non neceſſitate, ſed voluntate, ab penſionis ſolutiõe ceſſàſſe, ipſum à pręſcripta eccleſia, authoritate noſtra, contradictione & appellatione ceſſante, remouere curetis: & eccleſiam ipſam pfato R. reſtituere minimè differatis, & ipſum faciatis eã pacificè poſſidere.

Idem Londoñ epiſcopo. *Cap.* 6.

SI Stephanum cõtra compoſitionem fidei interpoſitione firmatam veniſſe cõſtiterit, niſi manifeſtam rationẽ poterit allegare, ipſum præfata eccleſia & beneficijs eius, appellatione ceſſante, nõ differas ſpoliare, & eam Vu. cum integritate reſignes.

For. *Item

* *Idem ex Regiſtro Gregorij.* *Cap.* 7.

PEruenit ad nos, Laodiceñ epiſcopũ ab Arnulfo comite rebus ſuis ſpoliatũ, & ad nequitię augmenta gladijs iurare cõpulſum, quòd ablata nũquàm repeteret, & huius tanti ſceleris veniã ſibi impetrâſſe rogat. Cognita itaq; contumelia, valdè doluimus, aſſerentes eius fraternitatem nullius iuramenti vinculis poſſe adſtringi, quia nefandiſſima coactione iurauerat, eum tamẽ Apoſtolica authoritate abſoluimus.

Pars xviij.

DE CLERICIS MATRIMONIO copulatis, vel alijs fornicarias habentibus.

Alexander 3. Salernitano epiſcopo.

Cap. 1.

CLericos autem in ſacris ordinib⁹ conſtitutos, qui in domibus ſuis proprijs publicè detinẽt concubinas, ad eas abiurãdas volumus à tua fraternitate compelli, nè in eãdem fornicationẽ inſtinctu diabolicæ fraudis redeant, & inſupèr reatum periurij incurrãt. Vndè ipſos per ſuſpẽſionis & interdicti ſentẽtiam arctiùs cogere debes, vt mulieres ipſas ità à ſe remoueãt, vt de ipſis ſiniſtra ſuſpicio non habeatur.

Idem Cant. archiepiſcopo & eius ſuffraganeis. *Cap.* 2.

SIcut ad extirpanda vitia, quæ periculum pariunt animarũ, ſummoperè nos decet intendere, ità etiàm nos conuenit germina virtutum propagare, ex quibus Dei fidelib⁹ ſalutis augmentum, & ſacris eccleſijs decor proueniat honeſtatis. Vndè cùm in Anglia praua & deteſtabili conſuetudine & longo tempore fuit obtentũ, vt clerici in domibus ſuis fornicarias haberent, volẽtes tam graue ſcandalum à populo remouere, & pręfictos clericos ad honeſtatem eccleſiaſticã reducere, fraternitati veſtræ &c. quatenùs clericos iuriſdictionis veſtræ, qui in ſubdiaconatu & ſupra, in domibus ſuis fornicarias habẽt, ſtudiosè monere curetis, vt à ſe illas, occaſione & appellatione ceſſante, remoueant, eas vlteriùs nõ admiſſuri. Si verò infra 40. dies poſt cõmonitionem veſtrã vobis in his fortè adquieſcere cõtempſerint, eas authoritate Apoſtolica, appellatiõe remota, ab eccleſiaſticis beneficijs vſq; ad congruã ſatisfactionem ſuſpendatis: & ſi eas ſuſpenſi detinere pſumpſerint, ipſos ab eiſdẽ beneficijs perpetuò remouere curetis. Si qui autẽ clericorum ipſorum infra ſubdiaconatũ accipiant vxores, ipſos ad relinquẽda beneficia Eccleſiaſtica, ſi quæ habent, & retinendas vxores ſuas, eccleſiaſtica diſtrictione cõpellatis. Sed ſi fortè in ſubdiaconatu & alijs ſuperioribus ordinib⁹ vxores accepiſſe noſcũtur, eorum vxores dimittere, & pœnitentiã agere de cõmiſſo, authoritate noſtra per ſuſpenſionis & excommunicationis ſententiã, appellatione poſtpoſita, compellatis. In ſubdiaconatu matrimoniũ ſoluendum.

Idem Lundoñ epiſcopo. *Cap.* 3.

VNiuerſalis ſolicitudo Eccleſiæ, quam (prouidente Dño) gerimus pro eccleſiarum ſtatu, nos compellit propẽſiori cura ſatagere, & vt ſecundùm Deum & iuſtitiam diſponamus, vigilem diligentiam & ſtudiũ adhibere. Accepimus aũt, ꝙ pleriq; in tuo epiſcopatu degentes, cùm eſſent in acolytatûs officio & infra conſtituti, vxores duxerint, & nihilominùs eccleſias, quas priùs habebant, detinere pręſumãt. Vndè quoniam & vxorati diuiſi ſunt, eos cogitare oportet, quomodò vxoribus placere valeãt & ſeruire, obſequijs ſolummodò diuinis non poſſunt intẽdere: fraternitati tuæ & c. quatenùs prędictos viros Eccleſias liberè & abſolutè dimittere, appellatione ceſſante, compellas, & alijs eas perſonis idoneis, in ſacris ordinibus conſtitutis, cõcedas. Verùm ſi qui illorũ aliquan- Simplex beneficiũ cle-

ſico coniugato cōcedi cum diſſimulatione. ✝magiſterio

aliquandò in eiſdem eccleſijs ſimplex priùs beneficium habuerint, ipſum eis, excepto ✝magiſtro eccleſiarum, ſub diſſimulatione dimittere poteris.

Idem Hipponenſi & Salernitano epiſcopis. Pars capituli, Continebatur.

Cap. 4.

SVper eo quod aſſeris, quoſdā viros tuę iuriſdictionis in ſacris ordinibus cōſtitutos, matrimonium contraxiſſe: hoc tuæ prudentię reſpondemus, quòd ſi qui in diaconatu & ſupra, matrimonium cōtraxerint, cogendi ſunt vxores dimittere & continenter viuere, ità quòd poſt actam pœnitentiam ex diſpenſatione poſſint in ſuis ordinibus miniſtrare. Si verò ſubdiaconi cōtraxerint matrimonium, eos, dummodò antè tales fuerint, quòd timendum ſit, nè pro vna pluribus abutātur, diſſimulare poteris cum ſuis mulieribus remanere: quia tolerandum eſt malum, vt peiora vitentur.

Idem Herefordeñ epiſcopo. Pars capituli, Super eo quod quæſitum eſt.

Cap. 5.

SAnè de clericis inferiorum ordinum, q in coniugio conſtituti, diù Eccleſiaſtica beneficia ex conceſſione prædeceſſorū noſtrorum habuére, à quibus ſinè magno diſcrimine ac effuſiōe ſanguinis nō poſſunt priuari, fraternitati tuę id duximus reſpondendum, vt quia ibì natio & barbarica gens, & multitudo eſt in cauſa, eos ſub diſſimulatione ſuſtineas eccleſiaſtica beneficia tam diù habita poſſidere, prouiſurus attentiùs, nè deincèps clericis coniugatis eccleſiaſtica beneficia conferantur. Sed nec eorum aliqui ad ſacros ordines vel eccleſiarum adminiſtrationes admittātur, niſì caſtitatem fortè vouerint, & perpetuò ſeruēt, & qui vnicam & virginem habuerint vxorem.

Quod indulſit in pręteritū, vetat in futurum.

Idem Vuigorñ epiſcopo. Cap. 6.

INter cætera ſolicitudini tuę cōuenit ſtudiosè ac diligenter attendere, vt tales eccleſijs tuæ gubernationi cōmiſſis miniſtros ordines & proponas, q domui Domini ſciant decenter diſponere, & populo Domini ſciant præeſſe & prodeſſe. Peruenit autē ad audientiam noſtram, quòd quidam in tua diœceſi cōmorantur, qui ſe eccleſiaſticę pfeſſionis eſſe fingētes, cùm tamen Eccleſiaſtica beneficia habeant, matrimoniū cōtrahunt, & adepta beneficia nihilominùs obtinere contendunt. Alij autem, licèt filij ſacerdotum exiſtant, patribus ſuis quaſi iure hęreditario ſuccedunt: & in his poſtmodùm conſtituti, minùs licitè promouētur. Quod quia indignum eſt, & ſanctorum canonum inſtitutionibus noſcit penitùs obuiare: fraternitati tuæ &c. quatenùs illos q infra ſubdiaconatū matrimoniū cōtraxerunt, à ſuis vxoribus nulla ratione permittas diuertere: niſì de cōmuni conſenſu illi ad religionem tranſire voluerint, & ibì in Dei ſeruitio iugiter commorari. Si autē cum vxoribus vixerint, Eccleſiaſtica beneficia quæ ad illos tantùm, qui aſſiduè in Dei ſeruitio perſiſtunt, ſpectare noſcūtur, nō debēt vllatenùs obtinere. Illi verò qui in ſubdiaconatu & ſupra ad matrimonium cōuolauerunt, poſſunt & debent mulieres inuitas & renitentes relinquere: nec huiuſmodi cōiunctio matrimoniū, ſed cōtuberniū eſt potiùs nūcupandū.

Di. 34. Presbyteris. Di. 17. Mulieris.

Idem eidem in eadem epiſtola.

Cap. 7.

DE ſacerdotib⁹ publicè fornicarias habētibus diſcretioni tuæ nihilominùs præcipiendo mandàmus, vt eos diligenter conuenias, & attentiùs commoneas, vt fornicarias ſuas dimittant, & à ſe prorsùs expellāt. Quòd ſi fortè admonitionē tuam facere contempſerint, ſed in immūditia ſua duxerint perſiſtēdum, tu eos, appellatione remota, ab omni officio & beneficio eccleſiaſtico non differas ſpoliare.

Idem Londoñ epiſcopo. Cap. 8.

SI autē clerici tuæ iuriſdictionis, ſiue ſint in ſacris ordinibus, ſiue in inferioribus conſtituti, fornicarias detinent, niſì eas ad ſecundam & tertiam commonitionē tuā à ſe dimiſerint, eas cōtempturi, decętерò liceat tibi eos eccleſijs vel earū portionibus, ſi quas habēt, appellatione poſtpoſita, ſpoliare, & ipſis diuina officia interdicere.

Idem Eboraceñ archiepiſcopo.

Cap. 9.

SVper eo quòd aſſeris A. presbyterū fornicariam detinere, & eum ad crebrā admonitionem tuam dimittere nolentē, ab officio ſuſpenſum, prudentiæ tuæ reſpōdemus, quòd ſi ſuper hoc appellatum fuerit ad præſentiam noſtram, ſi contigerit ipſum ad nos accedere, prout expedire viderimus, petitionem eius & audaciam corrigemus. Si verò non venerit ad præſentiam noſtram, ſuſpēſionis ſententiam in eum propter hoc latā, tam diù volumus obſeruari, donèc fornicariam ſuā à ſe abijciat, & viuat (ſicut decet presbyterum) continenter. Porrò ſi literas à nobis obtinuerit, quæ facti ſeriem non contineant, nolumus ipſas ſibi prodeſſe.

Idem Cant. archiepiſcopo. Cap 10.

CVm in Cantuarienſi prouincia, vbì legationis officio fungeris, quod tibi commiſimus, multi clerici ſint, qui in domibus ſuis fornicarias habere dicuntur: ſatis graue eſt, quòd in ſpurcitia vitiorum eorū eos permanere permittas, qui ad reſecanda vitia & præparandas virtutes diligens omninò & ſolicitus eſſe deberes. Vndè fraternitati tuæ &c. quatenùs ſi qui clerici pvinciæ tuæ concubinas vel fornicarias habent, eos conſtanter admoneas, & ſi opùs fuerit, eccleſiaſtica diſtrictione compellas, vt concubinas & fornicarias à ſe, dilatione & appel-

latinne poſtpoſita, prorsùs amoueãt, eas vel alias nequaquàm vlteriùs admiſſuri. Si qui autem eorum ità fuerint pertinaces, quòd noluerint in hac parte mandatis tuis parére: ipſos ab eccleſijs quas habent, appellatione remota, non differas ſpoliare.

Cap. 11.

*de Vellentiñ

DEcæterò quia Stephan⁹ clericus *De uellentiñ in archidiaconatu prædicti archiepiſcopi adulteram in domo ſua & cõmatrem dicitur detinere: ſi hoc publicũ eſt & maniſeſtum, ob tantũ exceſſum, animaduerſione debita, nullius contradictione & appellatione obſtante, corrigas.

Idem. *Cap.* 12.

DE diacono q in ſabbato ſancto quẽdam alium diaconum vulnerauit, & mulierem vxoris nomine ſuſcepit: hoc prudentiæ tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi contrito & humiliato animo ad Eccleſiã redire voluerit, dimiſſa illa quam in vxorẽ accepit, cùm non poſſit (ſicut nôſti) contrahere matrimonium, ipſum recipere potes & abſoluere à ſententia excommunicationis, quam pro violenta manuum iniectione noſcitur meruiſſe: & iniuncta ſibi pœnitentia de vtroque exceſſu, poſt peractam pœnitentiam poteris ei diaconatûs officium reddere, & etiàm diſpenſatiuè, ſi perfectæ vitæ & cõuerſionis fuerit, in presbyterũ ordinare.

Infamiã aboleri poſt actam pœnitentiam.

Idem Exonieñ epiſcopo. *Cap.* 13.

SIgnificatum eſt nobis, quod quidã ſubdiaconi in tua diœceſi cõmorantes, matrimonium contrahere præſumpſerunt, & ſicut laici quilibet cum vxoribus commorantur. Vndè quoniam id, ſicut tua nõ ignorat diſcretio, ſacrorum canonum obuiat inſtitutis: fraternitati tuę &c. quatenùs cuiuſmodi vitæ ſubdiaconi ante cõtractum matrimonium extiterint, & quales futuri credantur, ſi vxores dimiſerint, diligẽter ac ſtudioſè inquiras: & ſi eos honeſtæ vitæ ante contractum matrimoniũ fuiſſe, aut dimiſſis illis quæ vxores eorum eſſe dicuntur, caſtè victuros credideris, tu ipſos mulieres à ſe dimittere moneas diligentiùs, & appellatione remota, diſtrictè compellas. Si autem anteà diſſolutæ vitæ fuerint, aut illis, quas tenent, dimiſſis, in deteriora lapſuri credant, & plures pro vna frequẽtare: tu id diſſimulare poteris, & pro grauiori lapſu vitãdo, quòd inſimul maneant, ſuſtinere: ità tamẽ, quòd ad altaris miniſterium non accedant, nec eccleſiaſtica beneficia percipiant. Veruntamen ſi tales *aliqui Eccleſiæ perſonas gerunt: aut Eccleſias, aut vxores prorsùs dimittere ſunt cogendi.

Malum diſſimulari.

Idem decano & canonicis Lincolnieñ vel Lemoniceñ. *Cap.* 14.

CVm inſtitiſſet apud nos lator præſentium H. parochianus veſter, vt de ordine ſubdiaconatûs, ad quem recipiendũ *minùs enormiter & inordinatè ſe ingeſſerat, cum eo miſericorditer ageremus: nec potuiſſet, ſicut nec debuerat, in hac parte ꝑficere: tandèm tamen à nobis licentiam poſtulauit, vt poſſet ſibi aliquam in matrimonio copulare. Nos itaq; ſtudioſiùs attendentes, quomodò prædictus ordo cùm nullam ſibi dignitatem attulerit vel honorẽ, matrimonium eius non impedit, diſcretioni veſtræ &c. quatenùs ſi matrimonium legitimè duxerit contrahendum, nullus veſtrûm eum à cõtracto matrimonio prædicti ordinis obtentu prohibere præſumat, nec ſibi propter hoc moleſtiam inferat vel grauamen.

*for. animis

Idem Vuigorñ epiſcopo. *Cap.* 15.

EX parte Prioris & fratrũ de Vuellebec nobis innotuit, quòd C. presbyter, q habet vicariam in eccleſia ipſorum de Hortuñ: publicè concubinam tenet, & ſicut laicus quilibet tabernas frequentare non erubeſcit. Sed quia indecens & rationi contrarium eſt, vt ij qui altario ſeruiunt, fœminarũ amatores ſint, cùm eos ſobrios & caſtos eſſe oporteat: fraternitati tuæ &c. quatenùs rei veritate diligenter inquiſita & cognita, ſi eũ talem inueneris, qualis eſſe deſcribiť, ipſum ab eadem eccleſia, occaſione & appellatione ceſſante, amoueas.

DE ordinatione filiorum ſacerdotum, & eiſdẽ in eccleſijs paternis non tolerandis. PARS 29.

Idem Vuigorñ epiſcopo. *Cap.* 1.

COnquerente nobis Milone clerico, quòd cùm R. presbyter eccleſiam B. Mariæ de *Vuicun, tanq̃ perſona diutiùs habuiſſet, & poſt mortem eius idem Milo à Ricardo Paciford domino fundi tibi fuiſſet præſentatus, R. filius illius presbyteri in ſacerdotio genitus, inſtitutionẽ ipſi⁹ clerici viſus eſt impedire, & ad habendam eandem Eccleſiam modis omnibus, quibus poteſt, adſpirat. Quoniam igitur indignum eſt, & canonicę obuiat ſanctioni, vt filij debeant patribus in eccleſijs ſuccedere: nos ad enormitatem iſtam eradicandam ſolicitè volentes & diligenter intẽdere, fraternitati tuæ &c. quatenùs ſi publicum eſt & notorium, patrem prædicti R. in præſcripta eccleſia perſonatum habuiſſe, filium eius ibidèm miniſtrare, aut eiuſdẽ eccleſiæ perſonatum habere nullatenùs patiaris. Sed ſi fortè *aliqua cauſa inſtitutus eſt, ibì eum, appellatione remota, authoritate noſtra non differas amouere, & memoratũ Milonem, ſicut fuerat ad ipſam eccleſiã pręſentatus ab eo, ad quẽ pręſentatio ſpectare dinoſcitur, ibì, dummodò aliâs idoneus ſit, contradictione & appellatione ceſſante, nõ poſtponas recipere, ipſumq; facias prędictã eccleſiam quietè poſſidere.

*alia

Idem Dunelmeñ epiſcopo. *Cap.* 2.

QVòd ſuper his, de quibus dubitas, à nobis poſtulas edoceri, & ab animo

tuo

tuo dubitationem auferri: ſolicitudinem tuam & diligentiam, ſicut dignum eſt, commendamus: & conſultationi tuæ libenter in eo quod poſſumus, reſpondemus. Indè eſt ꝙ à nobis deuotio tua poſtulauit, vtrùm filij ſacerdotum, ſi idonei inuẽti fuerint, ad ſacros ordines promoueri poſſint, vel eis cura animarum committi. Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd filij ſacerdotũ, niſi in monaſterio vel canonica regulari, ſi probatæ vitæ fuerint & conuerſationis habiti, ad diaconatum vel ſacerdotium non debẽt admitti.

Pars capituli, Ex inſinuatione. *Cap.* 3.

AD præſentiam noſtram accedens R. presbyter, tacita veritate quòd eſſet filius ſacerdotis, per fraudem à nobis literas impetrauit, vt in Eccleſia de Bilesbi, in qua R. pater eius miniſtrauerat, capellanus exiſteret. Quia verò nulli⁹ fraus vel dol⁹ patrocinium præſtare debet, diſcretioni tuæ &c. quatenùs infra xl. dies poſt harum literarũ ſuſceptionem, rei veritatem diligenter inquiras: & ſi tibi conſtiterit, quòd memoratus R. ſit in ſacerdotio genitus, & ꝙ pater eius in eadem eccleſia miniſtrauerit, non obſtantibus literis noſtris, ipſum exindè, omni occaſione & appellatione ceſſante, amoueas.

Fraus & dolus nulli debet eſſe bono.

Idem Vuigorñ epiſcopo. *Cap.* 4.

PRæſentium tibi authoritate iubemus, vt filios ſacerdotũ in paternis eccleſijs miniſtrare, vel eas occaſione aliqua obtinere nullatenùs permittas, & ipſos ab eccleſijs, in quibus patres eorum miniſtrare noſcuntur, ceſſante omni appellationis obſtaculo, ſtudeas penitùs amouere.

Idem Londoñ epiſcopo. *Cap.* 5.

VEniens ad preſentiã noſtram Vu. presbyter lator præſentium, ſupplici nobis aſſertione propoſuit, quòd cùm ipſum ad eccleſiam S. Laurentij de Nouoburgo, quam ei cõceſſiſti & aſſignâſti, articulâſſes, & ad eandẽ in presbyterũ ordinâſſes, ipſum poſteà pſcripta Eccleſia ſpoliâſti, eô quòd pater eius in præſcripta eccleſia miniſtrauit. Quia verò ad noſtrum ſpectat officium, viris eccleſiaſticis paterna prouiſione conſulere, fraternitati tuæ &c. quatenùs ſi tibi innotuerit, quòd pater eiuſdem presbyteri in præſcripta eccleſia miniſtrauerit, quandò eum inſtituiſti, ipſam eidem, dilatione & appellatione ceſſante, in pace dimittas, amoto alio ſi quẽ inſtituiſti. Verùm ſi te ignorante, ꝙ pater eius in eadẽ eccleſia miniſtrauerat, ipſam ei aſſignâſti, ex quo ad eccleſiã ipſam eum in presbyterũ ordinâſti, ſibi reſtituas, donèc in alia eccleſia ei prouideas, vndè honeſtè valeat ſuſtẽtari, & ſibi nullã ſup pſcripta eccleſia moleſtiam vel grauamẽ inferas.

Idem B. *Cap.* 6.

PRopoſuit nobis præſentium lator R. ꝙ cùm ipſe ad Eccleſiam de Salebi, à domino fundi fuiſſet præſentatus, tu cauſam animarũ noluiſti ſibi cõmittere, vel huic rei aſſenſum tuum prẽſtare, pro eo ꝙ erat filius ſacerdotis. Super quo itaq; diſcretionẽ tuã, ſicut dignum eſt, in Dño commẽdamus, & prouidentiam tuam gratam gerimus, accõmodam & acceptã. Cẽterùm quia neceſſitatibus eius & laboribus, quos ad nos veniẽdo ſuſtinuit, in tanta mentis affectione cõpatimur: indignum eſt autem, vt poſtquàm ipſe in ſubdiaconatum eſt ordinatus, omni debeat eccleſiaſtici beneficij ſuſceptione carere: diſcretionem tuam per A. S. monemus, vt aliquem honeſtum presbyterum cum aſſenſu eiuſdem presbyteri infra 40. dies poſt harum literarũ ſuſceptionẽ, contradictione & appellatione ceſſante, inuenire ſtudeas, q eidem eccleſiæ deſeruiat, ità quidẽ, ꝙ prẽfatus R. medietatem omniũ beneficiorũ prẽſcriptæ eccleſiæ in ſuo ordine ſeruiendo diuino intuitu, quoàd vixerit, noſtra & tua authoritate pacificè debeat obtinere. Nun ẽm ſolus presbyter Miſſarũ ſolẽnia vel alia officia poteſt ſinè miniſtri ſuffragio celebrare.

Idem Sareñ & Exomeñ epiſcopis. *Cap.* 7.

SVggeſtum eſt nobis, ꝙ cùm I. dicatur filius ſacerdotis, &c. & infrà: Quia manifeſtum eſt & publicum, patrẽ prẽdicti I. perſonatum prædictẽ eccleſiẽ geſſiſſe, ipſum ab eadẽ eccleſia, ſi eam adeptus eſt, excludatis, nec ad eius gubernationem vlteriùs aſſumatur. Nolumus tamẽ vt propterea id in iudicium deducatur, vel teſtes ſuper hoc producantur, dũmodò factũ ipſum manifeſtũ ſit.

Idem Cant. archiepiſcopo & Vuigorñ epiſcopo. *Cap* 8.

EX trãſmiſſa nobis cõqueſtione Vu. clerici accepimus, ꝙ ad dilecti fratris noſtri abbatis de Caſtin pſentationẽ, in quodam beneficium eccleſiæ de Vuintoñ, ſibi canonicè conceſſum, recipere diſtuliſti in pſenti, eô quòd quidam, qui pater eius dicebatur, in prẽfata miniſtrauit eccleſia. Prẽtereà nobis ex parte eius inſinuatur, ꝙ memorato E. defuncto, media interceſſit perſona, cui prẽdictũ collatũ eſt beneficiũ. Indè eſt ꝙ fraternitati veſtræ, &c. quatenùs ſi pdicta eõ ſtiterint, prẽnominatũ Vu. in poſſeſſionẽ ei collati beneficij *mittere nõ differas, omi occaſione & appellatione ceſſante. nec ideò minùs obſeruare reſcripta Apoſtolica decet, q̃a hẽc in Eccleſia Dei hẽreditariã deteſtantur ſucceſſionẽ, vt canonicã approbent in poſterũ poſſeſſionẽ. Porrò ſi is*ex.*A. inter. non poſſint, alter nihilominùs exequat.

*inducere

Idem Vuigorñ epiſcopo, & Priori de Lucrvureden. *Cap.* 9.

COnſtitutus in prẽſentia noſtra G. clericus lator præſentium, ſupplici nobis inſinuatione monſtrauit, ꝙ cùm Capellam de Streitoñ canonicè fuiſſet adeptus, & eam pluribus annis pacificè tenuiſſet, R. miles

ipſum præſcripta eccleſia ſinè iudicio & iu-
ſtitia ſpoliauit. Cumq; memoratus clericus
exindè epiſcopo querelam depnſuiſſet, ob-
iectum fuit ei quòd pater eius in eadem ec-
cleſia miniſtrauit, & præſcriptam Capellam
nuo potuit rehabere. Quia verò ad noſtrũ
ſpectat officium, inſolentiam laicorum cõ-
tra viros eccleſiaſticos debita ſeueritate cõ-
peſcere: diſcretioni veſtræ &c. quatenùs rel
veritate diligẽter inquiſita & cognita, ſi vo-
bis conſtiterit, quòd idem clericus à præſcri
pta eccleſia per manũ laicalẽ fuerit eiectus,
& quòd pater eius præſatæ capellæ perſona
ſeu vicarius perpetuus nõ fuerit: licèt in ea-
dem nomine ipſius G. quãdoquè miniſtra-
uit, ipſam ſibi cũ redditibus indè perceptis,
amoto alio, ſi quis eam detinuit, dilatiõe &
appellatione & occaſione ceſſante, reſtitua-
tis, literis noſtris, ſi quæ ſunt impetratæ, ve-
ritati & iuſtitiæ nõ pręiudicãtibus, & ipſum
ſicut eam canonicè adeptus fuit, faciatis pa-
locus obſcurus aut mutilatus. ciſicè poſſĩdere. porrò ſi * his ex.am.in.ñ.po.
alter, adhibitis ſibi viris diſcre-
tis & honeſtis, ea nihilominùs exequatur.

Cap. 10.

EX tua parte nobis propoſitũ eſt, quòd
cùm olim ad conſultationem tuã ſuper
filijs ſacerdotũ tales literas ſuſcepiſſes à no-
bis, vt eos poſſis in eccleſijs, qnas patres eo-
rum nullo mediante, poſſederant, ſuſtinere,
*probate quos * bonæ vitæ & ſanæ cõuerſationis co-
gnoſceres, vel quos eas longo tẽpore tenu-
iſſe conſtaret: quidam ad iudices lireras im-
petrauerunt, vt ſi conſtaret eos eſſe filios ſa-
cerdotum vel clericorum qui proximè ante
eos eccleſias tenuerunt, ſuper his imponant
eis, appellatione ceſſante, ſilentinm, & eccle-
ſias iſtas eis aſſignent, quanuìs io eis ſe oſtẽ-
dere nequeãt per epiſcopum inſtitutos. Su-
per quo tibi reſpondemus, quòd ſi per pri-
ores literas noſtras cum aliquibus clericia
diſpenſãſtis; diſpenſationem tuam poſteri-
orum literarum noſtrarum intuitu nolum'
irritari, ſed eam præcipimus ſeruari illibatã.
Alios verò clericos laicę donationis intuitu
in eccleſijs, ipſis parochiali iure ſubiectis, ſi-
nè authoritate pontificis inſtitui, aut inſtitu
tos in eis remanere, authoritate Apoſtolica
prohibemus.

Pars xx.

DE IVDÆIS, ET NE CHRI-ſtiani mancipia eorum fiant.

Cap. 1.

SIcut Iudæis non debet eſſe licentia,
vltrà quàm pmiſſum eſt lege, in ſyna-
gogis ſuis præſumere, ità in eis quæ
eis conceſſa ſunt, nullum debeotpræ-
iudiciũ ſuſtinere. Hos ergò cùm in ſua ma-
gìs velint duritia petmanere, quàm prophe
tarum verba arcana cognoſcere, atq; Chri-
ſtianæ fidei & ſalutis notitiam habere: quia
tamen defenſionẽ & auxiliũ noſtrũ poſtu-
lant, ex Chriſtianæ pietatis mãſuetudine ꝓ-
decefſorum noſtrorũ felicis memorię Cali-
xti & Eugenij Romanorum pontificum ve
ſtigijs inhęrẽtes, ipſorum petitiones admit-
timus, eisque protectionis noſtrę clypeum
indulgemus. Statuimus enĩ, vt nullus Chri-
ſtianus inuitos vel nolentes eos ad bapti-
ſmnm venire compellat. Sed ſi eorum qui-
libet ad Chriſtianos fidei cauſa confugerit,
poſtquàm voluntas eius fuerit patefecta,
Chriſtianus abſq; calumnia efficiatur. Ve-
ram quippe Chriſtianitatis fidẽ habere nõ
creditur, qui ad Chriſtianorum baptiſmũ
oon ſpontaneus, ſed inuitus cognoſcitur p-
uenire. Nullus etiàm Chriſtianus eorum
quemlibet ſinè iudicio poteſtatis terrenæ
vulnerare vel occídere, vel ſuas eis pecunias
auſerre pręſumas: aut bonas, quas hactenùs
in ea quam priùs habitabãt, regione habu- Diſt. 45. qui
erũt, conſuetudines immutare: præſertim in ſyncera.
feſtiuitatum ſuarũ celebratione, quiſqnam
fuſtibus val lapidibus eos nullatenùs per-
turbet: nec aliquis ab eis coacta ſeruitia ex-
igat: niſì ea quæ ipſi præfato tempore face-
re coofueuerunt. Ad hęc malorum hominũ
prauitati & nequitiæ obuiãtes decernimus,
vt nemo cœmeterium Iudæorum mutilare
vel inuadere audeat, ſiue obtentu pecuniæ
corpora humana effodere. Si quis autẽ hui-
us decreti tenore agnito, quod abſit, teme-
rè contraire pręſumpſerit, honoris & officij
ſui periculum patiatur, aut excommunica-
tionis ſententia plectatur, niſì pręſumptio-
nem ſuam digoa ſatisfactione correxerit.

Idem. *Cap.* 2.

LIcèt vniuerſis Dei fidelibus ex cõmiſſi 12. q. 11. Religioſa
nobis officij debita debeamus proui-
ſione adeſſe, attentiùs tameo eccleſiaſticos
viros à prauorum moleſtijs malignantium
vigili cura defendere, ad qnorum regimen
ſpecialiùs ſumus, licèt inſufficientibus me-
ritis, prouidẽtia * deputati. Perlatum eſt au- ior. *diuina
tem ad audientiam noſtram, quòd Iudæi in deputati.
ciuitate veſtra commorantes, ad tantam ſu-
perbiam & elationem peruenerunt, quòd ſi
quandò inter eos & quemlibet clericũ, ſiue
inter vos & ipſos cauſa emerſerit, vos ad ſe-
cularem iudicem trahunt, & corã quocunq;
iudice vobiſcum litigant per ſimplicẽ char-
tam abſq; teſtibus, vel per vnũ qualemcũq;
Chriſtianum ſiue Iudęum, contra omnẽ ra-
tionem * & iuſtitiam, ſententiam ſuam pro- *& inſtituerẽ
bare intendunt, & aduersùs eos magnorum cauſam ſuã
& bonorum virorũ non recipiunt teſtimo-
nium. Quia verò quod non eſt licitũ Chri-
ſtiano cuilibet, multò minùs inimicis crucis
Chriſti, vt ſcilicet viros eccleſiaſticos ad ſe-
cularẽ iudicẽ trahant, & cauſæ ſuę, vnius tã-
tùm & non legitimo teſtimonio ſinẽ impo-
nãt: diſcretiõi tuæ &c. quatenùs ſi ioter voa
& quoſcunq; Chriſtianos ſiue Iudęos cauſa
emerſerit, pro nullius vocatione ad ſecularẽ
curiã, vt ibi de negocio tractetis: ant iudicẽ
ſecularẽ ibi accedere ꝓſumatis. Sed ſicut iu-
ſtitia

ſtitia exigit, & æquitatis ratio poſtulat, in
Deut.17.b 19.d qualibet cauſa Chriſtiani, & maximè cleri-
ci, ad minùs duorũ vel triũ teſtium, qui ſint
probatæ vitæ & conuerſationis, admittatis,
iuxta illud Dominicum, In ore duorum vel
Mat.18. trium teſtium ſtet omne verbum. Quia licèt
quædam ſint cauſæ, quæ plures quàm duos
exigant teſtes, nulla tamen eſt quæ vnius tã-
tùm, quanuìs legitimo, teſtimonio termi-
netur. Ad hæc præſentium authoritate tibi
ſignificamus atque præcipimus, quatenùs
omnibus Chriſtianis, qui ſunt in veſtra iu-
riſdictione, penitùs interdicatis: & ſi opùs
fuerit, eccleſiaſtica diſtrictiõe prohibeatis,
nè ipſi Iudæorum ſeruitio aſſiduè pro ali-
qua mercede ſe exponãt. obſtetricibus eti-
àm & nutricibus Chriſtianis om̃ibus prohi-
bere curetis, nè infantes Iudæorum in do-
mibus eorum nutrire præſumant: quia Iu-
dæorum mores & noſtri in nullo concor-
dant, & ipſi de facili ob frequentem cõuer-
ſationem & aſſiduam familiaritatem, inſti-
gante humani generis inimico, ad ſuam ſu-
perſtitionem & perfidiam, ſimplicium ani-
mos inclinarent. Pręterea parochianis ve-
ſtris vſuram accipere omnibus modis in-
terdicatis: quia vſurarum crimen vtriuſque
teſtamenti pagina deteſtatur. Quòd ſi mo-
nitis veſtris parére contempſerint, ſi clerici
ſunt, eos ab officio & beneficio ſuſpenſos,
cum literis veſtris rei veritatem continenti-
bus, ad præſentiam noſtram mittere nõ dif-
feratis. Si laici fuerint, vſque ad dignam ſa-
tisfactionem vinculo excommunicationis
eos adſtringatis.

Idem. *Cap.* 3.

NOn ſinè multa admiratione auditur
& creditur, quòd Iudęi parochias ec-
cleſiarum per prouinciam veſtram, empti-
onis ſiue conductionis, aut etiàm pignoris
titulo, contemptu Dei & fidei Chriſtianæ
inſtitutiõis, detinẽt occupatas: & cùm red-
ditus eiſdem eccleſijs non ſoluantur, hæ ec-
cleſiæ penitùs deperiiſſe iam noſcũtur. Quia
igitur ad ea corrigẽda quæ ſunt diuinę ma-
ieſtati contraria, & à fidei Chriſtianæ inſti-
tutionibus aliena, promptos nos decet &
diligentes exiſtere: fraternitati tuæ &c. qua-
tenùs ſi qui Iudæi ſunt in prouincia veſtra,
qui tali modo parochias detineãt, ipſos ad
eas dimittendas, requiſito priùs & habito
conſenſu chariſſimi in Chriſto filij noſtri
Henrici illuſtris Anglorum regis, arctiùs
compellatis: aut ſi receptas detinuerint, aut
parochias amodò receperint, ipſos cũ om̃i
diſtrictione cogatis, vt eccleſijs quarum eę-
dem parochię ſunt, debitos & collectos red
ditus cum integritate perſoluant, prohiben
tes omnibus Dei fidelibus ſub intermina-
tione anathematis, nè quis Iudæis hominia
vel fidelitates faciat: quoniam contrarium
eſt ſacris canonibus, vt Chriſtiani debeant
Iudæis adſtringi. Si quis verò cõtra inhibi-
tionem noſtram venire præſumpſerit, con-
tradictione & appellatione ceſſante, in eos
excommunicationis ſententiam proferatis.

Idem. *Cap.* 4.

AD hæc cùm ſacris canonibus cautum
ſit, nè Iudæi Chriſtiana mancipia ha-
beant, præſentium tibi authoritate præci-
pimus, quatenùs ſublato appellationis re-
medio, anathematis interminatione iubeas
publicè, nè quis Chriſtianorum alicuius Iu
dæi mancipium efficiatur. Si quis autẽ con-
tra prohibitionem tuam venire pręſumpſe-
rit, *eos ſublato appellationis remedio, ec-
cleſiaſtica cenſura compellas. for. *eum

*DE MONACHIS ET MO-
nialibus ſinè probatione ſuſceptis, item
in probatione poſitis, recedere vo-
lentibus.* *Cap.* 1. Pars 21.

AD audientiam noſtram noueris
peruenisſe, ꝙ Eremitæ de monte
Filiano, quoſdã pueros infra 14.
annũ intantùm ſeduxerint, quòd
quidam illorum, ſuaſionibus eorum aſſen-
ſum præbentes, ad eccleſiam illorum acceſ-
ſerunt. Quos cùm ſtatìm religiõis habitum
induiſſent, vnꝰ prædictorum puerorum T.
nomine, ſtatim pœnitens quòd habitum
ipſum ſuſcepiſſet, id quod fecerat, ſuis pa-
rentibus intimauit: qui ad locũ ipſum, mo-
ra poſtpoſita, accedẽtes, eum exindè extra-
xerũt: & cùm ſtetiſſet ibì nisì p vnam noctẽ,
ꝓut accepimus, pręſati eremitę & quidã alij
eum non permittunt quandam puellam du
cere in vxorem, quam ipſe iurauit in vxorẽ Diſt.28. De
accipere, ac (ſicut dicitur) deſpõſauit. Quo- his
circà diſtrictioni tuæ &c. quatenùs rei veri-
tate diligenter inquiſita & cognita, ſi tibi
conſtiterit, ꝙ pſatus T. ante conſummatio-
nem 14. anni, habitum ipſum ſuſceptum de-
poſuerit, aut ſi poſt 14. annũ habitũ ipſum
ſinè probatione ſuſceperit, & infra triduum
depoſuerit, eum ab impetitione prædicto-
rum eremitarum vel aliorum in hac par-
te, occaſione & excuſatione & appellatio-
ne ceſſante, penitùs abſolutum, & eam quã
iurauit accipere in vxorem, liberè poſſe tra-
ducere, ſi alia rationabilis cauſa non impe-
dit, denuncies.

Idem Herefordẽ episcopo. *Cap.* 2.

SVper eo quod quæſitum erat à nobis
ex parte tua, vtrùm ſacerdotes qui reli-
gionis habitum ſuſceperunt, & antequàm
eſſent vinculo profeſſionis adſtricti, ad pri-
orem ſtatum reuerſi ſunt, permittendi ſint
eccleſias & curam animarum habere: & an Accipe hæc
clerici, ſi monachicũ habitum ante oblatũ de ijs, qui
profeſſionis libellum deferũt, ad ſacros or- religionis
dines ꝓmoueri, & ad gubernationẽ anima- votũ nũcu-
rũ poſſũt aſſumi: ſanctitati tuę taliter reſpõ- parunt.
demꝰ, ꝙ ſi auſteritatẽ religiõis, ad quã *trãſ- *migraſſe
iſſe noſcunt, ſeruare noluerint, ad minorem

religionem tranſire cogendi ſunt, nec amplius in eccleſijs ſecularibus debent aſſumi, oè contra votum quod Domino fecerunt, in animarum ſuarum periculum probentur venire. Veruntamen ſi ante ſuſceptum habitum in probatione poſiti, recedere voluerint, ſecundùm regulam B. Benedicti non videntur prohiberi ad priorem ſtatum redire. Sed illa videtur præcipere, vt in eadem veſte redeant, in qua venerunt.

Nam in laicali veſte p̄bantur.

Cap. 3.

MEminim* nos ex parte tua huiuſmodi quæſtionem audiuiſſe, ſ. vtrùm illi qui ſe ad religionem coram epiſcopo deuouerunt trāſituros, & habitum religionis ſuſcipiont, ſi & poſtmodùm vxores duxerint, cogendi ſunt eas dimittere, & ad eccleſiam, cui ſe contulerant, redire. Super quo vtiquè* dicimus reſpondendo, quòd ſi q̄ſpiam qui ſe religioni deuouit, & habitu ſuſcepto profeſſionem fecit, poſtmodùm ſibi aliquam copulauit, eſt ab ea cogēdus recedere. Verùm ſi habitum non ſuſcepit, nec profeſſionem fecit, ſed votum fecit, & ſe ad religionem tranſiturum promiſit, licèt poſteà matrimonium contraxerit, non eſt cogendus ad eccleſiam tranſire, & matrimonij vota reſcindere. * Item ex concilio Toletano, vt clerici qui ſe fingunt habitu & nomine monachos eſſe*.

*damus reſpōſum, q̄ ſi

Pars 22. *DE SPOLIATIS RESTItuendis vel non.*

Idem Vuigorñ epiſcopo.

Cap. 1.

SOlicitè cures & diligenter, quo tempore H. renunciauit eccleſię: & ſi vobis conſtiterit, ipſum ſpoliatum eſſe cùm eidem eccleſiæ renunciauit: ſi hac vice tantùm renunciauit, aut pluribus vicibus renunciauit p̄ſcriptę eccleſiæ, dummodò ſpoliatus renūciauit, contra eum teſtes alterius partis de iuramento & de renūciatione ſpontaneè facta, nullatenùs admittas: quia non eſt veriſimile, quòd ſpontè iuri ſuo renunciauerit, qui ſpoliatus renunciauit. Sed teſtes H. qui pro ſe intendūt, quòd violenter prædicta eccleſia fuit ſpoliatus, dummodò idonei ſunt, minimè differas accipere.

Spoliatū iuramento renunciantē, reſtituēdū.

*Idem decano Lincol. & abbati de *Riuaus.*

Cap. 2.

ACcepta conqueſtione P. clerici, quòd violenter eccleſia de *Sprotebtur fuiſſet ſpoliatus, diſcretioni tuæ (ſi benè meminimus) dedimus in mandatis, vt ſi per officiales venerabilis patris noſtri Eboraceñ archiepiſcopi, Apoſtolicæ ſedis legati, ex conceſſione ipſius in eadem eccleſia introductus fuiſſet, & indè per violentiam exire coactus, eam ſibi authoritate noſtra reſtitui faciatis. Quibus cognitis, reſpōſum eſt, ſicut nobis dicitur, ab aduerſario, iſta omnia non debere proficere, eò quòd ſpontanea voluntate præſcriptam eccleſiam in præſentia præfati archiepiſcopi abiuràſſet. Quia verò non ſcripſimus idiotis, ſed diſcretis perſonis, & nitimur diſcernere quid ratio dictet: diſcretioni veſtræ iniungimus præſentium authoritate, vt rei veritatem diligenter & ſubtiliter inquiratis, & ſi vobis conſtiterit, quòd præfatus P. nullo metu vel vi coactus, ſed ſpontaneè prælibatam eccleſiam abiurauit, ei (omni contradictione & appellatione remota) ſuper hoc perpetuum ſilentium imponatis.

Idiotæ non diſcretæ perſonæ, peremptorias excoptiones probant.

Idem. Cap. 3.

FRatres * Arcemarenes grauem ad nos contra abbatem ſuum trāſmiſēre querelam, dicentes eum bona illius monaſterij dilapidâſſe, ipſumque inutilem & ſortilegū eſſe. Nuncius verò abbatis in præſentia noſtra conſtitutus, hæc omnia inſtantiùs denegabat, adijciens pręſcriptum abbatem ab adminiſtratione abſque rationabili cauſa deſtitutum. Ideò dilectioni veſtræ &c. quatenùs ad locum in quo faciliùs poſſitis partes præſentes habere, & de cauſa cognoſcere venientes, & quæ hinc & indè propoſita fuerint, audiētes diligētiùs, negociū ipſum, omni gratia & amore poſtpoſito, terminare curetis, ità quòd ſi vobis conſtiterit prædictum abbatem irrationabiliter deſtitutum, ipſum reſtituatis. Si verò deſtitutus non eſt, & eum inueneritis deſtituendum, illum authoritate noſtra deſtituatis, indemnitati eccleſiæ, ſicut meliùs noueritis expedire, conſulentes. Verùm ſi prædicti fratres ipſum canonicè *conuicerunt de obiectis, depoſitionis ſententiam afferatis. Cæterùm ſi præfati fratres, accuſationis libello porrecto, in probatiōe defecerint, abbati canonica purgatione iniuncta, illos debita animaduerſione puniatis.

24 q. 1. Pudenda

*cōuincūt,

Idem Vuigorñ epiſcopo & Helieñ archid.

Cap. 4.

AVdita querela dilecti filij noſtri T. clerici chariſſimi in Chriſto Scottorum regis, quòd H. perſona eccleſiæ de Sandeta, ipſum ſuper eccleſia de Porteñ indebitè moleſtauit, *quam liberam tunc & vacantem ad præſentationem eiuſdem regis prædictus T. adeptus fuerat, licèt idem H. ſpontè iuràſſe dicatur, quòd ſuper eadem eccleſia de Porteñ, præfato T. nullam quæſtionem moueret: venerabili fratri noſtro Londoñ epiſcopo & tibi fili archidiacone dedimus in mādatis, vt rei veritate diligenter inquiſita, ſi vobis conſtaret, quòd prædictus H. alterius eccleſiæ perſonatum haberet, vel iuramento ſpontaneè pręſtito firmauerit, ſe memorato T. ſuper eadem eccleſia decæterò quæſtionem non moturum: ei exindè perpetuum ſilentium, appellatione remota, imponatis, & ab ei' impetitiōe eum dem

*quoniam

dẽ T. abſoluere minimè differatis. Poſtmodùm verò nuncius præfati H. ad præſentiam noſtram accedens, cõſtanti nobis aſſertione propoſuit, quòd per violẽtiam idem H. eadem eccleſia fuerit ſpoliatus: & ideò ad vos literas noſtras impetrauit, vt ſi conſtaret vobis veritate cognita, ipſum H. ſpoliatum eſſe cùm eidem renunciauit eccleſię, contra eum teſtes alterius partis de iuramẽto & de renũciatione ſpõtaneè facta, nullatenùs reciperetis: ſed teſtes potiùs ipſius H. quibus intendebat poſſe probare, quia violenter pręſata eccleſia ſpoliatus fuerit, dũmodò eſſent idonei, nõ differretis recipere, & ſecundùm eorũ depoſitiões & ratiões & allegatiões hincindè ꝓductas, in cauſa ipſa, remoto appellationis obſtaculo, quod iuſtum eſſet, iudicaretis: non obſtantibus literis, ſi quæ aliæ ab alia parte impetratæ eſſent tacita forma, quam expreſſimus in alijs literis ſuper hoc impetratis. Addidimus inſupèr, quòd ſi in cauſa ipſa aliquid eſſet mutatum, poſtquàm nuncius præfati Henrici iter arripuit ad noſtram præſentiam veniendi, totam cauſam ante ingreſſum principalis cauſæ, contradictione & appellatione ceſſante, in eum ſtatum reduceretis, in quo fuiſſe dinoſcitur, cùm nuncius ipſius H. eſt iter ipſum aggreſſus: niſì fortè idem H. cum altera parte ſpontanea voluntate poſſet ſup ipſa eccleſia cõuenire. Nunc autem ex literis prædicti epiſcopi & tuis fili arcbidiacone nobis innotuit, quòd vos priorum literarum tenorẽ ſecuti, partes debita ſolennitate citâſtis, & cùm poſt plures citationes die tãdèm peremptorio conſtituto, de iam dicti H. contumacia legitima probatione vobis pleniùs conſtitiſſet, idoncarum perſonarum teſtimonio cognoſcentes ſæpedictum H. alterius eccleſię perſonatum habere, & ſpontanea voluntate eccleſiam de Porteñ in facie eccleſiæ in perpetuũ abiurâſſe, ei ſuper eadem eccleſia perpetuum ſilentium impoſuiſtis, & ab eius impetitione prænominatum T. penitùs abſoluiſtis. Licèt autem nuncius eiuſdem H. alias literas, ſicut diximus, impetrauit, formam aliam continẽtes, & quòd reuocari deberet, ſi quid immutatũ eſſet in cauſa, poſtquàm idem nuncius iter arripuit ad nos veniendi: quia tamen nõ intelleximus, nec intelligi volum⁹, vt ſi quid per iudices delegatos factũ eſſet, reuocaret in irritum authoritate noſtrarũ literarũ: ſed ſi qd ꝓſumptiõe vel violẽtia immutatũ eſt &c. diſcretioni veſtræ &c. quatenùs ſi ante receptionẽ literarũ noſtrarũ, q̃s nũcius ꝓfati H. ſuper ipſa cauſa ad vos impetrauit, memoratus epiſcopus & tu fili archidiacone ſuper iam dicta eccleſia ſentẽtiam protuliſtis eandem, cõtradictione & appellatione ceſſante, ratam habeatis & firmam: nec eam obtẽtu literarum poſteriorum reuocare tentetis, ità quidem, quòd ſi contra ſententiam ipſam aliquid ſtatuiſtis, id ſublato appellatiõis remedio renocetis, & pręfatum H. contra eandem ſententiam venire nullatenùs permittatis, ſed potiùs ſententiam (contradictione & appellatione poſtpoſita) faciatis authoritate noſtra inuiolabiliter obſeruari. Si verò poſt ſuſceptionẽm ſequentium literarum ſententia lata fuerit, eadem ſententia non obſtante, in cauſa iuxta tenorem literarum ipſarum, appellatione poſtpoſita, procedatis, dummodò pręfatus H. ſpoliatus fuerit, eadem ſententia non obſtante, & per violentiam ſpoliatus, illud præſtiterit ſacramentum.

*Idem * Lexonieñ epiſcopo. Pars capituli, In literis. ſuprà de poteſtate iudicum.*

Cap. 5.

SVper illa quæſtione videlicet, cùm quis dicit ſe de poſſeſſione violenter eſſe eiectum, & aduerſarius dicit eum non fuiſſe canonicè inſtitutum, huiuſmodi tibi damus reſponſum: Prius de violẽta eiectiõe, quàm de canonica inſtitutiõe agi debet: quia prædo etiàm eſt ſecundùm rigorem iuris reſtituendus.

Quid ſi laicus à poſſeſſione eccleſiæ eſſet eiectus, quã ei nulla ratiõe poſſidere liceret?

Idem eidem in eadem.

Cap. 6.

ITem cùm aliquis dicit ſe de poſſeſſione ciectum, vel aduerſarium clàm poſſeſſionem intrâſſe, & aduerſarius ei crimen obijciat, vt eum ratione criminis à ſua intentione repellat: non occurrit nobis, quòd illius obiectio debeat admitti vel executio principalis cauſæ propter hoc retardari: quoniam criminaliter aduersùs eum agere non poteſt, cùm ipſum conſtet eius inimicum exiſtere.

Idem Vuigorñ epiſcopo. *Cap.* 7.

ABbas S. *Eadmundi, à quo R. lator præſentium patrimoniũ ſuum tenere dinoſcitur, milites ſuos & burgenſes ad domum prædicti R. miſit, qui eum à domo & vniuerſa poſſeſſione ſua expellerent, niſì eccleſiã ſuam penitùs abiuraret. Quod cùm idem R. tali modo coactus feciſſet, abbas prædictam eccleſiam alij conceſſit. Vndè, quia quæ metu & vi facta fuerunt, de ratione iuris & ordine in irritum debent reuocari: fraternitati tuæ &c. quatenùs prædicto R. ſi ità conſtiterit, omnia cum integritate reſtituas.

Idem Cant. archiepiſcopo & Vuigorñ epiſcopo. *Cap.* 8.

PRæcipimus vt N. reſtitui faciatis eccleſiam, non obſtante quantùm ad reſtitutionem, ſi poſt eiectiõem ei obijcitur, quòd filius illius fuit perſonæ, qui in eadem eccleſia proximò miniſtrauit, vel quòd ab eo annuam penſionem acceperit.

Idem Vuigorñ epiſcopo, & abbati de S. Albano. *Cap.* 9.

QVia Vu. qui violẽter dicebatur eccleſiam de N. ingreſſus, defunctus eſt, vt accepimus: & Nigellus in eadem eccleſia intruſus, volumus & præcipimus, vt ſecũdùm formam literarum inter ipſum & Patricium iudicetur ratione mediante, ſicut inter eundem & præſatum Vu. ſi viueret, iudicaretur.

PARS 23.

DE IVRAMENTO CALVMNIÆ.

Item Honorius 2. omnibus epis orientalibus. *Cap.* 1.

INhærentes veſtigijs prædeceſſorũ noſtrorum, dicẽtium grauiores per ſummum Pont. terminari debere quæſtiones, noſtrorum fratrum conſilio diligenter inquiſito, huius cauſæ ſpeciem irrefragabiliter Deo opitulante terminãtes decidimus. Legibus itaque cautum eſſe comperimus, vt nullus clericus iurare pręſumat, alibì verò reperitur ſcriptum, vt om̃es principales perſonæ in primo litis exordio iuſiurandum de calumnia ſubeant. Nonnullis legiſperitis & alijs ſapientibus venit in dubium, vtrùm clericus iuſiurãdum pręſtare debeat, an alij perſonę liceat hoc officium delegare. * Quia enim illud conſtitutionis edictum, vt iurare clerici prohibeantur, à Marco Auguſto Cõſtantino pręfecto prætorio de Cõſtantinopolitanis clericis conſtitutũ promulgatum fuiſſet, idcircò ad alios pertinere nõ creditur. Vt ergò dubietas iſta penitùs auferatur ab omnibus ſecundùm deciſionem etiàm filij noſtri H. quondàm Imperatoris, anno ſui imperij (vt accepimus) factam tertio: nos eius, inquam, interpretationem corroboramus, & D. Marci conſtitutionem ità interpretari debere decernimus, vt ad omnium eccleſiarum clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cùm Imperator Iuſtinianus decreuerit, vt canones patrum, vim legum habere oporteat, & in nonnullis canonibus reperiatur, vt iurare clerici om̃inò nõ audeant: dignum eſt vt totus clericalis ordo à præſtando iuramento immunis eſſe proculdubiò cenſeatur. Prætereà ſtatuti * principalis tenor penès nos talis eſſe dinoſcitur: Nos itaque vtriuſque legis diuinæ & humanæ intentione ſeruata, decernimus, & imperiali authoritate * irrefragabiliter diffinimus, vt non epiſcopus, non presbyter, non cuiuſlibet ordinis clericus, non abbas, non monachus, non ſanctimonialis, in quacunque cauſa vel controuerſia, ſiue criminali ſiue ciuili, iuſiurandum compellatur qualibet ratione ſubire: ſed alijs defenſoribus idoneis, ſi expedire eccleſiæ ſuæ nouerint, huiuſmodi officium liceat delegare: verùm cum hac moderatione, vt epiſcopus inconſulto Ro. Pontifice, vel qlibet clericus inconſulto prælato ſuo, minimè iurare audeat. Omnibus antẽ epis, ac generaliter cunctis ſacerdotibus, ac vniuerſo clero ità cuſtodiri debere mãdamus, vt ſi qs in hanc conſtitutionẽ cõmiſerit, veniã ſibi deincèps nouerit denegari. Non ſumẽtes exemplũ ſiue formã à nobis, q aliter in cauſa fratrũ & coẽporum noſtrorũ * Areannæ & Senonẽſis eccleſiæ nup fecim⁹, qm̃ eorum volũtati & poſtulationi annuimus.

* Quum

* principis

* irretractabiliter

*Item Eugenius 3. Cardioni Romanæ Eccleſiæ ſubdiacono, & * magiſtro Omnibono.* *Cap.* 2.

* Magno

LIteras benignitatis tuæ, benignè accepimus, in quibus vtrùm in cauſa, quæ vertitur inter venerabilem fratrẽ noſtrũ G. Bononieñ epum, & dilectũ filiũ noſtrũ Paduarium abbatẽ, ſub veſtro examine iuſiurandũ de calũnia pſtari cõueniat, requiſiſti. Sanè Ro. eccleſia, in qbus cauſis de decimis eccleſiarũ & rebus ſpiritualib⁹ tantùm agiẽ, iuramentũ calumniæ nec dare, nec recipere cõſueuit. Et quidem huiuſmodi cauſæ non ex legũ diſtrictione, ſed canonũ ęquitate finẽ debitũ ſortiunẽ. Canones aũt iuramentũ calũnię nulli prorsùs indicũt. Vndè de iuramento calumniæ præſtando cõtentione dimiſſa, ad vlteriora fraternitas tua procedat.

Idem. *Cap.* 3.

IN pertractãdis cauſis iuramentum de calumnia nõ paſsim exhiberi præcipimus: ſed cùm fieri ſinimus, & cauſæ & principalium perſonarum qualitate diligẽter inſpecta, quãdoquè per principales perſonas, quandoquè per œconomos ſibi indultos, qui cauſam omninò non neſciunt, in anima principalium perſonarum præſtari iubemus.

Idem R. Marabeñ & Anemenſi epiſcopis. *Cap.* 4.

IMperatorum ſecularium leges, & eccleſiaſticæ patrum conſtitutiones, viros religioſos in omnipotentis DEI ſeruitio protegunt & defendunt, & nullam eis moleſtiam vel turbationem, quæ ſacro ordini contradicat, irrogari permittunt. Accepim⁹ autem quòd quidam cauſidici de terra veſtra, occaſione decidendarum litium, quæ aliquandò ſolẽt emergere, ab abbate & fratribus Franciæuallis iuramentum de calumnia, ſicut ab alijs hominibus, exigebant: quod quidem inter fratres einſdem ordinis inuſitatum eſt: & nos ad id faciendum nos cogere non poſſumus, nec debemus. Sed nè aliena iura alieni hac occaſione videantur detinere illicitè, & ipſi à cauſa ſua decidant, ſi ex parte ipſorum prædictum iuramentum, cùm res poſtulauerit, non fuerit præſtitum: eis præcipimus, vt in ſuo monaſterio, ſicut Imperiales conſtitutiones conſentiũt, œconomũ ſtatuant, q pro eis petere & ex-

& excipere,atque iuramẽtum de calumnia, cùm neceſſè fuerit,valeat exhibere.

Idem Lucius 3. epiſcopo Elieñ & S. archidiacono Norvuiceñ.

Cap. 5.

PEruenit ad nos de tranſmiſſa nobis cõqueſtiõe R. clerici de S. Albano, quòd cum ipſe pro Ph. & pro Helia clericis de Lund, ad eorum inſtantiam pro altero illorum, Helia videlicet, in ſex, pro altero in 7. marcis argẽti fideiuſſiſſet mercatoribus Bononię,& ei vnus fidę,ſicut & alter iuramento promiſerat: præſcriptam pecuniam non ſoluentibus, coactus eſt prædictis creditoribus pro ipſis, ſicut inter eos conuenerat, prædictam pecuniam exhibere.& infrà: Cæterùm quia nouis morbis noua conuenit antidota ꝑparari, volumus & mandamus, vt ad veritatem eliciẽdam, appellatione remota, præſtari faciatis ab vtraque parte iuramentum calumniæ.

Idem Cant. archiepiſcopo.

Cap. 6.

COnſtitutus in præſentia noſtra M. Stephanus ſua nobis aſſertione monſtrauit, quòd Ma. P. de Bleis, cancellario tuo tempote Laterani concilij ad preces ipſius in 15. marcas ſterlingorum legalium & communium interceſſerit. & infrà: Quia verò contra diuerſa exprimenta morborum, varia nos cõuenit medicamina inuenire, præſentium tibi ſignificatione iniungimus, vt ſi præfatus P. debitum vel aſſertiones denegauerit,conſuetudine quæ legi cõtraria eſt, non obſtante, ſacramentum calumniæ ſubire cogatur.

Pars 24. *DE EXCESSIBVS EPISCOporum contra ſuos archidiaconos, & archidiaconorum contra ſuos epiſcopos.*

Item Alexand. 3. Londoñ epiſcopo.

Cap. 1.

AD aures noſtras noueris perueniſſe, quòd quidam archidiaconi tui, te inconſulto, contra conſuetudinem eccleſiæ ſibi cõmiſſæ, perſonas in eccleſijs inſtituerunt, & ſic in eccleſijs vel eorum portionibus nunc filios, nunc alias perſonas & vicarios inſtituere non verentur. Volentes itaque pro officij noſtri debito in irritum deducere, quod contra iuris ordinem attentatur, authoritate Apoſtolica tibi duximus iniungendum, vt ſi ijdem archidiaconi poſt prohibitiõem tuam ipſis indè factã, inſtituerint ſinè mandato & authoritate veſtrã aliquos in eccleſijs, in quibus patres eorum miniſtràſſe noſcũtur, aut perſonas alias vel vicarios, cùm id ſit canonicæ ſanctioni contrarium, liberum tibi ſit, nullius contradictione vel appellatione obſtãte, inſtitutiones huiuſmodi penitùs irritare, & taliter inſtitutos remouere ab eccleſijs.

Idem Elieñ archid. *Cap.* 2.

CVm ſatis ſit abſurdum,& à ſanctorum patrum inſtitutionibus alienum, vt archidiaconꝰ authoritate propria debeat cuilibet cauſam animarum committere:: ægrè nimis ferimus, quòd tu ſinè mandato epiſcopi tui perſonis animarum curam committis. Quoniam igitur obtẽtu alicuius cõſuetudinis nõ debes ſanctorum patrum inſtitutiones tranſgredi, & quod ad tuum nõ ſpectat officium, vendicare: ideò mandamꝰ, vt nemini decæterò ſinè mandato & licentia epiſcopi tui, curam animarum committere præſumas.

Idem Exonieñ epiſcopo. *Cap.* 3.

AD aures noſtras peruenit, quòd quidam archidiaconi tui ſe in eccleſias, quæ in ſuis archidiaconatibꝰ vacant, authoritatę propria non verentur intrudere,& ſic ipſas eccleſias detinere non erubeſcũt. Nos attendentes abſonum eſſe,atque omni rationi contrarium præſumptionis exceſſum, nec volentes Incorrectum relinqui: fraternitati tuæ &c. quatenùs ſi qui archidiaconi ſint in epiſcopatu tuo, qui tali modo eccleſias occupent, & occupatas detineant, ipſos ad eas dimittendas, omi occaſione & appellatione ceſſante, eccleſiaſtica diſtrictiõe cõpellas,& eaſdem eccleſias perſonis idoneis & honeſtis ordines,& pręfatos archidiaconos pro tanta ꝑſumptione, debita animaduerſione punire curetis.

Idem Cant. archiepiſcopo.

Cap. 4.

AD hæc quoniam prædictꝰ epiſcopus, ſicut accepimus, plures eccleſias & ꝑcipue eccleſiam de Nortuñ, à conſuetudine & obſequio archidiaconorum liberas conſtituit & immunes, & in hac parte redditus eorum diminuit & attenuauit: nihilominùs præſentium ſignificatione iniungimus, vt ſi res ità ſe habet, factũ epiſcopi hoc, appellatione remota, corrigas & emendes: & ità prouideas, vt præfato archidiacono G. cõſuetudines, quas presbyteri in eccleſijs ſui archidiaconatꝰ debẽt, plenariè cõferuent, & illi debitã reuerentiã exhibeãt & honorẽ.

Idem Burdegaleñ arch.

Cap. 5.

PRæterea de archidiacono G. ∗ q in tua & in Toletana eccleſia archidiaconus ſit conſtitutus, ∗in vtraque eccleſia regulariter profeſſus, collectis illis quæ in archidiaconatu tuæ eccleſiæ colligere poteſt, præter conſcientiam tuam Toloſanam eccleſiam ingreditur,& ibi per annum vel eo amplius moratur: prudentiæ tuę ſignificamus, vt eum decæterò altero, quem maluerit, archidiaconatu, ſi res ità ſe habet,,appellatione remota, facias eſſe contentum. for. ∗ q cùm in for. ∗ & in

QVI-

PARS 25.

QVIBVS, ET QVANDO, ET IN quam ætatem conſeratur eccleſiaſticum beneficium, & ad quem ſpectet eccleſiarum reparatio.

Alexander tertius Cantuarienſi archiepiſcopo.

Cap. 1.

EX ratione commiſſę tibi dignitatis, & cõſideratione legationis ad vniuerſas eccleſias, aciem tuæ ſolicitudinis debes extẽdere: & quæ enormiter ſeu cõtra iuſtitiam fiunt, paſtorali cura corrigere & emẽdare: quatenùs de commiſſis ouibus in patrisfamiliàs pręſentia rationem reddere valeas, & tibi pro labore &
Matth.25.b ſolicitudine merces copioſa cumuletur in cælis. Accepimus autem quòd Couentreñ epiſcopus, non attẽdens quid ſacrorum canonum ſtatuta decernant, nec modeſtiam pontificalem cõſeruans: pueris qui ſunt infra decennium conſtituti, in archidiaconatu dilecti filij noſtri R. archidiaconi Couentrẽſis, eccleſias plures cõceſſit, quæ non per clericos, ſed ꝑ laicos diſpenſantur & diſponuntur. Vndè quoniam hoc eccleſiaſticæ vtilitati eſt inimicum & rationi contrarium, & non debet eatenùs tolerari: fraternitati tuæ &c. quatenùs ſi res ità ſe habet, ꝓdictum epiſcopum ſuper his dura increpatione corrigas & caſtiges, & clericis ſeu mi-
*administrationem niſtris idoneis *cuſtodiã præſcriptarum eccleſiarum, donèc prædicti pueri ad congruam perueniant ætatem, omni occaſione & appellatione ceſſante, laicis amotis, committas: & eidem epiſcopo arctiùs prohibeas, nè decæterò eccleſias niſi perſonis quæ ætatem & ſcientiam habeant, regendas concedat. Quod ſi ſecùs fecerit, ei debitam pœnitentiam infligas, & inſtitutionem & conceſſionem ipſius, omninò viribus carere decernas.

Idem Cant. archiepiſcopo & eius ſuffraganeis.

Cap. 2.

INdecorum eſt admodùm & abſurdum, vt hi debeant eccleſias regere, qui ſemetipſos regere non nouerũt, cùm ad regimen eccleſiarum tales perſonæ ſint admittendæ, quæ diſcretione præmineant, & morum fulgeant honeſtate. Nolentes itaque ſuſtinere, vt ad preces vel ad inſtantiam aliquorum, ſicut frequenter ſolet in veſtris partibus fieri, paruulis regimen committatur eccleſiarũ: fraternitati veſtræ &c. quatenùs nemini infra 14. annum conſtituto, perſonatum alicuius eccleſiæ aliquorum gratia vel obtentu cõcedere præſumatis: ſcituri pro certo, quòd ſi ꝓcepto noſtro in hac parte contraire præſumpſeritis, quod indè feceritis, authoritate Dei penitùs irritabimus, & inobedientiam veſtram grauiter puniemus.

Idem Decano & capitulo Sareſbirien.

Cap. 3.

CVm Hugo Bunet in noſtra eſſet conſtitutus præſentia &c. & infrà: Nos diligentiùs attẽdentes quòd pater ſuus, ſicut vterque recognouit, eam habuerit priùs, quia pernicioſum eſt exemplo, vt in eandem quaſi iure hæreditario ei ſuccederet: conſiderantes etiàm, quòd cùm ei præbenda concedi debuit, illius ætatis erat, quòd curam animarum gerere nõ potuit: memoratum epiſcopum, vos etiàm & eccleſiã veſtram ab ipſius impetitione abſoluimus, & ei ꝑpetuum exindè imponimus ſilentium.

Idem. Cap. 4.

A Nobis tua diſcretio requiſiuit, vtrùm is cui ante 15. annum ætatis ſuæ nondùm concilio quod nupèr Laterani fecimus, celebrato, eccleſiæ magiſterium conceſſum fuit, occaſione decreti, quo in concilio eodem clericis minoris ętatis conferri eccleſias prohibuimus, poſſit eccleſia ſpoliari, quã ante concilium obtinuerat, præſertim cùm ipſa cõceſſio fuerit ab ipſo diœceſiano epi- Di.31. Ante triennium.
ſcopo poſt cõcilium approbata. Super quo cõſultationi tuæ taliter reſpõdemus, quòd niſi alia cauſa rationabiliter obſtet, occaſione minoris ætatis aut decreti, quod in cõcilio promulgauimus, nolumus eum à percepto antè beneficio remoueri.

*Idem * Lexonienſi epiſcopo.*

Cap. 5.

PRæterea licèt aliquis ad perſonatũ parochialis eccleſiæ non debeat, niſi ſubdiaconus ad minùs, admitti vel recipi, diſpenſatiuè tamen in minoribus ordinibus conſtituti, conſueuerunt admitti: dummodò tales ſint, qui infra breue tempus ſubdiaconatum vel diaconatũ recipere poſſint.

DE DEPOSITIONE CLERICOrum, & de diſpenſatione circa eoſdem facta. Pars 26.

Cap. 1.

EX literarum tuarum tenore perpendimus, quòd quidam longa ægritudine confectus, cepit conſilium à ſortilegis mulieribus, quòd ſi ſanari vellet, ſe ꝑmitteret iterùm baptizari. Qui inſano credens conſilio, vt ſanaretur, iniuriam fecit per iterationem ſacramento. Adſtitit autem huic ſacrilegio adoleſcens bonæ (vt videtur) indolis acolytus, frater carnalis illius, in quo baptiſmus aſſeritur iteratus, & miniſterium exhibuit in reſpondendo presbytero baptizanti, & cooperator extitit rei nefandæ. Quia ergò nos tua duxit prudentia conſulendos, qualiter puniri debeat vel purgari acolytus, quem minor ętas & intẽtio fraternę ſalutis corporeæ aliquãtulùm excuſare videt: dilectioni tuę pręſentibus literis reſpõdemus, ꝙ quãuis non multùm videat proptereà plectendus, ad ſuperiores

periores tamē ordines promoueri, ſi publicum eſt quod proponitur, non valebit, niſi ad religionem tranſire voluerit, vt fauore illius religionis circa eum debeat diſpenſari. Si verò occultum eſt, promoueri poterit, & exceſſum ſuum dignis pœnitētiæ fructibus expiare.

Idem abbati & fratribus trium fontium. Cap. 2.

**fraternitas for. + qui* CONſuluit nos tua *deuotio ſup quodam confratre veſtro, † cùm eſſet in ſeculo, & quinq; ſolidos ꝓ ordinatiōe ſua dediſſet, ſtatìm poſtquàm delicti quantitatem cognouit, pœnitentia ductus, religioni ſe contulit. Nos igitur quæſtioni veſtræ ſatisfacere cupientes, vobis præſentibus literis ſignificamus, quòd ordine ſuſcepto carere meruit, nec ad ſuperiores promoueri poteſt. Veruntamen in ordinibus quos priùs ſuſcepit, Domino poterit deſeruire.

Idem Vuigorn̄ & Noruuicen̄ epiſcopis. Cap. 3.

DE ſacerdote qui literas noſtras falſauit, quas tibi miſimus, diſcretioni veſtræ &c. vt ſi inueniri poterit, omni officio *Diſt. 19. In memoriam* ſacerdotis & beneficio eccleſiaſtico perpetuò priuatum, in aliquod monaſterium diſtrictæ religionis detrudas: vt ibì tanti faci- *Diſt. 50. Si quis epiſc.* nōris pœnas luens, ſe taliter defleat cōmiſiſſe, & alij per hoc à ſimilibus valeāt deterreri. Quòd ſi aliquos de conſimilibus compræhendere poteris, ipſos arctiſſimæ cuſtodiæ, ſublato appellationis remedio, retrudas, donèc indè Apoſtolicum ſuſceperitis mandatum.

Idem Salernitano archiepiſcopo. Pars capituli, Licèt præter. Cap. 4.

Cōfeſſionē corā ſeculari iudice ſacti, clerico non præiudicare. AT ſi clerici coram iudice ſeculari cōuicti fuerint vel confeſſi de crimine, non propter hoc ab epiſcopo ſuo aliqua ſentētia ſunt condemnādi. Sicut enim ſententia à non ſuo iudice lata, non tenet: ità nec confeſſio coram ipſo facta. Si verò coram epiſcopo de crimine in iure ſunt confeſſi, ſeu legitima probatione cōuicti, dummodò ſunt talia crimina, propter quæ ſuſpendi debeant vel deponi, non immeritò ſunt à ſuis ordinibus deponendi, & ab alta- *Circa clericos adulteros epiſcopum poſſe diſpenſare.* ris miniſterio perpetuò remouendi. De adulterijs & alijs criminibus quę minora ſunt, poteſt epiſcopus cum ſuis clericis poſt peractam pœnitentiam diſpenſare, vt in ſuis ordinibus deſeruiant: ſed non debet quemlibet depoſitum pro ſuis exceſſibus iudici tradere ſeculari: quia ſuo functus officio, nō debet eum duplici contritiōe cōterere.

Item eidem in eadem epiſtola. Cap. 5.

POrrò ſi clericus alicui ſpontè duellum obtulerit, vel ſi oblatum ſuſceperit, & victus fuerit ſiue victor, de rigore iuris meritò eſt deponendus. Sed quantumcunquè eius grauis in hac parte & enormis ſit exceſſus, euadere poteſt depoſitionis ſententiam, ſi cum ipſo ſuus epiſcopus miſericorditer duxerit diſpenſandum: dummodò ex illo duello homicidiū vel diminutio membrorum non ſit ſubſecuta.

Idem eidem in eadem epiſtola. Cap. 6.

DE presbytero autem Campaniæ, qui ſpontè duellum obtulit, & oblatum ſuſcepit, & in eo partem digiti amiſit, ſicut olìm, ità & nunc prudentiæ tuæ reſpondemus, quòd cùm ipſe, ſicut & nos vidimus, non perdidit tantum ex digito, quin ipſe ſinè ſcandalo poſſit ſolennia celebrare: ſatìs potes cum ipſo poſt peractam pœnitentiam miſericorditer agere, & permittere ipſum in ſuo ordine miniſtrare, licèt eius exceſſus grauis ſit.

Idem eidem in eadem epiſtola. Cap. 7.

PResbyterum autem alium, qui quendā *24. q. 4. Qui peccat.* puerum intuitu diſciplinæ percuſſit in capite, & vulnerauit, cùm poſt paucos dies expirâſſet, ſicut aſſeris, ab omni altaris miniſterio debes perpetuò remouere, eumq; ab officio ſacerdotali deponere, ſi ex ipſa percuſſione interiērit, vel aliam infirmitatē incurrerit, de qua noſcitur expirâſſe.

Idem. Cap. 8.

QVanuìs ſit graue nimis, & diuina dignum animaduerſione habeatur, laici quidam, quod ſacerdotum eſt, in eccleſiaſticis rebus vſurpant: maiorem tamē metuent formidinem ac dolorem, qui fomitē ſui erroris in ipſo clero dicuntur aliquotiès inuenire, dum quoſdam fratrum & coëpiſcoporum noſtrorum, aliorumq; prælatorū eccleſiæ decimas eis & eccleſiarum diſpoſitiones indulgent, & in deuia mortis eos impellunt, qui prædicatione eorum ad viā vitę fuerant reuocandi, de quibus dixit Dominus per Prophetā: Peccata populi mei com- *Oſeæ 4. b* edunt, & ad iniquitatem prouocant animas eorum. Vndè ſtatuimus, vt ſi quis alicui laico in ſeculo remanenti, eccleſiam vel decimas conceſſerit, à ſtatu ſuo tanquàm arbor, *Lucæ 13.* quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur, & donèc emendet, ruinæ ſuæ iaceat dolore proſtratus.

Idem G. Liuonenſi epiſcopo. Cap. 9.

VEniens ad nos P. lator præſentium, nobis expoſuit, quòd antiqui hoſtis ſuggerente verſutia, furtiuè diaconatûs ordinem ſuſcepit. Vndè tibi duximus reſpondendum, ſi fortè non fuerit à te, vel ab aliquo archidiaconorum vel prælatorum tuorum ſub interminatione anathematis prohibitus, tu ipſe in promotione ipſius ad officium ſacerdotale, condigna ſatisfactione, niſi aliqua impediant, impoſita, pro tuo arbitrio diſpenſes. Si verò interminatio anathematis ſuper hoc facta eſt, commoneas eum, ſicut nos fecimus, vt in aliquo mo-naſte-

naſterio ſeu canonia habitum ſuſcipiat regularem: cui iuxta admonitionem tuam, ex quo in habitu illo fuerit aliquanto tempore laudabiliter conuerſatus, poteris miſericorditer prouidere: Alioquin nulla ratione concedimus eum ad ſacerdotalem ordinẽ promoueri.

Idem eidem. *Cap.* 10.

CLerici autem ſi qui à ſuis, aut etiàm de mandato Rom. pôtificis, ab alienis epiſcopis interdicti vel excommunicati, ante abſolutionem diuina officia celebrauerint, niſi ad commonitionem *veſtram ſinè dilatione redierint, perpetuò depoſitionis ſententiam pro auſu tantæ temeritatis incurrant.

*noſtram

Idem Lucenſi epiſcopo & eius capitulo. *Cap.* 11.

PRæſentium lator in quodam conflictu aſſerit ſe fuiſſe, pro parte tamen illorum qui violentiam repellebant, in quo lapides ipſe proiecit, ſed aliquem non percuſſit: quem nos, quia per alios illic aliqui dicuntur occiſi, à celebratione Miſſarum præcipimus abſtinere. Mandamus itaque vobis, vt ſi res ità ſe habuerit, & alia cauſa nõ impedit, decurſo huius temporis ſpatio, ad ſuū eum executionem officij admittatis.

*Idem * Archiepiſcopo * Cuſentino.* *Cap.* 12.

COntinebatur in literis, quas tua nobis deuotio deſtinauit, quòd diaconus pſentium lator, & quidam clerici qui rogati ad vineas eccleſiæ putandas perrexerint: & cùm circa veſperas opere conſummato redierint, leuandi laboris gratia quendam ludum imitati ſunt viatorum, proijciẽtes baculos ſuos in longinquum. ſtudebant enim in directum iacere, & alter alterius ſuſtẽ ferire. Huius autem ludi, ſicut aſſerunt, talis conditio eſt, vt qui alterius baculum percuteret, quaſi victo eo cuius baculus percuſſus eſſet, vteretur pro equo. Sed præfati clerici equitandi licentia non vtentes, ſola iactatione contenti ſunt: vt dum ad baculos ſuos alacriùs concurrerent, laborem itineris non ſentirent. Quidam autem laicus, ſicut prædictus diaconus aſſerit, dum baculum prædicti diaconi percuſſiſſet, incautè in eũ equitaturus inſilijt, & ſic à falce ipſius diaconi, qua erat accinctus, mortale vuln* accepit, de quo poſt dies octo expirauit. Indè eſt quòd commonemus fraternitatem tuam atque mandamus, quatenùs eundem diaconum ſinè licentia ſummi pontificia ad ſuperiorem gradum aſcendere, vel in diaconatûs officio nullo vnquàm tempore miniſtrare permittas, ſed cum diſpenſatione in ſubdiaconatùs officio miniſtrare patiaris.

Idem Exonienſi epiſcopo. *Cap.* 13.

Pars capituli, Tanta eſt vis.

PResbyterum etiàm iſtum in homicidij crimine lapſum, annis duodecim graui pœnitentia afflictum, ſi ità eſt, tibi reamittimus abſolutum in Dei nomine, ſuoque reſtitutum ſacerdotio, non tam conſiderantes ſpatium & menſuram temporis, quàm pœnam doloris. Nè tamen cuilibet imprudenti videatur iniquum, eum ſacris altaribus reſtitutũ, diſcat hoc à ſanctis patribus confirmatum. Vndè Calixtus papa: Errant, qui putant, poſt dignam pœnitentiam, ſacerdotem lapſum non poſſe reparari, & miniſtrare poſſe, ſi à malis abſtineat.

Idem. *Cap.* 14.

LAtor præſentium nobis viua voce propoſuit, quòd cùm quadam die caſu cum quodam clerico luderet, contigit quòd ille proiecit illum ad terram, & cultellus quẽ ad latus habebat, in alterum incidit, & fortuitò vulneratus occubuit. Eundem igitur ad vos duximus remittendum, diſcretioni veſtræ mandantes, quòd rei veritate comperta, ſi ità res ſe habuit, & alia iuſta cauſa non impedit, prædictum D. permittatis liberè ad ſacros ordines promoueri.

Idem Eugenius papa primus Sarenſi epiſcopo. *Cap.* 15.

PResbyterum, cuius duos digitos cum medietate palmę à prędone abſciſſos eſſe ſignificâſti, Miſſam celebrare non pmittimus: quia nõ ſecurè propter debilitatem, nec ſinè ſcandalo propter membri deformitatem id fieri poſſe confidimus. Ipſum autem cæteris officijs ſacerdotalibus fungi minimè prohibemus.

Idem eidem in eadem epiſtola. *Cap.* 16.

PRætereà clerici, qui relicto ordine ſuo & habitu, lapſi in apoſtaſia tanquàm laici verſantur, ſi in criminibus depræhenſi teneantur, per cenſuram eccleſiaſticam non præcipimus liberari. Tales enim inter apoſtatas numerandos, ſanctorum patrum ſtatuta declarant.

Item eidem in eadem epiſtola. *Cap.* 17.

SAcerdotibus autem & clericis tuis denũcies publicè, nè miniſtri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores exiſtant. Quòd ſi poſtmodùm præſumpſerint, & occaſione ipſius adminiſtrationis, propter propriam cauſam à laicis capiantur, indignum eſt eis ab Eccleſia ſubueniri, per quos conſtat in Eccleſia ſcandalũ generari.

* *Idem Toloſano epiſcopo.* *Cap.* 18. *Idem Andreã epiſc.

REquiſiuit à nobis fraternitas tua, vtrũ clerici qui poſt renunciationem factam, à prædeceſſore tuo ordines ſuſceperunt, in ipſis debeant remanere, an ad maiores debeant de iure canonum promoueri. Nos igitur, quia de veritate nobis non conſtat, non poſſumus tibi ſuper hoc breuiter

Pars capituli, Côſuluit.

uiter reſponderę. Nam diſtinguitur, vtrùm renuncians, loco ſimul & dignitati renunciet. Nam vbì loco tantùm renunciat, ordines ſicut anteà, niſi à ſummo pontifice vel eius legato ꝓhibitus fuerit, rogatus ab alio epiſcopo, poterit de ratione conferre. Cùm autem loco pontificali ſimul cedit & ordini, ibì diſtinguendũ putamus, vtrùm ſacros contulerit, an minores. Si enim à tali ordines vſque ad ſubdiaconatum quis receperit, quia & huiuſmodi ordines quandoquè à non epiſcopis conferuntur, & in illis deſeruire poterit, & ad maiores, ſi idoneus fuerit, ordinari. Sanè ſi ab eodem, facta renũciatione, ſacros ordines quis ſcienter receperit, quia indignum ſe fecit, executionem officij non habebit: vbì autem non ſcienter, ibì poterit, niſi craſſa & ſupina fuerit ignorantia, diſcretus pontifex diſpenſare.

Idem Turonenſi archiepiſcopo.

Cap. 19.

CONſuluit nos tua fraternitas, vtrùm liceat tibi ſpurios & ſeruos ordinare. Super quo tibi aliter reſpondemus, quòd neq; ſpurios, neque ſeruos ordinare debes. Et ſi memor eſſes, in conſecratione tibi dictum eſt: Vide nè quemlibet ſeruilis conditionis ad ordines promouere præſumas.

*Idem Cenomanenſi epiſcopo. Cap.*20.

TVa nos duxit fraternitas conſulendos, quid agendum ſit de clericis, qui in remotis regionibus ordinati, literas eorũ ꝓponunt, à quibus ſit manus impoſita, cùm incertum eſt, vtrùm eorum ſint ſigilla, quæ præſentant. Tuæ ergò conſultationi præſentium ſignificatione indulgemus, *tutũ eſſe, vt in his ſtatuta patrum veterum obſeruentur, quàm nouum quid ſtatuatur. ſtatutum eſt enim de tranſmarinis, vt ad minùs teſtimonio quinq; epiſcoporum ſuper ordinatione ſua muniatur. Quòd in alijs qui ſimiliter ſunt incogniti, credimus obſeruãdum, ità tamen, vt in ſuſpenſione *aliquo tempore habeantur, in quo videntes pleniùs de ipſorum actibus inſtituantur. Sed de inferioribus ordinibus oportuit inquiri, quia poſſet contingere, vt aliquibus pretermiſſis, ſaltum feciſſent. His autem peractis, ſi digni inuẽti fuerint, circa eos poterit diſpenſari.

for. *tutius

*annuo

Cap. 21.

DE diacono veſtro, qui in ſancto ſabbato quendam alium diaconum vulnerauit, & mulierem vxoris nomine accepit, hoc tuæ prudentiæ duximus reſpondendum: ꝙ ſi contrito & humiliato corde & animo ad Eccleſiam redire voluerit, dimiſſa illa, quam in vxorem accepit, cùm nõ poſſit, ſicut noſti, matrimonium contrahere, ipſum debes recipere, & à ſentẽtia excõmunicationis, quam pro violenta manuum iniectione noſcitur incurriſſe, *& iniuncta

for. *abſoluere, &

ſibi pœnitentia de vtroque exceſſu, poſt peractam pœnitentiam poteris ei diaconatûs officium reddere, & etiàm diſpenſatiuè, ſi perfectæ vitæ & conuerſationis fuerit, in presbyterum ordinare. Subdiaconũ autem, ſiue homines interfecit, ſiue non, nõ poſſe matrimonium contrahere, ſacrorum canonum cenſura demonſtrat. Parochianos autem tuos, ad ſoluendas decimas eccleſijs, quibus eas debent, eccleſiaſtica debes ſeueritate compellere, quòd cùm decimæ nõ ab homine, ſed ab ipſo Deo ſint inſtitutę, quaſi debitum exigi poſſunt.

Exod. 22. d
Leuit. 27. d
Num. 18. c d
Deut. 12. a
14. e 26. b

Item Lucius tertius Turonẽ archiepiſcopo.

Cap. 22.

AD aures noſtras, te ſignificante, peruenit, quòd religioſi quidam zelum Dei habentes, ad ſuperiores deſiderant ordines promoueri, putãtes maius præmium cumulandum, quo in maiori gradu poſiti, ſublimius officium fuerint executi: ſed ꝓlati eorum deſiderijs contradicunt. Ideoque tua duxit fraternitas requirendũ, an in inferioribus ordinibus cõſtituti, iuxta beneplacitum prælatorum ſuorum, quibus promotio diſplicet, à ſuperioribus debeant abſtinere, an valeant, prælatis ſuis renitentibꝰ, promoueri. Tuæ ergò quæſtioni reſpondemus, quòd honeſtius eſt & tutius, ſubiectos, debitam præpoſitis obedientiã impẽdendo, in inferiori miniſterio deſeruire, q̃ in præpoſitorum ſcandalum, gradum appetere digniorem. Nec eſt in hac parte ſubiectorum deſiderium confouendum: quoniam eſſe poteſt, vt prælati ſecreta eorũ cõmiſſa nouerint, ex quibus conſtat eis, quòd ſalua nequeunt conſcientia ſublimari: quia non in ſublimitate graduum, ſed in amplitudine meritorum charitatis, acquiritur regnum Dei.

Item Alexander tertius Bathonienſi epiſcopo.

*Cap.*23.

SVbdiaconos *autem nullis, niſi Romano pontifici, licet in diebus Dominicis ordinare: quãuìs Deo dicatas virgines cõſecrandi, & minores ordines licentiam habeant conferendi. ſabbato quidem Pentecoſtes non licet alicui ſacros ordines celebrare, cùm in ſequenti ſeptimana, recepta ſanctiſpiritûs gratia, celebrentur.

*alijs

Pars cap. ſuprà de poteſtate iud. Intelleximꝰ

Idem Herefordenſi epiſcopo.

*Cap.*24.

SAnè ſuper eo, quod moris eſſe dixiſti quibuſdam epiſcopis Scotiæ & *Gualliæ, in dedicationibus altarium vel eccleſiarum extra ieiunia quatuor temporũ, clericos ad ſacros ordines promouere, prudentiæ tuæ ſignificamus, quòd conſuetudo illa, vtpotè inſtitutioni eccleſiaſticæ inimica, & deteſtabilis eſt & penitùs improbãda: & niſi multitudo & antiqua terræ conſuetudo eſſet in cauſa, taliter ordinati, non deberent

Nota conſuetudinem

MMM a berent

berent pro merito in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Nam apud nos, ſic ordinati, deponerentur: & ordinantes, authoritate ordinandi priuarentur.

Idem eidem epiſcopo in eadem epiſtola.
Cap. 25.

DE hoc autem quòd quæſiſti, an liceat extra ieiunia quatuor temporum aliquos in oſtiarios, lectores, exorciſtas vel acolytos promouere, aut etiàm ſubdiaconos facere, prudentiæ tuæ taliter reſpondemus, quòd licitum eſt epiſcopis, dominicis diebus & alijs feſtiuis diebus vnum aut duos ad minores ordines promouere. Sed ad ſubdiaconatum, niſi in quatuor temporibus, aut in ſabbato ſancto, & in ſabbato ante Dñicam de paſſione, nulli epiſcoporum, præterquàm Rom. Pontifici, licet aliquos ordinare.

Idem. *Cap.*26.

QVia quidam clerici deſperantes ab epiſcopis ſuis ordinari, vel propter imperitiam, vel vitæ incontinẽtiam, vel natiuitatis conditionem, aut tituli defectum, aut minorem ætatem, extra prouinciam ſuã interdùm in tranſmarinis partibus ordinãtur, vel ordinatos ſe eſſe mentiuntur, ignota ſuis epiſcopis ſigilla deferentes: ſtatuimus talem ordinationem irritam eſſe habendã, ſub interminatione anathematis inhibẽtes, nè à quoquam epiſcopo ad ſui officij executionem admittantur. Epiſcopus verò noſtræ iuriſdictionis, qui talem ſciens ordinauerit vel ſuſceperit, ab illius ordinis executione ad quem eum ordinauerit vel ſuſceperit, vſque ad condignam ſatisfactionem ſe nouerit ſuſpenſum.

Pars 27.

NE CLERICVS VEL MONAchus ſecularibus ſe negocijs immiſceat: & de regula religioſorum.

*Idem Cantuarienſi archiepiſcopo & eius ſuffraganeis. Cap.*1.

FRaternitati veſtræ per Apoſtolica *præcepta mãdamus, quatenùs vniuerſis monachis veſtræ iuriſdictionis arctiùs inhibere curetis, nè villas & eccleſias ad firmã *, vel receptas detinere præſumant. Quod ſi præſumpſerint, eos, authoritate Apoſtolica freti, ſublato appellatiõis remedio, faciatis à præſumptione ſua, eccleſiaſtica diſtrictione ceſſare.

[Margin: * præſcripta — videtur deeſſe, recipiãt — 3. q. 1. Nulli]

Idem in concilio Turonenſi. Cap. 2.

NOn magnoperè antiqui hoſtis inuidia, infirma membra Eccleſiæ præcipitare laborat. Hic manum mittit ad deſiderabilia eius, electos quoquè nititur ſupplantare, dicente ſcriptura: Eſca eius electi. Multorum ſiquidem caſum ſe operari reputat, vbi aliquod membrum Eccleſiæ ſua fuerit calliditate ſubtractum. Et indè nimirùm eſt, quòd in angelum lucis more ſolito ſe transfigurans, ſub obtentu languentiũ fratrum conſulendi corporibus, & eccleſiaſtica negocia fideliùs pertractandi, regulares quoſdam ad legendas leges, & confectiones phyſicas ponderãdas, de ſuis clauſtris educit. Vndè nè ſub occaſione ſcientiæ, ſpirituales viri mundanis rursùs actionibus inuoluãtur, & in interioribus ex eo ipſo deficiant, ex quo ſe alijs putant in exterioribus prouidere: de præſentis concilij aſſenſu ſtatuimus, vt nullus omninò poſt votum religionis, poſt factam in loco aliquo religioſo profeſſiõem, ad phyſicam legésve mundanas legẽdas permittatur exire: ſi verò exierit, & ad clauſtrum ſuum infra ſpatiũ duorum menſium non redierit, ſicut excommunicatus, ab oĩbus euitetur, & in nulla cauſa, ſi patrocinium præſtare voluerit, audiatur. Reuerſus autẽ in choro, capitulo, menſa & cæteris, vltimus fratrum exiſtat: & (niſi fortè ex miſericordia Apoſtolicæ ſedis) totius promotionis ſpem amittat. Epiſcopi verò, abbates, Priores, tantæ enormitati cõſentientes, & non corrigentes, ſpolientur proprijs honoribus, & ab eccleſiæ liminibus arceantur.

[Margin: Iob 39. iuxta LXX. — 2. Cor. 11. c]

Idem London͂ epiſcopo. Cap. 3.

SEcundùm inſtituta prædeceſſorum noſtrorum, ſub interminatiõe anathematis prohibemus, nè monachi vel clerici cauſa lucri negocientur, & nè monachi à clericis vel à laicis firmas habeant, vel laici ad firmam eccleſias teneant.

[Margin: Suprà de religioſ.]

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo. Cap. 4.

CLericis, qui in ſacris ordinibus ſunt cõſtituti, iudicium ſanguinis agitare non licet. Vndè prohibemus, nè aut per ſe truncationes membrorum faciant, aut iudicent inferendas. Quòd ſi quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco. Iubemus etiàm ſub interminatione anathematis, nè quis ſacerdos officiũ habeat vicecomitis aut præpoſiti ſecularis. Clerici etiàm qui comam nutriunt, etiàm inuiti ab archidiacõis ſuis tõdeantur. Veſtimentis autem & calceamentis, niſi quæ honeſtatem & religionem deceant, vti non liceat. Si quis autem contrà venire præſumpſerit, & commonitus emendare noluerit, excommunicatiõi ſubiaceat.

[Margin: Ex Toletano conc. — Ex cõc. Rõ. clerici in ſub.]

*Idem dilectis filijs G. priori & fratribus iuxta diſciplinam bonæ memoriæ * viuentibus. Cap.* 5.

AD petitionem veſtram, regulam ſecũdùm quam viuere debeatis, & omnipotenti Deo ſeruire, duximus conſtituendam: In primìs id ſtatuẽtes, vt profeſſionem maiori Priori omnes laici faciant, in manu eius, ſe abſq; proprio victuros promittẽtes, & continentiã, quantùm permiſerit diuina gratia, ſeruare. Cui quoq; tam clerici quàm laici, ſicut proprio magiſtro & animarũ ſuarum rectori, debitam in omnibus obedientiam

tiam promittant. Nec alicui inter vos profeſſo liceat ad alium ordinem, abſq; Prioris licentia, vllo modo tranſire, niſi fortè ad religionem migrauerit arctiorem. Nullus, abſque Prioris licentia, hoſpitale audeat facere. Nullus proprium habeat. Si quid acquiſierit, rectori ſuo aſſignet. Nullus veſtrûm alicui vobiſcum eſſe volenti crucem tribuat, ſed per medium annum vel integrũ, vobiſcum in probatione permaneat. Et tunc maiori Priori præſentetur, & ab ipſo, nõ ab alio, crucem accipiat.

Suprà de côiugatis, & infra in eodem cap.

*Vxoratus & con. Vt ſup. de coniugatis. & infrà.

2. q. 1. Nemo 17 q. 2. Quidam

Nemo veſtrûm alicui in capite coronam faciat. Si hoſpitale in aliquo loco abſque oratorio feceritis, liberũ erit vobis, abſq; conſcientia epiſcopi, in cuius parochia fuerit, ipſum conſtituere. Quòd ſi oratorium ibidèm ædificare volueritis, abſque licẽtia epiſcopi non faciatis, iuſtitia ſua in omnibus ſeruata. Si cum aliquo veſtrûm, eo mortuo, pecunia inuenta fuerit, & in vita ſua non patefecerit, nec ad eccleſiam, nec ad hoſpitale ſepeliatur, ſed extra ciuitatem in campis deponatur.

Idem epiſcopis, archidiaconis & alijs eccleſiarum præfectis, per Galliam conſtitutis.
Cap. 6.

for. *Ciſterciẽ

NOn eſt vobis dubium vel incertum, quomodò fratres religioſi *Ciſtreñ ordinis ea religione præmineant & virtute, quòd ex inſtitutione patrum & prædeceſſorum noſtrorum, hi qui in eorũ monaſterijs profeſſionem faciunt, ſinè licentia ſui abbatis prohibentur de clauſtro diſcedere, & diſcedentes, in alijs monaſterijs non recipi. Indè eſt, ꝙ nos eandem inſtitutionẽ noo ſolùm amicam religioni & rationi conſoñ, ſolicitè conſeruare volentes, vniuerſitati veſtræ &c. quatenùs monachos vel conuerſos prædicti ordinis, poſt factam in monaſterijs profeſſionem, ſinè liceotia abbatum ſuorum per epiſcopatus veſtros recipi nullatenùs permittatis, & ſi qui fuerint ex eis, qui ſinè licentia abbatum ſuorum de monaſterio in quo profeſſiooem fecerunt, exire præſumpſerint, & cõmoniti ad ſua monaſteria celeriter non rediériot, eos tandiù, appellatione remota, cenſura eccleſiaſtica percellatis, donèc ad mooaſteria, vndè exiêrunt, regredi compellantur.

Idem Londoñ epiſcopo. Cap. 7.

REltatum eſt auribus noſtris, ꝙ mooachi de Neſtuñ ſeculariter viuunt, & alios exemplo corrumpunt. Indè eſt quòd authoritate Apoſtolica tibi indulgemus, vt eos ad obſeruationem monaſticæ regulæ, appellatione remota, compellas: aut ſi tibi reſtiterint temerario auſu, eis abiectis, fratres *Ciſtreñ ordinis in pręſcriptum monaſterium inducas, vt labores impiorum iuſti

for. Ciſterneñ

edant, & illi indè rubore ſuffuſi, ad ſui ordinis obſeruantiam conuertantur.

DE PACTIONIBVS LICITIS & illicitis in rebus eccleſiaſticis.

Pars 28.

Idem Alexander tertius Exonienſi epiſcopo.
Cap. 1.

QVerelam magiſtri Vn. recepimꝰ, qui cùm Eccleſiam de Ferleia à G. perſona eiuſdem eccleſiæ ad annuum cenſum per ſeptennium tenenda ſuſcepiſſet, ipſe tibi eam antequàm per vnius anni ſpatium tenuiſſet, auferre ꝓſumpſerit: quanquàm idem G. præſtita ſibi fide firmauerit, quòd vſque ad terminũ cõſtitutum, nullam exindè moleſtiam vel grauamen ei inferret. Ideò tibi per A. S. mandamus, quatenùs ſi tibi conſtiterit ità eſſe, appellatione remota, diſtrictè compellas, vt præfatam eccleſiam prædicto Vu. reſtituat, & vſque ad terminum inter eos conſtitutũ, ſecundùm quod inter eos conuenit, eãdem permittat pacificè poſſidere.

Vſq; ad certum terminũ Eccleſiã licitè teneri ad cenſum annuum.

Idem Exonienſi & Vuigorñ epiſcopis.
Cap. 2.

CVm iampridèm Simon clericus procurator Prioris & monachorum de Acra, & P. clericus, pro cauſa q̃ inter eoſdem monachos & prædictum P. & fratrem eius, pro cuius parte ſe vicem gerere dicebat, ſuper eccleſia de Ha. & capella de I vertebatur, ad noſtram pręſentiam acceſſiſſent, ità inter ſe, nobis tamen non mediãtibus, conuenerũt, quòd prædictus procurator Prioris & monachorũ, eidem P. pro expenſis, quas fecerat, quatuor marcas argenti ei perſolueret, & idem P. liti cederet, & à monachorum penitùs infeſtatione ceſſaret. Cumque cõpoſitionem ipſam ad noſtram pertuliſſent audientiam, eamque confirmari authoritate Apoſtolica ſupplicarent, nos eam minimè duximus admittendam, pro eo quòd videbatur prauam ſpeciem illicitæ pactionis cõtinere. Monuimus autem prædictum P. vt ipſe tam pro ſe, quàm pro fratre ſuo, monachos in pace dimitteret, & eidem liti omninò renunciaret. Ille ergò *monitis acquieuit, & eidem liti pro ſe & ꝓ fratre ſuo penitùs abrenuncians, authentica inſtrumenta, q̃ ſup eadem eccleſia & capella habebat, in noſtris manibus reſignauit: & nos eũ Priori & monachis prædictis deſtinamus, monẽtes atq; mandantes, vt ex quo prædictus P. noſtris ſuper hoc monitis acquieuit, ipſi quoquè benignis noſtris precibus intenderent, & eidem P. & fratri eius aliquod ſtuderent beneficium prouidere, de quo maius lucrum valerent apoſtolica interceſſione percipere, quàm eis deberet ex illa pactione illicita prouenire. Cæterùm quia ſæpedicti Prior & fratres, ſicut accepimus, nec monitis nec mandatis noſtris acquieſcere volunt: nos co-

*monitus

eorundē clericorum laboribus paterna pietate compatientes, vobis per authoritatem præſentium præcipimus, quatenùs Priorem & monachos moneatis, vt præfato P. & fratri eius decens & competens beneficiū cōferant & aſſignent. Quod ſi fortè facere noluerint, vos cùm exindè fueritis requiſiti, ſi vobis conſtiterit ſæpedictos clericos, pront ipſi aſſeuerant, à prænominata eccleſia de B. & capella de L. iniuſtè & abſque ordine iudiciario, & laicorum violentia eiectos fuiſſe, ipſas eiſdem reſtitui faciatis: non obſtātibus literis noſtræ confirmationis, quas ꝑdicti Prior & monachi à nobis impetrâſſe noſcuntur.

Idem. *Cap. 3.*

STatuimus, vt ſi ſuper decimis inter vos & aliquam perſonam eccleſiaſticam, aſſenſu epiſcopi vel archiepiſcopi ſui, compoſitio facta fuerit, rata perpetuis temporibus & inconcuſſa perſiſtat.

Idem Dunel. epiſcopo. *Cap. 4.*

ACcepimus quòd quædā eccleſię clericis tali tenore ſunt conceſſæ, quòd poſt eorum obitum alij nominatìm ſuccedant: vndè quoniam hoc iniquum eſt, & ſacris canonibus inimicum, & ideò non debet aliquatenùs tolerari, fraternitati tuę &c. quatenùs huiuſmodi ſucceſſiōes tam deteſtabiles & iniquas, contradictione & appellatione ceſſante, fieri prohibeas, & omninò friuolas & vanas eſſe decernas.

Sup. ex cōc. Rom. Nulla

Idem Dunel. epiſcopo. *Cap. 5.*

Trāſactionē per abbatē vel Priorē, cum literis ratihabitionis conuētùs factam, ratam haberi,

COntingit interdùm, quòd licèt abbas vel Prior alicuius cōuentualis eccleſię, cum eccleſiaſtica vel ſeculari perſona ſuper his, de quibus inter eos controuerſia vertitur, coram delegato vel iudice ordinario tranſigat, literis capituli ſui de ratihabitiōe monſtratis, ipſum tamen capitulum eādem tranſactionem nititur reuocare. Vndè quia ſuper hoc nos conſulere voluiſti, conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi Abbas vel Prior de capitulo ſuo literas de ratihabitione habuerit, tranſactionem quam fecit, pręſertim ſi fuerit aliquot annis ſeruata, capitulum, àc ſi non conſenſerit in eam, non poterit aliquatenùs reuocare. Super eo verò, quòd clerici & religioſę perſonę, ſicut aſſeris, literarum intuitu quas habent à laicis, ſibi ius in eccleſijs vendicant, hoc tibi volumus innoteſcere, quòd vbi epiſcopalis authoritas non acceſſerit, per illos eccleſias ſuas non poſſunt obtinere.

Idem abbati de Staforde, & Priori de Helesbi. *Cap. 6.*

COnſtitut⁹ in præſentia noſtra G. clericus, ſua nobis aſſertione monſtrauit, ꝙ cùm inter ipſum & A. clericū ſuper Capella de Stancona cōtrouerſia emerſiſſet, tandèm per tranſactionem fuit ſopita: & licèt tranſactio ipſa, fide hincindè præſtita, firmata fuiſſet, eam tamen præfatus A. ſeruare cōtradicit. Quia ergò huiuſmodi tranſactiōes nonnunquàm ſpeciem obtinent ſimoniæ, & non ſolùm à malo, ſed & à ſpecie mali, ſecundùm Apoſtolum, nos conuenit abſtinere, diſcretioni veſtræ &c. quatenùs cùm propter hoc requiſiti fueritis, partes ante præſentiam veſtram conuocetis: & reuocata tranſactione in irritum, cauſam diligenter audiatis, & fine canonico terminetis.

Sup. de poteſtate iud. ſi quandò.

1. Theſſ. 5.

Idem Rhemenſi archiepiſcopo. *Cap. 7.*

QVerelam I. presbyteri latoris præſentium accepimus, ꝙ nobilis vir comes de Dampetra, decimas ad eccleſiam ſuam pertinentes, per miniſteriales ſuos ei abſtulit, & iniuſtè detinet occupatas. Vndè fraternitati tuæ &c. quatenùs ſi præſcriptæ decimæ ad eccleſiam quam retinet, pertinent, præfatum comitem & miniſteriales ſuos eccleſiaſtica coërcitione compellas, vt eidem presbytero ablatas decimas vel earū æſtimationem, abſque diminutione reſtituant, vel exindè ſecum pacificè & amicabiliter componant.

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo & eius ſuffraganeis. *Cap. 8.*

CVm clerici veſtræ iuriſdictionis, ſicut accepimus, decedentibus eccleſiarum perſonis, paciſcantur ipſis eccleſijs maiores ſolito ſoluere penſiōes, vt faciliùs eaſdem eccleſias poſſint adipiſci: nos quidem ad tam deteſtabile vitium extirpandum, attentam volumus curam & ſolicitudinē adhibere. Indè eſt ꝙ fraternitati veſtræ &c. quatenùs om̄ibus clericis veſtris, nè id attētare præſumant, publicè ſub diſtricta pœna prohibeatis: & ſi qui contra prohibitionem veſtram venire præſumpſerint, appellatione remota, eos eccleſijs taliter adeptis quantocyùs ſpolietis, & aliter pro tātæ præſumptionis exceſſu ſeueritate eccleſiaſtica puniatis. Ad hæc, quia quidā ſunt clerici, qui cum religioſis viris colluſione facta, ſinè authoritate diœceſiani epiſcopi, eccleſias quas tenent, eis conſtituunt cenſuales, vt poſt deceſſum eorum, eædem eccleſiæ per præſentationē eorundem religioſorum virorū, ad filios vel nepotes clericorum ipſorum poſſint transferri: præſentium authoritate vobis præcipimus, vt ſi qui clericorum ipſorū inuenti fuerint facere talia, à præſcriptis eccleſijs, appellatione remota, non differatis authoritate Apoſtolica remouere, nè de ſua fraude vel dolo lucrum valeant reportare.

Duplici pœna puniendum.

Idem Vuigorn̄ epiſcopo.

Pars capituli, Meminimus. *Cap. 9.*

PRæterea illi qui epiſcopo ignorāte, authoritate ſua penſionem annuatìm de eccleſijs, colluſione facta, ſoluunt aut reci-

cipiunt eas, perſonis defunctis, vbi ab his qui per Epiſcopum vel per miniſtrum tales eius authoritate inſtituendi perſonas, habentes ius recipiendi canonem receperint, in receptionem penſionis non ſunt aliquatenùs audiendi, præſertim ſi pontificalem, aut alterius qui de inre id ſacere potuerit, authoritatem & aſſenſum non conſtiterit interueniſſe. Non enim ſimplices ſacerdotes vel clerici, poſſunt eccleſias quibns præſunt, authoritate propria poſt deceſſum ſuum cenſuales efficere.

Idem Carnotenſi epiſcopo.
Pars capituli, Nos in eminenti.
Cap 10.

DEcæterò noueris, quòd cùm aliquis ad extraordinarium iudicem literis impetratis cum aduerſario ſuo ſortè componit, poſtmodùm in eccleſia de qua agitur, ius aliquod habiturus, ſi compoſitio nō eſt iuri contraria, non eſt ab loci epiſcopo hæc aliquatenùs reprobāda: ſed cēſus abſq; epiſcopali authoritate & eccleſiæ cui præeſt, ſub hoc prætextu ſolutus, vitam eius qui ſoluerit, non excedit.

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo & eius ſuffraganeis. Cap. 11.

EX ſrequentibus querelis perſonarū ſatìs manifeſtè didicimus, in partibus veſtris conſuetudinem prauam admodùm & enormem, & ſanctorum patrum conſtitutionibus omnimodò contrariam, à multis retrò temporibus inualuiſſe, quòd videlicet clerici cæca cupiditate ducti, eccleſias & eccleſiaſtica beneficia ſinè aſſenſu diœceſiani epiſcopi vel officialium ſuorum, qui hoc de iure ſacere poſſunt, recipiunt, minùs quàm deceat ſolicitè cogitantes, quomodò id à ſanctorum patrum conſtitutionibus eſt alienū, & eccleſiaſticæ contrarium honeſtati. Vndè cùm tu frater archiepiſcope ex officio tibi commiſſæ ſolicitudinis tam iniquā conſuetudinem de prouincia tua velis, ſicut debes, radicitùs extirpare, tam in clericos illos qui eccleſias & eccleſiaſtica beneficia occupata ſcienter detinent, quàm in ipſos qui eccleſias vel eccleſiaſtica beneficia taliter occupare præſumpſerint, & ſicut ex literis tuis intelleximus, excommunicationis ſententiam protuliſti. Nos itaque eandem ſententiam ratam & firmam habentes, eamq́ue authoritate Apoſtolica confirmantes, per A. S. præcipiendo mandamus, quatenùs epiſcopi ſinguli veſtram ſententiam in ſingulis epiſcopatibus ſuis ſaltem quater in anno innouantes, eam contradictione & appellatione ceſſante, faciatis inuiolabiliter obſeruari: nec clericos ipſos, qui ſententiam ipſam incurrunt, vel decætero incurrent, ſi congruè non ſatisſecerint, & à præſumptione ſua omninò deſtiterint, abſoluere præſumatis.

Idem Norvuicenſi epiſcopo.
Cap. 12.

AVdiuimus, in epiſcopatu tuo & alijs epiſcopatibus Anglię vſque adeò clericorum malitiam excreuiſſe, quòd interdùm colluſione inter ſe ſacta ſuper beneficijs quæ poſſident, ſe ſuſtinent ab alijs moleſtari, & poſteà, vt quæſtioni cedatur, & ijdem clerici beneficia quietè poſſideant, quaſi nomine tranſactionis ſoluunt alijs de ipſis beneficijs annuam penſionem: vt poſt mortem eorum in beneficijs illis, ſuper quibus eſt inter eos clericos colluſio ſacta, ius ſibi valeant vendicare. Vndè quia quid tibi ſit exindè ſaciendū, nos conſulere voluiſti fraternitati tuæ &c. quatenùs ſi quos clericorum tuæ iuriſdictionis colluſionem huius fraudis legitimè tibi conſtiterit commiſiſſe, eos beneficijs, ſuper quibus colluſi fuerint, non differas appellatione ceſſante perpetuò ſpoliare: quia ſatis eſſet abſurdum & indignum, ſi fraus & dolus, quem in præiudicium tuæ iuriſdictionis & aliorum committere nituntur, in eorum non redundaret incommodum & iacturam. Dolum in agentis iacturam redundare.

Item Lucius tertius B. Vuigornicn̄ epiſcopo. Cap. 13.

SIgnificauit nobis T. rector eccleſiæ de Dulting, quòd à dilectis filijs noſtris Abbate & monachis Glaſtiriæ, ad regimen illius eccleſiæ electus, de ſoluendo annuo cenſu quatuor marcarum, quem prædeceſſor eius ſoluerat, corporaliter præſtitit iuramentum: poſtmodùm venerabilis frater noſter R. Vuigornieñ epiſcopus, in cuius diœceſi ea ipſa conſiſtit, nè ipſe monachis cenſum ſolueret, niſi priùs conſtaret quòd epiſcopali authoritate eſſet impoſitus, in periculum ordinis & ſub interminatione anathematis, interdixit. Vndè præfatus rector hinc reatum periurij metuit, indè timet periculum inobedientiæ imminere. Quocircà fraternitati tuæ &c. quatenùs partibus conuocatis, ſi præſcriptum canonem de authoritate præſulis, non de nouo, impoſitū fuiſſe conſtiterit, præcipias epiſcopo authoritate noſtra, vt prohibitionem ſuam ſinè dilatione relaxet. Si verò cenſus fuerit de nono impoſitus, ſiue de epiſcopali authoritate ſactum fuerit, ſiue non, abbatem & monachos, vt clericum à præſtito iuramento abſoluant, appellatione remota, eccleſiaſtica diſtrictione compellas. Pati enim nolumus nec debemus, vt eccleſię noui cenſûs exactione vexentur.

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo & eius ſuffrag. Cap. 14.

EX crebris querimonijs clericorū, qui de partibus veſtris ad præſentiam noſtram accedunt, ſatis nobis euidenter innotuit, quòd interdùm decedentibus eccleſiarum perſonis, quandoquè filij,

quandoque alij abſque conſcientia & conſenſu epiſcopi diœceſiani, ſe in prædictas eccleſias intrudere nō verentur, & earundem eccleſiarum claues accipiunt, & vt eccleſias vel earum bona teneāt occupata, in vocem appellationis prorumpunt. Quum igitur id iniquum ſit penitùs & abſurdum, nos tantæ iniquitati & enormitati, paſtorali volentes conſideratione occurrere, & radicem huius cupiditatis de clero penitùs extirpare, fraternitati tuæ &c. quatenùs ſi qui ſint vel fuerint in partibus veſtris, qui tali modo ad Eccleſias detinendas inhiare præſumunt, ipſos ad eaſdem eccleſias quantocyùs relinquendas, ſtudioſè monere curetis, & eccleſiaſtica diſtrictione compellere: ità quòd ſi manifeſtum eſt, ipſos ità tenere, & præſumptuoſè eccleſias detinere, ſub obtentu appellationis, ſi quā interpoſuerint, non omittatis quin eos ad eccleſias eaſdem dimittendas, appellatione ceſſante, eccleſiaſtica cenſura compellatis.

Icem Lucius tertius.

Cap. 15.

QVoniā ex plenitudine poteſtatis &c. ſuper eo quod quæſiſti, vtrùm ſuper eccleſiaſtico beneficio in litigium deducto, poſſit fieri tranſactio, tale damus reſpōſum: ſicut iampridèm, ſi benè meminimus, alij non abſimile quærenti dedimus reſpōſum, quòd ſecundùm formam tranſactionibus aſſcriptam, ſuper re ſacra litigioſa minimè tranſigi poteſt. Res *ergò ſacra, vt poſſideatur aliquo dato, vel promiſſo, vel retento, ſpeciem habere nō immeritò credimus Simoniæ. Aliàs autem gratìs & amicabiliter inter ſe litigantes componere, ſacris canonibus non dicimus obuiare.

Super re ſacra tranſigi non poteſt.

*enim

PARS 29. DE ALIENATIONE RERVM eccleſiæ, & de earundem recuperatione.

Alexander tercius Exonień epiſcopo.

Cap. 1.

EX præſentium latoris inſinuatione accepimus, quòd Alexander quondàm ſacerdos eccleſiæ dictæ Offetolon, calicem quendam argenteū, & medietatem vnius Breuiarij eiuſdem eccleſiæ, pro ſua neceſſitate pignori obligauit, & ea, morte præuentus, minimè recollegit. Vndè quia indignum eſt, vt eiuſdem eccleſiæ res ſuæ, & præſertim quæ ſacris miniſterijs deputatæ ſunt, taliter debeant deperire, fraternitati tuæ &c. quatenùs ſi verum eſt quod aſſeritur, filium eius V. qui ex ſucceſſione eius, ipſius patrimonij ius dicitur obtinere, moneas diligenter & compellas, vt res ipſas pignoratas recolligat, & eas eccleſiæ reſtauret: quod ſi facere noluerit, eum vinculo anathematis non differas coercere.

Idem eidem. Pars capituli, Ad aures. ſuprà de ſponſis. Cap. 2.

DE his qui parochiales tenent eccleſias, fraternitati tuæ taliter duximus reſpondendum, quòd ad reparationem & inſtitutionem eccleſiarum cogi debent, cùm opùs fuerit, de bonis quæ ipſius ſunt, conferre, ſi eis ſuperſunt, vt eorum exemplo cęteri inuitentur.

Idem. Cap. 3.

CAeterùm ſi abbatem tuæ diœceſis donationem cum Priore & quibuſdam de conuentu ſuo facere contigerit, & pars conuentûs poſteà reclamauerit, datæ rei quantitas & illius terræ conſuetudo, quę tamen ſacris canonibus manifeſtè nō obuiet, eſt diligentiùs attēdenda, & ſecundùm hoc eſt donum ratum vel irritum iudicandum. Verùm cùm alicui eccleſiæ poſſeſſio qualibet, interpoſita conditione, donatur, non poteſt à donatore donum poſteà reuocari, niſi fortè tali ſit conditione collata, quòd ea ceſſante, poſſeſſio reuocari debeat.

Idem Vuigorń epiſcopo.

Cap. 4.

ILlas verò terras, quæ de ſyluis extirpatæ, ſunt arabiles factæ, eis hæreditario iure ſub annuo cenſu poteris concedere tenendas, à quibus ipſas ſuorum vel parentum ſuorum labore conſtiterit fuiſſe extirpatas, niſi fortè alijs poſſint ad maiorem eccleſiæ vtilitatem cum eodem honore & labore conſerri.

Idem Panor. archiepiſcopo.

Cap. 5.

QVia tua nos duxit prudentia conſulendos, vtrùm clerici ſcholares de rebus mobilibus aut immobilibus poſſint condere teſtamentum, conſultationi tuæ reſpondemus, quòd licèt de his quæ paternæ ſucceſſionis & cognationis intuitu aut de artificio ſunt adepti, ſiue dono conſanguineorum aut amicorum ſuorum, non habito reſpectu ad eccleſiam, perueniunt ad ipſos, liberè diſponere valeant, de his tamē quæ de conſideratione eccleſiaſtica perceperunt, nullum de iure poſſunt facere teſtamentum.

Idem Salernitano archiepiſcopo.

Cap. 6.

AD hæc licèt conſuetudo illa nō ſit rationi conſona, ſecundùm quam clericus, ſi à Kalendis Martij vſque ad Kalendas Nouembris deceſſerit, totum fructum beneficij quem deberet anno illo percipere, pro volūtate ſua largitur: quia tamē in multis eccleſijs obſeruatur, ſatis eam in archiepiſcopatu tuo poteris tolerare, præſertim ſi clericus in deceſſu ſuo grauetur debitis. Et illud eſt omninò rationi contrariū, vt vnus clericus in vna vel in diuerſis eccleſijs archidiaconatum & cantoriam vel decanatum obti-

Pars capituli, ſuprà de clericis matrimonio copulatis.

obtineat, cùm ſingula officia quæ ſunt in *perſonarũ eccleſijs, aſſiduitatem exigant *præſtari.

Idem. Cap. 7.

DE poſſeſſionibus autẽ, laicis ſub modico cenſu conceſſis, nonerie tua fraternitas, quòd ſi læſa eccleſia eſt, & manifeſtum appareat detrimẽtum ipſius, cùm eius conditionem deteriorem facere non licuerit, & eccleſia iure minorum ſemper debeat illæſa conſeruari, quæ in damnũ ipſius conſtiterit, ad ius ipſius proprietatemq; redire conuenit. Prouidẽdum eſt tamen, nè ſi fortè colonus poſſeſſiones illas expenſis ac ſuo labore fecerit meliores, ſumptibus, quos bono animo fecerit, debeat defraudari.

Eccleſiã iure minorũ ſeruari illæſam.

Idem Cenomanenſi epiſcopo. Cap. 8.

AD hoc præſentibus tibi literis innoteſcat, quòd clerici de mobilibus quę per eccleſias ſunt adepti, de iure reſtaurari non poſſunt, viuentes tamen & ſuî compotes moderatè valent aliqua de bonis ipſis, nõ ratione teſtamenti, ſed intuitu eleemoſynæ *erogare, in ægritudine etiàm conſtituti.

*largiri

Idem decano & capitulo Morian̄. Cap 9.

AD hoc in Apoſtolicę ſedis ſpecula ſumus, licèt immeriti, Domino diſponente, conſtituti, vt aciem noſtræ conſiderationis ad vniuerſas eccleſias extendamus, & earum commodis & profectibus omninò intendamus. Peruenit autem ad audientjam noſtrã ex parte venerabilis fratris epiſcopi veſtri, quòd ipſe ꝓ eccleſiæ veſtræ neceſſitatibus magno ſit onere debitorũ prægrauatus. Vndè quaſi vir prouidus & diſcretus nos obnixè rogauit, vt vos pro eis reddendis ſolicitos redderemus. quia verò decet vos pro vtilitate eccleſiæ & incremento, diligentes & vigiles exiſtere, dignitati veſtrę mandamus, quòd ſi contigerit eundem epiſcopum ante ſolutionem debitorum, quæ pro vtilitate & neceſſitate eccleſię ſibi commiſſæ contraxerit, ex hac luce migrare, de redditibus qui ſpectant ad menſam eius, donèc alius loco eius ſubſtituatur, eadem debita ſoluere ſtudeatis. Quo ſubſtituto, epiſcopum ad eorundem debitorum ſolutionem omninò adducetis, & ſicut filius debita patris, ità prælatus ſui prædeceſſoris pro neceſſitate eccleſiæ contracta tenetur perſoluere.

PARS 30. VNI PLVRA BENEFICIA ECcleſiaſtica non committenda, nec vnum inter plures dinidendum: & de in beneficio ſibi aſſignato non reſidentibus.

Alexander tertius Eboracen̄ archiepiſcopo. Cap. 1.

RElatum eſt auribus noſtris, qnòd Nicolaus archidiaconus de Bedis, canonicus * Beuianenſis eccleſiæ, ità integrè & plenariè canonicam iam dictæ eccleſiæ requirit præbendam, ſicut & illi qui die noctuque ſatagunt eidem eccleſiæ deſeruire. Super hoc etiàm literas noſtras ſe habere proponit. Qnia verò hoc indignum & abſurdum eſt, niſi de conſuetudine præſcriptæ eccleſiæ, hoc poſſit inquirere: fraternitati tuæ &c. quatenùs eundem archidiaconum diligenter commoneas, quòd occaſione literarum noſtrarum communia eccleſiæ prælibatæ nulla ratione contra conſuetudinem & inſtitutionem ipſius eccleſiæ requirere audeat, niſi eidem eccleſiæ in propria perſona aſſiduè vel per medietatem vnius anni voluerit deſeruire.

Idem London. epiſcopo. Cap. 2.

CVm teneamur ex debito ſuſcepti regiminis prouiſioni clericorum intendere, tibi & alijs eccleſiaſticis prętatis, pro eis ſcripta noſtra dirigim⁹, & interdùm etiàm ſuper illorum ꝓuiſione, qni aliquod beneficium ſufficiens habere noſcuntur, dum etiàm aliquandò ignoramus eos habere aliquod beneficium, pro quibus tibi & alijs eccleſiarum prælatis ſcribimus, ſi preces & mandatum noſtrum recepiſti pro aliquo, vel aliquandò recipies, qui aliud beneficium habet, de quo valet cõmodè ſuſtentari, niſi fortè in literis ipſis de alio beneficio quod habet, mẽtio habeatur: aut ſi nũc potes ei ſinè ſcandalo prouidere, ęquanimiter ſuſtinebimus, ſi pro eo preces & mandatum noſtrum non duxeris exequendum.

Idem. Cap. 3.

DEferente I. Nob. presbytero, latore præſentium, accepimus, quòd cùm duas eccleſias haberet, archidiaconus tuus ipſum altera illarum ſpoliauit, & eam cuidam presbytero N. nomine aſſignauit. Prædictus antem I. ſentiens ſe in hac parte grauari, ad venerabilem fratrem noſtrum * Treuerenſem archiepiſcopum appellauit. *Rhemeñ Cumque idem I. de mandato eiuſdem archiepiſcopi in pręſcriptam eccleſiam fuiſſet reſtitutus, memoratus G. ad audientiam noſtram appellauit. Poſteà verò prædictus archiepiſcopus eundem I. eõ quòd ad pręſentiam ſuam vocatus, vt alteram de prædictis eccleſijs prænominato G. concederet, venire contempſit, vinculo excommunicationis adſtrinxit. Nos autem à ſententia qua tenebatur, facientes eum abſolui, eundem duximus tibi remittendum. Quocircà mandamus, quatenùs partibus ante præſentiam tuam conuocatis, præſcripto I. vna de præſcriptis eccleſijs, qnam voluerit, cum pertinentijs ſuis relicta, alteram præfatn G. ſi eccleſiam non habet, non differas aſſignare. Si verò aliam habet eccleſiam, alteri perſonæ idoneæ, beneficio eccleſiaſtico carenti, incunctanter aſſignes.

Idem

Idem in concilia Turonenſi.

Cap. 4.

MAioribus in eccleſia beneficijs in ſua integritate permanentibus, indecorum nimis videtur, vt minorum clericorum præbendæ patiantur ſectionem. Idcircò vt ſicut in magnis, ità quoq; in minimis membris ſuis eccleſia firmam habet vnitatem, diuiſionem præbẽdarum, vt dignitatum permutationem, fieri prohibemus.

Idem Noruuicenſi epiſcopo. Cap. 5.

13. q. 3. diaconi — AD audientiam noſtrã peruenit, quòd H. presbyter monachos de Rameſcia, & clericum ſuum T. petẽdo vicariam eccleſiæ de Burvuelle, à qua 29. annis retroceſſit, in diuerſis poſteà eccleſijs perſonatum adeptus, multipliciter vexare ac fatigare præſumit. Quia igitur non eſt canonicum, vt qui curam animarũ in diuerſis habet eccleſijs, fiat vicarius in alienis: diſcretioni tuæ &c. quatenùs rei veritate diligenter inquiſita, ſi ità eſſe noueris, prædictum presbyterum à petitione prædictæ vicariæ deſiſtere, appellatione & occaſiõe remota, diſtrictiùs compellatis: non obſtãtibus literis, ſi quas tacita veritate per nuncium aliquem à nobis impetrauit: extirpari etenim debent, quæ de auaritiæ radice procedũt, & canonum ſunt contraria ſanctioni.

Idem Eboracenſi archiepiſcopo. Cap. 6.

FRaternitati tuæ duximus reſpondendum, vt ſi clerici, qui in eccleſijs tuæ iuriſdictionis beneficia ſunt adepti, ad aliam diœceſim abſque tua conſcientia & aſſenſu morãdi cauſa tranſierint, beneficijs quę à te habuerint, liceat tibi eos ſpoliare, niſi fortè diſciplinis ſcholaſticis inuigilauerint, aut cauſam rationabilem tibi oſtenderint, quarè reuerti non debeant. Præterea clericos alterius diœceſis abſq; literis commendatitijs epiſcopi ſui, niſi pro eis preces aut mandata ſedis Apoſtolicæ receperis, non teneris nec etiàm debes recipere.

for. *Lincolnieñ — *Idem G. *Nincolnenſi electo. Cap.* 7.

DE multa liberalitate credimus proueniſſe, quòd dilectus filius noſter S. archidiaconus de Norhantuna, præbendam quam habebat in eccleſia tibi commiſſa, liberè tibi conceſſit, vt eam dilecto filio G. nepoti veſtro conferres: & infrà: Quoniam igitur nulla ratione ſuſtinere poſſumus, vt memoratus archidiaconus diſpendium patiatur, vndè gratiam tuã & noſtram meruit obtinere, vbi ius præbendæ ſuæ ceſſerit G. vt veſtram poſſit perficere voluntatem: fraternitati tuæ &c. & infrà: Cùm rationi & eccleſiaſticæ inſtitutioni contrarium ſit, vt archidiaconus præbenda careat in eccleſia, cui noſcitur in archidiaconatûs officio deſeruire: non honeſtum ſit tibi, promiſſionẽ tuam tam honeſtam reuocare.

Idem Burdegalenſi archiepiſcopo. — Pars cap. ſuprà de ſpon. Conſuluit.

Cap. 8.

PRæterea de G. archidiacono, qui cùm in tua & Toloſana eccleſia archidiaconus ſit conſtitutus, & in vtraq; profeſſus regulariter, collectis illis quæ in archidiaconatu tuo poteſt colligere, præter conſcientiam tuam & licentiam, Toloſam regreditur, & ibi per annum vel ampliùs moratur: prouidentiæ tuæ ſignificamus, vt eundem archidiaconum, ſi ità res ſe habet, altero quẽ maluerit, archidiaconatu, occaſione & appellatione ceſſante, facias eſſe contentum.

Idem Salernienſi archiepiſcopo. Pars cap. ſuprà de clericis matrimonio copulatis, Clericos. Cap. 9.

MAndamus, vt ſi qui clerici eccleſiarũ tuarum, fratribus Hoſpitalis cum licentia ſui prælati ſpõtè ac gratis per annum vel trienniũ ſeruire decernunt, nequaquàm impediantur: & interìm beneficia ſua eccleſiaſtica vel redditus, ſi quos habent, non amittant.

DE EXCOMMVNICATIS. PARS 31.

Idem Exonienſi epiſcopo.

Cap. 1.

EX parte tua nobis eſt cõſtanti aſſertione propoſitum, quòd quidã interdùm pro certis cauſis excommunicati, ſedem Apoſtolicam viſitant, & reticentes cauſas pro quibus ſunt vinculo excõmunicationis adſtricti, auditis confeſſionibus ſuis, abſolutionis beneficium *meruiſſe. Vndè quia nos conſulere voluiſti for. *meruere.
vtrùm illa abſolutio teneat, ſi occultatis exceſſibus, pro quibus excommunicati fuerunt, abſolutionis meruerũt * priuilegium, *beneficiũ
ſiue excommunicationis aliam cauſam prętendentes: conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi ità conſtiterit, eos cogere debes cenſura eccleſiaſtica, cum literis tuis rei veritatem cõtinentibus, ad ſedem Apoſtolicam redire: ſi verò id tibi non conſtiterit, & eos ſuſpectos habueris, quòd nõ fuerint veritatem cõfeſſi, ipſos compellere debes exindè coram te, quòd veritatem confeſſi fuerint, purgationem præſtare.

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.

Cap. 2.

QVa frõte nos ſuper articulis iuris cõſulere valeas, nõ videmus, cùm in his quæ tibi nota ſunt & liquida, manifeſtè diçaris ordinem peruertere, & euidenter libertati *eccleſiaſticæ contraire, pro qua ille *eccleſiæ
glorioſus & inclytus martyr, prædeceſſor tuus Thomas martyrium ſubire non expauit? Iam enim non in eccleſia, ſicut canonicum eſt & honeſtũ, non in palatio, non in camera tua, ſed in propria camera regis, contra debitum iuris & contra pontificalia officij dignitatem, epiſcoporum electiones diceris

ris confirmare. Verùm ſuper his, de quibus nos conſulere voluiſti, prout nobis dederit Dominus, tibi reſpondemus: ſanè ſi quis ꝓ contumacia vel alia qualibet cauſa, excommunicatione tenetur adſtrictus, & offert ſe ad iuſtitiam de his, pro quibus ſententiam ipſam excepit, iudex eum, vt non in excommunicationē diſcedat, abſoluere poterit, etiàm ſi pars aduerſa, nè abſoluatur, appellationis obſtaculum interponat. ab ipſo tñ ante abſolutionem ſufficiente cautione recepta, quòd vel in præſentia Romani pontificis, ad cuius audientiã appellatur, ſi maluerit aduerſarius, vel coram iudice, cui Ro. pontifex cauſam delegauerit, vel coram eo in quo vtraq; pars conuenerit, iuris pareat æquitati.

Idem eidem in eadem epiſtola. Cap. 3.

DE his etiàm, qui ſe conqueruntur irrationabiliter excommunicationi vel interdictioni ſuppoſitos, illud idē dicimus, etiamſi hi pro quibus tulerint ſententiã, ad ſedem Apoſtolicã duxerint appellandum.

Idem Rothomagenſi archiepiſcopo. Cap. 4.

QVia quæſitũ eſt à nobis ex parte tua, ſi liceat tibi eos, qui excommunicationis vinculo ab epiſcopis aut ſuffraganeis tuis fuerint innodati, & ad audientiam tuam appellãt, abſoluere, antequàm ſteterint tuo iudicio: inquiſitioni tuæ præſentibus literis reſpondemus, quòd ſi poſt appellationem inter eos ſententia excommunicationis eſt promulgata, abſolutione non indigēt, cùm ſententia poſt appellationem lata, neminem ligare poſſit: Si autem ante appellationem fuerint excõmunicati, ante ingreſſum cauſæ recepto ab eis iuramento, ſecundùm Eccleſiæ conſuetudinem debes eos abſoluere, niſì epiſcopo, à quo fuerũt excommunicati, in hac parte volueris deferre, & eos ad ipſum abſoluendos remittere. Cùm autem ab epiſcopo vel à te fuerint abſoluti, cauſam audire debes, & eam ſine debito terminare: quia nec excommunicati ante abſolutionē ſunt audiendi, nec cauſa ad eos, à quibus eſt appellatum, debet aliquatenùs remitti.

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo. Cap. 5.

CVm ad hoc in beatorum Apoſtolorũ principis cathedra, quanquàm immeriti, Domino diſponente ſimus conſtituti, vt plantare debeamus, quæ ad virtutem ſpectãt & decorem: & euellere & eradicare curemus, quæ ſunt obuia rationi, & profectũ impediunt ſalutis: intelleximus ſanè quòd hoſpitalarij nominatim excommunicatos contra prohibitionem eccleſiaſticam præſumunt tradere humanæ Chriſtianæ ſepulturæ, non cogitantes, quàm graue ſit illis in morte communicare, quos, dum viuerent, Eccleſia pro ſuis exceſſibus à ſinu ſuo ſegregauit. Vndè quoniam huiuſmodi præſumptionem & temeritatem nolumus nec debemus aliquatenùs tolerare, diſcretioni tuæ &c. quatenùs prædictos fratres moneas & horteris, & ex noſtra parte præcipias, vt ſi quos in excõmunicatione defunctos in cœmeterijs ſepelierint, extra cœmeteria ipſos penitùs eijciant. Quòd ſi facere noluerint, tu hoc ipſum de his, quos in excommunicatione defunctos eſſe conſtiterit, authoritate noſtra, & appellatione remota, exequaris.

Idem in Turonenſi concilio. Cap. 6.

QVoniã ſuperuenientibus nouis morbis nouas expedit inuenire medicinas, & Eccleſiaſticæ libertati conſulere, & ſubditorũ vtilitati prouidere curantes, ſtatuimus vt Capellani, & qui eorum vice miniſtrant, huiuſmodi ſacramento adſtringãtur, vt ex quo fuerit cognitum eis, aliquid eccleſiæ vel cœmeterij ſeu eccleſiaſticæ poſſeſſionis, in caſtrum veniſſe, vel caſtrentium violentia ablatum fuiſſe, conueniant dominum caſtri, ſiue illum qui primus ab eo dominatum habet, cuius poteſtate conſilioq; res dirigi poſſit: & ſi eorum commonitione præmiſſa, prædam non reddiderit, ſi adfuerit: vel ſi abſuerit, de integra reſtitutione infra octauum diem certam ſecuritatem non fecerit, extunc ab omni eccleſiaſtico ceſſabitur officio, excepto baptiſmo & confeſſione, & à timore mortis communiõe. Quod in omnibus terris eorum proprijs præcipimus obſeruari, necnon & in illis, in quibus integram exercent dominationem: permittimus tamen, vt ſemèl in hebdomada, cauſa conficiendi corpus Chriſti, Miſſa in villa celebretur proxima, clauſis omnibus oſtijs, & excluſis excommunicatis, præter miniſtros altaris. Quòd ſi prędicti Caſtrenſes poſt datam inter eos ſententiam incorrigibiles per 40. dies extiterint, capellani ab eorum recedant officio, non ampliùs cum eis commoraturi, quandiù ſub anathematis vinculo teneantur. Sub hac lege ſcriptores claudimus. quòd ſi capellani vel quilibet officiales clerici, ex ſuis poſſeſſionibus ſunt aduocati ſeruitij debitores, vltra tres menſes cõmorandi cum eis licentiam non adhibemus. quod ſi gratia cõmonitionis eis concedatur, conueſcendi tamen & cohabitandi interdicimus participationem. Qui verò vltra præfixum terminũ cum eis commorari præſumpſerit, officio ſimul & eccleſiaſtico careat beneficio. & nè fortè præda in dolo conuertatur, aut clericos caſtrorum excuſet ignorantia, egredi debent, obuiare prædæ, audituri & ſolicitè inquiſituri, ſi quæ res ibi fuerint Eccleſiaſticæ, vel eorum reclamatores. Si quis autem clericus ob huiuſmodi receſſum, propter iuſtitiam à domino ſuo rerum ſuarũ damna pertulerit, ipſe dominus non niſi per integrã omnium reſtitutionem meretur abſolui. Si quælibet villa duos vel plures aduocatos habuerit, in quorum aliquem lata ſit ſententia, dũmodò non careãt officio, niſì q eius ſubſunt dominio. Quòd locus obſcurus. ſi eccle-

ſi Eccleſia ſuæ aduocationis fuerit, eadem eſſet & ſibi interdicta: licet alterius aduocationis corpora ſepeliri, Miſſa tamen non celebrabitur. De mutandis autem caſtrorum vicarijs vel clericis, ſtatuimus vt archidiacono ſignificetur, nè alius loco eius ſubſtituatur, donèc eodem adſtringatur ſacramento. Mercatoribus autem & cæteris hominibus ciuitatum vel * burgatorum prohibemus;
*hoſpitio nè aliquem nomine excommunicatũ, *hoſpitem ſuſcipiant, nec in venditione vel in emptione ſeu aliqua participent accommodatione. Qui verò tranſgreſſores extiterint, à ſacerdote parochiano per tres dies vocentur: tribus autem alijs diebus ad correctionem expectentur: Septimo antem die, ſi incorrigibiles apparuerint, anathematis ſententiam ſubituri, nec ab epiſcopo, nec ab archidiacono ſe nouerint abſoluendos. Si verò à domino alióve potente ad hoſpitandũ excommunicatum, hoſpiti vim illatam cognitum fuerit, hoſpes reus non habeatur: ſed eius qui violentiam intulit, terra ſuſpendatur, cuius ſuſpenſionis reſtitutio pontificali erit arbitrio reſeruãda. In villis verò vel vrbibus vel caſtellis, quæ regis ſubſunt dominio, in quibus conſtabularij ad tempus ſtatuuntur, ſi ipſum conſtabularium conſtiterit anathematis ſentẽtiam ſubijſſe, ipſo
locus obſcurus. in villa præſente, locus medius, quo recedẽte, eodem reuerſuro, alij diuinum officium non amittant. Suis autem domeſticis omnibus à Chriſtianitate ſuſpenſis, de cœmeterijs & eccleſijs ſiue quibuſlibet poſſeſſionibus eccleſiaſticis tẽſerias dari prohibemus, nè ꝓ eccleſiæ vel cœmeterij defenſione tenſerias fidei ſuæ ſponſionem interponant. Quod ſi prꝗſumpſerint, ordinis ſui & beneficij periculum incurrant. Qui verò eccleſiã vel cœmeterium contempſerint, vel ordinatis manus violentas impoſuerint, anathematis ſententia feriantur, nec ab alio niſi à domino papa abſolutionem conſequentur, niſì mortis interueniente periculo, diſpenſatio miſericorditer ſubueniat, data tamen pro poſſe ſatisfaciendi ſecuritate, ſi conualuerit, pro abſolutione papam aditurum. Si quis videns excommunicatum ex nomine, hoſpitio ſuſceperit, vel ei pecuniam ſcienter accommodauerit, quia noſtri ſunt contemptores mandati, prohibemus, nè Chriſtianus vel Chriſtiana ei ſeruiat, donèc indè ſatisfecerit. Præcipimus autem, quòd decani fide adſtringantur, quòd ſi eis cognitum fuerit, aliquem de clericis hæc decreta non ſeruâſſe: epiſcopo, ſi affuerit, vel archidiacono denunciẽt. Prohibemus etiàm, nè abbates vel monachi, Priores vel Abbatiſſæ, vel Prioriſſæ, de poſſeſſionibus eccleſiaſticis tenſeriam donent: clericis autẽ & laicis prohibemus, nè quis ſcienter prædam eccleſiæ emat, vel prædam cœmeterij, vel cuiuſlibet poſſeſſionis eccleſiaſticæ: quod qui præſumpſerint, anathematis vinculo feriantur.

Ex decretis Gelaſij papæ. Cap. 2.

QVicunque intra anni ſpatium ciuiliter ſiue publicè cauſam ſuam coram ſuis excommunicatoribus non peregerint, ipſi ſibi audientiæ aditum clauſiſſe videantur. quòd ſi obſtinato animo defuncti fuerint, nos illorum cauſam, iuxta beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſententiam, diuino iudicio reſeruantes, quibus viuis non communicauimus, mortuis non communicamus.

Idem Cap. 7.

CVm ab eccleſiarum prælatis, eccleſiaſtica ſentẽtia in malefactores aliquos promulgatur, debet rata & firma conſiſtere, & vſq; ad dignam ſatisfactionem inuiolabiliter obſeruetur. quapropter diſcretioni tuæ &c. quatenùs ſi quandò iam dilectus filius noſter plebanus ſancti Pancratij, in clericos vel in laicos parochianos ſuos interdùm interdicti vel excommunicationis ſententiam rationabiliter tulerit, præcipias obſeruari: nec eam ſinè congrua ſatiſfactione, & abſq; conſcientia eiuſdem plebani, aliqua ratione relaxes.

DE CONIVNGENDIS FILIIS ante vel poſt compaternitatem genitis. PARS 32.

Alexander tertius Salernitano archiepiſcopo. Cap. 1.

VTrùm autem filij vel filiæ ante vel poſt compaternitatem geniti, poſſint ſimul adinuicèm copulari, canones ſecũdùm diuerſorum locorum conſuetudinem inueniuntur: & licèt primus canon exindè editus, natos poſt compaternitatem prohibeat adinuicèm copulari, alter tamẽ canon poſteriùs editus primum videtur corrigere: per quem ſtatuitur, vt ſiue ante, ſiue poſt compaternitatem geniti ſunt, ſimul poſſint coniungi: excepta illa perſona duntaxàt, per quam ad compaternitatem peruenitur. Vndè tolerabilius nobis videtur, vt ſecundùm poſteriorem canonem, etiàm poſt compaternitatem geniti, ſimul poſſint copulari, præter illam perſonam per quam compaternitas contrahitur, niſì conſuetudo eccleſiæ, quꝗ ſcandalum generet, aliter ſe habeat.

Cõpetẽter determinat, cùm prior canon id nõ neget.

Idem eidem in eadam epiſtola. Cap. 2.

SI vir vel mulier ſcienter aut ignoranter filium ſuum de ſacro fonte ſuſceperit, an propter hoc abinuicèm ſeparari debeãt, & alij copulari, quia nos generaliter conſulere voluiſti: conſultationi tuæ reſpondemus, quòd quanuìs ſit generaliter conſtitutum vt debeant, quidam tamen humaniùs & potiùs ſentientes, aliter ſtatuunt: & ideò nobis videtur, quòd ſiue ex ignorantia, ſiue ex malitia id fecerint, non ſunt abinuicèm ſeparandi, nec alter alteri debitũ debet ſubtrahere, niſì ad continentiam ſeruandam poſſint induci. Quod ſi ex ignorantia id factum eſt, eos excuſare ignorantia videtur: ſi ex

ex malitia eis ſua fraus non debet patrocinari vel dolus.

PARS 33. QVI FILII SINT LEGITIMI, & de exactione dotium, poſt diuortium, & ad quem pertineat huius cauſæ cognitio.

Idem Exonienſi epiſcopo. *Cap.* I.

MEminimus nos fraternitati tuæ ſuper cauſa, quæ inter P. & R. de quadam hæreditate vertitur, quam idem P. nomine Sibyllæ vxoris ſuæ petebat, tali modo ſcripſiſſe, vt ſi conſtaret, prout literæ tuæ continebant, inter prædicti R. patrem & matrem, poſt eius natiuitatem matrimonium fuiſſe contractum, cum omni appellatione remota legitimum eſſe denuncies, & ab hæreditate paterna propter cauſam prædictam nullatenùs debere repelli. Tanta eſt enim vis * ſacramenti, vt qui anteà ſunt geniti, poſt contractum matrimonium habeantur legitimi. Verùm quoniam P. vltrà quàm in literis tuis continetur, nobis ſignificauit, quòd pater ſuus, viuente vxore, matrem R. tenebat, & cum in adulterio procreâſſet, & quòd in mortem ipſius vxoris, mater fuerit machinata: Fraternitati tuæ &c. quatenùs rei veritatem inquiras, & ſi tibi conſtiterit, quòd viuente vxore, pater prædicti R. matre ipſius publicè abuſus fuiſſet, cum ſpurium & ab hæreditate repellendum, præſertim ſi mater ipſius, in mortem prioris vxoris fuerit machinata, decernas, quoniam inter ſe legitimum matrimonium contrahere non potuerunt.

* matrimōij

Idem ven frat. N. epiſcopo Bathonienſi.

Cap. 2.

EX conqueſtione E. mulieris, nobis innotuit, quòd R. quondàm vir ſuus, à quo, ſicut dicitur, fuit ſinè iudicio eccleſiæ ſeparata, dotem ſuã ſibi reddere contradicit. Quia verò indecens eſt, & à iuris ordine alienum, vt prædicta mulier dotem ſuam amittat, frat. tuę &c. quatenùs ſi eadem mulier à prædicto viro, iudicio Eccleſiæ ſeparata fuerit, ipſum moneas & inducas, & ſi neceſsè fuerit, appellatione remota, eccleſiaſtica diſtrictione compellas, vt prædictæ mulieri dotem ſuam reſtituat, aut ſecũdùm terræ conſuetudinem, in præſentia tua iuſtitiæ plenitudinem exhibeat.

Idem. *Cap.* 3.

COnqueſtus eſt nobis H. lator præſentium, quòd quandam mulierem neptem R. accepit in vxorem, & præfatus R. ipſam exhæredare conatur, eò quòd ante deſponſationem matris ſuę nata fuerit: cùm poſteà prout dicitur, pater pręfatę mulieris, matrem ipſius acceperit in vxorem. Indè eſt quòd fraternit. tuæ &c. quatenùs rei veritate diligẽter inquiſita & cognita, nullius appellatione obſtante, legitimam eſſe iudicetis, inhibentes prædicto R. ex noſtra & veſtra parte, nè ſæpedictæ mulieri vel hæredibus ſuis hac occaſione ſuper hæreditate ſua moleſtiam inferat vel grauamen. Si autem contra inhibitionem noſtram venire præſumpſerit, ſublato appellationis remedio, eccleſiaſtica ſeueritate percellatis.

Idem Londonenſi & Vuigor. epiſcopis. *Cap.* 4.

CAuſam quæ inter R. & F. ſup eo quòd mater iam dicti R. dicitur nõ fuiſſe de legitimo matrimonio nata, agitari dinoſcitur, experientiæ veſtræ iampridèm commiſimus terminandam. Verùm quia in literis noſtris inſeri fecimus, vt ſępè fato R. poſſeſſionem omnium eorum, quorum poſſeſſor extitit, quandò auus ſuus iter Hieroſolymã proficiſcendi arripuit, ante principalis cauſæ ingreſſum faciatis appellatione ceſſante reſtitui, ſi eadem poſſeſſione fuiſſet per violentiam ſpoliatus. Nos attendẽtes, quòd ad regem pertineat, non ad eccleſiaſticam authoritatem, de talibus poſſeſſionibus iudicare, nè videamur iuri & dignitati chariſſimi in Chriſto filij noſtri H. regis Anglorum principis detrahere, qui (ſicut accepimus) motus eſt & turbatus, quòd de poſſeſſionibus non ſcripſimus ei, cùm ipſarum iudiciũ (vt aſſerit) ad ſe pertineat: volumus, & fraternitati veſtræ mãdamus, quatenùs poſſeſſionum iura regi relinquentes, factum de principali cauſa, videlicet vtrùm mater prędicti R. de legitimo matrimonio fuerit nata, pleniùs cognoſcatis, & eam vel aliam ſecundùm literarum noſtrarum tenorem, appellatione remota, terminetis, licèt incongruum videatur, vt matrimonium genitricis præfati R. impetatur, quod ea viuente, vt dicitur, non fuerit impetitum.

Idem. *Cap.* 5.

CVm inter I. veterem cõciuem noſtrum & T. mulierem diuortij ſit ſententia canonicè prolata, filij eorum, qui ante ſententiam nati fuerunt, & ille qui tũc conceptus erat, non debent exindè, ſuſtinere iacturam, cùm parentes eorum publicè ſinè contradictione Eccleſiæ matrimonium inter ſe contraxerint: indè eſt, quòd authoritate Apoſtolica ſtatuimus, vt filij eorũ, quos ipſi ante diuortium habuerunt, & qui conceptus fuerat ante latam ſententiam, nihilominùs legitimi habeantur, & quòd in bona paterna iure hæreditario ſuccedãt, & de bonis parentum ſuorum nutriantur. quocircà venerabilitati veſtræ &c. quatenùs præfatos filios memorati I. & p̃dictæ mulieris ſuccedere in paterna bona, & exindè nutriri non ꝓhibeatis. Nec occaſione diuortij inter parentes eorum celebrati, eis à quoquam moleſtiam vel grauamina ſuſtineatis inferri.

DE RAPTORIBVS ET ECcleſiarum violatoribus, & quandò poſt peractam pœnitentiam ſit neganda ſepultura eccleſiaſtica, niſi ſatisdent de damno reſtituendo. PARS 34.

Eugenius tertius vniuerſo clero. *Cap.* 1.

SVper eo quod de raptoribus eccleſiarum, atque presbyteris, qui pœnitentiam eis iniungere, & oblationes eorum cõtra ſtatutũ noſtrum ſuſcipere attentauerint, à nobis communi deliberatione ſtatutum cum fratribus noſtris ſtatuimus, & conſtitutionem ipſam ſanctorum patrum veſtigia ſubſequentes, authoritate Dei & ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli pariter confirmamus, ſtatuentes, vt quicunq; ex his raptoribus, qui in vrbe diabolo ſuggerente violenter ſurrexerint in rapina, ſiue in eccleſiarum violatione manifeſtè eſt depræhenſus, vel amodò fuerit, niſi ablata priùs reſtituat, ſi poterit, vel emendandi plenam ſecuritatem fecerit, pœnitentiæ beneficium ei penitùs denegent: ſi verò vſq; ad obitum, quod abſit, in ſua contumacia durauerit, & in extremis poſitus, pœnitentiæ remedium humiliter poſtulauerit, ſi emendationẽ vel emẽdandi ſecuritatem præſtiterit, ac fideiuſſores, qui ablata reſtituere debent, idoneos dederit, ei pœnitentia & eccleſiaſtica ſepultura concedatur. Qui aũt in ſanitate obſtinata mente non pœnituerit, vel emendauerit, & in morte ſecuritatem ac fideiuſſores, ſicut diximus, præſtare nequiuerit, ſolennitas pœnitentiæ parùm prodeſſe (ſicut credimus) videtur: ſed viaticum non negetur, ità tamen, vt nullus clericorum ſepulturæ illius interſit, nec eius eleemoſynã accipere præſumat. Quòd ſi qui presbyterorum vel clericorum contra ſtatutum noſtrũ in vita vel in morte pœnitentias dare aut ſepulturæ illorum intereſſe, vel eorum eleemoſynas accipere attentauerint, ſeu huiuſmodi rapinæ participes inuenti fuerint, ordinis ſui damnum irrecuperabiliter patiantur, & beneficio eccleſiaſtico careant.

Alexand. 3. Claromontano epiſc. *Cap.* 2.

LIteris tuis quas I. Lator præſentiũ exhibuerat, continebatur, quòd cùm pater eius multis fuiſſet criminibus irretitus, qui per appoſitionem ignis, eccleſiarum incendium diabolo ſuggerente commiſerat: tandèm in vltima ægritudine cõſtitutus, ſe confeſſus eſt peccatorẽ, & accepta pœnitẽtia de commiſſis, per manum capellani ſui fuit à ſententia anathematis abſolutus: ſed moriens, eccleſiaſticã ſepulturam nequiuit habere. Quapropter ſi ità res ſe habet, frat. tuæ &c. quatenùs corpus eiuſdem patris I. ſupradicti, appellatione ceſſante, facias in cœmeterio ſepeliri, & hæredes eius moneas & compellas, vt his quibus ille per incendiũ vel alio modo dãmna contra iuſtitiã irrogauit, iuxta ſuas facultates condignè ſatiſfaciant, vt ſic à peccato valeat liberari.

Idem ex concilio Turonenſi.

Fures & latrones ſi in furãdo vel in prædando occidũtur, viſum eſt ꝓ eis non orandum: & ſi compræhẽſi & vulnerati fuerint, & presbytero vel diacono confeſſi fuerint, communionem eis non denegamus.

Item Alexand. 3. Lucenſi epiſc. *Cap.* 3.

DE ſecunda verò quæſtione, hoc tuam diſcretionem tenere volumus, quòd propinqui eius, quem pro manifeſtis exceſſibus, videlicet homicidio, incendio, violenta mannum iniectione in clericos, in violatione multarum eccleſiarum & inceſtu, vinculo excommunicatiõis adſtringis, monendi ſunt, vt pro eis ſatisfactionem exhibeant: quod ſi fecerint, quia laborans in extremis, præſtito iuramento, per presbyterũ *tenuerit ab excommunicationis ſententia for. *meruerit relaxari, in cœmeterio poterit ſepeliri. Si autem ꝓpinqui ſui tuis acquieſcere monitis contradixerint, quia iam non eſt purgatum peccatum, defuncto neganda eſt eccleſiaſtica ſepultura.

DE POENITENTIA. PARS 35.

Alexander 3. Exomenſi epiſcopo. *Cap.* 1.

SIcut dignum eſt, & omni rationi cõſentaneum, graues & difficiles quæſtiones ad examen ſedis Apoſtolicæ referri, ità etiàm nobis ex miniſterio ſuſceptę ſolicitudinis imminet, eaſdẽ quæſtiones, prout nobis Dominus dederit, ſoluere, & ſingulis à nobis cõſilium poſtulantibus reſpondere, vt prouidentia Romanæ Eccleſiæ, quæ vbiq; terrarũ obtinet (diſponente Domino) principatum, quæſtiones ſoluantur, & remoueatur in his ambiguitas de cordibus ſingulorum. Licèt autem ſuper quæſtionibus, quas tua nobis diſcretio ſoluendas duxit, te non dubitemus prouidere, & diſcretum exiſtere, cogimur tamen ex ſuſceptæ ſeruitutis miniſterio. diſcretioni tuæ iuxta prouidentiam noſtrã exindè reſpondere. Sanè cùm vir ſapiens & diſcretus ſis, & in his plurimùm exercitatus, pleniùs nôſti, quia in exceſſibus ſingulorum non ſolùm delicti qualitas, ſed quantitas & ætas, ſcientia, ſenſus atque conditio ſunt attendenda, In peccatis quę ſint cõſideranda. quarè non ſolùm ſecundùm qualitatem & quãtitatem facinoris, ſed ſecundùm ea quæ diximus, & ſecũdùm locum & tempus, quo delictum committitur, vnicuiq; debet pœnitentia iniungi, cùm (ſicut tu ipſe nõ ignoras) idẽ exceſſus magis in vno, quàm in alio ſit puniẽdus. Illi autem qui animo occidendi illum ſanctum & reuerendum Thomam quondàm Cantuar. archiep. aut feriẽdi, aut capiendi, vt de illa captione mors ei ſubſecuta fuiſſet, citra manuũ iniectionem ſe fatentur veniſſe, pari pœna ſunt puniendi: & alij qui non vt ferirent, ſed vt percuſſoribus opem ferrent, ſi fortè violentia, quam quidam amoliri debebant, impediretur, paulò minori pœna mulctari: quia ſicut ſcriptum eſt, qui potuit hominẽ liberare à morte, & nõ liberauit, ipſum occidit. Conſtat quoq; eos

eos ab homicidij reatu immunes non eſſe, qui occiſoribus contra alios opem ferre venerint: nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui, cùm poſſit, manifeſto facinori deſinit obuiare. Illi verò qui ſe aſſerunt animũ regis inflammâſſe ad odium, vndè fortè fuit homicidium ſubſecutum, ſatis durè & aſperè, ſed non ità ſeuerè ſunt puniẽdi: niſi fortè ipſum regem ad illud homicidium prouocâſſent. Illi quoq; non fuerunt à culpa liberi, nec à reatu debent eſſe immunes, qui licèt fuerint iniquæ machinationis ignari, ſicarijs tamen, ſi eos ſicarios eſſe ſciebant, vel in ſarcinis, vel in armis eorum cuſtodiendis miniſterium præbuerunt. Illos verò, qui dicuntur illius viri ſancti & ſuorum per mortem occupâſſe ſpolia, ſi nihil aliud in tanto facinore commiſerint, à pœna mortis eius arbitramur immunes: ſed hæc quæ occupauerunt, tenentur eis in integrum reſtituere, quibus ablata fuerunt, ſi habeant in facultatibus, vndè ea reddere poſſint & ipſis tamẽ ex*hinc pœnitentia moderata eſt iniungẽda, quia licèt ex his quæ occupauerũt, quædam fatentur ſe pauperibus in eleemoſynã erogâſſe, nõ tamen alienas res, cùm ipſas potuiſſent eis reſtituere quorum fuerint, debuerũt pauperib' erogare. Illi verò qui ſola excommunicatorum participatione ſe reos eſſe cognoſcunt, conſiderata temporis qualitate, quo in eadẽ nequitia perdurauerint ignoranter, & inquiſito etiàm, ſi amore vel affectione communicauerint ignorãter vel ſcienter, ſecundùm hoc pœnitentia eſt indicenda. Clericos verò, quos conſtat armatos eſſe & interfuiſſe tanto facinori, & clericos etiàm illos, qui conſilium iſtud dederunt, vel vt ſanctus vir caperetur: perpetuò nõ ſolùm ab altaris officio deponendos eſſe cenſemus, ſed etiàm ità, vt in eccleſijs nullo vnquàm tempore lectiones legant, nec reſponſoria ſeu antiphonas cãtare in choro, ſed in pſalmis apud Dominum de commiſſo veniam ſatagãt implorare. Inſupèr clerici etiàm ipſi in obſtructo clauſtro monachorum vel canonicorum, ſi fieri poteſt, ſunt includendi, ità quidem, quòd ipſi in ſeptennium ſeu quinquennium debeant ab introitu eccleſiarum cohiberi. *Idem eidem. Cap.* 2.

*hoc.

EX tuæ fratern. literis & confeſſione ſacerdotis præſentiũ latoris accepimus, ꝙ cùm eum ad ſacerdotij ordinem aſſumẽdum non aliter voluiſſet eius archidiaconus præſentare, 5. ſolidos eidem archidiacono ſoluit, & ſic poſtmodùm ordinẽ iſtum, per eum præſentatus, accepit. Vndè ſuper eo de quo cõſilium noſtrũ poſtulâſti, ſic duximus reſpondendum, vt ſi hoc non eſt publicum, ſed ſecretum, eundem ſacerdotẽ ſecretò cõuenias, monens eum, ſinè vlla tamen coactione, propenſiùs & inducens, vt ordinem alicuius religiõis aſſumat, & perpetuò ab officio, quod ità illicitè adquiſiuit, abſtineat. Si verò ad religionis ordinem aſſumendum fortè inducere non poteris, ſtudeas ei ad ſuſtentationem aliquod eccleſiaſticum beneficium conſtituere, ad hoc, vt debeat officio ſacerdotali ſpontè in perpetuum abſtinere. alioquin nõ erit tutum, cùm ſit ſecretus exceſſus, ipſum inuitum ab eodem officio coërcere. Sed tamen pœnitẽtiam ſecretam, ſecundùm qnod tibi viſum fuerit, iniungere nõ poſtponas. *Idem eidem. Cap.* 3.

Pars capituli, Meminimus

DE peregrinationis votis, an eleemoſynis redimi poſſint, vel per alium ꝓ neceſſitate adimpleri, tibi reſpondemus, ꝙ ab eius qui pręſidet, depẽdet arbitrio, vt cõſideret diligentiùs & attẽdat qualitatẽ perſonæ & cauſam cõmigrationis, ſeu id ex infirmitate, ſiue affluentia contingat diuitiarum: & vtrùm peregrinatio, an recompenſatio vtilior fuerit, & Deo magìs accepta, & ſecundùm hoc debet exindè diſpenſare.

Idem archiepiſcopo Cantuarienſi. Cap. 4.

QVòd autem cõſuluiſti, vtrùm remiſſiones quæ fiunt in eccleſiarũ dedicationibus, aut conferentibus ad ædificationem pontiũ, alijs proſint, q̃ his qui remittentibus ſubſunt: hoc tuam diſcretionẽ volumus firmiter tenere, ꝙ cùm à non ſuo iudice nullus ligari valeat vel abſolui, remiſſiones prædictas illis prodeſſe tantummodò arbitramur, quibus vt prodeſſent, paſtores proprij ſpecialiter indulſerunt: & in hoc intelligas eam quęſtionẽ ſolutam, in qua quęritur, vtrùm is qui excõmunicato cõmunicat, à nõn ſuo epiſcopo abſolutionis gratiam debeat implorare.

DE SENTENTIIS ET INTERlocutionibus.

PARS 36.

Alexander 3.*epiſc. Norwicenſi & abbati de Eueſham. Cap.* 1.

SCripſimus vobis ad ſuggeſtionẽ H. clerici, vt cauſam inter ipſum & R. ſuper capella N. diligentiùs audire debeatis, & ſub certa forma terminare, omninò immemores exiſtentes, quòd eam priùs alijs iudicibus commiſiſſemus. dilecti autem filij noſtri S. & R. ſuis literis nobis intimârunt, quòd ipſi prædictam cauſam ſibi à nobis, appellatione remota, commiſſam, ordine iudiciario terminarent. quarè à prędominatis iudicibus veritatem ſtudioſiùs inquiratis, & ſi noueritis eos ſup cauſa memorata diffinitam protuliſſe ſententiã, nullatenùs in cauſa ipſa procedatis: & ſi fortè proceſſiſtis, nec mãdatum noſtrum, nec factum veſtrum volumus eorũ ſentẽtiæ derogare. Sed vobis firmiter iniũgimus, vt prænominato H. perpetuũ ſuper eadẽ cauſa authoritate Apoſtolica imponatis ſilentium.

Idem eiſdem. Cap. 2.

CVm aliquib' adiudicata eſt poſſeſſio, non ſufficit eis pignora dari, niſì corporali gaudeant poſſeſſione.

Idem R. Vingornienſi epiſc. Cap. 3.

a Tinemuhe

CAuſam quæ vertitur inter fratres Dunelmenſis monaſterij, & monachos S. Albani ſuper eccleſia de a Tenemuda, audiatis, & appellatione ceſſante, terminetis, illud inter cætera ſpecialiter prouiſuri, vt fratres Dunelmenſis eccleſię authoritate & aſſenſu epiſcopi, cauſam ingrediantur, nè ſi fratres S. Albani obtineant, epiſcop. Dunelmenſis ſe abbatem illius eccleſiæ proponēs, litem ſopitam valeat ſuſcitare.

Cap. 4.

ARchidiaconis de eccleſiaſtica inſtitutione non videtur licere, niſi authoritas epiſcoporum & cōſenſus acceſſerit, in alios ſententiam promulgare.

Idem Eboracenſi archiepiſcopo. *Cap.* 5.

CVm aliqua cauſa, appellatione remota, committitur, & ſentētia fertur iniqua, eam euacuari oportet, nec debet ei ſtari, ſi manifeſtam contineat iniquitatem.

PARS 37.

DE LEPROSIS.

Idem. *Cap.* 1.

EX tranſmiſſa conqueſtione R. clerici nobis innotuit, quòd cùm eccleſia de N. à monachis, ad quos ius illius eccleſiæ ſpectare dinuſcitur, ei conceſſa fuiſſet, tum temporis cùm Vu. clericus, qui fuiſſe lepra tactus perhibetur, eam poſſideret, timens nè ſimiliter eadem conceſſione, aliqua fieret innouatio, ad ſedem apoſtolicam appellauit, & ad nos nuncium ſuum deſtinauit. Quoniam igitur vniuerſis Dei fidelibus, & his maximè qui clericali dediti ſunt officio, in ſuis iuſtitijs adeſſe tenemur, diſcretioni veſtræ &c. quatenùs ſi vobis ità conſtiterit, præſcriptam eccleſiam præfato R. taliter conceſſam, & poſt appellationem ad nos factam ſuper eadem eccleſia, in ea inueneritis alium inſtitutum, eo indè amoto, eam ipſam, omni contradictione & appellatione ceſſante, iam dicto R. faciatis, dilatione poſtpoſita, aſſignari, non obſtaote quòd eadem conceſtio facta fuerit tempore prædicti Vu. ſi ipſum prænominato morbo manifeſtum fuerit laboráſſe. Teſtes verò, quos idem R. vobis nominabit, moneatis attentiùs, & inducere laboretis, vt amore iuſtitiæ, teſtimonium perhibeant veritati. *Idem.* *Cap.* 2.

3. q. 2. Vnaquæque

PEruenit ad nos, quòd cùm hi, qui lepræ morbum incurrunt, de conſuetudine generali à communione omnium ſeparentur, & extra ciuitates & villas ad loca ſolitaria transferantur, nec vxores viros, nec viri vxores ſuas taliter ægrotantes ſequantur, ſed ſinè ipſis manere præſumant. Quoniam igitur, cùm vir & vxor vna caro ſunt, nec debet alter ſinè altero diutiùs eſſe: fraternitati tuæ &c. quatenùs ſi qui ſunt in prouincia tua viri vel mulieres qui lepræ morbum incurrunt, vxores vt viros, viri vt vxores ſuas ſequantur, & eis coniugali affectione miniſtrēt, ſolicitis exhortationibus inducere laboretis. Si verò ad hoc induci non poterūt, eis arctiùs iniungatis, vt vterq; altero viuente continentiam ſeruet: & ſi qui cōtra mandatum noſtrum venire præſumpſerint, eos cōtradictione & appellatione ceſſante, vinculo anathematis adſtringas.

32. q. 4. Si vxor eius.

Sed hoc, vbi de locis inhabitatis expelluntur ad ſolitaria: illud, vbi non: Vel hoc, quando tanta appáret macula, quod ex tactu timetur infectio: illud, quando non tanta.

Idem Baionenſi epiſcopo. *Cap.* 3.

QVoniam ex multis authoritatibus & præcipuè ex euangelica veritate apparet, nemini licere vxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis, dimittere: cōſtat quòd ſiue mulier lepra percuſſa fuerit, ſiue graui aliqua infirmitate detenta, non eſt propterà à viro ſuo ſeparanda. Leproſis autem, ſi ſe continere noluerint, & aliquam quæ ſibi nubere velit, inueniant, liberum eſt eis ad matrimonium conuolare. Quòd ſi virum ſiue vxorem diuino iudicio leproſum fieri contigerit, & infirmus à ſano carnale debitum exigat, generali præcepto Apoſtoli, quod exegerit, eſt ſoluendum, cuius præcepti nullam in hac cauſa inuenimus exceptionem.

Matt. 5. 19.

1. Cor. 7.

Lucius 3. Lincol epiſcopo. *Cap* 4

SVper eo verò quod quæſiuiſti de rectoribus eccleſiarū, lepræ macula adeò infectis, quòd altari nulla poſſunt ratione deſeruire, neq; ſinè magno ſcandalo illorum, qui ſani ſunt, ingredi eccleſias: hoc tuā volumus fraternitatem tenere, quòd eis dandus eſt coadiutor, qui curam habeat animarum, & de facultatibus eccleſiæ ad ſuſtentationem ſuam congruam recipiat portionē.

DE PRAESCRIPTIONIBVS. PARS 38.

Alexand. 3 Salernitano epiſcopo. *Cap.* 1.

DE quarta verò decimæ & oblationis defunctorum, clerici ab impetitione epiſcopi, quadragenaria temporis ſe poſſe præſcriptione tueri videntur, niſi fortè cathedralis ſedes paſtore interim caruiſſet, qui iura eccleſiæ ſuæ exigere debuit. Sed Romana eccleſia tricennalem præſcriptionem contra eccleſiam non admittit.

Idem x Ciſtrenſi decano. *Cap.* 2.

EX literis tuæ dubitatiōis intelleximus, te & archidiaconum confines habere præbendas in villis, quas ſinguli ſingulas poſſidetis, & prætextu terminorum inter vos cōtrouerſiam verti, eò quòd dicas eum antiquos fines egreſſum, partē fundi tui occupâſſe: ille econtrà aſſerit, ſe eandē partem fundi 40. annis poſſediſſe incōcuſsè. Tu autem ad tuam præbendam quietè per idem tempus perſtitiſſe affirmas. Qua in re quæris cui incumbit probatio, petitori, an poſſeſſori: ad quod ſanè ſcire debes, quòd iudicium finium regundorum tale eſt, vt in eo vtraq; pars vices duorum habeat, agentis ſ. & eius cum quo agitur. Vndè hinc indè ritè teſtes produci poſſunt ad cognitionem iudicis

16.q.3. dilectio. dicis inſtruendam. Quibus examinatis, iudex quos præcedere intellexerit, ad fidem ſibi faciendam admittet. Quòd ſi fortè ambarum partiũ teſtes æquè idonei ſunt, poſſeſſoris recipientur, cùm promptiora ſunt iura ad abſoluendum quàm ad condẽnandum, excepta cauſa liberali, in qua ſi vtriuſque partis teſtes forſan æquales fuerint, pro 15.q.3. ca.1. & 3. libertate tamẽ ſemper pronunciabitur. nam poſſeſſori probationem aliquandò dari, iuris manifeſti eſt, cùm in ſacris canonib⁹ cautum ſit ità: Si quis obiecerit præſcriptionẽ longi temporis, & eam probauerit, reportet poſſeſſionem: quoniam nemo rectè obijcit, niſi qui poſſidet.

Idem Rhemenſi archiepiſcopo. Cap. 3.

COntrouerſiam quæ inter Macularenſem & Formolenſem eccleſias ſuper *Remegra decimis de villa de * Remegañ mota fuit, nos cum fratribus noſtris pertractauim⁹: & quidam monachi decimã omnem illius villæ ſuo monaſterio pertinere, tam per Caroli regis donationem, quàm per noſtrum priuilegium, allegabant. Clerici verò eccleſiæ Formoleñ tertiam partem decimæ, 30. annis & eo ampliùs ſinè interruptione ſynodali vel legitima, poſſediſſe aſſerebant. nos verò vtriuſq; partis rationibus & allegationibus indagatis, decreuimus, quòd ſi eccleſia Formolenſis tertiam partem decimę per 30. annos quietè & inconcuſsè ſe poſſediſſe, per tres perſonas idoneas ſibi ꝓpriare poterit, ea deincèps ſinè inquietatione poſſideat.

Idem Abbati & monachis ſancti Andreæ.

Cap. 4.

SI de terra quam habetis in parochia de Bretevuelle, iam p 30. annos vel eo ampliùs decimas ſinè reclamatione aliqua ſolueritis, & hoc anno eas canonicis de Planio, poſt appellationem ad nos factã, contra iuſtitiam ſubtraxiſtis, eas ſibi decætero integrè & ſinè moleſtatione, occaſione & appellatione poſtpoſita, perſoluatis, & quas noſcimini ſubtraxiſſe, integrè reſtituatis. Licèt enim priuilegiorum Rom. eccleſiæ beneficio, fratribus Ciſtercień ordinis indultum fuerit, quòd de laboribus ſuis nulli decimas vel primitias perſoluere debeant, de priuilegio tamen vobis indulto tanto tempore ſubtrahere voluiſtis, cùm liberum ſit vnicuiq; iuri ſuo renunciare, eoq; modo nõ poteſtis vos in hac parte tueri. Sanè niſi nos vos & ordinem veſtrum tantùm diligeremus, grauiter aduersùs vos moueremur: nec poterimus aliquatenùs relinquere impunitum, ſi nobis conſtaret, quòd poſt appellationẽ ad nos factã, manus veſtras exindè extendiſſetis ad p̄dictas decimas ſurripiendas.

Item glorioſus Clemens in lib. Stromatum. Cap. 5.

VIgilanti ſtudio cauendum eſt, (quòd ſumma dimẽſio diuini iudicij, ab initio conſuerit propria dimittere, aliena non appetere) nè malæ fidei poſſeſſores ſimus in alienis prædijs, atq; rebus maximè eccleſiaſticis, quoniam nulla antiqua dierum poſſeſſio iure iuuat aliquem malæ fidei poſſeſſorem, niſi reſipuerit, poſtquàm nouerit ſe aliena poſſidere, cùm bonæ fidei poſſeſſor dici nõ poſſit. *Euphegius enim legiſlator, *Ephesimus ſolùm propter vitandam miſerorum ſegnitiem, & longi temporis errorem & confuſionem, primus tricennali & quadragenali poſſeſſioni vigorem legis impoſuit: nobis autem in rebus tam cognitis quàm latentibus placuit non habere vigorem.

Item Gregor. Syracuſano epiſc.

Cap. 6.

NE religioſorum virorum corda eccleſiaſticarum rerum cõtentio à mutua, quod abſit, charitate diſiungat, magna eſt ſolicitudine ſtudendum, vt facilimum ſinẽ res poſſit in altercationem deducta percipere. & infrà: Hortamur ergò, vt ad loca prædicta, de quibus contentio eſt, debeatis accedere, & vtraque parte conſtituta cominùs, loca quæ in lite ſunt, veſtra faciatis pręſentia terminari, 40. tamen annorum ab vtraq; parte ſeruata præſcriptione.

Cap. 7.

SAnctorum patrum authoritas & humanæ leges irrefragabiliter conſtituentes confirmauerunt, & nos in p̄ſenti concil. cũ omnibus, qui aſſunt nobiſcum, inuiolabiliter confirmamus, vt omnes poſſeſſiones ad ſingulas prouincias noſtrorũ fratrum pertinentes, à quibus per triginta annos poſſeſſæ ſunt quietè & ſecurè, abſq; ſynodali proclamatione, perpetuò detineantur, nullaq; vox audiendi alicui aduerſario concedatur.

Idem Vrbanus 3. de nouo loco & de Turgam. Prioribus. Cap. 8.

SVper eo verò quod apud vos intelleximus dubitatum, ſcilicet, an quod de finibus & his quæ finibus cohærent non præſcribẽdis, ſtatutum per canones eſſe dinoſcitur, ſit in parochiarum limitibus, ſicut in prouincialibus admittendum: illud vobis duximus reſpondẽdum, quòd benè videtur in vtroq; ſeruandum, ſi parochiarum fines legitima probatione vel aliàs indubitata fide, conſtiterit, eccleſiaſtica ordinatione conſtitutos.

DE VICARIIS MONACHORUM & aliorum. PARS 39.

Idem Vuigornień epiſcopo. Cap. 1.

Pars capituli, Super eo q̄ a nobis. Sup. de appell.

DE monachis autem, qui vicarios parochialiũ eccleſiarũ intantùm grauant, vt hoſpitalitatẽ tenere non poſſint, nec honeſtam ſuſtentationẽ habere, hanc tene curam & prouidentiam, quòd ad præſumptionem monachorum nullum recipias, niſi tantum de beneficijs eccleſiæ fuerit ei aſſignatum, vn-

dè iura epiſcopalia poſſit ſoluere, & congruam ſuſtentationem habere. Iſtis autẽ ſacerdotibus, quibos à te vel à tuis prædeceſſoribus cura animarum eſt commiſſa, in eccleſijs monachorum eam ſubtrahere poteris, niſi ipſis à monachis honeſta & ſufficiens ſuſteutatio ſuerit aſſignata, & in his ità * promiſſum, quòd tibi de tua iuſtitia poſſint, ſicut coouenit, reſpondere.

for. *prouiſum,

Idem Vintonenſi epiſcopo. Cap. 2.

SI perſona alicuius eccleſiæ vicario, quẽ in eadem eccleſia conſtituit de aſſenſu & authoritate diœceſiani epiſcopi, aſſignauit portionẽ, is qui perſona illa defuncta, in perſonatum illius Eccleſiæ ſucceſſit, ab eadem Eccleſia vicarium remouere, vel aſſignatam ſibi portionem minuere nõ poteſt, niſi aliquid committeret, ꝓpter quod per iudicem eſſet in vicaria vel beneficio condemoandus.

Idem Norvuicenſi epiſcopo. Cap. 3.

CLericos autem vel in presbyteratu vel in alijs minoribus ordioibus conſtitutos in vicarijs quas ſunt adepti, alios ſubſtituere non permittas, cùm id ſatis ſit abſurdum & abſonum, & omni ratiooi contrarium.

Cap. 4.

ILlud etiàm in vicarijs, qui perſonis fide & ſacramẽto ſunt obligati, duximus ſtatuendum, quòd ſi fidei vel ſacramenti religione contempta, perſoonatum ſibi falsò aſſerentes, contra perſonas ſe erexerint, & ſuper hoc in iure conuicti fuerint, decętero in eodem epiſcopatn ad officij ſui executionem nooadmittantur.

Extrà de ingratitudine.

Idem Elienſi epiſcopo.

Cap. 5.

Pars capituli, Secundũ. ſuprà, Ne clericus vel monac.

VEniens ad nos P. rector Eccleſiæ de * Geſtañ, ſua oobis inſinuatione propoſuit, qnòd ipſe Ioanni de * Feſcam, qui multos babet eccleſiaſticos redditus, & vicarias in eccleſijs pluribus, vicariam de * Geſtuñ, ſub annua trium marcarum penſione conceſſit, cùm redditus illius vicariæ, 4. marcas valeant annuatim. Licèt autem io ipſius vicariæ conceſſione quædam decima fuiſſet excepta, nihilominùs tamen memoratus Ioannes præfatum P. contra religionem fidei ſuæ, qua ſe contra conceſſionem ipſam promiſerat aliquaodò non venturum, ſuper prædicta decima coram venerabili fratre noſtro Norvuicenſi epiſcopo per literas noſtras traxit in cauſam, & cùm io ꝑdicta cauſa P. vincere non poſſet, ab alio iudice pro ſua volũtate fecit eum citari. Quoniam ergò ſuſtinere nolumus, nec debemus, vt idem P. inhibita vexatione grauetur, Fraternitati tuæ &c. quatenùs partibus conuocatis, diligentiùs inquiras veritatem: & ſi tibi conſtiterit, quòd prædicta decima fuiſſet excepta, memoratum clericum ab impetitione præfati Ioanois, cootradictione & appellatiõe ceſſaote, authoritate Apoſtolica fretus abſoluas. Si verò quicquam in detrimentum iuris ipſius P. factum eſt, poſtquàm iter arripuit ad noſtram præſentiam veniendi, id contradictione & appellatione ceſſante, corrigas, & ad ſtatum illum reducas, quo in tempore aggreſſi itineris noſcitur extitiſſe. Cæterùm ſi memoratus clericus io alijs eccleſijs vicarias habeat vel eccleſiaſticos redditus, de qnibus poſſit ſuſtentari, à vicaria pręſcriptæ eccleſię de * Geſtañ, confirmationis ooſtræ literis non obſtantibus, appellatione ceſſaote, remoueas, & eàdem eccleſiam reſtituere eidem P. oon poſtponas, dummodò velit & debeat in presbyterum ordioari, & per ſemetipſum in eadem Eccleſia Domino deſeruire.

* Hocham

Cap. 6.

PRouideas autem attẽtiùs, nè in epiſcopatu tuo patiaris quemlibet plures vicarias habere. Quia cùm vicarij teneantur eccleſijs & proprijs perſoois deſeruire, alienum eſt ab ordine iuris, vt vicariam habeat quis præter vnam.

DE ELECTIONIBVS ET electorum poteſtate.

PARS XL.

Idem Exomeñ epiſcopo. Cap. 1.

NOſti ſicut vir prudens & ſapiens quomodò dilectus filius noſter G. dictus Lincoloienſis electus, committeodi bonores vel præbendam, & aliàs diſponendi de rebus eccleſiæ, cùm ſua nondùm ſit electio confirmata, nullam habeat facultatem. Indè eſt, quòd fratern. tuæ &c. quatenùs eidem dicto electo ex noſtra parte non differas arctiùs inhibere, nè archidiaconatum alicui conferre præſumat, vel ſi iam conceſſit, ei authoritate noſtra præcipias, vt conceſſiooem ſuam, omoi contradictione & appellatione ceſſante, ſtudeat reuocare. Quod ſi diſtulerit, tu eandem conceſſionem, appellationis remoto remedio, aothoritate noſtra ooo diſferas reuocare.

Idem I. baſilicæ 12. Apoſtolorum presbytero cardinali, Apoſtolicæ ſedis legato. Cap. 2.

QVòd diligentia tua per dilectum filiũ noſtrum H. S. à nobis requiſiuit, an electio electi, qui nupèr abiurato ſchiſmate, ad vnitatem Eccleſiæ & noſtram deuotionem redijt, coofirmari debeat, id tibi duximus reſpondendum, quòd ſi ab ſchiſmatico nullum ordinẽ ſuſcepit, & eius electio vnanimiter & concorditer ſecundùm ordinem Canonum facta fuerit, dummodò alia ratio non impediat, confirmatiooem tuam ratam habemus, maodantes, vt eum facias à catholicis epiſcopis ſuffragaoeis Aquileienſis eccleſiæ in epiſcopum ordinari, ſalua tamen iuſtitia debita & reuerentia, eiuſdẽ eccleſiæ, cùm ad catholicam redierit vnitatẽ.

Item

Item Ceceſtrenſi epiſcopo. Cap. 3.

CVm de tua & aliorum electiõe, qui ſunt io quibuſdam eccleſijs Anglicanis electi, in noſtra præſentia & fratrum *queſtio mota fuiſſet, & ſingulis veſtrûm quædã obijcerentur, tibi obiectum eſt, quòd in oculo maculam habeas, & quòd Canonici filius ſis: attendentes prudentiam & honeſtatem tuam, & volẽtes te nomine gratiæ ac dilectionis prærogatiua gaudere, venerabili fratri noſtro Cantuar. archiepiſc. Apoſtolicæ ſedis legato dedimus in mandatis, vt ꝑ eo ꝙ canonici filius diceris fuiſſe, in ꝓmotione tua ex multa diſpenſatione procedere non poſtponat: de macula verò quam in oculo habere diceris, hoc prædicto archiepiſcopo mãdauimus, vt *in quo ſuffraganeorum ſuorum, & præſertim venerabilium noſtrorum fratrum Exonienſis & Vuigorñ epiſcoporum examini viſum fuerit, ſic exequatur. Tu verò eundem archiepiſcopum ſuper his inquirere ſtudeas humiliter ac deuotè, quia nos tibi ex magna diſpeoſatione in hac parte curauimus ſolicitè prouidere, vt perſonam tuam ſyncera charitate diligimus, & quantùm ſecundùm Deum poſſumus, libenter ad tuum intendimus cõmodum & honorem.

*quæſtio

for.* ſecundum quod

Item Lucius 3. Turonenſi archiepiſ. Cap 4.

PResbyter cardinalis *ſua nobis inſinuatione monſtrauit, ꝙ cùm fuiſſes ad Eccleſiæ tuæ regimen de voluotate maioris & ſanioris partis fratrum electus, quia paucis contradicentibus non valebas debita pace gaudere: qnidam amicus de conſcientia tua & voluntate, perturbata tamen, ei qui magiſter diſcordiæ videbatur, certæ quantitatis munus exoluit: & ſic, quam priùs ſuſtinebas, contradictio quieuit. Nunc autem dubitas, ꝙ non ſis ſimoniæ prorsùs immunis, donèc in adminiſtratione voluēris remanere. Quia igitur per iam dictum cardinalem Apoſtolicæ ſedis conſilium quęſiniſti, præſentium tibi ſignificatione monſtramus, ꝙ multùm tibi conſulis, ſi adminiſtrationem prædictam celeriter & ſpontè dimittis, euangelici verbi memor exiſtens, nil prodeſt homini ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur.

*ſecreta

Matth. 16. d
Marc. 8. d

Item Alexander 3. Rauennæ arch. Cap. 5.

CAuſam q̃ inter moniales ſanctę Margaretæ ſuper diſcordiam & diſſenſiones electionis quam ſecerant, agitari dinoſcitur, experientiæ tuæ iampridèm cõmiſimus terminandam. Vndè qm̃ ipſa cauſa intantùm protrahitur &c. fraternitati tuę &c. quatenùs infra duos menſes ad plus ſecundùm tenorem aliarum literarum, quas tibi miſimus, in cauſa procedas, ità videlicet, ꝙ ſi ſorores ipſæ electionem in epiſcopum contulerint, promittentes, quòd illam quam epiſcopus eis prouideret, reciperent: ipſam quam epiſcopus prouiderit eis, facias ab eis, appellatiooe ceſſante, in ſuam recipi abbatiſſam, ſi tamẽ idonea exiſtit. Si autem in cauſa procedere oon poteris, dilectis filijs noſtris F. baſilicæ 12. Apoſtolorum, & Priori ſancti Victoris ex parte noſtra ſignifices, vt in eadem cauſa procedant, & fine debito decẽdant.

DE INTERPRETATIONE verborum & reſcriptorum.

Pars 41.

Alexander tertius Eboracen. arch. Cap. 1.

INter cæteras conſultationes tuas id fuit propoſitum, quid teneri debeat cùm aliqua ſub diſiunctione mandantur, qnorum vnum erit verum, alterum falſum, putà ſi ponatur, ꝙ talis fuerit filius ſacerdotis, & in ſacerdotio genitus, ab eo qui proximus in eadem eccleſia miniſtrauit, vel ꝙ ipſam eccleſiam illicitè occupauit: cui q̃ſtioni taliter reſpondemus, quòd conuenit iudici, quodcunque iſtorum conſtiterit, eí prædictam Eccleſiam abiudicare, & idem in ſimilibus decernere.

Idem Exonien. & Vuinton epiſcopis. Cap. 2.

SIgnificauit nobis D. presbyter, quòd cũ Eccleſiam de *Vuaplam per xxx annos poſſediſſet, monachi de Lentuñ, ſuper eadẽ Eccleſia ipſum occaſione literarum, quas ad venerabilem fratrem noſtrum Hercſordenſem epiſcopom, & dilectum filium noſtrum Ma. Vac. impetrâſſe dicuntur, abſq; ceſſatione fatigant, ꝓponẽtes ꝙ fuerit filius eius, qui ante eum in Eccleſia proximò miniſtrauit, cùm tamen pater eius ſacerdos nõ fuerit, & decretum noſtrum ſit duntaxàt cõtra filios ſacerdotum promulgatum. Quoniam ergò conſtitutiones nouæ futuris dant formam negocijs, fraternitati veſtrę &c. quatenùs ſi memoratum presbyterum diutiùs ante concilium Turonẽſe præſcriptam eccleſiam tenuiſſe conſtiterit, ſi alias idoneus extiterit, eum ab impetitione monachorũ ſublato appellationis remedio, abſoluatis, non obſtantibus literis contra ipſum impetratis, eò quòd fuerit filius eius in eadem proximò miniſtrantis.

*Vuapellaram

Conſtitutiones nouæ futuris dare formam negocijs.

Idem Cantuarienſi archiep. Cap. 3.

Pars cap. Ex literis quas ſuper cauſa. ſup. de ſpõſalibus.

DE hoc autem, ꝙ circa finem literarũ tuarum coosulere voluiſti, quid debeat obſeruari, cùm inter alios ſponſalia cõtrahantur, nec intelligit alter quod alter ꝓponit: hoc tuam volumus diſcretionem tenere, quoniam inſpiciendum eſt iudici, ſi matrimonium contracturi, ad id faciẽdum ſcientia ſint idonei & ætate: quo cognito, ſi alter aliter intellexerit, quàm alter propoſuerit, ad commonèm verbi intelligentiam recurratur, & cogatur vterque verba prolata in eo ſenſu recipere, quem ſolent rectè intelligentibus generare.

In dubijs ad cõmunem intelligentiam recurri debere.

Idem abbati & fratribus de Riuall. Cap. 4.

CVm ordinem Ciſtertienſem profeſſi, eò ꝙ priuilegio quo fratres alij gaudeatis, inter vos & clericos ſeculares ſuper decimis quæſtione ſuborta, tacitoque ꝙ ſitis ordinis Ciſtertien̄, contra vos velut in monachos alterius ordinis, literas ab Apoſtolica ſede impetrantes, dein iuramentum litibus, ſicut vobis ſignificantibus accepimus, & expenſis difficilimis inquietant: volentes ergò ſolicitè vobis prouidere, nè cótra tenorem priuilegiorum veſtrorum poſſitis quorumlibet temeritate vexari, authoritate Apoſtolica vobis indulgemus, vt ſi contra vos ſuper decimis vel alijs quæ ordini veſtro ſpecialiter Apoſtolica ſedes indulſit, non facta mentione Ciſtertienſis ordinis, literæ fuerint à ſede Apoſtolica impetratæ, eis minimè teneamini reſpondere.

Idem Wigorn. epiſcopo. Cap. 5.

Locus obſcurus.

SIcut ex literis tuis euidéter, frater epiſcope, accepimus, aduocatum H. clericus eú propoſuit, H clerico non debere reſpondere, eò ꝙ filum fractum eſſet, quo noſtra bulla pendebat, *vt cùm literæ illæ à nobis impetratæ fuiſſent, & in noſtra cancellaria cópoſitæ: circunſpectionem tuæ prudétiæ nó immeritò commendamus, ꝙ hac occaſione in cauſa procedere diſtuliſti, in qua non deeuit, aliter quàm feceris, proceſſiſſe.

for. & dubitaretur vtrú literæ

Idem abbati de Rameſai, & archidiacon. Helienſi. Cap. 6.

EX literis tuis ad nos directis accepim⁹, ꝙ cùm vobis cauſam, quæ inter dilectos filios noſtros monachos de *Cois, & canonicos de Lincol. necnon etiàm Geruaſium clericum, ſuper eccleſijs *Ginprec & Areſtañ, agitari dinoſcitur, commiſiſſemus ſub certa forma diffiniendam, & canonici literarum noſtrarum authoritate citati, aliquãdò coram vobis apparuiſſent, & interdú nec venire, nec reſponſalem mittere voluiſſent, ſe contumaciter abſentantes, licèt monachi ob contumaciam aduerſæ partis eſſent in poſſeſſionem mittendi, ſequeſtrari feciſtis, vt ſic ſaltem canonici affecti tædio, iudicio ſtare cogerentur. Tãdem verò partibus in præſentia veſtra conſtitutis, & memoratis monachis Eccleſias ſibi reſtitui poſtulantibus, Canonici reſponderunt authoritatem veſtram penitùs expiràſſe, eò quòd à nobis ad alios iudices literas impetrauerunt, q̃ p̃iudicare prioribus videbãtur. Vndè q̃m in literis noſtris poſterioribus non fuit facta mentio priorum, nec nomina eccleſiarum continebantur, quæ in prioribus fuerant poſita, ſed indefinitè dicebantur, ſuper quibuſdam eccleſijs, nos attendétes, malitiam & dolum nulli debere patrocinari, & nolentes tantam illuſionem impunitã relinquere: diſcretioni veſtræ &c. quatenùs cùm exindè requiſiti fueritis, partes ante veſtram conuocetis præſentiam, & præſcriptam cauſam ſecundùm formam priorum

*Crois

*Guiprec

literarum, omni occaſione & appellatione ceſſante, diffiniatis: & canonicos, quoniam auſi fuerunt mandatum noſtrum eludere, & per ſurreptionem huiuſmodi literas impetrare, quod nuncius eorú pleniùs recognouit: ad metum & pœnam aliorum, expenſas, quas monachi nunc ad nos *mittendo fecerunt, eis, remoto appellationis obſtaculo, reddere compellatis.

In poſterioribus priorũ mentionem fieri debere

*veniendo

Idem Eboracenſi archiepiſ. Cap. 7.

SAnè ſi à nobis ſuper aliqua cauſa literæ priùs impetrentur, & aliæ poſteà, nó facta mentione priorum literarum, literæ obtinentur, ſi iudicibus innotuerit donèc Rom. pontificem conſulát, & ſuam exindè pleniùs recognoſcant voluntatem, executione literarum debent penitùs ſuperſedere, nè *pro varietate literarum, cauſarum fines valeant impediri.

*pra

Item Lucius 3. Lincol. epiſcopo. Cap 8.

AD aures noſtras, te ſignificante, peruenit, quòd plurimi archidiaconi, p̃centores, vel Eccleſiaſtici præditi dignitatibus, ſuper minoribus beneficijs per interpoſitas perſonas, literas impetrantes, nomé ſuæ ſupprimũt dignitatis, & ſimplici nomine ſe appellant, tanquàm non habeant aliquem in eccleſia iſta perſonatum. itaque reſcripto noſtro poſtulas edoceri, ſi fraus iſta tacendi p̃iudicium ei debeat generare. Tuæ ergò conſultationi taliter reſpondemus, ꝙ cùm non ſit noſtræ intentionis, vt perſonæ pluribus redditibus abundantes, per literas noſtras pauperes clericos ſuper minoribus beneficijs vexent, literas in quibus author nomen ſuæ dignitatis ſupprimit, vires aliquas nolumus obtinere.

Idem Eboracen. archiepiſ. Cap. 9.

SI autem aliquis authoritate poſteriorú literarum, per aduerſarium ad iudicem tractus, obiecerit ſe priores habere, de quibus mentio non habetur, ſi eis dolo vel negligentia vti propoſuit, excuſari non debet. Si autem copiam iudicis delegati habere nequiuerit, per poſteriores literas nó poterit conueniri.

DE EXCEPTIONIBVS.

Pars 42.

Idem eidem. Cap 1.

EX parte fraternitatis tuæ fuit à nobis requiſitum, vtrùm cùm aliquã cauſam ſub certa forma committimus, vtrùm iudices delegati ità formam ſibi commiſſam ſequi debeant, vt rationabiles exceptiones non admittantur: ſuper quo itaque tuæ prudentiæ taliter reſpondemus, quòd ſi quandoquè iudici expediat formam inſtitutã ſeruare, debet tamen rationabiles exceptiones admittere, & in cauſa ſecundùm iuris æquitatem procedere, niſi exprimatur in literis noſtris, quòd nullæ debeant exceptiones admitti: quod nec nos, nec aliquem prædeceſſorũ noſtrorum credimus expreſſiſſe.

Exceptioocm inducunt, vis, metus, dolus, res litigioſa, tranſactio, pactio, expreſſa, & tacita, iuratio, iudicatio, error, tempus, forum, fauor, odium, ætas, ſexus, & ſimilia. Exceptionum alia prima, alia ſecunda. Primâ ſtat in generali oomine, & datur reo. Secũda traoſit in ſpeciale nomen, & dicitur replicatio. Eſt autem replicatio, exceptionis reſolutio, quæ datur actori Sed cùm deincèps vtrinquè multiplicâtur exceptiones, earũ nomina ſunt, duplicatio, triplicatio.

*Idem abbati S. Albani, & abbati *Leiceſtriæ.* A

Cap. 2.

•Ebreſſi •Ebruſſi •Eborſſi

DIlecti filij noſtri, abbas & fratres monaſterij ſancti*Ebeſſi, nobis trãſmiſſa inſinuatione monſtrauerunt, ꝙ cùm A. clericus ſup eccleſia de Alitun, q̃ ad p̄dictũ monaſterium pertinere dicitur, eis quæſtionem mouiſſet, tacita veritate, non contra eos, ſed contra quendam vicarium, quem in eadem eccleſia conſtituerunt, ad venerabilem fratrem noſtrum Vuigorñ epiſcopũ literas impetrauit. Cùm autem idem epiſcopus prædictum vicarium vnà cum eodẽ A. ante præſentiam ſuam conuocâſſet, vicarius ipſe ac Prior dicti mooaſterij, qui caſu ad partes illas aeceſſerat, memorato epiſcopo dixerat, ꝙ idem vicarius ſuper prædicta eccleſia conueniendus non erat, cùm eam nõ ſuo nomine, ſed abbatis poſſideret: quarè ſibi exindè, abſeote abbate & ignorãte, reſpondere epiſcopo nullatenùs tenebatur. Vndè ad noſtram appellauit audientiã: ſed prædictus epiſcopus, quod vix credere poſſumus, appellationi non deferens, abbate abſente & ignorante, & non citato, eccleſiam ipſam prædicto *Vu. adiudicauit, in quo facto prædictus abbas & fratres ſe aſſerunt eſſe grauatos. Quia verò ſolicitudini noſtræ incumbit, viris Eccleſiaſticis, & præcipuè religioni & honeſtati deditis, iura ſua integra ſeruare, & id quod inter alios actum ſit, alijs præiudicare vel nocere non debet, diſcretioni veſtræ &c. quatenùs partibus ante præſentiam veſtrã conuocatis, ſi vobis ità eſſe conſtiterit, præſato abbati & fratribus præſcriptam eccleſiam, cum fructibus indè perceptis, amoto eo qui in eadem eccleſia intruſus eſt, ooſtra authoritate freti, occaſione & appellatiooe ceſſante, reſtitui faciatis. Reſtitutione autem facta, ſi de ꝓprietate fortè agere voluẽrint, cauſam audiatis, & eam, mediante concordia vel iudicio, ſublato appellatioois remedio, terminetis.

for. A, clerico

Sup. de ſpoliatis,

Idem Decano Lincoln. & abbati de Riuallis.

Cap. 3.

ACcepta cõqneſtione P. clerici, qnòd violentèr eccleſia de Procebrant, fuiſſet ſpoliatus, diſcretioni veſtræ per A. S. pr. x. ſi benè meminimus, dedimus in mandatis, vt ſi per officiales venerabilis fratris noſtri Eboraceñ archiepiſeopi Apoſtolicæ ſedis legati, ex conceſſione ipſius in eadem eccleſia fuiſſet inſtitutus, & indè per violẽtiam eiectus, eam ſibi authoritate noſtra reſtitni faceretis. Qoibus cognitis, reſpõſum eſt ſicut nobis &c.

DE SEPVLTVRIS, ET DEFVNctorum voluntatibus. Pars 43.

Item Paſchalis 2. *Cap.* 1.

VOlumus, ac iuxta canonum ſententiam nobis probabile videt, vt ſicut morienti conceditur rerum ſuarum iudiciũ facere quocunq; loco ſibi placuerit, ſic nimirùm iuſtũ eſt, ſui corporis licentiam habere eligendi ſepulturam, in quocunq; loco voluntas extiterit, ſiue in monaſterijs, ſiue in alijs locis.

Item papa Leo 3. *Cap.* 2.

NOs inſtituta maiorum patrũ conſiderantes, illorũ decreta firmando ſtatuimus, voumquenq; in maiorũ ſuorũ ſepulcris iacere debere, vt patriarcharum exitus docet. Nulli tamen denegamus propriã eligere ſepulturam, & etiàm alienam: Dñs eñ Matth. 17.g & magiſter ſibi alienam elegit, non propriam, qui ſinè peccato erat. Sed quia dignus eſt operarius mercede ſua, tertiam partẽ iudicij ſui, illi eccleſiæ cenſemus iure dari, in qua cæleſti pabulo à principio ſui exordij, refectus cognoſcitur, vt iuxta Apoſtolum, ſint ſocij conſolationum, vt fuerunt paſſionum. & ſic demùm, vbicunq; libitũ fuerit, eligat ſepultoram. aliter oẽ fiat, authoritate Dñi noſtri, qui per prophetã locutus eſt, dicens: Nè tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres veſtri, ſub vinculo anathematis deteſtamur & contradicimus, nec noſtrum eſt, nec alicui *vndiq; vel ſacerdoti vel fideli laico vnquàm licuit, ſinè magna delicti culpa, in talibus præferre iudicium &c. Ea quidem q̃ mortuo poſito ante ſepulturam eius, facta fuerint, vel exigendo quod debitum eſſe dicetur, vel cooſeſſiões aliquas, aut ſideiuſſores, aut pignora capiẽdo, penitùs amputari præcipimus.

Lucæ 10. b Matth. 10.b 1. Tim. 5.d

2. Cor. 1.b

Pro. 22.d

for. vtiq;

Item Alexander 3. *Cant. arch. Pars capituli, Qua fronte. ſup. de excommunicatis.* Cap. 3.

SVper eo verò, ꝙ deſuocto aliquo, interdùm religioſę perſonę, ioterdùm eccleſiaſticę, interdùm etiàm ſeculares, poſtulant ſibi debita ſolui, q̃ defunctus ipſis debebat, & niſi ſoluantur, nè corpus defuocti ſepulturæ tradatur, vocẽ appellatiõis emittunt: hoc tuæ fraternitati duximus reſpondendũ, ꝙ ſi defunct' de reb' ſuis diſpoſuit, & debita diſponere ꝑtermiſit, niſi de ſolutiõe debitorũ (dũmodò ſit ſoluẽdò) ab hærede vel cõſanguineis defuncti ſufficiẽs cautio detur, corpus eius, poſtpoſita appellatione, eccleſiaſticæ ſepulturæ non tradetur.

Item Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo.

Cap. 4.

MOnachi corpora hoĩm tam viuorũ q̃ mortuorũ, ad Eccleſiam ſuã deferre

non audeant, ſinè conſenſu & petitiõe eius eccleſiæ, quæ ei dum viueret cõſuluit, & cõ-
16 q. 1. Agapetus. ſulendo viaticum ſuũ adminiſtrauit. quod ſi fecerint, veluti inuaſores ſanctæ eccleſiæ
13. q. 2. Vbicunq; ſub diſtricta anathematis interpoſitione, quouſq; ſatisfaciant eccleſiæ, fieri præcipimus, omni remota fraternitatis occaſione. Simili modo vnaquæq; Eccleſia totius ordinis, aliam quãlibet inuadere pertimeſcat: ſin autem, eodem anathematis vinculo ſciat ſe à nobis proculdubiò ſubigi.

Item ex concilio Maguncenſi, cap. primo. Cap. 5.

SI hæredes iuſſa teſtatoris non adimpleuerint, ab epiſcopo loci illius omẽs res, quæ his relictæ ſunt, canonicè interdicantur, cum fructibus & cæteris emolumẽtis, vt vota defuncti impleantur.

PARS XLIIII. DE PRAEMINENTIA LVND. & Eborac. & de priuilegijs generaliter vel ſpecialiter indultis, & de eorũ abuſu & confirmationibus.

Item Gregorius Auguſtino Anglorum epiſcopo. Cap. 1.

Li. 12. epi. 15. CVm certum ſit, pro omnipotẽte Deo laborãtibus ineffabilia ęterni regni præmia reſeruari, nobis tamen neceſsè eſt eis honorũ beneficia tribuere, vt in ſpiritalis opis ſtudio ex remuneratione valeant multipliciùs inſudare. Et quia noua Anglorum eccleſia ad omnipotentis Dei gratiam, eodem Dño largiente, & te laborante, perducta eſt, vſum tibi pallij ad ſola Miſſarum ſolennia peragenda concedimus: ità vt per loca ſingula 12. epiſcopos ordines, qui tuæ ſubiaceant ditioni, quatenùs Lundonieñ ciuitatis epiſcopus, ſemper in poſterum à ſynodo propria debeat conſecrari, atq; honoris pallium ab hac ſancta & Apoſtolica, cui authore Dño deſeruio, ſede percipiat. Ad Eboracã verò ciuitatem volumus mittere, quem ipſe iudicaueris ordinandum, ità vt ſi eadem ciuitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipſe quoq; 12. epiſcopoſ ordinęt, & metropolitani honore perfruatur: quia ei quoq; ſi vita comes fuerit, pallium tribuere, Dño fauente, proponimus, quem tamen tuæ fraternitatis diſpoſitioni volumus ſubiacere. Poſt obitum verò tuum ità epiſcopis, quos ordinauerit, præſit, vt Londoñ epiſcopi ditioni nullo modo ſubiaceat. Sit verò inter Lundoniæ & Eboracæ ciuitatis epiſcopos in poſterum honoris iſta diſtinctio, vt ipſe prior habeatur, qui priùs fuerit ordinatus. Communi autem conſilio & concordi actione quæque erunt pro Chriſti zelo agẽda, diſponant, vnanimiter recta ſentiant, & ea q̃ ſenſerint, nõ ſibimet diſcrepando perficiãt. Tua ergò fraternitas, non ſolùm eos epiſcopos quos ordinauerit, neq; eos tantummodò qui per Eborac. epiſcopum fuerint ordinati, ſed etiàm omẽs Britanniæ ſacerdotes habeat, Dño Deo noſtro authore, ſubiectos, quatenùs ex vita & lingua tuæ ſanctitatis, & rectè credendi, & benè viuendi formam percipiant, atq; officiũ ſuum fide ac moribus proſequentes, ad cæleſtia, cùm Dominus voluërit, regna pertingaut.

Item Alexander 3. Eborac. archiep. Cap. 2.

IN hunc modum plures Rom. Pontifices à tempore B. Gregorij, ſcripſerunt. Nos antiquam Eborac. eccleſiæ integram dignitatem conſeruari, authore Dño, cupientes, & pdeceſſorum noſtrorũ Rom. pontificum veſtigijs inhærentes, anthoritate Apoſtolica phibemus, nè vlteriùs aut Cãtuarienſis archiepiſcopus ab Eboracenſi profeſſionem exigat, aut Eboracenſis Cantuarienſi exhibeat. neq; quod à B. Gregorio prohibitum eſt, vllo modo Cantuarieñ Eboraceñ iuriſdictioni ſubiaceat: ſed iuxta patris eiuſdem conſtitutionem, iſta honoris diſtinctio in perpetuum conſeruetur, vt qui prior ordinatur, prior habeatur. Sed ſi Cantuarienſis archiepiſcopus, ab Eboraceñ electo manus conſecrationis ſubtraxerit, ꝙ videlicet iuxta eccleſiarum ſuarũ morẽ, ab Honorio ſedis Apoſtolicæ pontifice ſibi debetur, liceat eidem Eboracenſi ſecundùm cõmunẽ conſuetudinẽ & Honorij patris noſtri ſanctionem, vel Dñi noſtri Paſchalis mandatũ, à ſuffraganeis authoritate Romani pontificis conſecrari.

Idem vniuerſis Eccleſiæ Cãtuarienſis ſuffraganeis. Cap. 3.

CVm non ignoretis, venerabilem fratrẽ noſtrũ Cantuarienſem archiepiſcopum vobis non ſolùm metropolitico, ſed etiàm iure legationis præeſſe, mirabile ſatis eſt, ꝙ quidam veſtrûm (ſicut audiuimus) aſſeuerare præſumpſerunt, ꝙ idem archiepiſcopꝰ nullam cauſam de epiſcopatibꝰ veſtris, ſiue legatiõis, ſiue metropoleos iure, audire debeat, niſì per appellationem ad ipſum deſeratur. Sanè licèt metropolitico iure fortè 9. q. 3. Conqueſtus.
non debeat cauſam de veſtris epiſcopatibꝰ, Diſt. 65. quõ nos.
niſì ad eum per appellationem deferatur, audire, legationis tñ obtentu vniuerſas cau- 25. q. 1. Seruatis.
ſas, q̃ de ipſis epiſcopatibus per appellati- 11. q. 1. peruenit.
onem vel per aliquam querimoniam perueniunt ad audientiam ſuam, audire poteſt & debet. ſicut qui in pũincia tua vices noſtras for. * veſtra
gerere pbatur. Mandamus itaq; venerabilitati veſtræ atq; pcipimus, quatenùs cauſas q̃ de epiſcopatibus veſtris ad eũdem archiepiſcopum perferuntur, eius iudicio relinquatis: nec quẽlibet clericũ vel laicũ veſtræ iuriſdictionis deterrere vel impedire tentetis, quò minùs cauſas ſuas ad præfatũ archiepiſcopum, ſi voluerit, transferre poſſit.

Idem nobiliſſimo duci Venetiæ. Cap. 4.

CVm eſſemus Venetiæ, & ibì diutinam moram feciſſemus, propoſuiſti nobis con-

conſtanter atq; ſolicitè, ſæpè contingere, q cùm inter clericum & laicum tuæ iuriſdictionis de pecuniaria cauſa controuerſia vertitur, clericus ad noſtram appellat audientiam: & perſonis extra terram tuam exiſtentibus, iuriſdictionis cauſam impetrant quandoq; committi, qui ſuper huiuſmodi cauſis iudicare nolunt, aut neſciunt legem aut conſuetudinem Veneticorum. Vndè quia occaſione iſta tam frequenter à laicis clerici indebitè fatigantur, & damna grauia ſibi prouenire proclamant: Nos fauore tuæ deuotionis inducti, & tuis precibus inclinati, authoritate Apoſtolica tibi duximus indulgendum, vt ſi aliquandò clericus de terra tuæ iuriſdictionis ſuper pecuniaria cauſa contra laicum ad noſtram audientiā appellauerit, non niſi perſonis quæ de terra tuæ iuriſdictionis ſunt, & ſecundùm legem & conſuetudinem Veneticorum iudicare debeant, committamus: ità quòd indulgentia noſtra non debeat niſi noſtro tempore durare.

Cap. 5.

MIlites templi Hieruſalē, ſub tempore gratiæ noui Machabæi, abnegantes ſecularia deſideria & propria relinqnētes, tollentes crucem ſuā, & ſecuti ſunt Chriſtum, ipſi ſunt per quos Deus orientalē Eccleſiam à paganorum ſpurcitia liberat, & Chriſtiani nominis inimicos expugnat. Ipſi pro fratribus animas ponere non formidant: & peregrinos ad ſancta loca proficiſcentes, tam in eundo q̃ in redeundo à paganorum incurſibus defendunt. Et qm̃ ad tam ſanctū & pium opus explendum eis facultates propriæ non ſuppetunt, p̄ſentibus literis exoro, quatenùs indè ſubleuetur eorum inopia, populum à Deo vobis cōmiſſum, collectas facere moneatis. Quicunque †de facultatibus à Deo ſibi collatis, in iſta ſecunda collecta ſe conſtituerint, eisq; beneficium perſoluerint per annum, ſeptimā partem pœnitentiæ iniunctæ, confiſi de B. apoſtolorum Petri & Pauli meritis, indulgemus. Si verò excommunicatus non fuerit, & eum mori contigerit, ei cum alijs Chriſtianis ſepultura eccleſiaſtica non negetur. Cùm autem fratres ipſins templi, qui ad collectam deſtinati ſunt ſuſcipiendam, in ciuitatem, caſtellum, villam, aut vicum aduenerint, ſi fortè locus interdictus ſit, in iucundo eorum aduentu pro templi honore, & eorū S. militū reuerētia, ſemèl in anno aperiantur eccleſiæ: & excluſis excōmunicatis, dinina myſteria celebrent. Quæ verò de nō excōmunicatis militū eorū fratribus ſepulturæ tradendis, & excōmunicatis in eorum aduentu exclnſis ſemèl in anno, à nobis ſtatuta ſunt, vobis mandantes præcipimus, vt per omnes parochias faciatis irrefragabiliter per omnia obſeruari.

for. †autem de

Idem venerabilibus fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, & cæteris ad quos literæ iſta peruenerint. Cap. 6.

DIlecti filij noſtri fratres Hoſpitalis Hieroſolymitani transmiſſa nobis conqueſtione monſtrârūt, q vos eis de malefactoribus ſuis iuſtitiā exhibere non vultis: priuilegia eorū inſpicere cōtemnentes, nec ipſos eleemoſynas quærere in veſtris parochijs, aut confratres ipſorū ſepelire aliquatenùs permittatis. Qm̃ igitur ijdem fratres multis ſunt libertatibus & priuilegijs à Rom. pontificibus p̄muniti, q̃ vt noſtris tēporibus infringantur, nolumns ſuſtinere: fraternitati veſtræ &c. quatenùs iam dictis fratribus in his quæ à Rom. eccleſia noſcūtur indulta fuiſſe, nullā prorsùs moleſtiam faciatis, nec ea ſibi contradicere vel negare aliquatenùs attentetis. Si de vobis in veritate talia decætero poterimus comperire, p certo ſciatis, q nos conceſſa vobis priuilegia decidem⁹, cùm noſtris & Eccleſiæ Rom. ſcriptis authenticis obuiare minimè timeatis.

Idem epiſcopis archidiaconis, & alijs Eccleſiarum prælatis per Galliam conſtitutis.

Cap. 7.

SAnè quoniàm à prædeceſſoribus noſtris & à nobis eſt ſtatutum, vt ſcilicet hoſpitalarios ipſos excommunicare, vel oratoria ſua interdicere nemini liceat, vobis authoritate præſentium iniungimus atque præcipimus, vt prædictos fratres Hoſpitalis Hieroſolymitani, aut eccleſias ſuas interdicere vel excommunicare nullatenùs prꝗſumatis.

Idem. Cap. 8.

SImili modo ſancimus, vt quicunque in eorum fraternitate fuerit receptus, ſi fortè eccleſia, ad quam pertinet, à diuinis officijs fuerit p̄hibita, eumq́; mori contigerit, eidem Eccleſiaſtica ſepultura nō denegetur, niſì nominatìm interdictus, aut anathematis vinculo fuerit innodatus. Pars cap. In literis quas à nobis. ſup. poteſtate iudic.

Idem fratribus Hoſpitalis Hieroſolymitani.

Cap. 9.

PEruenit ad nos ex tranſmiſſa inſinuatione venerabilis fratris noſtri *Herefordenſis epiſcopi, quòd vos occaſione priuilegij ab Apoſtolica ſede vobis indulti, non ſemèl tantùm in anno, ſed frequenter epiſcopatū ei⁹ viſitatis, & interdictas eccleſias apitis, vt diuina officia celebretis. Addit ad hæc, quòd vos corpora defunctorū, ſi qua inhumata iacuerint, dummodò excommunicati non deceſſerint, Eccleſiaſtici cœmeterij traditis ſepulturæ. Quoniam igitur nō decet vos aliquatenùs vſurpare, quod vobis nō eſt indultum, cùm priuilegiū mereatur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate: diſcretioni veſtræ &c. quatenùs ſic tenorem priuilegij cōſeruetis, quòd eius metas vel in his vel in alijs trāſgredi minimè videamini, nec niſi ſemèl in anno in Eccleſijs in-

*Eborac. archiepiſc.

interdictis diuina præſumatis officia celebrare: ſcituri pro certo, q̄ ſi ſecùs, qood oō arbitramur, feceritis, vos à præſumptione veſtra, Domioo anthore, arctiùs compeſcemus.

Idem Lexonienſi epiſcopo. Cap.10.

SI quis rei litigioſæ confirmationem à ſede Apoſtolica impetrauerit, non minoùs iudex de cauſa poteſt cognoſcere, & eā ſine debito terminare. Sed ſi rem tunc pacificè poſſidebat, cùm indè confirmatiōem obtinuit, non eſt tutum aut licitum iudici, de quæſtione ſuborta poſteà, ſinè mandato Romani pontificis decernere, aut eam diſfinire.

PARS XLV.

DE SPONSALIBVS SEcundò.

Idem Exomienſi epiſcopo. Cap.1.

VEniens ad nos V. lator præſentium, ſimplici nobis aſſertione monſtrauit, quòd in domo ſua mulierem acceperit, de qua filium & filiam habuit, & fidē coram pluribus præſtitit, quòd eam duceret in vxorem. Interìm verò cùm in ciuitate quadam apud domum vicini pernoctaret, eius filia ſecum cōcubuit. & cùm pater eos inſimul in lecto inueniſſet, ſummo manè ipſum eam inuitū deſponſare coēgit. Qui nupèr in præſentia noſtra conſtitutus, nos cōſuluit, cui potiùs adhærere deberet. Quia verò nequaquàm nobis innotuit, vtrùm poſt fidem præſtitā primā cognouerit, fraternitati tuæ &c. quatenùs rei veritatem diligenter inquiras, & ſi cognoueris quòd primam poſt fidem datā cognouerit, ipſum cum ea facias remanere. Quòd ſi poſt fidem datam eam noo cognouerit, ſecundæ, niſì metu coactus, qui poſſet in quemlibet virum cōſtantem cadere, eam deſponſauerit, tanquàm vxori facias adhęrere.

22.q.4. Inter cætera.

Sed ibì iurauit, hic non.

Idem eidem. Cap.2.

EX præſentium latoris confeſſione percepimus, quòd cùm ipſe quandam alterius vxorem in adulterio polluiſſet, pœnitentiam indè ſuſcepit. Sed poſteà in euodem incidit, diabolo inſtigante, reatum, ac eandem mulierem, viro defuncto, ſibi io matrimonium copulauit, eamq́ue aſſerit in præſenti pro cōiuge *retinere: Verùm quoniam nos de ſalute animarum ipſorum ſolicitè compellimur in Domino cogitare, fraternitati tuæ &c. qnatenùs rem ipſam diligenter inquiras: & ſi tibi conſtiterit, quòd ille vel illa in mortem prioris viri ſuerit machìnatus, vel ſi eo viuente fidem ipſi mulieri dederit, ſe eam in cooiugem recepturum, eos non differas penitùs ſeparare. Quòd ſi neutrum iſtorum conſtiterit, in cauſa ipſa iuxta Eccleſiaſticam conſuetudinem & canonica ſtatuta procedas.

*remanere

Idem eidem. Cap.3.

PEruenit ad nos, qnòd quidam miles R. nomine, ſide interpoſita, in multorum præſentia promiſit ſe contracturum matrimonium cum quadam puella filia Eduuini de Baſeleher: ſed poſtmodùm, licèt ex ea prolem ſuſceperit, ſicut ipſe oobis aſſerit, fidem indè violare oon timens, alteri adhæſit, & prædictam puellam quam dicitur defloràſſe, in vxorē ducere cootradicit. Quoniam igitur non modicùm delinqoit, qui fidem violare præſumit: diſcretiōi veſtrę &c. quatenùs rei veritatem diligenter ioquiratis: & ſi vobis pro certo conſtiterit, præſatū militem pronominatam puellam in vxorē ducturū ſide interpoſita promiſiſſe, & poſtmodùm eam cognouiſſe, eundem militem monere ſtudeatis, & diligenter inducere, vt memoratam puellam, omni appellatione & contradictione ceſſante, in vxorem ducat: vel ſi commonitionem veſtram cōtempſerit, & eam in vxorem ducere noluerit, vel alter veſtrûm, ſi vterque intereſſe nō poteſt, illum ſub diſtrictione anathematis, mandatum noſtrum adimplere compellat.

Idem Lucenſi epiſcopo. Cap.4.

SAnè conſuluit nos tua diſcretio, qnid faciendum ſit de muliere, quæ poſt mortē viri ſui, veſtibus precioſis abiectis, mutauit habitum, & de manu *presbyteri velamē aſſumpſit, ſed non renuncianit proprijs, nec intrauit clauſtrū, nec in manu epiſcopi, aut abbatis, aut abbatiſſæ, vel ſuper altare eſt profeſſa, vel obedietiam promiſit: poſtmodùm verò anno elapſo, cùm multorum inquietudines ferre non poſſet, & lapſum incontinentiæ formidaret, abiecto religionis habitu, cuidam nobili ſolēniter in facie Eccleſiæ nupſit. Super hoc itaque conſultationi tuæ taliter reſpōdemus, q̄ ſicut ſimplex votum matrimonium impedit cootrahendum, ſed non dirimit contractum: ità ſinè profeſſione & propriorum renunciatione, habitûs ſuſceptio, nè contrahatur, impedit: ſed conſummatum nequaquàm diſſoluit.

*Prioris

Idem Vintonienſi epiſcopo. Cap.5.

NOn ſuot vna caro vir & mulier, niſì carnali copula cohæſerint. Idcircò ſponſa deſuncta intacta, eius ſoror ſponſo hoc non impediente, liberè ducitur in vxorem.

*Lucius tertius *Capriano epiſcopo. Cap.6.*

*Rapalenſi

REquiſiuit à nobis fraternitas tua, qua cenſura mulier compelli debeat, quæ iuriſiurandi religione neglecta, nubere renuit, cui ſe nupturam, interpoſito iuramento firmauit. Quæſiuiſti etiàm, ſi cuius vir matris torum polluit, ad alia vota cùm filios deſſderet, viro poſſit viuente tranſire. Ad quod breuiter reſpondemus, quòd mulier quæ ſe nupturā iurauit, cùm libera debeaot eſſe matrimonia, monenda eſt potiùs quàm cogenda, maximè cùm coactiones huiuſmodi difficiles exitus ſoleant frequēter

Mulierē q̄ ſe nupturā iurauit, nubere nō cogendam.

ter haberet. Illa ſanè, cuius vir cum matre adulterium & inceſtum commiſit, nec viro ſuo coniungi carnaliter, nec eo viuente, cũ alio matrimonium inire valebit.

Item Adrianus papa Eborardo Magdeburgẽ archiepiſcopo. *Cap.* 7.

DIgnum eſt & à ratione nõ diſcordat, quòd ea quæ inter ſe dubietatis ſcrupulum videntur continere, ad Apoſtolicæ ſedis iudicium referantur, vt indè Chriſti fideles in dubijs certitudinem ſe gaudeãt inuenire, vndè noſcuntur magiſterium fidei ſuſcepiſſe. Tua nos fraternitas de ſeruorum coniugijs, quæ inuitis & contradicentibus dominis contrahuntur, quid fieri debeat, ab Apoſtolatu noſtro, ſi benè meminimus, requiſiuit. ſuper quo vtiquè duximus reſpondendum: Sanè iuxta verbum Apoſtoli, prout tua diſcretio cognoſcit, in
Galat 3. d Col.3.b Chriſto Ieſu nec liber nec ſeruus eſt, qui à ſacramentis eccleſiaſticis ſit amouẽdus, ità quòd inter ſeruos matrimonia nullatenùs debeant prohiberi: & ſi dominis inuitis & contradicentibus contracta fuerint, nulla ratione propter hoc ſunt eccleſiaſtico iure diſſoluenda: debita tamen & conſueta ſeruitia nõ ex hoc minùs ſunt proprijs dominis exhibenda.

Idem ex Concilio Triburienſi. *Cap.* 8.

Cap.39. con. Tribur. DE Frãcia quidam nobilis homo mulierem de Saxonia lege Saxonũ duxit in vxorem, tenuit multis annis, & ex ea filios procreauit. Verùm quia non eiſdem vtuntur legibus Saxones & Franci, cauſatus eſt, quòd eam non ſua, id eſt, Francorũ lege deſponſauerit, vel acceperit, vel dotauerit: dimiſſaque illa, duxit alteram. Diffiniuit ſuper hoc ſancta ſynodus, vt ille trãſgreſſor euangelicæ legis ſubijciatur pœnitentiæ: à ſecunda coniuge ſeparetur, & ad priorem redire cogatur.

DE POTESTATE IVDICVM. Pars xlvj

Idem Epiſcopo Lucenſi. *Cap.* 1.

CVm te conſulentẽ poſtulas edoceri, vtrùm ad te pertineat, ſententiam quam in cauſis iudices à nobis in tua prouincia delegati protulerint, confirmare, licèt de ipſis cauſis nihil in præſentia tua tractatum ſit, reſpondemus, quòd ſententiam ipſam nõ teneris, ſi nolueris, confirmare. Sed id tibi ex officio tuo noueris imminere, vt ſi ad eorũ mandatum iudicium non poſſit executioni mandari, eis præbeas auxilium & fauorem: & ipſam, ſi noueris rationabiliter promulgatam, poteris confirmare.

Idem. *Cap:* 2.

SI ſuper cauſa quæ tibi ex noſtra delegatione committitur à perſonis eccleſiaſticis vna vel pluribus, quibus, vt parcas laboribus partium & expenſis, cognitionẽ ipſius cauſæ & teſtium examinationes, tibi ſententia reſeruata, committas, appellatio fuerit interpoſita, appellationis intuitu cauſam indefinitam relinquere non teneris.

Idem Exonienſi Epiſcopo. *Cap.* 3.

SVggeſtum eſt aurib⁹ noſtris, quòd clericus A. nomine, in ſacerdotio genitus fuerit ex inceſtu, & pro perſona perſonatum eccleſiæ de *Bradenar, in qua pater *Bradenau
eius miniſtrauit: quod ſibi non licuit, matrimonium contrahere de quadam temeritate præſumpſit. Cæterùm quia cauſam ſuper crimine non conſueuimus alicui cõmittere, niſi primò comparerent in noſtra præſentia, qui perſonam illam ſuper eodẽ crimine vellent impetere, cauſam ipſam tibi iudiciario ordine nõ *commiſimus terminandam: diſcretiõi tuæ &c. quatenùs rei *committamus
veritate diligenter inquiſita & cognita, ſi tibi conſtiterit, publicum & notorium eſſe, quod eſt de iam dicto clerico nobis propoſitum, maximè de matrimonio contracto, (quod ſi verum eſt, te latére non poterit) eum à præſcripta Eccleſia, authoritate noſtra, appellatione remota, noo differas perpetuò amouere. Infrà parto vlt. c.38 diffinitur quid ſit notoriũ.

Idem abbati & conuentui maioris Eccleſiæ Monaſterij & H. eorum clerico. *Cap.* 4.

IAmpridèm, ſicut benè meminimus, recepta querela veſtra à Ceſtriæ capellam de Herdelei, quam ad Eccleſiam veſtrã de Eſtuñ aſſeuerâſtis iure parochiali ſpectare, contra iuſtitiam detinebãt. Cauſam ipſam abbatibus Leiceſtriæ & *Lilleshullæ commiſimus terminandam: ità quidem, quòd ſi vterque intereſſe non poſſet, alter nihilominùs, adſcitis ſibi diſcretis & honeſtis hominibus, in negocij executione procederet. Accidit autem inopinato rerũ euentu, ſicut ex literis tuis & fratrum veſtrorũ fili abbas intelleximus, quòd antequàm partes in iudicio apparuiſſent, abbas vnius loci, *Lileshull ſcilicet, de præſenti vita migrauit, cui vir alter in breui prudens & religioſus ſucceſſit. Deindè abbas Leiceſtriç, qui priùs mãdato noſtro partibus diem ad agendum præfixit: habitoque conſilio virorum prudentium & iuriſperitorum, abbatem *Lileshull de nouo ſubſtitutũ, porrecto illi mandato noſtro, quia ſub expreſſis nominibus locorum, & non perſonarũ, commiſſio literarum à nobis emanauit, ſibi ſocium adduxit: & ſicut ex literis eorũdem accepimus, cùm vtraque pars legitimè citata ſæpiùs in eorum præſentia conſiſteret, auditis rationibus & allegationibus hincindè, productis & teſtibus idoneis, & eiſdem de non tacenda veritate iuratis, Locus mẽdoſus.

e:que diligenter inquiſita & cognita, cùm de iure matricis Eccleſiæ de Eſtuñ, eis plenariè conſtaret, accepto multorum virorũ legitimorum & approbatorum, tam laicorum quàm clericorum teſtimonio, prædictam capellam de Herdeleia, Eccleſiæ de Eſtuñ, prudentium virorum conſilio adiudicauerũt. Venerabilis etiàm frater noſter Vuigorñ epiſcopus, qui tunc præſens aderat, eorum ſententiam executioni mandauit, & monachos tuos fili abbas, qui ibì aderant, & te quoquè fili H. procuratorẽ negocij in præſcripta eccleſia, quę in eiuſdem epiſcopi diœceſi conſiſtit, in corporalẽ per officiales ſuos poſſeſſionem introduxit. Quia igitur lites ſiue controuerſiæ, quę cõcordia vel iudicio finiuntur, in recidiuę contentionis ſcrupulũ non debent iterùm aliquatenùs redigi, præſentis ſcripti patrocinio eam vobis confirmamus, &c.

Idem Senoneñ archiepiſcopo. Cap. 5.

EX tranſmiſſa inſinuatione G. & B. V. & Vni. militum intelleximus, quòd cùm R. de Canuill. eos ſuper quadam poſſeſſione ante venerabilem fratrem noſtrũ * Vereñ epiſcopum traxiſſet in cauſam, nobilis comes C. de Capra, eorum dominus, à quo poſſeſſiones tenebant, ſub debito fidelitatis inhibuit, nè in iudicio Eccleſiaſtico de ſeculari feudo reſponderent. Itaquè præfatus Epiſcopus in eo velut contumaces, exequutionis ſentẽtiam promulgauit &c. & infrà: Mandamus quatenùs prȩfatos milites ab excommunicatione, contradictione & appellatione ceſſante, abſoluas &c. & infrà: Deindè cauſam per dominum fundi iubeas terminari: & ſi ipſe malitiosè quid diſtulerit, tu ei, ſublato appellationis diffugio, debitum finem imponas.

* Treceñ
* Metẽñ

Pars xlvij.

DE IVRE PATRONATVS.

Idem Cantuarienſi epiſcopo. Cap. 1.

DE Iure patronatûs Capellæ de Strettoñ, hoc tuæ diſcretioni mãdamus, vt ſi * R. Brito ipſum comparauit, cùm inconueniens ſit & inhoneſtum vendi ius patronatûs, cõtractum illum, ſublato appellationis remedio, irritum denuncies & inanem, ipſumq́; fretus authoritate Apoſtolica, non differas reuocare.

* P.

Idem Bathoñ epiſcopo. Cap. 2.

DIlectus filius noſter nobilis vir Comes S. tranſmiſſa nobis inſinuatione monſtrauit, quòd dum illuſtris rex Scotię patrimoniũ ſuum detinuiſſet occupatum, quibus voluit, & prout voluit, eccleſias quarũ gerebat patronatum, eo inconſulto, conceſſit. Quoniam igitur ex iniuncti nobis officij debito tenemur vnicuique iura ſua integra ſeruare, nolentes etiàm quòd præfatus comes occaſione tali ius patronatûs amittat: Fraternitati tuæ &c. quatenùs rei veritate diligenter inquiſita, ſi ità eſſe tibi conſtiterit, intruſos amoueas: & ſi idoneæ perſonæ ab eo qui ius patronatûs & præſentandi perſonas habet, ad præſcriptas eccleſias fuerint præſentatæ, & perſonas ipſas de conſenſu & conſilio prȩlatorum, quorũ intereſt, de præſcriptis eccleſijs, cõtradictione & appellatione ceſſante, inueſtiges, nec ipſas contra formam iuris exindè à quoquam grauari permittas.

Idem Cenomanenſi Epiſcopo.
Cap. 3.

Pars cap. Tua nos duxit. ſup. de ordinatis.

SVper eo quod ſubiungere voluiſti, ſi de præſentatione presbyteri, inter aliquos quȩſtione ſuborta cauſam contigerit alicui delegari ſub hac forma, vt ſi conſtiterit ius, de quo agitur, ad alterutram partium pertinere, ad præſentatiõem eiuſdem de perſona idonea ordinet Eccleſiam appellatione remota, an liceat delegato iudici, inſcio diœceſiano epiſcopo, archidiacono vel archipresbytero reclamãte, præſentatum ſibi clericum in poſſeſſionem eccleſiæ mittere, prȩſertim ſi ignotus fuerit prȩſentatus, aut minùs idoneꝰ, aut ſi archipresbyter, aut archidiaconus, aut epiſcopus ad quem inſtitutio pertinet, appellauerit, vtrũ eorum appellationibus ſit deferendũ: hoc tuam volumus diſcretionem tenere, quòd licèt quæſtionẽ quæ de præſentatione vertitur, appellatiõe remota, cõmittamus alicui terminandã, non tñ intentionis noſtræ eſt, diœceſiano epiſc. vel archidiacono, vel archipresbytero ꝑiudiciũ generare. Ideoq́; præſentandus eſt illi, qui inſtituendus fuerit, & tenebit eorum appellatio, ſi videntes iuri ſuo detrahi, duxerint appellandũ: quia non illis, ſed partibus inter quas cauſa cõmiſſa eſt, appellationis remedium eſt ſublatum.

Idem illuſtri regi Anglorum.
Cap. 4.

QVanto te Diuina gratia ſummaque prouidentia maioris gratiæ priuilegio decorauit, tanto viros religioſos maiori debes charitate diligere, & in iuſtitijs ſuis manutenere propenſiùs & fouere. Cauſæ patronatûs eccleſiarum ità iunctæ ſunt & connexæ eccleſiaſticis cauſis, quòd nõ niſi eccleſiaſtico iudicio valẽt diffiniri, & apud iudicem Eccleſiaſticum ſolummodò terminari.

Non ſint eccleſiaſtico iudicio cauſam patronatûs diffiniri.

Idem Noruuiceñ epiſcopo. Cap. 5.

COntinebatur in literis à te nobis trãſmiſſis, quòd cùm ſuper decima de Querche, inter magiſtrum Hubertũ & magiſtrũ N. de mandato noſtro coram te verteretur, conſtiterit tibi quòd M. abbatiſſa ſanctæ Marię de Vuint, pro communi voto & vnanimi conſenſu, conuentu aſſenſum præſtan-

præſtante, decimam ipſam prædicto H. cóceſſit, Rad. Vuintoñ archidiaconus per clauem & librum ſibi exindè inueſtituram fecit. Magiſter verò N. probauit corã te idoneis teſtibus, quòd præfata abbatiſſa præſcriptam decimam ſibi priùs dederat, conuentu non contradicente, quàm eam præfato Huberto dediſſet, & quòd à diœceſiano epiſcopo eius fuerit conceſſio confirmata. Vndè quia nos cóſulere voluiſti, cui conceſſioni innitendum ſit, conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd conceſſio priùs facta, ſi conuentu ſciente & non contradicente facta eſt, robur firmum debet habere. Verùm ſi præfata abbatiſſa, ignorante conuentu aut contradicente, priùs prædicto N. decimam ſuam conceſſit, & nó poſt multum tempus de aſſenſu conuentûs, eandem decimam memorato Huberto dedit, ſic vt tibi eam datam fuiſſe conſtet, ſecunda cóceſſio debet pręiudicare priori.

Idem canonicis fratribus & monachis in epiſcopatu Sareñ eccleſias habentibus. *Cap.* 6.

EX tranſmiſſa nobis inſinuatione venerabilis fratris noſtri Iocel. * Sareñ
* Saré
epiſcopi accepimus, quòd cùm in epiſcopatu de * Sareñ habeatis Eccleſias, de quibus cenſum annuatim percipitis, earum rectoribus decedẽtibus, authoritate propria eaſdem Eccleſias occupatis, aut etiàm clericos in eis ponitis. & infrà: Infra duos mẽſes poſtquàm Eccleſiæ prædictæ vacauerint, ad eas memorato Epiſcopo, omni occaſione & appellatiõe remota, idoneas perſonas præſentetis, vt per ipſum curam animarum recipiant. & infrà: Illud quoquè nihilominùs prohibemus, nè cenſum veſtrum in prædictis Eccleſijs ſinè prædicti Epiſcopi aſſenſu augeatis, ſed in eis conſtituto antiquo cenſu ſitis contenti.

Idem Eboracenſi archiepiſcopo. *Cap.* 7.

RElatum eſt auribus noſtris, quòd quidam clerici in beneficijs eccleſiaſticis centum vel ducentarum marcarum redditus poſſidentes, & proponentes primas vacantes Eccleſias à monachis vel canonicis aut alijs ius patronatûs habentibus ſibi fuiſſe promiſſas, nè in illis cùm vacãt, inſtituantur alij, appellationem emittunt, vt interìm arte aliqua ſuum valeant adimplere propoſitum. Quia igitur conſulis, an diœceſiano epiſcopo huiuſmodi appellationi ſit deferendum, præſentibus tibi literis reſpondemus, quòd cùm in Lateranẽſi concilio promiſſiones factæ de eccleſijs non vacantibus ſint caſſatæ, prætextu appellationis eorum, qui iam pręd ictis promiſſionibus innituntur, omitti non debet, quin eccleſiæ cùm vacauerint, de perſonis idoneis ordinentur.

Idem abbati Remeſtrenſi & archidiacono Exonieñ. *Cap.* 8.

VEniens ad Apoſtolicæ ſedis clementiam in multo diſcrimine ſui corporis & laboris V. lator præſentium, ſimplici nobis relatione propoſuit, quòd tempore hoſtilitatis & guerræ, miles quidam R. nomine, fundum R. militis occupauit, quem diù illicitè detinens, magiſtro & fratribus hoſpitalis clericorũ eccleſiam in eo ſitam conceſſit. Magiſter verò & fratres Hoſpitalis prædicti, clericum quendam nomine R. ibidèm inſtituerunt, qui indè annis ſingulis ſoluebat penſionem. Longo verò tẽpore pòſt prædictus R. fundum ſuum recuperans per iuſtitiam, omnia quæ alienanerat poſſeſſor violentus, ad ius priſtinum reuocauit, & cùm in eccleſia ibidèm fundata ſciret ſe ius tantùm datoris habere, conceſſioni quæ memorato R. de præſcripta eccleſia facta fuerat, conſentire nullatenùs voluit. Sed * V. venerabili fratri noſtro Eboraceñ archiepiſcopo Apoſtolicæ *Vu.
ſedis legato, in * e. ad eccleſiam * tandèm *eandem
præſentauit, qui præſente magiſtro Hoſpitalis, cui priùs fuerat conceſſa, & non reclamante, eundem V. ſuſcepit, & in prælibata eccleſia ordinauit. Interim autem clericus R. qui eam alieno nomine poſſidebat, furto irretitus, & exindè, quia crimen eius notorium fuit, rebus furatis in arca ſua repertis, grauiter puniri metuẽs, eô quòd ad aures regias ſcelus eius peruenerat, habitum religionis aſſumpſit: qui infra annum Apoſtolicum adijt, & ſcriptum Apoſtolici culminis, in quo continebatur, vt ſi monſtrare poſſet, quòd timore mortis clauſtrũ intrâſſet, de religionis voto abſolueretur, à nobis obtinuit, cognito quòd timor ille ex praua conſcientia perpetrati ſceleris proueniebat. Alias autem literas & ad abbatẽ de fontibus, & Priorem de Giſſeburne reportauit, in quibus cõtinebatur, prædictũ Vu. poſt appellationem ad nos factam intrâſſe, & ipſum priùs fuiſſe violẽter eiectũ: illi, amoto alio, eccleſia redderetur. Cumq́; idẽ V. à iudicibus delegatis citatus, ſibi dari canonicas inducias poſtulauerit, & ipſi dilationem ei dare penitùs renuerint, exiſtimantes quòd literæ iſtæ per falſam ſuggeſtiõem eſſent impetratæ, & quòd nos de facto non fuiſſemus pleniùs inſtructi, à falſa ſuggeſtiõe ad nos appellauit, & à præſentia iudicum receſſit. Iudices verò, quoniã in cauſa principali ſublatum fuerat appellatiõis remedium, audito teſtimonio quorundam, qui eundem R. in poſſeſſione Eccleſiæ illius eſſe viderunt, & interdùm ſynodalia ſoluere, eidem poſſeſſionem eiuſdẽ eccleſiæ adiudicauerunt, & ipſum per nuncios de eadem eccleſia inueſtiri fecerunt. Verùm quoniam dubium nobis & incertũ

exiſtit, an prædictus R. ità nos falſis ſuggeſtionibus circunuenire præſumpſit, & nemini fraus propria vel dolus debet prodeſſe: diſcretioni veſtræ &c. quatenùs cùm exindè fueritis requiſiti, in vnum pariter conuenientes, vtranque partem ante præſentiam veſtram conuocetis: & eorum inquiſita veritate, quæ hincindè fuerint dicta, & pleniùs cognita, cauſam ipſam, appellatiõe remota, fine canonico terminetis: ſcilicet, vt ſi vobis conſtiterit, quòd crimen illud notorium fuerit, quòd timore illorũ dictus R. religionis aſſumpſerit habitum, & idem V. per archiepiſcopum fuerit canonicè inſtitutus, ei eccleſiam ipſam, occaſiõe & appellatione remota, reſtitui faciatis, & liberè pacificeque *dimitti, non obſtantibus literis noſtris, ſi taliter fuerint, vt diximus, impetratæ.

Nemini ſuũ dolũ prodeſſe debere.

*cõmitti

Idem Exonieñ & Vuigorũ epiſcopis.

Cap. 9.

SI vobis conſtiterit, clericum de dono militis eccleſiam vẽdicare, ſuper eccleſia illi, noſtra freti authoritate, appellatiõe ceſſante, perpetuum ſilentium imponatis. Si verò ius patronatûs ex dono eiuſdẽ militis in eccleſia illa requiritur, vos cauſam audiatis, & concordia vel iudicio terminetis.

Idem epiſcopo Herefordeñ & abbati de Eueſham. *Cap.* 10.

AD aures noſtras, G. clerico inſinuante, puenit, quòd cùm presbyter qui in eccleſia B. Mariæ ante portas Glouceſtri, monachorum perpetuam vicariam obtinuerat, in fata cõceſſiſſet, abbas & monachi ipſius loci diuino intuitu præſcriptam vicariam ei conceſſerunt. Cùm autem per præfatum abbatem & capitulum ad candẽ vicariã G. diœceſiano fuiſſet epiſcopo præſentatus, quidam I. de Cõſtantijs nomine, inſtitutionem eius quarundam literarum intuitu, continentium quòd idem abbas ei eccleſiam quæ primò vacaret, conceſſerat, impediuit: hinc eſt quòd diſcretioni veſtrę &c. quatenùs ſi præfatus I. à vobis ſup hoc requiſitus, aliam cauſam rationabilem non prætenderit, niſi cõceſſionem eccleſię quæ primò vacaret, pro eiuſdem contradictione vel appellatione nullatenùs dimittatis, quin authoritate noſtra diœceſiano Epiſcopo mandetis, vt ad pręſentationem prędicti abbatis & monachorum, ſupradictũ G. ad vicariam præſcriptam recipiat, & ei curam animarum committat, ſicut moris & iuris eſt, ſi aliud non eſt quod eius inſtitutionem debeat impedire.

Pars 48.

DE PACTIONIBVS SECVNDÒ.

Alexander tertius Vuigorũ epiſcopo.

Cap. 1.

VEniens ad Apoſtolicæ ſedis clementiam dilectus frater noſter Magiſter V. de Flameuill, ſua nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cũ monachi maioris monaſterij terras in parochia B. Mariæ de Mertuñ excolant, ab eadem eccleſia coloni eorũ omnia eccleſiaſtica tam neceſſaria quàm voluntaria ſuſceperint ſacramenta: & tamen eidem eccleſiæ ſuas & canonibus ſacris inſtitutas decimas ſoluere contradicunt, ſed de frugibus ei tertiam partem ſoluerunt, & duas ſibi retinere præſumunt. De reliquis antẽ minutis decimis, vtpotè nutrimẽtis animalium & fructibus hortorũ, nil penitùs præſtare nõ erubeſcunt: arbitrant autẽ ad hoc ſeſe tueri cuiuſdam tranſactionis pactione inter præfatos monachos & quendam ſacerdotem memorati V. prædeceſſorem ità factam, videlicet vt de duab⁹ carucatis terræ, quas in dominio ſuo monachi tenent, tertiam duntaxàt decimarum partem frugum exoluere debeant, reliquas ſibi retinendo. Quo fit, vt exindè occaſionem ſibi ſumentes malignandi, prædia ex agricolarum defectu ad eos deuoluta, monachi in ſuum magis aſtutè, quàm prouidè dominiũ cõuertãt: & quatuor vel fortè plures carucatas duobus aggregent, non aliterq; de illis decimis pſtantes, quàm de duobus præſtitiſſent, cùm ſecundùm tenoris compoſitionem integras de illis decimationes ſoluere tenerentur. Quapropter diſcretioni tuę &c. quatenùs cùm exindè fueris requiſitus, vtraque parte ante tuam præſentiam conuocata, rei veritatem diligenter inquiras, & niſi priuilegium clemẽtia ſedis Apoſtolicæ ſibi ſuper hoc indultum, coram te præfati monachi palàm pduxerint, vel niſi tranſactionem ſibi ſcriptam, authoritate Apoſtolica confirmatã eſſe docuerint, cùm alioquì inter perſonas potiùs quàm inter Eccleſias ità facta videatur, nè pacta inter alios facta, alijs obeſſe patiamur, omni dilatione & appellatiõe remota, præfatos monachos & eorum agricolas decimationes vniuerſas, ex quibuſlibet rebus prouenientes, ex integro abſque omni diminutione ſupradictæ Eccleſiæ beatę Mariæ de Mertuñ, iugi præſtatione ſingulis annis præſtare, & etiàm illorum quæ illicitè detinuerũt, certam æſtimationem reſtituere, cum omĩ diſtrictione compellas. Quòd ſi diſcretioni tuæ ſecundùm ea quæ proponuntur tibi in iudicio, viſum fuerit, prȩfatos monachos non niſi ad tertiæ partis decimationũ præſtationem ſecundùm iuſtitiam vrgeri poſſe, tunc omnium eorum quę canones decimanda decreuerunt, appellatione remota, ſupradictos monachos tertiam partem Eccleſiæ iã dictæ, Apoſtolica authoritate præſtare decimas cogas.

Pacta inter alios facta, alijs nõ obeſſe.

Itẽ Gregorius vniuerſis epiſc. *Cap.* 2.

SCripta fraternitatis veſtræ relegentes, agnouimus quod hi qui cótra Adrianú fratrem & coepiſcopú N. aliqua dixerant, modò cum eodem epiſcopo in amicitiam cóueniſſent, & magna nobis ad præſens facta eſt de eorum vnitate lætitia. Sed quoniam ea quæ dicta ſunt, indiſcuſſa permanere nó patimur, ſedis noſtrę diaconem ad ea inueſtiganda dirigimus: quia nos facinora ea quæ audiuimus, diſſimulare nó debemus; præſertim cùm accuſatores & accuſatú gratiam inter ſe iudicâſtis feciſſe: hoc vobis neceſsè eſt ſubtiliter perſcrutari, nè fortè eorum comparata concordia, quod abſitq; nó ex neceſſitate, ſed præmio facta eſſe cóſtiterit.

Vrbanus tertius abbatibus de Vuellebec & de Sulueſtuñ. *Cap.* 3.

GRatum gerimus & acceptum, quòd in negocijs commiſſis veſtræ iuriſdictioni, debitam curam impenditis, & in his quæ dubitationem faciunt, pro grauitate veſtri officij cẽſuram ſedis Apoſtolicæ poſtulatis. Sanè cóſuluit nos veſtra diſcretio; an ante obitum delegantis, propoſito citationis edicto, litè verò poſt mortem delegantis conteſtata, delégatus iudex nihilominùs debeat in cauſa procedere: & vtrùm is intelligatur appellationi renunciâſſe; qui ea interpoſita ad producendos teſtes inducias poſtulauit, & deindè productióí & allegationi renuncians, atteſtationes petijt ſolenniter publicari, ſicut hoc totum circa deceſſum bonæ memoriæ prædeceſſoris noſtri Lucij, qui vos iudices delegauit, ſub examine veſtro aſſeritis contigiſſe. Nos autem inquiſitioni veſtræ taliter reſpondemus, quòd cùm in priore caſu citatione facta quaſi cœptum ſit negocium: & maximè, ſi delegatus non ſit certus de obitu delegantis, poteſt & debet in cauſa procedi: tenebitque quod iuſtitia præuia, fuerit iudiciali tramite diffinitum. In ſecundo caſu videtur ab appellatione receſſum, ſi ſecundùm ea quæ præmiſſa ſunt, eum qui appellauerat, conſtiterit proceſſiſſe.

7.q.1. Si quis presbyter.

11.q.3. Si quis epiſcopus.

16.q.3 per ſingulas.

Huius partis titulus in archetypo eraſus fuit, ideoq; hic nó nihil vacui eſt relictú.

Gregorius octauus vniuerſis fratribus epiſcopis, & archidiaconis ad quos literæ iſtæ peruenerint. *Cap.* 1.

Pars 49. VEL ex dolo, vel ex malitia litigantium, vel ex defectu noſtro credimus prouenire, quòd tanta negociorum frequentia diebus ſingulis perurgemur, vt imbecillitate proprij corporis laborantes, minori etiàm diligentia impediti, omnibus nó poſſimus commodè ſupereſſe, aut vndiquè contradicentium clamores aut murmura ſuſtinere. Hinc etiàm euenit, quòd negocijs minoribus occupati, maioribus intendere nó valemus, prout neceſſitas eccleſiaſtica poſtularet. Et quæ diffiniri vel diſponi per nos breui tempore potuiſſent, expectatione diutina pluſquàm oportet, multis pariter irruentibus producútur. Quocircà per generalem epiſtolam remedium huic rei duximus prouidendú, nè multimodo impediamur incurſu, vel ſua iniuriam patientibus poſſit iuſtitia deperire. Eapropter vniuerſitati veſtræ per A. S. præſentibus mandamus, quatenùs ſi fortè de modicis reb9, quæ infra ſummam viginti marcarum ſubſiſtunt in auditorijs veſtris, cauſa ventiletur, & alteruter litigantium deluſoriè putauerit appellandum, eius appellatione contempta, infra fines veſtrorum epiſcopatuú eos eligere iudices, qui ſuſpicione careát, compellatis: ſi tamen idonei ibi fuerint inuenti, in quorum præſentia iurgium ſopiatur: à quibus ſi qua partium crediderit appellandum, ad archiepiſcopum ſiue primatem vocem appellationis emittat. Si verò tale negocium ſit, quod ſummam contineat aliquatenùs ampliorem, infra fines veſtrarum diœceſum, ſi ſpontè noluerint, inuiti non cogantur. Cognitores tamen de vicinis epiſcopatibus aliquos eligere compellátur, iuxta formam quam præmiſimus, negocium tractaturos, in maioribus cauſis & obſcurioribus articulis appellandi ad ſedem Apoſtolicam copia ſeruata. Non enim videtur malitiæ ſuſpicióe carere, quòd plerique ſuos aduerſarios ad præſentiam noſtram laborare compellút. Cæterùm ſi qui litigantium à proximo feſto Purificationis ſuper cauſis, de quibus epiſcopus, cuius iuriſdictioni ſaltem is qui conuenitur, non ſubiacet, non fuerit requiſitus, vel iudices clerici ſupradicto modo nó fuerint electi, & literas à nobis duxerint impetrádas, per quas examinatio iurgiorum vel diffinitio iudicibus non ordinarijs committatur: careant impetratis, & ad ſuorum audientiam iudicum ordine debito negocia reuertantur. Sic enim ſubterfugijs occurrere diſceptationum volumus, vt dum eorum calliditatibus obuiamus, eis alium ad iuſtitiam aditum referemus. Cùm verò aliqui iuſtam cauſam habuerint noſtram præſentiam adeundi, literas eis dimiſſorias non negetis, ſeriem negocij continentes. Hoc autem de factis ad nos appellationibus diſponentes, ſuper illis quæ ad archiepiſcopos vel primates fieri contigerit, antiquorum ordinē canonum non mutamus.

Sup. de appellationibus.

Idem eiſdem. *Cap.* 2.

QVoniam ad Epiſcoporum maximè ſpectat officium, afflictis & laborantibus ſubuenire, vnumquemque illorum (licèt deficientibus meritis) Deus nos eſſe voluerit, proſpicere tenemur & volumus,

nè quis ex fortuitis caſibis per Romanę viſitationẽ Eccleſię, laboris ſui quem ad eam veniendo ſuſtinuit, debito fruſtretur effectu. Indè ſiquidem fuit, quod nos multorum proſpicere volentes expenſis, & alleuiare labores, de cõſueta miſericordia duximùs ſtatuendum, vt literæ prædeceſſoris noſtri Vrbani tertij à tribus menſibus ante ipſius obitum deſtinatæ pro facienda iuſtitia & litigijs dirimendis, quæ tamen manifeſtum alicuius præiudicium nõ continẽt, aut calumniam ęquitatis, eundem habeant tempore adminiſtrationis noſtræ affectũ, quem habere, ſi adhuc ille viueret, debuiſſent. Ceſſante igitur exceptione de mãdatoris morte, perficite quod mandauit agẽdum, & nemo ad nos excuſatiõe huiuſmodi accepta de ſua iuſtitia obtinẽdi fiducia, cogatur vacuus laborare.

Cap. 3.

EX literis quas ad nos tua deſtinauit fraternitas, euidẽter accepimus, quòd cùm cauſam quæ vertitur inter Magiſtrum H. de Hilleſdale, & R. de Alta ripa, ſuper capella de Cabiſeiñ, de mandato noſtro ſuſcepiſti terminãdam, & literas noſtras in communi audientia perlegi feciſſes: prędictus R. ſibi eàs poſtulauit exhiberi. Qui literis diligenter inſpectis, eas arguit falſitatis, hac de cauſa ſciliect, quòd in narratione facti ſint abraſæ, vbì ſcriptũ eſt, iure parochiali: aſſeuerans ſe probaturum in præſentia noſtra, quòd tales literæ de cancellaria noſtrà non emanâſſent. Vos autem videntes formam literarum à rationis tramite minimè deuiare, ab executione cauſæ ſubſiſtere noluiſtis, præfato R. iuramẽtum deferentes, quòd nec ſubterfugij, nec dilationis cauſa hoc allegâſſet, ſed quòd ità eſſe credebat. Iuramento autem ad diem præfixum non præſtito, memoratum H. in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ iudicâſti induci, & quòd quidam laicus ſeruiens eidem R. veſtro iudicio reſtitit, excõmunicatus eſt, & ex eccleſia ſub interdicto concluſus: prædictus R. ad nos accedens, & tacens (prout dicitur) quòd in commiſſione appellatio fuit inhibita, nec mẽtionem faciens *arrogationis literarum, aut iuramẽti eidem delati, & non præſtiti, ſeu ſentẽtiæ miſſionis in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, literas ad Lõd. & Norvuiceñ epiſcopos impetrauit in hunc modum, vt ſi quid in præiudicium memorati R. occaſione prioris commiſſionis factum fuiſſet, noſtra authoritate in irritum reuocaretur. Cumque præfatus N. citatus à Norvuiceñ epiſcopo, qui ſuas & Londoñ epiſcopi vices gerebat, coram eo literas, tacita veritate, impetratas diceret, metuens executionem ſententiæ fieri, Norvuiceñ epiſcopum ſuſpectum habẽs, cui præfatus R. multa familiaritate cõiũctus, vt qui Londoñ epiſcopi nepos erat, & eius panem quotidiè comedere dicitur, ad nos appellauit. Vndè quoniam propria fraus nulli debet prodeſſe aut patrociniũ miniſtrare: nos inſpicientes literas noſtras, & videntes quòd per illam raſuram falſæ nõ poſſent iudicari, nec etiàm ſuſpectę haberi, præſertim cùm etiã priuilegia in poſſeſſionibus abradantur, & literæ in narratione, ſi eſt in facto erratum, incunctanter poſſint abradi: nec literę illę in ſuſpecto loco fuerint abraſæ: veſtræ fraternitati mandamus, quatenùs ſi quid factum fuerit in præiudicium memorati H. occaſione literarum, quas ſæpe dictus R. à nobis nõ facta mentione de appellatione inhibita, aut de iuramento illi delato, & non præſtito, appellatione remota, in irritum reuocetis, & ſententiam veſtram inuiolabiliter faciatis obſeruari, & eundem R. in expenſas portitoris literarum, pro eo quòd à probatione ſua deſtitit, cõdemnetis. Poſteà vtraq; parte ad vos conuocata, cauſam audiatis, & ſecundùm tenorem abraſarum literarũ, quas vobis ſub ſigillo noſtro remittimus, fine canonico terminetis, nullis literis obſtantibus. Si verò temeritatem & fraudem illius velimus attendere, & illum ſuis meritis iudicare, illi ſuper eadem eccleſia faceremus ſilentium imponi.

for. *abraſionis

Dolũ non patrocinari.

Raſura quæ non ſuſpecta.

Cap. 4.

EX tenore literarum tuarum nobis innotuit, quòd cùm P. parochianus tuus ab A. muliere, quam in vxorem acceperat, tuo vellet iudicio ſeparari: accuſatores matrimonij teſtes producunt, firmiter aſſerẽtes, quòd priuſquàm mulier cum prædicto viro matrimonium contraheret, cõſanguineum viri cum illa, ſolum videlicet cum ſola, nudum cum nuda, in eodem lecto iacẽtem viderunt, ea (vt creditur) intentione, vt ei carnaliter adhæreret. Publica quoquè fama conſentit, quòd poſtquàm matrimonium cum ea contraxit, ſe adinuicèm miſcuerunt: quod in præſentia tua publicè, vt aſſeris, ſunt confeſſi. Dicitur etiàm de muliere, quòd à marito ſe ſimulans concepiſſe, alienum partum iam baptizatum (vt fertur) ſe mentita eſt peperiſſe: & rebaptizari faciens, virum ſuum ſic decepit. Præterea veneficum periculum, & alias vitæ inſidias viro paràſſe perhibetur. Quia igitur nos conſuluiſti, ſi hæ probationes ad matrimonium ſoluendum ſufficiant, ſic reſpondemus, quòd tum ex cõfeſſione, tum ex violenta & incerta ſuſpicione fornicationis, præſertim ſcilicet, quod de partu & mortis machinatione dictum eſt, & ipſe probare vellet, non immeritò poteſt diuortij ſentẽtia promulgari: ità vt vir licentiam habeat, ea mortua, aliam ducendi in Domino, ipſa verò ſinè ſpe coniugij perpetuò perſeueret.

Alexan-

*Alexander tertius archiepiſcopo Rothomagenſi & abbati * Geomar.* *Cap.* 5.

EX quorundam certa relatione audiuimus, quòd cùm aliq viri Eccleſiaſtici, de prouincia veſtra pro iuſtitia ſua proſequenda literas cómiſſorias à nobis impetrant, aduerſarij eorum, vt mandatum noſtrum eludant, antequàm literæ illæ ad iudicem perueniant, vel literis noſtris à iudicibus receptis, priuſquàm ab eis citentur, in vocẽ appellationis prorumpunt: aut cóuentionẽ facientes, aliquos in poſſeſſionẽ eorum, de quibus controuerſiæ vertuntur,
11.q.3. Si epiſcopus malitioſè inducũt. Quoniam igitur huiuſmodi calliditates & verſutiæ ſuis nõ debẽt in aliquo authorib[9] ſuffragari, & nos cótra prędictas calliditates & verſutias, paſtorali volumus ſolicitudine ꝓuidere: diſcretioni veſtræ &c. quatenùs ſi aduerſarij, inter quos & ipſum ſuper Eccleſia controuerſia diutiùs eſt agitata, pro euacuando mãdato noſtro ſuprà dicto modo appellauerint, aut
* commutationem de poſſeſſione qualibet * conuentionẽ fecerint, vel malitioſè ſe abſentauerint, eos qui in poſſeſſione prædictę Eccleſiæ ſe ingeſſerint, appellatione ceſſante, cogatis ſub examine veſtro iuris æquitati parere.

Lucius tertius. *Cap.* 6.

DE his qui in ſanitate vel infirmitate ad loca religioſa ſe tranſtulerint, nil tibi vel Eccleſijs, à quibus receperunt pabulum ſalutis, relinquentes: hoc tuæ prudentiæ innoteſcat, ꝙ ſi in ægritudine ipſa ad religionẽ tranſeunt, dummodò in ægritudine ipſa decedunt, prædictis Eccleſijs, à quibus aſſumpti fuerunt, canonica debet portio exhiberi Si verò ad religioſa loca in ſanitate ſe tranſtulerint, cogi non poſſunt aliquid præſcriptis eccleſijs impartiri: quia liberum eſt eis, tunc bona ſua nõ ſolùm religioſis locis, ſed etiàm quibuſcunq; priuatis perſonis conſerre.

Lucius tertius. *Cap.* 7.

QVoniã ex plenitudine poteſtatis &c. Super hoc quòd quæſiuiſti, vtrùm ſuper Eccleſiaſtico beneficio in litigiũ deducto, poſſit fieri tranſactio: tale damus,
19.q.7. Decimas ſicut iampridèm (ſi benè meminimus) alij
1.q.1. Nullus eps non abſimile quęrenti dedimus reſpóſum: quoniam ſecundùm formam tranſactioni-
1.q.3. quęſitum bus aſſcriptam, ſuper re ſacra litigioſa minimè tranſigi poteſt. Etenim res ſacra vt poſſideatur aliquo dato, vel promiſſo, vel retento, ſpeciem habere nõ immeritò credimus ſimoniæ. Aliâs autem gratis & amicabiliter inter ſe litigantes componere, ſacris canonibus non dicimus obuiare.

Alexander tertius Noruuiceñ epiſcopo. *Cap.* 8.

QVæſitum eſt à nobis ex parte tua, ſi iudex ordinarius vel alius, cui delegatus mandauit vt citaret partes vel exe-

quereтur ſententiam, de legato teneatur obedire, cùm non ſua, ſed delegantis vice fungatur, & cùm iuriſdictio delegatur, oĩa quæ ad iuriſdictionem faciunt, delegari videantur: meritò poteſt delegatus tam ordinarium, quàm alium cui mandauit, cogere ad id efficiendum quod mandauit: & ei qui obedire contempſerit, pœnam infligere conpetentem.

Cap. 9.

QVoniam ex plenitudine poteſtatis &c. & infrà: Super eo quòd quæſiuiſti, vtrùm Eccleſiaſtica beneficia repoſcentibus, obiecta ſpontaneæ abiurationis exceptio ſinè cauſæ cognitione ſit admittenda, & an actoris, qui ſpontè non renunciauit, ao rei de ſpontanea renunciatione teſtes & probationes ſint potiùs admittendæ: ſic experientiæ tuæ duximus reſpondendum, quòd hoc nulla ratio veriſimile reddit, vt quiſquam beneficio multis fortè laboribus & expenſis acquiſito, & quo ſuſtentari debet, ſinè magna cauſa renunciare ſua ſponte elegerit: ideoq; ſuperuacaneum eſſe non credimus, cauſam reſignationis ſiue renunciationis diligenter inquirere, quatenùs ſi fortè probabilẽ, hoc eſt, non vi, non metu, non interuentu pecuniæ, non promiſſione extorta, iudex ordinarius ſiue delegatus inuenerit, & maximè ſi iuramentum, quod vix fieri de ſpó- Negantis factum ꝓbationes admitti.
tanea voluntate credimus, quia iuramentum ferè ſemper à malo eſt, interceſſerit, admittere, niſi replicatio canonica fuerit oppoſita, non proponat. Porrò licèt negantis factum nulla inueniri poſſe probatione dicatur, eius tamẽ qui renunciationem ſpontaneam negat, cùm implicitè & quodammodò replicando inficietur, ſuper actione ſua probationes credimus proferendas, habita nihilominùs, vt decet, ad perſonarum dignitatem & opinionem relatione.

Ex decretis Hormiſdæ papæ. *Cap.* 10.

NVllus fidelis, cuiuſcunq; conditionis ſit, occultè nuptias faciat: ſed benedictione accepta à ſacerdote, publicè nubat in Domino. Si quis ergò ſacerdos aliquos occultè coniunxiſſe inuentus fuerit, ab officio triennio ſuſpendatur.

Dunelmenſi epiſcopo & fratribus Reuesbi. *Cap.* 11.

PRopoſuit nobis dilectus filius noſter Vu. clericus præſentium lator, quòd cum ipſe ad Eccleſiam de * Vuadher, à Rei- * Vuadhũ
nero Flandrenſi, venerabili fratri noſtro Eboraceñ archiepiſcopo, Apoſtolicæ ſedis legato præſentatus fuiſſet, idem Archiepiſcopus eum ad Eccleſiam non recepit.

Indè eſt q̄ diſcretioni veſtræ per A.S. mandamus, quatenùs ſi idem archiepiſcopus ad cómonitionem veſtram præfatum Vu. in ipſa Eccleſia, quàm citiùs poterit non inſtituerit: vos rei veritatem legitimè inquiratis, & ſi vobis conſtiterit ex parte Vu. dummodò idoneus ſit, quòd ad ipſam vacantem fuerit prædicto archiepiſcopo præſentatus, ad eandem Eccleſiam authoritate noſtra, amoto illo qui eam detinet, etiàm ſi quis poſt præſentationem eius & appellationem, quam ſe ad nos feciſſe proponit, incuſſus eſt, appellatione remota, cum fructibus indè perceptis poſt primam præſentationem, eum recipere minimè differatis.

Preſentati & nō admiſſi appellationē tenere.

Eboracenſi archiepiſcopo, Pars capituli, In eminenti, De appellationibus.

Cap. 12.

DEcæterò noueris, quòd ſi ſententiam à nobis latam præceperimus per aliquem executioni mandari, & fraus interuenerit, nō eſt facultas exequutori de negocio toto cognoſcere, ſed referri, quotiès quę inciderint, ad ſedem Apoſtolicã oportebit.

Eboracenſi archiepiſcopo.

Cap. 13.

IN eminenti ſpecula Eccleſiæ, licèt immeriti, diſponente Domino conſtituti, intendere debemus conſultationibus ſingulorum: & prout Deus nobis reuelauerit, propoſitas enodare. Conſuluiſti autem, ſi cauſa, appellatione remota, commiſſa, altera partium ante citationem vel poſt citationem, ante ſententiam vel poſt ſentētiam, ad ſedem Apoſtolicam appellauerit, an appellationi ſit in huiuſmodi deferendum. Prætereà ſi cauſa fuerit, appellatione remota, commiſſa, & alter aduerſariorum appellet, quia delegatus iudex non vult ſuper ſuggeſtione falſi probationes, admittere contra Cant. literas impetratas, an in hoc caſu teneat appellatio, quæſiuiſti. Dubitas etiàm, ſi duobus fuerit cauſa cōmiſſa, appell. remota, & alter ſuo conindici vices ſuas commiſerit, an ille ſolus poſſit procedere appell. remota, vel ab eo liceat appellare, cùm in fine non ſit appoſitum, vt ſi vterque nequiuerit intereſſe, vnus procedat. Primæ ergò quæſtioni reſpondemus, quòd cauſa, appell. remota, cōmiſſa, appellationi nō debet deferri, ſiue ante citationem, ſiue poſt: ſiue ante ſententiam, ſiue poſt fuerit appellatū: niſi appellans, priuſquàm citaretur, iter arripuiſſet ad ſedem Apoſtolicam veniendi. Quod autem quæſiuiſti, ſi aliquis appellauerit, quia delegatus iudex ſuper ſuggeſtione falſi audire probationes recuſat, an appellatio teneat, hoc tuam volumus diſcretionem tenere, q̄ in eo caſu debet appellationi deferri. Ab vno verò iudicum, appellatione remota, in cauſa procedi non poteſt, niſi hoc ſpeciale in literis commiſſorijs exprimatur.

Lucius tertius. *Cap.* 14.

QVoniã ex plenitudine poteſtatis &c. & infrà: Cōſulere decreuiſti, de quibus perſonis intelligēdum ſit, vnã alteri in Eccleſiaſticis beneficijs ſuccedere nō debere: vtrùm ſcilicet de ſacerdotibus & eorum filijs duntaxàt, an & de alijs quibuſdã perſonis. Noueritis ergò q̄ ad eccleſiaſtica beneficia nullū ſecundùm canones admittendum credimus, niſi ex electione canonica vocatum. Sacerdotum verò filios, & maximè in ſacerdotio genitos, his tēporib⁹ ſuis ſuccedere parētibus, quarumlibet regionum conſuetudo & in donis ciuilibus phibet, & canones in eccleſiaſticis multo fortiùs prohibent & execrātur. Perſonarū quoque filios citra ſacros ordines cōſtitutarū plerunq;, ſi tamē merita ſuffragantur, parentibus ſuis ſuccedere conniuentibus oculis tolcramus. Exēplo nanq; perniciosum eſt & graue, talia in Eccleſia pullulare, per quæ & laicis ſcādalum generetur. Sanè tam has perſonas, quàm illas, ab alijs non repellimus beneficijs, ſi digni inueniãtur.

Alexander tertius Abbatibus Ciſtertiēſ, in Capitulo Ciſtertiēſ congregatis.

Cap. 15.

REcolentes qualiter hęc plantatio ſancta, hæc vitis fructifera, hæc deniquè vinea Dñi Sabaoth, ſub primis ordinis patribus pullulauit &c. & infrà: Nunc autem aliqui ex vobis priſtinæ inſtitutionis obliti penitùs vel ignari, cōtra ordinis veſtri gloriam & decorē, villas, molendina, Eccleſias & altaria poſſident, fidelitates & hominia ſuſcipiunt, ruſticos & tributarios tenent: & omne ſtudium adhibent, vt termini eorum dilatentur, quorum conuerſatio eſſe debebat in cælis. Læditur hinc ordo penitùs & mutatur &c. & infrà: Ideoq; ſanctum & venerabile collegium veſtrū precibus & monitis, quibus poſſumus, exhortamur, quatenùs domus illæ quæ à prima ſuí origine in ordine veſtro ſunt fundatæ, conſtitutis & ordinatis terminis ſint cōtentæ: nec velint ad ea manus extendere, quæ ſinè laboribus & periculis multis, & demùm ſinè ordinis magna confuſione minimè poterunt retinere. Si enim relictis originalibus ordinis ſtatutis, ad cōmunem volueritis aliorum monaſteriorum viam diuertere, oportebit & vos communi iure cenſeri: quia dignum eſt, vt qui ſimilem cum alijs ſuſcipiunt vitam, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. Quoniam domus illæ, quæ de alijs inſtitutionibus ad veſtrum ſe ordinē tranſtulerunt, veſtris omninò ſatagunt viſibus conformari, vt relictis videlicet poſſeſſionibus vel mutatis, quas veſtra inſtitutio non recipit, ſic ſe in omnibus veſtræ

Iſa. 5.

Phil. 4.

ſtrę religioni coaptent, vt quemadmodùm ſe gaudent in ſocietate ordinis, mutatione habitûs & obſeruatiõe regulari aſſumptos, ſic etiàm in parcitate temporalium rerum ſe lætentur veſtris inſtitutionibus conformatos. Sanè ſi ſuper poſſeſſionibus ipſis in aliquo de monaſterijs veſtris Apoſtolicæ ſedis authoritas diſpenſauit, à nullo veſtrũ ſumendum eſt exemplum: quia temerariũ eſt penitùs & abſurdum & indignum, aliquem ſua ſibi authoritate pręſumere, quod Romana Eccleſia alicui monaſterio, certa ratione inſpecta, ſingularibus voluit beneficijs indulgere.

Rhemenſi archiepiſcopo.

Cap. 16.

Poteſt aliquis per ſe, p aliũ: nec per ſe, nec p aliũ, per ſe, nõ per alium: per alium, nõ per ſe.

CVm H. diù vinculo excommunicationis fuiſſet adſtrictus, tandèm præſtito iuramento, quòd exindè iudicio Eccleſiæ ſtare deberet, beneficium abſolutionis obtinuit: ſed continuò ad ſedem Apoſtolicam poſt abſolutionem appellauit: & anno tranſacto vltrà, per ſe vel per alium appellationem proſequi cõtempſit. Quoniam igitur deriſoriè appellare videtur, qui appellationem interpoſitam nõ proſequitur, fraternitati veſtræ per A. S. præſentibus mandamus, quatenùs vtraq; parte coram te conuocata, ſi tibi conſtiterit, quòd tanto tempore appellationẽ proſequi contempſerit, tu ipſum iudicio tuo ſtare ſub excõmunicationis diſtrictione compellas.

Cap. 17.

EIus qui modò vult redire ad priorem vxorem, quam priùs negauit, Eccleſia teſtimonium non recipit: quia variauit verbum ſuum, & contra ſemetipſum teſtimonium tulit, & abſtulit ſibi fidem in vtroq;, vt coniugij ſacramentum adinnicèm non eſſe videretur, & opus carnalis commercij contradiceretur.

Cap. 18.

1. Cor. 7. a

VIR poteſtatem ſui corporis non habet, ſed mulier: nec mulier poteſtatẽ ſui corporis habet, ſed vir. Poteſt ergò vir ſiue mulier peccato ſuo facere, vt poteſtatem in corpore alterius perdat: ſed facere non poteſt, vt alteri poteſtatem ſui corporis, quantùm in ſe eſt, tollat. Quod ſuum ius eſt, perdere poteſt: quod ſuum non eſt, tollere non poteſt. Si faciat ergò, vt debitum ſuum in corpore alterius iure exigere non poſſit: non tamen facere poteſt, vt debitum alterius in ſuo corpore negare poſſit.

Cap. 19.

DE voto peregrinationis an eleemoſynis poſſit vel per alium redimi, tibi nihilominùs reſpondemus, quòd ab eius qui præſidet, dependet arbitrio, vt conſideret & attendat diligentiùs qualitatem perſonæ, & cauſam commutationis, ſcilicet an id ex infirmitate ſeu affluentia diuitiarum contingat: & vtrùm peregrinatio, an recompenſatio vtilior ſit, & DEO magis accepta, & ſecũdùm hoc debet exinde diſpenſare.

Rhemenſi archiepiſcopo.

Cap. 20.

CVM Chriſtus perfectus ſit DEVS & perfectus homo, mirum eſt qua temeritate quiſquam dicere præſumat, quòd CHRISTVS non ſit aliquid ſecundùm quod homo. Nè autem tanta in Eccleſia DEI poſſit nequitia ſuboriri, vel error induci: fraternitati tuę &c. quatenùs conuocatis magiſtris ſcholarũ Pariſiẽſium & Rhemeñ & aliarum ciuitatum, authoritate noſtra interdicas ſub anathemate, nè quis decętero audeat dicere, CHRISTVM non eſſe aliquid ſecundùm quod homo: quia ſicut CHRISTVS eſt verus DEVS, ità verus homo, ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens.

PARS L. & vltima. Huius etiã titulus in archety. po deſiderabatur.

CAP. PRIMVM.

ETSI quæſtiones tuas de feruore religionis exurgere, & te eas ex intimę deuotionis affectu, quam circa nos & Eccleſiam habes, ad noſtram deuotionẽ perferri nullatenùs ignoremus, non tamẽ eſt vltrà, quàm oporteat, in huiuſmodi dubitandum, cùm leges humanæ dicant, quòd quidam tenui religione contenti, ſacramenta & * neceſſaria & legitima exhibere contemnunt. Tenuem enim vocant religionẽ, quæ in talibus hæſitat, vbi non eſt aliquatenùs hæſitandum. Vndè etiàm Pſalmiſta dicit: Trepidauerũt timore vbi non erat timor. In hoc autem quòd dilectus filius noſter Petrus ſancti Laurentij in Damaſo presbyter cardinalis, tũc verò ſancti Euſtachij diaconus, & Apoſtolicæ ſedis legatus, pro electione tua & vt tibi pallium deferret, ad partes illas acceſſit: dilectus filius noſter Albanus frater tuus, eius præſciens neceſſitatẽ, eidem cardinali equum vnum, te penitùs ignorante, trãſmiſit: quoniam per mare veniens, nullas aut paucas ſecum adduxerat equitaturas: te nullo modo timere oportet, cùm in accipiendis vel dandis muneribus tria ſint maximè attendenda, perſonæ ſcilicet dantis & recipientis qualitas, muneris quantitas, & tempus donationis. Qualitatem perſonarum, vt à quo & cui, videlicet an à paupere diuiti, an econuersò, ſiue à diuite locupleti datum fuerit, ſolicitè conſideremus. Aeſtimationem muneris & donationis tempus attendimus, ſi magni vel minoris precij res data exiſtat, & an inſtante neceſſitate, an alio tempore conferatur, diligentiùs inſpiciamus. Quibus ſiquidem inſpectis, in præſcripta quæſtione tua nihil repręhenſibilitate dignũ inuenimus, quod ſolicitu-

* neceſſariè & legitimè exhibenda

Pſal. 13. b & 52. b

Quæ tria in dandis vel accipiendis munerib9 attẽdẽda.

nium cohabitauit, tuæ prudentiæ reſpódemus, quòd ſi delictum eius, ſicut nobis ſignificâſti, occultum exiſtit, pœnitentia ſibi condigna debet imponi, nec ab vxore tanti ſceleris inſcia, eſt propterea ſeparandus. Si verò id notoriũ eſſe dinoſcitur, & ab vxore debet ſeparari, & ſinè ſpe coniugij permanere.

Idem Verulano epiſcopo, in eodem libro.
Cap. 5.

EX relatione I. latoris præſentium, & ex tenore tuarum literarum accepimus, quod cùm idem I. ſororem vxoris ſuæ carnaliter cognouiſſet, & cum ea diutiùs permâſiſſet, tu eos ab inuicèm ſeparâſti, & iam dictum I. ad noſtram audientiam deſtinare curâſti. Super quo vtiquè fraternitati tuæ duximus reſpondendum, vt eum Hieroſolymam ſtudeas deſtinare. Deindè cùm ad propria redièrit, nè ex abſtinentia illorum fortè deteriùs contingat, diſſimulare poteris, quòd vxori ſuæ cohabitet, non tamen vt eis ad hoc licentiam tuam aut fauorem aliquatenùs indulgere videaris.

Ex diſſimulatiõe cohabitare, non ex fauore.

Idem Gradẽn patriarchæ, in eodem libro.
Cap. 6.

EX tuarũ literarum tenore accepimus, quòd V. presbyter viuendi leuitate vſus, cum quodam infami ad priuatum locum immũdos ſpiritus inuocaturus acceſſit. Vndè eum, quia propter hoc infamia laborat, & facinus publicum & notoriũ erat, ab officio & beneficio eccleſiaſtico ſuſpẽdiſti: Ipſe autem coram nobis viua voce ꝓpoſuit, quòd non ea intentione, vt inuocaret dæmonem, ierat: ſed vt per inſpectioné aſtrolabij, furtum cuiuſdam Eccleſiæ poſſet recuperare. Verùm licèt hoc ex bono zelo & ex ſimplicitate ſe feciſſe proponat, id tamen fuit grauiſſimum, & non modicã indè maculam contraxit. Sed quoniam tutius eſt, in dextram quàm in ſiniſtram, & in miſericordiam quàm in ſeueritatem declinare: ipſum fraternitati tuæ duximus remittendum, monentes atque mandantes, vt ſecum miſericorditer agas, & ſibi infra octo dies poſt harum ſuſceptionem, eccleſiam cum omnibus ablatis reſtituas, & talé ei pro expiatione illius delicti pœnitẽtiam imponas, quòd per annum & ampliùs (ſi tibi viſum fuerit, ità tamẽ, quòd biennium non excedat) eum ab altaris adminiſtratione præcipias abſtinere: & exindè liberũ ei ſit, officium ſacerdotale exercere.

Idem Verulano epõ. in eodem libro 1.
Cap. 7.

QVòd te cum inimicis tuis &c. Decæterò quia fraternitatis tuę quærit induſtria, vtrùm clerici qui infra ſubdiaconatûs ordinem conſtituti, quia continere carnis vitio coacti non valeant, vxores accipiunt, eccleſiaſtico ſpoliari poſſint beneficio canonicè: id tuam volumus experientiam tenere indubitata veritate, quòd cùm ſint voluptatibus & carnalibus deſiderijs dediti, ac diuinis & eccleſiaſticis ſacramẽtis cõtrectandis indigni, Eccleſiaſticis ſunt procùldubiò beneficijs priuandi. Sanè ſi eccleſijs quibus attitulati fuerãt, de poſſeſſionibus aut alijs bonis ſuis aliqua contuliſſe noſcuntur, cùm ab earundem eccleſiarũ miniſterio fuerint & beneficio ſequeſtrati, ad ipſos recta via dominium & proprietas ilicò debet abſque vlla contradictione redire.

Idem iudicibus Vellenẽ, in eodem libro. *Cap.* 8.

REclatũ eſt auribus noſtris, quòd cùm ad veſtræ diſcuſſionis examen aliqua ſuper teſtamentis Eccleſiæ cauſa deducitur, vos ſecundùm humanam, & non ſecũdùm diuinam legem in ea vultis procedere: & niſì ſeptem aut quinque teſtes idonei producti fuerint, omninò non proponitis exindè iudicare. Vndè quia huiuſmodi de iudicijs eccleſiæ non ſecundùm leges, ſed ſecundùm canones debẽt tractari, & in his diuina ſcriptura teſtante, duo aut tres idonei teſtes ſufficiunt: diſcretioni veſtræ per A.S. mandamus, quatenùs cùm aliqua cauſa ſuper teſtamentis eccleſiæ relictis ad veſtrum fuerit examen deducta, eam non ſecundùm leges, ſed ſecundùm canones, iuxta decretorum ſtatuta, tractetis tribus vel duobus legitimis teſtibus requiſitis. quoniam ſcriptum eſt, In ore duorum vel triũ teſtium ſtat omne verbum.

Deut. 17. b
Matt. 18.

Idem præpoſito & canonicis in Sulcan. in eodem libro. *Cap.* 9.

SIgnificatum eſt nobis, quòd eccleſiaſticam ſacerdoti præbendam vnam in eccleſia veſtra communi conſenſu & voluntate dediſtis, ità quidem, quòd Miſſam de S. maria, niſì ſit corporis infirmitate grauatus, debeat quotidiè celebrare, qui eccleſiá veſtram non niſì communi tam præpoſiti quàm capituli conſenſu, poteſt dimittere, nec cuiquam præbendę illius anniuerſariũ delegare. Quam ſiquidem cõſtitutionem eatenùs cõfirmauimus, vt prædictus ſacerdos eccleſiæ, niſì infirmitate corporis fuerit impeditus, aſſiduè debeat officium ſuũ impendere: & quãto feruentiùs poteſt, ſalua honeſtate ſua & debita deuotione Miſſarũ ſolennia celebrare: nec ſibi liceat hoc, illinc ſe ad aliam Eccleſiam transferendo aut voluptatis cauſa ſubtrahere.

Idem Beluacẽn epiſcopo. in eodem libro. *Cap.* 10.

SIgnificatum eſt nobis & pro certo mõſtratum, quòd Griboldus nondùm incipiens eſſe quatuordecim annorum, timore magiſtri qui eum literis erudiebat, habitũ religiõis ſuſcepit in eccleſia de Ruſſinis, & indè ſicut puer infra annum exiuit, & per

& per ſeculi vanitates iam ſex annis & eo ampliùs vagabundus diſcurrit. Vndè quoniam huius rei veritas nobis non conſtat, fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenùs rem ipſam diligenter inquiras, & ſi inueneris quòd nõ fuerit à parentibus oblatus, nec inceperit eſſe 14. annorum quãdò ad religionem acceſſit, & eum infra 14. annum voti pœnituerit, & ab Eccleſia receſſerit, ſi in ſeculo voluérit remanere, eum ab ipſo voto quod fecit, authoritate pontificali abſoluas, & eum abſolutum tam in Eccleſia de Ruſſinis, quàm populo tuæ ciuitatis ſtudeas publicare. Si autem à parentibus fuit fortè oblatus, ſeu quartumdeimũ annum compleuerat, cùm religionem intrauit, ſiue poſt 14. annum profeſſionem à ſe factam, ratam habuit, eum ad eandem vel aliam religionem tranſire, eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

Idem Salabrieñ epõ, in eodem libro.

Cap. 11.

PEruenit ad nos, quòd cùm tu Rog. filium Vuilhelmi Eccleſiæ tuæ canonicum, vt debitam in eadem Eccleſia reſidẽtiam faceret, monuiſſes, ad audientiam noſtram in appellatiõem prorupit, & appellationi ſuæ terminum, proximum feſtum B. Lucæ præfixit. Quoniam igitur indignũ eſt, per eius vel aliorum ſubterfugia, præſcriptam Eccleſiam debitis obſequijs defraudari, cùm ipſe fruſtratoriæ dilationis cauſa appellâſſe videatur: fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenùs pręfatum Rog. diligenter & ſtudioſè commoneas, vt in eadem Eccleſia debitam, omni mora poſtpoſita, faciat reſidentiam, vel infra proximum feſtum B. Lucæ appellationem ſuam proſequuturus, ad nos veniendi iter arripiat. Interìm verò alicui honeſtę perſonæ vices eius in Eccleſia prætaxata exequendas committas: & tantum ei de beneficijs illius, appellatione ceſſante, aſſignes, vndè poſſit cõgruè ſuſtentari. Quòd ſi prælibatus Rog. alterum iſtorum adimplere neglexerit, tu eum ex tunc præbenda ſua, omni appellatione & contradictione ceſſante, priues: & eam alicui viro diſcreto & honeſto, nullius appellatione admiſſa, concedas pariter & aſſignes.

Idem Tornaceñ epiſcopo, in eodem libro.

Cap. 12.

VEniens ad nos mulier latrix præſentium, lachrymabili nobis confeſſione monſtrauit, quòd cùm de quodam filiũ genuiſſet, & ille ſibi turgido ſæpè vultu improperâſſet, quòd filius eius non eſſet, ipſa iracundię calore & furore animi ducta, eũdem filium interfecit. Quo comperto, comes Flandreñ eam totã terrã ſuam vſq; ad
fort. * remearet. ſeptennium abiurare coëgit, niſi de noſtra licentia *remaneret, Cumq; ſe noſtro conſpectui præſentâſſet, & quòd crucẽ ſuſcepiſſet, Hieroſolymam ſe profecturã monſtrâſſet, nos videntes quòd in partibus illis præſentia illius nõ poſſet eſſe vtilis, ſed damnoſa: eã ab Hieroſolymitano itinere reuocantes, ipſam fraternitati tuæ duximus remittendã, præſentium authoritate mandantes, quatenùs prędictã mulierem labores inducere, vt in aliquod monaſteriũ tui epiſcopatûs tranſeat, & ibi peccata ſua perpetua pœnitentia deploret. Si autem repugnãte carnis fragilitate, ad hoc induci noluerit, ei licentiã nubendi in Dño tribuas: quia tutius nobis videt̃, vt in Domino nubat, & vni ſoli, quàm multis, adhæreat.

Cap. 13.

REIatũ eſt auribus noſtris, quòd cùm quidam vir nobilis *Ateorelia nomine, M. mulierem de *Oreia quondàm vxorem ſuam ſuſpectam haberet, fratri & militibus ſuis præcepit, vt eam longè ad priuata loca deducerent, & gladio occíderent. Qui cùm ipſam ad quãdam ſyluam duxiſſent, & euaginato gladio occidere vellent, eadem ad pedes cognati cecidit, & vt ſibi vitam ſeruaret, lachrymoſa ſupplicatione rogauit. Cognatus verò & pietate & miſericordia motus, ei ſub cõditione pepercit, quòd in monaſterio de Tolabres habitum monaſticum deberet ſuſcipere. Quo audito, maritus eius quia reſeruata erat ad vitã, graue plurimùm tulit: ſed tamen poſtmodùm acquieuit, ſicq; factũ eſt, quòd duos Epiſcopos Cęſarauguſtaneñ & Tiraſoneñ, vt eam benedicerent, & illi velum imponerent, ad monaſterium ipſum adduxit. Epiſcopi verò rem ignorantes, & quia iuuenis erat, & filium haberet paruulum, mutationem vitę ſuę ſuſpectam habentes, eam ſeorsùm cõuenerunt. Quæ vtiquè rem per ordinem pateſaciens, quòd mortis timore, & nõ bono animo monaſterium intraret: & quandocunquè poſſet, indè exiret, nihilominùs adiecit. Tunc epiſcopis de morte eius timentibus, & quòd ab ea audiêrant, propalare nolẽtibus, alter eorum, Tiraſoneñ ſcilicet, vt viri illius tyrãnidi ſatisfacere videretur, mulieri imponere velum ſimulauit. Tandèm autem viro & fratre de medio ſublatis, prædicta mulier de monaſterio exiuit, & cuidam nobili P. nomine de *Camberã nupſit. Sorores autem cùm reclamâſſent, & epiſcopo Calaguritañ conqueſtæ fuiſſent, & epiſcopus nõ poſſet eam videre, neque ſuper his conuenire, ad inſtantiam ſororum, eam & virum quem acceperat, excommunicauit, & totam terrã eius interdixit, ignorans penitùs quomodò res proceſſiſſet. Quam vtiquè ſententiam venerabilis frater noſter Tarraconeñ archiepiſcopus poſtmodùm confirmauit. Nos igitur de prudentia & honeſtate veſtra confidentes, cauſam ipſam experien-

tiæ veſtræ duximus committendam,& fine debito terminandam.Ideoque diſcretioni veſtræ per A. S. mandamus, quatenùs prædictam mulierem & virum, recepto iuramento,quòd noſtro debeant ſtare mandato,ab excommunicatione abſoluatis. Deindè tam mulieré quàm Priorilſam & moniales præſcripti monaſterij ad præſentiam tuam conuocantes,cauſam diligentiùs audiatis, & fine canonico terminetis. Quòd ſi legitimè probatū fuerit,nō timore mortis prędictam mulierem religionem intrâſſe, aut quod fecit, poſteà ratum habuiſſe: ipſam ad monaſterium redire, & habitum depoſitum reſumere, cenſura Eccleſiaſtica compellatis.

Idem Gaiaceñ electo,in eodem lib. 8.
Cap. 14.

CVm Petr' Mancouela,& Bonus Caci presbyteri,& Ioãnes Bonus Coci laicus, in noſtra eſſent præſentia conſtituti, eundem Ioannem, quoniam laicus erat, in iam dicti P. accuſationem nequaquàm admiſimus. Cumq; præfatus B. eundem P. ſuper crimine Simoniæ conſtantiùs accuſaret, nos eum, quoniam in cauſæ teſtimoniū fuit adductus,& quia frater eius, I. ſcilicet, iam dictum P. priùs coram te accuſauerat, repulimus,præſertim cùm frater Petri, Bonū Coci anteà de cauſa cōſimili accuſaſſet. Verùm quoniam vnus poſt alterū, prædictum inſtante viciſſitudine accuſabat, neutrum ad eius accuſationē admiſimus, ſed vtrique de obiectis criminibus purgationem duximus indicendam. Indè ſiquidem eſt, quòd diſcretioni veſtræ per A. S. mandamus, quatenùs vtrunque illorum ſe cum tribus ſacerdotib' facias infra triginta dies poſt harum ſuſceptionem purgare. Purgatores verò, illius honeſtatis & opinionis eſſe volumus, quòd verìſimile ſit, eos nolle amore vel odio ſeu obtentu pecuniæ peierare. Vt autem idonei appareāt, neceſſe eſt, eius quem purgare debent, vitam & conuerſationem noſcant. Quòd ſi vterq; illorum vel alter in purgatione defecerit, tu deficientem omni officio & beneficio Eccleſiaſtico priues, tibi omnimodò præcauens,quòd ſi memorato P. in ſua voluerit purgatione aſſiſtere, nullā cis maleuolentiam vel indignationem oſtendas: nec eos amodò impedias, vel ab alijs, quātùm in te eſt, impediri permittas.

Idem Norunicen̄ epiſcopo. in eodem libro. Cap. 15.

VEnientis ad nos R. clerici narratiōe audiuimus,quòd cùm in puerili ętate conſtitutus fuiſſet, ſe Hieroſolymam diſpoſuit profecturum:& cuidam cōſocio ſuo, qui nihilominùs Dominicum ſepulcrum propoſuerat viſitare, fidem dedit, & ſuam ab eo fidem recepit, quòd, ſibi inuicèm in via fideles exiſterēt,& bonam ſocietatem ſeruarēt. Qui vtiquè ſolicita mēte reuoluens,ad nos acceſſit, vt ſibi ſuper hoc noſtrum auxilium aperiremus. Nos autē ipſum graui infirmitate laborare, ſicut aſſerit,intelligentes,& quòd in partibus Orientis eius aduentus parū vtilitatis conferret, diligentiùs attendentes, præſertim cùm ſit clericis illicitū in ſacris ordinibus cōſtitutis arma aſſumere, aut effuſioni ſanguinis vacare, ipſum à voto quod in ætate tenera,facilitate animi potiùs quàm ex arbitrio diſcretionis promiſit, abſoluimus: ità tamen,quòd idem votum eleemoſynis redimere debeat,& iuxta cōſilium noſtrū toto vitæ ſuę tempore vni pauperum Chriſti, dum ad hoc ſuæ ſufficiāt facultates, tam in victu quàm in veſtitu, prouidere. * conſiliũ

Idem Vuigormen̄ epiſcopo, in 12. *libro Regiſtr. Cap.* 16.

EX parte tua huiuſmodi nobis conqueſtio propoſita fuit, vtrùm monachi in accuſatione abbatum ſuorum aliquatenùs ſint admittendi. Super quo vtiquè tuæ prudentiæ reſpondemus, quòd niſi alia rationabilis cauſa impediat & manifeſta, eò quòd monachi de obedientia & ſubiectione abbatis ſunt, ab eius accuſatione non ſunt vllatenùs repellendi, licèt alios accuſare non poſſint. Quibus ſiquidem, cùm proprium nō habeant, de rebus monaſterij expenſæ debent neceſſariæ, donèc cauſa debitum finē recipiat, miniſtrari. De confirmationibus autem Ro. pontificum,tuam volumus cognitionem tenere, quòd contra illas niſi nouum Apoſtolicæ ſedis mandatum procedat, aut certum ſit quòd ipſæ confirmationes per falſam ſint ſuggeſtionē obtentæ, non eſt aliquatenùs iudicandum.

Idem Beluacen̄ Epiſcopo.
Cap. 17.

QVod nobis ex vna parte ſignificatū eſt, vt in clandeſtinis matrimonijs diſpenſare deberemus, nō videmus quæ diſpenſatio ſit ſuper his adhibenda. Si enim matrimonia ità occultè contrahantur,quòd exindè legitimi teſtes non appareant, hi qui ea contrahunt, non ſunt aliquatenùs ab Eccleſia compellendi. Verūtamen ea quæ ſic contracta ſunt, ſi perſonę contrahētium voluerint publicare, niſi rationabilis cauſa præpediat, ab Eccleſia recipienda ſunt ac comprobanda, tanquàm à principio in conſpectu Eccleſiæ contraherentur. Si qui autem de clandeſtino matrimonio poſtmodùm ab Eccleſia comprobato & rato habito, geniti fuerint, eos legitimos iudices filios & hæredes. De in clādeſtino matrimonio genitis.

Idem Hieroſolymitano patriarchæ.
Cap. 18.

NOuit plenius, ſicut credim⁹, tuę diſcretionis prudētia, qualiter tu & fratres tui vnum corpus ſitis: ità quòd tu caput, & fratres tui membra eſſe comprobantur. Vndè non decet omiſſis membris, te aliorum conſilio in eccleſiæ tuæ negocijs vti, cùm id nō ſit dubium, & honeſtati tuæ & ſanctorum patrum inſtitutionibus contraire. Innotuit autem auribus noſtris, ꝙ tu ſinè conſilio fratrum tuorum, abbates, abbatiſſas, & cæteras perſonas Eccleſiaſticas inſtituis ac deſtituis, non conſiderans & attendens, quomodò te non ſit dubium ſacros canones tranſgredi, cū in huiuſmodi cauſis & clericorum & laicorum circa te commorantium, qui de corpore ipſius Eccleſiæ non ſunt, potiùs quàm fratrum tuorum cōſilio vti dicaris. Indè eſt quòd apoſtolica authoritate prohibemus, nè abbates, abbatiſſas, vel alias perſonas eccleſiaſticas ſinè aſſenſu & conſilio Prioris & fratrū tuorum canonicorum inſtituere vel deſtituere, aliqua decæterò ratione præſumas. Quòd ſi fortè, quod non credimus, contra præceptum noſtrum venire præſumpſeris, nos tales inſtitutiones & deſtitutiones, ſi quas amodò feceris, caſſamus, & omni robore decernimus & ſtabilitate carere.

Idem eidem in eodem libro.

Cap. 19.

QVanto maiori dignitate, dante Domino, præmines, tanto te decet amplius & oportet in omnibus eam diligentiam & grauitatem habere, quòd omnia videaris ſinè nota & repræhenſione peragere, & laudabiliter iniunctæ tibi ſolicitudinis officium diſpenſare. Audiuimus autem vndè & mirati ſumus, ſicut & meritò indè mirari poſſumus, quòd in conceſſionibus & confirmationibus iuxta conſilium & voluntatem eorum * procedis, & in priuilegijs, quod tuam non decet honeſtatem, ad maiorem authoritatem & certitudinē nomina fratrum tuorum, qui abſentes fuerint, tanquàm ſi præſentes fuiſſent, facis ſubſcribi. Quia igitur non decet prudentiam tuā, in negocijs tibi commiſſæ eccleſiæ conſilium fratrum tuorum * proponere, cum quibus vnum corpus exiſtere comprobaris: fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenùs in conceſſionibus, cōfirmationibus, & alijs eiuſdem eccleſiæ negocijs fratres tuos requiras, & cum eorum conſilio vel ſanioris partis, eadem negocia peragas & pertractes: vt quæ ſtatuenda fuerint, ſtatuas, & errata corrigas, & euellenda diſſipes & euellas: nec abſentium fratrum nomina aliquatenus ſcribi facias, quia talia munimenta, irrita ſunt & falſa: & tu exindè quæſtionēm falſi nō immeritò poteris formidare. Nos enim vniuerſa priuilegia, in quibus abſentium fratrum nomina, ipſis ignorantibus vel abſentibus, ſubſcripta ſunt, vel amodò ſcribentur, irrita eſſe decernimus, & nullius firmitatis robur habere cenſemus.

*videtur deeſſe, nō.

* poſtponere,

Idem Huboldo Hoſtieñ Epiſcopo, & archipresbytero & canonicis Vuellectur. in 13. libro Regiſtri.

Cap. 20.

CVm eſſes frater epiſcope in præſentia noſtra conſtitutus, diligenti nobis aſſertione innotuiſti, talem in epiſcopatu tuo inoleuiſſe conſuetudinem, quòd teſtamenta quæ fiunt in vltima voluntate, vt ab his qui poteſtatem habent ſuper alios, penitùs reſcindantur, niſì cùm ſubſcriptione ſeptem aut quinque teſtiū fiant, ſecundùm quod humanæ leges decernunt. quia verò à diuina lege & ſanctorum patrum ſtatutis, & à generali conſuetudine Eccleſiæ, id eſſe noſcitur alienum, cum ſcriptum ſit, in ore duorum vel trium teſtiū ſtet omē verbum: præſcriptam conſuetudinem penitùs improbamus: & teſtamenta quæ parochiani veſtri corā presbytero ſuo & tribus vel duabus alijs perſonis idoneis in extrema volūtate decæterò fecerint, & firma decernimus permanere, & robur perpetuæ firmitatis obtinere, ſub interminatione anathematis prohibentes, nè quis præſumptione qualibet, huiuſmodi audeat reſcindere teſtamenta. Prætereà cùm principes &c.

Deut.17.b

Idem Carnoteñ Epiſcopo. in 14. libro Regiſtri. Pars illius capituli, Cum ſacroſancta Romana.

Cap. 21.

SIgnificâſti nobis quendam presbyterum cum alterius coniuge diabolico inſtinctu in eccleſia frequēter, ſicut aſſeris, dormiuiſſe: quæ vtiquè ſe & illum ſacerdoti cuidam huiuſmodi delictum confeſſos fuiſſe, publicè tibi detexit. & hoc ipſum idem ſacerdos nomen adulteri celans, in præſentia tua dixit. Super quo quid fieri debeat, cùm negante adultero, mulier in confeſſione perſiſtat, ab Apoſtolica ſede conſilium requiſiſti. Nos ergò iuxta ſanctorum patrum decreta volumus, vt condignam pœnitentiam adulteræ præfatæ imponens, eccleſiam prælibatam per adſperſionem aquæ ſanctificando reconcilies. Prædicto autem ſacerdoti, nè contra Apoſtolum infirmorum corda, mala fama ipſius percutiantur, & nè noſtrum vituperetur miniſterium, nec ſecuriores presbyteri exiſtentes, prolabantur licentiùs in peccatum, cum vicinis quinq; presbyteris, quos ſe nolle peiērare cognoueris, iuxta arbitrium tuū purgationem indicas. Quòd ſi ſe purgare poterit, in officio ſuo permittas ipſum miniſtrare: Si verò non poterit,

1. Cor. 8. a
2. Cor. 9.

ipſum

ipſum ab officio ſuo ſuſpendere nulla rationc poſtponas.

Idem eidem in eodem.

Cap. 22.

QVæſiuit à nobis tua fraternitas, vtrũ ſacerdos vno clerico tãtum præſente, infirmum debeat inungere: & qua die feſtũ Matthiæ in anno biſextili debeat obſeruari, prǽſertim cùm quidã inter vigiliam & feſtũ velint interponere diem: & vtrùm mulier ꝓ latrocinio aut alio quolibet crimine, à viro ſuo debeat ſeparari, & alij nubere: & de viro ſimili modo expoſuiſti quæſtionem, vtrùm pro quolibet flagitio poſſit à coniuge ſua diuidi, & aliam ſibi legitimo matrimonio copulare. Nos itaque tibi duximus taliter reſpondendum, quòd ſacerdos vno præſente clerico, & etiàm ſolus poteſt infirmũ inungere. Feſtum verò B. Matthiæ iuxta regulam Eccleſiaſticã vigilia catenùs præcedat, vt nec pro biſſexto, nec quolibet alio modo inter ſe & ſolennitatem admittat alium diem, in qua vtiquè vigilia, nisi eueniat in Dominica die, ieiunium celebratur. Ipſum autem feſtum ſiue fiat in præſenti die, ſiue in ſequẽti, qui duo quaſi pro vno reputantur nullus error, ſed Eccleſiæ conſuetudo teneatur. Quòd aút mulier pro furto vel quolibet alio crimine à viro ſeparetur, & alij nubere poſſit, & vir ſimiliter eadem lege cõſtituatur: taliter reſpõdemus, quòd mulier pro furto vel alio crimine viri ſui, nisi ipſe eam ad maleficia ſua trahere nitatur, & fidei ſuæ religionem corrumpere velit, non debet ab eo ſeparari, nec alij aliqua ratione copulari. Verùm ſi cõiugem ſuam ad errorem traxerit & ad maleficium, mulier à viro recedere poterit & ſeparari, ità quòd ei alij nubere non licebit: quia licèt ſeparentur, tamen coniuges erunt ſemper. Viris quoquè præſens ſententia ſeruetur.

Idem Epiſcopo & archidiacono Vicentino in 12. libro Regiſtri. *Cap.* 23.

PErlatum eſt ad audientiam noſtram, quòd * Hereman filius quondàm Lazari, ad partes Cõſtantinopolitanas trãſiẽs, ibidèm moram per decennium & ampliùs fecit, & ad Viuianã filiam Eulardi vxorem ſuam non redijt. Ipſa verò apud bonæ memoriæ I. quõdam Vicentinum Epiſcopum aduersùs virum ſuum querelam depoſuit: & quòd cum nõ poſſet diutiùs expectare, nihilominùs allegauit. Epiſcopus verò, ſicut vir prouidus & diſcretus, parẽtibus viri mandauit, vt pro eo mitterent, & ipſum ad propria reuocarent. Cumq; elapſo longo temporis ſpatio, prædictus vir ad propria non remearet, Epiſcopus in conſpectu Eccleſię auditis allegationibus mulieris, inter eos diuortij ſententiam promulgauit, & mulieri, vt alium virum duceret, plenariam facultatem indulſit. Quia igitur huius rei veritas nobis non conſtat, diſcretioni veſtrę per A. S. mandamus, quatenùs rẽ ipſam diligenter inueſtigetis, & ſi vobis conſtiterit, quod Epiſcopus diuortij ſententiam inter eos tulerit, filios eius quos de Achardi filio quondàm Rad. ad cuius copulam authoritate prędicti Epiſcopi ſinè quæſtione & contradictione Eccleſiæ migrauit, ſuſtulerit, ab hæreditate non patiamini excludi, ſed eos legitimos iudicetis: & ſi quis contra hoc venire voluerit, ei authoritate Apoſtolica ſilentium penitùs imponatis.

Lucius III. * *Nobeberẽ epiſcopo in Regiſtro.* * Burgieñ

Cap. 24.

CVm cauſam, quæ eſt inter E. militem & vxorem eius, tuæ commiſiſſemus experientiæ terminandam, miles repetens mulierem legitimè ſibi nupſiſſe, per probationes canonicas ſe cõſtanter aſſeruit probaturum: fœmina verò propoſuit, quòd dominorum & parentum ſuorum ſuggeſtione alteri viro tradita, ab illius militis amore diuertit, qui à parentibus eam priùs rapuerat, illa tamen nolente, vt dicitur, & poſtmodùm, priuſquàm eam cognoſceret, deſponſauit. Deindè incluſa eſt in monaſterio monialium, vbi & detinetur. Vndè quoniam ſuper his prudentia tua ſedem duxit Apoſtolicam conſulendam, ſignificatione pręſentiũ tibi reſpondemus, quòd cùm ibi raptus dicatur admitti, vbi nihil de nuptijs antè agitur, iſte raptor dici non debet, cùm habuerit conſenſum mulieris: & priùs deſponſauerit eam, quàm cognouerit, licèt parentes forſitan reclamarẽt. Prætereà cùm poſt matrimonium carnis permixtione perfectum, teſte Apoſtolo, vxor ſui corporis poteſtatem nõ habet, ſed maritus, & econuersò: ſi præceſſiſſe matrimonium, vel ex probationibus viri canonicis, vel ex mulieris confeſſione claruerit, poſtmodùm ſinè aſſenſu viri non potuit fœminam monaſterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non ergò pro eo quòd de monaſterio poſt matrimonium cõſummatum per virum rapta fuerit, eius poterit conſortium declinare, dummodò probari nequeat, virum, vt mulier profiteretur continentiam, aſſenſiſſe. 1. Cor. 7. a

Idem Pariſienſi epiſcopo.

Cap. 25.

INtelleximus ex literis tuis, quòd M latrix præſentium, diabolico furore accenſa, quandam filiam ſuam multotiès animo perimendi aggreſſa, tandèm ſuggerente eo qui fidelium perditione lætatur, lætali vulnere iugulauit: propter quod Dominus terrę, maritum eius ipſam coẽgit abiurare. Quia verò illum & illam pariter filios habere intimâſti, vndè circa ipſius exilium debeat diſpenſari, nos de diſcretione tua

tua plenam fiduciam habẽtes, eam tuæ du-
xinius prouidenti e remittendam: per A.S.
tibi mandantes, quatenus iτ. ſuper hoc ꝓ-
uideas, vt ſui ſceleris pœnam luat, & ſaluti
eius & filiorum ipſius per prouidentiam
tuam in Domino conſulatur:nec obſtante
propoſito iuramento, quòd ab ea dictus
dominus proponitur extorſiſſe,eam (ſi ex-
pedire videris) viro ſuo & rebus ſuis reſti-
tuas,ità quòd filios ſuos liberè poſſit & pa-
cificè gubernare.

*Alexander 3. Arelateñ archiepiſcopo, & ſan-
ctæ Mariæ inuiolatæ diacono cardi-
nali. in 12. libro Regiſtri.*

Cap. 26.

CAuſa matrimonij, quæ inter Ermen-
gard mulierem & * Blatium agitari
dioſcitur, venerabilibus fratribus noſtris
Forotulien & Vapinceñ Epiſcopis memi-
nimus cõmmiſiſſe. Quibus vtique in vnum
cõuenientibus, eandemq́; mulierem, ſicut
accepimus, viro reſtitui mandantibus, vir
mulierem cruciatibus & flagellis adeo *in-
ſecit, quod inuita & coacta, inter ſe & virũ
eſſe confeſſa eſt parentelam. Sicq́; factum
eſt, quòd ad indicium vnius illorum, mu-
lierem ipſam dimiſit, quæ filios ſuos quin-
què dicit ex eo genuiſſe, & quatuordecim
annis ſecum ſinè queſtione aliqua permã-
ſiſſe. Vnde quoniam matrimonium in Ec-
cleſia DEI adeò magnum ſacramentum
probatur eſſe, quòd ſinè rationabili & eui-
denti cauſa diſſolui non debet, præſertim
cùm non ab homine, ſed à Deo ſit inſtitu-
tum: diſcretioni veſtræ per A.S. mãdamus,
quatenùs huius rei veritatem diligenter &
ſubtiliter inquiratis: & ſi inueneritis quòd
præfatus B. prædictam mulierem ad iudiciũ
ſolummodo vnius prædictorum Epiſcopo-
rum à ſe ſeparâſſet, quia cùm duobus cauſa
committitur, ſententia vnius non tenet,
ipſum conſtanter commoneatis, & diſtri-
ctè compellatis, vt mulierem ſicut vxorem
ſuam, appellatione remota, benigne reci-
piat, & maritali affectu pertractet. Quod
ſi facere forte contempſerit, eum & ſuper-
inductam, appellatione ceſſante, excom-
municationis vinculo perſtringatis. Si qui
tamẽ apparuerint, qui, poſtquàm ab eo re-
cepta fuerit, matrimonium eorum velint
& legitimè poſſint impetere: partibus ante
vos cõuocatis, cauſam audiatis: & eam fine
canonico, appellatiõe remota, terminetis,
illa maturitate & circunſpectione adhibi-
ta, quam in tanto negocio conuenit adhi-
beri. Quòd ſi ambo &c.*

*a Tecit,

Ephe 5.

Gene. 2.

*Idem in eodem Abbati S. Benedicti de
Vebia.* *Cap.* 27.

SVſcepimus literas tuas, & cognouimus
ex earum tenore, quòd cum ſator præ-
ſentium in cuſtodia cuiuſdam domus cum
altero fratre maneret, ingredientes de no-

TOM.3.

cte quidam latrones ad eos, turpiter ipſos
in perſonis affligere, & veſtimẽtis proprijs
denudare præſumpſerunt. In quos iſti re-
ſumptis viribus inſurgentes, ligauerunt il-
los, & detinere vſque ad notitiam capituli
voluerunt. Cumque iſte rem ad tuam au-
dientiam perlaturus, eos ligatos in fratris
ſui cuſtodia dimiſiſſet, & fures ſe ſoluere
niterẽtur, frater illos, nè ipſe ab illis interi-
meretur, occidit. Vndèquoniam expe-
diebat potiùs poſt tunicã relinquere etiàm
pallium, & rerum ſuſtinere iacturam, quàm
pro cõſeruandis vilibus rebus & tranſito-
rijs tam acriter in alios exardeſcere: abſti-
neat iſte humiliter ab altaris miniſterio, &
peccatũ ſuum, quibus ad arbitrium tuum
modis poterit, vterque ſtudeat expiare.
Conſtat enim, eos contra regularem man-
ſuetudinem & Eccleſiaſticam diſciplinam,
ex vtriuſq; ope interemptos.

Matth. 5.

Idem in eodem, Ambianenſi Epiſcopo.

Cap. 28.

QVòd ſedem Apoſtolicam conſulis
ſuper his, quæ dubia tibi exiſtunt,
gratum gerimus & acceptum: & tua
exinde fraternitas non parum commen-
danda videtur. Ex tua ſiquidem parte no-
bis eſt intimatum, quòd quædã mulier tui
epiſcopatûs cuidam viro nupſit, ignorans
quòd propter vtriuſq; inguinis rupturam
genitalia eius eſſent abſciſſa, nec ab eo co-
gnita fuiſſet. Qui vtiquè modò factus le-
proſus, ſe pariter & ſua domui dedit infir-
morum. Mulier vero ad domum pater-
nam reuerſa, ſicut iuuenis, alij viro deſi-
derat nubere, & coniugali fœdere coniun-
gi. Verùm licèt Eccleſia Romana non cõ-
ſueuerit propter naturalem frigiditatem,
aut propter alia maleficia legitimè coniun-
ctos diuidere, ſi tamen conſuetudo Galli-
canæ Eccleſiæ habet, vt huiuſmodi matri-
monia diſſoluantur, nos patienter tolera-
bimus, ſi ſecundùm illam conſuetudinem
eidem mulieri, cui voluerit, in Domino
conceſſeris nubendi facultatem. Sicut enĩ
puer qui non poteſt reddere debitum, nõ
eſt aptus coniugio: ſic quoquè qui impo-
tentes ſunt, minimè apti ad contrahenda
matrimonia reputantur.

Propter frigiditatẽ in matrimoniũ dirimendum.
Propter cõſuetudinẽ rigorem temperiati.

Idem eidem in eadem epiſtola.

Cap. 29.

SAnè de canonico, qui in Eccleſia Aroa-
cenſi profeſſionem fecerat, & ab ea fu-
gerat, ab Abbate in monachum receptos
id tuæ fraternitati ſignificamus, quòd ſi
locus vbi nunc permanet, maioris eſt reli-
gionis, quàm Eccleſia Aroacenſis, ipſum in
eodem loco cum pura conſcientia rema-
nere permittas. alioquin eum ad priorem
Eccleſiam redire compellas. Porrò de co-
mite * Pontini, qui vxorem ſuam, filiam
Bernardi

*Pontiui

Bernardi de S.* Valerico, abſque iudicio Eccleſiæ dimiſit, propterea quia eam cognatam fuiſſe defunctæ vxoris ſuæ proponit: hoc tua prudentia cognoſcat, quòd ſi etiàm parentela eſſet publica & notoria, abſque iudicio Eccleſiæ ab ea non potuit ſeparari: quarè eum ad eam recipiendam districtè compellas: & ſi eam recipere noluerit, eum & ſuperinductam vinculo excommunicationis adſtringas. Si qui autem apparuerint, qui matrimonium ipſum velint & poſſint impetere, cauſam audias, & eam fine debito decidas.

Præterea de Hugone de* Calorie, qui filiam* Alelmi cognatam ſuam duxit in vxorem, & hoc publicum & manifeſtum eſt, nec appáret aliquis qui matrimonium velit impetere: id tibi reſpondemus, quòd non apparentibus accuſatoribus, & parentela publica & manifeſta exiſtente: quod credibile non eſt, vbì eſſent cóſobrini in primo vel ſecundo gradu, Eccleſiæ authoritate interdictum eſt matrimonium. adhibita illa grauitate diſſoluere, quod illicitè noſcitur contractum. Ad hæc quoniam donationem decimæ, quam abbas S. Saluij de * Muſterol, & prędeceſſor eius cuidam laico iure hæreditario conceſſerunt tenendam, cùm ſanctuarium DEI iure poſſideri non debeat, in irritum penitùs reuoces, & viribus carere decernas: & laicum, niſì decimam ipſam Eccleſię S. Saluij liberè & abſolutè reſtituat, vinculo excommunicationis adſtringas.

Locus obſcurus.

Idem Epiſcopus S. Agathes, in eodem lib. 12. Cap. 30.

DE muliere, quæ (prout nobis ſignificaſti) cupiens viri ſui ampliorē amorem adquirere, ſuſcepto corpore Chriſti, & in ore retento, éidem viro ſuo oſculum cum eo porrexit, & ipſum traijcere poſtmodùm, cùm voluit, non potuit: ſed verſum eſt in carnē, cùm tangeret, iuxta dentes molares, & caro ſupercreuit, & adhuc eſt intùs. Circa quod fraternitati tuæ non poſſumus ſanius dare conſilium, niſì quòd eam moneas & compellas, vt tantum per condignam pœnitentiam & bona opera ſatagat expiare delictum. Credere quippe debemus, quòd ſi verè contrita fuerit, & condignam pœnitentiam egerit, & tu ad DEVM deuotè pro ea oraueris, corpus Chriſti traijcere poterit diuina gratia ſuffragante.

Sanè ſuper eo quòd quædam mulier viro ſuo fidem dedit, & ipſe illi, quòd matrimonium inter ſe contraherent: & viro volente ſacramentum ſeruare, mulier caſtam diſpoſuit ducere vitam: diſcretioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi iuncti non fuerint, mulier permittatur ad religionē trāſire, & Domino, relicto ſeculo, militare. Quod ſi facere noluerit, & in ſeculo caſtè viuere diſpoſuerit, quia hoc ſuſpectū eſſe poſſet, & ad vtrumlibet, ad bonum videlicet & ad malum, haberi poſſet, ipſum matrimonium conſummari conſtringas. Beatum enim Ioannem & complures alios, ab ipſis etiàm ſponſalitijs ad vitam cōtemplatiuam legimus euocatos: & ideò eidem mulieri confidenter permittere poteris, vt tranſeat ad religionem, caſtitatis votum ſeruatura.

Præterea de muliere quæ à viro appetitur, cuius conſanguineus ſe cum ea déliquiſſe proponit, ſi hoc publicè cōfiteri recuſat propter metum & potentiam mulieris: prouidentiæ tuæ duximus reſpondendum, vt matrimonium ipſum fieri, niſì iuramentum interueniſſet, diſtrictè prohibeas, nè deterius indè contingat.

Idem procuratori & canonicis Soranis, in eodem lib. Cap. 31.

VEniens ad Apoſtolicę ſedis clementiam Mariota latrix prępſentium, ſupplici nobis inſinuatione mōſtrauit, quod dum eſſet in adoleſcentia cōſtituta, quendam adoleſcentem E. nomine, intantùm adamauit, quòd vterque inter ſe de matrimonio cōtrahendo ſub trium perſonarum teſtimonio præſtitit iuramentum: quod parentes ipſius mulieris ignorantes, eam inuitam & reclamantē, cuidam alij in vxorem tradiderūt. Quem ità exhorruit, quòd ſe ab eo nullo modo cognoſci permiſit. Cumq; publicè profiteretur, quòd à priore viro cognita eſſet, atque iurata: Epiſcopus Soranus qui tunc erat, eos ante pręſentiam ſuam fecit venire: & cognito atq; probato, quòd inter eos eſſet proxima linea conſanguinitatis, quòd ſolui deberent, nec poſſent de iure coniungi, ipſos ab inuicèm ſeparauit. Cæterùm cùm cauſa ipſa tractaretur, & viro cui tradita fuit à parentibus, conſentire nollet, ipſe aliam vxorem traduxit, & iſta cuidam viro Ptolemæo nomine, publicè in conſpectu Eccleſiæ nupſit. Tandèm cùm de illo filium genniſſet, pater illius Ptolemæi quærens occaſionē diuortij faciendi, ei oppoſuit, quòd filium ſuum nec potuit nec debuit de iure in virum habere, eò quòd ab alio viro, qui nōdùm defunctus eſt, priùs deſponſata fuiſſet. Quia verò aſſertioni eius fidem, ſicut nō debuimus, non adhibuimus, nec hoc potuimus ſub ſilentio præterire, eam ad vos duximus remittendam, per A. S. præcipiendo mandātes, quatenùs rei veritate pleniùs inquiſita & cognita, ſi inueneritis, quòd prędicta mulier à priore viro fuerit iudicio Eccleſię ſeparata, & ab eodē Ptolemæo ſinè contradictione Eccleſiæ in vxorē traducta, & ille cui inuita & renitens copulata eſt, de præſenti vita deceſſit, prædictum Ptolemæum moneatis & compellatis, vt prędictam Mariotam poſtpoſita occaſiōe recipiat, & ſicut vxo-

vxorem ſuam diligere ſtudeat, & maritali affectu tractare. Alioquin eum & ſuperinductam, & patrem etiàm ipſius, ſi huic rei reſtiterit, vinculo excommunicationis innodetis, & vſq; ad condignam ſatisfactionem ipſam ſententiam inuiolabiliter faciatis obſeruari.

Idem illuſtri Anglorum regi.

Cap. 32.

MAgnificentiæ tuæ literas, quas ꝑ R. milite ſuper iure patronatûs Eccleſiæ de Ligurgis, Apoſtolatui noſtro ſerenitas regia deſtinauit: ea qua decuit benignitate recepimus, promptum animũ plenáq; voluntatem habentes, excellentiæ tuæ preces, in quibus cum Deo & honeſtate poterimus, exaudire. Verùm quoniã ſanctorum patrũ ſtatutis cõtrarium videtur, ſi clericos ab Eccleſijs quas canonicè adepti ſunt, patronatûs obtentu ſuſtineremus amoueri, ſalua cõſcientia, prænominato militi nõ potuimꝰ noſtrũ in parte iſta impartiri fauorẽ: cùm ex hoc ei, ſi de iure debet habere, præiudicium in poſterum non generetur.

Idem archiepiſcopis & epiſcopis per Galliam conſtitutis. *Cap.* 33.

NOſtris eſt auribus intimatum, quòd nonnulli ambitione nimia tracti, occaſione laici vel potentiæ ſecularis, in ſeculari foro, nec requiſita epiſcopi audientia, patronatus eccleſiarũ & eccleſiaſtica beneficia ſibi pręſumũt in veſtris parochijs vendicare. Quoniam igitur huiuſmodi perſonæ non intrant per oſtium, ſed aliundè cõtendunt, ac per hoc indigni ſunt paſtoris nomine ac prærogatiua gaudere: fraternitati veſtrę per apoſtolica ſcripta ꝑcipiendo mãdamus, quatenùs eos, quos patronatus eccleſiarum vel Eccleſiaſtica beneficia cõſtiterit prædicto modo adeptos, ſi cõmoniti minimè reſignauerint, niſì præſcriptione aut epiſcopali conceſſione muniti fuerint, ſublato appellationis diffugio, ab officijs reddatis & beneficijs alienos. Si verò nec ſic deſtiterint, eos vinculo anathematis innodetis, & vſq; ad dignam ſatisfactionem teneatis, & faciatis teneri adſtrictos.

Cap. 34.

AD hoc, quoniam quidã laici eccleſias terris & alijs poſſeſſionibus ſpoliant, vt ſic viros eccleſiaſticos faciãt corã iudice ſeculari litigare: præſentiũ authoritate vobis iniungimus, vt id publicè ſub anathematis interminatione curetis prohibere. Si quis aũt prohibitionis veſtræ contemptor extiterit, eum, ſi manifeſtum fuerit, appell. ceſſante, excõmunicationi ſubdatis, & vſq; ad dignam ſatisfactionem, ſicut excommunicatum faciatis arctiùs euitari.

Idem Lugdunenſi archiepiſcopo.

Cap. 35.

GRauis illa & odibilis querimonia, quę vſque ad nos ſuper depoſito tuo tibi hactenùs denegato peruenit, duplici nos anxietate perſtrinxit, eò quòd tibi in hoc & deeſſe non poſſumus, & adeſſe (prout velles) efficaciter non valemus. Cùm enim non conſtet nobis, pecuniam tuam, quam ille (vt vir Belial) impia & deteſtabili ſurreptione ſuratus eſt, in vtilitates Eccleſiæ cõuerſam, nec de iure debemus, nec poſſumus contra canonicos eiuſdem Eccleſiæ, præcisè intentare iuſſionis inſtantiam, vt tibi eandem reddant pecuniam, perſonæ, non Eccleſiæ, commendatam. Quocircà diſcretioni tuæ conſulimus, & internę charitatis intuitu ſuademus, vt in raptorem illum & furem, tuam interim dirigas actionem, eò quòd (vt audiuimus) loculos habet. Nos enim venerabilibus fratribus noſtris Senoñ archiepiſcopo Apoſtolicæ ſedis legato, & Pariſienſi Epiſcopo dedimus in mandatis, vt illum iniquum ſub duris quæſtionibus ponant, & etiàm (ſi oportuerit) vinculis macerent alligatum, & affligant, vt benè ligatus, cogatur reddere, quę malè diſſolutus, auſus eſt abſportare. Cæterùm circa Eccleſiam illum affectum te habere volumus, vt nihil ab ea requiras * indebitè. Si autem cum eis amicabiliter poteris pactionem paciſci, noueris id nobis acceptum. * indebitũ

Idem Bituriceñ archiepiſcopo.

Cap. 36.

COnſuluit nos tua fraternitas, an ſit appellationibus deferendum à chariſſimo in Chriſto filiò noſtro L. illuſt. Francorum rege pro Iudæis interpoſitis, vt Chriſtiana mancipia detineant, & vtrùm ſuſtinere debeas, quòd de nouo cõſtruant ſynagogas, vbì eas nullatenùs habuerunt. Scripſimus itaque memorato regi, vt à defenſione Iudæorum in hac parte deſiſtat. Super hoc etiàm ipſum per alios fecimus admoneri, & credimus quòd monitis noſtris acquieſcet: quia non eſſet rectum, vt quod à ſanctis patribus & nupèr in concilio ſtatutum eſt, negligenter ſeruaret. Vndè non conuenit, vt pro huiuſmodi appellationibus ab obſeruatione decreti debeas abſtinere. Iudæos etiàm de nouo conſtituere ſynagogas, vbi eas ſcilicet nõ habuerint, pati non debes. Verùm ſi antiquæ corruerint, vel ruinã minentur, vt reędificent, potes æquanimiter tolerare: non autem vt eas exaltent, aut ampliores, aut precioſiores faciant, quàm anteà fuiſſe noſcuntur. Qnod vtiquè pro magno habere debent, quòd in veteribus ſynagogis & ſuis obſeruantijs tolerantur.

Idem

Idem Eboracẽ archiepiſcopo.
Cap. 37.

A Memoria noſtra non recedit, qua-
liter in primo anno veſtræ promoti-
onis ſcriptum literarum felicis memoriæ
prædeceſſoris noſtri Honorij papæ, nobis
feceritis præſentari, in quo continebatur,
anteceſſoribus veſtris Apoſtolica benigni-
tate fuiſſe indultum, vt tam eis quàm ſuc-
ceſſoribus ſuis liberum eſſet per totã An-
gliam ante ſe crucem deferre. Nos verò an-
teceſſoris noſtri veſtigijs inhærẽtes, & ſcri-
pti noſtri munimine cõfirmauimus, quod
anteceſſoribus veſtris clemẽter fuit indul-
tum Poſtmodùm autem ſanctæ memoriæ
& venerandę Thomas quondàm archiepi-
ſcopus Cant. exiſtimans hoc in depreſſio-
nem iuris & ſuæ dignitatis redundare, ex-
indè cœpit queſtionem mouere, & propter
hoc ad ſedem Apoſtolicam appellare, affir-
mans (ſi benè meminimus) quòd tibi vel
prædeceſſoribus tuis id nullatenùs licuit.
Sicque factum eſt, quòd nos tibi per ſcri-
pta noſtra prohibuimus, nè in prouincia
Cant. eccleſiæ, donèc de cauſa cognoſcere-
tur, ante te crucem aliqua ratiõe deferres.
Quoniam ergò per dilectos filios noſtros
I. & A. clericos tuos, grauem coram nobis
depoſuiſti querimoniam, aſſerens quòd te
à poſſeſſione huius rei quam tu & anteceſ-
ſores tui habueratis, abſque cognitione iu-
dicij ſpoliâſſemus: nos igitur tibi tanquàm
venerab. fratri noſtro deferre volentes, &
iura tua integra & illibata ſeruare, præſen-
tibus literis ſtatuimus, quòd literæ prohi-
bitionis noſtræ nullum tibi præiudiciũ fa-
ciant, quô minùs tibi & ſucceſſoribus tuis
liberum ſit, quemadmodùm vobis eſt be-
neficio priuilegiorum ſedis Apoſtolicę in-
dultum, tuq; & prædeceſſores tui id facere
conſueuiſtis, ante vos per totam Angliam
deferre crucem, quouſquè diffinitiua ſen-
tentia determinetur, an id eccleſia tua de
iure habere debeat.

Lucius 3. Magiſtro & fratribus militiæ S. Iacobi. *Cap.* 38.

V Eſtra deuotio duxit inquirendum,
vtrũ vobis eccleſias parochiales ad-
euntibus vtile ſit Miſſas eorum audire, qui
concubinas habere creduntur. De hoc enĩ
videntur diuerſæ ſacrorum canonum ſen-
tentię emanâſſe. Alicubì enim dicitur: Nul-
lus audiat Miſſam presbyteri, quem ſcit in-
dubitanter concubinam habere. Alicubì
legitur: Non poteſt quis quantumcunquè
pollutus, diuina ſacramenta polluere, quæ
purgatoria cunctarum pollutionũ exiſtũt.
Quicunq; enĩ ſacerdos ſit, quæ ſancta ſunt,
coinquinare non poteſt. Sumite ergò ab
om̃i ſacerdote intrepidè Chriſti myſteria,
quia omnia in fide Chriſti purgantur. Cæ-
terùm aliud crimẽ eſt notorium, aliud oc-
cultum. Notoriũ diffinitur, de quo presby- Quod ſit notorium crimen.
ter canonicè cõdemnatur: Occultũ, quod
adhuc ab Eccleſia toleratur. Item aliud eſt
à talium officijs abſtinere, vt peccandi licẽ- Quod occultum.
tia cæteris auferatur, & huiuſmodi ad pœ-
nitentiæ fructum trahantur: atq; aliud, ſi
tanquàm falſa in fornicatione iacentium
talia myſteria reſpuãtur. Sinè dubitatione
itaque teneatis, quòd à clericis & presby-
teris quamuìs fornicarijs, quandiù ab Ec-
cleſia tolerantur, nec eſt crimen euidens,
licitè audiuntur diuina officia, & alia reci-
piuntur eccleſiaſtica ſacramenta.

Idem Strigonẽ archiepiſcopo.
Cap. 39.

A D Apoſtolicæ ſedis regimen &c. In-
telleximus ex literis tuis, ꝙ quædam
conſuetudo in Hungaria inoleuit, vt popu-
li multitudo plerunq; de parochia epiſco-
pi vnius in alterius diœceſim transferatur.
In qua licèt per multa tempora moram ha-
buerint, vterq; tamen epiſcoporum, tam is
à cuius parochia receſſerunt, q̃ is in cuius
parochia cõmorantur, eorum decimas exi-
git, & eos, niſi ad voluntatẽ ipſius ſoluant,
interdicto ſupponit: vndè inuidiæ & plurì-
mæ contentiones oriuntur. Ideoq; tua fra-
ternitas nos duxit conſulendos, cui potiùs
decimæ ſint reddẽdæ. Noueris ergò quòd
ſi de artificio, vel de negociatione, aut etiã
de agricultura, quam intra terminos paro-
chiæ in qua moraſ, exercet, vel huiuſmodi
alijs decimæ ſoluãtur: æquũ eſt, vt eccleſiæ
illi reddantur, in qua ille qui reddit, per to-
tum anni circulum Miſſam audiuit.

Alexander tertius Brixiẽ epiſcopo.
Cap. 40.

Q Voniã à nobis tua ſolicitudo requi-
ſiuit, quid de decimis noualium tuæ
diœceſis ſtatuẽdum fuerit, fraternitati tuę
præſentibus literis reſpondemus, vt ſi ter-
ræ illæ quæ arabiles fiunt, infra certam ali-
cuius parochiam fuerint: tu earũ decimas
tua ex parte retẽtas, eidẽ eccleſiæ facias aſ-
ſignari. Alioquin ipſas alij Eccleſiæ ſecun-
dùm diſcretionẽ tuã poteris deputare, vel
ad opus tuũ tenere, ità ꝙ ſi quis tibi in his
contraire præſumpſerit, tu eum eccleſiaſti-
ca cenſura vſq; ad dignam ſatisfactionem
percellas. Sententias verò ſuper decimis à
conſulibus datas, ꝑſertim cùm ſanctorum
patrum inſtitutionibus obuiẽt, irritas eſſe
decernas, & eas contradictione & appella-
tione ceſſante, in irritum reuoces. Quòd ſi
laicus aliquis à clericis ſiue cõuerſis deci- Suprà de decimis
mas de laborib⁹ ſuis in tua diœceſi requiſi- præſtãdis.
uerit, tu eũ ab exactione huiuſmodi pror-
sùs cõpellas: & laicos illos, q à colonis ter- Cùm homines.
tiã vel quartam partem laborum ſuorũ an-
te ſolutionẽ decimarũ recipiunt, decimam
de portiõe ſua, ſecundũ quod colonus de

parte quæ illum contingit, exoluere conſueuit,abſque diminutione aliqua his quibus debentur,facias exhibere.

Alexander tertius Ianueñ epiſcopo.

Cap. 41.

TVa nos fraternitas duxit conſulẽdos, qnid de his agere debeas,qui deſponſant aliquas mulieres,& proceſſu temporis antequàm eas ducant vel cognoſcant, alias in vxores accipiunt. Super hoc vtiquè conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi vir & mulier ſeſe inuicèm receperint, expreſſo conſenſu mutuo de præſenti,neuter eorum,altero ſuperſtite,poterit ad alia vota ſe transferre,etſi poſſit ad monaſterium

Suprà de matrimonio contrahendo. Licèt porro.

tranſmigrare. Verùm ſi inter ipſos non acceſſit conſenſus mutuus de præſenti, ſed promiſſio de futuro,ſcilicet quòd vterque dixerit alteri:Ego te recipiam in meam, & ego te in meum:Si alius mulierem deſpõſauit & traduxit,etſi inter primos iuramẽtum fuit (ſicut diximus) de futuro, huius deſponſationis intuitu ſecundum non poterit ſeparari matrimonium, ſed eis eſt de violatione iuramenti pœnitẽtia iniungenda.ne alijs verò qui coram te ſuper deſpõſatione facta per conſenſum mutuum de præſenti, mouẽt controuerſiam,& pòſt appellationẽ ante ſententiam vel cognitionẽ cauſæ ad ſedem Apoſtolicam interponũt, & appell. pendente,accipiunt alias in vxores:hoc arbitramur agendum, vt ſi amodò in tali caſu aliqui duxerint appellandũ, eis in eccleſia publicè interdícas,nè ante deciſionem cauſæ,aliud contrahant matrimonium:& ſi contra interdictum eccleſiæ, ità publicè factum,venire præſumpſerint, matrimonium tam præſumptuoſè contractum poteris irritare. De illis verò qui in minori ætate deſponſantur, traduntur, & cõiunguntur,& proceſſu temporis diuortium poſtulant, minorem allegantes ætatem,aut vim ſibi à parentibus factam: hoc inquiſitioni tuæ præſentibus literis reſpõdemus,quòd ſi ità fuerint ætati proximi,ꝙ potuerint copula carnali cõiungi, minoris ætatis intuitu nõ debent ab inuicèm ſeparari,ſi vnus in alium viſus fuerit conſenſiſſe,cùm ætatem videatur ſupplêſſe malitia:ſed cuiuſcunque fuerint ætatis, ſe poſſint per illatam violentiam excuſare, niſi poſt violentiam conſenſus accedat.

Aetatem ſuppleri malitia

Cap. 42.

ILlud quoquè nihilominùs ex tua inquiſitione innotuit,quòd cùm quædam libera mulier per annos decem & vltra cuidam ſeruo ſcienter cohabitauerit,& ab eo fuerit carnaliter cognita, nũc ipſum aſſerit ſuum nõ eſſe maritum, pro eo quòd teſtes deſponſationis nõ compárent. Verùm vir eam vendicat in vxorem,& oſtendit publicum inſtrumentũ,quo ſeſe coniuges nouerant,& propter quod ipſum ei donatiõem

feciſſe propter nuptias appáret. Mulier verò inſtrumentũ illud vitioſum fuiſſe fatetur,& plures teſtes produxit, quòd ſeruus ille ab inimicis mulieris ſæpè rogatus, vt eã deſponſaret,& ille ſe nõ eam deſponſaſſe, nec deſponſaturam firmiter aſſerebat. Vir autẽ non niſi publico inſtrumento,& quibuſdam teſtibus qui viderant eam annulos deferentem,mulierem propriam probauit eſſe vxorem. Sed mulier, de more illarum quæ panes mulierum vendunt,ſe annulos detuliſſe. Vndè quoniã in huiuſmodi dubietate fama viciniæ magis debet attendi, tuæ ſolicitudinis erit famam inquirere; vtrùm prædictus vir in lecto eam & in mẽſa ſicut ſuam vxorem,aut concubinam habuerit:& ſi fama loci habet,quòd vir ipſam ſicut vxorem tenuerit, cùm matrimonium ſit coniunctio maris & fœminæ, indiuiduã vitæ conſuetudinem retinens:cogenda eſt mulier,vt eidem viro affectu ſeruiat coniugali,præſertim ſi præſcriptum inſtrumentũ ab eo cognitum fuerit, qui ſuum officium fideliter adimpleuerit.

Matrimonij diffinitio.

Idem epiſcopo Exonieñ. *Cap.* 42.

Pars illius ca. Super eo quod à nobis.

PRæterea hi qui iurant de matrimonio contrahendo: vſque, Si autem promiſerunt,coniungant. Si autem ſibi inuicem id remittere voluerint, nè fortè deterius indè contingat,vt talem ſibi ducat, quam ſemp odio habeat,videtur quòd ad inſtar eorum qui ſocietatem iuramento vel fidei interpoſitiõe contrahunt,& poſteà eandẽ ſibi remittũt,hoc poſſit in patiẽtia tolerari.

Ex concilio Moguntiñ B.lib.5.

Cap. 44.

IN baptiſmo vel chriſmate nõ poteſt alium ſuſcipere in filium,qui nõ eſt baptizatus vel confirmatus.

Item ex concilio apud Compendium.

Cap. 45.

SI quis presbyter ordinatus, depræhenderit ſe non eſſe baptizatũ,baptizetur, & iterùm ordinetur: & omnes quos ipſe baptizauit.

Item ex concilio habito apud Vuormatiam,cap.4. *Cap.* 46.

MVlieres verò cùm ſeparatæ fuerint pro hac vel alia licita cauſa à ꝓprijs viris, totã præcipimus recipere dotẽ,quam in die nuptiali receperũt,& poſt expletum annum,accipiãt alium virum, ſi voluẽrint: ſimiliter & vir vxorem.

Alexander tertius Cantuarieñ archiepiſcopo. *Cap.* 47.

VEniens ad nos cùm literis tuis L. presbyter tuus,ſupplici nobis relatione monſtrauit,& hoc idem tuæ literæ cõtinebant,quòd cùm in eccleſia de Oueñ inſtitutus fuiſſet,ei fuit obiectum, quòd in Eccleſia ipſa non canonicè habuiſſet ingreſſum, videlicet ꝙ priùs promiſiſſet vnicuiq; paro-

parochianorũ barile vini remittere, quod ſacerdoti eiuſdẽ eccleſiæ, qui pro tempore ibi ſeruiret, conſueuerat pro beneficio dari. Verùm cum duo apparuiſſent, qui iurati depoſuerunt presbyterum talem feciſſe ꝓmiſſionem, & cum altero illorum pactum illud diceret factum fuiſſe: tu pro presbytero, vt decuit, & rationis exigit ordo, iudicaſti: & nos ſententiam tuam, prout dignum eſt, commendamus, eò quòd ille qui eodem infectus erat crimine, non poſſet contra alium teſtificari: cùm etiàm nulli de ſe confeſſo aduersùs alium in eodem crimine ſit credendum, & vnus teſtis nõ ſufficiat ad cuiuſlibet rei probationem. Sanè quod in literis inſeruiſſe diceris, parentes ſuos promiſiſſe, vt infra 15. dies eidem Eccleſiæ deberet ſpontaneè cedere: prudẽtiæ tuæ ſignificamus, quod ipſum cum de cõſcientia ſua promiſſiõem factam fuiſſe diffiteatur, ſuper hoc monere potes atq; hortari, ſed ei vim nullam debes inferre. Ideò fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta præſentibus mandamus, quatenùs ſententiam tuam facias firmiter obſeruari, prædicto L. eccleſiam ipſam cum omni iure ſuo integram & illibatam conſeruans, parochianos eiuſdem eccleſiæ ad iura ſua ſibi ſoluenda, diligenter commoneas, & appellatione remota, compellas. Si autem exindè aliqua laborat infamia, ei cum quinta manu vel tertia duntaxàt, ſui ordinis purgationem indícas. Qua recepta, cum ab infamiæ nota incunctanter abſoluas.

Idem Panormitano archiepiſcopo.

Cap. 48.

IN archiepiſcopatu tuo dicitur contigiſſe, quòd quandoque Sarraceni mulieres Chriſtianas rapiunt & pueros, & eis abuti præſumunt, & quoſdam etiàm interdùm occídunt. Cùm autem exceſſus huiuſmodi chariſſimus in Chriſto filius noſter illuſtris rex Siciliæ, tibi & alijs perſonis eccleſiaſticis, quæ pontificali ſupereminent dignitate, commiſit puniẽdos: quid de Sarracenis agendũ ſit, qui fuerint in nefario ſcelere intercepti, nos duxit prudentia tua conſulẽdos. Super quo vtiquè tuæ conſultationi taliter reſpõdemus, quòd ſi tales in tua iuriſdictione ſint vel fuerint poſtmodùm intercepti, pecuniaria poteris eos pœna mulctare, & etiã flagellis afficere: ea tñ moderatione adhibita, quòd flagella in vindictã ſanguinis tranſire minimè videantur. Si vero fuerint ità ſuper hoc graues Sarracenorum exceſſus, quòd mortem vel truncationem membrorum debeant ſuſtinere, vindictam ipſam reſerues regiæ poteſtati.

Cap. 49.

DE illo autem qui ſe vxorẽ fratris ſui, antequàm ei matrimonio iungeretur, cognouiſſe proponit, hoc tuæ prudẽtiç reſpõdemus, quòd niſi fuerit publicum & notorium, aut idoneis teſtibus approbatũ, ipſum priùs præd[illegible]tam mulierem carnaliter cognouiſſe, prædictum ma[illegible]imonium occaſione iſta di[illegible]mi non permittas.

Super eo v[illegible]ro, q[illegible]d aſſer[illegible] Sarra[illegible]num quendam de muliere quadam Chriſtiana, quam 14. annos tenuerat, filios ſuſcepiſſe: diſcre[illegible]ioni tuæ duximus reſpondend[illegible]m, quòd tam Sarracenus quàm mulier pro tanto exceſſu, graui ſunt animaduerſione plectendi.

Lucius 3. Curẽ* *epiſcopo. in Regiſtro.*

Cap. 50.

EX tuarum literarum continentia intelleximus, quod cùm H presbyterum quia infamabatur de homicidio, communicato fratrum c[illegible]nſilio in epiſcopatu tuo à ſacerdotali o[illegible]io ſuſpẽdiſſes: prædeceſſoris tui literas tulit in medium, qu[illegible]bus apparuit eum iudicio aquæ frigidæ ſuam innocentiam purgaſſe, & epiſcopum ſuis illum literis abſoluiſſe. Scholares etiàm qui homicidium, inſtigante diabolo, perpetrauerãt, *immunes ipſos à crimine, tactis ſacroſanctis euangelijs, affirmauerunt. Quia verò cum peregrina iudicia à ſacris canonibus ſint inhibita, purgationem quã præſtitit, nõ ſufficere putantes: fraternitati tuę per Apoſtolica ſcripta mãdamus, quatenùs ſi accuſatores idonei minimè apparuerint, qui eundem de homicidio cõuincere poſſint, vt cũ ſeptima vel quinta manu ſui ordinis, ſicut expedire cognoueris, per purgationem canonicam innocentiam oſtendat, ſibi iniungas: quam cùm præſtiterit, ſuſpenſiõem ſine mora & difficultate relaxes: & eum teſtimonij boni annuncians, ab infamia homicidij, nullius contradictione, vel appellatione obſtante, authoritate noſtra fretus, abſoluas. Is autem qui infamatus, ſeſe immunẽ à crimine homicidij, præſtito iuramento firmabit, & purgatores qui eum credãt verum iuraſſe, iurare debebũt.

for.* immunem ipſum

Alexander 3. Toletano archiepiſcopo.

Cap. 51.

LAtores præſentium cum literis tuis ad noſtram præſentiam accedentes, ſuũ nobis exceſſum plenius intimauerunt, ſcilicet quòd tam ipſi quàm alij multi, poſtq̃ interdicti & excommunicati fuerant, diuina præſumpſerunt officia celebrare. Quoniã verò cum eis magnam multitudinẽ in hoc peccâſſe dicebant, nec nobis, quis eorũ magìs vel minùs deliquerit, innoteſcere potuit: negociũ ipſum diſcretionis tuæ arbitrio duximus remittendum, fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandantes, quatenus rei veritate diligentiùs inquiſita, ſi 40. ſolummodò vel pauciores in his deliquiſſe conſtiterit, omnes in perpetuum ab officio ſacerdotali deponas. Si verò multitudinem magnam in hoc peccâſſe

peccaſſe cognoueris, eos quos magis cauſam eſſe delicti conſtiterit,perpetua depoſitione condemnes,& alios qui non tantū deliquerunt,ab officio ad tempus ſuſpendas, & omnibus pœnitentiam ſecundum diſcretionem tibi à Deo datam iniungas.

Idem Lucenſi epiſcopo. *Cap.* 52.

DE ſecunda verò quæſtione,hoc tuam volumus diſcretionem tenere,quòd propinqui eius quem pro manifeſtis exceſſibus,videlicet homicidio,incendio,violẽta manuum iniectione in clericos, violatione multarum eccleſiarum,& inceſtu, vinculo excommunicationis adſtringis: monendi ſunt,vt pro eo ſatisfactionem exhibeant.quod ſi fecerint, qui laborans in extremis,præſtito iuramento per presbyterū •tenuerit ab excommunicationis ſentẽtia relaxari,in cœmeterio ſepeliri poterit. Si autem propinqui eius tuis acquieſcere monitis contradixerint,quia iam non eſt peccatum purgatum,deſuncto negāda eſt Eccleſiaſtica ſepultura.

for.•obtinuerit

Idem Vuintoñ epiſcopo. *Cap.* 53.

PRæterea quia ad ſedem Apoſtolicā appellant de clericis, & poſteà grauia & enormia committentes, ſe, cùm conueniuntur,tuentur appellatione: hoc duximus reſpondendum, quòd ſi poſt appellationẽ grauia committunt,& ità publicè & manifeſtè,quod alij ſcandalizentur,& decor eccleſiaſticæ honeſtatis deformetur, eos appellantes in tanta nequitia & iniquitate nō debes tueri, quò minus coram te exceſſus canonica cēſura puniatur. Porrò de his qui ſententia excommunicatiōis innodati, iurant Eccleſiæ iudicio ſtare,& mox obliti,in vocem appellationis prorumpunt: diſcretioni tuæ ſignificamus, quòd eos per excōmunicatiōem compellere debes ſuam appellationem proſequi,vel iudicio Eccleſiæ ſtare.

Suprà de appellationibus. Quòd verò 3.

Sup. de appell. Præterea 19.

Idem Bononieñ epiſcopo & archipreſbytero. *Cap.* 54.

COnſuluit nos veſtra dilectio, vtrùm appellatio quæ ab omi grauamine interponitur,teneat. Super quo vtiquè conſultationi veſtræ taliter reſpōdemus,quòd ſi fortè generaliter appellationem interponeret aliquis ab omni grauamine, quod ſibi contingere poſſet,huiuſmodi appellatio tenere nō debet. Si verò aliquis ab aliquo iudice ſuper omni grauamine,quod in vna cauſa ſibi contingere poſſit, appellationis obſtaculum interponeret: quanquàm generalis appellatio ſit interpoſita,appellationi tamen huiuſmodi eſt deferendum.

Sup de appell. Super eo 3.

Idem Noruuicenſi Epiſcopo.

Cap. 55.

SI ſacerdos ſciat pro certo aliquem eſſe reum alicuius criminis,vel ſi confeſſus fuerit,& emēdare noluerit, niſi ordine iudiciario quis probare poſſit,non debet eū nominatim redarguere, ſed indeterminatè,ſicut dixit Chriſtus: Vnus veſtrûm me traditurus eſt. Si verò ille cui damnū illatum eſt,petierit iuſtitiam, poteſt excōmunicare authorem damni, licèt ei confeſſus ſit,ſed tamen non poteſt nominatim eū remouere à communione,licèt ſciat eum eſſe reum:quia non vt iudex ſcit, ſed vt Deus. Sed eū debet admonere,nè ſe ingerat,quia nec Chriſtus Iudam à cōmuniōe remouit.

Matt. 26. Marc. 14.

Idem ex concilio Maticeñ.

Cap. 56.

DE ſeruorum ordinatione, qui paſſim ad grad⁹ eccleſiaſticos indiſcretè promouentur,placuit omnibus cum ſacris canonibus cōcordare: & ſtatutum eſt, vt nullus epiſcoporum deincèps ad ſacros ordines eos promouere præſumat,niſi priùs à dominis ſuis libertatem ſint conſecuti:& ſi quilibet ſeruus dominum ſuum ſugiens,aut latitās, aut adhibitis teſtibus munere conductis vel corruptis, aut qualibet calliditate vel fraude ad gradus eccleſiaſticos peruenerit, decretū eſt vt deponatur, & dominus eius eum recipiat. Si verò auus vel pater ab alia patria in aliam migrans, in eadem prouincia filium genuerit,& ipſe filius ibidèm educatus, ad gradus Eccleſiaſticos promotus fuerit,& vtrùm ſeruus ſit, ignotum ſit: & poſteà veniens dñs illius, legibus eū acquiſierit, ſancitū eſt,vt ſi dñs illius libertatem illi dare voluerit, in gradu ſuo permaneat:Si verò eū catena ſeruitutis à caſtris nominicis abſtrahere voluerit,gradum amittat:quia iuxta ſacros canones, vilis perſona manens, ſacerdotij dignitate frui non poteſt.

In Decretis Burchardi, Iuōis, Gratiani hæc tribuūtur concilio Toletano.

Innocentius Aquileienſi patriarchæ. *Cap.* 57.

QVotiès frater noſter Adiſpertinus •Tridentinus epiſcop⁹,& in noſtra & in veſtra præſentia fuerit de Simonia impetitus,prudentiam tuam latère non credimus:cuius cauſa in noſtra tādèm ventilata præſentia,producti ſunt accuſatores & teſtes, viua voce & ſcripto accuſantes eum, eòquòd eccleſiam S. Petri de Paio,presbytero Paulo dedit pro mittendis quatuor modijs frumenti,quos ab eadē eccleſia ſuſcepit. Verū quoniā neq; teſtes, neq; accuſantes ſecūdùm formā canonū ſanctorum patrum in cauſa illa procedere potuerunt: cōmuni fratrum noſtrorū conſilio iudicam⁹,vt tertia manu ſui ordinis,& quarta manu abbatū & religioſorum ſacerdotum,de prędicta Simonia in veſtra præſentia ſe expurget. Porrò purgationis tenor erit hic: Idē epiſcopus ſuper ſancta DEI euangelia iurabit:Primùm,ꝙ pro eccleſia S. Petri de Paio,à presbytero Paulo de Ada,neque per ſe,

• Tridentinus.

Hæc paulò aliter in Decretalibus titul. 14.

ſe,neque per ſubmiſſam perſonam,nec pro eo alius,ſe ſciente,precium acceperit. Deindè verò purgatores iurabũt ſuper ſancta Dei euangelia, quòd ipſi credunt verum eſſe quod ipſe iurauerat.

*Exonien & *Couetren episcopis.*
Cap. 58.

*Matthię E X parte *Matthæi clerici accepimus,ꝙ cùm ipſe ab eccleſia de Gũdune,fuiſſet violenter eiectus,&c. vſque in finé, ibi: Cùm ſanctuarium Dei non poſſit iure hæreditario poſſideri.

Alexander 3. Cenomanen episcopo.
Cap. 59.

E X literarum tuarum tenore perpendimus,quòd F.lator præſentium in ſubdiaconatûs officio conſtitutus, quandam ſibi in coniugium copulauit. Vndè tu,ſicut vir diſcretus ac prouidus, ipſum eandem quam in vxorem duxerat, abiurare feciſti. Super quo facto prudentiam tuam in Domino commendamus,per præſentium ſcripta tibi mandantes, quatenùs ſi ad canonicum vel monaſticum ordinem tranſire voluerit,poſt ſeptennem pœnitẽtiam in clauſtro laudabiliter peractã,ſi tibi vel ſucceſſori tuo idoneum viſum fuerit,eum ad maiores ordines promoueri concedas. Quod ſi ad religionem ſe transferre noluerit, eũ nec in ſubdiaconatu miniſtrare,nec ad vlteriores ordines permittas promoueri. In minoribus tamen ordinibus poterit miniſtrare.

Idem Cantuarien archiepiſcopo.
Cap. 60.

A D extirpandas ſucceſſiones à ſacris Dei eccleſijs, ſtudio totius ſolicitudinis debemus intẽdere: te etiàm decet ad hoc vigilem curam adhibere, nè circa miniſteriũ ſuſcepti regiminis, videamur minùs diligentes exiſtere, ſi vitia in Eccleſijs vel in eccleſiaſticis viris permiſerimus pullulare. Indè eſt quòd fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenùs ſi qui filiorum clericorum tuæ prouincię teneant eccleſias tanquàm perſonæ vel vicarij,nulla perſona media, in quibus patres eorum miniſtrauerant,eos, ſiue geniti fuerint in ſacerdotio,ſiue non, ab ipſis Eccleſijs,contradictione & appellatione ceſſante,non differas amouere. Si verò aliqui ſint filij clericorum, qui eccleſias quas patres eorum tenuerũt,perſonis alijs medijs,ſunt adepti: eos,dummodò idonei ſint, in ipſis poteris ſuſtinere:ità quidem, quòd ſi vnus plures eccleſias quas pater eius tenuerat, poſſidet,quarum vna poſſit ſibi ſufficere: ipſum vna,quam maluerit,appellatione remota,facias eſſe cõtentum: dummodò eccleſiæ non ſint tales,quarum vna à reliqua pendére videatur.

*Vrbanus 3. *Senonenſi archiepiſcopo.*
Cap. 61.

A D hæc cùm nonnunquàm inter aliquos parochianos tuos,vel inter eos & alios coram iudicibus delegatis agitetur controuerſia,ſæpè à iudicibus ipſis (vt aſſeris) Apoſtolica authoritate tibi iniungitur, vt alteram partium fortè contemnentem parére iudicio, vel ob aliam cauſam rationabilem eccleſiaſtica diſtrictiõe percellas. Illi verò qui ſubiacere excommunicationi mandantur,literas ad alios iudices à ſede Apoſtolica impetrant, à quibus nihilominùs authoritate Apoſtolica tibi mandatur, vt eos qui de mãdato priorum iudicũ fuerãt excommunicati,habeas abſolutos. Super quo tua diſcretio dubitat, quid tibi in diuerſitate huiuſmodi ſit agendũ:ad quod reſpondemus,quòd ſi literæ ad ſecundos iudices impetratæ tacitá veritate non fuerint,eos ad mandatum eorũ abſolutos habere debes,præcipuè cùm Ro. Eccleſia abſolutionem ſententiæ delegatorum iudicum,nequaquàm conſueuerit alijs delegare:niſì in literis commiſſionis expreſsè cõtineatur de ſufficienti cautione præſtanda ab his, qui abſolui debent, quòd iudicio Eccleſiæ debeant obedire.

Idem Legionen episcopo. *Cap.* 62.

E X literis tuæ fraternitatis nobis innotuit,quòd diaconus preſentium lator, volẽs ante tempus ordinari in presbyterũ, aſſeruit ſe per ordinationem tuam gradum ſacerdotalem adeptum: & cùm ei manum non impoſuiſſes,Miſſarum celebrationem publicè vſurpauit. Poſtmodùm verò Domino inſpirante,redijt ad ſeipſum, & proprium cognoſcens exceſſum, in tanto ſibi periculo conſuli poſtulauit. Quia igitur ſuper hoc tua nos duxit fraternitas conſulendos, literis præſentibus reſpondemus, quòd ad ſacerdotis officium non poterit promoueri. A diaconatu quoquè biennio vel triennio pro tua prouiſiõe maneat ſuſpenſus. De beneficio autem cum eo miſericorditer agatur,nè ſuſtẽtatione priuatus, ad ſeculi negocia reuertatur. Vt autem ſecuriùs ei poſſis hanc facere miſericordiam, de agenda pœnitentia circa eum diligenté curam non deſinas exhibere. Salubriùs autem ſibi abſque dubio prouidebit,ſi ad regularem vitam ſe duxerit transferendum.

Idem Florentin episcopo. *Cap.* 63.

L Iteras fraternitatis tuę debita benignitate ſuſcepimus, quibus certiores de ſynceritate tuæ fidei & deuotionis effecti, ad honorem tuum & commodum abundantiùs prouocamur. Verùm quia à nobis poſtulâſti, vtrùm poſtquàm deſponſalia inter aliquas legitimas perſonas contracta fuerint, & antequàm à viro mulier tradu-

traducatur,alter eorum lepræ morbum incurrat,alter ad conſummandam copulam maritalem compelli debeat,vel ſe poſſit ad ſecunda vota transferre: tuæ ſolicitudini reſpondemus,quòd ad accipiendum eum cogi non debet,cùm inter eos matrimoniũ non ſit conſummatum. De illa verò,quę viro ſuo labente in hæreſim,ipſius conſortium declinauit, vtrùm reuertente illo ad catholicam veritatem,ad redintegrandum matrimonium ſit cogenda: videtur nobis quòd ſi mulier ea duntaxàt intentione diſceſſit,vt lapſus in hæreſim, tædio pariter & confuſione affectus,ſe ab errore ſuo conuerteret:ei,cùm reuerſus fuerit, eſt reddẽda:quæ etiàm,ſi reuerti noluerit, compellatur. Si verò iudicio Eccleſiæ ſinè ſpe matrimonij redintegrandi receſſit,ad recipiendum eum nullatenùs eam dicimus compellendam. De vxore verò, vtrùm quẽadmodùm &vir,liberam debeat habere ſepulturam,videtur nobis,quòd nulla ſuper hoc inter virum & mulierem ſit differẽtia, ſed vtrique (in caſu iſto) æqualem credimus eſſe facultatẽ,cùm electio iſta ad eum potiùs ſtatum pertineat,in quo mulier ſoluitur à lege viri. Vtrùm autem pater minores filios,*quo magìs voluẽrit, valeat ſepelire:nõ inuenimus à ſanctis patribus diffinitum, & propterea terræ conſuetudini decernimus relinquendum.

* vbì

Idem Morimondeñ abbati. *Cap.* 64.

INter cætera quæ à nobis ſunt pro tuo miniſterio requiſita,illud quoquè nuncij ſolicitudo nõ tacuit,quòd quidam monachus tuus,cùm eſſet olìm in ſeculo cõſtitutus,presbyteratûs officium,prætermiſſo diaconatûs,ſuſcepit:ſup quo tua poſtulat deuotio diſpenſari. Intelleximus autem ꝙ ille non malitia,ſed pia (vt ſibi videbatur) cautela pręmonitus,ordinem diaconij,quẽ ſe accepiſſe ſimularet,omiſit, nè,ſicut eum quidam auunculus eius inſtigabat, de manu ſchiſmatici ſortiretur. Vndè quia de his nihil nobis conſtare potuit, examinationẽ facti huius tuæ duximus conſcientiæ relinquendam:authoritate Apoſtolica mandãtes,vt ſi abſque dubitatione conſtiterit, ꝙ ille non ex ſuperbia,ſed vt ſchiſmatici manus euaderet,& indignationis auunculi ſui aculeos declinaret,tali ſimulatiõe ſit vſus, competenti tempore ordinem facias ei diaconatûs impendi,& ſic poſt aliquanti tẽporis abſtinentiam, quã tuæ committimus diſcretioni,duntaxàt corde contrito & humiliato ſpiritu, in beneficio ſacerdotalis ordinis poterit exerceri.

Idem archiepiſcopo Turoneñ,Andegaueñ epiſcopo, & abbati Salmureñ.
Cap. 65.

AD audientiam noſtram, venerabili fratre noſtro Cenomanẽſi Epiſcopo intimãte,peruenit,quòd dilectus filius noſter Vu.archidiaconus eius,de morte cuiuſdam mulieris, quæ per officiales ipſius archidiaconi interfecta proponitur:nõ aliter quàm ſi ipſe occiderit,infamatur. Cęterùm quia idem archidiaconꝰ ab huiuſmodi reatu ſe aſſerit eſſe innocentem, nos ꝓuidere volentes,nè infamia polluat, quem non fecit nocentem: diſcretioni veſtrę per Apoſtolica ſcripta mãdamus,quatenùs per epiſcopatum Cenomañ & ciuitatem facias publicè nunciari,vt ſi qui de hoc ipſum archidiaconum accuſare voluẽrint, eum ſecundùm iuris ordinem coram vobis accuſent:& niſì comparuerint, qui de homicidio illo eum velint impetere, cauſam conuocatis partibus audiatis, & ſublato appellationis obſtaculo,debito fine terminetis. Si verò publica & manifeſta denunciatiõe facta,infra 40.dies accuſator non apparuerit,vel etiàm in probatione defecerit, prædicto archidiacono ſecundùm quantitatẽ infamiæ qua laborat,purgationem canonicam imponatis: & ea præſtita & recepta, ipſum à nota infamiæ,cõtradictione & appellatione ceſſante,abſolutum publicè nũcietis,& faciatis abſolutum haberi.

Idem vniuerſis ſuffraganeis Cantuarienſis Eccleſiæ. *Cap.* 66.

CVm nõ ignoretis B. venerabilem fratrem noſtrum Cantuarieñ archiepiſcopum vobis non ſolùm metropolitico, ſed etiàm iure legationis præeſſe: mirabile ſatìs eſt,quòd quidam veſtrûm(ſicut audiuimus) aſſeuerare præſumũt,quòd idẽ archiepiſcopus nullam cauſam de epiſcopatibus veſtris,ſiue iure legationis,ſiue metropoleos,audire debeat, niſì per appellationem factam ad ipſum. Sanè licèt fortè metropolitico iure non debeat cauſam audirẽ de epiſcopatibus veſtris,niſi ad eũ per appellationẽ deferatur,legationis tamen obtentu vniuerſas cauſas de ipſis epiſcopatibus,quæ per appellationem vel querimoniam aliquorum perueniunt ad audientiã ſuam,audire poteſt & debet,ſicut qui in ꝓuincia ſua vices noſtras gerere comprobatur. Mandamus itaque vobis atque præcipimus,quatenùs cauſas quæ de epiſcopatibus veſtris ad eundem archiepiſcopũ perferuntur,eius iudicio relinquatis:nec quẽlibet clericum aut laicum veſtræ iuriſdictionis decæterò deterrere vel impedire tentetis,quò minùs cauſas ſuas ad præfatum archiepiſcopum,ſi voluẽrint,poſſint tranſferre.

Clemens 3. *Saguntino Epiſcopo.*
Cap. 67.

PEruenit ad nos, quòd in Epiſcopatu tuo ſæpè contingat,quòd à laico enormis & intolerabilis iniuria clerico, multis adſtantibus & vidẽtibus,inferatur,vel plebe præ-

be præſente in eccleſia, eã diabolicæ fraudis inſtinctu accidit horribiliter humano perfundi ſanguine: & ob hoc iniuriantes in cauſam tracti, negãt ſe tantum facinus cõmiſiſſe: & cùm læſus illatam ſibi iniuriam, eorum teſtimonio qui præſentes extiterũt & viderunt, probare deſideret, ipſimet, licèt veritatem cognouerint, contemnũt veritati teſtimonium perhibere. Sicque fit, quòd eccleſiaſtica iuſtitia deperit, & ordo clericalis vileſcit. Accidit etiàm, quòd cùm plures frequenter in clericos temerè violẽtas manus inijciant, ad ſedem Apoſtolicã plurimis nequeant obſtaculis laborare. Et quia ſuper his tua nos fraternitas duxit conſulendos, tuę conſultationi taliter reſpondemus, quòd hi qui de reb⁹ eccleſiaſticis nolunt teſtimonium perhibere, ſi aliàs veritas nequiuerit elici, ad id ſunt per eccleſiaſticã cenſuram compellendi. Si verò clerici paſſi iniuriam, veritatem fortè aliquorum teſtimonio nequiuerint comprobare, licèt iuxta rigorem canonum vnius teſtimonio non ſit ſtandum, tamen iuxta conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, propter reuerentiam clericalis ordinis, ipſorum iuramento fidem volumus adhiberi. Illos autem qui valetudine præpediti, pro abſolutionis beneficio ad ſedem Apoſtolicam nequeũt laborare: recepto ab eis, ſicut moris eſt, iuramento, poteris abſoluere, ità quòd ſanitati priſtinæ reſtituti, Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent. Sexui verò fœmineo & pueris ac ſenibus ſuper hoc ſatis te credimus poſſe liberè diſpenſare. Eccleſias inſupèr quæ ſanguinis vel ſeminis ſunt effuſione pollutæ, ciuitatis clericis conuocatis, cũ proceſſione & aquæ benedictæ adſperſione, prout in ordinario habetur aſſcriptum, poteris emundare. De his etiàm, qui clericis non enormem, ſed modicam vel leuem iniuriam irrogauerint, tuæ fraternitatis arbitrio duximus relinquendum.

Hæc in Decretalibus titulo 3. adſcribuntur Innocentio 3. vbì quędã aliter legũtur.

SEdes Apoſtolica conſueuit exhibere ſe petentibus liberalem, ſed quidã eius gratia nequiter abutuntur, dum quod ipſa de benignitate concedit, ipſi ad malignitatem retorquent. Quidam igitur volentes malignari, in cõmiſſionibus minores perſonas proprijs nominibus exprimunt, maiores verò & digniores ſpecialib⁹ vocabulis nõ deſignant: ſed eas in generalitate inuolutas comprꝏhendunt, vt ità faciliùs cõmiſſiones impetrent, ſub hac forma: Conqueſtus eſt talis de illo & quibuſdam alijs proprijs nominibus exprimendis, quòd ei in tali negocio & alijs graues exiſtunt. Eorum igitur volentes obuiare malignitatibus, decreuimus, vt cùm in noſtris cõmiſſionibus minores & viliores perſonæ ſolũmodò deſignantur, maiores & digniores ſub generali clauſula non intelligantur includi: nec effrenem multitudinem hac occaſione liceat includere, vt de maioribus & minoribus audiantur, qui de minoribus & leuioribus tantùm faciant mentionem. Si quis verò maiores perſonas expreſſerit, vt non velit cum eis experiri iudicio, ſed vt deſcẽdere valeat ad minores, quia fraus & dolus ei non debet patrocinari, tãquàm mendax precator careat impetratis.

LECTORI BENEVOLO, BARtholomęus Poin ſalutem.

HAec ſunt quæ ex archetypo illo, cuius ſuprà mentio fit, lectu adeò difficili, ſummo labore deſcripſimus. Quæ ſi cui grata & vtilia fuerint, primùm gratias agat DEO, qui horum qualecunque exemplar huc uſquè ſeruauit: deindè F. Petro Crab, qui hoc ipſum, vt inter Cõcilia ederetur, procurauit: poſtremo & nobis, quos non piguit (quanquàm non deerant qui dehortarentur & abſterrerent) vtilitatis publicæ gratia moleſtiæ tantum perferre, vt quæ antehàc difficilimè legi poterant, iam cuiuis lectu facilia redderentur. Cæterùm ſi quibus in his locus aliquis intricatior, mutilus aut minùs abſolutus videtur, ij nouerint, difficultatem eam ſibi nobiſcum eſſe communem. Neque enim archetypon ipſum adeò terſum fuit, quin & nos aliquotiès hæſitare cogeremur. Maluimus autem & te ſubindè nobiſcum hærere, quàm cõiecisse aut mutaſſe quiduis temerè videri. Certè in editione hac poſtrema permultis locis mendæ ſublatæ ſunt opera F. Laurẽtij Surij, & plurima ſuæ integritati reſtituta.

INNOCENTII PAPAE TERTII GESTA,

Ex Platina.

INnocentius tertius, patria Anagnin⁹, patre Traſimundo, è familia Comitũ, vir etiàm ante põtificatũ doctrina & moribus inſignis, à Cæleſtino in numerũ cardinalium refertur: quo mortuo, in eius locum omnium cõſenſu pontifex *ſufficitur. Hic autẽ ſtatim vbì magiſtratũ inijt, bello Aſiatico animum adijciens, Germanos propter Henrici mortem in Aſia tumultuantes, retinere in officio literis, nuncijs, præmijs, pollicitationibus conatus eſt. Verùm id quidem fruſtrà tentauit. Huius temporibus oborta apud Toloſam hæreſis eſt, quã, eodem procurante, B. Dominicus, qui poſteà in ſanctos relatus eſt, mira celeritate compeſcuit, adiuuante etiàm Simone Monforti. Non enim diſceptationibus verborum tantùm, verùm etiàm armis opùs fuit: adeò inoleuerat tanta hæreſis. Præthereà Fredericus Othonem perſequens, à Ludouico rege Franciæ graui bello ſuperatum, Aquiſgranum cepit, ibiq; Innocentij pontificis authoritate fretus, vexillum S. crucis ſuſtulit, laturus (vt ipſe dicebat) opem & quàm primùm Chriſtianis contra Saracenos in Aſia dimicantibus. Prætereà verò vt grati animi ſignum aliquod prę ſe ferret, Funda-

Anno Dñi 1195 alij melius 1198.

*Scilicet, eodẽ die, quo obijt Cæleſtinus.

num comitatum Eccleſiæ Romanæ dono dedit, vel datum anteà & vſurpatum deincèps reddidit. At pontifex vbi videret Saracenorum potentiam in Aſia concreſcere, apud Lateranum maximum concilium celebrat, cui interfuère Hieroſolymitanus & Cōſtantinopolitanus patriarcha, metropolitani 70. Epiſcopi 412. abbates & priores conuentuales 800. Græci & Romani Imperij legati, regum verò Hieruſalem, Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ & Cypri oratores. Venêre multa tum quidem in conſultationē, nec decerni tamen quicquam apertè potuit, ꝗ & Piſani & Genuenſes maritimo, & Ciſalpini terreſtri bello inter ſe certabant. Eò itaq; proficiſcens tollendę diſcordiæ cauſa pontifex, Peruſij moritur, pōtificatûs ſui anno 18. menſe 7. die 19 Cuius vita adeò ꝓbata fuit, vt poſt eius mortem nil earū rerū quæ in vita egerit, laudauerit, improbaueritq́;, immutatū ſit. Nam & decreta pleraq; retulit, quibus tam laicorū quàm clericorū mores componerentur. Scripſit & libros de ſacramento euchariſtiæ, de ſacramento baptiſmi, de infelicitate conditionis humanę. Habuit item ſermones temporibus & ſolēnibus diebus accommodatos. Improbauit præterea abbatis Ioachim libellum quendā, non ſanam doctrinā præ ſe ferentem. Damnauit & errores Almerici hæretici, qui poſteà Pariſijs cum ſectatorib⁹ ſuis extincta eſt, qui ad reliquos errores affirmabat, ideas quæ ſunt in mente diuina, & creare & creari, cùm ex ſententia B. Auguſtini, in mente diuina nil niſi æternum & incommutabile ſit. Dixerat præterea, in charitate conſtituto nullum peccatū imputari. Iuuére autem huius pontificis virtutem & doctrinam B. Dominici, vndè prædicatorum & Franciſci Aſſiſiatis ſanctitas, vndè Minorū ordo tum originem habuit. Et nè exiſtimes Innocentium opera pietatis in tanto pontificatu ꝓtermiſiſſe, ſcito eius opera & impenſa hoſpitale ſancti ſpiritûs conditum fuiſſe, auctumq́ue ab eo magnis prouentibus, quib⁹ & peregrini, & ægroti, & vulgò concepti, ac orphani alerentur. Ornauit & altare ſancti Petri opere vermiculato, vt eius imago & literæ in fornice ipſo ſcriptæ indicant. Vniuerſis pręterea vrbis Romæ eccleſijs libram argenti dedit, vndè calices ſacrificandi gratia conficerentur. Reſtituit & B. Sixti eccleſiam iam vetuſtate collabantem. Hoc ideò factum ab eo maledici dicebant, nè omnem impenſam in turrim quādam, nunc Comitum appellatam cognomento familiæ ſuæ, tranſtuliſſe videretur. Vtcunque eſt, conſtat eum in quouis genere vitæ probatiſſimum fuiſſe, dignumq́ue qui inter ſanctos pontifices cenſeatur.

Fuit ex nobiliſſimis Signiæ comitibus.

IN CONCILIVM LATERANENSE PRAEFATIVNCVLA F. Laurentij Surij.

NEmo ſanæ mentis ambigere poteſt, hanc quæ ſequitur ſynodum Lateranē, cumprimis inſignem & verè œcumenicam fuiſſe, quippe in qua de negocijs religionis ſumma Latinæ & Græcæ eccleſiæ concordia tractatum eſt, cuique interfuère patriarcha Conſtantinopolitanus & Hieroſolymitanus, & archiepiſcopi tum Latini, tum Græci 70. epiſcopi 412. abbates & priores plùs 800. ſimul omnes prælati 1215. aut eo plures. Nec defuêre legati Græci & Romani Imperatoris, regum Hieruſalē, Galliæ, Hiſpaniæ, Angliæ & aliorum. Quòd ſi verò ea cuiquā propterea minus ponderis habere videatur, quòd recentior ſit, ille certè Chriſtū mendacem facere velle videtur, qui perennem præſentiā ſuā promiſit eccleſiæ ſuæ, & ſpiritū ſanctum ſuum, ſpiritum veritatis, qui cum illa maneat in æternum. Manet ſua ſemper Catholicæ eccleſiæ authoritas, quam quiſquis contemnere auſus eſt, non ille efficit vt ea minor ſit, ſed ſe dignū reddit, qui eius pondere penitùs opprimatur.

CONCILIVM LATERANENSE LONGE CELEBERRIMVM, ROMAE SVB INNOCENTIO PAPA III. CELEBRATVM ANNO DOMINI 1215.

APPENDIX item de Expeditione ad recuperandam TERRAM ſanctam.

CONCILII LATERANENSIS, quod Romæ in eccleſia S. Ioannis Laterañ celebratum fuit anno Dñi 1215, capitula LXX.

DE fide catholica. 1
De errore abbatis Ioachim. 2.
De hæreticis. 3
De ſuperbia Græcorum contra Latinos. 4
De dignitate patriarcharum. 5
De concilijs prouincialibus. 6
De correctione exceſſuum. 7
De inquiſitionibus. 8
De diuerſis ritibus in eadem fide. 9
De prædicatoribus inſtituendis. 10
De magiſtris ſcholaſticis. 11
De communibus capitulis monachorū. 12
De nouis religionibus prohibitis. 13
De incontinentia clericorum punienda. 14
De arcenda ebrietate clericorum. 15

Dein-

De indumentis clericorum. 16
De comeſſationibus prælatorum, & negligentia eorum ſuper diuinis officijs. 17
De iudicio ſanguinis & duelli clericis interdicto. 18
Nè eccleſiæ mundanis ſupellectilibus exponantur. 19
De chriſmate & euchariſtia ſub ſera cõſeruanda. 20
De confeſſione facienda, & non reuelanda à ſacerdote, & ſaltẽ in paſcha cõicãdo. 21
Vt infirmi prius prouideant animæ quàm corpori. 22
Vt eccleſia cathedralis vel regularis vltra tres menſes non vacet. 23
De electione facienda per ſcrutinium vel per compromiſſum. 24
Quòd electio facta per ſecularem poteſtatem, non valeat. 25
De pœna indignè cõfirmãtis electionẽ. 26
De inſtructione ordinandorum. 27
Vt compellantur cedere, qui poſtulauerunt licentiam cedendi. 28
Vt nullus habeat duo beneficia cum cura annexa. 29
De idoneitate inſtituendorũ in eccleſijs. 30
De filijs canonicorum nõ inſtituendis cum patribus. 31
Vt patroni competentem portionem dimittant clericis. 32
De procurationibus non accipiendis ſinè viſitatione. 33
De ſubditis non grauandis ſub prætextu ſeruitij alicuius. 34
De cauſa appellationis exprimenda. 35
Quòd iudex poſſit interlocutoriã & comminatoriam ſententiam reuocare. 36
De literis non impetrandis vltra duas diætas, & ſinè ſpeciali mandato. 37
De ſcribendis actis, vt probari poſſint. 38
De reſtitutione danda contra poſſeſſorem quæ non rapuit ipſe. 39
De vera poſſeſſione. 40
De continuatione bonæ fidei in omni præſcriptione. 41
De ſeculari iuſtitia. 42
nè ſinè cauſa cleric⁹ fidelitatẽ laico faciat. 43
Quòd conſtitutiones principum non præiudicent eccleſijs. 44
Patronus qui clericũ eccleſiæ occiderit vel mutilauerit, ius patronatûs amittit. 45
De tallijs à clericis non exigendis. 46
De forma excommunicandi. 47
De modis recuſandi iudicem. 48
De pœna excommunicantis iniuſtè. 49
De reſtricta prohibitione matrimonij. 50
De pœna contrahentium clandeſtina matrimonia. 51
De teſtimonio de auditu, reprobando in cauſa matrimonij. 52
De his qui prædia ſua in fraudem decimarum dant alijs excolenda. 53
Vt decimæ ante tributa ſoluantur. 54
Vt de terris acquirendis, non obſtantibus priuilegijs, decimæ dentur. 55
Nè propter pactum aliquorum amittat decimas presbyter parochialis. 56
De interpretãdis priuilegiorum verbis. 57
De eodem, in fauorem epiſcoporum. 58
Vt nullus religioſus fideiubeat ſinè licentia abbatis & conuentùs. 59
Abbates non extendant ſe ad officiũ epiſcopale. 60
Nè religioſi recipiant decimas de manu laicali. 61
Nè reliquiæ ſanctorum oſtendantur extra capſam, néve nouæ habeantur in veneratione ſinè Romana Eccleſia. 62
De ſimonia. 63
De eadẽ circa mõachos & ſanctimõiales. 64
De eadẽ circa illicitã pecũiæ extorſionẽ. 65
De eadẽ circa cupiditatẽ clericorum. 66
De vſuris Iudæorum. 67
Vt Iudæi diſcernant̃ à Chrĩanis in habitu. 68
Nè Iudæi publicis officijs præficiantur. 69
Nè conuerſi ad fidem de Iudæis, veterẽ ritum Iudæorum retineant. 70

DECRETA

GENERALIS CONCILII LATERANENSIS, TÉPORE INNOCÊTIJ PAPÆ III.

De fide catholica. Cap. 1.

FIrmiter credimus & ſimpliciter cõfitemur, quòd vnus ſolus eſt verus DEVS æternus & immenſus, omnipotens, incõmutabilis, incompræhenſibilis & ineffabilis, Pater & Filius & Spiritusſanctus: tres quidem perſonæ, ſed vna eſſentia, ſubſtantia ſeu natura ſimplex omninò. Pater à nullo, filius autem à ſolo patre, ac ſpiritusſanctus ab vtroque pariter, abſque initio ſemper & fine, Pater generans, filius naſcens, & ſpiritusſanctus procedens: conſubſtantiales & coæquales, coomnipotentes & coæterni, vnum vniuerſorũ principium, creator omnium inuiſibilium & viſibilium, ſpiritualium & corporalium, qui ſua omnipotenti virtute, ſimul ab initio tẽporis, vtranq; de nihilo condidit creaturã, ſpiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam: ac deindè humanã quaſi communem ex ſpiritu & corpore conſtitutam. diabolus enim & dæmones alij à Deo quidem natura creati ſunt boni, ſed ipſi per ſe facti ſunt mali. Homo verò diaboli ſuggeſtione peccauit.

Extrà de ſumma tri. & fide cat. c. 1. De⁹ vn⁹ in eſſentia, trinus in perſonis.

Hæc ſancta Trinitas ſecũdùm cõmunem eſſentiam indiuidua, & ſecundùm perſonales proprietates diſcreta, per Moſen & ſanctos prophetas alioſq; famulos ſuos, iuxta ordinatiſſimam diſpoſitionem temporum, doctrinam humano generi tribuit ſalutarẽ.

Scriptura diuina.

Et tandē vnigenitꝰ Dei filius Ieſus Chriſtus à tota Trinitate cómuoiter incarnatꝰ, ex Maria ſemper virgine ſpirituſſancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rati6ali & humana carne cópoſitus, vna in duabus naturis pſona, viam vitæ maniſeſtiùs demonſtrauit. Qui cùm ſecundùm diuinitatē ſit immortalis & impaſſibilis, idē ipſe ſecundùm humanitatem factus eſt paſſibilis & mortalis, quin etiàm pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus & mortuus, deſcendit ad inferos, reſurrexit à mortuis, & aſſcendit in cælum. Sed deſcendit io anima, reſurrexit in carne, aſſcenditq́, pariter in vtroque, venturus in fine ſeculi iudicare viuos & mortuos, & redditurus ſingulis ſecūdùm opera ſua, tam reprobis quàm electis. Qui omnes cum ſuis proprijs corporibus reſurgent, quæ ounc geſtaot, vt recipiant ſecundùm merita ſua, ſiue bona fuerint, ſiue mala: illi cum diabolo pœnam perpetuā, & iſti cum Chriſto gloriā ſempiternā.

Extremum iudicium.

Vna verò eſt fidelium vniuerſalis Eccleſia, extra quam oullus omninò ſaluatur. In qua idem ipſe ſacerdos & ſacrificium Ieſus Chriſtus, cuius corpus & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebꝰ panis & vini veraciter continentur, tranſſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinē poteſtate diuina, vt ad perficiendum myſteriū vnitatis accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc vtiq; ſacramentum nemo poteſt cooficere, niſi ſacerdos, qui fuerit ritè ordinatus ſecūdùm claues Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus.

Eccleſiæ vnitas.

Euchariſtia.

Sacramentum verò baptiſmi, quod ad inuocationem indiuiduæ Trinitatis videlicet patris & filij & ſpirituſſancti, conſecratur in aqua, tam paruulis q̄ adultis in forma Eccleſiæ, à quocunq; ritè collatum, proficit ad ſalutem.

Baptiſmus.

Et ſi poſt ſuſceptiōem baptiſmi quiſquā prolapſus fuerit in peccatum, per veram pœnitentiam ſemper poteſt reparari. Nō ſolùm autē virgines & continentes, verùm etiàm coniugati, per fidem rectam & operatiōem bonam, placentes Deo, ad æternam merent beatitudinem peruenire.

Pœnitentia

De errore abbatis Ioachim. Cap. 2.

Decret. lib. 1. tit. 1. cap. 2.

Abbatis Ioachim error de vna Trinitatis eſſētia.

DAmnamus ergò & reprobamus libellum ſiue tractatū, quē abbas Ioachim edidit contra magiſtrū Petrū Lombardum de vnitate ſeu eſſeotia Trinitatis, appellans ipſum hæreticū & inſanū, pro eo q̄ io ſuis dixit Sentētijs, quomodò q̄dam ſumma res eſt pater & filius & ſpirituſſanctus, & illa oō eſt generans, neq; genita, nec procedēs. Vndè aſſerit q̄ ille non tam Trinitatē, q̄ quaternitatem adſtruebat in Deo, videlicet tres perſonas, & illam communem eſſentiā quaſi quartam, maniſeſtè proteſtans, q̄ oulla res eſt quæ ſit pater & filius & ſpirituſſanctus, nec eſt eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura: quanuìs concedat q̄ pater & filius & ſpirituſſanctus ſunt vna eſſentia, vna ſubſtantia, vnaq́; natura. Verùm vnitatem huiuſmodi nō veram & propriā, ſed quaſi collectiuam & ſimilitudinariam eſſe fatetur, quēadmodùm dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna Eccleſia, iuxta illud: Multitudinis credentiū erat cor vnum & anima vna: & qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum illo. Item, Qui plantat & qui rigat, vnum ſunt. &, Omoes vnum corpus ſumus io Chriſto. Rurſùs in libro Regum: Populus meus & populus tuus vnum ſunt. Ad hanc autem ſentētiam adſtruendam, illud potiſſimùm verbū inducit, quod Chriſtus de fidelibus inquit in Euangelio: Volo pater, vt ſint vnū in nobis, ſicut & nos vnū ſumus, vt ſint conſummati in vnum. Non enim, vt ait, fideles CHRISTI ſunt vnum, id eſt, vna quædam res quæ communis ſit omnibus, ſed hoc modò ſunt vnum, id eſt, vna Eccleſia propter catholicæ fidei vnitatem, & tandèm vnum regnum propter vnionem indiſſolubilis charitatis. Quēadmodùm in canonica Ioannis epiſtola legitur: Quia tres ſunt qui teſtimōium dant in cælo, pater & verbum & ſpirituſſanctus, & hi tres vnum ſunt. Statimque ſubiungitur, Et tres ſunt qui teſtimonium dāt in terra, ſpiritus, aqua & ſanguis: & tres vnum ſunt, ſicut in codicibus quibuſdam inuenitur.

Act. 4.

1. Cor. 6.

Ibid. 3. & 12.

3. Reg. 22.

Iohann. 17.

1. Iohan. 5.

Nos autem ſacro & vniuerſali cōcilio approbante, credimus & confitemur cum Petro, q̄ vna quædam ſumma res eſt, incomprehenſibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter eſt pater & filius & ſpirituſſanctus, tres ſimul perſonæ, ac ſingulatim quælibet earundem: & ideò in Deo Trinitas eſt ſolummodò, non quaternitas: quia quælibet triū perſonarum eſt illa res, videlicet ſubſtantia, eſſentia, ſiue natura diuina, quæ ſola eſt vniuerſorū principium, p̄ter quod aliud inueniri non poteſt: & illa res non eſt generans, neq; genita, nec procedens, ſed eſt pater qui generat, filius q̄ gignitur, & ſpirituſſanctus qui procedit, vt diſtinctiones ſint in perſonis, & vnitas in natura. Licèt igitur alius ſit pater, alius filius, alius ſpirituſſanctus, nō tamen aliud: ſed id quod eſt pater, eſt filius, & ſpirituſſanctus, idem omninò, vt ſecūdùm orthodoxam & catholicā fidem conſubſtātiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno filium generando, ſuam ſubſtantiā ei dedit, iuxta quod ipſe teſtatur: Pater quod dedit mihi, maius eſt omnibus: ac dici nō poteſt, quòd partem ſuæ ſubſtantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipſe ſibi, cùm ſubſtātia patris indiuiſibilis ſit, vtpotè ſimplex omninò. Sed nec dici poteſt, q̄ pater in filium tranſtulerit ſuam ſubſtantiam generando, quaſi ſic dederit eam filio, q̄ nō retinuerit ipſam ſibi, alioquin deſijſſet eſſe ſubſtantia. Pater ergò,

Reprobatio huius erroris.

Vna ſubſtātia patris & filij & ſpirituſſancti.

Ioan. 10.

ergò,quòd ſinè vlla diminutione filius naſcendo ſubſtantiam patris accepit,& ità pater & filius habent eandem ſubſtantiam, & ſic eadem res eſt pater & filius, necnon & ſpiritusſanctus ab vtroque procedens.

Ioan. 17. Aliter vnũ ſunt fideles Chriſti, aliter tres perſonæ diuinæ.

Cùm ergò veritas pro fidelibus ſuis ad patrem orat, Volo, inquiens, vt ipſi ſint vnũ in nobis, ſicut & nos vnum ſumus: hoc nomen, vnum, pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia: pro pſonis verò diuinis, vt attendatur idẽtitatis in natura vnitas, quemadmodùm veritas alibi ait: Eſtote perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt: ác ſi diceret maniſeſtiùs: Eſtote perfecti perfectione gratię, ſicut pater veſter cæleſtis perfectus eſt perfectione naturæ, vtraq; videlicet ſuo modo: quia inter creatorem & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos maior ſit diſſimilitudo notanda.

Matt. 5.

Nõ ipſe Ioachim, ſed eius liber. damnatur.

Si quis igitur ſentẽtiam ſiue doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præſumpſerit, tanquàm hæretic' ab omnibus confutetur. In nullo tamen per hoc Florentino monaſterio, cuius ipſe Ioachim extitit inſtitutor, volumus derogari, quoniam ibi & regularis inſtitutio eſt & obſeruantia ſalutaris, maximè cùm idem Ioachim omnia ſcripta ſua nobis aſſignari mandauerit, Apoſtolicæ ſedis iudicio approbanda ſeu etiàm corrigenda, dictans epiſtolam cui propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter confitetur ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia, quæ cunctorum fidelium, diſponente Domino, mater eſt & magiſtra.

Reprobamus etiàm & damnamus perverſiſſimum dogma impij *Amalrici, cuius mentem ſic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non tam hæretica cẽſenda ſit, quàm inſana.

*almarici

De hæreticis. Cap. 3.

rx. de heret. cap. 13.

Excommunicamus & anathematizam' omnem hæreſim, extollentem ſe aduersùs hanc ſanctam orthodoxam catholicam fidem, quam ſuperiùs expoſuimus, condemnantes vniuerſos hæreticos quibuſcunque nominibus cenſeantur: facies quidem habentes diuerſas, ſed caudas adinuicèm colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipſum.

Damnati verò, ſecularibus poteſtatibus præſentibus, aut eorũ baliuis relinquantur animaduerſione debita puniendi, clericis priùs à ſuis ordinibus degradatis, ità ꝙ bona huiuſmodi dãnatorum, ſi laici fuerint, confiſcentur: ſi verò clerici, applicentur eccleſijs à quibus ſtipendia perceperunt.

Contra ſuſpectos de hæreſi.

Qui autem inuenti fuerint ſola ſuſpiciõe notabiles, niſi iuxta conſiderationes ſuſpicionis qualitatemq́; perſonę, ꝓpriam innocentiã cõgrua purgatiõe mõſtrauerint, anathematis gladio feriantur, & vſq; ad ſatisfactionem condignam ab omnibus euitẽtur, ità ꝙ ſi per annũ in excõmunicatione perſtiterint, extũc velut hæretici condẽnentur.

Moneantur autẽ & inducantur, & ſi neceſsè fuerit, per cenſurã eccleſiaſticã cõpellantur ſeculares poteſtates quibuſcunq; fungant officijs, vt ſicut reputari cupiunt & haberi fideles, ità pro defenſione fidei præſtẽt publicè iuramentum, quòd de terris ſuę iuriſdictioni ſubiectis, vniuerſos hęreticos ab Eccleſia denotatos, bona fide ꝓ viribus exterminare ſtudebũt, ità quòd amodò quãdocunq; quis fuerit in poteſtatẽ ſiue ſpiritualem ſiue temporalem aſſumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare.

Seculares poteſtates contrà hæreticos.

Pœna in negligentes aut conniuentes dños ſeculares.

Si verò dominus tẽporalis requiſitus & monitus ab Eccleſia, terrã ſuã purgare neglexerit ab hac hæretica fœditate, p metropolitanum & cæteros cõprouinciales epos excõmunicationis vinculo innodetur. Et ſi ſatisfacere cõtempſerit infra annũ, ſignificetur hoc ſummo põtifici, vt extunc ipſe vaſallos ab eius fidelitate denũciet abſolutos, & terrã exponat catholicis occupãdam, qui eam exterminatis hæreticis ſinè vlla cõtradictione poſſideant, & in fidei puritate conſeruent, ſaluo iure dñi principalis, dummodò ſuper hoc ipſe nullũ pręſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eadẽ nihilominùs lege ſeruata circa eos, qui non habent dominos principales.

Catholici verò, qui crucis aſſumpto charactere ad hæreticorum exterminium ſe accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoq; ſancto priuilegio ſint muniti, quod accedẽtibus in terræ ſanctæ ſubſidium cõceditur.

Pœna in receptores & defenſores hæreticorũ.

Credentes verò, prætereà receptores, defenſores & fautores hæreticorũ, excommunicatiõi decernimus ſubiacere, firmiter ſtatuentes, vt poſtq̃ quis talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere cõtempſerit infra annum, extunc ipſo iure ſit factus infamis, nec ad publica officia ſeu cõſilia, nec ad eligendos aliquos ad huiuſmodi, nec ad teſtimonium admittatur. Sit etiàm inteſtabilis, vt nec teſtandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedat. Nullus præctereà ipſi ſuper quocunq; negocio, ſed ipſe alijs reſpondere cogatur. Quòd ſi fortè iudex extiterit, eius ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus eius patrociniũ nullatenùs admittatur. Si tabellio, eius inſtrumenta confecta per ipſum, nullius penitùs ſint momenti, ſed cum authore damnato damnentur. Et in ſimilibus idem præcipimus obſeruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo maior eſt culpa, grauior exerceatur vindicta.

Officium clericorum contra hæreticos.

Si qui autem tales poſtquàm ab Eccleſia denotati fuerint, euitare cõtempſerint, ex- com-

communicationis ſententia vſq; ad ſatisfa-ctionem idoneam percellantur. Sanè clerici non exhibeant huiuſmodi peſtilentibus eccleſiaſtica ſacramenta, nec eos Chriſtianæ præſumant ſepulturæ tradere, nec eleemoſynas aut oblationes eorum accipiant. Alioquin ſuo priuentur officio, ad quod nunquàm reſtituātur abſq; indulto ſedis Apoſtolicę ſpeciali. Similiter quilibet regulares, quibus hoc etiàm infligatur, vt eorum priuilegia in illa diœceſi non ſeruentur, in qua tales exceſſus præſumpſerint perpetrare.

Quibus p̄dicare liceat. Tit. 1. Rom. 10.

Quia verò nonnulli ſub ſpecie pietatis, virtutem eius (iuxta quod ait Apoſtolus) abnegantes, authoritatem ſibi vendicant p̄dicandi, cùm idem Apoſtolus dicat, Quomodò prædicabunt niſi mittantur? omnes qui prohibiti vel non miſſi præter authoritatem ab Apoſtolica ſede vel catholico epiſcopo loci ſuſceptam, publicè vel priuatim p̄dicationis officium vſurpare præſumpſerint, excommunicationis vinculo innodētur. Et niſi quantocyùs reſipuerint, alia cōpetenti pœna plectantur.

Officiū epiſcoporū ad inquirendū.

Adijcimus inſupèr, vt quilibet archiepiſcopus vel epiſcopus per ſe, aut per archidiaconum ſuum, vel idoneas perſonas honeſtas, bis aut ſaltem ſemèl in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumeat, & ibì tres vel plures boni teſtimonij viros, vel etiàm, ſi expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat, ꝙ ſi quis ibidèm hæreticos ſciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, ſeu à cōmuni conuerſatione fidelium, vita & moribus diſſidentes, eos epiſcopo ſtudeat indicare. Ipſe autem epiſcopus ad præſentiam ſuam conuocet accuſatos, qui niſi ſe ab obiecto reatu purgauerint, vel ſi poſt purgationem exhibitam in priſtinā fuerint relapſi perfidiam, canonicè puniantur. Si qui verò ex eis iuramenti religionem obſtinatiōe damnabili reſpuentes, iurare fortè noluerint, ex hoc ipſo tanquàm hæretici reputentur.

Contra negligentes epiſcopos.

Volumus igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ diſtrictè præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda, epiſcopi per diœceſes ſuas diligenter inuigilent, ſi canonicam effugere voluerint vltionem. Si quis enim epiſcopus ſuper expurgando de ſua diœceſi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit vel remiſſus, cùm id certis indicijs apparuerit, & ab epiſcopali officio deponatur, & in locū ipſius alter ſubſtituatur idoneus, qui velit & poſſit hæreticam confundere prauitatem.

De ſuperbia Græcorum contra Latinos. Cap. 4.

Ex. de bapti̇ſmo & eius effectu. cap. 6.

Licèt Græcos in diebus noſtris ad obedientiam ſedis Apoſtolicæ reuertētes, fouere & honorare velimus, mores ac ritus eorum inquantùm cum Dn̄o poſſumus, ſuſtinendo: in his tamen illis deferre nec volumus, nec debem⁹, q̄ periculū generant animarum, & Eccleſiaſticæ derogēt honeſtati. Poſtq̄ enim Græcorū eccleſia cum quibuſdam cōplicibus ac fautoribus ſuis, ab obedientia ſedis Apoſtolicæ ſe ſubtraxit, intantùm Græci cœperunt abominari Latinos, ꝙ inter alia q̄ in derogationē eorū impiè cōmittebant, ſi qn̄ ſacerdotes Latini ſuper eorum celebrâſſent altaria, nō priùs ipſi ſacrificare volebant in illis, q̄ ea tanq̄ per hoc inquinata, lauiſſent. Baptizatos' etiàm à Latinis, & ipſi Græci rebaptizare auſu temerario p̄ſumebant, & adhuc (ſicut accepimus) quidam agere hoc non verētur. Volentes ergò tantum ab eccleſia Dei ſcandalū amouere, ſacro ſuadente concilio, diſtrictè præcipimus, vt talia decæterò non præſumant, cōformantes ſe tanq̄ obedientię filij ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ matri ſuæ, vt ſit vnū ouile & vnus paſtor. Si quis autem quid tale p̄ſumpſerit, excommunicationis mucrone percuſſus, ab omni officio & beneficio eccleſiaſtico deponatur.

Rebaptizatores.

De dignitate patriarcharum. Cap. 5.

Extrà de priuilegijs & exceſſib⁹ pri. Ordo dignitatis Sedium.

Antiqua patriarchaliū ſediū priuilegia renouantes, ſacra vniuerſali ſynodo approbante ſancimus, vt poſt Romanam Eccleſiā, quæ diſponente Dn̄o ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum, vtpotè mater vniuerſorū Chriſtifidelium & magiſtra, Conſtantinopolitana primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium, Hieroſolymitana quartū locū obtineant, ſeruata cuilibet propria dignitate, ità ꝙ poſtq̄ eorū antiſtites à Romano pontifice receperint palliū, quod eſt plenitudinis officij pontificalis inſigne, præſtito ſibi fidelitatis & obedientiæ iuramento, licèter & ipſi ſuis ſuffraganeis palliū largiantur, recipientes pro ſe profeſſionē canonicam, & pro Romana Eccleſia ſponſionem obedientiæ ab eiſdem.

Pallium patriarcharū à Rom. eccl.

Dn̄icæ verò crucis vexillū ante ſe faciant vbiq; deferri, niſi in vrbe Romana, & vbicunq; ſumm⁹ pōtifex p̄ſens extiterit, vel ei⁹ legatus vtēs inſignijs Apoſtolicę dignitatis.

In omnibus aūt ꝓuincijs eorū iuriſdictioni ſubiectis, ad eos, cùm neceſsè fuerit, ꝓuocetur: ſaluis appellatiōibus ad ſedē Apoſtolicam interpoſitis, quibus eſt ab omnib⁹ humiliter deferendum.

De concilijs prouincialibus. Cap. 6.

Concilium prouinciale ſingulis annis celebrandū.

Sicut olìm à ſanctis patribus noſcitur inſtitutum, metropolitani ſingulis annis cum ſuis ſuffraganeis prouincialia non omittant concilia celebrare. In quibus de corrigēdis exceſſibus & moribus reformādis, p̄ſertim in clero, diligentē habeāt cū Dei timore tractatū, canōicas regulas & maximè quæ

quæ ſtatutæ ſuut in hoc generali cócilio relegentes, vt eas faciant obſeruari, debitam pœnam tranſgreſſoribus infligendo.

Duo inueſtigatores p ſingulas diœceſes.

Vt autem id valeat efficacius adimpleri, per ſingulas diœceſes ſtatuant idoneas perſonas, prouidas videlicet & honeſtas, quæ per totum annum ſimpliciter, & de plano abſq; vlla iuriſdictione ſolicitè inueſtigent, quæ correctione vel reformatione ſint digna, & ea fideliter perferant ad metropolitanum & ſuffraganeos & alios in concilio ſubſequenti, vt ſuper his & alijs, prout vtilitati & honeſtati congruerit, prouida deliberatione procedant, & quæ ſtatuerint, faciant obſeruari, publicaotes ea in epiſcopalibus ſynodis, annuatim per ſingulas diœceſes celebrandis. Quiſquis autē hoc ſalutare ſtatutū neglexerit adimplere, à ſuis beneficijs & execntione officij ſuſpendatur, donèc per ſuperioris arbitriū,* eius relaxetur.

for.* eius ſuſpenſio

De correctione exceſſuum. Cap. 7.

Extrà de officio iudicis ord, ca.13.

IRrefragabili conſtitutioue ſancimus, vt eccleſiarum prælati ad corrigēdum ſubditorum exceſſum, maximè clericorum, & reformandū mores, prudēter & diligenter intendant, nè ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur. Vt autem correctionis & reformationis officium liberè valeant exercere, decernimus, vt executionē ipſorum nulla conſuetudo vel appellatio valeat impedire, niſi formam exceſſerint in talibus obſeruandam.

exceſſus canonicorum eccleſiæ cathedralis.

Exceſſus tamen canonicorum eccleſiæ cathedralis, qui conſueuerunt corrigi per capitulum, per ipſum in illis eccleſijs (quæ talem hactenùs conſuetudinem habuerūt) ad commonitionem vel iuſſionem epiſcopi corrigantur infra terminum competentem ab epiſcopo præfigendum. Alioquin extunc epiſcopus Deum habens pre oculis, omni contradictione ceſſante, ipſos, prout animarum cura exegerit, per cenſuram eccleſiaſticam corrigere non poſtponat. Sed & alios eorum exceſſus corrigere, nó omittat, prout animarum cauſa requirit, debito tamen ordine in omnibus obſeruato.

Cæterùm ſi canonici abſq; manifeſta & rationabili cauſa, maximè in contemptum epiſcopi, ceſſauerint à diuinis, epiſcopus nihilnminùs ſi voluerit, celebret in Eccleſia cathedrali, & metropolitanus ad querelam ipſius tāquàm ſuper hoc delegatus à nobis, taliter eos per cenſuram eccleſiaſticam cognita veritate caſtiget, quòd pœnæ metu talia decæterò non præſumant.

Prouideant itaq; diligenter eccleſiarum prælati, vt hoc ſalutare ſtatutum ad quæſtū pecuniæ vel grauamen aliud non conuertant, ſed illud ſtudioſè ac fideliter exequantur, ſi canonicam voluerint effugere vltionem, quoniam ſuper his Apoſtolica ſedes, authore Domino, attentiſſimè vigilabit.

De inquiſitionibus. Cap. 8.

extrà de accuſationib9

QValitèr & quomodò debeat prælatus procedere ad inquirendum & puniendum ſubditorum exceſſus, ex authoritatibus noui & veteris teſtamenti colligitur euidenter, ex quibus poſteà proceſſerūt canooicæ ſanctiōes, ſicut olim apertè diſtinximus, & nunc ſacri approbatione coocilij confirmamus. Legitur enim in Euangelio, qnòd villicus ille qui diffamatus erat apud dominum ſuum, quaſi diſſipâſſet bona ipſius, audiuit ab illo: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ, iam enim non poteris villicare. Et in Geneſi Dominus ait: Deſcendam & videbo, vtrùm clamorem qui venit ad me, opere compleuerunt.

Luc.16.

Gen.18.

Delatio per famā & clamorem.

Ex quibus authoritatibus manifeſtè cōprobatur, quòd non ſolùm cùm ſubditus, verùm etiàm cùm prælat9 excedit, ſi per clamorem & famam ad aures ſuperioris peruenerit, non quidem à maleuolis & maledicis, ſed à prouidis & honeſtis: nec ſemèl tantùm, ſed ſæpè (quod clamor innuit, & diffamatio manifeſtat) debet coram Eccleſiæ ſenioribus veritatem diligentiùs perſcrutari: vt ſi rei popoſcerit qualitas, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis, non tanquàm ſit author & iudex, ſed quaſi deferente ſama vel denunciante clamore, officij ſui debitū exequatur. Licèt autem hoc ſit obſeruandum in ſubditis, diligentiùs tamen obſeruandum eſt in prælatis, qui quaſi ſignum ſunt poſiti ad ſagittam.

Thren.3.b

Et quia non poſſuot omnibus complacere, cùm ex officio teneantur non ſolùm arguere, ſed etiàm increpare, quin etiàm interdùm ſuſpendere, nonnunquàm verò ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & inſidias patiuntur: Ideò ſancti patres prouidè ſtatuerunt, vt accuſatio prælatorum non facilè admittatur, nè concuſſis columnis corruat ædificium, niſi diligens adhibeatur cautela, per quam nō ſolùm falſæ, ſed etiàm malignæ criminationi ianua præcludatur. Verùm ità voluerunt prouidere prælatis, nè criminarentur iniuſtè, vt tamen cauerent nè delinquerent inſolenter, contra morbum vtrunq; inuenientes congruam medicinem, videlicet vt criminalis accuſatio, quæ ad diminutionem capitis (id eſt, degradationem) intenditur, niſi legitima præcedat inſcriptin, nullatenùs admittatur. Sed cùm ſuper exceſſibus ſuis quiſquā fuerit inſamatus, ità vt iam clamor aſſcendat, qui diutiùs ſinè ſcandalo diſſimulari non poſſit, vel ſinè periculo tolerari, abſq; dubitationis ſcrupulo, ad inquirendum & puniendū eius exceſſus, non ex odij fomite, ſed charitatis procedatur affectu, quatenùs ſi fuerit grauis exceſſus, etſi nō degradetnr ab ordine, ab adminiſtratiōe tñ amoueat omninò, quod eſt ſecundùm euāgelicam ſententiā à villicatione villicū amoueri, qui nō poteſt villicationis ſuæ dignā reddere rationē.

Cōtra prælatos nō eſt leuiter credendum.

Præſentia accuſati.

Debet igitur eſſe præſens is, contra quem facienda eſt inquiſitio, niſi ſe per contumaciam abſentauerit: & exponenda ſunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, vt facultatem habeat defendendi ſeipſum. Et non ſolùm dicta, ſed etiàm nomina ipſa teſtium ſunt ei, vt quid & à quo ſit dictum, appareat, publicanda: necnon exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ, nè per ſuppreſſionem nominum, infamandi, per exceptionum verò excluſionem, deponendi falſum audacia præbeatur.

Triplex procedendi modus.

Ad corrigendos itaq; ſubditorum exceſſus tanto diligentiùs debet prælatus aſſurgere, quanto damnabiliùs eorum offenſas deſereret incorrectas, cõtra quos, vt de notorijs exceſſibus taceatur, & ſi tribus modis poſſit procedi, per accuſationem videlicet, denunciationem & inquiſitionem eorum, vt tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, nè fortè per leue compendium ad graue diſpendium veniatur: ſicut accuſationem legitima præcedere debet inſcriptio, ſic & denunciationem charitatiua admonitio, & inqniſitionem clamoſa inſinuatio præuenire, illo ſemper adhibito moderamine, vt iuxta formam iudicij, ſententiæ quoquè forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa regulares perſonas non credimus vſquequaquè ſeruandum, quæ, cùm cauſa requirit, faciliùs & liberiùs à ſuis poſſunt adminiſtrationibus amoueri.

De diuerſis ritibus in eadem fide.

Cap. 9.

extrà de officio iudicis ord. ca. 14.
Diuerſę linguę in eadẽ ciuitate aut diœceſi.

QVoniam in plerisque partibus intra eandẽ ciuitatem atq; diœceſim permixti ſunt populi diuerſarũ linguarum, habentes ſub vna fide varios ritus & mores, diſtrictè præcipimus, vt pontifices huiuſmodi ciuitatum ſiue diœceſum, prouideant viros idoneos, qui ſecũdùm diuerſitates rituum & linguarum diuina officia illis celebrent, & Eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter & exemplo.

Nè in vna ciuitate ſint duo epi.

Prohibemus antem omninò, nè vna eademq; ciuitas ſiue diœceſis, diuerſos pontifices habeat, tanquàm vnum corpus diuerſa capita quaſi monſtrum. Sed ſi propter prædictas cauſas vrgẽs neceſſitas poſtulauerit, pontiſex loci catholicum præſulem nationibus illis conformem, prouida deliberatione conſtituat ſibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia ſit obediens & ſubiectus. Vndè ſi quis aliter ſe ingeſſerit, excommunicationis ſe nouerit mucrone percuſſum. Et ſi nec ſic reſipuerit, ab omni eccleſiaſtico miniſterio deponatur, adbibito, ſi neceſsè fuerit, brachio ſeculari ad tantam inſolentiam compeſcendam.

De prædicatoribus inſtituendis.

Cap. 10.

Extrà ibidẽ c. ſeq.

INter cætera, quæ ad ſalutem ſpectant populi Chriſtiani, pabulum verbi Dei permaximè ſibi noſcitur eſſe neceſſarium: quia ſicut corpus materiali, ſic anima ſpirituali cibo nutritur, eô quòd non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

Deut. 8. Matt. 4.

Vndè cùm ſæpè contingat, quòd epiſcopi propter occupationes multiplices, vel inualitudines corporales, aut hoſtiles incurſus ſeu occaſiones alias, (nè dicamus defectum ſcientiæ, quod in eis eſt reprobãdum omninò, nec decæterò tolerandum) per ſeipſos non ſufficiunt miniſtrare populo verbum Dei, maximè per amplas diœceſes & diffuſas, generali conſtitutione ſancimns, vt epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ prædicationis officium ſalubriter exequendum aſſumant, potentes in opere & ſermone, qni plebes ſibi commiſſas vice ipſorum, cùm per ſe idem nequiuerint, ſolicitè viſitantes, eas verbo ædificent & exẽplo, quibus ipſi cùm indiguerint, congruè neceſſaria miniſtrent, nè pro neceſſariorum defectu compellantur deſiſtere ab incepto.

Cooperatores epõrũ.

Vndè præcipimus tam in cathedralibns quàm in alijs conuentualibus eccleſijs viros idoneos ordinari, quos epiſcopi poſſint coadiutores & cooperatores habere, nõ ſolùm in prædicationis officio, verùm etiàm in audiendis confeſſionibus & pœnitentijs iniungendis, ac cæteris quæ ad ſalutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit adimplere, diſtrictæ ſubiaceat vltioni.

De magiſtris ſcholaſticis.

Cap. 11.

extrà de magiſtris.

QVia nonnullis propter inopiam, & legendi ſtudium, & opportunitas proficiendi ſubtrahitur, in Lateranenſi concilio pia ſuit inſtitutione prouiſum, vt per vnamquanque cathedralem eccleſiam magiſtro, qui clericos eiuſdem eccleſię aliosq; ſcholares pauperes gratìs inſtrueret, aliquod competens Beneficium præberetur, quo & docentis releuaretur neceſſitas, & via pateret diſcentibus ad doctrinam. Verùm quoniam in multis eccleſijs id minimè obſeruatur, nos prædictum roborantes ſtatutum, adijcimus, vt non ſolùm in qnalibet cathedrali eccleſia, ſed etiàm in alijs, quarũ ſufficere poterunt facultates, conſtituatur magiſter idoneus à prælato cum capitulo, ſeu maiori ac ſaniori parte capituli eligendus, qui clericos eccleſiarũ ipſarum & aliarum, gratìs in grammaticæ facultate ac alijs inſtruat iuxta poſſe.

Theologus in metropolitana eccleſia.

Sanè metropolitana Eccleſia Theologum nihilominùs habeat, qui ſacerdotes & alios in ſacra pagina doceat, & in his præſertim informet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur. Aſſignetur autem cuilibet magiſtrorũ à capitulo vnius præbendę prouẽtus, & pro theologo à metropolitano tantun-

tantundem, non propter hoc efficiatur canonicus, ſed tandiù redditus ipſius percipiat, quandiu perſtiterit in docendo. Quòd ſi fortè de duobus magiſtris metropolitana eccleſia grauetur, theologo iuxta modum prædictum ipſa prouideat: grammatico verò in alia eccleſia ſuæ ciuitatis ſiue diœceſis, quod ſufficere valeat, faciat prouideri.

De communibus capitulis monachorum. Cap. 12.

Extrà de ſtatu monach. Capitula de triennio in triennium.

IN ſingulis regnis ſiue prouincijs fiat de triennio in triennium, ſaluo iure diœceſanorum pontificum, commune capitulum abbatum atque Priorum, abbates proprios non habentium, qui non conſueuerunt tale capitulũ celebrare, ad quod vniuerſi conueniant, præpeditionem canonicam non habẽtes, apud vnum de monaſterijs ad hoc aptum, hoc adhibito moderamine, vt nullus eorum plùs quàm ſex euectiones & octo perſonas adducat.

Aduocẽt autem charitatiuè in huius nouitatis primordijs duos Ciſtertienſis ordinis abbates vicinos, ad præſtandũ ſibi conſilium & auxilium opportunum, cùm ſint in huiuſmodi capitulis celebrandis ex longa conſuetudine pleniùs informati. Qui abſq; contradictione duos ſibi de ipſis aſſocient, quos viderint expedire. Ac ipſi quatuor præſint capitulo vniuerſo, ità quòd ex hoc nullus eorum authoritatem prælationis aſſumat: Vndè, cùm expedierit, prouida poſſint deliberatione mutari. Huiuſmodi verò capitulum aliquod certis diebus continuè iuxta morem Ciſtertienſis ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis & obſeruantia regulari: & quod ſtatutum fuerit, illis quatuor approbantibus, ab omnibus inuiolabiliter obſeruetur, omni excuſatione & contradictione ac appellatione remotis, prouiſo nihilominùs vbi ſequenti termino debeat capitulum celebrari: & qui conuenerint, vitam ducant communem, & faciant proportionabiliter ſimul omnes communes expẽſas, ità quòd ſi nõ omnes potuerint in eiſdem, ſaltẽ plures ſimul in diuerſis domibus commorentur.

Quatuor præſidentes capituli.

Viſitatores.

Ordinentur etiàm in eodem capitulo religioſæ ac circunſpectæ perſonæ, quæ ſingulas abbatias eiuſdem regni ſiue prouinciæ non ſolùm monachorum, ſed etiàm monialium ſecundùm formam ſibi præfixam, vice noſtra ſtudeant viſitare, corrigentes & reformantes, quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere, ità quòd ſi rectorem loci cognouerint ab adminiſtratione penitùs amouendum, denunciẽt epiſcopo proprio, vt illum amouere procuret: quod ſi non fecerit, ipſi viſitatores hoc referant ad Apoſtolicæ ſedis examen. Hoc ipſum regulares canonicos ſecundùm ordinem ſuũ volumus & præcipimus obſeruare. Si verò in hac nouitate quicquam difficultatis emerſerit, quod per prędictas perſonas nequeat expediri, ad Apoſtolicæ ſedis iudicium abſq; ſcandalo referatur, cæteris irrefragabiliter obſeruatis, quæ concordi fuerint deliberatione prouiſa.

Monaſteria ſub ordinario loci.

Porrò diœceſani epiſcopi monaſteria ſibi ſubiecta ità ſtudeãt reformare, vt cùm ad ea prædicti viſitatores acceſſerint, plùs in illis inueniant quod commendatione, quàm quod correctione ſit dignum, attentiſſimè præcauẽtes, nè per eos dicta monaſteria indebitis oneribus aggrauentur. Quia ſic volumus ſuperiorum iura ſeruari, vt inferiorũ nolimus iniurias ſuſtinere.

Contra oppreſſores monaſteriorum.

Ad hoc diſtrictè præcipimus tam diœceſanis epiſcopis, quàm perſonis quæ præerũt capitulis celebrandis, vt per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione remota, compeſcant aduocatos, patronos, vicedominos, rectores & cõſules, magnates & milites, ſeu quoſlibet alios, nè monaſteria præſumant offendere in perſonis ac rebus. Et ſi forſitan offenderint, eos ad ſatisfactionem compellere non obmittant, vt liberiùs & quietiùs omnipotenti Deo valeant famulari.

De nouis religionibus prohibitis. Cap. 13.

extrà de religioſis domibus, c. ſi.

NE nimia religionum diuerſitas grauem in eccleſia Dei confuſionem inducat, firmiter prohibemus, nè quis decẽterò nouam religionẽ inueniat. Sed quicunq; voluerit ad religionem conuerti, vnam de approbatis aſſumat. Similiter qui voluerit religioſam domum fundare de nouo, regulam & inſtitutionem accipiat de religionibus approbatis.

Illud etiàm prohibemus, nè quis in diuerſis monaſterijs locum monachi habere præſumat, nec vnus abbas pluribus monaſterijs præſidere.

De incontinentia clericorum punienda. Cap. 14.

Extrà de vi. & honeſtate clericorum, ca. 13.

VT clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter & caſtè viuere ſtudeant vniuerſi, præſertim in ſacris ordinibus cõſtituti, ab omni libidinis vitio præcauẽntes, maximè illo, propter quod ira Dei venit de cælo in filios diffidentiæ; quatenùs in conſpectu Dei omnipotentis, puro corde ac mũdo corpore valeant miniſtrare.

Pœna.

Nè verò facilitas veniæ, incentiuum tribuat delinquendi: ſtatuimus, vt qui depræhenſi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magìs aut minùs peccauerint, puniantur ſecũdùm canonicas ſanctiones, quas efficaciùs & diſtrictiùs præcipimus obſeruari, vt quos diuinus timor à malo non reuocat, temporalis ſaltem pœna à peccato cohibeat.

Suſpenſi.

Si quis igitur hac de cauſa ſuſpenſus, diuina celebrare præſumpſerit, non ſolùm eccle-

eccleſiaſticis beneficijs ſpolietur, verùm etiàm pro hac duplici culpa, perpetuò deponatur.

Prælati.

Prælati verò, qui tales præſumpſerint in ſuis iniquitatibus ſuſtinere, maximè obtentu pecuniæ vel alterius commodi temporalis, pari ſubiaceant vltioni.

Hoc ꝓpter Græcos.

Qui autem ſecundùm regionis ſuæ morem non abdicarunt copulam coniugalem, ſi lapſi fuerint, grauiùs puniantur, cum legitimo matrimonio poſſint vti.

De arcenda ebrietate clericorum.
Cap. 15.

Extrà ibidē c.14.

A Crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abſtineant, vndè vinum ſibi temperent, & ſe vino: nec ad bibendum quiſpiam incitetur, cùm ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis prouocet incentiuum.

Abuſus cõpotandi ad æquales hauſtus.

Vndè illum abuſum decernimus penitùs abolendum, quo in quibuſdam partibus ad potus æquales ſuo modo ſe obligant potatores, & ille iudicio talium plùs laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem ſuper his culpabilē ſe exhibuerit, niſi à ſuperiore commonitus ſatisfecerit competenter, à beneficio vel officio ſuſpendatur. Venationem & aucupationem vniuerſis clericis interdicimus: vndè nec canes nec aues ad aucupandā habere præſumant.

De indumentis clericorum.
Cap. 16.

Extrà ibidē c.15. Externa clericorū conuerſatio.

CLerici officia vel commercia ſecularia non exerceant, maximè inhoneſta. Mimis, ioculatoribus, & hiſtrionibus non intendant, & tabernas prorsùs euitent, niſi fortè cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti. Ad aleas vel taxillos non ludāt, nec huiuſmodi ludis interſint. Coronam & tonſuram habeant congruentem, & ſe in officijs diuinis & alijs bonis exerceant ſtudijs diligenter. Clauſa deferant deſupèr indumenta, nimia breuitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, necnon manicis aut ſotularibus conſuticijs ſeu roſtratis, frenis, ſellis, pectoralibus, & calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra eccleſiam non gerant, ſed nec alibì, qui ſunt in ſacerdotio vel perſonatibus conſtituti, niſi iuſti cauſa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omninò non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, ſed nec anulos, niſi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes vtantur, niſi monachi fuerint, quos oportet deferre habitum monachalem: pallijs diffibulatis non vtantur in publico, ſed vel poſt collum, vel ante pectus hincindè connexis.

De comeſſationibus prælatorum & negligentia eorum ſuper diuinis officijs. Cap. 17.

Extrà de celebration. Miſſarum. Crapulatores.

DOlentes referimus, quòd non ſolùm quidam minores clerici, verùm etiàm aliqui eccleſiarum prælati, circa comeſſationes ſuperfluas & conſabulationes illicitas, vt de alijs taceamus, ferè medietatem noctis expendunt, & ſomno reſiduum relinquentes, vix ad diurnum concentū auium excitantur, tranſcurrendo vndiq; continuata ſyncopa matutinum. Sunt & alij, qui Miſſarum celebrant ſolennia vix quater in anno, & quod deterius eſt, intereſſe contemnunt: & ſi quandò dum hæc celebrantur, interſunt, chori ſilentium fugientes, intendunt * exteriùs collocutionibus laicorum: dumq; auditū ad indebitos ſermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad diuina.

*externis

Hæc igitur & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis penitùs inhibemus, diſtrictè præcipientes in virtute obedientiæ, vt diuinum officium diurnum pariter & nocturnū, quantùm eis Deus dederit, ſtudiosè celebrent pariter & deuotè.

De iudicio ſanguinis & duelli clericis interdicto. Cap. 18.

Extrà nè clerici vel monachi &c.

SEntentiam ſanguinis nullus clericus dictet aut proferat, ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut vbì exercetur interſit. Si quis autem huiuſmodi occaſione ſtatuti, eccleſijs vel pſonis eccleſiaſticis aliquod præſumpſerit inferre diſpendium, per cenſuram eccleſiaſticā compeſcatur, nec quiſquam clericus literas ſcribat aut dictet pro vindicta ſanguinis deſtinandas: vndè in curijs principum hæc ſolicitudo non clericis, ſed laicis committatur.

Nullus quoq; clericus * rottarijs aut baliſtarijs aut huiuſmodi viris ſanguinū præponatur, nec illam chirurgiæ artem ſubdiacon⁹, diaconus vel ſacerdos exerceant, q̃ ad vſtionem vel inciſionem inducit. Nec quiſquam purgationi aquæ feruentis vel frigidæ, ſeu ferri candentis ritum cuiuſlibet benedictionis aut conſecrationis impendat: ſaluis nihilominùs prohibitionibus de monomachijs ſiue duellis anteà ꝓmulgatis.

*ruptarijs

Nè eccleſiæ mundanis ſupellectilibus exponantur. Cap. 19.

Extrà de cuſtodiam euchariſtiæ, &c. Mundanus ornatus. Marc.11.

REIinqui nolumus incorrectum, quòd quidam clerici ſic exponunt eccleſias ſupellectilibus proprijs & etiàm alienis, vt potiùs domus laicæ, quàm Dei baſilicæ videantur, non conſiderantes, quòd Dñs non ſinebat vt vas transferretur per templum.

Vt vaſa & veſtimēta ſacri miniſterij ſint munda.

Sunt & alij qui non ſolùm eccleſias dimittunt incultas, verùm etiàm vaſa miniſterij & veſtimenta miniſtrorum ac pallas altaris, necnō & ipſa corporalia tam immunda relinquunt, ꝙ interdùm aliquibus ſunt horrori. Quia verò zelus nos comedit do-

mûs

mûs nei, firmiter prohibemus, nè huiuſmodi ſupellectilia in eccleſijs admittantur, niſi propter hoſtiles incurſus aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates vrgẽtes, ad eas oporteat habere refugium. Sic tamen, vt neceſſitate ceſſante, res in loca priſtina reportentur. Præcipimus quoq;, vt oratoria, vaſa, corporalia, & veſtimenta prædicta, munda & nitida conſeruentur. Nimis enim videtur abſurdum, in ſacris ſordes negligere, quæ dedecerent etiàm in prophanis.

De chriſmate & Euchariſtia ſub ſera conſeruanda. Cap. 20.

extrà ib. c. 1. STatuimus vt in cũctis eccleſijs chriſma & euchariſtia ſub fideli cuſtodia clauibus adhibitis conſeruentur, nè poſſit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda. Si verò is, ad quem ſpectat cuſtodia, ea incautè reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur. Et ſi per eius incuriam aliquid nefandum indè contigerit, grauiori ſubiaceat vltioni.

De confeſſione facienda & non reuelanda à ſacerdote, & ſaltem in Paſcha communicando. Cap. 21.

extrà de pœnit. & remiſ. c. omnis. Cõfiteri proprio ſacerdoti. OMnis vtriuſq; ſexus fidelis, poſtquàm ad annos diſcretionis peruenerit, omnia ſua ſolus peccata confiteatur fideliter ſaltem ſemèl in anno proprio ſacerdoti, & iniunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere, ſuſcipiens reuerenter ad minùs in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum, niſi fortè de conſilio proprij ſacerdotis, ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab eius perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & viuens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Vndè hoc ſalutare ſtatutum frequenter in eccleſijs publicetur, nè quiſquã ignorantiæ cæcitate velamen excuſationis aſſumat. Si quis autem alieno ſacerdoti voluerit iuſta de cauſa ſua confiteri peccata, licentiam priùs poſtulet & obtineat à proprio ſacerdote, cùm aliter ille ipſum nõ poſſit ſoluere vel ligare.

Diſcretio ſacerdotis. Sacerdos autem ſit diſcretus & cautus, vt more periti medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligẽter inquirens & peccatoris circunſtantias & peccati, per quas prudenter intelligat, quale illi conſilium debeat exhibere, & cuiuſmodi remedium adhibere, diuerſis experimentis vtendo ad ſanandum ægrotum.

Pœna reuelantis peccata confeſſa. Caueat autem omninò, nè verbo vel ſigno vel alio quouis modo prodat aliquatenùs peccatorem, ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſq; vlla expreſſione perſonæ cautè requirat: quoniam qui peccatũ in pœnitentiali iudicio ſibi detectum præſumpſerit reuelare, non ſolùm à ſacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiàm ad agendam perpetuam pœnitẽtiam in arctum monaſterium detrudendum.

Quòd infirmi priùs prouideant animæ quàm corpori. Cap. 22.

CVm infirmitas corporalis nonnunquàm ex peccato proueniat, dicente Domino languido quem ſanauerat: Vade, & ampliùs noli peccare, nè deterius aliquid tibi contingat: decreto præſenti ſtatuimus, & diſtrictè præcipimus medicis corporum, vt cùm eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant & inducant, quòd medicos aduocent animarum, vt poſtquàm infirmis fuerit de ſpirituali ſalute prouiſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubriùs procedatur, cùm cauſa ceſſante ceſſet effectus. Extrà ibidẽ c. ſeq. Ioan. 5. Hoc quidem inter alia huic cauſam dedit edicto, quòd quidam in ægritudinis lecto iacentes, cùm eis à medicis ſuadetur, vt de animarum ſalute diſponant, in deſperationis articulum incidunt, vndè faciliùs mortis periculum incurrunt.

Si quis autem medicorum huius noſtræ conſtitutionis, poſtquàm per prælatos locorum fuerit publicata, tranſgreſſor extiterit, tam diù ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, donèc pro tranſgreſſione huiuſmodi ſatiſfecerit competenter.

Cęterùm cùm anima ſit multò precioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus, nè quis medicorũ pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ conuertatur.

Quòd eccleſia cathedralis vel regularis vltra tres menſes non vacet. Cap. 23.

NE pro defectu paſtoris gregem Dominicum lupus rapax inuadat, aut in facultatibus ſuis ECCLESIA viduata graue diſpendium patiatur volentes in hoc etiàm occurrere periculis animarum & eccleſiarũ indemnitatibus prouidere: ſtatuimus, vt vltra tres menſes cathedralis vel regularis eccleſia prælato non vacet, infra quos iuſto impedimento ceſſante, ſi electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea vice, ac ipſa eligendi poteſtas ad eum qui proximo præeſſe dinoſcitur, deuoluatur. Extrà de electiõe & electi pot.

Is verò ad quem deuoluta fuerit poteſtas, Dominum habens præ oculis, non differat vltra tres menſes cum capituli ſui conſilio & aliorum virorum prudentium, viduatam eccleſiam de perſona idonea ipſius quidem eccleſiæ vel alterius, ſi digna non reperiatur in illa, canonicè ordinare, ſi canonicam voluerit effugere vltionem. Ad aliũ deuoluta electio.

De electione facienda per ſcrutinium vel compromiſſum. Cap. 24.

QVia propter electionum formas diuerſas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniunt, & magna Extrà ibidẽ c. ſeq.

Electio per ſcrutinium.

magna pericula imminent eccleſijs viduatis, ſtatuimus vt cùm electio fuerit celebrãda, præſentibus omnibus qui debent & volunt & poſſunt cómodè intereſſe, aſſumantur tres de collegio fide digni, qui ſecretò & ſingulatìm voces cunctorum diligenter exquirant. Et in ſcriptis redacta, mox publicét in communi, nullo prorsùs appellationis obſtaculo interiecto, vt is collatione adhibita eligatur, in quem omnes vel maior vel ſanior pars capituli conſentit.

Electio per cópromiſſum.

Vel ſaltem eligẽdi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium eccleſiæ viduatæ prouideant de paſtore. aliter electio facta non valeat, niſì fortè communiter eſſet ab omnibus quaſi per inſpirationem diuinam abſque vitio celebrata. Qui verò contra prædictas formas eligere attentauerint, eligendi ea vice poteſtate priuentur.

Illud penitùs interdicimus, nè quis in electionis negocio procuratorem conſtituat, niſì ſit abſens in eo loco de quo debeat aduocari, iuſtoq; impedimento detentus venire non poſſit, ſuper quo, ſi fuerit opùs, fidem faciat iuramento, & tũc ſi voluerit vni committat de ipſo collegio vicem ſuã. Electiones quoquè clandeſtinas reprobamus, ſtatuentes vt quàm citò electio fuerit celebrata, ſolenniter publicetur.

Quòd electio facta per ſecularem poteſtatem, non valeat. Cap. 25.

Extrà ibidẽ c.ſeq.

QVìſquis electioni de ſe factæ, per ſecularis poteſtatis abuſum conſentire præſumpſerit contra canonicam libertatẽ, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec abſq; diſpenſatione poſſit ad aliquam eligi dignitatem. Qui verò electionem huiuſmodi, quam ipſo iure irritam eſſe cenſemus, præſumpſerint celebrare, ab officijs & beneficijs penitùs per triennium ſuſpendantur, eligendi tunc poteſtate priuati.

De pœna indignè confirmantis electionem. Cap. 26.

Extrà ibidẽ c.ſeq.

NIhil eſt quod Eccleſiæ Dei magìs officiat, quàm quòd indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum. Volentes igitur huic morbo neceſſariam adhibere medelam, irreſragabili cóſtitutione ſancimus, quatenùs cùm quiſquam fuerit ad regimen animarum aſſumptus, is ad quem pertinet ipſius confirmatio, diligenter examinet & electionis proceſſum, & perſonam electi, vt cùm omnia ritè concurrerint, munus ei confirmationis impendat: quia ſi ſecùs fuerit incautè præſumptum, non ſolùm deijciendus eſt indignè promotus, verùm etiàm indignè promouens puniendus.

Pœna cõfirmãtis indignè electũ.

Ipſum quoquè decernimus hac animaduerſione puniri, vt cùm de ipſius conſtiterit negligentia, maximè, ſi hominem inſufficientis ſcientiæ, vel inhoneſtæ vitæ, aut ætatis illegitimæ approbauerit, non ſolùm confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate, verùm etiàm nè aliquo caſu pœnam effugiat, à perceptione proprij beneficij ſuſpendatur, quouſq; ſi æquum fuerit, indulgentiam valeat promereri: ſi conuictus fuerit in hoc per malitiam exceſſiſſe, grauiori ſubiaceat vltioni.

Epiſcopi quoquè tales ad ſacros ordines & eccleſiaſticas dignitates promouere procurent, qui commiſſum ſibi officium dignè valeant adimplere, ſi & ipſi canonicam cupiunt effugere vltionem.

Cæterùm qui ad Romanum pertinent immediatè põtificem, ad percipiendam ſuí confirmationem officij, eius ſe conſpectui, ſi commodè poteſt fieri, perſonaliter repræſentent, vel perſonas tranſmittant idoneas, per quas diligens inquiſitio ſuper electionis proceſſu & electis poſſit haberi, vt ſic demùm per ipſius circunſpectionem conſilij, ſui plenitudinem aſſequantur officij, cùm eis nihil obſtiterit de canonicis inſtitutis, ità quòd interìm valdè remoti, videlicet vltra Italiam conſtituti, ſi electi fuerint in concordia, diſpenſatiuè propter neceſſitates & vtilitates eccleſiarum, in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtrent: ſic tamen, vt de rebus eccleſiaſticis nil penitùs alienent. Munus verò conſecrationis ſeu benedictionis recipiant, ſicut hactenùs recipere conſueuerunt.

De inſtructione ordinandorum. Cap. 27.

CVm ſit ars artium regimẽ animarum, diſtrictè præcipimus, vt epiſcopi promouendos in ſacerdotes, diligenter inſtruant & informent vel per ſeipſos, vel per alios viros idoneos, ſuper diuinis officijs & eccleſiaſticis ſacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare: quoniam ſi ignaros & rudes decæterò ordinare præſumpſerint, (quod quidem facilè poterit depræhendi) & ordinatores & ordinatos graui decreuimus ſubiacere vltioni. *Satius eſt enim, maximè in ordinatione ſacerdotum, paucos bonos q̃ multos malos habere miniſtros: quia ſi cæcus cæcum duxerit, ambo in foueam dilabuntur. — Extrà de ętate & qualitate, ca. 14. — *ſanctius — Matt. 15.

Quòd compellantur cedere, qui poſtulauerunt licentiam cedendi. Cap. 28.

QVidam licentiã cedendi cum inſtantia poſtulãtes, ea obtenta, cedere prętermittunt. Sed cùm in poſtulatione ceſſionis huiuſmodi, aut eccleſiarum commoda quibus præſunt, aut ſalutem videantur propriam attendiſſe, quorum neutrum ſuaſionibus aliquorum quærẽtium quæ ſunt ſua, ſeu etiàm leuitate qualibet volumus impediri, ad cedendum eos decernimus compellendos. — Extrà de renunciatiõe, ca. 12.

Quòd nullus habeat duo beneficia cum cura annexa. Cap. 29.

Extrà lib. 3. tit. 5. ca. 28.

DE multa prouidentia ſuit in Lateranenſi concilio prohibitum, vt nullus diuerſas dignitates eccleſiaſticas, & plures eccleſias parochiales reciperet contra ſacrorum canonum inſtituta. Alioquin & recipiens ſic receptum amitteret, & largiendi poteſtate cõſerens priuaretur. Quia verò propter præſumptiones & cupiditates quorundam, nullus hactenùs ſructus aut rarus de prædicto ſtatuto prouénit, nos euidentiùs & expreſsiùs occurrere cupientes, præſenti decreto ſtatuimus, vt quicunque receperit aliquod beneficium, habens curam animarum annexam, ſi priùs tale beneficium obtinebat, eo ſit iure ipſo priuatus: & ſi fortè illud retinere contenderit, alio etiàm ſpolietur.

Is quoquè ad quem prioris ſpectat donatio, illud poſt receptionem alterius, liberè conſerat cui meritò viderit conſerendum: & ſi vltra tres menſes conſerre diſtulerit, nó ſolùm ad alium ſecundùm ſtatutum Lateranẽſ concilij, eius collatio deuoluatur, verùm etiàm tantùm de ſuis cogatur prouentibus in vtilitatem eccleſiæ, cuius illud eſt beneficium, aſſignare, quantùm à tempore vacationis ipſius conſtiterit ex eo eſſe perceptum. Hoc idem in perſonatibus decernimus obſeruandum, addentes vt in eadem eccleſia nullus plures dignitates aut perſonatus habere præſumat, etiàm ſi curam non habeant animarum. Circa ſublimes tamen & literatas perſonas, quæ maioribus ſunt beneficijs honorandæ, cùm ratio poſtulauerit, per ſedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.

De idoneitate inſtituendorum in eccleſijs. Cap. 30.

Extrà ibid. c. ſeq.

GRaue nimis eſt & abſurdũ, quòd quidam prælati eccleſiarum cùm poſſint viros idoneos ad eccleſiaſtica beneficia promouere, aſſumere nnn verentur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſcientia ſuffragatur, carnalitatis ſeqnentes affectum, non iudiciũ rationis. Vndè quanta eccleſijs damna proueniant, nemo ſanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, præcipimus vt prætermiſſis indignis aſſumant idoneos, qui Deo & eccleſijs velint & valeant gratum impendere famulatum, fiatq; de hoc in prouinciali concilio diligẽs inquiſitio annuatim, ità quòd qui poſt primam & ſecundam correctionẽ fuerit repertus culpabilis, à conſerendis beneficijs per ipſum concilium ſuſpendatur: inſtituta in eodem concilio perſona pronida & honeſta, quæ ſuppleat ſuſpenſi defectum in beneficijs cõferendis: & hoc ipſum circa capitula quæ in his deliquerint, obſeruetur. Metropolitani verò delictum, ſuperioris iudicio relinqnatur ex parte concilij nunciandum. Vt autem hæc ſalnbris prouiſio pleniorem conſequatur effectum, huiuſmodi ſuſpenſionis ſententia, præter Romani pontificis authoritatem aut proprij patriarchæ, minimè relaxetur, vt in hoc quoquè quatuor patriarchales ſedes ſpecialiter honorentur.

De filijs canonicorum non inſtituendis cum patribus. Cap. 31.

Extrà de filijs presbyterorũ, c. 16

AD abolendam peſſimam, quæ in pleriſq; inoleuit eccleſijs, corruptelam, firmiter prohibemus, nè canonicorũ filij, maximè ſpurij, canqnici fiant in ſecularibus eccleſijs, in quibus inſtituti ſunt patres. & ſi ſuerit contrà præſumptum, decernimus non valere. qui verò (vt dictum eſt) canonicare præſumpſerint, à ſuis beneficijs ſuſpendantur.

Vt patroni competentem portionem dimittant clericis. Cap. 32.

Extrà de præbẽ. & digni.

EXtirpandæ conſuetudiois vitium in quibuſdã partibus iooleuit, quòd ſcilicet patroni eccleſiarum parochialium, & aliæ quædam perſonæ prouentus ipſarum ſibi penitùs vendicãtes, presbyteris earundem ſeruitijs deputatis relinquuot adeò exiguam portionem, vt ex ea congruè nequeant ſuſtentari. Nam vt pro certo didicimus, in quibuſdam regionibus parochiales presbyteri pro ſua ſuſtentatione non obtinent, niſì quartam quartæ, id eſt, ſextam decimam decimarum. Vndè fit vt in his regionibus penè nullus inueniatur ſacerdos parochialis, qui vel modicam habeat peritiam literarum. Cùm igitur os bouis alligari non debeat triturantis, ſed qui altari ſeruit, viuere debeat de altari: ſtatuimus vt, conſuetudine qualibet epiſcopi vel patroni, ſeu cuiuſcunque alterius non obſtante, portio presbyteris ipſis ſufficiens aſſignetur.

Deut. 25.
1. Cor. 9.

Vicarius in eccleſia parochiali.

Qui verò parochialem habet eccleſiam, non per vicarium, ſed per ſeipſum illi deſeruiat in ordine, quem ipſius Eccleſiæ cura requirit, niſì fortè præbeudæ vel digni parochialis eccleſia ſit annexa: in quo caſu concedimus, vt is qui talem habet præbendam vel dignitatem, cùm oporteat eum in maiori eccleſia deſeruire, in ipſa parochiali eccleſia idooeum & perpetuum ſtudeat habere vicarium canonicè inſtitutum, qui (vt prædictum eſt) cnngruentem habeat de ipſius eccleſiæ prouentibus portionem: alioquin illa ſe ſciat huius decreti authoritate priuatum, liberè alij conferenda, qui velit & poſſit, quod prædictum eſt, adimplere. Illud autem penitùs interdicimus, nè quis in ſraudem de prouentibus eccleſiæ, quæ curam proprij ſacerdotis debet habere, penſionem alij quaſi pro beneficio conferre præſumat.

Penſio.

De procurationibus non accipiendis ſinè viſitatione.

Cap. 33.

Extrà de cẽſibus. PRocurationes quæ viſitationis ratione debentur epiſcopis, archidiaconis vel quibuſlibet alijs, etiàm Apoſtolicæ ſedis legatis, aut nuncijs, abſq; manifeſta & neceſſaria cauſa nullatenùs exigantur, niſi quandò præſentialiter officium viſitationis impendunt: & tunc euectionum & perſonarũ mediocritatem obſeruent, in Lateranenſi concilio definitam.

Suprà c. 22. Hoc adhibito moderamine circa legatos & nuncios Apoſtolicæ ſedis, vt cùm oportuerit eos apud aliquem locum moram facere neceſſariam, nè locus ille propter illos nimiùm aggrauetur, procurationes recipiãt moderatas ab alijs eccleſijs vel perſonis, quæ nondùm fuerunt de ſuis procurationibus aggrauatæ, ità quòd numerus procurationum, numerum dierum quibus huiuſmodi moram fecerint, non excedat, & cùm aliqua non ſuffecerit per ipſam, duę vel plures coniungantur in vnam.

Officiũ viſitatorum. Porrò viſitationis officium exercentes, non quærant quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti, prædicationi & exhortationi, correctioni & reformationi vacando, vt fructũ referant qui non perit. Qui autem contrà venire pręſumpſerit, & quod acceperat, reddat: & eccleſię quam taliter aggrauauit, tantundem rependat.

De ſubditis non grauandis ſub prætextu ſeruitij alicuius.

Cap. 34.

Extrà de immunitate eccleſiæ, ca. 8. QVia pręlati plerięq; vt procurationem aut ſeruitium aliquod impendant legato vel alij, plus extorquent à ſubditis quàm ſoluant, & in eorum damnis lucra ſectantes, quærunt prædam potiùs quàm ſubſidium in ſubiectis, id decæterò fieri prohibemus.

Quod ſi quis fortè præſumpſerit, & ſic extorta reſtituat, & tãtundem cogatur pauperibus elargiri.

Superior autem, cui ſuper hoc fuerit querela depoſita, ſi negligens fuerit in huiuſmodi executione ſtatuti, canonicæ ſubiaceat vltioni.

De cauſa appellationis exprimenda.

Cap. 35.

Extrà de appellationibus, ca. 59. VT debitus honor deferatur iudicibus, & litigatoribus conſulatur ſuper laboribus & expenſis, ſtatuimus, vt vbi quis coram idoneo iudice conuenerit aduerſarium, ille ante ſententiam ad ſuperiorem iudicem abſq; rationabili cauſa non prouocet, ſed coram illo ſuam iuſtitiam proſequatur, non obſtante ſi dicat, quòd ad ſuperiorem iudicem nuncium deſtinauerit, aut etiàm literas impetrauerit ab eodem, priuſquàm delegato fuerint aſſignatę. Cùm autem ex rationabili cauſa putauerit appellandum, coram eodem iudice cauſa probabili appellationis expoſita, tali videlicet, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari, ſuperior de appellatione cognoſcat: & ſi minùs eũ rationabiliter appellaſſe cognouerit, illum ad inferiorem remittat, & in expenſis alteri parti condemnet. Alioquin ipſe procedat, ſaluis conſtitutionibus de maioribus cauſis ad ſedem Apoſtolicam perferendis.

Quòd iudex poſſit interlocutoriam & comminatoriam ſententiam reuocare. Cap. 36.

CVm ceſſante cauſa ceſſet effectus, ſtatuimus, vt ſiue iudex ordinarius, ſiue delegatus aliquid comminando vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato alter litigantium grauaretur, & ſano vſus conſilio, ab huiuſmodi cõminationis vel interlocutionis effectu deſtiterit, liberè in cauſæ cognitione procedat, non obſtante ſi à tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, dummodò non ſit ex alia legitima cauſa ſuſpectus, nè proceſſus negocij friuolis occaſionibus retardetur. Extrà ibid. c. ſeq.

De literis non impetrandis vltra duas diætas & ſinè ſpeciali mandato. Cap. 37.

NOnnulli gratia ſedis Apoſtolicæ abutentes, literas eius ad remotos iudices impetrare nituntur, vt reus fatigatus laboribus & expenſis, liti cedere vel importunitatem actoris redimere compellatur. Cùm autem per iudiciũ iniurijs aditus patére non debeat, quas iuris obſeruantia interdicit, ſtatuimus nè quis vltra duas diætas extra ſuam diœceſim per literas Apoſtolicas ad iudicium trahi poſſit, niſi de aſſenſu partium fuerint impetratę, vel expreſſam de hac conſtitutione fecerint mentionem. Extrà de reſcriptis, ca. 28.

Sunt & alij qui ſe ad nouum genus mercimonij conuertentes, vt vel ſopitas poſſint ſuſcitare querelas, aut nouas immittere quæſtiones, fingunt cauſas ſuper quibus à ſede Apoſtolica literas impetrant abſque dominorum mandato, quas vel reo, nè propter eas laborum vel expenſarum diſpédio moleſtetur, aut actori vt per ipſas aduerſarium indebita vexatione fatiget, venales exponunt. Cùm autem lites reſtringẽdæ ſint potiùs quàm laxandæ, hac generali conſtitutione ſancimus, vt ſi quis ſuper aliqua quæſtione, decæterò ſinè mandato ſpeciali domini, literas Apoſtolicas impetrare pręſumpſerit, & literæ illæ non valeant, & ipſe tanquàm falſarius puniatur, niſi fortè de illis perſonis extiterit, à quibus non debet exigi de iure mandatum. Litium venatores.

De ſcribendis actis, vt probari poſſint. Cap. 38.

QVoniam contra falſam aſſertionem iniqui iudicis, innocẽs litigator quãdoq; non poteſt veram negationem probare, Extrà de probationib.

re, cùm negãtis factum per rerum naturam nulla ſit directa probatio, nè falſitas veritati præiudicet, aut iniquitas prævaleat æquitati: ſtatuimns, vt tam in ordinario iudicio quàm extraordinario, iudex ſemper adhibeat aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam, aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuerſa iudicij acta conſcribant, videlicet citationes, dilationes, recuſationes & exceptiones, petitiones & reſponſiones, ioterrogationes, confeſſiones, teſtium depoſitiones, inſtrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renunciatiooes, concluſiones, & cætera quæ occurrũt competenti ordine cõſcribenda, deſignãdo loca, tempora & perſonas: & omnia ſic cõſcripta partibus tribuantur, ità quòd originalia penès ſcriptores remaneãt: vbì ſi ſuper proceſſu iudicis fuerit ſuborta contentio, per hæc poſſit veritas declarari. Hoc adhibito moderamine, quatenùs ſic honeſtis & diſcretis deſeratur iudicib⁹, quòd per improuidos & iniquos, innocentum iuſtitia non lædatur. Iudex autem qui conſtitutionem iſtam neglexerit obſeruare, ſi propter eius negligentiam aliquid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem iudicem animaduerſione debita caſtigetur, nec pro ipſius præſumatur proceſſu, nisi quatenùs in cauſa legitimis conſtiterit documentis.

Vt notarius aut duò alij acta perſcribant in iudicio.

De reſtitutione danda contra poſſeſſorem, quæ non rapuit ipſe. Cap. 39.

extrà de reſtit. ſpoliat.

SAepè contingit quòd ſpoliatus iniuſtè, per ſpoliatorem in alium re tranſlata, dum aduersùs poſſeſſorem non ſubuenitur per reſtitutionis beneficium ſpoliato, commodo poſſeſſioois amiſſo, propter difficultatem probationis ius proprietatis amittit effectum. Vndè nõ obſtante ciuilis iuris rigore, ſancimus, vt ſi quis decæterò ſcienter rem talem acceperit, cùm ſpoliatori quaſi ſuccedat in vitium, eô quòd non multùm interſit, præſertim quo ad periculum animæ, detinere iniuſtè, ac inuadere alienum, contra poſſeſſorem huiuſmodi ſpoliato per reſtitutionis beneficium ſuccurratur.

De vera poſſeſſione. Cap. 40.

Extrà de dolo & contumacia.

COntingit interdùm, quòd cùm actori ob contumaciam partis aduerſæ adiudicatur cauſa rei ſeruandæ poſſeſſio, propter rei potentiam ſiue dolum, actor infra annum rem cuſtodiendam nanciſci nõ poteſt, vel oactam amittit: & ſic cùm ſecũdùm aſſertionem multorum, verus non efficeretur poſt lapſum anoi poſſeſſor, reportat cõmodum de malitia ſua reus. Nè igitur contumax melioris quàm obediens, conditionis exiſtat, de canonica æquitate ſancimus, vt in caſu præmiſſo actor verus conſtituatur elapſo anno poſſeſſor.

Extrà de arbitris, ca. 8.

Ad hæc generaliter prohibemus, nè ſuper rebus ſpiritualibus compromittatur in laicum: quia non decet vt laicus in talibus arbitretur.

De continuatione bonæ fidei in omni præſcriptione. Cap. 41.

Rom. 14. Extrà de præſcriptio.

QVoniam omne quod noo eſt ex fide, peccatum eſt, ſynodali iudicio definimus, vt nulla valeat abſq; bona fide præſcriptio tam canonica quàm ciuilis: cùm ſit generaliter omni conſtitutioni atque conſuetudini derogandum, quæ abſq; mortali non poteſt obſeruari peccato. Vodè oportet, vt qui præſcribit, io nulla temporis parte rei habeat conſcientiam alienæ.

De ſeculari iuſtitia. Cap. 42.

SIcut volumus vt iura clericorum non vſurpent laici, ità velle debemus, nè clerici iura ſibi vendicent laicorum. Quocircà vniuerſis clericis interdicimns, nè quis prętextu eccleſiaſticæ libertatis ſuã, decæterò iuriſdictionem extẽdat in præiudicium iuſtitiæ ſecularis, ſed contentus exiſtat conſtitutionibus ſcriptis & conſuetudinibus hactenùs approbatis: vt quæ ſunt Cæſaris, reddantur Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo recta diſtributione reddantur.

Matt. 22.

Nè ſinè cauſa clericus fidelitatem laico faciat. Cap. 43.

Extrà de iureiurando.

NImis de iure diuino quidã laici vſurpare conantur, cùm viros eccleſiaſticos nihil temporale detinentes, ab eis ad præſtandum ſibi fidelitatis iuramẽta compellunt. Quia verò ſecundùm Apoſtolum, ſeruus ſuo domino ſtat aut cadit, ſacri authoritate concilij prohibemus, nè tales clerici perſonis ſecularibus præſtare cogantur huiuſmodi iuramentum.

Rom. 14.

Quòd conſtitutiones principum non præiudicent eccleſijs. Cap. 44.

Extrà de rebus eccleſię non alien. cap. 12.

CVm laicis, quanuìs religioſis, diſponendi de rebus eccleſiaſticis oulla ſit attributa poteſtas, quos ſubſequendi manet neceſſitas, non authoritas imperandi, dolemus ſic in quibuſdã ex illis reſrigeſcere charitatem, quòd immunitatem eccleſiaſticæ libertatis, quam nedùm ſancti patres, ſed etiàm principes ſeculares multis priuilegijs muniêrunt, non formidant ſuis conſtitutionibus vel potiùs confictionibus impugnare, non ſolùm de feudorum alienatione, ac aliarum poſſeſſionum eccleſiaſticarnm & vſurpatione iuriſdictionum, ſed etiàm de mortuarijs, necnon & alijs, quæ ſpirituali iuri videntur annexa, illicitè præſumendo.

Volentes igitur ſuper his eccleſiarum indemnitati conſulere, ac tantis grauaminibus prouidere, conſtitutiones huiuſmodi & vendicationes feudorum ſeu aliorum bonorum eccleſiaſticorũ, ſinè legitimo eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu præſumptas occaſione conſtitutionis laicæ poteſtatis, (cùm non conſtitutio, ſed deſtitutio

vel deſtructio dici poſſit, necnon vſurpatio iuriſdictionum) ſacri approbatione concilij decernimus nó tenere, præſumptoribus per cenſuram eccleſiaſticam compeſcédis.

Patronus qui clericum eccleſiæ occiderit vel mutilauerit, ius patronatûs amittit. Cap. 45.

extrà de pœnis.

IN quibuſdam prouincijs eccleſiarum patroni ſeu vicedomini & aduocati, ſe in tantam inſolentiam erexerunt, quòd non ſolùm cùm vacantibus debet eccleſijs de paſtoribus idoneis prouideri, difficultates ingerunt & malitias, verùm etiàm de poſſeſſionibus & alijs bonis eccleſiaſticis pro ſua voluntate ordinare præſuműt, & (quod horrendum eſt dicere) in necem prælatorű prorumpere non formidant. Cùm igitur quod ad defenſionis ſubſidium eſt inuentum, ad depreſſionis diſpendium non debeat retorqueri, prohibemus expreſsè, nè patroni vel aduocati, ſeu vicedomini ſuper præmiſſis decæterò plùs vſurpent, quàm reperitur in iure permiſſum: & ſi contrà præſumpſerint, diſtrictiſſimè per ſeueritatem canonicam compeſcantur. Sacri nihilominùs concilij approbatione ſtatuimus, quatenùs ſi patroni, vel aduocati, aut ſeudatarij, ſeu vicedomini, ſeu alij beneficiati, alicuius eccleſiæ rectorem, vel clericum alium ipſius eccleſiæ per ſe vel per alios occídere vel mutilare auſu neſando præſumpſerint, patroni ius patronatûs, aduocati aduocatiam, feudatarij feudum, vicedomini vicedominatum, beneficiati beneficium prorſùs amittant. Et nè minùs vindictæ, quàm exceſſûs memoria progetur, non ſolùm de præmiſſis nil perueniat ad hæredes, ſed etiàm vſq; ad quartam generationem poſteritates talium in clericorum collegium nullatenùs admittantur, nec in regularibus domibus alicuius prælationis aſſequantur honorem, niſì cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum.

Pœna in violatores clericorum eccleſiæ.

De tallijs à clericis non exigendis. Cap. 46.

extrà de immunitate eccleſiæ.

ADuersùs conſules ac rectores ciuitatum, & alios, qui eccleſias & viros eccleſiaſticos tallijs, ſeu collectis, & exactionibus alijs aggrauare nituntur, volens immunitati eccleſiaſticæ Lateraneñ concilium prouidere, præſumptionem huiuſmodi ſub anathematis diſtrictione prohibuit, tranſgreſſores & fautores eorum excommunicationi præcipiens ſubiacere, donèc ſatiſfactionem impendant competentem.

Voluntaria cótributio.

Verùm ſi quandò forſan epiſcopus ſimul cum clericis tantam neceſſitatem vel vtilitatem proſpexerint, vt abſq; vlla coactione, ad releuãdas vtilitates vel neceſſitates communes, vbì laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per eccleſias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter & deuotè recipiant cum actionibus gratiarum.

Propter imprudentiam tamen quorundam, Romanum priùs conſulant pontificem, cuius intereſt communibus vtilitatibus prouidere.

Cóſtitutiones inualidę

Quoniam verò nec ſic quorundam malitia contra Dei Eccleſiam conquieuit, adijcimus, vt conſtitutiones & ſententiæ, quæ ab excommunicatis huiuſmodi, vel de ipſorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo vnquàm tempore valituræ.

Céſura etiàm in ſucceſſorē, niſi ſatisfecerit.

Cæterùm quia frans & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vano decipiatur errore, vt infra tempus regiminis ſuſtineat anathema, quaſi poſt illud non ſit ad ſatisfactionem debitam compellédus: nam & ipſum qui ſatisſacere recuſauerit, & ſucceſſorem ipſius, ſi nó ſatisfecerit infra menſem, manere decernimus eccleſiaſtica cenſura concluſum, donèc ſatisfecerit competenter, cùm ſuccedat in ónere, qui ſubſtituitur in honore.

De forma excommunicandi. Cap. 47.

extrà de ſententia excómunica.

SAcro approbaote cócilio prohibemus, nè quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſì competenti commonitione præmiſſa, & præſentibus idnneis perſonis, per quas ſi neceſsè fuerit, poſſit probari monitio, promulgare præſumat. Quòd ſi contrà præſumpſerit, etiamſi iuſta fuerit excommunicationis ſententia, ingreſſum eccleſiæ per menſem vnum ſibi nouerit interdictum, alia nihilominùs pœna mulctandus, ſi viſum fuerit expedire.

Nè ſinè cauſa fiat excómunicatio.

Caueat etiàm diligenter, nè ad excommunicationem cuiuſquam abſque manifeſta & rationabili cauſa procedat: ad quam ſi fortè taliter proceſſerit, & requiſitus humiliter proceſſum huiuſmodi non curauerit abſq; grauamine reuocare: grauatus, apud ſuperiorem deponat de iniuſta excommunicatione querelam: quod ſi abſq; periculo moræ poteſt, ad excommunicatorem, illum cum ſuo mandato remittat, infra competentem terminũ abſoluendum: alioquin ipſe per ſe vel per alium, prout viderit expedire, ſufficienti cautione recepta, munus ei abſolutionis impendat.

Pœna in excõicatorem iniuſtum.

Cumque aduersùs excommunicatorem de iniuſta excommunicatione conſtiterit, excommunicator condemnetur excommunicato ad intereſſe: aliàs nihilominùs, ſi culpę qualitas poſtulauerit, ſuperioris arbitrio puniendus: cùm non leuis ſit culpa, tantam infligere pœnam inſonti, niſì forſan errauerit ex cauſa probabili, maximè ſi laudabilis opinionis exiſtat.

Verùm ſi contra excõmunicationis ſententiam nihil rationabile fuerit à conquerente probatum, & idem ſuper iniuſta conqueſtionis moleſtia per pœnam ad intereſſe, vel aliàs ſecundùm ſuperioris arbitrium con-

condemnetur, niſi forſan & ipſum probabilis error excuſet: & ſuper eo, pro quo iniſta fuerit excõmunicatione ligatus per cautionem receptam ſatiſfacere compellatur, vel in priſtinam reducatur ſententiam, vſq; ad ſatisſactionem condignam inuiolabiliter obſeruandam.

Si verò iudex ſuum recognoſcens errorem, paratus ſit talem reuocare ſententiam, & is pro quo lata fuerit, nè abſq; ſatisfactione reuocet illam, appellet, appellationi non deſerat in hac parte, niſi talis ſit error, de quo meritò *poſſit dubitari: & tunc ſufficienti cautione recepta, quòd coram eo, ad quem extitit appellatum, vel delegato ab ipſo, iuri parebit, excommunicatum abſoluat, ſicq; pœnæ præſcriptæ minimè ſubiacebit: cauens omninò, nè voluntate peruerſa in alterius præiudicium mentiatur errorem, ſi diſtrictionis canonicæ vult effugere vltionem.

*debeat

De modo recuſandi iudicem.

Cap. 48.

extrà de appellat. c. 61.

CVm ſpeciali ſit prohibitione prouiſum, nè quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti commonitione præmiſſa, promulgare præſumat, volentes etiàm prouidere, nè fortè commonitus, fruſtratoriæ recuſationis vel appellationis obtentu, monentis declinare poſſit examen: ſtatuimus, quòd ſi allegauerit ſe iudicem habere ſuſpectum, coram eodẽ cauſam iuſtæ ſuſpicionis aſſignet. Et ipſe cum aduerſario, vel ſi fortè aduerſarium non habeat, cum iudice arbitros communiter eligat: aut ſi fortè communiter conuenire non poſſunt, eligant abſq; malitia ipſe vnum, & ille alium, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant, & ſi nequiuerint in vnam concordare ſentẽtiam, aduocent tertium, vt quod duo ex ipſis decreuerunt, robur obtineat firmitatis. Sciant quoquè ſe ad id fideliter exequendũ, ex iniuncto à nobis in virtute obedientiæ ſub atteſtatione diuini iudicij diſtricto præcepto teneri. Cauſa verò ſuſpicionis legitima coram ipſis infra competentem terminum non probata, ſua iuriſdictione iudex vtatur. At ipſa probata legitimè, de recuſatoris aſſenſu perſonę idoneæ committat negocium recuſatus, vel ad ſuperiorem tranſmittat, vt in eo ipſe procedat ſecundùm quod fuerit procedendum.

Quũ non eſt appellatiõi deferendũ.

Porrò commonito ad appellationem conuolante, ſi eius exceſſus euidentia rei, vel ipſius confeſſione, aut alio modo legitimè fuerit manifeſtatus, cùm appellationis remedium non ſit ad defenſionem iniquitatis, ſed in præſidium innocentiæ inſtitutum, non eſt prouocationi huiuſmodi deferendum. Exceſſu quoq; dubio exiſtente, nè friuolæ appellationis diffugio appellans iudicis proceſſum impediat, coram eodem probabilem cauſam appellationis exponat, talem videlicet, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari: & tunc ſi habuerit aduerſarium, infra terminum ſecundùm locorum diſtantiam & temporis qualitatem & naturam negocij, ab eodem iudice moderandum, appellationis cauſam proſequatur: quam ſi proſequi nõ curauerit, ex tunc ipſe iudex, nõ obſtante appellatione, procedat.

Nullo autẽ aduerſario comparente, cùm ex officio iudex procedat officio, appellationis cauſa coram ſuperiore probata, ſuperior ſuæ iuriſdictionis officium exequatur. Sed ſi appellans in eius probatione defecerit, ad eum, à quo ipſum malitioſe appellâſſe conſtiterit, remittatur.

Cæterum has duas conſtitutiones præmiſſas nolumus ad regulares extendi, qui ſuas habent obſeruantias ſpeciales.

De pœna excommunicantis iniuſtè.

Cap. 49.

SVb interminatione diuini iudicij penitùs interdicimus, vt cauſa cupiditatis nullus audeat excommunicationis vinculo aliquem innodare, vel abſoluere innodatũ, in illis maximè regionibus, in quibus ex cõſuetudine cùm excommunicatus abſoluitur, pecuniaria pœna mulctatur: Statuentes, vt cùm excommunicationis ſententiam iniuſtam fuiſſe conſtiterit, excommunicator ad reſtituendam pecuniam ſic extortam, per cẽſuram eccleſiaſticam compellatur: & niſi probabili fuerit errore deceptus, tantundẽ iniuriam paſſo perſoluat: & ſi fortè ſoluendò non fuerit, animaduerſione alia caſtigetur.

De reſtricta prohibitione matrimonij.

Cap. 50.

Extrà de cõſanguinitat. & affinitat. Mutatio legũ ex cauſa.

NOn debet repræhenſibile iudicari, ſi ſecũdùm varietatem temporum, ſtatuta quandoquè varientur humana, præſertim cum vrgens neceſſitas vel euidens vtilitas id expoſcit: quoniam ipſe Deus ex his quæ in veteri teſtamento ſtatuerat, nonnulla mutauit in nouo.

abolitio affinitatũ ſecundi & tertij gñis.

Cùm igitur prohibitiones de coniugio in ſecundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptijs cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequẽter inducant, & aliquandò periculum pariãt animarum, vt ceſſante prohibitione ceſſet effectus, conſtitutiones ſuper hoc editas, ſacri approbatione concilij reuocantes, præſenti conſtitutione decernimus, vt ſic contrahentes decæterò liberè copulentur.

Amotio impedimenti, quinti, ſexti & ſeptimi gradaum.

Prohibitio quoquè copulæ coniugalis, quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum decæterò non excedat, quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt abſq; graui diſpendio huiuſmodi prohibitio generaliter obſeruari. Quaternarius enim numerus benè congruit prohibitioni coniugij corporalis, de quo dicit Apoſtol', quòd

1. Cor. 7.

vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier: neque mulier habet poteſtatem ſui corporis, ſed vir: quia quatuor ſunt humores in corpore, quod conſtat ex quatuor elementis.

Prohibitio in quarto gradu.

Cùm ergò iam vſq; ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ ſit reſtricta, eam ità eſſe volumus perpetuam, non obſtantibus conſtitutionibus ſuper hoc dudùm editis, vel ab alijs vel à nobis, vt ſi qui contra prohibitionem huiuſmodi præſumpſerint copulari, nulla longinquitate defendantur annorũ, cùm diuturnitas temporum non minuat peccatum, ſed augeat: tantoq; grauiora ſint crimina, quanto diutiùs infelicem detinent animam alligatam.

De pœna contrahentium clandeſtina matrimonia.

Cap. 51.

extrà de clã deſtin. deſponſ. ca. 3.

CVm inhibitio copulæ coniugalis, ſit in tribus vltimis gradibus reuocata, eam in alijs volumus diſtrictè obſeruari. Vndè prædeceſſorum noſtrorum inhærendo veſtigijs, clandeſtina coniugia penitùs inhibemus: prohibentes etiàm, nè quis ſacerdos talibus intereſſe præſumat. Quarè ſpecialem quorundam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando, ſtatuimus, vt cùm matrimonia fuerint contrahenda, in eccleſijs per presbyteros publicè proponantur, competenti termino præfinito, vt infra illum qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat. Et ipſi presbyteri nihilominùs inueſtigent, vtrùm aliquod impedimentum obſiſtat. Cùm autem probabilis apparuerit coniectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſsè, donèc quid fieri debeat ſuper eo, manifeſtis conſtiterit documẽtis.

Proclamatio contrahentium in eccleſia.

Pœna ſobolis.

Si qui verò huiuſmodi clandeſtina vel interdicta coniugia inire præſumpſerint in gradu prohibito etiàm ignoranter, ſoboles de tali coniunctione ſuſcepta, prorsùs illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia nullum habitura ſubſidium, cùm illi taliter conrrahendo, non expertes ſcientię, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo illegitima proles cenſeatur, ſi ambo parentes impedimentum ſcientes legitimũ, præter omne interdictum in conſpectu Eccleſiæ contrahere præſumpſerint.

Pœna presbyteri copulantis.

Sanè ſi parochialis ſacerdos, tales cõiunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiàm regularis qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, grauiùs puniendus ſi culpæ qualitas poſtulauerit. Sed & ijs qui taliter copulari prçſumpſerint, etiàm in gradu conceſſo, condigna pœnitentia iniungatur. Si quis autẽ ad impediendum legitimam copulam malitiosè impedimentum obiecerit, eccleſiaſticam non effugiet vltionem.

Pœnia contrahentibus quibus cur iniungẽda.

De teſtimonio de auditu, reprobando in cauſa matrimonij.

Cap. 52.

LIcèt ex quadam neceſſitate præter communem formam aliàs fuerit inſtitutũ, vt in conſanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valeret teſtimonium de auditu, cùm propter breuem hominum vitam, teſtes de viſu deponere non valerent vſque ad gradum ſeptimum computando, quia tamen pluribus exemplis & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima coniugia proueniſſe: ſtatuimus, nè ſuper hoc recipiantur teſtes decæterò de auditu, cùm iam quartum gradũ prohibitio non excedat, niſi perſonæ graues extiterint, quibus fides meritò ſit adhibenda, & ante motam litem teſtificata didicerint ab antiquioribus quidem ſuis, non vtiq; vno, cùm non ſufficeret ille ſi viueret, ſed duobus ad minùs: nec ab infamibus & ſuſpectis, ſed à fide dignis, & omni exceptione maioribus, cùm ſatis videretur abſurdum illos admitti, quorum repellerentur authores: Nec tamen ſi vnus à pluribus, vel infamis ab hominibus bonæ famæ acceperint quod teſtentur, tanquàm plures & idonei teſtes debent admitti, cùm etiàm ſecundùm ſolitum ordinem iudiciorum, nõ ſufficiat vnius teſtis aſſertio, etiàm ſi præſidali dignitate præfulgeat, & actus legitimi ſint infamibus interdicti.

Ex. de teſtibus & atteſta. ca. 47.

Teſtis de auditu.

Teſtes autem huiuſmodi proprio iuramento firmantes, quòd ad ferẽdum in cauſa ipſa teſtimonium odio vel timore vel amore vel commodo non procedant, perſonas expreſſis nominibus vel demonſtratione ſiue circunlocutione ſufficienti deſignent, & ab vtroq; latere clara computatione gradus ſingulos diſtinguant, & in ſuo nihilominùs iuramento concludant, ſe accepiſſe à ſuis maioribus quod deponunt, & credere ità eſſe. Sed nec tales ſufficiant, niſi iurati deponant ſe vidiſſe perſonas ſaltem in vno prædictorum graduum conſtitutas, pro conſanguineis ſe habere. Tolerabilius eſt enim, aliquos contra ſtatuta hominum copulatos dimittere, quàm coniunctos legitimè, contra ſtatuta Domini ſeparare.

Iuramentũ teſtium.

De his qui prædia ſua, in fraudem decimarum, dant alijs excolenda. Cap. 53.

INaliquibus regionibus quædam permixtæ ſunt gentes, quæ ſecundùm ſuos ritus decimas de morę non ſoluunt, quanuìs cenſeantur nomine Chriſtiano. His nonnulli domini prædiorum ea tribuunt excolenda, vt decimis defraudantes eccleſias, maiores indè redditus aſſequantur.

Ext. de decimis, primit. & obla. c. 32.

Volentes igitur ſuper his Eccleſiarum indemnitatibus prouidere, ſtatuimus, vt ipſi

ipſi domini talibus perſonis, & taliter ſua prædia excolenda committant, quòd abſq; contradictione decimas eccleſijs cum integritate perſoluant, & ad id ſi neceſsè fuerit, per cenſuram eccleſiaſticam compellantur. Illæ quippe decimæ neceſſariò ſunt ſoluendæ, quæ debentur ex lege diuina, vel loci conſuetudine approbata.

Vt decimæ ante tributa ſoluantur. Cap. 54.

Extrà ibid. c.ſeq. CVm non ſit in homine quòd ſemen ſerenti reſpondeat, quoniã iuxta verbum Apoſtoli, neque qui plantat, eſt aliqd, 1.Cor.3. neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus: ipſum quidem de mortificato ſemine plurimum fructum afferente, nimis auarè in decimis quidam defraudare nituntur cenſus & tributa, quæ interdùm indecimata prætereũtur, de frugibus & primitijs educentes. Ratio decimarum. Cùm autem in ſignũ vniuerſalis dominij, quaſi quodam titulo ſpeciali, ſibi dominus decimas reſeruauerit: nos & Eccleſiarum diſpendijs, & animarum periculis obuiare volentes, ſtatuimus, vt in prærogatiua domini generalis, exactionem tributorũ & cenſuum præcedat ſolutio decimarum: vel ſaltem hi ad quos cenſus & tributa indecimata peruenerint, quoniam res cum onere ſuo tranſit, ea per cenſuram Eccleſiaſticam decimare cogantur eccleſijs quibus iure debentur.

Vt de terris acquirendis, non obſtãtibus priuilegijs, decimæ dentur. Cap. 55.

Ex. Ib. c.ſeq. Statutũ Ciſtertiẽſium de decimis. NVpèr abbates Ciſtertienſis ordinis in generali capitulo congregati, ad comonitionem noſtram prouidè ſtatuerint, nè decæterò fratres ipſius ordinis emant poſſeſſiones, de quibus decimæ debentur eccleſijs, niſi fortè pro monaſterijs nouiter fundandis. Et ſi tales poſſeſſiones eis fuerint pia fidelium deuotione collatæ, aut emptæ pro monaſterijs de nouo fundãdis, committant excolendas alijs, à quibus eccleſijs decimæ perſoluantur, nè occaſione priuilegiorum ſuorum, eccleſiæ vlteriùs ꝑgrauentur. Decernimus ergò, vt de alienis terris & amodò acquirendis, etiàm ſi eas ꝓprijs manibus aut ſumptibus deincèps excoluerint, decimas perſoluant eccleſijs, quibus ratione prædiorum anteà ſoluebantur, niſi cum ipſis eccleſijs aliter duxerint componendum. Cõfirmatio & extenſio ſtatuti. Nos ergò ſtatutum huiuſmodi gratum & ratum habẽtes, hoc ipſum ad alios regulares, qui gaudent ſimilibus priuilegijs, extendi volumus, & mandamus, vt eccleſiarum prælati, proniores & efficaciores exiſtant ad exhibendum eis de ſuis malefactoribus iuſtitiæ complementum, eorumq; priuilegia diligentiùs & perfectiùs ſtudeant obſeruare.

Nè ꝓpter pactũ aliquorũ, amittat decimas presbyter parochialis. Cap. 56.

PLeriq; (ſicut accepim⁹) regulares & clerici ſeculares, interdũ cùm vel domos locant, vel ſeuda concedunt, in præiudiciũ parochialiũ eccleſiarum, pactũ adijciunt, vt conductores & ſeudatarij decimas eis ſoluant, & apud eoſdem eligant ſepulturam. Ex. de pactis, cap. 7. Cum autem id de auaritiæ radice procedat, pactum huiuſmodi penitùs reprobam⁹, ſtatuentes vt quicquid fuerit occaſiõe huiuſmodi pacti perceptum, eccleſiæ parochiali reddatur.

De interpretandis priuilegiorum verbis. Cap. 57.

VT priuilegia quæ quibuſdam religioſis perſonis Romana conceſſit Eccleſia, permaneant inconuulſa, quædam in eis declaranda, nè minùs ſanè intellecta, ptrahant ad abuſum, propter quem meritò poſſint reuocari: quia priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Ex. de priuilegijs, c. 24.

Sanè quibuſdam regularibus ſedes Apoſtolica induſit, vt his qui eorum fraternitatem aſſumpſerint, ſi forſan eccleſiæ ad quas pertinent, à diuinis fuerint officijs interdictæ, ipſosq; mori contingat, ſepultura eccleſiaſtica non negetur, niſi excõmunicati vel nominatim fuerint interdicti, ſuosq; confratres, quos eccleſiarum prælati apud eccleſias ſuas non permiſerint ſepeliri, niſi excommunicati vel interdicti fuerint nominatim, ipſi ad eccleſias ſuas deferant tumulandos. Priuilegium de ſepultura apud religioſos. Hoc autem de illis confratribus intelligimus, q vel adhuc manẽtes in ſeculo, eorũ ordini ſunt oblati mutato habitu ſeculari, vel q eis inter viuos ſua bona dederũt, retẽto ſibi quandiù in ſeculo vixerint, vſufructu: q tñ ſepeliantur apud ipſorũ regularium vel aliorũ non interdictas eccleſias, in quibus elegerint ſepulturam: nè ſi de qbuſlibet ipſorum fraternitatẽ aſſumentibus fuerit intellectum, pro duobus aut tribus denarijs annuatim ſibi collatis, diſſoluatur pariter & vileſcat eccleſiaſtica diſciplina. Cõfratres. Certam tamen & ipſi remiſſionem obtineãt ab Apoſtolica ſibi ſede conceſſam.

Illud etiàm pro huiuſmodi regularibus eſt indultum, ſi qui fratrum ſuorum, qui ab eis miſſi fuerint ad recipiẽdas fraternitates ſiue collectas, in quamlibet ciuitatẽ, caſtellum vel vicum aduenerint, ſi fortè locus ille à diuinis ſit officijs interdictus, in eorũ iucundo aduentu ſemèl in anno aperiantur eccleſiæ, vt excluſis excommunicatis, diuina ibi officia celebrentur. Aliud priuilegium ſtationariorũ. Sic intelligi volum⁹, ꝙ in eadem ciuitate aut caſtro vel villa, vna tantùm eccleſia eiuſdem ordinis fratribus (vt dictũ eſt) ſemèl aperiatur in anno: quia licèt pluraliter dictum ſit, ꝙ in eorum iucũdo aduentu aperiantur eccleſiæ, non tamen ad eccleſias eiuſdẽ loci diuiſim, ſed prædictorum locorum coniunctìm, ſano referendum eſt intellectu, nè ſi hoc modo ſingulas eiuſdẽ loci eccleſias viſitarẽt, nimiùm Interpretatio eius. vili-

vilipendi contingeret ſententiam interdicti. Qui verò contra declarationes præſcriptas quicquam ſibi præſumpſerint vſurpare, graui ſubiaceant vltioni.

De eodem in fauorem epiſcoporum. Cap. 58.

Ex.ib.c.ſeq. QVod nonnullis eſt religioſis indultũ, in fauorem pontificalis officij ad epiſcopus extendentes, cõcedimus, vt cùm cõmune terræ fuerit interdictũ, excõmunicatis & interdictis excluſis, poſſint quandoq; ianuis clauſis, ſuppreſſa voce, non pulſatis campanis, celebrare officia diuina, niſi hoc ipſum eis expreſsè fuerit interdictum. Verùm hoc illis concedimus, qui cauſam aliquam non præſtiterint interdicto, nec quicquã doli vel fraudis ingeſſerint, tale cõpendium ad iniquum diſpendium pertrahẽtes.

Quòd nullus religioſus fideiubeat ſinè licentia abbatis & conuentûs. Cap. 59.

Extrà de fideiuſſoribus. QVod quibuſdã religioſis à ſede Apoſtolica eſt prohibitum, volumus & mandamus ad vniuerſos extẽdi, nè quis videlicet religioſus abſque abbatis & maioris partis ſui capituli licentia, pro aliquo fideiubeat, vel ab alio pecuniã mutuò accipiat vltra ſummam communi prouidentia conſtitutam. Alioquì non teneatur conuentus pro his aliquatenùs reſpondere, niſi fortè in vtilitatem domûs ipſius manifeſtè cõſtiterit redundâſſe: & qui cõtra ſtatutum iſtud venire præſumpſerit, grauiori diſciplinæ ſubdatur.

Vt abbates non extendant ſe ad officium epiſcopale. Cap. 60.

Extrà de exceſſ. prælatorũ. ca. 12. ACcedentibus ad nos de diuerſis mundi partibus epiſcoporum querelis, intelleximus graues & grandes quorundam abbatum exceſſus, qui ſuis finibus non contenti, manus ad ea quæ ſunt epiſcopalis dignitatis, extendunt, de cauſis matrimonialibus cognoſcendo, iniungẽdo publicas pœnitentias, concedendo etiàm indulgentiarũ literas, & ſimilia præſumendo, vndè contingit interdùm quòd vileſcat epiſcopalis authoritas apud multos. Volẽtes igitur in his & epiſcoporum dignitati, & abbatum prouidere ſaluti, præſenti decreto firmiter prohibemus, nè quis abbatum ad talia ſe præſumat extendere, ſi proprium voluerit periculum euitare, niſi fortè quiſquã eorum ſpeciali conceſſione vel alia legitima cauſa ſuper huiuſmodi valeat ſe tueri.

Nè religioſi recipiant decimas de manu laicali. Cap. 61.

Extrà de ſtãdis & dignit. ca. 31. IN Lateranenſi cõcilio noſcitur fuiſſe prohibitũ, nè quilibet regulares eccleſias ſeu decimas ſinè conſenſu epiſcoporum de manu præſumant recipere laicali, nec excommunicatos vel nominatìm interdictos admittant aliquatenùs ad diuina.

Nos autem id fortiùs inhibentes, tranſgreſſores condigna curabimus animaduerſione puniri, ſtatuẽtes nihilominùs, quatenùs in eccleſijs quæ ad ipſos pleno iure non pertinent, iuxta eiuſdẽ ſtatuta concilij, epiſcopis inſtituendos presbyteros repræſentent, vt illis de plebis cura reſpondeant, ipſis verò ꝓ rebus tẽporalibus rationẽ exhibeãt competentẽ. Inſtitutos verò remouere non audeãt epiſcopis incõſultis. Sanè adijcimus, vt illos repræſentare procurẽt, quos vel conuerſatio reddit notos, vel commendat probabile teſtimonium prælatorum.

Nè reliquiæ ſanctorum oſtendantur extra capſam, nè nouæ habeantur in veneratione ſinè Romana eccleſia. Cap. 62.

CVm ex eo quòd quidam ſanctorũ reliquias exponũt venales, & eas paſſim oſtendunt, Chriſtianæ religioni ſit detractũ ſæpiùs, nè detrahatur in poſterum, præſenti decreto ſtatuimus, vt antiquæ reliquiæ amodò extra capſam non oſtendantur, nec exponantur venales. Extrà de reliquijs & vener. ſanct. c. 2

Inuentas autem de nouo, nemo publicè venerari præſumat, niſi priùs authoritate Romani pontificis fuerint approbatæ.

Prælati verò de cæterò non permittant illos, qui ad eorũ eccleſias cauſa venerationis accedunt, vanis figmentis aut falſis decipi documentis, ſicut & in pleriſq; locis occaſione quæſtûs fieri conſueuit. Eleemoſynarũ quoq; quæſtores, quorũ quidã ſe alios mentiendo, abuſiones nonnullas in ſua prædicatione proponunt, admitti, niſi Apoſtolicas vel diœceſani epiſcopi literas veras exhibeant, prohibemus. Et tunc præter id quod in ipſis continebitur literis, nihil populo proponere permittantur. Formam verò quam communiter talibus Apoſtolica ſedes indulget, duximus exprimendã, vt ſecundum eam diœceſani epiſcopi ſuas literas moderentur. Ea ſiquidem talis eſt: Extrà de pœnitẽtia & remiſſ. c. 14.

Forma literarum Prædicatorum.

Quoniã (vt ait Apoſtolus) om̃es ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi ꝓut in corpore geſſimus, ſiue bonum, ſiue malum fuerit: oportet nos diem meſſionis extremæ, miſericordiæ operibus præuenire, ac æternorum intuitu ſeminare in terris, quod reddente domino cum multiplicato fructu colligere debeamus in cælis: firmã ſpem fiduciamque tenẽtes, quoniam qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in bñdictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternã. Cùm igitur ad ſuſtentationẽ fratrũ & egenorum ad tale confluentiũ hoſpitale, propriæ non ſuppetãt facultates, vniuerſitatẽ veſtrã monemus & exhortamur in dño, atq; in remiſſionẽ vobis iniungim⁹ peccatorũ, quatenùs de bonis à Deo vobis collatis, pias eleemoſynas & grata eis charitatis ſubſidia erogetis, vt per ſubuentionẽ veſtram, ipſorum inopiæ conſulatur, & vos per hæc & per alia bona 2. Cor. 5. 2. Cor. 9.

bona, quæ & Domino inſpirante feceritis, ad æterna poſſitis gaudia peruenire.

Qui autem ad quærendas eleemoſynas deſtinantur, modeſti ſint, & diſcreti, nec in tabernis aut locis alijs incongruis hoſpitentur, nec inutiles faciant aut ſumptuoſas expenſas, cauentes omninò, nè falſæ religionis habitum geſtent.

Moderamẽ indulgentiarum.

Ad hæc, quia per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, quas quidam eccleſiarum prælati facere non verentur, & claues Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentionalis ſatisfactio eneruatur: decernimus vt cùm dedicatur baſilica, non extendatur indulgentia vltra annum, ſiue ab vno ſolo, ſiue à pluribus epiſcopis dedicetur: ac deindè in anniuerſario dedicationis tempore quadraginta dies de iniunctis pœnitentijs indulta remiſſio non excedat: hunc quoquè dierum numerum indulgentiarum literas præcipimus moderari, quæ pro quibuſlibet cauſis aliquotiès conceduntur, cùm Romanus pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc in talibus moderamen conſueuerit obſeruare.

De ſimonia. Cap. 63.

Ex. de ſimonia, cap. 39.

SIcut pro certo didicimus, in pleriſq; locis & à plurimis perſonis quaſi colúbas in templo vendentibus, fiunt exactióes turpes & prauæ, pro conſecrationibus epiſcoporum, benedictionibus abbatum, & ordinibus clericorum, eſtq; taxatum quantum ſit iſti vel illi, quantúm ve alteri vel alij perſoluendum: & ad cumulũ damnationis maioris, quidam turpitudinem & prauitatem huiuſmodi nituntur defendere per conſuetudinem longo tempore obſeruatam.

Tantum igitur abolere volẽtes abuſum, conſuetudinem huiuſmodi (quæ magìs dicenda eſt corruptela) penitùs reprobamus, firmiter ſtatuentes, vt pro his ſiue conferẽdis, ſiue collatis, nemo aliquid quocunque prætextu exigere ac extorquere præſumat. Alioquin & qui receperit, & qui dederit huiuſmodi precium omninò damnatũ, cum Giezi & Simone condemnetur.

De eadem circa monachos & ſanctimoniales. Cap. 64.

Ex. Ib. c. ſeq. Simonia in receptione monialium.

QVoniam ſimoniaca labes adeò pleraſq; moniales infecit, vt vix aliquas ſinè precio recipiant in ſorores, paupertatis prætextu volentes huiuſmodi vitium palliare, nè id decæterò fiat, penitùs prohibemus, ſtatuentes, vt quæcunq; decæterò talem prauitatem commiſerit, tam recipiens q̃ recepta, ſiue ſit ſubdita, ſiue prælata, ſinè ſpe reſtitutionis de ſuo monaſterio expellatur, in locũ arctioris regulę, ad agendum perpetuam pœnitentiam, retrudẽda.

De his autem quæ ante hoc ſynodale ſtatutum taliter ſunt receptæ, ità duximus ꝓuidendum, vt remotæ de monaſterijs quæ perperàm ſunt ingreſſæ, in alijs locis eiuſdẽ ordinis collocentur. Quòd ſi propter nimiam multitudinem alibi fortè nequiuerint commodè collocari, nè fortè damnabiliter in ſeculo euagentur, recipiantur in eodem monaſterio diſpenſatiuè de nouo, mutatis priorib⁹ locis, & inferiorib⁹ aſſignatis.

Hoc etiàm circa monachos & alios regulares decernimus obſeruandum. Verùm nè per ſimplicitatem vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus, vt diœceſani epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas diœceſes publicari.

De eadem circa illicitam pecuniæ extorſionem. Cap. 65.

Ex. Ib. c. ſeq. Simonia epiſcoporum.

AVdiuimus de quibuſdam epiſcopis, ꝙ decedentibus eccleſiarum rectoribus, ipſas interdicto ſubijciunt, nec patiuntur aliquos in eiſdẽ inſtitui, donèc ipſis certa ſumma pecuniæ perſoluatur: prætereà cùm miles aut clericus domum religióis ingreditur, vel apud religioſos eligit ſepulturam, etiàm ſi nihil loco religioſo reliquerit, difficultates ingerunt & malitias, donèc aliquid muneris manus contingat eorum.

Cùm igitur non ſolùm à malo, ſed etiàm ab omni ſpecie mali ſit (ſecundùm Apoſtolum) abſtinendum, exactiones huiuſmodi penitùs inhibemus. quòd ſi quis tranſgreſſor extiterit, exacta duplicata reſtituat, in vtilitates locorum, in quorum fuerint ſoluta diſpendium, fideliter conuertenda. 1. Theſſ. 5.

De eadem circa cupiditatem clericorum. Cap. 66.

Ex. ib. c. ſeq.

AD apoſtolicam audientiam frequenti relatione peruenit, quòd quidam clerici pro exequijs mortuorum & benedictionibus nubentium & ſimilibus, pecuniã exigunt & extorquent: & ſi fortè cupiditati eorum non fuerit ſatisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. Econtrà verò quidam laici laudabilem conſuetudinem erga ſanctam eccleſiam pia deuotione fidelium introductam, ex fermento hæreticæ prauitatis nituntur infringere ſub prętextu canonicæ pietatis. Quapropter & prauas exactiones ſuper his fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcipimus obſeruari, ſtatuentes vt liberè conferantur Eccleſiaſtica ſacramenta, ſed per epiſcopum loci, veritate cognita, compeſcantur, qui malitiosè nituntur laudabilem conſuetudinem immutare.

De vſuris Iudæorum. Cap. 67.

Ext. de vſuris, cap. 18.

QVanto ampliùs Chriſtiana religio ab exactióe compeſcitur vſurarum, tanto grauiùs ſuper his Iudæorum perfidia inſoleſcit, ità ꝙ breui tempore Chriſtianorum exhauriunt facultates. Volẽtes igitur in hac parte proſpicere Chriſtianis, nè à Iudæis immaniter aggrauentur, ſynodali decreto ſtatuimus, vt ſi decæterò quocunque ꝓtextu, Iudæi à Chriſtianis graues & immoderatas vſuras extorſerint, Chriſtianorũ eis

participium ſubtrahatur, donèc de immoderato grauamine ſatisfecerint competenter. Chriſtiani quoq;, ſi opùs fuerit, per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compellantur ab eorum cõmercijs abſtinere.

Principibus autem iniungimus, vt propter hoc non ſint Chriſtianis infeſti, ſed potiùs à tanto grauamine Iudæos ſtudeant cohibere.

Ac eadem pœna Iudæos decernimus cõpellendos ad ſatisfaciendum eccleſijs pro decimis & oblationibus debitis, quas à Chriſtianis de domibus & poſſeſſionibus alijs percipere conſueuerant, antequàm ad Iudæos quocunq; titulo deueniſſent, vt ſic eccleſiæ conſeruentur indemnes.

Vt Iudæi diſcernantur à Chriſtianis in habitu. Cap. 68.

Ex. de Iudęis & Saracenis, cap. 13.

IN nonnullis prouincijs à Chriſtianis Iudæos ſeu Saracenos habitùs diſtinguit diuerſitas: ſed in quibuſdam ſic quædã inoleuit confuſio, vt nulla differentia diſcernãtur. Vndè contingit interdùm, quòd per errorem Chriſtiani Iudæorum ſeu Saracenorum, & Iudæi ſeu Saraceni Chriſtianorum mulieribus commiſcentur.

Nè igitur tam damnatæ conmixtiõis exceſſus per velamentum erroris huiuſmodi, excuſationis vlteriùs poſſint habere diffugium: ſtatuimus, vt tales vtriuſque ſexûs in omni Chriſtianorum prouincia, & omni tempore, qualitate habitûs publicè ab alijs populis diſtinguantur, cùm etiàm per Moſen hoc ipſum legatur eis iniunctum.

Leuit. 19. Deut. 22.

In diebus autem lamentationis & Dominicæ paſſionis, in publicum minimè prodeant, eò quòd nonnulli ex ipſis talibus diebus (ſicut accepimus) ornatiùs non erubeſcunt incedere: ac Chriſtianis, qui ſacratiſſimæ paſſionis memoriam exhibentes, lamentationis ſigna prætendunt, illudere nõ formidant.

Illud autẽ diſtrictiſſimè inhibemus, nè in contumeliã redemptoris proſilire aliquatenùs præſumant. Et quoniam illius diſſimulare non debemus opprobrium, qui ꝓ-bra noſtra deleuit, præcipimus præſumptores huiuſmodi per principes ſeculares condignæ animaduerſionis adiectione compeſci, nè crucifixum pro nobis, præſumant aliquatenùs blaſphemare.

Eſa. 53.

Nè Iudæi publicis officijs præficiantur. Cap. 69.

Ex Ib. c, ſec,

CVm ſit nimìs abſurdũ, vt Chriſti blaſphemus, in Chriſtianos vim poteſtatis exerceat, quod ſuper hoc Toletanũ concilium prouidè ſtatuit: nos propter tranſgreſſorum audaciam, in hoc capitulo innouamus, prohibentes nè Iudæi officijs publicis præferantur, quoniam ſub tali prætextu Chriſtianis plurimùm ſunt infeſti.

Si quis autem officium eis tale commiſerit, per prouinciale conciliũ (quod ſingulis præcipimus annis celebrari) monitione præmiſſa, diſtrictione qua conuenit compeſcatur. Officiali verò huiuſmodi, tam diù Chriſtianorum communio in commercijs & alijs denegetur, donèc in vſus pauperum Chriſtianorum ſecundùm prouidentiam diœceſani epiſcopi conuertatur, quicquid fuerit adeptus à Chriſtianis occaſione officij ſic ſuſcepti: & officium cum pudore dimittat, quod irreuerenter aſſumpſit. Hoc idem extendimus ad paganos.

Nè conuerſi ad fidẽ de Iudæis, veterẽ ritum Iudæorũ retineãt. Cap. 70.

Extrà de apoſtatis, cap. 4.

QVidam (ſicut accepimus) qui ad ſacri vndam baptiſmatis voluntarij acceſſerunt, veterem hominem omĩnò nõ exuunt, vt nouum perfectiùs induant, cùm prioris ritûs reliquias retinentes, Chriſtianæ religionis decorem tali commixtione confundant. Cùm autem ſcriptum ſit, Maledictus homo qui terram duabus vijs ingreditur, & indui veſtis non debeat lino lanaq; contexta: ſtatuimus, vt tales per prelatos Eccleſiarum ab obſeruantia veteris ritûs omnimodò compeſcãtur, vt quos Chriſtianæ religioni liberæ voluntatis arbitriũ obtulit, ſalutiferæ coactionis neceſſitas in eius obſeruatione cõſeruet, cùm minùs malum exiſtat, viam Domini non agnoſcere, quàm poſt agnitam retroire.

Ecci 3. Deut. 22. 2. Pet. 2.

EXPEDITIO PRO *recuperanda terra ſancta.*

AD liberãdam terram ſanctam de manibus impiorum, ardenti deſiderio adſpirantes, de prudentum virorum cõſilio, qui plenè nouerant circunſtantias temporum & locorum, ſacro approbante concilio diffinimus, vt ità cruce ſignati ſe præparent, quòd in Calendas Iunij ſequentis poſt proximũ, omẽs qui diſpoſuerunt tranſire per mare, conueniant in regnum Siciliȩ: alij, ſicut oportuerit & decuerit, apud Brũduſiũ: & alij apud Meſſanam, & partes vtrobiq; vicinas, vbì & nos perſonaliter Dño annuente diſpoſuim⁹ tunc adeſſe, quatenùs noſtro conſilio & auxilio exercitus Chriſtianus ſalubriter ordinetur, cum bñdictione diuina & Apoſtolica profecturus. Ad eundem quoq; terminũ ſe ſtudeant præparare, qui ꝓpoſuerunt p terrã proficiſci. Significaturi hoc interìm nobis, vt eis ad conſiliũ & auxiliũ, legatum idoneum de noſtro latere cõcedamus. Sacerdotes autem & alij clerici qui fuerint in exercitu Chriſtiano, tam ſubditi, q̃ prælati, orationi & exhortatiõi diligenter inſiſtãt, docẽtes eos verbo pariter & exẽplo, vt timorem & amorẽ ſemper habeãt diuinũ ante oculos, nè qd dicant aut faciant quod diuinam maieſtatẽ offendat. Et ſi aliqñ lapſi fuerint in peccatum, per veram pœnitentiã mox reſur-

Qualia exercitui prædicari debẽt

ſurgant, gerentes humilitatē cordis & corporis, & tam in victu q̃ in veſtitu mediocritatem ſeruantes, diſſenſiones & æmulatiões omninò vitando, rancore ac liuore à ſe penitùs relegatis, vt ſic ſpiritalibus & materialibus armis muniti, aduersùs hoſtes fidei ſecuriùs prælientur, non de ſua præſumentes potentia, ſed de diuina virtute ſperantes.

Priuilegia clericorum in ea expeditione Cruciata.

Ipſis autem clericis indulgemus, vt beneficia ſua integra percipiant per triēnium, àc ſi eſſent in eccleſijs reſidentes: & ſi neceſsè fuerit, ea per idem tempus pignori valeant obligare.

Nè igitur hoc ſanctum propoſitum impediri vel retardari contingat, vniuerſis eccleſiarum prælatis diſtrictè præcipimus, vt ſinguli per loca ſua illos qui ſignum Crucis diſpoſuerunt reſumere, ac tam ipſos quàm alios cruce ſignatos, & quos adhuc ſignare contigerit, ad reddendū vota ſua Dño diligenter moneant & inducant, & ſi neceſsè fuerit, per excommunicationis in perſonas & interdicti ſententias in terras eorum, omni tergiuerſatione ceſſante, compellant, illis duntaxàt exceptis, quibus tale impedimentum occurrerit, propter quod, ſecundùm ſedis Apoſtolicæ prouidentiam, votum eorū commutari debeat meritò vel differri.

Vt conferat ſubſidiū in triennium.

Ad hæc, nè quid in negocio Ieſu Chriſti de contingentibus omittatur, volumus & mādamus, vt patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates & alij, qui curā obtinent animarum, ſtudiosè proponant ſibi commiſſis verbum crucis, obſecrantes per patrem & filium & ſpiritumſanctum, vnum ſolum verum æternum Deum, reges, duces, principes, marchiōes, comites & barones, aliosq́; magnates, necnon communiōes ciuitatum, villarum, oppidorū, vt qui perſonaliter nō acceſſerint in ſubſidium terræ ſanctæ, competentem conferant numerum bellatorum cum expenſis ad triennium neceſſarijs ſecūdùm proprias facultates, in remiſſionē peccatorum ſuorum, prout in generalibus literis eſt expreſſum, & ad maiorem cautelā etiàm inferiùs exprimemus.

Huius remiſſionis volumus eſſe participes non ſolùm eos, qui naues proprias exhibent, ſed etiàm illos, qui ꝓpter hoc opus naues ſtuduerint ſabricare. Renuētibus autem, ſi q ſortè tam ingrati fuerint Domino Deo noſtro, ex parte Apoſtolica firmiter ꝓteſtentur, vt ſciant ſe ſuper hoc nobis in nouiſſimo diſtricti examinis DEI coram tremendo iudice reſponſuros, priùs tamē conſiderantes, qua conſcientia, quáve ſecuritate confiteri poterunt coram vnigenito Dei filio Ieſu Chriſto, cui omnia pater dedit in manus, ſi ei pro peccatoribus crucifixo ſeruire renuerint in hoc negocio, quaſi ꝓpriè ſibi proprio, cuius munere viuūt, cuius beneficio ſuſtentantur, quin etiàm eius ſanguine ſunt redempti.

Nè verò in humeros hominū onera grauia & importabilia imponere videamur, q̃ digito noſtro mouere nolimus, ſimiles illis qui dicunt vtiq;, ſed non faciunt: eccè nos de his quæ vltra neceſſarias & moderatas expenſas potuimus reſeruare, triginta millia librarum in hoc opus cōcedimus & donamus, præter nauigium, quod cruce ſignatis de vrbe atq; vicinis partibus conferimꝰ, aſſignaturi nihilominùs ad hoc ipſum tria millia marcarum argenti, quæ apud nos de quorundam fidelium eleemoſynis remanſerunt, alijs in neceſſitates & vtilitates prædictæ terræ, per manus fellcis memoriæ abbatis Hieroſolymitani, patriarchæ ac magiſtrorum templi & hoſpitalis fideliter diſtributis.

Matt. 23.

xxx. millia librarū confert papa.

Vicesima clericis per triennium imponēda.

Cupientes autem alios eccleſiarum prælatos, necnon clericos vniuerſos, & in merito & in pręmio habere participes, & conſortes, ex communi concilij approbatione ſtatuimus, vt omnes om̄inò clerici, tam ſubditi quàm prælati, viceſimam partem Eccleſiaſticorum prouentuum vſque ad triennium conferant in ſubſidium terræ ſanctę, per manus eorum qui ad hoc Apoſtolica fuerint prouidentia ordinati: Quibuſdā duntaxàt religioſis exceptis, ab hac prætaxatione meritò eximendis: illis ſimiliter, qui aſſumpto vel aſſumēdo crucis ſignaculo, ſunt perſonaliter profecturi.

Decima Papæ & cardinalium.

Nos autem & fratres noſtri S. Romanæ eccleſiæ cardinales, plenariè decimam perſoluemus, ſciantq́; ſe omnes ad hoc fideliter obſeruandum per excommunicationis ſententiam obligatos, ità quòd illi qui ſup hoc fraudem ſcienter commiſerint, ſententiam excommunicationis incurrant.

Priuilegium crucesignatorum.

Sanè quia iuſto iudicio cæleſtis imperatoris obſequijs inhærentes, ſpeciali decet p̃rogatiua gaudere, cùm tempus proficiſcendi annum excedat in modico, cruce ſignati vel à collectis vel tallijs alijsq́; grauaminibus ſint immunes, quarum perſonas & bona poſt crucem aſſumptam ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcepimus, vt ſub archiepiſcoporum, Epiſcoporum ac om̄ium prælatorum eccleſiæ defenſione conſiſtant, proprijs nihilominùs protectoribus ad hoc ſpecialiter deputādis, ità vt donèc de ipſorum obitu vel reditu certiſſimè cognoſcatur, integra maneant & quieta: & ſi quiſquā contrà præſumpſerit, per cenſuram eccleſiaſticam compeſcatur.

Relaxatio vſurarum.

Si qui verò proficiſcentium illuc, ad p̃ſtandas vſuras iuramento tenentur adſtricti, creditores eorum, vt remittant eis præſtitum iuramentum, & ab vſurarum exactione deſiſtant, eadem præcipimus diſtrictione compelli. Quòd ſi quiſquam creditorum eos ad ſolutionem coēgerit vſurarum, eum ad reſtitutiōem earum ſimili cogi animaduerſione mandamus.

Iu-

Iudæos verò ad remittendas vſuras per ſecularẽ cõpelli ꝑcipimus poteſtatẽ, & donèc illas remiſerint, ab vniuerſis Chriſtifidelibus per excommunicationis ſentẽtiam eis omninò communio denegetur. His autẽ q Iudæis debita ſoluere nequeunt in præſenti, ſic principes ſeculares vtili dilatione ꝓuideãt, quòd poſt iter arreptum, vſquequò de ipſorum obitu vel reditu certiſſimè cognoſcatur, vſurarum incommoda non incurrant, compulſis Iudæis ꝓuentus pignorum, quos interim ipſi perceperint, in ſortẽ expenſis deductis neceſſarijs, computare: cùm huiuſmodi beneficium non multùm videatur habere diſpendij, quod ſolutionẽ ſic prorogat, quòd debitum non abſorbet. Porrò eccleſiarum prælati, qui in exhibẽda iuſtitia cruce ſignatis & eorum familijs negligentes extiterint, ſciant ſe grauiter puniendos.

Contra fautores piratarum. Cæterùm quia curſarij & piratæ nimiùm impediunt ſubſidium terræ ſanctæ, capiendo & expoliando tranſeuntes ad illam, & redeuntes ab ipſa: nos ſpeciales adiutores & fautores eorum excommunicatiõis vinculo innndamus, ſub interminatiõe anathematis inhibentes, nè quis cum eis ſciẽter communicet aliquo venditionis vel emptionis contractu, & iniungentes rectoribus ciuitatum & locorum ſuorum, vt eos ab hac iniquitate reuocent & compeſcant: alioquin quia nolle perturbare peruerſos, nihil aliud eſt quàm ſouere, nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare, in perſonas & terras eorum per eccleſiarum prælatos ſeueritatem Eccleſiaſticam volumus & præcipimus exerceri.

In eos qui arma deferunt Saracenis. Excommunicamus prætereà & anathematizam⁹ illos falſos & impios Chriſtianos, qui contra ipſum Chriſtũ & popnlũ Chriſtiannm, Saracenis arma, ferrum & ligamina deſerunt galearum: eos etiàm qui galeas eis vendũt vel naues, quiq; in piraticis Saraceoorum nauibus curam gubernatioois exercent, vel in machinis aut quibuſlibet alijs aliquod eis impendunt conſilium vel auxilium in diſpendium terræ ſanctæ, ipſarũ rerum ſuarum priuatione mnlctari, & capientium ſeruos fore cenſemus. Præcipieotes, vt per omnes vrbes maritimas diebus oominicis & feſtiuis huiuſmodi ſententia innouetur, & talibus gremium nõ aperiatnr Eccleſiæ, niſì totum quod ex ſubſtantia tam damnata perceperint, & tantundem de ſua in ſubſidium prædictæ terræ tranſmiſerint, vt æquo iudicio in quo deliquerint, puniantur. quòd ſi fortè ſoluendò non fuerint, aliâs ſi creatus talium caſtigetur, quòd in pœna ipſorum alijs interdicatur audacia ſimilia præſumendi.

Nè naues mittantur p quadriẽniũ ad Saracenos. Prohibemus inſupèr omnibus Chriſtianis, & ſub anathemate interdicimus, nè in terras Saracenorum, qui partes Orientales inhabitant, vſq; ad quadriẽniom tranſmittaot aut tranſeant oaues ſuas, vt per hoc volentibus transfretare in ſubſidiũ terræ ſanctæ maior nauigij copia præparetur, & Saracenis prædictis ſubtrahatur auxiliũ, quod eis conſueuit ex hoc non modicum proueoire.

Cõtra Torneamenta. Licèt autem torneamenta ſint in diuerſis concilijs ſub certa pœna generaliter interdicta, quia tamen hoc tempore crucis negocium per ea plurimùm impeditur, oos illa ſub pœna excommunicatiõis firmiter prohibemus vſque ad triennium exerceri.

Generaliter pax inter Chſianos ad quadriennium. Quia verò ad hoc negociũ exequendũ, eſt permaximè neceſſarium, vt principes & populi Chriſtiani adinuicèm pacem obſeruent, ſancta vniuerſali ſynodo ſuadente ſtatuimus, vt ſaltem per qnadriẽnium in toto orbe Chriſtiaoo ſeruetur pax generaliter, ità quòd per Eccleſiarum prælatos diſcordantes reducantur ad plenam pacem aut firmam treugam inuiolabiliter obſeruandam: & qui acquieſcere fortè contempſerint, per excommunicationem in perſonas, & interdictum in terras arctiſſimè compellantur, niſì tanta fuerit iniuriarum malitia, quòd ipſi tali noo debeant pace gaudere. Quòd ſi fortè cenſuram eccleſiaſticam vilipenderint, poterunt nõ immeritò formidare, nè per authoritatem Eccleſiæ circa eos tanquàm perturbatores negocij Crucifixi, ſecularis potentia inducatur.

Plenariæ indulgentia. Nos igitur omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli authoritate confiſi, ex illa quam nobis (licèt indignè) Deus ligandi atque ſoluendi contulit poteſtatem, omnibus qui laborem proprijs perſonis ſubiérint & expenſis, plenam ſuorum peccamioum, de quibus liberaliter ſuerint corde contriti & confeſſi, veoiam indulgemus: & in retributione iuſtorum, ſalutis æternæ pollicemur augmentũ: eis autem qui non io perſonis proprijs illuc acceſſerint, ſed in ſuis duntaxàt expenſis iuxta facultatem & qualitatẽ ſuam viros idoneos deſtinârint, & illis ſimiliter qui licèt in alienis expenſis, in proprijs tamen perſonis acceſſerint, plenam ſuorum concedimus veniam peccatorum. Huius quoq; remiſſiõis volumus & concedimus eſſe participes, iuxta qualitatẽ ſnbſidij & deuotiõis affectũ, omnes qui ad ſubuentionem ipſius terrę de bonis ſuis congruè miniſtrabunt, aut conſilium & auxilium impenderint opportunum. Omnibus etiàm piè proficiſcentibus in hoc opere io cõmnni vniuerſalis ſyoodus omnium beneficiorum ſuorum ſuffraginm impartitur, vt eis dignè proficiat ad ſalutem. Amen.

FINIS.

CON-

CONCILIVM HABITVM IN ALEMANIA SVB CONRADO EPISCOPO Cardinali Portuenſi & S. Rufinæ, Legato Apoſtolico ad inclytam Alemaniæ nationem.

Anno Dñi 1225.

In hanc Synodum Germaniæ Præfatiuncula F. Laurentij Surij.

ANno nati Seruatoris 1224. Honorius eius nominis tertius Pontifex maximus, in Germaniam legatum miſit à latere Conradum Eginonis, quondàm monachum & abbatem inſtituti Ciſtercien, tum verò Epiſcopum Cardinalem Portuenſem & S. Rufinæ, virum doctrina & religione celebrem, & cuiuſdam dynaſtæ filium. Erant enim id temporis in Occidẽte quædam morum corruptelæ, quas Pontifex amoliri volebat, porrò Orientem vexabant Saraceni. Poſtq̃ igitur memoratus Cardinalis in Germaniam peruenit, Synodum hanc coëgit anno 1225. quæ cùm pleraque habeat lectu digna, in gratiam Lectoris huc eam adſcribere voluimus: idque tanto libentiùs, quòd hoc loco ſuſtulimus opuſculum illud tripartitum, pariùm opportunè in ſuperiori editione Concilijs inſertum, cùm nec authoris certi nomen præ ſe ferat, nec ab vllo ſit Concilio profectum. Qua in re non dubitamus, quin eruditus Lector noſtrum ſit conſilium probaturus. Quòd autem ad hanc Synodum attinet, ſcire debet Lector, quæ in ea promulgatæ ſunt conſtitutiones, eas iam dictum Cardinalem per omnem Germaniam miſiſſe archiepiſcopis, epiſcopis, archidiaconis & archipresbyteris, quos decanos rurales vocant, eiſque ſeueriter mandâſſe, vt in Concilijs annis ſingulis celebrandis eas publicari & obſeruari facerent.

SEQVITVR SYNODVS.

CONRADVS miſeratione diuina Portuenſis & S. Rufinæ epiſcopus, Apoſtolicæ ſedis legatus, vniuerſis Chriſti fidelibus, ad quos præſens ſcriptum peruenerit, ſalutem in CHRISTO IESV.

De continentia Clericorum. 1.

LIcèt multa ſuper continentia clericorum, ſanctorum Patrum hactenùs emanauerint inſtituta, quia tamen adhuc nonnulli clerici lumbos ſuos cingulo continentiæ, vt accipimus, non præcingunt, in animæ ſuæ periculum & ſcandalum plurimorum, non attendentes quoniam ſcriptum eſt, Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum Deus veſter: nos qui nunc demùm circa horam vndecimam miſſi ſumus, vt nocua de vinea Domini Sabaoth ex officio nobis iniuncto, quantùm ipſe dederit, extirpemus, quia zelus nos comedit domûs eius: huius ſacri approbatione Concilij duximus ſtatuendum. Præcipimus igitur, vt clerici continenter & caſtè viuere ſtudeant vniuerſi, & maximè in ordinibus ſacris conſtituti, quatenùs in conſpectu DEI omnipotentis, puro corde & mundo corpore valeant miniſtrare.

Leuit. 11. 19. & 20.

De pœnis concubinariorum Clericorum. 2.

SI quis autem clericorum deincèps fuerit depræhenſus incontinentiæ vitio laborare, detinendo publicè concubinam, niſi poſt admonitionem canonicam, illam à ſe prorsùs expulerit, extunc tam beneficio, quàm & officio ſpolietur. Si verò nec ſic fœtorem ſuæ libidinis curauerit euitare, quia creſcente contumacia creſcere debet & pœna, anathematis ſententia feriatur. Qui verò obſcœnis voluptatibus inhiantes, concubinas vſque ad hæc tempora publicè tenuerunt, nè delictum præteritum tranſeat impunitum, eos ſub pœnitentiam duximus redigendos: vt ſi canonici fuerint, quadraginta diebus in clauſtris ſuis in quadrageſimali cibo ieiunent. Si autem hæc agere contempſerint, præpoſitis & decanis & capitulis eccleſiarum ſub anathemate prohibemus, nè præbendarum fructus eis miniſtrent, neu ad chorum vel ad conſortium capituli eos admittant, niſi incepta dicta pœnitentia & peracta, & præſtito iuramento, quòd eas vlteriùs non reſumant. Qui verò remotas reſumere præſumpſerint, decreuimus eos beneficijs eſſe priuatos, vt illi ad quorum collationem eorum beneficia pertinent, ea idoneis perſonis aſſignent intra tempus in generali concilio compræhenſum: alioquin proximus ſuperior extunc ea ſtudeat aſſignare. Si verò decani, vel alij eorum confratres, exceſſium eorum ſcientes diſſimulare præſumpſerint, eos denunciamus excommunicationis vinculo ſubiacere.

De ſcortatoribus clericis ruralibus per archidiaconos corrigendis. 3.

De cle-

DE clericis ruralibus cócubinarijs expreſſus rigor ſuperiùs obſeruetur: quorum archidiaconi, ſi eos in iniquitatibus voluerint confouere, vel eorum diſſimulare exceſſus, ſciant ab officio ſe ſuſpenſos: & ſi in ſuſpenſione permanſerint, eos præcipimus per epiſcopos ſuos à dignitatibus remoueri: quæ dignitates per eoſdem epiſcopos, vel alios ad quos eorum ſpectat collatio, perſonis idoneis aſſignentur.

Quam pœnam iudex eccleſiaſticus quem præproperè excommunicans, incurrat. 4.

c. 1. de ſent. excom. in 6. QVantæ temeritatis & præſumptionis exiſtat, quòd qui ſeruare debent canonicas ſanctiones, in quibus apertè continetur, quòd nullus aliquem ſinè rationabili cauſa excommunicare præſumat, eas frangere non formidant, plures non amore iuſtitiæ, ſed liuore odij vel fauore aduerſariorum excommunicationis vinculo innodátes, nullus prorsùs ignorat. Quarè firmiter prohibemus, nè in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti admonitione præmiſſa, & præſentibus perſonis idoneis, per quas, ſi neceſſè fuerit, poſſit probari admonitio, promulgare præſumat: & ſi prælatus contra hoc fecerit, & admonitus errorem ſuum non reuocauerit, per menſem ab ingreſſu eccleſiæ ſit excluſus.

Clericos fructus præbendarum ſuarum concubinis & ſpurijs ſuis teſtaméto relinquere non poſſe. 5.

AD abolendam de domo Domini cóſuetudinem, vel potiùs corruptelam ſeu temeritatem, qua clerici (qui ſignum pudicitiæ debent oſtendere laicis, quibus poſiti ſunt in exemplum) in argumentum ſuæ finalis impœnitentiæ, fructus præbendarũ ſuarum concubinis vel ſpurijs ſuis legant in vltima voluntate, contra eos rigor eccleſiaſticus exerceri debet. Quarè ſub anathemate prohibemus, nè decæterò clerici gratia teſtandi abutétes, cùm de rebus eccleſiæ nullum poſſint condere teſtamentum, fructus beneficiorum eccleſiaſticorum ſpurijs ſuis vel concubinis ſuis dimittant. Qui verò contra hanc inhibitionem venire præſumpſerint, in ſignum ſuæ perditionis eccleſiaſtica careant ſepultura: & quibus taliter fructus legantur, eis careant ipſo iure. Qui autem teſtamentum tale manutenere voluérint, & per quorum manus perſonis illis fructus præbendæ fuerint miniſtrati, ipſo facto ſciant ſe excommunicationis vinculo innodatos: & quandiù fructus huiuſmodi contra hanc inſtitutionem ipſis miniſtrati fuerint, eccleſia ipſa ſit ſub interdicto poſita.

c. quia nos. & c. relatũ de teſtam.

De clericis excommunicatis vel ſuſpenſis diuina celebrantibus. 6.

CVm ſcriptum ſit in lege veteri, quòd quicunque non obtemperâſſet ſacerdotibus, aut extrà poſitus lapidaretur à populo, aut gladio ceruice ſuppoſita, expiaret cruore contemptum: & in primitiua eccleſia inobedientes cuncti, de Eccleſia rabido *ore dæmonum traherentur, multi nomine ſacerdotes, cenſuram eccleſiaſticam contemnentes, excommunicati vel ſuſpenſi à prælatis ipſorum, exigentibus culpis ſuis, & immemores, quæ epiſcopis & prælatis clauium regni cæleſtis collata ſit poteſtas, attrectare ſibi interdicta myſteria non verentur: contra quos rigorem Eccleſiaſticum volumus exerceri. Statuimus igitur, vt tales ſinè ſpe reſtitutionis, ab officijs & beneficijs deponantur, [& infames & inteſtabiles ſint: & decæterò ad beneficia Eccleſiaſtica nullatenùs admittantur, niſi per pœnitentiam approbatam & *conuerſionem laudabilem ſedis Apoſtolicæ gratiam meruerint obtinere.

Deut. 17. 1. Cor. 5. for. *ori dęmonũ traderentur. for. *cóuerſationem

De clericis coram excommunicatis celebrantibus. 7.

PRæterea ſunt nonnulli, qui craſſam p̃tendentes ignorantiam, (quæ cùm nó excuſet à culpa, nec eos à pœna poterit excuſare) coram his diuina celebrare præſumant, qui excómunicationis vinculo ſunt innodati, dicentes quòd eis excommunicatio nec per literas, nec per nuncios fuerit nunciata, cùm ipſi excommunicati impediant ſæpè, nè poſſit ad eos denunciatio vel citatio peruenire, vel malitioſè ſe occultant: & cùm talis ſit meritò contumax cenſendus, ſtatuimus vt poſtquàm tales excómunicati fuerint, & in vicinis locis publicè denunciati, ſacerdos qui coram eis celebrauerit, ſimili pœna puniatur.

De publicandis excommunicatis per epiſcopos. 8.

SI epiſcopus aliquem excommunicauerit certa de cauſa, denunciet vicinis epiſcopis per ſuas patentes literas, vt excómunicatum denunciari faciant & euitari: & tunc ſinè difficultate aliqua vicini epiſcopi excommunicatum faciant publicè denunciari, & in diœceſibus ſuis arctiùs euitari. Si verò epiſcopi fuerint negligentes, & excómunicatis ſcienter communicauerint, tandiù cathedralium eccleſiarum canonici eis non communicent, quandiù huic ſalubri ſanctioni contempſerint obedire.

De patronis laicis, clericos ad eccleſias ſimoniacè præſentantibus. 9.

QVoniam in quibuſdam locis Alemaniæ, fundatores eccleſiarum vel hære-

hæredes ipſorum, poteſtate (in qua eos Eccleſia hucuſq; ſuſtinuit) abutuntur, partem decimarum vel aliarum obuentionum Eccleſiaſticarum, in quibus ius obtinent patronatûs, ſibi retinentes ex pacto, repræſentant clericos ad eaſdem: huic vulneri cancroſo & ſimoniaco cenſuræ ferrum apponimus, decernentes vt ex quo cõſtiterit patronum huiuſmodi flagitium perpetráſſe, anathemate feriatur, & eius terra ſupponatur eccleſiaſtico interdicto, donèc eccleſiã liberam cum ſuo iure dimittat, ſaluo iure patronatûs, quod eis de miſericordia reſeruamus, qui poſſunt periuris excuſari ignorantiam.

De clericis ſimoniacè repræſentatis. 10.

QVi verò cæca cupiditate ducti, taliter à patronis præſentationem receperint, officio beneficioq́ue priuentur, nec ad beneficium vel actus eccleſiaſticos admittantur, niſì cum eis per ſedem Apoſtolicam fuerit diſpenſatum.

De epiſcopis & archidiaconis, clericos ſimoniacè præſentatos inſtituentibus. 11.

EPiſcopi verò & archidiaconi, qui talibus ſcienter curam animarum commiſerint, ab inſtitutione & collatione perpetuò ſint ſuſpenſi. Statuimus etiàm, quòd nullus clericus ad curam animarum ab epiſcopo vel archidiacono admittat, niſì priùs iurauerit, quòd nullam in adeptione beneficij, ad cuius curam præſentatur, commiſerit ſimoniam.

Iuramentũ ante inſtitutionem præſtandũ.

De eccleſijs non per mercenarios, ſed paſtores ſeu ſaltem vicarios perpetuos regendis. 12.

QVia enormis quædam conſuetudo in quibuſdam Alemaniæ partibus contra canonicas ſanctiones inualuit, vt ponãtur in eccleſijs conductitij ſacerdotes vicarij temporales, nè id fiat decætero, authoritate legationis qua fungimur, omnib⁹ modis inhibemus. Sed cùm vicarius poni debet & poteſt, perpetuò inſtituatur, idq́ue aſſenſu & authoritate diœceſani & archidiaconi loci illius: nec epiſcopus vel archidiaconus talem inſtituat, niſì ei de bonis eccleſiæ coram eo tantum fuerit aſſignatum, vndè iura epiſcopi & archidiaconi poſſit perſoluere, & congruam & ſufficientem ſuſtentationem habere.

De committentibus inceſtum cum ſanctimonialibus & canoniſsis, & de eiuſmodi ſacris virginibus pollutis. 13.

De pœn. diſt. 1. ca. ſi quis non dicam. & in authen. ſi quis. C. de epiſc. & cle.

LIcèt contra nefandos inſidiatores ſacrarum virginum pudicitiæ, pœnæ grauiſſimæ ſint inſtitutæ tam canonicæ q̃ legales: quidam tamen relaxatis voluptatũ habenis, in lacum miſeriæ & in lutum fęcis ſe immergunt, vt ſalutis æternæ coronã, honeſtatis normam, earumq́ue pudicitiam interpellare præſumant: contra quos neruũ rigoris apponimus, ſtatuentes vt quicunq; pudicitiam ſanctimonialium cuiuſcunque habitùs, auſu ſacrilego ſolicitare præſumpſerit, ab officio, ſi clericus fuerit: ſi laicus, à perceptione corporis Domini non erit ſe ſuſpẽſum. Qui verò *ſacrilegium vel temerarium carnis commerciũ cum talibus habuerit, ipſo facto excommunicationis ſententia ſe nouerit innodatum. Sanctimonialis verò ſeu canonica, quæ huiuſmodi crimen flagitioſum perpetrauerit, vlteriùs ad officium aliquod in monaſterio nullatenùs admittatur: ſed in ſignum iniquitatis ſuæ, vltima tam in clauſtro maneat, quàm in choro.

for. * ſacrilegum

De his conſtitutionibus conciliaribus publicandis. 14.

QVoniam memoria hominum dilabitur cum tempore dilabẽte, nè quis ex noſtrarum conſtitutionum ignorantia velamen in poſterum excuſationis aſſumat, in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna excommunicationis diſtrictè præcipimus, vt archiepiſcopi, epiſcopi, archidiaconi & decani, in ſuo ſinguli concilio annis ſingulis celebrando, eas publicari faciant & ſeruari, pœnam tranſgreſſoribus infligendo. Quas etiàm abbates & alij eccleſiarum & monaſteriorum prælati conſcribi faciant, & in ſuis capitulis frequentiùs publicari, vt tam ab ipſis, quàm à ſuis ſubditis inuiolabiliter obſeruentur.

Acta ſunt hæc anno Dñi 1225. quarto Idus Decembris.

LECTORI PIO CAſtigator typographicus S.

COncilitũ hoc ſequẽs Anglicanũ, ex libello Pergamenico, non illo ſeu illis, cuius ſeu quorum ſuprà mentionem fecimus, trãſſumptum eſt, ſed alio à ſuperioribus, abbreuiatim adeò & illegibiliter conſcripto, vt ſupradictum Lateranẽ concilij ſub Alexandro tertio habiti archetypon, præ iſto propemodùm iocus fuerit. Ideóque nobis tranſcribendum obtruſit felicis memorię D. Petrus Crab, non obtruſurus, qui ſuit eius aduerſùm vetuſta eiuſcemodi archetypa affectus, ſi commodè & abſque ſingulari difficultate legi potuiſſet.

dùm quod Deus dederit, ſtudioſè celebret & deuotè: vniuerſa quoq; eccleſiaſtica ſacramēta, & præcipuè baptiſmatis & altaris, deuotiſſimè, prout Deus inſpirauerit, celebrentur: verba quoquè Canonis, præſertim in conſecratione corporis Chriſti, plenè & integrè proferantur.

Presbyter autem poſtquàm Dominicum corpus ſumpſerit in al ari, ſi in eodem die Miſſarum ſolennia ipſ m celebrare oporteat iterato, vinum cal i infuſum vel digitis ſuperfuſum ſumere non præſumat.

Vni presbytero qñ plures vno die Miſſas celebrare liceat.

Ad hæc duximus ſtatuendum, diſtrictiùs inhibentes, nè ſacerdos quiſpiam Miſſarū ſolennia celebret bis in die, excepto die Natiuitatis & Reſurrectionis Dominicæ, vel in obſequijs defunctorum, videlicet cùm corpus alicuius in eccleſia eodem die fuerit tumulandum: & tunc prior Miſſa de die, poſterior verò pro defuncto celebret. Cæterùm præſenti decreto ſancimus, nè clerici beneficiati, aut in ſacris ordinibus conſtituti, villarum procurationes admittant: videlicet vt non ſint ſeneſ alli aut baliui talium adminiſtrationum, occaſione quarum laicis in reddendis *recinijs obligentur, ſi & iuriſdictiones exerceant ſeculares, præſertim illas, quibus iudicium ſanguinis eſt annexum. Et his duximus adiungendum, nè iudicium ſanguinis in locis ſacris tractetur, ſ in eccleſia vel cœmeterio. Authoritate generalis concilij diſtrictiùs inhibemus, nè qs clericus beneficiatus, vel in ſacris ordinib' conſtitutus, literas pro pœna ſanguinis infligenda ſcribere vel dictare præſumat, vel vbi iudicium ſanguinis tractatur, aut exercetur, interſit. Nouerint em̄ protectiōe Eccleſiaſtica ſe indignos, cùm per eos in Eccleſia Dei per talia præſumpta ſcandalum generetur.

*for. ratiocinijs

Hæc ſunt feſta, in quibus, prohibitis alijs operibus, conceduntur opera agriculturæ & carrucarum.

Feſta Angliæ celeberrima quæ.

Statuimus ꝙ feſta ſubſcripta, ſub omni veneratione ſeruentur, videlicet om̄es dies Dominici, 5. dies natalicij, Circūciſio, Epiphania Dñi, omnia feſta B. Mariæ præter feſtum Conceptionis, cuius celebrationi nō imponitur neceſſitas, Conuerſio S. Pauli, Cathedra S. Petri, feſta om̄ium apoſtolorū, feſtum S. Gregorij, dies Paraſceues, feria ſecunda & 3. & quarta in hebdomada paſchali. Dies Aſſcenſionis Domini, feria 2. & 3. & 4. in hebdomada Pentecoſtes. Feſtum S. Auguſtini in Maio, duo feſta S. Crucis. Trāſlatio S. Thomæ martyris, vtrunq; feſtum S. Ioannis Baptiſtæ, f ſtum S. M rgarethæ, feſt m S. Mariæ Magdalenæ, feſtum S. Petri ad vincula, feſtum S. Laurentij, feſtū S. Michaelis, feſtum Oīm Sanctorum, feſtum S. Martini, feſtum S Edmundi confeſſoris, & S. Edmundi regis & martyris, feſtum S. Catharinæ, feſtum S. Clementis, feſtū S. Nicolai, feſtū Dedicationis cuiuſlibet eccleſiæ in ſua parochia, quodlibet feſtum illius ſancti, in cuius honore fundata eſt eccleſia.

Feſta vulgaria in Anglia quæ.

Volumus etiàm, vt alia feſta à rectoribus eccleſiarum & capellanis in obſequio diuino & laude deuotiſſimè celebrentur, minoribus operibus ſeruilibus, ſecundum cōſuetudinem loci, illis diebus interdictis. Feſtū ſanctorum Fabi ni & Sebaſtiani, S. Agnetis, S. Vincentij, S. Blaſ j, S. Agathæ, S. Felicis, S. Georgij, S. Ioannis ante portam Latinam, S. Dunſtani, S. Albani, S Emeldridæ, Inuentionis S. Crucis, S. Stephani, S. Hieronymi, S Fidis, Dedicatio S. Michaelis in mōte Tumba, S. Dionyſij, feſtum Animarum, S. Cæciliæ, S. Luciæ, S. L nnardi.

Hæc ſunt feſta in qbus poſt Miſſam, opa ruſticana concedimus: ſed ante q̄, non. Octaua B. Epiphaniæ, SS. Ioannis & Pauli, Trāſlatio S. Bñdicti, Tranſlatio S. Martini.

Hæ ſunt vigiliæ ſtatutæ ad vigilandum.

Mirum cur hic Matthię item Iacobi mentio nō fiat.

Vigilia Natiuitatis Dñi, vigilia Paſchę, vigilia Pētecoſtes, Litania maior, tres dies Rogationum, vigilia S. Ioannis Baptiſtæ, vigilia Apoſtolorū Petri & Pauli, vigilia S. Laurentij, vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ, vigilia S. Bartholomæi, vigilia S. Matthæi, vigilia apoſtolorum Simonis & Iudæ, vigilia omnium Sanctorū, vigilia S. Andreæ, vigilia S. Thomæ apoſtoli.

Ieiunia quatuor temporum in totius anni temporibus.

In Martio prima hebdomada ieiunandū eſt feria quarta, & ſexta, & ſabbato. In Iunio in ſecūda, quod dupliciter obſeruatur à pluribus: In prima hebdomada poſt Litanias, aut in hebdomada Pentecoſtes. In Septembri per tres dies. In proxima ſeptimana integra ante Natalem Domini.

Quòd presbyteri parochiales frequēter p̄dicent, & infirmos viſitent.

PResbyterorum parochialium eccleſiarum animos ad ea q̄ magis noſtris temporibus expediunt exercenda, ſtudioſè excitare volentes, eis p̄ſentis concilij diffinitione diſtrictè duximus iniungēdum, vt plebes ſibi commiſſas pabulo verbi Dei, ſecundùm quod eis fuerit inſpiratum, informare procurent, nè canes muti meritò iudicētur, Eſa. 56. cùm ſalubri latratu à caulis Dominicis luporum ſpiritualium morſus non repellūt. Illud euangelicum memorialiter recolētes, ꝙ in nouiſſimo examine viſitatores infirmorū regno remunerabūtur æterno, Matth. 25. d quotiès fuerint accerſiti, celeriter accedāt & hilariter ad ægrotos.

De ornamentis eccleſiæ.

AD exemplum Salomonis, qui omnia 3. Reg. 6. c vaſa domûs Dñi, ex auro puriſſimo fabricata, diuino cultui mancipauit: ſtatuimus, vt quælibet eccleſia calicem habeat argenteum cum alijs vaſis decentibus, & ſindonem mundam & candidam, & amplitu-

dinis congruentis: vetera verò corporalia, quæ non fuerint idonea, loco reliquiarum reponantur, vel in præſentia archidiaconi comburantur. Prouideant etiàm archidiaconi, vt linteamina & alia ornaméta altaris, ſint (ſicut decet) honeſta. Libros habeat etiàm eccleſia idoneos ad legédum & pſallendũ. Ad minùs duplicia ornaméta ſacerdotalia: & vt honor debitus diuinis officijs impendatur, *præcipimus vt qui altari miniſtrãt, ſuperpellicijs induantur.

for. *ſpecipuè vt

Nè quis beneficium ſuum reſignans, aliquid ſibi de eodem retineat.

NE lepra Giezitica (quod abſit) per auaritiæ cultum latenter irrumpens, miniſtros Eccleſiæ collocet extra caſtra regni æterni: diſtrictiùs inhibemus, nè quis eccleſiæ ſuæ renuncians, recipiat ab eo qui ſibi ſubſtituit, vicariam, cùm vehementer poſſet præſumi, quod talia fiant per pactionem etiàm turpem. Quod ſi ab aliquo fuerit acceptatum, & ille vicaria, & alius perſonatu priuentur. Illud autem abſurdum reputamus omninò, vt aliqua exiſtente perſona vnius eccleſiæ, alius de conſenſu ipſius perſonæ aliquid cóferat in eadem eccleſia nomine perſonatûs, niſi perſona prior eccleſiá totam priùs duxerit reſignandam.

Nè vna eccleſia diuidatur in plures.

QVia iuxta canonicas ſanctiones, inter carnale & ſpirituale matrimoniũ optima eſt comparatio, & cùm inter duos ſponſos diuidi naturalis ratio minimè patiatur, & inhoneſtum eſt plurimùm, quod eccleſia Dei quæ debet eſſe vna, multorum amplexibus frequenter ancilletur: ſacro ergò approbante concilio, diſtrictiùs inhibemus, nè de nouo aliqua eccleſia pluribus rectoribus, quorum vterque ſit perſona, cõmittatur agenda. In eccleſijs autem, vbi nunc plures perſonæ exiſtunt, ſtatuimus vt ſingulis decedentibus, accreſcat viuentibus portio decedentium, donèc ad vnum ſolum illius eccleſiæ perueniat perſonatus: nec decæterò plures vicarij in eadem inſtituantur, illis eccleſijs hoc ſtatuto duntaxàt exceptis, quæ ex antiquis diuiſæ fuerunt.

De vicariorum reſidentia.

1. Pet. 5. CVm hoſtis antiquus, ſ. leo rugiens, faciat & quærat prædam animarum: ſolicitiùs eſt cauendum, nè talibus cura gregis Dñici cõmittatur, qui negligunt aut ignorant cuſtodire ſibi commiſſa, vt deceret intendere vigilanter. Statuimus igitur, vt nullus epiſcoporum ad vicariam quenquam admittat, niſi velit in eccleſia, in qua vicaria ei conceditur, perſonaliter miniſtrare: aut talis exiſtat, qui infra breue tempus ſuper hoc limitatum, valeat & velit in presbyterum ordinari. Quòd ſi admiſſus fuerit fortè quis, & noluerit in presbyterũ ordinari, vicariæ beneficio ſpolietur.

Quòd exilia beneficia non cóferantur, niſi volentibus reſidere in eiſdé.

AD hoc, quia inhoneſtum eſt nimis, vt eccleſiæ propter minores redditus paſtorib⁹ maneãt deſolatæ, præſenti decreto ſtatuimus, vt eccleſiæ quę in redditibus vltra 5. marcas non habent, non niſi perſonis talibus cóferantur, *qui reſideant in eiſdem, & *quę in propria perſona miniſtrent: quod ſi tales admiſſi, reſidere noluerint à nunc & adminiſtrare, cùm non niſi laborantibus panis *Dominicus ſit, eccleſijs ipſis, præmiſſa monitióe debita, per diœceſanũ epm ſpolientur. for. *dãdus

Quæ portio debeat vicario reſidenti aſſignari.

QVoniam auté multotiès ſicut téporalium rerum luxus quoſdá in nõ modicum ſcandalum populi ab officio ſibi commiſſo ſegregat & abducit: ſic & earundem inopia in vituperium ordinis noſtri, quoſdã cõpellit infeliciter mendicare: prouidendum eſt nobis, vt in vtroq; taliũ habita moderatione, ipſarũ eccleſiarũ regimini cóſulatur. Statuimus igitur, vt vicario perpetuo ad minùs redditus 5. marcarũ aſſignetur, qui ſalté pro 5. marcis dari poſſit ad firmam: niſi fortè in illis partibus Vualliæ ſit, in quibus propter tenuitaté eccleſiarũ, minori ſtipendio vicarij ſunt contenti. Prouideat quoq; diœceſanus epiſcopus, penſata eccleſiæ facultate, vtrùm vicarius onera eccleſiæ ſubire debeat, an perſona: an ad ea vterq; debeat conferre. Prouiſo tamé quòd archidiaconus loci ſiue ab illis, ſiue ab altero illorum debeat procurari, vna tantùm procuratione ſit contentus.

In quibus eccleſijs requirit̃ pluralitas presbyterorum parochialium.

AD inſtar patris euãgelici, plures operarios in vineam ſuã mittétis, vt quod vnius nõ valet explere ſolicitudo ſeu adimplere, perficiat plurimorum præſentialiter: diffinimus, vt in ſingulis parochialibus eccleſijs, quarum parochia eſt diffuſa, duo ſint vel tres presbyteri, péſata pariter magnitudine parochiæ & eccleſię facultate: nè fortè, quod abſit, ægrotante vno presbytero, aut alio debilitato, parochianis infirmantibus aut diuinis volentibus intereſſe officijs, officia debita ſubtrahantur, vel negentur ſacramenta eccleſiaſtica. Matt. 20.

Quòd epiſcopus recipiat iuramentũ à præſentato, vt euitetur ſimonia.

PRæſenti quoq; ſtatuto diffinimus, vt epiſcopus ab eo qui ſibi pſentatus fuerit, recipiat iuramentum, quod propter pſentationem illam nec promiſerit, nec dederit aliquid præſentanti, nec aliquod propter hoc pactũ inierit: ſi ei ſup hoc meritò videatur eſſe ſuſpectus, cùm talia manifeſtè canonicis obuient inſtitutis.

Vt in ſingulis archidiaconatibus ſpeciales confeſſores deputentur.

Quo-

QVoniam nonnunqnàm ob defectum conſeſſorum, vel quia decani rurales & perſonæ erubeſcant fortè confiteri ſuo prælato, certum imminet periculum animarum, volentes huic morbo mederi, ſtatuim⁹ vt certi conſeſſores prudentes & diſcreti, p ſingulos archidiaconatus ab epiſcopo loci conſtituãtur, vt decanorum ruralium, preſbyterorum & perſonarum * in cathedralibus eccleſijs, vbi ſunt canonici ſeculares, confiteantur ipſi canonici epiſcopo vel decano, vel certis perſonis ad hoc per epiſcopum, decanum & capitulum conſtitutis.

* videt deeſſe, cõfeſſiones recipiant.

Quòd decani rurales de cauſis matrimonialibus ſe non intromittant.

QVoniam in cauſis matrimonialibus eſt magna diſcretio neceſſaria, vndè periculoſum eſt eas à ſimplicioribus tractari perſonis: ſtatuimus, vt decani rurales nullam cauſam matrimooialem deceterò audire præſumant: ſed earum examinatio non niſi viris diſcretis committatur: quibus aſſidentibus, ſi commodè fieri poteſt, poſtmodùm pronuncietur.

Nè quis latrones in domibus vel in ſeruitio teneat.

PRohibemus ſub interminatione anathematis, nè quis latrones ad latrocinium faciendum in ſeruitio ſuo retineat, nec eos in terris ſuis ſciẽter habitare permittat.

Nè archidiaconi grauent eccleſias vel rectores in viſitatione, & qualiter ſe habebuot.

VT ſingula eccleſiaſtica officia in Eccleſia ritè procedant ſecundùm canonicas ſanctiones, ſtatuimus nè archidiaconi nimiùm graues exiſtant eccleſijs ſuis ſubditis, diſtrictiùs inhibentes, nè ſtatutũ in concilio generali in numero conuectorum excedant, cùm viſitationis nomine debitam ſibi recipiunt procurationem: nec ad talem procurationem venientes, extraneos, vt ſecum veniant, inuitare preſumant. Sed ſi pro honore archidiaconi, eccleſiarum rectores aliquos velint inuitare, hoc nullatenùs prohibemus. Sed ipſi archidiaconi nullum inuitent, nè fortè qui per ſuum aduentum eccleſias non grauarent, grauẽt ſaltem per inuitatos. Vndè vt ſubtrahatur eis neceſſitas inuitandi, prohibemus nè archidiaconi tẽpore viſitationis ſuæ apud eccleſiam quam viſitant, capitulum teneant vel celebrent: niſi fortè in burgo vel in ciuitate ſit eccleſia conſtituta. Ad hoc archidiaconis diſtrictiùs inhibemus, nè aliquo modo procurationẽ recipiant ſinè cauſa rationabili, niſi illo die, quo perſonaliter viſitant eccleſiam procurantem. Nec redemptionem pro viſitatione extorquere præſumant.

Nè beneficia ſpiritualia tradantur ad firmam.

VT omnis cupiditas & auaritiæ cultus expellatur ab Eccleſia: Dei miniſtris præſentia præteritis duximus annectenda: ſtatuentes, vt archidiaconatus vel decanatus vel aliud officium, quæ in ſpiritualibus merè conſiſtunt, nullatenus dentur ad firmam. Si verò certus reddit⁹ huic officio ſit annexus, ille de ſuperioris licentia dari poterit ad firmam, ſicut inferiùs de alijs officijs ſtatuemus. Si quis autem contra ſtatutum venire præſumpſerit archidiaconus vel decanus, ſi ſuper hoc canonicè fuerit conuictus, per epiſcopum ſuum à tali officio ſuſpendatur per annum, & alius interim conſtituatur, qui diſcretè gerat vices illius.

Quòd archidiaconi in viſitatione ſua examinent ſacerdotes de canone Miſſę, & de ſacramento altaris.

VT autem Archidiaconi, ſecundùm Apoſtolum, non quæ ſua ſunt, quærant, ſed quæ IESV CHRISTI: in ſua viſitatione prouideant, vt Canon Miſſæ emendetur, ſi ſint in eo defectus: & quòd ſacerdotes ritè proferre nouerint ſaltem verba Canonis & baptiſmatis, & quòd in hac parte ſanum habeant intellectum: & etiàm laici, ſi fortè debeant baptizare in caſu neceſſitatis, vt ſaltem ſciant hoc facere in aliquo idiomate congruo ſeu vulgari. Philip. 2. a

Quòd oleum & Euchariſtia cuſtodiantur ſub ſera, & ſimiliter chriſma.

PRouideant vtiquè archidiaconi, quòd diligenter iuxta formam concilij generalis, euchariſtia, chriſma & oleũ ſanctum, ſalua ſub clauibus recondantur, fideli cuſtodiæ deputata.

Quòd archidiacooi habent penès ſe in ſcriptis omnia ornamenta eccleſiæ.

HAbeant & archidiaconi redacta in ſcriptis omnia ornamenta & vtenſilia eccleſiarum, veſtes quoquè & libros ſingulis annis ſuo conſpectui faciant præſentari, vt ſic videant, quæ fuerint addita per diligentiam perſonarum, vel quo tempore intermedio per malitiam & negligentiam deperierint.

Quòd archidiaconi videant in viſitationibus, nè poſſeſſionibus vel iure ſuo eccleſiæ defraudentur.

ITem prouideant archidiaconi de poſſeſſionibus eccleſiarum, vt eas ſingalis annis poſſint † proſpicere, nè eccleſiæ ſuo iure defraudentur.

Quòd archidiaconi vel decani nouas exactiones eccleſijs non imponant.

PRæterea archidiaconis, decanis, & eorum officialibus diſtrictiùs inhibemus, nè in ſubditos ſuos exactiones vel tallias per ſe vel per ſuos exercere præſumant.

Quòd ordinarij non ferant ſententias excommunicationis in aliquem, niſi præmiſſa monitione, niſi in certis caſibus.

AD hæc eccleſiaſtici ordinis vtilitate penſata pariter & honore, decreuimus nè archidiaconi vel eorum officiales ſententias excommunicationis, ſuſpenſionis vel interdicti in aliquem audeant promulgare, vbi exceſſus nō eſt manifeſtus, niſi admonitione canonica præcedente. Si quis autem contra præmiſſa, excommunicationis ſententiam tulerit in quemcunque, pœnæ ſubiaceat in Lateranen cōcilio promulgatæ. Pro ſuſpenſione verò vel interdicto, ſuperioris arbitrio puniatur, quod & ſuperiores prælati obſeruent.

Nè quid exigatur pro ſepultura vel aliquo ſacramento conferendo.

FIrmiter inhibemus, nè pro aliqua pecunia denegetur ſepultura, vel baptiſmus, vel aliquod Eccleſiaſticum ſacramentum, vel etiàm matrimonium contrahendū impediatur. Quoniam ſi quid pia deuotione fideliū conſueuerit erogari, ſuper hoc poſtmodùm volumus per ordinarium loci eccleſiæ iuſtitiam exhiberi, ſicut in generali concilio expreſſiùs & diffuſiùs eſt ſtatutum, abſurdum eſſe iudicantes, quòd decætero pro Chriſmate vel oleo aliquid exigatur, cùm totiès hoc prohibitum eſſe reperiatur.

Quòd iudices non impediant bonum pacis inter partes, vbi cauſa recipiat compoſitionem ad ſuggeſtionem præconis.

CAeterùm diſtrictiùs duximus inhibendum, nè archidiaconi vel decani bonum pacis impediri faciant: & ſi aliquandò diſcordantes adinuicèm voluerint concordare: licētia petita, liceat partibus aliter per compoſitionem diſcedere quandocunquè voluerint, ſi tamen cauſa compoſitionem admittat: nec propter hoc aliquam pœnam eis infligant, niſi eis conſtiterit de iniuſtitia actoris vel rei. Sed nec aliquem ad ſuggeſtionem præconum ſuorum ad purgationē compellant, niſi apud bonos & graues fuerit primò infamatus.

Quòd iudex non iudicet aliquem ad purgationem, ad ſuggeſtionem præconis tantùm, vt ſit iudex & actor.

NEc in cauſa ſua præſumant pariter eſſe iudices & actores, videlicèt cùm dubium venerit, vtrùm quid ab eis exigere debeatur.

De habitu clericorum.

VT clericalis ordinis honor debitus ſeruetur, authoritate præſentis concilij decernimus, vt tam archidiaconi quàm decani & omnes alij in perſonatibus & dignitatibus conſtituti, & omnes decani rurales & presbyteri decenter incedant in habitu clericali, & cappis clauſis vtātur. Ideóq; obſeruent officiales epiſcoporum & archidiaconorum, dum fuerint in conſiſtorio.

Nè clerici comam nutriant.

ET nec ipſi, nec alij clerici comam nutriant, ſed honeſtè tonſi & coronati incedant, niſi fortè iuſta cauſa exegerit habitum transformare. A crapula quoq; & ebrietate & alijs, quibus honeſtas eorum deformatur, omninò clerici ſe abſtineant vigilanter: ad quæ omnia ſtudioſè obſeruanda, ſecundùm formam concilij generalis à ſuperioribus ſuis compellantur.

Quòd clerici non teneant publicè concubinas.

ADdentes, nè clerici beneficiati, vel in ſacris ordinibus conſtituti, in hoſpitijs ſuis tenere publicè concubinas præſumant, nec alibi cum ſcandalo acceſſum habeant ad eaſdem.

Qualis pœna eſt infligenda concubinis clericorum.

ET ſi fortè concubinæ eorum, monitione poſteà propoſita, ab eis non receſſerint, ab eccleſijs Dei quas infamare præſumunt, expellantur, nec admittantur ad Eccleſiaſtica ſacramenta: & ſi nec ſic duxerint abſtinendum, excommunicationis mucrone percellantur, & tunc demùm contra eas inuocetur brachiū ſeculare. Ipſos autē clericos per ſubtractionem officij & beneficij, canonica admonitione præmiſſa, volumus coërceri. Item licèt legitima teſtamenta clericorum beneficiatorum decedentium volumus firmiter obſeruari, nolumus tamen quòd concubinis ſuis aliquid relinquant in teſtamento ſuo. quod ſi fecerint, illud arbitrio epiſcopi conuertatur in vſum eccleſiæ, in qua rexit defunctus.

Quòd clerici vel prælati non vendant vel impignorent eccleſiam ſuam conſanguineis eorum.

ECcleſiarum autē indemnitatibus conſulere cupientes, præſentis concilij authoritate duximus ſtatuendum, vt nullus Abbas, nullus Prior, nullus decanus vel archidiaconus, vel alius habens perſonatum vel dignitatem, ſed nec clericus inferior pēſiones vel redditus dignitatis, vel conſanguineis vel amicis quibuſcunque vendere præſumat, vel impignorare ſeu infeudare de nouo, vel quolibet modo alienare præſumat, niſi forma canonis obſeruata. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, quod in hac parte præſumptum fuerit, viribus careat: & præſumptor perſonatu vel eccleſia quam ſic læſit, per ſuum ſuperiorem ſpolietur: niſi quod abalienauerit, infra tempus à ſuo ſuperiore ſibi præfixū, ſinè dāno eccleſię ſuis ſumptibus duxerit reuocandū. Is quoquè qui ſic eccleſiaſtica bona decætero receperit, & admonitus præſumpſerit ea retinere,

retinere, excommunicationis ſenteotia percellatur, donèc ea reſtituerit, oullatenùs abſoluendus. Idem autem maiores prælati obſeruent omninò.

Qnòd fructus eccleſiæ in laico feudo non reponantur, nec de eis ædificia fiant.

QVia ſunt pleriq;, qnod non ſinè lachrymis dicimus & ſiogultu, qui omnipotētis iodignatiooem & iram in die iræ ad perpetuam damnationem ſibi cumulantes, non ſolùm filijs & nepotibus, verùm etiàm concubioisſuis turpiter inuadant patrimonium Ieſu Chriſti, ad quorum vſus, quod dicto ſeruitio * reputatur, in ſeudo laicali de bonis eccleſiæ domos conſtruunt, in quibus eccleſiaſticos prouentus & bona eccleſiæ, vſibus pauperum deputata, congregare præſumunt: ſalubri prouiſione decernimus, nè clerici beneficiati fructus eccleſiæ in laico feudo reponant, & vt meliùs abſtineaot à præmiſſis, decæterò domos aut penſiones laicales ad opus concubinarum vel filiorum ſuorum non emant, nec etiàm domos ad opus earum conſtruant in ſundo laicali: ſed nec etiàm pecuniam miniſtrent ad huiuſmodi emenda ad opus earum, vtì ſic eis ſubtrahatur occaſio malignandi. Si qnis autem ſuper hoc habeatur ſuſpectus iuſta ratione, nisì ad arbitrium ſuperionis ſe purgauerit, ipſius arbitrio puniatur. Item vt meliùs gerantur omnia, ſi exterior adminiſtratio clauſtralium reſpōderit ritè quieti, ſtatuimus vt tam obedientiales rerū monaſterij, quàm prelati maiores, quatenùs vel bìs ad minùs in anno coram ſuperioribus iuxta monaſterij conſuetudinem reddant de receptis & expēſis rationem. Ad hoc eñ prelatos illos ex iſta conſtitutione volumus obligari, qui poſſeſſiones habent à mooachis vel canonicis ſeparatas.

Fort. * indignū aut indecens reputatur, in fundo,

Quòd religioſi poſſeſſionati, quolibet anno admoneaotur, vt reddant computum.

AD hæc, qnoniam ſexum muliebrem contra verſutiam hoſtis aotiqui minùs fortem, multiplici remedio neceſſè eſt communiri: decernimus vt moniales & cæteræ mulieres diuino cultui dedicatæ, velū vel peplum ſericum non habeāt, nec in velo acus argenteas vel aureas audeant deportare: nec ipſæ vel monachi vel canonici regulares zonas ſericas auri vel argēti ornamenta habentes, nec decæterò * burneta vel aliquo panno irregulari vtantur. Metiantur etiàm iuxta * diminutionem corporum, veſtem ſuam, ità quòd longitudinem corporum non excedat, ſed pede decenter ſuperducto, ſufficiat eis, cùm Ioſeph indutus legatur veſte talari. Et ſola monialis conſecrata deferat anulum, & vno ſolo ſit conteota. Si qua autem cootra hanc ooſtram prohibitionē venire præſumpſerit, & commonita ſe non correxerit, regulari ſubiaceat diſciplinæ.

For. * dimenſionem

Gene. 37. e

Quòd religioſi nil recipiant pro ingreſſu alicuius inter eos, nisì pro veſtitura duotaxàt.

PRæterea ſtatuimus, præſenti concilio approbante, vt decæterò pro receptione alicuius in domum religionis, pecuniam ant qnicquid aliud extorquere non præſumāt: adeò vt ſi præ paupertate domùs, debeat veſtire ſeipſum, prætextu veſtium vltra iuſtum precium eatum, ab eo nihil penitùs recipiatur.

Quandò & qualiter eccleſiæ poſſunt dimitti ad firmam.

NVnc ergò videamus Euangelicæ legis ſectatores: cùm non nisì in vinea laboranti, retributioois denarius ſit porrigendus, nec nisì qui altari deſeruit, de altari viuere debeat: ſtatuimus, vt eccleſiæ certis perſonis deputatæ, nulli dentur ad firmam, nisì ſortè iuſta cauſa ſuerit, & à ſuo epiſcopo approbata, & vt ità de eius conſenſu alicui perſonæ honeſtæ & ordinatæ detor ad firmam, de quo veriſimiliter præſumi debeat, quòd fructus eccleſiæ in bonos vſus conuertat.

Matt. 20.
1. Cor. 9.

Quòd oulli aliquid in eccleſia ratione beneficij aſſignetur.

ITem vt verſutijs & calliditatibus aliquorum obuiemus, qui in fraudem generalis conſtitutionis, nouas quaſdam adinuentiones fingere moliuntur: ſtatuimus, vt non liceat alicui aliquem aſſignare in Eccleſia quicquam nomine beneficij, * quia hoc ei liceat obtinere cum alio beneficio, cui aoimarum cura fuerit annexa.

for. * quaſi

Pœna aduocatorum qui matrimooium protrahunt malitiosè.

QVoniam per aduocatos multotiès legitima matrimonia protrahuntur, ſtatuimus vt ſententia lata pro matrimonio, aduocatus qui contra id fecerit, hoc ipſo per annum aduocatione priuatus exiſtat, nisì iudex eum in ipſa ſentētia propter errorem vel probabilem ignorantiam expreſsè habeat excuſatum.

De ordinatione religioſorum, & qui poſſunt recipi in monachos.

QVia nonnunquàm ſerpens antiquus, qui iugiter ſedet in inſidijs, vt interficiat innocentes & ſanctos viros, qñ eos inuenit ſolitarios & abſq; conuerſatiooe vel conſolatione mutua conuerſantes, tanto faciliùs interdùm eos ſuis inſultibus obruit & confundit, prouida deliberatione decernim⁹, vt tam monachi quàm canonici regulares, & moniales, in vno dormitorio pariter dormiāt & quieſcāt, ſingulis pſonis ſingulis lectis aſſignatis. Et in vno refectorio ſimul edant, nec per ſe cuilibet, ſed com-

communiter omnibus victualia præparentur: nec ſingulis eorum denarij pro veſtibus tribnantur: ſed talia per certas perſonas ad hæc deputatas, putà camerarios vel camerarias, diligenter expediantur: qui, vt quilibet indiguerit, & facultas domûs ſuſtinuerit, eis induméta miniſtrét. Et cùm eis noua tradita ſunt, vetera ab eis recipiantur, q̃ in vſus pauperum vel alias neceſſitates, de cõſilio Abbatis vel Prioriſſæ vel Abbatiſſæ vel Prioris, conuertantur. Camerario autem vel camerariæ non liceat aliquid recipere. Alioquin camerarius ab officio deponatur, & monachus ſeu canonicus vel monialis anno illo nouis careat indumentis. Monachus non recipiatur minor XVIII. annis, niſì euidés vtilitas ſeu neceſſitas aliud inducat.

De ſamiliaribus monialium, & de ſilentio religioſorum, & de licentia exeundi.

INhibemus etiàm, nè moniales infra ſepta domorum ſuarũ, præter neceſſarios ſeruientes, nec ad cohabitandum mulieres ſeculares recipiant, niſi epiſcopi diœceſani accedat aſſenſus. Ité tam à monachis, quàm canonicis regularibus & monialibus ſilentium imponimus obſeruari in temporibus & locis conſtitutis. Nec viris aut mulieribus religioſis abſque ſuperioris licentia egredi liceat ſepta domûs, nec ſinè certa & honeſta cauſa egrediendi eis licentia concedatur: ità tamen, quòd nulli clauſtralium cauſa orationis aut viſitandi parentes pareat aditus exeundi: niſì talis fortè fuerit, de quo nihil ſiniſtrum poſſit quis aut debeat meritò ſuſpicari, qui ſemper habeat collegam: & quotiès aliter licentia exeundi indulgeatur, certus dies eidem præfigatur, in quo redeat. Hoc quoq; volumus obſeruari, vt vbicunq; propter exceſſum alicuius viderit epiſcopus vel Abbas vel Prior cõuentualis non habés abbatem, expedire vt quis ad tempus alibì moretur, ad aliam domum religionis eiuſdem in eodem epiſcopatu transferatur: vel ſi neceſsè fuerit, etiàm ad alium epiſcopatum dirigatur, & per diœceſanum cõpellatur admitti, qui ibì in omibus regulari ſubiaceat diſciplinæ: ità vt ſi ex mora ipſius eccleſia in qua moratur, grauata videatur, vice verſa mittat aliquẽ de ſuis, qui interìm moram faciet in monaſterio delinquentis: nec priùs rediens ipſe qui deliquit, in domo ſua recipiatur, quàm plenè pœnituerit de commiſſo, & per ſuum ſuperiorem reuocetur.

Nè monachi vel moniales per ſe comedant.

OMnem ſingularitatem interdicimus in refectorio, vt cibus aliter vni quàm alteri preparetur. Sed qui præeſt, videat vt ſcilicet interdùm talia præparentur, de quibus aliorũ debilitas vel infirmitas, prout viderit expedire, valeat releuari. Omnia etiàm victualia religioſis apponenda, ſinè ſubtractione eis apponantur tam in conuentu quàm alibi, vbi reficiuntur de omnibus appoſitis. Totum reſiduum ſinè diminutione aliqua cedat in eleemoſynam indigẽtibus fideliter erogandam, ità quòd nec Abbas, nec Prior, nec eleemoſynarius hoc poſſit diſpenſare. Et quicunq; iſtud ſtatutum de indiminutis adinuicèm implere vel obſeruare noluerint, ſi ſacerdos fuerit, à celebratione diuinorum: ſi minoris ordinis, à communione corporis Chriſti: ſi monialis ſit, vſque ad plenam ſatisfactionẽ ſuſpendatur. Item prohibemus, nè moniales aliquæ ſingulariter in refectorio comedant carnes, in quibus non ſolent communiter carnes comedere.

Quòd moniales ſimul in monaſterio habitent, & de confeſſione earum.

AD hæc per nullã ſocietatem vel conſiderationem admittantur monachi in alterius monaſterio ad moram faciendã, niſi cum literis Epiſcopi ſui vel abbatis vel Prioris conuentualis non habentis Abbatem: idem inter canonicos regulares & moniales volumus obſeruari.

Prouideant etiàm epiſcopi, quòd moniales in omnibus neceſſarijs competenter ſuſtentari poſſint de bonis monaſterij, nè ſuſtineant vltra numerum aliquam admitti: nec etiàm ſuſcipiatur aliqua, quouſq; redactæ fuerint ad numerum illum. Etiàm hoc firmiter ſtatuimus authoritate concilij generalis. Si autem contigerit aliquam decæterò contra hanc ſormam admitti, tam Abbatiſſa quàm prioriſſa deponatur.

Idem de magiſtris & Prioribus moniales cuſtodientibus, ſi contra hanc formã contingat aliquam admitti, duximus ſtatuendum. Confiteantur etiàm moniales ſacerdotibus ab epiſcopo ſibi deputatis. Clerici autem vel laici frequentem non habeant acceſſum ad clauſtra monialium ſinè cauſa rationabili.

Quòd religioſi non condant teſtamenta, nec liceat monachos monaſteria habere ad firmam.

QVoniam non licet viris religioſis aliquid propriũ poſſidere, qui ſe & ſua pariter in ipſo religionis ingreſſu Domino dedicârũt, præſenti authoritate diffinimus, vt nulla perſona in regulari ordine conſtituta, condere teſtamentum præſumat, cùm nihil habeat ſuum temporale, quod transferre valeat in dominium alienum.

Item nec monachus, nec canonicus eccleſiam vel monaſterium, vel quodlibet prædium Eccleſiæ ſuæ, audeat retinere ad

ad firmam. Diſtrictè etiàm inhibemus, nè alicui monacho vel canonico regulari, qui non ſit obedientialis, cuſtodia monaſterij committatur, ità quòd ex longa ipſius mora vel conuerſatione ſcandalum oriatur: quod ſi præſumptum fuerit, per ſuperiorem emendetur.

Item viri religioſi non recipiant eccleſiam ad firmam, in qua ſibi quid iuris vendicant, ſaltem poſt mortem perſonæ. Quod ſi fecerint, arbitrio ſuperioris puniantur.

Quòd religioſi non bibant vltra horas debitas.

QVoniam inter alia vitia impetus gulę viros religioſos præcipuè non mediocriter infeſtat, decernimus vt nec monachi, nec canonici regulares, niſi ſtatutis locis & horis potationi aut comeſſationi vacare præſumant. Si quis verò ſitiuerit, impetrata licentia, refectorium regulariter intret, vt ſic neceſſitati ſubueniat, non vt conſulat voluptati. Ab hac generalitate eximimus infirmos, & eos qui fuerint in obſequio prælatorum.

Quòd monachi & regulares in monaſterio habeant ſeniores. & de ſententijs publicandis.

AD hæc ſtatuimus, vt cùm ratione debilitatis vel alia iuſta ratione, monachi ſeorsùm in miſericordia morētur, ſemper habeant ſecum ad minùs alios ſeniores, qui aliorum leuitatem debita correctione compeſcant, & qui poſtmodùm in capitulo teſtificentur, qualiter in miſericordia fuerint conuerſati. Idem volumus inter canonicos regulares & moniales obſeruari. Vt autem omnia fine bono concludantur, Lateranenſe concilium ſub ſanctæ recordationis papa Innocentio celebratum, in præſtatione decimarum & alijs capitulis præcipim⁹ obſeruari, & in ſynodis epiſcopalibus conſtitutiones illius concilij vnà cum iſtis, prout eis videbitur expedire, volu'mus obſeruari.

Excommunicationes etiàm in hoc concilio promulgatæ, ſingulis annis in epiſcopalibus ſynodis, & quater in anno in parochialibus eccleſijs ſolenniter iterentur.

Expliciunt conſtitutiones in Concilio Oxonienſi editæ per Stephanum Archiepiſcopum.

AD LECTOREM MONITIO.

COnſtantia apud authores multiplex inuenitur: triplicis verò in hoc opere fit mentio: primæ metropolis Cypri: alterius in Gallia: tertiæ in Germania, cuius Epiſcopus eſt Moguntini archiepiſcopi ſuffraganeus. In hac poſtrema celebrata eſt hæc Synodus, in qua præter alia multa illic geſta, damnatus eſt Iohannes Huſſus & flammis traditus, quem hæretici pro martyre colunt: neque id mirum, cum ſuperioribus ſeculis hæretici Caiani Cain coluerint, & Iudam proditorem diuinum aliquid eſſe putârint, Chore quoquè, Dathan & Abiron & Sodomitas colendos exiſtimârint: ſed tales in diuorum numerum non recipit Eccleſia Dei, immò potiùs cum ſcriptura diuina eos deteſtatur. Illud præthereà notandum, ea quæ huic Synodo hac vice diuerſis characteribus, quos currentes ſeu Italicos vocant, inſeruntur, eſſe Appendicis eius, quæ ſeorsim nupèr anno 1538. huius concilij actis adiecta fuit, ex libro quodam facultatis Theologicæ ſtudij Colonien̄, quaſi pro ſupplemento præſentis concilij tranſumpta, & in ſtudioſorum commodiorem vſum, ſuis nunc locis inſerta.

IN CONSTANTIENSE
CONCILIVM PRAEFATIO SYNODI BASILEENSIS.

SACROSANCTA generalis Synodus Baſileenſis in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Quoniam facilè labitur humana memoria, & procliuis eſt hominū curſus ad nouitates: ad regimen Dominici gregis feliciter & votiuè dirigendam, maximè pertinere dinoſcitur, vt vniuerſalium geſta Conciliorum, ſub fidelis approbatione teſtimonij ad poſteritatis memoriam pandantur, & in communi notitia teneantur. Nanq; cùm ſæpè caſus eueniant, quorum ſimiles conſtat apud antiquos fuiſſe deci-

ſe deciſos, vtile quidem eſt ſcire, quale fuerit eorum qui nos præceſſerunt, de ſimili re iudicium. Et cùm plerunq; in rebus dubijs ad vtranq; partem rationes plurimæ adducantur, ad tollendas lites & contentiones opportuna cernitur veterum authoritas, & quæ ab antiquo facta legitur ſanctorum diffinitio patrum. Sic enim Deut.32. *ſcriptum eſt: Interroga generationem priſtinam, & diligenter inueſtiga patrũ memoriam. Et iterùm: Interroga patrem tuum, & dicet tibi: maiores tuos, & annunciabunt tibi. In Concilijs prætereà generalibus errores aduersùs ſanctã fidem pro tempore inſurgentes, reprobantur: determinantur quæſtiones ad Catholicam fidem pertinentes: quæ deniq; & qualiter intelligenda ſint diuina mãdata, declarant: & quod illis propriũ eſt, per ea ſacri canones eduntur, qui conſtringentes hominum vitas, ſciri ab omnibus debẽt, vt præſcripto eorum manifeſtiùs cognito, vel inhibita declinent, vel permiſſa ſectentur. Hæc autem aliaq́ue plurima attendentes, rem vtilem & admodùm fructuoſam eſſe cognoſcimus, magnæ Conſtantienſis Synodi, quæ ad extirpationem ſchiſmatis, eliminationem hæreſum & errorum, ac reformationem Eccleſiæ in capite & in membris, fuiſſe dinoſcitur congregata, geſta in vnum, de quo nemo ambigere habeat, ad perpetuam rei memoriã, librum redigi. Nanque cùm plurima ibidèm maxima negocia & digna memoratu, peracta fuerint, quis non illa collaudet ad poſteritatis notitiam recondi perpetuã? Quis non operæprecium duxerit, ſciri ab omnibus Chriſtifidelibus, quomodò ſancta Conſtantienſi Synodo operante, Eccleſia catholica, quæ per XL. ferè annos horrendo ſchiſmate diuiſa fuerat, ad perfectam vnitatem pacis redijt, felicis recordationis Martino papa V. ad ſummi apicem apoſtolatûs aſſumpto? Quis determinationes ac decreta illius Synodi pro declaratione authoritatis vniuerſalis Eccleſiæ & generalium conciliorum eandem repræſentantium, pro extirpatione prædicti ſchiſmatis, pro eliminatione hæreſum & errorum, ac pro reformatione Eccleſiæ in capite & in membris edita, non libenter audire & agnoſcere velit? Nempe nos magnam atq; euidentem vtilitatem ex cognitione geſtorum illius ſanctæ Synodi reſultare proſpicientes, ac volentes ſaluti publicæ & communibus conſulere commodis, decreta ibidèm facta, ex actis eiuſdem concilij extrahi, & colligi, ac fideliter conſcribi, bulla quoquè ſeu plumbo huius ſacri concilij Baſileenſis communiri, adhibitis ſingulis ad id neceſſarijs, voluimus & mandauimus. Ad cuius operis conſummationem, dilectiſſimos Ludouicum TT. ſanctæ Suſannæ, & Ioannem TT. ſancti Calixti, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyteros Cardinales, venerabiles Guillermum Vercellenſem, & Thomam Duncheldenſem epiſcopos, necnon dilectos eccleſiæ filios Thomam de Courcellis, & Martinum Bonifilij in theologia magiſtros, & Ioannem de Vuathenſtein, archidiaconũ *Zagabienſem, decretorũ doctorẽ, ordinauimus & deputauimus. Ipſi autẽ commiſſioni noſtræ multo tempore diligenti cura vacantes, iuxta noſtrum mandatum extraxerunt, & collegerunt, ac fideliter conſcribi fecerunt decreta & geſta nonnulla præfati ſacri concilij Conſtantienſis, in vnum redigentes volumen, quorum tenores ſequuntur, & ſunt tales:*

*Zegobieñ

ACTA

ACTA SACRI GENERALIS CONSTANTIENSIS CONCILII.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Hic liber continet ordinationes, ſtatuta, conſtitutiones, decreta, & alia acta & geſta in generali Conſtantienſi concilio, præſidente ſanctiſſimo in Chriſto patre & domino noſtro, domino Ioanne diuina prouidẽtia papa xxiij. recollecta, viſa, & ordinata per nos protonotarios, notarios, & ſcribas infrà ſcriptos, ad id per eundẽ dominum noſtrum Papam, ipſo approbãte concilio, deputatos, ſub annis Domini, indictione, põtificatu, menſibus & diebus inferiùs annotatis.

¶Introitus papæ Ioannis xxiij. ad Conſtantiam.

IN nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, anno à natiuitate eiuſdem milleſimo quadringenteſimo decimoquarto, indictione ſeptima, die Lunæ *V. [*iiij] menſis Nouembris, pontificatûs ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Ioannis diuina prouidentia papæ viceſimitertij anno quinto, præfatus ſanctiſſimus dominus noſter Papa, *qui aliâs [*cùm] continuando Piſanum generale concilium, *ſtatuit [*ſtatuerat] ipſum concilium iterum conuocandum ad hãc ciuitatem Conſtantieñ, quam ciuitatem die Dominica xxviij. menſis Octobris proximè decurſi, ſolenniter & honorificè intrauit, & ità *conuocauit [*conuocauerat] ad primum diem huius menſis, vt patet per literas Apoſtolicas, de quibus infrà in ſeſſiõe diei ſextædecimæ huius menſis fit mentio. Sed propter celebritatem feſti Omniũ ſanctorum, & commemorationem defunctorum, ad diem ſabbati tertiã, & deindè ipſam tertiam ex certis cauſis diſtulit ad hanc diẽ. In ipſa tamen die Omniũ Sanctorum, dum idem dominus noſter Miſſarum ſolennia celebraret, inter ipſa ſolennia facto ſermone ad clerum per egregium doctorem Decretorum dominum Ioannem *Volim, [*Polin *Polim] per reuerendiſſimum in Chriſto patrem dominum Franciſcum, ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconũ cardinalem, lecta fuit ſchedula huius tenoris, videlicet:

Ad laudẽ omnipotentis Dei, & incremẽtum ſtatûs, tranquillitatis & pacis vniuerſalis Eccleſiæ ſanctæ Dei. Cum ſanctiſſimus dñs noſter, dñs Ioannes diuina prouidẽtia papa xxiij. paterna pietate reſpiciẽs in ciuitate Laudenſi V. Idus Decẽbris, põtificatûs ſui anno V. continuando ſacrum Piſanum & generale conciliũ ſuper reformatiõe ſtatûs eiuſdem Eccleſiæ, de venerabilium fratrum ſuorũ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinaliũ cõſilio, indixerit iterùm generale conciliũ huiuſmodi celebrandũ in hac ciuitate Cõſtantienſi ꝓuinciæ Moguntinẽſis, in ꝓximis calendis Nouẽbris inchoandũ, ipſum Piſanũ conciliũ rurſùm cõtinuaturus: intimat de eorũdẽ fratrũ cõſilio, ꝙ *intrabit [*initiabit] dictũ futurũ Cõſtantieñ conciliũ, deo fauẽte, die ſubbati de manè proximè futura, in hac eccleſia Conſtantienſi *cum Miſſarum, ſermonis, ac proceſsionũ celebratione in talibus conſuetorum. Datum Conſtantiæ* calend. Nouembris, põtificatûs eiuſdem dñi noſtri anno V.

¶Inchoatio ſacri concilij Cõſtantienſis.

ITem domin⁹ noſter Papa, ipſa die quinta pro felici inchoatiõe dicti cõcilij ꝑmiſſa ſolenni proceſſione, adſtãte cũ mitris & habitibus pontificalibus tam reuerẽdiſſimorum dñorum cardinalium ꝗ archieꝑorum, eꝑorum, electorũ abbatũ, & aliorũ prælatorum cœtu copioſo, Miſſam de ſancto ſpiritu in eccleſia Cõſtantiẽſi ſolẽniter celebrauit: & p religioſum virũ fratrẽ Ioannem de Vercellis, ſacræ theologiæ magiſtrũ, Priorẽ prioratûs de *Pamõte [*Yumonte *Immonte] Bellicenſis diœceſis, procuratorẽ ordinis Cluniacẽſis, pronũciatus eſt ſermo ad clerũ, pertinẽs ad materiã & propoſitum, & reuerẽdiſſimus pater dñs Franciſcus ſanctorũ Coſmæ & Damiani diacon⁹ cardinalis ꝓdictus, ex pulpito ligneo quod aſcẽdit, hæc verba alta & intelligibili voce ꝓtulit, ſ. Sãctiſſimus dñs noſter papa, ſacro approbãte cõcilio, ſtatuit ſeſſionẽ tenendã die Veneris xvj. huius mẽſis, de & ſuper qbus omibus & ſingulis magiſter Ioannes de Scribanis, ꝓcurator *fiſcalis, [*fiſci] alta & intelligibili voce p ꝓtonotarios dñi noſtri Papæ, & clericos & notarios cameræ Apoſtolicæ, petijt fieri publicum & publica *inſtrumenta [*for. *inſtrumentum &] ad perpetuam rei memoriam.

SESSIO PRIMA.

DIe Veneris xvj. menſis *Nouembris, [*Decembris] anno, indictione & põtificatu quib⁹ ſuprà, ſacra & vniuerſali ſynodo in eccleſia Conſtantienſi, ꝓſidente ꝓfato dño papa, ſolenniter cõgregata, celebrataq; Miſſa de Spirituſancto per reuerẽdiſſimum in Chriſto patrem dominum Iordanum epiſcopum Albanenſem

ſem, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalem, de Vrſinis vulgariter nuncupatũ, cantatisq́; litanijs, & alijs deuotis orationib' *præporrectis ad Deum, idem dñs noſter papa inchoans, Veritatem diligite, Zachariç 8. cap. Et adducens authoritates Noui & Veteris Teſtamenti, allocutus eſt ſynodum, exhortans omnes ad meditandum & ſolerter inſiſtendũ ſuper ordinandis his, quç ad Eccleſiæ pacem & ſtatum pertinent. Quo ſermone perfecto, reuerẽdiſſimus in Chriſto pater dominus Franciſcus ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconus cardinalis, Florẽtinus vulgariter nũcupatus, ſtans in thalamo eminenti, vbi dictus dominus noſter ſedebat, alta & intelligibili voce legit ſchedulam ſequentem, videlicet:

*piè porrectis

Zacha. 8. d

IOannes ep̄us ſeruus ſeruorũ Dei, ad futuram rei memoriam: Intendentes ad executionem eorum, quæ per felicis recordationis Alexaodrum papam quintũ prædeceſſorem noſtrum, in Piſano cõcilio decreta fuerunt circa conuocationem concilij generalis iterùm faciendam, dum aliàs præſens concilium conuocauimus per literas noſtras, quarum tenorem hîc duximus inſerendum.

Hæc alibì deſiderant.

BVLLA CONVOCATIONIS CONCILII.

IOannes epiſcopus ſeruus ſeruorũ DEI, ad futuram rei memoriam. Ad pacem & exaltationẽ Eccleſię, & tranquillitatẽ Chriſtiani populi, prompto corde & efficaci deſiderio intendentes, ea libenter ordinamus & quærimus, per quæ huiuſmodi pax & exaltatio tranquillitatis meritò valeat promereri. Dudùm ſiquidem felicis recordationis Alexander papa V. *anteceſſor noſter, in ſacro generali Piſano concilio tunc præſidẽs, ex quibuſdam magnis & arduis cauſis eundem mouentibus, ipſo approbante concilio, inter cætera decreuit, iterùm generale concilium ex tunc ad terminum per ſe vel ſucceſſorẽ ſuum, in loco de quo ſibi vel eidem ſucceſſori videretur, fore ſolenniter conuocandum. Idemq; prædeceſſor ea quæ circa reformationem Eccleſiæ expedienda reſtabant, pro tunc [illegible]ſpendit, ipſumq; concilium v[illegible] ad tẽpus triennij præfatum, cõtinuandũ ſtatuit & prorogauit. Poſtmodùm verò ipſo Alexandro prædeceſſore noſtro (ſicut Deo placuit) vita functo, nobisq́; diuina fauente clementia ad apicem ſummi Apoſtolatûs aſſumptis, dum tẽpus triennij eiuſdem iam *aduenerat, & nos per veſtigia eiuſdem prædeceſſoris incedere, & ordinationem prçfatam, ab eo in concilio, (vt prçfertur) factam, puro corde & recta voluntate adimplere properaremus, quibuſdam rationibus tũc expreſſis, animũ noſtrum mouentibus, cõcilium huiuſmodi in Romana vrbe (quæ paulò antè de manibus hoſtium recuperata, præſentiam noſtrã pro *ipſius

*ꝑdeceſſor

*aduẽtaret

*eius

cõſeruatione plurimùm flagitabat) debito tẽpore cõuocauimus. Verùm quia veniente poſteà tempore cõſtituto, prælati & cæteri qui huiuſmodi concilio intereſſe debebãt, nequaquàm in tanto numero conuenerũt, quantum rerum agendarum pondus & magnitudo requirere videbatur: nos poſt alias prorogationes per nos factas tandèm concilium ipſum ad menſem *Decembris nunc præſentem, ſolenniter prorogauimus ac celebrandum ſtatuimus. Locum autem infra certum tempus reliquimus declarãdum, vt interim ſuper eo maturius conſuleremus. Poſt hæc verò, infra dictum tempus nondùm elapſum, per literas chariſſimi in Chriſto filij noſtri Sigiſmundi, electi in regẽ Romanorũ, & Hungariæ regis illuſtris, inſtantiſſimè requiſiti, vt non properarem' in declaratione huiuſmodi loci pro concilio faciendo, ſed tam in declaratione loci prædicti, quàm etiàm in tempore dicti concilij celebrandi ſuperſedere vellemus, donèc ipſe nuncios ſuos ſuper hoc inſtructos, ad noſtram præſentiam deſtinaret: Nos votis eiuſdem regis, quæ ex zelo deuotionis & puritate fidei emanare conſpiciebamus, annuentes, aduẽtum præfatorum nunciorum de venerabilium fratrum noſtrorũ ſanctç Romanæ Eccleſiæ cardinalium & prçlatorum, qui Romæ in generali conſiſtorio ad hoc vocati fuerunt, voluntate, conſilio & aſſenſu duximus expectãdum. Deindè cùm poſt Romanæ vrbis miſerabilem caſum ad nos tunc apud Florentiam exiſtẽtes eiuſdem regis nuncij acceſſiſſent, & ex parte eiuſdem regis multa nobis circa materiam ſuggeſſiſſent, eorum auditis relatibus, pro pleniori expeditione dilectos filios noſtros Antonium TT. ſanctç Cæciliæ presbyterum, & Franciſcum TT. ſanctorum Coſmæ & Damiani diaconum, ſanctæ Romanæ Eccleſię cardinales, cum plena poteſtate ſuper huiuſmodi electione loci & deputatione temporis, ac ſimul cum eis dilectum filium noſtrum nobilem virum Manuelem *Chiſſolareñ, militem Conſtantinopolitanum, ad præſentiam eiuſdem regis tranſmiſimus: qui ad eum venientes, tandèm de ipſius regis conſilio & aſſenſu ciuitatem Conſtantieñ prouinciæ Moguntineñ, pro loco huiuſmodi concilij celebrandi, cõcorditer elegerunt, ac tempus ad initiandum huiuſmodi concilium, ſtatuerunt diem primum mẽſis Nouẽbris proximè venturi. Deindè verò nos, qui pro quibuſdã arduis & magnis negocijs cum eodem rege iuxta noſtrũ & ipſius deſiderium perſonaliter conuenientes, certificati ab eo de habilitate, capacitate & ſecuritate ciuitatis Conſtantiæ antedictæ, quam ſecuritatem ipſe rex ſe præſtiturum, & in ipſo concilio perſonaliter affuturum pollicetur, volentes & ab intimis cupientes, vt præfata celebratio concilij ſalubriter impleatur,

for. *Nouembris

*Chryſolorum

pleatur, & optatum conſequaẗ effectū, huiuſmodi electiōem loci & temporis (vt præfertur) factā, authoritate Apoſtolica tenore præſentium de eorundem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu ratificamus, approbamus, & confirmamus, ac ei Apoſtolici roboris adijcimus firmitatem, præfatumque cōcilium in ciuitate prædicta Conſtantieñ. die prima menſis Nouembris proximè venturi, initiandum, & authore Domino exindè celebrādum, eadem authoritate & conſenſu harum ſerie ſtatuimus, pronunciamus, & decernimus, venerabiles fratres noſtros patriarchas, archiepos, epos, & dilectos filios electos abbates & cęteros eccleſiarum & monaſteriorum prælatos requirentes, hortantes & monentes, ac in virtute pręſtiti iuramenti & ſanctæ obędientię eiſdem mandantes, quatenùs perſonaliter: necnon chariſſimos in Chriſto reges & nobiles viros, duces, principes, marchiones, & alios q̄ huiuſmodi concilio intereſſe debēt, vel qui adeſſe poſſunt quoquo modo, p viſcera charitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti inuitātes & exhortantes, quatenùs pro pace Eccleſiæ & oim Chriſtianorū, etiàm pſonaliter, vel ſi pſonaliter nō poſſint, p ſolēnes oratores cōgruo tēpore concilio dicto debeāt intereſſe: vt ſic cōgregata fidelium multitudine copioſa, ea quæ in eodem concilio agenda incumbunt, Deo authore & adiutore ſalubriter ordinentur. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ ratificationis, approbationis, confirmationis, pronunciationis & decreti infringere, vel ei au ſu temerario cōtraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorū Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datū Laudę, V. Idus Decemb. pontificatus noſtri anno quarto.

*Ioannem — *Qua lectione per præfatum magiſtrum *Iob cōpleta, idem dominus Franciſcus cardinalis ſurgēs & ſtās, *ſuprà ſchedulam ipſam primam reſumēs, legit eius reſiduum, cuius reſidui tenor talis eſt:* — ſor. *ſupradictam

Et ſubindè cùm venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanę Eccleſiæ cardinalibus, & noſtra curia ad hanc ciuitatem Conſtantieñ. vénimus tēpore conſtituto: & nūc per Dei gratiam hic exiſtētes, cum huius ſacræ ſynodi conſilio intendimus inſiſtere ad pacem, exaltationem & reformationem Eccleſię, & tranquillitatem populi Chriſtiani: & quia in hac re tam ardua non eſt proprijs viribus aliquid præſumendum, ſed Dei adiutorio confidendum, ideò à cultu diuino inchoantes, hoc ſacro approbante concilio ordinauimus, q̄ hac ipſa die ſpecialis Miſſa ad hoc conſtituta diceretur, ſicuti per Dei gratiā nunc celebrata eſt, quam Miſſam etiàm ſtatuimus & in hac & ſingulis alijs eccleſijs collegiatis ſecularib⁹ & regularib⁹ huius ciuitatis ſemèl in hebdomada, videlicet feria quinta, hoc ſacro concilio durāte, collegialiter celebrari. Et vt eo ſeruentiùs huic ſacræ celebratiōi fideles inſiſtant, quo ampliori gratiæ munere ſenſerint ſe refectos, omnibus & ſingulis verè pœnitentibus & cōfeſſis, videlicet ſacerdotibus dictas Miſſas celebrantibus, pro ſingulis Miſſis vnum annum, intereſſentib⁹ verò quadraginta dies de iniūctis *eis pœnitentijs, in Dño relaxamus. *ſibi Ad cuius etiàm Miſſæ celebratiōem exhortamur venerabiles fratres noſtros ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, necnō patriarchas, archiepos, epos, & dilectos filios electos abbates, cęterosq́; in ſacerdotio cōſtitutos, vt & ipſi ad impetrandū pdictū diuinū auxiliū, cū deuotiōe ſingulis ſeptimanis pdictam Miſſam celebrēt ſemèl: quibus celebrantibus, & celebrationi intereſſentibus, ſimiles indulgentias elargimur. Exhortamur etiàm in Dño oēs & ſingulos q̄ Chriſti nomine gloriaǹt, vt ad obtinendā optatā conſummationē tantæ rei, diligēter inſiſtāt orationibus, ieiunijs, eleemoſynis & alijs pijs operibus, vt Deus ex noſtra & ipſorū humiliatiōe placatus, digneẗ felicē exitū huic ſacrę congregationi cōcedere. Præterea cōſiderantes, quòd pcipuū agendū in Cōcilio generali, ſecùdùm laudabiles *conſuetudines antiquorū conciliorū, eſſe debet de his, q̄ concernūt catholicā fidē: & attēdentes q̄ talia pter *ſummā arduitatē exigant diligentiā, tempus ſufficiens & ſtudiū, exhortamur oēs habētes peritiā ſacrarum literarū, vt diligenter ſecū & cum alijs illa cogitent atque tractent, q̄ eis videbuntur ad hanc rē vtilia & opportuna, & q̄ primùm cōmodè poterūt, illa ad noſtrā & huius ſacræ ſynodi notitiam perducant, vt tēpore opportuno poſſint ea determinari, q̄ videbunẗ tenenda vel repudianda pro vtilitate & incremento ipſius catholicæ fidei, & ſpecialiter cogitēt circa nōnullos errores, qui à certis tēporib⁹ dicuntur in nōnullis partibus pullulaſſe, & maximè circa illos qui orti dicunẗ habuiſſe à quodā Ioanne dicto Vuicleff. Inſupèr etiàm exhortamur omnes catholicos hìc congregatos, & alios ad hac ſacrā ſynodum venturos, vt velint cogitare diligenter & proſequi, & ad nos & ad eandem ſacram ſynodū perducere ea, per q̄ poſſit Eccleſia & cōgregatio catholicorū ad debitā reformatiōem & optatā tranquillitatē, Deo iuuante, perduci. *Noſtrarū nanque intentionis ac voluntatis eſt, vt oēs hac de cauſa hìc congregati, cū omnimoda libertate poſſint dicere, cōſulere & facere omnia & ſingula, quę ad præmiſſa putauerint pertinere.

*obſeruantias — *ſuam — *noſtra

Vt antem notus ſit modus, qui in huius ſacrę ſynodi proceſſu ſeruādus eſt, tam quo ad ea q̄ dicenda & determināda erūt, quàm etiàm quo ad cōſenſum & geſtum & *morem & compoſitionem, putamus in hoc recurrēdum eſſe ad obſeruātias antiquorum patrum,

*morū cōpoſitionem

Toleta. concil. 11. ca. 1.

patrum, quæ maximè colliguntur ex canone Toletani concilij, cuius tenorem duximus hîc inſerendum.

5.q.4. In loco

In loco benedictionis conſidentes Domini ſacerdotes, nullis debent aut indiſcretis vocibus perſtrepere, aut quibuſlibet tumultibus perturbari: nullis etiàm fabulis vanis vel riſibus agi, & (quod eſt deterius) obſtinatis diſceptationibus tumultuoſas voces effundere. Si quis em̄ (vt Apoſtolus ait) putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio. Cultum enim ſuum iuſtitia perdit, quandò ſilentium iudicij obſtrepentium turba confundit, dicente propheta: Erit cultus iuſtitiæ, ſilentium. Debet ergò quicquid aut conſultationibus conſidentium agitur, aut à cauſantium parte proponitur, ſic mitiſſima verborum relatione proferri, vt nec contentioſis vocibus audientiam turbent, nec *iudicij vigorem *præ tumultu eneruent. Quicunque ergò in conuentu concilij hæc quæ præmiſſa ſunt, violanda crediderit: & contra hæc interdicta, aut tumultu aut cōtumelijs vel riſibus Côciliū conturbauerit, iuxta diuinæ legis edictum, quo præcipitur, Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium: cum omni dedecore de cōſeſſione abſtractus, à communi cœtu ſecedat, & trium dierum excommunicationis ſententiam perferat. Et quoniam cōmuniter contingere poteſt, quòd aliqui ex conſidentibus non erunt in ſedilibus debitis collocati, eodem ſacro approbante concilio decernimus, ꝙ ex ſeſſione huiuſmodi nulli eccleſiæ vel pſonæ p̄iudicium generet.

Iaco. 1. d — Eſa. 32. d — *iudicum — *de — Prou. 22. b

¶ Deputātur hîc miniſtri & officiales concilij.

QVia verò ad p̄ſecutionē hui⁹ Concilij requirūtur certi miniſtri & officiales, ideò hoc ſacro approbante concilio deputamus infrà ſcriptos, videlicet dilectos filios *Aragonū de Maliſpinis, (loco cuius, quia promot⁹ fuit poſteà ad eccleſiam Eſinā, p natiōem Italicā fuit electus & appoſitus dn̄s Iacob⁹ Rhodini de Ianua) Paulum de *Iuuenatico, Hermannum de Dvuerck, Thomam *Polteñ, & Ioanuem de *Trembleyo, notarios noſtros, q vidēdi oēs ſcripturas q̄ in eodē concilio fiēt, curam habeant ſpecialem, ità quòd concorditer & ordinatè fiāt, ſicut decens eſt. Et omnibus ordinatis in præfato Concilio, ſe ſubſcribāt. Nec nō dilectos filios magiſtros Antonium de Iuſchis, Angelum de Reate, Iob de Geſtis, & Petrum de *Irilia, præfati concilij notarios & ſcribas, qui ſubalternent notarijs ſupradictis. Dilectum filiū nobilē virum Bertholdum de Vrſinis, comitē *Suauonē & palatinum, ipſius concilij cuſtodē: dilectos filios magiſtros Ioannem Baſiræ, literarum Apoſtolicarum *ſcriptorem, Iacobū de *Cāpis, cauſarum palatij noſtri auditorē, Angelum de *Stubliōibus, cauſarū Apoſtolicæ cameræ auditorem, & Petrum Pauli de Iuſtinopoli canonicum Rauennatē, decretorū doctores, ſcrutatores votorū, quorum duo ex vna, alij verò ex altera p̄fati Concilij parte vota ſcrutentur: & cum ipſis duo ex eiſdē notarijs, ac duo ex ſcribis ſupradictis in votorū *ſcrutamine ſemper debeant intereſſe. Dilectos filios magiſtros Petrum de Anchorano vtriuſq; iuris, Simonem de Peruſio iuris ciuilis, Raphaēlē de Fulgoſijs vtriuſque iuris, & Ardecinū de Nouaria iuris ciuilis doctores, pręfati Concilij aduocatos: necnō dilectos filios magiſtros Ioannem de Scribanis, & Hericum de Piro, dicti concilij procuratores & promotores: magiſtros *Gareteum de Piſtorio, Ioannem Ponſeti, Bartholomęum de *Paudo, & Michaëlem Boloſonis, ordinatores ſedere debentium in concilio ſupradicto.

*Arrogonū — *Iuuenatio — *Polcon — *Ternubio — *Trilbya — *Suauenſ. — *correctorē — *Camplo — *Stulliōib⁹ — *Balionib⁹ — *ſeruatione — *Garētum — *Baroncum — *Pando

ARTICVLVS approbatiōis ſcripturarū protonotariorum per quatuor nationes deputatorum.

*ITem conſtituit, deputat & ordinat dicta ſancta *ſynodus pro qualibet natione vnum protonotarium, videlicet pro natione Gallicana Ioannem de *Trambleyo, pro natione Italica Iacobum Rhodini de Ianua, pro natione Germanica Hermannum Duergh, pro natiōe Anglicana Thomā Polcon. Item notarios natiōum, videlicet pro natiōe Gallicana Michaelem Bloſonis & Ioannem Guiardi, pro natione Italica Bartholomæum de Guaſtis & Ioānem Azel, pro natiōe Germanica Gūpertum Fabri & Giſelerum Bouencen, & pro natiōe Anglicana Vuilhelmum Portell. Quibus dat authoritatē & plenariā poteſtatem omnia & ſingula in præſenti ſacro Conſtantienſi concilio dicta, acta, actitata, promulgata, publicata, lecta, petita, & omnia alia quęcunque geſta & facta, & omnia quæcūque in poſterum dicenda, agenda, actitanda, promulgāda, publicanda, legenda, petenda, & quæcūque alia in & pro dicto ſacro cōcilio, & ad dictum ſacrum concilium quomodolibèt pertinentia, & faciēda, & peragenda, in formā publicam redigendi & alias conſcribendi. Approbatq; dicta ſancta ſynodus omnia & ſingula per ipſos protonotarios & notarios in dicto ſacro concilio & ad ipſum cōcilium quomodolibèt pertinēte conſcripta, & tam in publicam formā, quàm aliâs in ſcriptis & actis quomodocūquè redacta vſque nunc, ſub quibuſcūque verbis per dictum ſacrum concilium fuerint ſtatuta, decreta, ordinata, pronunciata, & quomodolibèt diffinita.*

Item eodem ſacro approbante concilio decernimus, ſequentem ſeſſionem Deo fauente tenendam die lunæ decimaſeptima menſis Decembris proximè futuri.

Lectis itaque ſchedula & bulla prædictis, præfatus dominus cardinalis alta & intelligibili voce interrogās, ſciſcitatus eſt, vtrùm om̄ia & ſingula in ſupradicta ſchedula contenta,

tenta,

tenta, ipſi ſacræ ſynodo placerent. Ad cuius interrogationem omnes & ſinguli prælati in ipſa ſynodo exiſtentes, concorditer *ne- *nulloque mine diſcrepante, reſponderunt, Placet. De & ſuper qbus omnibus & ſingulis magiſter Ioannes de Scribanis, fieri petijt per protonotarios ad hoc per Concilium deputatos, de quib' in pręmiſſa ſchedula ſit métio, publicum inſtrumentum & publica inſtruméta ad perpetuam rei memoriam.

Die prima menſis Martij, anno 1415. à natiuitate &c. in magna aula palatij inferioris Apoſtolici, 11 hora poſt mediam noctẽ, domino noſtro Ioanne papa 23. ibidèm exiſtente & præſente, ac Romanorum rege Imperatore ſereniſſimo, & quatuor congregatis nationibus ibidem, fuit per dominum patriarcham Antiochenum nomine & ex parte totius cócilij præſentata præfato domino noſtro papa quædam ſchedula: Sibiq; nomine dicti Cócilij fuit humiliter ſupplicatum per eundem patriarcham, quatenùs dignaretur dictam ſchedulã benignè acceptare, & dictus domin' noſter papa, recepta ſchedula, & ea ſecretè lecta, dixit quòd fuit ſemper intentionis, dare pacem Eccleſia, & q, ad hoc venerat Cóſtantiam. Et etiàm dixit, qualiter dicto Concilio, nó vi nec metu cópulſus, nó coactus, ſed liberaliter & ſpótè obtulerat viã ceſſionis ſui papatûs, & obtulit, & q, nũquàm fuit alterius intentionis. Demùm dictus domin' noſter dictã ſchedulã legit, cuius tenor talis eſt: Ego Ioánes papa 23. &c. vt in bulla cótinetur: Qua lecta, fuit regratiatum dicto Domino noſtro papæ per ſereniſſimũ principem regem Romanorum de bona & ſancta oblatione, deindè cardinales ad idem fuerunt regratiati. Deinum dominus patriarcha ad idem, & etiàm vniuerſitas Pariſienſis ad idem. Quo facto, dominus noſter voluit quòd in craſtinum quę fuit ſecunda Martij, teneretur ſeſſio, in qua publicarentur hæc ſolenniùs per eundem.

SESSIO II. QVANDO DOMINVS noſter papa obtulit ceſſionem ſui papatûs.

ANno à natiuitate Domini 1415. indictione 8. pontificatûs quo ſuprà, die verò Martis ſecunda menſis Martij, fuit celebrata ſeſſio, in qua dominus noſter celebrauit Miſſam in Eccleſia maiori de Spiritu ſancto. Qua celebrata, fuerunt lectæ ſolennitates, quę conſueuerunt fieri in ſeſſionibus. Demùm dominus noſter ſedés in cathedra ante altare, conuerſus ad Cócilium ibidèm congregatum, legit ſchedulam tenoris ſequentis per dominum Vitalem patriarcham Antiochenum nomine Concilij traditam, alta voce ſic incipiendo:

Ego Ioannes papa 23. propter quietem totius populi Chriſtiani profiteor, ſpódeo, promitto, voueo & iuro Deo & Eccleſiæ & huic ſacro Concilio, ſpontè & libere dare pacem ipſi Eccleſiæ per viam meæ ſimplicis ceſſionis Papatûs, & eam facere & adimplere cum effectu iuxta deliberationem pręſen Concilij: ſi, & quandò Petrus de Luna, Benedictus 13, & Angelus de Corario, Gregorius 12, in ſuis obedientijs nuncupati, papatui quem prætendunt, per ſe vel procuratores ſuos legitimos ſimpliciter cedant, & etiàm in quocunque caſu ceſſionis vel deceſſûs, aut alio in quo per meam ceſſionem poterit dari vnio Eccleſiæ Dei ad extirpationem præſentis ſchiſmatis. Et dum legebat illam clauſulam in pſcripta ſchedula, Spondeo, promitto, voueo, & iuro Deo, flexit genua versùs altare, ponédo manus ad pectus, & dixit hæc verba: Et ità promitto obſeruare. Quo facto, Impator ſurgens de ſua cathedra, regratiatus fuit eidem domino noſtro nomine concilij & ſuo, flectendo genua, deponendo coronam, & oſculando pedem eiuſdem domini noſtri. Et etiàm dominus patriarcha fuit regratiatus eidem nomine Concilij. Poſt hæc cantores inceperũt cantare, Te Deum laudamus &c. Et procurator Concilij Ioannes de Scribanis, petijt nomine Concilij confici publicum inſtrumentum à protonotarijs & notarijs ac ſcribis ſedis Apoſtolicæ.

Et expòſt de mandato domini noſtri fuit ſuper præmiſſa ſchedula oblationis, vna bulla confecta.

PRIMA SESSIO POST MISSAM Papæ, ſeu Tertia in ordine ſeſſionum.

DIe *Lunæ vigeſimaquinta mẽſis Mar- *Martis 26. tij ſupradicti fuit ſeſſio generalis, in qua præſidebat dominus Petrus cardinalis Cameracẽſis, tituli ſancti Chryſogoni presbyter cardinalis: qui dixit officium Miſſæ, in qua rex Romanorum in habitu Imperiali fuit cum ſuis nobilibus, prout decuit regem Romanum, cui regi aſſiſtebat dominus Franciſcus cardinalis Florentinus, diaconus cardinalis tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani. In qua quidem ſeſſione cantata Miſſa de Domina noſtra de Annunciatione, factum fuit officium litaniarum cum introitu, Exaudi nos Domine, quoniã benigna &c. & Collecta pro pace.

Subſequenter dominus cardinalis Florentinus, iuxta deliberationem ſanctæ ſynodi pronunciauit certos articulos ſiue conſtitutiões ſeruandos ad perpetuam rei memoriam, quorum tenores ſequuntur:

Primitùs tamen oratione lecta, quæ fuit ſumpta de libro pontificali. Tenores verò dictæ orationis et conſtitutionum lectarum, ſequuntur, & ſunt tales: Eccè ſanctiſſimi ſacerdotes, præmiſſis Deo precibus, fraternitatem veſtram cum pia exhortatione conuenio, & per diuinum nomẽ obteſtor, vt ea quæ à nobis de Deo & ſacris ordinibus vel ſanctis moribus nobis fuerint dicta, cum omni pietate ſuſcipiatis, & cum ſumma reuerentia perficere intendatis. Quòd ſi forſan aliquis veſtrûm aliter quàm dicta fuerint, ſenſerit, ſine aliquo ſcrupulo contentionis in veſtrorum omnium copulatione & ipſa de quibus dubitauerit, conferenda reducat, qualiter Deo auxiliante aut doceri poſſit, aut doceat. Dein-

dè vos obteſtatione obſecro, vt nullus noſtrûm in iudicando aut perſonam accipiat, aut quomodolibèt fauore vel munere pulſatus, à iuſto iudicio ſcienter auertatur aut diſcedat: ſed cum tota pietate quicquid cœtui noſtro ſe iudicandum intulerit, pertractare cures, vt nec diſcordans contentio ad ſubuerſionem iuſtitiæ inter nos locum inueniat, nec in perquirenda æquitate vigor noſtri ordinis vel ſolicitudo tepeſcat.

Qua exhortatione facta, idem dominus cardinalis Florentinus, iuxta deliberationem Concilij & ſynodi prædictarum, pronunciauit conſtitutiones quæ ſequuntur, videlicet has:

Ad honorem, laudẽ & gloriam ſanctiſſimæ Trinitatis, patris & filij & Spiritusſancti, pacemq́ue in terris hominibus bonæ voluntatis diuinitùs promiſſam, in Dei Eccleſia conſequendam, hæc ſancta ſynodus ſacrum generale concilium Conſtantieñ nuncupata, pro reformatione & vnione dictæ Eccleſiæ in capite & in membris fienda, in Spiritusſancto legitimè congregata, decernit, declarat, diffinit & ordinat, vt ſequit.

Et primò, quòd ipſa ſynodus fuit & eſt ritè & iuſtè conuocata ad hunc locum ciuitatis Conſtantienſis, & ſimiliter rectè & ritè & iuſtè initiata & celebrata.

Item quòd per receſſum domini noſtri papæ de hoc loco Cnnſtantienſi, vel etiàm per receſſum aliorum prælatorum ſeu aliorum quorumcunque, non eſt diſſolutum hoc ſacrum Concilium, ſed remanet in ſua integritate & authoritate, etiàm ſi quæ ordinationes factæ eſſent in contrarium, vel in futurum fierent.

Item quòd iſtud ſacrum Concilium non debet diſſolui, neque diſſoluitur, vſque ad extirpatiõem præſentis ſchiſmatis, & quouſquè Eccleſia ſit reformata in fide & moribus, & capite & membris.

Item quòd ipſum ſacrum concilium non trãſſeratur ad alium locum, niſi ex cauſa rationabili, & de conſilio huius concilij deliberanda & concludenda.

Item quòd prælati & alij qui debent intereſſe huic Concilio, noo recedant de hoc loco ante fioitum concilium, niſi ex cauſa rationabili, examinanda per deputatos ſeu deputandos ab hoc ſacro Cõcilio. Qua cauſa examinata & approbata, poſſunt recedere cum licentia huius vel illorum, qui habet vel habent authoritatem: & tunc recedens teneatur dimittere poteſtatem ſuam alijs remanentibus, ſub pœnis iuris & alijs per hoc ſacrum Concilium indicendis, & in *contrarium facientes exequendis. Super his autem articulis lectis & approbatis per cardinales & concilium, magiſter Henricus de Piro, promotor & procurator concilij, nomine totius concilij & Imperatoria petijt inſtrumentum.

*contrafacientes

QVARTA SESSIO IN ORDINE.

Die ſabbati triceſima & penultima mẽſis Martij ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in eccleſia cathedrali Cõſtantienſi ꝓdicta: & celebrauit Miſſam de Spiritusſancto dominus patriarcha Antiochenus, in qua ſeſſione fuit Romanorum rex in habitu & inſignijs ad regem Romanorum ſpectantibus, & cardinalis Florentinus pronunciauit articulos & cõſtitutiones ſequentes:

*mane ante prãdium, in qua fuerunt ducenti patres. &c. Et fuit ibidèm peractum officiũ de Spiritusſancto, cuius officij Miſſam celebrauit dominus patriarcha Antiochenus. In qua ſeſſione fuit Romanorum rex in habitu & cum inſignijs ad regem Romanorum ſpectantibus. Necnon reuerendi patres domini Iordanus de Vrſinis, Angelus Laudenſis, Antonius de *Salancho, Antonius Aquilegienſis, Amadeus Saluciarũ, Ludouicus de Fliſco, Guilielmus S. Marci, Alamannus Piſanus, Franciſcus Florentinus cardinalis. Officio verò Miſſæ facto, legebantur litaniæ cum introitu, Exaudi nos domine. Quibus factis, ſtatim dominus cardinalis Florentinus legebat quaſdam conſtitutiones ſeruandas per concilium, quarũ tenores ſunt inſerti inferiùs. Quibus lectis & approbatis per generalem ſynodum ſiue concilium, Henricus de Piro, procurator & ſyndicus nationis Germanicæ, petijt ſibi fieri nomine dictæ nationis à nobis notarijs concilij, & eorũ quolibet, ipſius concilij nomine, vnum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta: Sic ſimiliter procuratores & ſyndici omnium nationum, regis Romanorum, vniuerſitatum ſtudiorum & ambaſiatorũ. præſentibus ibidèm illuſtribus principibus, Frederico burgrauio Nurenbergenſi, Rodolpho duce Saxoniæ, comite Suartzburgenſi, magiſtro curiæ regis Romanorũ, comite Bertoldo de Vrſinis, ambaſiatoribus regis Frãciæ, Angliæ, Poloniæ, Noruegiæ, Cypriæ, Nauarræ, necnon Ioanne de vicecomitibus de Mediolano, marchione Montisferrati, alijsq́ pluribus nobilibus & reuerendis patribus in multitudine copioſa, teſtibus &c.*

*Calancho

Tenor verò dictarum conſtitutionum, de quibus ſuprà fit mentio, ſequitur & eſt talis:

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filij & Spiritusſancti, Amẽ. Hæc ſancta ſynodus Conſtaotieoſis, generale concilium faciens, pro extirpatione præſentis ſchiſmatis, & vnione ac reformatione Eccleſiæ DEI in capite & in membris fienda, ad laudem omnipotentis DEI in Spiritusſancto legitimè congregata, ad conſequẽdum faciliùs, ſecuriùs, liberiùs & vberiùs vnionem & reformatiooem Eccleſiæ DEI, ordinat, *diſponit, ſtatuit, decernit & declarat vt ſequitur.

*diffinit,

Et primò, quòd ipſa ſynodus in Spiritusſancto congregata legitimè, generale concilium faciens, Eccleſiam catholicam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cuiuſcunque ſtatûs vel dignitatis, etiàm ſi papalis exiſtat,

Et in Baſilienſis conc. ſeſſione 2. & 16. & 18.

exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinēt ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem generalem Eccleſiæ Dei in capite & in membris.

Item quòd ſanctiſſimus dominus noſter papa Ioannes vigeſimuſtertius, Romanam curiam & officia publica illius vel illorum officiarios, ab hac ciuitate Conſtantienſi ad alium locum non mutet aut transferat, ſeu perſonas dictorum officiariorum ad ſequēdum eum, directè vel indirectè cogat, ſinè deliberatiune & cōſenſu ipſius ſanctæ ſynodi: & hoc, quo ad illos officiarios vel illa officia, per quorum abſentiam concilium veriſimiliter diſſolueretur, vel læderetur. Et ſi contrarium feciſſet, ſeu faceret in futurū, aut aliquos proceſſus ſeu mandata contra dictos officiarios vel alios quoſcunq; huic concilio adhærentes, etiàm cenſuras eccleſiaſticas aut alias pœnas quaſcunque continentes, vt ipſum ſequerentur, fulminâſſet, fulminaret, ſeu fulminauerit, totum ſit irritum & inane, nec eiſdem proceſſibus, cenſuris & pœnis, tanquàm irritis & inanibus, quomodolibèt obediendum fore, & ea & eos irritat: quinimmò dicti officiarij in dicta ciuitate Conſtantienſi ſuis officijs vtantur, & illa exerceant liberè vt priùs, quandiù ipſa ſacra ſynodus in eadem ciuitate celebrabitur.

Item quòd omnes & ſingulę tranſlationes prælatorum, necnon priuationes eorūdem, aut aliorum beneficiorum quorumcunque, commendarum aut donationum reuocationes, monitiones, cenſuræ eccleſiaſticæ, proceſſus ſiue acta & geſta, gerenda, agenda, & fienda per præfatum dominum noſtrum, aut ſuos officiarios ſeu commiſſarios in læſionem concilij ſeu adhærentium eidem, à tempore ſui receſſûs, contra adhærentes huic ſacro concilio, vel exiſtentes in eodem, aut in ipſorum præiudiciū, ſeu alicuius eorundem quomodolibèt ipſis inuitis facta aut fienda, factæ vel facti, faciendæ vel faciendi, ipſo iure ſint nulla, caſſa, irrita & inania, caſſę, irritæ, & inanes, ac nullius roboris vel momenti, ex ſua authoritate caſſat, irritat & annullat.

Item fuit declaratum & cōcluſum, quòd de qualibet natione eligantur tres, qui cognoſcant de cauſis recedere volentium, & pœnis recedentiū ſinè licentia, infligendis.

Item quòd pro bono vnionis non creentur noui cardinales. Et nè fraude vel dolo dicantur facti dudùm cardinales aliqui, declarat ſacrum Concilium pro non cardinalibus haberi, qui non erant cardinales publicè reputati, & tenti in receſſu eiuſdē domini noſtri papæ à ciuitate Conſtantienſi.

Quibus, lectis & approbatis per generalem ſynodum, Henricus de Piro promotor concilij, petijt fieri à notarijs concilij & eorum quolibet, ipſius cōcilij nomine inſtrumentum & inſtrumēta, præſentib[us] ibidèm illuſtribus principibus, Friderico burgrauio Nurenbergenſi, Rodulpho duce Saxoniæ, comite de Suuartzburg, magiſtro curiæ regis Romanorū, comite Bertholdo de Vrſinis, ambaſiatoribus regis Franciæ, Angliæ, Poloniæ, Noruegiæ, Cypri, necnon Ioāne de vicecomitibus de Mediolano, & alijs pluribus in multitudine copioſa.

for. veſtris

Item placeat reuerēdiſſimis paternitatibus, quod quælibet natio habeat eligere duos deputatos, qui vel eorum duo habeant cognoſcere de cauſis recedere volentium, atq; habeant poteſtatē reſerēdi præſidēti qui erit pro tempore, qui præſidens habebit authoritatem dandi licentiā ſecundùm caſus exigentiam, procuratores dimittēdo, ac pœnas infligere recedētibus licentia non obtenta. Et quòd in præmiſſis habeat dictus præſidēs poteſtatē authoritate præſentis concilij, iuxta relationem & certificationē dictorū deputatorum.

Eadem die hora veſperarum vel circa, ad ſupplicationem regis Romanorū fuerunt omnes deputati omnium nationum, & quàm plures ambaſiatores regum, principum, vniuerſitatū ſtudiorū congregati in eccleſia maiori Conſtātienſi. vbi ſereniſſimus Romanorū rex prælibatus propoſuit, qualiter aliâs dominus Reginaldus de Carneto archiepiſcopus Rhemenſis, portâſſet literam credentiuam de domino Ioanne papa 23. qua recepta, idem dominus archiepiſcop[us] dixit ſibi nomine papæ, qualiter ipſe receſſiſſet de ciuitate Conſtantienſi, quòd hoc erat propter aërē ſibi inconuenientē, non propter aliquā impreſſionem, vim, vel metum aut timorē ſibi illatam ſeu illatū, inferēdam ſeu inferendū per ipſum dominum regem neq; ſuos. Et aliàs prout dixit conſtare apud acta mei notarij. Modò autem idē papa haberet ſcribere dominis cardinalibus hîc exiſtentibus contrarium, videlicet quòd propter timorem ipſius domini regis & aliorum dominorum ſuorū receſſit: Et ad finem, quòd omnis homo ſcire poſſit, tunc verba propoſita & dicta per dictum dominū archiepiſcopum Rhemenſem nomine dicti domini papæ, ſupplicauit ipſe domino archiepiſcopo, vt ipſe ſurgeret & referret ambaſiatā ſuam tunc ipſi regi nomine papæ factam. Qui dominus Reginaldus archiepiſcopus leuauit ſe, & dixit quòd nupèr poſt receſſum papæ de Cōſtātia, ipſe mittebatur per dominos ambaſiatores regis Frāciæ & ſuorū collegarū, for. ſuos collegas, *ad oppidum* Schafhuſen. *In quo reperiebat papā in vigilia Palmarum, referens & exponens papæ ſibi iniuncta per ſuos collegas. Quo expoſito, papa ſibi dixit, quòd non deberet recedere quin loqueretur ſibi, cùm vellet ſibi aliqua cōmittere relatiua chariſſimo filio ſuo regi Romanorū, & alijs Conſtantiæ exiſtentibus, & ſi in caſu quo ipſemet non cōmitteret ſibi, tunc faceret ſibi dici per dominū cardinalē de Salūcho, qui ſimiliter ibidèm exiſtebat. Ipſeq; dominus Reginaldus archiepiſcopus iuit ad certā camerā ibidèm pauſando, & poſt cenam dormitioni ēuenit ad eū domin[us] de Salūcho, & iniūxit ſibi certa quæ deberet referre domino regi & alijs certis Conſtantiæ exiſtētibus, nomine papæ dans ſibi quatuor breuia. Quorū vnum domino regi, aliud cardinali-*

*bus, tertiũ ambaſiatoribus regis Franciæ, & quartum ambaſiatoribus vniuerſitatis ſtudij Pariſien. Receptiſq; per eum huiuſmodi breuibus & informationibus à dicto domino cardinali de Salancho nomine papæ, receſſit de Schafhuſen / rediens ad Conſtantien. ciuitatem. Aſcendenſq; palatium papale, reperit ibidem ſereniſſimum principem regẽ Romanorum ſæpè dictum cum dominis cardinalibus, cumq; ambaſiatoribus regis Francorum, ambaſiatoribus ſtudij Pariſien. & alijs deputatis nationum, porrigens ibidem breuia ſibi commiſſa, & præſertim breue directum Romanorum regi. Quo viſo & lecto, ipſe de mandato domini papæ & eius iuſſu dixit, qualiter dominus noſter papa nõ receſſiſſet de Conſtantia ob aliquam impreſſionem, vim, metum, timorem ſiue aliam cauſam ſine culpã, quã poſſet imponere domino regi, neq; ſuis: ſed propter ſanitatem corporis, & offerret ſe impleturũ omnia, quæ promiſiſſet in cõcilio Conſtantienſi, & quòd diligeret dominum regem ſicut vnquàm, & libenter vellet ſecum cõuenire, ſi contingeret ipſum ire Niciam ad Petrũ de Luna, & ſecum conferre de modo vnionis & reformatione Eccleſiæ, & alia dixit, prout ſuperiùs in eius relatione continetur, in die lunæ poſt diem Palmarũ facta, & illa dixit tunc, quòd papa iniũxiſſet ſibi, non obſtãte quod acceperat ab ore cardinalis de Salancho, cùm vnum & idem reputâſſet papam & cardinalem de Salancho, quo ad huiuſmodi relationem: & ſi aliqui dicerent vel ſcriberent contrarium, non poſſet in contrariũ: & quòd ſatis admiratur de hoc. Cardinalis verò de Salancho, qui ibidem erat præſens, dixit quòd papa iniunxiſſet ſibi talia dare in mandatis, licèt dixit quòd deberet dicere, quòd non propter impreſſionẽ, vim, metũ aut timorem domini regis præcisè, ſed benè ob timorem aliquorum nobilium de curia ſua, de quibus habuiſſet papa timorem. Sed de perſona regis nõ diffidiſſet, quã diligit ſicut vnquàm. Super quibus ſereniſſimus dominus rex Romanorũ petijt ibidem per protonotarium ſedis Apoſtolicæ, concilij, nationũ, aliosq; notarios & tabelliones ibidem exiſtentes, fieri vnum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Similiter ambaſiatores regis Francorum nomine archiepiſcopi Rhemẽſis, & magiſter Benedictus de vniuerſitate Pariſien. præſentibus ibidem ambaſiatoribus *Suecia & Poloniæ regum, filio marchionis Montisferrati, Ioanne de vicecomitibus de Mediolano, Rodulpho duce Saxoniæ, alijſq; ambaſiatorib⁹, prælatis & doctoribus in numero copioſo.*

for. *Suediæ

QVINTA SESSIO.

DIE ſabbati ſexta menſis Aprilis, anno à natiuitate Domini 1415. indictione octaua, fuit ſeſſio generalis in eccleſia cathedrali Conſtantienſi deputata, in qua fuit ſereniſſimus Romanorum rex præfatus in veſte Imperiali cum nobilibus ſuis miniſtrantibus ſibi in inſignijs. In qua ſeſſione inter alios cardinales ibidem exiſtentes, præſidebat Concilio dominus Iordanus epiſcopus Albanenſis, cardinalis de Vrſinis. Et cantabatur Miſſa de Domina noſtra per dominum Raynaldum archiepiſcopum *Rauen. fueruntque pronũciati articuli & cõſtitutiones ſequentes, per reuerendum dominum Andream electum Poznanień.

**Rhemẽſem. Qua cãtata, iuxta ritum aliarum ſeſſionũ legebantur litaniæ cum introitu, Exaudi nos domine &c. et collecta pro pace vnitis, ac euangelio, & hymno, Veni creator ſpiritus &c. præſentibus ibidem dominis Angelo Laudẽſi, Antonio Aquilegiẽſi, Guilielmo ſancti Marci, Antonio de *Salancho, Almanno Piſano presbyteris, Amadeo Salutiarum, & Franciſco Florentino diaconis cardinalibus. Abſentibus verò Ioãne Viuarien. Petro Cameracen. Franciſco Venetiarum, & Ludouico de Fliſco cardinalib⁹, licèt in dicta ciuitate præſentibus, vt publicè ferebatur. Dictoq; officio Miſſæ, litanijs cãtatis & dictis, ſurrexit de mãdato totius ſanctæ ſynodi reuerendus pater dominus Andreas electus Poznanien. & certa capitula per modum conſtitutionum ſynodalium, priùs per ſingulas quatuor nationes concluſa & deliberata, legit & publicauit: quorum tenores ſequuntur & ſunt tales:*

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filij & ſpiritusſancti, Amen. Hæc ſancta ſynodus Conſtantiẽſis generale cõcilium faciens, pro extirpatione ipſius ſchiſmatis, & vnione & reformatione Eccleſiæ Dei in capite & in membris, ad laudẽ omnipotentis Dei in ſpiritusſancto legitimè congregata, ad cõſequendum faciliùs, ſecuriùs, liberiùs vnionem & reformationẽ Eccleſiæ Dei, ordinat, diffinit, decernit & declarat, vt ſequitur: Supe. ſeſſ. 4.

Et primò declarat, quòd ipſa in ſpiritusſancto legitimè congregata, concilium generale faciens, & Eccleſiam catholicam repræſentans, poteſtatẽ à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cuiuſcunque ſtatûs vel dignitatis, etiàm ſi papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationẽ dictæ Eccleſiæ in capite & in membris. Supr. ſeſſ. 4.

Item declarat, quòd quicunq; cuiuſcunq; conditionis, ſtatûs, dignitatis, etiàm ſi Papalis, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationib⁹ aut præceptis hui⁹ ſacræ ſynodi, & cuiuſcũque alterius concilij generalis legitimè congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinẽtibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter cõtempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, etiàm ad alia iuris ſubſidia (ſi opùs fuerit) recurrendo.

Item diffinit & ordinat dicta ſancta ſynodus, quòd dominus Ioannes papa 23. Romanam curiam & officia publica illius, vel illorũ officiarios de hac ciuitate Conſtantienſi nõ mutet ad alium locũ ſeu transferat, ſeu perſonas dictorũ officiariorũ ad ſequẽdum eũ, directè vel indirectè cogat, ſinè deliberatione & cõſenſu ipſius ſanctæ ſynodi. Et ſi contrarium feciſſet, aut faceret in futurum aut aliquos proceſſus ſeu mandata cõ- Supr. ſeſſ. 4.

tra dictos officiarios aut alios quoſcunque huic ſacro cócilio adhęrétes, etiàm céſuras eccleſiaſticas vel alias pœnas quaſcunq; cótinentes, vt ipſum ſequātur, fulminaſſet, fulminaret, ſeu fulminauerit, totum id ſit irritū & inane, nec eiſdem proceſſibus, cenſuris & pœnis tanquàm irritis & inanibus, quomodolibèt obediendum fore: quinimmò dicti officiarij in dicta ciuitate Conſtātienſi ſuis officijs vtantur, & illa exerceant liberè vt priùs, quandiù ipſa ſancta ſynodus in eadē ciuitate celebrabitur.

Supr. ſeſſ. 4. Item ordinat & diffinit, quòd omnes & ſingulæ tranſlationes prælatorum, necnon priuationes eorundem, aut aliorum beneficiatorum, officialium, adminiſtratorum, quarumcunq; cómendarum & donationū reuocationes, monitiones, cenſuræ eccleſiaſticæ, proceſſus, ſentētiæ, & quęcunq; acta, geſta, gerenda, agenda & fienda per præfatū dominum Ioannem papam, aut ſuos officiarios & commiſſarios, in læſionē dicti Concilij ſeu adhærentium eidem, à tempore inchoationis eiuſdem Concilij, & contra adhærentes huic ſacro Concilio, vel exiſtentes in eodem, aut in ipſorum ſeu alicuius eorūdem præiudicium, quomodolibèt ipſis inuitis facta vel fienda, factæ vel facti, faciēdæ vel faciendi, authoritate huius ſacri concilij ipſo facto ſint nulla, caſſa, irrita & inania, caſſæ, irritæ & inanes, ac nullius roboris vel momenti, ex eadem authoritate caſſat, irritat, & annullat.

Item declarat, quòd dominus Ioānes papa, & omnes prælati & alij ad hoc generale Concilium vocati, & alij in eodem concilio exiſtentes, in plenaria libertate fuerunt, & exiſtunt, vt viſum eſt dicto ſacro concilio, nec ad notitiam dictorum vocatorum, ſeu dicti concilij contrarium deductum eſt: & hoc teſtificatur dictum ſacrum concilium coram Deo & hominibus.

Item declarat, decernit, ſtatuit & diffinit dicta ſancta ſynodus, quòd dictus domin⁹ noſter papa renūciare tenetur, nedùm in quocunq; caſu in ſchedula oblationis ſuæ cōprębenſo, ſed etiàm in quocunq; in quo ſua renunciatio offerre poteſt magnā & euidentem vtilitatem ad bonum vniōis Eccleſiæ Dei, quodq; ſuper hoc dictus domin⁹ noſter papa declaratiōi & diffinitiōi hui⁹ ſacri cōcilij ſtare tenetur.

Item ſtatuit, diffinit, decernit, declarat & deliberat dicta ſancta ſynodus, quòd ſi dictus domin⁹ noſter requiſitus pro bono vnionis per hoc ſacrum Concilium, papatui renunciare contempſerit, vel plùs debito diſtulerit, exnunc prout extunc, & extunc prout exnunc, pro abiecto à papatu omnibus Chriſtifidelibus habeatur, & omnis obedientia eidem ſit ſubtracta.

Item ſtatuit, diffinit & decernit dicta ſancta ſynodus, quòd receſſus dicti domini noſtri papæ à ciuitate Conſtantienſi clandeſtinè fac[illegible]s, fuit illicitus, bonoq; vnionis Eccleſię Dei pręiudicialis & nociuus. Quodq; dictus dominus noſter papa requirendus eſt ex parte dicti ſacri concilij quòd ad illud reuertatur, facturus & adimpletur⁹ quod promiſit, vouit & iurauit pro vnione dāda Eccleſiæ Dei: & cum intimatiōe, quòd ſi infra terminum ſibi ex parte dicti ſacri concilij præfigendū, ad ipſum concilium redire contempſerit, aut plùs debito diſtulerit, contra eum tanquàm fautorem ſchiſmatis & ſuſpectum de hæreſi procedetur, vt requirunt ſacrę & canonicæ ſanctiones.

Item ſtatuit, diffinit, decernit & declarat dicta ſancta ſynodus, quòd ſi dictus dominus noſter papa ad ipſum ſacrum generale concilium redire voluerit, & quę promiſit, vouit & iurauit, efficaciter iuxta deliberationem dicti ſacri concilij pro dicta vnione adimplere, eidem prouideatur de bona ſecuritate, quòd nec ante renūciationem nec poſt capietur aut incarcerabitur, nec aliâs in perſona vel bonis moleſtabitur. Quinimmò in plena ſecuritate & libertate tenebitur & tuebitur per dominum regē Romanorum ſereniſſimum, & etiàm per dictum generale cōcilium. Et vlteriùs de bono ſtatu eidem domino noſtro & ſuis familiaribus poſt dictā renunciationem habendo, ad arbitrium quatuor per eum, & aliorum quatuor per dictum ſacrum concilium eligēdorum, prouideatur. Quibus peractis, ſupradictus reuerendus pater dominus Andreas electus Poznanienſis, in materia fidei & ſuper materia Ioannis Huſz legebat quędam auiſamenta, quæ ſequuntur, & ſunt talia:

Primò, quòd iuxta determinationem doctorum ſacræ theologiæ & iuris canonici, confirmatur & approbatur ſententia lata in concilio Romano de dānatione & doctrina Ioannis Vuicleff, etiàm per combuſtionem librorum eiuſdem.

*Item quòd in eadem ſeſſione committatur materia fidei per hoc ſacrum concilium cum plena authoritate, quo ad doctrinam ipſius Ioānis Vuicleff, necnon Ioannis Huſz & ſuorum ſequacium, reuerendis patribus dominis Cameracenſi & ſancti Marci cardinalibus, necnon dominis epiſcopo Dolenſi & abbati Ciſtertij, qui etiàm aſſumptis doctoribus theologiæ & iuris canonici, videant ſuper materia Ioannis Huſz, *hîc propter errorem ipſius Ioannis Vuicleff, quibus etiàm aſſignetur regimen proceſſūs cauſæ per commiſſarios contra eundem Ioannem Huſz facti.* for. *detecti hic,

Item quòd eidem domini commiſſarij videant de modo procedendi ſuper condemnatione articulorum quadraginta quinque in ſpecie, in Pariſienſi & Pragenſi vniuerſitatibus cōdemnatorum ſuper materia Ioannis Vuicleff.

Item quod ſcribantur literæ miſſiuæ regibus, principibus, ducibus, comitibus, vniuerſitatib⁹ ſtudiorum per mundum ex parte huius ſacri concilij de receſſu papæ & alijs circa pręmiſſa occurrentibus, & quod quatuor prælati ex quatuor nationibus deputandi authoritate eiuſdem concilij, dictas miſſiuas ſuis ſigillis vnà cū ſigillo ſereniſſimi principis regis Romanorum ſigillent & corroborent. Super quibus concilium reſpondebat, Placet.

Item & ſubſequenter idem dominus Andreas electus per ſimile auiſamentum verbale propoſuit, & per modum conſultationis, quòd neceſſarium eſſet

eſſet quòd concilium ſupplicaret domino regi Romanorum hic præſenti, ſuper reductiõe domini Ioannis papę viceſimitertij ad ciuitatem Conſtantiẽſem, præſentem requirendo eum, quòd adimpleret promiſſa facta Eccleſiæ & Concilio Conſtantienſi cum honore ipſius papæ & in libertate eius. Reſpõſumq́; fuit, Placet, per concilium.

Ad hoc enim reſpondendo ſurrexit rex Romanorum, proferendo & dicendo, quòd ſcit quòd dictus dominus Ioannes papa eſt in oppido Louffenburg Baſileenſis diœceſis, & in manibus Friderici ducis Auſtriæ. Neſcit ſi ſupplicaret ſibi quòd reuerteretur, an vellet redire ad concilium & ciuitatẽ Conſtantienſem: etiàm ſi libẽter vellet redire, an poſſet: quia forſan eum dux nõ vellet dimittere de manibus ſuis. Sed quicquid ſit de hoc, idem dominus rex Romanorum obtulit ſe ad omnia mandata & præcepta concilij, & in caſu quo ipſi concilio placeret, ſibi papæ ſcribere, & eum rogare vt rediret, & dirigere ſaluum conductum iuxta deliberatiõnẽ concilij pro ipſo papa & omnibus ſecum redire volentibus & antè & pòſt, dummodò redire vellet & adimplere promiſſa. Etiàm in caſu quo concilium velit, obtulit ſe idem dominus rex paratum, quòd vellet ire & dare omnem operam ad reducendum ipſum papam, etiàm ipſo duce volente vel nolente. Reſponſum fuit communiter per concilium, Placet. Idem etiàm dominus rex propoſuit, qualiter miſit exercitum ſuum gentes armorum cõtra ducẽ Auſtrię verùs & contra oppidũ Schafhuſen/ *in quo aliqui cardinales & curiales eſſe dicũtur. Dans in mãdatis illuſtri principi Friderico burgrauio Nurenbergenſi capitaneo ſuo, vt mandaret dici dictis cardinalibus in* Schafhuſa *exiſtentibus, cæteriſq́; curialibus & alijs redire volentibus ad Conſtantiã ciuitatem, quòd nomine ipſius regis dictis dominis cardinalibus & curialibus redire volentibus dare deberet ſaluum conductum, & eos facere conduci per gentes liberè cum eorũ perſonis, familia & rebus, ad ciuitatem Conſtantiam: Qui dominus Fridericus burgrauius iuxta commiſſionem miſit dictis dominis cardinalibus & curialibus dici verbo & in ſcriptis. Et ad ipſorum dominorum cardinalium notitiam deuento, reſcripſerunt ipſi Friderico burgrauio, quòd non vellent ſaluum cõductum ſuum, nec redire ad ciuitatem Conſtantienſem, neq; etiàm ſequi dominum Ioannem papam 23. ſed ire ad vrbem Romanã, & ſimilis opinionis eſſent cardinales qui eſſent Conſtantiæ. Proteſtans nihilominùs dominus rex, quòd ſit paratus dare ipſis cardinalibus & papæ ac quibuſcunq; redire volentibus ſaluum cõductum ſuum, iuxta deliberationem & ordinationem concilij, & eos facere reduci per gentes ſuas liberè ad præſentem ciuitatem Conſtantienſem, & nolentibus id habere, ſi quæ impreſſio ac alij caſus fortuiti & euẽtuales ijs acciderint, velit eſſe excuſatus. Super quibus omnibus & ſingulis à protonotarijs & tabellionibus ibidèm præſentibus, petijt fieri publica inſtrumenta, præſentibus teſtibus ſupradictis.*

Ad illud reſpondendo ſurrexit reuerẽdiſſimus pater dominus Franciſcus cardinalis Florentinus nomine ſuo & aliorum dominorum cardinalium ibidèm præſentium, dicens quòd domini cardinales qui remanſerũt in ciuitate Conſtantienſi, omnes poſt receſſum papæ de Conſtantia, ipſi exiſtentes in palatio Apoſtolico concordârunt in hoc, videlicet quòd ſi dominus noſter papa vellet ſequi viam quã obtulit, videlicet ceſſionis, ipſi vellent eum ſequi & fouere prout tenerentur, & eum defendere & tueri in honore ſuo. Et in caſu quo declinaret ab ea via, & non adimpleret promiſſa, vellent ab eo deſiſtere & remanere cum concilio: & vſque huc non fuit ipſis viſum iuxta eius ſcripta & dicta, quòd declinaret in contrariam viam. propterea ſaluâſſent honorem ſuum de hoc, quod cardinales (vt dicitur & refertur) ſcripſerũt & dicunt de Schafhuſa/ *quòd non velint venire neque ſequi papam, ſed ire Romam. Et quòd eiuſdem intentionis cardinales Conſtantiæ exiſtentes exiſtant, nihil cõſtat ſibi neque alijs dominis cardinalibus Conſtantiæ exiſtentibus, mirando ſatìs vnde huiuſmodi relata procedant.*

Vltimò fuit per eundem dominum Andream electũ Poznanienſem propoſitũ, quòd in vltima ſeſſione fuit concluſum & deliberatum, quòd nullus recederet aut recedere deberet de concilio non obtenta licentia, licèt compertum ſit contrarium, & quòd aliqui recedunt in habitu diſſimulato, & tunc fuiſſet petitum, licèt non cõcluſum, quòd executio contra tales ità recedentes deberet fieri per dominum regem, & pœna infligi iuxta deliberationem præſidentis concilio: fuit per ipſum Andream propoſitum & dictum, ſi adhuc placet illis, reſpondeat Conciliũ, Placet ſuitq́; reſponſum per concilium, Placet.

Super omnibus his per modum auiſamenti propoſitis, & aliàs per modum ſupplicationũ &c dictis & concluſis hincinde præfatus magiſter Henricus de Piro promotor huius concilij nomine & vt procurator nationis Germanicæ, petijt per reuerẽdos patres dominos ſedis Apoſtolicę protonotarios & tabelliones quoſcunq; vnum & plura ſuper his publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumẽta, ad perpetuam rei memoriam.

Quibus articulis ſiue cóſtitutionibus lectis, dictum concilium eos & eas vniformiter approbauit & concluſit. Super quibus Henricus de Piro, promotor & procurator ipſius concilij, nomine eiuſdem concilij petijt inſtrumentum.

SESSIO SEXTA.

DIE Mercurij decimaſeptima menſis Aprilis ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in cathedrali eccleſia Conſtátienſi ſupradicta celebrata: in qua primò, iuxta morẽ & ritum aliarũ ſeſſionum, fuit celebratum officium de Spirituſancto, per reuerendũ patrem dominum Nicolaum archiepiſcopum *Gueznẽſem, & cantatę litaniæ ac oratiões for. *Gnesneñ
more aliarum ſeſſionũ, cum Euãgelio, Ego ſum paſtor bonus. In qua ſeſſione fuit rex Ioan. 10. c
*Roman⁹ in inſignijs regalibus, cui aſſiſtebãt domini Iordan⁹ de Vrſinis, & Angel⁹ Lau-

Romanorũ in ſuis inſignijs imperialibus cũ ſuis nobilibus, & eidem ſeſſioni præſidebat dominus Ioãnet

Laudenſis epiſcopi cardinales. Et eidem ſeſſioni præſidebat pro tunc reuerendiſſimus pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis, vicecancellarius, cardinalis Viuariẽſis. Et aſſcenderunt ambonem, in quo poblicari ſolent cõſtitutiones & alia auiſamenta in coocilio, reuerẽdi patres epiſcopus Atrebatenſis pro natione Gallica, archiepiſcopus Rigẽſis pro natione Germanica, Lichſeldenſis epiſcopus pro natione Anglicana, & abbas Florentinus pro oatione Italica. Et de mandato concilij fuerunt pronunciati articuli ſequẽtes per dictum dominum Atrebatẽſem:

nes epiſcopus Oſtiẽſis cardinalis Viuarienſis, præſentibus octo aliis cardinalibus, Qua Miſſa finita, ac hymno, Veni creator Spiritus, & Euangelio, Ioan.10.c *Ego ſum paſtor bonus, &c ſolenniter finitis, aſcendebat ambonem, in quo legi & publicari ſolent articuli & conſtitutiones & alia auiſamẽta proponenda in concilio, epiſcopus Atrebatenſis pro natiõe Gallicana, archiepiſcopus Gneznenſis pro natione Germanica, Thomas * Polcõ ſedis apoſtolicæ protonotarius pro natiõe Angliæ, & abbas Florentinus pro natione Italiæ, & de mãdato ſanctæ ſynodi epiſcop⁹ Atrebatenſis legit & pronunciauit articulos aliâs per quatuor nationes deliberatos, huiuſmodi ſub tenore:*

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filij & Spiritusſancti, Amẽ. Hęc ſancta ſynodus Conſtãtienſis generale Concilium faciens, & eccleſiam catholicam repræſentans, in Spiritusſancto legitimè cõgregata, ad conſequendum faciliùs pacem & vnionem Eccleſiæ Dei, decernit, declarat, ordinat, ſtatuit, diffinit, vt ſequitur:

Et primò decernit & declarat, procuratorium ſuper renunciatione papatûs facienda per dominum Ioannem papam vigeſimumtertium, per quatuor natiões huius ſacri cõcilij deliberatum & ordinatum, eſſe bonũ, vtile & expediens pro vnione ſanctæ matris Eccleſiæ.

Item decernit & declarat, quòd dictus dominus Ioannes papa vigeſimuſtertius tenetur dare & facere dictum procuratoriũ, ad cedendum papatui pro bono vnionis & pacis Eccleſię, iuxta formã ſchedulę per ipſum oblatæ, cuius procuratorij tenor ſequitur in hunc modum:

PROCVRATORIVM DANDVM PER papam Ioannem vigeſimumtertium, decretum per concilium.

IOannes epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Pridèm ad laudem omnipotentis Dei, pacem & quietẽ totius populi Chriſtiani, vnitatisq; Eccleſiæ conſummationem, ac extirpationẽ pręſentis ſchiſmatis, generali Conſtantienſi approbante cõcilio, viam ceſſionis Papatûs liberè obtulimus, illamque per nos fiẽdam cum effectu, promiſſione, voto & iuramento firmauimus, ſicuti in quadam

ſchedula per nos in ſacro Concilio lecta, latiùs continetur, & eſt talis:

Ego Ioannes papa 23. propter quietẽ totius populi Chriſtiaoi profitęor, ſpondeo, promitto, voueo & iuro Deo & Eccleſiæ ac huic ſacro Cõcilio, ſpontè & liberè dare pa- Supr.ſeſſi.2.
cem * ipſi Eccleſiæ per viam meæ ſimplicis * Chriſti
ceſſionis papatûs, & eam facere & adimplere cum effectu, iuxta deliberationẽ pręſentis Concilij: ſi, & quãdò Petrus de Luna, Benedictus decimuſtertius, & Angelus de Corario, Gregorius 12. in ſuis obedientijs nuncupati, papatui quem prætendunt, per ſe vel procuratores ſuos legitimos ſimpliciter cedant, & etiàm in quocunq; caſu ceſſiõis, vel deceſſûs, aut alio in quo per meam ceſſionẽ poterit dari vnio Eccleſiæ Dei ad extirpationem præſentis ſchiſmatis. Nè autẽ prouentus tanti boni quibuſuis ſortis humanæ caſibus impediri valeat, aut modo quolibet retractari, ſed expeditè deſideratum producat effectum, quod deſideriorum noſtrorũ maximum eſt, ad dictam ceſſionẽ & renunciationem faciendam in omni caſu in dicta ſchedula præfatæ obligationis noſtrę compræhenſo, procuratores ooſtros & nuncios ſpeciales in plenaria libertate & ſecuritate conſtituti, ſpontè & ex noſtra mera liberalitate cõſtituimus & ordinamus tales & tales, & ex ipſis quoſlibet duos, ipſisq; ex eis quibuſlibet duobus cedendi & renunciãdi noſtro nomine & pro nobis papatui, concedimus omimodam authoritatem, facultatem & poteſtatem, ità quòd occupantis cõditio melior non exiſtat, nec per occupationem aliorum poteſtas impediatur. Et quòd duo quicunq; ex dictis procuratoribus conſtitutis, ſiue alijs cõtradicentibus, ignorantibus, & irrequiſitis, & coram nobis pręſentibus, & ceſſionem perſonaliter facere volentibus, vel quod per alios quàm per nos renũciatio fieret, quomodolibèt contradicentibus, vti eodẽ procuratorio poſſint, valeant, & debeant ipſius renunciationis actũ expedire, paciſcentes & extunc contrahentes pacto & cõtractu irreuocabilibus, cum ſancta vniuerſali eccleſia, & hoc ſacro Conſtãtienſi cõcilio, ipſam vniuerſalem Eccleſiam repręſentante: promittentes, vouentes, & iurantes Deo & Eccleſiæ & dicto ſacro Cõcilio, quòd nũquàm dictos procuratores, aut eorum aliquem, & poteſtatem illis modo pręmiſſo cõceſſam, ex quauis occaſione, & cauſa orta vel oritura, etiàm à iure expreſſa, & propter quam cauſam vel cauſas cõſtitutus procurator reuocatur, tacitè vel expreſsè reuocari poteſt vel poſſit, directè vel indirectè, reuocabimus: nec ipſum procuratoriũ ratione formæ aut perſonarum conſtituendarum, vel cõſtitutarum, impugnabimus: nec contra ipſum procuratorium aut perſonas cõſtitutas io eodem, quoquo modo, de iure vel de facto, in iudicio vel extra excipiemus:

piemus: quodq; non diximus aut ſecimus, nec dicemus aut ſaciem' in futurum, vel directè vel indirectè, quò minùs dicti procuratores poteſtate ſibi data in eodem procuratorio, iuxta eius tenorē liberè vti poſſint & valeant, renunciantes expreſsè omnibus exceptionibus & iuribus, quæ nobis competere poſſent de iure vel de ſacto, in præſenti vel in futuro, circa reuocationem, annullationē, inualidationē procuratorij & procuratorum huiuſmodi, quas quidem exceptiones & iura nolum' in hac parte aliqualiter nobis ſuffragari: Et huiuſmodi conſtitutionem & formam procuratorij, necnon renunciationem per duos ex eis (vt præmittitur) fiēdam, valere volumus & ſtatuimus, non obſtātibus quibuſcunq; excommunicationis, ſuſpenſionis, & alijs inhabilitudinis ſentētijs, à iure, à nobis, vel alio quocūq; in eos vel eorum aliquem, quacunq; authoritate vel cauſa promulgatis, ſeu promulgādis, quibus forſan nunc vel tempore ceſſionis & renūciationis huiuſmodi, ſeu interim procuratores huiuſmodi, ſeu aliqui eorundem ſunt vel erunt ligati, quos & quorum quemlibet qd huiuſmodi procuratoriū accipiendum, & prædictam renunciationem faciendam, abſolnimus & habilitamus per præſentes, non obſtantibus etiàm alijs contrarijs quibuſcunq;. volentes quòd renunciatio huiuſmodi per eos fienda, perindè valeat, àc ſi ceſſionem huiuſmodi perſonaliter feciſſemus: ſupplentes etiàm de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis om̄es defectus in hac noſtra conſtitutione procuratorum, ſi qui interuenerint, ità quòd huiuſmodi procuratores per quaſcunq; clauſulas, etiàm cōtra naturam cōſtitutionis procuratorum in ea expreſſas, ipſi & eius effectui nociuas aut inutiles, ſeu in ipſo vtiles & neceſſarias nō expreſſas, ſed deficientes, cuiuſcunq; tenoris vel effectûs exiſtant, nequeat quoquo modo impugnari, ſed firmum & validū in om̄ibus & per omnia exiſtat, àc ſi in eo clauſulæ neceſſariæ vel vtiles exiſterent expreſſæ.

Quod quidem procuratoriū, quo ad totalem eius effectum, firmum & validum volumus remanere. Quòdq; ad clauſulas huiuſmodi obſeruandas, quæ eſſent contra naturam cōſtitutionis procuratorum, ſi quę eſſent appoſitæ, nos ex certa ſcientia, om̄i via & modo quibus meliùs poſſumus, promittimus, iuramus & obligamus Deu & Eccleſiæ ac dicto Concilio, declarantes ac ſtatuentes ex ſuperabundanti ipſa iura, inquantùm volunt, concedunt, aut fauent, procuratorē vel procuratores ex certis cauſis vel aliàs reuocari poſſe, vel irreuocabiliter non conſtitui ea, quantùm ad caſum prędictum expreſsè, & ex certa noſtra ſcientia, cùm hìc agatur de ſtatu vniuerſalis Eccleſiæ, & pace ac publica vtilitate toti' Chriſtianitatis, volumus locum non habere, nec prȩiudicium aliquod afferre. Nec nos per præmiſſam procuratorij conſtitutionē, ab obligatione qua fuimus adſtricti ad renūciationem papatûs facere iuxta deliberationem dicti ſacri concilij, in quocunque caſu in dicta ſchedula obligationis noſtræ compræhēſo, volumus quomodolibèt liberari: quinimmò illā in ſuis integritate, robore & firmitate perſiſtere & permanere, quouſquè per ceſſionem vel deceſſionem huiuſmodi, aut alium caſum quemcunque in prędicta ſchedula noſtræ obligationis compræhēſum, vnio perfecta fuerit in Eccleſia ſancta nei. Et ſi quouis modo cōtingeret, huiuſmodi procuratorium aut procuratores reuocare, etiàm cum adiectiōe harum dictionum, videlicet, de fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium conſilio & aſſenſu: ſeu ipſum procuratoriū ſeu procuratores ipſos inualidare, impugnare, aut annullare: ſeu cōtra ipſum procuratoriū vel procuratores de iure vel de facto, & ex quauis cauſa vel occaſione excipere: ſeu ipſos procuratores directè vel indirectè, quò minùs iuxta tenorem ipſius procuratorij poteſtate, authoritate, & facultate ſibi data liberè vti valeant, poſſint & debeant, impedire, in omnibus & ſingulis caſibus prædictis exnūc prout extunc, ipſi Papatni cedimus, & renunciamus ipſo facto, & deincèps pro non Papa haberi ab omnibus Chriſtifidelibus volumus penitùs & decernimus, abſoluentes exnunc à iuramento fidelitatis & obedientiæ debito ligamine omnes & ſingulos dictæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, necnon patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, prælatos, ac noſtros & ſedis Apoſtolicæ officiales, ac etiàm noſtros familiares & officiarios Romanam curiam ſequentes, & quoſcunq; alios eccleſiæ fideles, eccleſiaſticos & ſeculares cuiuſcunque ſtatûs, gradûs, vel conditionis exiſtant, ac etiàm totum populū Chriſtianum, quos etiàm tenore prȩſentium abſoluimus, & vltra prȩmiſſa promittimus habere ratū & gratum, qnicquid per prȩdictos procuratores ant eorū duos, actum, geſtū, factumve fuerit in præmiſſis ſeu aliquo prȩmiſſorum, firmiter habiturum ſinè aliqua contradictione. Datum &c.

¶ Quòd Papa conſtituat in procuratorio perſonas infraſcriptas.

Item decernit, ordinat, diffinit & declarat, quòd dictus dominus Ioānes papa in dicto procuratorio ad dictā ſuam renunciationē faciendam, præter alios quos cōſtituere velit, cōſtituat procuratores ſuos perſonas infraſcriptas: Et primò pro natione Gallicana, dominos Theobaldum archiepiſcopum Biſuntinum, Guillermū epiſcopum Ebroicenſem, Ioannē epiſcopum Gebennenſem, magiſtrum Benedictum * Gentiſ magiſtrū in theologia, ordinis ſancti Benedicti. Pro natione Italica, Pileum archiepiſcopum Ianuen-

*Gentiani

nuenſem, Antonium epiſcopũ Concordiẽ-
ſem, Iacobum epiſcopum Adrienſem, & Ia-
cobum epiſcopum Taruiſinum. Pro natio-
ne Anglicana, Nicolaum epiſcopum Batho-
nienſem, Robertum epiſcopum Sareſbiriẽ-
ſem, Ioannem epiſcopum Lichfeldenſem,
Thomam abbatem ſanctæ Marię extra mu-
ros Eboracenſes, ordinis ſancti Benedicti.
Pro natione Germanica, Ioannem archiepi-
ſcopum Rigenſem, Ioannem epiſcopũ Lu-
tomuſlenſem, Petrum epiſcopũ Ripenſem,
Andream electum Poznanienſem. Omnes
conſtituat, vel ſaltem de qualibet natione
duos.

¶ Concilium deputat legatos ad requi-
rendum papam ſuper procurato-
rio faciendo.

Item deputat dicta ſancta ſynodus, ac cõ-
ſtituit, & ordinat ex parte huius Cõcilij ſu-
os legatos infraſcriptos. De dominis cardi-
nalibus, reuerendum patrem dominum ti-
tuli ſancti Marci, & Florẽtinum cardinales.
*Gerardum Pro natione Gallicana, *Theobaldum epi-
*Dacen ſcopum Carcaſſonenſem, Ioannem *Data-
ni in theologia, Iacobum de Spars in medi-
cina magiſtros. Pro natione Italica, epiſco-
pum Feltrenſem, abbatem ſanctæ Mariæ de
Florentia. Pro natione Germanica, Conra-
dum abbatem Pinganienſem, Lambertũ de
Stipite, decretorum doctores, ordinis S. Be-
nedicti. Pro natiõe Anglicana, Thomã Pol-
tenſem protonotariũ ſedis Apoſtolicæ, Ber
nardum de Planhea decretorum doctorem,
ordinis ſancti Benedicti, ad dictum domi-
num Ioãnem papam viceſimumtertium, ad
petendum & requirendũ ex parte dicti Cõ-
cilij, quòd conſtituat procuratores ad reſi-
gnandũ papatui, infra duos dies poſtquàm
fuerit requiſitus, & procuratorium ad dictã
renunciationem faciat, & expediat pro bo-
*dicta no vnionis & pacis Eccleſiæ, ſub * data for-
ma & ſub bulla.

¶ Quòd prælati prædicti requirant papam,
quòd veniat ad concilium.

Item decernit & ordinat, quòd dicti lega-
ti ipſum Ioannem papam exhortẽtur, & re-
quirant ex parte ſacri dicti Cõcilij, vt veniat
ad ciuitatem Conſtantiẽſem, ſiue ad villam
Vlmæ, aut ad villam Rauenſpurg, vel ad ci-
uitatem Baſileenſem, ad tractandum & per-
ficiendum per eum, quantùm in eo, omnia
& ſingula quæ expedire videbũtur pro vni-
one & reformatione Eccleſiæ, per hoc ſacrũ
Concilium deliberata & deliberanda.

¶ Quòd dicti legati portent papæ ſe-
curitates debitas.

Item quòd dicti legati ſecuritates debitas
ex parte hui⁹ ſacri cõcilij & ſereniſſimi prin-
cipis domini regis Romanorum, ipſi domi-
no Ioanni papę portent, & cum effectu rea-
liter illi offerant atque tradant, caſu quo iu-
xta præmiſſa ad alterum de dictis locis cum
effectu accedat.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa
promittat, & iuret vnum de prædictis locis
eligere infra duos dies, poſt requiſitionem
ſuper hoc eidem faciendam computandos,
& infra decem dies à tempore dictæ requi-
ſitionis, ad dictum locum per eum eligendũ
accedere, & abindè non diſcedere ſinè con-
ſenſu dicti Concilij, vel quouſquè pręmiſſa
fuerint cũ effectu adimpleta. Et in caſu quo
oppoſitum faceret, recedendo ſinè cõſenſu
dicti concilij, vel præmiſſa nõ adimplendo,
extunc prout exnunc cõſentiat per bullam
haberi pro non papa, &c. cum clauſulis op-
portunis. Et ſi non conſentiat, tunc propter
hæc & multa alia procedatur cõtra eum, tã-
quàm contra notoriũ fautorem huius ſchi-
ſmatis, & ſuſpectum hæreticæ prauitatis, vt
fuerit iuris & rationis.

¶ Quòd ſuperſedeatur à proceſſu cõtra pa-
pam, donèc habeatur reſponſio.

Item quòd pendentibus iſtis, ſuperſedea-
tur de citatione & proceſſu contra eum fa-
ciendo, donèc ſuper præmiſſis habeatur ei⁹
reſponſio, dummodò ſaluus conductus du
cis Auſtriæ in forma petita infra horam ſeſ-
ſionis diei craſtinæ, quæ erit iouis decima-
octaua præſentis menſis Aprilis, pro dictis
legatis & cardinalibus mittendis habeatur.
Et ſi non habeatur infra dictum terminum,
decernatur citatorium per edictum, & aliàs
procedatur contra dictum dominum Ioan-
nem papam, vt fuerit rationis.

¶ Si papa adimpleuerit præmiſſa, ceſſa-
bitur à citatione.

Item quòd in caſu quo dictus domin⁹ Io-
annes papa, pro bono pacis & vniõis Eccle-
ſię pręmiſſa adimpleuerit cum effectu, & di-
ctum ſacrum Concilium ſuper eiſdem con-
tentauerit, ceſſabitur à citatiõe & proceſſu,
& agetur ſecum de ſecuritate & prouiſione
ſtatûs eius cum omi charitate & honeſtate.

¶ Quòd dominus Vicecancellarius ſi-
gnet ſupplicationes conſiſtoria-
riales, partibus auditis.

Item decernit, diffinit, & ordinat dicta ſan
cta ſynod⁹, quòd dominus cardinalis Oſti-
enſis, ſanctę Romanæ Eccleſiæ vicecancel-
larius, ſupplicationes cõſiſtoriales de iuſti-
tia partibus audi:is, & aliàs vt in talibus in
publico conſiſtorio eſt fieri ſolitum, ſignet
& expediat: quod ſi non fecerit, procedatur
contra eum vt fuerit rationis.

¶ Dantur commiſſarij contra Io-
annem Huſz.

Item quòd in materia fidei contra Ioan-
nem Huſz authoritate huius ſacri Concilij
procedãt archiepiſcopus Raguſinus pro na
tione Italica, pro natione Germanica epi-
ſcopus *Flebbienſis. magiſter Vrſinus Tal- for. *Friſin-
uẽda pro natione Gallicana, magiſter Guil- gẽ. *Freb-
lermus Comes pro natione Anglicana, in biẽ. *Sleſſ-
ſacra pagina magiſtri, cauſam dicti Ioannis uicẽ.
Huſz & ſuorum ſequacium examinando,

&in

& in illa procedendo vſque ad diffinitiuam ſententiam incluſiuè.

¶ Commiſſarij prædicti recipiant relationem dominorum cardinalium.

Item quòd prædicti commiſſarij recipiãt relationem dominorum cardinaliũ Cameracenſis tituli ſancti Marci, & Florentineñ, de proceſſu facto ſuper condemnatione librorum & articulorum tam quadragintaquinque in Pariſieñ & Prageñ, quàm etiàm ducentorum ſexaginta in Oxonieñ ſtudijs facta: necnon ſuper cõdemnatione memoriæ Ioannis Vuicleff, ac confirmanda ſentẽtia lata in concilio Romano ſuper condemnatione & combuſtione librorum prædicti Ioãnis Vuicleff: & relationem ſuper pręmiſſis faciant nationibus & huic ſacro concilio, quàm citiùs commodè illam facere poterunt.

¶ Decernitur citatio contra Hieronymum de Praga.

Item decernit dicta ſancta ſynodus citationem contra Hieronymum de Praga, de hęreſi infamatum, quæ dicta citatio contra eum exequatur in forma, quæ ſequitur:

SAcroſancta Conſtãtienſis ſynodus, generale concilium faciens, in Spiritu ſancto fideliter congregata, vniuerſalem Eccleſiam militantem repræſentans, Hieronymo de Praga, qui ſe magiſtrum in artibus quàm plurimorum ſtudiorum fore ſcribit & prætendit, quæ recta ſunt, ad ſobrietatem & nõ
Rom. 12.a amplius ſapere quàm oportet. Scriptum quoddam tanquàm ex tuî perſona affixum in portis eccleſiæ ciuitatis Conſtantienſis, aliàs die Dominica qua cãtabatur in Eccleſia DEI, QVASI MODÒ GENITI, ad noſtram notitiam noueris perueniſſe, in quo tuis obtrectatoribus crimina erroris & hæreſis tibi obijcientibus, te aſſeris publicè reſponſurum, de quibus apud nos multipliciter infamatus exiſtis, & præſertim de doctrina Ioannis Vicleff, necnon alijs doctrinis catholicæ fidei obuiantibus, dummodò ad veniendum tibi ſaluus & ſecurus conductus præbeatur. Et quia noſtrùm principaliùs
Cant.2.d intereſt, capere vulpeculas vineã Domini Sabaoth conãtes demoliri, idcircò perſonam tuam tãquàm de multorum errorũ doctrina temeraria aſſertione ſuſpectam, & multipliciter diffamatam, euocamus & citamus præſentium ſub tenore, quatenus infra terminum quindecim dierum à data præſentium computandorum, quorum quindecim dierum quinque pro primo, quinq; pro ſecundo, & reliquos quinq; dies pro tertio & peremptorio termino ac monitiõe canonica tibi præfigimus & aſſignamus in publica ſeſſione huius ſacri Cõcilij, ſi ipſo die ſeſſio fuerit celebrata, aliàs prima die ſequẽti, qua ſeſſionem eſſe con[illegible]erit, compareas ſecundùm tenorem pręd[i]cti tui ſcripti, reſponſurus ad ea quæ tibi aliquis vel aliqui in cauſa fidei voluerit obijcere, recepturus & facturus in omnibus iuſtitiæ complementum, ad quod à violentia, iuſtitia ſemper ſalua, oẽm ſaluũ conductum noſtrum, quantùm in nobis eſt, & fides exigit orthodoxa, præſentium tenore offerimus, & etiàm pleniùs aſſignamus, certificãtes quòd ſiue in dicto termino compareas, ſiue non, nihilominùs cõtra te per ipſum ſacrum Concilium vel eius commiſſarios vel commiſſarium, lapſo termino ſupradicto, procedetur, tua cõtumacia, in aliquo non obſtante. Datũ Conſtantiæ in ſeſſione Concilij generalis decimaſeptima die menſis Aprilis, ſub ſigillis præſidentium quatuor nationum.

Contra famosè libellantes.

ITEM inhibet hæc ſancta ſynodus omnibus cuiuſcunque ſtatûs, gradus, dignitatis, vel conditionis exiſtãt, nè libellos famoſos per ſe vel per alium ſeu alios faciant contra quemcunque in hac ciuitate Conſtantienſi exiſtentem, ſub pœna excommunicationis, quam, monitione canonica pręmiſſa, contra facientes contrarium fert in his ſcriptis, etiàm ſub pœna carceris. Quodque contra tales qui in pręmiſſis culpabiles ſeu infamati reperientur, procedatur authoritate huius ſacri concilij, vt fuerit rationis.

Concilium decernit literas miſſiuas per mundum, informatorias de geſtis ſynodalibus.

ITem decernit ſancta ſynodus, literas miſſiuas ad dominos reges, principes & vniuerſitates, per nationes huius ſacri concilij ordinatas & ordinandas, quàm citiùs fieri poterit fore mittendas, ſub ſigillis quatuor prælatorum & quatuor nationum præſidẽtium.

Poſt quorum articulorum publicationẽ fuit petitum per dictos dominos Atrebateñ & alios ſibi aſſiſtentes, an placerent. Et fuit reſponſum per omnes, nemine diſcrepãte, Placet, approbando. Et promotor concilij petijt inſtrumenta fieri. Dominus verò viceecancellarius, qu[a]ntùm ad [illegible]lum cum cõtingentem, reſpondit quòd vellet ſignare commiſſiones de iuſtitia, ſed non quę cõtra ius ſcriptum.

Quibus factis & auditis, prouidus vir magiſter Henricus de Piro promotor præ[dic]tus, nomine concilij & nationum ac omnium quorũ intereſt, ſuper omnib[us] lect[is], publ[icatis] & approbatis, ordinatis atq; d[ecre]tis petijt [illegible] fieri per nos protonotarios ſedis Apo[ſto]licæ, [e]tidèm de quatuor nationibus, videlicet Iacobũ Rodini de Ianua pro natione Italica, Thomam [P]olton pro natione Anglicana, Bened[ict]um præpoſitũ Albæregalis pro natione Germanica, & Ioannem de Ternubio pro natione Gallicana exiſtentes, cæteroſq; notarios quatuor nationum & alios tabelliones publicos, vnũ vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentũ ſeu inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibi- •Polton

dem

dem illuſtribus & magnificis viris dominis Rompoldo duce Sleſiæ, Ioanne Iacobo filio marchionis Montisferrati, Friderico comite de Oetingen, Alberto pincerna de Suiden barone, Ioanne de Vicecomitibus de Mediolano, ambaſſatoribus regis

for. *Suediæ Angliæ, Noruegiæ, * Sueciæ & Daciæ, Poloniæ, Franciæ, Cypriæ, & alijs &c.

Subſequenter verò venerabilis & circumſpectus vir dominus Benedictus magiſter theologię, ordinis ſancti Benedicti, vnus de ambaſſiatoribus vniuerſitatis ſtudij Pariſienſis, aſcendebat dictum ambonem, vbi huiuſmodi decreta ſiue publicationes per concilium fieri ſolent. & legebat ibidem certas literas miſſiuas directas, videlicet vnā concilio, aliā ambaſiatoribus præfatę vniuerſitatis. In qua fuit inſertus tenor alterius literæ miſſiuę, directę papæ Ioanni per eandem vniuerſitatem, quorum tenores inferiùs ſunt inſerti: Recommendans nihilominus vniuerſitatem prædictam concilio memorato, offerens eandem ad beneplacitum & confortationem concilij memorati. Tenor verò literarum miſſiuarum ambaſſiatoribus vniuerſitatis Pariſienſis directarum, ſequitur & eſt talis:

Venerabilibus & eruditis viris noſtris fidelib9 & ſyncerè dilectis nuncijs ad ſacrum generale cōcilium Conſtātienſe noſtra ex parte deſtinatis. Grauiter & cum magna cordis acerbitate ſenſimus venerabiles viri, magiſtri, & amici dilectiſſimi, ſanctiſſimi domini noſtri diſceſſum. Nihilominus ſua

epiſtola vniuerſitatis Pariſien. vota atq; iuramenta amplectentes, & ea omni ſtudio proſequi volentes, eidem domino noſtro ſcribimus in forma quæ ſequitur: Pacem eccleſiaſticam, beatiſſime pater, tot annis totq; laboribus & expēſis quæſitam, per veſtram ſapientiam atq; charitatem videtur operatura diuinitas, ſi ſacri Conſtantienſis concilij ac veſtræ ſanctitatis idem fuerit animus pariter & affectio. Neq; tantum valebit diuidentis malignitas, quin vobis in vnum conuenientibus, ſpiritusſanctus animos fidelium in pacē agat & vnitatem, cuiuſmodi concordiæ non ſinè diuino motu nuper dedit ſtudioſam operam veſtra ſanctitas, cùm Eccleſiæ ſanctæ dare pacem per viam puræ & ſimplicis ceſſionis, alijs per Piſanum concilium de papatu eiectis, ſimiliter cedentibus, ac etiam in quocunque caſu haberi poſſit vnio, ſpopondit, iurauit & vouit. In quo patuit affectus religioſæ pietatis, & veri patris ad filios debita cōpaſſio.

3.Reg.3. Nam ſi vera mater probatur per Salomonem, quòd maluit materno carere titulo, quàm puerum permittere funeſtæ ſectioni: quanto magìs ſummus pontifex paternam affectionem patefecerit, ſi Eccleſiæ iam diu lamentabiliter diuiſæ redintegrationis ſuum dominatum poſthabuerit atq; præſidentiam? Itaque non modò cum mente & intētione ſacri cōcilij, verum etiàm cum pijs deſiderijs totius Chriſtianitatis & cunctorum mortalium, quos nulla iſtic agitat veſania, his votis atq; iuramentis veſtra ſanctitas videtur egiſſe. Non quòd in hoc facto eiectis de papatu ſit deferendum quamuis & eorum animos in Domino lucrifacere ſatagere debetis: ſed quia tot populis & regnis ac nationibus illos ſequentibus, & fortaſsis in alteratione im immenſę diſceptationis alias ventura, conſuli oportuit. quorū ſalutem, veſtra præſidentię in veſtris votis & iuramentis prętuliſſe videmus. Quod ſi operis ab affectu probatum proſecutumq; fuerit, quandiù terrenum orbem mortale genus attollet, veſtras laudes celebrabit omnis ætas. Et pro abdicatione honoris momentanei, cum merito pręmij ſempiterni erit vobis paratum nomen cęteris longè glorioſius. Verùm beatiſſime pater in hac re nos vnus mouet ſcrupulus, quòd audiuimus veſtram ſanctitatem à Conſtantia Schafhuſam receſſiſſe. Non enim eſt ille locus potior ad amplitudinem ſacri concilij ad tantam rem gerendam. deindè Conſtantia per veſtram ſanctitatem fuit electa, & per veſtram obedientiam humiliter recepta, cæteris etiàm gratior videbatur, vtpotè grauis, locuples, ornata ciuitas. Nec videtur quomodò tali vulneri medelā afferre poſſit hęc mutatio. Poſtremò in ea vrbe veſtra ſanctitas habebat amantiſſimum, Chriſtianiſſimum & inuictiſſimum Imperatorem, qui tranquillitatem & ſecuritatē præſtare poterat & iniurias omnes propulſare: habebat ſacrum collegium cardinalium, quod non modò pro ſecuritate veſtra, verùm etiàm pro honore veſtro atque gloria vſquequaquè decertaſſet: habebat denique totam Eccleſiam ſibi obedientem, longè cęteros ſuperantem. In qua erat non minima Gallorum natio, quæ nō minimo quidem verbo veſtram ſanctitatem offendi permiſiſſet. Vbinàm igitur ſanctiſſime pater perſona veſtra celebriùs, ſecuriùs atque deuotiùs tractabitur, quàm in vrbe vobis deuota, per vos electa, cum Eccleſia veſtra, cum Imperatore Chriſtianiſſimo, & cum cęteris de veſtris votis & iuramentis ſanctiſſimis veſtræ clementię omni die congratulantibus? Non eſt aliquis tam ignarus rerum, tam rudis in re Chriſtiana, tam nihil vnquàm de publica pace ac ſalute cogitans, quin intelligat, vbì in ſacramento pacis dandę manebit ſanctitas veſtra, concilium ſacrum ac eius partes vniuerſas omnem reuerentiæ cultū, quem mortalē mortali præſtare fas eſt, veſtræ perſonæ prębituras. Poſtea cogitet ſanctitas veſtra, clementiſſime pater, quid eſt in tractatu quærendæ pacis à ſacro concilio diſcedere, quid diſſidere. An primum ſuſpectum? an ſecundum damnatum? Et ſi probabilis diſſidendi caperetur occaſio, nulla tamen inueniretur diſſidendi. Quod ſi hoc velle quiſquam videbitur oppugnaturum, videat ne ſacri Piſani concilij validius callidi ſentiant inconcuſſa fundamenta. Abſit beatiſſime pater, vt in tanta re ſanctitas veſtra à ſacro concilio diſcordet: hoc enim eſſet ab Eccleſia Dei diſcordare. abſit à gloria nominis veſtri, quòd ſacrum concilium ſine pręſentia veſtra rem tam grandē tractet vel terminet. Veſtrî eſt, ſanctiſſime pater, vt nullum in hac re habeatis priorem, nec perſeuerando fortiorē. Propterea ſupplices veſtram ſanctitatem oramus, & per ſanctā Eccleſiam extra quam qui ſe ponit, ſe perdit, obſecramus, ac etiàm per pacem adſperſionis ſanguinis Ieſu Chriſti vobis pater obteſtamur, vt vnicū miſericordiæ Dei noſtri memores, in ſacris votis & iuramentis veſtris maneatis: & Conſtantiā ad veſtros fratres & filios deuotiſſimos, imò ad Eccleſiā Dei & veſtram redeatis, ouili Dominico papatus ambitione & dominandi libidine turpiter diuiſo, pacē

vniuerſalem cum conſilio Eccleſiæ illic congregata dat [illegible] adduxerit ſanctitatem veſtram m[illegible] c[illegible] entis pernicies, vt occaſione talis diſ[illegible]ſ[illegible] el[illegible] ſitæ dilationis côplendi iuramenti, pax vnitaſ[illegible] per diem retardetur: nec prælatis ſum-ptibus & tædio confectis, ac ſancta ſynodo diſſipata, tanta ium rerum volumina rupta compage diſfluant, maiori poſteà periculo reuocãda: immò properet ſancti[illegible] is veſtra ſacra ſynodi conſiliis acquieſcere, & eius concluſiones executioni feliciter demandare veſtram ſanctitatem &c. Et quia de Cõſtantienſis concilii fortitudine ac perſeuerantia gerimus [illegible] Domino fiduciam, cum quo ſumus firmi-ter proceſſuri, ſperamus veſtris laboribus in melius reuocari [illegible]oncilium, vnitè ad hãc pacem quæſitam ſei[illegible]entiùs laborare, atq; ex fortuna non optata cõſequi finem optatiorem. vnde vos hortamur maiori incumbere labori, & hanc noſtram mentem literis præſentibus inſertam, vniuerſis pateſacere, & nobis [illegible]ſpiùs quoq; ſupra hoc grata r[illegible] cribere. Dirigat mentes & perſonas veſtras & conſeruet altiſſimus feliciter. Datum Pariſiis in congregatiõe noſtra generali, apud ſanctum Bernardũ ſuper hoc ſpecial[illegible]ter celebrata, die ſecunda menſis Aprilis.

Rector & Vniuerſitas ſtudii Pariſienſis.

Litera miſſiua vniuerſitatis Pariſienſis deſtinata archiepiſ[illegible]opis, epiſcopis & doctoribus Italicæ nationis.

Feliciter Eccleſiæ ſucceſſiſſe Dei, reuerendiſſimi patres & domini, nuper exiſtimauimus, cum & Deo volente, & vobis pro debito vocationis veſtræ cogentibus, dominus noſter ſummus pontifex viam voluit ceſſionis atque iurauit: hinc in tanta animorum alacritate Deo gratias egimus, ac tanta deuotione in ſacrum Conſtantienſe concilium ſumus permoti, vt hoc diuinum concilium arbitraremur. Vnde magis miramur, quòd dominus noſter ab eo modo tali diſceſſerit, præſertim cùm e[illegible] eo fuerit cũ ſumma laude Eccleſiæ Dei fruct[illegible] uris am[illegible]mum allaturus. [illegible]ec venit in mentem nobi[illegible] um diſceſſum po[illegible] praſtare vnionis incrementum. Equidem reuerendi[illegible] ſimi patres, ex multis pap[illegible] tum vel ambientibus vel occupantibus, bona verba ſæpe audiuimus, ſed poſteà conatus eorum per[illegible] imus pollicitis obuiantes: non quòd iſtud de ſanctiſſimo domino noſtro c[illegible]gitet no[illegible] ra filialis deuotio, ſed quia timiti debemus, nè minima quidẽ macula [illegible] bi[illegible] ma[illegible]tis ab aduerſariis ſibi po[illegible]et impingi. Cognoſcitis quantum [illegible]it periculum, [illegible] tractatu pacis Eccleſiaſt[illegible] e pa[illegible] a n à con[illegible] generali di[illegible]edere. quantum [illegible] a eo di[illegible] e. Propterea egregiam nationem ve[illegible] mus exoratam [illegible] Domino, [illegible] in concilio generali Conſtantienſi per[illegible] ſtat, domino noſtro ad conc[illegible] um generale redire perſuadeat: ac vota & iuramenta domini noſtri amplectentes, pacem eccle[illegible] a nulla ſubter[illegible]ugiendo diſcrimina proſequa[illegible]tur. [illegible] an[illegible] em nationem veſtram præſtantiſſimam [illegible] eat [illegible] omnia æternitas. Scri[illegible]tum in congre[illegible] ne[illegible] [illegible] nerali, apud ſanct[illegible] m Bernardum [illegible] ſpecialiter celebrata, ſecunda die menſis Aprilis.

Subſcriptio literæ:

Beneuoli veſtri Rector & Vniuerſit[illegible] Pariſienſis.

Subſcriptio præd[illegible] literæ. — for. Superſcriptio

Reuerend[illegible] in [illegible] patribus, [illegible] ſcopis, epiſcopis d[illegible] bus & ali[illegible] domini[illegible] Italicam nationem [illegible] a & vniuerſali ſynodo Conſtantienſi repræſentantibus.

SESSIO SEPTIMA.

ANno à natiuitate nñi M.CCCC. XV. in [illegible]ctione octaua, & dñi noſtri dñi Ioãnis diuina pr[illegible]uidẽtia papæ xxiij. anno V. die io[illegible] cuda menſis Ma[illegible], fuit ſeſſio generalis in [illegible] eſia Conſtãtienſ maiori ſupradicta, ad ho[illegible] d[illegible] putata mane hora Tertiarum, in qua fuit ſereniſſimus princeps Sigiſmundus rex R[illegible]manorum & Hũgariæ &c. cum ſuis ipſi[illegible] regalibus & nobilib⁹ in pdictis [illegible] ſeruientibus, & in qua præſideb[illegible]t reuerendiſſ pater dñs Ioãnes epiſcopus Oſtienſ cardinalis Viuarienſis, *Et domini Angelus Lauden[illegible] & Iordanus de [illegible] cardinales [illegible] domi[illegible] re[illegible] nomine dicto[illegible] cardinaliũ a[illegible]ebant. Et anteq̃uam aliquid [illegible]eret, more [illegible] fuit* cantata Miſſa de ſpiritu ſancto, per reuerendũ patrem dominum Ioannẽ archiep[illegible] Raguſinum. qua cantata, legebantur litteræ *iuxt[illegible] ſitum l[illegible] &c. more* aliarũ ſeſſionum. *[illegible]iarũ conſuetorum, Exaudi nos Domine & colle[illegible] & h[illegible]mno, Veni creator ſpiritus, & al[illegible] orationibus more aliar[illegible] in ſeſſionum, deuote dictum & cantatũ. [illegible] ſen[illegible] ibidem reuerend[illegible] ſimis patribus, Branda Placentino, Guilelmo ſan[illegible] Marci, Landulpho Barenſi, Amadeo Saluttiarum, L[illegible] de Fl[illegible], & Frãciſco Florentino [illegible] dina[illegible]ns, vltra alios tres cardinales pro[illegible] bus [illegible] antibus nomina[illegible].*

Quibus q[illegible]em peractis, procedẽdo ad vlteriora, reuerendi patres [illegible]leus archiepiſcopus Ianuenſis ad le[illegible]endum & publicandum quæ legenda & [illegible]bl[illegible]cãda erant, ad approbanda ea per cõ[illegible]um: ad approbandũ verò eadem, Ioannes patriarcha Antiochenus pro natione Ga[illegible]cana, Antonius epiſcopus Con[illegible]or[illegible]en[illegible]s pro natione Ital[illegible]a, Ioannes archiepiſcopus Rigenſis pro natione Germanica, & Thomas Guillerm⁹ abbas ſanctæ Mariæ extra muros Eboraci pro natione Anglicana deputati per quatuor nationes, aſſcenderunt ambonem *ſiue locum, in quo publicationes, declarationes, ordinationes ſiue, ſententiæ more ipſiu[illegible] di l[illegible] & publicari ſolent, pro hac vice ad in[illegible] p[illegible] a publicanda, legẽda, reſponſiones dandum, [illegible] ordinanda per nationes quatuor [illegible] eds [illegible]a deputati. Quibus dominis (vt p[illegible]fert[illegible]) nomine [illegible]nodi ibidem exiſtentibus, prouid[illegible] iri magi[illegible]ri Henricus de Pirę & Ioannes de [illegible]cri[illegible]anis de [illegible]lacentia, tanquàm promot[illegible] [illegible] inſti[illegible]atores ſiue procuratores di[illegible] ſ[illegible]nodi, ipſo Henrico [illegible]oquente, accuſârunt contumaciam cuiuſd[illegible] Hieronymi de Praga, alias citati [illegible] nõ cõpare[illegible], neq. in huiuſmodi [illegible]auſa quæ contra eum comm[illegible]a extitit, ſuper ſibi obiiciendis & materia fidei*

fidei reſpondentis,ſiue in cauſa vlteriùs prout iuris fuerit procedere,procediq́, videre curantis, accuſârunt. Ipſumq́, contumacem reputari petiêrũt, & in eius contumaciã citationem aliâs cõtra eum decretam,repetiêrunt:eamq́, cum eius executione factam in valuis certarum eccleſiarũ ciuitatis Conſtantienſis factis & in ſcriptis reduxerunt. Eundemq́, Hieronymum de Praga vlteriùs citari mãdare per audientiam publicam literarũ contradictarum Romanæ curiæ,per ſanctam ſynodum inſtanter poſtulârunt. Quam quidem citationem & vlteriorem proceſſum reuerẽdiſſimus pater dominus Ioannes Epiſcopus Oſtienſis, tãquàm præſidẽs, & tota ſynodus,nemine diſcrepante, ipſi Henrico de Piro promotori, inſtigatori, ſyndico & procuratori id petenti,conceſſerunt atque decreuerunt, & eam ad proximam ſeſſionem fieri voluêrunt.

*Quibus citatione & proceſſu decretis,idẽ magiſtri Henricus de Piro & Ioãnes de Scribanis,nomine quo ſuprà,expoſuerunt,quãtis periculis præſens ſchiſma Eccleſiam Dei lacerauit,& fidem catholicã non in modico diminuebat.Quod cùm ſperabatur extingui,& pax dari Eccleſiæ per vota, promiſſiones & iuramenta domini Ioãnis papæ vigeſimitertij in præſenti concilio Conſtantienſi factas,licèt idem Ioannes papa in reprobum ſenſum datus,de loco concilij & præſenti ciuitate Conſtantienſi,vt dictum ſchiſma diutiùs nutrirèt & foueret,noctis tempore habitu transformato in ſcãdalum & vituperium totius Eccleſiæ & fidei catholicæ ſiue orthodoxæ diminutionẽ, fugiebat,ſe ſucceſſiuis tẽporibus ad diuerſa loca declinando,cum hoc omnia mala quæ dici & excogitari poſſint,cõmittendo,prout hæc & alia in quadam papyri petitionum ſchedula,quam ibì in ſuis tenebat manibus,pleniùs continetur. Quapropter vt prouideatur de remedio opportuno, idẽ magiſter Henricus ſibi citationem perſonalem per edictum contra dictum Ioannem papam vigeſimumtertium, eiusq́, fautores, receptatores & ſequaces, legitimam & per ſimile edictum in Romana curia affigendum, per ſanctã ſynodum in ſpiritusancto * congregatã, decerni & concedi poſtulauit. Et vlteriùs dari & decerni eidem Ioãni papæ ad cõparendum & alijs comparére volentibus,per eandem ſynodum & illuſtriſſimum regẽ Romanorum ibidèm præſentem, prælibatum ſaluum conductum Quos quidem ſaluum conductum & citationẽ,reuerendi patres domini patriarcha Antiochenus pro natiõe Gallica, Antonius epiſcopus Concordienſis pro natione Italica,Ioãnes archiepiſcopus Rigẽſis pro natiõe Germanica,& Thomas abbas ſanctæ Mariæ extra muros Eboracenſes pro natiõe Anglicana,præfati,loco quo ſuprà iudiciali conceſſerunt & decreuerũt, videlicet ad nonem dies poſt executionem,ipſamq́, citationem fieri voluerũt in formã publici inſtrumenti cum ſubſcriptionibus quatuor notariorum quãtuor nationum,& ſigillis quatuor prælatorum dictarum quatuor nationũ muniri & corroborari. Sereniſſimus verò Romanorum rex præfatus, dixit,quòd placet quòd detur ſibi ſaluus conductus nomine ſuo,& ea proteſtatione,inquantùm idem dominus rex tenetur ſibi dare de iure,& ſeruare ſibi ſaluum conductum ſibi datum,& non aliùs. Proteſtatione domini regis facta,*

for. *legitimè

Henricus de Piro promotor concilij,petijt decerni & concedi per ipſam ſynodum citationem contra Ioannem papam & eius fautores &c.Et vlteriùs eidem Ioanni papæ ad comparendum,& alijs comparére volentibus,per eandem ſynodum & illuſtriſſimũ Romanorum regem ibidèm præſentem,ſaluum conductum concedi. Quibus cõceſſis verbo per totam ſynodum & Romanorum regem,dictus reuerendiſſimus pater dominus Pileus archiepiſcopus Ianueñ, legebat citationem decretam contra Ioannem papã & ſuos ſequaces ac receptatores, huiuſmodi ſub tenore:

¶Tenor citationis contra Ioannem papam XXIII.

SAcroſancta Cõſtantieñ ſynodus, generale concilium faciens,& Eccleſiam catholicam repræſentans, in ſpiritusancto legitimè congregata, vniuerſis Chriſtifidelibus vnionem & pacem eccleſiæ ac gaudium ſempiternum. Pridèm poſt clandeſtinum receſſum domini Ioannis papæ XXIII.ab hac ciuitate Conſtantieñ, & hoc ſacro generali concilio Conſtantieñ, vnionis & pacis Eccleſiæ turbatiuum & impeditiuũ,ipſam Eccleſiam ſcandalizantem,per nonnullos prælatos & alios notabiles viros, ad cũ ex parte huius ſacri cõcilij legatos tranſmiſſos,eũdem requiri ac moneri fecimus cum debita inſtantia,quatenùs ad ipſum ſacrum concilium & ad hanc ciuitatem Conſtãtieñ rediret,ea quæ pertinebãt ad extirpationẽ præſentis ſchiſmatis,& reformationem Eccleſiæ in capite & in membris faciendam,impleturus,& cum effectu facturus, ſicut promiſerat,vouerat,iurauerat,& in ſuis literis ſuper conuocatione dicti concilij conceſſis,ſe facturum publicauerat: & cùm id facere nollet,facto,non redeundo,& ad loca magis lõginqua fugiendo,oſtẽderet, fuimus per venerabiles viros magiſtros Henricum de Piro licentiatũ in decretis,& Ioannem de Scribanis de Placentia, cauſarum & negociorũ huius ſacri concilij promotores & procuratores,inſtãter requiſiti,quatenùs ipſum dominum Ioannem papam XXIII. criminibus hæreſis,fautoriæ huius præſentis ſchiſmatis, Simoniæ,mala adminiſtratione, & notoria dilapidatione bonorũ & iuriũ Romanæ Eccleſiæ & aliarũ Eccleſiarũ, & alijs criminibus grauibus nedũ infamatũ,ſed illis notoriè in ſcandalũ vniuerſalis Eccleſiæ irretitũ, & in ſuis actibus & operibus, vita ac moribus notoriè Eccleſiã Dei ſcandalizãtibus,incorrigibilẽ: qui ſic(vt præmittitur)clãdeſtinè,de noćte, hora ſuſpecta,& habitu transformato, à dictis ciuitate & cõcilio generali fugit & receſſit,gregẽ dominicũ vt mercenarius deſerẽs, generalemq́; reformationẽ Eccleſiæ & hæreſum extirpationẽ,per dictũ ſacrum concili-

um in capite & in membris faciendam, euitare cupiens: ad redeundum & reuertẽdum ad ciuitatem Conſtantieñ & hoc ſacrũ concilium generale debitè compellere, & etiàm ad hoc per edictũ publicum in valuis eccleſiarum & aliorum locorum (vt eſt moris) affigendum, citare & euocare perſonaliter, citationemq́; ſuper hoc in forma iuris decretam contra eum & eius fautores, receptatores & ſequaces decernere & concedere, interdicta ſibi ex nunc omi alienatione, & aliâs in & ſuper præmiſſis contra eos procedere dignaremur, prout requirunt canonicæ ſanctiones. Nos autem conſiderantes petitionem huiuſmodi rationabilem, iuſtam, & conſonã iuri, indemnitati Eccleſię vniuerſalis & animarum periculis prouidere volẽtes, & nulli in exhibendo iuſtitiam deficere (ſicuti nec debemus) intendẽtes, in cauſa & cauſis & negocio huiuſmodi ritè & maturè procedere, ac dante Domino iuſtitiam miniſtrare, vt tenemur, inquiſitione ſuper infamia prius per nos diligenti p̃habita, cõſiderãtesq́; quòd ad locum ad quem idẽ dominus Ioannes papa ſic diſcedendo, immò veriùs fugiendo, cõtumaciter acceſſit, & reſidere dicitur de pręſenti: eiusq́; domiciliũ ſiue hoſpitiũ, pro huiuſmodi citatione exequenda, minimè tutè adiri poſſe, nec ad eũ ſeu propinquiorem locum quàm ad hãc ciuitatem Conſtãtieñ, haberi poſſit tutus acceſſus, authoritate Christi Eccleſiæ pręfatæ veri ſponſi, qua fungimur in hac parte, per hoc præſens publicum edictum in ſeſſione publica dicti ſacri cõcilij, necnõ in audiẽtia publica literarũ cõtradictarũ more Romanæ curiæ ſolito legendũ, ac valuis ſeu portis loci audientiæ ſacri cauſarum palatij * Apoſtolici, necnõ palatij Apoſtolici ſiue domus Epiſcopalis Conſtantienſis, vbi dictus dñs Ioanes papa, dum in præſenti ciuitate Cõſtantieñ habitabat, habitare ſolebat, maiorisq́; & ſancti Stephani huius ciuitatis Conſtantienſis Eccleſiarũ, & ipſius ciuitatis ianuis affigendũ & affixũ, per certum tẽporis interuallum dimittendũ, pręfatum dominũ Ioannem papam XXIII. principalem, eiusq́; in dictis criminib. fautores, receptatores & ſequaces ſupradictos, ac omnes alios ac ſingulos ſua ſic per hoc intereſſe credentes, citandos eſſe decreuimus, & tenore pręſentiũ peremptoriè citamus, ac citari volumus, decreuimus, & mandamus, quatenùs hinc ad nouẽ dies proximè vẽturos à die executiõis huiuſmodi noſtræ citatiõis, ſic (vt pręmittitur) legendę, affigẽdę, publicãdę & exequẽdę inanteà proximè computandos, quos ꝓ peremptorio termino & citatiõe canonica peremptoriè aſſignamus per pręſentes, ipſe dominus Ioãnes papa ad præſentem ciuitatem Conſtantiam & hoc ſacrum concilium in propria perſona redeat, & reuertat: ipſeq́; & ſui fautores, receptatores & ſequaces, perſonaliter compareant in eorũ proprijs perſonis Conſtantiæ in prima generali ſeſſione publica huius ſacri cõcilij, poſt elapſum terminum prędictorum nouem dierum, à pręfata præſentium literarum ſic (vt præfertur) fienda publicatione & executiõe in maiori Eccleſia Conſtantienſi immediatè celebrãda, viſuri & audituri per nos ordinari, decerni, & declarari, dictum ſuum clandeſtinum receſſum, fuiſſe & eſſe Eccleſiæ Dei damnoſum, ſcandaloſum & opprobrioſum, ac vnionis & pacis eiuſdem Eccleſiæ perturbatiuum, nociuum, impeditiuũ, ac huius nefandiſſimi ſchiſmatis nutritiuũ & roboratiuũ, hæreſisque & ſuſpicionis fidei incentiuum, ac à bono vnionis & pacis Eccleſiæ pręfatę, promiſſionibusque, iuramentis & votis per ipſum Ioannem papam ſuper hoc factis & promiſſis, deuiatiuũ. Teſtesq́; ſuper notorietate dictorum criminum ad finem procedendi contra eum ſuper illis, tamque ſuper notorijs iurare & admittere, cauſasque, cur idem dominus Ioannes papa nõ debeat ſuſpendi à totali adminiſtratiõe papatus propter malam & ſcandaloſam adminiſtrationem & notoriam dilapidationem, dicturi: & aliàs in & ſuper pręmiſſis & alijs vniuerſalẽ Eccleſiam notoriè ſcandalizantibus contra eum ad eiectionem à papatu ſeu eiectionis huiuſmodi declarationẽ, & alijs per ſupradictos promotores propoſitis & proponendis, de iure & iuſtitia reſponſuri, cauſasque quòd non debeat ſuſpendi à totali adminiſtratione, ac aliàs in cauſa & cauſis & negocio huiuſmodi debitè ꝓceſſuri, ac procedi viſuri, aliasque dicturi, facturi, & audituri, vt iuris fuerit & rationis, indeq́; ſuper premiſſis iuſtitiæ complementum vſq; ad ſententiam diffinitiuam incluſiuè recepturi: certificantes nihilominùs eũdem dominum Ioannem papã & ſuos ſequaces, acceptatores & fautores ſic citandos, quòd ſiue in dicto citationis huiuſmodi termino cõparuerint, ſiue non, ad pręmiſſa omia & ſingula ad vlteriora & aliàs (vt iuſtum fuerit) contra ipſos per nos debitè procedetur, iuſtitia mediãte, ipſorum abſentia ſeu contumacia non obſtante. Loca verò ſeſſionis præfatæ audientiæ publicæ, literarum contradictarũ & portarum palatij Eccleſiarum & locorum prædictorũ tanquàm publica & idonea ad huiuſmodi citationem publicãdam & exequẽdam duximus eligenda, quæ pręſentẽ citationẽ ad inſtar edictorum publicorum, quę olim in albo * prętoris ſcribebantur, ſuo quaſi ſonoro pconio & patulo iudicio publicabunt. In quibus huiuſmodi citationẽ modo & forma pręmiſſis decreuimus & tenore pręſentium decernimus publicandam & exequẽdam, nè præfatus dominus Ioannes & ſui fautores & receptatores & ſequaces ſic citãdi, poſſint ſeu valeãt de pręmiſſis aliquam ignorantię cauſam prętendere, ſeu etiàm

* apoſtolicarum

* prætorio

etiàm allegare. Cumque non ſit veriſimile, apud ipſos ſic citatos incognitum remanere illud, quod tã patenter & notoriè omnibus extitit publicatum, volentes nihilominùs & authoritate prædicta decernentes, quòd hæc præſens citatio modo & forma præmiſſis executa, prænominatos dominum Ioannem & ſuos ſequaces, receptatores & fautores ſic citatos, totaliter arceat & adſtringat, & perindè valeat, tantamque habeat roboris firmitatem, àc ſi ipſimet dominus Ioannes & ſui ſautores & ſequaces in eorum propriis perſonis citati & appræhenſi fuiſſent, & eis huiuſmodi citatio pſentialiter lecta, publicata & intimata fuiſſet: & nè dict⁹ dominus Ioannes Papa & ſui ſequaces valeant aliquo modo ſe excuſare, quò minùs iuxta præmiſſum terminum compareant, vt præfertur, quâquàm ad hoc non teneamur, nihilominùs ex ſuperabúdanti eidem domino Ioãni & ſequacibus damus, & tenore pſentium cócedimus tutũ & liberum ſaluum conductum, ad veniendum ad hanc ciuitatem Conſtantieõ & ſacratiſſimam ſynodũ, ità quòd in acceſſu nullum debeat & poſſit habere impedimentum, & etiàm in ciuitate ſtare, manere liberè & ſecurè: iuſtitia tamen ſemper ſalua, prędictum etiàm ſaluum conductum ſub eadem forma fieri & cócedi fecimus prædicto domino Ioanni papæ & ſequacibus eius, à sereniſſimo Romanorũ & Hungariæ rege. De publicatione verò, lectura, affixione & executione, ac ſalui conductûs præſtatione, datione & conceſſione præmiſſis, modo præmiſſo fiendis, volum⁹, decernimus, & ordinamus vnum & plura, publicum & publica fieri & confici inſtrumentum & inſtrumenta, quæ nobis plenariam faciant fidem de eiſdem. In quorũ fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſentes literas citatorias ſuper hoc ſolẽniter decretas fieri fecimus, & proprijs ſigillis pręſidentium quatuor nationũ huius ſacri concilij, iuſſimus & ſecimus communiri. Datũ Conſtantiæ prouinciæ Moguntineñ, in ſeſſione publica in Eccleſia maiori Conſtantieñ ſolenniter celebrata, die iouis ſecunda menſis Maij, indictione verò octaua, Anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, pontificatûs præfati domini Ioannis papæ xxiij. anno quinto.

Præſentibus ibidem illuſtribus principibus, Rõpoldo duce Sleſiæ, Frederico burgrauio Nurenbergenſi, Ioanne Iacobo filio marchionis Montisferrati, Ioanne de Vicecomitibus de Mediolano, & Sigiſmundo de Boſſantz milite de Vngaria, & alia multitudine Chriſtianorũ copioſa, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Super quibus omnibus & ſingulis idẽ Henricus de Piro, & Ioannes de Scribanis, ipſo Henrico loquente, à reuerẽdis patribus ſedis Apoſtolicæ protonotarijs ac notarijs nationũ & concilij, cæteriſq; tabellionibus, nominibus quibus ſuprà, ſibi fieri petièrunt vnum vel plura, publicum vel publica, inſtrumentũ ſeu inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus principibus ſupradictis, cæteriſq; Chriſtifidelibus in multitudine copioſa.

¶ Tenor verò executionis citationis contra Hieronymum de Praga, de qua ſuprà fit mentio, ſequitur & eſt talis:

In nomine Domini amen. Anno à natiuitate eiuſdem M.cccc.15. indictione octaua, die verò decimaoctaua menſis Aprilis, hora primarũ vel quaſi, pontificatûs ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Ioãnis diuina prouidẽtia papæ 23. Conſtantiæ infra ſepta monaſterij ſancti Franciſci fratrum Minorum prope ambitum, in meî notarij publici infraſcripti, teſtiũq; præſentia ſubſcriptorũ ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum, conſtitutus perſonaliter honorabilis vir domin⁹ Michael de Broda Teutonicali, pleban⁹ eccleſię ſancti Alberti ſub ∗ſedras Pragenſis, inſtigator officij cõtra Ioannem Huſz ac ſuos complices, ad hoc ſpecialiter deputatus, habens & tenens in manibus ſuis quandam in papyro conſcriptam citationẽ in ſe continẽtem contra quendam Hieronymum de Praga, magiſtrum quàm plurium ſtudiorum ſe aſſerentem, à ſacro concilio Conſtantienſi emanatam, & quatuor ſigillis præſidentium quatuor nationũ ab intrà impreſſis ſigillatam. Cuius quidem literæ tenor ſequitur per omnia in his verbis:*

for. annos.

Sacroſancta ſynodus Cõſtantienſis, &c. prout ſuperiùs eſt habitũ. Quã quidẽ literã citationis idem dominus Michael animo exequẽdi, notificandi & publicãdi, prout tenebatur, ac ad vniuerſorũ Chriſtifideliũ notitiã deducẽdi, valuis ſeu portis in ambitu dicti monaſterij affixit, & extẽdit ibidèm cũ magna multitudine hoĩm vtriuſq; ſexûs infrà Miſſarũ ſolẽnia, & præſertim infra publicũ officium, quod tũc in dicto monaſterio celebrabatur, vſq; ad finẽ dicti officij ſtare permiſit, præſentibus honorabilibus viris dominis Ioãne propoſito Quinq; eccleſiarũ, Ioãne & Petro familiaribus ſuis, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et ſtatim poſt præfatus dominus Michael citationẽ conſimilẽ tenoris ſuprascripti, & ſigillis (vt preſcribitur) ſigillatã ad valuas eccleſiæ ſancti Stephani pro audiẽtia cauſarũ Apoſtolica deputata, affixit & extendit, & ibidèm infra Miſſarũ ſolẽnia, præſertim infra publicũ officiũ quod tũc in dicta eccleſia celebrabatur, vſq; ad finẽ dicti officij ſtare permiſit, præſentibus teſtibus ſupraſcriptis. Et ſtatim poſt præfatus domin⁹ Michael conſimilẽ citationẽ tenoris ſuprà ſcripti, ad valuas eccleſiæ B. Mariæ virginis maioris Conſtãtienſis affixit, & extenſam ibidèm infra Miſſarũ ſolennia, & præſertim infra publicum officium, quod tunc in dicta eccleſia celebrabatur, ſtare permiſit, præſentibus ibidèm venerabilib⁹ & diſcretis viris, Guilhelmo Picardi licẽtiato in decretis ∗ archiepiſcopo Turonẽſi, & Frederico Reſecurſore domini noſtri papæ, & alijs quàm pluribus teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis. Tãdèm verò hora ſexta vel quaſi, præfatus dominus Michael citationes huiuſmodi ab eiſdẽ valuis ſeu portis, finitis & peractis dictis Miſſarũ & officiorũ ſolennijs

for. ∗ archidiacono

nijs, debita cum proteſtatione remouit & depoſuit,
& ad ſe recepit. Super quibus omnibus & ſingulis
præfatus dominus Michael petijt ſibi per me nota-
rium publicum infraſcriptum, fieri & confici vnũ
vel plura: publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu
inſtrumenta, præſentibus ibidem venerabilibus &
diſcretis viris, dominis Laurentio plebano eccleſię
ſanctæ Mariæ Magdalenæ Pragenſis, Georgio de
Vualſchin, & Paulo de Herlborz Pragenſis diœce-
ſis ſupradictæ, & quàm pluribus alijs teſtibus, ad
præmiſſa vocatis pariter & rogatis.

Et ego Ioannes ds Selichin de Lanſteyn clericus
Treuerenſis diœceſis, publicus Apoſtolica & im-
periali authoritatibus notarius, quia prædictis re-
quiſitioni, publicationi, affixioni, depoſitioni, nec-
non omnibus alijs & ſingulis ſupradictis, dum ſic
(vt præmittitur) ſucceſſiuè fierent & agerentur,
vnà cum prænominatis teſtibus præſens interfui:
ideoq́; hoc pręſens publicũ inſtrumentũ per aliũ fi-
deliter ſcriptũ, exindè cõfeci, publicaui, & in hanc
publicã formã redegi: ſignoq́; & nomine meis ſoli-
tis & cõſuetis ſignaui, rogat⁹ & requiſitus in oĩm
& ſingulorũ præmiſſorum fidem & teſtimonium.

Quibus omnibus vt præmittitur peractis, idem
Dominus archiepiſcopus Ianuẽſis requiſiuit à tota
ſynodo, an placeret ſibi ꝙ die ſabbati proximi, quę
erit proxima dies menſis Maij, debeat teneri ſeſſio
in materia fidei, videlicet ſuper condẽnatione me-
moriæ Ioannis Vuiclef. Et fuit reſpõſum per omnes
de ſynodo, Placet, pręſentibus ſupradictis teſtibus.
Et ſic omnes domini de ſynodo receſſerũt.

Statìm pòſt & ante prandiũ de mandato qua-
tuor præſidentium quatuor nationum, in Eccleſia
ſancti Stephani Conſtantienſi, & in bancho audi-
entiæ literarum contradictarum, reuerendo patre
domino Iacobo de Camplo electo Pennenſi, locum
tenente auditorum audientiæ contradictarũ, ibi-
dèm ad banchum ſedente, ad horam illam pro au-
dientia contradictarum, & actum infraſcriptum
faciendum deputato, præſentibus reuerendiſſimis
patribus dominis Ioanne patriarcha Antiocheno,
& Ioanne archiepiſcopo Rigenſi, de mandato euſ-
dem domini Iacobi locum tenentis, venerabilis vir
dominus Nicolaus de Hubancho lector literarum
de iuſtitia, & aliarum quæ inibì legi ſolet, legebat
& executus fuit citationem ſuprà proximam per
ſanctam ſynodum decretam ad inſtantiam magi-
ſtri Henrici de Piro promotoris & inſtigatoris di-
cti concilij. Qua lecta & executa, idẽ Henricus pe-
tijt ſibi fieri de huiuſmodi lectura & publicatione
publicum inſtrumentum, pręſentibus ibidèm ma-
for. *Venrade — *giſtris Henrico Golthardi, Ioanne de *Vonrade no-*
tarijs publicis, & domino Petro Vuithoge presby-
tero, Mogũtinenſis, Leodiẽſis & Traiectẽſis diœce-
ſium, teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis.

SESSIO OCTAVA.

DIe ſabbati quarta menſis Maij p̃dicti, fuit ſeſſio generalis in cathedrali eccleſia Conſtantieñ ſupradicta, in qua more ſolito fuit dictũ officiũ Miſſæ per reuerendiſſimũ in Chriſto patrẽ dñm Ioannem patriarchã Antiochenũ de beata virgine. Quo officio completo, lege- *dicto & cantato, fuit*

bant litaniæ, vt in ſeſ- *cãtatus introitus, Exau-*
ſiõibus fieri cõſuetũ *di nos domine, &c. cũ col-*
eſt, cũ euãgelio, Attẽ- *lectis ſuis & litanijs, ac*
dite à falſis prophetis *euangelio, Attendite à* Matth. 7.
&c. In q̃ ſeſſióe inter *falſis prophetis &c. &*
cardinales p̃ſidebat *alijs orationibus, ac hy-*
dñs Ioãnes Eps Oſti- *mno, Veni creator ſpiritus,*
eñſis cardinalis Viua- *ſicut in alijs ſeſſionibus.*
rienſis, in qua etiàm ſeſſione fuit ſereniſſimus Romanorũ & Hungariæ rex, tanquàm Imperator cum inſignijs regalibus & nobilibus ſuis, *cui inter cardinales adſtabant domini Iordanus de Vrſinis, & Angelus Laudenſis, Albanenſis & Tuſculanenſis epiſcopi, præſentibus ibidèm reuerendiſſ. patribus Vuilhelmo ſancti Marci, Antonio de Salancho, Amadeo Salutiarũ, Ludouico de Fliſco, Landulpho Barenſi, & Franciſco Florẽtino cardinalibus. Deindè omnibus his peractis, reuerendus pater dominus Vitalis epiſcopus Tholonenſis natione Gallicus, aſſcendebat ambonẽ, & fecit ſermonẽ ad clerũ cũ themate: Spiritus veritatis docebit vos oẽm veritatẽ &c.* Ioan. 16. *Quo ſermone facto, ſurrexerũt magiſtri Henricus de Piro, & Ioannes de Scribanis promotores & procuratores cõcilij & ſynodi. Hẽricus loquẽs, præſentauit citationẽ ad valuas eccleſiæ maioris & audiẽtiæ cõtradictarũ affixã, necnõ vnã aliã in audiẽtia cauſarũ lectã, & citatorũ in eiſdẽ citatiõibus nõ cõparentiũ, neq; memoriã, hæreſimq́; ac dogma quondã Ioannis Vuicleff, nominè quarè cõdenari nõ debet, videre curãtiũ contumaciã accuſârũt. Ipſosq́; contumaces reputari petiêrunt, & in eorũ contumaciã, pronũciari, decerni & declarari dictũ quõdàm Ioannẽ Vuicleff, fuiſſe dũ vixit, notoriũ hæreticũ & pertinacẽ, ac finaliter deceſſiſſe ab hac luce impœnitentẽ: ipſiuſq; memoriã, errores, prætẽſas doctrinas & dogmatizatiões, & præſertim 45 cũ ducẽtis ſexaginta articulos per eũ concluſos, cõdemnãdos fore, & per ſanctã vniuerſalẽ ſynodũ Conſtãtienſem, ac paternitates quatuor prælatorũ, pro pręſenti die poteſtatẽ habentiũ, loco & nomine quatuor nationũ condẽnari, ac eius oſſa, ſi ab aliorũ Chriſti fideliũ oſſibus ſeparari poſſint & ſecerni, exhumari & proijci mãdari, aliaſq́; pronũciari, decerni & declarari, definiri atq; fieri, quod iuſtũ fuerit et expediẽs fidei orthodoxæ, inſtanter poſtulârunt.*

Et domino Pileo archiepiſcopo Ianuenſi electo ad legendum quæ legi debebant nomine concilij, reuerendis patribus dominis Ioanne epiſcopo Lutomuſlenſi pro natione Germanica, Antonio epiſcopo Concordienſi pro natione Italica, Toloneñ epiſcopo pro natione Gallicana, & Guillermo abbate monaſterij ſanctæ Mariæ extra muros Eboraci pro natione Anglicana, ad approbandum loco & nomine nationum aſſcendentibus in locum, in quo huiuſmodi iuxta determinationem ſynodi fieri debebant, idem reuerendus pater dominus Pile⁹ archiepiſcopus Ianueñ in ambono legit primò capitulum, Firmiter credimus. Quo lecto, Domini Imperator, præſidens, & alij approbauerunt, & ità crediderunt. De ſacroſancta eccl. & fid. catho.

Et

Et vlteriùs idem archiepiſcopus Ianuenſis in contumaciam accuſatorum prædictorum, per dictos promotores pronunciauit, di[illegible]niuit & declarauit, prout in quadã papyri pronunciationis ſchedula, cuius tenor inferiùs eſt inſertus, continetur, condemnãdo memoriam ipſius Ioannis [illegible] & ſuorum ſequacium, quo ad 45 articulos condemnatos in Pariſienſi & Pragenſi ſtudijs, [illegible] quo ad ducentos & ſexaginta articulos, [illegible], ac omnes fuiſſent contenti de 45. articulis, primo tamen ex interruptione domini Gulielmi [illegible] diaconi ſancti Marci interueniente, ipſi ducenti & ſexaginta articuli & eorum lectura & condemnatio fuerant reſeruati ad proximam ſeſſionem generalem. Super quibus lectura, publicatione, pronunciatione & diffinitiue ſine condẽnatione, dicti promotores petiêrunt approbationem à domino præſidente, & à dictis Luthomuſtenſi, Cõcordien[illegible] [illegible]lonenſi, & abbate ſanctæ Mariæ petiêrunt reſpondere, an placet. Domini verò prædicti, primo dominus Ioannes Oſtienſis præſidens approbauit. Subſequẽter quilibet pro natiõe ſua approbauit. Super quibus ijdem promotores, Henrico loquente, petiêrunt per reuerẽdos patres dominos ſedis Apoſtolicæ protonotarios, cætero[illegible] notarios [illegible]onum, & tabelliones quoſcũque ib[illegible] præſentes, vnum vel plura fieri publicum ſeu pu[illegible] inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidem illuſtribus principibus ſupradictis, necnon Poloniæ, for. Suediæ *Noruegię, Sueciæ, Daciæ, Cypri[illegible] ambaſiatoribus, ac multitudine Chriſtianorum copioſa. Tenores verò dictarum citationum [illegible] diffinitiuæ cum inſertione articulorum, de quibus ſuprà fit mentio, ſequuntur & ſunt tales:*

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis, in ſpiritu ſancto legitimè cõgregata, generale concilium faciẽs, vniuerſalẽ Eccleſiã militantẽ repræſentãs, quibuſcũq; dãnandã memoriã hæreſimq; & peruerſa dogmata quõdàm Ioãnis Vuicleff [illegible] memoriæ defenſare volẽtibus, ſpiritũ [illegible] & ad cor reuerti. Licet pleri[illegible] [illegible] bus ſe diſputaturos in publico, & [illegible] memoriã dicti Ioanis multifariè per multa particularium locorũ ſtudia vniuerſal[illegible] dãnata & reprobata, fama vaga & [illegible] obtulerĩ [illegible] defenſuros, noſq; ſi qui eſtis, crebris vos vicibus benignè audituri, & etiàm in ſacro R[illegible] generali vltimò celebrato, ad id peremptoriè [illegible] expectauerimus, ad lucẽ tamen minimè properantes, ampliùs veſtra exigente cõtumacia, di[illegible] mulare nequiuimus. Quarè promotorib⁹ & [illegible] ratorib⁹ no[illegible] ad id inſtãtibus, [illegible] 13. *ſuos extendat palmites [illegible] ad [illegible] ſacro te [illegible] eloquio, vt dicitur, [illegible] eradicata [illegible] voſq; omnes alios [illegible] dõ [illegible] nam Ioãnis Vuicleff dogmat[illegible] quibuſuis ratiõib⁹ vel appar[illegible] tibus defenſare præſumẽt[illegible], tenore præ[illegible] abundantia citamus, quatenùs hodie [illegible] quarta menſis præſentis Ma[illegible] pareant Con[illegible] in eccle[illegible] ſeſſione poſt Miſſam de ſpiri[illegible] ſancto celebratam* [illegible] *teſtiarum, ad videndum & audiendum di[illegible] quõdam Ioannem [illegible] [illegible] ctam & de [illegible] ticũ & pertinacem [illegible] memoriã [illegible] per ueſaq; doctrinas & [illegible] tum quadragintaquinq; articulos [illegible] oſſa ab aliorũ Chriſtifideliũ [illegible] exhumari & proijci, vel ad dicend[illegible] propo[illegible] & allegandũ cauſas rationabiles [illegible] habeãt, cur præmiſſa fieri nõ debeãt. [illegible] vos & quẽlibet veſtrũm, q; ſiue cõparuẽritis [illegible] ſiue nõ, nos [illegible] dominiis ad p̃miſſorũ execu[illegible] authore Deo procedemus, prout orthodoxæ fidei fundamentũ exigit, ratioq; dictauerit & iuris ordo. Datu C[illegible]nſtantia die quarta mẽſis May prædicti, anno Domini milleſimo quadringenteſimo 15 ſub ſigil[illegible] quatuor præſidentiũ quatuor nationum.*

Sacroſancta ſynodus Con[illegible] in ſpi[illegible] legitimè con[illegible]egata, generale concilii faciens, vniuerſalemq; [illegible] leſiam militantem repr[illegible], mandat [illegible] publica lite[illegible] ad clarum d[illegible] noſtri papæ citari, & citat [illegible] damnatam memoriã, hæreſimq; & d[illegible]mata peruerſa quondam [illegible] le[illegible] defenſare volentes, [illegible] fidẽ d[illegible] eiuſdem Ioannis dogmata [illegible] aut etiam quibuſuis [illegible] vel apparatibus [illegible] defenſare præſumentes [illegible] compareant Con[illegible]tantia [illegible]ſia maiori in publica ſeſſione po[illegible] M[illegible] de [illegible] tu ſancto cele[illegible] hora tertiarum, ad [illegible]dum & audiendum, d[illegible] quondam [illegible] Vuicl[illegible] d[illegible] in[illegible] nunc[illegible] & declarari [illegible] memoriã [illegible] peruerſaq; do[illegible] & dogmati[illegible] tum 45 articulos condẽna[illegible] ri, & eius [illegible] ab aliorum Chri[illegible]ſtifideliũ oſſibus [illegible] exh[illegible] proijci, vel ad [illegible] dũ ac allegandũ cauſ[illegible] rat[illegible] nabiles, ſi qua allegare voluerint [illegible] fieri nõ d[illegible]eãt. Alioquin ad p[illegible] [illegible] [illegible] terio [illegible] Deo procedetur, prout orthodo[illegible] fid[illegible] exigit, ratioq; di[illegible] & iu[illegible] [illegible] cõtumacia ſeu abſentia non ob[illegible]. Datũ [illegible] die quarta me[illegible] May prædi[illegible] domini Ioannis papæ vigeſimi [illegible] quinto.

for, ciuiſ, memoriam.

Deinde le[illegible] ſentẽtiam damnationis doctrinę Ioãni[illegible] Vuicleff & articul[illegible]rum XLV. cui[illegible] tenor ſeq[illegible]itur, & eſt talis:

¶ Sententi[illegible] d[illegible]mnationis doctrinę Ioanni[illegible] V[illegible] [illegible]ff & articulorum quadr[illegible]ntaquinque.

Sacroſan[illegible]a C[illegible]ſtantienſis ſynodus, generale co[illegible]iũ facie[illegible], & Ec[illegible]cliã catholicam re[illegible]ſentã[illegible], ad ext[illegible]rpationem præſentis ſchiſ[illegible]matis, e[illegible] rum[illegible]; & hæreſ[illegible] vmb[illegible] [illegible] n[illegible]ium el[illegible]minationem, ac re[illegible]rma[illegible]ionẽ [illegible]ęſiæ, in ſanct[illegible] [illegible]piri[illegible]u legi[illegible] [illegible] perpetuã rei memoriã.

[illegible] (ſine qua [illegible] ait Apoſtolus) impoſ[illegible]ile eſt placere Deo, à falſ[illegible] dẽ[illegible] ide[illegible] [illegible]torib[illegible], immo puer[illegible] impugnatoribus, & per ſuperbam [illegible]urioſitatẽ intendenti- Hebr. 11.b

dentibus plùs ſapere quàm oportet, mundi gloriam cupientibus, oppugnatam ſæpius, & contra illos per fideles Eccleſiæ milites ſpirituales oppoſito ſcuto fidei defenſatam fuiſſe, ſanctorum patrum ſcripturis atque geſtis inſtruimur. Hęc quippe bellorum genera, in bellis carnalibus Iſraëlitici populi aduerſus gentes idololatras præſignata fuerunt. In his itaque ſpiritualibus bellis ſancta Eccleſia catholica in fidei * virtute ſupni luminis radijs illuſtrata, Domino prouidēte & ſanctorum patrocinio opem ferente ſemper immaculata permanens, erroris tenebris velut hoſtibus profugatis, glorioſiſſimè triumphauit. noſtris verò temporibus vetus ille & inuidus hoſtis noua certamina (vt probati temporis huius, manifeſti fiāt) ſuſcitauit, quorum dux & princeps extitit quondàm Ioānes Vuicleff pſeudo Chriſtianus, qui dum viueret, aduerſus religionem Chriſtianam & fidem catholicam pertinaciter aſſeruit & dogmatizauit plures articulos, quorum XLV. huic paginæ duxim' inſerendos, qui ſequuntur:

In lib. Nūe. maximè & alibi.

*veritate

ARTICVLI IOANNIS VVICLEFF.

1 Subſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis, manet in ſacramento altaris.

2 Accidentia panis non manent ſine ſubiecto in eodem ſacramento.

3 Chrs nō eſt in eodē ſacramento idēticè & realiter in propria præſentia corporali.

4 Si epiſcopus vel ſacerdos eſt in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non cōſecrat, non baptizat.

5 Non eſt fundatum in euangelio, quòd Chriſtus Miſſam ordinauerit.

6 Deus debet obedire diabolo.

7 Si homo debitè fuerit contritus, omnis cōfeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis.

8 Si papa ſit præſcitus & malus, & per conſequens membrum diaboli, non habet poteſtatem ſuper fideles ab aliquo ſibi datam, niſi fortè à Cæſare.

9 Poſt Vrbanum ſextum non eſt aliquis recipiendus in papam, ſed viuēdum eſt more Græcorum ſub legibus proprijs.

10 Cōtra ſcripturam ſacram eſt, quòd viri eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.

11 Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, niſi priùs ſciat eum eſſe excōmunicatum à Deo: & qui ſic excommunicat, eſt hæreticus ex hoc vel excommunicatus.

12 Prælatus excommunicans clericum, q̄ appellauit ad regem vel ad cōcilium regni, eo ipſo traditor eſt regis & regni.

13 Illi qui dimittunt prædicare ſiue audire verbum Dei propter excommunicationē hominū, ſunt excōmunicati, & in die iudicij traditores Chriſti habebuntur.

14 Licet alicui diacono vel presbytero p̄dicare verbū Dei, abſque authoritate ſedis Apoſtolicæ vel epiſcopi catholici.

15 Nullus eſt dominus ciuilis, nullus eſt p̄latus, nullus eſt epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

16 Domini temporales poſſunt ad arbitrium ſuum auferre bona temporalia ab eccleſia, poſſeſſionatis habitualiter delinquentibus, id eſt, ex habitu, nō ſolum actu, delinquentibus.

17 Populares poſſunt ad ſuum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18 Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & parochiani poſſunt propter peccata ſuorum prælatorum, ad libitum ſuum auferre eas.

19 Speciales orationes applicatæ vni perſonæ per prælatos vel religioſos, non plùs proſunt eidē q̄ generales, cæteris paribus.

20 Cōferens eleemoſynam fratribus, eſt excommunicatus eo facto.

21 Si quis ingreditur religiōem priuatam qualemcunque, tam poſſeſſionatorū quàm mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad obſeruantiam mandatorum Dei.

22 Sancti inſtituētes religiones priuatas, ſic inſtituendo peccauerunt.

23 Religioſi viuentes in religionibus priuatis, non ſunt de religione Chriſtiana.

24 Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatē.

¶ Prima pars eſt ſcandaloſa & p̄ſumptuoſè aſſerta, pro quāto ſic generaliter & indiſtinctè loquitur: & ſecunda erronea, pro quanto aſſerit mendicitatem fratribus non licere.

25 Omnes ſunt Simoniaci, qui ſe obligāt orare pro alijs eis in temporalibus ſubuenientibus.

26 Oratio p̄ſciti, nulli valet.

27 Omia de neceſſitate abſoluta eueniūt.

28 Confirmatio iuuenum, clericorum ordinatio, locorum conſecratio, reſeruantur papæ & epiſcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.

29 Vniuerſitates, ſtudia, collegia, graduationes & magiſteria in eiſdem, ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt Eccleſiæ ſicut diabolus.

30 Excommunicatio papæ vel cuiuſcunque prælati non eſt timenda, quia eſt cēnſura Antichriſti.

31 Peccant fundantes clauſtra, & ingredientes, ſunt viri diabolici.

32 Ditare clerum, eſt contra regulā Chri.

33 Syluester papa & Conſtantinus Imperator errauerunt Eccleſiam dotando.

34 Omnes de ordine mēdicantium, ſunt hæretici: & dātes eis eleemoſynam, ſunt excommunicati.

35 Ingredientes religionem aut aliquem ordinem, eo ipſo inhabiles ſunt ad ſeruandum diuina præcepta, & per conſequens ad perueniendum ad regna cælorum, niſi apoſtatauerint ab eiſdem.

36 Papa cum omibus clericis ſuis poſſeſſionem

nem habentibus, ſunt hæretici, eô quòd poſſeſſioné habent, & conſentiétes eis, oés videlicet domini ſeculares & cæteri laici.

37 Eccleſia Romana eſt ſynagoga ſatanę, nec papa eſt immediatus & proximus vicarius Chriſti & apoſtolorum.

38 Decretales epiſtolę ſunt apocryphę, & ſeducunt à Chriſti fide: & clerici ſunt ſtulti qui ſtudent eas.

39 Imperator & domini ſeculares ſeducti ſunt à diabolo, vt Eccleſiam dotarét bonis temporalibus.

40 Electio papæ à cardinalibus, ꝑ diabolum eſt introducta.

41 Non eſt de neceſſitate ſalutis, credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias eccleſias.

¶Error eſt, ſi per Romanam Eccleſiam intelligat vniuerſalé eccleſiam aut conciliú generale, aut pro quanto negaret primatú ſummi pontificis ſuper alias eccleſias particulares.

42 Fatuum eſt, credere indulgentijs papę & epiſcoporum.

43 Iuraméta illicita ſunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus & cómercia ciuilia.

44 Auguſtinus, Benedictus, Bernardus, dánati ſunt, niſi pœnituerint de hoc quòd habuerút poſſeſſióes, & inſtituerút & intrauerút religiones, & ſic à dño papa vſque ad *infimum religioſum omnes ſunt hæretici. *vltimum

45 Omnes religiones indifferéter introductæ ſunt à diabolo.

¶Idemque Ioannes Vuicleff libros dialogum & trialogú per ipſum nominatos, & plures alios tractatus, volumina & opuſcula compoſuit, in quibus ꝑſcriptos & plures alios damnabiles inſeruit & dogmatizauit articulos, quos libros ad ſui peruerſi dogmatis publicationé publicè legédos expoſuit, ex quibus inſupèr multa ſcandala, dána animarú & pericula in diuerſis regióibus, & ꝑſertim Angliæ & Bohemiæ regnis, ſecuta ſunt: aduersùs quos articulos atque libros in Dei *veritate exurgentes magiſtri & doctores Vniuerſitatum & ſtudiorú Oxonié-ſis & Pragéſis, articulos prędictos ſcholaſticè diù pòſt reprobârunt: reuerendiſſimi inſupèr patres archiepiſcopi, epiſcopi, pro tempore Cantuariéſis & Eboracéſis ſedis Apoſtolicæ legati in Angliæ, & Pragenſis in Bohemiæ regnis, condénârunt. Libros etiàm eiuſdem Ioánis Vuicleff cóburendos fore, dictus archiepiſcopus Pragenſis ſedis Apoſtolicæ cóm[illegible] in hac parte, ſentétialiter iudicauit, &[illegible]rú qui ſupereſſent, prohibuit lectioné. Rursus his ad notitiam ſedis Apoſtolicæ & generalis concilij deductis, Romanus pótifex in cócilio Romano vltimò celebrato, dictos libros, tractat⁹ & opuſcula condénauit, iubés illos publicè cócremari, diſtrictiùs inhibendo, nè quis Chriſti nomine inſignitus, auderet aliqué ſeu aliquos ſeu aliqua ex dictis libris, voluminibus, tractatib⁹ & opuſculis legere, exponere vel tenere, aut illis quomodolibet vti, vel illos, niſi in ipſorum reprobationé, allegare publicè vel occultè. Et vt de medio Eccleſię illa periculoſa ſpurciſſimaq; doctrina eliminaretur, iuſſit oés per locorum ordinarios, libros, tractatus, volumina & opuſcula huiuſmodi, authoritate Apoſtolica per cenſuram eccleſiaſticam (etiàm ſi opùs eſſet cum adiectione, quòd contra non parentes procederetur tanquàm cótra fautores hæreſis) diligenter inquiri, & repertos ac reperta, publicè ignibus concremari. *virtute

Hæc autem ſancta ſynodus præfatos articulos quadragintaquinque examinari fecit, & ſępiùs recenſeri per plures reueréd ſſimos patres Eccleſiæ Romanæ cardinales, epiſcopos, abbates, magiſtros in theologia, doctores iuris vtriuſq; & plures notabiles in multitudine copioſa: quibus articulis examinatis, fuit repertum (prout in veritate eſt) aliquos & plures ex ipſis, fuiſſe & eſſe notoriè hæreticos, & à ſanctis patribus reprobatos, alios non catholicos, ſed erroneos, alios ſcandaloſos & blaſphemos, quoſdam piarum aurium offenſiuos, nonnullos eorum temerarios & ſeditioſos. Compertum eſt etiàm, libros eius plures alios articulos continere ſimilium qualitatum, doctrinamq; in Dei Eccleſia veſanam, & fidei ac moribus inimicam inducere. Propterea in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti hæc ſancta ſynodus ſententias prædictorum archiepiſcoporum ac concilij Romani ratificans & approbans, prædictos articulos & eorum quemlibet, libros eiuſdem dialogú & trialogum per eundem Ioánem Vuicleff nominatos, & alios eiuſdé authoris libros, volumina, tractatus & opuſcula, quocunq; nomine cenſeantur, quos hic haberi vult pro ſufficienter expreſſis, hoc perpetuo decreto reprobat & códemnat. Et eorundem librorum & cuiuſlibet ipſorum lectionem, doctrinam, expoſitionem & allegationem, niſi ad eorum reprobationem, omnibus CHRISTI fidelibus prohibendo, inhibemus omnibus & ſingulis catholicis ſub anathematis interminatione, & nè decætero dictos articulos vel ipſorum aliqué audeant publicè prædicare, dogmatizare, tenere, vel quomodolibèt allegare, niſi ad eorum reprobationem, vt dictum eſt, iubens illos libros & tractatus, volumina & opuſcula ꝑlibata publicè còcremari, prout decretum fuerat in ſynodo Romana, ſicut ſuperiùs eſt expreſſum. Super quibus & exequendis & debitè obſeruádis, mádat prædicta S. ſynodus ordinarijs locorú vigilanter intendere, prout ad quemlibet pertinet, ſecundùm iura & canonicas ſanctiones.

Quia verò libris prædictis diligenter examina- tis

tis per doctores & magiſtros vniuerſitatis ſtudij Oxonien vltra dictos 45. articulos, ducētos ſexaginta extrapendentes collegerunt, quorum aliqui cum ſupradictis in ſententia coincidunt, licèt non in eadem forma verborum: & ſicut de alijs ſuperiùs dictum eſt, quidam ipſorum erant & ſunt hæretici, quidam ſeditioſi, quidā erronei, alij temerarij, nonnulli ſcandaloſi, alij iniſam, necnō omnes penè cōtra bonos mores & catholicam veritatem fuerunt, propereà per dictam vniuerſitatem ſcholaſticè & debitè reprobati. Hæc igitur ſynod' ſacroſancta cum deliberatione qua ſuprà, prædictos articulos & eorū quemlibet reprobat & cōdemnat, prohibens, iubens, mandans & decernēs, prout de alijs 45. Eorūdem ducentorum ſexaginta articulorum tenores duximus inferiùs inſerendos.

¶Concilium pronunciat hæreticum Ioannem Vuicleff, ac memoriam eiuſdem condemnat, & mandat exhumari oſſa ipſius.

Inſupèr quia authoritate ſententiæ & decreti Romani concilij, mandatoque Eccleſiæ & ſedis Apoſtolicæ, datis dilationibus debitis, proceſſum fuit ſuper condemnatione dicti Ioannis Vuicleff & ſuæ memoriæ, edictis propoſitis denunciationibusque ad vocandum eos, qui eūdem ſiue eius memoriam defendere vellēt, ſi qui penitùs exiſterent. Nullus verò comparuit, qui eundem ſiue eius memoriam defenſaret. Examinatis inſupèr teſtibus ſuper impœnitētia finali pertinaciaque dicti Ioannis Vuicleff, per commiſſarios deputatos per dominum Ioannem papam modernum & hoc cōcilium, ſeruatiſque ſeruādis, prout in tali negocio poſtulat ordo iuris, de eius impœnitētia ac finali pertinacia, per euidentia ſigna teſtib' legitimis comprobata, fuit legitimè facta ſides. Propereà inſtante procuratore fiſcali, edictoque propoſito ad audiendum ſententiam ad hanc diem, hæc ſancta ſynodus declarat, diffinit, & ſententiat, eundem Ioannem Vuicleff fuiſſe notorium hęreticū, pertinacem, ac in hæreſi deceſſiſſe, anathematizando ipſum pariter & ſuam memoriā condemnando, decernitque & ordinat, corpus & eius oſſa (ſi ab alijs fidelibus corporibus diſcerni poſſint) exhumari, & procul ab eccleſiæ ſepultura iactari, ſecūdum canonicas & legitimas ſanctiones.

Subſequenter dicta ſeſſione (vt præmittitur) facta, de mandato dominorum præſidentium nationum, G. clericus Bonencen & ego notarij nationis Germanicæ antedictæ, acceſſimus ad portā vulgariter Switzport *nominatam ciuitatis Conſtantienſis, per quā papa Ioannes dicitur fugiſſe, pro executione vlteriori ipſius citationis, & ibidèm dictam citationem contra eum decretam, ſigillatam & ſubſcriptā, clauis dictæ portæ affiximus, eamq; affixam & extenſam ſtare dimiſimus per temporis ſpatium, deindè amouimus, & loco eius ibidèm copiā in papyro affiximus, & ſtare dimiſimus, præſentibus ibidèm probis viris magiſtro Petro Banniu notario publico, Gotfrido Calsē, Hērico Opternorde, clericis Leodienſis, Moguntinenſis, & Hildesheymenſis diœceſium, teſtibus &c.*

Die ſabbati eadem hora veſperarum fuit congregatio generalis natiōis Germanicæ. In qua primò magiſter Ioannes Stalbergen, tanquàm præpoſitus eccleſiæ ſancti Seueri Erfordienſis, fuit intitulatus, & iurauit &c.

Subſequenter fuit ibidèm per dominum Ioannem Abundi pro parte dominorum præſidentium propoſitum, quarè ex conſultatione certorum zelatorum vnionis Eccleſiæ Dei, deberet natio deputare tres prouidos & diſcretos viros, qui haberēt tractare materiam vnionis iuxta informationem dictorum zelatorum, & quia illa eſſent ipſis reuelata in ſecreto & arcano, ideò non eſſet expediēs neque neceſſarium, committi pluribus: quia timeretur quòd fraus interuenire poſſet, ſi aliqua reuelatio quæ multùm foret nociua, cùm dicta materia concernat practicam ad habēdam vnionem in Eccleſia Dei: & qua practica dimiſſa, forſan per modica obſtacula poſſet impediri prædicta vnio in Eccleſia Dei. & fuit deliberatū per omnes, quòd deberent eligi tres de quinque alijs alias electis ſuper materia vnionis, & per illos quinque fuerunt electi hi, videlicet dominus Nicolaus Gneznenſis epiſcopus, Petrus Ripenſis epiſcopus, Albertus Ratiſponenſis epiſcopus, ſuper materia vnionis.

Die dominica, quinta mēſis Maij prædicti, fuit congregatio deputatorum quatuor nationum hora quinta in loco in quo natio Germanica congregari ſolet. Et erāt archiepiſcopi & epiſcopi circiter 40. abbates multi, & plures doctores de diuerſis ſtudijs, nobiles inſupèr & ambaſiatores regum circa 20. Quibus omnibus ibidèm vocatis per ſereniſſimum dominum Sigiſmundum Romanorum & Vngariæ regem, dictoq; ſereniſſimo rege in medio ipſorum ſedente, propoſuit & expoſuit qualiter feciſſet guerram opportunā & neceſſariam contra ducem Fredericum Auſtriæ. Primò ex eo, quòd idem Fredericus ſcandalizaſſet Eccleſiam & concilium Conſtantienſe in hoc, quòd abduxit Ioannem papam 23. noctis tempore, & quòd non remanſit per eos, quin totaliter concilium per talem abductionem & papę fugam fuiſſet diſſolutum. Item ex eo, quòd nonnullos epiſcopos de ſuis ſedibus expuliſſet, & abbates de eorum monaſterijs, retinēs abbatias & epiſcopatus in manibus proprijs. Item ex eo, quod viduas & orphanos ſpoliaſſet bonis hæreditarijs, quorum multi propter hoc irent mendicatum per mundum. Et modò ille dux Fredericus, vt præfertur, vellet venire ad concordiam, & quòd guerra ceſſaret. Quapropter petijt conſilium à dominis deputatis, quid i hac materia deberet facere, & qualē cōcordiā deberet inire, licèt dixit quòd ille Fredericus forſan petat veniam, & ſtare velit iudicio & ſimplici verbo domini regis & concilij. locus obſcurus.
Etiàm quod honor ipſius regis & eius iuramentū, quod aliâs dixit ſe feciſſe, quòd nunquàm velit facere pacem neque treugam cum dicto duce. Et fuit per dominos deputatos diſputatū & concluſum, quòd ex hoc nullum incurreret periurium, quia ſimpliciter eum reciperet ad miſericordiam, &

tan-

*tanquàm hominem captiuum & dominium eius captiuum. Allegabant etiàm multi, quòd tale iuramentum in præſenti caſu non habet eum ligare. & ſic habitis conſultationibus, de voluntate domini regis fuerunt miſſi quatuor prælati ad aſſociandum dictum Fredericum ducem vſq; ad præſentiam domini regis. Quibus exeuntibus, reuerſi fuerunt cum eodem & illuſtribus principibus ſecum, videlicet Frederico burgrauio Nurenbergenſi, & Ludouico duce Bauariæ, in quorum inceſſu erat præfatus dux Fridericus, & veniendo ad præſentiam regis, proſtrati ſunt ad genua, vbi idem Fredericus burgrauius nomine ipſius Frederici ducis Auſtriæ & ad eius rogatum, dirigēdo ſermonē ad regem, dixit, qualiter auunculus ſuus Fredericus dux Auſtriæ ibidèm præſens, ſibi ſupplicâſſet de intercedendo pro eo apud regiam Maieſtatem, videlicet quòd de offenſis quas ſibi intuliſſet, regiæ Maieſtati, ac ſacro concilio Conſtantienſi ac perſonis eccleſiaſticis, aut alijs perſonis temporalibus, nobilibus, ignobilibus, viduis aut orphanis, peteret à regia Maieſtate veniam & miſericordiam, dans ſe, & perſonam ſuam, dominia ſua & bona, totaliter in manibus & poteſtate ipſius domini regis, promittens ſe papam reducere velle, ſaluo tamen honore ipſius ducis Frederici, quòd eidem Papæ neque ſuis ſecum venientibus, non inferatur vis in eorum proprijs perſonis, ſiue bonis quæ ſecum apportauerint. His dictis, præfatus Fredericus dux Auſtriæ dixit, quòd ità peteret & humiliter ſupplicaret regiæ Maieſtati ipſum recipere ad veniam & miſericordiam, ponēs ſe & ſua dominia & bona quæcunque in manibus & poteſtate ipſius regis ſimpliciter diſponenda ad omnem ſuam voluntatem. Supplicans tamen, quòd papa & ſuis ſecum reducendis, nihil fiat in perſona & rebus eorum quas adduxerint. Quam humiliationem ſereniſſimus dominus rex recepit, tangens ſibi manum, & vlteriùs manibus iunctis, idem dominus Fredericus dux promiſit nūquàm per ſe vel alium ſeu alios contra dictum ſereniſſimum dominum regem quouis modo facere, ſed ſibi fideliſſimus ſeruitor eſſe. *Habundi Super quo venerabilis vir magiſter Ioannes * Abūdi aduocatus nationis Germanicæ, nomine omnium & ſingulorum petijt ſibi fieri per dominos Benedictum protonotarium præpoſitum Albæregalis, & Iacobum Rhodiuſ protonotarium de Ianua, cæteroſq; notarios & tabelliones ibidèm exiſtentes, vnum vel plura, publicum vel publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, ad dictamen cuiuſlibet ſapientis, præſentibus ibidèm dictis dominis prælatis, abbatibus, doctoribus, & nobilibus, alijſq; quàm plurimis in multitudine copioſa.*

Effectus literæ ſubmiſſionis ducis Auſtriæ, quæ ſcripta fuit in Teutonico, & ſigillo ſuo ſigillata, ſequitur & eſt talis:

*Nos Fredericus &c. recognoſcimus &c. Quòd cùm ſereniſſimi principis indignationem inciderimus, venimus in propria noſtra perſona ad conſpectum dicti domini noſtri regis Conſtantiam. Et nos perſonam noſtram, territoria, homines, ciuitates, fortalicia, & quicquid habemus & tenemus, nihil excepto, ad ſuam regalem gratiam dedimus & ponimus vigore præſentium taliter, quòd ipſe nobiſcum & cum eis facere & ordinare poſſit pro ſua regali libito voluntatis. Quicquid etiàm quælibet perſona vel perſonæ eccleſiaſticæ vel ſeculares, nobiles vel ignobiles, in quacunque dignitate vel ſtatu conſtituta, nemine excepto, contra nos habet occaſionem pro quacunque cauſa, nulla excepta, hoc totaliter poſuimus & dedimus in arbitrium dicti domini noſtri regis, ſic & taliter quòd quicquid ipſe dominus noſter rex iuſſerit in huiuſmodi, ordinauerit & dictauerit pro ſua voluntate per nos erga quemlibet faciendum, quòd iſtud facere & adimplere & finire debemus abſque omni dilatione & contradictione: debemus etiàm & volumus facere & procurare, papam Ioannem ad Conſtantiam ſeu alibi quò dominus noſter rex voluerit, præſentare, aut facere præſentari ad manus & poteſtatem dicti domini regis & ſacri concilij, quod præſentialiter Conſtantiæ celebratur. Sperantes quòd iuxta verbum regium deſupèr nobis factum, quòd dictus papa Ioannes & omnes ſecum venturi Conſtantiam aut ad alium locū deputandum, ſuarum vita & rerum ad eos pertinentium, quas ſecum ad huiuſmodi locum duxerint, ſint ſecuri. Et ſi dictus papa Ioannes de papatu depoſitus fuerit vel ceſſerit, tunc in voluntate præfati concilij ſtabit, quomodò eidem de ſtatu ſuo prouideatur. Nos etiàm volumus & debemus in hoſtagio Conſtantiæ manere, quouſquè papa Ioannes Conſtantiam aut alibi, quò præfatus dominus rex deputauerit, peruenerit, vt ſuprà dictum eſt. Et quouſquè omnes & ſinguli officiales, ciues & incolæ munitionum, ciuitatum & territoriorum in Sueuia, Alſatia, partibus * Briſgoniæ, comitatu Tirolis circa Athefim & valle dicta* im Tal*, præfato domino noſtro regi & imperio ſacro fidelitatem promiſerint & iurauerint ad ſancta Dei euāgelia ipſum reſpicere & ſibi obedire, donèc omnia & ſingula per nos totaliter & effectualiter acta fuerint & adimpleta. In quo & præfati domini noſtri regis ſimplicibus verbis, literis aut intimationibus abſque probatione alia debent contentari, aut quouſquè idem dominus noſter rex eoſdem fidelitatum, promiſſionum & iuramentorum huiuſmodi per ſe vel ſuas literas nunciauerit abſolutos. Et in caſu quo præmiſſa in toto vel in parte nō faceremus & impleremus, ſeu quomodolibèt contrauenirēmus, quod Deus auertat, extunc præfatæ ciuitates, munitiones, territoria & homines noſtri, præfato domino noſtro regi & ſacro imperio totaliter deuoluantur, & deincèps eidem tāquàm iuſto ordinario & naturali domino ſubijciantur & obediant, noſtra & cuiuſlibet alterius contradictione non obſtante, omnibus fraude, dolo & nequitia totaliter ceſſantibus in præmiſſis. Et iſtud ad omnem firmitatem promiſimus noſtra principatûs fiducia, & ad ſancta Dei euangelia iurauimus, virtute huius literæ totum id quod ſuprascriptum eſt, faciendum & adimplendum totaliter & cum effectu. Et in teſtimonium iſtius, ſigillum noſtrum ad literam cum matura noſtra deli-* *Briſgoiæ

beratione appoſuimus. Et quia nos etiàm iſtud præſcriptũ totum de noſtra propria & libera voluntate fecimus, propterea rogauimus illuſtres principes ducem Ludouicũ comitem Palatinum Rheni ducem Bauariæ, & Griſpinum de Morey noſtrũ dilectum auunculum, & burgrauium de Nurenberg noſtrum dilectum ſocerum, quòd quilibet eorum ſuum ſigillum ad teſtimonium omnium et ſingulorum præmiſſorum ad præſentem literam appoſuit, eoſdem Ludouicum &c. indemnes tenendo, Datum &c.

Super quibus lectura, publicatione, pronunciatione & diffinitione ſiue condenatione, dñs Oſtieñ præſidens, & dicti quatuor nationum quatuor præſidentes, interrogati an placeret, reſponderunt omnes, & primò Oſtieñ, deindè nationum præſidentes, quòd placeret. Et approbauerunt omnia prędicta,

SESSIO IX. IN QVA PROducebatur executio citationis contra Ioannem papam 23.

DIE Lunę decimatertia menſis maij ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in Eccleſia cathedrali Cóſtãtienſi ſupradicta, in qua pręſidebat reuerendiſſimus pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Viuarienſis. Cui ſeſſioni interfuit ſereniſſim⁹ princeps Sigiſmundus, Romanorum & Hungarię rex, cum ſuis nobilibus & inſignijs regalibus. Et fuit cãtata Miſſa de Angelis, videlicet, BENEDICITE OMNES ANGELI &c. per reuerendum patré dominum Robertum epiſcopum Saresbiriẽſem nationis Anglicanæ.

Præſentibus ibidem reuerendiſſimis dominis Ioanne Epiſcopo Oſtienſi cardinali &c. Angelo Laudenſi, Franciſco Venetiarum, Alamanno Piſano, Iordano de Vrſinis, Branda Placentino, Guilielmo ſancti Marci, Antonio de Salancho presbyteris, * *Amadeo Salutiarum, Raynaldo de Branckaſiis, Ludouico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Odone de Columna, Franciſco Florentino, & Lucido de Comitibus, diaconis cardinalibus, abſentibus Petro Cameracenſi, & Antonio Aquilegienſi cardinalibus, licèt in ciuitate Conſtantienſi præſentibus. Qua Miſſa cantata, fuit cantatum officium, Exaudi nos domine &c. cum litanijs, orationibus & collectis, cum Euangelio, Erunt ſigna in ſole &c. ac hymno, Veni creator ſpiritus. Quibus finitis, ſurrexit venerabilis vir magiſter Benedictus Gentiani, monachus ordinis ſancti Benedicti, ambaſiator ſtudij vniuerſitatis Pariſienſis, & propoſuit qualiter venerabilis mater vniuerſitas ſtudij Pariſienſis recommendaret ſe præſenti Concilio Conſtantienſi, mittendo ſibi vnam literam, quam ibidèm in medium produxit, cuius tenor ſequitur inferiùs poſt lecturam aliorum, pro quibus ſeſſio fuit deputata. Deindè ſurrexerunt honorabiles viri magiſtri Henricus de Piro & Ioannes de Scribanis promotores & procuratores Concilij.*

* Amedeo

Odo iſte fit poſteà i hac ſynodo papa Martinus quintus.

Luc.21.c

Idem Henricus loquens reproduxit citationē alias contra Ioannem Papam vigeſimumtertium decretam, vnà cum eius executione facta in publicis inſtrumentis, quorum tenores inferiùs ſunt inſerti. Et vlteriùs recitando, primò, qualiter dominus Ioãnes Papa vigeſimuſtertius & eius receptatores, ſequaces & fautores fuerunt citati ad diem præſentem, ad comparendum, reſpondendum & allegandum cauſam &c. prout in dicta citatione cõtinetur. Et ob hoc eorundem Ioannis receptatorum & ſequacium ſiue adhærentium non comparentium, neque aliquas cauſas rationabiles allegantium, cur receſſus dicti domini Ioannis Papæ clandeſtinus pronunciari non debeat fuiſſe & eſſe Eccleſiæ ſanctæ Dei damnoſus, ſcandaloſus & opprobrioſus, ac vnionis & pacis Eccleſiæ perturbatiuus & nociuus, ac nefandiſſimi ſchiſmatis nutritiuus & roboratiuus, hæreſiq; & ſuſpicionum fidei ſenſitiuus, ac à bono vnionis & pacis Eccleſiæ præfatæ, promiſſionibuſq;, iuramentis & votis per dominum Ioannem papam ſuper hoc factis deuiatiuus. Nec etiàm allegantium cauſas, quare teſtes ſuper notorietate criminum in citatorio expreſſorum recipi non debeant, & deindè notoria pronunciari, & ſuper eiſdem tanquàm ſuper notorijs criminibus procedi. Et cur ipſe dominus Ioannes Papa vigeſimuſtertius non debeat ſuſpendi à totali adminiſtratione papatûs, propter notoriam, malam vel ſcandaloſam adminiſtrationem & dilapidationem. Ipſoſq; deinde Ioannem Papam, ſuos complices & ſequaces, primitùs tamen per reuerendiſſimos patres dominos ex ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, & quatuor prælatos quatuor nationum, diligenter ante valuas huius maioris Eccleſiæ Conſtantienſis præconizatos, ſi non comparuerint neque reperiantur, petimus cõtumaces reputari, & in eorum contumaciam ſupradicta omnia & ſingula per hanc ſanctam ſynodum ſecundùm formam citatorij pronunciari, declarari & decerni, dictum receſſum ſuum fuiſſe & eſſe ſanctæ Eccleſiæ Dei ſcandaloſum & opprobrioſum &c. Necnon crimina in ipſo citatorio expreſſa, fuiſſe & eſſe notoria, & ſuper eis tanquàm ſuper notorijs procedendum fore, & procedi debere declarari, dictumq; dominum Ioannem Papã à totali adminiſtratione papatûs tam ſpiritualium quàm temporalium, propter præmiſſa lite pendente, ſuſpendendum fore & ſuſpendi debere: ipſumq; ſuper prædictis criminibus fuiſſe & eſſe notoriè irretitum, et penitùs incorrigibilem, aliaſq; procedi, decerni & declarari, prout iuris fuerit & ordo dictauerit rationis.

Item petimus ſimiliter ex benigniſſimo officio, quòd humiliter pro tota vniuerſali Eccleſia & cuncto populo Chriſtiano imploramus, per hoc ſacrum Concilium & hanc ſanctam vniuerſalem ſynodum aliquos ex dominis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus antedictis, & aliquos alios etiàm prælatos dari & deputari commiſſarios eorum, quibus teſtes in hac cauſa produci valeant, quiq; iuramenta eorundem recipiant, ipſoſq; examinent diligenter, & huic ſacro Concilio proceſſum

ſum huiuſmodi habitum & habendum referant: aliaq́; faciant, quæ circa præmiſſa neceſſaria fuerint & quomodolibet opportuna. Præmiſſa omnia et ſingula cum debita petimus inſtantia inſtantiùs & inſtantiſſimè fieri, decerni & adimpleri, ſaluo iure addendi, minuendi & mutandi, declarandi &c. vt eſt ſtyli iuris atque moris.

Quibus factis, reuerendiſſimus pater dominus Franciſcus cardinalis Florentinus ſurrexit, proponens quòd dominus Ioannes papa vigeſimuſtertius prædictus, miſit dominis cardinalibus vnam bullam, in qua conſtituit procuratores ſuos ad hanc ſynodum, ad defendendum & agendum nomine ſuô ſuper ſibi impoſitis & imponendis per dictam ſynodum, videlicet reuerendiſſimos patres dominum Petrum Cameracenſem, Guilielmum ſancti Marci presbyteros, & ipſum Florentinum diaconum Cardinalem, licèt ſui collegæ ipſi non venerunt ad concordiam, an vellent acceptare onus procuratoris, licèt ipſe ſimiliter miſiſſet vnum breue, exhortando eos quòd acceptarent pro eo onus procuratoris, tamen iuxta id quod ſibi viſum fuerat, non poſſunt benè tranſire quin deberent acceptare. Sed ex nunc dixit, quantùm in eo erat, pro iſta vice nollet acceptare onus procuratoris, perſuaſiſſetq́; ſibi aliâs quandò fuerat ſecum, quod reuerteretur & faceret illa quæ promiſerat. Dominus verò Guilielmus ſancti Marci leuans ſe, dixit quòd illã materiam ignorâſſet penitùs, & nũquàm veniſſet ad notitiã eius, niſi hodiè manè. Sed quicquid eſſet, ipſe non eſſet diſpoſitus ad acceptandum onus pro papa, neque pro aliquo alio, renuncians ipſe acceptationem exnunc penitùs & omninò. Exnunc tamẽ approbans perſuaſionem quam Florentinus dixit, feciſſe papæ, qualiter reuerteretur ad Concilium, & impleret ea quæ vouiſſet & iurâſſet. Quibus ſic propoſitis per dictos dominos Florentinum & ſancti Marci Cardinales, ſtatim ſurrexit magiſter Henricus de Piro, vnà cum Ioanne de Scribanis, ipſoq́; Henrico loquente dixerunt, quòd citatio eſſet perſonalis & cauſa curialis, in qua nullus admitteretur per procuratorem, proteſtando ibidèm, ex quo Ioannes papa vigeſimuſtertius conſtituit procuratores ſuos ad hanc cauſam, quòd manifeſtum & notorium eſſet, quòd citatio venit ad eius notitiam & ſufficienter deuoluta. Subſequenter pro meliori expeditione huius negocij ſunt rogati per Concilium duo cardinales diaconi, & quinque prælati nomine Concilij, ad eundum ad portas ſiue valuas eccleſiæ præſentis, ad inquirendum ſi Ioannes papa vigeſimus tertius foret ibidèm, ipſumq́; requirendo & ſuos ſequaces, receptatores & fautores, vt comparêre deberent coram ſancta ſynodo Conſtantienſi, reſponſuri ſuper cõtentis in citatorio contra eos emiſſo: cardinalibus verò recuſantibus, licèt petitis & expectatis, accuſarunt ad portas eccleſiæ reuerendiſſimus pater dominus Ioannes patriarcha Antiochenus nationis Gallicanæ, Nicolaus *Guezinenſis archiepiſcopus nationis Germanicæ, Antonius archiepiſcopus Raguſinus nationis Italicæ, & Nicolaus epiſcopus Bathonienſis nationis Anglicanæ, cum reuerendis patribus Benedicto præpoſito Albæregalis protonotario nationis Germanicæ, & Iacobo Rhodiæ nationis Italicæ, & quinque notarijs ſiue tabellionibus quatuor nationũ, *Stephanus *epiſcopus *Dolenſis nationis Gallicanæ. Quorum quilibet vnus poſt alium in dictis & extra valuis tribus vicibus vocârunt Ioannem Papam vigeſimumtertium, & ſuos ſequaces alta & intelligibili ac clamoroſa voce, videlicet in hunc modum: Authoritate ſanctæ ſynodi Conſtantienſis requirimus Ioannem papam vigeſimumtertium citatum & ſuos ſequaces & fautores: ſi ſint hîc, veniant coram dicta ſancta ſynodo, reſponſuri ſuper contentis in citatorio. Quibus inquiſitionibus & requiſitionibus factis ſucceſſiuè, nullus comparuit neque reſpondit: Reuerſi ad Eccleſiam & ad dictam ſynodum, fecerunt relationẽ. Primò dominus Ioannes patriarcha, & deindè dominus Benedictus protonotarius nomine notariorum, qualiter inquiſiêrunt dictum Ioannem papam & eius ſequaces ac fautores iuxta formam iuris, & nullus eis apparuit neque apparebat pro eis, *quòd atteſtarentur coram Deo & dicta ſancta ſynodo Conſtantienſi. Super quibus ſucceſſiuè dictis, petitis, relatis atque iniunctis, idem magiſter Henricus de Piro promotor vnà cũ dicto Ioanne de Scribanis, petiuerunt ſibi per notarios ſedis Apoſtolicæ & alios tabelliones & notarios ſynodi, vnum & plura confici, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta. Præſentibus ibidèm illuſtribus principibus dominis Ludouico duce Bauariæ, Rompoldo duce Zaganenſi in Sleſia, Ioanne Iacobo comite Aquæſanenſi filio comitis Montisferrati, Ioanne comite de Friburg, Ioanne Carolo de vicecomitibus de Mediolano, Philippo de Florentia, Nicolao de Gara magno comite de Vngaria, & alia Chriſtianorum multitudine copioſa.

*for. Gneſnenſis

Iſtud hic abundare videtur.

*quod

Quibus ſic peractis, dominus Andreas electus Poznanienſis, de mandato dictæ ſynodi aſcendebat locum in quo publicabantur edicta Concilij, & legebat ibidèm certam ſchedulam aliâs in nationibus concluſam pro officialibus Concilij &c. Cuius tenor ſequitur inferiùs. Necnon literam miſſiuam per vniuerſitatem ſtudij Pariſienſis, cuius ſimiliter tenor ſequitur inferiùs. Quibus lectis, Henricus de Piro & Ioannes de Scribanis, Henrico loquente, petiêrunt à tota ſynodo an placeret, adijcientes, ſi aliquis eſſet cui non placeret iuxta authoritatem & facultatem Concilij, poſſet liberè ſurgere & dicere id quod ſibi placeret. Et ſic de omnibus alijs fuit reſponſum per dominum præſidentem & omnes alios, Placet, nemine diſcrepante.

Tenores verò executionis citationis in valuis Eccleſiæ & portarum ciuitatis Conſtantienſis factæ, necnon ſchedulæ deputationum officialium, ac literæ miſſiuæ Vniuerſitatis ſtudij Pariſienſis ſequuntur, & ſunt tales.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis patris & filij & Spiritusſancti, Amen.

Qua quidem Miſſa cantata, legebantur Litaniæ & alia more aliarum ſeſſionum, cũ Euangelio, Erunt ſigna in ſole & luna &c. Luc. 21. Deinde verò dominus Andreas electꝰ Poznanienſis, legebat quaſdam concluſiones & literas, quarũ tenores ſequuntur, & ſunt tales:

Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus, Eccleſiam catholicam repręſentans, in Spiritu ſancto legitimè congregata: Auditis & intellectis propoſitis & petitis per procuratores huius ſacri Concilij generalis contra dominum Ioannem papam vigeſimumtertium, intendentes in hac cauſa cum maturitate & manſuetudine & charitate in Spiritu ſancto procedere, præfatum dominum Ioannem, quo ad præmiſſa cõtra eum propoſita & petita, vſque ad diem craſtinum hora qua celebrabitur ſeſſio, de ſolita benignitate expectandum decernit, & ſuper iam propoſitis ſeu petitis pro parte eius fore reſpondendum.

¶ Concilium dat commiſſarios in cauſa inquiſitionis contra Ioannem papam vigeſimum tertium.

Item dicta ſancta ſynodus deputat & conſtituit ſuprà propoſitos contra dictum dominum Ioannem papam vigeſimumtertium commiſſarios reuerendiſſimos dominos cardinales de Vrſinis, & tituli ſancti Marci, necnon reuerendos patres dominos epiſcopos Concordienſem & Taruiſinum, ac Ioannem de Bononia ſacri palatij Apoſtolici cauſarum auditorem, nationis Italicæ: & epiſcopum Dolenſem, & Abbatem ſancti Lupi, necnon Guillermum Malignis dicti palatij auditorem, natiõis Gallicanæ: & epiſcopum Merſburgenſem auditorem, nationis Germanicæ: epiſcopum Lichſeldenſem, & abbatem beatæ Mariæ extra muros Eboraci, nationis Anglicanæ, quibus dat poteſtatem ſuper prædictis teſtes recipiendi, citandi & compellendi, ipſoſque examinandi ſecundùm petitionem prædictorum promotorũ, prout materia cauſæ requirit, ità quòd quilibet ipſorum tres, poſſint prædicta inchoare, proficere & finire, & ſuper notorietate & ſcandalizatione & incorrigibilitate dictorum criminum plenariam relationem facere, & ad finem procedendi contra dictũ Papam, vt iuris fuerit & rationis.

¶ Concilium deputat ſuos iudices.

Item dicta ſancta ſynodus conſtituit & deputat in iudices ſeu commiſſarios ad audiendum omnes cauſas, ad dictam ſanctam ſynodum per appellationem ſeu querelam deductas, deuolutas, ſeu deducendas & deuoluendas, reuerẽdiſſimos patres Matthæum Epiſcopum Piſtorienſem nationis Italicæ, Ioannem epiſcopum Vaurenſem nationis Gallicanæ, Nicolaum Epiſcopum Plocenſem nationis Germanicę, & Robertum Epiſcopum Saresbirienſem nationis Anglicanæ: quibus dat poteſtatem in prædictis citandi in curia & extra eam, & alia faciendi quæ ad dictas cauſas pertinent, & pertinebunt vſque ad ſententiam diffinitiuam excluſiuè.

¶ Concilium deputat ſeſſionarios.

Item dicta ſancta ſynodus conſtituit & deputat in ſeſſionarios, pro ordinando dominos prælatos, ambaſiatores & cæteros in ſeſſionibus cõcilij, prout fieri ſolitum eſt, videlicet de natione Gallicana antiquos nominatos, & de natione Italica dominũ Ioannem de ſancto Seuerino, & pro natione Germanica magiſtrum Euerhardum Lupi.

Item ſupplicetur per legentem prædicta, ſereniſſimæ regiæ maieſtati, quòd loco domini comitis Bertholdi propter eius abſentiam, prouideat de vno alio ad ſuum officium ſufficiente.

In nomine Domini, amen. Anno à natiuitate eiuſdem milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octaua, die quarta menſis Maij, pontificatûs ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Ioannis diuina prouidentia papæ vigeſimitertij anno quinto, in mei notarij publici & teſtium infraſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia, venerabilis vir magiſter Nicolaus de Hubancho, literarum Apoſtolicarum ſcriptor & procurator, audientiæ publicę literarum contradictarum domini noſtri papæ lector, in eccleſia ſancti Stephani Conſtantienſi, pro audientia cauſarum apoſtolica ſpecialiter deputata, manè hora conſueta quaſdam literas citatorias perſonales à ſacroſancta ſynodo Conſtantienſi generale Concilium faciente, & Eccleſiam catholicam repręſentante, in Spiritu ſancto legitimè congregata, ad inſtantiam venerabilium virorum magiſtri Henrici de Piro licentiati in decretis, & Ioannis de Scribanis de Placentia, cauſarum & negociorum dicti Concilij promotorum & procuratorum, contra præfatum dominum Ioannem papam, & eius fautores, receptatores & eius ſequaces emanatas, & proprijs ſigillis præſidentiũ quatuor nationum huiuſmodi Concilij munitas & ſigillatas: necnon per prouidos viros magiſtros Ioannem Guiardi pro Gallicana natione, Bartholomæum de Guaſtis pro Italica, Giſelerum Bonẽcen pro Germanica, & Ioannem Raynaldi pro Anglicana nationibus, in prædicto ſacro generali Concilio Cõſtantienſi notarios ſubſcriptas & ſigillatas, quorum tenor ſic incipit: Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus &c. Et ſic finit, Datum Conſtantię prouinciæ Moguntinenſis &c. alta & intelligibili voce legit & publicauit, ad præfatorũ Henrici de Piro & Ioannis de Scribanis promotorum & procuratorum nomine, quo ſuprà, inſtantiam, qui ſibi de publicatione & lectura huiuſmodi per me notarium publicum infraſcriptum, vnum vel plura, publicum

blicum ſeu publica fieri petiêrunt inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidèm venerabilibus & diſcretis viris magiſtris Michaële de * Boleſanis licentiato in decretis, Ioanne de Scribanis in Romana curia procuratore, Conrado Baldenin, Henrico Hutenatels, Ioanne Brunichuſen, Robino Colini in dicta audientia procuratoribus, & Giſelero de Bouencen ſacri palatij Apoſtolici cauſarū notarijs, & quampluribus alijs teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Paulopôſt ego Fredericus notarius infraſcriptus, dictas literas citatorias ad valuas dictę ECCLESIAE ſancti Stephani pro audientia cauſarum Apoſtolica ſpecialiter deputata affixi, & extenſas per tempus dimiſi, rogatus & requiſitus per dictos magiſtros Henricum de Piro & Ioannem de Scribanis promotores & procuratores nomine quo ſuprà, vt de huiuſmodi affixione publicum conficerem inſtrumentum. Præſentibus ibidèm diſcretis viris Nicolao Vourt, Henrico Herbordi, Ioanne Chriſtiani, & Ioanne Carpentarij in prædicta audientia procuratoribus, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Deindè verò hora tertiarum dictę diei vel quaſi, ego Fredericus notarius infraſcriptus, prædictas literas citatorias de prædictis valuis remoui, & ſtatim poſteà ad valuas Eccleſię cathedralis Conſtantienſis affixi, & extenſas ibidèm dimiſi per horam & vltra, rogatus & requiſitus, vt de huiuſmodi remotiōe & affixione publicum conficerem inſtrumentum. Præſentibus ibidèm diſcretis viris magiſtris Nicolao de Hubancho lectore prædicto, Arnoldo Vorthem, Theodorico de Horſten literarum Apoſtolicarum ſcriptoribus, & Ioanne Stade de Lothem ſacri palatij Apoſtolici cauſarum notarijs, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Expôſt verò hora quaſi vndecima dictæ diei, ego Fredericus notarius infra ſcriptus, prædictas literas citatorias de prædictis valuis remoui, & deindè in cōtinenti ad valuas palatij Apoſtolici ſiue domûs epiſcopalis Conſtātienſis, vbi dictus dominus noſter papa dum in præſenti ciuitate Cōſtantiēſi erat, habitabat & habitare ſolebat, affixi, & extenſas per tempus dimiſi. Et deindè hora Nonarum vel quaſi, eaſdem literas citatorias de proximè dictis valuis remoui, & mecum portans, rogatus & requiſitus à ſæpedictis promotoribus & procuratoribus, vt de huiuſmodi affixione & remotione publicum conficerem inſtrumentum. Præſentibus ibidèm honorabilibus viris magiſtro Theodorico de Horſten, Goſuino Muel literarum Apoſtolicarum ſcriptoribus, Hermanno Coppardi canonico eccleſiæ ſancti Caſſij Bonnenſis Colonienſis diœceſis, Henrico ten Langethone de Reys, Ioanne Vualkingen, & Stephano Piloſi ſacri palatij cauſarum Apoſtolici notarijs, & Ricoldo von der Samitter clericis, Colonienſis, Monaſterienſis, * Rutinenſis & Leodienſis diœceſum, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et ego Fredericus de Arnhem clericus Colonienſis diœceſis, publicus Apoſtolica & Imperiali authoritatibus notarius, ac dictæ audientiæ publicæ literarum contradictarum domini noſtri papæ ſcriba, quia prædictis lecturæ, publicationibus, affixionibus & remotionibus vnà cum prænominatis teſtibus præſens interfui &c.

* Boloſonis

In nomine Domini, amen. Anno à natiuitate eiuſdem milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octaua, die verò ſabbati quarta menſis Maij, pontificatûs domini Ioannis papæ vigeſimitertij anno quinto, paulò poſt horam Nonarum, Ego Giſelerus notarius publicus infraſcriptus, in teſtium infraſcriptorū ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum præſentia certas literas citatorias perſonales, à ſacroſancta ſynodo Conſtantienſi generale Concilium faciente, & Eccleſiam catholicam repræſentante, in Spiritu ſancto legitimè congregata, ad inſtantiam & petitionem venerabilium virorum magiſtrorum Henrici de Piro licentiati in decretis, & Ioannis de Scribanis de Placentia, cauſarum & negociorum dicti Concilij promotorum & procuratorum, contra præfatum dominum Ioannem papam vigeſimumtertium & eius fautores, receptatores & ſequaces emanatas, & ſigillis præſidentium quatuor nationum huius Concilij munitas & ſigillatas, ac etiā per quatuor earundem nationum in prædicto ſacro generali Concilio notarios ſubſcriptas & ſignatas. Quarum quidem literarum citatoriarum tenor ſic incipit, Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus &c. & ſic finitur, Datum Conſtantiæ prouinciæ Moguntinenſis, in ſeſſione publica, in Eccleſia maiori ſolenniter celebrata die Iouis ſecunda mēſis Maij, indictione octaua, anno Domini &c. Ad inſtantiam & requiſitionem præfatorum magiſtrorum Henrici de Piro, & Ioannis de Scribanis promotorum & procuratorum, nomine quo ſuprà, valuis ſeu portis ciuitatis Conſtantienſis, Suity port vulgariter nuncupatis, vnà cum earundem vera copia affixi, et ibidèm affixas & extenſas dimiſi. deindè verò hora prima poſt meridiem eiuſdem diei, ipſas literas citatorias originales, copijs earundem per me affixis ibidèm dimiſſis, à dictis valuis ſeu portis amoui, & mecum portans, rogatus & requiſitus à ſupradictis magiſtris Henrico de Piro, & Ioanne de Scribanis promotoribus & procuratoribus nomine quo ſuprà, vt de affixione & amotione huiuſmodi ipſis vnum vel plura, publicum ſeu publica conficerem inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidèm diſcretis viris magiſtris, Gumperto Fabri, & Petro Bauuin de Oeſterwick, ſacri palatij Apoſtolici cauſarum notarijs clericis Moguntinenſis & Leodienſis diœceſum, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Paulò verò poſt præmiſſa ego Giſelerus notarius infraſcriptus vnà cum prædictis literis citatorijs, dictæ ciuitatis Conſtantienſis valuas ſeu portas, * Rumphartorum vulgariter nuncupatas, acceſſi, & eiſdem valuis ſeu portis eaſdem literas citatorias vnà cum earundem vera copia affixi, et ibidèm ipſas affixas & extenſas dimiſi. Demùm verò ipſas citatorias originales poſt horam * veſperorum eiuſdem diei ſupradictæ, copia earundem ibidèm per me affixa, etiàm in proximè dictis portis dimiſſa, remoui & mecum deportaui, rogatus

* Rumphartorn

* veſperarum

*tus & requiſitus à ſupradictis magiſtris, Henrico de Piro & Ioanne de Scribanis, promotoribus & procuratoribus nomine quo ſuprà, vt ipſis de huiuſmodi affixionibus & amotionibus vnum vel plura, publicum ſeu publica conficerem inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſidentibus ibidèm honorabilibus & diſcretis viris magiſtris Clemente de Comis, & Baſſiano de Pntalactis de Lauda, literarum Apoſtolicarum ſcriptoribus, & Ioanne Guiardi in dicto ſacro Concilio pro natione Gallicana notario clerico Pictauenſis diœceſis, teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis. Et ego Giſelerus de Bouencen clericus Moguntinẽſis diœceſis, Apoſtolica & Imperiali authoritatibus notarius, & in ſacro Conſtantienſi generali Concilio ſupradicto pro natione Germanica notarius, prædictas literas citatorias per edictum & perſonales ſupradictis valuis & portis affixi, et vt præmittitur amoui, de quibus affixione & amotione præſens publicum inſtrumentum manu mea propria ſubſcriptum confeci, ſubſcripſi, & publicaui, ſignóque & nomine meis *ſolis & conſuetis ſignaui, rogatus & requiſitus in fidem & teſtimonium omniũ & ſingulorum præmiſſorum.*

for.* ſolitis

Egregiis inclytiſq; patribus viris ex omni gente dilectis, in ſalutifero Conſtantienſi Concilio vniuerſalem Eccleſiam repræſentantibus.

Literæ ſtudij Pariſienſis ad Cõcilũ.

*Egregij inclytiq́ue patres, viri ex omni gente delecti, almúmque & ſalutiferum Concilium: Si labori, ſi grauibus operibus per diuerſas vias pacem Eccleſiæ quæſiuiſtis, non corpori, non mundanis parcentes diuitijs, ſed theſaurizantes in cælo, iam conſtantiùs perſiſtendum, iam ambulandum cautiùs, iam opùs eſt incumbere magis, cùm turbidus auſter primùm dulce ſpirantes zephyros à PETRI nauicula aliquan'iſper repulit. Sed remis agendum, vt ad tranquillitatis portum ducatur incolumis. Iam in vos ſpes catholici populi conſtituta eſt, vos columnas Eccleſiæ firmas vniuerſi laudant & venerantur, & pacem orantes populi, manus ad ſidera tendunt. Nam adaucta eſt eò fiducia per veſtram perſeuerantiam, poſtquàm domini noſtri papæ diſceſſum agnouerint. Quanquàm diſceſſum ægrè feramus, multumq́ue ſpes præcedens paſſa eſt detrimentum, vt nupèr ſcripto vobis notum feciſſe putamus. Nunc igitur felix veſtris laboribus ſit Eccleſia, fortunatiq́ue populi, quos inuiſum ſchiſma tanta per tempora conturbauit: non enim tantus cœtus in vacuum erat conuocandus. Sed vt fructus labores ſequatur aſſiduos, non diſpergantur oues gregis propter paſtoris abſentiam, ſed occaſio ſit hæc in centuplo maioris vnitatis: quoniam cõmunia *noſtrûm omnium vota, & vniuerſæ fidelium mentes ſequentur, veſtra deliberata pro firmis veritatibus ſuſtinebunt, vobis in cunctis innitentes, vt fidei debita irrefragabiliter obligantur: & noſipſi de veſtra conſtantia gaudemus in Domino, vobis obedire,*

*for. veſtrûm

obſequi, reuereri, atque ſemper aſſentire parati ſeſe Domino, qui veſtros labores in conſummatæ pacis quietem dirigat, & in viam ſalutis æternæ. Datum Pariſijs in noſtra congregatione generali, apud ſanctum Martinum ſuper hoc ſpecialiter cõgregata decimoquarto die menſis Aprilis.

Veſtrarum paternitatum egregiarum zelantiſsimi deuoti imitatores, Rector & Vniuerſitas ſtudij Pariſienſis.

Eadem die poſt meridiem fuit congregatio nationis Germanicæ: In qua primò fuerunt deputati per ſcrutinium pro parte eiuſdem nationis, quinque venerabiles viri domini Hermannus Duergh ſedis Apoſtolicæ protonotarius, Bertoldus de Vuildungen ſacri palatij Apoſtolici cauſarum auditor, Ioannes Abundi decretorum doctor, Petrus de Tyger licentiatus in decretis, & Henricus de Piro licentiatus in decretis, ad ordinandum poſitiones et articulos, in cauſa inquiſitionis depoſitionis Ioannis papæ 23. per ſynodum Conſtantienſem offerendos.*

* Dvuerck

Subſequenter venit ibidèm dominus Romanorum rex cum deputatis aliarum trium nationum, præſentans vnam copiam cuiuſdam bullæ datæ Carolo de Malateſtis de Arimino. In qua Angelus de Corario, Gregorius 12. in ſua obedientia nũcupatus, dedit licentiam ipſi Carolo & ſuis de eius obedientia, ad conſentiẽdum huic Concilio, iniungens idem dominus rex dominis deputatis, quòd examinarent illam copiam: & ſi foret defectuoſa vel inſufficiens, vellet eam remittere Carolo, qui ſtatìm diſponere deberet, quòd omnia ſufficienter emendarentur ad voluntatem Concilij.

Prædictis lectis & publicatis, promotores petiêrunt ab ipſa ſynodo, ſi placerent: adijcientes, ſi aliquis eſſet cui non placeret, iuxta authoritatem & facultatem concilij poſſet ſurgere, & dicere id quod ſibi placeret. Et ſic fuit ab omnibus reſpóſum per dominum Præſidentem & omnes alios, PLACET, nemine diſcrepante.

SESSIO DECIMA.

DIe Martis decimaquarta menſis Maij ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in Eccleſia cathedrali Cõſtantienſi ſupradicta, in qua reuerẽdus pater Dominus Bertrandus epiſcop' ſancti Flori, ambaſiator regis Cypri, cantauit officium MISSAE de ſancta Trinitate. Et præſidebat in eadem ſeſſione Reuerendiſſimus pater dominus Ioannes Epiſcopus Oſtienſis Cardinalis Viuarienſis, rege Romanorum ibidèm pſente in inſignijs re-

Et reuerendiſsimi patres domini Angel' Laudenſis, & Iordanus de Vrſi-

regalibus cum ſuis nobilibus. Litanijs autē & alijs in ſeſſionibus legi conſuetis, lectis & peractis, Reuerendiſſ. pater dominus Ioannes Patriarcha Antiochenus, legebat Decretum ſuſpenſionis Papæ, cuius tenor ſequitur in hunc modū:

*ſinis cardinales aſſiſtebant regi Romanorū ibidèm præſenti in inſignijs regalibus cum ſuis nobilibus. Preſentibus ibidèm Branda Placentino, Frãciſco Venetiarū, Guilielmo ſancti Marci, Antonio de Salancho presbyteris. Amadeo Salutiarū, Ramaldo de Brãckaſijs, Ludonico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Odone de Columna, Lucido de Comitibus, & Franciſco Florentinenſi diaconis cardinalibus. Abſentibus tamen Petro Cameracenſi, Alamanno Piſano, Antonio Aquilegienſi, & Thoma Tricaricenſi cardinalibus, licèt in eadem ciuitate præſentibus. Officio verò Miſſæ ſolenniter de ſancta Trinitate peracto, fuerunt lectæ litanię cum introitu. Exaudi nos domine &c. Euangelio, orationibus & collectis ad hoc deputatis, et hymno, Veni creator ſpiritus. Quibus ſic cantatis, lectis & factis, ſurrexerunt Henricus de Piro, & Ioannes de Scribanis promotores &c. Henricus de Piro loquens propoſuit, qualiter iſta ſeſſio hodierna eſſet continuatio ſeſſionis heſternæ. Idcircò repetijt citationem aliâs per edictum contra Ioannem papã vigeſimumtertium decretã & heri reproductam, vnà cum eiuſdem executione facta in valuis Eccleſiarum & portarum iuxta ſuũ decretum, & hodiè reproduxit de nouo. Petijtq́; per quatuor prælatos quatuor nationum & duos cardinales ad hoc deputatos, eundē dominū Ioãnem requiri extra valuas ipſius Eccleſiæ, in quibus dicta citatio fuit affixa et executa, & eius ſequaces, receptatores & fautores, ad reſpõdendum de et ſuper omnibus & ſingulis contentis in citatione, vt præmittitur, contra eum decreta, ſeu cauſam quarè minimè tenerentur ad hoc allegandum, inſtanter poſtulauit. Et vlteriùs in caſu quo repertus non fuerit, ipſum Ioannem ſuſpendi ab adminiſtratione totali papatûs in ſpiritualibus & temporalibus per ſanctã ſynodū Conſtantienſem. Prædicta requiſitione facta per promotores, acceſſerunt ad portas maiores eiuſdē Eccleſiæ, in quibus cõmuniter huiuſmodi edicta publicari ſolent, reuerendiſſimi patres Franciſcus Florentinenſis, & Lucidus de Comitibus Cardinales, Ioannes patriarcha Antiochenus de natione Gallicana, Nicolaus archiepiſcopus * Gueznenſis de natione Germanica, Antonius epiſcopus Raguſinus de natione Italica, et Nicolaus epiſcopus Bathonienſis de natione Anglicana. Præſentibus ibidèm reuerendis patribus dominis Benedicto præpoſito Albæregalis, Iacobo de Rhodinis de Ianua, & Thoma * Polcon ſedis Apoſtolicæ protonotarijs. Necnon Ioanne Guiardi pro natione Gallicana, Bartholomæo de Guaſtis pro natione Italica, Gumperto Fabri pro natione Germanica, cum Giſelero de Boneucen, & Vuilhelmo Porcellis pro natione Anglicana notarijs & ſcribis. Quibus dominis in portis exiſtentibus, ex mandato & conſenſu aliorum, reuerendiſſimus pater dominus Ioannes patriarcha Antiochenus vocauit alta & intelligibili voce dominum Ioannem papam vigeſimumtertium ſuos ſequaces, fautores & receptatores, ſi eſſent ibidèm quòd cõparerent corã ſancta ſynodo, ad præſens in eadem Eccleſia congregata, reſponſuri, audituri, viſuri & allegaturi, quarè iuxta contenta in citatorio cõtra eos decreto, pronunciari non debeant tales, quales in eodem citatorio dicuntur diffamati. Certificantes eoſdem, ſiue comparuerint, ſiue nõ, quòd nihilominùs eadem ſynodus ad vlteriora prout iuris fuerit, procederet, eorum contumacia non obſtante: & aliâs ad dicendum cauſam, quarè non debeat idem Ioannes papa ab adminiſtratione totali papatûs rerum ſpiritualium & temporalium ſuſpendi. In quam quidem vocationem alij ibidèm exiſtentes prælati non inquirentes, conſenſerunt & voluerunt eam ſufficere pro actu præſenti. Super quib⁹ magiſter Henricus de Piro promotor ſibi nomine dictæ ſanctæ ſynodi vnum vel plura, publicū ſeu publica confici petijt inſtrumentum ſeu inſtrumenta Præſentibus ibidèm Frederico de Arnhem notario audientiæ contradictarū, Euerardo Lupi, Ioanne de S. Seuerino, literarum Apoſtolicarum & pœnitentiariæ ſcriptoribus, & aliorum Chriſtianorum multitudine copioſa. Et ſic ipſi cardinales et prælati quatuor nationum reuerſi ſunt ad Eccleſiam & ad locum Concilij. Tunc reuerendiſſimus pater dominus Frãciſcus cardinalis Florentinenſis præfatus, retulit toti ſynodo, quatenùs in valuis & extra valuas Eccleſiæ prædictæ mox per vocem domini Ioãnis patriarchæ Antiocheni, dominum Ioannem papam vigeſimumtertium, eiuſq́; fautores, receptatores & ſequaces vocâſſent, iuxta tenorem dicti citatorij contra eos emanati, ad reſpondendum ſuper ſibi obiectis & obijciendis, & aliâs dixit & retulit, prout in eodem citatorio plèniùs continetur. Qui quidem dominus Ioannes papa, neque fautores, receptatores & ſequaces apparuerunt, neq; comparuerunt. Et ſic ſimiliter præfati domini prælati quatuor nationum reſponderunt ſucceſſiuè, & retulerunt ſynodo præfatæ eos dictum mandatum fuiſſe executos, licèt nemò apparuerit. Quibus relationibus factis, ad inſtantem petitionē dicti Henrici promotoris, dominus præſidens primò reputauit dictum dominum Ioannem papam, ſuos ſequaces, receptatores & fautores, cõtumaces: & vniformiter dicti quatuor prælati quatuor nationum, & deindè tota ſynodus reputauit dictos citatos, contumaces: & vlteriùs in eorum contumaciam ad petitionem inſtantem dicti Henrici de Piro promotoris, reuerendiſſimus pater dominus Guilielmus S. Marci deputatus vnà cum reueredìſſ. patre domino Iordano de Vrſinis cardinale, ſimul cū reuerendis patribus Antonio epiſcopo Concordienſi, Iacobo epiſcopo * Teruiſino, & Ioanne de Bononia pro natione Italica: Stephano epiſcopo Dolenſi, abbate S. Ruphi, ac Vuilhelmo Malignerij, pro natione Gallicana: Nicolao epiſcopo Merſburgenſi, & Andrea electo Poznanienſi, pro natione Germaniæ: epiſcopo Lichefeldenſi, & abbate*

for. * Gneſnenſis

* Taruſ. ſino

*abbate ſanctæ MARIAE extra muros Eboraci pro natione Anglicana, commiſſarijs ad examinandum teſtes inducendos, & ex parte ſynodi in cauſa inquiſitionum & etiàm principali contra dominum Ioannem, ſequaces, fautores & receptatores prædictos, ipſis in medio ſynodi exiſtentibus, retulit, qualiter de mandato dominorum de ſancta ſynodo Conſtantienſi, cum dictis dominis deputatis examinâſſet teſtes in numero * decem: quibus examinatis, & eorum dictis in ſcriptis redactis, perlegerunt eorum dicta & depoſitiones.*

for. * decenti:

Quapropter licèt dolenter id referat, non cauſa impediendi iuſtitiam, ſed quòd tantùm ad hoc deuenit, quòd huiuſmodi ſcandalum in Eccleſia Dei ſit exortum, retulit qualiter repperit fore depoſitũ ſufficienter, dictum dominum Ioannem papam fore dilapidatorem bonorum Eccleſiæ Romanæ & vniuerſalis, Simoniacum, ſcandaloſum & perturbatorẽ fidei Chriſtianæ, & aliâs talem, quòd meritò debuit ſuſpendi ab adminiſtratione bonorum Eccleſiaſticorum ſpiritualium et temporalium: & illa retulit cum ſupportatione & correctione ſuorum collegarum. Subſequenter aſcendebat in altum reuerendus pater dominus epiſcopus Dolenſis, vnus ex collegis ipſius domini cardinalis, et retulit ſimiliter prout ipſe dominus cardinalis referebat, & ſubſequenter cæteri collegæ omnium nationum ibidèm cõgregati, dixerunt relationem ſic eſſe prout facta erat. Quibus relationibus ſic factis, magiſter Henricus de Piro promotor petijt per dominos deputatos ad hoc, pronũciari dictum dominum Ioãnem papam ſuſpendendum fore ab adminiſtratione papatûs & rerum ac iurium Romanæ & vniuerſalis Eccleſiæ, tam in Spiritualibus quàm in temporalibus, ſibiq; interdici eorundem adminiſtrationem. Et mandari vniuerſis et ſingulis Chriſtifidelibus, quòd de cæterò non obediant eidem, neq; quicquam adminiſtrẽt quod pertinet ad vniuerſalem Eccleſiam. Et fuit petitum per eundẽ magiſtrum Henricum promotorem, an ſic placeat dominis, primò præſidenti, & deindè deputatis quatuor nationum. Et fuit reſponſum quòd placet, per dictum dominum præſidentem, videlicet reuerendiſ. patrem dominum Ioannẽ Epiſcopũ Oſtienſem cardinalem Viuarienſem, deindè per dominũ Ioannem patriarcham Antiochenum pro natione Gallicana, Nicolaum archiepiſc. Gneznenſem pro natione Germanica, Antoniũ archiepiſ Raguſinẽſem pro natione Italica, & Robertum Epiſcopum Saresburienſem pro natione Anglicana. Quibus petitis, & reſponſionibus nomine nationum & Cõcilij factis, auditis & intellectis, idem dominus Ioannes patriarcha de mãdato Cõcilij pronunciauit ſuſpendendum dominum Ioannem papam XXIII. propter eius cõtumaciam ab adminiſtratione bonorum Eccleſiæ vniuerſalis, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, prout et quemadmodùm in quadam papyri ſchedula, quam ibidèm de verbo ad verbum publicè alta & intelligibili voce perlegit, cuius tenor inferiùs eſt inſertus, pleniùs continetur. Qua ſchedula lecta, ſurrexit dominus Guilielmus ſancti Marci cardinalis, dicens, quòd in ſententia continetur, quòd idem Ioannes papa propter hæreſim ſuſpenderetur à papatu & adminiſtratione papali, ſuper quo dixit teſtes non depoſuiſſe, neque neceſſarium ad præſentem actum, quòd teſtes ſuper hoc fuiſſent examinati. Sed tamen vellet ſe conformare dictis & aſſertionibus maioris partis & aliorum dominorum de Concilio. Subſequenter ſurrexit magiſter Benedictus Gentiani de vniuerſitate Pariſienſi, proteſtando quatenùs ſi per ſuſpenſionem ius conferendi beneficia deuolueretur ad prælatos ſiue locorum ordinarios, non conſentiret, cùm ſtudijs deberet prouideri taliter, quòd homines literati in ipſis poſſent viuere vti alij: & aliâs dixit, licèt concludendo effectiuè in modum prædictum. Et ſic auditis iſtis altercationibus verbalibus, ſententiatum & concluſum fuit per totam ſynodum, quòd ſententia ſuſpenſionis deberet habere effectum. Sed illa duo puncta, videlicet quòd per ſuſpenſionem huiuſmodi atque ſententiam non deuoluatur collatio beneficiorum ad ordinarios, & quòd articulus de hæreſi tactus per Cardinalem ſancti Marci, in deliberatione reſeruetur ad alias ſeſſiones, & quouſquè teſtes fuerint ſuper notorietate examinati.

*Et ſic placuit domino præſidenti, & deputatis quatuor nationum, & ſimiliter toti ſynodo. Super quibus petitionibus, proteſtationibus &c. idem magiſter Henricus, dominus cardinalis, & Benedictus Gentiani, petiuerunt ſibi fieri nomine Concilij & ſuo, per reuerendos patres dominos Benedictum præpoſitum Albæregalis, Iacobum Rhodini de Ianua, & Thomam Polcon protonotarium & alios notarios & tabelliones, vnum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Præſentibus ibidèm illuſtribus principibus & magnificis viris, dominis Rompoldo duce de Zagau, Ioanne Iacobo comite Aquæſanenſi, filio marchionis Montisferrati, Ioanne comite de Friburg, Ioanne Carolo de vicecomitibus de Mediolano, domino Brunero de Scala de Verona, pincerna de Sina, magiſtro de Rhodis ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, & quàm plurium regum, Franciæ, Angliæ, Poloniæ, Daciæ, Noruegiæ, * Sueciæ & Cypriæ ambaſiatoribus, alijſq; Chriſtifidelibus in numero copioſo.*

for. * Suedia

Tenor verò dictæ ſententiæ ſuſpenſionis papæ, de qua ſuprà fit mentio, ſequitur & eſt talis:

Sacroſancta generalis ſynodus Cõſtantienſis, Eccleſiam Catholicam repræſentans, ad extirpationẽ præſentis ſchiſmatis, & reformationem Eccleſiæ in capite & in membris faciendam, in Spiritu ſancto legitimè cõgregata, vniuerſis Chriſtifidelibus vnionem, pacem Eccleſiæ & omne bonũ.

Pridẽ poſt clandeſtinũ *receſſum* domini Ioannis papæ 23. ab hac ciuitate Conſtantienſi, & hoc generali Conſtantienſi cõcilio, vnionis & pacis Eccleſiæ perturbatiuũ & impeditiuum, ipſam Eccleſiam ſcandalizantem, per nonnullos Cardinales ac prælatos & alios notabiles viros ad eũ ex parte huius

huius ſacri cócilij legatos tranſmiſſos, eundem requiri & moneri mandauimus & fecimus cum debita inſtantia, quatenus ad hoc ſacrum cócilium & ad hanc ciuitatem Conſtantienſem rediret, ea quę pertinebãt ad extirpationem præſentis ſchiſmatis, & reformationem Eccleſię in capite & in mẽbris, impleturus & cum effectu facturus, ſicut promiſerat, vouerat, iurauerat, ac in ſuis literis ſuper conuocatione dicti concilij conceſſis, ſe facturum publicauerat: & cùm id facere nolle, facto, non redeundo, & ad loca magis longinqua fugiẽdo, oſtenderet, fuimus per venerabiles viros magiſtros Henricum de Piro in Decretis licentiatum, & Ioannem de Scribanis de Placentia, cauſarũ & negociorum huius ſacri concilij promotores, inſtanter requiſiti, quatenùs ipſum dominum Ioannem papam, notorium Simoniacum, notoriumq́; bonorũ & rerum ac iurium Romanę & aliarum eccleſiarum DEI dilapidatorem, fautorem huius peſtiferi ſchiſmatis, ac alijs criminibus grauibus Eccleſiam Dei ſcandalizantibus, nedùm infamatum, ſed illis in ſcandalum Eccleſiæ notoriè irretitum & incorrigibilem, qui ſicut pręmittitur, clandeſtinè hora ſuſpecta & in habitu trãsformato, à dictis ciuitate & concilio generali fugit & receſſit, gregem Dominicum vt mercenarius deſerens, hæreſumq́; extirpationem & generalem Eccleſiæ reformationẽ, cui ſe ſubmiſerat, per dictum ſacrum concilium in capite & in membris faciendam, euitare cupiens, ad redeundum & reuertendum ad ciuitatem Conſtantienſem & hoc ſacrum generale concilium debitè cõpellere, & eum ad hoc etiàm per edictum publicum, in valuis Eccleſiarum, & aliorũ locorum (vt eſt moris) affigendum, citare & euocare perſonaliter, citationemq́; ſuper hoc in forma iuris debita contra eum ac eius fautores, receptatores & ſequaces, decernere & concedere, & aliâs in & ſuper præmiſſis contra eos procedere dignaremur, prout requirũt canonicæ ſanctiones. Ob quam cauſam iuſtitiæ debitum exequi volentes, prout tenemur, contra eundem dominum Ioannem papam 23. & alios pręfatos citationem perſonalem decreuimus, ipſumq́; & alios prædictos per edictũ publicum in valuis Eccleſiarum maioris & S. Stephani ac portis dictæ ciuitatis affixum, necnon per audientiam cõtradictarum (vt eſt moris) ad comparendum coram nobis nona die ab executione citationis huiuſmodi computanda, citari mandauimus & fecimus, viſuros & audituros per nos ordinari, decerni & declarari, dictum iam clandeſtinum receſſum fuiſſe & eſſe Eccleſiæ Dei damnoſum, ſcãdaloſum, & opprobrioſum, ac vnionis & pacis Eccleſiæ perturbatiuũ & impeditiuum, huiuſq́; nefandiſſimi ſchiſmatis nutritiuum & roboratiuum, hęreſisq́; & ſuſpicionis fidei incentiuum, & à bono vnionis & pacis Eccleſiæ præfatæ ꝓmiſſionibus, votis & iuramentis per ipſum dominum Ioãnem papam ſuper hoc factis deuiatiuum: teſtesq́; ſuper notorietate dictorum criminum ad finẽ procedendi contra eos ſuper talibus, tanquàm ſuper notorijs, iurare viſuros, cauſasque, cur ipſe dñs Ioãnes papa ab omni adminiſtratione ſpirituali ex nunc ſuſpendi non debet, ꝓpter ipſius malam adminiſtrationẽ notorie Simoniacam, bonorum & iurium Romanæ & aliarum Eccleſiarum dilapidationẽ notoriam, eius facto culpabili cõtingentem, ac ipſius ſuper præmiſſis incorrigibilitatẽ manifeſtam, & alias in & ſuper præmiſſis, & alijs Eccleſiã Dei ſcandalizãtibus notoriè, contra eum ad eiectionẽ à papatu, ſeu eiectionis huiuſmodi dèclarationem, & alijs per prædictos promotores propoſitis & ꝓmouendis, de iure & iuſtitia reſpõſuros, & aliâs in cauſa & cauſis & negocio huiuſmodi debitè proceſſuros, ac procedi viſuros, aliasque dicturos, facturos & audituros, vt iuris fuerit & rationis, indeq́; iuſtitię complementum ſuper præmiſſis vſq; ad difinitiuã ſententiam recepturos, ſicut in alijs noſtris indè confectis literis & inſtrumentis, ſuper eorum executione indè receptis, latiùs continetur. Et ſubſequenter dicta die nona, quæ fuit dies lunæ decimatertia huius menſis Maij, coram nobis ſeſſionem publicam in Eccleſia maiori dictæ ciuitatis de manè celebrantibus, comparuerũt prædicti promotores, & cõtumaciam dicti domini Ioannis papæ citati, perſonaliter non comparentis, accuſàrunt, & in eius contumaciam petierunt, illum ab adminiſtatione papali propter cauſas ſuperiùs expreſſas ſuſpendi, & aliàs contra illum iuxta fines in literis dictæ citationis compræhenſos, procedi. Nos cum maturitate & manſuetudine & charitate in hac cauſa procedere intendentes, dictum dominum Ioannem papam per quatuor præſidentes quatuor nationum huius ſacri concilij generalis Cõſtantienſis, videlicet Ioãnem patriarcham Antiochenum, Antoniũ Archiepiſcopum Raguſinum, Nicolaum Archiepiſcopum Gueznenſem, & Nicolaum Epiſcopum Bathonienſem commiſſarios, & per nos ad hoc deputatos, in valuis dictæ Eccleſiæ maioris alta & intelligibili voce vocari, & proclamari trina vice fecimus ad cautelam protonotarijs ſedis Apoſtolicæ & alijs notarijs publicis cum eiſdem ad id rogatis, ibidem vnà cum populi multitudine præſentibus. Et tandèm facta nobis ilicò ſuper hoc relatione per commiſſarios pręfatos, quòd idem dominus Ioannes papa ſic citatus, vocatus & proclamatus minimè comparebat, adhuc ipſum de beni-

benignitate Eccleſię ſolita vſque ad ſeſſionem diei præſentis in dicta eccleſia maiori per nos celebrandam, expectādum decreuimus, vt in proceſſu dictæ cauſæ & inſtrumentis indè receptis, latiùs noſcitur contineri. Cùm autem hoc die præſenti, quæ eſt decimaquarta huius menſis Maij, comparuerint coram nobis dicti promotores, petentes per nos pronunciari, decerni, & declarari, eundem dominum Ioannem papā propter malam adminiſtrationem eius notoriè Simoniacam, bonorumque & iurium Romanę & aliarum Eccleſiarum dilapidationem notoriam, facto & culpa ipſius domini Ioannis papæ contingentem, Deique Eccleſiam ſcandaliaantem, ab omni adminiſtratione papali & ſpirituali & temporali ante omnia ſuſpēdi, & vlteriùs crimina pręſata cōtra eum per dictos promotores propoſita, fuiſſe & eſſe notoria, & in illis tanquàm ſuper notorijs contra eum fore procedendum, etiàm per nos pronunciari, decerni, & declarari, & aliâs contra eum procedi, vt iuris eſt, & aliàs petitum fuit: nos debitum iuſtitię exequi, & indemnitati eccleſiæ ac periculis animarum, quātùm cum Deo poſſumus, obuiare volentes, pręfatum dominum Ioannem papam ex ſuperabundanti, iteratò in valuis maioris dictę Eccleſiæ alta & intelligibili voce ter vocari & pclamari fecimus per Franciſcum Florentinum, & Lucidum de Comite cardinales, & alios commiſſarios pręlibatos, vt eſt moris. Et deindè facta nobis relatione per eos, quòd non comparebat, decernentes eundem fore contumacem, ad noſtram ordinationem ſuper præmiſſis hincindè propoſitis & petitis, procedendum duximus in hunc modum:

In nomine sanctae et individuae Trinitatis, Patris & Filij & Spiritusſancti, Amen.

Quia nobis legitimè conſtat, dominum Ioannem papam XXIII. à tempore quo fuit aſſumptus ad papatum vſque nunc, papatū ipſum & politiam Eccleſiæ, in ſcandalum notorium ipſius & Eccleſiæ, malè adminiſtrâſſe, rexiſſe, & gubernâſſe, vitaque ſua damnabili, eiusq; nefandis moribus, populis exēplum vitæ malæ præbuiſſe & præbere, & inſupèr Eccleſias cathedrales, Monaſteria, Prioratus conuentuales & cætera beneficia Eccleſiaſtica precio appreciato Simoniacè notoriè diſtribuiſſe, bonaq; & iura Romanæ & aliarum Eccleſiarum plurium notoriè dilapidâſſe, quodque charitatiuè monitus, à pręmiſſis deſiſtere noluit, ſed continuè perſeuerauit & perſeuerat, Eccleſiam Dei in præmiſſis notoriè ſcandaliaando: eapropter per hãc noſtram ſententiam pronnnciamus, & decernimus, & declaramus, dictum dominum Ioannem papam ab omni adminiſtratione papali, ſpirituali & temporali, cauſis præmiſſis fore ſuſpendendum, & ſuſpendimus, eique adminiſtrationem ipſam interdicimus in his ſcriptis, criminaq; præmiſſa contra eum ſuper mala adminiſtratione Simoniaca & dilapidatione notoria ac eius mala vita eccleſiam ipſam ſcandalizante (prout præmittitur) propoſita, notoria exiſtere, ac de & ſuper eis tanquàm de & ſuper notorijs procedendum fore, & procedi debere ad finem eijciendi eum à papatu, prout iuris fuerit, declaramus. Quocirca vos & quemlibet veſtrûm in Domino exhortamur, vobisque & veſtrûm cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna fautoriæ dicti ſchiſmatis tenore præſentium diſtrictè inhibemus, nè vos ſeu aliquis veſtrûm cuiuſcunque conditionis, ſtatûs, gradûs, ſeu dignitatis, etiàm ſi regalis, cardinalatûs, patriarchalis, Archiepiſcopalis, Epiſcopalis ſeu alterius cuiuſcunque eccleſiaſticæ vel ſecularis exiſtat, dicto domino Ioanni papæ ab omni adminiſtratiōe papali per nos (vt præmittitur) iuſtè ſuſpenſo, contra dictam noſtram ſuſpenſionis ſententiam decæterò directè vel indirectè obediat, pareat, intendat, aut de bonis, rebus, iuribus ſeu alijs emolumentis Romanæ Eccleſiæ ex quacunque cauſa debitis, & ad eum ac papatū pertinentibus & ſpectantibus quouis modo reſpōdeat, decernentes ex nunc contra facientes ſcienter contrarium, tanquàm contra fautores dicti ſchiſmatis, eiusque domini Ioannis papæ fautores & ſequaces, ad pœnas iuris & alias (vt fuerit rationis) authoritate ſanctæ ſynodi fore procedendum, necnon irritum & inane, quicquid à quoquam quauis authoritate ſcienter vel ignoranter in contrarium contigerit attentari. Datum Conſtantiæ prouinciæ Moguntinenſis, in ſeſſione publica in Eccleſia maiori ſolenniter celebrata die Martis decimaquarta menſis Maij, Anno Domini milleſimo qnadringenteſimo decimoquinto, indictione octaua, pontificatûs præfati domini papæ vigeſimitertij anno quinto.

SESSIO XI.

DIe Sabbati vigeſimaquinta mēſis Maij ſupradicti, fuit tenta ſeſſio generalis in Eccleſia maiori Cōſtantienſi ſupradicta, in qua præſidebat Reuerendiſſimus pater dominus Ioānes epiſcopus Oſtienſis, & erat ibidèm præſens ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorū & Hungariæ rex, in inſignijs regalibus cum nobilibus ſuis ſibi miniſtrātibus, *cui adſtabant inter cardinales dominus Angelus epiſcopus Praneſtinus, Laudēſis vulgariter dictus, et Iordanus Albanēſis de Vrſinis cardinalis. Præſentibusq; alijs dominis cardinalibus, videlicet Frāciſco Venetiarum, Antonio*

tonio Aquilegienſi, Alamanno Piſano, Petro Cameracenſi, Branda Placentino, Antonio de Salanchopresbyteris, * *Amadeo Salutiarum, Raynaldo de Branckaſijs, Ludouico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Lucido de Comite, & Franciſco Florentinenſi, & Odone de Columna diaconis cardinalibus. In qua quidem ſeſſione fuit cantata Miſſa de Spirituſancto per reuerendum patrem dominum Epiſcopum Attrebatenſem. Qua cantata, fuerunt lectæ litaniæ more ſolito cum introitu, Exaudi nos Domine, & collectis ac Euangelio & hymno, Veni creator Spiritus, & alijs ad hoc requiſitis. Quibus factis, cantatis, & dictis, honorabilis vir Magiſter Henricus de Piro, promotor et procurator cauſarum et negociorum Concilij, ſurrexit & propoſuit, quod pro parte ſanctæ ſynodi Conſtantienſis præſentis, fuiſſent dati certi articuli, formati pro inquiſitione facienda contra dominum Ioannem papam vigeſimumtertium, ſuper notoria dilapidatione & mala adminiſtratione, fautoria ſchiſmatis, crimineq́ hæreſis, vita ſcandaloſa & incorrigibilitate ipſius Ioannis, in bonis Eccleſiæ et ſtatu papali per ipſum Ioannem factis, habitis & perpetratis, dictisq́ poſitiones & articulos fore probatos per plures & diuerſos notabiles teſtes, quorum aliqui cardinales, aliqui archiepiſcopi, aliqui epiſcopi, & per alios magnos viros. Quapropter dictos articulos & eorum atteſtationes in ſumma per dominos commiſſarios pronunciari, legi & referri Concilio petijt. Ipſiq́ Ioanni cum hoc ſtatui terminum condecentem ad audientiam diffinitiuam per ſanctā ſynodum, & ſuper hoc aliquos deputari, qui ipſum ad hoc requirant, inſtanter poſtulauit. Et aliâs dixit, fecit & proteſtatus fuit, prout & quemadmodum in quadā petitionum papyri ſchedula, cuius tenor inferiùs eſt inſertus, pleniùs continetur & habetur. Qua petitione facta, aſcenderunt ambonem domini commiſſarij, videlicet dominus Iordanus de Vrſinis cardinalis prædictus, abſente Guilielmo ſancti Marci cardinale propter eius infirmitatem, Andreas electus Poznanienſis, & Bartholdus de Vuildungen auditor, dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, Ioannes de Bononia de commiſſarijs.*

In qua quidem ſeſſione, fuit cātata Miſſa de Spirituſancto, per reuerendum patrē dominum epiſcopum Attrebatenſem. Qua cantata, legebantur litaniæ, & alia in ſeſſionibus fieri conſueta. His autem peractis, dominus Andreas electus Poznanienſis, legebat articulos formatos contra dictum Ioannem papam, & * Bartholdus * Vuildingenenſis auditor, in ſumma dixit & declarauit; ſi articulus erat probatus, exponens per tot teſtes cum eorum quantitate, qualitate & dignitate: quibus articulis & ſummario atteſtationum expoſitis, fuit ad inſtantiam promotoris commiſſum deputatis, ad portandum dictos articulos papæ & ſummaria ad reſpondendū eiſdē, & eundem vlteriùs citandum ad audiendam ſententiam ad proximam ſeſſionem,

pro die Lunæ proximè futura, prout in ſchedula quam reuerendiſſimus pater dominus Ioannes patriarcha Antiochenus de verbo ad verbum legebat, infraſcripti tenoris, quibus articulis ſummariè ac commiſſione lectis,

Poſt hæc autem fuit petitum per procuratorē concilij, an placeret omnibus, quòd fieret proceſſus iuxta per eum petita. Et primò dominus Ioānes epiſcopus Oſtienſis, reſpondit pro collegio & ſeipſo, quòd placeret: Subſequenter exiſtentes in ambone, videlicet Archiepiſcopus Mediolanenſis pro natione Italica, Andreas Poznanienſis electus pro natione Germanica, abbas S. Lupi pro natione Gallicana, Thomas Poltenſis protonotarius pro natione Anglicana, reſponderūt, Placet: & vlterius per totius ſynodi ſuppoſita reſpōſum fuit, Placet.

Super quibus omnibus & ſingulis magiſter Henricus de Piro promotor, petijt ſibi fieri publicū inſtrumentum ſeu publica inſtrumenta, per protonotarios & notarios ſynodi & nationum, & alios notarios & tabelliones ibidem exiſtentes. His expeditis, dominus Benedictus Gentiani ambaſiator ſtudij Pariſienſis, recommendauit vniuerſitatem Concilio, & oſtendebat certam literam miſſiuam directam ſynodo, quam de mandato Concilij legebat in ambone, præſentibus ibidem venerabili & religioſo viro domino Philiberto magno magiſtro de Rhodis, Henrico Rompolt duce de Lagan, Ioanne Iacobo comite Aquæſanenſi, filio marchionis Montisferrati, Guntero comite de Zuartzburg, Comite de Dockenburg, Frederico duce Auſtriæ, comite Bertholdo de Vrſinis, Ioanne comite de Friburg, ambaſiatoribus Franciæ, Poloniæ, Noruegiæ, Daciæ, * *Sueciæ, Cypriæ, Nauarræ regum, alijsq́ in numero copioſo.* for.* Suediæ

Tenores petitionum, articulorum, commiſſionum ac literæ miſſiuæ, de quibus ſuprà fit mentio, ſequuntur & ſunt tales.

Coram vobis ſancta ſynodo Conſtantienſi vniuerſalem Eccleſiam repræſentante, hic in Spirituſancto legitimè congregata, Henricus de Piro licentiatus in decretis, & Ioannes de Scribanis de Placentia, promotores & procuratores huius eiuſdem ſanctæ ſynodi, dant & exhibent capitula, poſitiones & articulos infraſcriptos, ad quos probandum ſe admitti petunt, citra onus ſuperfluæ probationis.

Inprimis denunciant, dicunt, aſſerunt, ponunt, & ſi neceſſè fuerit, probare intendunt, quòd dominus papa vigeſimuſtertius, à tempore iuuentutis ſuæ, ſeu dum Balthazar de Coſſa appellabatur, fuit homo malæ indolis, inuerecundus, impudicus, mendax, parentibus ſuis rebellis & inobediens, pleriſq́ vitijs deditus, ac talis & pro tali fuit communiter dictus, tentus, creditus & reputatus ab omnibus ipſius notitiam habentibus. Et adhuc dicitur, tenetur, creditur & reputatur pro tali & vt talis: ac fuit & eſt de præmiſſis manifeſtè ac palàm, publicè & notoriè diffamatus.

Primus

Primus articulus probatur verus & notorius per duos Cardinales, per vnum protonotarium, per duos auditores, per vnum clericum cameræ, per vnum Licentiatum in decretis, per vnum Archiepiſcopum, per vnum ſcriptorem & abbreuiatorem, & per vnum procuratorem vnius magni ordinis, per vnum canonicum vnius magnæ Eccleſiæ metropolitanæ, per vnum Epiſcopum & per multos alios notabiles viros de auditu, publica voce & fama.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa, tunc Balthazar appellatus, per huiuſmodi illicitum quæſtum & Simoniacam prauitatem, & procurationibus & mediationibus Simoniacis & alijs medijs illicitis, in paucis temporibus acquiſiuit & congregauit multam iniquitatis mammonam, copioſumq́ue pecuniæ theſaurum, propter quod extunc diuitis nomen & ſtatum aſſumpſit, & ædificia ſibi procurauit. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium, ſicq́ue vt præmittitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum communiter ab omnibus ipſius notitiam habentibus: & adhuc dicitur, tenetur, creditur & reputatur, & fuit & eſt de præmiſſis diffamatus manifeſtè, publicè, palàm, & notoriè.

Secundus articulus probatur per duos cardinales de notorietate & veritate, & per alios duos cardinales, de auditu, publica voce & fama: per vnum archiepiſcopum, per vnum Epiſcopum, per duos auditores de veritate & notorietate, et quàm plures alios notabiles viros, & omni exceptione maiores, de publica voce & fama.

Item quòd deinde præfatus dominus Ioannes papa, tunc Balthazar nuncupatus, mediante huiuſmodi Simoniaca et damnata pecunia, promotus fuit ad cardinalatum, pro quo ſoluit magnam pecuniarum ſummam: & appellatus fuit dominus Balthazar cardinalis ſancti Euſtachij. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium, ac de ipſis omnibus idem dominus fuit & eſt diffamatus palàm, publicè &c.

Tertius articulus probatur per vnum cardinalem, quòd publicè & notoriè hoc tenebatur in curia Romana, per vnum Cardinalem probatur de veritate, & per alium cardinalem publicè diffamatum & notorium, per vnum archiepiſcopum de veritate. Similiter per vnum procuratorem vnius magni ordinis, & per plures alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd poſtquàm dictus dominus Balthazar, tunc Cardinalis ſancti Euſtachij appellatus, ciuitatem Bononienſem vt legatus fuiſſet ingreſſus, vij tyrannicis quærens terras Eccleſiæ, & ciues & habitatores earum modo inhumano, impiè, iniquè, & crudeliter rexit & gubernauit, & à Chriſtiana pietate & iuſtitia diuina humanaq́ue totaliter alienus, diuerſas datias, gabellas, exactiones, extorſiones & onera inſupportabilia eis impoſuit, & aliarum exactionum & onerum aliàs inauditorum, fuit inuentor. Et tam per illos modos conſimiles & exactiones nimiùm oneroſas per tyrannidem, & de facto taliter ſubditos oppreſſit, quòd dictos ciuitatem, comitatum, et terras Eccleſiæ ac ciues depauperauit, deuaſtauit & depopulauit, ità quòd tempore ſui regiminis, mala, tyrannica, & violenta ſua gubernatione cauſantibus, multi fuerunt profugi, multi exules, banniti & exhæredati, depauperati, & deperditi. Et ità vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum, & communiter ab omnibus diuulgatum: & adhuc dicitur, creditur & reputatur, ac fuit & eſt verum. Ipſeq́ue dominus Ioannes de præmiſſis omnibus fuit & eſt grauiter diffamatus, palàm, publicè & notoriè.

Quartus articulus probatur verus per vnum Archiepiſcopum, per vnum protonotarium, per duos Epiſcopos verus & notorius, per duos auditores verus & notorius. Similiter per vnum ſcriptorem literarum Apoſtolicarum, & per multos alios de auditu, publica voce & communi reputatione.

Item quòd dictus dominus Ioannes tunc Balthazar appellatus, tantum practicare ſciuit, quòd in Romanum pontificem electus extitit, & ſe Ioannem vigeſimumtertium appellauit, & nominari ſe fecit. Et dum crederetur mutatione nominis homo de vitijs ad virtutes mutatus, fuit fallax opinio. Quinimmò contra ſanctorum patrum decreta, & contra laudabiles Romanæ Eccleſiæ conſuetudines veniendo, velut paganus diuina officia contempſit: Officium paſtorale non debitè in diuinorum adminiſtratione exercuit: Miſſis & veſperis papalibus intereſſe non curauit: horas canonicas dicere, ieiunia, abſtinentias, cæremonias, & alia canonica inſtituta, ad quæ homines Chriſtiani, & præſertim clerici & Eccleſiaſtici, adſtringuntur, iuxta formam Eccleſiæ ſeruare ſpreuit. Et ſi aliquotiès celebrauit, hoc fuit curtenter more venatorum & armigerorum: & pluſ, nè culparetur totaliter de hæreſi, & nè expelleretur de papatu, quàm deuotionis vel charitatis cauſa. Sicq́ue vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturq́ue, tenetur, creditur, & reputatur, atque de eis fuit & eſt publica vox & fama.

Quintus articulus probatur per duos cardinales verus: quo ad ſecundam partem, probatur verus & notorius. Et per vnum archiepiſcopum, per vnum procuratorem vnius magni ordinis, per vnum licentiatum in decretis, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & notorietate.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa fuit & eſt pauperum oppreſſor, iuſtitiæ perſequutor, iniquorum columna, Simoniacorum ſtatua, carnis cultor, vitiorum fæx, à virtutibus peregrinus, conſiſtoria publica fugiens, ac totus ſomno & alijs carnalibus deditus deſiderijs, vitæ et moribus Chriſti totus contrarius, infamiæ ſpeculum, & omnium malitiarum profundus adinuentor: adeò & intantùm Eccleſiam CHRISTI ſcandalizans, quòd inter Chriſtifideles vitam & mores ſuos cognoſcentes, vulgariter dicitur diabolus incarnatus.

Sextus articulus probatur per vnum archiepiſcopum de veritate. Similiter per vnum epiſcopum, per duos auditores, per vnum magnum procuratorem & vnum magnum priorem, per vnum ſcriptorem & abbreuiatorem literarum Apoſtolicarum

rum de veritate & notorietate, per vnum licentiatum in decretis, per vnum procuratorem in Romana curia, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & notorietate.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa vas omnium peccatorum, repulſis dignis, pro pecuniis indignos ad officia & beneficia promouit, dans gratias non gratis. Beneficia vacantia, prælaturas & dignitates Eccleſiaſticas non magis meritis, ſed plus offerenti poſt venditionem expoſitam contulit, & conferri mandauit: literaſq́ bullatas per mercatorum & nummulariorum manus, vt de mercibus mercari ſolitum eſt, vendidit atque vendi iuſſit & mandauit. Sicq́, vt prædicitur, fuit dictum, tentum, habitum & reputatum: atq́ fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Septimus articulus probatur per duos cardinales de veritate & notorietate, & ſimiliter per tres epiſcopos, per vnum auditorē, per vnum magnum procuratorem, per vnum clericum cameræ. Item de veritate probatur per vnum ſcriptorem literarum Apoſtolicarum, per vnum licentiatum in decretis, per vnum procuratorem in Romana curia, per vnum magnum procuratorem vnius magni ordinis, & per quàm plures alios de publica voce & fama, et ſimiliter notorietate & communi reputatione.

Item quòd per præmiſſa in clero & in populo totaq́ vniuerſali Eccleſia, graue ſcandalum, grauiſq́ domini Ioannis papæ & curiæ Romanæ infamia, exortum fuit & ſuſcitatum, atque exorta & ſuſcitata.

Octauus articulus probatur per vnum cardinalem de veritate et notorietate, & per vnum magnum magiſtrum, & etiàm vnum magnum Priorem.

Item quòd propter hæc & alia Reuerendiſſimi patres & domini ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, cardinales, dictum dominum Ioannem papam vigeſimumtertium, anno primo pontificatûs ſui, inter ſe & ipſum ſolum fraternaliter diuerſis vicibus corripuerunt, ipſumq́ precibus humilibus & deuotis atque ſalutaribus monitis cum inſtantia requiſiêrunt, nè Romanam & vniuerſalem Eccleſiam per huiuſmodi ſpiritualium merces & venditiones ſcandalizaret, & ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Nonus articulus probatur per quinq́ cardinales de veritate, per vnum Archiepiſcopum, & per multos alios de auditu, publica voce et fama à cardinalibus.

Item quòd dictus dominus Ioãnes papa ob præmiſſam fraternam monitionem, animum in aliquo non mutans, auaritiæ cæcitate infectus, expòſt continuè priſtina Simoniarum mercimonia continuans, peiora prioribus perpetrauit: & vbi priùs ſub typo iuſtitiæ, non niſi ſuis familiaribus commenſalibus datam coronationis ſuæ in expectatiuis gratijs dare conſiuxit, poſteà poſt fugam ab vrbe Romana, cuilibet indifferenter pro certa florenorum ſumma, videlicet pro vigintiquinq́ florenis auri de camera, dicta coronationis data publicæ venditioni exponebatur, in ſcandalum ſedis Apoſtolicæ & totius fidei Chriſtianæ. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Decimus articulus probatur per vnum Archiepiſcopum, per duos epiſcopos, per vnum protonotarium, per vnum auditorem, per vnum magnum procuratorem, per vnum magnum Priorem, per vnum decretorum doctorem & magnum officiarium in curia, et per vnum præceptorem et decretorum doctorē, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa in vitijs inualeſcens fortiùs, & non ſe corrigens, certos referendarios & cubicularios ac ſecretarios creauit, fecit & ordinauit mediatores, proxenetas ac procuratores pinguium et groſſarum Simoniarum Eccleſiarum cathedralium, abbatiarum, monaſteriorum, prioratuum & beneficiorum vacantium reſeruatorum. Quodq́ ſubindè mediorum fructuum nondũm natorum vel perceptorum, ante ſupplicationem vel ſaltem recuperationem literarum Apoſtolicarum, impetrantem ſoluere oportuit certam ſummam ex pacto. Et niſi impetrans mox ſoluiſſet, redijt vacuus abſque cuiuſuis onere promiſſionis. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Vndecimus articulus probatur per vnum cardinalem de veritate, & per vnum alium cardinalem de veritate & notorietate, & per vnum Archiepiſcopum, et vnum Epiſcopum, & per duos auditores de veritate, & notorietate, & per vnum ſecretarium papæ de veritate, ſimiliter & per duos literarum Apoſtolicarum ſcriptores, & per vnum procuratorē in curia, & per vnum magnum præpoſitum, et ſimiliter magnum procuratorem vnius magni ordinis, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd idem dominus Ioannes papa regiſtratoribus literarum Apoſtolicarum per expreſſum inhibuit, nè cuiquam ſumptum ex regiſtris literarum Apoſtolicarum traderent, niſi priùs & ante omnia pecuniam promiſſam ſolutã fore probaretur: propter quod multos litigantes, qui tantam ſummam ſoluere non potuerunt, in clara ſua iuſtitia ob probationis defectum ſuccumbere oportuit. Sicq́ auaritia & malitia dicti Ioannis papæ cauſantibus, iniquitas æquitati præualuit, & beneficia poſſeſſa fuerunt abſque canonico titulo contra canonicas ſanctiones palàm, publicè ac manifeſtè.

Duodecimus articulus probatur per duos auditores, per vnum literarum Apoſtolicarum ſcriptorem, per vnum magnum procuratorem ordinis, & per vnum procuratorem in curia Romana, & per vnum notabilem præpoſitum & multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd dictus Ioannes papa vltra in ſuprà proximo articulo nominatos, certos in Romana curia deputauit mercatores, qui beneficia vacantia curia pluribus diebus ad libram ponderarent, & plus offerentes ſupplicationem reciperent, & ſignari facerent, in dedecus ſedis Apoſtolicæ et per-

ditionem animarum multarum. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Tertiuſdecimus articulus probatur per vnum protonotarium, duos epiſcopos, & per vnum literarum Apoſtolicarum ſcriptorem, & per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd ſupradictus dominus Ioannes papa, nè aliqua ſupplicatio abſque Simonia & ſolutione ſignaretur, omnibus et ſingulis referendarijs iniunxit, vt nullus ſibi ſupplicationem aliquam ſignandã præſentaret, niſi noïe referendarij eã præſentantis ſignata eſſet. Quodq́; nullꝰ quãcunq; ſupplicationem de vacantijs ſignari obtineret, niſi valorem totius vel mediæ ſummæ in ſupplicatione priùs realiter recepiſſet, & ipſi papæ reſponderet & traderet. Alioquin talis referendarius haberet tantundem ſoluere de bono ſuo proprio, in pœnam tranſgreſſionis huiuſmodi prætenſi mandati Apoſtolici: & ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Quartuſdecimus articulus probatur per vnum protonotarium, per vnum Epiſcopum, per vnũ auditorem, per vnum magnum Priorem, per vnum literarum Apoſtolicarum ſcriptorem, & quàm plures alios de auditu à referendarijs: ac etiàm alios epiſcopos & auditores de veritate & notorietate, publica voce & fama, &c.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa vltra præmiſſa, ſæpè & ſæpiùs contra Deum & propriã cõſcientiam ſuã ementibus plerisq; bullas ſuas vendidit. In quibus ſcripſit beneficia obtinentes & officia, ea in ſuis manibus reſignâſſe, & tunc ſe per huiuſmodi confictam et mendoſam reſignationem, quæ nunquàm accidit, contulit vel conferri mandauit pro pecuniarum certa concordata quantitate, multos ſic funditùs vſque ad mendicitatem depauperando, palàm, publicè & notoriè.

Quintuſdecimus articulus probatur per duos Cardinales de veritate & notorietate, per vnum Epiſcopum, per duos auditores, per vnum clericum cameræ, per vnum ſecretarium papæ, & per vnum procuratorẽ vnius ordinis, per multos alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd per hoc dabatur occaſio multa beneficia emendi, conſcientiam laxandi, & temeritas timorem DEI poſtponendi: deueniteq́; res ad tantum, vt qui maiorem ſummã in ſupplicatione expreſſit et exoluit, ſignaturam abſque difficultate obtiuuit. Idem de Sacramentis, indulgentijs, diſpenſationibus & alijs Eccleſiaſticis & ſpiritualibus donis. Sicq́; vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum et reputatum: diciturq́; tenetur, creditur et reputatur palàm, publicè et notoriè.

Sextuſdecimus articulus probatur per vnum Cardinalem de veritate, per duos auditores, per vnum magnum præpoſitum, per vnum licentiatum in decretis, per vnum archiepiſcopum & vnũ magnum procuratorem vnius ordinis, per vnum præceptorem decretorum doctorem, per vnum epiſcopum, & per plures alios de publica voce et fama & communi reputatione.

Item quòd dictus Ioannes papa vnum & idem beneficium ſæpiùs pluribus diuerſisq́; perſonis, vel etiàm vni & eidem repetitis vicibus vendidit, & plerunquè vni venditum, per anticipationem antedati alteri ementi conferebat. Et ſimiliter de gratijs expectatiuis, declarationibus & ſurrogationibus per impoſitionem ſilentiorum, ius iam quæſitum abſorbuit. Per quæ quaſi tota Eccleſia eſt labe Simoniaca deturpata, indignis repleta, tam in ſuperioribus quàm in inferioribus prælatis: omniq́; gradu Eccleſiaſtico laceſſita, & per cõſequens quaſi irrecuperabiliter ſcandalizata.

Decimuſſeptimus articulus probatur per teſtes ſuperiùs nominatos & quàm plures alios.

Item quòd dictus Ioannes papa canonicè electos idoneos, vſque ad ſaturitatem appetitûs ſui ſoluere non volentes, confirmare recuſauit. Quodq́; indignos et minùs idoneos, ad ſummas deſideratas aſſcendentes, ſcandaloſè duxit promouendos & promouit. pleroſque etiàm inuitos de ſuis Eccleſijs tranſtulit, vt viduatas cariùs vendere poſſet, in dedecus & ſcandalum Chriſtifidelium plurimorum, palàm, manifeſtè &c.

Decimuſoctauus articulus probatur per teſtes iam nominatos, & quàm plures alios.

Item quòd deindè dominus Ioannes papa prædictus, Concilio Piſano adſtrictus pro reformatione Eccleſiæ in capite & in membris, in vrbe Romana Concilium generale cõuocauit, & ibì in pluribus ſermonibus etiàm antè et pòſt publicè correptus & monitus, minimè ſe emendauit. Quinimmò temporis ſucceſſu continuè diabolico inſtinctu incorrigibilis, peiora prioribus perpetrauit, & ſic fuit & eſt verum &c.

Decimuſnonus articulus probatur per tres cardinales, per duos auditores, per vnum ſecretarium papæ, per vnum Archiepiſcopum, per vnum licentiatum in decretis, per duos epiſcopos, per vnum procuratorem vnius ordinis, & per vnum procuratorem in curia, & per alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd dictus papa Ioannes indulgentias in mortis articulo, prædicationem crucis, item à pœna & culpa abſolutiones, Eccleſiarum & altariũ portatilium conceſſiones, & per Epiſcoporum conſecrationes, & Abbatum benedictiones, reliquias ſanctorum, ordines ſacros, poteſtatem in confeſſionibus abſoluendi à peccatis, actusq́; qui per ſolas Spirituſſancti operationes ad gratiam miniſtrari debeant, pecunia vendidit numerata: per quæ de nouo Eccleſia ſancta DEI in perſonam dicti domini Ioannis papæ grauiter diffamata fuit & notoriè ſcandalizata.

Vigeſimus articulus probatur per vnum cardinalem, per vnum Archiepiſcopum, per duos epiſcopos, & duos auditores, per vnum licentiatum in decretis, per vnum procuratorem in curia, & per plures alios de auditu, publica voce & fama atq; communi reputatione.

Item quòd anno Domini milleſimo quadringenteſimo duodecimo, & de menſe Auguſti eiuſdem anni, quidam Nicolaus de Piſtorio mercator Florentinenſis, & dicti domini Ioannis papæ aſſertus

ſecretarius, laicus coniugatus, nuncius & legatus Apoſtolicus per dictum dominum Ioannem papā tunc deputatus, venit ad partes Brabantiæ, habens ab eodem domino papa poteſtatē exigendi & percipiendi quoddam ſubſidium, quod fuit decima pars fructuum omnium beneficiorum in Cameracenſi, Tornacenſi, Leodienſi & Traiectenſi, ciuitatibus & diœceſibus. Quodq́; non ſoluentes excommunicare poſſet per certum ad hoc deputatum vel deputandum ſubdelegatum, ac ſuſpenſionem in collegia, conuentus & capitula, interdictiq́; ſui ſententias in eorum Eccleſias, qui ſibi huiuſmodi fructuum pecunias non traderent: per quod Eccleſiaſtica cenſura ad ludibrium & deriſum, & tota ſeptentrionalis Eccleſia grauiter fuit & eſt enormiter ſcandalizata.

Vigeſimusprimus articulus probatur per vnum Cardinalem, per tres Epiſcopos, vnum auditorem, vnum procuratorem in curia, & per alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa ſupradicto Nicolao mercatore, vt præfertur, in legatione exiſtente, conceſſit, indulſit & commiſit, vt idem Nicolaus quibuſcunque hominibus vtriuſque ſexûs ad ſuæ libitum voluntatis deputare poſſet cōfeſſores. Et quòd huiuſmodi confeſſores deputati, abſoluere poſſent à pœna & à culpa, certis tamen pecuniis taxatis mediantibus. Quas quidem prætenſas indulgentias idem mercator publicauit, & publicari fecit in certis locis, ciuitatibus & villis, vtpotè Traiecti, Mechliniæ, Antuerpiæ & alibi, de quibus maximas pecuniarum ſummas exhauſit & extorſit, Chriſtifideles ſeducendo, ac ſtatum et vitam totius Eccleſiæ Catholicæ enormiter ſcandalizando.

Vigeſimusſecundus articulus probatur per duos Epiſcopos, per vnum auditorē, & vnum procuratorem in curia Romana, & per plures alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd præmiſſa omnia & ſingula fuerunt & ſunt vera, publica & notoria, atque pro veris publicis & notoriis apud clerum et populum ciuitatum & diœceſum prædictarum, cunctiſq́; Chriſtifideles ibidèm aſſerta, credita, dicta, viſa, audita, palpata, & vt talia habita & reputata. Atq; de ipſis & eorum quolibet fuit & eſt publica vox & fama, fuitq́; de præmiſſis omnibus & ſingulis dictus dominus Ioannes publicè diffamatus.

Vigeſimuſtertius articulus refert ſe ad depoſita per eos.

*Item quòd de anno Domini milleſimo quadringenteſimo duodecimo, pontificis dicti domini Ioannis papæ anno tertio, nonnulli ambaſiatores tam ex parte illuſtris regis Francorum & prælatorum regni Franciæ, quàm ex parte almæ Vniuerſitatis ſtudii Pariſienſis, Romæ apud ſanctum Petrum in palatio Apoſtolico & in camera magna * paramentorum, & multitudine cleri & nobilium ibidèm in publica audientia congregata, dicto domino Ioanni papæ vigeſimotertio diffamatam Simoniam, malámque vitam, malámque ſuam famam per totum * vniuerſum orbem diuulgatas expoſuerunt, aſſerentes ob id mirabiliter ſcandalizatam *, monentes ſæpè & ſæpiùs charitatiuè* tor. * Ecleſiam, *& requirentes eundem papam Ioannem, quatenùs à Simoniæ mercibus ceſſaret, atque fructus anteſiendos, gratias & ſignaturas, & antequàm beneficiandus percepiſſet eoſdem, cameræ Apoſtolicæ ſoluendos & dandos, tolleret & reſecaret, ſeq́; in vita & moribus emendaret, cum frequenti inſtantia fuerunt exhortati. Sicq́; fuit & eſt verum, publicum &c.*

*Vigeſimusquartus articulus probatur per quinque cardinales, quatuor Epiſcopos, tres auditores, per vnum ſecretarium papæ, per vnum clericum cameræ, per vnum licentiatum in decretis, per vnū procuratorem vnius * ordinis, & per vnum protonotarium, et quàm plures alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.*

Item quòd dictus dominus Ioannes papa, vigeſimuſtertius à ſupradictis & nonnullis aliis prælatis & ambaſiatoribus, tam Eccleſiaſticis, quàm ſecularibus, quàm etiàm doctoribus & magiſtris vniuerſitatum, humili & deuota monitione correptus, à criminibus prædictis & à ſcandalis prædictis non ceſſauit, immò continuauit mala prioribus accumulando. Et ſic fuit & eſt verum, publicum &c.

Vigeſimusquintus articulus probatur per quatuor cardinales, per quatuor Epiſcopos, tres auditores, vnum epiſcopum, & vnum magnum Priorē, per vnum ſecretarium Papæ, per vnum clericum cameræ, per vnum protonotarium, & quàm plures alios de fama & credulitate.

Item quòd idem dominus Ioannes vigeſimuſtertius fuit & eſt de præmiſſis omnibus & ſingulis publicè & notoriè per mundum & cuncta Chriſtianitatum regna, taliter diffamatus & promulgatus: atque pro tali & vt talis, in Romana curia & extra, vbicunquè ipſius notitia habetur, habitus, tentus, nominatus & reputatus: atque tenètur, habetur & reputatur pro tali & vt talis, palàm & publicè.

Vigeſimusſextus articulus probatur per teſtes proximè nominatos.

Item denunciant, ponunt & probare intendunt, quòd ſupradictus dominus Ioannes papa bona temporalia Eccleſiæ Romanæ, vrbem videlicet Romanam et patrimonium Eccleſiæ in Italia, peſſimè & ſcandaloſè rexit: oppreſſiones, angarias & gabellas, vt theſaurizaret, adauxit, & aliquas de nouo adinuenit. Totamq́; ſubditorum ſubſtantiam, quantùm in eo fuit, exhauſit, & ſibi imburſauit. Ipſoſq́; Eccleſiæ ſubditos depauperauit, turpia lucra vndiquè ſcandaloſè recolligens. pluresq́; terras Romanæ Eccleſiæ ſinè euidenti neceſſitate vel vtilitate hypothecauit & impignorauit, aliquas verò perpetuæ alienationis titulo diſtraxit. Et cum communi Florentinenſi de alienando Bononiam tractauit, vrbemq́; Romanam & terras patrimonii Eccleſiæ, proditoriè capi, inuadi & occupari permiſit & tacitè conſenſit. Et-

ciuitate Bononienſi per felicis recordationis Gregorium papam vndecimum fundati, pro ſuſtentatione quinquaginta ſcholarium pauperum &c. etiàm vendidit & alienauit, ità quòd de mobilibus nihil ibi remanſit, & de immobilibus vix poſſet ſuſtentari congruè vnus ſolus ſcholaris. Et demùm Saccardis habitandum tradidit, qui totaliter eam deſtruxerunt: & eam vendidiſſet, ſi reperiſſet emptorem. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Trigeſimuſſecundus articulus probatur per vnum cardinalem, vnum archiepiſcopũ, duos Epiſcopos, vnum auditorem, vnum ſecretarium papæ, vnum ſcriptorem papæ, & per multos alios de auditu, publica voce & fama.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa præmiſſis nõ contentus, ſed etiàm literarum ſtudia per ſalarij ſubtractionem ſubtiliter extinguere conatus eſt. Doctoribus ſtudij Bononienſis per plures annos, & maximè à promotione ſua ad papatum, ſtipendia eorum ab antiquo tempore dicti ſtudij eis debita, & vndè viuere & perindè ſtudere & legere debebant, funditùs abſtulit & remouit: & taliter fecit, quòd tam nobile & ſolenne ſtudium, quaſi ad nihilum reſpectiuè deuenit. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Trigeſimuſtertius articulus probatur per duos cardinales, per duos Epiſcopos, vnum ſecretarium Papæ, per duos auditores, per vnum præceptorem Decretorum doctorem, vnum licentiatum in Decretis, per vnum procuratorem in curia Romana, & plures alios de auditu, publica voce & fama &c.

Item quòd nonſolùm dilapidauit bona & iura prædicta mobilia & immobilia Eccleſiarum, ſed etiàm ſuper perſonas Eccleſiaſticas tam vrbis Romanæ & ciuitatis Bononienſis, ac in toto patrimonio Eccleſię grauiſſima onera, tallias & exactiones inſupportabilia impoſuit: facultateſq; Eccleſiarũ, vndè perſonæ Eccleſiaſticæ viuere & ſeruire DEO debebant, ab eis extorſit & ſibi applicauit: immò etiàm ſuper alios prælatos Eccleſiaſticos aliarum terrarum et dominiorum ſecularium, diuerſa onera, tallias exactioneſq; ſoluendas dominijs & ciuitatibus Florentinenſium, Venetorum, Senarum & pluribus alijs, cum quibus in precio participauit, impoſuit: adeò et intantùm, quòd dicti eccleſiaſtici fuerunt & ſunt tanta paupertatis anguſtia afflicti, vt poſt propriorum patrimonialium bonorum tranſſumptionem, neceſſitate famis libros, calices & ornamenta Eccleſiarum vendere ſint coacti. Sicq; vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturq; tenetur, creditur & reputatur palàm, publicè &c.

Trigeſimuſquartus articulus probatur per vnũ cardinalem, & per teſtes proximè deſcriptos.

Item quòd propter præmiſſa tota Eccleſia DEI notoriè fuit ſcandalizata. Et ità fuit et eſt verum, publicum & notorium.

Trigeſimuſquintus articulus probatur per oẽs cardinales, & per omnes alios teſtes.

Item quòd horrida & deteſtandorũ criminum domini Ioannis papæ antedicti fama, immò infamia, crebris inſinuationibus & multiplicatis vicibus non ſolùm ſemèl, ſed plurìes & ſæpè Chriſtianorum principum, totiuſq; populi Chriſtiani prohdolor aures penetrauit, intantùm, quòd sereniſſimus & inuictiſſimus rex princeps dominus Sigiſmundus Romanorum et Vngariæ rex ſemper Auguſtus, in Lombardia exiſtens, ad ciuitatem Laudenſem applicuit, dictumq; Ioannem papam ibidèm aduenientem, humili & deuota prece rogauit, quatenùs attento quòd quaſi totus mundus diſſimulare non poſſet, mores & vitam emendaret in melius, & in vnionem ſanctæ matris Eccleſiæ tunc & nunc tripartitæ, ſummis vigilijs & curis intendere dignaretur, vt adſtrictus per Piſanum Concilium tenebatur, & concilium generale in aliquo ſecuro loco, cuncto populo CHRISTIANO commodoſo indiceret, ſuaſit: et vt Eccleſia in capite & in membris reformaretur, etiàm deuotè ſupplicauit.

Trigeſimuſſextus articulus probatur per vnũ literarum Apoſtolicarum ſcriptorem, per vnum licentiatum in decretis, per vnum procuratorem in curia Romana, & per alios de credulitate &c.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa vigeſimuſtertius, precibus dicti sereniſſimi principis Romanorum & Vngariæ regis, in parte condeſcendens, ampliùs à vitijs huiuſmodi ſcandaloſis, & præſertim Simoniaca hæreſi, abſtinere ſpopondit: & hanc ciuitatem Conſtantienſem, pro loco multitudinis capace, et aliàs habili & idoneo, pro concilio generali celebrando elegit, quod anno Domini 1413. menſe Nouemb. inchoando indixit, et per mundum publicauit. Et ſic fuit et eſt verum, publicum et notorium.

Trigeſimuſſeptimus articulus probatur, vt in bulla deſupèr confecta continetur.

Item quòd deindè dictus dominus Ioannes papa Bononiam rediens, in priſtinam et peiorem Simoniã recidiuauit: datarum anticipationes vendidit, ius quæſitum pro numerata pecunia litigatoribus abſtulit, & ad ſoluentium inſtantias, eorum aduerſarijs pluribus perpetuum pleriſque vicibus ſilentium impoſuit de facto, turpiter & ſcandaloſè. Et ſic fuit et eſt verum, publicum & notorium.

Trigeſimuſoctauus articulus probatur per duos cardinales, per tres Epiſcopos, per vnum auditorem, vnum præceptorem decretorũ doctorem, vnũ ſecretarium papæ, per vnum licentiatum in decretis, vnum magnum procuratorem vnius ordinis, & quàm plures alios de auditu, publica voce & fama.

Item et nè per viam iuſtitiæ oppreſſi releuarentur, idem papa Ioannes anno Domini 1414. pleriſque vicibus dominis auditoribus per ſuos referendarios, & præſertim per dominum Iacobum de Camplo, nunc electum Pennenſem, dici fecit et mandari, nè materias anticipationis datarum admitteret in iudicio, et nè datarum regiſtratores aut alios officiarios quouis modo compelleret in his materijs priuationem iuris alterius concernentibus

tibus, veritati teſtimonium perhibere, iuſtitiam notoriè opprimendo. Et ſic fuit et eſt verum, publicum & notorium.

Trigeſimuſnonus articulus probatur per duos auditores, & vnum procuratorem in Romana curia.

Item quòd propter præmiſſa & plura alia, reuerendus pater dominus Epiſcopus Saresbirienſis & alij Chriſtianiſſimi principis regis Angliæ illuſtris ambaſiatores, dictum dominum Ioannem papam vigeſimumtertium monuerunt & corripuerunt charitatiuè, ſupplicantes eidem, quòd Simoniam & beneficiorum venditionem deſereret, & ſe in vita & in moribus emendaret. Alioquin non dubitaret propter ſcandalum ſubtractionem obedientiæ et alia incōuenientia ſecutura. Quodq́; ipſe dominus Ioannes papa incorrigibilis factus, huiuſmodi monita ſalutaria ſpreuit. Ipſumq́; & alios prælatos duris & aſperis verbis minatus eſt, & iniuriatus eſt palàm & publicè. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Quadrageſimus articulus probatur per duos cardinales, per vnum procuratorem magni ordinis, & alios de auditu, publica voce & fama & communi reputatione.

Item quòd deindè præfatus dominus Ioannes papa ad Conſtantiam veniens, poſt diuerſas perſuaſiones, exhortationes & rogamina, per hoc ſacrum Conſtantienſe generale concilium deuotè factas & facta, vt pacem Eccleſiæ daret & papatui cederet, cùm alia tutior, promptior & ſecurior quàm via ceſſionis, non eſſet, ad vnionem perfectā in Eccleſia DEI conſequendam, attentis ſcandalis ex perſona ſua iam exortis, propter quæ exiſtentes in alijs obedientijs, retrahebantur ab Eccleſiæ vnitate: hoc anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, die ſabbati, ſecunda menſis Martij in ſeſſione generali Conſtantienſi & in pleno Concilio generali Conſtantienſi, vniuerſalem Eccleſiam repræſentante, Eccleſiæ DEI ſponſæ ſuæ promiſit, vouit et iurauit cedere papatui, ſpontè & liberè dare pacem Eccleſiæ per viam ſuæ ſimplicis ceſſionis papatûs, iuxta deliberationem eiuſdem Concilij, prout in quadam ſchedula conſcripta, quam ſchedulam ſuamet viua voce alta & intelligibili legit, dixit, iurauit, vouit & promiſit, & alia fecit, prout in eadem, ad quam ſe referunt promotores & procuratores antedicti, continetur: Cuius tenor ſequitur & eſt talis: Ego Ioannes papa vigeſimuſtertius propter quietem populi Chriſtiani, profiteor, ſpondeo, voueo, iuro & promitto DEO & Eccleſiæ, ac huic ſacro Concilio, ſpontè & liberè dare pacem ipſi Eccleſiæ per viam meæ ſimplicis ceſſionis, et eam facere & adimplere cum effectu, iuxta deliberationem præſentis Concilij, ſi & quandò Petrus de Luna Benedictus decimuſtertius, et Angelus de Corario Gregorius duodecimus in ſuis obedientijs nuncupati, papatui quem prætendunt, per ſe vel procuratores ſuos legitimos ſimiliter cedant. Et etiàm in quocunque caſu ceſſionis vel deceſſûs aut alio, in quo per meam ceſſionem poterit dari vnio Eccleſiæ Dei ad extirpationem præſentis ſchiſmatis.

Quadrageſimuſprimus articulus probatur per duos Cardinales, & per duos Epiſcopos, et ex ſchedula papæ.

Item denunciant, ponunt, & ſi neceſſè erit, probare intendunt dicti magiſtri Henricus & Ioannes promotores, quòd dominus Ioannes papa vigeſimuſtertius ſe huic generali Concilio ſubmiſit & eius ſentētiæ, ac eius iudicio ſtare promiſit in omnibus & ſingulis, quæ pertinent ad reformationem Eccleſiæ tam in capite, quàm in membris. Et hoc eſt verum, publicum & notorium, palàm & manifeſtum, & ità ab omnibus publicè tenetur & reputatur.

Quadrageſimuſſecūdus articulus probatur per vnum auditorem, & vnum decretorum doctorem, vnum magiſtrum officiorum in curia Romana, & quàm plures alios de notorietate.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa, poſtquàm fuit in hac ciuitate Conſtantienſi, & poſt Concilium iam inceptum, ſæpè & ſæpiùs & maximè in publica ſeſſione, omnibus audientibus, cunctos monuit, quatenùs contra ipſum dicerent, & obijcerent quicquid vellent, cùm intenderet ſtare determinationi huius ſacri Concilij, quæ à tempore ſui papatûs geſſit & adminiſtrauit. Et hæc ſunt publica, notoria et manifeſta, & ità ab omnibus tanquàm notoria habentur, tenentur & reputantur.

Quadrageſimuſtertius articulus probatur per teſtes ſuprà proximè deſcriptos.

Item quòd deindè vt huiuſmodi profeſſio, votum & iuramentum & promiſſio iuxta deliberationem Concilij ac practicam ceſſionis papatûs, & per conſequens perfectæ vnionis in Eccleſia DEI conſequendæ ponerentur, dictus Ioannes papa requiſitus, quatenùs procuratores aliquos ad præmiſſa adimplendum conſtitueret, vt dictus sereniſſimus princeps & alij per hoc ſacroſanctum generale Concilium deputandi & eligendi, in ciuitate Nicienſi Petro de Luna Benedicto decimotertio in ſua obedientia nuncupato, bonam domini Ioannis papæ voluntatem oſtenderent, & vt ſimpliciter cederent, prout cum ambaſiatoribus dicti Petri de Luna & illuſtris principis domini regis Aragonum tractatum & concluſum extitit, fuit pro parte nationum & huius ſacri Concilij, humiliter & deuotè rogatus & requiſitus.

Quadrageſimuſquartus articulus probatur per duos cardinales, quatuor Epiſcopos, tres auditores, vnum ſecretarium papæ, & per vnum procuratorem in Romana curia, & quàm plures alios de notorietate.

Item quòd poſt huiuſmodi requiſitionem dictus Ioannes papa doloſè cogitauit ſe abſentare, & clàm recedere velle, & ſuper his fuit publica vox & fama.

Quadrageſimuſquintus articulus probatur per duos auditores, per vnum decretorum doctorem magnum officialem in curia Romana, & plures alios de notorietate, publica voce & fama & euidentia rei.

Item quòd fama huiuſmodi receſſûs papæ tunc inſtan-

inſtantis, ad aures ſereniſſimi principis domini Sigiſmundi Dei gratia Romanorum & Vngariæ regis deducta, idem dominus rex ante præſentiam reuerendiſſimorum in Chriſto patrum & dominorum cardinalium, patriarchæ Antiocheni, epiſcoporum multorum, ducum & comitum atque prælatorum in multitudine copioſa, hortatus eſt & rogauit dictum dominum Ioannem papam, nè à ciuitate Conſtantiæ recederet, néve ante perfectam vnionem Eccleſiæ huiuſmodi ſacroſanctum generale Concilium diſſolueret, perſuadens quantum meritum apud DEVM, quantamq́ laudem humanam habiturus eſſet, ſi per ipſum perfecta vnio fieri poſſet, dans ei & offerens vlteriorem ſaluum conductum, atque ſaluam guardiam & pleniſſimam ſecuritatem perſonæ & bonorũ omnium, familiarium & curtiſanorum &c. Quodq́ dictus dominus Ioannes papa recedere nunquàm cogitâſſet, reſpondit: ſed vtiquè remanere, perficere & implere cum effectu velle ea quæ vouit & iurauit. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Quadrageſimusſextus articulus probatur per duos cardinales, tres auditores, per vnum præceptorem decretorum doctorem, & vnum magnum præpoſitum, & per vnum licentiatum in decretis, per quatuor epiſcopos & multos alios.

Item quòd extunc dominus Ioannes papa videns Concilium huiuſmodi & totum mundum ad ſanctæ Dei Eccleſiæ iam 38 annis vel citrà ſciſſæ & diuiſæ vnionem & redintegrationem, necnon extirpationem hæreſis & vitiorum, ac ipſius Eccleſiæ reformationem in capite & in membris anhelare, diabolico ſpiritu inſtigatus, hoc ſacroſanctum Concilium diſſoluere quærens, vt reformationem hæreſum atque ſchiſmatum extirpationem prædicta euadere & impedire poſſet, & ſuam malam vitam continuare, ad præterita vitia & ambitiones reincidens, contra vota, profeſſa, promiſſa, ac DEO & Eccleſiæ iurata, id facere renuit. & nupèr hoc anno Domini 1415 die Mercurij 20. menſis Martij in noctis tenebris, habitu indecenti & diſſimulato, laicali more non vt Romanum decuit Pontificem, gregem ſibi commiſſum vt mercenarius deſerens, ab hoc ſacro Conſtantienſi Concilio contumaciter ſe abſentando, aufugit & receſſit, in ſcandalum totius generalis Concilij & totius populi Chriſtiani. Ità fuit & eſt verum, publicum & notorium atque manifeſtum.

Quadrageſimusſeptimus articulus probatur per omnes teſtes, ſuum receſſum fuiſſe & eſſe notoriè ſcandaloſum.

Item quòd depòſt dictus dominus Ioannes papa ad oppidum Schâfhuſen *ſe retraxit. Et nonnullos cardinales, epiſcopos & prælatos, ac etiàm curtiſanos & principum ambaſiatores à præſenti ciuitate Conſtantienſi ad ſe venire iuſſit, mandauit & præcipit. & nihilominùs ſub certis prætenſis cauſis, pœnis & cenſuris ipſos ad ſe vocauit, & venire iuſſit: & eum ſequi volentibus aut non volentibus mandauit, vt ab hoc ſacro loco recederent. Sic per ſuam fugam oues ſpargere, Concilium ſacrum diſſoluere, & ſchiſma nutrire, & perpetuò Eccleſiam Dei tenere monſtruoſam hæreſibus & vitijs deformatam propoſuit, & quantum in eo fuit, voluit & deliberauit & fecit. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.*

Quadrageſimusoctauus articulus probatur per vnum cardinalem, per duos epiſcopos, per duos auditores, per vnum præceptorem decretorum doctorem, per vnum ſecretarium papæ, per duos licentiatos in decretis, & quàm plures alios de notorietate.

Item quòd pòſt de dicto oppido Schâfhuſen *ipſa die Veneris ſancta, tempore diuini officij, hora tertiarum iter arripuit verſus oppidum Louffenbergenſe, & deindè ab oppido Louffenbergenſi iterum transformato habitu turpiter vlteriùs verſùs oppidum Briſacum greſſus direxit, ſcandaloſè à dictis concilio & ciuitate Conſtantienſi plùs & plùs contumaciter ſe elongando, totisque conatibus, practica & * datis niſus eſt in Burgundiam. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.*

Quadrageſimusnonus articulus probatur per duos cardinales, per duos epiſcopos, duos auditores, vnum decretorum doctorem, per vnum ſecretarium papæ & quàm plures alios.

*Item quòd nupèr hoc anno Domini 1415. & de menſe Aprilis eiuſdem anni, dictus dominus, Ioannes papa per reuerendiſſimos ambaſiatores, oratores, nuncios & epiſtolas pro parte huius ſacri generalis Concilij ad ipſum tunc in præfato oppido Briſaco reſidentem deſtinatos & deſtinatas, quatenùs more pij paſtoris, qui animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis, cuius actionem & authoritatis præſidentiam ità vita, exemplo & doctrina inſecutor eſſe dignaretur, ad gregem ſuum deſertum rediret Conſtantiam, vel ſaltem ad vnam de tribus ciuitatibus, oppidis ſeu locis vtiquè inſignibus, videlicet ciuitatem Baſileenſem, * Olmam ſeu Rauenburg, ciuitati Conſtantienſi & loco Concilij vicinam, de vnione ECCLESIAE DEI, gratia Dei perficienda, vt ſecum in omni benignitate et charitate tractare poſſent, charitatiuè cum reuerentia debita fuit rogatus, nominatus et requiſitus. Promittentes etiam et offerentes ex parte dicti Concilij ſaluum conductum pleniſſimum, tunc iam paratum, et ſigillo magno ſeu imperiali ſigillatum, et eidem domino Ioanni lectum, oſtenſum et donatum, ſecuritatem vitæ et ſtatûs, ac prouiſionem honeſtiſſimam condecentem ſtatui ſuo, ſi reuerteretur, atque vota, iurata et promiſſa adimpleret, prout ijdem legati et ambaſiatores id à prædicto Concilio habuerunt in mandatis, obtulerunt, quemadmodùm in inſtrumentis publicis deſupèr confectis, ad quæ ſe referũt promotores et procuratores prædicti, latiùs continebatur.* for. *Vlmã

Quinquageſimus articulus probatur per vnum cardinalem, per tres epiſcopos, et inſtrumenta publica et diuerſa breuia, per ipſum Ioannem papam principibus et vniuerſitatibus miſſa.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa in reprobum ſenſum ductus, more aſpidis aures obturantis, nè audiat, obaudiens, ſe in craſtinum reſponſum dictis ambaſiatoribus & legatis velle dare aſſerens, ipſos eò tunc redire iuſſit. Nec craſtino expectato, poſt medium noctis ante diluculum, non dato reſponſo, ad oppidum Nuenburg aufugiens, ſe tranſtulit habitu transformato. Et ſic ſacrum Concilium diſſoluere, vnionem & reformationem Eccleſiæ, extirpationem hæreſum & vitiorum impedire, & ſuam vitam deteſtandam continuare vt poſſet quæſiuit, prout continuauit, in profundum malorum deditus, peiora prioribus committere non expauit, ſupradictis monitis, precibus & requiſitionibus minimè condeſcendens. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Quinquageſimusprimus articulus probatur per teſtes ſuprà proximè nominates.

*Item quòd ſupradictus dominus Ioannes papa fuit & eſt homo duræ ceruicis, pertinax peccator, induratus, incorrigibilis, Eccleſiam DEI notoriè ſcandalizans, fautor ſchiſmatis, aliaſque talis, quòd papatus & eius * adminiſtrationi ſe reddidit indignum. Et pro tali habetur, tenetur & reputatur.*

*adminiſtratione

Quinquageſimusſecundus articulus probatur per vnum cardinalem, & per omnes teſtes ſuperiùs deſcriptos.

Item quòd dominus Ioannes Papa fuit & eſt de præmiſſis omnibus & ſingulis publicè & notoriè diuulgatus & diffamatus, atque pro tali & vt talis, in Romana curia & extra, & vbicunquè ipſius notitia habetur, habitus, tentus, nominatus & reputatus pro tali & vt talis, palàm & publicè.

Item quòd de præmiſſis omnibus et ſingulis fuit et eſt publica vox et fama.

Quinquageſimusſtertius et quartus articuli probati ſunt per omnes teſtes ſuperiùs deſcriptos publici et notorij.

Hoc loco in exemplari vndè hæc deſumpta ſunt, plus quàm latus integrum folij vnius vacuum relictum erat, tanquàm ſi plures articuli aut alia neſcio quæ addenda fuiſſent.

Inprimìs denunciant, dicunt, aſſerunt, ponũt, et ſi neceſſe fuerit, probare intendunt, quòd dominus Ioannes papa vigeſimusſtertius à tempore iuuentutis ſuæ dum Balthazar Coſſa appellabatur, fuit homo malæ indolis, inuerecundus, impudicus, mendax, parentibus ſuis rebellis et inobediens, pleriſque vitijs deditus. Ac talis et pro tali fuit communiter dictus, tentus, creditus et reputatus ab omnibus ipſius notitiam habentibus. Et adhuc dicitur, tenetur, creditur et reputatur pro tali et vt talis Ac fuit et eſt de præmiſſis diffamatus ac palàm, manifeſtè, publicè et notoriè.

Item quòd dictus dominus Ioannes tunc Balthazar appellatus, legatus Bononiæ exiſtẽs, ad papatum illicitis medijs anhelans, in mortem bonæ memoriæ domini Alexandri papæ extitit machinatus, & vt tam ipſe quàm medicus ſuus magiſter Daniel de ſancta Sophia, artium & medicinæ doctor, veneno extinguerentur, prout extincti ſunt, operam dedit. Sicq́, vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum. Diciturq́, tenetur, creditur & reputatur, atque fuit & eſt de præmiſſis in ciuitate Bononienſi & extra per totum mundum publica vox & fama, fuitq́, & eſt grauiter & notoriè diffamatus.

Item quòd dominus Ioannes papa cum vxore fratris ſui, & cum ſanctis monialibus inceſtum, cum virginibus ſtuprum, & cum coniugatis adulterium, & alia incontinentiæ crimina, propter quę ira Dei deſcendit in filios diffidentiæ, commiſit: & de his grauiter & publicè diffamatus & ſcandalizatus eſt: Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Item quòd ſupradictus papa Ioannes nouum mandatum & Simoniæ ſcelus perpetrando, ſex parochiales Eccleſias Bononien. & plura alia beneficia eccleſiaſtica pro pecunia numerata vendidit meris laicis, qui eas tanquàm res prophanas cum earum poſſeſſionibus, dotibus & iuribus de facto poſſident. Ponuntq́ laici huiuſmodi presbyteros ad celebrandum Miſſas pro ſuæ libito voluntatis. & plura alia enormia & maiora fecit et commiſit in illis & alijs partibus, de quibus fama publica, immò veriùs infamia contra eum diuulgata eſt per vniuerſum orbem. Sicq́ fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturq́, tenetur, creditur & reputatur. Atque fuit & eſt publicum & notorium.

Item quòd dictus papa Ioannes præceptoriam Cypri ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, contulit cuidam infanti in quinto anno conſtituto, baſtardo illuſtris domini regis Cypri nomine Aleyſio, pro certa pecuniæ quantitate. Necnon fructus vacantiæ & ſpolia vltimi præceptoris defuncti, eidem Aleyſio infanti vendidit, contra ipſius ordinis regularia inſtituta, præſertim cùm huiuſmodi bona ſpolij & vacantiæ ſint bona fiſcalia pro ſoluendis ſtipendiarijs contra infideles. Necnon eidem infanti in dicto quinto anno ætatis ſuæ conſtitute, per bullam conceſſit, vt ea ætate poſſit profiteri, & profeſſioni adſtringeretur, contra legem conſensûs qui per eum præſtari non potuit. & ſic fuit &c.

Item quòd dominus Ioannes papa nunquàm prædicta reuocare voluit, niſi cum pactis & conditionibus quæ ſequuntur: Primò, quòd reſtituerentur regi Cypri pecuniæ, quas dederat Papæ pro emptione dictæ præceptoriæ pro rate.

Item quòd darentur papæ in continenti & omninò ſex millia florenorum auri de camera, quod fieri oportuit, & ſoluti fuerunt realiter pro hoſpitali per priorem Rhodi & procuratorem generalis religionis domino Nicolao de Robertis, idibus Auguſti anno quinto, & per manus Eduardi de Ricijs mercatoris Florentinenſis. Pro quibus ſic ſolutis, religio hoſpitalis & prædicti remanent

manent adhuc obligati penès mercatores. Ità reſeruauit papa tunc & ante omnia pro dicto baſtardo in quinto ætatis ſuæ anno conſtituto ſuper bonis religionis penſionem duorum millium florenorum de camera.

Item reſeruauit pro dicto baſtardo cameram magiſtralem, quæ vocatur Negera & finita, quæ valet communiter duo millia florenorum annuatim. Ad quæ non

Et hic aliquantum ſpatij relictum erat in archetypo.

dicti prior & procurator. Quibus ſic peractis, papa fecit eis dari per dictum Eduardum de Recijs mercatorem bullas, qui dictas bullas reſeruabat vſque ad ſolutionem dictorum ſex millium florenorum, quas bullas eidem Eduardo dederat Epiſcopus u Vulteranus, donèc ſoluerentur ſex millia florenorum ſupradictorum. Et ſic fuit & eſt verum, publicum & notorium.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa fratrem Iacobum de Viriaco maiorem annis, expreſſè profeſſum religionis Hoſpitalis, à votis, regula & habitu religionis abſoluit de facto, & ad ſeculum reduxit, & contrahendi matrimonium licentiam dedit, ſexcentis ducatis primò datis. Et ſic fuit &c.

Item quòd dominus Ioannes papa prædictus caſtellaniam ſcalarum dicti hoſpitalis, quam dictus frater Iacobus tenebat, ſimul cum prædictis reſeruauit, & deinde ipſam cuidam fratri Heymaco de Veſello, pecunijs datis contulit, quæ caſtellania eſt conuentualis & regia, in qua deberent eſſe fratres capellani numero 13 cum alijs clericis Deo ſeruientibus. Sicq; perit diuinus cultus, & ordo transuertitur in ſcandalum Chriſtifidelium plurimorum palàm & publicè.

Item dicto Heymaco iuueni ætatis 14. annorum vel circa, conceſſerat dominus magiſter Rhodi licentiam ingrediendi religionem hoſpitalis, vt indilatè facta profeſſione et recepto habitu religionis, tranſiret ad conuentum religionis cum equis et armis ſufficientibus, Deo et religioni contra inimicos fidei Chriſtianæ militaturus. Et quòd ipſe frater Heymacus votorum ſuorum et ſalutis propriæ immemor, non ad conuentum tranſijt, ſed ſtatim factus inobediens et rebellis, ad dictam caſtellaniam emendam ad Papam miſit. Quam caſtellaniam obtinens, omnia iura conuentûs, iam vacantem quàm reſponſionem annuam occupauit, prout occupat, licentia per dictum dominũ papam prius vendita et conceſſa.

Item quòd ipſe dominus Ioannes papa prædictus multa grauia, inutilia et fruſtratoria onera etiã Gallicis in Auinione tyrannicè ad diuerſos fines damnatis impoſuit. Et præſertim tam in viagio facto apud Piſas cum galeis ſub colore eundi apud Auinionem, quàm in combuſtione palatij Apoſtolici Auinionenſis per dominum Marinum nepotem ſuum, et ſuorum ſeruitorum ad hoc (vt dicitur) miſſum et conſtitutum capitaneum dicti palatij ad reparationem eius, quàm alijs diuerſis modis, ac etiàm de dicta ciuitate Auinionenſi & comitatu * Veanſſini, quos tractauit alienare diuerſimodè, & maximè in manibus dicti regis Ladiſlai ponere, mediantibus certis tractatibus contra vnionem Eccleſiæ & magna pecuniæ quantitate. Quod & feciſſet, ſi ad optatum ſuum peruenire potuiſſet. Sicq; (vt prædicitur) fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturque, tenetur, creditur & reputatur palàm, publicè & notoriè.

* Venayſcini
* Venayſini

Item quòd dictus dominus Ioannes papa bona & dotem prædicti monaſterij ſancti Laurentij diuiſit in tres partes diſſipando, & certis ex dominis cardinalibus particulariter per tripartitas particulas diuidendo, quæ priùs vnitæ fuerunt pro ſuſtentatiõe monachorum multorũ, Deo in religionis zelo laudabiliter priùs ſeruientium, nunc miſeria & paupertate apoſtatantium. Et ſic fuit & eſt verum &c.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa præmiſſis non contentus, monaſterium ſancti Alexij prædictum vendidit Baptiſtæ de Sabellis, pro quodam impubere baſtardo ſuo, monaſterium ſanctæ Sabinæ domino Nicolao de Vrſinis, & ità de cæteris. Et quod deterius eſt, caput ſancti Ioannis Baptiſtæ quod erat in monaſterio monialium ſancti Silueſtri de dicta vrbe, vendiderat ſeu pactum de tradendo fecerat Florentinis pro precio quinquaginta millium ducatorum. quod & feciſſet, niſi ciuibus Romanis id per eum reuelatum fuiſſet. Et quia aliqui eorum de hoc in aperto locuti fuerũt, capti & incarcerati fuerunt, et in magnis pecuniarũ ſummis redẽpti fuerũt & exbanniti. Et aliâs niſi ſe ſeu vitam ſuam redemiſſent, propterea decapitati fuiſſent eius iuſſu. Et ità vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: diciturq;, tenetur, creditur & reputatur. Et fuit & eſt verum, publicum & notorium, atque diuulgatum vbiquè tam in vrbe & tota Italia, quàm Gallia etiàm palàm, publicè & notoriè. ☞

Item quòd dictus papa Ioannes decimas caſtrorum Centi & plures diœceſis Bononienſis, pertinentes ad menſam Epiſcopalem Bononienſem, alienauit laicis fautoribus ſuis in perpetuũ, pro eis & eorum ſucceſſoribus, in graue diſpendium Eccleſiæ Bononienſis, quam penitùs & totaliter depauperauit palàm & publicè.

Item quòd communis hominum opinio, aſſertio, firma credulitas, ac vera reputatio, commune dictum, rumor indubius, vulgata fama, atque verum & notorium fuit & eſt, quòd dictus dominus Ioannes papa fuit & fit homo peccator, notoriè criminoſus de homicidio veneficio, & alijs grauibus criminibus, quibus irretitus dicitur grauiter diffamatus, diſſipator bonorum Eccleſiæ, & dilapidator eorundem, notorius Simoniacus, pertinax hæreticus, et Eccleſiam Chriſti notoriè ſcandalizans, incorrigibilis, et aliâs talis, quòd ſe papatu et eiuſdem * adminiſtratione, ac ſedis Apoſtoli-

Apoſtolicæ & vniuerſalis Eccleſiæ regiminis reddidit indignum.

Item quòd dictus Ioannes papa vigeſimuſtertius ſæpè & ſæpiùs coram diuerſis prælatis & alijs honeſtis & probis viris pertinaciter, diabolo ſuadente, dixit, aſſeruit, dogmatizauit & adſtruxit, vitam æternam non eſſe, neque aliam poſt hanc: quinimmò dixit & pertinaciter credidit, animam hominis cum corpore humano mori & extingui ad inſtar animalium brutorum: dixitq́; mortuum ſemel, eſſe etiam in nouiſſimo die minimè reſurrecturum, contra articulum de reſurrectione mortuorũ. Quodq́; de præmiſsis fuit & eſt dictus Ioannes papa apud clerum & populũ grauiter diffamatus. Sicq́; vt prædicitur, fuit dictum, tentum, creditum & reputatum: dicitur q́; tenetur, creditur & reputatur palàm, publicè & notoriè.

Item quòd dictus dominus Ioannes papa ſæpè & ſæpiùs publicè dixit & profeſſus eſt, ſe velle omnia facere opportuna pro vnione Eccleſiæ ſanctæ DEI, etiàm vſque ad mortem incluſiuè. Nec in prædictis à voluntate huius Concilij aliquo modo diſcedere. Et hæc ſunt vera, publica & notoria, & vt notoria habentur, tenentur & reputantur.

Hoc loco ſcriptus fuit Articulus approbationis protonotariorum, per quatuor nationes deputatorum. Hunc, quia præter rationem hic inſertus videbatur, ſubmotum hinc, ſuperiùs in ſeſſione prima ſuo correſpondenti adiunctum offendes.

Litera miſſiua domini Ioannis papæ 23. miſſa domino regi Romanorum de Cellis.

Chariſſimo in Chriſto filio Sigiſmundo Romanorum regi ſemper Auguſto & Vngariæ &c. regi. Ea ſalute quæ Chriſtus & omnium vera ſalus eſt, perpetuè & feliciter adimplere. Licèt chariſſime fili prudentiam tuam præ cæteris huius æui regibus rex regum inſigniuerit cunctarum varietate *etiam *virtutum, licuit tamen ſæpè & ſæpiùs * & profuit, ad viuaciora virtutum ſtudia mentes etiam peruigiles excitare. Propter quod & te, vt ad clementiam, quæ ſola ſolidat thronos regum, quã ex innata bonitate ad miſerendum te quantumcunque pro tuis offenſoribus non ſolùm liberalitate, ſed vſque ad prodigalitatis ſpeciem hactenùs ſupererogâſſe dinoſceris, erga noſtram perſonam in præſenti, quam permittente Domino non abſque no-* for.* incidiſſe *ſtra (fatemur) incuria * incidimus caſum, excitare poſſimus, quaſi confidentiſſimis ſuſurrijs duximus flagitandum, plurima eorum quæ tibi per diuerſos viua voce ſignificare curauimus, præſentibus repetentes, vt efficaciorem vim tribuat modorum petendi multiplicatio frequentata. Quantis itaque chariſſime ac dulciſſime fili, tenerrimæ dilectionis affectibus à primordio aſſumptionis noſtræ ad ſupremi pontificatûs apicem, erga te noſtra* for. * flagrârunt ** flagitârunt præcordia, liceat quæſumus cum tua ſerenitate fabulari. Nónne vt plurima breuitatis gratia tranſeamus, defuncto felicis memoriæ rege Ruperto, te non tam propter te, ſed vniuerſitatis populi Chriſtiani ſalutem, in cordis noſtri arcano cunctis viuentibus præeligentes, prædeſtinauimus in regem Romanorum, tuam ad hoc ſerenitatem, vt onus illud aſſumere dignaretur, ſollicitudine ſupplici curauimus præuenire? Et ad eũdem effectum noſtros nuncios ad principes electores & alios iteratis & reiteratis non piguit vicibus deſtinare. Quantaq́; vigilantia, vt diuerſa de te facta electio, conualeſceret vſq; ad perfectum, * non* for.* nos *curauimus inſudare, nouit tua ſerenitas, nouerunt etiam tui nuncij, varijq́; ipſius negocij tractatores, deindè cùm noſtram præſentiam ipſa tua deſideraret ſerenitas, quanta quæſumus promptitudine mentis deſiderijs tuis ſatagebamus occurrere? Nónne viarum diſcrimina, expenſarum onera, & alia nobis incumbentia peragenda, nobis pro nihilo fuerunt computata? Sed & in tractatibus huiuſmodi, quanto qualiq́; ſtudio ad tuî honoris * tuiq́; conſolationis augmentum, noſtros conatus extendimus, non alio quàm tuiipſius teſtimonio relinquatur. Denique cùm cogitantibus nobis de concilio conuocando per tuos ad nos nũcios deſtinatos requireres, vt de tempore locoq́; celebrandi Concilij tuis nos votis conformaremus, cardinales miſimus, qui ſinè exceptione tuæ per omnia acquieſcerent voluntati. denique cùm de aduentu noſtro ad Conſtantiam quam elegeras, per nuncios tuos ſolicitaremur, nónne acceperant pro reſponſo, quòd ſanitate deſupèr nobis conceſſa, abſque dubio veniremus? infirmitate forſan grauati, geſtatorijs ferremur. Porrò ſi pedum officijs, aut etiàm claudicantibus calcaneis id fores agendum, id idem nihilominùs ageremus. Demùm etſi ab luce nos migrare contingeret, in ſatisfactionem præmiſſorum perfectam, corpus noſtrum illuc perferri præciperemus. In his omnibus tuæ dilectioni plus quàm ſaluiſconductibus & alijs quibuſcunq; præſidijs, * ſyncerrima fiducia innitentes, ſed pauca exiſtimantes quæ fecimus, de affectu locupletiſſimo quantumlibèt maiora faciendi, in noſtra poſſumus conſcientia gloriari. Et ecce negocijs in vrbis Romanæ ac patrimonij ſancti Petri recuperatione prorſùs poſtpoſitis, nullis diſſuadentium receptis ſuggeſtibus, ad Conſtantiam te fili chariſſime tempore promiſſo præuenimus, tuum aduentum nôſti quantum & qualiter fuimus grato animo præſtolati. Hæc fili chariſſime ex dilectione puriſſima tuæ perſonæ, hæc chariſſime fili ad tui honoris ſublimationem duximus liberaliter peragenda. Cumq́; dilectio nullis valeat mercibus comparari, nullis alijs queat quàm viciſſitudinariæ dilectionis retributionibus recompenſari, ad te tanquàm vnicum poſt DEVM ſpei noſtræ refugium dirigimus deſideria cordis noſtri, ad te deuotiſſimas preces pro dilectione dilectionem requirentes effundimus, obſecrantes per viſcera miſericordiæ IESV CHRISTI, memor eſto verbi tui in quo nobis ſpem dediſti, hæc nos conſoletur in humilitate noſtra &c.* Pſalm.118. *Et ſi cum cauſa & ſinè cauſa iratus fueris, miſericordiæ recorderis.* Abacuc.3. *Nomenq́ue egregium clemen-*

clementiæ nè (quæſumus) in hoc caſu pati patiaris inſtantiam. Sed qui alijs offenſoribus atrociſſimis parcendo te liberalem præbere conſueueras, parcere quoquè nobis & miſereri nè ſpernas. Nè (quæſumus) pietatis tuæ præclaro titulo notã crudelitatis inferri permittas. Potes itaque, ſi velis, & vt velit depoſcimus, erga ſacrum Concilium quod tua ſapientia tuaq́; potentia tanquàm firmiſſimum fundamentum cum ſuffultis tuis interceſſionibus operari, vt tui cõtemplatione honoris, perſonam noſtram habeat recommendatam: & vnione Eccleſiæ ſemper ſalua, honorem, famam & ſtatum noſtros, poſt dimiſſionem papatûs, quam pridèm obtulimus, atque dudùm aliquotiès in manibus tuis poſuimus, quantùm poſſibile fuerit, ſaluare & cuſtodire dignetur, & alia ſalutem noſtram reſpicientia proſequatur magnifico cum effectu. Pro quibus apud diſtrictum iudicem inter alios miſericordiæ cultores, cùm omnes gratia egeamus, & tu miſericordiam ac alia retributionum præmia vlteriùs conſequêris, & per vniuerſum orbem inter optimos Imperatores huiuſmodi clementiæ glorioſo titulo mereberis computari. Super quibus dilectionis virtus te cogat nobis celere piumq́; remandare reſponſum. Datum Cellis Conſtantien. diœceſis, Dominica, 26 menſis Maij, pontificatûs noſtri anno quinto.

locus obſcurus

Inſtrumentum ratificationis articulorum factum per dominum Balthazarem olim papam Ioannem vigeſimumtertium in oppido Cellis.

In nomine Domini, Amen. Per hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat euidenter, quòd anno à natiuitate eiuſdem milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, & die lunæ vigeſimaſeptima menſis Maij, indictione octaua, circa horam primarum in loco de Cellis Conſtantienſis diœceſis, in camera in qua dominus Ioannes Papa vigeſimuſtertius ſtabat, per reuerendos dominos Ioannem Vaurenſem, Andream Poznanienſem epiſcopos, Thomam ſanctæ Mariæ extra muros Eboracenſes, Gaſparem ſancti Ioannis eremitæ de Peruſio monaſteriorum abbates, per ſacrum Concilium Conſtantienſe ad infraſcripta commiſſarios ſpecialiter deputatos, præſentibus infraſcriptis reuerendis patribus, Iacobo Rhodini de Ianua, & Thoma Polton ſedis Apoſtolicæ protonotarijs, & alijs notarijs publicis, venerabilibuſq́; perſonis alijs inferiùs nominatis, teſtibus adhibitis &c. Inprimis dicti reuerendi patres commiſſarij per organum dicti Vaurenſis epiſcopi domino Ioãni papæ ſupradicto alta & intelligibili voce propoſuerunt verba quæ ſequuntur: Pater ſancte, reuerendi domini mei domini commiſſarij & deputati hîc præſentes, & ego vnà cum eis, ſumus trãſmiſſi ac deſtinati ad veſtram ſanctitatem ex parte ſacri Conſtantienſis concilij, ad inſinuandum primò, oſtendendumq́; & realiter exhibendum veſtræ ſanctitati articulos formatos, & coram eodẽ ſacro concilio cõtra perſonam veſtram productos, ſuper criminibus nonnullis grauibus et enormibus, de et ſuper quibus contra eandem ſanctitatem per dictum ſacrum concilium procedetur ad interrogandum et requirendum eandem, vt ſuper eiſdem articulis omnibus et ſingulis ſufficienter haberetis reſpondere, eos confitendo vel diffitendo, prout vobis videbitur. Ac etiàm ad videndum & ſciendum, ſi huic proceſſui velitis vos opponere, ſeu aliqua pro veſtra defenſione in hac cauſa facere, dare vel allegare. Licèt pater ſancte, & hæc non ſint multùm neceſſaria, attento conſideratoq́; grato benignoq́; reſponſo per ſanctitatem veſtram pridiè in iſto oppido coram reuerendis patribus dominis de Vrſinis, de Salancho, de Salutijs, Cameracenſi, Florentinenſi, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, patribuſq́; reuerendis Tholonenſi & Auguſtenſi Epiſcopis, nonnulliſq́; alijs prælatis et viris notabilibus præſentibus & ad hoc vocatis. Quod quidem reſponſum in ſchedula manu ſanctitatis veſtræ ſubſcripta, dicto ſacro concilio relatũ, pleneq́; notificatum extitit. Eapropter dictos articulos quos ſæpedictus Vaurenſis epiſcopus in ſuis tenebat manibus, eidem domino Ioanni papæ exhibuit, obtulit & tradere voluit. Eumq́; ſuper eiſdem interrogando requiſiuit, vt coram omnibus et ſingulis ſufficienter, vt ſuperiùs exprimitur, reſponderet, diceretq́; ac declarare vellet, ſi dicto proceſſui eiúſve parti ſe opponere ſeu aliqua ad ſuã excuſationem vel defenſionem dare vellet, eos offerendo hæc omnia libenter ſe recepturos. Quibus ſic, vt præmittitur, exhibitis, interrogatis, requiſitis, oblatis & propoſitis, idem dominus Ioannes papa dixit & verbo propoſuit, ipſum pro Dei Eccleſia & eius vnione plura feciſſe, etiàm antequàm in papam fuiſſet aſſumptus, præſertim tempore errorum & circa concilium Piſanum, & ante huius ſacri concilij Conſtantienſis congregationem. In quo etiàm liberam ceſſionem ſui papatûs obtulit, prout in ſchedula per eum in eodem Concilio in publica ſeſſione tunc lecta & publicata, pleniùs continebatur. Subiungens triſti vultu, vt apparuit, quòd à Conſtantia & dicto ſacro concilio poſt ipſius ſchedulæ ceſſionem turpiter receſſerat, quod benè recognoſcebat: immò quòd maluiſſet illa die ſinè animæ ſuæ præiudicio mortuus eſſe, quàm ità turpiter receſſiſſe. Eapropter idem dominus Ioannes papa ſucceſſiuè reſpondit, quòd ipſe contra ſuperius recitata nullam defenſionem facere volebat: immò prout per dictam ſchedulam ſua manu ſubſcriptã, quam pridiè eius ex parte ab oppido quo ſuprà cardinales ſuperiùs recitati, ad conciliũ portauerunt, continebatur, volebat & præſentialiter ſtare promiſit. In omnibuſq́; ſe conformare omni ordinationi, deliberationi & determinationi dicti ſacri concilij, & inſupèr omnimodũ proceſſum per idẽ conciliũ contra eundẽ habitũ ratificabat & ratũ habebat, aſſerens quod nõ aliter vellet prædictis articulis reſpõdere, affirmãs Concilium Conſtantienſe ſanctiſſimum eſſe, errareq́; non poſſe, ac Piſani concilij fore continuatiuũ, & quòd ipſe ſacro Conſtantienſi concilio nunquàm contradicere vellet, etiàm ſi in Bononia aut alio quouis loco ſibi magìs accepto perſonaliter iam eſſet.

*ſet, cùm id ſibi minus non eſſet, quàm publicè fateri ſe in papatu ius nullum habere. Inſupèr, vt intelligeret idem papa Ioannes Concilium non minùs iuſtè minúſve legitimè contra eum in præmiſſis aut eorum aliquo proceſſiſſe, dicta teſtium ſuper criminibus in quibus proceſſum ſit & fuerit contra eum productis, ſæpedictus Vaurenſis epiſcopus aperuit, & ſibi copiam dare obtulit ad finem, quòd ſi contra eoſdem eorúmve dicta quicquam opponere aut defenſionem aliquam ſuſcipere vellet, id facere atque liberè vti deberet & poſſet. Quibus per eundem Ioannem papam & omnimoda defenſione huiuſmodi, præterquàm vt hic ſubſequitur, expreſſiùs renũciatis, pro concilio prædicto ſe ſubmiſit: adijciens, Volo quòd concilium ſit defenſio mea, quod ſcio errare non poſſe. Nec alia defenſione quacunque vti volo, ſupplicans ſe humilimè per commiſſarios prænominatos eidem concilio ſynceriter recommendandum fore: demumq́; ſucceſſiuè poſt præmiſſa epiſcopus Vaurenſis prælibatus, ſuo & commiſſariorum prædictorum nomine aperte dixit: Pater ſancte, nos vltra præmiſſa in mandatis habemus, vobis aſſignare terminum ad ſententiam diffinitiuam per dictum ſacrum cõcilium contra perſonam veſtram ſuper omnibus & ſingulis, in quibus iam contra eandem proceſſerat, proferendam, & prout ipſius * eſſe qualitas & natura requirunt. Ideò vobis terminum aſſignamus ad huiuſmodi ſententiam audiendam in Conſtantia ad diem craſtinam hora ſeſſionis conſueta. Qui dictus Ioannes papa inibì, vt apparuit, comparére non curans, reſpondit: Summè mihi placet ſententia ipſa, quæ (ſupplico) quàm citò lata ſit, mihi deferatur, quam cum omni reuerentia, etiàm cum birreti mei depoſitione recipiam: eamq́; quantùm in me fuerit, confirmabo, approbabo & emologabo, prout & dictum proceſſum, ac omnia contra me (vt ſuperiùs eſt expreſſum) in concilio geſta, exnunc prout extunc, & extunc prout exnunc ratifico, approbo & confirmo, promittoq́; contra eam me aliquo proceſſu temporum non venire. Atque ſtatim porrectis & realiter ad manus traditis per dominum Gaſparem abbatem & commiſſarium ſuperiùs nominatum, articulis & teſtium dictis omnium ſupradictis, ſupranominatoq́; protonotario domino Thoma Polcon, epiſcopus Vaurenſis ſæpedictus, dicto Ioanne papa audiente, eundem dominum Thomam & Iacobum Rhodini protonotarios ſuperiùs expreſſos, aliosq́; publicos notarios hîc inferiùs deſcriptos, ad præmiſſa & eorum occaſione vocatos, inſtantiùs requiſiuit, vt ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, vt ſuprà recitanter dictis, propoſitis, allegatis & reſponſis, aſſertis & geſtis, vnum, duo vel plura conficerent publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Et quòd in his teſtes eſſent, vnuſquiſque eorum alteri. Et reuerendi patres domini, Vitalis Tholonenſis, ac Fredericus Auguſtenſis epiſcopi, honorabileſq́; viri magiſtri Vuilhelm* Clyuck in ſacra pagina profeſſor, Ioannes Fitton Sareſbirienſis eccleſiæ canonicus, Petrus * Gaiecanus canonicus Conſeranenſis, Henricus Surynck, Ioannes Nederhone notarij publici Paderbornenſis & Colonienſis diœceſum, & multi alij teſtes ſpecialiter requiſiti & rogati per Epiſcopum Vaurenſem ſupranominatum. Conſequenterq́; ſinè mora dictus dominus Ioannes papa eoſdem protonotarios & notarios cum inſtantia conformiter requiſiuit, vt ſupra per eum præmittitur, dictis, reſponſis, promiſſis, habitiſq́; & geſtis teſtes ſibi fierent, eaq́; ſub eorum ſcriptis publicis facerent annotari, & quòd tunc adſtantes cæteri nonnulli hîc ſuperiùs expreſſi, & alij intereſſentes plurimi, teſtes itaq́ ſibi fierent ad præmiſſa. Acta ſunt hæc in dicto oppido Cellis, de quo ſuprà, anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octaua, pontificis eiuſdẽ Ioannis papæ anno quinto.*

for. * ſententiæ

Quibus ſic peractis, idem Andreas electus Poznanienſis quoddam decretum pro approbatione ſcripturarum & deputationis legebat & publicabat, cuius tenor ſequitur, & eſt talis:

¶ Decretum deputationis notariorum.

Item conſtituit & deputat & ordinat dicta ſancta ſynodus pro qualibet natione vnum protonotarium, videlicet pro natione Gallicana Ioannem de Trembleyo, pro natiõe Italica Iacobum Rhodini de Ianua, pro natione Germanica Hermannum de nuuerck, pro natione Anglicana Thomam *Poltenſem.

Item notarios nationum, videlicet pro natione Gallicana Michaelem * Bolſonis, & Ioannem * Guiardi. Pro natione Italica *Girardi Bartholomæum de * Gnoſtis, & Ioannem *Guaſhe' Azel. Pro Germanica natione *Sumpertum Fabri, & * Giſeleum Fonétem. Et pro natione Anglicana Guillermum Porezell. quibus dat authoritatem & plenariam poteſtatem, omnia & ſingula in ſacro præſenti Conſtantienſi Cõcilio dictata, acta, actitata, promulgata, publicata, lecta, petita, & omnia alia quæcunque geſta & facta, & omnia quæcunque in poſterum dicenda, agenda, actitanda, promulganda, publicanda, legenda, petenda, & quæcunque alia in & pro dicto ſacro Concilio, & ad dictum ſacrum Concilium quomodolibèt pertinentia, facienda, & peragenda, in formam publicam redigendi, & aliâs conſcribendi. Approbatq́ue dicta ſancta ſynodus omnia & ſingula per ipſos protonotarios & notarios in dicto ſacro concilio, & ad ipſum ſacrum Concilium quomodolibèt pertinẽtia, conſcripta: & tam in publicam formam, quàm aliâs in ſcriptis ſeu actis quomodocunquè redacta vſque nunc, ſub quibuſcunque verbis per dictum ſacrum Concilium fuerint ſtatuta, decreta, ordinata, pronunciata, & quomodolibèt diffinita. Quo decreto lecto, fuit petitum per procuratorem, an placeret prout pronunciatum extitit. fuitq́ue reſponſum per præſidentem ſeſſionis huiuſmodi, & etiàm quatuor præſidentes quatuor nationum, & deindè per totius ſynodi ſuppoſita, per verbum Placet.

*Gumpertum

SESSIO DVODECIMA, IN qua commiſſarij ad Ioānem Papam fecerunt relationem, & lata fuit ſententia diffinitiua contra ipſum.

DIE Mercurij vigeſimanona mēſis Maij ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in Eccleſia maiori Conſtantienſi, in qua præſidebat reuerendiſſimus pater dominus Ioānes epiſcopus Oſtiēſis cardinalis Viuarienſis, pręſente ſereniſſimo principe Sigiſmundo Romanorum rege in inſignijs regalibus, cum ſuis nobilibus in eiſdem ſibi ſeruientibus.

*Cui adſtabant inter Cardinales domini Angelus epiſcopus Praneſtinus, Laudenſis, & Iordanus epiſcopus Albanenſis, de Vrſinis nuncupati. Præſentibus etiàm dominis Franciſco Florentino, Lucido de Comite, Odone de Columna, Landulpho Barenſi, Ludouico de Fliſco, Raynaldo de Branckaſijs, * Amadeo Salutiarum diaconis cardinalibus.*

Et fuit decātatū officiū Miſſæ de Spū ſancto, per dñm patriarcham Antiochenum.

Quo completo, dicebantur Litaniç, &c. vt moris eſt. Quib⁹ peractis, fuit facta relatio à legatis & núcijs miſſis ad Ioannem Papā, per organum domini Ioannis Epiſcopi Vaureñ, quemadmodùm *articulis & atteſtationibus contentis in proceſſu ſacri Conſtantienſis cōcilij contra ipſum dominum Ioannem Papam eidem exhibitis, offerendo ex parte Concilij ipſius, ſi quid vellet opponere, quod liberè poſſet. Item intimato eidem termino ad proferendum ſententiam, quòd reſpōdiſſet verbo, ſe ꝑ DEI Eccleſia & eius vnione plura feciſſe, etiàm antequàm fuiſſet in Papam aſſumptus, & ante dicti concilij Cōſtantienſis inchoationem, in quo etiàm obtulit liberam papatûs ſui ceſſiōem. Et quòd turpiter ab indè receſſerat, benè recognoſcebat: maluiſſetque illa die ſine animæ ſuę pręiudicio mortuus eſſe, quàm ita turpiter receſſiſſe. quodque contra proceſſum ſacri Concilij nullam defenſionē facere volebat, ſed ꝓut per ſchedulam ſua manu ſubſcriptam, datā cardinalibus, qui ad eum venerant, continebatur, vouebat, & præſentialiter promittebat ſtare ac ſe in omnibus conformare omni ordinationi, declarationi & determinationi dicti ſacri cōcilij, ac inſup omnimodum proceſſum per idem Concilium contra eundem habitum, ratificabat, aſſerens quòd non aliter voluit prædictis articulis reſpondere, affirmans concilium Conſtantienſe ſanctiſſimum eſſe, errareque non poſſe, ac concilij Piſani continuatiuum: & quòd ipſi ſacro Conſtantienſi concilio nunquàm contradicere vellet, etiam ſi in Bononia aut aliâs quouis loco ſibi magis accepto pſonaliter iā eſſet, cùm id ſibi minus non eſſet, quàm publicè fateri ſe in papatu nullū ius habere. De ſententia autē ferenda, quòd ſummè ſibi placeret, vt quàm citò lata foret, eidem referretur, quā omni reuerentia, etiam cum bireti ſui depoſitione reciperet, & eam, quantùm in ſe foret, confirmaret, ratificaret, approbaret, & emologaret, prout dictum ꝓceſſum ac omnia cōtra ipſum in concilio geſta, extunc ratificabat, approbabat & cōfirmabat, promittebatque contra ea ſe aliquo proceſſu temporis nō venire. Prædicta relatione com-

Poſt cuius quidem officij Miſſæ peractionē fuerunt lectæ & dictæ Litaniæ cum introitu, Exaudi nos Domine & cæter. more ſolito cum Euangelio, Nunc iudiciū eſt mundi, nunc princeps huius mūdi eijcietur foràs, cæteriſq́; collectis ac orationib⁹ & hymno, Veni creator ſpiritus. Quibus habitis, inſtante magiſtro Henrico de Piro promotore & procuratore prædicto, reuerēdi patres ac honorabiles et prouidi domini Ioannes Epiſcopus Vaurenſis, Andreas electus Poznanienſis, Gaſpar abbas Pernſin⁹, Thomas abbas monaſterij ſanctæ Mariæ extra muros Eboraci, Iacobus Rhodius de Ianua, Thomas Polton ſedis Apoſtolicæ protonotarius, magiſter Ioānes Gnuardi & Vuilhelmus Porcell notarij, legati & nuncij miſſi herì per ſacram ſynodū & ad terram Cellis, vbì Ioannes papa vigeſimuſtertius exiſtebat, per os domini Ioānis epiſcopi Vaurenſis prædicti, ſibiq́; ex parte ipſius ſynodi intimârunt, qualiter terminus ad ferendum ſententiam fuiſſet prorogatus in diem præſentem, propter nolam reſponſionem de non appellando, ſed eam acceptando, & eam approbare velle: & ex hoc mota dicta ſancta ſynodus ſiue concilium, attendendo honorem eius in huiuſmodi pronūciatione, vellent limitare & mitigare verba ſententiæ. Eo non obſtante, ſi vellet opponere & defendere cauſam ſuam contra dictam ſententiam, poſſet & deberet ſibi dari tempus & hora atque locus prō ſua defenſione. Qui Ioannes ipſis nuncijs reſpondebat, quòd nō vellet videre neque atteſtationes, neque proceſſus, nec quicquam opponere ſiue excipere, ſed eam approbare velle & acceptare. Et extunc approbauit. Et placeret quòd concilium ferret ſentētiam, dicens quòd ſciret concilium errare non poſſe: & lata huiuſmodi ſententia, obtulit ſe paratum ad ſubſcribendum eandem. Et vlteriùs dixerunt, quòd dicta ſententia deberet ferri die lunæ proxima. Sed ex quo materia pro tunc nō erat parata, idcircò de mandato concilij intimârunt ſibi dictam prorogationem, de quibus reddidit ſe idem Ioannes contentum, regratiando ipſis nuncijs, ſupplicans vt ſe commendarent honorem & ſtatum ac perſonam ſuā domino regi Romanorum & concilio, prout in quodam publico inſtrumento in notam recepto per dictos notarios, tenoris inſtraſcripti, pleniùs continetur.

Qua relatione facta, idem Henricus de Piro promotor & procurator petijt pronunciari, prout & quemadmodū in quadam papyri ſchedula, quam ibidèm in ſuis tenebat manibus,

Ioan. 12. d

for. ecx

pleta, reuerendus pater dominus epiſcopus Attrebaten. legebat ſententiam diffinitiuam contra Ioannem Papam XXIII. ac conſtitutiones quaſdam, quorum tenores ſequuntur hoc modo.

eamq́ue de verbo ad verbum perlegebat, proteſtans, petens & dicens, vt in eadem ſchedula infraſcripti tenoris plenius continetur. Petitione lecta, & data notariis ibidem nomine concilii præſentibus, & deinde toto concilio & ſynodo mandante, reuerendi patres domini Ioannes patriarcha Antiochenus, Martinus epiſcopus Attrebatenſis, Antonius epiſcopus Concordienſis, Nicolaus Epiſcopus Mesburgenſis, & Patritius Epiſcopus Cortagenſis aſcenderunt ambonem, in quo edicta concilii & ſynodi ſanctæ prædicta legi et publicari ſolent. Et de mãdato cõcilii & ipſius ſynodi reuerẽd. pater dominus epiſcopus Attrebatenſis, Chriſti nomine inuocato, pronunciauit & legebat dictam ſententiam diffinitiuam de verbo ad verbum, prout in ſchedula, quam ſuis tenebat manibus, infraſcripti tenoris plenius continetur. Qua pronunciatione facta vt præmittitur, reuerendiſſ. in Chriſto pater & dominus, D. Ioannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Viuarienſis & præſidens, propoſuit, quod ſi aliquis eſſet ibidem præſens, ſiue magnus ſiue paruus, pauper aut diues, volens cõtradicere dictæ ſententiæ, diffinitiuæ ſeu eius pronunciationi, dicat & ſurgat, cùm poteſtas libera ſit per dictum cõcilium vnicuique conceſſa ad dicendam voluntatem ſuã. Et cum caſu quo non dixerit, habebitur pro conſentiente. Tunc nemine reſpondente ſiue loquente, ipſe dominus epiſcopus Oſtienſis habuit reſpondere nomine collegii cardinalium quòd placet. Deinde ipſi commiſſarii, & indè quilibet pro natione ſua, videlicet Ioannes patriarcha pro natione Gallicana, Nicolaus Mersburgenſis pro natione Germanica, Antonius Concordienſis pro natione Italica, & Patritius Corsagenſis pro natione Anglicana reſponderunt, Placet. Et ſubſequenter omnes ibidem inſtantes in concilio, & de concilio. Subſequenter dominus Franciſcus Cardinalis Florentinenſis leuauit ſe, & voluit legere vnam ſchedulam papyream: fuitq́; dictũ per omnes, quòd non placeret, & ſic ſiluit, nihil legendo. Deinde de mandato concilii dominus Ioannes archiepiſcopus Rigenſis bullam papæ portauit, & præſentauit eam concilio tanquàm eius cuſtos: qua præſentata, fuit per magiſtrum Henricum Promotorem petitum, an placeret quòd dominus vicecancellarius tanquam ad eum pertinens, rumpi faceret arma Balthazaris: fuit reſponſum quòd ita, & placuit omnibus. Qua bulla recepta, ſine ferro quo bulla fabricabatur, & ibidèm in præſentia omnium per magiſtrum Arnoldum aurifabrum papæ prædictũ fuit rupta, & arma ipſius Ioannis deleta. Et abſolutus dominus Ioannes archiepiſcopus Rigenſis ab eius cuſtodia & pronunciatus quòd fideliter cuſtodiuiſſet & præſentaſſet. Super quibus omnibus & ſingulis idem magiſter Henricus de Piro promotor, petiit ſibi fieri nomine quo ſuprà vnũ vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, per protonotarios ibidem præſentes, notarios & tabelliones &c. Præſentibus ibidèm illuſtribus principibus duce Ludouico Bauariæ comite palatino Rheni, Henrico Rompolt duce Zodanẽſi de Sleſia, Ioanne Iacobo comite Aquæſanenſi, filio Marchionis Mõtisferrati, comite Bertholdo de Vrſinis, Philippo comite de Naſſabo, et Ambaſiatoribus regũ Poloniæ, Noruegiæ, Sueciæ, Daciæ, Nauarræ & Cypriæ, & aliis Chriſtifidelibus in numero copioſo.

Suſpenſio futuri ſummi Pontificis.

Sacroſancta generalis &c.

Quòd non procedatur ad electionem Papæ, ſi contingat ſedem vacare, ſine expreſſo conſenſu Concilij.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus, Eccleſiam Catholicam repræſentans, ad extirpationem præſentis ſchiſmatis & errorum, Eccleſiæque reformationem in capite & in membris faciendam, in Spiritu ſancto legitimè congregata, ad faciliùs & liberiùs & vtiliùs vnionem Eccleſiæ conſequendam, pronunciat, decernit, ſtatuit & ordinat, vt ſi contingat ſedem Apoſtolicam quouis modo vacare, in prima vacatione ad electionem futuri ſummi pontificis nullo modo procedatur ſinè deliberatione & conſenſu huius ſacri generalis Concilij. Et ſi cõtrarium fieret, ſit ipſo facto irritum & inane authoritate dicti ſacri concilij. Nullusque electum contra hoc decretum in Papam recipiat, nec illi, vt papæ quomodolibèt adhæreat vel obediat ſub pœna fautoriæ dicti ſchiſmatis & maledictionis æternæ: puniantur que hoc caſu eligentes & electus, ſi conſentiat, ac illi adhærentes, pœnis per hoc ſacrum Concilium ordinandis. Suſpenditque dicta ſancta ſynodus pro bono vnionis Eccleſiæ, omnia iura poſitiua, etiàm in concilijs generalibus edita, & ipſorum ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones & conſuetudines, priuilegia quibuſcunque conceſſa, & pœnas cõtra quoſcunq; editas, inquantùm effectũ dicti decreti impedire poſſent quoquo modo.

Sententia diffinitiua contra Ioannem Papam vigeſimumtertium.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritusſancti, Amen. Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, in Spiritusſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, inuocato Chriſti nomine, ſolum DEVM præ oculis habens, viſis articulis in hac cauſa contra dominum Ioannem Papam vigeſimumtertium formatis & oblatis, ac probationibus eorundem factis, eiuſdem ſubmiſſione ſpõtanea, vnà cum toto proceſſu huius cauſæ habita matura deliberatione ſuper eiſdem, per hanc ſententiam diffinitiuam, quam fert in his ſcriptis, pronunciat, decer-

nit & declarat, receſſum per præfatum dominum Ioannem papam vigeſimumtertiũ ab hac ciuitate Conſtãtienſi & dicto ſacro Conſtantienſi concilio generali, clandeſtinè & de nocte, hora ſuſpectà, in habitu diſſimulato & indecenti factum, fuiſſe & eſſe illicitum, Eccleſiæ Dei & dicto concilio notoriè ſcandaloſum, pacis & vnionis Eccleſiæ turbatiuum & impeditiuum, ſchiſmatis inueterati nutritiuum, à voto, promiſſione & iuramento per ipſum dominum Ioannem papam DEO & Eccleſiæ & huic ſacro concilio præſtitis deuiatiuum, ipſumq́; dominum Ioannem Simoniacum notorium, bonorumq́ue & iurium nedùm Romanæ, ſed aliarum Eccleſiarum plurium, & aliorum locorum piorum dilapidatorem notorium, malumq́ue ſpiritualium & temporalium Eccleſiæ adminiſtratorem & diſpenſatorem fuiſſe & eſſe, ſuis deteſtabilibus inhoneſtis vita & moribus Eccleſiam DEI & populum Chriſtianum notoriè ſcandalizantem ante eius aſſumptionem ad Papatum, & poſt vſque ad iſta tempora, ipſumq́; per præmiſſa Eccleſiam DEI & populum Chriſtianum notoriè ſcandalizâſſe & ſcandalizare, poſtq́; monitiones debitas & charitatiuas, iteratis & crebris vicibus eidem factas, in præmiſſis malis & arrogantia pertinaciter perſeuerâſſe, ſeque ex hoc notoriè incorrigibilem reddidiſſe, ipſumque propter præmiſſa & alia crimina in proceſſu dictæ cauſæ contra eum deducta & contenta, tanquàm indignum & inutilem & damnoſum à papatu, & omni eius adminiſtratione ſpirituali & temporali amouendum, priuandum, & deponendum fore. Et cum hoc dicta ſancta ſynodus amouet, priuat & deponit, vniuerſos & ſingulos Chriſticolas, cuiuſcunq; ſtatûs, dignitatis vel cõditionis exiſtant, ab eius obediẽtia, fidelitate & iuramẽto abſolutos declarãdo. Inhibendo inſupèr vniuerſis Chriſtifidelib⁹, nè eũdem (vt præmittitur) à papatu ſic depoſitum, decæterò in Papam nominent, aut illi tanquàm Papæ adhæreant, ſeu quoquo modo obediant. Et nihilominùs ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis ſupplet dicta ſancta ſynodus omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan in præmiſſis aut aliquo premiſſorum interuenerunt, eumq́ue ad ſtandum & morãdum in aliquo bono loco & honeſto, ſub cuſtodia tuta ſereniſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ &c. regis, & vniuerſalis Eccleſiæ aduocati & defenſoris deuotiſſimi, nomine dicti ſacri generalis Concilij, quandiù dicto ſacro Concilio generali pro bono vnionis Eccleſiæ DEI videbitur, condemnandum fore, & eadem ſententia condemnat. Alias verò pœnas, quæ pro dictis criminibus & exceſſibus inferri deberent iuxta canonicas ſanctiones, dictum Concilium arbitrio ſuo reſeruat declarandas & infligendas, ſecundùm quod rigor iuſtitiæ vel miſericordiæ ratio ſuadebit.

Quòd neuter contendentium reeligatur in Papam.

Item ſtatuit, decernit & ordinat dicta ſancta ſynodus pro bono vnionis Eccleſię Dei, quòd nullo vnquàm tempore reeligatur in Papam dominus Balthaſar Coſſa, nupèr Ioãnes papa 23. nec Angelus de Corario Gregorius 12. nec Petrus de Luna Benedictus 13. in ſuis obedientijs ſic nominati. Et ſi contrarium fieret, id ſit ipſo facto irritum & inane. Nullusq́ue cuiuſcunq; dignitatis vel præeminentiæ, etiàm ſi imperiali, regali, cardinalatûs vel pontificali dignitate præfulgeat, eis vel eorum alteri contra hoc decretum vllo vnquàm tempore obediat ſeu adhæreat, ſub pœna fautoriæ dicti ſchiſmatis & maledictionis æternę, ad quas contra præſumptores, ſi qui in poſterũ fuerint, etiàm cum inuocatione brachij ſecularis & aliàs rigidè procedatur. Datum Conſtantiæ prouinciæ Moguntinenſis, in ſeſſione publica in maiori Eccleſia ſolenniter celebrata, die Mercurij 29. menſis Maij, anno Domini 1415. indictione octaua.

Pro iudicibus, quòd vocentur prælati abſentes.

Item decernit dicta ſancta ſynod⁹, quòd quatuor generales iudices deputati, debeant vocare prælatos abſentes ad ſynodum, & punire nõ veniẽtes, prout eis de iure & ſecundùm Deũ videbitur expedire. Datũ &c.

Inſtrumentum ratificationis ſententiæ factæ per dominum Balthazarem, olim papam, in villa de Cellis Conſtantienſis diœceſis.

In nomine Domini, amen. Per hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat euidenter, quòd anno à natiuitate eiuſdem milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, die Veneris vltima menſis Maij indictione octaua, circa horam duodecimam in loco de Cellis Conſtantienſis diœceſis, in domo habitationis reuerendiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Balthazaris Coſſæ, nupèr Ioannis papæ vigeſimitertij nuncupati, in camera ipſius Balthazaris, præſentibus infraſcriptis reuerendis patribus, dominis Iacobo Rhodini de Ianua & Thoma Polcon ſedis Apoſtolicæ protonotarijs, alijsq́, notarijs publicis & etiàm infraſcriptis teſtibus ad infrà ſcripta vocatis & rogatis, reuerendi in Chriſto patres domini Ioannes Vaurenſis epiſcopus, Gaſpar ſancti Ioannis eremitæ de Peruſio decretorum doctores, & Thomas ſanctæ Mariæ extra muros Eboracenſes monaſteriorum abbates perſonaliter exiſtentes in præſentia dicti domini Balthazaris pridiè Ioannis papæ vigeſimitertij nuncupati, per organum dicti domini Vaurenſis epiſcopi, ex parte ſacri generalis Conſtantienſis concilij ſibi ſignificabant & intimabant diffinitiuam ſententiã depoſitionis à papatu contra eum die Mercurij vltimò pręterito, ſcilicet vigeſimonono pręſentis mẽſis

Maij, per dictum generale concilium in ſeſſione publica latam & publicatam fuiſſe, quam quidem ſententiam ibidèm ſibi in ſcriptis exhibuerunt, & realiter tradiderunt ad finem, quòd ea pleniùs intellecta, diceret, declararetq́, an eidem ſententiæ eam approbando acquieſcere, ſeu eidem ſe in aliquo opponere vel contradicere vellet. Qui quidem dominus Balthazar ipſam ſententiam ſibi traditam per ſeipſum ad partem legit. Et deindè ad reſpondendum eiſdem prælatis ſuper præmiſſis per eos propoſitis, ſpatium & temporis internallum habere voluit, vt ſuper eadem ſententia & petitis deliberaret. Qui quidem prælati de hoc contenti, dixerunt eos habita deliberatione huiuſmodi ad ſuum beneplacitum, ad ipſum redire velle, ſuam reſponſionem in præmiſſis audituri. Et ſic ab eius præſentia protunc receſſerunt. Et deindè eadem die & circa horam ſecundam poſt meridiem, ijdem domini prælati ex parte dicti domini Balthazaris & ad eius præſentiam pro audienda reſponſione in præmiſſis vocati, ad eum perſonaliter acceſſerunt. Quibus cum ſupradictis protonotarijs, notarijs & teſtibus in eius præſentia conſtitutis, reſpondendo dixit, quòd ſuper dicta ſententia per eum viſa, lecta, bene concepta, ac pleniùs intellecta deliberauerat, & ideò quantùm poterat, & in eo erat, eandem ſententiam, cuius tenor eſt talis, In nomine Domini, amen &c. vt ſuprà, prout per dictum ſacrum concilium lata, & ab ipſo concilio proceſſerat & dictata erat, ex ſua certa ſcientia approbabat, ratificabat, & emologabat, ac eidem proceſſus contra eum ad eius depoſitionem per concilium factam, acquieſcebat & conſentiebat. Apponendoq́, manus ad pectus eius, aſſertione libera affirmabat, iurans corporaliter ſuo proprio motu, quòd nunquàm contra eandem ſententiam contra ipſum ſic vt præmittitur latam, quicquam opponere, nec contra eam reclamare publicè vel occultè, aut ab ea appellare velle, ſeu ſuper papatu quācūq, controuerſiam opponeret: nec aliqua vnquàm tēpore de eodē papatu ſe quouis modo intromitteret, immò eidem papatui & iuri, ſi quod in eodē ſibi qualitercunq, competierat, ſeu ſi quod ſibi nunc in eodē competebat, purè, ſimpliciter & abſolutè, libereq́, & ſpontè cedebat & renunciabat. Et ibidèm omni modo, via & forma, quibus meliùs potuit, reſignauit, ceſſit & renunciauit expreſſè: & in huius ſignū iam de camera ſua crucem papalem amoueri fecerat, ac ſi imitatorem omnia & ſingula inſignia papalia ſicut diſpoſuerat dicta die mercurij, qua dicta ſententia fuit lata, tunc coram prælatis prædictis depoſuiſſet. Dixitq́, quòd nullo vnquàm tēpore ſe pro Papa gereret ſeu nominaret, aut nominari faceret, voluiſſetq́, q̃ ad ipſum papatum nunquàm fuiſſet aſſumptus, quia expòſt nūquā habuit bonū diem. Et ſi contingeret caſus quòd in futurū reeligeretur, nūquàm ſuum præberet aſſenſum: adijciēs tamen, quòd ſi aliqua perſona ſingularis poſt iam facta præmiſſa, in ſuā perſonam quicquam criminis vlteriùs obijcere vellet, ad vlteriorē proceſſum contra eum habendum, ſeu grauiorem pœnam in ipſum infligendam, quòd in hoc ſeipſum defendere vellet ſub dicti concilij generalis protectione, quod pro ſuo iudice & defenſore recepit. Supplicans humiliter, quòd in hoc & in alijs concilium ſacrū & regia ſerenitas ipſum haberent ſpecialiter recommiſſum, volens & requirens idem dominus Balthazar, quòd de omnibus his & ſingulis præmiſſis fierent & retinerentur publica inſtrumenta pro bono vnionis Eccleſiæ ſanctæ Dei ad perpetuam rei memoriam per dominos protonotarios ſedis Apoſtolicæ & alios notarios publicos ibidē præſentes: quod ad hoc vicibus repetitis inſtantiùs requiſiuit. Quibus ſic per eundem dominum Balthazarem & prȩlatos ſuprà nominatos dictis, propoſitis, factis, geſtis, habitis & reſponſis, ijdem domini prælati per organum dicti Vaurenſis epiſcopi petierunt & requiſierunt confici & perpetuò retineri publicum & publica inſtrumentum & inſtrumenta per dictos protonotarios & notarios publicos infraſcriptos. Acta fuerunt hæc anno, die, menſe, indictione, loco & hora quibus ſuprà, præſentibus reuerendis in Chriſto patribus, dominis Vitale Tholonenſi & Frederico Auguſtenſi epiſcopis, ac venerabilibus religioſis & circunſpectis viris dominis & fratribus, Eymerico de Arcijs licentiato in decretis priore Prioratûs ſanctæ Benignæ Auguſtenſis, Paulo Gaudæ baccalaureo in Theologia ordinis fratrum Minorum, Begone de Rogerio in decretis licentiato Siſtaricenſis & Rigenſis Eccleſiarum canonico Officiali Vicenſi, Petro Gaietano literarum pœnitentiariæ ſcriptore canonico Conſeranenſi, Ioanne Gonſſalus baccalaureo in decretis, archipresbytero Eccleſiæ Aſtenſis, Henrico de Grania notario publico clerico Leodienſis diœceſis, teſtibus & cæt.

locus obſcurus.

Quibus ſic (vt præmittitur) lectis, dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis præſidens, propoſuit quòd ſi aliquis eſſet ibidèm præſens, dictæ ſententiæ diſſinitiuæ contradicere volens ſeu eius pronunciatiooi, ſurgeret & diceret: & in caſu quo non dixerit, habebitur talis pro conſentiente. Tuoc nemine reſpondente ſiue loquēte, ipſe dominus Oſtienſis habuit reſpondere nomine collegij cardioalium, quòd placet. Deiodè ipſi cōmiſſarij in ambone, qoilibet pro oatione ſua, videlicet Ioannes patriarcha Antiochenus pro natiōe Gallicana, Nicola᷒ Mersborgeoſis pro natiooe Germanica, Antonius epiſcopus Concordienſis pro natione Italica, & Patritius Cortagienſis pro natiōe Anglicaoa, Placet, reſpooderunt.

SESSIO XIII.

Die ſabbati quiotadecima menſis Iunij, anno à natiuitate Domioi 1415, indictione octaua, fuit ſeſſio generalis in Eccleſia maiori Cooſtantienſi, in qua fuit caotatum officium Miſſæ de beata virgine Maria, per reuerendum patrem Dominum Ioaonem epiſcopum Lutomuſlenſem.

Quo completo, legebantur Litaniæ &cęt. more aliarū ſeſſioonū, præ- *Et deindè officio Miſſæ celebrato, fuerūt lecta litania cum introitu.*

præ· *Exaudi*

prçſente ibidèm ſereniſſimo principe Sigiſmundo Romanorum & Hungariæ &c. Rege. Præſidebat in eadem ſeſſione Reuerendiſſimus pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Viuarienſis. Ex deputatione verò ipſius ſynodi archiepiſcopus Mediolanẽſis legebat quaſdam ordinationes & decreta, decçterò in Romana Eccleſia tenenda & obſeruanda, quarum tenores inferiùs ſequuntur in hũc modum:

Exaudi nos domine, cũ diuerſis collectis, Euãgelio, hymno, Veni creator ſpiritus, iuxta conſuetudinem & ritum aliarum ſeſſionum, prçſente ibidèm ſereniſſimo principe Sigiſmundo Romanorum & Hungariæ & cæt. rege. Cui adſtabant reuerendiſſimi patres domini cardinales de Vrſinis & Laudẽſis. Cui ſeſſioni ſine ſynodo inter cardinales & eorum nomine Reuerendiſſimus in Chriſto pater & dominus Ioannes Oſtienſ. cardinalis Viuarienſis, præſidebat, in prçſentia dominorum Frãciſci Venetiarum, Antonij Aquilegienſis, Brandæ Placentinenſis presbyterorum, Thomæ Tricaricenſis, Odonis de Columna, Landulphi Barenſis, Raynaldi de Brancaſijs, & Franciſci Florentinenſis diaconorum cardinalium. Quo officio Miſſæ & litaniarum cantato, lecto atque dicto, Henricus de Piro & Ioannes de Scribanis promotores & procuratores negociorũ dictæ ſynodi comparuerũt ibidẽ, & propoſuerunt corã tota ſynodo, dicẽtes quòd in diuerſis mundi partibus incepiſſent pullulare certæ hæreſes, & antiquatæ cõtinuari, & præſertim quòd ſacerdotes aliqui hodiè communicarent corpus Chriſti poſt cœnam, & non ieiuni, & ſic miniſtrarent alijs: & aliâs dixerunt, prout & quemadmodùm in quadam petitionum papyri ſchedula infraſcripti tenoris continetur: Petentéſque ſibi ſuper præmiſſis prouideri, nominibus quibus ſuprà, de remedio opportuno. Qua petitione oblata & recitata, placuit domino præſidenti, omnibúſque alijs & ſingulis ſuppoſitis huiuſmodi ſynodi, ſuper hoc remediari. Et ſtatìm reuerendi patres & venerabiles viri domini Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, Stephanus epiſcopus Dolenſis, Antonius epiſcopus Concordienſis, Andreas electus Poznanienſis, Nicolaus epiſcopus Merſburgenſis, & Patritius epiſcopus Cortagenſis decretorum doctor, aſcenderunt ambonem nomine nationum quatuor: & dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis ad hoc per ſynodum deputatus, legebat quaſdam ordinationes & decreta decæterò in Eccleſia Romanã obſeruandas & tenendas, quarum tenores inferiùs ſequuntur.

Tenores verò dictæ petitionis & declarationis papyri ſchedularum, de quibus ſuprà fit mentiõ, ſequuntur & ſunt tales.

Quia in nonnullis partibus mundi peruerſus mos pullulare incepit, vt ſacerdotes laicos ſub vtraque ſpecie, panis videlicet & vini, communicare non ceſſent, contra Romanæ & vniuerſalis Eccleſiæ conſuetudinem approbatam, vndè ſcandala & hæreſes veriſimiliter oriri ſuſpicantur: petimus nos promotores & procuratores huius ſanctæ ſynodi, in Spirituſanctæ legitimè congregatæ, per veſtras reuerendiſſimas paternitates prouideri ſalubriter Eccleſiæ Dei.

De cõmunicãdo ſub vna ſpecie tantùm.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritusſancti, Amen. Cùm in nonnullis mundi partibus quidam temerariè aſſerere præſumant, populum Chriſtianum debere Sacramentum Euchariſtiæ ſub vtraque panis & vini ſpecie ſuſcipere, & non ſolùm ſub ſpecie panis, ſed etiàm ſub ſpecie vini, populum laicum paſsìm communicent, etiàm poſt cœnam vel aliâs non ieiuni, & communicandum eſſe pertinaciter aſſerant, contra laudabilem Eccleſię conſuetudinem rationabiliter approbatam, quam tanquàm ſacrilegam damnabiliter reprobare conantur: hinc eſt, quòd hoc præſens concilium ſacrum generale Conſtantienſe, in Spirituſancto legitimè congregatum, aduersùs hunc errorem ſaluti fidelium prouideri ſatagens, matura plurium Doctorum tam diuini quàm humani iuris deliberatione præhabita, declarat, decernit & diffinit, quòd licèt Chriſtus poſt cœnam inſtituerit, & ſuis diſcipulis adminiſtrauerit ſub vtraque ſpecie panis & vini hoc venerabile ſacramentum, (Matth. 16. Marc. 14. Luc. 22.) tamen hoc non obſtante, ſacrorum Canonum authoritas laudabilis & approbata cõſuetudo Eccleſiæ ſeruauit, & ſeruat, quòd huiuſmodi ſacramẽtũ nõ debet cõfici poſt cœnam, neq; à fidelibus recipi non ieiunis, niſì in caſu infirmitatis aut alterius neceſſitatis à iure vel Eccleſia cõceſſo vel admiſſo. Et ſicut hęc conſuetudo ad euitandum aliqua pericula & ſcandala eſt rationabiliter introducta, quòd licèt in primitiua Eccleſia huiuſmodi ſacramentum reciperetur à fidelibus ſub vtraque ſpecie, poſteà à conficientibus ſub vtraque, & à laicis tantummodò ſub ſpecie panis ſuſcipiatur, cùm firmiſſimè credendum ſit, & nullatenùs dubitandum, integrũ CHRISTI corpus & ſanguinem tam ſub ſpecie panis, quàm ſub ſpecie vini veraciter contineri. Vndè cùm huiuſmodi conſuetudo ab Eccleſia & ſanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutiſſimè obſeruata ſit, habenda eſt pro lege, quam non licet reprobare, aut ſinè Eccleſiæ authoritate pro libito mutare. Quapropter dicere, quòd hanc conſuetudinem aut legem obſeruare, ſit ſacrilegum aut

Hunc locum alij ſic legunt: Et ſimiliter quòd licèt in primitiua Eccleſia huiuſmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus ſub vtraque ſpecie, tamen hæc cõſuetudo ad euitandum aliqua pericula & ſcandala eſt rationabiliter introducta, quòd à conficientibus ſub vtraque ſpecie, & à laicis tantummodò &c.

Conſuetudo quę pro lege habenda.

aut illicitum, cenſeri debet erroneum: & pertinaciter aſſerẽtes oppoſitum præmiſſorum, tanquàm hæretici arcendi ſunt & grauiter puniendi per diœceſanos locorũ ſeu officiales eorum, aut inquiſitores hæreticæ prauitatis in regnis ſeu prouincijs, in quibus contra hoc decretum aliquid fuerit forſan attentatum aut præſumptum, iuxta Canonicas & legitimas ſanctiones, in fauorem Catholicæ fidei contra hæreticos & eorum fautores, ſalubriter adinuentas.

Quòd nullus presbyter ſub pœna excommunicationis, communicet populum ſub vtraque ſpecie panis & vini.

Item ipſa ſancta ſynodus decernit & declarat ſuper iſta materia, reuerẽdiſſ. in Chriſto patribus & dominis patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, & eorum in ſpiritualibus vicarijs vbilibèt conſtitutis, proceſſus eſſe dirigendos, in quibus eis cõmittatur & mandetur authoritate huius ſacri Concilij ſub pœna excommunicationis, vt effectualiter puniant eos contra hoc decretum excedentes, qui communicando populum ſub vtraque ſpecie panis & vini exhortati fuerint, & ſic faciendum eſſe docuerint: & ſi ad pœnitentiam rediêrint, ad gremium Eccleſiæ ſuſcipiantur, iniuncta eis pro modo culpę pœnitẽtia ſalutari. Qui verò ex illis ad pœnitentiam redire non curauerint animo indurato, per cẽſuras eccleſiaſticas per eos vt hæretici ſunt coercendi, inuocáto etiã ad hoc (ſi opùs fuerit) auxilio brachij ſecularis. Quibus lectis, magiſter Ioannes de Scribanis, & magiſter Henricus de Piro promotores, petiêrunt reſponderi per dominos Imperatorem, Cardinales, & cæteros prælatos, an placeret. Præſidens autem dominus Oſtieñ reſpondit nomine collegij cardinalium, Placet. Similiter rex Romanorum. Sic ſucceſſiuè reuerendiſſ. patres domini epiſcopi, Antonius Concordienſis pro Italica, Stephanus oolenſis pro Gallicana, Nicolaus Mersburgenſis pro Germanica, & Patritius Cortagẽſis pro Anglicana, in ambone exiſtentes, reſponderunt, Placet.

Pœnæ in cõmunicantes vulgum ſub ſpecie vtraque.

Quibus factis, promotores & procuratores prædicti, Henrico de Piro loquente, petiêrunt nomine quo ſuprà, deputari per dictam ſanctam ſynodum certos commiſſarios, in cauſa hæreſis ventilata ſeu ventilanda, & ad concilium ad præſens deuoluta vel deuoluenda, orta vel oritura, prout & quemadmodum in quadam petitionum papyri ſchedula, cuius tenor inferiùs eſt inſertus, pleniùs continetur. Qua petitione data & intellecta, iuxta mandatum ipſius ſynodi reuerendus pater dominus Andreas electus Poznanienſis, in ambone legebat ſchedulam deputationis commiſſariorum cum eorum authoritate & poteſtate, quæ inferiùs eſt inſerta. Qua lecta, fuit quæſitum & ſcrutatum per dictos promotores & procuratores per ipſius Henrici de Piro organum, an dicti iudices placerent. Reſponſum fuit per dictum dominum præſidentem nomine collegij Cardinalium & ſuo, Placet. Et ſubſequenter per dominos Antonium Concordienſem, Dolenſem, Merſburgenſem Epiſcopos & Cortagenſem prædictos, nomine nationum ſuarum prædictarum, Placet: & ſimiliter per omnes alios, præterquàm per reuerendum patrem dominum Martinum Epiſcopum Attrebatenſem ambaſiatorem ducis Burgundiæ, qui dixit, domino ſuo fore ſuſpectum reuerendiſſimum patrem dominum Petrum Cardinalem Cameracenſem multis de cauſis, quas ſuo loco & tempore congruo dare vellet in ſcriptis, nullo modo conſentiendo in dictum dominum cardinalem tanquàm commiſſarium, ſaltem in cauſa quæ ſperatur verti inter dominum ſuum ducem Burgundiæ & Pariſienſis &c. Super qua proteſtatione ſibi fieri fecit & petijt vnum vel plura, publicum ſeu publica, inſtrumentum ſeu inſtrumenta. Qua proteſtatione facta & admiſſa, promotores & procuratores prædicti petiêrunt ſibi nomine quo ſuprà, ſuper omnibus & ſingulis cantatis, dictis, lectis, diffinitis & declaratis, fieri vnum vel plura, & tot quot eſſent neceſſaria, publicum & publica, inſtrumentum & inſtrumenta, per dominos protonotarios ſedis Apoſtolicæ dictǽque ſynodi, ac omnes & ſingulos notarios & tabelliones ibidèm præſentes, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidèm illuſtribus & nobilibus viris, Ludouico duce Bauariæ & comite palatino Rheni, Frederico burgrauio Nurenbergenſi, comite Bertholdo de Vrſinis, Philippo Span de Vngaria pincerna Syndon, alijſque nobilibus in numero copioſo.

Tenores dictæ petitionis & commiſſariorum deputationis papyri ſchedularum, de quibus ſuprà fit mentio, ſequuntur, & ſunt tales.

Item cùm experientia doceat, continuò propter ſciſſuram Eccleſiæ nouas oriri hæreſes, & aliquas antiquas renouari, difficiléque pro ſingulis huiuſmodi cauſis primitiuarum perſonarum de hæreſi ſuſpectarum ad hoc ſacrum concurrere generale concilium, pro celeriori hæreſum extirpatione, petimus nos promotores & procuratores ſuprædicti, aliquos ex reuerendiſſimis patribus dominis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, & aliquos ex ſingulis nationibus iudices & commiſſarios per veſtras reuerẽdiſſimas paternitates delegari & deputari ad huiuſmodi cauſas hæreſum audiendum & terminandum, ſaltem vſque ad cõcluſionem vel ſententiam excluſiuè, cum omnibus & ſingulis emergentibus, incidentibus, dependentibus & connexis.

Hæc ſancta ſynodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, pro celeriori extirpatione hæreſum & Eccleſiæ reformatione ſacroſanctę, ſpecialiter

cialiter deputat & eligit reuerendiſſimos in Chriſto patres dominos, videlicet: Iordanum de Vrſinis, Antonium Aquilegienſem, Petrum Cameracẽſem, & Franciſcum Florentinenſem, ſanctę Romanę Eccleſiæ cardinales. Et pro Italica natione reuerendos patres dominos Concordienſem, Alexandrinum, & Laudẽſem epiſcopos & electũ Penuenſem: pro Gallicana epiſcopũ Gebennen. abbatẽ Gemeticen. abbatẽ de Claraualla, & magiſtrũ Vrſinũ de Callaũdo: Pro Anglicana magiſtrũ Vuilhelmũ Corff ſacrę theologię profeſſorem, magiſtrum Vuilhelmũ Clinc, magiſtrum Hugonem Hounetz, & Ioannem Vuones decretorum doctorem. Pro natione Germanica electum Poznanienſem, magiſtrum Nicolaũ Dinckelſpuel, Theodoricum de Monaſterio ſacrę theologię profeſſorem, & Bertholdum Vuildungen ſacri palatij Apoſtolici cauſarum auditorem, ad audiendum & examinandum cauſas, & in ipſis iuridicè procedendum, quarumcunq; hæreſum & errorum in fide catholica & moribus, vndecunq; habuerint vel habeant originem, vt ſalubriter extirpentur, & contra quaſcunque perſonas, cuiuſcunq; fuerint ſtatûs aut dignitatis, etiam ſi pontificali vel alia quauis eccleſiaſtica vel ſeculari præfulgeãt dignitate, de eiſdem ſuſpectas, petitiões, accuſationes & declarationes eiſdem propoſitas & proponendas recipiendum, partes vocandum, & in hoc ſacro concilio & extrà citandum & publicãdum, & aliâs ſeruatis ſeruandis procedendũ, prout exigentia fidei et iuris ordo poſtulabunt. Necnon omnia et ſingula faciendum et exercendum, quę in præmiſſis et circa ea neceſſaria fuerint, ſeu etiàm quomodolibẽt opportuna, cum omnibus incidentibus, emergentibus et connexis vſque ad ipſarũ cauſarum concluſionem excluſiuè. Sic tamen, quòd ſi omnes intereſſe non poſſint aut non velint, duæ partes ipſorum prædicta liberè exequantur.

In cauſa verò contra Ioannẽ Huſz iam diù ventilata, quæ circa concluſionem exiſtit, per iudices & deputatos huculque in ea vlteriùs cognoſcatur et procedatur per eoſdem.

SESSIO DECIMAQVARTA, in qua Carolus de Malateſtis renunciauit papatui nomine domini Gregorij 12.

ANno à natiuitate domini milleſimo quadringenteſimo XV. Apoſtolica ſede vacante, regnanteq; ſereniſſimo & inuictiſſimo principe dño Sigiſmundo, Romanorũ, Hũgariæ &c. rege, regnorum ſuorũ anno Hũgariæ xxix. Romanæ electiõis quinto, coronationis verò primo, Die autem Iouis quarta menſis Iulij, fuit tenta ſeſſio generalis per ſanctam ſynodum Conſtantienſem in Eccleſia cathedrali Conſtantieñ ſupradicta, ꝑſente ibidẽ dicto ſereniſſimo domino Sigiſmũdo Romanorum & Hungariæ &c. rege cum inſignijs regalibus, & nobilibus ſibi in his ſeruientibus, videlicet dominis Ludouico comite Palatino Rheni in pomo ſiue mundo, Henrico duce Bauariæ in enſe, Friderico Burgrauio Nurnbergenſi in ſceptro, & Andrea filio Sueualæ barone de Hungaria, in corona miniſtrantibus, cæteriſque principibus in numero copioſo. Præſentibus ibidèm Reuerendiſſimis patribus, Ioãne epiſcopo Oſtienſi & cardinali Viuarienſi, Angelo Laudenſi, Iordano de Vrſinis, cæteriſque cardinalibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, & alijs patribus in copioſa multitudine. In cuiꝰ quidẽ ſeſſionis principio p̄fatus dominus Romanus rex indutꝰ veſtibus regalibꝰ, receſſit de ſua ſede ſolita, & tranſiuit ad aliam ſedem poſitã in fronte altaris, tanq̃ præſidens pro tunc in cõcilio, Ioanne Dominici tituli ſancti Sixti Cardinali Raguſino, & Carolo de Mãlateſtis domicello Ariminenſi, procuratoribꝰ dñi Angeli de Corario, Gregorij XII. in ſua obediẽtia nuncupati, ad authorizandum cõcilium, & cedendum papatui nomine dicti Gregorij, ſedentibus iuxta regem in quodam bancho, reſpiciente verſùs congregationem

*ANno & indictione quibus ſuprà, ſede Apoſtolica vacãte, die verò Iouis quarta menſis Iulij, fuit ſeſſio generalis. In qua ſereniſſimus Romanorũ & Vngariæ &c. rex, tanquàm Imperator in inſignijs regalibus præſidebat, cuius enſem geſſit dux Henricus de Bauaria, ſceptrum verò burgrauius Nurenbergenſis, mundiale ſiue pomũ dominus Ludouicus dux Bauariæ comes palatinus Rheni. De corona autem eiuſdem ſeruiuit Comes. In qua etiã ſeſſione interfuerunt reuerendiſſimi in Chriſto patres domini Ioannes Oſtienſis dictus Viuarienſis, Iordanus Albanenſis dictus de Vrſinis, & Angelus Tuſculanus dictus Laudẽſis epiſcopi, Antonius tituli ſanctæ Suſannæ Aquilegienſis, Petrus tituli S. Chryſogoni Cameracẽſis, Franciſcus tituli S. Crucis in Hieruſalem Venetiarũ, Thomas tituli ſanctorum Ioannis & Pauli *Tricarien. *Alamãnus tituli S. Euſebij Piſanus, Branda tituli S. Clementis Placẽtinus, Petrus tituli S. Marci de ſancto Marco, Antonius tituli S. Ceciliæ de Salancho presbyteri, Raynaldus tituli S. Viti in macello de Branckaſiis, Ludouicus S. Adriani de Fliſco, Lãdulphus S. Nicolai Barẽſis, Amadeus S. Mariæ in Coſmedin Salutiarum, Lucidus de Comitibus, Franciſcus ſanctorũ Coſmæ & Damiani, Florentinenſis, diaconi communiter dicti Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales. Cantatoq; ſolenniter hymno, Veni creator ſpiritus, cum verſiculo, ſequentia & oratione, Deus qui corda fidelium &c. per Ioannem epiſcopum Oſtienſem lecta, reuerẽd. pater dominus Ioannes Dominici S. Sixti presbyter cardinalis in ſua obedientia, ac magnificus vir dominus Carolus de Malateſtis, quaſdam literas bullatas ſine certa procuratoria ſeu mandata pro ipſo Gregorio ad conuocandum cõcilium generale, & in eo agenda & tractanda approbandum, authorizandum, necnon ad tractandum & practicandum, procurandum & concludendum cum Regia maieſtate, ac alijs quibus ſuæ prudentiæ videbitur expedire, & alia in ipſis pro-*

ſynodi Conſtantieñ. Deindè cantatis antiphona, VENI SANCTE SPIRITVS, ac hymno, VENI CREATOR SPIRITVS, dictaq́; collecta de Pace per dictũ dominum cardinalẽ Viuarienſem, ſubſequẽter per venerabilẽ virum dominum Iob *Benner protonotariũ dñi Ludouici comitis Palatini, lectæ fuerunt duæ bullę ſequentis tenoris:

*procuratorijs ſeu mandatis, quorum tenores inferiùs inſeruntur, exhibuerũt & produxerũt. Quas quidem literas bullatas, ſuperiùs vt præmittitur, exhibitas & productas de mandato domini regis ad tunc præſidentis, venerabilis vir Iob publicè & intelligibili voce perlegit. Quibus ſic lectis & peractis, reuerendiſſimus pater dominus Ioannes Dominici Cardinalis & Carolus prædicti, procuratores dicti domini Gregorij duodecimi in ſua obedientia nuncupati ante altare Concilij prope ſedem præſidentis conſtituti, dictus Carolus prędicto reuerendiſſimo patri ad legẽdum ſchedulam tenoris infraſcripti, maximè conuocationem concilij, approbationem et ratificationem agendorum in eodẽ in ſe continentem, vices ſuas plenariè cõmiſit. Qua commiſſione ſic facta, ſurrexit præfatus dominus Ioannes cardinalis, ſumpto themate, Omnes vnanimes in oratione eſtote, factaq́; ſuper eodem famoſa collatione, prælibatam ſchedulam publicè alta et intelligibili voce perlegit. Qua ſic vt præmittitur lecta, reuerendus in Chriſto pater dominus Bartholomęus archiepiſcopus Mediolanenſis, rogãte et exhortante prefato domino præſidente, ad inſtantem petitionem magiſtri Henrici de Piro, huius ſacri concilij Conſtantienſis promotoris, ambonẽ aſſcendit, et in eo ſibi aſſiſtẽtibus venerẽdis patrib⁹ dñis Antonio Cõcordieñ pro natiõe Italica, Stephano Doleñ pro natiõe Gallicana, Nicolao Merſburgẽſi pro natiõe Germãica, & Patritio Cortagẽſi pro natiõe Anglicana, epiſcopis in natiõibus prædictis præſidẽtibus, quaſdam capitulorum tenoris infraſcripti ſchedulas, quarum vna in effectu continebat, quòd cõcilium memoratum dictam conuocationem, authorizationem & confirmationem, quantùm ad eundem dominum Gregorium pertinet & attinet, eas admiſit: & collegium ipſius domini Gregorij duodecimi nuncupati, alteri collegio, videlicet olim Ioannis papæ vigeſimitertij, & econuerſo, vnitas omninò fore decreuit. Altera verò continebat in effectu, quòd notarij rogati de præmiſſis, non faciant mentionem in inſtrumentis ſuis de Papa vel ſede Apoſtolica, ſed de Sigiſmundo Romanorum & Vngariæ &c rege & regno Romanorũ, vſque ad ceſſionem per Carolum nomine dicti Gregorij faciendam. Quibus lectis, dicti epiſcopi præſidentes nomine nationum ſuarum prædictarum, & Ioannes epiſcopus Oſtienſis pro ſe & collegis ſuis cardinalibus, inſtante & petente magiſtro Henrico de Piro promotore prædicto, exhortanteq́; & rogante sereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum &c rege, tunc præſidente, reſponderunt per verbũ, Placet. Super quibus conuocatiõe, authorizatione, confirmatiõe, admiſſiõe ac vniõe, ac ſtatutis & decretis, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator à ſancta ſedis Apoſtolica protonotarijs, per dictum concilium deputatis, necnon à notarijs quatuor nationum, & quibuſcunque alijs tabellionibus publicis ibidem adſtantibus, vnum vel plura fieri & confici, inſtrumentum ſeu inſtrumenta, publicum ſeu publica, tot quot eſſent neceſſaria, inſtanter requiſiuit. Præſentibus ibidem

Hic erat loc⁹ vacuus in eo, ex quo iſta ſumpſim⁹, exemplari: tanquàm ſi præſentes hic non expreſſi, adhuc fuiſſent exprimendi.

Tenores verò dictarum bullarum, necnon ſchedularum & capitulorum prædictorum, de quibus ſuprà fit mentio, ſequuntur & ſunt tales:

Gregorius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filijs Ioanni tituli S. Sixti presbytero cardinali Apoſtolicæ ſedis legato, & Ioanni in patriarcham Conſtantinopolitanum electo, noſtris & eiuſdem ſedis nuncijs, & venerabili fratri Vuernero archiepiſcopo Treuirenſi, necnon nobilibus viris Ludouico comiti Palatino Rheni, & Carolo de Malateſtis domicello Ariminenſi, in prouincia Romandiolæ pro nobis & *ſancta Romana Eccleſia rectori, Salutẽ & Apoſtolicam benedictionem. Terrenas affectiones humanas tenebrare *conſtat, liberandas pro modulo luminationis, cùm lux illa q̃ dixit, Ego ſum lux mundi, ſe luminantem oſtendit: & pro quanto terreno detinentur affectu, minus illæ ſplendorem contingunt. In quo edocemur, errorem cauendũ, amoremq́; rectum ſequendum, & noſtra omnia ad illam pacem, quæ eſt cum Deo homini mortali, feliciter conferenda, contra quam negare non poſſumus, impios errores commiſſos circa papatum, noſq́; aduerſantium aſtutijs repulſos, ad pacem & Eccleſiæ Chriſti clarum ſtatum per viam renunciationis pro progreſſu firmiter deſiderantes, vt cùm ſpes aliqua ſcintillaret, occurrimus erogando. Ex eodem igitur affectu continuato, intellecta prouidẽtia regia, cum affectiõe concordi ad Eccleſiæ pacem cũ natiõibus quas vocauit ad ciuitatem Conſtantieñ, exhilarati, libenti animo prompti ſumus, vt ſemper fuimus, pro extirpatione horrendorũ ſchiſmatum, & integra vnione meritò optanda & perficienda, dimittere liberẽ papatũ, quãuis nobis clarũ ſit, tam ex titulo ſanctę memoriæ Vrbani 6. prædeceſſoris noſtri, & canonica noſtra electiõe, q̃ etiàm clariſſimè ex noſtra puritate cum efficaci voluntate & recta. Quapropter potiùs & altiùs rem ipſam & effectum qui intenditur, ac ſerenitatis regiæ cor, mentem, animum, & opera poſt ſuũ aduentum ad Conſtantiã fructuoſa aduertentes, *quamq́; extrinſecùs quouis artificio demonſtrauit, & confidentes exindè de eius ſerenitatis diſpoſitione Deo grata, & in eo ſperãtes cuius res geritur, q̃ ſerenitatem eandem diriget in agendis, & vos etiàm qui pro præmiſſorum effectu eſtis ibidèm. Et ve poſſitis in p̃dictis p̃ficere meliùs & valere, quo

*noſtra

*videtur deeſſe mentem

Ioan. 8.b

loc⁹ obſcurus

*quæque

quo efficaciorem poteſtatem à nobis conſtiterit vos habere, nobis ſeu illis ex nobis q vbi illi interfuerint, congregationẽ ipſam, inquantùm per dictam ſerenitatem regiam, & non Balthaſarem, ſe nuncupari faciẽtem Ioannem 23. vocatam, vice noſtra ad prædictorum effectum conuocandi & authorizãdi generale concilium, remota tamen omĩnò dicti Balthaſaris præſidentia & præſentia ab eiſdem: necnon omĩa quæ poſtquàm ſic feceritis, diſponentur pro vera redintegratione ac vnione Eccleſiæ, ac præfatorum ſchiſmatum extitpatione, per congregationem eandem remotis (vt præmittitur) præſidentia & pſentia dicti Balthaſaris, vice noſtra ſimiliter authorizandi & confirmandi, plenam & liberam de plenitudine *poteſtatis concedimus tenore præſentium facultatem. Datum Arimini tertio Idus Martij, pôtificatûs noſtri anno nono.

De curia G. de Imola

In plica M. de Strata in dorſo in camera.

Gregorius epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, dilecto filio nobili viro Carolo de Malateſtis, domicello Ariminenſi, in pruuincia noſtra Romãdiolæ pro nobis & ſancta Romana Eccleſia rectori, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Cùm ad laudem omnipotẽtis Dei, & bonum Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, pro vnionis redintegratione & pace Chriſtianorum, & ſchiſmatum extirpatinne, prohdolor, nunc vigentium, vltra alios nuncios noſtros te tanquàm perſonam noſtram ad maieſtatem regiam Conſtantiam perſonaliter deſtinem⁹, nos volentes pariter & optantes, vt eo perfectiùs perficere valeas in præmiſſis, quo maiori fueris authoritate munitus: tibi cùm ſubordinata ſit renũciatio canonicæ & certæ electioni vnici futuri ſummi pontificis, (loc⁹ obſcurus) & alia etiàm neceſſaria habeant interuenire, pro prædictnrum effectu ſalubriter conſequendo, tibi conueniendo aut illis, cum q̃bus tuæ prouidentiæ videbitur expedire, modis congruis & opportunis tractandi, practicandi & concludendi, quæ tibi viſa fuerint vtilia & neceſſaria ad prædicta, etiàm ſi ſorent talia, quæ mandata alia & tibi data excederent, quantùmcunq; mãdatum exigerent ſpecificum & ſpeciale, & ſi videbitur tibi, aliqua magìs conuenire perſonę eccleſiaſticæ, illa expediri faciendi per perſonam eccleſiaſticam, quam elegeris, & ei ſic electæ & iuxta tuam diſpoſitinnẽ facturæ, pſantiũ tenore de plenitudine Apoſtolicę poteſtatis plenam & liberam concedimus facultatem. Datum Arimini tertio idus Martij, pontificatûs noſtri anno nono.

De curia G. de Imola.

In plica M. de Strata in dorſo in camera.

Quibns bullis lectis, dominus Carolus (prout in eiſdem continebatur) habens maiorem authoritatem quàm cæteri, commiſit pſato dño Ioanni Dominici cardinali vices ſuas ad authorizandum & approbandum dictum concilium. Quam commiſſionem in ſe recipiens, facta breui collatione cum themate, Omnes vnanimes in oratione eſtote, (1.Pet. 3.) authorizauit concilium, prout in ſchedula tenoris ſequentis continetur:

Schedula authorizationis concilij.

QVia ſanctiſſimus dñs noſter Gregorius Papa duodecimus audiuit, intellexit, atq; multipliciter eſt informatus de celebri fama huius ſanctæ congregationis pro generali Concilio Conſtantienſi in Chriſti nomine congregatæ, idcircò idem dominus noſter auidus Eccleſiaſticæ vnionis & reformationis & extirpationis hæreticæ prauitatis, commiſſionem fecit, prout in eiuſdem literis nunc lectis dinoſcitur contineri. Cuius quidem commiſſionis & mandati vigore ego Ioannes miſeratione diuina tituli S. Sixti presbyter cardinalis, Raguſinus vulgariter nuncupatus, pro me & collegis meis in hac parte hic exiſtentibus in nomine patris & filij & Spiritusſancti, Amen, authoritate domini noſtri Papæ, quantùm ad eundem ſpectat, vt prædicta ſancta vnio, reformatio, & hæreticę prauitatis extirpatio, neo authore, meliorem ſortiantur effectum, & vt ſub diuerſorum profeſſione paſtorum poſſidẽtes Chriſtiani, in vnitate ſanctæ matris Eccleſiæ & charitatis vinculo coniungantur, iſtud ſacrum Concilium generale conuoco, & omnia per ipſum agenda authorizo, & confirmo iuxta modum & formam, prout in literis domini noſtri nunc lectis pleniùs continetur.

His antem peractis, reuerendiſſimus pater dominus Bartholomæus archiepiſcop⁹ Mediolanenſis, legebat capitula & ordinationes conceptas per concilium Conſtantienſe. Tenores verò dictorum capitulorum ſequũtur, & ſunt tales: Cùm principiũ cuiuſlibet rei potiſſima pars ſit, vt principium decens & amabile neo & poſſibilis Eccleſiæ redintegratio fiat, ſacroſancta gñalis ſynudus Conſtantieñ, in Spiritu ſancto legitimè congregata, eccleſiã catholicã repræſentãs, vt iſtæ duæ obedientiæ, videlicet illa q̃ pfitetur Ioannem vigeſimumtertium olim fuiſſe Papã, & illa q̃ pfitet̃ dñm Greguriũ XII. eſſe Papã, vniantur vna alteri, & altera alteri coniungantur ſub capite Chriſto, dictas cõuocationẽ, authorizationẽ, approbationem & cõfirmationẽ nomine illius dñi, q in ſua obedientia dicitur Gregorius XII. nunc factas, quantùm ad ipſum ſpectare videtur, qa abundãs ad certitudinẽ p bono cautela nemini nocet, ſed omĩbus pdeſt: in omnibus & per omĩa admittit, & amodò has ſupradictas obedientias cõiunctas & vnitas eſſe decernit & declarat in vno corpore dñi noſtri Ieſu Chriſti & huius ſacri vniuerſalis cõcilij gñalis, in noĩe patris & filij & ſpiritusſancti.

Hac

Hæc ſancta ſynodus ex certis bonis adſpectibus ſtatuit & ordinat, quòd per notarios qui de præmiſſis rogabuntur, in inſtrumentis per eos conficiendis nulla fiat mentio de Romano pontifice vel de ſede Apoſtolica, ſed de anno regnorum ſereniſſimi & inuictiſſimi principis domini Sigiſmundi Romanorum & Vngariæ &c. regis, & hoc vſque ad ceſſionem incluſiuè.

Quibus ſic factis, prædictus dominus Ioannes Dominici cardinalis, receſſit à loco vbi ante altare fuerat, ad ſcamnum ſeu locum in quo presbyteri cardinales ſedebant, per Lucidum cardinalem de Comitibus prædictum introductus, & ad oſculum fraternale receptus, & oſculo prælibato, inter reuerendiſſimos patres dominum Franciſcum Venetiarum & Antonium Aquilegienſem presbyteros cardinales prædictos collocatus ſedebat. Subſequenter verò inuictiſſimus ac ſereniſſ. princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Vngariæ &c. rex, de loco quo præſidebat, ad ſedem ſuam propriam regiam, in qua ſedere ſolet in ſeſſionibus generalibus, acceſſit, & ibi ſedebat. Præmiſſis omnib⁹ ſicut præmittitur peractis, reuerendiſſimus pater dominus Alamannus tituli ſancti Euſebij presbyter cardinalis, Piſanus communiter dictus, Miſſam celebrauit de ſancto ſpiritu. Et venerabilis vir magiſter Theodoricus de Monaſterio ſacræ theologiæ profeſſor, ſermonem fecit, cuius thema fuit: Qui ſequi- Ioan. 8. *tur me, nō ambulat in tenebris. Quo & dicta Miſſa finita, cantatoq; reſponſorio ſeu introitu, Exaudi nos Domine, &c. dictiſq; per reuerendiſſimum patrem dominum Ioannem epiſcopum Oſtiēſem orationibus, lectoq; Euāgelio, Si quis venit ad me &c. hymnoq; Veni creator ſpiritus, iterùm ſolēniter cātato, ac alijs precibus conſuetis ad Deū deuotè profuſis, præſidente pro tunc domino Ioanne epiſcopo Oſtienſi, memoratus Carolus quandam aliam bullā Gregorianam, ſigillo plumbeo ſigillatam, ſanā &c. tenoris infraſcripti exhibuit & produxit. Quam quidem bullam præfatus immediatè præſident, per præfatum dominum Iob legi fecit publicè alta & intelligibili voce. Quibus peractis, ſurrexit præfatus dominus Carolus, & quandam papyri ſchedulam tenoris infraſcripti, quam in ſuis tenebat manibus, alta & intelligibili voce perlegit. In qua effectualiter ponebatur petitio ſua, videlicet an expediat quòd ceſſio Gregorij fiat in Conſtantia antequàm eatur Niciam, ſeu an Petrus de Luna cedere velit aut nolit experiatur. Qua lecta, præfatus reuerendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanēſis, adhuc vt ſuprà in ambōe cum præſidentibus prætactis exiſtens, exhortante & rogante reuerendiſſ. patre domino Ioanne præſidente præfato, quandam aliam ſchedulam certum in ſe continentem capitulum, in quo in effectu continebatur, quòd Concilium Conſtantienſe vult, quòd reſignatio Gregorij fiat in Conſtantia pro vtilitate & redintegratione fidei Chriſtianæ, antequàm eatur ad Niciam, cuius tenor inferiùs ſequitur, alta & intelligibili voce legit. Ipſaq; ſic vt præmittitur lecta, ſurrexit magiſter Henricus de Piro prælibatus promotor, petijtq; per dictos præſidētes, pro ſe & nationibus ſuis prælibatis & alijs reſpōderi ſuper præmiſſis, per verbū placet, vel non placet. Et tunc memorati præſidentes pro natiōibus ſuis & earū qualibet, necnon reuerendiſſ. in Chriſto pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis pro ſe & ſuis collegis cardinalibus reſponderunt per verbum, placet. Super quibus productis & lectis, dictus magiſter Henricus promotor & procurator petijt à reuerendis patribus ſanctæ ſedis Apoſtolicæ protonotarijs, ac à nobis per dictum concilium deputatis notarijs, & à quibuſcunque alijs notarijs & tabellionibus publicis ibidèm adſtantibus, vnum vel plura, publicum ſeu publica, tot quot eſſent neceſſaria, fieri & confici inſtrumentum & inſtrumenta. Præſentibus tunc ibidèm teſtibus ſupradictis.*

Tenores verò dictarum bullarum, necnon ſchedularum ordine quo ſuprà lectarum, ſequūtur per ordinem, & ſunt tales:

Tolluntur proceſsus & cætera in duabus obedientijs hinc indè decreta occaſiōe ſchiſmatis.

Aliud capitulum.

Sacroſancta ſynodus generalis Conſtātienſis &c. Pro maiori pace & ſecuritate vnionis Eccleſiæ, omnes & ſingulos proceſsus, cenſuras, pœnas & ſententias in olìm vocati Ioannis, & eius qui dicitur Gregorius duodecimus, obedientijs iam coniunctis occaſione, vel ex cauſa ſchiſmatis hinc vel indè latas, decretas, promulgatas ſeu fulminatas, & omnem exindè contractam maculam ſiue notam iuris aut facti, quo ad eaſdē obedientias, tollit, abolet, & irritat atq; caſſat. Omnes quoquè & ſingulas perſonas dictarum obedientiarum cuiuſcunque conditionis vel ſexûs exiſtant, in ſtatibus, dignitatibus & officijs, quę aliàs canonicè ſeu rationabiliter tenent, poſſident et exercēt, ad abundantem cautelam habilitat, & cum eis, quantùm opportunum fuerit, aut indigēt, diſpenſat hæc ſancta ſynodus ex certis bonis reſpectibus: ſtatuitq; & ordinat, quòd p notarios qui de præmiſſis rogabūtur, in inſtrumētis per eos conficiēdis, nulla fiat mētio de Romano pōtifice vel ſede Apoſtolica, ſed de anno regnorū ſereniſſ. et inuictiſſ. principis dñi Sigiſmūdi Romanorū et Hūgarorum etc. regis. et hoc, vſq; ad ceſſiōem incluſiuè. His deniq; lectis, dictus dñs Ioannes Dñici cardinalis Raguſinus, p cardinales ſiſtentes in cōcilio receptus eſt ad oſculū pacis, et collocat⁹ eſt inter Frāciſcum Venetiarū et Antoniū Aquileieñ presbyteros cardinales. Fuitq; conſequēter cantata Miſſa de Spirituſancto per dñm † Almanū cardinalē Piſanum, cum ſermone ad clerū. Et poſtmodùm miſſæ officio finito, acceſſit locū præſidentiæ dictus dñs Ioānes epiſcopus Oſtieñ cardinalis Viuarienſis. fuitq; dictum officiū litaniarum, aliarū more ſeſſionū, cum Euangelio, Si quis venit ad me, et non odit patrē ſuum etc. Et dictus dñs Iob *Venner legebat bullam dicti domini Gregorij ad ceſſionem papatûs, tenoris ſequentis. *Benner

Pro-

Procuratorium ad renunciandum &c.

Gregorius epiſcopus ſeruus feruorũ Dei, dilecto filio nobili viro Carolo de Malateſtis, domicello Arimini, in prouincia Romandiolæ pro nobis & ſancta Romana Eccleſia rectori, ſalutem & Apoſtolicã benedictionem. Diuina gratia dirigente, fideliter & purè conati fuimus ab ipſo initio noſtræ aſſumptionis ſchiſma extirpare, & eccleſiam deducere ad clarum & pacificum ſtatũ integraliter, & vt debuimus, & voluimus, & continuè cùm potuimus aduertere opportunitatem faciendi, efficaci voluntate adhibuimus diligentiam noſtram: ſed fluxus diuerſarum cupiditatum tenebrarum, à timore altiſſimi alienarum, multis & varijs inuolutionibus ſancto propoſito obſtiterunt, & per vias duras multiplici delicto adſtrictos incedere compulerunt. Et cùm nupèr veriſimiliter dubitaremus grauiora præparari, recenter recepimus de cælo lumen aperiri, & regiam maieſtatem per maturos proceſſus pura mẽte ad lucem & pacem integrã Chriſtianorum, ſchiſmatibus de eccleſia repulſis, deſideria peruenire, corruptis affectib⁹ obuiando, & rectas vias optando. De quibus gratias altiſſimo reddimus, & ab eo lętitiam ſuſcipimus, ſinè cuius gratia nullũ rectè efficitur fundamentum, à qua quidem diuina gratia non dubitamus tuam nobilitatem & animum fuiſſe & eſſe conſtanter directũ. Cùm ergò deſtinauerimus Conſtantiam ad eandem regiam maieſtatem dilectos filios Ioãnem tituli S. Sixti presbyterum cardinalem ſedis Apoſtolicæ legatum, & Ioannem in patriarcham Conſtantinopolitanum electum, noſtros & eiuſdem ſedis nũcios, cum certis literis & mandatis noſtris fideliter cõceptis, ſecundùm opportunitatem quæ tũc videbatur: nunc verò ſpe bona cõcepta, dilatato corde, Chriſtianorum pacem & integram vnionem in Domino deſiderantes, tuã nobilitatem in qua plenè cõfidimus, & chariſſimam vt perſonam noſtrã tenemus, duce Dño ad regiam maieſtatem ipſam in Conſtantiam deſtinamus, vt animus tuus, quem ſemper inuenimus ſacræ vnionis amatorẽ, nobiſcum lætitia impleatur. Et propterea ad p̄dicta omnia plenariè exequẽda, te qui etiam in ciuitate noſtra Ariminenſi, & in nonnullis pro nobis & eadem Eccleſia in temporalibus es vicarius, omni modo, via, iure & forma, quibus meliùs fieri poſſit, tenore præſentium de plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis procuratorem noſtrum facimus ſpecialem, dantes & concedentes tibi vt procuratori noſtro, de plenitudine dictæ Apoſtolicæ poteſtatis omnimodam, plenam & liberam facultatem noſtro & dictæ Eccleſiæ nomine tractandi, procurandi, totaliter cõcludendi, & effectualiter inducendi ſyncerã & integram vnionem Eccleſiæ ſanctæ DEI, per omnem & quamlibet rationabilem viã coniunctìm & diuisìm, quæ tibi procuratori noſtro videbuntur accommoda ac quomodolibèt opportuna. Et ſpecialiter renũciandi & cedendi omni iuri papatûs ac titulo & poſſeſſioni, quod, quẽ, & quam habemus in eodem, ſi vbì & antè videbitur tibi pro vnione huiuſmodi expedire: necnon omnia & ſingula faciendi, quæ circa p̄miſſa & quodlibet eorum erunt, aut tibi aut procuratori noſtro videbuntur quomodolibèt opportuna, etiàm ſi forent maiora expreſſatis, & mandatum exigerent quantumcunq; ſpeciale, & quæ nos ipſi facere poſſemus, ſi perſonaliter intereſſemus, promittẽtes Deo & Eccleſiæ ſanctæ Dei, ratum, gratum, & firmum perpetuò irreuocabiliter habituros, quicquid per te procuratorem noſtrũ, actũ, geſtum, ſeu factum fuerit in præmiſſis, idq; facturos, dante Domino, inuiolabiliter obſeruari, promittentes bona fide, & ſub atteſtatione diuini iudicij, quòd poteſtatẽ huiuſmodi tibi ſic (vt præmittitur) attributam & conceſſam reuocare non intendimus, nec reuocabimus te verbo publicè vel occultè, & ſupplentes omnem defectum, ſi quis in p̄ſenti mandato fuerit admiſſus, vel in eo aliquid eſt omiſſum. Datum Arimini, ſexto idus Martij, pontificatûs noſtri anno nono.

De turia G. de Imola
In plica M. de ſtrata in dorſo in camera.

Qua ſchedula lecta, dñs Carolus leuans ſe, dixit hæc verba: Cùm ſanctiſſimus dominus noſter Gregori⁹ papa duodecimus, me ſuum procuratorẽ conſtituerit ad cedendu modo & forma, prout in ſuis literis lectis dinoſcitur contineri: Ego Carolus ſupià dictus ſciens intentionem domini noſtri ſanctiſſimi Gregorij papæ xij. fuiſſe & eſſe totalem ad redintegrationem Chriſtianorum, ſi poſſit largiente Dño fieri, & in hoc omnem, quantùm in eo eſt, operam præſtare per futuram papatùs ceſſionem per ſe & ſuos, & quòd ab omnibus caueatur, quæ hoc ſanctũ propoſitum impedire poſſent aut differre. ꝑ hoc ſacrum concilium declarari & determinari, peto humiliter & inſtanter, vtrùm pro vnione Eccleſiæ Dei & totali redintegratione per Dei gratiam procuranda, ſacro concilio vtile & expediens videatur, quòd nomine præfati dñi noſtri papæ fiat hìc Conſtantiæ ceſſio, antequàm Niciam accedatur, ſeu an Petrus de Luna, qui in ſua obedientia dicitur Benedictus decimuſtertius, cedere velit vel nolit, experiatur. Quibus dictis, p̄fatus dominus archiepiſcopus Mediolanẽ in ambõe exiſtens, deputatus per ſynodum, reſpondit in modum qui ſequitur:

¶ Concilium determinat, quòd vtile & expediens eſt, quòd fiat hic in Conſtantia renunciatio.

Sa-

Sacroſancta generalis ſynodus Cõſtantienſis determinat & declarat, expediens & vtile fore pro vnione Eccleſiæ ſanctæ Dei & totali redintegratione per Dei gratiam ꝓcuranda, ꝙ nomine illius domini qui in ſua obedientia dicitur Gregorius xij. fiat hîc in Conſtantia ceſſio, antequàm Niciam accedat, ſeu an Petrus de Luna qui in ſua obedientia dicitur Benedictus xiij. cedere velit vel nolit, experiatur. Subſequenter dictus dominus archiepiſcopus Mediolanenſis legit capitula quæ ſequuntur:

Poſteà verò idem reuerendiſſimus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, adhuc vt ſuprà in ambone vnà cum prædictis præſidentibus ſibi aſſiſtentibus exiſtens, ad inſtantem petitionem & requiſitionem magiſtri Henrici de Piro promotoris prædicti, ac exhortationem & rogatum domini Ioannis præſidentis prælibati, quædam alia capitula, quorum primum in effectu continet, quòd concilium ſtatuit quòd cardinales non procedant ad electionem futuri ſummi pontificis abſque conſenſu concilij, nec eligendus recipiatur ſub pœna maledictionis æternæ, & quòd concilium ſuſpendit iura poſitiua contra præſens decretũ facientia. Secundum verò, quòd electio futuri ſummi pontificis valeat fieri modo & forma, loco & materia &c. per concilium fiendis, & quaſcunque perſonas habilitare, recipere & deputare ad electionem huiuſmodi, tamen non obſtantibus & alijs in ipſa conſtitutione contentis. Et quòd concilium non diſſoluatur donèc electio fuerit celebrata. Et quòd Imperator impendat & verbo regio promittat, & literas ſuas decernat, & alia plura, prout in eiſdem capitulis, quorum tenores inferiùs inſcribuntur. publicè alta & intelligibili voce perlegit. Quibus ſic lectis, magiſter Henricus de Piro promotor & procurator prædictus, petijt per dictos præſidentes in ambone vt ſuprà exiſtentes, pro ſe & nationibus ſuis prædictis & alijs, quorum intereſt, tunc præſentibus ibidèm, reſponderi per verbũ placet, vel non placet. Et tunc memorati domini præſidentes, ac Ioannes epiſcopus Oſtienſis, nominibus quibus ſuprà, reſponderunt per verbum, placet. Sereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum &c. rex, reſpondit per hæc verba, Promittimus & literas decernimus. Quibus ſic factis, venerabilis & circunſpectus vir dominus Ioannes præpoſitus Quinqueeccleſienſis, quaſdã literas regias & ipſius domini regis ſigillo magno maieſtatis ſuæ ceræ glanceæ impreſſo ſigillatas, exhibuit, & produxit, eaſq; publicè alta & intelligibili voce tenoris infraſcripti perlegit.

Tenores verò dictorum capitulorum & literarum regiarum, de quibus ſuprà fit mentio, ſequuntur & ſunt tales:

Quòd vacante ſede, non procedatur ad electionem Romani Pontificis.

Sacroſancta generalis Conſtantieñ ſynodus, ad faciliùs, liberiùs & vtiliùs integram vnionem Eccleſiæ conſequendã, ꝓnunciat, ſtatuit & ordinat, ꝙ prætextu cuiuſcunque ceſſionis aut vacationis ſedis Apoſtolicæ ſiue papatûs, durante pſenti concilio factę vel faciendæ, ad electionẽ futuri Romani pontificis nullatenùs procedatur ſinè deliberatione & conſenſu huius ſacri generalis concilij. Et ſi quid fieret, ſit ipſo facto authoritate huius ſacri concilij irritũ & inane. Nulluſq; electũ cõtra hoc decretũ in papam recipiat, nec illi vt papæ quoquo modo obediat, ſub pœna maledictionis æternæ & fautoriæ ſchiſmatis. Puniantúrque in hoc caſu eligentes & electus, ſi conſentiat, ac illi adhærentes, pœnis per hoc ſacrum concilium ordinandis. Suſpendit quoquè dicta ſancta ſynodus ꝓ bono vniõis Eccleſiæ, oĩa iura poſitiua in cõcilijs gñalibus edita, & ipſorũ ſtatuta, ordinationes, conſuetudines & priuilegia quibuſcunq; cõceſſa, & pœnas cõtra quoſcunq; editas, inquantùm dicti decreti effectum impedire poſſunt quoquo modo.

Sacroſancta ſynodus Cõſtantienſis &c. pro maiori pace & ſynceritate vnionis Eccleſiæ, omnes & ſingulos proceſſus, cenſuras, pœnas & ſententias in olim vocati Ioannis 23. & eius qui dicitur Gregorius 12 obedientijs iam coniunctis: occaſione vel ex cauſa ſchiſmatis hinc vel indè latas, decretas, promulgatas ſeu fulminatas, & omnẽ exindè contractam maculam ſiue notam iuris vel facti, quo ad eaſdem obedientias, tollit, abolet, irritat atque caſſat. Omnes quoquè & ſingulas perſonas dictarũ obedientiarum, cuiuſcunque conditionis vel ſexûs exiſtẽs, in ſtatibus, dignitatibus & officijs, quæ aliâs canonicè ſeu rationabiliter tenent, poßident & exercent, ad abundantẽ cautelã habilitat, & cum eis, quantũ opportunũ fuerit aut indigẽt, diſpẽſat.

Quòd electio Romani põtificis fiat modo & forma per conciliũ ordinandis, & ꝙ cõcilium non diſſoluatur, donèc ſit facta electio, & ꝙ ad hoc rex Romanorum det operam.

Sacroſancta gñalis Cõſtantieñ ſynodus, vt Eccleſiæ ſanctæ Dei eo meliùs & ſynceriùs ꝓuideatur, ſtatuit & ordinat, ꝓnunciat & decernit, ꝙ ꝓxima electio futuri Romani pontificis fiat modo, forma, loco, tempore & materia per ſacrum concilium ordinandis. Et ꝙ idem conciliũ poſſit & valeat in futurum quaſcunq; perſonas, cuiuſcunq; ſtatûs vel obedientię ſint aut fuerint, ad electionem huiuſmodi actiuè & paſſiuè, & alios quoſcunq; actus eccleſiaſticos, & oĩa alia opportuna, non obſtantibus quibuſcunq; proceſſibus, pœnis aut ſentẽtijs, habilitare, recipere, & deputare modo & formâ quib' etiàm videbitur expedire. Quodq; ſacrum conciliũ non diſſoluatur, donèc electio huiuſmodi fuerit celebrata. Exhortans dicta S. ſynodus inuictiſſimũ principẽ dñm Romanorum & Hũgariæ regem, pariter & requirens, quatenùs tanq̃ pius Eccleſiæ aduocatus & ſacri concilij defenſor & ꝓtector, oẽm ad hoc operã efficaciter impendat, & verbo regio

* promittat, regio velle facere hoc *pronunciet, ac literas ſuæ maieſtatis deſupèr fieri decernat.

Sigiſmundus Dei gratia Romanorum &c. rex ſemper Auguſtus. Notum facimus tenore præſentium, quibus expedit, vniuerſis ad futurã rei memoriam. Inter varias ſolicitudines curasq; multiplices illa maximè nos vrget anxietas, nè inter domeſticos fidei, qui Chriſtiano cenſentur nomine, & præcipuè eccleſiaſticas perſonas, controuerſia, ſeminante humani generis inimico, aliqualiter oriatur. Summoperè igitur procurandum eſt, vt non creſcant iurgia. Sed iuxta mḡiſtrã bonorũ omniũ charitatem, quæ nil ſapit extraneum, nil aſperum, nil confuſum, immò propria authoritate nutrit cõcordiam, diſſociata cõiungit, inter ſeruos Dei, quos non oportet de bono propoſito reſilire, pax & vnanimitas conſeruetur. Aequum enim eſt, vt qui ſpiritu diriguntur, nulla ſectione mentium, nulla voluntate contraria, nulla nouitate noxia diuidantur; nè indè diſcordiæ initium, vndè pacis fœdera & præcipuè Eccleſiæ tranquillitatis commoda debent ſuſcipere incrementum. Cùm itaque ſacroſancta Conſtantienſis ſynodus in ſpiritu ſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam catholicam matrem noſtram repræſentans, pro bono vnionis in Eccleſia ſancta Dei conſequenda feliciter laborãs, ac celeri (inquantùm occurrentium caſuum qualitas aliarumq; circunſtantiarum neceſſitas & præſentium temporum diſpoſitio patiuntur) vnici, veri, & indubitati ſummi pontificis electione fauente Domino celebranda, vt dum ad ędificationẽ ſpi-

loco obſcuro *ritualis patris, filij ſponſiq; eiuſdem matris ſanctæ Eccleſiæ votiuam enititur, parturientis partes experiens, conatus proſequens, & moleſtias perferẽs, acerbos dolores ſentiat ad inſtar illius, vt poſt acceptam de antiquo & peſtifero ſchiſmate victoriam, antiquę felicitatis antidota reſumat, eiuſdem Eccleſię prouiſioni cum omni diligentia ſolerter & ſtudioſè ac inſtanter & ſedulè ſuccurrere feſtinat. Veruntamen conſultius idoneum pariendi tempus expectat, nè inconſultę feſtinantię impetu partum pręcipitet in aborſum. Sicq; nonnunquàm occultâ forſan Dei diſpoſitione poſtponendus eligitur, & poſtponitur pręferendus, prout his accidiſſe diebus ex humanorum defectuum ſupponimus conſideratione. Cùm inter cętera proindè ſtatuerit & ſalubriter ordinauerit, quòd hoc ſacrum concilium non diſſoluatur donèc electio huiuſmodi futuri ſummi pontificis fuerit celebrata: Nos qui tãquàm Romanę Eccleſię aduocatus, dictiq; concilij protector &*

Impator parére & vult & debet concilio. *defenſor, ipſius Romanę Eccleſię celerem prouiſionem totis pręcordijs affectamus, et dictę ſanctę ſynodi ſtatutis et ordinationibus colla noſtra ſubmiſimus, eiſdemq; in omnibus parére et intẽdere volumus et debemus, animo deliberato ex certa ſcientia tenore præſentium verbo regio promittimus et nos obligamus, quòd omnem ad hoc operam efficaciter impendemus, et bona fide curabimus, ac quãtùm in nobis eſt, legaliter faciemus, q; dicta S. ſynodus non diſſoluetur, ſed in ſuo robore conſeruabitur, manutenebitur et protegetur, quouſquè dicta electio largiente altiſſimo fuerit celebrata, ac ſpiritûs paracleti virtus alto ſuo et ſecreto conſilio obũbrante, eidem ſanctę ſynodo concesſerit ſpiritũ vnitatis ad felicẽ conſummationẽ et reformationẽ Eccleſię ſuę ſanctę. Pręſentium ſub noſtrę maieſtatis ſigilli appenſione teſtimonio literarum. Datũ Conſtantię anno Domini 1415. prima die menſis Iulij, regnorum noſtrorũ anno Vngarię etc. xxix. Romanorum electionis quinto, coronationis verò primo.*

Ad mandatum domini regis Ioannes prępoſitus de Strigonio vicecancellarius.

Subſequenter pręfatus reuerendus pater dominus Bartholomęus archiepiſcopus Mediolanenſis prędictus, adhuc prout ſuprà in ambone cum prędictis nationum pręſidẽtibus exiſtens, ad mandatũ et exhortationem dicti domini Ioannis pręſidentis, inſtãte primitùs et petẽte antedicto magiſtro Henrico promotore et procuratore, quędam alia capitula tenorum infraſcriptorũ numero ſex, ſeriatim et ſucceſſiuè legit. Quorum tenores ſequuntur per ordinem, et ſunt tales:

Concilium omnia per Gregorium duodecimum in ſua obedientia alias canonicè & rationabiliter geſta, approbat & ratificat.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtãtienſis &c. omnia & ſingula per illum dominum qui dicitur Gregorius XII. in ſua reali obediẽtia, Apoſtolica authoritate mediatè vel immediate, alias canonicè vel rationabiliter hucuſquè geſta, facta, diſpenſata, ordinata, conceſſa & indulta, & etiàm vſque ad tempus notitiæ ſuæ renunciationis pro eo faciendæ, quòd tempus vltra menſem poſt huiuſmodi renunciationem nolumus extẽdi, gerenda, facienda, diſpenſanda, ordinanda, cõcedenda & indulgenda, ex certa ſciẽtia ratificat, & ex ſuperabundãti cautela ad certitudinem boni approbat atque firmat, ſtatuens & ordinãs, q; ex cauſa vel occaſiõe ſchiſmatis vel cuiuſcunque maculæ vel inhabilitatis ex eo prouenientium, non valeant infringi, vel contra ea excipi, aut in dubium reuocari, non obſtãtibus diſpoſitiõibus in contrarium facientibus quibuſcunque.

Decretum, quòd non reeligatur Gregorius, non eſſe factum ad ipſius Gregorij inhabilitatem.

Sacroſancta ſynodus generalis Conſtantienſis declarat, ſtatutum ſeu ordinationem factam aliàs per iſtud ſacrum concilium, in quo inter alia cauetur, quòd ille dominus qui dicitur in ſua obdiẽtia Gregorius duodecimus, nullo vnquàm tempore reeligatur in papam, non fuiſſe factam ad ipſius domini Gregorij inhabilitatem, tanquàm nõ ſit capax papatûs, ſed pro bono pacis Eccleſiæ, & futuris ſcandalis, ſcrùpulis & ſuſpicionibus euitandis.

Concilium reſeruat, & ſe facturum declarat, quòd prouidebit, vbì duo vel plures in eodem titulo ex diuerſis obedientijs concurrunt.

Item ſacroſancta ſynodus Conſtantiẽſis re-

reſeruat, & ſo ſacturam declarat, vbì duo vel plures in eodẽ titulo ex diuerſis obedientijs concurrũt, ꝙ ſacrum concilium cum debita manſuetudine & rationabdi æquitate, ità ꝙ vna pars alia deteriùs non tractabitur, vtriuſq; obedientiæ honore, quantùm fieri poterit, ſaluo, per ſe vel ad hoc ſpecialiter deputandos, antequàm ſeparabitur, prouidebit modo & tempore opportunis.

Conciliũ recipit & admittit in cardinales, cardinales domini Gregorij papæ duodecimi.

Item ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis, ex nunc immediatè poſt ceſſionem ſeu renunciationem nomine illius domini qui dicitur Gregorius XII. de papatu per eundẽ faciendam, ipſum dominum Gregorium & reuerendiſſimos in Chriſto patres dominos Antonium epiſcopum Portueñ, Iuãoem tituli S. Sixti, Gabrielem tituli S. Clementis, Angelum tituli ſanctorum Petri & Marcellini, Blãdellum tituli ſanctę Sabinæ Presbyteros, & Petrum tituli S. Mariæ in Coſmedin diaconum ſuæ obedientiæ cardinales recipit & admittit, eoſq; vt tales haberi vult & ab omnibus venerari, necnon dignitate, emolumento, voce & alijs cardinalium priuilegijs, vt veros cardinales vti, frui, pariter & gaudere, ſaluis tamen alijs conſtitutionibus & ſtatutis, in præſenti ſeſſione promulgatis, & inferiùs promulgandis, de electiõe Romani põtificis facientibus mentionem.

Iſte Gabriel is eſt, qui poſteà dictus eſt Eugenius 4.

Quòd officiarij domini Gregorij gaudeant eorum officijs.

Item ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis &c. ſtatuit & ordinat, quòd omnes officiales & curiales eiuſdem domini qui dicitur Gregorius duodecimꝰ, in officijs & gradibus ipſorum aliàs canonicè adeptis gaudeant, & ea rationabiliter adminiſtrent, ꝑut alij officiales alterius indifferenter, ſaluo vbì in aliquo officio vnicus vel certus numerus debet haberi ſecundùm conſuetudinem Romanæ curiæ, circa quod ſacrum cõcilium ſibi reſeruat prouidendum cum debita manſuetudine & rationabili æquitate, ità quòd vna pars alia deteriùs non tractabitur, vtriuſq; obedientiæ honore, quãtùm fieri poterit, ſemper ſaluo, per ſe vel ad hoc ſpecialiter deputandos, anteꝙ̃ ſeparabitur, prouidebit modo & tempore opportunis.

Quòd nullus decedat ſinè licentia.

Itẽ ſacroſancta ſynodus &c. Nè ante electionem futuri Romani pontificis & aliorũ in eodem concilio agendorum, ipſum ſanctum concilium diſſoluatur, perturbetur, aut contra eius ſalutem vel proſperitatem aliquid machinetur, vel etiàm ſancta ipſius ſtatuta & ordinationes quomodolibèt moleſtentur, aut traoſgrediantur, ſtatuit, ordinat, & diffinit, ꝙ quæcunq; perſona concilij, cuiuſcunq; ſtatûs, gradûs, ordinis, aut ꝑeminentiæ exiſtat, ab hoc ſacro concilio deincèps ſinè licentiã concilij vel ad hoc deputandorum receſſerit, & quæcunque concilij, aut quæuis alia perſona ipſum conciliũ quomodolibèt perturbauerit, aut contra eius ſalutem vel proſperitatem quicquã machinata fuerit, vel ipſius ſacri concilij, præſertim in hac præſenti ſeſſiõe, ſtatuta aut ordinationes temerariè violauerit, infregerit, aut tranſgreſſa fuerit vllo modo, tanquàm vnionem perturbans, ſchiſma faciẽs, de hęreſi ſuſpecta, aut rea criminis læſæ maieſtatis, perpetuò ſit infamis, omnique dignitate, honore, ſtatu, officio & beneficio, eccleſiaſticis & ſecularibus, etiàm ſi Imperialis, regalis, cardinalatûs, aut pontificalis exiſtat, ipſo iure priuata, ſpe promotionis omninò ſublata, nec aliquatenùs aperiatur ei ianua dignitatis aut honoris, Eccleſiaſtici aut mũdani.

Quòd Imperator det operam, vt concilium ſit tutum.

Item ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis exhortatur inuictiſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorũ & Hungariæ regem, quatenùs placeat, patentes literas ſuæ maieſtatis ſigillis dare, & omnibus principibus, vaſſallis, & ſubditis ſacri Imperij, & præſertim ciuibus & incolis ciuitatis Conſtantienſis præcipere & mandare, quòd manutenebunt & defendent prædictum ſacrum concilium in ſyncera & totali libertate in omni euentu vſque ad electionem futuri ſummi pontificis, & aliàs quandiù durauerit, & quòd ſi & quandò ſacrum concilium deliberauerit, ad electionem Romani pontificis hìc fore procedendum, omninò ad hoc operam efficacem impendat, quòd huiuſmodi electio ſit tam libera & ſecura: hoc autem ſpecialiter iurent rectores & conſules huius ciuitatis fideliter obſeruare. Et quicunque iſtam libertatem, tutelam aut ſecuritatem aliqualiter impediuerit, fraudem circa eam fecerit, aut quantùm in eo fuerit non obſeruauerit, cuiuſcunque dignitatis, ſtatûs, aut conditionis exiſtat, omni ceſſante priuilegio, eo ipſo ſententiam Imperialis banni incurrat, perpetuò ſit infamis, nec ei vnquàm portæ dignitatis pateãt, nec ad aliquod officium publicum admittatur: quinimmò omnibus feudis, ac alijs bonis quæ à Romano tenet Imperio, ſit ipſo iure priuatus. Ciuitas autem ſeu vniuerſitas Conſtantiæ, niſi conſules & rectores prædicta obſeruauerint, aut ſi cõtra ea venerint, eo ipſo banno Imperiali ſubiaceat, & omnibus priuilegiis & libertatibus & gratijs Imperialibꝰ ſeu regalibus ſit penitùs deſtituta.

Quibus ſic peractis, dictus magiſter Henricus de Piro promotor, petijt à dictis præſidentibus nominibus quibus ſuprà, reſpõderi per verbum Placet, vel non placet. Memoratiq́, præſidentes & Ioannes epiſcopus Oſtienſis nominibus quibus ſuprà, reſponderũt vt priùs, per verbum placet. Sereniſſimus

mus princeps dominus Sigiſmundus rex reſpondit
ſub iſto verborũ tenore, Promittimus & literas de-
cernimus. Præmiſſis ſic peractis, ſurrexit præfatus
Ioannes præpoſitus Quinqueeccleſiarum, literasq́,
dicti ſereniſſimi principis ſuæ maieſtatis ſigillo ma-
gno ceræ glaucæ impreſſo ſigillatas exhibuit, easq́
legit, rogante & mandante prælibato domino Ioã-
ne epiſcopo Oſtienſi proximè præſidente. Quibus ſic
lectis, dictus magiſter Henricus promotor ſuper po-
teſtate cedendi & renũciandi dicto Carolo & præ-
fato domino, qui Gregorius duodecimus dicitur,
tradita, ſtatutis & decretis promiſſis, petijt nomi-
nibus quib⁹ ſuprà, vnũ vel plura, publicũ ſeu publi-
ca, tot quot eſſent neceſſaria, fieri & confici inſtru-
mentũ & inſtrumenta, præſentibus quibus ſuprà.
Sigiſmundus Dei gratia Romanorum rex ſem-
per Auguſtus, ac Vngariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c.
rex. Notum facimus tenore præſentium, quibus ex-
Deut. 32. iuxta LXX. *pedit vniuerſis ad futuram rei memoriam. Qui ſta-*
tuit terminos gentium ſecundum numerum ange-
lorum, & vtrorunque miniſteria ordine miro diſ-
penſans, ſicut choros angelicos varijs dignitatibus,
Ephe. 1.d Col. 1.c *quæ proprijs vocabulis (teſte Apoſtolo) appellantur,*
mirabiliter inſigniuit: ſic & Eccleſiam adhuc mili-
tantem in terris, diuerſis tam ſpiritualium quàm
Cant. 6.b *temporalium diſtinxit titulis poteſtatum, vt pul-*
chra fidelibus, & infidelibus terribilis apparens,
vt caſtrorum acies ordinata, procedat proſperè, do-
Pſalm. 44.b *nec regina tandem à dextris ſummi regis in veſtitu*
for. feliciter *ſedeat deaurato, * fideliter in perpetuum regnatu-*
ra. Vnde conſtat quòd omnis à Deo eſt poteſtas, qui
Ro. 13. Dã. 5. *ſolus poteſtatem habet in regno hominum, & quẽ-*
cunque vult ſuſcitat ſuper illud. Nemo illi temerè
reſiſtere videatur, quin potiùs tenetur quilibet in
operibus manuum Domini exultare, per quæ ſem-
per iuxta prophetam miſericordia & iudiciũ cõ-
ſtat. Sanè cùm propter vacationem ſedis Apoſtoli-
cæ, Romani & ſummi pontificis electio & prouiſio
in noſtra Conſtantienſi ciuitate, in qua ad præſens
generale concilium celebratur, ſuo tempore iuxta
eiuſdem ſtatuta concilij immineat facienda, nos
tanquàm Romanæ Eccleſiæ aduocatus, dicti conci-
lij defenſor, ac præſertim dictæ ciuitatis Conſtanti-
enſis dominus naturalis, volentes dictam electionẽ
fore tutam, liberam & ſecuram, omnibus & ſingu-
lis principibus, vaſallis & ſubditis ſacri imperij, &
præſertim ciuibus & incolis dictæ ciuitatis Con-
ſtantienſis noſtræ, fidelibus noſtris dilectis diſtrictè
præcipimus & mandamus, quatenùs dictum ſacrũ
concilium in pura, ſyncera, pacificaq́ libertate ma-
nuteneãt & defendãt, in omnem euentum vſque ad
electionem & perfectionem futuri ſummi pontifi-
cis incluſiuè. Et q́ ſi & quandò ſacrum conciliũ de-
liberauerit ad electionem Romani pontificis in ea-
dem noſtra ciuitate fore procedendum, omnem cu-
ram, diligentiam, ſolicitudinem & operam effica-
citer impendant, quòd electio huiuſmodi in plena
libertate & ſecuritate debitè defendatur. Specia-
liter autem rectoribus & conſulibus dictæ noſtræ
ciuitatis Conſtantienſis iniungimus, vt iuxta ſa-
crorum canonum inſtituta, idipſum corporaliter
iurent fideliter obſeruare. Quicunque autem iſtam
libertatẽ, tutelã aut ſecuritatem aliquatenùs impe-
dmerit, violauerit, fraudem cõtra eam fecerit, aut
quantùm in eo fuerit non obſeruauerit, cuiuſcunq́
dignitatis, ſtatûs, præeminentiæ aut conditionis ex-
iſtat, omni ceſſante priuilegio, eo ipſo ſententiã im-
perialis banni incurrat, perpetuò ſit infamis, nec ei
vnquàm portæ pateant dignitatis, nec ad aliquod
officium publicũ admittatur. Quinimmò omnibus
feudis & alijs bonis quæ à Romano tenet imperio,
ſit ipſo iure priuatus. Ciuitas autem ſeu vniuerſitas
Conſtantienſis, niſi cõſules & rectores prædicta ob-
ſeruauerint, aut ſi contra ea venerint, eo ipſo banno
imperiali ſubiaceat, ac omnibus priuilegijs, gratijs
& libertatibus imperialibus ſiue regalibus ſit pe-
nitùs deſtituta. Præſentium ſub noſtræ maieſtatis
ſigilli appenſione teſtimonio literarum. Datũ Con-
ſtantiæ anno Domini milleſimo 415, prima die Iu-
lij, regnorum noſtrorum anno, Vngariæ &c. 29 Ro-
manæ electionis quinto, coronationis verò primo.

Ad mandatum domini regis Ioannes præpoſi-
tus de Strigonio vicecancellarius.

Poſtmodùm verò ſurrexit Carolus prænomina-
tus procurator, ſolennemq́ & rhetoricam proferre-
bat collationem in themate ſumpto, Facta eſt mul-
titudo angelorum &c. Qua ſiquidem collatione fa- Lucæ 2.
cta, ſæpedictus Carolus quandam ceſſionis & reſi-
gnationis ſchedulam, quam in ſuis tenebat manib⁹,
ibidẽ perlegit: factoq́ ceſſit & renunciauit, & alia
fecit, prout in ſchedula cõtinetur. Qua ſchedula vt
præmittitur lecta, prætactus reuerendus pater do-
minus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanen.
adhuc in ambone vnà cum præſidentibus nationũ
antedictis ſibi aſſiſtentibus, rogante, & exhortan-
te dicto domino Ioanne epiſcopo Oſtiẽſi præſidente,
quoddam capitulum, in quo effectualiter contine-
batur, q́ concilium generale Cõſtantienſe præfatũ,
*dictam * ceceſſionem ſeu renunciationem admiſit,* for. * ceſſionem
& nonnulla alia, vt in ipſo capitulo tenoris infra-
ſcripti pleniùs continetur, alta & intelligibili voce
perlegit. Quo quidem capitulo vt præmittitur le-
cto, mandante & rogante dicto domino præſ. dẽte,
prædictus magiſter Henricus petijt per huiuſmodi
nationum præſidentes & alios ſupradictos, nomi-
nibus quibus ſuprà, reſponderi per verbum placet,
vel non placet. Dictiq́ præſidentes & alij ſuprà re-
citati, reſponderunt nominibus quibus ſuprà, per
verbum placet. Super ceſſione, reſignatione, ſtatu-
tis, diffinitis & decretis & alijs ſuprà recitatis,
præfatus Henricus promotor ſiue procurator petijt
à protonotarijs & nobis notarijs dicti concilij, ac
alijs tabellionibus publicis quibuſcunque, vnũ vel
plura, publicum ſeu publica, fieri & confici, inſtru-
mentum & inſtrumẽta, tot quot eſſent neceſſaria.
Præſentibus teſtibus quibus ſuprà.

Tenores verò dictarũ ceſſionis ſiue renunciatio-
nis, necnõ admiſſionis eiuſdem ſchedula-
rum, ſequuntur & ſunt tales:

Ego Carolus &c.

His autem perlectis, dictus dominus Ca-
rolus, facta pulchra collatione cum thema- Luc. 2.
te, Facta eſt cum angelo multitudo militiæ
cæleſtis &c. perlegit ſchedulam de renuncia-
tione papatûs nomine dicti domini Grego-
rij in forma ſequenti:

Carolus renunciat papatui ꝓcuratorio nomine domini Gregorij duodecimi.

¶Ego Carolus de Malateſtis, Arimini, & nonnullarum aliarum terrarũ in temporalibus vicarius, necnon prouinciæ Romandiolæ rector pro ſanctiſſimo in Chriſto patre, dño Gregorio diuina prouidẽtia papa XII. & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ generalis, atque eiuſdẽ ſanctiſſimi domini noſtri papæ procurator, habẽs ad infrà ſcripta plenum, ſpeciale, & irreuocabile mandatum, quemadmodùm conſtat per bullam authenticã ſanctiſſimi domini noſtri prædicti proximè lectam, nulla oppreſſus aut coactus violentia, aut nullo ductus errore, vt omnibus apertè pateat per effectum, quanta ſynceritate, quantaque cordis affectione ſacram vnionem & redintegrationem Chriſtianorum in vnitate ſanctæ matris Eccleſiæ proſecutus fuit, proſequaturq́; per viam etiàm renunciationis incluſiuè, purè & liberè & ſyncerè procuratorio nomine ipſius ſanctiſſimi domini noſtri Gregorij papæ XII. in nomine patris & filij & ſpirituſſancti renuncio & cedo expreſsè in his ſcriptis, realiter & cum eſſectu, iuri, titulo & poſſeſſioni, quod, quem, & quam ipſe habet in papatu, & reſigno nomine præfati domini noſtri papatũ & omne ius papatûs, titulum & poſſeſſionem, quod, quem, & quã habet corã dño noſtro IESV Chriſto, qui Eccleſiæ ſuæ ſanctæ eſt caput, & ſponſus in hac ſacroſancta ſynodo & vniuerſali concilio, ſanctam Romanam & vniuerſalem Eccleſiam repræſentãte. Qua ſchedula lecta, archiepiſcop' Mediolanẽ reſpõdendo ad prædicta, legebat in hunc modũ:

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, in ſpirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiã catholicam repræſentans, ceſſionem, renunciationem & reſignationem pro parte illius domini, qui in ſua obedientia dicebatur Gregorius XII. iuri, titulo & poſſeſſiõi, quod, quem, & quam habuit in papatu, vel ſi quod, quem vel quã nũc *habuit in papatu, nunc per magnificũ & potentem dñm Carolũ de Malateſtis hic ꝑſentem, eiusq́; ad hoc procuratorem irreuocabilem, pro eodem dño qui dicebatur Gregorius XII. factas, admittit, approbat, & collaudat in nomine patris & filij & ſpirituſſancti, Amen.

For. *habet

Poſt hæc autem cantato, Te Deum laudam', à ſæpè dicto archiepiſcopo Mediolaneoſi legebatur ſequens capitulum:

Tandèm verò hymno angelico, Te Deum laudamus, ſolenniter cantato cum verſiculo & collectis ſequẽtibus, præfatus reuerendus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, ad inſtantem petitionem magiſtri Henrici de Piro promotoris & procuratoris dicti ſacri concilij, necnon ad rogatũ & exhortationẽ dicti domini præſidentis, legit quoddã aliud capitulũ in effectu continens tempus reſignationis faciẽda Petri de Luna poſt requiſitionẽ, & alia, vt in eodem capitulo cõtinentur tenoris infraſcripti, ibidèm alta & intelligibili voce perlegit. Quo quidẽ capitulo proximo ſuperiùs recitato, lecto, de mandato præfati præſidentis prælibatus magiſter Henricus inſtanter petijt per nationum prædictarum præſidentes & alios prætactos ſuper præmiſsis per verbum Placet, vel non placet, reſponderi. Et tunc dicti nationum præſidentes, & Ioannes epiſcopus Oſtienſis præſidens prædictus, pro ſe & nationibus ſuis quibus ſuprà, per verbum Placet, ſolenniter reſponderũt. Necnon ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmũdus Romanorum & Vngariæ &c. rex promiſsis, vt in capitulo continetur, & eidem præmiſſa recitata placuerunt. Super quibus omnibus & ſingulis ſic actis, habitis, geſtis, ſtatutis & diffinitis, promiſsisq́; & dictis, memoratus magiſter Henricus promotor vt ſuprà, à dominis protonotarijs ſupradictis, necnon à nobis dicti concilij notarijs & alijs tabellionibus publicis quibuſcunque, vnum vel plura, publicum ſeu publica, tot quot eſſent neceſſaria, fieri & confici inſtrumentum ſeu inſtrumenta inſtanter requiſiuit & petijt. Præſentibus tunc ibidèm teſtibus quibus ſuprà.

Tenor verò dicti capituli, de quo ſuprà fit mentio, ſequitur & eſt talis:

Sacroſancta generalis &c.

Quòd requiratur Petrus de Luna, authoritate concilij ad cedendum.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis &c. Cùm in Romana Eccleſia dudùm grauis & peſtifẽs exorta ſciſſura, humani generis inimico ꝓcurãte, innumerabilia Chriſtiano populo attulerit detrimenta, quibus obuiandis ac pro reintegratione ſabricæ catholicæ quamuis multa quæſita fuerint remedia immenſis laboribus, ſolicitudinibus & expenſis inter quæ præſtantius & validius toti penè Chriſtianitati dudùm & nupèr etiam huic ſacro concilio viſum ſit, ceſſionẽ & renunciationem papatûs fieri per quemlibet pro papa ſeu Romano pontifice ſe gerentem, nec hactenùs ceſſio ſeu renunciatio huiuſmodi facta, aut redintegratio aut ſchiſmatis extirpatio fuerit ſubſecuta, miſericors tamen & miſerator Dominus ſponſam ſuam ſanctam Eccleſiam diebus ꝓximis reſpexit oculis pietatis, dũ videlicet in hac ſancta Conſtantienſi ſynodo præter nonnulla alia ſanctæ vnionis Eccleſiæ præparamenta, coniunctis ſub capite Chriſto in vna Eccleſia duabus, videlicet olim nuncupati Ioannis, & illius qui dicebatur Gregorius XII. obedientijs, magnificus dominus Carolus de Malateſtis pleniſſimum ad hoc habens mãdatum, pro præfato domino qui dicebatur Gregorius duodecimus, eiusq́; nomine omni iuri, titulo & poſſeſſiõi, quod, quem, & quam, vel ſi quod, quem, vel quam habuit in papatu, non ſinè magno ipſius domini qui dicebatur Gregorius duodecimus, laudis præconio ceſſerit, renũciauerit expreſsè, realiter & cũ effectu, & reſignauerit nomine præ-

prædicti domini, qui dicebatur Gregorius duodecimus, papatum & omne ius papatûs, titulum & poſſeſſiõem, quod, quem, & quã habuit in papatu: cumq; Petrus de Luna, in ſua obediẽtia Benedictus 13. nũcupatus, dudùm memoratam ceſſionis & renunciatiõis papatûs viam acceptauerit, eamq́ue diuerſis ꝓmiſſionibus, votis & iuramentis firmauerit, nec adhuc fecerit, ſed protelauerit vſque modò, & ꝓnt ferè toti Chriſtianitati eſt notorium & manifeſtum, ſancta ſynodus Cõſtantieñ ſupradicta, nihil quantùm in ea eſt, quod ad ſanctam vnionem vtile fuerit, volens relinquere improuiſum: declarat, ſtatuit & diffinit, præfatum Petrum de Luna, ex ſuperabundanti per procuratores ſacri cõcilij ad hoc ſpecialiter conſtituendos, loco & tempore opportunis fore ſolenniter requirendum, vt infra ſpatium decem dierũ, requiſitionẽ huiuſmodi immediatè ſequentium, omni iuri papatûs quod ſe prætendit habere, necnon titulo & poſſeſſioni ſeu detentioni eiuſdem cedat & renunciet totaliter & abſolutè. Quod ſi nõ fecerit, dicta ſancta ſynodus ipſum dñm Petrum ex nunc, prout ex tunc, pronunciat, decernit & declarat, fuiſſe & eſſe notorium ſchiſmaticũ, antiqui ſchiſmatis nutritorem, defenſorem, fautorem, approbatorem, incorrigibilem & ꝑtinacem hæreticum, à catholica fide deuiũ, promiſſionum, votorum & iuramentorum ſuorum tranſgreſſorem, & Eccleſiã Dei notoriè ſcandalizantem, & proptereà omni honore & dignitate, etiàm papali, ſe reddidiſſe indignum, ipſumq́ue per ſacros canones fore abiectum, eiectum, priuatum & præciſum ab omni iure ſeu poſſeſſione & detentione, quæ habet ſeu ſe prætendit habere in papatu, mandando, præcipiendo & inhibẽdo eidem, nè ſe ampliùs pro Romano pontifice gerere præſumat, omnibus Chriſti fidelibus, etiàm ſi Imperiali, regali, cardinalatûs, pontificali, aut alia quauis eccleſiaſtica vel ſeculari dignitate præfulgeant, nè eidem Petro aut ei⁹ ſucceſſoribus in hac parte poſteà obediant, pareant, vel intendãt, aut auxilium, conſilium vel fauorem præſtent vllo modo, ſed eum tanquàm ſchiſmaticum, eccleſiaſticæ vnionis perturbatorem & hæreticum, vitent & perſequantur toto poſſe, bona fide, realiter & cum effectu. Et huic ſacro concilio ac futuro per Dei gratiam Romann pontifici eligẽdo, contra dictum Petrum, ei⁹ ſucceſſores, fautores atq; ſequaces, quos etiàm dicta ſancta ſynodus tanquàm ſchiſmaticos & hæreticos vult perſequi & haberi, aſſiſtant fideliter & cum effectu, inuictiſſimum dominum principem Sigiſmũdum Romanorum & Hungariæ &c. regem exhortans ſpecialiter & requirens, quatenùs tãquàm pius Eccleſiæ aduocatus & ſacri cõcilij defenſor, hoc idẽ ſe mox tũc facturum, & ſuis & ſacri Imperij ſubditis mãdaturum promittere dignetur & fideliter obſeruare.

Quo capitulo lecto, fuit reſpõſum ꝑ deputatos quatuor nationum, Placet, necnõ per dñm Oſtienſem nomine collegij cardinalium, & demùm per regẽ Romanorũ, Placet.

SESSIO QVINTADECIMA.

SAbbati die, ſexta dicti menſis Iulij, fuit ſeſſio generalis concilij loco & hora cõſuetis, in qua fuit Romanorum et Hungarorum rex cum nobilibus ſuis, ſibi in inſignijs regalibus ſeruientibus, præſidente in eadem Ioanne epiſcopo Oſtienſi cardinali Viuarienſi. fuitq́ue in eu celebratum officium Miſſæ de domina noſtra, per reuerẽdiſſimum patrem dominum Nicolaum archiepiſcopum Guezneñ. Qua cantata, legebantur reliqua more ſeſſionum, et reuerẽdus pater dominus Antonius epiſcop⁹ Cõcordienſis legebat quoddam ſtatutũ, cuius tenor ſequit̃, et eſt talis:

videlicet illuſtrib⁹ principibus, Ludouico comite Palatino Rheni in mundo, Frederico burgrauio Nurenburgenſi & marchione Brandenburgẽſi in ſceptro, Henrico duce Bauariæ in corona, & Stephano de Roſebon milite de Vngaria in enſe. Præſentib⁹ ibidèm reuerendiſſimis patribus, dominis Ioanne epiſcopo Oſtienſi cardinali Viuarienſi, ibidẽ præſidente nomine collegij cardinalium, Iordano de Vrſinis, Angelo Landenſi epiſcopis, aſſiſtentibus ipſi domino regi, Antonio Aquilegienſi, Franciſco Venetiarum, Antonio de Salancho, Petro Cameracenſi, Branda Placentinen. presbyteris, Amadeo Salutiarum, Ludonico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Raynaldo de Branckaſiis, Odone de Columna, Lucido de comitibus, & Franciſco Florentinenſi diaconis cardinalibus. In qua quidem ſeſſione more ſolito cantata fuit Miſſa de beata virgine Maria per reuerendum patrem dominum Nicolaum archiepiſcopũ Gneznenſem. Qua Miſſa cantata, fuit peractum officiũ litaniarum cum introitu, Exaudi nos Domine &c. collectis & orationibus ad hoc requiſitis, iuxta exigentiam temporum & officij, & euangelio, Attẽdite à falſis prophetis &c. ac hymno, Veni creator ſpiritus. Quibus Miſſa & officio litaniarum peractis, fuit introductus magiſter Ioannes Huß, accuſatus & conuictus tanquàm hæreſiarcha, de regno Bohemiæ ad medium concilij, vbi erat leuatus in vnum altũ ſcãnum pro eo vltra alia ſedilia cõmunia ordinatũ, ità quòd omnis homo eum ſufficienter videre poterat. Ipſo Ioanne Huß hæretico ſiue hæreſiarcha ibidèm conſtituto, aſcendit ambonem reuerendus pater dominus epiſcopus Landenſ de ordine fratrũ prædicatorum, & fecit vnum breuẽ, cõpendioſum & laudabilẽ ſermonẽ, aſſumens pro themate, Deſtruatur corpus peccati &c. ad Romanos 6. cap. in epiſtola vt aſſeruit, proximæ diei dominicæ. Quo ſermone finito, aſcenderunt ambonem, in quo edicta concilij publicari ſolent & eadem approbari, reuerendi patres Antonius Concordien. Stephanus Dolen Nicolaus Merſburgen Guilhelmus Tholonen. Patritius Cortagen. epiſcopi, & Bertholdus Fuldungenſis ſacri palatij Apoſtolici cauſarum audi-

Matt. 7.

Iohannes Huſs adducitur in Synodum.

auditor, deputati per natiões ad approbandũ acta, geſta & pronũciata nomine nationũ. Antonius epiſcopus Concordienſis de mandato ſibi iniuncto, legebat quoddã ſtatutũ, imponendo ſilentiũ vniuerſis & ſingulis in ſynodo exiſtentibus, in hunc modum:

Decretum ſilentij.

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis &c. præcipit & mandat ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam contraueniẽtes incurrere vult ipſo facto, & ſub pœna carceris duorum menſium & fautoriæ hæreſis, nè aliqs cuiuſcunq; ſtatûs, authoritatis, gradûs, ordinis, p̃eminẽtiæ aut cõditiõis fuerit, etiàm ſi Imperiali, regali, cardinalatûs, archiepiſcopali præfulgeat dignitate, in hac præſenti ſeſſione Deo authore hodiè celebranda, ipſam ſeſſionem ſeu pronunciantes & loquentes in eadem perturbet, murmuret, impediat, aut quenuis ſtrepitum voce vel manibus aut pedibus faciat. Et quia iam materia Deo annuente tractanda per omnes natiões & ſanctos patres, ſpirituſancto dirigẽte, vnanimiter & concorditer concluſa eſt, prout audietis: prohibet & mandat eadem ſancta ſynodus ſub ſimili pœna ac fautoriæ hæreſis, nè quis clamare, contradicere, aut etiã ſurgere, diſputare, vel defenſare, aut alta voce loqui audeat, niſi ad hoc per ipſam ſanctam ſynndum deputatus: alioquin contrafacientes decreuit eo ipſo excommunicationis vinculo innodatos, pœnas carceris & duriores expreſſatis, minimè euaſuros. Quã quidem cõſtitutionẽ deputati quatuor nationum, videlicet Antonius Concordienſis nomine Italicæ, Stephanus Dolenſis nomine Gallicanæ, Nicolaus Merſburgenſis nomine Germanicæ, & Patricius Cartagień nomine Anglicanæ, dominus Ioannes Oſtienſis præſidens nomine collegij cardinaliũ, per verbum, Placet, approbârunt.

Quo quidem ſtatuto lecto & approbato, prouidus vir magiſter Henricus de Piro promotor & procurator ſurrexit, proponens qualiter articuli prædicati per magiſtrum Ioannem Huß in Bohemiæ regno & aliâs, de quibus eſt conuictus, quòd eſſent hæretici, ſeditioſi, captioſi, aurium piarum offenſiui, &c. per dominum præſidentem, dominum Romanorum regem, totamq́; ſynodum Conſtantienſem condemnari, librosq́; de quibus eſſent extracti, igne comburi debere, & aliâs ſibi fieri iuſtitiæ complementũ, prout in quadam papyri petitionũ ſchedula, quam ibidem legebat, cuius tenor inferiùs eſt inſertus, plenius continetur.

Tenor dictæ petitionis papyri ſchedulæ, de qua ſuprà fit mentio, ſequitur & eſt talis.

Hoc loco in exẽplari ex quo hæc deſumpta ſunt, erat aliquantũ ſpatij tanq̃ pro reſtantibus relictum.

Qua petitione in ſcriptis oblata, de mandato & voluntate ipſius ſynodi Conſtantienſis, venerabilis vir dominus Bertholdus de Vuildungen prædictus, incepit legere articulos formatos & dogmatizatos per Ioannem Vuicleff in hunc modum, quorũ aliquos habuit pro lectis.

Sicut Chriſtus eſt ſimul Deus & homo, ſic hoſtia conſecrata eſt ſimul corpus Chriſti ad minimum in figura, & verus panis in natura. Vel quod idem ſonat, verus panis naturaliter, & corpus Chriſti figuraliter.

Cum mendacium hæreticũ de hoſtia conſecrata, inter hæreſes ſingulas teneat principatũ, vt ipſa ab Eccleſia extirpetur, ſecurè denuncio modernis hæreticis, quòd non poſſunt declarare nec intelligere accidens ſinè ſubiecto. Et ideò omnes iſtæ ſectæ hæreticæ in capitulo ignorantiũ, Ioannis quarto, Nos adoramus quod ſcimus, audacter prænoſtico omnibus iſtis ſectis & ſuis complicibus, quòd non defendant fidelibus, quòd ſacramentum erit accidens ſinè ſubiecto, antequàm Chriſtus & tota triumphãs Eccleſia venerit in finali iudicio equitans ſuper flatum angeli Gabrielis.

Sicut Ioannes figuraliter fuit Helias, & nõ perſonaliter, ſic panis in altari figuraliter eſt corpus Chriſti, & abſque ambiguitate hæc eſt figuratiua locutio, Hoc eſt corpus meum: ſicut iſta, Ioannes eſt Helias.

Fructus iſtius dementię, qua fingitur accidẽs ſinè ſubiecto, foret, blaſphemare in Deum, ſcandalizare ſanctos, & illudere Eccleſię per verba accidẽtis.

Diffinientes, paruulos fidelium ſinè ſacramentali baptiſmo decedentes, non fore ſaluandos, ſunt in hoc ſtolidi & præſumptuoſi.

Leuis & breuis confirmatio epiſcoporum, cùm à dictis ritibus tantùm ſolennizata eſt, ex natiõe diaboli introducta, & vt populus in fide Eccleſiæ illudatur, & epiſcoporum ſolennitas aut neceſſitas plùs credatur.

Quantùm ad oleum, quo epiſcopi vngunt pueros, & peplum lineum quod complexum eſt capiti, videtur quòd ſit ritus leuis, infundabilis ex ſcriptura, & quòd iſta confirmatio introducta ſuper apoſtolos, blaſphemat in Deum.

Confeſſio vocalis facta ſacerdoti, introducta per Innocentiũ, non eſt tam neceſſaria homini vt diffinit: quia ſi quis ſolùm cogitatu, verbo vel opere offenderit fratrem ſuũ, ſolùm cogitatu, verbo vel opere ſufficit pœnitere.

Graue eſt & infundabile, presbyterum audire confeſſionem populi modo quo Latini vtuntur.

In his verbis, Vos mundi eſtis, ſed non omnes, poſuit diabolus pedicã infidelem, qua pedem caperet Chriſtiani Introduxit enim confeſſionem priuatam & infundabilem. Et poſtquàm cõfeſſori nota fuit, vt legem ſtatuit, q̄ non prodatur populo malitia ſic confeſſi. Coniectura probabilis eſt, q̄ talis quò ritè viuit, eſt diaconus vel ſacerdos. Sicut enim cognoſco q̄ iſte eſt Ioannes, ſic probabili cõiectura cognoſco, quòd iſte ſanctè viuendo, conſtitutus eſt à Deo in tali officio ſiue ſtatu.

Non ex teſtificatione hominis ordinantis, ſed ex iuſtificatione operis capienda eſt probabilis euidẽtia talis ſtatûs. Deus enim poteſt ſinè tali inſtrumẽto digno vel indigno, perſonam aliquã in tali ſtatu cõſtituere Nec eſt probabilior euidẽtia q̃ ex vita. Ideò habita vita ſancta & doctrina catholica, ſatis eſt

eſt Eccleſię militãti. Error in principio & in fine.

Conuerſatio mala prælati, ſubtrahit acceptatio-nem ordinum & aliorum ſacramentorum à ſubdi-tis, qui tamẽ neceſsitate cogẽte poſſent hoc ab eis ca-pere, ſupplicãdo piè, q Deus ſuppleat per miniſtros ſuo diabolos opus vel finem officij ad quod iurant.

Antiqui ex cupiditate temporalium, ex ſpe mu-tuorum iuuaminũ, aut ex cauſa excuſandæ libidi-nis, licèt deſperent de prole, copulentur ad inuicẽ.

Hæc verba, Accipiã te in vxorẽ, eligibiliora ſunt in contractu matrimoniali: quàm iſta, Ego te acci-pio in vxorem. Et quòd contrahẽdo cũ vna per hęc verba de futuro, & poſt cum alia per hæc verba de For. ✱ non *præſenti, ✱ debent fruſtrari verba prima per verba ſecundaria de præſenti.*

Papa, qui ſe falsè nominat ſeruum ſeruorũ Dei, nullo gradu eſt in opere euangelij, ſed mundano. Et ſi ſint in ordine aliquo, eſt in ordine dæmonum, Deo plùs culpabiliter ſeruientium.

Papa non diſpenſat cum Simonia vel voto teme-rario, cùm ipſe ſit capitalis Simoniacus, vouens te-merariè ſeruare ſtatum ſummè damnabilem. Er-ror in fine.

Quòd papa ſit ſummus pontifex, eſt ridiculum. Et Chriſtus nec in Petro, nec in alio talem approba-uit dignitatem.

Papa eſt patronus antichriſti, non ſolùm illa ſim-plex perſona, ſed multitudo paparum à tẽpore do-tationis Eccleſia, cardinalium, epiſcoporum & ſuo-rum complicum aliorũ, eſt antichriſti perſona cõ-poſita monſtruoſa Non tamen repugnat quin Gre-gorius & alij papæ, qui in vita ſua fecerunt multa bona de genere, fructuosè finaliter pœnitebant.

Petrus & Clemẽs cum cæteris adiutoribus in fi-de, nõ fuerunt papæ, ſed Dei adiutores, ad ædificã-dum Eccleſiam Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Quòd ex fide euangelij iſta papalis praeminen-tia cepit ortũ, eſt æquè falſum, ſicut q ex prima ve-ritate error quilibet exortus.

Duodecim ſunt procuratores & diſcipuli anti-chriſti, papa, cardinales, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi, archidiaconi, officiales, decani, monachi, biſurcati canonici, pſeudo fratres introducti iam vltimò, & quæſtores.

Patet luce clariùs, quòd quicũq, eſt humilior Ec-cleſiæ, ✱ ſeruicinior, & in amore Chriſti quo ad ſuã Eccleſiam ✱ amatinior, eſt in Eccleſia militãti ma-ior, & proximus Chriſti vicarius reputandus.

Omnis iniuſtè occupans quodcunq, bonum Dei, capit rapina, furto vel latrocinio aliena.

Nec teſtium depoſitio, nec iudicis ſententiatio, nec corporalis poſſeſsio, ſicut nec diſtenſus heredi-tarius, nec humana commutatio ſiue donatio con-fert homini ſiuè gratia dominium ſiue ius ad ali-quod vel omnia iſta ſimul. Error, ſi intelligatur de gratia gratum faciente.

Niſi eſſet lex charitatis intrinſecùs, nemo propter chartas vel bullas habet habilitatem vel iuſtitiam plùs vel minùs.

Certè Chriſtus hic damnatur, qui aluit Iudã.

Nos non debemus præſtare aut donare aliquid peccatori dum cognoſcimus ipſum eſſe talem: quia ſic foueremus proditorem Dei noſtri.

Sicut princeps vel dominus tempore quo eſt in peccato mortali, non ſortitur nomen illius officij ni-sì nominetenùs & fatìs æquiuocè: ſic nec papa, Epi-ſcopus vel ſacerdos, dum lapſus fuerit in mortali peccato.

Omnis habituatus in mortali peccato, caret quo-cunque dominio & vſu licito operis etiàm boni de genere.

Ex principijs fidei eſt per ſe notum, quòd quic-quid homo in mortali peccato fecerit, peccat mor-taliter.

Ad verũ ſeculare dominium requiritur iuſtitia dominantis, ſic quòd nullus exiſtẽs in peccato mor-tali, eſt dominus alicuius rei.

Omnes religioſi moderni ſeipſos neceſsitant, vt hypocriſi maculẽtur. Ad hoc enim ſonat ſua pro-feſsio, vt ſic ieiunent, vt ſic induant, & vt ſic faciãt, quicquid indifferenter ab alijs obſeruatur.

Omnis priuata religio ſapit, vt ſic, imperfectio-nem ,qua homo indiſponitur ad Deo li-berè ſeruiendum.

Religio ſiue regula priuata, ſapit præſumptio-nem blaſphemam & arrogantem ſupra Deum: & religioſi talium ordinum, per hypocriſim defenſio-nis ſuæ religionis, præſumunt ſe ſuper Apoſtolos exaltare.

Chriſtus in ſcriptura non docet aliquam ſpeciem de ordinis cap antichriſti. Et ideò nõ eſt de ſuo beneplacito quòd ſunt tales. Capitulum autẽ iſtud in iſtis ſpeciebus xij continetur, quæ ſunt, papa, car-dinales, archiepiſcopi, epiſcopi, archidiaconi, offi-ciales, decani, monachi, canonici, fratres de qua-tuor ordinibus, & quæſtores.

Ex fide & operibus quatuor ſectarum, quę ſunt clerus Cęſareus, varius monachus, varius canonicus atque fratres, euidenter elicio, quòd nulla perſona iſtarum eſt membrum Chriſti in ſanctorum catalo-go, niſì in fine dierum deſeruerit acceptatam ſtoli-dè ſectam ſuam.

Paulus quondàm phariſæus, propter meliorem ſectam Chriſti, de eius licentia ſectam ſuam dereli-quit. Et ob hęc clauſtrales, cuiuſcunq, ſectę fuerint, debent liberè ex mandato Chriſti exire iſta vincu-la, & induere liberè ſectam Chriſti.

Sufficit laicis, quòd dent quandoq, ſerui Dei de-cimas ſuorum prouentuum, & cũ iſtis partibus ſem-per dant Eccleſiæ, licèt non ſemper Deo, clero Cęſa-reo à papa vel à ſuis ſubditis aſsignato. locus obſcurus

Poteſtas quę fingitur à papa & alijs quatuor no-uis ſectis, ſunt fictę, & ad seducẽdum ſubditos dia-bolicè introductę, vt prelatorum Cęſareorum ex-cõmunicatio, citatio, incarteratio, & redditùs pe-cuniarum vendicatio. locus obſcurus

Multi ſacerdotes ſimplices ſuperant prælatos in huiuſmodi poteſtate immò videtur fidelibus, quòd magnitudo poteſtatis ſpiritualis plùs conſequitur filium imitatoriũ Chriſti in moribus, quàm prælatũ qui per cardinales & tales apoſtatas eſt electus.

Subtrahat populus decimas, oblationes & alias priuatas eleemoſynas ab indignis antichriſti diſci-pulis, cùm hoc facere debeat de lege Dei. Nec eſt ti-menda, ſed gaudenter acceptanda maledictio vel cenſura, quæ infertur à diſcipulis antichriſti.

Dominus papa, epiſcopi, omnes religioſi vel puri

clerici, titulo perpetuæ poſſeſſionis dotati, debent renunciare illis in manibus brachij ſecularis.

Canit bellicum. *Quòd ſi pertinaciter noluerint, per ſeculares debent cogi.*

Non eſt maior hæreticus vel antichriſtus, quàm ille clericus, qui docet quòd licitũ eſt ſacerdotibus & Leuitis legis gratiæ, dotari in poſſeſſionibus temporalibus. Et ſi ſint aliqui hæretici vel blaſphemi, ſunt illi clerici qui hæc docent. Non ſolum poſſunt domini tēporales auferre bona Eccleſiæ ab habitualiter delinquentibus, nec ſolum hoc eis, ſed debēt hoc facere ſub pœna damnationis æternæ.

Deus non approbat quenquam damnari ciuiliter, vel ciuiliter iudicari.

Si fiat obiectio contra impugnantes dotationem Eccleſiæ, de beato Benedicto, Gregorio ac Bernardo, qui pauca temporalia in paupertate poſſidebāt, dicitur quòd finaliter pœnitebāt. Si iterùm obijcias, quòd fingo ſanctos iſtos de iſta declinatione à lege Domini finaliter pœnitere: doce tu, quòd ſint ſancti, & ego docebo quòd finaliter pœnitebant.

Si ſcripturæ ſacræ & rationi debemus credere, patet, quòd diſcipuli Chriſti non habent poteſtatē coactè exigendi temporalia per cenſuras: ſed hæc attentātes, ſunt filij Heli, filij Belial.

Qualibet eſſentia vnum habet ſuppoſitum, ſecundum quod producitur aliud ſuppoſitū par priori. Et iſta eſt actio remanēs, perfectiſſima, poſſibilis natura.

Qualibet eſſentia ſiue corporea ſiue incorporea, eſt communis tribus ſuppoſitis, & omnibus illis inſunt communiter proprietates, accidentia & operationes.

O portētū. *Deus nihil poteſt annihilare, nec mundum maiorare vel minorare, ſed animas vſque ad certū numerum creare, & non vltra.*

*Impoſſibile eſt, duas ſubſtantias corporeas coextēdi, vnam continuè quieſcentē *lætaliter, & aliud corpus quieſcens continuè penetrantem.*

*localiter,

Linea aliqua mathematica cōtinua componitur ex duobus, tribus vel quatuor punctis immediatis, aut ſolum ex punctis ſimpliciter finitis. Vel tempus eſt, fuit, vel erit compoſitum ex inſtantibus immediatis. Item non eſt poſſibile quin tempus & linea, ſi ſint, taliter componantur. ¶ *Prima pars eſt error in philoſophia. Sed vltima errat circa diuinam potentiam.*

Imaginandum eſt, vnam ſubſtantiam corpoream in principio ſuo ductam eſſe ex indiuiſibilibus compoſitam, & occupare omnem locum poſſibilem.

Quodlibet eſt Deus.

Qualibet creatura eſt Deus.

Vbique, omne ens eſt, cùm omne ens ſit Deus.

Omnia quæ euenient, abſolutè neceſſariò eue euenient.

O blaſphemiam. *Infans præſcitus & baptizatus, neceſſariò viuet diutiùs, & peccabit in ſpiritumſanctū, ratione cuius merebitur vt perpetuò condemnetur, & ità nullus ignis poteſt ipſum comburere pro hoc tempore vel inſtanti. Vt fidem aſſero, omnia quæ euenient, de neceſſitate euenēt et ſic Paulus præſcitus nō poteſt verè pœnitere, hoc eſt, cōtritiōe peccatum finalis impœnitentiæ delere, vel ipſum non habere.*

Quibus articulis lectis, ſimilibus mādato & voluntate dominus Antonius epiſcopus Concordienſis, legebat vnam ſchedulam per modum ſententiæ condemnatoriæ dictorum articulorum, huiuſmodi ſub tenore:

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, Eccleſiam catholicam repræſentans, ad extirpationem ſchiſmatis, errorúmque & hæreſum in ſpiritusancto legitimè congregata: Auditis diligenter & examinatis libris & opuſculis damnatæ memoriæ Ioannis Vuicleff, per doctores & magiſtros ſtudij generalis Oxonienſis, qui de eiſdem libris & opuſculis ducentos & ſexaginta reprobos excerpendo collegerunt, & ſcholaſticè reprobârunt articulos. Quos omnes hæc ſancta ſynodus petijt examinari, & ſæpiùs recenſeri per plures patres Eccleſiæ Romanæ cardinales, epiſcopos, abbates, magiſtros in theologia, doctores vtriuſque iuris, & alios plures notabiles diuerſorum & generalium ſtudiorum in multitudine copioſa. Quibus articulis ſic examinatis, fuit & eſt repertum, aliquos & plures ex ipſis fuiſſe & eſſe notoriè hæreticos, & dudùm à ſanctis patribus reprobatos: quoſdam blaſphemos, alios erroneos, alios ſcandaloſos, quoſdam piarum aurium offenſiuos, nonnullos eorundem temerarios & ſeditioſos. Et propterea in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti hæc ſancta ſynodus prædictos articulos & eorum quemlibet hoc perpetuo decreto reprobat & condemnat, inhibens omnibus & ſingulis catholicis ſub anathematis interminatione, nè de cæterò dictos articulos aut ipſorum aliquem audeat prædicare, dogmatizare, offerre vel tenere. Super quibus exequendis & debitè obſeruandis, mandat prædicta ſancta ſynodus ordinarijs locorū aut inquiſitoribus hæreticæ prauitatis vigilanter intendere, prout ad quemlibet pertinet ſecundùm iura & canonicas ſanctiones. Si quis verò huius ſacri concilij decreti & ſententiarum temerarius violator extiterit, animaduerſione debita per locorum ordinarios, quocunque priuilegio non obſtante, ſacri huius authoritate concilij puniatur. Prælati verò articuli hîc ſequūtur, de quibus aliqui, licèt non omnes, recitabuntur ad præſens.

Tenor verò dictorum articulorum, de quibus ſuprà fit mentio, ſequitur & eſt talis.

Conſequenter Epiſcopus Concordienſis legebat ſententiam contra Ioannem Huſz de regno Bohemiæ, qui fuit degradatus in præſentia Concilij, & traditus curiæ ſeculari.

¶ Sententia contra Ioannem Huſz.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus, Eccleſiam catholicam repræſentans, in Spiritusancto legitimè congregata, ad perpetuam rei memoriam. Quia teſte veritate, arbor mala fructus malos facere Matth.7.c
conſueuit, hinc eſt quòd vir damnatæ memoriæ Ioānes Vuicleff, ſua mortifera doctrina nō in Chriſto Ieſu per euangeliū, vt olim 1.Cor.4
ſan-

ſancti patres filios genuêre, ſed cõtra Chriſti ſalutarem fidem velut radix virulenta plures genuit filios peſtiferos, quos ſui peruerſi dogmatis reliquit ſucceſſores, aduersùs quos hæc ſancta ſynodus tanquàm contra ſpurios & illegitimos filios cogitur inſurgere, & eorum errores ab agro Dominico tanquàm vepres nociuas, cura peruigili & cultro authoritatis Eccleſiaſticæ reſecare, nè vt cancer ſerpant in perniciem aliorum. Cùm itaque in ſacro generali concilio nupèr Romæ celebrato decretum fuerit, doctrinã dãnatæ memoriæ Ioãnis Vuicleff, damnandam eſſe, & libros eius huiuſmodi doctrinã continẽtes, fore tanquàm hæreticos cõburendos, & doctrinã ipſam damnatã, & libros eius, tanquàm doctrinam inſanam & peſtiferam includentes, combuſtos fuiſſe cum effectu, & huiuſmodi decretum authoritate concilij fuerit approbatum: nihilominùs tamen quidam Ioannes Huſz in hoc ſacro concilio hìc perſonaliter conſtitutus, non Chriſti, ſed potiùs Ioannis Vuicleff hęreſiarchæ diſcipulus, poſt & contra damnationem & decretum huiuſmodi auſu temerario contraueniens, errores eius plures & hæreſes tam ab Eccleſia Dei, quàm etiàm à certis olìm reuerendis in Chriſto patribus, dominis archiepiſcopis & epiſcopis diuerſorum regnorum, & magiſtris in theologia plurium ſtudiorum condemnatos, dogmatizauit, aſſeruit, & prædicauit, præſertim damnationi ſcholaſticę ipſorum articulorum Ioannis Vuicleff factæ pluriès in vniuerſitate Pragenſi, cum ſuis complicibus in ſcholis & in prędicationibus publicè reſiſtendo, ac ipſum Ioannem Vuicleff virum catholicum & doctorem euangelicum, in fauorem eius doctrinæ, coram multitudine cleri & populi declarauit, certos etiàm articulos infraſcriptos, & plures alios, & meritò dãnabiles, tanquàm catholicos eſſe aſſeruit & publicauit, qui in libris ipſius Ioannis Huſz & opuſculis notoriè continentur. Quapropter habita per priùs plenaria informatione de præmiſſis, & diligenti deliberatione reuerendiſſimorum in Chriſto patrum dominorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium, patriarcharũ, archiepiſcoporum, epiſcoporũ & cæterorum prælatorũ, & doctorum ſacræ paginæ & iuris vtriuſque in multitudine copioſa, hæc ſacroſancta Conſtantienſis ſynodus declarat & diffinit, articulos infraſcriptos, qui habita collatione per plures magiſtros in ſacra pagina, reperti fuerunt contineri in eius libris & opuſculis manu propria ſcriptis, & quos etiàm idem Ioãnes Huſz in publica audientia coram patribus & prælatis huius ſacri concilij cõfeſſus fuit in ſuis libris & opuſculis contineri, nõ eſſe catholicos, nec tanquàm tales eſſe dogmatizãdos, ſed ex eis plures eſſe erroneos, alios ſcandãloſos, aliquos piarum aurium offenſiuos, pluresq́; eorum eſſe temerarios & ſeditioſos, & nõnullos eorũdẽ eſſe notoriè hęreticos, & iamdudùm à ſacris patrib9 et generalibus cõcilijs reprobatos, et dãnatos, ipſosq́; ꝑdicare, dogmatizare, aut quomodolibet approbare, diſtrictè inhibẽdo. Sed cùm infraſcripti articuli expreſsè cõtineantur in libris ſeu tractatibus ſuis, videlicet in libro quem intitulat de eccleſia, & alijs ſuis opuſculis, ideò libros prędictos & doctrinã & ſingulos alios tractat9 & opuſcula in Latino ſiue vulgari Bohemico per ipſum editos, aut in quocunq; alio idiomate per aliũ vel alios trãſlatos, hęc ſacroſancta ſynodus reprobat atq; condẽnat, ipſos comburẽdos publicè & ſolẽniter in præſentia cleri & populi in ciuitate Conſtantiẽſi & alibi, decernit & diſſinit: adijciẽs, ꝑpter pręmiſſa omnẽ eius doctrinam meritò eſſe & fore ſuſpectã de fide, & ab omnibus Chriſtifidelibus euitandã: & vt de medio Eccleſiæ illa pernicioſa doctrina eliminetur, hæc ſacroſancta ſynodus prorsùs iubet, per locorum ordinarios, tractatus & opuſcula huiuſmodi per cẽſuram eccleſiaſticam, etiàm ſi opùs fuerit, cum adiectione pœnæ & ſautoriæ hæreſis, diligẽter inquiri: & repertos, ignibus publicè concremari. Si quis autem huius ſententiæ ac decreti violator aut contemptor extiterit, ſtatuit eadẽ ſancta ſynodus, per locorum ordinarios & inquiſitores hæreticę prauitatis, cõtra talem vel tales velutì ſuſpectũ vel ſuſpectos de hæreſi, procedendũ. Viſis inſupèr actis & actitatis in cauſa inquiſitiõis de & ſuper hæreſi contra prędictum Ioannẽ Huſz habitis & factis, habita per priùs fideli & plenaria commiſſariorum in huiuſmodi cauſa deputatorum relatione, aliorumq́; magiſtrorum in theologia, ac doctorũ iuris vtriuſq; in, de, & ſuper actis, actitatis, ac dictis teſtium fide dignorum & plurimorum, quę dicta, ipſi Ioãni Huſz palã & publicè lecta ſunt coram patribus & pręlatis huius ſacri concilij. per quorum teſtium dicta apertiſſimè cõſtat, eundẽ Ioannẽ multa mala, ſcãdaloſa ſeditioſa, & ꝑiculoſas hęreſes dogmatizâſſe in publico, & per multa annorũ curricula prędicâſſe: Chriſti nomine inuocato, hæc ſacroſancta ſynodus Conſtãtiẽſis, ſolum Deum præ oculis habens, per hanc diffinitiuã ſententiã quam profert in his ſcriptis, pronũciat, decernit & declarat, dictum Ioannem Huſz, fuiſſe & eſſe verum & manifeſtum hæreticum, ipſumq́ue errores & hæreſes dudùm damnatas & plurima ſcãdaloſa, piarum aurium offenſiua, temeraria & ſeditioſa dogmatizâſſe, & publicè prædicâſſe, in non modicam offenſam diuinæ maieſtatis, ac vniuerſalis Eccleſiæ ſcandalũ, & fidei catholicæ detrimentum, claues etiàm Eccleſiæ & cenſuras eccleſiaſticas vilipendiſſe,

in quibus per annos multos perſtitit animo indurato, CHRISTI fideles per ſuã pertinaciam nimiùm ſcandalizans, cùm appellationem ad Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM, tanquàm ad ſummum iudicem, omiſſis Eccleſiaſticis medijs interpoſuerit, in qua multa falſa & iniurioſa poſuit & ſcandaloſa, ipſius ſedis Apoſtolicæ, cenſurarum Eccleſiaſticarum, & clauium in contemptum. Idcircò propter præmiſſa & alia plura, præfatum Ioannem Huſz hæreticum fuiſſe & eſſe hæc ſancta ſynodus pronunciat, & tanquàm hæreticum iudicandum & condemnandum fore iudicat, & cõdemnat per præſentes: dictamque appellationem, tanquàm iniurioſam & ſcandaloſam & illuſoriam iuriſdictionis eccleſiaſticæ reprobando, ipſumque Ioãnem Huſz populum Chriſtianum, maximè in regno Bohemiæ, in prædicationibus ſuis publicis & ſcripturis per eum compilatis, ſeduxiſſe, ac eiuſdem populi Chriſtiani non veracẽ prædicatorem Euangelij Chriſti ſecundùm expoſitionem ſanctorum doctorum, ſed fuiſſe veriùs ſeductorẽ verum: quia per ea quæ hæc ſacroſancta ſynodus vidit, & audiuit, cognouit eundem Ioannem Huſz pertinacem & incorrigibilem, & adeò totaliter, ꝙ non cupiebat ad gremium ſanctæ matris Eccleſiæ redire, neque hæreſes & errores per eum publicè defenſatos & prædicatos, velle abiùrare. Idcircò hoc ſacrum cõcilium conſtantienſe eundem Ioannem Huſz ab ordine ſacerdotali & alijs ordinibꝰ quibus exiſtit inſignitus, deponendum & degradandum fore declarat & decernit, committens nihilominùs reuerendis in Chriſto patribus Archiepiſcopo Mediolanenſi, Feltrẽſi, Aſtẽſi, Alexandrino, Bagarenſi & Vaurenſi Epiſcopis, vt in præſẽtia huius ſacroſanctæ ſynodi dictam degradationẽ, ſecundùm quod ordo iuris requirit, debitè exequantur. Hęc ſancta ſynodus Conſtantienſis Ioannem Huſz, attento quòd Eccleſia Dei non habeat vltrà quid agere valeat, iudicio ſeculari relinquere, & ipſum curiæ ſeculari relinquendum fore decernit.

ARTICVLI DAMNATI IOANNIS HVSZ, DE QVIBVS SVPRA FIT MENTIO.

j. Vnica eſt ſancta vniuerſalis Eccleſia, quæ eſt prædeſtinatorum vniuerſitas. & infrà ſequitur: Vniuerſalis ſancta Eccleſia tantùm eſt vna, ſicut tantùm eſt numerus vnus omnium prædeſtinatorum.

ij. Paulus nunquàm fuit membrum diaboli, licèt fecerit actus quoſdam actibus eccleſiæ malignantium conſimiles.

iij. Præſciti non ſunt partes Eccleſiæ, cùm nulla pars eius ab ea finaliter excidet, eò ꝙ prædeſtinationis charitas quæ ipſam ligat, non excidit. 1. Cor. 13. c

Duæ naturæ diuinitas & humanitas, ſunt vnus Chriſtus. iiij.

Præſcitus & ſi aliquandò ſit in gratia ſecundùm præſentem iuſtitiam, tamen nunquàm eſt pars ſanctæ Eccleſiæ: & prædeſtinatus ſemper manet membrum Eccleſiæ, licèt aliquandò excidat à gratia aduentitia, ſed non à gratia prædeſtinationis. v.

Sumendo Eccleſiam pro conuocatione prædeſtinatorum, ſiue ſint in gratia, ſiue nõ ſecundùm præſentem iuſtitiam, iſto modo Eccleſia eſt articulus fidei. vj.

Petrus non fuit, nec eſt caput Eccleſię ſanctæ Catholicæ. vij.

Sacerdotes quomodolibèt criminosè viuentes, ſacerdotij polluũt poteſtatem, & ſicut filij infideles, ſentiunt infideliter de ſeptem ſacramentis Eccleſiæ, de clauibus, officijs, cenſuris, moribus, cęremonijs & ſacris rebus Eccleſiæ, veneratiõe reliquiarum, indulgentijs & ordinibus. viij. Confitetur 7. ſacramẽta

Papalis dignitas à Cæſare inoleuit, & papæ præfectio & inſtitutio, à Cæſaris potentia emanauit. ix.

Nullus ſinè reuelatiõe aſſereret rationabiliter de ſe vel de alio, quòd eſſet caput particularis ſanctæ Eccleſię, nec Romanus pontifex eſt caput Romanæ Eccleſiæ. x.

Non oportet credere, quòd iſte quicunq; eſt particularis Romanus põtifex, ſit caput cuiuſcunq; particularis Eccleſię ſanctę, niſì Deus eum prædeſtinauerit. xj.

Nemo gerit vicem Chriſti vel Petri, niſì ſequatur eum in moribus, cùm nulla alia ſequela ſit pertinentior, nec aliter à Deo recipiat procuratoriam poteſtatem, quia ad illud officium vicarij, requiritur & morum conformitas, & inſtituentis authoritas. xij.

Papa non eſt manifeſtus & verus ſucceſſor principis Apoſtolorum Petri, ſi viuit moribus contrarijs Petro: & ſi quærit auaritiã, tunc eſt vicarius Iudæ Scariothis. Et pari euidentia cardinales non ſunt manifeſti & veri ſucceſſores collegij aliorum apoſtolorũ Chriſti, niſì vixerint more Apoſtolorum, ſeruantes conſilia & mandata Domini noſtri Ieſu Chriſti. xiij.

Doctores, ponentes quòd aliquis per cẽſuram Eccleſiaſticam emendandus, ſi corrigi noluerit, iudicio ſeculari eſt tradendus, ꝓ certo ſequũtur in hoc pontifices, ſcribas & phariſęos, qui Chriſtum nolentem eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis non licet interficere quenquam: ipſum ſeculari iudicio tradiderunt, eò quòd tales ſunt homicidæ grauiores quàm Pilatus. xiiij. Ioan. 18. f

Obedientia eccleſiaſtica, eſt obedientia ſecundùm adinuentionem ſacerdotum Eccleſiæ, præter expreſſam authoritatem ſcripturæ. xv.

 Diui-

xvj. Diuiſio immediatè humanorũ operũ eſt,
ꝗ ſint vel virtuoſa,vel vitioſa: quia ſi homo
eſt vitioſus,&agat quicquã,tũc agit vitioſè:
& ſi eſt virtuoſus,& agat quicquam,tũc agit
virtuoſè:quia ſicut vitium quod crimen di-
citur ſiue peccatum mortale,inficit vniuer-
ſaliter actus hominis vitioſi, ſic virtus viui-
ficat omnes actus hominis virtuoſi.
xvij. Sacerdos Chriſti viuẽs ſecundùm legem
eius,& habens notitiam ſcripturæ,& affectũ
ad ędificandum populum,debet prędicare,
non obſtãte prætenſa excommunicatione.
& infrà, Quòd ſi Papa vel aliquis prælatus
mãdat ſacerdoti ſic diſpoſito,non prædica-
re,non debet obedire ſubditus.
xviij. Quilibet prædicantis officium de man-
dato accipit,qui ad ſacerdotium accedit,&
illud mandatum debet exequi, prætenſa ex-
communicatione non obſtante.
xix. Per cenſuras eccleſiaſticas excommuni-
cationis,ſuſpẽſionis,& interdicti, ad ſuî ex-
altationem clerus populũ laicalem ſibi ſup-
peditat,auaritiam multiplicat, malitiã pro-
tegit,& viam præparat Antichriſto.Signum
autem euidens eſt,quòd ab Antichriſto ta-
les procedãt cenſuræ,quas vocãt in proceſ-
ſibus ſuis fulminationes,quibus clerus prin
cipaliſſimè procedit contra illos,qui denu-
dant nequitiã Antichriſti, quam clerus ma-
ximè pro ſe vſurpabit.
xx. Si Papa eſt malus, & præſertim ſi eſt præ-
ſcitus, tunc vt Iudas Apoſtolus eſt diabo-
lus,fur,& filius perditionis,& non eſt caput
ſanctæ militãtis Eccleſiæ, cùm nec ſit mem-
brum eius.
xxj. Gratia prædeſtinationis eſt vinculũ,quo
corpus Eccleſiæ & quodlibet eius membrũ
iungitur Chriſto,capiti inſolubiliter.
xxij. Papa,vel prælatus malus & præſcitus, eſt
æquiuocè paſtor,& verè fur & latro.
xxiij. Papa non debet dici ſanctiſſimus etiàm
ſecundùm officium,quia aliàs rex etiàm de-
beret dici ſanctiſſimus ſecundùm officium,
& tortores & præcones dicerentur ſancti,
immò etiàm diabolus deberet dici ſanctus,
cùm ſit officiarius Dei.
xxiiij. Si papa viuat Chriſto contrariè, etiamſi
aſſcẽderet per ritam & legitimam electio-
nem ſecundùm conſtitutionem humanam
vulgatam,tamẽ aliundè aſſcenderet, quàm
per Chriſtum,dato etiàm quòd intraret per
electionem à Deo principaliter factam: nam
Matth.10. Iudas Scarioth ritè & legitimè eſt electus à
Deo Ieſu Chriſto ad apoſtolatum,& tamen
Ioan. 10. aſſcendit aliundè in ouile ouium.
xxv. Condemnatio quadragintaquinque ar-
ticulorum Ioannis Vuicleff per doctores fa-
cta,eſt irrationabilis & iniqua & malefactã,
& ficta eſt cauſa,per eos allegata,videlicet ex
eo quòd nullus eorũ ſit catholicus, ſed qui-
libet eorum aut eſt hęreticus,aut erroneus,
aut ſcandaloſus.
xxvj. Non eo ipſo quo electores vel maior pars
eorum cõſenſerit viua voce ſecundùm ritus
hominum in perſonam aliquam,eo ipſo illa
pſona eſt legitimè electa, vel eo ipſo eſt ve-
rùs & manifeſtus vicarius vel ſucceſſor Pe-
ri apoſtoli,vel alteri Apoſtoli in officio ec-
cleſiaſtico. Vndè ſiue electores benè & malè
elegerint, operibus electi debemus credere.
Nam eo ipſo, quo quis copioſiùs operatur
meritoriè ad profectum Eccleſiæ, habet à
Deo ad hoc copioſiùs poteſtatem.
Non eſt ſcintilla apparentiæ,quòd opor- xxvij.
teat eſſe vnum caput in ſpiritualibus regens
Eccleſiam,quod ſemper cum ipſa militante
Eccleſia conuerſetur & conſeruetur.
Chriſtus ſinè talibus capitibus mõſtruo- xxviij.
ſis,per ſuos veraces diſcipulos ſparſos per
orbem terrarum,meliùs ſuam Eccleſiam re-
gularet.
Apoſtoli & fideles ſacerdotes Domini, xxix.
ſtrenuè in neceſſarijs ad ſalutem regulârunt
Eccleſiam, antequàm Papæ officium foret
introductum:ſic facerent,deficiente p ſum-
mè poſſibile Papa,vſque ad diem iudicij. xxx.
Nullus eſt dominus ciuilis,nullus eſt prę-
latus,nullus eſt epiſcopus,dum eſt in pecca-
to mortali.

*Sequuntur articuli ex proceſſibus contra Ioan-
nem Huſz ſufficiẽter deducti, & probati per teſtes
fide dignos.*

*Et primò articulus quartus & etiàm octauus,in
quibus continetur,quòd Ioannes Huſz pertinaciter
articulos erroneos Vuicleff in ciuitate Pragenſi,in
ſcholis & prædicationibus publicis prædicauit &
defendit.*

*Item articulus nonus, in quo continetur,quòd
propter præmiſſa,in ciuitate Pragenſi ſecuta eſt ſe-
ditio grandis facto,dolo,& culpa Ioannis Huſz,in-
tantùm quòd notabiles viri catholici & Deum ti-
mentes,coacti ſunt exire & latére extra ciuitatem
prædictam:ſtragéſque, deprædationes, ſacrilegia,
aliáque horribilia & execrabilia orta & executa
ſunt opera,dante & procurante præfato Ioanne
Huſz cum ſuis complicibus.*

*Item articulus decimus,in quo continetur,quòd
Ioannes Huſz continuè & in dicta ciuitate Pragẽ-
ſi fuit & erat ſectator,fautor & eruditor ac defen-
ſor errorum quõdàm Ioannis Vuicleff hæreſiarchæ,
& vt talis & pro tali habitus,nominatus & repu-
tatus in ciuitate Pragenſi,& in alijs partibus cir-
cunuicinis.*

*Item articulus quintuſdecimus & etiàm ſextuſ-
decimus,in quibus continetur, quòd dominus ar-
chiepiſcopus Pragenſis, exequendo mandatum
domini Alexandri felicis recordationis Papæ
quinti, quo ſibi commiſit & mandauit, nè ex-
tunc in anteà aliquis auderet in locis priua-
tis dictæ ciuitatis, niſi in eccleſijs cathedralibus,
collegiatis, parochialibus, monaſterijs & eorum
cœmeterijs ad populum prædicare. Quódque præfa
tus dominus archiepiſcopus continuando executio-
nem literarũ Apoſtolicarũ huiuſmodi, inhibuit in
generali ſynodo tũc Pragæ cõgregata. Ipſe verò Ioã-
nes Huſz executioni dictarum literarum, necnon
ſenten-*

ſententiæ & prohibitioni huiuſmodi de facto ſe oppoſuit, & poſt eandem prohibitionem de menſe Iunij, & præſertim die 22 eiuſdem menſis & expōſt, pluribꝰ & diuerſis vicibus in quadā capella Bethleem nuncupata, prædicauit, & ibidèm populum copioſum conuocauit, & conuocari procurauit, cōtra inhibitionem antedictam.

Item articulus decimuſſeptimus, in quo cōtinetur, quòd præfatus Ioannes Huſz tam de dicto mēſe Iunij anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimo, quàm etiàm ante & poſt, in dicta capella prædicādo ad populum ibidèm collectum & etiàm in diuerſis alijs locis ciuitatis Pragēſis diuerſis vicibus, multos errores & hæreſes tam ex dictis libris dicti quondàm Ioannis Vuicleff, quàm ex ſua proteruitate & doloſitate adſtruxit, docuit, diſputauit, & pro poſſe defendit, maximè infraſcriptos, videlicet:

Quòd poſt conſecrationem hoſtiæ in altari maneat panis materialis, vel ſubſtantia panis.

Item decimuſoctauus, in quo continetur, quòd ſacerdos exiſtens in mortali peccato, nō conficit corpus Chriſti, non ordinat, non baptizat, &c.

Item decimuſnonus articulus, in quo cōtinetur, quòd indulgentia papæ ſiue epiſcoporum conceſſæ, nihil proſunt.

Item vigeſimuſprimus articulus, in quo cōtinetur, quòd Eccleſia ſit ſynagoga ſatanæ.

Item vigeſimuſquartus, in quo continetur, quòd nulla hæreſis debet exterminari per potentiam, ſed per diſputationem in ſcholis.

Item articulus vigeſimuſſextus, in quo cōtinetur, quòd dictus Ioannes Huſz ad ſeducendum populū & ſimplices, auſu temerario dixit, quòd in Anglia multi monachi & alij magiſtri cōuenißent in quadam Eccleſia ſancti Pauli contra magiſtrum Ioannem Vuicleff, & non potuerunt eum conuincere: ſed ſtatìm tonitruus & fulgur de cælo deſcendiſſet ſuper eos, & rupiſſet oſtium eccleſiæ, ità quòd ipſi magiſtri & monachi vix euaſiſſent ad ciuitatem Londonenſem, Et hoc dixit ad authorizandum dictum Ioannem Vuicleff, vndè prorumpendo in hæc verba, dixit ad populum hæc verba: Vtinàm anima mea eſſet ibì, vbì eſt anima Ioannis Vuicleff. Et poſt hæc, literam quandam falſificatam ſub ſigillo falſo vniuerſitatis ſtudij Oxonienſis, pluriès publicauit. In qua continebatur, licèt falsè, Ioannem Vuicleff fuiſſe virum catholicum & doctorem Euangelicum, bonæ famæ & laudabilis conuerſationis, ab ano ſuæ iuuentutis vſque in diem exitûs ſui.

Poſuimus mendacium ſpem noſtram.

Nota impoſturam.

Item articulus vigeſimuſnonus, in quo continetur, quòd ſeculares debeant auferre clericis bona temporalia, quòd hoc eſſet meritorium.

Item articulus trigeſimuſſecundus & etiàm trigeſimuſſeptimus, in quibus continetur, quòd Ioannes Huſz exiſtens in excommunicatione & aggrauatiōe, diuinis ſe immiſcuit, populo prædicauit, & publicè dixit, quòd non curaret excommunicationem: quia non poteſt excommunicari aliquis ab homine, niſì priùs ſit excommunicatus à Deo.

Item articulus trigeſimuſoctauus, in quo continetur, quòd Ioannes Huſz diuerſos errores prædicauit, ex quibus ſcandala exorta ſunt inter prælatos & populum regni Bohemiæ, & magiſtros ac ſcholares ſtudij Pragenſis, & inobedientia ſubditorum quo ad eorum prælatos, & deſtructio vniuerſitatis ſtudij Pragenſis.

Item articulus ſeptimꝰ, in partibus in cauſa inquiſitionis coram archiepiſcopo Pragenſi datus & oblatus contra eundem Ioannem Huſz in quo continetur, qualiter Ioannes Huſz ad populum dixit: Eccè Papa nupèr defunctus, videlicet Alexander quintus, nupèr ſcripſit archiepiſcopo Pragenſi pro extirpandis erroribus Ioannis Vuicleff in Bohemia & Morauia, quòd ibì ſunt multi homines, opiniones & errores Vuicleff contra fidem tenentes, quorum corda ſunt hæreſi infecta. Et ego dico & regratior Deo, quòd ego nullum Bohemum vidi hæreticum, & quòd ad verba præmiſſa populus clamabat, Mentitur Mentitur.

Item articulus nonus, in quo continetur, quòd idem Ioannes Huſz dixit in vulgari ad populum: Eccè completa eſt prophetia, quam prædixerat Iacobus de Theramo: Quòd anno Domini milleſimo quadringenteſimo nono ſurget vnus, qui Euangelium, Epiſtolas & fidem Chriſti perſequetur, per hæc denotando dominum Alexandrum, qui in ſuis bullis mandauit libros Vuicleff cremari.

Item articulus vndecimus, in quo continetur, quòd Alexander papa nupèr defunctus, neſcio tamen ſi ſit in cælo vel in inferno, qui ſcribit in cuitibus ſuis aſininis, quòd archiepiſcopus cremare deberet libros Ioannis Vuicleff, in quibus multa bona continentur.

Item articulus alius de reſponſione ſua quam fecit, in quo continetur, quòd dictus Ioannes Huſz literam poſt cuius receſſum de Bohemia, reliquit ad legendum populo, quæ continet: vt penſantes laborem eius ſolicitum, quem cum eis habuit, orarent pro eo, ſtarent in doctrina Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſcientes quia nunquàm eis errores prædicauit, quos ſibi inimici aſſcribunt. Et ſi vinceretur per falſos teſtes, quòd non turbarentur, ſed ſtarent fixi in veritate.

Primus articulus in ſe continens, qualiter Ioannes Vuicleff diuerſos libros & opuſcula in diuerſis facultatibus tam in Theologia, quàm in Philoſophia compoſuit, videlicet dialogum, trialogum, &c. & quadragintaquinque articulos erroneos, probatur per libros Vuicleff, per ſentētiam in Romano Concilio promulgatam.

Tertius articulus in quo cōtinetur, quòd ſupraſcripta concluſiones & articuli ſunt errones, similiter probatur per ſententiam in Romano & Conſtantienſi Concilijs promulgatam.

Quartus articulus in quo continetur, quòd Ioannes Huſz ſæpè & ſæpiùs in diſputationibus & in ſermonibus publicis concluſiones, articulos & libros, &c. docuit & defendit, probatur per vnum doctorem ſacræ Theologiæ, qui dicit ſe vidiſſe intimationes, in quibus continebatur, quòd Ioannes Huſz prætenſas concluſiones, libros & articulos, tanquàm catholicos voluit defendere, &c. per vnū plebanum Pragenſis diœceſis fore verum, reddens cauſam ſcientiæ, quia ab ore eius ſæpiùs audiuit:

per

per vnum alium plebanũ, ex communi fama fidedignorum: per vnum vicarium cuiuſdam Eccleſiæ Pragenſis, de veritate: & reddit bonam cauſam ſcientiæ.

Quintus articulus, qui incipit, quòd præmiſſa omnia & ſingula ſunt vera, probatur per teſtes quo ad depoſita per eos.

Septimus articulus, qui incipit, quòd in ciuitate Pragenſi ſit ſtudium &c. eſt notorius.

Octauus articulus, in quo continetur, quòd Ioannes Huſz pertinaciter articulos erroneos Vuicleff in ciuitate Pragẽſi, in ſcholis publicis & prædicationibus publicis prædicauit & defendit, fore verus probatur per vnum plebanum Pragẽſis diœceſis reddentem cauſam ſcientiæ, quia dicit ſe ſæpiùs ab eo audiuiſſe in diſputationibus publicis ac in prædicationibus & ſermonibus publicis prædicâſſe: per vnum abbatem, qui dicit articulum fore verum & notorium ex communi fama: per vnum doctorem in theologia, fore verum de veritate: per vnum decretorum doctorem, ex fama multimoda: per vnum canonicum Pragenſem, ex communi fama: per vnum alium plebanum Pragenſem, ſimiliter de veritate, & reddit diuerſas cauſas ſcientiæ: per vnum magiſtrum in artibus & ſacræ theologiæ profeſſorem, ſimiliter ex communi fama: per vnum alium plebanum Pragenſem, etiàm ex communi fama: & per plures alios, ex auditu & communi fama.

Nonus articulus, in quo continetur, quòd propter præmiſſa in ciuitate Pragenſi fuerunt magna ſeditio & ſcandala &c. fore verum probatur per vnum plebanum Pragenſis diœceſis, & reddit diuerſas cauſas ſcientiæ: per vnum doctorem in ſacra theologia, ſimiliter probatur fore verum: per vnũ abbatem, qui reddit ſimiliter diuerſas cauſas ſciẽtiæ: per vnum vicarium cuiuſdam Eccleſiæ Pragẽſis, de veritate: per vnũ presbyterum Pragenſis diœceſis, per vnum alium doctorem in theologia, qui optimè cauſas ſcientiæ reddit: per vnum decretorũ doctorem, ex auditu fide dignorum: per vnum magiſtrum in artibus, de veritate: per vnum alium in artibus & ſacræ theologiæ magiſtrum, & reddit optimam cauſam ſcientiæ: per vnum presbyterum Luthomuslenſis diœceſis, ſimiliter de veritate: per vnũ protonotarium, de veritate & notorietate.

Decimus articulus, in quo cõtinetur, quòd præfatus Ioãnes Huſz continuè in dicta ciuitate Pragenſi fuit ſectator & fautor erroris Ioannis Vuicleff &c. probatur de veritate per vnum plebanũ Pragenſis diœceſis, & per alios ſupranominatos teſtes.

Vndecim⁹ & duodecim⁹ articuli ſunt generales.

Tertiuſdecimus articulus, in quo continetur commiſſio facta archiepiſcopo Pragenſi per Alexandrum papam quintũ bonæ memoriæ. Et quartuſdecimus, in quo narratur quòd archiepiſcopus condemnauit libros Vuicleff igne comburendos, probatur per bullam Alexandri & ſententiam archiepiſcopi Pragenſis, & per confeſſionem Ioannis Huſz, qui etiàm confitetur à ſentẽtia huiuſmodi condemnationis & combuſtionis librorum, appellâſſe, vt patet in actis cauſæ.

Quintuſdecimus articulus, in quo continetur executio ſententiæ huiuſmodi & proceſſus archiepiſcopi, ſimiliter probatur per inſtrumenta, vt in actis. Et inhibitio facta quibuſcunque, nè prædicarent concluſiones Vuicleff.

Sextuſdecimus articulus, in quo continetur, quòd Ioannes Huſz poſt executionem literarum Apoſtolicarum ac inhibitionem (vt præmittitur) factam, diuerſis vicibus in capella de Bethleem ad populum prædicauit, probatur per vnum plebanũ Pragenſem, de auditu: per vnum doctorem in theologia, de veritate: per vnum abbatem, ex communi fama: per vnum vicarium cuiuſdam Eccleſiæ Pragenſis, de auditu à complicibus Ioannis Huſz: per vnum presbyterum Pragenſis diœceſis, de veritate: qui dicit ſe vidiſſe & audiuiſſe, prout articulatur: per vnum doctorẽ in theologia optimè, qui ſimiliter reddit bonas cauſas ſcientiæ: per vnũ doctorem in decretis, de veritate: ſimiliter per vnum magiſtrum in artibus, & per multos alios de auditu ex communi fama.

Item confitetur Ioannes Huſz, quòd prædicauit appellationem ſuam, quòd obtinuerat vnam inhibitionem. & refert ſe ad acta cauſa.

Decimuſeptimus articulus, in quo continetur, quòd dictus Ioannes Huſz in dicta capella & diuerſis alijs locis errores & hæreſes &c. in ciuitate Pragẽſi prædicauit & dogmatizauit &c. & præſertim, quòd poſt conſecrationem hoſtiæ in altari manet panis materialis, probatur per vnum plebanum Pragenſis diœceſis fore verum, reddentem cauſas ſcientiæ, quia ità audiuit ab alijs ex cõmuni voce & fama, & hoc etiàm eſt publicum & notorium. Etiàm quo ad ſecundam partem articuli, ſimiliter per vnum doctorem in theologia, qui dicit ſe audiuiſſe ab ore Huſz, quòd tenuit iſtam, quòd ſubſtantia panis poſt conſecrationem manet in ſacramento altaris. Et ſubiũxit quòd etiàm audiuit in quadam diſputatione, vbi præſidebat quidam magiſter Richardus, quòd Ioannes Huſz conceſſit iſtam, quòd Ioannes Huſz eſſet perſona in diuinis. Et quòd plures eſſẽt perſonæ in diuinis quàm tres. Similiter per vnum doctorem in theologia, fore verum ex communi voce & fama: per vnum abbatẽ ex communi fama: per vnum vicarium cuiuſdam Eccleſiæ Pragenſis, qui dicit ſe audiuiſſe ab ore ipſi Ioannis Huſz, prout articulatur: per vnum alium plebanum Pragenſis diœceſis, qui dicit ſe ſimiliter audiuiſſe ab ore ipſius Ioannis Huſz, prout articulatur: per vnum magiſtrum in theologia, de veritate: & per multos alios, ex communi fama et credulitate fidedignorum: per vnum magiſtrum in artibus, plebanũ Pragenſis diœceſis, examinatum in partibus, per vicarium archiepiſcopi Pragẽſis, qui dicit ſe audiuiſſe magiſtrũ Huſz prædicâſſe in capella de Bethleem de materia corporis Chriſti, & poſt multa cõcluſit, quòd dictus Ioãnes Huſz multis rationibus probabat, opinionẽ quam tenet Eccleſia de ſacramento corporis Chriſti, non fore veram. Similiter per vnum plebanũ Pragenſem, dicens ſe audiuiſſe à dicto Ioanne Huſz, quòd poſt conſecrationem maneat panis materialis, ſine ſubſtãtia panis in ſacramẽto. Et cùm idem teſtis replicâſſet,

câſſet, allegãdo dicta ſanctorum doctorum, ſcilicet Gregorij: dixit idẽ Ioannes Huſz, quòd beatus Gregorius eſſet vnus ioculator ſiue * rigmarius, & quòd dicta ſua *rigmaticè compoſuiſſet, per vnum prædicatorem Eccleſiæ Pragenſis, qui dicit, quòd cùm quadam vice iſte Ioannes Huſz fuiſſet in collatione cum alijs magiſtris, interrogatus quid ſentiret de iſto articulo, ſcilicet de ſacramento, dixit quòd Ioãnes Huſz reſpondit, quòd hoc poſſit eſſe benè, quòd poſt conſecrationem maneat panis. Et cùm correptus fuiſſet per teſtẽ, tunc dictus Ioannes Huſz extraxit quendam librum de manica ſua, & nitebatur probare quod maneat panis poſt conſecrationem, ſicut antè: quem ibì legebat, in quo error prædictus continebatur, & inter cætera legebat in eodem libro, dicens: Inuenerunt ipſi vnum vocabulum inuſitatũ, videlicet tranſſubſtantiatio, vt ſimplices decipiãt, & extunc etiàm idem Ioãnes obtulit ſe velle omnibus prædictum librum concedere: per vnum præpoſitum, qui videtur concordare cum proximo ſupranominato teſte, qui ab eo audiuit, quòd poſt conſecrationem maneat panis: per vnum miniſtrum & pœnitentiarium cuiuſdam Eccleſiæ Pragenſis, qui dixit ſe ſemèl interfuiſſe ſermonibus Ioãnis Huſz, & hoc de anno Domini milleſimo quadringenteſimoſexto, in æſtate, vbì magiſter Ioannes Huſz ad populum prædicando, dixit: Eccè ſcribitur in Biblia, Ego ſum panis viuus qui de cælo deſcẽdi &c.

Ioan. 6.

& hoc in vulgari Bohemico, percutiendo manu librum, oportet quòd hoc excidam, Ego ſum panis. & ego dico, quòd eſt Deus & panis poſt conſecrationem, quia videt albedinem, rotunditatem, ſaporem panis, & fracturam audis, &c. per vnũ prædicatorem & pœnitentiariũ, qui dicit ſe audiuiſſe in ſermõe magiſtri Ioãnis Huſz in capella de Bethleem: Ego dico vobis, quòd ibì accidentia cum ſubiecto manẽt, vt in exemplo, homo in tunica, & anima in corpore, ſic Deus in pane: per vnum doctorem in theologia Pragenſem, qui optimè de veritate de hoc depoſuit. Similiter per vnum plebanum, qui dicit articulum fore verum, quia audiuit ab ore ipſius Ioannis Huſz, & ſimiliter depoſuit de tẽpore & loco, & ſubiũxit, quòd audiuiſſet ab eodẽ Ioãne Huſz, quòd dicebat: Vtinàm Deus vellet, quòd anima ſua eſſet ibì, vbì eſt anima Ioannis Vuicleff Similiter per vnũ plebanũ magiſtrũ in artib⁹, qui dicit ſe audiuiſſe ab ore ipſi⁹ Ioãnis Huſz, quòd nõ eſſet determinatio Eccleſiæ, quòd accidẽtia ſtarẽt in ſacramẽto altaris ſinè ſubiecto, & multa alia depoſuit.

Decimuſoctauus articulus, in quo continetur, quòd ſacerdos exiſtens in peccato mortali, non conficit corpus Chriſti &c. probatur per vnum plebanum ex communi fama: per vnum doctorem in ſacra theologia, articulum fore verum ex communi fama: per vnũ abbatẽ, ex cõmuni fama fidedignorum & catholicorum: per vnum alium plebanũ, articulum fore verum, qui dicit ſe audiuiſſe ab ore ipſius Ioannis Huſz: per vnum alium doctorem in theologia, de veritate: per vnum canonicum, qui dicit ſe audiuiſſe præmiſſa à ſequacibus dicti Ioannis Huſz: per vnum protonotariũ de veritate, qui dicit ſe audiuiſſe ab ore ipſius Ioannis Huſz, prout articulatur. Et per multos alios de communi fama & credulitate ac auditu, ſimiliter per vnum alium plebanum Pragenſem, qui dixit, quòd magiſter Ioannes Huſz dixit, Hoc teneatis, quòd ſi ſacerdos eſt in peccato mortali, tunc nihil facit, neque conſecrat, nec fit ibì corpus Chriſti, ſed manet ibì ſubſtantia panis, ſicut antè, & per plures alios teſtes in partibus productos coram vicarijs archiepiſcopi Pragẽſis, de veritate & de auditu ab eodẽ.

Decimuſnonus articulus, in quo continetur, quòd indulgentiæ papæ ſeu epiſcopi conceſſa, nihil proſunt, probatur per vnum plebanum Pragenſis diœceſis ex communi fama, per vnum doctorẽ in theologia eſſe notorium, prout articulatur, per vnum abbatem, de relatu fidedignorum: per vnum vicarium, ex communi fama: per vnum alium plebanum fore verum, ex notoria fama fidedignorum. Similiter per vnum plebanum de veritate, qui dicit ſe audiuiſſe ab ore ipſius Ioannis Huſz, per vnũ doctorem in ſacra theologia, ſimiliter de veritate: per vnum decretorum doctorem, ex cõmuni fama: per vnum magiſtrum artium, ſimiliter ex communi fama: per vnũ canonicũ, qui dixit ſe hoc audiuiſſe ab his, qui hoc audiuerunt ab ore ipſius Ioannis Huſz: per vnum alium plebanum Pragenſem, ex communi fama: ſimiliter per vnum protonotariũ, qui dicit ſe hoc audiuiſſe à familiaribus ſuis. Et per plures alios teſtes, in partibus productos coram vicario archiepiſcopi Pragenſis, qui dixerunt ſe audiuiſſe quòd Ioannes Huſz dixiſſet, quòd indulgentia papæ & epiſcopi nõ valẽt, niſi Deus indulgeat. Et ſuper hoc etiàm eſt producta vna ſchedula, quam confeſſus eſt ſe compoſuiſſe, prout in actis quæ incipiunt, Pax Chriſti &c.

Vigeſimusprimus articulus, in quo continetur, quòd Romana curia vel Eccleſia ſit ſynagoga ſatanæ, probatur per vnum doctorem in theologia, qui dicit ſibi tantùm conſtare, quòd Ioannes Huſz dixit, quòd Eccleſia catholica non eſſet niſi numerus prædeſtinatorum: per vnũ abbatẽ, de cõmuni fama: per vnũ plebanũ, ex cõmuni fama: per vnũ canonicũ, hoc eſſe verũ ex auditu ab ore ipſi⁹ Ioãnis Huſz, prout articulatur: per vnum doctorẽ in theologia, de veritate: per vnum decretorũ doctorẽ, de cõmuni fama, & per multos alios, qui audiuerũt ab ore ipſius Ioannis Huſz: per vnum magiſtrum artium, qui audiuit ab ore dicti Ioannis Huſz, quòd curia Romana eſſet ſynagoga ſatana.

Vigeſimuſſecundus articulus, in quo cõtinetur, quòd præfatus Ioannes Huſz præfatos errores tenuit & defendit, probatur per omnes teſtes ſuperiùs nominatos, per vnum doctorem in theologia, de veritate: per vnum vicarium, articulum fore verum, ex fama notoria: per vnum abbatem, articulum fore verum, ex communi fama: per vnum plebanum, articulum fore verum, qui audiuit ab ore Ioannis Huſz, &c. per vnum doctorem in theologia, de veritate: & per multos alios, ex communi fama & etiàm veritate.

Vigeſimuſtertius articulus, in quo continetur, quòd dictus Ioannes Huſz docentibus & defendentibus errores huiuſmodi adſtitit in defenſionibus eorundem &c. probatur per vnum plebanum: per vnum doctorem in theologia, qui dicit hoc pa-

tère

tire per experiẽtiam: per vnum vicarium, articulum fore verum & notorium: per vnũ plebanum, fore verum, qui dicit ſe vidiſſe & audiuiſſe. Similiter, per vnum doctorem in theologia, verum: per vnum magiſtrum in artibus, verum. Et per multos alios ex cõmuni voce & fama, & etiam veritate.

Vigeſimuſquartus articulus, in quo continetur, quòd nulla hæreſis debet damnari per potentiam, ſed per diſputationem in ſcholis, probatur per vnũ abbatem, de auditu ab his qui audiuerunt ab ore ipſius Ioãnis Huſz: per vnum vicarium, verum ex communi fama: per vnum doctorem in theologia, verum, qui reddit bonam cauſam ſcientiæ. Et per multos alios de auditu, communi voce, & fama.

Vigeſimuſquintus & vigeſimuſſextus articuli omittuntur tanquàm ſuperflui.

Vigeſimuſſeptimus articulus, in quo continetur, quòd populus non deberet credere bullis papæ, probatur per vnum plebanum, ex publica voce & fama: per vnum abbatem, ab auditu ab his qui audiuerunt ab ore ipſius Ioannis Huſz: per vnum vicarium probatur, vt per proximũ probatũ eſt: per vnum plebanum, de veritate, qui dicit ſe audiuiſſe ab ore Ioannis Huſz: per vnum doctorem in theologia, de veritate, qui reddit etiàm bonas cauſas ſcientiæ. Et per multos alios, de communi voce & fama & credulitate.

Vigeſimuſoctauus articulus, in quo continetur, quòd magiſter Ioannes Huſz dixiſſet, Vtinàm anima mea eſſet ibi, vbi eſt anima Ioannis Vuicleff, probatur per vnum plebanum, qui dicit articulũ veriſſimũ: per vnum doctorẽ in ſacra theologia, qui dicit ſe audiuiſſe ab ore ipſius domini Ioãnis Huſz: per vnum alium plebanum, de veritate. Similiter per vnum doctorem in theologia, de veritate, qui reddit optimas cauſas ſcientiæ: Per vnum alium plebanum de veritate, qui dicit ſe hoc audiuiſſe ab ore Ioannis Huſz. Et per multos alios, qui dixerũt ſe hoc audiuiſſe ab ore Huſz in ſermonibus & aliùs de publica voce &c.

Huiuſmodi cupedijs ineſcátur miſeri.

Vigeſimuſnonus articulus, in quo continetur, quòd ſeculares debent auferre clericis bona temporalia, & quòd hoc eſſet meritorium, probatur per vnum abbatem, de veritate: per vnum vicarium ſimiliter, qui dicit ſe interfuiſſe ſermonibus, quandò talia prædicauit coram familia regis Bohemiæ. Similiter per vnum plebanum, qui ſimiliter dicit ſe hoc audiuiſſe ab ore ipſius Ioãnis Huſz, quia tales concluſiones etiàm habentur in tractatibus ſuis. Et per multos alios de auditu, communi voce & fama, & etiàm veritate.

Trigeſimus articulus omittitur, quia generalis eſt.

Trigeſimuſprimus articulus, in quo continetur, quòd præfatus Ioannes Huſz fuit excommunicatus, probatur per archiepiſcopum Pragenſem, & per literas archiepiſcopi, & per confeſſionem ipſius Ioannis Huſz inductus.

Trigeſimuſſecundus articulus, in quo continetur quòd Ioannes Huſz poſt huiuſmodi excommunicationem diuinis ſe immiſcuit, & populo prædicauit, & quòd non poſſet excommunicari per alium niſi per Deum, probatur per vnum plebanum, quo ad celebrationem: per vnum doctorem in theologia, verum, reſtringẽs tamen dictum ſuum, quo ad prædicationem: per vnum abbatem, verum de auditu: per vnum alium plebanum, verum: qui dicit ſe ità audiuiſſe in ſermonibus ſuis: per vnum alium doctorem in theologia, verum. Similiter per vnum alium plebanum, verum: quo ad ſermones: & per plures alios, de cõmuni voce, fama & credulitate: & per plures alios teſtes, in partibus coram vicario archiepiſcopi Pragenſis productos & examinatos.

Trigeſimuſtertius articulus eſt ſuperiùs probatus.

Trigeſimuſquartus articulus, in quo continetur, quòd Ioannes Huſz commouit populum contra clerum in ſermone, dicens hæc verba in effectu: Verè foret neceſſarium, quòd quilibet, prout in lege antiqua Moiſi fuit mandatum, vt qui vellet legem Dei defendere, ſe gladio præcingeret, &c. probatur per vnum doctorem in theologia, verum: per vnum plebanum, verum, ex communi & notoria fama: per vnum plebanum, ex communi fama: per vnum protonotarium, verum, ſubiungens quòd vidit plures ſchedulas affixas valuis Eccleſiarum Pragenſium, ex inſtinctu magiſtri Ioannis Huſz, ſic canentes: Accingat ſe quilibet gladio ſuo ſuper femur ſuum, & non pereat. Et per multos qui audierant ab his, qui fuerant in ſermonibus Huſz.

Canit claſſicum p[illegible] ſanguinarius.

Trigeſimuſquintus & trigeſimuſſextus articuli ſunt generales.

Trigeſimuſſeptimus articulus, in quo continetur, qualiter prædicauit, quòd nullus poteſt excommunicari ab homine, niſi Deus excommunicaret eum, probatur per vnum plebanũ, qui dicit ſe hoc audiuiſſe ab ore ipſius Ioãnis Huſz: per vnum alium plebanum, qui dicit ſe audiuiſſe à ſequacibus ſuis: per vnum doctorem in theologia, qui dicit quòd iſtum articulum docuit in tractatu ſuo de Eccleſia, qui etiàm allegat multas authoritates & rationes dicti Ioannis Huſz, ad confirmandum concluſionem ſeu articulum ſuperiùs nominatum: Et per omnes teſtes ſuperiùs deſcriptos, ex communi voce & fama & credulitate.

Trigeſimuſoctauus articulus, in quo cõtinetur, quòd Ioannes Huſz diuerſos errores prædicauit, ex quibus magna diuiſio inter magiſtros & ſcholares dicti ſtudij Pragenſis, archiepiſcopum, clerum & populum, eſt orta, quòd etiàm exorta ſint magna ſcandala, & inobedientia populi ad archiepiſcopũ & ſuos prælatos &c. probatur per vnum abbatem, verum, ex cõmuni & notoria fama: per vnum vicarium, verum & notorium: per vnum plebanum, ſimiliter verum & notorium: per vnum doctorem in theologia, verum, qui reddit optimas cauſas ſcientiæ. Similiter per vnum decretorum doctorem, verum de veritate: per vnum canonicum, verum de veritate: per vnum magiſtrum in artibus, verũ de veritate: per vnum protonotarium, verũ & notorium: & per multos alios, ex communi fama & voce & etiàm auditu.

Trigeſimuſnonus articulus, in quo continetur, quòd Ioannes Huſz fuit fautor & nutritor hæreſum, & de his publicè diffamatus, probatur per vnũ doctorem in theologia: & ab omnibus, præterquàm ab

ab his qui ſuam tenent partem, pro tali tenetur: per vnum abbatem, verum: per vnum vicarium, verum & notorium. per vnum plebanum, verum de veritate: per vnum doctorem in theologia, verũ de veritate: per vnum decretorũm doctorem, verũ de veritate: per vnum canonicum, verum quo ad primam partem. Similiter per vnum alium doctorem in theologia, verum: per vnũm protonotarium, verum quo ad primam partem. Similiter per multos alios de communi voce & fama.

Quadrageſimus articulus eſt generalis, & probatus per omnes teſtes.

Super articulis in cauſa inquiſitionis contra Ioannem Huſz, oblatis & productis in partibus coram vicarijs archiepiſcopi Pragenſis, & primò ſuper articulo tertio, qui incipit:

Impius cùm in profundum malorũ venerit, contemnit. *Item ponunt &c in quo continetur in effectu, quòd Ioannes Huſz in contemptu clauium exiſtens excommunicatus, quoniam prædicabat & diuinis ſe immiſcuit &c. probatur per vnum prędicatorem, qui dicit articulum fore verum, ſaluo quòd immiſcuit ſe diuinis: per vnum altariſtam cuiuſdam eccleſiæ Pragenſis, qui dicit quòd quaſi ſingulis diebus Dominicis & feſtiuis prædicabat ad populũ: per vnum magiſtrum in artibus, verum: per duos notarios publicos, verum: per vnum prędicatorem, verum: per vnum alium notarium, fore verum: per vnum clericum, qui dicit articulum fore verum, qui dicit ipſum prędicare & diuinum officiũ peragere. Et vlterius dicit, quòd idem Ioãnes Huſz in ſermone ad populum circa feſtum S. Iacobi, dixit: Pueri, ſciatis quòd archiepiſcopus excommunicauit me & alios appellantes, & non poteſt aliâs aliquem excõmunicare, niſi quem excõmunicat Chriſtus, & non timeatis excommunicationem eãdem. Et per multos alios teſtes de publica voce & fama.*

Quartus articulus, in quo continetur, quòd dictus Ioannes Huſz multos errores & hęreſes docuit, &c probatus per vnum plebanum, verum, qui reddit bonas cauſas ſcientiæ: per vnum notarium publicum, verum, publicum & notorium: per vnũ clericum, verum: & ſubiunxit, quòd audiuit quòd plurięs collandando ſe, dixit in ſermone ſuo: Veniant oẽs magiſtri de Pariſiis: Ego volo cum ipſis diſputare, qui libros noſtros cremauerunt, in quibus bonor totius mundi iacuit, & per ſex alios de publica voce & fama.

Quintus articulus, in quo continetur in effectu, quòd dominus Ioannes Huſz populum in multitudine copioſa in capella Bethleem congregatum diuerſimodè induxit, ſeu inſtruxit & confortauit in dictis erroneis opinionibus, probatur per vnũ prędicatorem, articulum fore verum, notoriũ & manifeſtum: per vnũ clericum, de veritate, & adiungit bonas cauſas ſcientiæ, & per plures alios, de auditu, publica voce &c.

Sextus articulus omittitur, qui tractat de excluſione Teutonicorum de ciuitate Pragẽſi, & expulſione eorũdem, qui nõ tangit præcisè materiam Vuicleff, licet videatur eſſe probatus.

Septimus articulus, in quo continetur, qualiter Ioannes Huſz ad populum dixit: Eccè papa nupèr defunctus, videlicet Alexãder quintus, nupèr ſcripſit archiepiſcopo Pragenſi, pro extirpandis erroribus magiſtri Ioannis Vuicleff, etiam in Bohemia & Morauia: & quòd ibi ſint multi homines, opiniones & errores dicti Ioan. Vuicleff contra fidem tenentes, quorum corda ſunt hæreſi infecta, & ego dico & Deo regratior, quòd ego nullum Bohemũ hæreticum vidi, probatur per vnum prędicatorem de veritate, per vnum altariſtam de veritate, per vnũ baccalaureum in artibus de veritate, per duos notarios publicos de veritate, & per multos alios teſtes de veritate, publica voce & fama.

*Octauus articulus, in quo continetur, quòd ad verba præmiſſa totus populus clamauit, Mentitur Mentitur, probatur per vnum altariſtã verus, qui dicit ſe interfuiſſe: per vnum baccalaureum, qui dicit quòd *Mẽtitur: per vnum præpoſitum, qui dicit, clamauerunt, Mentiuntur Mẽtiuntur. Et per plures alios numero ſex, de communi voce &c.* *videt deeſſe, clamauerunt,

Nonus articulus, in quo continetur, quòd idem Ioannes Huſz dixit, quòd anno 1409. ſurget vnus, qui euãgelium & epiſtolas & fidem Chriſti perſequetur, probatur per vnum altariſtam de veritate, per vnum baccalaureum in artibus, per vnum notarium publicum, & per multos alios &c.

Decimus articulus, qui incipit, Item ponunt &c. denotando dominum Alexandrum, probatur per vnum altariſtam, articulum fore verum, qui dicit quòd interfuit: alij autem deponũt de publica voce & fama.

Vndecimus articulus, in quo continetur, quòd papa nupèr defunctus, neſcit tamẽ ſi ſit in cælo vel in inferno, qui ſcribit in cutibus ſuis aſininis, quòd archiepiſcopus cremare deberet libros Ioãnis Vuicleff, in quibus multa bona continentur, probatur per vnum præpoſitũ de veritate, & per multos alios de publica voce & fama.

Duodecimus articulus, in quo continetur, Eccè appellaui contra mandata archiepiſcopi, & exnũc appello: vultis mihi adhærere? ad quod totus populus clamauit in vulgari Bohemicè, Volumus & adhæremus. probatur per vnũ presbyterum, eſſe verum: per vnum baccalaureum in artibus, eſſe verum. per vnum notariũ publicum, qui dicit, quòd interfuit quandò dixit, ſi totus cœtus cardinalium cum papa diceret, librorum combuſtionem iuſtam eſſe, nollem conſentire: per vnum alium notarium publicum, per vnum rectorem cuiuſdam parochialis eccleſiæ, per vnum altariſtam, & per multos alios de publica voce & fama. Vę qui ſapientes eſtis in oculis veſtris.

Decimuſtertius articulus non eſt multùm pertinens, ideò omittitur, licèt ſit probatus.

Decimuſquartus articulus, qui incipit, Idem dixit, ideò deberetis ſi vultis, mihi adhærere: non timeatis excommunicationem, quia ſecũdùm ritum & conſuetudinem Eccleſiæ appellâſtis mecum, &c. probatur per vnum notarium publicum, qui dixit audiuiſſe ſe à Huſz, quòd legitimè poteſt ſe ingerere in diuinis ſub tuitiõe appellationis, dicẽdo quòd illam excommunicationem voluit habere pro benedictione, & per multos alios de publica voce &c.

Decimuſquintus & decimuſſextus articuli ſunt probati in Cõſtãtia per teſtes ibidem receptos, vnà cum

cum articulis ſequentibus coram commiſſarijs cõcilij, & per multos alios teſtes in partibus coram vicario archiepiſcopi Pragenſis, receptes ſimiliter & examinatos.

Item aduertendum quòd coram commiſſarijs ſunt nonnulli libri & opuſcula, videlicet liber de Eccleſia &c. quos libros dictus Ioannes Huſz fatetur ſe compoſuiſſe, veruntamen quòd ad articulos extractos ex dictis libris, in ſuis reſponſionibus non præciſè reſpõdit, ſed certis modificationibus & limitationibus, vt appáret in actis.

Item ex actis appáret vna proteſtatio, quæ videtur cruda, & alia in principio articulorum, ſi benè aduertatur.

Item quo ad libros & cõtenta in eis, remitto me ad dominos theologos.

Subſequenter magiſter Henricus de Piro promotor prædictus, nomine quo ſuprà, expoſuit & dixit: ex quo proceſſus debitè ſit tentus contra Ioannem Huſz, eiuſq; doctrinam & dictos articulos, non reſtat aliud niſi concludere & ferre ſententiam:

Quapropter per cauſam huiuſmodi per ſynodum prædictam concludi & ſententiam ferri, iuxta petitionem per eum datam, debita cum inſtantia poſtulauit.

Quibus factis, dominus Bertholdus de Vuildũgen auditor præfatus, loco quo ſuprà exiſtens, mandato & authoritate ſynodi narrauit totum proceſſum habitum coram dominis iudicibus & cõmiſſarijs, in huiuſmodi cauſa deputatis per cõcilium, & aliâs quomodò ab initio cauſæ huiuſmodi fuit in curia Romana & in partibus coram ordinario loci introducta de verbo ad verbum. Quo proceſſu recitato, idem dominus Bertholdus auditor & deputatus ad hoc, incepit articulos legere, incipiendo: Vnica eſt ſancta Eccleſia &c. & legendo quẽlibet articulum, circa ipſum ſummarium teſtium, per quot, quantos, & quales perſonas, dominos, magiſtros, magnos, aut paruos, probaretur. Et vſq; ad finem articulorum.

Item idem dominus Bertholdus Vuildungen dixit, qualiter ipſe Ioannes Huſz aliâs in caſtro Buelebenſi Conſtantienſis diœceſis exiſtente, & ibidèm detẽto, articuli memorati fuiſſent ſibi ibidèm præſentati per certos deputatos, inter quos ipſe Bertholdus extiterat vnus. Et idem magiſter Ioannes Huſz fuit interrogatus, an vellet dictos articulos defenſare aut confiteri, qui magiſter Ioannes Huſz tunc ſubmiſit ſe determinationi concilij. Et ſubſequenter vno alio tempore ſimiliter inter deputatos nationum & in præſentia dominorum Cameracẽſis & Florẽtinenſis cardinalium ſimiliter reſpõdit. Tertiò verò, vt priùs, interrogatus, reſpondit, vt in ſchedula papyrea in hunc modum manu ſuæ ſcripta pleniùs cõtinetur. Cuius ſchedulæ tenor ſequitur in hunc modum:

Huſz ſubmittit ſe cõcilio.

Ego Ioãnes Huſz, in ſpe ſacerdos Ieſu Chriſti, timens Deum offendere, & timens incidere periurium, nolo abiurare articulos omnes, & quemlibet ex illis, qui per falſos teſtes in atteſtationibus producti ſunt contra me: quia Deo teſte, nõ prædicaui, nec aſſerui, nec eos defendi, ſicut dixerunt me eos defendiſſe, prædicâſſe & aſſeruiſſe.

Item de articulis extractis de meis libellis, ſaltẽ qui ſunt debitè extracti, dico quòd quicunque ex illis includit aliquem falſum ſenſum, illũ deteſtor. Sed timendo offendere Deum in veritate, & contra ſãctorum ſententiam dicere, non quemlibet eorum volo abiurare. Et ſi pòſſibile eſſet, quòd toti mundo vox mea nunc patéret, ſicut omne mendacium & omne meum peccatum in die iudicij patebit, libentiſſimè omnem falſitatem & omnem errorem, quem vnquàm ad dicendum conceperim vel dixerim, coram toto mundo reuocarem. Iſta dico & ſcribo liberè & voluntariè. Scriptum manu mea propria prima die Iulij.

Hi ſunt qui fuerunt commiſſarij nomine concilij, miſſi cum articulis ad ipſum magiſtrum Ioannem Huſz vna vice, videlicet: Ioannes archiepiſcopus Rigenſis, Antonius archiepiſcopus Raguſinenſis, Bertholdus de Vuildungen, Theodoricus de Monaſterio. Hi fuerunt teſtes, videlicet Ioannes de Vualden. archidiaconus Lubecenſis, Petrus Helpurg præpoſitus Vuetzflariẽſis, Henric9 Henborch decanus ſancti Petri Traiectenſis, Petrus de Mera chorepiſcopus Traiectenſis.

Subſequenter die veneris quinta Iulij, in loco congregationis dominorum deputatorum in domo fratrum Minorum, præſentibus Thoma de Amelia legum doctore, auditore ſacri Palatij, dominus Cameracenſis, dominus Florentinenſis cardinales, patriarcha Antiochenus, epiſcopus Bathonienſis, epiſcopus Saresbirienſis, archiepiſcopus Rigenſis, archiepiſcopus Mediolanenſis epiſcopus Feltrenſis, electus Poznanienſis, dictum magiſtrum Ioannem Huſz interrogauerunt, an vellet abiurare articulos quos confitetur, & qui ſunt in libris ſuis & manu ſua ſcripti: & illos etiàm qui ſunt probati per teſtes, quos non negat ſe dogmatizâſſe, quãtùm probãtur per teſtes: an vellet iurare, quòd eos nõ tenet nec tenebit, ſed vult ſimul cum Eccleſia cauere contrarium. Reſpondit quòd vult ſtare in eo quod ſcripſit manu ſua in præſenti parte. Et factis ſic hinciudè ſuaſionibus, quòd non vellet inhærere ſuæ opinioni, ſed potiùs ſtare cũ tota Eccleſia, & cum tot doctis viris, quot ſunt in hoc ſacro concilio, tandèm perſtitit in propoſito ſuo præmiſſo. Qua ſchedula ſic lecta, magiſter Henricus de Piro promotor prædictus, nomine quo ſuprà, petijt per dominos præſidẽtes & ſanctam ſynodum libros ipſius Ioãnis Huſz, videlicet librum intitulatum de eccleſia, & alios libros ſuos ſiue opuſcula, in quibus præfati articuli reperiuntur conſcripti, condemnari ad comburendum, & ſibi ſuper his miniſtrari iuſtitiæ complementum. Huſz pertinax.

Petitione ipſius magiſtri Henrici promotoris facta, reuerẽdus pater dominus Antonius epiſcopus Concordienſis, mandato & authoritate concilij & generalis ſynodi procedendo ad ſententiã, protulit eam in ſcriptis, prout in ſchedula quam legebat de verbo ad verbũ, cuius tenor inferiùs eſt inſertus, pleniùs cõtinetur. Veniẽdo namq; ad verbũ ſine dictamẽ, Verũ quia &c. continens cũ ſequentibus, in caſu quo abiurare vellet, veniret alia pœna & prolatio ſentẽtiæ: reperto demùm, Ioannẽ remanere in peruerſitate ſua, & dicentẽ quòd propter homines

quos docuit de oppoſito, nō vellet abiurare, ſed millesiès comburi, quia per eius abiuratiōem generaretur ſcandalum illis, quos docuit de oppoſito: ergò nollet aliquo modo abiurare. Et tunc dominus Antonius epiſcopus obmiſit verba illa, quæ pertinebāt ad abiurationē, & proceſſit ad alia verba ſequentia, videlicet, & ſumit ſententiā, tradendo per ſententiā eum iudicio ſeculari. Quibus factis, iuerunt ad ipſum Ioannem Huſz, reuerendi patres domini archiepiſcopus Mediolanen. ſuffraganeus domini epiſcopi Conſtantien. epiſcopus Bangoren. pro degradatione ipſius Ioannis Huſz, ad locum vbì ipſe Ioannes Huſz exiſtebat. authoritate & mandato ipſius ſanctæ ſynodi Conſtantien. ad finem, ꝙ curiæ ſeculari tradi poſſet, ipſum Ioānem degradârunt, legendo verba ad hoc ordinata de libro pontificali, incipiētia: O Iuda, amonēdo ab eo tanquàm ab indigno calicem, & ſubſequenter ſolennitatibus ad quodlibet exhibitis, exuebant eum caſula, ſtola, tōdētes ſibi crines, & ſimiliter amonēdo ab eo omnia ſacerdotalia & clericalia.

Huſz degradatur.

Quibus factis, curia ſecularis recepit eum, & abduxit eum ad locum iuſtitiæ.

Super quibus omnibus Henricus de Piro petijt approbationem & executionem. Fuitq́, reſponſum per dominos deputatos omnium nationum prædictos, ac dominum præſidentem, regemq́, Romanorum, Placet.

Subſequēter fuit lecta per eundē epiſcopum Cōcordien ſententia, condemnādo illum Articulū, Quilibet tyrannus &c. Et fuit reſpōſum per deputatos nationū quatuor, præſidentem, & Regem, Placet. Item fuit lecta per dominū Stephanum epiſcopū Dolenſem ſchedula, contra impeditores venientium ad concilia generalia.

Subſequēter ad petitionem magiſtri Henrici de Piro, idē dominus Antonius legebat vnam aliam ſententiam, condēnando articulū illum, videlicet, Quilibet tyrannus &c. prout in ſchedulis infraſcripti tenoris cōtinetur. Qua lecta, fuit reſponſum per deputatos prædictos, præſidentē & regem, Placet. Præſentibus ibidèm illuſtribus principibus, Henrico duce Bauariæ, Ludouico comite Palatino Rheni, Frederico burggrauio Nurenbergenſi, Carolo de Malateſtis domicello Ariminenſi, Ludouico duce Bauariæ, Franciæ & Angliæ, Poloniæ, Noruegiæ, Sueciæ, Daciæ, Ludouici Neapolitani, ducis Mediolanēſis ambaſiatoribus, Gūtero comite Suartzpurg, Euerardo comite de Vninſperg, comite de Friburg, & alijs nobilibus prælatis & Chriſtianis in numero copioſo. Subſequenter fuit lecta vna minuta per dominum Stephanum epiſcopum Dolen. contra impeditores venientium ad concilium, & recedentium ab eodē, cuius tenor ſequitur inferiùs.

Tenores verò dictæ ſentētię diffinitiuę, & alterius tyrannidis ac minutæ, de quibus ſuprà fit mētio, ſeriatìm ſequuntur & ſunt tales.

¶Condemnatio illius propoſitionis, Quilibet tyrannus.

Præcipua ſolicitudine volens hæc ſacroſancta ſynodus ad extirpationem errorum & hæreſum in diuerſis mūdi partibus inualeſcentiū prouidere, ſicut tenetur, & ad hoc collecta eſt, nupèr accepit, ꝙ nōnullæ aſſertiones erroneæ in fide & bonis moribus ac multipliciter ſcandaloſæ, totiusq́ue reipublicæ ſtatum & ordinem ſubuertere molientes, dogmatizatæ ſunt, inter quas hæc aſſertio delata eſt: Quilibet tyrānus poteſt & debet licitè & meritoriè occidi, ꝑ quemcunque vaſſallum ſuū vel ſubditum, etiàm per clanculares inſidias & ſubtiles blāditias vel adulatiōes, non obſtante quocunque præſtito iuramento ſeu confœderatione factis cum eo, non expectata ſentētia vel mandato iudicis cuiuſcunque. Aduersùs hunc errorem ſatagēs hæc ſancta ſynodus inſurgere, & ipſum funditùs tollere, præhabita deliberatiōe matura, declarat, decernit & diffinit huiuſmodi doctrinam erroneam eſſe in fide & in moribus, ipſamq́ue tanquàm hæreticam, ſcandaloſam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones, periuria vias dantem, reprobat & condemnat Declarat inſupèr, decernit, & diffinit, ꝙ pertinaciter doctrinam hanc pernicioſiſſimam aſſerentes, ſunt hæretici, & tanquàm tales, iuxta canonicas ſanctiones puniendi.

¶Conſtitutio concilij contra inuaſores ſeu ſpoliatores accedentium & recedentium à concilio.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, in ſpiritu ſancto ad extirpationem ſchiſmatis, hęreſumq́; & errorum, necnō ipſius Eccleſiæ in capite & in membris debitā reformationem legitimè congregata, ad futuram rei memoriam. Iuſtitiam & ęquitatem exerceri non dubitatur, ſi quos noxię volūtatis adeò captiuat peruerſa intentio, quòd proceſſibus Apoſtolicis impudenter obuiantes, authoritatē ſanctionis canonicę contemnentes, in aliorum prolabuntur iniurias & offenſas, eccleſiaſtica cenſura percellat, & pro demerito culpæ, rigorem adijciat iudiciariæ poteſtatis. Nā ſi quilibet per campum licentiæ, freno depoſito modeſtiæ, vagaretur impunè, facilè quiſque ſæuiret in proximum, & neruus diſciplinātis iuſtitiæ rumperetur. Sanè licèt nonnulli Romani pontifices, antiquos Romanæ Eccleſiæ morem & conſuetudinem obſeruātes, prout ad eos ex debito Apoſtolatûs ſibi iniuncti officij pertinebat, per certos ſuos proceſſus in die cœnæ Domini annis ſingulis ſolenniter publicantes, inter oēs alios & ſingulos qui ad ſedē Apoſtolicā venientes vel recedētes ab ea, necnō in illos oēs & ſingulos, qui per ſe vel per alium ſeu alios, quaſcunque perſonas eccleſiaſticas vel ſeculares, ad Romanā curiā ſuper eorum cauſis & negocijs accedentes, illaq́; in eadem curia proſequentes, aut ꝓcuratores, geſtores, aduocatos & promotores ipſorum, ac etiàm auditores ſeu iudices,

dices,q ſuper dictis cauſis ſen negocijs deputantur, occaſione cauſarum amergentiú huiuſmodi verberant,mutilát, vel occídút, cuiuſcunq; dignitatis,ordinis, cnnditionis aut ſtatûs forent,prędicta vel eorum aliqua cómittentes, excómunicationis & anathematizationis ſententias,à quibus nullus per alium quàm Romanum pontificem poſſet, pręterquàm in mortis articulo conſtitutus, abſolui: nec etiàm tunc,nisì de ſtando mandatis Eccleſiæ aut ſatisfactione præſtanda, ſufficienti cautione pręmiſſa,candelis accéſis,& ad terram proiectis,promulgauerant: & eos qui taliter excómunicatis & anathematizatis vel eorú alicui pręſumerent beneficium abſolutionis impendere, ſimilibus ſentétijs innodauerút:eisq́; prædicationis, lectionis,adminiſtrationis ſacramentorum eccleſiaſticorum,& confeſſionem audiendi interdixerunt officinm:necnó quicunq; iniuriatores quorúlibet ad ſacra cócilia generalia venientium,ſeu ſtátium in ipſis,aut recedentium ab eiſdem,diuerſas cenſuras Eccleſiaſticas & pœnas tam ex canonis, quàm diuini iuris diſpoſitione incurrant: tñ ſicnt ad noſtrá fidedignorú multitudine valida inſinuatione peruenit notitiam,nónulli iniquitatis filij,perditionis alumni,huiuſmodi cenſuras vilipendentes,ac huiuſmodi ſacri cócilij,extirpationis ſchiſmatis,hęreſum ac errorum,ipſiusq́; Eccleſię reformationis perturbatores,diabolico ſpiritu inſtigante, nec dignitati nec ordini deferentes, Dei timore poſtpoſito,nefarijs ac ſacrilegis auſibꝰ nonnullas perſonas eccleſiaſticas & ſeculares,etiàm pontificali dignitate pręditas, ad ſedem Apoſtolicam vel Romanam curiam, ſeu præſens generale concilium in ciuitate Conſtátienſi prouinciæ Moguntinéſis, vbì nunc Romana curia exiſtit,in ſpirituſancto legitimè congregatá venientes,aut recedétes ab eiſdé,inuadere,capere,arreſtare,detinere,incarcerare,mutilare,occídere,ac ſpoliare bonis ſuis, vel iniurijs * afficere quàm plurimis, & aliâs malè tractare, temeritate propria pręſumpſerút, & dietìm præſumút in Apoſtolicæ ſedis & ſacri concilij vilipendium & cótemptum,ac ſedationis ſchiſmatis, reformationis Eccleſiæ,& correctionis morú,necnon hæreſum & errorú prędictorum extirpatinnis diſturbiú, ſuarumq́; animarum periculum, & ſcandalú plurimorú.

* affligere

Nos igitur volentes in pręmiſſis,necnó aduersùs quoſcunq; ad ipſum conciliú & quęlibet alia ſntura generalia cócilia accedétes, aut ſtantes in ipſis, ſeu recedentes ab eiſdé, nè ab alijs Deú non timentibus, temerarijs iniurijs infeſtentur,& opprimantur violentijs,& nè quibuſuis delinquendi aut exceſſus committendi pateat audacia,de opportuno & ſalubri remedio prouidere, huiuſmodi,necnó oḿes alios & ſingulns alios ꝑceſſus,ſententias & cenſuras aduersùs quarumlibet perſonarú eccleſiaſticarú vel ſecularium ad ſacra generalia cócilia venientiú, aut ſtantiú in ipſis,ſeu recedentiú ab eiſdé, moleſtatores, perturbatores vel iniuriatores,authoritate Dei omnipotentis,patris & filij & ſpirituſſancti extendentes, omnes & ſingulos cuiuſcunq; dignitatis,gradûs, ſtatûs,vel códitionis fuerint,etiáſi pontificali, Imperiali, regali, vel alia quacunq; eccleſiaſtica vel mundana præſulgeant dignitate, q quaſcúq; perſnnas eccleſiaſticas vel ſeculares,quæ ad buiuſmodi ſedé Apoſtolicá Romaná curiá hoc pręſenti ſacro durante concilio,vel ad ipſum & quęcúq; alia generalia cócilia veniétes & ſtantes in ipſis, aut ab eis recedétes,temeritate propria per ſe vel aliú ſeu alios arreſtare,inuadere,capere, detinere,incarcerare,mutilare,occídere,aut bonis ſuis ſpoliare,vel iniurijs * afficere, ſeu ipſos ſic delinquétes receptare,aut aliâs quomodolibèt impedire, ſeu ea perpetrantiú facta & cómiſſa, rata & grata habere, vel eis dare auxiliú,cóſilium vel ſauoré, publicè vel occultè,directè vel indirectè pſumpſerint, vel præſumét in futurú,ſimilibus excómunicationis & anathematizatióis ſentétijs innodamꝰ eo ipſo.

* affligere

Terras quoquè ipſorú & cuiuſtibet qui in pręmiſſis vel eorú aliquo tráſgreſſor vel cótemptor fuerit, dú * tñ vniuſcuiuſq; ſic tranſgreſſorú vel cótemptorum, vltra vná diœceſim nó cótineat: necnó oïa, ciuitates, villas, caſtra, oppida, & quęlibet alia loca in quibus huiuſmodi exceſſuú patratores ſen eorú recepratores, vel ipſis conſentiétes,ſauétes,aut dátes auxiliú,cóſilium vel fauoré publicè morabuntur: necnó illa, in quibus huiuſmodi perſonę quę ſic temeritate propria detentę fuerint,quádiù extiterint in eiſdé,memorata authoritate Eccleſiaſtico ſupponimꝰ interdicto.

* tamé terra

Quòd ſi terra eiuſdem duas diœceſes vel ampliùs cótineat,dominiú domicilij principalis ipſius, & illam etiàm in qua fuerit delictum cómiſſum,ſi ſua ſit,& duas alias quæ ſub ipſo ſunt eidem loco magìs * vicinæ,interdicto ſubiacere volumus ſupradicto,ac etiàm omnes & ſingulos huiuſmodi excommunicationis & anathematizationis ſentétijs ligatos,in quibuſlibet Eccleſijs,loco vbì tale delictú fuerit perpetratú,vel terris & locis propter hoc interdictis magìs cóuicinis vbilibèt exiſtentibus: oḿibus diebus Dominicalibus & feſtiuis,pulſatis campanis,candelis accéſis,publicè nunciari,ac terras, ciuitates, villas, caſtra,oppida & loca Eccleſiaſtico interdicto prædicto ſuppoſita, donèc ipſi ſic excómunicati,meruerint ab huiuſmodi ſentétijs beneficium abſolutionis obtinere, dictumq́; interdictum debuerit relaxari: ità tamen,q nullus ex tráſgreſſoribus ac contéptoribus huiuſmodi per alium,quàm per Romanum pótificem, vel ſacri cócilij authoritate poſſit,nisì duntaxàt in mortis articulo cóſtitu-

* vicinas

tus, nec etiàm tunc, niſi de ſtando mandatis Eccleſiæ, ſatisfactione vel ſufficiēti cautione (ſi hoc cōmodè facere poſſint) primitùs præſtita, abſolui, vel interdictum huiuſmodi relaxari. Eos verò, cuiuſcunq; dignitatis, ordinis, ſtatûs aut conditionis fuerint, etiā ſi pontificali dignitate præfulgeant, qui cōtra tenorem præſentium proceſſuum, talib⁹ vel eorum alicui abſolutionis beneficiū impendere prǽſumpſerint, volumus, ſtatuim⁹, & decernimus ſimilibus excommunicationis & anathematizationis ſententijs fore innodatos eo ipſo, ipſisque prædicationis, lectionis, adminiſtrationis ſacramētorum, & audiendi cōfeſſiones officium, authoritate interdicimus ſupradicta, inſinuantes tranſgreſſoribus & cōtemptoribus in prædictis, quòd ſpiritualiter & tēporaliter (prout eorum requirent exceſſus & demerita) grauiùs procedetur, non obſtantibus quibuſcunq; cōſtitutionibus & quibuſlibet priuilegijs, indulgentijs & literis Apoſtolicis, generalibus vel ſpecialibus, quorumcunque tenorum exiſtant, eiſdem tranſgreſſoribus & cōtemptoribus, vel quibuſuis alijs communiter vel diuiſim à dicta ſede conceſſis, etiàm quòd ſuſpendi vel excommunicari, aut eorum terræ, dominia, ciuitates, villæ, caſtra, oppida & alia loca interdici non poſſint, etiàm ſi de ipſis & eorum tenoribus eſſet in ipſis proceſſibus mentio ſpecialis facienda, quæ, nè contra huiuſmodi ſentētias & proceſſus, quò minùs includantur in eis, per ea valeant ſe, terras, dominia, ciuitates, villas, caſtra, oppida, & loca huiuſmodi tueri, & q̄ quo ad hoc, tollimus & penitùs reuocamus. Et inſupèr mādamus, vt huiuſmodi pręſens proceſſus ad communem om̄ium notitiam deducatur, chartas ſiue membranas proceſſus continentes eoſdem, in maioris & ſancti Stephani Conſtātienſis Eccleſiarum valuis affigi, qui proceſſus ipſos ſuo quaſi ſonoro pręconio & patulo indicio publicabunt, vt prædicti quos proceſſus cōcernent, nullam poſſint excuſationem prętendere, vel ignorātiam allegare, quòd ad eos proceſſus huiuſmodi non peruenerint, vel ignorauerint eoſdem, cùm nō ſit veriſimile remanere incognitum, quo ad ipſos, quod tam patenter fuit publicatum. Cęterùm om̄ibus & ſingulis dominis patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, cæterorumq́; locorū ordinarijs pręcipimus & mandamus, vt ipſi & eorum quilibet per ſe vel alium ſeu alios, ſub pœna excommunicationis, quam ipſorum quemlibet qui mandatorum noſtrorū huiuſmodi tranſgreſſor & contemptor fuerit, incurrere volumus ipſo facto, pręſentes noſtros proceſſus per eorum aut chartarum vel membranarum ſeu tranſſumptorū continentium eoſdem, quibus ſicuti noſtris ꝓceſſibus tātam volumus fidem adhiberi, in Eccleſiarum valuis ſeu alijs locis affixionē publicent, & pręfatos tranſgreſſores & contemptores huiuſmodi excōmunicationis & anathematizationis ſentētijs ligatos, ac terras, ciuitates, villas, caſtra, oppida & loca ꝑfata huiuſmodi eccleſiaſtico interdicto ſuppoſita, quamprimùm ipſis, vel eorum alicui de hoc legitimè conſtiterit, tandiù in eccleſijs Dominicis & alijs feſtiuis diebus, dum inibì maior fuerit populi multitudo, cāpanis pulſatis, & candelis accēſis & extinctis, denūcient, & interdictū huiuſmodi inuiolabiliter faciant obſeruari per cenſuras Eccleſiaſticas aut alia iuris remedia, inuocato ad hoc (ſi opùs fuerit) auxilio brachij ſecularis, donèc ipſi tranſgreſſores & contēptores meruerint ab huiuſmodi excōmunicationis & anathematizationis ſententijs abſolutionis beneficium obtinere, dictumq́; interdictum meritò debuerit relaxari, non obſtantibus omnibus ſupradictis, ſeu ſi aliquibus coniunctìm vel diuiſìm à ſede prædicta indultum exiſtat, ꝙ interdici, ſuſpēdi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenā & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionē. Datum Conſtantiæ pridiè Nonas Iulij, Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, ſede Apoſtolica vacante, regnorum ſereniſſimi principis domini Sigiſmūdi Romanorum & Hungariæ regis, videlicet electionis quinto, coronationis primo, Hungariæ verò XXIX.

Finita aūt ſeſſiōe, libri Ioānis Huſz fuerūt cōbuſti in platea palatij epiſcopalis, videlicet liber de eccleſia & alia opuſcula eiuſdē.

Libri Huſs comburuntur

SESSIO XVI.

DIE iouis II. menſis iulij ſupradicti, fuit ſeſſio generalis I maiori eccleſia celebrata Conſtantiæ, in qua pręſidebat reuerēdiſſimus pater dominus Ioannes Epiſcopus Oſtienſis cardinalis Viuarienſis. Et fuit cantatū officium miſſę de ſpiritu ſancto p reuerēdum patrem dominū Nicolaū epiſcopū merſburgenſem. Quo cōpleto, legebātur litanię &c. more aliarum ſeſſionū. & dominus Andreas elect⁹ Poznaniēſis legebat certa capitula & ordinationes ſeruandas, tenoris ſubſequentis:

Die Iouis II. menſis Iulij prædicti, fuit ſeſſio generalis in qua præſidebat reuerendiſſimus pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Viuarienſis tāquàm antiquior cardinalis, Præſentibus ibidèm reuerendiſſimis patribus, Angelo Laudenſi, Iordano de Vrſinis, Ioanne Raguſinenſi, Antonio Aquilegienſi, Thoma Tricaricēſi, Brāda Placentinēſi, Franciſco Venetiarum, Petro Cameracēſi, Antonio de Salancho, Alamāno Piſano presbyteris, Landulpho Barēſi, Ludouico de Fliſco, Odone de Colūna, Lucido de comite, Amadeo Salutiarum, Raynaldo de Brāckaſijs, & Frāciſco Floren. diaconis cardinalibus. Et fuit cantatum

tum officium Miſſę de ſanctoſpiritu per reuerendū patrem dominum Nicolaum epiſcopum Merſburgenſem. Quo cantato, fuit factum & peractum officium litaniarum cum introitu ſolito, videlicet, Exaudi nos Domine, collectis & orationibus ad hoc requiſitis, ac Euangelio, Ioan. 15. *Hoc eſt præceptum meū, vt diligatis inuicem &c. & hymno, Veni creator ſpiritus, collectis, verſiculo, & Benedicamus. Quibus habitis atque peractis, aſcenderunt ambonē, in quo edicta ſiue propoſita & proponenda ſolent legi, reuerendi patres dominus Andreas electus Pozuanienſis, Antonius Concordienſis, Nicolaus Merſburgenſis, Vitalis Tholonenſis, Patricius Cortagenſis epiſcopi, tāquàm deputati per quatuor nationes ad legendum, approbandum &c. illa quæ ſynodus deliberauerit. Idem dominus Andreas electus Pozuanienſis, legebat certa capitula, ordinationes & conſtitutionem ſeruandas decæterò, huiuſmodi ſub tenore:*

Deputatio ambaſiatorum concilij ad Aragoniam.

Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus, generale concilium faciēs, in ſpiritu ſancto legitimè congregata, ſecundùm mētem & effectum ordinationis ſeu decreti in vltima ſeſſione facti ſeu lecti, ad requirendum dominum Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nominatū, & alia faciendum quæ fuerint neceſſaria & opportuna, facit, conſtituit & ordinat procuratores generales, videlicet reuerendiſſimos in Chr̃o patres dominos, Iacobū Turonenſem archiepiſcopum, Petrum Ripenſem, Iacobum Adrieñ, Ioannem Gebennenſem epiſcopos, Ioannem abbatē ſancti Eligij *Nouimeñ, Cōradū de Suſato ſacræ theologiæ magiſtros, Ioannem de *Opzis ſacri palatij auditorem, Petrum Paulum de Iuſtinopoli vtriuſq; iuris, Lampertum de ſtipite Priorem prioratûs conuentualis de Bortua Leodieñ diœceſis, Ioannem Vuellis, Hugonem *Holbabe, Bernardū de Planta decretorum, & Ioannem de Fabrica legū doctores, præſentes & acceptantes, & Benedictū Gentiani vniuerſitatis Pariſienſis ſacrę theologiæ profeſſorem, abſentē tanquàm præſentem, ità tamē quòd ipſi omnes, aut ipſorum quatuor, vnà tamen cum cōſenſu sereniſſimi principis domini Sigiſmūdi Romanorum & Hungariæ regis, ſi præſens fuerit, alijs non volētibus aut volētibus, eum ipſo domino Benedicto XIII. in ſua obedientia nominato, aut alijs ab eo ſuper hoc ſufficiētem poteſtatem habentibus, tractare & concludere, ac ipſorū quilibet in ſolidū, ipſum dominum Petrum Benedictum nominatū (vt præfertur) requirere, & alia coniunctim vel diuiſim facere poſſint, ſic & prout in inſtrumentis publicis ſuper hoc fiendis vel conficiendis, eiſque tradēdis, pleniùs videbitur contineri.

*Nouiomeñ. *Opizis. *Holbalis.

Quibus lectis, idem dominus Andreas electus Pozuanienſis legebat certas minutas ſuper requiſitione Petri de Luna fienda, quorum tenorēs ſimiliter ſunt inferiùs inſerti, & quas in continenti ibidèm tradidit ad ingroſſandum notarijs atq; ſcribis propter expeditionem celeriorem. Quibus lectis, iuxta morem aliâs obſeruatum ſuper approbatiōe illorum quæ ibi decernuntur & ſtatuuntur, reuerendus pater dominus Antonius epiſcopus Concordieñſis nomine natiōis Italicæ reſpōdit, Placet. Subſequenter domin⁹ Vitalis epiſcopus Tholonenſis pro Gallicana natione, Nicolaus epiſcopus Merſburgēſis pro natione Germania, & Patricius Cortagēſis pro natione Anglicana reſponderūt, Placet. Similiter dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis præſidēs nomine collegij cardinalium reſpondit, Placet.

Deindè magiſter Henricus de Piro procurator expoſuit, qualiter fuiſſent aliâs producta bullæ pro parte domini Angeli de Corario tūc Gregorij duodecimi in ſua obedientia nominati, videlicet inſtitutiones ad renunciandum & reſignandū papatui ſuo, necnon authorizationis concilij præſentis, quibus neceſſariò sereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Vngariæ &c. rex vnà cum alijs ſupradictis procuratoribus per concilium deputatis, ad Petrum de Luna ituris, vti haberēt. Sed quia pericula cuncta euitari debent, quę euitari poſſunt, nè ergò propter dictarum bullarū captionem, deſtructionem aut aliâs malam cuſtodiā, ipſi ſynodo Conſtātienſi periculum ſiue damnū generari poſſet, idcircò dictas bullas tranſſumi mandare per protonotarios ſiue alios notarios concilij per dictum Concilium, eiuſq; Concilij Conſtantienſis authoritatem & decretum interponi taliter, quòd hic & alibi ipſi tranſſumpto merito fides plenaria adhiberi poſſit. Et nihilominùs repetiit in valuis Eccleſiæ executa, accuſans contumaciam omnium illorum quorum intereſt, non comparentium, neq; ipſas bullas tranſſumi mandare videntium, ac interponi authoritatem ſynodi ſupradicta curantiū, & in eorum contumaciam dictas bullas trāſſumi per dictam ſynodum inſtanter poſtulauit. Et ſuper hoc reſponderi per deputatos prędictos nomine nationum quatuor, ac præſidentem, Placet.

Quibus ſic propoſitis, domini deputati, videlicet Antonius Concordienſis pro natione Italica, Vitalis Tholonenſis pro natione Gallicana, Nicolaus Merſburgenſis pro natione Germanica, & Patritius Cortagenſis pro natione Anglicana, & Ioānes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Viuarienſis pro collegio cardinalium reſponderunt, Placet.

Subſequenter magiſter Henricus de Piro promotor, nomine quo ſuprà, petijt per eandem ſynodum declarari & decerni inſtrumenta depoſitionis papatûs, renūciationis & approbationis factarū per Balthazarem de Coſſa in Celle, & alia inſtrumēta ibidèm per eum & nomine eius cōfecta, regiſtranda & inſerenda locis congruis, præſentis cauſæ regiſtro, ità & taliter, quòd authoritate ipſius ſynodi ipſis inſtrumentis & alijs actis & habitis in concilio Conſtātienſi & in ſeſſionibus publicis, plenaria adhibeatur fides, & cætera alia petijt, prout inferiùs pleniùs continetur. Ad quæ reſponderunt ipſi domini prælati deputati & præſidens, Placet.

Quibus reſponſionibus factis & habitis reuerēdus

dus pater dominus Andreas electus Pozuaniensis, authoritate & mandato ipſius ſacroſanctæ ſynodi Conſtantienſis, pronunciauit & declarauit quædã capitula ſiue ordinationes in futurum ſeruandas, huiuſmodi ſub tenore:

Item eadẽ ſancta ſynodus ordinat, iubet & decernit, instrumenta in ratificatione ſentẽtiæ depoſitionis per hoc ſacrum concilium nupèr lata cõtra dominũ Balthazarem de Coſſa, olim papam vigeſimumtertium, necnon renunciationis per eum factæ de papatu ſeu iure quod in eo poterat prætendere, apud acta ipſius concilij in loco ſuo congruo regiſtrari ſeu inſeri.

Item ordinat & decernit, bullas & inſtrumẽta olim domini Gregorij papæ duodecimi in ſua obedientia nuncupati, nupèr in ceſſione papatûs per eum ſeu eius nomine facta, in dicto ſacro concilio producta, in formam publicã trãſſumi, ſeu de ipſis tranſſumpta publica fieri per protonotarios & notarios huius ſacri concilij. Quibus trãſſumptis decernit fidem plenariam adhiberi, tanquàm ipſis originalibus authoritate ipſius concilij.

¶ Datur iudicibus poteſtas citandi ſub pœna priuationis illos, qui clandeſtinè receſſerunt à concilio.

Item eadem ſancta ſynodus reuerẽdis in Chriſto patribus Saresbiriẽſi, Plocẽſi, Vaurenſi & Piſtorienſi epiſcopis, aliâs pro audiendis cauſis ad præſens ſacrum concilium deuolutis & deuoluendis, ſeu aliâs ſpectantibus, per idem concilium deputatis, citandi etiàm ſub pœna priuationis per edictum in curia exequendum ſufficienti informatione præuia, omnes & ſingulos prælatos & curiæ officiales, aliosq́; ad ipſum Cõcilium vocatos, qui ab hoc ſacro concilio clandeſtinè ſinè licentia receſſerunt, vt infra certũ competentem terminum eis aſſignandum, perſonaliter reuertantur & redeãt, plenam tribuit poteſtatem.

¶ Quòd literæ de iuſtitia expediantur.

Item eadem ſancta ſynodus ordinat, vt literę de iuſtitia, aliâs in curia expediri ſolitę, dummodò priùs ſecũdùm antiquam curię conſuetudinem debitum curſum ſuum faciãt, ſanctæ ſynodi nomine & ſigillo per reuerẽdum patrem & dominum Ioannẽ epiſcopum Oſtieñ, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalem & vicecancellariũ, expediantur.

¶ Quòd præſidentes habeant poteſtatem dandi licentiam recedentibus.

Item eadem ſancta ſynodus quatuor præſidentibus nationum, vt ipſi omnes aut eorum tres, ſingulis ad præſens concilium vocatis ſeu vocem habẽtibus, & ab eodem recedere cupientibus (vbì rationabilis cauſa ſuberit) licentiam recedendi dare poſſint, plenam tribuit facultatem.

¶ Mandatur camerario, quòd cardinalibus cæterisque indigentibus debeat de bonis cameræ prouidere.

Item pręcipit & mandat domino camerario ſanctæ ſedis Apoſtolicæ, aut eius locũ tenenti ſeu vicecamerario, vt dominis cardinalibus & prælatis, cęterisq́; indigentibus in hoc ſacro concilio exiſtentibus, de neceſſarijs & vtilibus debeat ſubuenire, & de bonis cameræ prouidere.

Subſequẽter magiſter Henricus de Piro promotor, nomine quo ſuprà, expoſuit, qualiter ex plurimũ fidedignorum relatione, etiàm hoc fama publica deferente, quòd quidam Carolus de Dueil dominus loci, & Henricus de Turre, cum plurium armatorũ comitiua, non tanquàm nobiles, ſed more prædonũ & turbatorum, dominos Carcoſſonẽſem & Ebroicenſem epiſcopos, ac magiſtros Vuilhelmum de Meda decanum Syluanectenſem domini regis Francorum conſiliarios, necnon Benedictum Gentiani in theologia, & Iacobũ de Spait in artibus & medicina magiſtros, per vniuerſitatem Pariſiẽſem ad concilium deſtinatos, & per sereniſſimũ principem Romanorum regem ad dictum dominum Carolum regem Francorum tranſmiſſos, inhumaniter in ducatu Barenſi inuaſerunt, eosq́; captiuârunt, ſpoliârunt bonis, rebus, equis &c. & aliquos de eorũ familia interfecerunt, aliquos verò lætaliter vulnerârunt. Quapropter petijt per ipſam ſynodũ reformationẽ ſuper tali infamia, & cõtra eos procedere & procedendũ fore, prout iuris ordo & dictamen rationis id requirit atq́; poſtulat, et aliâs petijt, prout in quadã minuta inſtrũt inſerta plenꝰ cõtinetur. Et ſi placet ſynodo, quòd deputati reſpõdeant, Placet.

Qua expoſitione quei ulosa (vt pręmittitur) facta, domini deputati quatuor nationũ, vnꝰ poſt alium, & ſubſequẽter dominus Ioãnes epiſcopus Oſtienſis, nomine collegij cardinaliũ, reſpõderunt, Placet. & decreuerunt proceſſus contra eoſdẽ & alios impeditores venientes & euntes ad concilium & de cõcilio, vt ſequitur in minuta, quã dominus Bertholdus de Vuildungẽ auditor legebat, prout ſequitur inferiùs. Super quibus idem magiſter Henricꝰ de Piro promotor nomine procuratorio quo ſuprà, petijt ſibi per protonotarios ac notarios concilij, aliosq́; notarios & tabelliones ibidèm exiſtentes, vnũ vel plura fieri inſtrumentum ſeu inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidèm reuerendis patribus dominis, Iacobo electo Pennenſi, Ioanne de Thoriarijs de Bononia auditoribus, ambaſiatoribus ducis Burgundiæ, regis Daciæ, Suecię & Noruegiæ, omnibusq́; dictam ſanctam ſynodum Conſtantienſem repræſentantibus, nobilibusq́; & infinitis in multitudine copioſa. ſoc. ꝰ alijs in

Tenor verò dictarum literarum decretarum contra ipſos Carolum de Dueil, & Henricum de Turre, de quo ſuprà fit mentio, ſequitur in hunc modum:

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, generale concilium faciens, ac vniuerſalem Eccleſiam catholicam repræſentans, in Spiritu ſancto legitimè congregata, venerabilibus epiſcopis Pariſienſi, Metenſi, Tullenſi, Leonenſi, ac eorum vicarijs, ſalutem in Domino ſempiternam. Nupèr ſiquidem proceſſus noſtros cõtra quoſcũq́; moleſtatores, perturbatores & iniuriatores quarumcunque perſonarum Eccleſiaſticarum & ſecularium, ad Romanam curiam & præſens concilium, necnon quęcunque

cunq; alia concilia generalia venientium, ſtantium in ipſis, aut recedentiũ ab eiſdem, in publica dicti ſacri cõcilij ſeſſione fecimus & publicauimus, cuius tenorem cauſa breuitatis hîc volumus pro inſerto haberi. Cùm autem ex plurium fidedignorũ relatione, etiàm fama publica referente, ad noſtrã notitiam peruenerit, quòd nobiles viri Carolus de Dueil, dominus de Ramouilla, & Henricus de Turre, cum plurium armatorum comitiua, non inſequentes facta nobilium, ſed ſuæ ſalutis immemores, tanquàm iniquitatis filij, fideiq́; catholicæ ac præſentis ſacri concilij turbatores, Chriſtianorũ inimici, prædonum & tyrannorum more venerabiles Carcaſſonẽſem & Ebroicẽſem epiſcopos, ac magiſtros Vuilhelmum de Meda decanũ Siluanectẽſem, sereniſſimi ac Chriſtianiſſimi principis Caroli regis Francorum conſiliarios per ipſum, necnon Benedictum Gentiani in theologia, & Iacobum de Spais in artibus & medicina magiſtros, per vniuerſitatẽ Pariſienſem ad præſens conciliũ deſtinatos: & qui per idem concilium, necnon sereniſſimum & illuſtriſſimum principem Sigiſmundum Romanorũ &c. regem ſemper Auguſtum, huius ſacri concilij aduocatum, protectorem & defenſorẽ, ad dominũ Frãcorum regem pro bono vniuerſalis Eccleſiæ, dictiq́; ſacri concilij ac honore & vtilitate ipſius Francorum regis, mittebãtur cum ſua familia & alijs de huiuſmodi ſacro concilio & Romana curia redeũtibus, aliàs ignominioſè ac tyrannicè in terris Romano imperio ſubiectis, vno ex capellanis perẽpto, & duobus ſcutiferis epiſcopi Carcaſſonenſis prædicti lætaliter vulneratis, crudeliter & ſacrilegè ceperunt, & nonnullis ex dicta familia & alijs per eoſdem nobiles & prædones, equis & bonis deprædatis, per viam afflictis, & grauiter iniuriatis dimiſſis, præfatos epiſcopos, nuncios & alios, nec pontificali dignitati, nec clericali ordini deferendo, ad caſtrum de Satyn in ducatu Barẽſi captiuos inhumaniter duxerunt, eorum bona inter eos vt prædã diuidẽdo. Et quòd poſtmodùm dictus Carolus præfatos epiſcopos & aliquos ex militaribus captiuis prædictis, volens ipſos ducere longiùs & transferre, pœnis affligere acrioribus & tormentis, à dicto caſtrò, reliquis captis ibì remanentibus, extraxit tempore nocturno, ipſosq́; per nemora & ſtagna, flumina pariter & deuia inhumaniter lõgè perduxit à caſtro memorato. Quibus ad illuſtrium principũ, videlicet Barenſis primò, & deindè Lotharingiæ ducum notitiam deductis, ipſe videlicet Barenſis, illos qui in dicto caſtro captiui remanſerãt, eodem caſtro vi armorũ capto, & Lotharingiæ duces, epiſcopos & alios quos ſecum duxerat Carolus prædictus, armatorum potentia, eis ad id communitatibus Metenſi, Tullẽſi & Virdunẽſi ciuitatibus præbentibus auxilium, conſilium & fauorem, reſtituerunt libertati, & per ſuas terras liberè conduci fecerunt, eis equos, munera & victualia gratioſè cõcedendo. Nos præfatos duces & communitates de tantis per eos ipſis epiſcopis, nuncijs & alijs memoratis, ob ſacri cõcilij vniuerſalis Eccleſiæ ac regum prædictorum fauorem gratijs impenſis, in Domino collaudantes, nolentesq́; ſicut nec decet, nec expedit, dictos ſacrilegos & quoſcunq; alios ſuper huiuſmodi horrendis & deteſtandis exceſſibus, & eis præſtantes auxilium, conſilium vel fauorem, abſq; animaduerſione relinquere incorrectos, circumſpectioni veſtræ authoritate Dei omnipotentis, patris & filij & Spiritusſancti, Amen, committimus, & ſub excommunicationis pœna, quam quilibet veſtrûm, qui præſentibus noſtris mandatis non paruerit, legitima excuſatiõe ceſſante & monitiõe præmiſſa incurrere volumus ipſo facto, præcipientes mãdamus, quatenùs vos vel duo aut vnus veſtrûm per vos vel alium ſeu alios authoritate præſentis concilij, de omnibus & ſimul præmiſſis exceſſibus & ea contingentibus ſimpliciter & de plano, ſinè ſtrepitu & figura iudicij, ſolicita & fideli diligẽtia adhibita, tam in veſtris ciuitatibus & diœceſibus, quàm in locis alijs, quibus expedire videritis, vos informatis, & prædictos nobiles, & omnes alios & ſingulos clericos laicos cuiuſcunque dignitatis, ſtatûs vel conditionis fuerint, etiamſi regali, pontificali, vel alia quauis præfulgeãt dignitate, quos per informationem reperitis commiſiſſe & cõmitti feciſſe vel mandâſſe prædictos exceſſus, aut in eis cõmittendis præſtitiſſe auxilium, conſilium vel fauorem, ſeu eos gratos & ratos habuiſſe, vel ipſorũ exceſſuum patratores receptâſſe nominatim, necnon illos de quibus vobis per informationem huiuſmodi nominatim conſtiterit, qui quomodolibèt culpabiles fuerint in præmiſſis generaliter iuxta formã ac tenorem proceſſuum prædictorum, quos pro expreſſis hîc volumus haberi, tam diù excõmunicatos & anathematizatos diebus Dominicis & feſtiuis, pulſatis cãpanis & candelis accẽſis & ad terram proiectis, in eiſdem eccleſijs atq; locis, cùm maior in eis cleri & populi fuerit multitudo, publicè nũcietis, & faciatis ab alijs publicè nũciari, & ab omnibus arctiùs euitari, dictumq́; interdictũ in eccleſijs & alijs vbilibèt iuxta tenorẽ proceſſuũ prædictorũ obſeruari, donèc vobis præfatoq́; sereniſſimo principi Romanorum regi, & prædictis epiſcopis & nuncijs, ac alijs de ſic eis cõmiſſis iniurijs ac dãnis & intereſſe ſatisfecerint, & ablata ſeu deprædata ab ipſis reſtituerint, aut ſuper hoc cum eis concordauerint, & aliàs meruerint ab huiuſmodi excõmunicationis & anathematis ſentẽtijs, abſolutionis beneficiũ obtinere, dictumq́; interdictũ debuerit meritò relaxari: Ità tamen, quòd id quod fuerit per vnũ ex vobis inceptum, per alium ſeu alios valeat mediari & finiri. Quòd ſi fortè præfati nobiles & prædones de iniurijs, dãnis & intereſſe, prædictis eiſdẽ epiſcopis, nuncijs & alijs aut alicui eorundem ſatisfacere, & ablata eis reſtituere ſeu ſuper hoc cum ipſis concordare per menſem poſt monitionẽ eis in locis inſignibus per edicta publica ſuper hoc factã, diſtulerint, eos ad ſatisfaciendum de iniurijs, dãnis & intereſſe huiuſmodi, & eadẽ ablata reſtituendi, ſeu ſuper ipſis cõcordandi, vt præfertur, authoritate prædicta præuia ratiõe cõpellatis, inuocato ad hoc, ſi opùs fuerit, auxilio brachij ſecularis. Et nihilominùs ad prædictorum noſtrorũ proceſſuum executionẽ contra quoſcunq; ipſorum tranſgreſſores & contẽptores, procedatis in omnibus & per omnia iuxta ipſorum ſeriem & tenorẽ, cõtradictores per cenſuram eccleſiaſticam, & alia iuris

iuris remedia authoritate prædicta compeſcendo, non obſtantibus felicis recordationis Bonifacij papæ ſeptimi conſtitutionibus, in quibus cauetur, nè aliquis extra ſuam ciuitatem & diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, vltra vnam dietam à fine ſuæ diœceſis ad iudicium euocetur. Sed quòd iudices à ſede deputati prædicta, extra ciuitatē et diœceſim, in quibus deputati fuerint, contra quoſcunq; procedere ſeu alij vel alijs vices ſuas committere, aut aliquem vltra vnam dietam à fine diœceſis eorundem trahere non præſument: & de duabus dietis in Concilio generali, quàm alijs quibuſcunq; cōſtitutionibus à Romanis pontificibus, tam de iudicibus delegatis, quàm de perſonis vltra certum numerum ad iudicium non vocandis, & alijs editis, quæ noſtræ poſſent in hac parte iuriſdictioni atq; poteſtati, eiuſq; libero exercitio quomodolibèt obuiare, necnon oībus hit quæ in dictis noſtris proceſſibus volumus non obſtare. Datum &c.

Quibus lectis, domini deputati, & demùm dominus Ioannes epiſcopus Oſtiē præſidens reſponderunt, Placet.

¶ Mandat concilium regiſtrari inſtrumenta de ratificatione ſententiæ contra Ioannem papam 23.

Item eadē ſancta ſynodus ordinat, iubet, & decernit inſtrumenta in ratificationibus ſententię depoſitionis per hoc conciliū nupèr latæ contra dominum Balthaſarem de Coſſa, olim Ioannem papam 23. necnon renunciationis per eum factæ de papatu, ſeu de iure quod poterat in eo prætēdere, apud acta ipſius concilij in loco ſuo congruo regiſtrari & inſeri.

¶ Mandat tranſſumi literas de ceſſione Gregorij 12.

Item mandat & decernit bullas & inſtrumēta olìm domini Gregorij papę 12. in ſua obedientia nuncupati, nupèr in ceſſione papatûs per eum ſeu eius nomine facta, in dicto ſacro concilio producta, in formam publicā tranſſumi, ſeu de ipſis tranſſumpta publica fieri per ꝓtonotarios & notarios huius ſacri concilij, quibus tranſſumptis decernit fidem indubiam adhiberi tanquàm originalibus ipſis, authoritate ipſius concilij. Deputati verò quatuor nationum, earum, & dictus dominus Oſtienſis collegij cardinalium nominibus approbādo, reſpōnderunt: Placet.

SESSIO XVII.

De receſſu domini Imperatoris, quem concilium benedixit.

DIE lunę qntadecima ſupradicti mēſis Iulij Conſtātię prouincię Moguntinenſis in eccleſia maiori fuit tēta & ſolenniter celebrata ſeſſio generalis, præſente ibi sereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum & Hungarię &c. rege, vnà cum q̄ pluribus principib⁹, ducibus, Comitibus, & nobilibus. In qua celebrauit officiū Miſſæ Reuerendus pater dominus Vdalricus epiſcopus Verdēſis, pręſidebatq; ſeſſioni huiuſmodi reuerendiſſim⁹ pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Viuarienſis, indutus pōtificalibus: & ſingulis ordinatis, legebātur litaniæ, ac aliæ deuotę oratiōes more aliarum ſeſſionum. Ipſis autē omnibus expletis, domin⁹ SIGISMVNDVS rex ꝓdictus ſtetit ante altare genib⁹ flexis in veſte nō imperiali, ſed quotidiana, capite denudato, aſſiſtētibus eidē reuerendiſſimis patribus dominis Laudēſi & de Vrſinis ſanctę Romanę eccleſię cardinalibus. fuitq; interim cātata Litania, & cùm peruētum eſt ad locū, VT ECCLESIAM, domin⁹ præſidens legit in hunc modū: VT ECCLESIAM tuam & regē noſtrū Imperatorē electum, hic pręſentem, eccleſię tuę aduocatum & defenſorē, ad perfectā redintegrationē vnitatis Eccleſiæ ꝓfatę iter arripientem dirigere, protegere, & conſeruare digneris. Fuit reſponſum: TE rogam⁹, audi nos. Secūdò dixit, VT ECCLESIAM tuam & eūdem regem electum, ab omibus inimicis viſibilib⁹ & inuiſibilibus pręſeruare & defēſare digneris. Tertiò dixit: VT EVNDEM IMPERATOREM ELECTVM, ETIAM Pietas Imp. Sigiſmūdi.

Die lunæ decimaquinta menſis Iulij ſupradicti, fuit ſeſſio generalis in eccleſia cathedrali Conſtātienſi, manè hora cōſueta pro receſſu ac felici trāſitu sereniſſimi principis domini Sigiſmūdi Romanorū & Vngariæ &c. regis, ac cōceſſionis fiendæ reuerēdiſſimo patri domino Angelo Corario cardinali Conſtātinopolitano, olim Gregorio papæ duodecimo in ſua obedientia nominato, nuperrimè papatui ſuo renunciantis, pręſente ibidem pręfato domino Sigiſmūdo Romanorū rege in habitu quotidiano, necnō præſentibus reuerendiſſimis patribus dominis Ioanne Oſtienſi, Angelo Praeneſtino, Iordano Albanenſi epiſcopis, Ioanne S. Sixti Raguſinenſi, Antonio Aquilegienſi, Alamāno Piſano, Thoma Tricaricenſi, Brāda Placen. Antonio de Salācho presbyteris, Amadeo Salutiarum, Rainoldo de Brāckaſijs, Ludouico de Fliſco, Landulpho Barenſi, Odone de Colūna, Lucido de comite, & Franciſco Florētinenſi diaconis cardinalibus. Quibus ſic exiſtētib⁹, vt pręfertur, ibidèm fuit celebratum officium Miſſæ per reuerēdum patrem dominū Vlricum epiſcopum Verdēſem, de ſancto ſpiritu, & Sermone ad clerum facto per reuerendū patrem dominum Nicolaū Ceretēſem epiſcopū, cuius ſermonis thema fuit, Corpus noſtræ humilitatis. Officio verò Miſſę ſolemniter peracto, fuit inceptum officiū Litaniarū cū introitu, Exaudi nos domine, more ſolito cum Collectis, orationibus & euāgelio, Deſignauit dominus & alios ſeptuaginta duos, ac hymno, Veni creator Spirit⁹, His peractis, reuerēdiſſim⁹ pater dominus Ioānes epiſcopus Oſtiēſis cardinalis Viuarienſis, prædict⁹ pręſidens, acceſſit ad altare, sereniſſimo domino rege Romanorū trāſeunte ad locum præſidētiæ, vbi parabatur ſedes ipſi domino regi, cum dominis Iordano Albanēſi et

Oratio pia concilij pro Imperatore pio.

Luc. 10.

TOM. 3.

AM

Angelo

AM AO NOS INCOLV-
MEM REDVCERE DI-
GNERIS. Fuitque re-
ſponſum ſecundò &
tertiò,ſicut primò.
Cōpleta Litania,ipſe
pręſidens cóuertit ſe
ad IMPERARОREM, di
cendo preces: SAL-
VVM fac ſeruum tu-
um Domine,NIHIL
proficiat inimic⁹ in
eo:ESTO ei Domi-
ne turris fortitudi-
nis. Et decātata ora-
tione pro pace Eecle
ſiæ,redeunteq́; IM-
PERATORE ad ſe-
dem ſuam, dominus
Antonius epiſcopus
Concordienſis legit
quandā bullā & alia
capitula infrà ſcri-
pta,tenoris ſeque̅tis:

*Angelo Prænestino epi-
ſcopis cardinalibus, ipſi
domino reaßiſtētibus in
officij ſolēnitate. Quibus
hincindè in locis præli-
batis exiſtētibus,fuit ſe-
cundariò inceptum offi-
cium Litaniarū per can
tores ſynodi. Quibus li-
tanijs dictis, rege in loco
ſuo genibus flexis ſtāte,
prælibatus reuerendiß.
pater dominus Ioannes
epiſcop⁹ Oſtiēſis & præ-
ſidens legebat: Vt Eccle-
ſiam tuā & Imperatorē
electum hîc præſentem,
Eccleſiæ aduocatum &
defenſorem, ad perfecti-
orem redintegrationem
vnitatis Eccleſiæ pręfa-
tæ iter arripientem, di-
rigere, protegere & con-
ſeruare digneris. Chorus
reſpondebat: Te rogamus, audi nos. Subſequēter le-
git: Vt Eccleſiam tuam & eundem Imperatorē ab
omnibus inimicis viſibilibus & inuiſibilibus præ-
ſeruare & defenſare digneris. Te rogam⁹ &c. Ter-
tiò legebat: Vt eundem regem Imperatorem ad nos
incolumem reducere digneris. Chorus: Te rogamus
&c. Tunc officium litaniarum vlteriùs more ſoli-
to fuit completum per cantores ſiue chorum. Quo
finito, idem dominus reuoluit ſe ad Imperatorē, le-
gendo preces ac verſiculum: Saluum fac ſeruū tuū
domine. Reſpond. Deus meus ſperantem in te. Sub-
ſequenter. Nihil proficiat inimicus in eo. Reſpond.
Et filius iniquitatis nō apponat nocere ei. Eſto Do-
mine ei turris fortitudinis. reſp. A facie inimici.
Domine exaudi orationem meam. Et clamor meus
ad te veniat. Dominus vobiſcū, & cum ſpiritu tuo.
Vltimò legebat collectam ad ponendā pacem in Ec
cleſia Dei. His itaq; peractis, rex Romanorū præſa
tus receßit de illa ſede, & reuerſus fuit ad ſedem
ſuam ſolitā, vnà cum dictis dominis cardinalibus
ſibi in officio aßiſtentibus. Tunc aſcenderunt am-
bonem, in quo edicta & ordinatiōes ſanctæ ſynodi
Conſtātienſis ſolent legi & publicari, reuerendi pa
tres domini Antonius Concordienſis, Vitalis Tho-
lonenſis, Nicolaus Mersburgenſis, & Patricius Cor
tagenſis epiſcopi nomine quatuor nationum, ſuper-
ueniente & aſcendente poſtremò domino Ioanne
patriarcha Antiocheno. Quibus ibidē exiſtētibus,
dominus Antonius de mādato & authoritate ipſi-
us ſanctæ ſynodi legebat ſchedulam papyreā cōceſ-
ſionum, legationum, ſaluiduc atûs & aliorū indul-
torum reuerendiſſimo patri domino Angelo Cora-
rio cardinali Cōſtantinopolitano, per Concilium &
ſynodū cōceſſorum & donatorum, in hūc modum:*
Sacroſancta generalis &c.

Bulla legationis dōi Angeli, olìm Gregorij
duodecimi & prouiſionis eiuſdem.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtan-
tienſis, in Spiritu ſancto legitimè congrega-
ta, vniuerſalem Eccleſiam repręſentās: Cùm
Chriſti fideles pijs in domino & deuotis af-
fectibus, multis tēporibus, ſolicitudinibus,
impenſis, laboribus atq; curis occupati fue-
rint circa extirpanda ſchiſmata de Eccleſia
ſancta Dei, & poſt atq; inter omnia alia hui-
us peſtiferi morbi quæſita remedia, toti pe-
nè Chriſtianitati & huic tandèm ſacro Con
cilio Conſtantienſi facilius & potius anti-
dotum ad hoc exequendū, viſum fuit, renū-
ciationes ac ceſſiones fieri debere per quē-
libet pro Papa ſeu Romano pontifice ſe ge-
rentem, præcipuè quoquè propter pacē &
trāquillitatem ſanctæ matris Eccleſię, tota-
lis redintegrationis ordinem ad perfectio-
nem, authore bonorū omnium, deducendū,
laudabili humilitate proſequutus ſit domi-
nus, videlicet reuerēdiſſimus dominus An-
gelus de Corario, qui in ſua obediētia Gre-
gorius duodecimus dicebatur, renunciādo
videlicet, cedendoq́; expreſsè in ſcriptis rea-
liter & cum effectu, iuri, titulo & poſſeſſiōi,
quod, quem & quam, vel ſi quod, quem, aut
quā habuit in papatu, & reſignando papatū
& omne ius papatûs, titulum & poſſeſſionē,
quod, quem, & quā habebat, vel habere di-
cebatur, per manus magnifici viri domini
Caroli de Malateſtis, pro ſancta Romana Ec-
cleſia Arimini & nonnullarum aliarum ter-
rarum in temporalibus vicarij & rectoris pro-
uinciæ Romandiolæ generalis, plenum &
ſpeciale ad hoc mandatū habentis, quemad-
modùm in geſtis ſiue actis publicis, in ſeſſi- Conſtātienſ. cōci.ſeſſ.14.
one dicti ſacri Cōcilij quarta die huius mē-
ſis Iulij facta, per inſtrumenta authētica cō-
probatur. Et attendēs dicta ſancta ſynodus
Conſtantienſis quàm ſpontè & liberaliter
in præſcriptis, ceſſione, renunciatione & re-
ſignatione per ipſum dominum Angelū, &
pro eodem proceſſum fuerit vſq; ad effectū
Deo gratum & cōmendabilem incluſiuè, &
etiàm ad ipſius ſanctæ ſynodi declarationē,
antequàm ille dominus qui in ſua obedien-
tia dicitur Benedict⁹, ceſſerit, aut cedere vo-
luerit experiretur, quātaq́; bona ex his ſan-
ctæ matri Eccleſiæ attulit, ac vniuerſo popu-
lo Chriſtiano proueniant, ſintque domino
largiente prouentura, & quòd ſereniſſimus
princeps & inuictiſſim⁹ dominus Sigiſmū-
dus Dei gratia Romanorū & Hungarię &c.
rex, ſupradicta etiàm pia cōſideratione ad-
uertens, quędam capitula ſeu articulos, per-
ſonæ ſecuritatem, ac quietem vitæ & ſtatûs
condecentiam dicti domini Angeli, olìm in
ſua obedientia Gregorij duodecimi nuncu
pati, concernentia, dictę ſanctæ ſynodo ex-
hibuit atq; porrexit, volēs dicta ſancta ſyn-
odus, quòd Eccleſiæ ſanctæ filij videant, quāta
ſibi benefacientes ipſa mater Eccleſia grati-
tudine proſequatur, præcipuè tanti filij &
defenſoris precibus inclinata, ſtatuit, ordi-
nat, & decernit, quòd dictus Angelus inter ſan-
ctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales ſit, & eſſe

debeat epiſcopali titulo, per præſens Cócilium aut futurum Romanum pootificé ſuo tempore pro pace eccleſię declarando, cum omnibus honoribus & emolumétis & alijs debitis ſeu cóſuetis perpetuò inſignitus, ſecundusq́; poſt Romanum pôtificem dignitate & ordine habeatur, nec aliqs ſanctę Romanæ Eccleſiæ cardinalium ſibi io hoc pręferatur: ſaluo, ſi ille qui in ſua obedientia dicitur Benedictus, cóſimiliter renúciauerit, & ceſſerit iuri, titulo & poſſeſſioni Papatûs, quod, quem, & quam ſe prætédit habere, & ipſos ambos in eodem loco ſiue tractatu ſimul perſonaliter cócurrere côtingat, quod tunc in ſacri concilij aote electionem, & futuri pontificis Romaoi poſt electioné poteſtate exiſtat, inter ipſos duos gratificãdo qs præemineat, ordinare. Inſupèr dicta ſaocta ſynodus ſtatuit, ordinat, & deceroit, quòd dictus dominus Angelus quoàd vixerit, ſit ſanctæ ſedis Apoſtolicæ in prouincia Marchiæ Anchonitanæ & pręſidatûs * Farcéſis, cum prouiſione, ſalario, gagijs, moneribus & honoribus ſolitis cardinalis legatus de latere in ſpiritualibus & téporalibus, atq; vicarius irreuocabiliter permãſurus, cú omnibus & ſingulis facultatibus, & authoritatibus hoiuſmodi legatorum, quæ legatis talibus concedi per ſedem Apoſtolicam in forma pleniſſima cóſueuerunt: quodq́; eidem Angelo fauores & gratiæ ſedis Apoſtolicæ in præbendis, beneficijs & alijs prouiſionibus largifluè impendantur. Prætereà dicta ſaocta ſynodus ſtatuit, ordioat & diffinit, ꝙ idem dominus Angelus, ratione & occaſione ſpiritualis & téporalis adminiſtrationis papatûs verè ac putatiuè, qoomodocúquè & qualitercunquè vſq; in præſeoté diem, & quouſquè per formã cóſtitutionis pridiè in dicta ſancta ſynodo factæ, eidé licebit, qué & quam habuit aliquãdò, aut cuiuſuis legationis, vicariatûs, ſeu núciationis ſedis Apoſtolicę, aut alterius geſtióis ſiue adminiſtrationis nomine romanę Eccleſię, & maximè io prouincia Marchiæ Anchonitanę vel alibi, dum minori fungebatur officio, ac etiàm occaſione vel cauſa ſuæ perſonæ nó poſſit, neq; debeat de actis, geſtis, ordinatis, indultis, conceſſis, receptis, leuatis, habitis & erogatis, donatis & alienatis ac effuſis, quitatis, liberatis, aut alijs quibuſcunq; ſeu qualitercunquè factis ſeu peractis per eum, ſeu eius nomine, aut ad eum vel poteſtaté eius quoquo modo peruenerint, ad cuinſcúq; officij vel cuiuſcunq; perſonę inſtantiam, cuinſuis dignitatis, præemineotię, ſtatûs, gradûs, ordinis vel conditionis aut ſexûs, etiàm ſi Papalis, Imperialis, vel regalis exiſtat, de iure vel de facto, aut aliter qualitercuoq; cóueniri, denunciari, accuſari, vexari, inquietari, impediri ordinariè ſiue extraordinariè, cú promotione vel ſinè, in iudicio ſiue extra, per ſe vel per aliú, Apoſtolica coocilij præſentis aut alia quauis authoritate, ordinaria vel ſubdelegata, ſeu aliàs moleſtari, nec contra eum inquiri valeat, nec vllo vnquàm tépore realiter vel pſonaliter, ciuiliter vel criminaliter aut mixtìm, ſeu aliâs quomodocunquè, etiãſi dolus vel fraus aut aliqua alia corruptela circa pręmiſſa vel eorú aliquod, re ipſa vel aliâs notari poſſent, aut dicerétur quomodolibèt interueniſſe: quodq́; idem dominus Angelus non teneatur, oec debeat cuiquam (vt pręmittitur) perſonę in iudicio vel extra de præmiſſis vel aliquo eorum, aut dependentibus, emergentibus aut cónexis, ſiue prorsùs extraneis à ꝓmiſſis vel aliquo pręmiſſorum reſpoodere, rationem reddere, aut calculnm facere, etiàm coram gentibus Apoſtolicę cameræ, vel alijs qnouis modo, directè vel indirectè, publicè vel occultè, niſì quateoùs ſibi propria cóſcientia, cui quo ad hoc, totaliter relinquatur, dictanerit faciendú. Dicta nanq; ſancta ſynodus ex ſuperabundanti liberat dictum domioum Angelú de his omoibus, vniuerſis & ſingulis, alijsq́; in quibuſcnnq; pódere, oumero, & menſura, cuiuſuis qualitatis, quantitatis, geoeris vel ſpeclei, iuris corpore compræhenſorum vel non, exiſtant, quæ omnia hîc & eorum valores, nomina, cognomina, qualitates, genera ac ſpecies habere voluit, & vult pro ſpecificè & expreſsè declaratis, àc ſi de eis expreſſa métio facta foret, etiamſi ſacra fuerint aut prophana, cómuniter vel diuiſim ſeu mixtim ad quemcunque valorem aſſcendant, attéta libera & ſpontanea ceſſione papatûs per ipſum dominum Carolum de Malateſtis procuratorem eius, pridèm in huiuſmodi ſancta ſynodo facta, pro pace & vnione in Eccleſia ſancta Dei ꝓdicata, quãtùm in eo fuerit modis omnibus promouédis, qnibus Romanę Eccleſiæ obligatus aut obnoxius fuerit, vel dici potuerit, ſiue poſſit: ex nûc quitat, liberat penitus & abſoluit: oec non vult, & nunciat eum ab illis omnibus totaliter exemptum, quitatum, liberú, & abſolutú, eidemq́; domino Angelo pro ſe vel ſuis hæredibus ac ſucceſſoribus omia & ſiogula ſanctæ Romanæ Eccleſię & Apoſtolicæ cameræ per eum qualitercúquè debita, vel aliâs pro eo plenariè, liberè & purè remittit, donat, & largitur. Tollit deniquè ex certa ſcientia quo ad pręmiſſa omnia, & ſingula inualidat atq; ſuſpédit dicta ſancta ſynodus, tam reſtitutionis in integrú, quàm de vacatione ſedis, & omia alia iura & beneficia ſiue priuilegia, per quæ romanę Eccleſiæ Apoſtolicæq́; cameræ, aut futuro eiꝰ pótifici contra pręmiſſa vel aliquod eorú ſubueniri, aut de ipſis vel earum aliquid infringi, ſeu aliqualiter poſſent tráſgredi, aut violari, decernens irritú & inane, ſi quid in contrariú à quouis, quauis authoritate vel quouis ingenio vel colore cootigerit attentari, noo obſtantibus quo ad omia & ſingula ſupradicta,

*Farſeſi

*Farſeſi

pradicta, tam cannnicis quàm ciuilibus iuribus, & Apoſtolicis conſtitutionibus, generalium Conciliorum *couſtitutionibus, ac alijs diſpoſitionibus contrarijs quibuſcunque. Statueus & ordinans dicta ſancta ſynodus, quòd quilibet futurus Romanus pōtifex, omia & ſingula ſupradicta ſtudeat inuiolabiliter obſeruare, eaq; ſuis Apoſtolicis literis in forma plena, congrua & decēti approbet, ratificet, de nouo concedat, indulgeat, atq; confirmet: & quòd quicunq; Romanum pontificē eligentes, quo ad hoc, ante ſui Apoſtolatûs inthronizationem ſub vinculo præſtandi iuramenti obligent efficaciter & adſtringant, mandans & pręcipiēs dicta ſancta ſynodus, quòd vltrà ſacri Concilij publica geſta ſeu munimēta ſolito more ſuper præmiſſis cōficienda, fiant ſuper pmiſſis omibus & quolibet eorum ad maiorem certitudinem patentes literę, ſub ſigillo Concilij in forma pleniſſima cum omnibus & ſingulis clauſulis, non obſtantibus neceſſarijs, reuocatorijs, & derogatorijs, & alijs opportunis dicto domino Angelo, ſeu alteri vel alijs pro eo recipienti vel recipientibus aſſignandæ.

Quarum quidem ordinationum, conceßionum, prouiſionum & indulgentiarum ſchedula, vt præmittitur, lecta, reſponſum fuit ad cōtenta in eadē, primò per dominum Antonium Concordiēſem pro Italica, Vitalem Tholonenſem pro Gallicana, Nicolaum Mersburgenſem pro Germanica, & Patritium Cortagenſem epiſcopos pro Anglicana nationibus prædictos, & Ioannem epiſcopum Oſtienſem cardinalem Viuarienſem pro collegio cardinaliū, Placet.

Quibus vt præmittitur factis, Ioannes patriarcha Antiochenus eodem loco exiſtens, de ſimilibus voluntate & mandato legebat vnam ſchedulā certarum inhibitionis, cenſura & excommunicationis ſententias, ac priuationes in ſe continentes contra omnes & ſingulos dantes & dari facientes impedimentū dominis prælatis, ambaſiatoribus, nuncijs, procuratoribus, & alijs ad concilium venientibus, & de concilio recedentibus licentiatis. Necnon dictum impedimentum regiæ maieſtati & ſecum venientibus, ſiue itinerātibus, in eundo & redeundo Niciā, & de Nicia ſiue alijs locis per quos tranſiuerit, & in quos interim fuerit conuentū de mutua viſione habenda, prout inferiùs ſequitur.

*Item idem patriarcha nomine & authoritate quibus ſuprà, pro vnione & felici ipſius regis tranſitu & ſuorum, die Dominica eſſe proceßionem generalem per prælatos ſanctæ ſynodi Conſtantienſis, & de cæterò domino rege exiſtente forìs in itinere, omnibus diebus Dominicis eſſe debere proceßionē generalem. Et fuit reſponſum per dominos deputatos prædictos ac cardinalem Viuarienſem, Placet. Super quibus venerabilis vir magiſter Hēricus de Piro promotor, petijt ſibi fieri vnū vel plura, ac tot quot ſufficiant, per protonotarios ſedis Apoſtolicę, & notarios nationum & concilij Conſtantienſis, & alios ſingulos ibidèm præſentes, publicū ſeu publica inſtrumentum & inſtrumenta. Præſentibus ibidèm illuſtribus principibus dominis Ludouico comite palatino Rheni, Frederico burgrauio Nurēbergenſi, Carolo de Malateſtis domicello Ariminj, & pro ſancta Romana Eccleſia in prouincia Romādiolæ rectore generali, Gūtero comite de Suuartzburg, magiſtro curiæ Romanorum regis, Bertholdo de Vrſinis comite * Suauenſi, Ioanne de Paleſthone, & Zauiſchio dicto Nigro, ambaſiatorib⁹ regis Poloniæ, alijsq; regum, principum & baronum, ciuitatum, vniuerſitatum ſtudiorum ambaſiatoribus, & cæteris Chriſtianis in multitudine copioſa.*

Tenor verò dictæ ſchedulæ, per præfatum patriarcham Antiochenum lecta, de qua ſuprà fit mentio, ſequitur & eſt talis:

¶ Quòd impediens regem Romanorum in itinere ad regem Aragonum, ſit ipſo iure excommunicatus.

Quia dignum eſt, laborantes pro pace ſacroſanctæ Eccleſiæ plena libertate ſecuritateq; gaudere, nulliſq; impedimentis ſeu moleſtijs inquietari, hæc ſacroſancta Conſtantienſis ſynodus, Eccleſiam catholicā repræſentās, in ſpirituſancto legitimè cōgregata, ſtatuit, diffinit, & ordinat, ꝙ quicunq; cuiuſcunq; ſtatûs aut cōditionis exiſtat, etiàm ſi regalis, cardinalatûs, patriarchalis, archiepiſcopalis, epiſcopalis, ducatûs, principatûs, comitatûs, marchionatûs, ſeu alterius cuiuſcūq; dignitatis ſeu ſtatûs, eccleſiaſtici vel ſecularis exiſtat, qui ſereniſſimū & Chriſtianiſſimum dominū Sigiſmundū Romanorum & Hungarię, &c. regē, vel alios cum eodem, ad conueniendum cum domino rege Aragonū, pro pace Eccleſiæ, ad extirpationem pręſentis ſchiſmatis per hoc ſacrū concilium ordinatos ad dictā conuentionē eūtes vel recedētes impediuerit, perturbauerit vel moleſtauerit, aut aliquod damnū in perſonis aut bonis aut ſamulis eorum intulerit, aut inferri per alium ſeu alios, directè vel indirectè, clàm vel palàm, ſeu quoquo modo inferri procurauerit, ſentētiā excōmunicationis authoritate huius ſacri cōcilij generalis ipſo facto incurrat, abſolutione eiuſdē ipſi ſacro concilio, ſeu futuro vnico & indubitato ſummo pontifici, præterꝗ in mortis articulo, ſpecialiter reſeruata: & vlteriùs oī honore & dignitate, officio, beneficio Eccleſiaſtico vel ſeculari ſit ipſo facto priuat⁹.

Quòd celebretur Miſſa ſingulis diebus nominicis per concilium, & fiat proceſſio, & intereſſentes habeant centum dies indulgentiarum.

Item vt Deus præfati ſereniſſimi principis & aliorum cum eo ad dictam conuentionē Eccleſiæ ſuę greſſus dirigere, & corda illorū cum quibus acturi ſunt, ad eandem pacē ſeu clementiam inducere, & illos cum dicta pace obtenta ad dictum ſacrum conciliū incolumes reducere dignetur, ſtatuit & ordinat ſancta ſynod⁹, ꝙ ſingulis ſeptimanis die nominico fiat proceſſio generalis in hac ciui-

Quàm piè & ſtudiosè pro Imperatore peregrinante cōciliū orārit.

tate Conſtantienſi cum Miſſa ſolenni, quibus proceſſioni & Miſſæ omnes prælati in hoc concilio exiſtentes, intereſſe itcocãtur, veſtimentis pontificalibus (vt eſt moris) induti. Conceditq́; dicta ſancta ſynodus cuilibet præmiſſis intereſſenti centum dies indulgentiarum, & totidem cuilibet presbytero vnam Miſſam celebrãti, & alijs qui deuotè ſemèl in die PATER NOSTER ET AVE MARIA, pro dicta incolumitate orãdo dixerint, quadraginta dies indulgẽtiæ in forma Eccleſiæ cõſueta. Lectis ſupradictis, per deputatos quatuor nationũ dominũ præſidẽtem, fuit concorditer reſponſum, Placet.

SESSIO XVIII.

ANno & indictione quibus ſuprà, die verò Sabbati decimaſeptima menſis Auguſti, fuit celebrata ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtantienſi, in qua præſidebat reuerẽdiſſ. pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtiẽſis, ſanctę Romanę Eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius. fuitq́; decantatũ officiũ MISSAE de Aſſumptiõe beatę virginis Marię per dominum Petrũ epiſcopum Olorenſem. Quo finito, legebantur Litanię, & alia fiebant more aliarũ ſeſſionũ. Quibus expletis, domin⁹ Antoni⁹ epiſcop⁹ Cõcordieñ legebat articulos inferiùs deſcriptos:

cũ introitu, Gaudeamus omnes in Domino, prout in feſto Aſſumptiõis beatę Mariæ virginis, Litanijs, oratiõibus, Veni creator ſpiritus, Euangelio &c. Præſentibus ibidèm reuerendiſſimis patribus dominis Ioanne epiſcopo Oſtienſi cardinali Viuarienſi præſidẽte, Iordano de Vrſinis Albanẽſi, Angelo Laudenſi Prænestino epiſcopis, Franciſco Venetiarum, Ioanne S. Sixti, Antonio Aquilegienſi, Branda Placentinenſi, Alamanno Piſano, Thoma Tricaricẽſi, Guilielmo S. Marci presbyteris, Raynaldo de Branckaſijs, Amadeo Saluciarum, Landulpho Barẽſi, Lucido de Comite, Ludouico de Fliſco, & Franciſco Florentinenſi diaconis cardinalibus. Quibus Miſſæ & litaniarum officijs ſolenniter peractis, aſſcenderunt ambonem, in quo ſententiæ, edicta, ſtatuta & ordinationes ſynodi Conſtantiẽſis publicari & legi ſolent, reuerendi patres domini Antonius epiſcopus Concordien. Andreas electus Poznanien. Nicolaus epiſcopus Merſburgen. Vitalis epiſcopus Tholonen & Thomas abbas ſanctæ Mariæ extra muros Eboraci ordinis S. Benedicti. Idem Antonius epiſcopus Concordien de mandato ipſius ſanctæ ſynodi legebat quędam capitula, ſtatuta ſiue conſtitutiones obſeruãdas ad perpetuam rei memoriam huiuſmodi ſub tenore:

Datur poteſtas iudicibus diffiniendi, & cauſas per duos cognoſcendi.

Nupèr ſacroſancta & vniuerſalis ſynodus Conſtantienſis, reuerẽdos in Chriſto patres dominos Piſtorienſem, Vaurenſem, Plocenſem & Saresbirienſem epiſcopos, ad audiendum cauſas & querelas ad ipſum Conciliũ deuolutas & deuoluendas ſeu deducendas, vſq; ad ſententiam excluſiuè deputauit. Nequiẽs igit̃ ipſa ſancta ſynodus, diuerſis alijs occupata negocijs, ipſarum cauſarum finali deciſioni intẽdere, nolensq́; eas abſq; finali deciſiõe diù propterea remanere, prędictis dominis epiſcopis etiàm cauſas ipſas finaliter, ſummariè, ſimpliciter & de plano ſine ſtrepitu & figura iudicij, finiendas & terminandas, aſſumptis ſibi in rimaodis proceſſibus & ſententijs proferendis quatuor aſſeſſoribus de quatuor nationibus eiuſdẽ ſynodi per eos eligendis, partibus nõ ſuſpectis, ſuper quo eorum conſcientiæ onerẽtur, cauſis tãtùm cathedralium Eccleſiarũ & maioribus earundem cauſarũ duntaxàt exceptis, plenariam tribuit poteſtatem. Et vt eo faciliùs negocia & cauſæ ad finem optatũ perueniant, eadem ſancta ſynodus, vt ipſi quatuor, aut tres, aut duo ex ipſis, alijs ſtatutis horis nõ veniẽtibus, terminos ipſos in ipſis cauſis occurrentes, teneri & obſeruari facere, & aliàs vſq; ad diffinitiuam ſententiã excluſiuè, in cauſis ipſis procedere poſſint & valeant, ordinat, ſtatuit & decernit.

¶ Quòd adhibeatur fides bullæ Concilij.

Item ſtatuit ordinat & decernit dicta ſancta ſynodus, quòd quibuſcunque veris literis ſub bulla ipſius ſynodi cõficiendis, in quibuſcunq; cauſis, negocijs & factis ſtetur firmiter in iudicio & extra, vbicunque exhibitę fuerint vel oſtenſę: illaq́; fides ipſis exhibeatur, quæ veris literis Apoſtolicis bullatis conſueuit & debet meritò adhiberi: ac eandem vim, illudq́; robur habeant in omnibus & per omnia, quam & quod ipſæ literæ Apoſtolicæ habent, & habere debẽt, & poſſunt quoquo modo, ſuper cuius bullæ vſu & cuſtodia per Concilium deliberabitur.

¶ Quod committentes falſum circa bullam Concilij, puniantur ſicut falſarij literarum Apoſtolicarum.

Item prędicta ſancta ſynodus ſimiliter ſtatuit, ordinat & decernit, quòd nões & ſinguli, qui dolum & fraudem ſeu falſitatẽ aliquam circa huiuſmodi literas bullandas dictæ ſynodi pro tempore ſortitao commiſerint: & illi etiàm qui in hoc cõſenſerint, aut talia fieri procurauerint, vel literis falſis ſcienter vſi fuerint, illas cenſuras Eccleſiaſticas & pœnas incurrant, quas falſificatores literarũ Apoſtolicarũ, & qui illis literis ſcienter vtũtur, necnõ participes illius cauſæ idẽ crimẽ incurrũt iuxta canonicas ſanctiones.

¶ Quòd literæ expediantur ſuper gratijs per olim papam Ioannem conceſſis, exceptis exorbitantibus & expectatiuis.

Item ſimiliter ſtatuit, decernit & ordinat dicta ſancta ſynodus, ꝙ literę ſuper omnibus & ſingulis gratijs per dominum Balthaſarẽ tunc Ioãnem papam 23. factis, vſq; ad ipſius adminiſtrationis ſuſpenſionem in ſpiritualib⁹ & tẽporalibus, ſcilicet, quę fuit de Martis 14. menſis Maij præſentis anni, ſignatis, poſſint.

poſſint & debeant per reuerendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominũ Ioannem epiſcopum Oſtienſem, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalem & vicecãcellarium,& quatuor ſibi adiunctos de quatuor nationibus,videlicet dominos Concordienſem pro Italica,Ariminenſem pro Gallicana,Thendoricum *Voym pro Germanica,& dominum Robertum *Appellieñ,p Anglicana, authoritate dictæ ſynodi ſub modis & formis,quibus ſummi põtifices literas gratiarum & cõceſſionum ſuorũ prędeceſſorum Romanorum pontificum & ſimilibus expedire coſueuerunt,iuxta conſtitutiones & regulas ac obſeruantias & ſtylum cancellariæ Apoſtolicæ,& ſub nomine & bulla dictæ ſynodi expediri, expectationibus & exorbitantijs duntaxàt exceptis.

*Noyon *Niẽm *Appeltesſ for. *Saresbirienſem

Ego Antonius epiſcopus Concordienſis,die ſabbati decimoſeptimo præſentis menſis Auguſti,milleſimo quadringenteſimo decimoquinto,ſupraſcriptam ſcripturam,prout iacet, de mandato omniũ quatuor nationum totius generalis ſynodi Conſtãtienſis,legi,recitaui,& alta voce publicaui in ſeſſione publica totius ipſius generalis ſynodi Conſtantienſis in maiori Eccleſia Conſtantienſi congregatę. In cuius fidem hîc manu mea ſubſcripſi.

Qua quidem ſchedula lecta,idem dominus Antonius epiſcopus Concordiẽſis legebat vnam aliam ſchedulam deputationis ambaſiatorum,ad Italiam nomine ſynodi prędictæ mittendorum, huiuſmodi ſub tenore:

¶ Deputantur ambaſiatores ad Italiam.

Sacroſancta ſynodus Conſtãtienſis mittit ambaſiatores ſuos ad reuerendiſſimum patrem & dominum,dominum Angelum Corarium epiſcopum cardinalem,olim Gregorium 12.in ſua obedientia nominatũ,& dominos cardinales ſecũ exiſtentes,& ad alios patres Italiæ ſuper factis & negocijs eccleſię cum inſtructionibus & facultatibus deliberatis & concluſis,quorum ambaſiatorũ nomina ſunt hæc, videlicet domini archiepiſcopus Mediolanenſis, archiepiſcopus Raguſinus,epiſcopus S.Flori, abbas Florentinenſis,præpoſitus Quinq; Eccleſiarum,magiſter Ioannes *Scholij. Quibus lectis, fuit per deputatos & præſidentem concorditer reſponſum,Placet.

*Scholis *Stobyn

Ego Antonius epiſcopus Concordienſis de mandato quatuor nationum generalis ſynodi Conſtantienſis,præſentem ſchedulam legi & publicaui die decimoſeptimo mẽſis Auguſti,anno milleſimo quadringenteſimo decimoquinto in ſeſſione publica einſdem generalis ſynodi.

SESSIO XIX.

ANno à natiuitate Domini milleſimo quadringẽteſimo decimoquinto,indictiõe octaua,die Lunæ viceſimatertia mẽſis Septembris,ſede Apoſtolica vacante, fuit celebrata ſeſſio generalis per ſynodũ Conſtantiẽſem, in qua fuit celebratũ officiũ Miſſæ per reuerendum patrem dominum Nicolaũ epiſcopum Aſſiſinatenſem. Qua Miſſa celebrata, incipiebantur Litaniæ, & alia fiebant, vt in ſeſſionibus fieri ſolitũ eſt. Præſidebat verò in eadẽ ſeſſione reuerendiſſ. pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Viuarienſis. In qua ſeſſione Hieronymus de Praga per reuerẽdiſſ.D.Petrũ cardinalẽ Cameracenſem & alios deputatos per Conciliũ,in materia fidei inſtructus & informatus de fide recta ſanctæ matris Eccleſię,qui iam fuerat accuſatus de hęreſi,& per Concilium ſuper hoc incarceratus,quandã reuocatiõis ſeu abiurationis papyri ſchedulam,ſtans in ambone publicè, alta & intelligibili voce legebat,reuocans & abiurãs, prout in eadem ſchedula,cuius tenor ſequitur, continetur:

¶ Abiuratio Hieronymi de Praga.

Hieronÿ Pragenſis errores ſuos & hæreſes abiurat, quas tamen non ità multo pòſt reſumpſit.

Ego Hieronymus de Praga,artium liberalium magiſter, cognoſcens verã catholicã Eccleſiam & Apoſtolicã fidem, anathematizo omnem hæreſim,pręcipuè eam, de qua hactenùs infamatus fui,& quã pręteritis tẽporibus dogmatizauerũt & tenuerũt Ioannes Vuicleff & Ioannes Huſz in ſuis opuſculis,libellis ſeu ſermonibus ad clerũ & ad populum,propter quam cauſam prędicti cum ſuis dogmatibus & erroribus damnati ſunt ab hac Conſtantienſi ſynodo tanq̃ hęretici, & eorum doctrina prædicta ſententialiter damnata,maximè in nonnullis articulis expreſſis,in ſententijs per hoc ſacrum Concilium contra ipſos latis. Conſentio autẽ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolicę ſedi & huic ſacro Concilio, & ora ac corde profiteor in omnibus & per omnia, & præſertim de clauibus,ſacramentis,ordinibus,officijs & cenſuris Eccleſiaſticis,indulgentijs,& reliquijs ſanctorum & Eccleſiaſtica libertate, ac etiàm de cæremonijs,& alijs omnibus ad religionem Chriſtianam pertinẽtibus, ꝓut ipſa Romana Eccleſia & Apoſtolica ſedes, & hoc ſacrum concilium profitẽtur,& ſpecialiter quòd prędictorum articulorũ plures ſunt notoriè hęretici,& dudùm à ſanctis patribus reprobati, quidã verò blaſphemi, alij erronei,alij ſcandaloſi,quidam verò etiàm piarum aurium offenſiui,& ipſorũ nonnulli temerarij & ſeditioſi,& pro talibus fuerunt prædicti articuli per hoc ſacrũ concilium nupèr cõdemnati,& inhibitum omnibus & ſingulis catholicis ſub anathematis interminatione,nè decęterò dictos articulos ſeu eorum aliquẽ aliquis pręedicare, dogmatizare,vel tenere pręſumeret.

Item ego Hieronymus antedictus,quia in nonnullis artibus ſcholaſticis ad perſuadẽdam opinionẽ de vniuerſalibus realibus, & quòd vna communis generis eſſentia ſpecificâſſet plura eiuſdem ſpeciei ſuppoſita & quodlibet eorum,vt Ambroſius,Hieronymus,Auguſtinus,& ſic de ſingulis,& ad hoc inducẽdum velut exemplo ſenſibili deſcri-

pſi quandam triangularem figuram, quam ſcutum fidei nominaui: ideò ad excludendum intellectum erroneum & ſcãdaloſum, quem fortaſsìs aliqui ex hoc accipere potuerunt, dico, aſſero & declaro, quòd dictã figuram non feci, nec eam nominaui ſcutum fidei ea intẽtione, quòd vellem dictam opinionẽ de vniuerſalibus, extollere ſuper opinionem cõtrariam, ſic quaſi eſſet ſcutum fidei, quòd ſinè eius poſitione non poſſet fides aut catholica veritas protegi & defendi, cùm nec dictæ poſitioni velim pertinaciter adhęrere: ſed hoc ideò dixi, quia in dictę figuræ triangularis deſcriptione ponebã exemplum, quòd diuina eſſentia eſt tria differẽtia ſuppoſita & quodlibet eorum, ſcilicet Pater, & Filius, & Spiritusſanctus, qui quidẽ Trinitatis articulus, eſt præcipuum ſcutum fidei & veritatis catholicæ fundamentum. Prætereà vt cunctis pateat, quæ fuerunt cauſæ, quarè fui reputatus adhærere & fauere dicto quondàm Ioanni Huſz, notum facio per pręſentes, quòd cùm multotiès audiuiſſem eum in prædicationibus & ſcholis, credidi eum virum bonum eſſe, nec in aliquo obuiare traditionibus ſanctæ matris Eccleſię ac ſanctorum doctorũ, immò etiàm cùm nupèr in hac ciuitate mihi fuiſſent oblati articuli per eum poſiti, & per hoc ſacrũ Concilium damnati, prima fronte non credidi ſuos eſſe, ſaltem in ea forma. Cumq; ab aliquibus egregijs doctoribus ac magiſtris in ſacra pagina audiuiſſem affirmari quòd ſui erãt, poſtulaui pro mea plena informatiõe, mihi oſtẽdi libros manûs ſuæ, in quibus dicti articuli cõtineri dicebãtur. Quibus mihi oſtẽſis, manu propria eiuſdẽ ſcriptis, quam vt meam propriã benè cognoſco, dictos articulos omnes & ſingulos in ea forma qua dãnati ſunt, reperi eſſe cõſcriptos. Vndè nõ immeritò comprẹhendi & comprehendo, ipſum & ſuam doctrinã cum eorum ſequacibus per ſacrũ cõcilium damnatã & reprobatam fuiſſe, tanquàm hæreticam & inſanã. Et hæc omnia ſupradicta dico purè & ſinè cõditione, vt iam plenè & ſufficienter informatus de prædictis ſententijs, latis per hoc ſacrum cõcilium cõtra doctrinas dictorum quõdàm Ioannis Vuicleff & Ioannis Huſz, & cõtra ipſorum perſonas quibus ſentẽtijs tanq̃ deuotus catholicus in omnibus & per omnia humiliter conſentio atq; adhęreo.

Item ego idem ſupradictus Hieronymus, qui aliâs coram reuerẽdiſſimis patribus dominis Cardinalibus, & venerandis dominis pręlatis & doctoribus & alijs venerabilibus perſonis huius ſacri Concilij, in iſto eodem loco voluntariè, liberè & ſpõtaneè exponẽs & declarãs intentionem meam, inter alia loquens de Eccleſia, eam trifariè diſtinxi, & vt percepi poſteà, tunc à quibuſdam intellectũ eſt, quòd vellem dicere, quòd in eccleſia triumphante eſſet fides, cùm tamẽ credam firmiter, q ibì ſit beatificata viſio, ęnigmaticam cognitionem excludens: nunc dico, aſſero, & declaro, quòd nũquàm fuit intentionis meæ dicere, quòd ibì eſſet fides ſub ratione fidei, ſed cognitio fidem ſubæquiualenter excedens. Et generaliter quicquid ibì vel anteà dixerim, refero & ſubijcio humili corde determinatiõi huius ſacri Concilij Conſtantienſis.

Inſupèr iuro, & per ſanctam Trinitatem & per hęc ſacroſancta Euangelia, me in veritate Eccleſiæ catholicæ ſemper & ſinè dubio permanſurum, & omnes qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus ſuis ęterno anathemate dignos eos pronuncio. et ſi ego ipſe aliquandò (quod abſit) aliquid contrà ſentire aut prædicare præſumpſero, canonũ ſeueritati ſubiaceam, & æternæ pœnæ obligatus inueniar. Hanc autem *cõfeſſionem, *ꝑfeſſionē & profeſſionis meæ paginam coram hoc ſacro Concilio generali liberè & voluntariè porrigo, & eidem me propria manũ ſubſcripſi, & hæc ſingula conſcripſi.

Deindè dominus Bertholdus de Vnildũg ſacri palatij Apoſtolici cauſarum auditor, legebat quandam ordinationis ſchedulã cõceptam ſuper regula ſancti Franciſci, & alia infraſcripti tenoris ſubſequentis de conſenſu partium.

Dilectis Eccleſię filijs, Generali & prouincialibus miniſtris, cuſtodibus, cęteriſq; ordinis Minorum profeſſoribus, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Supplicationibus perſonarum, quę voto religionis ſunt adſtrictę, illis pręſertim libẽter annuimus, quas ad finem tendere cõſpicimus, per quem perſonæ ipſæ ſub * pacata *placida tranquillitate iuxta ſuam profeſſionẽ quieſcant, ac ſedulum & tranquillum in humilitatis ſpiritu Domino reddere valeãt famulatum. Nupèr ſiquidẽm ſupplicatio pro parte religioſorum virorum gardianorũ & fratrum veſtri ordinis conuentuum, videlicet Sagienſis, de ſancto Audomaro Morinẽſis diœceſis, de Varẽnis Rhemẽſis, de Dola Biſuntiñ. de la Valle Cenomanenſis, de Elicio Nannetenſis, de Ambaſia Turonenſis, de ſancto Ioanne Angeliacenſis, Xantonẽſis de Bercorio, de Toleto & de Fõtiniaco cõmunitatis Maleacẽſis diœceſis, infra prouincias Franciæ, Burgũdię & Turonenſem, iuxta modum dicti ordinis exiſtẽtium, nobis humiliter præſentata cõtinebat, quòd diuina cooperante clementia, tẽporibus his nouiſſimis regularis obſeruãtia veſtri iam dicti ordinis in pręfatis conuentibus inceperat vigere, ſed varijs obſtãtibus impedimẽtis, per miniſtros & cuſtodes illarum prouinciarũ eis præſtitis, in ipſa ſtricta obſeruantia non mediocriter impediebãtur, quorum impedimentorum occaſione ſcandala multa pullulabant: humiliter & deuotè ſupplicantes, quatenùs eis de remedio opportuno prouidere

dere dignaremur. Nós igitur eorum ſuppli-
cationibus tanquàm iuſtis benignè annuẽ-
tes, cupientesque multa ſcandala veſtri or-
dinis tollere, atque vnitate in eo conſerua-
*confouere ta fratres in pacis dulcedine *cõſeruare, ſta-
tuimus & decernimus eiſdem ſupplicatiói-
bus fore prouidendum, & de facto, tenore
præſentium eis prouidemus, iuxta formam
per reuerendiſſimos patres dominos, vide-
licet Iordanum epiſcopum Albanenſem de
Vrſinis, ipſius ordinis protectorem, & Pe-
trũ ſancti Chryſogoni presbyterũ cardina-
lem, Cameracenſem vulgariter nũcupatos,
ſanctæ Romanę Eccleſię cardinales, & alios
ex parte huius ſacri concilij ſuper hoc depu
tatos, ſpecialiter auiſatã, ordinatã & traditã,
atque per religioſum virum fratrẽ Ioãnem
*Rhota *Rhotani in ſacra pagina profeſſorẽ, & vi-
cariũ Miniſtri Generalis antedicti, vnà cũ
*fratribus alijs pluribus magiſtris & diſcretis *patrib⁹
ipſius ordinis ex vna parte, & fratres ꝑno-
minatos conuentus repræſentantes ex alia
concordatam, videlicet quòd fratres con-
uentuum prædictorum decæterò, & quo-
uſquè aliud ſuper hoc ꝑ ſacrũ cõcilium ge-
nerale fuerit ordinatum, poſſint & valeant,
quilibet in ſua prouincia, eligere de ſua ſtri
cta obſeruãtia vnum fratrem idoneum, quẽ
in ſcriptis Miniſtro illius prouinciæ præſen
tatum, ipſum dictus miniſter infra triduum
poſt huiuſmodi præſentatiõem ſuum vica-
rium conſtituere debeat, ad ipſos regẽdum
in ſolidum loco & vice eius, & eis prouidẽ-
dum in omnibus quibuſcunque & ipſis mo
dis quibus ipſe miniſter prouincialis etiàm
prouidere poſſet, ità quòd de ipſorum fra-
trum regimine in nullo poſſint ſe intromit
tere dicti prouinciales vel cuſtodes, ſed ad
ipſos vicarios cura & correctio eorũ omni-
nò pertineat, excepto quòd ad ſuę ſuperio-
ritatis cognitionem Miniſter prouincialis
ipſos poſſit, ſi voluerit, viſitare in propria
perſona, & tunc punire de conſenſu maio-
rum & diſcretorum conuentus, in quo fiet
hæc viſitatio, quicquid punitione dignum
reperit: quem ſi conſtituere renuerit modo
prædicto, ex tunc conſtitutio eiuſdem præ-
ſentati, ad vicariũ miniſtri generalis inferi-
ùs annotatum, deuoluatur & pertineat ab-
ſolutè. Qui quidem vicarij huiuſmodi triũ
prouincialium, poſſint & debeant vnà cum
fratribus diſcretis ſibi ſubditis, forma ſoli-
ta in electionibus ordinis ſeruata, inſimul
eligere inter ſe vnum alium fratrem ad hoc
ſufficientem & idoneum pro eorundem vi-
cariorum correctione & totius ſtrictæ hui-
us obſeruantiæ in prædictis prouincijs me-
liori regimine, quem per eos in ſcriptis Mi-
niſtro Generali ordinis q erit pro tempore,
humiliter præſentatum, ipſum Miniſter ſup
illos ſuum vicarium conſtituere infra tridu
um poſt illam præſentationem benignè de-
beat & charitatiuè: alioqn ipſo triduo trãſ-

acto, ſit & habeatur vicarius ipſius genera-
lis, authoritate ipſius ſacri concilij conſtitu-
tus. Qui quidem vicarius generalis in ſua
congregatione vel alias ſolus debeat & poſ-
ſit vicarios prætactos (quotiès opùs erit) pu
nire, & ipſis ac fratribus alijs ſibi ſubditis
prouidere in omnibus quibuſcunque caſi-
bus, quibus Miniſter generalis ais potuiſſet
prouidere, nè ipſos, vt ſępiùs cõtingit, quo-
tiès generali miniſtro indigẽt, longiùs opor
teat euagari. Et pro hac vice primaria con-
ſtituimus in præfatũ generalis Miniſtri vi-
carium, fratrem Nicolaum Rudolphi apud
vos de hac obſeruantia laudabili prouiden
tia ac diligentia ſolerti multipliciter cõmen
datum, quem volumus poſſe deponi, quo-
tiès vicarijs & alijs fratribus diſcretis ſępedi
ctis videbitur expedire. Poſſit tamẽ Gene-
ralis Miniſter qui eſt & qui erit pro tempo-
re, ipſos fratres & conuẽtus in ſua perſona,
quotiès voluerit, viſitare, prælibato vicario
non obſtante, & punire, ſi quid in dicta vi-
ſitatione puniendum repererit, ſicut moris
eſt in ordine, & aliàs facere conſueuit. Ve-
runtamen non intendimus, quòd prædicti
vicarij propter mortem, depoſitionem ſeu
mutationem illorum quorum vice fungun
tur, poſſint à ſuis officijs remoueri, vel in eis
impediri, niſi ſuper hoc aſſenſus maiorum
& diſcretorum ſibi ſubditorũ priùs interue
nerit, ad quos ſemper eos deponere, & alios
eligere, antedictis Generali ꝓuincialibuſq́;
Miniſtris ꝑſentare modo & forma præmiſ-
ſis (quotiès fuerit opportunũ) volumus &
decernimus pertinere. Inſupèr poſſit & de-
beat ipſe Generalis vicarius & ſui ſucceſſo-
res, conuentus ſibi pro tempore ſubditos,
ad ſtatum dictæ ſtrictæ obſeruantiæ conſo-
nũ, iuxta declarationes & ſtatuta ſedis apo-
ſtolicæ & ordinis reducere, tollendo quaſ-
cunque ſuperfluitates, ſiue ſint in rebus mo
bilibus ſiue immobilib⁹, quantũ fieri pote-
rit bono modo, habito ſemper conſilio ma
iorum & diſcretorũ ſibi obedientiũ, eligen-
do (ſi opùs fuerit) aliquos fideles, qui ipſas
ſuperfluitates authoritate huius ſacri Con-
cilij vendãt, cõmutent, aut aliàs in pijs ope-
ribus conuertant. Inſupèr ſtatuimus, quòd
omnes & ſinguli conuentus ꝓdictarum ꝓ-
uinciarum, quotiès maiori vel ſaniori parti
fratrum in eis exiſtentium placuerit, ad hãc
ſtrictam obſeruantiã ſe reducere, & vicarijs
antedictis ſe ſubdere, hoc liberè facere poſ-
ſint. Et etiàm ſinguli fratres cuiuſlibet con-
uentus dicti ordinis, contradictione cuiuſ-
cunque non obſtante, à quorum vicariorũ
obedientia & ſubiectione nullus exire poſ-
ſit ſinè ſpeciali licentia vicarij generalis an-
tedicti: non tamẽ per hoc intendimus, quin
fratres & conuentus, qui voluerint, poſſint
ſecundùm hanc ſtrictam obſeruantiam vi-
uere, manendo etiàm immediatè ſub cura
Miniſtrorum prouincialium, exceptis tan-

tùm ꝓnominatis conuentibus & conuentu de Mirabello Pictauienſis diœceſis, quem volumus expreſsè & ordinamus, curæ & regimini prædictorum vicariorum ſubeſſe, & ex cauſa, vt ſicut in eo hęc ſtricta obſeruantia regularis in partibus illis ſumpſit exordium, ità in illo tanquàm in aliorum ſpeculo ſemp eluceſcat. Cæterùm cùm iuxta ſen-
Eccl 27.b tentiam Sapiẽtis, volatilia ad ſibi ſimilia libenter conueniant, ſtatuimus quòd quãdò fratres huiuſmodi obſeruãtiæ, peregrinationis ſtudio vel aliàs per mundum proficiſcuntur, ad loca conuentûs cõmunitatis ordinis declinent, ſi voluerint: ad alia verò loca fratrũ in obſeruãtia ſibi ſimiliũ ſemp declinare teneantur, iuxta quod in ſtatutis ordinis cõtinetur. Inſupèr quilibet prouincialis Miniſter prouinciarũ præmiſſarum, vicario generali ſæpedicto pro præſenti duos conuẽtus in ſua ꝓuincia fideliter aſſignet, aptos ad manendum, munitos libris & alijs rebus pro cultu diuino, quotiès ab eodem vicario, per literas aut aliàs in ſuo prouinciali capitulo fuerit requiſitus, eligendos per ipſum prouincialem, ità quòd propter hãc aſſignationem mobilia quæcunque dictis conuentibus pertinentia, quomodocũquè ſit, non debeant abigi ſeu ſegregari, ſecundùm diſpoſitiõem protectoris veſtri ordinis. Et ſi contigerit, quòd Miniſtri prouinciales & cuſtodes, vel alij expulerint vel eiecerint fratres huiuſmodi obſeruãtiæ ab aliquo ſeu aliquibus conuentuum prænominatorum à quindecim menſibus citra violenter, & alios loco eorum ibidèm collocauerint, vel mobilia ad ipſos conuentus ſeu aliquem ipſorum ſpectãtia deportauerint: volumus & mandamus diſtrictè, prædictos fratres indilatè recedere & exire à dicto cõuentu, mandantes tenore præſentium prælibato vicario generali, quatenùs authoritate noſtra omnibus modis quibus fieri poterit honeſtè & licitè ipſos exire, & ꝑdicta bona reſtituere cõpellat per cenſuras eccleſiaſticas, & alios fratres & ſubditos ſuos de nouo ibidèm collocãdo, omnibus quibuſcunque diſtrictè prohibentes, nè quis eum ſuper hoc impedire præſumat ſub excommunicationis pœna, ſed magìs ei præbeat vnuſquiſq; ſuper hoc requiſitus per ipſum, potiùs auxilium & iuuamen. Statuentes vlteriùs, nè deincèps fratres huiuſmodi ſtrictæ obſeruantię, fiant capellani honoris, vèl maneant continuò in domibus ſecularium cauſa confeſſionis vel alia, citra tamen aliorum fratrum veſtri ordinis pręiudicium, nè forſan freno obedientiæ laxato, vel prophana conuerſatione feruor deuotionis eorum tepeſcat. Præcipimus inſupèr, & mandamus diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ omĩbus & ſingulis fratribus conuentuum prædictorum, & alijs in futurum ſub cura & regimine prætactorum vicariorum conſtitutis quatenùs ipſis firmiter obediant, & pareant cum effectu in omnibus, in quibus fratres illius ordinis ſuis generalibꝰ & prouincialibus miniſtris obedire debẽt, aut tenentur. Cæterùm cùm prædicta, ſint de voluntate partium (ſicut pręfertur) per nos ſtatuta & ordinata, diſtrictiùs inhibemꝰ omĩbus & ſingulis miniſtris & cuſtodibus, qui ſunt, & erunt in futurũ, & alijs fratribus veſtri ordinis, nè occaſione controuerſiæ priùs ſuper his motæ, aut proſecutionis in pręſenti cõcilio factæ, aut alia quauis cauſa fratres de hac obſeruantia præſentes vel futuros inquietent, moleſtent, vel affligant, ſeu eorum vicarios vel de ſecta noua, vel reprobata quomodolibèt vocent. Nec etiàm fratres dictæ obſeruãtię, alios fratres veſtri ordinis aut eleemoſynas aut oblatiões ſibi dãdas impedire præſumant: quòd ſi decæterò alij alijs facto circa præmiſſa aut eorum aliquid hincindè iniuriati fuerint, manus violentas in eis ponendo, eos incarcerando, arreſtando, libris ſpoliãdo, aut aliàs maculam hęreſis falsò imponendo, ſententiam excõmunicationis ipſo facto incurrant iniuriatores, à qua nõ poſſint, articulo mortis excepto, abſolui, niſi per eundem cardinalem q ꝑ tẽpore huiꝰ ordinis erit ꝓtector. De cęteris verò leuioribꝰ iniurijs verbalibus, oẽs quicunque fuerint in hoc culpabiles depræhenſi, per eorũ ꝑlatos puniant, circa ꝑmiſſa ſententiarũ fulminationibus aut appellationibꝰ interpoſitis, & literis felicis recordationis Alexandri papæ V. & earum confirmatione non obſtante, quas tenore pręſentium reuocamus, caſſamus, & annullamus, ac nullius roboris vel momẽti declaramus, & alijs quibuſcunq; ſtatutis apoſtolicis vel huiuſmodi ordinis in contrarium editis nõ obſtantibus. Nulli ergò &c. Datum Conſtantiæ IX. calendas Octobris, Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, Apoſtolica ſede vacãte.

¶ Quòd non obſtantibus ſaluis conductibus Imperatoris, regum &c. poſſit per iudicem competentem de hæretica prauitate inquiri.

Præſens ſancta ſynodus ex quouis ſaluo conductu per Imperatorẽ, reges & alios ſeculi principes hæreticis, vel de hæreſi diffamatis, putantes eoſdem ſicà ſuis erroribus reuocare, quocunque vinculo ſe adſtrinxerint, cõceſſo, nullũ fidei catholicæ vel iuriſdictioni Eccleſiaſticæ ꝓiudicium generari, vel impedimentum præſtari poſſe, ſeu debere declarat, quo minùs, dicto ſaluo conductu non obſtante, liceat iudici competenti & Eccleſiaſtico, de huiuſmodi perſonarum erroribus inquirere, & aliàs contra eos debitè procedere, eoſdemque punire, quãtùm iuſtitia ſuadebit, ſi ſuos errores reuocare ꝑtinaciter recuſauerint, etiàm ſi de ſaluo conductu

Hæreticis, ſuas hęreſes pertinaciter defendentibus, ſaluum conductum non patrocinari.

ductu cōſiſi, ad locum venerint iudicij, aliâs non venturi: nec ſic promittentem, cùm ſecerint quod in ipſo eſt, ex hoc in aliquo remanſiſſe obligatum.

¶ Quòd dominus vicecancellarius expediat Carolinam ſub bulla ſacri concilij Conſtantienſis.

Carolinam iſtam, quoniam mox in hac ſeſſione expedita non fuit, ſed aliquantò poſt, non hic, ſed in fine huius ſynodi adiectam offendes.

Cùm in generalibus cōcilijs, maximè Lateranenſi, prouidè q̄dam fuerint ſtatuta, libertatē Eccleſiaſticā cōcernentia, q̄ piæ memoriæ Fredericus ſecūdus in feruore deuotionis Romanæ Eccleſię tūc pſiſtens, etiàm quædam ſtatuit & adiunxit, & demùm p felicis recordatiōis Honorium tertiū fuit eiuſdem Frederici conſtitutio approbata, & cōſequenter p diuæ memoriæ Carolū quartum eadem fuit approbata, & quædam alia in fauorem Eccleſiaſticæ libertatis adiecta, quæ in libro cancellariæ Romanæ Eccleſiæ latiùs continentur, hęc ſancta ſynodus decernit & mādat dn̄o vicecancellario eiuſdē Romanę Eccleſię, vt executorias literas ſup ipſis expediat in forma dari ſolita.

¶ Committuntur cauſæ hæreſis certis iudicibus.

Item p̄dicta ſynodus Conſtantienſis oēs & ſingulas cauſam & cauſas hęreſum, ex erronea & pu̇erſa doctrina dānatæ memoriæ Ioānis Huſz hæretici in regno Bohemiæ & in Morauia exortas, ſapientes etiàm criminales ex eis, vel eorū occaſione cōtra quaſcunq; pſonas, tā Eccleſiaſticas quàm ſeculares, cuiuſcūque ſtatûs, gradûs, ordinis vel cōditionis aut p̄eminentiæ exiſtant, & quacunque p̄fulgeant dignitate, emergētes, dictiq; Ioānis Huſz & dogmatū falſorū eiuſdem fautores, defenſores & ſequaces, reuerendis in Chriſto patribus & dn̄is, dominis Ioāni patriarchę Cōſtātinopolitano, & Ioanni ep̄o Siluanectēſi cōiunctìm & diuiſim cōmittit audiēdas, decidendas, cognoſcendas, & fine debito termināndas, cū omnibus & ſingulis ſuis emergentibus, incidētibus, dependētibus & cōnexis, & cū poteſtate citandi perſonaliter oēs & ſingulos ſuſpectos in fide ibidèm degētes, & corā eis in genere & in ſpecie nominādos coniūctìm & diuiſim, in Romana curia per edictū publicū & in partibus & in locis conuicinis affigendū & publicādum, cùm ad eaſdem partes, præſertim ad prædictos de fide ſuſpectos, pro huiuſmodi citatione exequenda tutus non pateat acceſſus, habita tamē priùs informatione ſummaria in præmiſſis, non obſtante quòd aliâs præfata ſynodus certis iudicib⁹ generaliter quarumcūque hæreſum cauſas commiſerit, vſque ad diffinitiuam ſententiam excluſiuè *cognoſcēdi, & coram quibus aliquę pendent indeciſę, & alijs contrarijs non obſtantibus quibuſcunque.

*cognoſcēdas

Item præfata ſancta ſynodus vult, ordinat atq; decernit, quòd in dictis alijs hæreſum cauſis, ex iudicibus aliâs per concilium prædictum deputatis, decem eorum, alijs abſentibus, poſſint & valeāt in ipſis procedere, & terminos in prædictis cauſis ſeruare, vt eo faciliùs, commodiùs & celeriùs cauſæ huiuſmodi terminentur, in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque.

Lectori pio Bartholomęus Poin ſalutem.

¶ Atque hic finem habent ea, ſuis nunc locis inſerta, quæ anno Domini 1538. Conſtantien̄ Concilio quaſi pro auctario adiecta fuerant, tranſcripta per id tempus ex libro quodam (priores aliquot ſynodi Conſtantien̄ ſeſſiones; notarij manu exceptas, continente) Henrici Bemel decretorum doctoris, & Colonię ad Apoſtolos quondam canonici, qui librum eum facultati theologicę ſtudij Colonien̄, in vſum ſtudioſorum ibidem Theologiæ vacantium, teſtamento reliquerat ea lege, vt poſt mortem vel ſufficientem vſum alicuius Theologiæ operam dantis, qui ſupradictum librum ad tempus vſurpâſſet, alij cupiā eius voluminis auido & Theologię initiato, ſimili cōditiōe traderet. Vale, religioſo Petro Crab, q hęc mā ſcribi pcurauit, ipſiq; trāſcriptori gratiā habiturus.

¶ Quòd beneficiati in cōcilio p̄ſentes, recipiāt fructus beneficiorū eorū in abſentia.

Item cùm abſentes cauſa reipublicæ eccleſiaſticæ perſonę, in eccleſijs in quib⁹ beneficiati ſunt, pręſentes meritò reputantur, ideoq́ue vt om̄es & ſinguli beneficiati huius ſacri concilij præſentes, & qui ad illud p tempore acceſſerint, eo cōmodiùs ipſi concilio intereſſe, & in illo vſque ad finem valeant remanere: dictum cōcilium ſtatuit & decernit, quòd ipſi omnes & ſinguli pro reſidentibus ſiue præſentibus interìm in ſuis beneficijs ſunt habendi, ità quòd omnes & ſingulos redditus, fructus & prouentus ſuorum beneficiorum ac reſidentiæ perſonalis in ipſis beneficijs, in quibus reſidebant, aut in quibus reſiderent, ſi eiuſdem concilij proſecutio ſeu intereſſentia eis non obſtaret: ac alij etiàm curiales beneficiati, qui de ſuis beneficijs ad præfatam concilium non acceſſerūt, aliâs tamen præſentes in curia, in eodem concilio laborauerunt, etiàm ſi primam non fecerint reſidentiam perſonalem conſuetam vnius tantùm beneficij p quolibet eorum vigore huius decreti eorūdem beneficiatorum abſentijs de alijs ſuis beneficijs, de iure & conſuetudine, priuilegio aut licētia ſuorum ſuperiorum ſemper ſaluis, etiàm ſi canonicatus, aut præbendæ, aut dignitates, aut perſonatus vel officia in cathedralibus & metropolitanis maiores poſt pōtificales, ſeu collegiatis eccleſijs huiuſmodi principales fuerint, durāte ipſo cōcilio, eiſdemq́ue in eodem concilio perdurantibus, etiàm à tēpore itineris arrepti huiuſmodi ad præfatum concilium, quouſquè ad eadē ſua beneficia ipſi cōcilio finito cōmodè redire potuerint, aut quādiù curiales prædicti in eodē cōcilio laborauerint: cum ea integritate percipere valeant & debeant, cum qua illos perciperent, ſi in ſuis beneficijs p̄dictis interìm perſonaliter reſiderent, & adminiſtrarēt in eiſdem, quotidianis diſtributionibus duntaxàt exceptis, cōtrarijs

locus obſcurus

non

non obſtantibus quibuſcunque, & cum executionibus exprimendis in cancellaria, ſi fuerit opportunum.

¶ Quòd literæ ſuper pronifióibns ad patriarchales, metropolitanas & alias eccleſias per olìm papam Ioannẽ vſq; ad ſuſpenſionem cóceſſæ, expediantur.

Item dicta ſancta ſynod⁹ ſtatnit, ordinat & decernit, ꝙ literæ ſuper quibuſcunq; ꝓuiſionibus ad quaſcuoq; patriarchales, metropolitanas & alias cathedrales eccleſias, ac etiàm monaſteria de quibuſcuoque perſonis p dñm Balthaſarẽ tunc Ioaonẽ papam 23. vſq; ad ipſius adminiſtratióis in ſpiritualibus & temporalibus ſuſpẽſionem factis, de quibus per libros reuerendiſſimi patris dñi Ioannis epi Oſtieñ, ſanctę Romanę Eccleſiæ vicecancellarij & cancellarię Apoſtolicæ conſtabit, per eundẽ epm & cancellarium ſub nomine & bulla dictę ſynodi poſſint & debeant eſpediri, quatuor deputatis natiooum ſibi aſſiſtentibus: & hoc, nisì ex libro ipſo promotionũ ſecundùm ſtylum cancellariæ appareat obſtaculum, vel aliâs canonicum impedimentum. Pręmiſſis verò lectis, fuit reſponſum per dominos epiſcopos deputatos oomine quatuor nationnm, ac dominum Ioannem epiſcopum Oſtieoſem nomine collegij cardinaliũ, Placet. Cótradicente tamen reuerendo patre domino Helia Anicieñ epiſcopo pro ſe, & domino Dominico de Raguſio, ambaſiatore & núcio archiepiſcopi Spalatenſis, q dno in huiuſmodi ſtatutum ſuper prouiſióibus ad patriarchales &c. non conſenſerunt. Et dominus Dominicus dixit ipſum ſtatutum ſecundùm omoia ſua verba non placere, & pręſertim vltimã clauſulam, videlicet: Et hoc, nisì ex libro promotionum ſecundùm ſtylum curiæ appareat obſtaculum.

SESSIO VIGESIMA. SVPER monitorio contra ducem Auſtrîæ pro epiſcopo Tridentinenſi.

ANNO à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione verò octaua, die ionis vigeſima prima menſis Nouembris, fuit celebrata ſeſſio generalis in maiori eccleſia Conſtantienſi, præſidente in eadem reuerendiſſimo in CHRISTO patre domino Ioanne epiſcopo Oſtieñ, ſanctæ Romauæ Eccleſiæ cardinali & vicecancellario. Fnitque décantata Miſſa ſolennis de glorioſa virgine Maria, per reuerendum patrem domioum Antoniũ epiſcopũ *Zopoludeñ. Qua completa, fiebant ſolénitates more aliarum ſeſſionum. Quibus expletis, reuerendus pater dominus Antonius epiſcopus Cócordieñ quaſdam legebat monitorij & aliarum ordinationũ ſchedulas tenoris ſubſequentis.

*Zopaludeñ

¶ Decretum monitorij in cauſa Tridẽtina.

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantiẽſis, vninerſis & ſingulis Chriſti fidelibns ſalutem & omnipotentis Dei benedictionẽ. Granem querelam venerabilis fratris noſtri Georgij epiſcopi Tridentinenſis accepimus, cõtinentem quòd illuſtris princeps Frederic⁹ dux Auſtriæ, ipſum in canonica poſſeſſione eccleſiæ & ciuitatis Tridẽtinẽſis, & oppidorum, caſtrorum, villarum, terrarum & locorum, iurinmq́ue & aliorum bonorũ mobilium & immobilium, ad eandem eccleſiam & ipſum epiſcopum pertinentium, aliâs ſexdecim aonis pacificè exiſtentem, Eccleſia, ciuitate, oppidis, caſtris, terris, villis, locis ac iuribus & bonis huiuſmodi temerariè & de facto ſpoliâſſet, eaq; nouem aoois citrà detinuiſſet, & adhuc detinet occupatas & occupata, fructns, redditus & prouentus ſubleuando, & percipiendo ex eiſdem, ac ipſum cepiſſet, & carcerib⁹ mãcipatum affeciſſet pluribus grauibus violentijs ac iniurijs, propter quæ anathematis, ſacrilegij & alias pœnas à iure contra talia perpetrantes promulgatas incurriſſet, q̃bus inſorduiſſet per longa tẽpora, & inſordet de præſenti: nõnullasque promiſſiones ac etiàm certa iuramenta & literas tempore ſuæ captiuitatis, & ante ſeu poſt, in pręiudicium libertatis eccleſiaſticæ, dictæq́; eccleſiæ Tridentineñ damnum non modicum, ab eodem epiſcopo iocuſſiooibus & metu extorſit. Et vlteriùs idem Fredericus nupèr dum inter ſereniſſimũ principem Sigiſmũdum Romanorum & Hungariæ regem, ac ipſum Fredericum ducem poſt executióem iuſtitiæ contra eundem Fredericum, per dictum dominum regem factam, ſnbmiſſióis tractatus firmaretur, ſe iuramenti vinculo adſtrinxiſſet, quòd ſi quæ perſonæ tam eccleſiaſticę q̃ ſeculares dicto regi de ipſo Frederico conquererentur, & ab ipſo rege ſibi peterent iuſtitiæ complementum miniſtrari, ipſe Frederic⁹ dux ſtare deberet ordinationi dicti regis, & facere quę dictus rex diceret & ordioaret, quod quidem licèt rex ipſe dicto Georgio epiſcopo de præmiſſis graniter corã eodem cóquerente decreuiſſet & ordinâſſet, quòd ipſe Fredericus dux eccleſiã, ciuitatem, oppida, caſtra, villas, terras, loca & iura & bona huiuſmodi, quibus ipſum Georgiũ epiſcopũ notoriè ſpoliauerat, notorieq; detinet occupatas & occupata, eidẽ Georgio reſtitueret, ipſumq́; pmitteret eorum poſſeſſióe in poſterum pacificè vti & gaudere, nihilominùs idẽ Fredericus dux pro parte dicti epiſcopi interpellatus & ſufficiẽter requiſitus, hoc facere non curâſſet hactenùs, nec curat de pſenti. Qnapropter attenta præmiſſorum exceſſuum & ſpolij notorietate & rei euidẽtia, idem Epiſcopus petijt per nos ſuper pręmiſſis de opportuno remedio ſibi prouideri, & literas monito-

monitoriales contra pręfatum Fredericum ducem & alios forſan occupatores & detẽtores eccleſiæ, ciuitatis, oppidorum, caſtrorum, villarum, terrarum, locorum & bonorum huiuſmodi, etiàm ſi ducalis vel alterius cuiuſcunque ſtatûs, gradùs, vel pręeminentiæ eſſent, decerni & concedi, ipſumque Fredericum ducem & occupatores & detentores prædictos, ſub pœnis iuris & conſtitutionis à diuæ memoriæ Carolo quarto contra tales facinoroſos & ſacrilegos editæ, & alijs pœnis grauioribus requiri & moneri, quatenùs infra certum terminum idem Fredericus dux & occupatores ac detentores prædicti, Eccleſiam, ciuitatem, caſtra, oppida, terras, villas, iura & alia bona huiuſmodi, quibus eundem Georgium epiſcopum ſpoliâſſet, ſeu ſpoliauit, ac etiàm quæcunq; caſtra & bona ante & poſt per prætactã ſpoliationem ad dictam Eccleſiam Tridentinã deuoluta, quæ detinerent ſeu detinẽt occupatas ſeu occupata, reſtitueret & reſtituerẽt, & aliâs ſibi circa iniurias & pęrcepta & alia debitè ſatisfaceret, & ſatisfacerent: necnon ſe, vaſſallos & ſubditos ſuos & eccleſiæ ſuæ prædictæ à prædictis iuramentis & promiſſionibus abſolui, & prædictas literas caſſari, irritari & annullari, humiliter & cum inſtantia debita poſtulauit, & alias circa præmiſſa petijt & concluſit, ſicut in petitionibus pro parte eiuſdẽ epiſcopi verbo & ſcriptis, & in actis corã nobis inter dictas partes factis & redactis, pleniùs noſcitur contineri. Nos verò *per notorietatem facti, & aliâs practicata in cauſa huiuſmodi, coram nobis & à nobis deputatis, nobis conſtitit & conſtat, petitionem huiuſmodi fore iuſtam, *ipſumque Fredericum ducem & occupatores & detentores antedictos monendos, petitasque literas monitoriales contra dictum Fredericum ducem & occupatores & detentores huiuſmodi, partibus ipſis auditis, & ſeruatis ſeruandis, prædictis partibus ad hoc legitimè citatis, decreuimus fore concedendas, decernimusque & concedimus in forma quæ ſequitur:

*videtur deeſſe quia

*videtur legẽdũ, ipſum Fredericum

¶ Monitorium in forma debita contra ducem Auſtriæ:

SAcroſancta generalis ſynodus Conſtantiẽſis, vniuerſos & ſingulos venerabiles fratres patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos & dilectos Eccleſię filios abbates, priores, præpoſitos, decanos, cantores, ſcholaſticos tam cathedralium quàm collegiatarũ canonicos, parochialiumque rectores eccleſiarum, cæteroſque presbyteros, clericos & notarios & tabelliões publicos, per Alemaniam & Italiam & aliâs vbilibet cõſtitutos, & eorum quemlibet tenore præſentium requirimus & monemus, primò, ſecundò, tertiò & peremptoriè, cõmuniter & diuisim, eiſque & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ & ſubſcriptis ſententiarum pœnis diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenùs infra ſex dierum ſpatium poſtquàm pro parte dicti Georgij epiſcopi vigore ꝑſentium fuerint requiſiti, vel eorum alter ſuerit requiſitus, quorum ſex dierum duos ꝓ primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies eis & eorum cuilibet pro tertio & peremptorio termino ac canonica monitione aſſignamus, ità quòd in his exequẽdis alter alterum non expectet, nec vnus pro alio ſe excuſet, præſatũ Fredericũ ducem & quoſcunque alios Eccleſię & ciuitatis Tridentinenſis, necnon oppidorum, caſtrorum, terrarum, locorum, ac iurium & bonorũ quorumcunque ad ipſam Eccleſiam pertinentium, prædictorum forſan occupatores & detentores, vaſſallos & ſubditos, etiàm ſi ducalis aut alterius cuiuſcũque dignitatis, ſtatûs, ac præeminentiæ fuerint, in eorũ ꝓprijs perſonis, ſi & vbì pro præmiſſorum ac infrà ſcriptorum executione ad eorum pręſentias tutus patebit acceſſus: Alioquin per edictum publicũ in audientia publica contradictarum legendum, necnõ cathedrali & ſancti Stephani Conſtantienſis, ac locis circumuicinis, videlicet Aquileiẽſi, Salsburgẽſi, Auguſteñ, Friſingeñ, Brixineñ, Curieñ, Feltreñ, & Veroneñ eccleſijs affigẽdum, & ibi publicandum ex parte noſtra, Fredericum ducem Auſtriæ & alios occupatores prædictos requirant & moneant, quos nos etiàm tenore præſentium ſic requirimus & monemus, ipſiqne Frederico duci in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub anathematis, ſacrilegij, priuatiõis omnium bonorum feudaliũ, quæ ab Eccleſia ſeu Imperio obtinet, & inhabilitationis ſuæ & filiorum ſuorum maſculorum ad obtinendum tam feuda q̃ officia & beneficia vſque ad ſecundam generationẽ, & honoris & famę ac cõmuniõis in cõſilijs principũ, quã ipſum Fredericum ducem iuxta cõſtitutionem diuæ memoriæ Caroli quarti cõtra tales facinoroſos & ſacrilegos editã, à ſede apoſtolica canonizatã & approbatã, quinimmò & periurij ratiõe iuramenti in manib⁹ regis Romanorũ ꝑ ipſum ducẽ ꝓſtiti, & alijs ſecularib⁹ ꝑſonis ſub excõmunicatiõis & priuatiõis minorũ feudaliũ, quas ipſas ꝑſonas ſeculares ſupradictas, necnõ eccleſiaſticis ꝑſonis ſub dictæ excõmunicatiõis ac priuatiõis omniũ beneficiorũ eccleſiaſticorũ & inhabilitationis ad illa, & quęcunque alia beneficia in poſterum obtinenda, ac ſuſpenſionis à diuinis quo ad capitula, necnon interdicti quo ad omnia territoria prædicti ducis Frederici, & cæterorum occupatorum & detentorum cenſuris & pœnis, quas eccleſiaſticas perſonas prædictas, ſi in ꝑmiſſis deliquerint, & mandatis & monitionibus huiuſmodi non paruerint, ſeu non paruerit, *incidere volum⁹ ipſo facto, & quas in ipſas ex nũc, ꝓut extũc, extũc ꝓut exnũc, canonica monitiõe ꝑmiſſa,

*incurrere

ſa, ſcrimus in his ſcriptis, niſi mādatis huiuſmodi obedierint, diſtrictè præcipiendo mandent, ſen alter eorum mandet. Quibus nos etiàm tenore pręſentium ſic mādamus, quatenùs ipſe Fredericus dux & alij forſan occupatores & detētores hoiuſmodi, inſra triginta dierum ſpatium poſt requiſitionē & mopitionem immediatè ſequentium, & quorum dierum decem pro primo, decem pro ſecūdo, & reliquos decē dies pro tertio & peremptorio terminis ac monitiōe canonica, eis & eorū cuilibet aſſignamus, ab occupatiooibus & detentionibus eccleſiæ, ciuitatis, oppidorum, caſtrorum, terrarum & locorum, necnon iurium & booorum prædictorum & illorum quæ ante & poſt prætactam ſpoliatinoem ad illam Eccleſiā Tridentinēſem ſunt deuoluta, penitùs & omīnò deſiſtant, & eorum quilibet deſiſtat, ac ipſi Georgio aut procuratori ſeu procuratoribus ſub eius nomine poſſeſſiooem corporalem realem & actualem eccleſiæ, ciuitatis, oppidorum, caſtrorum, terrarum & locorum, necnon iurium & booorum prædictorum efficaciter & ſinè dolo & fraude reſtituant, & reſtitui faciant, & permittant, & eorum quilibet reſtituat, & reſtitui faciat, & permittat. Ipſe quoquè Fredericus dux Georgio Epiſcopo de perceptis huiuſmodi ſatisfaciat, inuocato etiàm ad hoc (ſi opùs fuerit) auxilio brachij ſecularis. Vaſſalli quoquè & nobiles, officiarij, capitaoei & ſubditi tā eccleſiaſtici quàm ſeculares ſupradicti, inſra ſex dies poſt lecturam & publicationē & affixiooem præſeotium, necoon lapſum dictorum triginta dierū terminū immediatè ſequentium, quorum ſex dierum duos ꝓ primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos dies pro tertio & peremptnrio termino eis & eorum cuilibet per ſimile edictū aſſignamus, & aſſignari præcipimus & mandamus, præſato Georgio epiſcopo tanquàm eorū vero domino, & nō ipſi Frederico duci ſeu alteri cuiquā, in omnibus (prout aliâs conſueuerunt) ſacere teneantur. Non obſtantibus quibuſcunque iuramentis in contrariū præſtitis, à quib⁹ eos (vt præmittitur) abſoluimus, efficaciter pareāt, obediant, & intēdaot, & eorū quilibet pareat, obediat, & intendat. Et inſupèr io caſu quo præſatus dux Fredericus & alij forſan occupatores & deteotores, necnō Vaſſalli, nobiles, officiarij, capitanei & ſubditi & alij ſupradicti mādatis huiuſmodi inſra terminos ſupradictos nō paruerint, extunc prout exnunc, exnunc ꝓut extūc, oēs & ſingulos vaſallos, nobiles, officiarios, capitaneos, oecnō occupatores & detētores in ciuitate & diœceſi Tridētinenſi, ſeu alibì commorantes & cōſtitutos, quorū præſentia ꝓ executiōe p̄miſſorum & infraſcriptorū faciēda tutè adiri nō poteſt, per ſimile edictū pari modo & forma legendū, publicaodū & affigeodū, Fredericū ducē & alios occupatores & detētores tenore pręſentium perēptoriè citamus, ac per delegatos noſtros ſupradictos citari volum⁹ & mādanius, quatenùs ipſe Fredericus dux & & alij forſan occupatores & detētores huioſmodi moniti & requiſiti, octaua die poſt lapſum dictorū trigiota dierum eis aſſignatorum immediatè ſequentiū, ſi inridica fuerit, alioquin ꝓxima die iuridica extunc ſequenti: alij verò, vt nobiles, capitaoei, officiarij & ſubditi edictum huiuſmodi moniti & exq̄ſiti, viceſima die poſt lapſum dictorū ſex dierū eis aſſignatorū immediatè ſequētiū, ſi iuridica fuerit, alioquio ꝓxima die iuridica ſequēti, cōpareāt corā nobis vel iudicib⁹ p nos deputatis, ſeu interìm deputādis, pœnas, cēſuras ac ſententias huiuſmodi declarari, & ipſe Fredericus dux, ꝓcedi viſuri & audituri. Certificātes oihilomioùs eoſdē, q̄ vſq; ad declarationē pœnarū p̄dictarum ꝓcedemus, iuſtitia mediāte. Venerabilibus verò fratribus patriarchis, archiep̄is & ep̄is, quibus ob reuereotiā ſuarū pootificaliū dignitatū duximus meritò deferendō, ſi in p̄dictis deliquerint, vel aliquis eorū deliquerit, ſex dierū canonica mooitiōe p̄miſſa, ingreſſum eccleſiæ interdicim⁹ in his ſcriptis. Si verò huiuſmodi ioterdictū per alios ſex dies ſuſtinuerint, ſeu alter eorū ſuſtiouerit, ipſos ſuſpendimus à diuinis. Si verò huiuſmodi interdicti & ſuſpenſionis ſentētias animis (quod abſit) ſuſtiouerint, vel alter eorum (quod abſit) ſuſtinuerit iodnratis, ipſos exnūc ꝓut extūc, & extūc ꝓut exnūc, excōmuoicatioois ſentētia innodamus. Inferiores verò ep̄os, qui in p̄miſſis exequendis negligentes fuerint, vel eorū aliquis negligēs fuerit, poſt lapſum ſex dierū termioū excōmunicasionis ſententiā incurrere volumus ipſo facto. Abſolutionē verò omoiū & ſingulorū, q̄ p̄ſatas ooſtras ſententias aut earū aliquā incurrerint, vel aliq̄s eorum incurrerit quoquo modo, nobis aut ſommo futuro pōtifici tantùmodò reſeruamus. Loca verò audientiæ & valuarū p̄dictarū, tanq̄ publica & idonea ad executionem prædictnrum (vt præmittitur) publicādam ad inſtar publicorum edictorum, quę olìm in albo prætorio ſcribebantur, duximus eligenda, quæ præſentes ooſtras literas ſuo quaſi ſoooro præcooio & patulo iudicio publicabunt, in quibus ooſtras literas modo præmiſſo decernimus publicandas, nè prænominati moniti & citati, de præmiſſis aliqoā ignorantiā p̄tendere valeant, vel etiàm allegare, cùm oō ſit veriſimile, apud dictos ſic citatos & mooitos remanere incognitū, quod tā patēter & notoriè extitit publicatum. Volētes nihilominùs & decernētes, q̄ p̄ſentes noſtræ literæ dictos monitos & citatos pindè arceant & adſtringāt, àc ſi eorū ꝓprijs pſonis publicatæ fuiſſeot. De executioue p̄miſſorum & de his quę in p̄miſſis & quo-

quolibet pręmiſſorum vos pręſcripti venerabiles ſratres patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, voſque alij delegati noſtri feceritis, ſeu aliquis eorũ ſecerit, nos per inſtrumenta publica ſeu alia legitima documenta legitimè certificare non obmitiatis ſub pœnis ſupradictis, qbus & cuilibet veſtrûm in præmiſſis dabimus plenam fidem. Datũ Conſtantiæ vndecimo Calendas Decembris, Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringẽteſimo decimoquinto, Apoſtolica ſede vacante.

Quibus lectis, fuit reſpóſum, dictum, & alta voce clamatum per dominos Concordienſem Italicæ, Thulonenſem Gallicanæ,
*Corta. geñ *cartageñ Mersburgenſem Germanicæ, & * Carthagienſem Anglicanæ epiſcopos quatuor nationum, & per eorum quemlibet nomine ipſorum & cuiuſlibet eorum, Placet: & per dictum dominum Oſtienſem nomine collegij cardinalium, Placet. Procurator verò præſati domini ducis, proteſtatus fuit de nullitate monitorij & de grauamine, & appellando petijt inſtrumentum.

Congregatio ad audiendum relationem ambaſiatorum miſſorum ad Petrum de Luna, & regem Aragonum.

Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringẽteſimo decimoſexto, indictione nona, die verò Iouis XXX. menſis Ianuarij, fuit celebrata congregatio generalis in maiori eccleſia Conſtantienſi, pro relatione ambaſiatorum miſſorum ad Petrum de Luna, in ſua obedientia Benedictũ decimumtertium nominatum, & ſereniſſimũ principem dominum Ferdinãdum Aragonum regem: & reuerẽdiſſimus pater dominus Iacobus archiepiſcopus Turonenſis, vnus de ambaſiatoribus miſſis ex parte cõcilij, exiſtens in ambone vnà cum collegis ſuis, nomine proprio & coambaſiatorum ſuorùm fecit relationẽ legationis ſuę. Qua facta, legit quoſdam articulos ſiue capitula per ſereniſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem ac ambaſiatores ſacri cõcilij ex vna, & dominos de obedientia ipſius Petri de Luna Narbonæ concordata, ex altera partibus. Quorum capitulorum tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis:

Die Veneris XIII. mẽſis Decembris, Anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoquinto, indictione octaua, in capitulo nouæ Eccleſiæ Narbonenſis, in camera magna turris noui palatij Epiſcopi Narbonæ, hora ſecũda poſt meridiem, ante tamen prandium, capitula ſequentia per ſereniſſimum dominum Romanorum regẽ, & dominos legatos concilij Conſtantienſis, ſic per eius obedientiam nuncupati ab vna parte, & dominos ambaſiatores dominorum illuſtriſſimorum regum & potentum aliorum dominorum principum obedientiæ domini Benedicti decimitertij, ſic etiàm per eius obedientiam nuncupati ab altera, pro vnione in ſancta DEI Eccleſia conſequenda, concordata extiterunt cum Dei adiutorio modo infrà ſcripto:

Tenor capitulorum concordatorum.

Primò, quòd conuocatio fiat per prælatos cæteroſq; viros eccleſiaſticos in dicto concilio Conſtantienſi, ſic per eius obedientiam (vt præſertur) nuncupato exiſtentes & congregatos de regibus & principibus prædictis, cardinalibus & prælatis, cæteriſque viris de obedientia dicti domini Benedicti papæ decimitertij, ſic etiàm per eius obedientiam (vt præſertur) nuncupati, qui ad generale concilium debẽt & ſunt conſueti vocari per literas opportunas dictorum dominorum de concilio Conſtantienſi, quæ emánent ab eis ſub nominibus generalibus, & ſub denominatione tituli dignitatum ſiue nominum appellatiuorum ſinè expreſſiõe propriorum nominum vel propriarum dignitatum, ſecundùm formam hic concordatam, & inferiùs inſertã. Et quòd dictæ literæ dirigantur nedùm ad dominos reges & principes & cardinales, ſed & ad alios quoſcunque prælatos obediẽtiæ pędicti domini Benedicti Et quòd dicti domini reges & principes ipſius obedientiæ, ſumant onus faciendi præſentari dictas literas conuocatorias quilibet in regno & principatu ſuo prælatis ſuæ iuriſdictionis, & ſpecialiter dominus rex Aragonum ſumat onus faciẽdi præſentari dictas literas conuocatorias regibus & principibus dictæ obedientiæ iſta capitula firmantibus, & quòd in dictis literis conuocatorijs præfigatur terminus ad intereſſendum in ciuitate Conſtantienſi pro vniendo ſe, & faciendo concilium generale vnà cum alijs ibidèm congregatis, trium menſium computandorum à die præſentationis dictarum literarum fiẽdæ domino regi Aragonum in Perpiniano, (ſi fuerit) vel aliàs in ciuitate Barchinoneñ, (ſi fuerit præſens vel abſens) & in caſu abſentię ſufficiat pręſentare literas antedictas vicario regis, vel conſiliarijs dictæ ciuitatis, aut maiori parti eorundem. Et viceuerſa, quòd præfati domini reges & principes maximè dictæ obedientiæ domini Benedicti, facient literas conuocatorias ad prænominatos pręlatos, cæteroſque dominos de concilio Conſtãtienſi ſimiles literis conuocatorijs ab illis de Concilio emanandis, vt præſertur, vel per ſuos ambaſiatores vel procuratores mittendos, ſufficienti poteſtate ſuffultos, ibidèm in Conſtantia congregatos conuocabunt, hoc addito ac etiàm intellecto, ꝙ

& ſecundùm quod alij cardinales vocatorum Gregorij & Ioannis admittentur. Et ſi vocati vt ſuprà, non venerint perſonaliter ad iam dictum cōcilium, ſed per alias perſonas ſufficiens procuratorium habentes, recipientur & admittentur perſonæ prædictæ ad omnes actus Concilij, prout procuratores dominorum cardinalium dictorū dominorum Ioannis & Gregorij admittētur & recipientur, & ſecundùm quod dictū vniendum cōcilium circa prædictos omēs cardinales duxerit ordinandum.

Quartò, quòd per dictum vniendū concilium, ſi & inquantùm fuerit neceſſarium vel opportunum ad vberiorem cautelam, tollantur, aboleantur, annullentur & irritentur quicunque proceſſus, ſententię, decreta, ordinationes, ſtatuta & pœnæ, pòlim Gregorium & Ioānem & ſuos prædeceſſores, ac per concilium conuocatum Piſis, à tempore exorti ſchiſmatis & citra, ex occaſiōe vel cauſa ipſi⁹ ſchiſmatis facta & factę, prolatę contra dominos reges, principes, & alios quoſcunque obedientiæ dicti domini Benedicti, ac etiàm contra quaſuis alias perſonas, quæ dicto Benedicto non adhærent poſt dictam eiectionem ſeu depoſitionis declarationem, & contra quaſcunque vniuerſitates, villas & loca, quatenùs tangat, & tangere poſſit dictos dominos reges & principes & alios obediētiæ dicti domini Benedicti, & omnia & ſingula indè ſecuta, omnem effectum eorum tollendo & omnem maculam ſiue notam, quæ contracta fuerit ob prædicta. Et idem intelligatur dictum de perſona dicti Benedicti, caſu quo renunciauerit purè & liberè & ante ſententias dictæ eiectionis. Intellecto tamen & declarato, quòd dictum concilium non poſſit ſe iuuare proceſſibus & ſententijs aduersùs dictum dominum Benedictū latis in proceſſu & ſententia indè ferendis contra eūdem dominum Benedictum, de quibus in tertio articulo continetur. Et fiat ſimiliter de ſententijs latis per dictū dominum Benedictum contra obedientiam dicti Concilij, dominos, reges, principes, perſonas ſingulares, villas, loca, & quòd ſtatuatur in prima ſeſſione dicti concilij, tempore quo fiet dicta vnio, quòd nunquàm decætero ratione vel occaſione dicti ſchiſmatis aut adhæſionis dicti domini Benedicti & ſui prædeceſſoris domini Clementis poſſit contra dominos reges, principes, prælatos & alios de obedientia dicti domini Benedicti, quomodolibèt procedi in iudicio vel extra.

Quintò, quòd per dictum formandum concilium approbentur, laudentur, & confirmentur, & etiàm meliori modo quo fieri poſſit, pleniſſimè firmentur omēs & ſingulæ conceſſiones, diſpenſationes, gratiæ, factæ per dictum dominum Benedictum quibuſuis perſonis dictæ ſuæ obedientiæ, de quibuſuis dignitatibus, archiepiſcopatibus, epiſcopatibus & officijs, & beneficijs alijs quibuſcunque infra ſuam obedientiam, quæ nunc eſt, de his quæ nunc poſſident, & quæcunque infeudationes, inueſtituræ, contractus & aliæ conceſſiones, & gratiæ vſque in diem primæ requiſitionis factæ eidem Benedicto per reges & principes ſuæ obedientię, quibuſuis perſonis ſuę obedientiæ infra ſuam obedientiam quæ nunc eſt etiā ſecularibus, tam regibus Aragonum, Caſtellæ, Nauarræ, Comitibus Armeniaci, & Fuxi, quàm filijs & liberis eorū, coniunctim & diuiſim, de his quæ nūc poſſident, & etiàm alijs cuiuſuis conditionis exiſtant. Hoc tamen intellecto & declarato, quòd ſi ab aliquibus prælaturis ſeu magiſterijs, dignitatib⁹ vel beneficijs quibuſcunque durante ſchiſmate fuerint ſeparata, vel aliàs ſegregata aliqua mēbra, caſtra, villæ ſeu alia bona, redditus, prouētus, ſeu emolumenta ac reſponſiones cameræ vel alia iura quæcunque, de quibus fuerit aliquibus forſan iam prouiſum, vel facta collatio ſeu infeudatio infra ſuam obedientiam cōſtitutis, quòd prædicta ipſis prælaturis, magiſterijs ſeu magiſtratibus, dignitatibus & beneficijs vt capiti reſtitui & redintegrari valeant per Concilium antedictum, & cæteris de alijs dignitatibus & beneficijs prouideatur, prout prouidentiæ Concilij fuerit viſum, per dictas confirmationes & approbationes hìc cōtentas nullum impedimētum his præſtetur. Et idem fiat econuersò de alia obedientia.

Sextò, quòd cardinales dicti domini Benedicti, ſi forſitan voluerint ire, aut mittere ad iam dictum formandum Concilium, ſeu ad electionem ſummi pontificis cùm vacauerit Papatus, altero de dictis tribus modis (vt ſuprà in dicto tertio capitulo dictum eſt) faciendam, cōuocati modo quo ſuprà, & adhærere volētes opinioni dictorum dominorum regum & principum obedientiæ dicti domini Benedicti, deputentur, recipiantur, & admittantur, vt veri cardinales ſanctæ * vniuerſalis Eccleſiæ, & vt tales habeantur, & ab omnibus honorentur, necnon dignitatibus, emolumentis ac alijs cardinalatus priuilegijs, præeminentijs & prærogatiuis (vt præmittitur) frui pariter & gaudere Saluis tamen alijs conſtitutionibus & ſtatutis per dictum concilium promulgandis, de electione Romani pontificis facientibus mentionem. * matris

Septimò, quòd prouideatur per dictum formandum Conciliū circa officiales Romanæ curiæ dicti domini Benedicti, dum tamen eidem domino Benedicto non adhæreant poſt ſubtractionem obedientiæ, (ſi eam fieri cōtingat) vel poſt eiectionem prædictam.

Octauò, quòd ſi ante renunciationē ſeu eiectionem dicti domini Benedicti pręnominatam, ipſum contingat decedere, promittāt dicti domini reges & principes eius obedientiæ atque iurent, quòd nō permittent fieri in eorum regnis & terris electionem aliquam per cardinales ipſius vel alios ipſorum vice, immò quantum in eis erit, modis omnibus prohibebunt. Et caſu quo fieret per illos electio, illi ſic electo per eos non adhærebunt, nec obedient quoquo modo, neque in eorum terris & regnis illū ſic electum aliquatenùs ſuſtinebūt, vel ſuſtineri permittent. Sed electionem in dicto caſu per dictum formandum conciliū permittēt fieri, & electo per illud in Papam in dicto caſu, vt vero ſummo pontifici indubiè adhærebunt.

Nonò, quòd præſatum formandū Concilium debitè prouideat cum decenti māſuetudine & ratiōabili æquitate, quòd vbi duo vel plures in eodem titulo ex diuerſis obedientijs concurrūt, quilibet eorum in dicto concilio tractabitur, honore vtriuſq; obedientiæ ſemper ſaluo, & quòd ante finem dicti Concilij idem concilium prouidebit in dictis caſibus taliter, quòd illorū quorumlibet honor & ſtatus, quandiù vixerint, debitè ſupportentur, & interim nihil innouetur contra aliquem prædictorū, quouſquè per dictum Concilium ad eundem ſummum pontificem eligendum prouiſum fuerit debitè ſuper iſtis.

Decimò, quòd dictus dominus rex Romanorum, & domini qui ſunt preſentes ex parte dominorum de Concilio Canſtantienſi, illorū nomine & etiàm proprio, quantùm ad eos ſpectat & eorū quemlibet, bona fide aſſecurent, & aſſecurari faciant per dominum regem Franciæ, & dominos ducem Aquitaniæ, Delphinum Viennenſem, & regem Ludouicum, & dominum comitem Sabaudiæ, & per totum dominiū ipſorum, dictum dominum Benedictum, ſi ire voluerit, vel mittere ad dictum Cōcilium, & omnes & ſingulos ambaſitatores & procuratores ipſius domini Benedicti, & dominorum regū & principum & alias quaſuis pſonas, ſiue ſint cardinales & alij prælati, ſi accedere voluërint, ac alios quoſlibet obediētiæ dicti domini Benedicti tam clericos, quàm laicos, cuiuſuis ſtatûs, gradûs, aut conditionis exiſtāt, cum gentibus & familiaribus ſuis & bonis eorū cùm ſufficientibus literis de ſaluo conductu, quòd tutè & liberè poſſint ire, tranſire, & morari per itinera & loca vſque ad Conſtantiā incluſiuè, & ſtare in dicta ciuitate Conſtantienſi & in dicto concilio, quandiù eis & cuilibet eorū placuerit, & reuerti ab illis cùm voluerint, & aliàs in omnibus & per omnia eundo, ſtando & redeūdo, pleniſſima gaudeant libertate, & quòd officiales & cōſules Cōſtantienſes in abſentia prædicti domini regis Romanorū & alij ad quos ſpectat, iurent, & mediante eorum iuramento promittant, quòd fideliter obſeruabunt, quantùm ad eos ſpectat, & obſeruari facient præmiſſa omnia & ſingula, & defendēt, & tuebuntur ſupradictos omnes & ſingulos in perſonis & bonis pro toto poſſe, omni fraude ceſſante, & nullam impreſſionē aut violentiam directè vel indirectè faciēt, aut fieri permittent iam dictis perſonis vel eorum ſingulis, nec bonis eorū quoquo modo, & omnia iſta firmabunt iuramentis per dictum dominum regem romanorum per ſe, & per alios dominos pro Concilio Cōſtantienſi hic præſentes, tam nomine dicti Concilij, quàm proprio. Quæ guidatica & aſſecuramenta mittētur domino regi Aragonum, vnà cum literis conuocatorijs dicti Concilij, ad hoc vt dictus dominus rex poſſit certificare vocandos de dictis ſecuritatibus & ſaluis conductibus, nè dicti vocati, dicta occaſione ſe valeāt, abeundò ſeu mittendo ad dictum concilium, excuſare.

Vndecimò, quòd dictus dominus rex Romanorum ſuo nomine & pro ſucceſſoribus ſuis, & alij domini hîc præſentes, nomine dictorum dominorum de Concilio Conſtantienſi & proprio iurabūt ſingulariter & promittent, quòd omnia & ſingula in prędictis capitulis & eorū quęlibet contenta facient (quantùm in eis erit) omni dolo ceſſante, per dominos cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, Epiſcopos & alios pręlatos, ambaſiatores dominorum regum & principum, & alios in dicto concilio Cōſtantienſi exiſtētes, vt ſingulares per ſe, vel perſonas ad hoc ſufficiēti poteſtate ſuffultas approbari, firmari, & iurari, antequàm concedantur dictæ literæ cōuocatoriæ. Et quòd in prima ſeſſione facta vnione ad dictum Concilium, pro dicto vniuerſali cōcilio prædicta facient, concedent, ſtatuent, ordinabunt, & iurabunt. Et ſi contrarium præmiſſorum vel alicuius ipſorum fieret, vel pædicta omnia & ſingula non adimplerentur, fierent, & exequerentur, prout in dictis capitulis & eorum quolibet continetur, ex nunc aiunt & dicunt dicti domini reges & principes, prælati & alij ipſius obedientię domini Benedicti ab expreſſo, quòd ipſo facto ſit irritū & inane, & quòd ad obſeruantiam præſentium capitulorum minimè vel etiàm alicuius eorum teneantur. Et etiàm ambaſiatores regum & principum hîc præſentes obedientiæ domini Benedicti, firment & iurent dictis nominibus dictorum regum & principum pro ſe & ſucceſſoribus ſuis, tenere & obſeruare omnia & ſingula ſupradicta, quantùm in eis erit.

Dnodecimò, quòd de prædictis omnibus & ſingulis firmentur, & tradantur cuilibet

libet partium *prædiɌorum tot,quot neceſſaria fuerint,publica inſtrumenta.

Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto,indiɌione nona,die Martis quarta menſis Februarij,Conſtantię in Eccleſia maiori fuit congregatio generalis,& domin⁹ archiepiſcopus Iacobus Turonenſis,vnus ex ambaſiatoribus concilij ad partes Aragoniæ,in ambone exiſtens,propoſuit, quomodò iuxta conuenta in capitulis Narbonenſibus oēs & ſinguli domini cardinales,prȩlati,ambaſiatores & procuratores exiſtentes in ipſo Concilio,tenerentur medijs eorum iuramentis diɌa capitula approbare,& ſupplicauit ità fieri. Domini verò de Concilio ibidèm ſtantes,nemine diſcrepante,reſpōderunt,Placet. Approbàruntq; diɌa capitula,& iurauerunt ea fideliter obſeruare, videlicet domini cardinales & prælati ad peɌora ſua,cæteri verò domini ad ſanɌa Euangelia corporale præſtitère iuramentum,ſcrutantibus huiuſmodi iuramenta à dextero latere dominis Ioanne de Tremblcio, ſedis Apoſtolicæ & ſacri Conſtantienſis Concilij protonotario,à ſiniſtro verò latere Galtero Graſſi, Priore Eccleſiæ Rhodi ordinis ſanɌi Ioannis Hieroſolymitani,cum nonnullis alijs ſacri Concilij notarijs & ſcribis.

Nomina illorum qui iurauerunt approbationem capitulorum.
Et primò cardinales.

Ioannes Oſtienſis,Angelus Prȩneſtinus, Laudenſis,Iordanus Tuſculanus de Vrſinis,epiſcopi cardinales: Antonius Bononienſis,Franciſcus Venetiarum, Ioānes Dominici Raguſinus,Antonius Aquilegienſis,Gabriel Senenſis,Petrus Cameracēſis,Branda Placentinenſis, Angelus Veronenſis,Guillermus tituli ſanɌi Marci, Almanus Piſanus, Antonius de * Chalanco, presbyteri cardinales.Rainaldus de * Brāchacijs,Amedeus Salutiarum, Ludouicus de Fliſcho,Odo de Columna, Lucidus de Comitibus,Franciſeus Florentinus,diaconi cardinales. Ioannes Conſtantinopolitanus. Ioannes Antiochenus patriarcha. Nicolaus Gneznenſis pro Eccleſia ſua & rege Poloniæ. Petrus archiepiſcopus Ripenſis pro ſe & rege Daciæ, * Suetiæ & Noruegiæ. Iacobus Placentinus pro ſe & rege Poloniæ, & duce Vuitoldo. Nicolaus Bathonienſis pro ſe & rege Angliæ. Robertus Saresbirienſis pro ſe & rege Anglię. Andreas Colocenſis pro ſe & rege Romanorum.

Nicolaus Merſeburgenſis pro ſe & Archiepiſcopo Magdeburgenſi.

Ioannes * Silericenſis pro ſe & rege Daciæ, Noruegiæ &c. Martinus Atrebatenſis pro ſe & duce Burgundiæ.

*Selesui-ceñ

Iacobus Adrienſis pro ſe & Archiepiſcopo Rauennatenſi. Helias Aniciēſis,nulli præterquàm Romanæ ſubditus Eccleſiæ. Ioannes Vaurenſis p̄ prouincia Tholoſana. Fredericus Auguſtenſis, Patritius * Carthagienſis, Iacobus Eſinus, Martinus Aprutinenſis, Georgius Tridentinus, Henricus Feltrenſis, Antonius Concordienſis pro ſe & Epiſcopo Aquenſi. Stephanus Dolenſis,Vitalis Tolonenſis, Ludouicus Bangorenſis,Vlricus Verdenſis, Alanus Leonenſis, Ioannes Vuormatienſis,Ioannes Firmanus pro ſe & archiepiſcopo Brundusino & Abbate ſanɌi Nicolai de Auſino. *Vlamingus Nolanus.Nicolaus Aſſiſinas pro ſe & dominis Bertholdo Maſſanenſi, & Andrea Nucerino.

*Sinonenſis pro ſe & Abbate ſanɌi Georgij de Venetijs.Ioannes Vuarmienſis procurator Pomezanienſis,Culmenſis,&Sambienſis epiſcoporum.Franciſcus *Tudertinus pro ſe & abbatibus Marſianēſi, & ſanɌi BenediɌi de *Gogabo de organis. Epiſcopus Caſſis pro ſe & tribus epiſcopis, & Abbate Auguſtenſi in * Franconia. Simon Anchonitanenſis,Blaſius Cluſinus pro ſe & Peruſinenſi, Cortonenſi,Vigilienſi, Meſſanenſi, & Caſertanenſi epiſcopis. Ioannes SiluaneɌenſis ambaſiator vniuerſitatis Pariſienſis, Thomas Senonenſis epiſcopi. Ioannes * Rauetenſis, Andreas Poznanień amabaſiator regis Poloniæ & magni ducis Vuitoldi fratris Lithuuanię ducis. *Aſtrogius Militenſis, procurator dominorum *archiepiſcopi Simpratinenſis & ſuorum Suffraganeorum. Ioannes abbas Ciſtertienſis, procurator ſpecialis pro toto ordine Ciſtertienſi. Gaſpar ſanɌi Ioannis eremis de Peruſio, decretorum doɌor, ambaſiator & procurator pro prouincia Burdegalenſi. Matthæus Claræuallis ambaſiator Eccleſiæ Gallicanæ, in Theologia magiſter. Guillermus de Precibus ordinis Ciſtertienſis * Venenſis diœceſis. Guillermus ſanɌi Pauli de Cornuto Turonenſis diœceſis.Ioannes Vrſicampi * Nouomenſis diœceſis.Guillermus ſanɌi Saluatoris de *manè diœceſis Magalonenſis pro prouincia Narbonenſi.Guillermus de monaſterio de Tellis Bituricēſis diœceſis, in decretis licētiatus. Nicolaus ſanɌæ Mariæ de Columba,ordinis Ciſtertień,Placentinenſis diœceſis, pro ſe & abbatibus de Strata de *Benedulo,de ſanɌo Thoma, ſanɌorum Nazarȩi & *Celli Veronenſis. Siffridus de *Enageń ordinis ſanɌi BenediɌi Auguſtenſis diœceſis,abbas ſanɌi Petri Cabilonenſis.Euerardus abbas in Lantz pro ſe & monaſterio ſuo,& tanquàm pro parte omium abbatum ordinis ſanɌi BenediɌi Herbipo-

*Flami-nus
Deeſt hic nomē Epi aut quid aliud.
*Terdo-neń
*Gorgahe
*Fraucia
Aſtorgi
*archiepiſcoporū
*Venteń
*Nouiomeń
*Brūdulo
*Celſi

bipolēſis diœceſis. Hermannus de * Arga-
uillarij, abbas ſancti Petri ordinis ſancti
Benedicti Tullenſis diœceſis. Alexander
abbas monaſterij ſanctæ Mariæ de Bello-
fonte, ordinis * veterum ſancti Benedicti
diœceſis Maleacenſis, licentiatus in decre-
tis, ambaſiator Eccleſiæ regni Franciæ pro
prouincia Burdegalenſi, & procurator epi-
ſcopi * Lauconieñ. Henric⁹ abbas vtriuſq;
iuris licentiatus, ambaſiator vniuerſitatis
Andegauenſis. Abbas Otto Burnenſis or-
dinis ſancti Benedicti. Abbas * Rumenſis.
* Bobſtoden. Ioannes abbas monaſterij de * Robſtodū
Ebredunenſis diœceſis. Ioannes abbas de
* in Fōtibus * prouincia * Ebricenſi. Abbas ſan-
* Ebroicenſi. cti * * * Maſſenſis pro Eccleſia regni
Franciæ & Delphinatûs. Abbas de Bolo in
Anglia. Abbas ſancti * Gilſadij, Abbas de
* Goldaſij * Lāhouū * Lanthein, Abbates.

Nomina ambaſiatorum & procuratorum.

Stephanus de Galliaco canonicus & ar-
chidiaconus Loſatenſis, in Eccleſia Tho-
loſana procurator capituli. Magiſter Io-
annes Baſiræ, procurator domini Ludoui-
ci archiepiſcopi Rothomagenſis. Ioan-
nes de Trembleio ſedis Apoſtolicæ pro-
tonotarius, procurator capituli Ebredu-
neñ. Nicolaus Verdis ſacri palatij Apo-
ſtolici cauſarum auditor, ambaſiator archi-
epiſcopi Bremenſis. Nicolaus Augemij
& Guillermus Brilleti ambaſiatores regis
Cypri. Thomas abbas beatæ mariç Ebo-
raci, ambaſiator regis Angliç. Petrus Cā-
thon ambaſiator ducis Burgundiæ. Leo
de Naſteco licentiatus in legibus, canoni-
cus decanus Biſuntinenſis. Theodori-
cus de Monaſterio pro vniuerſitate Colo-
nienſi. Ioannes Brum pro epiſcopo Hal-
berſtadenſi. Prior de Rhodis pro hoſpi-
talibus ſancti Ioannis Hieroſolymitani.

Antonius Moeſſi pro epiſcopo Gratia-
nopolitano & ordine Prædicatorum.

* Steyn Abbas * Stoxij ꝓ rege Noruegiæ & mo-
naſterio ſuo, & Epiſcopo Lincopenſi.

Petrus de Mera pro epiſcopo & capitu-
lo Traiectenſi. Paulus de Praga pro epi-
* Luthoſmisleñ Lutomuſleñ ſcopo * Luthomiſienſi. Iacobus Baruth
pro abbate ſancti Lamperti Saltzburgen-
ſis diœceſis. Raimundus de Nouo bel-
lo pro epiſcopo Bituricenſi & abbate ſan-
cti Tiberij Agathenſis diœceſis. Frater
* Rama Angelus abbas monaſterij in * Buna Saltz-
burgenſis diœceſis ordinis Ciſtertienſis,
pro monaſterio ſuo & duce Erneſto duce
Auſtriæ. Petrus præpoſitus canonico-
rum regularium monaſterij in Lægingen
pro monaſterio ſuo & Ioanne Burgrauio
Nurbergenſi. Magiſter Petrus de Pul-

chra, pro vniuerſitate ſtudij Viennenſis.

Paulus Ladaura pro vniuerſitate Cra-
couienſi. Ioannes Hugueneti pro vni-
uerſitate Auinionenſi & certis abbatibus.

Henricus de Abundeñ, pro vniuerſitate
Oxonienſi. Stephanus Platos pro epi-
ſcopo * Luthoſmiſienſi & vniuerſitate Pra-
genſi. Petrus Parthis ordinis Theutoni-
corum pro dicto ordine. Michael * Bo- * Bloſonis
loſonis pro capitulis Viennenſi, Narbonē- * Bolſonis
ſi, Viuarienſi, & Ebredunenſi. Andreas
cantor Lubecenſis pro epiſcopo & capitu-
lo Lubecenſi, necnon pro epiſcopo & ca-
pitulo Brandeburgenſi. Ioannes de Bur-
neñ pro epiſcopo Monaſterienſi. Guil-
lermus Prothos pro epiſcopo Ruſenſi, Ari-
micanēſi & Affricanenſi. Ioannes Gretz
Reginæ pro abbate * Mobedeus Pragenſis * Mobedeo
diœceſis, ordinis ſancti Benedicti.
Matthias de Ville pro præpoſito in Vien-
na Patauienſis diœceſis. Conradus Ab-
bas Pigamenſis ordinis ſancti Benedicti.

Ioānes Gervuer pro Henrico epiſcopo
Verdenſi. Philippus de Lapſa pro abba-
te * Pridenſi ordinis ſancti Benedicti.

Iacobus Alberti pro archiepiſcopo Ra-
uennatenſi, Ferrarienſi epiſcopo, Parmenſi
Epiſcopo, & marchione Ferrarienſi.

Ioannes Gigati pro capitulo Venetenſi.

Fredericus de Spiritu pro archiepiſco-
po Rauennatēſi, epiſcopo Ferrarienſi, Par-
menſi, & marchione Ferrarienſi.

Benedictus de Guillelactis clericus ca-
meræ, pro Epiſcopo Arcuratenſi.

Frater Antonius de * Pecotto generalis * Pyreto
ordinis Minorum pro toto ordine.

Iacobus Conradini pro epiſcopis * Gre- * Cremeñ
menſi, Rameguſtanenſi, & pro abbate ſan-
cti Andreæ de ſexto Ianuenſis diœceſis.

Ioannes Tremoſinus pro præpoſito
* Thoalorenſi diœceſis Pragenſis, ordinis * Thoelgereñ.
Præmonſtratenſis. Aegidius Petri ca-
nonicus Columbricēſis pro epiſcopo Co-
lumbricenſi, Colimbrienſi, & epiſcopo Vi-
ſenſi. Ioannes decanus Lemouicen-
ſis, pro prouincia Bituricenſi & Epiſcopo
Lemouicenſi. Raymundus Gregorij,
pro epiſcopo Siſtaricenſi. Elſinus ar-
chidiaconus Starenſis pro Epiſcopo * Sta- * Scareñ.
renſi. Ioannes de Hiſco præpoſitus
ſancti Adriani de Trigandio diœceſis Ia-
nuenſis, pro Epiſcopis Vercellenſi & Vi-
gintimillienſi. Laurentius Gnoda ca-
nonicus Lincopenſis pro epiſcopo Linco-
penſi. Theodoricus * Cintemberg, * Cinciberg
cancellarius epiſcopi Vbracenſis pro duci-
bus Sleſiæ &c. Vuoalmarus Sals &
Luderus rector pro epiſcopo Hildeshei-
menſi & capitulo eiuſdem.
* Coante * Amoniæ pro duce Britanniæ,
rege Scotiæ, comite Noruegiæ, & comite
Sabaudiæ.

Ioannes

Ioannes de Perona canonicus & procurator Eccleſiæ capituli Turonenſis. Frater Bernardus prior domûs Carthuſiæ prope Argentinã procurator Prioris maioris carthuſiæ. Guillermus de Forliuio rector conuentûs fratrum eremitarum ſancti Auguſtini de Forliuijs, procnrator domini Georgij de Ordelaſſe domini Forliuij.

Galterus Graſſe procurator & magiſter totius ordinis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, vtriuſque iuris doctor. Nicolaus officialis Brixinenſis pro epiſcopo & clero Brixinenſi & Erneſto duce Auſtriæ. Petrus de Holtzkyrchen pro ſe & abbate Fuldenſi, ordinis ſancti Benedicti Herbipolenſis diœceſis, & præpoſito Numbergenſi Patauienſis diœceſis. Frater Antonius Coſtę ordinis Prædicatorum. Ioannes de * Vincellis procurator abbatis & conuentûs ac totius ordinis Cluniacenſis, & procurator abbatis ſancti Regnaudi & Prioris de Charitate. Ioannes de Gorello ordinis minorum cõuentûs Pariſienſis, ordinis antè dicti regens, necnon fratris Ioãnis Quingonelli ordinis præfati in prouincia Franciæ prouincialis miniſtri procurator. Frater Petrus Coruilhelli, procurator abbatis ſancti Nicolai prope Andegauiã. Ioãnes Broſſandi procurator epiſcopi & capituli Mirapicenſis. Simon Dobetheus archidiaconus Vapincenſis, procurator capituli eiuſdem & Atrebatẽſis. Aymericus de * Atrijs procurator prępoſiti Montiſiouis & * ſuprà ordinis & abbatis Sanginaci. Iacob⁹ Craſſeti literarum Apoſtolicarum ſcriptor, procurator capituli Auinionenſis & munatenſis. Bego de Rogerijs in legibus licentiatus, procurator epiſcopi Vticenſis, & deputatus pro prouincia Narbonenſi. Berengarius miſerondi procurator cõuentûs ſancti Guillermi de Deſertis Lodonenſis diœceſis. Ioannes Seneſcalli procurator domini abbatis Præmõſtratenſis & totius ordinis, & Ioannes de * Ponlexo, prior Romanę curiæ & cellerarius monaſterij S. Antonij, & præceptor de Reuerſo, ac pcurator totius ordinis S. Antonij & Auguſtini, ac procurator epiſcopi Taurinenſis. Ioannes Vuipperdus pro abbate * Fiſtanenſi ordinis S. Benedicti Rothomagenſis diœceſis. Paſquerius de Vallib⁹ baccalaureus in decretis, procurator abbatis S. Ricarij in * Pontio ordinis ſancti Benedicti, alias Ambactenſis diœceſis. Petrus Ginecoui literarũ ſacræ pœnitentiariæ ſcriptor, & procurator epiſcopi & capituli Conſeranenſis. Iacobus de Gramineis de Graumicis de Padua, canonicus Concordienſis, procurator Epiſcopi Concordienſis prouincię Aquileienſis. Ioannes de Boues, procurator regis Francię, & procurator monaſterij ſancti Auguſtini. Oliuerius * Longuenet in artibus & medicinis magiſter, baccalaureus in decretis, procurator epiſcopi * Treconenſis, abbatũ de * Buſagio, de Malareyo, de Begardo, & Rhemenſis ſancti Benedicti Ciſtertienſis ordinis, & Venetenſis & Rauennatenſis & * Trecorenſis diœceſis.

*Arcijs — *Ponleyo — *Fiſcãneñ — *Pontino — *Langui-met — *Buſaya

* Godoffredus Dauli licentiatus in legibus, procurator epiſcopi Lemouicenſis, & abbatis ſancti Martialis Lemouicẽſis diœceſis. Petrus de Rococello prior Prioratûs conuentualis beatæ Mariæ de Aurate.

*Gaufrid⁹

Theodoricus procurator domini archiepiſcopi Toloſanenſis, miſſus & nominatus pro prouincia Toloſana, & epiſcopi Agathenſis. Raimundus de * Remegueria licentiatus in decretis, Prior maioris Eccleſiæ Electeñ, procurator epiſcopi & capituli Electenſis. Tierricus de ſancto Deodato licentiatus in legibus, & magiſter in artibus, ambaſiator vniuerſitatis Aurelianenſis, & procurator epiſcoporum Tullenſis & Xanctenſis. Verneius militis, decanus Eccleſię Bambergẽſis, Bremenſis diœceſis. Henricus de Molendino canonicus Bremenſis, ambaſiator domini archiepiſcopi Bremenſis. Guillermus Votis in vtroque iure baccalaureus, canonicus Eccleſiæ Gratianopolitanæ Guillermus * Brucellis, domini Michaëlis archiepiſcopi * Amham primatis Hybernię, ac domini Thomæ epiſcopi Offorienſis procurator.

*Renteгueria — *Purtellis — * Artham

Guillermus de Spelunca canonicus Nolenſis, miſſus nomine illuſtriſſimæ dominę Ioannæ Nauarræ & Angliæ reginæ, & nomine proprio. Robertus Prior Celſinorum, vicarius & procurator abbatis Cluniacenſis & eiuſdem conuentûs Mateſconenſis diœceſis, pro ipſis & ſuo Cluniaceñ ordine. Simon Quatadriorum canonicus ſancti Remigij, procurator dominorum epiſcoporum Andegauenſis & Auinionenſis. Thomas Bonotant licentiatus in legibus, procurator epiſcopi Andegauenſis, & Omnium ſanctorũ Andẽgauenſium, & Ioannes de Pratis monaſterij ordinis Auguſtini Maclouienſis diœceſis.

*Ermogandus de Caſſerijs licentiatus in decretis, Archipresbyter Narbonenſis & Prior de Capite ſtagno Narbonenſis diœceſis, ambaſiator vniuerſitatis Montiſpeſſulani Magalonenſis diœceſis.

* Erme-gandus

Antonius de Zuuaneuuarde procurator præpoſiti, decani & capituli Eccleſiæ ſancti ſaluatoris Hexbeberenſis diœceſis, & decani & capituli Eccleſiæ beatæ Mariæ Curtracenſis, Tornacenſis diœceſis.

Hugo de Teſſeto, canonicus Eccleſiæ Catracenſis, procurator epiſcopi. Catracenſis. Ioannes * Dolior licentiatus in legibus, archidiaconus de Sabolio, & canonicus Eccleſiæ Cenomanenſis prouinciæ Turonenſis, procurator decani & capituli Eccleſiæ Cenomanenſis.

* Dolier

Frater Petrus de Saliente, cellerarius mona-

monaſterij Aureliaci,ſancti Flori diœceſis, licenciatus in theologia & in decretis,vicarius epiſcopi Gratianopolitani,& procurator Vapincenſis epiſcopi, necnon abbatis Conchenſis Ruthenenſis diœceſis. Ioannes * Honorodiæ vtriuſque iuris licentiatus, ambaſiator vniuerſitatis Andegauenſis. Hugo Fabri, magiſter in artibus & medicinis, procurator epiſcopi Cameracenſis. Elſius ſcholaris pro abbate ſancti Laurentij Fauentinę diœceſis. Otto de * Milex præpoſitus Eccleſiæ Herbipolenſis, pro ſe & epõ Herbipolenſi. Ioãnes * Habunde ꝓ ſe & epiſcopo Eiſtetenſi & duce Frãconiæ. Lampertus de Grolia,pro ſe & regno Hungariæ. Bertholdus Ruke præpoſitus Lubecenſis, pro ſe & epiſcopis Tarbacenſi, Ozilienſi, & Coromenſi. Petrus Storch in theologia doctor, pro vniuerſitate ſtudij Lipſenſis. Ioannes Creſte licentiatus in vtroque iure,pro duce Guillermo Bauariæ,comite Hollandiæ,Hannoniæ & Zelandiæ. Magiſter Albertus de Nurenberga, pro ſe & epiſcopo Bambergenſi. Philippus de Lompreſſa literarum Apoſtolicarũ ſcriptor, pro ſe & Bartholomæo abbate monaſterij ſancti Laurentij extra muros Tridentinenſes. * Cuntzo de Suuola, auditor ſacri palatij Apoſtolici,& Albertus Varemtapp pro ſe & archiepiſcopo Pragenſi.

* Houro-diæ

* Milet.

* Abundæ

* Cunco

Ioannes & Arnoldus Forcheim,literarũ Apoſtolicarum ſcriptores, pro ſe & electo Getenſi. Michael de Ezedal, rector parochialis Eccleſiæ in Loſen Vratiſlauienſis diœceſis, pro præpoſito Martalenſi ordinis Præmõſtratenſis Cõſtantienſis diœceſis. Nicolaus de Ballionibus,Prior generalis ordinis ſancti ſepulcri Dominici.

Germinianus pro ſe & abbate ſanctę Trinitatis Veronenſis, ordinis Vallis Vmbroſæ. Baſilius de Triſis, procurator epiſcopi Vicanenſis. Fredericus epiſcopus Fulginatenſis, pro abbate montis * Caſſanenſis, & Iacobo epiſcopo Spoletano, epiſcopo Nucerino, & pro Nicolao abbate monaſterij de cruce ſaxi viui de Fulgineo.

* Marcani

Dominus Arpinus de Alexandria, pro epiſcopo Albiganenſi.

SESSIO XXI.

ANNO à natiuitate nomini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, die verò ſabbati trigeſima & penultima menſis Maij, fuit celebrata ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtantienſi, præſidente eidem reuerendiſſimo patre dñmino Ioanne Epiſcopo Oſtiẽſi Cardinali Viuarienſi, in qua quidem ſeſſione dicebatur officium Miſſę de ſpiritu ſancto,cũm litanijs & alijs ſeſſionibus requiſitis. Quibus expletis, fiebat ſermo ad Clerum per Reuerendum patrem Iacobum epiſcopum Laudenſem,qui

pro ſuo themate aſſumpſit verba hæc,videlicet: Exprobrauit DEVS incredulitatem eorum & duritiam cordis. Et eo finito, magiſter Hieronymus de Praga in medio exiſtens, aſcẽdens quendam bancum, replicauit cõtrà præfatum dominum Iacobum & eius ſermonẽ, & alia diuerſa dixit, & allegauit. Quibus & alijs pluribus auditis, reuerendiſſimus pater dominus patriarcha Cõſtantinopolitanus, vnus de commiſſarijs ipſius ſynodi, dicto magiſtro Hieronymo præſente & audiente, ſententiam diffinitiuam contra eundem Hieronymũ de Praga, alta & intelligibili voce in ſcriptis legit & promulgauit, prout & quemadmodùm in quadam ſchedula papyrea, quam in ſuis manibus tenebat, tenoris inferiùs inſerti, pleniùs continetur & habet. Qua ſiquidem ſententia lecta,& per ſynodum vniuerſaliter approbata, & per deputatos nationum, Antonium Concordieñ, Vitalem Tolonenſem,Nicolaum Merſburgenſem, & Patricium * Carthagienſem epiſcopos, ac præfatum dominum Oſtienſem,per verbum Placet,idem Hieronymus traditus eſt poteſtati ſeculari, & combuſtus ſuit.

Marc.16.d

Hieronymus à Praga relabitur in hæreſin,& ideò comburitur.

Tenor ſententiæ diffinitiuæ latæ contra Hieronymum de Praga.

In nomine Domini, Amen. CHRISTVS Deus & ſaluator noſter vitis * matura,cuius pater agricola eſt,diſcipulos cęteroſq́ue fideles ſuos in illis inſtituens, inquit: Si quis in me non manſerit, mittetur foràs ſicut palmes, & areſcet. Cuius ſummi doctoris & magiſtri doctrinã ſequens & præcepta exequens hæc ſancta Conſtantienſis ſynodus, in cauſa inquiſitionis hæreticæ prauitatis per eandem ſanctam ſynodum mota,ſama publica referente & clamoroſa inſinuatione demonſtrante, contra magiſtrum Hieronymum dictum de Praga, dictum magiſtrũ in artibus, laicum, ex cuius cauſæ actis & proceſſibus conſtat,eundem Hieronymũ tenuiſſe, aſſeruiſſe, & dogmatizâſſe nonnullos articulos hęreticos & erroneos,dudùm à ſanctis patribus reprobatos,quoſdã verò blaſphemos,& alios ſcandaloſos,& alios piarum aurium offenſiuos, temerarios & ſeditioſos, dudùm per damnatæ memoriæ viros Ioannem Vuicleff & Ioannem Huſz aſſertns, prædicatos & dogmatizatos, ac in nõnullis eorum libris & opuſculis inſertos. Quiq́ue doctrina & libri prædictorum Ioannis Vuicleff & Ioannis Huſz, ac Vuicleff memoria, dictiq́; Ioannis Huſz perſona, per eandem ſanctam ſynodum & eius ſententiam de hæreſi damnati & damnatę fuerunt. Quamq́; damnationis ſententiam idem Hieronymus poſtmodùm,pendente huiuſmodi inquiſitionis cauſa, in eadem ſancta ſynodo cognoſcens & profitẽs veram,Catholicam & Apo-

* vera

Ioan. 15.a

Suprà ſeſſione 19.

& apoſtolicam fidem approbauit, & eidem conſenſit, anathematizauitq́; omnem hæreſim, pręcipuè eam de qua erat infamatus, & ſe cōfitebatur infamatum, & quam præteritis temporibus dogmatizauerunt & tenuerunt Ioannes Vuicleff & Ioannes Huſz in ſuis opuſculis, ſermonibus & libellis, & propter quam ſeu quas cum ſuis dogmatibus & erroribus ab eadem ſancta ſynodo damnati fuerunt tanquàm hæretici, & eorum doctrina ſimiliter damnata, præmiſſorumq́ue omnium damnationem profeſſus, & iurauit ſe in hac fidei veritate permanſurum. Et ſi ipſe quicquam contrà ſentire, vel prædicare præſumpſerit, canonum ſeueritati ſubiacere, & æternæ pœnæ voluit obligari. Necnon ſuam profeſſionem manu ſua conſcriptam, eidem ſanctæ ſynodo obtulit atque dedit. Poſt quas profeſſionem & abiurationem multis diebus tranſactis, ſicut canis ad vomitum rediens, vt virus peſtilentiſſimū quod in ſuo latitabat pectore, publicè euomeret, audientiam publicam ſibi dari in eadem ſancta ſynodo poſtulauit. Qua ſibi cōceſſa, coram eadem ſynodo publicè cōgregata aſſeruit, dixit, & pfeſſus eſt in effectu, quòd præfatę ſententiæ damnationis dictorum Ioānis Vuicleff & Ioannis Huſz iniquè cōſenſerat, & illam ſententiam approbādo mentitus fuit. Nec verebatur ſe confiteri mentitū, quinimmò cōfeſſionem, approbationem & profeſſionem ſuas ſuper illorum damnatione reuocabat nunc & in æternum, aſſerens, ſe in libris Ioannis Vuicleff & Ioannis Huſz nullā vnquàm hæreſim vel errorem legiſſe, licèt antè fuerit confeſſus, & probatum ſit euidenter, ipſum libros eorum diligenter ſtuduiſſe, legiſſe, & dogmatizâſſe, & in quibus cōſtat plures errores & hæreſes contineri. Vndè idem Hieronymus de ſacramētò altaris & trāſſubſtantiatione panis in corpus profeſſus eſt, ſe tenere & credere quod Eccleſia tenet, dicens ſe plùs credere Auguſtino & cæteris Eccleſiæ doctoribus, quàm Ioanni Vuicleff & Ioanni Huſz. Cōſtat inſupèr ex præmiſſis, eundem Hieronymum prædictis Vuicleff & Huſz damnatis & eorum erroribus adhærere, illorumq́; fautorem fuiſſe & eſſe, propter quæ eadem ſancta ſynodus eundem Hieronymum palmitem putridum, aridum, in vite non manentem, foràs mittendum decernit, ipſumq́ue hæreticum, & in hęreſim relapſum, excommunicatum, anathematizatum pronūciat, & declarat, atque damnat.

Hieronymi Pargeñ dānatio.

SESSIO XXII.

De vnione ambaſiatorum regis Aragonum.

DIE iouis decimaquinta menſis Octobris, anno à natiuitate domini 1416. indictione nona, fuit celebrata ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtantienſi, ad hoc ſpecialiter deputata, & reuerēdiſſimus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis ſchedulam tenoris ſubſequentis legit & publicauit.

Decretum locationis ambaſiatorum regis Aragonum.

Sacroſancta ſynodus Conſtantienſis, conſiderans quòd ad ſuam & ſuorum ad hoc deputatorum inſtantiam, oratores chariſſimorum Eccleſiæ filiorum Iacobi & Ioannæ regis & reginæ Hieruſalem & Siciliæ illuſtrium requiſiti fuerūt, vt quoniam expectantur oratores chariſſimi Eccleſiæ filij regis Caſtellæ & Legionis illuſtris huc ad ſynodum venturi, ad perficiendū cum ipſa ſynodo Eccleſię vnionem, placeret eiſdem oratoribus dictorū regis & reginæ, dimittere locum, quem in loco ſeſſionis nunc tenent, tanquàm qui eiſdē oratoribus dicti regis Caſtellæ venientibus debebitur, & durante præſenti concilio, vadant ad partē ſiniſtrā immediatè poſt ambaſiatores etiàm chariſſimi filij regis Angliæ illuſtris. Ideò eadem ſynodus decernit & ſtatuit, quòd ob hoc ſiue veniant ſiue non veniant dicti oratores regis Caſtellæ, non præiudicetur eiſdē regi & reginæ & eorum regnis, nec dictis oratoribus ſuis eorum nomine aut alijs quibuſcunq;, quo ad locum & honorem, qui ſibi in hac ſynodo debentur, tā in ſeſſionibus q̄ in proceſſionibus & alijs quibuſcunque. Et ſi cōtingat, quòd medio tempore ante aduentum Oratorum dicti regis Caſtellæ, aliquis vel aliqui oratores alterius regis ſederēt in loco prędicto, ambaſiatoribus dictorū regis Iacobi & Ioannæ reginæ dimiſſo, declarat eadem ſancta ſynodus, ꝙ hoc erit de tolerātia, permiſſione & gratia, & pro hac vice duntaxàt, & ꝙ per hoc illi vel illis nullū ius acquiratur ex ſeſſione prædicta, nec præiudicetur dictis ambaſiatoribus regis & reginæ prædictorum, & regnis ac pceſſionibus vel alijs actibus, qui concurrerent in hac ſynodo.

Poſt hæc autem reuerēdus dñs magiſter Antonius Taxal generalis ordinis B. Mariæ de mercede, in dicto ambone exiſtens, legit ſchedulam tenoris ſubſequentis:

Schedula lecta per ambaſiatores regis Aragonum.

Nos, Ioannes Raymundi Floch comes Cardonæ, frater Antonius Taxal ſacræ paginæ magiſter, generalis ordinis beatæ Mariæ de mercede, Raymundus * Xatmar miles, Sperans in Deo Cardonę iuriſperitus, Gundiſſaluus Garſsiæ de ſancta Maria decretorum, & Michael de Nauers vtriuſque iuris doctores, oratores & procuratores illuſtriſſimi principis & domini noſtri domini Alphonſi regis Aragonum &c. volentes & intendentes adimplere cōuentionem Narbonæ initam inter ſereniſſimum princi-

* Xatinar Sperans in Deo, proprium hic nomē eſt, non quid cōplexū.

principem & dominum, dominum Sigiſ-
mundum Romanorũ & Hungariæ regem,
& procuratores nuncios & legatos pręſen
tis congregationis Conſtantienſis ex vna,
& etiàm oratores & procuratores ac nun-
cios dominorum regum Caſtellæ, Arago-
num & Nauarræ, necnon illuſtrium princi-
pum dominorum Fuxi & Armeniaci co-
mitum ex alia partibus, pręſentauimus nos
in hoc loco coram paternitatibus veſtris,
offerentes nos ad exequendam dictam
conuentionem, & omnia & ſingula con-
tenta in ea: & ſic nunc attendentes quod
in primo capitulo dictæ conuentionis con
tinetur, quòd conuocatio fiat per prælatos
cæterosque viros Eccleſiaſticos huius cõ-
gregationis, per literas quæ dirigantur ad
dominos principes & alios de obedientia
domini Benedicti papæ XIII. quondàm
nominati, & viceuerſa, quòd præfati domi-
ni reges & principes de obedientia dicti
domini Benedicti faciant per literas con-
uocatorias ad vos prænominatos prælatos
cæteroſq; dominos de cõgregatione præ-
ſenti, vel per ſuos ambaſiatores vel procu-
ratores mittendos, vos hic in Conſtantia
cõgregatos cõuocabunt: & attento etiàm
quòd conuocatoriæ literę pro parte veſtra
dicto domino regi Aragonum præſentatæ
fuerunt, volumus & nos ſatisfacere dicto
capitulo, cuius tenor, quantùm ad literas
conuocatorias quæ in eo continentur, ta-
lis eſt: Miſeratione diuina epiſcopi &c.
Poſt lecturam verò præfatus dominus ar-
chiepiſcopus Mediolanenſis prædictas li-
teras conuocatorias legit alta voce, in di-
cto ambone exiſtens:

Literæ conuocatoriæ.

MIſeratione diuina Epiſcopi, presby-
teri, diaconi cardinales, patriarchæ,
archiepiſcopi, prælati & cæteri in Conſtan-
tia prouinciæ Moguntinenſis in CHRI-
STI nomine congregati, Illuſtri principi
Ferdinando Dei gratia Aragonum & Sici-
liæ regi, ſalutem & Eccleſiaſticam vnionem
feliciter intueri. Quanquàm miſericordiæ
Domini neque menſuram ponere, neque
eiuſdem tempora diffinire poſſumus, in-
diès attamen quos diligit, caſtigans, com-
1.Cor. 10. pertum habemus quòd flagellat, vt in ten-
tatione prouentum faciat, & probatos am-
pliori retributione proſequatur. Ipſo ſi-
quidem permittente, à trigintaocto annis
& ampliùs populus eiuſdem peculiaris qui
Chriſtiano nomine gloriamur, afflicti fui-
mus peſtifero & execrabili ſchiſmate præ-
ſenti, cuius occaſione omnium penè benè
viuendi modorum ſtatus confractus eſt.
2.Re.24.c Vt ceſſaret angelus percutiens, altiſſimum
exorauimus, & indefeſsè ad id ſudores no-
ſtros & animos aptauimus: propicietur po-
Pſal. 102. pulo ſuo miſericors Dominus, depreca-
mur, & ſecundùm altitudinem cæli à terra
corroboret miſericordiam ſuam ſuper ti-
mentes ſe. Vndè quanquàm varios perpeſ-
ſi fuimus pro pace Eccleſiæ conſequenda
labores, & per anni circulum & vltra circa
hoc vacauerimus, nondùm venit dies Do-
mini, in qua pace frui optabamus, verùm
appropinquat, ſperamus in eius authore,
quia arras ipſius reperimus. Nam dominus
qui Gregorius duodecimus in ſua obedien-
tia dicebatur, ſua ſponte ceſſit: ſic & domi-
nus qui Ioannes viceſimustertius diceba-
tur, facere voluit, atque fecit. Vt autem
hoc idem faceret dominus Petrus de Lu-
na, qui Benedictus decimustertius in ſua
obedientia nominatur, legatos & nuncios
noſtros ad ſerenitatem veſtram & ipſum
cum ſereniſſimo Romanorum rege vene-
rabiles & reuerẽdos patres & doctiſſimos
viros archiepiſcopum Turonẽſem & alios
collegas deſtinaueramus. Qui quidem do-
minus Petrus admonitus, rogatus, exhor-
tatus & requiſitus humiliter, aptè, debitè &
iuridicè, ceſſionẽ per ipſum iure diuino pa-
riter & humano & aliàs multipliciter debi-
tam facere noluit, ſed hucuſq; diſtulit atq;
differt in totius Eccleſię ſcandalum, ac po-
puli Chriſtiani iacturam, & animæ ſuæ de-
trimentum. Quam quidẽ ceſſionem vt fa-
ceret, per vos fuit dictus dominus Petrus
de Luna requiſitus pluriès per principes &
comites notabiles obedientię ſuæ. Idcircò
vt filij pij matri ſuę compatientes, nitimur,
& quantùm in nobis eſt, niſi fuimus pacem
prædictam obtinere, & animos virtuoſo-
rum virorum ad hoc allicere, quatenùs in
illo qui eſt verus Eccleſiæ ſponſus, congre-
gati in vnum ſimul, matrem Eccleſiam di-
uiſam vniamus, & indecentia quęlibet quę
dicti ſchiſmatis occaſione pullulàrunt, tol-
lamus, & de medio auferamus. Hinc ſere-
nitatem veſtram obſecramus per viſcera Lucæ 1.
miſericordiæ DEI noſtri, & per adſper-
ſionem ſui precioſiſſimi ſanguinis, & per
precium redemptionis noſtræ exoramus,
requirimus, & monemus, quatenùs ob
DEI noſtri reuerentiam ad tractandum
vnà nobiſcum ſuper infraſcriptis veniatis,
& ſubditos veſtros qui poſſint, & debeant
concilijs generalibus intereſſe, quos vnà
vobiſcum præſentibus conuocamus, mo-
neatis, inducatis, & eoſdem authoritate à
DEO vobis tradità, qua poteſtatis cul-
mina intra Eccleſiam principatûs proprio
decore tenetis, & de eadem reddituri eſtis
rationem, iuxta diſpoſitionis vobis traditę
modum conuocetis, vt infra tres menſes
immediatè ſequentes, præſentarionẽ *Per- * Perpiniaci
piniani aut Barchinonæ de pręſentibus fa-
ciendam, concordatam in capitulis die Conſtantienſis cõcilij ſeſſi. 20.
decimotertio Decembris proximè lapſi,
Narbonæ ſuper materia vnionis firmatis,
(de qua quidem præſentatione certifica-
bimini

biminis in Cōſtantia) compareatis ad ſchiſma ſedandum, vnionem Eccleſiæ procurandam, reformationē etiàm ipſius Eccleſiæ tam in capite quàm in membris complendam, & deiectionem dictj Benedicti effectualiter faciendam, & ad electionem futuri Romani pontificis procedendum, ac pro alijs cauſis & rationibus quæ ad generale concilium de iure pertinent & ſpectant. Per hoc enim populum quem Chriſtus ſuo ſanguine precioſo acquiſiuit, in vnum ouile ad gloriam æternam conſequendam * apta mente ac debitum DEO & Eccleſiæ matri noſtræ reddituri, æternæque retributionis præmia conſequi poteritis. Datum & actum Conſtantiæ in Eccleſia cathedrali dicti loci, in qua pro præmiſſis fueramus congregati * ſecundo Nonas Februarij, Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringēteſimo decimoſexto, Apoſtolica ſede vacante. Poſtquàm autem præfatus archiepiſcopus ſuam lecturam compleuiſſet, ambaſiatores dicti regis Aragonum volentes ſatisfacere dicto capitulo, dixerunt per organum præfati magiſtri Antonij Taxal, vt ſequitur:

*aptaueritis debitū

* pridiè

Nos oratores & procuratores illuſtriſſimi principis domini Alphōſi domini noſtri regis Aragonum &c. conuocamus vos omnes prelatos & cęteros dominos de hac congregatione, iuxta tenorem dicti capituli. Deindè prælati & cæteri in ipſa congregatione exiſtentes, per organum dicti archiepiſcopi Mediolanenſis reſponderūt in hunc modum:

Nos miſeratione diuina epiſcopi, presbyteri & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati & cæteri hîc congregati, dictam conuocationem acceptamus, & offerimus nos paratos ſinè dilatione quacunque ad procedendum ad vlteriora. Et inſupèr requirimus vos oratores & procuratores prædictos, quatenùs ad vnionem faciendam nobiſcum procedatis iuxta tenorem tertij capituli conuentionis prædictæ, quod incipit: Tertiò, quòd præfatis de obedientia domini Benedicti &c. Oratores verò regis Aragonum reſponderunt per organum dicti domini Antonij Taxal, dicentes: Nos oratores & procuratores prædicti, dicto nomine vnimus nos vobis iuxta tenorem capituli antedicti. Mox domini prælati & cæteri dixerunt, & reſponderunt per organum domini Bartholomæi archiepiſcopi Mediolanenſis, vt ſequitur:

Cōſtantienſis cōcilij ſeſſ. 20.

Nos miſeratione diuina epiſcopi, presbyteri & diaconi cardinales, patriarchę, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati & cæteri hîc cōgregati, ſupradictam vnionem veſtram acceptamus, & cconuersò nos vobis procuratoribu prædictis dicto nomine iuxta tenorem dicti capituli vnimus, & ſic tam prę-

lati quàm ambaſiatores prædicti, dixerunt ſubmiſſa voce: In nomine patris & filij & ſpiritusſancti. Et ſuper præmiſſis petiērunt inſtrumentum & inſtrumenta hincindè. Et præſidentes pro nationibus, ac cardinalis Oſtienſis pro collegiō cardinalium, reſponderunt, Placet.

Quibus ſic peractis, præfati domini ambaſiatores regis Aragonum deſcenderunt ambonem, & iuerunt in ſcamno, in quo ſedebant domini ambaſiatores regis Franciæ. Et interpoſiti fuerunt inter eoſdem in hunc modum. Primò enim in primo loco ſedebat egregius vir Ioannes de Gerſono cancellarius Eccleſiæ Pariſiēſis, ſacrę theologiæ profeſſor, ambaſiator Francorum régis. Et poſt eum ſedebat dominus Ioannes Raimundus Floch Comes Cardonę, ambaſiator Aragonum regis, & ſic de ſingulis.

Ioannes Gerſon.

Quibus ſic ordinatis, & in bona concordia completis, reuerendiſſimi domini cardinales ac cæteri domini ac prælati * pluuialibus ſe induerunt, mitras capitibus imponentes, & reuerendiſſimus pater dominus Ioannes Epiſcopus Oſtienſis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis, in eadem ſeſſione præſidens exiſtens, aſſumptis ſecum diacono & ſubdiacono & alijs, vt eſt moris, diaconus dixit, alta voce cantando: Orate, Et hoc dicto, omnes genibus flexis per aliquod temporis interuallum orauerunt, &c. Omnibusque cæremonijs completis ſolenniter, prout eſt de more aliarū ſeſſionum, lectoq; euangelio, Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicèm, archiepiſcopus Mediolanenſis legit decreta & capitula ſequentia.

*plumalibus

Ioan.15.

Conceſſio vocum ambaſiatorum regis Aragonum.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, in Spirituſancto legitimè congregata, ex certa ſcientia & etiàm certis ex cauſis animos dictæ ſynodi ſpecialiter mouentibus, pro bono pacis & vnionis redintegrandæ in Eccleſia ſancta Dei, ſtatuit & decernit, ac ſalua ſemper proteſtatione infraſcripta, quam in omnibus infraſcriptis capitulis & in ſingulis eorum partibus voluit habere pro repetita, liberaliter concedit dilectis Eccleſiæ filijs, nobilibus, religioſis & egregijs viris Ioanni Raimundo Floch Cardonæ comiti, fratri Antonio Taxal ſacræ paginæ magiſtro, generali ordinis beatæ Mariæ de mercede, & Raimundo de Xantin militi, Speranti in DEO Cardonæ iuriſperito, Gundiſſaluo Garſſiæ de ſancta Maria decretorum, & Michaeli de Nauers vtriuſq; iuris doctoribus, oratoribus, procuratoribus, ambaſiatoribus & conſiliarijs clariſſimi ipſius Eccleſię filij Alphōſi regis Aragonū illuſtris, & ꝓ maiori robore & firmitate cū eiſdē oratorib' pſentib' cōuenit ac paci-

Sperans in Deo, proprium hic nomē eſt, non quid cōplexū.

Antonius Taxal legit quandam ſchedulam
tenoris ſubſequentis:

Schedula acceptationis, per ambaſiatores regis Aragonum lecta.

Nos Ioannes Raimundus Floch comes
Cardonæ, frater Antonius Taxal ſacræ paginæ magiſter, generalis ordinis beatę Mariæ de Mercede, Raimundus Zatmar miles, Sperans in DEO Cardonæ iuriſperitus, Gundiſſaluus Garſſiæ de ſancta Maria decretorum, & Michael de Nauers vtriuſque iuris doctores, oratores, procuratores, ambaſiatores & cōſiliarij illuſtriſſimi principis & domini noſtri Alphonſi regis Aragonum &c. dictis nominibus & quolibet ipſorum nominum, omnibusq́ue alijs melioribus modo, via, iure, forma, cauſa & nominibus quibus validiùs & efficaciùs poſſumus & valemus, omnia & ſingula decreta, ſtatuta & proteſtationes, necnon cōuentiones ac pacta per ſacroſanctam generalem ſynodum Conſtantienſem nobiſcum dictis nominibus facta & edita, & quę nunc ſunt ſerioſiùs lecta, ipſa habentes pro ſufficienter expreſſis & ſolenniter repetitis, vice & nomine domini noſtri regis pręfati ac omnium regnorum & terrarum ſuarum acceptamus, aſſentimus, approbamus, & ſolenniter confirmamus: & ſimiliter ſicut ipſa ſynodus proteſtata eſt, quòd non intendit recedere à capitulis in prædicta ciuitate Narbonenſi concordatis, de quibus in decreto præſentis concilij nunc de
fo.* quod hic proximo edito, * quòd hæc volumus habere pro expreſſo & ſpecificè declarato, facta extitit mentio ſpecialis, ità & nos dictis nominibus & quolibet eorum ſolenniter proteſtamur. Et ſuper omnibus ſuperiùs deſcriptis, promotores concilij petièrunt inſtrumenta. Et ſimiliter ambaſiatores regis Aragonum per organum Antonij Taxal hoc idem petièrunt.

Prædictis peractis, Antonius Taxal fecit collationem ad commendationem regis & reginæ Aragonum, aſſumens pro thęmate, Rex tuus venit, Matthæi viceſimoprimo. Qua collatione facta, reuerendiſſimus pater dominus Franciſcus tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani cardinalis, nomine ſynodi reſpondendo Antonio Taxal, fecit breuem collationem, dicens: Exultemus omnes in DOMINO. Poſt huius collationem cœperunt omnes cantare hymnum, Te DEVM laudamus, &c. Et oratione dicta, fuit cantata MISSA de Spiritusſancto per reuerēdiſſimum patrem cardinalē Aquileienſem vulgariter nuncupatum. Acta fuerunt hæc anno, indictione, menſe & loco quibus ſuprà, &c.

SESSIO XXIII.

IOuis die quinta menſis Nouembris, anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, indictione nona, fuit celebrata generalis ſeſſio in maiori Eccleſia Cōſtantiæ, pręſidente eidem ſeſſioni reuerendiſſimo patre domino Ioanne epiſcopo Oſtienſi, ſanctæ Romanæ Eccleſię cardinali & vicecancellario. Fuitq́ue cantatum officium Miſſæ de Spiritusſancto per dominum Ioannem patriarcham Antiochenum. Quo expleto, legebantur litaniæ, & alia fiebant quæ in ſeſſionibus fieri ſolent. Eiſdem completis, reuerendiſſimus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis legit & publicauit ordinationē ſanctæ ſynodi ſub tenore ſequenti.

Commiſſio deputatorum, data ſuper informatione ſummaria facienda ad effectū citationis perſonalis & per edictū cōtra Petrum de Luna.

Sacroſancta generalis ſynodus Cōſtantienſis, in Spiritusſancto legitimè congre-
gata, in authore pacis vno Deo noſtro Ieſu Ephe. 2. a
CHRISTO, qui ſibi ſponſam vnam ſan-
ctam Eccleſiam ſui precioſi ſanguinis pre- Ibidèm. c
cio comparauit, quæ in Chriſto IESV ſummo angulari lapide creuit in templum ſanctum in domino, iunctisq́ue ſimul parietibus fecit vtraq; vnum, vt in pace fieret locus eius, ad tollendū pacis obſtacula, vniedamq́ue ſciſſuram fidelium, in qua ille
* CHRISTI aduerſarius caput Eccleſiæ * pacis
malignantium, dolens ſatis & erubeſcens, hominem conſtantem ex lutea materia, charitatem in terra tenere, quam in cælo nequiuerat habere, ipſius ſponſæ Chriſti per ſchiſma peſtiferum prohdolor ingens, & tam diuturnis, vtpotè trigintaocto annorum, temporibus iam peractis, charitatem vulnerauit, reſcidit vnitatem. Quæ licèt in magna parte Spiritusſancti gratia in præſenti ſacratiſſima generali ſynodo ad hoc præcipuè inter cætera congregata, cooperante, coniuncta ſit per eiectionem & renunciationē domini Balthaſaris olim Ioannis vigeſimitertij, & renunciationem Angeli de Corario, Gregorij duodecimi in ſua obedientia nuncupati, qui inter ſe cum domino Petro de Luna, Benedicto decimotertio in ſua obedientia nuncupato, de papatu contendebant, quorum Ioannis & Gregorij DEI gratia in eadem ſancta ſynodo obedientiæ ſunt vnitæ, adhuc tamen hoſtis ille vnitatis & pacis, in reliqua parte, videlicet in ſua obedientia dicti domini Petri, Benedicti decimitertij nuncupati, ſeu eius parte per eiuſdem domini Petri duritiam, pertinaciam & contumaciam, in graue & maximum ſcandalum vniuerſalis Eccleſię & Chriſtiani populi atque

periculum fidei Catholicæ & ruinæ fidelium animarum, ſciſſam detinet & lachrymabiliter vulneratam: idcircò eadem ſancta ſynodus inter cætera ad ipſum ſchiſma & hæreſes alias extirpandum, procurandamq; ipſius Eccleſiæ vnionem, præcipuè congregata, conſiderans quod præmiſſis attentis, totum huius reliqui ſchiſmatis pondus in perſona dicti domini Benedicti cõſiſtit, & quòd in eo ſolo ſtat, quò minùs ipſum ſchiſma radicitùs extirpetur, & per conſequens reſultet præfata vnio Eccleſiæ ſanctæ DEI: & attendens quòd tam in diuturnis temporibus quibus hoc ſchiſma
for.* protractum peſtiferum * pertractum eſt, omnium doctiſſimorum virorum Chriſti fidelium ingenia, etiàm cum ſummis, ſtudijs & laboribus, attentis maximè difficultatibus eiuſdem ſchiſmatis, nullam viam poſſibilem & ſecuram ſinè fidelium ſcandalo ad præfatum ſchiſma extirpandum reperire potuerunt, præter ceſſionem de papatu omnium contendentium, quam viam idem dominus Benedictus vocatus à ſuis, velut multorum Chriſtifidelium vox teſtatur, ante ſuam electionem à ſuis in papam, pro pace danda Eccleſiæ laudauerat & approbauerat, atque in ipſo conclaui quandò fuit electus, promiſit & iurauit proſequi vnionem Eccleſię per omnes vias accommodas, vſq; ad ceſſionem de papatu incluſiuè, ſi ipſum in papam eligi cõtingeret, vt cardinalibus qui tunc erant, vel eorum maiori parti expedire videretur, atque poſt ſuam electionem idem promiſit & iurauit: dictaq; conditio poſtmodùm etiàm purificata extitit: & deindè pro pace danda Eccleſiæ promiſerit, & iurauerit papatui ſuo prætenſo cedere, altero videlicet Ioanne & Gregorio cum eo contendente, cedente, mortuo vel eiecto, quæ etiàm conditio in ambobus, videlicet Ioanne & Gregorio prędictis, ſolenniter impleta eſt, vt præfertur: attendens igitur quòd idem dominus, dictus à ſuis Benedictus, iam vigintiduobus annis completis, papatum ſecundùm ſe tenuit, quibus temporibus multifariè multiſque modis ex parte regum, principum, prelatorum & aliorum Chriſtianorum, tam ſuę, quàm alterius obedientiæ, etiàm poſt purificationem cõditionum prædictarum, fuit cum magnis & iteratis inſtantijs serioſè, ſolenniter, humiliter & deuotè requiſitus, quatenùs pro tollendo huiuſmodi ſchiſmate & pro vnione Eccleſiæ ſanctæ DEI vellet ſuo prætenſo papatui cedere, prout ſecundùm omnium fidelium ſeu maioris partis illorũ iudiciũ tenebatur iure diuino pariter & humano, quod facere ipſe ſemper animo pertinaci atque effrenato, ſuperbiæ ac tumori ſpiritu correptus, recuſauit, & ſubterfugia quædam adhibens, ad excuſandum excuſationes in peccatis, Eccleſiam ipſam in huiuſmodi ſchiſmate, quod ipſe tollere potuit, relinquens, nullam debitam curam aut diligentiam ſufficientem & effectualem adhibuit ad ipſum ſchiſma tollendum, & Eccleſiæ vnionem conſequendam, ſed ad vnum terrarum angulum in caſtro munitiſſimo Paniſcholæ in littore maris, vbi ad eum non eſſet tutus acceſſus, ſe recluſit, vbi omni ſuo poſſe præfatum inueteratum ſchiſma nutrit & fouet, & impedimenta quæcunque poteſt, pręſtat & procurat, nè ad dictam vnionem peruenire poſſit: quæ omnia ſecundùm ſanctorum decreta hęreſim inferunt manifeſtam. Eapropter ſuper præmiſſis & alijs declarandis in proceſſu & latiùs exprimendis, volens eadem ſancta ſynodus euacuare quod ex parte eſt, vt ſequatur perfectum, 1.Cor. 14.
& ad ipſum ſchiſma penitùs ſubmouendum procedere, licèt præmiſſa omnia, notoria & vera communiter habeantur & reputentur, & ſuper illis tota fidelium clamet multitudo, ſibijpſi ſatagens prouidere, quaſi pro quodam huiuſmodi prouiſionis remedij fundamento, committit deuotiſsimis Eccleſię filijs Guillermo tituli ſancti Marci, & Franciſco tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani, dicto Florentino, ſanctæ Romanę Eccleſiæ cardinalibus, Ioanni electo patriarchę Conſtantinopolitano, ac venerabilibus fratribus Stephano Dolenſi, Roberto Sareſbirienſi epiſcopis, ac dilectis Eccleſiæ filijs Iacobo electo Parmenſi, Guillermo Pulchri nepotis, fratri Antonio Taxal generali ordinis beatæ Mariæ de mercede, fratri Mauricio de Praga ſacrę paginæ profeſſoribus, Michaeli de Nauers, Nicolao Vuordis iuris vtriuſque, & Ioanni Belles decretorum doctoribus, & eorum maiori parti, quatenùs ſuper pręmiſſis omnibus & ſingulis ac eorum circunſtantijs, dependentibus & cõnexis, ac alijs ad ea quomodolibèt facientibus, illorumque notorietate, fama & clamore, ac etiàm quę loca inſignia conſiſtant viciniora dicto caſtro Paniſcholæ, ad quæ ſit tutus acceſſus, ſummariè & diligenter inquirant, teſtes & alia probationum genera recipiant, & examinent, eorumq; dicta & atteſtationes & alia quæcuoq; inuenerint, in ſcriptis & forma publica redigant, ſeu redigi faciant, & ea etiàm ſacræ ſynodo repræſentent, & fideliter referant, vt exindè ipſa ſynodus procedat, decernat & ſtatuat, prout ad pacem & ſalutem Eccleſiæ & fidelium, extirpationem ſchiſmatis & vnionem ipſius Eccleſię ſecundùm iuſtitiam videbitur expedire.

Datq; eiſdem commiſſarijs & maiori ipſorum parti, teſtes per cenſuram Eccleſiaſticam cõpellendi veritati teſtimonium perhibere, & alios quoſcunque præſtantes ad prædicta impedimenta coercendi, & alia faciendi circa præmiſſa neceſſaria & etiàm oppor-

opportuna, plenam & liberam poteſtatem. Lecta autem dicta ordinatione, dictus patriarcha Antiochenus pro omnibus dictæ ſynodi nationibus & de ipſarum conſenſu reſpondit per verbum, Placet. Et præfatus dominus Oſtienſis, nomine collegij cardinalium ſimiliter reſpondit, Placet.

SESSIO VIGESIMAQVARTA.

Pro citatione decernenda contra Petrum de Luna.

DIE ſabbati viceſimaoctaua dicti menſis Nouembris, fuit ſeſſio generalis per ſynodũ Conſtantienſem manè hora tertiarum, in Eccleſia maiori prædicta Conſtantienſi ſolenniter celebrata, in qua reuerendiſſimus pater dominus patriarcha Antiochenus officium Miſſæ celebrauit. Quo finito, more aliarum ſeſſionum legebantur litaniæ. Præſidebat autem eidem ſeſſioni dominus Ioannes Epiſcopus Oſtienſis. Reuerendiſſimus autem pater dominus Stephanus Epiſcopus Dolenſis, de mandato & ordinatione ſanctæ ſynodi & ordinatione ipſorum commiſſariorum, legebat citationem decretam contra Petrum de Luna, cuius citationis tenor ſequitur, & eſt talis:

Tenor citationis contra Petrum de Luna.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, in Spiritusſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, vniuerſis & ſingulis venerabilibus fratribus patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac dilectis Eccleſiæ filijs abbatibus, prioribus, præpoſitis, decanis, archidiaconis, tam cathedralium, quàm collegiatarum canonicis, parochialium & conuentuum ac regularium Eccleſiarum rectoribus, cæteriſque viris Eccleſiaſticis, necnon notarijs & tabellionibus publicis quibuſcunque ac alijs Chriſtifidelibus vbilibèt conſtitutis, & cuilibet eorum in ſolidum, ad quos præſentes noſtræ literæ peruenerint, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem, ac mãdatis noſtris & Eccleſiæ diligenter obedire.

Clamat ſancta fidelium mater Eccleſia ſponſa CHRISTI, clamat Chriſtiani populi multitudo, clamauerũt iam à multis annis ad Dominum, cùm per hoc tam vrgẽs diuturnis temporibus ſchiſma peſtiferum tribularentur, & tribulantur, nec in totum adhuc exaudiuit eos. Attendunt enim, quanta per hoc inſauſtum peſtiferumque ſchiſma & diuiſionis vulnus nefandiſſimum, eſt vniuerſalis Eccleſiæ calamitas, quàm inueterata ſciſſura, quantaque lœtalis infirmitas, quamq; poſtremò graues & prope caſum ruinæ iam prohdolor in vita & moribus, in ſtatu & honeſtate cleri, tam in libertatibus ſuis, & quod grauius eſt, in cultura DEI & Officijs Eccleſiaſticis, quodque grauiſſimum eſt, in religione & fide Chriſtiana, ipſa deformatur Eccleſia. Inſurrexerunt, & pullulant in diuerſis regionibus horrendę hęreſes à tempore huius perniciosiſſimi ſchiſmatis, & niſi eidem Eccleſiæ de vnico ſummo paſtore & indubitato Chriſti vicario prouideatur celeriter, per cuius prouidentiam cum Dei auxilio præfatis occurratur periculis, & tam grauibus vniuerſalis Eccleſiæ morbis competens adhibeatur medela: pertimeſcendum eſt, nè labatur, prout iam ſæpè lapſus eſt omnis decor eius, deturque vniuerſis gentibus in contemptum, & ſtatus eius ſit, vt iam eſſe incepit, in opprobrium & conculcationem, ex quibus Eccleſia DEI & fidelis populus Chriſtianus graue ſcandalum patiuntur. Et quòd licèt dominus Benedictus papa decimustertius, à vigintiduobus annis citrà ſic in ſua obedientia nuncupatus, præ cæteris iſtud ſchiſma, quod ante eiuſdem domini Benedicti electionem iam ſedecim annis ipſo exiſtente cardinali durauerat, totis viribus tollere etiàm vſq; ad exponendum animam pro grege Dominico teneretur, & teneatur, licèt etiàm eidem Benedicto Eccleſiæ prædictæ calamitates, ſciſſuræ & alia pericula & ſcandala præmiſſa incognita non fuerint, nec ſint, ſed eidem & toti populo Chriſtiano notoria: ipſeque prædictis calamitatibus & ſciſſuris, periculis & ſcandalis obuiare, ac totum prædictum ſchiſma tollere potuerit, & adhuc poſſet, attento maximè quòd Ioannes papa vigeſimustertius ſic in ſua obedientia nuncupatus, à ſuo papatu tam per illius canonicam eiectionẽ, quàm per ſuam renunciationem amotus ſit: & Gregorius duodecimus, ſic in ſua obedientia nuncupatus ſpõtè renunciauerit, ſolo ipſo Benedicto pro papa poſtmodùm ſe gerente, ſuper quem & in quo principaliter totum pondus dicti peſtiferi ſchiſmatis & facultas * illis ſubueniendi, & à quo pręmiſſa omnia mala & pericula prouenerunt & perdurant, conſtat & conſiſtit adhuc: licèt inſupèr idem dominus Benedictus exiſtens cardinalis, ante ipſius electionem, ad tollendum dictum ſchiſma viam renunciationis mutuæ contendentium de papatu laudauerit, approbauerit, & dixerit eſſe vtiliorem & faciliorem, & iurauerit ſolenniter cum alijs cardinalib⁹ ipſius obedientiæ imminente electione ſummi pontificis Romani, in ſua obèdientia per eos fienda, quòd ſi ipſum in papam contingeret aſſumi, prout fuit aſſumptus, ipſe vnionem Eccleſię ſinè excuſatione, dilatione & machinatione quibuſcunque diligenter proſequeretur per omnes vias accõmodas, etiàm

Paſtor vnicus ideóq; ſummus Eccleſiæ, papa.

* illud ſubmouendi

vſque ad ceſſionem papatûs incluſiuè, ſi præfatis cardinalibus qui tunc erāt, vel eorum maiori parti videretur expedire, ipſeq́; in papam aſſumptus, idē iurauerat, & poſteà dictis cardinalibus vel eorū maiori parti, immò omnibus præter vnum, viſum fuit expedire, quòd ipſe vnionē Eccleſiæ proſequeretur per viam mutuæ ceſſionis, & quòd illam offerret. Et hoc idem eidem Benedicto per eos in papam aſſumpto, extitit poſtmodùm declaratum, & dicta purificata conditio. Fuitq́ue deindè ex parte chariſſimi Eccleſiæ filij Caroli Francorum regis per ſuos ſolennes legatos claræ memoriæ duces Bituricenſes * Burgundiæ patruos, & Aurelianenſem fratrem dicti regis, & alios plures ad eum propter hoc deſtinatos, necnon zelatores pacis Eccleſiæ cardinales præfati Benedicti in ſua obedientia nominati, & poſtmodùm ex parte dicti regis Franciæ, necnon chariſſimorum Eccleſiæ filiorum Angliæ & Caſtellæ regum, per ſuos ſolennes ambaſiatores, & deinde ſpecialiter & ſingulariter ex parte eiuſdem Eccleſiæ filij chariſſimi Vuenceſlai Bohemiæ &c. tunc Romanorum regis, & conſequenter per alios plures cum magna deuotione & humilitate ſupplicatum, & etiàm in vim præſtiti iuramenti per eum requiſitus, quatenùs vellet proſequi vnionem Eccleſię per viam mutuę ceſſionis ſuę & alterius contendentis cum eo de papatu, apud quem ſimiliter proſequi habebant in mandatis, & intendebant. Quæ via fuerat, fuit, & eſt ab omnibus Chriſti fidelibus, maximè à principibus & prælatis ac vniuerſitatibus generalium ſtudiorum, atque doctoribus & prudentibus viris diuerſarum obedientiarum prædictarum, ac à maiori parte eorūdem approbata: & in tam diuturnis temporibus nulla alia accommoda, ſecura, efficax & facilis ad tollendum ſchiſma præſens, attentis difficultatibus in iure & in facto, potuit reperiri: reputatúq́; fuit, & eſt à doctiſſimis viris & peritis diuini & humani iuris, quòd idem Benedictus pro vnione ipſius Eccleſiæ, ac tollendo Eccleſiæ ſcandalo & ſchiſmate, ſuo papatui cedere & tenebatur & tenetur. Licèt inſupèr idem Benedictus aliquorum deuictus inſtantia, DEO & Eccleſiæ promiſerit, iurauerit & vouerit, pro vnione Eccleſię cedere papatui, altero de papatu cum eo contendente, cedente, mortuo vel eiecto, & Ioannes vigeſimustertius eiectus fuerit, & ceſſerit, ac Gregorius præfatus ceſſerit, vt præfertur : fueritq́; idem Benedictus poſt hæc omnia, nullo pro papa ſe gerente, niſi ipſo, ex parte principum ſuæ obedientiæ, necnon vniuerſorum ferè fidelium ſolenniter per chariſſimum Eccleſiæ filium Sigiſmundum Romanorum, qui propter hoc ad eum perſonaliter acceſſit, & claræ memoriæ Ferdinandum Aragonum reges, atque nonnullos alios principes & dominos ſuæ obedientiæ apud eum propter hoc perſonaliter accedentes, necnon legatos Franciæ, Angliæ & Caſtellæ prædictorum, necnon chariſſimi Eccleſiæ filij Caroli Nauarræ regum, atque generalis concilij Conſtantienſis prouinciæ Moguntinenſis, ſic per obedientias dicti Ioannis & Gregorij tunc nuncupati, cum magna deuotione, humilitate & inſtantia ſæpè requiſitus, quatenùs præmiſſis attentis, cùm non eſſet humanitùs poſſibile, dictas * alias obedientias ad ſuam obedientiam reduci, & in eo principaliter conſiſtebat pondus ſchiſmatis & facultas illud tollendi, vellet dare pacem Eccleſiæ, & ſchiſma tollere per ſuam de ſuo papatu renunciationem, ad quod tenebatur de iure diuino pariter & humano, præſertim cùm nulla alia via ſedandi ſchiſmatis prædicti per tot prudentium ingenia & labores tam diuturnis temporibus potuerit ad hoc accommoda (vt præmittitur) reperiri. Idem tamen Benedictus, tantorū regum ac principum, quinimmò quaſi totius Eccleſiæ, huiuſmodi totiès iteratis precibus, requiſitionibus & admonitionibus contra propria iuramenta recuſatis & ſpretis ac minimè exauditis, præfatiſq́ue ipſius Eccleſiæ calamitatibus, ſcandalis atque periculis nō compatiens nec prouidens, de loco * Perpiniaci, ad quem præfati reges & principes ac legati pro præmiſſis conuenerant, cum armata manu receſſit, & ad Colliberium portum maris, vbi ſuas galeas armatas habebat, ſe tranſtulit. In quo loco exiſtens, fuit adhuc de præmiſſis requiſitus, pro parte Oratorum regum Caſtellæ, Aragonum & Nauarræ ac principum prædictorum. Quam requiſitionem tunc non exaudiuit, ſed in longum protraxit, nec etiàm poſteà exaudiuit, & de dicto loco recedens, in munitiſſimo caſtro Paniſcholæ Dertuſenſis diœceſis, vbi ad eum non eſt tutus acceſſus, ſe recluſit. Vbi ex parte præfati regis Aragonum, de præmiſſa ceſſione fienda pro pace Eccleſiæ fuit iterùm & tertiò requiſitus, & iterùm recuſauit, & ſuo poſſe præfatum tam inueteratum ſchiſma nutrit & fouet, & impedimenta quæcunque poteſt, præſtitit & præſtat, procurauit & procurat, nè ad prædictam vnionem perueniri poſſit: quæ omnia ſchiſma & hæreſim inſerunt, ſeu inſerre cenſentur, per quæ etiàm turbatur & ſcandalizatur, læditur & periclitatur ſtatus vniuerſalis, Eccleſiæ prædictæ, diuque fuit turbatus, ſcandalizatus & læſus. Quod etiàm ſcandalum tantum eſt, quòd attento vniuerſalis Eccleſiæ ſtatu, nulla ratione poteſt de cōgregatione fidelium remoueri, niſi ipſo cedente, mortuo vel eiecto, etiamſi habe-

for. * &

Is fuit Caroli quarti filius, & Sigiſmūdi frater.

* illas

* Perpiniani

ret verum ius in papatu. Ex quibus idem Benedictus apparuit ſuiſſe & eſſe ſautor ac nutritor inueterati ſchiſmatis prædicti, atque ſchiſmaticus & hæreticus eſſe cenſendus. Et ſuper his omnibus ſuit & eſt publicè & dlutiùs diffamatus, taliter quòd ſinè ſcandalo Eccleſiæ diſſimulari non poteſt, nec ſinè periculo tolerari. Super quibus clamore valido clamat & conqueritur populus Chriſtianus, & præmiſſa quæ in facto conſiſtunt, notoria reputat atque vera. Conuenientes igitur in vnum more ſolito canonicè conuocati ac repræſentantes vniuerſalem ECCLESIAM, cõſidentes in

Phil. 1. DOMINO, qui cœpit in nobis bonum opus, duobus iam ipſius auxiliante gratia remotis impedimentis, & ipſe perficiet, &

Pſal. 101. exurgens miſerebitur Sion, quia tempus miſerendi eius, quia venit tempus: econtrà tertium, videlicet dominum Benedictum diù expectatum, ſed ad cor adhuc minimè reuertentem, decreuimus ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis ſore ſummariè & de plano per nos procedendum, propter quæ ſuper fama & notorietate præmiſſorum, ſummariè & ſimpliciter mandauimus per nonnullos venerabiles viros fratres & dilectos eccleſiæ filios, cardinales ſanctę Romanæ Eccleſiæ & alios prælatos, & alios tam ſanctæ paginæ quàm vtriuſque iuris profeſſores, commiſſarios noſtros ad hoc ſpecialiter deputatos, inquiri, informationemque recipi, quam legitimè receptam, referri iuſſimus in publica ſeſſione noſtra totius ſacroſanctæ Conſtantienſis ſynodi. Qua plenè audita & diſcuſſa, maturo decreuimus atque digeſto conſilio in & ſuper præmiſſis, ſaltem quantùm ad officium præſentis iudicij pertinet, procedendum fore, vt in notorijs contra præfatum Benedictum, & ſi forſan attenta natura præfati proceſſûs notorij, citandus minimè iuris rigore ſeruato veniret, citandum fore ad cautelam, in hoc duntaxàt citationis articulo rigori iuris indulgendo, non intendentes ſuper hoc quouis modo formam notorij proceſſûs ſeu eius ordinem obmittere ſeu relaxare, & iudicialis ſeu ordinarij proceſſûs eligere ſeu exquirere formam. Et quia eundem Benedictum feciſſe, & facere, quô minùs ad perſonam ſuam pateat tutus acceſſus, ſuper his recepta ſummaria & legitima informatione reperimus, nos ſpecialiter & ex certa ſcientia eundem Benedictum citari decreuimus per edictum poblicum, ad inſtàr edictorum in albo prætorio poſitorum, citationemque in audientia publica eiuſdem ſacri concilij, quam vicem & effectum Apoſtolicæ curiæ & audientiæ Apoſtolicæ literarum decernimus & decreuimus obtinere, publicè faciendam. Vobiſque omnibus & ſingulis & cuilibet veſtrûm qui ſuper his exequendis publicè fueritis requiſiti, & fuerit requiſitus, in virtute ſanctæ obedientię præcipimus & mandamus, quatenùs vigore literarum noſtrarum præſentium per vos & alium ſeu alios citetis publicè præfatum Benedictum, quem etiàm nos earundem literarum tenore citamus. Ipſaſque literas noſtras publicè legatis, vel legi faciatis in audientia literarum prædictarum, ac valuis maioris Eccleſiæ Conſtantienſis affigatis, ſeu affigi faciatis. Inſuperque & ex ſuperabundanti (vt nihil in hac re ſinè diligenti vigilantia videatur abſolutum) ad perſonam eiuſdem Benedicti, ſi ad ipſum vobis vel alicui veſtrûm requiſitis vel requiſito, tutus forſan fuerit acceſſus: ſin autem, ad portas dicti caſtri, villæ ſeu loci Paniſcholæ, ſi etiàm illuc vobis vel veſtrûm alicui (vt præmittitur) fuerit tutus acceſſus, alioquin in Eccleſia Dertuſenſi & in valuis Eccleſiarum maioris villæ ſancti Matthæi, aut villæ aut caſtri * Certariæ eiuſdem Dertuſenſis diœceſis, aut in alijs locis circunuicinis, quæ ad hoc idonea decernimus, in ipſorum locorum Eccleſijs inter ipſarum Miſſarum ſolennia eaſdem noſtras literas alta & intelligibili voce publicè legatis, & legi faciatis per vos vel alium, eundemque Benedictum citetis peremptoriè, ac vno edicto peremptorio pro omnibus, quem etiàm eodem noſtro nunc per eaſdem præſentes literas citamus, ad comparendum perſonaliter in ECCLESIA Cathedrali Conſtantienſi, & in loco ſeſſionis noſtræ ad diem centeſimum, videlicet à die lectionis earundem literarum noſtrarum in audientia publica prædicta, vel ad diem ſeptuageſimum à die citationis factæ, ad perſonam ſuam, vel ad valuas domicilij ſui (vt præmittitur) ità fieri contingat, alioquin à die citationis factæ & publicatæ in ECCLESIA Dertuſenſi prædicta. Quem terminum pro primo, ſecundo, tertio & peremptorio terminis aſſignamus, ad videndum & audiendum ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis, & maximè ſuper crimine hæreſis & ſchiſmatis prædictorũ tanquàm ſuper notorijs, & aliàs procedi ad omnes & ſingulos actus & articulos iudicij ſeu cauſæ huiuſmodi, vſque ad diffinitiuam ſententiam incluſiuè, ipſamque ſententiam videndum proferri & audiendum, prout iuris fuerit, & prout vtilitati prædictæ vniuerſalis Eccleſiæ viſum fuerit expedire: intimando eidem publicè, prout etiàm nos per eaſdẽ literas intimamus, quòd ſiue venerit, ſiue non, nos etiàm ipſius abſentia diuina repleta præſentia, contra eum ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis vſque ad diffinitiuam ſententiam incluſiuè procedemus, prout ad vtilitatem ipſius vniuerſalis Eccleſiæ, mediante iuſtitia, videbitur facien-

*Cerrariæ

dum. Volumus aût & mãdamus, quatenùs eaſdem noſtras literas, quas duplicandas & triplicandas, & etiàm quotiès opùs fuerit, multiplicandas mandamus & decernimus, in valuis maioris Eccleſię Dertuſenſis prędictæ affigatis, vel affigi faciatis, & affixas dimittatis per duas horas. Et deindè loco ipſarum noſtrarum literarum ſic affixarum, copiam illarũ ſub ſigno alicuius notarij, eiſdem literis originalibus receptis, affigatis, vel affigi faciatis, & affixam dimittatis, quatenùs totiès & in tot locis facta earundem literarum & citationis publicatio, omnis ignorantiæ & tergiuerſationis locum excludat. Decernẽtes, quòd citatione huiuſmodi facta in audientia publica literarum, necnon in Eccleſia Dertuſenſi præfata, cum affixionibus ad valuas Eccleſiarum prædictarum (vt præmittitur) & alterius ipſarum & quælibet earundem citationum ſic valeat, & illum arceat poſt lapſum terminorum citationum ipſarum & cuiuſlibet earundem, àc ſi ad propriam ipſius perſonam citatus extitiſſet, & eidem perſonaliter noſtræ prædictæ literæ lectæ & præſentatę extitiſſent, omnes & ſingulos reges, principes ac dominos temporales, & præcipuè chariſſimum Eccleſiæ filium Alphonſum regem Aragonum, omnesq́ue ſecularem ac temporalem exercentes iuriſdictionem, quocunque nomine ſiue titulo nuncupẽtur, requirimus in fide Chriſti & DEI, vosq́ue nihilominùs ex parte noſtra requiratis, quatenùs vobis aut veſtrûm cuilibet in exequendis præmiſſis præbeant auxilium, conſilium & fauorem, vosq́ue & veſtrûm quemlibet ab omni impedimento vel impedimentis contra præmiſſa omnia & ſingula, quãtùm in eis erit, protegant & defendant, mandantes vobis & veſtrûm ſingulis, prout ad quemlibet pertinebit, quatenùs nobis in noſtra generali ſeſſione de geſtis per vos & reſponſis fideliter ſub publicis inſtrumentis infra terminos citationum ipſarum relationem faciatis, & debitè præſentetis. Datum Cõſtantiæ quarto calendas Decembris, anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, in noſtra publica ſeſſione. Qua quidem citatione ſic lecta, reuerendus pater dominus Antonius Concordienſis, Alanus Leonenſis Epiſcopi, Gundiſſaluus Garſſiæ de ſancta Maria decretorum doctor, Patricius * Carthagienſis & Nicolaus Mersburgenſis Epiſcopi, nomine nationum huius ſanctæ ſynodi, ac Ioãnes Epiſcopus Oſtienſis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, nomine ſacri collegij dominorũ Cardinalium reſponderunt, & quilibet eorum reſpondit, Placet.

SESSIO XXV.

ANNO Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto, indictione nona, die verò lunæ decimaquarta menſis Decembris, fuit ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Cõſtantienſi ſolenniter celebrata pro vnione oratorum & procuratorum magnifici domini comitis de Fuxo, & trium ſtatuũ * dominorum ſuorum, ipſius & ſuorum illorũ nominibus. Fuerunt autem dicti ambaſiatores reuerẽdiſſimus dominus Petrus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis de Fuxo, ac reuerendi patres Saucius Olorenſis & Bernardus Adurenſis epiſcopi. Fuitq; ibidèm modus & ordo ſeruatus in hac ſeſſione, ſicut in vnione ambaſiatorũ regis Aragonum, prout in ſeſſione vigeſima ſecunda ſuprà continetur. Poſtquàm verò facta fuit vnio & incorporatio ad ſacrum cõcilium, dictorum oratorum & procuratorum pręfati magniſici comitis de Fuxo, triumq́ue ſtatuum dominorum ſuorum, reuerendiſſimus in Chriſto pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis legebat ſchedulam tenoris ſubſequentis:

Decretum conceſſionis Olomucenſis Eccleſiæ in commendam.

Sacroſancta Conſtantienſis ſynodus cõcedit & committit cuſtodiam, curam, regimen & adminiſtrationẽ Eccleſiæ Olomucenſis, in ſpiritualibus & temporalibus in règno Bohemiæ & marchionatu Morauiæ vacantis pro præſenti, & legitima adminiſtratione carentis per obitum bonæ memoriæ Venceſlai patriarchæ Antiocheni, qui authòritate Apoſtolica quoàd viueret, èam habebat in commendam: in fauorẽ fidei, & vt neceſſitati & vtilitati ipſius Eccleſiæ occurratur, venerabili fratri Ioanni epiſcopo Lutomuſlenſi, vſq; ad electionem futuri ſummi pontificis Romani, & expòſt ad tres menſes immediatè ſequentes, mandãs & committens venerabili fratri Ioãni Epiſcopo Oſtienſi, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinali & vicecancellario, literas ſuper hoc opportunas in forma debita & gratis de mandato expedire. Et poſt hæc de mandato concilij prædicti fuit reſponſum per dños ad hoc deputatos, videlicet reuerendos patres dños Antonium Epiſcopum Concordienſem pro Italica, Ioannem protonotarium de Trembleio pro Gallicana, Gundiſſaluum de ſancta Maria pro Hiſpanica, Patricium Epiſcopum * Carthagienſem pro Anglicana, Nicolaum Epiſcopum Mersburgenſem pro Germanica nationibus, & Ioannẽ Epiſcopum Oſtienſem cardinalẽ Viuarienſem nomine cardinalium per verbum, Placet.

SESSIO XXVI.

Pro vnione ambaſiatorum regis Nauarræ.

Die

Die Iouis viceſimaquarta menſis Decembris, fuit ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtantienſi ſolenniter celebrata, in qua fuit facto vnio ad ſacrum Conſtantienſe Concilium nomine illuſtriſſimi principis domini Caroli regis Nauarræ per ſuos ſolennes ambaſiatores, videlicet Guillermum Arnoldi Baionenſem, & Nicolaum Aqueſem epiſcopos, Eximium *Ayner canonicum & archidiaconum in Eccleſia Pampilonenſi, in ſacra pagina magiſtrum, & Ioannem de Letona legum doctorem. Fuit autem in hac vnione ſeruatus idem modus & ordo, qui in vnione Oratorum regis Aragonum. Antequàm verò ſuprà nominati regis fieret dicta vnio & incorporatio, reuerendus pater dominus Franciſcus epiſcopus Aretinus legit quandam ſchedulam certorum ordinationis & decreti. Cuius tenor de verbo ad verbum ſequitur talis:

*Auer

Decretum de non derogando iuri alicuius nationis de prioritate votorum.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, pro bono eccleſiaſticæ vnionis, pacis & concordiæ nationum, ex certa ſcientia declarat, ſtatuit, ordinat & decernit, quòd ſaluis ſemper honoribus, locis, prærogatiuis & excellentijs ſecundùm morem laudabilem & conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ matris omnium Chriſti fidelium, ab antiquis debitis & conſuetis regibus ſingulis & principibus orthodoxis, & eorum ambaſiatoribus & nuncijs, tam in præſentia ſummi pontificis, quàm alibi etiàm in hoc præſenti & alijs quibuſcunque concilijs generalibus, ratione ordinis in hoc ſacro concilio obſeruati hactenùs, vel in poſterum obſeruandi inter nationes ſiue in reſpondendo, ſiue in ſcribendo aut ſigillando, vel aliàs per quaſcunque ſcripturas, ſigillationes, proteſtationes ſeu collationes aut aliqua huiuſmodi geſta ab ipſis aut eorum præſidentibus, communiter vel diuiſim in ipſo ſacro concilio, ſiue aliàs in congregationibus generalibus ſiue ſpecialibus, ſeu locis alijs quibuſcunque & qualitercunquè, nihil omninò excellentiæ ſeu præeminentiæ aut cuiuſcunque alterius iuris, proprietatis aut poſſeſſionis, vel quaſi alicui nationi per præmiſſa vel aliquod eorum acquiratur, ſeu acquiſitum ſit, ſeu quouis modo accreſcat, ſeu accreuiſſe cenſeatur circa prioritatem vel poſterioritatem, aut aliàs circa præmiſſa, illaque prohibet in futurum ad præmiſſa aut præmiſſorum aliquod quomodolibèt allegari. Et inſupèr ex ſuperabundanti cautela & ex certa ſcientia eadem ſacroſancta ſynodus omnia & ſingula, ex quibuſcunque, qualitercunquè, quomodocunquè, & vbicunquè in præmiſſis habita ſiue geſta aliqua, per quæ poſſit aliqua prioritas vel poſterioritas inter nationes eaſdem quomodolibèt argui vel notari, omninò pro infectis habens, quantùm ad effectum huiuſmodi, nullius efficaciæ, roboris vel momenti eſſe decernit, reſeruans ipſis nationibus & cuilibet earum ante præſens concilium Conſtantienſe aliàs competentes & competentia, prouiſo quòd per præſentem ordinationem decretis, ſtatutis, ordinationibus & conſtitutionibus in prædicta ſancta ſynodo Conſtantienſi editis & promulgatis, non intendit aliàs in aliquo derogare, in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque.

SESSIO XXVII.

In cauſa Tridentinenſi.

Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, indictione decima, die verò ſabbati vigeſima menſis Februarij, fuit celebrata ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtantienſi, præſidente in eadem reuerendiſſimo patre domino Ioanne epiſcopo Oſtienſi, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinali & vicecancellario. Fuitq; peractum officium Miſſæ per reuerendiſſimum patrem dominum Ioannem patriarcham Antiochenum. Et ipſo officio Miſſæ expleto, legebantur litaniæ & aliæ deuotæ orationes more aliarum ſeſſionum. His verò peractis, fuit accuſata contumacia Frederici ducis Auſtriæ, & aliorum in monitorio nominatorum, non curantium audire relationem fiendam per epiſcopos commiſſarios dictæ ſynodi ſuper executionis validitudine. Et deindè reuerendus pater dominus Martinus epiſcopus Aprutinus, vnus ex commiſſarijs in huiuſmodi cauſa, legit quàdam relationis papyri ſchedulam tenoris infraſcripti:

Relatio facta per commiſſarios in cauſa Tridentinenſi ſuper executione monitorij.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis: Deuoti commiſſarij noſtri in cauſa Eccleſiæ Tridentinenſis dudùm per hanc ſanctam ſynodum deputati, vt ſe informarent ſimpliciter & de plano ac ſinè figura ac ſtrepitu iudicij, an monitorium aliàs per eandem ſanctam ſynodum contra illuſtrem principem dominum Fredericum ducem Auſtriæ & alios quoſcunque occupatores & detentores Eccleſiæ & ciuitatis Tridentinenſis, necnon oppidorum, caſtrorum, terrarum & locorum, ac bonorum & iurium ad dictam ECCLESIAM Tridentinenſem pertinentium de-

cretum, ſit debitè execurum, & cum pote-
ſtate citandi dictum dominum Fredericū
ducem & alios quoſcunque detentores &
occupatores ſupradictos, per edictū publi-
cum in curia Romana, in valuis Eccleſiarū
maioris & ſancti Stephani Conſtantienſis
affigendum, ad dicendum & opponēdum
*verbo quicquid *voce vel in ſcriptis dicere, vel
opponere voluerint contra dicti monito-
rij executionem, in dicta curia & in parti-
bus factam, ac etiàm propter non apparti-
onem huiuſmodi monitorij, ad videndum
& audiendum ſe declarari per dictam ſan-
ctam ſynodum in pœnas in dicto monito-
rio contentas incidiſſe, & poſteà per eandē
ſanctam ſynodum commiſſum extitit, q̄
præfati commiſſarij vel maior pars ipſorum
præmiſſa facerent & exequerentur, & quæ
ſuper his reperiſſent eidem ſanctæ ſynodo
fideliter referrent: Dicunt, & referunt ei-
dem ſacræ ſynodo, quòd coram ipſis pro
tribunali ſedentibus, vocato dicto domi-
no duce & alijs pro parte dicti domini epi-
ſcopi, inſtrumenta & alia probationum ge-
nera dictarum executióum monitorij, tam
in hac ciuitate Conſtantienſi, quàm in par-
tibus in omnibus locis in ipſo monitorio
deputatis per edictum publicum, cùm cō-
ſtet de non tuto acceſſu, fuerunt producta,
& ſeruatis ſeruandis per eos ſecūdùm for-
mam eis traditam, auditoque procuratore
& defenſore dicti domini ducis ad ſingu-
los actus citato, conſtet eiſdem ex produ-
ctis dictas executiones & monitiones, fu-
iſſe & eſſe debitè in locis debitis factas &
executas, ſecundùm formā prædicti moni-
torij, non obſtantibus exceptionibus pro
parte aduerſa propoſitis, & terminū in di-
cto monitorio dicto domino duci & occu-
patoribus prædictis conſtitutum, dudùm
lapſum eſſe, nec eoſdem monitos docuiſſe
ſatisfactum, aut paritum monitioni.

SESSIO XXVIII.

In cauſa Tridentinenſi.

DIe Mercurij tertia menſis Mar-
tij fuit ſeſſio generalis in maiori
Eccleſia Conſtantienſi ſolenni-
ter celebrata, præſidente in ea-
dem domino Ioanne epiſcopo Oſtienſi.
Fuitque celebratum in ea officium Miſſæ
Ezec. 39. g cum introitu, Cùm ſanctificatus fuero &c.
per reuerendiſſimum patrem dominū Io-
annem patriarcham Antiochenū. Et prædi-
cto officio cōpleto, ſuperuenit ibidem ſe-
reniſſimus princeps dominus Sigiſmundus
Romanorum & Hungariæ &c. rex, cū ſuis
nobilibus. Deindè verò legebātur Litaniæ
& aliæ orationes, quæ in ſeſſiōibus legi ſo-
lent. Prædictis verò peractis, accuſata priùs
cōtumacia domini Frederici ducis Auſtriȩ
& aliorum non audientium ſe declarari in-

cidiſſe pœnas contentas in monitorio, re-
uerendus pater dominus Nicolaus epiſco-
pus Merſeburgenſis in contumaciā dicto-
rum ducis Auſtriæ & aliorum, pronuncia-
uit eoſdem incidiſſe in pœnas contentas in
monitorio, prout in ſchedula quam mani-
bus tenebat, & legebat de verbo ad verbū,
cuius tenor eſt inferiùs inſertus, contine-
tur. Et veniendo in eadem ſchedula ad in-
ſertionem monitorij, propter prolixitatem
& laborem domin9 Petrus de Lomburga,
aliàs de Polonia, legebat monitoriū, aliàs
decretum: & eo finito, dominus Nicolaus
epiſcopus præfatus continuauit *ſenten- *lecturam
tiam declarationis vſque ad finem.

DECLARATIO IN CAVſa Tridentinenſi.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis
ſynodus, Eccleſiam catholicam repræſen-
tans, in Spiritu ſancto legitimè congregata,
ad futuram rei memoriam. Decet ſanctam
matrem Eccleſiam, eos qui ſalutis monita
obſtinata elatione contemnunt, nō dimit-
tere incorrectos, neque impiorum proter-
uiam ſinè digna caſtigatione præterire. Sa-
nè cùm dudùm de anno domini milleſimo
quadringenteſimo decimoquinto & men-
ſe Auguſti, grauis querela venerabilis fra-
tris Georgij epiſcopi Tridentinēſis ad nos
perueniſſet, quòd nobilis Fredericus dux
Auſtriæ, ipſum in canonica poſſeſſione Ec-
cleſiæ ciuitatis Tridentinenſis ac oppido-
rum, caſtrorum, terrarum, villarum, loco-
rum, iurium, & aliorum bonorum ad ean-
dem Eccleſiam pertinentium, aliâs ſexde-
cim annis pacificè exiſtentem, temerè & de
facto ſpoliāſſet, ac eandem per nonem an-
nos detinuiſſet, ac detineret indebitè oc-
cupatam, ac ipſum cepiſſet & in carceribus
mancipatum, pluribus grauibus violentijs
affeciſſet, literaſque quaſdam promiſſio-
nis & iuramenta metu & impreſſionibus
extorſiſſet contra ſuam & Eccleſiaſticam
libertatem ab eodem: quodque idem Fre-
dericus chariſſimo Eccleſiæ filio Sigiſmū-
do, Romanorum regi ſemper Auguſto,
cui ſuper hoc per ipſum Georgium Epi-
ſcopum ſuerat delata querela, vinculo iu-
ramenti ſe adſtrinxiſſet, eiuſdem ſereniſſi-
mi regis ſuper his ſtare præceptis, dictoque
rege per ſententiam declarante & præcipi-
ente Eccleſiam & bona ſpoliata ac præfata
occupata eidem Georgio per ipſum ducem
reſtituenda fore, facere prætermiſit, no-
tam periurij manifeſtè incurrens. Quapro-
pter hæc ſancta ſynodus, vocato dicto du-
ce, qui tunc in dicta ciuitate Conſtantienſi
aderat, auditiſque ſuis defenſionibus per
ſuos aduocatos & procuratores tam in ſeſ-
ſionibus publicis, quàm alijs congregatio-
nibus ſtatutis & deputatis ad eandem cau-
ſam,

ſam,quæ iura & munimenta partium receperunt hincindè producta,cùm inſtaret dictus Georgius epiſcopus per literas monitorias præfatum Fredericum ducẽ, & alios occupatores & detentores, necnon vaſſallos,nobiles,capitaneos,officiales & ſubditos Eccleſiæ Tridentinenſis, & ciuitatis & aliorum bonorum prædictorũ, ſub pœnis, ſententijs & conſtitutionibus diuę memoriæ Caroli quarti contra tales facinoroſos & ſacrilegos editis,& alijs grauioribus, requiri & moneri pro reſtitutione dictæ Eccleſiæ & bonorum prædictorum, ac plenaria ſatisfactione,& aliàs ſibi de opportuno remedio prouideri. Quapropter eadem ſacroſancta ſynod⁹ ſuper notorietate & alijs ſeruatis ſeruandis in cauſa huiuſmodi certiorata ad plenum, eandem notorietatem & facti euidentiam & alia in ipſa cauſa agitata attendens,volens indemnitati Eccleſię prouidere,nec minùs animarum ſaluti dicti ducis & aliorum occupatorum & detẽtorum,necnon vaſſallorum, nobilium, capitaneorum,officiariorum & ſubditorum prædictorum conſulere,præhabita deliberatione matura, vndecimo Calendas Decembris ſequẽtis eiuſdem anni monitorium decreuit,cuius tenor ſic incipit:

Decretum monitorij.

In Cõſtã-tien.conc. ſeſſ.20. Sacroſancta generalis ſynodus Cõſtantienſis, vniuerſis & ſingulis Chriſti fidelibus ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Grauem querelam venerabilis fratris noſtri epiſcopi Tridentinenſis &c. & ſic finit,Literas monitoriales contra dictum Fredericum ducem & occupatores & detentores huiuſmodi,partibus ipſis auditis,& ſeruatis ſeruandis,prædictis partibus ad hoc legitimè citatis, decreuimus fore concedendas, decernimus & concedimus in forma quæ ſequitur,quæ quidem forma ſic incipit:

Monitorium decretum in forma.

In Cõſtã-tien.conc. ſeſſ.20. Sacroſancta generalis ſynodus Cõſtantienſis, vniuerſos & ſingulos venerabiles fratres patriarchas,archiepiſcopos, epiſcopos,&c.ſic finit, Quibus & cuilibet veſtrũ in præmiſſis dabimus plenam fidem. Datũ Conſtantiæ vndecimo Calendas Decembris,anno à natiuitate Domini milleſimo quadringẽteſimo decimoquinto, Apoſtolica ſede vacante.

Poſt hæc de anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſexto,cùm iam dictus Fredericus dux per anteà de hac ciuitate Conſtantienſi receſſiſſet, ipſa ſynodo inconſulta, præfatumque monitorium in eius præſentia & ſuorum aduocatorum & procuratorum pręſentia decretum,propter quendam tractatum concordię,quem ſperabat in actis cauſæ plenè conſtare, in eius perſonam legitimam nó potuerit habere executionem, per edictum ſecúdùm formam monitorij antedicti. Et quia per eãdem ſanctam ſynodum cõſtituti fuerũt commiſſarij tam de collegio reuerendiſſimorum patrum dominorũ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium, quàm de nationibus ſingulis ad cognoſcendum,videndũ & examinandum,an antedictum monitorium eſſet debitè executum: Dictiſque cõmiſſarijs referentibus, ex productis cõſtare,dictum monitorium fuiſſe debitè & in locis deputatis executum, conſtetque notoriè dictum Fredericum ducẽ & alios occupatores & detentores, necnon vaſſallos nobiles,capitaneos,officiarios, & ſubditos ſupradictos,nullatenùs præceptis in dicto monitorio contentis paruiſſe, ſed eundem Fredericum ducem & alios occupatores & detentores ſupradictos,dictam Eccleſiam Tridentinenſem,ciuitatem,terras, oppida, caſtra,villas & alia iura & bona prędicta tenere indebitè & cõtumaciter occupatas & occupata,contra ſententiam & præceptum ſereniſſimi regis Romanorum, cui iureiurãdo ſtare promiſit,de quo & eius obligatione conſtat publicis documẽtis:ideò volens præfata ſynodus tantam inobedientiã & rebellationẽ notoriam vlciſci cum Apoſtolo,nè tanti mali peruerſitas trãſeat præſumptoribus in exemplũ,per hanc ſententiam quam fert in his ſcriptis, pronunciat, decernit & declarat,dictum Fredericũ ducem Auſtriæ,anathematis & ſacrilegij vinculis innodatũ,periurijq;*reũ,necnon pœnas priuationis & inhabilitationis in cõſtitutione Carolina prædicta contentas, eũdem Fredericũ ducem & alios occupatores & detentores,tã eccleſiaſticos q̃ ſeculares, vaſſallos,nobiles,capitaneos, officiarios & ſubditos inobedientes & rebelles eccleſię & ciuitatis Tridentinenſis, ac oppidorum, caſtrorũ,terrarũ,villarum & locorum,necnon iuriũ & bonorũ dictę Eccleſiæ, cuiuſcunq; ſtatûs,gradûs,conditióis, dignitatis, aut præeminentię,etiàm ſi ducalis fuerint, pœnas,ſententias & cenſuras alias in dicto monitorio cõpręhenſas & expreſſas, incidiſſe,ipſiuſq; Frederici ducis Auſtriæ & aliorum occupatorũ,detentorum,& alia loca quæcunq; eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto. Vndè eadẽ ſacroſancta ſynodus diuerſos & ſingulos venerabiles fratres patriarchas,archiepiſcopos,epiſcopos,ac dilectos eccleſiæ filios abbates,priores,prępoſitos, decanos,archidiaconos,ſcholaſticos,cãtores, theſaurarios & canonicos tã cathedralium q̃ collegiatarum, parochialiumq; Eccleſiarum rectores,& loca tenentes eorundem,cæteroſq; * plebanos curatos & non curatos, clericos, notarios & tabelliones publicos p Italiã & Alemaniã conſtitutos, & aliàs vbilibèt & eorũ quemlibet in ſolidum,ad quẽ vel ad quos p̃ſentes noſtrę literæ puenerint,tenore præſentiũ requirit, atq;

1.Tim.1.d 2.Tim.4.c

*reatum

* presbyteros

atque monet primo,ſecundn,tegio & peremptorio terminis,cõmuniter & diuisim, eisq́ue & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obediẽtiæ & ſub excommunicationis pœna latæ ſentẽtiæ diſtrictè præcipiendo mãdat,quatenùs ſtatim viſis præſentibus, dictum Fredericum ducem Auſtriæ anathematis & ſacrilegij vinculis innodatũ, periurijq́ue *reatum,necnon pœnas priuationis & inhabilitationis prædictas,ac eorundem & occupatores ac detentores, vaſallos,nobiles,capitaneos,officiarios & ſubditos inobedientes, & rebelles, prædictas pœnas,cenſuras & ſententias alias in dicto monitorio contentas,incidiſſe,ſingulis diebus nominicis & feſtiuis in eorum Eccleſijs,monaſterijs & capellis infra MIISAXVM ſolénia,dum ibidèm populi multitudo ad diuina audiendum aut aliàs congregata fuerit,etiàm aliàs vbì & quandò & quotiès expediens fuerit. Et poſtquàm vigore pręſentium ipſi ſeu aliquis eorum requiſiti fuerint,ſeu fuerit requiſitus,pulſatis campanis,candelis accẽſis & demùm extinctis & in terram protectis, publicè denuncient & euitent,& ab alijs publicè, quantùm in eis erit,dennnciari & euitari ab omibus Chriſti fidelibus faciant & permittant, Et præſentem noſtram declarationem ſeu ſentẽtiam, & omnia & ſingula in eis eontenta, publicent,inſinuent,& ad intellectũ Chriſti fidelinm adſtantium exponãt, & plenariè exequantur, donẽc & quouſquè ſuper præmiſſis abſolutionis beneficium meruerint obtinere, & à prædictis rebellionibus deſtiterint,& debitè ſatisfecerint,aut aliud à dicta ſacroſancta ſynodo vel futuro ſummo pnntifice babueritis in mandatis. Et qnia idem Fredericus dux Auſtriæ, Pharaonis imitatus duritiem,mnre aſpidis ſurdę obturauit aures ſuas, huius ſanctæ ſynodi preces & monita,ſuorumq́ue amicorum & præfati regis ſententiam & iuſiurandũ deſpiciẽs,tanta exigente duritia, cogitur hæc ſancta ſynodus de finali remedio prouidere,cùm nihil proſit ſententias ferre,niſì ſit qui eas debitæ executioni demandet. Cõmittit ergò præfata ſancta ſynodus præfato chariſſimo filio Eccleſiæ defenſori & aduocato Sigiſmudo regi Romanorũ ſemper Auguſto,cuius ſpecialiter intereſt, ad requiſitionẽ Eccleſiæ contritas & oppreſſas eccleſias reſtaurare,& eccleſiaſticas perſonas à violentijs & iniurijs defenſare, & eandem ſententiam executioni demandare, & cæteris principibus ac Chriſtifidelibus,vt ad reſtitutionem dictæ Eccleſiæ & ciuitatis Tridentinæ & omnium bonorum & iurium ipſius,& eius integram libertatẽ & indemnitatem ſeruandam,contra dictũ Fredericum Auſtriæ ducem & alios occupatores & detentores præfatos,vt noſtrum præfatum monitorium realem executionẽ obtineat,brachium impendant, fauorẽ & auxilium gladij & potentiæ omnimodę ſecularis. Decernit inſupèr hæc ſancta ſynodus ad pleniorem executionem habẽdam, proceſſum contra omnes intruſos & intrudendos in dicta Eccleſia & ciuitate Tridẽtina,ac caſtris, oppidis,terris, villis, locis, poſſeſſionibus,iuribns & bonis eiuſdem,& contra adhærentes eidem duci Frederieo & occupatoribus & detentoribus ac intruſis & intrudendis,ac eontra dantes auxilium, cõſilium aut fauorem. Quem quidem proceſſum etiàm omẽs & ſingulos proceſſus neceſſarios & opportunos committit venerabili Petro Epiſcopo Straguenſi,cũ poteſtate ſubdelegandi,& alijs elauſulis in forma debita & conſueta, ſupplens quoq; eadem ſynodus omnem ſolennitatis defectum,ſi quis forſan fuerit in præmiſſis. Lectis autem his, reuerendiſſimus dominus Ioãnes epiſcopus Oſtienſis cardinalis Viuarienſis,iuxta conſenſum & voluntatem omium nationum,& aliàs propter diſcordiam nationum quo ad ordinem, reſpondit pro vicepræſenti per verbum, Placet.

[* reum]

SESSIO XXIX.

ANno & indictione quibus ſuprà, die verò Lunæ octaua menſis Martij, fuit celebrata ſeſſio generalis in Eccleſia Conſtantiẽſi, pro accuſatione contumaciæ domini Petri de Luna, Benedicti decimitertij in ſua obedientia nuncupati,in qua reuerendus pater dominus Nicolans epiſcopus Aquẽſis, Miſſam de Spirituſancto celebrauit, & reuerendiſſimus pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis,ſanctę Romanę eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius,præſedit. Litanijs autem alijsq́ue orationibus cum euangelio, Dixit Ieſus Petro,Si peceauerit [Matt. 18.b] in te frater tuus,&c.cõpletis, fuit ſeruatus [Luc. 17.a] iſte ordo:Primò fuit lecta per dominũ Stephanum epiſcopum Dolenſem ſchedula, cuius tenor ſequitur in hunc modum:

Deputatio procuratorum & notariorum in cauſa contra Petrum de Luna.

Sacroſancta generalis Conſtantienſis ſynodus conſtituit & deputat dilectos Eccleſiæ filios,magiſtros Ioannem de Scribanis,& Henricum de Piro, & eorum quemlibet in ſolidum,ità qnòd nõ ſit melior cõditio occupãtis,prnmntores, proſecutores & miniſtros cauſæ & proceſsùs inquiſitionis cõtra dominum Benedictum decimũtertium à ſibi obedientibus nominatum, & inſupèr omnes & ſingulos ſedis Apoſtolicæ,& alios nationũ in eadem ſancta ſynodo exiſtentium notarios, & eorũ quemlibet in ſolidum,notarios atque ſcribas in cauſa & proceſſu prædictis. Qua lecta, dominus cardinalis præſidens reſpondit pro

toto concilio, Placet. Quo facto, aduocatus cõſiſtorialis inſtantibus dominis proſecutoribus & miniſtris, propoſuit decretum citationis per edictum, & illius executionem ad diem centeſimũ, quæ illa die incidebat, & produxit bullam Decreti citationis & inſtrumentum executionis, aſſerens ſigna notariorum in inſtrumento poſita, eſſe ſigna illorum quorum eſſẽ inſcribuntur in illis. Et accuſauit contumaciam dicti domini Petri, & petijt illum alta voce vocari ad valuas Eccleſiæ, & ad hoc deputari duos vltimos cardinales diaconos, videlicet de Comitibus & Florentinum, duos ſedis Apoſtolicæ & alios concilij notarios, & reſpondit præſidens pro toto cõcilio, Placet. Tunc dicti cardinales & notarij iuerunt ad valuas Eccleſię, & reuerſi retulerunt per cardinalem Florentinum, illũ vocâſſe trina vice alta voce, & neminẽ cõparuiſſe. Et aduocatus conſiſtorialis facta relatione, petiuit iterùm dominũ Petrum reputari contumacẽ. Tunc cardinalis præſidens, mandauit legi per Epiſcopum Dolenſem ſchedulam infra ſcripti tenoris.

Ordinatio lecta ſuper contumacia domini Petri de Luna.

Hæc ſacroſancta ſynodus, præmiſſa, propoſita & petita per aduocatum conſiſtorialem admittit, ſi & inquantùm ſint admittenda de iure, & mandat notarijs eiuſdem ſynodi & cauſæ præſentis, propoſita, petita & producta huiuſmodi, atque vocationem & relationem pręmiſſas: Et quòd idem dominus Benedictus ſic vocatus & ſufficienter expectatus, minimè comparuit, nec cõparet, redigi inter acta. Et de præmiſſis fieri publica inſtrumenta, quotquot fuerint opportuna, vt eadem ſynodus ſuper præmiſſis deliberet, iudicet & decernat, prout de iure fuerit faciendum, quam deliberationem dicta ſynodus ſibi retinet faciendam quandò ſibi viſum fuerit opportunũ.

Qua lecta, idem dominus præſidens ꝓ toto Concilio reſpondit, Placet. Et quòd vox præſidentis ſit vox totius Concilij, quõ primò de conſenſu omnium nationũ conſtiterit Nanque propter diſcordiam nationum Hiſpanicæ & Anglicanæ, quæ prior reſponderet pro toto concilio, Placet, & de alijs prærogatiuis, fuit per nationes & Cardinales ordinatum, quòd præſidens reſpõderet pro toto Concilio, Placet. Et ad hoc ſuper quolibet actu fiendo haberet conſenſum Cardinalium, & ſchedulam illius actûs ſignatam per notarios nationum, & conferret cum lectura quæ fieret.

Diſſenſio intér Hiſpanos & Anglos ob præcedentiá.

SESSIO XXX.

In qua Concilium approbat ſubtractiõem obedientiæ factam per regem Aragonum ipſi Petro de Luna.

DIE Mercurij decima ſupradicti menſis Martij, fuit ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Cõſtantienſi ſolenniter celebrata. In qua quidem ſeſſione reuerendus pater dominus * Stephanus epiſcopus Cephaludẽſis, officium Miſſę de Spiritusſancto deuotè decantauit: & reuerendiſſimus in Chriſto pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis & vicecancellarius, huiuſmodi ſeſſioni pręſedit. Interfuit etiàm ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorũ & Hũgariæ rex, cum multis ſibi adſtãtibus principibus. Et lectis Litanijs, ac alijs deuotis orationibus cum Euangelio, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Quoniam oportet ſemper orare, & non deficere, &c. nuncij & oratores Concilij, qui fuerant per concilium ad hoc deſtinati, fecerunt relationem per organum domini Bernardi de * Planca decretorũ doctoris, quomodò in caſtro Paniſcholæ Dertuſenſis diœceſis cum fauore & auxilio illuſtriſſimi principis domini Alphonſi regis Aragonum fuerant, & Petrum de Luna Benedictum decimumtertium in ſua obediẽtia nuncupatum, in propria perſona appræhenderant, ac quòd ipſum citauerant iuxta formam & tenorem citatorij ab ipſo concilio decreti. Ipſeque Petrus de Luna reſponſionem dederat, prout hæc & alia in ipſis inſtrumentis per dictum dominum Bernardum exhibitis, ac de verbo ad verbũ perlectis, pleniùs continentur. Promotores verò Concilij petierũt apud acta regiſtrari. Poſt hæc autem venerabilis vir dominus Petrus de Lompurga in decretis licentiatus, quandam decreti ſchedulã perlegit tenoris ſubſequentis.

* Antoni

Luc. 18.a

*Planthea *Planchea

Concilium approbat ſubtractionem obedientiæ factam per regem Aragonum.

Sacroſancta Cõſtantiẽſis ſynodus generalis, in Spiritusſancto legitimè congregata:

Quoniam inter alia virtuoſa & laude digna, quæ piæ memoriæ quondàm Ferdinãdus rex Aragonum & Siciliæ pro extirpatione execrandi ſchiſmatis, quod ab octo ferè luſtris citra non permiſit Eccleſiã catholicam ſub vnico gubernari paſtore, dinoſcitur peregiſſe ordinationem quandam aduersùs idem ſchiſma, & pro vnione Eccleſiæ catholicæ feliciùs conſequẽda eum promulgâſſe cognouimus, eadẽ ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis cauſis & motiuis in præfata ordinatione expreſſis, plenè inſpectis & diligenter examinatis, de quorum veritate facta extitit eidẽ ſynodo plena fides, & attento præcipuè tunc atq; nũc vniuerſalis Eccleſiæ ſtatu, & quòd ſinè regia prouiſione præfata perpetũandi ſchiſmatis imminebat & immineret periculum, ac præſtabatur & præſtaretur ſacro præfato concilio,

Concilio,& conſequenter vnioni Eccleſię periculum manifeſtū,eò præſertim, quòd idem dominus Benedictus ſic in ſua obedientia nominatus,conabatur per ſibi adhibitam obedientiam, iam dictum priùs cōcilium multipliciter impedire,& impediuiſſet de facto,ſi mandatis eius obtemperatum fuiſſet.quod inter alia ex eo ſatis appáret,quòd etiàm * cùm obedientia ſibi [*vbi] ſubtracta fuerat,per literas ſuas prælatis & capitulis,nè ad dictum ſacrum concilium accederent,inhibere præſumpſit. Ideò eadem ſacroſancta ſynodus ex certa ſcientia & cauſa debitè cognita, ad perpetuam rei memoriam,& vt cunctis clareat rei veritas benè geſta,declarat ordinationem prædictam à prædicto Ferdinando quondàm rege iuſtè & legitimè editam & promulgatā fuiſſe,& per eum ac illuſtrem principē dominum Alphonſum,eiuſdem domini Ferdinandi primogenitum & regem modernum,ſeruatam.Ipſamque pręſenti decreto dictis ex cauſis approbat & confirmat, decernitque illam per omnia debuiſſe & debere ab om̄ibus fidelibus obſeruari, iuxta ipſius ſeriem ac tenorem.

Concilium reuocat quandam conſtitutionem Petri de Luna,quæ incipit,Ad futuram.

Eadem quoquè ſancta ſynodus Conſtantienſis,quandam conſtitutionem dudùm (vt dicitur) à dicto domino Benedicto ſic in ſua obedientia nuncupato,editā, quæ incipit,Ad futuram rei memoriam. In dierum Inceſſu creſcente malitia ſic videmus mundum,&c.& finit,Datum Maſſilię apud ſanctum Victorē decimoquarto Calendas Iunij,Pontificatûs noſtri anno decimotertio: declarat nullatenùs comprehendere caſum regiæ ordinationis prædictæ,conſequenter reges ipſos dictam ordinationem cōdendo,promulgando, obſeruando vel obſeruari faciendo, etiàm alios obſeruatores eiuſdē contra dictam conſtitutionem in aliquo non veniſſe, ipſamque ſi & inquantùm regiæ ordinationi præfatæ in caſu præmiſſo factæ aut promulgatæ aut obſeruatoribus eius quomodolibèt obuiaret, tanquàm impeditiuam in hac parte vnionis Eccleſiæ,inueteratique ſchiſmatis nutritiuam,omniaque indè ſequuta decernit & pronunciat nullius fuiſſe aut eſſe roboris,efficaciæ vel momēti. Poſt prædicta dictus reuerendiſſimus dominus cardinalis vicecancellarius,nomine totius ſynodi reſpondit,Placet.

SESSIO XXXI.

DIE Mercurij vltima ſupradicti menſis Martij,in eccleſia maiori Conſtantienſi fuit ſeſſio generalis cēlebrata,& in eadē ſeſſione fuit dictum officium Miſſæ de Spiritu ſancto per reuerēdiſſimum patrem dominum Martinum epiſcopum Aprutinenſem.Reuerēdiſſimus verò pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis ſanctę romanæ Eccleſiæ cardinalis,huiuſmodi ſeſſioni præſidebat. Litanijs autem & alijs orationibus expletis per dictum dominum pręſidentem,more ſolito pontificalibus indutum,legebantur per dominum Antonium epiſcopum Concordienſem,& Petrum de Polonia,ſucceſſiuè ea quæ ſequuntur.

Monitorium contra comitem Virtutum.

Sacroſancta generalis ſynodus Cōſtantienſis,in Spirituſancto legitimè cōgregata,vniuerſalē Eccleſiam repræſentans,vniuerſis Chriſti fidelibus ſalutem & om̄ipotentis Dei benedictionem. Dùdùm cùm ad audientiam noſtram *peruenerit,fama [*pueniret] publica referente,quòd nobilis vir Philippus comes Virtutum, nonnullique alij in hac parte commiſſarij & officiales ſuiipſius de mandato & aſſenſu,ac ratum & gratum habendo,contra venerabilem * fratrē Albertum epiſcopum Aſtenſem, patrē & paſtorem animarum ſuarum, cui obedictiam & reuerentiam debitas facere tenebantur, & qui vnà nobiſcum in hoc ſacroſancto concilio generali onera humiliter ſupportauit,ac de ſpeciali licentia noſtra ad ſuam ſe tranſtulit Aſtenſem Eccleſiā, nulla ſumpta occaſione iuſta,temerariè & iniuſtè in dictum dominum Epiſcopū vi armata, auſu ſacrilego manus inijcientes violentas, eūdem ignominiosè ad caſtrum,quod Vetus dicitur,dictæ ciuitatis Aſtenſis perduxerunt,ibique carceribus mancipârunt & detinuerunt, prout detinent etiàm incarceratum de præſenti,ſacrilegium & excōmunicationem aliasque cenſuras eccleſiaſticas & pœnas iuris & conſtitutionis prouinciæ Mediolanenſis Eccleſiæ (cuius dicta Aſtēſis Eccleſia ſuffraganea exiſtit) circa hoc editas & prolatas, & in partibus per ordinarios declaratas,damnabiliter incurrendo:Nos de tantis tamque grauibus exceſſibus (vt ſuprà fertur) nobis relatis, qui inter cætera ad vniuerſalis Eccleſiæ reformationem ſumus hìc congregati, ad quos ſuper quibuſcunque queſtionibus(ſi quas intentare volebat contra Epiſcopum præfatum) habere poterat recurſum, non immeritò dolentes,volentes ſuper his inquirere veritatem,ipſo comite (vt dicebatur) procurante per ſuos nūcios,venerabilibus fratribus Papienſi & Nouarienſi epiſcopis dari conceſſimus in mandatis,vt ſuper obiectis per ipſum comitem aduersùs ipſum Epiſcopum diligenter inquirerent veritatem,& vocatis præfato Philippo Comite & qui forent euocandi, de præmiſſis om̄ibus & ſingulis ac eorum circunſtantijs vniuerſis

[for.* fratrē noſtrū]

uerſis ſimpliciter & de plano ſinè ſtrepitu & figura iudicij ſe diligentiùs informarent. Et ſi dictum Epiſcopum in aliquo culpabilem reperirent, ipſum ſub fida cuſtodia retinerent, ac retineri facerent, donèc aliud à nobis, ſeu Romano futuro pontifice haberent in mandatis, necnon informationem huiuſmodi in ſcriptis fideliter redactam, ſub eorum clauſis ſigillis, ad noſtram præſentiam tranſmitterent, vt indè ſuper hoc conſultiùs agere valeremus. Si verò per informationem eandem dictum Epiſcopum minimè culpabilem reperirent, ipſum facerent plena libertate gaudere. Cuius quidem conceſſionis mandati tenorem hîc haberi volumus pro ſufficienter expreſſo. Verùm poſtmodùm nonnullorum fidedignorum relatione percepimus, quòd literæ noſtræ ſuper huiuſmodi conceſſionis mandato executæ non fuerunt, dictique Epiſcopi propterea ſuper præmiſſis procedere minimè valuerunt. Nos igitur, ſuper præmiſſis priùs ſummaria informatione authoritate noſtra facta, attendentes quòd ſubditi in eorum prælatos, & laici in clericos nullam habent iuriſdictionem & poteſtatem, & quòd præmiſſa in libertatis eccleſiaſticæ & paſtoralis dignitatis vilipendium non modicum & ſcandalum plurimorum redundare dignoſcuntur, nolentes huiuſmodi offenſam (ſicut nec debemus) ſub diſſimulatione tranſire, & licèt contra prædictos comitem eiuſque commiſſarios & officiales, in præmiſſis poſſemus iuris ſeueritatem exercere, tamen ad eos magìs cóuincendos mitiùs agere volentes, committimus infraſcriptis fratribus noſtris vel eorú alteri, quòd ſi per ſummariam informationem, quòd ad ipſum comitem eiuſq; commiſſarios & officiales tutus non pateat acceſſus, conſtiterit, nè propterea tanti tamq; graues exceſſus noſtris conniuentibus oculis remaneant impuniti, per hoc præſens publicum edictum legendum & publicãdum, ac in valuis maioris Papienſis & Nouarienſis & Aſtenſis Eccleſiarum cathedralium affigendum, dictum Philippum comitem, eiuſque commiſſarios, officiales & quoſcunque alios, qui culpabiles fuerint in præmiſſis, in eos & eorum quemlibet ſub excommunicationis & interdicti, & in eiſdem eccleſijs, ciuitate Aſtenſi ac cæteris terris & locis dictæ ciuitati & eidem comiti ſubiectis quocunque titulo, pœnis quas ferimus in his ſcriptis, (ſi monitioni huiuſmodi non paruerint cum effectu) primò, ſecundò, tertiò requiratis & moneatis, quem & quos tenore præſentium requirimus & monemus, quatenùs infra duodecim dies poſt lectionem, publicationem & affixionem præſentium, vt ſuprà faciẽdas, immediate ſequentes, quorum duodecim dierum quatuor ꝓ primo, quatuor pro ſecundo, & reliquos quatuor dies pro tertio & peremptorio termino ac canonica monitióe prædicta, Philippo comiti eiuſque commiſſarijs & officialibus huiuſmodi præfigimus & aſſignamus, prælatum epiſcopum abſque quolibet contradictionis obſtaculo infra tres menſes à die relaxationis ipſius corã nobis perſonaliter acceſſurum, & ibidèm iuri pariturum, libertati ſuæ priſtinæ reſtituat, cum familia vniuerſiſq; bonis ſuis abſq; diminutione aliqua, realiter & cum effectu, offerentes dicto comiti & cuilibet poſcenti bonum & breue iuſtitiæ complementum de perſona præfati epiſcopi miniſtrare. Quòd ſi forſan huiuſmodi noſtris monitioni & requiſitioni in dicto termino parére contempſerint, nè propter viarũ diſcrimina dicti Epiſcopi Aſtenſis differatur libertas, & vt parcatur laboribus & expenſis, præfatis venerabilibus fratribus Papienſi & Nouariẽſi epiſcopis, ſtantibus prope dictam ciuitatem Aſtenſem ad duas diætas, ſecundùm conſuetudinem patriæ committimus & mandamus, quatenùs ſimul aut ipſorũ alter qui primò fuerit requiſitus, poſt eiuſdem termini lapſum, authoritate noſtra eandem ciuitatem Aſtenſem & terras, dominia & loca ad dictam ciuitatem ſpectantia & pertinentia, interdicti ſentẽtias incurriſſe, dictumq; comitem eiuſq; commiſſarios, officiales & ipſius perſonam excómunicationis ſententiam eadem authoritate incidiſſe declarent. Eccleſiam verò ac etiàm ciuitatem & communitatem, ac terras, dominia & loca prædictas & prędicta, eccleſiaſtico ſubiacere interdicto, iuxta conſtitutionem Viennenſis concilij, quæ incipit, Si quis ſuadente, vocatis euocandis, in eorumq; Papienſi & Nouarienſi & alijs quibuſcunq; eccleſijs, tam cathedralib' quàm collegiatis vniuerſis, infra Miſſarum ſolennia, alijſq; eccleſijs populum, ibidèm ad diuina audiendum congregato, publicè per ſe vel alios denuncient & euitent, & ab alijs ità denunciari & euitari faciant, & permittãt tandiù, donèc à nobis vel futuro Romano pontifice aliud deſupèr habuerint in mãdatis. Et ſi (quod abſit) prædictas pœnas interdicti & excómunicationis dictus Philippus comes ac commiſſarij & officiales ꝑdicti animis ſuſtinuerint induratis, ad omnes alias pœnas ſpirituales & temporales authoritate præſentium procedere valeant, quibuſcunq; alijs pœnis eis à iure vel ab homine occaſione prędicta ibidèm illatis & inferendis in ſun robore permãſuris, nec ab aliquo abſolutionis beneficium, niſi à futuro Romano pontifice, vel à nobis præterquàm in mortis articulo, valeant obtinere. Volentes nihilominùs & hæc ſacra ſynodali authoritate decernẽtes, quòd huiuſmodi literę noſtrę modn & forma præmiſſis executæ, dictos ſic requiſitos & monitos, & quemlibet eorum arceant ta-

liter & adſtringant, ac perindè valeant, plenamq́; obtineant roboris firmitatem, àc ſi eiſdem & eorum cuilibet in propria perſona lectæ & inſinuatæ fuerint ac præſentaliter publicatæ, non obſtante quòd eidē Philippo comiti vel quibuſuis alijs communiter vel diuiſim à ſede Apoſtolica indultum exiſtat, quòd interdici, ſuſpēdi, vel excommunicari nnn poſſint per literas Apoſtolicas, non faciētes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem, contradictores cenſura ſimili, appellatiōe poſtpoſita, compeſcēdo, nō obſtantibus etiàm conſtitutionibus ſeu alijs editis in contrarium quibuſcunq;. Datum Conſtantiæ ſecundo Calendas Aprilis, anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, indictione decima, Apoſtolica ſede vacante.

DECRETVM SVPER REDINTEGRATIONE Eccleſiæ * Baynnenſis.

*Baionẽſ.

SAcroſancta generalis Conſtantienſis ſynndus, &c. Attendens ad reformationem & redintegrationem vniuerſalis ac etiàm omnium cathedralium eccleſiarū, quæ ſchiſmate præſenti durante habebant vel habent epiſcopos diuerſarum obedientiarum, per quos ipſæ cathedrales eccleſiæ monſtruosè in capite & in membris videbantur & videntur gubernari, ſtatuit & ordinat, quòd Eccleſia Bayonenſis, quæ etiàm duos ſimul per plures annos habuit epiſcopos, & inter alios bonæ memoriæ Petrū, qui fuit de obedientia Balthaſaris, tunc Ioannis papæ vigeſimitertij in ſua obedientia nuncupati, nouiter defunctum, & ſuperſtitem venerabilem fratrem Guillermum hîc præſentem, qui fuit creatus per Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in eius obedientia nuncupatum, deincèps per Guillermum epiſcopum regatur, ac verus epiſcopus ipſius eccleſiæ, necnon epiſcopatus Bayonēſis vnicus cenſeatur, & illi clerus & populus ciuitatis & diœceſis Bayonenſis in omnibus conſuetis, licitis & honeſtis, vt eorum vero epiſcopo & paſtori obediant, & ipſe eos benignè viceuerſa pertractet, prout ad eius pontificale officium pertinet de conſuetudine vel de iure. Inhibentes nihilominùs venerabili capitulo ipſius eccleſiæ, nè ad electionem alicuius loco ipſius defuncti epiſcopi vllatenùs procedant, ſed in illa ſuperſedeant, prout etiàm iuxta quædam capitula dudùm per oratores noſtros ex vna, & quoſdam alios tunc de prædicta obedientia præfati Petri exiſtentis in regno Aragnniæ fuit definitū & concluſum, quæ quidem capitula per nos ſolenniter approbata fuerunt. Quodq́; etiàm venerabilis frater archiepiſcopus Auxitanenſis, cui prædicta eccleſia metropolitano iure ſubeſt, ad confirmationem alicuius

electionis forſitan factæ vel fiendæ, ad prouiſionem alicnius in Epiſcopum eccleſiæ prædictæ nnn procedat. Et quia etiàm prædictus Petrus ſeu Clemens ſeptimus etiàm in eadem obediētia nominatus, eius prædeceſſor, quatuor alijs de quatuor canonicatibus & præbendis eiuſdem Eccleſiæ, licèt in dicta Eccleſia ꝑ parte obedientiæ dicti Balthaſaris numerus canonicorum ab antiquo inſtitutus completus fuiſſet, prout de præſenti, prouidit, qnibus quidem domino Guillermo epiſcopo & canonicis quatuor aſſignauit, *quòd bona immobilia, necnon iura, fructus, redditus, prouentus & emolumenta ad capitularem menſam dictę Eccleſiæ pertinentia, in Caſtellæ & Nanarræ regnis exiſtentia, & illa etiàm ad ius & proprietatem ipſius mēſæ reducimus, ità quòd ipſi quatuor canonici deincèps poſſint apud eandem Eccleſiam perſonaliter reſidere, ac horis conſuetis & diuinis officijs intereſſe, ac ſtallum in choro & locum in capitulo cum ipſis alijs canonicis dictis habere, ac in omibus fructibus, redditibus &c. prędictæ menſæ vt veri canonici ipſius eccleſiæ participare, dicto canonicorum numero non obſtante, quodq́; nullus in loçum alicuius decedentis, aut aliter canonicatns & præbendas ſuas ipſius Eccleſię qunmodolibèt, præterquàm per ſpontaneum ceſſum dimittentium, ipſius Eccleſiæ canonici Apoſtolica vel ordinaria authoritate admittantur, quouſquè ad dictum numerum ſit deuentnm: ac decreuit dicta ſancta ſynodus irritum & inane, ſi ſecùs ſuper his factum fuerit, aut fieret in futurum.

for.* quoq;

SESSIO XXXII.

ANno & indictione quibus ſuprà, die verò Iouis prima mēſis Aprilis, Conſtantiæ in Eccleſia maiori in loco ſeſſionis ſolito prælatis exiſtentibus in * pluuialibus & cum mitris, fuit generalis huius ſanctæ ſynodi Conſtantienſis ſeſſio celebrata: pro cuius introitu reuerendiſſimus pater dominus Ioannes patriarcha Antiochenus Miſſam de beata virgine celebrauit. Reuerendiſſimus verò pater dominus epiſcopus Oſtiēſis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, indutus pōtificalibus, huiuſmodi ſeſſioni præſedit. Ac demùm litanijs & orationibus conſuetis cum debita ſolennitate completis, inſtantibus promotoribus concilij, fuit accuſata contumacia Petri de Luna per dominum Ardecinum aduocatum, et iuxta petitionem ipſius dictus dominns Ioannes Epiſcopus Oſtienſis huiuſmodi ſeſſioni præſidens, nomine Concilij deputauit reuerēdiſſimos patres dominos Odonem de Columna, & Lucidum de comitibus diacooos Cardinales, tunc in ordine Cardinalium poſtremos, reuerendosq́ue patres Fel-

*plumalibus

Odo iſte paulopoſt fit papa Martinus quintus.

trenſem

treoſem & Mersborgenſem epiſcopus, quibus dedit in mandatis, vt ipſi vnà cum protonotarijs & notarijs atque ſcribis huius cauſæ cum curſore ſedis Apoſtolicæ, dictum Petrum de Luna, ad valuas Eccleſiæ iuxta mores antiquos vocarẽt, & ipſi ſynodo vocatinnem referreot. Qui quidem domini deputati, vnà cum Iacobo Rhodini & Thoma Poltenſi protonosarijs Apoſtolicæ ſedis & huiuſmodi cauſæ notarijs, ac Franciſco de Medinlano Apoſtolicę ſedis curſore, locum ſeſſionis exeuntes, acceſſerunt ad valuas eiuſdem eccleſiæ. Et præſatus Franciſcus curſnr ipſum Petrũ de Luna alta voce vocauit ſub his verbis: Eſt'ne hîc dominus Petrus de Luna, Benedictus decimuſtertius in ſua obedientia nuncupatus, vel aliquis ꝓ eo qui compareat, reſponſurus coram ſacro concilio in cauſa ſchiſmatis & hæreſis contra ipſum mota? Cumq́ue nec ipſe nec aliquis pro eo comparuiſſet, aut reſpõſum dediſſet, dicta vocatione trioa vice ſacta, ipſius ſynodi promotores & vnà cum eis Benedictus de Guildelotia de Peruſio, cameræ APOSTOLICAE clericus, nomine huius ſanctæ Synodi ſuper huiuſmodi vocatione & non comparitione & non reſponſione, petiérunt inſtrumenrum & inſtrumenta. Qujbus ſic peractis, Cardinalis de Columna vnus ex deputatis præmiſſis, commiſſionẽ eis ſactam à dictn cõcilio adpleuiſſe, dictumq; Petrum de Luna modo præmiſſo per curſorem trina vice vocáſſe, nec ipſum Petrum vel aliquem pro eo ibidèm comparuiſſe, aut reſponſum dediſſe, dictæ ſanctæ ſynodo retulit: & deindè Franciſcus de Mediolaoo curſor præſatus, de præmiſſa vocatione ſecit relationem. His ſic peractis, dominus Ardecinus aduocatus prædictus, vocationem & relationem huiuſmodi petijt inter acta huiuſmodi cauſæ regiſtrari. Et deincèps reproducta bulla citationis, aliâs cõtra ipſum Petrum de Luna decreta & executa, dominus Bernardus de *Planchea, vnus de executoribus dictę citationis per concilium deputatis, de his quæ circa ſæpedictæ citatioois executiooem feciſſet, fecit relatinnem, dicens in effectu, quòd ab ipſo concilio receperant ipſe & collegæ ſui in mandatis, vt Petrum de Luna Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nuncupatum, citarent iuxta formam & tenorem literarum citatoriarum. Quas quidem literas citatnrias iam de nouo ſactas & in ſcriptis reproduxit, adiungens quòd nupèr vigore illarum literarum ipſe & egregius vir Lambertus de Stipite ſuus collega, ad caſtrum Paniſcholæ Dertuſenſis diœceſis acceſſerunt, & eundẽ domioum Benedictum decimumtertium, à ſibi obedientibus ſic nnminatum, perſonaliter appræhenſum, præſentibus pluribus ſuis Cardinalibus & alijs prælatis, clericis, ac hominum multitudine copioſa, ſecundùm formam & tenorem literarum citatoriarum ad perſonam ſuam citârunt, eaſdem de verbo ad verbum in ſua præſentia legerunt, ipſasq́ue & contenta in eiſdem executioni demandârunt, prout in quodam executionis inſtrumento publico etiàm die relationis aliâs per eum & ſuos collegas ſactæ exhibito, dixit pleniùs contineri, quod inſtrumentum itetùm ſacto reproduxit, & de pòſt publicè idem executionis inſtrumentum fuit lectum, & ſufficienter per teſtes recognitum. Quæ omnia præmiſſa dominus Ardecinus aduncatus petijt inter acta regiſtrari, & præfati Petri de Luna, ſic (vt præmittitur) citati contumaciam accuſauit. Ipſumq́ue, quoniam nec in primo termino, qui erat octaua die Martij, nec etiàm in præſenti termino comparuit, contumacem reputari, & in cauſa huiuſmodi ad vlteriora procedi per ipſam Synodum, inſtantiſſimè poſtulauit. Iſtis ſucceſſiuè (vt præmittitur) factis reuerendiſſimus pater dominus Ionnnes epiſcopus Oſtienſis, huiuſmodi ſeſſionis præſidens, ſecit legi quoddam decretum per reuerendum patrem dominũ Stephanum epiſcopum Dolenſem tenoris ſequentis:

Odo ſ. pòſt factus Martinus quintus.

*Planchea

Hæc ſacroſancta Synodus, auditis & conſideratis relatis, propoſitis, productis & petitis, præſatum Benedictum ſic in ſua obedientia nuncupatum, legitimè citatum, vocatum & expectatum, non comparentem, & qui in octaoa Martij, ad quam etiàm citatus extiterat, non comparuit, pronunciat, reputat & declarat contumacem, decernitq́ue in eius contumaciam, eius abſentia Dei repleta præſentia non obſtante, fore in cauſa huiuſmodi vlteriùs etiàm vſq; ad diffinitiuam ſententiam incluſiuè procedendum. Volens autem in eadem cauſa maturè & cum ſumma grauitate procedere, committit dilectiſſimis Eccleſiæ filijs Guillermo tituli ſancti Marci presbytero, & Franciſco tituli ſanctorum Coſmæ & Damiani, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, atque Ioanni electo patriarchæ Conſtantinnpolitano, necnõ venerabilibus fratribus Roberto Saresbirienſi, Ioanni Lichfeldenſi, & Stephano Dolenſi epiſcopis, ac dilectis Eccleſiæ filijs Guillermo Pulchri nepotis Franciæ, Ioanni de *Podemitis generali ordinis Prædicatorum, in obedientia Petri de Luna, Benedicti decimitertij nuncupati in ſua obedientia, magiſtris in ſacra pagina, Michaeli de Nauers vtriuſque iuris Aragonum, & Ioanni de Ledena legum, Nauarræ regum illuſtrium oratoribus, Iacobo electo Parmenſi, Hermanno de Dvuerck ſedis Apoſtolicæ protonotario, Roberto abbati Cluniacenſi, Nicolao Vuoidis vtriuſque iuris, Petro Nardi, Henrico Heckel, decretorum, ſedis Apoſtolicæ capellanis & audi-

*Pedemõtis

auditoribus cauſarum palatij Apoſtolici, & Ioanni *Rellis decretorũ doctoribus, quatenùs ipſi vel eorum maior pars examinent articulos, quos offerri contigerit, coram dicta ſynodo, vel coram dictis commiſſarijs, & eis examinatis, ſuper illis qui ipſis vel eorum maiori parti admittendi videbuntur, de quorum articulorum receptione & eorundem admiſſione, præfata ſynodus dictis commiſſarijs, vel eorum maiori parti plenam confert & committit poteſtatem. Ipſi autem duo ex eis ad minùs, ſuper articulis prædictis & alijs offerendis, & eorum veritate & notorietate teſtes & alia probationum genera recipiant, iurariq; faciant, & examinent diligenter, ità quòd occupantium conditio melior non exiſtat, neque per aliquorum inchoationem, aliorum derogetur poteſtati: ſed duobus aut pluribus negocium huiuſmodi examinationis & receptiónis teſtium inchoantibus, cæteri & quilibet duo ſiue bini ex illis, etiàm ſeorsùm & ſeparatìm, ac eodem vel diuerſis temporibus teſtes & alia probationum genera etiàm ſuper articulis & alijs inchoatis recipere, examinare, ac mandatum huiuſmodi valeât exequi, teſtiumque atteſtationes & probationes alias vel * eorum effectum eidem ſacræ ſynodi fideliter referant, vt exindè eadem ſancta ſynodus ſuper præmiſſis procedat, decernat, & iudicet, prout ſecundùm Deum, iuſtitiam & æquitatem fuerit faciendum. Mandat inſupèr & committit eadem ſancta ſynodus præfatis cõmiſſarijs, & duobus (vt præmittitur) ex illis, quatenùs ad dies, horas, & loca opportuna eundem Benedictum ſic (vt præmittitur) nominatum, citent, & citari faciant peremptoriè, publicè coram ipſis in locis prædictis ad videndum, etiàm recipi, produci, iurare teſtes, & alia probationum genera in cauſa huiuſmodi quatenùs opùs erit, cum poteſtate citandi & cogendi teſtes præfatos quoſcunque, ſi qui forſan à dicta depoſitione ſe ſubtraxerint. Proteſtatur etiàm eadem ſancta Synodus, quòd per quoſcunque actus, ordinem, ſeu terminos iudiciarios ſeruatos vel ſeruãdos in hac cauſa, formæ proceſſùs, quæ de iure ſeruanda eſt, aut ſeruari ſufficit in notorijs, renunciare non intendit, neq; ad ſeruandũ iudiciarium ordinem * ſe obſeruare adſtringit quouis modo. Qua ſchedula lecta, reuerendiſſimus pater dominus Oſtienſis præſidens, nomine huius ſanctæ ſynodi ſuper dicta ſchedula & contentis in ea, reſpondit per verbum, Placet.

*Vaillis

*earum

* ſe adſtringere quouis

SESSIO XXXIII.

ANno & indictione quibus ſuprà, die verò Mercurij, duodecima menſis Maij, fuit celebrata ſeſſio generalis in maiori ecclesia Conſtantienſi. In qua reuerendiſſimus pater dominus Nicolaus archiepiſcopus Gneznenſis Miſſam celebrauit. Fuitq; præſidens huic ſeſſioni reuerendiſſimus pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis, viceecancellarius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis. Et intererat huiuſmodi ſeſſioni ſereniſſimus princeps dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex, indutus veſtimentis Imperialibus, coronam in capite habens, adſtantibus ſibi reuerendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, domino Angelo Præneſtino & Iordano Albanẽ epiſcopis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, illuſtriſſimis principibus Rodolpho Saxoniæ in enſe, Ludouico Bauariæ ducibus in pomo, & Frederico Marchione Brandeburgenſi in ſceptro, & habitibus conſuetis ſibi ſeruientibus. Demùm lectis Litanijs vnà cum alijs deuotis orationibus, vt moris eſt, aſſcenderunt ambonem deputati & commiſſarij in cauſa hæreſis &c. contra Petrum de Luna, in qua reuerendiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyter cardinalis fecit relationem, dicens in effectu quòd ipſi commiſſarij proceſſiſſent in cauſa, ad ea quæ eis fuiſſent commiſſa, quia primò ipſum Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nominatum, ad dandum & dari videndum articulos vocâſſent, & deindè certos articulos per procuratores cauſę oblatos recepiſſent, eosque ad probandum admiſiſſent, teſtesq; 38. Cardinales, Archiepiſcopos, epiſcopos, prælatos, doctores & alios ſuper eiſdem recepiſſent, iurareque feciſſent, ac eos diligenter examinâſſent. Inſupèr dicto Petro de Luna ſic ſufficienter vocato, nonnulla iura per procuratores producta in modum probationis recepiſſent, eaque probari feciſſent, & probata eſſe decreuiſſent, & hæc omnia & alia per eos in hac cauſa acta, in actis redigi feciſſent, prout in regiſtro in hac cauſa per eos fieri mandato pleniùs continentur, offerẽtes ſe pleniùs & explicitè magìs relaturos, quãdò ſynodus duxerit mandandum. Relatione autem huiuſmodi facta, accuſabatur contumacia Petri de Luna, non videntis aperiri dicta teſtium in huiuſmodi cauſa productorum, & in contumaciam petebatur iterùm in valuis maioris Eccleſiæ vocari, & ad vocandum aliquos deputari, atq; extunc reuerendiſſimus pater dominus Ioannes Oſtienſis huiuſmodi ſeſſioni præſidens, nomine ſynadi deputauit reuerendiſſimos patres & dominos ad vocandum præfatum Petrum de Luna, videlicet Odonem de Columna, Lucidum de Comitibus Cardinales, Viennenſem archiepiſcopum, Feltrenſem, Tridentinenſem & Lichfeldenſem epiſcopos, & Antonium Taxal generalem ordinis ſanctæ Mariæ de Mercede, Thomam Poltenſem, & Iacobum Rho-

Rhodini ſedis Apoſtolicæ protonotarios, vnà cum præſentis cauſæ ſcribis, & Franciſcum de Mediolano ſanctæ Apoſtolicæ ſedis curſorem. Qui deputati, vocarunt & citârunt præfatum Benedictum per curſorē antedictū, in hunc modum: Eſt hic Petrus de Luna, Benedictus decimuſtertius in ſua obedientia nuncupatus, vel aliquis pro eo qui compareat pro eo, ad videndum aperiri dicta teſtium &c? Deindè dictis deputatis de valuis reuertētibus, dominus Lucid' Cardinalis de Comitibus, nomine condeputatorum retulit, ipſam vocationem per curſorem antedictum trina vice fuiſſe factam, neminemq́; ibi comparuiſſe, aut aliquod verbum reſpondiſſe. Quo facto, & iterùm petito publicari dicta teſtium, & decerni terminum ad dicendum contra dicta huiuſmodi, reuerendus pater & dominus, dominus Stephanus epiſcopus Dolenſis legebat quandam decreti papyri ſchedulam tenoris ſubſequentis:

Decretum de publicatione atteſtationum & citatione ad contrà obijciendum.

HAEC ſacroſancta generalis ſynod' Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nuncupatum, vocatum legitimè & non comparentem, reputat cōtumacem, & in illius contumaciam teſtes, atteſtatiōes & dicta teſtium in præſenti cauſa inquiſitionis mota & pendente contra eundem Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium à nonnullis nuncupatum, productorū & examinatorum, publicat, ac pro publicatis habet, & decernit eidem Petro de Luna Benedicto copiam dictarum atteſtatiōum & totius præſentis proceſſus fieri, & aſſignat eidem Petro de Luna, Benedicto (vt præmittitur) vocato, terminum peremptorium ad diem Sabbati proximum manè hora ſeptima in præſenti Eccleſia & loco ſuperiori prope altare ſeſſionis ad dicendum, obijciendum, & proponendū coram commiſſarijs nupèr ad teſtes recipiendos & examinandos & cætera per eandem ſynodum deputatis, quicquid dicere, obijcere, vel proponere voluerit contra teſtes in hac cauſa productos, & eorum dicta, necnon contra inſtrumenta, *regiſtralia, & alia quæcunq; producta & in tota ipſa cauſa & ſingulis eius diſcurſibus, & ad hoc ipſum peremptoriè citat, præfatisq́; commiſſarijs & eorum maiori parti, cæterisq́; etiàm minimè impeditis ad *audiēdum & *recipiendū omnia, quicquid dicere, obijcere & proponere voluērit, & ſuper illis *cognoſcendum, atq; omia & ſingula *faciendum, quæ ad cauſam & proceſſum huiuſmodi pertinent & pertinebunt, vſque ad ſententiam diffinitiuam excluſiuè, ac ſuper eorum dependentibus, emergentibus & connexis, dat eadem ſancta ſynodus plenam & liberam poteſtatem. Proteſtatur autem eadem ſancta ſynodus, q per hunc pceſſum aut alium quemcunq; in futurum fiendum in huiuſmodi cauſa, à forma proceſſûs ſuper notorijs, quam ſufficit ſeruare de iure, recedere non intendit. Qua itaq; decreti ſchedula lecta, per reuerendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Ioànem epiſcopum Oſtienſem, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalē & vicecancellarium, huiuſmodi ſeſſiōi præſidentem, nomine ſynodi fuit reſponſum, Placet.

*regiſtra

*audiendi *incipiendi *cognoſcēdi *faciendi

SESSIO XXXIIII.

DIe Sabbati quinta menſis Iunij, anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, indictiōe decima, fuit ſeſſio generalis per ſanctam ſynodum Conſtantienſem in maiori Eccleſia Conſtantiæ ſolenniter celebrata. In qua reuerēdus pater dominus Thomas *Senonenſis epiſcopus, Miſſam de tempore celebrauit. Præſedit autē reuerendiſſimus dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis & vicecancellarius, & dictis demùm Litanijs & orationibus conſuetis, cum Euangelio ſecundùm Lucam, Homo quidam fecit cœnam magnā, domini commiſſarij in cauſa contra Petrum de Luna, aſcēnderunt ambonem: & reuerendiſſ. pater dñs Guillermus cardinalis tituli ſancti Marci, de ſuorū collegarum conſenſu ſibi aſſiſtentium pro themate aſſumens, Tempus eſt vt *veniat iudicium à domo DEI, &c. quod perpulchrè deducens, proceſſum per ipſum & ſuos collegas contra Petrum de Luna, à quibuſdam Benedictum decimumtertium nuncupatum, iuxta commiſſionem eis deſupèr factam, habitam integrè narrauit & recitauit, vnà cum probationibus articulorum ſimpliciter in huiuſmodi cauſa productis. Et facta dicta relatione, reuerendi patres domini Dolenſis & Lichfeldenſis epiſcopi, reſpondendo articulos legerunt, videlicet ſummam probationem ſcriptam, ſuper quolibet articulo dicendo poſt lecturam articuli: Iſte articulus de veritate & notorietate pbatur per tot teſtes & tales, declarando dignitates & gradus teſtium. Et his peractis, reuerendus pater & dominus epiſcopus Concordienſis legebat quoddā decretum, cuius tenor ſequitur:

*Cinomeñ

Lucæ 14.d

*incipiat 1.Pet. 4.d

Hæc ſacroſancta ſynodus, audita relatione proceſſus & probationum & aliorum actorum in cauſa inquiſitionis pendēte coram eadem ſancta ſynodo contra Petrū de Luna, Benedictum decimumtertium à nonnullis nuncupatum, ſuper ferenda ſententia & alijs in cauſa huiuſmodi fiendis deliberabit: poteſtatem autem aliàs cōceſſam cōmiſſarijs in dicta cauſa, præterq̄ ad citādum eundem Petrum de Luna ad audiendū ſen-

tentiam per eandem ſynodum ferendam, non intendit reuocare, ſuper qua citatione atque ſententia nullam dictos commiſſarios vult habere poteſtatem. Super præmiſſis dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis huiuſmodi ſeſſioni præſidens, nomine ſynodi reſpondit, Placet.

SESSIO XXXV.

Vnio ambaſiatorum domini regis Caſtellæ & Legionis.

DIE Veneris decimaoctaua menſis Iunij ſupradicti, ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtātienſi fuit ſolenniter celebrata, cui interfuit sereniſſimus princeps Sigiſmundus Romanorum & Hūgariæ &c. rex, cum inſignijs regalibus, & multis principibus & nobilibus ſibi adſtantibus & ſibi ſeruientibus. Et ante iſtius ſeſſionis officium ſiue orationes ſolitas & conſuetas, prælati pluuialibus induti, mitras capitibus impoſuerunt. Conſequenter reuerendi patres & domini, nobiles & ſtrenui viri ſereniſſimi principis domini Ioannis regis Caſtellæ & Legionis ambaſiatores, & cum eis Petrus de Lomburga de Polonia, ambonem aſcēderunt, ac ipſi ambaſiatores tria in effectu facere pro præſenti ſeſſione propoſuerunt, videlicet primò cōcilium Conſtātienſe conuocare, ſecundò præſenti congregationi in Conſtātia ſe vnire, tertiò ſubiectionē obedientiæ factam in Narbona iuxta capitula ibidèm concordata approbare. Et deindè Petrus de Lomburga, legit quoddam procuratorium regis Caſtellæ. Quo lecto, frater Ludouicus de Valle Oleti, vnus de ambaſiatoribus dicti regis, de conſenſu ſuorū coambaſiatorum legit quandam ſchedulā conuocationis, vnà cum bulla cōcilij conuocatoria, domino regi Caſtellæ prædicto per ſynodum miſſa, iuxta capitula concordata Narbonæ, cuius ſchedulæ conuocationis tenor talis eſt:

Schedula conuocationis.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Nos Didacus Conchenſis epiſcopus, & Ferdinandus Petri de Ayala maior pſectus Guiſpuſtræ, ſereniſſimi dn̄i regis Caſtellæ conſiliarij, Ioannes epiſcopus Paceñ, Martinus Ferdinandi domicellorum præſes, Ferdinandus Martini de * Danabeñ Segobienſis, & Didacus Ferdinandi Palentineñ Eccleſiarum Decani, Decretorum doctores, frater Ludouicus de Valle Oleti ordinis Prædicatorum, in theologia magiſter Pariſienſis, Ioannes Ferdinandi de Rupe flore decretorum doctor, oratores & procuratores præfati ſereniſſimi domini Ioannis regis Caſtellæ & Legionis, ac ſereniſſimæ dominæ reginæ Caſtellæ, & omnium quorum intereſt & intereſſe poteſt. Ad pacem & vnionem ſanctæ matris Eccleſiæ puris ac ſynceris affectibus anhelantes, volentesque & intendentes adimplere conuentionem in Narbona initam inter ſereniſſimum principem & dominum, Sigiſmundū Romanorum & Hungariæ regem ſemper Auguſtum, ac reuerendos patres procuratores, nuncios & legatos præſentis congregationis Conſtantienſis ex vna, & oratores ac procuratores ſereniſſimi principis domini Ferdinandi claræ memoriæ Aragonū & Siciliæ regis, tam ſuo proprio nomine, q̄ tutorio & tutoris nomine præfati ſereniſſimi domini regis Nauarræ, necnon illuſtris principis Ioannis comitis Fuxi ex alia partibus, præſentamus nos in hoc loco coram paternitatibus veſtris, offerētes nos ad exequendum dictam conuentionem ac omnia & ſingula in ea contenta, & ſumus nunc attendentes, quod in primo capitulo dictæ conuentionis continetur, quòd conuocatio dictarum obedientiarum fiat per prælatos cæterosq; viros eccleſiaſticos huius cōgregationis p literas directas ad reges, principes, prælatos ac alias perſonas de obediētia dicti domini Benedicti ſic nuncupati. Quòd viceuerſa præfati domini reges, principes, prælati & aliæ perſonæ dictæ obediētiæ domini Benedicti ſic nuncupati, debeāt vos præfatos dominos prælatos & cæteros de congregatione præſenti per ſuos ambaſiatores aut literas hîc in Conſtantia conuocare. Et attento etiàm quòd literæ cōuocatoriæ pro parte veſtra domino noſtro regi Caſtellæ iam præſentatæ fuerunt, quas etiàm ipſe omnibus prælatis & alijs perſonis quibus dirigebantur, intimari fecit modo debito, prout per inſtrumenta indè cōfecta patebit, cùm fuerit opportunum, volumus & nos ſatisfacere dicto capitulo, cuius tenor quantùm ad literas conuocatorias quæ in eis continetur, talis eſt: Conſtantieñ conc. ſeſſ. 20.

Miſeratione diuina epiſcopi, presbyteri & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati & cæteri in Conſtantia prouinciæ Moguntinenſis in Chriſti nomine congregati, illuſtri principi, prout ſuperiùs continetur, &c. Qua ad finem lecta, idem frater Ludouicus legit, vt ſequitur. Conſtan. conc. ſeſſ. 20.

Cui quidem capitulo ſatisfacere volentes, conuocamus vos omnes prælatos & cæteros dominos de hac congregatione iuxta tenorem dicti capituli.

His ſic lectis, reuerendiſſimus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis aſcendens in ambonem, legit in hæc verba:

Schedula acceptationis conuocationis.

Nos miſeratione diuina epiſcopi, presbyteri & diaconi cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, prælati & cæteri hîc congregati, dictā conuocationem acceptamus, & offerimus nos paratos ſinè dilatiōe quacunque ad procedendum ad vlteriora.

* Dauabs

Et

Et inſupèr requirimus vos oratores & ꝓcuratores prædictos, quatenùs ad vnionem faciendam nobiſcum procedatis iuxta tenorem tertij capituli conuocationis prędictæ, quæ talis eſt: Tertiò, quòd præfatis de obedientia dicti domini Benedicti decimitertij per quoſdam &c. vt ſuperiùs continetur, cuius tamen totum tenorem legebant. Et expòſt frater Ludouicus de Valle Oleti præfatus, quo ad ſecúdum principale, quãdam vnionis ſchedulã legebat in hæc verba:

In Cóſtant. có. ſeſſ. 20.

Schedula vnionis.

Nos oratores & procuratores prætacti, dictis nominibus vnimus nos vobis iuxta tenorem capituli Narbonenſis prædicti, approbantes & laudantes omnia q̃ poſt vnionem Aragonenſem, contra dominum Benedictum agitata ſunt & proceſſa pridèm, & eodem modo àc ſi per hanc vnionem noſtram ab hac ſancta ſynodo nobis intereſſentibus ſacta foret. Qua vnione facta, pręfatus dominus archiepiſcopus Mediolanẽſis legebat in hunc modum:

Schedula acceptionis vnionis.

Nos prælati & cæteri congregati vt ſuprà, dictam vniõem *noſtram acceptamus, profitentes vos vice & nomine præfati ſereniſſimi domini regis Caſtellæ per oĩa debitis modo & fòrma ac tempore contentis in dicto capitulo tertio, ſatisfeciſſe, & ec onuersò nos vobis oratoribus & procuratoribus prædictis nominibus iuxta tenorem eiuſdem capituli vnimus. Quibus ſic factis, reuerendiſſimus pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis & vicecácellarius, nomine totius ſynodi reſpondit, per verbum, Placet.

Fur. *veſtrã

Subſequenter oratores & procuratores illuſtriſſimi domini INFANTIS Henrici ac ordinis ſacræ militiæ ſancti Iacobi de Spata generalis magiſtri, ambonem aſſcendentes, omniaq́; & ſingula ſacta & acta per dominos ambaſiatores & oratores regis Caſtellæ prædictos approbantes & laudantes, cõuocationem ſecerunt ſimili modo vt ipſius regis Caſtellæ ambaſiatores, & ſimiliter ſe huic cõgregatiõi vniérunt, prout ſuper iſtis conuocatione & vnione frater Ioannes de ſancto Iacobo, ordinis Minorum, vnus de ambaſiatoribus prædictis, de ſuorum ambaſiatorum conſenſu quãdam papyri ſchedulam legebat ſub huiuſmodi tenore:

Schedula conuocationis Infantis Henrici.

Nos Vitalis de Scoto miles commendator de *Camata, frater Ioannes de ſancto Iacobo, ſacræ paginæ profeſſor, Garſias de Vergata miles, Ioannes Alphonſi decretorum baccalaurei, procuratores & oratores illuſtriſſimi domini Infantis Henrici ac ordinis ſacræ militiæ ſancti Iacobi de Spata generalis magiſtri, ſimili modo conuocamus vos omnes prælatos & cæteros dominos de hac congregatione iuxta tenorẽ dicti capituli. Deindè idem frater Ioannes legit, vt ſequitur:

*Camata,

Schedula vnionis eiuſdem.

Nos oratores ſupradicti, dicto nomine vnimus nos vobis iuxta tenorem capituli prædicti. Super quibus omnibus & ſingulis promotores concilij petiérunt inſtrumentum & inſtrumenta, & depòſt ſuit cantatũ, Te Deum laudamus. Quo finito, reuerendiſſimus pater, dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis cardinalis ad præſidendum iuit, & officium ſeſſionis ſolitum ſolenniter incipiebatur. Electis Litanijs alijsq́ue conſuetis, præſatus archiepiſcopus Mediolanenſis vnà cum ambaſiatoribus regis Caſtellæ ambonem aſſcendit, & legit ſchedulã ſequentem, legendo etiàm illa capitula concordata Narbonæ, de quibus ſuprà faciebat mentionem, quæ ſuperius inſerta fuerunt, vbi agebatur de confirmatione eorũ.

Confirmatio capitulorum,

Sacroſancta generalis Conſtantiẽſis ſynodus in Spirituſancto legitimè congregata, viſo & conſiderato capitulo ſecundo ex capitulis Narbonenſibus inter chariſſimũ Eccleſiæ filium Sigiſmundum Romanorum & Hungariæ regem illuſtrem, & dilectos ipſius eccleſiæ filios promotores & nuncios dictæ ſynodi ex vna, & procuratores ac oratores chariſſimorum dictæ Eccleſiæ filiorum dominorum, Ferdinandi claræ memoriæ Aragonum & Siciliæ regis, tam ſuo ꝓprio nomine, quàm tutorio & tutoris nomine Ioannis Caſtellæ & Legionis, necnon oratores Nauarrę regum, & illuſtrium & dilectorum eiuſdem Eccleſię filiorum Fuxi & Armeniaci comitum partibus ex altera cõcordatis, cuius quidem ſecundi capituli tenor ſequitur ſub his verbis: Secundò, quatenùs dictæ conuentiõis &c. volens in oĩbus obſeruare dictum capitulum, promittit, ratum habet, ſecurat ſpecialiter, confirmat, & nouiter firmat, & ſtatuit, & decernit in omnibus & per omnia, prout in dicto capitulo pleniùs cõtinetur. Viſo etiàm quarto capitulo incipiente, Quartò, quòd per dictum vniendum Concilium &c. abolet, tollit, & irritat quoſcunque proceſſus, ſententias, decreta, ordinationes, ſtatuta & pœnas, &c. vt in dicto cap. continet, vſq; ibi, & ꝙ ſtatuatur. Itẽ ſtatuit, ꝙ nunq̃ decæterò ratione vel occaſione dicti ſchiſmatis aut adheſionis dicti dñi Bndicti & ſui prædeceſſoris dñi Clementis, poſſit cõtra dictos dominos reges, principes, prælatos & alios de obedientia dicti dñi Bndicti quòlibèr, ꝓcedi in iudicio, vel extra, vt in fine dicti capituli cõtinetur. Viſo etiàm quinto dictorũ capitulorũ incipiẽte, Quintò, ꝙ p dictũ formandũ cõciliũ &c. apꝓbat, laudat, firmat, & meliori modo quo fieri poteſt, pleniſſimè cõfirmat oĩes & ſingulas cõceſſiones, diſpen-

Cõſtantiẽſ cõ. ſeſſ. 20.

Cõſtantiẽſ cõ. ſeſſ. 20.

Cõſtantiẽſ cõ. ſeſſ. 20.

penſationes & gratias, factas per dominum Benedictum prędictum quibuſuis perſonis ſuę obediẽtiæ de qbuſuis dignitatibus, &c. vt in dicto capitulo continetur. Viſo etiàm vndecimo dictorum capitulorum incipiẽte, Vndecimò, quòd dictus dñs rex Romanorum &c. & attento quòd dicitur ibi, & ꝙ in prima ſeſſione &c. dicta ſancta ſynodus facit, concedit, ſtatuit & ordinat in omnibus & per omnia, prout in dicto capitulo continetur. Quibus ſic lectis & completis, reuerẽdi patres Iacob' Rhodini ſedis Apoſtolicæ protonotarius, & Ioannes literarum Apoſtolicarũ corrector, tenens librũ euangeliorum à parte dextra, & à parte ſiniſtra dominus Thomas Poltenſis dictæ ſedis ꝓtonotarius, & venerabilis dominus Iacob' Moreſim, ſacri palatij Apoſtolici cauſarum auditor, tenentes libros ſanctorum euangeliorum, acceſſerunt ad dominos in hac ſeſſione præſentes, recipientes ab eis iuramenta. Et primò sereniſſimus dominus Sigiſmundus Romanorum & Hungariæ rex, cõſequenter verò & domini cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, cæterique prælati & ambaſiatores omnia & ſingula capitula Narbonæ concordata, in omnibus & per omia obſeruare iurauerunt, & quilibet eorum iurauit, ac ea, quantùm in eis fuit, receperũt.

Conſtan. conc. ſeſ. 20

Quibus iuramentis ſic præſtitis, Henric' de Piro promotor nomine præfati sereniſſimi principis domini Sigiſmundi ſurgens, publicè dixit & inquiſiuit: Si aliquis eſſet in prædicta ſeſſione, qui haberet mandatũ ſufficiens illuſtris principis comitis Armeniaci, quòd illud exhiberet. Cãcellarius autem ſtudij Pariſienſis ſurgens dixit, ambaſiatores Chriſtianiſſimi regis Francorũ certa habuiſſe ſcripta, ꝙ dictus dominus Comes ſequi vellet veſtigia prędicti domini regis. Tunc dictus dominus Henricus nomine quo ſuprà dixit, Ex quo non appáret mandatum ſufficiens pro ipſo domino comite, nullo modo per iuramentum ſuprà p eum præſtitum, ad obſeruationem dictorũ capitulorum in Narbona concordatorum, quoad præfatum dominum comitem Armeniaci, vellet arctari, publicè & ſolenniter fuit proteſtatus.

Conſtantieñ conc. ſeſſ. 20.

His autẽ ſic peractis, præfatus archiepiſcopus Mediolanenſis legit quandam papyri ſchedulam tenoris ſubſequentis:

Item domini cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi & alij prælati ambaſiatores dominorum regum & principum, & alij in dicto cõcilio exiſtentes, & ſingulares perſonæ & tanquàm perſonæ ſuffultæ ad hoc hoc ſufficienti poteſtate, iurent, prout ſufficienter in dicto 11. capitulo continetur.

Quæ pdicta omnia & ſingula, intelligantur & locum habeant, retento tenore oĩm & ſingulorum capitulorũ prædictorũ Narbonæ concordatorum, quibus & eorũ ſingulis dicta ſynodus ſtare intẽdit, nec ab eis vel eorum aliquo in toto vel in parte recedere.

Ad quæ omnia & ſingula dominus Epiſcopus Oſtienſis vicecancellarius & huius ſeſſionis præſidens præfatus, nomine totius concilij reſpondit per verbum, Placet.

Subſequenter dominus & frater Ludouicus de Valle Oleti prædictus, exiſtens in ambone, legit ſchedulam ſequentem:

Schedula approbationis capitulorum Narbonæ, factæ per oratores regis Caſtellæ.

Nos Didacus Conchenſis epiſcopus, & Ferdinandus Petri de Ayala maior præfect' Guiſpuſtæ, sereniſſimi dñi regis Caſtellæ cõſiliarij, Ioannes epiſcopus Paceñ, Martinus Ferdinandi domicellorũ pſes, Ferdinãdus Martini de Claualos Segobieñ, & Didacus Ferdinandi Palentineñ eccleſiarum decani, decretorũ doctores, frater Lodouicus de Valle Oleti ordinis Prædicatorũ in theologia magiſter Pariſieñ, Ioannes Ferdinandi de Rupeflore decretorũ doctor, oratores & procuratores sereniſſimi dñi Ioãnis Caſtellæ regis ac Legiõis, ac sereniſſimę dñę reginę matris & tutricis eiuſdẽ regnorũ gubernatricis, hîc pſentes & perſonaliter conſtituti, dictis nominibus quibus validiùs & efficaciùs poſſumus, iure videlicet, forma, modo, via, cauſa, melioribus oĩa & ſingula decreta, ſtatuta, proteſtationes per ſacroſanctã & generalem ſynodum Conſtantieñ nunc facta & edita, & q̃ nunc ſunt ſerioſiùs lecta, ipſa habentes pro ſufficienter expreſſis & repetitis ſolenniter, vice & nomine regis & reginę noſtrorũ pfatorum oĩm regnorum & terrarũ ſuarũ acceptamus, approbamus, aſſentimus, & ſolenniter affirmamus. Et ſimiliter ſicut ipſa ſancta ſynodus ꝓteſtata eſt, ꝙ nõ velit recedere à capitulis in dicta ciuitate Narboneñ concordatis, itã & nos dictis nominibus ſolẽniter ꝓteſtamur. Ad q̃ tunc reuerẽdiſſimus pater & dñs epiſcopus Oſtieñ huius ſeſſiõis pſidens, nomine totius ſynodi reſpondit, Placet. Et conſequenter pſatus archiepiſcopus Mediolanenſis, legit decretum tenoris infraſcripti:

Quòd non obſtantibus iuramentis, licuit ab eius obedientia recedere.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtãtienſis, in ſpiritu ſancto legitimè cõgregata, pro bono vnionis Eccleſiæ ſacroſanctæ authore Deo feliciùs conſummandæ, cõſiderans quòd per chariſſimam eccleſiæ filiam Catharinam reginam illuſtrem, chariſſimi ipſius Eccleſiæ filij Ioannis regis Caſtellæ & Legionis matrẽ atque tutricẽ, regnorumq́; & terrarũ illius gubernatricem, atq; per

per nonnullos prælatos, barones & notabiles perſonas regnorum & terrarũ regis præfati, requiſita & præſtita fuerunt iuramenta & promiſſiones de non recedendo ab obedičtia domini Petri de Luna, Benedicti decimitertij à nonnullis ſic nuncupati, ſub certis formis, de quibus in actis & inſtrumẽtis indè confectis latiùs cõtinetur, quæ quidem acta & inſtrumenta & alias quaſcunq; probationes prędictorum, pręfata ſynodus de ipſis plenè certificata, vult hîc habere pro ſufficiẽter expreſſis quodq; huiuſmodi iuramenta & promiſſiones requiſita & pręſtita, fuerunt impedimentum pręfatę vnionis, propter quæ & illa nulla & irrita eſſe cenſentur: ſtatuit, decernit, atq; declarat, pſata omnia iuramenta & promiſſiones ac omnia & ſingula indè ſecuta, fuiſſe & eſſe caſſa, irrita & nulla, nulliusq́ue efficaciæ, roboris vel momẽti. Et nihilominùs ad cautelam quatenùs de facto proceſſerũt, ea relaxat & caſſat, irritat ac reuocat, declarans præfatos (vt præmittitur) iurantes & promittentes, ad obſeruantiam prædictorum minimè teneri & obligari. Quo decreto lecto, fuit per dictum dominum præſidentem nomine totius ſynodi reſponſum, per verbum, Placet. Et depòſt præfatus frater Ludouicus legit, vt ſequitur:

¶ Schedula ſubtractionis obedientiæ confirmationis, per vnum de ambaſiatoribus regis Caſtellæ lecta.

Nos Didacus &c. ambaſiatores & procuratores præfati, nomine procuratorio quo ſuprà, confirmamus, & etiàm approbamus ſubtractionem obedientiæ dudùm factam in Perpiniano domino papæ Benedicto decimotertio, per felicis memoriæ dominum Ferdinandum Aragonum & Siciliæ regem, nomine ſereniſſimi regis Caſtellæ & Legionis domini noſtri, & per ſuas literas, ſicut in eiſdem latiùs continetur: etiàm ex ſuperabundanti cautela eam, nomine quo ſuprà, de nouo facimus, ſicut in dictis literis continetur, & alio meliori & firmiori modo quo fieri poteſt & debet, de quo offerimus *literas præfati domini regis & matris in valida & expedienti forma daturos. (for. *nos literas) Deindè dominus Petrus de Grado, vnus etiàm de ambaſiatoribus regis Caſtellæ & Legionis prædicti, quandam ſchedulam ſubtractionis obedientiæ per præfatum regem dicto Benedicto in Caſtella * factam, in vulgari Caſtellano ſcriptam, publicè legit. (for. * factæ) Et quia à multis non intelligebatur, præſentibus igitur non eſt inſerta. Deindè frater Ludouicus præfatus ſolenniter fecit collationem, & facta collatione, pro complemento huius ſeſſionis reuerendiſſimus pater dominus Ioannes patriarcha Antiochenus Miſſam de ſpiritu ſancto celebrauit.

SESSIO XXXVI.

Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringẽteſimo decimoſeptimo, die verò iouis vigeſima ſecunda menſis Iulij, fuit celebrata ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtantienſi Pro cuius introductione reuerendiſſimus pater epiſcopus Attrebatenſis Miſſam de ſancto ſpiritu celebrauit, præſidebatq́; in eadem ſeſſione dominus reuerendiſſimus epiſcopus Oſtiẽſis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius: & lectis litanijs alijsq́; deuotis orationibus ſolitis, dominus Antonius Epiſcopus Concordienſis legit quandam citationem contra Petrum de Luna factam, ad audiendum ſe priuari & ſententiam ferri, cuius tenor ſequitur:

Sacraſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, venerabilibus fratribus Henrico Feltrenſi, Stephano Dolenſi, Ioanni Pacenſi, Iacobo Placentino & Patricio Carthagienſi epiſcopis ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem. Fruſtrà iudiciũ cognoſcẽdo geritur, niſi quod cognitum eſt, iudiciali calculo terminetur. Cùm itaq; eadem ſancta ſynodus de meritis cauſæ inquiſitionis pẽdentis, coram eadem ſancta ſynodo contra Petrum de Luna, à quibuſdam Benedictum decimumtertium nuncupatum, plenè cognouerit, & in eadem cauſa ad omnes actus & terminos requiſitos, ritè & canonicè proceſſerit, decernit & mandat eadem ſancta ſynodus, eundem Petrum de Luna, Benedictum decimumtertiũ (vt præmittitur) nuncupatum, citari publicè in valuis eccleſiæ Conſtantieñ, alta & intelligibili voce dum in eadem Eccleſia diuina * celebrantur officia, (*celebrabuntur) & cum affixione præſentiũ literarum eiſdem valuis, cùm de præſenti audientia literarum contradictarum minimè teneatur, atq; citat peremptoriè & vno edicto peremptorio pro omnibus, ad diem lunæ 26. huius menſis Iulij ad comparendum in Eccleſia Conſtantienſi manè, hora qua dicta ſancta ſynodus ſedebit, & ſedere conſueuit, ad audiendum ius & diffinitiuã ſententiam per eandem ſynodum proferri, & pronunciari in cauſa pdicta. Quocircà paternitatibus veſtris eadẽ ſancta ſynod⁹ mãdat & cõmittit, quatenùs vos aut duo veſtrûm, vocatis ad hoc aliqbus ex notarijs & ſcribis in dicta cauſa deputatis vel alijs, pſentis citatiõis literas in valuis eiuſdẽ eccleſię p alterũ ex dictis notarijs, vobis aut duob⁹ veſtrûm pſentib⁹, publicè alta voce & intelligibili legi faciatis, ac eũdẽ Petrũ de Luna, Benedictũ decimumtertiũ (vt pmittitur) nuncupatum, in forma præmiſſa citari, literasq́; pręſentes eiſdem valuis affigi, ità quod citatio huiuſmodi veniat in publicam vocatiõem, & eidem ſacræ ſynodo tẽpore ſeſſionis proximè futuræ, de geſtis p vos in præmiſſis faciatis relationem fidelem, Datum Conſtan-

tiæ,præſata ſynodo ſedēte in dicta Cōſtantienſi eccleſia,vndecimo calendas Auguſti, anno natiuitatis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo.

Lecta autem præſcripta citatione, idem dominus Antonius adhuc in ambone exiſtens,de mandato ſanctæ ſynodi dixit in effectu:Nè propter feſtum hodiernum, quod tamen in corpore iuris minimè reperitur, aliqui dubitarent præſentem diem feriatam eſſe,tunc ipſa ſancta ſynodus pdicta omem in præmiſſis ſupplet defectum, ſi interueniſſet. Super huiuſmodi lectis & propoſitis dominus Oſtienſis huiuſmodi ſeſſionis pſidens,nomine concilij reſpondit per verbū, Placet.

Quibus ſic factis, reuerendi patres Stephanus Dolenſis & Henricus Feltreñ epiſcopi,vnà cum notarijs præſentis cauſæ, ad tres ianuas maioris eccleſiæ Conſtantienſis acceſſerunt,& in ipſarum qualibet ſupradictā citationem infra Miſſarum ſolennia per Ioannem Guiardi præſentis cauſæ notarium, alta voce legi fecerunt,dictumq; Petrum de Luna,Benedictum decimumtertium à quibuſdam nuncupatum,iuxta tenorem citationis citârunt,& citari fecerunt.

Lecta verò huiuſmodi citatione,vt præmittitur,ipſi eandem citatiōem per bullam triplicatam in qualibet dictarum portarum vnam affigi per eundem Ioannem Guiardi fecerunt,ſuper quibus lectione & affixiōe ipſi commiſſarij petiērunt fieri inſtrumentum ac inſtrumenta. Deindè venerabilis vir Petrus de Lomburga Licentiatus decretorum,in ambone ad hoc ordinato exiſtens, legit decretum ſequentis tenoris:

Decretum caſſatiōis pœnarum factarum per Petrum de Luna,vigore cuiuſdam conſtitutionis pro ambaſiatoribus regis Caſtellæ.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtātienſis,in ſpiritusancto legitimè congregata,vniuerſalem eccleſiam repræſentans, ex certis & iuſtiſſimis cauſis ad hoc eandē ſynodum mouentibus & inducentibus,annullat,irritat,atq; caſſat, irritasque, nullas & caſſas eſſe decernit atque declarat omes priuationes ſiue pœnas,aut priuationum ſiue pœnarum declarationes, per dominum Benedictum decimumtertium in ſua obedientia nuncupatum,à die nona menſis *Nouēbris anni à natiuitate Dñi milleſimi quadringenteſimi decimiquinti citrà factas,pmulgatas,fulminatas ſeu pronūciatas, tam virtute cuiuſdam prætenſæ conſtitutionis per eūdem dominum Benedictum dudùm promulgatæ,ſub dato, Maſſiliç apud ſanctū Victorem,decimotertio calendas Iunij,pōtificatûs ſui anno decimotertio, quæ incipit,Benedictus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,ad futuram & perpetuā rei memoriam, In dierum ſucceſſu creſcente malitia ſic videmus mundū &c. q̄ ex quacunq; alia cauſa,occaſione,colore aut ratione priuationis ſiue pœnæ aut declarationis prædictæ fuerint de beneficijs eccleſiaſticis, dignitatib⁹ feudis,iuribus, ſtatibus, honoribus, ſiue de quibuſcunque alijs rebus temporalibus ſiue ſpiritualibus, & de quibuſcunq; pſonis regularibus aut ſecularibus, regibus ſiue principibus,archiepiſcopis,epiſcopis & alijs Eccleſiarum prælatis,magiſtris ordinum, communitatibus,congregationibus, collegijs, vniuerſitatibus, & quibuſcunq; alijs perſonis laicis ſiue eccleſiaſticis, omneſque alios proceſſus excommunicationis aut interdicti,ſiue ſuſpenſionis aut cuiuſcunque tenoris ſententias ſuper huiuſmodi priuatiōibus aut pœnis factos ſiue factas, pmulgatos ſeu promulgatas, & omnia indè vel ob id ſecuta, vnà cum eadem conſtitutiōe, & eandem tanq̄ cōtrariam & impeditiuam vnionis ſanctæ matris Eccleſiæ, ſimili modo irritat atq; caſſat,& irritas ſiue irrita eſſe decernit atq; declarat, etiàm ſi ſuper pmiſſis vel aliquo præmiſſorum appareant quæcunq; literæ ſiue bullæ ſub anteriori data,q̄ tamen ante diem prædictū non fuerint plenariç executioni mandatæ. Et nihilominùs ad cautelam abſoluit,& abſolutos *decernit omnes & ſingulos ſupradictos, & quoſcunq; alios à prædictis ſententijs excōmunicationis,ſuſpenſionis & interdicti ſeu priuationis(ſi quas virtute dictæ cōſtitutiōis, vel aliâs quouis modo ex ſupradictis cauſis & alijs in prædicta conſtitutione contentis, contraxerint) necnon omes proceſſus tam ſuper proprietate q̄ poſſeſſione,priuationes etiàm beneficiorum q̄ poſſidebant, & collationes de eiſdem alijs factas, aut excōmunicationis,ſuſpēſionis vel quaſcunque alias ſententias in ſeu contra venerabiles fratres & dilectos Eccleſiç filios,Didacū Conchenſem epiſcopum, nobilem virum Ferdinandū Petri de Ayala militē, chariſſimi Eccleſiæ filij Ioānis regis Caſtellç & Legionis cōſiliarios,Ioannem epiſcopū Pacenſem, & Martinū Ferdinandi militem, pՠpoſitū domicellorum dicti regis Caſtellæ & Legiōis, & religioſum virum fratrem Ferdinandum de Ileſtis ordinis Minorum, eiuſdem regis conſiliarium,Ferdinandum Martini Segobienſis, & Didacum Ferdinandi Palentinēſis eccleſiarum decanos & decretorum doctores,fratrē Ludouicum de Valle Oleti in theologia magiſtrum Pariſienſem, & Ioannem Ferdinandi de Rupeſlore decretorum doctorem,ambaſiatores & procuratores pfati regis Caſtellæ, & Petrum Ferdinādi archidiacōum de Grado in eccleſia Oneteñ, ipſius regis ſecretariū,cōſanguineos & familiares eorum à diç prima mēſis Aprilis anno nñi milleſimo q̄dringēteſimo *decimoqnto,citrà factos & pmulgatos, irritat, caſſat, irri-

*Octobris

*declarat

*decimo-ſexto,

irrita atq; caſſa eſſe denunciat, ſtatuitq́ue &
docernit ambaſiatores prædictos, conſan-
guineos, oecnon eorum familiares &c. pin-
dè ad ſtatum priſtinum reducendos, àc ſi
priuationes, collationes, proceſſus & aliæ
ſententiæ prædictæ minimè fuiſſent latæ,
factæ aut promulgatæ, etiàm ſi ſuper pro-
ceſſibus, priuationibus aut collatiooib⁹ vel
ſententijs prædictis aliquæ literæ vel bullæ
appareant ſub anteriori data, quæ tamen
ante diem prædictam non fuerint in parti-
bus præſentatæ, & plenariæ executioni de-
mandatæ. Eadem quoquè ſancta ſynodus
omnes prouiſiones, promotiones & tranſ-
lationes dè quibuſcunque Eccleſijs cathe-
dralibus ſiue collegiatis, ſeu ad quaſcunq;
Eccleſias cathedrales ſiue collegiatas, & ge-
neraliter omnes conceſſiões beneficiorum
ſeu dignitatum quarumcunque, etiàm per
priuationes domioorum cardinalium ſan-
ctæ Romanæ Eccleſiæ per præſatum do-
minum Benedictum ſic (vt præmittitur)
nuncupatum factas, aut morte, ceſſione, vel
quouis alio modo vacantium, omnesq́ue
& ſingulas conceſſiones, gratias, & diſpen-
ſationes tam ſuper matrimonijs contrahē-
dis, quàm etiàm ſuper beneficijs & quibuſ-
cunque alijs regibus, principibus aut præ-
latis, ſeu etiàm quibuſcunque alijs perſo-
nis, commuuitatibus & collegijs, & gene-
raliter omnia alia per euodem dominum
Benedictum ſic nuncupatum, inſra limites
ſeu dominia aut terras præſati chariſſimi ec-
cleſiæ filij Ioannis regis Caſtellæ & Legio-
nis ſubiectas aut ſubiecta, vſque ad diem
decimam octauam menſis Iunij tunc currē-
tis, acta, conceſſa & diſpenſata, quæ per prę-
ſens decretum oon ſint aut fuerint caſſata,
caſſáve denunciata, & ſuper quibus bullæ
ſeu quæcunque aliæ literæ ante diem prę-
dictum non ſuerint confectæ, præſentatę &
executæ, pro bono quietis & pacis laudat,
approbat, & confirmat, atque approbata &
laudata eſſe declarat, ità tamen, quòd per
approbationem ſeu confirmationem præ-
dictas nullum præiudicium fiat chariſſimo
Eccleſiæ filio Alphonſo Aragonum regi il-
luſtri, nec ipſius regis matri, vxori aut fra-
tribus, vel familiaribus ſiue conſiliarijs ali-
cuius eorum, nec contra eorum aliquem va-
leat io iudicio vel extra præſata confirma-
tio vel approbatio allegari. Vult etiàm ea-
dem ſancta ſynodus atque ſtatuit, quòd per
præmiſſa chariſſimo Eccleſiæ filio Carolo
Nauarræ regi, liberíſve eius, aut magiſtro
hoſpitali & conuentui Rhodi nullum præ-
iudicium generetur: hoc tamen declarato &
intellecto, ꝙ ſi ab aliquibus ꝓlaturis, magi-
ſterijs ſeu magiſtratibus, dignitatibus vel
beneficijs quibuſcunque durante ſchiſma-
te fuerint ſeparata, vel aliâs diſgregata ali-
quu mēbra, caſtra, villæ ſeu alia bona, red-
ditus, prouentus vel emolumenta ac reſpō-
ſiones cameræ, vel alia iura quæcunq;, de q̃-
bus fuerit aliquib⁹ iam prouiſum, vel facta
collatio vel infeudatio inſra limites, domi-
nia ſeu terras præſati chariſſimi Eccleſiæ fi-
lij regis Caſtellæ ſupradicti conſtituta, quin
prædicta ipſis prælaturis & magiſterijs ſeu
magiſtratibus, dignitatibus vel beneficijs,
vt capiti reſtitui & redintegrari valeant per
concilium antedictum, & in quacunq; par-
te ꝑiudicaretur alicui de cardinalibus ſan-
ctę Romanę Eccleſię, dicta ſancta ſynodus
prouidebit, vt meliùs expedire videbitur.
Per præmiſſa autem ſancta ſynodus capitu-
lis Narbonenſibus non intendit in aliquo
contrauenire. Quo decreto lecto, dominus
præſidens nomine ſynodi reſpōdit per ver-
bum, Placet.

SESSIO XXXVII.

Die vigeſima ſexta ſupradicti men-
ſis Iulij, Conſtantiæ in Eccleſia
maiori loco ſolito fuit publica
ſeſſio ſolenniter celebrata, pro
cuius introductione reuerendiſſimus pater
dominus Guillermus tituli ſancti Marci S.
Romanę Eccleſię cardinalis presbyter, Miſ-
ſam de ſpiritu ſancto deuotiſſimè celebra-
uit. Seſſioni autem interfuit sereniſſimus
princeps dominus Sigiſmundus Romano-
norum & Hungariæ &c. rex, cum inſignijs
regalibus & ſuis nobilibus in eiſdē ſibi ſer-
uientibus. Præſidebatq; ſeſſioni huiuſmo-
di pontificalibus ioſignitus reuerendiſſim⁹
pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtien-
ſis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis &
vicecācellarius. Lectis deindè litanijs alijsq́;
orationibus conſuetis, ſermoneque cuius
thema erat, Iuſtum iudicium iudicate, per Ioann. 7. e
reuerendum patrem dominum electum in
patriarcham Cōſtantinopolitanum finito,
contumacia fuit accuſata Petri de Luna, nō
comparentis neqne diffinitiuam ſentētiam
*audientis: & indè fiebat relatio executiōis *ſentētiam ferri curātis
citationis in vltima ſeſſione decretę per do-
minum Henricum Feltrenſem Epiſcopum,
vnum de commiſſarijs deputatis pro exe-
cutione citationis huiuſmodi. Facta autem
relatione, ac iterùm cōtumacia ipſius dicti
Petri de Luna accuſata, reuerēdiſſimi patres
dñi de comitibus & de Fuxo cardinales, per
ſanctam ſynodum ad hoc ſpecialiter depu-
tati, de einſdem ſynodi mandato vnà cum
protonotarijs & præſentis cauſæ notarijs,
& Ioanne Snepper ſedis Apoſtolicæ curſo-
re, locum ſeſſionis exeuntes, acceſſerunt ad
valuas eccleſię, & ibidèm per organum cur-
ſoris interdicti pſatum Petrū de Luna trina
vice vocârūt, dicendo: Eſt hîc Petrus de Lu-
na, ab aliqbus Bñdictus XIII. nuncupat⁹, vel
aliqs ꝓ eo, qui cōpareat corā ſancta ſyno-
do ad audiendū in ſcriptis ferri ſententiam
diffinitiuā in cauſa ſchiſmatis & hæreſis cō-
tra eum motæ? Ipſe autē nec aliquis pro eo
cōparuit ibidē, aut reſpondit, de quo fece-
runt

runt relationem. Facta autem relatiõe huiuſmodi, iteratò accuſabať cõtumacia ipſius Petri de Luna per magiſtrum Henricum ꝓmotorem concilij, inſtantiſſimè poſtulando ipſum reputari contumacẽ. Et tunc dominus Stephanus epiſcopus Dolẽſis, quoddam decretum ſiue quandam ſchedulam legit in hæc verba:

Hæc ſacroſancta ſynodus Petrum de Luna, Benedictum tredecimum à nonnullis nuncupatũ, legitimè citatum, vocatum, non comparentem, declarat & reputat cõtumacem, decernitq́; in eius abſentia Dei repleta præſentia, fore in præſenti cauſa inquiſitionis contra eum coram eadem pendente, per eandem ſynodum ad diffinitiuam ſententiam procedendum.

Iſta ſchedula ſic lecta, reuerẽdiſſimus pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis huiuſmodi ſeſſionis præſidẽs, nomine ipſius ſynodi per verbum, Placet, reſpondit. Et extunc reuerendiſſimus pater dñs Guillermus tituli ſancti Marci presbyter cardinalis, quandam diffinitiuæ ſententiæ ſchedulam legit huiuſmodi ſub tenore:

¶ Sententia contra Benedictũ papam tredecimum in ſua obedientia nuncupatum.

Pſalm. 16. Apoc. 21. b Ibidèm 19. c Leuit. 19. g

De vultu eius hoc iudicium prodeat, qui ſedet in throno, & ex eius ore procedit gladius bìs acutus, cuiꝰ ſtatera iuſta eſt, & æqua ſunt pondera, qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos, Dñi noſtri IESV Chriſti, Amen. Iuſtus eſt Dominus, & iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Vultus quidem Domini ſuper facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Pereat, inq̃t ſanctus propheta, memoria illius, qui non eſt recordatus facere miſericordiam, & qui perſecutus eſt hominem inopem & mendicum: quanto magìs pereat illius, qui oẽs homines & Eccleſiam vniuerſalem perſecutus eſt, & perturbauit, Petri de Luna, Benedicti tredecimi à nonnullis nuncupati, memoria? Qui quantùm in Eccleſiam DEI & vniuerſum populum Chriſtianum peccauerit, ſchiſma & diuiſionem Eccleſiæ fouens, nutriens atq; continuans: quantis, quamq́; frequentibus, deuotis & humilibus regum, principum & prælatorum precibus, exhortationibus & requiſitiõibus charitatiuè iuxta doctrinam Euangelicam admonitus fuerit, vt pacem daret Eccleſiæ, & illius ſanaret vulnera, ac eius partes diuiſas in vnam compaginem & corpus vnũ reficeret, quẽadmodùm ipſe iurauerat, & diù fuit in ſua poteſtate, quos tamen charitatiuè corripientes nullatenùs voluit exaudire: quot ſint poſtmodùm teſtes adhibiti, quibus etiàm minimè exauditis, neceſsè fuit ſecũdùm ꝓdictam Chriſti Euangelicam doctrinam dicere Eccleſiæ: quam quia etiàm non audiuit, habendus ſit tãquàm ethnicus & publicanus: capitula in cauſa inquiſitiõis fidei & ſchiſmatis coram præſenti ſancta ſynodo generali ſuper præmiſſis & alijs contra eum edita, ac eorum veritas & notorietas, declarant manifeſtè. Super quibus ritè ac canonicè proceſſo, & omnibus ritè actis & diligenter inſpectis, habitaque ſuper illis deliberatione matura, eadem ſancta ſynodus generalis vniuerſalem Eccleſiam repræſentãs, in dicta inquiſitiõis cauſa pro tribunali ſedens, pronunciat, decernit & declarat per hanc diffinitiuam ſententiam in his ſcriptis, eũdem Petrum de Luna, Benedictum decimumtertium (vt præmittitur) nuncupatum, fuiſſe & eſſe periurum, vniuerſalis eccleſiæ ſcandalizatorem, fautorem & nutritorem inueterati ſchiſmatis & inueteratæ ſciſſuræ & diuiſionis Eccleſiæ ſanctæ DEI, pacis & vnionis eiuſdem eccleſiæ impeditorem & turbatorem, ſchiſmaticum & hæreticum, ac à fide deuium, & articuli fidei, vnam ſanctam catholicam eccleſiam, violatorem pertinacem, cum ſcandalo Eccleſiæ DEI incorrigibilem, notorium & manifeſtum, ac omni titulo, gradu, honore & dignitate ſe reddidiſſe indignum, à Deo eiectum & præciſum, & omni iure eidem in papatu & Romano pontifici ac Romanæ Eccleſiæ quomodolibèt competente, ipſo iure priuatum, & ab Eccleſia catholica tanquàm membrum aridũ præciſum. Ipſumq́; Petrum, quatenùs de facto Papatum ſecundùm ſe tenet, eadem ſancta ſynodus Papatu & ſummo Eccleſiæ Romanæ pontificio, omniq́ue titulo, gradu, honore, dignitate, beneficijs & officijs quibuſcunque ad omnem cautelam priuat, deponit, & abijcit, eidemq́ue inhibet, nè deincèps pro papa aut Romano & ſummo pontifice ſe gerat. Omneſq́ue Chriſticolas ab eius obedientia & omni debito obedientiæ ipſius atq; iuramentis & obligationibus eidem quomodolibèt præſtitis, abſoluit, & abſolutos eſſe declarat, ac omnibus & ſingulis Chriſtifidelibus inhibet ſub pœna fautoriæ ſchiſmatis & hæreſis atque priuatiõis omĩum beneficiorum, dignitatum & honorum Eccleſiaſticorum & mundanorum & alijs pœnis iuris, etiàm ſi epiſcopalis & patriarchalis, cardinalatûs, regalis ſit dignitatis aut imperialis, quibus, ſi contra hanc inhibitionem fecerint, ſint authoritate huius decreti ac ſententiæ ipſo facto priuati, & alias iuris incurrant pœnas, nè eidem Petro de Luna ſchiſmatico & hæretico incorrigibili, notorio declarato & depoſito, tanquàm papæ obediant, pareant, vel intendãt, aut eum quouis modo contra præmiſſa ſuſtineant, vel receptent, ſibiq́ue præſtent auxilium, conſilium vel fauorem. Declarat inſupèr & decernit, omnes & ſingulas inhibitiões, omneſq́ue proceſſus & ſententias, conſtitutiones & cenſuras, & alia quæcunque, per ipſum

Pſalm. 10. Ibidèm 33. Pſalm. 108. Matt. 18. Lucæ 17. a Matt. 18. b

ipſum factos, factas, & facta, quæ poſſent p̄miſſis obuiare, irritos, irritas, irrita, atq; irritat, reuocat, & annullat: cæteriſq; pœnis, quas in pręmiſſis caſibus iura ſtatuunt, ſemper ſaluis.

Hac ſchedula ſiue ſententia lecta, prædictus Stephanus epiſcopus Dolenſis, ex parte ipſius ſynodi dixit in effectu: Quanuìs in proceſſu cauſæ huiuſmodi nullus poſſet defectus allegari, tamen ſancta ſynodus p̄dicta ad ſuperabundantem cautelam om̃es ſupplet defectus, ſi qui interueniſſent. Ad q̃ omnia & ſingula dominus præſidens nomine totius concilij reſpondit, Placet.

SESSIO XXXVIII.

DIE mercurij vigeſima octaua ſupradicti menſis Iulij, Conſtantię in Eccleſia maiori fuit ſeſſio publica ſolenniter celebrata. Et reuerendus pater dominus Nicolaus Aſſiſinatenſis, Miſſam de beata virgine Maria celebrauit: reuerendus verò pater dominus Ioãnes Epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, huiuſmodi ſeſſiõi præſedit: & litanijs & alijs orationibus & ſolennitatibus ſolitis lectis atque peractis, venerabilis vir dominus Petrus de Lomburga, legit quædam decreta tenoris ſubſequentis:

Decretum, irritans pœnas latas contra ambaſiatores infantis Henrici.

Conſtantienſis cōcil. ſeſſ. 36. Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, in ſpirituſancto legitimè congregata, ex certis & iuſtiſſimis cauſis eandem ſanctam ſynodum mouentibus, nupèr omnes proceſſus tam ſuper ꝓprietate quàm poſſeſſione, priuationes etiàm beneficiorum quæ poſſidebant, & collationes alias de eiſdem factas, aut excommunicationis vel ſuſpenſionis vel quaſcunque alias ſententias, in ſeu contra venerabiles fratres & dilectos Eccleſiæ filios ambaſiatores & procuratores chariſſimi Eccleſiæ filij Ioãnis regis Caſtellæ, conſanguineos & familiares eorum, à die primo menſis Aprilis anni Domini milleſimi quadringenteſimi decimiſexti, citrà factas aut promulgatas, irritauit & caſſauit, irritaque & caſſa denunciauit: ſtatuitque & decreuit ambaſiatores prædictos, conſanguineos vel familiares ipſorum, perindè ad ſtatum priſtinum reducendos, àcſi priuationes, collationes, proceſſus & aliæ ſententiæ prædictæ, latæ aut promulgatæ minimè fuiſſent, etiàm ſi ſuper proceſſibus, prouiſionibus ac collationibus & ſententijs prędictis aliquæ bullæ ſiue literæ appareant ſub anteriori data, quæ tamẽ ante diem prædictam non fuerant in partibus præſentatæ, & plenariæ executioni demandatæ. Volens itaque eadem ſancta ſynodus ex ſimilibus cauſis mota, dilectos eccleſiæ filios Vitalẽ de Scoto commendatorem de Caranaque, & fratrem Ioãnem de ſancto Iacobo ordinis fratrum Minorum, in Theologia magiſtrum, & Barſiam de Vergara militem ordinis ſancti Iacobi de Spata, ac Ioannem Alphonſi baccalaureum in decretis, ambaſiatores & procuratores dilecti Eccleſiæ filij illuſtris Henrici Infantis Aragoniæ, Sicilię, &c. ac dicti ordinis ſancti Iacobi de Spata magiſtri, ſimili fauore proſequi, ac eadem, quo ad præmiſſa, prærogatiua gaudere, ſtatutum & decretum, irritationes & caſſationes prædictas ad præfatos ambaſiatores p̄dictorum Infantis Henrici & magiſtri, & ad conſanguineos & familiares ipſorum, decernit perindè extendi, àc ſi in ſupradicto decreto aut ſtatuto fuiſſent vnà cum prædictis ambaſiatoribus regis Caſtellæ ac ſpecialiter nominati.

Decretum reuocationis vocum, ambaſiatoribus regis Aragonum conceſſarum.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis. Cùm nupèr in capitulis Narbonæ concordatis inter cætera cautum fuerit, ꝙ non ordinarentur, ſtatuerentur, vel fierent aliqua directè vel indirectè concernentia aut tangentia dominos reges, principes, p̄latos & alios de obedientia Petri de Luna, olìm Benedicti decimitertij nuncupati, vel aliquem ipſorum, & pòſt per hãc ſynodum conceſſum fuerit ambaſiatoribus & oratoribus chariſſimi eccleſię filij regis Aragonũ præſentibus tunc & alijs venturis, etiàm per modum conuentionis & pacti, quòd dicti oratores in natione Hiſpanica hoc durante concilio haberent vocem tantę virtutis & authoritatis, quantę eſſent voces omnium prælatorum & Eccleſiaſticarum perſonarũ regnorum & terrarum dicti regis, quæ poſſidet citra & vltra mare, q̃ ad generale concilium ſunt aſſuetæ vocari, cum proteſtatione tamen hincindè facta, quòd pręmiſſa intelligerentur conceſſa ſinè p̄iudicio dictorũ capitulorum, prout in decreto deſupèr cõfecto latiùs continetur. Verùm cùm ambaſiatores chariſſimi eccleſiæ filij regis Portugaliæ illuſtris, publicè cõceſſioni huiuſmodi ſe oppoſuerint, & cùm de huiuſmodi cõceſſione tractaretur & timeretur, quòd aduenientibus ambaſiatoribus chariſſimi eccleſiæ filij regis Caſtellę, ipſi veriſimiliter de huiuſmodi conceſſione ſiue decreto turbarentur & conquererentur, prout iam ſuper hoc grauem expoſuere querelam, aſſerẽtes huiuſmodi conceſſionis obſeruantiam in eorum tendere læſionem, ac ſui honoris nõ modicum præiudicium, & fore contra capitula prædicta concordata: pendenteque huiuſmodi tractatu, præfati ambaſiatores regis Aragonum ſæpiùs in effectu dixerũt, & aſſeruerũt, quòd dictos ambaſiatores regis Caſtellæ redderent contentos, & cum eiſdem ſuper hoc benè concordarent, & cõ-

Conſtantienſi conc. ſeſ. 20. cap. 2.

Cõſtantienſ cõc. ſeſ. 20. titulo, Cõceſſio vocũ ambaſiatorum &c.

tra eorum voluntates dictis vocibus vti nollent: propter hoc & ratióabiles alias cauſas, attento etiàm quòd ex hac quæſtione agenda in hac ſynodo differri & impediri poſſent, prout hactenùs nonnulla bonum vnionis Eccleſiæ concernentia, retardata & dilata fuerunt: eademque ſancta ſynodus volens omnibus & per omnia eiſdem capitulis inhærere, & vnumquenque in ſua iuſtitia conſouere, pro bono pacis & concordiæ partium prædictarum ac nationis Hiſpanicæ & ſuppoſitorum eiuſdem, ex certa ſcientia decernit & declarat, quòd ambaſiatores regis Aragonum prædictis vocibus prælatorum & aliorum abſentium, qui ad concilium conſueuerunt euocari, quæ eiſdē conceſſæ fuerunt, extra Hiſpaniam (vt præfertur) vti nullo modo poſſint, nec debeāt in natione Hiſpanica ſupradicta, ſed quòd ſingulæ ambaſiatæ regum Caſtellæ, Aragoniæ, Portugalliæ & Nauarræ, habeant & repræſentent in natione p̄dicta voces oīum prælatorum & aliorum abſentium, qui conſueuerant ad concilium euocari ſolùm, & regnorum duntaxàt & dominiorum ſuorum quæ habent in *Hiſpanica natione. *Hiſpania.

Quo lecto decreto, Sperans in oeo, vnus de ambaſiatoribus regis Aragonum, in medio ſurgens, dictumque decretum in nationibus non fuiſſe poſitum allegans, de nullitate ipſius decreti fuit proteſtatus: & expòſt nationum quatuor præſidētes expreſſè dixerunt, & retulerūt, huiuſmodi decretum in nationibus fore lectum, & ipſis nationibus placuiſſe vt legeretur. Et tunc reuerendiſſimus pater dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis huiuſmodi ſeſſionis præſidēs, nomine totius ſynodi ſuper omnibus præmiſſis, Placet, reſpondit.

SESSIO XXXIX.

Anno à natiuitate Domini milleſimo quadringēteſimo decimoſeptimo, indictione decima, die verò ſabbati nona menſis Octobris, Conſtantiæ in eccleſia maiori in loco ſolito fuit tenta & celebrata ſeſſio publica, in qua reuerendiſſimus pater dominus archiepiſcopus Viennenſis Miſſam & ſpirituſancto celebrauit, reuerendiſſimus verò pater & dominus, dominus Ioānes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanę eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, huiuſmodi ſeſſioni præſedit. Lectiſque litanijs & alijs deuotis orationibus legi ſolitis, cum euangelio ſecundùm Lucam, Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt, reuerendiſſim⁹ pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis ambonem aſcendit, legit & publicauit decreta quæ ſequuntur. Luc. 6. c

De concilijs generalibus, & prouiſione erga futura ſchiſmata.

Frequens generalium conciliorum celebratio, agri Dominici cultura eſt præcipua, quæ vepres, ſpinas & tribulos hæreſum & errorum & ſchiſmatum extirpat, exceſſus corrigit, deformata reformat, & vineā Domini ad frugem vberrimæ fertilitatis adducit. Illorum verò neglectus, præmiſſa diſſeminat atque fouet: hæc præteritorum temporum recordatio & præſentium conſideratio, ante oculos noſtros ponunt. Ea propter hoc edicto perpetuo ſancimus, decernimus & ordinamus, vt amodò concilia generalia celebrentur, ità quòd primum à fine huius concilij in quinquennium immediatè ſequens, ſecundum verò à fine illius immediatè ſequentis concilij in ſeptennium, & deincèps de decennio in decennium perpetuò celebrentur, in locis quæ ſummus pontifex per menſem ante finem cuiuſlibet concilij, approbāte & conſentiente concilio, vel in eius defectum, ipſum concilium deputare & aſſignare teneatur, vt ſic per quandam continuationem ſemper aut concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur: quem terminum liceat ſummo pontifici de fratrum ſuorum ſanctę Romanæ Eccleſiæ cardinalium conſilio, ob emergētes fortè caſus abbreuiare: ſed nullatenùs prorogetur. Locum autem pro futuro celebrando concilio deputatum, abſq; euidenti neceſſitate non mutet. Sed ſi fortè caſus aliquis occurreret, quo neceſſarium videretur, ipſum locum mutari, putà obſidionis, guerrarum, peſtis aut ſimilis, tūc liceat ſummo pontifici de prædictorum fratrum ſuorum aut duarum partium ipſorum conſenſu atq; ſubſcriptione, alium locum priùs deputato loco viciniorē & aptum, ſub eadem tamen natione, ſurrogare, niſi idē vel ſimile impedimentum per totam iſtam nationem vigeret, tunc ad aliquē alium viciniorem locum alterius nationis aptum, huiuſmodi concilium poterit conuocari: ad quem prælati & alij qui ad concilium ſolent conuocari, accedere teneantur, àc ſi à principio locus ille fuiſſet deputatus: quam tamen loci mutationem vel termini abbreuiationē per annum ante præfixum terminum teneatus ſummus pontifex legitimè & ſolenniter publicare & intimare, vt ad ipſum concilium celebrandum prædicti poſſint ſtatuto termino conuenire.

Prouiſio aduersùs ſchiſmata futura.

Si verò (quod abſit) in futurum ſchiſma oriri contingeret, ità quòd duo vel plures p̄ ſummis pontificibus ſe gererent, à die qua ipſi duo vel plures inſignia pontificatûs publicè aſſumpſerint, ſeu miniſtrare cœperint, intelligatur ipſo iure terminus concilij tunc fortè vltra annum pendens, ad annum proximum abbreuiatus. Ad quod omnes prælati & cæteri qui ad concilium ire tenentur, ſub pœnis iuris & alijs per concilium imponendis,

nendis,abſq; alia vocatione cõueniant,necnon Imperator cæteriq;]reges & principes vel perſonaliter, vel per ſolennes nuncios, tanquàm ad commune incendinm extinguendum per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Ieſu Chriſti ex nunc exhortati, concurrant.Et quilibet ipſornm pro Romano pontifice ſe gerentium inſra menſem à die qua ſcientiam habere potuit, alium vel alios aſſumpſiſſe papatûs inſignia,vel in papatu adminiſtrâſſe, teneatur ſub interminatione maledictionis æternæ & amiſſione iuris,ſi quod ſortè ſibi quæſitum eſſet in papatu,quam ipſo ſacto incurrat, & vltra hoc ad quaſlibet dignitates actiuè & paſſiuè ſit inhabilis,concilium ipſum ad terminũ anni prædictum in loco deputato priùs indicere,& publicare ad celebrandum, & per ſuas literas competitori vel competitoribus ipſum vel ipſos prouocando ad cauſam, & cæteris prælatis ac principibus, quantùm in eo ſuerit,intimare,necnon termino præfixo ſub pœnis prædictis ad concilij locum perſonaliter ſe transſerre,nec indè diſcedere, donèc per concilinm cauſa ſchiſmatis plenariè ſit finita:hoc adiuncto, quòd nullus ipſorum contendentium de papatu, in ipſo cõcilio vt papa præſideat: quinimmò vt tanto liberiùs & citiùs Eccleſia vnico & indubitato paſtore gaudeat,ſint ipſi omnes de papatu contendentes, poſtquàm ipſum cõcilium inceptum ſuerit,authoritate huius ſynodi ipſo iure ab adminiſtratione ſuſpenſi,nec cis aut eorum alteri, donèc cauſa ipſa per concilium terminata ſuerit, quomodolibèt à quoquam ſub pœna fautoriæ ſchiſmatis obediatur. Quòd ſi ſortè electionem Romani pontificis per metum (qui caderet in conſtantem virum) ſeu impreſſionem decæterò fieri contingat, ipſum decernimus nullius efficaciæ vel momẽti, nec poſſe per ſequentem conſenſnm, etiàm metu prædicto ceſſante,ratificari vel approbari:non tamen liceat cardinalibus ad aliam electionem procedere, niſì ille ſic electns fortè renunciet, vel decedat, donèc per generale concilinm de electione illa ſuerit iudicatum. Et ſi procedant, nulla ſit electio ipſo iure. ſintq; ſecundò eligẽtes & electus (ſi ipſe papatui ſe ingeſſerit)omni dignitate & ſtatu etiàm cardinalatûs & pontificali ipſo iure priuati, & inhabiles dccæterò ad eoſdem,ac etiàm ad papalem. Nec etiàm in aliquo eidem ſecundo electo, vt papæ, ſub pœna ſautoriæ ſchiſmatis obediatur quoquo modo: & eo caſu concilium de electione papæ prouideat illa vice, ſed liceat, immò teneantur electores omnes, ant maior pars ipſorum, quàm citò ſinè perſonarum periculo poterũt, (etiàm ſi periculum omnium bonorum immineat)transſerre ſe ad locum tutum,& metum p̄dictum allegare coram notarijs publicis & notabilibus perſonis ac multitudine populi in loco inſigni: ità tamen, quòd allegantes metum huiuſmodi, habeant in ipſius metûs allegatione exprimere ſpeciem & qualitatem dicti metûs,& iurâre ſolenniter,quòd metus taliter allegatus ſit verus,& credunt ſe ipſum poſſe probare, & quòd per malitiam ſeu calumniam,huiuſmodi metum non proponũt, nec vltra proximum futurum cõcilium vllo modo poſſit differri allegatio dicti metûs. Teneâtur inſupèr poſtquàm ſe tranſtulerint,& metum allegauerint, modo prædicto prouocare ſic electum ad concilium, quod concilium ſi vltra annum pendeat à die prouocationis huiuſmodi, intelligatur ad annum, vt ſuprà,ipſo iure terminus breuiatus.Et nihilominùs electus ipſe ſub pœnis prædictis,& cardinales prouocantes ſub pœna amiſſionis cardinalatûs & omniũ beneſiciorum ſnorum,quam ipſo ſacto incurrant, inſra menſem à die prouocationis cõcilium ipſum (vt ſnprà dicitur) indicere & publicare,& quàm citiùs poterunt intimare,ac cardinales ipſi cæteriq; electores ad locum concilij tempore cõuenienti perſonaliter ſe transſerre,& vſq; ad finem cauſæ expectare. Teneantur quoq; prælatl cæteriq;, vt ſuprà,ad conuocationem cardinaliũ tantùm,ſi fortè ſic electus conuocare ceſſaret, accedere:qui ſic electus,in concilio ipſo nõ præſideat,quinimmò ſit à termino initiandi concilij ipſo iure ab omni adminiſtratione papatûs ſuſpenſus, nec ſibi à quoqnam ſub pœna ſautoriæ ſchiſmatis quomodolibèt obediatur. Quòd ſi infra annum ante diem indicti concilij contingant ſupradicti caſus, videlicet quòd plures gerant ſe pro papa, vel quòd vnus per metum vel impreſſionem eligatur,cenſeantur ipſo iure tam ſe gerentes pro papa, quàm electus per metum ſeu impreſſionem, & cardinales ad dictum concilium prouocati, teneanturq́ue in ipſo concilio cõparére perſonaliter cauſam exponere,& iudicium concilij expectare. Sed ſi dictis caſibus occurrentibus, contingat ſortè caſus aliquis, quo neceſſarium ſit locum concilij mutare,vt obſidionis, guerræ aut peſtis vel ſimilis,teneantur nihilominùs tam omnes ſupradicti, quàm omnes prælati cæteriq́ue qui ad concilium ire tenentur, ad locum proximiorem (vt p̄mittitur) qui ſit habilis ad concilium,conuenire.Poſſitq; maior pars prælatorum, qui inſra menſem ad locum certum declinauerint, illum ſibi & alijs pro loco concilij deputare. Concilium autem(vt præſertur)conuocatũ & congregatum, de huiuſmodi ſchiſmatis cauſa cognoſcens, & in cõtumacia electorum ſeu gerentium ſe pro papa vel cardinalium, (ſi forte venire neglexerint)litem dirimat,atq; cauſam diffiniat, ac culpabiles in ſchiſmate procurando ſeu nutriendo, vel in adminiſtrando ſeu obediendo, & adminiſtrantib' ſa-

fauendo, ſeu contra interdictum ſuperius eligendo, vel calumnioſè allegando metũ, etiàm vltra prædictas pœnas, cuiuſcunque ſtatûs, gradûs aut præeminentiæ exiſtant, eccleſiaſticæ vel mũdanæ, ſic puniat, vt vindictæ rigor luceat cæteris in exemplum. Vt autem metûs ſeu impreſſionis moleſtia in electione papæ eo formidoloſiùs euitetur, quo toti Chriſtianitati lamentabiliùs eorũ incuſſio ſeu factio perpetratur: vltra p̄dicta duximus ſpecialiter ſtatuẽdum, quòd ſi qs huiuſmodi metum vel impreſſiõem aut violentiam electoribus ipſis aut alicui ipſorũ in electione papæ intulerit, ſeu fecerit, aut fieri procurauerit, vel factum ratum habuerit, aut in hoc conſilium dederit vel fauorem, facientes ſcienter receptauerit, vel defenſauerit, aut negligens in executione pœnarum inferiùs cõminatarum extiterit, cuiuſcunque ſtatûs, gradûs aut præeminentiæ fuerit, etiàm ſi Imperiali, regali, pontificali vel alia quauis Eccleſiaſtica aut ſeculari p̄fulgeat dignitate, illas pœnas ipſo facto incurrat, quæ in conſtitutione felicis recordationis Bonifacij papæ octaui, quæ incipit, Felicis, continentur, illiſq; effectualiter puniatur. Ciuitas verò (quod abſit) etiàm ſi vrbs Romana fuerit, ſeu alia quæuis vniuerſitas, quæ talia facienti auxilium vel conſilium dederit aut fauorem, vel infra menſem ſaltem taliter delinquentem (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendum, eo ipſo eccleſiaſtica ſubiaceat interdicto. Et nihilominùs præter dictam vrbem, pontificali (vt ſuprà) ſit dignitate priuatus, non obſtantibus priuilegijs quibuſcunq;. Volumus inſupèr, q̄ in fine cuiuſlibet generalis concilij hoc decretum ſolenniter publicetur, necnõ quandocunquè & vbicunquè Romani põtificis electio imminebit facienda, ante ingreſſum conclauis legatur, & publicè intimetur.

Forma de profeſſione papæ facienda,

Quanto Romanus pontifex eminentiori inter mortales fungitur poteſtate, tanto clarioribus ipſum decet fulciri fidei vinculis, & ſacramentorum eccleſiaſticorum obſeruandis ritibus alligari. Eapropter, vt in futurum Romanis pontificibus in ſuæ creationis primordijs & ſingulari ſplendore luceat plena fides, ſtatuimus & ordinamus, q̄ deincèps quilibet in Romanum pontificem eligendus, antequàm ſua electio publicetur, coram ſuis electoribus publicè confeſſionem & profeſſionem faciat infraſcriptas:

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filij & ſpiritus ſancti, Amen. Anno à natiuitate Domini milleſimo &c. ego N. electus in papam, omnipotenti Deo cuius Eccleſiam ſuo præſidio regendã ſuſcipio, & beato Petro Apoſtolorum principi corde & ore profiteor, quàm diù in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere ſanctam fidem catholicã, ſecundùm traditiones Apoſtolorum, generalium conciliorum, & aliorum ſanctorum patrum, maximè autem ſanctorũ octo conciliorum vniuerſalium, videlicet primi Niceni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertij Epheſini, quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti Conſtantinopolitanorum, ſeptimi itẽ Niceni, octaui quoq; Conſtantinopolitani, necnon Lateranenſis, Lugdunenſis & Viẽnenſis generalium etiàm cõciliorum. Et illam fidem vſque ad vnum apicem immutilatam ſeruare, & vſq; ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare, & prædicare, ritum quoq; pariter ſacramentorum eccleſiaſticorum catholicæ Eccleſiæ traditũ, omimodè proſequi & obſeruare. Hanc autem profeſſionem & confeſſionem meam p̄ notarium ſcriniariũ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ me iubente ſcriptam, propria manu ſubſcripſi, & tibi omnipotenti Deo pura mente & deuota conſcientia ſuper tali altari &c. ſynceriter offero in præſentia talium &c. Datum &c.

¶ Nè prælati transferantur inuiti.

Cùm ex p̄latorum tranſlationib⁹ eccleſiæ ipſæ de q̄bus transferuntur, plerunq; grauibus in ſpiritualibus & temporalib⁹ ſubiaceant diſpendijs & iacturis, prælati quoquè nonnunquàm iura & libertates eccleſiarũ ſuarum trãſlationis formidine nõ adeò ſolerter vt aliâs proſequantur, nè ad importunitatem quorundam, quæ ſua & non quæ Ieſu Chriſti quærentium, Romanus pontifex forſan vt homo facti neſcius, in huiuſmodi circunueniatur, aut aliàs leuiter inclinetur, præſentib⁹ ſtatuimus & ordinamus, inuitorum epiſcoporum & ſuperiorũ trãſlationes abſque magna & rationabili cauſa, quæ vocata parte cognita fuerit, & deciſa de conſilio ſanctæ Romanæ Eccleſię cardinalium, vel maioris partis eorundem & cum ſubſcriptione, decætero fieri non debere: Inferiores verò, vt abbates, alijq; p̄petuò beneficiati, inuiti abſq; iuſta & rationabili cauſa cognita, amoueri ſeu priuari non debeant. Adijcientes, quòd in mutationibus abbatum, ſubſcriptio cardinalium interueniat, ſicut in epiſcopis eſt p̄miſſum, ſaluis conſtitutionibus, cõſuetudinibus & priuilegijs Eccleſiarum, monaſteriorum & ordinum quorumcunque. Phil. 2. c

De ſpolijs & procurationibus.

Cùm per papam facta reſeruatio & executio & perceptio procurationum, ordinarijs & alijs inferioribus prælatis debitarum ratione viſitationis, necnon & ſpoliorum decedentium prælatorum aliorumque clericorum, grauia Eccleſijs monaſterijs & alijs beneficijs Eccleſiaſticiſq; perſonis afferãt detrimenta, præſenti declaramus edicto, ra-

tioni

tioni fore conſentaneum & reipublicæ accommodum, tales per papam reſeruatiões, ac per collectores & alios authoritate Apoſtolica deputatos ſiue deputandos, exactiones ſeu perceptiones decæterò nullo modo fieri ſeu attentari, quinimmò procurationes huiuſmodi quorumcunq; prælatorum, cardinalium etiàm vel ipſius papæ familiarium, officialium & aliorum quorumuis clericorum, in curia Romana vel extra, vbicunquè & quandocunquè decedentium, ſpolia ſeu bona eorum mortis tempore reperta, plenè & liberè pertineant illis, & per illos recipiantur, quibus aliâs, præfatis reſeruationibus, mandatis & exactionibus ceſſantibus, competerẽt & pertinere deberent, prælatis etiàm inferioribus & alijs huiuſmodi ſpoliorum exactiones præter & cõtra iuris communis formam fieri interdicimus, conſtitutione tamen felicis recordttionis Boniſacij papæ octaui, q̃ incipit, Præſenti, ſuper hoc edita ſpecialiter, in ſuo robore duratura. Poſt hæc autem venerabilis vir magiſter Petrus de Lomburga, legit decretum tenoris ſubſequentis:

Poteſtas diffiniendi poſſeſſorium cauſæ epiſcopatûs Cumanenſis.

Sacroſancta & generalis ſynodus Conſtantienſis, vniuerſalem Dei Eccleſiam repſ̃entans, venerabilibus fratribus Placenſi, Piſtorienſi & Vaurenſi epiſcopis, quos aliâs ad audiendum cauſam & cauſas ac querelas ad nos deuolutas ſeu deductas, & deuoluẽdas ſeu deducendas deputauimus etiàm eccleſiarum cathedralium, vſq; ad diffinitiuã ſententiam excluſiuè, quam in cauſis ipſarũ Eccleſiarum cathedralium nobis reſeruauimus, vt cauſam ſuper poſſeſſorio iudicio Eccleſiæ Cumanenſis, & pertinentibus ad eandem, inter venerabilem fratrem Antonium epiſcopum Cumanenſem agẽtem ex vna, & dilectos Eccleſiæ filios canonicos &
•Cunellis capitulum & fratrem Franciſcum de •Crinellis ordinis Minorum, pro electo dictæ Eccleſiæ ſe gerentem defendentes partib⁹ ex altera, quæ coram ipſis pendet indeciſa, habentes ſtatum cauſæ huiuſmodi pro ſufficienter expreſſo, ac non valentes diuerſis occupati negocijs finali deciſioni eiuſdem intendere finali ſententia, vocatis ſecũ aliquibus, terminare valeant, plenariam concedimus facultatem. Quibus ſic lectis, dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis. cardinalis præſidens, nomine totius concilij reſpondit per verbum, Placet.

SESSIO XL.

DIE ſabbati trigeſima ſupradicti menſis Octobris, fuit celebrata generalis ſeſſio in maiori eccleſia Conſtantieñ. Pro cuius quidem ſeſſionis introductiõe reuerendiſſim⁹ pater dominus Iordanus epiſcopns Albanenſis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, de Vrſinis vulgariter nuncupatus, Miſſam de ſpirituſancto celebrauit: reuerendiſſim⁹ verò dominus Ioannes epiſcopus Oſtienſis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardioalis & vicecancellarius, pontificalibus indutus, huiuſmodi ſeſſioni præſedit. Lectiſque litanijs & alijs orationibus in ſeſſionibus legi ſolitis, reuerẽdiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci presbyter cardinalis, q̃dam decreta publicè legit ſub his verbis:

Reformationes fiendę per papam vnà cum concilio, antequàm concilium diſſoluatur.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, in ſpirituſancto legitimè congregata, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, ſtatuit & decernit, ꝙ futurus Romanus pontifex per Dei gratiam de proximo aſſumendus, cum hoc ſacro concilio vel deputandis per ſingulas nationes, debeat reformare eccleſiam in capite & in membris, & curiã Romanam ſecundùm æquitatem & bonum regimen Eccleſiæ, antequàm hoc concilium diſſoluatur, ſuper materijs articulorum aliâs per natiões in reformatorio oblatorum, quæ ſequuntur:

Primò, de numero, qualitate & natione dominorum cardinalium. 1.

Item de reſeruatióibus ſedis Apoſtolicę. 2.

Item de annatis, communibus ſeruitijs & minutis. 3.

Item de collationibus beneficiorum & gratijs expectatiuis. 4.

Item de confirmationibus electionum. 5.

Item de cauſis in Romana curia tractandis vel non. 6.

Item de appellationibus ad Romanam curiam. 7.

Item de officijs cancellariæ & pœnitentiariæ. 8.

Item de exemptionibus & incorporationibus tempore ſchiſmatis factis. 9.

Item de commendis. 10.

Item de fructibus medij temporis. 11.

Item de non alienandis bonis Romanæ eccleſiæ. 12.

Itẽ propter quæ & quomodò papa poſſit corrigi & deponi. 13.

Item de extirpatione Simoniæ. 14.

Item de diſpenſationibus. 15.

Item de prouiſióe papæ & cardinalium. 16.

Item de indulgentijs. 17.

Item de decimis. 18.

Hoc adiecto, quòd facta per natiões deputatione prędicta, liceat alijs de licẽtia papę liberè ad propria remeare.

¶Quòd procedatur ad electionem Romani pontificis, abſentia cardinalium Petri de Luna, non obſtante.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, attendens ea quæ iamdudùm Narbonæ pro vnione eccleſiæ, de admittendis in eadem ſynodo cardinalibus obedientiæ Petri de Luna, olìm Benedicti decimitertij in ſua obedientia nuncupati, cõcordata fuerunt, ꝙ́que pnſt notoriam eiectionem dicti Petri de Luna, præfati cardinales dudùm ſecundùm eadem concordata ante eiectionem huiuſmodi vocati, infra tres menſes & ampliùs à die eiectionis prædictæ expectati non venerunt, ſtatuit & decernit fore ad electionem Romani pontificis iuxta decernenda per eandem ſynodũ, eiuſdẽ ſynodi authoritate procedẽdum, ipſorum abſentia non obſtante: quos, ſi ante conſummatam electionem futuri ſummi pontificis venerint, & eidem concilio adhæſerint iuxta diſpoſitionem iuris & decernenda per concilium, vnà cum alijs ad electiõem prædictam admittendos eſſe declarat.

¶ De modo & forma eligendi papam.

Ad laudem, gloriam & honorem omnipotentis Dei, & ad pacem & vnitatem vniuerſalis Eccleſiæ ac totius populi Chriſtiani, vt electio futuri Romani & ſummi pontificis proximè celebranda, firmiori authoritate & plurium roboretur aſſenſu, & nè, attẽto ſtatu Eccleſiæ ſuper dicta electione, in poſterũ vlla retractio, vllúsve ſcrupulus in mentibus hominum reſideat, ſed ex illa ſequatur vnio certa, vera, pleniſſima & perfecta fidelium: ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis, communi vtilitate penſata, de ſpeciali & expreſſo conſenſu & voluntate concordi ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium, in eadem ſynodo perſonaliter exiſtentium & collegij eorundem ac omnium nationum præſentis concilij, ordinat, ſtatuit & decernit, ꝙ hac vice duntaxàt ad eligẽdum Romanum & ſummũ pontificem, vnà cum cardinalibus ſex prælati vel aliæ honorabiles perſonæ eccleſiaſticæ in ſacris ordinibus conſtitutę, de qualibet natione in eadem ſynodo ꝓ tũc exiſtẽtes, quos ſeu quas quælibet ipſarum nationum pro ſe ad hoc infra decem dies duxerit eligẽdas, ipſis cardinalibus adiungantur. Quibus omnibus eadem ſynodus eligendi Romanum pontificem ſecundùm formam hìc expreſſam (quatenùs opùs eſt) tribuit poteſtatem, videlicet quòd ille abſque vlla exceptione ab vniuerſali Eccleſia Romanus pontifex habeatur, qui à duabus partibus cardinalium in conclaui exiſtentium, & à cuiuſlibet nationis duabus partibus eiſdem cardinalibus adiungendorum & tunc adiunctorum, electus fuerit & receptus, quodq; non valeat electio, nec electus pro ſummo pontifice habeatur, niſi duæ partes cũ cardinalibus ad eligendum adiungendorum & tunc adiunctorum, conſentiant & conſenſerint in Romanum pontificem eligendum. Statuit inſupèr, ordinat & decernit, quòd vota quorumcunque in electiõe huiuſmodi emittẽda, ſint nulla, niſi (vt præmittitur) duæ partes cardinalium & duæ partes cuiuſlibet nationis adiungendorum & tunc adiũctorum prædictorum, præſentialiter ſeu per acceſſionem in vnum concurrant. Hoc etiàm adiecto, ꝙ ꝓlati & alij cum cardinalibus ipſis ad electionem huiuſmodi adiungendi & tunc adiuncti, omnes & ſingulas conſtitutiones Apoſtolicas etiàm pœnales, circa electionem Romani pontificis editas, atque conſuetudines obſeruari conſuetas, quemadmodùm ipſi cardinales obſeruare teneãtur, & ad illorum obſeruantiam adſtringantur. Teneantur inſupèr iurare, & iurent dicti electores & cardinales & alij, antequàm ad electionem procedant, quòd in huiuſmodi electionis negocio attendant, quòd eis imminebit (cùm de creatione agitur vicarij Ieſu Chriſti, ſucceſſoris B. Petri, vniuerſalis rectoris Eccleſiæ, gregis Dominici directoris) puris & ſynceris mentibus (& quantùm credant publicæ vtilitati vniuerſalis Eccleſiæ proficere, omni cuiuſcunq; nationis perſonæ vel alio inordinato affectu, odio, gratia vel fauore abiectis) procedere, vt eorum miniſterio de vtili & idoneo vniuerſali eccleſiæ paſtore prouideatur. Ordinat inſupèr, ſtatuit & decernit eadem ſancta ſynodus, quòd infra decem dies ex nũc continuè numerandos, quos decem dies omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus præſentibus & abſentibus & cæteris electoribus ſupradictis, attenta Romanæ Eccleſiæ notoria vacatiõe, ad intrandum conclaue in hac ciuitate Conſtãtienſi in maiori domo communitatis eiuſdem ciuitatis ad hoc iam ordinata, pręfigit & aſſignat, præfati electores, cardinales & alij ſupradicti intrent ipſum conclaue ad electionem huiuſmodi celebrandam, cæteraque faciendum, obſeruandum & proſequendum, quemadmodùm in cæteris, præter præmiſſa, de cardinalibus & alijs in electione Romani pontificis iura ſtatuunt & decernunt, quæ omnia, præmiſſis obſeruatis, vult eadem ſancta ſynodus in ſuo robore permanere. Hãc autem formam & hunc modum electionis approbat, ordinat, ſtatuit ac decernit pro hac vice, & ad omnem ſcrupulum ſubmouendum eadem ſancta ſynodus omnes & ſingulos in eadem ſynodo præſentes & venturos, qui eidem ſynodo adhærebunt, ad omnes actus legitimos in eadem ſynodo agendos, actiuè & paſſiuè (quatenùs opùs eſt) habilitat & habiles eſſe declarat, cæteris eiuſdem concilij decretis ſemper ſaluis, ſupplens omnes defectus (ſi qui forſan interuenerint) in ꝓmiſſis, Apoſtolicis etiàm & generalibus cõcilijs editis, & alijs conſtitutiõibus nõ obſtantibus quibuſcunque. Quibus decretis ſic lectis, domi-

minus Ioannes Epiſcopus Oſtienſis cardinalis huiuſmodi ſeſſionis præſidens, ipſius ſynodi nomine reſpondit, Placet.

SESSIO QVADRAGESIMA PRIMA.

DIE lunæ octaua mẽſis Nouembris, anno à natiuitate Domini milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, indictione decima, fuit tẽta ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtantienſi. Pro cuius ſeſſionis introductione reuerendiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyter Cardinalis, Miſſam de Spirituſancto, sereniſsimo principe domino Sigiſmundo Romanorum rege cum inſignijs regalibus interueniẽte, deuotè celebrauit. Et miſſa finita, dominus Iacobus Epiſcopus Laudenſis, ſolẽnem fecit ſermonem ad ſynodum, aſſumens pro themate, Eligite meliorem. Reuerendiſſimus
4 Reg. 10. e verò pater dominus Ioannes epiſcop⁹ Oſtienſis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis, huic ſeſſioni præſedit. Litanijs igitur lectis, alijsq́; in ſeſſionib⁹ legi ſolitis, cũ euangelio
Ioan. 14 b ſecundùm Ioannem, Si diligitis me, mandata mea ſeruate: dominus Petrus de Lomburga licẽtiatus in decretis, ſtans in ambone ſolito, quandam conſtitutionem felicis recordationis Clementis papæ ſexti, & alia quæ ſequũtur, legit huiuſmodi ſub tenore:

¶Conſtitutio Clementis papæ ſexti, ſuper modo & forma tenendis ſuper victualibus cardinalium in cõclaui exiſtentium.

Clemens epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuã rei memoriam: Licèt in conſtitutione à felicis rec. Gregorio papa decimo prædeceſſore noſtro ſuper electiõe Romani pontificis edita in concilio Lugdunẽſi, inter cętera caueatur expreſsè, quòd ſi eũdem pontificem in ciuitate, in qua cum ſua curia reſidebit, diem claudere contigat extremum, cardinales in palatio in quo idem põtifex habitabat, omnes conueniãt, & in eo ſinguli ſingulis tãtummodò, niſi illi quibus ex patẽti neceſſitate duo permittũtur haberi, contenti ſeruiẽtibus clericis vel laicis, (prout elegerint) vnum conclaue, nullo intermedio pariete vel alio velamine, inhabitent in communi: Et quòd diebus certis, non facta prouiſione de paſtore, decurſis, panis, vinum & aqua tantùm eiſdem cardinalibus, donèc ſubſequetur prouiſio, miniſtretur: Quia tamen, ſicut frequenti multorum aſſertione & in cardinalatu conſtitutorum percepimus, nonnulli ex cardinalibus in obſeruatione conſtitutionis ipſius grauati aliàs nimirùm extiterũt, multi quoquè ex ipſis duos in conclaui prædicto habuerint ſeruientes, non abſque ſcrupulo conſcientiæ propter ambiguitatem dictorum verborũ, videlicet, Quibus ex patenti neceſſitate duo permittuntur haberi, in dicta conſtitutione (vt præmittitur) contentorum, nos prouidere ſuper his cupientes, ex his & certis alijs cauſis rationabilibus, quæ noſtrum ad id animum induxerunt, rigorem conſtitutionis ipſius & etiàm ad fratrum noſtrorum ſupplicationem, in his prouidimus temperandum, authoritate Apoſtolica ſtatuentes, quòd Cardinales poſtquàm conclaue huiuſmodi ſeu clauſuram pro dicta celebranda electione intrauerint, ſinguli duos ſeruientes tantùm clericos vel laicos, prout duxerint eligendos, ac etiàm ſingulis præter panem, vinum & aquam in prandio & in cœna duntaxàt vnũ ferculum ſeu miſſum carnium vnius ſpeciei tantummodò, aut piſcium ſeu ouorum, cum vno potagio de piſcibus vel carnibus principaliter non confectis & decentibus ſalſamentis habere valeant vltra carnes ſalitas, & herbas crudas, àc caſeum, fructus ſiue electuaria, ex quibus tamen nullum ſpecialiter ferculum conficiatur, niſi ad condimentum fieret, vel ſaporem. Nullus verò eorũ de alterius ferculo veſci poſſit. Liceat etiàm eis ex decentia honeſtatis habere in clauſura huiuſmodi, cùm in lectis cauſa quieſcendi vel dormiendi eſſe voluerint duntaxàt, intermedia ſeu velamina ſimplicium tantummodò cortinarum, prædictis & felicis recordationis Clementis papæ quinti prædeceſſoris noſtri & alijs conſtitutionibus Apoſtolicis contrarijs, quibus per hoc in alijs derogare nolumus, non obſtantibus quibuſcunq́;. Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Auinione, octauo Idus Decembris, pontificatûs noſtri anno decimo.

CAPITVLA IVRANDA per electores Romani pontificis & cuſtodes conclauis.

Iſta ſunt, quæ cardinales & alij electores Romani pontificis in concilio generali Conſtantieñ obſeruare, & cuſtodes iurare & facere obſeruari tenentur, & ad quæ non vltrà compelli poſſint per cuſtodes conclauis.

Primò, quòd infra decem dies à die iam lati per concilium decreti intrent conclaue, videlicet hodiè Lunæ octaua menſis Nouẽbris infra occaſum ſolis.

Secundò, quòd quilibet non habeat vltra duos ſeruientes clericos vel laicos, quos duxerit eligendos, & ſimpliciter permittantur duos habere per conſtitutionem Cle-

mentis ſexti,licèt in conſtitutione, Vbi maius,non liceret habere duos,niſi ex patenti neceſſitate.

Tertiò,quòd in conclaui ſimul inhabitent nullo medio pariete vel alio velamine, niſi quandò dormient vel quieſcent,&tunc licet habere intermedia ſeu velamina duntaxàt ſimplicium cortinarum, quæ cortinæ conceduntur per dictam conſtitutionem Clementis ſexti.

Quartò,ità claudatur conclaue, reſeruato aditu ad ſecretam cameram, quòd nullus,poſtquàm incluſi fuerint,intrare valeat vel exire. Nullus ad eoſdem electores aditus pateat,vel facultas ſecretè loquendi aliquid cum eis,nec ipſi,aliquos ad ſe venientes admittant,niſi de conſenſu omnium aliqui pro his quę ad electionem pertinét, vocarentur.

Quintò,quòd nulli liceat ad ipſos electores nuncium vel ſcripturam mittere.

Sextò,quòd in ipſo conclaui competens ſit feneſtra, perquam electorib9 & ſeruitoribus vitæ neceſſaria miniſtrentur, per quã tamen nulli patére poſſit acceſſus.

Septimò, quòd in ſingulis diebus poſtquàm conclaue intrauerint,præter panem, vinum & aquam, in prandio vnum duotaxàt ferculum carnium vnius ſpeciei tantùm aut piſcium ſeu ouorum, cum vno potagio de piſcibus ſeu carnibus principaliter non confectis & decentibus ſalſamentis habere valeant vltra carnes ſalitas, & herbas crudas ac caſeum, fructus ſeu electuaria, ex quibus tamen nullum ſpecialiter ferculum cõficiatur, niſi ad condimentum fieret vel ad ſaporem. Et in iſtis cibis reſtringitur per Clementem ſextum cõſtitutio, Vbì maius, ꝓ tribus primis diebus, quibus nulla ciborum erat limitatio, & pro ſequentibus moderatur.

Octauò,quod eſt de mente conſtitutionis,Vbì maius,per Clementinam, Nè Romañ.quòd nullus intrare compellitur conclaue,niſi omnes recuſarent, quia tunc cogendi ſunt.

Nonò, quòd volentibus exire permittitur: ſed ſi omnes exirent,Papa nõ electo,reintrare compellantur,niſi quos excuſat infirmitas:ſed qui ſinè cauſa infirmitatis exiuerit, ampliùs non admittitur, niſi omnes (vt præmittitur)exirent.

Decimò,quòd exiens pro cauſa infirmitatis,ac etiàm abſentes, ſi ſuperuenerint re integra,videlicet antequàm de Papa ſit prouiſum,admittant̄ in cõclaui,in ſtatu in quo erit electionis negocium.

Cuſtodes conclauis iurét, quòd præmiſſa omnia ſinè fraude & dolo inuiolabiliter faciant obſeruari,neque cardinales & alios electores vltra præmiſſa coarctabunt, nec permittent,aut aliquatenùs ſinent per alios coarctari. Item quòd eadem die omnes cuſtodes,& maximè qui addentur vltra illos, quibus de iure competit, nominatim deputentur per cõcilium,& iurent præmiſſa. Item videtur, quòd ſi dominus rex eſt præſens, debeat pro ſuæ maieſtatis reuerentia ab eo ſedéte in ſede ſua,per duos cardinales recipi iuramentum.

Nomina iurandorum.

Fredericus marchio Brandeburgenſis, Guillermus comes de Hennenberg,Philippus magiſter Rhodi,Bronorus de la Scala, Dominus Veronenſis miles, Ioannes Raymundi Floch comes de Cardona,Ferdinan- * Aymar
dus Petri de Ayala miles de Caſtella,Martinus Ferdinandi miles, Raymundus * Ayirmar miles, Bertholdus comes de Vrſinis, Guntherus comes de Schuuartzburg, Ludouicus comes de Oettingen, Humbertus de Sabaudia baſtardus miles, Hugo comes de Hauugheberg,Saucius miles, Staoiſlaus miles, ambaſiatores regis Poloniæ. Qui- *Clactiger
bus omnibus ſic lectis, venerabilis & egregius vir dominus Petrus * Clantiger decretorum doctor, omnibus & ſingulis perſonis ſupradictis præſentibus, & intelligentibus,alta voce capitula ſupradicta per eos iuranda,de verbo ad verbum in Teutonico ſermone ad intellectum expoſuit.Quibus capitulis ſic ad intellectũ expoſitis,duo ex reuerendiſſimis dominis Cardinalibus (prout ordinatum fuerat) ad ſereniſſimum principem dominum Sigiſmundum Romanorum regem in ſede ſua regia exiſtentem,vnà cum libro Euangeliorum & Cruce ſancta acceſſerunt. Ipſeque dominus Sigiſmundus Romanorum rex,tactis cruce & Euangelio prædictis, in manibus dictorum dominorum cardinalium prædicta capitula obſeruare iurauit. Quo iuramento præſtito,omnes & ſinguli prædicti ſingulatìm ad pedes dicti dñi præſidentis acceſſerunt, ibique tactis corporaliter & cruce & euangelijs,in manibus eiuſdem præſidentis (vt præmittitur)dicta capitula firmiter obſeruare iurauerunt. Deindè reuerendus pater dominus Antonius epiſcopus Concordienſis,& Ludouicus de Palude Abbas Treuorchienſis pro collegio cardinalium,Pandulſus protonotarius de Albiano pro Italica, Theobaldus archiepiſcopus Biſuntinẽſis pro Gallicana,Nicolaus epiſcopus Merſeburgenſis pro Germanica, Petrus epiſcopus Olorenſis pro Anglicana, decanus Segobienſis pro Hiſpanica nationibus,pro cuſtodia conclauis deputati,in manibus dicti præſidentis tactis cruce & euangelijs prædictis (vt præmittitur)iurauerunt. Quibus iuramentis ſic(vt præmittitur)præſtitis & receptis,reuerẽdus pater dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolanenſis, legit ſequens decretum ſub his verbis:

Decre-

Decretum de electoribns Romani pontificis pro hac vice.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtātienſis, exequendo eiuſdem ſynodi ordinationem, decretum & ſtatutum nupèr edita ſuper modo & forma electiōis hac vice Romani pontificis, ad eligendum eadem vice Romanum pontificem, adiungit reuerendiſſimis in Chriſto patribus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalibus, ex eorum voluntate & conſenſu expreſſis, venerabiles Ioannem patriarcham Conſtantinopolltanū, Ioannem Rigenſem Germanicæ, Guillermum Bituricenſem Gallicanæ, Nicolaum Gneznenſem Germanicæ, Bartholomæum Mediolanenſem Italicæ, Iacobum Turonēſem Gallicanæ archiepiſcopos, Ricardum Londonienſem, Nicolaum Bathonienſem Anglicanæ, Didacum Conchenſem, Ioannē Pacenſem Hiſpanicæ, Ioannem Gebenneñ Gallicanæ, Franciſcum Melfitenſem, Henricum Feltrenſem Italicæ, Nicolaum Aqueñ Hiſpanicæ, Simonem Tragurienſem Germanicæ, Ioannem Lichſeldenſem, Ioannem Noruicenſem Anglicanæ epiſcopos, ac dilectos eccleſiæ filios Iacobum Pennenſem electum Italicæ, Robertum Cluniacenſem Gallicanæ, Thomam ſanctæ Mariæ *Eboracenſem Anglicanæ monaſteriorum abbates, Leonardum generalem ordinis Prædicatorum ſacræ paginæ Italicæ, Thomam decanum Eboracenſem ſedis Apoſtolicæ notarium Anglicanæ, Pandulphum de Malateſtis archidiaconum Bononienſem Italicæ, †Vualterū Graſſi priorem Rhodi decretorum Gallicanæ, Philippum de Madalia archidiaconum pœnitētiarum in Eccleſia Barchinonenſi ſacræ paginæ Hiſpanicæ, Lambertum de Stipite priorem de Berckenyo, Gundiſſaluum Garſiæ archidiaconū de Bruncſta decretorum, Vualaſchum Petri vtriuſque iuris Hiſpanicæ, Nicolaum de Dinckelſpuel, Conradum de Suſato ſacræ paginæ doctores Germanicæ, nationum p̄dictarum in eadem ſynodo exiſtentium & nominatorum, & per eaſdē nationes quemlibet per ſe ad hoc electorum, præfatisque ſic (vt præmittitur) electis & adiunctis, eligendi cum ipſis cardinalibus de eorum voluntate & conſenſu expreſſis, Romanum & ſummum pontificem ſecundùm formam ordinationis & decreti pręmiſſorum tribuit poteſtatem, ſupplens omnem defectum, ſi quis forſan in electiōe prædictorum adiunctorū interuenerit. Quo decreto lecto, idem dominus Bartholomæus archiepiſcopus Mediolaneñ cōtinuauit ſub his verbis:

Decretum de non ſpoliando eligendum in Papatu.

Sacroſancta generalis ſynodus Conſtantienſis, ad perpetuam rei memoriam. Omnis
Gen. 6,b ætas ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum, ad id præſertim, ad quod cupiditatis & auaritiæ ſtimulis incitatur. Fiunt autem & factæ ſunt leges, vt earum metu humana refrenetur audacia, tutaque ſit inter improbos innocentia, & refrenetur *licentia, nocendique facultas. Cùm itaque nonnun- *nocendi facultas.
quàm euenisſe comperimus, quòd electo Romano pontifice: nonnulli ſub prætextu cuiuſdam abuſiuæ licentiæ, res & bona ſic electi, quaſi culmine diuitiarum adepto, falsò prætendentes occupāti concedi, nedùm illius ſic electi, immò aliquandò nonnullorum, quos electos eſſe mendaciter confingunt, domos, res & bona illorum, necnō & aliquandò bona cardinalium aut electorum Romani pontificis, & aliorum in loco conclauis exiſtentium, etiàm violenter inuadunt, recipiunt, occupant, & tranſportant, lucrifacta exiſtimantes, ex quibus (ſi permitterentur) plura pericula, ſcandala, rapinæ, furta & nonnunquàm homicidia ſequerentur. Nos igitur tam ſceleratæ temeritatis & audaciæ viam præcludere, & huiuſmodi periculis & ſcandalis obuiare volentes, præfatum damnantes ſceleratum abuſum, talia fieri hoc edicto prohibemus, ſtatuentes quòd quicunque cuiuſcunque ſtatûs aut conditionis exiſtat, contra hoc præſumpſerit attentare, aut ad hoc auxilium, conſilium vel fauorem præbere, præter pœnas quas in violentos raptores & occupatores huiuſmodi, iura atque Apoſtolicæ & Imperiales conſtitutiones ſtatuunt, eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrat, à qua niſi per iſtam ſanctam ſynodū aut futurum Romanum pontificem, præterquàm in mortis articulo & ſatisfactione, abſolui nequeat. & omni officio, beneficio, priuilegijs ac dignitate eccleſiaſtica & mundana, feudisque & rebus alijs, ſi quæ aut quas in Romana vel alijs eccleſijs obtinebit, ſit priuatus, & inteſtabilis actiuè & paſſiuè exiſtat: ciuitas verò quæ in præmiſſis culpabilis fuerit, eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto, huic adijcientes ſanctioni, vt domini temporales, rectoresque & officiales ciuitatis vel loci, vbì electionem Romani pontificis contigerit celebrari, illa imminente, præmiſſa fieri ſub grauioribus pœnis publicè & realiter prohibeant, & prohibitionem diligenter faciant obſeruari, cæteris conſtitutionibus *citra talia editis, in ſuo robore du- *circa
raturis.

Decretum annullationis proteſtationum, conuentionū, necnon ſuſpenſionum cauſarum & audientiæ litium.

Sacroſancta generalis ſynodus Cōſtantienſis, vt puriùs, ſynceriùs, & liberiùs ad electionem Romani pontificis proximè celebrandam procedatur, omēs & ſingulas ꝓteſtatiōes, q̄ poſſunt puritati, ſynceritati, libertati & efficaciæ electionis huiuſmodi ob-

obuiare,necnon conuentiones, pactiones, promiſſiones,obligationes,iuramenta, cõdicta & intendimenta circa materiam electionis huiuſmodi ſactas & ſacta,fiendas & fienda,ex abundanti damnat,reprobat, annullat & execratur,prout etiàm de iure ſunt nulla,mandans ſub obteſtatione diuini iudicij & ſub excommunicationis pœna, quã in contrariũ ſacientes vult & ſtatuit eo ipſo incurrere,& præcipiẽs,nè quis (ſi quis forſitan talia ſecerit) illis vtatur,aut illas vel illa obſeruet,cùm plùs Deo placeant talium tranſgreſſores,quàm obſeruatores:illosque ab illorum vel illarum obſeruatione abſoluit & liberat,ac liberos & abſolutos eſſe declarat.Prætereà vt ad tam neceſſarium & ſalubre electionis negocium attentiùs procedatur,audientiam & omne malum cauſarũ & litium exercitium in eadem ſancta ſynodo & illius authoritate conſtitutam & conſtitutum,præter audientiam curiæ cameræ Apoſtolicę vſque ad aſſumptionem Romani pontificis incluſiuè ſuſpendit & prohibet,irritum decernens & inane,quicquid in contrarium ſuerit attentatum. Quibus decretis ac omnibus & ſingulis (vt præmittitur) lectis & peractis,dominus præſidẽs totius Cõcilij nomine,per verbum Placet, reſpondit. Deindè verò de mandato ſacræ ſynodi idem reuerẽdiſſimus dominus præſidens voluit habere decretum de ſecuritate præſentis ciuitatis Cõſtantiæ,aliâs ſtatutum & ordinatum, pro lecto & repetito in eadem ſeſſione.

Introitus conclauis.

Eadem die hora tertia vel quaſi poſt meridiem,reuerendiſſimi reuerendique patres & domini ſanctæ Romanę Eccleſiæ Cardinales,patriarcha Cõſtantinopolitanus, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, venerabilesq; domini priores, decani, archidiaconi, doctores,cæterique electores prædicti domini,communitatis ciuitatis Conſtantienſis domum pro conclaui paratam, pro electione Romani pontificis celebranda, more ſolito intrauerunt.

Electio Papæ.

Die Iouis in ſeſto S.põtificis Martini epiſcopi,vndecima ſupradicti menſis Nouembris,reuerẽdiſſimi reuerendiq; patres & domini ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinales, patriarchæ,archiepiſcopi,epiſcopi,abbates, alijq; electores prædicti in conclaui prædicto exiſtentes, reuerendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Odonem de Columna, S. Georgij ad velum aureum (*velabrum) diaconum cardinalem,de Columna vulgariter nuncupatum,natione Romanum, cõcorditer in Romanum põtificem elegerũt, qui Martinus papa V.nominari voluit. Et ſic per ſereniſſimum & inuictiſſimum principem dñm Sigiſmundum Romanorum regem,vnà cum ſancta ſynodo apud p̃dictam Eccleſiã maiorem huius ciuitatis Conſtantienſis maximis cum ſolennitatibus & lætitia fuit inthronizatus.

Coronatio Papæ.

Pontificatûs ſanctiſſimi in Chriſto patris & dñi noſtri,dñi Martini diuina prouidentia papæ quinti anno primo, die Dñica 21.ſupradicti menſis Nouembris,idem ſanctiſſimus dñs noſter more ſolito & in coronationibus Romanorum pontificum hactenùs obſeruari conſueto ſuit apud eccleſiam Conſtantieñ honorificè, coronatus, & demùm per dños ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, aliosq; p̃latos, ambaſiatores,& Romanæ curię officiales in ſacroſancta ſynodo prædicta p̃ſentes, necnõ non illuſtriſſimum principem dominũ Sigiſmundũ Romanorum regem &c.à dextero,& illuſtriſſimum principẽ dñm Fridericum marchionẽ Brãdeburgeñ,ſacri Romani Imperij archicamerariũ & electorẽ, à ſiniſtro lateribus eiuſdem dñi noſtri papæ p equi ſrenum in quo ſedebat, vnà cum populoſa multitudine proceſſionaliter ab eccleſia Conſtantieñ prædicta vſq; ad monaſterium S. Auguſtini conductus, & per circuitum ad Conſtantieñ eccleſiã prædictam fuit ſolenniſſimè reductus.

SESSIO XLII.

ANno dñi milleſimo quadringenteſimo decimoſeptimo, indictione 11. die verò martis 28. menſis Decembris, pontificatûs ſanctiſſimi in Chriſto patris & dñi, dñi Martiní diuina prouidẽtia papæ V.anno primo, fuit ſeſſio generalis in eccleſia maiori Conſtantiæ, ſanctiſſ.dño noſtro papa prædicto perſonaliter præſente ibidèm & prędidente. In qua reuerendiſſimus pater dñs Antonius epiſcopus Concordienſis Miſſam de ſanctis Innocentibus deuotè celebrauit. Qua celebrata,reuerendiſſimus pater dõs Guillermus tituli S.Marci,ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyter cardinalis, de mandato ſanctiſſimi dñi noſtri ac ſanctæ ſynodi prędictorum,in ambone ſolito ſtans, quãdam bullam infrà ſcripti tenoris publicè legit.

Bulla liberationis factæ dño Imperatori de cuſtodia olìm Ioãnis XXIII. papæ & traditione dño noſtro papæ ſactis.

Martinus epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, chariſſimo in Chriſto filio Sigiſmũdo regi Romanorum illuſtri, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Dudùm præſens generale concilium Conſtantienſe perſonam Balthaſaris Coſſa, olìm Ioannis papæ vigeſimitertij in ſua obedientia nuncupati, poſt illius à papatu p diffinitiuã ſententiã eiuſdẽ concilij canonicã depoſitiõem, p eandem ſententiam ad ſtandum & morandum in aliquo bono & honeſto loco ſub cuſtodia tuta

tuta nomine dicti ſacri concilij, quandiù eidem ſacro concilio pro bono vnionis Eccleſiæ Dei videretur, condemnauit: quem hucuſquè fideliter & diligenter tam per te, quàm per dilectum filium nobilem virum Ludouicũ ducem Bauariæ & comitem Palatinum Rheni, tuo nomine ſub fida & tuta cuſtodia, honeſtè & debitè, tanquàm vnionis & pacis zelator deuotus conſeruâſti.

Cùm autem nupèr nos & nonnullos nationum in eodem Concilio exiſtentium deputatos, inſtanter & ſæpè requiſiueris, quatenùs perſonam dicti Balthaſaris prędictam de tua cuſtodia recipere, teque & eundem ducem de eiuſdem Balthaſaris prædicta cuſtodia liberare, & exonerare vellemus: Nos attendẽtes quantis laboribus & ſtudijs pacem & vnionem Eccleſiæ omnipotentis Dei noſtri fueris proſequutus, ſatisque eſſe, quòd tu onus dictæ cuſtodiæ iam per bienniũ & penè per ſex menſes laborioſè (quod pro magno habemus beneficio) ſubijſti, volentes te ac eundem ducem (vt iuſtum eſt) ab omni onere liberare, (eodem ſacro approbante concilio) decernimus & ordinamus, perſonã eãdem dicti Balthaſaris nobis aut deputandis à nobis fore tradendam & aſſignandam, decernentes & declarantes ac volentes (eodem ſacro approbante cõcilio) per traditionem & aſſignationẽ huiuſmodi deputãdis à nobis, per te aut dictum ducem vel alium ſeu alios tuo nomine faciendam, eo ipſo quòd illas fieri continget, te & ducem eundem ab omni onere, debito & obligatione dictæ cuſtodiæ & aliâs occaſione illius contractis apud nos & idem ſacrum concilium ac Eccleſiam vniuerſalem, eſſe ac perpetuò remanere liberos, ſolutos penitùs & immunes. Si quis autem hanc paginam decreti, ordinationis, declarationis & voluntatis noſtræ infringere præſumpſerit, aut ei auſu temerario contraire, indignationem omnipotentis Dei, & beatorũ Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Conſtantiæ in Concilio generali ◦ ſexto Calendas Ianuarij, pontificatûs noſtri anno primo. ◦ quinto

Quo decreto lecto, dominus Ioãnes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, totius ſynodi nomine per verbum Placet, reſpondit.

SESSIO XLIII.

1418. ANno & indictione quibus ſuprà, die verò Lunæ vigeſimaprima menſis Martij, pontificatûs ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri Martini diuina prouidentia papæ quinti anno primo, Conſtantiæ in Eccleſia maiori fuit tenta & celebrata ipſius ſacroſanctæ & vniuerſalis ſynodi Conſtantienſis ſeſſio publica, ſanctiſſimo domino noſtro papa prædicto præſidente. Pro cuius ſeſſionis introductione reuerẽdiſſimus pater dominus Guillermus tituli ſancti Marci ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyter Cardinalis, Miſſam de Spirituſancto celebrauit. Et iuxta ritum ſolitum Litanijs & alijs deuotis orationibus lectis, idem reuerendiſſimus pater dominus Guillermus cardinalis, nonnulla decreta ſiue ſtatuta per dominum noſtrum papam ac ſynodum eaſdem facta, publicè perlegit ſub his verbis:

De exemptionibus.

Martinus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei: Attendentes, quòd à tempore obitûs felicis recordationis Gregorij papæ vndecimi prædeceſſoris noſtri, nonnulli Romani pontifices aut pro Romanis pontificibus ſe gerentes, & in ſuis diuerſis obedientijs reputati, pro ſua voluntate aut per importunitatem petentium nonnullas eccleſias, monaſteria, capitula, conuentus, prioratus, beneficia, loca & perſonas à iuriſdictionibus ordinariorum tempore dicti Gregorij nullatenùs exemptos vel exempta, de nouo à dictorum ordinariorum iuriſdictionibus exemerũt, in graue ipſorum ordinariorum præiudicium, nos volentes huiuſmodi pręiudicio obuiare, omnes exemptiones eccleſiarum cathedralium, monaſteriorum, capitulorum, cõuentuum, prioratuum, beneficiorum, locorum, perſonarum, quarumcunque, etiàm ſi ex prædictis aliquod monaſterium fuerit exemptum, & poſteà ſubiectum monaſterio diuerſi habitûs vel coloris, à tempore obitûs dicti Gregorij vndecimi per quoſcunq; pro Romanis pontificibus ſe gerentes, etiàm ſi per nos forſan approbatæ fuerint ex certa ſcientia, vel innouata parte non vocata de nouo factas, quæ tamen ante exemptionem huiuſmodi nulla exemptione gaudebant, ſed ſimpliciter ſubijciebantur ordinariæ iuriſdictioni, nullumque ante illud tempus habuerũt initium, exceptis etiàm exemptionibus, quæ vni toti ordini & quæ eccleſijs, monaſterijs, capitulis, conuentibus, beneficijs ſiue locis, à prędicto tempore ſub modo exemptionis aut conditione ◦ feudatis, aut contemplatione nouæ ◦ feudationis, ſeu vniuerſitatibus ſtudiorum generalium aut collegijs ◦ ſcholarium, aut per modum confirmationis, augmenti aut additionis factæ fuerint aut conceſſæ, aut ſuper quibus præſentibus & auditis (quorum intererat) authoritate competente ordinatum fuerit, ſeu in quibus ordinarij conſenſerint, & omnes exemptiones perpetuas per inferiores à papa factas, ſacro approbante Concilio reuocamus, etiàm ſi ſuper ipſis lis pendeat indeciſa, ipſam penitùs extinguentes, Eccleſias, monaſteria, & alia loca prædicta in priſtinam ordinariorum iuriſdictionem reducimus. Cæteris autem exemptionibus ante obitum dicti Gregorij habitis vel conceſſis, nullum volumus per hoc præiudicium generari.

Decreta Martini põtificis V.

◦ fundatis. ◦ fundatiõis ◦ ſcholarum

generari. Inſupèr non intendimus exemptiones decæterò facere, niſì cauſa cognita, & vocatis quorum iotereſt.

¶ De vnionibus.

Martinus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei: Vniones & incorporationes à tempore obitûs Gregorij vndecimi factas ſeu conceſſas, cùm certa regula dari non poſſit ad querelas eorum, quorum intereſt, niſì fuerint impetrantes beneficia ſic vnita, ſi nõ ex rationabilibus cauſis & veris factæ fuerint, licèt Apoſtolicæ ſedis authoritas interuenerit, reuocabimus iuſtitia mediante.

¶ De fructibus percipiendis.

Martinus &c. Fructus & prouentus Eccleſiarum, monaſteriorum, bèneficiorũ vacationis tempore obuenientes, iuris & conſuetudinis vel priuilegij diſpoſitioui relinquimus, illosq; nobis vel Apoſtolicæ cameræ prohibemus applicari.

¶ De Simonia.

Martinus &c. Multæ contra Simoniacam prauitatem ab olim factæ ſunt conſtitutiones, quibus morbus ille non potuit competenter extirpari: Nos volentes decæterò (vt poſſumus) attẽtiùs prouidere, ſacro approbante concilio declaramus, quòd ordinati ſimoniacè, ab executione ſuorum ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi. Electiones autem, poſtulationes, confirmationes & quæuis prouiſiões ſimoniacæ Eccleſiarum, monaſteriorum, dignitatum, perſonarũ, officiorum, & beneficiorum eccleſiaſticorum qnorumcunq; deincèps factæ, nullæ ſint ipſo iure, nullumq; per illas ius cuiquam acquiratur, nec promoti, confirmati aut prouiſi faciant fructus ſuos, ſed ad illorum reſtitutionem, tanquàm iniquè ablata percipientes, teneantur. Statuentes inſupèr, quòd dantes & recipientes, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, etiàm ſi pontificali aut cardinalatûs præfulgeant dignitate.

¶ De diſpenſationibus.

Martinus &c. Quoniam beneficia propter officia conceduntur, reputamus abſurdum, vt qui beneficia obtinẽt, recuſent aut negligant officium exercere: Nos igitur ſacro approbante concilio omnes diſpenſationes à quibuſcunq; ꝓ Romanis pontificibus ſe gerentibus conceſſas quibuſcunque electis, cõfirmatis, ſeu pronißs ad Eccleſias, monaſteria, prioratus conuentuales, decanatus, archidiaconatus, & alia quæcunque beneficia, quibus certus ordo debitus eſt vel annexus, nè munus conſecrationis epiſcopi ſiue benedictionem abbatis aut cæteros debitos aut annexos ordines ſuſcipiant, præter illas quæ ſecundùm formam conſtitutionis Bonifacij octaui, quæ incipit, Cùm ex eo factæ ſunt, reuocamus: ſtatuentes, vt qui de præſenti illos vel illa obtiuent, infra

ſex menſes à die publicationis huiuſmodi conſtitutionis noſtræ, & qui in poſterũ obtinebunt, infra terminum iuris ſe faciant conſecrari, aut benedici, ſeu ad alium debitum ordinẽ promoueri. Alioquin ſint ipſis monaſterijs, eccleſijs, dignitatibus, perſonatibus, officijs & beneficijs pro ipſo iure priuati, & alijs liberè conferantur, aut prouideatur de illis, cæteris conſtitutionibus circa hoc editis, in ſuo robore duraturis.

¶ De decimis & alijs oneribus eccleſiaſticis.

Martinus &c Præcipimus & mandamus, iura, quæ prohibent inferioribus à papa decimas & alia onera eccleſijs & perſonis eccleſiaſticis imponi, diſtrictiùs obſeruari. Per nos autem nullatenùs imponantur generaliter ſuper totum clerum, oiſì ex magna & ardua cauſa & vtilitate, vniuerſalem Eccleſiam concernente, & de conſilio & conſenſu & ſubſcriptione fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium, & prælatorum quorum conſilium commodè haberi poterit. Nec ſpecialiter in aliquo regno vel prouincia, inconſultis prælatis ipſius regni vel prouinciæ, & ipſis non conſentientibus, vel eorum maiori parte, & eo caſu per perſonas eccleſiaſticas & authoritate Apoſtolica duntaxàt leuentur.

¶ De vita & honeſtate clericorum.

Martinus &c. Inter cæteros prælatorum & clericorum exceſſus hoc maximè iooleuit, quòd ſpreta in veſtibus forma eccleſiaſticæ honeſtatis, plurimi delectãtur eſſe deformes, & cupiunt laicis cõformari, quodq; mente gerunt, habitu confitentur. Vndè præter cætera quæ circa veſtes, tonſuram & habitus clericorum, tam in formis quàm in coloribus, atque comam ſeu capillos, vitamque & honeſtatem clericorum iura ſtatuunt, & quæ nimiùm collapſa ſunt tam in ſecularibus quàm in regularibus, ſacro approbante Concilio innouamus, & præcipimus diligentiùs obſeruari: illum ſpecialiter abnſum (eodem approbante Concilio) decernimns penitùs abolendum, quòd in quibuſdam partibus nonnulli clerici & perſonæ eccleſiaſticæ ſeculares & regulares, etiàm (quod magìs execramur) prælati eccleſiarũ, manicas ad cubitum pendentes, & longas cum magna ſumptuoſa ſuperfluitate veſtes, etiàm fiſſas retrò & in lateribus cum *fodraturis vltra oram excedentibus etiàm in fiſſuris deſerũt, & cum talibus in eccleſijs cum ſuperpellicijs ac alijs veſtibus ad cultum & officium eccleſiaſticum ordinatis, etiàm intra eccleſias ipſas, iu quibus beneficiati exiſtunt, non verentur diuinis officijs intereſſe. Hanc veſtium deformitatem in quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis reprobamus, ac vſum talium inhibemus: contrarium autem facientes, vt tranſgreſſores canonum puniao-

* fordaturis
* frodaturis

puniantur: ſpecialiter ſtatuentes, vt quicunque beneficiatus aut officium in Eccleſia gerens, in habitu huiuſmodi diuinis officijs præſumpſerit intereſſe, pro qualibet vice à participatiõe prouentuum eccleſiaſticorum per menſem nouerit ſe ſuſpenſum, fructusque illi, fabricæ illius Eccleſiæ applicentur.

Martinus &c. Decernimus & declaramus, ſacro approbante concilio, per decreta, ſtatuta & ordinata, tam lecta in p̃ſenti ſeſſione, quàm concordata cum ſingulis nationibus eiuſdem Concilij, & quæ in noſtra cancellaria poni volumus & literas in forma publica ſub ſigillo vicecancellarij volentibus literas confici, atque tradi huic ſacro concilio, ſuper articulis contentis in decreto ſup reformatione fienda, die Sabbati trigeſima menſis Octobris proximè p̃teriti promulgata, fuiſſe & eſſe iam ſatisfactum. Quibus decretis ac ſtatutis ſic (vt pręmittitur) lectis, reuerẽdiſſimus pater dominus Ioãnes epiſcopus Oſtienſis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, de voluntate nationum ac ipſius ſynodi & eorum nominibus (vt aſſeruit) reſpondit in hunc modũ: De mandato nationum reſpondeo, quòd placent nationibus decreta recitata, & cuilibet nationi placet concordia cum ipſa per dominum noſtrum facta, & per præmiſſa fatentur dicto decreto iam eſſe ſatisfactũ, nõ intendentes propterea, quòd concordata cum vna natione, in aliquo alteri nationi afferant præiudicium.

SESSIO XLIIII.

1418 ANNO, indictione & pontificatu quib' ſuprà, die tertio Martis decimanona menſis Aprilis, Conſtantiæ in ipſius Eccleſia maiori ſanctiſſimo domino noſtro papa Martino præſidẽte, more ſolito publica ſeſſio ſolenniter celebrata fuit, ſereniſſimo principe domino Sigiſmundo Romanorum &c. rege, inſignijs regalibus induto intereſſente, pro cuius ſeſſionis introductione reuerendiſſimus pater dominus Nicolaus Aſſiſinatenſis miſſam de ſpiritu ſancto celebrauit, & huiuſmodi Miſſa finita, lectisque Litanijs & alijs orationibus legi cõſuetis, debitè peractis, reuerendiſſimus pater dominus Antonius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyter cardinalis, de Calancho vulgariter nũcupatus, quoddam Decretum ſiue ſtatutum alta voce legit in hæc verba:

¶ Decretum de loco futuri Concilij proximè celebrandi.

Martinus epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, ad futuram rei memoriã. Cupientes ac volentes Decreto huius generalis concilij ſatisfacere, inter alia diſponenti, quòd omnimodò generalia concilia celebrentur in loco quem ſummus pontifex per mẽſem ante finem huius concilij, approbante & conſentiente cõcilio, deputare & deſignare teneatur, pro loco dicti proximè futuri concilij celebrãdi ſupradicti, eodẽ cõſentiente & approbante concilio, ciuitatem Papienſem tenore præſentium deputam', & etiàm aſſignamus, ſtatuentes & etiàm decernẽtes, quòd prælati & etiàm alij qui ad generalia concilia debent conuocari, tempore prędicto ciuitatem ipſam Papiẽſem accedere teneantur. Nulli ergò omninò hominũ liceat hanc paginam noſtrę deputationis & etiàm aſſignationis, ſtatuti, decreti & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum & actum Conſtantiæ in loco ſeſſiõis publicæ, decimotertio Calendas Maij, pontificatûs noſtri anno primo. Quo decreto lecto, Domin' epiſcopus Oſtienſis cardinalis Viuarienſis, nomine totius ſynodi reſpondit, Placet. Et ſubſequẽter dominus Ardecinus de Nouaria, ex parte ſereniſſimi principis Sigiſmundi Romanorum regis ibidèm pręſentis, & eius nomine, idem decretum approbauit & laudauit. Et ſubſequenter dominus Auguſtinus de Lance de Piſis legũ doctor, ſacri conſiſtorij aduocatus, nomine domini noſtri papæ dictum locum ſiue ciuitatem Papienſem approbauit, laudauit, & ad concilium huiuſmodi celebrãdum habilem eſſe dixit.

SESSIO XLV. ET VLTIMA.

De diſſolutione concilij.

VEneris die vigeſimaſecũda menſis ſupradicti Aprilis, fuit celebrata ſeſſio generalis in maiori Eccleſia Conſtantienſi, ſanctiſſ. in Chriſto patre & dño, dño noſtro Martino diuina prouidẽtia papa quinto in eadẽ præſidente, ſereniſſimo principe domino Sigiſmũdo Romanorum &c. rege, inſignijs imperialibus induto intereſſente: pro cuius ſeſſionis introductione reuerẽdiſſimus pater dominus Antonius tituli ſanctæ Suſannæ, Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis, Aquileienſis vulgariter nũcupatus, Miſſam de Spiritu ſancto deuotiſſimè celebrauit. Qua finita, & Litanijs cum ſolitis orationibus finitis & peractis, reuerẽdiſſimus pater dominus * Vmbaldus miſeratiõe diuina tituli S. Viti in macello diaconus cardinalis, de mãdato ipſius dñi noſtri, totiusque ſacri cõcilij, prout aſſeruit, alta & intelligibili voce pronunciauit hæc verba, videlicet: * Ymbaldus

¶ Abſolutio Concilij.

Domini, ite in pace. Et reſponſum fuit p adſtantes, Amen. Quo facto, reuerendus pater Ioannes de * Podimitis epiſcopus * Cathanienſis, frater ordinis Prædicatorum, ſacrę theologiæ profeſſor, de mãdato domini noſtri papæ & conſenſu ſacri concilij (vt aſſeru- * Podyomitis * Catanen,

ſeruit)ambonem aſſcendit. Antequàm autem ad talia ſe dinerteret,ſeu ꝓcederet,ambaſiatores sereniſſimi principis Vladiſlai Poloniæ regis, & illuſtriſſimi principis domini Alexandri,aliàs Vuitoldi magni ducis Lituaniæ, petiêrunt nomine dictorum dominorum, quendam libellum & in eo contenta cuiuſdam fratris Ioannis Falkenberg, notoriè crudaliſſimos errores & hæreſes(vt dixerũt) continentem, ritè damnatum tanquàm hæreticum per deputatos in cauſa fidei,ac etiàm per omnes nationes cócilij, ac per collegium cardinaliũ concluſum(prout dixerunt)conſtare publicis inſtrumentis,in ſeſſione publica per ſacrum cócilium dãnari,ſeu publicè damnatum pronunciari; antequàm præſens concilium diſſolueretur, ſanctiſſimo domino noſtro papæ p̃fato humiliter ſupplicârunt:alioquin nomine quo ſuprà,proteſtabant de grauamine,& de appellando ad futurum concilium. quibus ſic factis,ſanctiſſimus dominus noſter papa dixit reſpondendo ad prædicta, quòd omnia & ſingula determinata, concluſa & decreta in materijs fidei per præſens concilium, cóciliariter tenere & inuiolabiliter obſeruare volebat,& nũquàm contraire quoquo modo:Ipſaque ſic cóciliariter facta approbat, & ratificat, & non aliter nec alio modo. Et illud idem iteratò fecit dici per organũ domini Auguſtini de Piſis,fiſcalis & ſacri conſiſtorij aduocati prædicti, qui nomine papæ à protonotarijs & notarijs ad ſcribendũ acta cócilij ordinatis & deputatis,petijt inſtrumenta pnblica fieri. Et extunc prælibatus dominus epiſcopus Cathanienſis fecit collationem ſolennem, aſſumendo pro themate hæc verba, videlicet: Vos nunc triſti-

Ioan.16.a tiam habetis: Iterùm autem videbo vns, & gaudebit cor veſtrum. Qua quidem facta collatione,reuerendiſſimus pater dominus Antonius tituli ſanctæ Cæciliç,ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyter cardinalis,de Calanchn vulgariter nuncupatus, de mãdato ipſius domini noſtri papç & voluntate concilij(vt aſſeruit)quædam decreta publicè legit huius tenoris:

Martinus epiſcnpus ſeruus ſeruorũ Dei, ad perpetuam rei memoriam. Hoc etiàm requirente præſente ſacro concilio, ex certis & rationabilibus ac iuſtis cauſis ipſum concilinm abſoluimus,omnibusque & ſingulis in eo exiſtentibus ad propria remeandi,ipſo approbante concilio,licentiam impartimur.Item authoritate Dei omnipotẽtis & beatnrum Petri & Pauli apoſtolorum eius & noſtra,concedimus omnibus & ſingulis, qui in hoc ſacro cócilio & cauſa ipſius interſnerũt,abſolutionem plenariam ſemèl in vita, ità quòd quilibet de prædictis infra duos menſes poſtquàm ad eius notitiam conceſſio huiuſmodi peruenerit, poſſit dictum beneficium abſolutioois aſſequi in forma,ſimilem conceſſionem facimus in mortis articulo.Et intelligimus tam de dominis quàm de familiaribus eorundem, ſic tamen,quod à die notitiæ præſentium pro abſolutione in vita ieiunent per annum ſexta feria, & pro abſolutione in mortis articulo per alium annum,niſi legitimè fuerint impediti,quo caſu habeãt alia pietatis opera peragere. Poſt ſecũdum verò annũ debeaot etiàm vſque ad finem vitæ feria ſexta ieiunare, vel aliqua opera pietatis peragere. Nulli ergò omoinò hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutiõis infriogere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attẽtare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorũ Petri & Pauli apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum & actum Conſtantiæ in loco ſeſſionis publicæ dicti Concilij, decimo Calẽdas Iunij,pontificatûs noſtri anno primo. Quibus decretis & ſtatutis & alijs (vt præmittitur)lectis & peractis,reuerẽdiſſim⁹ in Chriſto pater & dominus,dominus Ioannes miſeratione diuina epiſcopus Oſtiẽſis, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis & vicecancellarius, Viuarienſis vulgariter nuncupatus, nomiue ſacri concilij prędicti(ſicut aſſeruit)reſpõdit,Placet. Et per dominum Auguſtinum de Lance de Piſis, aduocatum ſacri cõſiſtorij fiſcique & *prędicti nomine papç & concilij(vt aſſeruit)petitũ eſt inſtrumenta publica fieri ad perpetuam rei memnriam à protonotarijs ſedis Apoſtolicæ, & notarijs ac ſcribis dicti ſacri generalis Concilij. *prædictis

ERRORES IOANNIS VVICLEFF de Anglia, & Ioannis Huſz de Bohemia, damnati in hoc ſacro generali Conſtantienſi concilio.

Epiſtola Martini quinti, damnationem errorum Vuicleſ & Huſz,à côcilio Côſtantienſi factam,approbans.

MArtinns Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, verenabilibus fratribus archiepiſcopis & epiſcopis, ac inquiſitoribus hæreticæ prauitatis vbilibèt conſtitutis,ad quos literæ præſentes peruenerint, ſalutem & Apoſtolicam benedictioné. Inter cunctas paſtoralis curæ ſolicitudines, qnibus premimur inceſſanter, illa potiſſimè fortiùs nos angit, vt hæreticis de finibus Chriſticolarum expulſis,ſuiſque falſis doctrinis & erroribus peruerſis penitùs,quantùm nobis ex alto conceditur,extirpatis,orthodoxa & catholica fides integra & illibata permaneat,ac populus Chriſtianus in eiuſdem fidei ſynceritate, quolibet obſcurationis ſemoto velamine,immobilis & inuiolatus perſiſtat. Sanè dudũm plùs quàm omnibus retroactis temporibus in nonnullis regionibus & dominijs, præſertim in regno Bohemiæ & marchionatu Morauiæ,ac locis & diſtrictib⁹ illis vicinis, aduerſùs fidei catholicæ dogmata & ſanctç matris Eccleſię traditiones,

tinnes, nnn ſolùm cõtra vnum, quinimmò cnntra plnra fidei catholicæ dogmata inſurrexerunt quidam hęreſiarchę, circuncelliones, ſchiſmatici & ſeditioſi, Luciferina ſupbia & rabie lupina euecti, dęmoniorũ fraudibus illuſi, de vanitate in idipſum (licèt fnrent de diuerſis mundi partibus oriundi) conuenientes, & caudas colligatas habentes, damnatæ videlicet memoriæ Ioannes Vuicleff de Anglia, Ioannes Huſz de Bohemia, & Hieronymus de Praga, qui vtinàm alios ſecum ad infidelitatis interitũ non traxiſſent. Nam vbi bniuſmodi peſtilẽtes perſonæ puerſa dogmata pertinaciter ſeminabant, in ſuæ doctrinæ peſtiferæ primordio prælati & alij iudiciarię poteſtatis regimina exercentes, tanquàm canes muti non valentes latrare, nec vlciſcentes cnm Apoſtolo in

ſ. Timo. 1. d

promptu omnem inobedientiam, hęreſiarchas ipſos peſtiferos & doloſos, eorum lupinam rabiem truculẽtam ſtatim (vt adſtricti fuerant) canonicè coërcere, eosq; de domo Domini corporaliter eijcere non curârunt, ſed ſacrilegam, falſam & pernicioſam ipſorũ doctrinam, per longas moras negligenter conualere permiſerunt: populorum multitudo, illorum opinionibus falſis decepta, pro veris accepit, qnæ diù mẽdaciter & perniciosè ac damnabiliter ſeminauerunt, eiſque credendo, à recta fide cecidit turba multa, & errore deuio inuoluitur prohdolor paganorum, adeò quòd per diuerſa illarum, eiſdemque conuicinarum partium climata, oues Chriſti catholicas hæreſiarchæ ipſi ſucceſſiuè infecerunt, & in ſtercore mẽdaciorum fecernnt pntreſcere. Quapropter generalis Conſtantienſis ſynodus tantam fidelium & fidei orthodoxæ plagsm & ruinam videns, exclamare cõpulſa eſt cum Auguſtino: Quid faciet Eccleſiæ medicina, ſalutem omnium materna charitate cnnquirens, tãquàm inter phreneticos & lethargicos æſtuans? nunquid cõtemnere, nunquid deſiſtere vel debet vel poteſt? certè non, ſecundùm eundẽ, immò vtriſque ſit neceſſè eſt moleſta, quæ neutris eſt inimica. Nam & mnleſtus eſt medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio, ille ligãdo, iſte cædendo, ſed ambo diligendo. Si autem negligant, & eos perire permittãt, (inquit Auguſtinus) iſta manſuetudo potiùs falſa crudelitas eſt. Proindè ſynodus præfata ad omnipotentis Dei gloriam, ipſiusque catholicæ fidei ac Chriſtianæ religionis conſeruationem, augmentum & animarum ſalutem & pręſeruationem, eoſdem Ioannem Vuicleff & Ioãnem Huſz & Hieronymum, qui inter cætera de ſacro Euchariſtiæ ſacramento, & alijs ſacramentis Eccleſiæ & articulis fidei, aliter quàm ſancta Romana Eccleſia credit & tenet & prædicat & docet, quamplurima temerè & damnabiliter credere ac tenere, prædicare, atque dncere pertinaciter attentabant, velut hæreticos & pertinaces ac obſtinatos iam à communione fidelium ſeparatos, de domo Dei corporaliter eiecit, & ſpiritualiter eiectos declarauit, & alia nonnulla circa præmiſſa vtilia & ſalubria ſtatuit & decreuit, per quæ alij, qui cauſantibus hęreſiarchis eorumque falſis doctrinis huiuſmodi ſpiritualiter de domo Dei exiẽrũt, p vias canonicas reducerẽtur ad ſemitas veritatis.

Auguſti. ad Feſtum epiſtola 167. Et 23. q. 4. quid faciet.

Auguſti. de correctione Donatiſtarũ ad Bonifacium cap. 5. Et 23. q. 4. Ipſa pietas.

Et quia (ſicut dolenter accepimus) non ſolùm in regno Bohemiæ & marchionat⁹ dominijs & locis ſupradictis, verùm etiàm in quibuſdã partib⁹ & p̄uincijs cõtiguis ſeu vicinis eiſdẽ, etiàm nõnulli ex ſectatoribus & ſequacibus hæreſum ac errorũ hæreſiarcharũ p̄dictorũ, timore diuino & pudore humano prorsùs abiectis, nec de ipſorũ & p̄ſertim Ioãnis Huſz & Hieronymi interitu miſerabili ſumẽtes cõuerſiõis & pœnitentiæ fructũ, ſed tanq̃ in profundũ preſſi peccatorũ, Dñm Deũ blaſphemare nõ ceſſant, ducentes in irritũ nomẽ eius, qunrum mentes pater mẽdacij ſic damnabiliter excęcauit, vt p̄dictos libros, codices & opuſcula, hæreſes & errores continentes ſeu continẽtia, dudùm etiàm p ſynodum p̄ſatam damnatos & dãnata, ac ignibus concremanda deputata & concremata, legunt, ſtudent, ac ex eis in ſuî & multorum ſimpliciũ periculum, nedùm contra ſtatuta, decreta & ordinata in ſynodo ſupradicta, ſed etiàm cõtra canonicas ſanctiones dogmatizare præſumunt, in animarum periculum, ac puritatis fidei denigrationem, & ſcãdalum plurimorum. Nos igitur attẽdentes, quòd error cui nõ reſiſtitur, approbari videtur, ac malis & pernicioſis erroribus huiuſmodi reſiſtere, ac eos de medio Chriſti fidelium & præſertim de ſupradictis Bohemiæ & Morauiæ dominijs & diſtrictibus ac cõfinibus & vicinijs eorum, nè ampliùs & latiùs ſe extendant, funditùs euellere cupientes: diſcretioni veſtræ, ſacro approbante concilio Conſtantienſi, per Apoſtolica ſcripta committimus & mãdamus, quatenùs vos archiep̄i & epiſcopi ac electi, & q̄libet veſtrûm per ſe, ſeu alium vel alios, quos graues & idoneas perſonas ſpiritualem iuriſdictiõem habentes eſſe volumus, oẽs & ſingulos, cuiuſcunque dignitatis, officij, præeminentiæ, ſtatûs vel conditionis exiſtant, & quibuſcunque nominib⁹ cenſeantur, qui de præexcelſo, ſalutifero & ſupermirabili ſacramẽto corporis & ſanguinis Dñi noſtri Ieſu Chriſti, vel de baptiſmate ſeu peccatorũ cõfeſſione, pœnitentiæ pro peccatis iniunctione, vel reliquis eccleſiaſticis ſacramentis ſeu fidei articulis, aliter ſentire aut docere, quàm ſacroſancta Romana Eccleſia & vniuerſalis docet, p̄dicat & obſeruat, aut articulos ſeu libros & doctrinas p̄fatorum hæreſiarcharũ Ioannis Vuicleff & Ioannis Huſz & Hieronymi, p eandem Cõſtantienſem ſynodum

Ioan. 8. f

cum ſuis authorib⁹ (vt prædicitur) damna-
tos & damnatas, tenere, credere & dogma-
tizare, ac vitæ finem ipſorum hæreſiarcharũ
publicè vel occultè pertinaciter quomodo-
libèt laudare vel approbare prȩſumpſerint,
eorumque receptatores, defenſores & fau-
tores quoſlibet etiàm contemplatione prȩ-
dictorum errorum, necnon credẽtes & ad-
hærentes eiſdem, tanquàm hæreticos indi-
cetis, & velut hæreticos ſeculari curiæ relin-
quatis. Receptatores quoquè, fautores &
defenſores huiuſmodi peſtiferarũ pſonarũ,
quæ erroribus ipſis crediderint, nec fauore
aut contẽplatione errorũ ipſorum, ſed for-
tè carnalis amoris cauſa, vel occaſione alia
huiuſmodi pſonas peſtiferas receptauerint,
præter pœnas ab vtroque iure talibus infli-
ctas, per iudices cõpetentes tanta ſeueritate
pœnarum in tam enormi ſcelere vltionẽ ac-
cipiant, quòd cedat cæteris craſſantibus in
exemplũ, vt quos Dei timor à malo non re-
uocat, ſaltem coërceat ſeueritas diſciplinæ.
Cum reliquis verò, huiuſmodi ſecta dãna-
bili quomodolibèt infectis, qui poſt cõpe-
tentem monitionem ac frequentem exhor-
tationem, qua piè erga eos, ſpe correctionis
& emendationis ac ad melioris vitȩ frugem
conuerſionis, vſum eſt, à prædictis errorib⁹
& ſecta noluerint reſipiſcere, & ad gremiũ
vnitatemque ſanctæ matris Eccleſiȩ, ac fidẽ
catholicã, quæ ſola ſaluare poteſt, ſinè qua
Heb.6.a nulli veræ ſalutis ſubſidium contingit, ple-
nè recognoſcere & confiteri, iuſtitiæ ſeue-
ritas (prout facti popoſcerit qualitas) dul-
core miſericordiȩ temperetur. Et nihilomi-
nùs omnes Chriſtianæ & catholicæ fidei ꝓ-
feſſores, Imperatorem, reges, duces, princi-
pes, marchiones, comites, barones, milites,
poteſtates, rectores, conſules, proconſules,
ſcabinos, communitates, & vniuerſitates re-
gnorum, prouinciarum, ciuitatum, oppido-
rum, caſtrorum, villarũ, terrarũ, aliorumq́;
locorum huiuſmodi, necnon cæteros iuriſ-
dictionem temporalem exercentes, iuxta iu-
ris formam & exigentiam authoritate Apo-
ſtolica exhortando moneatis & requiratis,
vt de regnis, ꝓuincijs, ciuitatibus, oppidis,
caſtris, villis, terris & omnibus alijs locis ac
dominijs ſupradictis, omẽs & ſingulos hæ-
Lateranẽſe concilium. reticos huiuſmodi ſecundùm tenorem La-
teranenſis concilij, quod incipit, Sicut ait,
ad inſtar etiàm irretitorum crimine vſura-
rum, quos publicè vel manifeſtè per facti
euidentiam cognouerint eſſe tales, tãquàm
oues morbidas gregem Domini inficientes
expellãt, donèc & quouſquè à nobis ſeu vo-
bis, vel alijs iudicibus eccleſiaſticis vel inq-
ſitoribus, fidem & communionem Roma-
næ eccleſiȩ tenẽtibus, aliud recipiãt in man-
datis: nec eoſdem in ſuis diſtrictibus prædi-
care, domicilia tenere, larem fouere, cõtra-
ctus inire, negociationes & mercãtias quaſ-
libet exercere, aut humanitatis ſolatia cum
Chriſtifidelibus habere permittant. Et ſi ta-
les hæretici publici ac manifeſti, licèt non-
dùm per Eccleſiã declarati, in hoc tam gra-
ui crimine deceſſerint, eccleſiaſtica careant
ſepultura, nec oblationes fiant aut recipian-
tur pro eiſdem: bona tamen ipſorum à tem-
pore commiſſi criminis ſecundùm canoni-
cas ſanctiones confiſcata, non occupentur
per illos, ad quos aliàs pertinerent, donèc p
huiuſmodi iudices eccleſiaſticos ſuper hoc
poteſtatem habentes, ſentẽtia declaratoria
ſuper ipſo hȩreſis crimine fuerit promulga-
ta. Qui autem de hæreſi per iudicẽ compe-
tentem eccleſiaſticum inuenti fuerint ſola
ſuſpiciõe notati ſeu ſuſpecti, niſi iuxta con-
ſiderationem & exigentiam ſuſpiciõis qua-
litatemque perſonȩ, ad arbitriũ iudicis hui-
uſmodi propriam innocẽtiam congrua de-
uotione mõſtrauerint, in purgatione eis ca-
nonicè * indicta deficientes, & ſe canonicè *indita
purgare non valentes, aut pro huiuſmodi
purgatione facienda, obſtinatione damna-
bili iurare renuentes, tãquàm hæretici con-
demnentur. Qui verò dictam innocentiam
monſtrare ex quadam negligentia ſeu de-
ſidia, & purgationẽ huiuſmodi facere omi-
ſerint, anathematis gladio feriantur, & vſq;
ad ſatisfactionem condignam ab omnibus
euitentur, ità quòd ſi per annum in excom-
municatione huiuſmodi perſtiterint, extũc
velut hæretici condemnentur. Si quis verò
ſuper aliquo ſæpedictæ peſtiferæ doctrinæ
hæreſiarcharum prædictorum, vel aliquib⁹
articulis duntaxàt ſcãdaloſis, temerarijs, ſe-
ditioſis, vel piarum auriũ offenſiuis, culpa-
bilis repertus fuerit, canonicè puniatur. Si
verò propter ſolam infamiam aut ſuſpicio-
nem dictorum articulorũ, vel alicuius ipſo-
rum, quis repertus fuerit ſuſpectus, & in pur-
gatione canonica propter hoc ſibi indicta
deficeret, pro conuicto habeat, & tanquàm
canonicè conuictus puniatur. Et inſupèr fe-
licis recordationis Bonifacij papȩ octaui p-
deceſſoris noſtri, quȩ incipit, Vt inquiſitio-
nis negocium, renouãtes & etiàm exequen-
tes, vniuerſas poteſtates & dominos tẽpo-
rales & iudices antedictos, quibuſcunque
dignitatibus vel officijs ſeu nominibus cen-
ſeantur, exhortando requirimus, & manda-
mus eiſdem, vt ſicut reputari cupiunt & ha-
beri fideles, ac filij Eccleſiæ nuncupari, & in
Chriſti nomine gloriari, ità pro defenſione
fidei vobis archiepiſcopis, epiſcopis & ele-
ctis, ac inquiſitoribus hȩreticȩ prauitatis, &
alijs iudicibus ſeu perſonis eccleſiaſticis per
vos ad hoc (vt prȩmittitur) deputandis, fidẽ
& communiõem ſanctæ matris Eccleſiæ te-
nentibus, pareant & intendant, præbeantq́;
auxilium & fauorem in hæreticorum, nec-
non credentium, fautorum, receptatorum,
& defenſorum ipſorum inueſtigatione, ca-
ptione, cuſtodia diligenti, cùm ab eiſdem
fuerint requiſiti, vt præfatas perſonas peſti-
feras

feras alios ſecum perdere molientes, in poteſtatē ſeu carcerē per vos archiepiſcopos, epiſcopos, electos, & inquiſitores prædictos aut deputandos à vobis vel ad locū de quo vos vel ipſi mandabitis, infra eorundē dominorum poteſtatē, rectorum ſeu iudicum diſtrictum ducant, vel duci faciāt ſinè mora, vbì per viros catholicos à vobis archiepiſcopis vel epiſcopis, electis ſeu inquiſitoribus, ſeu deputādis perſonis huiuſmodi, vel veſtrûm aliquo deputato, ſub exacta & diligenti cuſtodia, nè fugiant, ponendo eos, etiàm compedibus & manicis ferreis teneant, donèc eorum negocium per Eccleſiæ iudicium terminetur, & quòd de hęreſi à iudice Eccleſiaſtico competenti, qui fidē & communionem dictæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ teneat, condemnentur, præfati domini temporales ſeu rectores, iudices vel eorum officiales ſeu nuncij, ſibi relictos recipiāt indilatè, animaduerſione debita puniendos. Verùm nè præiudicium & ſcandalum præfatæ fidei orthodoxæ religioois Chriſtianæ, prætextu ignorantiæ quenquā in hoc circunueniri, aut verſutos homines ſub friuolæ excuſationis velamine in hac materia palliare contingat, & vt de conuincendis ſeu cognoſcendis hęreticis, receptatoribus, defenſoribus, fautoribus, credētibus & adhærentibus, necnon de hæreſi ſuſpectis & alijs huiuſmodi peruerſa doctrina quomodolibèt maculatis, plenior habeat in futurum inſtructio, tam ad regnū Bohemiæ & conuicinas illi, quàm alias quaſlibet partes, in quibus hęc ſuperſtitioſa doctrina quomodolibèt pullulauerit, articulos infrà ſcriptos ſectam dictorum hæreſiarcharum concernētes, pro directione dictæ fidei decernimus tranſmittendos & etiàm deſtinādos: ſuper quibus vobis & alijs omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, & electis, ac cōmiſſarijs & inquiſitoribus in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, vt quilibet eorum infra limites & loca ſuæ iuriſdictionis, necnon regno & machionatu & locis eis vicinis pdictis, etiàm ſi loca ipſa extra iuriſdictionem eādem vltra duas diætas conſiſtant, circa extirpationem & correctionem errorū ac hæreſum & huiuſmodi ſectæ peſtiferæ, in fauorem ipſius fidei orthodoxæ diligenter inuigilent, & omnes infamatos ſeu ſuſpectos de tā peſtifera labe ſub confeſſati criminis, excommunicationis, ſuſpēſionis, interdicti aut alia formidabili pœna canonica vel legali, put, quandò, & quēadmodùm eis videatur expedire, & facti requireret qualitas, ad ſingulos huiuſmodi articulos per iuramētum corporaliter præſtitum, tactis ſacroſanctis Euāgelijs ſeu ſanctorum reliquijs, imagine crucifixi, ſecundùm quorundam locorum obſeruantiam, iuxta infrà ſcripta interrogatoria, ad quemlibet articulum conuenientia, reſpondere compellant. Nos enim contra omnes & ſingulos archiepiſcopos, epiſcopos & electos & inquiſitores, qui ſuper extirpando hæreticæ prauitatis fermento, & expurgando ſuum territorium, diſtrictum ſeu locum de talibus malis & ſceleratis hominibus, negligentes fuerint ſeu remiſſè egerint, vſque ad priuationem ſeu depoſitionem pontificalis dignitatis procedere intendimus, & procedemus, ac procedi faciemus, alioſque loco illorum ſubſtituemus, qui prauitatem hæreticam poſſint & valeant confundere, & ad alias pœnas contra tales à iure inflictas, & alias grauiores (ſi expediat) infligēdas, procedemus, procedique faciemus, iuxta iuris & facti exigentiam, ac huiuſmodi culpæ & criminis fœditatem. Tenores verò eorundem articulorum ſeu capitulorum, de quibus ſuprà fit mentio, ſequuntur per ordinē in hæc verba:

exacta

ET PRIMO SEQVITVR TENOR ARTICVLORVM IOANNIS VVICLEFF.

Conſtātienſ. cōcil. ſeſſ.8.

I. Subſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis, remanent in ſacramento altaris.

ij. Accidentia panis non manent ſinè ſubiecto in eodem ſacramento.

iij. Chriſtus non eſt in eodem ſacramento idēticè & realiter in propria præſentia corporali.

iiij. Si epiſcopus vel ſacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, non conſecrat, non conficit, non baptizat.

v. Non eſt fundatum in Euangelio, quòd Chriſtus Miſſam ordinauerit.

vj. Deus debet obedire diabolo.

vij. Si homo fuerit debitè contritus, omnis cōfeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis.

viij. Si Papa ſit pręſcitus & malus, & per conſequens membrum diaboli, non habet poteſtatem ſuper fideles ſibi ab aliquo datam, niſì fortè à Cæſare.

ix. Poſt Vrbanum ſextum non eſt aliquis recipiendus in Papam, ſed viuendum eſt more Græcorum ſub legibus proprijs.

x. Contra ſcripturam ſacram eſt, quòd viri Eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.

xj. Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, niſì priùs ſciat eum excommunicatum à Deo: & qui ſic excōmunicat, fit ex hoc hæreticus vel excommunicatus.

xij. Prælatus excommunicans clericum, qui appellauit ad regem vel ad cōcilium regni, eo ipſo traditor eſt regis & regni.

xiij. Illi qui dimittunt prædicare ſiue audire verbum Dei, propter excommunicationē hominum, ſunt excōmunicati, & in Dei iudicio traditores Chriſti habebuntur.

xiiij. Licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei, abſque authoritate ſedis Apoſtolicę ſiue epiſcopi catholici.

xv. Nullus eſt dominus ciuilis, nullus eſt pręlatus,

latus, nullus eſt epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

xvj. Domini temporales poſſunt ad arbitriũ ſuum auferre bona temporalia ab Eccleſia, poſſeſſionatis habitualiter delinquẽtibus, id eſt, ex habitu, noo ſolùm actu, delinquentibus.

xvij. Populares poſſuot ad ſuom arbitrium dominos delinquentes corrigere.

xviij. Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & poſſunt parochiani, propter peccata ſuorũ prę latorum, ad libitum ſuum eas auferre.

xix. Speciales orationes applicatę vni perſonæ per prælatos vel religioſos, non plùs ꝓſunt eidem q̃ generales, cæteris paribus.

xx. Conferens eleemoſynam fratribus, eſt excommunicatus eo facto.

xxj. Si aliquis ingreditur religionem priuatam qualemcũque, tam poſſeſſionatorum q̃ mendicantiũ, redditur ineptior & inhabilior ad obſeruationem mandatorum Dei.

xxij. Sancti inſtituentes religiones priuatas, ſic inſtituendo peccauerunt.

xxiij. Religioſi viuentes in religionibus priuatis, non ſunt de religione Chriſtiana.

xxiiij. Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

Prima pars eſt ſcandaloſa & præſumptuosè aſſerta, pro quanto ſic generaliter & indiſtinctè loquitur: & ſecunda erronea, ꝓ quanto aſſerit mendicitatem fratribus non licere.

xxv. Omnes ſunt Simoniaci, q ſe obligant orare pro alijs, eis in temporalibus ſubuenientibus.

xxvj. Oratio præſciti, nulli valet.

xxvij. Omnia de neceſſitate abſoluta eueniũt.

xxviij. Cõfirmatio iuuenum, clericorum ordinatio, locorum conſecratio, reſeruantur Papæ & Epiſcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.

xxix. Vniuerſitates, ſtudia, collegia, graduationes & magiſteria in eiſdem, ſunt vana gentilitate introducta, & tantùm proſunt Eccleſiæ ſicut diabolus.

xxx. Excommunicatio Papę vel cuiuſcunque prælati noo eſt timenda, quia eſt cenſura Antichriſti.

xxxj Peccant fundantes clauſtra, & ingredientes, ſunt viri diabolici.

xxxij. Ditare clerum, eſt contra regulã Chriſti.

xxxiij. Silueſter papa & Cõſtantinus Imperator errauerunt Eccleſiam dotando.

xxxiiij. Omoes de ordine meodicantium, ſunt hæretici: & dantes eis eleemoſynam, ſunt excommunicati.

xxxv. Ingredientes religionem aut aliquem ordinem, eo ipſo inhabiles ſunt ad obſeruanda diuina pręcepta, & per conſequens ad perueniendum ad regnum cælorum, niſì apoſtatauerint ab eiſdem.

xxxvj. Papa cum omnibus clericis ſuis poſſeſſionem habentibus, ſunt hæretici, eò ꝙ poſſeſſiones habent: & conſentientes eis, omẽs videlicet domini ſeculares & cæteri laici.

Eccleſia Romana eſt ſynagoga ſatanæ, nec Papa eſt proximus & immediatus vicarius Chriſti & Apoſtolorum. xxxvij.

Decretales epiſtolę ſunt apocryphę, & ſeducunt à fide Chriſti, & clerici ſunt ſtulti, qui ſtudent eas. xxxviij.

Imperator & domini ſeculares, ſunt ſeducti à diabolo, vt Eccleſiam dotarent bonis temporalibus. xxxix.

Electio Papæ à cardinalibus, à diabolo eſt introducta. xl.

Non eſt de neceſſitate ſalutis, credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias. xlj.

Error eſt, ſi per Romanam Eccleſiam intelligat vniuerſalem Eccleſiam aut conciliũ generale, aut pro quanto negaret primatum ſummi pontificis ſuper alias eccleſias particulares.

Fatuum eſt credere indulgentijs Papæ & Epiſcoporum. xlij.

Iuramenta illicita ſunt, quę fiunt ad corroborandum humanos contractus & commercia ciuilia. xliij.

Auguſtinus, Benedictus & Bernardus damnati ſunt, niſì pœnituerint de hoc, ꝙ habuerunt poſſeſſiones, & inſtituerunt, & intrauerunt religiones: & ſic à Papa vſque ad vltimum religioſum, omnes ſunt hæretici. xliiij.

Omnes religiones indifferenter introductæ ſunt à diabolo. xlv.

TENOR AVTEM ARTICVLOrum Ioannis Huſz, ſequitur & eſt talis:

Cõſtãtienſ. cõcil. ſeſſ. 8.

Vnica eſt ſancta vniuerſalis Eccleſia, quę eſt prædeſtinatorum vniuerſitas. & infrà ſequitur: Vniuerſalis ſancta Eccleſia tantùm eſt vna, ſicut tãtùm vnus eſt numerus omnium prædeſtinatorum. I.

Paulus nunquàm fuit membrum diaboli, licèt fecit quoſdam actus actibus Eccleſiæ malignantium conſimiles. ij.

Præſciti, non ſunt partes Eccleſiæ, cùm nulla pars eius finaliter excidet ab ea, eò ꝙ prædeſtinationis charitas, quæ ipſam ligat, non excidet. iij.

Duę naturę diuinitas & humanitas, ſunt vnus Chriſtus. iiij.

Præſcitus etſi aliquandò eſt in gratia ſecundùm præſentem iuſtitiam, tamen nunquàm eſt pars ſanctæ Eccleſiæ: & prædeſtinatus ſemper manet membrum Eccleſiæ, licèt aliquandò excidat à gratia aduentitia, ſed non à gratia prædeſtinationis. v.

Sumendo Eccleſiam pro conuocatione prędeſtinatorum, ſiue fuerint in gratia, ſiue non ſecũdùm pręſentem iuſtitiam, iſto modo Eccleſia eſt articulus fidei. vj.

Petrus non eſt, nec fuit caput Eccleſiæ ſanctæ catholicæ. vij.

Sacerdotes quomodolibèt criminosè viuentes viij.

uentès,ſacerdotij polluũt poteſtatem:&ſic, vt filij infideles,ſentiũt infideliter de ſeptẽ ſacramẽtis Eccleſiæ,de clauibus,officijs,cẽſuris,moribus,ceremonijs & ſacris rebus Eccleſiæ,veneratione reliquiarũ,indulgentijs & ordinibus.

ix. Papalis dignitas à Cæſare inoleuit,& Papæ perfectio & inſtitutio,à Cæſaris potẽtia emanauit.

x. Nulius ſinè reuelatiõe aſſereret rationabiliter de ſe vel alio,quòd eſſet caput Eccleſię particularis,nec Romanus põtifex eſt caput Romanæ Eccleſiæ particularis.

xj. Non oportet credere,quòd iſte qnicunq; eſt Romaous pontifex,ſit caput cuiuſcnnq; particularis Eccleſiæ ſanctæ,niſì Deus enm prædeſtinanerit.

xij. Nemo gerit vicem Chriſti vel Petri,niſì ſequatur eum in morib⁹, cùm nulla alia ſequcia ſit pertinentior, nec aliter recipiat à Deo procuratoriã poteſtatem:quia ad illud officium vicariatûs requiritur & morũ conformitas,& inſtituentis authoritas.

xiij. Papa nõ eſt verus & manifeſtus ſucceſſor apoſtolorum principis Petri,ſi viuit morib⁹ contrarijs Petro:& ſi quærit auaritiam,tunc eſt vicarius Iudæ Scarioth. Et pari euidentia cardinales non ſint veri & manifeſti ſucceſſores collegij aliorum Apoſtolorũ Chriſti,niſì vixerint more Apoſtolorum, ſeruãtes mandata & conſilia Domini noſtri Ieſu Chriſti.

xiiij. Doctores,ponentes quòd aliquis per cẽſuram Eccleſiaſticam emendãdus, ſi corrigi noluerit,ſeculari iudicio eſt tradendus,pro certo ſequũtur in hoc pontifices, ſcribas & phariſæos, qui Chriſtum non volentem eis

Ioan.18.f obedire in omnibus, dicentes, Nobis non licet interficere quenquam, ipſum ſeculari iudicio tradiderũt,& quòd tales ſint homicidæ grauiores quàm Pilatus.

xv. Obedientia eccleſiaſtica,eſt obedientia ſecũdùm adinuentionẽ ſacerdotũ Eccleſię, præter expreſſam authoritatem ſcripturę.

xvj. Diuiſio immediata humanorum operũ eſt,ꝙ ſunt vel virtuoſa vel vitioſa:quia ſi homo eſt vitioſus,& agit quicquam, tunc agit vitioſè:& ſi eſt virtuoſus,& agit quicquam, tunc agit virtuoſè:quia ſicut vitiũ quod crimẽ dicitur ſeu mortale peccatũ, inficit vniuerſaliter actus hominis vitioſi,ſic virtus viuificat omnes actus hominis virtuoſi.

xvij. Sacerdotes Chriſti viuentes ſecũdùm legem eius,& habentes ſcripturę notitiam, & affectum ad ędificandum populum,debent pręedicare,non obſtante prætenſa excõmunicatione.& infrà,Quòd ſi papa vel aliquis prælatus mandat ſacerdoti ſic diſpoſito,nõ prædicare,non debet ſubditus obedire.

xviij. Quilibet pręedicantis officium de mandato accipit,qui ad ſacerdotium accedit: & illud mandatum debet exequi,prætenſa excommunicatione non obſtante.

Per cenſuras eccleſiaſticas excommunicationis,ſuſpẽſionis,& interdicti,ad ſuĩ exaltationem clerus populũ laicalem ſibi ſuppeditat,auaritiam multiplicat,malitiam ꝓtegit,& viam præparat Antichriſto.Signum autem euidẽs eſt,quòd ab Antichriſto tales procedunt cenſuræ,quas vocãt in ſuis proceſſibus fulminationes,quibus clerus principaliſſimè procedit contra illos qui denudant nequitiam Antichriſti,qui clerum pro ſe maximè vſurpabit. xix.

Si papa eſt malus,& pręſertim ſi eſt præſcitus,tunc vt Iudas apoſtolus eſt diabolus, fur & filius perditionis,& non eſt caput ſanctæ militantis Eccleſiæ, cùm nec ſit membrum eius. xx.

Gratia prędeſtinationis eſt vinculũ, quo corpus Eccleſiæ,& quodlibet eius membrũ iungitur Chriſto capiti inſolubiliter. xxj.

Papa vel prælatus malus & præſcitus, eſt æquiuocè paſtor,& verè fur & latro. xxij.

Papa nõ debet dici ſanctiſſimus,etiàm ſecundùm officium,quia aliâs rex deberet etiàm dici ſanctiſſimus ſecundùm officium,& tortores & præcones dicerentur ſancti, immò etiàm diabol⁹ deberet dici ſanctus,cùm ſit officiarius Dei. xxiij.

Si papa viuat Chriſto contrariè,etiàm ſi aſſenderet per ritam & legitimam electionem ſecundùm conſtitutionem humanam vulgatam,tamen aliundè aſſcenderet,quàm per Chriſtum,dato etiàm quòd intraret per electionem à Deo principaliter factam: nam Iudas Scarioth, ritè & legitimè eſt electus à Deo Chriſto Ieſu ad epiſcopatum,& tamen aſſcendit aliundè in ouile ouium. xxiiij.

Condemnatio quadraginta quinq; articulorum Ioãnis Vuiclef per doctores facta, eſt irrationabilis & iniqua & malefacta, & ficta eſt cauſa per eos allegata, videlicet ex eo,quòd nullus eorum ſit catholicus,ſed quilibet eorum aut eſt hæreticus,aut erroneus, aut ſcandaloſus. xxv.

Non eo ipſo quo electores vel maior pars eorum conſenſerit viua voce ſecundùm ritus hominum in perſonam aliquam,eo ipſo illa perſona eſt legitimè electa, vel eo ipſo eſt verus & manifeſtus ſucceſſor vel vicarius Petri Apoſtoli vel alterius Apoſtoli in officio Eccleſiaſtico:vndè ſiue electores benè, ſiue malè elegerint, operibus electi debem⁹ credere.Nam eo ipſo quo qs copioſiùs operatur meritoriè ad profectũ Eccleſię, habet à Deo ad hoc copioſiùs poteſtatem. xxvj.

Non eſt ſcintilla apparentiæ, ꝙ oporteat eſſe vnum caput in ſpiritualibus regens Eccleſiam,quod ſemper cum ipſa Eccleſia militante conuerſetur,& conſeruetur. xxvij.

Chriſtus ſinè talibus monſtruoſis capitibus per ſuos veraces diſcipulos ſparſos per orbem terrarum,meliùs ſuam Eccleſiam regularet. xxviij.

Apoſtoli & fideles ſacerdotes dñi ſtrenuè ſ xxix.

neceſſarijs ad ſalutem regulârût Eccleſiam, antequàm papę officium foret introductũ: ſic facerent, deficiente per ſummè poſſibile papa vſque ad diem iudicij.

Nullus eſt dominus ciuilis, nullus eſt prę-latus, nullus eſt epiſcopus dum eſt in peccato mortali.

Super præmiſſis autem articulis, quilibet de eis ſuſpectus, ſeu in eorum aſſertione depręhenſus, iuxta modum interrogetur infrà ſcriptũ: Inprimis, vtrùm cognouerit Ioannem Vuicleff de Anglia, Ioannem Huſz de Bohemia, Hieronymũ de Praga, ſeu aliquẽ eorum, & vndè habuerit eorum notitiam, & vtrùm cum eis vel eorum aliquo, dum viuerent, conuerſationẽ vel amicitiam habuerit.

Item, vtrùm ſciens ipſos ſeu aliquem ipſorum excommunicatos, ſcienter participauerit cum illis, reputãs & dicẽs talem participationem non eſſe peccatum.

Item, vtrùm poſt mortem eorũ pro eiſdẽ ſeu aliquo eorũ orauerit, & publicè vel occultè opera pietatis exercuerit, aſſerens eos fore beatos & ſaluos.

Item, vtrùm eos vel aliquem eorum ſanctos reputauerit & dixerit, & eis venerationes velut ſanctis exhibuerit.

Item, vtrùm credat, teneat & aſſerat, quòd quodlibet concilium generale & etiã Conſtantiẽſe, vniuerſalem Eccleſiã repræſentet.

Item, vtrùm credat, quòd illud quod ſacrum concilium Conſtantienſe, vniuerſalem Eccleſiam repræſentans, approbauit & approbat in fauorem fidei & ad ſalutẽ animarum, quòd hoc eſt ab vniuerſis Chriſtifidelibus approbandum & tenendum: Et quod condemnauit & cõdemnat eſſe fidei vel bonis moribus cõtrarium, hoc ab eiſdẽ eſſe tenendum pro condemnato, credendũ & aſſerendum.

Item, vtrùm credat quòd condemnationes Ioannis Vuicleff, Ioannis Huſz, & Hieronymi de Praga, factæ de perſonis eorum, libris & documentis per ſacrũ generale Cõſtantienſe concilium, fuerint ritè & iuſtè factæ, & à quolibet catholico pro talibus tenendæ & firmiter aſſerendæ.

Item, vtrùm credat, teneat, aſſerat Ioannẽ Vuicleff de Anglia, Ioãnem Huſz de Bohemia, & Hieronymũ de Praga, fuiſſe hęreticos & pro hæreticis nominãdos ac deputandos, & libros & doctrinas eorum fuiſſe & eſſe peruerſos, propter quos & quas & eorũ pertinacias, per ſacrum concilium Conſtantieñ pro hæreticis ſunt condemnati.

Itẽ, vtrùm habeat in ſua poteſtate aliquos tractatus, opuſcula, epiſtolas, vel quęcunq; alia ſcripta in quocunq; idiomate per Ioannem Vuicleff, Ioannẽ Huſz, & Hieronymũ hęreticos, ſeu eorũ pſeudo diſcipulos & ſequaces editos vel trãſlatos, edita vel trãſlata, ꝙ illos vel illa ordinario loci vel eius cõmiſſario ſeu inquiſitori ſub iuramẽto ꝓſentet.

Quòd ſi apud ſe ſcripta huiuſmodi ſe habere nõ cognouerit, ſed alibì, quòd iuret illa circa ſuum ordinarium vel alios ſupradictos infra certum terminum ſibi præfigendum deponere.

Item, vtrùm ſciat aliquem vel aliquos habentes præfatorum tractatus, opuſcula, epiſtolas, vel quęcũq; alia ſcripta in quocunq; idiomate compoſita ſiue tranſlata, quòd illum vel illos detegat vel manifeſtet, pro purificatione fidei ſiue executione iuſtitiæ.

Itẽ ſpecialiter literatus interrogetẽ, vtrùm credat ſententiã ſacri Conſtantieñ concilij ſuper quadragintaquinq; Ioãnis Vuicleff, & Ioannis Huſz triginta articulis ſuperiùs deſcriptis, latam, fore veram & catholicam, ſcilicet quòd ſupradicti quadragintaquinque articuli Ioannis Vuicleff, & Ioãnis Huſz triginta, nõ ſunt catholici, ſed quidã ex eis ſũt notoriè hęretici, quidã erronei, alij temerarij & ſeditioſi, alij piarum aurium offenſiui.

Item, vtrùm credat & aſſerat, quòd in nullo caſu ſit licitum iurare.

Item, vtrùm credat, quòd ad mandatum iudicis iuramẽtum de veritate dicenda, vel quodlibet aliud ad cauſam opportunũ, etiàm pro purificatione infamiæ faciendum, ſit licitum.

Item, vtrùm credat, quòd periuriũ ſcienter cõmiſſum, ex quacunq; cauſa vel occaſione, pro conſeruatione vitæ corporalis ꝓpriæ vel alterius, etiàm in fauorem fidei, ſit mortale peccatum.

Item, vtrùm credat, quòd deliberato animo cõtemnens ritum Eccleſiæ, cęremonias exorciſmi & catechiſmi aquæ baptiſmatis conſecratæ, peccet mortaliter.

Item, vtrùm credat, quòd poſt conſecrationem ſacerdotis in ſacramento altaris ſub velamento panis & vini, non ſit panis materialis & vinum materiale, ſed idem per omĩa Chriſtus, qui fuit in cruce paſſus, & ſedet ad dexteram patris.

Item, vtrùm credat & aſſerat, quòd facta conſecratione per ſacerdotem, ſub ſola ſpecie panis tantùm, & præter ſpeciem vini, ſit vera caro Chriſti & ſanguis & anima & deitas & totus Chriſtus, ac idem corpus abſolutè & ſub vna qualibet illarum ſpecierum ſingulariter.

Item, vtrùm credat, quòd cõſuetudo cõmunicãdi perſonas laicales ſub ſpecie panis tantùm, ab Eccleſia vniuerſali obſeruata, & per ſacrum concilium Conſtantiæ approbata, ſit ſeruanda ſic, quòd non liceat eam reprobare, aut ſinè Eccleſię authoritate pro libito immutare. Et ꝙ dicentes pertinaciter oppoſitũ præmiſſorũ, tanquàm hęretici vel ſapientes hæreſim, ſint arcendi & puniendi.

Item, vtrùm credat, quòd Chriſtianus cõtemnens ſuſceptionem ſacramentorũ Confirmatiõis vel Extremę Vnctionis, aut ſolẽnizationis matrimonij, peccet mortaliter.

Item

Item, vtrùm credat quòd Chriſtianua vltra contritionem cordis, habita copia ſacerdotiaidonei, ſoli ſacerdoti de neceſſitate ſalutis confiteri teneatur, & non laico ſeu laicis quantumcunquè bonis & deuotis.

Item, vtrùm credat, qnòd ſacerdos in caſibus ſibi permiſſis, poſſit peccatorem confeſſum & contritum à peccatis abſoluere, & ſibi pœnitentiam ininngere.

Item, vtrùm credat quòd malus ſacerdos cum debita materia & forma & cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, verè conficiat, verè abſoluat, verè baptizet, & verè conferat alia ſacramenta.

Item, vtrùm credat quòd beatus Petrua fuerit vicarius Chriſti, habens poteſtatē ligandi & ſoluendi ſuper terram.

Item, vtrùm credat quòd papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, eius nomine proprio expreſſo, ſit ſucceſſor beati Petri habena ſupremam authoritatem in Eccleſia Dei.

Item, vtrùm credat authoritatem iuriſdictionis papæ, archiepiſcopi, & epiſcopi in ſoluendo & ligando, eſſe maiorem authoritate ſimplicis ſacerdotis, etiàm ſi curā animarum habeat.

Item, vtrùm credat quòd papa omnibus Chriſtianis verè enntritis & cōfeſſis, ex cauſa pia & iuſta poſſit concedere indulgentias in remiſſionem peccatorū, maximè pia loca viſitātibus, & ipſis manus ſuas porrigentib' adiutrices. Et vtrùm credat, ꝙ ex tali cōceſſinne viſitantes eccleſias ipſas & manus adiutrices eis porrigentes, huiuſmodi indulgentias conſequi poſſint.

Item, vtrùm credat, quòd ſinguli epiſcopi ſuis ſubditis ſecundùm limitationem ſacrorum canonum, huiuſmodi indulgentias concedere poſſint.

Item, vtrùm credat & aſſerat, licitum eſſe, ſanctorum reliquias & imagines à Chriſtifidelibus venerari.

Item, vtrùm credat quòd papa vel alius ꝑlatus proprijs nominibus papæ pro tempore expreſſia, vel ipſorum vicarij, poſſint ſuū ſubditum eccleſiaſticum ſiue ſecularē propter inobedientiam ſiue contumaciam excommunicare, ità quòd talis pro excommunicato ſit habendus.

Item, vtrùm credat, quòd inobedientia ſiue contumacia excommunicatorum creſcente, prælati vel eorum vicarij in ſpiritualibus, habeant poteſtatem aggrauādi & reaggrauādi, interdictum ponendi, & brachium ſeculare inuocandi, & quòd illis cenſuris per inferiores ſit obediendum.

Item, vtrùm credat quòd papa vel alij ꝑlati & eorum vicarij in ſpiritualibus, habeāt poteſtatē ſacerdotes & laicos inobedientes & cōtumaces excōmunicādi, ab officio, beneficin, ingreſſu eccleſię & adminiſtratione eccleſiaſticorū ſacramentorū ſuſpendendi.

Item, vtrùm credat, qnòd liceat perſonis eccleſiaſticis abſq; peccato, huius mūdi habere poſſeſſiones & bona temporalia.

Item, vtrùm credat, quòd laicis ipſa ab eis anferre poteſtate propria non liceat, immò quòd ſic auſerentes, tollentes & inuadentes bona ipſa eccleſiaſtica, ſint tāquàm ſacrilegi puniendi, etiàm ſi malè viuerent perſonę eccleſiaſticæ bona hniuſmodi poſſidentes.

Item, vtrùm credat, quòd huiuſmodi ablatio & inuaſio cuicūq; ſacerdoti, etiàm malè viuenti, temerè vel violēter ſacta vel illata, inducant ſacrilegium.

Item, vtrùm credat, quòd liceat laicis vtriuſque ſexûs, viris ſcilicet & mulieribus, liberè prædicare verbum Dei.

Item, vtrùm credat, quòd ſingulis ſacerdotibus liberè liceat prædicare verbū Dei, vbicunquè, quandocūquè, & quibuſcunq; placuerit, etiàm ſi non ſint miſſi.

Item, vtrùm credat, quòd omnia peccata mortalia, & ſpecialiter manifeſta, ſint publicè corrigēda & extirpanda. Volumus inſupèr ac ſtatuimus & decernimus, qnòd ſi qa per ſecretam informationē per voa recipiēdam, vel aliàs repertus fuerit infamatus ſeu ſuſpectus de quacunq; ſpecie hęreſis peſtiferæ ſectæ vel doctrinæ peſtilentium Ioānis Vuicleſ, Ioānis Huſz & Hieronymi de Praga, hęreſiarcharum prędictorū, aut de ſouēdo, receptādo, defendendo pręſatos dānatos homines, dum viuerent in humanis, vel ipſorum perfidos ſequaces & pſeudo diſcipnlos, aut ipſorum erroribus credendo, pro ipſis defunctis vel aliquo ipſorū poſt obitum orādo, vel inter catholicos nnminādo & defendendo. vel ipſos vt ſanctos colēdo, prędicando vel adorādo, vel aliâs circa eoa ſuſpectè agēdo, citetur per vos ſeu alterum veſtrûm, perſonaliter corā vobis ſeu altero veſtrûm cōparitnrus, ſemotis ꝓcuratore & aduocato, reſponſurus medio iuramēto per ipſum ſic (vt prædictū eſt) corporaliter pręſtito de plena & mera veritate dicēda ſuper prædictis articulis ſeu eorū ſingulis vel alija opportunis, ſecundùm exigentiā caſûs & occurrentium circunſtātiarum ad arbitriū veſtrū, & prout vobis ſeu alteri veſtrûm videbitur expedire, vel alias cōtra eoſdē ipſnrū ſingulos, (prout pręſentib' exprimitur, vel aliâs) canonicè ꝓcedatis, necnō ꝑſentes literas excluſis articulis & interrogatorijs ſuperiùs poſitis atq; obmiſſis, in ciuitatib', diœceſibus, terris & locis alijs, vbì tutè fieri poterit, authnritate noſtra ſolēniter publicetis & publicari faciatis, omēs & ſinguloa hęreticos huiuſmodi, necnō ſectatores ipſarum hæreſum & errnrū vtriuſq; ſexûs, tenētes & etiàm defendentes eoſdē, aut hęreticia ipſia quomodolibèt publicè vel occultè in diuinis vel aliâs participātes, etiàm ſi patriarchali, archiepiſcopali, epiſcopali, regali, reginali, ducali aut alia quauis eccleſiaſtica vel mūdana

dana præfulgeant dignitate, necnon aduocatos & procuratores quoſlibet, qui hęreticos huluſmodi aot eorum credentes, ſequaces, fautores, defenſores & receptatores ſuper crimine hæreſis aut credulitatis, ſequelæ, fautoriæ, defenſionis & receptatiōis huiuſmodi defenderint, excommunicatos ſingulis diebus Dominicis & feſtiuls in pręſentia populi nuncietis, & per alios nonciari faciatis. Et nihilominùs contra eoſdem omẽs & ſingulos vtriuſq; ſexûs, huiuſmodi errores tenentes, approbantes, defendentes, dogmatizantes, ac fautores & receptatores & defenſores eorundem, exemptos & non exemptos, & quemlibet ipſorum, cuiuſcunq; dignitatis, ſtatûs, præeminentiæ, gradûs, ordinis vel conditionis (vt præfertur) exiſtãt, authoritate noſtra diligenter inquirere ſtudeatis, & eos quos per inquiſitionem huiuſmodi diffamatos, vel per confeſſionẽ eorum ſeu per facti euidentiã, vel aliâs huiuſmodi hæreſis & erroris labe reſperſos reperietis, authoritate prædicta etiàm per excõmunicationis, ſuſpẽſionis & interdicti, necnon prinationis dignitatum, perſonatuum & officiorum, aliorumq́; beneficiorum Eccleſiaſticorum ac feudorum, quæ à quibuſcunq; eccleſijs, monaſterijs ac alijs locis Eccleſiaſticis obtinent, ac etiàm bonorum & dignitatum ſecularium, ac graduum ſcientiarum quarumcunq; facultatũ, & per alias pœnas, ſententias, & cenſuras Eccleſiaſticas ac vias & modos, quos ad hoc expedire ſeu opportunos eſſe videritis, etiàm per captiones & incarcerationes perſonarum, & alias pœnas corporales, quibus hęretici puniuntur ſeu puniri iubentur, aut ſolent iuxta canonicas ſanctiões. Similiter & clericos ipſos & Eccleſiaſticas perſonas, vſq; ad degradationem incluſiuè, ſi eorũ culpa ac pertinacia vel rebellio id exigat aut reqoirat, corrigatis & puniatis, ac diligenter corrigi & puniri faciatis, necnon contra eoſdem, ipſorũ, laicorumq́; bona ſecundùm canonicas ſanctiones & legales, contra hæreticos & eorũ ſequaces editas, quibus eoſdem ſectatores ſiue ſequaces ſubiacere decernim⁹, animosè conſurgatis iuxta modũ & formam ſupradictos. Et qoi de præmiſſis hæreſibus vel articulis vel aliquo pręmiſſorum infamatì fuerint, ad arbitrium veſtrum ſe purgare teneantur. Alij verò qui per teſtes ſeu propriã confeſſionem vel alias legitimas probationes conuicti fuerint de prædictis hęreſibus vel articulis vel aliquo pręmiſſorũ, eoſdem articulos & errores ſolenniter & publicè reuocare, abiurare, pœnitentiam condignam, etiàm ad immurationem (ſi delictum exegerit) ſubire cogantur, necnõ quòd errores & hæreſes huiuſmodi cuiuſcunq; generis vel ſpeciei cenſeantur, decæterò verbo, nutu vel facto non fouebunt, ſeu alios ad credẽdum illis verbo vel facto, publicè vel occultè, directè vel indirectè, aut alio quouis modo inducent, ſufficiẽtem & idoneam cantionẽ præſtare teneantur. Qoòd ſi forſan eoſdem articulos ſolenniter & publicè reuocare & abiurare, & pœnitentiam cõdignam, etiàm ad immurationem perpetuam vel temporalem iuxta veſtræ diſcretionis arbitrium ſinè dilatione ſubire, ac ſufficientem cautionem quòd errores & hæreſes ipſas decęterò non tenebunt nec ſouebunt, nec alios ad credendum vel verbo vel facto, publicè & occultè, directè vel indirectè, vel quouis quęſito colore inducant, præſtare, ſeu aliquid pręmiſſorum facere voluerint, extunc contra ipſos iuxta qualitatem errorum ac delictorũ ſuorum (etiàm ſi expediat) tanquàm cõtra hæreticos aut hęretica labe reſperſos, authoritate noſtra iuxta canonicas & legales ſanctiones ſummariè & ſimpliciter ac de plano ſinè ſtrepitu & figura iudicij, & etiàm ex officio, appellatione ſeu appellationibus quibuſcũq; ceſſantibus, procedatis, ac ipſos iuxta eaſdem canonicas traditiones puniatis, etiàm ſi opùs fuerit curiæ ſeculari relinquẽdo: Contradictores per cenſurã Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, cõpeſcendo, inuocato ad hoc (ſi opùs fuerit) auxilio eiuſdem brachij ſecularis, non obſtãtibus tam felicis recordationis Bonifacij papæ octaui prædeceſſoris noſtri, qua cauetur, nè qs extra ciuitatem & diœceſim ſuã, niſì in certis exceptis caſibus, & in illis vltra vnam diętã, à fine ſuæ diœceſis ad iudiciũ euocetur, ſeu nè iudices à ſede Apoſtolica deputati, extra ciuitatẽ & diœceſim in quibus deputati fuerinr, contra quoſcunq; procedere, ſiue alij vel alijs vices ſuas committere, ant aliquos vltra vnã diætam à fine diœceſum eorundẽ trahere præſumant, & de duabus diætis in concilio generali, quàm alijs quibuſcunque cõſtitutionibus Romanorum pontificum, tam à iudicibus delegatis, quàm perſonis vltra certum numerum ad iudicium nõ vocãdis; aut alijs editis, quæ poſſint in hac parte veſtræ ioriſdictioni aut poteſtati, eiuſq́; libero exercitio quomodolibèt obuiare, ſeu ſi aliquibus cõmuniter vel diuiſim ab eadẽ ſit ſede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excõmunicari, ſeu vltra vel extra loca ad iudiciũ euocari nõ poſſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbũ de indulto huiuſmodi & eorum perſonis, locis & ordinibus & nominibus proprijs mentionẽ, & qualibet alia dictæ ſedis indulgẽtia generali vel ſpeciali, cuiuſcunq; tenoris exiſtat, per quã præſentibus non expreſſam vel totaliter non inſertam, veſtræ iuriſdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibèt impediri, & de qua cuiuſq́; toto tenore de verbo ad verbũ in noſtris literis habenda ſit mentio ſpecialis. Datũ Conſtãtiæ octauo Calendas Martij, pontificatûs noſtri anno primo.

CON-

CONFIRMATIO CONSTITVTIONVM FREderici ſecundi, & Carolinæ, cum multis adiectionibus per cōcilium Conſtantienſe in decimanona ſeſſione, quibus libertati eccleſiaſticę plurimùm fauetur, & ob id adijciendam præfato operi conſtituimus, vt ex illa, quantum deferendum ſit Eccleſiæ, quiſque agnoſcat.

forte legēdū, in ſpeculū ſe conſiderationis

SAcroſancta ſynodus Cōſtantienſis, in ſpeculū ſuæ cōſiderationis extollens, quàm grauiſſima diſpendia Eccleſiæ, monaſteria, hoſpitalia, xenodochia, & alia pia loca, ac perſonę eccleſiaſticæ ſic tempore guerrarū & lugubris ſchiſmatis, prohdolor cauſante malitia & ambitione mentium humanarum, ad talia diuerſis coloribus, modis & titulis inhiantium improbè, hactenùs pertulerint, maximè à tempore felicis recordationis Vrbani papæ ſexti incluſiuè citrà, ac perferant inceſſanter in tallijs, collectis, exactionibus, occupationibus, inuaſionibus, detentionibus diſtractionibus, conceſſionibus, venditionibus, infeudationibus emphyteoticis, & alijs locationibus, donationibus, dimēbrationibus, dationibus, permutationibus, & alijs varijs & diuerſis alienationibus regnorum, prouinciarum, comitatuum, domiorum, territoriorum, diſtrictuum, ciuitatū, caſtrorum, villarum, & aliorum locorū, bonorum, iurium etiàm ſpiritualium, ac iuriſdictionum ad Romanam & Eccleſias alias, monaſteria, hoſpitalia, xenodochia, & pia loca ac perſonas huiuſmodi cōmuniter vel diuiſim ſpectantium, alijsq́; grauaminibus hactenùs à dicto tēpore citrà, & per ipſum tempus, ſeu ipſo tempore vſq; in pręſentem diem, præter ſeu contra diſpoſitionem iuris ſcripti quomodocunquè & qualitercūquè impoſitis, illatis, factis, ſeu pręſumptis, aut attentatis: Ac intendens & cupiens circa reformationem immunitatis Eccleſiarum & Eccleſiaſticarum perſonarum, ac recuperationem bonorum & iurium ſuorū diligenter intendere, quanuìs dudùm contra ſeculares poteſtates, necnon conſules ciuitatū, ac alios qui eccleſias & viros Eccleſiaſticos tallijs, collectis & exactionibus alijs aggrauare nitebantur, in Lateranenſi concilio immunitati Eccleſiæ prouiſum fuit, per quod huiuſmodi præſumptio ſub anathematis diſtrictione prohibita fuit, & illius fautores & trāſgreſſores excommunicationi ſubiacere pręcepit huiuſmodi cōcilium, donèc ſatiſfactionem earundem impenderēt cōpetenter, ac etiàm conſtitutiones & ſententię quę à talibus vel de ipſorum mandato forent ꝓmulgatæ, inanes & irritæ haberentur, nullo tempore valituræ. Et vt nullus vano in hoc deciperet errore, vt infra tēpus ſui regiminis huiuſmodi anathema ſuſtineat, quaſi poſt illud nō eſſet ad ſatisſactionē debitam cōpellendus, decretū fuit in eodem cōcilio, & ipſum qui ſatisfacere recuſaret, & ſucceſſorem illius, niſì ſatisfaceret infra menſem, manere debere eccleſiaſtica cenſura concluſum, donèc ſatisfaceret cōpetenter, cùm etiàm ſuccedere debeat in onere, qui ſubſtituitur in honore. Et licèt etiàm in ſacris legibus pro libertate & immunitate Eccleſiaſtica, ſiue eccleſiarū & eccleſiaſticarū perſonarum, multa ſalubria & fauorabilia ſtatuta fuerint, dudùm felicis recordatiōis Honorius papa tertius attentè cōſiderās, ꝙ quondàm Fredericus ſecūdus olìm Romanorum Imperator, tūc ſub obediētia & deuotione ſanctæ Romanæ Eccleſię perſiſtēs, ad laudē eiuſdē Eccleſię & ſacri decus Romani imperij, cupiēs, vt expurgatis quorundā erroribꝰ, & iniquis ſtatutis penitùs deſtitutis, decæterò Eccleſię & eccleſiaſticæ perſonę plena vigerēt quiete, & ſecura libertate gauderēt: ac piè & iuſtè attendēs, ꝙ quorundā peruerſorū iniquitas adeò abūdauerat, vt non dubitarent contra Eccleſiaſticam diſciplinā & ſacros canones, ſtatuta ſua cōfingere aduerſùs Eccleſiaſticas perſonas & Eccleſiaſticam libertatē, edictali lege huiuſmodi ſtatuta iniqua irritauerat, & pręceperat irrita annūciari, & omīa ſtatuta & cōſuetudines *contra ciuitates & loca, poteſtates vel conſules, aut quęcunq; aliæ perſonæ cōtra libertatē Eccleſiæ & eccleſiaſticas perſonas huiuſmodi edere aut cōſeruare tentauerint cōtra canonicas & imperiales ſanctiones, de ipſorū capitularibus infra duos mēſes poſt huiuſmodi legis publicationē penitùs aboleri facerent: & ſi decęterò talia attentarent, illa ipſo iure decreuit eſſe nulla, & eos ſua iuriſdictione priuatos: necnō locū vbì talia deincèps ꝑſumpta fuiſſent, banno mille marcarū auri fiſco imperiali pręceperat ſubiacere: poteſtates verò, cōſules, ſtatutarij & ſcriptores ſtatutorū prædictorū, necnō cōſiliarij locorū ipſorum, qui ſecūdùm ſtatuta & cōſuetudines memoratas iudicarēt, extūc eſſent ipſo iure infames, quorū ſentētias & actus legitimos ſtatuerat aliqualiter non tenere: ꝙq́; ſi per annū pręfatarū conſtitutionū inuenti forent contēptores, bona eorū per totū ſuū imperiū mādauit impunè ab om̄ibus occupari, ſaluis nihilominùs alijs pœnis cōtra tales in generali cōcilio ꝓmulgatis. Et inſupèr voluerat tūc idē Imperator, ꝙ nulla cōmunitas vel publica ꝑſona ſeu priuata collectas ſeu exactiōes, angarias vel perāgarias, eccleſijs vel alijs pijs locis, aut eccleſiaſticis ꝑſonis huiuſmodi imponeret, aut inuadere Eccleſiaſtica bona ꝓſumeret: ꝙ ſi ſecùs faceret, & reqſita ab Eccleſia vel imperio huiuſmodi emēdare contēneret, tripliciter refunderet

*pro cōtra, videtur legendū, quæ

Cap. 46. Et extra. de immunitate eccleſię capite 6.

ret,& nihilominùs banno imperiali ſubiaceret, quòd ſinè ſatisfactione nullatenùs remitteretur. Statuerat inſupèr, quòd quæcunq; communitas vel perſona per annum in excommunicatione propter libertatem Eccleſiæ violatam perſiſteret, ipſo iure banno imperiali ſubiaceret, à quo nullatenùs extraheretur, niſi priùs ab Eccleſia beneficio abſolutionis obtento. Et inſupèr ordinauerat, vt nullus eccleſiaſticam perſonam in criminali * quęſtione vel ciuili ad iudiciũ ſeculare prçſumeret trahere contra canonicas ſanctiones, & contra conſtitutiones imperiales: quòd ſi ſecùs faceret, actor à ſuo iure caderet, & iudicatum nõ teneret, & iudex foret ex tunc iudicandi authoritate priuatus: ꝙque iudices temporales, qui clericis & perſonis eccleſiaſticis iuſtitiam denegare p̄ſumerent, tertiò requiſiti, ſuam iuriſdictionem amitterent, prout dicta imperiali edictali conſtitutione pleniùs continetur. Dictusq́; Hooorius conſtitutionem ipſam de conſilio etiàm fratrum ſanctæ Romanę Eccleſiæ cardinalium, qui tunc erant, authoritate Apoſtolica approbans & confirmans, ipſam mandauit inuiolabiliter obſeruari: necnon ſtatutarios & ſcriptores prędictos, excõmunicatos eadem authoritate nũciari.

* queſtione

Et deindè ad euidentiam diuæ memorię Caroli quarti etiàm Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti deducto, quòd nonnullæ ſeculares perſonæ in poteſtatibus & officijs publicis conſtitutę, videlicet duces, marchiones, comites, & alij domini temporales, necnon conſules ciuitatum, oppidorum, villarum & locorum rectores, in eorũdem prouincijs, Dei timore poſtpoſito, ſtatuta ſingularia & iniquas ordinationes motu proprio, & de facto, contra perſonas Eccleſiaſticas & eccleſiarum libertates, & harũ priuilegia condiderant: illisque de facto & publicè vtebantur contra canonicas & legitimas ſanctiones, vtpotè quòd nulla bona temporalia in vim & poteſtatem eccleſiaſticam transferantur, & nè clerici in ſacris cõſtituti, ad agendum & teſtificãdum in ciuilibus, & maximè in pijs cauſis, aliquatenùs admitterentur, ꝙque excommunicati laici & publicè denũciati, in foro ciuili minimè repellerentur. Et inſupèr cùm prædicti domini temporales, cõſules & rectores per ſecularem poteſtatem res ac bona clericorum occuparent, arreſtarent, & oblationẽ Chriſti fidelibus minuerent atq; reſtringerent, exactiones & tallias indebitas de bonis & redditibus eccleſiarum exigerent & extorquerent, poſſeſſiones Eccleſiarum & perſonarum earundem deuaſtarent incendijs & rapinis, cõtractus inter clericos & laicos factos legitimos, ac libros ciuitatũ, caſtrorũ, villarum & aliorum locorum prędictorum inſcribere & ſigillare recuſarent, donataque & legata ad fabricas & eccleſiarum ſtructuras, contra dictorum & præfatorum voluntatem & aliorum quorum intererat, contra iuſtitiam vſurpare prçſumerent, ac in fraudem & odium clericorum de bonis eccleſię rebus clericorum, quæ non cauſa negociationis, ſed pro eorũ proprijs vſibus per eorum terras & dominia ducebant, & duci faciebant, teloneũ exigere & recipere non verebantur, & confugientes atq; currentes ad eccleſias & earum cœmeteria, indè extrahere contra canonicas & imperiales ſanctiões præſumpſerant: Idem Carolus Imperator tanquàm Chriſtianiſſimus princeps, volens in pręmiſſis prouidere de remedio ſalutari, etiàm de quorundam principum, ducũ, comitum, baronum, fideliumq́; aliorum cõſilio, authoritate imperiali quæcunq; ſtatuta & conſuetudines prædictas, tãquàm per canonicas & ciuiles ſanctiones expreſsè reꝓbata, caſſauit, irritauit & annullauit, ac caſſa & irrita nulliusq́; roboris eſſe voluit penitùs & momenti, præcipiens ſub indignatione bãni imperialis, vniuerſis & ſingulis principibus ac dominis temporalibus, conſulibus, poteſtatibus, & alijs in officijs publicis conſtitutis, quatenùs extunc ipſorũ ſtatuta & ordinationes, ſicut in præiudicium eccleſiaſticę libertatis edicta fuerant, omia reuocarent & de luce tollerent: ꝙque ſecundùm ea non iudicarẽt ampliùs, nec ſententias ferrent, aut eiſdem in iudicio vel extra iudiciũ quomodolibèt pro & contrà eccleſiaſticam libertatem potirentur. Pronunciauitq́; inſupèr & eadem decreuit authoritate, quòd quicunq; laicus, cuiuſcunque ſtatùs, gradùs aut conditionis exiſteret, auſu ſacrilego & propria temeritatis audacia ſacerdotem vel clericũ ſecularem vel religioſum diffidaret, ꝓſcriberet, captiuaret, ſpoliaret, occíderet, mutilaret, aut in carcere detineret, ac huiuſmodi maleficia perpetrantes & faciẽtes ſcienter receptaret, vel eis fauorem pręſtaret, pręter pœnas à ſacris canonibus, imperialibus & legalibus ſanctionibus in tales ꝓmulgatas, eoipſo redderetur infamis, ac omni honore priuatus, nec ad placita vel conſilia nobilium admitteretur quouis modo. Hortans inſupèr in Domino & requirens eccleſiaſticos pręlatos, in illis partibus, in quibus committerentur talia, conſtitutos, vt legem imperialem huiuſmodi per eorum eccleſias & ſynodos publicarent, nè tranſgreſſores huiuſmodi per ſimulatam ignorãtiam ſuas in hac parte valeãt malitias excuſare, prout in edictali lege prædicta pleniùs cõtinetur. Quia non tantùm in prouincijs & regnis, q̃ Romanum profiterẽtur imperium, ſed ferè modernis temporibus vbiquè in toto Chriſtiano orbe neglectis huiuſmodi Lateranẽſis concilij conſtitutionibus, imperialibus, ac ſacris ſanctionibus quibuſcunq;, ab impiorũ malitia aduersùs eccleſias & clericos nulla reuerentia, nullo Dei timore, nulloq́; ani-

animarum interitu penſatis, eorundē temerè audacia creuit inſolenter. Igitur authoritate Dei omnipotentis prædicta omnia innouat, ſtatuit & cōfirmat, perpetuiſq; futuris temporibus ab omnibus Chriſti fidelibus vbilibèt in omnibus & per omnia, iuxta ipſarum conſtitutionum tenores, ſub bānis alijsq; pœnis & cenſuris ſuprà in eiſdē comprehenſis inuiolabiliter obſeruandis.

Cęterùm in eodem Lateranenſi concilio ſtatutum & ordinatū fuit, quòd epiſcopus ſiue ordinarius cum cōſenſu ſui cleri ad releuandas communes vtilitates & neceſſitates, vbi laicorum non ſuppetunt facultates, abſq; vlla coercitione poſſit Eccleſiaſticas perſonas compellere ad aliqua ſubſidia laicis conferēda, priùs Romano pontifice cōſulto. & hac ſumpta occaſione, laici in quā pluribus partibus, minis vel terroribus ſeu aliquibus alijs modis aut coloribus diuerſis ducunt, vt tallias, collectas, ſubſidia, impoſitiones vel alia quæuis onera, quocunq; vocabulo ſeu nomine nuncupentur, eccleſijs vel clericis imponāt, aut imponi cōſentiant, vel permittant cum facultate interdùm per ipſoſmet laicos aut alios exigendi. Ex quo conſtitutio Lateranenſis, quæ ob pietatem laicorum fuit ordinata, in impietatē & graue damnum & iacturam Eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum vertitur. Ideò dicta ſancta ſynodus hoc perpetuò ſtatuit & ordinat, quòd nulla perſona ſecularis cuiuſcunq; dignitatis aut ſtatùs & cōditionis exiſtat, etiam ſi imperiali, ragali vel quacunq; pręfulgeat dignitate, ſub prętextu cōſenſus epiſcopi, clero tallias, impoſitiones & onera vel ſubſidia imponat, exigat vel recipiat, niſi priùs Romano pontifice cōſulto, ſub pœnis, bannis, & cenſuris eiſdem.

Idem per omnia, Romano pontifice dictas tallias vel collectas imponente, vel imponi mandante, conſenſu epiſcopi vel cleri non accedente. Epiſcopi verò, qui contra prædictum concilium Lateranenſe vel hanc cōſtitutionem, imponendo vel imponi conſentiendo vel exigendo conſenſerint, eis ingreſſus Eccleſiæ ipſo facto ſit tandiù interdictus, donèc læſis eccleſijs & clericis ac eccleſiaſticis perſonis plenariā fecerint ſatiſfactionem. Prælati quoquè qui cōtra ſacrorum canonum diſpoſitionem, & contra cōſtitutionem Bonifacij octaui, quæ incipit, Vas electionis, viſitando, vel charitatiuum ſubſidium, necnon tallias & collectas imponendo, Eccleſias & Eccleſiaſticas perſonas quocunq; modo grauant, ipſo facto ab om̄i adminiſtratione temporalium & ſpiritualium (etiàm ſi in pontificali vel alia dignitate exiſtant) ſint priuati, alijs quidem pœnis in Iure expreſſis in ſuo robore permanſuris.

Item conſiderans quòd nonnulli ſummi pontifices ex captata opportunitate nōnullorum regum, dominorum, comitū, & aliarum quarumuis perſonarum temporalium, aut ad ipſorum beneuolentiam captādam, vel alio ſpiritu ducti, conceſſerunt & licentiam dederunt eiſdem tallias, collectas, ſubſidia, impoſitiones, datias, pedagia, aut alia quęuis onera huiuſmodi imponēdi vel exigendi ab Eccleſijs, clero vel eccleſiaſticis pſonis in eorundē dominio vel diſtrictu aut alibì conſtitutis & commorantibus, aliàs ad tempus, aliàs ad certam ſummam, ſub diuerſis modis, formis vel cōditionibus, in confectis literis Apoſtolicis vel alijs huiuſmodi licentiæ cōpræhenſis, idcircò omnes & ſingulas conceſſiones & licentias huiuſmodi, etiàm ſi de plenitudine poteſtatis romanorum pontificum aut Apoſtolicæ ſedis, quouis modo & quibuſuis perſonis ſub quibuſcunq; verborum tenoribus conceſſas, reuocat, caſſat, annullat & irritat. Dictiſq; dominis, comitibus & alijs, vt ſuprà expreſſis, mādat & iubet in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœnis, bannis & cenſuris, necnon in triplum reſtitutionibus ſuprà expreſſis, quas incurrent ipſo facto, quòd abindè in anteà dictis conceſſionibus, licentijs, aliqua & aliquibus ex ipſis nullo modo per ſe vel alium aut alios, directè vel indirectè, palàm, publicè vel occultè, imponēdo vel exigēdo, quoquo modo vtantur: quinimmò priuilegia, conceſſiones & ſcripturas huiuſmodi ſuper dictis conceſſionibus & licentijs confectas, de luce aboleri faciant.

Item eadam authoritate ſtatuit, ordinat, decernit & declarat, quòd regna, prouincię, comitatus, dominia, territoria, ciuitates, diſtrictus, terræ, villę, caſtra, fortalicia, poſſeſſiones, ædificia, grangiæ & quæuis alia bona, res, iura, iuriſdictiones, actiones reales & perſonales, ſpirituales & temporales, ac patronatus & pertinentię eorundem, & eccleſiarum cathedralium diœceſes, quę Romanæ ſeu patriarchalibus, metropolitanis, cathedralibus, abbatialibus & quibuſuis alijs collegiatis ſecularibus vel regularib⁹ eccleſijs, monaſterijs, prioratibus, menſiſque cathedralibus & abbatialibus, capitulis, collegijs ſeu conuentibus, hoſpitalibus, xenodochijs, & quibuſuis alijs pijs locis, alicui vel aliquib⁹ ex ipſis temeritate vel audacia, dolo, vi, vel fraude, quomodocunquè & qualitercunquè per quaſuis perſonas eccleſiaſticas vel laicales, capitula, collegia, dominos, comitatus & vniuerſitates, etiàm ſi imperiali, regali, cardinalatu, pontificali vel alia quauis eccleſiaſtica vel laicali præeminentia & dignitate pręfulgerent, à tempore fe. re. Gregorij vndecimi īcluſiuè citrà (poſt cuius quidem Gregorij deceſſum ſchiſma præſens prohdolor in Dei Eccleſia ortum habuit) quauis occaſione ſeu colore quæſito fuerint inuaſa, occupata, vſurpata, captata ſeu detenta, huiuſmodi eccleſijs, monaſterijs, prioratibus, menſiſq; cathedralibus & ab-

abbatialibus,capitulis,collegijs,ſeu cōuē-
tibus,hoſpitalibus,xenodochijs & pijs lo-
cis, videlicet illi & illis, cuius, quorum vel
quarum tempus & in tempore inuaſionis,
occupationis, vſurpationis, captionis, ſeu
detentionis huiuſmodi erant & nunc ſunt,
dummodò tempore inuaſionis,occupatio-
nis,vſurpationis, ſeu detentionis prędictæ
vel priùs, ✶ poſſeſſio, eccleſias, monaſteria,
prioratus,menſas cathedrales & abbatiales,
capitula,cōuentus,hoſpitalia, xenodochia,
& pia loca aut per aliquem vel aliquod ex
ipſis,corā aliquo de executoribus ſiue con-
ſeruatoribus,de,quibus infrà fit mentio, ꝓ-
betur infra tempus quadrimeſtre à die pro-
bationis prædictæ cōtinuè currendum, vel
ſi fama de dicta poſſeſſione aut ſecuta inua-
ſione,occupatione, vſurpatione, captione
ſeu detentione huiuſmodi erit in diœceſi
eccleſiæ, monaſterij, prioratûs, menſarum
cathedralium,abbatialiū,capituli, collegij,
cōuentûs,hoſpitalis,xenodochij,vel pij lo-
ci huiuſmodi,ſimiliter infra ſimile quadri-
meſtre continuandum à die legitimæ cita-
tionis,monitionis ſeu requiſitionis perſo-
naliter factæ,vel ſi poſſeſſoris copia cōmo-
dè haberi,aut benè tutè ac legitimè citari
nō poſſit, tunc & eo caſu moneri & requiri
valeat per edictum in aliquo loco diœceſis,
vel ipſi diœceſi propinquo, vbì inuaſor,oc-
cupator,vſurpator,captor ſeu detentor ha-
bitare conſueuerat,ad habitādum vacua &
expedita, plenariè, realiter & cum effectu,
om̄i ceſſante excuſatione & exceptione, re-
ſtituantur,reddantur & redintegrentur, ac
pacificè dimittantur ſub pœnis,bānis & cē-
ſuris, & ſub alijs vt ſuprà, & ſub triplicata
reſtitutione,& ſub infamia & occupatione
& iuris amiſſione ſuperiùs nominatis: quas
negligentes,inobedientes,trāſgreſſores, re-
belles & contrà facientes,incurrent ipſo fa-
cto,à quibus pœnis & cenſuris & alijs præ-
dictis non poſſint abſolui, niſi priùs factis
(vt præfertur)plenis & integris reſtitutioni-
bus. Et nihilominùs ex abundanti cautela
ipſa ſancta ſynodus ex certa ſcientia prędi-
cta bona,regna,ciuitates & cætera vt ſuprà,
illis quibus erāt(vt præfertur)reſtituit, red-
dit & redintegrat per præſentes. Et inſupèr
liceat pręlatis,capitulis,conuentibus, & re-
ctoribus eccleſiarum,monaſteriorum & lo-
corum huiuſmodi,quorum talia regna,bo-
na,& cætera erant, & nunc ſunt, eorumque
ſucceſſoribus aut eorum procuratoribus &
ſyndicis,authoritate propria, alicuius con-
ſenſu vel licentia minimè requiſita, poſſeſ-
ſionem illorum intrare,capere aut detinere
liberè & impunè,conſtitutionibus & priui-
legijs Apoſtolicis & Imperialibus, & alijs
quarumuis perſonarū,nequaquàm obſtan-
tibus. Rursùs,quia cōtractus celebrati,nec-
non conceſſiones ſuper regnis, prouincijs,
ciuitatibus,caſtris,villis,& alijs bonis ſuprà

expreſſis viro non purgato,veriſimiliter ad
vexationes redimendas facti vel factæ præ-
ſumerentur: ea propter ipſa ſancta ſynodus
ex certa ſcientia omnes & ſingulas conceſ-
ſiones,donationes, venditiones, alienatio-
nes,pignorationes, diuiſiōes, ſeparationes,
dimembrationes, diſtractiones, extenuati-
ones,permutationes,obligationes,declara-
tiones, reuocationes, infeudationes, rein-
feudationes,pacta,prouiſiones, promiſſio-
nes, ſententias & alios contractus quoſq;,
etiàm ſi iuramentis fuerint conualidatæ &
cōualidati,etiàm per viam aut modum cui-
uſcunq; contractûs,etiàm in illis contenta,
ſub quacunq; verborum conceptione appa
reant, poſt inuaſiones, occupationes, vſur-
pationes,captiones vel detantiones regno-
rum, prouinciarum, ciuitatum, & aliorum
alicuius vel aliquorum bonorum huiuſmo-
di,& ante eorundem bonorum plenariam
reſtitutionem, de,in, pro, & aut ſuper eiſdē
alicui vel aliquibus ex regnis, & alijs bonis
huiuſmodi, vel ipſorum aut eorum aliqui-
bus iuribus,iuriſdictionibus,actionibus, &
pertinentijs realibus & perſonalibus,atque
mixtis, ſpiritualibus & temporalibus qui-
buſcunq;,quibuſuis dominis,dominijs,co-
mitatibus, vniuerſitatibus,capitulis,colle-
gijs, patriarchalibus, vel alijs eccleſijs qui-
buſuis,ſiue eorum menſis,aut alijs perſonis
quibuſcunq; eccleſiaſticis vel laicalibus,eti-
àm ſi Imperiali,regali,pontificali,vel alia ec
cleſiaſtica & temporali pręfulgeant digni-
tate,quauis occaſione,à dicto tempore Gre
gorij incluſiuè citrà, quomodocunquè &
qualitercunquè factis & conceſſis,faciēdis,
concedendis per Romanos pontifices mo-
tu proprio ex certa ſcientia de plenitudine
poteſtatis,cum omnium defectuum ſupple-
mento,ac de & cum conſenſu & cōſilio ſan-
ctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium,ſiue per
modum aut viam contractuum quorum-
cunque,vel aliâs & quauis authoritate, eti-
àm Apoſtolica,imperiali,regali,legatorum,
nunciorum,aut vicariorum ſedis Apoſtoli-
cæ,ſiue ordinariè legata vel delegata, etiàm
ſi factum & conceſſum fuerit per illas per-
ſonas,aut de & cum cōſenſu illarū, ad quas
in talibus de iure & de conſuetudine facere,
concedere & conſentire pertinuerit, nulla e
& nullos, nulliusque iuris, efficaciæ, firmi-
tatis,roboris & momenti, atq; viribus eua-
cuatos & euacuatas fuiſſe & eſſe decreuit &
declarauit. Et nihilominùs ex abundāti cau
tela,ipſas & ipſos reuocat,caſſat,abolet,irri-
tat & annullat,ac viribus euacuat. Ipſaq; re
gna & prouincias,ciuitates & alia bona cum
iuribus & omnibus alijs ſupradictis,tenore
præſentium illis, quorum vel quarum (vt
præfertur) erant & ſunt, reddit, reſtituit &
redintegrat. Statuens quoquè & pręcipiēs,
decernens & declarans,ipſa omnia & ſingu-
la reddenda, reſtituenda & redintegranda,
qui-

quibus(vt præſertur)erant & ſunt, vacua & expedita plenariè,realiter & cũ effectu, omĩ ceſſante excuſatione, infra dictum quadrimeſtre,ſub eiſdem pœnis,bannis & cẽſuris, & alijs quas incurrent ipſo facto, & à quibꝰ non poſſint abſolui,niſi vt ſuprà cõtinetur, alijs tamen iuris remedijs pro prædictis executioni demandandis in ſuo robore permanſuris. Et nihilominùs liceat prælatis & alijs,quorum talia bona(vt præſertur)erant & ſunt,poſſeſſiones intrare & cætera, vt ſuprà continetur.

Item dicta ſancta ſynodus eadem authoritate ex certa ſcientia decernit & declarat, omnes & ſingulas conceſſiones,donatiões, obligationes, venditiones,extenuationes, pignorationes, diuiſiones, ſeparationes, dimembrationes, diſtractiones, permutationes,obligationes,declarationes,reuocationes,infeudationes,reinſeudationes, ac cenſuum,fructuum,ſeu reſponſionum aliarum quocunq; nomine ſeu vocabulo nuncupentur,extenuationẽ,extinctionem,pacta,promiſſiones, prouiſiones, ſententias, & alios contractus quoſcunque,etiamſi iuramentis fuerint conualidatæ & cõualidati,etiàm per viam aut modum cuiuſcunq; contractûs,& in illis cõtenta ſub quacunq; verborũ conceptione appareant, quibuſuis patriarchis, primatibꝰ,archiepiſcopis, epiſcopis, eorũq; eccleſijs cathedralibus ſiue antiquis, ſiue poſt dictum ſchiſma erectis, aut eorũ menſis,capitulisq́;, collegijs, & comitatibus, ſeu vniuerſitatibus & perſonis, etiàm imperialis,regalis,reginalis,pontificalis, cardinalatûs aut cuiuſuis eccleſiaſticæ vel mundanæ fuerint dignitatis,præeminentiæ, ſtatûs vel cõditionis,de,in,pro,aut ſuper regnis, prouincijs, comitatibꝰ, dominijs,territorijs,ciuitatibus,diſtrictibꝰ,terris,villis,caſtris,fortalicijs,poſſeſſionibus,ædificijs,grangijs,& quibuſuis alijs bonis, rebus ac pertinentijs ſuis, iuribusq́;, iuriſdictionibus & actionibus realibus & perſonalibus atq; mixtis,cathedraliumq́ue eccleſiarum diœceſibus, ac patronatuum iuribus,& quibuſuis alijs tam ſpiritualibus quàm temporalibus ſinè aliquo vel aliquibus prædictorum ad Romanam, patriarchales, metropolitanas, cathedrales,abbatiales,& quaſuis alias collegiatas & non collegiatas,regulares & ſeculares eccleſias,monaſteria, prioratus, menſaſq́ue ipſarum eccleſiarum, capitula ſeu cõuentus eorum,aliquos vel aliquas ex ipſis ſactas & ſactos,præter vel contra diſpoſitionem iuris ſcripti,à dicto tempore Vrbani papæ ſexti incluſiuè citrà, quomodocũquè & qualitercunquè,vſque in præſentem diem,ſub quibuſuis titulis, iuribus, actionibus, cauſis,modis,conditionibus,vijs ſiue formis,& quauis occaſione etiàm motu proprio, ex certa ſciẽtia & de plenitudine poteſtatis, ac cum ſuppletione omĩum defectuum,etiàm de & cum conſilio & conſenſu ſanctę Romanæ Eccleſiæ cardinaliũ,ſine per viam aut modum contractuum quorumcunque, vel aliàs & authoritate quacũq;,etiàm Apoſtolica,imperiali,regali,reginali,legatorũ,nunciorum, aut vicariorum ſedis Apoſtolicæ, ſiue ordinaria,delegata vel ſubdelegata, vel quacunq; alia,etiàm ſi factum & conceſſum fuerit per illas perſonas, aut de & cum conſenſu illarum, ad quas in talibus de iure & conſuetudine facere,concedere, & cõſentire pertinuerit,ſuiſſe & eſſe ipſo iure nullos & nullas,ac nullius efficacię,roboris & momenti,viribusq́; euacuatos & euacuatas, & perindè cenſeri & haberi,ſub & cum modificationibus infrà ſcriptis,àc ſi ſacti & factæ non ſuiſſent. Conceſſionesq́;, donationes & cętera huiuſmodi,& alias quaſuis,quę cũ detrimento vel lęſione Eccleſiarum,monaſteriorum,menſarum,capitulorum,cõuentuum,locorum ſeu perſonarum alicuius vel aliquarum huiuſmodi ſactę à dicto tempore Vrbani papæ ſexti citrà,ex certa ſcientia, & authoritate prædicta hac edictali conſtitutione,ſub & cum ſuprà & infrà dictis modificationibus reuocat, caſſat, irritat & annullat. Et nihilominùs ad abundantiorem cautelam, tollit & penitùs viribus euacuat, dictaq́; regna,loca,territoria,diſtrictus, iura,iuriſdictiones &c.ac bona huiuſmodi ad ius & proprietatem Eccleſiarum, monaſteriorum,locorum,menſarum, capitulorum, conuentuum,& perſonarum huiuſmodi,ad quæ ſeu quas ſpectabant & nunc ſpectant & pertinent,ſub & cum ſuprà & infrà ſcriptis modificationibus reſtituit, reddit & reincorporat penitùs per præſentes, quorum omnium poſſeſſionem vacuam,liberam,expeditam nihilominùs illi qui talia bona tenuerint & tunc tenebant, debeant ac etiàm teneantur infra dictum quadrimeſtre à die probationis vel citationis, monitionis ſeu requiſitionis vt ſuprà fiendę, liberè, totaliter & cum effectu vacua & expedita relaxâſſe,& dimiſiſſe eccleſijs,menſis, monaſterijs, hoſpitalibꝰ,locis,& alijs perſonis huiuſmodi,ad quas ante conceſſiones prędictas ſpectabant & pertinebant, & nunc ſpectant & pertinent,ſeu ſpectare & pertinere poſſunt, ſub pœnis,bannis & cenſuris, & alijs vt ſuprà,quas incurrẽt ipſo facto,& à quibus abſolui non poſſint,niſi priùs ſatisfecerint & reſtituerint,vt ſuprà cõtinetur.Et nihilominùs liceat prelatis,capitulis,conuentibus ac rectoribus Eccleſiarum, monaſteriorum & aliorum locorum huiuſmodi,quorum talia bona fuerunt,& nunc ſunt,eorumq́; ſucceſſoribus & ſyndicis authoritate propria,alicuius cõſenſu vel licẽtia minimè requiſitis, cautione tamẽ priùs præſtita,vt inferiùs denotatur,poſſeſſionem illorũ intrare,capere & recipere liberè & impunè, nõ obſtãtibus cõſtitutionibus,priuilegijs ſedis Apoſtolicę

eius authoritate conceſſis, factis, conceden
dis & faciẽdis, ac impetrationibus ſub qua-
cunq; verborum expreſſione & tenoribus
conceſſis, & etiàm ſi de ipſorum tenoribus
expediret facere mentionem ſpecialem de
verbo ad verbum, in totum vel in partem,
quorum & quarum omniũ ipſa ſancta ſyn-
odus hic ꝓ expreſſis, lectis & inſertis haberi
vult & decreuit, necnõ ꝑſcriptionibus, con-
ſuetudinib⁹ & alijs cõtrarijs & repugnãtib⁹,
aut quouis modo huic cõſtitutioni decęte-
rò nequaq̃ obſtantibus quibuſcunque.

Prædicta quoquè, quæ de declarationi-
bus ac reuocationib⁹ huiuſmodi dicta ſunt,
non vendicent ſibi locum in inſeudationi-
bus, reinſeudationibus, conceſſionibus &
locatiõibus quibuſuis perpetuis, ſolitis an-
te dictum tempus domini Gregorij papæ
vndecimi fieri & dari in ſeudum, reuiſendũ
vicariatũ, aut emphyteoſim, & regnis, pro-
uincijs, ciuitatibus, terris, caſtris, villis, locis,
territorijs, diſtrictibus, & alijs bonis ſeu iu-
ribus huiuſmodi, aliquo vel aliquibus eo-
rundem, dummodò vtile dominium eorũ-
dem per pacificam ꝯtenuatã corporalis poſ-
ſeſſionis ante huiuſmodi inſeudationem,
reinſeudarionem, conceſſinnem, non fuerit
cum directo dominio incorporatum & ſo-
lidatum, ac etiàm quòd canon & cenſus an-
tiquitùs ante tẽpus domini Gregorij papæ
vndecimi pro illis præſtari & dari ſoliti, cõ-
ſueti ſeu admiſſi, ſi qui pręſtabantur, debitè
perſoluẽt: nec etiàm locum habeant in ven-
ditionibus bonorum, quorum iuſta precia
apparebunt & probabuntur, conuentuum
& locorum hniuſmodi, quorum (vt præfer-
tur) erant duntaxàt, verſa eſſe in permutati-
onibus factis, verſis in euidẽtem vtilitatem
Eccleſiarum, monaſteriorum & aliorũ hui-
uſmodi: nec locum ſibi vendicent in cõceſ-
ſionibus per Romanos põtifices pro dota-
tione in totũ vel in partem, ac pro alia qua-
uis ſubuentione aliquarum eccleſiarum ca-
thedralium & aliarum indigentium quarũ-
cunque ciuitatum factis de aliquibus Eccle
ſijs inferioribus & bonis earum, dummodò
huiuſmodi ciuitates ab antiquo & ante di-
ctum ſchiſma habuerint famam, titulum &
nomen ciuitatis, & dummodò etiàm huiuſ-
modi conceſſa non fuerint alicuius Eccle-
ſiæ cathedralis, ſed ab abbatialibus inferio-
rum Eccleſiarum: nec etiàm ſibi ſortientur
effectum in venditionibus & alijs alienati-
onibus bonorum hoſpitaliũ, xenodochio-
rum & aliorum piorum locorum quorum-
libet, quæ hoſpitalia, xenodochia, & pia lo-
ca, vt ſunt, Ad ſancta ſanctorum, Sanctiſpi-
ritûs in ſaxia de vrbe, beatæ Mariæ noua de
Florentia, de ſcala, de ſeminis, ac de miſeri-
cordia, de paradiſo, & ſimilia pro ſuſtẽtati-
one pauperum & hoſpitalitate conſeruãda
conſueuerunt ab antiquo bona eorum ven
dere, aut taliter alienare, locare aut vſumfru
ctum cõcedere, ſecũdùm eorum ſtatuta ſeu
laudabiles & antiquas conſuetudines paci-
ficè hactenùs obſeruatas, priuilegijs etiàm
antiquitùs à romanis pontificibus quibuſ-
uis religioſorũ ordinibus bonorum & rerũ
huiuſmodi indultis, ac etiàm ſuis conſuetu-
dinibus in talibus ab antiquo obſeruatis, in
ſuo robore permanſuris: nec etiàm in vica-
riatibus, gubernatibus & miniſtrationibus,
ſeu locationibus aut ſeudis prouinciarum,
terrarum, caſtrorum, locorum, ſeu bonorũ
huiuſmodi ad tempus nouem annorũ, vel
abindè infra duntaxàt duraturis, prędictis
tamen modificationibus nõ ſe ad prędicta
inuaſa, occupata, vſurpata, capta ſeu (vt præ-
ſertur) detenta, aliqualiter extendentibus.
Cęterùm decreuit pręfata ſancta ſynod⁹ ea-
dem authoritate, quòd quicũq; ex iuſtis &
rationabilib⁹ cauſis probauerit legitimè ſe
de ant ſuper regnis, prouincijs, ciuitatibus,
terris, caſtris, locis, vel bonis huiuſmodi, vel
eorum aliquo, pro precijs perſolutis, vel ex
cauſa depoſiti ſiue mutui, aut aliâs ex iuſtis
cauſis recipere debere à Romana ſeu alijs
eccleſijs, monaſterijs, prioratibus, hoſpitali-
bus vel locis ipſis ſeu eorum aliquo, aut ex
prælatia ſeu rectoribus eorũdem, occaſione
duntaxàt Eccleſiarum, hoſpitalium ſeu lo-
corum pręfatorum, ad quæ ipſa bona perti-
nuiſſent vel pertinerent, aliquas florenorũ
ſeu pecuniarum ſummas aut res alias, ac illas
verſas eſſe in vtilitatem euidentem Eccleſi-
arum ſeu monaſteriorum aut locorum hui-
uſmodi, quòd facta coram loci ordinario
deductione aut defalcatione fructuum aut
prouentuum perceptorum arbitrio dicti
ordinarij loci, ſiue rerum & bonorum de q-
bus ageretur, ſuper quo ipſius ordinarij cõ-
ſcientiam onerauerit & onerat, non obſtan-
tibus quibuſcunq; conuentionibns ſeu pa-
ctis initis vel adiectis, etiàm authoritate
Apoſtolica vel alia quomodolibèt robora-
tis, ac iuramento vallatis, maximè quo ad
probandum precia, res vel pecunias, verſa
eſſe in euidentem vtilitatem, vel quorum ta-
lia bona fuiſſent, ſeu vt fructus in ſortem
cõputare quis minimè teneretur, aut quod
faceret fructus ſuos, ſeu alijs contrarijs &
aliter diſponẽtibus quouis modo Eccleſia
ſeu monaſterium, hoſpitale vel locus hui-
uſmodi reſiduum quod declaratur ad reſti-
tuendũ illi qui ſoluiſſet, aut eius hęredibus,
ſeu ius vel cauſam aut titulum ſuum habẽti-
bus, infra annũ à die talis declarationis con-
tinuè computandum, vel ad huiuſmodi bo-
na obligata vſq; ad ſatisfactionem, vt infrà
declaratur, ipſis creditoribus reſtituẽdum,
pro dicto reſiduo declarato, eo ipſo pręlat⁹,
capitulum, cõuentus ac rectores talis Eccle-
ſiæ, monaſterij, hoſpitalis vel loci, cuius vel
quorum (vt pręfertur) ipſa bona erant, ſub
pœna excommunicationis ſint adſtricti. Et
nihilominùs pro ſecuritate creditorum ſu-

per

per ſatisfactione huinſmodi, nullns ex prælatis& alijs ſupradictis poſſit aut debeat per ſe aut per alium, poſſeſſionem talium bonorum intrare, capere vel retinere, nisì idonea cautione priùs per ipſos præſtita coram loci ordinario, ipſius vel ipſorum creditorum, & huiuſmodi ordinario recuſante, coram loci ordinario debitoris de eo quod ab eccleſijs, monaſterijs, hoſpitalibus, vel locis alijs ſeu perſonis ſupradictis ratione declarationis huiuſmodi tenerentur habere creditores ipſi infra dictum annum perſoluendo, bona quoquè talibus vendita, pignorata ſeu aliter obligata, alienata, vel vt ſuprà conceſſa, illis vſque ad ſatisſactionem ſpecialiter obligata remaneāt & exiſtant. Si autem infra dictum annum ſatisſactio quantitatis declaratæ ſacta non fuerit, vt præmittitur, præuijs tribus proteſtationibus, diuerſis diebus per creditores ſeu eorum procuratores ſactis, præſatis capitulis, conuentibus ant rectoribus huiuſmodi ſuper dicta ſatisſactione ſaltem infra menſem à die primæ proteſtationis ſacienda: tunc lapſo dicto menſe liceat huiuſmodi creditoribus, aut hæredibus, ius vel cauſam ſeu titulū habētibus ab illis, per ſe vel ꝓcuratores ſuos authoritate ꝓpria poſſeſſionem bonorum huiuſmodi intrare, capere, ac illa tenere & poſſidere, ſructusque & emolumenta ex illis percipere. Deducendo tamen de ſorte ipſius debiti, quouſquè eiſdem fuerit de qoantitate huiuſmodi debiti, vt præſertur, declarata integraliter ſatisfactum, ità tamen prouiſo circa præmiſſa & quodlibet prædictorum, quòd pro debito Romanæ vel alterius cathedralis, vel inſerioris Eccleſiæ, hoſpitalis aut pij loci, prælatus, rector, ſiue alia perſona huiuſmodi, nisì ſolitum pro ſua Eccleſia, hoſpitali, & pro loco in cuins euidentem vtilitatem duntaxàt probabiliter, vt præſertur, precium & valorem verſum eſſe fideiubere, vel aliâs cautionem de debitis declaratis, vel aliâs minimè præſtare teneatur: nec huiuſmodi bona pro alijs debitis quoquo modo remaneant obligata, nec etiàm de ipſis reſtitutio & redintegratio, vt ſuprà eſt declaratum, quouis modo valeat nec debeat retardari. Cæterùm quia lex ſalubris præteritis intēdit & ſuturis caſibus prouidere, decernit ipſa ſancta ſynodus eadem authoritate, quòd decætero præmiſſis & infraſcriptis nulla ſeudatio, locatio, donatio, venditio, permutatio, pignoratio, obligatio, ſiue quæuis alienatio aut declaratio, de aut ſuper regnis, prouincijs, ciuitatibus, terris, caſtris, locis, iuribus, ac iuriſdictionibus, ſeu bonis prædictis, aut aliquo eorundem authoritatibus huiuſmodi, ſeu earum aliqua vel aliâs ſinè expreſſa deliberatione cōcilij generalis, vel ſaltem prouincialis, cum euidenti tamen vtilitate Eccleſiæ & pij loci huiuſmodi fieri poſſit, vel debeat quouis colore q̄ſito, ſeu iam ſacta cōfirmari, extēdi vel prorogari, aut de nouo concedi quouis modo. Saluo, quòd locationes vſque ad prædictum tempus nouem annorum, vel abindè infra, & non vltra, tam Apoſtolica quàm ordinaria authoritate valeant celebrari, cum dicta pręſtatione tamē cenſûs ſoliti ſiue rationabilis: Ità tamen, quòd fiant cum euidenti vtilitate hniuſmodi tam per Romanum pontificem, quàm per prælatos & rectores ſecundùm iuris ſcripti formam, etiàm inſeudationes, emphyteoticæq́; conceſſiones, occupationes, & reuocationes de bonis ſeudalibus ac emphyteoticis ante dictum tempus Gregorij vndecimi infeudari ſolitis, ad eccleſias, monaſteria, hoſpitalia, vel pia loca huiuſmodi quomodolibèt deuolutis & deuoluendis in poſterum, cum modificationibus infraſcriptis pro cenſu & canone ſolitis, aut adauctis ante præſatum tempus Gregorij vndecimi, & non de alijs, aut aliter vllo modo poſſint etiàm fieri conceſſiones vicariatuum, gubernationum & adminiſtratiōum, regnorum, proninciarū, ciuitatum, terrarum, caſtrorum, locorum præſatæ Eccleſiæ Romanæ, quæ ante huiuſmodi tempns concedi in vicariatum ſeu adminiſtrationem per Romanam Eccleſiam conſueuerunt per Romanos pontifices ad tempora nouem annorum, & abindè infra, & non vltra, cum reſponſionibus, canonibus & cenſibus conſuetis, melioratis ſeu adauctis ante tempus præfatum, hoc addito, declarato, ac reſeruato, quòd vicarijs non ſoluentibus eidem Romanæ Eccleſiæ cenſum ac canonem debitum in terminis appoſitis, vel ſaltem infra menſem poſt lapſum terminum, eo ipſo abſque aliqua declaratione ad cenſum & canonem duplicatos perſoluendos præſatæ Romanæ Eccleſiæ teneantur ac adſtricti ſint. Et ſi primum & duplicatum cenſum ſeu canonem prædictos infra alium menſem ſequentem non ſoluerint, ipſo ſacto ſententias, banna, & pœnas huiuſmodi incurrent. Si autem intrà ſemeſtre à lapſu primi termini præſati ſolutionem huinſmodi non fecerint de cenſu & canone, vt præſertur, ipſo iure cadant ab omni poſſeſſione vicariatûs, gubernationis & adminiſtrationis huiuſmodi, & conceſſa ad liberam ordinationem Romani pontificis & Romanæ Eccleſiæ præſatę deuoluātur, & deuoluta ipſo ſacto intelligantur eſſe, & ſint cum omni rerū integritate & cauſa. et illud idem intelligat̄ ſeruari, & fiat in & de vicarijs, gubernationibus & adminiſtrationibus prouinciarum, ciuitatum, terrarū, caſtrorū & locorum

rum aliorum quorúuis, Eccleſiarum, monaſteriorum, hoſpitalium, & locorũ aliorum prædictorum, & cuiuſlibet eorundem. Pręmiſſa quoquè extendantur ad ſolutionem feudorũ, bonorum emphyteoticorum, & aliorum locatorũ reſponſiones quouis titulo, tam ad Romanã quàm ad alias Eccleſias, monaſteria & loca alia ſupraſcripta, cómuniter vel diuisìm, prout de cenſibus & canonibus vicariatuũ prædictorum ſuperiùs continetur. Diſtrictiùs nihilominùs inhibẽs, nè qua prorogatio ſeu noua conceſſio vicariatuum, gubernationum ſeu adminiſtrationum huiuſmodi de regnis, prouincijs, ciuitatib⁹, terris, caſtris, & locis dictæ Romanæ Eccleſiæ, fieri poſſit aut debeat, nisì de conſilio & aſſenſu Romanorum pontificum & dominorum collegij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalium, eorum ſcrutatis votis, vel ſaltem per duas partes dicti collegij in concordia, & non nisì pro euidenti cauſa, ſtatu & honore Eccleſiæ præfatæ: Ità tamen, quòd debeant ipſi cardinales in literis Apoſtolicis, vel contractibus deſupèr factis, vnà cum Romano pontifice proprijs manibus ſe ſubſcribere, ad inſtar antiquorum priuilegiorum Apoſtolicorum in perpetuum. Et ſi aliter, ſecùs, ſeu alio modo in p̃miſſis & infraſcriptis omnibus, & contentis in præſenti capitulo, vel circa ea facta, ſeu declarata etiàm motu ꝓprio, & de Cardinalium conſilio ſeu conſenſu, ſeu aliàs & Apoſtolica vel quauis alia authoritate, non teneant ipſo iure, & nullum ius contrahentibus vel recipientibus aliter acquiratur. Et nihilominùs vicarij ipſi, gubernatores, & adminiſtratores, & alij recipientes, quouis nomine nuncupentur, vel titulo, vel modo, etiàm ſi spontè concederentur, vel aliâs contrarium facientes, ipſos proceſſus, banna, ſententias & pœnas ipſo facto ſe nouerint incurriſſe: cõceſſionibus, conſtitutionibus, priuilegijs Apoſtolicis, ac alijs quarumcunque perſonarum, necnon conſuetudinibus & alijs quibuſuis in contrarium facientibus, nequaquàm obſtantibus. Hoc ſanè intellecto, quòd modificationes ipſæ ſupraſcriptæ, & ipſarum aliqua alijs qui tenent & tenuerũt regna, ꝓuincias, ciuitates, terras, caſtra ſiue alia bona, vt in alio infraſcripto capitulo continetur, ſcilicet inuaſa, occupata, capta ſeu (vt præfertur) detenta, non valeant in aliquo ſuffragari: quinimmò ad plenariè reſtituendum, reddendum, & ad alia faciendum (vt in eodem capitulo continetur) protinùs ſint adſtricti.

EX EODEM CONCILIO Conſtantienſi, quandò ſoluenda ſit, ſiue deneganda decima.

CVM paterna pietas filijs hominum prouidere debeat, licèt in caſu neceſſitatis vrgentis valeat viciſſitudo laudabilis, declarat ſancta ſynodus non licere Romano Pontifici indictiones ſiue exactiones quaſcunque ſuper Eccleſiam vel eccleſiaſticas perſonas imponere per modum decimæ vel alio quouis modo. Si verò cùm neceſſitas acciderit Papæ, qua eſſet eidem debitè ſubueniendum, vocato gñali concilio, ſecundùm quod expediens videbitur & vtile, ſecundùm decretum Concilij prouideatur eidem.

FINIS TOMI III.

[redacted]

ROMA

conti
ſequiratur.
berna